

VALTIOPÄIVÄT

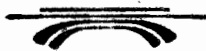
1919

PÖYTÄKIRJAT

I

ISTUNNOT 1—53

- VALTIOPÄIVIEN ALUSTA HEINÄKUUN 26 PÄIVÄÄN.

HELSINGISSÄ, 1920
VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO

Pöytäkirjat

Valtiopäivillä 1919

Noudattaen Valtionhoitajan 17 päivänä maaliskuuta 1919 antamaa avointa kutsukirjettä kokoontui 1 ja 3 päivinä maaliskuuta 1919 valittu Suomen Eduskunta tiistaina 1 päivänä huhtikuuta 1919 varsinaisille valtiopäiville maan pääkaupunkiin Helsinkiin. Samana päivänä esitivät eduskunnan jäsenet valtakirjansa tarkastamista varten oikeusneuvos senaattori Frans Oskari Liliukselle, jolle V. J:n 21 §:ssä säädetty tehtävä tällä kertaa oli uskottu.

Pöytäkirja, tehty Suomen Eduskuntaan valittujen edustajain valtakirjoja tarkastettaessa talossa n:o 15 Hallituskadun varrella huhtikuun 1 p:nä 1919.

Sittenkun oikeusneuvos Frans Oskar Lilius, jonka Valtionhoitaja 28 p:nä viime maaliskuuta oli määrännyt tarkastamaan edustajain valtakirjat, täksi päiväksi kokoonkutsutuilla Suomen lakimääräisillä valtiopäivillä, kello 11 a. p. oli saapunut taloon n:o 15 Hallituskadun varrella, ja al lekirjoittanut protokollasihteeri ja lakitiedettenkandidaatti oli ryhtynyt pöytäkirjaa pitämään, merkittiin tähän, että kaikki kansanedustajat oikeusneuvos Liliuksen antamalla ja eilen aamupäivällä sekä Säätytalon että talon n:o 15 Hallituskadulla eteiseen naulatulla ilmoituksella olivat kutsutut saapumaan tänne tänään aamupäivällä, Uudenmaan, Turun, Hämeen ja Viipurin läänien vaalipiireissä valitut kello yksitoista ja muut edustajat kello puoli kaksitoista, tuodakseen valtakirjansa oikeusneuvos Liliuksen tarkastettaviksi.

Tämän jälkeen ilmoittautuivat Eduskuntaan valittuina edustajina tähän pöytäkirjaan liitetysissä luettelossa mainitut henkilöt, jättäen tarkastettaviksi heille annetut valtakirjat.

Kun tämä oli merkitty, ryhdyttiin heti tarkastamaan jätettyjä valtakirjoja, jotka luvultaan 191 kaikki hyväksyttiin; ja oli säädetty luettelo niistä edustajista, jotka näin olivat näyttäneet olevansa oikein valtuutetut, Eduskunnalle heti lähetettävä, jota paitsi jätetyt valtakirjat olivat Eduskunnan sihteerin kautta asianomaisille edustajille takaisin annettavat.

Vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

Luettelo niistä edustajista 1919 vuoden valtiopäivillä, jotka ovat näyttäneet olevansa oikein valtuutetut.

Uudenmaan läänin vaalipiiri.

Aalto, Artturi, toimittaja.
Ampuja, Mikko, viilari.
Auer, Ilmari, filosofianmaisteri.
von Born, Ernst, godsägare, friherre.
af Forselles, Arthur, professor.
Furuhjelm, Annie, fröken.

Furuhjelm, Ragnar, professor.
 Gebhard, Hedvig, professorinrouva.
 Hakkila, Väinö, lakitiedettenkandidaatti.
 Halme, Aatu, taloudenhoitaja.
 Heinonen, K. R., talondenhoitaja.
 Helle, Edvard, puuseppä.
 Hiidenheimo, Artturi, maanviljelijä.
 Hildén, Erik Leopold, insinööri.
 Hornborg, Eirik, rektor.
 Hupli, Väinö, toimittaja.
 Kaila, Erkki, jumaluusopintohtori.
 Leino, Anders Emil, muurari.
 Palmgren, Axel, direktör.
 Procopé, Hjalmar, J., vicehäradshövding.
 Ramsay, August, verkligt statsråd.
 Schauman, Georg, filosofiedoktor.
 Sirola, Juho Leander, palstatilallinen.
 Vennola, J. H., professori.
 Österholm, John, folkhögskoleföreståndare.

Turun läänin eteläinen
vaalipiiri.

Colliander, Rafael, redaktör.
 Helo, Johan, filosofiantohtori.
 Holma, K. V., pankinjohtaja.
 Kaskinen, Juho, maanviljelijä.
 Kontu, Arvi, agronomi.
 Laurén, Karl, jordbrukare.
 Lehtinen, M. E., puuseppä.
 Lehtokoski, Aino, rouva.
 Lehtonen, Väinö, kirjanpitäjä.
 Mickelsson, Eliel A., sjökapten.
 Nevanlinna, Ernst, filosofiantohtori.
 Ritavuori, Heikki, lakitiedettenkandidaatti.
 Roos, Samuel Wilhelm, prost.
 Rönnberg, Sikstus, rakennusmestari.

Turun läänin pohjoinen
vaalipiiri.

Ahlfors, Fanny, postiljooninvaimo.
 Alanen, Ivar, maanviljelijä.
 Collan, Karl Johan Mikael, ministeri.
 Hakala, Kaarle, rakennusmestari.
 Hallstén, Ilmi, rouva.
 Hannula, Edvard, tuomiorovasti.
 Kekkonen, Juho, opettaja.
 Korhonen, Vilho, kansakoulunopettaja.
 Leivo, Juho Oskari, vuokraaja.
 Rintala, Toivo Henrik, toimitusjohtaja.
 Ryti, Risto Henrik, varatuomari.
 Selander, Väinö, pankinjohtaja.

Setälä, Emil Nestor, ent. senaattori.
 Sillanpää, Miina, tarkastaja.
 Tanner, Väinö, toimitusjohtaja.

Hämeen läänin eteläinen
vaalipiiri.

Ailio, Julius, filosofiantohtori.
 Hämäläinen, August, maanviljelijä.
 Keto, J. V., maisteri.
 Kojonen, Rope, kansanopistonjohtaja.
 Leinonen, Olga, kutojatar.
 Mantere, Oskari, filosofiantohtori, kouluneuvos.
 Puro, Olavi Heikki, toimittaja.
 Suolahti, Hugo, professori.
 Virkkunen, Artturi H., filosofiantohtori, koulu-
neuvos.
 Virtanen, Juho, kirjuri.
 Väre, Oskari, torppari.

Hämeen läänin pohjoinen
vaalipiiri.

Arajärvi, Juhani, ent. senaattori.
 Ihmuotila, J. A., maanviljelijä.
 Lehtola, Väinö, urkuri.
 Linna, Kustaa Emil, maanviljelijä.
 Patinen, Niklas, puuseppä.
 Ryömä, Hannes, tohtori.
 Tavastähti, Elli, köyhäinhoidonapulaistarkastaja.
 Vankkoja, Väinö, sanomalehdentoimittaja.
 Wiljanen, Emil, toimistonjohtaja.
 Virtanen, Nikolai, kaupanhoidtaja.
 Wuolijoki, Väinö, ent. senaattori.

Viipurin läänin läntinen
vaalipiiri.

Homén, Theodor, professori.
 Hultin, Tekla, filosofiantohtori.
 Huttunen, Evert Johan Valdemar, sanomalehden-
toimittaja.
 Itkonen, Rieti, asianajaja.
 Joukahainen, Vilku, kansakoulunopettaja.
 Juutilainen, Antti, toimittaja.
 Leskinen, Petter August, lautatarhantöyries.
 Mannonen, Matti, maanviljelijä, merikapteeni.
 Nikkanen, Vilho, maanviljelijä.
 Nyrkkö, Anders Edvard, töyries.
 Paasivuori, Matti, kirvesmies.
 Piikka, Simson, maanviljelijä.
 Reinikainen, Oskari, lääkäri.

Sinkko, Elias, agronomi.
 Särkkä, Ville Kustaa, maanviljelijä.
 Thuneberg, Paul, lääkäri.
 Vuorimaa, Arthur Olivier, rovasti.

Viipurin läänin itäinen
 vaalipiiri.

Erich, Mikko W., filosofiantohtori.
 Haapasalo, Anna, rouva.
 Kekki, Matti, agronomi.
 Kokko, Juho Pekka, kansakoulunopettaja.
 Kotonen, Anton, varatuomari.
 Kukkonen, Antti, pastori.
 Leppälä, Juhani, konsulentti.
 Loppi, Jaakko, kansakoulunopettaja.
 Lyytinen, Edla, rouva.
 Manner, Albin, maanviljelijä.
 Niukkanen, Juho, maanviljelijä.
 Piitulainen, Mikko, maanviljelijä.
 Rapo, Juho, asioitsija.
 Relander, Lauri Kristian, filosofiantohtori.
 Sihvo, Aarne, eversti.
 Valkonen, Matti, kansakoulunopettaja.

Mikkelin läänin vaalipiiri.

Erich, Rafael, professori.
 Hannula, Mandi, kansakoulunopettajatar.
 Heimonen, Taavetti, torppari.
 Kananen, Juho, torppari.
 Kauppinen, Arnet, mäkitupalainen.
 Luukkonen, Gabriel, maanviljelijä.
 Niskanen, Heikki, maanviljelijä.
 Pöyhönen, Taavetti, kansakoulunopettaja.
 Ruuskanen, Kustaa, maanviljelijä.
 Soininen, Mikael, ministeri.
 Tolonen, Johan Fredrik, asioitsija.
 Valjakka, Hilma, kirjaltajanleski.
 Vuokoski, K. W., maanviljelijä.

Kuopion läänin läntinen
 vaalipiiri.

Hahl, Eero, agronomi.
 Heikkinen, P. V., maanviljelijä.
 Huttunen, Pekka, kaupanhoitaja.
 Korhonen, Olli, opettaja.
 Kääriäinen, Heikki, torppari.
 Raatikainen, August, maanviljelijä.
 Rytkönen, Anni, rouva.
 Saarikivi, Lyydia, rouva.

Sarlén, Bruno, tarkastaja.
 Snellman, Juho, maanviljelijä.
 Vainio, Ville, liikemies.

Kuopion läänin itäinen
 vaalipiiri.

Hiltunen, Olli, suutari.
 Pehkonen, Mikko, pienviljelijä.
 Pitkänen, Ari, toimittaja.
 Ryytänen, J. G., maanviljelijä.
 Saarelainen, Pekka, maanviljelijä.
 Taskinen, Heikki, maanviljelijä.
 Turtiainen, Toivo, viilari.

Vaasan läänin itäinen
 vaalipiiri.

Koivisto, Aleksander, maanviljelijä.
 Koivulahti-Lehto, Hilma, torpparin vaimo.
 Koskelin, Artur, pankinjohtaja.
 Koskinen, August, puuseppä.
 Latvala, Matti, maanviljelijä.
 Linna, Jalmari, pientilallinen.
 Paunu, Juho Penjami, toimistonhoitaja.
 Perälä, Lauri, toimittaja.
 Raearo, Emil Edvard, puuseppä.
 Vesterinen, Vihtori, maanviljelijä.

Vaasan läänin eteläinen
 vaalipiiri.

Alkio, Santeri, kirjailija.
 Estlander, Ernst, professori.
 Helenelund, Edvard, lantbrukare.
 Kujala, Jaakko, työmies.
 Kärki, Frans, pastori.
 Lanne, Kaarlo, maanviljelijä.
 Luopajarvi, Mikko, maanviljelijä.
 Nix, Oskar, lantbrukare.
 Valavaara, I. R., taloudenhoitaja.
 von Wendt, Georg, professori.
 Virkkunen, Paavo, jumaluusopintohtori.
 Åkerblom, K. V., folkskollärare.

Vaasan läänin pohjoinen
 vaalipiiri.

Andersson, Otto, bonde.
 Brönda, Johan, nämndeman.
 Eklund, Artur, magister.

Elfving, Otto, levyseppä.
 Hanhisalo, Frans, maanviljelijä.
 Hästbacka, J. E., direktör.
 Loukko, Jaakko, maanviljelijä.
 Malmivaara, Wilh., rovasti.
 Miemois, Johannes, bonde.
 Torppa, Juho, maanviljelijä.

Oulun läänin eteläinen
 vaalipiiri.

Elovaara, Kustaa, maanviljelijä.
 Heikkinen, J. A., maanviljelijä.
 Juustila, Väinö, maanviljelijä.
 Kallio, Kyösti, maanviljelijä.
 Laukkanen, Matti, maalari.
 Meriläinen, Antti, maanviljelijä.
 Niemi, Vilho, liikkeenhoitaja.
 Oja, Matti, maanviljelijä.
 Pesonen, Aarno, kansanopistonjohtaja.

Pesonen, Yrjö, maanviljelijä.
 Törmä, Heikki, suutari.

Oulun läänin pohjoinen
 vaalipiiri.

Arho, Antero Oskari, lakitieteentohtori.
 Junes, Antti, maanviljelijä.
 Koivuranta, Janne, maanviljelijä.
 Laherma, Joonas Jeremias, filosofianmaisteri.
 Liakka, Niilo, maisteri.
 Lohi, Kalle, maanviljelijä.
 Takkula, Edvard, maanviljelijä.

Lapinmaan vaalipiiri.

Fränti, Aleksander, opettaja.

Helsingissä 1 p:nä huhtikuuta 1919.

F. O. Lilius.

Suomen Eduskunnalle.

Allekirjoittanut, jolle kansanedustajain valtakirjain tarkastaminen on uskottu, lähettää kunnioittaen Eduskunnalle säädetyt luettelon niistä edustajista, jotka ovat näyttäneet olevansa oikein valitut.

Helsingissä 1 p:nä huhtikuuta 1919.

F. O. Lilius.

Valtiopäivät

1919.

Saapuvilla olevat edustajat:

Uudenmaan läänin vaalipiiri.

Aalto, Artturi, toimittaja, Viipurin kaupungista. S. 1876.
Ampuja, Mikko, viilari, Helsingin kaupungista. S. 1882.
Auer, Ilmari, filosofianmaisteri, Iitin pitäjästä. S. 1879.
von Born, Ernst, godsägare, friherre, Pernå socken. F. 1885.
af Forselles, Arthur, professor, Helsingfors. F. 1864.
Furuhjelm, Annie, fröken, Helsingfors. F. 1859.
Furuhjelm, Ragnar, professor, Helsingfors. F. 1879.
Gebhard, Hedvig, professorinrouva, Helsingin kaupungista. S. 1867.
Hakkila, Väinö, lakitiedettenkandidaatti, Helsingin kaupungista. S. 1882.
Halme, Aatu, taloudenhoitaja, Helsingin kaupungista. S. 1873.
Heinonen, K. R., taloudenhoitaja, Helsingin kaupungista. S. 1878.
Helle, Edvard, puuseppä, Vihdin pitäjästä. S. 1879.
Hiidenheimo Artturi, maanviljelijä, Vihdin pitäjästä. S. 1877.
Hildén, Erik Leopold, ingeniör, Kyrkslätt socken. F. 1876.
Hornborg, Eirik, rektor, Helsingfors. F. 1879.
Hupli, Väinö, toimittaja, Helsingin kaupungista. S. 1886.

Kaila, Erkki, jumaluusopintohtori, Helsingin kaupungista. S. 1867.
Leino, Anders Emil, muurari, Helsingin kaupungista. S. 1874.
Palmgren, Axel, direktör, Helsingfors. F. 1867.
Procopé, Hjalmar J., vicehäradshövding, Helsingfors. F. 1889.
Ramsay, August, verkligt statsråd, minister, Helsingfors. F. 1859.
Schauman, Georg, filosofiedoktor, Helsingfors, F. 1870.
Sirola, Juho Leander, palstatilallinen, Mäntsälän pitäjästä. S. 1871.
Vennola, J. H., professori, ministeri, Helsingin kaupungista. S. 1872.
Österholm, John, folkhögskoleföreståndare, Pernå socken. F. 1882.

Turun läänin eteläinen vaalipiiri.

Colliander, Rafael, redaktör, Åbo. F. 1878.
Helenius-Seppälä, Matti, valtiotieteentohdori, Helsingin kaupungista. S. 1870.
Helo, Johan, filosofiantohtori, Turun kaupungista. S. 1889.
Holma, K. V., pankinjohtaja, Turun kaupungista. S. 1883.
Kaskinen, Juho, maanviljelijä, Lokalahden pitäjästä. S. 1865.
Kontu, Arvi, agronomi, Turun kaupungista. S. 1883.

Laurén Karl, jordbrukare, Pargas socken. F. 1879.
Lehtinen, M. E., puuseppä, Turun kaupungista. S. 1878.
Lehtokoski, Aino, rouva, Maarian pitäjältä. S. 1886.
Lehtonen, Väinö, kirjanpitäjä, Turun kaupungista. S. 1883.
Mickelsson, Eliel, A., sjökaptén, Korpo socken. F. 1886.
Nevanlinna, Ernst, filosofiantohtori, Helsingin kaupungista. S. 1873.
Nyberg, Johannes, maanviljelijä, Kosken pitäjältä. (T. L.). S. 1862.
Ritavuori, Heikki, lakitiedettenkandidaatti, Helsingin kaupungista. S. 1880.
Roos, Samuel Wilhelm, prost. Helsingfors. F. 1858.
Rönberg, Sikstus, rakennusmestari, Perniön pitäjältä. S. 1861.

Turun läänin pohjoinen
vaalipiiri.

Ahlfors, Fanny, postiljooninvaimo, Porin kaupungista. S. 1884.
Alanen, Ivar, maanviljelijä, Parkanon pitäjältä. S. 1863.
Collan, Karl Johan Mikael, ministeri, Helsingin kaupungista. S. 1881.
Hakala, Kaarle, rekennusmestari, Alastaron pitäjältä. S. 1884.
Hallstén, Ilmi, rouva, Helsingin kaupungista. S. 1862.
Hannula, Edvard, tuomiorovasti, Porvoon kaupungista. S. 1859.
Kekkonen, Juho, opettaja, Kiskon pitäjältä. S. 1890.
Korhonen, Vilho, kansakoulunopettaja, Ikaalisten pitäjältä. S. 1867.
Leivo, Juho Oskari, vuokraaja, Porin kaupungista. S. 1876.
Rintala, Toivo Henrik, toimitusjohtaja, Porin kaupungista. S. 1876.
Ryti, Risto Henrik, lakitiedettenkandidaatti, Helsingin kaupungista. S. 1889.
Selander, Väinö, pankinjohtaja, Karkun pitäjältä. S. 1886.
Setälä, Emil Nestor, ent. senaattori, Helsingin kaupungista. S. 1864.
Sillanpää, Miina, tarkastaja, Helsingin kaupungista. S. 1866.
Tanner, Väinö, toimitusjohtaja, Helsingin kaupungista. S. 1881.

Hämeen läänin eteläinen
vaalipiiri.

Ailio, Julius, filosofiantohtori, Helsingin kaupungista. S. 1872.
Hämäläinen, August, maanviljelijä, Hollolan pitäjältä. S. 1874.
Keto, J. V., maisteri, Helsingin kaupungista. S. 1884.
Kojonen, Rope, kansanopistonjohtaja, Lahden kaupungista. S. 1874.
Leinonen, Olga, kutojatar, Helsingin kaupungista. S. 1879.
Mantere, Oskari, filosofiantohtori, kouluneuvos, Helsingin kaupungista. S. 1874.
Puro, Olavi Heikki, toimittaja, Helsingin kaupungista. S. 1883.
Suolahti, Hugo, professori, Helsingin kaupungista. S. 1874.
Virkkunen, Artturi, H., filosofiantohtori, kouluneuvos, Helsingin kaupungista. S. 1864.
Virtanen, Juho, kirjuri, Forssan tehdaskylästä. S. 1870.
Väre, Oskari, torppari, Tammelan pitäjältä. S. 1884.

Hämeen läänin pohjoinen
vaalipiiri.

Arajärvi, Juhani, ent. senaattori, Helsingin kaupungista. S. 1867.
Ihamuotila, J. A., maanviljelijä, Ylöjärven pitäjältä. S. 1868.
Lehtola, Väinö, urkuri, Ruoveden pitäjältä. S. 1883.
Linna, Kustaa Emil, maanviljelijä, Messukylän pitäjältä. S. 1876.
Patinen, Niklas, puuseppä, Jämsän pitäjältä. S. 1886.
Ryömä, Hannes, lääkäri, Helsingin kaupungista. S. 1878.
Tavastähti, Elli, köyhäinhoidonapulaistarkastaja, Helsingin kaupungista. S. 1883.
Wankkoja, Väinö, sanomalehdentoimittaja, Tampereen kaupungista. S. 1880.
Wiljanen, Emil, toimistonjohtaja, Tampereen kaupungista. S. 1874.
Virtanen, Nikolai, kaupanhoitaja, Vilppulan pitäjältä. S. 1884.
Wuolijoki, Väinö, ent. senaattori, Helsingin kaupungista. S. 1872.

Viipurin läänin läntinen
vaalipiiri.

- Hömén, Theodor**, professori, Helsingin kaupungista. S. 1858.
Hultin, Tekla, filosofiantohtori, Helsingin kaupungista. S. 1864.
Huttunen, Evert Johan Valdemar, sanomalehdentoimittaja, Viipurin kaupungista. S. 1884.
Itkonen, Rieti, asianajaja, Helsingin kaupungista. S. 1889.
Joukahainen, Vilku, kansakoulunopettaja, Haminan kaupungista. S. 1879.
Juutilainen, Antti, toimittaja, Viipurin kaupungista. S. 1882.
Leskinen, Petter August, lautatarhantöyries, Vehkalahden pitäjältä. S. 1876.
Mannonen, Matti, maanviljelijä, merikapteeni, Koiviston pitäjältä. S. 1871.
Nikkanen, Vilho, maanviljelijä, Uudenkirkon pitäjältä (V. L.). S. 1885.
Nyrkkö, Anders Edvard, töyries, Viipurin pitäjältä. S. 1889.
Paasivuori, Matti, kirvesmies, Helsingin kaupungista. S. 1866.
Pilkka, Simson, maanviljelijä, Uudenkirkon pitäjältä (V. L.). S. 1880.
Reinikainen, Oskari, lääkäri, Viipurin kaupungista. S. 1885.
Sinkko, Elias, agronomi, Lappeenrannan kaupungista. S. 1871.
Särkkä, Ville Kustaa, maanviljelijä, Suomeniemen pitäjältä. S. 1877.
Thuneberg, Paul, lääkäri, Viipurin kaupungista. S. 1865.
Vuorimaa, Arthur Olivier, rovasti, Kymin pitäjältä. S. 1854.

Viipurin läänin itäinen
vaalipiiri.

- Erich, Mikko V.**, filosofiantohtori, Viipurin kaupungista. S. 1888.
Haapasalo, Anna, rouva, Sortavalan kaupungista. S. 1882.
Kekki, Matti, agronomi, Viipurin kaupungista. S. 1868.
Kokko, Juho Pekka, kansakoulunopettaja, Raudun pitäjältä. S. 1865.
Kotonen, Anton, varatuomari, Sortavalan kaupungista. S. 1876. (Ensimmäinen varapuhemies.)
Kukkonen, Antti, pastori, Kontiolahden pitäjältä. S. 1889.

- Leppälä, Juhani**, konsulentti, Sortavalan kaupungista. S. 1880.
Loppi, Jaakko, kansakoulunopettaja, Jaakkiman pitäjältä. S. 1874.
Lyytinen, Edla, rouva, Tainionkoskelta. S. 1874.
Manner, Albin, maanviljelijä, Joutsenon pitäjältä. S. 1888.
Niukkanen, Juho, maanviljelijä, Kirvun pitäjältä. S. 1888.
Piitulainen, Mikko, maanviljelijä, Impilahden pitäjältä. S. 1878.
Pykälä, Bertta, maanviljelijä, Vuokselaan pitäjältä. S. 1891.
Rapo, Juho, asioitsija, Sortavalan kaupungista. S. 1878.
Relander, Lauri Kristian, filosofiantohtori, Helsingin kaupungista. S. 1883. (Puhemies).
Sihvo, Aarne, eversti, Muolaan pitäjältä. S. 1889.
Valkonen, Matti, kansakoulunopettaja, Sakkolaan pitäjältä. S. 1880.

Mikkelin läänin vaalipiiri.

- Erich, Rafael**, professori, Helsingin kaupungista. S. 1879.
Hannula, Mandi, kansakoulunopettajatar, Piekämäen pitäjältä. S. 1880.
Heimonen, Taavetti, torppari, Säamingin pitäjältä. S. 1870.
Kananen, Juho, torppari, Heinäveden pitäjältä. S. 1874.
Kauppinen, Arnet, mäkitupalainen, Rantasalmen pitäjältä. S. 1889.
Luukkonen, Gabriel, maanviljelijä, Juvaan pitäjältä. S. 1880.
Niskanen, Heikki, maanviljelijä, Ristiinaan pitäjältä. S. 1873.
Pöyhönen, Taavetti, kansakoulunopettaja, Piekämäen pitäjältä. S. 1882.
Ruuskanen, Kustaa, maanviljelijä, Rantasalmen pitäjältä. S. 1881.
Soininen, Mikael, ministeri, Helsingin kaupungista. S. 1860.
Tolonen, Johan Fredrik, asioitsija, Piekämäen pitäjältä. S. 1882.
Waljakka, Hilma, kirjaltajanleski, Mikkelin kaupungista. S. 1881.
Wuokoski, K. W., maanviljelijä, Mikkelin pitäjältä. S. 1880.

Kuopion läänin läntinen
vaalipiiri.

- Hahl, Eero**, agronomi, ministeri, Iisalmen pitäjältä. S. 1872.

Heikkinen, P. W., maanviljelijä, Muuruveden pitäjäst. S. 1883.
Huttunen, Pekka, kaupanhoitaja, Iisalmen kaupungista. S. 1883.
Korhonen, Olli, opettaja, Nilsian pitäjäst. S. 1877.
Kääriäinen, Heikki, torppari, Iisalmen pitäjäst. S. 1872.
Raatikainen, August, maanviljelijä, Karttulan pitäjäst. S. 1874.
Rytkönen, Anni, rouva, Iisalmen kaupungista. S. 1891.
Saarikivi, Lyydia, rouva, Kuopion kaupungista. S. 1880.
Sarlin, Bruno, tarkastaja, Kuopion kaupungista. S. 1878.
Snellman, Juho, maanviljelijä, Karttulan pitäjäst. S. 1866.
Vainio, Ville, liikemies, Kuopion kaupungista. S. 1882.
Woionmaa, Wäinö, professori, Helsingin kaupungista. S. 1869.

Kuopion läänin itäinen
vaalipiiri.

Hiltunen, Olli, suutari, Pielisjärven pitäjäst. S. 1877.
Jyske, Jalmari, agronomi, Helsingin pitäjäst. S. 1884.
Lehikoinen, Antti, pienviljelijä, Juuan pitäjäst. S. 1886.
Pehkonen, Mikko, pienviljelijä, Polvijärven pitäjäst. S. 1879.
Pitkänen, Ari, toimittaja, Joensuun kaupungista. S. 1876.
Puittinen, Matti, kirvesmies, Pielisjärven pitäjäst. S. 1883.
Ryynänen, J. G., maanviljelijä, Pielisjärven pitäjäst. S. 1873.
Saarelainen, Pekka, maanviljelijä, Pielisjärven pitäjäst. S. 1868.
Taskinen, Heikki, maanviljelijä, Kaavin pitäjäst. S. 1888.
Turtiainen, Toivo A., viilari, Joensuun kaupungista. S. 1883.

Vaasan läänin itäinen
vaalipiiri.

Koivisto, Aleksander, maanviljelijä, Kuortaneen pitäjäst. S. 1863.
Koivulahti-Lehto, Hilma, torpparinvaimo, Virtain pitäjäst. S. 1881.

Koskelin, Artur, pankinjohtaja, Saarijärven pitäjäst. S. 1871.
Koskinen, August, puuseppä, Äänekosken pitäjäst. S. 1878.
Latvala, Matti, maanviljelijä, Wimpelin pitäjäst. S. 1868.
Linna, Jalmari, pientilallinen, Evijärven pitäjäst. S. 1891.
Paunu, Juho Penjami, toimistonhoitaja, Jyväskylän kaupungista. S. 1868.
Perälä, Lauri, toimittaja, Jyväskylän kaupungista. S. 1881.
Racaro, Emil Edvard, puuseppä, Keuruun pitäjäst. S. 1882.
Vesterinen, Vihtori, maanviljelijä, Laukaan pitäjäst. S. 1885.

Vaasan läänin eteläinen
vaalipiiri.

Alkio, Santeri, kirjailija, ministeri, Laihian pitäjäst. S. 1862.
Estlander, Ernst, professor, Helsingfors. F. 1870.
Helenelund, Edvard, lantbrukare, Solv socken. F. 1885.
Kujala, Jaakko, työmies, Ilmajoen pitäjäst. S. 1882.
Kärki, Frans, pastori, Töysän kappelista. S. 1884.
Lanne, Kaarlo, maanviljelijä, Ilmajoen pitäjäst. S. 1860.
Luopajarvi, Mikko, maanviljelijä, ministeri, Jalasjärven pitäjäst. S. 1871.
Nix, Oskar, lantbrukare, Närpes socken. F. 1872.
Walavaara, I. R., taloudenhoitaja, Vaasan kaupungista. S. 1871.
von Wendt, Georg, professor, Helsingfors. F. 1876.
Virkkunen, Paavo, jumaluusopintohtori, Ilmajoen pitäjäst. S. 1874. (Toinen varapuhemies.)
Åkerblom, K. V., folkskollärare, Kevlaks socken. F. 1877.

Vaasan läänin pohjoinen
vaalipiiri.

Andersson, Otto, bonde, Munsala socken. F. 1881.
Broända, Johan, nämndeman, Kronoby socken. F. 1866.
Eklund, Artur, filosofiemagister, Helsingfors. F. 1880.

Elfving, Otto, levyseppä, Pietarsaaren kaupungista. S. 1874.
Hanhisalo, Frans, maanviljelijä, Lohtajan pitäjältä. S. 1893.
Hästbacka, J. E., direktör, Teerijärvi socken. F. 1872.
Loukko, Jaakko, maanviljelijä, Ylistaron pitäjältä. S. 1870.
Malmivaara, Wilh., rovasti, Lapuan pitäjältä. S. 1854.
Miemois, Johannes, bonde, Vörå socken. F. 1866.
Torppa, Juho, maanviljelijä, Kälviän pitäjältä. S. 1859.

Oulun läänin eteläinen
vaalipiiri.

Elovaara, Kustavi, maanviljelijä, Pyhäjärven pitäjältä (O. L.). S. 1867.
Heikkinen, J. A., maanviljelijä, Hyrynsalmen pitäjältä. S. 1863.
Juustila, Väinö, maanviljelijä, Limingan pitäjältä. S. 1884.
Kallio, Kyösti, maanviljelijä, ministeri, Nivalan pitäjältä. S. 1873.
Laukkanen, Matti, maalari, Kannuksen pitäjältä. S. 1883.
Meriläinen, Antti, maanviljelijä, Sotkamon pitäjältä. S. 1887.
Niemi, Vilho, liikkeenhoitaja, Kajaanin kaupungista. S. 1891.
Oja, Matti, maanviljelijä, Nivalan pitäjältä. S. 1865.

Pesonen, Aarno, kansanopistonjohtaja, Paltamon pitäjältä. S. 1886.
Pesonen, Yrjö, maanviljelijä, Oulujoen pitäjältä. S. 1888.
Typpö, Leonard, maanviljelijä, Raution pitäjältä. S. 1868.
Törmä, Heikki, suutari, Oulujoen pitäjältä. S. 1875.

Oulun läänin pohjoinen
vaalipiiri.

Arho, Antero Oskari, lakitiedettentohtori, Rovaniemen pitäjältä. S. 1870.
Junes, Antti, maanviljelijä, Alatornion pitäjältä. S. 1874.
Koivuranta, Janne, maanviljelijä, Rovaniemen pitäjältä. S. 1885.
Laherma, Joonas Jeremias, filosofianmaisteri, Helsingin kaupungista. S. 1888.
Liakka, Niilo, maisteri, Helsingin kaupungista. S. 1864.
Lohi, Kalle, maanviljelijä, Ranuan pitäjältä. S. 1872.
Takkula, Edvard, maanviljelijä, Kempeleen pitäjältä. S. 1884.

Lapinmaan vaalipiiri.

Fränti, Aleksander, opettaja, Kittilän pitäjältä. S. 1881.

1. Keskiviikkona 2 p. huhtikuuta

k:lo 10 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

1) Puhemiehen ja kahden varapuhemiehen vaali	11
2) Neljän jäsenen vaali kansliatoimikuntaan	12

Ikäpuhemies

Puhemiehen paikalle astuttuaan ed. rovasti Vilho Malmivaara lausuu:

Arvoisat kansanedustajat!

Valtiopäiväjärjestyksen 23 §:n mukaan tulee minun ikäyppösiltäni vanhimpana eduskunnan jäsenenä johtaa puhetta, kunnes eduskunta on valinnut puhemiehen sekä kaksi varapuhemiestä, ja kunnes valitut ovat kukin vuorostaan eduskunnan edessä antaneet juhlallisen vakuutuksen. Saan ilmoittaa, että olen pyytänyt protokollasihteeri, lakitiedetten kandidaatti Eino Johannes Ahlan hoitamaan pöytäkirjaa tässä tilaisuudessa. Edustajain valtakirjain tarkastaja on Valtiopäiväjärjestyksen 21 §:n mukaisesti antanut eduskunnalle luettelon niistä edustajista, jotka ovat näyttäneet olevansa oikein valitut. Pyydän sihteeriä toimittamaan nimenhuudon.

Nimenhuuto

toimitetaan sen jälkeen sen luettelon mukaan, jonka senaattori F. O. Lilius on eduskunnalle antanut, ja merkitään saapuvilla oleviksi muut luettelossa mainitut edustajat, paitsi ed. Aalto ja Collan.

Ikäpuhemies: Saan ilmoittaa, että agroomi Jalmari Jyske ja maanviljelijä Johannes

Nyberg ovat minulle esittäneet asianmukaisesti tarkastetut ja hyväksytyt valtakirjat.

Siv

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Puhemiehen ja varapuhemiesten vaalit.

Ikäpuhemies: Nyt toimitetaan ensin puhemiehen vaali umpilipuin. Äänestyksessä tapahtuu nimenhuuto aakkosellisessa järjestyksessä.

Kun vaali on toimitettu, julistetaan vaalin tulos.

Toimitetussa vaalissa ovat ääniä saaneet ed. Relander 113 ääntä, ed. Kotonen 71 ääntä sekä edustajat Tanner, Hahl ja PaaVo Virkkunen kukin yhden äänen. Sitäpaitsi on jätetty 2 tyhjää vaalilippua.

Ikäpuhemies: Ed. Relander on niinmuodoin saanut ehdottoman enemmistön ja on niin ollen tullut valituksi eduskunnan puhemieheksi.

Ikäpuhemies: Nyt käydään valitsemaan samoin ensimmäistä varapuhemiestä.

Kun vaali on toimitettu, ilmoitetaan, että vaalissa ovat ääniä saaneet: ed. Kotonen 138 ääntä, ed. P. Virkkunen 45 ääntä sekä ed. Hahl, Kokko, Ramsay, Tanner ja Nevanlinna kukin yhden äänen. Sitäpaitsi on jätetty kaksi tyhjää vaalilippua.

Ikäpuhemies: Ed. Kotonen on niinmuodoin valittu eduskunnan ensimmäiseksi varapuhemieheksi.

Ikäpuhemies: Nyt toimitetaan toisen varapuhemiehen vaali.

Ilmoitetaan, että äänestyksessä ovat ääniä saaneet: edustaja P. Virkkunen 99 ääntä, edustaja Tanner 16 ääntä, edustaja Ramsay 8 ääntä, edustajat Vuolijoki ja Vuorimaa kumpikin 5 ääntä, edustajat Leivo ja Hakkiila kumpikin 2 ääntä sekä edustajat Heinonen, Kaskinen, Keto, P. Huttunen, Schauman, Vainio, Hahl, Laherma, Leinonen, J. A. Heikkinen, Nevanlinna ja Ampuja kukin 1 äänen. Sitäpaitsi on jätetty 27 tyhjää vaalilippua.

Ikäpuhemies: Edustaja Paavo Virkkunen on niinmuodoin valittu eduskunnan toiseksi varapuhemieheksi.

Minä pyydän, että valitut puhemies ja varapuhemiehet tulisivat antamaan eduskunnan edessä säädetyin vakuutuksen.

Puhujalavalta lausuvat tämän jälkeen:

Puhemies Relander: Minä Lauri Kristian Relander vakuutan, että minä puhemiehentoimessa tahdon voimieni mukaan puolustaa eduskunnan ja Suomen kansan oikeutta perustuslakien mukaan.

Ensimmäinen varapuhemies Kotonen: Minä Anton Kotonen vakuutan, että minä puhemiehentoimessa tahdon voimieni mukaan puolustaa eduskunnan ja Suomen kansan oikeutta perustuslakien mukaan.

Toinen varapuhemies Virkkunen: Minä Paavo Eemil Virkkunen vakuutan, että minä puhemiehentoimessa tahdon voimieni mukaan puolustaa sekä laillisen hallitsevan valtiovallan että eduskunnan ja Suomen kansan oikeutta perustuslakien mukaan.

Ikäpuhemies: Minun tehtäväni on päätynyt. Minä kehoitan valittua puhemiestä astumaan paikallensa.

Puhemiehen tervehdyspuhe.

Puhemiehen paikalta puhemies Relander lausuu:

Arvoisat Edustajat!

Ryhtyessäni äsken toimitetun vaalin perusteella täyttämään eduskunnan puhemiehen kunniakas-

ta tehtävää tunnen elävästi ne vaikeudet, jotka minua tässä tehtävässäni odottavat. Se mikä minua tällä hetkellä rohkaisee, on toivo, että Te, arvoisat edustajat, ymmärtäen nämä vaikeudet tulette suopeudella kohtelevaan minua tässä vaativassa toimessa.

Vaikea on se aika, jota Suomen kansa nyt elää. Käydyn veljessodan kiros leppää raskaana tämän kansan hartioilla. Isketyt haavat ovat auki. Katkeruus on kuiluna, jonka yli sovinnoiksi ojentettujen käsien on vaikea toisiansa tavoittaa. Mutta me emme saa antaa tunteelemme valtaa. Meidän on kuunneltava ääntä, joka meitä velvoittaa. Meitä kaikkia, kuulukaamme sitten mihin puolueeseen, mihin kansanluokkaan, mihin kieliryhmään tahansa, meitä kaikkia yhteinen isänmaa kutsuu tällä hetkellä yhteistyöhön. Kun me asetamme rehellisen pyrkimyksen palvella kallista isänmaatamme kaikkien puolue- ja luokkapyrkimysten yläpuolelle, olemme me oikeata tietä kulkemassa. Silloin tulevat isketyt haavat kasvamaan umpeen, katkeruus häviää. Suomesta tulee onnellinen Suomi, Suomen kansasta onnellinen kansa. Toivoen, että nyt työnsä alkanut eduskunta tulee onnistumaan tärkeässä tehtävässään, pyydän saada kiittää teitä, arvoisat Edustajat, minua kohtaan osottamastanne luottamuksesta.

Puhemies: Ensiksi pyydän saada ilmoittaa, että olen pyytännyt protokollasihteeri Eino Ahlman hoitamaan sihteerin tehtäviä, kunnes eduskunnan sihteerin toimi on täytetty.

Toimenpide hyväksytään.

Puhemies: Edelleen olen pyytännyt toimittaja K. V. Puuskan suorittamaan yleistulkin tehtäviä, kunnes tämä toimi on täytetty.

Tämäkin toimenpide hyväksytään.

Kansliatoimikunnan vaali.

Puhemies: Seuraava asia päiväjärjestyksessä on neljän jäsenen vaali kansliatoimikuntaan. Halutaanko tehdä ehdotuksia siitä, ketä olisi valittava?

Ed. Estlander: Jag ber att få till medlem i kanslikommissionen föreslå ldgsm. Roos.

Ed. Linna: Jäseneksi kansliatoimikuntaan ehdotan ed. Ritavuoren.

Ed. Puro: Jäseneksi kansliatoimikuntaan ehdotan edustajat Väinö Huplin ja K. Heinosen.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Kun on ehdotettu ainoastaan 4 ehdokasta: edustajat Roos, Ritavuori, Hupli ja Heinonen, voitane näitä katsoa valituiksi.

Hyväksytään.

Ilmoitus valtiopäiväin avajaisista.

Puhemies: Valtiopäiväin juhlamenojen ohjaajalta on saapunut kirjelmä eduskunnalle, jonka sihteeri lukee:

Sihteeri lukee:

Valtiopäiväin
Juhlamenojen Ohjaaja.

Helsingissä,
huhtikuun 2 p:nä 1919.

Suomen Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Kun Valtionhoitaja 23 päivänä joulukuuta 1918 annetulla avoimella käskykirjeellä on määrännyt muun muassa että, sittenkuin uudet edustajanvaalit on toimitettu, varsinaisten valtiopäiväin on kokoonnuttava Helsingissä 1 päivänä huhtikuuta 1919, tulee Valtionhoitaja perjantaina tämän huhtikuun 4 päivänä, sen perästä kuin Nikolainkirkossa on pidetty jumalanpalvelus, täkäläisen entisen palatsin isossa salissa tervehtimään Eduskuntaa ja juhlallisesti avaamaan valtiopäivät. Ja on minulla, juhlamenojenohjaajaksi määrättynä ja Valtionhoitajan käskystä, täten kunnia kutsua Herroja Edustajia sekä jumalanpalvelukseen Nikolainkirkkoon että mainittuihin juhlamenoihin palatsin isoon saliin, ilmoittaen samalla että jumalanpalvelus alkaa kello 12 päivällä ja että juhlamenot tapahtuvat heti sen perästä.

Ilmoittaen tämän Teille, Herra Puhemies, saan kunnian pyytää, että se myöskin saatetaan Eduskunnan tietoon.

G. E. F. Albrecht.

Till Finlands Lantlags Herr Talman.

Sedan Riksföreståndaren genom den 23 december 1918 utfärdat öppet brev och påbud förordnat bland annat att, sedan nya lantlagsmannaval verkställts, lagtima lantdag skall sammankomma i Helsingfors den 1 april 1919, kommer Riksföreståndaren fredagen den 4 innevarande april, efter det gudstjänst i Nikolaikyrkan försiggått, att uti stora salen i förra palatset härstädes hälsa lantdagen och högtidligen öppna densamma. Och får jag, i egenskap av tillförordnad ceremonimästare och enligt uppdrag av Riksföreståndaren, härigenom äran inbjuda Herrar Lantlagsmän till såväl gudstjänsten i Nikolaikyrkan som öfvermålade ceremoni i palatsets stora sal, med anmälan tillika att gudstjänsten vidtager klockan 12 på dagen och att änberörda ceremoni eger rum omedelbart därefter.

Meddelande Eder, Herr Talman det förestående, får äran jag anhålla att detsamma jämväl bleve Lantdagen delgivet.

G. E. F. Albrecht.

Ilmoitus puhemiesten vaalista.

Puhemies: Toimitetuista puhemiehen ja varapuhemiesten vaaleista on tehtävä työjärjestyksessä määrätty ilmoitus. Sihteeri lukee tarkistusta varten laatimansa ehdotuksen kirjelmäksi asiassa.

Sihteeri lukee:

Valtionhoitajalle.

Eduskunta ilmoittaa kunnioittavimmin, että eduskunta on voimassaolevan Valtiopäiväjärjestyksen 23 §:n mukaisesti tänäpäivänä toimittanut puhemiehen ja kahden varapuhemiehen vaalin 1919 vuoden varsinaisten valtiopäiväin ajaksi ja että täten on valittu:

puhemieheksi filosofiantohtori Lauri Kristian Relander;

ensimmäiseksi varapuhemieheksi varatuomari Anton Kotonen; sekä

toiseksi varapuhemieheksi jumaluusopintohtori Paavo Eemil Virkkunen.

Helsingissä 2 päivänä huhtikuuta 1919.

Till Riksföreståndaren.

Lantdagen har äran härmed anmäla, att Lantdagen, jämlikt 23 § i gällande lantlagsordning,

denna dag förrättat val av talman och tvänne vicetalmän för 1919 års lagtima lantdag och att därvid utsetts:

till talman filosofiedoktorn Lauri Kristian Relander;

till förste vicetalmän vicehäradshövdingen Anton Kotonen; samt

till andre vicetalmän teologiedoktorn Paavo Emil Virkkunen.

Helsingfors, den 2 april 1919.

Kirjelmä hyväksytään.

Seuraava täysi-istunto on perjantaina k:lo 11 a. p.

P u h e m i e s: Kansliatoimikuntaa pyydän kokoontumaan heti tämän täysi-istunnon jälkeen puhemiehen huoneeseen.

Täysi-istunto päättyy k:lo 12,20 päivällä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

2. Perjantaina 4 p. huhtikuuta

k:lo 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Puhemiehen puhe 15

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
Aalto, Collan ja Wankkoja.

Puhemiehen puheen tarkastus.

Puhemies: Tarkotukseni on tässä täysistunnossa saattaa edeltäkäsin eduskunnan tietoon ne sanat, jotka aikomukseni on lausua valtiopäivän avajaisissa. Kun mielestäni tämä asia muodollisista syistä on käsiteltävä suljetussa istunnossa, olen tyhjennyttänyt kuuntelijaparvekkeet ja esitän nyt työjärjestyksen 21 §:n mukaan eduskunnan päätettäväksi, hyväksyykö eduskunta tämän menettelytavan.

Menettelytapa hyväksytään.

Sanat, jotka olen aikonut lausua, ovat seuraavat:

Herra Valtionhoitaja! Poikkeuksellisen vaikean ajankohtana ihmiskunnan historiassa on nyt kokoontuneitten valtiopäivien suoritettava tärkeä tehtävänsä. Vakavina, kysyvinä kääntyvät tällä hetkellä Suomen kansan katseet tähän sen eduskuntaan. Onnistuuko uuden eduskunnan löytää oikeat keinot niiden suurten kysymysten selvittämiseksi, jotka sen ratkaisua nyt odottavat, pääseekö tajunta nykyisen tilanteen vakavuudesta niin eläväksi kaikissa eduskuntaryhmissä, että saadaan syntymään maallemme sellainen uusi hallitusmuoto, jonka turvissa todelliseen ja samalla valistuneeseen kansanvaltaan perustava valtiollinen kehitys käy mahdolliseksi, voidaanko löytää keinoja luoda Suomen ja ulkovaltain välillä sellaiset suhteet, että maamme itsenäisyys saadaan

yleisesti tunnustetuksi, suhteet, jotka valmistavat meille tilaisuuden sisällisissä rauhantöissä ponnistaa voimamme kotoisten olojen järjestämiseksi, tuleeko löytymään tie, joka vie eri puolueita sikäli yhteisymmärrykseen, että saadaan syntymään hallitus, joka nojaamalla eduskunnan tukeen, voi järjestää maamme hallintoasiat siten, että täällä jokainen tuntee elävänsä vakavassa oikeusvaltiossa? Ja lopuksi kykeneekö tämä eduskunta kankonäköisellä, talouselämään kohdistuvalla lainsäädännöllä tekemään meillä voimakkaan nousun taloudellisen elämän alalla mahdolliseksi?

Näiden kysymysten edestä tahtoisi isänmaansa tulevaisuudesta huolehtiva kansalainen kohottaa tulevaisuuden esirippua.

Hän ei saa niihin vielä vastausta, tulevaisuus on sanattomana meidän edessämme, mutta luotetaan eduskuntaansa, jonka se itse on valinnut, on Suomen kansan tämä jännitetyn odotuksen aika ellettävä.

Sen on rakennettava uskonsa siihen, että jokaista tämän eduskunnan jäsentä elähdyttää tällä hetkellä rehellinen pyrkimys palvella isänmaata, uhrata kaikkensa sen tulevaisuuden hyväksi. Kun me tässä mielessä käymme tulevaisuutta kohti, kun me koetamme kohottaa katseemme hetken vaikeuksien, hajaannuksen ja eripuraisuuksien yli, näemme me lujan uskomme ja vaikeiden ponnistustemme palkkana todellisesti vapaa Suomen.

Me näemme, että kohtalon käsi on varannut meidänkin pienelle kansallemme paikan onnellisten kansojen joukossa.

Herra Valtionhoitaja!

Eduskunnan puolesta pyydän julkilausua Teille Eduskunnan kunnioituksen.

Puhemies: Asia on loppuunkäsitelty.

Mitä tulee tämän istunnon pöytäkirjaan, mikäli koskee nyt käsiteltyä asiaa, ehdottaa puhe-

miehistö, että se julkaistaan niin pian kuin se on tarkistettu.

Ehdotus hyväksytään.

Puhemies: Täysi-istunto keskeytetään ja sitä jatketaan $\frac{1}{2}$ tunnin kuluttua senjälkeen kuin valtiopäiväin avajaiset entisessä valtaistuinsalissa ovat toimitetut. Kirkkoon mennäksemme kokoonnumme tämän talon edustalle k:lo $\frac{1}{4}$ vaille 12.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Arajärvi: Koska herra puhemiehen menettelytapa siihen lausuntoon nähden, jonka hän eduskunnan nimessä tänään aikoo antaa valtaistuinsalissa valtionhoitajalle, poikkeaa aikaisemmin Suomen eduskunnassa olleesta menettelytavasta, niin minä katson olevan syytä merkitä pöytäkirjaan tämän asian. Aikaisemmin on ollut tapana se, että eduskunnassa saatetaan keskustella tai lausua mielipide puheen sisällyksestä, jos siihen katsotaan syytä olevan. Nyt herra puhemies ei sellaista tilaisuutta sallinut.

Ed. Estlander: Enligt L. O. ankommer det å talmannen att besluta vad som skall yttras på tronsalen. Såvitt jag kunnat uppfatta hr talmannens tillkännagivande, utslöt det icke möjligheten att diskussion här hade kunnat förekomma om det andragande, som talmannen meddelade oss. På dessa grunder finner jag det föregående uttalandet icke hava varit fullt berättigat.

Puhemies: Tarkoitukseni ei ollut estää tässä asiassa keskustelun syntymistä; mutta kun kukaan ei pyytänyt puheenvuoroa, katsoin asian loppuunkäsiteltyksi.

Ed. Arajärvi: Minulla on erittäin mieluista todeta, että herra puhemies on näin tahtonut menetellä, mutta minä saatoin hyvästi tulla siihen käsitykseen, johon minä tulin, sen takia, että herra puhemies heti puheen luettuaan ilmoitti, että asia on loppuun käsitelty ja samalla vahvisti sen nuijaniskulla.

Puhemies: Onko asia loppuun käsitelty?

Myönnetään.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 11,35 a. p.

Valtiopäiväin avajaiset.

Valtiopäiväjumalanpalvelus Nikolainkirkossa.

Neljänneksen vaille kello 12 päivällä eduskuntatalon edustalle kokoonnuttuansa edustajat lähtivät kulkueessa, puhemies ja varapuhemiehet etumaisina, Nikolainkirkkoon, jossa edustajat asetuivat urkujen soidessa paikoilleen pääkäytävän molemmin puolin, ja jonne myös valtionhoitaja, kenraali Mannerheim, pääministeri, ministerit, sekä korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentit ja jäsenet sekä ulkovaltain edustajat saapuivat. Jumalanpalveluksen alkoi Suomen Laulun sekakuoro laulamalla maisteri Heikki Klemetin johdolla alkukoraalina Bachin säveltämän „Murheen, ristin tiellä”. Alttaripalveluksen suorittivat pastorit Aleksi Lehtonen ja A. W. Mikkonen, minkä päätyttyä Suomen Laulu esitti maisteri Klemetin maisteri V. A. Koskenniemen sanoihin säveltämän isänmaan virren. Edustaja, rovasti E. Hannula piti suomeksi ja ruotsiksi seuraavan valtiopäiväsaarnan:

Olכון Jumala meille armollinen ja siunatkoon meitä; kirkastakoon kasvonsa meille, jotta maan päällä tunnettaisiin sinun tiesi, antamasi pelastus kaikissa kansoissa. Amen.

Psaltari Psalmi 45: 7—8.

Jumala, sinun valtaistuimesi pysyy ijäti ja aina, sinun valtakuntasi valtikka on oikeuden valtikka. Sinä rakastat vanhurskautta, ja vääryyttä sinä vihaat. Sinun sanasi on jalkaimme soihtu; se on valo meidän poluillamme.

Kokoontumalla tähän Jumalalle pyhitettyyn huoneeseen olemme tunnustaneet tarvitsevamme alkamallemme yhteiselle työlle johdatusta ja apua Häneltä, jonka puoleen maan kansat ennenkin ovat kantaneet toivomuksensa, huolensa ja tarpeensa. Ja sen he ovat olleet ahdistetut tekemään varsinkin kovina, raskaina aikoina, jolloin ihmisten apu ja neuvokkaisuus tapausten ylivoimaisuuteen nähden näytti peräti turhalta ja mitättömältä. Sellaisia suuria valtavan tapausten aikoja olemme saaneet äsken elää, emmekä vain me vaan yleiseen muutkin maan kansat. Ihmisten kauaskantaviksi ajatellut laskelmat ovat rauenneet tyhjään, voimalliset, näköjään voittamattomat kansat ovat sortuneet ja joutuneet aivan avuttomaan tilaan. Maailman mahtavimmat ovat kukistuneet kunniasijoiltansa. Hätä ja tuska, ahdistus ja valitus maailmassa on kasvanut aavistamattoman suureksi. Maailmassa ei liene koskaan ollut niin

paljon onnettomia ja avuttomia ihmisiä kuin näinä meidän päivinä. Emme voi kuvitella aikaa jolloin ihmiskunnan elävämmin olisi sopinut tuntea riippuvaisuutensa suuren Jumalan avusta ja armahduksesta kuin se ihmispolvi, joka nyt elää maailmassa. Ja kun tästä olemme tietoisia ja näemme lähellä ja kaukana sortuneita suuruuksia, hävitettyjä seutuja, raunioiksi muuttuneita kaupunkeja, epätoivontilaan syöstyjä ennen mahtavia valtakuntia, kukistuneita valtaistuimia, tunnemme tarvetta kiinnittää levottomat sydämemme ikipysyviin todellisuuksiin. Me löydämme tuossa kalliissa kirjassa Psaltrarissa pyhässä perinnössä ikivanhoilta ajoilta monta ihmeellistä todistusta, joihin meillä hädän ja tuskan ollessa korkeimmillaan oli turvallista nojautua, ne kun nostivat ja korottivat salaperäisillä voimillaan masentunutta, sammuvaa toivoamme. Lohdutuksen lähteenä se jo useasti ennenkin on saanut olla ahdistetuille maan lapsille, niille jotka olivat päässeet sen lähettyville mutta tuskinpa se ennen on voinut koskaan olla valona niin monelle kuin se on ollut tälle nykyiselle niin kovia kokeneelle ihmispolvelle.

Kun me olemme saaneet kuulla näinä suurten surujen vuosina sanomia hävitetyistä maista, tuhoista omaisuuksista, sortuneista kaupungeista ja kukistuneista valtaistuimista, antaa pyhä laulaja meidän tässä kuulla todistuksia ikipysyvää valtaistuimesta ja valtakunnasta, jota hallitaan oikeuden valtikalla ja jossa vääryyttä vihataan ja vanhurskautta rakastetaan. Tätä valtaistuinta ja valtakuntaa ei esitetä vain kauniina otaksumana vaan oleellisena todellisuutena. Eikä sovi meidänkään puhua tästä valtaistuimesta ja valtakunnasta vain kauniita ajatuksia, vaan vahvistaa niiden olemassaoloa ja todellisuutta Jeesuksen Kristuksen omalla vakuutuksella, jonka mukaan tuonelan portitkaan eivät kykene niitä kukistamaan.

Tässä vasta onkin todellisuutta, joka ulottuu ajallisen näköpiirin ulkopuolelle. Siinä valtakunta, joka ei saata järistä silloinkaan kun maailman valtakunnat häviävät olemattomiin. Nämä häviävät sen tähden, että niissä rakastetaan vääryyttä ja vanhurskautta vihataan, mutta tämä Kristuksen valtakunta pysyy sen tähden että siinä rakastetaan vanhurskautta ja vääryyttä vihataan ja valtikka siinä on vanhurskauden.

Jumalalla on näinä hävitysten ja mullistusten vuosina ollut huolta meidänkin pienestä kansastamme. Se on ollut hukkua milloin miekkaan ja tuleen, milloin taas nälkään ja puutteeseen. Mutta apu on tullut aina oikeaan aikaan, juuri silloin kun tuho oli armottomana edessämme. Maailman voimallisten sydämet taivutti kaikkivaltias, tuo-

den avun hätäämme aivan odottamattomilta taivoilta. Tätä ajatellessamme ja muistellessamme näkee se, joka nähdä haluaa, tässä Jumalan erityisen voiman ja huolenpidon kansastamme ja me näemme seurattessamme viimeisten vuosien tahtumain kulkua niissä Jumalan johdatusta pitkin matkaa. Vaikeiden synnytystuskien jälkeen on tämä vähäinen Pohjolan kansa muodostumassa omaksi muidenkin valtakuntain tunnustamaksi valtakunnaksi, todellisuus, jota taannoin emme uskaltaneet ajatellakaan. Mutta kaikki ei ole vielä läheskään valmista. Monien vaarojen kautta on vielä kuljettava. Vihollisia ei puutu meiltä ulkoa eikä sisältä. Pahin vihollinen lienee kuitenkin omassa itsessämme, omassa riidanhalussamme, itsekkäisyydessämme ja ylpeydessämme, omien luultujen avujemme ja ominaisuuksiemme korottamisessa ja muiden halveksimisessa. Tässä syy heikkouteemme, siinä varoitava vaara kansallisiin onnettomuuksiimme, turmioomme ja häviöömme. Mitä voisimmekaan, minkä merkitsevän turvan ja suojan muodostaisimmekaan niitä hävittäviä pimeyden voimia vastaan, jotka kansojen yli paraakaa vyöryvät, jos olisimme kansa, jota yhteiset harrastukset, sama suuri päämäärä sovinollisuudessa ja rakkaudessa yhdistäisi. Elämän runsaus ja rikkaus on kyllä moninaisuudessa, muotojen, lahjojen ja kykyjen erilaisuudessa. Mutta niiden tulee olla toisilleen niinkuin eri jäsenet samassa elimistössä. Pian häviää ja sortuu koti, jossa riita ja eripuraisuus vallitsee. Uusi valtakuntamme on sekin määrätty meille yhteiseksi kodiksi, tämä maa, kallis ihana perintö, Jumalan meille antama. Rakkaus tähän maahan asuu syvällä meidän povessamme. Oikeata veljes- ja sisaruspiiriä yhdistää rakkaus isään ja äitiin, rakkaus yhteiseen kotiin. Niin tulisi rakkauden sitä maata ja kansaa kohtaan, joka on lähettänyt meidät tänne työhönsä, yhdistää meitä suurempaan yksimielisyyteen tätä työtä tehdessä kuin ne merkit viittaavat joissa nyt toimimme. Täytyykö Suomen kansan yhteisen kodin sortua ja tuhoutua meidän eripuraisuutemme ja riitaisuuksiimme tähden? Rakentamaan meitä on kutsuttu, ei hävittämään. Jumalan valtakunta pysyy ijäti ja ainiaan, sillä sen valtikka on oikeuden. Siinä vihataan vääryyttä ja vanhurskautta rakastetaan.

Viha, riita ja eripuraisuus on vääryyttä. Jos nämä muodostuvat kansallisuusominaisuuksiksi, hukkua tämän pikkukansan täytyy. Vääryyteensä, puolueriitoihinsa ne ovat hukkuneet suuremmakin kansat.

Mutta me emme saata uskoa, että kansa, josta Jumalalla on ollut niin suurta vaivaa, saattaa

hukkua, vaan me luotamme pikemmin siihen, että tämän kansan tehtävä vasta alkaa olla alussaan, että se on kasvava ja vahvistuva sisäänpäin ja lujeneva ulospäin. Luotamme siihen, että yhteisesti kestetyt onnettomuudet, yhteiset kärsimiset ja haavat sittenkin on ollut kyynelten kylvö, josta kerran ilolla niitetään. Tähän tarvittavan yhteisymmärryksen, keskinäisten puutteittemme peittämishalun, sovinnon ja rakkauden toivomme kasvavan keskuudessamme. Suomen kansan parhaimmisto, sen vakava työteliäs kansa, joka ahkeralla työllä rakentaa ja vaurastuttaa nuorta valtakuntaamme, on oikeutettu odottamaan meiltä, sen edustajilta, tällaista sovinnossa ja rakkaudessa suoritettavaa työtä isänmaamme ja kansamme hyväksi. Suokoon sen Jumala. Amen.

Ruotsinkielisen alttaripalveluksen jälkeen esitti kuoro vielä Bachin koraalin „Mä, Jeesus, olen sun.”

Tämän jälkeen ja sittenkun Valtionhoitaja, pääministeri ja ministerit olivat ensin poistuneet kirkosta, eduskunnan puhemies, varapuhemiehet ja jäsenet kulkueessa lähtivät

palatsiin,

jonka suureen saliin edustajat asettuivat puoliympyrään, minkä jälkeen sinne astuivat korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentit ja jäsenet sekä oikeuskansleri. Kun hekin olivat asettuneet paikoilleen saapui Valtionhoitaja, Kenraali Mannerheim, edellään juhlamenojen ohjaaja, Valtioneuvoston jäsenet, kaksi aina rinnakkain sekä pääministeri, ja jälessään hänen seurueeseensa kuuluvat henkilöt, muiden muassa armeijan ja laivaston päälliköt. Valtionhoitaja asettui salin yläpäähän, pääministeri, ministerit ja oikeuskansleri, hänen viereensä oikealle puolelle sekä Valtionhoitajan seurue vasemmalle puolelle.

Pöytäkirjaa asetui pitämään hallintosihteeri Otto Wannas.

Valtionhoitaja lausui suomeksi ja ruotsiksi seuraavaa:

Arvoisat edustajat!

Raskaat ovat ne uhrin olleet, joilla Suomen kansa on tehnyt Teille, edustajilleen, mahdolliseksi sellaisena aikakautena kuin nykyinen on, jolloin veriset mullistukset ja anarkia ovat hävittäneet tai uhkaavat hävittää mahtavia ja kukoistavia valtakuntia, taas kokoontua rauhalliseen, rakentavaan työhön.

Teillä, arvoisat edustajat, on nyt edessänne mitä laajakantoisimmat tehtävät, ja — alkäämme koettako sitä itseltämme salata, — myöskin suuret vaikeudet.

Ne ulkopoliittiset vaikeudet, joihin maailmansota oli saattanut kansamme, ovat tosin nyttemmin melkoisesti vähentyneet.

Me voimme ilolla todeta että niissäkin valtakunnissa, jotka ovat lähteneet voittajina tuosta suuresta maailmankamppailusta, suurempi luottamus kansaamme kohtaan on päässyt valtaan, sitenkuin se on näyttänyt pystyvän kovana aikana keskellä levotonta ja hämmennyksissä olevaa maailmaa turvaamaan asemansa itsenäisenä, riippumatonta kansallista politiikkaa ajavana valtiona ja pysyttämään voimassa sisällistä järjestystä ja lainalaista yhteiskuntalaitosta, vaikka idässä tapahtuva yhteiskunnan hajoitus yhä on ollut uhkaamassa.

Tätä lisääntyneitä luottamusta todistaa sekä se aulius, millä lännen vallat ovat käyneet poistamaan maassamme vallitsevaa nälänhätää ja puutetta, että vielä enemmän ne tosiasialliset, ystävälliset välit, joihin nämä vallat edustajainsa kautta ovat asettuneet meitä kohtaan. Minulla on se varma vakaumus, että nämä välit saavat muodollisen vahvistuksen ja tulevat kehittymään, niin pian kun Suomen kansa on täysin osoittanut, että horjumattomuus ja tyyni edistys ovat ne johtotähdet, joita se on päättänyt yhä edelleenkin järkehtämättä seurata.

Maamme ja kansamme kehitys vaatii ehdottomasti säännöllisten taloudellisten olojen aikaansaamista sekä kauppayhteyden pikaista uudistamista ulkomaiden kanssa, entisen laajuisena. Hallitus pyrkii saavuttamaan tämän ulkomaille lähettämiensä komisionien kautta.

Me pyrimme läheisiin ja ystävällisiin väleihin läntisten naapurikansojen kanssa ja olemme sen vuoksi valmiit antamaan takeita siitä, etteivät mitkään vaarat täältä päin voi niitä uhata.

Samalla kuin meidän täten tulee kaikin voimin työskennellä suhteittemme lujittamiseksi ja kehittämiseksi kaikkiin niihin valtioihin, joiden kanssa me jo olemme ystävällisissä väleissä, me emme voi välinpitämättömästi katsella niitä kärsimyksiä ja sitä vainoa, joiden alaiseksi Suomen ulkopuolella asuvat heimolaisemme ovat joutuneet, ja heidän ankaraa taisteluaan kansallisten pyrkimystensä saavuttamiseksi.

Ulkopoliittisten tarkoituksiemme toteuttaminen vaatii tahdikkautta, ymmärtävyyttä ja lujaa yhteistoimintaa eduskunnan ja hallituksen välillä, isänmaan riippumattomuus ja onni ylimpänä ja ainoana päämääränä.

Myöskin sisäisten olojemme rauhallinen kehitys saattaa suuria vaatimuksia eduskunnan toiminnalle. Teidän on otettava käsiteltäväksenne kysymys maan tulevasta hallitusmuodosta ja minä toivon, että eduskunnan eri puolueet voivat yhtyä kannattamaan sellaista ehdotusta, joka takaa Suomelle turvatuksen ja itsenäisen kehityksen sisänpäin ja ulospäin.

Älkäämme pyrkikö kestäättömiin päämääriin tai antako ulkona maailmassa raivoavan yhteiskunnallisen hirmumyrskyn vietellä itseämme kokeiluihin, jotka, sen sijaan että keskittäisivät kaikki käytettävissä olevat voimat tuottavaan työhön, ehdyttävät maan voiman valtiollisissa kiistoissa ja tekevät sen vaihtelevien virtausten temmellyskentäksi, suojattomaksi ulkonaisia vaaroja vastaan.

Sellaisina aikoina, joita me nyt elämme, saattaa ainoastaan se hallitusmuoto, joka antaa hallitukselle riittävän arvovallan ja voiman, taata valtion säilymisen ja rauhallisen kehityksen.

Hallitusmuotokysymyksen rinnalla on kysymys armeijamme lopullisesta järjestämisestä, jolle viime eduskunnassa laskettiin lainsäädännöllinen pohja.

Tämä meidän elinkysymyksemme täytyy saada niin ratkaistuksi, että maan puolustuslaitos liiaksi rasittamatta kansamme taloudellista kannatusvoimaa kuitenkin tekee meille mahdolliseksi voimakkaasti puolustaa sitä edesvastauksellista, mutta samalla myös kunniakasta asemaa, joka meillä yhtenä länsimaiden viimeisistä etuvartioloista on. Hallitus onkin jo ryhtynyt toimenpiteisiin sotilaslainsäädännön kehittämiseksi näitä päämääriä silmälläpitäen.

Valtiotalouden järjestely niin, että valtakunnan valtiollisen ja yhteiskunnallisen toiminnan ylläpitämiseksi tarvittavat varat saadaan kokoon liiaksi rasittamatta kansaa ja varsinkaan sen vähävikisiä kerroksia, tulee vaatimaan eduskunnan huolellista harkintaa. Noudattamalla tarpeellista säästäväisyyttä valtion varojen käytössä ja edistämällä taloudellista tuotantoa, voitaneen saavuttaa tasapaino valtiontaloudessa.

Viimeksi koossa ollut eduskunta on lainsäädäntötoimin pannut alulle suuren maanomistusolojen uudistuksen, joka tarkoittaa maanvuokraajain saattamista sen maan itsenäisiksi omistajiksi, jota he viljelevät ja asuvat. Tämän tärkeän uudistuksen nopea ja onnellinen toimeenpano tulee vaatimaan eduskunnalta ja hallitukselta valpasta huolenpitoa ja yhteiskunnan puolelta alttiutta niihin uhrauksiin, joita tällainen toimenpide ehdottomasti vaatii.

Sosiaalisen lainsäädännön alalla on myöskin edessämme suuria tehtäviä, joiden toteuttamiseksi hallitus valmistaa eräitä eduskunnalle niin pian kuin suinkin annettavia esityksiä. Kauan valmistelun alaisena ollut kysymys oppivelvollisuuden säätämisestä toivottavasti nyt voidaan saada onnellisesti ratkaistuksi.

Mitä tässä olen esittänyt, osoittaa, että eduskunnalla on suuri ja vastuunlainen työ edessä. Suokoon Jumala, että se koituisi Suomen kansamme niin nykyisen kuin tulevienkin sukupolvien onneksi.

Samalla kuin lausun Teidät tervetulleiksi tähän Teidän edessänne olevaan tärkeään työhön julistan yhdeksäntoistasataa yhdeksäntoista vuoden varsinaiset valtiopäivät avatuiksi.

Tämän jälkeen esiinastui eduskunnan puhemies Relander, lausuen eduskunnan kunnioituksen seuraavin sanoin:

„Herra Valtionhoitaja!

Poikkeuksellisen vaikeana ajankohtana ihmiskunnan historiassa on nyt kokoontuneiden valtiopäivien suoritettava tärkeä tehtävänsä. Vakavina, kysyvinä kääntyvät tällä hetkellä Suomen kansan katseet tähän eduskuntaan.

Omnistuuiko uuden eduskunnan löytää oikeat keinot niiden suurten kysymysten selvittämiseksi, jotka sen ratkaisua nyt odottavat? Pääseekö taunta nykyisen tilanteen vakavuudesta niin eläväksi kaikissa eduskuntaryhmissä, että saadaan syntymään maallemme sellainen uusi hallitusmuoto, jonka turvissa todelliseen ja samalla valistuneeseen kansanvaltaan perustuva valtiollinen kehitys käy mahdolliseksi? Voidaanko löytää keinoja luoda Suomen ja ulkovaltain välille sellaiset suhteet, että maamme itsenäisyys saadaan yleisesti tunnustetuksi, suhteet, jotka valmistavat meille tilaisuuden sisällisissä rauhan töissä ponnistaa voimamme kotoisten olojen järjestämiseksi? Tuleeko löytymään tie, joka vie eri puolueita sikäli yhteisymmärrykseen, että saadaan syntymään hallitus, joka — nojaamalla eduskunnan tukeen — voi järjestää maamme hallintoasiat siten, että täällä jokainen tuntee elävänsä vakavassa oikeusvaltiossa? Ja lopuksi, kykeneekö tämä eduskunta kaukonäköisellä, talouselämään kohdistuvalla lainsäädännöllä tekemään meillä voimakkaan nousun taloudellisen elämän alalla mahdolliseksi?

Näiden kysymysten edestä tahtoisi isänmaansa tulevaisuudesta huolehtiva kansalainen kohottaa tulevaisuuden esirippua.

Hän ei saa niihin vielä vastausta. Tulevaisuus on sanattomana meidän edessämme, mutta luottaen eduskuntaansa, jonka se itse on valinnut, on Suomen kansan tämä jännitetyn odotuksen aika eletävä.

Sen on rakennettava uskonsa siihen, että jokaisella tämän eduskunnan jäsentä elähdyttää tällä hetkellä rehellinen pyrkimys palvella isänmaatansa, uhrata kaikkensa sen tulevaisuuden hyväksi.

Kun me tässä mielessä käymme tulevaisuutta kohti, kun me koetamme kohottaa katseemme hetken vaikeuksien, hajaannuksen ja eripuraisuuksien yli, näemme me lujan uskomme ja vaikeiden ponnistustemme palkkana todellisesti vapaan Suomen. Me näemme, että kohtalon käsi on varannut meidänkin pienelle kansallemme paikan onnellisten kansojen joukossa.

Herra Valtionhoitaja! Eduskunnan puolesta pyydän julkautusta Teille eduskunnan kunnioituksen."

Valtionhoitaja luki sen jälkeen suomeksi ja ruotsiksi luettelon niistä esityksistä, jotka Hallitus antaa Eduskunnalle 1919 vuoden varsinaisia valtiopäiviä avattaessa, mikä luettelo sisälsi seuraavat esitykset:

- N:o 1. Esitys laiksi sähkövoiman siirtämisestä maan rajojen ulkopuolelle.
- N:o 2. Esitys avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille.
- N:o 3. Esitys, joka koskee uutta lakia sotatuo-mioistumisesta ja oikeudenkäynnistä niissä.
- N:o 4. Esitys valuuttakaupan harjoittamista koskevan lain edelleen voimassa pitämisestä.
- N:o 5. Esitys laiksi, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiaassa on Suomessa täytäntöön pantava.
- N:o 6. Esitys laiksi Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.
- N:o 7. Esitys laiksi, jolla postisäästöpankista Suomessa 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 § muutetaan toisin kuuluviksi.
- N:o 8. Esitys 9 päivänä kesäkuuta 1873 annetun merilain 31 §:n muuttamisesta.
- N:o 9. Esitys sisältävä ehdotuksen laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta.

N:o 10. Esitys 18 päivänä elokuuta 1917 merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta.

N:o 11. Esitys 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 4 ja 12 §:n muuttamisesta.

N:o 12. Esitys laiksi kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työoloista.

N:o 13. Esitys laiksi oppivelvollisuudesta ja laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista.

Kun tämä oli tapahtunut, palasi Valtionhoitaja takaisin palatsin sisähuoneisiin samalla tavalla saatettuna kuin saliin tullessaankin, jolloin myös eduskunnan puhemies ja varapuhemiehet sekä edustajat poistuivat ja palasivat eduskuntatalolle, jossa

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 3 i. p.

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että edustajat Matti Sanfred Puittinen, Leonard Typpö, Kusti Arffman ja Antti Lehtikoinen ovat puhemiehelle esittäneet asianmukaisesti tarkastettua ja hyväksytyn valtakirjan ja ovat siis oikeutettuja ottamaan osaa eduskunnan töihin.

Vapautusta eduskuntatyöstä toistaiseksi, enintään 3 viikon ajaksi, saa ed. Aalto voidakseen hallituksen määräämänä jäsenenä ottaa osaa erinäisiin ulkomailla pidettäviin konferensseihin, sekä ed. Vankkoja sairauden takia tämän päivän istunnosta.

Istumajärjestys.

Puhemies: Kansliatoimikunta, jonka tulee työjärjestyksen 3 §:n mukaan antaa lausuntonsa edustajain istumajärjestyksestä, on päättänyt ehdottaa, että edustajat asettuisivat eduskunnassa istumaan ryhmittäin siten, että äärimmäiseksi vasemmalle asettuu sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, sen viereen maalaisliittolaiset, sitten edistysmielisen ja kristillisen työväen puolueen edus-

tajat sekä niitten viereen kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä ja äärimmäiseksi oikealle ruotsalaisen kansanpuolueen eduskuntaryhmä.

Ehdotus hyväksytään.

Nimenhuuto äänestyksissä.

Puhemies: Kansliatoimikunta ehdottaa edelleen, että äänestykset täysi-istunnoissa toimitettaisiin näillä valtiopäivillä siten, että puhemiehestä vasemmalla olevalla uurnalla äänestävät sosialidemokraattisen ja edistysmielisen puolueen edustajat sekä oikealla olevalla uurnalla kaikki muut edustajat.

Ehdotus hyväksytään.

Valitsijamiesten lukumäärä.

Puhemies: Puhemiehistö ehdottaa työjärjestyksen 5 §:n nojalla, että valitsijamiesten luku määrättäisiin näillä valtiopäivillä olemaan 45.

Ehdotus hyväksytään.

Valiokuntain jäsenten ja varajäsenten luku.

Puhemies: Edelleen puhemiehistö ehdottaa, että niitten valiokuntien jäsenluku, jotka mainitaan valtiopäiväjärjestyksen 35 §:n 1 momentissa, määrättäisiin olemaan, valtiovarainvaliokunnassa 21, pankkivaliokunnassa 13 ja muissa, nimittäin perustuslakivaliokunnassa, lakivaliokunnassa, talousvaliokunnassa ja ulkoasiainvaliokunnassa, 17 kussakin. Edelleen ehdottaa puhemiehistö, että varajäseniä toimitus- ja tarkastusvaliokuntiin asetettaisiin 18 kumpaankin.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Leivo: Minä pyytäisin ehdottaa, että eduskunta päättäisi asettaa pankkivaliokuntaan 12 jäsentä ja perustuslakivaliokuntaan ynnä muihin valtiopäiväjärjestyksen määräämiin valiokuntiin, paitsi valtiovarainvaliokuntaan, 16 jäsentä ja valtiovarainvaliokuntaan 20 jäsentä.

Ed. Kallio: Minä pyytäisin saada kannattaa puhemiehistön ehdotusta. Tämä lukumäärä on ollut jo useilla valtiopäivillä käytännössä, ja minusta on pariton luku käytännöllisempi, jottei tule valiokunnissa, kuten joskus ennen, asia arvalle.

Ed. Lohi: Juuri se kokemus, mikä aikaisemmin on saatu siitä, että on parittain jäsenet valiokunnissa, osoitti usein käyvän sillä tavalla, että arpa joutui asian ratkaisemaan. Ja tämä epäilemättä tekee suurta häiriötä. Sittenkin on jo useilla valtiopäivillä ollut näissä valiokunnissa se määrä jäseniä, mitä puhemiehistö nyt ehdottaa, ja minä yhdyn myöskin tähän ehdotukseen.

Ed. Hakkila: Minä ilmoitan kannattavani ed. Leivon ehdotusta, enkä luule, että näillä valtiopäivillä, koska puolueyhymitykset ovat erilaiset kuin silloin, milloin arpa joutui ratkaisemaan asiaa käsitellyssä valiokunnissa, olisi syytä saman epäkohdan esilletulemiseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin puhemiehistön ehdotusta on ed. Leivo, ed. Hakkilan kannattamana, ehdottanut, että jäsenluku pankkivaliokunnassa määrättäisiin olemaan 12, valtiovarainvaliokunnassa 20 sekä perustuslakivaliokunnassa ja muissa nykyään olevissa valiokunnissa 16.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiehistön ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Leivon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä päättänyt hyväksyä puhemiehistön ehdotuksen.

Tulkkien ja painatustöiden valvojan asettaminen.

Puhemies: Kansliatoimikunta ehdottaa, että näillä valtiopäivillä asetettaisiin kolme tulkia, yleinen tulkki suomeksi kääntämään ruotsin-

kielisten lausuntojen ponnet sekä kaksi yksityistulkkia ruotsiapuhuvia kansanmiehiä varten, joista toinen ruotsalaiseen kansanpuolueeseen ja toinen sosialidemokraattiseen eduskuntaryhmään kuuluvia jäseniä varten, joiden tulkkien myös tulee valiokunnissa tarpeen mukaan avustaa mainittuja kansanmiehiä, jos kansliatoimikunta niin määrää. Edelleen kansliatoimikunta ehdottaa, että asetettaisiin painatustöiden valvoja, sekä vihdoin jos eduskunta hyväksyy nämä ehdotukset, että kansliatoimikunta saisi tehtäväkseen täyttää nämä paikat.

Keskustelu:

Ed. Arajärvi: Minä voin kyllä kannattaa kansliatoimikunnan tekemää ehdotusta muussa, mutta en minä näe oikeaksi enkä otolliseksi, että täällä valitaan tulkkeja puolueittain, puolueita varten tai puolueen edustajia varten. Minä siis ehdotan, että eduskunta valitsee 2 yksityistulkkia, jotka asian hoitavat, mutta ettei valita tulkkia ruotsalaisen puolueen kansanmiehiä varten ja tulkkia ruotsalaisia sosialidemokraatteja varten.

Ed. Lohi: Koska minun tietääkseni muissa eduskuntaryhmissä ei ole ruotsinkieltä puhuvia, jotka eivät ymmärtäisi suomea, niin minun mielestäni kansliatoimikunnan ehdotus on aivan luonnollinen ja oikea.

Puhemies: Ehkä minä saan tässä selitykseksi huomauttaa, että tämä ehdotus johtui juuri siitä, että kansliatoimikunnassa ilmoitettiin, ettei ollut suomen kieltä taitamattomia jäseniä muissa puolueissa kuin näissä kahdessa.

Ed. Setälä: Minä puolestani kannattaisin ed. Arajärven ehdotusta. Siis minäkin kannatan sitä, että kaksi tulkkia asetetaan, mutta että kansliatoimikunnan ehdotuksesta jätetään pois nuo sanat, jotka ilmoittavat mitä puolueeryhmiä varten tulkit ovat asetettavat, sillä tämä puoli asiasta saattaa järjestyä itsestään, niinkuin käytännössä asiat vaativat.

Ed. K. E. Linna: Minä yhdyn ed. Lohen lausuntoon.

Ed. R. Furuhjelm: Det är väl egentligen icke för de olika partierna, som de två enskilda tolkarna skola utses, utan för de två olika sidorna av salen. Det är praktiska omständigheter, som här dikterat presidets förslag. Jag ber att få understöda det.

Puhemies: Keskustelun aikana on ed. Arajärvi, ed. Setälän kannattamana, ehdottanut, että tarkempi määräys siitä, ketä varten yksityistulkit ovat asetettavat, olisi eduskunnan päätöksestä jätettävä pois. Kutsun tätä ed. Arajärven ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy kansliatoimikunnan ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Arajärven ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt kansliatoimikunnan ehdotuksen.

Ilmoitus kanslian virkamiehistä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että kansliatoimikunta on eduskunnan kanslistiksi seuraavien valtiopäivien alun saakka valinnut toimen entisen hoitajan neiti Bärta Rainion, sekä näitten valtiopäivien ajaksi ruotsalaisen kansliaosaston päälliköksi maisteri J. Grönlundin ja saman kanslian notariksi samaksi ajaksi toimittaja Carl Arppen.

Ilmoitus valitsijamiesten vaalista.

Puhemies: Ilmoitetaan, että valitsijamiesten vaali tapahtuu ensi maanantaina kello 2 päivällä pidettävässä istunnossa, ja ovat ehdokaslistat jätettävät eduskunnan sihteerille viimeistään vaalin edellisenä päivänä kello 12 päivällä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

Sihteerin vaali.

Puhemies: Avonaiseksi julistettua eduskunnan sihteerin virkaa on hakenut ainoastaan

protokollasihteeri, varatuomari, lakitiedetten kandidaatti Eino Johannes Ahla. Kansliatoimikunta puoltaa mielihyvällä hänen ottamistaan eduskunnan sihteeriksi työjärjestyksen 4 §:ssä edellytetyksi ajaksi.

Eduskunta valitsee lakitiedetten kandidaatti Eino Johannes Ahlan eduskunnan sihteeriksi.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Einar Ottelin.

Allekirjoittaneen sihteerin ryhdyttyä pöytäkirjaa pitämään ilmoittaa puhemies, että seuraava istunto on ensitulevana maanantaina kello 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 3,15 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

3. Maanantaina 7 p. huhtikuuta

k:lo 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

- 1) Valitsijamiesten vaali 23

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Arajärvi, Collan, Soininen, Tolonen, Valavaara ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että ed. Bertta Pykälä on puhemiehelle esittänyt asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn valtakirjan ja on siis oikeutettu ottamaan osaa eduskunnan töihin.

Vapautusta tämän päivän istunnosta sairauden tähden saa ed. J. R. Valavaara.

Eduskunnan istuntojen alkaminen.

Puhemies: Ilmoitan eduskunnalle että, mikäli eivät erikoiset asianhaarat, kuten esimerkiksi puhemiesneuvoston kokouksen jatkuminen, aiheuta muunlaista menettelyä, tulevat eduskunnan täysi-istunnot tästä lähtien aloitettaviksi täsmälleen sillä kellonlyönnillä, joka on ilmoituksessa mainittu.

Eduskunnan virkailijat.

Puhemies: Ilmoitetaan, että kansliatoimikunta on valinnut eduskunnan yleistulkiksi toi-

mittaja K. V. Puuskan, yksityistulkeiksi toimittaja Einar Ottelinin ja maisteri K. H. Wiikin, joista edellisen ruotsalaisen kansanpuolueen edustajia ja jälkimmäisen sosialidemokraattisen puolueen edustajia varten, eduskunnan painatustöiden valvojaksi toimittaja H. Stadiuksen sekä eduskunnan notarioksi apukamreeri A. K. Kostian.

Lisävaliokunnat.

Puhemies: Nojaten työjärjestyksen 5 §:n 3 momenttiin ehdottaa puhemiehistö, että eduskunta niiden valiokuntain lisäksi, jotka mainitaan valtiopäiväjärjestyksen 35 §:n ensimmäisessä momentissa, asettaisi seuraavat erikoisvaliokunnat: laki- ja talousvaliokunta, sivistysvaliokunta, työväenasiainvaliokunta, maatalousvaliokunta ja sotilasasiainvaliokunta, ja että jäsenluku näissä valiokunnissa määrättäisiin 17:ksi.

Puhemiehistön ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valitsijamiesten vaali.

Puhemies: Nyt toimitetaan valitsijamiesten vaali. Vaalia varten on oikeassa järjestyksessä jätetty 5 ehdokaslistaa. Ne on yhdistetty vaalilipuksi, joka on edustajille jaettu. Asiantuntijaksi vaalitoimitukseen olen pyytänyt professori Ernst Lindelöfin. Pyydän niitä edustajia, jotka asiamiehinä ovat ehdokaslistat jättäneet, nimittäin ed. Österholm, Lohi, Fränti, Tavastähti ja Leivo, vaalissa avustamaan. Sittenkun vaaliliput on annettu ja laskettu, jatketaan istuntoa heti.

Kun vaaliliput on laskettu esitellään seuraavat asiat:

2) Lain sähkövoiman siirtämisestä maan rajojen ulkopuolelle

sisältävä hallituksen esitys n:o 1 esitellään ja pannaan pöydälle puhemiehistön ehdotuksen mukaan seuraavaan täysi-istuntoon.

3) Avustuksen suorittamista erälle vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille

koskeva hallituksen esitys n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

4) Uutta lakia sotatuomioistuinista ja oikeudenkäynnistä niissä

koskeva hallituksen esitys n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

5) Valuuttakaupan harjoittamista koskevan lain edelleen voimassapitämistä

koskeva hallituksen esitys n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

6) Lain, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiassa on Suomessa täytäntöön pantava

sisältävä hallituksen esitys n:o 5 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

7) Lain oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 6 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

8) Lain, jolla postisäästöpankista Suomessa 24 päivänä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:t muutetaan toisin kuuluviksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 7 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

9) 9 päivänä kesäkuuta 1873 annetun merilain 31 §:n muuttamista

koskeva hallituksen esitys n:o 8 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

10) Ehdotuksen laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 9 pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

11) 18 päivänä elokuuta 1917 merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamista

koskeva hallituksen esitys n:o 10 pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

12) 18 päivänä elokuuta 1917 työväentapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 4 ja 12 §:n muuttamista

koskeva hallituksen esitys n:o 11 pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

13) Lain kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työoloista

sisältävä hallituksen esitys n:o 12 pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

14) Lain oppivelvollisuudesta ja lain kansakoululaitoksen kustannuksista

sisältävä hallituksen esitys n:o 13 pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Täysi-istunto keskeytetään kello 3,08 i. p. jatkettavaksi tänään kello 4 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 4,10 i. p.

Valitsijamiesten vaalin tulos.

Puhemies: Valitsijamiesten vaalin tulos julistetaan.

Sihteeri lukee vaalipöytäkirjan:

Valitsijamiesten vaalissa 7 p. huhtikuuta 1919, jota varten oli sisäänjätetty 5 eri ehdokaslistaa, on kunkin listan hyväksi äänestänyt:

Listan n:o 1	22	äänestäjää
" " 2	42	"
" " 3	23	"
" " 4	28	"
" " 5	76	"

yhteensä 191 äänestäjää. Vaalimääräysten 7 §:n mukaan erotettavia osamääriä järjestettäessä havaitaan, että listain n:o 4 ja 5 viimeiset kysymykseen tulevat osamäärät ovat yhtä suuret. Toimitetussa arpomisessa joutui paikka listan n:o 5 hyväksi. Tämän mukaan on eri listojen ehdokkaista valittava:

Listasta n:o 1	5	varsinaista jäsentä
" " 2	10	" "
" " 3	5	" "
" " 4	6	" "
" " 5	19	" "

yhteensä 45 varsinaista jäsentä.

Vaalijärjestyksen 11 §:n mukaan on siis valittava:

Listasta n:o 1	2	varajäsentä
" " 2	3	"
" " 3	2	"
" " 4	2	"
" " 5	5	"

yhteensä 14 varajäsentä.

Valituiksi ovat tulleet:

Listasta n:o 1

jäseniksi: R. Furuhjelm, Nix, Roos, Hornborg ja Hästbacka;

varajäseniksi: Colliander ja Broända.

Listasta n:o 2

jäseniksi: Lohi, Kokko, Juutilainen, Joukahainen, Ryyänen, P. V. Heikkinen, Perälä, Selander, Niskanen ja A. Pesonen;

varajäseniksi: Niukkanen, Elovaara ja Koivuranta.

Listasta n:o 3

jäseniksi: Fränti, Sinkko, Heimonen, Auer ja Jyske;

varajäseniksi: Hämäläinen ja Kojonen.

Listasta n:o 4

jäseniksi: Homén, Lanne, E. Hannula, Koivisto, Suolahti ja Nikkanen;

varajäseniksi: Hiidenheimo ja Juustila.

Listasta n:o 5

jäseniksi: Ailio, Ahlfors, Elfving, Helle, Kananen, Laherma, Lehtikoinen Lehtinen, Paunu, Rapo, Reinikainen, Törmä, Wainio, Valavaara, Viljanen, Hakkila, P. Huttunen, Keto ja N. Virtanen.

varajäseniksi: Rintala, Itkonen, Raearo, Lehtokoski ja Andersson.

In fidem:

Ernst Lindelöf.

Puhemies: Pyydän saada kehoittaa valitsijamiehiä kokoontumaan vielä tänä iltana valitsemaan puheenjohtajan, jotta valitsijamiehet voisivat huomenna toimittaa valiokuntien vaalit.

Seuraava täysi-istunto on ensi keskiviikkona k:lo 11 e. p. p.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. H o m é n: Ehkä olisi syytä, että valitsijamiehet kokoontuisivat nyt heti kohta. Vanhimpana jäsenenä saan siis pyytää valitsijamiehiä jäämään tänne puheenjohtajaa valitsemaan.

Såsom äldsta medlem av de valda elektorerna får jag föreslå, att elektorerna ville sammanträda

nu genast, då vi äro samlade, och välja ordförande.

Täysi-istunto päättyy k:lo 4,17 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

4. Keskiviikkona 9 p. huhtikuuta

kello 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 1 laiksi sähkövoiman siirtämisestä maan rajojen ulkopuolelle.

2) Hallituksen esitys n:o 2 avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille ..

3) Hallituksen esitys n:o 3, joka koskee uutta lakia sotatuomioistuimista ja oikeudenkäynnistä niissä

4) Hallituksen esitys n:o 4 valuuttakauden harjoittamista koskevan lain edelleen voimassa pitämisestä

5) Hallituksen esitys n:o 5 laiksi, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiassa on Suomessa täytäntöön pantava

6) Hallituksen esitys n:o 6 laiksi Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

7) Hallituksen esitys n:o 7 laiksi, jolla postisäästöpankista Suomessa 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 § muutetaan toisin kuuluvaksi

8) Hallituksen esitys n:o 8 9 päivänä kesäkuuta 1873 annetun merilain 31 §:n muuttamisesta

9) Hallituksen esitys n:o 9, sisältävä ehdotuksen laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta

10) Hallituksen esitys n:o 10 18 päivänä elokuuta 1917 merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta

11) Hallituksen esitys n:o 11 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmava-

Siv.

kuutuksesta annetun asetuksen 4 ja 12 §:n muuttamisesta

12) Hallituksen esitys n:o 12 laiksi kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työoloista

13) Hallituksen esitys n:o 13 laiksi oppivelvollisuudesta ja laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista

Siv.

34

”

”

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Collan, Helenius-Seppälä, Holma, Hupli, Keto, Valavaara, Vankkoja ja Voionmaa.

Ilmoitusasiat:

Puhemies: Kun eduskunnan sihteeri, varatuomari Eino Ahla on sairastunut, olen pyytänyt eduskunnan tulkkia toimittaja K. V. Puuskaa toistaiseksi toimittamaan sihteerin tehtäviä.

Toimenpide hyväksytään.

Puhemies: Oheenditetyn lääkärintodistuksen nojalla pyytää ed. Vankkoja vapautusta sairauden vuoksi eduskuntatyöstä toistaiseksi.

Puhemiesthistö ehdottaa anomukseen suostuttavaksi.

Ehdotus hyväksytään.

Vapautusta eduskuntatyöstä saa ed. Keto yksityisten asiain vuoksi tämän päivän istunnosta.

34

Suuren valiokunnan vaali.

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että suuren valiokunnan vaali toimitetaan ensi perjantaina klo. 6 j. p. p., ja ovat siis ehdokaslistat vaalia varten jätettävät sihteerille viimeistään huomenna torstaina klo 12 päivällä.

Ilmoitus valitsijamiesten puheenjohtajasta.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä, jonka sihteerä lukee.

Sihteerä lukee:

Suomen Eduskunnan Valitsijamiehet.

Suomen Eduskunnalle.

Suomen Eduskunnan valitsijamiehet saattavat täten eduskunnan tietoon, että Valitsijamiesten puheenjohtajaksi on valittu allekirjoittanut K. A. Lohi.

Helsingissä, 7 päivänä huhtikuuta 1919.

Suomen Eduskunnan Valitsijamiesten puolesta:

K. A. Lohi.

J. P. Kokko.

Valiokuntien jäsenet ja varajäsenet.

Puhemies: Edelleen on valitsijamiehiltä tullut toinen kirjelmä, jonka sihteerä lukee.

Sihteerä lukee:

Suomen Eduskunnan
Valitsijamiehet.

Helsingissä.
huhtik. 8 p:nä 1919.

Suomen Eduskunnalle.

Suomen Eduskunnan Valitsijamiehet saattavat kunnioittaen täten Eduskunnan tietoon, että tänä päivänä toimitetuissa valiokuntain jäsenten vaalissa ovat tulleet valituiksi:

Perustuslakivaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Alkio, Juutilainen, Niukkanen, Pitkänen, Setälä, R. Erich, Torppa, Ritavuori, Estlander, von Born, Tanner, Kotonen, Ryömä, Leivo, Elfving, Helle ja Lehtokoski;

varajäseniksi: Kokko, Joukahainen, Malmivaara, K. E. Linna, Hornborg, Ailio, Ahlfors, ja Pöyhönen.

Lakivaliokuntaan:

jäseniksi: edustajat Manner, Saarelainen, Piitulainen, Oja, Holma, Kaila, Ryti, Thuneberg, Roos, Procopé, Arho, Tolonen, Leino, Rapo, Kauppinen, O. Korhonen ja Luukkonen;

varajäseniksi Junes, Takkula, Typpö, Ritavuori, A. Furuhielm, Hakkila, Rytikönen ja Hiltunen.

Talousvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Lohi, Pykälä, Loukko, Perälä, Ihmuotila, Tavastähti, Kaskinen, Sinkko, Broända, Schauman, Reinikainen, Leivo, Rytikönen, Kananen, Lehikoinen, Mickelsson ja Virtanen;

varajäseniksi: Kukkonen, Kekkonen, Mannonen, Sarlin, Laurén, Haapasalo, Nyrkkö ja Leskinen.

Ulkoasiainvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Alkio, Vuorimaa, J. A. Heikkinen, Juutilainen, Suolahti, Malmivaara, Mantere, K. E. Linna, Colliander, Hornborg, Keto, Vuolijoki, Tanner, Helo, Puro, Reinikainen ja Raearo;

varajäseniksi: Luopajarvi, Pitkänen, Nevanlinna, Sihvo, von Wendt, Törmä, Leivo ja Leskinen.

Valtiovarainvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Kallio, Luopajarvi, Joukahainen, Selander, Liakka, Arajärvi, Nevanlinna, Hultin, Vuokoski Fränti, Ramsay, R. Furuhielm, Tanner, Laherma, Itkonen, E. Huttunen, Viljanen, Koskelin, Rintala, Heinonen ja Turtainen;

varajäseniksi: Arffman, P. V. Heikkinen, Hiidenheimo, Homén, Auer, Hästbacka, Helo, Vainio, Lehtonen ja A. Koskinen.

Pankkivaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Arffman, Kärki, Loppi, Homén, Mannonen, Kekki, Hästbacka, Koskelin, Vainio, P. Huttunen, Paunu, Niemi ja Hakala;

varajäseniksi: Vesterinen, Holma, Heimonen, af Forselles, Rintala, Saarikivi ja Laherma.

Laki- ja talousvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: J. A. Heikkinen, Elovaara, Junes, Ryyänän, Lanne, Nikkanen, Ruuskanen, Hämäläinen, af Forselles, Nix, Hakkila, Rönnberg, Patinen, Lyytinen, Lehtonen, Paunu ja Niemi;

varajäseniksi: Piitulainen, Kekkonen, Alanen, Särkkä, Miemois, Tolonen, Kananen ja Nyrkkö.

Työväenasiainvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Vuorimaa, Latvala, Vesterinen, Pilikka, Nyberg, M. Erich, Sarlin, Särkkä, Palmgren, A. Furuhielm, Paasivuori, Aalto, Saarikivi, Törmä, Lehtinen, Leinonen ja Halme;

varajäseniksi: Loukko, Oja, Gebhard, Hämäläinen, Österholm, Reinikainen, Sillanpää ja J. Virtanen.

Maatalousvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Hahl, Raatikainen, Koivuranta, Niskanen, Alanen, Juustila, Jyske, K. E. Linna, Laurén, Miemois, Vuolijoki, Andersson, Väre, Kääriäinen, J. Linna, Pehkonen ja Sirola;

varajäseniksi: Pesonen, Taskinen, Nyberg, Kekki, Helenelund, Koivulahti-Lehto, Luukkonen ja Meriläinen.

Sivistysvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Kokko, Leppälä, A. Pesonen, Kukkonen, P. Virkkunen, Snellman, Kojonen, M. Hannula, Helenelund, Åkerblom, Ailio, Hupli, Pöyhönen, Ahlfors, Hildén, V. Korhonen ja Helo;

varajäseniksi: Elovaara, Pitkänen, Suolahti, Valkonen, Eklund, Sillanpää, Lehtokoski ja O. Korhonen.

Sotilasasiainvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Niukkanen, P. V. Heikkinen, Y. Pesonen, Takkula, Koivisto, E. Hannula, Sihvo, Kontu, Hornborg, Eklund, Ampuja, Vainio, Ryömä, Keto, Laukkanen, Kujala ja Hiltunen;

varajäseniksi: Saarelainen, Hanhisalo, Typpö, Thuneberg, Nix, Ailio, Korhonen ja Puittinen.

Toimitusvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Kokko, Kärki, Kaila, Fränti, Estlander, Ailio, Hupli, Puro ja Hildén;

varajäseniksi: Liakka, Pykälä, Joukahainen, Hanhisalo, Tavastähti, Hiidenheimo, Sihvo, Jyske, R. Furuhielm, Procopé, Aalto, O. Korhonen, Halme, Heinonen, Sirola, Paasivuori, Ampuja ja Sillanpää.

Tarkastusvaliokuntaan:

jäseniksi edustajat: Latvala, Perälä, A. H. Virkkunen, Kojonen, Roos, Vuolijoki, Helo, Leino ja O. Leinonen;

varajäseniksi: Vuorimaa, Loppi, Leppälä, Selander, E. Hannula, Gebhard, Valkonen, Mantere, A. Furuhielm, Schauman, Keto, Laherma, Tanner, Helle, Hakkila, Ryömä, Arho ja Itkonen.

Eduskunnan valitsijamiesten puolesta:

K. A. Lohi.

J. P. Kokko.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi sähkövoiman siirtämisestä maan rajojen ulkopuolelle

sisältävä hallituksen esitys n:o 11, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesistön ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

2) Ehdotuksen avustuksen suorittamisesta erälle vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille

sisältävä hallituksen esitys n:o 2, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sotilasasiainvaliokuntaan.

3) Uutta lakia sotatuomioistuimista ja oikeudenkäynnistä niissä

koskeva hallituksen esitys n:o 3, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sotilasasiainvaliokuntaan.

4) Valuuttakaupan harjoittamista koskevan lain edelleen voimassapitämistä

koskeva hallituksen esitys n:o 4, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Puhemies: Puhemiesistö ehdottaa asian lähetettäväksi pankkivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ramsay: Ut i ingressen till propositionen föreslås, att det provisoriska stadgande om idkande av valutahandel, om vilket nu är fråga, kunde fastställas att gälla intill den 1 april 1920, i överensstämmelse varmed § 3 i lagförslaget avfattats. Med den tendens det merkantila livet nu har att frigöra sig från de särbestämningar, som varit gällande under krigstiden, kan det sättas i fråga, huruvida det är lämpligt att nu fastställa, att en undantagslag av den art här är i fråga, vilken starkt influerar på näringslivets verksamhet, skulle stadfästas för så lång tid framåt som till den 1 april 1920. Jag ville därför till det utskott, som nu övertager den förberedande behandlingen av detta ärende, hemställa om att utskottet måtte taga under omprövning, huruvida icke denna tidsbestämning kunde förkortas därefter, att denna undantagslag skulle fastställas att gälla endast till nu löpande års utgång. För den händelse så skulle vara, att omständigheterna skulle påkalla en förnyelse av lagen därefter, finnes nog tillfälle därtill. Jag hemställer därför till bankutskottet, att det till omprövning måtte upptaga, huruvida icke tidsbestämningen kunde förkortas till utgången av nu löpande år.

Ministeri Vennola: Katsoen niihin erino-

maisen suuriin epäkohtiin, mitkä valuuttakaupassa nykyään ovat olemassa ja jotka epäkohdat päivä päivältä ovat lisääntyneet, kun maan varat virtaavat maan ulkopuolelle, valuutanarvo alenee ja kaikenlainen ulkomainen keinottelu pääsee yhä enemmän valtaan, näyttää siltä, että tämä epäkohta ei vielä tämän vuoden kuluessa ole poistunut. On sentähden mielestäni tarkoituksenmukaisinta, että rajoitusmääräystä ulotetaan myöskin kevätkauteen ensi vuonna. Sen esityksen välillä, minkä täällä senaattori Ramsay on tehnyt, ja hallituksen esityksen välillä ei ole eroa enempää kuin kolme kuukautta. Luulisin, että valtion ja maan rahaliikkeen vakavaraisuuden kannalta olisi tarkoituksenmukaisinta pidentää se hallituksen ehdottamaan ajankohtaan.

Ed. Arajärvi: Minä puolestani en katso itselläni olevan syytä tässä tilaisuudessa lausua mitään edellisten puhujain koskettamaan asian kohtaan. Mutta asianomaisella valiokunnalla lie nee syytä ottaa tarkkaan harkitakseen esityksen ensimmäistä pykälää käsitellessään, onko tarpeellista myöntää tätä oikeutta kenellekään muulle, kuin niille, jotka pykälän ensimmäisessä momentissa esitetään. Minä puolestani uskon, että tutkimus on osottava asian siksi, että hallituksen esityksestä voidaan ensimmäisen pykälän jälkimäinen kohta huoletta ja asian hoidolle menestykseksi jättää pois.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesistön ehdotuksen mukaan asia lähetetään pankkivaliokuntaan.

5) Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuinten tuomio riita-asiassa on Suomessa täytäntöön pantava

sisältävä hallituksen esitys n:o 5, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hultin: Tällä esityksellä kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevien tuomioistuinten tuomiot riita-asioissa ovat Suomessa täytäntöön pantavat. Pyysin puheenpuoroa nimikkeen johdosta, joka minun mielestäni ei ole täsmällinen. Nimike on varmaankin syntynyt

siitä, että laissa kumotaan helmikuun 19 päivänä 1892 annettu asetus siitä, miten keisarikunnassa olevien tuomioistuinten tuomiot ovat täytäntöön pantavat. Siihen aikaan kuin tämä asetus annettiin, oli meillä tapana käyttää Venäjän keisarikunnasta yksistään nimitystä „keisarikunta”. Sen jälkeen kuin Suomen valtio-oikeudellinen suhde Venäjään on muuttunut ja kun myöskin Venäjän valtio-oikeudellinen asema on toinen kuin v. 1892, on parasta puheenaolevan lain nimikkeessä käyttää vain nimitystä Venäjä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiehistön ehdotus hyväksytään.

Asia lähetetään lakivaliokuntaan.

6) Ehdotuksen laiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 6, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Puhemies: Puhemiehistö ehdottaa asian lähetettäväksi lakivaliokuntaan.

Hyväksytään.

Asia lähetetään lakivaliokuntaan.

7) Ehdotuksen laiksi, jolla postisäästöpankista Suomessa 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:t muutetaan toisin kuuluviksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 7, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiehistön ehdotuksen mukaisesti pankkivaliokuntaan.

8) Ehdotuksen 9 p:nä kesäkuuta 1873 annetun merilain 31 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 9, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiehistön ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan.

9) Ehdotuksen laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 9, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Puhemies: Puhemiehistö ehdottaa asian lähettämistä talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Junes: Useissa kunnissa ja varsinkin sellaisissa, jotka ovat kaupunkien lähistöllä tai merenrannikolla, suurten uittoväylien alajuoksulla, usein tapahtuu, että monet liikennöitsijät ja elinkeinonharjoittajat tulevat sinne harjoittamaan liikettä, väliin suuremmoistakin ja kuitenkin perustavat haaraosaston tai konttorin läheiseen kaupunkiin mistä liikettään varsinaisesti johtavat. Tästä johtuu, että usein kunnan viranomaiset jäävät epätietoisiksi siitä missä määrin nämä liikkeenharjoittajat heidän kunnassaan liikettä harjoittavat. Senvuoksi minun mielestäni olisi tähän esilläolevaan lakiehdotukseen, mikäli se koskee ilmoittamisvelvollisuutta, asetettava liikkeen harjoittajille velvollisuudeksi tehdä myös ilmoitus paikkakunnan viranomaisille sellaisistakin mainitsemistani liikkeistä, joiden johto on läheisessä kaupunkikunnassa. Se minun nähdäkseni olisi erittäin tarpeellinen, ja siitä syystä pyydän asianomaiselle valiokunnalle ehdottaa, että se lakiehdotuksen 8 §:ään sisällyttäisi tällaisen määräyksen.

Sen lisäksi pyytäisin vielä ehdottaa saman lakiehdotuksen 24 §:ään lisäyksen, ajasta johon mennessä niiden virastojen, jotka ovat velvoitetut näitä elinkeinon harjoittamisesta tehtyjä ilmoituksia välittämään kunnallisille viranomaisille, on tämä ilmoitus asianomaisille kunnille tehtävä. Tässä pykälässä vain ylimalkaan sanotaan, että se on tehtävä vuosittain, mutta virastolle jää näin ollen hyvin venyvä käsite ajasta, ja senvuoksi pyytäisin valiokunnan mieltä kiinnittää ajan täsmällisempään määräämiseen.

Ministeri Vennola: Tämä hallituksen antama esitys elinkeinolaiksi poikkeaa eräessä tärkeässä kohdassa aikaisemmin eduskunnassa käsitellystä laista. On nimittäin 2 §:ään otettu sellainen periaatteellinen määräys, että ulkomalainen ei saisi harjoittaa täällä elinkeinoa muutoin kuin ainoastaan erityisen hakemuksen perusteella. Hallitus on pitänyt tämän määräyksen säilyttämisen nykyään voimassa olevasta laista esityksessä tarpeellisena siitä syystä, että pelättävissä on ulkomaisen vaikutuksen liian suuri jalansija maassa. Aikaisemmin ovat venäläiset koettaneet pyrkiä saamaan täällä täydellisiä taloudellisia oikeuksia, ja kun jouduimme Saksan vaikutuksen alaisiksi, sisällytettiin Saksan ja Suomen kauppasopimukseen sellainen määräys, että saksalaiset saavat jokseenkin avoimilla valtakirjoilla tässä maassa harjoittaa kauppaa ja elinkeinoa. Pidän tätä määräystä onnettomu-

tena, ja toivottava on, että uudella tarkistetulla sopimuksella Saksan kanssa saadaan sekin poistetuksi. Olisi syytä nyt, kun uutta elinkeinolakia säädetään, ottaa myöskin tämä seikka huomioon, jottei avattaisi ovia ulkomaalaisille, koska käsitykseni on, että meidän taloudellinen elämämme ja yritteliäisyytemme on vielä siksi heikko, että me emme siinä suhteessa pysty menestyksellisesti kilpailemaan ulkomaalaisten kanssa. Samansuuntainen kansan itsensäsuojelus on osoittautunut välttämättömäksi paljon voimakkaammissa maissa kuin mitä meidän maamme on. Pyytäisin sentakia tähän asiaan erityisesti kiinnittää valiokunnan huomiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Asia lähetetään talousvaliokuntaan.

10) Ehdotuksen 18 päivänä elokuuta 1917 merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 10, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Puhemies: Puhemiehistö ehdottaa asian lähetettäväksi työväenasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ramsay: Ut i motiveringens till denna proposition hänvisas till motiverna i proposition n:o 11. Jag ber därför att i detta sammanhang få beröra även denna proposition. Däruti bekräftar en förestående revision av arbetarolycksfallsförsäkringslagstiftningen, vilken enligt regeringens uppfattning i särskilda punkter tarvar ändring. Det partiella ändringsförslag, som nu föreligger, berör endast en punkt, vilken regeringen ansett vara av den art att den omedelbart borde tagas under behandling. Det gäller att få en ändrad gräns fastställd för de understöd, som enligt lagen kunna utgå till den skadade. Detta är också enligt mitt förmenande fullt rättvist och en gärd åt det nödvändiga, men det kan sättas i fråga, huruvida det vore fullt lämpligt att redan nu en ändring av själva lagen i den riktning, som genom propositionen n:o 11 föreslås, skulle vidtagas. Man kunde tänka sig att under en tid då penningvärdet är i så starkt nedgående, som för närvarande och då exceptionella förhållanden äro rådande på arbetareavlöningsområdet, det måhända

hade funnits en utväg att genom temporära åtgärder vinna det ekonomiska stöd åt skadade, som genom propositionen avses. Jag ville därför till behjärtande av det utskott, som nu övertager den förberedande behandlingen av detta ärende, hemställa, huruvida icke en utväg kunde utfinnas att med en temporär ekonomisk justering vinna samma ändamål, som genom propositionen avses, och att sålunda den slutliga regleringen av gränsen för avlöning och understöd kunde få anstå tills lagen om olycksfallsförsäkring kommer under förnyad behandling och antagligen under omständigheter då lönerna och penningvärdet stå i ett annat och mindre abnormt läge än nu.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemiehistön ehdotus hyväksytään.

Asia lähetetään työväenasiainvaliokuntaan.

11) Ehdotuksen 18 päivänä elokuuta 1917 työväentapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 4 ja 12 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 11, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiehistön ehdotuksen mukaan työväenasiainvaliokuntaan.

12) Ehdotuksen laiksi kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työoloista

sisältävä hallituksen esitys n:o 12, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiehistön ehdotuksen mukaan työväenasiainvaliokuntaan.

13) Ehdotuksen laiksi oppivelvollisuudesta ja laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista

sisältävä hallituksen esitys n:o 13, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asiain lähetettäväksi sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Thuneberg: Koska olisi suotavaa, että niinhyvin ylä- kuin alakansakouluihin saataisiin yhtä hyviä opettajavoimia, niin on täällä herättänyt minun huomiotani se seikka, että palkka yläkansakouluissa on niin paljon suuremmaksi eh-

dotettu kuin alakansakouluissa. Tiedän, että opettajapiireissä tämä myöskin on herättänyt huomiota. On nimittäin usein toimeentulokysymys, joka määrää opettajalle sen, että hänen täytyy hakea alakansakouluopettajan viroista yläkansakouluhin, vaikka hänellä on suuremmat taipumukset hyvin toimimaan alakansakouluissa ja voi erinomaisella taidolla opettaa ja johtaa pienempiä lapsia. Katson sentähden syytä olevan että hänelle aineellisestikin suotaisiin tilaisuus vapaasti valita, minkä koulun opettajaksi hän tahtoo tulla, jos erityiset taipumukset ja kyky siihen vaikuttavat. Sitä paitsi, jos ottaa huomioon sen, että hänen eläkkeensä, kun hän on täysin palvelut, tulee riippumaan palkasta, niin hän vanhaksi tultuansa toimeentulonsa tähden on siitä syystä pakotettu jo nuorena luopumaan alakansakouluvirastaan ja siirtymään yläkansakouluun, vaikkeivät hänen taipumuksensa sitä sallisi.

Ministeri Soininen: Minä pyytäisin vain huomauttaa siitä, että kaupungeissa ylä- ja alakansakoulujen opettajain valmistus on samanlainen ja heidän palkkansakin on tavallisesti ollut jotensakin sama. Kaupungit voivat sen järjestää mitenkä tahtovat. Mitä taas tulee maaseudun alakansakoulunopettajiin, niin heidän valmistuksensa on ajateltu lyhempiäikäiseksi ja silloin on jotensakin luonnollista, että heidän palkkansakin on vähäisen vähempi. Olisi tietysti hyvin suotavaa, että maaseudunkin alakansakoulujen opettajat saisivat samanlaisen valmistuksen, mutta se olisi hyvin suuri taloudellinen kysymys, ja hallitus ei ole katsonut olevan mahdollista tällä hetkellä semmoista ehdottaa, sitä vähemmän kun ei edellisissäkään oppivelvollisuusesityksissä ole mitään semmoista ollut. Tässä suhteessa tämä esitys on aivan samanlainen kuin se, jonka eduskunta jo kerran ennen on hyväksynyt, ja samanlainen kuin se, jonka hallitus viime syksynä jätti eduskunnalle.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemiehistön ehdotus hyväksytään.

Asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Roos: Lakivaliokunnan vanhimpana jäsenenä saan kunnioittaen kehoittaa lakivaliokunnan jäseniä kokoontumaan huomenna kello 11 a. p. lakivaliokunnan kokoushuoneeseen säätytalolla puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan valitsemista varten.

Såsom äldsta medlem av lagutskottet får jag förbindligast anhålla, att lagutskottets medlemmar ville sammanträda i morgon kl. 11 f. m. å lagutskottets rum för val av ordförande och vice-ordförande.

Ed. Ramsay: Samalla motiveerauksella kuin ed. Roos minä saan pyytää valtiovarainvaliokunnan jäseniä kokoontumaan huomenna päivällä kello 11 säätytalolle puheenjohtajan vaalia varten.

I samma syfte som herr Roos ber jag få uppmånat statsutskottets närvarande medlemmar att i morgon samlas å ständerhuset för val av ordförande.

Ed. Malmivaara: Vanhimpana jäsenenä ulkoasiainvaliokunnassa pyydän valiokunnan jäseniä kokoontumaan heti tämän istunnon päätyttyä säätytalolle perustuslakivaliokunnan huoneeseen valitsemaan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa.

Såsom äldste medlem av utskottet för utrikes-angelägenheter anhåller jag, att utskottets medlemmar ville sammankomma omedelbart efter detta plenum å ständerhuset i grundlagsutskottets lokal för val av ordförande och viceordförande.

Ed. Kaskinen: Talousvaliokunnan vanhimpana jäsenenä pyydän minä, että talousvaliokunnan jäsenet kokoontuvat heti tämän istunnon jälkeen talousvaliokunnan huoneeseen säätytalolla.

Ed. Torppa: Perustuslakivaliokunnan arvoisia jäseniä pyydän minä kokoontumaan nyt heti istunnon päätyttyä perustuslakivaliokunnan huoneeseen säätytalolle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalia varten.

Ed. Hannula: Sotilasasiainvaliokunnan vanhimpana jäsenenä kehoitan sotilasasiainvaliokuntaan valituista jäseniä kokoontumaan tänään kello 2:lta pappissädyn entiseen istuntosaliin valitsemaan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa.

Ed. Lanne: Laki- ja talousvaliokunnan jäseniä pyydän kokoontumaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalia varten täällä alhaalla valiokunnan huoneessa tämän istunnon päätyttyä.

Ed. Wuorimaa: Työväenasiainvaliokunta kokoontuu tänä päivänä kello 3 työväenasiainvaliokunnan huoneeseen säätytalolla.

Socialutskottets medlemmar sammanträda i dag kl. 3 i socialutskottets rum å ständerhuset.

Ed. H o m é n: Pankkivaliokunnan vanhimpana jäsenenä pyydän valiokunnan jäseniä kokoontumaan huomenna kello 11 säätytalolle puhemiehen vaalia varten.

Som äldsta medlem i bankutskottet får jag be medlemmarna av utskottet att sammanträda i morgon kl. 11 å Ständerhuset för val av ordförande.

Ed. A l a n e n: Maatalousvaliokunnan vanhimpana jäsenenä pyydän maatalousvaliokunnan jäseniä kokoontumaan huomenna kello 10 säätytalolle entiseen pappissäädyn huoneustoon valitsemaan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa.

Seuraava istunto on ensi perjantaina kello 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy kello 11,50 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

K. V. Puuska.

v. t.

5. Perjantaina 11 p. huhtikuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään pöydällepanoa varten:

- 1) Ed. Laherman y. m. välikysymys, koskeva joukkojen värväystä ja varustamista itärajalla mahdollisesti suunniteltuja sotaliikkeitä varten sekä Suomen ja Venäjän välisen sodan uhkan poistamista 38
- 2) Suuren valiokunnan vaali ”

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Ailio, Collan, Hallstén, Kallio, Kontu, Rapo, Ruuskanen, Soininen, Valavaara, Vennola ja Voionmaa sekä Helenius-Seppälä.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Collan virkamattojen tähden tästä illasta keskiviikkonaamuun, ed. Holma sairauden tähden täksi ja huomispäiväksi, ed. Valavaara sairauden takia toistaiseksi.

Valiokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat.

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että perustuslakivaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Alkion ja varapuheenjohtajakseen ed. Ritavuoren, lakivaliokunta puheenjohtajakseen ed. Rydin, ja varapuheenjohtajakseen ed. Arhon, talousvaliokunta puheenjohtajakseen ed. Kaskisen ja varapuheenjohtajakseen ed. Lohen, sivistysvaliokunta puheenjohtajakseen ed. P. Virkkusen ja varapuheenjohtajakseen ed. Ailion, maatalousvaliokunta puheenjohtajakseen ed. Hahlin ja varapuheenjohtajakseen ed. Wuolijoen, ulkoasiainvaliokunta puheenjohtajakseen ed. Mänttiseen ja varapuheenjohtajakseen ed. Wuolijoen, toimitusvaliokunta puheenjohtajakseen ed. Kailan ja varapuheenjohtajakseen ed. Kokon sekä pankkivaliokunta puheenjohtajakseen ed. Koskelinin ja varapuheenjohtajakseen ed. Homénin.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Wuorimaa: Saan ilmoittaa, että työväenasiainvaliokunnan puheenjohtajaksi on valittu ed. Wuorimaa ja varapuheenjohtajaksi ed. Sarlin.

Ed. Wuolijoki: Minä pyydän ilmoittaa, että tarkastusvaliokunta on puheenjohtajakseen valinnut ed. Wuolijoen ja varapuheenjohtajakseen ed. Roosin.

Ed. Hornborg: Jag ber att få meddela, att utskottet för militära angelägenheter har till ordförande valt lantdagsmannen Hornborg och till viceordförande lantdagsmannen Sihvo.

Ed. Nevanlinna: Valtiovarainvaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Nevanlinnan ja varapuheenjohtajakseen ed. Kallion.

Ed. Hakki: Laki- ja talousvaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Hakkilan ja varapuheenjohtajakseen J. A. Heikkisen.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään pöydällepanoa varten ed. Laherman y. m.

Välikysymys, joka koskee joukkojen värväystä ja varustamista itärajalla mahdollisesti suunniteltuja sotaliikkeitä varten sekä Suomen ja Venäjän välisen sodan uhkan poistamista.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Senjohdosta, että Suomen ja Venäjän väliset suhteet yhä edelleen ovat epäselvät, jatkuu maassamme hermostuneisuus ja epävarmuus olojen vastaiseen järjestämiseen nähden. Tätä epävarmuutta on omiaan ylläpitämään ja kasvattamaan se seikka, että suomalaisia partiojoukkoja parveilee Venäjän alueella, pitäen paraikaakin hallussaan ainakin osia Repolan pitäjästä. Nämä yksityisten toimeenpanemat seikkailuretket, jotka eivät voine olla hallitukselle tuntemattomia, ovat omiaan ylläpitämään ainaista sodan uhkaa maassamme.

Viime aikoina on tämä sodan uhka erinäisistä syistä tullut yhä lähemmäksi. Paitsi sitä että Valtionhoitajan valtiopäiväin avajaisissa pitämässä avauspuheessa viitattiin tällaisiin mahdollisuuksiin, kerrotaan maassamme värvättävän miehiä yksityisiin joukkoihin, joiden tarkoituksena olisi käydä hyökkäämään Venäjän valtakunnan alueelle. Monet muut tiedot, joista jo julkisuudessa on mainittu, vahvistavat epäilystä, että joissakin edesvastuuttomissa piireissä vakavasti suunnitellaan selkkausten aikaansaamista itäisen naapurimme kanssa ja hyökkäystä tämän valtakunnan alueelle. Näissä suunnitelmissa oltaaneen yhteistoiminnassa täällä oleskelevien venäläisten taantumuksellisten aineiden kanssa, jotka koettavat koko Euroopassa luoda mielialaa Venäjälle tehtävän sotaretken hyväksi.

Kun käsittääksemme maamme kohtalolle voi olla arvaamattomia seurauksia, jos tämäntapaisia suunnitelmia yritetään panna täytäntöön, toivomme viimeiseen saakka, että edelläesittämämme tiedot ovat perättömiä. Saadaksemme tähän varmuuden, pyydämme Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaisesti asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi esittää seuraavat kysymykset:

1:o Tapahtuuko vapaaehtoisten joukkojen värväystä ja varustamista sotaretkeä varten Venäjän Karjalaan tai Pietaria vastaan hallituksen tietien ja suostumuksella ja avustaako hallitus näiden joukkojen varustamista?

2:o Onko suomalaisia sotilaita, joko vapaaehtoisia tai vakinaista sotaväkeä, mennyt rajan yli Venäjän Karjalaan ja miten hallitus tulee menettelemään, jos järjestettyjä vapaaehtoisia joukkoja aikoo Suomesta hyökätä rajan yli? sekä

3:o Mitä hallitus on tehnyt poistaakseen sodan uhkan Suomen ja Venäjän välillä?

Helsingissä 9 päivänä huhtikuuta 1919.

J. Laherma. Väinö Wuolijoki. Väinö Hupli. Johan Helo.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan tulee asian olla pöydällä johonkin seuraavaan istuntoon. Ehdotan asian pantavaksi pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Puhemiehen ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Suuren valiokunnan vaali.

Puhemies: Toimitetaan suuren valiokunnan vaali. Vaalia varten on oikeassa järjestyksessä jätetty 5 ehdokaslistaa. Ne ovat yhdistetyt vaalilipuksi, joka on edustajille jaettu. Asian tuntijaksi vaalitoimitukseen olen pyytänyt professori Ernst Lindelöfin. Pyydän niitä edustajia, jotka ovat asiamiehinä olleet ehdokaslistoilla, nimittäin edustajat Nix, Joukahainen, Erich, M., Laherma, Fränti, vaaleissa avustamaan.

Ennenkuin vaaliin käydään, ottaa eduskunta vastaan erinäisiä hallituksen jäsenen eduskunnalle jättämiä hallituksen esityksiä.

Uusia hallituksen esityksiä.

Eduskuntaan saapuu V. t. Valtioneuvoston kanslistin Arvi Voutilaisen saattamana Ministeri Vennola, joka lausuu:

Kunnioitettava Herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta!

Hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset:

n:o 14 esitys laiksi huoneenvuokrasäännöstelystä

n:o 15 esitys laiksi ulkomaalaisen ottamisesta Suomen kansalaiseksi

n:o 16 esitys laiksi edustajapalkkiosta 1919 vuoden varsinaisilla valtiopäivillä.

P u h e m i e s: Ilmoitan Herra Ministerille, että tulen esittämään nyt eduskunnalle jätetyt esitykset perustuslainmukaista käsittelyä varten. -

P u h e m i e s: Suuren valiokunnan vaalintulos julistetaan seuraavassa istunnossa.

Seuraava istunto on tänään k:lo 8 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 6,40 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

K. V. Puuska.
v. t.

6. Perjantaina 11 p. huhtikuuta

k:lo 8 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään:

Ed. Laherman y. m. välikysymys, koskeva joukkojen värväystä ja varustamista itärajalla mahdollisesti suunniteltuja sota-
liikkeitä varten sekä Suomen ja Venäjän välisen sodan uhkan poistamista 41

Ilmoitusasiat:

Ajan voittamiseksi merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen täysi-istuntoon.

Ed. Laherman välikysymys tapahtumista itärajalla.

Puhemies: Ilmoitetaan että ed. Laherman välikysymykseen, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, on yhtynyt 28 edustajaa, ja olen saattanut sen asianomaisen hallituksenjäsenen tietoon.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tulee nyt annettavaksi vastaus ed. Laherman välikysymykseen, joka koskee tapahtumia maan itärajalla. Sittenkun vastaus välikysymykseen on annettu ja sen johdosta ehkä aiheutunut keskustelu julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuodon, joka löytyy Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ssä. Silloin on vielä tilaisuus niillä, jotka eivät hyväksy yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen, tehdä ehdotuksensa.

Pääministeri Ingman: Ed. Laherma y. m. ovat asianomaisen hallituksenjäsenen vastataksiksi asettaneet seuraavat kysymykset:

Siv.

1. Tapahtuuko vapaaehtoisten joukkojen värväystä ja varustamista sotaretkeä varten Venäjän Karjalaan tai Pietaria vastaan hallituksen tietten ja suostumuksella ja avustaako hallitus näiden joukkojen varustamista;

2. Onko suomalaisia sotilaita, joko vapaaehtoisia tai vakinaista sotaväkeä, mennyt rajan yli Venäjän Karjalaan ja miten hallitus tulee menettelemään, jos järjestettyjä vapaaehtoisia joukkoja aikoo Suomesta hyökätä rajan yli; sekä

3. Mitä hallitus on tehnyt poistaakseen sodan uhkan Suomen ja Venäjän välillä.

Näitten kysymysten ynnä niihin liittyvien perustelujen johdosta saan ilmoittaa seuraavaa.

Välikysymyksessä ilmenee se käsitys, että täällä edesvastuuttomissa piireissä suunnitellaan hyökkäystä Venäjää vastaan ja että hallituksen suhde tähän yritykseen mahdollisesti on myöte-
mielinen. Välikysymyksen tekijät mainitsevat, että suomalaisia partiojoukkoja parveilee Venäjän alueella pitäen ainakin hallussaan osia Repolan pitäjistä, ja lausuvat he, että nämä yksityisten toimeenpanemat seikkailuretket, jotka eivät voi olla hallitukselle tuntemattomia, ovat omansa ylläpitämään ainaista sodan uhkaa maassamme. Edelleen he lausuvat, että viime aikoina on tämä sodan uhka erinäisistä syistä tullut yhä lähemmäksi. Heidän käsityksensä mukaan Valtionhoitajan valtiopäiväin avajaisissa pitämässä avauspuheessa viitattiin tällaisiin mahdollisuuksiin. Edelleen heidän ilmoituksensa mukaan kerrotaan maassa värvättävän miehiä yksityisiin joukkoihin, joiden tarkoituksena olisi käydä hyökkäämään Venäjän valtakunnan alueelle. Heidän mielestään monet muut tiedot, joista jo julkisuudessa on mainittu, vahvistavat epäilystä, että joissakin edesvastuuttomissa piireissä vakavasti suunnitellaan selkkausten aikaansaamista itäisen naapurimme kanssa ja hyökkäystä tämän valtakunnan alueelle, ja lausuvat he arvelun, että näissä suunnitelmissa oltanee yhteistoiminnassa täällä oleskelevien venäläisten taantumuksellisten aineiden kanssa, jotka koettavat koko Euroopassa luoda

mielialaa Venäjälle tehtävän sotaretken hyväksi. Välikysymyksen tekijät, joiden mielestä maamme kohtalolle voi olla arvaamattomia seurauksia, jos tämännäköisiä suunnitelmia yritetään panna täytäntöön, kuitenkin lopuksi lausuvat toivovansa viimeiseen saakka, että heidän esittämänsä — ja sittemmin sanomalehdistön kautta koko maailman tietoon saatetut — tiedot ovat perättömiä.

Puolestani myöskin toivon, että tämä välikysymyksen tekijäin viimeksi lausuma toivomus tosiaankin osottautuu perustelluksi, toisin sanoen, että heidän esiintuomansa tiedot, sellaisina kuin ne välikysymyksessä esitetään, todella voidaan osottaa perättömiksi.

Mitä ensinnäkin tulee Valtionhoitajan puheeseen valtiopäiväin avajaisissa, niin se ei sisältänyt mitään sodan uhkaa Venäjää vastaan. Se kohta mainituksa puheessa, jota välikysymyksen tekijät nähtävästi tarkottavat, kuului: „Samalla kuin meidän täten tulee kaikin voimin työskennellä suhteittemme lujittamiseksi ja kehittämiseksi kaikkiin niihin valtioihin, joiden kanssa me jo olemme ystävällisissä väleissä, me emme voi välinpitämättömästi katsella niitä kärsimyksiä ja sitä vainoa, joiden alaiseksi Suomen ulkopuolella asuvat heimolaisemme ovat joutuneet, ja heidän ankaraa taisteluaan kansallisten pyrkimystensä saavuttamiseksi.”

On mielestäni outoa, että suomalaiselta taholta tehdään muistutus tätä lausuntoa vastaan. Onhan kaikille tunnettua, millaiset olot olivat heimolaisemme keskuudessa Virossa vielä joku kuukausi sitten. Kaikkia hävittävät, murhaavat, polttavat ryöväri-laumat olivat ottaneet koko maan, pientä kolkkaa lukuunottamatta, valtaansa. Virolaisten heimolaisemme henki, omaisuus, kunnia oli käynyt arvottomaksi. Kauhua ja hävitystä vallitsi kaikkialla. On edelleen tunnettua, millaisissa hirvittävässä oloissa heimomme jäsenet Aunuksessa vielä tällä hetkellä elävät. Sielläkin vallitsee mitä raa'in sorto, turvattomuus, nälänhätä ja kaikenlainen kurjuus. Pari päivää sitten saapunut viesti kertoo, — mainitakseni yhden esimerkin, — että on määrätty tällä viikolla eräissä kunnissa takavarikoitavaksi siemenviljaa rukiista 60 %:ia, kauroista 80 %:ia, ja että väestö tämän johdosta on erittäin levoton ja kiihtynyt. Saisimmeko tosiaan välinpitämättömästi katsella niitä kärsimyksiä ja sitä vainoa, joiden alaiseksi nämä heimolaisemme ovat joutuneet, kohottaen kylmästi olkapäämme heidän ankaralle taistelulleen heidän kansallisten pyrkimystensä saavuttamiseksi, ja sisältääkö huoltien esittäminen kaiken tämän johdosta tosiaan moitittavaa sodan uhkaa? Nykyinen hallitus on puolestaan alun pitäen lausunut,

että se ei voi asettua kylmälle, välinpitämättömälle kannalle Venäjällä sorrettujen heimolaisemme pyrkimyksiin nähden. Siinä puheessa, jolla aloitin nykyisen Valtioneuvoston ensimmäisen istunnon, lausuin käsityksenäni, että velvollisuutemme on koettaa neuvotteluilla saada aikaan asian tila, joka takaisi itäisen rajamme takana asuvalle heimokuntamme osalle mahdollisuuden sellaiseen sen luonteen mukaiseen kehitykseen, jota se ei nykyisissä oloissa voi saavuttaa ja joka vastaisi myöskin Suomen kansan oleellisia etuja. Tähän päivään mennessä on hallitus toiminut tämän ohjelman pohjalla. Ellei se vastedes käy Suomen hallitukselle mahdolliseksi, ei tämä ainakaan riipu siitä, että Suomen nykyinen hallitus olisi hautonut sotaisia aikeita itäänpäin. Pikemmin hallitusta ehkä tullaan moittimaan liiallisesta pyrkimyksestä rauhan ylläpitämiseen.

Herrat välikysymyksen tekijät viittaavat edelleen moittivasti oloihin Repolan kunnassa, josta he ilmoittavat suomalaisten partiojoukkojen pitävän ainakin osia hallussaan. Repolan asia ei kuulu nykyiselle hallitukselle muuten, kuin että Repolassa on ylläpidetty sitä olotilaa ja kehitetty sitä rauhallista toimintaa, mikä oli olemassa, kun nykyinen hallitus astui toimeensa. Kuinka harhaanvievä välikysymyksen tekijäin kuvaus tästä asiasta on, käy ilmi seuraavasta Repolan kunnan valtuuston äsken antamasta esityksestä. Kunnan valtuusto lausuu:

„Pyyntömme mukaan on Suomi aseellisella suojelusjoukollaan turvannut henkemme ja omaisuutemme Venäjältä päin uhkaavalta terrorilta Repolan omien miesten tarvitsematta ottaa osaa itsensä suojelemiseen. Suomi on varustanut meidän elintarpeilla, ettei meidän ole tarvinnut nälkään nääntyä. Se on hankkinut meille siemenviljaa, jolla olemme saaneet peltomme kylvetyiksi tulevaisia satoja varten. Se on järjestänyt kansankieliset koulut meidän lapsillemme ja nuorisollemme sekä järjestänyt jumalanpalveluksen kirkoissamme toivomustemme mukaiseksi ja on kustantanut kaiken tämän meille näinä vaikeasti eletävinä aikoina. Suomi on järjestänyt meille työansiota taloudellisen elämämme elvyttämiseksi ja on muutenkin kunnallisen sekä yksilöllisen elämän elvyttämiseksi antanut meille rahaa. Ilman tätä Suomesta saamaamme apua olisimme jo kokonaan nääntyneet nälkään ja muihin puutteisiin.”

Vaikka maassamme lienee niitäkin, joita ei olisi huolestuttanut, vaikkapa bolshevikisorrosta viime kesänä vapautuneen Repolan kunnan asukkaat olisivat sittemmin avun puutteessa saaneet kokonaan nääntyä, niin hallitus joka niinkuin mainitsin otti Repolan kysymyksen perintönä edeltäjäl-

tään, ei ole voinut asettua tälle kannalle. Mitään sodan uhkaa ei Repolan asia ole aiheuttanut.

Mitä lopuksi tulee siihen välikysymyksen teki-jän esiintuomaan väitteeseen, että kerrotaan maas-samme värvättävän miehiä yksityisiin joukkoihin, joiden tarkoituksena olisi „käydä hyökkää-mään Venäjän valtakunnan alueelle”, että joissa-kin edesvastuuttomissa piireissä vakavasti suun-niteltaisiin selkkausten aikaansaamista itäisen naapurimme kanssa ja hyökkäyksiä tämän valta-kunnan alueelle, että näissä suunnitelmissa oltaisiin „yhteistoiminnassa täällä oleskelevien venä-läisten taantumuksellisten aineiden kanssa”, niin on hallitus asettunut ehdottomasti kielteiselle kan-nalle yrityksiin nähden, jotka voisivat tarkoittaa hyökkäyksiin ryhtymistä Venäjän alueelle tai sellaisten valmistelua. Kaikkein vähimmin hal-litus tietenkin olisi voinut sallia mainitunlaisten toimenpiteiden valmistelua yhdessä Venäjän taan-tumuksellisten aineiden kanssa, mutta mistään yrityksistä sellaiseen yhteistoimintaan ei halli-tuksella ole tietoa.

Minun on siis vastattava tehtyyn välikysymyk-seen, että vapaaehtoisten joukkojen värväystä ja varustamista sellaista hyökkäysretkeä varten Venäjän Karjalaan tai Pietaria vastaan, jommois-ta välikysymyksessä edellytetään suunniteltavan, ei hallituksen tieteen eikä suostumuksella tapahdu eikä hallitus avusta joukkojen varustamista sel-laista retkeä varten. Suomalaisia sotilaita vapaa-ehtoisia tai vakinaista sotaväkeä, ei myöskään ole — Repolassa ennestään olevaa joukkoa lukuunot-tamatta — mennyt rajan yli Venäjän Karjalaan.

Mitä tulee kysymykseen, miten hallitus tulee menettelemään, jos järjestettyjä vapaaehtoisia joukkoja aikoo Suomesta hyökätä rajan yli, niin selonteko lähdössä olevan hallituksen mahdolli-sista aikeista tuskin ketään suuresti huvittaa. Mutta koska kysytään, niin saanen kuitenkin mainita, että hallitus ei nykyoloissa katsoisi voi-vansa sallia järjestettyjen vapaaehtoisten suoma-laisten joukkojen hyökätä rajan yli. Mitä taasen tulee viimeiseen kysymykseen eli siihen, mitä hallitus on tehnyt poistaakseen sodan uhkaa Suomen ja Venäjän välillä, niin hallituksen tie-ten ei sellaista sodan uhkaa ainakaan tähän asti ole ollut.

Voisin lopettaa tähän. Mutta saattaakseni eduskunnan tietoon mahdollisimman tarkasti kaikki mikä on yhteydessä välikysymyksessä kos-ketellun asian kanssa, pyydän vielä lisätä seu-raavaa.

Se yleinen suunta, jota hallitus Venäjää koh-taan on koettanut noudattaa, käy ilmi seuraa-

vasta minun lausunnostani, joka 21 päivänä hel-mikuuta annettiin suullisesti tiedoksi Venäjän neuvostohallituksen valtuutetulle ulkoasiain edus-tajalle Pietarissa. Lausunto kuului: „Sen joh-dosta, että hallituksen — nimittäin Suomen hal-lituksen — tietoon on tullut, että Venäjällä on viime aikoina ilmennyt epäilyjä aseellisesta hyök-käyksestä Suomen puolelta, katson minä tarpeel-liseksi huomauttaa näiden epäilyksien poistami-seksi, ettei Suomella ole mitään hyökkääviä suunnitelmia Venäjää kohtaan. Saavutettuaan itsenäisyytensä on Suomen tarkoituksena ollut yksinomaan maan sisäisten olojen järjestäminen ja sisäisen sodan aiheuttamien haavojen paranta-minen eikä se tule sekaantumaan Venäjän sisäisiin oloihin, mikäli ei Suomen etuja Venäjällä tai Suo-men kansalaisia siellä loukata. Mitä tulee venä-läisten poliittisten järjestöjen olemassaoloon ja toimintaan Suomessa, ei Suomen hallitus suin-kaan ole tukenut niiden toimintaa täällä saavut-takseen sillä erityisiä poliittisia tarkoituksia, jota vastoin Neuvostohallitus on antanut teho-kasta apua Venäjällä oleville suomalaisille järjes-töille.” Hallitus on siis ollut halukas ylläpitä-mään rauhallisia välejä Venäjäänkin päin vaikka toisaalta hallitus on pitänyt velvollisuutenaan mahdollisuuden mukaan valvoa, ettei Suomen etuja Venäjällä tai Suomen kansalaisia siellä lou-kata. Mutta on heti lisättävä, että pyrkimys vii-meksimainittujen vaatimusten toteuttamiseksi on tuottanut paljon huolta ja vaikeuksia ja että tu-lokset eivät ole olleet toivomusten mukaisia.

Mitä nimittäin ensiksi tulee Suomen Venäjällä asuviin kansalaisiin, ovat niiden olot viime aikoina käyneet päivä päivältä yhä sietämättömämmiksi. Lukuisia heistä on aiheettomasti vangittu, nälkä ja taudit ovat heidän keskuudessaan tehneet pe-lottavaa jälkeä. Hallitus on tehnyt kaikki mitä se on katsonut mahdolliseksi vaikuttaakseen rau-hallisin keinoin siihen, että heille myönnettäisiin oikeus palata Suomeen. Mutta bolshevikihallitus on asettanut toisen esteen toisensa jälkeen. Vasta viime päivinä on tässä asiassa, jossa olemme saa-neet arvokasta apua Tanskan Punaisen Ristin puo-lelta, päässeet joihinkin tuloksiin. Katsooko eduskunta ja tuleva hallitus mahdolliseksi antaa mainitsemani Suomen kansalaisten kohtelun jat-kua, ryhtymättä voimakkaampiin toimenpiteisiin, on kysymys, joka ansaitsee täyttä huomiota.

Edelleen on mainittava, että eri kertoja on sat-tunut, että aseistetut venäläiset bolshevikijoukot ovat tehneet ryöstöretkiä Suomen puolelle. Epä-edullinen rajamme tekee mahdolltomaksi estää tätä, niinkauan kuin näitä rosvojoukkoja vapaasti parveilee välittömästi rajamme takana. Väestö

rajan takana kärsii näiden joukkojen sorrosta mitä pahimmin. On ollut oireita siihen, että rajantakaisen väestön kärsivällisyys ainakin paikka paikoin on loppumassa, että se on nousemassa — osaksi jo noussut — tätä sortoa poistaakseen. Maassamme, varsinkin sen itäisissä osissa, seurataan luonnollisesti mitä suurimmalla mielenkiinnolla tapausten kulkua rajan tuolla puolen. Silmäys maamme karttaan riittää tekemään selväksi, että jos, sellaisen mielialan vallitessa, yksityiset vapaaehtoiset tahtoisivat mennä rajan yli auttaakseen äärimmäiseen hätään joutuneita, niin koko Suomen sataväki ei riittäisi estämään heitä toteuttamasta aikomustaan. Suomen hallituksen velvollisuus olisi, se on nykyisen hallituksen katsantokanta, antaa vapautuneille ruokavaroja ja siemenviljaa, edellyttäen että saadaan takeita siitä, että nämä tavarat eivät joudu bolshevikiryöstäjin saaliiksi. Tällaista toimintaa vaatii hallituksen mielestä yhtä hyvin myötätunto kärsiviä heimolaisia kohtaan kuin Suomen oma turvallisuus.

Lopuksi on minun mainittava, vaikka sitäkään ei ole kysytty, että minkään ulkovallan puolelta ei ole tehty vaatimuksia tai esitetty ehdotuksia, jotka tarkoittaisivat Suomen saattamista sotaan Venäjän kanssa.

Hallituksen mielestä tulisi tämän asian enemmän käsittelyn eduskunnassa asian laatuun nähden tapahtua suljetussa istunnossa ja rohkenen senvuoksi asettaa herra Puhemiehen harkittavaksi, eikö herra Puhemies suvaitsi ryhtyä tämmöismukaisiin toimenpiteisiin.

Statsminister Ingman: Lantdagsmännen Laherma m. fl. hava till vederbörande regeringsledamots besvarande framställt följande frågor:

1) Äger värvning och utrustning av frivilliga trupper rum för krigståg till Ryska Karelen eller mot Petersburg med regeringens vetskap och bifall och bidrager regeringen till dessa truppers utrustning;

2) Hava finländska militärer, antingen frivilliga eller ordinarie krigsfolk, överskridit gränsen till Ryska Karelen, och huru ärnar regeringen förfara, om organiserade frivilliga trupper från Finland gå till anfall över gränsen; samt

3) Vad har regeringen tillgjort för avlägsnande av krigshotet mellan Finland och Ryssland.

Med anledning av dessa frågor och den till desamma fogade motiveringen får jag meddela följande.

Uti interpellationen kommer tillsynes den uppfattningen, att här inom oansvariga kretsar för-

beredes ett anfall mot Ryssland och att regeringen möjligen till denna strävan intager ett välvilligt förhållande. Interpellationens framställare nämna, att finländska strövkärer talrikt förekomma på ryskt område, hållande för närvarande besatta åtminstone delar av Repola socken, och att dessa av enskilda igångsatta äventyrståg, vilka icke torde kunna vara obekanta för regeringen, äro egnade att vidmakthålla ett ständigt krigshot i vårt land. Vidare nämna de, att på senaste tid detta krigshot av särskilda skäl trätt allt närmare. Enligt deras uppfattning syftade Riksföreståndaren i sitt tal vid lantdagens öppnande på dylika eventualiteter. Vidare skulle enligt deras meddelande berättas, att i landet värvas män till enskilda friskaror, vilka hade för avsikt att göra infall på ryska rikets område. Enligt deras mening bekräfta många andra uppgifter, vilka redan kommit till offentligheten, den misstanken, att vissa oansvariga kretsar på allvar förberedes konflikter med vår östra gränne och infall på detta rikets område, och uttala de förmodandet, att man vid dessa stämplingar samarbetar med härvarande ryska reaktionära element, vilka försöka i hela Europa skapa en opion för ett fälttåg till Ryssland.

Interpellationens framställare, enligt vilkas åsikt oanade följder kunde drabba vårt land, om man försökte förverkliga dylika planer, uttala dock till slut, att de till det sista hoppas, att de av dem meddelade — och sedermera genom tidningspressen över hela världen spridda meddelandena — vore oriktiga.

Å min sida hoppas jag även, att denna av interpellationens framställare sist uttalade förhoppning i verkligheten måtte visa sig grundad, med andra ord sagt, att de av dem meddelade uppgifter, sådana de framtråda i interpellationen, i själva verket kunna påvisas vara falska.

Vad först beträffar Riksföreståndarens tal vid lantdagens öppnande, så innehöll det icke något krigshot mot Ryssland. Det moment i sagda tal, som interpellationens framställare synbarligen avse, lydde: „Samtidigt som vi sålunda med all kraft måste arbeta på stärkandet och utvecklandet av våra förbindelser med alla de stater, med vilka vi redan stå på vänskaplig fot, kunna vi ej med likgiltighet åse de lidanden och förföljelser, för vilka våra utanför Finland boende stamfränder äro utsatta, och deras hårda kamp för sina nationella mål.”

Det förefaller mig egendomligt, att från finskt håll anmärkning göres mot detta yttrande. Det är för alla bekant, hurudana förhållandena voro hos våra stamförvanter i Estland ännu för någon

månad sedan. Allt förhärjande, mördande, brännande rövarband hade bemäktigat sig hela landet med undantag av ett litet hörn; våra estniska stamfränders liv, egendom, ära hade intet värde; skräck och förstörelse rådde överallt. Det är vidare känt, i vilka förfärliga förhållanden våra fränder i Olonets ännu i denna stund leva: också där råder det rääste förtryck, skyddslöshet, hungersnöd och allsköns elände. En för ett par dagar sedan anländ underrättelse meddelar — för att nämna ett exempel — att beslut fattats om beslagtagande under denna vecka av utsädesspannmål, av råg 60 %, av havre 80 %, samt att befolkningen av denna anledning är synnerligen orolig och upphetsad. Skulle vi verkligen med likgiltighet få åse de lidanden och den förföljelse dessa våra stamförvanter äro utsatta för, kallt höjande på axlarna åt deras svåra kamp för ernående av sina nationella mål, och innebär ett frambärande av bekymmer över allt detta verkligen ett klandervärt krigshot? Den nuvarande regeringen har för sin del från början utsagt, att den icke kan förhålla sig kallt och likgiltigt gentemot våra förtryckta stamförvanners i Ryssland strävanden. Ut i det tal, varmed jag öppnade det nuvarande statsrådets första sammanträde, uttalade jag såsom min uppfattning, att vår plikt vore att försöka genom underhandlingar få till stånd ett sådant samläge, vilket skulle tillförsäkra våra bortom den östra gränsen boende stamförvanter möjlighet till sådan, deras skaplynne motsvarande utveckling, som de under nuvarande förhållanden icke kunna uppnå, och vilken även skulle överensstämma med det finska folkets väsentliga intressen. Ända till denna dag har regeringen verkat i enlighet med detta program. Om det icke framdeles blir för Finlands regering möjligt, beror detta åtminstone icke därpå, att den nuvarande regeringen skulle ruvat på krigiska planer mot öster; snarare kan regeringen komma att klandras för alltför stora ansträngningar för fredens upprätthållande.

Herrar interpellanter uttala sig vidare klandrande om förhållandena i Repola kommun, av vilken de påstå att åtminstone delar vore besatta av finländska strövkårar. Repola-affären hör icke den nuvarande regeringen till i annat, än att i Repola upprätthållits det sakläge och utvecklats det fredliga arbete som var rådande, då den nuvarande regeringen begynte sin verksamhet. Huru vilseledande interpellationens framställares utläggning av denna sak är, framgår av följande av Repola kommunalfullmäktige nyligen inlämnade framställning. Fullmäktige uttala sig som följer: „På vår begäran har Finland med sina väpnade skyddstrupper skyddat vårt liv och

egendom mot från Ryssland hotande terror, utan att Repolas egna män behövt deltaga däri. Finland har försett oss med livsmedel, så vi icke behövt förmäktas av hunger; det har anskaffat åt oss utsädesspannmål, med vilken vi fått våra åkrar besädda för kommande skördar: det har inrättat skolor på folkets språk för våra barn och vår ungdom och anordnat gudstjänst i våra kyrkor i enlighet med våra önskingar och har bekostat allt detta åt oss under dessa svåra tider. Finland har anskaffat oss arbetsförtjänst för höjande av vårt ekonomiska liv samt också eljest givit oss penningar för att få vårt kommunala och privata liv att uppblomma. Utan denna av Finland bevisade hjälp skulle vi redan helt och hållet dukat under för hunger och andra umbäranden.”

Ehuru i vårt land torde finnas jämväl sådana, vilka det icke skulle bekymrat, om än Repola senaste sommar från bolschevikförtrycket befriade kommun sedermera i brist på hjälp fått helt och hållet gå under, så har regeringen, vilken, såsom jag nämnt, tagit Repola-frågan i arv av sin föregångare, icke kunnat intaga en sådan ståndpunkt. Något krigshot har Repola-affären icke föranlett.

Vad slutligen beträffar det av interpellanterna framställda påståendet, att i landet enligt förljudande skulle värvas män för enskilda frikårar, vilka skulle „infalla på ryska rikets område”, att uti vissa oansvariga kretsar på allvar planlagdes „iscensättande av konflikter med vår östra granne och infall på detta rikets område”, och att vid dessa planer „samarbetades med härvarande ryska reaktionära element”, så har regeringen intagit en obetingat negerande ståndpunkt beträffande strävanden, vilka kunde avse infall på ryskt område eller förberedelse till sådant. Minst av allt hade regeringen naturligtvis kunnat tillställa planläggning av sådana åtgärder tillsammans med ryska reaktionära element, men något försök till dylikt samarbete har regeringen sig icke bekant.

Jag måste således på den framställda interpellationen svara, att någon värvning och utrustning av frivilliga trupper i och för sådan anfallsexpedition till Ryska Karelen eller mot Petersburg, som i interpellationen förutsattes planeras, ej med regeringens vetskap och begivande äger rum, lika litet som regeringen bistår vid truppers utrustning för en sådan expedition. Icke heller hava finska krigare vare sig frivilliga eller ordinarie trupper — fränsett den i Repola redan tidigare befintliga truppen — gått över gränsen till Ryska Karelen.

Vidkommande frågan, huru regeringen komme

att förfara, ifall organiserade frivilliga trupper ernade falla in över gränsen från Finland, torde en redogörelse för den avgående regeringens möjliga avsikter knappast vidare intressera någon. Men eftersom det frågas, må jag dock få framhålla, att regeringen ej under nuvarande förhållanden skulle anse sig kunna tillåta organiserade frivilliga finska truppers utfall över gränsen. Vad åter beträffar den sista frågan rörande vad från regeringens sida åtgjorts för avlägsnande av krigshotet emellan Finland och Ryssland, så har regeringen vederligen intet sådant krigshot åtminstone tills dato gjort sig gällande.

Jag kunde sluta här. Men för att möjligast noggrant till lantdagens vetskap bringa allt, som har samband med den i interpellationen berörda saken, ber jag få ytterligare tillägga följande.

De allmänna riktlinjer regeringen sökt följa i förhållande till Ryssland, framgå ur följande av mig gjorda uttalande, som den 21 februari muntligen meddelats Ryska rådsregeringens befullmäktigade representant för utrikesärendena i Petersburg till kännedom. Uttalandet lydde:

„Enär till regeringens kännedom kommit, att i Ryssland under senaste tid yppats misstankar om beväpnat anfall från Finlands sida, anser jag mig för avlägsnande av dessa misstankar böra framhålla, att Finland hyser inga anfallsplaner gentemot Ryssland. Sedan Finland uppnått självständighet, har dess strävan gått uteslutande ut på ordnandet av landets inre förhållanden och landet av de sår inbördeskriget vållat, och kommer det icke att inblanda sig i Rysslands inre förhållanden, såvida ej Finlands intressen i Ryssland eller finska medborgare där trädas för när. Vad beträffar ryska politiska organisationers existens och verksamhet i Finland, så har Finlands regering ingalunda understött deras verksamhet här för att sålunda uppnå vissa politiska syftemål, varemot Rådsregeringen lämnat effektiv hjälp åt i Ryssland varande finländska organisationer.”

Regeringen har således varit villig att upprätthålla fredliga relationer även till Ryssland, om ock å andra sidan regeringen ansett sig skyldig att i mån av möjlighet övervaka, det Finlands intressen i Ryssland eller finska medborgare där ej kränkas. Det bör dock genast tillfogas, att strävan till sistnämnda kravs förverkligande vållat åtskilligt bekymmer och svårigheter och att resultatet ej motsvarat önskningarna.

Vad nämligen främst de i Ryssland bosatta finska medborgare vidkommer, så har dessas läge under den sista tiden dag för dag artat sig allt outhärdligare. Mången av dem har oskyldigt häktats, nöd och sjukdomar hava lämnat fruk-

tansvärda spår ibland dem. Regeringen har gjort allt, vad den ansett möjligt, för att med fredliga medel verka därhän, att de finge rätt att återvända till Finland. Men bolschevikregeringen har rest det ena hindret på det andra. Först de senaste dagarna har i denna fråga, för vars lösning vi erhållit värdefull hjälp av danska Röda Korset, vunnits några resultat. Huruvida lantdagen och den kommande regeringen skola anse nämnda behandling av finska medborgare kunna förtgå utan att kraftigare åtgärder vidtagas, är en fråga, som förtjänar all uppmärksamhet.

Vidare bör nämnas, att det flere gånger inträffat, att beväpnade ryska bolschevikskaror företagit rövarfärder på finska sidan. Vår ogynnsamt dragna gräns omöjliggör ett förhinderande härav, så länge dessa rövarhorder ströva fritt omedelbart bakom vår gräns. Befolkningen på andra sidan gränsen lider i högsta grad av dessa horders våldsregemente. Symptom hava förekommit, ådagaläggande, att denna gränsbefolknings tålmod åtminstone ställvis börjar taga slut, att den håller på att resa sig — delvis redan gjort det — för att avskutta sig detta våldsregemente. I vårt land, isynnerhet uti dess östra delar, följes självfallet händelsernas gång bortom gränsen med största intresse. En blick på vårt lands karta är tillräcklig för att tydliggöra att om, då en sådan stämning råder, enskilda frivilliga ville övergå gränsen för att lemna hjälp åt de i yttersta nöd bragta, Finlands hela krigsmakt ej vore tillräcklig för att hindra dem från förverkligandet av sin avsikt. Det vore Finlands regerings skyldighet, — detta är den nuvarande regeringens uppfattning — att lämna dem, vilka avkastat sig våldsregementet, livsmedel och utsädesspannmål under förutsättning att garantier vinnas för att dessa icke bliva bolschevikrövarnes byte. Ett sådant förhållande påkallas enligt regeringens mening likaväl av medkänslan för våra lidande stamfränder, som ock av Finlands egen trygghet.

Slutligen måste jag framhålla — om också fråga härom ej väckts — att från ingen främmande makts sida framställts några yrkanden eller förslag, som skulle avsett Finlands inledande i krig med Ryssland.

Enligt regeringens tanke borde den vidare handlingen av detta ärende ske vid slutet plenum, och tar jag mig därför friheten hos herr Talmanen hemställa om, huruvida icke herr Talmannen ville vidtaga åtgärder i detta syfte.

Keskustelu:

Ed. La herma: Kun Suomen kansa yli vuoden kestäneen väliajan jälkeen on jälleen saa-

nut tilaisuuden ryhtyä itse hoitamaan asioitansa sillä tavalla kuin sen perustuslait edellyttävät, kun Suomen eduskunta on jälleen entisessä perustuslain mukaisessa laajuudessaan ryhtynyt huoltamaan tämän maan asioista ja tämän kansan parhaasta ja hyvinvoinnista, tapahtuu se aivan toisissa oloissa kuin eduskunnan ennen täydessä laajuudessaan koolla ollessa. Suomen kansan hartiolla lepää viime vuoden kirous, kansalaissodan seuraukset kaikkine raskaine uhreineen. Tämän kansalaissodan aikana säädetty poikkeuslait ovat vielä voimassa. Me emme tunne itseämme vielä vapaiksi, emme tunne itseämme tämän maan kansalaisiksi, johon meillä käsitykseni mukaan olisi täysi oikeus.

Kun eduskunnan puhujalavalta lähtee tulkitsemaan niitä ajatuksia, joita kansan keskuudessa liikkuu, lähtee siitä vakaumuksesta että, jos näiden ajatusten julkituonti ei muualla kävisi aivan päinsä tällä hetkellä, niin tältä paikalta kuitenkin lienee oikeutettua lausua julki kaikki ne ajatukset, joita kansan keskuudessa liikkuu. Ja tämän uskaltaa tehdä sittenkin, vaikka tästä huoneesta poistuttua saakin jäljilleen heti valtiollisen poliisin asiamiehet ja vaikka jonkun päivän jälkeen löytääkin nimensä tämän uuden santarmilaitoksen painetuista asiakirjoista; niitä on tämänkin eduskunnan jäsenten joukossa, joiden nimiä siellä esiintyy. Kansanedustajaa tällainen mahdollisuus ei kuitenkaan saa peloittaa ja sillä pohjalla rohkenen siis käyttää tämän puheenvuoron aivan sillä tavalla kuin sen olisi voinut sanoa vuosi, kaksi takaperin.

Kun me tällä hetkellä käymme ensi kertaa tässä eduskunnassa käsittelemään asioita hiukan suu-remmassa mitassa kuin tämän eduskunnan tähänastisella istuntokaudella, kohtaa meitä heti polttavana kysymys, mikä on Suomen suhde maailman tapahtumiin. Ja me saamme vastauksen päivän tapahtumista, päivän tiedoista. Ja vastaus on epäselvä. Tapausten yllä häilyy sodanuhka. Kysymys sodasta on vakava kaikkina aikoina ja jos sille on joitakin edellytyksiä olemassa, on tehtävä kaikkensa uhkaavan vaaran torjumiseksi. Sosialidemokraattien, joiden ryhmään eduskunnassa kuulun, on kaikkina aikoina ollut velvollisuus ensimmäisenä ryhtyä torjumaan kaikkia niitä mahdollisia vaaroja, jotka kansoja saattavat uhata. Sotien synty viime vuosikymmeninä, niinkuin on laita yleensäkin, on usein ollut riippumaton kansojen tahdosta. Vallassa olevat piirit pitävät politiikan omana huolenaan ja antavat kansoille mahdollisuuden puolustaa heidän etujansa sodassa, mutta kansoja itseänsä he eivät päästä määräämään sodan aloittamisesta. Kapitalistiset

hallitukset ovat useimmiten valmiit mieluummin näkemään sodan kauhut kuin väistymään kansan syvien rivien etujen tieltä. Ja ne ovat valmiit tässä suhteessa tekemään voitavansa sodankin hankkimiseksi, jos ne sillä vain luulevat voivansa pönkittää omia etujansa. Tarvitsee vain mainita, että Ranskan—Saksan välinen sota 1870—1871 syntyi tällaisella provokatoorisella tavalla. Bismarck väärensi asiakirjan, jolla ärsytettiin Ranskan kansa kansallisrientojensa puolesta ryhtymään aseisiin. Ja Bismarckin tarkoitus oli tällä saavutettu: Saksa pääsi näyttämään sitä satoa, johon Bismarck politiikallaan pyrki. Venäjän—Japanin sota syttyi myös provokatoorisesti. Venäjän hallitus teki voitavansa sodan hankkimiseksi koska levottomuus maassa oli suuri ja koska se ulkonaisen sodan kautta luuli välttävänsä sisäiset kuohut ja pysyvänsä entisessä vallassaan. Nykyinen maailmansota puhkesi myös kansojen tahdosta välittämättä. Sitä oli odotettu vuosikymmeniä, sen uhka häilyi raskaana Euroopan ympärillä, mutta sitä ei voitu estää. Hallitukset kietoivat kansat pauloihinsa salaisen diplomatian kautta, valmistivat kansoille sellaisen hävityksen, sellaisen kurjuuden, jota tämä maailma tuskin koskaan ennen on nähnyt. Ei ole sen vuoksi aiheetonta ryhtyä parlamentaarista tiestä ehkäisemään kaikkia niitä pienimpiäkin mahdollisuuksia, jotka ulkonaisen sodan syttymiseen ovat tarjolla. Ymmärtääksemme sitä sotaista mielialaa, joka muutamissa piireissä viime aikoina on näytännyt nostavan päätänsä, lienee tarpeellista luoda lyhyt katsaus niihin vaiheisiin, joita tämä kansa viime vuoden vaiherikkaiden tapausten aikana on elänyt.

Se voittoisa sota, jolla tämän maan yläluokka ja talonpoikaissäestö kukisti työläisten eli osan työväestöä toimeenpaneman kapinan, oli omansa kiihoittamaan laajoja kansankerroksia ihailemaan sotaisia varustuksia ja sotaisia töitä. Ja tämä sotaisten hankkeiden ihaileminen, sotavälineiden hankkiminen, se jatkui kansallissodan päätyttyäkin ja pyrki tietoisesti ulottamaan toimintapiiriänsä jo maan rajojen ulkopuolelle. Ensimmäisenä luonnollisesti kohdistuivat katseet naapuriin, meitä lähinnä olevaan Karjalaan, jossa heimo-kansa sinänsä oli kiitollinen houkuttelija tällaisille sotaisille pyrkimyksille. Tämä suunta se osottautui myöskin alun pitäen maan poliittisessa ja strateegisessa johdossa. Tahtoisin tässä vain palauttaa mieliin silloinen ylipäällikön, vapaaherra Mannerheimin sanat, jotka kenraali Ignatius kirjassaan „Gustaf Mannerheim” on toistanut: „Minä vannon sen suomalaisen talonpoikaismääräyksen nimessä, jonka ylipäällikkönä

minulla on kunnia olla, etten pane miekkaa tuppeen, ennenkuin laillinen järjestys vallitsee maassa, ennenkuin kaikki linnoitukset ovat meidän käsissämme, ennenkuin viimeinen Leninin soturi ja huligaani on karkoitettu niin hyvin Suomesta kuin Vienen Karjalasta." Olosuhteet kehittyivät kuitenkin sille kannalle, ettei varsinaista sotaretkeä Vienen ja Aunuksen Karjalaan ryhdytty toimeenpanemaan. Sitä vastoin suosittiin yksityisiä retkiä tuolle puolen rajan. Hallituksen tietien, sen suostumuksella ja nähtävästi myöskin aineellisella avustuksella lähti joukko vapaaehtoisia eri suunnille rajan yli Karjalaan levittämään suomalaisuuden asiaa aseilla. Lapin jääkärit tohtorien Laitisen ja Renvallin johdolla ryhtyivät pyrkimään Petsamoa kohti ja siellä valloittamaan alueita Suomelle. Toisia joukkueita lähti Vienen Karjalaan, juuri Repolaankin, jossa vieläkin on suomalaisia joukkoja, nyt tosin hallituksen tunnustamana ja toimesta. Ja myöskin Aunuksen kulki vapaaehtoisten tie. Saksalaisten apujoukkojen suunnitelmat yhteyden aikaansaamiseksi Jäämeren kanssa, Saksan hallituksen pyrkimys ulottaa valtansa Balkanilta Pohjoiselle Jäämerelle toi mukanaan ajatuksen, että tässä yhteydessä on Suomella jälleen otollinen tilaisuus saada vaikutusvaltansa alle Karjala, heimokansamme asuma-alue. Suomalaisia vapaaehtoisia oli kai tarkoitus lähettää näiden apujoukkojen mukana valloitusretkelle. Mutta sodan jumala on oikullinen. Saksan sotamahti, joka vuosikausia oli osoittautunut lujaksi ja kestäväksi, alkoi horjua ja päättyi maailman mahtavimman sotilasvaltion täydelliseen sortumiseen, vieläpä sillä tavalla, että valankumous ja sisäiset myrskyt lakaisivat tieltänsä kaiken sen juurineen, joka siellä vuosikymmeniä oli ollut vallalla. Tästä mailmansodan käänteestä seurasi myös, että suomalaisten vapaaehtoisten apujoukkojen lähettäminen valloitusretkelle alkoi heikentyä ja loppujen lopuksi kuivui kokonaan hiekkaan, — koko maalle onneksi, sillä liittolaisvaltain joukot, jotka olivat tulleet Muurmanille, olisivat nähtävästi pitäneet huolen näistä joukoista sillä tavalla, ettei niistä olisi maahan enää ollut palaajia, ja nähtävästi myöskin onnellisesti sentähden, että tällä hetkellä mailman valtapiste on juuri tällä taholla.

Se yleinen epävarmuus, joka tällä hetkellä valitsee mailmansodan päättymisen yhteydessä, joka Pariisin rauhankonferenssissa kiskoo esiin erilaisia suuntia mailmansodan päättämiseksi onnellisimmalla tavalla, on tuonut mukanaan ennäisiä virtauksia myöskin meidän maahamme, virtauksia, jotka tähtäävät jälleen sotaisiin hankkeisiin. Näitä sotaisia mielialoja virittämään on ollut

omiaan myöskin se liike, joka suojeluskuntain nimellä on tahtonut tässä maassa pönkittää sotaista valtaa, ja tälle sotaisalle mielialalle on myös otollisena maaperänä ollut se voittoisa puolustus- ja vapautussota, jota naapurimme Viro Venäjän valtakuntaa vastaan on käynyt ja jossa suomalaisia vapaaehtoisia joukkoja on ollut mukana tunnustusti tehokkaalla tavalla.

Maailmantapahtumat näyttävät siis siltä, niinkuin olisi olemassa painostusta Suomeen nähden, niinkuin olisi olemassa länessäpäin taipumus pakkottaa tätä maata samoin kuin Viron kansaa ja sen naapureina olevaa Liettuaa ja Puolaa ryhtymään sotaisiin toimiin itään päin. On kuitenkin syytä katsoa, millaista tämä painostus on. Me tiedämme, että Pariisin rauhankonferenssissa, jossa paraikaa käydään kiivasta taistelua kysymyksestä Venäjän olojen järjestämiseksi, on vallalla kaksi jyrkästi eroavaa käsitystä, joista toista, rauhan kantaa, edustavat esim. Amerikan Yhdysvaltojen ja Englannin edustajat, presidentti Wilson ja Englannin pääministeri Lloyd George. Aktiivisen toiminnan kannalla Venäjään nähden on Ranskan hallitus ja sen etunenässä pääministeri Clemenceau ja ulkoministeri Pichon. Mutta miten on Ranskassa itse kansan keskuudessa laita. Käsitys siitä, että maailman tapahtumat olisivat onnellisesti päätettävissä sillä, että aseellinen hyökkäys tehtäisiin Venäjää vastaan, näyttää olevan Ranskan sotilaspiireissä ja hallituksen ympärillä verrattain voimakas ja sen edustus hallituksessa on juuri silmiinpistävä, mutta Ranskan kansa ei ole kokonaisuudessaan, ei edes puoleksikaan tämän ajatuksen takana. Siitä on todistuksena se välikysymys, joka Ranskan parlamentissa oli esillä viime kuun 24 päivänä. Niitä mielialoja, joita liikkuu Ranskan varsinaisen kansan keskuudessa, kuvasi tämän välikysymyksen yhteydessä sosialidemokraattinen edustaja Marcel Cachin ja lausui hän tässä m. m. ajatuksia, joita en malta olla tässä muutamain lyhyin ottein arvoisalle eduskunnalle esittämättä.

Hän lausui: Tätä nykyä vastustavat kaikki Venäjän vallankumoukselliset yksimielisesti aseellista sekaantumista Venäjää vastaan. Koko Venäjä vihaa meidän ekspeditionsiamme ja on julistautunut solidaariseksi Venäjän neuvostohallituksen kanssa. Sosialivallankumouksellisten, menshevien ja Plechanovin ystävät, jotka aina Venäjällä ovat kannattaneet ententen politiikkaa, yhtyvät nykyään bolshevikkeihin meidän hyökkäyspolitiikkaamme vastaan. Meidän hallituksemme on pitkän ajan nojautunut juuri menshevikkeihin ja nyt ovat nämä yhtyneet vastustaakseen vierasta sekaantumista Venäjän oloihin. Ve-

näjällä on nykyisin armeija, joka ei tahdo interventionia ja englantilaiset lehdet pelkäävät pohjoisessa uutta Gallipolia. Meidän sotilaamme eivät tahdo lähteä sinne ja he ovat oikeassa. Huolimatta 5 frangin päivärahasta ette ole saaneet vapaaehtoisia ja sen sanon tämän maan kunniaksi. Tältä puhujalavalta kehoitan kaikella tarmollani kaikkia Ranskan sotilaita olemaan liittymättä herra Pichonin armeijaan.”

Hän jatkaa selostaen vallankumouksen syitä: „Vallankumous johtuu sodan kurjuudesta. Kansat eivät luota muuhun kuin itseensä. Kiiruhuttaa palauttamaan sotajoukkonne, koska ne saavat siellä bolshevistisen tartunnan, kuten saksalaiset ovat saaneet. Ranskan tasavallan nimesä pyydän teitä, alkää estäkö Venäjän tasavaltaa kehittymästä niinkuin se joka tapauksessa tulee kehittymään.”

Tämä Cachinin mielipide edustaa Ranskan kansan syvien rivien kantaa. Mitä on sitten sanottava muitten liittolaisvaltojen kannasta? Mainitsin jo, että virallinen edustus sekä Yhdysvalloissa että Englannissa on yksimielisesti sekaantumista vastaan muodossa tai toisessa. Se on myöskin käsitys, joka on vallalla Englannin kansan keskuudessa. Ei ainoastaan kansan syvien rivien, työväestön, maalaisväestön, keskuudessa, vaan vieläpä pääoman omistajien, teollisuuspiirien, keskuudessa. Tästä on parhaana todistuksena se suuri kansalaiskokous, joka viime kuun 19 päivänä pidettiin Lontoossa Essex-Hallissa jossa puhetta johti tunnettu liberaali, lordi Beauchamp. Tämä kokous oli nimenomaan kutsuttu koolle keskustelemaan ja antamaan hallitukselle ohjeita, miten se olisi meneteltävä Venäjän kysymykseen, yleiseen saartoon, ja kansainliittoon nähden. Tässä kokouksessa lausui eräs vanhoillinen teollisuuspiirien edustaja, lordi Parmoor, käsityksen, joka sotii jyrkästi ajatusta vastaan, että Venäjän oloihin sekaannuttaisiin aseellisesti tai muulla tavalla. Hän myöskin esitti kokoukselle ponsiehdotuksen, joka kokonaisuudessaan ilman äänestystä hyväksyttiin — tämän liberaalin valtiomiehen puheenjohdolla ja vanhoillisen teollisuusherran ehdotuksena. Ponsilause kuuluu: „Tämä kokous vaatii hallitusta hyväksymään lordi Lansdownen neuvon ryhtyä neuvottelemaan Venäjän kanssa ja alkamaan kaupalliset suhteet mainitun maan kanssa, aikaansaadakseen yleisen teollisuuden uudistamisen, sekä olemaan viemättä meidän sotilaitamme tarpeettomiin vaaroihin.” Lordi Lansdowne, kuten tunnettua, esitti pari vuotta takaperin jyrkän kantansa rauhankysymyksessä ilmoittaen julkisesti, että Europan rauha on kaikin keinoin ja pikaisesti saatava aikaan.

Lordi Parmoor perusteli tätä ponsiehdotustaan seuraavasti — tässä paikoitellen lyhennellen: „Jospa me olisimme tehneet rauhan 2 vuotta sitten! Jokainen päivä on osoittanut, miten valtioviisasta se olisi ollut Venäjään nähden. Lordi Lansdownen mielipide on aina ollut pyrkiä sovintoon ja että Arkangelin sotaretkestä olisi ollut luovuttava. Interventionipolitiikkaamme pidän sekä vaarallisena että vääränä. Jos jokin maa ei saa olla suvereeninen omissa asioissaan, niin ette koskaan saa aikaan mitään todellista kansainliittoa. Me emme voi alkaa mitään suurta hyökkäysretkeä Venäjää vastaan. Paitsi että se on moraalitonta, niin meidän sotilaamme eivät tule siihen ryhtymään. Olemme neulanpistospolitiikallamme saaneet Venäjällä aikaan anarkian ja mikä olisi ollut tulos? Suurin osa terroria ja kauhuja, joita Venäjällä on tapahtunut, on syntynyt tai lisääntynyt juuri meidän interventioniuhkamme tähden, uhhamme, jonka tarkoituksena on estää tuota maata järjestämästä olojaan, miten itse haluavat. Mikään ei ole enempää vahvistanut neuvostohallituksen asemaa kuin ulkonaisen sekaantumisen uhka. Käsitys, että olisi ollut meille edullista pitää toiset maanosat rauhattomuuden tilassa, on suoraa järjettömyyttä. Pitää Venäjää köyhyydessä ja halveksittuna ei ole ainoastaan moraalisesti väärin vaan myöskin taloudellisesti epäterveellistä. Pitäisikö yhtään englantilaista uhrata tämän aseellisen sekaantumisen tähden?”

Kokous yksimielisesti hyväksyi ponnin ja lordi Parmoorin tehdessä kokoukselle viimeisen kysymyksen vastasi se raikuvin huudoin: Ei, ei! Se on siis se kanta, millä vaikutusvaltaiset piirit Englannissa ja Yhdysvalloissa suhtautuvat Venäjän kysymykseen. Meillä on myöskin tiedossa, että näiden valtojen takäläiset edustajat ovat useita kertoja huomauttaneet, että he eivät tahdo millään tavalla painostaa Suomea ryhtymään väkivaltaisiin toimenpiteisiin itänpäin.

Toiselta näyttää asia ranskalaisen edustukseen nähden. Ranskan hallitus Clemenceaun ja Pichonin johtamana on aseellisen sekaantumisen puolella, vaikkakin valtioviisaasti sillä kannalla, että Venäjän olot aseellisesti olisi tämän maan reunavaltioitten järjestettävä ja liittolaisvallat tukisivat niitä aineellisesti. Näyttää siltä kuin Ranskan hallituksen edustajat olisivat pitäneet huolta siitä, että heidän mielipiteensä tulevat myöskin kuulluiksi näissä reunavaltioissa. On syytä luulla että ne ranskalaiset instruktöörit, joita tällä hetkellä maassamme oleskelee, ovat tällaisen kannan puolella ja väitetään, että heidän vaikutusvaltansa meidän sotilasjohtoomme on suuri.

Hallituksen edustajan, herra pääministerin

vastauksesta käy selville, että suhteet Karjalaan päin ovat olleet olemassa ja ovat edelleen. Hallitus kieltää kuitenkin aseellisen sodan uhan, mutta kohta rientää myöntämään, että aseellisia joukkoja oleksii maan rajojen ulkopuolella. Tämä on omiansa tukemaan sitä luuloa ja niitä tietoja, joita on päivänvaloon saatettu, että aseellista sekaantumista Venäjän oloihin, lähinnä Karjalan kysymyksen yhteydessä, on suunniteltu Suomessa määrättyissä piireissä. Tämän yhteydessä tekisi mieli myöskin kysyä, mistä johtuvat ne viime viikolla ja tällä viikolla tapahtuneet joukkojen ja aseitten siirrot itään päin, Karjalan rajalle. Mistä johtuu se levottomuus, joka on havaittavissa sotilaspiireissä ja mistä johtuvat ne tiedot, joita yksityiset upseerit ja muut antavat läheisestä komennuksestaan itään päin, ei tosin suorastaan sotilaallisessa tarkoituksessa mutta jossakin sen tapaisessa? Mistä johtuu, että juuri sotilasjohdon huolena on Karjalan kysymyksen järjestäminen? Miksei asiaa ole järjestetty siviilitietä? Pääesikunta ilmoittaa tämän päivän lehdissä virallisesti, että kahakoita Karjalassa on tapahtunut, Vieljärvellä. Mutta ilmoittaa samalla, että esikunnan tiedossa ei ole, onko suomalaisia joukkoja ollut osallisena näissä kahakoissa. Tuntuu merkilliseltä hallituksen ilmoittaessa että suomalaisia joukkoja on Venäjän Karjalassa, että ylin sotilasjohto ei tiedä, onko suomalaisia joukkoja ollut täällä mukana vai ei.

Kylmää vettä niihin piireihin, joissa tällaista aseellista toimintaa pidetään suotavana, on näytännyt viskaavan se seikka, että ne venäläiset byrokraatit, vanhan taantumuksen edustajat, jotka onnellisesti ovat läpäisseet Venäjältä länsivaltoihin — useimmat meidän maamme läpi — ovat ilmoittaneet kantansa olevan, ettei Suomen riippumattomuutta missään tapauksessa olisi tunnistettava. Entiset venäläiset hallitusherrat, Sasonov, Lvov, Maklakov ja Tshaikovski, ovat Pariisin rauhankongressille jättäneet kirjelmän, kuten lehdissä on näkynyt, jossa he nimenomaan tätä kantaansa tarjoavat. Levottomuutta näyttää herättäneen myöskin eräiden englantilaisten taantumuksellisten kanta, jota edustaa tohtori Dillon „Timesissä”. Vielä on tässä yhteydessä mainittava, että takäläinen venäläinen lehti, „Russkaja Shisn”, joka vielä muutama aika takaperin puhui useasti Suomen riippumattomuudesta ja sanoi olevansa Suomen itsenäisyyden vilpiton kannattaja, on viime viikkoina kokonaan muuttanut kantansa vaikenemalla tästä kysymyksestä. On hyvä syy epäillä, että tämä muutos on tapahtunut niiden määräysten perusteella, joita Pariisista käsin on lähetetty.

Näin olemmekin samalla tulleet kysymykseen, miten on käsitettävä niiden venäläisten oleskelu maassa, jotka täällä kenraali Judenitshin, vanhan taantumuksellisen byrokraatin johdolla, suunnittelevat aseellista esiintymistä Venäjälle päin.

Ei voi muuta kuin ihmetellä, että näille tämän maan vanhoille verivihollisille on suotu tyyssija tässä maassa harjoittaa vehkeilyä tämän maan itsenäisyyttä vastaan ja kansan turmioksi. Ja millä tavoin on käsitettävä se, että hallitus on myöntänyt juuri näiden piirien käytettäväksi 500,000 markan määrärahan ja jonka käytöstä hallitus käsittääkseni ei ole riittävällä tavalla antanut selkoa? Hallituksen ja viranomaisten suhde näiden taantumuksellisten venäläisten toimenpiteisiin ja oleskeluun tässä maassa on sitkin käsittämättömämpää, kun muistetaan, millä julmuudella ja vääryydellä hädettiin tästä maasta suuret joukot Venäjän rauhallisia kansalaisia, vieläpä sellaisia, jotka 20 vuotta ovat tässä maassa asuneet — ajattelen lähinnä Karjalan Kannaksen väestöä — jotka koko tämän ajan ovat ajatelleet tämän maan itsenäisyyttäkin, että nämä henkilöt, rauhalliset kansalaiset, hädettiin armotta tästä maasta ja sen sijaan Venäjän vanhan hallituksen mustimmille edustajille suodaan tyyssija harjoittaa kaikenlaista salavehkeilyä omien pyyteittensä hyväksi, vieläpä tämän maan turmioksi. Meidän käsityksemme on, että tässä maassa, niinkuin kaikissa maissa on ihmisille sallittava olemassaolon oikeus. Sosialidemokraatit ovat kosmopolitteja. Me käsitämme, että yhdellä ihmisellä on oikeus asua maassa yhtä hyvin kuin toisellakin, olkoon hän mitä kansallisuutta tahansa. Mutta meidän on katsottava, että nämä henkilöt myös hyödyllisellä ja oikealla tavalla täyttävät ne velvollisuudet, jotka maan asukkaille kuuluvat. Näiden taantumuksellisten venäläisten suunnitelma ja hallituksen kannatus heidän suunnitelmillensa on todistus siitä, että maamme hallitus ei ole oikein tätä seikkaa käsittänyt.

Sodan uhkaan nähden ovat lehdet viime päivinä ahkerasti kirjoitelleet. Porvarillisissa lehdissä näyttää kanta kuitenkin horjuvan päivittäin. Suomalaiset piirit eivät näytä ottaneen oikein rehelliä ja vilpittöntä kantaa, vaan vaihtelevat ne jossakin määrin sen mukaan, millaiset tuulet näyttävät puhaltavan lännestäpäin. Ja tuskimpa on ruotsinkieliselläkään taholla aivan selvää kantaa. Siihen näyttää viittaavaan Hufvudstadsbladetin kirjoitus, jossa jyrkästi vastustetaan Suomen osanottoa aseellisiin toimenpiteisiin Venäjää vastaan, mutta siinä sivussa ei malteta olla mainitsema, että kenties tämä sit-

tenkin olisi mahdollista, jos Suomen riippumattomuus ensin saataisiin turvatuksi.

Minä mainitsin varemmin, että militarismin nousu viime vuoden aikana maassamme on ollut ilmeinen, että ihailu sotaa kohtaan sotana ja sen välikappaleihin on ollut nousemaan päin. Ja mitäpä muuta todistaisi myös se seikka, että valtiomme ylimmässä johdossa on juuri tämän ammatin edustaja, että maassa, jossa sisäinen rikkinäisyys odottaa mitä laajimpia yhteiskunnallisia toimenpiteitä kaiken sen hädän ja kurjuuden torjumiseksi, jonka kansalaissota toi mukanaan, että maassa on hallituksen ylimmässä johdossa mies, jonka toiminta koko elämänsä ajan on kohdistunut, ei rauhan, vaan sodan töihin, koska hän on sotilas ammatiltaan, ja että hän poliittisen opinensa on hankkinut maailman vanhollisimmassa hovissa, joka kaikaksi onneksi tällä hetkellä kuitenkin on kukistunut. Tuntuu merkilliseltä käsitellä, että sotilaspiireissä innostus sotaisiin toimiin Venäjää vastaan voi olla mahdollinen. Silloin kun sellainen politiikko kuin Lloyd George ei sitä suosittele ja toteaa, että kaikki ne, jotka ovat yrittäneet sekaantua Venäjän asioihin, ovat joutuneet tappiolle, olkoot ne sitten Ruotsin kuninkaita tai Ranskan keisareita, tuntuu merkilliseltä, että meidän maamme sotilaspiireissä uskaljetaan ajatella tällaista mahdollisuutta.

Pääministeri vastauksessaan kielsi tällaisen sodanuhkan olemassaolon. Ja hän ilmoitti että on oltu rauhallisissa neuvotteluissa Karjalan väestön kanssa. Minä pyytäisin kysyä, miksi rauhallisissa neuvotteluissa tarvitaan aseellista voimaa? Kuinka on käsitettävä, että silloin kun Suomen rajat eivät ole siirretyt millään rauhansopimuksella ulkopuolelle sen varemmin rajojen, kuinka on käsitettävissä, että tämän rajan ulkopuolella voidaan neuvotella muiden kuin sen maan hallituksen kanssa, joka valtaa siinä maassa käyttää. Minun nähdäkseni on siis, kun on kysymys Karjalasta tai mistä muusta alueesta tahansa, joka on Suomen rajain ulkopuolella, neuvoteltava sen valtioelimen kanssa, jonka piiriin tämä alue kuuluu.

Hän mainitsi, ettei ole olemassa mitään sodan uhkaa. Mutta missä on sitten rauha, rauhan mahdollisuudet? Onko meillä normaaliolotila? Onko normaalisuhteet vallalla Venäjän ja Suomen välillä? Ja kuinka on käynyt niiden neuvottelujen, joita tämän maan hallitus aloitti Venäjän neuvostohallituksen kanssa Saksan välityksellä? Onko ne viety suotuisaan tulokseen? Jos hallitus on katsonut sodan olevan olemassa, niinkuin useista tiedoista on näkynyt, niin milloin tämä sota on päättynyt?

On käsittämätöntä, että meidän maamme, huolimatta siitä, että se on pieni ja heikko, että sen sotaiset varustukset ovat herättäneet ylpeyttä sen sotaisten piirien keskuudessa, luottamusta näihin voimiin, liallista luottamusta. On käsittämätöntä, että voi olla ajatustakaan mistään ulkonaisesta sodasta. Suomen riippumattomuus näyttää olevan asiallisesti, *de facto*, päätetty asia. Puuttuu ulkonainen muodollisuus. Uskallammeko panna peliin tämän itsenäisyytemme ryhtymällä joihinkin sotaisiin toimenpiteihin? Sitä paitsi: onko kansoilla yleensäkin ja tällaisilla pienillä kansoilla erikoisesti syytä ryhtyä väkivaltaisesti laajentamaan alueitaan? Maa kaipaa rauhaa ja rauhallista työtä. Ne vaikeat haavat, jotka kansalaissota iski tämän kansan sydänjuuriin, ne ovat vielä arpeutumatta. Ne ovat parannettavat. On käytävä positiivisiin töihin käsiksi, taattava rauhalliset edistysmahdollisuudet. Kaikki ajatukset aseellisesta toiminnasta ovat hyljättävät moraalittomina ja turmiollisina. Tämän maan on saatava rauhalliset suhteet ei ainoastaan länteen, vaan myöskin itään päin. Rauhaa kaipaa, niinkuin edellämäinitsemani länsieuroopalaiset valtiomiehet ovat niin tehokkaalla tavalla esittäneet, koko maailma ja se on hankittava keinolla millä tahansa ja tunnustettava ne tosiasiat, mitkä ovat olemassa. Jos Venäjällä on neuvostohallitus, niin se on tosiasia. Tätä olotilaa, ei voida meidän taholtamme muuttaa. Ja sitä paitsi: toisella kansalla ei ole oikeutta, siveellistä oikeutta tätä vierasta maata, vielä vähemmän omaa maata kohtaan ryhtyä tällaisiin toimenpiteisiin.

Hallituksemme pääministerin vastaus oli sekä asiallinen että asiaton. Asiallinen siinä suhteessa, että se muodollisesti vastasi tehtyihin kysymyksiin, mutta asiallisesti jätti vastaamatta, ja että sen takaa näkyi kuitenkin, että hallituksen politiikka ei ole ollut rauhan politiikkaa, että sen suhde Karjalan kysymykseen on ollut salaisen diplomatian politiikkaa, ja että sen kanta rauhan kysymyksessä on myös määrittelemätön siinä määrässä, ettei se rohkene kansan edustajain tietoon käsitystään tässä kysymyksessä saatua, koska se katsoo eroavana hallituksena olevansa oikeutettu kieltäytymään lähemmästä selonteosta. Tämä vastaus on kuitenkin ollut omiaan osoittamaan, että tekemämme välikysymys on ollut ei ainoastaan tarpeellinen, vaan myös välttämätön: tarpeellinen ja välttämätön ei ainoastaan käsitteiden selvittämiseksi eduskunnan keskuudessa, vaan ennen kaikkea käsityksen selvittämiseksi maan rajojen sisällä ja myöskin niiden ulkopuolella. Tässä maassa on aikaansaattava yleinen, vahva mielipide rauhallisten

toimien puolesta ja tässä maassa on ryhdyttävä järjestelmällisesti kukistamaan sitä militarismia, joka viime vuoden aikana tässä maassa on nostanut päänsä niin korkealle ja joka uhkaa tämän maan kansalaisten turvallisuutta ja vapautta. Me tarvitsemme rauhaa sisäänpäin, tarvitsemme sitä ulospäin. Maamme tarvitsee kansainvälisiä siteitä myös Venäjälle, lujia ja hyödyllisiä. Kun näitä siteitä tällä kertaa ei ole olemassa, niin minusta tuntuu kuin eduskunnan tehtävä, silloin kun hallitus kerran ei ole ryhtynyt näitä siteitä tehokkaalla tavalla uusimaan, on koettaa vointinsa mukaan ryhtyä näihin tehtäviin. Siinä tarkoituksessa ehdotan, että ennenkuin eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen, se lähettää tämän kysymyksen ulkoasiainvaliokuntaan perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Ed. P. V i r k k u n e n: Olen aikaisemmin, tänä iltana, kun puhemiesneuvostossa oli alustavasti käsiteltävänä myöskin kysymys, että nyt alkanut keskustelu toimitettaisiin suljetussa istunnossa, lausunut sen ajatuksen, että tällaisella asian käsittelyllä tuskin on mitään käytännöllistä merkitystä. Kun kuitenkin herra pääministeri äskeisessä lausunnossaan nimenomaan uudisti tämän ehdotuksen, olisin puolestani mielelläni mukautunut hänen käsitykseensä ja kannattanut hänen esitystään, jos siihen olisi ollut tilaisuutta.

Asiassa pyydän lausua seuraavaa:

Epävarmuutta olojemme vastaisesta järjestämisestä, josta välikysymyksen tekijät puhuvat, on kyllä monen asian suhteen vielä meidän kansamme keskuudessa olemassa. Missä määrässä tämä epävarmuus on vaikuttanut hermostuneisuutta, jota välikysymyksen tekijät myöskin valittelevat, jätän arvioimatta. Tällä kertaa on todennettava vain se, että *niitä* syitä epävarmuuteen ja hermostuneisuuteen, joista välikysymyksen tekijät puhuvat, ei minun tietääkseni ole eikä voi olla olemassa. Eri kertoja lausutaan välikysymyksessä arveluita hyökkäysten suunnitteluista täältäpäin Venäjän valtakuntaa vastaan ja että täältäpäin salaisesti varusteltaisiin sotaretkä Pietaria tai muita Venäjän valtakunnan alueita vastaan. Samansuuntaisia epäilyksiä olemme näinä päivinä saaneet lukea eräissä Skandinaavian sanomalehdissä, erilaisilla jälkiselityksillä varustettuina. Näiden sekä kotimaisten, nimittäin tässä välikysymyksessä lausuttujen, että ulkomaalaisten epäilysten johdosta on suoraan sanottava, että mikäli valtiollista elämää ja toimintaa meillä tunnen, tällaisia sotaisten aloitteiden suunnitteluja

ei ole olemassa. Jos sellaisia mainitaan, niin asuvat ne asianomaisten julkilausujain mielikuviteluissa, mutta niitä varmaan ei löydetä kenenkään vastuunalaisessa asemassa toimivan suomalaisen julkisen henkilön eikä valtiollisen ryhmän toiminnassa, ei julkisessa eikä salaisessa. Eduskuntapiireissä ei ole kuultu mitään tällaisista suunnitteluista yhtä vähän kuin siitä, että meillä oltaisiin yhteistoiminnassa täällä oleskelevien venäläisten taantumuksellisten ainesten kanssa. Tämän peruutuksen, jonka tiedän hyvällä syyllä voivani tehdä, pitäisi jokaiselle, toivottavasti myöskin välikysymyksen tekijöille, itsestänsä olla selvä.

Mutta varmaankin me olemme kaikki, mihin puolueisiin kuulunemme, kauhulla ja osanotolla kuulleet viestejä siitä hirvittävästä terroristista, jonka alaisina rajantakaiset heimolaisemme tätä nykyä ovat. Kun rauhallisia ihmisiä karkoitetaan kodeistaan, heidän talojensa ryöstetään ja poltetaan, heistä lukuisia murhataan, heidän niukat elintarpeensa, aina siemenviljaa myöten, väkivaltaisesti anastetaan ja kun yhä kasvavien pakolaisjoukkojen täytyy etsiä turvaa rajan toisella puolella, meidän luonamme, niin kukapa suomalainen voisi tätä hirmuvaltaa nähdessään tai siitä kuullessaan olla kylmäkiskoinen tai välinpitämätön. Tahtoisin puolestani olla vakuutettu siitä, että arvoisiin välikysymyksen tekijöihinkin nämä tosiasiat vaikuttavat yhtä särkevästi, yhtä syvää myötätuntoa herättävästi, kuin kaikkiin meihin muihin. Valitan, että edellinen arvoisa puhuja ei katsonut asiakseen pitkässä lausunnossaan omistaa ainoatakaan sanaa tälle asian puolelle. Tämä rajantakainen rosvoaminen ei ole ainoastaan siellä vainottujen heimolaistemme, se on meidän omakin asiamme. Milloin tahansa saattavat siellä raivoavat joukot kulkea rajan yli ulottamaan hävitystensä meidänkin puolellemme, niinkuin jo on tapahtunutkin. On näissä uhkaavissa oloissa luonnollista, että erittäinkin rajan läheinen osa Suomen väestöä näkee tämän vaaran uhkaavana edessään ja että se on asettunut kotinsa ja elämänsä puolustusasemaan, mikäli sillä siihen on ollut mahdollisuutta.

Luonnollista on myöskin, että samoin kuin hallituksemme ja meidän jokaisen velvollisuus on kaikin käytettävissä olevin voimin tukea rajalla asuvia kansalaisiamme, valppaasti vartioida itäistä rajaamme ja olla valmiit torjumaan kaikkia rosvojen hyökkäyksiä, joita valitettavasti ei rajan tällekin puolelle saata olla odottamatta, samoin on meidän kansamme, joka itse hiljakkoin oli kuolemanhädässä, tekevä voitavansa suojan tarjoamiseksi ja auttavan käden ojentamiseksi hei-

molaisillemme, jotka nyt vuorostaan ovat kuolemanhädässä. Tästä velvollisuudestamme lienee sentään kaikki tässä kamarissa yksimieliset.

Olen mielihyvällä kuunnellut herra pääministerin vastauksen välikysymykseen. Pidän sitä erinomaisen valaisevana, asiallisena ja täysin tyydyttävänä. Minua oudoksuttaa, että ed. Laherma, joka välikysymyksessään lausumiensa sanojen mukaan on viimeiseen saakka toivonut, että hänen esittämänsä tiedot ovat perättömiä nyt ei olekaan tyytyväinen, vaikka hän on kuullut että ne eivät ole mitään muuta kuin — perättömiä. Asiallista, joka olisi koskenut hänen omaa välikysymystään, hänen lausuntonsa ei sisältänyt monta sanaa, niinkuin jokainen meistä kuuli ja niinkuin hän itsekin myöntänee. Laihemmilla asiallisuuden perusteluilla, kuin mitä ed. Laherma on voinut esiintuoda, on tässä eduskunnassa tuskin milloinkaan ennen vaadittu välikyselyn jatkuvaa käsitelyä erikoisvaliokunnassa. Minä ehdotan, herra puhemies, myöskin sen ryhmän puolesta, johon minulla on kunnia kuulua, yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Helo: Katsoen kysymyksessä olevan asian tärkeyteen olisi odottanut niin sanotun hallituksen edustajalta seikkaperäistä ja asiallista vastausta tehtyihin kysymyksiin. Minun täytyy kuitenkin konstateerata, että hän vastauksessaan on oikeastaan liukunut itse kysymyksen ohi. Me olemme saaneet kuulla muutamia kategorisia väitöksiä, mutta mitään asiallista ja vakuuttavaa esitystä olemme turhaan odottaneet. Ensiksi täytyy minun huomauttaa, että katson nykyisen hallituksen olevan vaan suoranaista jatkoa edelliselle hallitukselle, niin että oikeastaan voidaan käsitellä koko ennen ollutta tilannetta tässä yhteydessä. Erikoisesti kiinnitän huomiota esitettyyn kolmanteen kysymykseen, nim. mitä hallitus on tehnyt poistaakseen sodanuhkan Suomen ja Venäjän välillä. Tässä kohden ei olisi todella odottanut sellaista onttoa vastausta, mikä siinä annettiin tai oikeastaan siinä ei annettukaan mitään vastausta. Yksinkertaisesti huomautettiin ensiksi kirjelmästä neuvostohallitukselle, jossa nähtävästi päätarkoituksena oli vaan vapauttaa Venäjällä olevat suomalaiset ja itse sovintopuoli oli vaan sivuasiana. Pääkohtana kai tähän asiaan lienee hallituksen edustajan lyhyt huomautus, että mitään sodanuhkaa ei edes ole olemassakaan. Mitenkä on tämä kuitenkin yltäpitävä sen miltei uskonkappaleeksi käyneen väitteen kanssa, että me olemme olleet sotatilassa Venäjää vastaan, ja millä oikeudella, jos se kerran ei pidä paikkaansa, millä oikeudella on silloin tässä maassa venäläisiä

ammuttu kuin koiria, joka menettelytapa on herättänyt halveksumista Suomea kohtaan, koko sivistyneessä Euroopassa, vieläpä saksalaisissakin, jotka kuitenkin todella olivat sotatilassa venäläisiä vastaan. Eikö se ollut juuri sotatila, jonka perustuksella Berlinin neuvotteluissa viime kesänä koettiin kiristää Venäjältä erikoisia oikeuksia, ja eikö se ollut juuri sotatila, johon kohtaan rauhanneuvottelut keskeytyivät? Kolmanteen kysymykseen nähden voin minä lyhyesti mainita, että mitään vastausta ei ole saatu. Ja oikeastaan katsoen asiain tilaan, voi väittää, että hallitus tässä kohden ei voi mitään vastausta antaakaan. Jos tehtäisiin kysymys, mitä hallitus on jättänyt käyttämättä sotatilan voittamiseksi, niin tähän kysymykseen hallitus kyllä voisi vastata paremmalla menestyksellä. Sodanuhka on olemassa ja tämän uhan tietää koko Europa, sen tietää koko maailma, paitsi meidän hallituksemme. Tässä uusiintuu sama asianlaita, mikä oli vallalla vankiemme kohtelussa: Koko maailma tiesi, minkälaisia epäkohtia näiden vankien kohtelussa oli vallalla mutta sotaministeri täällä eduskunnassa yksin osoittautui tietämättömäksi tästä asianlaidasta, joka kuitenkin herätti niin suurta huomiota koko maailmassa ja jonka lopulta myös suomalainen tiedemies Tigerstedt todisti oikeaksi. On selvä asia, että sodanuhka on olemassa, ja myöskin lienee selvä, että tämän uhkan pohjana on Karjalan kysymys. Onko hallitus tehnyt mitään tämän kysymyksen ratkaisemiseksi. Jos hallitus olisi ollut tehtävänsä tasalla, jos se ei siinä suoranaudessa voitonriemussa, joka meillä vallitsi viime kesän jälkeen, jos se ei silloin olisi menetellyt sillä sokeudella, jolla se menetteli, ja jolla se saattoi Suomen yleisen halveksimisen alaiseksi, niin olisi myöskin Karjalan kysymys nyt ratkaistuna kysymyksenä siihen suuntaan kuin Suomen kansalliset edut vaativat. Tilaisuus tähän tarjoutui nimittäin niissä rauhanneuvotteluissa, joita käytiin Venäjän kanssa Berlinissä viime kesänä. Näissä rauhanneuvotteluissa otettiin myöskin esille Karjalan kysymys ja vaadittiin suomalaisten puolelta että tämä kysymys ratkaistaisiin kansojen itsemääräämisoikeuden nojalla. Silloin neuvostohallituksen lähettiläs Vorowski lausui, että hän kyllä neuvostohallituksen puolesta suostuu tähän vaatimukseen ja siis tämän periaatteen soveltamiseen Karjalaan nähden, mutta lisäksi, että sovelutus voi tulla kysymykseen vain siihen valtioon nähden, joka itsekin tunnustaa tämän periaatteen. Jos siis Suomi tahtoi ratkaista Karjalan kysymyksen kansojen itsemääräämisoikeuden nojalla, oli sen myöskin sovellettava tätä samaa peri-

aatetta Ahvenanmaan kysymykseen ja jos silloin todella olisi sovellettu Ahvenanmaan kysymykseen samaa periaatetta, jonka oikeutuksesta me itse vähän aikaa sitä ennen olimme niin syvästi vakuutettuja, ettei tässä maassa ollut yhtään ainoaa soraääntä tässä kysymyksessä kun me tahdoimme tätä periaatetta sovellettavaksi Suomeen, jos silloin olisi tätä periaatetta sovellettu Ahvenanmaahan, niin olisi asiointi nyt kokonaan toinen, kuin se todellisuudessa on. Silloin nähtävästi Karjalan kysymys olisi ratkaistu ja emmekä taasen Ahvenanmaan kysymyksen tähden olisi joutuneet siihen halveksittavaan tilaan, missä nykyään olemme. Silloin oli meillä hyvä tilaisuus ratkaista tämä kipeäksi käynyt Karjalan kysymys. Mutta Suomen edustajat Berlinin rauhanneuvotteluissa antoivat tähän suoranaiseen oikeudentunnon esittämään vaatimukseen jyrkän kiellon. Neuvottelut keskeytyivät ja myöskin siitä johtuu tämä sodan uhka, jossa me nyt elämme, ja jota on aivan turha kieltää. Ei ole siis lainkaan merkillistä se seikka, että n. s. hallituksen edustaja on täällä jättänyt vastaamatta kolmanteen kysymykseen. Hallituksen omatunto on sairas tässä kysymyksessä ja se tietää, että sen hartioilla on myöskin raskas edesvastuu. Hallitus on tietänyt, se on ollut selvillä siitä, että tie Karjalaan kulkee Ahvenanmaan kautta ja että Karjalan avaimena on ollut ja mahdollisesti vieläkin on Ahvenanmaa, että hallitus neuvotteluilla neuvostovallan kanssa olisi voinut ratkaista asian sillä tavoin kuin oikeudentunto ja Suomen kansalliset edut sitä vaativat. Että hallitus on jättänyt tämän avaimen käyttämättä, se on laskettava hallituksen vastuulle. Sille joutuu myöskin häpeä Ahvenanmaan kysymyksessä ja edesvastuu siitä levottomasta tilanteesta ja sodan uhkasta, jossa me nyt elämme. Kun olen siten osottanut, että annettu vastaus tehtyyn kolmanteen kysymykseen todellisuudessa ei ole ollutkaan mikään vastaus, en voi pitää annettua vastausta riittävänä, ja yhdyn sentähden herra Laherman ehdotukseen että asia lähetettäisiin perusteellisemman käsittelyn alaiseksi ulkoasiainvaliokuntaan.

Ed. Helle: Tapaukset maamme itärajalla ovat herättäneet tavattoman suurta huolestumista koko kansassa. Kun tämä välikysymys tehtiin, niin siinä tarkoituksessa se tehtiin, että saataisiin maa rauhoitetuksi. Nyt tämä Herra Pääministerin selostus ei ainakaan ollut sitä laatua, että se olisi saattanut rauhoittaa millään tavalla. Päin vastoin huolestuttavat eräät lausunnot hänen puheessaan enempi vielä; samoin ed. Virkkusen lau-

sunto on omiansa huolestuttamaan myöskin mitä suurimmassa määrässä. Muutamia kysymyksiä tahtoisin kosketella, jotka esiintyvät tämän Herra Pääministerin puheessa. Hän huomautti, että täällä ei voida olla mitenkään välinpitämättömiä niihin tapauksiin nähden, mitä itärajalla tapahtuu ja vieläpä niissä kunnissa, jotka ovat Venäjän puolella, siis rajan toisella puolen. Hän huomautti, että siellä takavarikoidaan viljaa hyvinkin korkeita prosentteja ja tämä on hyvin huolestuttava myöskin meidän kansallemme. Olkoonpa niin että siellä tehdään väkivallan töitä, sitä en tahdo väittääkään vastaan, mutta niinhän täälläkin on tarvinnut tässä maassa takavarikoida. Heillä on sama asia edessä kuin meillä. Siellä on nälänhätä ja järjestelyä tarvitaan ja se on aivan heidän asiansa, millä tavalla he järjestävät oman maansa asiat, kun eivät vaan tule järjestelemään suomalaisten asioita. Pääministeri lausui että meidän velvollisuutemme on jossain muodossa sekaantua näihin asioihin; hän huomautti nimittäin että meidän pyhä velvollisuutemme on avustaa rajantakaisia heimolaisia. Siellä on tavaton nälänhätä, siellä tarvitaan siemenviljaa ja meiltä pitäisi lientyä, meidän pitäisi auttaa heitä, kun vain saataisiin takeita että ne siemenviljat ja elintarpeet tulisivat oikein käytetyiksi. Näin selitti Herra Pääministeri. Millä tavalla saadaan takeita siitä, että tämä avustus tulee oikein käytetyksi? Tavalisesti valtiot kun auttavat toisia valtioita, myöskin huolehtivat siitä että ne tulevat oikein käytetyiksi ja tämä huolehtiminen tapahtuu siten, että jonkinlaisia joukkoja asetetaan valvomaan tätä jakamista. Siis ehkä olisi tarkoitus tästä maasta lähettää Venäjälle jonkinmoisia joukkoja, ehkä sotajoukkojakin valvomaan tämän avustuksen jakamista. Siis kysymys olisi eräänlaisen järjestelyn toimeenpaneminen tai ylläpitäminen Venäjän valtakunnassa. Tämän käsityksen saa Herra Pääministerin puheesta. Kun nyt ottaa huomioon sen seikan että sangen pienet asiat ovat ylipäänsä maailman politiikassa olleet tavattoman suuria tekoja, onhan esim. joku harkitsematon tai ehkä harkittu murhateko sytyttänyt koko maailmanpallon, niin mikseivät alueelliset järjestelytoimenpiteet tai hyökkäykset voi synnyttää myöskin jonkinlaista paloa eri valtakuntien välillä. Jos tuo bolshevistijoukko tekee ryöstöjä noihin pitäjiin, niin kirottakoon sitä kuinka tahansa, emmehän voi sitä estää. Otetaan huomioon, että Venäjä on satamiljoonainen kansa ja me olemme kolmemiljoonainen kansa. Emmehän me voi järjestellä semmoisen kansan asioita. Sitä paitsi koko Euroopassa leimuu bolshevistinen palo, emmehän voi tästä itsenäisestä Suomesta järjestellä noiden

suurvaltojen asioita, emme voi joka ainoaan maahan, jossa kapinanhenki, bolshevistinen liike liikkuu, laittaa joukkoja estämään tätä paloa. Täällä huomautettiin että meidän hallituksemme ei ole tukenut näitä asioita, rajan yli tehtyjä hyökkäyksiä. Mutta onko se estänyt niitä? Maassa, missä aseittentuontikielto on, missä kielletään eri joukkoja aseistumasta ilman hallituksen lupaa, mistä sieltä löytyvät nämä aseelliset joukot, kun kuitenkin ei ole tahdottukaan väittää sitä vastaan, ettei juuri aseellisia joukkoja ole mennyt rajan yli. Eikö hallitus ole millään tavalla sekaantunut tähän asiaan? Vai mistä johtuu se seikka, että täällä hallitus muistaakseni myönsi 500,000 markkaa eräiden venäläisten yhtymien hyväksi ja hallitus muistaakseni antoi lupia eräänlaisiin joukkojärjestelyihin aivan venäläisille taantumuksellisille joukoille täällä. Eiväthän nämä asiat ole perättömiä. Syynä siihen että nämä seikat ovat tärkeitä tekijöitä meidän maamme kansalle, on toiselta puolen sekin seikka, että nämä vaikuttavat hyvin suuressa määrässä sisäänpäin. Ovathan vielä tuoreita haavat, joita kansalaissodassa iskettiin puolelta ja toiselta. Ne eivät ole tosiaankaan arpeutuneet. Rauhoitustyötä jatkuu yhä. Kenkään ei ole tietämätön siitä, että yhä vielä kapinaa kukistetaan. Ei kenkään ole tietämätön siitä, että vielä etsitään keinoja, millä tavalla saataisiin kaikki mahdolliset ja mahdollomatkin ainekset kiinni muka kapinaan osallisina. Vaikka maassa nyt pitäisi olla rauha ja todellisuudessa onkin rauha, niin kuitenkin tahdotaan tavalla jos toisellakin provoseraata ja etsiä keinoja, joilla voitaisiin osottaa, että täällä yhä edelleen on kapinan hankkeita. Jokainen muistaa tuon mahtavan uutisen, että punaisille joukoille tuotiin Ruotsin rajan yli aseita meidän maahan. Porvarilliset sanomalehdet tekivät siitä tavattoman suuren numeron. Ne tahtoivat osottaa että kapinan henki on yhä edelleen sangen voimakas tässä maassa. Ja kumminkin joku päivä kun kului, tultiin huomaamaan ja todettiin että sieltä rajan yli tuotiin ainoastaan herroille konjakkia. Nyt näitä uutisia nähdään silloin tällöin. Jonakin viime päivänä, muistaakseni eilen, näkyi sanomalehdessä, että pommia oli löydetty joltakulta henkilöltä täällä Helsingissä. Tuntuu liika typerältä ollakseen uskottava, että Helsingin kadulla kuljetetaan pommeja ja ampuma-aseita, kun valtiollinen poliisi Helsinkiä sangen hyvin vartioitsee. Ja jokainen tietää ja käsittää, ettei muutamilla pommeilla ja muutamilla sadoilla, ehkä tuhanilla ehkä miljoonilla patruuneilla voida tässä maassa kapinaa nostaa. Tämä kansa, sen työtä tekevät luokat on lyöty, ei se nouse kapinaan, sen

jokainen tervejärkinen ihminen ymmärtää ja mahdollonta on ryhtyä kapinaan, sitä valvotaan siksi tarkasti; se olisi hullunyritystä ja ehdottomasti moraalisesti väärää. Ne ainekset, mitkä ovat vaikuttaneet kapinan syntymiseen ja mitkä ovat olleet kapinassa tekijöinä, ovat saaneet kutakuinkin kovakouraisen rangaistuksen, ja saakoot, se oli kevytmielinen, yltiöpäinen teko ja ne teot ovat aina luonnollisesti rangaistavat.

Nyt ajatellaan, että tätä kansaa, työväenluokkaa, pitäisi aina edelleen rangaista ja sitä voidaan rangaista eräillä tekosyilläkin. Eihän kellekään ole tuntematon se seikka, että porvarillisissa sanomalehdissä ja eräissä suurissa puheissa ja pienissä puheissa on tuotu usein julki se ajatuskanta, että olisi suotava uuden kapinan syntyminen, että saataisiin tässä maassa lopullisesti työväenliike kukistetuksi. En sano että tämä olisi aivan virallinen tämä uhkaus, tämä luulottelu, sillä on myönnettävä, että työväenpiireissä on myöskin kevytmielisiä aineksia ollut, jotka kaikessa yksinkertaisuudessaan ovat ajatelleet: Voi, kun saataisiin vielä kerran tapella. Niitä voi olla sellaisia, en väitä sitä vastaan. Mutta nämä ovat yksinkertaisia. Ja hallitus ei saisi olla yksinkertainen eikä myöskään porvarillinen sanomalehdistö, joka aina moittii sosialidemokraatista sanomalehdistöä ja työväenlehtiä yksinkertaisuudesta, ei saisi olla yksinkertainen ja uskoa kaikkea mitä kuulee. On yleisesti huomautettu juuri etevien henkilöiden taholta, kuinka suotavaa tällainen kapina olisi, kun saataisiin jonkunlainen tilaisuus. Ja nyt nämä tapaukset Itä-Karjalassa osoittavat, että tilaisuuksia etsitään, pieniä hyökkäyksiä, muodollisia järjestelyjä kaikessa ystävyydessä ja rakkaudessa Venäjän valtakuntaan ja valtakunnan osiin nähden. Siinä voi olla hyökkäykseen syytä kyllä. Ja kun tämä hyökkäys tapahtuu idästä käsin, silloin täällä on kylliksi tilaisuutta selkäpuolen vihollisiin nähden. Porvarilliset sanomalehdet ovat kylliksi selvästi viittanneet siihen, että niin pian kuin tuollainen rajakahakka tapahtuu, silloin on selkäpuolen viholliset tehtävä vaarattomiksi, en sano että niitä vangittaisiin, sillä pelkään että niiden käypähemmin, pelkään että niitä ei tällä kertaa tul-taisi vangitsemaan vaan ehkä heti lopettamaan. Se on pelkoa, tunnustan sen, mutta koko maan työväenluokalla on siihen pelkoon aihetta. Niillä joukoilla, jotka eivät ole olleet kapinaan yllyttäjinä eivätkä ole olleet aktiivisina tekijöinä siinä, on syytä pelätä, sillä ne jäivät viime kapinassa jällelle rankaisematta, jäivät kärsimättä, ja ne nostivat työväenluokan, ne nostivat sen johtavana poliittisena tekijänä ylös tässä nuoressa Suomen

tasavallassa, ja siitä syystä ne olisi kukistettava tavalla tai toisella. Jokainen tietää, että tämä on totta, että tämä ajatuskanta on eräissä piireissä tavattoman valtava. En minä väitä että se tulisi olemaan hallituksen poliittinen kanta, sitä en voi väittää, mutta kuitenkin kun hallitus ei ole missään muodossa ehkäissyt tällaisen ajatuskannan ilmaisua, ja kun se ei ole missään muodossa ryhtynyt ehkäisemään hyökkäyksiä rajan yli, niin tämä voi herättää hyvinkin vakavaa levottomuutta.

Hallituksen tulisi varoa, ja kansan on velvollisuus hallitukselle huomauttaa että sen tulee olla varovainen tällaisissa asioissa. Tämä Suomen nuori urhoollinen armeija, se voi näyttää tavattoman voimakkaalta, ja kuka kieltää etteikö se ole hyvin järjestetty ja voimakas mitä sen kokoon tulee. Mutta sittenkin tuo hyökkäys jos sitä valmistettaisiin ja nuo härsytykset, joita ei ole kiellettykään olevan olemassa, ne ovat sittenkin vaarallisia, ja ovat siitäkin syystä vaarallisia, että ne voivat aivan yksinkertaisesti päättyä Suomen valloitukseen. Jos nämä joukot eräitä osia valtaisivatkin Venäjän valtakunnasta, kukapa sitä kieltänee, niin ainakaan eihän ne voi Venäjää valloittaa eikä Venäjän valtakuntaa pakoittaa mihinkään pakkosopimukseen. Siihen ovat uupuneet monien suurtenkin valtakuntien armeijat, siihen ovat Ruotsit ja Ranskat uupuneet ja siihen myös uupuu koko Suomen kunto ja voima, se on selvä. Sitä paitsi tulisi hallituksen ehdottomasti pyrkiä sovintoon tuon itäisen naapurin kanssa siitäkin syystä, että Suomen kansa tarvitsee tätä naapuria, Suomen teollisuus etenkin kaipaa sitä ja Suomen kansa tarvitsee venäläisiä tuotteita. Ainoa todellinen markkinapaikka Suomen teollisuudelle on Venäjä. Ja niinkauvan kun Venäjään nähden ei ole suotuisia olosuhteita, niin kauvan ei meidän maamme teollisuudella, etenkin juuri metalliteollisuudella, ole kovinkaan suuria nousun toiveita. Me tarvitsemme venäläistä viljaa, paloöljyä ja muita tuotteita. Meidän täytyy olla ystävyyssuhteissa sen kansan kanssa, me emme saa sitä ärsyttää emmekä millään tavalla järjestellä sen maan asioita, sillä se kääntyy meidän omaksi turmioksemme.

Minä toivoisin että asia tulisi niin paljon selvitettyksi, että tämä kansa, vieläpä sen työväenluokka saisi rauhan, että niille selitettäisiin varmasti, että niinkauvan kuin pysytte rauhallisina, teitä ei keinotekoisten syiden nojalla tulla ahdistamaan. Tämän vakuutuksen ja vastauksen minä tahtoisin tältä, hallitukselta. Jos hallitus pystyy sen antamaan, niin silloin voidaan koko paljon rauhottua. Ja rauhaa tosiaan tässä maassa tarvitaan. Ne haavat, mitä on isketty, niinkuin jo huomautin, ne

ovat liian karkeat ja ne ovat liian paljon vieläkin vertavuotavia. Ne täytyisi saada tukkia ja kansan päästä todellakin rauhallisiin toimiin ja rauhallisesti kehittymään. Ja tässä voi hallitus kaikkein parhaiten myötävaikuttaa. Minä uskon, että tämä kansa on kyllästynyt, ainakin sen työtätekevät luokat kyllästyneet riitoihin ja kyllästyneet verenvuodatukseseen ja kyllästyneet kapinoimiseen. Siis hallituksen tulisi myös niihin kyllästyä ja antaa kansalle parempia vakuutuksia kuin mitä Herra Pääministeri nyt antoi.

Ed. K. E. Linna: Ne selitykset, jotka herra pääministeri antoi välikysymyksen johdosta, ovat minusta olleet täysin tyydyttäviä. Kun sitäpaitsi välikysymyksen tekijäin puolelta ei ole tuotu esiin mitään sellaista tosiasiallista, joka aiheuttaisi asian valiokuntaan lähettämisen, kannatan minä ryhmäni puolestani tehtyä ehdotusta yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. Alkio: Tällaisen välikysymyksen tekemiseen niiden huhujen perusteella, jotka ovat viime päivinä liikkuneet sekä täällä että ulkomailla, oli epäilemättä asiallista aiheutta. Mutta kuultuani sen vastauksen, minkä pääministeri on antanut, sekä ne perustelut, mitkä välikysymyksen tekijä on esittänyt, on minun tältä paikalta ilmoitettava, että minä tulen kannattamaan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä. Kaikki nämä huhut ovat näyttäneet tämän käsittelyn aikana aiheuttomiksi, kokonaan perusteettomiksi. Välikysymyksen tekijät ovat jatkettussa keskustelussa koettaneet antaa asialle sen luonteen, ikäänkuin ne pienet Itä-Karjalan kansaan kohdistuneet avustukset, joihin Suomen puolelta on ryhdytty, olisivat olleet aiheena näihin huhuihin, ikäänkuin nämä pienet avustusyrietykset olisivat olleet jonkinlaisia hyökkäyksiä Venäjää vastaan, jonkinlainen sodan viritys, joka antaisi aiheutta Euroopalle epäillä, että Suomi nyt nousee militaristisille puujaloille ja lähtee entistä mahtavaa Venäjää hävittämään, sen bolshevismia kukistamaan. Minusta tämä on uskottelunakin jo senlaatuinen ajatus, joka täysijärkisten ihmisten päähän ei saada pystyä. Sen verran järkeä minä ymmärtäisin olevan yksin Suomen valkoisella armeijallakin, ettei se ajattelekaan ryhtyä sellaiseen voimatekoon, kuin sotilaallisin toimin järjestääkseen Venäjän nykyisiä oloja. Sillä Venäjän nykyiset olot, ne ovat bolshevismia viljeleviä, rikkomia, murskaamia ja niitä ei minkäänlaisen armeijan kautta järjestetä, ei vaikka kaikki ententevallat yhdessä ryhtyisivät siihen. Eikä myöskään bolshevismia sil-

lä hävitetä. Se on ilmiö sitä laatua, etteivät siinä sotilaskeinot auta.

Mutta kun on kysymys suomalaisista heimoista Venäjän rajan sisällä, Itä-Karjalasta, Venäjän Karjalasta ja Aunuksesta, Virosta, Inkerinmaasta, minä lasken sosialidemokraattien sydämelle: mitkä kannalta te otatte kansainvälisyyden? Teidän sydämenne sykähtää aina, kun te kuulette, että työväenluokka kärsii rajan takana ja te kohotatte äänenne vaatien tämän kärsimyksen lopettamista. Ja kun venäläiset bolshevikit hyökkäävät Aunuksen ja Venäjän Karjalan kansan kimp-puun, ryöstävät heiltä viimeisetkin elintarpeet, murhaavat tuhansittain eikö silloin pitäisi kuulua suomalaisen sosialidemokraatin suusta toisellai-nen vaatimus ihmisi y s y s o i k e u d e n puolesta kuin mitä täällä tänä iltana on esitetty? Minä kä-sitän sen siten että silloin, kun joku kansakunta kärsii hätää, oli se mikä kansakunta tahansa, on sen riennettävä apuun, jolla on jotakin avuksi tar-jottavaa. Ja jos Itä-Karjalan kansa kärsii nälkää ja suomalaiset tarjoavat sille puolen purrusta lei-päpalastaan, onko se silloin hyökkäys Venäjän valtaa vastaan, jos tätä leipäpalaa täytyy olo-suhteiden pakosta lähteä viemään miekka ku-peella?

Suomalainen valtioaate sisältää ajatuksen, että Vienen Karjala ja Aunus ovat yhdistettävät Suo-meen ja se on ilmausuttu monta kertaa näiden vuosien kuluessa. Ja minä julistan sen tältä pai-kalta uudestaan. Meidän pyrkimyspäämääränäm-me on vapauttaa Itä-Karjala siitä kurjuudesta, siitä vuosituhantisesta orjuudesta, missä se on Ve-näjän hallituksen alla ollut. Me käsitämme hyvin, että me emme voi tätä vapautusta suorittaa ase-voimin emmekä edes yritä sitä. Mutta me tahdom-me nykyisille maailmanvallanpitäjille julistaa, että kansojen itsemääräämisoikeuden perusteella me suomalaiset vaadimme, että Kalevalan syn-nyinmaa on yhdistettävä muuhun Suomeen. Sillä sitä vaatii kaikkein alkeellisinkin kansojen itse-määräämisoikeus ja ennenkaikkea sitä vaatii kult-tuuri. Kun asiaa katselee tältä kannalta, muuttuu tämä kansainvälisyyden aatteiden alkeellisim-maksi toteuttamisyritykseksi, jota meillä täällä nämä välikysymyksen tekijät ovat tahtoneet vas-tustaa. Jos välikysymyksessä olisi kohdistettu kysymykset siihen, mitä tekemistä on Venäjän monarkisteilla Suomessa, olisin minä saattanut ola mukana. Sillä minäkin pelkään, että Venäjän monarkistit pelaavat tässä maassa peliä, joka tu-lee koitumaan tälle maalle onnettomuudeksi, jos se saa jatkua. Minulla on ollut tilaisuus tältä paikalta julistaa jo ennen se ajatus, että täällä ei saa suvaita enempää venäläisiä monarkisteja

kuin venäläisiä bolshevikejakaam, sillä kaikki ne yksissä mielin tähtäävät siihen päämäärään, että Suomen orjuuden ajan Venäjän valtakunnan alla pitäisi vielä jatkua. Mutta me suomalaiset olem-me päässeet jo sellaiseen vapauden makuun, ettemme ilmaiseksi luovuta enää vapauttamme. Sen on saanut aikaan Suomen valkoinen armeija. Ja se on suorittanut sen silloin kuin Suomen punai-nen armeija yhtyi näiden maamme tuhatvuotisten vihollisten kanssa estääkseen tämän maan vapau-tushetkellä sitä suurvaltiotekoa, minkä Suomi sil-loin suoritti. Me suomalaiset emme ole koskaan pyrkineet näyttelemään suurta osaa maailmanhis-toriassa. Mutta meidän aikamme on nyt tullut, aika, jolloin meidän täytyy saada julistaa maail-malle, että me tahdomme saada myöskin elää. Minä olen vakuutettu siitä, että tämä julistus ym-märretään maailmassa nykyään paremmin, jos siihen julistukseen yhtyvät myöskin Suomen so-sialidemokraatit. Olen myöskin vakuutettu siitä, että meidän kaikkien tässä eduskunnassa nykyään olevien sydämet ja ajatukset tässä suhteessa täh-täävät samaan päämäärään. Meitä erottavat vain eräänlaiset yleismaailmalliset periaatteet, joi-denka keskinäiseen selvittelyyn ei minun ym-märtääkseni nykyinen hetki ole sovelias. Sa-noin jo, että jos välikysymys olisi kohdistunut siihen miksi täällä saa olla venäläisiä monarkis-teja, miksi ne saavat täällä suunnitella ja hautoa toimia ja tekoja, jotka tarkoittavat Suomen itse-näisyyden hävittämistä, olisin voinut yhtyä ja yhtynyt mielelläni tähän välikysymykseen. Mutta kun kysymys koskee vain pääasiassa, niin-kuin näistä lausunnoista on kuultu, sitä, että suo-malaisten pitäisi lakata avustamasta vienankar-jalaisia ja aunukselaisia, en saata yhtyä siihen. Minä en saata Kainin tavoin sanoa, niinkuin eräät puhujat tässä edellä, että jokaisessa maassa pitää saada hoitaa asiansa itse. Kyllä meidän asiamme on yrittää hoitaa vienankarjalaisten ja aunukse-laisten asiaa. Se ei ole maailmanhistoriallinen rikos eikä se ole militaristinen teko, vaan se on heimoteko, jonkalaisten aika ei ole vielä histori-assa ohi eletty. Tulee epäilemättä se aika, jol-loin kansainvälisen veljeyden periaatteet korkeam-massa mitassa tunnustetaan kuin nyt, mutta sitä ennen täytyy maailmassa saada julistaa sitä vapa-utta, jota me nyt tahdomme julistaa Vienen Kar-jalalle ja Aunukselle.

Kaikkeen tähän katsoen olen sitä mieltä, että välikysymys sellaisenaan ei anna aihetta siihen, että sitä lähetettäisiin valiokuntaan.

Ed. P r o c o p é: Säsom sekreterare i den de-legation, som senaste sommar sändes till Berlin

för att åstadkomma fred med de ryska bolschevikerna, her jag få rätta en oriktighet i herr Helos uttalande. Det var ingalunda på det sättet att vi skulle kunnat få också Karelen med att tillåta folkomröstning på Åland, och det sade ej Vorovsky, huru mycket han än eljes pratade. Han avböjde alldeles bestämt under alla omständigheter våra anspråk, men tillade att dessa anspråk voro så mycket mera inkonsekventa som vi ej i Ålands-frågan voro villiga tillåta omröstning. Att det ej blev fred i somras med bolschevikerna, det berodde ej på oförståelse från finländskt håll, utan det berodde på de fullkomligt omöjliga krav och fordringar, som från rysk sida framställdes, krav på gottgörelse och krav i annan riktning. Jag tror för övrigt, att det varit ganska svårt att komma till överenskommelse med en motpart sådan som Vorovsky och bolschevikerna, en motpart, som uppställer såsom ett av sina rättssnören, att varje människa har obegränsad rätt att döda och mörda huru mycket han vill. Det yttrandet fällde nämligen Vorovsky även under fredsförhandlingarnas gång.

Uti herr Lahermas andragande fingo vi höra åtskilligt. Jag har första gången äran tala i denna församling, jag vet sålunda ej vad som är brukligt, men jag får lov att säga att där var åtskilligt i detta andragande, som fordrar gensaga. Vi fingo höra, att nu Finlands folk för första gången efter mera än ett år är i tillfälle att fritt i grundlagens anda bestämma om sina angelägenheter. Anser verkligen herr Laherma att Finlands folk hade större frihet att bestämma i sina angelägenheter under tsarismens tid eller under den tid då bolschevikiska matroshopar larmade utanför detta hus och inne i dess förrum? Vi fingo även i talet höra, att vi äro orsaken till den röda terrorn i Ryssland, i det att långt nere vid Volga någonstades tiotusentals vita officerare skjutits. Det är överraskande. Det hava vi ej vetat förut. Vi fingo även veta att Europa och Amerika hava inget intresse av bolschevismens bekämpande. Jag kan dock ej underlåta att påpeka, att herr Laherma i detta sammanhang gjorde sig skyldig till en inkonsekvens, ty han påstod till att börja med att Estlands och Lettlands befolkning av ententeländerna tvingas att kämpa mot ryssarna, men i samma väva yttrade han, att ententeländerna ha inget intresse av kampen mot Ryssland. Vi fingo även veta att herr Laherma betraktar det såsom synnerligen upprörande, att senaste vår ett 10-tusental ryska bolscheviker vräktes ur landet.

Men trots alla dessa gensagor måste jag säga att det finnes i interpellationen en punkt, som är

glädjande och det är, att däri erkännes den fara, som hotar oss från ryskt håll. Ty det är nu en gång så, att vi måste göra klart för oss att däri från hotar faran för oss: Ryssland är utgångspunkten för all fara, våldet må sedan uppbäras av tsaren, Kerenski eller Lenin, men faran är nog störst när härskaren heter Lenin, ty då är det ej blott en politisk utan även en kultur-fara. Men om jag även i detta avseende kan skänka motiven i interpellationen erkännande, så måste jag å andra sidan inlägga en gensaga mot påståendet, att det vore finländska åtgärder, som skulle framkalla de slitningar och konflikter, vilka lagt grunden till den spänning, som råder mellan Finland och Ryssland. Den är nog lagd långt för detta från rysk sida, den lades framför allt genom bolschevikernas försök att under kriget senaste år med tillhjälp av den röda armén åter binda Finland på ett eller annat sätt vid Ryssland. Och nya konfliktämnen hopas ständigt och ständigt på rysk sida genom dessa mängder agitationslitteratur, som däri från sänts över till vårt land och genom den agitation, som däri från mot samhällsordningen här bedrives. Men om vi se, att faran hotar från Ryssland, måste vi även vara betänkta på att åstadkomma en sådan sakernas ordning, att denna fara bleve mindre hotande, mindre överhängande. Och det kunna vi inte göra genom undfallenhet i en eller annan riktning, undfallenhet mot ryskt höger- eller mot ryskt rött välde, utan det kunna vi endast genom målmedvetenhet genom att utnyttja de chanser, som bjudas oss genom att hava klart för oss att målet skall vara att flytta faran så långt som möjligt från våra dörrar.

Lantdagsman Alkio har i sitt andragande kraftigt och varmt framhållit de omständigheter, som förplikta Finlands befolkning gentemot Karelen. Det vore onödigt att här vidare dröja vid den saken, men dessa två mål — att befästa vår oavhängighet och vår självständighet och att fullgöra de förpliktelser, som man anser sig hava mot Karelen — det är sådana mål, att det förefaller mig, att alla samhällslager på finskt håll torde kunna förena sig om dem. Men vi få inte vid de målens fullföljande ränna med huvudet mot väggen, vi få ej flyga högre än vingarna bära. Vi måste vara försiktiga. Men å andra sidan få ej våra planer vara alltför jordbundna. Jag kan ej underlåta att i detta sammanhang återkomma till vad i ett par av de första andragandena yttrades om den engelska och amerikanska motvilligheten mot en aktion i öster. När en av de föregående talarena yttrade sig om ententeländernas diplomater, som vilja tillråda fred med bolschevikerna,

förteg han antingen av förbiseende eller uppsåtliga, vad en av Suomen Sosialidemokraattis utskickade för ej så alltför länge sedan erfor av en representant för periferimakterna. Det var, att dessa makter betrakta bolschevikerna såsom sina givna fiender och icke kunna tänka sig att stater, som vilja stå väl med periferimakterna, skulle kunna sluta fred med bolschevikerna. Jag kan heller inte underlåta att påpeka, att det är ren ynkedom att såsom motiv framföra, att Ryssland är så stort med sina hundra miljoner — det hade kunnat sägas mera — jämförda med våra fattiga 3 miljoner. Det skälet manar oss till försiktighet, men det får ej göra, att vi sitta med händerna i kors. Det skälet fanns när vi inledde självständighetspolitiken och det skulle hava drivit till att vi skulle gjort ingenting för att vinna vår frihet. Trots detta förhållande hava vi kommit till frihet och oavhängighet och trots det lära vi komma att fortsätta att driva vår politik framför allt vår utrikespolitik.

Det synes mig, att regeringen har ådagalagt både klokhet och försiktighet, i varje fall är det icke försiktighet som synes hava saknats. Vid sådant förhållande ber också jag för min enskilda del få föreslå enkel övergång till dagordningen.

Ed. R. Erich: Edellinen puhuja on sattuvasti osoittanut, kuinka virheelliset tiedot ed. Helolla on tähän saakka ollut Berlinissä viime elokuussa käydyistä venäläis-suomalaisista neuvotteluista, joissa minä myös olin mukana. Kun Suomen hallituksen edustajilta siellä neuvostohallituksen edustajain taholta ohimennen tiedusteltiin, miten käy sitten Suomessa suhtaudutaan kansallisuusperiaatteen ja kansojen itsemääräämisperiaatteen täydelliseen soveltamiseen, nimenomaan Ahvenanmaan kysymykseen, niin Suomen hallituksen edustajat eivät luonnollisestikaan voineet tähän mitään sitovaa vastausta antaa. Mutta sangen omituista on panna merkille että niitä aniharvoja kohtia, joissa voitiin havaita jonkun verran yksimielisyyttä suomalaisten ja venäläisten neuvottelijain välillä, oli se, ettei periaatteellisesti voida vaatia kansallisuusperiaatetta ehdottomasti ja rajattomasti sovellettavaksi, vaan että tällöin aina on pakko ottaa huomioon myöskin muunlaisia, erityisesti valtiollista laatua olevia intressejä, luonnollisten valtioiden välisten rajain periaate, y. m. Tämä oli kuten sanottu niitä harvoja kohtia, joissa jonkun verran yksimielisyyttä oli olemassa, ja omituista on havaita, että kun venäläiset puolestaan esittivät vastaväitteitä, niin eivät he suinkaan karttaneet sellaisia vaatimuksia, jotka ehdollisesti tarkoittivat

suomalaisten asutusalueitten mahdollista liittämistä Venäjään. Eivät siis suinkaan heidän puolestaan täydessä määrin tahtoneet tuota kansallisuusperiaatetta sovellettavaksi, milloin se tuli tai näytti tulevan jonkunlaiseen ristiriitaan muunlaisten valtiollisten etujen kanssa. Mutta joskin ed. Helo on elänyt tähän saakka noissa virheellisissä käsityksissä Berlinissä käydyistä neuvotteluista, niin on sittenkin vaikea käsittää, että kukaan voisi kuvitella sitä, että Karjalan kysymys olisi voinut saada meille suotuisan ratkaisun, jos me silloin olisimme venäläisille ilmoittaneet oman puolestamme olevamme valmiit soveltamaan n. s. kansojen itsemääräämisperiaatetta nimenomaan Ahvenanmaan kysymykseen, johon tuo periaate, ohimennen sanoen, ei ole suorastaan sovellettavissa. Luonnollisesti niin toisen kuin toisenkin, sekä Karjalan että Ahvenanmaan kysymyksen ratkaisu olisi silloin ja on sen jälkeenkin ollut riippuvainen aivan toisenlaisista tekijöistä kuin siitä, mitä tältä tai toiselta taholta lausuttiin mainittujen periaatteitten soveltuvaisuudesta toiseen ja toiseen tapaukseen.

On myöskin kosketeltu tässä keskustelussa kysymystä siitä vallitsiko aikoinaan ja vallitseeko vielä rauhantila vai sotatila tätä nykyä Suomen ja Venäjän välillä. Tässä keskustelussa on siksi paljon puhuttu syrjäisistä seikoista, etten nyt tahdo lausua montakaan sanaa tästä asiasta, joka kieltämättä on periaatteellisesti tärkeä ja josta olisi hyvinkin paljon sanottavaa, jos sitä ryhdyttäisiin yksityiskohtaisemmin käsittelemään. Tahdon ainoastaan lausua seuraavaa. Maailmansodassa on ollut hyvin paljon säännöttömiä ja erikoislaatuista sotaisia eli vihamielisiä suhteita eri valtioiden välillä, suhteita, joita niin sanoakseni ei ole voitu rajattomasti sisällyttää yleisiin kansainvälisiin kaavoihiin. Voidaan kyllä sanoa, että aivan säännöllistä sotaa ei käyty Suomen ja Venäjän välillä, mutta sotatila on ehdottomasti kansainvälis-oikeudellisten periaatteiden mukaan arvosteltuna vallinnut näitten molempien valtioiden välillä ja tuota sotatilaahan ei vielääkään ole millään rauhanteolla saatettu muodolliseen päntäntään. Että tuo tila oli osittain säännötöntä laatua, se riippui taasen, niinkuin hyvästi tiedetään, pääasiallisesti siitä, että Venäjän valloittajat varsin salakavallasti suhtautuivat Suomeen ja täällä käytyyn taisteluun, ne kun eivät tahtoneet esiintyä avoimina ja selvinä vihollisina, mutta ottivat osaa tähän taisteluun, jota olivat olleet itse aikaansaamassa ja jouduttamassa, sellaisella tavalla, ettei saattanut olla vähintäkään epäilystä heidän vihamielisestä suhtautumisestaan meidän maahamme ja sen lailliseen esivaltaan.

Että tästä kaikesta johtui eräitä säännöttömyyksiä niin puolella kuin toisella, ei ole kiellettävissä, mutta se ei alkuansa suinkaan riippunut meistä suomalaisista, ja kuten alussa sanoin, se on kysymys, jonka tarkempi käsittely ei kuulu tämän asian yhteyteen, vaikka olen tahtonut siitä muutamana sanan lausua.

Muuten kannatan minäkin puolestani yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Estlander: De händelser, som under debatten berörts, hava visserligen sin betydelse, dock mindre i och för sig, än genom den skugga, som de kasta framför sig. Frågan är mindre om våd som skett, än om vad som kan komma att här efter följa. I detta avseende är det med tillfredsställelse, som man erfarit, att det skedda icke berott på främmande makters inblandning. Ty, med iakttagande av vad som överhuvudtaget är tillbörligt folken emellan, måste Finland handla i förhållande till sin östra granne endast ur synpunkten av sin skyldighet mot sig själft. Vårt land kan icke påtaga sig någon mission, vore den än så betydelsefull ur synpunkten av det allmänna världsläget, om denna mission överstiger dess krafter och kanhända äventyrar dess nyvunna frihet och inre lugn. Den självbestämmerätt, som varje nationalitet äger taga i anspråk för sig, den böra vi och vårt land tillfullo erkänna, och vi svenskar i Finland göra det visserligen. Och dock, icke ens den naturliga medkänslan med dem, som lida under det ryska röda skräckväldet, under den rådsregering, som de röda inom vårt land och som socialdemokraterna inom vår representation hylla sig till och ömma för, icke ens den naturliga medkänslan med dem kan rättfärdiga hjälpåtgärder av sådant slag, att de komme att sätta det egna folkets välfärd på spel. Endast så långt och så tillvida som dessa intressen sammanfalla, kan det anses naturligt, att Finland åtager sig uppgifter av det slag, som här kunde komma i fråga.

Jag nämnde den svenska befolkningen i Finland. Denna befolkning torde icke anse det vara önskligt, att vårt land, som nyligen själft har vunnit sin tillvaro som stat och ännu icke har tryggt sin ställning och sina inre förhållanden, inslår en erövringspolitik. Och jämväl finnes det mången, som icke heller utan oro ser, hurusom strävanden göra sig gällande att, låt vara också på fredlig väg, med riket söka förena områden, vilkas befolkning till stor del ej ens står uti stamförväntskap med det finska folket och som genom sina historiska öden icke hör samman med Finland och vars inflytande i framtiden måhända kunde påverka vårt lands utveckling och jämväl dess

politiska intresseriktning på ett oberäkneligt sätt.

Utöver det egna försvaret och vad därmed sammanhänger samt tryggheten för framtiden av landets läge och gränser bör därför enligt min tanke icke vår befattning med förhållandena och händelserna österom gränsen sträcka sig. I avseende å regeringens framtida politik och hållning, i vad mån den anser sig kunna förebygga, att riket drages in i stridigheter och äventyr, förekomma att faran för överfall från öster ökas, därest verkliga enskilda finska skaror inblanda sig i striderna i Ryssland, — i alla dessa avseenden kan jag i regeringens nu avgivna svar icke finna tillräckliga hållpunkter för ett bedömande.

Också i ett särskilt avseende saknar jag uttalanden från regeringens sida, ehuru jag dock vill tro, att detta mest beror på ett förbiseende. Då nämligen i interpellationen frågas, vad regeringen gjort för att avvärja den hotande faran av krig mellan Finland och Ryssland, hade det varit på sin plats, att regeringen också antytt, hurusom den äger full blick för den krigsfara, som i sagda avseende förefinnes i de finska rödas i Ryssland stämplingar i detta land och i vårt eget land och likaledes uti de förhoppningar och planer, som alltjämt hos deras meningsfränder inom vårt eget samhälle hysas.

På grund härav skulle måhända påkallas en ytterligare diskussion i en eller annan form mellan regeringen och representationen, en diskussion, varom jag föreställer mig att regeringschefen i sin erinran om sekretet plenum gav en antydan.

Här har framlagts förslag om att ärendet skulle hänskjutas till utskotts behandling i och för en motiverad övergång till dagordningen. Jag är av grundsatsens emot att lantdagen tager befattning med utrikespolitiken i syfte att uti detaljer söka ingripa uti regeringens verksamhet, sålunda i allmänhet försvårande ärendenas skötsel och förhindrande en följdriktig ledning av dem. Jag vill därför heller icke nu förorda remiss till utskott.

Jag kan dock av flere skäl icke förklara mig tillfreds med statsministerns svar. Jag finner det icke tillfredsställande, men vill dock icke härvid längre uppehålla mig. Då emellertid nu förestår en nybildning av vår regering, föreligger för närvarande enligt min tanke icke anledning att till utskott förvisa en fråga, vars förnämsta intresse hänför sig till den blivande regeringens hållning. Och då jag förutsätter, att denna nya regering skall låta sig angeläget vara att för de grupper inom lantdagen, av vilka den förväntar stöd, framlägga tillfredsställande utredning om sin blivande politik, kan jag för närvarande rösta för enkel övergång till dagordningen.

Jag bör ännu tillägga, att detta uttalande är gjort endast för min egen räkning.

Ed. Helo: Vastauksessa tehtyyn välikyselyyn ei ole tuotu esiin jyrkästi kielteistä näkökantaa suomalaisten aseelliseen sekaantumiseen nähden rajojen ulkopuolella, vaan vieläpä huomautettu, että sitä tullaan edelleenkin jatkamaan ja ed. Virkkunen ihmetteli ettei tämä asia ole myöskin sosialidemokraattien sydämellä. Tämän vierasheimosten auttamisen laita on kuitenkin vähän niin ja näin. Tiedämmehän että esim. virolaiset nykyään eivät ole lainkaan kiitolliset siitä avusta, minkä ovat meiltä saaneet. Onpa kuultu virolaisten lausuvan ilonsa siitä että heidän suomalaiset auttajansa nyt ovat poistuneet. Samoin ei myöskään inkeriläisiäkään kohtaan ole esiinnytty auttavasti. Päinvastoin kun he pyrkivät Suomeen, kohdellaan heitä ikään kuin rikollisia ja kun he pyytävät hallitukselta avustusta, on heidät jätetty oman onnensa nojaan, kun sen sijaan esim. venäläisille on luovutettu 500,000 markan avustusraha. Juuri siihen seikkaan nähden että inkeriläisiä ei ole avustettu, näyttää tämä 500,000 markan rahaerä epäilyttävältä. Lyhyesti siis hallituksen vakuutus sukulaisheimolaistemme auttamisesta tuntuu epäilyttävältä ja voisipa lausua hallituksen toimista ja vakuutuksista tässä asiassa että siinä on Esaun kädet ja Jakobin ääni.

Ed. Hupli: Kun kansa levottomana vaatii vastausta kysymykseen, ajotaanko nääntynyt, entisistä haavoistaan vertavuotava maa syösty uuteen turmiolliseen sotaan, voi uskottavan vastauksen antaa ainoastaan sellainen hallitus, jonka kansa itse on asettanut ja joka nauttii kansan luottamusta. Mutta se hallitus, joka nykyään on maassamme, ei ole kansan itsensä asettama hallitus, vaan diktatuurihallitus, jonka on asettanut puolikaseduskunta. Nykyinen hallitus on jatkoa sille seikkailevalle ulkopoliitikalle ja julmalle sisäpolitiikalle mitä maassamme kansalais sodan päätyemisestä saakka on harjoitettu. Sellaisen hallituksen, sallittakoon se suoraan sanoa, sanoihin emme voi eikä kansa voi missään asiassa uskoa. Sellainen hallitus voi olla valmis minkäläisiin tekoihin tahansa, kuten sen hallituksen seuraaman suunnan teot niin ilmeisesti viime vuoden tapausten valossa osottavat. Tästä syystä on tänä kriittisenä hetkenä, jolloin häilymme rauhan ja sodan vaiheella, isänmaallemme nähdäksemme mitä pelottavin onnettomuus, että maailmamme ei ole kansanvaltaisesti asetettua, kansan luottamusta nauttivaa hallitusta.

Ja näin ollen niin kauan kun maatamme hallitsevat herra Ingmanin hallituksen tapaiset tai muut sellaiset hallitukset, joita tahtoisin nimittää porvarillisiksi neuvostohallituksiksi, niin kauan emme, selittäköönpä hallituksen päämies täällä asioita millä tavoin tahansa, niin kauan emme koskaan voi elää hetkeäkään varmuudessa siitä, ettemme voi joutua sodan jalkoihin. Sodan ja rauhan kysymys on sama kuin hallituskysymys.

Ed. H o m é n: Välikysymyksen tekijät puhuvat hermostuneisuudesta, joka vallitsee maassamme sen epävarmuuden johdosta, mikä on olemassa Venäjän ja Suomen välillä. Ja myöntänee jokainen, että tila mikä nyt on Venäjän ja Suomen välillä, on vallan epäselvä. Välikysymyksen tekijät tahtovat väittää, että ehkä suurin syy siihen että vaara uhkaa idästä, on Suomen ja suomalaisten. Tämä on vähän merkkinen väite, sillä tiedetään, mistä vaara uhkaa ja mitkä tosiasiat ovat syynä siihen, että täällä on ruvettu käsittämään kuinka suuri vaara todellakin on. Levottomuuden syynä ovat tapahtumat Itä-Karjalassa, punaisten ja bolshevikien toiminta siellä, ja se seikka että tämä toiminta on ulottunut meidänkin maahamme, että punaiset ja bolshevikijoukot ovat tehneet hyökkäyksiä rajan yli meidänkin maahamme. Tässä ovat ne todelliset syyt, jotka välikysymyksen tekijät väittävät olevan meidän puolella, syyt siihen epävarmuuteen, joka nyt vallitsee maassa. Me elämme kansallisuusaatteen aikakaudessa. On vallan selvää että me emme voi kylmäverisesti ja välinpitämättömällä tavalla lukea ja kuulla mitä hirmutöitä tapahtuu Itä-Karjalassa, jossa heimolaisemme asuvat. Me emme voi aivan ilman muuta jättää tuota asiaa sikseen, vaan nuo seikat koskevat meidän sydämiimme. Siinä on heimolaiskansa, ja meillä on siveellinen oikeus, myös velvollisuus, koettaa auttaa minkä voimme, auttaa ja lieventää sitä vaaraa, missä tämä kansa nyt tuolla puolen rajan on.

Eräs puhuja sanoi että meillä ei ole minkäänlaista siveellistä oikeutta sekaantua asioihin, jotka tapahtuvat tuolla puolen rajaa. Minä luulen, että jokainen valtakunta tahtoo auttaa, ei ainoastaan omia kansalaisiaan, vaan myöskin lieventää vaaroja ja kärsimyksiä, jotka painavat jotain heimolaiskansaa. Semmoisessa asemassa me olemme heimolais- ja naapurikansaan, joka on yhä kasvavassa yhteydessä meidän kansamme kanssa. Inhimillinen tunne jo vaatii, että me koetamme lieventää sitä nälkää ja pahaa, jota ne kärsivät, että me annamme kaiken kannatuksemme niille, jotta ne jaksaisivat kestää niitä vaaroja ja uhkuksia, jotka siellä tapahtuvat. Mutta ei aina satu

niin, että, jos tahtoo tarjota apua toiselle, samalla myös turvaa omaa maatansa. Ja sieltäpäin vaara meille tulee. Näyttää siltä kuin Itä-Karjala tulisi samaan asemaan kuin Balkani tuolla Euroopan kaakkoispuolella, että se on levottomuuden koti tai levottomuuden pesä. Ja jos semmoisessa rauhottomuuden maassa olot tulevat yhä uhkaavammiksi, niin tietysti siinä piilee suuri vaara meidän maallemme. Sentähden jo oman maan suojeleminenkin tarkoittaa siihen suuntaan että meidän täytyy koettaa saada olot sielläkin paremmiksi ja turvallisemmiksi. Ed. Procopé on erittäin selvällä tavalla valaissut, mikä yhdysside on näiden tapahtumain ja meidän oman maamme turvan välillä. Minä tahdon vaan lisätä, että yhä enemmän nähdään, että tämä käsitys tulee kaikille suomalaisille selväksi, samaten kuin se on tullut Itä-Karjalassakin monelle selväksi. Me olemme emämaa ja kulttuuria ne voivat saada meiltä. Siinä se on yhdysside meidän välillämme.

Asema on vaikea ja minä en tahdo nyt ryhtyä puhumaan poliittisesta asemasta, koska on vaikea tietää ja tuntea sitä tarpeeksi, jotta voisi jotakin varmaa sanoa. Luotan siihen, että hallituksemme tekee parastaan, jotta voisi sekä auttaa niitä heimolaisia, jotka ovat rajan toisella puolella että turvata omalle maallemme sen kehityksen, joka nyt on sille kipeämmin tarpeellinen kuin koskaan. Minä yhdyin niihin, jotka katsovat, että välälysymys ei anna aihetta mihinkään erityiseen päätökseen, vaan ehdotan yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. La her ma: Pyysin puheenvuoroa ed. Procopén lausunnon johdosta. Hän näyttää käsittäneen väärin erät minun sanani tai hän ei ole muistanut, missä yhteydessä ne lausuttiin. Hän mainitsi minun lausuneen, että terrori Venäjällä on meidän kansamme tai maamme syy. Sitä en ole väittänyt. Nämä ajatukset olivat siinä sitaattissa, jonka esitin lordi Parmoorin puheesta mainitsemassani Lontoossa pidetyssä kokouksessa. Ed. Procopé mainitsee myös minun tunnustaneen, että vaara uhkaa meitä Venäjältä käsin. Tätä en myös väittänyt, vaan sanoin nimenomaan, että vaara uhkaa meidän itsenäisyyttämme maassamme olevain venäläisten taantumuksellisten taholta. Ja nämä ovat kaksi aivan eri asiaa. Että Venäjältä käsin olisi tällä hetkellä jotain erityistä vaaraa olemassa tai uhkaamassa maatamme, sitä rohkenisin epäillä. Tiedossamme on, että Venäjän nykyinen hallitusvalta on tunnustanut Suomen riippumattomuuden ja että tämän maan porvarillinen aines on myös ollut mukana tekemässä tai hankkimassa tunnustusta maamme itsenäisyydelle

juuri tältä nykyiseltä neuvostohallitukselta. Se tapahtui vähää ennen kansalaissodan alkua. Sitä vastoin on tiedossa seikkoja, jotka puhuvat päinvastaista Venäjältä päin, että sieltäkäsinkin päinvastoin ollaan halukkaita ryhtymään rauhallisiin suhteisiin naapurimaiden kanssa, lähinnä myös Viron ja Suomen kanssa. Siellä on tosin eräitä piirejä tai henkilöitä, jotka edustavat jyrkempää kantaa ja joiden etunenässä tietoni mukaan on sotakomissaari Trotsky. Arvoisat edustajat muistanevat englantilaisen sanomalehtimiehen, „Daily Newsin” kirjeenvaihtajan Ransonin lausunnon, jossa hän ilmoitti sotakomissaari Trotskyn mielipiteen olevan, että interventsiooni liittolaisvaltojen taholta olisi erittäin suotava, koska hänen mielestään yleismaailmallista vallankumousta ei voi syntyä ilman interventsioonia ja koska hän puolestaan uskoo, että Venäjän moraalinen rintama kestää tämänkin hyökkäyksen aivan samalla tavalla kuin se kesti saksalaisten hyökkäyksen ja että se tämän rintamansa säilymisen kautta hankkii itselleen tilaisuuden levittää bolshevistisia aatteita myöskin Länsi-Eurooppaan. Tämä Trotskyn kanta ei kuitenkaan ole yleinen Venäjällä. Päinvastoin lienee asianlaita siten, että neuvostohallituksen enemmistö, ehkäpä kaikki muut Trotskya lukuun ottamatta, ovat sitä mieltä, että rauha olisi pikaisesti hankittava sotaa käyvän valtojen kanssa. Kun maamme ei ole missään positiivisessa kosketuksessa Venäjän kanssa tällä hetkellä, on hyvin vaikea saada pikaisia, luotettavia tietoja siltä taholta. Mainitsen kuitenkin, että satumatla näin noin kuukausi, puolitoista takaperin Moskovassa painetun sanomalehden, joka muistaakseni oli sikäläisen nykyisen hallituksen äänenkannattaja Isvestija. Tässä numerossa, jonka näin, oli kauttaaltaan rauhaan pyrkivä mieliala ja ilmeinen havaintoni oli, että Venäjälle olisi mitä onnellisinta päästä sovintoon sotaa käyvän maiden kanssa. Näinä päivinä on Viron „Sosialidemokraat”-lehdessä eräs virolainen sosialidemokraatti — tai kenties bolshevikki — Wilhelm Maasik, joka on nykyään tullut Pietarista ja jossa hänen sanotaan olleen bolshevikien palveluksessa, kirjoittanut, että Venäjän lehdet tällä hetkellä valmistavat hyvin voimakkaasti mielialaa rauhan aikaansaamiseksi ja että Pietarissa ilmestyvä bolshevikilehti „Severnaja Kommuna” kirjoitti juuri aivan hiljattain rauhan puolesta, valittaen, että se on vaikeasti saatavissa aikaan, mutta että heidän taholtaan ei ole esteitä olemassa ja että he ovat valmiit milloin tahansa ryhtymään ystävällisiin kosketuksiin reunavaltioiden, myös Viron ja Suomen kanssa.

Ed. Alkion puheenvuoron johdosta minä pyy-

täisin kysyä, millä tapaa on käsitettävissä, että nykyinen hallitus haluaa nimenomaan ryhtyä elintarvejärjestelyyn Karjalassa, jossa tämä apu tietysti on tarpeen, samaan aikaan kun oma maamme ei ole tullut läheskään tyydytetyksi, kun on tiedossa, että laajat seudut Suomessa kärsivät mitä huutavinta nälkää, että varsinkin Pohjois-Suomen kunnissa syödään suurelta osalta pottua, olkea ja muuta leivän vastiketta. Kuinka on nyt käsitettävissä, että se näkee tällaisen kurjuuden omassa maassa, mutta on valmis ryhtymään pontevasti avustamaan elintarvejärjestelyä rajan takana? On itsestään selvää, ettei kukaan sosialidemokraatti enempää kuin kukaan muukaan humaanisesti ajatteleva ihminen voi kylmäkiskoisesti katsoa toisten ihmisten hätää. Mutta on ero, millä tavalla hätää ryhdytään auttamaan. Jos siihen ryhdytään ase kädessä, asevoimin, niin sellaisesta auttamisesta me pyytäisimme luvan olla erillämme. Oikeus sekaantua toisen maan asioihin on käsittääkseni vaan silloin, kun se tapahtuu rauhallisessa tarkoituksessa ja myöskin rauhallisin keinoin. Rauhaa ei voida viedä aseilla, rauhaa ei voida tehdä sodalla. Ja varsinkin tässä tapauksessa minä haluaisin omana käsityksenäni lausua, että se rauha, mitä Suomi tai Suomen hallitus ja sen vallassaolevat luokat haluavat viedä ase kädessä Karjalaan, ei tule olemaan pysyvä rauha, vaan sen rauhan jälkeen, joka siellä tilapäisesti mahdollisesti saataisiin aikaan, tulee olemaan jatkuva sarja sotaisia kärsimyksiä ja, niinkuin luulen, myöskin tuhoisia seurauksia meidän maallemme.

Keskustan taholta — ajattelen lähinnä ed. Alkion puheenvuoroa — ollaan valmiit siirtymään päiväjärjestykseen perustelematta eduskunnan kantaa sen tarkemmin. Hyvä on, jos ollaan herkäuskoisia, jos luotetaan, että asia on tällä keskustelulla ratkaistu. Mutta jos te olette rauhan kannalla, niin kuinka te voitte vastata valitsijainne edessä, jos ne sodan mahdollisesti puhjetessa tulevat kysymään, oletteko tehneet kaikkenne sodan estämiseksi. Jos te jätätte käyttämättä tämän viattoman keinon sodan estämiseksi, sodan uhkan poistamiseksi, joka on olemassa ja jota pääministerin lausunto ei ole voinut torjua, jos te jätätte käyttämättä tämän tavattoman viattoman ja helpon keinon, niin millä te voitte vastata valitsijoillenne, että te olette tehneet kaikkenne sodan torjumiseksi? Ei millään. Minä uskon, ettei Suomen kansa, eivät myöskään maalaisliiton takana olevat valitsijat, ole sodan kannalla. Ja jos te hyvässä uskossa niihin diplomaattisiin haireihin, jotka täällä kansan selän takana juonittelevat tällaisten tointen puolesta, jos te välinpitämättöminä

hyväksytte heidän ylimalkaiset, diplomaattiset ja kierot vastauksensa, niin te olette vetäneet päälenne ei ainoastaan valitsijainne, vaan myös koko kansan tuomion.

Ed. Wuolijoki: Arvoisat edustajat! Minä olen tyydytyksellä kuullut pääministerin selityksen siitä, että hallituksella ei ole aikomusta millään tavalla provoseerata sotaa Venäjän kanssa. Olen erikoisesti sentakia kuullut sen tyydytyksellä, että niissä piireissä, joihin hän kuuluu, ja hänen läheisillä ystävillään ei vuosi takaperin suinkaan ollut samanlainen mielipide. Ja minä olen myöskin tyydytyksellä kuullut keskustelua eduskunnassa ja tullut siitä vakuutetuksi, että meidän porvaristomme on verrattain rauhallisella kannalla; sillä ei ole ainakaan sellaista valloitus halua Vienen Karjalaan ja Kuolan niemimaahan nähden, joka sillä oli vuosi takaperin. Mehän muistamme Mannerheimin kuuluisan lausunnon, ettei pistetä miekkaa tuppeen ennenkuin viimeinen Leninin sotilas on Vienen Karjalasta karkotettu, ja kun olin puheissa tämän edellisen pääministerin kanssa, selitti hän, että me emme tässä maassa voi tulla toimeen ilman Vienen Karjalaa ja että sen valloittamiseksi meillä juuri on kuningas välttämätön. Panen senvuoksi erikoisesti mielihyvällä merkille, että vuoden kuluessa ollaan ainakin jotakin opittu.

En luule Suomen kansassa, ainakaan suomalaisessa kansassa, olevan eri mieltä siitä, että Venäjän karjalaisten olisi kuuluttava Suomeen. Luulen, että olemme kaikki siitä yksimielisiä. On vaan kysymys, millä keinolla me mahdollisesti ne saamme kuulumaan tänne. Yleinen porvarillisten keino tähän saakka maailmassa on ollut se, että maa valloitetaan ja sillä hyvä. Ei muisteta, että me täällä Suomessa, jos missään maassa olemme saaneet vedota kaikkeen muuhun kuin väkevämmän oikeuteen; me olemme aina vedonneet kansojen itsemääräämisoikeuteen. Meidän on täytynyt monta kertaa taistella Venäjän tsaarivallan taantumusta vastaan juuri kansojen itsemääräämisoikeuteen nojaten, meidän on täytynyt selittää Euroopalle, että meillä täytyy olla oikeus itse määrätä asioisamme ja juuri näillä aseilla me oikeastaan olemme paraiten taistelleet venäläistämispyrkimyksiä vastaan, sillä tiedämme, että Venäjän hallitus ei juuri ole muuta pelännyt kuin skandaalia Europassa. Olen valmis tunnustamaan että meidän n. s. kagalimme tekivät suuria palveluksia maallemme juuri saattamalla Europassa tällaisen skandaalin toimeen joka kerralla kun Venäjän tsaarivalta koetti meitä sortaa. Jos meillä ei olisi silloin ollut aina sanottavana, että meillä on oikeus

puolellamme, että meitä sorretaan väärin, niin emme olisi saaneet vastakaikua Europassa emmekä olisi jaksaneet taistella venäläistä sortoa vastaan. Jos nyt saisimme Venäjän Karjalan sillä tavalla, että me sen valloittaisimme ja joittenkuitten aikojen kuluttua — sitä tuskin kukaan epäileekään ettei niin tulisi tapahtumaan, — Venäjän valtakunta taas olisi mahtava, niin luuletteko että me silloin Europassa saisimme vastakaikua avunhuodollemme, kun Venäjän imperialisit kylmästi selittäisivät: te otitte meiltä väkivalloin meidän alueitamme silloin kun me olimme heikot; nyt on meidän vuoromme maksaa samalla mitalla. Senthäden me sosialidemokraatit pyrimme tuohon päämäärään yksinomaan sitä tietä, että koetamme yleisen mielipiteen maailmassa saada sille puolelle, että kansoilla pitää olla itsensä määräämisoikeus, koetamme kansojenliiton saada siitä vakuutetuksi ja sitä tietä saada Venäjän Karjalasta yhtymään Suomeen ne pitäjät jotka meihin tahtovat yhtyä. Minä olen koettanut ajaa tätä politiikkaa tänä vuonna kansainvälisessä sosialistikonferenssissa. Olen ehdottanut siellä m. m. Venäjän socialisteille ja sosialivallankumouksellisille, että he yhtyisivät ponteen, jossa lausutaan, että Venäjän Karjalasta ne pitäjät, jotka tahtovat yhtyä Suomeen, saisivat sen tehdä, ja vaikka me tiedämme että sosialivallankumoukselliset ovat sangen isänmaallisia, jopa suur-isänmaallisia venäläisiä, niin ei heillä ollut mitään sitä vastaan. Tosin vain yhdellä ehdolla, sillä ehdolla, että se ei tule häiritsemään Muurmannin rataa enkä puolestani luule, että sitä ymmärtäisi Europassa juuri kukaan, jos olisimme sellaisia imperialisteja, että me pyrkisimme häiritsemään Venäjän kulkua Muurmannin radalla, sillä kaikki käsittävät, että Venäjällä täytyy olla ainakin yksi hengityskohta avonaisena mereen, koska siltä useita muita näytään tällä kertaa suljettavan.

Lausun siis mielihyvällä toteavani sen, että sekä pääministeri että suuri osa eduskunnan porvarillisia jäseniä on sillä kannalla että ei pitäisi seikkailupolitiikalla syöstä tätä maata sotaan itäisen naapurin kanssa. Mutta jos ollaan tällä kannalla niin minun mielestäni vastaus kolmanteen kysymykseen ei ollut läheskään tyydyttävä. Täällä on jo valtio-oppinut, valtio-oikeuden professori Erich selittänyt, että meillä on sotatila. Ei siis ole väärin puhua sodanuhasta, kun kerran on sotatila. Sodanuhka poistetaan taas vain sillä tavalla, että tehdään rauha ja siinä kohden herra pääministerin vastaus on vaillinaisen. Hän ei sano mitä Suomen hallitus on viime aikoina tehnyt saadakseen rauhan Venäjän neuvostovallan kanssa. Meidän maallemme on, ei ainoastaan

meille sosialidemokraateille, vaan koko maalle erittäin tärkeätä rauha Venäjän kanssa. En ymmärrä kuinka meidän teollisuutemme voi vastaisuudessa tulla toimeen ilman Venäjää, enkä ymmärrä myöskään kuinka me voimme tulla toimeen vastedes ilman Venäjän elintarpeita. Senvuoksi minusta olisi välttämätöntä, että hallitus olisi vastannut tähän kysymykseen, onko se viime aikoina todella koettanut saada aikaan rauhaa Venäjän neuvostovallan kanssa ja mikä tällöin on ollut esteenä että rauhaa ei ole syntynyt. Kannatan myöskin että Venäjän Karjalaa avustetaan nä-länhädässä ja että sille viedään siemenviljaa ja mitä muuta se tarvitsee, mutta luulen, että siihen ei olekaan mitään esteitä, jos käännytään neuvostovallan puoleen ja ilmoitetaan että me olemme valmiit auttamaan Venäjän Karjalaa ellei elintarpeita ja lähetettävää siemenviljaa sieltä ryöstetä. Mutta jos lähetämme sinne sotajoukon, niin on hyvin paljon mahdollista, että käy sillä tavalla, kuin kerrotaan käyneen Vuokkiniemellä ja Uhtualla. Meidän joukkomme siellä käydessään taistelivat Venäjän karjalaisia vastaan, joiden hihassa valkoisessa nauhassa olivat sanat: „Karjalan itsenäisyyden puolesta”, kun meidän valkoistemme hihassa oli „Karjalan puolesta”. Ja se ei suinkaan tehnyt Venäjän karjalaisia taipuvaisiksi liittymään Suomeen. Pelkään samaa nytkin, että jos lähetetään täältä joukkoja sinne, olivatpa ne hallituksen joukkoja tahi vapaaehtoisia, ne eivät suinkaan lähennä Vienen karjalaisia, vaan ne pikemmin heidät vieroittavat meistä. Vienen karjalaiset on, niinkuin on sattuvasti sanottu, vallattava laulujuhlilla ja auttamalla heitä siinä ankarassa elintarvepulassa ja siemenpulassa, jota he tällä kertaa kärsivät.

Minua hallituksen pääministerin vastaus ei siis tyydytä. Varsinkin kolmanteen kohtaan vastaus oli aivan epätäydellinen, ja saadakseni eduskunnan päätöksen valiokunnassa harkittavaksi erikoisesti rauhanteon kysymyksestä, jonka minun mielestäni pitäisi olla jokaiselle Suomen kansan edustajalle tärkeän, pyydän kannattaa välikysymyksen lähettämistä valiokuntaan.

Ed. S c h a u m a n: Jag anhöll om ordet i anledning av herr Estlanders andragande. Jag skulle i allt väsentligt kunna ansluta mig till herr Estlander, men jag kan icke komma till samma slut som han. I likhet med herr Estlander anser också jag herr statsministerns avgivna svar på interpellationen icke tillfredsställande. Utom vad redan av herr Estlander anfördes ber jag att få uppmärksamgöra särskilt på en punkt i detta svar. Herr statsministern yttrade: „Jag måste således

på den framställda interpellationen svara, att någon värvning och utrustning av frivilliga trupper i och för sådan anfallsexpedition till ryska Karelén eller mot Petersburg, som i interpellationen förutsättes, planeras ej med regeringens vetskap och begivande äger rum, lika litet som regeringen bistår vid trupperns utrustning för en sådan expedition. Icke heller hava finska krigare vare sig frivilliga eller ordinarie trupper — fränsett den i Repola redan tidigare befintliga truppen — gått över gränsen till ryska Karelén.”

Det kan vara, att varje ord i det stycke, jag nu tog mig friheten uppläsa, är riktigt, men icke desto mindre är hela den allmänna framställningen oriktig. Jag har det bestämda intrycket, att vi stå, trots allt, inför vissa erövringsståg, vissa härnadsståg, och för min del anser jag, att det är lantdagens oavvisliga skyldighet — därest lantdagen är av denna mening — att säga klart och tydligt till, att den icke är med om en dylik politik, icke med om en öppen och icke med om en maskerad erövringspolitik, icke ens om denna politik drives i ett förment eller verkligt humanitärt syfte.

Då det gäller att välja mellan förslag om enkel övergång till dagordningen eller remiss till utskott, så kan jag som sagt icke omfatta den mening, som herr Estlander stannade för. Enkel övergång till dagordningen betecknar visserligen icke, att döma av flere yttranden som här avgivits, att de, som rösta för enkel övergång till dagordningen, skulle på något vis giva öppna fullmakter åt regeringen att handla huru den vill, men det synes mig, att man tydligare understryker, att man icke vill veta av någon erövringspolitik, om man låter saken först närmare beredas i utskott. Det är på denna grund som jag, herr talman, ber att få biträda yrkandet på remiss till utskottet för utrikesangelägenheter.

Herr Estlander har icke kunnat förmå sig att taga detta steg, på den grund att han principiellt är en motståndare till att lantdagen befattar sig med utrikespolitik. För min del anser jag tvärtom att, då en gång i L. O. finnes stadgat om ett särskilt utskott för utrikesärenden, så har därmed också avsetts, att detta organ skall utöva några funktioner, och vår konstitutionella utveckling bör gå därhän att detta utrikesutskott blir det organ för lantdagen, som tillsammans med regeringen bestämmer utrikespolitiken. Att icke taga vara på möjligheten att gå vidare i denna riktning, i konstitutionell utveckling, tycker jag vore oriktigt. Jag upprepar, att jag biträder yrkandet på remiss av interpellationen till utskottet för utrikesärenden.

Ed. M. Erich: Samalla kuin mielihyvällä pan-
nen merkille, että ed. Wuolijoen täällä äskettäin antama lausunto oli melkoista myötätuntoisempi karjalaisten asiaa kohtaan kuin muiden vasemmistolaisten tänä iltana asiasta pitämät puheet, samalla en karjalaisena kansanedustajana ja nimenomaan Viipurin läänin itäisen osan ja Raja-Karjalan väestön eduskunnan lähettämänä voi olla jul-
kilausumatta syvää mielipahaani sen johdosta, että n. s. Karjalan kysymys Suomen eduskunnassa on tullut käsittelyn alaiseksi siinä muodossa, sillä tavalla ja siinä hengessä kuin tänä iltana vasemmiston puolelta on tapahtunut. Puolestani olisin toivonut, että kysymys, jonka tulisi olla lähellä kaikkien suomalaisten sydäntä, olisi tullut kokonaan toisessa valaistuksessa esille Suomen kansan eduskunnassa ja tavalla, joka suuremmassa määrässä olisi ollut omiaan herättämään meidän rajantakaisissa heimolaisissamme rohkeutta ja luottamusta tulevaisuuteen, sillä olen syvästi vakuutettu siitä, että Suomen kansan enemmistö ei suhtaudu raja-karjalaisten toivomuksiin sellaisella ylimalkaisella ja yliolkaisella kylmäkiskoisuudella ja välinpitämättömyydellä kuin mitä ilmeisesti tehdään vasemmistolaisten tai ainakin vasemmiston enemmistön puolelta. Erittäin kiinnittää minun huomiotani tänään esitetyssä välikysymyksessä se tapa, millä siinä käsitellään Repolan asiaa. Tässä välikysymyksessä leimataan koko n. s. Repolan retki aivan yksinkertaisesti seikkailuretkeksi. Sen osanottajat, ne urheat suomalaiset joukot, jotka viime vuonna lähtivät Repolaan raakalaisvaltaa vastaan taistelemaan, olisivat muka tavallisia seikkailijoita, nämä vapaaehtoiset suomalaiset, jotka Repolan kovia kokeneita ja paljon kärsineitä asukkaita lähtivät saattamaan länsimaisen sivistyksen ja yhteiskuntajärjestyksen siunauksesta osallisiksi, toteuttaen sillä tavalla Repolan väestön hartaimman tulevaisuuden unelman. Samoin on tahdottu asettaa ne yksityiset vapaaehtoiset, jotka kenties nykyisen tilanteen vaikutuksesta ovat lähteneet avustamaan Aunuksen nousua, sellaiseen valoon, että nekin olisivat tavallisia edesvastuuttomia seikkailijoita. Mutta voin vakuuttaa, että jos tällaisia yksityisiä vapaaehtoisia on lähtenyt rajan toiselle puolelle, se ei ole tapahtunut siitä syystä, että ne olisivat militaristisen hengen sokaisemia, kuten täällä on viitattu. Se on tapahtunut yksinomaan ihmisrakkauden vaikutuksesta ja siitä syystä, että heidän rinnassaan asuu suomalaisen kansallistunteen palava tuli, joka on pakottanut heidät kenties oman henkensä uhalla lähtemään avuksi niille, jotka ovat samaa sukua kuin he ja jotka vuosisatojen kuluessa ovat saaneet kärsiä monta vertaa ankarampaa sortoa

kuin konsanaan Suomenniemellä asuvat suomalaiset. Puolestani en ymmärrä kuinka sille, että yksityisiä suomalaisia on ottanut osaa Aunuksen nousuun, voidaan antaa sellainen leima, että se merkitsisi sodan julistamista tai sotatoimien alkamista Venäjän neuvostotasavaltaa vastaan. Onhan tunnettu asia, että viimeisen sadan vuoden kuluessa kaikkialla Euroopassa on usein uudistunut seilmiö, että vaikeissa oloissa elävä ja raskasta sortoa kärsinyt kansakunta on asevoimin noussut taistelemaan voittaakseen itselleen vapauden kallisarvoisen lahjan, ja silloin on sattunut, että muista maista on rientänyt vapaaehtoisia auttamaan näitä vapautensa puolesta taistelevia ilman että kuitenkaan mitään sotaa virallisesti on syntynyt näiden maiden ja sen valtion välillä, jonka alaisen vapautensa puolesta noussut kansakunta siihen saakka on ollut. Ottihan kreikkalaisten vapaussotaan osaa ainakin yksi suomalainen jo 1820 luvulla. Jos tällaista saattoi tapahtua 1820 luvun lopulla, eikö ole silloin monin verroin luonnollisempaa, että meidän päivinämme, jolloin kansallistunto on moninverroin valveutuneempi kansamme keskuudessa, täältä lähtee satoja suomalaisia auttamaan virolaisia heidän vapaustaistelussaan, ja eikö ole vielä paljoa luonnollisempaa, että meidän kansamme keskuudessa on runsaasti sellaisia aineksia, jotka tahtovat auttaa rajantakaisia karjalaisia heidän vapautistelussaan, karjalaisia joita meihin suomalaisiin yhdistävät pyhät ja katkeamattomat veriheimolaisuuden siteet, jotka ovat samaa luuta ja samaa verta kuin mekin ja ajattelevat samalla tavalla kuin me ja jotka ovat meille lahjoittaneet Kalevalan runoarteet, joihin myöhempi suomalainen kulttuuri suureksi osaksi perustuu. Sen sijaan että täällä vasemmiston taholta laajasti on puhuttu siitä, että Suomessa muka olisi jotain sotaisia hankkeita Venäjää vastaan, vaikkei pienimmälläkään tavalla ole voitu osoittaa näiden väitteiden yhtäpitävyyttä todellisuuden kanssa, koska jonkun yksityisen henkilön osanottoa Aunuksen kansan nousuun ei voida sanoa sotaiseksi hankkeeksi hallituksen puolelta Venäjän valtiota vastaan, sensijaan olisi vasemmistolla ollut syytä paljoa suuremmassa määrässä kiinnittää huomiota siihen ainaiseen sodanvaaraan, joka päinvastoin uhkaa Suomea Venäjän puolelta. Minä luulen että täällä kaikki tämän arvoisan eduskunnan jäsenet täysin tietävät kuinka monta kertaa Venäjän bolscheviikkien taholta on tehty hyökkäyksiä ja hävitysretkiä Suomen rajojen sisäpuolelle; niitä on tehty viime syksyn kuluessa ja pitkin talvea Kivennavalle, Suojärvelle ja Salmin rajakylien puolelle; ja ylipäänsä tuskin mikään Raja-Karjalan pitäjä ja rajaseutu on tällä hetkellä täysin riittä-

västi turvattu tällaisia hyökkäysretkiä vastaan. Ne raa'at venäläisjoukot, jotka ovat samoilleet Suomen rajojen sisäpuolelle, ovat tappaneet kymmeniä rauhallisia karjalaisia talonpoikia, sekä hävittäneet suuret määrät karjaa ja muuta omaisuutta useiden kymmenien tuhansien markkojen arvosta. Tämä osoittaa että Venäjän hallituksella pikemminkin on sotaisia hankkeita ja suunnitelmia Suomea vastaan kuin päinvastoin.

Samalla kun minäkin puolestani olen sitä mieltä, että varsinainen aseellinen taistelu n. s. Kauko- eli Itä-Karjalan kysymyksen ratkaisemiseksi olisi nykyoloissa vaarallista seikkailupolitiikkaa, yhdyn kaikesta sydäimestäni siihen ajatukseen, jonka ed. Alkio täällä lausui, että näiden kovia kokeneiden seutujen on tulevaisuudessa kuuluttava meidän maahamme, meidän itsenäiseen suomalaiseen valtakuntaamme, ja minä toivon ja tahdon olla vakuutettu siitä, että tämä kysymys vielä saadaan rauhallisella tavalla ilman verenvuodattusta ratkaistuksi. Samalla kun minä yhdyn niihin, jotka ovat ehdottaneet yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä, samalla minä luulen julkilausuvani Suomen ja Karjalan kansan valtaavan enemmistön ajatuksen, ilmituodessani sen hartaan ja syvän myötätunnon ja sydämellisen osanoton jota Suomen kansa tällä hetkellä tuntee rajan takana ylivoimaisia vaikeuksia vastaan taistelevia ja mitä kaameimmissa oloissa eläviä heimolaisiaan kohtaan.

Ed. Hultin: Minä luovun.

Ed. Lohi: Minä en ollenkaan ihmettele sitä, että välikysymys tästä asiasta on tehty. Sillä onhan kaikille eduskunnan jäsenille tunnettua, että huhuja kaikenlaisia on ilmassa liikkunut viime aikana. Ja näitä huhuja on näkynyt myöskin ulkomaalaisissa sanomalehdissä. Senvuoksi minun käsittääkseni tämän välikysymyksen tekeminen oli aivan oikeutettu ja paikallaan, mutta senjälkeen kun herra pääministeri on asiassa antanut näin rauhoittavan selityksen, niin minun käsittääkseni ei ole mitään aihetta tätä asiaa valtiokuntaan lähettää.

Ed. Vuolijoki täällä huomautti että pääministeri ei vastannut mitään välikysymyksen viimeiseen osaan, nimittäin siihen kysymykseen, mitä hallitus on tehnyt sodan uhan poistamiseksi. Minä ymmärrän täydellisesti hallituksen kannan tässäkin kysymyksessä. Onhan meille kaikille tunnettua, miten koko sivistynyt maailma on näihin asti suhtautunut tähän Venäjän bolshevistineuvostovaltaan. Ne eivät ole tähän asti tunnustaneet sitä Venäjän lailliseksi hallitukseksi. Onhan mei-

dän kansamme nälänhädän partaalla suorastaan riippuva niistä virtauksista, mitä esim. lännessäpäin ajatellaan, miten suhtaudutaan myös Venäjään. Oloissa sellaisissa kuin me olemme ei minun käsittäkseni hallitus ole voinut mitään rauhaa, sanan varsinaisessa merkityksessä, tehdä Venäjän bolshevistisen hallituksen kanssa. Miten olot vastaisuudessa tulevat kehittymään, tietysti tulee meidän suhtautumisemme myöskin olla senmukainen.

Ed. Kekkonen: Kun istunto on näin pitkälle kulunut en tahdo pitkää puheenvuoroa käyttää. Tuon vain lyhyesti julki sen mielipiteen, joka on vallitsemassa sillä taholla jota minun tulisi täällä edustaa. Tuskinpa mikään muu kansanosamme meidän maassamme toivoo rauhan säilymistä tässä maassa hartaammin kuin sitä toivoo köyhä kristillinen työkan. Olemmehan jo tarpeeksi saaneet nähdä sodan kauhuja ja veren vuodatusta. Ja sentähden me iloitsemme kuullessamme sentään niinkin paljon puolustettavan rauhanajatusta ja rauhallista suhtautumista toisiin kansoihin. Me emme koskaan voi todellista onnea saavuttaa sillä, että me lähdemme vaikkapa oikeutettuaakin asiaa miekalla puolustamaan vaan meidän tulisi aina mikäli mahdollista koettaa valita rauhalliset tiet ja rauhalliset keinot ja toivon, että näitä periaatteita todella noudatetaan.

Tähän välikysymykseen on ollut mielestäni kyllä syytä, sillä tiedän, että on ollut sellaisia henkilöitä, jotka mielessään hautovat sotaisia unelmia ja joilla ei ole niinkään mielessä ihmisrakkaus päästä auttamaan joitakin kärsiviä veljiä, vaan jotka tahtovat saada myös lisää tähtiä rintaansa. On hyvin paljon sellaisiakin sotapäälliköitä. Niinpä esim. eräällä paikkakunnalla suojeluskuntalaiset kertoivat, että siellä on ainakin kerätty koko joukko listoisiin niiden nimiä, jotka tahtoisivat lähteä Pietarin matkalle.

Muuten täällä on niin paljon ja nimenomaan porvariston taholta puhuttu siitä, mitenkä Suomen kansaa on uhkaamassa sota Venäjän taholta. Sehän on meidän myönnettävä, kun olemme nähneet sanomalehdissä, mitenkä usein siltä taholta on tehty hyökkäyksiä, vaikkapa ne ovatkin olleet pieniä. Tästä syystä toivoisin, että meidän oman kansamme keskuudessa sisäinen yhteys lujittuisi ja kasvaisi. Jos me saamme rivit täällä yhtenäisiksi, niin silloin aivan varmasti meidän suhteemme ulkovaltoihin paranee. Siitäpä syystä erikokoisesti olisi toivottavaa, että meillä muodostuisi hallitus, joka olisi pantu kokoon vasemmisto-ryhmistä. Silloin olisi Suomen kansan suurin osa siinä edustettuna. Uskon myöskin, että se olisi

omiaan lieventämään luokkavastakohtien kärjistyksiä meidän kansamme keskuudessa ja samalla se takaisi tien rauhallisille uudistuksille, niin että erityisesti olisi tähän pyrittävä. Uskon myöskin, että tämä silloin vaikuttaisi suhteeseemme ulkovaltoihin. Kun tämä asia, mikä on meillä ollut esillä, on tärkeä, niin kannatan puolestani sen lähettämistä valiokuntaan.

Ed. Helo: Edustaja M. Erichin lausunto osoittaa, että hän ja nähtävästi myös koko hänen ryhmänsä ei ole lainkaan selvillä siitä, mistä nyt todella on kysymys. Sillä eihän lainkaan ole olemassa epäselvyyttä siitä, että myöskin me kansain itsensä määräämisoikeuden nojalla tahdomme liittää Karjalan Suomeen, vaan on kysymys siitä, millä tavalla tämä liittäminen suoritetaan. Edustaja Erich kaunopuheisesti osotti miten sankarillisia ne ovat olleet jotka vapaaehtoisesti olivat lähteneet Karjalan retkelle. Aivan toisen käsityksen saa tästä retkestä kuitenkin, kun lukee sellaisen tunnetun Karjalan miehen kuin Kiannon kuvausta tästä samasta retkestä. Hän käyttää siitä täydellisesti toisenlaisia sanoja. Hän lausuu, että se on seikkailijoiden ja siveellisesti rappeutuneitten henkilöitten tekemä retki, jotka sinne ovat lähteneet yksistään seikkailu- ja rosvoretkelle ja jotka ovat alentaneet Suomen arvoa Karjalan silmissä ja vierottaneet heidät Suomesta ja että koko retki on muodostunut häpeäpilkuksi Suomelle. Tällaisilla seikoilla ei suinkaan liitetä Karjalaa Suomeen, vaan koko kysymys on karhunpalvelus asialle.

Muuten mitä itse käsiteltävänä olevaan asiaan tulee, pyytäisin huomauttaa, että kuten ulkomaisista tiedoista näkyy, neuvostotasavalta todellakin pyrkii rauhan tekoon. Se pyrkii rauhaan ulkomaiden kanssa ja sille on silloin tietysti suuresta merkityksestä, että se pääsisi rauhaan Suomen kanssa. Jos me siis teemme vakavan aloitteen asiassa, niin voisi odottaa, että rauha saataisiin solmittua Suomen ja Venäjän välillä. Ja juuri tämän näkökohdan vuoksi pitäisin tärkeänä, että asia ei jää tähän, vaan lähetettäisiin valiokuntaan, jossa sitä voitaisiin edelleen käsitellä.

Ed. Ryömä: Asian luonteesta on riippunut, että tähän sotakysymykseen on kytkeytynyt läheisesti kysymys suhtautumisesta Venäjän Karjalan liittämiseen Suomeen. Sillä kun sodasta puhutaan, nimittäin täältä ajotusta sodasta, niin olisi siinä lähinnä päämääränä juuri näiden suomalaisheimoisten kansojen liittäminen Suomeen sodan tuloksena. Täällä edustaja Alkio heitti vasemmalle, sosialidemokraattiselle suunnalle, kysy-

myksen siitä, millä tavalla me suhtaudumme tähän heimoon ja mainitsemini harrastuksiin tähän heimoon nähden. Minusta tämä kysymys oli itsestään tarpeeton, sillä sehän on meidän taholtamme jokaisessa tilaisuudessa lausuttu, että jokainen suomalainen tässä maassa tuntee myötätuntoa meidän omia heimolaisiamme kohtaan rajan toisella puolella ja että me myös kaikki mielisuosioilla ja harrastuksella näemme sen, että ne voitaisiin liittää meidän Suomen kansamme yhteyteen, mikäli näillä asukkailla itsellään on sellaisia harrastuksia. Minusta siis tämän kannan enempi merkkäminen ja määrittäminen on sen puolesta katsottava oikeastaan asiaan kuulumattomaksi ja tarpeettomaksi. Samalla tavalla ei voi olla eri mieltä siitä, että on avustettava jotakuta nälkäkuoleman partaalla olevaa kansaa, olkoon se sitten samaa heimoa kuin itse olemme tai vierasta. Siinähan me olemme luonnollisesti kaikki yhtä mieltä, mikäli nimittäin avustajalla itsellä riittää voimia tuohon avustustoimintaan. Erimielisyyttä on vain siitä, millä tavalla ja missä muodossa tämä avustaminen tapahtuu. Ed. Alkio lausui, että meidän on tehtävä se miekka kädessä. Tästä kai nyt juuri on tänä iltana kysymys. Me täällä vasemmalla sosiaalidemokraattien taholla katsomme, että tätä tointa ei ole tehtävä miekka kädessä. Meidän ei ole tämän tarkoituksen vuoksi saatava aikaan tilannetta, joka pakottaisi meidät esiintymään miekka kädessä, ensiksi hyökkääjinä ja sitten tietysti sen jälkeen myöskin puolustajina. Sama asia koskee myöskin näiden alueiden liittämistä Suomeen. Niinkuin meidän taholta jo aikaisemmin on sanottu, me olemme kaikki siinä asiassa yhtä mieltä, että niille pitää hankkia liittämismahdollisuus Suomeen, mikäli ne sitä haluavat, vaan tässäkin meidän päämäärämme eroavat täydellisesti. Me nimittäin olemme sitä mieltä, että ei ole lähdettävä miekka kädessä niitä liittämään, vaan että on kansainvälisten, valtiotöittenvälisten neuvottelujen, rauhankonferenssin kautta ja muuta tietä varattava näille heimopitäjille tilaisuus kansanäänestyksen kautta määrätä kantansa Suomeen liittymisestä ja silloin myöskin annettava heille oikeus tämän toimenpiteen suorittamiseen, jos siellä enemmistö tosiaan sitä vaatii. Mutta, kuten sanottu, että me ryhtyisimme tässä tarkoituksessa sellaisiin toimenpiteisiin, jotka mahdollisesti tai hyvinkin todennäköisesti saattaisivat Venäjän suuren kansakunnan hyökkäämään meidän kimppuamme ase kädessä sellaisilla voimilla, joita vastaan meidän kansakuntamme ei missään tapauksessa kykenisi puolustautumaan, siinä me asetumme jyrkästi vastaan.

Täällä ovat pääministeri ja monet muutkin sa-

noneet, että tällaisia harrastuksia ei tässä maassa ole olemassa ja mahdollisesti myöskin että niitä ei ole ollutkaan. Minä en voi mennä tietysti sanomaan sitä, että niitä nyt mahdollisesti vielä löytyisi. Mieluummin tietysti uskoisin, että niin tosiaankin olisi laita. Mutta sitä, että niitä ei olisi löytynyt, sitä ei voine meillä kukaan väittää. Mehän muistamme ne politiikan vaihtelut, jotka tässä maassa ovat tapahtuneet viimeisen vuoden kuluessa, sen jälkeen kuin kapina oli kukistettu ja osittain jo sitä ennenkin. Mehän muistamme, miten kapinan kukistamisen jälkeen maamme joutui suoraanaisesti operatsioonibasikseksi tänne joutuneille vieraille saksalaisille joukoille, näiden suunnittelujen pohjaksi tehtävää hyökkäystä varten Vian Karjalaan. Ja meidän vallassa olevien ryhmäin ja hallituksen sanomalehdistö aivan ilmeisesti lausui myötätuntonsa tätä retkeä kohtaan ja tämän asepolitiikan puolesta. Hallituspuolueen lehdistä ainoastaan ruotsinkielinen sanomalehdistö silloinkin jyrkästi asettui tätä politiikkaa vastaan. Meillä oltiin sillä kertaa tässä politiikassa täysin mukana myöskin sillä uhalla, että tiedettiin sen kautta jouduttavan sotakannalle ympärysvaltain kanssa, taisteluun ennen kaikkea niiden ympärysvaltain joukkojen kanssa, jotka sijaitsivat Vian Karjalassa. Kun olemme nähneet tapahtumat, mitkä sen jälkeen ovat esiintyneet, niin tiedämme, mihinkä tilanteeseen tämä politiikka olisi maamme ja kansamme johtanut. Me voimme sanoa, että jos tätä politiikkaa olisi jouduttu toteuttamaan, niin meillä ei olisi vapautta ja vielä vähemmän leipää edes itsellämme, saatikka sitten muille tarjottavaksi. Sitten tapahtui tunnettu suuri katastrofi mailmanpoliittisella näytämöllä. Ne voimat, joihinkä meidän silloin vallassaoleva hallituspuolue kokonaan nojautui, kukistuivat ja voimapiste siirtyi länteenpäin. Mutta samalla me myöskin näimme, että ne voimat, jotka tässä maassa olivat olleet vallassa, eivät suinkaan vetäytyneet syrjään, kuten olisi odottanut, vaan päinvastoin kii-reimmän kaupalla riensivät liittoon niiden maiden kanssa, joihin uusi poliittinen painopiste oli siirtynyt, ja samalla myös ilmeisesti rupesivat tekemään salaisia sopimuksia näiden uusien voimavaltien kanssa. Me olemme siis nähneet, miten meidän politiikkamme tähän saakka ei ole ollut vähimmässäkään määrässä itsenäistä, vaan se on kokonansa ollut ulkomaisten voimain painostuksen alaista. Ja kun me tiedämme, että tässä maassa hallitus edelleen on samojen poliittisten piirien käsissä, niin tämä seikka pakottaa pitämään tilannetta siksi epävarmana, että me emme voi luottaa tälläkään hetkellä, minkälaisen ulkonaisten voimien vaikutuksen alaiseksi nämä samat piirit taas

voivat antautua. Mehän tiedämme, että näissä ympäröivävalloissa tässäkin kysymyksessä esiintyy kaksi virtausta, toinen, joka tahtoo, että Venäjän oloihin ei sekaannuta, ja toinen, joka taas tahtoo sekaantumista, ja hyvinkin todennäköistä on, että viimeksi mainitut voimat mielellänsä näkevät, että Suomi lähtee tähän yritykseen mukaan ja tarjoutuu siinä tukikohdaksi. Kun hallitus ja politiikan johto on edelleen näissä epäluotettavissa poliittisissa käsissä, niin se minun mielestäni ennen kaikkea vaatii, että järjestetään tässä kontrolli, että tämä asia lykätään valiokuntaan, joka sen tarkastaa ja tarkistaa ja sitten esittää lähimmät suunnitelut eduskunnalle.

Tässä maalaisliiton taholta on ehdotettu ja oltu kovin auliita suuren luottamuksen osoitukseen nykyiselle hallitukselle. Minä en tiedä oikein, mistä tämä luottamus niin äkkiä on tullut. Onko se viimeinen uuden hallituksen muodostamistapa vai mistä se johtuu, että ollaan niin auliita antamaan tuollainen avonainen valtakirja ja uskotaan nykyisen pääministerin vakuutuksiin eikä lähdetä mukaan tällaiseen itsessään hyvin vähän sanovaan menettelytapaan, että tällainen asia siirrettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan siellä tarkemmin tarkastettavaksi ja siten tarkemman kannan määräämiseksi. Mutta kävi tämän asian mitenkä hyvänsä, on minusta joka tapauksessa saatava tästä keskustelusta ainakin se tulos, että tämä eduskunta kokonaisuudessaan sanoisi, että Suomen kansa, tai sen enemmistö vastustaa sotaa Venäjän kanssa. Minä toivoisin vielä enemmän. Minä toivoisin, että tämän eduskunnan enemmistö myöskin olisi mukana lausumassa, että haluamme rauhaa, haluamme rauhaa sekä länteen että itään. Täällä on sanottu — se oli maalaisliittolainen Lohi muistaakseni — että mikään hallitus ei ole tunnustanut Venäjän bolshevikihallitusta. Tämä lausunto oli ilmeisesti virheellinen. Mehän tiedämme, että Svinhufvudin hallitus 1917 joulukuussa tunnusti tämän saman neuvostohallituksen, ja samalla tavalla tunnusti sen keisari Vilhelmin johtama hallitus ryhtyessään Brest-Litovskin rauhanneuvotteluihin. Sitten taas uudelleen meidän hallituksemme 1918 kesällä tunnusti tämän saman hallituksen ryhtyessään rauhanneuvotteluihin Berlinissä. Minusta tässä ei ole mitään uutta periaatetta, vaan tuon vanhan periaatin toteuttamista. Meidän on tehtävä loppu tästä epäselvästä tilasta, olemmeko rauhan vaiko sodan kannalla. Missään tapauksessa emme ole todellisella rauhan kannalla, ja niin kauan kuin tällainen tilanne jatkuu, on ainainen sodan uhka olemassa. Ja minä olen vakuutettu siitä, että ei ainoastaan tämän maan työläisluokka, vaan myöskin talonpoikaissäväestö haluaa,

että maa joutuisi rauhan kannalle ja että ainainen sodan uhka meidän niskoiltamme poistuisi. Minä odottaisin tästä keskustelusta, että täällä kaikki myöskin asettuisivat sille kannalle, että me emme ainoastaan tahdo välttää sotaa vaan että myöskin kaikki haluamme rauhaa.

Ed. Pöyhönen: Täällä on puhuttu kuniasti avun viennistä sekä aseiden että leivän muodossa Venäjällä asuville heimolaisillemme. Siitä tähän ei olisi mitään pahaa sanomista, jos aseellinen toimenpide ei aiheuta mitään selkkauksia ja jos meillä olisi leipää yllin kyllin ollut omassa maassa oman kansan tarpeeksi. Mutta se minusta tuntuu vähän ihmeelliseltä, että hallitus, jonka minun mielestäni ensimmäinen velvollisuus on pitää huolta omasta kansasta ja oman kansan nälkätarpeen tyydyttämisestä, että se menee kansainvälisyydessään niin pitkälle, että lähtee vieraan vallan alueelle viemään leipää ja antaa omien kansalaisten omassa maassa nähdä nälkää. Minun käsitykseni mukaan pitäisi jokaisen hallituksen pitää ensi sijassa huolta omasta kansasta ja vieraista sen mukaan, kuin se voi oman kansan kärsimättä sitä tehdä. Sitä paitsi tämä aseellinen sekaantuminen, jos se tapahtuisi Venäjän puolelta Suomen puolelle, jos sieltä tultaisiin miekkä kädessä tuomaan Suomen nälkäänäkeville avustusta, herättäisi epäilemättä meidän maassamme kaikissa kansankerroksissa epäluuloja ja epäilemättä ryhdyttäisiin niiden toimenpiteiden johdosta joihinkin aseellisiin varovaisuustoimenpiteisiin, emmekä katselisi siis suopein silmin sellaisia retkiä, jos niitä Venäjän puolelta Suomeen tehtäisiin.

Ed. Alkio sanoi muuten, että hän luulee sosialistienkin tahtovan rauhaa. Sitä me juuri tahdommekin ja sen vuoksi tahtoisimme, että minäkäänlaista aseellisten joukkojen toimintaa rajan takana ei sallittaisi, koska näiden joukkojen toiminta voisi aiheuttaa samanlaista rajantakaisten joukkojen toimintaa Suomen puolelle ja koska siitä voisi seurata sota. Meille ei ole porvarillisten puolueiden taholta selitetty tarkemmin, millä tavalla rauhallisoin, aseettomin keinoin voitaisiin turvata viljan ja siemenen oikea jakaminen Vian Karjalassa.

Ei siinäkään ole muuta keinoa, kuin väkivalta ja pistimiin turvautuminen, ja juuri silloin on sodanuhka olemassa. Rohkenen siis väittää, että hallitus ei ole tehnyt kaikkeansa sodanuhkan poistamiseksi. Jos me tällä avustamisella syöksemme oman maamme sotaan Venäjää vastaan, saatamme sillä omalle kansallemme paljon suuremman onnettomuuden, kuin mitä vähäinen

apumme Vienen Karjalalle voi tuottaa. Jos sota syntyisi, selitettäisiin se vallanpitäjien puolelta puolustus- sodaksi, joka on saanut alkunsa yksinomaan Venäjän taholta. Aivan samoin selittäisivät myöskin neuvostohallituksen edustajat sodan syyn olevan suomalaisissa. Kannatan sitä, että aseellinen sekaantuminen lopetetaan, että siten voidaan todella tehokkaalla tavalla sodanuhka estää, joka nyt asiain näin ollen on selvästi uhkaamassa. Kannatan muuten asian lähettämistä ulkoasiainvaliokuntaan, jota useat edellisetkin ovat puoltaneet.

Ed. R. Furuholm: Det inträffar ibland i parlamentariska församlingar, att ytterligheterna beröra varandra, att den yttersta venstern och den yttersta högern mötas, om ock icke i sina premisser, så dock i sina slutsatser. Det behöver icke bero på någon själarnas sympati, det förklaras snarast genom att båda dessa flyglar gemensamt repelleras från centern. Någoting sådant inträffar också i detta nu i denna församling. En del av den svenska gruppen närmar sig i denna fråga i sin hållning rätt mycket till den ståndpunkt, som intages av den yttersta venstern. Jag måste dock här betona, att motiven icke äro desamma. Framför allt vill jag understryka, att vi självfallet icke kunna godkänna ett sådant motiv som det att man bleve i tillfälle att närma sig den ryska rådsregeringen. Motiven äro alldeles andra, och jag kan härvidlag hänvisa till vad hr Estlander yttrade. Jag kan i det väsentliga förena mig om hans ståndpunkt. För min del kommer jag ändå till ett annat resultat än han.

Det vilar över hela denna affär någonting mystiskt, hemlighetsfullt, och det kan icke anses vara annat än till sakens fromma, att denna hemlighetsfullhet skingras. Den har icke kunnat skingras genom hr statsministerns andragande. Detta har framhållits i andra yttranden i afton. Jag behöver därför icke närmare motivera detta, så mycket mindre som hr statsministern själv, genom att yrka på ärendets behandling inför slutna dörrar, medgav, att hans svar icke skingrat hemlighetsfullheten. Jag tror mig kunna försäkra, att det mystiska i denna affär, särskilt är egnat att oroa den svenska befolkningen i landet. Det är fullkomligt visst, att åtminstone största delen av landets svenska befolkning är emot alla erövringsplaner, och den fordrar klarhet i frågan, om dylika planer existera eller icke. Orsaken till att man på svenskt håll är emot sådana planer är ingalunda den, att man skulle sakna medkänsla för karelarne, som nu äro hårt ansatta av bolschevikerna. Orsaken är enligt min upp-

fattning den, att de svenske i landet anse, att Finlands moraliska position både nu och i framtiden är ofantligt mycket starkare, ifall vi hålla oss till vår naturliga och riktiga uppgift, att försvara vårt land utan att tänka på en utvidgning av dess gränser.

För att saken måtte bliva belyst och klargjord, är det enligt min åsikt lämpligt, att densamma hänskjutes till behandling i utskott. Jag ber att få förorda ärendets remiss till utskottet för utrikesärenden.

Ed. Piitulainen: Myönnän sen, että välikysymyksen tekijöillä niiden huhujen perusteella, josta sanomalehdissä on esilläolevan kysymyksen johdosta tietoja ollut, on ollut kiistämätön oikeus välikysymyksen tekemiseen. Mutta kun toiselta puolen välikysymyksen tekijäin taholta on asiasta tehty suuri numero ja sillä tavoin varustettu lehteriyleisölle erinomaisen mielenkiintoinen tilaisuus ja siihen nähden että, kun tästä kysymyksestä on pyritty tekemään suurempi numero kuin se todellisuudessa on, yhdyin niihin, jotka tahtovat siirryttäväksi yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Ed. Helo on maininnut toistamiseen siitä, että Venäjän neuvostovallan puolelta on pyritty rauhanneuvotteluihin, tämän neuvostovallan, jonka päämiehenä on Lenin. Kai ed. Helo ja hänen kumppaninsa myöntävät, että Lenin ja hänen hallituksensa yli vuosi sitten kehotti vangitsemaan maamme hallituksen ja lähetti aseistettuja joukkoja maahamme, josta oli seurauksena kansalaissota!

Ed. Kotonen: Tämän illan juhlapuhuja herra M. Erich, joka tahtoi esiintyä Raja-Karjalan olojen erikoistuntijana, antoi lausunnossaan sellaisen kuvan siellä vallitsevasta mielialasta, että sen nojalla voisi luulla erikoisesti Karjalassa haluttavan aseellistakin sekaantumista Venäjän Karjalan asioihin. Olen minäkin jonkun verran liikkunut karjalaisten keskuudessa ja muillakin enkä vain agitatsioonimatkoilla ja luulen sen vuoksi jossakin määrin tuntevani karjalaisten käsityksiä tästä asiasta. Ja sikäli kuin minä niitä tunnen, voin vakuuttaa, että siellä eivät suinkaan kansan suuret joukot haluaisi mitään sotaisia selkkauksia rajoilla toimeen pantavan. Se on luonnollistakin, sillä siellä olevathan ensin joutuisivat sodan jalkoihin.

Repolan retkikuntaa ja Repolan pitäjän hallussapitoa koskeva kysymys on koetettu sivuuttaa hyvin kepeästi. On koetettu tehdä uskottavaksi, että se on toimeenpantu vain repolalaisten auttamiseksi nälänhädästä ja muusta pahasta. Uskal-

lan epäillä näiden vakuutusten todenperäisyyttä. Siinä pitäjässä, joka Suomen puolella rajoittuu Repolaan, Pielisjärvellä, on nälänhätä ollut mitä kauheinkin. Siellä on suoraan ihmisiä kuollut nälkään, mutta niille ei ole riittänyt apua. Ja mitä on tullut Suomelle maksamaan tämä Repolan retki, siitä tahtoisin joskus saada jonkunlaisen selityksen niiltä, joita asia koskee. Ja mitä sillä on voitettu?

Ed. Alkio: Pyysin puheenvuoroa ed. Ryömän lausunnon johdosta. Hän nimittäin sanoi: „Ed. Alkio sanoi että tämä avustus on tehtävä miekka kädessä.” Minä en ole näin sanonut. Pikakirjoituspöytäkirjan mukaan olen sanonut seuraavalla tavalla: „Jos Itä-Karjalan kansa kärsii nälkää ja suomalaiset tarjoovat sille puolen purrasta leipäpalastaan, onko se silloin hyökkäys Venäjän valtaa vastaan, jos tätä leipäpalaa täytyy olosuhteiden pakosta lähteä viemään miekka kupeella.” Tämä oli sanottu sen edelläkäyvän lausunnon johdosta, että karjalaiset kärsivät nälkää, että heitä murhataan ja tämän kaiken aiheuttajina ovat venäläiset rosvoilevat bolshevikijoukot. Tästä johtuu että ne, jotka aikovat avustaa näitä karjalaisia, heidän täytyy mennä sinne miekka kupeella. Tämä on aivan toista kuin minkä värityksen ed. Ryömä tahtoo asialle antaa. Ed. Ryömä sanoi että avustus olisi annettava kansainvälisten neuvottelujen kautta. Mutta tähän voisin sovittaa vanhan suomalaisen sananlaskun, että „ennen kurki kuolee kuin suo sulaa.” (Kun ihmisiä hätyyttelevät rosvo-laumat ja heillä on nälkä, ei silloin jouduta enää odottamaan kansainvälisten neuvottelujen tuloksia. Ed. Ryömä edelleen sanoi että maalaisliiton taholta on täällä oltu auliita osottamaan suurta luottamusta nykyiseen hallitukseen. Maalaisliiton hallituspolitiikka on aina ollut oikeuden politiikkaa. Me emme kaada hallitusta emmekä hauku hallitusta silloin kun hallituksen taholta voidaan osottaa, ettei tähän haukkumiseen ole aihetta. Me emme hauku sosialistejakaan silloin kun siihen ei ole aihetta. Ja tällä tavalla me voimme harjoittaa sekä vasemmistoa että oikeistoa kohtaan oikeuden politiikkaa. Ja sen vuoksi me olemmekin keskusta (Hyvä.) Me pidämme kädessämme täällä oikeudenvaakaa. Edelleen sanoi ed. Ryömä, että tämän eduskunnan pitäisi sanoa, ettei se halua sotaa. Tämän on sanonut täällä nykyinen hallituskin, eikä täällä ole yksikään puhuja tänä iltana puhunut sodan puolesta (Vasemmalta: Ne ovat kieroilleet!). Mutta mikä täällä on ilmiäynyt, on se, että vasemmiston puhujain lausunnoissa on esiintynyt

kaikenmatkaa se ajatus, että heidän mielestään Suomi käy sotaa rauhallista Venäjää vastaan. (Hilpeyttä). Mutta että Venäjä on kumminkin se, joka on julistanut sodan Suomea vastaan — siitä ei ole vasemmisto täällä puhunut mitään. Viime vuoden tammikuulla, silloin kun täällä hallituksen etunenässä oleva diktaattori Trotsky Helsinkiin sähkösanoman, jonka sisältönä oli pääasiassa seuraava: Toiminnan aika on alkanut. Olen keskittänyt Helsingin ympäristöön 15,000 punakaartilaisista. Vangitkaa hallitus. — Se oli sodan julistus Suomea vastaan. Eikä sitä sodan julistusta ole sen jälkeen peruutettu. Se, minkä me porvarit tiedämme rajantakaisista tapahtumista, on se, että tämän sodanjulistuksen perusteella venäläiset jatkuvasti toimivat. Jos täällä Suomen puolellakin joku miekkoja kalistelee, se suinkaan ei tarvitse tällöin tapahtua hyökätäksään Venäjän puolelle, vaan puolustaa Suomea rauhaa ja Suomen äsken saavutettua vapautta. Venäjä on sodassa Suomen kanssa. Me puolustamme rauhaa. Ja sitä ovat nämä Suomen porvarit aina puolustaneet.

On siis tätä asiaa käsitellessä otettava huomioon, että kun kerran sosiaalidemokraatitkin tahtovat edellyttää, että Suomi on itsenäinen valtakunta, heidän täytyy myös jatkaa samaa edellytystä ja sallia, että tällä Suomen itsenäisellä valtakunnalla on keinoja, joilla se puolustaa itsenäisyyttään ja rauhaansa hyökkäävää venäläistä vihollista vastaan. Kun asia on näin, tuntuu minusta siltä, että jatkettu keskustelu tästä asiasta vie vasemmiston yhä enemmän hyllyvälle pohjalle.

Ed. Paasivuori: Se, joka keskustelua alkaessa oli epä tietoinen, oliko sotaisia hankkeita olemassa vai ei, se ei enää sitä ole. Sillä tämä keskustelu on täydellisesti paljastanut, että semmoisia on olemassa. Se jo selvisi pääministerin lausunnosta, kun hän sanoi, että hän olisi tahtonut tämän asian käsiteltäväksi suljetussa istunnossa. Siis julkisessa istunnossa ei haluttaisi antaa todellisuuteen perustuvia tietoja. Ja muutenkin hänen lausunnostaan selvisi, että sotaisia hankkeita oli olemassa ja että aseelliset joukot pitivät osaa Venäjän Karjalasta hallussaan. Mutta vielä enemmän tämä selvisi ed. Alkion ja M. Erichin lausunnoista. Ne ovat täydellisesti osottaneet, että keskustamme jotakuinkin kokonaisuudessaan kannattaa sotaisia hankkeita. Ed. Alkio sanoi, että Suomen valtioaatteeseen kuuluu Venäjän Karjala, Aunus ja Inkeri. No, näitä maita ei suinkaan saada vain pelkillä kau-

niilla sanoilla, ne tietysti valloitetaan ja siihen valloitukseen kuuluu tietysti myöskin Pietari, koska Inkerinmaa on valloitettava. Joten minä puolestani kuitenkin olen täydellisesti vakuutettu, että sotaisia hankkeita on olemassa, vaikka niitä koetetaan sitten kierrellä ja kaarrella, ettei suoraan niitä tunnustettaisi. Yhdyn asiassa niihin, jotka haluavat kysymyksen lähettää ulkoasiainvaliokuntaan.

Ed. R y ö m ä: Ed. Alkion vastaus on oikeastaan sellainen, ettei se vastausta kaipaisi. Hän ensiksikin väitti minun tehneen suuren virheen, kun väitin hänen lausuneen, että meidän pitäisi viedä leipää Vienen Karjalaan miekka kädessä. Hän tosin sanoi, että se pitää viedä miekka kuppeella. Minusta asia on aivan sama. Tulos on nimittäin se, että me joudumme silloin tekemiseen sen valtakunnan joukkojen kanssa, joka tätä maata nykyään katsoo omakseen. Toisin sanoen, me joudumme, jos me sinne miekka kädessä menemme yhdessä tai toisessa tarkoituksessa, silloin suoranaiselle taistelukannalle itäisen naapurin kanssa, josta nyt juuri on kysymys ja jota sotaa kaikki muut täällä ilmottavat vastustavansa, paitsi ehkei ed. Alkio. Sitten ed. Alkio sanoi minun väittäneen, että pitäisi toimittaa leipää ja avustusta karjalaisille kansainvälisen toiminnan kautta. Minä en tosin tällaista väittänyt. Mutta asia on kyllä niin, että sitä tietä se on järjestettävä. Sitä tietä mekin saamme leipämme. Meidän leipäannoksemme olivat hyvin pienet siihen asti, kun niitä ruvettiin järjestämään kansainvälisen toiminnan kautta. Ja sitä tietä se on vietävä Vienen Karjalaankin. Ja sen järjestelmän yhteydessä ei tarvitse käyttää miekkaa, vaan tapahtuu se rauhallista tietä. Sitten lausuin että esittämäni käsitys sodasta ja rauhasta olisi merkittävä maan yleiseksi kannaksi. Ja se on edelleen kantani. Tällä ei suinkaan tarkoiteta sitä, että tällä kiellettäisiin meidän puolustautumisvelvollisuutemme ja -halumme. Siinä me olemme kaikki samaa mieltä, että meidän on rajojamme ja itsenäisyyttämme puolustettava. Mutta nyt on kysymys hyökkäyssodasta. Ja olisin iloinen, jos tämä eduskunta kokonaan asettuisi sille kannalle, että hyökkäyssotaa ehdottomasti kaikki vastustamme ja että me toiselta puolen vaadimme rauhaa Venäjän valtakunnan kanssa, eli toisin sanoen niiden neuvottelujen jatkamista, jotka viime kesänä Berliinissä katkesivat.

Ed. H e l l e: Täällä keskusta pitää oikeuden vaakaa ja siihen vaakaan on asetettu sota ja rauha. Ja nyt keskusta ylpeästi heittää miekan pai-

noksi sodan puolelle. Nyt tämä kansa selvästi saa ymmärtää, mihin sitä johtaa sen hallitus. Se saa tietää sen, että tässä maassa ei paljon rauhaa harrasteta.

Ed. K o s k e l i n: Minä pyydän tämän pitkän keskustelun päätteeksi vain lausua: Alas sota ja nälkä ja samoin kaikki niiden kannattajat! Eläköön rauha!

Ed. L u o p a j ä r v i: Ed. Paasivuoren ja Helteen lausuntojen johdosta minä pyydän vain todeta, että ed. Alkio on täällä lausunnossa huomauttanut, että Karjalan avustaminen ja Venäjän Karjalan mahdollinen yhtyminen Suomeen on toimeensaattava rauhallisilla keinoilla. Tämän ovat mainitsemani edustajat selittäneet siten, että se sisältäisi sittenkin todellisuudessa valloitusuhkan. Ed. Paasivuoren ja Helteen eduskuntatoveri professori Voionmaa on kirjoittanut laajan teoksen tästä samasta kysymyksestä ja sillä teoksellaan tahtonut ajaa myös Venäjän Karjalan ja suomensukuisten kansojen yhteenliittymisasiä rauhallisin keinoin, siis samalla pohjalla kuin ed. Alkio on esittänyt. Minä pyydän kysyä, onko silloin myös professori Voionmaa käsitettävä sotapolitiikan ajajaksi ja tuleeko siis rajaviiva sodan- ja rauhanpolitiikan kesken vedettäväksi jakamalla myös sosialidemokraattinen puolue kah-tia?

Ed. K e t o: Ed. Luopajarven puheen johdosta pyydän huomauttaa, — niinkuin täällä on jo useampia kertoja huomautettu — että tässähän ei ole kysymys siitä, olisiko Venäjän Karjalan Suomeen liittäminen suotava vaiko ei. Me sosialidemokraatit olemme selittäneet, että meistäkin on ainakin Suomen läheisten rajapitäjien liittäminen Suomeen kansallisuusperiaatteen kannalta suotava. Aina-kaan sikäli me emme siis ole ristiriidassa sen käsityksen kanssa, jota puoluetoverimme professori Voionmaa on ed. Luopajarven mainitsemassa kirjassa esittänyt. Mutta nythän onkin etupäässä kysymys aivan toisesta asiasta. Kysymys on siitä, onko Venäjän Karjala saatava liitetyksi Suomeen naamioituneen valtauksen avulla, ilman että meillä on minkäänlaista tietoa siitä, haluaako Venäjän Karjalan väestö itse ollenkaan Suomeen liittämistä. Silloinhan vasta voidaan vaatia kansojen itsemääräämisperiaatteen soveltamista, kun jonkun alueen väestö itse vaatii oikeutta liittyä toiseen maahan. Mutta nythän, kuten sanoin, ei meillä toistaiseksi ole minkäänlaista tietoa siitä, onko Venäjän Karjalan väestön kesken halu Suomeen liit-

tymisestä yleinen. Tällaista tietoa ei edes katsota tarpeelliseksi hankkiakaan. Niin kauan kuin näin on laita, ovat ne pyrkimykset, joita Suomessa kysymyksessään olevan Venäjän osan Suomeen liittämiseksi on olemassa, ainakin toistaiseksi leimattavat suoranaiseksi valtauspyrkimyksiksi. Me sosialidemokraatit eräiden oikeiston jäsenten kera vaadimme nyt, että Venäjän Karjalan Suomeen liittämistä ei ryhdytä ajamaan vastoin tuon maanosan väestön nimenomaisesti lausumaa tahtoa. Lisäksi vaadimme, että tässäkin tapauksessa ei asiaa ruveta ajamaan aseellisilla keinoilla, sillä tavalla, että sallittaisiin vapaaehtoisten joukkojen, joita täältä käsin aseistettaisiin, siirtyä Suomesta Venäjän Karjalaan.

Kun olen pyytänyt puheenvuoroa, niin tahdon samalla lausua tyydytykseni siitä, että nyt näyttää hallituksen taholla vihdoinkin luovutun suunnitelmista, joita aikaisemmin oli olemassa myöskin Pietaria vastaan tehtävästä sotaretkestä. Tosiasiaan lienee, että näitä tällaisia aikeita on haudottu meidän maamme kaikkein korkeimmissakin piireissä. Mehän tiedämme, mitenkä joku aika takaperin Ruotsin sanomalehdet paljastivat Pietarin retkisuunnitelmia, joita eräät tsarisminäikuiset valtiomiehet: Trepow y. m. olisivat laatineet Suomen nykyisen valtionhoitajan kanssa. Uutisia näistä suunnitelmista on tosin väitetty perättömiksi, mutta mikäli ymmärrän, niin tuontapaisia suunnitelmia on todellakin Suomen taholla haudottu. Sitä todistaa myös se venäläisille pakolaisille myönnetty apuraha, jonka myöntämistä ei ole nykyisellä johtavalla valtiollisella taholla mitenkään osattu tyydyttävästi selittää. Jos Suomessa jollakin taholla yhä vieläkin haudottaisiin tällaisia suunnitelmia, jotka tarkoittavat hyökkäystä Venäjän pääkaupunkia vastaan, niin on kerta kaikkiaan sanottava, että nuo tuollaiset suunnitelmat voivat käydä meidän maallemme vastaisuudessa erinomaisen vaarallisiksi. Niinkuin täällä jotkut ruotsalaiset edustajat ovat huomauttaneet, niin meidän maamme itsenäisyyden puolustamiselle antaa vastaisuudessa erittäin suuren moraalisen tuen se seikka, että Suomen kansa ei ole pyrkinyt eikä pyri sotavoimin laajentamaan aluettaan nykyisten historiallisten rajojensa ulkopuolelle. Jos täällä yhä edelleenkin aiottaisiin bolshevikeja vastaan jonkunlaista hyökkäysretkeä, jonka hyökkäysretken ohjelmaan kuuluisi m. m. Pietarin valloittaminen, joskin mahdollisesti ohimennen, niin tuo valloitus tulisi Venäjän vastaisille valtiomiehille — tulivatpa Venäjän vastaisessa johdossa olemaan minkä suunnan valtiomiehet tahansa, — antamaan aihetta epäillä, että Venäjän pääkaupunki ei ole turvassa niin kauvan

kuin sen välittömässä läheisyydessä on vieras valtio. Tämän epäluulon tueksi voitaisiin aina viitata kysymyksessään olevaan Pietarin retkeen.

Sama on käsittääkseni asianlaita myös Venäjän Karjalaan nähden. Jos me nyt vaikkapa naamioidunkin anastuksen kautta pyrkisimme liittämään tämän alueen Suomeen aina siinä laajuudessa, kuin mihin täällä esim. ed. Procopé viittasi, siis saamaan Suomeen liitettyksi koko Venäjän Karjalan Kuolan niemimaata myöten, niin me tulisimme sulkeneeksi Venäjän pois Pohjoisen Jäämeren yhteydestä. Venäjän poissulkeminen Pohjois-Jäämerestä olisi epäamatöömästi omiansa huomattavassa määrässä ehkäisemään Venäjän vastaista taloudellista kehitystä ja saamaan aikaan ristiriidan Venäjän ja Suomen taloudellisen kehityksen välillä, ristiriidan, joka voisi epäilemättä joskus, silloinkuin Venäjä on nykyisestään voimistunut, käydä meidän maamme poliittiselle itsenäisyydelle uhkaavaksi. Suomen olisi senvuoksi tyydyttävä Venäjän Karjalan politiikan ajamisessa vaatimattomampiin päämääriin, sellaisiin päämääriin, joista jo tässä ed. Vuolijoki mainitsi — ja, niinkuin sanottu, niitäkin päämääriä olisi meidän pyrittävä toteuttamaan ainoastaan rauhallista tietä.

Ainoastaan siten että me Suomessa koetamme nykyisessä — tai mahdollisesti mainitsemaani tavalla laajennetussa — piirissämme kehittää taloudellisia ja sivistyksellisiä mahdollisuuksiamme, voimme toivoa että meidän maamme vastaisuudessaakin voi säilyttää itsenäisyytensä, silloin kuin Venäjällä mahdollisesti pääsevät joskus valtaan imperialistiset pyrkimykset ja silloin kuin niiden imperialististen pyrkimysten takana on suurempi voima, kuin mitä Venäjällä nykyään on käytettävissä. Näin ollen on minusta eduskunnalla syytä painostaa, että me emme haluaminkäänlaista naamioituakaan valloituspolitiikkaa. Kun pääministerin puhe ei anna tässä suhteessa riittäviä takeita, vaan päinvastoin antaa aihetta siihen epäilykseen, että hallituksen taholta suositetaan tällaisia mystillisiä puuhia, niin olisi tämä kysymys mielestäni lähetettävä perusteellisesti selvitetäväksi ulkoasiainvaliokuntaan. En voi todellakaan käsittää, että porvarilliset demokraattiset puolueet tässä suhteessa eivät voi yhtyä sosialidemokraattien kantaan. Onhan toki nykyisen maailmansodan aikana muissa maissa kaikkialla ollut niin asianlaita, että sosialidemokraattien kanssa myöskin porvarilliset demokraattiset piirit ovat kannattaneet rauhanpolitiikkaa, ovat tuominneet kaikenmoisen aktivismin, kaiken seikkailupolitiikan, verhoutukoonpa se näennäisesti mitenkä kauniisiin muotoihin tahansa.

Ed. Alkio: Ed. Kedon lausunnon johdosta täytyy minun sanoa, että se ei ole suomalaisen miehen lausunto. Hänen hellä huolensa Pietarin kaupungin turvasta, että siitä pitää suomalaisten pitää huolta, muistuttaa minua erästä Yrjö Sirolan tässä huoneessa antamasta lausunnosta ennen kapinaa. Hän nimittäin lausui, että Suomessa tarvitaan ja pidetään venäläistä sotaväkeä Pietarin vallankumouksen turvana. Tämä venäläinen sotaväki on täältä karkoitettu suomalaisten miesten voimalla. Mutta me saamme huomata, että Sirolan kanssa ei ole täältä poistunut se ajatus, että Suomessa täytyy olla Pietarin vallankumouksen turva.

Ed. Joukahainen: Minun täytyy puolestani ihmetellä sitä vähätietoisuutta, mitä nykyisellä sosialidemokraattisella eduskuntaryhmällä on tällaisissa asioissa. Jos tämä näin laajakantoinen välikysymys olisi tehty Sirolan, Mannerin ja Tokoin aikoina, olisivat he epäilemättä voineet tarkoin luetella kuinka monta tykkiä, kuularuis-kua ja käsipommia on viety yli rajan. Tämä uusi sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kysyy hallitukselta, mutta ei itse puolestaan vanhan hyvän tavan mukaan voi tuoda asiaan mitään valaistusta. Sinä aikana kuin minä olen ollut eduskunnassa mukana, olen tottunut siihen hyvään tapaan, että ne, jotka hallitukselta jotakin kysyvät, ne myöskin omalta puoleltaan ovat koettaneet asiaa valaista. Näin eivät ole tämän välikysymyksen tekijät tehneet, ja tämä epäilemättä johtuu siitä, että välikysymyksen tekijöillä ei ole ollut mitään tosiasiallista sanottavaa. Sitten ovat eräät edustajat erikoisesti painostaneet sitä, että on välttämätöntä saada rauha neuvostohallituksen kanssa. Minun ymmärtääkseni Suomen häviö tällä hetkellä alkaisi siitä, jos rauha tehtäisiin neuvostohallituksen kanssa. Minä vain muistutan, että mahtava Saksan valtakunta sai kuolinhaavan ruumiiseensa sillä hetkellä, kun se ryhtyi rauhaan neuvostovallan kanssa. Pyydän vielä kysyä arvoisalta vasemmistolta, mitä takeita he antaisivat siitä, että, jos tuo rauha saataisiin aikaan, ei bolshevismi pääsisi leviämään meidän maahamme tuhoisempana, kuin viime talven aikana? Minä luulen, että nykyisellä sosialidemokraattisella eduskuntaryhmällä ei ole mitään takeita siitä annettavana. Päinvastoin he yhdessä muiden puoluevereittensa kanssa ovat olleet valmiit sanomalehdissä ja muualla vaatimaan senkin vähäisen turvan hajoittamista, mikä Suomella nykyään on Venäjää vastaan. Minun mielestäni ed. Kedon puhe naamioidusta valtaushalusta Karjalan suhteen voidaan sovittaa eräässä toisessa suhteessa naa-

mioituun bolshevismiin. Minun ei tarvitse sanoa, millä tavalla se tässä eduskunnassa ilmenee.

Ed. Keto: Ed. Alkion lausunnon johdosta tahdon huomauttaa, että minä en käsitä ollenkaan sitä logiikkaa, joka ed. Alkiolle näkyy olevan ominainen (Vasemmalta: Eskimologiikka!). Kun minä varoitin Pietarin valloituksesta, niin tein sen juuri suomalaisena, tein sen sen vuoksi, että minusta sellaiset suunnitelmat olisivat vaarallisia Suomen itsenäisyydelle. Niin kuin sanoin, me suomalaiset emme voisi missään tapauksessa Pietaria pitää ja venäläiset joka tapauksessa tulisivat sen jälleen saamaan joko suosiolla tai väkivallalla, mutta tuollainen yritys suomalaisten puolelta epäilemättä johtaisi siihen, että venäläiset tämän jälkeen pyrkisivät Pietarin läheisyydestä hävittämään itsenäisen suomalaisen valtion. Tämän käsityksen olisi pitänyt minun lausunnostani saada jokaisen, joka pystyy loogillisesti ajattelemaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ehdotettu, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan. Tämä ehdotus otetaan huomioon, kun kysymys päiväjärjestykseen siirtymisestä otetaan käsiteltäväksi. Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: Kuultuaan annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Kutsun tätä ehdotusta puhemiehen ehdotukseksi.

Keskustelu päiväjärjestykseen siirtymisestä katsotaan päättyneeksi.

Puhemies: Puhemiehen esittämää päiväjärjestykseen siirtymismuotoa vastaan on ed. Laherma, ed. Helon y. m. kannattamana, ehdottanut, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Laherman ehdotukseksi. Asiasta on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiehen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Laherman ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 93 „jaa” ja 63 „ei”-ääntä, minkä ohessa on hylätty 26 lippua.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt puhemiesneuvoston ehdotuksen päiväjärjestykseen siirtymisestä. Asia on loppuun käsitelty.

Äänestyslippujen käyttö.

Puhemies: Pyydän kehoittaa edustajia vastaisissa äänestyksissä taittamaan äänestysliput.

Suuren valiokunnan jäsenten vaalin tulos.

Puhemies: Suuren valiokunnan vaalin tulosta koskeva kirjelmä luetaan.

Sihtööri lukee:

Suuren valiokunnan jäsenten vaalissa 11 p. huhtikuuta 1919, jota varten oli sisään jätetty viisi eri ehdokaslistaa, on kunkin listan hyväksi äänestänyt: Listan n:o 1 22 äänestäjää, listan n:o 2 42 äänestäjää, listan n:o 3 27 äänestäjää, listan n:o 4 76 äänestäjää, listan n:o 5 25 äänestäjää, yhteensä 192 äänestäjää.

Tämän mukaan on eri listojen ehdokkaista valittava:

listasta n:o 1 viisi varsinaista jäsentä,
listasta n:o 2 10 varsinaista jäsentä,
listasta n:o 3 6 varsinaista jäsentä,
listasta n:o 4 18 varsinaista jäsentä,
listasta n:o 5 6 varsinaista jäsentä,
yhteensä 45 varsinaista jäsentä.

Eduskunnan 8 p. marraskuuta 1918 tekemän päätöksen mukaan on siis valittava:

listasta n:o 1 2 varajäsentä,
listasta n:o 2 3 varajäsentä,
listasta n:o 3 2 varajäsentä,
listasta n:o 4 5 varajäsentä,
listasta n:o 5 2 varajäsentä,
yhteensä 14 varajäsentä.

Valituiksi ovat tulleet:

Listasta n:o 1 varsinaisiksi jäseniksi: Colliander, Estlander, Procopé, von Wendt ja Österholm;

varajäseniksi: von Born ja Broönda.

Listasta n:o 2 varsinaisiksi jäseniksi: Hahl, Manner, Lohi, Raatikainen, Junes, Leppälä, Taskinen, Hanhisalo, Pilkka ja Loppi;

varajäseniksi: Pesonen, A., Koivuranta ja Kärki,

Listasta n:o 3 varsinaisiksi jäse-

niksi: Alanen, Holma, Erich, R., Suolahti, Typpö ja Virkkunen, P;

varajäseniksi: Koivisto ja Nyberg.

Listasta n:o 4 varsinaisiksi jäseniksi: Ryömä, Huttunen, E., Kotonen, Arho, Paasivuori, Ailio, Rönneberg, Raearo, Keto, Lehtola, Lehikoinen, Linna, J., Huttunen, P., Koivulahti-Lehto, Walavaara, Haapasalo, Meriläinen ja Waljakka;

varajäseniksi: Virtanen, J., Koskinen, Nyrkkö, Kujala ja Mickelsson.

Listasta n:o 5 varsinaisiksi jäseniksi: Kaskinen, Ritavuori, Rytö, Mantere, Heimonen ja Walkonen;

varajäseniksi: Vuokoski ja Jyske.

Pöydällepanot:

Esitellään ja puhemiehistön ehdotuksen mukaisesti pannaan järjestänsä pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon:

Ehdotuksen laiksi huoneenvuokrasäännöstelystä

sisältävä hallituksen esitys n:o 14.

Lain ulkomaalaisen ottamista Suomen kansalaiseksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 15.

Ehdotuksen laiksi edustajapalkkioista, 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä

sisältävä hallituksen esitys n:o 16.

Seuraava täysi-istunto on ensi maanantaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 1,25 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

K. V. Puuska.
v. t.

7. Maanantaina 14 p. huhtikuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 14, sisältävä ehdotuksen laiksi huoneenvuokrasäännöste-
lystä	79
2) Hallituksen esitys n:o 15, sisältävä eh-
dotuksen laiksi ulkomaalaisen ottamisesta
Suomen kansalaiseksi	..
3) Hallituksen esitys n:o 16, sisältävä eh-
dotuksen laiksi edustajanpalkkiosta 1919
vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä	..

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. P. Virkkunen, Collan, Colliander, J. A. Heikkinen, Helenius-Seppälä, Holma, Hästbacka, Koivu-
ranta, Kokko, Kontu, Laherma, Manner, Miemois, Niukkanen, Paasivuori, Torppa, Walavaara, Vesterinen, Viljanen ja Voionmaa.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityis-
asiain takia tämän illan istunnosta edustajat
Niukkanen, Takkula ja Kokko, virka-asiain täh-
den ed. Miemois tämän illan istunnosta, ed. Nyrk-
kö sairauden tähden toistaiseksi, edustajat Häst-
backa ja Holma sairauden takia tämän päivän
istunnosta, yksityisasiain takia tämän päivän is-
tunnosta edustajat Vesterinen, Kontu, Koivu-
ranta ja Torppa.

Eduskuntaesitysten ja anomusehdotusten antoaika.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 30 §:n
mukaan ovat eduskuntaesitykset sekä anomuseh-

dotukset jätettävät eduskunnalle 14 päivän kulu-
essa valtiopäiväin avaamisesta. Kun viimeinen
sisäänjättöpäivä nyt tulisi olemaan pitkäperjan-
tai, siirtyy tämä määräpäivä Valtiopäiväjärjes-
tyksen 17 §:n mukaisesti seuraavaan lauantai-
hin, tämän kuun 19 päivään, jolloin siis eduskun-
taesitykset sekä anomusehdotukset ovat viimeis-
tään eduskunnalle jätettävät.

Ed. Hakkilan väliky symys, koskeva valtiorikosvan- kien kohtelua.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen
esitän pöydällepanoa varten ed. Hakkilan asian-
omaiselle hallituksen jäsenelle osoittaman väli-
kysymyksen.

Sihteeri lukee:

Eduskunnalle.

Valtiorikosvankien kohtalo vankileireissä, missä
nälkään ja kurjuuteen sortui tuhansia vankeja,
muodostui suureksi häpeäksi maallemme ja oli
omansa alentamaan maamme arvoa sivistyneen
maailman silmissä. Viime syksynä tulivat epäkoh-
dat valtiollisten vankien hoidossa tunnettujen pal-
jastusten kautta yleisen huomion ja keskustelun
alaisiksi. Hallitus, jonka edustaja aikaisemmin
oli eduskunnassa tehdyn väliky symyksen johdosta
vakuuttanut olojen vankileireissä olleen tyydyttä-
viä, koetti nytkin päästä asiasta väittämällä ilmi-
tuotuja tietoja perättömiksi, mutta oli kuitenkin
pakoitettu myöntämään, että suuren valtiorikos-
vankimäärän hoitaminen oli ylivoimainen teh-
tävä. Kahden eri armahduksen kautta vankien
lukumäärä tosin aleni, mutta ei silläkään saatu
aikaan sitä, että valtio olisi kyennyt järjestämään
jällel jäänneiden vankien olot kohtuullisia vaati-
muksia vastaaviksi.

Epäkohdat eivät kuitenkaan ole rajoittuneet ai-
noastaan vankeinhoidolliseen puoleen, vaan on

myöskin valtiollisten vankien oikeudellisessa käsittelyssä tapahtunut räikeitä väärinkäytöksiä. Ilmeisesti ovat yleinen moraalisen tason aleneminen, mistä yltä mittaa näkyy esimerkkejä, sekä yleinen raaistuminen vaikuttaneet sen, että laillisia muotoja on niin tavattomassa määrässä syrjäytetty. Kansalaissodan päätyttyä alkoivat erilaiset kenttäoikeudet, esikunnat jopa yksityiset henkilötkin toimittaa hätätutkimuksia, joiden perusteella vieläpä ilman niitäkin vankeja surmattiin pöyristyttävässä määrässä ja jatkui tämä menettely pitkälle. Ei voine olla eri mieltä siitä että tällaista ei saa tapahtua missään maassa, joka tahtoo lukeutua oikeusvaltioiden joukkoon. Oli senvuoksi masentavaa todeta, että tässä maassa, missä laillisuus on ollut parin vuosikymmenen ajan käytettynä iskusanana, ne valitukset, joita keskikesästä alkaen tehtiin lakien noudattamista valvovalle ylimmälle viranomaiselle, eivät johtaneet toimenpiteisiin viranomaisten puolelta. Tästä oli luonnollisesti seurauksena, että laitton tutkintovankien käsittely edelleen jatkui ja vankeja surmattiin joko kiinniotettaessa tahi sen jälkeen.

Viime kesänä jo alkoi kuulua valituksia siitä, että valtiorikosvankeja tutkittaessa ruoskiminen oli yleisesti käytännössä ja myöhemmin syksyllä tiedot vankien kiduttamisesta yhä varmenivat. Lopulla vuotta määräsi prokuraattori Espoon pitäjän nimismiehen Carl Trobergin tutkimaan erityisiä valtiollisia asioita nähtävästi laajoilla valtuuksilla. Tämä nimitys herätti ihmettelyä niiden keskuudessa, jotka tiesivät juuri hänen erityisesti tehneen itsensä syyppääksi vankien pieksetyttämiseen. Kauan ei herra Troberg ehtinytkään toimia uudessa luottamustehtävässään ennenkuin alkoi kuulua valituksia hänen toiminnastaan. Kuluvan vuoden helmikuun alkupuolella tekivät useat, niiden joukossa naisekin, valituksia Oikeuskanslerille ilmoittaen joutuneensa herra Trobergin ja hänen apulaistensa puolelta raa'an kidutuksen alaisiksi. Valtionhoitaja ja Oikeuskansleri määräisivät tutkimuksen toimitettavaksi, mutta siitä huolimatta, että uusia valituksia saapui Oikeuskanslerille, ei herra Trobergia pidätetty virantoumituksesta eikä vielä nytkään kahden kuukauden kuluttua valituksien tekemisistä ja vaikka asiaa tutkimaan määrätty lakimies on tehtävänsä suorittanut, ole näkynyt ryhdytyn mihinkään toimenpiteisiin asiassa. Niinikään ovat valtiollisista syistä pidätetyt henkilöt osaksi saaneet virua kauan tutkintovankueudessa, ennenkuin heidät on syyttöminä vapautettu, osaksi saavat edelleenkin monien kuukausien kuluttua vangitsemisesta olla vankeudessa ilman että heidän asiansa ovat tulleet tuomioistuimissa käsiteltäviksi.

Kun katson välttämättömäksi, että vankien kohtelussa laittomasti menetelleet joutuvat syytteen sekä että tutkintovankien asiat viivyttelemättä saatetaan tuomioistuimessa käsiteltäviksi, pyydän valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaisesti asianomaisen hallituksen jäsenen tai Oikeuskanslerin vastattavaksi esittää seuraavat kysymykset:

onko hallituksen tiedossa, että eri paikkakunnilla sotatoimien loputtua on vangiksi otettuja henkilöitä ilman laillista tutkintoa ja tuomiota teloitettu sekä miten suureen summaan näin teloitettujen lukumäärä nousee;

onko hallitukselle tunnettua, että tutkintovankien kiduttamista on tapahtunut, ja onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin sen estämiseksi ja siihen syyllisten saattamiseksi rangaistukseen, sekä

onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin jotta poliittisista syistä vangittujen asiat nopeasti tutkitaan ja saatetaan viivyttelemättä oikeuden käsiteltäviksi.

Helsingissä, huhtikuun 14 päivänä 1919.

Väinö Hakkila.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan tulee asian olla pöydällä johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemies ehdottaa asian pantavaksi pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Ehdotus hyväksytään.

Ed. Itkosen välikysymys, koskeva viime eduskunta-vaaleissa tapahtuneita vaalivapauden rikkomisia.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitän pöydällepanoa varten ed. R. Itkosen asianomaiselle hallituksen jäsenelle osoittaman välikysymyksen.

Sihteeri lukee:

S u o m e n E d u s k u n n a l l e.

Parlamenttaarisen toiminnan alkeellisimpia edellytyksiä on vaalivapaus. Kaikkien vaaleissa esiintyvien kansalaisryhmien ja puolueiden on saatava vapaasti toimia vaalivalmisteluissa ja koettaa vaaleissa saada valituksi lukumääräänsä vastaava luku edustajia ja päästä siten vaikuttamaan maan ja kansan kohtaloihin.

Tämä vaalivapauden periaate on meidän Valtio-

päiväjärjestyksessämmeikin turvattu. Yleisesti tunnettua on kuitenkin, että tänä vuonna toimitetuissa eduskuntavaaleissa tässä suhteessa mitä tärkeimmin rikottiin lain selviä määräyksiä vastaan. Sosialidemokraattisen puolueen puhujia estettiin puhumasta, heitä vangittiin ja pidätettiin aiheettomasti sekä poliisiviranomaisten että suojeluskuntien toimesta. Sosialidemokraattisen puolueen vaalijulistukset ja lentolehtiset takavarikoitiin ja sellaisetkin, joita ei oltu edes takavarikoitu ja joista ei edes minkään poikkeuslain tai määräysten varjollakaan oltu syytteitä nostettu, revittiin alas sekä estettiin levittämästä ja näytteillä pitämästä. Tällaista ilkeävaltaa harjoittivat sekä viranomaiset että yksityiset henkilöt. Eivät edes viralliset vaalivalmistuksetkaan saaneet rauhassa tapahtua. Mentiinpä niinkin pitkälle, että valitsijayhdistysten perustamiskokouksiakin estettiin ja hajoitettiin.

Nämä sekä aatteellisen että virallisen vaalitoiminnan loukkaukset eivät löydä edes tukea niissä työväenluokkaan kohdistuvissa poikkeusmääräyksissä, joita kansalaissodan jälkeen on annettu. Hallitus nimittäin ainakin virallisesti selitti, että kokoontumisvapautta rajoittavat poikkeusmääräykset eivät koske vaalikokouksia ja vaalipuhetilaisuuksia. Käytännössä tämä selitys kuitenkin jäi vain kuolleeksi kirjaimeksi.

Tällaista lain polkemista ei lainalaisessa yhteiskunnassa voida sietää. Kun tietääksemme näitä vaalivapauden rikkomisia ei ole tähän saakka ryhdytty rankaisemaan, pyydämme Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n nojalla tehdä asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

Mihin toimiin hallitus on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä saattaakseen syytteeseen tai rangaistaviksi ne lukuisat vaalivapauden rikkomiset, joita tämän vuoden eduskuntavaaleissa kautta maan harjoitettiin?

Helsingissä, huhtikuun 14 päivänä 1919.

Rieti Itkonen.

Väinö Hupli.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan tulee asian olla pöydällä johonkin seura-

vaan istuntoon. Puhemies ehdottaa asian pantavaksi pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Ehdotus hyväksytään.

Ed. A l a n e n: Suuren Valiokunnan vanhimpana jäsenenä ilmoitan, että suuren valiokunnan kokousta jatketaan tässä eduskunnan istuntohuoneessa heti tämän täysi-istunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi huoneenvuokrasäännöstelystä

sisältävä hallituksen esitys n:o 14, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan laki- ja talousvaliokuntaan.

2) Ehdotuksen laiksi ulkomaalaisen ottamisesta Suomen kansalaiseksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 16, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan lakivaliokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi edustajanpalkkiosta 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä

sisältävä hallituksen esitys n:o 15, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan perustuslakivaliokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on keskiviikkona 23 päivänä tätä kuuta k:lo 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 6,20 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

K. V. Puuska.
v. t.

8. Keskiviikkona 23 p. huhtikuuta

kello 2 p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Esitellään:

- 1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi sisältävä ed. Ritavuoren y. m. edusk. esit. n:o 1 89
- 2) Ehdotuksen laiksi 20 p:nä heinäk. 1906 annetun Vaalilain 2 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Pitkäsen y. m. edusk. esit. n:o 2 "
- 3) Ehdotuksen laiksi molempien kotimaisten kielten aseman yleisistä perusteista sisältävä ed. Estlanderin ja v. Bornin edusk. esit. n:o 3 90
- 4) Ehdotuksen laiksi Suomen Hallitusmuodon perusteista sisältävä ed. Ryömän edusk. esit. n:o 4 "
- 5) Ehdotuksen laiksi Lantdag-nimityksen muuttamisesta Riksdag'iksi sisältävä ed. Procopén y. m. edusk. esit. n:o 5 "
- 6) Ehdotuksen laiksi Valtiopäiväjärjestyksen 5 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Ryömän edusk. esit. n:o 6 "
- 7) Ehdotuksen laiksi muutoksista ja lisäyksistä 20 p:nä heinäkuuta 1906 annettuun Valtiopäiväjärjestykseen sisältävä ed. Kedon edusk. esit. n:o 7 "
- 8) Ehdotuksen laiksi heinäk. 17 p:nä 1918 annetun Suomen Eduskunnan oikeutta tarkastaa Valtioneuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen laillisuutta koskevan lain 2 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Schaumanin edusk. esit. n:o 8 "
- 9) Ehdotuksen laiksi erinäisten tavarain tullivapaudesta sisältävä ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 9 "
- 10) Ehdotuksen laiksi suurten maaomaisuuksien verottamisesta sisältävä ed. Juutilaisen y. m. edusk. esit. n:o 10 "

Siv.

11) Ehdotuksen laiksi niistä perusteista, joiden mukaan kansalaissodan aikana vuonna 1918 Suomen Pankin nimessä liikkeeseen laskettujen setelien tähden vahinkoa kärsineitä avustetaan, sisältävä ed. Laherman y. m. edusk. esit. n:o 11 90

12) Ehdotuksen laiksi erinäisten viljalajien tullimaksujen kumoamisesta sisältävä ed. Schaumanin edusk. esit. n:o 12 91

13) Ehdotuksen laiksi kakaon, kahvin ja teen tullimaksujen muuttamisesta sisältävä ed. Schaumanin edusk. esit. n:o 13 "

14) Ehdotuksen laiksi Rikoslain 16 luvun 24 §:n kumoamisesta sisältävä ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 14 "

15) Ehdotuksen laiksi Maakaaren 4 luvun 4 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 15 "

16) Ehdotuksen laiksi kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen heinäk. 14 p:nä 1898 annetun lain 1 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 16 "

17) Ehdotuksen a) laiksi naisen kelpoisuudesta tuomariksi ja b) laiksi Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n ja 15 luvun 3 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Hultinin y. m. edusk. esit. n:o 17 "

18) Ehdotuksen laiksi muutoksista helmik. 25 p:nä 1851 annettuun asetukseen oikeudesta Suomessa hankkia ja hallita kiinteätä omaisuutta sisältävä ed. Hultin'in y. m. edusk. esit. n:o 18 "

19) Ehdotuksen a) laiksi suomen- ja ruotsinkielen käyttämisestä maan tuomioistuimissa ja muissa virastoissa sekä b) laiksi valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta sisältävä ed. Setälän edusk. esit. n:o 19 "

20) Ehdotukset laeiksi kuolemanrangaistuksen poistamisesta sisältävä ed. Ryömän edusk. esit. n:o 20 92

Siv.

21) Ehdotuksen laiksi Perintökaaren 17 luvun ja Maakaaren 8 luvun muuttamisesta sisältävä ed. Estlanderin ja Hornborgin edusk. esit. n:o 21

22) Ehdotuksen painovapauslaiksi sisältävä ed. Helon edusk. esit. n:o 22

23) Ehdotuksen asetukseksi rohdoskauptasta, joka käsittää lääketarpeisiin käytettäviä aineita, sisältävä ed. Palmgrénin y. m. edusk. esit. n:o 23

24) Ehdotuksen asetukseksi lisäyksestä 8 §:ään heinäk. 23 p:nä 1902 annettua asetusta siitä mitä Vesioikeuslakia käytettäessä on noudatettava, sisältävä ed. Takkulan y. m. edusk. esit. n:o 24

25) Ehdotuksen laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta sisältävä ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25

26) Ehdotuksen tilusrauhoitusasetukseksi sisältävä ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 26

27) Ehdotuksen laiksi eräitten Vesioikeuslain kohtien muuttamisesta sisältävä ed. P. V. Heikkisen y. m. edusk. esit. n:o 27

28) Ehdotuksen vesivoiman hankkimista koskevaksi laiksi sisältävä ed. Rytin ja Kaskisen edusk. esit. n:o 28

29) Ehdotuksen laiksi elävien- eli filmikuvain valtionmonopoolista sisältävä ed. Ailion edusk. esit. n:o 29

30) Ehdotuksen laiksi 15 päivänä lokakuuta 1918 vuokra-alueiden lunastamisesta annetun lain 62 §:n kumoamisesta sisältävä ed. Tavasthden y. m. edusk. esit. n:o 30

31) Ehdotuksen laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta 15 päivänä lokakuuta 1918 annetun lain 11 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 31

32) Ehdotuksen laiksi muutoksista 15 päivänä lokakuuta 1918 vuokra-alueiden lunastamisesta annettuun lakiin sisältävä ed. Åkerblomin edusk. esit. n:o 32

33) Ehdotuksen laiksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystuotannon edistämiseksi pienemmillä viljelyksillä sisältävä ed. Takkulan y. m. edusk. esit. n:o 33

34) Ehdotuksen laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta sisältävä ed. Wuolijoen edusk. esit. n:o 34

35) Ehdotuksen laiksi 12 päivänä maaliskuuta 1909 annetun maanvuokra-asetuksen eräitten kohtain muuttamisesta sisältävä ed. Aallon y. m. edusk. esit. n:o 35

Siv.

92

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

93

„

„

„

„

„

„

36) Ehdotuksen laiksi elokuun 18 p:nä 1917, työväen tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Jyskeen y. m. edusk. esit. n:o 36

37) Ehdotuksen laiksi työväen tapaturmavakuutuksesta 18 p:nä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 37

38) Ehdotuksen laiksi työsopimuksesta sisältävä ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 38

39) Ehdotuksen laiksi työsopimuksesta sisältävä ed. Hahlin y. m. edusk. esit. n:o 39

40) Ehdotuksen laiksi työriitojen sovittamisesta sisältävä ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 40

41) Ehdotuksen laiksi kahdeksan tunnin työajasta 14 p:nä elokuuta 1918 annetun lain muuttamisesta sisältävä ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 41

42) Ehdotuksen laiksi työajasta maataloudessa sisältävä ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 42

43) Ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa sisältävä ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 43

44) Ehdotuksen laiksi työttömyysapukassoista 2 päivänä marraskuuta 1917 annetun asetuksen 11 §:n 1 momentin muuttamisesta sisältävä ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 44

45) Ehdotuksen laiksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystyöväen asunto-olojen parantamiseksi sisältävä ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 45

46) Ehdotuksen laiksi Suomen valtakunnan väliaikaisen asevelvollisuuslain 8 §:n muuttamisesta sisältävä ed. Sihvon y. m. edusk. esit. n:o 46

47) Ehdotuksen laiksi eräistä muutoksista asevelvollisuuslakiin sisältävä ed. Ailion ja Ryömän edusk. esit. n:o 47

48) Ehdotuksen laiksi eläkkeistä kansalaissodassa työkykynsä menettäneille Suomen kansalaisille sekä siinä kuolleitten Suomen kansalaisten perheenjäsenille sisältävä ed. Puron edusk. esit. n:o 48

49) Ulkoasiainvaliokunnan tehtävien määrittelemistä koskeva ed. R. Erichin anom. ehd. n:o 1

50) Toimenpiteitä erinäisissä laeissa ja asetuksissa olevien, Suomen aikaisemmasta

Siv.

93

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

94

„

„

„

„

„

	Siv.		Siv.
yhteydestä Venäjän kanssa johtuneiden säännöksiä kumoamiseksi, muuttamiseksi tai oikaisemiseksi koskeva ed. R. Erichin anom. ehd. n:o 2	94	sen 29 §:n muuttamista koskeva ed. Mannerin y. m. anom. ehd. n:o 49	105
51) Eduskunnan kokoonpanoa koskevien voimassa olevien määräysten muutoksia tarkoittava ed. Estlanderin anom. ehd. n:o 3 ..	„	67) Ehdotuksen yleisen armahduksen julistamisesta sisältävä ed. Huplin ja Itkosen anom. ehd. n:o 50	„
52) Ehdotuksen sellaisten muutosten tekemisestä Valtioapäiväjärjestykseen, että ammatilliset laitokset ja yhdistykset saavat valita osan eduskunnan jäsenistä, sisältävä ed. Homénin anom. ehd. n:o 4	95	68) Kunnanlääkärintervikojen vakinaistuttamista koskeva ed. P. Virkkusen anom. ehd. n:o 51	„
53) Vaalituloksen määräämistä koskevien säännöksiä muuttamista tarkoittava ed. Kekkosen y. m. anom. ehd. 5	104	69) Maalaiskuntien kiertävien sairaanhoitajattarien palkkausapua koskeva ed. Åkerblomin anom. ehd. n:o 52	„
54) Vaalilain muuttamista koskeva ed. R. Furuhjelmén y. m. anom. ehd. n:o 6 ..	„	70) Toimenpiteitä maan sairashuone-laitoksen kehittämiseksi koskeva ed. Collianderin y. m. anom. ehd. n:o 53	„
55) Huokeakorkoisen valtiolainan myöntämistä Osuuskassojen Keskuslainarahasto Osakeyhtiön käytettäväksi vuokratiljojen muodostettavien pientilojen luoton tarpeen tyydyttämiseksi koskeva ed. Lepälän y. m. anom. ehd. n:o 7	„	71) Lääkintöneuvoksenviran perustamista ja sairaanhoitajattarien valmistuksen uudistamista koskeva ed. Hornborgin y. m. anom. ehd. n:o 54	„
56) Valtion tupakkamonopolin toteuttamista koskeva ed. Kärjen y. m. anom. ehd. n:o 8	„	72) Turtolan kuntaan perustettavaa sairastupaa koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 55	„
57) Valtion tupakkamonopolin toteuttamista koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 9	„	73) Määrärahan myöntämistä kuntayhtymäin aloitteesta perustettavia mielisairaalaosastoja sekä erillisiä piirimielisairaaloita varten koskeva ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 56	„
58) Verotuslaitoksen uudistamista koskeva ed. Torpan y. m. anom. ehd. n:o 10 ..	„	74) Mielisairashoitoa järjestävää lakia koskeva ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 57	„
59) Maalaispostinkuljettajien ja -kirjeenkantajien palkkaussuhteiden järjestämistä koskeva ed. Joukahaisen y. m. anom. ehd. n:o 11	„	75) Valtioavun myöntämistä Satakunnan keuhkotautiparantola O. Y:lle keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan koskeva ed. Ryömän anom. ehd. n:o 58	„
60) Maanarvon ansiotonta kohoamista koskevan verotuksen aikaansaamista tarkoittava ed. Luopajarven y. m. anom. ehd. n:o 12	„	76) Langettavatautisten hoitolan perustamista Turun ja Porin läänin koskeva ed. Colanin y. m. anom. ehd. n:o 59	„
61) Muutoksia lakiin leimaverosta koskeva ed. Kaskisen anom. ehd. n:o 13	„	77) Väkiuomarikoksista säädettyjen rangaistusmääräyksiä koventamista koskeva ed. Alkion y. m. anom. ehd. n:o 60	106
62) Sokeritullin alentamista koskeva ed. Schaumanin anom. ehd. n:o 14	„	78) Kesäk. 9 p:nä 1892 annetun, palo- viinan ja muiden poltettujen tahi tislattujen väkijuomien myymistä, kuljetusta ja varastossa pitämistä koskevan asetuksen III luvun 35 §:n 2 kohdan muuttamista tarkoittava ed. P. Virkkusen anom. ehd. n:o 61 ..	„
63) Todistajajääviä koskevien lakisäännöksiä muuttamista tarkoittava ed. Mannerin y. m. anom. ehd. n:o 46	„	79) Niitä perusteita, joita on noudatettava sopimuksia tehtäessä valtiolaitoksen ja yksityisten liikenneyritysten välillä, koskeva ed. Leivon y. m. anom. ehd. n:o 62	„
64) Vapaan todistusteorian voimaansaattamista lainkäytössämme koskeva ed. Mannerin y. m. anom. ehd. n:o 47	„	80) Lisenssijärjestelmän poistamista ja tuonnin vapauttamista sekä Kauppa- ja teollisuuskomissionin lakkauttamista koskeva ed. Åkerblomin y. m. anom. ehd. n:o 63 ..	„
65) Oikeudenkäynnin jouduttamista koskeva ed. Mannerin y. m. anom. ehd. n:o 48 ..	105		
66) Kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen 9 p:nä marraskuuta 1868 annetun asetuk-			

	Siv.		Siv.
81) Varojen varaamista kuntien maapolitiikan toteuttamista varten koskeva ed. Luopajarven y. m. anom. ehd. n:o 64	108	koskeva ed. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 80	109
82) Kruununtilojen luovuttamista maa-alaikunnille kunnallismaan saamista varten koskeva ed. Åkerblomin y. m. anom. ehd. n:o 65	"	98) Tutkimuksen toimittamista Karjalan kannaksella olevien lahjoitusmaiden ja ulkomaalaisten omistamien maa-alueiden omistusoikeudesta koskeva ed. Nikkasen y. m. anom. ehd. n:o 81	"
83) Rekognitionimetsien palauttamista valtiolle koskeva ed. Loukon y. m. anom. ehd. n:o 66	"	99) Määrärahan myöntämistä kunnallispäivien toimeenpanoa varten koskeva ed. Liakan y. m. anom. ehd. n:o 82	"
84) Lahjoitusmaista muodostettujen tilojen yhteismetsien lunastamista koskeva ed. Valkosen y. m. anom. ehd. n:o 67	"	100) Asukkaiden ja tehtaiden oikeuksien järjestämistä niihin kruununtiloihin nähdén, joita tehtaot ovat tilojen asukkaita sivuuttaen tehtaankäytön vuoksi verolle ostaneet, koskeva ed. Österholmin ja v. Bornin anom. ehd. n:o 83	"
85) Määrärahan myöntämistä Valtion Kotitaloustoimikunnan toiminnan jatkamiseksi koskeva ed. Gebhardin y. m. anom. ehd. n:o 68	"	101) Kotitalousopettajaopiston perustamista koskeva ed. Gebhardin y. m. anom. ehd. n:o 84	110
86) Yhteiskuntabiologisen keskuslaitoksen perustamista koskeva ed. von Wendtin anom. ehd. n:o 69	"	102) Maalaiskansakoulujen ja seminaarien opetusohjelman muuttamista koskeva ed. Leppälän y. m. anom. ehd. n:o 85	"
87) Itsehallinnon voimaansaattamista kuntaa suuremmilla alueilla koskeva ed. Nixin y. m. anom. ehd. n:o 70	"	103) Määrärahan myöntämistä kunnallisten työväenopistojen perustamista varten koskeva ed. Kekkonen y. m. anom. ehd. n:o 86	"
88) Ojituslautakuntia koskeva ed. Jyskeen y. m. anom. ehd. n:o 71	109	104) Käkisalmen yhteiskoulun ottamista valtion huostaan koskeva ed. M. Erichin anom. ehd. 87	"
89) Maanomistajain vapauttamista velvollisuudesta rakentaa aitoja rautatien var- sille koskeva ed. Niukkanen y. m. anom. ehd. n:o 72	"	105) Määrärahan myöntämistä kansanopistoja varten koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 88	"
90) Papistonvirkataloiksi määrättyjen maanviljelystilojen lakkauttamista koskeva ed. Hästbackan y. m. anom. ehd. n:o 73 ..	"	106) Määrärahan myöntämistä kunnalliso- pistojen perustamista varten koskeva ed. Niukkanen y. m. anom. ehd. n:o 89	"
91) Papiston palkkauksen järjestämistä koskeva ed. Torpan y. m. anom. ehd. n:o 74	"	107) Määrärahan myöntämistä kansan- tajuksia tieteellisiä luentoja varten koskeva ed. Hildénin y. m. anom. ehd. n:o 90	"
92) Lukkarien ja urkurien palkkausta koskeva ed. Lanteen y. m. anom. ehd. n:o 75 ..	"	108) Määrärahan myöntämistä kotikas- vatuksen tukemiseksi koskeva ed. Thune- bergin y. m. anom. ehd. n:o 91	"
93) Kyydinpitokustannusten kalliina- jan korvausta vuosilta 1917—1919 koskeva ed. Fräntin y. m. anom. ehd. n:o 76	"	109) Valtioavun myöntämistä Kotikas- vatusyhdistykselle koskeva ed. Hornborgin anom. ehd. n:o 92	"
94) Majoitusrasituksen suuruuden tut- kimista suursodan aikana sekä mainitun ra- situksen korvaamista kunnille koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 77	"	110) Tornion keskikoulun laajentamista yliopistoon johtavaksi linjakakoiseksi yh- teistlyseoksi koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 93	"
95) Selvityksen hankkimista Ruotsin- vastaisella rajalla olleen rajavartiopatal- joonan majoituskustannuksista koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 78	"	111) Kajaanin yhteiskoulun ottamista valtion huostaan koskeva ed. A. Pesosen y. m. anom. ehd. n:o 94	"
96) Niiden kuntain avustamista, jotka esikaupunkioalojen takia kärsivät taloudel- lisia rasituksia, koskeva ed. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 79	"	112) Kansakoulujen asettamista yleis- seksi pohjakouluksi koskeva ed. Ailion ja Ryömän anom. ehd. n:o 95	"
97) Esikaupunkioalojen korjaamista			

113) Määrärahan myöntämistä maataloudellista työkoulua varten koskeva ed. Hallsténin y. m. anom. ehd. n:o 96	110
114) Oppi- ja opetusvälineiden kustannustoimiston perustamista kansakouluja varten koskeva ed. Ailion y. m. anom. ehd. n:o 97	"
115) Määrärahan myöntämistä kansakoululasten ravinnon ja vaatetuksen avustamiseksi koskeva ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 98	"
116) Yksityiskoulujen taloudellista tilaa koskeva ed. Hornborgin anom. ehd. n:o 99	111
117) Määrärahan myöntämistä urheilun ja ruumiillisen kasvatuksen edistämiseksi koskeva ed. Eklundin ja Ritavuoren anom. ehd. n:o 100	"
118) Määrärahan myöntämistä Työväen urheiluliitolle järkiperaisten ruumiinharjoitusten edistämiseksi työväen keskuudessa koskeva ed. Itkosen y. m. anom. ehd. n:o 101	"
119) Määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksiin koskeva ed. Jyskeen y. m. anom. ehd. n:o 102	"
120) Komitean asettamista apulantojen valmistamismahdollisuuksien tutkimista varten koskeva ed. Hiidenheimon y. m. anom. ehd. n:o 103	"
121) Uutisviljelyslainojen myöntämistä yksityisille maanviljelijöille koskeva ed. Sinkon y. m. anom. ehd. n:o 104	"
122) Maatalouskoneiden ja -työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista koskeva ed. Selanderin y. m. anom. ehd. n:o 105	"
123) Viljeltyjen tilusten tarkoituksenmukaista käyttöä koskeva ed. Raatikaisen y. m. anom. ehd. n:o 106	"
124) Toimenpiteitä maatalouskoulujen opettajain valmistamiseksi koskeva ed. Hiidenheimon y. m. anom. ehd. n:o 107	"
125) Pikkuviljelyskoulutiloja koskeva ed. Hiidenheimon y. m. anom. ehd. n:o 108	"
126) Määrärahan myöntämistä maataloustieteellisiä tutkimuksia ja nuorten tiedemiesten kehittämistä varten koskeva ed. Selanderin y. m. anom. ehd. n:o 109	"
127) Määrärahan myöntämistä kiertävien maamieskurssejen perustamista ja ylläpitämistä varten koskeva ed. Mannerin y. m. anom. ehd. n:o 110	"
128) Määrärahan myöntämistä kotitalouden edistämiseksi toimeenpantavia lyhytai-	"

kaisia luentokursseja varten koskeva ed. Pykälän anom. ehd. n:o 111	111
129) Vuokra-alueiden lunastamisesta 15 p:nä lokakuuta 1918 annetun lain tarkastamista koskeva ed. Kekkonen anom. ehd. n:o 112	112
130) Määrärahan myöntämistä maamieskouluille omien huoneustojen rakentamista varten koskeva ed. Auerin y. m. anom. ehd. n:o 113	"
131) Määrärahan myöntämistä konsulenttien palkkaamiseksi maanviljelyksen sivuelinkeinoja varten koskeva ed. Anderssonin y. m. anom. ehd. n:o 114	"
132) Komitean asettamista tutkimaan maatalouden nykyistä tilaa ja tulevia kehittymismahdollisuuksia koskeva ed. Vuokosen y. m. anom. ehd. n:o 115	"
133) Määrärahan myöntämistä pienviljelystilain hankkimiseksi maatalouskouluille koskeva ed. Auerin y. m. anom. ehd. n:o 116	"
134) Määrärahan myöntämistä varattomain maamieskouluoppilaiden avustamiseksi koskeva ed. Auerin y. m. anom. ehd. n:o 117	"
135) Määrärahan myöntämistä Salmin kihlakunnassa olevien vesiperäisten maitten kuivattamista varten koskeva ed. Piitulaisen ja M. Erichin anom. ehd. n:o 118 ..	"
136) Maanviljelysopiston perustamista Raja-Karjalaan koskeva ed. M. Erichin ja Piitulaisen anom. ehd. n:o 119	"
137) Yleisen maanviljelysnäyttelyn toimeenpanemista koskeva ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 120	"
138) Määrärahan myöntämistä soiden ja rämeiden viljelyskelpoiseen kuntoon saatamista varten koskeva ed. Saarelaisen y. m. anom. ehd. n:o 121	"
139) Määrärahan myöntämistä maatalouden tukemiseksi sekä valistus- ja opetus toiminnan ylläpitämiseksi Karjalan kannaksella koskeva ed. Pilkan y. m. anom. ehd. n:o 122	113
140) Määrärahan myöntämistä pienviljelijäin opintoretkeilyjen ja esitelmätilaisuuksien toimeenpanemista varten koskeva ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 123	"
141) Määrärahan myöntämistä pienviljelijäin sekä vakituisten maataloustyöväen opintoretkeilyjen toimeenpanemista varten koskeva ed. Vuokosen anom. ehd. n:o 124 ..	"
142) Kruununmetsätorppien muodosta-	"

	Siv.		Siv.
mista itsenäisiksi perintötiloiksi koskeva ed. Lohen y. m. anom. ehd. n:o 125	113	157) Varojen varaamista, töiden järjestykseksi työttömille koskeva ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140	114
143) Toimenpiteitä kruunun metsämaiden asuttamiseksi Lapissa koskeva ed. Fräntin anom. ehd. n:o 126	"	158) Väliaikaista työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusta koskeva ed. Procopén anom. ehd. n:o 141	"
144) Valtion virkatalojen luovuttamista niiden nykyisille viljelijöille sekä tilatto- maan väestöön kuuluville henkilöille ja kun- nille koskeva ed. Ruuskasen y. m. anom. ehd. n:o 127	"	159) Toimenpiteitä sotilasrasituksen ta- soittamiseksi tarkoitettava ed. Nixin y. m. anom. ehd. n:o 142	"
145) Yhtiöiden ja niihin verrattavien yk- sityisten viljelyskelpoisten viljelemättömi- en y. m. maa-alueiden pakkoluovuttamista tilattomille palstotettaviksi koskeva ed. Jyskeen y. m. anom. ehd. n:o 128	"	160) Kansalaissotaan osaaottaneille sotu- reille ja heidän perheenjäsenilleen eläkkeen myöntämisestä helmik. 24 p:nä 1919 anne- tun lain ulottamista koskemaan kaikkia kansalaissodan uhreja puolueisiin katsomata tarkoitettava ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 143	"
146) Tilakeinottelun ehkäisemistä koske- va ed. Jyskeen y. m. anom. ehd. n:o 129 ..	"	161) Diplomaateiksi ja konsuleiksi aiko- vien opetusta koskeva ed. M. Erichin y. m. anom. ehd. n:o 144	115
147) Korvauksen suorittamista yleisistä varoista eräille vuokra-alueiltaan hääde- tyille maanvuokraajille koskeva ed. Pau- nun y. m. anom. ehd. n:o 130	"	162) Normaaliraitaisen rautatien rakenta- mista Sortavalan kaupungista Koirinojaan koskeva ed. M. Erichin y. m. anom. ehd. n:o 15	116
148) Toimenpiteitä Kankaanpään, Hon- kajoen, Karvian, Parkanon ja Siikaisten kuntien maanviljelysalojen parantamiseksi koskeva ed. Collanin y. m. anom. ehd. n:o 131	"	163) Rautatien rakentamista Kovjoelta Uuteenkaarlepyyhyn koskeva ed. Eklundin anom. ehd. n:o 16	117
149) Määrärahan myöntämistä superfos- faatti- ja typpilannoitustehtaitten perusta- mista varten koskeva ed. Wuolijoen anom. ehd. n:o 132	"	164) Rautatien rakentamista Riihimäeltä Turkuun koskeva ed. Collianderin y. m. anom. ehd. n:o 17	118
150) Keinottelutarkoituksessa viljele- mättä jääneiden maatilojen siirtämistä valtion haltuun koskeva ed. Kekkosen anom. ehd. n:o 133	114	165) Taloudellisen ja koneellisen tutki- muksen toimittamista ratasuunnalla Salo— Riihimäki koskeva ed. Auerin y. m. anom. ehd. n:o 18	"
151) Määrärahan myöntämistä soitten ja rämeitten viljelyskelpoiseen kuntoon saattamiseksi Oulun läänissä koskeva ed. Koivurannan y. m. anom. ehd. n:o 134 ..	"	166) Rautatien rakentamista Kajaanista Suomussalmen pitäjään koskeva ed. J. A. Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 19	"
152) Työsopimuslakia koskeva ed. Vuo- kosken y. m. anom. ehd. n:o 135	"	167) Tutkimuksen toimittamista normaali- raitaisen rautatien rakentamista varten Ylivieskasta Ryöppään satamaan koskeva ed. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 20	"
153) Työkyvyttömyys- ja vanhuusva- kuutusta koskeva ed. Åkerblomin anom. ehd. n:o 136	"	168) Rautatien rakentamista Suomen— Ruotsin yhdysradalta Tornion ulkosata- maan Röyttään koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 21	"
154) Maanviljelystyöväen asunto-olojen tutkimista koskeva ed. Konnun y. m. anom. ehd. n:o 137	"	169) Tutkimuksen toimittamista Turun— Uudenkaupungin radan jatkamiseksi Sata- kunnan rautatieverkon yhteyteen koskeva ed. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 22	"
155) Komitean asettamista tukkityö- läisten olojen järjestämistä varten koskeva ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 138 ..	"	170) Normaaliraitaisen rautatien rakenta- mista Lappeenrannasta Elisenvaaran tai Sy- väoron asemalle koskeva ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 23	"
156) Tilastollisen tutkimuksen toimitta- mista metsä- ja uittotyöläisten oloista kos- keva ed. Törmän ja Paasivuoren anom. ehd. n:o 139	"	171) Rautatien rakentamista Suolahdesta Pännäisten asemalle Pohjanmaan radalla	

	Siv.		Siv.
koskeva ed. Latvalan y. m. anom. ehd. n:o 24	119	tietä varten Rovaniemen kirkonkylästä Kemijärvelle koskeva ed. Koivurannan y. m. anom. ehd. n:o 38	120
172) Rautatien rakentamista Porin kaupungista Haapamäen asemalle koskeva ed. Alasen y. m. anom. ehd. n:o 25	„	186) Normaaliraitaisen rautatien rakentamista Tobyn asemalta Valtin asemalle koskeva ed. Estlanderin anom. ehd. n:o 39 ..	„
173) Rautatien rakentamista Kokkolasta Suolahteen koskeva ed. Torpan anom. ehd. n:o 26	„	187) Määrärahan myöntämistä Kuolimon ja Saimaan yhdistämiseksi Oraintaipaleelle rakennettavalle kanavalle koskeva ed. Särkän y. m. anom. ehd. n:o 40	„
174) Oulun—Kuusamon ratasuunnan tutkimista koskeva ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 27	„	188) Määrärahan myöntämistä Iisveden—Konneveden—Keiteleen välisen kanavan rakentamista varten koskeva ed. Snellmanin ja Sarlinin anom. ehd. n:o 41	„
175) Määrärahan myöntämistä Viipurin—Koiviston radalla aloitettujen rakentamistöiden jatkamiseen koskeva ed. Thunbergin y. m. anom. ehd. n:o 28	„	189) Määrärahan myöntämistä Suomenlahden ja Laatokan yhdistämiseksi kanavalla koskeva ed. Valkosen y. m. anom. ehd. n:o 42	„
176) Koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimittamista rautatietä varten Nurmeks—Vaalan radalta Kuhmoniemen kirkolle koskeva ed. Arffmanin y. m. anom. ehd. n:o 29	„	190) Tutkimuksen ja kustannusarvion toimittamista Ylä-Kivijärven tulvaveden pinnan alentamisesta koskeva ed. Sinkon y. m. anom. ehd. n:o 43	„
177) Töiden aloittamista Lahden—Heinolan radalla koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 30	„	191) Säännöllisen hyörylaivaliikenteen järjestämistä linjalle Kotka—Ulkosaaret—Viipuri koskeva ed. Joukahaisen y. m. anom. ehd. n:o 44	„
178) Tutkimuksen toimittamista normaalityönteisen rautatien rakentamista varten Koiviston satamasta Taipaleen joen suulle koskeva ed. Sihvon y. m. anom. ehd. n:o 31	„	192) Määrärahan myöntämistä teiden tekemistä varten Lapin kihlakunnassa koskeva ed. Fräntin anom. ehd. n:o 45	„
179) Rautatien rakentamista Lahden asemalta Jyväskylään koskeva ed. Vuokosken y. m. anom. ehd. n:o 32	„		
180) Taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamista Päijänteen länsipuolitse kulkevaa normaalityönteistä rautatietä varten, päätekohtina Jyväskylä—Lahti, koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 33	„	Pöydällepanoa varten esitellään:	
181) Rakennustöiden aloittamista ratasuunnalla, joka kulkee Rovaniemen asemalta Petsinginvuonoon Jäämeren rannalla, koskeva ed. Fräntin y. m. anom. ehd. n:o 34	„	193) 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys Suomen Hallitusmuodoksi	„
182) Rautatien rakentamista Joensuusta Savon radalle koskeva ed. P. W. Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 35	„	194) 1918 vuoden ylimääräisillä valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys Suomen Hallitusmuodoksi	„
183) Yhdysradan Pori—Kristiinankaupunki—Vaasa—Uusikaarlepyy—Pännäinen rakentamista koskeva ed. v. Wendtin y. m. anom. ehd. n:o 36	„	195) 1918 vuoden valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys, sisältävä yleisiä perustuksia kielellisten olojen järjestämiseksi oikeudenhoidossa ja hallinnon eri aloilla	„
184) Tornion—Karungin radan kuntoon saattamista ja määrärahan myöntämistä Karungin—Kolarin ratasuunnan taloudellista ja koneellista tutkimista varten koskeva ed. Juneksen anom. ehd. n:o 37	120	196) Kertomus niistä toimenpiteistä, joihin Hallitus on ryhtynyt vuosina 1917 ja 1918 näiden ja edellisten vuosien valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta	„
185) Tutkimuksen toimittamista rauta-		Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Aalto, Alanen, Ampuja, Arffman, Hiltunen, Junes, Jyske, Kekki, Miemois, Nevanlinna, Nyrkkö,	

A. Pesonen, Ritavuori, Selander, Sirola, Turtiainen, Typpö, Walayaara, Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Uusi edustaja.

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että ed. Woionmaa on puhemiehelle esittänyt asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn valtakirjan ja on siis oikeutettu ottamaan osaa eduskunnan töihin.

Vapautusta eduskuntatyöstä saa ed. Typpö perheessä sattuneen kuolemantapauksen johdosta tästä päivästä ensi tiistaihin asti; ed. A. Pesonen yksityisasiain vuoksi tämän päivän istunnosta; ed. Selander yksityisasiain vuoksi tämän päivän istunnosta; ed. Turtiainen yksityisasiain vuoksi tämän päivän istunnosta; ed. Aalto ottaakseen hallituksen määräämänä jäsenenä osaa Kööpenhaminassa t. k. 23 päivänä kokoontuvaan sosiaaliasiain konferenssiin toistaiseksi; ed. Ampuja yksityisasiain tähden tämän päivän istunnosta; ed. Sirola tämän päivän istunnosta sairauden tähden; ed. Ritavuori sairauden tähden tänään ja huomenna sekä ed. Miemois yksityisasiain takia tämän päivän istunnosta.

Ministereiksi nimitettyjen valiokuntainjäsenten paikat.

Puhemies: Koska allamainitut edustajat tultuaan nimitetyiksi ministereiksi valtioneuvostoon Valtiopäiväjärjestyksen 38 §:n mukaan vapautuvat jäsenyydestä seuraavissa valiokunnissa: ed. Alkio perustuslaki- ja ulkoasiainvaliokuntien jäsenyydestä, ed. Hahl suuren valiokunnan ja maatalousvaliokunnan jäsenyydestä, ed. Luopajarvi valtiovarainvaliokunnan jäsenyydestä ja ulkoasiainvaliokunnan varajäsenyydestä sekä edustajat Kallio ja Ramsay jäsenyydestä valtiovarainvaliokunnassa, päättäneen eduskunta kehottaa valitsijamiehiä ryhtymään toimenpiteisiin uusien jäsenien valitsemiseksi eroavien tilalle sikäli kuin tämän vaalin toimittaminen Valtiopäiväjärjestyksen mukaan kuuluu valitsijamiehille.

Ehdotus hyväksytään.

Suuren valiokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että suuri valiokunta on puheenjohtajakseen valinnut ed. Mantonen ja varapuheenjohtajakseen ed. Lohén.

Ed. Hakkilan välikysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että ed. Hakkilan välikysymykseen, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, on yhtynyt 21 edustajaa ja tulen saattamaan sen asianomaisen hallituksenjäsenen tietoon.

Edustajain Itkosen ja Huplin välikysymys.

Puhemies: Edelleen ilmoitetaan ulkopuolella päiväjärjestyksen, että edustajien Itkosen ja Huplin välikysymykseen, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, on yhtynyt 22 edustajaa ja tulen saattamaan sen asianomaisen hallituksen jäsenen tietoon.

Ed. Kotosen y. m. välikysymys, joka koskee aseellisten joukkojen kokoamista Suomen ja Venäjän-Karjalan rajalle.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitän pöydällepanoa varten ed. Kotosen y. m. asianomaiselle hallituksenjäsenelle osottaman välikysymyksen.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnalle.

Vastatessaan kuluva huhtikuun 11 päivänä toisessa täysi-istunnossa ed. Laherman y. m. esittämään, Suomen ja Venäjän välistä sodanuhkaa koskeneeseen välikysymykseen vakuutti silloinen pääministeri Ingman m. m., että vapaaehtoisten värväämistä ja varustamista sellaista hyökkäystä varten Venäjän Karjalaa tai Pietaria vastaan, jommoista sanotussa välikysymyksessä edellytettiin, ei hallituksen tieteen eikä suostumuksella tapahtunut; ettei hallitus avusta joukkojen varustamista sellaista hyökkäystä varten, sekä että

hallitus ei nykyoloissa katsoisi voivansa sallia järjestettyjen suomalaisten vapaajoukkojen hyökätä rajan yli.

Jo silloin, kun nämä vakuutukset hallituksen puolesta eduskunnalle ja välillisesti koko maille annettiin, oli kansamme keskuuteen yleisesti levinnyt tietoja tosiseikoista, jotka panivat vakavasti epäilemään, voitiinko noita vakuutuksia pitää tyydyttävänä. Ja etteivät sellaiset epäilykset suinkaan ole olleet aiheettomia, sen ovat tapahtumien kulusta viime päivinä saadut tiedot riittävän selvästi osoittaneet. Tunnettua on näet nyt, että maassamme on värväämällä muodostettu aluksi noin 2,000—miehinen vapaajoukko, joka täysissä sotavarustuksissa on kuljetettu tai aijoetaan lähipäivinä kuljettaa Suomen ja Venäjän-Karjalan väliselle rajalle. Tätä joukkoa, jonka nimikin „Aunuksen Vapaaehtoinen Armeija” jo osoittaa sen tarkoituksen, johtavat ainakin osittain Suomen vakinaisen armeijan palveluksesta lomaa saaneet upseerit, sen tarpeeksi on rajaseuduille varattu huomattavia muonamääriä, käytettävissään sillä on, paitsi muita taisteluvälineitä, konekiväärejä, kuularuiskuja ja kevyttä tykistöä, joita yhtä vähän kuin viljaakaan ei liene maassamme laillisella tavalla muitten kuin valtion viranomaisten kautta saatavissa. Ja ainakin Sortavalan, Ruskealan ja Uunkuniemen pitäjissä ovat poliisikonstaapelit nimismiestensä lähettäminä käyneet käskemässä miehen ja hevosen talosta kuljettamaan tätä retkikuntaa ja sen varustuksia Sortavalan kaupungista Venäjän rajaseuduille.

Eduskunnan selän takana on siis kaikesta päätäen vakavasti suunniteltu hanke, joka toteutettuna tietää maamme syöksemistä seurauksiltaan mitä arveluttavimpiin sotaisiin selkkauksiin. Tämän vuoksi, ja kun hallituksemme on sen jälkeen kuin vastaus edellämäinnittuun välikysymykseen annettiin, saanut osaksi uuden kokoonpanon, pyydämme valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ään nojautuen asianomaiselle hallituksen jäsenelle esittää seuraavat kysymykset eduskunnassa käsiteltäviksi:

onko hallituksen tiedossa, että maassamme on viime viikkoina värvätty, asetettu ja muonitettu sekä Suomen ja Venäjän-Karjalan väliselle rajalle kuljetettu tai kuljetettavaksi ajottu aluksi noin 2,000-miehinen vapaajoukko;

tietääkö hallitus, mistä tämä joukko on saanut sen käytettävänä olevat aseet ynnä ampuma- ja muonavarat;

millä valtuuksilla ovat poliisiviranomaiset toimineet määrätessään Sortavalan

lähipitäjien talonpoikia tämän retkikunnan kuljetukseen;

onko jollekin Suomen vakinaisen armeijan upseerille myönnetty palveluslomaa siinä mielessä tai tiedossa, että lomansaanut liittyy kysymyksessäolevaan vapaajoukkoon; sekä

mitä hallitus on tehnyt tai aikoo tehdä tämän vapaajoukon estämiseksi hyökkäämästä rajan yli taikka, jos hyökkäys on jo alkanut, hyökkääjien palauttamiseksi oman maan rajojen sisälle ja tapahtumasta aiheutuneen selkkauksen selvittämiseksi,

Helsingissä 21 päivänä huhtikuuta 1919.

Anton Kotonen.
Johan Helo.
Edv. Helle.
Artur Koskelin.
Anni Rytönen.
Aino Lehtokoski.
M. E. Lehtinen.
O. Reinikainen.
Wäinö Tanner.
E. L. Hildén.
P. Huttunen.
A. Haapasalo.
V. Korhonen.

J. W. Keto.
Olavi H. Puro.
Wäinö Hakkila.
Juho Rapo.
Arnet Kauppinen.
Wäinö Lehtonen.
A. E. Leino.
J. Laherma.
J. O. Leivo.
Taavetti Pöyhönen.
S. Rönberg.
A. Halme.
G. Luukkonen.

Puhemies: V. J:n 32 §:n 3 momentin mukaan tulee asian olla pöydällä johonkin seuraavaan istuntoon.

Asian pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi

sisältävä ed. Ritavuoren y. m. edusk. esit. n:o 1 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

2) Ehdotuksen laiksi 20 p:nä heinäk. 1906 annetun Vaalilain 2 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Pitkäsén y. m. edusk. esit. n:o 2 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi molempien kotimaisten kielten aseman yleisistä perusteista

sisältävä ed. Estlanderin ja v. Born'in edusk. esit. n:o 3 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi Suomen Hallitusmuodon perusteista

sisältävä ed. Ryömän edusk. esit. n:o 4 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

5) Ehdotuksen laiksi Lantdag-nimityksen muuttamisesta Riksdag'iksi

sisältävä ed. Procopén y. m. edusk. esit. n:o 5 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

6) Ehdotuksen laiksi Valtiopäiväjärjestyksen 5 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Ryömän edusk. esit. n:o 6 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

7) Ehdotuksen laiksi muutoksista ja lisäyksistä 20 p:nä heinäkuuta 1906 annettuun Valtio-päiväjärjestykseen

sisältävä ed. Kedon eduskuntaesitys n:o 7 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

8) Ehdotuksen laiksi heinäk. 17 p:nä 1918 annetun Suomen Eduskunnan oikeutta tarkastaa Valtio-neuvoston jäsenten ja prokuraattorin virkatointen laillisuutta koskevan lain 2 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Schaumanin edusk. esit. n:o 8 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

9) Ehdotuksen laiksi erinäisten tavarain tullivapaudesta

sisältävä ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 9 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

10) Ehdotuksen laiksi suurten maaomaisuuksien verottamisesta

sisältävä ed. Juutilaisen y. m. edusk. esit. n:o 10 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Vuorimaa: Kun valtiovarainvaliokunnalle tulee jo eduskuntaesityksiä ja ehdotuksia tämän listan mukaan 43 ja sitäpaitsi sille vielä tulee koko budjettijärjestelmä, niin sillä on mahdollista käsitellä tätä asiaa, joka oikeastaan ei ole mikään verotusasia, vaan jonka tarkoituksena on estää suuria yhtiöitä hankkimasta itselleen rajattomasti metsäaloja, niinkuin tähän asti ovat hankkineet. Tämä ehdotus on jo ollut eduskunnassa tarjolla viisillä valtiopäivillä ja on se joka kerran lähetetty valtiovarainvaliokuntaan, joka ei ole ennättänyt ollenkaan käsitellä koko asiaa. Kun tämä asia kuitenkin on siksi tärkeä, että se olisi kerrankin käsiteltävä, niin pyydän, että se enemmän sosiaalisena kuin verotusasiiana lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan, jolle tulee suhteellisesti hyvin vähän ja vähäpätöisiä asioita.

Ed. Juutilainen: Kannatan ed. Vuorimaan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Vuorimaa ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että 10:s asia päiväjärjestyksessä lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Vuorimaan ehdotukseksi. Äänestys on siis toimitettava.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen äänestää „jaa,” jos „ei” voittaa, on ed. Vuorimaan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 100 jaa- ja 76 ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puhemiesneuvoston ehdotuksen ja lähettää asian valtiovarainvaliokuntaan.

11) Ehdotuksen laiksi niistä perusteista, joiden mukaan kansalaissodan aikana vuonna 1918 Suomen Pankin nimessä liikkeeseen laskettujen setelien tähden vahinkoa kärsineitä avustetaan,

sisältävä ed. Laherman y. m. edusk. esit. n:o 11 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

12) Ehdotuksen laiksi erinäisten viljalajien tullimaksujen kumoamisesta

sisältävä ed. Schaumanin edusk. esit. n:o 12 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

13) Ehdotuksen laiksi kaakaon, kahvin ja teen tullimaksujen muuttamisesta

sisältävä ed. Schaumanin edusk. esit. n:o 13 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

14) Ehdotuksen laiksi Rikoslain 16 luvun 24 §:n kumoamisesta

sisältävä ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 14 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta lakivaliokuntaan.

15) Ehdotuksen laiksi Maakaaren 4 luvun 4 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 15 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta lakivaliokuntaan.

16) Ehdotuksen laiksi kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen heinäkuun 14 päivänä 1898 annetun lain 1 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 16 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta lakivaliokuntaan.

17) Ehdotuksen a) laiksi naisen kelpoisuudesta tuomariksi ja b) laiksi Oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 6 §:n ja 15 luvun 3 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Hultinin y. m. edusk. esit. n:o 17 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta lakivaliokuntaan.

18) Ehdotuksen laiksi muutoksista helmik. 25 p:nä 1851 annettuun asetukseen oikeudesta Suomessa hankkia ja hallita kiinteätä omaisuutta

sisältävä ed. Hultinin y. m. edusk. esit. n:o 18 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hultin: Kaikille on tunnettua, että olosuhteet Karjalan kannaksella monessa suhteessa eivät ole tyydyttäviä. Suurinta huolestumista kuitenkin herättää muukalaisasutuksen lisääntyminen ja itse maaperän joutuminen yhä kasvavassa mitassa muukalaisten, etupäässä venäläisten, haltuun. Tässä tilaisuudessa ei ole sopivaa ryhtyä laajemmin kuvaamaan niitä turmiollisia vaikeuksia, joita muukalaisasutuksella taloudellisessa, kansallisessa ja siveellisessä suhteessa on ollut paikkakunnan suomalaisen väestöön. Mutta ei ole mahdollista vaikenemalla sivuuttaa sitä ilmeistä valtiollista vaaraa, joka uhkaa itsenäistä Suomea muukalaisasutuksen kautta, joka on kansallisessa yhteydessä naapurimaahan, joka tosin tällä haavaa on hajaannuksen ja heikkouden tilassa, vaan jonka entinen voima saattaa palata. Muukalaisten haltuun joutuneiden maiden palauttaminen jälleen suomalaisten viljelijäin käsiin on päämäärä, johon välttämättä on pyrittävä ja jota valtiovallan on koko maan etuja silmällä pitäen kannatettava. Sen toteuttaminen kysyy kuitenkin aikaa ja valmistuksia. Sitä vastoin on viipymättä ryhdyttävä toimeen, jotta suomalaisen maaperän jatkuva muukalaistuminen tulee kohta ja kerrassaan estetyksi. Tämä on saavutettavissa lainsäädännön avulla, joka vieraan maan alamaisilta kieltää maahankintaoikeuden sillä alueella, joka on erikoisesti muukalaistumisen vaarassa. Tällaisen vaaran alaisena on itärajan jälleen avautuessa ja kulkuneuvojen kehittyessä ei ainoastaan varsinaisen Karjalan kannas, vaan yleensä koko Viipurin lääni. Kotipuolensa ja koko maan itsesuojelemisen välttämättömyyttä ja oikeutta silmällä pitäen joukko Viipurin läänin edustajia senvuoksi rohkenee esittää eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavan lyhyen, mutta paljon merkitsevän lakipykälän: „Vieraan maan alamaiselle ja laitokselle alkoon annettako lupaa hankkia kiinteistöä Viipurin läänissä.”

Yhdyn puhemiesneuvoston ehdotukseen tämän esitysehdotuksen lähettämisestä lakivaliokuntaan ja pyydän että valiokunta asian tärkeyden vuoksi käsittelee sitä mahdollisimman nopeasti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Eduskuntaesitys lähetetään lakivaliokuntaan.

19) Ehdotuksen a) laiksi suomen- ja ruotsinkielien käyttämisestä maan tuomioistuimissa ja muissa virastoissa sekä b) laiksi valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta

sisältävä ed. Setälän eduskuntaesitys n:o 19 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Setälä: Pyydän kiinnittää huomiota siihen että perustuslakivaliokuntaan on lähetetty eräs toinen eduskuntaesitys joka koskee kielilöiden järjestämistä, tosin perustuslailla. Nämä asiat ovat kuitenkin toistensa kanssa yhteydessä, ja sitä paitsi on kielilainsäädäntöä koskevat asiat aina ennenkin käsitelty perustuslakivaliokunnassa. Rohkenen senvuoksi ehdottaa että tämäkin lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Ed. Hultin: Pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Setälä ed. Hultinin kannattamana ehdottanut että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Setälän ehdotukseksi. Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Setälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt lähettää asian lakivaliokuntaan.

20) Ehdotukset laeiksi kuolemanrangaistuksen poistamisesta

sisältävä ed. Ryömän edusk. esit. n:o 20 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta lakivaliokuntaan.

21) Ehdotuksen laiksi Perintökaaren 17 luvun ja Maakaaren 8 luvun muuttamisesta

sisältävä ed. Estlanderin ja Hornborgin edusk. esit. n:o 21 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta lakivaliokuntaan.

22) Ehdotuksen painovapauslaiksi

sisältävä ed. Helon edusk. esit. n:o 22 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta lakivaliokuntaan.

23) Ehdotuksen asetukseksi rohdoskaupasta, joka käsittää lääketarpeisiin käytettäviä aineita,

sisältävä ed. Palmgrénin y. m. edusk. esit. n:o 23 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

24) Ehdotuksen asetukseksi lisäyksestä 8 §:ään heinäkuun 23 päivänä 1902 annettua asetusta siitä, mitä Vesioikeuslakia käytettäessä on noudatettava,

sisältävä ed. Takkulan y. m. edusk. esit. n:o 24 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

25) Ehdotuksen laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta

sisältävä ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

26) Ehdotuksen tilusrauhoidusasetukseksi

sisältävä ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 26 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

27) Ehdotuksen laiksi eräiden Vesioikeuslain kohtien muuttamisesta

sisältävä ed. P. V. Heikkisen y. m. edusk. esit. n:o 27 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

28) Ehdotuksen vesivoiman hankkimista koskevaksi laiksi

sisältävä ed. Rydin ja Kaskisen edusk. esit. n:o 28 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

29) Ehdotuksen laiksi elävien- eli filmikuvain valtionmonopolista

sisältävä ed. Ailion edusk. esit. n:o 29 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

30) Ehdotuksen laiksi 15 päivänä lokakuuta 1918 vuokra-alueiden lunastamisesta annetun lain 62 §:n kumoamisesta

sisältävä ed. Tavastähden y. m. edusk. esit. n:o 30 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

31) Ehdotuksen laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta 15 päivänä lokakuuta 1918 annetun lain 11 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 31 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

32) Ehdotuksen laiksi muutoksista 15 päivänä lokakuuta 1918 vuokra-alueiden lunastamisesta annettuun lakiin

sisältävä ed. Åkerblomin edusk. esit. n:o 32 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

33) Ehdotuksen laiksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystuotannon edistämiseksi pienemmillä viljelyksillä

sisältävä ed. Takkulan y. m. edusk. esit. n:o 33 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

34) Ehdotuksen laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta

sisältävä ed. Vuolijoen edusk. esit. n:o 34 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

35) Ehdotuksen laiksi 12 päivänä maaliskuuta 1909 annetun maanvuokra-asetuksen eräitten kohtain muuttamisesta

sisältävä ed. Aallon y. m. edusk. esit. n:o 35 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

36) Ehdotuksen laiksi elokuun 18 p:nä 1917 työväentapaturmavakutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Jyskeen y. m. edusk. esit. n:o 36 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

37) Ehdotuksen laiksi työväentapaturmavakutuksesta 18 p:nä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 37 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

38) Ehdotuksen laiksi työ sopimuksesta

sisältävä ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 38 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

39) Ehdotuksen laiksi työ sopimuksesta

sisältävä ed. Hahlin y. m. edusk. esit. n:o 39 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

40) Ehdotuksen laiksi työriitojen sovittamisesta

sisältävä ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 40 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

41) Ehdotuksen laiksi kahdeksan tunnin työajasta 14 p:nä elokuuta 1918 annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 41 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

42) Ehdotuksen laiksi työajasta maataloudessa

sisältävä ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 42 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

43) Ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja kotitaloudessa

sisältävä ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 43 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

44) Ehdotuksen laiksi työttömyysapukassoista 2 päivänä marraskuuta 1917 annetun asetuksen 11 §:n 1 momentin muuttamisesta

sisältävä edustaja Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 44 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

45) Ehdotuksen laiksi palkkiolainojen myöntämisestä maanviljelystyöväen asunto-olojen parantamiseksi

sisältävä ed. Saarelaisen y. m. edusk. esit. n:o 45 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

**46) Ehdotuksen laiksi Suomen valtakunnan
väliaikaisen asevelvollisuuslain 8 §:n
muuttamisesta**

sisältävä ed. Sihvon y. m. edusk. esit. n:o 46 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sotilasasiainvaliokuntaan.

**47) Ehdotuksen laiksi eräistä muutoksista
asevelvollisuuslakiin**

sisältävä ed. Ailion ja Ryömän edusk. esit. n:o 47 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sotilasasiainvaliokuntaan.

**48) Ehdotuksen laiksi eläkkeistä kansalaissodassa
työkykynsä menettäneille Suomen kansalaisille
sekä siinä kuolleitten Suomen kansalaisten
perheenjäsenille**

sisältävä ed. Puron edusk. esit. n:o 48 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sotilasasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää asian rahallisesta puolesta lausuntoa valtiovarainvaliokunnalta.

**49) Ulkoasiainvaliokunnan tehtävien määrit-
telemistä**

koskeva ed. R. Erichin anom. ehd. n:o 1 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

**50) Toimenpiteitä erinäisissä laeissa ja asetuksissa
olevien, Suomen aikaisemmasta yhteydestä Venä-
jän kanssa johtuneiden säännöksiin kumoamiseksi,
muuttamiseksi tai oikaisemiseksi**

koskeva ed. R. Erichin anom. ehd. n:o 2 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

**51) Eduskunnan kokoonpanoa koskevien voimassa-
olevien määräysten muutoksia**

tarkoittava ed. Estlanderin anom. ehd. n:o 3 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Juutilainen: Olisin sitä mieltä, että kyseessäoleva anomus olisi ilman mitään hylät-

tävä. Mutta koska se ei käyne tässä istunnossa päinsä, niin ehdotan, että anomus pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon.

Ed. Kotonen: Edellisen puhujan lausunnon johdosta minä ensinnäkin pyydän huomauttaa, että tämän anomusehdotuksen hylkääminen Valtioapäiväjärjestyksen mukaan kyllä käy päinsä tässä täysi-istunnossa, ja minä ehdotan, että tämä oikeistomme viimevuotisia kesäyönuolmia kuvastava anomusehdotus heti hylättäisiin ja siten otettaisiin, että sellaisilla taantumushankkeilla, joiden toteuttamiseen tällä anomusehdotuksella pyritään, ei ole tässä eduskunnassa pienintäkään menestymisen mahdollisuutta.

Ed. Wuorimaa: Kun ei ole tätä ehdotusta vielä painettu eikä siis tarkoin voida tietää, mitä se sisältää, niin minä kannatan ed. Juutilaisen ehdotusta, että asia pantaisiin pöydälle.

Puhemies: Koska on tehty ehdotus asian pöydällepanosta, pyydän seuraavia puheenvuoron käyttäjiä rajoittamaan lausuntonsa pöydällepanoon.

Ed. Hakkila: Minä yhdyn kannattamaan ed. Kotosta ja vastustan asian pöydällepanoa, sillä pidän selvänä että tällainen taantumuksellinen ehdotus tälle eduskunnalle tehtynä on heti ilman muuta hylättävä.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Juutilainen ed. Wuorimaan kannattamana ehdottanut että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo jatkaa asian asiallista käsittelyä äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Juutilaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 107 „jaa”- ja 59 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt jatkaa asian asiallista käsittelyä.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Det petitionsförslag som det är fråga om och som jag förmodar att en stor

del av lantdagens medlemmar icke känna till, utmynnar i följande kläm: att Regeringen ville låta utarbета samt i proposition förelägga Lantdagen lagförslag, innefattande ändringar av nu gällande bestämmelser rörande folkrepresentationens sammansättning, i syfte att trygga inval av visst antal representanter för de betydelsefullaste allmänna intressen inom samhället. Jag har här icke vidare anledning att yttra mig angående de förslag, som här väckts om vägrad remiss av detta petitionsförslag, annat än att jag vill framhålla, att just den omständigheten att inom lantdagen dylika förslag om vägrad remiss hava framställts, utgör det bästa beviset för nödvändigheten av den reform jag föreslagit.

Ed. R y ö m ä: Minusta tämä ehdotus muistuttaa kovin paljon n. s. neuvostojärjestelmää ja kun se kysymys ei muutenkaan tule tässä eduskunnassa esille, kannatan ehdotusta, että tämä ehdotus ilman muuta hylätään.

Ed. H u p l i: Pyydän kannattaa ed. Ryömän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Kotonen ed. Hakkilan y. m. kannattamana ehdottanut, että asia hylättäisiin. Äänestys on siis toimitettava.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on esilläoleva anomusehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 43 „jaa-” ja 122 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis päättänyt h y l ä t ä nyt esilläolevan anomusehdotuksen.

Ed. H o r n b o r g: Jag ber att få anmäla reservation mot lantdagens nyss fattade beslut.

Asia on loppuun käsitelty.

52) Ehdotuksen sellaisten muutosten tekemisestä Valtiopäiväjärjestykseen, että ammatilliset laitokset ja yhdistykset saavat valita osan eduskunnan jäsenistä,

sisältävä ed. Homénin anom. ehd. n:o 4 esitellään.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. J u u t i l a i n e n: Kun ed. Homénin anomuksessa kuvastaa eräänlaisen sivukamarin hankinta tähän eduskuntaan yhtä selvästi kun edellisessäkin anomuksessa, niin senvuoksi ehdotan, että anomus ilman muuta hylättäisiin. Tällä tavoin tulisi monarkistien toinen tuleminen raukamaan alkuunsa.

Ed. R y ö m ä: Kannatan edellisen puhujan tekemää ehdotusta.

Ed. N i u k k a n e n: Pyysin puheenvuoroa kannattaakseni ed. Juutilaisen tekemää ehdotusta.

Ed. H a k k i l a: On ilman muuta selvää, että ruotsinkielinen oikeistoryhmä tekee tähän suuntaan tarkoituksellisia esityksiä. Sen sijaan ihmettyttää nähdä näitä esityksiä tehtävän siltä taholta, millä ennen 1907:kin vaaleissa esiinnyttiin vielä tavattoman kansanvaltaisella naamarilla. Sen jälkeen on tämä ryhmä muuttunut yhä enemmän ja enemmän oikealle, kunnes siitä on tullut täydellisesti taantumuksellinen puolue ja esiintyy nyt kokoomuspuolueen nimellä. Samalla on sen lukumääräkin kasvanut kokoon ja luulen, että kun valitsijat saavat nähdä minkälaista eduskuntatyötä sillä taholla harrastetaan, toivottavasti tämä kehitys entisen suomettarelaisen puolueen, nykyisen kokoomuspuolueen valtiollisella toiminnalla yhä pienenee ja sen edustajain lukumäärä yhä alenee. Minä yhdyn niihin, jotka kannattavat, että myöskin tämä taantumuksellinen anomusehdotus hylättäisiin.

Ed. H o m é n: Minä olin kyllä melkein varma, että tämä ehdotus ei tulisi hyväksytyksi eduskunnassa nyt, mutta kun minä olen yhtä varma, että tulevaisuudessa se joskus tulee hyväksytyksi tai että kehitys tulee muuttumaan sellaiseksi, että todellinen edistys tapahtuu maassamme, niin minä sen tein nyt. Täytyy aina joskus ryhtyä alkuun, jotta asialla olisi aikaa kypsyä, tulla tunnetuksi ja ihmiset voisivat kylmäverisesti antaa sille sen arvon ja tehdä päätöksiä sen mukaan, kuin ne ovat enemmän perehtyneet asiaan. Jotta nyt tekisin pienen alun, niin minä ensiksi luen tämän minun ehdotukseni. Teen sen myös sen tähden, ettei uudelleen tapahtuisi se ikävä asia, että eduskunta päättää asiasta, jonka perusteita se ei vielä tunne. Ehdotukseni kuuluu näin:

Sen jälkeen kuin Suomi irtaantui Venäjästä, on uuden hallitusmuodon laatiminen ollut päiväjärjestyksessä ilman että tämä asia vielä on tul-
lut ratkaistuksi. Hallitusmuotoehdotuksessa on tahdottu säilyttää hallitukselle jonkun verran itsenäistä valtaa vastapainoksi ääkinäisiin ja satun-
naisiin mielipiteiden muutoksiin eduskunnassa. Mutta jos vastaavat pykälät ehdotuksessa hyväk-
syttäänkin, jäävät ne kuitenkin kaikkea todellista merkitystä vaille, niin täydellisesti riippuvaiseksi
eduskunnasta kun hallitus tuon ehdotuksen mu-
kaan kuitenkin jääpi. Kun siis, jos mainittu hal-
litusmuotoehdotus hyväksytään, koko valta tulee
suurin piirtein katsoen jäämään eduskunnalle,
myöntäne jokainen, että on tärkeää ja maamme
rauhalliseen kehitykseen nähden välttämätöntä,
että eduskunta on niin kokoonpantu, että siinä tu-
lee olemaan riittävä määrä kokemusta ja asian-
tuntemusta nykyisen sivistyselämän tärkeim-
miltä työaloilta. Nykyinen kulttuuri- ja yhteis-
kuntaelämä ovat todellakin niin monipuolisia ja
kehitys eri kulttuurialoilla on ollut niin valtava,
että tarvitaan siellä, missä lakeja säädetään, ja
maamme asioista päätetään, monenlaista koke-
musta ja tietoja eri aloilta ynnä myös, mikä on
yhtä tärkeää, taitoa ja ymmärrystä sovittaa nämä
kokemukset ja tiedot yhteen, jos tahdotaan hyvin
tuloksiin päästä. Semmoiset kuin eduskuntavaa-
lit nyt ovat, on kuitenkin luonnollista, että edus-
kunnan kokoonpano tulee monessa kohden vailli-
naiseksi ja sattumuksesta riippuvaiseksi. Kun
suurilla valitsijajoukoilla on vain puutteellisia
tietoja monelta kansantalouden, yhteiskunnan ja
teollisuuden alalta, niin nämä alat jäävät heikosti
edustetuiksi tai niiden edustus sattumuksesta riip-
puvaksi. Niinpä esim. metsärikkaassa maassam-
me tuo niin kerrassaan tärkeä metsänhoito-ala on
nykyisessä eduskunnassa ilman yhtäkään varsi-
naista edustajaa. Kun vaalit tapahtuvat poliit-
tisten puolueiden merkeissä ja ehdokkaiden vali-
tuksi tuleminen vielä riippuu monesta muusta sei-
kasta, niin käsittää helposti, että tällaiseen tu-
lokseen aina voi tulla. Myös lakimiehistä ja mo-
nista muista ammattimiehistä on nyt eduskun-
nassa puute.

Näin ollen on mielestäni sellainen muutos val-
tiopäiväjärjestykseen saatava aikaan, joka takaa,
että tarvittavaa asiantuntemusta nykyelämän ai-
nakin tärkeimmiltä aloilta varmuudella saadaan
eduskuntaan.

Helpoimmin tehty parannus mainittuun suun-
taan on siinä, että joku osa eduskunnan jäsenistä
valitaan eri ammattilaitosten kautta. Monessa
maassa on kyllä kansan valitseman eduskunnan
rinnalle tai, sanojen mukaan, sen yläpuolelle ase-

tettu toinen eduskunta, ylähuone eli ensimmäinen
kamari, jossa on koetettu saada laajempaa koke-
musta ja tietomäärää edustetuksi. Mutta tällä
järjestelmällä on suuret epäkohtansa. Molemmat
kamarit tulevat useimmiten melkein päi-
länsä pakosta seisomaan jyrkästi toisiaan vastaan
ja ainoa kosketus niiden välillä useimmiten jää
vaan siihen, että toinen kieltää, mitä toinen on
päättänyt. Tämä on työlle haitaksi ja synnyttää
ja lisää vain kiihkoa kamarien välillä. Parempi
on, jos se kokemus ja tietomäärä, mikä on toisessa
kamarissa, saa yhdessä ja samassa edustajakun-
nassa tulla lähempään kosketukseen ja vuorovai-
kutukseen sen kanssa, mikä toisessa ryhmässä on.
Muuten on turhaa puhua vaan kahdesta kama-
rista, jos ajattelisimme semmoisen järjestelmän
toteuttamista meillä. Pysyn sitä suuremmalla
syyllä siinä mielipiteessä, että joku osa eduskun-
nan jäsenistä olisi valittava ammattijärjestöjen
kautta.

Tuommoista täydennystä eduskuntaan on
moni, niiden joukossa allekirjoittanut, jo kauan
aikaa, aina yksikamarisen eduskuntamme perus-
tamisesta asti, pitänyt toivottavana. Ja ehdo-
tuksia siitä onkin silloin tällöin julkisuudessa
nähty. Mitä suuremmaksi tapahtuneiden valtiol-
listen muutosten jälkeen eduskunnan valta halli-
tuksen valtaan nähden on tullut ja mitä monipuol-
lisemmaksi tehtävänsä ovat tulleet sen jälkeen
kuin Suomi on tullut itsenäiseksi valtakunnaksi,
sitä kipeämmin tätä parannusta tarvitaan, jos
työn rauhaa ja tosiolojen pohjalle rakennettua ter-
vettä kehitystä maassamme tahdotaan saada tur-
vatuksi. Mielestäni tulisi ammattilaitosten ja
ammattijärjestöjen saada valita neljäs osa edus-
kuntamme 200 edustajasta. Ne opinhaarat ja
työalat, joille tällä tavalla lähinnä olisi varattava
paikkoja eduskunnassa, ovat: Valtiotieto ja lain-
oppi, joita aloja varten hovioikeutemme, muut
tuomarit ja lainopin yhdistyksemme saisivat va-
lita edustajia. Kansantalouden ja finanssioppi; va-
litsijat: kansantaloudelliset yhtymät ja pankki-
yhdistykset. - Hallinto-opin laaja ala; valitsijat:
ammattilaitokset ja ammattijärjestöt. Maamme
tärkeimmät teollisuushaarat; valitsijat: teolli-
suusyhtymät. Tukku- ja vähittäiskauppa; va-
litsijat: kauppakamarit ja eräänlaatuisten pikku-
kauppiainien järjestöt. Kulkuneuvot maitse ja
vesitse; valitsijat; rautatieläisten ammattiyhdis-
tykset ja teknilliset ammattiyhtymät sekä laiva-
liikkeyhtymät. Maanviljelys; valitsijat: maanvil-
jelysseurat, koelaitokset ja koulut. Metsänhoito
ja metsäpolitiikka; valitsijat: metsänhoitoseurat,
koelaitokset ja koulut. Tieteellinen elämä, taide
ja kouluopetus; valitsijat: yliopistot, tieteelliset

seurat, Suomen taideyhdistys ja oppikoulut. Teknillinen tiede ja opetus; valitsijat: Teknillinen Korkeakoulu, teknilliset koulut ja yhdistykset. Kansamme terveydenhoito; valitsijat; lääkintö- ja terveydenhoitoseurat.

Voidaan ehkä väittää, että tämä muutos eduskunnan kokoonpanoon, mikä sisältää askeleen niin sanottuun intressiedustukseen päin, olisi ristiriidassa niiden kansanvaltaisten periaatteiden kanssa, joiden pohjalle eduskuntamme on luotu. Niin minun mielestäni ei asiallisesti ole. En kuitenkaan tahdo tässä ryhtyä teoreettiseen käsittelyyn mainitusta asiasta. Olen pysynyt käytännöllisellä pohjalla ja rohkenen luulla, että ehdotukseni sisältää asiallisen parannuksen, jonka hyötyä etenkin ne, jotka tahtovat saada eduskunnalle mahdollisimman suuren vallan, eivät voine kieltää. Muuten myöntänee jokainen, että intressiedustuksen aate sisältää paljon täysin oikeutettua. Onhan oikein, että tärkeäksi katsottu työala, jonka viljeleminen on maalle suureksi hyödyksi, voi saada edustajia siellä, missä maamme asioista päätetään, vaikkei sen harjoittajain luku olekaan niin suuri, että nämä, etenkin kun valitsijat ovat jaetut moniin puolueisiin ja toimivat eri vaalipiireissä, nyt voisi saada ketään edustajaa valituksi.

Edelläesittämistäni syistä saan kunnioittaen ehdottaa, että

eduskunta tahtois anoa, että hallitus laatisi ehdotuksen ja antaisi esityksen eduskunnalle semmoiseksi muutokseksi valtiopäiväjärjestykseen, että ammattilaitokset ja ammattiyhtymät saisivat valita osan eduskunnan jäsenistä.

En tiedä tokko keskustelua jatketaan. Lope-
tan tähän.

Ed. von W e n d t: Av svenskfolket i Finland besitter 15 % högre bildning än folkskolans. Icke förty hava rösterna fallit sålunda, att 77 % tillerkänts personer med högre bildning. Under sådana förhållanden anser jag från vår synpunkt icke föreligga några skäl till förändring av föreliggande lag, och då den stora majoriteten å finskt håll också är tillfreds, vill jag icke med min röst bidraga till en förändring.

Ed. L o h i: Minä en tahdo kosketella ollenkaan tämän anomusehdotuksen käytännölliseen puoleen. Mutta minun täytyy lausua ihmettelyni siitä poliittisesta lyhytnäköisyydestä, mitä vielä tällä hetkellä on muutamissa tämän maan poliittisissa johtomiehissä ja nyt nimenomaan kokoo-

muspuolueen taholla. Meidän täytyy käsittää ja nähdä mitä meidän ympärillämme tapahtuu. Koko Europa on nyt sellaisessa taistelussa, jossa tahdotaan luokkavaltaa n. s. köyhälistön terroria saada valtaan. Ainoa, mikä voi kansakuntia tällä hetkellä tästä himmuterrorista pelastaa, on täydellinen kansanvaltaisuuden pohja. Nyt tällä hetkellä täällä eduskunnassa tehdään sellaisia aloitteita, jotka tahdottaisiin valta siirtää yhä enemmän oikealle. Minun mielestäni tämä anomusehdotus on selvimpänä todisteena siitä, että sillä taholla ei mitään opita eikä mitään unohdeta.

Ed. P i i t u l a i n e n: Kuultuani anomuksen-
tekijän ehdotuksen huomasi selvästi, että siinä pyritään aivan selvästi kaksikamarijärjestelmään joskin peitetyin keinoin. Mutta minä uskon että Suomen kansan järki on siinä määrin kehittynyt niin että myös sen eduskunta riittävällä selvänäköisyydellä hylkää tämän ehdotuksen.

Ed. T o l o n e n: Minä olisin saattanut miltei ehkä kannattaa tuota tehtyä lakiehdotusta, kun en sitä tarkemmin tuntenut, mutta kun sain kuulla sen kokonaisuudessaan, niin minäkin asetun sitä vakavasti vastustamaan.

Ed. P r o c o p é: Det torde i denna kammare ytterst sällan hava förekommit, att ett petitionsmemorial icke skulle hava remitterats till utskott, och då remiss vägrats, lär det hava varit rena okynnes petitioner. Om förevarande två petitioner, ldgsm. Estlanders och ldgsm. Homéns, vilka i sak gå ut på detsamma, kan man ingalunda påstå, att det vore okynne, som stode bakom. Jag understöder fullkomligt ldgsm. Lohi i hans uppfattning om vad som måste vidtagas för att skydda samhällelerna mot omstörtningar. Men det är en fullkomlig feluppfattning att anse intresserepresentationen såsom sådan innebära någonting reaktionärt. Jag tror, att denna uppfattning också biträdas av den föregående talaren. Det beror fullkomligt på, huru dessa olika intressen i representationen avvägs, om där exempelvis arbetarföreningarna erhålla egna representanter i väsentlig mån och likaledes den obesuttna befolkningen på landet erhåller platser vid sidan av innehavarena av i mantal satt jord och vid sidan av de intressen, som framförallt nämndes uti ldgsm. Homéns petition. Då blir det icke reaktionen som befordras, utan genom denna intresserepresentation erhålles en fullständigare bild av de strömningar, som röra sig inom folket.

Det yttrades tidigare i dag av en ärad talare, att dessa förslag skulle påminna om rådssystemet

Antingen har man, då man yttrar någonting sådant, icke satt sig in i vad de facto rådsväldet innebär eller också har man icke tänkt sig in i vad intresserepresentationen är. Rådssystemets utmärkande egenskap är just det, att det skapar representation endast för en klass i samhället. Genom intresserepresentationssystemet vill man möjliggöra, att alla klasser och alla olika strömningar inom folket skola komma till sin rätt. Intresserepresentationen såsom sådan är varken reaktionär eller motsatsen. Det beror alldeles på, huru själva systemet utformas. Den tanke, som ligger bakom, är av så pass stor betydelse, att jag tror det skulle hava varit lyckligare och mera överensstämmande med kammarens värdighet, om remiss av det föregående ärendet icke hade vägrats. Jag ber därför att få föreslå, att i detta fall remiss skall äga rum på sätt talmannen har föreslagit, och jag ber att få sluta med att säga, att om och intresserepresentationen icke vill föra fram de tillfälliga dagsstämmingarna, den vill giva en klar och verklig bild av de bestående strävanden, demokratiska och andra, som bära upp ett land och ett folk.

Ed. H a k k i l a: Niistä perusteluista, jotka täällä luettiin, kävi selville, että suurimpana syytä tämän aloitteen tekemiseen on ollut se pelko, että näistä ryhmistä ei saataisikaan enään tänne edustajia lähetetyksi. Minä ymmärrän kyllä, että kokoomuspuolueella, saatuaan niin surullisen tuloksen viime vaaleissa, on kyllä huolta siihen, että he joskus jäisivät yleisen äänioikeuden vallitessa ilman edustajia. Mutta heidänhän pitäisi ymmärtää, että he eivät ole vedonneet kansan valtaan aikaisemmin ja kun kansanvaltaisesti valitaan eduskunta, niin onhan luonnollista, ettei kansanvalta lähetä silloin kansanvallan halveksijoita tänne, ja minä luulen että jos kehitys edelleen jatkuu siihen suuntaan, että suomenkielinen taantumuksellinen aines täällä eduskunnassa on yhä vähälukuisemmin edustettuna, se on onnellinen ja toivottava tulos Suomen kansanvaltaiselle kehitykselle. On syytä iloita jokaisesta vaalista, jossa tämän taantumuksellisen suomenkielisen aineksen edustajamäärä vähenee ja jos joskus kävisi ja jo läheisessä tulevaisuudessa niin, ettei tällä taantumuksellisella aineksella olisi täällä yhtään edustajaa, niin minä luulen, ettei tarvitsisi sitä tällaisilla taantumuksellisilla anomuksilla koettaa tänne museokappaleiksikaan hankkia. Tämä ehdotus on niin onnettomasti tehty tähän aikaan, jolloin niin tuoreessa muistissa kaikilla on kokoomuspuolueen hallitusmiesten esiintyminen viime vuonna, heidän diktatuurihallintansa,

joka näissä vaaleissa sai kostonsa. On kyllä ymmärrettävää, että kokoomuspuolue, joka näissä vaaleissa ei saanut pääministeriänsä valituksi, on tästä tullut alakuloiseksi ja koettaa, kuten perusteluissa mainitaan, saada jollain lailla turvatuksi itsensä tällaisten onnettomuuksien varalta vastaisuudessa. Mutta he ovat koko viime vuoden osoittaneet halveksivansa kansanvaltaa ja kun kansanvalta Suomessa on nykyään jo päässyt määräämään ja tulee yhä enemmän määräämään, niin onhan aivan luonnollista, että ne puolueet, jotka ovat halveksineet kansanvaltaa, jotka ovat sitä koko viime vuoden vallassa ollessaan pitäneet pilkkanansa, että niiden edustus myös vähenee ja turhaa on koettaa sitä keinotekoisesti kansanvaltaisessa eduskunnassa enää pönkittää. Alotteentekijä luki pontensa ja sanoi, että tämä on tehty siinä tarkoituksessa, että tulevaisuudessa tämä alote tulisi toteutetuksi. Tässä kuitenkin kai lie nee turha toivo tällä perusteella esittää niitä, sillä nykyäänhän juuri hautauskellot soivat tällaisille aloitteille kautta maailman ja Suomessa on täydellä varmuudella odotettavissa taantumuksellisten pyrintöjen kutistuvan kokoon, siitä tulevan sellaisen kokoomuksen, jolla ei todella ole mitään kannatusta. He ovat kulissientakaisella menettelyllään ja nojatessaan ulkomaalaiseen apuun, milloin tsaarivallan aikuiseen, milloin Kaisermonarkistiseen, voineet Suomen kansan selän takana yhtä ja toista vehkeillä, mutta nythän olemme varmoja siitä, että tälle menettelylle on pantu sulku ja tästä päivästä lähtien ei enää demokraattisessa Suomessa tällaisella puolueella ja tällaisilla menettelytavoilla ole mitään pohjaa. Tämä eduskunta on kokoontuessaan saanut juuri ratkaistavakseen tärkeitä kysymyksiä, joiden kautta koetetaan saada ratkaistuksi meidän valtiosääntömme demokraattiselle pohjalle, ja silloinhan ei suinkaan alotteentekijän tarvitse toivoa tulevaisuudessa mitään mahdollisuutta kannatuksen saantiin tällaiselle aloitteelle.

Ed. P. V i r k k u n e n: Esilläoleva anomusehdotus on yksityisen edustajan omasta puolestaan tekemä, edustajan, joka meidän eduskunta-uudistuksemme alkua ajoilta saakka on osoittanut julkisuudessa suurta harrastusta kaikille kysymyksille, jotka ovat koskeneet eduskuntamme kokoonpanoa, vaalijärjestystämme ja kaikkia vaaliteknillisiä erikoiskysymyksiä. Minulla ei ole ollut tilaisuutta aikaisemmin ollenkaan tutustua tähän anomusehdotukseen, mutta ensi kuulemalla huomaan sen vakaan ja asiallisen sisällyksen olevan senarvoisen ettei mielestäni voisi tulla kysymykseen kieltää sen lähettämistä valiokuntaan.

Puhe siitä, että tämä anomusehdotus olisi epäkansanvaltainen tai taantumuksellinen, on minun käsittääkseni kaikkea perää vailla, sillä — tahtomatta enemmältä kajota tämän anomusehdotuksen sisällykseen — käsittäähän jokainen että kysymys kansanvaltaisuudesta taikka epäkansanvaltaisuudesta saa ratkaisunsa siitä tavasta millä anomuksentekijän ajatusta mahdollisesti lähdetäisiin toteuttamaan. Samalla kun minä puollan anomusehdotuksen lähettämistä asianomaiseen valiokuntaan, pyydän lisätä, että edellisen puhujan arvottomalle esitykselle minä en omista mitään huomiota.

Ed. R y ö m ä: Minä täällä edellä mainitsin että tämä ehdotus muistuttaa n. s. neuvostojärjestelmää. Sen jälkeen ed. Procopé piti täällä esitelmän neuvostojärjestelmästä ja sanoi sen merkitsevän aivan toista. Hän unohti kuitenkin, että on olemassa kahdenlaista neuvostojärjestelmää, nimittäin bolshevistinen neuvostojärjestelmä Venäjällä, joka perustuu työväen diktatuuriin ja toinen neuvostojärjestelmä, joka Saksassa on saanut kannatusta. Siinä ovat erikoisuutena n. s. työn kamarit, joissa olisi kaikilla työtätekeillä yhteiskuntaluokilla ja -ryhmillä edustajansa. Nämä tulisivat ikäänkuin toisena kamarina liittymään yleisellä äänioikeudella valittuun kansaneduskuntaan. Ed. Homénin ehdotus muistuttaa minusta tätä saksalaista neuvostojärjestelmää, vaikkakin kaikesta näkyy, että ed. Homén tähtää ehdotuksellaan ennen kaikkea oikeistolaisiin yläluokkalaispiireihin nojautuvaan järjestelmään, jonka hän kytkisi puhtaasti kansanvaltaisesti kokoonpantuun yhteen kamariin. Me, jotka kannattamme demokratiaa, jotka katsomme, että tällainen demokraattinen yleisillä vaaleilla valittu eduskunta voi edustaa kaikkia yhteiskunnassa esiintyviä intressejä jo sellaisenaan, vastustamme kaikkia tällaisia lisäkkeitä yleisellä ja yhtäläisellä äänioikeudella valittuun yksikamariseen eduskuntaan.

Ed. af Forselles: Herr von Wendt har antytt, att då den svenska delen av kammaren skulle företräda en större kontingent av bildning än den finska, det skulle vara för svenskfolket tämligen likgiltigt, huruvida en förändring av den finska lantdagskontingenten i kammaren skulle fås till stånd eller ej. För min del kan jag ej finna, att en sådan likgiltighet från svenskfolket sida skulle förekomma. Tvärtom är det säkert, att det även för svenskfolket vore i högsta grad fögningsamt, ifall bildningsförhållandena skulle förändras inom den finska lantdags-

kontingenten i samma riktning. Meningarna kunna vara olika, huru detta bör realiseras, men i alla fall är det petitionsförslag, som här av deputeranden Homén framställts, av den betydelse, att det borde prövas av utskott. Jag ber för min del därför få understöda petitionens remiss till utskott.

Ed. H o m é n: Ed. Hakkila lausui että tämä ehdotus tahtoo sulkea pois suuret vaalijoukot, suuret osat kansastamme eduskunnasta. On hämmästyttävää että semmoista voi esiintuoda. Täsähän on kysymys vaan että $\frac{1}{4}$ eduskunnasta tulisi kokoonpannuksi toisen aparaatin kautta. Onhan siis enemmän kuin $\frac{2}{3}$ eduskunnasta vielä koskematta, ja päätösvalta tärkeimmissäkin kysymyksissä siis edelleen jätetty kansan suoraan valitseville edustajille.

Mutta onko nyt tuo matematiikka, jonka totuuksien mukaan vaalit nyt tapahtuvat, joka alalla niin oikea kun sen väittämät matemaattiselta kannalta katsoen ovat. Se on epäilyttävää, ja hyvin usein se ei sitä ollenkaan ole. Jos tahtoo sovittaa matemaattista totuutta toisille aloille, niin se voi usein viedä aivan väärin tuloksiin. Mitä on siinä, että jokainen kansalainen saa ottaa osaa äänestykseen? Se että jokaisella on yhtä paljon sanomista, kuin toisella, että jokainen tuntee että hänellä on sama oikeus kun toisella. Mutta mihinkä tämä voi viedä? Minä vastaan siihen kohta.

Kun tahdotaan saada kansaneduskuntaa niin täytyy myös ajatella, että se todella tulee kuvaamaan ja edustamaan sitä, mitä kansassa on. Ja silloin tietysti täytyy tulla näkyviin eri kulttuurialat, sekä erilaiset työalat ja mitenkä kansassa eletään, muuten eduskunta ei kuvaa kansaa. Ja rohkenen luulla että, jos matemaattista näkökohdtaa, nimittäin vaaleihin nähden, pidetään oikeutettuna joka suhteessa, tulemme siihen että eduskunta ei anna oikeata kuvaa maasta. Sillä voi olla muutamia kulttuurialoja, joilla on verraten harvoja viljelijöitä, mutta jotka alat kuitenkin ovat siksi tärkeitä, että kuva maasta on vallan vaillinaisen, jos ei niitä oteta huomioon. Minä en tahdo puhua neroista — ne edustavat itseänsä ja jumala antakoon meille niitä — ja miten olisi, jos eivät viime vuosisadan suuret miehemme olisi olleet! Jos joku puhuu Suomesta, niin hän tietysti ajattelee m. m. sitä kulttuuria, joka meillä on ja jonka olemme saaneet aikaan sen jälkeen kuin nämä suurmiehemme herättivät kansamme. Jos vain valitaan matemaattisesti niin voi sattua että tulos ei vie oikeaan kuvaan pyrkimyksistämme ollenkaan.

Matemaattinen vaalitapa on niin yksinkertainen sentähden ettei tarvitse ollenkaan luokitella ihmisiä, ei tarvitse luokitella eri ryhmiä, eri säätyjä, eri oloja, eri viljelystapoja, mutta se ei ole täydellinen, se ei anna täydellistä kuvaa elämästämme. Tässä sanoi ed. Hakkila, että kokoomuspuolue ja ne ryhmät joista se on kokoonpanttu, ovat kärsineet suuren tappion, ja korvatakseen tämän, on keksitty tämä ehdotus, jotta he saisivat tuntuja lisää. Minä en ole ajatellut, että kaikki ne, joilla on kokemusta erityisillä aloilla, kuuluisivat kokoomuspuolueeseen. Oli aivan liian suuri komplimangi kokoomuspuolueelle, kun herrat Hakkila lausui mainitun väitteen. Tämä esimerkki paraiten näyttää, kuinka intohimoisesti ehdotukseni on otettu vastaan, koska vastapuolueelta tulee tällaisiakin väitteitä.

Mutta mikä on eroitus n. s. intressiedustuksen ja semmoisen edustuksen välillä, joka tapahtuu yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden pohjalla kuten meillä nyt? Me voimme ehkä katsoa vähän, kuinka asiat ovat kehittyneet eri maissa, missä on ollut toinen tai toinen näistä edustuksista. Otan esimerkiksi toiselta puolelta kehityksen Ranskassa, Ranskan suuren vallankumouksen, jonka aikana ja jonka jälkeen tuo yksi-äänijärjestelmä sai kannatuksen ja kehityksen Suomessa ja Ruotsissa ennen aikaa kuin siellä luokka- eli intressiedustus oli olemassa. Suuret ranskalaiset filosofit ennen vallankumousta eivät ajatelleet vapautta kaikille kansalaisille muussa kuin n. s. passiivisessa suhteessa, se on että jokaisella olisi samoja oikeuksia lain edessä j. n. e. Mutta ne eivät ajatelleet että jokaisella henkilöllä olisi „aktiivisia oikeuksia”, oikeus ottaa osaa valtiolisten asioiden määräämiseen. Tuo ajatus syntyi vallankumouksen aikana ja sen perästä kehittyi ajatus yhäti. Ja ne kolme sanaa, jotka ovat tulleet Ranskan tasavallan tunnussanoiksi: vapaus, tasa-arvoisuus ja veljeys, ne ovat todellakin oikeita ja sisältävät erittäin täydellisesti kaikkea mitä oikeana voidaan pitää. Jos rakennamme sen pohjalle, niin luulen, että kaikkien pitäisi tunnustaa tämä oikeaksi. Mutta käytännössä on huomattu, että on vaikeata toteuttaa tämä. Sillä määräävä enemmistö ennemmin tai myöhemmin, hyvin nopeaankin, unohtaa kaiken veljeyden. Tasa-arvo ja vapaus saadaan nimeksi, mutta veljeys jää täydellisesti pois. Enemmistössä tulee pian sama vallanhimo kuin ennen oli yksinvalti-aalla. Me saamme tästä pienen kuvan siitä, miten kehitys on käynyt Venäjällä. Siellä tuli itsevaltiuden jälkeen tasavalta, jossa oli Miljukov ja muut henkilöt määräävinä, sitten tuli Kerenski ja lopulta nykyinen hirmuvallta. Valtta on hurmannut ne,

joille se tuli, niin ettei suvaittu mitään muuta, ei porvarillisia eikä muita sivistyneitä, ne suljettiin kaikista oikeuksista pois, niillä ei ollut mitään sanomista ja lopuksi ei kenelläkään muullakaan, paitsi hirmuvallan johtajilla, noilla verisillä tyranneilla. Ja mihinkä sitten sosialistien enemmistövalta meillä vei, kun vallanhimo kerran oli noussut heidän päähänsä? — Minun täytyy sivumennen vielä huomauttaa siitä, kuinka myös tämä jyrkkä vastenmielisyys nyt sosialistien puolelta ehdotustani vastaan todistaa ettei tahdota kuulla mitään kritiikkiä eikä antaa tilaisuutta toisille yrityksille tulla asioista päättämään.

Valtiopäivät Suomessa ja Ruotsissa eivät olleet rakennetut niin vaativalle pohjalle, niin kauniilla tunnussanoilla varustetut kuin Ranskan vallankumous. Siinä oli intressijärjestelmä. Nämä valtiopäivät eli eduskunta syntyi vähitellen. Ennenmuinoin olivat kaikki kansalaiset aivan samassa asemassa, talonpoikia, „odalmän”. Ei ollut mitään säätyä. Ne, jotka olivat lahjakkaimmat, mahtavimmat, rikkaimmat, saivat enemmän kunniaa, enemmän sanomista, mutta oli ainoastaan yksi sääty olemassa. Sitten syntyi pappissääty 11:llä ja 12:llä vuosisadalla. Sen jälkeen vähitellen aatelissääty, ja 14:llä vuosisadalla muodostui porvarissääty erikoisine oikeuksineen, täten syntyi eri säätyjä, aatelisto, papisto, porvaristo ja talonpojat, mutta mitään edustusta ei vielä ollut olemassa muuta kuin kuninkaalla jonkunlainen pieni neuvoskunta, ja vähitellen hän kutsui siihen lisäksi miehiä eri säädyistä. Ennenmuinoin jo oli olemassa käräjät, „landsting”, missä m. m. kuninkaan vaali tapahtui, mutta niistä ei tarvitse tässä puhua.

Saadakseen jotain vastapainoa aatelistoa ja papistoa vastaan kuningas kutsui usein lisää mainittuun neuvoskuntaansa myös porvarillisista ja talonpoikain puolelta. Niin kauan kuin siinä oli enemmän vain papistoa ja aatelia, niin sitä kutsuttiin herrainpäiviksi. Näistä kehittyi vähitellen vuosisatain kuluessa se eduskunta, josta meidän säätyeduskuntamme oli jatkoa. Se kehittyi Kustaa Vaasan jälkeen. Kustaa Adolfin aikana 1617 tuli valtiopäiväjärjestys, vaikka se olikin hyvin vaillinainen. Kaarle XI:n aikana antoi eduskunta hänelle melkein kaiken vallan. Hän ei kuitenkaan tahtonut käyttää valtaansa väärin. Hän lausui m. m., että „jos minun käskyssäni on jotakin, joka sotii Ruotsin lakia vastaan, niin teidän ei tarvitse sitä totella”. Kaarle XII taas ei kutsunut valtiopäiviä ollenkaan kokoon. Kun ne kerran kutsuttiin hänen tietämättään, niin hän hajoitti ne. Sitten tulee vapauden aika, jolloin eduskunta otti kaiken vallan. Kustaa III:n ai-

kana tuli taas enemmän tasapainoa hallituksen ja eduskunnan välille.

Tämä intressijärjestelmän mukaan tosiolojen pohjalle rakennettu säätyedustus syntyi asiain pakosta, vähitellen. Tasapaino eri intressien välillä pysyi siinä kokolailla oikeuden kannalla, sentähden ettei koko valta ollut yhden käsissä; ja kokemus näytti myös, että veljeys eri kansaluokkien välillä silloin oli paljon parempi kuin nyt ja että kehitys maassa oli hyvä. Kuitenkin ajan pitkään tämä edustus tuli vaillinaiseksi. Kun tuli uusia luokkia, niin nämä eivät olleet edustettuina siinä. Siitä järjestelmästä voitiin silloin sanoa, niinkun ed. Hakkila nyt, että suuret joukot kansasta olivat kaikesta määräämisvalasta poissulettuina, nimittäin työväki, ne, joilla ei ollut omaa maata. Kun huomattiin tämä epäkohta, niin tehtiin laajennuksia ja yritettiin suurempiakin parannuksia meillä, mutta tuli sortovuosien aika ja vasta marraskuun lakon jälkeen 1905 tapahtui jyrkkä muutos maamme edustuksessa, niin jyrkkä kuin suinkin voi ajatella. Toisesta äärimmäisyydestä, jo aivan vaillinaiseksi tulleesta luokkaedustuksesta heittäydettiin toiseen äärimmäisyyteen ja vielä sen äärimmäisyyden ulkopuolelle, mikä Euroopassa nähtiin, sillä niin radikaalista edustusta ei ollut missään Euroopassa ja tuskin muuallakaan kuin ehkä Austraaliassa. Olisi ollut luonnollisempi, jos olisi koetettu saada jotain, jossa olisi molempien aatteitten hyvät puolet, Ranskan vallankumouksen ja intressiedustuksen, edustettuina. On käsiteltävissä, että kun toisesta äärimmäisyydestä juostaan toiseen, niin luisutaan yli hyvän, ja minulla on varma vakaumus siitä, että näin on tapahtunut. Sillä täytynee myöntää, että jos on kaksi intressiä vastakkain, jotka molemmat ovat aivan oikeutetut, voi sattua, että toista edustavat vain muutamat, ja toista edustavat suuret joukot. Olkoon esimerkiksi joku yritys, jossa on johtaja ja toiset, jotka tekevät työtä hänen johdolla. Tietysti hän johtaja tarvitaan paikallaan ja hänelläkin täytyy olla sanomista. Jos nyt henkilöluvun mukaan lasketaan, niin johtaja ei merkitse mitään, sillä toiset ovat suurena enemmistönä. On siis aivan selvä, mitä alussa sanoin, että matematiikka ei aina vie oikeaan tulokseen, vaikka matematiikan väittämät kyllä voivat olla oikeat. Meidän pitäisi nyt, kuten ehdotuksessani sanotaan, koettaa saada kaikki todelliset työalat, jotka ovat hyödyksi maallemme, edustetuiksi eduskunnassa. Siitä olisi kaikille hyvää. Eikä se loukkaa kansanvaltaisuuden aatetta, sillä olisihan jokaisella kansalaisella saman verran ääniä, niinkuin nytkin. Ei se loukkaa ketään että annetaan jotain

määräämisvaltaa niillekin kansan elämälle tärkeillä työaloilla työskenteleville, jotka nykyisen vaalijärjestelmän vaillinaisuuksien tähden eivät omilla voimillaan voi saada edustajaa eduskuntaamme. Mutta oikeuden nimessä nämä voivat jyrkästi vaatia tulla edustetuiksi siellä missä lait säädetään ja maamme yhteisistä asioista päätetään. Tällainen täydennys eduskuntaan tekisi että työ saadaan paremmin tehdyksi siellä ja myös veljeys kansalaisten välillä voisi tulla paremmaksi kuin nyt. Voisimme kuulla motiiveja eri aloilta, jotka muuten jäävät tuntematta niille, jotka asiasta päättävät. Kuten jo sanoin, minusta olisi suuri askel eteenpäin, joka auttaisi maamme kehitystä tuntuvasti, jos muutos siihen suuntaan, josta olen puhunut, saataisiin aikaan. En tahdo väittää, että ehdotukseni olisi paras mahdollinen, mutta siihen suuntaan pitäisi saada muutos tapahtumaan. Rohkenen luulla, että anomusehdotukseni lähetetään valiokuntaan.

P u h e m i e s: Kun aika on pitkälle kulunut, keskeytetään nyt istunto ja jatketaan kello 7 tänä iltana.

Täysi-istunto keskeytetään kello 5 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7 i. p.

P u h e m i e s: Jatketaan asian n:o 52 käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. S c h a u m a n: Jag var från början tveksam, huruvida jag med min röst skulle bidraga till en remiss av representanten Homéns petitionsförslag till utskott eller icke, ty man bör ju överhuvudtaget icke vägra remiss av ett petitionsförslag annat än i undantagsfall. Men efter det jag åhörde petitionärens långa andragande, hyser jag icke längre någon tvekan.

Jag är visserligen icke av den åsikten, att folkrepresentationen i sin nuvarande sammansättning vore så förträfflig, att den icke kunde vara bättre. Överhuvudtaget äro politiska och sociala institutioner nu icke så förträffliga. Men lantdagsman Homéns förslag hör, såsom jag tyckte mig finna, till de stora samhällsförbättrande förslag, för vilkas behandling icke ens, såsom han själv uttryckte sig, matematiken räcker till, och då vi här böra syssla med praktisk politik, borde ju redan därför förslaget alls icke hava framställts.

Härtill kommer, att denna sak bör ses i sitt historiska sammanhang. Förslaget hör till dem, som blivit kvarglömda i högerns portfölj sedan senaste vår. Den 10 maj 1918 syntes i tidningarna en stor proklamation, undertecknad av ett antal kända medborgare, vilka i denna proklamation framställde tvenne yrkanden, det ena att monarki, kungadöme, skulle införas, det andra, att den allmänna rösträtten skulle inskränkas ungefär på det sätt, som nu uti herr Homéns förslag har påyrkats. I denna proklamation säges bland annat, att vår nuvarande representation icke har förmått på annat än mycket bristfälligt sätt fylla de begränsade anspråk, som dess hittillsvarande befogenheter pålagt den. Jag har tyvärr icke haft i min hand ett svenskt original, utan måste läsa upp på finska: „Nykyinen eduskuntamme ei ole kyennyt muuta kuin hyvin vaivallaisesti täyttämään niitä rajoitettuja vaatimuksia, jotka sen tähänastinen verrattain vähäinen valta on sille asettanut.” Nu hör det till saken, att bland undertecknarne fanns en så auktoritativ lantlagsman som friherre R. A. Wrede, och av friherre Wrede hava vi från 1913 ett offentliggjort uttalande, däri han kommer till det resultat, att lantdagen, oaktat exceptionellt svåra yttre förhållanden, utfört ett arbete som i flera avseenden förtjänar erkännande och att den, trots brister i sin sammansättning, gått framåt i arbetsduglighet och politisk mognad. — I proklamationen säges vidare: „Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, joka on nykyisen eduskuntamme kokoonpanon ainoana perusteena, on semmoiseksi yksipuolinen. Meillä voitiin, kun nykyinen yksikamarijärjestelmä pantiin voimaan, perustella tätä sillä, että yleinen vahva ja itsenäinen hallitusvalta tarjosi riittävän vastapainon yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden yksipuolisuudelle. Kun tätä vastapainoa nyt ei enää tule olemaan, tulee meidänkin hankkia se eduskunnan omaan keskuuteen, jossa sen sija luonnollisimmin onkin.” Det egendomliga är att bland undertecknarna av denna deklaration finnas många framträdande medlemmar av det forna gammalfinska partiet — Danielson, Nevanlinna, Paasikivi, Palmén, Rantakari, Koskimies, Paloheimo, Rautapää, Virkkunen —, och dock har detta parti just varit det borgerliga parti, som 1905 skyndade sig att omfatta enkammarsystemet, skyndade sig att bliva en bundsförvant åt socialdemokratiska partiet, som då till en början stod ensamt i sitt yrkande på enkammarsystem. Vi veta nu, att man gjorde detta blott därför, att det då fanns en monark, som bildade en motvikt till representationen. Nu, då denna monark är borta, har man ändrat åsikt.

Jag menar alltså, att, sett i sitt historiska sammanhang, hade detta petitionsförslag bort framställas av herr Homén eller någon annan vid senaste lantdag, då det ännu fanns möjlighet att på parlamentarisk väg genomdriva yrkandena. Nu är förslaget ett dödfött foster. Denna lantdags stora flertal, det vet man ju, vill icke vara med om att kringskära den allmänna rösträtten. Om från vänsterhåll ett förslag skulle framställas om en författning i den stil som den nuvarande ryska författningen, enligt vilken alla handels- och industri-idkare, rentierier och präster äro beröfvade rösträtt, så skulle jag finna ett sådant förslag lika litet värt remiss som detta. Demokratin och den allmänna rösträtten hava att utstå angrepp från två håll, från vänstern och från högern. Det ena angreppet är enligt min åsikt icke mera berättigat än det andra.

Detta allt skulle naturligtvis nu icke hindra, från min synpunkt sett, en beredning av förslaget i utskott. Men då förslaget har gjort på mig intrycket av att vara, såsom jag redan antydde, rätt oklart och omoget och då tidpunkten måste anses vara synnerligen illa vald för framställning och beredning av detta förslag, biträder jag, herr Talman, yrkandet på remissvägran.

Ed. H o m é n: Koska puheeni äsken, niin pitkä kuin se olikin, kumminkin jäi vaivallaiseksi ja epäselväksi, niin olisi syytä sitä täydentää. En kuitenkaan tahdo sitä tehdä. Huomautan vaan muutamasta yksityiskohdasta.

Ellen käsittänyt väärin, edustaja Procopé oli sitä mieltä, että olisi pitänyt olla joku edustus myös sosiaalisen työn edistämiseksi, luultavasti fakkiihdistysten saatava edustaja niinkuin ne monet muut harrastukset, joista puhuin. Minulla ei ole mitään sitä vastaan. En sitä tehnyt anomusehdotuksessani siksi, että minä asetuin tosilojen pohjalle. Ja koska sosialisteilla on hyvin paljon edustajia ja hyvästi disiplineerattu vaalijoukko ja joka vaalipiiristä saavat aika monta edustajaa, niin he voivat ajaa asiat niin, että ne, joilla on enemmän tietoa ja oppia ja kokemusta tällä alalla, tulevat valituiksi. Minä luulen, että ne n. s. etevimmät sosialistit kumminkin helposti tulevat valituiksi eduskuntaan. Samoista syistä, nimittäin käytännöllisistä syistä, en myöskään ehdottanut, että papisto saisi edustajia niiden ryhmien joukossa, mitkä ehdotuksessani luettelitin. Sillä on tosiasia, että on ollut aika monta pappia eduskunnassa alusta viimeiseen asti.

Mitä siihen tulee kun puhuin matematiikasta, niin en ennättänyt lisätä, että edes matemaattinen oikeuskaan ei tässä ole tullut oikein sovitetuksi

sentähden, että vaalipiirejä on niin monta. Edustaja von Wendt sanoi, että ruotsalaisessa puolueessa on tullut valituksi edustajia eri sivistyksen aloilta, eri työn aloilta. Niillä on semmoinen asema, että tulee verraten monta edustajaa näistä kolmesta piiristä, missä ruotsalaisia on. Ja kun on monta edustajaa, niin tietysti yhdestä piiristä voi saada eri työaloja paremmin edustetuksi kuin esim. kokoomuspuolueessa ja edistyspuolueessa ja osaksi maalaisliitolla, joilla on edustajat monesta vaalipiiristä, mutta aivan muutamia jokaisesta. Maassamme on 15 vaalipiiriä paitsi Lappi ja 28 ja 26 edustajaa kokoomus- ja edistyspuolueissa joka tekee keskiarvoisesti noin 2 edustajaa vaalipiiristä. Jos on 2 valittavana, niin kyllä on ääretömän vaikea silloin saada eri tärkeät työalat edustetuksi ja tietysti täytyy edustajain olla tunnetut vaalipiireissä. Sehän, jos mikään, kuuluu kansanvaltaiseen edustukseen että edustajat ovat valitsijoille hyvästi tunnetut ja nauttivat niitten luottamusta. Käsittäneesi siis että ne monipuoliset intressit, joita porvarilliset edustavat, eivät tule niitten harrastajain lukuun nähden edes matemaattisesti oikeassa suhteessa edustetuksi, kuten usein on huomattu. Kun minä puhuin siitä, etten asettanut mitään erikoisedustusta sosialistisille pyrkimyksille, niin on mainittava että olin epävarma, asettaisinko maanviljelykselle eri edustusta, sillä maanviljelijöitä on eduskunnassa paljon. Mutta vaikka niin onkin, niin huomioon ottaen, että maalaisliitto esim. tahtoo etupäässä edustaa enemmän maalaiskansan syvimpiä riviä niin arvelin, että olisi asialle hyväksi, jos olisi muutamia edustajia, jotka valittaisiin toisellakin tavalla, jotka edustaisivat maanviljelysoppia ja sitä kokemusta, mitä on saatu sillä alalla opin ja tutkimusten kautta. Tahdoin täten asettua käytännölliselle kannalle ja tein ehdotukseni nykyolojen mukaan ja sen mukaan, mihin minun mielestäni kehitys tulee käymään. Tieto ja oppi ei ole haitaksi, jos niitä tulisi enemmän ja monipuolisempia kuin mitä sen vaalijärjestelmän mukaan voi tulla, mikä meillä nyt on.

Ed. Procopé: Jag ber att få taga fasta på ett yttrande av hr Tolonen i början av diskussionen. Han yttrade, att han varit villig att efter omständigheterna understöda förslaget om remiss, men att formen i petitionsmemorialet avskräckt honom. Till det vill jag bara replikera att genom att rösta för remiss man ju ingalunda har omfattat den form som hr Homén har givit åt förslaget, vilket jag tror för övrigt att ingen av oss är i tillfälle till efter den flyktiga bekantskap vi gjorde med förslaget. Genom att rösta för remiss visar man bara att kammaren har tillräckligt

mycket lugn och behärskning för att icke en viss ide skall för kammaren vara ett rött kläde. Jag upprepar mitt förslag att ifrågavarande petitionsförslag måtte för närmare granskning av den däri ingående grundprincipen remitteras till grundlagsutskottet.

Ed. Piitulainen: Jos olisin ehdotuksen tekijän kannalla, niin katsoisin, että nykyajan gulashi olisi siihen aivan välttämätön, mutta kun toiselta puolen ehdotuksen tekijä on maininnut erinäisiä intressejä, niin minun nähdäkseni on siinä intressit vain sellaiset, joilla tahdotaan pyrkiä harvainvaltaan. Sentähden minä pyydän edelleen kannattaa ehdotuksen hylkäämistä.

Ed. M. Erich: Kun tämän anomuksen johdosta on sukeutunut tavattoman pitkä keskustelu, joka varsinkin ed. Hakkilan täällä aikaisemmin käyttämän puheenvuoron johdosta on mennyt ulkopuolelle kaiken asiallisuuden ja muuttunut vasemmiston puolelta mitä häikäilemättömmäksi syytökseksi erästä eduskunnan puoluerhymää vastaan, katson minä velvollisuudekseni erityisesti painostaa erästä seikkaa, johon tämän keskustelun aikana jo on viitattukin, nimittäin sitä, että tämän nyt käsittelyn alaisena olevan aloitteen on tehnyt yksityinen kansanedustaja omassa nimessään eikä suinkaan sen puoluerhymän nimessä, johon hän kuuluu. Minä pyydän huomauttaa, että kysymyksessä oleva anomus ei ole ollut minkäänlaisen käsittelyn alaisena kansallisen kokoomuspuolueen eduskuntaryhmässä, joten kaikki vasemmiston taholta tehdyt yritykset väittää, että ryhmä kokonaisuudessaan olisi tämän anomuksen takana, ovat kaikkea oikeutusta vailla. Mutta minusta tuntuukin siltä, kuin ed. Hakkila olisi vain tahtonut käyttää oivallista tilaisuutta hyväkseen antaakseen eduskunnalle todistuksen agitatoorisesta puhujataidostaan ja selvästi osottaakseen, että entisen edustajan ja „kansanvaltuutetun” Kuusisen traditsioneilla edelleenkin on innokkaita ylläpitäjiä täällä vasemmiston keskuudessa. Ed. Hakkilan syytökset jääkööt omaan arvoonsa. Olemme tottuneet yllin kyllin kuulemaan samanlaisia parjauksia vasemmiston edustajilta ja myöskin vaalitaistelun aikana. Samalla kun en itse puolestani ole suinkaan vakuutettu siitä, että nyt kysymyksessä oleva toimenpide olisi tarkoitustaan vastaava ja ajan hengen mukainen, olen kuitenkin sitä mieltä, että tämänkaltaisia anomuksia ei ilman muuta tulisi hylätä eduskunnassa, vaan että olisi syytä lähettää sellaiset asianomaisen valiokunnan tarkemmin harkittaviksi.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Juutilainen ed. Ryömän ynnä muitten kannattamana vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta ehdottanut, että nyt esilläoleva anomusehdotus hylätäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on esilläoleva anomusehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 36 „jaa”- ja 127 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hylännyt nyt kyseessäolevan anomusehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

53) Vaalituloksen määräämistä koskevien säännösten muuttamista

tarkoittava ed. Kekkosen y. m. anomusehdotus n:o 5 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan perustuslakivaliokuntaan.

54) Vaalilain muuttamista

koskeva ed. R. Furuhjelman y. m. anomusehdotus n:o 6 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan perustuslakivaliokuntaan.

55) Huokeakorkoisen valtiolainan myöntämistä Osuuskassojen Keskuslainarahasto Osakeyhtiön käytettäväksi vuokratilajelmistä muodostettavien pientilojen luotontarpeen tyydyttämiseksi

koskeva ed. Leppälän y. m. anomusehdotus n:o 7 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan valtiovarainvaliokuntaan.

56) Valtion tupakkamonopoolin toteuttamista

koskeva ed. Kärjen y. m. anomusehdotus n:o 8 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan valtiovarainvaliokuntaan.

57) Valtion tupakkamonopoolin toteuttamista

koskeva ed. Kojosen y. m. anomusehdotus n:o 9 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan valtiovarainvaliokuntaan.

58) Verotuslaitoksen uudistamista

koskeva ed. Torpan y. m. anomusehdotus n:o 10 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan valtiovarainvaliokuntaan.

59) Maalaispostinkuljettajien ja -kirjeenkantajien palkkaussuhteiden järjestämistä

koskeva ed. Joukahaisen y. m. anomusehdotus n:o 11 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan valtiovarainvaliokuntaan.

60) Maanarvon ansiotonta kohoamista koskevan verotuksen aikaansaamista

tarkoittava ed. Luopajarven y. m. anomusehdotus n:o 12 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan valtiovarainvaliokuntaan.

61) Muutoksia lakiin leimaverosta

koskeva ed. Kaskisen anomusehdotus n:o 13 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

62) Sokeritullin alentamista

koskeva ed. Schaumanin anomusehdotus n:o 14 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan valtiovarainvaliokuntaan.

63) Todistajajääviä koskevien lakisäännösten muuttamista

tarkoittava ed. Mannerin y. m. anomusehdotus n:o 46 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan lakivaliokuntaan.

64) Vapaan todistusteorian voimaansaattamista lainkäytössämme

koskeva ed. Mannerin y. m. anomusehdotus n:o 47 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan lakivaliokuntaan.

65) Oikeudenkäynnin jouduttamista

koskeva ed. Mannerin y. m. anomusehdotus n:o 48 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan lakivaliokuntaan.

66) Kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen 9 päivänä marraskuuta 1868 annetun asetuksen 29 §:n muuttamista

koskeva ed. Mannerin y. m. anomusehdotus n:o 49 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan lakivaliokuntaan.

67) Ehdotuksen yleisen armahduksen julistamisesta

sisältävä ed. Huplin ja Itkosen anomusehdotus n:o 50 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hupli: Tahtoisin huomauttaa sille valiokunnalle, johon tämä asia tulee lähetettäväksi, kysymyksen erikoisesta tärkeydestä sekä siitä, että se on aivan poikkeuksellinen asia ulkopuolella eduskunnan tavallisen lainsäädännön. Luulen, että valiokunta ilmeisesti tulisi ottamaan tämän kysymyksen aivan ensimmäiseksi asiaksi. Mutta olen kuitenkin tahtonut vielä erikoisesti näin eduskunnan istunnossa huomauttaa siitä, että valitsijat, jotka sosialidemokraatteja ovat tähän eduskuntaan valinneet, odottavat kiireellisesti tulosta juuri tästä poikkeuksellisesta asiasta. Toivoisin niinollen, että valiokunta kiireellisesti toimittaisi eduskunnalle mietintönsä yleisen amnestian aikaansaamisesta, jotta eduskunta pääsisi sitä mitä pikimmin käsittelemään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asia lähetetään lakivaliokuntaan.

68) Kunnanlääkärinvirkojen vakinaistuttamista

koskeva ed. P. Virkkusen anomusehdotus n:o 51 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

69) Maalaiskuntien kiertävien sairaanhoitajattarien palkkausapua

koskeva ed. Åkerblomin anomusehdotus n:o 52

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

70) Toimenpiteitä maan sairashuonelaitoksen kehittämiseksi

koskeva ed. Collianderin y. m. anomusehdotus n:o 53 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

71) Lääkintöneuvoksen viran perustamista ja sairaanhoitajattarien valmistuksen uudistamista

koskeva ed. Hornborgin y. m. anomusehdotus n:o 54 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

72) Turtolan kuntaan perustettavaa sairastupaa

koskeva ed. Juneksen y. m. anomusehdotus n:o 55 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

73) Määrärahan myöntämistä kuntayhtymäin aloitteesta perustettavia mielisairaalaosastoja sekä erillisiä piirimielisairaaloita varten

koskeva ed. Sarlinin y. m. anomusehdotus n:o 56 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

74) Mielisairashoitoa järjestävää lakia

koskeva ed. Sarlinin y. m. anomusehdotus n:o 57 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

75) Valtioavun myöntämistä Satakunnan Keuhkotautiparantola O. Y:lle keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan

koskeva ed. Ryömän anomusehdotus n:o 58 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

76) Langettavatautisten hoitolan perustamista Turun ja Porin lääniin

koskeva ed. Collanin y. m. anomusehdotus n:o 59 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Wuolijoki: Kyllä minä ymmärrän, että tehdään anomuksia monestakin syystä: tyydyttääkseen valitsijoita ja saadakseen nimensä paperille, mutta minä en ymmärrä, että ministerillä ei ole muuta keinoa kuin tulla eduskuntaa vaivaamaan semmoisella anomuksella, että pitää perustaa yksi sairashuone. Kyllä ministerillä pitäisi löytyä muita keinoja, saada välttämättömäksi katsomansa asia perilleajetuksi ettei pitäisi tulla eduskuntaa tällaisella anomuksella vaivaamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Anomus lähetetään talousvaliokuntaan.

77) Väkiuomarikoksista säädettyjen rangaistussääntöjen koventamista

koskeva ed. Alkion y. m. anom. ehd. n:o 60 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

78) Kesäkuun 9 päivänä 1892 annetun, paloviinan ja muiden poltettujen tahi tislattujen väkiuomaimyymistä, kuljetusta ja varastossa pitämistä koskevan asetuksen III luvun 35 §:n 2 kohdan muuttamista

tarkoittava ed. P. Virkkusen anom. ehd. n:o 61 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

79) Niitä perusteita, joita on noudatettava sopimuksia tehtäessä valtiolaitoksen ja yksityisten liikenneyritysten välillä,

koskeva ed. Leivon y. m. anom. ehd. n:o 62 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta talousvaliokuntaan.

80) Lisenssijärjestelmän poistamista ja tuonnin vapauttamista sekä Kauppa- ja teollisuuskomissionin lakkauttamista

koskeva ed. Åkerblomin y. m. anom. ehd. n:o 63 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. W u o r i m a a: Kun eduskunta hyväksyi elintarvelain, niin se antoi hallitukselle vallan toimia yksityisen omaisuuden ylitse siinä tarkoituksessa, että voitaisiin saada yhtä paljon elintarpeita köyhille kuin varakkaillekin ja että köyhät ja puutteelliset eivät tulisi kärsimään suurempaa nälkää kuin varakkaat. Kuitenkin on hallitus sillä tavalla toiminut, että tämä tarkoitus on vain hyvin niukasti ja pieneksi osaksi saavutettu. Varakkailla on aina ollut saatavana suurilla rahoilla jobbareilta elintarpeita. Köyhät ovat saaneet olla ilman ja olisivat elintarveviranomaisista huolimatta saaneet kuolla nälkään, elleivät olisi lakia kiertämällä kulkeneet suurissa joukoissa kulutuskeskuksista ympäri maakuntaa joko kerjäämällä tai vastoin lakia ostamalla yksityisiltä elintarpeita. Viikon päiviin ja kuukausmääriin ei ole elintarveviranomaisilla ollut mitään jaettavaa. Vielä lisäksi ovat elintarveviranomaisien kautta elintarpeiden hinnat nousseet niin korkeiksi, että ne ovat oikeastaan 100 % enemmän kuin todelliset hinnat. Kun esim. elintarvevirastot ovat ostaneet kauroja 1:60 kilo, niin elintarvelautakunnat ovat niitä myyneet 3:60:stä. Sitten on huomattu vielä semmoista järjestelmää, että elintarvelautakuntien kautta toisissa paikoissa on tullut jobbareille suorastaan elintarpeita. Äskettäin olimme tilaisuudessa huomaamaan, kun sokeria tuotiin ulkomailta, jaettiin sokeri sokeritetaille eikä kuluttajille, sillä hallitus oli tehnyt tehtaitten kanssa sopimuksen, että kaikki sokeri, mikä tulee maahan, jaetaan heidän kauttaan ja heidän pitää saada muka puhdistuskustannuksia pari markkaa jokaisesta kilosta. Sitäpaitsi on huomattu, että paitsi sitä paria markkaa, mitä ne ovat saaneet tuon puhdistuksen nimessä, se sokeri, mikä nyt on lopuksi jaettu 6—7 viikon perästä maahan-tuonnista, sisältää suuren osan perunajauhoja, jonka kautta heille vielä on tullut suurempi voitto. Äsken on näkynyt sanomalehdissä, että ulkomailta on tarjottu sokeria Suomeen yksityisille kauppaliikkeille, niin että se tulisi maksamaan ainoastaan 2 markkaa kilolta, mutta elintarveviranomaiset, varsinkin kauppa- ja teollisuuskomisioni ovat kieltäytyneet lisensoijalta antamasta sentakia muka, että täällä on toisilla monopooliseeratuilla liikkeillä kalliimmasti ostettua sokeria ja että siis yhteiskunnan tulisi ensin maksaa se voittoprosentti ja se liika, jonka ne ovat maksaneet. Ei ole tässä tilaisuutta luetella kaikkia niitä haittoja, mitä elintarveviranomaisien ylläpitämisen kautta on syntynyt, ei myös-

kään mainita niitä kaikkia satoja ja tuhansia elintarvevirkamiehiä, joita kansan täytyy ylläpitää ihan hyödyttömästi. Se veisi liian pitkälle. Minä sentähden olen samaa mieltä, kuin anomuksen tekijä ja ehdotan, että valiokunta ottaisi kaikkein ensimmäiseksi käsiteltäväkseen tämän asian, niin että poistettaisiin ne haitat, mitkä nyt sekä kuluttajia että tuottajia tässä maassa ahdistavat elintarveviranomaisia edelleen säilyttämällä.

Ed. H ä s t b a c k a: Då jag har den uppfattningen att någon stadgad ordning vare sig i rättsligt eller ekonomiskt avseende icke är möjlig, så länge de i petitionen omnämnda lagarna och bestämmelserna tillämpas, synes det mig nödvändigt att alla dessa bestämmelser och därpå grundade kommissioner snarast möjligt upphävas. I sådant avseende ber jag få göra utskottets medlemmar uppmärksammas och tillika anhålla att petitionen måtte upptagas till omedelbar behandling.

Ministeri V e n n o l a: Niitten lausuntojen johdosta, joita täällä on esitetty, että tuonti olisi saatava vapaaksi, pyytäisin huomauttaa, että tämä vaatimus on pikemmin lausuttu kuin tehty. Minulle tänään annettujen selostusten mukaan on niitten vähän yli kolmen kuukauden aikana, jotka tätä vuotta on eletty, jo myönnetty lisenssejä ja tuotu maahan tavaroita yli 400 miljoonan markan arvosta. Jos tätä menoa jatkuu ja niihin lisenssianomuksiin suostutaan, joita tähän asti on tullut, niin annettujen ilmoitusten mukaan kaiken todennäköisyyden perusteella pitäisi maahan tuoda yli 1 $\frac{1}{2}$ miljardin markan arvosta tavaroita. Tällaista tuontia ei meidän maamme kestä. Jos tämä vaaditaan, niin unohdetaan, että me emme tällä kertaa ole rauhan taloudessa, vaan saamme elää vielä pitkän ajan ylimenotaloudessa ja säännöstellä tuontia. Olen myöskin tänään juuri saanut raportin siitä, että Englannin hallitus on asettunut sille kannalle, että säännöstelyjärjestelmää täytyy pidentää siellä vielä ainakin syyskuuhun asti. Ja tunnettu asia on, että Englannin hallitus valvoo mitä tarkimmin sitä, ettei maahan saa tuoda tarpeettomia tavaroita. Vaikkakaan en tahdo puolustaa kaikkea sitä, mitä elintarveviranomaisten ja kauppa- ja teollisuuskomissionin puolelta on tehty, enkä puolustaa sitä, ettei muutoksia tähän tehtäisi, niin tahtoisin kuitenkin tämän lausua valiokunnalle evästyksenä, koska asia on paljoo vakavampi kuin julkisuudessa annetuista arvosteluista voi päätellä ja koska täydelliseen vapauteen meneminen tietäisi ta-

loudellisessa elämässä vaikeuksia ja finanssipoliittisesti aivan mahdottoman tilanteen luomista.

Ed. W u o r i m a a: Tämän anomuksen tarkoitus ei olekaan, että komissioni edeskinpäin jatkaisi lisenssejä, vaan tarkoitus on että jätettäisiin vapaa tuontioikeus kaikille liikkeille. Kauppa- ja teollisuuskomissioni on antanut lisenssejä monopoliyhtiöille, jotka kiskovat suuria voittoja. Se ei ole oikein ja syyttäkööt monopolitrustit itseänsä, jos he ovat ostaneet liian kalliilla tavaroita. Ei Suomen yleisön tarvitse maksaa heidän suureksi tarkoitettuja voittojansa, myös he voivat olla käyttämättä niitä lisenssejä, mitä ovat saaneet, jos muut voivat kuitenkin tuottaa ja myydä paljon huokeammasta tavaroita. Ja sitä paitsi on Amerikasta vapaa tuonti, samoin Etelä-Amerikasta ja Itämaista meritse. Kansainvälinen lisenssikomissioni täällä on myös ilmoittanut, että se toivoo että yksityiset ja liikemiehet vapaasti rupeaisivat tuottamaan tavaraa maahan. On kyllä otettava huomioon valuutta-asia, johon ministerikin tässä vetosi, mutta on tunnettua, että ulkomaiset liikkeet ovat luvanneet antaa krediittia eikä siis valuuttakysymys tässä enää tee mitään haittaa, vaikka tuonti ja vienti vapautetaan hallituksen holhouksesta.

Ministeri V e n n o l a: Pyytäisin lisätä askeeseen lausuntooni, että paraikaa on juuri tekeillä luettelo niistä tavaroista, joita voitaisiin maahan tuoda vapaasti, joten siis osittainen vapaa tuonti ennen pitkää tulee kaiken todennäköisyyden perusteella hyväksytyksi. Mutta tästä huolimatta täytyy varsin suuri osa tavaroista vielä jäädä säännöstelyn alaiseksi. Mihinkä tuloksiin siinä aivan rajaton vapaus tai huono säännöstely johtaa, osoittaa se, että maassamme on jo kuluvan vuoden kolmen kuukauden aikana syöty omenoita ja appelsiineja lähemmäs 10 miljoonan markan arvosta.

Ed. af F o r s e l l e s: Med anledning av minister Vennolas yttrande ber jag att få påpeka, att flere närliggande länder gjort sig fria från trycket från ententemakterna. Ententeländerna själfva upphöra med ransoneringen. Man måste förutsätta att desamma ingalunda vore okänsliga för förnuftsckäl från regeringens sida och att vår regering i underhandlingarna med ententeländerna icke lyckats bevaka våra intressen. Det är därför skäl att det utskott, som kommer att handlägga denna petition, noggrannt skall pröva ärendet och fordorsammast till lantdagen avlämna utlåtande i detsamma.

Ed. Lohi: Herra ministerin viimeinen lausunto juuri osoittaa, miten tässä maassa lisensiasioita hoidetaan, että sellaisille tavaroille, jotka voitaneen lukea ylellisyystavaroiksi, lisenssejä on annettu niin suunnattomissa määrin. Tämä kauppa- ja teollisuuskomissionin toiminta on kai yleensä ollut sellaista, että se on herättänyt aivan oikeutettua paheksuntaa laajoissa piireissä. Tämän saman komissionin toiminnasta oli meillä viime valtiopäivillä kokemusta, mitä kaikkea siinä komissionissa harjoitetaan. M. m. se surullisen kuuluisa sulfiittipriijuttu oli saman komissionin laatima. Sen vuoksi olisi hallituksen ja eduskunnan kohdistettava kaikki huomio siihen, että väärinkäytökset saataisiin estetyiksi.

Ed. Juutilainen: Minäkin ajoin tehdä erään huomautuksen ministeri Vennolan lausunnon johdosta. Tänne on saatu appelsiineja ja omenoita useita laivanlasteja, lisenssejä on annettu. Mutta kerrotaan, että Ruotsista olisi saatu kenkiä, pohjanahkaa ja kalosseja, mutta niihin ei ole riittänyt valuuttaa eikä laivoja, kun ne olisi tuotu yli Pohjanlahden.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja anomus lähetetään talousvaliokuntaan.

81) Varojen varaamista kuntien maapolitiikan toteuttamista varten

koskeva ed. Luopajarven y. m. anom. ehd. n:o 64 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan talousvaliokuntaan.

82) Kruunutilojen luovuttamista maalaiskunnille kunnallismaan saamista varten

koskeva ed. Åkerblomin y. m. anom. ehd. n:o 65 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan talousvaliokuntaan.

83) Rekognitsionimetsien palauttamista valtiolle

koskeva ed. Loukon y. m. anomusehdotus n:o 66 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan talousvaliokuntaan.

84) Lahjoitusmaista muodostettujen tilojen yhteismetsien lunastamista

koskeva ed. Valkosen y. m. anom. ehd. n:o 67 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan talousvaliokuntaan.

85) Määrärahan myöntämistä valtion kotitaloustoimikunnan toiminnan jatkamiseksi

koskeva ed. Gebhardin y. m. anom. ehd. n:o 68 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan talousvaliokuntaan.

86) Yhteiskuntabiologisen keskuslaitoksen perustamista

koskeva ed. von Wendtin anom. ehd. n:o 69 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan talousvaliokuntaan.

87) Itsehallinnon voimaansaattamista kuntaa suuremmilla alueilla

koskeva ed. Nixin y. m. anom. ehd. n:o 70 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. von Wendt: Ifrågavarande petitions-förslag avser att få införda i regeringsformen grunderna för områdets självstyrelse. Under sådant förhållande och då regeringsformen utan tvivel kommer att hänskjutas till grundlagsutskottet vore det enda riktiga, att ifrågavarande petitionsmemorial skulle sändas till grundlagsutskottet, ty detta är icke en ekonomisk fråga i den mening, som berör ekonomiutskottet.

Ed. Nix: Jag ber att få understöda den föregående talaren.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta on ed. von Wendt ed. Nixin kannattamana ehdottanut, että kysymyksessä oleva asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestys on siis toimitettava.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittoa, on ed. von Wendtin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voittolla.

Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä tässä puhemiesneuvoston ehdotuksen. Asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

88) Ojituslautakuntia

koskeva ed. Jyskeen y. m. anom. ehd. n:o 71 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

89) Maanomistajain vapauttamista velvollisuudesta rakentaa aitoja rautatien varsille

koskeva ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 72 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

90) Papistonvirkataloiksi määrättyjen maanviljelystilojen lakkauttamista

koskeva ed. Hästbackan y. m. anom. ehd. n:o 73 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

91) Papiston palkkauksen järjestämistä

koskeva ed. Torpan y. m. anom. ehd. n:o 74 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

92) Lukkarien ja urkurien palkkausta

koskeva ed. Lanteen y. m. anom. ehd. n:o 75 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

93) Kyydinpitokustannusten kalliinajan korvausta vuosilta 1917—1919

koskeva ed. Fräntin y. m. anom. ehd. n:o 76 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

94) Majoitusrasituksen suuruuden tutkimista suursodan aikana sekä mainitun rasituksen korvaamista kunnille

koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 77 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

95) Selvityksen hankkimista Ruotsin vastaisella rajalla olleen rajavartiopataljoonan majoituskustannuksista

koskeva ed. Juneksen y. m. anomusehdotus n:o 78

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

96) Niiden kuntain avustamista, jotka esikaupunkilojen takia kärsivät taloudellisia rasituksia

koskeva ed. Kaskisen y. m. anomusehdotus n:o 79 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

97) Esikaupunkilojen korjaamista

koskeva ed. Kaskisen y. m. anomusehdotus n:o 80 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

98) Tutkimuksen toimittamista Karjalan kannaksella olevien lahjoitusmaiden ja ulkomaalaisten omistamien maa-alueiden omistusoikeudesta

koskeva ed. Nikkasen y. m. anomusehdotus n:o 81 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

99) Määrärahan myöntämistä kunnallispäivien toimeenpanoa varten

koskeva ed. Liakan y. m. anomusehdotus n:o 82 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

100) Asukkaiden ja tehtaiden oikeuksien järjestämistä niihin kruununtiloihin nähden, joita tehtaat ovat tilojen asukkaita sivuuttaen tehtaan käytön vuoksi verolle ostaneet

koskeva ed. Österholmin ja von Bornin anomusehdotus n:o 83 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Österholm: Förelvarande petitionsmemorial berör ett ärende, som redan tidigare varit föremål för lantdagens behandling. År 1908, alltså för tio år sedan, beslöt lantdagen hos regeringen anhålla om utredning och lagförslag beträffande brukshemmanens rättsliga ställning. Då sedan dess emellertid ingenting i saken försports och den dock synes vara av vikt, ville jag anhålla, att utskottet måtte egna ifrågavarande pe-

titionsmemorial uppmärksamhet, så att därav i sinom tid skulle framgå ett lagförslag i saken.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

101) Kotitalousopettajaopiston perustamista

koskeva ed. Gebhardin y. m. anomusehdotus n:o 84 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

102) Maalaiskansakoulujen ja seminaarien opetusohjelman muuttamista

koskeva ed. Leppälän y. m. anomusehdotus n:o 85 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

103) Määrärahan myöntämistä kunnallisten työväenopistojen perustamista varten

koskeva ed. Kekkosen y. m. anomusehdotus n:o 86 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

104) Käkisalmen yhteiskoulun ottamista valtion huostaan

koskeva ed. M. Erichin anomusehdotus n:o 87 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

105) Määrärahan myöntämistä kansanopistoja varten

koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 88 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

106) Määrärahan myöntämistä kunnallisopistojen perustamista varten

koskeva ed. Niukkasan y. m. anom. ehd. n:o 89 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

107) Määrärahan myöntämistä kansantajuisia tieteellisiä luentoja varten

koskeva ed. Hildénin y. m. anom. ehd. n:o 90 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

108) Määrärahan myöntämistä kotikasvatuksen tukemiseksi

koskeva ed. Thunebergin y. m. anom. ehd. n:o 91 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

109) Valtioavun myöntämistä Kotikasvatusyhdistykselle

koskeva ed. Hornborgin anom. ehd. n:o 92 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

110) Tornion keskikoulun laajentamista yliopistoon johtavaksi linjakajoiseksi yhteislyseoksi

koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 93 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

111) Kajaanin yhteiskoulun ottamista valtion huostaan

koskeva ed. A. Pesosen y. m. anom. ehd. n:o 94 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

112) Kansakoulujen asettamista yleiseksi pohjakouluksi

koskeva ed. Ailion ja Ryömän anom. ehd. n:o 95 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

113) Määrärahan myöntämistä maataloudellista työkoulua varten

koskeva ed. Hallsténin y. m. anom. ehd. n:o 96 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

114) Oppi- ja opetusvälineiden kustannustoimiston perustamista kansakouluja varten

koskeva ed. Ailion y. m. anom. ehd. n:o 97 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

115) Määrärahan myöntämistä kansakoululasten ravinnon ja vaatetuksen avustamiseksi

koskeva ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 98 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

116) Yksityiskoulujen taloudellista tilaa

koskeva ed. Hornborgin anomusehdotus n:o 99 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

117) Määrärahan myöntämistä urheilun ja ruumiillisen kasvatuksen edistämiseksi

koskeva ed. Eklundin ja Ritavuoren anomusehdotus n:o 100 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

118) Määrärahan myöntämistä Työväen urheiluliitolle järkipäristen ruumiinharjoitusten edistämiseksi työväen keskuudessa

koskeva ed. Itkosen y. m. anomusehdotus n:o 101 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

119) Määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksiin

koskeva ed. Jyskeen y. m. anomusehdotus n:o 102 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

120) Komitean asettamista apulantojen valmistamismahdollisuuksien tutkimista varten

koskeva ed. Hiidenheimon y. m. anomusehdotus n:o 103 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

121) Uutisviljelyslainojen myöntämistä yksityisille maanviljelijöille

koskeva ed. Sinkon y. m. anomusehdotus n:o 104 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

122) Maatalouskoneiden ja työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista

koskeva ed. Selanderin y. m. anomusehdotus n:o 105 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

123) Viljeltyjen tilusten tarkoituksenmukaista käyttöä

koskeva ed. Raatikaisen y. m. anomusehdotus

n:o 106 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

124) Toimenpiteitä maatalouskoulujen opettajain valmistamiseksi

koskeva ed. Hiidenheimon y. m. anomusehdotus n:o 107 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

125) Pikkuviljelyskoulutiloja

koskeva ed. Hiidenheimon y. m. anomusehdotus n:o 108 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

126) Määrärahan myöntämistä maataloustieteellisiä tutkimuksia ja nuorten tiedemiesten kehittämistä varten

koskeva ed. Selanderin y. m. anomusehdotus n:o 109 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

**127) Määrärahan myöntämistä kiertävien maa-
mieskurssien perustamista ja ylläpitämistä varten**

koskeva ed. Mannerin y. m. anomusehdotus n:o 110 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

128) Määrärahan myöntämistä kotitalouden edistämiseksi toimeenpantavia lyhytaikaisia luentokursseja varten

koskeva ed. Pykälän anomusehdotus n:o 111 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pykälä: Kun eduskunta on juuri vähään ennen lähettänyt talousvaliokuntaan ed. Gebhardin anomusehdotuksen n:o 68, joka koskee määrärahan myöntämistä Valtion Kotitaloustoimikunnan toiminnan jatkamiseksi ja koska tämä nyt kyseessä oleva asia on samaa laatua ja läheisessä yhteydessä tuon mainitun anomusehdotuksen kanssa, niin olisi tämä myöskin lähetettävä talousvaliokuntaan. Ehdotan senvuoksi, että

eduskunta vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta, lähettäisi tämän kyseessä olevan asian talousvaliokuntaan.

Ed. Gebhard: Minusta ed. Pykälän ehdotus on täysin perusteltu. Pyydän saada kannattaa sitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta on ed. Pykälä ed. Gebhardin kannattamana ehdottanut, että nyt kyseessä oleva asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Pykälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt ed. Pykälän ehdotuksen mukaisesti lähettää kyseessä olevan asian talousvaliokuntaan.

129) Vuokra-alueiden lunastamisesta 15 päivänä lokakuuta 1918 annetun lain tarkastamista

koskeva ed. Kekkonen anomusehdotus n:o 112 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan maatalousvaliokuntaan.

130) Määrärahan myöntämistä maamieskouluille omien huoneustojen rakentamista varten

koskeva ed. Auerin y. m. anomusehdotus n:o 113 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan maatalousvaliokuntaan.

131) Määrärahan myöntämistä konsulenttien palkkaamiseksi maanviljelyksen sivuelinkeinoja varten

koskeva ed. Anderssonin y. m. anomusehdotus n:o 114 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan maatalousvaliokuntaan.

132) Komitean asettamista tutkimaan maatalouden nykyistä tilaa ja tulevia kehittymismahdollisuuksia

koskeva ed. Vuokosen y. m. anomusehdotus n:o 115 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan maatalousvaliokuntaan.

133) Määrärahan myöntämistä pienviljelystilain hankkimiseksi maatalouskouluille

koskeva ed. Auerin y. m. anomusehdotus n:o 116 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan maatalousvaliokuntaan.

134) Määrärahan myöntämistä varattomain maamieskoulupilaiden avustamiseksi

koskeva ed. Auerin y. m. anomusehdotus n:o 117 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan maatalousvaliokuntaan.

135) Määrärahan myöntämistä Salmin kihlakunnassa olevien vesiperäisten maitten kuivattamista varten

koskeva ed. Piitulaisen ja M. Erichin anomusehdotus n:o 118 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan maatalousvaliokuntaan.

136) Maanviljelysopiston perustamista Raja-Karjalaan

koskeva ed. M. Erichin ja Piitulaisen anomusehdotus n:o 119 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan maatalousvaliokuntaan.

137) Yleisen maanviljelysnäyttelyn toimeenpanemista

koskeva ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 120 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

138) Määrärahan myöntämistä soiden ja rämeiden viljelyskelpoiseen kuntoon saattamista varten

koskeva ed. Saarelaisen y. m. anom. ehd. n:o 121 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

139) Määrärahan myöntämistä maatalouden tukemiseksi sekä valistus- ja opetustoiminnan ylläpitämiseksi Karjalan kannaksella

koskeva ed. Pilkan y. m. anom. ehd. n:o 122 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

140) Määrärahan myöntämistä pienviljelijäin opintoretkeilyjen ja esitelmätilaisuuksien toimeenpanemista varten

koskeva ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 123 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

141) Määrärahan myöntämistä pienviljelijäin sekä vakituisen maataloustyöväen opintoretkeilyjen toimeenpanemista varten

koskeva ed. Wuokosken anom. ehd. n:o 124 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

142) Kruununmetsätorppien muodostamista itsenäisiksi perintötiloiksi

koskeva ed. Lohen y. m. anom. ehd. n:o 125 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

143) Toimenpiteitä kruununmetsämaiden asuttamiseksi Lapissa

koskeva ed. Fräntin anom. ehd. n:o 126 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

144) Valtion virkatalojen luovuttamista niiden nykyisille viljelijöille sekä tilattomaan väestöön kuuluville henkilöille ja kunnille

koskeva ed. Ruuskasen y. m. anom. ehd. n:o 127 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

145) Yhtiöiden ja niihin verrattavien yksityisten viljelyskelpoisten viljelemättömien y. m. maa-alueiden pakkoluovuttamista tilattomille palstotettaviksi

koskeva ed. Jyskeen y. m. anom. ehd. n:o 128 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

146) Tilakeinottelun ehkäisemistä

koskeva ed. Jyskeen y. m. anom. ehd. n:o 129 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

147) Korvauksen suorittamista yleisistä varoista eräille vuokra-alueiltaan hädetyille maanvuokraajille

koskeva ed. Paunun y. m. anom. ehd. n:o 130 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

148) Toimenpiteitä Kankaanpään, Honkajoen, Karvian, Parkanon ja Siikaisten kuntien maanviljelysalojen parantamiseksi

koskeva ed. Collanin y. m. anom. ehd. n:o 131 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

149) Määrärahan myöntämistä superfosfaatti- ja typpilannoitustehtaitten perustamista varten

koskeva ed. Wuolijoen anom. ehd. n:o 132 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Wuolijoki: Koska tämä asia on tavallista laajakantoisempi, niin minä pyydän saada joksikin hetkeksi eduskunnan huomiota vähän selostaakseni tätä asiaa.

Esitettyään tämän jälkeen anomusehdotuksensa puhuja jatkaa:

Minä en malta olla vielä lisäämättä muutamaa sanaa tämän asian vaiheista. Hallituksessa on ollut harkittavana tällaisten tehtaiden perustaminen ennenkin. Hallitus lähetti viime vuonna tammikuussa ulkomaille kaksi insinööriä tutkimaan superfosfaattiteollisuutta ja typpilannoitusaineiden valmistusteollisuutta. Ja nämä saivatkin verrattain lohduttavia tietoja ulkomailta, niin että olivat jotenkin valmiit perustamaan tänne kotimaahan tultuaan m. m. superfosfaatti- ja mahdollisesti myöskin typpilannoitustehtaan. Minä olin näiden asiantuntijain kanssa Tukholmassa että Saksassa yhteydessä ja kun minä tapasin viime syksynä Suomessa erään näistä insinööreistä ja kysyin, mihin mittaan on tullut halli-

tuksen superfosfaattitehtaan perustaminen, niin hän oli vallan raivoissaan ja sanoi, että hän on koko kesän koettanut saada hallitusta ryhtymään tällaisen tehtaan perustamiseen, mutta hallitus ei ollut pannut rikkua ristiin. Päin vastoin oli annettu varastaa tai muuten hävittää kaikki ne tarveaineet, joita olisi ollut riittävästi sota-saalisvarastossa. Siellä olisi ollut m. m. lyijyä ja sementtiä riittävästi. Ne ovat joko myydyt pilkkahintaan tai annettu varastaa. Hän on ollut yksityisen palveluksessa ennen ja sanoi, että hän viimeisen kerran tarjoaa valtiolle palveluksiaan, kun se niin huonosti asiansa hoitaa. Hänen käsityksensä mukaan olisi ollut valtion sangen helpoa perustaa niin suuri superfosfaattitehdas, että se olisi riittänyt ainakin siihen pieneen määrään, mitä ennen on maassamme superfosfaattia käytetty. Mutta hallituksella ei muka ollut varoja sellaiseen, vaikka sillä kyllä näkyy olleen varoja maksaa kaksinkertaisia hintoja muutamien suurliikkeiden kuten, Gutzeitin ja Tornatorin osakeista.

Yhdyn puhemiesneuvoston ehdotukseen asian lähettämisestä maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus asian lähettämisestä maatalousvaliokuntaan hyväksytään.

150) Keinottelutarkoituksessa viljelemättä jääneiden maatilojen siirtämistä valtion haltuun

koskeva ed. Kekkosen anomusehdotus n:o 133 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

151) Määrärahan myöntämistä soitten ja rämeitten viljelyskelpoiseen kuntoon saattamiseksi Oulun läänissä

koskeva ed. Koivurannan y. m. anom. ehd. n:o 134 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta maatalousvaliokuntaan.

152) Työsopimuslakia

koskeva ed. Wuokosken y. m. anom. ehd. n:o 135 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

153) Työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutusta

koskeva ed. Åkerblomin anom. ehd. n:o 136 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

154) Maanviljelystyöväen asunto-olojen tutkimista

koskeva ed. Konnun y. m. anom. ehd. n:o 137 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

155) Komitean asettamista tukkityöläisten olojen järjestämistä varten

koskeva ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 138 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

156) Tilastollisen tutkimuksen toimittamista metsä- ja ulkotyöläisten oloista

koskeva ed. Törmän ja Paasivuoren anom. ehd. n:o 139 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

157) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille

koskeva ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

158) Väliaikaista työkyvyttömyys ja vanhuusvakuutusta

koskeva ed. Procopén anom. ehd. n:o 141 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta työväenasiainvaliokuntaan.

159) Toimenpiteitä sotilasrasituksen tasoittamiseksi

tarkoittava ed. Nixin y. m. anom. ehd. n:o 142 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan sotilasasiainvaliokuntaan.

160) Kansalaissotaan osaaottaneille sotureille ja heidän perheenjäsenilleen eläkkeen myöntämisestä helmikuun 24 päivänä 1919 annetun lain ulottumista koskemaan kaikkia kansalaissodan uhreja puolueisiin katsomatta

tarkoittava ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 143 esitellään.

Puhemiesneuvoston ehdotuksesta asia lähetetään sotilasasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää asian rahallisesta puolesta lausunto valtiovarainvaliokunnalta.

161) Diplomaateiksi ja konsuleiksi aikovien opetusta

koskeva ed. M. Erichin y. m. anom. ehd. n:o 144 esitellään.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R. E r i c h: Minä toivon ulkoasianvaliokunnan, jolla ei muuten ole ylen suurta työtaakkaa, omistavan tälle tärkeälle kysymykselle sen huomion, minkä se ansaitsee. Diplomaattien ja konsulien sekä yleensä ulkopoliittisella alalla työskentelevien virkamiesten asianmukainen valmistus ja valinta on kaikkialla nykyajan valtioissa saavuttanut asianmukaista huomiota. Vanhan diplomatian valintaperusteet ja menetelmät ovat tietysti meidän aikanamme yleensä suureksi osaksi hylätyt. Mutta tämä ei suinkaan merkitse sitä, ettei nykyään tarvittaisi valmistusta ja pätevyysvaatimuksia niihin nähdén, jotka aikovat tälle alalle antautua. Tarvitaanpa nykyänsä sellaisia oikeastaan enemmänkin kuin vanhan järjestelmän aikana, jonka suurimpia puutteita juuri oli se, ettei tähän puoleen kiinnitetty asianmukaista huomiota. Tarvitaan tietoja ja kokemusta niiltä, jotka tälle tärkeälle alalle antautuvat, mutta sitä varten tarvitaan myös säädetyt pätevyysvaatimukset ja määrätty valmistus. Sellainen valmistus on meiltä sinä lyhyenä aikana, jonka olemme toimineet itsenäisenä valtiona, toistaiseksi kokonansa puuttunut. Eikä meidän ulkomaista edustustamme rakennettaessa ole noudatettu oikeastansa mitään määrättyjä periaatteita, vaan virkanimitykset tällä alalla ovat hyvin suureksi osaksi olleet sattuman varassa eikä niinmuodoin myöskään luonnollisista syistä asiantuntemus ole voinut olla erikoisen suuri. Ajateltakoon vain esimerkiksi sitä, millä tavoin juuri asiantuntemus useilla tärkeillä kansainvälisillä aloilla on nykyänsä meidän lähetystössämme edustettuna Pariisissa, ja ajateltakoon sitä keskeneräisyyttä ja epävakaisuutta, joka kylläkin on osittain luonnollisista syistä tähän saakka meillä vallinnut tällä alalla. On erityisesti kaksi seikkaa, jotka nykyänsä vaativat mainitussa suhteessa huomiota myöskin meidän maassamme, nimittäin toiselta puolen ne suuret ja ylenmäärin tärkeät talouspoliittiset kysymykset, jotka asettuvat ratkaistaviksemme vallankin sen jälkeen, kun maailmanrauha on saatu aikaan, ja toiseksi riittävä perehtyneisyys kansainväliseen oikeusjärjestykseen,

sillä juuri tämä kansainvälinen oikeusjärjestys tulee kaikille itsenäisille valtioille, pienillekin tarjoamaan ylen tärkeitä tehtäviä, jotka vaativat koulutusta ja valmistusta. Ja näitä tärkeitä tarkotuksia luonnollisesti edistää järjestelmällinen diplomaatti- ja konsulikunta, joka ei ole kokoonpantua mielivaltaisten perusteiden mukaan, vaan joka tässä suhteessa on suunnilleen samassa asemassa kuin muut virkamiesryhmät. Luonnollisesti tarvitaan juuri tällä alalla sangen paljon notkeutta; vaihteluita voi tapahtua useammin kuin monella muulla alalla, mutta yksipuolisuutta ei saa noudattaa esimerkiksi juuri nimitysasioissa. Ei siis riitä, että voidaan sanoa jostakin henkilöstä, joka sijoitetaan jollekin lähettilään tai konsulin paikalle: „tuo on hyvä liikemies, sen vuoksi hän on sopiva”, toisissa tapauksissa sanotaan: tuo on teknillisesti sivistynyt, tuo on hyvä lakimies tai kielimies j. n. e. Tällaiset satunnaiset seikat ja perusteet eivät saa olla eri tapauksissa määräävinä, vaan vaaditaan niiltäkin henkilöiltä, jotka tälle tärkeälle alalle antautuvat, mahdollisimman monipuolista sivistystä ja kasvatusta. Kun valmistetaan erityinen virkakunta, saavutetaan myöskin se erinomaisen tärkeä etu, että ulkomainen edustus ei jää ainakaan liian suuressa määrin riippuvaksi valtiollisista vaihteluista ja puoluenäkökohdista, vaan saavutetaan tarpeellinen yhtenäisyys ja jatkuvaisuus ulkomaaedustuksessa. Nykyajan valtioissa, varsinkin pienissä valtioissa, on havaittavissa pyrkimys diplomaatti- ja konsuli- eli kaupallisen edustuksen läheiseen yhdistämiseen ja aivan luonnollinen onkin tällainen pyrkimys. Kuitenkaan ei sitä asiallista eroavaisuutta, joka on olemassa diplomaatti- ja konsuliedustuksen välillä, ole täydelleen hävennettävä. Likeisessä yhteydessä tämän kanssa on toinen seikka nim. se että varsinkin juuri pienemmissä valtioissa ollaan useasti taipuvaisia kiinnittämään yksipuolista huomiota liikemiesivistykseen ja senmukaisiin edellytyksiin, jättäen tällöin monastikin huomaamatta, että liikemiesivistys on erinomaisen tärkeä edellytys, mutta ei ole suinkaan ainoa ominaisuus, joka vaaditaan tälle alalle antautuvilta. Sen lisäksi vaaditaan myöskin riittävä oikeustieteellinen sivistys lähinnä kansainvälisellä alalla, mutta ei yksistään sillä, koska mitään perinpohjaista oikeustieteellistä sivistystä ei voida saavuttaa, ellei se rakennu yksityisoikeuteen, joka on kaiken oikeustieteellisen sivistyksen pohjana ja perustuksena. Lisäksi tarvitaan tietoja muissakin julkisen oikeuden asioissa, tarvitaan myöskin merioikeudellisia ja muita lainopillisia tietoja. Kolmanneksi vaaditaan poliittisen historian sekä nykyaikaisten yh-

teiskunnallisten olojen tuntemusta ja vielä neljänneksi riittävä kielitaito.

Lopuksi tahdon viitata siihen, että tällainen asianmukainen valmistus ei ole tarpeellinen ainoastaan diplomaattisen ja konsuliedustuksen alalla antautuville, vaan myöskin niille, jotka enemmän tilapäisesti joutuvat valtiota ulkopolitiittisesti edustamaan esim. yleismaailmallisissa konferensseissa ja kongresseissa, joissa käsitellään erilaatuisia kansainvälisiä kysymyksiä. Yleismaailmallinen eli kansainvälinen yhdysliikenne ja niin sanottu kansainvälinen hallinto ovat toimialoja, jotka saavuttavat yhä suuremman merkityksen ja kuta enemmän valtioiden välinen yhdistys järjestyy, sitä tärkeämmäksi käypi näiden tehtävien merkitys. Niitäkin varten tarvitaan erikoinen valmistus ja monenlaatuista erikoistietoja. Lausun lopuksi sen toivomuksen, että kun tämä asia nyt tulee ulkoasianvaliokunnan käsiteltäväksi, se on näihin kysymyksiin, jotka kieltämättä muutenkin tulevat hallituksessa pohdittaviksi, kiinnittävä asianmukaista huomiota, ja lausun vihdoin sen toivomuksen, että kysymys tämän asian lopullisesta järjestelystä tulee siinä käsiteltäväksi monen muun kysymyksen yhteydessä, jotka koskevat meidän diplomaattisia ja konsuliedustustamme yleensä. Tämä tosin voipi saavuttaa lopullisen muotonsa vasta sen jälkeen, kun olot maailmassa yleensä ovat järjestyneet ja meidän maamme kansainvälinen asema on lopullisesti vakaantunut.

Ministeri Vennola: Samalla kun kannatan niitä näkökohtia, mitä viimeinen puhuja täällä esitti, niin pyytäisin ulkoasianvaliokunnan huomioon suosittaa niitä toimenpiteitä, mihin hiljakoin on ryhdytty yliopistossa erityisen valtiotieteellisen tiedekunnan aikaansaamiseksi. Käsitteäkseen ulkomaisten diplomaattien ja konsulien valmistaminen paraiten tapahtuisi sen järjestelyn yhteydessä, mitä valtiotieteellisten tutkintojen järjestämiseksi yliopistossa on suunniteltu. Kuten viimeinen puhuja mainitsi, niin varsin suuri osa näitä opintoja tulee koskemaan juuri taloudellisia kysymyksiä ja niiden yhteydessä olevia oikeussuhteita myöskin kansainväliseltä kannalta. Jottei liian monenlaisia valmistuslaitoksia ryhdyttäisi toimeenpanemaan, olisi siis syytä harkita, eivätkö nämä tarkoituserät, valtiotieteellinen kasvatus ja diplomaattinen kasvatus, olisi yhdistettävissä siihen valtiotieteelliseen tiedekuntaan, jota yliopistossa on ryhdytty valmistelevaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy puhemiesneuvoston eh-

dotuksen asian lähettämisestä ulkoasianvaliokuntaan.

162) Normaaliaraitaisen rautatien rakentamista Sortavalan kaupungista Koirinojaan

koskeva ed. M. Erichin y. m. anom. ehd. n:o 15 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. von Wendt: Ötvivelaktigt äro konjunkturerna nu sådana att mer omfattande järnvägsbyggnader knappast torde kunna ifrågakomma, desslikes torde en statskommitté bearbeta en allmän plan angående det självständiga Finlands vidare järnvägsbyggnader. Denna kommittes sammansättning och arbete står dock utanför lantdagens kontroll och omständigheterna ute i världen äro sådana, att vi icke med säkerhet kunna veta, huruvida vi icke bliva ställda inför möjligheten att snabbare än någon här kanske tror, utföra vissa banbyggen. Det är möjligt att det erbjuder sig utländskt kapital härför och det gäller sålunda för lantdagen att uppgöra för sig en plan över sådana järnvägsbyggnader, som i en närmare framtid kunde komma i fråga.

Om nu samtliga dessa järnvägspetitioner hänvisas till statsutskottet, är deras öde beseglat. Det vore i varje fall skäl för lantdagen att orientera sig över de banor, som nu närmast kunna vara av betydelse för landet och i detta avseende nedsätta ett utskott, som skulle hava att behandla frågan särskilt med hänsyn till dessa omständigheter. Under sådana förhållanden borde samtliga dessa järnvägspetitioner nu läggas på bordet för att sedan de, som direkt angå statsutskottet, skulle bliva remitterade till statsutskottet och de, som kunna hänföras till en plan för järnvägsbyggnader i den närmaste framtiden skulle behandlas av ett härför särskilt tillsatt utskott. Jag kommer att upprepa detta förslag vid de följande ärendenas behandling och föreslå att de skola läggas på bordet och att lantdagen skulle tillsätta ett specialutskott för kommunikationer för att behandla planen för de närmaste järnvägsbyggnaderna.

Ed. Hildén: Jag ber att få på det varmaste understöda ldgm. von Wendts förslag. Jag tror, att någon vidare motivering icke behövs. Jag anser, att den synpunkt han redan framhållit

borde vara så pass övertygande, att någon annan enligt min uppfattning icke kan komma i fråga då det ju är en naturlig sak att om petitionerna angående de järnvägar, som nu föreslås till byggnad, hamna i statsutskottet, de äro gravlagda. De hava ändå en så pass stor nationalekonomisk betydelse icke allenast för den trakt där de dragas, utan för landet i sin helhet att tillsättandet av ett järnvägsutskott är väl motiverat.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja tätä ehdotusta on kannatettu, keskeytetään asian asiallinen käsittely. Pyydän siis puheenvuoron käyttäjiä kohdistamaan lausuntonsa tähän asian puoleen.

Halutaanko asian pöydällepanosta puheenvuoroa?

Ed. A r a j ä r v i: Minä en päässyt täyteen selvytyteen ed. von Wendtin varsinaisesta ehdotuksesta ja siitä kumminkin riippuu ainakin minun lopullinen lausuntoni ja ehdotukseni tämän asian pöydällepanoon nähden. Tekikö ed. von Wendt ehdotuksen siitä, että tässä istunnossa päätettäisiin tuosta erityisestä toiseen tai toiseen suuntaan työskentelevästä rautatievaliokunnasta, vai aikooko hän herättää sen kysymyksen vasta myöhemmin puhemiesneuvoston kautta? Jos hänen tarkoituksensa oli viimeksi mainittu, niin silloin minulla ei ole mitään sitä vastaan että asia pannaan pöydälle. Mutta jos hänen ehdotuksensa tietää sitä, että vielä tässä istunnossa otetaan käsiteltäväksi tämä asia, niin minä tulen menettelemään toisella tavalla, sillä minulla on toinen käsitys kuin hänellä siitä, mitenkö tehdyt rautatieanomukset olisi kuljetettavat onnelliseen loppuun eduskunnassa.

Ed. von W e n d t: Det var icke min tanke att lantdagen skulle upptaga tiden nu med att behandla frågan om detta utskott, utan jag avsåg att dessa petitioner skulle lämnas på bordet och behandlas då lantdagen beslutit i frågan om kommunikationsutskottet. Det är antagligt att om utskottet kommer till, fråga om detsamma kommer att väckas genom talmanskonferensen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. von Wendt ed. Hildénin kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon. Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken tahtoo jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. von Wendtin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla. Eduskunta on siis päättänyt panna asian pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

163) Rautatien rakentamista Kovjoelta Unteenkaarlepyyhyn

koskeva ed. Eklundin anom. ehd. n:o 16 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. v. W e n d t: Jag föreslår att i konsekvens med lantdagens senaste beslut samtliga järnvägspetitioner skulle bordläggas.

Ed. H i l d é n: Jag ber att få understöda herr v. Wendts förslag.

Puhemies: Koska ed. von Wendtin tekee ehdotusta asiassa ei ole vastustettu, niin eduskunta panee asian pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Ed. E s t l a n d e r: Det förefaller såsom om herr v. Wendts förslag ej vore rätt klart, enär därav ej framgår, vilka ärenden han anser vara järnvägspetitioner och därför böra bordläggas. Enligt mitt förmenande borde beslut fattas för varje ärende särskilt.

Puhemies: Jag får meddela ldgm. Estlander att nu behandlas endast ärendet n:o 163. (Saan ilmoittaa ed. Estlanderille että nyt on käsiteltävänä vain asia n:o 163).

Ed. E s t l a n d e r: Jag tackar för upplysningen. Herr v. Wendts förslag var oklart just däri att han framhöll att samtliga petitioner borde bordläggas.

Ed. K o t o n e n: Joka tahtoo kokonaista, se tahtoo osaa, niin että kun kerran ed. von Wendt on ehdottanut kaikkia näitä rautatieasioita pantavaksi pöydälle, niin kyllä kai sen ehdotuksen on katsottava sisältävä kaikki nyt kyseessä ole-

vat anomusehdotukset ja puhemiehen käsitys on siis aivan oikea.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

164) Rautatien rakentamista Riihimäeltä Turkuun

koskeva ed. Collianderin y. m. anom. ehd. n:o 17.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtionvarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. v. Wendt: Jag föreslår bordläggning.

Ed. Kotonen: Kannatan ehdotusta.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

165) Taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamista ratasuunnalla Salo—Riihimäki

koskeva ed. Auerin y. m. anom. ehd. n:o 18 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtionvarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. v. Wendt: Yrkar på bordläggning.

Ed. Kotonen: Kannatan ehdotusta.

Ed. Lohi: Koska näitä rautatiealotteita nyt on ryhdytty pöydällepanemaan seuraavaan istuntoon määrättyssä tarkoituksessa, niin ehdottaisin harkittavaksi eikä puhemies voisi tämän istunnon päättää näitä asioita nyt esittelemättä ja ottaa ne esille sitten seuraavassa istunnossa.

Puhemies: Keskeytetään istunto 10 minuutiksi. Puhemiesneuvosto kokoontuu sillä aikaa.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 10 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 10,10 illalla.

Puhemies: Jatketaan asian n:o 165 käsittelyä.

Asia pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan seuraavaan täysi-istuntoon.

166) Rautatien rakentamista Kajaanista Suomussalmen pitäjään

koskeva ed. J. A. Heikkisen y. m. anomusehdotus n:o 19 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

167) Tutkimuksen toimittamista normaaliraitaisen rautatien rakentamista varten Ylivieskasta Ryöppään satamaan

koskeva ed. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 20 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

168) Rautatien rakentamista Suomen—Ruotsin yhdysradalta Tornion ulkosatamaan Röyttäen

koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 21 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

169) Tutkimuksen toimittamista Turun—Uuden kaupungin radan jatkamisesta Satakunnan rautatieverkon yhteyteen

koskeva ed. Taskisen y. m. anomusehdotus n:o 22 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

170) Normaaliraitaisen rautatien rakentamista Lappeenrannasta Elisenvaaran tai Syväöron asemalle

koskeva ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 23 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

171) Rautatien rakentamista Suolahdesta Pännäisten asemalle Pohjanmaan radalla

koskeva ed. Latvalan y. m. anom. ehd. n:o 24 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

172) Rautatien rakentamista Porin kaupungista Haapamäen asemalle

koskeva ed. Alasen y. m. anom. ehd. n:o 25 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

173) Rautatien rakentamista Kokkolasta Suolahteen

koskeva ed. Torpan anom. ehd. n:o 26 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

174) Oulun—Kuusamon ratasuunnan tutkimusta

koskeva ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 27 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

175) Määrärahan myöntämistä Wiipurin—Koiviston radalla aloitettujen rakennustöiden jatkamiseen

koskeva ed. Thunebergin anom. ehd. n:o 28 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

176) Koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimittamista rautatietä varten Nurmeksen—Vaaan radalta Kuhmoniemen kirkolle

koskeva ed. Arffmanin y. m. anom. ehd. n:o 29 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

177) Töiden alottamista Lahden—Heinolan radalla

koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 30 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

178) Tutkimuksen toimittamista normaaliraitaisen rautatien rakentamista varten Koiviston satamasta Taipaleen joen suulle

koskeva ed. Sihvon y. m. anom. ehd. n:o 31 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

179) Rautatien rakentamista Lahden asemalta Jyväskylään

koskeva ed. Wuokosken y. m. anom. ehd. n:o 32 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

180) Taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamista Päijänteen länsipuolitse kulkevaa normaaliraitaista rautatietä varten, päätekohtina Jyväskylä—Lahti.

koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 33 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

181) Rakennustöiden alottamista ratasuunnalla, joka kulkee Rovaniemen asemalta Petsinginvuonoon Jäämeren rannalla,

koskeva ed. Fräntin y. m. anom. ehd. n:o 34 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

182) Rautatien rakentamista Joensuusta Savon radalle

koskeva ed. P. V. Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 35 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

183) Yhdysradan Pori—Kristiinankaupunki—Vaasa—Uusikaarlepyy—Pännäinen rakentamista

koskeva ed. von Wendtin y. m. anom. ehd. n:o 36 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

184) Tornion—Karungin radan kuntoonsaattamista ja määrärahan myöntämistä Karungin—Kolarin ratasuunnan taloudellista ja koneellista tutkimista varten

koskeva ed. Juneksen anom. ehd. n:o 37 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

185) Tutkimuksen toimittamista rautatietä varten Rovaniemen kirkonkylästä Kemijärvelle

koskeva ed. Koivurannan y. m. anom. ehd. n:o 38 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

186) Normaaliraitaisen rautatien rakentamista Tobyn asemalta Voltin asemalle,

koskeva ed. Estlanderin anom. ehd. n:o 39 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

187) Määrärahan myöntämistä Kuolimon ja Saimaan yhdistämiseksi Oraintaipaleelle rakennettavalla kanavalla

koskeva ed. Särkän y. m. anom. ehd. n:o 40 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

188) Määrärahan myöntämistä Iisveden—Konneveden—Keiteleen välisen kanavan rakentamista varten

koskeva ed. Snellmanin ja Sarlinin anom. ehd. n:o 41 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

189) Määrärahan myöntämistä Suomenlahden ja Laatokan yhdistämiseksi kanavalla

koskeva ed. Valkosen y. m. anom. ehd. n:o 42 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

190) Tutkimuksen ja kustannusarvion toimittamista Ylä-Kivijärven tulvaveden pinnan alentamisesta

koskeva ed. Sinkon y. m. anom. ehd. n:o 43

esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

191) Säännöllisen höyrylaivaliikenteen järjestämistä linjalle Kotka—Ulkosaaret—Wiipuri

koskeva ed. Joukahaisen y. m. anom. ehd. n:o 44 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

192) Määrärahan myöntämistä teiden tekemistä varten Lapin kihlakunnassa

koskeva ed. Fräntin anom. ehd. n:o 45 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Pöydällepanot:

193) 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys Suomen Hallitusmuodoksi
esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan seuraavaan täysi-istuntoon.

194) 1918 vuoden ylimääräisillä valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys Suomen Hallitusmuodoksi

esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

195) 1918 vuoden valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys, sisältävä yleisiä perustuksia kielellisten olojen järjestämiseksi oikeudenhoidossa ja hallinnon eri aloilla

esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

196) Kertomus niistä toimenpiteistä, joihin hallitus on ryhtynyt vuosina 1917 ja 1918 näiden ja edellisten vuosien valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta

esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Tervehdyssähkösanoma Viron perustavalle kokoukselle.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. M a n t e r e: kuten tunnettua on Viron tasavallan perustava kokous kokoontunut tänään suorittamaan tärkeitä tehtäviänsä maansa olojen järjestämiseksi. Rohkenen ehdottaa, että eduskunta tämän tapahtuman johdosta lähettäisi puhemiehensä kautta sähköitse tervehdyksen veljeskansan eduskunnalle, tervehdyksen, jonka ehdotan näin kuuluvaksi:

„Veljeskansan Viron tasavallan perustavalle kokoukselle lähettää Suomen eduskunta kunioittavan tervehdyksen.”

Ehdotus hyväksytään.

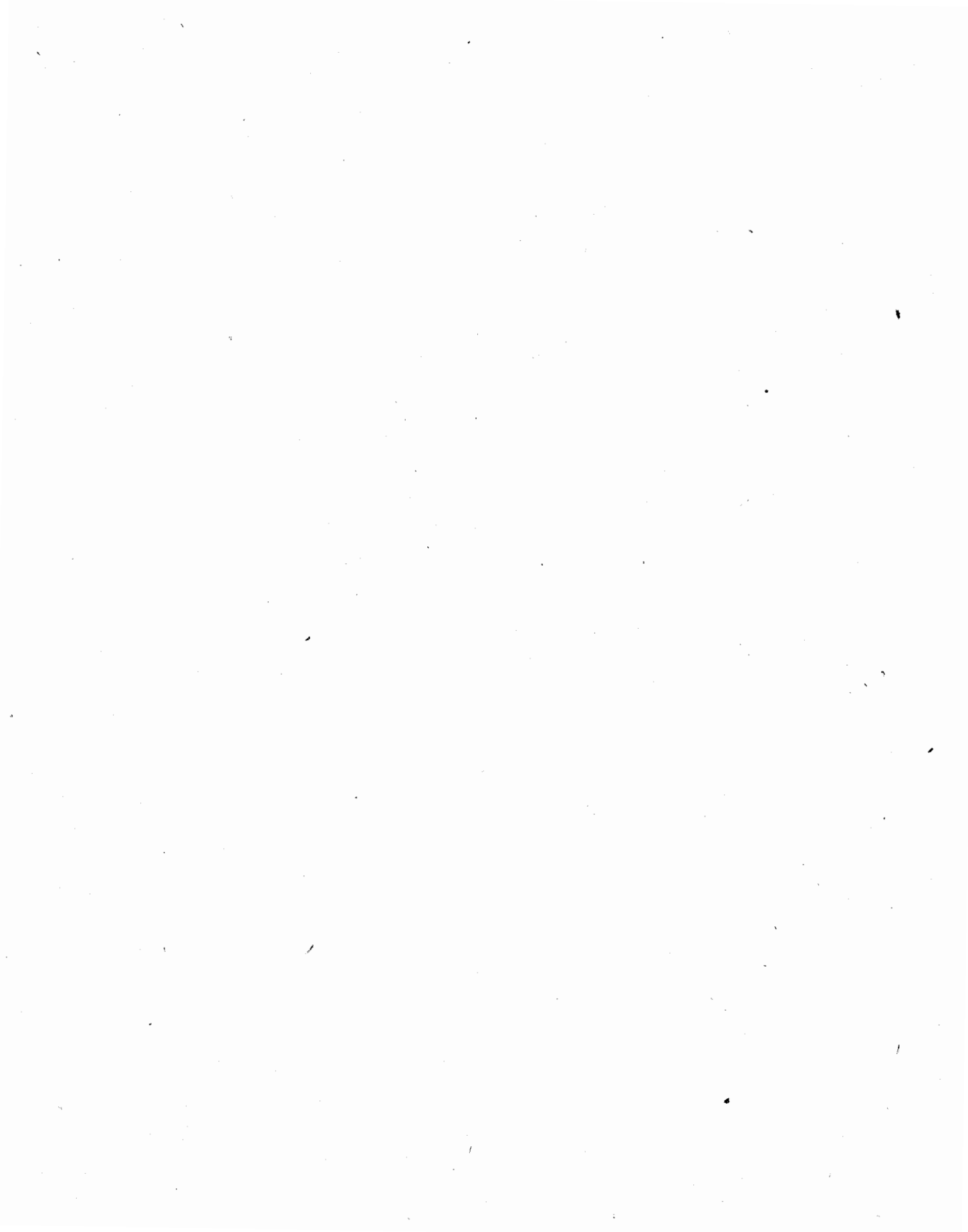
Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina k:lo 6 illalla.

Ed. L o h i: Eduskunnan valitsijamiehiä pyydän kokoontumaan huomenna k:lo 3 säätytalolla.

Täysi-istunto päättyy k:lo 10,35 illalla.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

9. Perjantaina 25 p. huhtikuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Esitellään:

- 1) 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä le-
päämään jätetty esitys Suomen Hallitus-
muodoksi 125
- 2) 1918 vuoden ylimääräisillä valtiopäi-
villä lepäämään jätetty esitys Suomen Hal-
litusmuodoksi 144
- 3) 1918 vuoden valtiopäivillä lepäämään
jätetty esitys, sisältävä yleisiä perustuksia
kielellisten olojen järjestämiseksi oikeuden-
hoidossa ja hallinnon eri aloilla 145
- 4) Kertomus niistä toimenpiteistä, joihin
Hallitus on ryhtynyt vuosina 1917 ja 1918
näiden ja edellisten vuosien valtiopäivillä
tehtyjen päätösten johdosta "
- 5) Normaaliraitaisen rautatien rakenta-
mista Sortavalan kaupungista Koirinojaan
koskeva ed. M. Erich'in y. m. anom. ehd.
n:o 15 "
- 6) Rautatien rakentamista Kovjoelta
Uuteenkaarlepyyhyn koskeva ed. Eklundin
anom. ehd. n:o 16 149
- 7) Rautatien rakentamista Riihimäeltä
Turkuun koskeva ed. Collianderin y. m.
anom. ehd. n:o 17 "
- 8) Taloudellisen ja koneellisen tutki-
muksen toimittamista ratasuunnalla Salo—
Riihimäki koskeva ed. Auerin y. m. anom.
ehd. n:o 18 "
- 9) Rautatien rakentamista Kajaanista
Suomussalmen pitäjään koskeva ed. J. A.
Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 19 "
- 10) Tutkimuksen toimittamista normaali-
raiteisen rautatien rakentamista varten Yli-
vieskasta Ryöppään satamaan koskeva ed.
Kallion y. m. anom. ehd. n:o 20 "
- 11) Rautatien rakentamista Suomen—
Ruotsin yhdysradalta Tornion ulkosata-

	Siv.
maan Röyhtään koskeva ed. Juneksen y. m.
anom. ehd. n:o 21	149
12) Tutkimuksen toimittamista Turun—
Uudenkaupungin radan jatkamiseksi Sata-
kunnan rautatieverkon yhteyteen koskeva
ed. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 22	"
13) Normaaliraitaisen rautatien rakenta-
mista Lappeenrannasta Elisenvaaran tai
Syväoron asemalle koskeva ed. Niukkasen
y. m. anom. ehd. n:o 23	"
14) Rautatien rakentamista Suolahdesta
Pännäisten asemalle Pohjanmaan radalla
koskeva ed. Latvalan y. m. anom. ehd.
n:o 24	"
15) Rautatien rakentamista Porin kau-
pungista Haapamäen asemalle koskeva ed.
Alasen y. m. anom. ehd. n:o 25	150
16) Rautatien rakentamista Kokkolasta
Suolahteen koskeva ed. Torpan anom. ehd.
n:o 26	"
17) Oulun—Kuusamon ratasuunnan tut-
kimista koskeva ed. Takkulan y. m. anom.
ehd. n:o 27	"
18) Määrärahan myöntämistä Viipurin
—Koiviston radalla aloitettujen rakentamis-
töiden jatkamiseen koskeva ed. Thunebergin
y. m. anom. ehd. n:o 28	"
19) Koneellisen ja taloudellisen tutki-
muksen toimittamista rautatietä varten
Nurmeksen—Vaalan radalta Kuhmoniemen
kirkolle koskeva ed. Arffmanin y. m. anom.
ehd. n:o 29	"
20) Töiden alottamista Lahden—Heino-
lan radalla koskeva ed. Kojosen y. m. anom.
ehd. n:o 30	"
21) Tutkimuksen toimittamista normaali-
raiteisen rautatien rakentamista varten Koi-
viston satamasta Taipaleen joen suulle kos-
keva ed. Sihvon y. m. anom. ehd. n:o 31 ..	151
22) Rautatien rakentamista Lahden ase-
malta Jyväskylään koskeva ed. Vuokosken
y. m. anom. ehd. n:o 32	"

23) Taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamista Päijänteen länsipuolitse kulkevaa normaaliraiteista rautatietä varten, päätekohtina Jyväskylä—Lahti, koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 33

Siv.

24) Rakennustöiden alottamista rata-suunnalla, joka kulkee Rovaniemen asemalta Petsinginvuonoon Jäämeren rannalla, koskeva ed. Fräntin y. m. anom. ehd. n:o 34

25) Rautatien rakentamista Joensuusta Savon radalle koskeva ed. P. W. Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 35

26) Yhdysradan Pori—Kristiinankaupunki—Vaasa—Uusikaarlepyy—Pännäinen rakentamista koskeva ed. v. Wendtin y. m. anom. ehd. n:o 36

27) Tornion—Karungin radan kuntoon saattamista ja määrärahan myöntämistä Karungin—Kolarin ratasuunnan taloudellista ja koneellista tutkimista varten koskeva ed. Juneksen anom. ehd. n:o 37

28) Tutkimuksen toimittamista rautatietä varten Rovaniemen kirkonkylästä Kemijärvelle koskeva ed. Koivurannan y. m. anom. ehd. n:o 38

29) Normaaliraiteisen rautatien rakentamista Tobyn asemalta Voltin asemalle koskeva ed. Estlanderin anom. ehd. n:o 39 ..

30) Määrärahan myöntämistä Kuolimon ja Saimaan yhdistämiseksi Orain Taipaleelle rakennettavalle kanavalle koskeva ed. Särkän y. m. anom. ehd. n:o 40

31) Määrärahan myöntämistä Iisveden—Konneveden—Keiteleen välisen kanavan rakentamista varten koskeva ed. Snellmanin ja Sarlinin anom. ehd. n:o 41

32) Määrärahan myöntämistä Suomenlahden ja Laatokan yhdistämiseksi kanavalla koskeva ed. Valkosen y. m. anom. ehd. n:o 42

33) Määrärahan myöntämistä teiden tekemistä varten Lapin kihlakunnassa koskeva ed. Fräntin anom. ehd. n:o 45

34) Säännöllisen höyrylaivaliikenteen järjestämistä linjalle Kotka—Ulkosaaret—Viipuri koskeva ed. Joukahaisen y. m. anom. ehd. n:o 44

35) Tutkimuksen ja kustannusarvion toimittamista Ylä-Kivijärven tulvaveden pinnan alentamisesta koskeva ed. Sinkon y. m. anom. ehd. n:o 43

151

152

"

"

"

"

"

"

"

"

"

Siv.

Pöydällepanoa varten esitellään:

36) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta valuutakaupan harjoittamista koskevan lain edelleen voimassa pitämisestä

152

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Aalto, M. Erich, A. Furuhielm, Hiidenheimo, Hildén, Junes, Lehtokoski, Typpö, Walavaara, Wankkoja, A. H. Wirkkunen.

Ilmoitusasiat:

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että ed. Helenius-Seppälä on puhemiehelle esittänyt asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn valtakirjan ja on siis oikeutettu ottamaan osaa eduskunnan töihin.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. A. H. Wirkkunen tästä istunnosta sairauden vuoksi, ed. Hildén tämän viikon ajaksi perheessä sattuneen sairaustapauksen tähden, ed. A. Furuhielm yksityisasiain takia tästä istunnosta, ed. Hiidenheimo tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi, ed. Mikko Erich tämän päivän ja ensi tiistain istunnoista yksityisasiain vuoksi sekä ed. Junes yksityisasiain vuoksi tämän viikon ajaksi.

Valiokuntien puheenjohtajat.

Eduskunnalle ilmoitetaan, että perustuslakivaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Ritavuoren ja varapuheenjohtajakseen ed. Ryömän.

Painatustöiden valvojan apulainen päätetään ottaa.

Puhemies: Kansliatoimikunta on päättänyt eduskunnalle ehdottaa, että näillä valtiopäivillä tähänastisten virkailijain lisäksi otettaisiin painatustöiden valvojan apulainen, sekä että jos eduskunta tämän ehdotuksen hyväksyy, kansliatoimikunta saisi tehtäväkseen täyttää tämän toimen.

Hyväksytään.

Ed. Kotosen väläkysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että ed. Kotosen väläkysymykseen, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, on yhtynyt 26 edustajaa, ja tulen saattamaan sen asianomaisen hallituksen jäsenen tietoon.

Uusia jäseniä valiokuntiin.

Valisijamiehiltä on saapunut kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä huhtikuun 24 päivänä 1919.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet saattavat täten kunnioittaen eduskunnan tietoon, että valitsijamiehet tänään pitämässään kokouksessa ovat valinneet ministeri Alkion tilalle varsinaiseksi jäseneksi perustuslakivaliokuntaan ed. A. Pesosen, sekä ministeri Alkion tilalle varsinaiseksi jäseneksi ulkoasiainvaliokuntaan ed. Kokon ja varajäseneksi ministeri Luopajarven tilalle ed. Raatikaisen sekä valtiovarainvaliokunnan ministerien Kallion, Luopajarven ja Ramsayn tilalle varsinaisiksi jäseniksi ed. Arffman, P. V. Heikkinen ja af Forselles sekä varajäseniksi samaan valiokuntaan ed. Arffmanin ja P. V. Heikkisen tilalle ed. Lohi ja Kärki sekä maatalousvaliokuntaan varsinaiseksi jäseneksi ed. Hahlin tilalle ed. Hanhisalon.

Valitsijamiesten puolesta:

K. A. Lohi.

J. P. Kokko.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys Suomen Hallitusmuodoksi**

esitellään ainoata käsittelyä varten.

Puhemies: Ensin sallitaan asiassa keskustelu. Kun se on julistettu päättyneeksi, on asiassa toimitettava lippuäänestys. Jos vähintään

2/3 annetuista äänistä on kannattanut lakiehdotuksen hyväksymistä, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n mukaan hyväksytty, muutoin hylätty.

Keskustelu menettelytavasta:

Ed. Estlander: Av talmannens meddelande framgår att presidiet ansett, att omedelbar behandling av detta över de nya valen vilande ärendet kunde och borde ske. Enligt min tanke är frågan om förfarandet härvidlag dock tvivelaktig. På grund av 58 § L. O. synes mig, att det vore riktigare, att detta ärende skulle, såsom där står, betraktas såsom vid denna lantdag inkommet och remitteras till utskottsbehandling. Av 60 § framgår visserligen sedermera, att utskottsbehandlingen endast skulle bestå i att tillstyrka eller avstyrka det vilande förslaget oförändrat, men det synes vara oformligt, att ett ärende, som efter nya val är eller dock kan förutsättas vara fullkomligt obekant för en del av lantdagens medlemmar, skulle mot all övrig praxis i lantdagens behandling utan förberedande utskottsremiss. Jag förbiser härvid icke, att senare satsen i 58 § synes giva vid handen, att endast sådana förslag skulle betraktas, såsom inkomna vid denna lantdag, i vilka ändring kunde äga rum, medan enligt 60 § vilande förslag angående grundlag borde oförändrade antagas. Men detta är enligt min tanke icke en nödvändig slutsats. 58 § innehåller snarast ett allmänt stadgande och omfattar såväl sådana ärenden, där icke ändringar kunna av lantdagen vidtagas, som också sådana, där dylika äro möjliga. Då saken emellertid måste anses vara tvivelaktig, synes det mig att frågan, huruvida detta ärende bör remitteras eller ej, borde överlämnas till grundlagsutskottets bedömande, och ber jag härom få väcka förslag.

Ed. Schaudan: Jag avstår från ordet, tills den av hr Estlander väckta frågan om sättet för behandlingen av ärendet avgjorts, men ber jag få tillägga, att jag för min del hyser samma uppfattning i denna fråga som lantdagsman Estlander.

Puhemies: Understödde ldgm Schaudan ldgm Estlanders förslag? (Kannattiko ed. Schaudan ed. Estlanderin ehdotusta?)

Ed. Schaudan: Ja, herr Talman.

Ed. R. Erich: Minunkin täytyy havaita, että valtiopäiväjärjestyksessä ei ole säännöstä, joka suoraan olisi tähän tapaukseen sovelletta-

vissa. Kysymyksen ratkaisu joutuu riippumaan tulkinnasta. Mutta valtiopäiväjärjestyksen yleisistä periaatteista voidaan minun mielestäni päätellä, että tällaista kysymystä, joka on saanut alkunsa esityksestä, ei voida ratkaista ilman valiokuntavalmistelua näillä valtiopäivillä, joihin se on jäänyt lepäämään. Valtiopäiväjärjestyksen 54 §:ssä sanotaan: „Keisarin ja Suuriruhtinaan, siis hallituksen, esityksiä, niin myös valtiopäivillä tehtyjä eduskuntaesityksiä alköön otettako lopullisesti käsiteltäväksi, ennenkuin valiokunta on niistä antanut mietintönsä.” Tämäkään säännös ei ole suorastaan sovellettavissa tähän tapaukseen, joka nyt on kysymyksessä, mutta se viittaa siihen, että milloin esitystietä nostettu kysymys joutuu eduskunnan käsiteltäväksi, ei sitä ole otettava lopullisesti ratkaistavaksi, ennenkuin asianomainen valiokunta on siitä antanut lausuntoja. Eikä minun luullakseni voida edellyttää, että valtiopäiväjärjestys olisi tarkoittanut, että lepäämään jätetty perustuslakiehdotus olisi käsiteltävä niin pintapuolisesti, ettei valiokunta ensinkään tulisi antamaan siitä lausuntoa. Kun on kysymyksessä lakiehdotus, jonka merkitys on niin suuri, että se valtiopäiväjärjestyksen nojalla säännönmukaisesti, nim. ellei sitä ole julistettu kiireelliseksi, jääpi lepäämään uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin, niinkuin juuri perustuslakiehdotuksista on säädetty, niin luulen, ettei olisi sopusoinnussa valtiopäiväjärjestyksen tarkoituksen kanssa, jos tällainen lepäämään jätetty lakiehdotus otettaisiin käsiteltäväksi ilman edelläkäypää valiokuntavalmistelua. Niinkuin tässä jo aikaisemmin on keskustelussa huomautettu, ei voida olettaa sen eduskunnan, joka uusien vaalien jälestä kokoontuu, olevan asiaan niin perehtyneen, että se olisi valmis sitä välittömästi ratkaisemaan, vaan on sekin sen selvityksen tarpeessa, minkä valiokunta voipi tarjota. Minulla on sitävastoin suuria epäilyksiä siitä, että 58 §:ssä oleva määräys antaisi johtoa tämän kysymyksen ratkaisuun. Minun nähdäkseni on tätä pykälää laadittaessa ajateltu ainoastaan tavallisia lakiehdotuksia, varsinkin kun säädetään, että lepäämään jätettyä ehdotusta on käsiteltävä niinkuin uutta ehdotusta, mikä tietysti ei pidä paikkaansa lepäämään jätettyyn perustuslakiehdotukseen nähden, koska sitä ei ainakaan kaikin puolin käsitellä niinkuin uutta ehdotusta siihen kun ei voida muutoksia tehdä. Siksi epäilen, että 58 § antaa meille mitään varsinaista johtoa tämän kysymyksen ratkaisuun, mutta katson sen sijasta, että 54 §:ssä julkilausuttu periaate, vaikkei se tarkoita suorastaan tällaista tapausta, kuitenkin antaa sen verran johtoa, että siitä voimme päätellä, että valtiopäiväjärjestyksen

yleisten periaatteiden mukaan valiokuntavalmistelu on tällaisessa kysymyksessä tarpeen.

Ed. R i t a v u o r i: Esillä oleva esitys tarkoittaa monarkisen hallitusmuodon säätämistä. Kaikilla edustajilla on tähän kysymykseen nähden epäilemättä varma kanta. Onhan eduskuntavaalit melkoiseksi osaksi toimitettu tämän kysymyksen pohjalla. Eduskunta sentähden tuskin kaipaa perustuslakivaliokunnan lausuntoa voidakseen esityksestä lopullisesti päättää.

Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n mukaan on lepäämään jäänyt perustuslakiesitys ensimmäisillä uusien vaalien jälkeen kokoontuvilla valtiopäivillä muuttamatta hyväksyttävä tai hyljättävä. Mainitussa pykälässä ei edellytetä että esitystä käsiteltäisiin 58 §:n mukaisesti kuten uutta ehdotusta, vaan siinä nimenomaan kielletään lepäämään jäänyttä ehdotusta siten käsittelemästä. Uuteen esitykseen voidaan muutoksia tehdä, uuden esityksen käsittelyä määrittelevät säännökset, etenkin V. J:n 57 §:n 3 momentissa, nimenomaan edellyttävät muutoksia tehtävänkin; mutta lepäämään jääneeseen perustuslakiesitykseen ei saa muutoksia tehdä. Sitä ei niin ollen voida käsitellä kuten uutta esitystä. Sen käsittelyyn nähden on voimassa vain mitä 60 §:ssä säädetään. Tämä säännös käsittääkseni estää käsittelemästä esitystä siinä järjestyksessä kuin ed. Estlander on tahtonut.

Varhemmin on lepäämään jätetty perustuslain luontoinen esitys ollut käsiteltävänä 1917 vuoden ensimmäisillä valtiopäivillä, jolloin esitys koski vuokraolojen järjestelyä. Esitystä ei käsitelty kuten uutta esitystä, vaan se otettiin eduskunnassa ainoaan käsittelyyn, jolloin ainoastaan maatalousvaliokunnalta lausunto vaadittiin siitä, oliko esitys hyljättävä vai hyväksyttävä.

Ed. K o t o n e n: Yhdyn pääasiassa siihen käsitykseen, minkä edellinen puhuja asian oikeudellisesta puolesta täällä esiintoi. Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n ensimmäisen momentin mukaan ei eduskunnalla enää voitane katsoa olevan asiaa muuta tehtävää kuin menetellä niin kuin herra puhemies on ehdottanut meneteltäväksi, nimitäin että kun mahdollinen keskustelu asiassa on julistettu päättyneeksi, toimeenpannaan lippuäänestys asetusehdotuksen joko hyväksymisestä tai hylkäämisestä sellaisena miksi se asian toisessa käsittelyssä on päätetty. Asian enempään käsittelyyn ryhtyminen sen tällä asteella ollessa johtaisi menettelyyn, josta valtiopäiväjärjestyksessä ei ole, niinkuin ed. Erich myönsi, mitään säännöksiä annettu ja jolle siis voitaisiin etsiä tu-

kea vain joko enemmän tai vähemmän mielivaltaisesta tulkinnasta. Mutta kun otetaan huomioon, että asian toinen käsittely on kerran julistettu päättyneeksi ja ettei siis valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 4 momentti ole tähän tapaukseen sovellettavissa, ei liene mahdollista tulkinnankaan avulla johtua muuhun tulokseen kuin siihen, että eduskunnan tehtävänä nyt on vain keskustelun päätyttyä äänestää asetusehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n sanamuotoakaan verrattuna 58 §:n säännöksiin ei näytä muunlaiselle menettelylle antavan tukea. Minä huomautan erikoisesti että 58 §:ssä nimenomaan sanotaan, miten asian käsittely siinä pykälässä edellytetyssä tapauksessa on tapahtuva. Jos lainsäätäjä olisi ajatellut että myöskin perustuslakiasioissa, joista 60 §:ssä säädetään, muu käsittely kuin äänestys toimitettaisiin, niin odottaisi että myöskin tässä pykälässä tuotta käsittelytavasta olisi annettu joitakin määräyksiä. Pidän siis, niinkuin sanoin, puhemiehen asiasta esittämää kantaa ainoana valtiopäiväjärjestyksen mukaisena.

Ed. Estlander: Jag begärde ordet för att så fort som möjligt kunna rätta det missförstånd, till vilket lantdagsman Ritavuori gjorde sig skyldig, då han trodde, att mitt förslag gick ut på att detta ärende skulle remitteras till utskott. Mitt förslag gick ut på någonting helt annat, nämligen att frågan, huruvida sådana ärenden som dessa böra behandlas av utskott, skulle överlämnas till grundlagsutskottets utredning. Herr Ritavuori har meddelat ett synnerligen betydelsefullt och intressant faktum, nämligen att det enda prejudikat, som föreligger i ett ärende som detta, går ut på att lantdagen har till utskott remitterat detta ärende.

Ministeri Kallio: Maallikkona on paha sekaantua keskusteluun, jossa lakimiehet väittelevät lakipykäläin tulkinnasta. Mutta kyllä minä ymmärtäisin myöskin 58 §:n sillä tavoin, että asia on käsiteltävä aivan puustavillisesti, niinkuin tässä sanotaan, että asiaa on käsiteltävä niinkuin uutta ehdotusta, sillä toisessa osassa tässä pykälässä sanotaan: älköön ehdotusta kuitenkaan enää jätettävä lepäämään ellei siihen ole tehty muutoksia. Muutoksia eivät voi tehdä muut taas kuin valiokunta. Näin ollen minusta näyttäisi, että se olisi käsiteltävä niinkuin uusi asia, huomioonottamatta sitä, että tässä asiassa, joka nyt on käsillä, eduskunta on kyllä kypsä lausumaan hylkäävän kantansa.

Ed. R. Erich: Minä tahdon ainoastaan mielihyvällä todeta, että se ennakkotapaus, johon ed. Ritavuori on viitannut, täydellisesti tukee sitä mielipidettä, jonka minä esitin, nimittäin että tällainen ehdotus ei olisi otettava käsiteltäväksi ilman edelläkäypää valiokuntavalmistelua.

Ed. Wuorimaa: Valtiopäiväjärjestyksen 57 ja 58 §:t koskettelevat tavallisia lakiehdotuksia. Vasta 60 §:ssä puhutaan perustuslainluontoisista laeista. Ja sentähden 58 §:ää ei voi ollenkaan sovitaa nyt kyseessäolevaan asiaan, joka on perustuslainluontoinen. Niinkuin täällä jo on sanottu niin 60 §:n ensimmäisen momentin lopussa sanotaan selvästi, että lakiehdotus on silloin muuttamatta hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä. Täällä on kyllä väitetty, että eduskunnan uudet jäsenet eivät tuntisi tätä lakiehdotusta, joka nyt on kysymyksessä, mutta on myöskin jo edelleen huomautettu, että täällä onkin kysymys siitä, onko valittava monarkkinen hallitusmuoto vai ei, ja sitä varten on eduskunnan jäsenet pääasiallisesti tähän eduskuntaan valittu ja heillä on siis tästä täydellinen tieto. Olen siis sillä kannalla, minkä puhemiesneuvosto on tässä asiassa esittänyt.

Ed. Kotonen: Minun piti oikeastaan ministeri Kallion lausunnon johdosta vain huomauttaa, että herra ministeri ei ollut lukenut 60 §:ään asti valtiopäiväjärjestyä ja siitä johtui hänen lausuntonsa.

Ed. Wuokoski: Ed. Erichin lausunnon johdosta pyydän huomauttaa että eduskunnallahan on tietysti lupa tämänluontoinen asia lähettää valiokuntaan lausunnon saamista varten, siihen nähden olisiko se hylättävä vai hyväksyttävä. Mutta jos eduskunta on valmis tekemään päätöksensä ilman valiokunnan lausuntoa, niin tämä ilmeisesti on myöskin oikein.

Ed. Piitulainen: Koska tämä eduskunta on valittu tämän hallitusmuotokysymyksen merkeissä, niin se jo riittää hylkäämään tämän ehdotuksen.

Ed. Setälä: Minun ymmärtääkseni ei ole kysymys siitä, onko eduskunta kypsä tätä asiaa ratkaisemaan, vaan kysymys on siitä, mikä valtiopäiväjärjestyksen säännösten mukaan on oleva tämän asian oikea käsittelyjärjestys. Minun mielestäni on ainakin se selvää, että sekä valtiopäiväjärjestyksen yleinen henki että myöskin entinen praxis selvästi viittaavat siihen, että asia ai-

nakin olisi lähetettävä valiokuntaan. Mutta minä en usko, että ed. Kallion lausuma mielipide aivan ilman muuta voidaan lykätä syrjään viittaamalla, että ministeri Kallio ei ole lukenut valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ää, jossa muka vasta perustuslaeista puhutaan, sillä tässä on välillä myös 59 §, joka kannattaisi lukea. Se kuuluu näin: „Lepäämään jäänyt ehdotus ei estä antamasta uutta esitystä eikä tekemästä eduskuntaesitystä asiasta, jota ehdotus koskee.” Siinä on — jo ennen 60 §:ää — ainakin pykälä, jonka on katsottu koskevan perustuslakiasioita yhtä hyvin kuin muitakin. Ja tähän nähden on käytäntö varma, että nimittäin on annettu uusia esityksiä perustuslakiasioista, vaikka ennestään lepäämään jätetty ehdotus on ollut olemassa, niinkuin tämän päivän esityslista todistaa. Minusta asia ei ole ainakaan niin täysin selvä kuin eräät puhujat ovat esittäneet. Jonkunmoinen selvitys siitä olisi paikallaan.

Ed. Kotonen: Ainakaan ei kukaan voi väittää, että puhemies ehdottama menettelytapa olisi valtiopäiväjärjestyksen vastainen, ja sen tähden sitä voidaan ilman muuta seurata. Mitä 58 §:n tulkintaan tulee, niin huomautan, että myös ed. R. Erich aikaisemmin on lausunut jyrkästi sen mielipiteen, että se ei ole tähän tapaukseen sovellutettavissa. Nyt hän vain lausui siitä vakavia epäilyksiä.

Ed. Kaila: Koska joka tapauksessa näkyy olevan epäselvää tai epätietoista, mitenkä lepäämään jätettyjä, perustuslakimuutoksia koskevia, lakiehdotuksia on käsiteltävä, niin minä kannatan ed. Estlanderin ehdotusta, että nämä kaikki kysymykset lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan selvityksen saamista varten.

Ed. Niukkanen: Minä myöskin totean sen, että puhemies menettelyä vastaan ei ole esitetty mitään päteviä perusteluja. Kysymys on siis yksinkertaisesti niistä muodoista, joita tässä juhlallisessa hautausseurituksessa noudatetaan, toisin sanoen haudataanko niinkuin sanotaan, „koulun kanssa” vai ko yksinkertaisilla menoilla. Minä olen myöskin sitä mieltä, että nämä esitykset eivät ansaitse sitä muistokirjoitusta, minkä perustuslakivaliokunta tulisi niihin liittämään, vaan voidaan ne käsitellä sillä tavoin kuin puhemies on ehdottanut.

Ed. Lohi: Minun mielestäni on selvää, että perustuslain säätämistä koskee ainoastaan 60 § eikä ensinkään 57 ja 58 §:t, nim. silloin kun perustuslakikysymys on lepäämään jäänyt. Sen-

tähden ei tämä 60 § ainakaan velvoita siihen, että olisi vaadittava valiokunnan lausuntoa sen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Voidaan kyllä tulkita sillä tavalla, että eduskunta on oikeutettu lausunnon asianomaiselta valiokunnalta hankkimaan, mutta tämäkään ei sisällä sitä, että ehdotusta käsiteltäisiin niinkuin uutta ehdotusta, josta säädetään 58 §:ssä. Mutta niinkuin edellinen puhuja huomautti, tämä asia on sitä laatua, että tämä ei enää kaipaa sitä selvitystä eikä sitä kunniaa. Minä hyväksyn täydellisesti puhemiesmenettelyn.

Keskustelu menettelytavasta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta on ed. Estlander ehdottanut, että eduskunta päättäisi pyytää perustuslakivaliokunnan lausuntoa siitä, onko senlaatuista asioita kuin esillä oleva pyydetty perustuslakivaliokunnan lausuntoa vai ei.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestys on siis toimitettava.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemies ehdottaman menettelytavan, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 138 „jaa” ja 43 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puhemiesneuvoston ehdotuksen asiassa. Halutaanko itse asiassa keskustelua?

Keskustelu:

Ed. Schaubman: Jag har endast tänkt framhålla några omständigheter, som stå i samband med tillkomsten av det föreliggande förslaget, det första av de vilande förslagen till regeringsform.

Ett av de verksammaste medel, som den dåvarande regeringen använde för att söka genomdriva den monarkiska regeringsformen, var åberopandet av Tysklands önskningsar. Den 17 juli 1918, tre dagar efter det lantdagen med en mycket obetydlig majoritet föredragit det monarkiska regeringsformsförslaget framför det republikanska, meddelade utrikesministern Stenroth lantdags-

grupperna, att tyska ministern i Helsingfors lämnat senatens ordförande Svinhufvud följande officiella meddelande: „Tyska regeringen anser, att ur Finlands och ur de ömsesidiga intressenas synpunkt den monarkiska styrelseformens i kraft trädande är ändamålsenligast.” Min uppgift om detta meddelande har jag från ett cirkulär, som utfärdats av en kommitté, som kallar sig „Nuoren Suomen turvaamiskomitea”, och cirkuläret är undertecknat av kommitténs ordförande, professor Suolahti, som numera sitter i lantdagen.

Emellertid har detta meddelande senare blivit på ett mycket viktigt sätt kompletterat genom ett uttalande, som tyska rikets statssekreterare för utrikesärenden v. Hintze avgav uti tyska riksdagens Hauptausschuss, huvudutskott, den 24 september 1918. Tyska utrikesministern yttrade i sitt tal: „Finlands regering har vänt sig till Tyskland med en anhängan att få till sin regent en prins från ett av våra kungliga hus, nämligen Kejsarens son. Hans Majestät Kejsaren har av särskild anledning icke känt sig hugad att samtycka till denna anhängan. Man har sagt den finska regeringen, att frågan om regeringsformen är den finska regeringens egen angelägenhet. På finska regeringens önskan (auf Wunsch der finnischen Regierung) hava vi låtit vårt sändebud halvofficiellt (halbamtlich) meddela, att det icke kan bliva tal om något slags inblandning från vår sida i fråga om regeringsformen, men att man i Tyskland likväl med sympati skulle hälsa bevarandet av en konstitutionell monarki.” Av detta officiella uttalande av tyska utrikesministern framgår för det första, att Finlands dåvarande regering, innan frågan om regeringsformen ännu var avgjord, vände sig till tyska kejsaren med anhängan om att få en av hans söner till kung i Finland. För det andra framgår av v. Hintzes förklaring, att vår regering uti en rentinre finsk angelägenhet anhängit om en främmande makts, Tysklands, uttalande för att kunna påverka lantdagen i den av regeringen önskade riktningen. För det tredje framgår av förklaringen, att den version av tyska regeringens framprovocerade uttalande, som meddelades lantdagsgrupperna — såvida den uppgift, på vilken jag stött mig, är riktig — icke var densamma, som tyska regeringen officiellt meddelade vår regering.

Jag hade tänkt, för den händelse att det vilande förslaget hade blivit remitterat till grundlagsutskottet, anhänga om att grundlagsutskottet ville fästa sin uppmärksamhet vid denna sak och av regeringen infordra alla protokoll och handlingar, som tillkommit i ärendet, icke blott för att bringa fullständig klarhet i saken, utan också

för att granska lagenligheten av den embetsåtgärd, som låg till grund för Tysklands inblandning i denna rent finska angelägenhet. Det är nämligen att märka, att vid tidpunkten för vår regerings hänvändning till den tyska regeringen lagen angående ansvarighet för ämbetsåtgärder, som styrelseledamöterna vidtagit, redan hade trätt i kraft. Såsom sakerna nu ligga, och då frågan kommer att redan vid detta plenum direkt avgöras, har jag intet särskilt yrkande att göra. Jag behöver knappast meddela, att jag för min del kommer att rösta nej, alltså för förkastande av det vilande förslaget.

Ed. S e t ä l ä: Minäkin puolestani olisin hyvin utelias näkemään niitä asiakirjoja, joita ed. Schaudman on olettanut olevan tässä asiassa. Minulle ainakin nuo sekä asiakirjat että keskustelut, joita ed. Schaudman edellyttää hallituksessa pidetyn, ovat aivan tuntemattomia. Hän mainitsikin, että Saksan ulkoministeri Hintzen lausunto, jos minä oikein kuulin, oli 24 päivästä syyskuuta, jolloin eduskunta oli jo päätöksensä tehnyt. Ei ole siis tässä mitään selvitystä siitä, oliko ministeri Hintzellä ollut muistissansa, mikä on tapahtunut ennen ja mikä on tapahtunut jälkeen, ja ovatko ylipäänsä ne tiedot, joita ministeri Hintze lausunnossaan on antanut, aivan täsmälliset. Siinä mainittiin m. m., että Suomen hallitus oli muka pyytänyt jonkunmoista lausuntoa ja painostusta Saksan hallituksen puolesta Suomen hallitusmuotoasiassa. Siihen katsoen minä ainakin puolestani saatan vakuuttaa, etten ole milloinkaan ollut läsnä missään semmoisessa hallituksen istunnossa, jossa tällaisesta olisi päätetty tai jossa olisi edes keskustelua tällaisesta asiasta ollut. Myöskään se sähkösanoma, joka mainittiin, jonka Saksan tšekäläinen ministeri antoi ulkoministerille — sen meidän ulkoministerimme todellakin on esittänyt ryhmille —, sekään ei milloinkaan ole ollut keskustelun alaisena hallituksen istunnoissa. Se saapuikin aivan viimeisenä päivänä ja esiteltiin ryhmille välittömästi. Minulla ei tietysti ole mahdollisuutta arvostella, oliko ministeri von Brück'in sähkösanoma niiden ohjeiden mukainen, joita hän oli hallitukseltaan saanut vai ei. Joka tapauksessa on se syytös, että hallitus olisi ryhtynyt minkäänlaisiin toimiin pyytääkseen jonkinmoista painostusta Saksan hallituksen puolelta taikka myöskään pyytännyt jonkinlaista ehdokasta Suomen hallitsijaksi, ennenkuin eduskunta oli tehnyt asiasta päätöksensä, aivan kerrassaan perätön — sen minä puolestani saatan vakuuttaa.

Ed. W u o r i m a a: Edellisen edustajan pu-

heen johdosta pyydän häneltä kysyä, onko se sähkösanoma, jota silloinen pääministeri näytteli suuressa valiokunnassa ja jossa esitettiin Saksan hallituksen mielipide, että Suomi olisi monarkia, hänelle tuntematon, tai olisiko se ollut Saksan sen omasta iniciatiivistaan lähettämä vai olisiko se ollut täältä tilattu ja mitenkä se oli sen toisen sähkösanoman laita, jota myöhemmin ryhmille esitettiin?

Ed. Setälä: Minä en ole koskaan kuullut puhuttavan kahdesta sähkösanomasta, enkä ole koskaan nähnyt muuta kuin sen yhden, jonka ulkoministeri esitti ryhmille ja jonka sisällys oli luullakseni semmoinen, mikäli minä vertailematta asiakirjoja voin muistaa, kuin herra Schauman esitti.

Ed. Schauman: Av lanttagsman Setäläs andragande tyckes mig framgå, att enligt hans uppfattning den dåvarande regeringen icke tillgjort någonting i den sak, vilken jag här upptagit till diskussion. Emellertid framgick det, att herr Setälä icke kan bestrida riktigheten av den officiella förklaring som tyska rikets utrikesminister har inför tyska riksdagens huvudutskott avgivit. Utrikesministerns andragande blev omedelbart avtryckt i alla tidningar och genom Wolffs telegrambyrå sändt till utlandet bland annat också till våra tidningar, och det citat, som jag uppläste på svenska, har jag från Huvudstadsbladet. Mitt intryck av herr Setäläs försvar — om jag får kalla det försvar — är det, att enligt hans uppfattning det icke egentligen har funnits någon regering i denna fråga, utan oansvariga krafter hava drivit sitt spel. Detta synes mig vara i hög grad betänkligt, om det verkligen varit fallet, och jag måste säga, att jag med viss bävan ser framtiden an. Det är icke omöjligt att det också framdeles kommer att inträffa, att regeringen säger: vi hava ingenting gjort, men att andra krafter drivit sitt spel med den påföljd, att regeringen slutligen står bunden till händer och fötter, och efter regeringen lantdagen, ifall den sätter för mycket lit till regeringen.

Ed. Niukkanen: Ed. Setälän lausunto herätti yhä suurempaa mielenkiintoa niihin sähkösanomiin, joita viime kesän kuluessa näitä esillä olevia hallitusmuotokysymyksiä käsiteltäessä aina tarvittaessa saapui tänne Saksasta. Ed. Setälä nimittäin selitti, ettei ole ollut olemassakaan kuin yksi alkuperäinen sähkösanoma. Koska viime kesänä kumminkin useampaan kertaan täällä esitettiin sähkösanomia tosin kyllä samaa asiaa tarkot-

tavia, mutta eri sanamuodoissa, niin pyydän kysyä; onko asia siis käsiteltävä siten, että on tullut ainoastaan yksi sähkösanoma, mutta että siitä on sitten aina tarvittaessa otettu uusi painos? (Hilpeyttä vasemmalta).

Ed. Arajärvi: Minä katson olevani pakotettu tässä istunnossa todeksi ilmoittamaan sen, mitä ed. Setälä täällä lausui. Minäkään hallituksen silloisena jäsenenä en tunne niistä asioista, joihin ed. Schauman viittasi, muuta, kuin ed. Setälä täällä esitti. (Vasemmalta: Se on selvä.) Jos edustavuuksittomia aineksia on ollut liikkeellä, se on eri asia. Kyllä minullakin on ollut tiedossa että Saksassa on liikkunut m. m. eräs herra Schaumankin näissä asioissa ja toiminut tietysti omalla tavallansa hankin, mutta se ei ole vaikuttanut hallituksen toimintaan sitä eikä tätä. Hallitus on tässä asiassa, niin paljon kuin minä tiedän, toiminut ainoastaan sen mukaan kuin eduskunta on sen osottanut ja velvoittanut toimimaan.

Ed. Pitkä: Ed. Setälän lausunnon voi sanoa olevan tämän vainajan pesemistä sanan täydessä merkityksessä. Minä uskon, että tämä eduskunta on kuitenkin nyt aivan täysin sanoisinko kypsynyt tämän hallitusmuodon täydellisesti hantautamaan. Onhan tunnettua meille jokaiselle tuo vanha suomalainen sananparsi: „suo kuninkaan kuulua, ei näkyä”. Tämä hallitusmuoto kuitenkin edellyttää sitä, että kuningas ei olisi ainoastaan kuuluvissa, mutta myös näkyvissä. Jos katselemme kirjojen kirjaa, niin huomaamme siellä eräässä paikassa vanhassa testamentissa merkilliset sanat. Kun Samuelilta tulivat Israelin lapset pyytämään kuningasta, niin hän huomautti: „älkää pyytäkö kuningasta, sillä tämä tulee tekemään teidän poikanne orjikseen ja tyttärenne piiioikseen,” j. n. e. Tämäkin osaltaan jo meille todistaa, mihin kuninkuus tähtää. Näin ollen uskon, että eduskunta on täydellisesti valmis tälle hallitusmuodolle antamaan viimeisen hantauksen.

Ed. Estlander: Man måste verkligen fråga cui bono herr Schauman tagit upp dessa frågor, som nu sysselsätta lantdagen? Att föredraga monarki framför republik, det behöver icke hava något att skaffa med utrikespolitik och med frågan om ett närmande till Tyskland eller till ententestaterna. Och jag kan försäkra att på många håll dessa frågor alls icke varit förbundna. Och framför allt hava dessa frågor numera ännu mindre sammanhang än de tidigare hava haft. Uppfattningen å ena sidan om monarki å andra sidan om republik såsom lämpligaste regeringsform be-

röres icke alls av de händelser, som inträffat efter det det nu vilande förslaget antogs. Såvitt jag känner till, torde därför heller icke åtminstone inom den svenska befolkningen i landet någon väsentlig förändring eller förskjutning i åsikterna ägt rum i denna sak. Vad min personliga uppfattning beträffar, så anser jag närmast att lantdagen nu gjorde klokt i att icke ävlas med att genomdriva en ny regeringsform, byggd vare sig på den ena eller andra basen, utan tvärtom taga lärdom av vad som sker runt om oss i världen och försiktigt bli vid status quo. Då likväl för närvarande i denna sak omröstning bör äga rum och röstandet därvid kommer att uppfattas såsom ett val emellan de tvenne grundåskådningar, som jag här antytt, ber jag för min del framhålla, att jag kommer att rösta för det nu vilande förslagets antagande.

Jag ser mig, ehuru motvilligt tvungen att yttra några ord i anledning av herr Schaumans uttalande. Man hade allra minst väntat, att herr Schauman i denna sak skulle riva upp, vad som tidens händelser redan låtit försjunka i glömska. Herr Schauman har ansett sig böra tala om oansvariga krafter, som varit i rörelse i denna sak. Jag tror mig giva uttryck åt en allmän ovilja åtminstone i politiskt klartänkta kretsar över det sällsynt illojala sätt, på vilket herr Schauman bedrivit sin verksamhet i Tyskland, i det han ansåg sig böra motverka vad som dock var Finlands lantdags lagliga beslut.

Ed. Wuorimaa: Senaatori Setälän lausunnon johdosta, ettei hän tiedä muuta kuin yhdestä sähkösanomasta ja senaattori Arajärven lausunnon johdosta, ettei hän myöskään tunne muuta, mutta että mahdollisesti edesvastuuttomat voimat ovat olleet liikkeessä, pyydän kertoa seuraavaa: Silloin kuin tämä hallitusmuoto käsiteltiin suuressa valiokunnassa, oli silloinen senaatin pääjohtaja, Paasikivi, saapuvilla. Silloin vähän ajan perästä saapui sinne myöskin ulkoministeri Stenroth ja toi erään paperin, jonka hän antoi senaattori Paasikivelle. Senaattori Paasikivi avasi kirjeen, luki sen mitä siinä oli, toi sen ja näytti muutamille edustajille eri ryhmistä, muiden muassa ylioikeuden päämiehelle, professori Ståhlbergille ja minulle. Tässä oli jotenkin näin kuuluvaa lausunto: „Saksan hallitus on sitä mieltä, että Suomen etu vaatii, että sillä on monarkkinen hallitusmuoto.” Siinä oli vielä jotakin muuta, mutta hän peitti kädellään sen, mitä siinä oli alempana (Eduskunnasta naurua). Minä kysyin, mistä se on tullut ja hän vastasi, että se on tullut Saksasta. Pyydän kysyä sitten tämän johdosta,

ovatko nämät henkilöt edesvastuuttomia ja toiseksi, eivätkö hallituksen muut jäsenet mitään tietäneet siitä, mitä pääsenaattori ja ulkoasian senaattori tekivät?

Ed. Schauman: Jag ber kammaren om tillgift för att jag måste taga kammarens tid i anspråk för ett yttrande av rent personlig art.

Man har hänvisat till den verksamhet, som jag under en resa utövat i Tyskland, och kallat den en oansvarig mans verksamhet. Jag företog emellertid min resa på uppdrag av de republikanska partierna i lantdagen, med utrikesministerns vetenskap, med anteckning av tyska ministern i Helsingfors på mitt pass att resan gäller „politische Besprechungen”. Min resa har således fullt öppet företagits, och myndigheterna hava vetat av den. Min verksamhet i Tyskland är jag färdig att när som helst stå till svars för, och jag frågar slutligen den talare, som mot mig utkastat beskyllningen för illojalitet: vem har varit mera illojal, den, som har stått på den ståndpunkt, som lantdagen enhälligt intog den 6 december 1917, eller den, som med frångående av denna ståndpunkt försökt, då lantdagen icke mera var fulltalig, driva en reaktionär politik med införande av monarki och försök att inskränka allmänna rösträtten o. s. v.?

Ed. Laherma: Me olemme täältä vasemmalta kylmäverisesti ja vaijeten kuunnelleet sitä pientä perhekinastelua, jota porvarilliset ryhmät ovat käyneet viime vuonna alkamansa pyykin johdosta. Meillä ei ole mitään vastaan, että porvarillisilla ryhmillä on tällaista perheselvittelyä ja mielelläänhän sitä kuuntelee. Mutta minä tahtoisin tältä taholta huomauttaa, että tämä pyykki olisi nähtävästi jäänyt tekemättä, tämä ikuinen häpeä maalle suorittamatta, jos keskustaryhmillä, jos porvarillisilla vasemmistolaisilla olisi ollut selkärankaa, olisi ollut todellista tahtoa valvoa kansan etua. Häpeällisesti näyttelemällä edustavansa Suomen kansaa vajalukuisena eduskuntana he luulivat ohjaavansa ikuisiksi ajoiksi tämän maan kohtalot ja kilvoittelivat sen karitsan keritsemässä, jonka he niin perinpohjin viime vuoden aikana olivat lyöneet. Nykyisyys on osoittanut, että se karitsa, Suomen työmiestä, jota täällä viime vuonna kerittiin, ja jonka villoja pari vuotta eteenkinpäin laadituilla laeilla varsinkin verotuksen alalla keritään, on nousemassa ja nousee varmasti. Edesvastuuttomat piirit eivät minun nähdäkseni ole olleet yksinomaan sillä taholla, jonka puolustuspuhujina täällä silloiset vallankaappauksen ministerit ovat olleet. Edesvastuuttomia pii-

rejä minun nähdäkseni olivat koko silloista Suomen laillista eduskuntaa edustava porvarillinen kokoomus, joka häpeällisesti tahraasi tämän maan maineen. Porvarillisella vasemmistolaisaineksella olisi ollut kyllä tilaisuus näyttää maailmalle, että se ajaa todella kansan etuja. Mutta kaikesta tästä huolimatta he istuivat täällä tyynesti vielä pitkälle tätä vuotta, laativat lakeja jos minkälaisia, jotka tulevat olemaan tuhoisia tälle kansalle. Meillä ei ole tämän pyykinpesun johdosta, mitä porvarillisten ryhmien kesken tänä iltana on käyty, paljon sanottavaa. Mutta haluaisin lyhyesti todeta, että porvaristo voi kyllä pienissä asioissa kinastella, se voi kinastella kysymyksestä, onko valtion päämiehen nimenä kuningas vai presidentti, mutta suurissa asioissa, silloin kun on kysymys suurten kansanjoukkojen orjuuttamisesta, työväestön sortamisesta, siinä he ovat yhtä ja pitävät puolensa. Silloin kun valta on pistimien avulla heidän käytettävissään, laativat he jos minkälaisia lakeja pitääkseen vallan käsissään. Heidän puheensa kansanvallasta on narripeliä, on tekopyhyyttä. Viime vuoden työ on ollut kuumeista hosumista niinkuin tulipalossa. Lakeja on syydetty kuin turkin hihasta, on jos minkälaisia häpeällisiä hallitusmuotoja ja ehdotuksia tehty tukuttain ja vielä häpeällisempiä muita lakeja, jotka tällä hetkellä rasittavat maata raskaasti, sotalaitoksesta pienimpiin yksityiskohtiin asti. Porvaristo nähtävästi kyllä tietää, etteivät ne ole pysyviä. Mutta se ei nähtävästi vieläkään ole oikein selvillä, että sen täytyy jo nyt pala palalta ryhtyä repimään alas sitä työtä, jota se täällä niin yksimielisesti viime vuoden teki. Me puolestamme toivomme että he saavat ryhtyä tätä työtänsä purkamaan nyt kiireellisesti, ja hallitusmuodon yhteydessä, joka näinä päivinä tulee toiseltakin taholta-esille, tämä purkaminen voi hyvin alkaa.

Ed. Alkio: Ed. Laherman puhe ei ollut omintakeinen. Hänen sisästäan puhui entinen edustaja Kuusinen. Kun ed. Kuusinen oli täällä valtiopäivillä ennenkuin kapina puhkesi, puhui hän jokseenkin samalla nuotilla kuin nyt ed. Laherma. Ja tämä näytti johtavan siihen että silloinen, Suomen 200. päättä käsittävä eduskunta tuli venäläisten bolshevikien komennon kautta ajetuksi pellolle. Silloinen ed. Kuusinen ja kumppanit tekivät liiton venäläisten bolshevikien kanssa kumotakseen myöskin ne tasavaltalaiset periaatteet, joille Suomen hallitusmuoto oli joulukuun 6 päivänä 1917 päätetty rakentaa. He ryhtyivät aseisiin suomalaista yhteiskuntaa vastaan, johon kuului myöskin silloin Suomen työväki, se

työväki, joka syntyneen bolshevikidiktatuurin pakotuksen alaisena täällä Helsingissäkin ajettiin rintamille taistelemaan ryssän vallan puolesta Suomen vapautta vastaan. Olen katsonut velvollisuudekseni ed. Lahermalle sanoa tämän. Minä sanon sen hänelle tavallista kovemmalla äänellä siitä syystä, että minun luullakseni ed. Laherma oli silloin jo syntynyt, tiesi mitä tapahtui ja luullakseni kävi miehen kengissä. Mutta julkisuudessa en ole kuullut kertaakaan ed. Laherman kohottavan ääntänsä estääkseen sitä kapinaa, joka vei Suomen sosialidemokraattisen puolueen sen nykyiseen surulliseen tilaan. Senvuoksi on ed. Laherman sopimatonta käyttää sellaista rumaa äänilajia tässä eduskunnassa kuin hän nyt käytti. Ed. Laherma sanoo, että heille sosialisteille, on muka mieluista kuulla porvarillisten ryhmien keskeistä pyykinpesua. Mitä miellyttävää siinä saattaa olla puhtaalle sosialidemokraatille? Ellei teillä ole miellyttävämpiä aiheita iloonne täällä, niin tämä on toki liian vähäpätöinen. Minun käsittääkseni me elämme sekä täällä eduskunnassa, Suomessa, koko Euroopassa nykyään siksi vakavaa aikaa, ettei sosialidemokraatin sovi olla mielissään siitä että Suomessa riidellään, silloin kun täällä olisi laadittava Suomelle hallitusmuotoa joka perustaisi kansan valtiollisen vapauden.

Edelleen leimaa ed. Laherma häpeälliseksi sen työn, mitä eduskunnan tasavaltalaiset tekivät silloin kun eduskunnan sosialidemokraatit olivat kapinan vuoksi eduskunnasta poissa. Ellei tällä työllä ollut mitään muita tuloksia, voitettiin ainakin se että meillä on nyt, ilman kapinaa nostamatta sitä kuningasvaltaa vastaan, jota täältä oikealta suunniteltiin, tilaisuus ratkaista rakennetaanko Suomen hallitusmuoto tasavaltaiselle vai ko monarkistiselle pohjalle. Sekin on jo jotain. Kun minä olen niitä, joka olen taistellut ja tulen taistelemaan kaikin keinoin sitä vastaan, ettei mitään syytä tässä maassa saataisi uuteen kapinaan, olen sitä mieltä, että ne, jotka täällä ovat taistelleet tasavaltaisen hallitusmuodon puolesta tähän asti, koko viime vuoden, ovat tehneet isänmaalleen kiitosta ansaitsevan työn. Ennen kaikkia muita olisi puhtailla, oikeilla sosialidemokraateilla syytä tämä lausua. Mutta niillä, jotka toivovat uuden bolschevistisen kapinan puhkeavan, on tietysti syytä puhua niinkuin ed. Laherma on puhunut. (Ed. Laherma: Ei toivota).

Edelleen ed. Laherma merkitsi, että kaikki hallitusmuotoehdotukset jotka täällä on tehty ovat „häpeällisiä”. Minkävuoksi? Minun käsittääkseni ed. Laherman lausunto tässä suhteessa oli syyntakeeton. Sillä jos ed. Laherma on jotain muuta kuin bolsheviiki, hänen täytyy

myöntää että nyt on valittava tasavallan tai monarkian välillä. Ja jompikumpi niistä ei voi olla häpeällinen.

Mutta minun täytyy sanoa jotakin myöskin ed. Estlanderin äskeisen lausunnon johdosta. Ed. Estlanderin lausunto sisälsi jotenkuten tällaisen ajatuksen: Eduskunta tekisi viisaimmin, jos se ottaisi huomioon paraillaan tapahtuvia maailmantapauksia, josta syystä siis ei olisi kiirehdyttävä hyväksymään kumpaakaan hallitusmuotoa. Näen tässä ed. Estlanderin tähtäävän siihen mihin hän eduskunta-alotteidenkin tekijänä pyrkii, ja mihin äskettäinen Hufvudstadsbladetin kirjoituskin viittasi, — ettei meillä olisi nyt muka kiire hallitusmuotoa säätämään! Tämä on vaarallista politiikkaa. Se on edesvastuutonta politiikkaa. Kun minä asetan ed. Estlanderin ja ed. Laherman ajatukset vastakkain, täytyy minun sanoa että herrat ovat liian kaukana siitä politiikasta, jota Suomessa pitäisi noudattaa. Varsinkin kun tätä tarkastetaan nykyisiä maailmantapauksia vasten. Tärkein askel mitä Suomella valtiollisella alalla on nyt otettava on hallitusmuodon nopea aikaansaaminen. Se vakaannuttaa Suomen asemaa. Se vakaannuttaa täällä kansavallan, ja se horjuttaa luokkavaltaa, harjoitettiin sitä sitten oikealta tai vasemmalta. Senvuoksi on tärkeää että se hallitusmuotoehdotus, joka nyt on käsittelynalaisena, saatetaan täällä kunnialliseen loppuun, ja sen jälkeen ryhdytään säätämään hallitusmuotoa joka kokoo tämän kansan. Minä senvuoksi toivon että keskustelu siinä äänilajissa, missä se on täällä käynyt, loppuu.

Ed. Niskanen: Kun tämä surullisen kuuluisa kuningasjuttu tänä iltana joka tapauksessa räköjensä tulee päätökseen, niin jatkamatta keskustelua koska keskustelu on näin pitkälle kehittynyt, lausuisin että tälle surullisen kuuluisalle kuningasjutulle nyt sen hauta luotaisiin ja laskettaisiin sille ikävänä muistona seppäle, viimeisenä palveluksena.

Ed. Setälä: Ed. Wuorimaan uudistetun kysymyksen johdosta, joka koskee sähkösanomaa, ja sen johdosta, että hän myöskin luki jonkinlaisen sähkösanomatekstin, minä puolestani en voi muuta ymmärtää, kuin että se oli sama sähkösanoma, kuin minkä ed. Schauman aikaisemmin oli esittänyt. Sisällys oli ainakin aivan sama ja muotoa herra Wuorimaalla nähtävästi ei ollut käsillä. Ed. Schaumanin viittauksen johdosta ministeri Hintzen lausuntoon minun puolestani täytyy sanoa, että mikäli puheenalainen lausunto sisälsi sellaisen tiedon, että Suomen hallitus on lausunut jonkinmoisen toiveen kannan ilmaisemisesta Sak-

san puolelta Suomen hallitusmuotoasiassa, tämä lausunto ei ole ollut tarkka. Mitä vihdoin tulee edesvastuuttomien voimien toimintaan, täytyy minunkin olla samaa mieltä kuin ed. Estlander, ettei ed. Schauman ole ollut Saksassa minkäänlaisena laillisena edustajana. Hänen matkansakin on suoritettu, ainakin sen mukaan kuin minulle on ilmoitettu, toisessa tarkoituksessa kuin mitä alkuperäisin on ilmoitettu. Yliopiston kansleri on minun kysymyksen johdosta ilmoittanut, että ed. Schauman oli saanut virkavapautta yliopistollisesta virkatoimestaan lähteäkseen Saksaan tutkimaan kirjasto-oloja.

Minulle samoin kuin ed. Estlanderille ei kuitenkaan tässä ole ollut kysymys siitä, mitä muiden maiden ja kansojen puolelta on ajateltu tästä meidän sisäisestä kysymyksestämme. Minun käsitykseni mukaan Suomen hallitusmuoto on ollut puhtaasti suomalainen kysymys. Minä en ollenkaan katso tarpeelliseksi ryhtyä puolustamaan sitä, että tässä maassa on kansalaisia, joiden käsityksen mukaan kansan itsenäisyyden, täysivaltaisuuden ja vapauden täysimpänä eduskuvana sekä myöskin turvana mahdollista enemmistösortoa vastaan on että kansakunnalla on semmoinen valtionpää, jonka asettaminen ja erottaminen ei riipu kulloinkin vallassa olevista puolueista, vaan jolla on ainakin mahdollisuus asettua puolueiden ulko- ja yläpuolelle. Ja että tällaisen valtionpään olemassaolo ei myöskään estä kansanvallan toteuttamista eikä kansakunnan vapautta, siitä ovat todistuksena ne Euroopan maat, joissa vanhoista ajoista todellinen kansalaisvapaus on ollut olemassa. Minä tarkoitan Skandinavian maita ja Englantia.

Minä puolestani hyväksyn tämän esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen senvuoksi, että minä pidän sen vapaamielisenä ja kansanvaltaisena, ja myöskin senvuoksi, että sen sisällys on tunnettu. Sitä vastoin en minä eikä kukaan muukaan tässä huoneessa tiedä, minkälainen se hallitusmuoto on oleva, jonka tämä eduskunta vastedes saattaa hyväksyä. Sen että vastustajilla tämän johdosta on tilaisuus leimata tämän hallitusmuodon puolustajat taantumukselliseksi, pitäisi tuottaa heille ainoastaan iloa, sillä mustaa taustaa vastenhan loistavat ominaisuudet kirkkaimmin tulevat näkyviin.

Ed. Andersson: Gentemot ldgsm. Estlanders påstående, att det svenska folket ännu står bakom den monarkiska tanken, önskar jag framhålla att de svenska arbetarena och det svenska småfolket aldrig uppburit den monarkiska statsiden.

Men senaste sommar då den svenska högern var så angelägen att få den monarkistiska statsformen genomförd i lantdagen, lyckades man verkligen genom hänsynslös agitation i den svenska tidningspressen inbilla stora lager av det svenska folkelementet här i landet och synnerligast dem på landsbygden, att de voro ett „konungsligt folk”. Men sedan dess har man kunnat konstatera en väsentlig tillnyktring i denna fråga på landsbygden. Många av dem som då tillsammans med högerelementen ropade: Giv oss en konung; betrakta nu detta såsom höjden av oförstånd och stå numera bakom den republikanska statsformen.

Ed. Lohi: Minulla ei ole tässä juuri paljon lisättävää senjälkeen kun ministeri Alkio käytti puheenvuoroa. Tahdon kuitenkin huomauttaa ed. Laherman lausunnon johdosta, että pitäisi tosiaan vasemmistonkin ajatella vakavammin, missä tilanteessa tosiaan oltaisiin, jos tässä eduskunnassa sinä aikana, kuin tämä hallitusmuotokysymys oli täällä esillä, ei olisi ollut vasemmistolaisia porvarillisia aineksia, jotka saivat aikaan sen, että tätä hallitusmuotoasiasia ei saatu silloin ratkaistuksi, mutta että nyt ed. Laherma muuttien vasemmistolaisten kanssa saa olla meidän mukamme tätä ehdotusta hautaamassa. Silloin kun tämä ensimmäinen monarkinen hallitusmuotoesitys oli ratkaistavana, silloinhan oli maailman yleispoliittinen tilanne vielä sellainen, että jos tämä hallitusmuoto olisi saatu silloin ratkaistuksi, kaiken todennäköisyyden mukaan silloin olisi monarkinen hallitsija meidän maahamme asetettu. Mikä siitä olisi ollut seurauksena? Minä rohkenen kuvitella, että se hallitsija ei olisi täällä enää. Mutta täällä mahdollisesti olisi bolshevikineuvostovalta ja koko ed. Laherman lausunnon henki viittasi siihen, että hän tätä ennen kaikkea olisi toivonnut. Se hyökkäävä äänilaji, mikä siinä oli niitä kohtaan, jotka saivat sen aikaan, että nyt ollaan tilaisuudessa tämä kysymys ratkaista, se juuri osoitti, että hän piti katkerana ikävyytenä sitä, että tämä hallitusmuotokysymys saadaan nyt rauhallista tietä ratkaistuksi eikä ole jouduttu siihen onnettomaan asemaan, mihin mahdollisesti olisi jouduttu, jos tämä kysymys olisi silloin tullut lopullisesti ratkaistuksi.

Ed. Piitulainen: Minä en olisi odottanut vasemmiston taholta sellaisessa äänilajissa esiintymistä kuin ed. Laherma esiintyi vasemmiston puolelta. Hän nimittäin mainitsi häpeälliseksi sen, että täällä on puolustettu kansanvaltaa sinä aikana, jolloin kansanvallan viralliset puoltajat asettuivat kansanvaltaa vastaan. Edelleen pyy-

täisin minä ed. Laherman & kumpp. mietittäväksi jättää, miten kunniallinen oli se teko, jolloin valittiin n. s. kansanvaltuuskunta ja oliko se miten kokonaisen vain puolikaseduskunnan valitsema.

Ed. T a k k u l a: Minä voisin luopua puheen- vuorostani ministeri Alkion lausunnon jälkeen, mutta pyydän vaan ed. Lahermalle vielä lisäksi huomauttaa, että se lausunto, minkä hän täällä antoi, ei kuulu nykyiselle eikä entiselle porvaristolle, vaan se kuuluu Mannerille ja Sirolalle ja se olisi ollut pidettävä Pietarissa.

Ed. K. E. L i n n a: Ed. Estlanderin lausunnon johdosta täytyy minun todeta, että hän pitää nykyisen välitilan jatkumista paljon suotavampana kuin hallitusmuodon nopeaa ratkaisua. Onko tämä pidettävä myös merkinä siitä, mikä kohtalo odottaa tasavaltaista hallitusmuotoa, sitä en varmaan tiedä. Jos niin on, pidän sitä erittäin valittavana, sillä mitä pitemmälle nykyistä välitilaa jatkuu, sitä suurempi mahdollisuus on kaikenlaisten kumouksien yrittämiin, kumouksien, joita tulee sieltä ja täältä. Olisi ehdottomasti onnellisinta Suomen kansalle, mitä nopeammin sille saatisiin säädetyksi tasavaltainen hallitusmuoto. — Ed. Laherman lausunnon johdosta minun täytyy vaan todeta, että sen keritsemiskoneen, josta hän mainitsi, pani käyntiin se sosialistinen vasemmisto, jonka täysiverisenä jälkeläisenä ed. Laherma täällä on esiintynyt.

Ed. A m p u j a: Kuninkaan tekijät ja hakijat voisivat rehellisesti tunnustaa tekonsa. Sillä tässä maassa ei vielä ole tullut sellainen tilanne, että senkinlaisesta valtiopetoksesta asetettaisiin syytöksi. Ed. Alkion suuri suuttumus Kuusisen hengen esiin manaamisesta on minusta varsin aiheeton, sillä ed. Alkion tai ministeri Alkion samoin kuin kaikkien muidenkin on myönnettävä, että siinä 80 edustajassa, mitkä vasemmistossa on, kai on melkoinen joukko ed. Kuusisen henkeä samoin kuin sitä on tämän maan työväenluokassa yleensä. Telette ole onnistuneet hävittämään sitä. Ne varoitukset, mitkä ed. Kuusinen lausui marraskuun alkupuolella 1917 porvaristolle, että te pelaatte syyntakeettoman peliä, ne varoitukset tulevat kaikumaan vasemmiston taholta aina, milloin tämän maan porvaristo vakavana ja ratkaisevana hetkenä osoittaa sellaista typerää itsepäisyyttä. Tämän eduskunnan kokoontumisaikana on suurella huolella täytynyt vasemmiston ajatella asemaa, että tuleeko taaskin kenties samallinen tilanne kuin toista vuotta takaperin. Vasemmisto sitä ei toivo, mutta ennenkuin sosialidemokratia

voi ehkäistä vallankumouksen, porvariston siinä maassa täytyy olla paljon toisenlaista, kuin mitä se tässä eduskunnassa on ainakin alkuaikoina osottanut olevansa.

Ed. von W e n d t: Redan från första början förrrade sig diskussionen från ämnet och tyckes fortfarande visa en benägenhet för detta, som icke bådär gott för framtiden. I sak vill jag framhålla, att oberoende av monarki och republik nationalitetsfrågan är så bristfälligt löst i det föreliggande förslaget att jag ej kan rösta därför och jag undrar vilken svensk som kan göra detta nu och sedan ställas inför sina valmän.

Ed. T a n n e r: Kun minun ääneni on painuksissa, rohkenen käyttää oikeiston puhujalavaa, koska se, mitä minulla on sanottavana, on etupäässä tarkotettu oikeistolle.

Tämä käsiteltävänä oleva asia tuo meille eduskuntaan tuulahduksen niistä ummehtuneista oloista, joissa tämä kansa viime kesän ja syksyn aikana eli. Silloin valtaa pitävä oikeisto koetti käyttää tilannetta hyväkseen saadakseen voimaan paitsi hallitusmuotoa myöskin monenlaisia muita lakeja, joilla se voisi turvata olemassaolonsa, turvata etunsa pitkiksi ajoiksi eteenpäin, vielä senkin jälkeen, kun kansanvaltaiset ainekset jälleen pääsisivät vaikutusvaltaan tässä maassa. Suureksi osaksi oikeisto tässä pyrkimyksessään onnistuikin. Tämä kysymys on kuitenkin vahingossa jäänyt perille saattamatta, ja on meillä sen kautta nyt ilo ja onni lopullisesti haudata se ja poistaa se meitä enää vaivaamasta.

Sen jälkeen kun eduskunta istunnossaan 6 päivänä joulukuuta 1917 oli yksimielisesti päättänyt julistaa Suomen riippumattomaksi tasavaltaksi, olisi monarkkisen hallitusmuodon ajaminen kaikissa oloissa ollut hyvin epäilyttävä teko. Jokainen joka semmoista olisi yrittänyt ryhtyä ajamaan, olisi epäilemättä tullut yksimielisesti leimatuksi taantumukseksi. Mutta kun tähän monarkkian ajamiseen lisäksi vielä liittyivät kaikki ne erikoiseikat, jotka antoivat leimansa oikeiston viimekesäisille hallitusmuotoponnistuksille, niin täytyy sanoa, että nämä heidän pyrkimyksensä olivat mitä suurimmassa määrässä moitittavia — käyttäkseni mahdollisimman lievää sanaa. Tapahtuivathan nämä monarkkian voimaansaatamispyrkimykset oloissa, jolloin eduskunnan vasemmisto oli kokonaan poissa. Täällä ammittivat vasemmistossa ainoastaan tyhjat tuolirivit, eikä työväestön ääni siis päässyt kuulviin eduskunnassa, ja eduskunnan ulkopuolella siitä ei myöskään kuulunut hiiskaustakaan —

siitä olivat herrat ministerit kyllä pitäneet riittävästi huolta.

Paitsi sitä että tämän hallitusmuodon ajaminen tapahtui näin poikkeuksellisissa oloissa, oli sen ajamiselle ominaista vielä kaikki ne monenlaiset pikkukeinot ja konstit, joilla sitä koetettiin silloisissa oloissa läpi saada. Täällä on ed. Schauman jo antanut pienen kuvauksen siitä, millä tavalla ulkomaisia voimia koetettiin sekottaa tähän meidän puhtaasti sisäiseen kysymykseemme ja senkautta painostaa vastahakoisia eduskunnan jäseniä hyväksymään monarkkinen hallitusmuoto. Ja kun täällä on heitetty ed. Schaumanin kasvoille se syytös, että hän menetteli epälojaalisesti toimissaan vastoin eduskunnan tahtoa, niin täytyy minun puolestani lausua, että minun käsitykseni mukaan hän jos kukaan menetteli lojaalisesti ja se puolikaseduskunta, joka tammöisiä asioita ryhtyi ajamaan, oli vähintään epälojalinen. Mehän näemme nyt, että tämä puolikaseduskunta ei edustanut kansan mielipidettä. Ed. Schauman näkyy tuntuneen sen paljon paremmin.

Mutta tämä kysymyshän oli puhtaasti kotimainen, puhtaasti sisällinen kysymys ja myös kotimaisissa oloissa koetettiin monenlaisilla keinoilla edistää silloisen hallituksen pyrkimyksiä. Mehän muistamme, minkälaisissa oloissa tämä asia vuosi takaperin tuli alulle. Sen jälkeen kun eduskunnan perustuslakivaliokunta tammikuussa oli joksinkin päässyt yksimielisyyteen tekeillä olevasta hallitusmuodosta, olivat samaisen perustuslakivaliokunnan porvarilliset jäsenet vielä huhtikuulla yksityisissä istunnoissaan verrattain yksimielisiä tasavaltalaisesta hallitusmuodosta. Mutta sen jälkeen alkoi eduskunnan ulkopuolelta voimakas agitatioon kuninkuuden hyväksi. Ja tämä alkoi hyvin huvittavissa merkeissä. Kun oltiin epä-tietoisia siitä tulisiko eduskunnassa tällainen ehdotus saamaan kannatusta, herätettiin ajatus, että sitä ei olisikaan eduskunnassa ratkaistava, vaan annettava maan armeijan ratkaista asia. Sittemmin senaatin puheenjohtajaksi tullut pankinjohtaja Paasikivi kirjoitti m. m. tästä asiasta Uudessa Suomettaressa ja vaati, että valkoisen voitokkaan armeijan on saatava ratkaista maan tuleva hallitusmuoto. Luultiin, että armeija oli monarkkisen hallitusmuodon kannalla. Kun tästä asiasta kuitenkin alkoi tulla toisenlaisia tietoja, haudattiin se ajatus kokonaan ja päinvastoin annettiin hallituksen toimesta määräys, jossa armeijaa kiellettiin politikoimasta.

On tarpeetonta viipyä niissä raa'an voimalla suoritetuissa agitatioonikeinoissa, joita monarkkistella taholla silloin ahkerasti käytettiin. Paitsi suuria, sivuja täyttäviä ilmoituksia sanomaleh-

dissä, uhrattiin sängen paljon varoja ostaakseen vastahakoisia porvarillisia lehtiä maaseudulla ja niitten avulla saadakseen konsertin yksimieliseksi, sopusoinnun täydelliseksi porvarillisessa sanomalehdistössä. Ja kun ei mitään työväen lehtiä olisi siihen aikaan ilmestynyt, joita tietenkään ei olisi voitu ostaa, näyttikin siltä, kuin verrattain suuri yksimielisyys tässä asiassa olisi ollut olemassa maassa.

Se mikä silloisessa kuninkuushommassa kuitenkin enimmin herättää vastenmielisyyttä on se kansan tahdosta piittaamattomuus, joka kaikissa silloisissa edesottamisissa tuli näkyviin. Silloinhan täällä istunut puolikas-eduskunta piti itseään täysivaltaisena ratkaisemaan tämän asian ja useassakin lausunnossa nimennomaan selitettiin, että ne ainekset, joilla silloin ei ollut edustusta eduskunnassa, eivät olleet oikeutettujakaan pääsemään tämän asian ratkaisuun mukaan. Tämmöisen käsityksen esitti m. m. silloinen senaatin puheenjohtaja selittäen, että koska työväki oli tehnyt itsensä syypääksi kapinaan, oli se menettänyt kaiken siveellisen oikeutensa — puhumattakaan tietysti juriidisesta oikeudesta — ottaa osaa hallitusmuodon ratkaisemiseen. Samalla koetettiin tietenkin todistaa, että kansan enemmistö olisi monarkkisen hallitusmuodon kannalla ja käytettiin tässä asiassa niinkin pätevää asiantuntijaa, kuin tilastollisen päätoimiston pääjohtajaa August Hjeltiä, joka oikein numeroilla otti todistaakseen, että monarkisteilla oli valtava enemmistö tässä maassa. Me olemme nyt vaalien tuloksien kautta saaneet nähdä minkälaisia profettoja meidän tiedemiehissämme on ja voimme vastedes antaa heidän lausunnoilleen sen mukaisen arvon.

Eräs kuvaava lausunto tässä suhteessa sietää mielestäni vielä tulla esiin vedetyksi, koska sekin osaltaan osoittaa, minkä verran kansan tahdolle silloin annettiin arvoa. Kun pidän silloista senaatin puheenjohtajaa Paasikiveä tyypillisenä edustajana silloisille monarkistisille puuhille, otan tämän lausunnon erästä hänen puheenvuorostaan eduskunnassa. Vastatessaan eräisiin puheenvuoroihin, joissa vaadittiin asian saattamista kansan ratkaistavaksi, hän lausui: „Kansan ja sen johtajien valtiollinen kypsyys ilmaantuu juuri siinä, että he kykenevät tahtomaan sitä, mikä maan valtiollisen aseman säilyttämistä ja lujittamista kulloinkin edistää, siitä huolimatta, onko se yksityisten kansanjäsenten, vieläpä kansan ryhmienkin mieskohtaisten mielipiteiden mukaan enemmän tai vähemmän mieluista.” Toisin sanoen tai suomeksi sanoen: kansan tahto on samantekevä, ne joilla on valta vaikka tilapäises-

ti käsissään, ovat oikeutettuja käyttämään sitä niinkuin he parhaaksi havaitsevat.

Jo nämä puuhut, joiden tarkoituksena oli uuden hallitusmuodon kautta saattaa kuninkuus täällä voimaan, olivat mitä suurimmassa määrässä moitittavia, ja ne johtivat eduskunnan myöhemmin, kun ne laillisella tiellä eivät onnistuneet, suorastaan vallankaappauksen poluille. On sanottava julki tässä huoneessa, että ne oikeistolaiset, jotka ottivat vastuulleen hallitusmuodon 38 §:n nojalla valita tälle maalle kuninkaan, ovat vallankaappauksen tekijöitä ja joutuvat rikoslain määräysten piiriin. (Eduskunta: Oikein, oikein!) Niin siivotonta tekoa ei tämän maan parlamentaarinen elämä tunne ja toivottavaa on, ettemme koskaan enää semmoista tule näkemään. Ansio siitä, että nämä puuhut jäivät sittenkin vain paperille, tulee mielestäni nykyisille kekustaryhmille, ja siinä suhteessa minä olen aivan toista mieltä kuin äsken puheenvuoroa käyttänyt ed. Laherma. (Vasemmistosta: Hyvä, hyvä!). He silloissakin oloissa ja silloisen voimakkaan painostuksen alaisena seisovat jyrkästi kannallaan ja tekivät tehottomiksi nämä oikeiston turmiolliset pyrkimykset ja siitä on heille vasemmistonkin taholta tunnustutus annettava. Minä vain valitan, etteivät he näillä valtiopäivillä ole jaksaneet yhtä itsenäisesti seistä kannallaan, vaan että he nyt ovat antautuneet oikeiston kanssa yhteisiin puuhiin. (Vasemmalta: Oikein, oikein.)

Kuten jo mainitsin, osoittaa oikeiston viime kesäinen toiminta hallitusmuodon säätämisasiassa niin moitittavaa käsitystä siitä, mikä parlamentaarisessa elämässä on siivoa, että on hyvin ymmärrettävää, että siitä myöskin tuli heille ansaittu rangaistus ja tämän rangaistuksen on oikeisto vaaleissa saanut niin tuntuvasti, että se luultavasti on ollut riittäväksi opiksi heille ja myöskin kaikille muille, jotka mahdollisesti samanlaisia pyrkimyksiä vastedes joutuisivat hantomaan. (Vasemmalta: Ei ne herrat opi mitään.) Minun mielestäni osoittaa kuitenkin arveluttavaa käsitteiden höltymistä oikeistoryhmien valitsijoissa, että he ovat uudelleen lähettäneet tänne joitakuita senaikkuisia edustajia, samoja henkilöitä, jotka silloin yrittivät rikollisella tavalla tämän maan tulevaisuuden turmella.

Ed. Leinonen: Minä pyydän huomauttaa ed. Alkiolle, että silloin kuin täältä vasemmiston taholta puhutaan työväen käsityksestä tämän maan tärkeissä kysymyksissä, niin ministeri Alkio silloin alkaa syyttää meitä bolsheveikeksi. Mitä ministeri Alkio tällä oikeastaan tarkoittaa? Tarkoittaako ministeri Alkio sillä sitä, että jos tas-

sä maassa tällaisissa oloissa Karjalan ja Viron retkikuntien lähettämisen johdosta syntyisi epävarmuutta, vastenmielisyyttä tahi jonkunlaista häiriötä, niin olisiko sosialidemokraattisesta eduskuntaryhmästä silloin ministeri Alkion mielestä tehtävä kapinan johtajia. Jos ministeri Alkio, kuten hän puheessansa sanoo, ajattelee asioita sillä kannalta, ettei olisi syytä tässä maassa sellaisille tapahtumille, mitä on ollut, niin minä toivoisin, että ministeri Alkio myöskin käyttäisi puheenvuorossansa toisenlaista kieltä.

Ed. Bröanda: Då lantdagsman Andersson ville göra gällande att den republikanska styrelseformen vore småfolkets i Österbotten ideal och att på landsbygden stämningen för den republikanska styrelseformen vore genomgående bland bönderna i Österbotten, anser jag mig i sanningens intresse böra upplysa, att så icke är förhållandet. Vid tiden, då frågan om republik eller monarki stod på dagordningen, är jag beredd att stå till svars för, att största delen av bönderna i Österbotten hyllade den monarkiska styrelseformen. Det kan helt säkert medgivas, att någon svängning åt den republikanska formen sedan dess ägt rum, men det stora flertalet bland bönderna i Österbotten godkänner och hyllar ännu den monarkiska regeringsformen.

Ed. Hupli: Sen johdosta, että on otettu keskustelun alaiseksi myöskin keskustan suhtautuminen tähän asiaan, haluan lyhyesti mainita, että mielestäni juuri tässä asiassa ei voi keskustaa syyttää. Olen aikaisempienkin valtiopäivien eduskuntatyötä seurattessani jo pitemmän aikaa surukseni huomannut, ettei tässä maassa ole rehellisiä edistysmielisiä ja kansanvaltaisia porvarillisia vasemmistoina. Aina ne ratkaisevala hetkellä heilahtelevat oikealle ja jättävät vasemmistolaisuutensa vain paperille. Ja samaa politiikkaa näkyy keskusta nytkin ajavan isänmaalle mitä suurimmaksi turmioksi. Mutta tässä hallitusmuotoasiassa minä annan keskustalle sen tunnustuksen, että siinä erikoisasiassa se on taistellut johdonmukaisesti ja tarmokkaasti oikeiston rikollista politiikkaa vastaan. Kun tulee kysymykseen keskustan menettely joissakin muissa asioissa, niin niissä annettakoon keskustalle tuomio, mutta tässä yhteydessä ei ed. Lahermalla mielestäni ole ollut aihetta moittia keskustan menettelyä.

Ed. Juutilainen: Kun viimekesäisen hallituksen jäsenet ovat useissa lausunnoissa koettaneet halventaa ed. Schaumania siitä, että hän

olisi Saksassa liikkueensa ollut edesvastuuttomilla retkillä, pyydän minä puolestani lausua ed. Schaumanille mitä paraimman tunnustuksen hänen toiminnastaan. Viime kesänä tasavaltalaiset piiritettiin hallituksen puolelta niin voimakkaasti, ettemme saaneet liioin mitään oikeita tietoja ulkomailta eikä täältä voitu sinne oikeita tietoja lähettää. Ed. Schauman yritti lähteä Saksaan jo aikaisemmin, mutta kaksi kuukautta pidätti hallitus hänen passiaan. Vasta sitten hän pääsi lähtemään, ja kieltämättä vaikuttivat hänen antamansa tiedot tänne meille varsin vakuuttavasti siitä, että meidän on edelleen kaikesta painostuksesta huolimatta pysyttävä tasavallan kannalla. Myöskin Saksassa saivat Schaumanin kautta maamme oloista oikeita tietoja, m. m. sen, että se eduskunta, joka käsittelee täällä hallitusmuotokysymystä, on puolilukuinen. Sinne oli uskotteltu sitäkin, että eduskunta on aivan täysi-valtainen, jopa täysilukuinenkin. Kun olot Saksassa olivat silloin myös jo uuden kehityksen alaisena, niin tieto siitä, joka tänne Schaumanin kautta saapui, vaikutti meihin varsin kehottavasti. Tämän kaiken minä voin tässä julkisesti ed. Schaumanille tunnustukseksi lausua.

Ministeri Alkio: Ed. Huplin äskeisen lausunnon johdosta pyydän vain sanoa, että kaikki tähän saakka eduskunnassa säädetyt työväenlait ovat täällä säädetyt maalaisliittolaisten avustuksella.

Ed. Hultin: On jo huomautettu että täällä tänä iltana on puhuttu vähemmän hallitusmuotoehdotuksesta kuin hallitusmuotoehdotuksen synnystä. Vaikk'en tätä erittäin sopivaksi katsokaan, on minunkin vähän kosketettava asiaan historilliselta kannalta. Ed. Schauman luuli tekevänsä suuren paljastuksen esittämällä Saksasta saapuneen sähkösanoman, jonka hän arveli tilatuksi eduskunnan tasavaltalaisten painostamiseksi. Vaikk'en tietysti voikaan tietää, mitä hallitus on tehnyt, oli minulla kuitenkin tilaisuus siksi läheltä seurata tapahtumia, että tiedän tasavaltalaisten keskuudessa usein lausutun, että jos he varmasti tietäisivät Saksan hallituksen toivovan monarkista hallitusmuotoa Suomelle, niin he voisivat taipua sellaista säätämään. Siihen aikaan oltiin näet tasavaltalaisellakin taholla vahvasti saksalaisystävällisiä, sillä olimmehan kaikki kiitollisia siitä avusta, minkä olimme Saksalta saaneet. Selitän asian siten että on ilmoitettu Saksan viranomaisille eduskuntapiireissä haluttavan tietää Saksan hallituksen mielipide asiassa. Sähkösanoma on nähtävästi syntynyt vastauksena tähän ilmoitukseen.

Ed. P. Virkkunen: Ed. Tannerin lausunnossa vaatii se karkea syytös, jolla hän yritti huipestaa lausuntonsa, minun kannaltani jyrkän torjumisen. Se tapa, millä hän esiintyy, ne sanat, mitkä hän saattaa viskata niitä vastaan, jotka ovat toimineet toisella tavalla, kuin hän toivoo, ovat semmoiset, että ne palaavat omalla häpeällään häneen itseensä. Tässä maassa ovat suuremmat lakimiehet, kuin hän, tunnustaneet, että hallitusmuodon 38 §:n käyttäminen hallitusvallan järjestämiseksi niissä oloissa, joissa me elimme viime vuonna, oli lainmukaista, oli perustuslainmukaista. Ei mikään väite ed. Tannerin tai kenenkään toisen taholta voi nyt eikä luullakseni missään vastaisuudessa kumota tätä käsitystä.

Ministeri Alkio: Ed. Hultinin askeisia johtopäätöksiä täytyy minun oikaista. Hän nimittäin lausui, arvelunaanko vaiko vakaumuksenaan sen käsityksen, että viime vuonna täällä tasavaltalaiset olisivat olleet valmiit laatimaan monarkistisen hallitusmuodon siinä tapauksessa jos tiedettäisiin varmaan että Saksan hallitus sitä tahtoo. Kyllä ed. Hultinin piti saada jo viime kesänä ainakin maalaisliittolaisten käsityksestä siinä suhteessa aivan varma tieto, että juuri se, että Saksan hallituksen mielipiteenä täällä yhtä myöten tyrkytettiin sitä että Saksa tahtoo monarkistista hallitusmuotoa, teki maalaisliittolaiset yhä varmemmin tämän hallitusmuodon vastustajiksi siitä syystä, että maalaisliittolaiset käsittivät Saksan tässä tapauksessa pyrkivän vaikuttamaan sillä tavoin Suomen asioihin, jos täällä monarkistinen hallitusmuoto hyväksyttäisiin, se merkitsi Suomen alistamista Saksan johtovallan alaiseksi.

Ed. H elo: Tämä esilläoleva lakiehdotustekele on ollut käsiteltävänä n. s. jäännöseduskunnassa, josta se joutui lepäämään näille valtiopäiville. Kun kuitenkin jäännöseduskuntaa ei voi pitää minään laillisena eduskuntana, vaan päinvastoin oikeustunne vaatii, että osa siitä eduskunnasta vielä joutuu oikeuden edessä vastaamaan rikollisesta toiminnastaan, niin ei myöskään tätä tekelettä mielestäni ole vielä käsitelty eikä siis myöskään laillisesti jätetty lepäämään, joten asiaa ei voida käsitellä lepäämään jätettynä esityksenä eikä siitä siis myöskään voida tehdä mitään päätöstä. Tämän vuoksi en katso voivani ottaa osaa asiassa tehtävään äänestykseen.

Ed. R. Erich: Me olemme kaikki ennakolta selvillä siitä että tämä lakiehdotus, josta nyt tulee äänestettäväksi, ei tule johtamaan mihinkään tulokseen, joten se keskustelu, jota on käyty,

on pääasiallisesti periaatteellista laatua, sikäli kuin sitä ei ole käytetty sopivana tilaisuutena aiheettomien hyökkäysten tekemiseen. Minä puolestani kuitenkin tahtoisin tästä ehdotuksesta lausua jonkun sanan, koska minulla ei ole ollut tilaisuutta tässä paikassa sitä aikaisemmin tehdä.

Minua kohtalaisesti tyydyttää tämä ehdotus, ei suinkaan siksi että se sellaisenaan olisi mikään ehyt ja johdonmukainen tuote, jossa ei selvästi näkyisi vasaran jälkiä ja pihtien pitimiä. Sellainen tuote se ei ole. Mutta se on kuitenkin sellainen, että se voisi hyvästi tyydyttää Suomen kansan tarpeita. Se rajoittaa hallitsijan valtaa sellaisella tavalla, joka menee paljon pitemmälle kuin rajoitukset monessa muussa perustuslaillismonarkisessa maassa, sellaisissakin maissa, missä hallitsijavallasta ei väitetä mitään haittoja olevan. Lepäämään jätetyt hallitusmuotoehdotukset menevät tällaisissa rajoituksissa paljon pitemmälle, menevätpä niin pitkälle että aineellisesti jää hyvin vähän koko monarkian periaatteesta jällelle, ne lähenevät suuresti tasavaltalaista hallitusmuotoa. Mutta tässä maassa on nyt kuitenkin eletty siinä harhakäsityksessä että monarkia sellaisenaan merkitsisi jonkinlaista kansan holhousta ja jotain kansanvallan vastaista. Tämä tällainen käsitys on monessa muussa maassa, jossa vanhastaan on eletty kotimaisen monarkisen hallitusmuodon turvissa, aivan tuntematon. Minä olen kuullut ruotsalaisten sosialidemokraattien, jotka eivät itsessään suinkaan ole minkään persoonallisen kuninkuuden ihailijoita, puhuvan mitä suurimmalla kunnioituksella ikivanhasta Ruotsin kruunusta, ja minä tiedän, miten Englannissa monet työväenpuolueen jäsenet eivät millään tavoin tahotoisi kuninkuutta poistaa. Tämä johtuu siitä, että he käsittävät, mikä arvo kruunulla eli kuninkuudella aatteellisenä voimana saattaa valtiossa olla. Ja minun täytyy omasta puolestani valittaa, ettei meillä täällä Suomessa näytä olevan mahdollisuutta luoda omaperäistä kuninkuutta omien tarpeittemme mukaisesti, ei suinkaan orjallisesti jäljittelemällä vanhoja malleja eikä omaksumalla eräitä vähemmän miellyttäviä rinnakkaisilmiöitä, jotka monessa maassa liittyvät tähän säännöksen, vaan, kuten sanottu, omaperäisesti ja omia tarpeitamme vastaavalla tavalla. Nykyaikaisessa valtiossa tunnustetaan ja on tunnustettava, että kansa on kaiken julkisen vallan perustus ja voimalähde. Nykyaikaisen valtion täytyy olla kansanvaltio, sanan varsinaisessa merkityksessä, sen täytyy olla oikeusvaltio ja kolmanneksi sen täytyy olla sisällisesti ja ulkonaisesti itsenäinen voimakas, jota me ilmaisemme sanalla valtakunta. Ja juuri näitä tarkoituksia saattaa tuo

kruunu, tuo perinnöllinen asema, mikä hallitsijalla on, olla omansa suuresti edistämään. Siitä on ainakin todistuksena hyvin monen valtion kokemus. Ja ne syyt, joiden nojalla täällä meidän maassamme on pääasiallisesti monarkian eli hallitsijavallan pysyttämistä puolustettu, eivät suinkaan merkitse sitä, että olisi tahdottu kansan pysyväsien tahdon toteuttamista estää tai kansanvapautta rajoittaa, vaan ne ovat, kuten hyvästi tiedetään, etupäässä seuraavat: ensiksi se, että on katsottu tarpeelliseksi, että valtion päämies on laissa määrätty eikä tiheään uudistuvista vaaleista riippuvainen; että valtiossa on sellainen pysyväinen tekijä, joka jo sen kasvatuksen kautta, jonka hän on saanut, on hyvin sovelias suorittamaan eräitä, usein kyllä muodollista laatua olevia julkisia tehtäviä; toiseksi se seikka että kuninkuus, kuten kokemus osoittaa, yleensä on omansa korottamaan varsinkin pienen valtion arvonantoa ulkomaisten silmissä ja kolmanneksi se seikka että kuninkuus, meidän oloissamme varsinkin, saattaa olla ja vaikuttaa arvokkaana kulttuuritehtävänä. Mutta uudistan sen vielä kerran, näihin pyrkimyksiin ei ainakaan minun käsittääkseni ole liittynyt mitään tuollaista kansanvapautta vastaan kohdistuvia harrastuksia, vaikka tämä harhakäsitys valitettavasti on kovin yleinen meidän maassamme.

On kyllä hyvin ymmärrettävissä, että ne suulliset kokemukset hallitsijavallan väärinkäytöksistä, joita me saimme kokea Venäjän vallan aikana, ovat olleet omansa vieroittamaan hyvinkin laajoja kansankerroksia hallitsijavallan eli kruunun käsitteestä, asettamaan sen siihen valoon, että se on jotain kansalle vihamielistä. Tämä on hyvin ymmärrettävää, mutta toiselta puolen on myös ymmärrettävissä, että meidän maassamme on ollut ja yhä edelleen on niitä, jotka antavat kruunulle arvoa ja merkityksen tuollaisena aatteellisenä voimana, joka säilyy sukupolvesta sukupolveen. Ja minun täytyy valittaen todeta, että eräät lausunnot tänäkin iltana ovat osoittaneet, että niiden taholta, jotka vastustavat monarkiaa, ei tahdota tuota ajatusta ensinkään käsittää, eikä sen, sanokaamme suhteellistakaan oikeutusta tunnustaa.

Minä en tahdo keskustelua pitkittää, vaikka tahdon vielä kerran uudistaa sen, että minua voisivat nämä nyt lepäämään jätetyt hallitusmuotoehdotukset tyydyttää. Mutta tahdon kosketella ed. Tannerin lausuntoa muutamalla sanalla, kun hän nimittäin puhui hallitusmuodon 38 §:stä. Minua ihmetyttää, että jälleen on kaivettu esiin tuo vanha riitakysymys tämän pykälän soveltamisesta ja että niin kiivaasti on hyökätty niiden

kimppuun, jotka aikoinaan pitivät sen soveltamista mahdollisena, vieläpä velvollisuutensa mukaisenakin, hyökätty näitten kimppuun, vaikka, niinkuin ed. Virkkunen äsken huomautti, hyvin arvovaltaiselta taholta oli johduttu siihen tulokseen että tämä pykälä edelleenkin on lainvoimainen, vaikka tämä lainpaikka kieltämättä oli se, joka oikein tulkittuna aikoinaan oli käytettävissä erinomaisena aseena sitä harhakäsitystä vastaan, että silloinen Venäjän väliaikainen hallitus muka oli Suomen laillinen esivalta, sillä tähän pykälään silloin juuri turvauduttiin, ja vaikka sekä marraskuun 15 päivänä että joulukuun 6 päivänä 1917 nojaututtiin tähän mainittuun lainpaikkaan, ja vihdoin vaikka tämä sama lainpaikka oikeastaan on ollut perustuksena koko sille valtiolliselle järjestykselle, jota on noudatettu sen välitilan kestäessä, joka syntyi Venäjän vallankumouksen vaikutuksesta. Minä en voi käsittää sitä epäjohdonmukaisuutta, joka ilmenee siinä, että moni, joka kyllä aikoinaan oivalsi tuon vanhan perustuslain säännöksen arvon ja merkityksen, sitten on asettunut siihen nähden aivan kielteiselle kannalle, ei ole tahtonut omaksua kaikkia niitä johtopäätöksiä, jotka siitä johtuvat, omaksua niitä silloin kun ne eivät olleet hänen omien tarkoitustensa mukaisia, ja kaikkien enimmin minun täytyy ihmetellä ja valittaa sitä, että vielä uudistetaan noita kiivaita hyökkäyksiä ja solvauksia niitä kohtaan, jotka tällöin katsoivat, että tuota lainkohtaa oli sovellettava. Voidaan tietysti, sen kernaasti myönnän, olla eri mieltä siitä, oliko tarkoituksenmukaista ja valtiollisesti viisasta, että silloin siihen turvauduttiin, mutta aivan omaan mahdollisuuteensa ja aiheettomuuteensa raukeavat sellaiset syytökset, joissa väitetään, että olisi menetelty oikeudenvastaisesti ja rikollisesti, kun ryhdyttiin tässäkin tapauksessa soveltamaan tuota vanhaa perustuslain säännöstä, jolla meidän uusimmissa vaiheissamme on ollut niin suuri merkitys.

Ministeri Kallio: Täällä ed. Helo lausui, ettei hän voi ottaa äänestyskseen osaa tässä asiassa siitä syystä että tämä muka ei ole jäänyt pöydälle laillisessa järjestyksessä, kun sitä säätänyt eduskunta ei ole ollut täysilukuinen. Minä pyytäisin ed. Helolta kysyä, katsoisiko hän voivansa tasavaltalaisena kansanedustajana ristissä käsin täällä katsoa, jos täällä nyt sattuisi olemaan suurempi monarkistinen edustus, kuin täällä tällä kertaa on? Minä luulen, että sitä ei Suomen työväestökään voisi hyväksyä. Tosin tällä kertaa ei siitä ole mitään vaaraa, jos ed. Helo ja jotkut muut ristissä käsin katsovat, mutta täällä on tarvittu viime ke-

sänä jokainen ääni saadakseen tämä asia edes sille asteelle, jolla se nyt on. Tämän kautta voidaan tehdä nyt turhaksi se monarkistinen suunta, joka maassamme yritettiin saada voimaan.

Ed. Tanner: Ed. Virkkunen ja Erich ovat koettaneet torjua sitä, mitä minä äskeisessä puheessani lausuin kuningasvaalin toimittamisesta hallitusmuodon 38 §:n nojalla, väittäen, että useat arvovaltaiset lakimiehet ovat olleet asiassa sillä kannalla, että tätä pykälää hyvin kyllä voitiin käyttää. Kun minä omasta puolestani kuulun aivan pienimpiin profeettoihin lakimiesten joukossa, en tietysti voi yksinomaan oman käsitykseni varassa tässä asiassa kulkea, mutta luulen että puolellani on myöskin siksi arvovaltaa nauttavia lakimiehiä, että heidän lausunnoilleen täytyy antaa tässä asiassa ratkaiseva vaikutus. Niin esimerkiksi L. Mechelin eräissä teoksessaan nimeltä „Suomen perustuslakien sisällys” lausuu tämän asian yhteydessä, että „luonnollinen seuraus Suomen yhdistämisestä Venäjään oli niinkään, että Suomessa lakkasi olemasta voimassa säännökset Hallitusmuodon 37 §:ssä hallituksen hoitamisesta kuninkaan ala-ikäisenä ollessa ja 38 §:ssä siitä, miten on meneteltävä, jos koko miespuolinen kuningasheimo kuolee sukupuuttoon”. Samalla kannalla on myöskin eräs toinen lakimies J. K. Paasikivi kirjassaan „Suomen yleiset perustuslait”. Ja jos tämä pykälä kerran on ollut voimansa menettänyt, ei se tietenkään uudelleen voi voimaa saada, vaikkakin jotkut politikoitsijalakimiehet viime vuonna ottivat todistaakseen sitä, mitä heitä pyydettiin todistamaan.

Ed. Hultin: Ministeri Alkion äskeisen vastaväitteen johdosta pyydän lausua, etten ole sanonut tuon puheena olleen sähkösanoman vaikuttaneen nimenomaan maalaisliittolaisiin, vaan muutamisiin tasavaltalaisiin.

Ed. Estlander: I likhet med hr v. Wendt hyser jag den uppfattningen, att de stadganden i förevarande förslag till regeringsform, som beröra den svenska befolkningens intressen, äro i hög grad otillfredsställande, och har jag tidigare, då detta förslag behandlades inom lantdagen, varit i tillfälle att göra denna min mening gällande. Men jag kan icke vara med hr von Wendt ense, då han anför detta såsom ett avgörande skäl, huru man borde förhålla sig med avseende å nuvarande förslag. Här är, såsom hr von Wendt lätt borde inse, icke fråga om att godkänna detta förslag vare sig i dessa dess enskildheter eller i andra, där detsamma också nog skulle tarva förändringar, utan här

är en principomröstning mellan monarkiskt och republikanskt åskådningssätt, och i denna principomröstning har jag för min del tillåtit mig hysa den uppfattningen, att det vore önskvärt att den svenska lantdagsgruppens ställning bleve känd. Jag måste därför såsom obefogad och olämplig tillbakavisa den slutsats, som hr von Wendt drog.

Ed. Procopé: Det vore synnerligen intressant att ytterligare få fördjupa sig i denna diskussion, särskilt om de tyska telegrammens tillblivelse och om de hemliga krafter, som hade drivit sitt spel i Berlin under slutet av september månad senaste år. Det vore också av ett visst intresse att något närmare taga upp frågan, huruvida det var överensstämmande med uppfattningen bland republikanerna i den dåvarande lantdagen att i Berlin saken framställdes på det sätt, att Finlands sagda lantdag icke representerade hela Finlands folk. Jag tror emellertid, att en dylik diskussion är tämligen ofruktbar. Jag skall därför be att få inskränka mig till att fastslå ett faktum, som har framgått under denna diskussion, och jag går då tillbaka till ldgm. Ampujas yttrande.

Ldgsn. Ampuja är åtminstone en av de uppriktigaste bland socialisterna i denna kammare, ty medan de andra socialisterna, såsom minister Alkio redan framhållit, vilja tala och tala med Kuusinsens honungstunga, men försöka att anlägga en vit eller åtminstone endast ljusröd revisionistskepnad, så erkänner hr. Ampuja klart och tydligt att han vill gå i Kuusinsens fotspår, och han hotar redan med revolutionens spöke, om icke de vita i Finland giva vika och böja sig. Vi hava nog hört detta förr i den socialistiska tidningspressen, men vi hava tagit det såsom valagitation. Nu få vi höra det med den auktoritet, som det måste hava, då det yttras av en lantdagsman i kammaren. Det är ett visst avslöjande, som ligger i detta yttrande. Det synes mig vara en vetskap, som är dyrbar. Det är ett rätt värdefullt resultat av denna långa diskussion, värdefullt för alla vita, för centern och för liberalerna icke mindre än för högern.

Ministeri Vennola: En tahdo puuttua siihen yksityiskohtaiseen pyykinpesuun, mikä täällä on tapahtunut oikeiston ja vasemmiston välillä, mutta kaksi seikkaa tahtoisin kuitenkin panna merkille.

On käynyt tästä keskustelusta kyllin selville, että suuri virhe on tehty molemmilla tahoilla siinä, että laatiessa perustetta sille tärkeälle oikeusjärjestelylle kuin hallitusmuoto on, on sivuutettu kansan tahto. Sen teki oikeisto silloin, kun se

koetti saada aikaan kansallemme monarkistista hallitusmuotoa piittaamatta siitä, mikä kansan enemmistön tahto oli. Lukemattomia kertoja senaikuudessa keskustelussa julkisuudessa huomautettiin tästä ilman tuloksia. Sama virhe tapahtui myöskin vasemmiston taholta, kun punaisen vallan aikana koetettiin täällä toteuttaa toisenlaista, punaista hallitusmuotoa piittaamatta siitä, mitä kansan enemmistö kannatti.

Toisen erehdyksen tahtoisin myöskin merkitä, nimittäin omien kansallisten voimien arvioimisen. Kun oikeisto kääntyi Saksan puoleen ja teki siinä tekoja, jotka tänä iltana ovat tulleet valaistuksiksi, oli se yksi merkki kansallisen itsenäisyystuntomme alennustilasta. Muistan silloisen pääministerin puheen, johon täällä on jo viitattu ja jossa m. m. vedottiin myös siihen, kuinka suomalainen kansanainees ei ole pystynyt muodostamaan valtiota, ja haettiin todistuksia m. m. Keski-Venäjällä asuvista suomalaissukuisista kansoista, joilla ei ole minkäänlaista vakaantunutta valtiomuotoa, huomioon ottamatta ollenkaan niitä oloja, missä he ovat eläneet. Samanlainen oman kansallisuuden halveksiminen kävi esiin myös siinä kansalaissodassa, joka täällä syntyi ja jossa äärimmäinen vasemmisto myös turvautui ulkomaisiin voimiin tarkoitustensa suorittamiseksi, nimittäin venäläisiin.

Olen tahtonut nämä seikat panna merkille siitä syystä, että toivoisin, että näistä eletyistä teoista ja opeista jäisi myöskin jotakin jällelle, ja että myös, kun nyt tämä eduskunta käy säätämään tälle maalle uutta hallitusmuotoa, se lähtisi siitä, että se rakentaisi sen kansantahdon perustalle. Tämän uuden eduskunnan kokoonpano on antanut, kuten täällä on huomautettu, myöskin osviitan siinä suhteessa ja täyden arvostelun, murhaavan arvostelun niistä suunnitteluista, mitkä oikeistolla tässä suhteessa oli ja johon kansantahdon piittaamattomuuteen äsken viittasin. Toivoo sopii, että kun nyt käydään uutta hallitusmuotoa laatimaan, lähdetään jo siitä, että tahdomme sen laatia perustuen tämän kansan omaan olemukseen ja piittaamatta siitä, minkälaiset vaikutukset ja toiveet ulkomailla tässä suhteessa on.

Eräs seikka johtuu myöskin mieleeni keskustelusta, nimittäin se, että täällä on käynyt selville, että tällaisia yleisiä asioita ovat jotkut henkilöt ottaneet ajaakseen ikäänkuin urakalla. En tahdo tällä sanoa sitä, etteikö kullakin olisi oikeus kansalaisena osansa suorittaa. Mutta sekä oikeiston että vasemmiston taholta on eletyässä ajassa niin paljon merkittävänä tässä suhteessa, että olisi syytä myös tämä opetus pitää mielessä. Ei mikään yksilö eikä mikään ryhmäkuntakaan ole

oikeutettu poikkeamaan niistä yleisistä osviitoista, minkä kansan ilmitullut tahto on tällaisille teoille antanut. Siinäkin suhteessa olisi siis syytä pitää kokemukset mielessä.

Ed. R y ö m ä: Ed. Tanner ensimmäisessä puheenvuorossaan osoitti, miten oikeisto yrittäessään tynkäduskunnan kautta saada monarkkista hallitusmuotoa voimaan, yritti ensin käyttää perustuslain säätämiä muotoja, mutta että oikeisto sitten epäonnistuttuaan tällä tiellä ryhtyi vallankumoukselliseen yritykseen, turvautuessaan hallitusmuodon vanhentuneeseen 38 §:ään. Täällä on sen jälkeen ed. Erich väittänyt, että väite Hallitusmuodon 38 §:n vanhentuneisuudesta olisi väärä. Minä pyytäisin kuitenkin ed. Erichiltä kysyä, minkä perustuslain pykälän nojalla on tynkäduskunta voinut sitten ottaa laatiakseen niitä hallitusmuotoehdotuksia, jotka täällä nyt ovat esillä. Minä katson, että jos kerran hallitusmuodon 38 § oli voimassa, niin eduskunta ei olisi ensinkään voinut yksimielisenä tunnustaa Suomen nuorta valtiota tasavallaksi, vaan se olisi ryhtynyt tämän 38 §:n mukaan ilman muuta valitsemaan Suomelle kuningasta. Mutta sensijaan, että se olisi ryhtynyt tähän, eduskunta kaksi kertaa yksimielisesti tunnusti Suomen tasavallaksi. Ja kun oli tapahtunut kapina, jonka johdosta eduskunnasta oli lähes toinen puoli edustajia joutunut pois, niin ei täten syntynyt tynkäduskuntakaan vielä ryhtynyt noudattamaan kysymyksessä olevaa 38 §:ää, vaan ryhtyi sen sijaan laatimaan uusia hallitusmuotoja, joita se suinkaan ei olisi jättänyt minkään monarkin vahvistettavaksi, vaan olisi nimenomaan vahvistuttanut ne ensin ja vasta sen jälkeen olisi valittu monarkki. Minä katson, että oikeisto noudattaessaan tätä menettelytapaa jo sillä tunusti, että tämä 38 § on vanhentunut. Mutta kun se näki, ettei se päässyt asiansa perille tätä laillista, perustuslain säätämää järjestystä, niin se silloin vasta hätätilassa turvautui vanhentuneeseen Hallitusmuodon 38 §:ään ja teki siinä siten ilmeisesti vallankaappausyrityksen.

Ed. H e l e n i u s - S e p p ä l ä: Kun pitkstä aikaa olen joutunut kuulemaan eduskunnan keskusteluja, on illan keskustelun täytynyt tehdä varsin omituisen vaikutuksen kuuliijaan.

Kun ulkomailla tulee puheeksi Suomen itsenäisyyden tunnustaminen, niin englantilainen tai amerikalainen sanoo hyväntahtoisesti hymähtäen: kunhan saatte itse ensin asianne reilaa, niin kyllä teidän itsenäisyydenne tunnustetaan. Joutuu sitten varsin vaikeaan asemaan, kun pitää vastata kysymykseen, mikä on nyt Suomen hallitusmuo-

to, millä tavalla tätä maata oikein hallitaan. Vaikka siinä paraansa koettaa tehdä, koettaa selittää, ottaen huomioon eri katsantokannat, niin seuraus on se, että kysyjä uudelleen hyväntahtoisesti hymähtää ja sanoo, että täytyyhän teidän itsenne myöntää nyt, että teidän on saatava asianne reiltaan, ennenkuin suurvallat voivat valtakuntanne itsenäisyydelle lopullisen tunnustuksensa antaa. Kun tällä tavalla ovat asiat, niin on sitä oudommalta tuntunut tämän illan keskustelu. Näyttää ensinnäkin siltä, kuin täällä olisi erinomaisen hyvää aikaa. Eduskunnalla sitä on, senhän tiedämme ennestään. Mutta vieläkin oudommalta tuntui ed. Estlanderin puhe siitä, ettei ole minkään näköistä kiirettä nyt hallitusmuodon järjestämisellä. Varsin hyvästi hänen mielestään voimme toistaiseksi odottaa. Mutta siitä voi olla hyvin helposti seurauksena, että saamme myöskin odottaa Suomen itsenäisyyden tunnustamista.

Täällä on sanottu, että tämä asia pitäisi lähettää valiokuntaan, että uudetkin eduskunnan jäsenet paremmin voisivat kantansa siihen nähden määrätä. Minä luulen, että uudet edustajat eivät tällaista lisävalaistusta kaipaa. Kyllä kai jokaisen edustajan tähän eduskuntaan tullessaan on täytynyt juuri tähän kysymykseen nähden kantansa määrätä.

Mutta kun minä puheenvuoroa pyysin, minä tein sen varsinaisesti toisesta syystä. Sattui kerran tilaisuus, jossa englantilainen liikemies vartavasten kysyi meiltä suomalaisilta, kun äskettäin olimme matkalla, onko siinä perää, että meidän maassamme ovat olot sellaiset, kuin Englannissa vielä huudetaan. Hän sanoi olevansa puutavara-kauppias ja lisäsi, että heillä olisi hyvä halu tehdä puutavarakauppoja Suomessa, mutta että vakuutetaan, ettei täältä saa mitään tavaraa sen vuoksi, että bolshevistikapina milloin tahansa voi uudelleen puhjeta. Oli läsnä eräs suomalainen liikemies, joka — samoin kuin me toiset — vakuutti, että kyllä kai tämä maa ei ole sen suuremmalle bolshevismivaaralle alttiina, kuin mikä muu Euroopan maa tahansa tällä hetkellä. En voi kieltää, että tällaisissa oloissa teki ikävän vaikutuksen, kun sai lukea — niinkuin äskettäin sai lukea Skandinavian lehdissä, — että Suomen armeijakin muka on ostettu Leninin ruplilla, kun levitettiin tuollaista tietoa, ilman että sitä heti jyrkästi peruutettiin. Kun pääsimme Suomeen asti, saimme kuulla asianomaisen päällikön vakuutuksen, että tällaisessa puheessa ei ollut perää. Minkälaisen vaikutuksen luulette te tuollaisten uutisten tekeminen Suomeen nähden? Luuletteko te, että Suomen asiaa sellaisilla puheilla edistetään? Luuletteko, te, että ulkomaalaisen, joka tahtoo var-

masti periä tavaransa, tekee mieli tehdä kauppaa maassa, jonka omalta taholta tuollaista vakuutetaan, sillä tästä maasta nuo uutiset ovat kotoisin.

Eduskunnassa on — niin huvittavaa kuin tämä keskustelu muuten on ollutkin sivullisen kuunnella — esiintynyt onneton lausunto sosialidemokraattien taholta. Sitä lausuntoa toinen yritti jonkun verran korjata. Mutta kun tästä korjaamisesta — ed. Ampujan lausunnosta — vedetään taas se johtopäätös, mikä Suomen eduskunnassa on siitä tehty, että se on kerrassaan leimattava paljastukseksi uuden kapinan hankkeista, minkälaisen vaikutuksen te luulette tällaisen puheen tekävän muualla? Minä luulen, että se lausunto ei ollut sen arvoinen, että siihen olisi kannattanut niin suurta huomiota kääntää, ja minä luulen, että se johtopäätös, joka siitä vedettiin, on varsin liioiteltu. (Eduskunnasta: Väärä! Väärä!) Minä olen sanonut tämän sentakia, että olen vakuutettu, että meidän täytyisi jonkun verran tänä aikana punnita sanojamme, koska myöskin muualla seurataan meidän sanojamme ja tekojamme ja muodostetaan niiden mukaan käsitys siitä, olemmeko me sellaisella tasolla, että itsenäisyytemme voidaan tunnustaa. Tähän puoleen asiasta tahdoin lyhyesti koskea.

Minä luulen, että olisi nyt aika päästä äänestykseen, sillä puheet siitä, kuinka oikeutettua Hallitusmuodon 38 §:n käyttäminen j. n. e. oli, eivät kai enää ketään vakuuta, enemmän kuin ovat vakuuttaneet vaalien aikana.

On eräs seikka, johon en saata olla viittaamatta, kun minulla kerran on puheenvuoro. Täällä ed. Erich viittasi siihen, että oli kuullut jonkun Ruotsinkin sosialidemokraatin vakuuttavan, että kruunulla on arvonsa. Minä luulen, että tällaiseen yksityiseen lausuntoon vetoaminen on jotenkin samantapaista kuin esim. Hufvudstadsbladetin vakuutus siitä, että Ruotsin raittiusväki ei enää ole kieltoain kannalla, tullakseni alalle, jota minä hyvin tunnen. Kyllähän jonkun yksityisen lausunnon voi vetää esiin, miltä alalta tahansa, mutta ei suinkaan ed. Erich itseään luule, että jos Ruotsi olisi ollut samassa asemassa kuin me, että siellä olisi ruvettu sosialidemokraattiselta taholta monarkista hallitusmuotoa ajamaan. Se kai pitäisi olla jokaiselle selvä.

Ed. Vuokoski: Kun nyt eduskunta kohdakkoin ryhtyy tekemään päätöstä hallitusmuodon periaatteesta, on siinä valittavaa se seikka, että nyt koossaoleva eduskunta ei voi asettua yksimielisenä hallitusmuotoperiaatteen taakse, niinkuin teki se eduskunta, joka tässä samassa huoneessa 6 päivänä joulukuuta 1917 istui. Nykyisessä ti-

lanteessa se yksimielisyys olisi nyt meidän maallamme ja kansallemme tarpeen.

Ed. Estlander: Då man här rest, har man någonting att berätta, heter det. När doktor Helenius-Seppälä gick upp på talartribunen, antog jag, att han skulle berätta om sina erfarenheter från nykterhetskongresserna utomlands, men jag blev något förvånad över att få höra, att det, som han hade på hjärtat, var den senaste storpolitiska uppfattningen angående Finland. Det var nästan som om han skulle hava kommit såsom kurir för vårt utrikesministerium. Jag måste ändå tillstå, att jag skulle hellre hava hört doktor Helenius tala om nykterheten. Och även efteråt anser jag, att vad han därom skulle hava sagt skulle hava grundat sig på större sakkunskap och nästan hört mera tillsammans med diskussionen, än det som han nu sade.

Det var emellertid icke om doktor Helenius som jag hade tänkt yttra mig, utan det var i anledning av att minister Vennola ansåg sig kallad att plötsligt uppstå för att söka skipa en god rättvisa åt alla partier här, giva var sin orlovssedel von oben herab. Jag skulle gärna unna herr minister Vennola att också själv få taga med sig en erfarenhet från denna diskussion. Och jag skulle närmast vilja formulera den så att herr minister Vennola måhända kunde besinna, hurusom det icke är klokt, icke parlamentariskt klokt, att man likställer partier, på vilka den regering, hvori man har förmånen att sitta, dock vill stöda sig, med den röda socialismen. Likaledes ville jag, att herr minister Vennola bleve, småningom, övertygad om att det dock icke är fullt tillståndigt för en regeringsmedlem att yttra sig såsom han gjorde angående chefen i en tidigare regering, som satt under förhållanden och med en lantdag, då säkerligen herr Vennola icke hade skänkts förtroende att sitta i regeringen.

Ed. R. Erich: Ed. Ryömän kysymyksen johdosta pyydän vain lyhyesti huomauttaa seuraavaa. Tasavaltalaista valtiomuotoahan täällä ei ole milloinkaan säädetyssä järjestyksessä saatettu voimaan, vaikka kyllä lähellä oltiin. Hallitusmuodon 38 §:ään turvauduttiin tietenkin hätäkeinona, mutta sellaisena hätäkeinona, jonka laki itse tarjosi käytettäväksi ja joka ei ollut millään tavalla siis lainvastainen. Laki, s. o. tämä 38 §, ei myöskään pakottanut välittömästi ryhtymään kuninkaan vaaliin, vaan voitiin kyllä väliaikaisesti järjestää asia toisinkin, niinkuin voidaan havaita tämän pykälän loppuosasta. Ja että näin meneteltiin, oli tietysti aivan luonnollista, koska

1772 vuoden hallitusmuoto, niinkuin jokainen myöntää, oli aivan vanhentunut ja kun vielä tosilot kaikissa suhteissa olisivat tehneet tuon 38 §:n välittömän sovelluttamisen tosiasiallisesti mahdolltomaksi. Voidaan myöskin viitata siihen, että Ruotsissa 1809 katsottiin tarpeelliseksi ja välttämättömäksi ensin saada aikaan uusi hallitusmuoto valtiolle, katsottiin tarpeelliseksi että säädetyt ensin tulivat yksimielisiksi uudesta perustuslaista ja vasta sitten oli valtakunnalle hankittava kuningas. Ei voida niinkään varmuudella sanoa, missä järjestyksessä tällaisen interregnumin, väli-tilan, vallitessa on meneteltävä; siihen tosin asialliset suhteet aina enemmän tai vähemmän vaikuttavat. Senvuoksi minä, rajoittuakseni tähän lyhyeen lausuntoon, tahtoisin sanoa, etteivät ne muistutukset, mitkä ed. Ryömä on tästä menettelystä tehnyt, ole sellaisia, että niiden nojalla voitaisiin väittää, että 38 §:n sovelluttaminen, silloin kuin tämä sovelluttaminen tapahtui, olisi ollut vastoin perustuslakia, jos kohta, niinkuin edellä on mainittu, voitaneen olla eri mieltä siitä, oliko se poliittiselta kannalta tarkoituksenmukaista vai eikö.

Ed. Juutilainen: Minä pyydän yhtyä siihen käsitykseen, että kaikki ne, jotka lähtivät Ruotsin vallan aikuisen hallitusmuodon 38 §:n mukaan kuningasta valitsemaan, tekivät vallankaappausyrityksen ja ovat siitä saatettavat oikeudelliseen edesvastuuseen.

Ed. P. Virkkunen: Sen johdosta, että ed. Tanner myöhemmässä lausunnossaan katsoi sopivaksi yrittää turvautua poissaolevan henkilön auktoriteettiin, katson olevani velvollinen ilmoittamaan, että hänellä siihen ei ole mitään oikeutta. Minulla sattuu olemaan edessäni asiakirja, joka sen selvästi todistaa. Kun viime vuoden lokakuun 9 päivänä tässä samassa salissa herra Paasikivelle joku puhuja huomautti samasta asiasta, minkä ed. Tanner on täällä koettanut uudelleen tuoda esille, niin herra Paasikivi itse lausui seuraavaa: „Edellisen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että arv. puhuja ei siteerannut oikein muistutusta minun perustuslakijulkaisustani. Hänen olisi pitänyt lukea 38 §:ään liittyvä muistutus, jossa sanotaan, että 38 § ei ole kumoutunut eikä kadottanut voimaansa, vaan sanotaan: 'Muuten ei Suomen yhdistämisen jälkeen Venäjän valtakuntaan tämän pykälän jälkimäinen osa enää sovellu'. Se sana, jota tässä käytetään, on „sovellu” (tillämplig). Hänen olisi pitänyt myöskin lisätä, että minun perustuslakipainoksessani on monta kohta, joissa lakipykälät on

painettu pienemmällä painoksella, vaikka ei ole minkäänlaista epäilyä siitä, että näitten pykälien periaatteet, vieläpä yksityiset säännöksetkin eräissä suhteissa ovat noudatettavat." — Tämä riittänee herra Tannerille.

Ed. Niukkanen: Koska edellinen puhuja on tässä tuonut esiin sen keskustelun, joka täällä on käyty kuuluisan 38 §:n yhteydessä ja silloisen pääministerin julkaiseman teoksen perusteella pyydän että arvoisa edellinen puhuja kiinnittäisi huomionsa myöskin senaattori Paasikiven teoksen alkulauseeseen, jossa hra Paasikivi selvästi sanoo, että ne ja ne pykälät, tarkoittaen myöskin 38 §:ää, eivät ole enää voimassa.

Ed. Arajärvi: Kun ministeri Vennola on saapunut paikalleen, pyydän huomauttaa häntä siitä että hän opetuspuheensa alkuosassa peityin sanoin näytti uudistavan sen syytöksen entiseen hallitukseen nähden, jonka ed. Schauman täällä pani vireille. On odottamatonta, jos hän on sen tehnyt, että ministeri Vennola, jolla on mahdollisuus hallituksen jäsenenä päästä selvytyteen siitä, mitä edellinen hallitus tässä suhteessa on tehnyt tai tekemättä jättänyt, on puheenalaisen lausuntonsa antanut.

Ed. Schauman: Med anledning av herr Setäläs sista yttrande ber jag ännu att få tillägga, att min mångomtalade resa företogs, sedan tillstånd därtill utverkats av de republikanska gruppernas ordförande, herr Ahmavaara, som då ännu var republikan, och herr Alkio. Regeringen visste fullkomligt, i vilket syfte jag reste; åtminstone visste det herr Svinhufvud och herr Stenroth, men sannolikt också herr Setälä.

Slutligen ber jag att i anledning av herr Procopés yttrande få anmärka, att det minsann överhuvud icke behöves i utlandet vare sig hemliga eller öppna inhemska krafter, för att utlandet skulle förstå, att den lantdag, som fattade beslut om den monarkiska styrelseformen, faktiskt icke representerade finska folket. Det förstod man överallt utomlands, och det böra vi också nu småningom förstå, vi som sitta här och se, att sammansättningen av lantdagen nu är helt annan än för ett år sedan.

Ministeri Vennola: Ed. Arajärven lausunnon johdosta tahtoisin huomauttaa, että minä hallituksen tekemisistä tai tekemättä jättämisistä en lausunut halkaistua sanaa. Totesin ainoastaan että silloinen oikeisto jätti piittaamatta kansan tahdosta, kun se vähän runsaamman kuin $\frac{1}{4}$

äänien pohjalla täysilukuisesta eduskunnasta koetti perustaa kuningasvaltaa ja rakentaa kuningasistuimen yhdelle jalalle.

Ed. Procopé: Jag har aldrig varit medveten om att den republikanska gruppen vid senaste lantdag icke betraktade denna lantdag såsom representerande Finlands folk. Det är en uppfattning, som av herr Schauman nu här framförts och som torde av honom framförts även i Berlin. Jag anser emellertid att en sådan framställning icke varit lojal mot landet och dess dåvarande lantdag, ej heller mot dess republikanska partier.

Ed. Arajärvi: Pöytäkirjasta näkyy, missä määrin ministeri Vennolan lausunnon alkuosa antoi aihetta minulle lausua sitä mitä lausuin. Sitä kiitollisempi olen nyt kun hän myöhemmässä lausunnossaan ilmoitti että hän ei ole tahtonut yhtyä ed. Schaumanin lausuntoon, mikäli se koski edellisen hallituksen toimintaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on toimitettava lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n mukaan hyväksytty, muuten hylätty.

Äänestys ja päätös:

Kirjallinen äänestysesitys luetaan:

„Joka hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi sellaisena kuin eduskunta on sen 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksynyt, äänestää „jaa“; joka sitä ei hyväksy äänestää „ei“. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on ehdotus hyväksytty, mutta muuten on se hylätty“.

Äänestyksessä annetaan 38 „jaa-“ ja 139 „ei-ääntä“.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hylätä nyt esilläolevan lakiehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) 1918 vuoden ylimääräisillä valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys Suomen Hallitusmuodoksi

esitellään ainoata käsittelyä varten.

Puhemies: Ensin sallitaan asiassa keskustelu. Kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan asiassa lippuäänestys.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, julistetaan keskustelu päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on toimitettava lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä, on lakiehdotus V. J:n 60 §:n mukaan hyväksytty, muuten hyljätty.

Äänestys ja päätös:

* Kirjallinen äänestysesitys luetaan.

„Joka hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi sellaisena, kuin eduskunta on sen 1918 vuoden ylimääräisillä valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksynyt, äänestää „jaa”; joka ei hyväksy sitä, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on ehdotus hyväksytty, mutta muuten on se hyljätty.

Äänestyksessä annetaan 36 „jaa-” ja 138 „ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hylätä nyt kyseessä olevan esityksen.

Asia on loppuun käsitelty.

3) 1918 vuoden valtiopäivillä lepäämään jätetty esitys, sisältävä yleisiä perustuksia kielellisten olojen järjestämiseksi oikeudenhoidossa ja hallinnon eri aloilla,

esitellään ainoata käsittelyä varten.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustelu. Kun se on julistettu päättyneeksi, toimitetaan asiassa lippuäänestys.

Keskustelu:

Ed. Estlander: På skäl, vilka nogsamt framfördes, då detta förslag behandlades vid senaste lantdag, ber jag att få föreslå, att förslaget måtte förkastas.

Ed. Colliander: Jag understöder herr Estlanders förslag.

Ed. Wuorimaa: Minä myöskin ehdotan, että tämä lakiehdotus, joka on äänestetty yli vaalien, tällä kertaa kumotaan.

Ed. Tanner: Minä puolestani pyydän yhtyä niihin, jotka ehdottavat tämän esityksen hylkäämistä.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on toimitettava lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on kannattanut lakiehdotuksen hyväksymistä, on lakiehdotus Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n mukaan hyväksytty, muuten hyljätty.

Äänestys ja päätös:

Kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Joka hyväksyy puheenaolevan lakiehdotuksen sellaisena, kuin eduskunta on sen 1918 vuoden valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksynyt, äänestää „jaa”; joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on ehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 29 „jaa-ääntä ja 141 „ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hylätä nyt käsiteltävänä olevan esityksen.

Asia julistetaan loppuunkäsitellyksi.

4) Kertomus niistä toimenpiteistä, joihin hallitus on ryhtynyt vuosina 1917 ja 1918 näiden ja edellisten vuosien valtiopäivillä tehtyjen päätösten johdosta

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

5) Normaaliraitaisen rautatien rakentamista Sortavalan kaupungista Koirinojaan

koskeva edustaja M. Erichin y. m. anomusehdotus n:o 15 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Niukkanen: Tarkotuksella että nämä päiväjärjestyksessä olevat lukuisat rautatieano-

mukset samoin kuin myöskin tässä olevat muutamat tärkeät kanava-anomukset y. m. kulkulaitoksia tarkottavat ehdotukset sinne lähetettäisiin pyydän ehdottaa, että eduskunta päättäisi asettaa kulkulaitosvaliokunnan, johon tulisi 17 jäsentä sekä varajäseniä Valtiopäiväjärjestyksen 35 §:ssä säädetty määrä.

Ed. Kotonen: On tosin uskallettu ehdottaa rautatieanomusten hylkäämistä ja varsinkin on uskallettu ehdottaa juuri nyt käsiteltävänä olevan anomuksen hylkäämistä minun, joka olen juuri niiltä seuduilta edustajaksi valittu, jonne tätä rautatietä aijotaan rakentaa. Nyt on asian laita kuitenkin niin, että, kuten edustajat tietävät, hallituksen asettamana parillaan toimii komitea, jonka tehtävänä on valmistaa yleinen suunnitelma vastaisia rautatierakennuksiamme varten. Se myös tiedetään, että jos nämä anomukset nyt johonkin valiokuntaan lähetettäisiinkin, valiokunnan työ tulisi joka tapauksessa olemaan vaan suunnitelman laatimista tulevaisuutta varten. Valtion komitea, joka on ammattimiehistä kokoonpantu, on kuitenkin luullakseni tilaisuudessa suorittamaan tämän työn paremmin kuin se valiokunta, mikä täällä nyt asetettaisiin ja mihin voitaisiin vaan heikkoja voimia eduskunnasta enää saada. Senvuoksi ehdotan, että tämä anomusehdotus nyt heti hylättäisiin, ja tulen tekemään voitavani varatakseni saman kohtalon kaikille muillekin rautatieanomuksille tämänpäivän päiväjärjestyksen esityslistalla.

Ed. Piitulainen: Pyydän yhtyä kannattamaan ed. Niukkanen tekemää ehdotusta jo silläkin syyllä, että kun rautatievaliokunta valitaisiin, niin se kohtelevi näitä rautatiehankkeita tasapuolisesti ja maan kokonaista etua silmälläpitäen. Hallituksen asettamista komiteoista ja toimikunnista on syrjäseutujen asukkailla se käsitys, että ne käsittelevät mieluummin niitä seutuja ja niiden seutujen rautatieanomuksia puoltavat jotka ovat läheisemmässä kosketuksessa niiden omien seutujen ja etujen kanssa.

Ed. A. Pesonen: On selvää, että niitä rautatieanomuksia, jotka nyt ovat meillä esillä, ei mitenkään voida ajaa sillä tavalla, että niistä nyt mitään uutta rautatietä päätettäisiin rakennettavaksi. Tämänvuoksi saattaisi ajatella asiaa siten, että on tarpeetonta tällä kertaa rautatievaliokuntaa asettaa. Tähän viittaa vielä se, että valtion rautatiekomitea on asetettu tekemään yleistä rautatieverkkosuunnitelmaa; sitäpaitsi ovat eduskunnan työvoimat tällä kertaa hyvinkin

rasitetut, niin että tähän uuteen valiokuntaan tuskin riittäisi tarpeeksi työvoimia. Nämä näkökohdat veisivät siihen, että rautatievaliokuntaa ei olisi tällä kertaa asetettava. Kuitenkin on muita asianhaaroja, jotka puhuvat toiseen suuntaan. Sellaisia on juuri se, josta ed. Piitulainen huomautti, nim. että valtion asettama rautatiekomitea on kokoonpantu hyvin yksipuolisesti. Siinä on edustettuna kyllä ammattitietoja tällä alalla, mutta eri yhteiskunnalliset piirit siinä eivät ole edustettuina. Muiden muassa maatalouden edustus siinä on verrattain heikko. Komitea edustaa etupäässä teollisuus- ja kauppamaailmaa sekä rahapiirejä, mutta siitä on suureksi osaksi syrjäytettyä maatalous ja muut kansalaispiirit. Kun rautatiekomitea on tällä tavalla asetettu, olisi hyvä, että eduskunnan puolesta asetettaisiin rautatievaliokunta, joka olisi ikäänkuin täydennyksenä valtion komitealle. Tämän nyt asetettavaksi ehdotetun rautatievaliokunnan tehtävänä etupäässä tulisi tietysti olemaan näitten anomusten perusteella suunnitella rautatieverkon kehittämistä. Tehdyissä anomuksissa onkin siihen hyviä aineksia. Kannatan valiokunnan asettamista.

Ed. Wuorimaa: Minä voisin myös hyväksyä puhemiesneuvoston ehdotuksen ellei olisi muutamia syitä, jotka pakottavat minua kannattamaan ed. Niukkanen ehdotusta. Sosiaaliliikuttuksesta on nimittäin saatu tietoja, että työttömyys yhäti kasvaa maassamme. Teollisuusmiesten piiristä on myös ilmoitettu, että on koko suuria liikkeitä, jotka tulevat asetettavaksi seisoamaan. Sen kautta tulee maahan sangen suuri työttömien joukko ja niiden täytyisi saada hedelmällistä työtä. Jollei ole edeltäkään jo töitä järjestetty, joista tulee maallemme todellinen hyöty, niin tulee se työ, mikä akkipikaa järjestetään, semmoiseksi, kuin se tähän asti on ollut. Se ei tuota mitään hyötyä, päinvastoin vahinkoa. Senthden minä olisin sitä mieltä, että rautatievaliokunta voisi valmistaa tai ehdottaa joitakuuta kanavatöitä taikka tulevia rautatietöitä valmistavasti pohjattavaksi, niissä osissa maata missä on työttömiä.

Ed. P. Virkkunen: Olen vakuutettu siitä, että nämä lukuisat rautatiealotteet saavat asiallissimman käsittelyn, jos eduskunta tällä kertaa menettelee, niinkuin ed. Kotonen on ehdottanut. Tämä ehdotus sisältää ainoastansa muodollisen hylkäämisen. Asiallisesti se tietää sitä, että nämä alotteet joutuvat sellaisen viranomaisen käsittelyn alaiseksi, joka niille nykyään voi omistaa

parempaa huomiota, kuin mihin eduskunta tällä kertaa on tilaisuudessa. Siitä syystä minä kannatan ed. Kotosen ehdotusta.

Ministeri Kallio: Jos eduskunta menettelisi sillä tavoin kuin ed. Kotonen on ehdottanut, niin minun mielestäni se ei olisi paras palvelus tälle asialle. Mutta jos menetellään sillä tavoin kuin puhemiesneuvosto on ehdottanut, niin valtiovarainvaliokunta voi tehdä ehdotuksensa ja eduskunta voi hallituksen kautta lähettää asian sille komitealle. Se osoittaisi arvonnantoa näille aloitteille. Minä luulen, että kun täällä on näinkin valtavia voimia esiintynyt näitä ehdotuksia vastaan, aikoen ne kokonaan tappaa, niin kaikkien asian kannattajain on silloin käytännöllisempi ryhtyä kannattamaan puhemiesneuvoston ehdotusta. Sen kautta säilyy nämä elämään ja voimme hyödyllisemmällä tavalla auttaa näitä eteenpäin. Meillä on päätettynä lähes 400 miljoonan markan arvosta rakennettavia rautateitä, niin että työttömille on myös työtä, jos vaan eduskunta saa kylliksi rahaa irti. Näin ollen ehdotuksista voitaisiin saada parhaat suunnitelmat ehdottamallani tavalla.

Ed. Niukkanen: Minä en paljoa yleensä luota hallituksen asettamiin komiteoihin. Niistä on meidän maassamme yleensä olemassa hyvin huonoja kokemuksia. Minulla ei ole aivan tarkkaa tietoa siitä, onko näitä asioita varten komitea olemassa. Viime päivinä on kai nimitetty komitea tutkimaan rautateitten kannattavuutta, mutta sillehän eivät nämä asiat kuulu. Tämäkin komitea on pantu kokoon erikoisen yksipuolisesti. Muun muassa maan pääelinkeinon, maatalouden edustajia, ei tässä ole ainoakaan. Minä luulen, että vaikka näitäkin asioita varten komitea on olemassa, asiat tulevat siellä käsitellyiksi verrattain yksipuolisesti, kun ne sen sijaan eduskunnan asettamassa valiokunnassa tulisivat saamaan paljon perusteellisemman käsittelyn. Minua ihmetyttää se, että sosialistit varsinkin hetkellä, jolloin työttömyyskysymys on kireä, ryhtyvät kohtelevaan tällaisia asioita niin kylmäkiskoisesti, kuin mitä ed. Kotosen ehdotus tarkoittaa. Minä pyydän huomauttaa siitä, että itsenäisen valtakunnan ensimmäisiä edellytyksiä on tarkoituksenmukainen rautatieverkko, ja luonnollisesti silloin myöskin eduskunnan täytyy erikoisesti kiinnittää tälle asialle huomionsa. Ja ensimmäinen askel siihen on asiaa varten asetettu valiokunta.

Ed. Hakikila: Minä yhdyn kannattamaan ed. Kotosen tekemää ehdotusta, että ne suoras-

taan täällä hylättäisiin, koska sama kohtalo niille tulisi valtiovarainvaliokunnassakin.

Ed. Wuolijoki: Täällä ministeri Kallio ajatteli paremmaksi menettelytavaksi sitä, että nämä rautatieanomukset lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan ja sieltä vasta komitealle. Minä luulin, että se olisi huonompi menettelytapa sentakia, että valtiovarainvaliokunnan on sopimatonta lähettää näitä anomuksia tukussa komitealle, vaan sen pitäisi sanoa niistä jotakin, asettaa toiset etusijaan. Mutta valtiovarainvaliokunnalla ei ole aikaa pienemmänkään lausunnon antamiseen näistä rautatieanomuksista. Eihän tässä ole tarkoitus hylätä näitä kaikkia, mutta tiedämmehän kaikki, ettei meillä enää ole voimia asettaa rautatievaliokuntaa, kun kaikki valiokunnat ovat jo asetetut ja niihin pätevimmät voimat koottu joten rautatievaliokunta jää väkisinkin heikoksi. Eikä se parissa kolmessa kuukaudessa voi saada sitä aikaan, kuin hallituksen asettama komitea.

Ei minulla ole mitään erikoista syytä puolustaa hallituksen asettamaa rautatiekomiteaa. Siihen tosin valittiin hallituksen toimesta pari sosialistiakin, Tanner ja minut, mutta meille tuntemattomista syistä ei meitä ole kutsuttu sen komitean istuntoon. Mutta minä uskon sittenkin, että se komitea pystyy pätevämmiin nämiin asioihin käsittelemään, kuin eduskunnan asettama valiokunta. Minä pitäisin onnellisempana, että kaikki nämä anomukset ilman muuta tällä evästyksellä lähetettäisiin komiteaan ja että ne täällä tapettaisiin tällä kertaa. Tuleehan komitean mietintö ja koko rautatieverkon suunnittelu vielä eduskuntaan, saammehan niihin tehdä niitä muutoksia, kuin tahdomme. Silloin on asia valmisteltu siksi perinpohjaisesti, että sen pohjalla voidaan asia käsitellä.

Ed. v. Wendt: Då talmanskonferensen icke anser skäl föreligga att föreslå ett järnvägsutskott och då jag å min sida icke anser det vara förmånligt för ärendet att det sändes till statsutskottet, där en saklig behandling icke alls kan komma i fråga, har jag synnerligen glatt mig åt det förtroende, som man hyser för den av regeringen tillsatta järnvägskommittén. Om lantdagen nu under hänvisning till denna kommitté förkastar, såsom lantdagsman Kotonen föreslagit, dessa petitioner, så omhändertagas de omedelbart av järnvägskommittén och bliva därigenom behandlade på det sätt lantdagen synes hava förtroende för. Jag ber därför få understöda lantdagsman Kotonens förslag, som jag

finner mer ändamålsenligt än en remiss till statsutskottet.

Ministeri Kallio: Ed. Vuolijoen lausunnon johdosta minä pyytäisin vain sanoa, että valtiovarainvaliokunnalla ei ole nyt esityksiä kai yhtään, niin että se voisi ottaa nämä asiat heti esille, ja antaa sellaisen lausunnon, mikä tätä tarkoitusta varten olisi tarpeen. Minusta se olisi siitä syystä arvokkaampi käsittelytapa kuin ed. Kotosen ehdottama.

Ed. Wuokoski: Minussa on myös herättänyt hiukan epäilystä se menettelytapa, josta täällä on mainittu, nim. että nämä kyseessä olevat rautatieanomukset lähetettäisiin valtion asettamaan komiteaan, sen vuoksi, että olisikohan se nyt aivan sopivaa, että eduskunta lähettäisi eduskunnalle erittäin jätetyt anomukset ulkopuolella eduskunnan syntyneen komitean tai valiokunnan käsiteltäväksi. Kyllä minun nähdäkseni tätä olisi hiukan paremmin harkittava. Ja kun vielä ottaa huomioon, että mainittu komitea on jo ollut lähemmäksi vuoden asetettuna ja äsken saimme kuulla, että sinne muutamia jäseniä ei ole kutsuttu, niin jos se sillä tavalla työskentelee, näiden asiain kohtalo on hyvin epävarma.

Ed. Arajärvi: On jonkun verran outoa että hallitusta kannattavien ryhmän keskuudessa epäillään hallituksen komitean kykyä hoitaa tämä asia, vaikka hallituksen komitea on hallituksen käsissä ja sen muufettavissa. Sehän on nykyinen hallitus, joka saattaa komitean tarpeen mukaan ojentaa. Mutta se sikseen! Puolestani luulen että olisi etu saavutettavissa, jos noudatetaan puhemiesneuvoston ehdotusta, jota ed. Kallio kannattaa, nimittäin se etu että jos valtiovarainvaliokunta havaitsee sen otolliseksi, niinkuin luulin, niin se voi laatia asiasta mietinnön, joka tietysti sisältäisi perustelun, jossa pyydetäisiin hallitusta lähettämään niitä siihen komiteaan joka jo asetettu on. Ei valiokunta eikä eduskunta lähetä, niinkuin ed. Vuokoski luuli. niinkään muualle kuin hallitukseen mietintöjensä ja päätöksiensä. Olisi luullakseni voitettavissa sekin etu että jos havaittaisiin sopivaksi ja tarpeelliseksi, voitaisiin pyytää hallituksen esitystä määrättyille valtiopäiville, esim. 1920 vuoden valtiopäiville näistä asioista tai niille valtiopäiville kuin sopivasti havaitaan, joten eduskunta saisi aikanaan käsiinsä asiallisen esityksen koko tulevasta rautatiepolitiikasta niillä valtiopäivillä, joille eduskunta katsoo sen tarpeelliseksi pyytää.

Ed. Niukkanen: Ed. Vuolijoen ilmoitus yhä enemmän vahvistaa epäuskoani tähän rautatiekomiteaan ja puolustaa valiokunnan tarpeellisuutta. Muuten pyydän ehdottaa, että myöskin tämä esilläoleva asia lähetettäisiin ehdotettuun ja mahdollisesti perustettavaan kulkulaitosvaliokuntaan.

Ed. Kokko: Kannatan ed. Niukkasen ehdotusta että kyseessäoleva anomus lähetettäisiin perustettavaan valiokuntaan.

Ed. Piitulainen: Minua kummastuttaa se miten ed. Kotonen niin tavattoman mahtipontisesti kohtelee kyseessäolevaa rautatiekysymystä. Se seikka että tällä tavalla saatetaan esiintyä, on enemmän kuin ihmeellistä. Mutta kun toiselta puolen kyseessäoleva rautatie on senlaatukselle paikkakunnalle, jonka olosuhteet liikenteen puolesta ovat kokonaan toisenlaiset kuin muualla Suomessa ja siis paljon epäedullisemmat ja kun tässä erikoisesti ei ole painostettu sitä seikkaa että näissä aloitteissa saataisiin aikaan tasapuolisuutta niin en saata käsittää, mitenkä ed. Kotonen voisi ruveta rajakarjalaisten kyseenalaista hanketta tappamaan.

Ed. Kotonen: Jätän herra Piitulaisen jatkamaan ihmettelyä.

Ed. Juutilainen: Olen vakuutettu siitä että jokainen näitten rautatiealoitteiden tekijä on alotetta tehdessään jo tietänyt ettei se toimita muuta kuin että hän näyttää valitsijoilleen että hän tekee aloitteita. Jokaisen tämän eduskunnan jäsenen täytyy tietää, että Suomen valtakunta ei kykene lähivuosina rakentamaan uusia rautateitä metriäkään, vaan on hyvä, jos se jaksaa entiset rautatiet saada kuntoon ja rakentaa ne, jotka on päätetty rakennettaviksi. Senvuoksi minusta on jotenkin turhaa että kulutetaan eduskunnan aikaa tämantapaiseen agitatioonihommaan. (Hyvä!).

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Niukkanen ed. Piitulaisen ja muiden kannattamana ehdottanut, että eduskunta päättäisi asettaa kulkulaitosvaliokunnan, johon tulisi 17 jäsentä sekä varajäseniä valtiopäiväjärjestyksen 35 §:ssä säädetty määrä. Edelleen on ed. Niukkanen ed. Kokon kannattamana ehdottanut, että jos tällainen valiokunta asetetaan, esillä oleva asia lähetettäisiin tähän perustettavaan valiokuntaan. Edelleen on ed. Kotonen ed. Virkkusen ynnä muiden kannat-

tamana ehdottanut että esilläoleva anomusehdotus hylättäisiin.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä menettelytapaan äänestyksessä tulee, lienee sopivinta ottaa ensin ratkaistavaksi kysymys valiokunnan asettamisesta. Sen jälkeen ratkaistaneeksi kysymys anomusehdotuksen hylkäämisestä tai valiokuntaan lähettämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ehdotuksen kulkulaitosvaliokunnan asettamisesta äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on sanottu ehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Eduskunta on siis päättänyt hylätä ed. Niukkasen tekemän ehdotuksen erikoisen valiokunnan perustamisesta.

Puhemies: Tämän päätöksen jälkeen rauennee ed. Niukkasen tekemä ehdotus asian lähettämisestä kulkulaitosvaliokuntaan. On siis äänestettävä puhemiesneuvoston ehdotuksen ja ed. Kotosen hylkäävän ehdotuksen välillä.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Kotosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 104 „jaa” ja 74 „ei” ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt lähettää asian valtiovarainvaliokuntaan.

6) Rautatien rakentamista Kovjoelta Unteenkaarlepyyhyn

koskeva ed. Eklundin anom. ehd. n:o 16 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

7) Rautatien rakentamista Riihimäeltä Turkuun

koskeva ed. Collianderin y. m. anom. ehd. n:o 17

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

8) Taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamista ratasuunnalla Salo—Riihimäki

koskeva ed. Auerin y. m. anom. ehd. n:o 18 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

9) Rautatien rakentamista Kajaanista Suomensalmen pitäjään

koskeva ed. J. A. Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 19 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

10) Tutkimuksen toimittamista normaaliraitaisen rautatien rakentamista varten Ylivieskasta Ryöppään satamaan

koskeva ed. Kallion y. m. anom. ehd. n:o 20 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

11) Rautatien rakentamista Suomen—Ruotsin yhdysradalta Tornion ulkosatamaan Röyttäen

koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 21 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

12) Tutkimuksen toimittamista Turun—Uudenkaupungin radan jatkamiseksi Satakunnan rautatieverkon yhteyteen

koskeva ed. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 22 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

13) Normaaliraitaisen rautatien rakentamista Lappeenrannasta Elisenvaaran tai Syväoron asemalle

koskeva ed. Niukkasen y. m. anom. ehd. n:o 23 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

14) Rautatien rakentamista Suolahdesta Pännäisten asemalle Pohjanmaan radalla

koskeva ed. Latvalan y. m. anom. ehd. n:o 24 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

15) Rautatien rakentamista Porin kaupungista Haapamäen asemalle

koskeva ed. Alasen y. m. anom. ehd. n:o 25 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

16) Rautatien rakentamista Kokkolasta Suolahteen

koskeva ed. Torpan anom. ehd. n:o 26 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

17) Oulun—Kuusamon ratasuunnan tutkimista

koskeva ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 27 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Puheenvoron saatuaan lausuu

Ed. Takkula: Koska tämä anomusehdotus koskee vain rautatiesuunnan tutkimista, joka on jo vuoden 1909 toisilla valtiopäivillä hyväksytty, mutta silloinen hallitsija ei ole eduskunnan päätöstä vahvistanut, niin toivoisin että nyt, kun tämä koskee vain varojen myöntämistä tämän ratasuunnan tutkimista varten, valtiovarainvaliokunta kiinnittäisi tähän sen verran huomiota, että myöntäisi mainittuun tarkoitukseen tarvittavat varat ja, että valtiovarainvaliokunta kehottaisi hallitusta ensi kesän aikana, kuten anomusehdotuksessa sanotaan, tutkimuksen toimittamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

18) Määrärahan myöntämistä Viipurin—Koiviston radalla aloitettujen rakentamistöiden jatkamiseen

koskeva ed. Thunebergin y. m. anom. ehd. n:o 28 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Thuneberg: Minä tahtoisin vaan huomauttaa siitä, että tämä anomus ei koske tavallista

uutta rautatietä, vaan yksinkertaista rahanmääräystä tätä tarkoitusta varten. Tämä rata on jo työn alla. Sitä on muutamia kilometrejä jo rakennettu ja olisi suotavaa, että tätä rakennusta sellaisenaan voitaisiin jatkaa. Tähän on erittäin painavat syyt, nekin olot, jotka ovat siinä kunnassa, jonka läpi tämä rautatie menee, nimittäin Viipurin maalaiskunnan. Nyt on jo valtio katsonut olevan syytä sitä suuressa määrässä auttaa siinä tilassa, johon se on joutunut. Tähän anomukseen olisi pantava huomiota ennen kaikkea senkin tähden, että valmistettaisiin mahdollista työtä niille ajoille, jolloin se on välttämättömän tarpeellista. On aivan varma, että tulevana vuonna tulee taas nousemaan tässä onnettomassa paikakunnassa samanlainen työnpuute niinkuin monta vuotta perätysten, ja olisi hyvä, että tätä varten varattaisiin tarpeelliset rahat. Tätä kysymystä ei ole kohdeltava samalla lailla kuin tavallista rautatierakennusanomusta.

Ed. Juutilainen: Yhdyn edelliseen lausuntoon täydellisesti.

Ed. Paasivuori: Minä myöskin kannatan edellistä puhujaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

19) Koneellisen ja taloudellisen tutkimuksen toimittamista rautatietä varten Nurmeksen—Vaaan radalta Kuhmoniemen kirkolle

koskeva ed. Arffmanin y. m. anom. ehd. n:o 29 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

20) Töiden alottamista Lahden—Heinolan radalla.

koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 30 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Ed. Kojonen: Niiden näkökohtien lisäksi, joita anojat esittävät anomuksensa tueksi, että ensi vuoden menoarvioon olisi otettava määräraha Lahden—Heinolan välisen rautatien rakentamisen hyväksi, pyydän esittää vielä muutaman seikan.

Lahti muodostui yhdeksi kansalaissodan keskuspaikaksi ja yksi tämän kansalaissodan surulli-

sia näytelmiä tapahtui juuri Lahdessa. Se on jätännyt sinne ikävät jälkensä, varsinkin juuri työväen piireihin. Kaksi tehdasta paloi ja silloin jäi työttömäksi 380 työläistä. Eräät toiset seikat ovat myös vaikuttaneet saman ikävän tilanteen aikaansaamiseksi varsinkin työväen keskuudessa. Yksi tehdas muutetaan pois paikkakunnalta, jolloin 140 työläistä jää työttömäksi. Se on jo vähentänyt työväkeään, niin että 140 työläisestä on enää 15 järeillä. Kaksi tehdasta on lakkauttanut toimintansa, jolloin 225 työläistä on jäänyt ilman työtä. Eräissä toisissa tehtaissa on vähennetty työväkeä noin 200 henkeä. Moni nainen, joka aikaisemmin voi antautua kokonaan kodin tehtäviin, on tämän äsken sattuneen tilanteen vuoksi joutunut pitämään huolta perheestä ja sillä lailla lisäämään työttömien lukumäärää. Kaikkiaan oli viime maaliskuussa työttömiä Lahdessa ja sen esikaupungeissa noin 800, pääasiassa naisia, miehiä oli ainoastaan 6 %. Ennen kuluvan vuoden loppua lakkauttaa vielä kaksi sahaa toimintansa Lahdessa, josta on seurauksena, että 206 työläistä taas jää ilman työtä. Kahden sahan seisahduksissa oleminen ja suuren selluloosatehtaan poissiirtäminen paikkakunnalta aiheuttaa metsätoissa huomattavan seisauksen, josta taas aiheutuu työttömyyttä koko seudulle. Lahden kaupunki ja Hollolan kunta ovat tehneet suuria uhrauksia toimeenpanemalla hätäaputoita ja jakamalla apua, mutta ne eivät jaksakaan sitä kauan. Ja vaikka jotenkuten jaksaisivatkin, siin sillä ei kuitenkaan anneta sitä apua, mitä seudun työväki ennen kaikkea kaipaa ja mikä on, ei ainoastaan työväen, vaan paikkakunnan ja koko isänmaan kannalta välttämätöntä, nimittäin tervettä ja iloista oman arvon tuntoa. Siihen pääsemiseksi on oma apu paras, ja oma apu oman työn kautta. Tähän tilanteeseen voi Eduskunta auttaa Lahden seudun työväkeä ottamalla ensi vuoden menoarvion määrärahan töiden alkamiseksi Lahden—Heinolan välisellä rautatiellä, jonka rakentamisen eduskunta on päättänyt jo vuonna 1909. Tämän teon on Eduskunta velkapa seudulle, jossa kansalaissodan yksi surullisimpia murhenäytelmiä on järkyttänyt seudun oloja ja kansaa, ja siksi rohkenen myöskin toivoa, että valtiovarainvaliokunta osoittaa tälle anomukselle jakamattoman huomionsa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

21) Tutkimuksen toimittamista normaaliraitaisen rautateiden rakentamista varten Koiviston satamasta Taipaleen joen suulle

koskeva ed. Sihvon y. m. anom. ehd. n:o 31 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

22) Rautatien rakentamista Lahden asemalta Jyväskylään

koskeva ed. Vuokosen y. m. anom. ehd. n:o 32 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

23) Taloudellisen ja koneellisen tutkimuksen toimittamista Päijänteen länsipuolitse kulkevaa normaaliraitaista rautatietä varten, päätekohtina Jyväskylä—Lahti

koskeva ed. Kojosen y. m. anom. ehd. n:o 33 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

24) Rakennustöiden alottamista ratasuunnalla, joka kulkee Rovaniemen asemalta Petsinginvuonon Jäämeren rannalla

koskeva ed. Fräntin y. m. anom. ehd. n:o 34 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

25) Rautatien rakentamista Joensuusta Savon radalle

koskeva ed. P. V. Heikkisen y. m. anom. ehd. n:o 35 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Snellman: Pyytäisin arvoisaa valiokuntaa kiinnittämään huomiota siihen, että tämän rautatie-esityksen Joensuusta Savon radalle vuoden 1909 valtiopäivillä eduskunta asetti ensimmäiseksi silloin päättämättä jääneiden uusien rautateiden joukkoon, jolloin eduskunta hyväksyi sen periaatteessa ja päätti radan tutkittavaksi ja samalla pyytää hallituksen esitystä radan rakentamisesta. Siis periaatteessa jo silloin hyväksyttiin tämä rautatie rakennettavaksi, sillä minkään muun rautatien rakentamisesta ei päättänyt eduskunta silloin pyytää esitystä kuin tämän.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

**26) Yhdysradan Pori—Kristiinankaupunki—
Vaasa—Uusikaarlepyy—Pännäinen
rakentamista**

koskeva ed. von Wendtin y. m. anom. ehd. n:o 36 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

27) Tornion—Karungin radan kuntoon saattamista ja määrärahan myöntämistä Karungin—Kolarin ratasuunnan taloudellista ja koneellista tutkimista varten

koskeva ed. Juneksen y. m. anom. ehd. n:o 37 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

**28) Tutkimuksen toimittamista rautatietä varten
Rovaniemen kirkonkylästä Kemijärvelle**

koskeva ed. Koivurannan y. m. anom. ehd. n:o 38 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

**29) Normaaliraitteisen rautatien rakentamista
Tobyn asemalta Voltin asemalle**

koskeva ed. Estlanderin anom. ehd. n:o 39 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

30) Määrärahan myöntämistä Kuolimon ja Saimaan yhdistämiseksi Orain Taipaleelle rakennettavalle kanavalle

koskeva ed. Särkän y. m. anom. ehd. n:o 40 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

31) Määrärahan myöntämistä Iisveden—Konneveden—Keiteleen välisen kanavan rakentamista varten

koskeva ed. Snellmanin ja Sarlinin anom. ehd. n:o 41 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

32) Määrärahan myöntämistä Suomenlahden ja Laatokan yhdistämiseksi kanavalla

koskeva ed. Valkosen anom. ehd. n:o 42 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

33) Määrärahan myöntämistä teiden tekemistä varten Lapin kihlakunnassa

koskeva ed. Fräntin anomusehdotus n:o 45 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

34) Säännöllisen höyrylaivaliikenteen järjestämistä linjalle Kotka—Ulkosaaret—Wiipuri

koskeva ed. Joukahaisen y. m. anomusehdotus n:o 44 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

35) Tutkimuksen ja kustannusarvion toimittamista Ylä-Kivijärven tulvaveden pinnan alentamisesta

koskeva ed. Sinkon y. m. anomusehdotus n:o 43 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

Pöydällepanot:

36) Valuuttakaupan harjoittamista koskevan lain edelleen voimassapitämistä

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 1 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle seuraavaan istuntoon.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto on tänä iltana 10 minuuttia vailla 12.

Täysi-istunto päättyy kello 11,25 illalla.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

10. Perjantaina 25 p. huhtikuuta

kl. 11,50 illalla.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

- 1) Ehdotus laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä valuuttakaupan harjoittamisesta 153
Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 4.

Puhemies: Ajan voittamiseksi voitaneen niemenhuudon asemasta merkitä läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen täysi-istuntoon.

Hyväksytään.

Vapautuksia valiokuntain jäsenyydestä.

Puhemies: Senjohta että ed. Tanner on valittu jäseneksi kolmeen valiokuntaan, pyytää hän vapautusta perustuslakivaliokunnan jäsenyydestä.

Pyyntöön suostutaan.

Puhemies: Senjohdosta että ed. af Forselles on valittu jäseneksi valtiovarainvaliokuntaan pyytää hän vapautusta jäsenyydestä laki- ja talousvaliokunnasta.

Pyyntöön suostutaan.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä valuuttakaupan harjoittamisesta,

joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Hästbäck: Till den ström av nationalekonomiska felslut, som åstadkommits genom restriktiva lagar, hör även lagen om valutahandeln. Då jag är övertygad om att de flesta av representanterna önska en återgång till normala förhållanden, synes det mig nödvändigt, att föreliggande lagförslag förkastas. Jag hoppas därför, att stora utskottet ville beakta de synpunkter, som nu i reservationen framhållas och således omfatta reservationens kläm.

Ed. Juutilainen: Minä yhdyn ed. Hästbäckan lausuntoon että lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. af Forselles: Ut i föreliggande betänkande synas fackmyndigheternas åsikter vara särdeles delade. Från att man velat en fullständig reglering av valutahandeln å ena sidan till hr Hästbäckas reservation å andra sidan, vari han föreslår ett förkastande av propositionen. Då det förefaller mig dessutom, att alla restriktioner kunna kringgåås oberoende av straffbestämmelser, ber jag för min del att få understöda hr Hästbäckas reservation.

Ed. Palmgren: På de skäl direktionen för Finlands Bank anfört uti sitt till lantdagens bankutskott avgivna betänkande, skulle också jag finna det synnerligen betänkligt att omedelbart frigiva valutahandeln från den reglementering densamma har varit underkastad, och har jag därför för avsikt att rösta i den riktning bankutskottets betänkande giver vid handen.

Ed. H o m é n: En ole suinkaan sen kauppaa ja liikettä estävän järjestelmän ystävä, joka on syntynyt meidän maassamme hallituksen monien komissionien ja toimien kautta. Mutta ehkä kuitenkin on vähän jyrkkää nyt yhtäkkiä tällä alalla ottaa kaikki määräykset pois. Muutamia ehkä tarvitaan jonkun aikaa, niitten joukossa valuuttakauppaa koskevat. Täällä sanottiin että asiantuntijat ovat olleet eri mieltä. Se on kyllä totta, mutta ne ovat olleet yksimielisiä siinä ja katsoneet sen päivän selväksi, että vielä tarvitaan jonkunlaista valvomista ettei valuuttakauppa tulisi niin haittaatuovaksi kuin se voisi tulla, jos ei panisi yksityisille jobbareille minkäänlaisia esteitä niiden toiminnalle. Valiokunnassa on kysytty asiantuntijoita eri aloilta ja asianomaisia eri aloilta. Ja kyllä tuntuu kuitenkin siltä, että olisi syytä vielä jatkaa jonkun aikaa. Hallituksen esitys oli se, että laki pysyisi voimassa huhtikuun 1 päivään tulevana vuonna. Valiokunta on ehdottanut tuntuva lyhennystä, niin että tämä laki pysyisi voimassa marraskuun 1 päivään tänä vuonna, toivoen että asiat silloin ovat niin parantuneet, että sitten voimme jättää kaikki esteet vapaalle kaupalle pois. Mielihyvällä ei ryhdytä tällaisiin lakeihin niinkuin tähänkään. Mutta luulen että kuitenkin on paras hyväksyä ehdotus semmoisessa muodossa kuin valiokunta on ehdottanut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. M a n t e r e: Suuren valiokunnan arvoisille jäsenille minä pyydän ilmoittaa, että valiokunta kokoontuu huomenna kello 10 tavalisessa paikassa.

Ed. L o h i: Eduskunnan valitsijamiehiä pyydän kokoontumaan huomenna kello 2 säätytalolla suuren valiokunnan huoneessa.

Seuraava täysi-istunto on tänään lauantaina kello 3 päivällä.

Täysi-istunto päättyy kello 12 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

II. Lauvantaina 26 p. huhtikuuta

kl. 3 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä valuuttakaupan harjoittamisesta

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 1; pankkivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 4.

Esitellään:

2) Suomen Eduskunnan pankkivaltuusmiesten kertomus vuodelta 1918 159

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Aalto, Alkio, von Born, Collan, A. Furu-hjelm, Hiidenheimo, Hildén, Junes, Kallio, Lehto-koski, Leppälä, Luopajarvi, Manner, Nikkanen, Nyrkkö, Puro, Pykälä, Ramsay, Soininen, Typ-pö, Walavaara, Waljakka, Wankkoja, Wennola, A. H. Wirkkunen ja Wuolijoki.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain vuoksi tämän päivän istunnosta ed. Leppä-lä, Pykälä, Manner, von Born. Paunu ja ministeri Alkio; yksityisten asiain vuoksi tämän kuun 28 päivästä ensi kuun 1 päivään ed. Sihvo, sekä ed. A. H. Wirkkunen tästä istunnosta sairauden täh-den.

Maatalousvaliokunnan puheenjohtaja ja vara-puheenjohtaja.

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että

Siv.

maatalousvaliokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. Wuolijoen ja varapuheenjohtajakseen ed. Jyskeen.

Valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja.

Puheenvuoron saatuaan ilmoittaa

Ed. Nevanlinna: Valtiovarainvaliokunta on ed. Kallion jälkeen valinnut varapuheenjohtajakseen ed. Joukahaisen.

Uusia jäseniä valiokuntiin.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

Suomen eduskunnan
Valitsijamiehet.

Helsingissä
huhtikuun 26 p. 1919.

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan Valitsijamiehet saattavat kunniottaen Eduskunnan tietoon että ed. Tannerin tilalle varsinaiseksi jäseneksi perustuslaki-valiokuntaan valittiin ed. Woionmaa ja varsinaiseksi jäseneksi ed. af Forselleksen tilalle laki- ja talousvaliokuntaan ed. Helenelund.

Valitsijamiesten puolesta

K. A. Lohi.

J. P. Kokko.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä valuuttakaupan harjoittamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmisteluvasti käsitelty hallituksen esitys n:o 4, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

P u h e m i e s: Asian käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensinnä sallitaan asiassa yleiskeskustelu, jossa voidaan tehdä ehdotuksia pankkivaliokunnan mietinnöstä n:o 1 olevasta lakiehdotuksesta kokonaisuudessaan. Jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämä ehdotukset tullakseen äänestyksen alaisiksi yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. H ä s t b a c k a: I anslutning till regeringens proposition angående förlängning av giltighetstiden för lagen om idkande av valutahandel hava bankfullmäktige uti sin skrivelse till bankutskottet framhållit, att vårt lands utförsel fortfarande är alldeles obetydlig, varemot importen, även om den skulle inskränkas till de viktigaste livsmedel och råämnen för industrin, uppgår till flere hundra miljoner, varför det synes betänkligt att frigiva valutahandeln ur den reglementering densamma varit underkastad.

Om man teoretiskt ser på ögonblickets ställning mellan exporten och importen, utan att djupare tänka sig in uti de verkliga förhållandena, kommer man nog till sådana slutsatser, som bankfullmäktige och bankutskottet fastslagit.

Såsom det verkliga förhållandet nu gestaltar sig under reglementeringen av valutahandeln, kan man emellertid draga andra slutsatser, som jag tror äro mera hållbara i fråga om möjlighet att frigöra handeln, även valutahandeln. I vårt land torde för närvarande finnas exportvaror, bestående av sågat virke, props och pappersved, samt andra produkter av träförädlningar till ett värde av cirka 1,400,000,000 mark. Dessa exportvaror hava under normala tider stigit till ett värde av cirka 180,000,000 mark. Om man tager i betraktande de gjorda försäljningarna och de

å desamma uppburna förskotten, torde ändå den återstående exportvaran kunna räknas i värde till cirka 1.200,000,000 mark. Ställer man mot dessa siffror behovet av livsmedel och nödvändighetsvaror, vilkas importvärde torde stiga till cirka 1,000,000,000 mark, så synes det mig, att överskottet mellan tillgången av export- och importvärden är så stort, att den behöfliga valutan måste kunna fyllas, ifall exporten kommer i gång.

Nu måste man emellertid beräkna, att dessa exportvaror icke kunna kapitaliseras under stundande skeppningssäsong mera än till c:a 50 % av deras värde, således cirka 600,000,000 mark. Men behovet av utländsk valuta torde icke under innevarande år stiga ens till det sistnämnda beloppet, ty behovet av livsmedel och andra varor har redan till en betydlig del fyllts. Kommer exporten i gång, såsom man nu planerar både från export- och importländernas sida, synes det mig även, att behovet av den utländska valutan skall kunna fyllas i sådan utsträckning, att några inskränkningar uti handeln icke torde vara behöfliga.

Men om också nu brist på utländsk valuta skulle göra sig gällande, kan denna brist icke regleras genom lagen ifråga. Staten kan möjligen reservera för eget behov en del av den valuta, som erhålles för exportvaror, men i stället framkallas genom denna monopolisering en sedelexport, som i sin mån kommer att öka penningbristen, och därav följande behov av sedelstockens ökning. Under den tid valutalagen varit gällande torde från vårt land hava exporterats stora belopp i sedlar, som icke till så ringa del bidragit till penningbristen, ehuru sedelstocken delvis stigit till cirka 10 gånger dess normala storlek. Då begränsningen av valutahandeln dessutom medfört en massa hemliga överenskomelser för att kunna kringgå lagen, vilka framdeles torde komma att upprepas, synes det mig icke välbetänkt att vidare förlänga denna lag, som icke har någon som helst effektiv betydelse i den riktning man åsyftar. Ifrågavarande lag, liksom alla under krigsåren tillkomna restriktiva lagar, som djupt ingripit i näringslivet och de mänskliga fri- och rättigheterna, har framkallat en massa lagöverträdelser, som i hög grad demoraliserat vårt folk.

Det synes mig därför vara på tiden att lösa på tvångsbanden och efterhand upphäva de lagar, som djupast ingripit uti näringslivet. Överallt råder missnöje med systemet ifråga, och man yrkar på dess upphävande. Men då det gäller att skrida till handling i antydd riktning, då ryggas man tillbaka för sina egna och folkets fordringar.

Såsom antytts, ser jag ingen fara uti att upphäva denna lag, och då jag dessutom hoppas, att de övriga restriktive lagar och bestämmelser, som tillkommit under krigsåren, skola med det snaraste upphävas, vågar jag ännu hoppas, att lantdagen omfattar min till bankutskottets betänkande vidfogade reservation.

Jag föreslår, att lagförslaget förkastas.

Ed. Nevanlinna: Pankkivaliokunta ehdottaa esitystä muutettavaksi niin, että oikeutta ulkomaan valuutan kauppaan ei enään voitaisi myöntää yksityisille henkilöille eikä yksityisille liikkeille. Kun pankkivaltuusmiehet ovat asettuneet toiselle kannalle, ollen sitä mieltä, että esitys olisi hyväksyttävä, niin se on tapahtunut siitä syystä, mikä valtuusmiesten kirjelmässä ilmoitetaan. Tämän lisäksi katson asiakseni ilmoittaa, että pankkivaltuusmiehille on puoleetomalta taholta annettu se tieto, että ainakin yksi yksityinen firma on tähän asti tuottanut hyötyä käyttäessään oikeutta, jonka hallitus on sille antanut ulkomaisen valuutan kauppaan. On ilmoitettu, että se on voinut tätä hyötyä tehdä sen kautta, että sillä on ollut hyvät suhteet erääseen ruotsalaiseen huomattavaan rahalaitokseen. Näin ollen on pankkivaltuusmiehistä tuntunut olevan oikeinta jättää hallitukselle mahdollisuus harkita, olisiko ehkä jossakussa tapauksessa puheenaoleva oikeus edelleenkin annettava jollekulle yksityisellekin liikkeelle tai henkilölle. Lisäksi tulee, että useat yksityispankit eivät ole sen suurempia liikkeitä eivätkä yleensä sen paremmilla edellytyksillä varustettuja tällaiseen toimintaan kuin jotkut suuremmat yksityiset firmat.

Ed. Palmgren: Jag är visserligen livligt övertygad om att den nu rådande fruktansvärda dyrtiden icke kan brytas med mindre än att näringslivet åter får sin frihet, att de under krigs- och kristiderna tillkomna obligatoriska föreskrifterna upphävas och att i konsekvens därmed de s. k. kommissionerna ställas på indragningsstat. Då emellertid ett omedelbart genomförande av dessa önskningsmål icke är möjligt, vore det enligt min uppfattning synnerligen betänkligt att nu såsom en separat åtgärd frigiva valutahandeln. Jag ställer mig därför på den ståndpunkten, som kommit till synes i propositionen och utskottsbetänkandet. Vad åter vidkommer den speciella fråga, som den föregående ärade talaren berörde, nämligen mom. 2 § 1, den huruvida också enskilda bankirer borde hava rätt att utöva valuta-handel eller ej, äro ju näringslivets män av mycket delade meningar. Jag har också haft svårt

att bilda mig en övertygelse härutinnan, men i alla fall skulle jag vara benägen att på de skäl hr Nevanlinna här framställde, förorda propositionen i denna del.

Ed. af Forselles: Vid första behandlingen av utskottets betänkande var jag redan i tillfälle meddela att jag fullständigt sympatiserar med de åsikter, som uttalades i herr Hästbackas påståen-de, att de restriktioner, som äro föreslagna av utskottet, kunna kringgås och att något slags nytta med en restriktiv lagstiftning på valutamarknadens område icke kan åstadkommas. Jag är i likhet med herr Palmgren ense om, att alla dessa kommissioner, som under krigstiden kommit till stånd, borde upphävas, varemot jag icke är ense med honom om att dessa kommissioner skola ställas på indragningsstat. Jag ber i allt få understöda herr Hästbackas reservation.

Ed. Arajärvi: Minäkin luulen, että yleinen on se käsitys, että reglementteerausjärjestelmästä on päästävä pois. Mutta vaikka näin onkin asiantaita, niin ei siitä suinkaan millään lailla johdu, että senluontoisiin toimenpiteisiin nähden, joita nyt ehdotetaan edelleen hyväksyttäväksi, olisi ilman muuta eduskunnan puolelta asetettava kielteiselle kannalle. Sen verran kuin minulla on kokemusta tässä suhteessa, niin minä oikeastaan olisin taipuvainen menemään pitemmälle valuuttaregleerauksessa kuin tämäkään lakiehdotus tietää. Minä jättäisin hallitukselle oikeuden myöntää valuuttakaupan pankeillekin vain niille, joille hallitus katsoo tarpeelliseksi sen myöntää. Ja ellei oltaisi todellakin lähellä sitä aikaa, että regleeraukset lopetetaan tälläkin alalla, niin olisin jo evästyskeskustelussa puolestani ollut siksi rohkea, että olisin ehdottanut tämän lain sellaiseksi, että hallituksella on oikeus myöntää valuuttakauppaa ainoastaan pankeille, mutta että se ei ole pakoitettu sitä myöntämään kaikille. Se, joka on käytännössä seurannut valuuttakauppaa ja sitä tapaa, millä on yritetty kiertää kaikkia hallinnollisia toimenpiteitä tässä suhteessa, vaikka lakiin nojautuen, hän ei voi tulla mihinkään muuhun käsitykseen, kuin että aikaisemmin ehkä olisi ollut parasta, että valuuttakauppa olisi ollut yksinomaan Suomen Pankilla joka olisi hoitanut sitä yksityispankkien avulla niin hyvin kuin olisi tahtanut. Minä puolestani kannatan suuren valiokunnan ehdotusta.

Ed. Palmgren: Temporärt tillförordnade kommissioner äro ju icke uppförda på ordinarie stat och ett ställande av dem på indragningsstat

i den mening man använder uttrycket skulle ju redan på den grund vara omöjligt. Med mitt uttryck åsyftade jag ej heller något sådant och jag hoppas att, om jag uttryckt mig oförsiktigt, dock envar förstått att jag mente att de skulle indragas.

Ed. Rytö: Minä olen samaa mieltä niiden kanssa, jotka katsovat että niin pian kuin mahdollista on liike-elämässä päästävä vapaaseen kauppaan, mutta mikäli valuuttakauppaa koskee, tahdon minä erityisesti niillä perusteilla, joita ed. Palmgren on esittänyt, yhtyä niihin, jotka tätä nykyä vielä pitävät tarpeellisena regleerausta tämän kaupan suhteen, ja pyydän minä erityisesti ed. Hästbackan lausunnon johdosta huomauttaa, että se käsitys, jonka hän nykyisestä valuuttatilanteesta on esittänyt, minun käsittääkseni on liian optimistinen. Täällä löytyy tosin varastossa puutavaroita, niinkuin ed. Hästbacka lausui, ehkä 1,400 miljoonan arvosta, mutta on otettava huomioon, että näitä vastaan jo etumaksuina on kannettu useita satoja miljoonia ja että tähän saakka tapahtunutta tuontia vastaan on tehty velkoja ulkomaille niinikään useita satoja miljoonia sekä että tänä vuonna tästä puutavaramäärästä voidaan laivata korkeintaan 500,000 standartia, joka ehkä juuri riittää peittämään ne määrät, mitä jo etukäteen on ulkomailta valuuttoja hankittu. Sitäpaitsi on otettava huomioon, että ennen sotaa puutavaran vienti jotenkin tasan riitti peittämään sen, mitä viljan tuontiin tarvittiin ulkomaalaista valuuttaa. Nytemmin ovat puutavaran hinnat kuitenkin nousseet rauhanaikaisiin hintoihin verraten hitaammin kuin viljan hinnat, niin että vastaavan viljamäärän tänne tuottamiseen ei riitä se, mitä puutavaroista saadaan. Valuuttatilanne siis edelleen on sangen synkkä.

Ed. Homén: En tahdo toistaa, mitä eilen toin esiin. Lisään vaan, että se haitta, josta herra Hästbacka puhui, joka haitta tulisi vientiyhtiöille, ei kuitenkaan ole niin suuri, kuin hänen esityksestään ehkä voisi luulla. Valiokunta on koettanut hankkia tietoja asianomaisilta ja minä olen myös hankkinut tietoja eri tahoilta ja lopputulos on minun mielestäni, että haitta, jos valuuttakauppa yhtäkkiä pääsisi aivan vapaaksi, olisi suurempi, niinkuin ed. Palmgrenkin väitti, kuin ne epäkohdat, jotka aina tällaisen pakkotilan ja tällaisen pakkolain kautta syntyvät. Minä äänestin valiokunnassa siihen suuntaan, kuin ed. Nevanlinna täällä puhui, mutta käytännöllinen erotus ei ole kovasti suuri. Haittoja on monella taholla. Luulen, että valiokunnan mietintö sen-

tään on asianhaaran mukaan osannut aikalailla oikeaan.

Ed. Estlander: Jag sympatiserar till fullo med det, som herr Hästbacka uttalade, och tror, att de omständigheter han särskilt velat framdraga äro riktiga och förtjäna allt beaktande. Men det är endast i en punkt jag måste vara skiljaktig från honom och det är däri, att jag ej ville tillråda lantdagen att vägra godkänna detta ena lagförslag, då i alla fall hela systemet komme att tillsvidare kvarstå, vilket nu under krigsåren uppbyggt och av vilket denna förbudslag utgör en del. Jag är, såsom sagt, ense med honom däri, att detta system fungerat otillfredställande och, att därav föranletts stora moraliska och ekonomiska missförhållanden och att dåliga följder därav härflutit, men dock synes mig det vara riskerat att på en punkt ändra detta system. Däremot hoppas jag, att lantdagen skall i annat sammanhang kunna uttala, att regeringen bör vara betänkt på att med det snaraste avveckla hela detta system. Under sådana förhållanden anser jag mig icke kunna rösta för herr Hästbackas förslag.

Yleiskeskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Hästbacka ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin. Tämä ehdotus tulee huomioonotettavaksi sittenkuin yksityiskohtainen käsittely on suoritettu.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ber få ansluta mig till det förslag, som under allmänna diskussionen gjordes av herr Nevanlinna.

Ed. Nevanlinna: Minä en katsonut asiakseen yleiskeskustelussa tehdä vielä ehdotusta, koska ne puhemiehen antaman ilmoituksen mukaan olisivat kuitenkin olleet toistettavat yksityiskäsittelyssä. Mutta kun ehdotus nyt on tehty siitä, että ensimmäinen pykälä hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaan, pyydän saada siihen yhtyä.

Pyydän sen lisäksi, mitä yleiskeskustelussa lausuin, huomauttaa, että jos voi olla epäilystä tämän lain tehoisuudesta siinäkin muodossa, kuin se on ollut nyt voimassa ja hallituksen esityksessä ehdotetaan edelleen jatkettavaksi s. o., että yksityisillekin firmoille voidaan antaa tällainen oikeus, niin kaiketi on peljättävissä, että lakia vielä enemmän tullaan kiertämään, jollei tätä oikeutta voida antaa muille kuin pankeille.

Keskustelu 1 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin suuren valiokunnan mietintöä on ed. Estlander ed. Nevanlinnan kannattamana ehdottanut, että 1 §:ä saisi sen muodon, kuin sillä on hallituksen esityksessä.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 1 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

2 § hyväksytään sellaisenaan.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Nevanlinna: Asiallahan ei ole suurta merkitystä, mutta minusta tuntuisi kuitenkin selvemmältä, että laki olisi voimassa vuoden loppuun. Kun hallitus ehdottaa lakia jatkettavaksi aina seuraavan vuoden huhtikuun 1 päivään, niin tuntuisi tästäkin syystä oikeimmalta, että laki nyt säädettäisiin olemaan voimassa tämän vuoden loppuun. Pyydän siis saada ehdottaa, että 3 §:ä saisi seuraavan muodon: „Tämä laki on voimassa tammikuun 1 päivään 1920.”

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Nevanlinna ehdottanut, että 3 §:ä saisi seuraavan

sanamuodon: „Tämä laki on voimassa tammikuun 1 päivään 1920.” Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa. Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 3 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Vastoin suuren valiokunnan mietintöä on ed. Hästbacka ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheena olevan lakiehdotuksen sellaisena kuin se on edellisillä päätöksillä hyväksytty, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Hästbackan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 151 „jaa”- ja 14 „ei-ääntä”.

Puhemies: Eduskunta on siis, hyläten ed. Hästbackan ehdotuksen hyväksynyt puheenaolevan lakiehdotuksen sellaisena kuin se on edellisillä päätöksillä hyväksytty.

Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Suomen Eduskunnan Pankkivaltuusmiesten kertomus vuodelta 1918 esitellään.

Puhemies: Tämä kertomus on osotettu pankkivaliokunnalle, jonka valtiopäiväjärjestyksen 44 §:n mukaan tulee tutkia Suomen Pankin hallintoa. Ellei kukaan halua tällä asteella käyttää puheenvuoroa, ei tällä kertaa liene aihetta muuhun toimenpiteeseen kuin ilmoitukseen pankkivaliokunnalle.

Hyväksytään.

Uusi jäsen suureen valiokuntaan.

P u h e m i e s: Koska jäsenpaikka suuressa valiokunnassa ministeri Hahlin jälkeen on tullut avoimeksi, tulee voimassaolevien vaalimääräysten 13 §:n mukaan varajäsen A. Pesonen siirtymään suuren valiokunnan jäseneksi.

Seuraava istunto on ensi tiistaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 4,05 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

12. Tiistaina 29 p. huhtikuuta

kl. 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

- 1) Ehdotus laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä valuuttakaupan harjoittamisesta
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 1; pankkivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 4.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen annetaan vastaukset:

- 2) Ed. A. Kotosen y. m. välikysymyksen, joka koskee tapahtumia maan itärajalla
3) Ed. R. Itkosen y. m. välikysymyksen, joka koskee vaalivapauden loukkauksista
4) Ed. V. Hakkilan y. m. välikysymyksen, joka koskee valtiollisten vankien kohtelua

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 5) Lakivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiaassa on Suomessa täytäntöönpantava
6) Kertomus „Suomalaisen kirjallisuuden edistämisrahaston” toimikunnan toiminnasta
7) Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 1 Hallituksen esityksen johdosta 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturma-

Siv.

160

161

”

”

208

”

Siv.

208

vakuutuksesta annetun asetuksen 4 ja 12 §:n muuttamisesta

8) Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 2 Hallituksen esityksen johdosta 18 päivänä elokuuta 1917 merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Aalto, M. Erich ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat: ed. R. Erich läheisen omaisen sairastumisen vuoksi huomispäivästä alkaen tämän viikon loppuun ja ed. Snellman yksityisasiain vuoksi perjantain istunnosta.

Vapautus sivistysvaliokunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Tultuaan valituksi jäseneksi laki- ja talousvaliokuntaan, pyytää ed. Helenlund vapautusta sivistysvaliokunnan jäsenyydestä.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

- 1) Ehdotuksen laiksi, joka sisältää väliaikaisia säännöksiä valuuttakaupan harjoittamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 4, jota on valmistelevalisti käsitelty pankkivaliokunnan mietin-

nössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 1, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä hyväksytty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hyljätä.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä hyväksytty.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen.

Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia on loppuun käsitelty.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

annetaan vastaus

ed. Kotosen välikysymykseen, joka koskee aseellisten joukkojen kokoamista maan itärajalle.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tulee nyt annettavaksi vastaus ed. Kotosen y. m. välikysymykseen, joka koskee tapahtumia maan itärajalla. Sittenkuin välikysymykseen on annettu vastaus, ja sen johdosta ehkä aiheutunut keskustelu julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sananmuodon, joka löytyy Valtio-päiväjärjestyksen 32 §:ssä. Silloin on vielä tilaisuus niillä, jotka eivät hyväksy yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen, tehdä ehdotuksensa.

Keskustelu:

Pääministeri C a s t r é n: Ed. Anton Kotosen y. m. asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi esittämän välikysymyksen johdosta, joka koskee vapaajoukon menoa Suomesta Venäjän-Karjalaan, saan ilmoittaa seuraavaa:

Ainakin parissa kohdassa voitaneen katsoa hallituksen pääasiallisesti olevan samaa mieltä pidettäväksi asiassa, jota välikysymyksessä kosketellaan, kuin välikysymyksen arvoisat tekijät.

Toinen on se, että Suomen suhtautumista Aunuksen asiaan eivät saa määrätä yksinomaan eikä edes pääasiallisesti tunnesyyt. Tosin aivan luonnollisesti se seikka että itäisen rajamme takana oleva väestö on samaa heimoa kuin Suomen kansa, että se puhuu samaa kieltä ja että se aikojen kuluessa on ollut läheisessä kosketuksessa rajan tällä

puolella olevan väestön kanssa, vaikuttaa arvosteluun tapahtumista siellä. Olisi luonnontonta ja osottaisi sisäisen sivistyksen puutetta Suomen kansassa, jos se, juuri itse pelastuttuaan kauhistuttavasta punaisten sorrosta, kylmästi ja välinpitämättömästi arvostelisi sortoa rajan itäpuolella. Siellä asuvat sorronalaiset ovat oikeutetut odottamaan ainakin meidän siveellistä kannustamme pyrkiessään vapaiksi punaisten ikeestä, sitä suuremmalla syyllä, kun he ovat heimolaisiamme.

Mutta nämä tunnevaikutelmat eivät sittenkään saa olla ratkaisevia. Poliitikassa, jos missään, on toimittava järjen eikä tunteiden vaatimusten mukaan. Kunkin kansan velvollisuus on ensi sijassa koettaa turvata omaa nykyisyyttään ja tulevaisuuttaan. Aunuksen asiaa arvosteltaessa on sen tähden ollut ja on yhä huolellisesti punnittava, millainen menettely paraiten takaa Suomelle turvallisen tulevaisuuden.

Toinen kohta, jossa myöskin luulisin hallituksen olevan samaa mieltä kuin arvoisat välikysymyksen tekijät, on se, että Suomen politiikkaa Aunuksen kysymyksessä eivät saa johtaa mitkään valloituspyyteet. Tämänmukaisesti on myöskin edellinen hallitus, niinkuin vastauksesta Aunuksen asiaa koskevaan välikysymykseen pari viikkoa sitten käy ilmi, asettunut torjuvalle kannalle kaikkiin pyrkimyksiin ja toimenpiteisiin nähden, jotka tarkoittaisivat valloitusretkeä.

Silloin kun vastaus edelliseen välikysymykseen annettiin, ei missään muussakaan tarkoituksessa ollut mennyt suomalaisia sotilaita, vakinaista sotaväkeä enempää kuin vapaaehtoisiaakaan, rajan yli. — Repolassa ennestään olevaa joukkoa lukuunottamatta —, eikä hallitus ollut mitään Aunuksen retkikuntaa varten antanut ainoatakaan kivääriä. Tämä lausuttakoon vielä kerran.

Mutta edellämainitut näkökohdat, s. o. ettei tätä vaikeata poliittista kysymystä ole ratkaistava tunnesyiden perusteella ja että vielä vähemmän mitkään imperialistiset näkökohdat saavat sen ratkaisua määrätä, eivät riitä sen kannan määrittämiseksi, mille Suomen hallituksen tulee tässä asiassa asettua valvoakseen paraiten Suomen etua, Varsinkin viime viikkojen tapahtumat Aunuksessa ovat asettaneet maamme tärkeiden ja vaikeasti ratkaistavien kysymysten eteen.

Aunuksessa on bolshevismien valtaan päästyä vallinnut jotenkin samanlainen tilanne kuin Etelä-Suomessa viime vuoden kevättalvella. Sieltä saapuneet viestit ovat kertoneet kauhistuttavasta sorrosta, täydellisestä epävarmuudesta hengen ja omaisuuden puolesta, kansan kaikkien oikeuksien raasta polkemisesta. Elintarpeet, vieläpä sie-

menviljakin, on asukkailta ryöstetty ja siten heidät asetettu nälkäkuoleman eteen. Ollen samanlaisen pakkovallan alaisina kuin me punaisen hirmuvallan aikana, ovat aunukselaiset kerta toisensa jälkeen pyytäneet Suomelta apua, mutta hallitus ei ole katsonut voivansa sitä heille järjestää. Täytyy suoraan sanoa, että ihmetyttäisi, jos tämä suomalaisten kieltäytyminen auttamasta, joka tietenkin on johtunut varovaisuussyistä olisi herättänyt aunukselaisissa samanlaisia tunteita kuin ne, jotka täällä pääsivät valtaan meidän viime keväänä samanlaista kokiessamme.

Kun tila kuitenkin päivä päivältä kävi yhä siemättömämmäksi, Aunuksen kansa vihdoinkin äärimmäisen terrorin pakoittamana, nousi bolshevismia vastaan, mutta tuli lyödyksi, ja joukottain heitä pakeni Suomen puolelle. Näitä vainottuja tarjoutuivat suomalaiset vapaaehtoiset auttamaan. Eikä hallitus ole katsonut tällaisissa oloissa syytä olevan estää sitä, että pienempi määrä suomalaisia vapaaehtoisia tänne tulleiden pakolaisten seurassa lähtee auttamaan aunukselaisia heidän kamppailussaan kaiken sen puolesta, mikä ihmiselle on kalleinta: hengen, kodin, kunnian, omaisuuden pelastamiseksi. Muistamme hyvin, millä kiitollisuudella itse otimme vastaan ne vapaaehtoiset, jotka läntisistä naapurimaistamme tulivat meidän avuksemme taistellessamme henkemme edestä. Ja kun hallitus on katsonut oikeaksi ja Suomen edun mukaiseksi, että vapaaehtoiset suomalaiset saavat mennä aunukselaisia auttamaan, ei hallitus ole myöskään pitänyt oikeana kieltää heiltä eikä niiltä pakolaisilta, joiden mukaan he ovat lähteneet, niitä varusteita, jotka ovat välttämättömät, jotta he voisivat ihmisystävällisen tehtävänsä menestyksellisesti suorittaa. Erinomaisen tärkeänä on hallitus pitänyt viipymättä ryhtyä avustamaan nälkiintyneitä aunukselaisia elintarpeilla. Sitä vastoin on välikysymyksen johdosta ilmoitettava, ettei yhdellekään Suomen vakinaisen armeijan upseerille eikä sotamiehelle ole myönnetty palveluslomaa siinä mielessä tai tiedossa, että hän liittyy Aunuksen menevään vapaajoukkoon, eikä sotilasjohto, toimeenpannussa tutkimuksessa välikysymyksen johdosta, ole voinut todeta yhtäkään tällaista tapausta. Eivät myöskään hallituksen aloitteesta poliisiviranomaiset ole määränneet hevosten pakko-ottoa rajan seudulla puheenalaisen retkikunnan kuljetukseen. Mutta on hallituksen tiedossa, että kevätpuolella, varsinkin ennen keli-rikkoa, maaherran määräyksestä Itä-Karjalan kunnista on määrätty hevosia kuormakyydityksellä kulettamaan leipä- ja siemenviljaa Suojärven ja Salmin nälkäseuduille. — Olemalla estämättä

suomalaisia vapaaehtoisia lähtemästä taistelemaan heimolaistamme pelastamiseksi siitä bolshevikien hirmuvallasta, joka uhkaa hävittää koko maailman kulttuurin, on hallitus arvellut parhaiten valvovansa Suomen etua.

Uskallan toivoa, ettei lopultakaan tässä eduskunnassa ole ketään, joka vastustaa toimenpiteitä kansanvallan voitollensaattamiseksi bolshevisminkin kaikkea sivistystä hävittävästä harvain- ja hirmuvallasta.

Statsminister C a s t r é n: I anledning av lantdagsmannen Anton Kotonens m. fl. till vederbörande regeringsmedlems besvarande framställda interpellation angående en frikårs inryckning i Ryska Karelen från Finland får jag meddela följande:

Ätminstone i ett par fall torde regeringen kunna anses i huvudsak hysa samma åsikt uti den i interpellationen berörda frågan som interpellationens ärade framställare.

Det ena fallet är det, att Finlands förhållande till Olonets-frågan icke får uteslutande eller ens huvudsakligen bestämmas av känslöskäl. Visserligen inverkar helt naturligt den omständigheten, att den på andra sidan om vår östra gräns bosatta befolkningen tillhör samma stam som finska folket, att den talar samma språk och att den under tidernas lopp stått i nära beröring med befolkningen på denna sida om gränsen, på vårt bedömande av tilldragelserna därstädes. Det vore naturligt och skulle hos Finlands folk förråda brist på inre kultur, om detsamma, som just självt befriats från de rödas upprörande förtryck, skulle med köld och likgiltighet åse förtrycket på östra sidan om gränsen. Den där bosatta förtryckta befolkningen vore berättigad att vänta sig åtminstone vårt moraliska understöd i dess strävan efter befrielse från det röda oket, så mycket mer som den tillhör vår stam.

Men dessa känslöskäl få dock icke vara de avgörande. I politiken bör man, om någonsin, låta förståndet och icke känslan råda. Varje folks plikt är att i främsta rummet söka trygga sin egen nutid och framtid. Vid bedömandet av Olonets-frågan har det därför varit och är förfarande av vikt att sorgfälligt överväga, vilket förfaringsätt bäst garanterar Finland en trygg framtid.

Det andra fallet, vari jag även skulle tro regeringen vara av samma åsikt som interpellationens värderade framställare, är det att Finlands politik i Olonets-frågan icke får ledas av några som helst erövringssyften. I enlighet härmed har även den föregående regeringen, såsom ur svaret på interpellationen rörande Olonets-frågan för ett

par veckor sedan framgick, intagit en avvisande ståndpunkt gentemot alla ett erövringståg åsyftande strävanden och åtgärder.

Då svaret på den förra interpellationen avgavs, hade ej heller i någon annan avsikt finska krigare, ordinarie manskap lika litet som frivilliga, överskridit gränsen — den i Repola redan tidigare förefintliga gruppen undantagen —, och hade regeringen för någon expedition till Olonets icke utgivit ett enda gevär. Detta må ännu en gång framhållas.

Men ovan anförda synpunkter, d. v. s. att denna svåra politiska fråga icke bör lösas på grund av känsluskäl och att ännu mindre några imperialistiska synpunkter böra vid dess avgörande få göra sig gällande, äro icke tillräckliga för bestämmandet av den ståndpunkt Finlands regering bör intaga i denna sak för att på bästa sätt bevaka Finlands intressen. Särskilt de senaste veckornas tilldragelser i Olonets hava ställt vårt land inför viktiga och svårlösta uppgifter.

I Olonets har efter det bolschevismen kommit till makten varit rådande tämligen enahanda situation som i södra Finland under vårvintern senaste år. Därifrån ingångna meddelanden hava förmått om ett upprörande förtryck, fullständig osäkerhet till liv och egendom, ett brutalt förtrampande av folkets alla rättigheter. Livsmedlen har rövats från inbyggarene, vilka sålunda ställts inför hungersdöd. Lidande under en lika våldsmakt som vi under det röda skräckvåldets tid, hava invånarna i Olonets gång efter annan anhållit om hjälp från Finland, utan att regeringen dock ansett sig kunna ordna om sådan åt dem. Det måste sägas rent ut, att det icke skulle förvåna, om denna vägran från finsk sida att hjälpa, vilken visserligen varit förestavad av försiktighetsskäl, hos Olonetsborna skulle väckt samma känslor som de, vilka här kommo till uttryck senaste vår, då vi voro utsatta för enahanda prövning.

Då tillståndet likväl dag efter dag blev allt olidligare, reste sig befolkningen i Olonets, driven av den ytterliga terrorn, slutligen mot bolschevismen, men blev slagen och flydde hopvis till finska sidan. Dessa förföljda erbjödo sig finska frivilliga att hjälpa och har regeringen under sådana förhållanden icke ansett skäl förekomma att förhindra ett mindre antal finska frivilliga att i följe med hit anlända flyktingar begiva sig för att hjälpa olonetsarna i deras kamp för allt, som är människan dyrbarast: liv, hem, heder, egendom. Vi minnas väl, med vilken tacksamhet vi togo emot de frivilliga, som från våra västra grannland kommo oss till hjälp i vår strid för vårt liv. Och då regeringen ansett rätt och med Finlands

fördel förenligt, att frivilliga finnar tillåtas begiva sig till olonetsarnas hjälp, har densamma ej håller ansett sig kunna förvägra dem och de flyktingar, med vilka de satt sig i rörelse, den utrustning, som är nödvändig, för att de framgångsrikt skola kunna utföra sitt humanitära värv. Synnerligen viktigt har regeringen ansett det vara att bistå de hungrande olonetsborna med livsmedel. Däremot bör i anledning av interpellationen framhållas, att icke en enda av den finska stående arméns officerare eller soldater beviljats tjänstledighet i syfte och med vetskap om, att de komme att ansluta sig till den till Olonets avgående frikåren, och har militärledningen vid verkställda undersökningar i anledning av interpellationen icke kunnat påvisa ett enda sådant fall. Ej heller hava på regeringens initiativ polismyndigheterna påbjudit tvångsuttagning av hästar i gränstrakterna för frambefordrande av ifrågavarande expedition. Men har regeringen sig bekant, att på vår sidan, särskilt före inträdet av menföret, på landshövdingsens förfogande från kommunerna i Östra Karelen beordrats hästar för transport av brödsäd och utsädespannmål till de nödlidande trakterna i Suojärvi och Salmis. Genom att icke hindra finska frivilliga att draga ut till kamp för sina stamförvantes räddande undan det bolschevikiska skräckvåldet, som hotar att tillintetgöra hela världens kultur, har regeringen ansett sig bäst bevaka Finlands intressen.

Jag vågar hoppas, att här i lantdagen icke skall finnas någon, som motsätter sig åtgärder för folkvåldets förhjälpande till seger över bolschevismens all kultur förintande fåmanna- och skräckvælde.

Keskustelu:

Ed. Kotonen: Parailaan käynnissä oleva Aunuksen sotaretki, joka on käsiteltävänä olevan välikysymyksen aiheuttanut, on masentava todistus siitä sekasorron tilasta, johon olemme tässä maassa yhäti kiihtyvää vauhtia luisumassa. Eduskunnan ja, niinkuin ensiksi täällä vakuutettiin, myös hallituksen tietämättä muodostetaan ja varustetaan valtion viranomaisien myötävaikutuksella tuhansiin nouseva aseellinen joukko, johon värvätyille vapaaehtoisille avoimesti ilmoitetaan tarkoituksena olevan järjestetyn hyökkäysretken tekemisen vieraan valtakunnan alueelle, toisin sanoen, sodan alkamisen tätä vierasta valtaa vastaan. Ja sotatoimiin ryhdytään, ennenkuin on edes yritetty rauhallisin keinoin saavuttaa niitä päämääriä, joihin on uskoteltu suunnitelluilla sotatoimilla pyrittävän. Tarvitaanko enään avoimpaa häikäilemättömyyttä käsittäksemme, miten pelottavan alas ei vaan tämän eduskunnan, vaan myös hallituksen arvovalta on eräitten yhteiskuntapiiriemme

silmissä vaipunut. Ja voidaanko näissä oloissa hallituksen juhlallisimpiakaan vakuutuksia pitää edes sen paperin arvoisina, jolle ne on kirjoitettu?

Mihin tämä salakähmäisesti suunniteltu sotaretki sitten oikeastaan tähtää? On ilmoitettu — viimeksi herra pääministeri juuri äsken tältä samalta paikalta — tarkoituksena olevan Venäjän Karjalassa asuvain heimolaistemme auttaminen, ja luultavaa onkin, että retken sekä järjestäjien että osanottajien joukossa on sellaisiakin, jotka, joskin kutsuamattomina, todennäköisesti myöskin vastoin näiden muka avustettavien suuren enemmistön tahtoa, ovat joka tapauksessa epäitsekäistä vaikuttimista hommaan ryhtyneet. Mutta varmaa on toisaalta se, että retken pääjärjestäjien joukossa toimii lukuisia mitä häikäilemättöimpiä keinotelihoja, joiden aheet katseet jo ennenkin ovat olleet suunnattuina Venäjän Karjalan metsiin ja muihin rikkauksiin ja jotka heimoustunnetta käyttävät vain alastoman saalistamishimonsa verhoamiseksi. Tiedetään heidän joukossaan olevan herroja, joiden Aunuksessa omistama sahalaitos ja suurehkot metsäalueet ovat joutuneet bolshevikien haltuun ja jotka niitä pelastaakseen jo talvella 1918 olivat omin valloin lähettänyt retkikunnan Aunukseen, vaikkakin tämä hanke silloin korkeimman sotilasjohdon jyrkän väliintulon kautta tuli ehkäistykseksi. Ja kuvaava on, että ainakin kaksi näistä sahan- ja metsänomistajista Aunuksessa, lähemmin sanoen Petroskoissa, tätä nykyä istuu Aunuksen väliaikaisen hallituksen jäsenenä. Ihmekö sitten, että älykäs Karjalan kansa, jolle nämä seikat eivät olleet tuntemattomia, kutsuukin tätä sotaretkettä gulashisodaksi!

Mutta olkootpa retken tarkoitukset mitkä tahansa, me sosialidemokraatit olemme alunperin tehneet kaiken voitavamme varoittaaksemme porvaristoa siihen ryhtymästä ja vapauttamme kerta kaikkiaan itsemme ja Suomen työväen sen seurauksista. Näin me menettelemme ensinnäkin siitä syystä, että me, kuten jo viittasin, vakavasti epäilemme, ovatko rajantakaisista heimolaisistamme muut kuin ehkä jotkut määrättyt piirit ollenkaan halukkaat turvautumaan meidän apuumme, joka esim. Viron veljeskansallemme on käynyt yhtä kalliiksi kuin Suomen nimellekin. Toinen syy vastustukseemme on se, että meidän käsittääksemme kansamme tulee tarkoin varoa ryhtymästä mihinkään toimenpiteisiin, jotka antavat itäiselle naapurille näennäistäkään aihetta nyt tai vastaisuudessa käydä kimppuunme. Poliittiset kysymykset yleensäkin ja varsinkin ne, jotka koskevat suhdettamme Venäjään, ovat kuin dynamiittipatruneita, joita tulee käsitellä mitä suurimmalla varovaisuudella, jottei räjähdys tapahtuisi. Mutta sitä ei meidän „valistunut” ja „isänmaallinen” porvaris-

tomme näytä vähällä oppivan käsittämään. Enemmän kuin vuoden ajan on se osoittanut valtiollista kypsyyttään ja kaukonäköisyyttään ärsyttämällä vihollisemme Venäjän kansan kaikki kerrokset. Se on sankarillisesti tervannut kirkot, raastanut kuvapatsaita jalustoiltaan, käyttänyt sanomalehdistössään „ryssistä” kieltä, jonka mukaan nuorta kulttuuriamme kaiketi vielä joskus arvioidaan.

Me sosialidemokraatit emme ensinkään halua kilpailla herrojen porvarien kanssa näissä yhtä isänmaallisissa kuin valtioviisaissa sankaruuden osoituksissa. Ei! Toivomme on, että kansamme saisi sovussa ja rauhassa järjestää suhteensa Venäjään. Siinä ja omais sisäisten olojemme perinpohjaisessa korjaamisessa on ajanpitkään oleva vapautemme ja itsenäisyytemme varmin, etten sanoisi ainoa tae. Uhkailevan seikkailupolitiikan poluille luisuminen johtaa meidät perikatoon ennenkin tai myöhemmin. Ne, jotka virittävät sodan loimum, joutuvat lopulta itse sen uhreiksi. Se opetus olisi pitänyt olla meidänkin sapelinkalistajaimme verrattain helposti saatavissa maailmansodan tapahtumissa. Mutta näyttää nyt olevan määrätty niin, että Aunuksesta on tuleva meidän Elsas-Lotringimme.

Oman kansamme nykyinen tilakin vakavasti varoittaa meitä lähtemästä sotaisen seikkailupolitiikan tuhoisille tantereille. Meillä on täällä sankareita, sankarihautoja niitä seuraavine sotarosvoineen jo aivan riittävästi. Mutta tuottavan, rehellisen rauhantien tekijöitä pelottavan vähän. Kansamme taloudellisella elämällä on monista merkeistä päättäen edessään synkkä tulevaisuus. Valtiokassassamme viettää paperimarkka surullisia kihlajaisia Gutzeit-yhtiön osakkeiden kanssa. Ja yksityisten kansalaisten keskuudessa on yleinen se valitus, että toimeentulo käy yhä tukalammaksi jokaiselle, joka ei ole joko keinoteli tai suoranainen voro. Mutta kaikesta tästä huolimatta, oman kansamme nääntyessä nälkään ja puutteeseen on meillä varaa uhrata miljoonia hyökkäyssodan käyntiin, jonkun Repolan retken tai Aunuksen armeijan varustamiseen. Eiköhän olisi otollisempaa sekä Jumalan että ihmisten edessä, että lääkäri ensin parantaisi itsensä ja lähtisi vasta sitten auttamaan muita, jos jossain niin kevytmielisiä ollaan, että meidän nykyisten vallanpitäjajaimme apuun turvataan. Luulen sitä. Arvelen myös, että ne tunteet, jotka rajantakaisen Kalevanheimomme jäsenissä, noissa täällä aikaisemmin niin sydämettömästi hosutuissa ja häväistyissä laukuryssissä on „Ruotshia” kohtaan ollut vallalla, eivät tämän sodan johdosta suinkaan muutu meille suopeammiksi, vaan käyvät päinvastoin entistäänkin katkerammiksi.

Ranskan kuninkaan Ludvik XI kerrotaan sa-

noneen tulevalle historioitsijalleen seuraavat sanat: „Noita rautakopraisia sotilaita ei pitäisi koskaan päästää minkään neuvospöydän ääreen, vaan saivat he jäädä peitsineen ja pertuskoineen eteiseen. Heidän kädensä ovat tosin meille hyödyksi, mutta hallitsija, joka käyttää heidän päätään muuhun kuin vihollisten miekkojen ja nuijain alasimeksi, on yhtä viisas kuin narri, joka kultakäätyjen asemasta lahjoitti morsiammelleen koirankaulavyön.” Sellaiset „rautakoprat”, yhtyneinä häikäilemättömiin keinottelijoihin, ovat kuitenkin nyt vuoden ajan olleet tämän maan tosiasiallisina hallitsijoina. Ensinnä oli täällä valtakunta, voima ja kunnia saksalaisella junkkerikenraalilla. Häntä seurasi kenraali Mannerheim, apunaan ei ainoastaan sotaan myös maanviljelysministerinä sotilas, jotka samalla ovat perehtyneitä myös liikeasioihin. Ja nyt on meillä sisäministerinäkin sotilas. Seuraukset ovat senmukaiset. Kansamme on varmasti vastoin sen suuren enemmistön tahtoa, syösty sodan teille, joiden päätä ei näy. Niinkuin Saksassa vielä puolisen vuotta sitten, hallitsee meidän maamme tosiasiallisesti tällä hetkellä joku upseeri ja keinottelijajoukko, joka luultavasti vielä, kun tilaisuus siihen tarjoutuu, myyskentelee kuningaskruunuja enimmäntarjojoille, niinkuin aikoinaan tekivät pretoriaanit Roomassa. Laillinen hallitsemme olisi, jos tosi eteen tulisi, voimaton näitä voimia vastustamaan. Ja eduskunnan merkitys se supistuu vähitellen siihen, että se on jonkun herra kenraalin suostunta-aparaattina osottamassa varoja sotakustannusten, huijausten ja kavallusten peittämiseksi. Niin rakennetaan itsenäistä, vapautta, kukoistavaa, kansanvaltaista ja parlamentaarisesti hallittavaa Suur-Suomea. Katseet ovat suunnattuina sinne kauas rajojen taakse, kauas rakkaiden heimolaistemme tykö, mutta täällä kotona ei ajatellakaan mitään viheliäisyydestä kääntäytyä muualle ja hankituksi keinottelijoille tilaisuutta yhä edelleen tyydyttää saalistamishimoaan järjestetään sotaretkeä heimokansaimme „auttamiseksi” aivan niinkuin menetteli tsaarin aikuinen Venäjänkin. Menettelytavatkin ovat samat, joita valloitusotien lietsojat aina ovat käyttäneet. Veljeskunnat vainotaan, ryöstetään ja murhataan. Sitä toivotetaan koko maailmalle. Keltainen saromalehdistö julkaisee siitä pöyristyttäviä kertomuk-

sia, kiihoittaen järjestelmällisesti ajattelematonmieliä. Hommataan adresseja, puuhataan lähetystöjä ja järjestetään samalla kaikessa hiljaisuudessa hyökkäysarmeijoita. Rauhaa lupailevat hallituksen vakuutukset osoittautuvat valheellisiksi. Jonakin päivänä näemme sotatoimien aloittamisen tapahtuneena tosiasiana edessämme.

Jos asetamme toistensa rinnalle sen vastauksen, minkä pari viikkoa sitten silloinen pääministeri Ingman tässä eduskunnassa antoi Suomen ja Venäjän väliseen sodanuhkaa koskevaan välikysymykseen, sekä nykyisen pääministerimme äsken kuulun selityksen, johtuu väkisinkin mieleen suomalainen sananparssi siitä, miten eräänlaisella suhtautumisella totuuteen on niin kovin lyhyet jäljet. Ja kun lisäksi pidetään mielessä, että nykyinen hallitus ei ole muuta kuin jonkinlainen muunnos edeltäjästään, niin on täysi syy kysyä, onko milloinkaan missään maassa mikään hallitus alentavammassa, siveellisessä surkeammassa olosuhteissa esittäytynyt eduskunnalle ja pyytänyt siltä luottamusta. Minä epäilen sitä ja luulen, että maassa, missä eduskunta tietää vaatia itselleen alkeellistakaan arvontantoa, ei sellainen hallitus olisi satulassa hetkeäkään. Kansakunnan arvo ja kunnia vaatisivat moisen hallituksen kukistamista heti paikalla. Mutta täällä tulee tänä iltana yhdistynyt porvariston edustajisto kaiken todennäköisyyden mukaan antamaan luottamuslauseensa hallitukselle, joka eduskunnan selän takana salakähmäisesti toimien ja eduskunnalta totuuden salaten on syössyt kansamme mitä vaarallisimpaan verilikkiin vieraan vallan kanssa, antamaan luottamusta sellaiselle hallitukselle, joka on osottautunut niin täydellisesti halveksivansa kaikkia parlamentarismin ja kansanvallan aakkosiakin. Siihen en luule tämän eduskunnan vasemmiston koskaan suostuvan. Ehdotan, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, joka saisi tehtäväkseen laatia ehdotuksen perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Pyydän vielä muutamalla sanalla kajota herra pääministerin vastauksessa ilmenneisiin yksityiskohtiin. Vastoin sitä, mitä entinen pääministeri Ingman vastauksessaan vakuutti, on nykyinen pääministeri selittänyt, että hallitus ei voi kieltää varustuksia ja elintarpeita annetun Aunukseen hyökänneille vapaajoukoille. Muutahan sitä ei juuri sotaretken järjestämiseen tarvitakaan, kuin vapaus värväämiseen sekä muona- ja sotatarpeita. Tällä kai siis on katsottava todistetuksi, että tämä sotaretki on hallituksemme suostumuksella kentiespä sen suoranaisella avustuksellakin, suunniteltu. Mutta herra pääministeri ei sano hallitukselle olevan tunnettua, että Suomen vakinaisen armeijan

palveluksessa oleville upseereille olisi myönnetty lomaa siinä mielessä tai tiedossa, että he liittyisivät tähän vapaajoukkoon. Minua tämä tietämättömyys kokolailla hämmästyttää, sillä olen omin silmin nähnyt retkelle lähtevän Suomen vakinaisen armeijan upseereita, jotka ovat selittäneet saaneensa sitä varten lomaa. Myöskään ei herra pääministeri sanonut viranomaisten määränneen mitään pakkokyyditystä näitten joukkojen ja heidän varustustensa kuljettamiseksi rajalle, mutta myönsi, että on lähetetty viljaa pakkokyydityksessä Suojärven ja jonkun muun rajapitäjän nälkäseuduille. Minusta nämä asiat sopivat erinomaisesti yhteen ja voin vakuuttaa, että olen juuri nähnyt näitten pakotettujen talonpoikain lastaavan kuormiinsa aseita ja vapaajoukkojen muita sotatarpeita. On valitettavaa, ettei hallitus ole alaistensa viranomaisten kautta voinut saada tarpeellisia tietoja (Vasemmalla: Nekin ovat oppineet valehtelemaan!). Herra pääministeri lopetti vastauksensa kauniiseen lausumaan kansanvallan viennistä Aunukseen. Minä vaan epäilen, kuinkahan moni meistä oikeastaan täällä siihen ihanuuteen luottaa. Me näet tiedämme, minkälaisen kansanvallan nämä samat sotaisat herrat tähän maahan järjestivät vuosi sitten.

Ed. Leivo: Minä pyydän kannattaa ed. Kotosen ehdotusta, että asia lähetetään ulkoasianvaliokuntaan.

Ed. K. E. Linna: Tätä välikysymystä tarkastellessa kiintyy huomio pakostakin eräisiin seikkoihin, eräisiin aikaisempiin tapahtumiin, jotka samalla luovat erikoisen valon tähän välikysymykseen. Täällä välikysymyksen tekijä huomautti eräistä näistä seikoista. Minäkin tahtoisin niihin kiinnittää vielä jonkun verran huomiota.

Kun Viron kansa viime syksynä nousi taistelemaan venäläistä ja siihen yhtyneen oman kansansa pienen vähemmistön harjoittamaa bolshevikki-terroria vastaan, nousi luomaan päältään vuossataista orjan ijestä, suhtauduttiin tähän taisteluun meillä yksimielisen lämpimästi. Meillä oli itsellä vielä aivan tuoreessa muistissa ne kauhun ajat ja ne kauhun teot, joita meikäläinen bolshevistivalta täällä oli harjoittanut. Me tiesimme ja tunsimme mieskohtaisesti, millä tavoin tämä uusi ihanneyhteiskunta kansoja onnellistuttaa. Siksiipä myöskin heti, kun veljeskansamme Suomenlahden eteläpuolella kääntyi avunpyynnöllä puoleemme, olimme valmiit tuota apua antamaan. Ensi hetkellä näytti myöskin siltä, että me tässä kysymyksessä puolueisiin katsomatta olimme yksimielisiä, sillä mikäli sanomalehdet tiesivät kertoa, valittiin Viron

avustuskomiteaan myöskin eräitä nykyisen sosialidemokraattisen puolueen johtavia henkilöitä. Pitkää aikaa tämä yksimielisyys ei kuitenkaan kestänyt, sillä jo hetken perästä tiesivät lehdet kertoa, että nämä samat henkilöt olivat avustuskomitean jäsenyydestä eronneet ja samaan aikaan alkoi puolueen sanomalehdistö, erityisesti sen pää-äänenkannattaja, mitä kiivaimman hyökkäyssodan koko avustustoimintaa vastaan koettaneen sitä kaikin tavoin mustata ja tehdä sen virolaisten silmissä mahdollisimman epäilyttäväksi. Tämä hyökkäysten teko on jatkunut aivan näihin aikoihin saakka. Ei ole voitu väittääkään sitä tosiasiaa vastaan, etteikö suomalaisten antama apu tullut mitä otollisimmalla hetkellä, ja parhaana todistuksena siitä, että asianlaita todellakin oli tämä, on Viron kansalliskokouksen puheenjohtajan Rein lausunto, jossa hän kiitti Suomea erityisesti sen Viron kansalle antamasta avusta ja huomautti sen avun suurta tärkeyttä ja varsinkin niiden veriuhrin lukua, jonka Suomi oli Viron avustamiseksi uhrannut. Saman tunnustuksen antaa Viron hallitus, kun se kiittää Suomea sen Virolle antamasta avusta ja ehdottaa suomalaisia vapaaehtoisia palkittavaksi Viron vapausristillä. Nämä ovat tosiasioita, jotka puhuvat sen puolesta, mitä Suomi ja suomalaiset Virossa ovat toimittaneet. Tästä huolimatta on retkellä mukana olleita suomalaisia koetettu tehdä kaikenlaisen ivan ja pilkan alaiseksi samalla kun heidän taistelutoimintansa on koetettu osoittaa mahdollisimman merkityksettömäksi. Kaikkeaa tätä lukiessa ei voi olla kummastelematta, mihin kaikella tällä on tahdottu tulla, sillä olihan Viron kansa kokonaisuudessaan — pienen pientä bolshevikkijoukkoa lukuunottamatta — tämän vapaustaistelun takana. Siinä oli kokonaisuudessaan mukana Viron sosialidemokraattinen puoluekin — sama, joka nykyisessä Viron perustavassa kansalliskokouksessa esiintyy suurimpana puolueena. Olisi näin ollen pitänyt enemmän kuin luonnollisena sen, että meidän sosialidemokraattinen puolueemme olisi ollut aivan johtavassa asemassa tässä avustamistyössä. Ellei sitä siihen olisikaan saatanut heimoustunne, jolle kai sillä taholla annetaan pienempi merkitys, olisi luullut sosialidemokraattisen kansainvälisyystunnon sitä siihen ei ainoastaan kehoittavan vaan myöskin velvoittavan. Sen seikan, että tuossa venäläis-lätiläis-kiinalaisessa bolshevikkiarmeijassa taisteli myöskin kokonaisina joukko-osastoina meikäläisiä Venäjälle paenneita punakaartilaisia, ei olisi mielestäni pitänyt meidän sosialidemokraattien kantaan Viron avustamiskysymyksessä mitään vaikuttavan, sillä onhan meidänkin sosialidemokraattinen puolueemme puolueena sanoutunut kokonaan irti bolshevis-

mista. Eikö siis tämä taistelu ollut heidänkin taisteluansa — tämä sitäkin suuremmalla syyllä, kun tässä avustamisessa ei ollut vähimmässäkään määrässä kysymystä mistään imperialistisista pyyteistä. Sillä me emme taistelleet Virossa suorittaaksemme tai saadaksemme itsellemme mitään aluevaltauksia, vaan senvuoksi, että katsoimme heimoustunnon meitä siihen velvoittavan. Tämän tahtoisin tässä erityisesti alleviivata, koska se myöskin täydellisesti selittää meidän kantamme nyt kyseessä olevaan Aunuksen kysymykseen nähden.

Sillä tältä pohjalta lähdettäessä ovat syyt tämän välikysymyksen tekemiseen — välikysymyksen, joka nyt parin viikon ajalla jo toisen kerran uudistetaan — yhtä käsittämättömät. Yhtä paljon on herättänyt ihmettelyä sosialistiemme suhtautuminen yleensäkin tähän Aunuksen asiaan. Sillä jo heti silloin kuin alkoi liikkua huhuja siitä, että heimokansamme Aunuksessa alkaa liikehtiä luodakseen päältään sitä ryöstävän ja murhaavan bolshevikivallan, alkoi myöskin sosialistinen sanomalehdistömme kirjoittaa siitä aivan samassa äänilajissa kuin aikaisemmin Viron kysymyksestä. Tuntui aivan siltä kuin pelättäisiin kovasti sitä, että kenties taaskin suomalaisia vapaaehtoisia menisi Aunukseseen kuten aikaisemmin Viroon ja sielläkin kenties tulisi karkoitetuksi kansan vihaama bolshevikivallalta. Näin kyllä on käynytkin. Aunus on todellakin noussut ja, kuten viime lauontain sanomalehdet kertovat, on sen väliaikainen hoitokunta antanut julistuksen Aunuksen kansalle, jossa se ilmoittaa, että kansa itse, kyllästytynään siihen täydelliseen hirmuvaltaan, jota bolshevikihallitus siellä on harjoittanut, on ase kädessä puhdistanut maansa sortajista ja vaati nyt kansojen itsensä määräämisoikeuden perusteella oikeuden saada itse kohtaloistaan määrätä ja päättää. Minkäverran se pieni suomalainen vapaaehtoisten joukko, joka on rientänyt heimoveljiä auttamaan näiden aseisiin tarttuessa on tähän asiointilan vaikuttanut, en uskalla sanoa. Kaikissa tapauksissa on tässä tapahtunut kokonaisen kansan nousu — aivan samanlainen kuin tapahtui Virossa — ja tämä kansa se itse loi päältään sortajan ikeen, joskin sille tietysti on antanut ainakin moraalista tukea se seikka, että heimokansan, Suomen taholta ei ole tyydytty vain pelkän myötätunnon lausumiseen vaan että täällä on ollut henkilöitä, jotka ovat olleet valmiit uhraamaan muutakin kun vain kauniita sanoja veljeskansan vapauden lunnahiksi. Välikysymyksen tekijät koettavat väittää, että tämä Suomen kansan yksityisten kansalaisten veljillemme antama apu olisi virallinen hyökkäys Venäjän neuvostovaltaa vastaan Suomen valtiovalan taholta.

Tämä on joko tietoista tai tiedotonta tosiasiaa vääristämistä. Se on — kuten jo äsken lausuin — ollut Aunuksen kansan oma nousu sitä sortavaa vieraskielistä ja vierasmielistä hallitusta vastaan, se on kyllästytynen ja perinpohjin rääkätyn, kiusatun ja ryöstetyn kansan epätoivoinen yritys päästä kerrankin tuosta hirmuvallasta, olla oma herransa ja saada myöskin käytännössä toteuttaa koko maailman pienille kansoille julistettua oikeutta — itsensä määräämisoikeutta. Meiltä Aunukseseen menneet vapaaehtoiset ovat sitä tässä vapautustyössä kenties jonkun verran avustaneet. Ne ovat menneet sinne ihmisyyssyyistä auttamaan kiusattua veriinsä nääntyvää kansaa, jonka keskuudessa sen vallanpitäjän toimeenpanemat murhat, ryöstöt ja kidutukset olivat jokapäiväisiä ilmiöitä. Ne miehet, jotka Aunukseseen menivät, ne eivät menneet sinne tekemään aluevaltauksia. Me emme aijo emmekä me saakaan ryhtyä mihinkään hyökkäyssotaan Venäjän neuvostovalan alueella, mutta yhtä vähän me saamme estää, — meillä ei ole oikeutta estää — niitä vapaaehtoisia, vapauden rakkauden innostamia kansalaisiamme jotka tahtovat taistella veljeskansamme riveissä ei virallisina joukko-osastoina vaan yksityisinä kansalaisina sen luodessa päältään sitä vuosisatoja sortanutta vierasta valtaa. Kun vasemmisto vaatii oikeutta tunnuslauseelle: kaikkien maiden köyhälistö liittykää yhteen, niin täytyy heidän myöntää ainakin yhtä suuri oikeus toiselle tunnuslauseelle, joka kuuluu: kaikilla vapauden ja oikeuden puolesta taistelevilla on oikeus liittyä yhteen (Vasemmalta: Iskeä yhteen!), oikeus virallisista valtuuksista huolimattakin. Tämä tunnuslause on vanha, paljon vanhempi kuin konsanaan sosialidemokraattinen tunnuslause. Sen pohjalla ovat tuhannet ja taas tuhannet käyneet vapauden puolesta taistelemaan huolimatta virallisista sympatioista tai antipatioista. Kun tämä tunnustetaan silloinkin kun se koskee vierasta kansaa, kuinka monin verroin oikeutumpi se onkaan silloin, kun on kysymys viereisestä veljeskansasta, joka elämän ja kuoleman uhalla taistelee samaa sortovaltaa vastaan, jonka me itse aivan äsken olemme päältäämme luoneet. Aunuksen asia on aivan sama kuin Vironkin asia ja tältä pohjalta lähtiessä on Suomen hallituksella ollut ei ainoastaan oikeus vaan myöskin velvollisuus tehdä Aunuksen auttamiseksi se mitä se on tehnyt, toisin menetellen se olisi pettänyt kansan oikeustajunnan, jonka sympatiat ovat ehdottomasti veljeskansan puolella. Kun välikysymyksen tekijät väittävät tätä suomalaisiksi hyökkäyssodaksi on se tosiasian vääristelyä, jolla tietoisesti tai tietämättä hyödytetään Suomelle vihamielisten voimien toimintaa. Meidät asetetaan täl-

löin sellaiseen valoon, joka ei ole totuudenmukainen ja sitä kyllä osataan käyttää hyväksi siellä, missä meidän itsenäisyytemme tunnustamista vastustetaan. Senvuoksi on välttämätöntä, että tällaista väärää kuvaa vastaan pannaan vastalause ja esitetään asiat sellaisina kuin ne todellisuudessa ovat. Me olemme kansa, jolla ei ole imperialistisia pyrkimyksiä, mutta toiselta puolen me emme myöskään voi kädet ristissä katsella heimokansojemme kuolemankampailua vaan annamme heille sen avun, minkä voimme ja kykenemme. Me emme taistelee imperialismin vuoksi, me taistelemme korkeimman ja parhaimman, pienten kansojen itsenäämisoikeuden vuoksi sen saman oikeuden, jota me itsellemekin vaadimme. Jos ne kansat, joita me vapaaehtoisuustietä olemme avustaneet, kykenevät vapautensa hankkimaan, on niillä itsellään, eikä meillä senjälkeen oikeus kohtaloistaan määrätä.

Nämä samat periaatteet on Herra Pääministeri täällä välikysymykseen vastatessaan osoittanut olleen hallituksen toiminnan määrääjinä. Ja näin olen minä kannatan yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. W u o r i m a a: Vuosisatojen kuluessa on Suomen kansa saanut kärsiä sanomattomia vaivoja ryssien puolelta. Jo vuosisatoja ennen isonvihan aikaa tekivät ryssäläisjoukot ryöstöretkiä Suomeen, polttivat talot, tappoivat miehet ja veivät vaimot ja lapset orjuuteen. Isonvihan aikana hävittivät ryssät maan suureksi ja autioksi erämaaksi, johon jäi henkiin vain $\frac{1}{3}$ asujamistosta mitä kurjimpaan tilaan. Pienenvihan aikana uudistui samalla tavoin hävittävät ryöstöretket, ja sen jälkeenkin kuin Suomi valloituksen kautta joutui Venäjän yhteyteen, ovat ryssät jatkaneet Suomen kansan kansallista hävitystyötä tsaarien aikana. Kun syntyi Venäjän vallankumous, luvattiin lakkauttaa ryssäläistyttäminen. Mutta kuten ryssät aina ja joka tapauksessa ovat tehneet, rikottiin nytkin lupaukset. Tuli sitten bolshevikien valtakausi ja niiden yksinvaltiain Lenin tunnusti Suomen itsenäisyyden. Mutta vanhalla ryssäläisellä tavalla hän maaliskuun 2 päivänä viime vuonna Moskovon kokouksessa syytöksiin, että oli tunnustanut Suomen itsenäisyyden, ivanaurulla vastasi: „minä valloitan paraikaa Suomen takaisin suomalaisten avulla, ja liitän sen Venäjään lujemmin kuin milloinkaan ennen.”

Ryssäläiset bolshevikijoukot koko ryssän valtakunnan apukeinoilla varustettuina ja Suomen sosialistien auttamina koettivat kerrassaan hävittää Suomen kansan. Ainoastaan rohkealla ja uskomattoman uskaliaalla ja itsensä uhraavalla pon-

nistuksella voi Suomen valkoinen kansa pelastaa maansa täydestä perikadosta. Olivatko silloin välikysymyksen tekijät mukana pelastajain puolella ja joukossa? Tekivätkö he silloin tovereilleen kansanvaltuuskunnassa välikysymystä sodan alkamisesta ja aseitten käyttämisestä? Koettivatko he silloin estää sotaa omaa maataan ja kansaansa vastaan, sotaa, joka yhäti jatkuu bolshevikien puolelta ja jonka sodan myös välikysymyksen tekijät ovat tunnustaneet, päättäen siitä, että he ensimmäisessä välikysymyksessään tässä eduskunnassa vaativat, että hallituksen piti tekemään rauhaa bolshevikien kanssa? Jos ei sotaa olisi, eihän mitään rauhaa tarvitsisi tehdä. Ja yhä bolshevikihallitus jatkaa, väliin yllytyksillä, väliin pommitamisilla ja Suomen alamaisten vangitsemisella ja murhaamisella ja kapinoitsijain auttamisella, sotaa. Julkisesti on Venäjän hirmuhallitsija Lenin julistanut, että bolshevismiin pitää levitä yli maailman ja myöskin yli Suomen.

Itsesäilyttämisvaisto jo vaatii että Suomen kansan on pantava kaikki voimansa liikkeelle säilyttääkseen itsenäisyytensä tällaisista petomaista rosvovalan anastajaa vastaan. Mutta siihen kuuluu, ei ainoastaan, että Suomen kansa istuu odottamassa tyynesti, kunnes vihollinen ehkä pääsisi toisista vihollisistaan ja kootuilla voimilla karkaisi maatamme hävittämään. Suomen kansan velvollisuus itseänsä ja tulevia polvia kohtaan on turvata itsensä ja varustaa itsensä tätä rynnäkköä vastaan. Siihen kuuluu ehdottomasti, että ryssien valta saadaan häviämään koko Suomenlahdelta. Bolshevikirosvohallitus on vaan muutamien juutalaisten keinottelijain pian ohitsemenevä episodi, jota pianikin seuraa oikeistoryssäläinen imperialismi. On itsestään selvää, että jos silloin Pietari ja Itä-Karjala ja Inkeri sekä Viron rannikko kuuluvat ryssille, Suomen itsenäisyys ei ole suuresta arvosta, yhtä vähän kuin sen kansanvaltainen edistyskään. Suomen itsenäisyydelle on siis välttämätöntä että Suomensukuiset kansat, Viro, Inkeri ja Kauko-Karjala ovat vapaat ja itsenäiset ja liitossa Suomen kanssa ja että Pietari on kansainvälinen vapaa kauppasatama.

On sanottu, että tämä pyrkimys synnyttäisi vihaa ja kostotoimenpiteitä tulevan Venäjän puolelta. Mutta perin lapsellista ja naivia on luulla, etteivät samat vallanpitäjät ryhtyisi jälleen ryssien alaisuuteen pakottamaan myöskin Suomea, joka on irtautunut Venäjästä, sen vanhoilla rajoilla. Siitä jo heidän johtomiehensä, esim. äskettäin Suomesta karkoitettu kreivi Buxhövdén, on antanut kyllin selvät tiedot ja uhkaukset. Jos Suomi istuu kädet ristissä toimeettomana tai auttaa Aunusta, Inkeriä ja Viroa vapautumaan ryssien hir-

muvallasta, on uhka Suomea vastaan ryssien puolelta aivan sama, mutta jälkimäisessä tapauksessa on Suomella hyvä mahdollisuus pelastua, edellisessä tapauksessa ei yhtään. Sentähden kuuluu ehdottomasti Suomen itsenäisyyden puolustamiseen, että Suomen hallitus antaa kaikkea mahdollista apua vapautuville Suomen heimoille ja että Pietari lopullisesti irroitetaan Venäjän valtakunnasta.

Muuten täytyy ihmetellä sitä tavatonta huolenpitoa Venäjän julmuriseikkailijoista, joka tuntuu olevan välikyselijöillä ja joka tässäkin välikysymyksessä ilmenee niin selvästi. Jos semmoinen ilmenee muutamissa ruotsalaisissa piireissä, ei sitä ole ihmeteltävä, sillä heidän kielipatriotisminsa laskee, että jos Itä-Karjala ja Inkeri ehkä tulevaisuudessa yhtyisivät Suomeen, niin se merkitsisi, että muutama edustaja tulisi ruotsalaisille vähemmän eduskuntaan. Välikysymyksen tekijöissä ei se merkinne muuta kuin että he yhä toivovat ja harrastavat, että bolshevikkien hirvuimperialismit sotineen, ryöstöineen, murhineen taas pääsee rehoittamaan ja hävittämään Suomen kansaa ja maata. Muistutan vain ed. Kotosen puheita ja lausuntoja rautatievaunussa, vaikka hän olikin erityisessä tilassa, mutta vanhat latinalaiset sanoivatkin: „In vino veritas.” Sentähden en voi muuta nähdä kuin että herra Kotosen ja kumppanien välikysymys varsinkin herra Kotosen lausunnon jälkeen ei ole ainoastaan epäisänmaallinen vaan suorastaan vihamielinen Suomen eduille ja sen kansaa vastaan ja sentähden yhdyen edellisen puhujan ehdotukseen, että siirrytään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. Estlander: De farhågor, som jag uttalade, då denna fråga senast var föremål för interpellation, synas i någon mån redan hava besannats och komma säkerligen ännu framdeles att framträda med ytterligare skärpa. Risken är härvid icke så mycket i avseende å Ryssland som icke mer däruti, att den friskarepolitik, som nu har inslagits och emot vilken regeringen nu heller icke vill ingripa av skäl, vilka jag i många stycken respekterar, att ju denna politik lätteligen kan komma att överföras på hela landets ansvar, och därmed konflikter kunna uppstå med de makter, vilka för närvarande äro de ledande vid fredskonferensen. Om jag dock icke vill göra den nuvarande regeringen ansvarig för att uti Olonetska Karelen finska frivilliga skaror på egen hand inlett krigsoperationer, utan är beredd att godkänna en enkel övergång till dagordningen, så gör jag det endast under den bestämda förutsättning, att regeringen icke kommer att vidtaga någon sådan åtgärd, som

avsåge att för Finlands räkning erövra och med Finland förena Olonetska Karelen eller andra delar av Ryssland.

Vad förhållandet till Ryssland vidkommer antydde jag redan att detta icke här är det avgörande. Detta bestämmes visserligen icke enligt min tro av det frivilliga understöd, som härifrån lämnats befolkningen i Olonetska Karelen uti dess kamp för frihet och existens. Den faktor, som i avseende å förhållandena mellan vårt land och Ryssland för framtiden kommer att visa sig avgörande, är säkerligen det faktum, att Finland vunnit befrielse trots bolsheviker och trots egna röda. Och därför kan ingen medborgare, som tänker på landets framtid, annat finna än att sakläggandet kräver, att regeringen ofördröjligen vidtager alla för landets försvar nödiga åtgärder. Och i samband härmed bör också dragas försorg om det inre lugnets upprätthållande, bör tillses att utan dröjsmål eller tveksamhet till grunden nedrivs de upprorsplaner, vilka av de röda eller av dem närstående kretsar, såsom det vill synas, med hjälp utom landet allt jämt här förberedas.

Med uttalande av detta ber jag, som sagdt, få förorda enkel övergång till dagordningen.

Ed. Saarelainen: Nyt käsiteltävänä olevan välikysymyksen johdosta tahdon rinnastaa sodan ja vallankumouksen kun ne molemmat ovat seurauksiltaan samanlaiset. Minun käsittääkseni välikysymyksen tekijöille tänä aikana, jolloin elämme mielettömän ihmisteurastuksen aikakaudessa, jolloin kymmenet miljoonat ihmiset ovat saaneet anastuksen ja hallitsijain vallan, vieläpä yksityisten henkilöitten valtaan pääsemisen tueksi vuodattaa tuoreimman sydänverensä, on ollut kyllin aihetta tehdä käsittelynalainen välikysymys. Minä nimittäin puolestani käsitän, että ihmiskunnan sodat, joukkoteurastukset ovat aivan tarpeettomia eikä ainoastaan tarpeettomia, vaan vieläpä koko ihmiskunnalle pahinta tuhoa tuottavia. Koko ihmiselämän aikana käydyt ja ehkä käymättömät veriset sodat tietävät sitä, että ihmiskunta on minun käsittääkseni tällä alalla kehittänyt aivan vääriin suuntaan. Tämä kehitys on vienyt ihmiset aivan intohimaisen mielettömyyden, sokeuden ja petomaisuuden huipulle. Minun mielestäni ei ole oikein, että me täällä lisäännytämme jäseniämme ja rakennamme yleensä yhteiskunnallista rakennusta tuhotaksemme kaiken tämän heti, kun vallassa olijat ja valtaanpyrkijät sen niin määräävät valtansa tukemiseksi. Tämä ei ole oikeaa kehitystä, vaan päinvastoin elämellisyiden asteelle vievää suuntaa. Turhaan on kirkoissamme huudettu Korkeimman kieltoa: Älä tapa lähimmäis-

täsi. Turhaan tähän nähden on myöskin vuosituhansien aikoina sivistetty kansoja suurilla uhrauksilla, kun se sivistys, kehitys, ei kumminkaan näytä kykenevän estämään sotia ja niiden kaameita seurauksia, vaan päinvastoin se näyttää tekevän kansat yhä riitaisemmiksi. Jos ihmisteurastuksia käytäisiin esim. vallitsevan kurjuuden tai köyhyyden, sorrettujen auttamisen puolesta, silloin voisi niitä paremmin ymmärtää, vaan kun päinvastoin niitä on käyty etupäässä kruunupäiden vallan, ylläilyksen ja loiston tukemiseksi, silloin täytyisi niitä jokaisen tuomita. Ei edes maassamme riehunut punakapina, syntynyt köyhälistön aseman parantamisen johdosta, vaan yksinomaan sosialistien johtomiesten valtaan pääsemiseksi. Kymmenet-tuhannet Suomen työläiset ja muut kansalaiset saivat siinä heittää henkensä ja koko maamme oli joutua häviöön Tokoin, Sirolan y. m. johtomiesten valtaanpääsemisen uhrina. Kun jo ennen punaisen kapinan alkua maassamme oli yleinen ja yhtäläinen äänioikeus valtiollisella ja kunnallisella alalla sekä kahdeksan tunnin työlaki oli myös tehty ja jo vahvistettu, ja kun maamme yleensä oli kaikkein kansanvaltaisin maa miltei koko ihmiskunnassa, niin oliko todella syytä sosialistien johtomiehillä lähteä silloin veljesverta vuodattamaan? Eikö olisi tällä kansanvaltaisella pohjalla, joka oli jo luotu, voitu ruveta parlamentaarista tietä rauhallisin keinoin parantamaan köyhälistön asemaa? Kun tämän asian käsitin näin, niin minä sanon vieläkin, että maamme veljessota syttyi juuri silloisten sosialistien johtomiesten intohimoisesta kiioituksesta, jotta he kumouksen kautta olisivat saaneet vallan käsiinsä. Silloiset johtomiehet ennen kapinaa ja kapinan aikana työläisraukoja vaan narrasivat, että nyt muka käydään taistelua teidän asemanne parantamiseksi, vaikka perimmäinen tarkoitus oli tykkänään toinen. Valta, valta heidän käsiinsä, siinä oli näiden johtomiesten ihanne. Asiain näin ollen en minä minkään syyn varjolla voi puolustaa ihmisveren vuodatusta. Mutta se, jos me onnettomia kauan sorrettuja heimolaiskansojamme koetamme vapaaehtoisuuden tietä pelastaa nälkäkuolemasta ja bolsheviikkien hirmuvallan alta, ei tiedä, että me suomalaiset tahtoisimme syöstä itsemme sotaan. Jokaisen isänmaanystävän ja kansallisuuttaan rakastavan suomalaisen pyhimpiä velvollisuuksia olisi auttaa nyt tänä hetkenä Kainuun kansaa, silloin kun heitä uhkaa bolsheviikkien ja nälän tuottama tuho. Mutta auttamisen pitäisi tapahtua tykkänään rauhallisin keinoin ilman verenvuodatusta. Muutoin ei venäläisillä bolsheviikeillä minun käsittääkseni luulisi olevan mitään sitä vastaan, jos suomensukuiset kansat liittyisivät Suomeen tahi muodostaisivat

eri valtioita, sillä silloinhan tulisi vaan vuosisatainen vääryys korjatuksi, jonka vääryyden mahtava Venäjä on silloin tehnyt, kun se heimokansamme on liittänyt Venäjän yhteyteen. Väläkysymyksen tekijät uskottelevat että heillä on todellakin suuri pelko sodan syttymisestä Venäjän kanssa, että he muka senjohdosta tekevät hallitukselle näitä kysymyksiä. Jos tämä pelko johtuisi puhtaasti inhimillisistä syistä veren vuodatuksen välttämiseksi, säälistä onnetonta kansaamme kohtaan, silloin se olisi aivan oikeutettu. Mutta kaikista tapahtumista päättäen minusta tuntuu siltä, että väläkysymyksen teko ainakin suurelta osalta on aiheutunut Venäjän bolsheviikkivallan kukistumisen pelosta ja Venäjän vallankumouksen suojelemisen vastusta. Onhan se lempilapsi muka tavalla tai toisella suojeltava ja tilaisuus valmistettava siihen, että täällä vielä toisen kumouksen kautta, jota voimakkaasti omassa maassamme ja vielä enemmän Venäjällä valmistetaan, pääsisivät sosialistit valtaan (Vasemmalta: Asiaan!). Kun maassamme syntyi jääkäri-liike ja hiljainen suojeluskuntain perustaminen senjohdosta, että maailmansodan aikana tilaisuuden siihen tarjoutuessa niiden avulla maamme vapautettaisiin venäläisen sorron ikeen alta, niin täällä eduskunnassa silloiset vasemmistolaiset ennen kapinaa niitä hommia ankarasti vastustivat, tahtoivat aina saada ikäänkuin sanotuksi: teillä porvarit, ei ole oikeutta varustautua venäläisiä vastaan, vaan meillä sitävästoin on oikeus heidän kanssaan asestantua, vieläpä niiden kanssa kukistaa tämä teidän porvarillinen valtanne. Tämmöinen ajatus sukelsi esiin hyvin usein vasemmistolaisten lausunnoista täällä eduskunnassa. Tällä toimenpiteellä he osoittivat juuri tahtovansa auttaa ja suojella Venäjän vallankumouksen saavutuksia ja valmistaa yhdessä vuosisataisten sortajain, ryssäin, kanssa maahamme samanlaista vallankumousta. Ja että he tämän kamalan häpeätyönsä panivat täytäntöön, siitä ei minun tarvitse puhua, sillä senhän tunnemme liian hyvin.

Minun käsittääkseni kansamme elää vielä nykyäänkin vallankumouksen pyörteitten keskellä. Tuhannet uuden punaisen kapinan synnyttämisen johtolangat ovat taas viritetyt ympäri maamme. Salaisina järjestöinä ja yksityisinä työskentelee maassamme tuhansittain punakapinan valmistajia (Vasemmalta: Kuuluuko tämä asiaan?). Venäjällä myös sitä varten varustaudutaan. Uuden kansalaisodan uhka näyttää siis olevan ovelta. Jos vaan siihen ulkoa päin maamme bolshevikit saavat apua esim. Venäjältä, niin silloin taas saataneen nähdä se ihme, että kiihotettu Suomen kansalainen yhdessä Venäjän bolsheviikkien kanssa hyökkää veljensä kurkkuun. Miten nykyinen vasemmistolais-

ryhmä suhtautuu tuohon kapinahankkeeseen, se on minulle arvotuksena. Näiden istuntojen alkupuolella aina siihen asti kun viimeksi kävin lomalla, oli minulla hyvin optimistiset toiveet vasemmistolaisryhmään nähden, ainakin kapinahankeasiassa. Mutta tullessani lomalta, sattui Viipurin ja Helsingin välillä junassa ollessani tämän kuun 23 päivää vasten yöllä tulemaan semmoinen onnettomuus minun ennen niin valoisalle katsantokannalleni, että olen sieltä asti ollut aivan epätoivoinen tähän nähden. Junan konduktööri kertoi näet meille useille edustajille ihmeissään, että tuolla toisessa makuuvaunussa riehui juovuksissa eräs sosialistien vaikutusvaltainen edustaja, uhkaillen ankarasti n. s. lahtareita, tarkoittaen meitä porvareita. Hän on sanonut m. m. niinkin, että kyllä te saatanan lahtarit tässä vielä näette (Vasemmalta: Hävetkää!) Heti tulee taas luoksemme matkapassien tarkastaja kontrollööri ja kertoo aivan samaa. Tämä kertomus teki ainakin minuun hyvin epätoivoisen ja samalla ikävän vaikutuksen. Sanottu vaikutus oli vielä sitäkin suurempi, kun mainittu herra edustaja minun tietääkseni, kuuluu ryhmänsä oikeistolaisiin. Kun tällaisia mielipiteiltään ovat herrat oikeistolaisten johtajat, niin miten sitten johdettavat! Mitenkä ankaria ryhmän vasemmistolaiset tällaisilta mielipiteiltään sitten ovatkaan!

Kerrotusta uhmailusta voi siis vetää sen johtopäätöksen, että voi olla paljon nykyisessäkin vasemmistolaisryhmän herroissa jäsenissä niitä, joiden kädet ovat kiinni uutta kansalaiskapinaa valmistavissa johtolangoissa, ohjaamassa taas kansamme bolshevikkien ahaaseen kitaan. Tämän tunteminen ja tietäminen on kerrassaan masentavaa. Toivon muuten, että sosialistien nykyiset johtajat alkaisivat kaiken ihmisyyden nimessä johtaa työläiskansoja parempaan suuntaan kuin tähän asti.

Kuultuani hallituksen jäsenen antaman selityksen asiassa, yhdyn niihin, jotka kannattavat yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Suolahti: On täysin ymmärrettävää, että kansalaiset Suomessa eivät ole voineet välipitämättöminä ja toimeettomina jäädä katselemaan mitenkä Aunuksen kansa tuhoutuu. On täysin ymmärrettävää, että on ryhdytty toimenpiteisiin tämän kansan avustamiseksi ja tämän tuhon ehkäisemiseksi. Tällainen yksityinen avustus on täysin oikeutettu jo pelkästään inhimillisistä syistä. Mutta se on luonnollista varsinkin siinä, missä on kysymys läheisestä heimolaiskansasta, joka puhuu samaa kieltä kuin me ja jonka ainoastaan satuma on valtiollisesti erottanut omasta heimostam-

me. On myöskin luonnollista, että hallitus maassa suhtautuu Aunuksen väestöön maassa vallitsevan myötätunnon mukaisesti, mikäli se vain on mahdollista maan ja kansan edun kannalta. Tässä tapauksessa, jolloin maamme on vaaranalaisessa tilassa ja jolloin varsinkin itäinen raja on uhattu, on hallituksella ei vain oikeus vaan myöskin velvollisuus pitää huolta siitä, että tämä vaara ajoissa tulee ehkäistykseksi ja että maan rajat tulevat turvatuiksi. Se eduskuntaryhmä, jonka nimessä minulla on kunnia puhua, on senvuoksi sitä mieltä, että hallituksen on edelleen suopeasti suhtauduttava veljeskansamme hädänalaiseen tilaan Vienassa ja Aunuksessa. Minä käytän tätä tilaisuutta ilmoittaakseni, että Kansallisen Kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä, huolimatta siitä, että se ei ole hallituksessa edustettuna, on valmis antamaan hallitukselle kannatuksensa niihin sen vastaisiinkin toimenpiteisiin nähden, jotka ovat omansa lujittamaan valtakunnan asemaa ja turvaamaan sen rajoja. Ehdotan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. E. Hannula: Puheenaolevan väliliksymyksen tekeminen on omansa herättämään kummastusta varsinkin kun se tapahtuu toistamiseen ja vielä ajankohtana, jolloin saamme viestejä uusista kapinansuunnitelmista, mitkä ovat laaditut juuri saman itäisen rajan takana, josta nyt on puhetta. Ja onhan viime perjantaina tässä edustajahuoneessa saatu kuulla kapinanuhkaa, joskin lievin sanoin. Minkälainen olisikaan se hallitus, joka voisi ummistaa silmänsä itäistä rajaseutua kohtaan, jonka taakse joukko kapinallisia punaisia, venäläisiä ja suomalaisia, on kerääntynyt tehdäkseen sieltä käsin toisinaan pienempiä hyökkäyksiä, toisinaan taas, kuten nyt tiedetään, valmistakseen yhä laajenevien hyökkäysten tekemistä niinpian kuin sopiva tilaisuus siihen tulee. On todettava, että Suomen puolelta ei suinkaan ole tehty mitään hyökkäystä eikä täältä lähdetty valloitusretkille, niinkuin täällä tänä päivänä on väitetty. Hyökkäyksen ovat tehneet punaiset venäläiset ja punaiset suomalaiset, yhdessä käyden rauhallisen kansan kimppuun ja harjoittaen siellä samaa ryöstöä, murhaa ja hävitystä, joka meille viime vuoden varrelta kaikille on niin hyvin tunnettua. Täältä käsin siis ei ole hyökätty, on vain riennetty apuun, riennetty pelastamaan Aunuksen ja Karjalan kansaa roistoväen käsistä. Ettei sinne ole voitu mennä tyhjin käsin, on selvää, sillä rosvo- ja murhamiehiä vastaan on varustauduttava. Sinne on ollut mentävä asettettuna, se on selvää. Jos on ollut vielä muassa myöskin elintarpeita, sitä parempi, sillä kansa

on ryöstetty aivan siemenviljaa myöten, niinkuin täällä jo useampia kertoja on tänäänkin sanottu ja niinkuin yleensä on tunnettua. Mitä tämä apu merkitsee näille, sen osaavat arvostella ainoastaan ne kansalaiset täällä Etelä-Suomessa, jotka vuosi takaperin saivat kuukausmäärin olla metsissä ja muualla piilopaikoissa paetaksensa murhamiehiä. Väläkysymyksen tekijät lienevät olleet tässä suhteessa paljon edullisemmassa asemassa eivätkä voi arvostella tätä asiaa siltä kannalta, kuin me, jotka olimme tuossa tukalassa asemassa. Että Aunuksessa on vietetty ilon päiviä niissä kylissä, joissa on vapautus tapahtunut, se on selvää, ja sen ymmärrämme arvostella ainoastaan me, jotka muistamme, miltä tuntui, kun avunantajat olivat saapuneet maahan. Täällä on ensi kerran tämän kysymyksen ollessa esillä entisen pääministerin puolelta sanottu, ettei tätä liikettä Karjalaa kohden voitaisi ehkäistä, vaikka sinne lähetettäisiin Suomen sotaväki, ja hän oli epäilemättä siinä oikeassa. Ja se on oleva ennen kaikkea Suomen kansan nuorison ikikunniaksi, että se on tälle vapausretkelle rientänyt, niinkuin sen ikikunniaksi on oleva, että se ennen kaukonäköisenä valmisteli vapautusta vanhan verivihollisen, Venäjän alta, ja sittemmin myöskin sitä vapautusta, jonka se valmisti meidän omassa maassamme viime vapaussodan aikana. Samalla myöskin on epäilemättä se, mitä täällä on sanottu vasemmiston puolelta ja mitä väläkysymyksessä on tuotu esiin, oleva vähemmän kunnialakasta, kun tätä asiaa kerran tullaan arvostelemaan. Tehdään yritys häiritä tällaista tehtävää joka on ihmisrakkauden määräämää. Ed. Kotonen on puhunut täällä tänään vieraasta valtakunnasta ja vieraasta hallituksesta, että muka tämän avustamistoimenpiteen kautta sen kanssa rikottaisiin hyvät välit. Emmehan me voi puhua valtakunnasta emmekä hallituksesta, jos on puhe siitä järjestyksestä, joka muka nykyään on ollut vuoden ajan voimassa Aunuksessa ja Karjalassa, missä bolshevikit ovat vallinneet. Hallituksella ymmärretään tietysti järjestettyä valtaa, jossa suojellaan kansalaisten omaisuutta ja kunniaa ja kaikkea mitä sillä on kallista. Ei siis ole kysymystäkään mistään valloitusretkestä, se on yhtä epäitsekkäs tämä pelastustoimi kuin pelastustoimi suunnattuna Viroon oli. Se maksoi satojen kansalaisten veren ja haavat, mutta miksikään höydyksi tämä meille itselle ei ollut. Sitä ei kukaan uskalla väittää. Ed. Kotonen on viitannut täällä älykkääseen Karjalan kansaan ja että se on tätä vapautusretkeä vastaan. Se on hyvin luultavaa, että ed. Kotonen liikkuu sellaisissa piireissä. Ne meille eivät ole tunnettuja, ja ed. Ko-

tosella varmaan onkin tuoreempia tietoja omista piireistään, hänellä, joka on viettänyt pääsiäisjuhlaa Karjalassa. Mutta me uskallamme väittää, että Karjalan kansa ja Karjalan vakavasti ajatteleva ja kunniaakas ja rehellinen kansa on nyt ja aina oleva kiittollinen siitä, mitä Suomen puolelta nyt tehdään heidän hyväksensä. Meidän hallitusta ei siis mitenkään voi moittia siitä, mitä se maan turvaamiseksi on pakoitettu tekemään. On valitettava, että ei ennen ole voitu tähän toimeen ryhtyä, sillä se olisi silloin, tämä vapaus työ, voitu helpommalla suorittaa. Näin ollen minä yhdyn niihin, jotka ehdottavat palautumista yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. Thunberg: Yhtenä Suomen Karjalan edustajana, jona minulla on kunnia kuulua tähän kamariin, katson minä velvollisuutenani olevan täällä lausua ja esille tuoda oman kantani tässä niin arkaluontoisessa sisä- ja ulkopolitiisessa kysymyksessä.

Meidän urhoolliset suomalaiset, pohjalaiset ja karjalaiset nuoret miehet ovat inhimillisen lähimmäisrakkauden elähdyttämänä, eivät valtion vaan yksityisinä pieninä vapaaehtoisina joukkoina, lähteneet oman onnensa ja henkensä menettämisen uhalla taistelemaan ihmisoikeuksien, persoonallisen vapauden ja kodin rauhan puolesta isänmaankin rajojen ulkopuolella. He ovat lähteneet heimolaisia ja lähimmäisiä murhaavien ja ryöstävien villien rosvojoukkojen käsistä pelastamaan. Tässä suhteessa katson minä suomalaisten vapaaehtoisten nuorien miehen toimineen samarialaisen tavalla ja hänen esimerkkiään noudattaen. Heidän lämpimät sydämensä, rohkea luontonsa, nuoret voimansa eivät ole sallineet, että he leviitän tavalla olisivat kylminä ja toimettomina seisseet ja katsoneet, kun heidän silmiensä edessä naapurit, vaimot ja lapset kiusattuina viruvat verissään. Mitä siihen taas tulee, että näillä vapaaehtoisilla nuorilla sankareilla on ollut miekka vyöllään ja ase kädessään, niin se on ymmärrettävissä siitä syystä, että jos minä menen toista ihmistä pelastamaan rosvon käsistä, jonka revolveri on uhrin ohimossa melkein kiinni tai jos tahdon pelastaa lapseni tai naapurin lampaan raatelevan karhun hampaista, niin silloin on varmaan hyvä olla varmasti aseistettuna, ettei auttaja ja autettava yhdessä ja yhdellä kertaa joudu saman tuomion alle ja saman pedon uhriksi. Ei mitään auta tällaisessa tapauksessa parlamenttaarisen menettelytavan käyttäminen sillä vaikka näyttäisi miten hyvin stiliseerattua parlamentaarista dokumenttia tahansa sisä- tai ulkoministerille, niin tässä tilaisuudessa siitä varmaan

ei olisi toivottua tulosta ja — apu tulee liian myöhään.

Kuultuani pääministerin selostuksen, olen tullut siihen käsitykseen, että tähän asti ei Suomen valtion puolesta ole tapahtunut mitään, jota ei voisi hyvällä omallatunnolla hyväksyä ja toivon ja olen vakuutettu siitä, että Suomen hallitus tulee tekemään kaiken voitavansa, ettei mitään sellaista voi tapahtua, joka voisi vaikuttaa vaikka pienimmässäkin määrässä siihen, että syntyisi sellainen epäluulo taikka väärä käsitys, että me suomalaiset tai meidän suomalainen hallituksemme pyrkii asevoimalla järjestämään toisen valtakunnan sisä- taikka ulkopoliittisia asioita. Minun vakaumukseni on, että ne edustajat, jotka tässä kamarissa tavalla tai toisella, ehkä vähemmän hyvin harkituilla lausunnoilla ovat koettaneet tehdä taikka ovat tehneet meidän nykyisen hallituksemme epäluulonalaiseksi, ovat tehneet isänmaalleen ja kansalleen hyvin huonon palveluksen.

Ed. Hultin: Kun ed. Kotonen tovereineen kohta eduskunnan kokoontuessa kovasti huoletuneena uteli hallitukselta, minkä vuoksi suomalaisia partiojoukkoja kerääntyi itärajalle, ei hän ollut tietävinään, että bolshevikkien ryöstöretket siltä taholta alituisesti uhkaavat maattamme. Ikäänkuin vastaukseksi välikysymykseen tuli silloin punakarttilaisten hyökkäys Suojärven Hirsylän kylään, jossa useita henkilöitä murhattiin ja paljon omaisuutta ryöstettiin tai hävitettiin. Niinpä joutui erikoisesti punarosvojen raivon uhriksi suomalainen kansakoulu. Varattoman opettajan vähäinen omaisuus ryöstettiin, kirjat ja opetusvälineet hävitettiin niin tarkoin, että vain paljaat seinät jäivät jällelle. Ei näkynyt välikysymyksen tekijöitä myöskään liikuttavan se, minkälaisessa hädässä ja vaarassa rajantakaiset heimolaisemme Aunuksessa bolshevikkien komennon alla elävät. He asettuvat kylmän non-interventionin, sekaantumisesta pidättäytymisen kannalle. Jos on kysymys yksityisen hädästä, on jokainen, joka siihen kykenee, velvollinen avuksi rientämään. Tässä muistuu mieleeni muuan hukkumistapaus useita vuosia sitten. Eräs nainen tuli oikeudessa tuomituksi rangaistukseen siitä, ettei hän rannalla olijana rientänyt pelastamaan henkilöä, joka oli pudonnut järveen. Kun laki näin ankarasti velvoittaa naisiakin rientämään hengenhädässä olevien avuksi, niin Suomen miehetkö olisivat vähemmän velvollisuudentuntoisia? Tapahtumat todistavat, että sitä he eivät ole, eivät ole ainakaan Suomen valkoiset. Heidän omat äsken kestävänsä kovat kokemuk-

set ovat tehneet heidät herkeksi kuulemaan muitten hätähuutoja ja rientämään avuksi, vaikkapa se tuottaisikin heille itselleen uhrauksia ja kärsimyksiä. Kansamme, joka itse on kiitollisuuden velassa hädässä saamastaan avusta, muistaa vielä, että se velvoittaa samanlaiseen jalomielisyyteen toisia hädässäolevia kohtaan. Tästä on kauniina todistuksena se suuri harrastus, joka on maassamme tullut Viron heimokansan auttamisen osaksi. Samanlaista lämmintä myötätuntoa ja auttamisintoa ovat laajoissa piireissä myös herättäneet sanomat karjalaisten heimoveljen kärsimyksistä ja avunpyynnöistä, joista ensimmäiset saapuivat Suomen hallitukselle jo viime kesänä. Varsinkin ovat Aunuksen karjalaisten vapautumishankkeet sytyttäneet nuorison keskuudessa ympäri koko maata palavan halun rientämään heidän avukseen. Nuoret ovat käsittäneet tämän kansalliseksi kunniatehtäväksi ja ovat nuorison reippaudella panneet käsityksensä toimeen. Siinä kaikki.

On valitettavaa, ettei vasemmiston edustamalla taholla ole mitään tuntoa siitä kansallisen nousun hengestä, joka elähdyttää nykyistä nuorisopolvea ja sitä isänmaalliseen toimintaan innostaa, mutta vieläkin valitettavampaa on, että vasemmiston taholla suorastaan vastustetaan tätä kansallisen innostuksen jaloa pyrkimystä, sillä mitä muuta kuin vastustamista tarkoittaa saman välikysymyksen uudistaminen, jossa suoraan yksityiskohtaisesti ilmiannetaan vapaaehtoisten varustamishankkeet. Onneksi ei välikysymys näy saaneen suurtakaan vahinkoa aikaan. Se on auttamattomasti epäonnistunut siinä suhteessa, jäänyt jällelle tapahtumista, jotka taasenkin antavat siihen oman musertavan vastauksen. Aunuksen suomalaiskansa on tuskastuneena kärsimyksiinsä noussut ihmeellisellä tarmolla, nousut luomaan päältä venäläisen bolshevismien. Tätä Aunuksen vapautumista tervehdittään luonnollisesti Suomessa suurella ilolla ei ainoastaan heimolaistemme itsensä vuoksi, vaan senkin takia, että se lisää oman maamme turvallisuutta. Me voimme myöskin iloita ja ylpeillä siitä, että vapautukseen on tehokkaasti myötävaikuttanut suomalaisten vapaataistelijoitten urhea avustus. Minäkin käytän tilaisuutta lausuakseni heille siitä julkisen kiitoksen ja tunnustuksen. He ovat jälleen antaneet maailmalle todistuksen suomalaisesta tarmosta ja kunnosta. He ovat ansioittaneet itsensä länsimaisen kulttuurin ja oikeusjärjestyksen esitaistelijoina itämaista puna-barbarismia vastaan. Lopuksi heidän heimokansallemme antamansa uhrautuva apu on paras todistus Suomen kansan veljellisestä myötätun-

nosta, ja se on laskeva vakavan pohjan näiden kauan erossa eläneiden heimoveljien tulevalle yhteisymmärrykselle ja yhteistyölle. Tällä yhteisymmärryksellä on luonnostaan mitä paraimmat edellytykset. Maantieteelliset olot ovat Kauko-Karjalassa samat kuin Suomen puolella. Molempien taloudelliset edut puoltavat yhteistoimintaa. Kielellisesti ja kansallisesti Kauko-Karjala on Suomea. Myös valtiolliset edut ja vaarat ovat molemmilla samat, sillä eroituksella ainoastaan, että Kauko-Karjalan suomalaiskansan menestys ja kehitys on mahdollinen ainoastaan Suomen kansan avulla ja myötävaikutuksella, läheisessä yhteistoiminnassa Suomen kanssa.

Vapaaehtoiset suomalaiset partiolaiset ovat antaneet Aunuksen heimoveljille sen, mitä heillä oli annettavissa, nuoren intonsa, monet henkensäkin. Katsoen Aunuksen kansan puutteena-laiseen tilaan, ei siinä kuitenkaan vielä ole kylkiä, vaan kysytään tietävästi aineellistakin apua elintarpeiden ja muussa muodossa. Tosin ovat meilläkin elintarpeet tiukassa, mutta tuottaahan vähän jakaminen siunausta, ja olen mielihyvällä kuulut herra pääministerin ilmoituksen, että Suomen valtio on tässä kohdin tekevä mitä se suinkin voi. Minusta näyttää myös siltä, että tässä on tapaus, jossa luulisi länsivaltain kiitokseksi Aunuksen yhteiselle asialle suorittamasta palveluksesta myöntävän Aunukselle välttämättömmimmät elintarpeet kunnes kansa itse siellä saapi elantonsa jälleen kuntoon, johon se kyllä on kykenevä. Minä tiedän, että niissä Itä-Suomen karjalaisissa kansalaispiireissä, joita minä edustan, Kauko-Karjalan vapautustelua seurataan mielenkiinnolla ja myötätunnon ja että sen menestymistä pidetään maailmelle erittäin tärkeänä. Kaikki se mitä hallitus katsoo mahdolliseksi tehdä heimokansamme itä-karjalaisten hyväksi, merkitään senvuoksi tyytyväisyydellä suomenkinpuoleis-sa Karjalassa.

Minäkin yhdyin niihin, jotka ovat lausuneet luottamuksensa siihen, että hallitus tässä asiassa on valvova Suomen etuja.

Ed. Hildén: Emedan jag underskrivit denna interpellation ser jag mig förpliktad att här uttala några ord i anledning av de beskyllningar, som hava kastats oss interpellanter i ansiktet från höger- och centerhåll, huvudsakligen från centerhåll. Jag tror det var representanten Saarelainen, som här framhöll, att vi hade för avsikt att giva bolschevismen vårt understöd genom denna interpellation, att vi motsatte oss friskarornas inblandning i den fjärrkarelska, lät mig kalla det, frihetskampen på grund av att vi icke önska

att bolschevikernas regering på något sätt skulle bliva försvagad i sin makt. Jag tror att dessa motiv lågo oss alla utomordentligt fjärran. Varför vi interPELLERAT var huvudsakligast därför, att vi fruktade att landet skulle bliva inblandat i ett krig, åt vilket regeringen sålunda skulle komma att giva sitt understöd mot folkets vilja. Vi anse att under nuvarande tider ett sådant krig kan vara i hög grad ödesdigert. Nu heter det dock så vackert: friskaror gå över gränsen för att hjälpa våra stamförvanter, som lida nöd och som terroriseras av bolschevikerna. Att lämna hjälp åt en människa, som är i nöd, är naturligtvis en vacker handling som sådan. Men om vi närmare granska motiven, så tror jag att bland dessa entusiaster, som vilja att en hjälp skall lämnas, finnas bra många, som huvudsakligen skulle vilja inblanda landet i ett krig, därför att de drömma om ett Stor-Finland, ett Finland, som i en framtid skall spela en historisk roll. Färan av dylika drömmar är emellertid påtagligen stor. Vi få icke glömma, att om också nu bolschevikregeringen befinner sig i beträngt läge och den måhända icke nu är i stånd att kasta större truppstyrkor mot Karelen, kan den tid dock komma, då den får stora truppmassor fria, och ifall från vår sida minsta utmaning har skett, kan vårt land komma i det läge, att vi bliva översvämmade av de ryska horderna, och då kunna vi väl knappast med egna krafter mera motstå det trycket. Och den nöd och det elände, som då bleve följden är av det slag, att jag helst skulle vilja bespara mitt fosterland följderne därav.

Man talar så vackert om dessa friskarors motiv, de humanitära skäl, som drivit dem till kamp. Jag vet ej vilka ideal, som besjåla dem, vilka nu äro i Ost-Karelen eller vid gränsen, men här har tidigare av flere talare framhållits, att de besjålas av samma motiv, som de frivilliga, som kämpat i Estland, och att det var en synnerligen lofvärd handling, då vi sände frivilliga till estniska fronten. Men den, som känner till, huru det gått till i Estland, och den, som känner till huru dessa våra finska frivilliga uppfört sig där, den blir nog synnerligen skeptisk angående dessa frivilligas verkliga motiv. Jag har låtit mig berätta av frivilliga, som varit med under flere veckor vid fronten och bakom densamma, om dessa förhållanden, och det var en hel orgie av rövierer, som jag fått mig till livs. Det är någonting oerhört, huru dessa finska frivilliga farit fram. Bland annat vill jag för att karakterisera detta berätta en anekdot. Min sagesman uppgav, att de kommit till ett slott, där en tysktalande baron hade sitt säte och att han förvänat sig över rikedomerna

hos denna godsägare. Han sade: det var märkvärdigt, huru oerhört mycket skatter som funnos där, vi togo vad vi kunde; så kommo bolschevikerna och drevo bort oss och de togo vad de kunde, och sedan drevo vi bort dem igen och fingo dock så mycket att vi måste lämna hälften kvar, emedan trossen ej orkade släpa bort allt. En sanning, som ej heller kan bestridas, är att när dessa fosterlandshjältar, dessa patrioter återvände till Finland, blev en hel del av deras gods beslagttaget på etniskt område, emedan det innehöll stulet gods, och av det gods, som hämtades över till Finland, blev även en hel del beslagttaget av tulen, vilket visserligen kallades „små krigsminnen”, men bland vilka dock även torde funnits en hel del juveler och guld- och silversaker av ganska stort värde.

Om vi taga allt detta i betraktande, är det icke underligt, om man blir skeptisk och vägrar understöda dessa frikärer. I alla fall har det från vår sida, från interpellanternas sida ingalunda varit, det vill jag ännu en gång betona, avsikten att med denna interpellation göra bolschevismen en tjänst. Tvärtom, vi frukta bolschevismen, men just för att vi frukta densamma, vilja vi att vårt land skall få utveckla sig i fred och icke giva bolschevikerna anledning till att kasta hit sina trupper, då de en gång eventuellt kunna få styckor fria därtill. Jag anser att det understöd, som nu regeringen, högern och centern ger dessa frivilliga, verkar som en ren provokation.

Ed. Kotonen: Oli masentavaa todeta jo se, että hallitus tässä asiassa oli suhtautunut eduskuntaan tavalla, jota ei voida pitää rehellisenä. Mutta aivan sanattomaksi pyrkii jäämään huomattessaan, että myöskin suuri osa tätä eduskuntaa on tehnyt itsensä syypääksi samallaiseen menettelyyn. On päivänselvästi käynyt ilmi tänäkin iltana, että tämän eduskunnan jäsenten joukossa on ollut ainakin suuri luku niitä, jotka jo siihen aikaan, kun hallituksen puolelta edelliseen tätä asiaa koskevaan välikysymykseen vastattiin, olivat täysin tietoisina siitä, mitä oli tekeillä, ja ettei siis silloinen pääministerin antama vastaus pitänyt paikkaansa. Tämä on surullinen havainto tehdä niistä, joiden kanssa pitäisi yhteisymmärryksessä ja sovussa rakentaa tätä rikkinaista Suomea.

Ne puheet, joita täällä on pidetty porvariston taholta, mitä ne ovat olleet muuta kuin samallaisia, joita kuulee jokaikisessä parlamentissa silloin, kun on lähtö sotaan, olivatpa sodan syyt itse asiassa mitkä tahansa. Aina ovat motiivit mitä kauuneimmat, joko itsepuolustus tai sorrettujen auttaminen, kristiveljien tukeminen, aina vain piplioita

pakanoille ja pistintä oman maan kansalaisille. Sitä minusta on turhaa täällä toistaa, sen me kaikki tiedämme. Ja että tässä hommassa on mukana kaksi rovestia, se on myöskin mitä luonnollisinta, sillä hehän aina ovat siunatut ristit kädessä kulkevat eivätkä olleetkaan synnynnäisessä humalassa. Minä onnittelen muuten hallitustamme siitä, että sille on esiintynyt niin etevät, sivistyneet ja arvokkaat puoltajat kuin ed. Wuorimaa ja Saarelainen. Ja kun ainakin ed. Wuorimaa on nykyisen hallituspuolueemme huomattavimpia edustajia, niin lienee syytä kysyä saapuvilla olevilta hallituksen jäseniltä, onko se ulkopoliittinen ohjelma, jonka ed. Wuorimaa juuri äsken tältä paikalta meille esitti, myöskin nykyisen hallituksemme ohjelma? Tässä tekee vähitellen mieli kysyä mitä tahansa ja uskoa mitä tahansa. Jos niin on, jos Wuorimaan ohjelma on myöskin hallituksen ohjelma niin saanen samalla onnitella ed. Wuorimaata Pietarin arkkipiispaksi, toivoen ettei hänelle vaan sieltä tulisi kiire lähtö.

Mitä minuun singahutettuihin personallisiin solvauksiin tulee, niin niihin olen tottunut juuri etupäässä herrojen rovestien taholta ja tiedän sen, että joka tällaisia sotapuuhia ryhtyy vastustamaan, hänen on vaarassa ei vain kunnia vaan henkikin. Meillä ollaan nyt sotaisen isänmaallisia. Mutta tahtoisin viitata esimerkiksi ed. Wuorimaalle vuoteen noin parikymmentä vuotta aikaisemmin, olivatko hänen puheensa silloin täytetyt legioonalla „ryssiä” ja „ryssäläisiä.”

Ed. J y s k e: Minua se selitys, jonka pääministeri täällä esitti, täydellisesti tyydytti.

Sen sijaan en saata olla kajoamatta eräisiin tämäniltaihin lausuntoihin, ennen muuta arv. välikysymyksen tekijän ensimmäiseen lausuntoon. Häntä pääministerin vastaus ei tuntunut tyydyttävän. Minä valitan sitä, en voi sille kuitenkaan mitään. Ed. Kotonen tuntuu pelkäävän. Hän pelkää sotaa, ja hän pelkää lisäksi että hän mahdollisilla erilaisilla ajatuksilla kuin Venäjällä ehkä ajatellaan aiheuttaa nykyisin eikä vain nykyisin vaan myöskin tulevaisuudessa venäläiseltä taholta syyttelemistä ja vihamielisiä ajatuksia meitä vastaan. Ja hän pelkää vielä sitä, että Aunuksen, sorretun Aunuksen kansa ei yksimielisesti ole pyytännyt vapaaehtoisia Suomesta auttamaan itseään silloin, kun se kuolinkamppailussa slaavilaisen bolshevismen vallassa on. Minä huomaan, että eräät herrat vasemmistosta suvaitsevat hymyillä, ja minä uskon, että se, ken ei ole läheltä itärajaa nähnyt sitä pelkoa, mikä on venäläisen bolshevismen maahan tunkeutumisvaaran johdosta

siellä aiheutunut, hän voi ehkä hymyillä. On hymyilty niin paljon muullekin tässä maassa. Ed. Kotonen ottaa vielä avuksi ihmisen ja Jumalan, pyrkien muka etsimään otollisimmat menettelytavat tässä kysymyksessä. Eikä hän tyydy tähän, vaan hän ottaa avuksi myöskin vuosisataisista haudoista Ranskan kuninkaita, Ludvig XI:kin. Ja kun kaikesta tästä huolimatta Suomen miehiä vapaaehtoisina on mennyt idän rajan ylitse auttamaan aunukselaisia, aunukselaisten omasta pyynnöstä, silloin ed. Kotonen ottaa vapautuksen edesvastuusta tästä ja vapauttaa myöskin ne, jotka tähän kannattavat. Tuon vapautuksen edesvastuusta voi tulkita epäilemättä monella tavalla. Sen voi tulkita myös sillä tavalla, että lasketaan, että Aunuksen onneton Suomen heimon osa sortuu venäläisen bolshevismiin syliin ja että tuo venäläinen bolshevismi vyöryy myöskin idän rajan ylitse meidän maahamme, vaikka meistä sitä ei kukaan toivo. Vapautuksen edesvastuusta näiden mahdollisten voittajien edessä, sen ajatusmahdollisuuden sisältää myös ed. Kotosen lausunto. Minä Itä-Suomen edustajana en voi vaieten kuulla sitä, että toinen Itä-Suomen edustaja vakuuttaa, että Itä-Suomen kansa ei suvaitse sitä, että vapaaehtoisia sinne menee, enkä minä ymmärrä myöskään, että ed. Kotonen voi täydellä vakuuttavaisuudella selittää, että rajan kansa, Itä-Suomen talonpoika, on siitä suutuksissaan, että sinne on mennyt vapaaehtoisia auttamaan kuolemankamppeilussa olevia rajantakaisia, heimoveljiä lihaa Suomen heimon lihasta, luuta sen luusta. Kuitenkin ed. Kotosen lausunnosta sai sen käsityksen tahtomatta olla hiuksen halkoja. Itä-Suomen kansa, rajalla asuva kansa on kuitenkin jo saanut kokea venäläisten, slaavilaisen bolshevikien hyökkäyksiä, Itä-Suomen miehiä on kodeissaan surmattu rajan yli hyökänneiden toimesta. Eikö näin ollen ole luonnollista, että Itä-Suomen kansa myöskin pelkää bolshevismiin vyöryvän rajan yli, eikö näin ollen ole luonnollista, että nämä rajalla asuvat miehet ja naiset myöskin kiittävät Jumalan siitä, että tässä maassa joitakin vapaaehtoisia uskaltanut mennä Aunuksen miehiä auttamaan, hädässä olijoita pelastamaan. Ken sille saattaa hymyä, hän saattaa hymyä sille, mikä on ihmiselle kalleinta.

On raskasta todella ajatella, että ihmisiä tapetaan, että ihmisiä murhataan, asuntoja poltetaan, siemenviljatkin — elintarpeista puhumattakaan — viedään pois. Jos hädässä olijaa toinen ei pyri auttamaan ollessaan siihen tilaisuudessa, ei tuo toinen menettele oikein. Jos toisen kansan jäsenellä, vieläpä läheisen sukulaiskansan, on tilaisuus auttaa sitä, joka taistelee kuoleman taistelua,

taistelee elämässä pysyäkseen, ja kuitenkin jätetty auttamasta tuota heimonsa jäsentä, joiden väliin kova kohtalo on saattanut työntää valloittajan vetämän rajan, kieltäytyy häntä auttamasta, niin hän on tunteeton. Minusta heimoveli, joka kieltää toista heimoveliä auttamasta, menettelee rikollisesti. Minä puolestani en suinkaan halua sotaa. Olen rauhan mies. Mutta minä näen myös, että Aunuksessa saavutetaan rauha sillä, että Aunuksen kansa itse hankkii itsellensä rauhan niillä apuneuvoilla, joita sille vapaaehtoiset miehet meiltä ja muualta antavat. (Vasemmalta: senaattorit täällä.) Minä olen lisäksi tyytyväinen siihen, että todella nuo vapaaehtoiset, isien hengen omaavat miehet eivät ole olleet pakotetut tyhjin käsin sinne menemään. Minusta se olisi ollut hyvin epäviisastakin, epätarkotuksenmukaista. He eivät olisi voineet silloin täyttää sitä, mikä heidän tehtävänsä on, auttaa aunukselaisia. Ed. Kotonen ja eräät muut rohkenevat syyttää valtaushankkeesta, hyökkäyssodasta. Minusta se on puhdas suomalainen puolustussota, ei mikään muu. (Ed. Kotonen: Kaikki sodat ovat sitä.) Ed. Kotosen kuulemme väittävän että kaikki sodat ovat sitä. Minä en ole asianajaja, joten en tässä ryhdy tutkimaan tuota asianajajaväitettä. Ainakin tässä tapauksessa voimme ilman muuta väittää ja todeta, että se on suomalainen puolustussota. Se on Aunuksen puolustussota venäläisiä vastaan, ja jos Suomen mies rajan tältä puolen menee sitä auttamaan, niin on synti syyttää sen vapaaehtoista avustajaa hyökkääjäksi ja valtaajaksi. Lisäksi on minusta vähemmän puhdasta syyttää sitä nuorisjoukkoa, joka puhtain mielin on lähtenyt avustamaan rajantakaisia heimoveljiä, jobbaus- ja gulashausretkeilijäin parveksi. On matalaa syyttää sitä keinottelijain joukoksi. En minä ainakaan tahdo noiden syyttäjäin sanojen, lausuntojen takana olla.

Minä puolestani kunnioitan niitä vapaaehtoisia, jotka ovat uskaltaneet olla pelkäämättä silloin kun meidän eduskunnassamme lausutaan ed. Kotosen lausuntoja. Minä kunnioitan heitä, että he ovat uskaltaneet lähteä retkelle, jolla he voivat menettää enemmän, mitä ihminen menettää voi, nimittäin henkensä. Ei ole varsin suurta egoismia niissä, jotka tuon tekevät. Jos mukana on keinottelijoita, sitä minä en suinkaan tiedä, enkä voi taata, onko missään nykyisin suurempaa seuruetta koolla, jossa ei olisi yhdellä tai toisella tavalla keinottelijoita mukana. Minä uskon, minä olen vakuutettu siitä, että tulevat Aunuksen ja tulevat Suomen sukupolvet tulevat lausumaan kiittollisuutensa, tulevat muistelevaan kunnioituksella niitä nuorukaisia, jotka puhtaista pyrkimyksistä ovat lähteneet rajantakaisia avustamaan, omaa kansaa

auttamaan. Kuolemasta pelastetut aunukselaiset eivät avustajiaan likaa ja tahraa, niin kuin täällä pyritään tekemään.

On selitetty meille, että tämä vapaaehtoisten meno aiheuttaa sodan slaavien ja suomalaisten välillä, Venäjän neuvostovallan ja Suomen valtakunnan välillä. Tämäkö aiheuttaisi sodan? Eikö neuvosto-Leninillä, Trotskillä ja kumppaneilla todella ole aihetta meidän maatamme kohtaan suhtautua vihalla, kun tietävät, että meidän kaikki porvarilliset puolueemme ovat bolshevismiin jyrkkiä vastustajia, kun samat Leninin ja Trotskit tietävät, että meidän sosiaalidemokraattinen puolueemme myös on bolshevismia vastaan? Eikö tässä, hyvät herrat, ole riittävästi syytä Leninille ja muille neuvostoherroille vihata ja pyrkiä hävittämään Suomen itsenäinen valtakunta.

Jos julkisota syttyy Suomen ja neuvosto-Venäjän välillä, ei syytä siihen ole vapaaehtoistemme meno Aunuksen kansan vapaustaistelua avustamaan, vaan syyinä on hyökkäävä neuvosto-Venäjä, sen pyrkimys levittää bolshevismia. Jos julkisota Suomen ja Venäjän välillä syntyy, ei se synny meidän tahdostamme vaan venäläisten.

Minusta siis vapaaehtoiset menessään auttaamaan Aunusta ovat osottaneet isänmaallista, suomalaista, ihmisrakkaudellista mieltä. He ovat puolustamassa Suomen heimon, Karjalan heimon vapautta, elämää ja elämisen oikeutta. He tällä toiminnalla ovat osottaneet myös suojelevansa meidän rajaamme. Sentähden minä iloitsen heidän menostaan ja iloitsen, että he ovat saaneet tässä maassa myös tukea menessään. Sentähden minä yhdyin kannattamaan niitä, jotka ovat esittäneet välikysymyksen johdosta yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ministeri Alkio: Pyysin puheenvuoroa ed. Kotosen viimeisen lausunnon johdosta. Minun tekee mieleni sanoa, että ed. Kotonen on ollut velkaa sosialidemokratialle tämän välikysymyksen. Ja minä pidän kunnioitettavana yrityksenä, että jokainen, joka on tehnyt velkaa ja on sittemmin tehnyt vararikon, pyrkii tavalla tai toisella suorittamaan tämän velan. Käsitän nimittäin siten, että Suomessa on sosialidemokratia tehnyt vararikon. Tämä vararikon tekeminen on johtunut siitä, että ne, jotka nimittävät nyt itseään oikeistososialisteiksi, eivät ole aikanaan ryhtyneet asiain johtoon. Kun minä muistelen sitä politiikkaa, jota sosialidemokratian nimessä on täällä harjoitettu kahden viime vuoden kuluessa, täytyy minun sanoa, että se lausunto, jonka ed. Kotonen äskesi esitti, se ei ollut rehellinen. (Vasemmalta: Hallitus on ollut rehellinen.) Hallituksen puolesta

esitetty lausunto oli rehellinen. Siinä avoimesti tunnustetaan, mikä on tarkoituksena. Mutta ed. Kotonen arvostellessaan sitä politiikkaa, jota täällä on Venäjän vallankumouksesta saakka eri hallitukset harjoittaneet, jätti kokonaan arvostelematta sen, minkälaista politiikkaa ovat sosialidemokraatit harjoittaneet. (Ed. Kotonen: En puhunut siitä politiikasta mitään.) Ja siitä johtuu, että ed. Kotonen tässä tilinteossa, ryhtyessään sosialidemokratialle maksamaan sitä velkaa, jonka hän tovereineen on tehnyt, on joutunut sellaiselle pohjalle, josta täytyy sanoa, että hän on peittänyt tosiasioita.

Tämän jälkeen tulen Aunuksen kysymykseen. Se on niitä kysymyksiä, jotka ovat purkautuneet esiin nykyisestä maailmanmullistuksesta. Aunuksen kysymystä eivät ole loihittaneet esiin Suomen porvarit. Aunuksen kysymyksen on esiin loihittanut historia, jonka tapaukset ovat nykyään kehittyneet sille asteelle, että se vuorostaan vaatii osaltaan niitä ratkaisukeinoja, joita kaikkien aikojen kansat, astuessaan historian näyttämölle, ovat käyttäneet ensimmäisen vapausaskelensa ottaessaan. Kun käsitän siis Aunuksen kysymyksen historiallisena kysymyksenä, en katso sopivaksi sen johdosta ryhtyä nykyhetkellä pesemään Suomen porvariston ja sosialidemokraattien kesken luokkapyrkäilyä. Sillä minä tiedän sen, että sosialidemokraatit, ottaessaan tällä kertaa esiin Aunuksen kysymyksen, samalla kertaa peittävät itsensä sen tosiasian, että Aunuksen kysymyksen kanssa heitä itseään uhkaa, jos se laiminlyödään, bolshevismivaara. Minun täytyy sanoa, että sosialidemokraatit Suomessa yrittäessään jättää tällä kertaa itärajan yksinomaan venäläisten bolshevikin hoidettavaksi, eivät valvo tässä sosialidemokratian etua. Vasta silloin Suomen sosialidemokraatit tosissaan osoittavat pelkäävänsä bolshevismia, kun he asettuvat sille kannalle, jolle ovat asettuneet Viron sosialidemokraatit: ase kädessä taistelemaan bolshevismia vastaan, milloin näiden hyökkäys on pelättävissä. Vasta silloin Suomen sosialidemokraatit asettuvat selvälle kannalle bolshevismia vastaan, kun he ottavat noudattaakseen Saksan sosialidemokraattien esimerkkiä. Niinkauan kuin Suomen sosialidemokraattien käsitukset ja julkinen esiintyminen on ristiriidassa niiden esimerkkien kanssa, niin kauvan täytyy sanoa, että se lausunto, minkä ed. Kotonen tässä esitti, ei ollut rehellinen syytä, että siinä peitettiin tämä tosiasia. Hallituksen esitys on ollut rehellinen. Mikäli minä tunnen, ei hallituksella ole ollut vähintäkään tarkoitusta Aunuksen valloittamiseen. (Vasemmalta: Entä Pietari?) Suomalaiselle ei ole tärkeitä Aunuksen valloittaminen,

Suomelle ei ole ollenkaan tärkeätä Aunuksen yhdistäminen Suomeen. Mutta Suomelle on tärkeätä estää, että bolshevismi ei pääsisi tänne pitemmälle, kuin Aunuksen tuolle puolelle, tahi että bolshevismi pidetään täältä niin kaukana, kuin se meidän voimillemme on mahdollista. Me käsitämme, että sen on nykyään Suomen eduskunta velkaa Suomen kansalle (Vasemmalta: Emme me jouda tappelemaan!). Ja tämä velka on myöskin kerran sosialidemokraattien maksettava. Sillä se on niitä velkoja, jotka silloin, kuin Suomessa joskus rakennetaan sellaista yhteistoimintaa, jonka kautta tämän maan syvät rivit pääsevät siitä polkeenalaisesta tilasta, missä ne nyt ovat, (Vasemmalta: Oikein. Koska ruvetaan!) pääsevät siitä tilasta, kun porvarien ja sosialidemokraattien välinen luokkataistelu lakkaa. (Vasemmalta: Tällä keinoin ei lakkaa! Tarvitaan toisenlaisia keinoja!) Silloin joutuvat sosialidemokraatit myöskin tilinteolle isänmaan edessä aivan samalla tavalla kuin nykyään ovat Saksan sosialidemokraatit tilillä, aivan samalla tavalla kuin Venäjän sosialidemokraatit jo ovat olleet tilillä. Jos te kiellätte tämän tilinteon, seuraus on, että bolshevismiin laineet vyöryvät teidän ylitsenne samoin kuin porvaristonkin yli ja Suomi joutuu perikatoon. Aunuksen kysymys on tältä kannalta arvosteltava (Vasemmalta: Pitääkö sitä provoseerata?). Kun Aunusta siis koetetaan suomalaisten avulla avustaa siihen, että Aunus nyt vuorostansa esiintyy tätä bolshevismivyöryä vastaan samalla tavalla kuin viime talvena Suomi, me käsitämme, että tämä on historiallista taistelua, jonka Suomen kansa on velkaa itsellensä ja historialle (Ed. Paasivuori: Suuruuden hulluutta!). Ed. Paasivuori käyttää tästä määritelmästä nimitystä „suuruudenhulluutta” (Vasemmalta: Sitä se onkin!) joka ei ole mitään muuta kuin, taasen käyttäkseni samaa rinnastusta, jota viime istunnossa käytin, tämä on kaiku niistä sosialidemokraattisista puheista, joita täällä kuultiin riittämiin saakka 1918 tammikuulla, jolloin oli kysymys Suomen armeijan muodostamisesta isänmaan vapautta puolustamaan. Silloin sosialidemokraatit, silloinen ryhmä, myöskin hyvin usein pyrki osottamaan, miten järjetöntä ja mahdotonta suuruudenhulluutta on, että Suomella, jossa sosialidemokratialla oli niin valtava valta, miten järjetöntä on, että se perustaa itsellensä armeijan. Samalla kertaa kuin sosialidemokraatit tässä huoneessa tätä yrittivät todistaa, samalla kertaa heillä oli täällä takapivossa jo varattuna aseet, joilla oli aikomus hyökätä ensimmäisenä tämän eduskunnan kimppuun. Ne aseet olivat silloin jo hiotut. Samalla kertaa siis kuin silloin sosialidemokraatit toisella kädellä liehuttivat rauhan palmuja, oli

heillä takapivossa aseet. Ja ne olivat kansainväliset aseet, lainatut venäläisiltä, joitten kanssa yhteistoimintaa ei silloin pelätty, vaan suositettiin siitä syystä, että se yhteistoiminta sillä hetkellä näytti sosialidemokraattisten ihanteitten toteuttamisen kannalta edulliselta. Olen vilpittömästi vakuutettu siitä, että meidän sosialidemokraattimme silloin tarkoittivat sosialidemokratian toteuttamista, mutta tulos oli, että sosialidemokratia joutui vararikoon ja bolshevismi astui johtavaan asemaan. Tämä vararikko jatkuu vielä. Kun me pyrimme siihen, että Suomi tulisi vapaaksi ja riippumattomaksi, on meidän tarkoituksemme koettaa rajojamme suojella estääksemme ettei uusi bolshevikkihyökylaine tänne pääsisi virtaamaan. Me käsitämme että se on sosialidemokratiankin kannalta edullista, että se on Suomen kansanvallan kannalta edullista, ja että se on ennen kaikkea edullista Suomen kansan kannalta. Kun käsitykseni on tällainen, on ed. Kotonen nouseminen sille korkealle koturnille, mihin hän täällä äskeisessä puheessaan nousi tuomiten ja arvostellen niitä pyrkimyksiä, mitä meillä muilla on tämän isänmaan aseman vakaannuttamiseksi täällä maailmanmyrskyissä, alkanut näyttää vähän epäilyttävältä. Mutta minullakin on se vakaumus, että suurin osa ainakin nykyisistä sosialidemokraattisen ryhmän jäsenistä on isänmaallisen mielen läpitunkema. Mutta että he itse pääsisivät selvyyteen tästä, se ilmeisesti vaatii vielä eräänlaista historiallista kouluutusta ja ennen kaikkea jokaisessa edustajassa siveellistä itsekasvatusta. Sillä asianlaita on siten, että suuri osa teistä nykyään ei uskalla seisoa kapinaa varten valmistautuneitten joukkojen edessä selkäranka suorana. Hyvin monet teistä — minä uskallan sen julkisesti sanoa — puhuvat toista silloin kun ollaan tilaisuudessa puhua kahteen kynteen siitä, minkälainen asema on, mihin se velvoittaa, kuin mitä te puhutte silloin, kun on kysymyksessä julkinen esiintyminen. Kun asia on tällä tavalla, niin minun käsittääkseni olisi syytä tällaisen asian yhteydessä, josta nyt on kysymys, jossa ennen muuta on kysymyksessä Suomen vapauden turvaaminen ja samalla myöskin heimokansamme avustaminen mikäli meidän toimenpiteemme siihen riittävät, vaikuttaa siihen, että sekin tulisi turvatuksi vastaista historiallista elämäänsä varten. Mielestäni on aivan mahdotonta, että sosialidemokraatit kaikki voisivat asettua sille kannalle, jolle esim. ed. Kotonen on asettunut. Jos he asettuvat sille kannalle, käsitän minä, että tässä yritetään silmiä peittäen maksaa edellä mainitsemiini raskasta velkaa sosialidemokratialle. Mutta se ei tule sillä maksetuksi. Tämä on uusi synti,

joka ei suinkaan kosta itseänsä Suomen porvaristolle, vaan niille, jotka sen tekevät. (Vasemmalta: Porvaristolle kosta! Ne vaalit!) Ne vaalit eivät maksa mitään, tämän asian yhteydessä, siihen nähden, että teillä on ollut täydellinen vaalivoittokin aikoinaan, josta oli seurauksena — minun täytyy uudistaa se — lankeemus bolshevismiin (Vasemmalta: Minkätähden?).

Kun asia on tällä tavalla, niin minun käsittääkseni, jos joitakuita syytetään epärehellisyydestä, täytyy syyttää niitä, jotka eivät ota asiallisesti arvostellakseen, mitkä seikat vaikuttivat sen, että Suomessa on täytynyt syntyä sotatila. Sen on vaikuttanut perusteiltaan sosialidemokratian politiikka. Jos tämä politiikka olisi ollut rehellinen alusta loppuun tähän päivään asti, täällä ei tarvittaisi varustautua sotatoimiin, ei ainakaan sisällisesti, vaan täällä voitaisiin yksimielisesti suojella rajoja ja minä luulen, että esim. Venäjän asema olisi silloin paljon toinen kuin nyt.

Suomenkin sosialidemokratia on edesvastuussa myöskin maailman politiikalle. Minä viittasin jo äsken siihen, että sieltäkin olisi jotakin opittavaa. On pieni asia miten tämä välikysymys päättyy, se on pieni asia hallitukselle ja verrattain pieni asia koko Suomelle, mutta sosialidemokratialle se ei ole niinkään pieni asia. Ette te sillä paljon voita, että te tästä välikysymyksestä olette koettaneet tehdä suuren numeron. Enemmän te voitatte sillä, jos te kerrankin ryhdytte tarkistamaan menettelytapanne, mitenkä Suomi pääsisi näissä vaikeissa oloissa järjestämään sisäpolitiikkansa ja ulkopoliitiikkansa niin, että Suomi voisi nousta tästä kaaoksesta eheänä ja itsenäisenä valtakuntana.

Ed. J o u k a h a i n e n: Eräitten täällä esitettyjen lausuntojen johdosta, pyydän maalaisliiton eduskuntaryhmän puolesta ilmoittaa, että ryhmä ei voi olla sen ulkopoliittisen lausunnon takana, jonka ed. Wuorimaa täällä esitti. Tämän katson olevani pakoitettu tekemään siitä syystä, että ed. Kotonen on häikäilemättömällä tavalla koettanut tehdä myös ryhmän tässä suhteessa vastuunalaiseksi.

Ed. P r o c o p é: Det är klart, att frågan om Ost-Karelen för karelarne på denna sidan gränsen liksom överhuvudtaget för Finlands finska finnar måste vara en hjärtesak på grund av de nationella och de kulturhistoriska band, som binda Finland tillsammans med det av stamfränderna bebodda grannlandet. Det synes mig som borde frågan också ur denna synpunkt för Finlands svenskar ega intresse. Men det finnes en syn-

punkt, ur vilken den för oss måste vara en hjärtesak, och det är därför, att det är här fråga om vårt rikets ställning uti världen och dess säkerhet. Vi skola icke förblanda det, som nu sker i Ost-Karelen, med erövring. Det har sagts med tillräckligt eftertryck förr. Det, som det här gäller, är att lätta det bolschevistiska trycket på vår ostgräns. Det förefaller mig i någon mån naivt, när lantdagsman Kotonen talar om att detta vore ett företag, startat endast av herremän. Det har med större auktoritet, än jag kan hava, härifrån tidigare i kväll sagts, att så icke är fallet. Men lika naivt synes mig herr Kotonens tal om att vi icke böra giva Ryssland anledning till angrepp. Icke är Ryssland numera någon björn, som sover och som vi väcka med nålstyng. Ryssland är nog sedan länge en högst vaksam hyena, som går på lur och störtar sig över det rov, som den bäst finner. Bolschevismens Ryssland har haft framgångar i sydost, betydande framgångar. Vi kunna vara fullkomligt säkra på att, när framryckningarna där äro slut, ett ökat intresse kommer att riktas också mot vårt hörn, mot Finlands gräns, liksom ju alltför bolschevikerna ända hitintills med största uppmärksamhet följt med oss och gjort allt vad de kunnat för att undergräva samhällsordningen hos oss. Det sades vid den senaste interpellationsdebatten i den ost-karelska frågan, att man från bolschevikhall vore benägen att bjuda oss fred. Det är ett synnerligen dåligt tecken. Det visar, att de hava något ont i sinnet mot oss, ty när de i somras kommo med sitt fredsanbud, var det alldeles tydligt, att de planlade särskilda åtgärder mot väster och nordväst, och på samma sätt var det i januari 1918, när bolschevikregeringen villigt erkände Finlands självständighet och förklarade sig vilja leva i fred och god grannsamja med oss. Det var bara en förevändning för att organisera det röda uppröret, som skulle definitivt binda Finland vid bolschevismens Ryssland. Det, som är det farliga i bolschevismen, är att det icke är angrepp med öppet visir, icke är angrepp, som av en vanlig fiende. När man i somras talade med tyska politiker om att bolschevismen måhända kunde bliva en fara, som hotade Tyskland, skakade de på huvudet överlägset och sade, att den faran icke var stor, ty de visste nog, att de skulle kunna spärra sin gräns. De talade om att de hade en elektrisk ledning utefter hela den östra gränsen, där alla bolschevikerna skulle fastna, men det visade sig, att bolscheviksmittan kom över denna Tysklands östra gräns. Bolschevismen är som en enda stor pesthärd. Det är icke nog med att man avspärrar

gränsen. Smittan kommer ändå. Säkerhet och lugn kan man icke få på annat sätt än genom att där lägges ett slags isolerande bälte mellan bolschevismen och en själv.

Herr Vuorimaa har uti ett andragande i kväll skizzerat det program, som skulle fordras för att giva oss den fullkomliga säkerheten och tryggheten i vårt utrikespolitiska läge. Det är strängt taget gamla linjer han går upp. Det är linjer ända från Sveriges stormaktstid, från den tid, då skandinavisk politik följde målen att trän- ga Ryssland så långt som möjligt från Öster- sjön. Det är framtidsmål. I vad mån de skola kunna förverkligas, torde väl ingen i detta nu kunna säga, men så mycket är säkert, att de åtgärder, som nu av frivilliga finländska styr- kor hava vidtagits i Ost-Karelen, äro ägnade att förstöra en av de värsta pesthärdarna, därifrån smittan har spritt sig över vårt land. Jag kan icke förstå att däri skulle ineliggja en synnerlig fara för oss. Vår ställning blir icke farligare genom dessa frivilliga kårer än Sveriges för ett år sedan, då svenska frivilliga kommo över till Finland för att hjälpa oss. Det vore väl för resten rätt märkvärdigt, om man, då det brinner i husknutarna, skulle förhindra frivilligt folk att släcka. Jag kan icke hjälpa, att det synes mig som skulle herr Kotonen i en något ovärdig ton hava talat om det företag, som vi nu hava att behandla, om den entusiasm, som drivit fin- ländska ynglingar dit över. Herr Kotonen och jag äro på sätt och vis yrkesbröder, advokater. Jag har icke haft förmånen att uppträda inför rätta mot honom, men jag kan försäkra att om herr Kotonen följde den ton, som är vanlig bland oss advokater, så använde han andra uttryckssätt och ett annat uppträdande, om vi två stå mot var- andra inför rätta, än vad han i dag har använt om sina politiska motståndare. Jag tror icke, att man med rätta får kalla detta företag „hui- jausta” och „kavallusta”. Jag skulle vilja höra herr Kotonen säga det åt alla dessa ynglingar från fattigare och rikare hem, som gå dit bort för att offra sitt liv — ty det är ändå livet, som är insatsen i detta företag.

Herr Hildéns ord om röverier låta nog stora och vackra och granna när det gäller att för- döma dessa företag, och det kan ju hända, att det i Estland begåtts rov och plundringar också av finska vita, men på grund av enskilda överträdel- ser har man väl inga skäl att fördöma hela rö- relsen, att fränkänna den ett ideelt innehåll.

Det synes mig som skulle hela denna inter- pellation och särskilt den sista frågan få en rätt egendomlig belysning med hänsyn till vissa om-

ständigheter, nämligen: med hänsyn till den för- kärlek för ryssarna, som genomgick herr Koto- nens första andragande, med hänsyn till yttran- den uti den socialistiska tidningspresen och även vid offentliga tillfällen av socialister i officiell ställning därom, att Ryssland ingalunda är vår givna fiende, och slutligen med hänsyn till vissa mindre officiella yttranden om „slaktare”. Vid sådant förhållande var herr Hildéns uttalande synnerligen angenämt att höra. Det vore säker- ligen för samhällsfreden här i landet lyckligare, om man från socialisthåll mera skulle bemöda sig om att taga avstånd offentligen från bolsche- vismen än att öda tiden på interpellationer så- dana som denna.

Det ostkarelska företaget har emellertid fått en hård dom också från annat håll. Det har kal- lats lättsinnigt, sagts att det innebure, att sätta fosterlandets framtid och intressen på spel. Jag är övertygad om att den domen känns rätt tung för många av dem, som äro med där i Ost-Kare- len och för dem, som överhuvud intressera sig för detta företag. Men å andra sidan måste vi komma ihåg, att liknande uttalanden hava an- vänts varje gång det varit fråga om ett uppträ- dande mot Ryssland. Det var lättsinnigt — sådes det — det tillvägagående, som det passiva motståndets män i tiden lade i dagen, när de orubbligt höllo på lag och rätt. Det var också — påstod man — ett oförlätligt lättsinne, när i tiden jägarna foro till Tyskland. Men icke förty få vi nu giva vårt gillande åt det motstånd, som har ställts mot Ryssland och mot den ryska fa- ran. Det är precis samma fosterlandskarlek, som går igen nu uti den ostkarelska rörelsen.

Övertygad om, liksom herr Estlander, att re- geringen skall göra allt vad i dess makt står för att skydda samhället mot röda stämplingar, men också på samma sätt som några tidigare ta- lare uttalande förhoppningen, att regeringen skall för att skydda landet mot den fara, som hotar från öster, vidtaga alla möjliga åtgärder såväl rent defensiva som positiva åtgärder, ber jag att få förorda enkel övergång till dagordningen. (Eduskunnasta: Hyvä!)

Ed. Lehtokoski: Kuten tiedetään pyrkii työväestö kaikissa maissa rauhaan. Niinpä pyr- kii Suomenkin sosialidemokratia saavuttamaan rauhaa, ja yksistään tästä syystä on tämä väli- kysymys vasemmiston taholta tehty. Me olem- me kuulleet pääministerin selityksen, jossa tode- taan, mitä olemme epäilleet, nimittäin että aseel- lisiä joukkoja on mennyt rajan taakse, aseellisil- la voimilla viemään apua, leipää ja muita tar-

peita. Meille sosialidemokraateille ei ole suinkaan vastenmielistä, että heimolaisiamme autetaan. Mutta meidän täytyy ottaa huomioon se, että tämä auttaminen ei saa tapahtua aseellisten joukkojen avustuksella, sen pitää tapahtua ainoastaan rauhallisilla toimenpiteillä, ei siis aseilla ja tätä avustustoimenpidettä tässä muodossa kannattaa voi sosialidemokratia. Aseellista toimintaa minä en voi kannattaa ja tästä syystä minä en voi hyväksyä herra pääministerin selitystä, koska kerran sotaisia toimenpiteitä tahdotaan jatkaa rajan taakse, olkoonpa että näitä sotaisia toimenpiteitä tahdotaan joko länteen taikka itään, se on yhdentekevää meille. Meidän velvollisuutemme on tällä kertaa estää meidän ja naapurimaan välillä sotaa syntymästä. Meitä sosialidemokraatteja on tänä iltana useamman kerran leimattu bolshevikeiksi, leimattu kapinan valmistajiksi, mutta minä pyytäisin esittää perusteluja tähän kohtaan. Minä pyytäisin ensiksi sanoa sen seikan, että sosialidemokraattinen puolue lähti vaaleihin sosialidemokraattisena puolueena. Se kaiken sen uhallakin että sosialidemokraattisen puolueen henkilöitä vangittiin, sen uhalli että ne olivat poliisivalvonnan alaisena ja että suojeluskuntalaiset pistimien avulla joka päivä seurasivat niitä, kaiken sen uhalli kehoitimme työväkeä rauhalliseen parlamenttaariseen toimintaan.

Minä en ymmärrä minkätähden aina porvariston taholta tahdotaan leimata näitä Suomen sosialidemokraatteja kapinallisiksi, kun se tahtoo työväestölle oikeuksia. Jos me vanhemmat työväenjärjestöihin kuuluvat jäsenet emme olisi kehoittaneet Suomen työväkeä ottamaan osaa tähän vaaliin, ja sen kautta saimme oikeuden ottaa osaa parlamenttaariseen toimintaan, niin silloin meidän maassamme työväestö olisi uskonut niitä kommunistisia julistuksia, joita meille lähetettiin kilvan rajan takaa ja joissa kiellettiin ottamasta osaa vaaleihin ja parlamenttaariseen toimintaan. Kun vanhemman järjestyneen työväen taholta kehoitettiin vaaleihin ottamaan osaa, tehtiin tämä yksistään siinä tarkoituksessa, että voitaisiin meidän maamme palauttaa rauhalliselle kehityksasteelle. Nyt me olemme saaneet nähdä tämän vaalin tuloksen, me olemme saaneet nähdä että Suomen työväki todellakin sosialidemokraattisena puolueena on ottanut itselleen varmasti parlamenttaarisen kannan. Tiedämme varsin hyvin, että porvaristollemme ei ole mieluisa asia se, että näitä kirottuja sosialidemokraatteja on tällä kertaa tullut näin paljon. Mutta työväestön kannalta on asia toisin. Työväestö odottaa tällä kerralla näiltä työväen edustajilta paljon enemmän kuin koskaan ennen. Edellisessä istunnossa on

eräs maalaisliiton johtajista lausunut, että he pitävät hallussaan oikeuden vaakaa, oikeuden jota he tasapuolisesti jakavat sekä oikeistolle että vasemmistolle. Minä pyytäisin yhtenä sosialidemokraattisena edustajana, yhtenä välikysymyksen allekirjoittajana pyytää tämän saman maalaisliiton edustajia asettumaan sille kannalle, että meidän maassamme voidaan todellakin rauhallista parlamenttaarista työtä suorittaa. Viime aikoina on meidän maassamme muka bolshevismiin vastustamiseksi pidetty kotitarkastuksia, aseiden etsintöjä rauhallisten ihmisten keskuudessa tavattoman suuressa määrässä. Mutta meidän täytyy sanoa, että niin kauan kuin olosuhteita Suomessa ei esaaada korjatuksi rauhallisen, parlamenttaarisen työn kautta, niin kauan kuin tämän työn kautta ei saada kunnollisia oloja Suomen työväestölle, ja niin kauan kuin nälkäkurjuus laajoissa Suomen työväestön joukkojen keskuudessa on olemassa, niin kauan myös bolshevismia on turha vastustaa meidän maassamme, sitä ei estetä valtiollisten poliisien ja muiden tämantapaisten toimenpiteiden kautta. Rauhallisen parlamenttaarisen työn kautta täytyy meidän tässä eduskunnassa saada Suomen kansan työtätekevän luokan oikeudet turvatuiksi ja samalla myöskin riittävä määrä elämisen tarpeita. Tämä Suomen sosialidemokraattinen työväestö, kun se on lähettänyt nämä 80 edustajaa tänne, se on lähettänyt ne yksinomaan sentähden, että ne voisivat työväestön olosuhteita täällä järjestää siten että se pääsisi siitä kurjasta tilanteesta, mihinkä se varsinakin viime vuoden aikana on joutunut ja samalla se on lähettänyt meidät sentähden, että me voimme meidän maassamme säilyttää yhteiskunnallisen rauhan sekä sisään- että ulospäin, ja juuri tämän yhteiskunnallisen rauhan säilyttämisen puolesta sekä sisään- että ulospäin on sosialidemokraattien taholta tehty tämä välikysymys tänä iltana ja vaadittu vastausta siihen, onko totta, että Suomea on uhkaamassa sota, uhataanko alkaa sellainen imperialistinen politiikka, joka suinkaan ei koidu Suomen kansalle, olkoonpa ne porvareita, olkoonpa työväestöä, miksikään hyödyksi, vaan päinvastoin vahingoksi. Yhtenä tämän välikysymyksen allekirjoittajista minä tahdon kannattaa ed. Kotosen lausuntoa siinä suhteessa, että tämä kysymys lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jotta kerrankin tästä kysymyksestä saataisiin todellinen selvyys ja lopetettaisiin hallituksen salaperäinen toiminta.

Ed. Eklund: För att opinionsläget inom den svenska lantdagsgruppen må tydligare fram-

träda vill jag i korthet uttala min uppfattning i föreliggande sak.

Jag vill först uttala att jag med stor tillfredsställelse har åhört statsministerns förklaring, kort och på sak gående som den var. Vi hava intet skäl att betvivla riktigheten av den avgivna försäkringen, att vi här å ena sidan hava att göra med en frivillig pörelse och å den andra med ett humanitärt företag, ett befrielseverk äsyftande ett närskylt folks räddning från bolschevism. Nu, då uppror utbrutit i Olonets, är situationen, såsom det redan framhållits, i huvudsak densamma som för några månader sedan, när det gällde att hjälpa Estland. Det kan i själva verket förvåna, att icke nämnvärda protester då höjdes mot Estlands-företaget. Säkerligen berodde detta delvis därpå, att socialisterna då ännu icke hade sin taktik fullt så klar, men denna synpunkt, huru intressant det än kunde vara att något utveckla den, vill jag lämna därhän och i stället hålla mig till det skäl, som oftast åberopats. Man säger att det i Estland inte var fråga om någon erövring, men att det ostkarelska företaget går ut på erövring. Detta påstående finner jag, liksom flera andra talare, oberättigat. Visserligen kan och vill ju ingen förneka, att enligt en allmän åsikt en fullt tillfredsställande lösning av vår östra gränsfråga kräver Ost-Karels förenig med Finland. Jag är själv av denna åsikt. Men det är icke denna sak som det nu är fråga om. Det beror på förhållandenas utveckling, huruvida detta mål kan nås. Det är ett framtida spörsmål, vid vars avgörande många omständigheter spela in: för det första styrkan och enhälligheten av Ost-Karels krav på anslutning till Finland, för det andra läget och stämningen i Ryssland och för det tredje stormakternas hållning. Att Ost-Karels anslutning till Finland är överensstämmande med principen om nationernas självbestämmanderätt, kan ej betvivlas. Låt vara att förhållandena där äro förvirrade, låt vara att där råda särgående och motsatta strömningar. Icke dess mindre hava därifrån ljudit starka röster, som yrka på anslutning till Finland, och vi kunna vara övertygade om att dessa utgå från befolkningens mest upplysta och vittnesgilla element. Men, som sagt, kommer framtiden att utvisa, huruvida denna strävan kan nå sitt mål. Nu är det fråga om att hjälpa ett olyckligt folk och att bekämpa bolschevismen. Det är en stor uppgift Finland har sig förelagd på grund av sitt läge mellan väster och öster. Må det fylla den uppgiften med ära, såsom hittills skett. I denna fråga måste stora synpunkter anläggas och nu är passiviteten framförallt farlig. Jag understöder förslaget om enkel övergång till dagordningen.

Ed. K o k k o: En olisi käyttänyt ollenkaan puheenvuoroa tämän asian yhteydessä, jollei tämän välikysymyksen tekijä olisi ollut samasta vaaliipiiristä, mistä minäkin olen. Täytyy sentähden käyttää puheenvuoroa torjuakseni, ettemme kaikki sieltä Raja-Karjalasta ole samanlaisia rajanvartioita. Minun ymmärtääkseni jokaisen suomalaisen velvollisuus, ja etupäässä rajanvartioiden velvollisuus, olisi toimia niin, että raja olisi suljettu sillä tavalla ettei mikään venäläinen vaara ja kaikkein vähimmin bolshevismi tulisi Raja-Karjalaa enemmän kuin muutakaan Suomea hätyyttämään ja sortamaan. Me olemme me raja-karjalaiset tähän saakka taistelleet niin hyvin tuota venäläisyyttä ja venäläistä vaaraa vastaan, että voisi sanoa, että Raja-Karjala ainakin Karjalan Kannakseen nähden on suomalaisempi seutu tai ainakin yhtä suomalainen seutu kuin mikä muu paikka Suomessa. Ja nytkö sitten me Raja-Karjalan edustajat olisimme valmiit repimään rajan auki, että bolshevismi pääsisi sieltä vyörymään uudestaan maan yli ja sortamaan rauhallista maataamme? Eikö ole kylliksi niistä raunioista, jotka tuskin ovat herenneet savuamasta, niistä kyyneleistä, jotka tuskin vielä ovat kuivuneet, jotka ovat vuotaneet äitien ja isien silmistä, kun perheen jäsenet ovat sortuneet bolshevismiin ja meidän omien punaisten jalkoihin? Eivät ole vielä kaikki kyyenneet ajattelemaankaan, miten voisi uusia koteja rakentaa entisten sorrettujen sijalle, ja nytkö pitäisi jo uudestaan laskea bolshevismi maahan vyörymään? Ei, toisenlaisia keinoja meidän rajanvartioiden täytyy keksiä tämän maan suojaamiseksi, kuin mitä tämän välikysymyksen kautta on tahdottu keksiä. Minä en voi ymmärtää ollenkaan sitä venäläisrakkautta, sitä suuren venäläisen valtakunnan kokonaisuuden rakkautta enkä sitä bolshevismiin rakkautta, mikä näissä keskusteluissa on ilmennyt varsinkin ed. Kotosen ja muutaman muunkin vasemmistolaisen lausumissa ajatuksissa. Minä en soisi keidenkään muiden ihmisten kotien joutuvan samanlaiseen kurjaan tilaan kuin esim. minun oma kotini on joutunut ja sadat kodit niillä tienoilla, mitä tienoota minä täällä edustan.

Minä tiedän ettei moneen miespolveen kykene ne tienoot nousemaan samaan asemaan kuin ne ovat olleet, eivät kodit nousemaan yhtä eheiksi, eikä sorrettujen asukkaiden luonne yhdessä miespolvessa jaksa nousta siihen tasapainoon, jossa se oli ollut ennen punaista sortoa, niin järkyttävästi on sorto vaikuttanut niiden luonteeseen ja niiden kotoisiin oloihin. Mitähän me olisimme sanoneet, jos meidän apua pyytäessämme ulkomailta, olisi esim. Saksassa tehty samallaisia välikysymyksiä kuin nyt on tehty täällä meidän keskuudessamme, silloin kuin saksalaiset hankkiutuivat meille apua

antamaan? Me olimme sangen surullisia, sangen harmistuneita, kun saimme ensin tietää, että Ruotsi ei tulisi meitä auttamaan. Vapisten odottelimme tietoa, mitä Saksa sanoo. Saksan silloiset sosialistit eivät ajatelleet samalla tavalla kuin meidän sosialistit, eivät tehneet eduskunnassa välikysymyksiä, eivätkä estelleet että saksalaiset eivät saisi tulla auttamaan punaisesta vaarasta suomalaisia ja sitä maailmankolkkaa, joka oli joutunut bolshevistien ja muiden punaisten sorrettavaksi. En ainakaan minä tiedä, että Saksassa olisi tehty mitään sellaisia välikysymyksiä. Ehkä nyt jälkeinpäin on tehty, sittenkun ne raakaemmat voimat saksalaistenkin keskuudessa ovat päässeet vallitsemaan.

Kotonen täällä sanoi ja ehkä joku toinenkin on viittanut siihen, että pitäisi rauhallisin keinoin ruveta sekä Vienen-Karjalaa auttamaan että myös rauhallisin keinoin pitäisi ruveta Suomen työväestön tilaa kohottamaan. Minkähänlaisia olisivat ne rauhalliset keinot, joilla olisi voinut tyydyttää tuommoista ryöstävää, räyhäävää rosvojoukkoa, joka riehuu Venäjällä, mitkähän olisivat ne rauhalliset keinot olleet, jotka vuoden 1918 tammikuussa olisivat asettaneet työväen? Työväki silloin sai kaikki mitä tahtoi. He saivat kahdeksan tunnin työpäivälain ja sellaisen kunnallislain, jonka se halusi ja monta muuta. Minä en tiedä mitään asiaa, jota se ei olisi parlamenttaarisin keinoin saavuttanut. Mutta yrittäkää itse, ne teistä jotka täällä silloin olivat, muistella sitä tammikuun iltaa v. 1918, niin se ihan kauhistaa mieltä. Ei silloin ollut mitään rauhallisia keinoja, joka meidän työväen olisi rauhalliselle tielle saanut.

Kotonen sanoi, että meidän hallituksemme luisuu alas silloin kun se menee auttamaan noita kärsiviä veljiä rajalla. Minkävuoksi hän ei sanonut silloin, että hallitus menee alas, kun täällä Mannerin hallitus liehui ja vallitsi? Silloin olisi Kotonen ja hänen toverinsa pitänyt näin sanoa, että hallitus luisuu alas ja olisi pitänyt korottaa äänensä. Eipä näkynyt silloin siinä ainoassa sanomalehdessä joka ilmestyi, että hallitus luisuu alas, eikä asetuttu sitä sortoa, verenvuotoa, rosvouutta ja murhia seisauttamaan, jotka maassamme silloin vallitsivat. Kotonen kaipasi, että meidän pitäisi ryhtyä nyt ainakin, jollen väärin ymmärtänyt, tekemään kotoisia parannustoita, eikä ryhtyä mahdollisesti etsimään parannustilaa tuolla rajantakana. Sellaistahan me teemme täällä joka päivä. Joka päivä me laadimme lakeja ja jokainen lainlaadinta koettaa tähdätä siihen, että se tekisi jokaisen maan asukkaah otot niin hyväksi kun se parlamenttaarista tietä on mahdollista. Sitähän me emme kukaan vastusta, että olisi parlament-

taarista tietä ajettava asioita ja koetettava saada ne sellaisiksi kuin yleensä parlamenttaarista tietä ja rauhallisten kansalaisten keskuudesta on mahdollista ja voidaan laittaa.

Täällä joku on pyytänyt todistuksia siitä, että anarkismia, bolshevismia ja kommunismia Suomessa on. Mihinä viittaavat kaikki ne löydöt, joita esim. Viipurissa, Helsingissä ja Kymissä ja monessa muussa paikassa maataamme on saatu selvälle kirjallisuuden, vallankumoushankkeiden ja kaikellaisen sellaisen uuden kapinan valmistamiseksi ja virittämiseksi? Ja mihinä viittaavat ne huudahdukset, joita sanotaan ed. Kotosen junassa sanoneen — minä en itse ole ollut kuulemassa. — Viittaavatko ne siihen, ettei Suomessa harjoiteta bolshevismia ja valmisteta uutta kapinaa? Kaiketi ne selvästi puhuvat kapinahankkeista. Minun mielestäni bolshevismi on hävitettävä, ennenkuin se rajojen yli tulee. Ja minä ihailen kaikkea sitä toimintaa, mitä tehdään joko tässä maassa tahi muissa maissa bolshevismiin hävittämiseksi. Minä ihailen niitä henkilöitä, jotka uhraavat henkensä, perheensä ja omaisuutensa bolshevismiin hävittämiseksi. Ainoastaan sillä tavoin, sellaisen toiminnan kautta, saadaan bolshevismista vapautus. Mitään rauhallista keinoa ei ole olemassa, jonka avulla bolshevismi maailmasta hävitettäisiin. Minä uudelleen ihmettelen, että juuri Raja-Karjalassa löytyy sellaisia henkilöitä, kuin tämän välikysymyksen allekirjoittajat ovat. Minä en usko, että montakaan henkilöä löytyisi, jos Karjalan kannaksella pantaisiin äänestys, joka olisi valmis nimensä tämän viime välikysymyksen alle kirjoittamaan. Minä kannatan pitemmittä puheita niitä, jotka ehdottavat siirtymistä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. R y ö m ä: Ed. Linna kytki tähän kysymykseen myöskin Viron kysymyksen. Hän teki sen kuvataksaan sosialidemokraattien suhtautumista Viron vapautumispyrkimyksiin, esittäen asian kuitenkin täysin virheellisesti. Asia on nimittäin niin, että me sosialidemokraatit olemme aina ja kaikissa olosuhteissa suhtautuneet myötunnolla Viron kansan vapauspyrkimyksiin.

Tämän meidän myötätuntomme esiintuominen alkoi jo silloin, kun saksalaiset pistimet hallitsivat sekä Virossa että meidän maassamme, mutta jolloin porvarillinen sanomalehdistömme yksimielisenä vaikenä Viron kansan kohtalosta. Kun nimittäin sosialidemokraattisen puolueen uusi pääänenkannattaja oli ehtinyt ilmestyä syksyllä vasta muutamia päiviä ja istui yleensä hyvin heikoilla virkavallan oksilla, julkaisimme lehdessä Viron oloja kuvaavan, saksalaisia sortajia vastaan tähdä-

tyt kirjoituksen, jota ei oltu otettu julkaistavaksi mihinkään porvarilliseen lehteen. Vähän myöhemmin tapasin sitten erään arvoisan virolaisen kirjailijan, joka kertoi, ettei hän ollut saanut millään tavalla Viron oloja koskeneita kirjoituksiaan helsinkiläisiin lehtiin, — sosialidemokraattisilla lehdistä ei silloin vielä ollut ilmestymisoikeutta.

Tällä tavalla me sosialidemokraattisella taholla jo saksalaisen sorron Viroa painaessa suhtauduimme myötätuntoisesti Viron kansan vapaustaisteluun. Ja samaa menettelyä olemme me horjumatta noudattaneet sen jälkeen, kun saksalaisten Virosta poistumisen jälkeen bolshevikijoukot alkoivat Viroa ahdistaa. Me olemme lausuneet myötätuntomme Viron vapaustaistelua kohtaan sekä pää-äänenkannattajassamme että puoluekokouksessamme. Ja me olemme myöskin lehdessä lukijaillemme selittäneet Viron vapaustaistelun moraalisen oikeuden taisteluna demokratian puolesta bolshevistista, Venäjältä päin tunkeutuvaa vähemmistödiktatuurijärjestelmää ja vierasta valtaa vastaan.

Mutta me emme lähteneet mukaan meiltä käsin järjestettävän sotaretken johtokomiteaan, — emmekä alunpitäenäkään lupautuneet sellaiseen, — koska me tunsimme meidän omien olojemme rikkinäisyyden ja työläisjoukkojen mielialan vallinneen valkoisen terrorin johdosta, sekä pelkäsimme, että meiltä lähtisi Viroon vapaaehtoisina etupäässä juuri niitä samoja rikoksellisia aineksia, jotka olivat kansalaissodassa esiintyneet voittajien puolella rikoksellisina kasvannaisina, kuten sitten myöskin osoittautui todeksi.

Lyhyt episodi Viron puolustussodan ajalta osoittaa, minkälaista porvarillistemme Viron vapauttamisharrastukset pohjiltaan olivat. Tarkoitin tunnettua Rei-tapausta. Kaikillehan on tunnettua, kuinka porvarillistemme olivat valmiit lopettamaan kaiken avunantonsa sen johdosta, että yksi Viron hallituksen jäsen oli ottanut julkisuudessa esittääkseen tosiasioita meikäläisestä valkoisesta terrorista. Yksi epämieluisa mielipiteen ilmaisu olisi täten ollut riittävä porvarillisillemme lopettamaan Viron avustuksensa, jos ei totuuden lausuja olisi eronnut Viron hallituksesta. Hyvin pinnallisia olivat täten porvarillistemme harrastukset Viron vapautusta kohtaan, ettei siitä kannata kovin kerskua. Ja joskin virolaiset vapaaehtoisemme, joiden joukossa epäilemättä oli suuri, ehkäpä suurin osa puhtaissa tarkoituksissa toimineita, ilmeisesti pelastivat Viron demokratian bolshevikien käsistä, niin aiheutti vapaaehtoisten joukossa ollut rikollinen aines toiselta puolelta myöskin niin paljon häpeätä kansallemme, että on hyvä syy tästä asiasta vaieta.

Ja minä pelkään, että Aunuksen retkeen osaaottajat ovat täydellisesti saman hengen väkeä, jotka eivät suinkaan toimi sellaisessa lähimmäisen rakkauden hengessä, kuin ed. Hannula niin kunnialla kuvasi. Ja kun tässä on ilmeisesti kysymys edesvastauttomasta kansan eduskunnan selän takana toimeenpannusta yrityksestä, jolla kuitenkin voi olla mitä laajimmat seuraukset koko maalle ja kansalle, on hallituksen ehdottomasti asetettava tällaista seikkailupolitiikkaa vastustamaan eikä suinkaan sitä tukemaan. Mutta kun hallitus ja sen kannattajat ovat asiassa toisella kannalla, tulee niiden, jotka tällaista maan ja kansan kustannuksella tapahtuvaa seikkailupolitiikkaa vastustavat, esiintyä yksimielisinä sitä vastaan. Ja minä olen vakuutettu siitä, että kansamme enemmistö on sotaretkettä vastaan, huolimatta siitä, että se kannattaa Karjalan heimojen liittämistä Suomeen, mikäli nämä heimopitäjät itse sitä haluavat, ja huolimatta siitä, että se pitää Venäjää pahimpana vihollisenaan, hallitsevat siellä sitten bolshevikit tai tsaarivallan taantumusmiehet.

Tässä yhteydessä on keskustan taholta jälleen sinkautettu meitä sosialidemokraatteja vastaan syytöksiä uuden kapinan puuhaamisesta. En rupea näihin syytöksiin vastaamaan, koska olen vakuutettu, että ne ovat tehdyt täysin valheellisessa mielessä ja että niiden lausujat hyvin tietävät, että sosialidemokraattinen puolue vastustaa kapinaa jyrkemmin kuin ehkä mikään muu puolue. Tahdoin ainoastaan huomauttaa, ettei meidän kansainväliselle asemallamme ja itsenäisyyden asiallemme suinkaan ole miksiäkään eduksi tällainen ainainen aiheettoman kapinahälyytyksen jatkaminen, yhtä vähän kuin sitä on meidän sosialidemokraattien valheellinen syytteleminen bolshevikien suosimisesta, jollaisia tässä keskustelussa m. m. ed. Procopé ylimalkaisilla aivan todistamattomilla väitteillä otti esittääkseen.

Ed. H o m é n: Moni suomalainen nuorukainen on rientänyt auttamaan Aunuksen kansaa. Tämä oli jalosti tehty. Mutta samalla on selvää, että rauhan aikaansaaminen ja bolshevikien ja punaisen hirmuvallan kukistaminen tässä naapurimaassa auttaa meitä itseämme puolustamaan omaa maatamme sitä uutta hyökkäystä vastaan, jota bolshevikit ja punaiset jo kauan aikaa ovat valmistaneet meitä vastaan, kuten nykyään on käynyt päivän selväksi. Sentähden täytyy täydellisesti hyväksyä hallituksen toimenpide tässä asiassa, nimittäin se, että se on auttanut näitä meidän vapaaehtoisia Aunuksen auttajia aseilla ja muonavarjoilla. Mutta sitä kummallisemmalta, voidaan sanoa tekopyhältä, näyttää sosialistiemme rauhan

rakkauden nimessä hallituksellemme tekemät välilyksymykset, sosialistiemme, joille kansamme rauha ja vapaus ei suinkaan ollut kallisarvoinen viime vuonna, kun heidän joukkonsa yhdessä verivihollisiemme kanssa aseet kädessä nousivat maan rauhaa ja vapautta vastaan. Kannatan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Kun minulla on puheenvuoro tahdon vielä lausua kunnioitukseni niille suomalaisille nuorukaisille, jotka ovat rientäneet hädässä olevan naapurimme, veljemme avuksi.

Ed. Elfving: Minä pyysin puheenvuoroa ministeri Alkion puheen aikana. Se oli hän, joka aiheutti sen, että minä nyt seison täällä puhujalavalla. Minä olen tässä talossa ensikertalainen ja kuulun kansanmiesten joukkoon ja kun minä tulin tänne ajattelin minä, että minun pitäisi täällä esiintyä arvokkaasti ja kaikkia niitä säädyllisyyksiä noudattaen, joita yksinkertaiselta kansanmieheltä voidaan vaatia. Mutta tämä ministeri Alkio on tehnyt lopun kaikesta tästä. Hän on esiintynyt joka-ainoassa täysi-istunnossa ja kaikissa kysymyksissä yksinkertaisesti haukkuen vasemmistoa, joten kaikki sellaiset säädyllisyydet ovat minun ymmärtääkseni aivan tampeettomat tässä talossa. Muitten muassa sanoi tämä ministeri, että ed. Laherma ei puhu täällä omassa persoonassaan, vaan että ed. Kuusisen henki puhuu hänessä. Hän lausui minusta aivan hyvin ja minä uskon, että minäkin lausun hyvin kun minä lausun, että ministeri Alkio ei puhu ministerinä, vaan hän puhuu maalaisliiton edustajana ja maalaiselta ei voi suinkaan suurempaa säädyllisyyttä vartokaan. Täällä on hallituksen taholta annettu ymmärtää, että ollaan menossa sinne Karjalaan ja että aseitten avulla olisi vastustettava tuota bolshevismia. Minun tietääkseni ennen maailmansotaa ei bolshevismia ollut missään maassa huomattavissa. Maailmansodan aikana ja nyt sen päätyttyä on bolshevismia kaikissa maissa. Se on siis aseilla synnitetty kansainliike jotenka kun täällä väitetään, että aseilla pitäisi se kukistaa, niin se on minun mielestäni koko lailla ylevä tyyperyys. Muissa maissa on ollut olemassa n. k. syndikalistinen työväenliike, jonka ohjelma on yksinkertaisesti kuulunut jotakuinkin tällä tavalla: Syndikalistinen työväenliike muissa maissa on väittänyt, että kun porvarit taistelussansa työväkeä vastaan käyttävät kanuunia, pistimiä, kuularuiskuja, pamppuja, patukoita, nyrkkirautoja eli yleensä kaikkia niitä murha-aseita, joita ihmisjärki suinkin voi keksiä, niin mikä estäisi työväkeä käyttämästä niitä samoja aseita! Myönnätte kai herrat porvarit, ettei tällaista työväenliikettä

ole ollut Suomessa, enkä minäkään ole sitä koskaan kannattanut, mutta nyt sodan aikana on tuota syndikalistista työväenliikettä, joka nykyään on saanut nimekseen bolshevismi, tullut kaikkiin maihin ja se on nykyisen maailmansodan seuraus. Se on siis historiallinen tekijä, kuten ministeri Alkio sanoo. Mutta tätä historiata on ollut tekemässä ja johdattamassa porvaristo kaikissa maissa. Kun maailmansota syttyi, hallitsivat kaikissa maissa omistavat luokat, hallitusvalta oli heidän käsissään ja tämän sodan seuraus on johtanut tämän Suomeen ja yleensä kaikkiin maihin. Se sai aikaan, että bolshevismi täälläkin syntyi ja jos te, herrat porvarit, olisitte silloin ennen kapinan syntymistä myöntyneet niihin vaatimuksiin, joihin vasemmiston taholta pyydettiin suostumaan niin ei minkäänlaista kapinaa olisi syntynyt tässä maassa. (Eduskunnasta: Se on erehdys!) Te silloin punnitsitte asiaa siten, että teidän oli valittava kahden mahdollisuuden välillä, joko myöntyä niihin vaatimuksiin tai asettaa yhden kortin varaan koko Suomen köyhälistön elämänehdot ja aseilla lyödä maahan työväen liike ja te valitsitte jälkimmäisen ja te teitte tekoja sellaisia, kuulkaapas, joista te ette ole tehneet vielä tiliä ettekä myöskään kärsineet rangaistusta. Myöskin sosialismi on sellainen tekijä, joka teitä herroja porvareita äärettömässä määrässä kiukuttaa. Te haukutte bolshevismia, mutta todellisuudessa te vihaatte yhtä suuressa määrässä sosialismia kuin bolshevismia. Sosialismi on minun tietääkseni nurinkuristen yhteiskunnallisten olojen synnyttämä. Kuulkaapas, jos ei ole olemassa sortoa ja vääryyttä, niin ei ole olemassa sosialismiakaan. Sosialismi koettaa poistaa sortoa ja vääryyttä niin tästä maasta kuin kaikista muistakin maista maailmassa. Jos toteutetaan yhteysveljeys ja tasa-arvoisuus, tahtoo se sanoa sitä, että sosialismi on lyöty pois maailmasta. Jos te todella tarkoitatte sitä mitä te sanotte, että te tahdotte mennä turvaamaan Karjalan sironalaista kansaa rebellisessä tarkoituksessa, niin te saatte sen yksinkertaisesti aikaan siten, että te parannatte sen elämisen ehdot, joten siellä ei tarvita mitään aseellisia joukkoja. On sanottu, että te menette pelastamaan Karjalan sironalaista kansaa bolshevismien vallasta ja että te teette tämän pelastamisen aseilla. Mitä enemmän te aseilla siellä riehutte, sitä enemmän bolshevismia siellä syntyy joka paikassa ja on syntynyt. On sanottu, että kaikki ne, jotka vastustavat teidän pyrkimyksiänne, ovat vaan rosvoja ja roskajoukkoja. Minulla oli tilaisuus olla siellä valkoisessa Suomessa silloin kun tämä kapina oli, ja minä sain sen käsityksen, että se valkoinen armeija, joka nyt hyökkää yli rajan, oli aivan sa-

manlaista rosvojoukkoa. Ette kai te pysty väittämään sitä tosiasiaa vastaan, että työväen yhteistä omaisuutta on ryöstetty, osa heidän taloistaan on poltettu ja vielä tänä päivänä juoksentelevat porvarilliset lammaslaumat pistin selässä niillä paikoilla, jotka työväki on yhteisesti rakentanut. Kun asia on sillä tavalla, niin miksi te sitä silitätte? Te silitätte sitä varten, kun te tiedätte, että kaikki mitä täällä puhutaan, kuuluu myöskin tämän talon ulkopuolelle. Mutta minä väitän, että Suomen kansa ei ole enään niin suuressa tietämättömyydessä, ettei se käsittäisi totuutta. Te yrititte lyödä Suomen työväenliikkeen viime talvena, se oli todellinen tarkoitus, sillä se joka silloin luki valkoisen Suomen sanomalehtiä, ei pääse mihinkään muuhun käsitykseen. Siinähan nimenomaan sanottiin, että työväenliikekin on revittävä juurineen irti tästä maasta. Pääasiallisesti Vasaassa olevan hallituksen sanomalehdistö lauloi sitä. Mutta mikä oli tulos? Tulos oli se, että kaikki se veri, mitä on teidän tähtenne vuodatettu, on saatanut teille täällä 12 paikkaa lisää. Jos meidän olisi annettu toimia vapaasti ja rauhassa näitten vaalien aikana, niin minä uskon, että meitä olisi ollut täällä yhtä paljon kuin ennen, siis tulos olisi ollut täydellinen nolla.

Täällä esäs kunnianarvoisa puhuja sanoi, että meidän velvollisuutemme on nyt hyökätä rajan yli siitä syystä, että jo vuosisatoja ovat ryssät hyökkäilleet tähän maahan ja tehneet tänne rosvoetkiään. Minä olen yksinkertainen kansanmies, en ole paljon historiaa lukenut, mutta siinä historiassa, mitä minä olen lukenut, sanotaan, ettei siihen aikaan ollut vielä työväen taholta järjestetty mitään järjestettyjä joukkoja. Järjestyneet joukot kyllä hyökkäsivät rajan yli Suomeen, mutta niitä senaikuisia rosvojoukkoja johti porvaristo. Ja täällä valkoisessa Suomessa minä näin, että se rosvojoukko, joka täällä johti rosvojoukkoja, kaikesta huolimatta oli vielä jälellä, kun niitä onnettomia ihmisiä, jotka saivat vertaan vuodattaa juuri meidän työläisjoukkojen puolesta, ammuttiin siellä laumottain.

Täällä on sitten myöskin eräs puhuja sanonut, että siellä Karjalassa, siellä Aunuksessa on varmasti paljon sellaisia henkilöitä, jotka kiittävät Jumalaa siitä, että tämä valkoinen armeija on nyt hyökännyt sinne ja koettaa pelastaa sitä onnetonta Karjalan maata. Hyvä juttu. Mutta kuulkaas herrat porvarit. Kuulun niitten satojen tuhansien ihmisten joukkoon, jotka säännöllisesti joka iltamaata mennessänsä iltarukouksensa loppuun liittävät sanat: Jumala varjelkoon ja olkoon erittäin armollinen niitä ihmisiä kohtaan, jotka joutuvat osallisiksi suomalaisen porvarin suojeluksesta,

Ed. M a n t e r e: Hallituksen välikysymykseen antamassa vastauksessa on nimenomaan vakuutettu, että kysymyksessä ei ole valloitustarkoituksessa tehty sotaretki Aunuksen, vaan että vapaajoukkojen aseistaminen ja muonitus, sikäli kuin se on tapahtunut hallituksen tieteen ja hallituksen myönnytyksellä, on tarkoittanut yksinomaan ihmisystävällistä avunantoa itäisen rajan takana asuvalle heimokansalle. Tarkoituksena ei siis ole ollut mikään muu kuin rauhallisten ihmisten hengen ja omaisuuden turvaaminen ja samalla bolshevismivaaran ennakoita torjuminen, minkä tarkoituksena eräät vasemmistonkin puhujat tänä iltana, se merkittäköön mielihyvällä, ovat tunnustaneet oikeutetuksi. Tähän nähden pannen vakavata huomiota hallituksen päämiehen selitykseen hallituksen kannasta, hallituksen osallisuudesta Aunuksen auttamisessa, ja koska välikysymysentekijäinkään ei, sikäli kuin minä olen käsittänyt, ole onnistunut osottaa, että kysymyksessä olevalla retkellä olisi toisenlainen luonne, ja koska yksikään suomalainen ei voine kieltää, — senhän olemme kuulleet myös erältä vasemmiston edustajilta — sanotunlaisen avunannon oikeutusta, yhdyn minäkin niihin, jotka ovat ehdottaneet, että eduskunta päättäisi siirtä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Et. H e l l e: Kun olen allekirjoittanut tämän välikysymyksen, olen sen tehnyt aivan rehellisenä miehenä ilman sarvia ja sorkkia, ja rauhaa rakastavana miehenä, saadakseni tietää, mitä tämän välikysymyksen viimeisessä ponnassa esitetään, nim. mitä hallitus on tehnyt tai aikoo tehdä tämän vapaajoukon estämiseksi hyökkäämästä rajan yli, ja, jos hyökkäys on jo alkanut, hyökkääjien palauttamiseksi oman maan rajojen sisälle sekä tapahtumasta aiheutuneen selkkauksen selvittämiseksi.

Tämähän tarkoittaa sitä, että tuollaiset hyökkäykset ovat vaarallisia. Jokainenhan, joka jonkin verran on poliittisia asioita seurannut, tietää, että esimerkiksi Balkanin kansojen väliset kamppailut ja alituiset taistelut ovat suurimmaksi osaksi aiheutuneet tällaisista vapaajoukkojen rajan yli tekemistä hyökkäyksistä, alueellisista hyökkäyksistä, ja ne ovat synnyttäneet sotia eri valtioiden välillä. Nyt hallituksen puolesta vastataan — herra pääministeri vastasi. Se vastaus ei suinkaan tyydyttänyt minua, mutta minä sain kuitenkin selvän käsityksen siitä, mikä on hallituksen mielipide ja sitä käsitystäni tukevat erinäisten porvariedustajien lausunnot. Tuo on selvä tuo kanta, mikä hallituksella on, nim. ettei se ole teh-

nyt eikä aijo tehdä mitään näiden alueellisten hyökkäysten estämiseksi.

On väitetty, että siellä kansa kärsii bolshevismen sortoa, on väitetty, että sieltä on pyydetty apua. Mutta tämä avunpyyntö on jonkun verran epäselvä. Minä en ole huomannut että koko Karjalan kansa olisi pyytännyt apua Suomen kansalta, sillä, jonkun kansan keskuudessa voi jokin kansalaiskokous, jossa on sata, 200, ehkä 500 henkilöä eräistä visseistä ryhmistä, pyytää apua toiselta kansalta, ja tämä otetaan huomioon sen kansan vastaavissa ryhmissä. Ei ole kovin monta vuotta, kun täällä Karjalassa oli kokouksia ja lähetettiin lähetystöjä Venäjän tsaarivallan ylimpien henkilöiden luo, ja pyydettiin venäläisiä kirkkoja, kappeleita ja kouluja sinne rakentamaan pyydettiin venäläistyttämäänkin tätä Karjalan kansaa. Tätä liikettä oli Suomenkin puolella suuressa määrässä käymässä. Nyt ehkä ovat aivan samat henkilöt, jotka siihen aikaan etsivät venäläistyttämistä, näiden pyyntöjen ja allekirjoitusten takana, pyytäen nyt turvaa bolshevistista liikettä vastaan. On siis sangen epäluotettava yritys koko tämä puuha.

Täällä ed. Vuorimaa koetti tulkita sitä seikkaa, että me olemme kärsineet venäläisen tsaarivallan aikana tai ylipäänsä kaikkina aikoina ryssäläistä sortoa. On aivan totta, että venäläinen painostus, venäläinen valtiollinen kuri lepäsi meidän kansamme päällä. Ja se venäläinen valta oli silloin erittäin voimakas Suomessa. Ei ainakaan porvaristo valitettavasti kyllä uskaltanut ryhtyä silloin tätä venäläistä valtaa vastustamaan, tai jos se siihen ryhtyi, niin se ilmeni tavattoman omituisissa muodoissa. Minä muistan ne laittomuuden ajat ja muistan ne laittomuutta vastaan taistelijat, jotka tulivat kärsimään venäläisen sortovalan uhreina. Mutta muistan myöskin niitä piirejä, jotka kohdistivat ryssäläisvihansa ainoastaan Vianan ja Aunuksen Karjalan kaupustelijoihin, joista nyt tehdään rakkaita veljiä. Silloin nämä kaupustelijat eivät saaneet talossa yösiijaa, heitä ei kutsuttu oikeastaan ihmisiksikään, sitä vähemmin veljiksi. Nyt ovat ajat muuttuneet siitä syystä, että eräänlaiset ryhmät tuntuvat olevan toisenlaisessa asemassa kuin silloin. Ed. Procopé huomautti, että Venäjä ei enää ole se karhu, jota tarvitsee pelätä. Minä en väitä sitä vastaan, olisiko se nyt niin pelättävä karhu, mutta ainakin uskallan epäillä, että siinä on kyllä vielä karhua taistelemaan Suomen jalopecuran kanssa, jos niikseen tulee.

Täällä puhuttiin myöskin tuosta Viron vapauttamisesta, kuinka ne suomalaiset vapaajoukot, jotka sinne menivät, tekivät jalon työn. Täällä ovat

useat henkilöt kiittäneet ja ylistäneet ja lausuneet kunnioituksensa niille henkilöille, jotka menivät tuonne Viron vapaustaisteluun. Minä en tahdo väittää, että siinä ei ole ollut suuria joukkoja sellaisia, jotka menivät tosiystävällisessä tarkoituksessa ja todellisen kansallishengen tukemina ja siinä mielessä, että todella saisivat tuon Viron kansan vapautetuksi. Mutta muistuu mieleen Viron vapaustaistelut vuosina 1905—06—07, joita nimetään punaisiksi vuosiksi Virossa. Silloin Viron talonpojat — tai oikeastaan Viron rahvas — koettivat vapautua saksalaisesta sortajastaan, saksalaisista parooneista ja vieläpä taisteli venäläistä tsaarivaltaa vastaan, mutta silloin heidät veriinsä kukistettiin. Ei kukaan lähtenyt Suomesta silloin auttamaan. Niitä sosialidemokraatteja, jotka uskalsivat silloin myötätuntonsa lausua Viron vapaustaistelulle, — sillä vapaustaisteluahan toki sekin oli, — niitä uhattiin ja niitä vainottiin, ja kumminkaan kukaan ylevämielinen ihminen tai normaalihenkinen ihminen ei voi muuta kuin myöntää sen, että Viron rahvasta on painanut tuo balttilainen parooni-ies jokuinkin raskaasti; virolainen talonpoika on ollut jokuunkin sen joukon orjana. Kun äsken huomaustin, että voi olla suurikin joukko sellaisia henkilöitä, jotka menivät tosihyvissä tarkoituksissa Viroom, niin niiden ohella sinne kieltämättä meni myöskin sellaista joukkoa, joka ei tee sellaista missään ihmisrakkaissa tarkoituksissa eikä isänmaallisen hengen innostamana, vaan aivan suorastaan saadakseen itselleen saalista. Minä luin porvarillisesta sanomalehdestä erään kohdan, jossa mainitaan, että kun bolshevikit olivat jättäneet ryöstämättä eräässä kylässä muutamia kartanoita, niin, valitettavasti kyllä, meidän suomalaiset joukot ryöstivät ne puti puhtaaksi. Eihän ole valhetta se seikka, että sieltä on palannut näitä vapaus-sankareita upporikkaina miehinä. Joukossa tietysti on aina roskaa, niinkuin jo huomaustin. Muistan 1895, kun Kreikka taisteli Turkkia vastaan, että täältä Pohjoismaista meni Kreikkaan vapaaehtoisia joukkoja vapaustaisteluun auttamaan kreikkalaisia turkkilaisia vastaan. Minä muistan silloin Kreikan hallituksen julistuksen, jossa pyydetään, ettei enää tulisi vapaaehtoisia joukkoja sinne. (Nämä vapaaehtoiset joukot olivat muodostaneet jonkunmoisen pohjoismaisen legioonan siellä ja piti sen legioonan yksimielisesti taistella Turkkia vastaan.) Tämä Kreikan hallitus pyysi, ettei tulisi sinne enää vapaaehtoisia siitä syystä että nämä eivät taistele, vaan ainoastaan ryöstävät rauhallisia asukkaita. Joka viitsii hakea näitä aikakirjoja tästä sodasta, löytää kyllä todistuksen tähän. Kaikissa vapaustaisteluissa ja vapaaehtoisissa jou-

koissa on aina ollut suuri joukko niitä, jotka ovat menneet omanvoiton pyynnistä näille retkille. Minä en ensinkään epäile sitäkään, etteikö tässä maassa ole sellaisia henkilöitä paljokin, jotka puh-taissa tarkoituksissa tahtoisivat auttaa tätä Kar-jalan kansaa, ja se on kaunis piirre etenkin por-varillisissa ryhmissä siitä syystä, että nämä ei-vät juuri koskaan ennen, valitettavasti kyllä, ole tunteneet mitään vapauden halua eivätkä tunnus-taneet minkään kansojen vapauden oikeuksia. Ei minulla olisi mitään sitä vastaan, jos nämä meni-sivät taistelemaan sinne omasta puolestaan ja tais-telisivat bolshevistejä vastaan vaikka miten pal-jon, jos ei siitä olisi hyvin vakavia kansainvälisiä selkkauksia seurauksena. Jos tämä olisi todella niin tavattoman viatonta, että ainoastaan vietäisiin muonavaroja karjalaisille ja autettaisiin henkilö-kohtaisesti taistelussa bolshevismia vastaan ja vaikkapa noita kappeleita, joita ryssäläisen tsaa-rivallan aikana sinne rakepnettiin, vielä tervattai-siinkin, en minä olisi sitä vastaan. Mutta kun ase-tetaan koko Suomen kansa vaaran alaiseksi ja Suo-men itsenäisyys yhden kortin varaan, se on vähän liian paljon. Siitä syystä yhtenä tarkoituksena täällä välikysymyksellä juuri on osoittaa sekä Ve-näjälle että ulkomaille, että ainakin Suomen sosi-alidemokratiasella ryhmällä ei ole näiden hyökkä-yksien kanssa mitään tekemistä. Se on ainoastaan koettanut estää sitä niin paljon kuin suinkin mah-dollista siitäkin syystä, että sosialidemokraattiset puolueet kaikissa maissa ovat aina rauhan kan-nalla. Se seikka, että täällä useat puhujat ovat tahtoneet todistella sellaisia asioita, jotka eivät kuulu oikeastaan tämän välikysymyksen yhtey-teen, ajaa minut vastaamaan niihinkin jonkun ver-ran siitä syystä, että se on juuri niitä asioita, joita minä olen miettinyt ja joihin minä saan tässä ai-van täydelleen selvän vastauksen. On tosin väi-tetty, että eräät socialistit ja sosialidemokraatti-siin piireihin lukeutuvat henkilöt ovat yksityisesti lausuneet että bolshevikien pitäisi voittaa täällä tai että kapina olisi toivottava j. n. e. Mutta ei suinkaan ole harvat ne porvarihenkilöt, hyvinkin pätevät arvovaltaiset henkilöt, jotka ovat lausu-neet myöskin julkisesti sen, että toivottavaa olisi uusi kapina tai hyökkäykset rajalta bolshevistien taholta, että me saisimme tämän maan puhdistaa selkäpuolen vihollisista tai sisällisistä vihollisista, ja vieläpä on suorastaan lausuttu: Saataisiin lyödä työväenliikkeen piiristä ne kokonaan alas, mikä viime kesänä lyömättä jäivät. Tämä on va-kava asia. Asetettakoon tämä vastapainoksi näil-le puheille, jotka tähtäävät siihen, että tämän maan sosialidemokraattisissa piireissä voi olla ai-neksia, jotka ehkä ovat suopeamilisiä bolshevis-

tiselle liikkeelle. Täällä on huomautettu, että tuo kapina oli mahdoton ja tavaton siitä syystä että tuskin koko maapallolla löytyy mitään valtiota tai valtakuntaa tai kansaa, jossa olisi niin suuria vapauksia myönnetty kaikille kansalaisille ja niin suuria oikeuksia, kuin mitä täällä on myönnetty. Mutta muistettakoon samalla, millä tavalla näitä oikeuksia on työväki saanut tässä maassa. Miten-kä työväki sai tämän kansanvaltaisen eduskun-nan? Eihän se tullut ainakaan porvariston hy-västä tahdosta, eihän toki, sehän oli seuraus 1905 vuoden tapahtumista Venäjällä ja suurlakosta Suomessa. Näiden tapausten johdostahan — täy-tynee jokaisen myöntää — saatiin kansanvaltai-nen eduskunta Suomeen, sellainen kuin se nyky-ään vielä on. Täällä mainittiin 8-tunnin työaika-lait ja kunnallislait. Mitenkä ne on täällä saa-vutettu? Ei niitäkään saavutettu totisesti porva-riston hyvästä tahdosta. Sehän oli 1917, kun nämä saavutettiin. Ensinnä nämä säädettiin sosi-alistien ollessa enemmistönä tässä eduskunnassa ja valmistuivat sitten kun eduskunta oli julistautunut korkeimman vallan haltijaksi tässä maassa. Siis ankarien ponnistusten tulos ja satunnaisten seik-kain tulos eikä suinkaan minkään hyvän tahdon ja hyvän keskinäisen ymmärryksen tulos; eihän sitä voitane väittää. Kaikissa maissa on työväen luokka aina saanut käyttää hyväkseen satunnaisia olosuhteita ja myöskin ankaraa kamppailua saa-vuttaakseen itselleen jonkunlaisia oikeuksia. Niin tässäkin maassa. Mutta täytynee myöntää, että tuskin missään maassa on työväestön niin lujilla kamppailuilla tarvinnut vaatia itselleen oikeuksia kuin tässä maassa. Tuskin missään maassa on porvaristo niin sitkeästi parlamentaarisessa toi-minnassa ja muussa valtiollisessa toiminnassa vas-tustanut työväen pyrkimyksiä kuin tässä maassa. Mehän näemme nykyään esim. Englannissa, että kun siellä työväki tekee niin suuria vaatimuksia, että tämän maan työväki ei ole koskaan uskaltanut sellaisia uneksiakaan, — se vaatii näet eräit-ten suurten omaisuuksien, nim. kaivosten yhteis-kunnallistuttamista, — niin siellä porvaristo ja hallitus taipuu niihin. Ei se odota sitä, että se laskisi työväestön ja porvariston ase kädessä kes-kenään kamppailemaan, sillä siellä ymmärtää por-varisto ja ymmärtää hallitus, että se on kansan rikkirepimistä ja se on kansallisuuden hävittä-mistä. Se johtaa ensinnäkin eräänlaisiin vallan-kumouksiin ja nämä vallankumoukset sellaisena aikana, jota nyt eletään ovat sangen vaarallisia niin porvaristolle kuin työväellekin. Niitä vir-tauksia, mitä vallankumous synnyttää, ei voida yhtä helposti tukahuttaa, kuin millä ne saadaan syntymään. Minä en puolusta bolshevistista lii-

kettä, enkä puolusta kapinaliikettä, mutta minä — sanoisin — mielelläni tahtoisin olla puolueeton näissä ja huomauttaa niistä seikoista, että nämä liikkeet, vaikka ne ovat ehkä kukistuneitakin tässä maassa, eivät ole lopullisesti kukistettuja siitä syystä, että emme tiedä, mitä täällä Euroopassa vielä tapahtuu. Ei meillä ole bolshevismien pelko yksinään idästä päin. Meillä voi se olla myöskin etelästä ja lännestä päin, sillä emmehän tottanut sesti voi vanna, mitä tulee tapahtumaan, emmekä voi historiaa kirjoittaa koskaan edeltäkäs. Onko se sanottu, että bolshevismi ei leviä johonkin muuhun maahan, että se ei voi hypätä Suomen ylitsekin aivan niinkuin kulo metsässä tekee, ja siihen on tavattoman vakavia oireita; ja silloin on Suomen rajoja vartioitava aivan joka puolelta ja silloin, minä luulen, ainakin varmasti loppuu sellainen sodan leikkiminen, mitä nyt Itä-Karjalassa leikitään. Täällä tahdotaan tähdätä yksinomaan siihen, että yksinomaan ase kädessä voidaan bolshevistista liikettä vastustaa. Tämä on itsensä pettämistä, se on itsensä ja koko kansan harhaanjohtamista, sillä tuo aseellinen toiminta ei tuo missään muodossa tuloksia. Näihin aseisiin kukistui punainen valta Suomessa ja minä uskon, että aseihin voi vielä porvarillinenkin valta Suomessa kukistua. Ei ole ennakolta sanottu, miten tulee käymään. Ainoat keinot bolshevistisen liikkeen kukistamiseksi olisivat reformit. Ne olisi pitänyt panna toimeen jo ajoissa kun tiedettiin tämän kapinan syntyminen, ja ryhtyä sitä niillä vastustamaan. Sitä olisi ehkä silloin voitu vastustaa valtavilla uudistuksilla, niinkuin eräissä muissa Euroopan maissa paraillansa tehdään. Mahdotonta on sanoa, olisiko se liike saatu pidätetyksi, sillä se on yhtä kaikki historiallinen liike. Sillä eihän voida väittää sitä että jotkut johtavat henkilöt olisivat saaneet aikaan noin mahtavan virtauksen, sillä minä en usko, että niin voimakkaita ja mahtavia henkilöitä onkaan maan päällä, jotka kykenevät lietsomaan tuollaista tavatonta vallankumous- ja kapinaliikettä. En minä usko sellaista. Ja mitä sitten sanottaisiin, jos tuo kapinaliike olisi täällä onnistunut. Olisiko silloin niin kovasti solvattu tai niin ankarasti rangaistu niitä, kuin nyt tehtiin? Ei suinkaan, sillä silloin olisivat rankaisijat olleet heikolla puolella. On aina niin, että voima se on kun määrää oikeuden ja väkevämpi on heikomman herra. Se on aina ollut niin ja tulee olemaan vastedeskin. Jos tuo liike olisi onnistunut, niin kenties niistä olisi tehty vapauden sankareita, vaikka kieltämättä täytyy sanoa, että rumia sankareita ne olisivat olleet. Eikä tämä kansa ehkä olisi ollut onnellinen siinäkään asemassa, minkä ne olisivat tuoneet, mutta

ei tämä nytkään ole onnellinen. Ei se kansa ole mikään onnellinen, jonka enemmistöä vähemmistö aseitten kanssa hallitsee. Siinä on aina sisäisen sodan uhka, aina kapinan uhka, huolimatta siitä, tahdotaanko sitä varjella millä tahansa.

Ne syytökset, mitä on heitetty sosialidemokraattien päälle bolshevistiystävällisestä mielestä, eivät ole odottamattomia, sillä minä käsitan, että sellaisia nyt tarvitaan. Jos se pitää paikkansa, mitä ed. Vuorimaa täällä mainitsi, että tarkoitus on saada Pietarista kansainvälinen satamapaikka — ja minä en ensinkään epäile ed. Vuorimaan auktoriteettia enkä ensinkään epäile sitä, että tämä voisi olla hallituksen ja hallituspuolueitten ohjelmakin — niin tämä osoittaa, että kyseessä on suuri yritys ja siinä tarvitaan jos jonkinlaisia eri liikkeitä, ennenkuin tämän kysymyksen ratkaisuun päästään. Siinä tarvitaan sisäistä diktatuuria ennen kaikkea, ja kun tätä tarvitaan, niin täytyy saada maan sosialidemokraattinen ryhmä uudelleen lyödyksi tai ainakin ulkomaitten silmissä iemätsiksi siksi, että tämä on bolshevikiystävällinen puolue, joka täytyy ehdottomasti ennen kaikkea tästä maasta kukistaa. Silloin saadaan tie Pietariin auki ja ed. Vuorimaan aineiden mukaan päästään Moskovaankin. Sinne Moskovan reissulle kerran Ranskan armeija hukkui, mutta meidän armeijamme ehkä onnistuu. Todettavissa on, — sosialidemokraatitkin sen myöntävät kuten porvaritkin, — että minkään maan porvaristo koko maapallolla ei ole niin luja ja vahva kuin Suomen porvaristo nykyään. Se on aivan totta. Täällä ei työväestöllä ole edes kaaripeysyäkään, ei niitä saa työväen haltuun kätkeyksi Palménkaan, vaikka hän ajaa kaikki Huopalahden metsät täyteen sotasaalista. Työväestö on heikko ja paljain käsin ei taistella mitään asettettua joukkoa vastaan, puhumattakaan siitä, että työväestön aseelliset kamppailut aina ovat olleet suuria tyhmyyksiä siitä syystä, ettei se osaa tapella eikä saa koskaan koulutettuja johtajia. Upseereita meillä tässä maassa kyllä on tavattoman paljon ja korkea-arvoisia. Ne ovat ylentyneet paremmin ja pikemmin kuin palastusarmeijassa, (Eduskunnassa naurua) mutta niitä ei riitä työväelle, sillä ne ovat vierasta tälle kansanainekselle monestakin syystä ja työväestö ei jaksa rahan puutteessa palkata näitä herroja ja Palménia ei se saa puolelleen. Kaikissa aseellisissa vallankumouksissa minun muistaakseni on työväestö tullut lyödyksi. Jokaisessa barrikaaditaistelussa se on hävinnyt ja siitä syystä minä olen aina ollut sitä mieltä, ettei pidä ryhtyä aseleikkiin, jo taitamattomuuden vuoksi, mutta myöskin siveellisistä syistä, sillä minä en luota koskaan sen ryhmän voi-

maan, jolla on aseet. Minä luotan sittenkin enemmän siveellisuuden voimaan ja rauhan aatteeseen ja minä luotan työväenkysymyksissä työväen parlamentaariseen toimintaan, sittenkin vielä, vaikka menetellään, niinkuin viime vaaleissa tässä maassa meneteltiin työväen vaalivapautta kohtaan, josta kenties tänä yönä puhutaan vielä erikseen, niinkuin suotavaa on.

Vaikka tosin jotkut porvariedustajat ovat lausuneet mielihyvällä toteavansa, etteivät juuri kaikki sosiaalidemokraattiset edustajat ole bolshevikeja, — minä niin mielelläni soisin, että eduskunnan seinälle, ripustettaisiin taulu, johon olisi merkitty kutka ovat bolshevikeja, kutka eivät, niin että siitä saisi aina itse tuomionsa lukea, — niin kuitenkin, kun syytetään, että suuri osa heistä ainakin on bolshevikihenkistä, niin tämä syytös on siinä tarkoituksessa tehty, kuten jo äsken huomautin, nim. että näytettäisiin oman maan joukoille ja ulkomaille, että tässä maassa tarvitaan uusi kuritus. Sillä viimekesäinen kuritus herätti liian suurta huomiota ulkomailla ja se herättää vieläkin. Kun syytetään bolshevikijohtajia tai sosialidemokraattien entisiä johtohenkilöitä siitä, että he olisivat kapinaan yllyttäjiä, niin syyttäjät itse tietävät, että ne eivät sitä olleet. Korkeintaan voidaan syyttää heitä heikkoudesta, koska he eivät pystyneet eivätkä jaksaneet ja kenties lopulta eivät tahtoneetkaan tätä liikettä tukahuttaa. Siinä on todenmukainen syytös, sillä kapinan aikana Etelä-Suomessa ei suinkaan voida sanoa, että täällä olisi kovinkaan suuret porvariryhmiäkään kapinan alussa sitä ryhtyneet tukahuttamaan. Suurin osa asettui sille kannalle, että he tahtoivat nähdä, mitä tästä tulee, siis puolueettomalle kannalle. Samaten suuri osa työväestöäkin. He odottivat, kumpi puolue voittaa: se on oikeassa ja sille puolelle on helppo kallistua. Että punaisten tekemät pahat työt, hirmutyöt tai miksi niitä sanotaan, loistivat niin selvästi täällä Etelä-Suomessa, on itsestään selvää siitä syystä, että täällä ei kapinan aikana valkoisia armeijoja juuri ollut. Tämä puolueeton joukko tuli selvästi näkemään nämä punaisten pahat teot ja asettui niitä vastaan. Täytyy sanoa, että kansan terve järki silloin vaistomaisesti asettui rauhan kannalle ja kaikenlaista väkivaltaa vastaan. Minä en tämän asian yhteydessä, — koska siitäkin kenties tänä yönä vielä puhutaan paljonkin, jos keritään, ja toisena yönä sitten, jollei tänä yönä, — tahdo puhua Pohjanmaan tapauksista. Ne eivät kuulu tämän asian yhteyteen. Nämä ovat vain sivuviittauksia, vastauksia niille hyökkäyksille, joita on tehty sosialidemokraatteja vastaan ja luulen tehneeni sen oikein miedossa muodossa. Kun nyt saatiin hallitukselta ja porvariryhmiltä, jotka kannattavat tätä hallitusta, tämä

minun mielestäni selvä vastaus että näitä hyökkäyksiä tehdään ja että hallitus ei tahdo näitä sankarijoukkoja sieltä vetää takaisin joten siis hallitus tulee vastaamaan ulkovaltoihin ja Venäjään nähden näiden joukkojen tekemistä teoista, niin minun mielestäni on asia selvä ja tätä ei kannata lähettää enää mihinkään valiokuntaan. Pitäkäämme tämä vastaus sellaisena, joka painetaan lehdissä ja siten leviää ulkomaalaisten tietoon, ja silloin on meidän tarkoituksemme saavutettu.

Ed. Voionmaa: Herra pääministeri täällä tänä iltana hyvin kauniisti ja hyvästi puhui siitä, kuinka Aunuksen asiassa eivät saa tunnesyyt olla ratkaisevina, vaan kuinka järjellä täytyy olla johtava valta siinä. Minusta kuitenkin itse pääministeri puheessaan ei tuonut ollenkaan esille mitään järkisyitä tämän puolustamansa retken hyväksi, vaan perusteli sitä yksinomaan kaikenlaisilla tunnesyyillä. Me kuulumme, että suuri sorto Karjalassa on se, joka pakottaa meitä ryntäämään, heitä auttamaan j. n. e. j. n. e., yksinomaan tunnesyyt, ei mitään niitä syitä, jotka hän kuitenkin katsoo olevan asetettavia ensi sijalle.

Eipä ihmettä, että pääministerin arvoisat kannattajat myöskin vetivät samaa nuottia. Ei heidänkään taholtansa, mikäli olen voinut keskustelua seurata, ole tuotu esiin tämän retken puolustamiseksi muita kuin kaikenlaisia tunnesyyt. Kirkon miehet ovat erittäin urheasti esiintyneet taistelevina kirkonmiehinä, „taistelevan kirkon” jäseninä, ja osottaneet, että heidän keskuudessaan elävät nuo viime talven veriset traditsiot, joiden uskoisi ainakin heidän mielestään nopeasti haihtuneen. Nuorisoamme on ylistetty siitä, että se tunteen pakottamana rientää veljeskansaa avustamaan. Ja vaikka täällä on lausuttu ja vakuutettu, että koko retken tarkoitus on hyvin rajoitettu, vaikka täällä ruotsalaisen puolueen taholta on pantu sellaisia ehtoja, että hallitusta kannatetaan ainoastaan sillä edellytyksellä, että retkestä ei seuraa mikään Aunuksen liittäminen Suomeen, niin kuitenkin näkyy kaikesta, että tarkoitus on umpimähkäinen valloittelu, että muunlaisella vakuuttelulla ei ole yhtään mitään merkitystä. Onhan yksi puhuja jo vakuuttanut, että sieltä mennään eteenpäin, että tarkoitus ei ole vain aunukselainen, vaan että tarkoituksena on taistelu koko bolshevismia vastaan. Ja ovathan monet puhujat täällä suorastaan käsitelleet asiaa, niinkuin olisi kysymys Suomen ja Venäjän välisestä sodasta, ja sitä kai se onkin. Jos ei nyt, niin seuraavalla kerralla, kun pääministeri saapuu tämantapaiseen aiheutettuun välikysymykseen vastaamaan, saamme kuulla, että olemme niin pitkälle tulleet.

No jaa, tunteita saattaa kyllä liikkua socialisti-

sessakin mielessä näissä asioissa. Minä ainakin puolestani hyvin lämpimästi seuraan ja olen seurannut veljeskansojen taistelua itsenäisyytensä ja vapautensa puolesta. Minä luulen, että sangen moni sosialisti, kaikkikin sosialistit, hartaimmasti toivovat Viron kansalle itsenäisyyttä ja vapautta. Mutta minä luulen että hyvin harvat sosialistit kuitenkaan voivat toivoa näiden veljeskansain liittämistä Suomeen nykyisissä oloissa. Niin pahaa emme tosiaankaan voi niille toivoa. Joskus tulevaisuudessa, kun tässä maassa olot ovat paljon toisenlaiset kuin ne nyt ovat, voimme virittää mieleisämme ehkä sellaisiakin toiveita.

Mitä erityisesti Viron retkeen tulee, olen kuullut täällä moittittavan sitä, että sosialistien Viron avustamiskomiteaan alkuaikoina valitut edustajat ovat vetäytyneet siitä pois. Minä luulen, että nämä edustajat voivat onnitella itseään siitä, etteivät ole joutuneet mukaan vastaamaan kaikesta siitä, mitä Virossa on suomalaisten nimessä tehty. Samalla tavalla luulen, että tunnesyyt-kään eivät sosialidemokraatteja kiihoita kovin läheisesti puuttumaan yhteistoimintaan Karjalaan rientäneiden n. s. vapauttajien kanssa. Sen sijaan olen itsekseni ihmetellyt, miksi ei ole käyty vapauttamistoimeen sillä taholla, jossa meidän oikeutemme ovat ihan selvät ja kiistämättömät ja jossa emme kenellekään vääryyttä tekisi, jos sinne vapautusretken tekisimme. Tarkoitin Petsamon aluetta, joka on sekä porvarillisen että bolshevistisen Venäjän taholta Suomelle luvattu ja jonka yhdistämistä Suomeen ei kai kukaan voisi vääräksi väittää. Mutta sinne ei ole ollut halua, vaikka niin ilmeiset taloudelliset edut olisivat siellä saavutettavissa, vaan sen sijaan on kyllä riennetty kaikille muille tahoille, jotka ovat hyvin epäilyttäviä.

Tunnesyyt saattavat, sanon vielä, puhua sen puolesta, että tällaiseen veljeskansain vapauttamisyrityksiin ryhdytään. Mutta järkisyyt eivät puhu niiden puolesta. Sosialistinen puolue on kansainvälinen puolue, se on omaksunut kansainvälisen katsantotavan poliittisissa asioissa ja näillä tällaisilla kansainvälisillä katsantotavoilla on se etu, että niissä eivät ainakaan tunnesyyt paljon paina, vaan että ne voivat perustua ainoastaan järkisyyhin. Jos asetumme sille kannalle, jos vähänkään otamme huomioon kansainvälisiä suhteita ja Europan nykyistä poliittista tilannetta, niin kyllä silloin kaikki järkisyyt puhuvat tuolaista silmitöntä Aunuksen ja Vienen-Karjalan retkeä vastaan.

En epäile ensinkään, etteivätkö maailmansodassa voittaneet suurvallat mielellänsä näe, että bolshevistisen Venäjän ympäristöllä asuvat pie-

net kansat nousevat taisteluun bolshevismia vastaan. Luulen, että niillä ei ole mitään sitä vastaan, vaikka Suomen kansa taistelisi itsensä kuoliaaksi, olemattomaksi tuota valtaa vastaan, että sehän on ilmeisesti ainoastaan etu niille. Toinen kysymys on, olisiko se eduksi myös meille. Mahavasta Englannista emme voi suinkaan epäillä, eikä se haluaisi kukistaa neuvostovaltaa Venäjällä. Kuitenkin on sen pääministeri äskettäin aivan selvästi ei yhteen vaan useampaan kertaan Englannin parlamentissa vakuuttanut, että Englannilla ei ole voimia eikä varoja ryhtyä neuvostovaltaa kukistamaan, vaan että sen täytyy siitä vetäytyä pois ja että Venäjää ei ole koskaan mikään ulkomainen vihollinen voittanut. Voittajan täytyy esiintyä Venäjän omasta keskuudesta. On omituista kuulla meidän valtiomiestemme täällä vakuuttelevan, kuinka mitätön se Venäjän valta kuitenkin on ja kuinka pieni asia on suuralle Suomelle kukistaa mokoma bolshevismi.

Me näemme, se on myönnettävä, kuitenkin risiirittaisuutta tässä Englannin pääministerin selityksessä sikäli, että Muurmannilla ja Arkangelissa yhtäkaikki toimii englantilaista sotaväkeä. Englannin lehdet vakuuttavat ja koko maailma tietää, että nämä sotajoukot eivät ole Englannin valtion eivätkä tule olemaan Englannin hallituksen joukkoja, vaan että ne ovat vapaaehtoisia joukkoja, tuollainen Aunuksen retkikunta oikein suuressa kaavassa, Aunuksen retkikunta, jonka oikean luonteen ranskalaiset kilpailijat paraiten ovat ilmaisseet, kun ovat leimanneet sen kokonaan taloudelliseksi retkikunnaksi, minkä tarkoitus on avata siellä Englannin taloudellisia etuja, saada Englannille pääsy pohjois-Venäjän suurille tuotantolähteille. Voihan Suomen kansa lähteä tuommoistakin yritystä auttamaan, mutta sosialisteilla ei ole erityisempää halua siihen yhtyä. Minä luulen että pääasiassa todellisena moottorina, todellisena voimana, liikkeellepanevana voimana koko tässä yrityksessä on tuo vapaaehtoinen englantilainen kapitalistinen yritys, poliittinen seikkailuretki tuolla pohjoisessa. Englanti voi sellaisen järjestää, eihän se mitään sillä menetä, sillä on kaikki voitettavana eikä mitään menettävissä. Mutta meillä, jos moiisiin yrityksiin ryhdymme, lienee jotakin menetettävää, koska meidän suhteemme suureen Venäjään on kokolailla toinen kuin Englannin.

Näissä kaikille tunnetuissa ja varsin vakuuttavissa seikoissa minusta esiintyy ne järkisyyt, joita Aunuksen ja Vienen retkiin nähden olisi pitänyt varteen ottaa, mutta joita ikävä kyllä emme ole huomanneet varteenotetuiksi, ei hallituksen esimiehen eikä hänen kannattajiensa tä-

mäniltäisissa puheissa. Näistä syistä en voi olla kannattamatta ed. Kotosen ehdotusta, että asiat lähetettäisiin valiokuntaan valmistettavaksi.

Ed. Keto: Minäkin pyysin puheenvuoroon todetakseni tässä, että tämä keskustelu on osoittanut meidän porvarillisten puolueittemme ulkopoliittikan olevan täydellistä tilannepoliittikkaa. Nykyistä ulkopoliittista tilannetta käytetään hyväkseen laskematta ollenkaan, minkälaisia seurauksia pitemmän päälle tästä ulkopoliittikasta meidän maallemme tulee olemaan. Tämän nykyisen Suomen porvarillisten tilannepoliittikan ajavina voimina on juuri, niinkuin täällä on useampaan otteeseen huomautettu, bolshevismiin pelko toiselta puolen ja toiselta puolen halu käyttää Venäjän nykyistä heikkoutta hyväkseen saadakseen Suomeen liitetyn kansallisesti Suomeen kuuluvia alueita ja samalla alueita, joilla on suuri taloudellinen arvo. Täällähän on koko ajan kosketeltu, niinkuin edellinen puhuja huomautti, tunnekieliä, niinkuin nämä tämän nykyisen politiikan motiivit edellyttävät. On totta, että nykyinen tilanne näyttää otolliselta niille yrityksille, mitä meidän hallituksemme porvarillisten puolueitten tukemana nyt järjestää Venäjän Karjalaan nähden. Nythän näyttää olevan otollinen hetki toteuttaa nuo viime aikoina niin voimakkaasti esille päässeet unelmat Suur-Suomesta, ei ainoastaan Suur-Suomesta, joka käsittäisi Venäjän Karjalan Kuolan niemimaata myöten, vaan vieläpä täällä ed. Vuorimaa maalaisliiton puolesta puhuessaan on uskaltanut unelmoida kokonaisuudesta Suomenlahden sisäänsä sulkevasta suomalaisesta valtiosta. Minä luulen, että näitä puheita, joita täällä nyt on pidetty tämän Venäjän Karjalan retken puolustukseksi — retken, joka ei ole ainoastaan vapaaehtoisten omalla riskillään suorittama, vaan jota ilmeisesti meidän hallituksemme aineellisesti tukee — näitä lausuntoja vielä tulevat hyväkseen käyttämään ne Venäjän taantumukselliset voimat, joiden tarkoituksen mukaista nyt on tällä hetkellä epäilemättä se, että suomalaiset ovat mukana siinä yleisessä hyökkäysretkessä, joka ympäröivävaltojen taholta nyt näyttää järjestetyn Venäjän bolshevistista neuvostovaltaa vastaan. Luulen, että kenraaleilla Koltshak ja Judenitsh ei loppujen lopuksi liene syytä muuta kuin mielihyvällä tervehtiä tätä suomalaisten nyt järjestämää yritystä, ei ainoastaan siitä syystä, että se on tähdätyt bolshevikkivaltaa vastaan, vaan myöskin siitä syystä, että nämä vastavallankumoukselliset kenraalit voivat käyttää tätä Karjalan sotaretkeä vastedes aiheena tuhotakseen Suomen itsenäisyy-

den. Minä luulen, että tällä Karjalan retkellä juuri näille herroille annetaan ase heidän vastaisessa politiikassaan itsenäiseksi pyrkivää Suomea vastaan. Ja minä luulen, että yhtä paljon kuin täällä on puhuttu bolshevikkien aggressiivisesta, hyökkäävästä politiikasta Suomea vastaan, yhtä paljon olisi meillä syytä puhua niitten vastavallankumouksellisten aineiden, joita me nyt tällä toiminnallamme avustamme, vastaisesta Suomen itsenäisyydelle vaarallisesta politiikasta. Meidän ei olisi syytä tällä retkellämme antaa näille aineksille niin otollista aihetta vastedes esittää, miten itsenäinen Suomi on valmis käyttämään hyväkseen jokaista Venäjän heikkouden hetkeä riistääkseen siltä Venäjälle tarkeitä alueita. Minä luulen, että tästä Suomen hallituksen ja sen porvarillisten puolueitten edesottamisesta ei tule olemaan meidän maallemme hyviä seurauksia. Me luotamme siihen, että silloin kuin toisenlaisen Venäjän taholta kuin millainen se nyt on, vastedes tulee tällaista hyökkäävää politiikkaa harjoitettavaksi Suomeen nähden, me voimme saavuttaa ulkomaitten, erittäinkin nykyisen maailmansodan voittaneiden suurvaltain tukea. Mutta tuohon tukeen ei liene paljon luottamista. Me emme tiedä millaiseksi maailmanpoliittiset suhteet muuttuvat, mutta sen me tiedämme ainakin, että tämä nykyinen retki Venäjän-Karjalaan on omiansa kärjistämään meidän maamme suhteita niihin maihin, joista meidän olisi vastedes ennen kaikkea apua saatava, jos Venäjän taholta ryhdyttäisiin Suomen itsenäisyyttä vastaan hyökkäämään, nim. Skandinavian maihin. Me tiedämme, että Skandinavian maissa katsotaan sangen suurilla epäilyksillä sitä politiikkaa, mitä nyt Suomen porvarilliset juuri Venäjään nähden harjoittavat. Siellä käsitetään, että tämä tällainen ärsytyspolitiikka ja nykyinen aggressiivinen politiikka Venäjään nähden ei ole omiansa Suomen itsenäisyyttä vastaisuudessa turvaamaan. Siellä käsitetään, että Suomen politiikka voi herättää Venäjällä eloon samat pyrkimykset, jotka olivat ominaisia tsarismin aikaiselle venäläiselle ulkopoliitikalle, nimittäin pyrkimykset päästä Skandinavian ylitse Atlantin valtamerelle. Tästä syystä me tiedämme Skandinavian maissa niin tavattoman kylmästi suhtauduttuvan tähän nykyiseen suursuomalaiseen politiikkaan. Meidän suomalaisten olisi, kuten me sosialidemokraatit olemme jo monta kertaa esittäneet, vastaisessa ulkopoliitikassamme orienteeraututtava Skandinavian, pyrittävä saamaan aikaan yhteistoimintaa Skandinavian maiden kanssa näiden maiden itsenäisyyden turvaamiseksi, kaikkien suurvaltojen, mutta etupäässä Venäjän taholta seuraavia vaa-

roja vastaan. Tämä nykyinen politiikka ei ole tuollaista meidän suosittellemaamme ulkopoliittista orientteeraamista omiansa edistämään, päinvastoin se asettaa tuollaisen suunnitelman vaaraan pitkiksi ajoiksi eteenpäin.

Minä en lopuksi voi olla ihmettelemättä, että myöskin ruotsalaisen kansanpuolueen taholta, jolla taholla on tuntunut olevan enemmän kykyä järkevään ulkopoliittiseen ajatteluunkin, nyt, kun meidän hallituksemme on valmis syöksemään maamme tällaisiin seikkailuihin, ryhdytään tätä aijetta kannattamaan. En voi olla ihmettelemättä, että porvarillisella tahollakaan yleensäkin ei yksikään ääni ole uskaltanut nousta tätä tällaista yrittystä vastustamaan. Meidän täytyy siis vielä kerran todeta, että päinvastoin kuin muissa maissa, meidän maassamme sosialidemokratia näyttää olevan ainoa puolue, joka ulkopoliittisesti kykenee antamaan kylmien realipoliittisten näkökohtien johtaa itseänsä.

Minäkin lopuksi yhdyin niihin, jotka ovat ehdottaneet tämän välikysymyksen lähettämistä ulkoasiainvaliokuntaan.

Ed. Kekkonen: Kun täällä olemme kuulleet tämän illan keskustelua, niin olemme varmaan useat panneet merkille, että keskustelu on ollut paljon kiihkeämpää kuin mitä se oli edellisenä välikysymys-iltana ja että paljon on kuluttu aikaa sellaiseen, joka ei tuota mitään hyötyä. Kansa on lähettänyt tänne meidät sitä varten, että saisimme jotain sellaista aikaan, mistä olisi meidän kansallemme todellista hyötyä ja siunausta. Tämän asian yhteydessä on puhuttu paljon sellaista, mikä ei itse asiaan ollenkaan kuulu. Kielenkäyttökin on täällä ollut sellaista, että tulee epäilleeksi, onko tämä asia ollenkaan vakavaa laatua kun sekä oikealta että vasemmalta ja jopa pappienkin taholta saa kuulla kieltä, joka ei tee hyvää vaikutusta vakavuudella tätä asiaa ajattelevaan.

Meillä on nyt jo, kuten sanoin, pienen ajan kuluttua toinen välikysymys samasta asiasta. Minä puolestani kannatan sitä mielipidettä, että tämä asia lähetettäisiin valiokuntaan, jotta valiokunta tuota asiaa tutkisi ja toisi asian yhteydessä esille siihen kuuluvat seikat, ja eduskunta sitten tästä päättäisi, niin ettei meillä taas mahdollisesti olisi jonkun ajan kuluttua uudelleen kolmas välikysymys samasta asiasta.

Ed. Pitkänen: Vaikka en tahdokaan samoin kuin arvoisa edelläpuhujani asettua eduskunnan omantunnon tuomariksi, olen kumminkin jonkun verran hänen, nimittäin ed. Kekkonen,

kannalla siinä, että minua uutena tulokkaana tähän arvokkaaseen seuraan ja tähän korkean kutsumuksen tarkoitukselle vihittyyn saliin ei ole voinut olla samalla sekä surettamatta että hämmästyttämättä se seikka, että meillä nyt tämän lyhyen eduskuntakoossaolon aikana jo kolmannen kerran uhrataan kokonainen täysi-istunto tällaisille puolueyhmiä välisille kohteliaisuuksien lausumisille. Oikeisto lausuu karvaita kohteliaisuuksia vasemmistolle ja vasemmisto tekee samaa oikeistoon nähden. Ja me keskusta olemme siinä onnellisessa asemassa, että me löydämme virheitä molemmilta puolilta, (vasemmalta: itsestään ei mitään) emmekä itsestämme mitään. (Vasemmalta: Vanhurskas puolue). Oikeisto näkee tässä välikysymyksen aiheuttaneessa asiassa vain puhtaasti ihanteellisia puolia ja tämä meidän epävanhurskas vasemmistomme se näkee vain rumat puolet. Se on luonnollista. Kukaan meistä, ei keskustakaan, näe sitä, mikä meidän tällä ajankohdalla tulisi nähdä. Emme näe mitään yhteistä aatetta, joka meitä kansanedustajia sitoisi tällä ajan kohdalla, jonka kuitenkin jokainen tunnustaa, että se sekä sisällisesti että varsinkin ulkonaisesti on vaikeasti läpiselviytymisen salliva.

Täällä käsitan nämät välikysymykset siten, että niiden tarkoituksena on antaa neuvoja hallitukselle, ja edustaja Kotonen on tänä iltana siinä onnellisessa asemassa, että hän varmaan tietää paremmin kuin kukaan tässä huoneessa, miten Suomen valtiollinen elämä on johdettava. Minä pyytäisin edustaja Kotosta laskemaan mieleensä, että näinköhän hän sinä hetkenä, kun hän mahdollisesti astuu hallitukseen, ei itse ole noiden neuvojen tarpeessa. — Eräässä aikaisemmassa täysi-istunnossa minua kovasti ilahutti se seikka, että minä vasemmistosta kuulin sanan „isänmaa”. Valitettavasti en muista, kuka sen lausui, niin että olisin voinut kirjoittaa hänen nimensä edustaja Helteen taulun takapuolelle, ettei sen suinkaan olisi tarvinnut hävetä siinä nimiluettelossa, jota edustaja Helle tarkoitti. Minä toivoisin, että kuulisin tämän sanan vasemmistosta, oikeistosta ja varsinkin keskustasta sangen usein. Minä kuulun omalta vähältä osaltani niihin, joka läksin tähän minulle kerrassaan outoon ja vaikeaan tehtävään siinä mielessä, että kaiken sen jälkeen, mitä tässä maassa on tapahtunut, täällä olisi jotakin sekä opittu että unohdettu, niinkuin vanha sanontatapa kuuluu, ja minä olin sangen hyvän-toivoinen varsinkin vasemmiston kanssa tällä kertaa tapahtuvaan yhteistyöhön nähden, ja jokainen kerta on minua, niinkuin varmaan muitakin, ilahuttanut ne vakuutukset, joita sieltä on annettu, niinkuin esim. edustaja Ryömä tänä il-

tana antoi. Mutta kun kaiken sanotun kertaan ja kokoon muistissani, niin muodostuu siitä aina lopputulokseksi edustaja Helteen pyöristelty lausunto, joka ei sano mitään. Sillä niinkuin tänä iltana edustaja Ryömän vakuutuksen jälkeen tuli heti edustaja Elfvingin porvariston tilille vaatimuksen uhka, niin tapahtuu minun mielestäni tässä se sadun kertoma paradoksaalinen tapaus, että jalopeura ja krokodiili nielivät toisensa. (Vasemmalta: Kuinka se on mahdollista?) Se on siten mahdollista, että kun toinen vasemmistossa vakuuttaa, että vasemmisto on täysin parlamentaaraisella kannalla ja että se tässäkin kysymyksessä esim. kannattaa heimokansojen auttamista, jopa yhdistämistäkin Suomeen, niin toinen edustaja tulee ja nielaisee tämän totuuden pois. Se tapahtuu siten.

Että epäilystä täällä eduskuntaryhmissä vasemmistoa kohtaan on olemassa ja että sitä on tuolla kansassa, valitsijoissa, se johtuu siitä vaikeasta väristyksestä, jonka vallassa kansamme elää kapinan kipujen jälkeen. Kansan on vaikea tehdä eroa bolshevismin ja sosialismin välillä (Vasemmalta: Miksei maalaisliitto ole selvittänyt?) Sen eron selvittäminen minun mielestäni on vasemmiston tehtävä. Sen on annettava kansalle se kaiku itsestään, sillä itse vasemmisto siitä vastaa. Mutta kun kuulee niinkuin tänä iltana sanottavan, että iltarukouksissa luetaan, että rakas „Herra Jumalamme varjelisi suomalaisesta suojeluksesta”, niin minun täytyy sanoa, että sillä tavoin ei puhu suomalainen sydän. Se on kansainvälinen, niinkuin ed. Voionmaa täällä on huomauttanut, mutta kansainvälisyydessännekin, hyvät vasemmistolaiset, laskekaa suomalaisuuskin kansainvälisyyden mukaan.

Ed. Kotonen aikaisemmin puhui sovusta ja yhteisymmärryksestä ja valitteli, että sitä ei ole täällä saatu kehittymään. Minä en tahdo puolustaa suinkaan omaakaan ryhmääni, ettei siltäkin taholta sanota sellaista, jota ei pitäisi sanoa, taikka että sanottaisiin aina sellaista, jonka voisi täysin hyväksyä. Minä puolestani en voi hyväksyä persoonallisia leikkauksia ja solvauksia, silloin kun on puhe suurista asioista, sillä jos me takerumme pieniin asioihin, niin suuret asiat liukuvat meidän käsistämme. Mutta johtavatko nämä välikyselyt, minun tekisi mieleni kysyä ed. Kotoselta, sopuun? Eivätkö nämä pikemminkin tee särmikkäiksi niitä sopumahdollisuuksiakin, joita valtiomme asema ja hedelmällinen yhteistyömme nyt jos koskaan vaatisi? Nämät välikyselyt eivät ole hedelmätöntä työtä, nämä tuottavat hedelmiä, mutta nämä tuottavat huonoja hedelmiä. Meitä kuuntelee ei vain oma kansa, vaan meitä kuunte-

levat myöskin vieraat kansat. En tarkoita tällä, niinkuin valitettavasti minun käsitykseni usein lankeaa vasemmistoon nähden, että olisi pidettävä suurempaa huolta siitä, mitä vieraat kansat meistä ajattelevat, kuin siitä, mitä meidän oma kansamme meistä ajattelee ja ennen kaikkea mitä se meiltä odottaa. Minä lähdän nimittäin siitä, etten usko, ettei jokainen suomalainen tässä salissa tälläkin kertaa olisi selvillä käsilläolevankin kysymyksen sekä merkityksestä että mahdollisuudesta, jokainen sosialistikin, minä uskon niin. Miksi siis tämä alati uudistuva uteliaisuus? (Vasemmalta: Se on perisynti). Perisynti lienee. Mutta minä uskon, olenpa saanut vähän sellaista vakauksustakin, että siipeen ammuttu vasemmistomme näillä välikysymyksillä harjoittelee uuteen lentoon, hioo niitä Louhen kynsiään, joilla — jos nyt vertausta saa käyttää, nehan aina ontuvat — sovun Sampo tästä eduskunnasta anastettaisiin, nekin vähät sovun mahdollisuudet, mitkä kansalaisyhteiskunnan repeämien jälkeen on jällelle jäänyt.

Kuinka heikoilla syillä ja perusteilla tätä kaudista epäsovun kylvöä nyt tehdään, siitä on uusi todistus tämä esillä oleva välikysymys. Välikysymyksen tekijä mielestäni ei saa siinä oikeata otetta. Ainoa huomattavampi syy tai aihe tässä on bolshevistisen Venäjän tuleva kosto. Siis sama venäläisyyden pelko, josta arvoisa välikysymyksen tekijä täällä ehti moittimalla viittailla 20-vuotiseen menneisyyteen, ed. Vuorimaahan viittaten. Käytän tässä tilaisuutta huomauttaakseni, että jos me tällä tavalla menemme, niinkuin karjalainen sanoo, perangoimaan asioita 20-30-40 vuotta takaperin, niin kyllä meillä täällä työtä riittää. Emme me varsinaiseen tehtäväämme pääsekään.

Mutta jollei ole välikyselyn syynä tämä venäläisten pelko, niin tekisi mieleni kysyä, olisiko tarkoitus kenties laskea epäluottamuksen räjäyttävä panos uuden hallituksemme istuimen alle. Istuuko se tämä meidän uusi hallituksemme vasemmiston mielestä liian lujassa? (Vasemmalta: Ei. Hyvin heikoilla jaloilla). Ja onko se jo ehtinyt tehdä parin päivän järjestäytymisen aikana syntiä niin paljon, että se täytyy räjäyttää kumoon? (Vasemmalta: On). Vai niin. Tuskin kuitenkaan. Mutta miksi sitten pommittaa sitä (Vasemmalta: Että se tekisi jotain). Ja sillä tavoin toittottaa ei ainoastaan kotimaahan, jossa kaikkea epäilyllä odotetaan, niinkuin vasemmiston suhtautumistakin tähän parlamenttaariseen työhön, vaan myöskin ulkomaille, jossa odotetaan, että tässä maassa vähitellen järki saisi valtaa edes siksi aikaa, kun joku uusi hallitus ehtii kunnolleen muodostua. Jos siis uudelleen elpyvä sociali-

demokraattinen puolue lähtee liikkeelle tällaisilla niin sanoakseni taktillisilla tähtäilyillä, jotka tarkoittavat tulevaisuutta — tässä on nyt vielä hyvää aikaa ennen uusia vaaleja toivottavasti, ettei nyt tätä alkutoimintaa tarvitseisi uhrata kokonaan välikyselyille — mutta jos sosialidemokraattinen puolue lähtee liikkeelle tällaisilla taktillisilla tähtäilyillä, toistan, niin ei ole muuta kuin sen oma syy, että epäily sen oikeisiin herää niissäkin, jotka, kuten allekirjoittanutkin, luottamuksellisesti siltä ovat odottaneet sekä vapautuneen valtioaatteemme voimistamisen apua että luottamukseen pyrkimystä siihen hallitukseen nähden, joka nyt joka tapauksessa on meidän kotimainen hallituksemme ja jonka huolena tämän maan ja meidän omat asiamme ovat. Mutta minä valitan sitä seikkaa, eivätkä sitä valitusta voitele ed. Helteen leikilliset lääkityksetkään sinne eikä tänne, että vasemmisto lähtee katkeruuden pohjalta ja kylvää katkeruutta. Ei vain tässä huoneessa, vaan kansan kuuntelevassa keskuudessa, kansan, joka kaipaa eduskunnalta työtä, eikä sanaparadeja. Illan tulos olisi varmaan — suokaa anteeksi, että sen sanon — ollut suurempi, jollei tätäkään utelua olisi tehty. Tätä utelua, jonka tulos on sama kuin se ranskalaisen sananparren sanoma: Paljon melua yhden omeletin tähden, eli niinkuin se suomalaisessa käännöksessä kuuluu: Paljon ääntä, vähän viljoja. (Vasemmalta: Onko sota omeletti? Tärkeä juttu!) Tämä on tehty niin sanoakseni vanhan säilyttämisen tähden. On käyty ikäänkuin pohjalaisten mennessä kirkkopuukkotappeluun, että saataisiin eduskuntaan sotainen mieliala, vieläpä mieliala, joka nyt tässä illan puoliyöhön päästessä on jo aivan toisenlainen kuin alussa.

Tämä on yksi niistä huonoja hedelmiä, mitkä näistä välikyselyistä kypsyvät, se nim., että meillä eri ryhmissä tapahtuu se, johon ei olisi varaa: särmistyvät eri ryhmät sen sijaan, että niiden tulisi hioutua ja silottua niin, että me voisimme lähestyä toisiamme muutenkin kuin hampaat irvisä. Näistäkin syistä minä yhdyin niihin, jotka vastustavat välikyselyn valiokuntaan lähettämistä ja kannatan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. v. W e n d t: Tre orsaker kunna förorsaka uppkomsten av den situation vi för ögonblicket hava i Fjärr-Karelen. För det första kan det vara erövringslystnad, som kan betinga åtgärder där, för det andra kan det vara strävan att trygga Finland och skapa en gördel såsom skydd mot Ryssland i framtiden, och för det tredje kan det vara en ideel strävan att hjälpa ett med finnarna

närbeslägtat folk till den självbestämningsrätt, som det under närvarande förhållanden icke kan nå. I intet av andragandena har den rena erövringslystnaden lyst fram, om också hr Vuorimaas uttalande väl nära tangerade detta. Där emot har i flera andraganden det påstående lyst igenom, att Finland genom att med sig förena områdena utom dess gränser skulle kunna trygga sig mot ett framtidens Ryssland. Jag måste i sanningsens namn säga, att jag häpnar inför en dylik brist på förståelse för historiens logik. Det är väl det sämsta sättet att trygga vår självständighet att gå utanför landets gränser i förlitande på att ett framtida Ryssland skulle stå lika förlamat som det nuvarande. Jag har sålunda icke heller kunnat tillmäta de centerröster, som hava berört saken från denna sida, någon egentlig betydelse, detta så mycket mindre som regeringens uttalande går i fullständigt annan riktning. Jag måste ärligt säga, att jag anser varje åtgärd utanför landets gränser förkastlig ur politiska synpunkter (Hyvä-rop från venstern), men jag måste å andra sidan taga i betraktande, att den nuvarande regeringen har så att säga fått denna företeelse i Öst-Karelen i arv, och hade det funnits i regeringens uttalande en enda sats, som skulle kunna leda därhän att man avsåg någon som helst erövring med att icke förhindra dessa strövtåg i Fjärr-Karelen, så skulle jag vara tvungen att uppträda för en motiverad övergång till dagordningen. Men den ställning regeringen intog — och flera av centerns medlemmar — har för mig haft ett alldeles särskilt intresse, ty strävan har varit att kraftigt träda till försvar för ett minoritetsfolks självbestämningsrätt i ett gränstrike, och finnes det någon politisk konsekvens i åskådningen, så skall väl då det egna minoritetsfolkets självbestämningsrätt hädanefter respekteras av centern på samma sätt som jag vet att den i teorin respekteras av socialisterna. I tanken på att regeringen kommer att faktiskt följa de avsikter, som uttalades uti regeringens deklaration, och under den förutsättning, att självbestämningsrätten också kommer att tillämpas med hänsyn i vårt land, kan jag, om också med tvekan, stöda en enkel övergång till dagordningen.

Ed. K e k k i: Minun mielestäni me tässä Aunuksen kysymyksessä kiistelemme aivan turhanpäiten. Kun tämä kysymys oli esillä tämän kuun 11 päivänä, vakuutettiin vasemmiston taholta silloin, että olemme yksimielisiä päämäärään nähden, siihen nähden, että Aunuksen suomalaista väestöä on avustettava pääsemään oikeutettuihin luonnollisiin oikeuksiinsa. Keinoista vain olem-

me eri mieltä. Vasemmisto tahtoo auttaa Aunusta rauhallisilla keinoilla. Me katsomme, että varovaisuuden vuoksi on tällaiselle avustamisretkelle mentävä asestettuna. Mikäli minä olen saanut tietää, on Aunukseen mennyt vapaaehtoisia joukkoja ennen näitä kyseessäolevia. Sinne on mennyt vapaaehtoisia punakaartilaisia pitkin viime kesää ja viime talvea. Viime talvena on niitä mennyt pitkin talvea niin että hiihtoladut Laatokan pohjoisilla rantamilla ovat olleet koko ajan auki ja niin koviksi hiihdettyjä, että jalkamieskin on hyvin voinut niitä kävellä. Arvatenkin ovat nämä menneet sinne toimittamaan rauhallista avustamista. Kun nyt tämä rauhallinen avunanto on ollut siihen määrin tehoton, että Aunuksen väestön on täytynyt ruveta ruokilemaan muualta apua, ja kun meillä löytyy vapaaehtoisia, jotka ovat halukkaat heimolaisiaan auttamaan, niin miksi kiellämme heitä sinne menemästä ja toimimasta yhdessä tahi kilvan noiden toisten vapaaehtoisten kanssa saman päämäärän saavuttamiseksi. Mikäli nyt olen viime päivinä saanut kuulla, ei Aunuksessa nykyään pitäisi olla sanottavasti muita joukkoja, kuin suomalaisia ja lättiläisiä punakaartilaisia sekä sinne viimeksi rajan yli menneitä vapaaehtoisia. enkä niin ollen minä puolestani suuresti pelkää vakavampaa yhteentörmäystä Venäjän kansan kanssa, enkä näin ollen saata ymmärtää, miksemme nyt, kun olemme saaneet melkein kaikki puhua suumme puhtaaksi ja saaneet osoittaa omalla tavallamme rakkautemme veljeskansaa kohtaan, miksi emme nyt yksimielisinä siirtyisi yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. Malmivaara: On ikävää, että viimeisen edellinen puhuja tyhjensi salin miltei tyhjäksi. Kumminkin tunnen itseni pakotetuksi lausumaan muutaman sanan.

Hallituksen vastaus välikysymykseen oli selvä ja suora. Siitä kävi ilmi m. m., että vapaaehtoisten laskemisella Aunukseen tarkoitetaan bolshevismiruton leviämisen vastustamista. Hallituksen on velvollisuus kaikin mahdollisin keinoin estää sitä ruttoa meidän maahamme enää saapumasta. Mutta mitä tarkoittaa tällainen välikysymys, ja mitä tarkoittavat ne huudahtukset, joita tänä iltana taaskin, kuten entisen vasemmiston aikana, vasemmalta myötäänsä kuuluu. Te teette aivan samaa kylvöä, mitä teidän edeltäjänne tekivät toistakymmentä vuotta, ja jos sitä saa jatkua muutama aika, niin tulos on sama. Ja se on kaikkein ihmeellisintä minustakin ollut, että näin vakavaa asiaa jaksetaan käsitellä naurulla ja leikkillä, kun ainoastaan yhden talven lumi on ehti-

nyt peittää niitten kymmenien tuhansien ruumiit, jotka tuollaisen kiihoitustyön johdosta viime vuonna kaatuivat. Täällä on m. m. cräs puhuja lausunut jotakin porvarillisen vallan kukistamisesta asevoimalla, pitäen sitä mahdollisena. Ei tässä maassa ole porvarillista valtaa, täällä on kansanvalta, jokaisella 24 vuotta täyttäneellä on täällä aivan samallinen oikeus osanottoon yhteiskunnalliseen ja valtiolliseen elämään. Viimevuotinen kapina ei tarkoittanut porvarillisen vallan kukistamista, vaan se otti kukistaaksensa kansanvallan, laillisen yhteiskuntajärjestyksen, ja se teki sitä koko kansan onnettomuudeksi. Sitäkö nyt pitäisi vieläkin jatkua. Saatte olla aivan varmat täällä, että Suomen kansan enemmistö ei ikään tule sallimaan isänmaan, kodin ja kaiken sen mitä sille on pyhää, tuhoamista, tulipa yritys sitten sosialismin, bolshevismien tai minkä muun taholta tahansa. Viimevuotiset kärsimykset olivat niin kovat, niin raskaat, ettei sen ole halu niitä uudistaa, mutta jos siihen sitä pakoitetaan, hehkuu siinä nyt elävämmin isänmaanrakkauden tuli, kuin ennen viime talvea, ja se tuli ei anna koskaan itseänsä lannistaa. Minä olen aivan vakuutettu siitä, että eduskuntatyöstä yhtä vähän kuin tämän yhteiskunnan lujittamisesta ja lujan järjestyksen luomisesta ei tule mitään, ennenkuin sydämet tapaavat toisensa lähemmin kuin tämä ilta todistaa niitten tehneen sen ja meidän ennen saavuttamamme kokemus todistaa, että murheet ovat ainoat, jotka voivat sydänten kovuutta sulattaa. Pitääkö todellakin Suomen kansa-raukan kärsiä vielä enemmän kuin se jo on kärsinyt, ennenkuin se saa rauhassa nauttia sitä vapautta ja sitä itsenäisyyttä, mikä sillä nyt on. Ei täällä enemmän oikeisto kuin keskusta aja minkään luokan etua, vaan se ajaa koko kansan asiaa, eikä köyhälistön etuja täällä valvo yksin sosialidemokraatit, niitä valvoo joka ainoa edustaja. Miksei koeteta asettua tätä tunnustamaan itsellemme. Se kansa joka on tämän talon ulkopuolella, odottaa eduskunnaltansa nyt enemmän arvokkuutta kuin koskaan ennen ja enemmän nöyryyttä. Oi, että se sitä saisi.

Minäkin kannatan yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Sarlin: Minäkin rohkenin pyytää puheenvuoroa välikysymyksen ensimmäisen allekirjoittajan ensimmäisen ja toisen lausunnon johdosta. Ed. Kotonen huomautti nimittäin niissä ensimmäiseksi, että rauhankeinoin olisi ollut koetettava järjestää Aunuksen ja Vienen kysymystä, ennenkuin on ryhdytty minkäänlaisiin muihin toimenpiteisiin, ja aivan samaa lausuttiin jo asian ai-

kaisemman välikysymyksen yhteydessä. Täytyy tunnustaa, ettei voi olla ihmettelemättä, että ajatus uudistettiin tänä iltana, että Suomen kansan eduskunnassa edustaja Kotonenkin vakavasti voi lausua sellaisen ajatuksen, että Suomen hallituksen todellakin tulisi tällä hetkellä ryhtyä neuvottelemaan venäläisen neuvostohallituksen edustajien Leninin ja Trotskin kanssa veljeskansansa Aunuksen kysymyksen järjestämisestä, neuvottelemaan niiden diktaattorien kanssa, jotka ovat tehneet voitavansa hukuttaakseen Suomen luokkadiktatuurin verivirtoihin. Niinikään epäili ed. Kotonen, että koko Aunuksen kansan nousun olisivat provoseeranneet esille eräänlaiset gulaschiipirit. Epäily on ymmärtääkseni ilmeinen herjaus Aunuksen kansaa vastaan, vieläpä sitäkin suuremmalla syyllä, kun tuon kansan onnettomiaan kohtaloon ovat varmasti osaltaan — eikä suinkaan vähimmältä — olleet vaikuttamassa ne miehet, jotka koettivat ensin omassa maassamme saada pystyyn bolshevismia ja veristä luokkadiktaturia ja täällä epäonnistuttuaan luikkivat rajan yli Aunuksen kansaa samalla tapaa onnellistuttamaan.

Niinikään väitti edustaja Kotonen, että porvarit täällä viime vuoden politiikallaan olivat saattaneet meille vihamieliseksi koko Venäjän kansan kaikkine kerroksineen. Ihmetyttää yhäkin enemmän tämä edustaja Kotonen lausunto. Vai nyt vasta, vasta porvarillisten viimevuotisen politiikan johdosta, on Venäjän kansa muuttunut vihamieliseksi Suomelle ja Suomen kansalle. Eikö herra Kotonen muistane, että jo siitä pitäen, kun Suomen kansa oli saanut Ruotsin kansalta länsimaisen sivistyksen kehityskykyiset idut ja ensimmäiset siemenet valtiolämää, alkoi se venäläis-aasialainen valtayhtymä, jonka valtiollisten ihanteitten äärimmäisenä pyrkimyksenä aina on ollut pienempien kansojen ja rotujen omaan valtioruumiiseensa sulattamisen himo, hyökkäilemään maatamme vastaan. Eikö muista, herra Kotonen, sitä synkkää aikaa, jonka tunnemme isänmaamme historiassa Isonvihan ajan nimellä, jolloin venäläiset partiolausumat hävittelivät tuhansien hikisten päivätöitten ja raskaan raadan pyhällä oikeudella omistamaamme isänmaatamme, jolloin sudet ulvoivat ryssien polttamien talojen raunioilla, jolloin teeret pesivät kirkkojen torneissa ja jolloin esi-isistämme ei ollut jäljellä kuin kourallinen repaleisia eksyneitä pakolaisia metsien piilopinteissa ja vuorten rotkoissa? Eikö edustaja Kotonen muista 1808—09 vuoden sota, jolloin silloinkin istutettiin suomalaisten mieliin ja tajuntaan, kuka ja missä se vihollinen on jota Suomen kansan on aina kartettava, istu-

tettiin pistämällä seipäisiin lapsia. Eikö muista liioin ed. Kotonen sitä aikaa, jolloin Bobrikoffin ja Seynin politiikka tässä maassa rehoitti, jolloin Suomen miehet, tuomareista alkaen, saivat kitua Krestyn vankilassa? Onko hän jo unohtanut viimeiset vielä katalammat ajat, jolloin samasta maasta lähetettiin aseita ja miehiä veriseen luokkadiktatuuriin hukauttamaan suomalainen valtioaate, kansakunnan sivistys ja yhteiskunnallinen sivistyselämä.

Yhä edelleen väitti herra Kotonen, että jalka on painettu tässä maassa jatkuvasti maahanlyödyn työväenluokan niskoille. Minä uskaltaisin olla aivan toista mieltä. Jalkaa ei ole pyritty, ainakaan viimeisinä kuukausina, pitämään työväestön niskoilla; sitä on pyritty pitämään bolshevismien niskalla, ja niin tehtävä onkin. Edustaja Kotonen tietää varsin hyvin, että keskustaa elähyttää vakaa ja rehellinen ajatus siitä, että samalla kuin Suomen kansa kansainvälisissä suhteissa vetoaa oikeuteen, totuuteen ja vapauteen saavuttaakseen itsenäisyyden sekä järjestääkseen ja toteuttaakseen oman valtioaatteensa, samalla se selkeästi ja rehellisesti ymmärtää, että tämä ulkopoliittinen oikeusarvioihin vetoaminen, velvoittaa myöskin sisäisessä elämässä, sisäisessä sosialipolitiikassa, rakentamaan oikeuden, totuuden, vapauden ja edistyksen pohjalle. Mutta jos oikeuden, totuuden, vapauden ja edistyksen ohjelmaa koetetaan tässä maassa toteuttaa bolshevismien ja luokkadiktatuurin merkeissä, niin erehdytään, ja erehdytään surkeasti, jos luullaan keskustankin olevan siinä mukana.

Niinikään on herra Kotonen todennut, että nykyinen hallitus on vain muunnos edellisestä ja että se olisi mitä pikemmin kaadettava. Eihän nykyinen hallitus ole ehtinyt vielä edes kunnollisesti istua tuoleihinsa, nytkö se siis olisi jo kaadettava. Sellaisessa pyrkimyksessä en voi nähdä muuta kuin että ajatuksen lausua itse tahtoo ensi tilassa asettua pääministerin paikalle. Missä määrin se vuorostaan olisi Suomelle yleensä ja varsinkin valtioaatteemme toteuttamiselle onnellista, sen minä jätän eduskunnan ja herra Kotonen itsensä harkintaan. Minun mielestäni saattaa herätä sangen vakaviakin epäilyksiä, muistellessa kaikkea sitä, mitä välikysymyksen tekijä ja hänen kannattajansa tänä iltana ovat lausuneet. On vielä sanottu, että hallituksen menettely Aunuksen kysymyksessä on surkeata ja häpeällistä. Onko siis todellakin surkeata ja onko häpeällistä, että hallitus, kysymättä niiltä miehiltä, jotka eivät näytä, ainakaan kokonaisuudessaan, suvaitsevan Aunuksen kansan auttamista, on antanut sinne mennä vapaaehtoisten miesten tuota onne-

tonta kansaa varjelemaan? Lopuksi ei ed. Kotonen katsonut voivansa onnitella hallitusta, jolla muka on niin valistumaton tuki takanansa kansan eduskunnassa, kuin nykyisellä. Minun täytyy puolestani surkutella hallitusta, jolla on vastassansa niin epälojaalinen ja älytön oppositioni kuin nykyinen vasemmistomme on. Valistusvertailut, ed. Kotonen, olisi ollut paras jättää tekemättä. Uskoisin, että siten olisitte päässeet noloina toteamasta, minne vaakakuppi kallistuu. Ikäänkuin purevalla ivalla sanottiin silloin, kun välikysymys ensimmäisen kerran tästä asiasta esitettiin, että Venäjän ja Aunuksen kysymys on ratkaistava laulujuhlin. Minua ihmetyttää, ettei tenorilaulajaksi tietämäni Kotonen, Ampujan ja Laherman bassoina säestäessä, ole yrittänyt rientää Aunukseen konsertteerailemaan. Olisihan siitä saattanut syntyä sellainen finaali maailman murheitten suureen sinfoniaan, joka olisi voinut koota konserttiyleisöä koko laajasta Venäjän maasta, osasta Unkaria ja Baijeria j. n. e., ja kenties olisi kuulijaksi saapunut itse Lenininkin. Mutta leikki ja iva sikseen. Minun mielestäni on kysymys liian vakava, ja onkin ed. Malmivaara sanonut oikein ja sattuvasti sen, mitä on tässä kysymyksessä sanottavaa. Hyödytöntä on jatkaa keskustelua. Meidän on ollut siveellinen, isänmaallinen ja heimoaatteellinen kunniavelvollisuutemme auttaa kärsivää naapuriheimoa. Hallitus on siinä menetellyt oikein, ja minun mielestäni oikein, ei ainoastaan tunteen syillä, vaan myös järjen syillä.

Kannatan yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Heimonen: Täällä on monta kertaa tänä iltana lausuttu, että se vapaaehtoinen joukko, joka meni Suomen puolelta Aunukselle avuksi, ei mennyt sinne valloitusarkoituksissa, vaan ihmisystävällistä apua viemään, koska Venäjän neuvostohallitus ei voi eikä nähtävästi ole tahtonutkaan suojella asukkaita murhaavalta ryöväri-laumalta, jonka kaikista tiedonannoista päättäen on otaksuttu olevan täältä paenneita murhaajia ja rikollisia, mitkä viime talvena tekivät niin suuria rikoksia, että heidän täytyi tuomiota välttääkseen paeta neuvostohallituksen turviin, jonka suosituksella ja tukemana jatkavat murhia ja ryöstöjä Karjalan heimokansamme keskuudessa ja tavan takaa hyökkäävät Suomenkin puolelle. Tällaisen tilanteen vallitessa ei ole ensinkään ihmeteltävää, että karjalaisilta vihdoinkin loppui kärsivällisyys kun nousivat ase kädessä henkeään ja omaisuuttaan puolustamaan. Onko tämä sitten hyökkäys Venäjän puolelle, jos Suomen puolelta

menee joukko vapaaehtoisia nuorukaisia roistoja rankaisemaan ja karkoittamaan heimokansamme alueelta.

Minua kaikin puolin tyydyttää pääministerin antama vastaus, ja kannatan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Sch a u m a n: Jag anhöller om ordet i anledning av hr Ketos vädjan till svenska lantdagsgruppen. Visserligen är jag icke berättigad att tala på gruppens vägnar, men jag tror mig icke överskrida min befogenhet, om jag säger, att på den svenska lantdagsgruppens hållning till denna interpellation har i hög grad inverkat frågan om regeringens vara eller icke vara. Emellertid, så vitt jag har kunnat förstå herr statsministerns svar på interpellationen, har regeringen icke uttalat en önskan om att i samband med denna frågas behandling erhålla ett förtroendevotum, och då så är och jag för min del hör till dem, som icke vilja stöta denna regering, åtminstone icke förrän den gjort sig skyldig till något, som berättigar till ett dylikt störtande — då så är, anser jag att man mycket väl kan rösta för interpellationens och svarets behandling i utskott och icke för enkel övergång till dagordningen. Jag gör detta också därför, att herr statsministerns svar, som visserligen var uppriktigare, betydligt uppriktigare än den avgångne regeringens svar, dock syntes mig i hög grad innehållslöst. Det var som en bubbla, en såpbubbla, men jag hade den känslan, att det saknades det solsken, som gör att bubblan skulle se vacker ut. Visserligen hava här flera talare försökt framkalla detta solsken, men de delvis rätt bombastiska och jag kunde säga chauvinistiska andraganden, som här hållits, bilda icke i mina ögon något solsken. Patriotism får icke förväxlas med en sådan aggressiv, utmanande, på erövring riktad chauvinism, som här ändå har kommit i flera andraganden till synes. Jag tror att vi alla utan åtskillnad till parti önska att vårt land skall bliva stort och ärorikt, men vi äro av olika åsikter beträffande medlen. För min del tror jag att det medel, som nu har kommit till användning uti den karelska frågan är ett synnerligen olyckligt valt medel. Jag har den bestämda förnimnelsen, att vi komma att få sota för detta förr eller senare och på ett oangenämt sätt. Redan senaste sommar meddelade engelska regeringen vår regering icke blott på egna vägnar, utan även på Frankrikes, om jag ej minnes orätt, att engelska och franska regeringarna icke hade något emot, att Finland skulle få en isfri hamn och en gränsreglering i Karelen. Detta meddelande, som aldrig utav den dåva-

rande regeringen blev bekantgjort för allmänheten här, innehöll ju ett framtidsperspektiv, som vi borde taga fasta på. Det framgår att vi hava möjlighet att på fullt fredlig väg, utan dessa här i Helsingfors preparerade glavnoj stuab och vad de heta, alltså på fullkomligt fredlig väg, utan att vi skicka våra friskaror, våra komitatschi, till Karelen, kunna nå ett mål, som bör tillfredsställa oss. Jag ber får tillägga, att de må ej tro, de, som tänka sig, att vi skola bliva ett mycket stort rike på behändigt sätt, att västmakterna någonsin skulle tillåta oss komma i besittning av en del av Murmanbanan. Jag tror att det kommer att bliva mycket snart klart för oss, att dit komma vi icke. Jag kan således icke inse annat än att det steg, som redan tyvärr har tagits, har varit ett olyckligt steg, och jag anser det vara lantdagens skyldighet att nu söka så begå, att följderna av detta steg bliva så lindriga som möjligt. Och, eftersom man här har talat om den svenska befolkningen, kan jag ej låta bli att meddela, att när jag nyligen på ständerhuset satt tillsammans med några gruppkamrater från Österbotten, så kommo dit ett par österbottniska allmogemän. Den ena av dem, som tidigare varit lantdagsman, sade ganska bestämt och tydligt: vi vilja inte i Österbotten veta av några sådana företag. Och då det svarades: ja, men denna fråga står i samband med regeringens existens, så sade han — han använde ett ganska starkt uttryck, jag skall icke upprepa det — kör då bort den regeringen. Dit vill jag ej gå för min del, såsom jag redan framhållit, men har jag förstått hr statsministern rätt, kan lantdagen mycket väl genom att hänskjuta interpellationen och svaret till utskott på samma gång visa att den icke hyser misstroende till regeringen. Jag upprepar att jag understöder förslaget om remiss till utskott.

Ed. Elfving: Minut aiheutti tänne arvoisa ed. Pitkän. Hän lausui, että vasemmiston taholta on täällä annettu ymmärtää, että meillä on aivan rehelliset ja hyvät tarkoitukset, nim. parlamentaariset aseet, joilla me tahdomme taistella niiden etujen puolesta, joita työväestö ajaa, mutta että sitten minä lausuin uhkauksia. Hän tahtoi tämän minun lausuntoni, jossa minä lausuin, että porvaristo on tehnyt tekoja sellaisia, joista he eivät vielä ole tehneet tiläi eivätkä kärsineet rangaistusta, niin, hän tahtoi leimata sen siksi, että minä olisin tahtonut sillä lausua porvaristolle jonkinlaisia uhkauksia. Ed. Pitkän on käsittänyt minua vallan väärin ja ellei hän ole minua väärin käsittänyt, on hän sitten tahallaan tahtonut minun lausuntoani vääristellä. Minä yleensä, ku-

ten kaikki muutkin ihmiset, ja niihin luettuna myöskin ed. Pitkän, olemme sellaisia, että me hyvin helposti unohdamme sen, mitä meille on joskus puhuttu. Ja ed. Pitkän näyttää kuuluvan vielä niiden henkilöiden joukkoon, jotka eivät näy ymmärtävän mitä sisältä lukevat. Minun tietääkseni on kaikissa sanomalehdissä julaisu nykyisen sosialidemokraattisen parlamenttiryhmän ohjelma. Tässä ohjelmassa vaaditaan rangaistusta poikkeuksetta kaikille niille, jotka ovat itsensä tehneet syypääksi rikoksiin. Tähän meidän ohjelmakohtamme minä vetosin enkä suinkaan mihinkään muuhun. Minä en kylläkään tahdo väittää sitä seikkaa, etteikö vasemmistossa eläisi ja olisi vallankumouksellinen henki. Sitä minä en kyllä mene väittämään vääräksi. Mutta tämä vallankumouksellinen henki, joka on olemassa, sen aiheuttajana on nykyinenkin porvaristo. Minä yksinkertaisena kansanmiehenä käsittän tätä asiaa siten, että tässä maassa on kautta aikojen hallinnut ja vallinnut omistavat luokat. He ovat laatineet lait tässä maassa juuri sellaisiksi, kuin he ne tarvitsevat. Niiden yksinkertaisena tarkoituksena on ollut köyhän kansan kurissa pitäminen eikä mikään muu ja saadak-sensa pysyttää voimassa nämät lait tarvitsevat he tueksi sotaväen, upseerit, vankilat, väärät tuomarit j. n. e. (Keskustasta: Yhteisen ja yleisen äänioikeuden.) Mutta kun nämät lait ovat kansan oikeustajunnan vastaisia, niin kansa pyrkii kumoamaan näitä lakeja ja sentähden on se vallankumouksellista.

Ed. Pitkän lausui myöskin, että minä lausuin täällä julki jonkinlaisen rukouksen. Minä myönnän että minä niin tein ja minä väitän, että se oli vakavan harkinnan tulos. Kun Suomessa käytiin luokkasotaa viime talvena, niin minä näin, että aivan syyttömiä ihmisiä, minun parhaita tovereitani, ilman minkäänlaista tuomiota ja tutkintoa murhattiin 6 kappaletta, pantiin seinää vastaan ja ammuttiin, ja tämä läjä kuljetettiin pitkän matkan päähän, jossa sijaitsee työväenyhdistyksen omistama kahvila ja tämä läjä heitettiin tämän kahvilan oven eteen. Tästä sain minä sellaisen vakuutuksen että juuri tällaista on porvariston suojelus. Ed. Pitkän lausui vielä, että hän suurella ihastuksella kuuli, kun vasemmiston taholta lausuttiin sana „isänmaa”. Ryhmästäni minä en mene takunseen, mutta kyllä minun täytyy koettaa ed. Pitkäselle vakuuttaa, että minä en voi rakastaa mitään olematonta kappaletta. Minulla, ed. Pitkän kuulkaas, ei ole isänmaata enkä minä omista sitä muuta kuin ai-noastaan sen tomun, minkä minä tuon jaloissani sisälle asuntooni, ja josta minä olen useammin

kuin yhden kerran saanut akaltani ympäri korvia.

Ed. v. B'orn: Jag skall icke med många ord ytterligare förlänga den redan överhövan utdragna diskussionen uti föreliggande ärende. Jag skall blott be att få framhålla, att enligt min tanke en punkt uti herr statsministerns svar å interpellationen icke blivit med all önskvärd tydlighet avfattad. Regeringen har, så synes det åtminstone mig, icke uttryckligen avsvurit sig alla planer på en erövring i österväg, utan den har blott i tämligen försiktiga ordalag uttalat sig för den åsikten, att Finlands politik uti Olonetsfrågan icke bör ledas av erövringssyften. Jag hade för min del önskat långt klarare besked härutinnan. Jag hade önskat en bestämd försäkran från regeringens sida därom, att alla de nu ifrågasvarande mot öster riktade åtgärderna och förberedelserna varken avsett eller kommer att avse annat än anstalter till landets försvar och skyddande av dess östra gräns. Endast under den uttryckliga förutsättningen att, såsom jag ock vill hoppas, så är fallet, är jag för min del benägen att i likhet med flere andra talare rösta för enkel övergång till dagordningen.

Ed. Juutilainen: Rohkenen toivoa, että sellaisiakin edustajia, jotka kiinnittävät huomiota esilläolevan asian vakaviin puoliin, pidettäisiin yhtä isänmaallisina ja Suomen itsenäisyyttä turvaavina kuin niitäkin, jotka erikoisesti puheissaan paisuttavat isänmaallisuutta. Siinä tarkoituksessa minä pyydän kiinnittää huomiota samaan seikkaan, johonka edellinen puhuja viittasi, nimittäin että hallituksen olisi tullut aivan selvästi torjua jokainen pieninkin varjo, mitä Aunuksen retkeen voi liittyä, että se ei voisi ulottua kauemmaksi, kuin mihinkä hallitus ilmoittaa sen ulottuvan. Mielestäni olisi Aunuksen kansan avustamisretki ehdottomasti rajoitettava siihen, mihin se nyt jo on viety.

Rohkenen myös toivoa, että nykyinen hallitus on saanut käsiinsä kaikkien itään päin suunnittelujen retkien langat. Painostan erikoisesti: kaikki langat, olkoot ne olleet ja olkoot vieläkin kenen käsissä tahansa.

Mutta miksi me olemme epäjohtonmukaisia venäläisiin nähden? Täällä ovat useat puhujat melkein kaikki puhujat, tuoneet esiin sen, kuinka venäläiset ovat vuosikausia Suomea ja Suomen kansaa sortaneet, ja edelleenhan meillä on koko kansassa yleisenä se käsitys, että venäläinen on venäläinen, olkoon hän sitten bolsheviikki taikka tsaarin kannattaja. Kun me nyt tunnemme voi-

mamme melkoisen suureksi, niin meidän pitäisi teoissa myöskin sitä osoittaa ja osoittaa sitä puolueettomasti kaikkiin venäläisiin nähden. (Vasemmalta: Oikein). Minunkin mielestäni on täysin oikeutettua, että koetetaan auttaa Aunuksen kansaa jaloilleen vaatimaan itsemääräämisoikeuden nojalla itselleen olemisoikeutta. Mutta miksi me herran nimessä suojelemme tässä omassa maassamme 30—40 tuhatta venäläistä, jotka ovat erittäin sotilaallisesti kouliintuneita, ja jotka viimekesäinen hallitus laski tänne yli rajan. Minä pyydän erikoisesti kiinnittää tähän seikkaan myös nykyisen hallituksen huomiota, sillä jollei nykyinen hallitus ala piakkoin passittaa näitä venäläisiä pois maasta, niin voi vähitellen vahvistua laajoissa piireissä se luulo, että nämä venäläiset saattavat jossain muodossa olla mukana suunnittelemassa suurempaa retkeä täältä Venäjälle päin ja yrittävät sotkea siihen meidätkin. Senvuoksi olisi aivan viipymättä toimitettava kenraali Judenitsh joukkoineen täältä pois. Se osoittaisi, että me olemme tosiaankin voimakas kansa, joka suojelee itseään venäläistartuntaa vastaan, tulkoon se sitten mistäpäin hyvänsä. Mielestäni se vahvistaisi meitä itseämme itsemääräämisoikeuden nojalla vaatimaan itsenäisyytemme turvaamista ja tunnustamista sekä myöskin Aunuksen kansa voisi saada tukea tästä itsenäisyysvaatimukselleen.

Ed. Helo: Se vastaus, minkä pääministeri on tehtyyn välikysymykseen antanut, on mielestäni hyvin masentava. Ensiksikin sentähden, että siitä ilmenee, että edellinen pääministeri vähän aikaa sitten on pitänyt eduskuntaa pilkkanaan ja että hänen on todella onnistunut pettää eduskunnan enemmistön, ja toiseksi sentähden että siitä ilmenee, että hallitus on antanut aseita ja varustuksia vapaaehtoisille joukoille, jotka ovat hyökänneet Karjalaan. Tätä seikkaa on nykyisissä oloissa pidettävä suoranaishana sodan julistuksena ja tämän teon seuraukset tulevaisuudessa voivat tulla hyvinkin uhkaaviksi Suomen itsenäisyydelle. Muuten olen myöskin suurella ihmetyksellä kuullut, että vapaajoukkojen tarkoituksena on lähteä Karjalaan levittämään sinne kansanvaltaisuutta. Meiltäkö muka voitaisiin levittää kansanvaltaisuutta! Ja tätä ihmettelyä on vielä omiaan suurentamaan se, että kokoomuspuolueen taholta ollaan valmiit antamaan hallitukselle täydet valtuudet tässä kansanvaltaisuuden levittämisessä. Ne, jotka vuosi sitten puhuivat „viheliäisestä eduskunnasta, jonka Herra vihansa hetkellä meille antoi”, ne muka ovat nyt muuttuneet niin kansanvaltaisiksi, että ryhtyisivät kansanvaltaisu-

della muitakin maita onnellistuttamaan. Kyllä me tiedämme, millaisesta kansanvaltaisuudesta nämä piirit haaveilevat. Onhan meillä tosin itselämme olemassa eduskunta, vaikkei sekään ole täysin kansanvaltaisesti valittu. Mutta eihän se ole näiden piirien syy, että meillä on tällainen eduskunta, vaan riippuu se kokonaan muista seikoista. Ja kuten minusta ed. Estlanderin erästä entisestä lausunnosta on ilmennyt, niin nähtävästi nämä konjunktuuripoliitikot odottavat vaan uutta tilaisuutta pystyttääkseen täällä jälleen sen harvoin vallan, josta me ulkomaisten painostuksesta olemme vapautuneet. Muuten olen myöskin, samoin kuin edellinenkin puhuja, joutunut siihen epäilykseen, että politiikkamme takana olisi joukko edesvastuuttomia henkilöitä, jotka kullissien takana ohjaavat maata. Tälle kamarilla-politiikkallemme, kiitos maalaisliiton konkurssin, jonka se viime aikoina on tehnyt ryhtymällä liittoon oikeiston kanssa, mahda mitään. Mutta joka tapauksessa tällä välikysymykselläkin olemme koettaneet estää tapahtumain luisumista edelleen sillä kaltevalla pinnalla, jossa nyt ovat ja vapautamme itsemme tämän kamarillan tuhoisista seurauksista.

Ed. Andersson: Då man låter tankarna gå tillbaka från detta plenum till den förra av socialdemokraterna framställda interpellationen i krigsfrågan, så är det häpnadsväckande, huru krigsivern och chauvinismen gripit omkring sig också inom lantdagskretsar. Jag anser det överflödigt att fortsätta denna diskussion. Regeringen har erkänt, att den indirekt understöder de finska frikårererna på andra sidan gränsen, och lantdagens borgerliga fraktion är färdig att giva regeringen sitt understöd. Och icke nog med det, utan av de tal som här hållits har det framgått, att krigshänförelsen är större än man velat tro. Det skall kanske i framtiden vara gott att veta att socialdemokraterna voro de enda, som faktiskt motsatte sig detta krigiska äventyr. Under patriotismens täckmantel har man öppnat ett härnadståg i Fjärr-Karelen i syfte att befria denna landsdel från bolschevismen och på samma gång rädda Finland undan det röda spöket. Ni borgerliga antaga, att ni lyckas sätta en damm för bolschevismen, Sovjet-Ryssland tyckes vara i en brydsam situation. Men antag, att ni i er krigs-entusiasm felräknat er; antag, att ni icke lyckas besegra bolschevismen, vad blir då följden? Rådstrupperna översvämma hela vårt land. Den terror, som här skildrats som rådande i Olonets, skulde då övergå hela landet. Man kallar oss socialdemokrater i mer eller mindre förtäckta or-

dalag för bolscheviker, därför att vi motsätta oss dessa krigiska planer, emedan vi frukta att vårt land därigenom kan störtas i den allra största olycka. Vore de borgerliga kloka och framsynta, borde de inse, att bolschevismen icke besegras på det sätt, som de nu tänka sig att den skall besegras. Då man giver sig in i en dylik lek, är det svårt att säga, huru leken slutar. Antag att bolschevismen icke krossas, utan att man genom detta äventyr öppnar portarna på vid gavel för densamma. Utvecklas situationen därhän, då är jag övertygad om att de borgerliga skola genom tvångsmedel tvinga Finlands arbetare att offra liv och blod i det krig, som borgarklassen i sin dumdristighet framkallat. Av de yttranden, som blivit fälda från regeringen, från centern och från högern har man anledning att frukta det värsta. Må det därför ännu en gång sägas ifrån, att socialdemokraterna i lantdagen såväl som utanför lantdagen icke stå bakom strövtågen i Fjärr-Karelen. Jag anser att frågan förtjänar att remitteras till utskott och understöder därför ldgsm. Kotonens förslag.

Ed. Åkerblom: Statsministern har i sitt svar på interpellationen i den fråga, som nu är under debatt, avgivit ett svar, som borde vara tillfredsställande. Ätminstone åhörde jag svaret med stor tillfredsställelse i det mesta. Men där skymtar fram i slutet av svaret något, som föranleder mig att ändå uppträda med en invändning. Statsministern förklarade, att regeringen icke hyser erövringsplaner, och däröver hava vi anledning att glädja oss. Men svaret innehöll därjämte en antydning om att regeringen försett frikårer med utrustning för hjälpepeditioner i Karelen. En dylik åtgärd kan leda till ett verkligt krig med Ryssland. Det vore, har man sagt, att reta den ryska björnen, som vi sedan icke rå med. Det kan uppfattas som en krigsförklaring. Sådan hava vi anledning att avvärja. Då enligt min uppfattning här just döljer sig en oklar hållning av vår regering, kan jag icke, trots försäkringar om fredliga avsikter, nöja mig med enkel övergång till dagordningen, utan önskar få saken närmare utrett i ett utskott och understöder dem, som yrkat på motiverad övergång till dagordningen. Jag gör detta därför att jag där ser en möjlighet att kunna förekomma vidare utveckling av kriget. Ett krig har vårt folk ingen lust eller möjlighet att kasta sig i, utan bör vår strävan vara att upprätthålla fred. I likhet med lantdagsman Schauman gör jag detta yrkande icke för att därmed giva ett misstroendevotum åt regeringen, utan helt enkelt i fredens intresse.

Ed. K o j o n e n: Kuulun niihin edustajiin, jotka ovat tähän kamariin tulleet mitä parhain toivein. Kun näin, mitenkä useita sellaisia henkilöitä, joita tietojensa ja kansalaistoimintansa perusteella oli tottunut pitämään suuressa arvossa, kun sosiaalidemokraattinen puolue lähetti tällaisia edustajia useita eduskuntaan, niin arvelin, että se sosiaalidemokraattinen puolue on aivan toisenlainen kuin entinen, ja sen kanssa varmasti tulee olemaan mahdollisuus rakentaa jälleen tämä rikkinäinen Suomi ehyeksi ja yhtenäiseksi, sen kanssa varmasti tulee olemaan helppo löytää jälleen yhteinen pohja, jolla voimme kaikki yhteisymmärryksessä mennä eteenpäin. Ja meillä onkin paljon yhteistä. Me näemme kaikki, se on tullut tässä niin monin kerroin selvästi lausutuksi, bolshevismissa yhteisen suuren pahan vaaran, jota jokaisen tervettä kehitystä ja edistystä harrastavan kansalaisen on vilpittömästi vastustettava. Niinikään me emme hyväksy ryhmävaltaa. Vasemmisto tietää sen keskustasta. Me olemme kuulleet tässä viimeksi ed. Malmivaraan lausunnon, että kaikki me tässä harrastamme kansanvaltaa. Ja se oli varmasti vilpittömästi sanottu. Vasemmisto on myöskin vakuuttanut, ettei sekään harrasta ryhmävaltaa. Siinä siis on toinen sellainen erinomainen yhtymäkohta meillä kaikilla, jotka olemme tänne kokoontuneet Suomen kansan asioita valvomaan. Meidän on syytä nyt vain muistaa erään kansanopettajan antamaa neuvoa, mitä on pidettävä muistissa, jos tahdotaan hedelmällistä yhteistyötä saada aikaan. Hän antoi sen neuvon, että meidän ei tule kiinnittää huomiota toisessa oleviin heikkouksiin, vaan siihen totuudenkipinään, siihen hyvään ja oikeaan, mikä hänessä on ja se on sitten koetettava saada siksi voimaksi, joka meitä auttaa eteenpäin pyrkimään. Viha, sitä on ennen kaikkea kartettava. Me olemme jokainen kuulleet, ehkäpä liiankin usein, että se, joka veljeänsä vihaa, on tuomioon vikapää. Ja se, joka joutuu tuomionalaiseksi, hän joutuu rangaistuksen kärsimään. Tässä maassa on lietsottu vihaa, ja me olemme viime talvena saaneet kärsiä siitä niin äärettömän paljon, ja viime kesänä. Vihaa on meidän siis kartettava, jos tahdomme, ettemme joudu semmoisiin kärsimyksiin, missä olemme saaneet olla. Lakatkaamme vihaa lietsomasta. Mutta vihaa lietsotaan sillä, kun leimataan mitä alhaisimmaksi se yritys, mihin nuorukaisemme ovat antautuneet, ja joka on nyt tämän välikysymyksen aiheena. Vihaa kylvetään; kun käytetään mitä loukkaavimpia sanoja niistä ryhmistä, jotka katsovat, että tässä on menetelty korkeitten ja ylevien ihanteitten perustalla. Mutta koska keskustan ja oikeis-

ton käsityksen mukaan tämä toiminta on ollut arvokasta ja ylevää, niin silloin pitäisi olla myöskin ilman mitään kummastelua vasemmistolle selvää, että keskusta niinkuin oikeistokin on valmis antamaan hallitukselle luottamuslauseensa ja siirtymään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. R y ö m ä: Ed. Juutilaisen lausunnon johdosta tahdon huomauttaa eräästä seikasta, joka itsessään kuuluu tähän asiaan yhtä vähän kuin ed. Juutilaisen lausunto. Tahdon nimittäin pääasiassa yhtyä siihen, mitä ed. Juutilainen lausui venäläisten oikeistomiesten täällä nauttimasta kohtelusta. Olen kiinnittänyt huomiotani siihen, kuinka hallitus on alkanut lähettää täällä majailleita ja suosittuja venäläisoikeistolaisia, jotka vastustavat maamme itsenäisyyttä, täältä länteenpäin. Tämä herättää huomiota varsinkin sen vuoksi, että hallitus on katsonut maallemme vaaralliseksi kahden Sveitsin alamaisten Plattenin ja Axelrodin matkustamisen maamme läpi länteenpäin. Tekee mieli kysyä, onko hallitus luullut näistä kahdesta herrasta olevan maallemme enemmän vahinkoa kuin mainituista venäläisistä oikeistolaisista, jotka ovat asettuneet maamme itsenäisyyden ilmeisiksi vastustajiksi. Olen sitä mieltä, että mainitunlaatuiset maamme itsenäisyyttä vastaan vehkeilijät olisi lähetettävä Venäjälle takaisin, mutta sen sijaan varottava koskemasta muitten maitten maahamme saapuneisiin kansalaisiin, olivatpa ne sitten mielipiteeltään mimmaisia hyvänsä.

Ed. M i e m o i s: Här har talats redan mycket i denna fråga. Därför ville jag endast delgiva min egen ståndpunkt.

Jag anser att landets regering bör taga bestämt avstånd från ett krigsäventyr, ett infall utom landets gräns, vilket för oss kan leda till oberäkneliga följder, kanhända krig. Däremot anser jag att det är regeringens skyldighet att vidtaga de åtgärder, som trygga landets fred och skydda oss mot den bolschevikiska förstöring, som hotar oss från öster. Jag hoppas att det är den nya regeringens avsikt att fullfölja dessa mål och vill därför icke försvåra dess arbete.

Pääministeri C a s t r é n: Herra Schaumanin lausunnon johdosta pyydän ilmoittaa, että vaikka asian lähettäminen valiokuntaan ei sinänsä tiedäkään epäluottamuslauseen antamista hallitukselle, niin toivoo hallitus kuitenkin, että kysymys tänään ratkaistaan päiväjärjestykseen siirtymällä. Hallitus on kysymyksen johdosta antanut selvän ja suoran vastauksen ja sen mielestä ei mikään eri-

tyinen valmistus asiassa tarvitsisi tulla kysymykseen.

Minä en tahdo tätä keskustelua enää jatkaa enkä ryhdy vastaamaan niihin syytöksiin, joita uutta hallitusta vastaan nyt jo on ehditty tehdä. Hallitushan ei ole vielä ollut tilaisuudessa tekemään paljon hyvää eikä pahaa. Minä vain tahtoisin edustaja Kotoselta kysyä, tarkoittiko hän, ryynnätessään hallitusta ja sen toimintaa vastaan, esim. sitä, että Valtioneuvosto on tänään päättänyt vapauttaa kaikki ne työväentalot, jotka vielä ovat olleet takavarikon alaisina. Minä tahdon lisätä, että tämän esityksen on Valtioneuvostossa tehnyt siihen kuuluva sotilashenkilö, joista samaisella herra Kotosella oli pelkkää moitittavaa sanottavana.

Statsminister Castrén: I anledning av herr Schaumans uttalande ber jag att få meddela, att ehuru en interpellations remiss till utskott icke i och för sig innefattar ett misstroendevotum mot regeringen, så hoppas regeringen dock, att föreliggande fråga i afton skall avgöras genom enkel övergång till dagordningen. Regeringen har nämligen öppet och oförbehållsamt avgivit svar på den framställda frågan, och förefaller det regeringen, att icke någon beredning i ärendet vore av behovet påkallad.

Ed. Wuolijoki: Koska minä arvaan, että on unohtunut se lausunto, jonka edellinen pääministeri tältä paikalta antoi, niin pyydän muutaman kohdan lukea siitä. Hän sanoo suoranaisena vastauksena välikysymykseen näin: „Minun on siis vastattava tehtyyn välikysymykseen, että vapaaehtoisten joukkojen värväystä ja varustamista sellaista hyökkäysretkeä varten Venäjän Karjalaa tai Pietaria vastaan, jommoista välikysymyksessä edellytetään suunniteltavan, ei hallituksen tieton eikä suostumuksella tapahdu eikä hallitus avusta joukkojen varustamista sellaista retkeä varten” ja jatkaa järempänä, että „hallitus ei nykyoloissa katsoisi voivansa sallia järjestettyjen vapaaehtoisten suomalaisten joukkojen hyökätä rajan yli”. Ja että tässä ei väärinkäsitystä tulisi, niin hän vielä edelleen puhuu ei aseitten lähetyksestä tai muusta sellaisesta, vaan elintarpeitten lähetyksestä. Hän sanoo: „Hallituksen velvollisuus olisi, se on nykyisen hallituksen katsantokanta, antaa vapautetuille ruokavaroja ja siemenviljaa edellyttäen, että saadaan takeita siitä, että nämä varat eivät joudu bolshevistiryöstäjien saaliiksi.”

Minulla on syytä otaksua, että silloinen pääministeri olikin tällä kannalla. Mitä olen yksi-

tyisesti kuullut, kuului hän persoonallisesti olleen tällaista retkeä vastaan ja jonkun verran toimineenkin vapaaehtoisten joukkojen lähettämisen estämiseksi. Mahdollisesti hän on vielä tänä päivänäkin sillä kannalla. En minä ihmettele sitä siis että silloinen pääministeri vastasi näin, mutta minä ihmettelen sitä, että siinä hallituksessa oli nykyisen hallituksen jäseniä enemmistö, luullakseni 7 miestä, jotka siis silloin olivat tällä kannalla kuin pääministeri vakuutti ja jotka muutamia päiviä myöhemmin, kun retki pantiin toimeen, olivat siis kutakuinkin päinvastaisella kannalla, niinkuin on kuulunut nykyisen pääministerin puheesta. Ja minä en vielä ihmettelisi sitäkään, vaikka hallitusmiehet olisivatkin näin muuttaneet kantaansa — hallitushan nyt voi harjoittaa enemmän tai vähemmän konjunktuuripolitiikkaa, mutta minä ihmettelen eduskunnan porvarillista enemmistöä joka nyt parin viikon kuluttua näkyy olevan ihan toisella kannalla. Jos muistamme sen keskustelun, joka täällä tapahtui ensimmäistä välikysymystä käsitellessä, niin se kävi aivan toisella laisessa äänilajissa kuin tällä kertaa, niin että minulla oli ilo konstateerata, ettei enää Suomen hallitus eikä eduskunta ole niin sotaisia kuin vuosi sitten. Mutta minun täytyy nyt valitettavasti todeta, että porvaristo on sotainen, paljon sotaisempi kuin mitä minä silloin kaikessa naivisuudessaani luulin. En luule että on juuri monen maan parlamentissa tapahtunut sillä tavalla, että eduskunta parin viikon väliajalla hyväksyy jotenkin samallaiseen välikysymykseen kaksi jotenkin vastakkaista hallituksen vastausta.

Muuten minä en voi olla mainitsematta saamastani vaikutelmasta tänä iltana. Minä olen ollut poissa eduskunnasta koko monta vuotta välillä mutta mielipahakseni keskustelunivoo ei ainakaan ole noussut tällä ajalla. Minä en suinkaan ole ollut mikään äärimmäisen oikeiston ystävä, mutta kyllä minä sittenkin kuulin paljon mieluummin herrojen Mechelinin, Vreden, Danielson-Kalmarin y. m. lausuntoja kuin sitä äänilajia, jota täällä keskustassa nyt käytetään. Heidän ministerinsä joka mielellään nousee siveellisyyden korkeaan saarnastuoliin, ei katso arvoaan alentavaksi sanoa joka toisessa lauseessa, että joku nimeltä mainittu edustaja ei ole rehellinen mies, tai niinkuin edellisessä istunnossa: se ei ole Suomen miehen puhetta. On todella surulla todettava että meidän parlamentaarinen elämämme ei ole päässyt tämän korkeammalle, ja erikoisella mielipahalla minä panen merkille että täällä eräs sangen huomattava keskustan edustaja puhui ryysistä, joka kuten tiedämme, on haukkumanimi. Sanottakoon se nyt kerta kaikkiaan julki

tässä eduskunnassa, että olkoon kysymys mistä kansasta tahansa, niin sen haukkumanimeä on arvotonta käyttää.

Ed. Kotonen: Herra pääministeri ihmetteli, mitä pahaa tämä uusi hallitus olisi tehnyt, jotta sille nyt annettaisiin epäluottamuslause. Minä vastaan: Uusi hallitus on eduskunnan selän takana, eduskunnan yllättäen ja sille perättömiä tietoja toisen pääministerin kautta antaen sotkenut meidät sotaan selkkauksiin ja siinä pitäisi olla yhdelle hallitukselle näin alkuasteella tilintekoa tarpeeksi.

En tahdo enkä jaksa vastata kaikkiin niihin vääriin syytöksiin, joita erikoisesti minua vastaan on varsinkin keskustataholta, heidän sivistystasoaan kuvaavalla tavalla heitetty. Mutta kun ed. Alkio puheessaan väitti, että minä olin arvostellut Suomen hallituksen politiikkaa Venäjän vallankumouksesta alkaen, mutta jättänyt mainitsematta sosialistien osuuden tähän politiikkaan ja että siten olin menetellyt epärehellisesti, niin on minun mainittava, etten puhunut halaistua sanaa Suomen hallituksen politiikasta pitemmältä ajalta kuin alkaen vuoden 1918 keväästä. Olisin odottanut, että ministerin asemassa oleva henkilö ottaa tarkemmin selon toisen lausunnosta, ennenkuin lähtee häntä syyttämään epärehellisyydestä. (Ed. Hakkila: Ei pidä vaatia liikoja).

Ed. A. H. Virkkunen: Me olemme nyt taas keskustelleet Aunuksen kysymyksestä enemmän kuin kuusi tuntia, ja jollen väärin muista, niin jotenkin sama aika keskusteltiin siitä edellisenkin samaa asiaa koskevan välikysymyksen johdosta. Minä olen koettanut tätä keskustelua kumpanakin iltana seurata jotenkin tarkkaavaisesti ja mielestäni on tuntunut omituiselta se erityinen sattuma, että samaan aikaan, jolloin kapinaa jälleen valmistetaan ja jolloin noiden valmistusten ilmisaaminen varsinkin Viipurissa on paljastanut päätään kohottavan punaisen terrorin kaikessa alastomuudessaan (Ed. Hakkila: Näyttääpäs se rupeavan kutistumaan), meidän sosialistimme koettavat kynsin hampain saada estetyksi kaiken avunannon Aunuksen kärsivälle kansalle ja erityisesti ensimmäistä välikysymystä seuranneessa keskustelussa pahottelivat sitä, että sotaväkeä kuljetettiin Itä-Suomeen ja koettivat tehdä voitavansa koko tämän yrityksen tyhjäksi tekemiseksi.

Minä en tahdo tästä tehdä minkäänlaisia johtopäätöksiä eikä minulla ole siihen oikeuttakaan. Erityisesti tätä kantaa edusti ed. Laherma edellisellä kerralla, ja nyt sitä on edustanut ed. Koto-

nen ja muutamat muutkin. Ed. Ryömä on lausunut, että sosialidemokraattisella ryhmällä ei ole mitään yhteyttä näiden paljastuneiden kapinanhankkeiden kanssa, ja minä uskon mielelläni, että niin onkin laita. Mutta minä tahtoisin sanoa, että jos täällä vielä kolmas kerta tämä sama juttu otetaan esille ja esiinnyttään samansuuntaisilla lausunnoilla kuin tällä kertaa, niin ei pidä ihmetellä, jos ilmestyy niitä, joilla on toinen käsitys sosialidemokraattisen ryhmän rehellisistä aikomuksista. Tämä yhteensattuma on, niinkuin sanoin, sangen omituinen, mutta se jääköön sikseen.

Sekä herra Laherma edellisellä kerralla että ed. Kotonen nyt ja muutamat muut ovat tehneet kaikkensa selittääkseen, ettei bolshevikkejä saa loukata, että niiden kanssa pitää asiat koettaa järjestää rauhallisella tavalla. Kuinka, koska ja missä tämä rauhallinen sovittelu bolsheviikkien kanssa tapahtuisi sillä tavalla, että siitä Aunuksen kärsivälle kansalle saattaisi olla sen nykyisessä hädässä jotain hyötyä, se on jäänyt sekä ed. Lahermalta että herra Kotoselta sanomatta. Sen jälkeen kun Venäjän bolsheviikkien johtavat miehet todistettavasti asettuivat kannattamaan Suomen punaista hirmuvaltaa, antoivat aseet ja määräisivät myös hetken, jolloin Suomessa kapina oli aloitettava minun tietääkseni meidän maamme ei ole ollut bolsheviikkien kanssa muussa tekemisessä kuin että se on karkoittanut sen viimeisetkin kätyrit rajan taakse. (Vasemmalta: Entä Berliinissä?) Muutamia kertoja ovat niihin kuuluvat rosvojoukot myöhemminkin koettaneet tulla Suomen rajan yli, mutta ne on karkoitettu takaisin. Bolsheviikkien vallan lopettaminen Aunuksessa ei ole mikään vieraalle alueelle tehty valloitusretki siinä mielessä kuin valloitusretkeä tavallisesti käsitetään. Samalla kun se tarkoittaa meidän hädässä olevien heimolaistemme avustamista, se on toimenpide, joka turvaa Suomen itäistä rajaa, sillä niin kauan kuin Aunus on bolshevististen rosvojen käsissä, uhkaa Suomen rajaseudulla alituinen vaara idästä päin. Vasta sitten Suomen itäraja on turvattu, kun nuo bolsheviikkiset rauhanhäiritsijät on saatu karkoitetuksi rajan taakse. Sehän on selvää jokaiselle, joka tahtoo nähdä tämän asian sellaisena kuin se todellisuudessa on. Ja juuri siinä on minun ymmärtääkseni se asiallinen aihe olojen kehittymiselle siihen tilaan, missä ne nyt meidän itärajallamme ovat, ja jonkalaista järkisyä ed. Voionmaa erityisesti kaipasi.

Ed. Kotonen ja viimeksi ed. Wuolijoki ovat väittäneet, että edellisen ja nykyisen pääministerin antamien Aunuksen retkeä koskevien tietojen välillä on jyrkät ristiriidat. Minä puolestani en voi nähdä näissä annetuissa tiedoissa muuta, joka

ei kävisi yhteen, kuin sen, että entinen pääministeri kielsi, että hallitus olisi avustanut aseilla tai ruokavaroilla Aunuksen retkeilijöitä. Tässä tiedonannossa ei käsittääkseni ole mitään oudoksuttavaa, sillä silloin ei vielä ollut vapaaehtoisia Aunukseen edes lähtenytäkään. Olot ovat nyt muuttuneet. Aunukseen ovat vapaaehtoiset nyt menneet ja ajaneet sieltä bolshevikit jo suurimmasta osasta maata pois. Ja minä pidän hyvänä toimenpiteenä sitä, että hallitus, niinkuin pääministeri lausui, on antanut näille lähtijöille ruokavaroja ja aseita. Tahdon vielä huomauttaa sen johdosta, että täällä edellisessä välikysymyksessä annettua hallituksen selitystä on katsottava epätarkaksi ja arvosteltu sitä sangen ankarasti, että pääministeri Ingman, niinkuin edustajat muistanevat, nimenomaan vetosi eduskunnan puhemieheen ja esitti, että hänen mielestään olisi syytä käsitellä asia suljetussa istunnossa. Ei suinkaan hän tätä olisi ehdottanut muuten kuin siitä syystä, että hän silloin olisi voinut eduskunnalle puhua avonaisemmin. Esittää sen mitä hänen käsityksensä mukaan oli sanottava ja minkä hän tahtoi saattaa edustajain tietoon; mutta myöskin tahtoi rajoittaa sanottavansa siihen, minkä hän katsoi, isänmaan etua silloisessa tilanteessa vahingoittamatta, voivansa lausua avonaisessa istunnossa.

Ed. Kotonen näkyi sanoistaan päättäen yhä vieläkin katselevan meidän matoista maailmaamme, tätä Suomen valtakuntaa ja sen hallitusta ja kaikkea, mitä siihen kuuluu, siltä korkealta siveelliseltä jalustalta, joka on hänelle ominainen. Yhtä ja toista hänen lausunnossaan voisi olla huomion arvoista, mutta kun minä en pysty häntä noihin siveellisiin korkeuksiin seuraamaan, ja kun hän vielä nimenomaan lausui epäilevänsä, onko hänellä yhteisymmärryksen mahdollisuutta sellaisessa seurassa, kuin tämä kamari on, niin minä en huoli hänen korkealentoisiin ajatuksiinsa sen enempää kajota.

Ministeri Alkio: Ed. Kotosen äsken minulle osoittamain sanojen johdosta pyydän vain sanoa pari sanaa. Ed. Kotonen sanoi, ettei hän ollut arvostellut hallituksia muuta kuin vuoden 1918 keväästä. Minkätähden? Minkätähden ei ed. Kotonen arvostellut myöskin hallitusta 1917 vuoden keväästä? Siitä syystä hän ei sitä tehnyt, että hänen olisi silloin täytynyt etsiä perussyyt siihen, minkätähden 1918-vuoden hallitus tuli sellaiseksi kuin se tuli. Ja siinä on se kierous, jota ed. Kotonen on sanonnassaan käyttänyt. Sillä sieltä asti on etsittävä syyt siihen, minkä tähden hallituksen politiikan on näinä vuosina nähtävästi täytynyt olla sellaista kuin se on ollut. Ed. Ko-

tonen tietää varsin hyvin, että minä en ole ollut sen politiikan takana. Joka tapauksessa ed. Kotonen koko edellisessä lausunnossaan peitti ne syyt, mitkä 1917 vuoden hallituksella oli siihen, että kehitys sittemmin on ollut sellainen kuin se on ollut.

Ed. Schaubman: Med anledning av herr statsministerns uttalande, att regeringen önskar enkel övergång till dagordningen i detta ärende, och då jag för min del å andra sidan önskar frigöra mig från delaktighet i ansvaret för de åtgärder, som redan vidtagits i karelska frågan och ytterligare eventuellt komma att vidtagas, ber jag få tillkännagiva, att jag för min del kommer att avhålla mig från omröstning i frågan. Jag vill tillägga att jag betraktar det som ett dåligt omen för den nya regeringen, att den begär och erhåller förtroendevotum i samband med just denna fråga.

Ed. Vainio: Kuulemani hallituksen vastaus tehtyyn välikysymykseen ei tyydytä minua enempää kuin muitakaan rauhaa rakastavia kansalaisia eli oikeammin sanoen tämän maan työtä tekevää väestöä. Niihin tosiasiallisiin seikkoihin nähden, jotka uhkaavat maamme syöstä perikatoon hallituksen menettelyn johdosta ja jotka näyttävät, kuin hallitukselta puuttuisi alkeellissimmatkin puolueettomuuskäsitteet, olisi sangen suotavaa, että nämä arvoisat hallitusherrat jättäisivät paikkansa sellaisille miehille, jotka puolueettomuuden ymmärtävät paremmin etenkin näin kriittisenä aikana.

Ed. Helo: Ed. Virkkusen ja samoin parin edellisen puhujan lausunnon johdosta saan huomauttaa, että kun välikysely tehtiin, oltiin kyllä ennakolta tietoisia siitä, että hallitus tulee vastauksessaan soittamaan isänmaallisia säveleitä aivan samalla tapaa kuin esim. Venäjän hallitus vetosi isänmaallisuuteen ryhtyessään taisteluun Japania vastaan muutamien miljonäärien Mandshuriassa olevien metsien tähden. Mutta aivan odottamattoman pitkälle mennään häpeämättömyydessä silloin, kun koetetaan käyttää hyväksi sitä naurettavaa „kapinaa”, joka, sikäli kuin tutkimukset jatkuvat, yhä pienenee, ja josta ainakin minä joudun yhä enemmän siihen käsitykseen, että se on oikeiston tätä tilaistututta varten vartavasten provoseeraama.

Ministeri Vennola: Sen johdosta, että täällä on kysytty, miten ne hallituksen jäsenet, jotka ovat olleet edellisessä hallituksessa mukana, ovat

voinet olla sen selityksen takana, minkä edellinen pääministeri Ingman täällä antoi, sekä tänä iltana annetun selityksen takana, pyydän saada tehdä muutaman huomautuksen.

Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä syystä, että silloin, kun pääministeri Ingman antoi selityksensä, hallitus vielä oli tähän vapaaehtoisten retkeen nähden kielteisellä kannalla. Viime kuukauden puolivälissä, muistaakseni 18 päivänä, hallitus vielä kielsi kaikenlaisten vapaaehtoisten menon rajan yli. Tällaista lupaa oli hallitukselta monia kertoja pyydetty, mutta siihen ei hallitus — varovaisuussyistä nimenomaan — suostunut. Vasta sen jälkeen, kun hallituksen tietoon tuli, että Aunuksen kansa itse oli noussut bolshevismia vastaan, antoi hallitus luvan pienemmille joukoille vapaaehtoisia mennä auttamaan aunukselaisia. Tämä selittää sen, että samat henkilöt hallituksessa ovat voineet olla sen vastauksen takana, minkä edellinen pääministeri on antanut, ja tämän nyt annetun vastauksen takana.

Mitä taasen itse asiaan tulee, niin tahdon toistaa ja alleviivata erityisesti sen pääministerin antaman selityksen, että hallitus ei ole tarkoittanut avustaa minkäänlaista valloitusretkeä. Olen sitä mieltä omasta puolestani ja sama mielipide on aivan yleinen ollut hallituksessakin, että Suomen ei ole syytä millään pakkokeinoilla eikä millään valloituksilla koettaa liittää Karjalan kansaa itseensä. Jos Karjalan kansa itse tahtoo Suomeen vapaaehtoisen äänestyksen ja päätöksen jälkeen liittyä, niin se on toinen asia, ja minä luulen, että tässä kamarissa olemme yksimieliset siitä, että me sitä tekoa mielihyvällä tervehdimme. Mutta me tiedämme myöskin, että Karjalan kansa ainakin tällä hetkellä kulkee omia teitään. Se on vallinnut oman hallituksensa ja hoitaa asioitaan kykynsä mukaan. Miten vastaisuudessa tulee tapahtumaan en tiedä, mutta pakkokeinoja ei tämä hallitus tule siinä suhteessa käyttämään.

Mitä siihen huomautukseen tulee, että hallitus olisi tahtonut johtaa Suomen sotaan, niin pyytäisin huomauttaa, että niistä toimenpiteistä, joihin hallitus on ryhtynyt, kun se ei ole tahtonut kieltää vapaaehtoisia menemästä avustamaan aunukselaisia, ei suinkaan käsitykseni mukaan johdu sota. Jos niin olisi, niin olisi myös se seikka, että Ruotsi avusti meitä vapaussodassamme lähettämällä muutamia satoja miehiä asestettuja vapaaehtoisia tänne, tämän teorian mukaan omiansa ollut aiheena Ruotsin sodalle Venäjää vastaan. Jos tämä teoria pitäisi paikkansa, olisi myös se seikka, että Tanska on aivan hiljakkoin lähettänyt muutamia satoja vapaaehtoisia ja va-

rustanut ne aseilla auttamaan Viroa, ollut omiansa aikaansaamaan sodan Tanskan ja Venäjän välillä. Niin ei kuitenkaan ole asian laita ollut. Olen sitä mieltä, että tällainen vapaaehtoisten retki on käsitettävä ainoastaan avustukseksi ja inhimillisesti suvaittava kaikkea sitä bolshevikien harjoittamaa murhaa ja ryöstöä ja hävitystä vastaan, mikä Aunuksessa on vallinnut ja joka ryöstö ja murha ja omaisuuden hävitys on ulotunut myös rajan tälle puolelle. Minua ihmetyttää myös, että samalta taholta, jolta tahdotaan niin ankarasti tuomita tätä avustamista, moititaan hallitusta siitä, että se on ohjannut avustustoimensa tähän suuntaan, mutta ei ole ryhtynyt hankkimaan Petshangoa Suomelle samanlaisella toimenpiteellä. Minä en näe tässä kannassa minikäänlaista johdonmukaisuutta.

Ed. Kotonen: Rinnastaessaan Ruotsin avunannon Suomelle ja Tanskan avunannon Virolle yhtäältä Suomen avunantoon Aunukselle toisaalta unohtaa ministeri Vennola, että Venäjän neuvostohallitus on tunnustanut niin hyvin Suomen kuin Viron itsenäisyyden, mutta ei Aunuksen itsenäisyyttä, ja että nämä eri asiat eivät siis ollenkaan ole toisiinsa verrattavissa. Kun ed. Virkkunen väitti, ettei Suomen hallitus ole ollut bolshevikien kanssa missään tekemisissä sen jälkeen kuin se ajoi rosvolaumat, niinkuin hän nimitti, pois Suomesta, niin ed. Virkkunen nähtävästi unohti, että Suomen silloinen hallitus, juuri häntä niin lähellä ollut hallitus, oli rakkaissa neuvotteluissa keisariillisen Saksan hallituksen välityksellä pääbolshevikien kanssa Berlinissä viime kesänä. Ja kun ed. Virkkunen edelleen katsoi arvolleen sopivaksi ruveta puhumaan siveellisistä asioista, niin siihen minä pyydän vastata, että uskallan milloin tahansa siinä suhteessa ruveta kilpailemaan ainakin herra Virkkusen kanssa.

Ed. Helenius-Seppälä: Pääministeri on viimeisessä lausunnossaan myöntänyt, että välikysymyksen lähettäminen johonkin valiokuntaan ei vielä tiedä epäluottamuslauseen antamista hallitukselle. Niin täytyykin asian olla, koska hallituksella tietysti on asianomaisessa valiokunnassa enemmistö, jos kerran hallituksella on eduskunnassa enemmistö, ja koska Valtiopäiväjärjestyksen mukaan eduskunta itse päättää lopullisesti valiokunnan ehdottaman lausunnon sisällyksestä. Näin ollen tuntuu herra pääministerin vaatimus, vaikka se tosin esitettiin toivomuksen muodossa, jonkunlaiselta pakotukselta edustajia kohtaan. Minäkin aion äänestää välikysymyksen lähettä-

misen puolesta valiokuntaan, en suinkaan vielä sillä osottaakseni epäluottamusta nykyiselle hallitukselle tässä asiassa, vaan saadakseni valiokunnan mietinnöstä vielä selvemmän vakaumuksen siitä, että Suomen valtakunta ei ryhdy sotaan rajojensa ulkopuolella. Täyden vakaumuksen saaminen tästä on minulle nimittäin omantunnon asia. Yksityisen edustajan ääni ei tietysti paljon itse asiassa vaikuta. Mutta tuo herra pääministerin lausunto voi sisältää valitettavan prejudikaatin vastaisuuteen nähden. Pitäisihän kuitenkin välikysymyksen avulla voitaman selvittää jotakin kysymystä, hankkia siitä asiallisia tietoja, ilman että asian lähettäminen valiokuntaan tässä tarkoituksessa vielä tarvitsee merkitä tutkittavan toimenpiteen hyväksymistä tai paheksumista. Mutta tämän tien herra pääministerin lausunto näyttää sulkevan, jos siitä muodostuu prejudikaatti. Ja se on mielestäni valitettava.

Minä myönnän mielelläni, että ministeri Venolan lausunto ja siinä esiintyneet vakuutellut ovat minulle helpottaneet ääneni antamista tässä asiassa.

Ed. W u o r i m a a: Ed. Wuolijoki pahoitteli, että minä olen kutsunut ryssiä ryssiksi. Mutta onko se nyt tuntematonta ed. Wuolijoelle, että esim. ruotsalaiset kutsuvat ryssiä ryssar ja englantilaiset kutsuvat niitä the russian ja saksalaiset kutsuvat niitä die Russen ja että ryssät kutsuvat itseänsä ruskij. Onko siinä mitään loukkausta siis, jos heitä kutsutaan sillä nimellä, millä he itseään kutsuvat? Eiköhän tämä ed. Vuolijoen lausunto osota sitä erinomaisen hellää tunnetta, mikä hänenkin ja ryssäin välillä yhäti on olemassa?

Ed. W u o l i j o k i: Minä mielihyvällä totean, että ed. Vuorimaa on käyttänyt ryssä-nimitystä siis siinä merkityksessä, että hän aina kutsuu venäläisiä ryssiksi, kun me muut suomenkielen mukaisesti sanomme heitä venäläisiksi, eikä tarkoita sillä mitään pahaa. Sen minä panen mielihyvällä merkille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ehdotettu, että asia lähetettäisiin ulko-asiainvaliokuntaan. Tämä kysymys otetaan huomioon, kun kysymys päiväjärjestykseen siirtymisestä otetaan ratkaistavaksi. Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymismuodon, jonka sanamuoto on seuraava: „kuultuansa annetun selityk-

sen, eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen”. Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Keskustelu päiväjärjestykseen siirtymisestä katsotaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Puhemiehen esittämää päiväjärjestykseen siirtymismuotoa vastaan on ed. Kotonen ed. Leivon y. m. kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan. Kutsun tätä ed. Kotosen ehdotukseksi.

Asiasta on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiehen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Kotosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 106 „jaa-ääntä” ja 80 „ei-ääntä.”

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puhemiehen ehdotuksen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

P u h e m i e s: Kun aika on niin pitkälle kulunut, lopetetaan täysi-istunto. Sitä ennen suoritettaneen kuitenkin päiväjärjestykseen otettujen 5) ja 6) asioiden pöydällepanot.

Pöydällepanot:

5) Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiassa on Suomessa täytäntöön pantava,

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 1 esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta pöydälle ensi perjantain täysi-istuntoon.

6) Kertomus „Suomalaisen Kirjallisuuden seuran edistämisrahaston toimikunnan” toiminnasta

esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksesta ensi perjantain täysi-istuntoon.

Puhemies: Seuraava istunto on tänään kello 12 päivällä.

meidän pitää saada valmiiksi käsiteltävänä oleva asia huomispäivän kuluessa.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Täysi-istunto päättyy k:lo 1,35 yöllä.

Ed. Wuolijoki: Pyydän, että tarkastusvaliokunta kokoontuu täällä kello 1½ 12, koska

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

13. Keskiviikkona 30 p. huhtikuuta

kl. 12 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ulkopuolella päiväjärjestyksen annetaan vastaukset:

- 1) Ed. R. Itkosen y. m. välikysymykseen, joka koskee vaalivapauden loukkaamista 211
- 2) Ed. V. Hakkilan y. m. välikysymykseen, joka koskee valtiollisten vankien kohtelua 236

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 3) Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 1 Hallituksen esityksen johdosta 18 päivänä elokuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 4 ja 12 §:n muuttamisesta 285
- 4) Työväenasiainvaliokunnan mietintö N:o 2 Hallituksen esityksen johdosta 18 päivänä elokuuta 1917 merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta 286

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Aalto, Ampuja, Broända, Hahl, Koivulahti-Lehto, Leivo, Patinen, Sihvo, Wankkoja ja Wenola.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saa ed. Paasivuori yksityisten asiain vuoksi tästä päivästä toukokuun 2 päivään; ed. Mannonen yksityisasiain takia ensi kuun 5 päivään; ed. Leivo tämän päi-

Siv.

vän istunnosta yksityisasiain vuoksi, sekä sairauden vuoksi tämän päivän istunnosta ed. Koivulahti-Lehto ja Broända.

Hallituksen vastaus ed. Itkosen välikysymykseen.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tulee nyt annettavaksi vastaus ed. R. Itkosen y. m. välikysymykseen, joka koskee vaalivapauden loukkaamista. Sittenkun välikysymykseen vastaus on annettu ja sen johdosta ehkä aiheutunut keskustelu julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka löytyy Valtio-päiväjärjestyksen 32 §:ssä. Silloin on vielä tilaisuus niillä, jotka eivät hyväksy yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen, tehdä ehdotuksensa.

Puheenvuoron saa

Sisäasiainministeri Voss-Schrader: Kansanedustajain Väinö Huplin ja Rieti Itkosen aloitteesta, jolle tarpeellinen määrä muita kansanedustajia on antanut kannatuksensa on eduskunnalle osotetussa 14 päivänä kuluva huhtikuuta päivätyssä kirjelmässä esitetty hallituksen asianomaisen jäsenen vastattaviksi n. k. vaalivapauden häiriöitä viime eduskuntavaaleissa koskevat kysymykset, joihin nykyinen hallitus, saatuaan eduskunnan puhemiehen käsikirjeessä t. k. 23 päivältä välikysymyksestä osan, on antanut minulle tehtäväksi vastata.

Välikysymyksen tekijät, pyytäen tietoa niistä toimista, joihin hallitus on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä saattaakseen syytteeseen lukuisat vaalivapauden rikkojat, jakavat kirjelmänsä perusteluissa tapahtuneiksi selittämänsä vaalihäiriöt kolmeen eri esiintymismuotoon, nim. että sosiaalidemokraattisen puolueen puhujia olisi viranomais-ten ja suojeluskuntien toimesta ei ainoastaan es-

tetty vaalipuheita pitämästä vaan myöskin laittomasti vangittu, että saman puolueen vaalijulistukset ja lentolehtiset aiheettomasti olisi takavarikoitu, estetty levittämästä ja näytteilläpitämästä ja lopulta että valitsijayhdistyksen perustamiskokouksia olisi hajoitettu.

Kosketellun kirjelmän sävystä saapi sen käsityksen, että kysyjäin mielestä heidän puolueensa vaalivalmisteluja on aivan yleisesti ja järjestelmällisesti häiritetty sekä tälle valtiopäiväjärjestyksessä taatulle lailliselle vaalitoiminnalle on valtion viranomaisten puolelta tahallaan esteitä asetettu.

Hallitus ei ole tietoinen sosialidemokraattisen puolueen vaalitoimintaa viime eduskuntavaalien valmisteluista muka kohdanneesta vainosta eivätkä sanottuun puolueeseen kuuluvien järjestöjen toimihenkilöt tai yksityiset jäsenet, lukuunottamatta allamainitsemaani ainoaa tapausta, ole, käyttämällä heille lain suoma oikeutta, tehneet syyttäväviranomaisille tämänkaltaisia ilmiäntoja tai kanteluja, jotka, oikeutetuiksi havaittuina, epäilemättä olisivat syyttäjistön puolelta aiheuttaneet lain mukaiset syytetoimenpiteet. — Vaalivalmistusten yhteydessä on kyllä todettu rikollisten, — kansalaisluottamuksensa menettäneiden —, henkilöiden harjoittaneen yhteiskuntavastusta kiihotusta, joka tietenkin on aikaansaanut vastatoimenpiteitä järjestysvallan puolelta. Mutta tämä viranomaisten yleistä järjestystä suojaava toiminta ei luonnollisesti voi antaa aihetta erimielisyyksiin. Ainoa, kuten edellä viittasin, vaalien aikainen tapahtuma, joka on aikaansaanut väärinkäsitystä eri yhteiskuntapiireissä, on toimitetussa valmistavassa tutkinnossa todettu sanomalehdissä vääristellyksi. Sen oikea laita on seuraava.

Viime helmikuun lopussa esiintyi Mäntsälän kunnantalolla pidetyssä kokouksessa Uudenmaan sosiaalidemokraattisen vaalipiiritoimikunnan vaalipuhujaksi sinne lähettämä — ohimennen sanoen poliisitutkinnossa Suomen entiseksi virkaatekeväksi kenraalikuvernööriksi ilmottautunut henkilö, Suomen alamainen — Reinhold Swentorzetsky, joka sisäasiainministeriölle 26 päivänä viime helmikuuta jättämässään kantelukirjelmässä tunnustaa esteettömästi saaneensa kokoon-tuneelle kuulijakunnalle esittää puheensa, mutta kokouksen päätyttyä tulleen aiheettomasti pidätetyksi ja kunnialtaan loukatuksi. Sanotun ministeriön määräyksestä toimitetussa tutkimuksessa on kuitenkin luotettavasti selvitetty että kaksi kokouksessa läsnäollutta henkilöä, toinen näistä suojeluskuntalainen, ovat havaittuaan herra Swentorzetskyn puheen sisältävän yhteiskuntajärjestystä halventavaa kiihoitusta sekä silloista

hallitusta ja eduskuntaa solvaavia lauseita, katsoi velvollisuudekseen ryhtyä toimenpiteisiin saattaakseen puhujan edesvastuuseen menettelystään kutsumalla paikkakunnan nimismiehen paikalle, mutta tekemättä, mikäli tutkimuspöytäkirjasta ilmenee, itseänsä syypääksi mihinkään omavaltaiseen menettelyyn tai virkamiestoimivallan anastamiseen herra Swentorzetskyä kohtaan. Nimismiehen heti toimeenpanemassa tutkimuksessa saatiin selville, huolimatta kuulusteltavan väitteestä, että hän olisi jättänyt kuulijakunnalleen esittämättä rikolliseksi havaittuja osia palopuheestaan, että herra Swentorzetsky, kuten hän myöhemmin kuulustelussa itsekä tunnusti, oli puheensa kokonaisuudessaan valmiiksi laaditusta luonnoksesta lukenut. Mutta tämä asianhaaran toteaminen todistajia kuulustuttamalla viivytti tietenkin tutkimuksen pikaista lopettamista ja kuulustelua varten pidätetyn herra Swentorzetskyn matkan jatkamista joiksikin tunneiksi. Pitämänsä lainvastaisen puheen johdosta on vaalipuhujana esiintynyt herra Swentorzetsky haastettu vastaamaan Mäntsälän y. m. pitäjän kihlakunnanoikeuden ensi toukokuussa pidettävässä istunnossa. Ja tässä istunnossa on siis herra Swentorzetsky tilaisuudessa esiintuomaan ne vaatimukset, jotka häntä kohdanneeksi väittämänsä vapauden ja kunnian loukkaukset saattavat hänelle aihetta antaa.

Käsitteiden selvittämiseksi katson tarpeelliseksi esiintuoda että edellämainitussa kantelukirjelmässään tosin herra Reinhold Swentorzetsky ilmoittaa olleensa sosiaalidemokraattisen puolueen edustajaehdokkaana ja tässä ominaisuudessaan olleensa siis myöskin oikeutettuna ottamaan osaa vaalitoimintaan, mutta ovat viranomaiset todentaneet hänen ilmoituksensa vaalikelpoisuudestaan perättömäksi ja häneltä valtiopäiväjärjestyksen säännösten mukaan siis vaalioikeudettomana, puuttuvan vaalikelpoisuuden edustajaksi.

Koskien toista kohtaa välikysymyksen perustana olevassa kirjelmässä, nimittäin sosiaalidemokraattisen puolueen vaalijulistusten ja lentokirjasten takavarikkoja, on hallitukselle kyllä tunnettua, että Helsingin kaupungin raastuvan-oikeus viime maaliskuussa asianomaisen syyttäjän vaatimuksesta, vahvistamalla oikeusministeriön määräyksestä kaikkialla valtakunnassa toimitetut kahden sosialistisen vaalijulistuksen takavarikot, samalla on voimassaolevaan painovapauslakiin nojautumalla, tuominut näiden rikokselista sisältöä olevien vaalikirjotusten kirjoittajan ja painattajan vankeus- ja sakkorangaistuksiin, vaan ovat nämä tuomioistuinten päätökset syytettyjen tekemistä valituksista vielä riippuvaiset.

Varteentottamalla että sanottujen vaalikehotusten kyhääjä kuuluu maamme sosiaalidemokraattisen puolueen johtohenkilöihin, tekevät nämä todellisten olojen vääristelyä ja muihin kansankerroksiin kohdistuvaa edesvastuutonta kiihoitusta sisältävät vaalijulistukset masentavan vaikutuksen lukijaansa. Sitä vastoin hallitukselle ei ole tiettyä että saman puolueen laillisia vaalijulistuksia yleensä olisi omavaltaisesti estetty levittämästä tai näytteillä pitämästä, eikä tämänlaatuisista laittomuuksista ole syyttäjistölle milään taholta ilmiannettu. Yleisesti tunnettua lienee kyllä että julkipannut vaalikehoitukset joutuvat katuyleisön säälimättömän sormisyhyn uhriksi, mutta tokko lienee ajateltavissakaan että järjestysvalta tehdään tästä vastuunalaiseksi.

Mitään yhteyttä vaalirauhan häiriöiden kanssa ei tietenkään ole niillä tunnetuilla harvalukuisilla virkavirheillä eri paikkakuntien vaalilautakuntien puolelta itse vaalitoimituksessa, joista syytteenalaisista virkavirheellisyyksistä ohimennen lausuttuna verrattain tasapuolisesti ovat joutuneet kärsimään maan kaikki poliittiset puolueet. Yhtä vähäisessä suhteessa eduskuntavaalien vaalivapauden rikkomiseen on myöskin oikeuskanslerin käsiteltävänä oleva kantelu siitä, että eräiden sosiaalidemokraattiseen puolueeseen kirjoittautuneiden henkilöiden Turun kaupungissa viime marraskuussa järjestämään kokoukseen, jossa m. m. valmistauduttiin senaikkaisiin kunnallisvaaleihin, ottivat osaa jotkut kansalaisluottamuksensa menettäneet ja siis voimallisen kaupunkien kunnallislakien mukaan vaalioikeudettomat henkilöt, josta viimeainitsemastani seikasta, mikäli vielä loppuun saattamaton tutkimus tähän saakka on ilmituonut, aiheutui poliisiviranomaisten sekaantuminen näihin henkilöihin nähden. Otaksuttavasti on edellä kertomani tapaus laintunteamattomissa piireissä antanut aiheen väärinkäsitykselle että eduskuntavaalien valitsijayhdistysten perustamiskokousta olisi häiritty. Mutta mistään todellisesta valtiopäiväjärjestyksen turvaaman valitsijakokouksen hajottamisesta hallituksella ei ole tietoa.

Mainittakoon lopuksi että eduskuntavaalien valmistelun aikana erinäiset rikokselliset ainekset todistettavasti ovat harjoittaneet yleistä järjestystä häiritsevää ja siis valtakunnan turvallisuudelle vaarallista kiihoitusta ja on tämä yhteiskuntavastainen toiminta, joka kuten hiljattain paljastetusta kapinahankkeesta on tunnettu, jo on tuottanut tuntuja hedelmiä, velvoittanut edellisen hallituksen, käyttämällä eduskunnan sille myöntämää ensimmäiseen päivään ensitulevaa kesäkuuta ulottuttamaa laajennettua hallintovaltaa

yhteiskunnan itsepuolustukseksi ryhtymään yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseen tähtääviin toimenpiteisiin.

Silloista tilannetta yhteiskunnassa vastaavaa poikkeuslainsäädäntöä, jonka nojassa painovapaus, kokoontumis- ja oleskeluoikeus rajoitettiin sekä viranomaisten oikeus takavarikkoon, kotietsintään ja vangitsemiseen laajennettiin, ei nykyinen hallitus tule anomaan eduskunnalta uudistettavaksi. Mutta siitä huolimatta on hallitus luottaen kansan terveeseen oikeustajuntaan ja kansalaisten lainkuuliaisuuteen sekä etsimällä tukea yhteiskuntaa säilyttävistä kansankerroksista ylläpitävä kulttuurivaltiolle ominaista järjestystä ja työrauhaa itsenäisessä Suomessa.

Ministern Voss-Schrader: På initiativ av lantdagsmännens Väinö Hupli och Rieti Itkonen, med vilka erforderligt antal andra lantdagsmän förenat sig, har uti en till Lantdagen ställd, den 14 innevarande april dagtecknad skrift till vederbörande regeringsledamots besvarande framställt en interpellation rörande störande av den s. k. valfriheten vid innevarande års lantdagsmannaval. Besvarandet av denna interpellation, varav regeringen erhållit del genom Lantdagens talmans handbrev av den 23 i denna månad, har regeringen uppdragit åt mig.

Interpellanterna, vilka anhålla om uppgift angående de åtgärder, vartill regeringen skridit eller ämnar skrida i och för beivrande av de talrika kränkningarna av valfriheten, fördela de i motiveringen till sin skrivelse uppgivna förgripelserna mot valfriheten uti trenne olika grupper, nämligen: att socialdemokratiska partiets talare genom myndigheternas och skyddskårernas åtgärd icke allenast skulle hindrats att hålla valföredrag, utan ock att de olagligen skulle häktats; att sagda partis valproklamationer och flygblad utan anledning skulle beslagtagits och deras spridning och utställande förhindrats ävensom slutligen att sammankomster för bildande av valmansföreningar skulle upplöstas.

Av den ton, i vilken ifrågavarande skrivelse är avfattad, fås den uppfattning, att enligt interpellanternas åsigt deras partis valförberedelser skulle alldeles allmänt och systematiskt blivits störda samt att denna uti Lantdagsordningen garanterade lagliga valverksamhet skulle från statsmyndigheternas sida avsiktligt förhindrats.

Regeringen äger ej kännedom om någon förföljelse, som skulle drabbat socialdemokratiska partiets valverksamhet vid förberedelserna till senaste lantdagsmannaval, och hava varken till sagda parti hörande organisationers funktionärer

eller enskilda medlemmar, fränsett enda nedan nämnda fall, med den rätt lagen dem tillerkänner, hos åklagaremyndigheterna gjort sådan anmälan eller anfört sådana klagomål, som, i händelse de befunnits berättigade, otvivelaktigt skulle från åklagaremaktens sida föranlett laga åtal. — I sammanhang med valförberedelserna har väl konstaterats, att brottsliga personer, vilka förverkat sitt medborgerliga förtroende, bedrivit emot samhällsordningen riktad agitation, som naturligtvis föranlett motåtgärder från ordningsmaktens sida, men denna den allmänna ordningens upprätthållande avseende verksamhet kan självfallet icke giva anledning till meningsskiljaktighet.

Det av mig här ovan antydda, enda, under valförberedelserna inträffade fall, som föranlett missförstånd inom olika samhällsgrupper, har vid verkställd förberedande undersökning befunnits hava framställts av tidningspressen i oriktig dager. Händelsens verkliga förlopp är följande. I slutet av sistlidne februari uppträdde vid ett möte å kommunalhuset i Mäntsälä Nylands socialdemokratiska kretsstyrelses valtalare finska undersåten Reinhold Swentorzetski, — som vid polisundersökningen uppgav sig vara Finlands förre tjänstförrättande generalguvernör. Uti en till Ministeriet för inrikesärendena den 26 sistlidne februari inlämnad klagoskrift erkänner Herr Swentorzetski att han oförhindrat fått framföra sitt andragande för den församlade menigheten, men påstår sig efter mötets slut hava blivit utan anledning anhållen och kränkt. Vid på sagda ministeriums förordnande verkställd undersökning har emellertid tillförlitligen utretts, att två vid mötet närvarande personer — den ena en skyddskårist — efter att hava märkt att Herr Swentorzetskis tal innehöll för samhällsordningen nedsättande agitation samt för dåvarande regering och lantdag kränkande uttalanden, ansågo sig böra skrida till åtgärder för talarens befördrande till ansvar, i det de tillkallade länsmanen på orten, utan att dock, såvitt av undersökningsprotokollet framgår, göra sig skyldiga till egenmäktigt förfarande eller usurpation av tjänstemannabefogenhet — gentemot Herr Swentorzetski. Vid den undersökning, som av länsmanen omedelbart anställdes, framgick, oaktat den förhörunderkastades påstående, att han skulle hava underlåtit att för åhörarekretsen framställa de såsom brottsliga ansedda delarna i sitt brandtal, att han, Herr Swentorzetski, såsom han vid förhöret senare även själv medgav, hade uppläst sitt tal i dess helhet ur ett färdigt skrivet koncept. Men konstaterandet av detta sakförhållande genom vittnens hörande fördröjde självfallet med

några timmar undersökningens snabba slutförande och den i och för förhör anhållne Herr Swentorzetskis avfärd på några timmar. — Med anledning av det lagstridiga tal, Herr Swentorzetski såsom valtalare höll, har han instämts att svara inför häradsrätten i Mäntsälä m. fl. socknars tingslag vid dess sammanträde nästkommande maj, då han sålunda blir i tillfälle att framställa de anspråk, vartill den förmenta kränkningen av hans frihet och ära kan föranleda honom. — För sakens utredning synes det mig viktigt framhålla, att Herr Reinhold Swentorzetski visserligen i sin förenämnda klagoskrift säger sig hava varit socialdemokratiska partiets lantdagsmannakandidat och i denna sin egenskap således berättigad att taga del i valverksamheten, men ha myndigheterna dock konstaterat, att hans uppgift om sin valbarhet var grundlös och att han, såsom enligt Lantdagsordningens bestämmelser icke valberättigad, icke var till lantdagisman valbar.

Vidkommande den andra punkten i den till grund för interpellationen liggande skrivelsen, nämligen beslaget av socialdemokratiska partiets valupprop och flygskrifter, har Regeringen sig nog bekant, att Rådstuvurätten i Helsingfors stad sistlidne mars på yrkande av vederbörande åklagare, jämte det densamma fastställt de på Justitieministeriets förordnande, överallt i riket verkställda beslagen av tvänne socialistiska valupprop, tillika, i stöd av gällande tryckfrihetslag, dömt författaren och utgivaren av dessa av brottsligt innehåll varande valupprop till fängelse- och bötesstraff, men äro dessa domstolsutslag ännu beroende på de anklagades anförda besvär. Då man beaktar att ifrågavarande valuprops författare hör till spetsarna inom vårt lands socialdemokratiska parti, får läsaren av deras innehåll, som utgör en vanställning av faktiska förhållanden och en ansvarslös agitation emot andra samhällslager, ett beklämmande intryck. Däremot har Regeringen ingen vetskap därom, att spridandet och utställandet av samma partis lagliga valupprop överhuvud skulle hava egenmäktigt förhindrats, och icke håller har anmälan om olagligheter av detta slag hos åklagaremyndigheten från något håll gjorts. Det torde visserligen vara allmänt känt, att utställda valupprop, utan avseende till parti, falla offer för gatupublikens hänsynslösa fingerklåda, men det torde näppe-ligen ens låta tänka sig, att ordningsmakten kunde göras härför ansvarig.

Något samband med störandet av valfreden förefinnes veterligen icke med avseende å de kända fåtaliga tjänstefel särskilda orters valnämnder låtit komma sig till last vid själva valförrättningen, av vilka åtalade felaktigheter, i

förläpande sagt, landets alla politiska partier jämförelsevis proportionerligt blivit lidande. I lika litet förhållande till kränkandet av valfriheten vid lantdagsvalen stå även de å Justitiekanslerns handläggning beroende besvären däröver, att i ett av särskilda i socialdemokratiska partiet inskrivna personer i Åbo stad under senaste november månad anordnat möte, vid vilket man bland annat förberedde sig till de då förestående kommunala valen, deltog några personer, som dömts för lustiga medborgerligt förtroende och således enligt gällande kommunallag för städerna icke voro valberättigade, av vilken sistnämnda omständighet, så vitt den ännu icke slutförda undersökningen hittills bragt i dagen, polismyndighetens inblandning i fråga om dessa sistnämnda personer föranletts. Antagligen har förenämnda tilldragelse uti kretsar obekanta med lagstadgandena härutinnan, givit anledning till den missuppfattning, att ett möte för bildande av en valmansförening för lantdagsval skulle blivit stört, däremot har Regeringen icke någon kännedom om att något av Lantdagsordningen tryggt verkligen valmöte skulle blivit upplöst.

Till sist må nämnas, att under tiden för valförberedelserna till lantdagsvalen några brottsliga element bevisligen bedrivit en den allmänna ordningen störande och således för rikets trygghet farlig agitation, och har denna samhällsupplösande verksamhet, vilket, såsom av det nyligen blottade upprorsförsöket är känt, redan burit riklig frukt, förpliktat den föregående regeringen att, med anlitande av den av Lantdagen Regeringen medgivna och till den 1 instundande juni utsträckt utvidgade regeringsmakt, i och för samhällets självförsvar vidtaga åtgärder avseende den allmänna ordningens och trygghetens upprätthållande.

Den nuvarande Regeringen kommer icke att av Lantdagen anhålla om förnyelse av dåvarande tillstånd i samhället motsvarande undantagslagstiftning, i stöd av vilken tryckfriheten, församlings- och vistelserätten begränsades samt myndigheternas rätt att verkställa beslag, husundersökningar och arresteringar utvidgades. Men det oaktat skall Regeringen, förlitande sig på folkets sunda rättsmedvetande och medborgarenes laglydnad samt sökande stöd hos de samhällsbevarande folklagren, upprätthålla för en kulturstat kännetecknande ordning och arbetsfred i det självständiga Finland.

Keskustelu:

Ed. I t k o n e n: Yhdistymis-, kokoontumis- ja

lausuntovapaudet ovat kaikille sivistyneille kansalaisille ja kaikissa järjestetyissä ja sivistyneissä yhteiskunnissa niin välttämättömiä, että niiden oikeutuksesta minun ei tarvitse monta sanaa tuhlata. Minä vaan muistutan mieliin sitä seikkaa, että marraskuun suurlakossa 1905 esim. juuri nämä kansalaisvapaudet olivat ensimmäisiä, joita meillä sekä Venäjällä ryhdyttiin vaatimaan. Marraskuun suurlakkoa saa työväestö myöskin kiittää siitä, että sille nämä vapaudet perustuslain voimalla taattiin. Joskin siis lausunto-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaudet tavallisessa elämässä ovat tarpeellisia ja välttämättömiä, ovat ne vaaleissa ja vaalitoiminnassa sitäkin tarpeellisempia. Vaaleissahan lasketaan perustusmaan ja kansan tulevaisuudelle, lasketaan perustusmaan olojen johtamiselle ja hoitamiselle useiksi vuosiksi eteenpäin. Tällöin on tietysti aivan välttämätöntä ja tärkeätä, että kaikki kansalaisryhmät, kaikki puolueet, jotka vaaleissa esiintyvät, voivat vapaasti vaikuttaa vaaleihin ja saada lukumääränsä vastaavan määrän edustajia eduskuntaan. Tältäkin kannalta on kokoontumis- ja lausuntovapaus juuri vaalien aikana tärkeämpi kuin muulloin. Tämänkin seikka saatiin suurlakon vaikutuksesta Suomessa perustuslain voimalla taatuksi. Meidän valtiopäiväjärjestyksemme 5 ja 7 §:t säätävät ankaria rangaistuksia niille, jotka häiritsevät vaalivapautta, virkamiehille jopa niinkin ankaria, että virkamies tuomitaan menettämään virkansa, jos hän virkavallallaan koettaa vaikuttaa vaalien tulokseen.

Meidän kansamme ja työväki ovatkin jatkuvinkin rauhassa saaneet näitä kansalaisvapauksia nauttia. Venäläisen sortovallan aikana niitä kohtaan kyllä hyökättiin ja niitä loukattiinkin, mutta nämä loukkaukset muodostuivat enemmän poikkeukselliseksi. Yleispiirtein työväestö sai ainakin vaaleissa harjoittaa toimintaansa jatkuvinkin vapaasti.

Herra sisäministeri puheessaan selitti, että hallituksen tiedossa ei ole kuin pari vaalivapauden loukkaamistapausta. Minä valitan, että meidän hallituksemme tietää niin perin vähän tämän maan ja tämän kansan asioista. Mutta meidän ei sovi sitä kovin paljon ihmetellä, sillä meillä on vielä muistissa ne edelliset välikysymykset — en tarkoita tässä eduskunnassa tehtyjä, vaan jäännöseduskunnassa tehtyjä välikysymyksiä — joissa hallitus myöskään ei tietänyt mitään sellaisista asioista, joista ei ainoastaan koko Suomi, vaan koko maailma alkoi olla tietoinen.

Meidän viimeiset edustajavaalimme muodostuivat todella niin poikkeukselliseksi, että minä luulen ettei tässä maassa niin poikkeuksellisia vaa-

leja ole koskaan toimitettu eikä toivottavasti tulla enää toimittamaan. Taustana tälle vaalinäytelmälle oli se, että työväenjärjestöjen omaisuudet olivat kaikki takavarikoidut. Työväensanomalehtiä ilmestyi ainoastaan aniharvoja. Työväentoimihenkilöitä ja luottamusmiehiä oli joukkottain vangittu. Kaikkea tätä taustaa vastaan tapahtui vaalitoiminta, jonka yksityiset tapaukset muodostivat mitä kirjavimman näytelmän. Punaisena lankana tälle näytelmälle oli sosialidemokraattisen puolueen vaalijulistuksen takavarikoiminen ja tästä takavarikoimisesta aiheutuneet lukemattomat vangitsemiset. Mutta kun tälle vaalijulistukseen kohdistuvalle vaalitoiminnan häiriölle on viikunanlehdeksi hankittu lain ja oikeuden varjo, niin en minä halua siihen tällä kertaa sen enempää kajota, varsinkin kun ehkä toiset puhujat tulevat tätä puolta asiassa enemmän koskettelemaan.

Sensijaan pyydän hallituksen tietoon tässä saattaa, koska hallitus sitä ei vielä ennen ole tietänyt, muutamia sellaisia vaalivapauden loukkauksia, joille ei ole minkäänlaista lain ja oikeuden varjoakaan viikunan lehdeksi hankittu.

19 päivänä tammikuuta Högforsin suojeluskunnan esimies kirjallisesti määräsi, ettei erään talon isäntä saanut ilman maaherran lupaa luovuttaa sosialidemokraattista vaalikokousta varten huoneitaan. Tästä olisi myöskin aiheutunut loukkaus, mutta vaalivilaisuuden järjestäjät ja talon isäntä olivat siksi rohkeita, siksi uhmailevia — sillä uhmailua se siihen aikaan todella vaati — olla noudattamatta suojeluskunnan määräyksiä. Mutta samana päivänä Huopalahdessa todella saatiin estetyksi työväen vaalikokous aivan laittomalla tavalla, minkäänlaista pätevää estettä ilmoittamatta.

Nummen pitäjän nimismies hajotti samalla tavalla 14 päivänä helmikuuta sosialidemokraattisen vaalikokouksen samassa pitäjässä ja vangitsi kokouksessa puhuneen Väinö Rantasen, eikä ainoastaan tämä häiriö riittänyt, hän vielä kaiken lisäksi karkoitti tämän Rantasen pois paikkakunnalta. Minä olisin utelias tietämään, mihin lakiin tai edes mihin poikkeusmääräykseen silloin meillä nojaudutaan, kun karkoitetaan henkilöitä pois paikkakunnalta?

Luopioisten Puutikkalan suojeluskunta 15 päivänä helmikuuta takavarikoitsi postista kaikki Suomen Sosialidemokraatin numerot, eikä ainoastaan postista: ne käytiin kokoomassa kaikilta yksityisiltä tilaajiltakin, ketä tiedettiin paikkakunnalla olevan. Tähänkään toimeenpiteeseen ei ilmoitettu minkäänlaista syytä. Ilmoitettiin yksinkertaisesti, että meillä on valta ja me teemme tämän sentähden.

16 päivänä helmikuuta Kiteen pitäjässä kiellettiin sosialidemokraattien vaalikokous sentähden että paikkakunnalla oli isoarokkoa ja pelättiin rokkotartuntaa. Tämä rokkotartunnan pelko ei estänyt kuitenkaan samana päivänä pitämästä porvarillisten puolueiden vaalikokouksia.

Herra sisäministeri on tunnustanut Mäntsälässä 23 päivänä helmikuuta tapahtuneen toimittaja Sventorzetskin vangitsemisen hallituksen tiedossa olevan. Sensijaan hän on koettanut selittää sitä sillä tavalla, että herra Sventorzetskin pidättäminen ja vangitseminen olisi aivan laillinen, koska siitä nostetaan muka myöhemmin oikeusjuttu. Tämä tutkimus, minkä perusteella tämä oikeusjuttu tullaan nostamaan, tietysti on todennut toimittaja Sventorzetskin puhuneen kiihoittavasti ja hallitusta ja eduskuntaa loukkaavasti. Kun meillä tämä loukkaavaisuuden ja kiihoittavaisuuden arvostelu jätetään suojeluskuntain ja poliisiviranomaisten tehtäväksi, niin ei meillä todellakaan ole paljon toivoa koskaan saada tässä maassa „laillista” sosialidemokraattista vaalitoimintaa. Suojeluskunnat ja poliisiviranomaiset tulevat kyllä pitämään siitä huolen, että jokainoa sosialidemokraatin pitämä puhe tulee „laittomaksi”, jokainoa sosialidemokraattien vaalijulistus tehdään „laittomaksi”. Minä olen aivan varma siitä, että tässä kuulustelussa toimittaja Sventorzetski ei ole ainakaan poliisiviranomaisille selittänyt olleensa koskaan Suomen v. t. kenraalikuvernöörinä, niinkuin tutkintopöytäkirjaan on merkitty. Minä tiedän varmasti, että tämä on näiden tutkintoviranomaisten omaa keksintöä. Ja jos tämä tutkintopöytäkirja, jonka mukaan tämä puhe on kiihoittava ja loukkaava, kaikissa kohdissa on ollut yhtä keksittyä ja yhtä „totuudenmukaista”, niin minä en todellakaan ihmettele sitä seikkaa, että puhuja saatetaan edesvastuuseen. Mutta vaikka puhuja saatettaisiinkin edesvastuuseen ja vaikka hänet vielä tuomittaisiinkin, niin tämä pidättäminen ja vangitseminen ei silti muutu lailliseksi. Tämä tynkäeduskunnan laatima rikoslain pykälä, jonka mukaan nämä puheet ja julistukset tuomitaan loukkaaviksi ja kiihoittaviksi, ei edellytä kuitenkaan sellaisen rikoksen tekemistä, että siitä ilman muuta saataisiin henkilö vangita. Se ei ole sellainen törkeä rikos, että siitä voidaan henkilö vangita, hänet voidaan kyllä saattaa tämän pykälän mukaan edesvastuuseen, mutta häntä ei saa silti vangita.

Herra Sisäasiainministeri mainitsi myöskin Turussa marraskuussa pidetystä kokouksesta. Hän mainitsi, että siellä oli todellakin kokous hajoitettu sentähden, että muutamia kansalaisluottamusta vaille olevia henkilöitä oli tähän kokoukseen ottanut osaa. Jos todella tällä syyllä

lähdetään kaikkia työväen vaalikokouksia hajoitamaan, jos tällainen syy julistetaan päteväksi meidän herra Sisäasiainministerimme taholta työväen vaalikokousten lakkauttamiseen ja estämiseen, niin me tulemme taas siihen, että yhtään ainoaa „laillista” työväenkokousta ei tässä maassa saada aikaan. Meidän poliisiviranomaisemme ja suojeluskuntamme tulevat kyllä pitämään siitä huolta, että kaikissa vaalikokouksissa — jos se on ehtona — ainakin yksi sellainen kansalaisluottamusta vailla oleva henkilö tulee olemaan saapuvilla ja silloin kokous „laillisesti” hajoitetaan. Herra Sisäasiainministeri mainitsi myöskin, että vaalijulistuksia, joita kaduilla on kuljetettu, naulattu tai pantu näytteille, on mahdollisesti katuyleisön taholta estetty näytteillä pitämästä ja revitty alas. Minä valitan, että meillä, niin vankka kuin järjestysvalta onkin, se ei kykene pitämään katurioskaväkeä kurissa. Mutta se ei ole tyytynyt tämä meidän järjestysvaltamme ainoastaan katselemaan syrjästä silloin, kun katuyleisö häiritsee ihmisten perustuslaissa taatuja oikeuksia, vaan se itse myöskin ottaa näihin häiritsemisiin osaa. Meidän porvarilliset sanomalehtemme, joitten uutiset kai ainakin pitäisi olla herra Sisäasiainministerin tiedossa, tunnustivat m. m. Helsingissä tällaista tapahtuneen. Viipurissa nimenomaan poliisin toimesta estettiin kantamasta sellaista, ainoaa työväen vaali-ilmoitusta, jossa oli ainoastaan vaatimattomat sanat: „Sorron yöstä nousee! Vaaleihin.” Meidän poliisiviranomaisemme selittivät, kun heiltä kysyttiin syytä tämän taulun kantamisen estämiseksi, että syy on siinä, että tässä on samat sanat kuin siinä takavarikoidussa vaalijulistuksessa. Jos tämäkin asetetaan päteväksi syyksi vaalijulistusten levittämisen estämiseksi, niin minä olen varma siitä, ja me huomaamme sen kaikki, ettei yhtään laillista sosialidemokraattista vaalijulistusta tässä maassa tule löytymään, sillä ainakin yksi sana niissä on sama kuin siinä takavarikoidussa vaalijulistuksessa.

Me voisimme vielä käsittää tämän vaalivapauden loukkaamisen, jos tämä olisi yksinomaan lainrikos ja me voisimme silloin luottaa herra Sisäasiainministerin selitykseen, että hallitus ei ole voinut ryhtyä toimenpiteisiin asiassa, kun ei sille tai asianomaisille viranomaisille ole saapunut minkäänlaisia ilmoituksia tai ilmiantoja enemmistä vaalivapauden loukkauksista. Minä myönnän, että näistä tapauksista, joita minä tässä olen luetellut, useat ovat sellaisia, että niistä ei ole tehty ilmoitusta asianomaisille viranomaisille. Mutta ei tee juuri mieli tekemään ilmoitusta, kun tietää, että tästä ilmoituksesta ja tästä oi-

keuden hausta joutuu itse edesvastuuseen; mieluummin kärsii tällaisen loukkauksen sellaisenaan kuin usuttaa kaikki poliisiviranomaiset ja suojeluskunnat keksimään kaikenlaisia keinoja julistaakseen „lailliseksi” tämän pidättämisen ja oikeuden loukkauksen.

Minä tahallisesti sivuutan kokonaan sen seikan, että m. m. minun vaalitulaisuuteni Valkealan pitäjässä estettiin kokonaan, sillä minäkään en ollut tullut tehneeksi tästä oikeuskanslerille valitusta.

Jos todellakin olisi ainoastaan lainrikos kysymyksessä, niin voisimme ymmärtää hallituksen haluttomuuden saattaa syylliset edesvastuuseen, mutta kun tässä on kysymys ei ainoastaan lainrikoksesta, vaan myöskin hallituksen omien määräysten ylenkatsomisesta ja rikkomisesta, niin minä todellakin ihmettelen, että hallitus näin kylmäverisesti näihin rikkomuksiin voi suhtautua. Me muistamme, että jo viime vuoden lopussa valtioneuvosto antoi määräyksen kunnallisvaaleissa tapahtuneitten loukkausten tähden, että viranomaiset eivät saa estää työväen vaalikokouksia ja ettei näistä vaalikokouksista tarvitse ennakolta viranomaisille ilmoittaa. Mutta kun tämä ei näyttänyt oikein tehoavan, antoi Sotaministeri tammikuun lopussa vielä erikoisen määräyksen, jonka pyydän tässä lukea ja joka oli kohdistettu erikoisesti suojeluskunnille. Se kuului: „Kaikille piiripäälliköille. Sen johdosta, että sanomalehdissä on näkynyt ilmoituksia siitä, että suojeluskunnat joissakin osissa maata ovat koettaneet estää järjestettyjä vaalikokouksia, huomautan, että ainoastaan poliisiviranomaisten ratkaistavissa on, onko jokin kokous sellainen, että se on rikokselliseen laatuunsa nähden keskeytettävä. Suojeluskunta-asetuksen mukaan suojeluskunnat eivät ole oikeutettuja sekaantumaan järjestysviranomaisten tehtäviin, elleivät nämä heidän apuaan pyydä. Suojeluskuntalaiset ovat ilman tällaista avunpyyntöäkin ei ainoastaan oikeutetut vaan velvolliset rikollisuudesta ilmoittamaan asianomaisille poliisiviranomaisille. Saattakaa tämä huomautukseni kaikkien alaistenne suojeluskuntalaisten tietoon ankarasti kieltäen yllämainitunlaisten tapausten uudistuminen, ja valvokaa, että tätä määräystä seurataan.” Tämä julistus annettiin tammikuun lopulla ja sen jälkeen, kuten tässä asken luettelin, suojeluskunta aivan ilman minikäänlaista poliisiviranomaisten aloitetta on sekaantunut kymmeneen eri vaalivapauden loukkauksiin. Hallituksella olisi ollut oman intressinsä, oman etunsa, oman arvovaltansa säilymisen vuoksi syytä puuttua näihin loukkauksiin ja näihin häiriöihin. Tämän hallituksen määräyksille

eivät ne aseelliset joukot, joita Suomessa nyt on, tule antamaan minkäänlaista arvoa, ellei hallitus valvo, että niitä noudatetaan. Kansanvaltuuskunta oman hallituksensa aikana täytti tämän maan kaikenlaisilla ukaaseilla ja prikaaseilla, mutta punakaartit eivät niistä välittäneet vähääkään. Ne toimivat niitä vastaan, niinkuin niitä ei olisi ollut olemassakaan. Tahtooko tämä meidän luja hallituksemme joutua samanlaiseen asemaan, ettei se saa omia aseellisia joukkojaan tottelemaan määräyksiään. Jos se todella sitä haluaa, niin sitten minä en ihmettele hallituksen kylmyyttä tässä asiassa.

Kuvaavana piirteenä tässä laittomuuksien sarjassa oli se, että porvarilliset sanomalehdet melkein yksimielisesti siunasivat nämä laittomuudet joko vaikenemalla tai oikein äänekkäästi hyväksymällä ne. Vieläpä äärimmäisen oikeiston lehdet nimenomaan sanoivat, että näitä tällaisia oikeutettuja toimenpiteitä onkin harjoitettava, ja ettei heidän mielestään niitä vaan harjoitettu tarpeeksi. Samaa todisti esim. ed. M. Erichin eräs puhe vaalikokouksessa. Minun täytyy kuitenkin mielihyvällä todeta, että tietääkseni ainakin yksi porvarilehti tässä maassa on uskaltanut sanoa tuomionsa tällaisia loukkauksia vastaan ja se lehti on Karjalan Aamulehti Viipurissa. Mutta se onkin ollut ainoa tätä lajia. Porvarien taholta 1917 marraskuun suurlakon aikana ja suurlakon jälkeen vaatimalla vaadittiin sosialidemokraattista sanomalehdistöä ja sosialidemokraattisia edustajia paheksumaan punakaartin silloin toimittamia hirmutöitä ja laittomuuksia. Näitä paheksumisia meidän porvaristomme kyllä saikin. Melkein kaikki työväen lehdet, mikä jyrkemmin, mikä lievemmin, lausuiivat ankaran tuomionsa näistä teoista. Samalla tavalla sosialidemokraattiset edustajat lausuiivat näistä tuomionsa. Mutta sellaista vaikenemista, jolla kaikki nyt viime vaaleissa toimitetut laittomuudet ovat sivuutetut, ei sosialidemokraattien taholta ole koskaan tapahtunut. Meidän porvarimme eivät ole uskaltaneet yhtään tunnustaa eivätkä yhtään arvostella näitä vaalien yhteydessä tapahtuneita laittomuuksia, enempää kuin mitään muitakaan kansalaissodan jälkeen tehtyjä laittomuuksia.

Ehkä tästä sanomalehdistön yksimielisestä hyväksymisestä onkin johtunut se, että hallitus ei ole ryhtynyt mihinkään toimenpiteeseen tässä asiassa. Äskettäin luettiin, että hallituksessa on erikoista huomiota alettu kiinnittää sanomalehtien seuraamiseen ja että hallitus koettaa ojentaa toimintansa sanomalehtien lausuntojen mukaan. Samalla selitettiin, että sanomalehtien seuraamista on kyllä jo aikaisemminkin toimitettu. Va-

litettavaa vaan, että hallituksessa seurataan näitä sanomalehtiä kahdella eri tavalla. Porvarillisista lehdistä otetaan toimintaohjeita ja sosialidemokraattisia lehtiä seurataan vain syytteiden nostamista varten. Jos vähän toisissakin tarkoituksissa, kuin syytteiden nostamistarkoituksessa, olisi sosialidemokraattisia sanomalehtiä seurattu, niin minä luulen, että hallitus olisi saanut hiukan toisenlaisen kuvan meidän vaalivapaudestamme, kuin mikä sillä nyt on.

Kun siis minun mielestäni enempää lain kuin hallituksen arvovalan, auktoriteetin kannaltaakaan tämä vaikeneminen, näiden laittomuuksien sivuuttaminen, ei ole paikallaan, niin minä ehdotan, että tämä kysymys lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jotta siellä voitaisiin valmistaa perusteltu päiväjärjestykseen siirtymismuoto.

Minun mielestäni on sangen surullista, että eduskunnan täytyy ryhtyä pitämään huolta siitä, että hallitus osaa säilyttää oman arvovaltansa viranomaisten silmissä. Täällä eilen herra Pääministeri ilmoitti ja tämän aamun sanomalehdet, tietävät myös kertoa, että erinäisiä vapautuksia siitä poikkeuslakienalaisuudesta, jossa työväen järjestöt tähän saakka ovat olleet, tulee annettavaksi ja on jo periaatteessa annettu. Niin mielellään, kuin toivoisinkin näiden vapautusten muuttuvan hyödyllisiksi, muuttuvan sellaisiksi, että ne todellakin tulisivat osaltaan vähentämään sitä yhteiskuntaluokkien välistä kuilua, mikä meidän maassamme on syntynyt, niin mielellään, kuin tätä toivoisi ja uskoisikin, niin täytyy kuitenkin hiukan epäillen suhtautua tähänkin vapautukseen, kun tietää, että meidän suojeluskuntamme eivät nähtävästi tule tottelemaan näitäkään hallituksen määräyksiä. Samaan aikaan, kun Europan manner järisee mitä valtavimmista kansanliikkeistä, samaan aikaan kun vanhan yhteiskunnan liitokset natisevat, samaan aikaan kun porvarilliset hallitukset kaikissa Europan maissa koettavat turvata rauhallisen kehityksen tästä maailmansodan aiheuttamasta hirveästä tilanteesta, samaan aikaan meidän maamme suuret kansanjoukot, suuret työläisjoukot estetään harjoittamasta alkeellisimpiakaan ihmisoikeuksia.

Ed. Voionmaa: Asia, joka täällä nyt on käsiteltävänä, on sangen tärkeä. Se on asiallisesti tärkeä sosialidemokraattiselle kansanliikkeelle meidän maassamme ja se on periaatteellisesti hyvin tärkeä koko Suomen kansanvallalle. Meillä voivat vaalit olla milloin hyvänsä edessä. Sen vuoksi on tärkeää, että edellisissä vaaleissa tapahtuneita väärinkäytöksiä ankarasti tutkitaan ja esille vedetään. Tosinhan meillä on uusi halli-

tus, joka täällä on kerännyt kiittolisuuden lanteja niistä toimista, joihin se on ryhtynyt sortetun työväenluokan oikeuksien hyväksi. Tavallisissa oloissa sellaisista toimista, niin ilmeisen vääryyden poistamisesta, josta nyt on kysymys, ei tarvitsisi mitään eri kiittolisuutta odottaa, mutta todella me elämme niin sorronalaisessa tilassa tässä maassa, että minä ainakin olen tunteva kiittolisuutta kuullessani että edes nämä pienet luonnolliset vapaudet hallituksen taholta on meille myönnetty. Näitä pieniä helpotuksen lupauksia kuitenkin on omiansa samentamaan sisäasiainministerin täällä antama vastaus.

Ed. Itkonen on tässä ihan selvästi, mielestäni aivan vakuuttavasti osoittanut, että vaalioikeutta meidän maassamme on viimeisissä vaaleissa suuressa määrin häiritetty. Tulee kysyneeksi itseltään, mikä tähän on ollut oikeana syynä? Meillä ei pitäisi vanhan kokemuksen vaaleista antaa aihetta vaalivapauden häiritsemiseen, sillä tuskinpa missään Europan maassa vaalitoiminta sittenkään on ollut niin rauhallista ja tyyntä, kuin se meidän rauhallisen, vakaan ja tyyneen kansamme keskuudessa kuitenkin on ollut. Ne vaalihäiriöt, mitkä ennen ovat täällä sattuneet, ovat olleet sangen vähäpätöiset. Minä en puutu niihin vaaliväärennyksiin, joita mahdollisesti on tapahtunut kylläkin laajassa mitassa, mutta julkiset vaalihäiriöt ovat olleet sangen vähäpätöiset.

Mitähän meidän sisäministeri sanoisikaan, jos hän näkisi, mihin tapaan vaalit tapahtuvat eloisammissa kansoissa, länsimaissa tai Amerikassa, jos hänen kuultensa joku vaaliseurakunta ryhtyisi kilpaa karjumaan ja huutamaan, saavuttaen alashuudossa 20 minuutinkin rekordeja, niinkuin Amerikassa on tapahtunut, tai jos hän näkisi niitä hirmuisen meluavia kulkueita, joita pannaan toimeen. Vaikka sellaista tapahtuu, katsotaan sen kuuluvan vaalipsykologiaan; se on sen kansan luonteen mukaista ja kun ei mitään väkivaltaisuksia tapahdu vaalitoiminnassa, saavat ne mennä menojaan. Hallitus joukkoinen pysyttelee näistä toimituksista syrjässä ja kansa itse toimii superlatiivisessa muodossa esittäen tunteitaan ja mielipiteitään, jotta ne tulisivat kaikkien taajaviksi ja jotta välinpitämättömmimmätkin innostuisivat ottamaan osaa vaaleihin. Siinä vaalimelun ja vaaliottelun psykologinen perustus. Mutta meillä, vaikka elämme tavattoman hiljaisissa valtiollisissa oloissa ja vaikei ole pienintäkään aihetta edellyttää, että vaalioikeutta väärinkäytettäisiin, — päinvastoin on syytä luulla että meidän niin nujerrettu ja niin suuria pettymyksiä kokenut työväenluokka hyvin vakavasti ja

hiljaisesti, vaikka päättävästi ja tarmokkaasti lähtisi vaalitoimiin — meillä kuitenkin tätä vaalitoimintaa on pidetty suoraan, niin on minusta tunnut, viimeisen kapinan suoranaishana jatkona, niitä on rinnastettu eikä huomattu, että viimeisten vaalien tehtävänä ja tarkoituksena oli aikaansaada suuri käänne ja suuri muutos edellisen talven tapauksiin.

Hallituksen häiritsevillä toimenpiteillä on tietysti ollut taustansa hallitusta kannattavassa yleisössä. Ja porvarillinen sanomalehdistö ilmeisesti onkin kannattanut tätä hallituksensa vaalivapauden häiritsemistyötä. Porvarillinen sanomalehdistö on väittänyt, että sosialistien vaalitoiminta on ollut hyljättävä ja vastustettava monenlaisista syistä etupäässä siitä syystä, että sosialistit vaalitoiminnassaan ovat levitelleet vaarallisia oppeja ja kiihoittaneet yhteiskuntaa ja hallitusta vastaan j. n. e. Pääsyytteitä on ollut se että sosialidemokraattiset vaalijulistukset ovat sisältäneet valheellisia väitteitä ja että siis ne, jotka näitä julistuksia ovat puolustaneet ja levittäneet, ovat hyväksyneet vaalivalheen valtiollisena taistelukeinona. Tätä väitettä tai tätä käsitystä ovat olleet ahkeria levittämään juuri ne puolueet ja ryhmät, joiden omat vaalijulistukset aikaisemmissa vaaleissa ja viimeisissäkin juuri siinä suhteessa olisivat antaneet aihetta yhtä suuriin ehkäpä suurempiinkin muistutuksiin. Noiden vaalijulistusrekordin saavuttaneiden puolueiden ja ryhmien erinomainen ritarillisuus ja totuudenharrastus on ollut näissä vaaleissa hiukan omituista katsella. Mitä nyt tulee erityisesti sosialidemokraattisten vaalijulistusten sisällykseen niin niissä on lausuttu käsityksiä ja väitteitä asioista, jotka vastaiseksi ovat hyvin riidanalaisia, joista ei mitään luotettavia virallisia tilastoja tai selvityksiä ole julkaistu tai rohjettu julkaista. Mutta sosialidemokraattisten vaalijulistusten väitteet ja tiedot eivät silti ole olleet tuulesta temmattuja, vaan kuten hyvin tiedämme, ne ovat perustuneet sosialidemokraattisten toimimiesten ja toimistojen omiin tiedonkeräilyihin; totuutta on etsitty niin hyvin kuin on voitu. Jos tulokset ovat olleet hämmästyttäviä, jos niihin ei voida uskoa, ei sanoi voitavan uskoa, niin eihän ne silti vielä ole sillä valheellisiksi julistettavia, eiväthän ne menetä pätevyyyttään sillä, että ne oletetaan tai väitetään valheellisiksi. Ne on todistettava valheellisiksi ja vasta sitten on oikeus käydä meidän vaalijulistustemme kimppuun.

Totta on että sosialidemokraattien vaalijulistusten tekstissä esiintyy hyvinkin raskaita syytöksiä hallitusta ja sen kannattajia vastaan. Tähän on hallitus tarrannut kiinni väittäen, että se

on ollut kiihoitusta hallitusta ja yhteiskuntajärjestystä vastaan! Se on ruvennut täten tuomariksi omassa asiassaan. Sillä valtiolliset vaalit ovat oikeastaan suuret kärkejä, joissa riitapuolet esiintyvät oikeuden edessä; riitapuolina ovat puolueet ja hallitukset ja tuomarina näissä käräjissä on Suomen kansa. Se on tilaisuus sellainen, jolloin saapi esittää niin raskauttavia syytöksiä hallitusta ja yhteiskuntaa vastaan kuin kukin puolue katsoo voivansa vastata. Niistä syytöksistä, mitä sosialidemokraattinen puolue vaalijulistuksessaan on tehnyt siinä suhteessa, se on katsonut voivansa vastata ja niistä on vastaamassa täällä sen 80-miehinen joukko.

Johan sen seikan, että sosialidemokraattinen puolue siitä huolimatta että sen vaalitoimintaa niin ilmeisesti on häiritetty ja sorrettu, että se siitä huolimatta on lähettänyt tänne niinkin suuren joukon edustajia, johan senkin pitäisi jonkunverran puhua vallassa olijoille, että syytöksissä mahtaa jotain aihetta olla, että suurten kansankerrosten mielissä liikkuu jotain samantapaista kuin sosialidemokraattinen puolue on vaalijulistuksesaan tuonut esille ja josta se tahtoo täällä valtiopäivillä vastata.

Mutta hallitus ei ole, niinkuin herra sisäasiainministeri täällä saneli, ei ole tietoinen mistään vaalihäiriöistä. Se ei ole tietoinen siitä, että mil-lään tavalla olisi vaalivapautta meidän maamme viime vaaleissa rikottu. Eihän muka, niin todisteli herra sisäasiainministeri, ole nostettu oikeusjuttuja niistä oletetuista vaalivapaudenhäiriöistä; hän ei tunne mitään muita häiriöitä kuin niitä, joista jaksetaan nostaa oikeusjuttu. Jaksavatkohan kaikki tässä maassa vääryyttä kärsineet nostaa kalliita oikeusjuttuja. Eikö tässä maassa hallituksella ole velvollisuutta kuulla kansan ääntä muuta kuin voitetun oikeusjutun kautta? Vähentääkseen hallituksen syyllisyyttä koetti herra sisäasiainministeri tehdä semmoisista yksityistapauksista kuin tapaus Sventorzetsky yhden päänumeron puolustuspuheessaan. Kuitenkin tämä on hyvin vähäpätöinen sivunumero siinä suuressa vaalihäiriöiden sarjassa, mikä on tapahtunut. Kun hän, herra sisäasiainministeri, koetteli tehdä mitättömäksi niinkin järkyttävän tapauksen, niinkin laajoja kansankerroksia oudoksuttavan tapauksen kuin sosialidemokraattisen puolueen — puolueen, joka nyt kuitenkin on tämän maan mahtavin puolue — puheenjohtajan vankeustuomion, kun hän koetti senkin syrjäyttää sillä, että sehän asia on vielä riippuvainen ja että meidän puolueemme puheenjohtaja voi tulla vapautetuksi siitä, niin näyttää siltä kuin herra sisäasiainministeri katsoisi, että jos edustaja Tan-

ner tulee syytöksestään lopullisesti vapautetuksi, niin ei ole mitään tapahtunutta tässä maassa, onhan hän silloin saanut oikeutta, onhan hän silloin pelastanut nahkansa. Minä tahdon sanoa, että semmoisiin selityksiin emme tule ikinä tyytymään, sitä ei katsota ainoastaan juristin kal-sealla silmällä oikeustuvassa, vaan sillä on poliittinen merkitys ja sitä on katsottava poliittiselta kannalta. (Vasemmalta: Eihän ne politiikkaa ymmärrä!) Sille en minä mitään mahda. Niin-ikään herra sisäasiainministeri melkein päikkuen mainitsi, että eihän voi vaatia hallitukselta ja siltä monilukuiselta järjestysvallalta, joka nyt täyttää meidän maamme, eihän voi vaatia sitä, että se kävisi suojelemaan sosialistien vaalijulistuksia, joita yleisön sormet syhyvät repimään alas. Kun hän sen mainitsi melkein pä antaen moraalisen tunnustuksensa tälle repimiselle, niinkuin minä käsitin sen, niin minä myönnän, ettei voi maamme nykyiseltä hallitukselta vaatia, että se suojelisi sosialistien vaalijulistuksia, mutta sivistyneiden valtioiden hallituksilta sitä vaaditaan, ja tahdon erityisesti mainita, että esimerkiksi Ranskassa 20 päivänä maaliskuuta 1914 hyväksyttiin laki vaalijulistusten julkipanosta, jossa nimenomaan määrätään, että kaikissa paikoissa kussakin kunnassa on viranomaisen varattava eri listoille ja julkipanoille, kaikille affisheille, niinkuin sana kuuluu, yhtä suuret paikat. Siinä sivistysvaltiossa asetetaan siis hallitukselle velvollisuus suojella kaikkien puolueiden, myöskin sosialidemokraattisten puolueiden, vaalilistoja ja vaalijulistuksia, eikä suinkaan ruveta niitä sensuroimaan, ja katsoa että ne saavat yhtä suuren paikan kuin muutkin saavat. Siinä minun mielestäni on se päämäärä, johon meidän on tässä maassa pikemminkin pyrittävä kuin ruveta täällä vaalijulistuksia repimään alas ja antamaan sel-laiselle teolle moraalista kannatusta.

Herra sisäasiainministeri edelleen mainitsi, saattaakseen sosialistien vaalitoiminnan leimatuksi rikolliseksi, senkin, että tässä vaalitoiminnassa ovat olleet mukana rikolliset tai kansalaisluottamuksen menettäneet henkilöt. Jos nyt niin olisi, niin minun ymmärryksen mukaan ei sellaisen tapauksen pitäisi tuottaa vaalitoiminnalle, vaalikokousten toimeenpanijoille ja vaalikokousten takana seisoville puolueille mitään rangais-tusta, vaan tällainen yksityinen henkilö olisi poistettava kokouksesta, mutta ei kokousta ha-joitettava. Moraalisen oikeuden kannalta asiaa katsolessani olen melkein sitä mieltä, että jos sel-laisia henkilöitä tulee mukaan, vaikkapa rikok-sellisia henkilöitä pyrkii mukaan, kehottelemaan ihmisiä ottamaan osaa hyvin laillisiin ja ylistet-

täviin vaaleihin, niin se pikemmin osoittaa heissä parannuksen oireita kuin että he toimisivat niitä vastaan. Ihmettelen miksei meidän hallituksemme ole ryhtynyt toimiin niitä rikoksellisia henkilöitä vastaan, jotka ilmeisesti ovat halventaneet sosialidemokraattien vaalitoimintaa ja koettaneet pidättää kansalaisia ottamasta osaa vaaliin. Se minun mielestäni olisi ollut pikemminkin rangaistavaa kuin se että kansalaiset, olkootpa nyt jonkinlaisia rikoksellisia tai kansalaisluottamuksen menettäneitä henkilöitä, ovat intreseeratut vaaleista ja pyrkivät siihen mukaan ja koettavat tuttujansa kehoittaa niihin ottamaan osaa. Lain henki on sellainen minun käsittääkseni, että hallituksen tulee oman itsensä tähden pysyä poissa vaalitoiminnasta niinpaljon kuin mahdollista ja suojella ja turvata sitä eikä suinkaan pyrkiä sitä mestaroimaan ja määräälemään ja ruotimaan ja tutkimaan. Se on ollut entinen käytäntö tässä maassa ja toivoisin puolestani näkeväni sen edelleenkin jatkuvan käytäntönä tässä maassa.

Mitä erikseen vielä tulee hallituksen esiintymiseen viime vaalien vaalivapauden ahistajana, niin olen itseltäni kysynyt, millä perusteilla, millä laillisilla perusteilla hallitus on siinä toiminut. Mielestäni ei silloin laki tai „lain” nimeä kantava kuuluisa asiakirja 29 päivästä toukokuuta 1918, jolla puolikaseduskunta oikeutti senaatin antamaan säännöksiä kansalaisoikeuksien rajoittamiseksi kapinan lopulliseksi kukistamiseksi ja siihen osaa ottaneiden henkilöiden ilmaamiseksi, oikein sovellu tähän, sillä emmehan varmaankaan voi ajatella, että valtiopäivätoiminta mitenkään olisi yhteydessä kapinatoiminnan kanssa, enkä minä voi käsittää kuinka tätä lakia voisi sovitaa valtiopäivävaaleihin. Jos niin on, niin mikä hallitus tahansa voi tavallisen lain nojalla ja milloin hyvänsä tehdä tyhjäksi minkä puolueen vaalitoiminnan hyvänsä.

Hallituksilla on, se on ikävä mainita, useissa maissa taipumus käyttää valtaansa erittäinkin vaaliaikoina väärin. Se on valtioelämän varjo- puolia, se on ikävä piirre, joka esiintyy meidänkin valtiossamme. Siltä varalta, tämän hyvin mahdollisen ja usein nähdyn tapauksen varalta, onkin lainsäätäjä, lainsäädäntö, jossa kansa on ollut mukana, kaikissa sivistysmaissa laatinut erityisiä määräyksiä, erityisiä kovennettuja määräyksiä juuri hallituksen sekaantumista vastaan vaaleihin. Lainsäädäntö pitää siis erittäin vaarallisena, että hallitus sekaantuu vaaleihin. Se henki näkyy meidänkin vaalilaissamme, jossa on taattu lainsäännöksillä vaalivapaus ja jossa on virkamiehelle, joka tekee itsensä syyppäksi vaalivapauden rikkomiseen ja häiritsemiseen, pantu

lisärangaistus, nimittäin virkansa menettäminen. Toisissa maissa on virkamiehille, viranomaisille säädetty sellaisissa tapauksissa kaksinkertaiset vankeus- ja sakkomääräykset. Se osoittaa siis, sillä on tahdottu ilmeisesti huomauttaa, kuinka erityisen vaarallista juuri se on, että hallitus sekaantuu näihin asioihin, ja kuinka erittäin sitä on vastustettava.

Mikä siihen on syynä? Siihen on luonnollinen syy se, että vaalitoiminta on kansan kalleimpia vapauksia, että siihen itse asiassa sisältyy kansan vapaus. Vaalitoiminnassa jokainen valitsija yhden hetken, yhden lyhyen hetken, hyvin lyhyen hetken, on suvereeni, käyttää valtiovaltaa, on yläpuolella hallituksenkin äänilippu käsissään, niinkuin saksalainen oikeusoppinut Rehm sanookin, että jokainen kansan jäsen, jolla on poliittisia vapauksia, jolla on äänioikeus, on myötäomistaja ja osallinen korkeimmassa valtiovallassa. Vaalitoimitus, vaalivapaus on yläpuolella hallituksen toiminnan, se on tuomari hallituksenkin yli, ei silloin sovi hallituksen kovin tunkeilevasti käydä vaalivapauden kimppuun. Se on arka asia ja sen tuntevat erittäin arasti ne kansankerrokset joille tämä oikeus on ainoa valtiollinen oikeus, ainoa etuoikeus, mitä ne meidän valtioelämässämme nauttivat. Älkää ihmetelkö sitä, että me kavahdamme, että me vimmahdamme, että sattuu meihin, kun vaalivapauteen kosketaan, sillä silloin kajotaan itse valtioelämän kaikkein herkimpiin elinjuuriin.

Minä täydellisesti kannatan ed. Itkosen ehdotusta, että välikysymys lykättäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Ed. Hildén: Då de båda tidigare talarena rätt uttömmande framlagt de synpunkter, som besjåla folkets djupa led, tror jag, att jag kan fatta mig alldeles kort.

Hr inrikesministerns synpunkter synas mig gå ut på att varje kritik av regeringens göranden och låtanden och varje värdesättning av det borgerliga samhället som sådant äro brottsliga, d. v. s. han giver sin sanktion åt den vita terrorn, om vilken nog har blivit talat och skrivet under det senaste året. För att också i någon mån belysa, att icke endast i finska trakter, utan även i svenska trakter valfriheten blivit kränkt, ber jag få omnämna, att styrelsen för Finlands svenska arbetarförbund har fått emottaga en skrivelse av en av partiets svenskspråkiga lantdagskandidater, och jag tillåter mig att uppläsa några stycken däriifrån:

„Då nu lantdagsvalen äro överståndna vill jag för styrelsen inrapportera, huru valagitationen

försiggått i vestra Nyland, så att efterkommande kunna se, huru arbetarena i dessa brytningstider kämpat och lidit under våldet i detta fria land och rättssamhälle, sista utposten för vesterländsk kultur." Allt detta är satt inom citationstecken. Inom parentes står dessutom: d. v. s. sista kvarlevan av rysk barbarism. „Då jag åtog mig lantdagskandidatur och erhöll i uppdrag att försöka organisera lantdagsagitationen i vestra Nyland, försökte jag få ortens arbetarförening samman kallad. Den första, som infann sig, var polisen, utskickad av länsmannen. Dessutom kommo tillstädes åtta personer, men dessa vågade emellertid ej ingå som medlemmar i någon agitationskommitte, emedan de voro rädda för ordningsmakten, och kanske även av andra orsaker. Så erhöll jag ett mindre paket valliteratur, vilken jag själv utdelade, med undantag av femton à tjugi broschyrer, som en K. E. försökte utdela. Men det lyckades ej bättre än att skyddskåren fick tag i de första av honom utdelade exemplaren, vilka genast fördes till länsmannen, som tog dem i beslag och fängslade E." Jag vill icke nämna hans namn, utan säger endast första bokstaven. „Länsmannen infann sig även hos mig samma kväll med flere poliser för att taga i beslag nämnda valliteratur, men den befanns redan vara slut. Jag försökte taga all skuld på mig för att skydda E., men detta lyckades mig icke. Även mig beskylldes de för spridande av bolschevism. Så höllo de noga reda på min rörelse bland annat genom att per telefon efterhöra på min arbetsplats, om jag var där. Den 21 februari kallades jag till länsmansförhör. Länsmannen hade tagit reda på posten, att det paket jag erhållit, vägde 1 kg, och då varje broschyr vägde 5 gram, visste han, att paketet innehöll 200 broschyrer. Nu skulle jag göra rätt för de andra. Jag upplyste om att jag hade utdelat dem bland folket. Sedan korsförhörde han mig, om jag hade förbindelser med Ryssland, och slutligen bad han om en förklaring om mitt förhållande till socialistledarena, och tillsades jag bestämt att, om jag erhöile några vidare tryckalster, skulle paketet öppnas på länsmanskontoret. Den 22 februari erhöil jag ett större paket. Jag visste, att länsmannen och polisen visste av detta paket, då de bevakade både posten och expeditionen, och efter vad jag hört, ehuru ej lyckats få bevis därför, höllo alla borgare med dem samt telefonerade och rapporterade till polisen, om någonting var i görningen. Polisen tog då broschyrerna — nämligen „En avgrund av elände och förtryck" — i beslag. Så fick jag stämning till lagtima vartinget för att svara för mina bedrifter. Även var det meningen att alla

andra, som spritt litteraturen, skulle få samma stämning. Målet mot mig tog uppskov, på polisens anhållan, till hösttinget. Då äger jag vid 75 marks vite infinna mig tredje rättegångsdagen. Bland den beslagtagna litteraturen finnes även en hälsning till Finlands svenska arbetare, exemplar 2, d. v. s. arbetarförbundets publikation, som är ingen valliteratur, utan en högst allvarlig broschyr.

Den litteratur, som sändes ut bland annat till en Maja L., togs även i beslag, och hennes man, ehuru han ej kände till hustruns tilltag, fick omedelbart avsked från Billnäs bruk, och hans hyresvärd, ägaren till Villa Billnäs, tillsades att genast säga upp L. till avflyttning från bostaden.

En annan händelse efter valen vill jag även nämna. Då en Ö. från Snappertuna röstade med socialdemokraterna, vilket någon i vallokalen observerat och sedan berättat för hennes husbondefolk, blev hon av detta på det skamligaste nedskäld så att hon, som hade eget hus, övergav sitt hem och tog tjänst annorstädes för att undgå husbondens förföljelse. Detta berättade hon själv gråtande. Hon var enka efter en röd, som dött i fängelset."

Denna skrivelse är mycket otydligt skriven. Därför läste jag mycket illa upp den. Men i alla fall hoppas jag, att av det jag framhållit framgår, att på den ort, där allt detta passerat, har verkligen förekommit helt enkelt ett skandalöst förfarande från myndigheternas sida.

Ldgm. Itkonen och Voionmaa hava, såsom jag redan nämnade, så pass vittgående belyst hithörande frågor, att jag finner det överflödigt att närmare ingå på temat och detta med så mycket större skäl, som jag ej har någon anledning att upprepa saker, som redan blivit sagda.

Ed. Estlander: Huru allt igenom obefogade de två interpellationerna i själva verket äro, torde envar med lätthet redan nu inse med ledning av den förklaring, som regeringens representant här avgivit. De medborgare, som trott sig hava haft anledning att klaga, hava antingen kunnat begagna sig av de rättsmedel, som stått dem till buds, och hava säkerligen därmed vunnit eller komma att vinna rättelse i fall av fog. Eller också hava de icke velat eller icke vågat använda de utvägar, som i antytt avseende förefinnas, och därför icke dragit saken inför vederbörande forum. Under sådana omständigheter hava de icke heller skäl nu att fordra att få i lantdagen väcka sak därom.

En helt annan sak, som enligt vad jag kan

finna icke beröres av vad här under diskussionen kommit i dagen, är att störingar av valrätten och valfriden, där sådana verkligen bevisligen egt rum, naturligtvis böra av regeringen och myndigheter allvarligen beivras. Det förefaller mig som om ingen anledning finnes att ytterligare förlänga denna diskussion; ingen annan anledning till densamma har heller funnits, än att det socialdemokratiska partiet ansett med sin politik förenligt att lägga denna interpellation till raden av tidigare interpellationer. Jag ber att få förordna enkel övergång till dagordningen.

Ed. R y ö m ä: Haluamatta pitkittää tätä itessään mielenkiintoista keskustelua pitemmältä, kosketan ainoastaan kahta keskustelun kuluessa esille tullutta kohtaa. Toinen koskee herra Sventorzetskin pidättämistä kesken vaalimatkaa. Tästä tapahtumasta sain tiedon asianomaiselta heti verekseltään ja tämän mukaan oli herra Sventorzetskin luo saapunut hänen puheensa loputtua Mäntsälän majataloon kaksi juopunutta herrasmiestä, jotka venäjänkieltä sopertaen olivat alkaneet haukkua herra Swentorzetskia ryssäksi ja uhata tehdä lyhyen tilin hänen kanssaan. Paikalle saapunut nimismies oli pelastanut herra Swentorzetskin uhkaavasta asemasta. Pidätys kuitenkin keskeytti matkan jatkamisen eteenpäin ja sillä tavalla esti herra Swentorzetskin saapumasta siihen vaalitulaisuuteen, jonka hän oli etukäteen ilmoittanut.

Ihmettelen, että herra sisäministeri on voinut olla niin sanomattoman naivi, että on voinut eduskunnan edessä toistaa sellaisen asiassa pidetyssä tutkintopöytäkirjassa mahdollisesti esitetyn väitteen, että herra Swentorzetski olisi sanonut olevansa entinen v. t. kenraalikuvernööri. Tämä tällainen kohta pöytäkirjassa päinvastaisesti osottaa, minkälainen tehty pöytäkirja on. Sillä onhan selvää, ettei herra Swentorzetski ole voinut tällaista väittää. Herra sisäministeri on sanonut herra Sventorzetskin puheen olleen sisältykseltään rikollisen. Tämän hän perustaa siihen, että puheen johdosta on nostettu syyte oikeudessa. Tämä on ilmeisesti kuitenkin huono perustus. Sitä vastoin olisi herra sisäministeri voinut eduskunnan edessä lukemalla herra Sventorzetskin puheen eduskunnalle osottaa, mikä kohta siinä olisi sellainen, että se olisi saattanut yhteiskuntajärjestyksen vaaraan. Hallituksen edustajan vastaus on kautta matkan tehnyt minuun sellaisen vaikutuksen, että nykyinen sisäministerimme luulee olevansa sisäministerinä entisen tsaarivallan aikuisessa Suomessa, eikä suinkaan sellaisessa vapaassa valtiossa, joksi vasemmisto-

porvarillisetkin ovat luvanneet nuoren valtiomme saattaa. Näiden ryhmien nykyiselle sisäministerille jo etukäteen lupaama luottamuslause tulee kuitenkin osottamaan, että teot eivät vastaaakaan annettuja lupauksia.

Toinen asia, jota ajattelin kosketella, on pääministeri Castrénin eilinen ilmoitus, joka nähtävästi tehtiin todisteen antamiseksi nykyisen hallituksen liberalisuudesta, nimittäin että työväen talot olivat vapautetut hallituksen holhouksen alaisuudesta ja palautetut oikeille omistajilleen. Ajattelin jo eilen huomauttaa, ettei tämä itsessään luonnollinen teko ole muuta kuin entisen hallituksen vanhentuneen vekselin lunastamista. Herra Tulenheimo nimittäin jo joulukuussa silloisen hallituksen sisäministerinä antoi saman lupauksen, mutta jätti tämän lupauksen ainakin suurimmalta osaltaan täyttämättä. Tämän päivän aamulehdissä oleva uutinen kuitenkin osottaa, ettei nykyinenkään hallitus ole sen paremmin ottanut tätä vekseliä lunastaakseen. Sehän on ainoastaan päättänyt asian periaatteessa ja jättänyt lopullisen ratkaisun herra Jalanderin tapaisille yhteiskunnallisesti typerille maaherroille. Nykyinen hallitus ei täten tässäkin asiassa osota eteenpäin menoa, vaan samaa paikallaan polkemista kuin edellinen hallitus. Mutta muuta ei kai voi odottaakaan yhdistyneeseen porvaristoon nojautuvalta hallitukselta.

Ed. H a k k i l a: Hallituksen edustaja ilmoitti, että hallitukselle ei ole saapunut useitakaan valituksia vaalioikeuksiin kohdistuneista loukkauksista. Tätä ei suinkaan pidä ihmetellä niiden, jotka vähänkin tuntevat, mitenkä viranomaisten puolelta on yksilöiden oikeudenloukkauksista tehtyihin valituksiin suhtauduttu. Kun viime syksynä ja viime suvena tavan takaa tehtiin prokuratuurille, myöhemmin silloiselle oikeuskanslerille, valituksia siitä, että on syyttömästi, tutkimatta ja laittomasti murhattu ihmisiä, ilman että nämä aiheuttivat toimenpiteitä. Kun tällaisissa tapauksissa kerran eivät valitukset mitään hyödyttäneet, niin eiväthän ihmiset jaksaneet silloin enää pienemmistä asioista tehdä valituksia. On koetettu päästä sillä näistä vaalioikeuksien loukkauksista, että on sanottu että sosialidemokraattinen puolue kiihoitti väestöä. Sitä vartenhan vaalit ovat ja sitä vartenhan puolueet vaalitoimintaan lähtevät, että ne kiihoittavat itselleen äänestäjiä, valitsijoita. Mitä se vaalitoiminta olisi, ellei siinä olisi vaalikihoitusta. Sitä vartenhan kaikkien puolueitten agitaattorit ja edustajaehdokkaat liikkuvat. Minä näin hyvin paljon ja enimmäkseenkin liikkuvan juuri edistysmielisen puolueen vaali-

agitaattoreita ja ne tietysti käyvät kiihoittamassa puolueelle äänestäjiä. Näillä raukoilla ei ollut sanomalehtiä, kun monarkistit olivat suurilla varoillaan anastaneet niiden lehdet, niin niiden täytyi joka sunnuntai pakata kapsäkkinsä ja rientää maaseudulle saamaan kannatusta puheillaan ja onnistuivatkin siinä aika tavalla, koska saavuttivat melkein yhtä paljon edustajia kuin ne jotka olivat riistäneet heidän sanomalehtensä. Me sosialidemokraatit aina kiihoitamme työläisiä havaitsemaan sorretun asemansa ja nousemaan sortoa vastaan ja valtiolliset vaalit ovat meidän parhaita valistustilaisuuksiamme. Me olemme aina voimaperäisesti ja yleisesti tunnetulla taktillisella taidolla ne hoitaneet. Kun vaalit olivat menneet ohitse ja me olimme saaneet näissä oloissa suureksi vaalivoitoksi leimattavan tuloksen, niin yksin vanhoillisin lehti, Uuden Suomen Ilta-lehti antoi tunnustuksen sille taktilliselle taidolle ja oikealle psykologiselle silmälle, millä oli hoidettu sosialidemokratian vaalitoimintaa. On sentäkin ihmeellistä, että nyt vaalien jälkeen sisäasiainministeri puhuu aivan samoin kuin puhui huolestunut monarkkisen hallituksen sisäasiainministeri ennen vaaleja. Heillähän oli syytä pelätä vaaleja ja koettaa tehdä kaikkensa, jottei oppositioonipuolueitten vaalitoiminta johtaisi hallitukselle epäsuotuisiin tuloksiin. Ei suinkaan nykyisen hallituksen ja nykyisen hallituksen sisäministerin pidä ryhtyä selittämään kaikkea entisen hallituksen toimintaa oikeaksi ja puolustettavaksi. Kai tämä uusi hallitus on juuri johtunut siitä, että vanha hallitus kukistui viimeisten vaalien kautta ja että vanhan hallituksen suunta ei saanut vaaleissa kannatusta ja sentäkin hallitus tuli uudestaan muodostetuksi ja siihen myös tuli uusi sisäasiainministeri.

Sosialidemokraattien vaalitoiminta oli sängen vaikeaa näissä vaaleissa. Meillä oli vähän sanomalehtiä, järjestömme eivät olleet koolla emmekä saaneet järjestömme talojakaan käytettäviksi. Meidän täytyi vuokrata torpista ja mökeistä pieniä huoneita, ja kulkea omien mahtavien suurten työväentalojemme sivutse, joissa suojeluskuntalaiset pitivät tanssihuvejaan. Meille niitä ei edes vuokrattu rahallakaan kokoustilaisuuksiamme varten. Tosiasia on, että hallituksen puolelta masinoitiin näitä vaaleja meille niin epäedullisiksi kuin suinkin. Mutta meidän vaalitoimintamme olisi kai ilman tätä arvokasta tukea jäänyt heikoksi. Me emme ehkä olisi näihin vaaleihin saaneet Suomen työväkeä niin runsaslukuisesti ottamaan osaa, ellei vanhoillinen hallitus olisi antanut meille niin arvokasta apua osottamalla, että tässä maassa työväen täytyy lähteä vaaliurnalle, jos se

jollakin tavalla tahtoo saada itselleen oikeuksia takaisin, järjestöjään kuntoon, niille toimintamahdollisuuksia ja niiden kokoushuoneustoja käytettäviksi itselleen. Sisäministeri viittasi, että vaalijulistuksestamme tuomittiin puoluetuomikunnan puheenjohtaja Tanner vankeusrangaistukseen, josta kuitenkin on valitettu. On valitetavaa että painolakia on voinut kukistunut hallitus käyttää hyväkseen ja saanut tuomioistuinmemmekin rankaisemaan tavattoman ankarilla rangaistuksilla kaikkea sitä vaalitoimintaa, mikä on hallituksen taholta osotettu hallitusta muka moittivaksi ja jonka ilmoitusten perusteella yleiset syyttäjät ovat tehneet syytteitään. Tästä ei kumminkaan oikeastaan koidu meidän tuomioistuimillemme mitään kunniaa. Ensi kerran ovat tuomioistuimet olleet tilaisuudessa suhtautumaan tähän kysymykseen. Ja tulos ei suinkaan ole ilahuttava. Ajatellaanpa, että Keravalla ensiksi otettiin takavarikkoon ja revittiin alas puolueemme vaalijulistukset. Se henkilö, joka oli naulannut siellä osuuskauvan seinään vaalijulistuksen, sai kihlakunnanoikeudessa neljän kuukauden vankeusrangaistuksen. Kaupanhoitaja, joka näkemättä julistusta oli antanut luvan naulata sen seinälle, jossa tavallisesti muitakin julistuksia pidettiin, sai kolme kuukautta. Kihlakunnantoumari Osmonsalo joka oli kihlakunnanoikeuden puheenjohtajana muistaakseni Mäntyharjun kihlakunnanoikeudessa, tuomitsi muutamia maalaisia 8—10 kuukaudeksi vankeuteen siitä, että ovat levittäneet muutaman kappaleen Suomen sosialidemokraattisen puolueen vaalijulistuksia. Onko tässä nyt mitään oikeutta ja kohtuutta tapahtunut. Henkilö, joka näkemättä vaalijulistusta, tuntematta sitä, antaa luvan naulata sen seinälle, saa kolme kuukautta vankeutta, henkilö, joka sen naulaa, saa neljä kuukautta ja muutamat yksinkertaiset maalaiset, jotka levittävät jonkun kappaleen, tavalliset kansan miehet, saavat 8—10 kuukautta ja se henkilö, joka pannaan syytteeseen tämän vaalijulistuksen kirjoittamisesta, saa Helsingin raastuvanoikeudessa kaksi kuukautta. Ja vielä suuremmoisemmaksi muuttuu asia, kun ottaa huomioon, että Uudenmaan sosialidemokraattisen vaalipiiritoimikunnan sihteeri Ampuja vapautetaan tykkäänään kaikesta rangaistuksesta, vaikka tämä mies rehellisesti selittää poliisituokinnossa ja Helsingin kaupungin raastuvanoikeuden kolmannessa osastossa, että hän on sekä rautateitse, postitse että persoonallisesti levittänyt 13,000 kappaletta tätä sosialidemokraattista vaalijulistusta. Tukkulevittäminen on siis vapaata, rankaisematonta, mutta jos levittää muutamia kappaleita, saa siitä 3—4 kuukautta, 8—10 kuu-

kautta, riippuen siitä, missä asuu. Kun näin kirjavia ovat oikeuden päätökset, niin ei niihin nyt sisäministerin kannattaisi sentään vedota, ja oikeusministeri, minä luulen, tulee näistä varsin vaikenemaan. Tämä on selitettävissä sentakia, että meidän juristimme ovat viime vuoden loppupuolen saaneet äärettömän hyvää praksista valtorikos oikeuksissa. He ovat tottuneet siellä viljelemään vain kuolemanrangaistusta, elinkautista, 12-vuotista vankeusrangaistusta, pienempiä määriä ovat olleet 4—5 vuotta. Kun sitten on mitattava kuukausissa ja takeerattava tavallisissa asioissa, niin eivät mittapuut ole pitäneet paikkaansa. On totuttu niin suuriin skaaloihin ja sentähden tuomioistuinten päätökset tulevat niin kirjaviksi.

Me olemme tehneet tämän kysymyksen keskustelun alaiseksi siitä syystä, jotta toiste välitettäisiin tällaista vaalien masinoimista, siitä syystä, että ne antavat hallitukselle niin epäedullisen tuloksen. Kun kerran hallitukseen ei tässä maassa saa mitään hyvää hedelmää tällaisesta vaalien masinoimisesta, niin kannattaisin puolestani että kun tällaista nyt ensi kerran esiintyy, asia tutkitaan ja sentakia hankitaan lisäselvitystä, varsinkin kun hallituksella on siitä niin vähän tietoa ja sentähden yhdyin niihin, jotka kannattavat asian lähettämistä valiokuntaan.

Ed. K. E. Linna: Sisäasiainministerin vastaus välikysymykseen oli sekä asiallinen että yksityiskohtainen. Hän osotti että välikysymyksen tekijäin väittämät todelliset loukkaukset supistuivat perin vähään. Tätä tosiasiaa osotti sekin seikka, että vaikka välikysymysentekijä koetti tuoda esiin esimerkkejä, ne supistuivat perin vähään, ollen pääesimerkkinä sisäasiainministerinkin mainitsema Mäntsälän tapaus. Koko muu osa puhetta oli jotenkin asiaan kuulumaton. Ed. Voionmaan lausunnossa kiinnitti eräs seikka huomiota. Hän selitti että väitteet pitää todistaa. Siitä huolimatta hän ei itse koettanut sanallakaan todistaa niitä lukemattomia väitteitä, joita hän teki. Vasemmistolla pitää siis olla tämän mukaan oikeus lausua mielipiteitään ilman todistuksiakin ja on ne otettava täysinä totuuksina ilman muuta. Ehdotan sen ryhmän puolesta, johon minulla on kunnia kuulua, yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Ritavuori: „Parlamenttaarisen elämän alkeellisimpia edellytyksiä on vaalivapaus”, lausuvat välikysymyksen tekijät lausunnossaan aivan oikein. Mutta tämä ei ole ainoa parlamenttaarisen toiminnan edellytys. Parlamenttaarinen

toiminta vaatii vakiintuneita valtiollisia oloja. Sen edellytyksenä on yhteiskunnallinen rauha ja turvattu yhteiskunnallinen järjestys. Sellaisissa oloissa, missä järjestys ei vallitse, missä kansanjoukot eivät tunnusta valtiolimien vapaata lailista toimintaa, vaan häiritsevät sitä väkivallalla ja uhkauksilla, kuten meillä kevästä 1917 alkaen kapinan kukistamiseen saakka tapahtui, sellaisissa oloissa ei ole alkeellisimpia edellytyksiä parlamenttaariselle toiminnalle. Ed. Itkonen on koettanut esittää asiat ikäänkuin oltaisiin kuljettu sellaisia oloja kohti, joissa ei ole edellytyksiä parlamenttaariselle toiminnalle ja hän on tahtonut väittää että tässä kohden olisi saavutettu huippukohta viime vaalien aikana. Tämä esitys on läpeensä väärä. Minä en suinkaan kuulu niihin, jotka tahtoisivat väittää että olot meillä olisivat mallikelpoiset parlamenttaarisen toiminnan edellytysten kannalla. Mutta toiselta puolen tahdon merkitä että suurin askelin on kuljettu ja kuljetaan parempia oloja kohti. Parlamenttaarisen toiminnan edellytysten hankkimiseksi on ollut tarpeen kukistaa se kapinaliike ja se vallattomuus, mikä vuodesta 1917 alkaen maassa vallitsi. Välikysymyksen tekijäin olisi ollut kiitollisuudella merkittävä että tämä kukistaminen on tapahtunut ja että siten parlamenttaarinen toiminta heidänkin osaltaan on käynyt mahdolliseksi.

Herra sisäministeri on vastauksessaan lausunut että hallituksen tiedossa ei ole että vaalivapautta olisi häiritetty, mutta että syyttäjäviranomaisten puolelta epäilemättä olisi ryhdytty ja, mikäli käsitin, ryhdyttäisiin asian vaatimiin toimenpiteisiin, jos ilmiäntoja vaalivapauden häirittämistä olisi tehty tai tultaisiin tekemään ja ilmiannot havaittaisiin oikeiksi. Tämä ilmoitus, joka sisälsi sen että hallitus tahtoo vaalivapautta suojata ja turvata, ja että vaalivapauden häirittämisen johdosta, mikäli sellaisia tulisi ilmi, tultaisiin syytteitä nostamaan, tyydyttää minua ja kannatan yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Joukahainen: Ed. Ritavuoren asiallisen ja selvittävän lausunnon jälkeen en tahdo kauan käyttää eduskunnan aikaa puheenvuorooni. Pyydän kuitenkin tässä merkitä erään seikan, joka keskustelun kuluessa on erikoisesti silmäni pistänyt. Se on se, että vasemmisto tällä välikysymyksellä tahtoo sälyttää sen syyn, jonka se välikysymyksessään on ilmituonut, nykyisen hallituksen niskoille. Täällä on jo sekä tämän keskustelun kuluessa että viime yönä edellistä välikysymystä käsiteltäessä huomautettu siitä,

että hallitus ei ole ehtinyt vielä istua istuimelleen kun vasemmisto ottaa sen hyökkäystensä alaiseksi. Näin ollen tuntuu minusta siltä, että tämä välikysymys samoin kuin edellinen on oikeastaan puhetta viimetalvisesta lumesta ja se valmistus, jonka vasemmisto luulee asioiden tekevänsä, supistuu itse asiassa hyvin vähäiseen. Minun täytyy sanoa, että ne ilmoitukset, joita vasemmiston puolelta on esiin tuotu tapauksista, jotka koskevat vaalivapauden loukkaamisia, ovat kokolailla harvat. Esimerkit, joita luulin täällä esiintuvan paljon lukuisampia, supistuivat verrattain vähiin. Huomattavamaksi on tullut, niinkuin jokainen on kuullut, Mäntsälän juttu, ja kuitenkin täytyy jokaisen vakavasti ajattelevan edustajan huomata, että siinä jutussa samoin kuin itse siinä henkilössä, jota juttu koskee, on jotain epänormaalia, jota ei voi ottaa vakavasti kysymykseen.

En tahdo käyttää aikaa pitemmälti, ilmoitan vain maalaisliiton eduskuntaryhmän kannattavan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. K o n t u: Vasemmisto esiintyy täällä tällä kertaa marttyyriin kaavussa, surkeasti ruikuttaen sitä, että muka olisi häiritetty viime vaaleissa heidän vaalitoimintaansa. Onko ja missä määrin näissä syytöksissä perää, on vaikeaa päättää. Todistettavia tapauksia puuttuu. Kertomuksia vaalivapauden loukkaamisista me olemme kyllä nähneet sosialidemokraattisissa sanomalehdissä. Mutta kun me olemme aina ja vielä viime aikoinakin saaneet tottua siihen, että nämä kertomukset, sosialidemokraattisen sanomalehdistön uutisaineisto, on vähintään epäluotettavaa ja että siinä lehdistössä yleensä nähdään asiat runsaasti suurennettuna, niin täytyy näihin kertomuksiin suhtautua vähintään varovaisesti. Enkä minä ihmetele, vaan päinvastoin minusta on luonnollista, ettei hallitus ole voinut sosialidemokraattisen sanomalehdistön epäluotettavan uutisaineiston perusteella ryhtyä toimimaan. Jos se näin tekisi, niin silloin tuskin millekään hallitukselle jää aikaa mitään hyödyllistä tekemään, vaan sen aika kuluisi turhaan. Mutta mikä vasemmiston esiintymisessä tällä kertaa on erinomaisen ilahuttavaa, on se, että se esiintyy vaalivapauden loukkaamattomuuden jyrkkänä puolustajana. Tässä maassa on ennenkin häiritetty vaalivapautta, on häiritetty vuosien varrella ja erikoisesti 1917-vuoden vaaleissa, ja silloin on vaalioikeuden häiritsijänä esiintynyt vasemmisto. On ollut turhaa yrittääkään kiinnittää muiden puolueiden vaalijulistusta työväen kaupunginosiin, ne ovat hävinneet sieltä kuin savu tuuleen ja minulla on itselläni

kokemusta siitä, miten muiden puolueiden vaalikokouksiin vasemmisto on lähettänyt joukkoja häiritsemään, jopa siinä määrin, että kokoustenpito on monta kertaa ollut mahdoton. On ilahuttavaa, jos vasemmiston jyrkkä vaalivapauden puolustamisinto johtaa sellaiseen tulokseen, että siltä taholta ei vastedes vaalivapautta häiritä. Minä uskon ettei sitä muilta tahoilta tulla häiritsemään.

Sisäministerin selvitys on minua tyydyttänyt ja minä kannatan niitä, jotka ovat ehdottaneet yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. I t k o n e n: Minä luulin jo niiden tosiasiain, joita minä äsken luetteloin, riittäneen. En tahtonut erikoisemmin jatkaa niiden luettelemista sillä aineistoa olisi kyllä riittänyt, minä vaan mainitsin muutamia törkeimpiä tapahtumia. Mutta jottei voitaisi väittää, että aineisto on ollut riittämätön, pyydän vielä lisätä yhden sangen törkeän tapahtuman, joka äsken jäi mainitsematta.

Tammikuun aikana Lappeenrannassa kokoonnuttiin perustamaan valitsijayhdistystä. Lappeenrannan poliisimestari saapui tähän kokoustilaisuuteen ja hajotti kokouksen, antamatta minäkäänlaista tilaisuutta valitsijayhdistyksen perustamiseen. Syyksi tähän hajottamiseen ilmoitettiin se, ettei kokousta oltu hänelle ilmoitettu. Kokouksen kokoonkutsujain puolelta nimenomaan mainittiin, että kokouksesta on paikkakunnan sanomalehdissä ollut ilmoitus ja valtioneuvoston antamien määräysten mukaan kokousten pidosta tämä ilmoitus on riittävä. Tästä selityksestä huolimatta tämä kokous kuitenkin hajoitettiin, eikä tämä ollut edes mikään vaaliyllytys- tai vaalikihoituskokous, se oli teknillinen valitsijayhdistyksen perustamiskokous.

Herra sisäasiainministeri täällä mainitsi ettei nykyinen hallitus halua enää poikkeuslakivaltuuksien pidentämistä. Minä onnittelen nykyistä hallitusta, joka on saanut vakinaiset lait, nimittäin rikoslain kuuluisat sosialistipykälät, jotka eivät enää mitään poikkeuslakia kaipaa. Ed. Hakkilan täällä tuomat esimerkit näiden pykälien soveltamisesta paraiten todistavat että nämä pykälät ovat todella sellaisia poikkeuslakipykäläitä että niillä voidaan tehdä mahdolltomaksi kaikenlainen hallitukselle vastenmielinen vaalitoiminta, eikä ainoastaan vaalitoiminta vaan sanomalehtien ja julkisen sanan toiminta yleensä.

Mitä sitten tulee niihin huomautuksiin, mitä täällä on tehty siitä että tämän välikysymyksen tarkoitus olisi vaan pommittaa nykyistä hallitusta, joka tuskin on ehtinyt tuoleilleen istuutua. Minä pyydän vain huomauttaa että nykyistä hal-

litusta ei ollut vielä lopullisesti julistettu muodostetuksi, kun tämä välikysymys tehtiin. Tämän välikysymyksen tarkoituksena on ollut yksinomaan saattaa jonkunlaista valaistusta ja jonkunlaista parannusta tulevaisuudessa kansalaisoi-keuksien loukkaamattomuuteen.

Kun porvarisryhmät ovat kaikki ilmoittaneet kannattavansa yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymismuotoa, niin minä todellakin valitan sitä, että sosiaalidemokraattinen ryhmä tässä eduskunnassa jää ainoaksi perustuslailliseksi ryhmäksi. Kaikki muut ryhmät tässä siunaavat kaiken sen laittomuuden ja kaiken sen mielivallan, mikä viime vaaleissa on toimitettu. Tämä seikka on mahdollisesti ollut ehtona sen kokoomuksen aikaansaamiseen, millä nykyinen hallitus on muodostettu.

Täällä muistaakseni edellinen puhuja mainitsi, että sosiaalidemokraattisen sanomalehdistön uutisaineisto on niin epäluotettava, että sille ei hallitus voi mitään menettelyään perustaa. Sisäasiainministeri myöskin mainitsi, kai lieventävänä asianhaarana näiden vaalioikeuksien loukkaamiseen, että kapinahankkeita on ollut ja että niitä on saatu ilmi. Minä pyydän muutamalla sanalla kosketella näitä asioita. Juuri näiden kapinahankkeiden ilmisaaminen on osoittanut, että juuri meidän porvarillinen sanomalehdistömme on mitä epäluotettavin. Se rummuttaa hirmuisilla rubriikeilla ja suurella äänellä sellaisia kapinahankkeita olevan täällä, että suuret kaupungit ovat vaarassa milloin tahansa joutua kapinallisten haltuun. Se julistaa koko maailmalle että Suomen työväenluokka, sosiaalidemokraattinen parlamenttiryhmä mukaanluettuna, on kapinallista, ja tämän kaiken se tekee ainoastaan omien etujensa tähden, ainoastaan saadakseen omat puolue-etunsa ajetuiksi. Se ei ollenkaan ota huomioon sitä, että maailman sanomalehdistö julkaisee mielihyvällä, vieläpä tietysti hiukan suurennellen, kaikki nämä uutiset. Se ei ota ollenkaan huomioon, että ulkomaiden sanomalehdet eivät julkaise niitä peruutuksia, joita porvarilliset lehdet kaikkien näiden suurten kapinailmiantojen johdosta ovat olleet pitkin matkaa pakoitettut tekemään. Näissäkin aivan viimeksi ilmitulleissa muka kapinayrityksissä ovat porvarilehdet saaneet vähitellen peräytyä askel askelelta, ja minä luulen, että kun tätä peräytymistä tarpeeksi pitkälle jatkuu, jos sitä rehellisesti toimitetaan, niin kapinan valmisteluista ei tässä maassa paljoakaan jää jällelle. Mutta mikä on jäänyt jällelle on se, että ulkomailla on sellainen käsitys, että tämä maa on kapinan partaalla ja että tämän maan kanssa ei esim. minkäänlaiset vakituiset liike- ja kauppa-

suhteet voi tulla kysymykseen. Se on porvarilehtien aikaansaama tulos näiden kapinahankkeiden rummuttamisesta. Minä luulen että ainakin tällä kertaa meidän porvarillisella sanomalehdistöllämme olisi tässä suhteessa sangen paljon opitavaa. Minä en välttämättä halua, että valiokuntaan lähettäminen merkitsisi tai että sillä tahdotaisiin ajaa takaa epäluottamuslausetta hallitukselle. Minä vain haluaisin, ja minä luulen, että se on myöskin sen ryhmän käsitys, johon minä kuulun, että jos nämä vaalivapauden loukkaukset saadaan tyydyttävästi rangaistuksi, jos hallitus osoittaa hyvää tahtoa, ja jos se todellakin aikoo tulevissa vaaleissa turvata vaalivapautta, niin sosiaalidemokraattinen ryhmä tulee olemaan tyytyväinen ja jos valiokuntaan lähettämisellä tämä tulos saavutetaan, niin minä luulen, että sillä on silloin tarpeeksi saavutettu. Mutta ne pintapuoliset selitykset, mitä täällä nyt on hallituksen puolelta annettu, ne eivät ollenkaan anna takeita tässä suhteessa. Päinvastoin on sosiaalidemokraattisella ryhmällä syytä odottaa tulevissa vaaleissa yhtä johdonmukaista ja vieläkin räikeämpää menettelyä kuin viime vaaleissa ja se on joka tapauksessa koetettava estää.

Ed. Ampuja: Ed. Procopé sanoi täällä muutama päivä sitten minua rehelliseksi mieheksi. Minä itse olen aivan samaa mieltä. Tällaisena rehellisenä miehenä minä kerron muutamia juttuja lisäksi todistuskappaleiksi siitä, kuinka tavattoman painostavissa oloissa meidän vaalitoimintamme suoritettiin. Niin suuria esteitä, niin lukuisia ja törkeitä vaalioikeuden loukkauksia kuin tällä kertaa ei tässä maassa ole koskaan ennen suoritettu. Ensimmäinen paikka johonka minä läksin vaalipuhujaksi oli, niinkuin kaikkikin paikat missä kävin, Uudenmaan läänissä, Pyhäjärven pitäjässä. Tässä oli saatu talollisen talon nuorelta isännältä lupa vaalikokouksen pitämiseen, vuokrakin oli jo etukäteen maksettu. Mutta lauantai-iltana, kun sunnuntaina piti olla kokous, paikallisen suojeluskunnan esikunnan päällikkö oli tuonut kirjallisen määräyksen talonomistajalle, jossa sanottiin, ettei sellaista vaalikokousta saa antaa pitää ilman maaherran lupaa. Isäntä rehellisenä ja toiselta puolen lainkuullaisena miehenä joutui pahaan ristiriitaan, ketä hän tottelee. Hän oli huoneen luvannut, katsoi olevansa siihen oikeutettu, myöskin vuokran kantanut ja paikkakunnalla tosiasiallisesti valtaa käyttävä suojeluskaarti aikoi tämän estää. Hän välttääkseen tuon kiusallisen aseman pakeni pois talostansa, sulki ovet, meni itse kylään, ettei hän ainakaan itse joudu sanansa syöjäksi eikä

toiselta puolen joudu suojeluskuntaa vastaan esiintymään. Pari kolmesataa henkeä seisojia talvipakkasessa tuntikauden talon pihalla odotellessa, mikä tämän kaiken ratkaisuksi tulee. Suojeluskunta piti erittäin mahtavia ampumaharjoituksia samaan aikaan saman talon pellolla. Asema oli hyvin jännittävä. Minäkin olin vasta-askettain lähes 5 kuukautta kestäväällä vankilaretkiellä samaisten suojeluskuntien toimesta joutunut olemaan. Tunsin hiukan epävarmuutta, pelonsekaista tunnetta tällaisessa tilanteessa esiintymisestä. Kumminkin minä läksin paikkakunnan naapurimiesten kanssa hakemaan isäntää kotia, saamaan lupaa avata huoneen ovia. Hän ei uskaltanut tähän suostua, mutta ei tahtonut myöskään kieltää. Hän sanoi, että jos omalla vastuullanne menette, niin saatte mennä, mutta hän ei ota vastuuta päälleen eikä myöskään kiellä. Tällä tavalla ollen isäntä vetäytyi syrjään ja väkijoukon yhteisellä päätöksellä me menimme hänen huoneeseensa ja pidimme kokouksen. Tämä kokous tosiaankaan ei tullut siinä tapauksessa sen pahemmin häirityksi, mutta niinkuin sanottu tavallaan kiusallisen vaikutuksen se teki. Yleisön katkeroituminen oli suuri jo tuntikauden talvipakkasessa seisomisen takia.

Kun minä järjestin Uudellamaalla yleensä vaalitoimintaa niin sain useista pitäjistä sellaisia tietoja, että tänne ei ole sosialististen agitaattorien ainakaan tultava, tai eivät ne hengissä palaa. Tässä eduskunnassa on semmoisia jäseniä, jotka ovat minulle paikkakunnan suojeluskuntalaisten toimesta semmoisia terveisiä kertoneet. Kuuluisa Mäntsälän juttu on yksi semmoinen, josta asianomaisen henkilön todistuksen mukaan on nimenomaan sanottu, että „tapetaan se saatana paikalla”. Uhkaukset olivat niin suuria. Minä otin tällaisissa oloissa piiritoimikuntani päätöksellä kaikkein siivoimpia miehiä mitä yleensä sosialisteista ajatella saattaa, kaikkein hiljaisimpia miehiä vaalipuhujaksi. Se oli se työmies Väinö Rantanen. Hän ei ole koskaan edes agitaattorina ollut eikä varsinaisesti julkisesti puheita pitänyt ja joka hänet tuntee ei voi yleensä ajatella mahdolliseksi, että hän voisi erityisemmin kiihoittaa toista kansaluokkaa toista vastaan. Tämä näin siivo, säädyllinen mies, ehti parissa kolmessa paikassa tavanmukaisen vaalipuheharjoituksensa pitää eikä niissä ollut herättänyt kenessäkään mitään pahaa verta. Mutta hän joutui matkallaan Uudenmaan läänin Nummen pitäjän kirkonkylään. Kunnan talolle oli ilmoitettu kokous, siihen asianomainen lupa saatu. Mutta kun kokous oli juuri alkanut, tuli paikkakunnan nimismies Lohjan kärejiltä suurella voi-

malla ja pauhinalla hajoittamaan tämän kokouksen. Nyrkkiä lyöden pöytään hän astui puhujan eteen ja sanoi: „Luuletko sinä saatanan roisto täällä taaskin kiihoitusta rupeavasi jatkamaan”. Väki rupeasi tästä nimismiehen julkeasta esiintymisestä ja pakokauhun vallitessa poistumaan. Hän riensi oven kampeen kiinni ja sanoi: „Kukaan ei saa poistua”. Siinä oli myöskin muuan sokea mieshenkilö ja eräs vanha vaimo väkijoukossa kaatunut. Kuulustelun jälkeen tämä puhuja, tämä siivo työmies karkoitettiin vaarallisenä henkilönä koko nimismiespiiristä, lähetettiin vielä poliisi häntä saattamaan ja viitottiin tie Lohjalle päin: Sinne on ehdottomasti mentävä ja pysähdyttävä vasta Helsingissä. Miehen täytyi matkansa keskeyttää ja hänenkin piti puhujana Uudenmaan läänin vaalipiirissä lakata siitä. Tämä vaikutti asiallisesti sen, että meillä ei ollut mahdollista yhtä ainoatakaan puhujaa käyttää, jota me ennen olimme käyttäneet kaikissa kunnissa, joskus kymmenenkin puhujaa oli ollut. Näytti olevan yleisenä sääntönä, että tavallinen työmies ei saanut esiintyä. Sitä vastoin kun tämä oikeistososialistinen puolue on onnistunut saamaan komeita herrasmiehiä palvelukseensa, lakimiehiä j. n. p. niin käytimme niitä. Me varustimme aina kaikkein arvokkaimmat tittelit niille käytettäväksi, lähetimme puhujamatkalle ja ne onnistuivat useimmiten puheensa pitämään, mutta työmiehet tavallisesti estettiin. Minä jouduin itse kiireimpänä vaaliaikana aikaisena aamuhetkenä sängystäni vangittavaksi vaarallisenä kiihoittajana. Minulta löydettiin kotitarkastuksessa yksi kappale suomenkielistä „Sorron yöstä nouskaa” julistusta, kymmenen kappaletta ruotsinkielistä käännöstä samasta julistuksesta. Nämä julistukset, vaikka ne olivat yleensä laajalti tunnettuja, pidettiin nähtävästi niin vaarallisina, että ne asianomaisen poliisimiehen toimesta aiheuttivat heti paikalla vangitsemisen ja vietiin heti siivottomaan poliisiputkaan, jonkalaista vain Helsingissä on tavattavissa. Pidettiin päiväkausi siellä, toimitettiin ankara kaksinkertainen risti-kuulustelu, laitettiin porvarillisiin lehtiin suuremmoisia uutisia, kuinka Helsingin kaupungin valtuusmies sosialistinen eduskuntaehdokkaas, kuinka siltä on tavattu luvaton kirjallisuutta ja „onkin ilmennyt kuulustelussa yhtä ja toista raskauttavaa” tai kapinaan sekaantumista. Kun minulla oli omallatunnoni niin paljon pahoja töitä kuin yli 10,000 vaarallisen vaalijulistuksen levittäminen ja kun minulla oli tiedossa, että muutamia työmiehiä, jotka olivat vaan yhden kappaleen naapurilleen antaneet näitä julistuksia tai kiinnittäneet jonkun makasiinin seinään, oli-

vat saaneet 4—5 kuukautta vankeusrangaistusta, minä pidin melkein varmana tuolla siivottomassa putkassa rautatelkien takana ollen, että alkoi uusi viiden kuukauden kestävä vankilareissu. Kaikkeksi ihmeeksi samana iltana kun oli kuulustelu pidetty, minut päästettiin vapaaksi ja sain vasta kai kolmisen viikkoa senjälkeen haasteen raastuvanoikeuteen vastaamaan tästä. Sattui kumminkin niin inhimillisesti tässä asiassa, että yleinen syyttäjä oli enempi ihminen kuin tavallinen suojeluskuntalainen ja selvitti oikeuden puheenjohtajan kysymyksen, mitä hän vaatii: ei hän voi vaatia lain mukaan mitään. Se oli kai ainoa tapaus tässä maassa, jossa yleinen syyttäjä on esiintynyt säädyllisesti, jolla tavalla niiden olisi yleensä pitänyt lain mukaan esiintyä. Mutta samallaisissa jutuissa, missä yleistä syyttäjää suojeluskuntain esikuntain taholta painostettiin taikka oli kokonaan tuo asia suojeluskuntalaisten hoidossa, seurasi vastaavanlaisista rikoksista kuukausien vankeusrangaistus. Tällaisia juttuja oli vaikka kuinka paljon hyvänsä. Melkein jokainen sosialistinen piirisihteeri voisi omasta piiristään niitä luetella, mutta tahtonemme olla siksi paljon käytännöllisiä, ettemme tahdo tätä eduskunnan kallista aikaa niillä kovin paljon tuhlaata.

Erityisesti kiinnitti minun huomiotani ed. Ritavuoren lausunto, kun hän asettui sille kannalle, että näissä oloissa oikeastaan vaalivapaus on ollut mahdoton. Mainitsipa hän jotain semmoista, että sitä on ennen häiritty toiselta taholta. Minä luulen, että siitä on vaikea tuoda todistuksia. Minä olin myös noiden 1917 vuoden vaaleissa mukana, mutta ei ainakaan sen aikaisissa porvarillisissa sanomalehdissä löytynyt eikä löydy sanottavasti syytteitä siitä, että punakaartilaiset olisivat yleensä estäneet porvarillistenkaan puolueiden vaalikokouksia. Ja varsinkin, jos lukee ja muistelee silloisia porvarillisten puolueiden vaalikirjasia, niitä ruokottomia syytöksiä sosialidemokraattista puoluetta vastaan, täytyy oikeastaan perästäpäinkin ihmetellä, että sentään silloin punakaartilaiset, joiden järjestys ei aina ollut mallikelpoinen, sallivat vaalivapauden loukkamattomana tapahtua. Minusta näissä viimeisissä vaaleissa sitäpaitsi on tapahtunut ei ainoastaan vaalitoiminnan häiritsemistä, vaan suoranaista rikollisuutta itse vaalitoimituksessa vaaliviranomaisten taholta. Minulle on lähetetty valituskirjelmia siitä, että henkilöt, jotka lain mukaan olisivat olleet äänioikeutettuja, on estetty äänestämästä sanomalla vaalilautakunnan puheenjohtajan puolelta että „sinä olet kuulunut punakaartiin” tai „sinä olet saanut köyhänapua” tai jotain semmoista ja niillä perusteilla kielletty äänestä-

mästä, vaikka äänioikeus ääniluettelon mukaan on asianomaisella henkilöllä ollut. Kolmesta tai neljästä tapauksesta minä olen tehnyt oikeuskanslerille tämänluontoisista vaalirikoksista valituksen. Minä en tiedä, ovatko nämä aiheuttaneet mitään toimenpidettä, mutta epäilen: tuskin ne aiheuttavat. Ainakin ovat kaikki senluontoiset valitukset, mitä on tehty, viipyneet tavattoman kauan. Tämäkin laitton karkoittaminen sosialistisen vaalipuhujan toimesta, siitä on tehty asianomainen valitus oikeuskanslerille, mutta siitä ei ole ainakaan asianomaista nimismiestä vielä saatettu rangaistukseen, vaikka paikalla olevat henkilöt satalukuisena kaikki todistavat, että nimismiehen täytyi olla silloin juovuksissa taikka hän oli hullu. Tämä henkilö, joka karkotettiin, hänen juttunsa oli kyllä nimismiehen vaatimuksesta Lohjan pitäjän käräjillä ja hän tuomittiin, ei niistä syistä kuin nimismies vaati, laittoman kokouksen pitämisestä ja kiihoituksesta, vaan hän tuomittiin hänkin vaalijulistuksen, tuon kuuluisan „Sorron yöstä nousee” levittämisen johdosta. Ja tämä tuomio on siinä suhteessa merkille pantava, että asianomainen henkilö ei ehtinyt Nummen pitäjässä levittää näitä vaalijulistuksia, vaan olivat niitä toiset levittäneet ja hän tuli saamaan siitä 300 markan sakon.

Täällä asianomainen hallituksen jäsen mainitsi, että sosialistien vaalijulistukset tulivat revityiksi katuyleisön toimesta. Minä ensimmäisenä vaalipäivänä olin tilaisuudessa näkemään, minkälaista katuyleisö oli. Minä seurasin Helsingissä hyvin jännittyneenä näiden vaalijulistusten kohtaloa, koska ne olivat kiellettyt, ja joska niitä niinkuin uhmalla kaikkein rohkeimmat ainakin nuorisoliittolaiset Helsingissä juuri siitä syystä, että ne olivat kiellettyjä, kiinnittivät tölppiin ja seiniin. Aamulla asunnostani lähtiessä minä näin yhdessä ja toisessa paikassa näitä ja se teki hyvin edullisen vaikutuksen. Poliisit katselivat ihmetellen näitä ja niinpä he riensivät ensimmäisenä keskus-
asemalle ottamaan neuvoja, mitä nyt tehdään, kun näitä laittomia julistuksia on tulpissa ja seinillä. Puolen tunnin kuluttua tultuani katso-
maan mitä tästä seuraa, näin poliisit innokkaassa toiminnassa repimässä näitä vaalijulistuksia pois. Ja minä luulen, että yleisön puolesta nämä julistukset olisivat saaneet olla aivan rauhassa, mutta poliisit käskystä ja ehkä jotkut käskemättäkin niitä repivät. Ja onhan selvää, että kun julistuksen levittämistä yritettiin kaikella muullakin tavalla estää, käytettiin myös tätä keinoa. Minä luulen, että nämä vaalivapauden loukkaukset eivät tapahtuneet hallituksen tahdosta, vaan ne tapahtuivat suuressa määrin sellaisten voimien

vaikutuksesta, joita hallitus ei voinut ehkäistä. Ne ovat ne aseelliset suojeluskunnat, jotka työväen taholta ovat kaikkea muuta kuin suojeluskuntia. Ne ovat ne, jotka tässä ovat painostusta ja vaalivapauden loukkausta harjoittaneet omanvaltaisesti. Ja kun on pelättävissä, että ne tulevat sitä vastaisuudessaakin tekemään, niin sentähden minusta olisi hyvä, että eduskunnan toimesta voitaisiin hallitusta auttaa näiden kurittomien aseellisten joukkojen kurissapitämiseksi. Siinä suhteessa kai ansaitsisi asiata hyvinkin valiokunnassa käsitellä.

Ed. Juutilainen: En halua kajota itse aiheeseen, josta välikysymys on tehty, paljokaan. Mutta sen sijaan rohkenen kysyä, mitä järkisyyttä oli nykyisellä sisäministerillä käydä vastaamaan entisen sisäministerin teoista ja tekemättä jättämisistä ja sen kukistuneen hallituksen yleisestä politiikasta, jonka tilalle uusi hallitus on astunut. Minusta olisi erittäin toivottavaa, että uusi hallitus koettaisi laatia itse itselleen ohjelman ja myöskin ryhtyä harjoittamaan nyt omaa politiikkaansa eikä vastaamaan herrojen Paasikiven ja Ingmanin hallituksen politiikasta. Jos sitä pitemmälle jatkuu, niin käynee vaikeaksi olla mukana tämän hallituksen politiikkaa kannattamassa. (Vasemmalta: Oikein!).

Mitä tulee sosialidemokraattisen puolueen vaalijulistuksen takavarikoimiseen, niin sen sisältöön en tahdo kajota. Minä olen kylläkin sen lukenut, mutta sellainen käsitys yleensä minulla on, että se oli enemmän poliittinen takavarikko kuin laillinen. Ja samalla myöskin vielä täytyy minun jatkaa se, että ed. Tannerin tuomio on myöskin mielestäni enemmän poliittinen tuomio kuin laillinen. (Vasemmalta: Oikein! Hyvä!).

Takavarikoiminen oli minusta aivan yhtä lyhytnäköistä kuin silloisen ja sen edeltäjän hallituksen suunta ja menettely oli yleensä, sillä tämän vaalijulistuksen takavarikoimisella annettiin kaikkien voimakkaimmin puhtia sosialidemokraattien vaalitoiminnalle. Olen sitä mieltä että jos mainittua vaalijulistusta ei olisi takavarikoitu, niin joksenaikin varmasti voi olettaa, että sosialidemokraattinen ryhmä olisi 10 jäsentä pienempi nyt tässä salissa. Näin ollen ei takavarikoiminen ollut tekijöilleen edes tarkoituksen mukainenkaan.

Ed. M. Erich: Kun tämän välikysymyksen tekijä on suvainnut syytellä minua siitä, että minä pitämissäni vaalipuheissa olisin kehoittanut viranomaisia jollakin tavalla häiritsevästi sekaantumaan sosialidemokraattisen puolueen lailliseen

vaalivapauteen, niin minä pyydän huomauttaa, että tämä ei ole millään tavalla yhtäpitävää totuuden kanssa. Minä olen tosin monta kertaa lausunut julki mielihyväni senjohdosta, että viranomaiset katsoivat sopivaksi takavarikoida sosialidemokraattien kaikille tunnetun vaalijulistuksen joka oli selvästi punaisen, kapinallisen ja bolshevistisen hengen leimaama. Minä olen myöskin voinut huomauttaa siitä, että eräissä Viipurin läänin maalaiskunnissa pelastusarmeijan kokousten nimellä pidettiin hyvin kiihoittavia vaalikokouksia. Jos tällaisia kokouksia on hajoitettu suojeluskuntalaisten tai viranomaisten taholta, niin on se tietysti ollut täysin oikeudenmukaista, mutta millään muulla tavalla ei ole ainakaan siinä vaalipiirissä, jota minä edustan, sekaannuttu häiritsevästi sosialistien lailliseen vaalitoimintaan.

Ed. Hakkila: Minä olen valmis myöntämään, että tämä vaalitoiminnan estäminen, mitä kukistunut hallitus on harjoittanut, on vain eräs ilmiö valkoista terroria ja tämän valkoisen terrorin lievimpiä ilmenemismuotoja. Viime perjantaina täällä haudattiin monarkistiemme hallitusmuotoehdotuksia ja silloin yleisesti arvosteltiin sitä lyhytnäköistä politiikkaa, mikä on ollut ominaista meidän monarkistisille hallituksillemme. Ne ovat ajaneet omaa politiikkaansa huolimatta vähääkään siitä, onko sillä ollut kansan enemmistössä tukea. Ne ovat väittäneet työskentelevänsä isänmaan hyväksi ja kansan hyväksi samalla esittäen tunnuslauseenaan, että parhaiten käy tämä siten, että harvat, ylemmät, valistuneet ja valitut henkilöt itse katsovat, mikä on kansalle edullisinta ja parasta. Tässä ne ovat osottaneet tavattoman suurta lyhytnäköisyyttä. Mutta niin typeriksi ei olisi luullut hallitushenkilöitä että he aina sanoessaan taistelevansa bolshevismia vastaan ja koettavansa saada maahan rauhaa, että silloin ryhdytään taistelemaan sitä toimintaa vastaan, mitä työväenliikkeen taholta tehdään parlamentaarisen aatteen ja parlamentaarisen työskentelyn mahdolliseksi saamiseksi ja jotta sille saatisiin laajojen kansankerrosten kannatusta. Bolshevistiset opit ovat levinneet kautta Euroopan ja ne saarnaavat kaikkialla diktatuuria. Kun tällöin maassa, missä kansalaissota on juuri päätynyt, sosialidemokratia kehottaa työväkeä heittämään aseellisen taistelun haaveet, palautumaan vaaliurnille kannattamaan parlamentaarista toimintaa. Kun tätä voimakkaasti kehoitetaan, silloin ryhtyy hallitus estämään tällaista työskentelyä. Onko tässä mitään järkeä, onko tässä mitään poliittista ymmärrystä? Minä ihmettelen

uutta sisäministeriä, jos hän tässä suhteessa katsoo tarvitsevänsä käydä edellisen hallituksen la-tuja. Se on sangen outoa ja senvuoksi olisi toivottavaa että nykyinen hallitus siinä suhteessa ottaisi asiata katsellakseen vähän laajemmalla näkökulmalla ja senvuoksi myöskin näitä vaaliloukkauksia saattaisi mahdollisimman tarkasti rangaistuksi ja tässä suhteessa kai olisi edullista että asia menisi valiokuntaan ja tulisi siellä pohdituksi. Silloinhan asia tulisi selvitettyksi ja kun kaikki haluavat vaalitoimintavapautta edistää, silloinhan ei pitäisi olla mitään esteenä asian lähettämiseksi valiokuntaan, kun tällaista vaalitoimintavapauden sortoa on tavattoman paljon tapahtunut.

Ed. I t k o n e n: Mielihyvällä totean sen seikan että ed. Juutilainen ei ole ryhmänsä kanssa aivan samaa mieltä. Ed. M. Erichille minä pyydän huomauttaa että vaalien aikana vaatia sosiaalidemokraattisen puolueen pää-äänenkannattajaa ikuisiksi ajoiksi lakkautettavaksi on minusta mitä törkein vaatimus viranomaisten sekaantumiseen vaalitoimintaan. Ellei ed. M. Erich pidä tätä sellaisena vaalitoiminnan vapauden loukkaukseen yllyttämisenä, niin todellakin surkuttelen hänen oikeudentuntoansa. Täällä ed. Alkio sosiaalidemokraattien ensimmäisen välikysymyksen yhteydessä sanoi keskustan tässä eduskunnassa pitolevan oikeuden vaakaa. Mutta tämän välikysymyksen käsittely on osottanut, että se ei pidä edes lain vaakaa puhumattakaan oikeuden vaasta. Jos todellakin oikeuden vaaka edelleen pitemmäksi ajaksi jää tämänlaisen keskustan pideltäväksi kuin se nyt on, on se todella surkeissa käsissä.

Ed. J u u t i l a i n e n: Olen sitä mieltä että uusi hallitus voi panna tutkimuksen toimeen tässäkin asiassa niinkuin kaikissa muissakin asioissa, missä lainrikkomusta on tapahtunut, ilman että eduskunta sitä nimenomaan ohjaa ja neuvo. Senvuoksi en kannata asian valiokuntaan lähettämistä, mutta jätän sen hallituksen huostaan. Kuitenkin onhan jälestäpäin tilaisuus ottaa selvää, onko hallitus ryhtynyt mitään tutkimusta toimeenpanemaan ja onko sen politiikka laillisempi kuin edellisen hallituksen.

Täällä ed. Mikko Erich mainitsi kiihottamisesta vaali aikana. Siinä luultavasti arv. edustaja on etevimpiä Suomessa alallaan ja tavallaan. Sillä tietääkseni ei ole esim. maalaisliittoa ja sen yksityisiä edustajia kukaan niin häikäilemättömästi soimannut kuin juuri hän. Eräässäkään vaalikoukussa on hän leimannut meidät nimeltä

mainiten punikeiksi. Mahdollisesti tämä on tapahtunut siinä kokouksessa, joka pidettiin Imatran hotellin läheisyydessä olevalla paikkakunnalla. Ed. Erich laati puheensa konseptia Imatran hotellissa nelisen tuntia kokousajan jälkeen ja sitten vasta saapui kokousta pitämään sekä osotti silloin että hän oli perin pohjin konseptinsa laatinut.

Ed. N. V i r t a n e n: Tässä kysymyksessä, joka koskee vaalivapauden loukkaamista, on sisäministeri selittänyt että sosiaalidemokraatit ovat siitä tehneet todellisuutta koko joukon suuremman numeron. Minusta päin vastoin siihen ei ole sosiaalidemokraattisen puolueen taholta annettu tarpeeksikaan paljon huomiota. Ed. Voionmaa täällä selitti, että näiden juttujen julkisuuteen tulemistä ovat estäneet vissit syyt: on puuttunut useissa tapauksissa varoja näiden asioiden ajamiseksi ja on myös puuttunut uskallusta.

Samalla kun siis yhdyen ed. Voionmaan mielestäni hyvinperusteltuun lausuntoon — teen sen periaatteen vuoksi — kerron kuitenkin erään tapauksen, jonka vereksenä todistajana olen ollut, koska täällä nimenomaan on valitettu että todistuksia on tuotu aivan liian vähän.

Maaliskuun 1 päivänä, siis ensimmäisenä vaalipäivänä pidätettiin Vilppulassa toimipaikassani Vilppulan osuuskaupassa eräs liikkeen myyjät-
taria. Pidättämisen toimitti paikkakunnan poliisi useiden suojeluskuntalaisten avustamana. Tutkinnossa, joka pidettiin, todettiin että kyseenalainen henkilö oli kiinnittänyt sikäläisen työväenyhdistyksen ilmoitustauluun „Kansan sanasta” leikattuja kappaleita, kiinnittäen siihen sivuun sosialidemokraattisen puolueen vaalijulistuksen. Tämän hän oli sinne kiinnittänyt muutamia kertoja vielä sen jälkeenkin kun niitä oli sieltä pois revitty. Sittenkin kuulustelussa oli selvinnyt että niitä olivat pois repineet paikkakunnan tunnetut arvovaltaiset henkilöt, kuten kruununvouti, suojeluskunnan päällikkö j. n. e. eikä suinkaan mitään katuyleisöä. Muuten vain mainita että kyseenalainen henkilö lähetettiin vankina Hämeenlinnan lääninvankilaan ja viipyi tällä matkalla muutamia päiviä, ja vapautettiin luonnollisesti aivan syyttömänä. Voin vakuuttaa että puheenalainen henkilö ei ollut muuta kuin puhdasmaineinen eikä milloinkaan mistään syytetty, ei siis ollut mistään ehdonalaisuudesta puhettakaan.

Yhden niihin jotka ovat esittäneet kysymyksen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Ed. A r a j ä r v i: Minä olen koko välikysymyksen käsittelyn ajan uskollisesti ja mielenkiin-

nolla seurannut keskustelun menoa. Minulla on ollut siihen erityinen syy, se nimittäin että minä siitä huolimatta että maassa oli vaikea kapina kukistettu, olen kuulunut niihin, jotka kaikissa tilaisuuksissa ovat kiiruhtaneet eduskuntavaalien toimeenpanoa niin pian kuin suinkin mahdollista. Olen sen tehnyt siitäkin huolimatta vaikka oli pelättävissä että sen tavattoman kiihkeän mielialan vallitessa, joka kautta koko maan oli havaittavissa, voi tapahtua yksiä ja toisia epäsuosittavuuksia vaalitoiminnassa. Kun minä täällä nyt olen kuullut lausuntoja välikysymyksen tekijäin taholta niistä häiriöistä, joita vaalitoiminnassa mahdollisesti on saattanut tapahtua, niin minun täytyy sanoa, että se joka tapauksessa on odottamattoman vähän. Kun katsoo asioita sitä taustaa vastaan että juuri oli semmoinen kapina kukistettu kuin kukistettu oli ja mieliala molemmin puolin oli semmoinen kuin se oli, joka ei tässä tilanteessa ehkä tapahtuneita vähäpätöisiä vaalihäiriöitä ymmärrä, hän ei paljon ymmärrä ihmisten psykologiaa eikä hänellä myöskään ole tahdikkaan poliittisen menettelyn edellytyksiä, puhukoon hän niistä niin viisaasti kun ed. Voionmaa tai ed. Hakkila asianajanaan katsoo voitavansa puhua.

Ed. Hakkila sanoi ettei ole voitu tehdä rikkomusten ilmoituksia, ihmiset eivät niitä jaksakaan tehdä. Turhaa puhetta, kyllä asianajat Hakkila & consortes jaksavat ja tahtovat tehdä. Tulemme varmaan kohta tilaisuuteen kuulemaan ettei heiltä puutu halua eikä kykyä, kunhan vain on mieluista aineistoa olemassa. Tästä asiasta on ollut aineistoa sanomattoman vähän. Mutta kun siitä huolimatta asialle annetaan semmoinen tieteellinen tausta kuin ed. Voionmaa tahtoo antaa saksalaisen auktoriteettinsa avulla ja sitten pidetään semmoisia ylimalkaisia puheita kuin vasemmisto pitänyt on, niin se saa kantavuuden ei omaan maahan — kyllä kai täällä tiedetään mimmiset asiat ovat, ei täällä voi valistaa sosialisteja paremmin kuin porvariakaan tässä suhteessa, kyllä kaikki jo ovat tarpeeksi valistettut — mutta ulkomaille moinen asian esittely antaa aivan kieron käsityksen oloista tästä maasta, kun yliopiston professori ja tiedemies täällä puhuu vaalivapauden merkityksestä ja sanoo sen olevan oikeuden yli kaiken. Hän vaatii oikeutta yli lainkin, pitäisi hallituksen turvata kaikki plakaatit ja vaalijulistukset — laittomatkin mihin ne sitten lyödäänkin, ja toiselta puolen asiassa laittoman vaalivapauden loukkauksesta puhutaan sillä tavoin kuin täällä puhuttu on, ja kaikki tämä sopivalla tavalla ulkomaisiin lehtiin levitetään, josta myös pidetään huoli, niinkuin olemme näh-

neet erinomaisen hyvin pidettävän huolta, niin siten annetaan muulle maailmalle kuva, jonka mukaan olot Suomessa esiintyvät aivan toisenlaisina kuin ne ovat. Minä puolestani olen sitä mieltä että ainoa merkitys tällä välikysymyksellä on sen vaikutus oman maan rajojen ulkopuolelle. Ja minulla on ollut syytä epäillä, että siihen varsinaisesti on pyrittykin. Minä myönnän kyllä, että välikysymyksen tekijä viimeisellä lausunnollaan jonkun verran hälvensi minussa tätä luuloa, mutta kokonaan se ei ole poissa. Minä luulen, että yleensä näillä välikysymyksillä, mitä täällä nyt on tehty ja tullaan tekemään, pyritään varsinaisesti saamaan vissiä vaikutusta aikaan maan rajojen ulkopuolelle, sillä sen ymmärtävät vasemistolaiset yhtä hyvin kuin keskusta ja oikeisto, ettei omassa maassa näillä eduskuntapuheluilla voida vaikuttaa yhtään mitään, ei hiuskarvan vertaa.

Ed. Lohi: Minä yhdyin pääasiassa siihen ajatukseen, jonka ed. Juutilainen ensimmäisessä puheenvuorossaan täällä esitti. Minä rohkenen toivoa, että meidän uusi hallituksemme kykenee täyttämään sen toivomuksen, jonka eduskunnan herra puhemies valtiopäiväin avajaisissa lausui, että jokainen kansalainen tässä maassa tuntisi olevansa vakavassa oikeusvaltiossa.

Ed. Tanner: Teki melkolailla kiusallisen vaikutuksen kuulla edistysmieliseksi mainitun hallituksen jäsenen vastineen tehtyyn välikysymykseen. Hänhän heittäytyi vastineessaan osittain tietämättömäksi tapahtuneista oikeusloukkauksista, osittain arveli hän niiden johtuneen väärinkäsityksistä ja teki ne näin ollen pilkanalaisiksi tai osittain myöskin arveli, että ne jotka ovat kärsineet oikeusloukkauksia, voivat saada tarvittavan hyvityksen nostamalla syytteen. Tämä syytteenostamisoikeus on tietenkin teoreettisesti kaikilla olemassa, mutta kuten täällä jo on mainittu, ei sitä tällaisista näinkin pientä laatua olevista rikkomuksista mielellään käytä. Ja kun useimmat vaalivapauden rikkojat lisäksi vielä ovat olleet viranomaisia, nimismiehiä ja poliiseja, siis virallisia syyttäjiä, on ymmärrettävää, että näiden puoleen ei ole voinut ajatellaakaan kääntymä vaatimuksineen syytteenostosta.

Täällä ovat useat puhujat, etenkin ed. Itkonen, esimerkeillä osoittaneet, että sisäministerin epäilykset tällaisesta vaalivapauden loukkausten tapahtumisesta eivät olleet oikeat, vaan että niitä tosiaanakin on sattunut ympäri maata eri kunnissa ja monenlaisia. Mutta vaikkakin asettuisi sille kannalle kuin äsken ed. Arajärvi, että täm-

möiset loukkaukset ovat olleet ymmärrettäviä — ja minä olen valmis häntä tässä mielipiteessä kannattamaan, sillä jatkuvaisuuden lain vuoksi viranomaiset ja ennenkaikkea suojeluskuntalaiset tietenkin vaalienkin aikana katsoivat olevansa oikeutettuja menettelemään lainvastaisesti kuten aikaisemminkin — mutta vaikka asettuikin tälle kannalle, niin jää kuitenkin eräitä tapauksia, joita ei voida selittää yksinomaisesti jatkuvaisuuden lain avulla. Eräs tällainen tapaus on se, jossa systemaattisesti kautta maan pantiin toimeen visiin suuntaan käyvä vaalivapauden rajoitus. Tarkoitan sitä tapausta, jossa hallituksen toimesta, täällä paraikaa läsnäolevan oikeusministeri Söderholmin aloitteesta ryhdyttiin vainoamaan sosialidemokraattisen puolueen vaalikirjallisuutta. Ja tässä ei tyydytty ainoastaan siihen, että otettiin takavarikkoon virallinen vaalijulistus, vaan sen lisäksi tuli sama kohtalo myöskin muiden julkaisujen osaksi, m. m. erään, joka sisälsi miltei yksinomaan teknillisiä neuvoja vaalien toimeenpanemisessa. Tämänkin katsottiin olevan siksi vaarallisen, että se ansaitsi tulla takavarikkoon otetuksi ja senkin nojalla ryhdyttiin syytteitä tekemään. Tämä oikeusministeri Söderholmin aloittama ajojahti sosialidemokraattisen puolueen vaalijulistuksen ja muiden julkaisujen johdosta on kantanut sen hedelmän, että sen johdosta on nostettu syytteitä niin hyvin näiden julkaisujen laatijoita kuin niiden levittäjiä vastaan ja ainakin useampia kymmeniä kuukausia on jo nyt tuomittu vankeusrangaistusta ja useita kymmeniä tuhansia markkoja sakkorangaistusta näiden asiain johdosta.

Useimmilla täällä läsnäolevista edustajista ei ole tietysti aavistustakaan, mitä nämä vaaralliset julkaisut ovat sisältäneet. Kun ne julistettiin takavarikkoon otetuiksi, ei niitä ole edes kaikkiin työväenpiireihin onnistuttu levittämään, vaikka onneksi kyllä suurin osa painosta ennen takavarikkoa jo kerittiin saattaa lukijain tietoon. Kun vaalijulistus siis on tuntematon, lienee syytä joillakuilla sanoilla mainita, mitä se on sisältänyt. Tässä suhteessa riittänee aluksi ilmoitus, että siinä ei ole mitään kiihoitusta rikolliseen toimintaan, ei mitään nykyään niin kuuluisia „kapiinaan kiihoitusyllityksiä” eikä myöskään mitään muuta rikokseen yllyttävää tarkoitusta. Se sisältää kauttaaltaan pelkkää arvostelua viime vuoden tapauksista ja tässä suhteessa kohdistetaan aluksi huomio kaikkiin niihin kuolemantuomioihin ja muihin surmaamisiin, joita viimeksi kuluneen vuoden aikana laittomasti on tässä maassa aiheutettu. Senjälkeen huomautetaan niistä kansalaisoikeuksien riistämistä, joita osittain lain-

vastaisesti, osittain poikkeuslain nojalla on toimeenpantu; kiinnitetään huomiota elintarvekysymykseen ja porvariston yrittämään valtiokaappaukseen ja selostetaan muutamalla rivillä täällä liian kauan istuneen „puolikaseduskunnan häikäilemättömiä tekoja ja sortolakeja”, niinkuin asian rubriikki mainitsee. Kaiken tämän johdosta vedetään se johtopäätös, että kansan tuomio tulee lähestymään ja että vaaleissa tullaan kukistamaan vallalla ollut porvaristodiktatuuri.

Kuten sanoin, asiallisesti sisältää tämä julistus yksinomaan arvostelua vallassa olleen oikeiston toimenpiteistä. Arvostelun laadusta ja voimakkuudesta saattaa kyllä olla eri mieliä, mutta tavallisesti valitaan rasva nahkan mukaan, ja ne teot, joita julistuksella pyrittiin arvostelemaan, olivat senlaatuaisia, että meidän mielestämme mie-dompaa sanontatapaa ei juuri voinut käyttää. Kun tästä asiasta nostettiin oikeusjuttu, olivat julistuksen laatijat tilaisuudessa osoittamaan julistuksessa esitettyjen väitteitten paikkansa pitävyyden ja luulen, että jokainen, joka haluaa ja viitsii vaivautua puolueettomasti tutustumaan tähän asiaan, on pakotettu myöntämään, että julistuksessa ei löydy yhtään ainoaa väärää tai valheellista sanaa, että kaikki siinä esitetyt väitteet ovat tosia. Kuten sanoin, jätän tähän ulkopuolelle arvostelun sanontatavan, siitä tietenkin voi olla eri mieliä. Mutta vaikka julistuksen totuudenmukaisuus näin tulikin osoitetuksi, ei se vaikuttanut mitään tuomioistuimiin, jotka oikeusministerin kiertokirjeellä tavallaan olivat tulleet sidotuiksi asiassa päättämään. Päätöksenä oli luonnollisesti langettava tuomio, toisille sakkoja, toisille vankeutta.

Tämä ainakin on semmoinen tapaus, jota ei voida selittää yksinomaan sillä, että edesvastuutomat henkilöt ja pikkuvirkamiehet olisivat taitamattomuudesta ryhtyneet vaaleja häiritsemään. Tässä on eduskunnalle edesvastuullinen ministeri ryhtynyt virkavaltaansa väärinkäyttämään ja vaalien tuloksia väärentämään. Virkamiehestä, joka tällä tavalla väärinkäyttää virka-asemaansa, säätää valtiopäiväjärjestyksen 7 §, että hän menettäköön virkansa. Vaikkakaan ei juridisesti ottaisi asiaa tältä kannalta, luulisi parlamenttaarisesti hallitussa maassa, jommoisesta kai Suomi tahtoo käydä, olevan semmoisen käytännön, että hallituksen jäsen, joka tällä tavalla rohkenee menetellä, hyvin nopeasti menettää tämän asemansa. Ainakin hän jokaisessa muussa kansanvaltaisesti hallitussa maassa tulisi hyvin nopeasti nurin niskoin hallituksesta alas. Mutta meidän maassamme ei tapahdu tällaista. Päinvastoin näkevät edistysmieliset ja vapaamieliset keskustaryhmät

hänet kyllin ansiokkaaksi astumaan vielä uudelleenkin muodostettuun hallitukseen ja olemaan heidän luottamusmiehenään tässä. Tämän konstateeraamisen minä katson erääksi tämän keskustelun arvokkaimmaksi tulokseksi.

Ministeri Söderholm: Koska eräs minun virkatoimenpiteeni on tässä mainittu, niin minä vaan tahdon viitata siihen, että ne syytteet, jotka sen johdosta ovat nostetut, vielä ovat tuomioistuinissa vireillä eikä minulla siis nyt ole syytä tätä nykyä siihen sen enempää kajota.

Då en av mig vidtagen ämbetsåtgärd har blivit här nämnd vill jag endast hänvisa därtill, att åtalet, som till följd därav väckts, ännu är vid domstol anhängigt och att jag vid sådant förhållande nu icke har anledning att uttala mig vidare i saken.

Ed. Arajärvi: Äskenen puhevuoroni katkesi juuri siinä kun aijoin ilmoittaa, että tulen äänestämään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta sekä että samoin tulee menettelemään se ryhmä, johon minulla on kunnia kuulua.

Ed. Itkonen: Minä vaan ed. Arajärven huomautusten johdosta pyydän todeta, että tämän välikysymyksen tarkoitus ei suinkaan ole ollut saattaa ulkomaille näitä tietoja, mutta sen seurauksena voi kyllä tämä olla ja minusta ei ole ollenkaan väärin, että oikeita tietoja tämän maan tapahtumista ulkomaille toimitetaan, sillä tästä maasta on viimeisen vuoden kuluessa toimitettu todella niin paljon törkeästi vääristeltyjä tietoja että ne todella ulkomaille kaipaavat oikaisua. Ed. Arajärvi mainitsi lopputuloksessa — nimittäin ulkomaille tietojen levittämisessä — olevansa minun kanssani yhtä mieltä, mutta että motiiveista hän on eri mieltä ja minä sen arvaan, sillä ed. Arajärvi paheksuu sitä, että ulkomaille levitetään oikeita tietoja, minä taas paheksun sitä, että sinne levitetään vääriä.

Ed. Arajärvi: Minä olen yksimielinen välikysymyksen tekijän kanssa siinä, että ulkomaille on levitettävä oikeita tietoja. Mutta meidän käsityksemme ovat erilaiset siinä, mitkä ovat oikeita tietoja. Kaikki ne tiedot, mitä minä olen havainnut sosialidemokraattisista piireistä levitetyn sosialidemokraattisiin lehtiin Skandinaviassa ja muuallakin, ovat minun käsitykseni mukaan vääriä tietoja. Ja ne myöskin voidaan osoittaa vääriksi tiedoiksi. Minä pelkään, että myöskin

tästä istunnosta tulee niinkään asiat ulkomaille lähetetyksi sellaisessa muodossa, että se suuri ylimalkainen poru tulee esitetyksi ulkomaille, jota täällä välikysymyksen tekijä ja hänen avustajansa ovat pitäneet, mutta ne vähäiset villat, mitä he ehkä ovat saaneet kootuksi, jäävät asiallisesti esittämättä.

Ed. Törmä: Sanotaan, että vaalivapautta ei ole työväkeen nähden häiritty muuta kuin harvinaisissa tapauksissa. Minä en malta olla tuomatta ilmi tässä tilaisuudessa sitä, että esim. Oulun läänin eteläisen vaalipiirin harvoissa kunnissa annettiin työväestölle tilaisuus kokoontua keskustelemaan vaaliasioista. Se seikka, että me saimme perustetuksi valitsijayhdistykset, ei suinkaan todista sitä, että vaalivapaus olisi ollut läheskään siinä määrin sallittua kuin mitä se lain mukaan olisi ollut oikeutettua. Esim. Vihannin kunnassa Oulun läänin eteläisessä vaalipiirissä koetettiin työväestön taholta saada noin pari kuukautta ennen vaaleja vaalikokousta toimeen, jossa olisi työväen vaaliasioita koitettu järjestää. Tässä tarkoituksessa tehtiin ilmoitus nimismiehelle siinä järjestyksessä kuin silloisen sisäministerin Tulenheimon ohjeet määräisivät. Nimismies kuitenkin kielsi jyrkästi työväestön kokouksen pitämisen. Työväestö valitti tästä nimismiehen päätöksestä maaherranvirastoon ja sai maaherralta sen vastauksen, että se hyväksyy nimismiehen toimenpiteet. Useissa toisissa kunnissa myös koetettiin järjestää työväenkokouksia, mutta hyvin useissa tapauksissa viranomaiset ja suojeluskunnat estivät ne. Vaalitoiminta siten työväestön taholta supistui ainoastaan siihen tässä vaalipiirissä, että valitsijamiesyhdistykset perustettiin ja aniharvassa paikassa oltiin tilaisuudessa pitämään mitään vaalikokousta. Siitä huolimatta vaalin tulos osotti, että sosialidemokraattisella puolueella on kannatusta tässä vaalipiirissä.

Kun minä tämän tuon julki, tuon minä sen siinä tarkoituksessa, että hallituksen taholta kiinnitettäisiin huomiota tämän Oulun läänin maaherran, von Nandelstadtin toimintaan, sillä hänen toimintansa on ollut aivan vastoin niitä sisäministerin määräyksiä, mitä hän on antanut kokousten toimeenpanemiseen nähden. Lisäksi minä vielä pyydän saada huomauttaa että näissä kunnissa, joissa kokouksen pito kiellettiin, ei ole ollut minäkäänlaista punakaartia olemassa, eikä yhtään ainoata punikkaa ole löydetty siitäkään Vihannin kunnasta. Ja tämän maaherran toimenpiteet antoivat osalle työläisistä sen käsityksen, että parlamentaarinen toiminta tässä maassa on mahdollonta. Sellaisten miesten kuin minä, joka olen

aina kuulunut parlamenttaarisiin sosialidemokraatteihin, sellaisten vaalitoiminta oli siten hyvin vaikea, kun viranomaiset kylvivät sellaista bolshevistista henkeä työväenjoukkoihin. Minä olen sitä mieltä, että viranomaisten ei sopisi vastedes enää tällä tavalla häiritä ja saattaa työläisjoukkojen käsityksiä harhateille.

Ed. Procopé: Särskilda socialistiska yttrandet under denna diskussion hava ytterligare övertygat mig om att orsaken, varför man ej anmält de fall, då kränkning av valfriheten skulle förelegat, har varit enbart den, att man haft ont samvete; man har varit rädd att komma i konflikt med strafflagen. Där har funnits i den agitationsverksamhet, som här är ifråga, alltför uppenbart röda inslag, saker, som man ej velat hava synade i sömmarna.

Jag är för min del av den uppfattningen, att det varit lyckligt, om vi besparats denna diskussion. Men då den nu kommit, kan jag ej underlåta att i dess elfte timme beröra ett av de fall av valfrihetens kränkande, som i dag ofta nämns och som är rent ut sagt sorglustigt. Det egde rum i slutet av valkampanjen i en av Nylands finskspråkiga socknar vid ett valmöte, tydligen icke alltför talrikt besökt. Där kommer en rätt soignerad socialistisk herre av utländsk typ och utländsk extraktion och håller ett valtal, som är sådant, att om socialisten Noske i Berlin hört honom, han säkert skridit till kraftåtgärder, för att icke tala om vad de nationellt sinnade socialisterna i Väst-Europas länder skulle hava gjort. Talet började med att agitatorn förklarade: „synkän vuoden olemme saaneet elää viime keväästä lähtien”. Att det varit dystert också därförinnan under den röda tiden, det nämnde talaren icke. Sedermera övergår han till att berätta, vilka utomordentliga tjänster socialisterna i det parlametariska arbetet tidigare gjort och kommer därvid i förbifarten att berätta även att vi hava detta socialistiska parlamentariska arbete att tacka för representationsreformen 1906, för de första lagarna om arbetarskydd o. s. v. Agitatorn hade naturligtvis glömt att de infördes långt innan socialisterna inträdde på den parlamentariska banan i vårt land; eller också visste han icke det, ty han lär hela sitt liv hava vistats i Ryssland. Så kommer huvudpunkten i talet, som icke är någonting annat än ett upprepande av „kosto, kosto”, hämnd över de vita, och talet slutar med en uppmaning: köyhälistön on kostettava porvareita työväen luokan vainosta — tydligen för de lidanden, som dragits över arbetarklassen genom det röda upproret. Och till ett

gott slut berättar han, huru han i 15 år arbetat i Ryssland tillsammans med den ryska socialismen, så att han känner dess alla metoder och vet huru det skall gå till. Under talets gång hade det kommit att användas vissa kraftuttryck om skyddsskärer, länsmän och den lagliga ordningen, och när det då fanns ett par ämbetspersoner, som frågade talaren vem han var, så vägrade han att säga sitt namn, det ville han icke ro fram med, men väl berättade han följande, citerat enligt ett över tilldragelsen uppsatt protokoll: „Tuntematon henkilö mainitsi että valtionhoitaja Mannerheim oli lähettänyt hänet paikalle sekä antanut hänelle konseptin täällä pidettävänsä puhetta varten ja kertoi olevansa entisen kuvernööri de Pontin sukulainen ja läheinen tuttava kuvernöörin Björnbergin ja Kreivi Bergin kanssa”, och så berättade han dessutom, att han varit t. f. generalguvernör. Jag skulle icke uppehållit kammarens tid med detta, om det ej synts mig, att fallet vore rätt typiskt för taktiken inom ett visst parti. Man bligr åt de röda och friar till deras gunst, men samtidigt vågar man icke och vill ej säga ut, att man är röd.

Lantdagsman Ampuja sade ungefär att „minut oli syyttömästi vangittu vaalitaistelun aikana” och då hördes någonstades från salen eller läktarna ett rop „vangittu kapinan valmistamisesta”. Jag är ej den, som gillar dylika mellanrop, men det ropet karaktäriserar ungefär vad man inom de vida lagren i detta land tänker om socialistpartiets taktik. Jag hoppas uppriktigt att de vita strömningarna där skola taga överhand. Jag hoppas det därför att det är den enda möjligheten att komma till arbetsfred och lugn och lycka i detta land. Men så länge det finnes farliga stämplingar, så kan det icke hjälpas, att de samhällsbevarande elementen taga position emot dem. Jag vill säga att det synes mig, som skulle denna diskussion varit oändligt litet givande. Interpellationen kunde jag ännu förstå, men vad som sedermera förts fram, det synes mig hava varit väl onödigt. Det är enligt mitt förmenande att missbruka interpellationsinstitutet, när vi dock hava så mycket viktigare att göra än att prata om dessa ting. Det är, såsom en av kammarens ärade medlemmar privatim nyss sade mig, icke interpellation, utan det är obstruktion.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ehdotettu, että asia lähetettäisiin perustuslakivalio-

kuntaan. Tämä ehdotus otetaan huomioon, kun kysymys päiväjärjestykseen siirtymisestä otetaan ratkaistavaksi.

Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: „kuultuansa annetun selityksen, eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen”. Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Keskustelu päiväjärjestykseen siirtymisestä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Puhemiehen esittämää päiväjärjestykseen siirtymismuotoa vastaan on ed. Itkonen ed. Voionman y. m. kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan. Kutsun tätä ed. Itkosen ehdotukseksi. Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiehen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Itkosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 111 „jaa-” ja 73 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä puhemiehen ehdotuksen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Lohi: Eduskunnan valitsijamiehiä pyydän jäämään tänne istuntosaliin istunnon keskeytyksen jälkeen.

Puhemies: Täysi-istunto keskeytetään nyt ja jatketaan tänä iltana kello 7.

Täysi-istunto keskeytyy kello 3,45 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7 i. p.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat: ed. Wirtanen yksityisasiain takia tämän päivän istunnosta, ed. P. Virkkunen, yksityisasiain takia eduskunnan istunnosta perjantaina toukokuun 2 päivänä ja eduskuntatyöstä seuraavana lauantaina; ed. Lehtokoski toukokuun 2 päivänä yksityisasiain takia sekä ed. Kokko tämän päivän istunnosta alkuosasta yksityisasiain takia.

Uusi jäsen sivistysvaliokuntaan.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä, joka luetaan.

Sihteeri lukee:

Suomen eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä huhtikuun 30 päivänä 1919.

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet saattavat kunnioittaen eduskunnan tietoon että ed. Helenelundin sijalle sivistysvaliokuntaan valittiin ed. Österholm.

Valitsijamiesten puolesta:

K. A. Lohi.

J. P. Kokko.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen hallitus vastaa

ed. Hakkilan y. m. välikysymykseen.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tulee nyt annettavaksi vastaus ed. Hakkilan y. m. välikysymykseen, joka koskee valtiollisten vankeiden kohtelua. Sitten kun välikysymykseen vastaus on annettu ja sen johdosta aiheutunut keskustelu julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka löytyy Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:ssä. Silloin on vielä tilaisuus niillä, jotka eivät hyväksy yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen, tehdä ehdotuksensa.

Oikeusministeri Söderholm: Ed. Hakkilan y. m. välikysymys päättyy seuraaviin ponsiin:

Onko hallituksen tiedossa, että eri paikkakunnilla sotatoimien loputtua on vangiksi otettuja henkilöitä ilman laillista tutkintoa ja tuomiota telotettu sekä miten suureen summaan näin telotettujen lukumäärä nousee?

Onko hallitukselle tunnettua että tutkintovankien kiduttamista on tapahtunut, ja onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin sen estämiseksi ja siihen syyllisten saattamiseksi rangaistukseen? sekä

onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin, jotta poliittisista syistä vangittujen asiat nopeasti tutkitaan ja saatetaan viivyttämättä oikeuden käsiteltäväksi.

Nämä kysymykset on osoitettu asianomaiselle hallituksen jäsenelle tai oikeuskanslerille. Kun oikeuskansleri ei ole hallituksen jäsen ja hänet sitäpaitsi virka-asemansa perusteella mikäli mahdollista on pidettävä niitten poliittisten kiistojen ulkopuolella, joita tavallisesti välikysymyksillä tarkoitetaan, niin on lähinnä ollut minun asiana vastata näihin kysymyksiin.

Siihen ryhtyessäni pyydän heti saada huomauttaa, että ensimmäinen kysymys ilmeisesti tarkoittaa oloja, jotka ovat jääneet sekä nykyisen että tämän edellisen hallituksen toiminta-ajan taakse. Yhtenäisyyden vuoksi tahdon, kuitenkin jonkun verran kosketella näitäkin oloja.

Sitä varten pyydän aluksi ottaa puheeksi välikysymys kirjelman alkulauseessa olevan väitteen, että valtiorikosvankien kohtelu vankileireissä, missä nälkään ja kurjuuteen on sortunut tuhansia vankeja, on muodostunut häpeäksi maalemme ja ollut omansa alentamaan maamme arvoa sivistyneen maailman silmissä. Minä olen yhtä mieltä välikysyjän kanssa siinä, että meidän täytyy hävetä, kun viime vuonna oli pakko valmistaa vankiloissa tilaa monta vertaa suuremmalle vankimäärälle, kuin mitä rangaistuslaitoksimme mahtui. Mutta kysyn, kuka siihen on ollut syy-pää? Eivätkö syylliset ole etsittävät tuon mieltettömän kapinan nostajien joukosta, niitten joukosta, jotka vaikka käsittivätkin taistelun oikean merkityksen ja oivalsivat sen ainoan mahdollisen päättymisen, kuitenkin kutsuivat uusia joukkoja sotarintamaan ja eivät ainoastaan kutsuneet vaan väkivallalla ja väkivallan uhalla pakottivat rauhallisia kansalaisia nousemaan laillista esivaltansa vastaan aikana semmoisena, jolloin maassa vallitsi hätä ja puute. Syypäitä ovat edelleen kapinan johto yleensä ja ne villiityneet joukot ja irti lasketut rikoksenteijät, jotka varsinkin kapinan lopulla, muodostivat melkoisen osan punaisesta armeijasta. Niitten rosvousten ja muitten

väkivallantekojen sekä sen elintarpeitten hävityksen vuoksi, mitkä olivat niiden teiden tunnusmerkinä, joita myöten ne kulkivat. Kuka ei muista, miten jyvavarastoja valeltiin paloöljyllä tai siroiteltiin pitkin maanteita kaikkien tuulten kuljetettaviksi, tai miten väestön nautaeläimiä ja sikoja teurastettiin ja kuletettiin pois. Kun kapina oli päättynyt ja noita lukuisia vankeja oli ruokittava, oli vähän, jos mitään syötävää. Näin ollen ei ole kummeksittavaa, että nälkä ja hätä olivat vallalla vankileireissä, kun koko kansa näki nälkää, niin että monissa seuduissa pettua oli sekoitettava niukkoihin jauhoannoksiin. Tähän tuli lisäksi, että osa vankeja tuotiin vankileireihin vasta sitten kun he viikkokausia kovaa puutetta kärsien olivat majoilleet metsissä. Siinä vastauksessa, mikä hallituksen puolesta 5 päivänä heinäkuuta 1918 annettiin erään asiasta silloin tehdyn välikysymyksen johdosta, esitettiin seikkaperäiset tiedot vankileireissä siihen aikaan vallinneista oloista, jonka vuoksi minulla ei ole aihetta niistä pidemmälti puhua. Muutamat vertailevat numerot ovat kuitenkin paikallaan. Kesäkuun 27 päivänä 1918 oli punaisten vankien lukumäärä 73,915, niitten joukossa noin 4,600 naista. Alustavien kuulustelujen aikana vapautettiin noin 10 %. Sen ohessa hallitus määräsi, että ne, jotka alustavissa kuulusteluissa huomattaisiin vähemmän vaarallisiksi, toistaiseksi laskettaisiin vapaiksi, mutta olisivat velvolliset kutsumuksesta saapumaan oikeuteen. Tämän johdosta päästettiin irti noin 15,000; ehdollisten tuomioitten kautta väheni vankien lukumäärä vielä noin 31,000:lla. Lokakuun 30 ja joulukuun 7 päivänä 1918 annettujen armahduspäätösten perusteella tuo lukumäärä vieläkin väheni noin 16,000:lla. Vuoden jälkimäisen puoliskon aikana lisäksi tulleet kapinalliset mukaanluettuna oli vankileireihin ja muihin vankiloihin kuulunut punaisia huhtikuun 5—11 päivien välisellä viikolla kaikkiaan 5,954 miestä ja 45 naista. Yksityisille halullisille henkilöille on annettu tilaisuus ottaa valtiorikosvankeja työhönsä. Täten sijotettuna oli 103 miespuolista vankia. Kun suurten ponnistusten perästä on onnistuttu lisäämään elintarvevaroja, on vankileireissä annettavaa ruokaakin voitu parantaa. Niinpä esim. sai jokainen vanki jo maaliskuussa leipää 250 gr päivää kohti ja nykyään saavat ne 300 gr, ulkotyössä olevat 360. Että terveysolot vankileireissä ovat katsottavat tyydyttäväksi huomaa siitäkin, että kuolleisuusnumero tämän vuoden alusta huhtikuun 26 päivään on noussut 55, niistä 24 espanjantaudissa tai siitä aiheutuneessa keuhkkokuumeessa, sekä itsekseltäkin huhtikuun ensimmäiseltä kolmelta viikolta on

ollut ainoastaan kolme, tämä aikana, jolloin espanjantauti maassa on vaatinut paljon uhreja.

Nämä tosiasiat tiedossani en usko sivistyneen maailman, varsinkaan sen perästä kun se on viime aikoina päässyt tuntemaan bolschevismin luonnetta ja taistelutapoja, halveksien katselevan meidän maatamme. Se mikä on meitä sivistyskansojen silmissä alentanut, on ensiksi ja viimeksi itse kapina.

Palatakseni sitten välikysymyksen ponsiin, niin välikysyjä ensiksikin kysyy, onko hallituksen tiedossa, että sotatoimien loputtuakin on vangiksi otettuja henkilöitä ilman laillista tutkintoa ja tuomiota telotettu sekä miten suureen summaan näin telotettujen lukumäärä nousee. Herra Hakila väittää, että vankien oikeudellisessa käsittelyssä laillisia muotoja on suuressa määrässä syrjäytetty, että kapinan päätyttyä kenttäoikeudet, esikunnat, jopa yksityiset henkilötkin ovat toimittaneet tutkimuksia, joiden perusteella, vieläpä ilman niitäkin, on vankeja surmattu pöyristyttävässä määrässä sekä toteaa, että ne valitukset, joita keskikesästä lähtien on tehty lakien noudattamista valvovalle ylimmälle viranomaiselle, eivät ole johtaneet toimenpiteisiin, josta muka taas on ollut seurauksena, että laitonta tutkintovankien käsittelyä edelleen on jatkunut ja vankeja surmattu joko kiinniotettaessa tai sen jälkeen. Että itse kapinan aikana on sattunut tapauksia, jolloin, kuten jonkun paikan valloittamisen nerästä, valloittajat nähdessään, mitä suunnattomia julmuuksia oli tehty paikan ollessa kapinoitsijain vallassa, ovat menetelleet ankarasti näitä kohtaan, sitä tuskin käy epäileminen. On toki ymmärrettävä mitä tunteita syntyi vapauttajissa, kun he näkivät henkilöitä, usein sellaisiakin, jotka olivat taistelevain rivien ulkopuolella, jäsenet silvottuina tai katkottuina, heidän vielä hengissä ollen. Jos he silloin menettivät sääliväisyyden tunnon, täytyy sen olla selitettävissä. Ei saa myöskään jättää huomioonottamatta, että jotkut henkilöt ovat hätävarjeluksessa riistäneet toiselta hengen. Mutta tähän tulee lisäksi, että monessa, ehkä useimmissa tapauksessa kuolemanrangaistuksen soveltaminen syytettyyn henkilöön on tapahtunut paikkakunnan päällikön asettaman kenttäoikeuden tutkinnon ja tuomion perusteella. Ovatko jotkut esikunnat sellaisinaan tehneet samoin, sitä en tiedä. Selitettävissä on myös, että yksityiset henkilöt tavatessaan semmoisia henkilöitä, jotka olivat tehneet murhan tai muun törkeän väkivallan heidän omaisilleen, itse olivat ottaneet oikeuden käsiinsä. Eräissä tapauksissa ovat kapinalliset koettaessaan paeta takaa-ajavia järjestysviranomaisia, kaatuneet laukauksista,

kun ovat kieltäytyneet pysähtymästä. Sellaista saattaa muutoinkin tapahtua törkeitä rikollisia etsiskeltäessä. Luotettavia tilastollisia tietoja kaikista näistä telotuksista ei ole ollut saatavissa. Mutta sen verran on kaikissa tapauksissa varma, että ne numerot, joita sosialidemokraattien puolelta on julaistu, ovat erittäin liioteltuja. Esi-merkkinä tästä tahdon mainita ainoastaan äsken levitetystä lentokirjasesta mainitut tiedot Kotkan ja Haminan kaupunkien vapautuksen jälkeen ammutuista henkilöistä. Nämä tiedot ovat osottautuneet kymmenkerroin suurennetuiksi.

Sitäpaitsi ei kysymys tällaisten tekojen rikollisuudesta nyttemmin yleensä joudu tutkittavaksi sen vuoksi, että korkeimman vallan haltija on viime joulukuun 7 päivänä antanut armahduskirjan, joka, samalla kun se määräsi, että kapinaan osallisten syyttäminen on raukeava lukuunottamatta erikseen mainittuja poikkeustapauksia, sisältää, että ne henkilöt, jotka maan laillista järjestystä vastaan nostetun kapinan kukistamistarkoituksessa tai estääkseen kapinan leviämistä tai palauttaakseen järjestystä, ovat teoissaan menneet yli sen, mitä sanotun tarkoituksen saavuttamiseksi olisi ollut tarpeen, ovat jätettävät tällaisista teoista syytteeseen panematta ja rankaisematta. Tämän säännöksen perusteella ovatkin tuomioistuimet vapauttaneet henkilöitä, syyteviranomaisten heille vaatimasta rangaistuksesta. Kuitenkaan ei ole oikea välikysyjän väite, ettei prokuraattorille tai nykyiselle oikeuskanslerille tässä asiassa tehty valitukset olisi johtaneet mihinkään toimenpiteisiin. Voin ilmoittaa, että kaikista niistä viattomien henkilöiden murhaa tai surmaamista koskevista valituksista, jotka mainittuna aikana on tehty oikeuskanslerille, on ainoastaan pari kolme jätetty huomioonottamatta. Muihin nähdén on toimitettu kylläkin laajoja tutkimuksia. Mutta niiden tulokset eivät ole yleensä käyneet valittajille suotuisaan suuntaan. Varsinkin on osottautunut että ne henkilötiedot, jotka muka „murhatuista” on saatu, eivät ole lainkaan paikkansapitäviä. Se viattomaksi väitetty nuori mies, joka valituksen mukaan kapinan viime hetkinä oli ollut pakotettu punaisten armeijan palvelukseen ja sen jälkeen onnettomuudekseen joutunut viranomaisten käsiin tai ei ole lainkaan ottanut osaa kapinaan, mutta vihamiesten ilmiannon perusteella vangittu ja ammuttu, on useimmissa tapauksissa osottautunut ottaneensa kylläkin aktiivisesti osaa kapinaan murhineen ja ryöstöineen. Edelleen on selitetty, ettei murhatuiksi väitetty ollut ammuttu viranomaisten toimesta, vaan joko kaatunut taistelussa tai paennut tovereineen itään tai muuten joutunut tuntemattomille teille.

Jos on tehty väitteitä, joita ei ole yritettykään näyttää toteen, ja niitä sitäpaitsi ovat tehneet henkilöt, joiden tiedonannot muunkin puolesta todistettavasti ovat olleet vääriä, sekä jos on voitu todeta sellainen asiantila, että ammuttu on teoiltaan ansainnut ankaran rangaistuksen, niin ei valitus tämän johdosta ja mainitun armahduskirjan perusteella ole aiheuttanut toimenpiteitä.

Kuitenkin on ollut tapauksia, jotka ovat katsottavat vapaina olleiden kapinallisten tapoksi. Niissä tapauksissa jolloin tapontotoimittajat on voitu tavata, on syyte teosta jo nostettu ja tuomittu, osaksi ovat jutut vielä vireillä. Hoitaessani virkaani Vaasan hovioikeudessa olen ollut mukana tällaisessa jutussa tuomitsemassa syyllisen sangen ankaraan rangaistukseen. Eräässä tapauksessa, jossa muutamat suojeluskuntalaiset toimeenpanivat omavaltaisen rankaisun, on yhden syyllisen toistaiseksi onnistunut piileskellä joutumatta oikeuden käsiin, mutta hän on laillisesti etsittäväksi kuulutettu; muita syyllisiä vastaan on syyte nostettu. Hallitus käsittää täydelleen olevan välttämätöntä, että ne jotka kapinan loputtua ovat tekeytyneet syypäiksi väkivaltaan tai muihin törkeisiin oikeuden loukkauksiin, eivät pääse ansaitusta rangaistuksestaan vapaiksi, ja hallitus on siis pitävä huolen siitä että tarkka laillinen tutkimus pannaan toimeen jokaisessa tapauksessa, mikä viranomaisille syytteesenpanoa varten ilmoitetaan.

Tämän vuoksi katson voivani vastata välikysymyksen ensimmäiseen kohtaan, ettei „teloituksia” siinä mielessä kuin välikysyjä on tahtonut väittää, ole tapahtunut, mutta että sotavankeja ja myöhemmin kiinni saatuja yleisesti tunnettuja punakaartilaisia, jotka samalla ovat tehneet itsensä syypäiksi murhaan tai toisen omaisuuden ryöstöön, on pakoyrityksen aikana ammuttu. Lukua ei voida mainita, mutta kovin monta niitä ei ole.

Kuten herra Hakkila välikysymyksessään mainitsee, on oikeuskanslerille kuluvan vuoden helmikuun aikana tehty valituksia siitä tavasta, jolla eräiden valtiollisten vankien tutkimista on harjoitettu. Valituksissa, jotka herra Hakkila itse on suurimmaksi osaksi laatinut, on väitetty, että nimismies Troberg, joka oli määrätty johtamaan poliisikuulustelua, sekä hänen apulaisansa olisivat tehneet itsensä syypäiksi syytettyjen törkeään pahoinpitelyyn pakoittaakseen heitä tunnustamaan. Valitusten johdosta, jotka toinen toisensa jälkeen julaistiin „Suomen Sosialidemokraatti”-nimisessä sanomalehdessä varustettuina ylä- ja alaotsakkeilla, määrättiin toimeenpantavaksi tutkimus ja se johti pääasiassa seuraaviin tuloksiin. Ensinnäkin todettiin, että useimmat valitukset oli-

vat syntyneet herra Hakkilan aloitteesta ja että valittajat ovat kaikki paitsi kahta henkilöä nyt ilmiannetut ja vangitut osallisuudesta salahankkeisiin valtakunnan turvallisuutta vastaan. Herra Hakkila oli heidän kutsumattaan käynyt valittajain luona tutkintovankilassa ja hankkinut heiltä ei ainoastaan tarkoitukseen sopivia tietoja, vaan myöskin tarpeelliset valtakirjat, joista eräät vangituista väittivät, etteivät edes tienneet mihin tarkoitukseen valtakirjaa oli pyydetty. Samoin kävi kuulusteluista selville, että herra Hakkilan sekä valituskirjelmän toisen laatijan herra Joutsenlahden esitykset olivat vangittujen omasta mielestä suuresti liioiteltu ja, joskin kaikki kuulustellut henkilöt pysyivät väitteissään, että heitä oli pahoinpidelty poliisikuulustelussa. Onko ja missä määrin pahoinpitelyä tapahtunut, on kuitenkin ollut vaikea saada selvitettyksi. Herra Troberg apulaisineen kieltää valittajia kuulustellessaan tehneensä itseään syypäiksi siihen, mikä heidän syykseen mainitaan. Ei myöskään lääkärien toimittamassa syytettyjen tarkastuksessa, johon ryhdyttiin heti kun valitukset oli tehty, voitu todeta pahoinpitelyn jälkiä. Niinikään ansaitsee huomiota se seikka, etteivät vangitut itse, kun Troberg kuulustelun päätyttyä oli passittanut heidät tutkintovankilaan, maininneet asianomaisille osakseen tulleesta pahoinpitelystä. Syy siihen lieenee ollut se, että vangitut panivat tähän melkoista vähemmän painoa kuin herra Hakkila. Niinpä eräs vangituista (Lemminen) sanoo pahoinpitelystä, että hän oli „sen kärsinyt ja pitänyt omana tietonaan”. Eräs toinen valittajista (Oskar Hiltunen) sanoo pahoinpitelystä, „joka tosin oli sopimatonta, ettei se ollut mitään kovaa räkkäämistä”, puhumatta muista lausunnoista. Ja lopuksi myöntävät valittajat, että he vain erityisestä syystä „saivat selkäänsä”, mutta että kuulustelua yleensä johdettiin säädyllyisesti ja ilman häiriötä. Jäävittömiä todistajia ei useimmissa tapauksissa voitu löytää, vaan ovat syytös ja vastaus olleet vastakkain, mikä seikka on erittäin suuresti vaikeuttanut totuuden selville saamista. Ainoastaan kahdessa tapauksessa (Granroth ja Konttinen) voidaan laillisesti sitovalla tavalla toteennäyttää, että pahoinpitelyä on tapahtunut, kun taas kolmanteen tapaukseen nähden (Elsa Maria Tolonen), todennäköisiä syitä on olemassa. Kuinka kovaa pahoinpitely on ollut, ei kuitenkaan näissäkään tapauksissa ole voitu todeta, kun omin silmin näkijöitä ei ole ollut. Tutkimus jatkuu kuitenkin edelleen.

Niinpian kuin ensimmäiset valitukset saapuivat oikeuskanslerin virastoon, kutsuttiin nimismies Troberg oikeuskanslerin luokse ja hänelle huomautettiin siitä, ettei tulla sietämään minkään-

laista pahoinpitelyä hänen tutkittavakseen jätettyjen poliittisesti epäiltyjen suhteen. Sittenkun oikeuskanslerin määräämä tutkimus oli loppuun-suoritettu ja toinen henkilö asetettu johtamaan valtiopetoshankkeesta vangittujen kuulustelua, erotettiin Troberg siitä tehtävästä. Vaikka ei siis sellaista selvitystä herra Trobergia ja hänen apulaisiaan vastaan saatu, että olisi jo voitu nostaa kanne heitä vastaan, varsinkin kun useimmat valittajista selittivät, etteivät he lainkaan sellaista tarkoittaneetkaan, on tutkimus kuitenkin osoittanut, ettei ole kaikkia ollut sellaista, kuin olisi pitänyt olla. Jo itse tapa, jolla Troberg johti tutkimusta, antoi aiheita muistutuksiin. Herra Troberg oli liiaksi kiivas syytettyjä kohtaan ja hänen eleensä pelästyttivät heitä. Paitsi sitä jo se, että pamppu oli huoneessa, jossa tutkimusta toimitettiin, ja että pamppu esiintyi Trobergin tai hänen apulaistensa käsissä, puhui valituksen puolesta, vaikka viimeksi mainitut henkilöt omasta puolestaan selittivätkin, että pampulla lyötiin ainoastaan pöytään ja seiniin, kun syytetty esiintyi ylen röyhkeästi ja kieltäytyi vastaamasta yksinkertaisinkin kysymyksiin. Ettei Trobergin erottaminen (12 päivänä huhtikuuta), tapahtunut heti sen jälkeen, kun tutkintopöytäkirja toimitettiin perille, riippui osittain siitä, että pöytäkirja oli muutamilta kohdilta epätäydellinen, mutta etupäässä siitä, että valtiopetosliikkeen Trobergille uskottujen tutkimusten keskeyttäminen ei voinut tapahtua arveluttavasti vahingoittamatta yleistä turvallisuutta, sekä aikaa tarvittiin, ennenkuin saatiin toinen henkilö, jolle tutkimuksen johto siirrettiin.

Jos siis onkin ollut muutamia tapauksia, jolloin valtiollisia tutkintovangeja on pahoinpidelty, ovat nämä olleet siksi lievää laatua, ettei niitä voi missään tapauksessa kutsua kidutuksiksi. Kidutusta on maassamme käytetty noitaprosessien aikana ja sitten vielä kerran viime vuoden kapinan aikana. Ketkä olivat kiduttajat ja ketkä kidutettavat, ei minun tarvinne tässä yhteydessä mainita.

Vastaus välikysymyksen toiseen kohtaan tulee näin ollen kuulumaan: Poliittisten vankien kiduttamista ei ole tapahtunut; että kyllä yksityisissä tapauksissa kapinaan osalliset, jotka samalla olivat törkeitä rikoksentekijöitä saivat kuulustelun aikana pampuniskuja miehistöltä, jonka mieli oli kuohuksissa kuulusteluissa ilmitulleiden julmuuksien johdosta; ja että parissa tapauksessa tällaista väkivaltaa on tehty myöskin vain valtiopetoshankkeista vangituille henkilöille. Mutta sikäli kuin asianomainen sitä vaatii, tullaan myös kaikki ne henkilöt, jotka todistettavasti ovat saattaneet itsensä syytäviksi tuollaiseen rikokseen, saattamaan rangaistukseen.

Välikysymyksestä ei käy täysin selville, ketä tarkoitetaan sen kolmannessa kohdassa mainituilla „poliittisista syistä” vangituilla. Mikäli viime vuoden kapinaan osaaottaneiden tutkimus on riippunut valtiorikosoikeuksista, on nykyään ainoastaan 72 henkilöä, jotka eivät ole saaneet tuomiotaan. Näiden joukossa on kuitenkin suuri osa sellaisia, jotka kevään kuluessa palasivat Venäjältä, osa taas sellaisia, joita koskevain asiain käsittely on täytynyt lykkäytyä syytettyjen sairauden vuoksi. Todennäköistä on, että herra Hakkila oikeastaan on tarkoittanut niitä, jotka tämän vuoden aikana vangittiin syyllisinä bolshevistisiin salahankkeisiin. Sanomalehdistä on melkein joka päivä saanut lukea, miten milloin yhdessä milloin toisessa paikassa maaseutua on vangittu henkilöitä valtiopetoksellisesta toiminnasta. Kaikki nämä tapahtumat ovat yhteydessä keskenään, josta seuraa, että jutut syytettyjä vastaan ovat käsiteltävät yhdessä. *Kun vielä tähän lisää, että näiden rikosten oikeuspaikka on hovioikeus, huomaa ilman muuta, että syytettyjen saattaminen vuorotellen oikeuden eteen tuottaisi tulokseksi vain vankilan ja tuomioistuimen välisiä matkoja siksi kuin kaikkien tai ainakin useimpien vangittujen alustava tutkinto on loppuunsuoritettu.

Tästä syystä on tutkintovankilassa oloaika osalle syytetyistä tullut verrattain pitkäksi, mutta kun suuri osa heistä on vapautettu punakaartilaisia, jotka uusilla salahankkeillaan ovat joka tapauksessa menettäneet ehdollisen vapautensa, tai myös sellaisia, jotka ovat vankeudesta eronneet tai joita vastaan todistamisaineisto on erikoisen voimakas, ei ole mitään todellista oikeuden loukkaamisen vaaraa. Asiakirjat, jotka koskevat suurta osaa henkilöitä, jotka ovat vangitut kyseessäolevanlaatuista rikoksista, lienevät jo lähetetyt syytteen nostamista varten Viipurin hovioikeuteen.

Ministeri Söderholm: Lanttagsman Hakkilas m. fl. interpellation utmynnär i följande frågor:

1:o huruvida regeringen har sig bekant, att efter det de militära operationerna på olika orter upphört, tillfångatagna personer, utan laga ransakning och dom avrättats och till huru stort antal de sålunda avrättade stiga?

2:o huruvida det är känt för regeringen, att tortyr av ransakningsfångar inträffat och huruvida regeringen skridit till åtgärder för dess förebyggande och de skyldigas befordrande till straff? samt

3:o huruvida regeringen vidtagit åtgärder därhän, att de för politiska orsaker häktades sak

snabbt undersökes och utan tidsutdräkt bringas under domstols behandling?

Dessa frågor äro riktade till vederbörande medlem av regeringen eller till justitiekanslern. Då justitiekanslern icke är ledamot av regeringen och dessutom på grund av den ämbetsställning han innehar så vitt möjligt bör hållas utanför de politiska debatter, som vanligen avses med interpellationerna, har det närmast ankommit å mig att besvara förevarande frågor. Därvid ber jag då att genast få erinra därom, att den första frågan uppenbarligen avser förhållanden, som ligga bortom tiden för såväl den nuvarande som även den närmast föregående regeringens verksamhet. För sammanhangets skull vill jag dock något beröra även dessa förhållanden.

I sådant avseende ber jag att till först få uppehålla mig vid påståendet uti inledningen till interpellationsmemorialet, att de politiska straffångarnas öde i fängslägren, varest tusental av dem gått under av hunger och elände, har blivit till en skamfläck för vårt land och egnat att nedsätta landets anseende i den civiliserade världens ögon. Jag är ense med interpellanten därom, att vi måste blygas för att man under senaste år nödgades bereda rum i fängelser för ett mångfalt större antal än våra straffanstalter förmådde inrymma, men frågor, vem har varit skuld hertill? Äro icke de skyldiga att sökas bland anstiftarne till det vanvettiga upproret, bland dem, som medvetna om den rätta innebörden av kampen och det enda möjliga slutet därav, det oaktat kallade nya skaror till strid, ja, ej allenast kallade, utan med våld och hot tvingade fredliga medborgare att uppresas sig mot deras lagliga överhet under en tid, då nöd och brist rådde i landet. Vidare är skulden hertill upprorsledningen överhuvud och de förvildade hopar och lössläppta brottslingar, av vilka den röda armén synnerligast vid upprorets slut till större delen bestod, genom de plundringar och andra våldsdåd, den förstöring av livsmedel, som kännetecknade vägarna, där de röda drogo fram. Vem minnes icke, huru spannmålslager övergjötos med petroleum, eller ströddes på landsvägarna för alla vindar eller hurusom befolkningens nötkreatur och svin slaktades och bortfördes. När så upproret var slut och det gällde att föda de talrika fångarna, fanns ringa eller intet att äta. Vid sådant förhållande är det ej att förvåna sig över att svält och nöd rådde i fängslägren, då hela folket led hunger, så att i många trakter bark måste tillblandas till de knappa mjölransonerna. Hertill kom, att en del fångar hämtades till fängslägren först efter det de i veckotal under svåra umbä-

randen vistats i skogarna. I det svar, som å regeringens vägnar den 5 juli 1918 avgavs i anledning av en då gjord interpellation i ämnet, lämnades detaljerade uppgifter om förhållandena i fängslägren vid sagda tid, vadan jag ej har anledning att nu längre uppehålla mig därvid. Några jämförande siffror äro dock på sin plats. Den 27 juni 1918 utgjorde de röda fångarnas antal 73,915, av dem c. 4,600 kvinnor. Under de förberedande förhören frigåvos c. 10 %. Därför förordnade regeringen att de, vilka vid de förberedande förhören befunnos mindre farliga, skulle tillsvidare ställas på fri fot, men vara skyldiga att på kallelse infinna sig för domstol. I följd härav lösgåvos c. 15,600. Genom de villkorliga domarna minskades antalet fångar ånyo med c. 31,000. På grund av pardonsbesluten den 30 oktober och 7 december 1918 nedgick antalet med ytterligare c. 16,000. Med de under årets senare hälft tillkomna upprorsmännen utgjorde hela antalet i fängslägren eller andra fängelser internerade „röda” under veckan 5—11 april 5,954 män och 45 kvinnor. Åt enskilda personer, som det önska, har beretts tillfälle att taga statsförbrytelsefångar i sitt arbete. På detta sätt voro då 103 manliga fångar placerade. Sedan man efter stora ansträngningar lyckats öka tillgången på livsmedel, har även födan i fängslägren kunnat förbättras. Sålunda utgjorde exempelvis kvantiteten bröd per dag för varje fånge redan i mars 250 gram och för närvarande är densamma 300, för dem som förrätta utarbeten 360 gram. Att de sanitära förhållandena inom fängslägren nu måste anses tillfredsställande, finner man även därav, att dödsfallssiffran från årets början till den 26 dennes uppgått till 55, därav 24 i spanska sjukan och därav förorsakad lunginflammation, samt för var och en av de tre första veckorna i april utgjort endast 3, detta under en tid, då spanska sjukan i landet skördat offer i mängd.

Med dessa fakta för handen tror jag icke, att den bildade världen, särskilt efter den inblick den under senaste tid fått i bolshevismens väsen och stridsmetoder, med missaktning ser ned på vårt land. Vad som nedsatt oss i kulturfolkens ögon är nog först och sist själva upproret.

För att sedan återkomma till interpellationens klämmor, så frågar interpellanten till först, om regeringen har sig bekant, att även efter det de militära operationerna upphört, tillfångatagna personer utan laga rannsaking och dom avrättats. Herr Hakila påstår att vid den rättsliga behandlingen av fångar laga former i hög grad skjutits åt sidan, att efter upprorets slut ständs-

rätter, staber och t. o. m. enskilda verkställt undersökningar, på grund av vilka och även utan att sådana hållits, fångar mördats till ohyggligt antal samt konstaterar, att de klagomål, som sedan mitten av sommaren häröver anförts hos lagarnas högsta väktare, icke föranlett några åtgärder, vilket åter haft till påföljd, att den olaga behandlingen av rannsakningsfångarna fortfor och fångar mördades vid fasttagandet eller där-efter. Att under själva upprorstiden det förekommit fall, såsom då efter erövringen av en ort erövrarne vid åsynen av de oerhörda grymheter, som föröfvats medan orten var i de upproriskas våld, förfarit med stränghet mot dessa, lärar ej kunna betvivlas. Man måste dock förstå, vilka känslor det skulle väcka hos befriarne att finna personer, ofta sådana, som stått utom de stridandes led, lemlästade eller stympade medan de ännu varit vid liv. Om de då förlorat känslan av skonsamhet, måste detta vara förklarligt. Förbises får ej heller, att personer i nödvärn berövat annan livet. Men härtill kommer, att i många, kanske flertalet fall tillämpningen av dödsstraff å anklagad person skett på grund av rannsaking och dom av ståndsrätter, som befälhavaren på platsen tillsatt. Huruvida vissa staber i denna egenskap gjort detsamma, känner jag ej. Förklarligt är väl även, om möjligen i något fall enskilda personer vid anträffandet av sådana, som förövat mord eller annat groft våld å deras närmaste, själva tagit rättvisan i sin hand. I en del fall ha upprorsmän, medan de sökt undkomma den förföljande ordningsmakten, träffats av skott, då de vägrat att stanna. Sådant kan vid efterspanan av grova brottslingar även ej inträffa.

Några tillförlitliga statistiska data över alla dessa exekutioner ha ej stått att erhålla, men så mycket är i varje händelse visst, att de siffror, som man på socialdemokratiskt håll här publicerat och även lyckats få införda i utländska tidningar, äro högeligen överdrivna. Såsom exempel härpå vill jag endast erinra om de uppgifter angående antalet efter befriandet av städerna Kotka och Fredrikshamn arkebuserade personer, som förekomma i en nyligen spridd flygskrift. Dessa uppgifter ha visats vara helt enkelt tio gånger förstörade.

Dessutom undandrager sig frågan angående brottsligheten av dylika handlingar i många fall numera domstols prövning med hänsyn till innehavarens av högsta makten den 7 sistlidne december utfärdade amnestidekret, som jämte stadgande att vidare åtal mot i upproret delaktige skall med angivna undantag förfalla, tillika in-

nehåller, att de personer, vilka i syfte att undertrycka det mot landets lagliga ordning igångsatta upproret eller hindra dess utbredande eller återställa ordning förövat handlingar, som innefatta ett överskridande av vad för sagda syftemåls vinnande varit nödigt, icke skola för sådana handlingar underkastas åtal och straff. På grund av detta stadgande har ock en del personer av domstol befriats från å dem av åtalsmyndigheten påyrkat straff. Dock är interpellantens påstående, att klagomålen i detta ämne hos prokuratorn eller den nuvarande justitiekanslern icke skulle lett till åtgärd, ej riktigt. Jag kan upplysa om att av samtliga klagomål över mord och avdagatagande av oskyldiga personer, som under angivna tid anförts hos justitiekanslern, endast ett par tre stycken lämnats utan avseende. Med anledning av de övriga ha nog så vidlyftiga undersökningar verkställts. Men resultaten av dem ha i allmänhet icke gått i för klagandena gynnsam riktning. Först och främst har det visat sig, att de personuppgifter, som erhållits om de „mördade” icke alls hållit sträck. Den enligt uppgift oskyldige unge mannen, som enligt klagoskriften i upprorets sista stunder pressats till tjänst i den röda armén, och därpå haft olyckan att råka i myndigheternas händer eller ock alls icke deltagit i upproret, men av vedersakare angivits och förty häktats och skjutits, har i flertalet fall visat sig vara en nog så aktiv deltagare i upproret med dess mord och plundringar. I andra fall har det utretts, att den påstådda mördade icke skjutits, utan fallit i striden eller försvunnit med sina kamrater österut eller i andra obekanta öden.

Om påståenden gjorts, vilkas sanningsenlighet man ej ens gjort försök att styrka och som dessutom framställts av personer, vilkas uppgifter i övrigt bevisligen varit oriktiga, och om det sakförhållande kunnat fastslås, att den skjutna för sina gärningar gjort sig förtjänt av strängt straff, så har klagomålet ej föranlett åtgärd. Fall ha dock förekommit, de där måste betecknas såsom dråp å sådana, som tagit del i det avslutade upproret. I de fall, då förövrarne av dräpen kunnat anträffas, hava åtal och straff för gärningen dels redan följt, dels äro målen ännu anhängiga. Under min ämbetsutövning i Wasa hovrätt har jag varit med om att i ett dylikt mål döma till mycket strängt straff. I ett fall av egenmäktig exekution, utövad av skyddskårsmedlemmar, har en av de skyldige tillsvidare lyckats hålla sig undan rättvisan, men är lagligen efterlyst, de övriga äro under åtal. Regeringen är fullt medveten om nödvändigheten av att de, som gjort

sig skyldiga till våld eller andra övergrepp efter det upproret avslutats, icke må undgå sitt förtjänta straff. Regeringen skall givetvis draga försorg därom, att en noggrann laga undersökning anordnas i varje fall, som för åtals anställande angives hos myndigheterna.

Jag anser mig därför kunna besvara första punkten av interpellationen så, att några „avrättningar” i den mening interpellanten gjort gällande ej ägt rum, men att väl häktade krigsfångar och efteråt gripna notoriska rödgardister, som tillika gjort sig skyldiga till mord och rov av annans egendom, under flyktförsök skjutits. Antalet kan ej uppgivas, men så alltför stort är det ej.

På sätt herr Hakkila i memorialet framhåller har hos Justitiekanslern under februari månad detta år klagomål anförts över det sätt, varpå rannsakingen av särskilda politiska fångar bedrives. Klagomålen, som författats till större delen av herr Hakkila, gingo ut därpå, att kronolänsmannen Troberg, som förordnats att leda polisförhøret, och hans biträden skulle gjort sig skyldiga till grov misshandel av de anklagade i syfte att tvinga dem till bekännelse. Med anledning av klagomålen, som vart efter annat avtryckts i tidningen Suomen Sosialidemokraatti, försedda med över- och underrubriker, förordnades till undersökning och den gav i huvudsak följande resultat.

Först och främst konstaterades, att de flesta klagoskrifter tillkommit på herr Hakkilas initiativ och att klagandena, med undantag av tvänne personer, samtliga nu äro angivna och häktade såsom delaktiga i stämplingar mot rikets säkerhet. Herr Hakkila hade okallad besökt klagandena i rannsakningshäktet och av dem bekommit ej allenast för syftemålet lämpade upplysningar utan ock behövlige fullmakter, om vilka några häktade påstodo, att de ej ens avvetat för vad ändamål fullmakt begärts. Likaså framgick av förhøren, att herr Hakkilas och den andra författaren av klagoskriften, herr Joutsenlahtis framställningar enligt de häktades egen mening, varit i hög grad överdrivna, om ock samtliga förhörda vidhøllo, att de vid polisförhøret misshandlats. Huruvida och i vad mån misshandel ägt rum har dock varit svårt att utleta. Herr Troberg och hans medhjälpare förneka, att de vid förhøret med klagandena skulle gjort sig skyldiga till vad dem påbörddats. Vid av läkare omedelbart efter det klagomålen inkommit verkställd besiktning å de anklagade har icke heller spår till misshandel kunnat konstateras. Likaså förtjänar det förhållande uppmärksamhet, att de häktade själ-

va, då de av Troberg efter slutført förhør införpassats till rannsakningshäktet icke omtalat den åtgångna misshandeln för vederbörande. Orsaken här till har väl varit att fångarna lagt betydligt mindre vikt härvid än herr Hakkila. Sålunda säger en häktad (Lemminen) på tal om misshandeln, att han hade lidit den och hållit den för sig själv. En annan av klagandena (Oskar Hiltunen) säger om misshandeln, „att den visserligen var opassande, men icke grov”, andra uttryck att förtiga. Och slutligen medgiva klagandena att de endast av särskild anledning „fått stryk” medan förhøren i allmänhet letts humant och utan störingar. Några ojäviga vittnen ha i de flesta fall icke kunnat uppletas, utan har anklagelsen och svaromålet stått emot varandra, varigenom utletandet av sanningen synnerligen försvårats. Endast i tvänne fall (Granroth och Konttinen) kan med juridiskt bindande verkan fastställas, att misshandel förekommit, medan för ett tredje fall (Elsa Maria Tolonen) sannolika skäl förefinnas. Uti huru hög grad misshandel ägt rum har dock ej heller i dessa fall kunnat konstateras, då åsyna vittnen därtill ej funnits. Undersökningen fortgår emellertid.

Genast efter det de första klagomålen till justitiekanslersämbetet inkommit, uppkallades kronolänsman Troberg till Justitiekanslern och erinrades allvarligen om att någon misshandel i vilken form som helst av de till hans behandling överlämnade politiskt misstänkta ej komme att tålas. Sedan den av justitiekanslern anbefallda undersökningen slutförts samt annan person anställdes att leda förhøren med de för högförrädiska stämplingar häktade, entledigades Troberg från uppdraget. Om nämligen mot Troberg och hans medhjälpare icke sådan utredning vunnits, att åtal mot dem ännu kunnat anställas, helst de flesta av klagandena förklarar att sådant av dem ej alls åsyftats, så har dock undersökningen givit vid handen att allt ej varit som sig borde. Det sätt, varpå undersökningen letts av Troberg, lämnade skäl till anmärkningar. Herr Troberg var för häftig mot de anklagade och hans åtbörder skrämde dem. Dessutom tala förefintligheten av pamp i undersökningsrummet och dess förekomst uti Trobergs eller hans medhjälparens händer till förmån för klagomålen, om ock medhjälparne för sin del förklarar, att med pampen endast slagits mot bord och väggar, då den anklagade uppträtt alltför sturskt och nekat att besvara de enklaste frågor. Att Trobergs entledigande (¹²/₄) icke skedde omedelbart efter förhørsprotokollets inlämnande berodde dels därpå att protokollet i vissa stycken var ofullständigt, men huvudsakligen

därpå att de Troberg anförtrodda undersökningsgarna av den högförrädiska rörelsen icke utan allvarsam skada för den allmänna säkerheten kunde inställas och tid behövdes att få annan person att övertaga ledningen av undersökningsgarna.

Men om ock sålunda en del fall av misshandel utav politiska ransakningsfångar ägt rum, har den dock varit av så lindrig art, att benämningen tortyr under inga förhållanden kan komma i fråga. Tortyr har i vårt land förekommit endast under häxprocessernas tid och sedan en gång till, under upproret senaste år. Vilka, som voro de torterande och vilka de tortyr underkastade, behöver jag ej i detta sammanhang omnämna.

Svaret på interpellationens andra punkt blir därför, att någon tortyr av politiska fångar ej ägt rum, att väl i enskilda fall i upproret delaktiga, som tillika varit grova brottslingar, under förhöret tilldelats slag med pamp av manskapet, som varit upprört över de oerhörda grymheter, vilka under förhören kommo i dagen, och att vidare i ett par fall dylikt våld övergått även personer, som häktats endast för högförrädiska stämplingar. För såvitt målsäganden det yrkar, skola emellertid också alla de, som gjort sig i förenämnt avseende bevislöven skyldiga till brott, beföras till straff.

Av interpellationen framgår ej fullt tydligt, vilka „av politiska orsaker häktade” den tredje frågan avser. Till den del rannsakingen av dem, som deltog i upproret senaste år, tillhör statsförbrytelsesdomstolarna, återstå numera endast 72, som icke fått sin dom. Av dem har dock en stor del under våren återvänt från Ryssland, beträffande andra har med målens handläggning måst anstå i följd av att de åtalade varit sjuka.

Sannolikt har herr Hakkila dock egentligen haft i sikte dem, som under detta år häktats för delaktighet i bolschevistiska stämplingar. Av tidningarna har man så gott som dagligen fått inhämta hurusom än i den ena, än i den andra landsorten personer häktats för högförrädisk verksamhet. Alla dessa händelser ha sammanhang med varandra, varav följer att målen mot de häktade böra behandlas gemensamt. Då härtill kommer att forum för brottet är hovrätt, inses utan vidare, att ett inställande av de häktade i tur och ordning inför domstol endast skulle resultera i ett antal resor emellan häktet och domstolen tills den förberedande undersökningen med dem alla eller åtminstone med de flesta slutförts. På denna grund har vistelsen i rannsakningshäktet för en del av de anklagade kommit att vara jämförelsevis länge. Men då de flesta av dem

äro frigivna rödgardister, som genom sina nya stämplingar under alla förhållanden ha förverkat den villkorliga frigivningen, eller ock från fängelset förrymda eller sådana, mot vilka bevismaterialet är synnerligen starkt, föreligger ingen fara för verklig rättskränkning. Handlingarna angående ett större antal för brott av ifrågavarande beskaffenhet häktade personer torde också ha remitterats till Viborgs hovrätt för åtals utförande.

Ed. Hakkila: Kuultuani herra oikeusministerin vastauksen konstateeraan mielipahalla, että vieläkään hallituksen taholla ei näytä ymmärrettävään täydellisesti, mistä tässä on kysymys. Edelleen koetetaan peittää valkoista terroria. Edelleen koetetaan selittää selviä faktoja aivan toisiksi kuin mitä ne todellisuudessa ovat. Vuosi on kulunut siitä, kun kansalaissota on päättynyt ja koko tämän ajan on hallituksen taholta käännetty kaikki pimeimmät teot parhain päin. On annettu tietoja, jotka ovat olleet aivan väärä ja todistettu vääräksi. Mutta siitä huolimatta niitä uudelleen ja uudelleen toistetaan. Olen senvuoksi ottanut tämän kysymyksen esille, jotta se kerrankin perinpohjin tulisi selvitettyä ja jotta tästä lähtien ei enään kotimaassa enempää kuin ulkomaillaakaan levitetäisi hallituksen ja sen virkamiesten taholta tietoja, jotka ovat aivan päinvastaisia totuuden kanssa. Näistä asioista ei selvitä selittelyillä eikä kaunisteluilla, vaan totuus on lausuttava väijäämättömästi julki, tekee se kuinka kipeää tahansa. Minä en puolestani suinkaan soisi isänmaalle, kansallemme häpeää aiheuttomasti; mutta on se häpeä tullut miltä taholta tahansa, niin se on tunnustettava ja tosiasiat otettavat huomioon, eikä niitä kierrettävä eikä kaunistettava.

Niitä väkivallantekoja, laittomuuksia, mistä välikysymyksessä puhutaan, ei suinkaan alettu sen jälkeen kuin kansalaissota oli päättynyt, vaan jo kansalaissodan kestäessä niitä niin hyvin punaisella kuin valkoisellakin puolella tehtiin. Valkoisella puolella telotettiin ihmisiä laittomasti, noudattamatta laillista muotoa. Taistelun puhjettua surmattiin Rovaniemellä, missä mitään taisteluja ei ollut, 26 suomalaista ja 6 venäläistä. Me tiedämme, millaista jälkeä on tehty Jämsässä, missä Sippola ja Kalmin joukot melastelivat. Siellä on syyttömiä, aseettomia henkilöitä, miehiä ja naisia surmattu. Sodan kestäessä saapuivat nämä Kalmin joukot, joille valkoisella puolella annettiin kai kunnianimi „Kuhmoisten pirut”, Kuhmoisten kunnan sairashuoneelle ja vallattuaan Harjoisten kylän siellä sur-

masivat jokaisen punakaartilaisen, mitä oli sairaa-
raalassa.

Tällaisia tosiasioita ei voi kaunistella eikä kieltää. Sitä myöten kuin rintama tuli etelään-
päin, kun valloitettiin täällä kaupunkeja ynnä muita, niin telotukset tulivat yhä laajempaan käytäntöön. Minulla oli osakuntatoveri valkoisella puolella upseerin asemassa; hän sanoi, että kun hän oli siksi tunteellinen, ettei surmauttanut vankeja, niin hänelle naurettiin. Sellaista oli se sodankäynti siellä valkoisellakin puolella.

Kun tiedusteltiin eräästä asemamiehestä Johan Vilhelm Johanssonista Seinäjoen esikunnasta, miten hän oli saanut surmansa, niin vastaa esikunnan kansliapäällikkö Sauso seuraavasti: „Palautan ilmoituksella, ettei suojeluskunnan toimesta ole ketään ammuttu. Mutta päämajan täällä ollessa ammuttiin kyllä useita punaisia ja mikäli tiedän kyseessä oleva Putikon asemamies Johansson. Tarkempia tietoja voinee antaa silloinen Päämajan poliisiasiain tutkintotuomari tuomari Procopé.” Artur Valfrid Rahikainen, maanviljelijä Jämsän pitäjän Seppolan kylästä, jolla oli vaimo ja kaksi lasta sekä yli 70 vuotias isä ja äiti elätettävänä ei kuulunut mihinkään punakaartiin, mutta siitä huolimatta hän kulettiin Jämsän surullisen kuuluisaan Saaren taloon ja siellä tapettiin. Kun omaiset kysivät esikunnasta, mikä hänen kohtalokseen on tullut, saapui seuraava kirjelmä: „Jämsä 8/6 18. Rouva Rosa Rahikainen. Vastaukseksi kirjeeseen 4/6 koskeva miestänne ilmoitamme, että hänen asiansa on komendanttihakituksen huostassa, joten emme voi antaa hänestä tietoja. Luulemme, että asia on toistaiseksi ainakin sotasalaisuus. Siis tuskinpa komendanttikaaan asiasta antaisi tietoja.” Tällaisen vastauksen sai omainen. „Täten todistetaan, että itsellinen Lauri Sommarberg Iitin pitäjältä tuomittiin kenttäoikeuden päätöksellä Virolahdella toukokuun 12 p:nä 1918 kuolemaan, joka pantiin täytäntöön samana päivänä. Virolahdella 16 p:nä marraskuuta 1918. A. Kuokka, suojeluskunnan päällikkö. Antti Parkkola, kansliapäällikkö.” Suojeluskunnan leima. Kyselyämme Kotkan sotavankileiristä puutarhuri J. Lövsströmiä saimme seuraavan vastauksen: „Ammuttu syyskuun 6 p:nä. Sotavankilaitoksen tiedonanto-osasto.” Kyselyämme Kotkan sotavankileiristä verhoilija Mikko Torvea saimme näin kuuluvan vastauksen: „Luovutettu Malmin suojeluskunnalle, ammuttu Helsingissä elok. 15 p. Sotavankilaitoksen tiedonanto-osasto.” Tällaisia olivat kenttäoikeuden riehunnat Etelä-Suomessa. Kuvaava tapaus on kuski Karl Anian Nyholmin Perniöstä surmaaminen. Hänet vangittiin huhtikuun 9 päi-

vänä, vietiin Tammisaareen ja sieltä Suomen-
linna, josta tutkimuksen jälkeen toukokuun 2 päivänä päästettiin vapaaksi. Hän muutti nyt veljensä luokse Karjalle, missä pidätettiin ja Kosken tehtaalla ammuttiin ja lähetettiin ilmoitus hänen kuolemastaan tehtaan leimalla varustetussa kirjeessä. Kirje kuului seuraavasti: „Sotaoikeuden päätöksen mukaan, joka kokoon-
tui täällä 24 päivänä tätä kuuta, tuomittiin Karl Nyholm ammuttavaksi, joka tuomio täytäntöön pantiin täällä ja saa leski noutaa ruumiin täältä osotuksen mukaan.” Tällaisen tiedon sai leski. Paikkakunnalla ei tiedetty mistään sotaoikeudesta. Säveltäjä Toivo Kuula joutui, vaikka ei ollutkaan punainen, valkoisen terrorin uhriksi Viipurissa eikä tietääkseni hänen tunnettuja murhaajiaan vielääkään ole saatettu syytteeseen. Virkatalon tarkastaja, valtion metsäkomitean puheenjohtaja A. P. Mäkilä Ylöjärveltä vangittiin asunnossaan huhtikuun 6 päivänä ja lähetettiin muka tutkittavaksi Tampereelle päin, mutta löydettiin maantien varrelta ammuttuna. Kun tällainen henkilö, yleistä luottamusta nauttiva, harvinaisen intelligentti ja rehti mies ammutaan ilman muuta eikä tästäkään ole mitään seurauksia ollut murhaajille, jotka ovat Ylöjärven tunnettuja talollisia ja kuulunevat siellä suojeluskuntaan, niin täytynee myöntää, että laittomia teloituksia on tapahtunut muissakin tapauksissa, kuin mitä täällä oikeusministeri on esittänyt. Laukon kuuluisille lakkomaille saapui valkoisten tultua sinne parooni Maurits Standertskjöld-Nordenstam ja hän kuljetutti siellä torppareita Tottijärven kartanon riiheen, mistä niitä vietiin teloitettaviksi. Toukokuun 7 päivänä, siis paljon sen jälkeen kun Tottijärvi oli valloitettu, ammuttiin siellä torpparit Joenperä, Repola, Lauri Lehtinen ja eräs Rosa Kinkki-niminen nainen. Edellisenä päivänä oli heitä lyhyen ajan käynyt tutkimassa muutamia henkilöitä, joiden joukossa paikkakuntalaiset mainitsivat olleen erään tuomari Kylmäkosken ja jonkun upseerin sekä mainitun Laukon nuoren paroonin. Sitäpaitsi ammuttiin täällä vielä parisenkymmentä muuta henkilöä, muun muassa vanha ukko Sandell, joka uskollisesti oli hoitanut torpparien asioita ja joka oli lähes 70 vuoden vanha eikä kuulunut mihinkään punakaartin järjestöihin. Tällaisia tapauksia voisi luetella kuinka paljon tahansa. Varkaudessa ammuttiin Varkauden valloituksen jälkeen useita satoja työläisiä. Siellä kokoontui myöskin eräänlainen kenttäoikeus, jossa oli puheenjohtajana asessori Sopanen ja jossa tuomiot pantiin täytäntöön tavattoman nopeasti. Parin viikon aikana täällä ammuttiin joka päivä. Olen tavannut erään leipurin, hän oli tehtaan leipo-

mossa, kivrakennuksessa, jonne oli tullut paljon pakolaisia. Valloituksen jälkeen heidät muutettiin toiseen paikkaan, suljettiin erääseen huoneeseen ja sieltä käskettiin joka kymmenennen miehen astumaan esiin. Nämä eivät tietäneet, mistä oli kysymys; toiset lähtivät toiset ei ja ne, jotka lähtivät, vietiin parikymmentä metriä sivuun ja ammuttiin. Toisia vankeja asetettiin riveihin ja niistä noukittiin joka kymmenes ja sen jälkeen vielä eräitä paikkakuntalaisten osoitusten mukaan ja vietiin niinkään vähän syrjään ja ammuttiin. Tällaista se oli kaikkialla. Lempäälässä, jossa on nimismiehenä herra, joka on tullut hyvin toimeen venäläisen virkavallan aikana — sanottiin olleen hyvissä suhteissa punakaartinkin aikana — johti siellä valkoisten saavuttua paikkakunnalla ampumista. En halua puhua ollenkaan sellaisista, jotka olivat kuuluneet punakaartiin ja joita laittomasti paljon siellä ammuttiin. Mutta ihmettelyä kai sentään herättää että vanhoja naishenkilöitä, vanhoja akkoja kuljetettiin Lempäälän kirkonkylästä läheiselle mäelle, muistaakseni Ämmäristin mäelle, muka luutien tekoon. „Kai te pojat tuotte ruokaakin” sanoivat vaimot. Heidät ammuttiin luutia tehdessä. Voisin luetella Etelä-Suomesta melkein joka pitäjältä pöyristyttäviä kertomuksia ja niistä on kaukana laillisuus ja lailliset muodot. Sammatissa kerättiin vankeja ja ammuttiin niitä yhteen kasaan. Kaksi niistä virkosi, eivät olleet saaneet kuin pienen naarmun, kaatuivat samalla kuin toisetkin, mutta toinnuttuaan hakivat suojaa ulkokuoneista; heidät sitten seuraavana aamuna keksittiin ja laahattiin ammuttavaksi ja säälimättä ammuttiin. Naisia myöskin ammuttiin siellä kolme kappaletta. Eräskin kaupan myyjätär, jolla ei ollut mitään tekemistä kapinallisuuden kanssa. Tämä valkoinen terrori ilmeni erilaisissa muodoissa. Näitä teloituksia kenttäoikeuden päätöksillä tai ilman jatkui myöhään, jatkui kesäkuun ja onpa vielä tapauksia merkittävänä heinäkuullakin. Tiedämme miten Hyvinkäällä on useita satoja henkilöitä ammuttu ja että tätä oli johtamassa ollut eräs Gylling-Laorsi niminen herrasmies, joka on tunnettu verrattain epämaäräiseksi individiksi ja joka vähää ennen kapinaa teki konkurssin mukaisen, mutta pesässä ei ollut muuta kuin muutamia risaisia vaatekertoja. Tämöinen epänoimaali herra johti Hyvinkään esikunnan toimintaa ja toimitti siellä ampumisia. Sieltä on minulta myöskin eräitä todistuskappaleita, jotka kuvaavat sen paikkakunnan valkokaartin esikunnan toimintaa. Minulla on tässä suomen- ja saksankielellä painettuja kaavakkeita, joissa valtuutetaan perimään niitä

palkkioita, mitä punakaartilaiset ovat kapinan aikana nostaneet; en ymmärrä millä oikeudella tämä esikunta kerää näitä maksuja ja määrää niitä heille maksettaviksi. Niitä kerättiin, pakko oli maksaa ja on otettava huomioon että ne, jotka olivat saaneet palkkarahansa väärissä rahoissa, eivät saaneet maksaa muuta kuin oikeissa. Kerroin vielä erään kuvaavan tapauksen valkoisen terrorin ilmenemisestä Uudeltamaalta Jaalan pitäjältä. Täällä oli kauppias Johan Eriksson, joka on Amerikan kansalainen, heti pitäjän valloituksen jälkeen pidätetty pariiksi päiväksi, kun epäiltiin hänen muka myyneen punakaartin hankkimia tavaroita. Tämä kuitenkin selvisi ja hän vapautettiin tutkinnon jälkeen, mutta toukokuun 11 päivänä kutsuttiin Eriksson lentävän osaston päällikön Nykäsen luo, joka vaati häntä maanviljelijä Väinö Niemisen ja kauppias Olli Tarenuksen saapuvilla ollessa tekemään suojeluskunnalle jonkun lahjoituksen. Eriksson ilmoitti, ettei hänellä ole varoja lahjoituksiin, mutta että voi jonkun aikaa antaa esikunnalle huoneuston vuokratta. Kun uudistetuista huomautuksista huolimatta Eriksson ei tehnyt mitään lahjoitusta, niin soitti Nykänen esikuntaan ja käski panemaan Erikssonin talolle heti vahdit. Erikssonin saavuttua kotiinsa olivatkin vahdit jo pihamaalla aseistettuna. Seuraavana aamuna aikaisin tuli paikkakunnan esikunnan päällikkö Erikssonin asunnolle, hänen makuuhuoneeseensa, missä Eriksson oli vielä pitkällään ja ilmoitti, että kun Eriksson hyväksyy hänelle esitetävän paperin, niin pääsee hän heti vapaaksi. Paperi oli valmiiksi laadittu lahjakirja, ja ilmoitettiin hänelle suoraan, ellei lahjoitusta tee, niin ei myöskään hänen vapautensa ole taattu. Eriksson kuljetettiin uudelleen Nykäsen luo, missä lahjapaperi oli allekirjoitettava. Eriksson esitti kyllä ensin, että hän mieluummin antaisi 5,000 markkaa kuin luovuttaisi talonsa, jonka oli ostanut vanhuudenpäiviensä varalle. Tähän ei kuitenkaan suostuttu, vaan hänen oli luovutettava talonsa, jonka arvioi 25,000 markan arvoiseksi. Merkillistä on, että samalla kuin tämä lahjakirja valmiina esitettiin, hänelle myöskin annettiin seuraavat paperit, jotka olivat koneella kirjoitetut:

„Herra kauppias J. S. Eriksson, Jaala. Arvoisan lahjoituksenne, (Vanhan pappilan nimen talon) vastaanottaneena kiittää Jaalan suojeluskunta sydämellisimmin Teitä jalosta uhrautuvaisuudestanne isänmaamme hyväksi. Kiitollisuutemme osoitukseksi pyydämme saada merkitä herra kauppiaan Jaalan suojeluskunnan kunniajäseneksi. Jaalassa 12/5 18. Jaalan suo-

jeluskunnan puolesta: Jaalan sotilaspäällikkö Nykänen. Jaalan Paik. Esik. päällikkö R. Saarinen, Jaalan suojeluskunnan jäsen K. Heikkilä."

Tämä ei vielä riittänyt, vaan samalla annettiin E:lle seuraava paperi:

„Herra J. S. Eriksson, Jaala. Täten on minulla kunnia ilmoittaa, että te olette merkitty Jaalan suojeluskunnan kirjoihin kunniajäsenenä. Jaalassa 12. 5.—18. Jaalan Paikallissuojeluskunnan Päällikkö R. Saarinen. Allekirjoituksen oikeaksi todistaa Väinö Nieminen, paikallisen suojeluskunnan jäsen, Aarne Tarenius" Tällä tavalla kohdeltiin Amerikan kansalaista, mitenkä sitten Suomen kansalaisia. Meillä on tuoreessa muistissa, miten tavatonta kauhua herätti tieto, että Lahden valloituksen jälkeen siellä oli ammuttu tavattoman paljon vankeja, muitten muassa useita satoja naisia. Tämä, samoin kuin aikaisemmin saatu tieto Viipurin valloituksen jälkeen täällä tapahtuneesta verilöylystä, herätti huomiota suuressa määrässä ulkomaillakin. Voidaksemme täydellisesti käsittää, mitä Viipurissa on tapahtunut, huomautan vain siitä, että armeijaan kuulunut everstin arvon omaava henkilö, joka on mielipiteiltään edistysmielinen, ja sellaisena valittu eduskuntaankin, ilmoitti häneltä kysyttäessä katuvansa sitä, ettei hän ammuttanut kaikkia vangiksi ottamiaan 4,000 vankia. Viipurin lääninvankilan johtaja kertoi toukokuussa käydessään Helsingissä, että siellä ammutaan säännöllisesti joka yö vallien tienoilla kuularuiskuilla vankeja sekä että häneltä on pyydetty lääninvankilassa tilaa, jotta illalla saataisiin tuoda yöksi sinne aamulla teloitettavaksi viettävät. Siihen ei hän kuitenkaan suostunut. Nämä esimerkit, joita voisi jatkaa loppumattomiin, riittänevät todistamaan, minkälaista se teloitus oli ja miten kaikki lailliset muodot syrjäytettiin. Kun sitten otamme huomioon, että tätä jatkui pitkälle kesään ja että valtion vankiloista käytiin ottamassa vankeja ulos ja surmattiin, niin näemme, että tässä ei mitään laillisia muotoja ole noudatettu, joten niistä ei kannata puhua. On mahdotonta tarkalleen mainita miten paljon kenttäoikeuksien uhreiksi on joutunut ihmisiä. Mutta sikäli kuin tilastoa kerätään ja täydellisempien kaavakkeitten kautta ne saadaan varmennetuiksi, on jotensakin varmaa, että tällä tavalla kapinan päätyttyä laittomasti ammuttujen luku lienee 15,000 paikoilla. Paljonkaan alle se ei missään tapauksessa mene. Herra oikeusministeri lausui että maamme ei tarvitse hävetä vankileiriasiansa takia, vaan että me saamme hävetä sitä, kun maassa kapinan

kautta tuli niin paljon vankeja, että niitä ei voitu sijoittaa ja että tähän olivat syynä kapinan johto ja punakaartiin kuuluneet rikolliset ainekset sekä että näitä ei voitu ruokkia sentakia, kun nämät olivat pilanneet jyvavarastoja ja teurastuttaneet paljo karjaa, joten maassa vallitsi suuri punte. Edelleen lausui hän, että hallituksen puolesta on viime heinäkuun 5 päivänä eduskunnassa tehdyn välikysymyksen johdosta annettu näistä seikoista tyydyttävä vastaus. Tällaista vastausta en minä odottanut senjälkeen kun on jo yleisesti tunnettu professori Tigerstedtin julkaisemat tiedot. Koska herra oikeusministeri nojautui viime heinäkuun 5 päivänä hallituksen puolesta annettuun vastaukseen, niin lienee syytä selostaa mitä se sisälsi. Hallituksen puolesta vastasi ed. Hornborgin y. m. tekemään välikysymykseen senaattori Thesleff. Välikysymyksessä kysyttiin, missä määrin on ollut mahdollista kapinan osallisuudesta vangittujen kohteluun soveltaa vankien kohtelussa hyväksytyjä yleisiä ihmisystävällisiä periaatteita, sellaisina kuin nämä periaatteet esiintyvät lainsäädännössämme ja onko hallitukselle tunnettua, että vankileirissä on ilmaantunut epäkohtia, jotka ovat johtuneet asianomaisten viranomaisen laiminlyönneistä, ja jos niin on laita mihin toimenpiteisiin hallitus on sen johdosta ryhtynyt. Senaattori vastasi: „Koska sotavankilaitos oltuaan aikaisemmin armeijan ylipäällikön alainen, viime kesäkuun puolivälistä asti kuuluu sotasiasiaintoituskuntaan, kunnes vankien tultua tuomituiksi heitä koskevat asiat siirtyvät oikeuslaitokseen, saa hän esittää vastauksen. Tässä hän toteaa, että hallitus on asettanut eräitä tarkastajia ja että tarkastajat ilmoittavat kertomuksissaan vankien saaman ravintomäärän olevan jokseenkin riittävän. Oli kyllä tapahtunut, kuten kesäkuun 17 päivänä pidetystä tarkastuksesta annetussa kertomuksessa ilmenee, etteivät vangit Viipurissa viiteen päivään olleet saaneet annokseen kuuluvaa leipää, jauhoja ja voita, mutta että näitä ravintoaineita oli kuitenkin saapunut, joten ruoka seuraavana päivänä oli voitu parantaa. Yleisen siisteyden ja puhtauden kannalta eivät tarkastajat ole havainneet olleen aihetta tehdä muistutuksia, päinvastoin arvostellaan se hyväksi useimmissa leireissä, Kuopiossa nimenomaan kiitettäväksikin sekä että olo on yleensä parempaan päin kehityksessä. Esittää tietoja kalorimäärästä, jotka ovat suuria sekä katsoo näin ollen että vankien ravintoa voidaan pitää verrattain tyydyttävänä. Suuria vaikeuksia ilmoittaa liina- ja sänkyvaatteiden puutteen tuottaneen. Alkuaikoina oli ta-

pahtunut etteivät muutamissa vankiloissa vangit viikkokausiin voineet saada puhtaita liinavaatteita ja olivat pakotetut makaamaan lattialla omissa vaatteissaan. Lopuksi lausui hän, että kaikki havaitut epäkohdat ovat niinkään mahdollisuuden mukaan poistettut heti kun niistä on tieto saatu. Tämän kuultuaan eräs välikysymyksen tekijöistä ed. Hornborg ilmoittaa että hallituksen vastaus oli avomielinen ja suora ja että hän piti sitä kaikin puolin tyydyttävänä. Mitä tulee vankien ravintopuoleen, ei hänen mielestään ole verrattava vangeille annettavia annoksia normaaliannoksiin vaan niihin, joita vapaana olevat päivittäin saavat. Kun näin tehdään, osoittautuvat vankien olot tässä suhteessa verrattain tyydyttäväksi. Puhuja oli sitä mieltä, että hallitus oli tehnyt, mitä kohtuudella siltä saattaa vaatia tehdäkseen olot vankileireissä siedettäväksi, ja kuultuaan nyt annetun vastauksen voi toivoa, että hallitus ryhtyy vielä vallitsevien epäkohtien pikaiseen parantamiseen. Ed. Rentola piti oikeaan osattuna, että välikysymys oli tehty ei sentähden että yhteiskunnalla olisi tunnollaan tässä asiassa erikoisempaa, vaan että tulevat torjutuiksi ne aiheettomat parjailut, joita ulkomailla on sanomalehdissä näkynyt. Vankien oloista annettua selostusta piti puhuja oman kokemuksensa mukaan totuudenmukaisena ja arveli sen olevan omansa poistamaan sen tahran, joka tässä asiassa on tahdottu meihin heittää. Missään tapauksessa eivät ed. Rentolan mielestä nämä epäkohdat ole sellaisia että niiden takia olisi siedettävä niitä herjauksia, joilla tässä suhteessa on eri kansanluokkia koitettu toisiaan vastaan kiihoittaa. Ed. Ahmavaara piti hallituksen vastausta täysin tyydyttävänä. Ja ed. Haataja lopuksi huomautti, että sellainen henkilö kuin ed. Paasivuori on kaikkea muuta kuin paikallaan tämän asian yhteydessä eduskunnalle moraalia saarnaamaan.

Heti kun vankeja oli otettu Helsingissä annettiin senaattori A. Tulenheimolle tehtäväksi huolehtia niiden sijoittamisesta ja tutkinnoiden järjestämisestä. Ruokinta kohtasi vaikeuksia, omaiset saivat aluksi viedä ruokaa, mutta sittemmin se kiellettiin. Valkoiset joukot ja niiden sanomalehdet vaativat ankaria toimempiteitä vankien suhteen. Mitään lempeyttä ei pitänyt noudattaa. Sanomalehdissä odotettiin, että vangit pian siirtyisivät kenraali Manmerheimin saavuttua sotilasviranomaisten huostaan ja sota-oikeuden käsittelyn alaisiksi. Tapasin tohtori Tulenheimon niihin aikoihin ja hän ilmoitti suoraan että tällaisten vankilaumojen pitäminen vankiloissa on sula mahdottomuus ja että sen

täytyy ennemmin tai myöhemmin loppua skandaalilla. Kauan ei tohtori Tulenheimon saanut ollakaan tässä toimessa, vaan toiset henkilöt saivat vankien hoidon huostaansa. Sotavankien ylipäällikköksi tuli majuri V. O. Juvelius, joka aikaisemmin oli toiminut Oulun vankilan johtajana. Hallituksella näyttää olleen erityinen onni löytää hyvin vähän sopivia henkilöitä tämän sotavankilaitoksensa sekä ylempään että alempaan johtoon. Majuri Juvelius on vankeinhoitomiesten piireissä tunnettu alkoholistiksi, joka useita kertoja on joutunut virheellisen menettelyn takia, etupäässä vankilansa raha-asioissa, saamaan siitä rangaistuksia. Huhtikuussa 1914 vankeinhoitohallitus tuomitsi hänet kahden kuukauden virastapidättämiseen, ja Oulun kaupungin raastuvanoikeus saman vuoden loka-kuulla viiden kuukauden ajaksi erotettavaksi virantoimituksesta sekä vielä toisista laiminlyönteistä sakotettavaksi 50 markalla. Tammisaaren suuren vankileirin, johon kertyi noin 10,000 henkilöä, sai hoitaakseen pienen Mikkelin läänin vankilan kamreeri, Hämeenlinnan vankileiri uskottiin hermostuneen, sairaalaisen Andersinin hoitoon, ja muuallakin olivat virkailijat melkein järjestään samaa maata.

Viipurissa oli nähtävästi jo kesäkuulla epäkohtia vankien ruokinnassa, koska eräissä sanomalehdissä oli uutinen, että siellä ihmisystävälliset henkilöt olivat ryhtyneet aloitteeseen vankien ruoka-annosten parantamiseksi. Uuden Suometaren n:ossa 75 kesäkuun 2 päivänä julaistiin kirjoitus, jossa kerrottiin että Viipurissa ovat muutamat armeliaat touhunneet jonkunmoisen komissionin kokoon, jolle on annettu toimeksi tutkia, missä määrin vangittujen punaisten ruoka on hyvin ravitsevaa ja missä määrin tuon herrasväen osaksi tullut kohtelu on kylliksi arvokasta, inhimillistä ja ennen kaikkea laupiaasta sekä lausuttiin että on toivottavaa että kerta kaikkiaan tehtäisiin loppu kaikesta armeliaisuudesta tässä suhteessa. Tällaisia ovat olleet ne äänet, mitä kuului sanomalehdissä ja mitä yleensä esitettiin. Onko silloin ihmeteltävää, että vankien kohtelu muuttui epäinhimilliseksi ja ettei yleinen mielipide laisinkaan pitänyt huolta siitä, että vangit sekä ruokaan, vaatetukseen että muuhun hoitoon nähden olisivat olleet sellaisessa asemassa, ettei siitä olisi tullut maalle häpeää.

Heinäkuun 5 päivänä konstaterasi senaattori Thesleff eduskunnalle antamassaan vastauksessa että vankileirien olot olivat tyydyttäviä ja välikysymyksen tehneet ja muut puheenvuoron käyttäneet edustajat olivat erittäin

tyytyväisiä tähän vastaukseen. Tämä välikysymys lienee johtunut siitä, että oli tullut julkisuuteen yksiä ja toisia tietoja, jotka osoittivat että olot vankileireissä eivät olleet sellaisia kuin niiden olisi pitänyt olla. Mutta tämä välikysymys muodostui pelkäksi ilveilyksi. Nähtävästi sillä oli vain tarkoitus saada tällaiset huhut vaimennetuksi. Sotaministeri, joka antoi tällaisia tietoja, oli silloin ja hänen täytyi olla selvillä siitä että vankileirien olot eivät olleet sellaiset, jollaisiksi hän ne oli kuvannut, vaan että ne päinvastoin olivat hyvin huonot ja että niissä päinvastoin olisi pitänyt ryhtyä tarmokkaisiin parannustoimenpiteisiin. Minulla on tässä esillä eräs asiakirja, joka riittävän hyvin valaisee sen. Viipurista on kesäkuun lopulla lähetetty sotaministeriölle seuraava kirjelmä, joka on sotaministeriöön saapunut 1 päivänä heinäkuuta, siis ennenkuin sotaministeri antoi vastauksensa eduskunnalle.

Se kuuluu: „Suomen sotaministerille. Kasvavalla levottomuudella ovat laajat kansalaispiirit täällä ja erittäinkin ne, jotka toimensa tai virka-asemansa vuoksi ovat olleet tilaisuudessa asiaan lähemmin perehtymään. Seuranneet tilanteen kehittymistä tänne sijoitetussa sotavankileirissä. Kun tuo tilanne nyttemmin on muodostunut mitä vakavimmaksi, emmekä voivamme kauempaa odottaa asianomaisten alotetta epäkohtien poistamiseksi, vaan pidämme velvollisuutenamme virkamiehinä ja kansalaisina saattaa herra sotaministerin tietoon seuraavan.

Täällä säilytettyjen sotavankien suuri lukumäärä ja yleinen elintarpeiden vähyys, alussa myöskin jatkuvat sotatoimet ja taistelualueena juuri olleella seudulla vallinnut sekasorto ovat kaikki osaltaan vaikeuttaneet sotavankien hoidon järjestämistä tyydyttävälle kannalle. Kuitenkin on syytä toivottu, että mainittujen vankien kohtalo päivä päivältä muodostuisi siedettävämmäksi ja että olot vankileirissä ainakin tähän mennessä olisi saatu sellaisiksi, ettei leirissä säilyttämisestä koituisi suoranaista vaaraa vankien hengelle ja terveydelle. Ettei niin ole tapahtunut, osoittaa yksistään jo se tosiasia, että vankileiristä kuluvan kuun 12—22 päivän välisenä aikana on ollut pakko päästää pois yli 700 vankia, joista 202 vankileirin lääkärin lausunnon mukaan ovat olleet niin heikkoja, että kuolema muussa tapauksessa mitä suurimmalla todennäköisyydellä ja aivan lähimmässä tulevaisuudessa olisi heidät tavannut. Useat vangeista ovat sitä paitsi käyneet jo siinä määrin heikoiksi, ettei heitä enää ole voitu vapauttaa ja sen jälkeen jättää oman

onnensa nojaan, vaan että on täytynyt siirtää heidät sairaalaan hoidettaviksi. Niinpä siirrettiin esim. kuluvan kuun 21 päivänä 30 sellaista vankia täällä olevaan Markovillan sotilassairaalaan. Näistä kolmestakymmenestä vangista kuoli seuraavan päivän iltaan mennessä kolme ja eilisiltaan mennessä yhteensä kymmenen, ollen, mainitun sairaalan alilääkäreitten tähän liitetyn todistuksen mukaan, syynä heidän kuolemaansa yksinomaan — nälkä. Ja huomattava on, ettei nyt kosketeltu asiantila ole ollut vain satunnaista, sillä kerrottua vankien pakollista vapauttamista jatkuu edelleenkin. Niinikään ei edelläoleva tilasto läheskään tyhjentyvästi kuvaa vallitsevaa kurjuutta, sillä tähän saakka on vangeista laskettu vapauteen ainoastaan sellaisia, jotka alustavan tutkimuksen toimittaja aikoinaan oli ehdottanut vapautettaviksi. Vankileirissä joka päivä sattuvat, lääkärin lausunnon mukaan yleisestä heikkoudesta johtuvat useat kuolemantapaukset puhuvat myös selvää kieltä.

Kaikki edelläkerrottuun olotilaan johtaneet syyt ovat tuskin muitten kuin ammattimiesten löydettävissä. Melkoisella varmuudella voidaan kuitenkin päättää, että suurimpana tekijänä tässä suhteessa on ollut ravinnon vähyys ja kehnous. Mikäli meille on ilmoitettu, on annettujen ohjeitten mukaan sotavangeille ollut annettava, aikaisemmin 1500 ja nykyisin 1800 kaloria vastaava määrä ruokaa vankia ja päivää kohti. Tiedossamme ei ole, onko varsinaisessa vankileirissä ja miten säännöllisesti kontrolloitu jaetun ruuan kalorimäärä, mutta ovat edellämainitut Markovillan sotilassairaalan lääkärit laskeneet, kuten osoittaa heidän antamansa, tähän myös liitetty todistus, että mainittuun sairaalaan tuotu ruoka, joka kahden tai kolmen viimeisen viikon aikana on tuotu vankileirin jakelupaikasta ja joka ainaakaan ei olisi saanut olla niukempi ja heikompi kuin vangeille annettu, on sisältänyt ensimmäisten neljän ja puolen viikon ajalla korkeintaan 550 kaloria ja sen jälkeen korkeintaan 800 kaloria vankia ja päivää kohden. Vielä mainitut lääkärit ovat samoin julkilausuneet pelkonsa siitä, että se aika, jonka sotavankien on voitu olettaa kestävän heikkoakin ravintoa, on lopussa ja että, ellei pikainen apu ole lähellä, joukkokuolemiset sotavankien keskuudessa ovat tästä lähtien odotettavissa.

Ei liene epäilystä siitä, että kerrottu tilanne selaisenaankin on mitä valitettavin. Mutta yhäkin vakavammaksi muuttuu asia sen kautta, että sotavankien joukossa täällä edelleenkin on sellaisia, jotka lainkaan eivät ole olleet kapinassa osallisina, vaan ilmeisestä erehdyksestä tulleet vangituiksi,

sekä sitä paitsi erittäin paljon sellaisia, jotka ovat joutuneet kapinallisten riveihin sellaisten olosuh-teitten vallitessa, ettei heitä voimassaolevan lain mukaan voida siitä rangaistukseen tuomita. Kun jo toinen alustava tutkinto sotavankien suhteen on täällä näinä päivinä päättymässä ja tutki-muksia on keskeytymättä jatkettu 30 päivästä huhtikuuta alkaen, on syyksi mainittuun epäkoh-taan katsottava niitä esteitä, jotka asianomaiselta taholta on asetettu alustavassa tutkinnossa vapau-tettaviksi ehdotettujen vapauttamiselle. Kuten tunnettua ei annettu ankaran määräyksen mu-kaan ketään alustavassa tutkinnossa vapautetta-vaksi ehdotettua, olipa hänen syyttömyytensä miten ilmeinen tahansa, ole lupa vapauttaa, ennenkuin asianomainen suojeluskunnan esikunta on antanut hänestä asianmukaisen lausuntonsa ja tutkintoasiain ylipäällikkö kussakin eri tapauk-sessa vapauttamiseen suostunut. Kun määrättyä muotoa olevat kyselykaavakkeet vasta toisen, myöhemmän tutkinnon jälkeen ovat lähetetyt suojeluskunnille, joilta niiden täyttäminen luon-nollisestikin vaatii aikansa, on kosketeltu mää-räys ainakin täällä aiheuttanut sen, että tuollaisia säännönmukaisia vapauttamisia ei toistaiseksi liene tapahtunut vielä ainoatakaan. Vielä sano-tusta määräyksestä johtunutta valitettavaa asian-tilaa valaiskoon vielä sekin, että ylempänä kerro-tuista kuluvaan kuun 12—22 päivän välisenä aikana vapautetuista vangeista 67 on ollut alle 16 vuotiaita ja sitä paitsi huomattava määrä van-huksia ja naisia, vieläpä 8 mielisairastakin.

Allekirjoittaneilta ei ole jäänyt varteenotta-matta, että sotavankeja vapautettaessa on, var-sinkin alkuaikoina, varsinaisten sotatoimien tauot-tuakin, ollut varovasti meneteltävä, mutta kat-somme ettei ainakaan edellisessä kosketeltu, käy-tännössä perin hankala ja paljon aikaa kysyvä vapauttamismenettely kauempaa ole puolustetta-vissa, koska aseellinen valta kaikkialla maassa jo vakavasti on hallituksen sotajoukkojen ja aseis-tettujen suojeluskuntien käsissä sekä epäluotetta-vien aineiden liikehtiminen sen ynnä matkustuk-sen säännöstelyn vuoksi mahdollonta, jonka ohessa tähänastinenkin sotavankuus siinä määrässä on sekä henkisesti että ruumiillisesti lannistanut van-git, ettei voi ajatella yhteiskuntaa toistaiseksi uhkaavan heidän puoleltaan minkäänlaisen vaa-ran. Sanotun määräyksen viipymätön poistami-nen ei epäilyttäne senkään vuoksi, että alustavan tutkinnon toimittaminen kauttaaltaan on laki-miesten huolena.

Edelläsanoottuun viitaten ja vielä huomauttaen vakavan mielipiteemme olevan, ettei maan arvo salli tässä kirjoituksessa kosketellun asiain-tilan

jatkuvan ja että asialla on mitä laajin sosiaalinen kantavuus, rohkenemme lausua varmasti luotta-vamme siihen, että herra sotaministeri määrää viipymättä turvauttavaksi kaikkiin käytettä-vissä oleviin keinoihin puheenaolevoin epäkohtain pikaiseksi poistamiseksi. Tällaisista keinoista ensimmäisenä esitämme, että kaikki alustavassa tut-kinnossa vapautettaviksi ehdotetut sotavangit heti toistaiseksi vapautetaan ja että tšekäläiselle vanki-leirille tahi toiselle jo aivan ensi tilassa toimitetaan riittävästi ravintoaineita. Viipurissa 25 päi-vänä kesäkuuta 1918. A. Hackzell, varatuomari, v. t. komendantti; Johannes Carpén, filosofian-maisteri, komendantinviraston sihteeri; Aarne Pajunen, tutkintotuomari komendantinvirastossa; Lauri Metsälampi, tutkintotuomari komendantin-virastossa; Väinö Helenius, insinööri, ap. komen-dantti; Eemeli Korpivaara, ent. hovioikeuden-assessori, sotavankien kuulustelupaikan päällikkö; E. R. Saraste, varatuomari, komendantin tiedus-teluosaston sihteeri. Edellisiin yhtyy: K. N. Rantakari, komendantti.”

Tähän liittyvä lääkärintodistus on seuraava:

„Että Viipurin keskuskasarmien vankileiriltä Markovillaan t. k. 21 p:nä siirrettyjen 30 sota-vangin ravitsemistila oli sellainen että kaikista virvoittamisyrityksistämme huolimatta jo kolme t. k. 22 päivänä on kuollut, ollen heidän kuole-mansa katsottava yksinomaan nälän aiheutta-maksi, saamme täten todistaa. Viran puolesta: Martti Mustakallio, Markovillan sotilassairaalan alilääkäri. Ragnar Wallin, Markovillan sotilas-sairaalan alilääkäri. Viipurissa 23 p:nä kesä-kuuta 1918. (Sinetti).

Vielä saamme todistaa että tähän päivään men-nessä samasta syystä kuolleitten luku on noussut kymmeneen. Markovillan sotilassairaala. Viipuri 25/6 1918. Martti Mustakallio, Markovillan sotilassairaalan alilääkäri. Ragnar Wallin, sa-moin. H. Männistö, Alilääkäri.

Jäljennös.

Todistamme täten, että toimittamaimme laskel-main mukaan on täällä säilytetyille sairaille sota-vangeille toimitetun ravinnon kaloripitoisuus ollut, ensimmäisten neljän ja puolen viikon aikana korkeintaan 550 kaloria ja senjälkeen korkeintaan 800 kaloria vankia ja päivää kohden. Samalla julkilausumme vakaumuksemme, että se aika, jonka sotavankien on voitu olettaa kestävän heik-koakin ravintoa, alkaa ehdottomasti olla umpeen kulunut ja että senvuoksi, ellei tehokas apu ole lähellä, lähimmässä tulevaisuudessa voi odottaa joukkokuolemisia vankien keskuudessa. Viipu-ri, Markovillan sotilassairaala 25 p:nä kesä-

kuuta 1918. Martti Mustakallio, Markovillan sotilasairaalan alilääkäri. Ragnar Wallin, Markovillan sotilassairaalan alilääkäri. H. Männistö, alilääkäri Markovillan sotilassairaalaissa. (Sinetti).

Jäljennökset oikeiksi todistavat: Aarne Pajunen. Eemeli Korpivaara."

Tätä vankileirien kurjaa olotilaa kuvaavia selityksiä on saapunut paitsi edellämmainituilta viipurilaisilta herroilta myöskin vankileirien ylilääkäriltä Mak. Björksténiltä. Hän kirjoittaa valloitetujen alueiden turvaamisosaston päällikölle eversti Värnhjelmille kesäkuun 30 päivänä:

„Viipurin kaupungin komendantti oli lähettänyt valtionhoitajalle kirjelmän — sama kirjelmä oli kai lähetetty valtionhoitajalle, mikä oli lähetetty sotaministerille — joka päättyy pontteen: edelläolevaan viitaten ja vielä huomauttaen vakavan mielipiteen olevan, ettei maan arvo salli tässä kirjoituksessa kosketellun asian tilan jatkuvan ja että asialla on mitä laajin sosiaalinen kantavuus, rohkenemme lausua varmasti luottavamme siihen, että herra valtionhoitaja käskee viipymättä turvauttavaksi kaikkiin käytettävissä oleviin keinoihin puheenaolevain epäkohtain pikaiseksi poistamiseksi. Tällaisista keinoista ensimmäisenä esitämme, että kaikki alustavassa tutkimuksessa vapautettaviksi ehdotetut sot vangit heti toistaiseksi vapautetaan ja että takäläiselle vankileirille tavalla tai toisella jo aivan ensimmäisellä toimitetaan riittävästi ravintoaineita."

Vankien vapauttamisesta lausunnon antaminen ei kuulu minulle mutta sen sijaan kyllä mikäli on kysymyksessä heidän saamansa ravinto.

Epäilemätöntä on, että tässä kohdin suuria epäkohtia on ollut olemassa ja on edelleenkin: Jo kesäkuun 10 päivänä lähettämässään kirjeessä (saapui 11 päivänä) huomauttaa Markovillan sairaalan ylilääkäri tohtori Juselius, että se ruoka, minkä vangit saavat, vastaa ainoastaan 466 kaloriaa, mistä seikasta intendentuurille täällä heti ilmoitettiin. Käydessäni Viipurissa sain tietää, että vankiruoka Markovillan vankisairaalaissa aikaisemmin 4 ½ viikon aikana sisälsi korkeintaan 550 kaloria sekä nyt siellä tehdyn laskelman mukaan noin 1000. Tavattoman vähäinen oli ravinto myöskin Neitsytniemen sairaalaan otetuilla vangeilla, vaihdellen kalorimäärä 840—930 välillä. N. k. keskuskasarmissa sensijaan ilmoitettiin ruuan nyt jo sisältävän työtätekemättömille 1800 ja työssä oleville 2300 kaloria. Tämä eroitus luultavasti perustuu siihen, että täällä ovat jo ruvenneet noudattamaan päätöstä vankien päiväannoksien korottamisesta.

Riittämättömästi annetusta ravinnosta on

ollut luonnollisena seurauksena, että vangit ovat laihuneet ja heikontuneet sekä heidän voimansa vähentyneet. Ilmoitusten mukaisesti täytyy noin 70 vangin katsoa kuolleen nälkään. Sitäpaitsi on noin 400 vankia vapautettu sellaisessa tilassa, että heidän toipumisensa katsottiin hyvin epävarmaksi. Tästä nälästä, jota vankien on ollut pakko kärsiä, on myös ollut seurauksena että he helpommin kun muuten ovat sortuneet sattuneeseen sairauteen sekä että leikkauksen jälkeen haavat paranevat huomattavan hitaasti.

Tässä yhteydessä voidaan myös mainita, että vankileiriin lähetetyt jauhot seulomattomina ovat täysin käyttökelvottomia leiväksi, koska ne sisältävät niin paljon kuoria, ettei leipää voi nauttia. Seuloessa menee toinen puoli pois ja voidaan sitä käyttää ainoastaan eläinten ruuaksi.

Tässä on huomattava, että nämä kaloriamäärät ovat tavattoman vähäisiä, ne ovat alle 550, jopa mainitaan 466. Että nämä ovat uskomattoman vähäisiä, käy ilmi, jos vertaamme, minkä kaloriamäärän asettaa dosentti Carl Tigerstedt välttämättömäksi ihmiselle. Tämä hänen lausuntonsa sisältyy professori Robert Tigerstedtin antamaan selostukseen ja kuuluu:

„Täydellisessä lepotilassa oleva mies tarvitsee elatukseksi 1900 kaloria. Mies, joka ei tee oikeastaan mitään ruumiillista työtä, vaan viettää paikallaan istuvaa elämää tarvitsee elääkseen 2400 ä 2600 kaloria."

Tästä näkyy, että Viipurin vankileirissä sairastakaan eivät saaneet täyttä kolmatta osaa siitä, minkä tohtori Tigerstedt katsoo välttämättömäksi lepotilassa olevalle henkilölle. Siitä huolimatta herra sotaministeri esitti vankileirien olojen olevan tyydyttäviä.

Osottaakseni asiakirjoilla vielä, miten tavattoman huonot vankileirien olot olivat siihen aikaan, kun sotaministeri Thesleff antoi näitä vakuutuksia, esitän edelleen ylilääkäri Björksténin eversti Värnhjelmille lähetetystä kirjelmästä otteen. Tultuaan nimitetyksi vankileirien ylilääkäriksi toukokuun 23 päivänä ja sitä ennen ja sen jälkeen käytyään Oulussa, Raahessa, Kokkolassa, Vaasassa, Tampereella, Hämeenlinnassa, Tammisaaressa, Lahdessa, Viipurissa, Lappeenrannassa ja Artjärvellä, joissakin paikoissa kaksikin kertaa, lausuu hän: „käynneillä olen todennut monta epäkohtaa. Suurimmat niistä ovat ruuan niukuus ja liian vähäinen vaihtelevaisuus. Minulle annettujen ilmoitusten mukaan on vankileireissä annettu poikkeuksellisesti ruokaa vangeille niin vähän, että se vastaa ainoastaan 400—500 kaloriaa, kun vangit yleensä ovat saaneet sitä 1,000 kaloriaa. Tilan ahtaus vankileireissä on toisin

paikoin ollut tavattoman suuri: Ilmakuutiomäärä henkilöä kohti on ollut niinkin vähäinen, kuin 3—4 kuutiometriä mutta myös 6—7—8 kuutiometriä. Lattiapinta on mennyt aina 1 neliometriin henkilöä kohti. Pukujen ja sänkyvaatteiden puute vangeilla sekä sänkyjen puute sairailta on tuottanut sairasten hoidolle niin tavattomia vaikeuksia, että muutamissa vankileireissä tuskin voidaan puhua mistään sairashoidosta. Nämä epäkohdat eivät ole jääneetkään ilman seurauksia. Täytyy tunnustaa, että niukan ravinnon vuoksi joukko vankeja on kuollut osaksi kuten näyttää suorastaan nälkään osaksi sen kautta, että he heikontuneen tilan vuoksi ovat helposti sortuneet samaansa sairauteen. Tilan ahtaus sekä vaatteiden puute myöskin terveillä vangeilla sekä osaksi ainakin riittämätön ravinnon saanti on vaikuttanut, että hyvinkin paljon vankileireissä on jättänyt toivomisen varaa. Lopuksi tahdon vielä huomauttaa, että lääkärien ja sairaanhoitajattarien puute tekee niissä työskentelevien työn täysin toivottomaksi. Selvän kuvan tästä saa lääket. kand. T. Ellilän Tammisaaresta lähettämästä kirjeestä, missä hän kuvattuaan oloja lausuu: „Tarmokkaisiin toimenpiteisiin olisi viipymättä ryhdyttävä tämän häpeän poistamiseksi. Tammisaaren vankileireillä työskentelevät lääkärit ovat sitä mieltä, että he tällaisissa oloissa jättävät paikkansa, ellei ryhdytä korjaamaan kurjuutta.” Tämän olosuhteiden ylivoimaisuuden tuntevat kaikki lääkärit ja että he ovat jääneet työhön, riippuu ainoastaan siitä, että he kaikista huolimatta koettavat saada hygienisellä alalla siedettävimmät olosuhteet aikaan. Tämä kirjelmä on lähetetty heinäkuun 3 päivänä. Heinäkuun 8 päivänä kirjoitti ylilääkäri Björkstén eversti Värnhjelmille: „Jotta herra eversti saisi tietää miten vähän ruokaa vangit huolimatta kaikista päätöksistä sen parantamiseksi todellisuudessa saavat, pyydän viitata tohtori Gaddin Viipurista lähettämään kirjeeseen, jossa hän lausuu: „Ellei mitään voida tehdä, saanee osa vankeja kuolla nälkään, mutta minä en voi tyytyä usein kuulemaan tarkastuksista, jotka ovat antaneet tyydyttäviä tuloksia vastoin ilmeisiä tosiasioita.” Näin ironisesti kirjoitti tohtori Gadd Viipurista.

Ettei siveellisessä suhteessakaan olot olleet erittäin hyviä, käy selville tosiasioista, kun tiedämme, että saksalaiset sotilaat olivat usein paikoin vartioimassa. Vartiopäällikkö Lahdessa on minulle ilmoittanut, että saksalaisten taholta tilattiin naisvankeja muka taloustehtäviin, mutta että kävi sitten ilmi, että siinä oli epäsiiveellisiä tarkoituksia pohjalla. Santahaminasta kirjoittaa

kesäkuun 28 päivänä herra A. Rossander, sotavankilaitoksen päällikölle V. O. Juvelius: „Ilmoitamme, että täällä majailevat saksalaiset sotilaat edelleen ovat esiintyneet ylimielisesti ja häirinneet suuresti vankileirin järjestystä. Ja kun meidän vartijakunta on riittämätön pitämään heitä erillään naisvangeista, niin pyydän asian johdosta pikaisia ja tepsiviä toimenpiteitä.”

Kun olot senaattori Thesleffin ilmoittaessa vankileirien aseman tyydyttäväksi olivat tällaisia, herää mielessä kysymys, mistä kaikki tämä on voinut johtua. Mitenkä on voitu asiat johtaa tällaiselle kannalle ja mitä on tehnyt hallitus, joka on antanut asiain kehittyä näin pitkälle ja sen jälkeen tulee vaan eduskunnalle esittämään vääriä ilmoituksia, johtamaan tahallaan yleistä mielipidettä harhaan, vaikka sille on saapunut tietoja, joissa tosiasiat puhuvat aivan päinvastaista kieltä. Mitenkä koko tämä sotavankilaitos järjestettiin? Eversti Thesleff vastatessaan välilyksymykseen ilmoitti, että se oli armeijan ylipäällikön alainen kesäkuun puoliväliin asti ja vasta sen jälkeen siirtyi asiain hoito sota-asiaintoimituskunnalle. Mitenkä armeijan ylipäällikkö ja mitenkä sota-asiaintoimituskunta on järjestänyt tai on ollut järjestämättä nämä vankileiriolot? Nähtävästi siitä syystä, että alkoi kiertää tietoja siitä, että olot eivät olleet oikealla kannalla, johtui sotavankilaitoksen ylipäällikön, herra Juveliuksen ero. Ja hän erotessaan jättämässään raportissa kuvaa olojen kehitystä. Tämä asiakirja on sangen valaiseva. Hän on osottanut sen valloitetujen alueitten turvaamisosaston päällikölle ja on se päivätty kesäkuun 30 päivänä. Hän ilmoittaa siinä että hän on saanut edellisenä aamupäivänä herra everstiltä ilmoituksen tulevana heinäkuun 1 päivänä vapauteksi sotavankileirin päällikkönä olemasta. Hänet oli huhtikuun 20 päivänä sähköiteitse kutsuttu Tampereelle, missä ensinnä oli alistettuna polisimestarin määräyksen alaiseksi, mutta huhtikuun 23 päivänä ylipäällikkö päiväkäskyssään antaa hänen tehtäväkseen laatia ehdotuksen vankilain ja vankilasiirtolain järjestämiseksi, ryhtyä asian vaatimiin toimiin vankilain varustamiseksi johtajilla ja vahtimiehillä sekä ryhtyä toimenpiteisiin vankilain talouden ja sairaaloiden sekä muonituksen järjestämiseksi. Mitään muuta ohjetta ei ollut. Huhtikuun 27 päivänä sai herra Juvelius valmiiksi ohjesääntöehdotuksen sotavankileiriä varten, järjestettyään sitä ennen kanslian Tampereelle, josta kuitenkin oli suuria vaikeuksia päästä telefoonyhteyteen päämajan kanssa. Mutta odottamatta tietoja ohjesäännön vahvistamisesta ja koska ilman sellaista oli mahdoton

tulla toimeen antoi hän itse käskyn laatimansa ohjesäännön noudattamisesta. Sitten ilmoittaa hän edelleen että kun virasto oli siirretty Helsinkiin, hän pyysi alituisen että hänen ehdotuksensa tarkastettaisiin ja vahvistettaisiin, mutta vasta toukokuun 14 päivänä sitten kun siihen oli muutoksia tehty, hän sai määräyksen itse vahvistaa sen ja selitettiin että huhtikuun 23 päivänä annettussa ylipäällikön päiväkäskyssä muka on ollut siihen valtuutus. Nyt vahvistettuaan itse ohjesääntönsä herra Juvelius ryhtyi laajentamaan virastoansa. Hän asettaa siihen erityisen intendenttuurin, kasvatusosaston, vankilan huolto-osaston, intendenttuurin toimiessa kuutena alaosastona kukin henkilökuntineen, kuten myöskin vasta mainitut osastot henkilökuntineen. Yksiin aikoihin ja alusta alkaen tapahtui jatkuvasti eri sotavankileirien järjestely, sisältyen suunnitelmiin vankien keskittäminen niin harvoihin vankileireihin kuin suinkin, minkä katsoi välttämättömäksi vartioimisen helpottamisen, kustannusten supistamisen ja tutkintojen yhtäläistytämisen vuoksi. Tästä näemme että herra Juvelius ryhtyi yhdessä esimiestensä kanssa keräämään vankeja suuriin vankileireihin, jotka sitten kuten jo toukokuussa asiantuntijat ennustivat, muodostuivat täydelliseksi skandaaliksi. Arviolaskelmiensa mukaan ilmoitti herra Juvelius vankien korkeimman määrän olleen 82,000. Hän valittaa raportissaan: „mutta minun ei sallittu noudattaa vahvistettua suunnitelmaa. Toukokuun 20 päivänä kun vankileirit olivat melkein valmiit sekä vangit pääasiassa sijoitettuja, tuli äkkiä käsky — suullisesti, kuten kaikki käskyt siihen aikaan ja sitä ennen, — kirjallisesti en ole keltään saanut tuskin ollenkaan — heti paikalla tyhjentää Kymijoen itäpuoli. Täytyi siis ajatella viiden suuren vankileirin siirtämistä muualle. Viipuria ei lopullisesti kuitenkaan tarvinnut tyhjentää. Viipurin suhteen on annettu alituisen uusia määräyksiä, milloin se oli kokonaan tyhjennettävä, milloin sinne jäisi 1,000, myöhemmin 3,000, ja nyt lopuksi että kaikki sinne saavat jäädä. Tämä käskyjen ja vastakäskyjen sarja on suuressa määrässä vahingoittanut säännöllistä vankienhoitoa tuolla paikkakunnalla.”

Eroava ylipäällikkö ilmoittaa että tilan ahtautta sanan varsinaisessa merkityksessä ei ole olemassa, ottaen huomioon että vankeja ainoastaan yöllä pidetään sisällä. Ilmanpuute ei samoista syistä myöskään ole olemassa muuta kuin mahdollisesti teoriassa. Sillä kaikki akkunat ympäri vuorokauden samoin kuin ovetkin pidetään auki. Sotavankilaitoksen ylipäällikön mielestä, kun ovet ja akkunat ovat auki, saa sulloa kasar-

meihin väkeä kuinka paljon tahansa. Tilasta puhuttaessa hän myös haluaa viitata siihen alinomaan tehtyyn valitukseen että sotaväki omin lupinsa vaatii oikeutta vallata rakennuksia, jotka ovat vankiloille annetut, myös nykyisille vankileireille. Siis sotaväen omavaltaisia anastuksia. Kuvaavaa hänen käsitykselleen tehtävästään ja vankien hoidosta on seuraava kohta raportissa: „Vankien sijoittamisvaikeuksista ei syrjäisillä ole aavistustakaan, kaikkien vähimmän sellaisilla, jotka eivät tahdo käsittää, ettei tässä ole kysymys tavallisista sotavangeista vaan rikoksentekeijöistä, isänmaan pettureista ja mitä raaimmista ilkimyksistä melkein toiseksi puoleksi koko tästä äärettömästä laumasta.” Kun tällainen käsitys on vangeista ja niitten hoidosta ylipäälliköllä, niin ei ole ihme sitten jos tapahtuu mitä hyvänsä. Vankien asunto-olot ja ruoka ja vaatteet eivät suinkaan olleet ainoa epäkohta. Kun vangit olivat melkein järjestään ruumiillisen työn tekijöitä, niin tavattoman suuri epäkohta oli se, että he kuukausmääriin eivät saaneet tehdä mitään ruumiillista työtä. Raporteissa ilmoittaa herra Juvelius, että viikkoraporttien mukaan on ainoastaan 12 ja 15 % työssä ja näihinkin on jo luettu taloustyöt ja siirtolatyöt mukaan. Muut ovat kokonaan jouten. Ja jatkaa: „Vaikka ottaa huomioon, että tutkintovankeja lain mukaan ei saa pakoittaa muuhun työhön kuin taloustyöhön, niin on kuitenkin peräti surkuteltavaa ettei kyseenalaista työvoimaa ole paremmin kyetty käyttämään, vaikka vangit, mikäli ovat terveenä, eivät suinkaan ole tahtoneet työstä kieltäytyä vaan päinvastoin yhtenäen pyytämällä pyytävät työtä.” Raporttinsa lopettaa herra Juvelius sangen itserakkaasti: „Tehtäväni on nyt päättynyt ja jättäessäni toimeni toisiin käsiin pidän varmana että jos jatketaan samalla tavalla kuin olen asiat ohjannut kulkemaan niin päästään tyydyttäviin tuloksiin aikaa voittaen. Viimemainittua minulla on ollut liian vähän, mutta katson kuitenkin, jättäiläistyöni suoritettunani hyvällä omatunnolla menneisiin viikkoihin.” Tällainen on tuon jättäiläistyötekijän raportti. Työ on kyllä ollut tavallaan jättäiläistyötä, mutta tulevat sen työn seuraukset sangen synkkinä esiintymään maan vankienhoidon aikakirjoissa.

Välikysymyksen jälkeen kului useita viikkoja ja yleisö oli tyytyväinen saatuaan asianomaisen senaattorin vakuutuksen että kaikki oli hyvin. Kun salama kirkkaalta taivaalta ilmestyi sitten Ruotsin lehtiin elokuun lopulla tietoja siitä, että olot vankileireissä olivat kauhistuttavia. Kauhuhuuto kaikui kautta Skandinavian maitten, kun nähtiin professori Tigerstedtin raportin mu-

kaan, minkälaiset olot olivat Tammisaaren vankileirissä. Hän ilmoitti, että sellaisia oloja ei ollut missään tsaarinaikuisissa vankiloissa. Kun nämä tiedot olivat tulleet julkisuuteen kiiruhti hallituksemme vanhaan tapansa heti dementeeramaan kaikki. Suomen hallituksen taholta esitettiin heti Kööpenhaminassa, kun siellä oli ollut lehdissä nämä tiedot, peruutuksia ja hyvin ivalisesti huomauttaa eräskin kööpenhaminalainen lehti siitä merkillisyydestä, että Suomen hallitus kieltää oman ylläkäärinsä tiedonannon. Asiaa koetetaan kieltää kaunistamalla nytkin ja virallisessa selostuksessa, joka on julaistuna Helsingin lehdissä syyskuun 4 päivänä, ilmoitetaan, että vankien ravitseminen on tyydyttävä mutta että vaikkakin ravitsemistila vankiloissa on tyydyttävä ja terveyssuhteet parantuneet tulee vuode- ja liinavaatteiden puute vastedes tuottamaan äärettömiä vaikeuksia samoin kuin jalkineitten ja niihin tarvittavien raaka-aineiden puute.

Olivatko olot tämän virallisen selostuksen mukaisia, olivatko olot parantuneet? Ei. Ne olivat päinvastoin pahentuneet. Professori Tigerstedtin selostuksessa, jossa esitetyt numerot päättyvät heinäkuun lopulle, on kuolevaisuus noussut nousemistaan ja on se heinäkuun lopulla viikossa tuhatta kohti 42,33. Se merkitsee että viikottain kuoli joka 25 vanki. Tämän jälkeen olot Tammisaaren vankileirissä yhä huononivat. Elokuun ensimmäisellä viikolla kuoli 41,83, toisella 42,27, siis joka 25 vanki viikottain kuoli. Kolmannella viikolla kuoli jo 50,13 tuhannesta eli joka 20 vanki. Neljännellä viikolla kuoli joka 18 vanki ja elokuun lopulla ja syyskuun alussa kuoli Tammisaaren vankileirissä joka 13 vanki. Hallitus vakuttaa olosuhteiden parantuneen ja tosiasiat puhuvat nytkin päinvastoin niiden huononemisesta. Olin itse käynyt niihin aikoihin Suomenlinnan vankileirissä ja havaitsin siellä kasarmissa n:o 1 ja n:o 7 olot kerrassaan kauhistuttaviksi. Kummassakin oli likaisuus tavattoman suuri. Puhtaudenpito oli mahdotonta jo siitä yksinkertaisesta syystä, ettei vangeilla ollut riittävästi vettä juomavedeksi, saati sitten kasvojen pesemiseen. Ja jalkineita, alusvaatteita jopa muitakin vaatteita puuttui. Ensi kerran jaettiin n:ssa 7 4 paria pukenkiä 940 hengelle. Tätä tietoa myöhemmin koetettiin leimata vääräksi ja että kenkiä muka olisi jaettu enemmän. Käyntini jälkeen niitä ehkä voitiin jakaa, mutta minä olin siksi varovainen että panin merkille että kasarmissa n:o 7 nämä 4 paria olivat silloin jaettavina ja vangit olivat ilman jalkineita, vielä huonommin olivat olosuhteet kasarmissa n:o 1. Juomavedestä oli sielläkin puute ja peseytyminen

oli mahdotonta. Tilan ahtaus oli niin suuri että vangit makasivat kuin sillit tynnyrissä eikä sitenkään riittänyt kaikille lattiapintaa. Eräessä huoneessa oli lattia pinta-ala 90 neliömetriä ja nukkui siinä 95 miestä. Suomenlinnan vankileirioloja on yleensä kuvattu mallikelpoisiksi. Siellähän käytettiin alkukesästä ulkomaalaisiakin sairaanhoitajattaria näkemässä mitenkä sairast siellä nukuivat kahden lakanan välissä. Osa sairaista oli kylläkin siksi onnellisia että pääsivät sairaalaan, mutta suurin osa virui kasarmeissa eikä ollut heillä tilaa eikä mahdollisuutta päästä sairaalaan. Heinäkuun 23 päivänä kävin Ison Mjölön saarella, jota vangit syystä kyllä kutsuivat kuoleman saareksi. Olin siellä koko yön, kävin lääkärin kanssa tarkastuksella, enkä tule ikinä unohtamaan sitä vaikutusta minkä siellä sain. Pienessä puurakennuksessa oleva sairaala oli aivan täynnä ja kasarmissa n:o 1 oli useissa huoneissa sairaita, jotka makasivat siellä puulavitoilla ilman mitään muita vaatteita kuin omat likaiset vaateriipysynsä. Toiset olivat sellaisessa kunnossa etteivät voineet liikahtakaan, toisten ajettuneet jalat oli tuettu ylöspäin ja sitäpaitsi oli vielä parvekkeella sellaisia henkilöitä, jotka vielä huikan voivat liikkua. Kurjuus oli tavattoman suuri eikä vankilan nuori lääkärikään sanonut voivansa sitä auttaa. Kun siellä oli paljon keuhkokatarria sairastavia, kysyin, kuinka oli mahdollista että ne pidetään täällä kostealla raa'an meri-ilmaston alaisella saarella, niin hän vastasi, että jos hän tekisi ehdotuksen niiden siirtämisestä muualle niin hänelle naurettaisiin. Kuitenkin on hallituksen taholta, vankileirioloista puhuttaessa, viitattu juuri Suomenlinnan vankileireihin, joita ent. päätirehtööri Sievers on myös aina ollut valmis kuvaamaan mallikelpoisiksi.

Ylläkäri Björkstén kirjoittaa heinäkuussa käyneensä Tammisaaren vankileirissä ja että siellä oli 3—400 sairasta, mutta että oli ainoastaan 75 filttiä, mutta ei ainoatakaan lakanaa. Lakanoita oli koetettu saada mutta niitä ei oltu onnistuttu saamaan, mutta hän arveli että niitä pitäisi kyllä voida saada. Samoin hän ilmoitti että telefonitse on tohtori Vitali hänelle soittanut Lahden vankileiristä ja siellä ovat tutkintotuomarit antaneet määräyksen, että Hennalan vankileiristä on vankien saavuttava Lahden kaupunkiin tutkittaviksi, mutta että 50 % on sellaisessa kunnossa että he eivät siihen kykene. Tällainen on alaston totuus näistä asioista.

Kuolevaisuus on niin suuri että 4 kuukauteen on virallisten numeroiden mukaan kuollut yli 11,000 tutkintovankia. Koko viime vuoden kuluessa voidaan kuolleiden vankien lukumäärä las-

kea lähes 14,000. Nämä tiedot perustuvat virallisiin viikkoraportteihin, joten niitä ei voida mitenkään vähentää ja antavat ne kauhistuttavan kuvan siitä järjestelmästä, mikä on vallinnut vankileireissä. Se on epämätön skandaali jota ei voida auttaa, ja oikeusministerin vakuutus siitä, ettei maallamme ole tässä suhteessa mitään hävettävää, ei pidä paikkaansa. Meillä on tässä sellainen häpeä että sitä kai 20 vuosisadalla ei ole enää löydetävissä missään muussa maassa, joka tahtoo luokitua oikeusvaltioitten ja sivistysvaltioitten joukkoon. Tammisaaren vankilassa huomattiin aikaisemmin että m. m. yksi henkilö kuoli oikeuspaikalla. Tämä ei liene ollut niinkään harvinaista. Hämeenlinnassa kannettiin paljon vankeja paareilla oikeuspaikalle ja ilmoitetaan niitä siellä kuolleenkin. Tällaista oli se tyydyttävä vankien hoito.

Kaikesta siitä huolimatta, huolimatta siitä että omat lääkärit, omat virkailijat antoivat todellisia tietoja, siitä huolimatta edelleenkin kiellettiin kaikki epäkohdat vankileireissä. Helsingin Sanomissa on syyskuun 9 päivänä selostus siitä kertomuksesta, mikä on ollut norjalaisessa National Tidendessä, jonka eräs haastatteli on käynyt valtionhoitaja Svinhufvudin puheilla. Tässä mainitaan, että vankeja on kuollut ainoastaan hyvin vähän, Lahden vankileirissä kuollut 151, yhteenlasketuista 15,000 vangista kuollut siis 201. Nämä samat numerot vielä tänä päivänä esiintyvät herra Reuterin dementioissa Englannissa. Tämä valtionhoitajan haastattelu, jossa kaikki on niin hyvässä valossa esitetty, on meidän lehdistämme syyskuun 9 päivänä; 13 päivänä on eräs kehoitus, jonka alla löytyy vankeinhoitohallituksen korkeimpien virkamiesten nimet herrat af Forselles, Bruno Breitholz, Henriksson, Castren ja Mustala. Tässä kehoituksessa sanotaan: „Vaatetuksen hankkiminen tuottaa suurinta vaikeutta, sillä huolimatta ponnisteluistaan eivät asianomaiset viranomaiset toistaiseksi ole onnistuneet saamaan mitään mainittavaa aikaan. Tarpeellisen vaatetuksen puutteessa on vankien inhimillinen käsittely mahdoton. Jo nyt on sairaloisuus ja kuolevaisuus heidän keskuudessaan pelottavan suuri”, ja ilmoitetaan: „Vaatteita on siis hankittava, muuten tekee yhteiskunta itsensä syypääksi anteeksiantamattomaan laiminlyöntiin ja maamme ja oloimme joutuvat mitä ankarimman tuomion alaiseksi. Jokaisen isänmaallinen velvollisuus on auttaa säästääkseen kovasti koetellun maamme siltä syytökseltä, että sen yhteiskuntajäsenet ovat antaneet tuhansien harhaanjohdettujen maanmiestensä menehtyä puutteen ja huonon hoidon takia maan omissa vankilaitoksissa.” Tällainen on vankeinhoitoviranomaisten lausunto samaan aikaan.

Siirryn sitten selostamaan niitä valituksia, mitä turhaan on viime vuonna tehty maan ylimmälle oikeudenvalvojalle ja jotka eivät ole johtaneet mihinkään toimenpiteisiin. Heinäkuun 5 päivänä valitti isännöitsijä Anton Hakala Helsingistä prokuraattorille, että hänen veljensä kirvesmies Kalle Rajala Helsingin pitäjän Mosabackan kylästä oli surmattu seuraavasti. Rajala oli kapinan aikana pakoitettu palvelemaan punakaartissa keittiömiehenä, ei ollut kantanut asetta. Saksalaisten saapuessa pakeni muiden muassa ja vangittiin Kotkassa toukokuun 4 päivänä sekä säilytettiin kansakoululla, mistä kirjoitti vaimolleen Hilma Hakalalle 22 päivänä toukokuuta. Tutkittiin, mutta ei määrätty ammuttavaksi. Toukokuun 26 päivänä kello 6 aamulla tuli Malmin suojeluskuntalaisia noutamaan Hakalaa Malmille. Sille tielle hävisi. Kotkan viranomaiset arvelevat että hänet on ammuttu. Eräs talollisen poika Taavetti Manninen Kantalan aseman lähellä Damminmäen pysäkiltä on kerskunut ampuneensa Kotkassa vangittuja ja ehkä Rajasenkin ynnä erään 14 vuotiaan pojan Karl Lindstedtin. Prokuraattori on ilmoittanut lähettäneensä asiakirjat Uudenmaan läänin maaherralle, mutta sieltä ei ole mitään toimenpiteitä kuulunut. Heinäkuun 15 päivänä valitti muurarinvaimo Olga Heinonen Mosabackasta prokuraattorille että hänen miehensä Johan Heinonen oli tuntemattomalla tavalla hävinnyt. Hän oli aivan kapinan lopussa otettu punakaartiin, missä oli ottanut osaa taisteluun, vangittu Hämeenlinnassa toukokuun 20 päivänä, vietiin kivikasarmiin 73, tutkittiin ja luvattiin päästää ehdolliseen vapauteen. Muutaman päivän perästä tulivat teurastaja Usenius ja poliisi Vilho Franzen Malmilta ja pyysivät häntä lisäkuulustelua varten Malmille. Saivat vangin, mutta lienevät ampuneet lähellä Hämeenlinnaa. Vaimolle ei sanottu, missä ruumis on, joten ei saanut sitä haudattua. Prokuraattori sanoi lähettäneensä valituskirjelmän Uudenmaan läänin maaherralle, mutta sieltä ei ole mitään kuulunut. Kirvesmiehenvaimo Mandi Toivonen Mosabackasta valitti heinäkuun 15 päivänä prokuraattorille että poikansa Kalle Rudolf Toivonen oli punakaartiin kuuluneena vangittu toukokuun 8 päivänä ja viety Hämeenlinnaan toukokuun 10 päivänä. Sieltä luovutettiin hänet yhdessä Heinosen kanssa malmilaisille ja senjälkeen on hän hävinnyt. Prokuraattori sanoo lähettäneensä valituskirjat Uudenmaan läänin maaherralle, mutta sieltä ei ole mitään toimenpidettä kuulunut. Kirvesmiehenvaimo Vilhelmiina Soilu Mosabackasta valitti heinäkuun 5 päivänä että hänen miehensä Soilu, joka oli vangittu yhdessä edellämainitun Heinosen kanssa, oli viety Hämeenlinnassa kivikasarmiin n:o 73. Täällä oli

häntä tutkittu ja luvattu päästää vapaaksi. Luovutettiin malmilaisille lisäkuulustelua varten ja sille tielle hävisi. Viilaajan vaimo Edla Maria Lahtinen Malmilta pyysi tutkintoa miehensä Karl Adolf Lahtisen katoamisesta. Hän oli suorittanut vahtipalvelusta, jonka vuoksi kun saksalaiset tulivat toukokuun 12 päivänä Malmille, pakeni muitten mukana Kotkaan päin. Vaimo haki sitten miestensä kaikista vankileireistä ja tuli toukokuun lopulla Kotkaan. Vaikka oli passit ja muut paperit, vangitsivat hänet muutamat alaikäiset koulupojat Kotkassa. Vaimo sai kumminkin tietää, että miehensä oli vangittuna Kotkassa. Kun pojat 3 päivän kuluttua laskivat vaimon vapaaksi, sai hän tietää, että miehensä oli edellisenä aamuna viety Malmille. Sinne palattuaan ei Lehtisestä Malmilla tiedetty mitään eikä häntä ole sinne tuotu. Tällaisia valituksia on tehty tavattoman paljon, mutta mihinkään toimenpiteeseen ne eivät aivan järjestään ole johtaneet.

Siirryn sitten koskettelemaan vankien kiduttamisasiaa. Herra Oikeusministeri sanoi, että mitään vankien kiduttamista ei ole tapahtunut, ainoastaan on kuulustellessa jonkun verran käytetty turskisti esiintyviä kohtaan pamppua, sitäkin sangen lievästi. Tämä vastaus ei vähimmäisäkään määrässä pidä yhtä totuuden kanssa. Toimiessani yli puolen vuoden ajan puolustusasianajajana, sain jo varhain syksyllä kuulla paljonkin siitä, että tutkittaessa vankeja rääkätään. Tiesin useita tapauksia, joihin vähitellen sain yhä enemmän varmuutta, mutta kun vangit olivat eri vankileireissä, en ollut tilaisuudessa tapaamaan heitä. Herra Trobergin nimi esiintyi niissä kuitenkin yhä undestaan. Tämän vuoden helmikuulla, sitten kun oli vangittu täällä bolshevistisen kirjallisuuden levittämiseksi useita henkilöitä ja uudelleen kävi yhä varmemmat huhut siitä, että vankeja tutkittaessa Albertinkatu 25:ssä, missä sijaitsee 3:s osasto, niitä siellä rääkättiin, kääntyivät useitten vankien omaiset puoleeni ja minä kävin vankeja tapaamassa ja tein heidän puolestaan valituksia.

Ensimmäiset valitukset koskivat viittä lääninvankilassa säilytettyä henkilöä, joista 4 oli mieshenkilöä ja yksi nainen, jotka kaikki väittivät tulleensa pahoinpidellyiksi ja valittivat että heitä oli pampulla rääkätty. Että rääkkäys ei ollut niinkään vähäistä, kävi ilmi heidän kertomuksistaan, jotka olen esittänyt oikeusministerille jättämissäni valituskirjelmissä. Näissä valituksissa ilmoittaa ulkotyömies Kalle Granroot Helsingistä, että hänet pidätettiin tammikuun 18 päivänä Saariniemenkatu 8 porttikäytävässä k:lo 7 illalla ja vietiin yleisesikunnan 3 osastoon, missä vaadittiin

ilmoittamaan, tunteeko hän ketään, joka värvää väkeä Venäjälle. Kun hän vastasi kieltävästi, niin etsivä löi nyrkillä häntä vasten suuta niin että veri purskahti suusta ja uhkasi opettaa hänet tietämään asioita ja ilmoittamaan ne oikein. Sen jälkeen siirrettiin Granroot Ratakadun poliisi-asemalle, mistä hänet noudettiin uudelleen kuulusteltavaksi ja vietiin huoneeseen, jossa oli 7—8 miestä ja joiden joukosta tunsikin ainakin Espoon nimismiehen Trobergin. Hänen vastauksensa eivät tyydyttäneet tutkijoita ja senvuoksi hän sai määräyksen riisua palttoonsa, minkä tekihin. Nyt kaatoi kaksi miestä hänet huoneessa olleelle pöydälle ja toisen pitäessä kiinni päästä painoi toinen vasemmalla kädellä keskiruumista ja löi useita kertoja pampulla, jolloin Granroot hyppäsi pöydältä pois. Kysyttiin uudelleen, joko hän tunnustaa, huudettiin ja kiroiltiin, että kyllä tunnustaa ja nimismies Troberg kehotti lyömään, kunnes tunnustaa. Kun vanki ei edelleenkään mitään enempää osannut tunnustaa, vaan käski itsensä ennemmin ampua, niin huomautettiin, ei sinua ammuta, vaan kidutetaan, kunnes puhut oikein. Häntä hakattiin, kunnes ruumis tuli täyteen mustelmia ja lyöntien aiheuttamia paukuroita. Päähän ei lyöty, kun eräs läsnäollut siitä nimenomaan varoitti. Palvelijatar Elsa Maria Tolonen Helsingistä pidätettiin asunnossaan Kristiaaninkatu 18, missä samalla toimitettiin kotitarkastus, kuletettiin 3 osaston huoneustoon Albertinkatu 25, missä kello 3 iltapäivällä otettiin tutkittavaksi ja kesti tutkiminen kello 6 asti eli kokonaista 3 tuntia. Saapuvilla oli 3 henkilöä, joista eräs oli nimismies Troberg, joksi kuuli häntä kutsuttavan. Jonkun ajan kuluessa sanoi hän: „Mitä te siinä seisotte ja valehtelette, tulkaa tänne”, ja työnsi vangin viereiseen huoneeseen, missä oli sähkövalaistus, ja käskettiin hän siellä riisuutumaan, minkä jälkeen hänet työnnettiin vatsalleen lattialle uunin eteen ja oli tällöin huoneessa 4—5 miestä, joista Trobergia lukuunottamatta erästä kutsuttiin Sandströmiksi. Kun hänet oli pantu pitkälleen otti Troberg pampun ja löi sillä useita kertoja huomauttaen „joko sinä nyt puhut”, kunnes pampun otti eräs tumma-verinen etsivä jatkaen lyömistä. Tällä tavalla piestiin siellä naishenkilöä.

Olen julkaissut nämä valitukset myöskin sanomalehdissä, kun katsoin välttämättömäksi, että nämä tiedot tulisivat julkisuuteen, että kerta kaikkiaan tehtäisiin tällaisesta loppu. Sillä vangin rääkkääminen on yhtä alentavaa sivistysvaltiolle kuin se, että niitä hoidetaan sillä tavalla, että niitä tuhansittain kuolee nälkään ja kurjuuteen.

Olisi luullut, että sanomalehdistö huolimatta siitä, että se aikaisemmin oli röyhkeästi kieltänyt

kaikki epäkohdat ja antautunut hallituksen käytettäväksi, kun oli kysymyksessä vankileiriolot, asettuisi vastustamaan vankien pieksämistä. Niin ei kumminkaan tapahtunut. Ensimmäisenä kiirehti sanomalehti Uusi Suomi ilmoittamaan, että huhut siitä, että Ratakadun varrella sijaitsevassa poliisikonttorissa olisi pidätettyjä vankeja räkkäyty, nämä väitteet räkkäyksestä tai pahoinpitelystä ovat kaikkea perustetta vailla. Tämäkään ei kuitenkaan uuden valituksen jättämisen kautta ajan mittaan käynyt päinsä ja silloin ryhdyttiin väittämään kuten Uusi Suomi helmikuun 16 -päivänä, että syytökset tutkintovankien pahoinpitelystä on tehty provokatoorisessa tarkoituksessa ja että nimismies Troberg on häneen kohdistettujen syytösten johdosta käynyt oikeuskanslerin luona ja ilmoittanut, että työskentely käy mahdolltomaksi, ellei sellaisesta provokatoorisesta toiminnasta, kuin mitä Suomen Sosiaalidemokraatti käytyreineen harjoittaa, tehdä loppua ja ilmoitetaan uutisen lopussa, että herra Troberg tulee nostamaan syytteen väärästä ilmiannosta punakaartilaiden asianajajaa Hakkilaa vastaan. Tätä syytettä minä odotin, mutta sain sitä odottaa turhaan. Useita kertoja sanomalehdissä näkyi tietoja siitä, että kaikki syytökset ovat väärää ja että herra Troberg katsoo kunniansa loukatuksi ja tulee nostamaan syytöksen. Huolimatta siitä, että mitään syytöstä ei nostettu ja että yhä raskeampia valituksia jätettiin vankien räkkäyksestä ja että nämä valitukset järjestään kohdistuivat herra Trobergiin, ei häntä pidätetty virantoumituksesta, vaikka jo se indicio, että tästä hänen lupaamastaan syytejutusta ei tullut mitään, olisi pitänyt ilman muuta osoittaa, että asia oli selvä.

Eräs räkkäys, jonka uhriksi on joutunut Matti Koski ollessaan Tampereen vankileirissä säilytettynä syyskuulla, on kerrassaan tavaton. Häntä on kokonaista 10 tunnin kuluessa piesty siellä moneen kertaan siksi, että hän on pyörtynyt ja pieksämisen jälkeen hän makasi tunnottomana useita vuorokausia ja luulivat hänen kohalotoverinsa, ettei hän siitä enään henkiin virkoi. Tällöinkin on pieksijänä esiintynyt sama Troberg. Nyt väitetään edelleen, että nämä pahoinpitelyt ovat sangen lievää laatua ja että oikeuskansleri ei aikaisemmin voinut niissä ryhtyä toimenpiteisiin siitä syystä, ettei ollut sopivaa miestä saatavissa herra Trobergin tilalle. Jo helmikuun 13 päivänä määräsi oikeuskansleri tuomari Pohjanpään tutkimaan näitä valitusasioita. Maaliskuun 17 päivänä jätti tuomari Pohjanpää tutkintopöytäkirjansa oikeuskanslerille, mutta ei vielä silloinkaan ole pidätetty herra Trobergia virastaan. Minä olen tästä pöytä-

kirjasta tilannut jäljennöksen, mutta sitä on kieltäydytty minulle antamasta. Jonkin verran minä kuitenkin olen selvillä siitä, mitä tässä tutkimuksessa on käynyt ilmi. Herra Troberg ja hänen seuralaisensa eivät olleet kuitenkaan riittävästi valmistuneet tähän tutkimukseen. Oikeusministeri ilmoitti täällä jo, että pamppu oli ollut saapuvilla tutkintohuoneessa, mutta että sillä oli lyöty seinää ja ovea eikä suinkaan vankeja. Asia on käynyt nimittäin sillä tavalla, että herra Troberg ei ollut yksityiskohtaisesti sopinut apulaisensa, nimismies Sohlmanin kanssa kieltämistavasta. Toinen herroista sanoi, että kyllä pamppu oli mutta sillä lyötiin seinään. Toinen herroista sanoi, että kyllä pamppu oli, mutta sillä lyötiin pöytään. Sitten oli jätetty aivan kokonaan instrueeraamatta poliisit, jotka kielsivät, että mitään pamppua ei ollut olemassakaan. Kun ottaa huomioon, että tämä on tapahtunut kolmannella osastolla, siinä meidän uuden kotimaisen santarmistomme huoneustossa, on ollut hyvin vaikea hankkia todistajia. Eräitä onnellisia sattumia saa kuitenkin kiittää siitä, että todistajia on saatavissa. Nimenomaan eräässä tapauksessa on jo kaksikin aivan yhtäpitävää todistusta siitä, että erästä naisvankia on räkkäyty. Sitten on todistuksia siitä että on ollut henkilöitä, jotka ovat ulkopuolella kuulleet voihkinaa, menneet lähemmäksi ja tulleet häirinneeksi räkkäyksen. Minkälainen herra Troberg itse asiassa on, se käynee selville erään osakuntatoverini kirjeestä. Hän kirjoittaa: „Senjälkeen kuin Suomen Sosialidemokraatissa oli ollut ensimmäinen kuvaus Trobergin tutkimustavoista, jätin Helsingin Sanomien yleisön osastoon kirjoituksen rubriikilla „Hallituksen huomioon.“ Esitin siinä käsityksenäni, että se ei hallituksen arvoa kohota. Ehkä oli kirjoitus vähän räikeä, sitä ei otettu Helsingin Sanomiin. Nyt kun olen nähnyt mille kannalle asia on kehittynyt ja miten eräät lehdet siinä suhteessa esiintyvät, en voi olla käsitystäni ilmoittamatta. Tutkimus, jonka näin hänen toimeenpanevan, tapahtui muistaakseni heinäkuun loppupuolella, jollei se ollut aivan viimeisiä päiviä, neljännen piirin kansliassa, johon Troberg oli kirjurinsa kanssa saapunut. Tutkittavana oli eräs Luoto-niminen vanki kasarmista 19, jota syytettiin osallisuudesta murhaan. Mahdollisesti hän oli syyllinen, sitä en tullut tietämään. Jotenkin koko ajan ärhenteli Troberg vangin edessä lyöden ja sipoen häntä korville minkä kerkisi ja kiljuen: Sinä saatana, sinä perkele, et nyt tunnusta, mutta kun roikut hirressä niin sinä tiedät mistä syystä sinut hirtetään, eikös tunnu jo kutkutusta kaulassasi, tuossa leukasi alla. Oli

aivan kiduttavaa kuulla tuota elämää. Samassa huoneessa en voinut olla. Inho ja katkeruus ja halveksunta Trobergia kohtaan täytti mieleni. Sellaisessa eläimellisessä alennustilassa, kuin Troberg silloin oli, en ole ikinä ihmistä nähnyt. Ajattelin, syytetty voi olla petomainen, mutta syyttäjä on peto varmasti. Pamputusta ei tapahtunut, mutta T:n käsityötä ja kiljuntaa en kyennyt estämään. Sen käsityksen sain, että Troberg pystyy vaikka mihin. On masentavaa nähdä mille kannalle meikäläinen sanomalehdistö nyt asettuu T:a suojellen." Näin kirjoittaa tohtori Toivonen. Esitän vielä kaksi todistusta eräästä Viipurissa tapahtuneesta räkkäyksestä: „Täten pyynnöstä todistan valanvelvoituksella, että helmikuun 5 päivänä k:lo 3,15 minuuttia iltapäivällä, jolloin Suomen valtiollinen poliisi toimitti jotakin kuulustelua neiti Aino Niemisen asiassa Viipurin kaupungin polisilaitoksen ensimmäisellä osastolla, niin valitti neiti Nieminen itkusilmin, että tutkijaviranomainen löi häntä vasten kasvoja nyrkillään. Tämän neiti Niemisen kertomuksen todensi neiti Niemistä tutkinnolla vartioiva konstaapeli herra J. Paukkunen. Tämän jälkeen ajettui N:n toinen puoli kasvoista ja kesti kolme päivää turvoksissa ja valitteli neiti Nieminen poskensa olevan kovin kipeän. Viipurissa 8 päivänä huhtik. 1919. Adam Kuhanen, Kirjakauppias. Nimikirjoituksen oikeaksi todistavat: K. Ylikangas, Olga Kanervo. Poliisikonstaapeli Juho Paukkusen todistus: „Vakuutan valantekovelvollisuudella että Viipurin kaupungissa asuva liikeapulainen neiti Aino Nieminen, joka kuluva helmikuun 4 päivänä pidätettiin täkäläisen polisilaitoksen ensimmäisen piirin vankihuoneustossa säilytettäväksi, joutui seuraavana eli helmikuun 5 päivänä noin klo 3,15 mainitussa poliisilaitoksessa kuulusteltavaksi ja kuulumme me silloin kuulusteltavaa Aino Niemistä lyötävän, kuten tuntui kädellä kasvoihin ja huomassimme me kuulusteltavaa kohta kuulustelun jälkeen tarkastaessamme hänen toisen poskensa turvonneen, neiti Niemisen, selittäessä samalla, että tutkijapoliisit olivat kohdelleet häntä tylysti, uhkailleet eri tavoin sekä pidelleet pahoin kasvoihin lyömällä. Konstaapeli Juho Paukkunen.”

Tällainen on tämä asia. Troberg oli edelleenkin tutkimusvirassaan huolimatta siitä, että häntä vastaan yhä uudelleen tuli valituksia. Miestä ei pidätetty edes tutkimuksia toimittamasta huolimatta siitä, että hänet olisi pidetty nimismiehen virasta. Sensijaan ilmestyi helmikuun 25 päivänä Uuden Suomen Iltalehteen kirjoitus, jossa sanotaan, että allekirjoittanut on oikeuskanslerille tehnyt vapaalla kädellä ja koko-

naan aiheettomasti näitä valituksia. Siinä esitetään erään valittajan, Emilia Vilhelmina Salmen tunnustus, jossa hän ilmoittaa, että hän olikin mennyt minun luokseni hankkimaan asianajajaa tyttärelleen, mutta että sitten hän oli kirjoittanut erään valtakirjan alle ja ilman hänen suostumustaan oli tehty valitus. Vangittuna ollessaan kohtelussa ei hänellä ole mitään moittimista. Alaikäinen poikakin sai pyynnöstä olla äitinsä luona. Tällainen ihmeellinen peruutus oli luettavana lehdessä ja siihen oli toimitus puolestaan lisännyt: „Siinä siis totuus tästä huudetusta pahoinpitelystä. Hra Hakkilan menettelyyn nähden on syytä toimittaa virallinen tutkimus.” Kehotetaan suoraan meidän kolmatta osastoamme minun kimppuuni. Olen aikamani saanut siksi paljon kokemusta venäläisen santarmivallan toiminnasta että olen tässä suhteessa kyllä ollut riittävän varovainen kotimaiseen santarmistoon nähden. Minulla on aina ollut saapuvilla todistajia ja niin oli nytkin. Jonkun päivän kuluttua tuli vaimo Salmi minun luokseni ja kertoi että hänet oli muka jatkokuulustelua varten vietty kolmannelle osastolle, missä herra Troberg pakotti hänet kirjottamaan sellaisen paperin alle, jonka Troberg sihteerillään siellä laitatti. On aikaisemmin meillä santarminkin aikana tapahtunut vankien pahoinpitelyä, mutta herra Trobergilla lienee siinä suhteessa ennätys alallaan, että hän on pahoinpidellyltä vielä kiristännyt todistuksen siitä että häntä on hyvin kohdeltu. Herra Trobergin pahoinpidellyistä voisi esittää loppumattomiin yhä uusia tapauksia, joita on saatavissa. Enemmän minua on ihmetyttänyt tässä asiassa se, että porvarillinen sanomalehdistö sensijaan että ryhtyisi ottamaan asioista selvää ja vaatimaan totuutta julki, ryhtyi kieltämään kaikkea, vieläpä solvaamaan sitä henkilöä, joka tässä vaatii tutkimuksia ja oikeutta. Meneepä häpeämätömyys niinkin pitkälle että sanomalehti Uudessa Suomessa väitettiin tässä esiintyneen bolshevikkirahojia ja kehoitetaan valkoista Suomea ponnistelemaan kaikki voimansa voidakseen vaaleissa lannistaa tällaisen mustan vallan. Musta valta vaaleissa kyllä lannistettiin, mutta kai se lannistaminen kohtasi juuri tätä kokoomuspuolueen äänenkannattajajoukkoa.

Olen esittänyt tässä joukon tosiasioita, joista käy selville, että vankileiriolot meillä ovat olleet hirvittävät. Kuolevaisuus on niissä ollut epänormaali ja ne viranomaiset, jotka silloin ovat vallassa olleet, tekivät itsensä syyppäiksi sangen raskaihin laiminlyönteihin. Viime perjantain istunnossa vaadittiin viimekesäisen hallituksen syytteen asettamista siitä, että se oli ryhtynyt

vallankaappauspolitiikkaan. Nämät samat herat ovat hallitessaan antaneet vankileirissään kuolla nälkään ja kurjuuteen yli 10,000 vankia. Sieltä on saanut ken hyvänsä suojeluskunnan esikuntaan kuuluva käydä noukkimassa persoonallisia vihamiehiään ja toimittaa ne päiviltä. Kun valtion vankiloissa voidaan tällä tavalla ottaa laittomasti telotettavaksi ihmisiä, lienee kaisyyttä leimata sellainen menettely tapahtuneeksi diktatuuritilassa, jota ei mitenkään voida lukea oikeusvaltioksi. Mielestäni se hallitus ja henkilöt, jotka siihen ovat kuuluneet, ovat tehneet itsensä syytänsä sangen raskaaseen vastuuseen. Toistakymmentätuhatta Suomen työläistä on kuollut ennenaikaiseen nälkäkuolemaan, toistakymmentätuhatta on laittomasti kautta maan teloitettu. Ellei hallitus tästä joudu vastaamaan, ei sitten mistään seuraa rangaistusta. Tällaista ei voida enää anteeksi antaa missään maassa minään aikana. Mihin joutuu laillisuuden kunnioitus, mihinkä joutuu eri yhteiskuntaluokkien keskinäinen suhtautuminen, jos tällainenkin saa jäädä rankaisematta. Kun tähän vielä liittyy se, että tutkintovankkeja on saatu räkätä, niin myönnettänee että valkoista terroria on ollut maassa ja että valkoinen terrori on ollut kerrassaan tavaton. Sitä on turhaa koettaa tehdä olemattomaksi. Katson maamme arvolle välttämättömäksi että tämä asia tulee perinpohjin tutkituksi ja kun siihen on paljon aineistoa olemassa niin ehdotan että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan lisäselvitystä ja lausunnon esittämistä varten.

Ed. Sarlin: Käydessä lausumaan ajatuksensa ed. Hakkilan y. m. hallitukselle tekemän välikysymyksen johdosta, joka tieteen tai tietämättä on satutettu valtioaatteemme ja itsenäisyytemme toteuttamisen kannalta katsottaessa mitä onnettomimpaan ajankohtaan, on ymmärtääkseni lähdeittävä paljon leveämmältä ja syvemmältä pohjalta, kuin mihin välikysymyksen tekijät näyttävät haluavan tyytyä tarkotuseriensä saavuttamiseksi. Objektiivisen kuvan muodostaminen välikysymyksen tarkoittamista oloista ei nähdäkseni muutoin voi olla mahdollista; ja ilman objektiivisuutta ei vuorostaan arvostelu elämänilmiöistä yleensä, eikä varsinkaan sisällisen sodan aikuisista, vielä liian läheisistä ja liian syvästi mieliä järkyttävistä valtioelämän piiriin lukeutuvista teoista ja vastateoista voi liikkua niissä rajoissa, joille totuudenrakkaus ja syyn ja seurauksen järkähtämätön laki antavat arvonsa ja voimansa.

Tämä itsessään selviönä tarpeettomalta näyttävä huomautus on mielestäni ollut välttämätön,

koska välikysymyksen tekijät ovat kysymyksiä muovaellessaan tietoisesti panneet huomiota vain arvostelun alaisen ilmiön seurauksiin sekä seurauksissa havaitsemiinsa epäkohtiin ja oikeuden loukkauksiin, lainkaan kajoamatta syihin, jotka kuitenkin maailmassa aina ja kaikkialla juuri lähinnä määräävät seurauksien luonteen, laadun ja laajuuden sisäisen riippuvaisuutensa johdonmukaisella painolla, vaikkakaan ei suinkaan aina tavalla, se myönnettäköön, joka siveellisen maailmankatsomuksen nojalla voisi voittaa hyväksymisen.

Välikysymyksen yhteydessä onkin näin ollen pakko, niin vastenmieliseltä kuin se saattaa tuntuakin, palauttaa mieliin eräitä ennen kapinan puhkeamista tapahtuneita sekä itseensä kapinaan lukeutuneita tosiasioita, koska ne, paremmin kuin mikään muu, psykologisesti valaisevat niitä menettelytapoja, jotka kapinan kukistamisen yhteydessä ilmenneinä nyt herra Hakkilan välikysymyksen kautta ovat vedetyt Suomen kansaneduskunnan ja nähtävästi sen kautta myöskin europalaisen arvostelun piiriin.

Jokainen muistaa vielä maaliskuun jännittyneet päivät vuonna 1917. Omaan mahdollittomuuteensa romahti silloin Venäjän itsevaltiaan tsaarin valtaistuin, ja maamme riippumattomuuden toive, vähitellen maailmansodan pyörteitä seurattaessa täällä tietoisesti kypsytynyt ajatus, vapautua tykkäänään valtio-, yhteiskunta- ja sivistyselämämme kahlinneesta ja raskaasti sortaneesta idän ikeestä, näytti astuneen merkitsevän askelen kohti toteutumistaan. Mutta kauankaan ei kestänyt, ennenkuin venäläisen vallankumouksellisen vapautumisen mainingit alkoivat täällä majailevan venäläisen sotaväen ja oman sosialidemokraattisen puolueemme läheisen, lievimmin sanoen oudon kosketuksen takia tuntua valtioelämässämme tavalla, joka ei voinut olla herättämättä valveutuneissa piireissä huolestumista ja vakavaa levottomuutta, levottomuutta, joka viikkojen vierieissä yhä kasvoi, kunnes eduskunta oli lopultakin saatu koolle ohjaamaan kansamme kohtaloita sen suurimmalla historiallisella hetkellä.

Vasemmistollamme oli silloin valta käsissään: varma enemmistö Suomen kansaneduskunnassa ja ratkaiseva sananvalta hallituksessa. Vastassaan oli sillä enemmän kuin lojaalinen oppositio ja Pietarissakin ainakin aluksi hyvää tuulta purjeissaan. Miten käytti se tätä harvinaista tilaisuutta maamme, kansamme ja valtiomme hyväksi? — Lyhyimminkin sanoen: samalla tavoin kuin Ruotsin valtiopäivät n. k. vapaudenajalla, koettamalla keskittää omiin käsiinsä kaiken val-

tiovallan, niin lakiasäättävän kuin toimeenpanevankin, jopa tuomarivallankin, jotta kansaneduskunnan enemmistöryhmällä olisi ollut rajaton mahti säätää, saattaa voimaan ja soveltaa puolue-lakeja valtiollisten vastapuolueitten nujertamiseksi ja valtiollisten vastustajien alentamiseksi loisen laihaan asemaan isänmaassaan. Pyrkimys koota valtiovallalta puoluekabinetin piiriin pilkisteli esiin senaikuksissa vasemmiston edesottamuksissa puoluekulissien raoista, ja zimmerwaldilaisen internationalesen likipitään syndikalistinen henki ja menettelytavat merkittiin virallisestikin vasemmiston valtiollisen ja yhteiskunnallisen ohjelman ojennusnuoraksi. Oikea historiallinen hetki laskettiin luisumaan käsistä ja vasta venäläisten bolshevikkikapinoitten ja työ- ja sotamies-neuvostojen kokouslauselmille käytiin täällä rakentamaan suomalaisia valtiotekojä ja laatimaan lakia, joka jätti kokonaisen kansan pyhimään pyrkimyksen, sen itsenäisyyden, puolinaiseksi ja avasi venäläiselle sotilaskomennolle liiankin avarat ovet maassamme, kenties vasemmiston mielihyväksi.

Näissä vasemmiston hankkeissa ilmeni ensimmäinen katkeruuden aihe ja se upposi syvälle varsinkin niissä kansalaispiireissä, jotka olivat uskoneet oikean hetken tulleen isänmaansa itsenäisyyden toteuttamiselle ja vapaan Suomen luomiselle.

Mutta vakavammaksi kasvoi katkeruus, jopa suoranainen suuttumuskin vasemmistoamme ja koko sosialidemokraattista puoluetta kohtaan sellaisenaan niiden jo viittaamani suhteiden takia, joita se yhä ylläpiti tänne majoitettujen ja täällä vastoin lupauksia viipyneitten venäläisten joukko-osastojen kanssa. Uskoteltiin kyllä noiden vallankumouksen hullaannuttamien laumojen suhtautuvan myöntämielisesti maamme itsenäisysharrastuksiin ja pysyvän täällä ainoastaan maailmansodan strategisten välttämättömyyksien vuoksi puuttumatta sisäisiin kysymyksiimme. Mutta tuskin oli ehditty keväiseen touonteon aikaan, jolla nälen uhkaamassa maassamme oli kansamme säilymiselle ratkaiseva merkityksensä, kun sosialidemokraattisen puolueen liepeisiin kertyneiden punasten suhde täällä mellastaviin venäläisiin sotilaisiin alkoi esiintyä oikeassa karvasaan. Puhumattakaan niistä selvästi anarkisista, lakia ja yhteiskunnallista järjestystä mitä törkeimmin polkeneista ilmiöistä, joita jo todettiin siellä ja täällä rikosvankien vapauttamispuuhissa, elintarvevarastojen ryöstöissä ja asevoimin esiinmanatuissa ja autetuissa lakoissa, voitiin jo siiveellisen harmin ja häpeän puna kasvoilla panna merkille, että eräät, vastaväitteistä huolimatta

sosialidemokraattiseen puolueeseen lukeutuvat ai-nekset ryhtyivät laajoilla seuduilla varsinkin Lounais- ja Etelä-Suomessa perivihollisempe pistinten tukemina ruoskimaan rauhallisesti pelloil-laan kylväviä ja kyntäviä maamiehiä, sulkemaan puutteenalaisen väestön hengenpitimiksi välttämättömiä meijerilaitoksia, kirvestelemään tai nälkään näännyttämään talollisten karjoja, raahamaan vankiloihin viattomia ihmisiä, pahoinpitelemään kuntien harmaapäisiä luottamusmiehiä ja sanelemaan aseiden kalistuksella tuomioistuinten päätöksiä, ilman että tämän välikysymyksen allekirjoittajat silloin olisivat katsoet olevan syytä vakavalla, varmalla ja horjumattomalla joukko-esiintymisellä antaa tinkimätöntä, suoraa tuomiotaan moisista oikeusvaltion kulmakiviin: kansalaisvapauksiin ja kansalaisten oikeusturvaan kohdistetuista väkivaltaisista iskuista. Seurasivat sitten n. k. miliisiretelleit, yhteiskuntaa terrorisoivat miliisilakot, jotka saattoivat poliisivoiman monin paikoin maassamme välinpitämättömänä ja passiivisena suhtautumaan henkeä, omaisuutta ja oikeuksia, niin säännettyjä kuin saavutettujakin vastaan tähdättyihin tekoihin; mutta tälle passiivisuudelle pyrittiin suomaan siunaus miliisin palkkojen parannuksella.

Haieasti erehtyy kuitenkin se, joka luulee katkeruuden aiheiden tähän päättyneen. Oli vielä nieltävä nöyryytys entistä syvempi, nieltävä kalkki, joka vihiasi kipeästi lakia kunnioittavan kansanaineksen sydäntä. Oli nähtävä ja koetettava sekin kansallisen häpeän hetki, jona punaset laumat ryssäläisten pistinkolonniin ja sapelisankarien kanssa suljetuiksi riveiksi sulautuneina piirittivät maailman kansanvaltaimman parlamentin, Suomen kansaneduskunnan, riistääkseen sen jäseniltä perustuslain pyhyydellä heille turvatus oikeuden harkita vapaasti omantuntonsa ja kansansa onnen nimessä valtion ja yhteiskunnan tärkeimpiä kysymyksiä, painostaakseen lainsäätäjää voiman oikeudella ja alentaakseen siten todellisen, ylevän kansanvallan luokkadiktatuurin alhaiseen talutusnuoraan. Näissä tapahtumissa näemme toisen, mielestäni liiankin ymmärrettävän syyn siihen kasvavaan katkeruudenkylvöön, joka yhä laajemmissa piireissä alkoi orastaa venäläisen vallankumouksen huumauksia punasia vasemmistolaisia vastaan, jopa koko vasemmistopuolueettakin vastaan, koska se ei vieläkaan näyttänyt, ei ainakaan julkisesti, halukkaalta riittäväällä tarmolla tuomitsemaan järjettömmimmänkään anarkian rehoittavaa mielivaltaa yhteiskunnassa.

Mutta onnettomien tapausten sarja ei päättynyt tähän. Uusia vielä raskaampia oli kohtalon kädessä!

Minulle osaltani ovat aina jääneet salaisuudeksi punakaartin perustamisen todelliset alkuperäiset tarkoitukset ja tuon järjestön varsinaiset luojat. Kenties pyrittiin aseellisiin yhtymiin hallitsevan eduskunnan turvaamiseksi tai tarpeen tullen sen painostamiseksi, kenties hämmöitti jo silloin silmissä yleismaailmallisen kansainvälisen köyhälistödiktatuurin eräitten mielestä onnellinen olo-tila. Se nyt on ainakin varma, että työväestön järjestyskaartia, jolla nimellä punakaarti alkujaan pyrki kulkemaan, siitä ei syntynyt. Se ei ole koskaan tietoisesti ja tositeossa edes yrittänytään turvaamaan yhteiskunnallista rauhaa eikä lainalaista oikeusjärjestystä, ei edes vallankumouksen varsinaisia saavutuksiaan. Päinvastoin ajoi se anarkian asiaa, muutamia lyhyitä välitietä lukuunottamatta, ja kasvoi vähitellen sosialidemokraattisen puolueen johtomiesten päitten yli sellaiseksi yhteiskuntavaaraksi, jota kylmäverisinkään kansalainen ei voinut palauttaa mieleensä ilman syvää huolestumista. Usein on kyllä yritetty väittää, että hiljaisuudessa virinnyt suojeluskuntaliike olisi sanellut punakaartin synty- sanat, että muka punakaartin perustaminen olisi aiheutunut vastapainoksi porvarien ja ennen- kaikkea omistavien porvarien aseistautumiselle, jonka viimeksi mainitun uskoteltiin tapahtuvan työväenluokan saavutusten musertamiseksi. Mutta nuo väitteet, jos mitkään, polveutuivat pimeimpien puoluetaktikkojen sameista vesistä, sillä vivahdustakaan sensuuntaisesta toiminnasta ei kytkeytynyt heränneeseen suojeluskunta- aatteeseen, jonka jokainen tässä maassa tiesi syntyneen isänmaan itsenäisyyden alkeiden korkeissa merkeissä ja jonka toteuttamiseksi useimmissa paikoissa aluksi pyydettiin sosialidemokraattisen puolueen järjestöjäkin yhtymään yhteisiin maan vapauttamisen voimaksi ja turvaksi perustettaviin suojeluskuntiin; ja merkille pantava on tarkasti, että punakaarteja perustettiin jo paljon ennen kuin suojeluskuntaliikkeestä oli mitään puhuttukaan. Juuri siinä tosiasiaassa, että punasten aseistautuminen ei kulkenut saman päämäärän lipun alla, vaan hämäräperäisenä yhteiskuntauhkana läheisessä vuorovaikutuksessa venäläisten sotilaiden kanssa, piili repivän epäilyksen ja katkeruuden tuhoisa siemen. Eivätkä epäilykset turhia olleetkaan.

Tarvitseeko mennä pitkälle sen todistaakseen? — tuskinpa ovat häipyneet ainakaan lakia vielä kunnioittavan yhteiskunnan jäsenen mielestä Malmin kaameat y erityöt, ne viitisenkymmentä viatonta ihmistä, jotka raakojen murhamiesten mielettömyys ja eläimellinen raivo tempasi luvalisista rauhantoimista, usein perheittensä ja

kotiensa halki maailman kunnioitetusta pyhyydestä, ennenaikaiseen väkivaltaiseen kuolemaan? Tuskin ovat unohtuneet vielä Mommilan järkyttävät murhat, joissa punaset isänmaansa asian pettäen levittivät kuolemaa ympärilleen kavalien venäläisten ystäviensä kanssa? Tuskin liioin ne kymmenet, ehkä sadat murhapoltot, pistinten iskut ja surmanluodit, joilla ajometsästyksen tavoin tapailtiin Suomen itsenäisyyden turvaksi liittoutuneita nuoria miehiä kaupungista kaupunkiin, kylästä kylään, tai ne järjestelmälliset ryöstöt, joita Turussa ja muuallakin asevoimin toimeenpantiin. Ennen kuulumaton mielenkarvaus, oikeutettu siveellinen suuttumus, kuohahti miehissä näitä näytelmiä seuratessa; ja kun vihdoin oli eletty marraskuun lakkoviikkoon ja koettu kaikkialla venäläisin kiväärein ja pistimin asetettujen punakaartilaisten pakkovaltaa, vangitsemisia, murhia, ryöstöjä sekä rankaisuretkikuntia rauhallisia kansalaisia vastaan, alkoi katkeruuden kalkki kuohua ylitsevuotavaksi. Vielä tulivat lisäksi kunnallisvaltuustojen piiritykset, pieksämiset ja nälkiinnännyttämisyritykset, lukematomat omankädenoikeuden ja väkivallan työt sekä äärimmilleen kiihoitettu sävy sosialidemokraattisissa sanomalehdissä, joista muutamat miltei ivaten ilkkuivat n. s. porvarien huolia ja keveästi viittailivat, miten muka muutaman kymmenen tai sadan omistavan kansalaisen kuolema vallankumouksellisen rahvaan leveässä nousussa oli vain lyhyesti sivuutettava pikkuseikka, joutavanpäiväinen leikinasia, koska vallankumoukselta ei voi odottaa sääliä, — niin kaikkien näiden tosiasiain pohjalta luulisi alkavan selvitä kutakuinkin ymmärrettäväksi varsinkin vapaudenrakkauten elähyttämän nuorison, mutta myöskin koko anarkiaa vastustavan yhteiskunta-aineksen mielialan jyrkkä jännittyneisyys vuoden 1917 lopussa. Kaiken lisäksi alkoivat päivä päivältä varmistua ja kokemusten nojalla vakiintua kauvan olettamuksena liikkuneet huhut siitä, että punaset aseelliset järjestömme olivat sittenkin ja todellakin välittömässä vuorovaikutuksessa ja yhteisymmärryksessä Venäjän bolshevikkien kanssa. Viimeksimainituthan varustivat suomalaisten punasten agenttien välityksellä takäläiset henkheimolaisensa aseilla ja ampumavaroilla, suomalaiset punakaartit registeröitiin Venäjän bolshevikien armeijaluetteloihin, jäsenkortteissa komeili toisella sivulla venäjänkielinen teksti, ja takäläiset venäläiset sotilashenkilöt toimittivat ahkeaan punakaartin tarkastuksia ja esiintyivät näiden harjoitusupseereina käyttäen jo venäjänkielisiä komentosanoja julkisillakin paikoilla. Ja kaikki tämä tapahtui siitä huolimatta, että tie-

dettiin satojen, niin tuhansienkin suomalaisten nuorukaisten panneen alttiiksi henkensä ja tulevaisuutensa oppiakseen isänmaansa vapauttamisen varalle sotataitoa vieraassa maassa. Oliko näiden uhri raukeava tyhjiin valtioaatteemme petturien ja kavaltaajien kautta, se oli tuo kysymys, joka voimakkaimmin kylvi katkeruutta Suomen tulevaisuutta miettivän sieluun.

Jo edelläesittämäni tosiasiat riittäisivät antamaan tukevan valaistuksen sille psykologisesti tajuttavalle, joskaan ei kaikissa osissa hyväksyttävälle katkeruudelle, joka on johtanut kapinan kukistamisessa kovuuteen, kenties paikoin säälimättömyyteen, jopa valitettaviinkin tekoihin vapaaehtoisen valkoisen armeijan nuorimpia sotureita. Mutta lyhyinkin silmäys punasten kammottaviin julmuuksiin varsinaisen kapinan aikana on omansa tekemään tuon katkeruuden vielä monta kertaa tajuttavammaksi.

Puhumattakaan siitä, että kapina jo sellaiseen ja varsinkin maailman kansanvaltaisimman maan laillista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä vastaan suunnattuna, kansan vähemmistön taholta virinneenä ja veriseen luokkadiktatuuriin tähtäävänä ilmiönä tietää tekoa, joka ei voi olla nostattamatta kukistajassaan, s. o. tasasuhteisilla valtiollisilla oikeuksilla varustetussa kansan enemmistössä, arveluttavaa kiihkoa, — on niin monta vertaa enemmän laita, jos kapinoitsijat hankkeissaan esiintyvät eläimellisellä raivolla ja kaikkea pyhää ja inhimillistä jalkoihinsa tallaavalla tavalla. Surullista ja häpeällistä kyllä, tapahtui juuri niin 1918 vuoden punakapinassa Suomen vastikään itsenäiseksi julistautuneessa valtakunnassa. Väitteen todistamiseksi olisin tilaisuudessa luettelemaan ja selostamaan pöyristyttävän sarjan hirmutekoja, mutta on turhaa ryhtyä kiduttamaan mieliä pitkälti sellaisilla. Muutamissa viittauksissa lienee kylliksi.

Kenties ovat välikysymysentekijätkin nähneet esim. sen lääkäintölaillisen valahtoisien obduktionipöytäkirjan, jonka lukuisat lääkärit valmisivat kapinan aikana Mikkelin kaupungissa tutkiessaan tieteellisellä kylmäverisyydellä niiden miesten ruumiita, jotka punasten käsiin Mäntyhärjun rintamalla joutuneina menettivät henkensä ja jotka, sikäli kuin niistä oli ruumista jäljellä, ikuistettiin valokuvinkin. Kamalampaa ihmispelon hurjuuden jälkeä ei voi kuvitella. Silmät ennen kuolemaa hitaasti painettuina ulos kuopistaan, sääriluut vähin erin murennettuina, vatsat viillettyinä auki ja suolet hämmennettyinä pistimillä kappaleiksi, erinäisiä pienempiä osia ruumiista kokonaan erotettuina tylsällä aseella, lukuisia puolittain tappavia pistintenreikiä kyl-

jissä ja hartioissa, ja vasta kaiken tämän jälkeen vapauttava luoti läpi aivojen. — Kenties tunnetaan vasemmistossa niinikään n. k. kidutussauna Korian aseman lähellä, jonka seinät voisivat kertoa kalmantekoja, niin vähän ihmisen psykologiaan sopivia, etten tältä paikalta Suomen kansan kunnian nimessä rohkene niihin edes kajota. Entäpä Kouvolan monet sadat kuoleman ja silpomisen uhrin, joukossa tunnettu työväen hyväntekijä ja tsaarivallan Krestyssä kiduttama laillisuustaistelija, nekin usein sormi sormelta, jäsen jäseneltä silvottuina ja lopulta virtaan tai suohon tunnettuina. Muistuu lisäksi mieleen kielistä pöytään leipäkyrsän ääreen naulitut vainajat, samoin ne sielunpaimenet, joiden kärsimykset kruunattiin suolaa haavoihin sirottamalla. Ja mitenkä toimittiin Merikarvialla ja Noormarkussa, miten Leppävirralla ja Varkaudessa, Terijoella, Antreassa, Vilppulassa, Suinulassa, Haminassa, Kotkassa, Valkiakoskella, Toijalassa, sanalla sanoen kaikkialla, missä valkoisen armeijan soturi tai sen kannattajaksi epäilty joutui punasten käsiin! Silpomista, räökkäystä, julmaa kidutusta kaikkialla huippuuntuneena elävältä hautaamiseen ja lopulta, kuten eräs vanki itse tunnusti saadaakseen sielunsa raatelevat tuskat pian päättymään, kaulaa myöten haudatun miehen pään korventamiseen tervaksilla ja paloöljyllä. — Voin olla jatkamatta. Kuva lienee valmis! —

Luulen esittäneeni sen psykologisen pohjan ääriä, jolle objektiivinen arvostelu on rakennettava, käytäessä erittelemään sitä katkeruutta, joka on johtanut kovuuteen ja ihmishengen halveksimiseen myös kapinan kukistamisessa taistelleita miehiä. Ja minun täytyy lopuksi lausua, että niin tuskallisen vaikutuksen kuin näiden sanojen sanominen on itsestään tehnyt, ovat ne olleet juuri tältä paikalta sanottavat, jos mieltään antaa kapinan kukistamiselle seurauksineen oikea arvostelunpohja myöskin maamme rajain ulkopuolella. Muistettakoon, että kuvatulla tavalla kuoliaaksi kidutettujen lukumäärä on laskettava ainakin lukuisissa sadoissa ja että viattomasti murhattujen sotatoimiin täydelleen osaaottamattomien henkilöiden summa nousee tuhansiin, joukossa yhteiskuntaelämässä tunnettuja merkkimiehiä. En ihmettele sitä seinäjoke-laista punaiseksi kylässään tunnettua, joskin satumalta punakaartiin kuulumatonta seppää, joka Vilppulan rintamalta tuotuja silvottuja katsellessaan kansanjoukon keskellä verestävin, synkin silmin huudahti, pistoolin taskustaan tempaisten: „Jumal’ auta, onko tässä joukossa sellaisia eläimiä, jotka tuollaista tekevät? Astukoot esiin ja minä lopetan luodilla jokaisen! —” Näin sanoi

punanen seppä Seinäjoella. — Mitä luulette mielessään, joskin tiiviisti suunsa sulkien ja hampaansa yhteen purren, ajatelleen niiden asetettujen nuorukaisten, jotka viereiseltä rautatierailteelta juuri astuivat valkoiset merkit käsivarsissaan vaunuihin rientääkseen rintamalle taistelemaan Suomen vapauden puolesta, vapauden, jonka punanen n. s. kansanvaltuuskunta vähäistä ennen tekemällään sopimuksella oli julkisesti näyttänyt kavaltaneensa venäläisille. Minä pelkään, ettei maailmassa olisi voitu löytää sitä voimaa, joka olisi kyennyt johtamaan heitä suuresitikaan hillitympään esiintymiseen, kuin mitä todella on tapahtunut. Enkä minä liioin usko valkoisen armeijan varsinaisten soturien missään, ei taistelun tuoksinassa, eikä sen tauottuakaan, kiduttamalla tai silpomalla suhtautuneen vankeihinsa, joskin joskus vaikeissa oloissa lienee vankeista vapauduttu suorasukaisemmin ja mutkatomammin. Minun lienee tässä heti lisättävä, etten suinkaan kuulu niihin, jotka mahdollisesti edelläesitetyltä pohjalta lähtien katsovat voivansa hyväksyä vangittujen kapinallisten teloitamisen ilman laillista tutkintoa ja tuomiota sotatoimien loputtua, kuten välikysymyksen tekijäin ponsisanat kuuluvat. Kapinanaikaisia oloja selostaneella lausunnollani, jossa olen ainoastaan pyrkinyt antamaan objektiivisen kuvan kapinointisijain julmuuksista, en suinkaan ole tähdännyt tällaiseen lopputulokseen. On sen sijaan pantava erikoisen painokkaasti merkille välikysymyksen tekijäin puheenalaista kohtaa tarkoittavan kysymyksen sanamuoto. Määritelmä „sotatoimien loputtua” on mielestäni epävarma ja saattaa johtaa helposti harhapäätelmiin. Niinpä on kyseenalaista, voidaanko sisäisen sodan, kapinasta kehittyneen yleisen kansalaissodan aikana, jolloin varsinaisen taistelurintaman takanakaan ei ylipäättäen koskaan voida olla varmoja kavalien vehkeilyiden uudistumisesta muodossa tai toisessa, katsoa sotatoimien jollakin paikkakunnalla loppuneen sillä hetkellä, kun aseellisten kapinallisten pääjoukot ovat osaksi tuhotut, osaksi taasen joko vangitut tai lyödyt hajalle. Niin ei mielestäni ole asianalaita, eivätkä sellaista päätelmää suinkaan ole omansa tukemaan esimerkiksi ne lukuisat siltojen, teiden, rautateiden, puhelin- ja sähkölennätinjohtojen ynnä muiden sodankäynnille välttämättömien laitteiden hävittämiset, katkomiset ja turmelemiset, jotka punakapinan aikana täälläkin johtivat lopulta rintamantakajisiin kuolemanrangaistusmääräyksiin itse teossa tavattaviin nähden; eivät liioin ne sala-ampujain kauvan jatkuneet ja erittäin lukuisat murhantyöt, jotka monilla paikoin päinvastoin osoittivat

ilmeisen selkeästi, että avoin taistelu oli ensi iskun jälkeen muuttunut salakavalaksi pimeyden raukkamaisissa varjoissa viihtyväksi sissisodaksi. Juuri nämä seikat tekevätkin, vuodatettavan veljesveren ohella, sisäisen sodan ja ainakin veristä luokkadiktatuuria tavoittelevan vähemmistön kapinan kansainvälisiin sodankäynti-tapoihin ja säännöksiin kerta kaikkiaan soveltumattomaksi, mitä hirvittävimmäksi peliksi ja luovat jossain määrin tajuttavan pohjan myöskin vankien kohtalolle. Onhan näet tunnettua, että esim. juuri sala-ammunnan lukuisia uhreja ovat eräissä tapauksissa joutuneet sovittamaan muutamat sala-ampujien vangitut hengenheimolaiset. Hyvin vaikea näin ollen onkin käytännössä määrittellä sitä ajankohtaa, jolloin sotatoimien tällaisissa oloissa on katsottava jollakulla seudulla päättyneen. Sensijaan on ainakin minun mielestäni selvää, ettei vankien tutkimatonta ja tuomitsematonta teloitusta ole voinut tapahtua oikeusvaltion oikeusnormien mukaisesti ainakaan sen jälkeen, kuin kapina oli kautta maan saatu kukistetuksi ja sotatoimet varsinaisen rintamapalveluksen yhteydessä päättyneet, ellei voida osoittaa tämän joko suppeamman-tai laajemman kapinallisen jälki-ilmiön kukistamishankkeen välittömässä yhteydessä käyneen jälleen pakottavan välttämättömäksi. Kysymyksen ratkaisulla on perusoleellinen merkityksensä suhteessa välikysymyksen ensimmäiseen kohtaan. Ja kun puolestani asetun sille kannalle, ettei sotatoimien sisäisessä sodassa ole katsottava päättyneen sillä hetkellä, jolloin kapinallisten päävoimat ovat jollakulla seudulla hajotetut, olen velvollinen samalla toteamaan, että välikysymyksen ensimmäinen kohta supistuu tätä taustaa vastaan merkitykseltään vallan toisenlaiseen asemaan. Meillä on sarja esimerkkejä edessämme samallaisista oloista nykyisessä Saksan valtakunnassa, jossa sisäisen kapinan kukistaminen on osottanut sosialidemokraattiselle hallitukselle, kuten Nosken julistukset osottavat, ainoaksi tieksi mitä radikaalisimmat keinot, ihmishenkiinkin kylmästi ja arkaillematta suhtautuvat, oikeusvaltiossa yleensä kysymyseentulematomat menettelytavat.

„Ilman laillista tutkintoa ja tuomiota”, — sanovat välikysymyksen tekijät edelleen. Ja minä puolestani olen valmis myöntämään, ettei lainsäädäntömme yleensä, eikä sotalakimmekaan, sikäli kun niistä meidän maassamme voidaan puhua, tunne sellaisia oikeuksia, kuin missä erinäisissä poikkeustapauksissa, useimmasti kuitenkin sotatoimien välittömässä yhteydessä, joku kuolemantuomiokin on langetettu. Tämä koskee lähinnä näiden oikeuksien kokoonpanoa, joka ei

ole aina vastannut sotalakien edellyttämyksiä ja sellaisena siis ollut muodollisestikin pätemätön. Mutta pakkotilanteesta, voittamattomien, raskaiden asiantaarojen vallitessa, varmaan paremminkin, kuin mistään tahallisuudesta, on etsittävä syy tähän valitettavaan tosiasiaan.

Edellä esittämältäni pohjalta lähtien ja tosiasiota arvostellen käynee ilmeiseksi, että väliskysymyksen ensimmäiseen kohtaan voidaan itse asiassa vastata oleellisesti aivan eri tavalla. Kysymyksen epämääräisyys ei voi johtaa määritellyn täsmälliseen vastaukseen ainakaan mitä tulee kysymyksen loppuosaan. Ja silloinhan on kysymys sellaisenaan muodollisesti mahdoton ja asiallisesti sisällöltään siksi riippuvainen, ettei sen kautta voida päästä toivotuille perille.

Tässä yhteydessä on lisäksi mainittava, että ne numerot, joita julkisuudessa ja tänäkin iltana on vasemmiston taholta esitetty teloituksista eri paikkakunnilla varsinaisten taistelujen tauottua, eivät ainakaan niillä seuduilla, joilta minä puolestani olen voinut hankkia luotettavat tiedot, pidä paikkaansa. Esimerkkinä siitä on ensimmäiseksi Varkaus. Helsingin raastuvanoikeudessa erään syytteen johdosta pitämässään puolustuspuheessa, joka nyttemmin näkyy saaneen kirjan muodon, väittää ed. Tanner, että Varkautta oli valkoisia vastassa puolustamassa noin 80 sotilasta kivääreillä varustettua työläistä, joiden kukistuttua siellä muka teurastettiin 450 henkeä. Asian laita on kuitenkin niin, että Varkanteen kokoontui helmikuun alkupuolella kiihkeitä punajoukkoja aina Savonlinnasta ja Kuopioistakin asti. Tehdasalueen keskuskaarti käsitti kolmatta komppaniaa ja vielä työkomppanian ja sen kanssa kiinteässä yhteistoiminnassa olivat Lehtoniemen, Ruokojärven, Timolan, Puurtilan ja Taipaleen kylien etuvartijakaartit, kussakin keskimäärin 100 miestä, omine esikuntineen. Kaikki nämä joukot sekä lisäksi Leppävirran kirkonkylän punakaartin lentävä osasto ja pienempi määrä venäläisiä ottivat osaa Varkauden puolustukseen valkoisia vastaan. Täysin kunnollisia aseita ei näille ainakin 900 ehkä 1,200 miehelle tietenkään oltu keritty varata. Mutta monta vertaa enemmän heistä heilui täysissä ja kunnan aseissa, kuin mitä ed. Tanner on väittänyt. Varkauden ohella ilmoittaa ed. Tanner samassa kirjasessa Joroisissa murhatun ja tapetun 146 ja Kangaslamilla 13 henkeä. Huomattava kuitenkin on, ettei Kangaslamilla kapinan aikana tapahtunut mieshukkaa vaatineita taisteluja eikä teloituksia, eikä liioin Joroisissakaan muualla, kuin siinä pitäjän kolkassa, joka luokituu Varkau-

den ja Lehtoniemen tehdasasutusalueeseen ja on epäilemättä paikkakunnan punaisin osa. Surmansa saaneet kangaslampilaiset olivat Varkauden kaartissa tappelemassa, niinkään ne joroiselaist, joita ed. Tannerin tilaston täytyy tarkoittaa. Punaisten Varkaudessa kärsimä mieshukka nousisi siten, ed. Tannerin laskelmaa jatkaen 609 mieheen. Todellinen häviömäärä supistuu kuitenkin 254, ja siihen sisältyvät sekä kaatuneet että teloitettut. Viimeksimainituista on osa saanut surmansa heti taisteluiden tauottua sotilasjohdon jo ennakolta parlamentäärien kautta lähettämän ultimatumien eli uhkavaatimuksen mukaisesti; osa taas muutamia päiviä myöhemmin pikaoikeuden tuomiosta ja todistettuna osalliseksi rosvouksiin tai murhiin. Esitettyjen numeroiden ero johtuu empimättä siitä, että kangaslampilaiset ja joroiselaist ovat ed. Tannerin tilastossa tulleet kahdesti merkityiksi ja että hänelle on annettu kokonaan väärät numerot pikaoikeuden tuomioista. Ed. Tanner myöntää Varkauden punakaartin valtakautenaan murhanneen 6 henkeä. Satun kuitenkin tietämään, että rauhallisten, aseettomien väkivallan uhrien luku nousee sielläkin monta vertaa suuremmaksi. Niinpä saivat punaisten murhamiesten käden kautta surmansa ainakin seuraavat kansalaiset, nimittäin: Insinööri Staffans, kaupanhoidtaja Ryhänen, monttööri Koponen, maanviljelijät Pehkonen, Thil, Tiitinen ja Holopainen, työnjohtaja Heiskanen, metsänhoitajat Piippo ja Räsänen, torppari Mähönen, maisteri Kjälström, kasööri Ståhl, lennätinpäällikkö Bordekoff sekä muuan nuori renkipoikanen, joka murhattiin punaisten käydessä hävitysretkellään Joutsenlahden kartanossa. Useimmat uhreista murhattiin, kuten tavallista, kodeissaan. Sitäpaitsi ottivat punaset hengen parilta omalta mieheltään, joita epäilivät kavalluksesta. Jo kaikkisen suojeluskuntalaisvängin, jonka käsiinsä saivat, he niinkään sääliittä murhasivat, muutamat lisäksi, kuten kanavankaitsija Toivosen ja maanviljelijä Luostarisen petomaisella julmuudella.

Ei ole edustaja Tannerin tilastossa liioin sanallakaan kajottu niihin hillittömiin ryöstöihin, vangitsemisiin, kotitarkastuksiin, silpomisiin ja pahoinpitelyihin, joihin punaset Varkaudessakin tekivät itsensä vikapäiksi, ei myöskään siihen tosiasiaan, että he juuri antautumisen edellä ryhtyivät mielettömästi tappamaan n. s. panttivankejaan sekä petollisella antautumisilmoituksella toisen kerran viimeisessä minuutissa tuottamaan kuolemaa siihen uskoville valkoisille joukoille.

Edelleen on Kuopiossa väitetty teloitetun 13 punaista. Tämäkään ilmoitus ei kuitenkaan ole oikea. Kuopiossa ammuttujen lukumäärä supistuu 8:saan, joista niistäkin 3 karkaamisyrityksestä, 2 murhasta ja 2 asevarastojen piilottamisesta sekä yksi juuri punasen pääjoukon antautuessa, antautumiseen alistumattomana. Tosin oli kahdeksan Vilppulasta kuletettua vankia tehnyt rautatieaseman ja vankilan välillä yön pimeydessä suunnitellun ja harkitun karkaamisyrityksen ja menettänyt henkensä velvollisuutensa täyttäneen vartijan käden kautta pakoon juostessaan, mutta tämä tapaus ei oikaise väitettyä 13 lukua.

Miten lieenee kyseenalaisten numeroiden paikkansapitäväisyys muualla maassa, miten esim. Kotkassa ja Haminassa, jotka ovat täällä mainittu? Edellisessä on väitetty teloitetun 1,200 henkeä, jälkimmäisessä 269. Äskettäin on kuitenkin Kotkan kirkkoherra vakuuttanut julkisesti, että teloitettujen lukumäärä Kotkassa nousee 163:een ja Haminassa 22:teen. Kenties on tilastoa rikastutettu Venäjälle paenneilla tai muutoin tietymättömiin joutuneilla, seikka, josta minulla ei ole tarkempaa tietoa. Vihoviimein on Suomenniemellä ilmoitettu tilastossa telotetuksi ainakin neljä enemmän kuin mitä tosiasiaassa on tapahtunut. Muut eduskunnan jäsenet tiennevät oikaista numerot muilta paikkakunnilta. Minun tietoni supistuvat tähän.

Jo nämä esimerkit riittänevätkin todistamaan, että numerot ovat enemmän tai vähemmän mielivaltaisia ja pitämättömiä. Tukea tälle käsitykselle on mielestäni omansa antamaan sekin havainto, että numerot miltei kaikissa suuremmissa luvuissa näkyvät päättyvän ainakin yhteen, useasti kahteen nollaan. Niiden todistusvoima välikysymyksen ensimmäisen kohdan puolesta supistuukin siten sangen arvoitukseksi.

Mikäli tutkintovankien kiduttamista on tapahtunut, on mielestäni selvää, että syytävät ovat saatettavat teoistaan edusvastuuseen ja oikeudenmukaiseen rangaistukseen. Niinikään on oikein ja paikallaan että poliittisista syistä vangittujen asiat tutkitaan nopeasti ja saatetaan oikeuden käsiteltäviksi.

Välikysymyksen perusteluissa on kajottu myöskin valtiorikosvankien kohtaloon vankileireissä ja huomautettu sen muodostuneen suureksi häpeäksi maallemme, häpeäksi, joka on ollut omansa alentamaan maamme arvoa sivistyneen maailman silmissä, mutta varsinaista kysymystä tästä ei ole välikysymykseen otettu, vaikka herra Hakkila suvaitsin puhua juuri

tästä asiasta toista tuntia. Samassa yhteydessä toteavat välikysymyksen tekijät hallituksen silloisen edustajan myöntäneen erään toisen välikysymyksen yhteydessä jo syksyllä 1918, että suurten valtiorikosvankimäärien hoitaminen oli osottautunut ylivoimaiseksi tehtäväksi. Niinhän epäilemättä olikin asian laita varsinkin taistelujen vielä jatkuessa, mutta osaksi sen jälkeenkin, pettuleipää ja olkisiruveita laajoilla aloilla jo silloin hengenpitimiksi syövän kansan keskuudessa. Kun jossain määrin jouduin läheltä seuraamaan yhden vankileirin oloja jo alunpitäen ja useamman viime kesän aikana, pidän velvollisuutenani valaista muutamain sanoin niidenkin oloja.

On ensinnäkin tehtävä selvä ero toiselta puolen sen ajanjakson välillä, jonka kapinavangit olivat ylimmän sotajohdon asettaman sotavankilaitoksen huostassa ja sen, jolloin vankien hoito siirtyi vankeinhoitohallituksen tehtäväksi. Sotavankilaitoksen alaisten vankien säilytyspaikkojen lukumäärä oli huomattavan suuri ja kävi tällainen vankien sinne tänne sijoittelu pakolliseksi senvuoksi, että niin sanotun Valkoisen Suomen alueella ei ollut olemassa sopivia, riittävän tilavia huoneustoja suurempien vankileirien muodostamista varten muualla, kuin Kuopion kaupungissa, jonne venäläiset olivat vähäistä ennen rakentaneet tilavia kasarmirakennuksia. Senvuoksi syntyi pienempiä vankilakeskuksia m. m. Raahen, Ouluun, Vaasaan, Närpiöön, Kokkolaan, Pietarsaareen, Seinäjoelle, Joensuuhun, Sortavalaan ja Mikkeliin. sekä suurempi Kuopioon, aina sen mukaan kuin taistelut edistyivät ja taisteluihin osaaottaneiden lukumäärä kasvoi. Ilmeisestikään ei sotilasjohto katsonut voivansa luovuttaa vangeille sanotuilla paikkakunnilla paraita löytyviä kasarmirakennuksia eikä kasarmeiksi kelpaavia kouluhuoneistoja ja sijoittaa kapinan kukistamisen tarkoituksessa kaupunkeihin joko rekryyttioppiin tai armeijan täytteeksi rientäviä suojeluskuntalaisia huonompiin asunto-oloihin. Vankien säilytys-suojiksi oli järjestettävä hätäataman tarkoitukseen vähemminkin sopivia, vankien lukumäärään nähden riittämättömiä huoneistoja, joista saattoivat puuttua hygieenisen huollon tyydyttävät edellytykset. Juuri nämä seikat yhdessä alunpitäen vankileirien tavattoman suurten muonitusvaikeuksien kanssa loivat sotavankilaitoksen oloissa vankileireissä olotilan, joka, sanottakoon sekin suoraan ja avoimesti, ei voinut olla järkyttämättä vankien ruumiinvoimia ja yleisvointia. Mutta hyvin monen terveys oli jo ennen vankilaan joutumista arveluttava. Kapinallisten joukkojen omat majoitus- ja

muonitusolot ja heidän elintapansa rintamalla ja rintaman takana, siveellisten käsitteiden höllyttyä tietämättömiin ja viettien ja nautinnonhimon tyydyttämisen kohottua huippuunsa, oli painanut lähtemättömän leimansa miesten ja, surkea kyllä, heihin liittyneitten naistenkin synkkiin kasvoihin. Merkittävä osansa ruumiinvoimien heikentymisessä oli epäilemättä myöskin vankien fyysillisessä mielentilassa. Kiihoituksen kautta eläväksi uskoksi ylennetty voiton toivo ja sen liepeillä asustanut vallan ja elostelun himo rupeivät horjumaan; synkkä aavistus rikollisen pelin katkerista loppuselvityksistä syöpyi tajuntaan ja sisäisen rikkinaisyyden raatelevaa tuskaa seurasi toisissa varemmin toisissa myöhemmin, helposti silmiinpistävä välinpitämättömyys, jonka keskeisinä ilmiöinä saattoi todeta täydellisen elämänarvojen halveksimisen ja selvän kuolemanpyyteen. Mainittu mieliala esiintyi jokapäiväisessä elämässä vaarallisena haluttomuutena itsensä siistimiseen ja ruumiinliikuntaan. Henkisen ja ruumiillisen näivetyksen oireita alkoi näkyä pian ja niitten rinnalla murtui tautien vastustuskyky. Siihen suuntaan olivat olot vankileireissä kehittymässä jo keväällä. Luonnollisesti paheni oloila kuumen vuodenaajan aljettua, ja vankien kasaannuttua kasvavin määrin punaisen Suomen alueelta valloitetujen suurkasarmien vankileireihin, joissa vankien lukumäärä, kuten esim. Lahdessa, Tammisaarella ja Riihimäellä, kohosi tuhansiin jopa 8,000:eenkin.

Tähän voitaneen huomauttaa, että inhimillisyydentunto olisi jo tällöin velvoittanut laskemaan vankeja runsaammin vapaalle jalalle, kuin mitä tapahtui, jotta muonitusvaikeudet olisivat muodostuneet helpommin voitettaviksi ja suhteellisesti vähemmän syylliset vapautuneet vankileirien raskaista oloista.

Ei kuitenkaan liene ollut helppo päätellä yli 80,000:een nousseen vankimäärän keskuudesta, ketkä olivat vähemmän syyllisiä ketkä enemmän; ja asiaa vastaan lienevät puhuneet eräät toisetkin syyt. Mieliala maassa oli kapinan johdosta äärimmilleen kiihtynyt, yhteiskunnan suhtautuminen kapinallisiin huomattavasti kääristynyt. Kotiseuduille palaavia vankeja ei varsinkaan niillä seuduin, joissa punaset olivat harjoittaneet murhia, murhapolttoja ja ryöstöjä, odottanut missään suhteessa suojele vastaanotto. Lisäksi oli kuulunut huolestuttavia uhkauksia siitä, että „punainen kukko” pantaisiin korjaamaan tappiot siellä, missä aseilla ei oltu saavutettu menestystä. Saattoi tuntua arveluttavalta laskea vapaalle jalalle kymmeniätuhansia

syövyttävän vihan ja koston valtaamia kapinallisia oloissa, jotka kaikissa suhteissa olivat mitä sekavimmat. Ja sen lisäksi oli otettava varteen eräs kolmaskin seikka. Jo antautuessa riehuivat kapinallisten keskuudessa, monista muista sairauksista puhumattakaan, lukuisat kulkutaudit, kuten isorokko, tulirokko, lavantauti, influenssa eli espanjantauti, toisintokuume j. n. e., joita punasten avuksi tänne yhä kasvavin laumoin rientäneet venäläiset meri- ja maasotilaat toivat mukanaan. Taudintapausten ylivoimaisen suuri lukumäärä tuotti tavattomia vaikeuksia sairaiden eristämisen ja hoitamisen seikoissa sairashoitohenkilökunnan pysyessä kaikista ponnistuksista huolimatta, aluksi ja varsinkin niin kauvan kuin päteviä voimia tarvittiin ensi sijassa rintama-ambulansseihin ja sotilassairaaloihin, riittämättömänä. Vaarallisia, tarttuvia kulkutauteja sairastavia ja heidän kanssaan kosketuksissa olleita vankeja oli luonnollisesti pakko pitää pitempi aika eristettyinä, jos miellettiin välttää tahallista tautien levittämistä kautta koko maan. Kaikista varovaisuustoimenpiteistä huolimatta levisikin kulkutauteja juuri vapautettujen vankien kautta eri seuduille maassa, aiheuttaen paikallisia epidemioja, jotka terveydenhoitoviranomaisten suurilla ponnistuksilla kuitenkin saatiin tukahutetuiksi. Tämänkin osaltaan esti vankien nopeampaa koti-seuduilleen luovuttamista. Tiedän sen esim. Kuopiosta, jossa 300 isorokkotapausta todettiin vankileirissä, ja kun vankileirissä noin 3,000 vankia asusti samassa huoneustossa, oli mahdollonta ryhtyä ennen eristämisaajan päättymistä ketään laskemaan liikkeelle. Niinikään on tunnettua, että paitsi kulkutauteja, riehuivat kapinallisten joukoissa veneriset taudit tuhansissa eri tapauksissa. Niinpä hoidettiin yksistään Suomenlinnassa 913 sellaista potilasta, ja lienee selittelyittäkin selvää, mikä merkitys yhteiskuntaelämälle on ollut siinä, että näitä tauteja potevat ovat pidetyt eristettyinä. Kaikesta huolimatta laskettiin kuitenkin melkoinen osa vankeja, kuten täällä on jo tänä iltana ilmoitettu, pelkästään alustavien kuulustelujen jälkeen vapaalle jalalle.

Kuten jo olen viitanut, kasaantuivat valtiotrikosvangit lopulta harvempiin suurempiin vankileireihin, mutta niittenkin ajanmukaiseen ja tarkoitustaan vastaavaan kuntoon saattaminen oli vallitsevissa oloissa ylen raskas tehtävä. Rakennusten järjestelyt, valaistuslaitteet, sairaahuoneet ja -tarpeet, sairausvaatteet, kenkien ja vaatetuksen hankkiminen, kelvollisen vartioston koulutus ja kasvattaminen ynnä muut säännölli-

sen vankeinhoidon välttämättömät edellytykset eivät tietenkään voineet selviytyä käden käänteessä millään tavalla, ja muistettava on, että kapinallisia maankavaltajia ei yleinen mielipide ollut niinkään aulis säälimään, eikä varsinkaan, kun suuret joukot maan siviiliväkeä ja melkoisin määrin sotilaatkin saivat kamppailla nälän ja vaatepulan kanssa. Työhön käytettävien vankien työtarmo oli niinkään normaalia alempi, ja osaltaan heidän haluttomuutensaakin työskentelemiseen vaikeutti järjestelyiden toteuttamista. Vasta myöhemmin syksyllä edistyi järjestelytyöt sille asteelle, että voitiin ryhtyä soveltamaan käytäntöön varsinaisia vankeinhoidollisia periaatteita, ja silloin siirtyivät valtiorikosvankileirit ja niissä olevat vangit vankeinhoitohallituksen huostaan, joka kuitenkin jo varemmin oli osittain koettanut huoltaa niitä vankileiriosastoja, joissa tuomionsa jo saaneita vankeja säilytettiin, ja toimittanut niihin koulutettuja vartioita. Tästä siirtymisestä alkaen paranivat olot vankileireissä huomattavasti, vaikuttaen siihen luonnollisesti osaltaan myös vankimäärän huomattava supistuminen, eikä vähemmän juuri armahdusten kautta.

Minun lienee tarpeetonta ryhtyä tässä yksityiskohtia myöten erittelemään tilannetta kussakin eri vankileirissä kesän kuumimpien kuukausien aikana. Totuuden nimessä on myönnettävä, että kuolleisuus oli paikoin suuri, että ravinto oli siellä täällä sekä koleriamäärältään että laadultaan tyydyttämätöntä, että tilanahaus teki muutamissa vankileireissä hygienian sääntöjen noudattamisen vaikeaksi, sekä että sairassijoja oli työstä panna kuntoon riittävässä määrässä. Mutta silminnäkijänä on minun totuuden nimessä lisättävä, että kuolleisuuteen vaikutti monesakin tapauksessa vankien voittamaton välinpitämättömyys terveydentilastaan. Heitä näytti olevan miltei mahdotonta taivuttaa noudattamaan hygienian alkeellisimpiakaan sääntöjä. Vain kovuudella, kuten silminnäkijänä voin todistaa, tosi pakotuksella, suostuivat vangit esimerkiksi Tammissaaren vankileirissä kylpemään äärellä olevassa meressä. Edelleen on pantava merkille, että esim. juuri Tammissaaren vankileiriin kerääntyneet vangit, joiden keskuudessa kuolleisuusprosentti on ollut korkeimmillaan, olivat jo sinne saapuessaan yleisvoimiltaan siinä tilassa, että saattoi arvata seuraukset. Yleisvointi vuorostaan oli alentunut jo aikaisemmissa pienemmissä säilytyspaikoissa ja matkoilla, jopa, eikä suinkaan vähemmän, punasessa rintamapalveluksessa kaikkine elosteluineen. Valitettava on, ettei silloinen hallitus voinut no-

peammin, kuin mitä tapahtui, ryhtyä luovuttamaan eräitä vankiluokkia tehdyn ehdotuksen ja suunnitelman mukaisesti valvonnanalaiseen, määräehtoiseen yksityistytöön, jolloin vankien luku jo ennen kuolleisuusprosentin nousua olisi saatu jossain määrin vähenemään. Kymmenien tuhansien vankien tutkiminen kysyy kuitenkin, pontevimmistakin otteista huolimatta, aikansa. Lyhyemmässä kaudessa, kuin muutamien kuukausien kuluessa, ei voi ajatella mahdolliseksi noin 80,000 jutun käsittelyä.

Olen asianomaisten viranomaisten antamien virallisten numeroiden johdolla laatinut vankileirien sairaus- ja kuolemantapauksista taulukon, jonka pitäisi voida antaa oloista luotettava ja puolueeton kuva, niin ettei arvailuille ja vääristelyille enää tämän päivän jälkeen jäisi sijaa täällä eikä muuallakaan. Kun varmoja numeroita, korttikansliain aikaisempien puutteellisuuksien tähden, ei kuitenkaan ole ollut saatavissa varhaisemmalta ajalta kuin toukokuun 1 päivästä 1918 alkaen on taulukko ollut rajoitettava siitä alkavaksi ja huhtikuun 1 päivään 1919 päättyväksi. Pyydän sen seuraavassa esittää.

Taulukon seuraavien numeroiden suhteen on huomautettava, että taulukossa ovat maan vankileirit jaetut kahteen pääryhmään maaseudun vankileireihin ja Helsingin alueen vankileireihin. Numeroluvut Helsingin alueen vankileireistä osottavat sairaiden ja kuolleiden koko lukumäärää, jota vastoin numerot maaseudun vankileireistä osottavat sairaiden keskimäärän kunkin kuukauden päivää kohti ja kuolleiden koko lukumäärän kunkin kuukautena. Taulusta huomaamme, että toukokuulla 1918 oli vankileirien lukumäärä 63 ja hoidettiin niissä 74,000 vankia. Eri tautisarakeille ei korttien puutteellisuksien tähden vielä tässäkin kuukaudessa ole voitu sairautta ja kuolemantapauksia jakaa. Sen sijaan on todettu, että keskimäärin oli sairaita toukokuussa päivää kohti 1,100 ja vapautettuja 300. Kesäkuussa supistui vankileirien luku jo 20 ja hoidettiin niissä 72,500 vankia. Silloin oli niissä sairaita lavantaudissa 14, kuolleita 1, toisintokuumessa 42, kuolleita 3, punataudissa 16, kuolleita 11, isossarokossa 854, kuolleita 99, tulirokossa 172, kuolleita 9, ruusussa 70, kuolleita 8, kurkkumädässä 21, kuolleita 3, turvotustaudissa 432, kuolleita 46, keripukissa 23, kuolleita 4, tuberkuloosissa 99, kuolleita 16, yleisessä heikkoudessa 319, kuolleita 91, keskimäärin sairaita päivää kohti oli kesäkuulla 3,719 ja kuoli niistä varsinaisissa sairaloissa 635, kasarmirakennuksissa 1,723. Yhteensä kuoli kesäkuulla 2,353, vapautettuja oli vuorostaan 4,360. Heinäkuulla supistui vankileirien

luku 13 ja niissä hoidettujen vankien luku 44,000. Lavantautia oli silloin 10 tapausta, kuolleita 5, toisintokuumetta 49, kuolleita 7, punatautia 18, kuolleita 35, isoarokkoa 570, kuolleita 179, tulirokkoa 144, kuolleita 16, ruusua 95, kuolleita 55, kurkkumätä 28, kuolleita 27, turvotusta 604, kuolleita 238, keripukkia 66, kuolleita 51, tuberkuloosia 124, kuolleita 110, yleistä heikkoutta 462, kuolleita 611, keskimäärin sairaita päivää kohti 4,138, sairaaloissa kuolleita kaikkiaan 4,381, äkillisesti kasarmeissa kuolleita 355, summa kuolleita 4,736 ja summa vapautettuja 18,358. Elokuussa supistui vankileirien luku 11 ja niissä olevien vankien lukumäärä 27,530: een. Silloinkin vielä oli lavantautia sairastaneita 8, kuolleita 4, toisintokuumetta 38, kuolleita 4, punatautia 33, kuolleita 15, isoarokkoa 144, kuolleita 14, tulirokkoa 757, kuolleita 3, ruusua 95, kuolleita 40, kurkkumätä 41, kuolleita 16, turvotusta 565, kuolleita 151, keripukkia 112, kuolleita 13, tuberkuloosia 174, kuolleita 62, yleistä heikkoutta 358, kuolleita 153, keskimäärin päivää kohden sairaita 3,796, sairaaloissa kuolleet 1,888, kasarmeissa ei ainoatakaan, summa kuolleita 1,888 ja vapautettuja 8,616. Syyskuussa supistuu vankileirien luku jo 9 ja niissä hoidettujen vankien lukumäärä 23,750. Silloin on sairastanut lavantautia 12, ei yhtään kuollut, toisintokuumetta 36, kuollut 10, punatautia 30, kuollut 5, isoarokkoa 19, kuollut 1, tulirokkoa 10, kuollut 0, ruusua 84, kuollut 19, kurkkumätä 58, kuollut 16, turvotusta 335, kuollut 71, keripukkia 120, kuollut 15, tuberkuloosia 139, kuollut 46, yleistä heikkoutta 250, kuollut 63, keskimäärin sairaita päivää kohden 2,766, sairaaloissa kuolleita 728, osastoilla vankiloissa 491, summa kuolleita 1,219, vapautettuja 6,344. Lokakuussa vankileirimäärän ollessa sama ja vankien lukumäärän 22,500 oli lavantautia 12, kuolleita 1, toisintokuumetta 27 kuolleita 3, punatautia 16, kuollut 0, isoarokkoa 8, kuollut 0, tulirokkoa 1, kuollut 0, ruusua 89, kuollut 16, kurkkumätä 50, kuollut 4, turvotusta 238, kuollut 20, keripukkia 137, kuollut 2, tuberkuloosia 131, kuollut 8, yleistä heikkoutta 206, kuollut 11, keskimäärin sairaita 1,444, kuolleita sairaaloissa 188, vankilasoastoilla 191, yhteensä kuolleita 379, yhteensä vapautettuja 2,161. Marraskuussa oli vankiloiden luku niinkään 9 ja vankimäärä silloin 11,845, niistä lavantautia sairastaneita 5, kuollut 3, toisintokuumetta 22, kuollut 5, punatautia 4, kuollut 0, isoarokkoa 2, kuollut 0, tulirokkoa 1, kuollut 0, ruusua 68, kuollut 12, kurkkumätä 5, kuollut 4, turvotusta 118, kuollut 17, keripukkia 50, kuollut 3, tuberkuloosia 38, kuol-

lut 11, yleistä heikkoutta 117, kuollut 18, keskimäärin sairaita päivää kohden 1,440, sairaalassa kuolleita 219, yhteensä kuolleita 219, vapautettuja 9,364. Joulukuussa oli vankiloita vielä 9 ja vankeja niissä 6,143. Silloin alkavat sairaudet supistua seuraavasti: lavantautia 3, toisintokuumetta 19, kuollut 1, isoarokkoa 1, tulirokkoa 1, ruusua 30, kuollut 3, kurkkumätä 4, kuollut 2, turvotusta 39, keripukkia 20, tuberkuloosia 40, kuollut 3, yleistä heikkoutta 30, kuollut 4, keskimäärin sairaita päivää kohden 740, sairaaloissa kuolleita 39, äkillisesti kuolleita 13, yhteensä kuolleita 52, vapautettuja 6,212. Tammi-kuussa tänä vuonna oli vankileirien luku 8, ja vankeja 5,690. Lavantautitapauksia esiintyi 3, toisintokuumetta 10, isoarokkoa 1, tulirokkoa 2, ruusua 11, kuolleita 1, kurkkumätä 5, turvotusta 16, kuollut 0, keripukkia 5, tuberkuloosia 34, kuolleita 3, yleistä heikkoutta 24, kuolleita 2, keskimäärin sairaita päivää kohden 519, sairaaloihin kuollut 22, kuolleita yhteensä 22 ja vapautettuja 497. Helmikuussa oli vankileirejä 7 ja niissä vankeja 5,600. Silloin oli sairaustapauksia: lavantautia 5, toisintokuumetta 2, isoarokkoa 2, tulirokkoa 1, ruusua 8, kurkkumätä 6, turvotusta 10, keripukkia 3, tuberkuloosia 42, yleistä heikkoutta 25, keskimäärin sairaita päivää kohden 490, sairaaloissa kuolleita 7, summa kuolleita 7, vapautettuja 123. Maaliskuussa jonka loppuun tämä tilasto päättyy, oli vankileirien luku 6, ja vankeja niissä 5,565. Silloin oli vielä lavantautia 3, isoarokkoa 5, tulirokkoa 1, ruusua 8, kurkkumätä 5, turvotusta 3, keripukkia 1, tuberkuloosia 44, yleistä heikkoutta 20, keskimäärin sairaita päivää kohti 391, sairaaloissa kuolleita 18, summa kuolleita 18 ja vapautettuja 117. Helsingin alueen vankiloissa, joissa, kuten sanoin, numerot osoittavat sairaiden ja kuolleitten koko lukumäärää, on ollut lavantautia 66 tapausta, kuolleita 7, toisintokuumetta 247 tapausta, kuolleita 31, isoarokkoa 46 tapausta, kuolleita 11, tulirokkoa 6, kuolleita 5, ruusua 192, kuolleita 31, kurkkumätä 56, kuolleita 13, turvotusta 145, kuolleita 8, keripukkia 56, kuolleita 8, tuberkuloosia 298, kuolleita 64, yleistä heikkoutta 155, kuolleita 27, muita sairauksia 5,698, sairaaloissa kuolleita vihdoin 885. Jos lasketaan yhteen maaseutuvankileirien ja Helsingin alueen vankileirien loppuluvut, näemme, että lavantautiin on kaikkiaan kuollut 21, toisintokuumeeeseen 64, punatautiin 66, isoarokkoon 304, tulirokkoon 33, ruusuun 185, kurkkumätään 85, turvotukseen 551, keripukkiin 96, tuberkuloosiin 323, yleiseen heikkouteen 980. Sairaaloissa kuolleiden lukumäärä nousee yh-

teensä 9,010:een, äkillisesti osastoilla kuolleiden lukumäärä 2,773, ja koko lopullinen kuolleisuusmäärä vankileireissä 11,783. Jos vähennämme alkuluvusta 74,000:sta vapautettujen lukumäärän, joka yhteensä tällä ajalla on 56,452, ja tästä jäännöksestä edelleen kuolleet 11,783 sekä siitä jäännöksestä vihdoin maaliskuun lopussa vankileirissä olevat vangit 5,565 jää erotukseksi 200, ja ne on merkitty karanneiden sarakkeille.

On erittäin tärkeätä tämän pitkän ja aikaa otaneen taulukon loppupontena huomauttaa parista seikasta: ensinnäkin siitä, että kuolleiden lukumäärä kokonaisuudessaan supistuu, kuten näemme virallisesti vankeinhoitohallituksessa vahvistettujen numeroiden nojalla 11,783:een, eikä siis nouse 15—20 tuhanteen, jota lukua täältä suurella ponnella on koetettu Eurooppaan uskotella. Niinikään on todettu, että sairaaloissa kuolleiden, siis ainakin jonkinlaista joskaan ei aina kiitettävää eikä tyydyttävääkään sairaanhoitoa nauttineiden luku on merkitty 9,010 ja osastoilla äkillisesti kuolleiden luku 2,773. Vielä on pantava merkille, että turvotustauti eli n. s. nälkäepidemi on supistunut varsinaisena kuolleisuuden syynä 551:een tapaukseen, vaikka on koetettu väittää, että ravinnon puute ja nälkä olisi suurimman osan vangeista vienyt. Valitetavaahan on, että näinkin paljon on tuohon surmaan sortunut, mutta siihen ovat olleet elintarvete-tilanteet ja monet muut ylivoimaiset vaikeudet vaikuttamassa. Vihoviimein on vielä huomautettava, että yleinen heikkous on vaatinut 980 tapausta ja tietyksi on sekin valitettava numero, mutta auttamaton, niinkuin edelliset.

Numerot puhuvat, se myönnettäköön, kylmää ja kovaa kieltä. Mutta mielestäni lievittää niiden kovuuden kärkeä jossakin määrin tietoisuus siitä, että kapinan ja maankavalluksen seuraukset ovat kasvaneet nälkäänäheelle yhteiskunnalle ylivoimaisiksi ja kostaneet itsensä ylinnä niissä joukoissa, jotka eivät häikäilleet valella paloöljyllä, kuten herra oikeusministeri täällä vastauksessaan viittasi, viimeisiä viljavarastoja, varastoja joiden turvin tuskallinen pula olisi esiintynyt vähemmän raskaana. Jotta taas elintarvete-tilanne oli järkyttävän vakava ja uhkaava, sen tiesivät punaisten päät liiankin hyvin. Olihan jo ennen kapinan puhkeamista saatu tietää, että esim. maamme tunnetulla nälkäseudulla Kajaanin kihlakunnassa, oli kuolleisuus jo silloin kasvanut edelliseen vuoteen verrattuna yli 70 %:illa ja eräissä sen kunnissa vielä huikeampiin numeroihin, niinpä Suomussalmella yli 100 %, Hyrynsalmella noin 230 %, Vuolijoella samoin j. n. e. Pettu ja olkisirveet tuon

olivat tehneet. Ja todella viheliäiset olivat olot, sen voim silminnäkijänä todeta, myöskin Karjalan rajaseuduilla y. m.

En voi loppuksi olla kiinnittämättä huomiota pariin seikkaan: toiselta puolen mahdollisiin uusiin kapinahankkeisiin, toiselta taas isänmaan ja kansakunnan itsenäisyyteen. Vasemmiston pää-äänenkannattaja on tosin leimannut uuden kapinan mahdolliset ajatukset työväenliikkeelle ja sosialidemokratialle turmiollisiksi, mutta turhaan olen etsinyt siinä kirjoitusta, jossa puolueen johtavat miehet tinkimättömän selvästi ja rehellisesti toteaisivat sellaisten puuhien viiväduksetkin rikokseksi valtiota ja yhteiskuntaa vastaan, rikokseksi kansaa ja todellista, oikeaa kansanvaltaa vastaan, rikokseksi vihdoin myöskin tulevia sukupolvia sekä kansakunnan omaperäistä sivistyselämää vastaan. Se on vaarallinen, minun mielestäni liian vaarallinen laiminlyönti-synti; ja se on korjattavissa ainoastaan siten, että vasemmisto suoraan ja selkeän mutkattomasti astuu oikean parlamentarismien lujille poluille, vakaasti luottaen oikeuden voimaan, eikä enää ikäpäivinä, kuten kapinakuukausina ja sen edellä, voiman oikeuteen, sekä siten, että samainen vasemmisto, ellei tämä muutoin ole toteutettavissa, tekee selvän pesäeron keskuudessaan, suorien selkensä, kuten täällä on sanottu, Kuusisen ja Mannerin hengen elähyttämille. Se vaatii miehiä, siihen eivät, sen minä myönnän, pysty heikkohenkiset suosion tai joukkoylistyksen tavoittelijat. Personallisuutta yritys vaatii, siveellistä ryhtiä, joka ei hätkähdä petturien katalaa herjaustakaan. Mutta ne miehet, joilla on rohkeutta tuo ajatus toteuttaa, joilla on uskoa ja uskallusta tuo askel rehellisesti astua, voivat samalla ja kerta kaikkiaan olla vakuutetut, että sen jälkeen ei enää koskaan tässä maassa jouduta tilanteeseen, joka pakottaa veljen veljelle synkän vankileirin pystyttämään, joka pakottaa veljen ja ihmisen veljen ja ihmisen tappamaan. Ja vasta silloin toteutuu historian ylväimmän, syvimmän hengen, vapauden hengen, elävöittävä voima Suomenkin valtiossa ja yhteiskunnassa, vieden kehitystä eteenpäin ja ylöspäin inhimillisen elämän horjumattomimmalta kulmakiveltä: oikeuden, totuuden, siveellisen vapauden ja edistymisen kansojen historian kirkastamalta pohjalta. Silloinpa vihdoin ja vasta silloin olemme maailman mahtavammille sivistysvalloille todistaneet, että Suomenkin kansa on itsenäisyytensä arvoisen, että se on kypsytynyt lopullisesti itse hoitamaan asiat isänmaassaan.

Uskoen nykyisen hallituksen, joka välikysymystä ei ole missään osassa aiheuttanut, haluavan

korjata sen, mikä valtioaatteemme toteutumisen, yleisen oikeustajunnan ja maan lakien pohjalla korjattavaa on, ehdotankin siirtymistä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. (Hyvä! Hyvä!)

Ed. Reinikainen: Mitä enemmän edellisen puhuja puhui päätöksellä, sitä enemmän tahdon minä siitä pidättäyä ja mitä enemmän edellinen puhuja koetteli ylimalkaisesti maalata punaista terroria, sitä enemmän koettelen minä kylmillä numeroilla ja virallisilla raporteilla näyttää sitä politiikkaa, jota meidän valkoinen, sivistynyt yläluokkamme tässä maassa on harjoittanut. Kun viime kesänä heinäkuun 5 päivänä oli ed. Hornborgin, Rosenqvistin y. m. välikysymyksen kautta valtiollisten vankien hoito ja kohtelu eduskunnassa esillä, niin lausui silloin puolikaseduskunta tyytyväisyytensä sen johdosta, mitä hallitus oli tehnyt ja tekemättä jättänyt. Ehkei silloisella eduskunnalla ollut tiedossa kaikkia niitä väärinkäytöksiä, mitä vankileireillä harjoitettiin, kaikkea sitä kurjuutta, joka siellä vallitsi ja kaikkea sitä rikksellista kohtelua, jolla siellä vankeja kohdeltiin. Ja hallituksen edustaja ministeri Thesleff huolimatta siitä, että välikysymyksen tekijät olivat anoneet avonaista ja rehellistä vastausta, ei sanonut totuutta. Olisi luullut kuitenkin jokaisen ymmärtävän nähdessään vankileirien portaissa ulos hoipertelevan ihmisen haahmoja, ihmisen haahmoja, jotka nälästä ja kurjuudesta olivat luurangoiksi kuihtuneet, että asia antaisi toisellaisia ja tarmokkaampia toimenpiteitä kuin hallitus oli harjoittanut ja olisi luullut niiden sitkeiden huhujen johdosta ja niiden paljastusten johdosta, joita tehtiin, eduskunnan katsovan arvonsa ja maamme arvon mukaiseksi itse ryhtyä asiaan. Niin ei käynyt silloin. Ei ihme jos se politiikka jatkui, se politiikka, josta näytteitä ed. Hakkila täällä teille esitti ja joka politiikka ei ole omiaan kohottamaan maamme arvoa oikeusvaltiona. Ja koska tämä politiikka vielä ei ollut loppunut, siksi katson syytä olevan vielä täydentää sitä kuvaa, minkä ed. Hakkila täällä esitti. Esitän teille muutamia tietoja, virallisia tietoja siltä ajalta, jolloin valtiolliset vangit olivat tutkintovankilassa, siis pääasiassa kesäkuun 1 päivästä loka-kuun 1 päivään ja samalla ilmoitan, että numeroni ovat hyvin paljon samallaisia kuin mitä edellinen puhuja teki. Jonkun verran ne poikkeavat, sillä minä olen nähnyt nämä samat numerot jo aikaisemmin ennenkuin ne täällä esitettiin ja huomasin että siitä oli jäänyt muutamia numeroja pois. Mutta tämä ei hyvin paljon asiaa muuta.

Minulla on tässä ensinnä Tammisaaren vankileirin tilasto. Olette tutustuneet siihen jo aikaisemmin professori Tigerstedtin statistiikan kautta ja myöskin tänä iltana. Kesäkuun 6 päivänä oli vankeja Tammisaaren vankileireillä 6,027 ja kesän kuluessa tuli lisää 2,000 ja vapauden ja kuoleman kautta väheni niin että syyskuun lopulla oli ainoastaan 1,500. Tällä aikaa kuoli 2,792 henkeä ja oli kuolinsyyksi merkitty kesä—heinäkuulla 260 punatautia, 26 toisintokuumetta, 31 tavallista tautia ja 1,455 nälkään ja kurjuuteen kuollutta. Ja minä huomautan, että niissä numeroissa, joita edellinen puhuja osoitti, ei löydy tätä kauheaa summaa nälkään ja kurjuuteen kuollutta. Se johtuu siitä, että professori Tigerstedtin statistiikka ei ole merkitty niihin virallisiin papereihin, joita edellisellä puhujalla oli käytettävänä.

Niistä joiden ikä oli kirjoihin merkitty, oli yli 20 vuotiaita 1,266, yli 40 vuotiaita 266 ja 94 yli 50 vuotiaita. Siis pääasiassa parhaassa iässä olevia miehiä. Suurin kuolevaisuus oli vasta elokuun lopulla ja saavutti huippunsa 1 päivänä syyskuuta, jolloin samana päivänä kuoli 48 3,000:sta. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että kuolevaisuus normaalioloissa on 11 tuhanteen. Siis vankileirissä kuoli joskus päivittäin niin paljon kuin normaalioloissa vuodessa.

Täällä edellinen puhuja osotti, että yhteensä olisi noin 11,000 vankia kuollut leireihin. Mutta tästä on poissa kokonaan toukokuu, niinkuin hankin huomautti. Ja sitten siitä on poissa osa niistä, jotka kuolivat työkomppanioissa ja lisäksi ne, jotka laskettiin pois kesäkuun alussa sellaisessa tilassa, että olivat kuolemaisillaan. Näistä sanoo virallinen ylilääkärin raportti kesäkuun alussa: „Minun täytyy kallistua siihen uskoon, että satoja vankeja kuolee päivittäin työkomppanioissa”; ja lisäksi 6 päivänä kesäkuuta raporteissaan sanoo ylilääkäri seuraavaa: „Eilen päästettiin Viipurista kotiin 480 vankia sellaisessa tilassa, että minä epäilen, pääseekö elävinä kotiin yksikään.” Ja kun nämä numerot lisätään 11,000, mitä edellinen puhuja täällä esitti, niin tulemme selvästi siihen lukuun, mitä täällä on sanottu, nim. 14,000. Näistä ei pääse sillä, että koetellaan sanoa nämä viralliset tilastot valheellisiksi. Historian edessä ei pese kaikesta häpeästä puhtaaksi käsiänsä ne, jotka siinä ovat tehneet itsensä syypäiksi, sellaisia happeja ja sellaista vettä ei löydy. Minun ei tarvitse paljoa kuvailla oloja vankileireillä. Olen itse ollut lääkärinä niissä koko ajan. Nämä numerot, tämä kauhea kuolevaisuusmäärä, jota eivät ole aiheuttaneet taudit, vaan nälkä ja kurjuus pääasiassa, nämä

puhuvat selvää kieltä. Olen varma siitä, että täällä jokainen ymmärtää, millaista kurjuutta, minkälaisia kärsimyksiä saa kokea, ennenkuin parhaassa ijässä oleva mies pääsee niin pitkälle että hänen nimensä jälkeen voidaan panna risti ja merkitä kuolinsyy: marasmus, nälkäkuolema. Riittää kai siksi, että vain muutamalla sanalla koskettelen ruoka- ja terveydellisiä oloja ja ettei minua voitaisi syyttää puolueellisuudesta, annan virkaveljeni raporttien puhua. Virallisesti oli 22 päivänä kesäkuuta, jolloin olot olivat paljon paremmalla kannalla, kaloriamäärä paperilla 863 ja 1,544 välillä työttöminä oleville ja 200—300 kaloriaa enemmän työssäoleville. Hallituksen tietoon oli jo mitä pätevimmältä taholta, nim. dosentti Tigerstedtin joka kesäkuun alussa oli ilmoittanut, että semmoinen henkilö, joka on levossa, tarvitsee vähintään 2,400 kaloriaa, ja 22 päivänä kesäkuuta ilmoitti professori Tigerstedt senaattori Paloheimolle, että noin 2,000 kaloriaa pitäisi olla sellaiselle vangille joka on levossa, siis ei tee työtä. Hallituksella oli siis selvästi tietoisuus siitä, että se määrä, mikä virallisesti oli paperille pantuna, johtaa varmasti nälkäkuolemaan. Ja samaan aikaan hallitus kuitenkin kieltää ruuan tuonnin leirille. Ja todellisuudessa, kuten lääkärit hallitukselle ilmoittivat, saivat vangit vielä pienempiä määriä. Markovillassa ilmoittivat lääkärit 25 p. kesäkuuta, että vangit ovat kolmen viikon ajan todellisuudessa saaneet ainoastaan 550 kaloriaa ja 29 päivänä samaa kuuta ilmoittaa Hämeenlinnan ylilääkäri, että siellä ovat vangit todellisuudessa saaneet ainoastaan 750—1,000 kaloriaa. Mitä ilmakuutiomäärään tulee, niin ministeri Thesleff vastauksessaan ilmoitti, että ilmakuutiomäärä on ollut pienempi kuin kasarmeilla katsotaan tarpeelliseksi, nim. 13 yöllä ja 8 kuutiometriä päivällä. Vankilassa ovat olosuhteet olleet 8 ja 6 kuutiometriä vankia kohti. Tämäkin taas paperilla, todellisuudessa oli ilmakuutiomäärä paljon pienempi, kuten lääkäriraportit osoittavat Viipurista, jossa oli ainoastaan 4 kuutiometriä ilmaa vankia kohden ja 1 päivä syyskuuta, Riihimäeltä, joka osoittaa, että oli ainoastaan 2,3 kuutiometriä eräässä leirissä. Professori Tigerstedt ilmoittaa, että useissa leireissä oli ainoastaan 2,9 kuutiometriä ilmaa vankia päälle. Tähän on lisättävä, että useissa paikoissa vangit päivällä eivät päässeet ulos, korkeintaan puoleksi tunniksi, ja lisäksi oli avonaisia astioita nurkassa, jotka antoivat kauhavan lemun. Ministeri Thesleff sanoo siisteyden ja puhtauden kaikkialla olleen hyvän, mutta myöhemmin hänen kuitenkin täytyy myöntää, että tapahtui niin, että vangit usein eivät saaneet

puhtaita alusvaatteita viikkokausiin ja olivat pakotetut makaamaan lattialla vaatteissaan. Kuinka puhtaus voi olla hyvä, kun täytyy lattialla maata eikä voi muuttaa alusvaatteita viikkokausiin! En minä ainakaan tällaista ymmärrä. Ja olisi luultu, että lääkärien tiheät raportit olisivat saaneet sotaministerinkin toisin ajattelemaan. Mutta niin ei näytä käyneen. Yhdessäkään vankileirissä ei ollut minkäänlaisia sänkyvaatteita ja hyvin harvoin edes patjoja, ja alusvaatteita ruvettiin antamaan vasta 6 kuukautta kapinan kukistamisen jälkeen. Todistukseksi mainittakoon, että Suomenlinnassa vasta syyskuun alkupuolella pantiin tutkimus toimeen että saataisiin selville, minkä verran oli vangeilla vaatteita.

Tässä tutkimuksessa kävi selville että 1,000 tuomitusta henkilöstä oli ilman paitoja 345, ilman alushousuja 420, ilman sukkia 70, ilman liiviä 400 ja ilman takkia 339. Ruokaan ja siisteyteen ja ilmaan nähden eivät siis vankileirit voi täyttää alkeellisimpiakaan vaatimuksia. Painostan vielä: Ikkunat olivat naulatut kiinni; piikkilangat peittivät kokonaan akkunat, vangit oli sulloittu kuin silakat tynnyriin. Prof. Tigerstedtin raportissa käy ilmi että oli 0,92—3 neliometriä lattia-alaa henkeä kohti. Ei ihme siis jos sellaisia raportteja annetaan kuin esim. seuraava raportti, joka on lähetetty Hämeenlinnan vankileiristä 30 päivä kesäkuuta: „Samalla kun lähetän raportin, pyydän ilmoittaa että kurjuus kasvamistaan kasvaa. Pian lääkärit ja sairaanhoitajat eivät jaksa sitä nähdä, toinen toisensa jälkeen eroavat eikä maksamalla suuriakaan palkkoja voi saada uusia. Sairashuoneella on 1,300 sairasta, poliklinikkaan otetaan 500 heikointa päivässä. Ruoka on niin huonoa, ettei sillä elä, siitä suuri kuolevaisuus. Kaloria on 600, ilmoitettua määrää pienempi tavallisesti 750. Vaikka kaloriamäärää vähän korotettaisiin, ei se riitä, sillä vangit ovat niin nälkiintyneet ja lisäksi tulee ottaa huomioon muut epäkohdat lika y. m. Miksi pidetään lääkäreitä kun ei alkeellisimpia vaatimuksia täytetä. Omaiset anovat ja pyytävät, vaativat ja kiroavat saada tuoda ruokaa nälkäkuoleman estämiseksi, mutta sekin on kielletty. Jollette anna parannuksia, kuinka voi tehdä tätä niin toivottomalta näyttävää työtä.” 25 päivä huhtikuuta Viipurista ilmoitetaan: „Jos emme voi mitään tehdä, täytyy antaa vangin toisensa jälkeen kuolla nälkään. Mutta samalla on vaikeaa kuulla puhuttavan tarkastuksista jotka antavat hyviä tuloksia vastoin tosiasioita.” Herää kysymys, kuinka voi olla mahdollista, että tällamoisten raporttien jälkeen voi tapahtua mitä on tapahtunut. Myönnettään että silloin kansam-

me kärsii nälkää ja että oli vaikea kymmenille tuhansille järjestää olot kunnollisesti. Mutta niin kurjat eivät olleet olot että tällaista olisi tarvinnut sallia tapahtuvan.

Vaikka kaiken puutteen lisäksi yleinen elintarveanarkia oli vallalla, ei tähän aikaan mitualla kukaan kuollut nälkään, olen sen itse katsonut virallisista asiakirjoista. Lisäksi kun on tietoisuus siitä että vangit kuolevat nälkään jos eivät saa ruokaa ulkoa, ei voi eikä saa minkään syyn tähden kieltää ruuan lähettämistä. Millaisiakin syitä oli, minkätähden ruuan lähettäminen kieltettiin, selvenee raportista, joka 23 päivänä heinäkuuta lähetettiin Viipurista. Siinä sanotaan: "Olen kieltänyt minulle uskottuun leiriin ruuan ynnä muitten lähettämisen, koska vangit saavat tarpeeksi hyvää ruokaa, paremmin kuin künnon kansalaiset. Wennerström." Tällaisia raportteja voidaan lähettää silloin kun näläkuolemia on. Ja kun tällaisia ansioita on, niin tietysti pyytää tämä herra syyskuun kirjeessään saada korotuksen itselleen, ollen majuri, everstiluutnantiksi ja lisää hän: miten on minun vapaudenristini laita, joka oli luvattu. Jos tällaisten ansiotien jälkeen ja lisäksi muistaen että entiset ansiot on saatu Venäjän tsarın palveluksessa vapauden ristejä jaetaan, ei tarvinne katua niiden joilla niitä ei ole. Tällaisista johtajista sanoo Thesleff, että vankiloitten johtajia vastaan ei ole mitään muistuttamista. Kun vankeja lähetettiin töihin ja heidän muonittajansa myivät heidän ruokansa ja nälkään sörtöä useita, ilmoittaa eräs Pekkarinen: vangit työkomppanioissa eivät tee yhtään työtä, joten kehoitan heitä lähettämään takaisin leiriin, sillä eihän heitä ole lähetetty kesälomille. Koska olen tilaisuudessa vastaanottamaan mainitut vangit kun tulivat kesälomilta, niin voin ilmoittaa, että 80:stä kuoli heti 6 ja syöksi täytyy merkitä marasmus, nälkä. Tutkittaessa kuinka kaikki tämä on mahdollista, täytyy meidän muistuttaa mieleen ne keskustelut, jotka viime kesänä eduskunnassa olivat ja kirjoitukset porvarillisissa sanomalehdissä. Ja kun nämä muistaa, niin hyvin ymmärtää kaiken. Sillä porvaristomme oli koston tunteen sokaisema. Tämä tunne oli tylsyttänyt säälinkin. Kun eilen kuuntelin keskustelua siitä kuinka porvaristomme oli vallannut rakkaus auttaa veljeskansan kärsiessä nälkää ja kun muistan sen miten viime kesänä huolimatta pyynnöistä ja rukouksista ette antaneet kertaakaan leipää etkä koettaneet vaikuttaa siihen että muut olisivat saaneet tuoda ruokaa nähdessä kun omat kansalaisemme nälkään kuolivat, niin minun täytyy kallistua siihen oletukseen, että teillä

ovat muut vaikuttimet. Kuvaavana voisi mainita mitä minulle apulaisjohtajat Viipurin vankilassa sanoivat puheessaan leirillä vallitsevasta kärkeudesta. „Eihän se niin vaarallista ole, neidän kuuluvat yhteiskunnan pohjasakkaan." Näin ajateltiin.

Ed. A. H. Virkkunen: Minä olen yhtä mieltä välikysymyksen esittäjän kanssa siinä, että meidän maassamme viime aikoina on tapahtunut laittomuutta ja säännöllisen yhteiskuntajärjestyksen vastaista äärettömän paljon. Sitä on tapahtunut niihin paljon puolentoista vuoden kuluessa, että sellaisesta Suomen kansalla lienee kokemusta vain entisyytensä historian kaikkein karmialimmilta ajoilta. Tämä on niin selvä ja kaikille tunnettu asia, että se semmoisenaan ei kaipaa mitään selityksiä hallituksen eikä muittenkaan puolelta. Ja yhtä kieltämätöntä on sekin, että niissäkin toimenpiteissä, jotka ovat tarkoittaneet järjestyksen palauttamista maahan, valitettavasti on sellaista, jonka pitäisi ja jonka soisi olevan toisin. On paikoin esiintynyt inhimillistä mielivaltaa, joka on käynyt omippäin suorittamaan sitä tehtävää, minkä tulee kuulua järjestyneissä oloissa valtiovallalle. Tämä valitettava tosiasia johtuu yksinkertaisesti, mikäli ymmärrän siitä, että inhimilliset intohimot kerran liikkeelle laskettuina eivät ole olleet hillittävissä. Se kauheaa painostus, jonka alaisina ihmiset sodan aikana koko Etelä-Suomessa elivät, se kuolemanuhka, joka punaisten hirnuvallan puolelta oli ketä tahansa vaanimassa, ne monin paikoin suorastaan epäinhimilliset kauhunteot, joita silloin eri seuduilla harjoitettiin, ne olivat omansa hämmäntämään käsitykset ja turruttamaan tunteet siihen määrään, että kun painostus lakkasi ja pääsinpäivä vihdoin koitti, ihmiset paikoin johtuivat tekoihin, joita säännöllisemmissä oloissa ei olisi voinut tapahtua.

Mutta kun tapahtumista ryhdytään tekemään jälkiselvittelyä, niin pitkälle ei päästä sillä menettelyllä, johon ed. Hakkila ja hänen heidänheimolaisensa turvantuvat, nimittäin sillä, että luettelaa kapinanaikuiset ja senjälkeiset olot ja tapahtumat ja koetellaan uskotella itseään ja muita, että siten muka saadaan pätevä yleiskuva siitä, mikä puheenalaiselle ajanjaksolle on ollut luonteenomaista, ja oikea tausta niille tapahtumille, joita ajetaan esittää.

Ed. Hakkila on nähnyt sängen paljon vaivaa kootessaan sen aineiston, jota hän täällä selosteli, mutta tuloksessa mielestäni näyttäytyv, että ei hyväkään lakimies pysty huonolla tavalla mitään hyvää tulosta aikaansaamaan. Ja se tapa,

jolla ed. Hakkila tätä asiaa käsittelee, on huono tapa. Olkoon ensinnäkin sanottu, että kaikki, mitä herra Hakkila esittää sota-ajan tapahtumista, on sellaista, joka ei mitenkään saata kuulua niitten seikkojen alaan, jotka ovat välikysymyksellä selvitettävissä. Sillä kaikki, mitä sodan aikana on tapahtunut, on luettava niihin toimenpiteisiin, jotka tarkoittivat kapinan kukistamista ja sen laajemmalle levenemisen taikka uudistumisen estämistä, ja niitten toimenpiteitten oikeudellisuudesta ja tarpeellisuudesta vastaa sotalaitos eikä kukaan muu. Mikä tässä voi tulla kysymykseen, ovat kapinan jälkeiset tapahtumat. Herra Hakkila on esittänyt olot vankileireissä ja ne toimenpiteet, joihin järjestyksen palauttamiseksi ja turvaamiseksi maassa on ryhdytty, ja hän arvostelee niitä, ikäänkuin ne olisivat tapahtuneet valan säännöissä oloissa. Hän näkee esittämässään tapahtumissa porvariston mielivaltaa, valkoista terroria, pyrkimystä työväen sortamiseen ja tiesi mitä kaikkea. Mutta siitä, mistä johtuvat maamme suunnattomat onnettomuudet, varsinkin se kurjuus, jota työväemme on joutunut kärsimään, siitä hän ei muistaakseni lausunut yhtään sanaa. Jos tahdotaan saada kuvaus todellisuutta vastaavaksi, on, mikäli minä ymmärrän, välttämättömästi myös tarkastettava, mikä on ollut syynä siihen, että Suomen kansalaisista niin monet ovat joutuneet tuhon omiksi; mikä on ollut syynä siihen, että niin monet perheet ovat turvaa ja huoltajaa vailla, miksi vankilat ovat täyttyneet kymmenillä tuhansilla, mikä on ollut syynä siihen, että monen monet maan kansalaisista ovat joutuneet kärsimään nälkää ja kurjuutta, että elintarpeita maassa on ollut vielä vähemmän kuin mitä niitä muuten olisi.

Jokainen, joka tahtoo nähdä tapaukset maassa sellaisina kuin ne todellisuudessa ovat, tosiasioita peittelemättä, tietää että alkusyynä tähän onnettomuuteen on kaikkeen siihen kurjuuteen, jota meillä on saatu kokea, on se, että meidän työväemme Venäjän bolshevikien ja omien kelvottomien johtajiensa yllyttämänä nousi aseelliseen kapinaan koko yhteiskuntalaitosta, jopa kansan eduskuntaakin vastaan, jossa sen johtajat olivat jäsenenä. Tämä kapina tehtiin siinä mielessä, että täältä saataisiin hävitetyksi kaikki lainalainen elämä ja sen sijaan saataisiin pannuksi oma mielivalta. Että tämä kapina tapahtui venäläisten avulla, heidän johdolla ja heidän aseillaan, ajankohtana, jolloin Suomen itsenäisyyden päivä vihdoin näytti olevan valkenemassa, se on kaameana lisänä siinä kauhistuttavassa rikosten sarjassa, joka sitten seurasi. Koko siinä osassa maata, jonka kohtaloksi tuli jäädä punakaartien, nii-

den kotimaisten johtajien ja niiden venäläisten liittolaisten valtaan, pantiin toimeen mieli- ja hirmuväliä, jota täydellisempää ei voi kuvitella. Murhataan, silvotaan ja ryöstetään mitä karmallimmalla tavalla, siinä oli kapinan toimintaohjelma. Kansalaisilla ei ole turvaa missään, ei enempää hengellä kuin vapaudella, omaisuudesta puhumattakaan. Valtio ja yhteiskunta, laki ja oikeus, kaikki mitä tuhatvuotinen sivistyskehitys on pystynyt luomaan, heitetään nurin ja sijalle pannaan mielivalta, sortovalta, pakkovalta, jota julmempaa tuskin voi ajatella.

Joutuu tätä tarkastaessaan ajattelemaan, kuinka oli mahdollista, että Suomen työväki sadoin tuhansin — joukossa sen parempiakin, kunnollisia aineksia — joutui osalliseksi näin kauhistuttaviin rikoksiin tai ainakin niiden kannattajaksi. On sanottu, että siihen oli syynä muka valkokaartien pelko, pelko että porvaristo tekee työväestä ja sen pyrkimyksistä lopun. Tämä on niin mustaa valetta, että sitä ei kukaan voi uskoa miksiäkään muuksi kuin yritykseksi siirtää muiden niskoille se, mihin itse ollaan syyllisiä. On sanottu, että siihen oli syynä köyhälistön huonot taloudelliset olot, elintarpeiden puute. Minä on usko sitäkään. Työpalkkojen kohotessa paranivat työväenkin olot siihen määrin, että se kutakuinkin pystyi kovaa ja kallista aikaa elämään. Eikä liene yksikään ajatteleva sosialistienkaan joukossa, kaikkein vähimmän liikkeen johtajat, niin yksinkertainen, että hän luulisi työväen taloudellisten olojen paranevan ja maan elintarpeiden karttuvan siitä, että kymmenissä tuhansissa noutaan hävittämään kaikkea järjestettyä elämää, ja niukkoja elintarpeita tekemään vielä niukemmiksi. On edelleen sanottu, että siihen olivat syynä meidän yhteiskunnalliset olot, mutta siinäkään ei ole mitään perää, sillä ne, jotka nousivat kapinaan, nauttivat juuri samoja oikeuksia kuin muutkin kansalaiset tässä maassa. Ei meillä ole enää sitä työväenluokkaa, jolla ei olisi oikeuksia. Kapinaan ryhtyvillä oli samat valtiolliset ja yhteiskunnalliset oikeudet kuin muilla, mutta niiltä puuttui rosvojen oikeudet, ja tarkoitus oli, että nyt nämäkin oikeudet saavutettaisiin muiden oikeuksien lisäksi.

Voidakseen ymmärtää, että meidän työväemme on joutunut tähän surkeuteen, on otettava lukuun, millä tavoin tätä työväkeä on meillä kasvatettu. Sitä on aina petetty. Sitä petettiin silloin, kun se toistakymmentä vuotta sitten houkuteltiin vaaliurnille eläkkeiden ja ilmaisen maansaannin lupauksilla, sellaisilla lupauksilla, joiden kesämättömyyden jokainen ajatteleva ihminen hyvin ymmärsi. Sitä on petetty silloin, kun tätä

työväkeä vuosi vuodelta kiihoitettiin yhteiskuntalaitosta vastaan valheellisilla esityksillä sekä eduskunnan puhujalavalta että sosialistisissa sanomalehdissä julaistuissa palokirjoituksissa. Ja kamalimmin se petettiin silloin, kun siitä tehtiin kapinan nostaja ja isänmaan kavaltaja.

Ja, surkea sanaa, näinä työväenpettäjinä ovat olleet pitkin aikaa Suomen sosialidemokratian tunnottomat johtajat, joista monet ovat tehneet joukkojensa pettämisestä itselleen suorastaan elinkeinon. Ne ne nytkin päättivät tehdä yhteistä asiaa kotoisten ja vierasten roistoinen kanssa. Ne päättivät itse nousta ja nostattaa joukkonsa aseelliseen kapinaan omaa maatansa ja kansaansa, sen laillista hallitusta, koko valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, sen laillista eduskuntaakin vastaan. He panivat väkivallalla punakaartien, venäläisten kiväärien ja pistimien sekä Leninin ja Trotskin suosiollisella avulla toimeen kansalais sodan ja koettivat sen avulla toteuttaa Venäjän bolshevismin Suomessa. Tämä sosialistisen johdon teko, että se otti omakseen Venäjän bolshevikien ja Suomen huligaanien kumouspyyteet, se on sellainen rikos tuon johdon puolelta Suomenmaata ja kansaa ja nimenomaan Suomen työväenluokkaa vastaan, että sen suurempaa ei voi ajatella. Asettumalla kapinan etunenään, julistamalla tämän kapinan työväen taisteluksi pääomaa vastaan, kuvittelemalla että tällä taistelulla työväenluokan muka piti taistella itselleen valtiollinen ja taloudellinen vapaus, uskottelemalla että aljettu kapina muka oli luokkasota työväen ja porvariston välillä, sosialidemokraattisen puolueen johto sai suuret joukot rehellistäkin työtätekevää kansaa yhtymään kapinan kauheaan rikokseen. Suuret joukot kunniallistakin työväkeä katsoi näet velvollisuudekseen seurata vanhoja johtajiensa, noudattaa heidän käskyjään, jopa suoranaisesti ottaa osaa kapinan toimeenpanoon. Tämä Suomen työväen pettäminen on Suomen sosialidemokraattisen johdon suurin, sen lähtemätön rikos tässä kapinassa. Sen kautta meidän työväestämme niin monet on saatettu siihen kurjuuteen, jossa ne nyt ovat. Ja tämä rikos on sitä suurempi, kun sosialidemokraattisen puolueen johdossa ei ollut ainoatakaan miestä eikä puolueessa muutenkaan vaikutusvaltaisempaa henkilöä, joka olisi uskaltanut nousta tätä sydämetöntä pettämistä vastaan.

Mutta sanottaneen: Onhan meillä niitakin, joita nimitetään maltillisiksi eli oikeistososialisteiksi. Saattaa olla niitä, jotka tahtovat sellaisista käydä, mutta heidän ääntänsä ei ole ainakaan julkisesti kuulunut eikä heidän toimintaansa näkynyt silloin, kun sitä olisi kipeimmin tarvittu ja

tarvittu juuri työväen etujen kannalta, ser pelastamiseksi siitä sanoin kuvaamattomasta onnettomuudesta, johon se on johdettu. Tätä toimintaa olisi tarvittu aina siitä ajasta alkaen, kun sosialidemokraattinen puolue meillä valtiolliseksi puolueeksi muodostui, mutta sitä on saatu turhaan odottaa. Sitä olisi tarvittu silloin, kun työväkeä alettiin pettää kaikenlaisilla humbuugilupauksilla; sitä olisi tarvittu silloin, kun sosialidemokratia Suomessa tehtiin kaiken aatteellisen sosialismin vastakohdaksi, kun sosialistiseen suuntaan liittyneiltä valheiden, vääryyden ja vihan kylvöllä ja kaikkien siveellisten käsitteiden rienaamisella, rivouden ja raakuuden opetuksilla tukahutettiin jalommat käsitykset. Ja kaikkein kipeimmin maltillisten toimintaa olisi tarvittu silloin, kun laumat houkuteltiin kansalaissotaan ja heitä junien täydet alettiin kuljettaa rintamille onnettomuuteen ja kuolemaan. Mutta kaikessa tässä maltillisten sosialistien toimintaa ei ole näkynyt eikä kuulunut. Miksi ei? Se jää heidän vastattavakseen, jollei ennen, niin ainakin silloin, kun Suomen työväen kärsimysten historia kerran kirjoitetaan. Mutta niin kauan kuin vastaus tähän kysymykseen on antamatta, niin pitääkööt hyvänä sen, että tässä maassa on sangen paljon niitä, jotka eivät pidä heitä oikeutettuina vaatimaan muita tilille sellaisten tapausten seuraamuksista, joihin he itse oman toimittomuutensa ja laiminlyöntiensä kautta ovat joutuneet sangen huomattavassa määrässä syypäiksi.

Ei ole syytä väittää sitä, että he eivät ole kapinan valmistuksista mitään tiedneet. Se oli jokaisen tiedossa, joka piti silmänsä auki, ainakin jo puoli vuotta ennen kapinan puhkeamista, ja kaikkein vähimmin saattoivat sosialistilta hänen aatetoveriensa puuhat ja toimet pysyä salassa. Punakaartia harjoitettiin ja asetettiin jo keväällä 1917 aivan julkisesti. Tokoi tiesi jo samana kesänä Turussa lohduttaa hengenheimolaisiansa sillä tiedolla, että köyhälistön asiaa ei ratkaise meillä vaaliruurnaan pantu äänestyslippu, vaan sillä on käytettävänäan muitakin keinoja. Ja Yrjö Sirola lausui kapinan aikana eräässä puheessaan, että hän edellisenä kesänä oli Tukholmassa jollekin suomalaiselle lausunut, että ankarat taistelut olivat Suomessa tulossa. Tarkoitus oli jo marraskuun suurlakossa aloittaa kansalaissota, vaikka se silloin jäi tekemättä, kun köyhälistö ei vielä ollut tarpeeksi valmistunut, niinkuin kansanvaltuuskunnan edustaja Torniainen 8 päivänä maaliskuuta vakuutti bolshevikien yleisessä kokouksessa Pietarissa.

Nämä kapinavalmistukset ja se tuho, johon ne meidän työväkemme syöksivät, eivät ole saaneet

meidän maltillisia sosialistejamme minkäänlaiseen tarmokkaampaan toimintaan. He ovat yksinkertaisesti kulkeneet muiden mukana, itse tosin pidättyen rikoksiin sekaantumasta, mutta olleen vailla sitä rohkeutta, joka olisi ollut tarpeellinen tuhon estämiseksi. Se edesvastuu, missä sosialidemokraattinen puolue on työväkeä kohtanneesta onnettomuudesta, ei siten mitenkään jätä heitäkään koskemattomiksi.

Kun arvostellaan kapinan seuraamuksia, niin on niihin sangen paljon vaikuttanut se tapa, jolla kansalaissotaa yleensä käytiin. Punaisten menettely monin paikoin oli kauhistuttavinta ryöstämistä, murhaamista ja ihmisten kiduttamista. Eihän tarvitse muuta kuin johtaa mieleen Kouvolan tapaukset. Niille, jotka siellä mellaativat, on rosvon nimi liian kunniallinen, — ne ovat ihmishaamuun verhoutuneita petoja, ja luulakseni saa astua monta vuosisataa ajassa taaksepäin ennenkuin minkään kansan historiasta voidaan tuoda esille semmoisia hirmutöitä. Vihdissä, Lopella ynnä muualla ei menettely ollut paljoakaan parempi. Tällaisten tapausten pohjalla arvosteltuna voi ymmärtää, joskaan ei hyväksyä, sitä kohtelua, jonka alaiseksi pahantekijät paikoin joutuivat. Mutta sielläkin, missä oli käyvinään varsinaista sotaa, oli kapinallisten menettely sellaista, ettei se ainakaan ollut omansa voitettujen loppukohtaloa lieventämään. Mainitsen tästä esimerkkinä vaan Lahden ja Helsingin tapaukset. Ed. Hakkila mainitsi erityisesti siitä ankaruudesta, joka Lahdessa tuli voitettujen osaksi. Sillä kohtalolla on selittävät syynsä. Kun saksalaiset tekivät hyökkäyksen, niin eri taisteluissa sekä Lahdessa että sitä ennen kapinallisten pakenevat joukot olivat nostaneet valkoisen lipun, mutta sittemmin saksalaisten ja valkoisten lähestyessä ruvenneet uudelleen taisteluun. Sen vuoksi päätti saksalaisten päällystö lopulta, ettei otettaisi vankeja, ennenkuin punaisten vastarinta oli lopullisesti kukistettu. Kun sittemmin taisteluissa suuret määrät punakaartilaisia kuormastoineen, johon kuului suuria joukkoja pakolaisia, myös naisiakin, joutui piiritykseen, saksalaiset mainituista syistä eivät ottaneet vankeja, vaan kävivät taistelun loppuun saakka. Syynä tähän lopputulokseen oli siis se, että kapinalliset petollisella menettelyllään olivat ärsyttäneet voittajia. Ja niin kävi myös Helsingissä. Onhan tunnettua että päivää ennen, kuin saksalaiset saapuivat Helsinkiin, torstaina 11 päivänä huhtikuuta, heidän ylipäällikkönsä antoi lentokoneesta pudotetuilla julistuksilla saatua Helsingin asukasten tietoon, että saksalaiset joukot olivat kaikkialla voittaneet kapinalliset ja

että he olivat Helsinkiin tulossa. Samalla vaikutettiin, että ne, jotka laskevat aseensa ilman vastarintaa ja antautuvat, saavat pitää henkensä, mutta se, joka ryhtyy vastustukseen, saa tuntea sotalakien koko ankaruuden. Saksalaiset siis tekivät kaikkensa saadakseen kapinalliset käsittämään tilanteen vakavuuden. Mutta miten menettelivät kapinalliset? Ne heidän johtajansa, jotka kansanvaltuuskunnan paettua olivat Helsinkiin jääneet, näyttävät vihdoin tulleen järkiinsä ja koettivat saada punakaartilaisia turhan verenvuodatuksen välttämiseksi antautumaan, johon myöskin Ruotsin konsulaatin jäsenet ja joitakin sosialistiseen puolueeseen lukeutuvia henkilöitä heitä kehottivat. Mutta ne, jotka olivat vuosikymmeniä meillä olleet työväen pääjohtajia, pettivät sen nytkin vielä viime hetkellä. Viipuriin paennut kansanvaltuuskunta lähetti vartavasten Helsinkiin jäsenensä — hänen nimensä taisi olla Kiviranta — estämään kapinoitsijoita antautumasta, ja hänen neuvooaan siten punakaartilaisurjimukset noudattivatkin. He koettivat vahvistaa voimiansa aseistamalla vielä samana päivänä, jolloin saksalaiset tulivat kaupunkiin, Söörnästen kuritushuoneen vangit ja liittämällä heidät riveihinsä. Olivatko olot niin ylivoimaiset, että ed. Hakkila, joka siihen aikaan oli Suomen vankeinhoitolaitoksen päällikkönä, ei tälle asialle mitään voinut eikä muutenkaan niille hirmutöille, joita Suomen vankiloissa, muun muassa Viipurissa tapahtui, sitä minä en pysty arvostelemaan.

Nämä tosiasiat osoittavat, että kapinoitsijat eivät voi syyttää muita kuin itseään siitä turmiosta, johon he silmittömästi syöksyivät. Ja se tapa, jolla he vastustusta jatkoivat, ei ollut mitään rehellistä sodankäyntiä, vaan petollista rosvojoukkojen menettelyä. Helsingin valloituksessa se näyttäytyi eri paikoissa. Kun saksalaisten hyökkäys kävi kiivaammaksi, nostettiin valkoinen lippu siten muka tarjoten antautumista. Mutta kun hyökkäys lakkasi, söivät kapinalliset petollisesti sanansa. Niin kävi Smolnassa ja pari kertaa antoivat saksalaiset pettää itseään paikan puolustajain nostamalla valkoisilla lipuilla. Mutta siihen päätyikin heidän kärsivällisyytensä. Tuo pahuuden pesä vallattiin tulisella ryntäyksellä. Eikä ole mitään ihmeteltävää siinä, että viime tingassa antautuneita sanansa moneneen kertaan syöneitä kohdeltiin sillä tavalla kuin heidän kävi. Samanlaista oli kapinallisten menettely Siltasaarella. Kolme kertaa sielläkin nostettiin valkoinen lippu. Kaksi kertaa se tapahtui petollisessa mielessä, vasta kolmannella kerralla tapahtui antautuminen.

Voitetut tietysti vangittiin ja vietiin vankileireihin ja sijoitettiin niihin niin hyvin kuin voitiin. Näistä vankileireistä ja niiden oloista on täällä annettu jo eri tahoilta esityksiä, niin että minun ei tarvitse niihin sen enempää kajota. Mutta kun yleensä on moitittu vankileirejä, vankien kokoamista yksin paikkoihin, minä en ole koskaan kuullut, mitenkä moittijat ovat ajatelleet, että tuota suurta vankien paljoutta olisi ollut pidettävä. Ovatko he ajatelleet mahdolliseksi, että se olisi laskettu vapauteen, että se olisi edelleen saanut ryöstää ja murhata ja tehdä niitä tihutöitä, joita se useampia kunkausia oli harjoittanut? Vai ajatellaanko mahdolliseksi, että nämä ihmiset silloisessa yhteiskunnan kiihtyneessä tilassa, jos ne olisi laskettu vapaiksi ja tulleet kotiseuduilleen, olisivat voineet siellä saada rauhassa elää ja toimia? Minä olen varma siitä, että kapinavangeille sittenkin oli turvallisinta se, että ne pantiin vankilaan ja siten pelastettiin siitä koston, joka varmaan olisi ollut odotettavissa, jos ne heti kapinan kukistamisen jälkeen olisivat joutuneet kotiseuduilleen.

Niinkuin sanoin, vankileirikysymykseen minä en tahdo sen enempää kajota. Siinä on kieltänyt ollut kurjuutta ja surkeutta niinkuin koko tässä kapinassa ja kaikissa muissakin sen seuraauksissa. Minä en voi muuta sanoa, kuin että nämä seuraamukset ovat yhtenä todistuksena siitä suhteesta totuudesta, joka kaikissa oloissa ja kaikkina aikoina pitää paikkansa, siihen, että joka syyttä miekkaan tarttuu, se myös miekkaan hukkuu. Minä kuulin saman totuuden eilen toisessa muodossa ed. Kotosen suusta. Hän lausui sen sanoen: Ne jotka virittävät sodan loimun, joutuvat itse sen uhriksi. Minä en usko, että se viheliäisyys, joka on pöräkapinan seurauksena, paranee mistään tutkimisista ja penkomisesta. Senvuoksi minä puolestani kannatan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Helo: Ed. Hakkila on virallisiin asiapereihin ja raportteihin nojaten, joilla tässä asiassa on itsetunnustuksen luonne, antanut murhaavan kuvauksen siitä oikeusjärjestelmästä, joka maassamme on ollut voimassa ja jonka perusteita edelleenkin pidetään voimassa ja on sitovasti todistanut, että minkäänlaisista oikeusjärjestelmää siinä merkityksessä, jota sillä käsitetään länsimaissa, täällä ei ole olemassa. Ja edelleen on ed. Reinikainen täydentänyt kuvausta vankileireistä ja osottanut niinkään virallisiin papereihin nojaten että olot siellä ovat vieläkin kaameammat kuin mitä huhut kertovat.

Muuten täytyy minun sanoa, että olen tyyty-

väinen oikeusministerin selitykseen. Erittäin tyytyväinen. Ja toivon että tämä selitys levitetäisiin kaikkialle ympärille maailmaa missä ollaan vielä epäselvillä täällä vallitsevasta „oikeus”-järjestelmästä. Se nivoo, jolla hallitus on — sillä minä edellytän, että hallitus on oikeusministerin selityksen takana — on jotakin kokonaan ennen kuulumatonta. Selityksessä myönnetään, että oikeudenloukkauksia on kyllä tapahtunut, mutta niitä ryhdytään puolustamaan sillä, että oikeuden loukkauksia on ennenkin tapahtunut. Ikäänkuin ennen tehty rikos oikeuttaisi uusia rikoksia. Tämä kanta, jolle oikeusministeri asettuu, on sellainen oikeudellinen näkökanta, joka voisi tulla kysymykseen Albanian tai Mexikon rosvovalloissa, mutta ei mitenkään sellaisessa valtiossa, jota tahdotaan pitää oikeusvaltiona.

Se kriteeriumi jonka mukaan oikeusvaltiota arvostellaan, on yksityisen hengen ja elämän arvo. Ed. Hakkila on täällä jo osottanut, mitenkä kapinan jälkeisenä aikana henki ei ollut missään arvossa ja tahdon sitä esitystä vielä eräissä suhteissa täydentää.

Oikeusministerin lausunnon mukaan ei vankiloissa ole tapahtunut mitään murhia vaan on siinä tapauksessa että vangit ovat olleet karkausmatkoilla ja silloin kieltäytyneet pysähtymästä, paon estämiseksi käytetty ampumista. Tämä väite on kuitenkin jyrkässä ristiriidassa totuuden kanssa ja luulen että herra oikeusministerikin, jonka täytyy tietää ne tiedonannot, mitkä vankiloista ovat jätetyt korkeammille viranomaisille, on tästä väärästä esityksestä täysin tietoinen. Että murhia todella on tapahtunut vankiloissa, se voidaan osoittaa niillä raporteilla, jotka vankiloista ovat lähetetyt vankeinhoitohallitukseen.

Ensimmäinen raportti on Turun vankilanjohtajan lähettämä ja päivätty toukokuun 30 päivänä. Se kuuluu seuraavasti, kun jätän muutamat paikkakuntanimitykset ja muutkin nimet pois, joilla tässä asiassa ei ole suurempaa merkitystä. „Eilen illalla katseli Turun kasarmin ikkunasta eräs täällä säilytetty vanki, mäkitupalainen Vihma soimaten kadulla seisovaa vahtisotamiestä, Asplundia. Viimemainitun monista varoituksista ja kehoituksista huolimatta Vihma ei poistunut akkunasta, jolloin sanottu sotilas ampui häntä kohtaan kiväärillä, sattuen luoti, Vihman rintaan aikaansaaden kuoleman.” Pari viikoa myöhemmin tulee seuraava sähkösanoma: „Ilmotan että eräs vanki karkasi ja on saatu kiinni ja sai asianmukaisen tuomion toisille varoitukseksi.” Tässä siis vanki on otettu kiinni, hänen pakonsa on jo ollut estettynä, mutta siitä huolimatta on hänet ammuttu. Ei suinkaan virallisten raporttien esittä-

miä seikkoja voida ruveta kieltämään niin keveästi kuin oikeusministeri täällä teki. Edelleen on tämälapsia raportoita olemassa muistakin vankeista. Esim. Tammisaaresta, joka muuten on hyvin kuuluisa tällaisista murhista, jossa pienimmästäkin syytä ammuttiin vastenmieliset henkilöt, on eräässäkin kirjeessä toukokuulta mainittu seuraavat tapaukset: „Saati ilmoittaa, että vanki Liljeström karkasi soutoveneellä täältä rannasta. Hänen onnistui anastaa vene ja lähteä soutuvaan paikkomaan, mutta hänet ammuttiin samana iltana.” Kirje jatkuu: „Kun vangitut helsinkiläiset Aarnio, Kuokkanen, Savonen ja Siljander kuluvaan kuun 11 päivänä olivat puhdistustöissä, lähtivät he karkuun. Vasta kuluvaan kuun 13 päivänä tavattiin heidät ja ammuttiin.” Tässä jälleen sellainen tapaus että neljä karkunutta vankia on saatu kiinni ja sen jälkeen ammuttu. Jatkuu edelleen: „14 päivänä toukokuuta karkasi vanki Bannari, mutta hänet tavattiin Brackbyn kartanon maalla ja ammuttiin.” Edelleen vielä: „Vieli ilmoitan että tämän kuun 14 päivänä ampui päällysmies Kolehmainen vanki Tanhtuinpään, joka ruokaa jaettaessa niskotteli ja teki suoranaista vastarintaa, koettaessaan pakottaa häntä järjestykseen. Vankilanjohtaja Leisten.” Siis tämän raportin mukaan on kolmen päivän kuluessa ammuttu 8 vankia ilman että se olisi ollut välttämätöntä karkaanemisen estämiseksi. Sitten vielä samasta vankilasta 28 päivänä kesäkuuta seuraava kirjelmä: „Herra majurille saati ilmoittaa että kesäkuun 27 päivänä ampui eräs Porin rykmenttiin kuuluva sotilas Turun kaupungissa olleen vangin Teräksen sekä järjestysmiehen Kettilä ampui vanki Laitisen, jotka useista varoituksista ja kehoituksista totella annettuja määräyksiä huolimatta esiintyivät röyhkeästi niskotellen vartijoita vastaan. Leisten.”

Näiden todistusten jälkeen en odottaisi että vielä väitettäisiin, että vankeja ei ole ammuttu muulloin kuin milloin se on välttämätöntä, jotta voitaisiin estää heitä karkaamasta.

Vieli edelleen voisin mainita erään hyvin tunnetun tapauksen Hämeenlinnasta, joka aikoinaan herätti maassamme suurta huomiota. Silloin nimittäin eräs väpeli nimeltään Palomäki ampui syyttä kaksi henkilöä. Tapaus ajottiin ensiksi jättää kokonaan sikseen, mutta se herätti kuitenkin Hämeenlinnassakin sellaista huomiota, että tieto saapui siitä Helsinkiin ja oltiin pakotettuja silloin suorittamaan jonkinlainen virallinen kuulustelu. Minulla on pöytäkirja virallisesta kuulustelusta ja luen sen tässä jättämällä pois ainoastaan sellaisia kohtia, jotka eivät vaikuta itse asiaan. Pöytäkirjan on allekirjoittanut vankilan johtaja Andersin ja on se päivätty heinäkuun 9

päivänä, kun taas itse murha tapahtui 6 päivänä. Ensimmäinen on pöytäkirjassa väpeli Palomäen kertomus. „Lähtiessään lauantaina kivi-kasarmilta käypunkin tili häntä vastaan kaksi huonopukuista miestä, jotka kulkiessaan väpeli Palomäen sivuitse käänsivät päänsä pois, josta syytä Palomäki heitä epäillen kääntyi ja alkoi seurata heidän kulkuaan. Samassa tuli eräs Hämeen rykmentin sanitööri ja huusi miehille, että kaitte te oikeastaan olette, jolloin Palomäki epäluulossaan varmistuneena juoksi miesten luo ja vei heidät kasarmiin, jossa heitä kuulusteltiin. Kuulustelussa eivät miehet ilmoittaneet mitään kuin että he olivat punakaartilaisvankeja suomalaiselta kasarmilta eivätkä selittäneet mitään syytä, minäkään olivat liikkeellä kaupungilla. Kysymykseen, olivatko vapautettuja ja oliko heillä lupatodistusta kaupungilla liikkumiseen, vastasivat vangit etteivät olleet vapautettuja ja ettei heillä ollut mitään lupatodistusta, eivätkä mitään enempiä selvitystä antaneet. Varmaan käsitykseen siitä, että miehet olivat karkureita, tuli väpeli Palomäki sen johdosta, että miehet kysymykseen, eivätkö tiedä mikä rangaistus seuraa karkaanemisesta, vastasivat, että jos olisivat tietäneet tapahtuvan niin huonosti, eivät he olisi lähteneetkään. Apulaisjohtaja Kaarlo Pyhämäki kertoi kuulustelussa, että väpeli Palomäki tuli kivi-kasarmille, jossa todistaja oli työssä ja kertoi, että suomalaiselta kasarmilta oli karkanut kaksi miestä, jotka ovat saadut tiellä kiinni ja kysyi, oliko mitään varti-jaa, joka karkurit ampui, johon todistaja ilmoitti mielipiteensä, että karkurit saa ampua. Vartija Saren ilmoitti kuulustelussa, että hänen ollessaan kasarmien pihalla, tuli väpeli Palomäki ja päällysmies Kettunen hänen luokseen ja kysyi ruumishuoneen avainta, jota todistaja meni hakemaan. Todistajan palattua avain mukanaan tiedustelivat Palomäki ja Kettunen, oliko todistajalla patruuneja kiväärissään ja menivät ruumishuoneelle. Ruumishuoneen edustalla myönsivät vangit, että he olivat karkureita, jonka jälkeen väpeli Palomäki määräsi heidät ammuttavaksi, jonka todistaja määräyksen mukaan tekikin.”

Tässä on tapaus kuvattuna asianomaisten murhamiesten kannalta. Asianlaista on siis sellainen, että Palomäki on tavannut kaksi henkilöä, jotka ovat huonopukuisia. Hän saa tietää, että ne olivat punakaartilaisia vankeja. Hän vie ne kasarmiin, kutsuu sieltä vartijan ja määrää hänet ampumaan molemmat vangit. Vangit asetetaan vieretysten seinää vastaan ja vartija ampuu ensin toisen ja sitten toisen. Jos olisikin niin, että karkureita saa ampua, niin pitäisi kai tämän tapahtua kuitenkin tuomion perusteella. Tässä tapauksessa kuitenkin

kaan ei mitään tuomiota ole ollut. Se on tämä vääpeli Palomäki, joka suorastaan määrää molemmat henkilöt ammuttavaksi. Ja koko asia olisi saanut jäädä sikseen, jollei yleinen mielipide olisi pakottanut siihen tartuttavaksi. Mutta pöytäkirja siinäkin sisältää vielä kohtia, jotka herättävät epäilystä. Siinä on mainittu, että molemmat vangit eivät olisi millään tavalla tarkkaan selittäneet, keitä he olivat. Tämä ei kuitenkaan ole uskottavaa seuraavasta syystä. Pöytäkirja nim. jatkuu edelleen. „Pöytäkirjaan merkitään vielä: Myöhemmin saatiin tietää, että vangit veljekset Siren olivat suomalaiselta kasarmilta otettu työhön Hämeenlinnan kaupunkiin seppä Sirenille hänen vastuullaan. Vangit olivat siis liikkuneet kaupungilla ilman työnantajansa vartijaa, jonka hänen oli velvollisuus asettaa.” Vangit eivät siis olleetkaan karkureita, vaan oli heidät annettu työhön ja he olivat mahdollisesti juuri paluumatkalla työstä vaikka ilman vartijaa. Onko nyt todellakin luultavaa, että he eivät olisi kuulusteluissa ilmoittaneet tätä seikkaa. Voisihan kyllä ajatella mahdolliseksi, että he olisivat olleet sellaisia luonteita, jotka eivät olisi taipuneet tällaisiin selityksiin, mutta sekään ei voi pitää paikkaansa. Pöytäkirjassahan nimittäin mainitaan, että Palomäki alkoi varmistua epäilyksissään sentähden, että he vastaukseksi kysymykseen, eivätkö he tiedä mitä karkaamisesta seuraa, sanoivat, että jos olisivat sen tienneet, eivät he olisikaan karanneet. Jos he todella olisivat tämän sanoneet, niin mikseivät he silloin myöskin olisi selittäneet sitä millä oikeudella liikkuiivat kaupungissa. Tämä osottaa että kuulustelussa täytyy olla törkeitä väärennyksiä, mutta siinäkin tapauksessa, että se olisi oikein, on tapaus kuitenkin suorainen murhatapaus. Siitä tuli kyllä myös oikeusjuttu, mutta se päättyi samalla tavoin kuin päättyivät kaikki jutut valkoisia murhaajia vastaan, siitä nim. ei tullut mitään. Tässä maassa näkyy olevan todella oikeus muutamilla määrättyihin ryhmiin kuuluvilla henkilöillä murhata toinen mielensä mukaan ja herra oikeusministerikin näkyy olevan tämän käsityksen takana.

Millä mielellä taas itse vankilan johtaja tätä asiaa katselee, näkyy hänen seuraavasta raportistaan vankeinhoitohallitukselle, joka on päivätty 18 päivänä heinäkuuta. Puhuttuaan ensin siitä, että henkilöitä on annettu kaupungille työnantajain työ työhön jatkaa hän seuraavaan tapaan: Kun sitten joku vankileirin virkailija, joka kadulla tapaa pari epäilyttävän näköistä henkilöä, jotka kuulustelussa itse ilmoittavat olevansa punakaartilaisvankeja osaamatta tai tahtomatta sen enempää tehdä selkoa itsestään ja kun virkailija

tultuaan vankien kuulustelusta siihen varmaan vakaumukseen, että vangit ovat karkumatalla; heidät ammuttaa, niin tehdään siitä kaupungilla niin suuri asia, että poliisimestari, kuuleman mukaan maaherran käskystä, vangitsee virkailijan, sotilasvahdin ja sen vartijan, joka määräystä tohtellen ampui vangit. Tästä ilmoituksesta käy selville, millainen käsitys oikeudesta oli niillä henkilöillä, jotka ovat olleet asetetut vankiloitten johtajiksi. Mutta sen sijaan että tällainen täydellisesti sopimaton henkilö olisi erotettu virastaan ja vedetty edesvastuuseen, niin hän edelleen saa toimia virassaan.

Samantapainen tapahtuma on myöskin tapahtunut Kuopiossa. En olisi sitä kyllä tässä esittänyt, mutta koska tarkastaja Sarlin on ottanut sen esiin, niin voin myöskin lausua siitä pari sanaa. Olen käynyt läpi asiaa koskevat tutkintopöytäkirjat ja niistä käy ilmi, että tapaus on epäilyttävä. Tarkastaja Sarlin mainitsi että siinä tilaisuudessa, jossa ammuttiin 6 henkeä, olisi suunniteltu karkausyritystä. En tiedä mihinkä hän tämän väitteensä perustaa, sillä itse tutkintopöytäkirjoissa siitä ei ole mitään mainittu. Kaikki vangit, jotka olivat kuulusteltavina, jyrkästi sen kielsivät, joten minkäänlaista suunniteltua karkausyritystä ei ole ollut. Ja edelleen tätä samaa tilaisuutta, jolloin myöskin suuri joukko vankeja haavoittui, koskevan pöytäkirjan aivan lopussa mainitaan, että koska erään vangin osallisuus karkausyritykseen on tullut esitetyksi, niin hän tuomitaan kuolemaan ja tämä tuomio pantiin heti täytäntöön. Jos tuomitaankin kuolemaan, niin täytyy sen tapahtua laillisia muotoja noudattamalla. Mutta tuomioistuimella, joka asian käsiteli, ei ollut minkäänlaisia oikeuksia siihen ja sitäpaitsi vanki, joka tuomittiin kuolemaan ja joka myöskin heti ammuttiin, oli kuten samasta pöytäkirjasta käy selville, vaarallisesti haavoittunut ja laki kieltää kuolemantuomion täytäntöön pannon siinä tapauksessa että tuomittu on vaarallisesti sairaana. Tässä kuulustelussa oli myöskin tarkastaja Sarlin läsnä jollei ehkä ollut siinä johtajana niin että askeisen lausuntonsa voi hyvin käsittää, sillä hänenkin omatuntonsa tässä asiassa pöytäkirjan mukaan näyttää olevan sairas.

Olen esityksessä nojautunut virallisiin raporteihin, joita siis missään tapauksessa ei voida väittää vääräksi. Olen osoittanut, että virallisia murhia vankiloissa todella on suoritettu. Mutta raporteista saa selville muitakin asioita. Ei epäinhimillisyyys rajoitu tähän, vaan vielä kuolemaankin tuomittuja kohdellaan sillä tavalla kuin olisivat ne eläimiä. Raakuus, jolla kuolemantuomittuja kohdellaan, käy esiin esimerkiksi seuraa-

vasta raportista, jonka Viaporin vankileirin pastori on lähettänyt. Kirje on päivätty 20 päivänä elokuuta ja kuuluu seuraavasti: „Koska tänään eräät kuolemaantuomitut Suomenlinnan päävahdissa valittivat allekirjoittaneelle, että valmistelu kuolemantuomion täytäntöönpanoa varten oli kiusallista seurata siinä suhteessa että ensiksikin päävahdin edustalla koppiin kuuluvalla ja nähtävällä tavalla opetettiin sotilaita, miten tulee ampua kuolemaantuomitut ja toiseksi että kuolemaantuomituille päävahdin pihalle tuotaessa annettiin potkuja niiden mielestä aivan aiheettomasti.” Tämän asian asianomainen pastori, vedoten virkaansa tuo vankilain päällikön tietäväksi, pyytää että tällaiset kyseessäolevat tapaukset koetettaisiin saada ehkäistyksi.

Tällaista vankien kohtelua meillä on ollut olemassa virallisten raporttien mukaan. Ja että me emme vieläkaan ole päässeet tällaisista oloista, sen todistavat räkkäysjutut, joita ei uskoisi mahdolliseksi valtiossa, jota kuitenkin virallisesti väitetään oikeusvaltioksi. Se tapa millä oikeusministeri koettaa näitä räkkäysjuttuja pienentää, on sellainen ettei luulis hänen itsensäkaan sitä uskovan. Luuleeko hän todella että herra Troberg olisi ottanut pampun mukaansa lyödäkseen sillä seiniä siinä tapauksessa että vangit olisivat lausuneet jotain, joka kiihottaisi hänen mieltään. Ainakaan minä en tahtoisi uskoa hänestä sellaista.

Muuten on sanottu että keskustapuolue ei olisi oikein tyytyväinen nykyiseen oikeusministeriin, ei sentähden että hänen käsityksensä — hänhän nimittäin on ottanut vastatakseen edellisenkin hallituksen tehtävistä, jolle nykyinen hallitus on oikeastaan vain jonkunlainen muunnos, — oikeudesta lankeaa yhteen sen käsityksen kanssa, mikä surullisen kuuluisalla Shtsheglowitowilla oli oikeudesta, vaan sentähden että hän muka ei ole täysin suomalainen. Suomalaista verta ehkä on vähän hänen suonissaan, mutta sitä enemmän on sitä hänen omallatunnollaan, kuten esitetyistä tapauksista ilmenee. Ja tuntuu omituiselta, että sellainen henkilö, joka täällä eduskunnassa suuriäänisesti on kerskannut pitävänsä oikeuden vaa-kaa kädessään, voi istua sellaisen henkilön vierellä — — —

P u h e m i e s: Pyydän ettei puhuja käytä hallitusta loukkaavaa puhetapaa.

P u h u j a jatkaa: — — — voi pysyä sellaisen henkilön rinnalla hallituksessa.

Muuten koettaessani perehtyä kysymyksessä olevaan asiaan olen käynyt läpi raportit, jotka vankilain johtajat ovat lähettäneet hallitukseen,

ja senlisäksi olen myös käynyt läpi sen välikyselyn, joka heinäkuun 5 päivänä käsiteltiin puolikaseduskunnassa, ja minun on hyvin vaikea saada näitä molempia asioita liittymään toisiinsa. Toisaalla on valtava murhenäytelmä toisaalla taas kevytmielinen operetti, ja tuntuu aivan mahdottomalta käsittää, mitenkä sotaministeri, jonka kuitenkin virallisten raporttien kautta on täytynyt olla selvillä asiain tilasta, on voinut niin kevyesti suhtautua asiaan. Tulee pakosta mieleen tunnettu klassillinen esimerkki silmäkääntötempusta, nimittäin Patjomkinin retki Krimille. Surkea kuin silloin oli todellinen asianlaite, sellaiselta näyttää myöskin nyt kysymyksessä oleva asia tutkimalla virallisia raportteja, mutta samallinen käsitys kuin silloin aiheutettiin silmäkääntötempuilla Keisarinna Katariinalle, samoin koetetaan myöskin tämänkin asia täydellisesti kääntää. Sotaministerin lausuntoa on täällä käsiteltykin, mutta katsoen asian erikoiseen tärkeyteen pyydän vielä omasta puolestanikin kosketella sitä muutamalla sanalla.

Pääministeri ilmoittaa ensiksikin että ravinto-olot ovat olleet jokseenkin tyydyttävät. Mutta raporteista ilmenee, että joka viikko niin ja niin monta on kuollut nälkään. Ovatko olot silloin olleet jokseenkin tyydyttävällä kannalla, kun selvästi kuollaan nälkään. Edelleen ilmoittaa sotaministeri että ravinto-olot juuri siihen aikaan ovat jo jokseenkin tyydyttävät. Tässä on minulla kuitenkin raportti, joka juuri siihen aikaan kuvaa oloja Tammisaaren luona. Se on päivätty 4 päivänä heinäkuuta, kun taas itse välikysymys oli 5 päivänä ja raportin allekirjoittaja everstiluutnantti Hirn lausuu seuraavaa: „Miltei poikkeuksetta voi päätätä, että Raahesta, Kokkolasta ja Närpiöstä tuodut vangit sairastavat vatsatautia, joka on johtunut siitä, että vangit eivät ole saaneet tarpeeksi ruokaa”, ja jatkaa, kuvaten Tammisaaren oloja: „Leipä, jota vangit nykyään täällä saavat, on yllilääkärin lausunnon mukaan „kelpaamatonta ihmisravinnoksi”. Edelleen sotaministeri lausuu, että ravinto-olot tulevat tulevaisuudessa paljon paranemaan. Mitenkä taas tämä pitää paikkansa, käy selville raportista, joka noin kolme viikkoa myöhemmin on lähetetty Turusta. Raportti kuuluu seuraavasti: „Saati ilmoittaa, että Hämeenlinnasta lähetetään edelleen vankeja, jotka ovat siinä tilassa, että perille päästyään kuolevat. Vangit ovat olleet liian vähällä ruualla, joten moni heistä ei jaksanut edes kävellä.” Edelleen lausuu sotaministeri, että terveydenhoito-olot ovat tyydyttävät, ja kuitenkin on samasta Tammisaaresta vastakkaisia raportteja useampiakin. Everstiluutnantti Hirn 4 päivänä

heinäkuuta ilmoittaa, että ensiksikin juomavettä puuttuu ja toiseksi että „terveyden tila on epätydyttävä; kuolemantapauksia sattuu joka päivä”. Ja samaten Tammisaaren lääkäri ilmoittaa, että terveydellinen tila on siellä sellainen, että jollei sitä paranneta, jollei saada tätä kansallista häpeää poistettua, minkä tällainen tilanne aiheuttaa, niin lääkärit tulevat eroamaan. Edelleen ilmoittaa sotaministeri, että siisteys on hyvällä kannalla, varsin hyvällä kannalla ja jossain kohden vielä aivan kiitettävälläkin kannalla. Raporteissa kuitenkin nimenomaan miltei kaikissa ilmoitetaan, että siisteys on aivan huonolla kannalla, ja että siisteys vieläkin on aivan täydellisesti epätydyttävä, sen saa helposti selville, jos tekee käynnin vankiloissa. Esim. Turussa näkyvät vankilan seinät olevan aivan täynnä tapettuja luteita ja seinä täyttyy niin nopeasti, että se on uudelleen kalkittava, ja tällaisia kalkitsemisia saa toimittaa useasti. Sitten ilmoittaa sotaministeri edelleen, että tarkastuksia suoritetaan ja että ne ovat antaneet hyviä tuloksia. Kuitenkin, kuten täällä jo ennen on esitetty, tohtori Gadd Viipurista ilmoittaa, että jollei voida lähettää ravintoa, niin on annettava vankien kuolla nälkään, mutta missään tapauksessa ei ole lähetettävä tutkijoita ja tehtävä sellaisia tutkimuksia, jotka antavat tuloksia, jotka ovat räikeässä ristiriidassa todellisuuden kanssa. Sotaministeri edelleen ilmoittaa että suurempia laiminlyöntejä viranomaisen taholta ei ole, ja missä on tavattu huolimattomia viranomaisia, niin ne on poistettu. Kuitenkin ensiksikin ennen luettu kirje Hämeenlinnan johtajalta Andersinilta Palomäen murhatapauksesta selvästi osottaa, miten sopimaton henkilö hän siihen toimeen oli, mutta siitä huolimatta ei häntä kuitenkaan eroitettu virastaan. Edelleen oli Viipurissa vankilanjohtajana eräs faktori nimeltä Sarkanen, josta Viipurin maaherra Hackzell lausuu seuraavan arvostelun: „Sarkanen on näet toiminut gulashina ja ottaa tehtävänsä aivan operettinäkökannalta. Kun vaan menee, niin on hän tyytyväinen, aivan samantekevä miten menee.” Ja tällaisen henkilön johtoon joka ottaa tehtävänsä operettinäkökannalta, uskotaan kuitenkin useampien tuhansien henkilöiden henki ja elämä. Kun näin on laita, niin ei ole lainkaan ihmeteltävää, että tulokset ovat sellaiset, jollaisiksi ne näiden virallisten raporttien mukaan todella osoittautuvat.

Kun tämä välikysely tehtiin, niin oltiin taasen tietoisia siitä, että asian käsittelyssä vedetään jälleen esiin punainen terrori ja senhän oikeusministeri itse vastauksessaan kiirehti ensiksi teke-

mään. Minä en kuitenkaan ymmärrä, mitä teke mistä sillä on tähän asiaan nähden. Täällä nähdään paljon vaivaa, jotta voitaisiin todistaa, että nämä olot ovat sellaiset, jollaiset olivat olot punasten aikana. Mutta eihän se missään tapauksessa kuitenkaan oikeuta näitä epäkohtia nyt yhtä vähän kuin ne olivat oikeutetut punasten aikana ja sellaisista epäkohdista jotka vallitsivat punasten aikana, niistähän on myöskin rangaistu. Miksei näistä epäkohdista nyt rangaista? Koko todistelua punasten terrorista ei voi ottaa muulta näkökannalta, kuin että se luo jonkinmoisen psykologisen taustan, jota vastaan nykyisiä epäkohtia on katsottava. Tämähän onkin täydellisesti oikeutettua ja se jossain määrin tietysti vaikeuttaa itse lopputulemaan. Mutta missään tapauksessa se ei kuitenkaan tee näitä epäkohtia oikeutetuiksi ja tässä kohden minusta tuntuu, että ne henkilöt, jotka tekivät välikyselyn vankiloista heinäkuun 5 päivänä, ovat kokonaan korkeammalla nivolla kuin ne puhujat, jotka täällä ovat puhuneet punaisesta terrorista. Edelliset välikyselijät nimittäin sanoivat, että jos olot ovat sellaiset, jollaisiksi huhut ne ovat leimanneet, niin sellaisen tilanteen täytyy kuohuttaa tervettä oikeudentuntoa. Nyt on virallisiin raportteihin nojautuen osoitettu, että olot ovat sellaiset, vieläpä kaameammatkin, kuin millaisiksi huhut ne ovat esittäneet. Jää nähtäväksi, tuleeko myöskin todella lupauksen mukaan tällainen olo tila kuohuttamaan tervettä oikeudentunnetta, kuten edellisen välikyselyn tekijät lausuvat. Joka tapauksessa kuitenkin näitä epäkohtia, joita tässä on esitetty, niitä asiallisesti ei millään tapaa voi kumota ja näillä virallisilla raporteilla on mielestäni ensiksikin itse epäkohtien toimeenpanijoihin, mutta myöskin niihin, jotka vielä antavat niille suoranaisten kannatuksen, niihin on merkitty sellainen Kaininmerkki, joka ei minkäänmoisesta pesemisestä tule paranemaan.

Ed. Wuorimaa: Ed. Sarlin on täällä jo hyvin perusteellisesti käsitellyt tätä asiaa, niin että minun ei tarvitse kuin vaan vähäsen täydentää hänen tilastoansa. Mutta kuitenkin minun täytyy sanoa, että minä suuresti petyin ed. Hakkilan lausunnosta. Minä luulin nimittäin, että kun tällainen välikysymys tehdään, ed. Hakkila olisi varustettu asiakirjoilla, jotka selvästi todistaisivat sitä, mitä välikysymys sisältää. Kuitenkin hänen asiakirjansa olivat jotenkin laihoja. Esim. telotetuista hän mainitsi paitsi Sippolan asiata, joka nyt jo on ollut oikeudessa käsiteltävänä, 13 yksityistapausta, mutta nekin olivat

niin epämääräisiä, että niitä ilman tarpeellisia valaisevia asiakirjoja ei voi käsittää ja useimmissa niissä oli sana „lienevät”, „lienevät ammutut” tai oli niissä „hävinnyt” ja tiedämme, että vankeja pitkin vuotta on hävinnyt paljon sen kautta että ne karkasivat vankileireistä ja vanginvartijoista ja pakenivat yli Venäjän rajan sinne toisten bolsheviikkien luo. Nämä telotukset, mistä Hakkila puhui, joita oli vain 13 koko maasta kerättynä, ovat niin epämääräiset, että ne ovat hyvin heikkona todistuksena sille valikysymykselle, minkä hän teki.

Toiseksi hän luki suuren luntan raportteja vankileireistä ja niitä samoja on jatkanut sitten nyt jälkimmäinen puhuja ed. Helo. Oli aivan tarpeetonta niitä lukea, sillä jokainen tietää, että vankileireissä niinkuin koko maassa silloin oli tavaton ruuanpuute. Eivät vangit olleet ollenkaan huonommalla ruualla kuin siviiliväestö. Siviiliväestö sai nähdä mitä ankarinta nälkää. Ja olisiko sitten ollut herrojen mielestä se hyvä, että olisi teiltä otettu ruoka pois kokonaan ja jätetty teidät kuolemaan nälkään ja annettu se ruoka vankileireissä oleville maanpeltäjille taikka että olisi annettu suuren osan siviiliväestöä kuolla nälkään sentähden että heiltä olisi otettu pois se niukka ruoka, mikä oli heillä, ja annettu noille henkilöille vankileireissä. Minä luulen, että olisitte jokainen panneet vastaan. Juttu nälästä vankileirissä on aivan luonnollinen, ja riippuu siitä, ettei löytynyt ylipäänsä maassa ruokaa.

Ja minkätähden ei löytynyt? Täällä on jo oikeusministeri huomauttanut sitä, että nämä samat punaiset, jotka ruokittiin kansan viimeisillä varoilla vankileireissä, ne itse olivat hävittäneet suuret määrät viljaa, kaataneet sitä jokeen, polttaneet sitä, valaneet sen päälle polttoöljyä, ja monella muulla tavalla hävittäneet mitä ne vaan saivat käsiinsä, ja silloin kun olivat oikein voimissaan kuluttivat sitä ylellisesti. He ovat itse kertonut, kuinka silloin kelpasi olla, syötiin voita niin että oli tuumanpaksulta vehnäleivän päällä ja vielä paksu pala juustoa sen päällä ja se, mikä ei sopinut vatsaan, viskattiin tien oheen. Sillä tavalla riistettiin ja raastettiin ja ryöstettiin elintarpeet siviiliväestöltä. Ja sitä paitsi juuri nämä sosialistit ja sosialistihallitus, jotka estivät, että tähän maahan ei saatu viljaa. Venäjältä ehkä olisi aikaisemmin saatu viljaa, mutta sensijaan että olisivat tuoneet Suomen kansalle ruokaa toivat he Suomen kansalle lyijyä ja pommeja.

Keväällä 1917 hallitus, johon kuului myös sosialisteja, muitten muassa eduskunnassakin istuva ed. Tanner ja ed. Vuolijoki, olivat porvarillisjäsenten kanssa ostaneet Amerikasta 55 mil-

joonan markan edestä viljaa. Mutta sittenkun toverit alkoivat näitä omia miehiään epäillä, niin nämä painoivat hiljaa seinän oven kiinni ja läksivät karkuun jättäen harvoille porvarisjäsenille hankkia viljaa Amerikasta. Ja nämä hankkivat. Laivat lastattiin Amerikan satamissa ja olivat lähdössä. Mutta yhtäkkiä tulikin kieltö, ettei saa lähteä. Täällä Suomessa ihmeteltiin, kun kerran oli lupa annettu ja jo laivat lastattu, että mikä ihme siinä on, etteivät ne saaneetkaan lähteä.

Salaisuus tuli ilmi vasta viime kesänä kesäkuussa kapinan jälkeen. Silloin joutui tänne englantilainen lehti Manchester Guardianin loka-kuun numeroita ja siinä oli erään sen lehden kirjeenvaihtajan kirjoitus, jossa hän kirjoittaa Suomen oloista ylipäänsä. Muun muassa hän mainitsee että hän on ollut keskusteluissa sosialistien päämiehen Tokoin kanssa ja tämä on sanonut hänelle, ettei ympärysvaltain pitäisi antaa viljaa tulla Suomeen sentähden, että Suomen porvarit lähettävät sen Saksaan ja Suomessa ei tarvita viljaa sillä sitä saadaan aivan kylliksi Venäjältä. Sosialistit siis estivät viljan tulemasta tänne ja koettivat näännyttää Suomen kansan nälkään. Siten saivat sosialistit maistaa omien päälliköitensä pahoja tekoja ja koko Suomen kansan kanssa nähdä nälkää.

Sitten ed. Hakkila on puhunut räökkäyksestä. Ed. Hakkila mainitsi neljästä tapauksesta, jotka muuten, ovat ylipäänsä jotenkin vähäpätöisiä. Yhden naisen räökkäyksestä Viipurissa tai missä se nyt oli, hän todisti kahdella todistajalla. Mutta kun siitä otetaan pois sosialistien tavallinen lioittelu tai siis 50 %, niin koko se räökkäys näyttää olevan vain tavallinen kunniallinen korvapuusti.

Kun muuten puhutaan sosialistien kapinassa ja maan petoksessa tapahtuneista telotuksista ja kidutuksista, niin minä olen puolestani seikkaperäisesti ottanut selvää, mitä Kymnlaaksossa on tapahtunut — muista osista on jo osaksi ed. Sarlin tehnyt selvää. Entinen senaattori ed. Tanner on siinä puolustus- ja syytekirjelmässä, jonka hän luki Helsingin raastuvanoikeudessa, esittänyt tilastollisen luettelon telotuksista, mitkä Suomen kansan laillisen armeijan olisi pitänyt toimittaa maan pettureista ja murhamiehistä. Hänen tilastonsa sisältää muun muassa että esimerkiksi Kymn kunnassa olisi telotettu 125 henkeä, Kotkassa 1,200 ja Haminassa 269. Se tilasto taas, jota minä olen kerännyt, perustuu vainajain omaisten ilmoituksiin, kirkonkirjoihin sekä luetteloihin, joita kenttä- ja sota-oikeudet ovat kirkkoherran kansliaan jättäneet. Tämän mukaan on sosialis-

tien toimeenpanemassa kapinassa seuraava määrä ihmisiä menettänyt henkensä ja seuraavalla tavalla. Ensiksi Kymissä. Kymiläisiä on kaatunut sosialisteja rintamalla 58 ja niistä sosialistit itse Savitaipaleessa raastoivat 3 haavoitettua pappilan navettaan ja telkesivät sinne myös muita vankeja ja sitten sytyttivät tulen ja polttivat.

Hirttäytyneitä ja junasta hypänneitä sosialistien vankeja, joita nämä koettivat kulettaa väkisin rintamalle, on 4. Sosialistien toisiaan ampumia on 3 — tapahtumat on ilmoitettu vahingonlaukauksiksi. Kenttäoikeus on tuominnut ja ammuttanut toukokuun 5 päivänä 24, toukokuun 12 päivä 28, toukokuun 22 päivä 12, yhteensä 64. Nyt huomataan, että telotettuja olisi senaattori Tannerin mukaan 125. Siinä on siis melkein 100 % liikaa. Löytyy myös muita ihmisiä, jotka ovat sosialistien kapinassa saaneet antaa henkensä heidän kapinansa tähden.

Sosialistien murhaamia kymiläisiä on 24, joista räakkämällä on varmasti murhattu palomestari Gustaf Forss, ratamestari Gustaf Forsius, konttoristi Rolf Nassokin 17 päivänä huhtikuuta, konttoripäällikkö Kustaa Niemistö, kaupanhoitaja Augusti Heino ja mylläri Kalle Sandholm ja hänen poikansa Lahja huhtikuun 8 päivänä, poliisi Antti Nieminen ja valumestari Anders Kindt 28 päivä huhtikuuta, tekniikko Jalmar Johansson jo 10 päivänä helmikuuta ja konttoristi Strömberg myös 10 päivänä helmikuuta. Palomestari Gustaf Forssilta olivat sosialistit ensin puhkaisseet oikean silmän ja sitten ulkonevat ruumiinosat leikattu pois. Sitten oli nyletty palaisia hänen päästään, hänen kasvoistaan, hänen rinnastaan ja hänen vatsastaan ja vihdoin oli oikea käsi väännetty sijaltansa sekä verisiin haavoihin kaadettu bentsiiniä sekä sytytetty tuleen ja annettu hänen siinä kitua kuoliaaksi. Omaiset tuntivat hänen ainoastaan arvesta, joka oli hänen jalassaan.

Että ei pidettäisi tätä liikana ja liioiteltuna, niin minä olen tänne ottanut mukaan valokuvan muutamista ruumiista, niin että eduskunnan jäsenet ovat tilaisuudessa näkemään sitä kuvaa ja petomaista työtä, jota sosialistit harjoittivat. Nämä kuvat ovat palomestari Forssin ja valumestari Kindtin. Valumestari Kindtiltä oli samaten ulkonevat ruumiinosat irtileikattu, oikea silmä puhkaistu, molemmat kädet murskatut ja lihakset rautapihdeillä luuta myöten raastetut irti niin kuin näkyy valokuvista. Tämä on sosialistien tekoa.

Haminassa taas on tapahtunut seuraavaa. Kenttäoikeus tuomitsi kuolemaan 20 miestä ja 2 naista, yhteensä 22. Sosialistit murhasivat ennemainitulla kauhealla tavalla 23 miestä ja 3 naista,

yhteensä 26. Rintamalla kaatui sosialisteja 6. Kuinka tämä nyt sopii yhteen Tannerin 269 teloitettun kanssa! Edustaja Tannerin tilasto on vain 1,000 prosenttia suurempi oikeaa lukua. Kotkassa taas on ed. Tanner ilmoittanut, että on telotettu 1,200. Siellä kirkkoherranviraston antaman todistuksen mukaan, joka myöskin löytyy täällä, on kaatunut punaisia rintamalla 46, tuomittu ja ammuttu kotkalaisia on 67 ja sitäpaitsi on tuomittu ja ammuttu Malmin punaisia ja Malmissa olleita ryssiä 100 ja Porin ja Noormarkun murhamiehiä ja murhapolttajia 48. Kaikkiaan siis 215. Se tahtoo sanoa, Tannerin tilasto on noin 500 % oikeata suurempi. Kouvolaan oli sosialisteilla erityinen ihmisteurastamo, josta jo ed. Sarlin puhui ja jonka päämiehenä toimi Mannerin hallituksen nimittämä Sashka Schukoff tai niinkuin hän muutti nimensä Metsävuori. Hän oli rosvo, joka oli kolminkertaisesti tuomittu murtovarkaudesta ja jonka kansanvaltuuskunta päästi Viipurin kuritushuoneesta. Tanne Kouvolaan kuletettiin Kymenlaaksosta kaikki vähänkin etevämmät tai huligaanein vihaamat kansalaiset ja kidutettiin kuoliaaksi. Näistä olen jo tässä ennen kertonut muutamista kauheista kidutuksista, esimerkiksi rovasti Tauben, pastori Mannisen, pastori Päiviön, kansanopistonjohtaja Söyringin, metsäneuvoja Saalastin, Tanin veljesten y. m. kauheista teurastuksista, yhteensä 248.

Kaupanhoitaja Heinosesta on saatu tietoja, millä tavalla hänet murhattiin. Hänen päähänsä oli kaadettu ensin betsiiniä, joka sitten sytytettiin tuleen. Ja kun hän rupesi huutamaan tuskiaan niin lyötiin leuka irti ja kiskottiin kieli ulos ja sitte vihdoin hän oli pistetty pistimillä monesta kohdasta läpi ruumiin.

Kymin kunnan Karhulan, Eskolan ja Sunilan kylistä oli punaisten esikunta määrännyt, että 6 päivänä toukokuuta kaikki porvarit ilman eroitusta piti tapettaman, kylät sytytettämän tuleen ja sosialistit laivoilla lähtemään ryssälaisten ihannevaltakuntaan. Valkoisten äkinäinen tulo 4 päivänä pelasti kuitenkin paikkakunnan.

Kymissä otettiin vangiksi lähes 3,000 asetettua sosialistia. Ja melkein poikkeuksetta joku harva lukuunottamatta puolustautuivat vangitut kaikki sillä, että sosialistiset komisaarit ja esikunnat olivat pakottaneet heitä ampumisen tahi nälän uhalla lähtemään rintamalle ampumaan tai ammuttaviksi. Samoin kiihoittivat he miehiään ryöstämään ja kiduttamaan. Samat komisaarit ja esikunnat taas vetosivat siihen, että kansanvaltuuskunta ja punaisen

kaartin esikunta ja niiden lähettämät komisarit olivat heitä pakottaneet antamaan surmaamisen käskyjä.

Kysyn nyt teiltä herroilta sosialisteilta, kuka on enemmän syyppää kapinaan ja senaikaisiin murhiin, nekö, jotka kylmäverisesti esikunnissa ja neuvostoissa ja kansanvaltuuskunnassa pettivät yksinkertaisia työmiehiä ja pakottivat toisia kuoleman uhalla toimeenpanemaan murhia tahi menemään ryssien puolesta taistelemaan omaa kansaa vastaan, tai nekö, raukat, jotka näitä ihmispetoja tottelivat? Kuka on enemmän syyppää, sosialistien eduskuntaryhmä, joka pakotti työläiset lähtemään tapettaviksi tahi tappamaan tahi nämä pimitetyt työläisjoukot? Ja kysyn vielä, ovatko ne sosialistiset johtomiehet, jotka ovat allekirjoittaneet välikysymyksen tai istuvat tässä eduskunnassa ollenkaan syyppäitä kapinaan vai ei? Nämät herrat, jotka nyt tekevät välikysymyksiä ja huutavat maanpuolustajain ja pelastajain muka julmuuksista ja petomaisuuksista, eivät panneet pienintäkään vastalauseita toveriensa menettelyä vastaan eikä tikkua ristiin. Ed. Tannerin johtama Elanto järjesti päinvastoin punaisille joukoille muonituksia ja vasta viimeisessä Työmiehessä, kun saksalaiset jo olivat kaupungin portilla, uskalsivat nämä herrat esittää, että tehtäisiin nyt sovinto ja jaettaisiin valta maassa ryssäläisen punakaartin, hallituksen ja valkoisen kaartin kesken. Nämä vaatimukset, että ruvettaisiin niitä ahdistamaan, jotka ovat sosialistien tuhosta maan pelastaneet ja tehneet mahdolliseksi että Suomen kansa vielä elää ja että herrat vasemmalla voivat istua vapaan itsenäisen Suomenmaan parlamentissa, ovat kerrassaan sopimattomat. Maan pelastus on valkoisen armeijan ansio. Sillä jos ei se olisi voittanut, vaan teidän punaiset edeltäjänne olisivat vallassa, niin Suomen kansa olisi nyt nälkään kuollut.

Ei pidä siis ihmetellä, että täytyy asettaa herroille seuraavat kysymykset vastattaviksi, senkintähden, että olen kuullut, että vasemmiston omassa ryhmässäkin on kerrottu, että vasemmiston ryhmässä olisi vaan 20 kansanvaltaista ja isänmaallista jäsentä ja todellisen kansanvalan ja parlamenttarisuuden kannattajaa, mutta että 60 kannattaisi n. s. köyhälistön diktatuuria, se tahtoo sanoa, juutalaisbolshevistista harvainvaltaa. (Puhemies: Pyydän että puhuja ei lausunnossaan käytä loukkaavia lauseita edustajatovereistaan.)

Teen seuraavat kysymykset: „Missä suhteessa on sosialistinen edustajaryhmä Venäjällä olevaan ryssäläiseen bolshevismiin? Aikooko

sosialistinen ryhmä erottaa itsestään ja edustajajoukostaan kaikki punaiset ja bolshevistiset ainekset? Onko sosialistinen puolue ollut tietoinen uuden kapinan hankkimisesta ja onko se ryhtynyt sitä paljastamaan ja sitä vastaan taistelemaan?

Niinkauvan kuin ei näistä tule täyttä selvyyttä, on mahdotonta, että Suomen kansa voi luottamuksella suhtautua vasemmistoon.

Olen tätä lausunut siinä tarkoituksessa, että vasemmistolle selviäisi, ettei luokkataistelulla ja pistimillä paranneta maan oloja, vielä vähemmän nälkää poistetaan. Se, joka todella rakastaa työväen menestystä, tunnustaa, että kaikki ovat eri aloilla työmiehiä samassa isänmaassa ja että isänmaan onnea rakennetaan ei vihan kylvöllä vaan luottamuksen ja yhteishengen kasvattamisella. Oikeuden ja rakkauden perusteella päästään yksistään vapauteen, tasa-arvoon ja veljeyteen ja elämän ja olojen vanhurskauteen, mutta ei päästämällä ihmispetoja maahan tai vapauteen eikä lietsomalla luokkavihaa tai rukoilemalla sellaista rukousta, jonka täällä eräs vasemmiston jäsen sanoi rukoilevansa. Sentähden ne, jotka suosivat tai kannattavat bolshevismia, eivät ole Suomen kansan työväen ystäviä.

Johdonmukaisella kansanvallalla ja rauhallisella toiminnalla saavutetaan askel askeleelta yhteiskunta, jossa etuoikeudet ja säätyraajat ovat poistetut. Mutta siihen tarvitaan ei ainoastaan lakimääräyksiä, vaan ennen kaikkea että yhteiskuntajäsenet sisällisesti muuttuvat rakastamaan toisiaan. Rakkaus on se yhteensitova aines, joka yhteiskunnan koossa pitää ja jalostaa ja kun te rupeatte anomaan rakkautta ja veljeyttä kaikkia kohtaan ja itse noudattamaan sitä, silloin syntyy se kaivattu hyvinvointi ja yhteiskunta maan päälle.

Mutta voipi olla muutamia semmoisia seikkoja, kuten oikeusministeri on maininnut, että myöskin valkoisten joukossa on ihmisiä, jotka ovat huonoja ja jotka ovat tehneet jotain, joka on rikollista ja sentähden kun oikeuskansleri on ilmoittanut, että hallitus aikoo ryhtyä toimenpiteeseen, että nämä eivät saa jäädä ilman rangaistusta, en voi muuta tehdä kuin kannattaa ed. Sarlinin ehdotusta että siirrytään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. Estlander: Jag har begärt ordet endast för att med få ord förorda enkel övergång till dagordningen. Jag anser avseende icke böra fästas vid denna interpellation, då den blott kan tjäna till att inom landet väcka och nära förhoppningar

om ett nytt rött uppror samt att i utlandet giva vapen, ehuru allt annat än blanka vapen, i händerna på dem, vilka motarbetar Finlands självständighet. I dessa avseenden uppnås med denna interpellation samma mål, som med föregående interpellationer från det socialdemokratiska hållet. Och man nödgas fråga sig, om detta är det nuvarande socialdemokratiska partiets syfte, såsom det varit partiets strävande härförinnan. Ty det nuvarande socialdemokratiska partiet har icke oförbehållsamt och klart tagit avstånd från den tidigare politiken, endast dragit sig undan ansvaret för densamma.

I sammanhang härmed måste uttalas, att regeringen icke bör skrida till förhastade åtgärder för ytterligare amnestisering, därmed endast förvarande de menliga följder, som härutinnan allaredan inställt sig av de påbjudna pardonsåtgärderna, vilka blott på grund av de utomordentliga svårigheterna kunna försvaras.

Jag önskar slutligen upprepa vad jag vid ett tidigare tillfälle redan uttalat, nämligen ett förtroende till att regeringen skall med energi och fasthet upprätthålla ordning inåt och oberoende utåt samt hindra försök att i samråd med landets fiender omstörta stat och samhälle.

Ed. a f Forselles: Lantdagsman Hakkilas interpellation till Regeringen är därutinnan märklig att den visar, att representanterna för det nuvarande socialdemokratiska partiet i sin taktik icke ämna skilja sig från sina föregångare i lantdagen. Såsom dessa söka interpellationens framställare påbörda de borgerliga skulden för missförhållanden, vartill orsaken ligger djupast hos socialisterna själva. Lantdagsman Hakkila säger att statsförbrytarnas öde i fängslägen, där tusenden av dem försmäktat i hunger och brist, artat sig till en skam för vårt land och varit egnat att nedsätta landets anseende i den bildade världens ögon. Man måste fråga sig, i likhet med flere av de föregående talarna, genom vilkas förvållande dessa missförhållanden uppkommit, och härvid kan väl felet ej skjutas på några andra än det röda upprorets män. Endast genom dem framkallades ett sakläge, varunder staten med ens måste skrida till fällande av dom över mera än 70,000 landsförrädare och dennas verkställighet. Att samhällets normala domstolar och fängelser icke kunde förslå under dessa förhållanden, ligger i öppen dag, och hade detta bort hos upphovsmännen till upproret väcka betänksamhet, så mycket mera som detta riktade sig mot en av världens mest frisinnaade författningar. Man hade från historien bort hämta

lärdom om de lidanden brott av detta slag draga över skyldiga och ej sällan även över oskyldiga. En förmildrande omständighet ligger ej heller däri, att de skyldiga för egen vinning förenade sig med vår arvfiende, från vars förtryck alla övriga delar av vårt folk hoppades frigöra sitt fädernesland. Allt detta skall för evig tid brännmärka det socialdemokratiska partiet i den civiliserade världens ögon. Den civiliserade världen skall även veta värdesätta vem som bragt död och elände över en stor del av de 70,000 fångarna, som vilseförda lämnades i sticket av sina makt- och vinningslystna ledare, vilka rikt lastade med nationens egendom såsom byte genom en feg flykt undandrog sig ett välförtjänt straff.

Interpellationens framställare klagar vidare att vid fångarnas rättsliga behandling skulle inträffat grova missbruk och att laga former i oerhörd grad åsidosatts. Han påstår att sedan medborgarkriget avslutats, ständrätter, staber och enskilda började utföra undersökningar, i stöd av vilka fångar dödats till oerhört antal.

Till det, som av justitieministern härutinnan anförts, vill jag ytterligare tillägga, att de röda upprorsmännen ingalunda kunde pretendera att anses såsom krigförande part, och att vår lagstiftning knappast förutsett möjligheten av att en medborgargrupp i den utsträckning som vid det röda upproret skulle söka förintä statens bestånd. Överallt förfares i praktiken enligt krigslagarna synnerligen strängt mot upprorsmän med vapen i hand. Någon särskild misskund kunde våra röda knappast påräkna, då de själva med få undantag nedsköto eller på ett grymt sätt mördade alla sina fångar. Jag behöver endast påminna om massmorden vid Riihimäki, Kymmene älvdal, Walkiakoski och Wiborg och för dem, som under röda tiden besökte kolerabarackerna, äro ej heller förhållandena i Helsingfors obekanta.

För min del vill jag likväl ingalunda försvara till överdrift gående stränghet, och hava vi ju ännu enligt justitieministerns förklaring att emotse strafförfarande mot till excesser skyldiga.

I detta sammanhang kan det även vara skäl att jämföra förhållandena vid liknande tillfällen i andra delar av världen, och därvid fäster man sig först vid förhållandena i Pariserkommunen. Från tvänne specialarbeten kan jag anföra följande siffror: genast vid slutet av upproret nedsköts utan vidare på gatorna och i skilda fängelser 20,000 kommunarder och därvid är att märka att de mord, som begingos under kommunen i Paris, till antalet ingalunda stiger till högre siffror än vad som morden uppgingo till under november-

strejken. Sålunda endast till ett halvt hundratal, varemot vi under det röda upproret senare i Finland hade mord uppgående till närmare 2,000 personer. Vid kuvandet av upproret togs i Paris 36,309 fångar och tillsattes 26 krigsrätter, vilka fortsatte sin verksamhet ända till juni 1872, sålunda över ett år, varefter andra rättegångar sattes i gång och fortforo ända till den 1 januari 1875. Dessa siffror visa huru den vita terrorn i Finland förfarit mycket mera humant än vad fallet var i Frankrike, i det att vi redan före slutet av ett år hava slutfört det rättsliga förfarandet. Av de tillfångatagna dogo i fängelserna 3,000 personer och 22,326 frigåvos, 13,450 domar avkunnades, av dem dödsstraff 270, deportation till befäst ort 3,389 och till obefäst ort 3,507 samt till skilda slag av fängelser 4,760 och dessutom några mindre straff, som kunna utelämnas.

Vad förhållandena vid fängslägren i Finland beträffar ha redan flere talare berört såväl dem som dödligheten, och ber jag därför endast få upp- repa att den totala dödlighetsciffran, om man undantager den i maj månad, uppgår till 11,783 personer. Vi måste erkänna att detta faktiskt är en mycket hög siffra och att förhållandena i fängslägren ingalunda varit sådana de bort vara och att födan i fängslägren lämnat ofantligt mycket övrigt att önska. I detta avseende äro de siffror, som från socialdemokratiskt håll meddelats, såvitt jag kan bedöma, riktiga, men bör man på samma gång betänka, att under det att vid fängslägren fångarna ofta erhöilo endast ett näringsvärde av 5 å 600 kalorier, så erhöill befolkningen i Helsingfors i september genom utdelning genom livsmedelsnämnderna icke mera, endast 670 kalorier. Likväl håller jag fortfarande före att grunden till fångarnas lidanden i fängslägren lagts af socialisterna själva.

Hr Hakkila påstår vidare att mot undersökningsfångarna använts tortyr. I vilken grad beskyllningen kunde hava berättigande har av justitieministern redan berörts i samband med fallet Troberg. Märkelig är likväl denna beskyllning från socialistiskt håll, då det ej borde varit hr Hakkila obekant, vilka som i detta land i så vid utsträckning utövat tortyr, oaktat därom ej läses i socialistpressen. Knappast någon form av tortyr har av de röda lämnats oanvänd. Jag vill här endast omnämna: utstickande av ögonen, benkrossning, glödjärn, flåning, afskärning av kroppsdelar, skällning, begravning levande o. s. v. Jag kan sålunda icke anse att hr Hakkilas påståenden i denna sak avse annat än att söka avvända den bildade världens uppmärksamhet från de rödas ogärningar. Däremot måste jag uttala

min förvåning därom, huru utomstående personer utan undersökningsfångarnas uttalade an- hållan fått besöka dessa och av dem taga full- makt för ändamål, som varit till och med fän- garna obekanta.

Med avseende å de av interpellationens framstäl- lare till regeringens besvarande ställda frågorna skulle jag med ledning av justitieministerns svar finna beträffande första frågan;

att klagomål över avrättning utan laga dom undersökts, men i de flesta fall hänfört sig till sådana, som försvunnit under kriget eller arke- buserats efter ståndrättsdom, eller att i några fall rödgardister skjutits vid flyktförsök och att en del åtal ännu äro att förvänta.

Beträffande andra frågan:

att slag med pamp från den över grymheter upprörda bevakningens sida förekommit och gällt grova brottslingar och i ett par fall för högför- rädiska stämplingar beträdda personer; att läns- man Troberg avskedats och att de till misshandel skyldiga såvitt de ej gå fria på grund av am- nesti, av behörig myndighet skola befordras till ansvar.

Samt beträffande tredje frågan:

att de i fängelser på rättegång väntande fän- garna utgöras av villkorligt frigivna rödgar- dister, vilka genom förnyade upproriska stäm- plingar förvärvat sin frihet, och att åtal i ett sam- manhang hänskjutits till Viborgs hovrätt.

Jag skulle därför finna, att de i frågorna nämnda missförhållandena stått i omedelbart för- hållande till det röda upproret, eller rättats eller skola beivras av behörig myndighet, samt förenar mig med dem som förordat en enkel övergång till dagordningen.

P u h e m i e s : Kun aika on niin pitkälle kulu- nut, keskeytetään tämän asian käsittely ja lopete- taan täysi-istunto. Sitä ennen suoritetaan kuiten- kin eräiden asiain pöydällepano.

Pöydällepanot:

- 3) Ehdotuksen 18. päivänä elokuuta 1917 työväen- tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 4 ja 12 §:n muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 esitel- lään ja pannaan pöydälle ensi perjantain istun- toon.

4) Ehdotuksen 18 päivänä elokuuta 1917 merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Edelleen esitellään edustajille jaettu

Ehdotuksen laiksi edustajapalkkiosta 1919 varsinaisilta valtiopäiviltä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Mietintö pannaan pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Seuraava istunto on ensi perjantaina klo 11 a.p.

Täysi-istunto päättyy 2.05 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

14. Perjantaina 2 p. toukokuuta

kello 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ulkopuolella päiväjärjestyksen otetaan edelleen käsiteltäväksi:

1) Ed. V. Häkkinen y. m. välikysymys, joka koskee valtiollisten vankien kohtelua .. 291

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi, jolla kumotaan mää-
räykset siitä, miten keisarikunnassa olevan
tuomioistuimen tuomio riita-asiassa on Suo-
messä täytäntöön pantava 288

Asiakirjat: lakivaliokunnan mie-
tintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 5.

3) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutok-
sia työväen tapaturmavakuutuksesta 18
päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4
ja 12 §:ään "

Asiakirjat: työväenasiainvaliokun-
nan mietintö n:o 1; hallituksen esitys
n:o 11.

4) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutok-
sia merimiesten ja laivapalvelijain tapatur-
mavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917
annetun asetuksen 1 §:ään "

Asiakirjat: työväenasiainvaliokun-
nan mietintö n:o 2; hallituksen esitys
n:o 10.

5) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta
1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä .. "

Asiakirjat: perustuslakivaliokunnan
mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 16.

Esitellään:

6) Kertomus „Suomalaisen kirjallisuuden
edistämisrahaston” toimikunnan toimin-
nasta 291

Siv.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
Aalto, Andersson, J. A. Heikkinen, Koivulahti-
Lehto, Kojonen, Mannonen, Paasivuori, Pauu,
Setälä, Snellman, Tanner, Wankkoja, Wennola.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat: ed. Pöy-
hönen ensi lauantai-aamusta tiistai-aamuun asti
yksityisasiain takia; ed. Kojonen tämän istunnon
alkuosasta yksityisasiain takia; ed. Pilkka huo-
mispäiväksi; ed. Setälä perheessä sattuneen sai-
rauden takia tänään ja huomenna; ed. Malmi-
vaara yksityisasiain tähden ensi tiistain istun-
nosta; ed. Vuorimaa perjantai-illasta maanantai-
aamuun; ed. N. Virtanen tämän istunnon alku-
osasta yksityisasiain tähden; ed. Andersson tä-
män päivän istunnosta sairauden takia sekä ed.
Koivulahti-Lehto toistaiseksi sairauden tähden.

Lakivaliokunnan jäsenet.

Puhemies: Ed. Typpö pyytää vapautusta
lakivaliokunnan varajäsenyydestä.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Sähkösanoma Aunuksen hoitokunnalta.

Puhemies: Aunuksen väliaikaiselta hoito-
kunnalta on saapunut sähkösanoma, joka on
kansliassa edustajain nähtävänä.

Muutos päiväjärjestykseen.

Päiväjärjestykseen tehdään sellainen muutos että asia n:o 1 esitetään viimeiseksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

- 2) Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan määräys, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiassa on Suomessa täytäntöön pantava

sisältävän hallituksen esityksen n:o 5 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 1, joka viime kuun 29 p:nä pidetyssä istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Kukaan ei pyydä puhenvuoroa.

Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

- 3) Ehdotuksen laiksi, joka sisältää muutoksia työväen tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 ja 12 §:ään

sisältävän hallituksen esityksen n:o 11 johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Asian ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi; asia menee V. J:n 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

- 4) Ehdotuksen laiksi, joka sisältää muutoksia merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:ään

sisältävän hallituksen esityksen n:o 10 johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

- 5) Ehdotuksen laiksi edustajanpalkkiosta 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä

sisältävän hallituksen esityksen n:o 16 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Nevanlinna: On vaikea ratkaista, millä rahamäärällä nykyisissä oloissa on mahdollista tulla toimeen sellaisessa tehtävässä, josta tässä on puhe. En myöskään tahdo kieltää, ettei maaseudulta kotoisin olevalla edustajalla ole tässä kohden suurempia vaikeuksia kuin Helsingissä asuvalla. Mutta näistä seikoista aivan riippumatta täytyy minun nähdäkseni ratkaisevana tässä kysymyksessä olla se, että edustajapalkkio korotettuna 50 markkaan jo on enemmän kuin kolme kertaa suurempi kuin ennen sotaa ja että läheskään näin suurta koroitusta ei valtio ole katsonut mahdolliseksi kalliin ajan vuoksi myöntää millekään muille palkan tai palkkionsaajilensa. Jos kerran ennen sotaa katsottiin, että edustajan täytyy tulla itsensä toimeen ja kyetä elättämään perheensä 15 markalla päivässä, niin ei nähdäkseni auta muu, kuin että hänen täytyy kyetä nykyisissä oloissa suorittamaan nämät molemmat tehtävät ainakin 50 markalla. Sillä kun valtio kerran vaatii, että muun palkannauttijan, joka ennen sotaa sai 15 markkaa itseänsä ja perheittänsä varten päivää kohti, nyt pitää tulla toimeen ainakin 30 markalla, niin on nähdäkseni mahdotonta, että edustajat, joilla on tilaisuus ottaa mitä haluavat ja mitä katsovat soveliaaksi, nyt ottaisivat itsellensä enemmän. Pyydän vielä lisätä, että jo edustajapalkkion korotus 50 markkaan on valtiovarainvaliokunnassa saadun kokemuksen mukaan näyttäytynyt suureksi vaikeudeksi valtion muita palkkauskysymyksiä järjestettäessä.

Ed. von Born: Jag har bett om ordet för att uttala min fullständiga anslutning till den av hr Estlander avgivna reservationen uti föreliggande ärende. Att jag, ehuru medlem av grundlagsutskottet, icke underskrivit reservationen i fråga beror därpå, att jag icke var i tillfälle närvara vid det sammanträde, då utskottet, med föränd-

ring av sitt vid första behandlingen omfattade beslut, stannade vid det förslag, som nu uti saken föreligger. Då det vid sådant förhållande inom utskottet ansågs tvivelaktigt, huruvida jag vore berättigad att nedlägga min reservation mot ett beslut, vid vars tillkomst jag sålunda icke närvarit, har jag avstått från att underskriva reservationen och föredragit att i stället här tillkännagiva, att jag står på fullkomligt enahanda ståndpunkt som den ärade reservanten.

Förutom de skäl, som i reservationen finnas anförda, ber jag ytterligare få framhålla, att det enligt min tanke synes synnerligen motbjudande, för att icke säga otillständigt, att lantdagen så utan vidare skulle votera en så avsevärd förhöjning av det av regeringen föreslagna lantdagsmanna-arvodet, samtidigt som lantdagen säkerligen kommer att vara mån om att på många andra områden övågbringa en minskning i statsutgifterna och åstadkomma en bättre hushållning med statens tillgångar. Lantdagsmannavärvet — det kan säkerligen icke för ofta betonas — är icke ett yrke eller en tjänst. Det är ett förtroendeuppdrag, och det varken kan eller bör honoreras efter samma beräkningsgrund som allmänna tjänsteuppdrag, allra minst efter en högre sådan än dessa. Förglömmas bör icke heller, att lantdagsmännen icke blott äga fria resor till och från lantdagen, utan dessutom, såsom praxis, säkerligen emot L. O:s anda och mening, utvecklat sig, fribiljett under hela lantdagsperioden å samtliga järnvägar i landet. Slutligen må ej heller förglömmas, att lantdagsmanna-arvodet även åtnjutes under de många dagar och kortare ferier — första maj icke undantagen — då något arbete utföres varken i utskott eller i plenum. Jag förordar alltså godkännande utav regeringens proposition oförändrad.

Ed. Sch a u m a n: Jag ber att få uttala min fullständiga anslutning till den senaste ärade talaren. Jag måste säga att det är med stor förvåning jag tagit del av grundlagsutskottets betänkande i denna sak; jag har nämligen icke funnit bland reservanterna en enda medlem av det socialdemokratiska partiet. För min del hade jag trott bättre i denna sak om socialdemokraterna. Jag hade trott att de även ville sträva till sparsamhet och icke öka statens utgifter för dylika ändamål som detta. Det är icke fråga om en så alldeles liten merutgift; jag har räknat ut, att av lantdagens 200 medlemmar 151 äro från landsorten, och den merutgift, som här skulle komma i fråga, vore således 453,000 mark. För att visa att vi, i händelse vi antog grundlagsutskottets förslag,

skulle komma att gå betydligt längre än man gått i de övriga nordiska länderna, skall jag be att få anföra några uppgifter om lantdagsmanna-arvodet i Sverige, Danmark och Norge. I Sverige ha riksdagens ledamöter 20 kronor i dagtraktamente, i händelse de icke äro bosatta på den ort där riksdag hålles; dessutom åtnjuta de resekonstnader till och från riksdagen samt ersättning för högst två resor fram och åter under riksdagssessionen. Riksdagsmanna-arvodet får för dessa icke i Stockholm bosatta icke överstiga 2,400 kronor. De riksdagsmän, som äro bosatta i Stockholm, åtnjuta i arvode 15 kronor för dagen och inalles högst 1,800 kronor. I Danmark hava riksdagsmännen i arvode 10 kronor om dagen och ersättning för resekonstnader, i Norge är förhållandet annat; man honorerar icke där stortingsman med ett dagtraktamente, utan stortingsmännen åtnjuta en fast, en gång för alla bestämd lön, uppgående till 3,000 kronor om året, men ett dyrtidstillägg synes hava blivit beviljat åtminstone för året 1918. Av de siffror som jag anført särskilt rörande Sverige och Danmark, där sättet för honorandet av riksdagsmännen är detsamma som hos oss, framgår att, i händelse grundlagsutskottets förslag bleve antaget, lantdagsmännen skulle anse sig här behöva ett större honorar än riksdagsmännen i Sverige och Danmark. Jag ber att få förorda, när saken blir behandlad i stora utskottet, propositionens och ldgsm. Estlanders reservations antagande.

Ed. v o n W e n d t: Då jag vid tillkomster av denna L. O. stod på en annan ståndpunkt än den som företrädes av dem som hade att bestämma, känner jag mig skyldig att påpeka detta utan att framställa något förslag. Jag ansåg nämligen att lantdagsman genom den princip som då följdes att hålla lantdagsmanna-arvodet lågt, icke skulle kunna hindras ifrån att bli yrkespolitiker, vilket ju var avsikten med både det skandinaviska och vårt lands låga representantarvode. Denna avsikt har i själva verket icke håller vunnits och kommer aldrig att vinnas genom en sådan åtgärd, som särskilt från borgerligt håll ansetts vara den lämpligaste. Däremot kommer den ansvars känsla vilken betingade att man under mellantiderna förbereder sig för det viktiga uppdraget att vara folkrepresentant icke att i nödig grad vinnas med ett lågt arvode, varför jag anser att i likhet med vad fallet är i en del andra kulturländer, lantdagsman här torde avlönas på sätt, som gör det möjligt att helt egna sig åt sin uppgift. Med anledning av lantdagsman Schaumans uttalande må framhållas att i Norge en stortingsman har en

avlöning av nu motsvarande 12,000 finska mark. om jag ej är orätt underrättad. Jag anser att samma princip borde följas i vårt land, men anser mig icke nu böra framställa något förslag.

Ed. R y ö m ä: Edustajapalkkiokysymys on eri maiden parlamenteissa muodostunut kysymykseksi, jossa varakkaiden ja yläluokkalaisten taholta on vastustettu palkkojen myöntämistä joko kokonaan tai ainakin tahdottu pitää niin alhaisena kuin mahdollista, kun demokraattisten ja köyhälistöpiirien taholta on tahdottu määrätä palkkio sellaisena että kansanedustajan toimeen voi ryhtyä sellainenkin, joka on kokonaan riippuvainen jokapäiväisestä tulostaan, minkä hän suoraan työllään ansaitsee. Tällä tavoin on selitettävissä, mihin ed. Schäuman kajosi, että tällä kertaa täältä vasemmiston taholta on kannatettu korkeampaa palkkiota kuin varakkaampien piirien edustajat von Born y. m. kannattavat.

Täällä on verrattu tätä palkkiota virkamiesten palkkaan. Minä luulen että tämä vertaus ontuu sen kautta, että virkamiehet elävät säännöllisissä oloissa, perheissään j. n. e., kun sitä vastoin kansanedustajat ovat pakotetut, toiset joka tapauksessa, elämään epäsäännöllisesti, tavallisesta päiväjärjestyksestä eroavissa oloissa, toiset ja suurin osa kokonaan toisella paikkakunnalla, niin että täytyy katsoa, ettei voi noudattaa samaa palkkajärjestelmää kuin vakinaisella virka-alalla. Toinen kysymys tässä on se, onko yleensä luovuttava siitä periaatteesta, että määrätään erilainen palkkio maaseudulta oleville ja erilainen Helsingissä asuville. Allekirjoittanut oli valiokunnassa periaatteessa sitä mieltä että palkkio olisi pysytettävä kummallakin ryhmällä samanlaisena. Mutta kun määräävä ryhmä valiokunnassa ilmoitti siinä tapauksessa yhtyvän alempaan edustajapalkkiomäärään, jonka erinäiset työläisedustajat ovat ilmoittaneet riittämättömäksi heille elää täällä Helsingissä ja toiselta puolen ylläpitää ja elättää perheensä maaseudulla, niin katsoin silloin asiakseni lopullisessa äänestyksessä yhtyä tähän kantaan, että helsinkiläisille edustajille maksetaan jonkun verran pienempi palkkio kuin maaseudulta oleville.

Ed. J o u k a h a i n e n: Kun tämä kysymys oli käsiteltävänä maalaisliiton eduskuntaryhmässä, niin ryhmän enemmistö kyllä asettui sille kannalle, että maalaisedustajille olisi maksettava hiukan korkeampi palkkio kuin pääkaupunkilaisedustajille, silloin muistaakseni mainittiin siellä luvut 40 markkaa ja 60 markkaa. Sitten kun varajäsenenä jouduin perustuslakivaliokunnassa tätä

asiaa käsittelemään niin siellä tehtiin — muistaakseni se oli juuri ed. Setälä, joka teki sen ehdotus, että palkkio olisi 60 markkaa päivältä kaikille. Minä puolestani yhdyin kannattamaan tätä ehdotusta, mutta sitten kun asia joutui äänestykseen, en joutunut olemaan paikalla, kun oli mentävä toiseen valiokuntaan, ja päätös oli silloin äänestyksessä tullut sellaiseksi kuin näkyy tästä mietinnöstä. Nyt kuitenkin ed. Setälä näyttää luopuneen tältä ehdottamaltaan kannalta ja menneen puoltamaan esityksen hyväksymistä. Näin ollen minulla ei nyt ole tilaisuutta yhtyä kannattamaan sitä mielipidettä, jota valiokunnassa olen kannattanut; ja jotta en kuitenkaan menisi siihen, missä periaatteessa olen eri mieltä valiokunnan päätöksen kanssa, nimittäin lisäpalkkion myöntämiseen maalaisedustajille niin suuressa määrässä, kuin tästä mietinnöstä käy ilmi, niin minä puolestani myös yhdyin kannattamaan esitystä. Edellisen puhujan lausunnon johdosta minulla on ilo ilmoitua se käsitys, että vasemmisto tässä maassa on menemässä sekin porvarillisuutta kohti. Se pyrkii yhä suuremmille tuloille ja myöskin, niinkuin edellisen puhujan lausunnosta kävi ilmi, sen menot kasvavat samassa mitassa. Minä muistan kun täällä oli tämä sama kysymys keskusteltavana jollain edellisillä valtiopäivillä, niin silloinen työmiehen päätoimittaja sanoi, ettei edustaja tarvitse niin suurta päiväpalkkaa; hän sanoi käyvänsä syömässä kuppilassa ja elävänsä kaikin puolin vaatimattomasti, ja näin ollen hän piti silloista palkkamäärää varsin riittävänä. Mutta nyt ovat asiat tässä suhteessa muuttuneet toisella laisiksi. Minä en tahdo tätä sanoa minään paheksumisena. Minä vain merkitseän eduskunnan pöytäkirjaan sen tosiasian, että sosialidemokraatit myöskin tarvitsevat samoja elämänehtoja kuin tavalliset porvarit.

Ed. N i u k k a n e n: Huomioonottaen sen, että ehkä suurin osa eduskunnan jäsenistä on sellaisia, joiden oma sekä perheen toimeentulo riippuu yksistään edustajan päivittäisestä ansiosta, en ole katsonut voivani käydä jyrkästi vastustamaan perustuslakivaliokunnassa sitä kantaa, jota vasemmiston puolelta on ajettu ja joka sitten on tullut valiokunnan mietinnöksi. Kun kumminkin tämä kysymys näyttää uudestaan avautuvan, niin minä pyydän suositella suurelle valiokunnalle sitä ehdotusta, josta edellinen puhuja mainitsi ja jonka minä perustuslakivaliokunnassa tein, vaikka se ei saavuttanut siellä kannatusta, nimittäin että niille edustajille, joiden koti ja asunto on Helsingin kaupungissa, määrättäisiin palkkio 40 markaksi päivältä ja niille, joiden asunto ja koti on

muualla kuin Helsingissä, palkkio määrättäisiin 60 markaksi päivältä. Minä pidän ehdotetun erillaisen palkkion aivan kohtuullisena, sillä tunnettu on, että melkein poikkeuksetta ne edustajat, joiden asunto ja koti on Helsingissä ja joita on 50 tässä eduskunnassa, ovat edustajatoiminnan ohella täällä jossakin vakinaisessa toimessa ja samalla kantavat myös siitä säännöllistä palkkaa.

Ed. Ritavuori: Vastoin useita edellisiä puhujia olen sitä mieltä, että sellaisessa kansanvaltaisessa maassa kuin Suomessa, jossa melkoi-sella osalla kansanedustajia ei valtiopäiväin aikana ole mitään muita tuloja kuin ne palkkiot, joita heille edustajatoimestaan suoritetaan, palkkiot ovat määrättävät siksi suuriksi, että edustajilla on mahdollisuus tulla niillä toimeen ja että niistä riittää myös heidän perheensä elatukseen. Olen sitä mieltä, että esityksessä oleva palkkio näitä näkökohtia silmällä pitäen ei ole riittävä. Mitään ehdotusta tässä yhteydessä en tahdo tehdä.

Ed. Hakkila: Ed. Joukahainen leimasi porvarillisuudeksi sen että sosialidemokraattiset edustajat vaativat valtiopäivämiestötoimestaan nyt kalliina aikana entistä korkeamman palkkion. Hän ei kai ole selvillä siitä, että työväenliike on aina pyrkinyt työväen palkkojen korottamiseen. Tämä „porvarillinen henki” ei suinkaan ole siis mitään uutta työväenliikkeessä. Alkuaan on edustajapalkkio määrätty aivan liian pieneksi. 450 mk:n kuukausipalkkio on aivan riittämätön ja esti se etupäässä juuri velkaista intelligenssiä, jonka oli hoidettava asiansa ja saatava suurempia tuloja velkojensa ja perheensä huoltamiseen, ottamasta valtiopäivämiestöä vastaan. Minusta tämä käy juuri eduskuntatyölle vahingoksi. Sen sijaan on myönnettävä, että maaseutulaissilla on paljon suuremmat menot kuin pääkaupunkilaisilla. Perhe asuu maalla ja itse heidän on asuttava kaupungissa, maksettava kahdet vuokrat ja myös muut menot tulevat suuremmiksi. Tämän syyn takia minä katson kohtuulliseksi, että maaseutulaissilla on jonkun verran korkeampi palkkio, ja kun valiokunnan mietinnössä ehdotetaan pääkaupunkilaisten palkkio pidettäväksi entisellään ja sensijaan korotettavaksi maaseutulaisten palkkiota, niin minusta se on aivan paikallaan. Nyt saavat maaseutulaiset täällä huoneesta maksaa paljon enemmän vuokraa ja luulen että ruuasta myös. Sentähden on minusta palkkionkorotus maaseutulaissille kohtuullista.

Ed. Tolonen: Kaikkein ikävin ehdotus on mielestäni tällä kertaa ed. Niukkanen ehdotus

siinä kohdassa kuin hän mainitsi, että Helsingin kaupunkilaisedustajain palkkiota saisi alentaa hallituksen esityksestä 50 markasta 40 markkaan päivältä. Minä käsitan asian kuitenkin siten, että Helsingin kaupungissa asuville edustajille tarvitsisi palkkiota korottaa yhtä hyvin kuin maaseudulla asuvillekin, sillä en tahtoisi mielelläni uskoa, että valtio siitä tekee konkurssin, jos se työläisilleen kohtuullisen palkan maksaa. Siinä kohden viittaaan ed. Ryömän lausuntoon, jossa hän vastusti sitä ajatusta, että meidän muka pitäisi rinnastaa varsinaisia valtion palkkalaisten tässä suhteessa, sillä rinnastettavaksi nämä eivät sovi siitä syystä, koska edustajat, jotka ovat muuttelavaisia, ovat kokonaan eri asemassa kuin varsinaiset valtion virkamiehet. Olisi suotavaa että tässä tulisi sellainen päätös, että palkkaa lisättäisiin vähän kaikille näillä valtiopäivillä myöskin pääkaupunkilaisedustajille siitä, mitä nyt on maksettu.

Ed. Huopli: Niiltä aatelismiehiltä, jotka täällä pitävät suuria puheita edustajapalkkioista, tahtoisin kysyä, olisivatkohan he valmiit alentamaan kenraali Mannerheimin palkkaa ja hänen päivärahojaan, kun sellainen tulee kysymykseen?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

6) Kertomus suomalaisen kirjallisuuden edistämisrahaston toiminnasta

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sivistysvaliokuntaan.

1) Ed. Hakkilan y. m. välikysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan nyt keskustelua sen vastauksen johdosta jonka oikeusministeri viime keskiviikon täysi-istunnossa antoi ed. Hakkilan y. m. välikysymykseen, joka koskee valtiollisten vankien kohtelua. Viime täysi-istunnossa pyydetty käyttämättä jääneet puheenvuorot ovat, mikäli niitä halutaan käyttää, nyt uudestaan pyydyttävät.

Keskustelu:

Oikeusministeri Söderholm: Viime istunnossa arvoisa ed. Helo kohdisti minua vastaan vä-

hemmän suopeamielisen lausunnon. Siitä pari sanaa. Muutamilla esiintuomillaan tapauksilla koetti hän todistaa, että minun välikysymyksen ensimmäiseen kohtaan antamani vastaus, ettei teloituksia ole tapahtunut sen jälkeen kun kapina oli lakannut, ollut oikea. Herra Helon koskettelemia tapauksia Turussa ja Hämeenlinnassa minun mielestäni ei kuitenkaan voida katsoa teloituksiksi, vaan ne ovat luettavat niihin surmiin ja liikkavallan harjoituksiin, joita myös koskettelin ja jotka, siinä määrässä kuin riittävää todistusta on saatavissa, ovat pantavat syytteeseen. Mitä tulee herra Helon mainitsemiin tapauksiin Tammisaaren vankileirissä, niin niiden asiain laita on pääasiallisesti sama. Mutta sitä paitsi on otettava huomioon, että siihen aikaan Tammisaaren vankileiri oli sotilasviranomaisten eikä oikeushallinnon alaisena. Ainakin yhden näitten tapahtumain johdosta, sen, joka koski kolmea tapettua karkuria, lienee sitten syyte nostettu sota-oikeudessa. Myös tahdon huomauttaa siitä, että puheena oleva tapahtuma Tammisaarella sattui pitkän aikaa ennen kuin minä tulin hallituksen jäseneksi. Siinä kohden olen kuitenkin yhtä mieltä herra Helon kanssa, että minä samoin kuin hän olisin mieluummin suonut, että olisin tullut vapautetuksi oikeusministerin toimesta.

Minister Söderholm: Vid senaste plennum vände sig en ärad ldgm Helo mot mig i ett mindre välvilligt andragande. Genom en del av honom anförda tilldragelser sökte han visa, att mitt uttalande i svaret å interpellationens första punkt, att avrättningar icke ägt rum efter upprerets avslutande, varit oriktigt. De av honom berörda fallen från Åbo och Tavastehus kunna dock enligt min mening icke betraktas såsom avrättningar utan måste räknas till de fall av dråp och andra övergrepp, som jag även berörde och vilka i den mån tillräcklig utredning förefinnes skola bliva föremål för åtal. Vad beträffar fallet från fängsläget i Ekenäs gäller därom väsentligen detsamma, men dessutom är att märka, att vid den tidpunkt yttrandet avser fängsläget i Ekenäs underlydde militärmyndigheterna och icke justitieförvaltningen. Händelsen med de tre skjutna rymmarena torde sedan föränlett åtal vid krigsrätt. Likaså vill jag erinra därom, att tilldragelsen i Ekenäs inträffade långt innan jag blev medlem av regeringen. I en punkt är jag dock ense med ldgm Helo; i likhet med honom skulle även jag helst se att jag vore fri uppdraget att vara justitieminister.

Ed. Kotonen: Vähän päälle vuosi sitten jul-

kaisi valkoisen Suomen sanomalehdistö silminnähtävällä nautinnolla kirjoituksen, jonka otsakkeena oli sana: „Tuomio-taktiikasta” ja mottona seuraava säe: „Ei meille enää yhteinen voi olla kotiorsi”.

Sallittakoon minun lukea tästä kirjoituksesta muutamia kohtia.

... Millainen on sitten tuomiotaktiikka? Miksi muutamissa pahimmissakin paikoissa johtavat henkilöt asettuivat siinä määrin lapselliselle kannalle, että koko isännää sille irvisteli? Eikö vieläkään osata tähdätä tulevaisuuteen? On paikkoja, joissa punakaartin päälliköitä, juuri sellaisia henkilöitä, jotka ovat suorastaan syypäät veljesveren vuotoon, yhä säälitään ja elätetään. mitä ihmettä moinen armeliaisuustaktiikka tarkoittaa? Luullaanko sillä jotakin hyvää voitettavan? Jumala on suuri, mutta meillä ei ole muita inhimillisiä keinoja käytettävänä kuin kuolemanrangaistus tai joku muu vahingottomaksi tekeminen henkilöiden suhteen, jotka ovat todistetusti syypäät. ... Luonnollisesti on punakaartilaiden joukossa viattomiakin, mutta sangen vähän. Totakai ainakin jokaiselta 20 vuotta täyttäneeltä vaaditaan varmaa mielipidettä, miksi on astunut mukaan vallankumoussoturiiksi. Alas kaikki, jotka vakaumuksesta ovat anarkistiarmeijan palvelukseen palkkautuneet. Meillä on lukemattomia esimerkkejä nuorukaisroistoista. Aivan turhaa on jättää tämäkin elementti maanpintaa mustaamaan. ... Sopii tässä yhteydessä kysyä, miksi sota säästää niitä naisia, joiden jokainen näkee ja tietää edustavan raainta elementtiä kansalaisodassa. Senkö tähden vaan, että ne ovat naisia, sota heitä säästää? Mutta eikö ole ennakkoluuloa tai oikeastaan sangen lyhytnäköistä, että rankaisematta tulevat ne, jotka jo pelkällä perhelisäyksellä vahvistavat vihollisen voimia? Eikö olisi oikeaa tuomiotaktiikkaa ottaa joku prosentti vihollisen toisestakin sukupuolesta siten siveellisesti varottaakseen näiden kurjien ammattisisaria. Sudanjähdissä kelpaa maalitauluksi juuri naarasusi ehkä enemmän kuin uros, sillä metsästäjä tietää, että naarasusi synnyttää yhtä paljon penikoita, joista on oleva ikuinen vastus. Todistettu on, että Suomen kansalaissodassa ovat punakaartilaiset petoja, monet heidän naisistaan susinartuja, vieläpä naarastiekereitä. Eikö ole hulluutta olla ampumatta petoja, jotka meitä ahdistavat. ... Pyövelin kirves on nyt kerta kaikkiaan pantu Suomen kansan käteen, tunnustettakoon se suoraan, mutta sen ovat meistä riippumattomat maailmansodan voimat saaneet aikaan. Maailmanrauha on ihanne vaan. Suomen kansan yh-

teiskuntaruumiissa on tehtävä keisarileikkaus, kirurgimme olkoon kansan tuomio.”

Nämä ohjeet „tuomiotaktiikasta” on kansallishengen nimessä kirjoittanut tunnettu suur-suomalainen kirjailija Ilmari Kianto, jolle valkoinen Suomi on antanut kunnianimien Suomen Tyrtaios. Samoihin aikoihin yllytti Joensuun kaupungissa ilmestyvä sanomalehti Karjalainen, papiston ja sikäläisen suurporvariston äänenkannattaja, valkoisen Suomen sotilaita polttamaan kaikki vangit, jotka heidän käsiinsä joutuisivat. Lehti kirjoitti muun muassa:

„On kai rintamalla siksi paljon sytykkeeksi sopivia mäsäksi ammuttuja huoneita, että kaikki valkoisten käsiin joutuneet punaroistot niiden kerralla voidaan helposti punaisen tulen avulla mustaksi, kaikille vaarattomaksi tuhkaksi muutttaa.” Ja jotta polttoroviot nyt niinkuin keskiaikana suitsuaisivat kaikkien meidän yhteisen isämme, laupiaan ja armollisen Jumalan nimeen, piti sen rakentajilla olla Uusi Testamentti taskussaan. Siitä lausui sama korkea kirkollinen lehti: „Uusi Testamentti, minkä soturit niin usein pistivät takkinsa taskuun lähtiessään rintamalle tai harjoitusleiriin, todistaa myös, että he pitävät rukouksen käsivarret kohotettuna ylös taivasta kohti ja sodasta palattuaan tahtovat yhtyä rakentamaan yhteistä alttaria, jolla koko kansa kiitosuhriaan uhraa voiton antajalle.”

Sellainen on Suomen kansan Tyrtaios. Sellaisia ne ohjeet, joita saivat „valkoisen kenraalin” sotilaat taistellessaan kansalaisveljiään ja sisariaan vastaan. Kukapa voisi sitten enään kummastella, että veljesteurastuksen jäljet ovat olleet niin kaameat kuin tämänkin väläkysymyksen johdosta suoritettu keskustelu on osottanut niiden olleen.

Hankkiutuessaan murhaamaan isänmaansa vapaudelle vaarallisena pitämänsä Caesarin huokaili Brutus salaliittoon yhtyneelle Caiukselle: „Voi, jospa Caesaria silpomatta vois’ hengen ottaa Caesarilta”, sekä lausui vähän myöhemmin: „Tehkäämme uhri, Caius, ei teurastusta.”

Mitenkä äärettömästi paremmin olisivatkaan nyt asiat onnettomassa isänmaassamme, jos kansalaisisotamme voittajia olisi elähyttänyt ne ihmistunteet, jotka jalon Brutuksen sanoissa kuvastuvat. Meillä ei olisi nyt kymmeniä tuhansia telotettuja ja vankileireihin nääntyneitä, joiden haudat vain koirat ovat siunanneet, ei laumoitain itkeviä leskiä ja orpoja, eivätkä kansan eri kerrokset katseleisi toisiaan syvän kuilun yli, niinkuin ne nyt katselevat. Mutta Brutushan olikin vain pakana, eikä hän siis kelpaa esikuvaksi meille kristityille. En ryhdy pitkittämään kes-

kustelua esittämällä kuvauksia niistä miltei luke-mattomista laittomista telotuksista ja muista tihutöistä, joihin valkoinen armeija on tehnyt itsensä vikapääksi. Vain yhden kuvaavan esimerkin siitä tässä kerron. Minulla on tässä edessäni asiavihko, joka on syntynyt postiekspeditiöörin-lesken Ilma Aleksejeffin etsiskellessä sotilasviranomaisten välityksellä hänen telotetulta mieheltään anastettua kultakelloa. Tähän kirjavihkoon sisältyy kirjelämä, jonka on allekirjoittanut jääkärikapteeni Tuompo ja on päivätty Helsingissä 11 päivänä joulukuuta 1918. Luen kirjelämästä ne kohdat, jotka tässä yhteydessä ovat valaisevia: „Oheenliittäen rouva Aleksejeffin pyytämää todistusta koskevat asiapaperit saan puolestani lausua asiasta seuraavaa. Kuten jääkärikapteeni Heinrichsin selostuksesta selviää, sai minun komppanian Viipurin valloituksessa m. m. tehtäväkseen puhdistaa postitalon. Muiden vankien joukossa vangittiin siellä, siis postitalossa, 5—6 henkilöä, jotka entisen postimestarin, — nimeä en muista — lausunnon mukaan olivat olleet punaisten johtomiehiä Helsingistä y. m. Ilmoitin asian pataljoonani komentajalle, kapt. Heinrichsille, joka antoi komppaniaani kuuluvalla vänrikki Backmanille käskyn ampua miehet. Se tehtiinkin. Tuompo, jääkärikapteeni.” Tämä osottaa, millä kannalla on ollut oikeudenkäyttö tässä maassa. Ei muuta tarvitse, kuin että joku entinen postikonttorin hoitaja sanoo, että nämä miehet ovat kapinallisia, — he ovat nähtävästi olleet rauhallisesti työssä postikonttorissa — niin annetaan käsky ampua. Siinä ei ole edes mitään kenttäoikeutta. Minä otan vapauden kysyä herroilta oikeusministeriltä ja oikeuskanslerilta, mitä on tehty tahi tehdään esim. tämän ilmeisen joukkomurhan tutkimiseksi ja siihen syyllisten saatamiseksi lailliseen rangaistukseen? Ja täällä esiintyviltä porvarillisilta puhujilta haluaisin tiedustaa, ovatko nämä kauheet selvitettyt ja kansan oikeustajunta tyydytetty sillä, että täällä eduskunnassakin vaan hekumoidaan, niinkuin rovasti Vuorimaa eilen aamulla, kuvailemalla punaisten tihutöitä. Ovathan punaiset saaneet teoistaan rangaistuksen, rangaistuksen niin ankaran, että sen pitäisi tyydyttämän verenhimoisintakin ihmistä. Miksi siis heitä haudoista vielä esiin manataan. Vai onko porvaristolla todellakin näilläkin keskusteluilla tarkoitus osottaa tosiksi heidän „Tyrtaioksensa” sanat: „Ei meillä enää yhteinen voi olla kotiorsi.”

Ed. J o u k a h a i n e n: Alussa, kun nämä väläkysymykset siirsivät meidät päiväjärjestyksen ulkopuolelle, pidin valitettavana sitä, että edus-

kunta oli pakoitettu niihin uhraamaan näin huomattavan osan yhä kalliimmaksi käyvistä ajastaan. Minussa nimittäin eli yhä tuo ajatus, että hallitusmuotokysymys ja muut isänmaan suuret kysymykset olisivat kipeästi kaivanneet jokaisen hetken, mikä meiltä kansamme edustajina vaaditaan. Mutta nyt, kun tämä pyykinpesu näyttää vähitellen, vaikka hyvin hitaasti, kulkevan loppuansa kohti, olen minäkin muuttanut mieltä ja kiitän sosialistejämme siitä, että he ovat meille tämän tilintarkastustilaisuuden toimittaneet. Onhan nyt juuri kulumassa umpeen vuosi siitä, kun alkoi se aikakausi Suomen historiassa, joka tulee olemaan synkimpiä Suomen sosialidemokratian elämässä, kuten täällä on usein sanottu. Vuosi, joka on meille selvää selvemmin osoittanut, millaiset ovat meikäläisen sosialidemokratian neljännesvuosisadan työn hedelmät. Sentähden olen iloinen, että tämä tarkistus on asianomaisten itsensä toimesta tälle eduskunnalle esitetty. Se vapauttaa meidät toiset jäämästä jälkipolville vastuuseen siitä, että me olisimme ryhtyneet lietsomaan kansamme keskeisiä intohimoja hetkellä, jolloin jokainen tunne, jokainen ajatus, olisi ollut kohdistettava isänmaan vapauden ja onnellisen tulevaisuuden turvaamiseksi. Mutta kun katsoo tulosta, mikä näillä välikysymyksillä on voitettu, täytyy sanoa, että se on näin talkootyöksi sangen tyydyttävä. Näillä pitkillä keskusteluilla on osoitettu, että se pohja, jolta nämä syytökset valkoista Suomea vastaan ovat lähteneet, on pahasti pettänyt. On osoitettu, että tosiasioiden valtava paino sittenkin, kaikista kyselijäin epätoivoisista ponnistuksista huolimatta, pitää tasapainossa sitä oikeudenvaakaa, jonka olemassaolosta täällä on puhuttu. Mitä sitten tulee näiden välikysymysten siveelliseen oikeutukseen, on se, kuten täällä on osoitettukin, varsin kyseenalainen. Ja eritoten voidaan sitä sanoa nyt käsilläolevasta ed. Hakkilan välikysymyksestä. Ed. Hakkila on täällä esiintynyt laajemmilla syytöslausunnoilla, kuin mitä tämän maan eduskunnassa milloinkaan on esitetty. Hän on siten tahtonut valmistaa puolueelleen maan rajojen yli kantavan syytöskirjelmän Valkoista Suomea vastaan, kirjelmän jonka tarkoituksena tulisi olla viimeinen sana, korkein totuus tässä synkässä kääntökäynnissä. Kysymme onko herra Hakkilalla epäämätön oikeus tähän yli-inhimilliseen tehtävään ja onko se niillä, jotka ovat hänen asiansa puolesta puhuneet.

Täällä ovat jo useat puhujat osottaneet, mikä on ed. Hakkilan ja hänen läheistensä suhde siihen kylvöön, jonka hedelmät ovat viime vuoden kuluessa tuleentuneet. Ja minun täytyy puolestani todeta, että herrojen uhraus niin hyvin Punai-

selle kuin Valkoiselle Suomelle on ollut sangen laiha lesken ropo. Niin neutraalista väkeä ei lie ne nykyään muualla olemassa. Kun punakapina alkoi, pesivät herrat kätensä ja vetäytyivät vaatimattomasti syrjään. Samoin silloinen eduskuntaryhmäkin, huolimatta siitä, että kansan kalleimpia oikeuksia poljettiin. Olen penkonut senaikaista painettua sanaa, mutta en ole löytänyt riviäkään, josta olisi käynyt selville herrojen kanta. Mitä herrat ajattelivat silloin, mitä laatua oli se mielenkiinto, jolla he seurasivat asian kehitystä? Sosialidemokraattiset herrat tunnustivat avoimesti kirjeessä, joka maaliskuun 18 päivänä julaistiin Vapaassa Sanassa, että he eivät uskaltaneet korottaa ääntänsä, koska muka „jokainen julkisesti vastaan asettuva olisi joutunut pistimen kärkeen”. Ehkä ed. Hakkila ajatteli samalla tavalla. Kysyä sopii, saako ihminen vaieta silloin, kun hänen aateveljensä heittäytyvät rikoksiin. Jos Valkoinen Suomi olisi menetellyt niin, olisi meillä neuvostotasavalta Venäjän malliin. Tuntuu siltä kuin ed. Hakkila ei näkisi rikosta punakapinassa, vaikka hän lienee aikaisemmin sitä sellaisena pitänyt, kuinka todessa mielessä, se on eri asia. Joka tapauksessa on olemassa julistus Suomen työväelle, annettu niin turvalliseen aikaan, kuin huhtikuun 6 päivänä 1918, jossa ed. Hakkila ja useat muut eduskuntaryhmän jäsenet lausuvat muun ohella, seuraavaa: „Tämä diktatuurihallitus, joka oli noussut valtaan polkemalla korkeimman valtiovallan omaavan kansanvaltaisesti valitun eduskunnan ja jota ei edes mikään puoluejärjestö, ei eduskuntaryhmä eikä puolue-neuvosto ollut valinnut ja jolla puoluekokoukselta ei ollut mitään valtuutuksia hankkeelleen, lupasi työväelle pikaisen voiton venäläisten avulla, elintarvepuutteen poistamisen ja köyhälistön toiveiden nopean toteuttamisen, vieläpä suorastaan sosialistien yhteiskunnan rakentamisen. Mutta sen teot eivät vastanneet näitä lupauksia. Voiton sijasta on tullut musertava tappio, elintarvekurjuus on yhä pahentunut ja taloudellinen elämä on joutunut täydelliseen sekasortoon. Eikä siinä kyllin! Heti diktatuurimiesten noustua valtaan, alkoi tapahtua sadottain mitä pöyristyttävimpiä veritekoja ei ainoastaan Kansanvaltuuskunnan sotajoukkojen käsiin joutuneiden aseellisten vastustajien tappoja, vaan myös aivan viattomien aseettomien kansalaisten inhoittavia salamurhia. Näiden murhatöiden tekijät eivät joutuneet rangaistukseen eikä edes vastuuseen ja yhteiskuntaelämän kallein ehto, ihmisten hengen ja omaisuuden sekä yleisen kansalaisvapauden turva ei ollut taattu vähimmässäkään määrässä. Omaisuutta ryöstettiin ja varoja

kiristettiin vapauden ja hengen menettämisen uhalla. Kaikki tämä tapahtui vallankumouksen nimellä ja sen turvissa, vaikka vallankumous on liian kaunis ja ylväs nimi käytettäväksi sellaisessa yhteydessä."

Voitaneeko tämän johdosta kysyä, mitä herra Hakkila ja te muut teitte yllämainittujen pöyryttävien tapausten ehkäisemiseksi? Jos edes jotain sensuuntaista olisi tapahtunut, olisi teillä tällä hetkellä syyttäjän siveellinen oikeus. Mutta te syytätte nyt kuitenkin hallitusta, eduskuntaa, oikeuslaitoksia ja enempää kuin puolta Suomen kansaa. Sentähden en voi arvostella syyttäjäkutsuustanne varsin korkealle. Teidän olisi ollut puhuttava oikeaan aikaan, ja se olisi taannut teille syyttäjävaltakirjan, jota meidän ei olisi tehnyt mieli evätä. Nyt emme pääse mihinkään siitä, että nämä välikysymykset samoin kuin äskennämainittu julistuskini tuntuvat olevan olemassa enemmän teitä kuin maamme sosialidemokraattista työväkeä varten. Te olette kerta toisensa jälkeen vakuuttaneet, ettei teillä ole mitään osaa kapinassa. Minä uskon sen. Siihen te olette olleet liian heikkoja ja verettömiä. Se on ainoa syy, miksi te ette ole tehneet kapinaa ettekä kukistaneet sitä ettekä joutuneet selvittämään sitä muuten kuin puolustamaan rikoksentekejiä. Mutta ette kai panne pahaksi jos kysyn, miten olisitte menetelleet, jos ei olisi kapinaa varten ollut muita rohkeampia kuin te? Tehän ette voi sietää bolshevismia, ja sentähden en voi laskea mieleeni sellaista otaksumaa, että te, sosialidemokraatit, olisitte koskaan voineet sen ikeeseen alistua. Ajattelen mahdollisuutta, että jonkun teistä olisi ollut oltava suomalainen Noske ja teidän olisi ollut käytävä sotaa, joka olisi saattanut käsiinne 80,000 kapinallista vankia.

Te sanotte julistuksessanne että, „jos kansanvaltuuskunta olisi ajoissa lopettanut kansalais sodan, olisi puolueemme maine Euroopan sosialidemokraattien silmissä voitu jossain määrin pelastaa". Niin ei kuitenkaan tapahtunut. Vilja kypsyi ja leikattiin. Ja nyt, vuosi kaiken jälkeen, pesette te puolueenne mainetta Euroopan sosialidemokraattien ja porvarienkin silmissä syyttämällä Suomen kansaa valkoisesta terroristista, niin kuin tässä maassa ei koskaan olisi ollut punaista terroria ja niinkuin teidän oma nolo passiivisuutenne ei olisi ollut missään yhteydessä viimeksi mainitun kanssa. Entä tulos näistä välikysymyksistä? Minun täytyy todeta, että se on teille hämmästyttävän laiha, ja asiallisilla esimerkeillä on tässä eduskunnassa toteen näytetty, ettei se olisi yhtään laihempi vaikka kyselijäin toivo valiokuntaan lähettämisestä olisikin toteutettu. Ed.

Hakkilan aineskokoelma on yhtä huonosti käytetty kuin ed. Kotosen ja Itkosenkin olivat. Minun täytyy sanoa että Sirola Venäjällä punastuu häpeästä, kun hän näkee, miten hänen erikoisalaansa on täällä hoidettu.

Näin johtuu asian selvittämisestä huolimatta kysymään: mikä on näiden puuhien tarkoitus? Eikö eduskunnan aikaa todellakaan osata käyttää hyödyllisemmin kuin sitä nyt on sosialidemokraattien aloitteesta käytetty? Ja kuitenkin odottaa meitä, kuten mainitsin, monet laajakantoiset tehtävät. Totta kyllä on, että aika nykyään monessa suhteessa on samallinen kuin ennen puna kapinaa ja Euroopassa sattuu rasauksia, joita sosialistin herkästynyt korva niin mielellään kuuntelee. Sen mielestä puolueettomuus ja rauhallisten neuvottelujen tie idän politiikassa on jälleen yhtä houkutteleva kuin ennenkin, mutta sittekkään en jaksa ymmärtää, miksei meillä sosialidemokratia kotioiloissa jaksa luopua tavastaan asettua aina ja kaikkialla yhteiskuntaan nähden poikkiteloin. Sillä ei sen mainetta puhdisteta, ellei muita puhdistuskeinoja ole olemassa. Mutta minä olen vakuutettu että niitä on, jos niitä vain tahdotaan käyttää. Jarruttava välikysymys ei ole sellainen keino. Semmoiseksi kelpaa vain positiivinen parlamentaarinen taistelu. Entinen sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei sellaisesta paljoakaan välittänyt. Ja tulokset tästä rikollisesta laiminlyönnistä jokainen hyvin tuntee.

Vuosi takaperin kirjoittivat useat tämän eduskunnan sosialidemokraattisen ryhmän jäsenet sen tuloksista m. m.: Nyt alkaa tilinpäätös suomalaisten bolshevikien toiminnasta kaikessa kaameudessaan olla selvä. Sen sijaan että työväen puolue vuosi takaperin oli tilaisuudessa eduskunnallisuuden kautta sanomaan painavan sanansa kaikissa asioissa, että sillä oli mahtavat sosialidemokraattiset järjestöt, että sillä on enemmistö eduskunnassa ja hallituksessa ja omat miehensä useilla muillakin tärkeillä yhteiskunnan vartiopaikoilla, on sen voima tällä hetkellä niin maa han lyöty, että se aikaisemmin olisi tuskin uskottu mahdolliseksi. Sen eduskuntaryhmä on hajautunut, hallituksen asettamisessa sillä ei ole mitään vaikutusvaltaa, sen järjestöt on ammuttu rikki, suuri osa sen toimihenkilöistä on paennut tai kaatunut, ja sen voiman vertauskuva ja ylpeys, Helsingin työväen talo, on raunioina. Tuhanneet työläiset ovat kaatuneet tai menettäneet vapautensa, heidän vaimonsa ja lapsensa on syösty epätoivoon ja turvattomuuden tilaan ja heidän kodeissaan toimitetaan ankaria kotitarkastuksia. Ja vieläpä uhkaa työväen kalleinta omaisuutta, kaikkia kansalaisoikeuksia ja saavutet-

tuja yhteiskunnallisia uudistuslakeja tuho niiden kiihkoilijain taholta, joita porvariston keskuudessa voiton huumauksessa nyt taas nousee. Lisäksi ammottaa edessä kamala työttömyys ja nälkä. Suomen työväenluokan raskain koetteluksen hetki on lyönyt.

Suuri osa tästä on ollut totta. Sosialidemokraattisesta ryhmästä riippuu tällä hetkellä paljon. Riippuu sekin, ettei tämä katkera totuus enää koskaan pääse uusiutumaan. Mutta millainen on asiantila tässä suhteessa? Huolimatta hallituksen halusta pyrkiä säännöllisiin terveihin oloihin, huolimatta siitä, että hallitus on tässä eduskunnassa antanut lupauksen, että poikkeuslainsäädäntöä, jonka nojassa painovapaus, kokoontumisvapaus ja oleskeluoikeus rajoitetaan sekä viranomaisen oikeus takavarikoihin, kotietsintään ja vangitsemiseen laajennettiin, ei nykyinen hallitus tule anomaan eduskunnalta uudistettavaksi; huolimatta kaikesta tästä jatkuu vasemmiston keskuudessa kuohunta. Vallankumous jatkuu! tuntuu olevan edelleenkin päivän tunnussana. Tampereella on levitetty sangen kuvaavaa vappujulistusta. Se kuuluu näin: „Työläistoverit! Vappu on aina työväenliikkeessä merkitty taistelupäiväksi. Tänä vuonna on se sitä enemmän kuin ennen. Viime vappuna Suomen porvaristo kylpi työläisten, veljiemme ja sisartemme veressä. Veljiemme veri huutaa kostoa Hennalan kentiltä, Viipurin pattereilta, kaikkialta! Vankilahelveteissä nälkäänkuolleitten toverien haamut velvoittavat meitä! Veljet! Vanno-kaamme maksavamme toveriemme kärsimykset! Vuoden olemme saaneet kärsiä mitä mustimman taantumuksen sortoa. Kotona lapsemme huutavat leipää, kaduilla nääntyvät isättömät lapset, vankiloissa kituu edelleenkin tuhansia tovereita. Santarmien vankilat ovat täynnä rohkeasania tovereitamme, jotka ovat nousseet sortoa vastaan. Toverit, me emme pääse tästä sorrosta, jollemme omin käsin kukista sortoa harjoittavien valtaa. Veljet, sisaret! Älkäämme pyytäkö porvareilta mitään, sillä heidän eivät mitään pyydä. Vastatkaamme porvariston pistimiin pistimillä! Veri verestä! Eläköön Suomen uusi voittoisa vallankumous!”

Mitä rauhaarakastavat sosialistimme tässä eduskunnassa sanovat tällaisesta? Onko heillä nyt rohkeutta polkea jalkoihinsa jokainen tämän laatuinen asiakirja? Tässähän puhutaan myös veljien verestä, niinkuin käsittelynalaisessa välikysymyksessakin. Odotamme heiltä vastausta, ei sanoissa, vaan teoissa.

Maalaisliiton eduskuntaryhmä luottaa puolestaan oikeusministerin vakuutukseen, jossa ilmoi-

tetaan, että hallitus käsittää täydelleen olevan välttämätöntä, että ne, jotka kapinan loputtua ovat tekeytyneet syypäiksi väkivaltaan tai muihin törkeisiin oikeusloukkauksiin, eivät pääse ansaitusta rangaistuksestaan vapaiksi, ja että hallitus on siis pitävä huolen siitä, että tarkka laillinen tutkimus pannaan toimeen jokaisessa tapauksessa, mikä viranomaisille syytteesenpanoa varten ilmoitetaan. Siinä vakaumuksessa tahtoo maalaisliiton eduskuntaryhmä äänestää yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta.

Ed. Thuneberg: Ed. Hakkilan välikysymys alkaa seuraavalla lauseella: „Valtiorikosvankien kohtalo vankiloissa, missä nälkään ja kurjuuteen sortuu tuhansia vankeja, muodotui suureksi häpeäksi maaillemme ja oli omansa alentamaan maamme arvoa sivistyneen maailman silmissä.” Välikysymyksen tekijät tarkoittavat nähtävästi tällä lauseella tehdä luultavaksi, että Suomen laillinen hallitus olisi ollut pääasiallisesti syynä näiden mainittujen olojen ja tapahtumien synnyttämisessä. Ja koska tässä suhteessa en voi olla yhtä mieltä välikysymyksen tekijäin kanssa, pyydän saada lääkärinä esilletuoda mielipiteeni asiassa.

Minun täytyy myöntää, että ne kurjat olot, joissa enemmän tai vähemmän rikolliset ihmiset vankiloissa ja rehelliset kansalaiset omilla kodeissaan ovat eläneet niin punaisten kapinan aikana kuin myös valkoisten aikana kohta kapinan jälkeen, ovat suuressa määrässä olleet myötävaikuttamassa kuolevaisuuden niin hirveään huippuun nousuun meidän maassamme. Jos nämä luvut, jotka osoittavat kuolevaisuuden suuruutta vankiloissa, todellakin ovat sellaiset, kuin välikysymyksen tekijät ovat maininneet taikka muut puhujat ovat siitä huomauttaneet, taikka ovat jonkun verran pienemmät taikka jonkun verran suuremmat, niin mielestäni siitä täällä ei liene syytä enemmän väitellä. Mutta siitä olen varma ja vakuutettu, että nääntymiseen kuolleiden sota-ajan ja kapina-ajan uhrien lukumäärä on hyvin suuri, monta kertaa suurempi kuin ne numerot osoittavat, joita täällä on lueteltu, ja että niiden luku vielä tulee likimmässä tulevaisuudessa suuressa määrässä lisääntymään, siitä olen myös vakuutettu, sillä monen ennenaikaisen kuoleman alkusyy ja juuret tulevat vielä kymmenien vuosien aikana selvästi ulottumaan sota- ja kapina-aikaan saakka. Mutta mitkä ovat ne

syvät ja ne seikat, jotka ovat olleet näihin surullisiin tapahtumiin myötävaikuttamassa, siitä on nyt kysymys. Ruoka, juoma ja asunto-olot ovat varmaan erittäin tärkeät tekijät terveydenhoidossa ja elämän ylläpitämisessä, mutta ne eivät ole ainoat. Elämän pituuteen ja voimakkaaseen jatkoon löytyy monta muutakin hyvin tärkeää tekijää. Monet ovat ne syyt ja vaikutukset, jotka heikontavat meitä niin, että emme voi kestää niitä kärsimyksiä ja vastoinkäymisiä, jotka elämäntiellä meitä kohtaavat. Sielulliset tuskat, ruumiilliset puutteet, menetetty elämänsi halu ja työkyky, elämisen ja toimeentulon mahdollisuus ja nälkä, menetetty hyvä taikka vaikkapa pahoissa töissä mukana ollut kuitenkin oma ennen niin rakas isä, hellä äiti, poika tai sisar, pettyneet toiveet, alhainen siveellinen taso, ennen rivo elämä, juoppous ja aina selvästi kuuluva moittiva omantunnonääni; ennen kaikkea vihaan yllyttäjän puolueteknillisistä syistä esilletuodut kamalat ja pirulliset irvikuvat yhteiskunnan eri oloista ja aloista ja ihmisistä, tyhjä, pian haihtuvat lupaukset ja niitä seuranneet pettymykset ja epätoivo. Siinä ne nyt ovat, ne tekijät, jotka myrkyttävät Suomen kansaa, nämä ne ennenaikaisen kuoleman pääsyyt, siinä se mato, joka niin hyvällä menestyksellä pyrkii jatkuvasti kansalaistemme elämänlankoja poikkinakertamaan. Ne kansalaiset, jotka ovat olleet tilaisuudessa kaikista uhkauksista, varoituksista ja vaaroista huolimatta rauhallisesti, melkein rauhallisesti omia rauhallisia toimiaan jatkamaan punaistenkin aikana, ne voivat parhaiten todistaa, missä suuressa määrässä kurjuus ja kuolevaisuus kapinan aikana oli lisääntynyt niissä jo ennen kurjissa oloissa elävissä perheissä. Minä en voi olla samaa mieltä kuin täällä tohtori Reinikainen on, joka suvaitsi sanoa, että siihen aikaan kuin ihmisiä kuoli joukottain vankiloissa, silloin ei kukaan muu kansalainen nälkään nääntyneinä kuollut, vaikka leipäkilo maksoi 12 markkaa. Minun täytyy näkiä ja todistaa, että silloin kuoli lapsia, vanhoja ja kivuloisia ihmisiä ja muitakin ihmisiä joukottain. Naisia ja miehiä ja kunnan työmiehiä, perheenelättäjiä ja muita vietiin silloin vankilaan. Nämä ihmiset olivat koettaneet aivan viimeiseen asti pysyä irti kaikesta sotilaallisesta toiminnasta ja koettivat kaikella tavalla välttää punaisiin riveihin joutumasta. Ne vietiin silloin valmiiksi nääntyneinä pistimien välissä kapinallisten murhaavien, ryöstäjien sotajoukkoihin, jatkamaan kurjaa elämää puutteessa ja sielun- ja ruumiintuskissa. Ei hetkeksikään hävinnyt näitten kiusattujen miesten mielestä kotiolot, oma kurjuus-

nessa elävä perhe, onnettomat lapset. Ja aina taas uusiutui ja tuli heidän sielunsa silmien eteen kaikki se julma ja kamala, jota he olivat nähneet ja ne teot, joissa he itse olivat olleet mukana. Unettomuus oli kamala, ruokahalu oli hävinnyt, sielun- ja ruumiinvoimat olivat täydellisesti loppuunkulutetut ja jällellä ei ollut muuta kuin katkeruus. Tällaisessa kunnossa vankilaan joutuneina kuolivat tietysti sitten heikoimmat heistä omaan heikkouteensa ja heille riittämättömään ravintoon ja tarttuvien tautien uhreina, eikä suinkaan vähemmän ollut tähän kuolemaan myötävaikuttamassa vankien onneton suruun ja epätoivoon vaipunut sielullinen tila. Nyt kysymys: kuka tähän kaikkeen on ollut syyllisenä — nimittäin tähän yhteyteen hirmuiseen isänmaalliseen häpeään ja suureen ennenaikaiseen kuolevaisuuteen. Vastaus on selvä: Siihen ovat syypäät kapina ja sen johtajat.

Ed. Arajärvi: Olen yrittänyt selvittää itselleni, mitä pyrkivät välikysymyksen tekijät saavuttamaan sen keskustelun avulla, jonka he ovat virittäneet. Varmasti ei maan hallituksen aseman lujittamista, niin isänmaallisia he eivät ole, mutta ei liioin hallituksen kaatamistaakaan, sillä kysyjät varsin hyvin edeltäpäin tietävät, että he eivät ainakaan tämän asian yhteydessä siihen pysty. Kun he taas itse kieltävät tarkoituksenaan olevan vapaiksi päässeitten kapinallisten ja heidän hengenheimolaistensa kiihoittamisen samoin kuin kieron kuvan antamisen valtakunnan sisäisestä tilasta ulkomaalaisille, niin täytyy olettaa edustaja Hakkilan ja kumppaneitten kyselevän, kuvaavan ja parhaavan tyydyttääkseen omaa ja henkiystävien sisäistä ihmistä, siitä huolimatta että seuraukset tästä ovat hänenkin edustamalleen maalle ja kansalle niin toisessa kuin toisessa suhteessa epäedulliset, etten sanoisi turmiolliset.

Keskustelu on etupäässä liikkunut minullekin tunnetulla alalla. Ja hurjat hyökkäykset ovat kohdistuneet pääasiassa, mikäli hallitusta koskevat, siihen hallitukseen, jonka jäsenenä minullakin oli kunnia kuulua. Vaikkeivät välikysymyksen koskettelemat asiat ole kuuluneetkaan minun hoitamani toimituskunnan alaan, ovat tehdyt syytökset yleiseltä luonteeltaan sitä laatua, että ne huomattavalta osalta kohdistuvat hallitukseen kokonaisuudessaan ja etenkin sen poissa olevaan päämieheen. Häpeäisin sentähden vastaisuudessa itseäni, ellen tässä tilaisuudessa lausuisi: Kansanvaltaisempaa, kansaisempaa, kaikissa vaiheissa laista ja oikeudesta kiinnipitävämpää, persoonallista valtaa ja kunniaa ja aineellista etua

vähemmän tavoittelevaa, yhteisen isänmaan parasta ja kansan eri luokkain tasaisista eduista enemmän huolehtivaa kansalaista kuin oli se mies, jonka itsenäisen Suomen valtakunnan eduskunta asetti ensimmäisen hallituksensa lipunkantajaksi, on vastaisinakin aikoina vaikea löytää. (Hyvä-huutoja eduskunnasta, keskustasta ja oikealta.) Hänenkö suostumuksellansa ja ympäristönsä myötävaikutuksella olisi itsetietoisesti harjoitettu sellaista laittomuutta, veristä vääryyttä, hirveätä huolimattomuutta ja tunnottomuutta kuin välikysymyksen tekijä ja hänen osakumppaninsa antavat ymmärtää? Uskokoon ken tahtoo.

Ed. Hakkila puhuu ja maalaa kuin lapsi siitä huolimatta, että hän on aikaisempain välikysymysten yhteydessä epäsuoralla tavalla keuhunut psykologista vaistoaan ja poliittista älyään. Herra Hakkila yrittää tehdä itsensä naiviksi, jota hän ei luonnostaan tunnu laisinkaan olevan, koska hänen on nähty useinkin jo naureskelevan omille ilkeämielisille äännähdyksilleen täällä eduskunnassa. Hän latelee, koettaen pysyä yksinomaan asiallisena ja välinpitämättömän totisena, suurimmaksi osaksi omista laatimistaan asiakirjoista numeroita murhista, ampumisista, teloituksista, teurastuksista, kuolemista, pamputamisista, vankeudessa pitämisestä j. n. e., näyttäen kaiken aikaa siltä kuin hän itsekin uskoisi kaikki ja kaiken tapahtuneen juuri niinkuin hän esittää, ja päälle päätteeksi keskellä kirkkainta Jumalan päivää, kristikansan rauhallisesti ahertavassa jokapäiväisissä askareissaan. Milloin hän lukee virallisia lausuntoja, asiapapereita, niinkuin Viipurin komendantin hyväksymää kuvauskirjelmää siellä muka yleensä vallinneista oloista, vaikenee hän visusti, mitä hallitus on tehnyt ja minkälaisia tuloksia saavuttanut samaisten tiedonantojen johdosta.

Olisi tosissakin herra Hakkilalle jo tarpeeksi kerrottavaa ja kuvastavaa sekä, jos mahdollista, itsekunkin meistä kansamme puolesta ja hyväksi häveten vaiettavaa. Tulee muistaa, että itse asiassa oli kapina jo käynnissä silloin kun Svinhufvud marraskuussa 1918 astui valtiolaivan peräsiimeen, vaikkakaan Pietarista ei vielä oltu saatu lupaa sen julkiseen alkamiseen eikä siis merkkitulua oltu täälläkään vedetty siltasaarelaisten torniin. Maassa liikehti aseellisia punaisia voimia, joita hallitus ei kyennyt kurissa pitämään, enempää kuin kapinoitseville miliisi-miehillekään muuta tekemään kuin heidän vaatimansa palkan maksamaan. Kauan ei kulunut siitä, kun hallitus oli asetettu, ennenkuin sisäasiainministeri tuon tuostakin toi tietoja hallitukseen, kuka hallitusmiehistä nyt taas oli päätetty

ottaa pois päiviltä. Ja laiha oli se lohdutus, jonka hallitusmies sai eduskuntapiirien sosialistien kanssa kosketuksiin joutuessaan. „Eikö teitä ollenkaan pelota”? kysyi eräs eturivin sosialisteja vakavan näköisenä ja kenties parempaakin sillä tarkoittaen kuin kysytyn persoonaa. Mutta kun hän sai vastauksen: „Tietysti, sillä koko maan ja kansan asiahan on pelissä”, jäivät enemmän neuvot antamatta. „Ettekö te tiedä, että sotamiesneuvosto on päättänyt teidät vangita, ellette anna rahaa, jota he tarvitsevat”, tiedotti toinen samalla viikolla. Edusmies Gylling oli aikaisempiin samanlaisiin tiedusteluihin saanut vastauksen, ettei markkaakaan anneta ilman eduskunnan lupaa, ja sitä mahdollisesti tehtäessä tulee eduskunnan samalla myöntää hallitukselle tarvittavat varat, jotta voidaan eduskunnan myötävaikutuksella hallita ja tarpeellinen järjestys ylläpitää. Tämä toivomus ei toteutunut, vaan sen sijaan, kun eduskunta 12 päivänä tammikuuta 1918 vastoin sosialistien tahtoa „oikeutti hallituksen ryhtymään kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joita se katsoi tarpeelliseksi lujan järjestysvallan luomiseksi maahan”, paukuttivat viimeksimainitut meluten pulpettiansa kansia ja huusivat: „Syttynyt on sota julma! Hallitus on vangittava tänä yönä” j. n. e. Tämä vallattomuus ja rikollisuus sittemmin jatkui ja puhkesi lopulta ilmi kapinana, jonka johdosta hallitus antoi Vaasassa helmikuun 1 päivänä 1918 julistuksen Suomen kansalle ja kaikille viranomaisille, myös herra Hakkilalle, joka silloin oli korkeassa valtion virassa. Julistuksessa m. m. sanotaan:

„Aseellisella väkivallalla on Suomen eduskunta ja sen asettama hallitus estetty toimimasta. Väkivaltaista vallankaappausta yritetään. Kansakunnan itsemääräämisoikeus uhataan hävittää. Tämä teko suoritetaan maahamme sijoitetun venäläisen sotaväen avulla. Huolimatta yhä uudistetusta lupauksista lähteä maastamme ja olla sekaantumatta Suomen asioihin, on tämä kuriton sotaväki päinvastoin ryhtynyt Suomen itsenäisyyttä syvästi loukkaaviin rikollisiin tekoihin.

Kansamme elämää uhataan. Tulevaisuutemme kansakuntana on vaarassa.

Suomen kaikkien puolustusvoimien korkeimman ylipäällikkyyden on senaatti uskonut kenraali Gustaf Mannerheimille. Hänen käskyjään ja määräyksiään on kaikkien virkamiesten ja kansalaisten ehdottomasti ja viipymättä noudatettava niin kauan kuin sotilaallista toimintaa jatkuu.

Kansalliset suojeluskunnat tarkoittavat kansamme vapauden lopullista saavuttamista, kotien

rauhan turvaamista sekä laillisen järjestyksen ja eduskunnan oikeuksien entiselleen palauttamista.

Käskemme täten kaikkia viranomaisia tukemaan ja auttamaan näitä järjestöjä ja kehoitamme kaikkia isänmaataan ja sen vapautta rakastavia kansalaisia tekemään kaiken voitavansa suojeluskuntien, tämän vapaaehtoisen kansallisen puolustuslaitoksen työn helpottamiseksi.

Kaikki asetetut järjestöt, jotka eivät empi-mättä alistu ylipäällikön käskyihin, kielletään. Jokainen yritys ase-in vastustaa järjestyksen palauttamista varten hallituksen alaisina toimivia suojeluskuntia ja puolustuslaitokseen kuuluvia henkilöitä, katsotaan maan petokseksi ja kukistetaan maan puolustuslaitosta vastaan sota-aikana tehtynä rikoksena.

Samalla kuin hallitus täten kutsuu kaikkia Suomen kansalaisia jalo-on, uhrautuvaan taisteluun maamme ja kansamme vapauden puolesta, vakuutetaan jokaiselle lainkuuliaiselle kansalaiselle säätyyn tai puolueeseen katsomatta täysi lain turva."

Helmikuun 8 päivänä annetussa tiedoituksessa Suomen kansalle edelleen lausutaan: „Kautta kansan kaikkien kerrostien muodostukseen vakau-mukseksi se käsitys, että Suomen tasavallan va-pauden joukot ovat sotatoimissa liikkueensa maan vihollisiin nähden tinkimättömät ja lujat, mutta levon aikana ja kaikkia aseettomia koh-taan sävyisät ja armahtavaiset.

Kaikkein vähimmin saa hallitus enempää kuin kukaan muukaan unohtaa niitä, jotka mat-kalla ja kodeissa olevia sairaita ja köyhiä avusta-vat. Jumalan siunaus kulkee oikeamielisen hy-väntekijän kantapäillä."

Tämä oli hallituksen kanta.

Helmikuun 18 päivänä oli hallitus pakoitettu edelleen antamaan julistuksen, jonka alku kuu-luu näin: „Suomen lainkuuliainen kansa on voi-makkaasti noussut taisteluun anarkiaa ja sen alkujuurta, maahamme sijoitettua venäläistä sotaväkeä vastaan. Sankaritekoja on suoritettu ja suuri osa isänmaata vapautettu sortajista. Mutta vielä ei ole vapauttamistyö loppuun saa-tettu. Vielä täytyy suuren osan kansaamme kärsiä sitä hirmuvallasta, jota laillisen järjestyksen viholliset harjoittavat, murhaten, ryöstäen, vangiten ja kiduttaen rauhallisia ja lainkuuliaisia asukkaita. Sitäpaitsi eivät suojeluskuntain tähän asti saavuttamat voitot ole täysin turvatut. Kapi-nalliset ja heihin liittyneet venäläiset yrittävät yhä valmistautua valloittamaan takaisin vapau-tettuja alueita. Kamala olisi se hävitys, joka heidän voittaessaan näitä seutuja kohtaisi. Mah-dollisten onnettomuuksien torjumiseksi ja va-

pauttamistyön onnelliseen loppuun saattamiseksi tarvitaan vielä uusia uhrauksia. Sen lisäksi, mitä suojeluskunnat tähän asti ovat saaneet ai-kaan, on vielä paljon tehtävä. Hallituksella täytyy vapaaehtoisesti syntyneiden suojelus-kuntain ohella olla käytettävänä riittävä määrä kiinteämmin järjestettyjä joukkoja, jotka milloin hyvänsä voidaan siirtää sinne, missä ylipäällystö katsoo niitä isänmaan pelastamiseksi tarvittavan.

Vuoden 1878 asevelvollisuuslakiin nojaten, jota ei ole koskaan kumottu, ja Hallituksen julistuksessa kuluvan helmikuun 6 päivästä lau-suttujen periaatteiden mukaisesti, katsoo näin ollen Hallitus velvollisuudekseen siksi ajaksi, jonka vapaustaistelu tulee kestämaan, kutsua jokaisen asevelvollisuusijässä olevan lainkuuliaisen kansalaisen aseisiin isänmaan puolustukseksi." — Siis säätyyn ja puolueeseen katsomatta.

Ennen kuin ylipäällikkö, kenraali Mannerheim joukkoineen alkoi varsinaisen rynnistyksensä Vilppulasta etelää kohti, kehoitti hän kapinalli-sia laskemaan aseensa ja lupasi kohdella heitä rauhallisina kansalaisina, jos he tämän tekisivät. Niin ei tapahtunut, ja niin alkoi se verinen näy-telmä, joka päättyi kapinallisten kovaan kohta-loon, m. m. 73,915 kansalaisen joutumisen lin-naan tahi vankileiriin.

Näiden sielullisesti ja ruumiillisesti tyystin väsyneiden kaikenlaisten sairauksien kanssa tais-televain ihmisten hoivaaminen nälkiintyneessä ja suurimmalta osalta ryöstetyssä maassa tuotti hal-litukselle sanomattomia vaikeuksia ja oli sen yksityisille jäsenille, ei vähemmin täällä syyte-tyille silloisille sota-, oikeus- ja elintarveministe-reille suurta sielun tuskaa tuottava tehtävä. Minä tunnen ja todistan tämän.

Muistaa tulee, edustaja Hakkila, että jo To-koin hallituksen elintarvepäällikkö, täällä edus-kunnassa nyt istuva herra Vuolijoki jo tuns-i rupeavansa „nälkää säännöstelemään" ja hän katsoikin pian olevansa pakotettu hiljaa paina-maan senaatin oven kiinni. Ylivoimaiseksi kävi tehtävä myös herra Lavoniukselle, hänen tunne-tusta ja tunnustetusta toimeliaisuudesta huoli-matta. Väsyi niinkään senaattori Paloheimo, jonka kuitenkin tiedetään saavan kaupan käyn-tiin sekä kykenevän ottamaan maasta irti sen, minkä toinenkin mies. Koetteli siinä voimiaan nykyinen ministeri Kallio sekä Vaasassa senaat-tori Pehkonen. Mutta luonnonvoimien ollessa vastaiset ei kykenevinkään mies, parhaasta tah-dostaan huolimatta, voi saada ihmeitä aikaan. Näin se on, herra Hakkila.

Ja likipitään järjelle käsittämätön asia se

sittenkin on, että Suomen riitelevä, nälkäinen kansa kymmentuhansine vankeineen, „heikoista hallitusmiehistään,” „ahnaista porvareistaan” ja „remuavista sosialisteistaan” huolimatta, on selvinnyt niinkin hyvin, kuin se on selvinnyt. Näyttää sittenkin siltä, että meillä kaikista puheista huolimatta vielä sentään löytyisi 7 vanhurskasta s. o. oikeudenmukaista kansalaista, vaikka me, edustaja Hakkila ja minä, toistemme mielestä emme kuulukaan niihin, jotka taivaan laen estävät Suomen kansan niskaan putoamasta.

Että kapinan kukistanut hallitus mahdollisuuksien mukaan, todella huolehtii haavojen parantamisesta näkyy m. m. niistä rahamääristä, joita vaikeuksista huolimatta onnistuttiin hankkimaan ja joita auliisti myönnettiin vankien ylläpitoon ja vaatetukseen. Osotukseksi tästä tulokoon mainituksi, että kapinallisten vankien hoitoon myönnettiin heinäkuun 2 päivänä 500,000 markkaa, heinäkuun 12 päivänä 7,500,000 markkaa, heinäkuun 30 päivänä 5,900,000 markkaa, elokuun 4 päivänä 8,397,900 markkaa, lokakuun 1 päivänä 630,000 markkaa, lokakuun 25 päivänä 14,360,000 markkaa j. n. e. Yhteensä 41,287,900 markkaa. Ja eduskunta rahasäännössä lisäsi tähän 21,789,800 markkaa. Yhteensä siis 63,077,700 markkaa. Ja tämän lisäksi oli sotailtokselle annetuilla varoilla ylläpidetty, niin hyvin kuin se oli voitu ja kyetty toimittamaan sotavankeja 1 päivään heinäkuuta asti. Sotavankilaitosta varten elokuulla käytettiin ruokaineita varten 4,267,148 markkaa, valaistukseen, lämpöön, sairaalain y. m. erilaisiin tarpeisiin 2,000,000 markkaa, vankien vaatetukseen ja jalkineisiin 800,000 markkaa, yhteensä 9,471,000 markkaa. Seuraavan kuukauden menoarvio oli 12,157,973 markkaa. Kaikki meni ja vartittiin vankien muonitukseen, vaatteisiin ja sairaushoitoon.

Täällä on erityisesti nimetty muutamia näistä vankileireistä ja välikysymyksen tekijäin ja sen puolustajain taholta puhuttu toiminnasta ja elämästä niissä ikäänkuin ei yhtään mitään hoitoa olisi ollut olemassa eikä mitään hallituksen puolelta vankien hyväksi tehty. Tulkoon tämän johdosta mainituksi että esim. Juuri mainitsemallani elokuulla Suomenlinnassa toimi yksi ylilääkäri, 29 muuta lääkäriä, 53 sairaanhoitajaa, 3 välskärää, 100 järjestysmiestä, 13 järjestysnaista, 52 kirjuria, 20 kasvattajaa j. n. e. Viipurin vankilassa, josta myöskin on puhuttu, toimi samaan aikaan 16 lääkäriä, pappi, 3 kasvattajaa, 22 kirjuria ja sihteeri, 3 välskärää ja 50 sairaanhoitajataarta sekä lukematon joukko työjohtajia ja muita senluntoisia, vartijoista puhu-

mattakaan. Tampereen sotilasvankilassa toimi samaan aikaan 7 lääkäriä, pappi ja 5 kasvattajaa, 3 välskärää ja 36 sairaanhoitajataarta, 70 järjestysmiestä j. n. e. (Ed. Hakkila: Kuinka monta piiskuria Tampereella?) Ne tuntenee yksin ed. Hakkila. Riihimäen sairaalassa 8 lääkäriä, 3 välskärää ja 35 sairaanhoitajataarta, pappi ja 5 kasvattajaa, Tammisaaren vankileirissä, joka oli niitä kaikkein vaikeimmin hoidettavia, ja josta ed. Hakkila erikoisesti puhui, oli (Ed. Hakkila: Professori Tigerstedt!) — niin hän ylilääkärinä, 13 apulaislääkäriä, 6 välskärää ja 40 sairaanhoitajataarta, 2 pappia, 5 kasvattajaa sekä lukematon joukko muuta väkeä heidän ympärillään, mutta sielläkään ei ollut ed. Hakkilaa, enempää kuin hän hoiti omaa virkaansaakaan, vaikka valkoisessa Suomessa oleva hallitus oli senkin takia suuressa vaikeudessa. Tämänkin ed. Hakkila tietäköön. Luetteloa voisin jatkaa pitemmältikin. Minä en kuitenkaan tee sitä, koska olen ainoastaan tahtonut osottaa — oletan että herra Hakkila tekee samoin siellä, mihin hänen vaikutuksensa ulottuu — ettei hallituksessa aivan niin toimetonta oltu kuin hän on tahtonut kuvailla ja kertoa.

Lopuksi: olkoon minusta kaukana, että tahdoisin kieltää kapinan aikaansaamat lainrikkomukset, ylikäymiset ja laiminlyönnit sekä sen mukanaan tuoman puutteellisuuden sanomattomine kärsimyksineen niin toisessa kuin toisessakin suhteessa, mutta sittenkään ei näitä saa eikä sovi liioitella, vaikka onkin ammattiasianajaja, niinkuin välikysymyksen isä, herra Hakkila. Minä ehkä tunnen välittömämmin kuin herra Hakkila meidän molempien sangen punaisilla synnyinseuduilla vallinneen sekä punaisen että n. s. valkoisen „terrorin”. Minun tuttaviani, ystäväni jopa läheisiä omaisianiakin on runsaasti kaatunut kummallakin puolen. Kapinan tultua kukistetuksi, minä liikuin sekä surmansa saaneitten rusthollarien että torpparien elinmailla. Minä olen ollut kirjeenvaihdossa vankileirin asukkaitten ja heidän omaistensa kanssa, ollut kosketuksessa ja keskusteluissa ankarankin rangaistuksen saaneitten ja sittemmin vankeudesta irtipäästettyjen kanssa. Minun perheväkeni on kykynsä mukaan hoivannut sekä punaisia että valkoisia hädänalaisia. Ja mikä on minun havaintojeni lopputulos? Itseensämenneet, joita ei ole vähän, tunnustavat molemmin puolin nöyrästi, että on katsottava erityiseksi Jumalan suojeluksesi ja varjelukseksi, ettei käynyt hullummin kuin kävi, ja että niinkin ehjin nahoja selaisesta leikistä selvittiin. „Pahaa me teimme ja sitä on minun tietääkseni aina seurannut rangaistus”, lausui minulle vankileiristä vapautettu

nuori 4 vuodeksi tuomittu työmies ja lisäsi: „Kyllä siellä sentään ne jotenkin toimeentulivat, jotka viitsivät pestä itsensä ja muuten noudattivat hoitajien määräyksiä”. Toinen 8 vuodeksi linnaan tuomittu kirjoitti minulle olevansa katkera ainoastaan sentakia, että „he tyhmit, joita on narrattu aseisiin, saavat nyt istua linnassa ryöstäjien ja murhapolttajien kanssa, mutta ovelat johtajat, jotka osaavat valehdella, pääsevät pois tahi ovat jo aikanaan osanneet mennä pakoon ja jättäneet meidät satimeen.” Henkensä menettäneiden johdosta ovat sekä punaiset että valkoiset lausuneet: Niin, tietäähän sen: Joka miekkaan rupee, hän miekkaan hukkuu. Suhteellisesti harvat tuntuvat minun saamani käsityksen mukaan olevan ne tapaukset, joissa sellaiset kapinalliset ovat menettäneet henkensä, että sen johdosta kansan yleinen oikeustaju reageeraisi. Mutta oikea on kaikesta tästä huolimatta varmaan sen pohjalaisen herännäismiehen ajatuskanta, joka rintamalta palatessaan minulle lausui lujasti kiväriä kouraansa puristaen: „Kyllä me kapinan kukistamme ja näytämme, ettei esivalta vielääkään miekkaa hukkaan kannaa, mutta sen minä kuitenkin sanon, ettei näillä aseilla ihmisissä oikeaa mielenmuutosta saada aikaan.”

Tällainen on todellinen tilanne, herra Hakkila. Unohtakaamme me molemmat se mitä taampana on ja kokottakaamme sen eteenpannun, eduskunnan eteen pannun päämäärän jälkeen!

Minä pidän oikeusministerin antamaa vastausta välikysymykseen tyydyttävänä ja yhdyn niihin, jotka ovat ehdottaneet yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Hiidenheimo: Esilläolevassa välikysymyksessä ovat välikysymyksen allekirjoittaneet kosketelleet useihin viimeaikaisen kapinan aiheuttamiin seikkoihin. Tässä yhteydessä on m. m. kosketeltu vankien ravitsemisessa esiintyneisiin epäkohtiin ja vaillinaisuuksiin. On esitetty vankien tutkimisessa tapahtuneen pahoinpitelyjäkin ja edelleen on esitetty tapahtuneen mielivaltaisuuksia vankien rankaisussa ja lisäksi ammutun vankeja ilman edelläkäynyttä tutkintoa ja tuomiota. Välikysymyksen esittäjä on täällä pitkässä lausunnossaan esittänyt niitä vaillinaisuuksia, joita vankileirissä on vallinnut vankien ravitsemiseen nähden. Hän on esittänyt täällä joukon numeroita siitä, kuinka suuria kaloriamääriä päivittäisen ruoka-annoksen tulisi sisältää ja kuinka paljon tästä kaloriamäärästä on päivää kohti kultakin vangilta puuttunut. Ja edelleen on välikysymysentekijä esittänyt väitteitä siitä, että riittävän ravinnon puutteessa on suuria van-

kimääriä kuollut nälkään. Välikysymyksen tekijä vierittää tästä kaikesta syyn hallituksen hartioille ja koettaa tehdä uskottavaksi, että hallitus olisi tässä suhteessa osoittanut toimeettomuutta ja vieläpä tahallisesti jättänyt tekemättä kaikkensa vankileireissä vallinneiden elintarpeiden puutteen poistamiseksi. Hallituksen puolelta on täällä oikeusministeri antanut asiallisen ja suoran vastauksen, jossa epäkohtia myönnetään vankileirien ravitsemisessa vallinneen ja toiselta puolen hallituksen tehneen kaiken sen, mikä silloisissa ja myöhempiin ajanoloihin nähden oli mahdollista. Samalla kun minä syvästi valitan esitettyjen epäkohtien olemassaoloa ja niitä seurauksia, joihin ne ovat johtaneet, katson oikeusministerin suoran ja asiallisen vastauksen minua täysin tyydyttäneen.

Välikysymyksen tekijät eivät ole näkevinään eikä tietävinään esitettyjen epäkohtien ja vankileireissä vallinneiden elintarpeiden puutteen syynä mitään muuta kuin maan hallituksen toiminnan, jonka kannettavaksi he kaiken vastuun yrittävät viskata. Tämä seikka antaa minulle aiheen vähän tarkastaa sen mitallin toista puolta, jonka ed. Hakkila tällä välikysymyksellään aikoo ripustaa omaan ja nähtävästi koko ryhmänsä rintaan peittämään sitä toimintaa, jota meidän sosialidemokraattisen puolueemme johto monennimellisine järjestöineen on elintarvekysymyksen alalla punakapinan aikana ja vuoden ajan sitä ennen tässä maassa harjoittanut. Tätä toimintaa, joka sitten vankileireissäkin on aiheuttanut tuhansille henkilöille enemmän tai vähemmän kärsimyksiä elintarvepuutteen tähden ja jälleen kymmenille tuhansille vankien omaisille murheita ja puutetta, aijon tässä jonkun veran kosketella.

Sosialistisen puolueen useat arvoisat edustajat ovat näinä päivinä vuoron perään eduskunnan puhujalavalta todistaneet luottavansa ainoastaan parlamentaariseen toimintaan. Tätä parlamentaarista toimintaa toteuttikin mainittu puolue 1917 vuoden eduskunnassa työaikalain käsittelyssä varsin perusteellisella tavalla. Eduskunnan puhujalavalta valaistiin asiaa paraimman mukaan, eduskunnan ulkopuolella tuettiin asiaa venäläisten veljien pistimillä ja maaseudulla liikkui siihen aikaan useita ryhmän edustajia kiihottamassa maatyöläisiä kylvöaikana lakkoihin. Milloin tämä ei onnistunut, raastettiin niskottelijat väkivalloin kylvöpeltoilta, ja lukemattomilta työntekijöiltä kiristettiin aina 500 markkaan asti nousevia sakkoja. Kaikkien työläisten piti olla työaikalain aikaansaamista auttamassa. Kun maanviljelijät itse perheineen yrittivät suorittaa

työtä niin kehitettiin parlamentaarista toimintaa edelleen siten että isännät lapsineen lukemattomissa tapauksissa karkotettiin väkivalloin kylvöpellolta, karjat jätettiin ilman ruokaa ja juomaa ja isännät kymmenittäin, kuten Vihdissä, piirrettiin „parlamentaarisesti” kunnantalolle vankeuteen. Kun isännän ja hänen lastensa ei itsekkään annettu kiireellisiä kylvöitä suorittaa ja kun sitten maaseudulla selvisi, ettei työaikalakia oltu eduskunnassa käsiteltykään, selvisi tämän sosialistisen kiihotuksen tarkoitus. 8-tuntisen työaikalain aikaansaaminen ei ollut lakkoliikkeen tarkoitus. Tarkotus oli estää viljan tuotanto mahdollisimman vähään, jotta sitten marraskuussa alkamaan suunniteltu kapinaliike helpommin kukistaisi nälkäisen porvariston. Ryöstämällä kasvussa olevan syysviljan uskottiin työläisten omassa keskuudessa tultavan näillä määrillä toimeen. Laajat peltoalat jäivät tällä tavalla kylvämättä ja suuri osa siitäkin, mikä saatiin kylvetyksi, ei enää orastanut tai jäi valmistumatta. Satoihin tuhansiin hehtolitroiin on arvioitava se viljavajaus, joka yksistään tällä säädyttömällä ja tunnottomalla sosialistisella kiihotuksella aikaansaatiiin. Mutta elintarpeiden hävitys ei rajoittunut yksin tähän. Valtio osti kesällä 1917 tuhansia astioita voita talveksi 1918, jolloin voimäärän otaksuttiin suuresti vähenevän. Tämänkin voimäärän ryöstivät valtion varastoista huligaanijoukot Turun torilla, kantaen sitä esiiliinoissaan ja hatuissaan pitkin katuja ja myymällä sitä m. m. 1 markalla kilo. Tämänkin voimäärästä sai alkunsa niiden valheellisten kirjoitusten johdosta, joita silloinen Työmies-lehti levitti kertomalla muka kätkeytyistä suurista voivaroista Valion varastoissa. Tällöin oli maan hallituksessa huomattavilla paikoilla työväen täyttä luottamusta nauttivat miehet, kuten Tokoi, Tanner, Vuolijoki y. m. ja kansantaho tuli heille päivittäin esitetyksi Huttusen ja Boldtin Senaatin torilla järjestämien kokousten kautta.

Edellä esittämälläni olen osottanut, että sosialidemokraattisen puolueen taholta oli järjestetty kiihotus, joka aiheutti aivan arvaamattomia vajoja elintarvetuotantoon ja tahdon lisätä, ettei silloinen sosialistinen hallitus tehnyt yhtään mitään elintarveryöstöjen estämiseksi. Otamme sitten huomioon ne sadat tuhannet hehtolitrat viljaa, joita punakaartilaiset ryöstivät pois säännöstellystä kulutuksesta ja suureksi osaksi käyttivät hävittäen ja säästämättä ja lisäämällä tähän ne tuhannet hehtolitrat viljaa, joita kapinalliset polttivat, upottivat järviin ja jokiin, hävittivät ja tekivät ihmisravinnoksi kelpaamattomaksi. Esimerkin vuoksi mainitsen että esim. pienessä Vesi-

lahden pitäjässä joutui pois säännöstelystä kulutuksesta 400 hehtolitrat ruista, 278 hehtolitrat ohraa, 2,800 hehtolitrat kauraa, 66 hehtolitrat herneitä, 27 hehtolitrat vehnää ja 830 hehtolitrat perunoita. Mutta punakaartilaiden elintarvehävitys ei rajoittunut vielä tähänkään. He ryöstivät ja polttivat ainakin 100,000 nautaeläintä, sikaa ja lammasta punaisella alueella. Tästä jälleen yksin Vesilahdella 688 nautaa, 335 lammasta ja 67 sikaa. Jos siis vankileireissä valitettavasti ilmeni elintarvevajauksia ja vangeille tarjottavassa ravinnossa puuttui tarpeellinen kaloriamäärä, oli tämä kaloriamäärä sitä runsaampi Turun ja Helsingin voiryöstöjen päivinä ja koko kapina-aikana punakaartilaiden toiminta-alueella. Se seikka, että vankileireissä vallitsi huomattava elintarpeiden puute, ei siis aiheudu siitä, ettei hallitus olisi tehnyt voitavaansa kysymyksen järjestämiseksi. Pohjimmainen syy on siinä, jonka välikysymysentekijät itsekin niin erinomaisen hyvin tuntevat, että sosialistien johto kiihoituksillaan on estänyt elintarvetuotannon ja punakaartilaiset mieltämällä tavalla hävittäneet elintarpeita niin suunnattomia määriä, että jos ne olisi saatu käyttäjä säännölliseen kulutukseen, ei yhdenkään vangin olisi tarvinnut elintarpeiden puutteessa nääntyä nälkään. Olkoon tässä vielä mainittu, että hallitus vuonna 1918 ennen elonkorjuuta, jolloin asukkaat esim. Helsingissä saivat vain puoli leipäannosta ja siinäkin oli puolet kaurankuoria, pani toimeen maaseudulla siemenviljan jäännösten luovutuksen, josta sitten saatiin apua vankileirien pulan auttamiseksi. Se valitettava seikka, että vankileireissä on esiintynyt elintarpeiden puutetta ja että se vuorostaan on aiheuttanut kuoleman sadoille, kenties tuhansille kansalaisille, ja mittamattomia kärsimyksiä heille ja heidän perheilleen, on seikka, joka ei ole ollut hallituksen estettävissä. Välikysymysentekijät tietävät myös varsin hyvin, että tämä tilanne oli aiheutunut punakapinasta. Raskaan edesvastuun kaikkine seurauksineen saavat tästä kapinan toimeenpanijat yksin kantaa tulevien sukupolvien edessä.

Tulemme sitten välikysymyksen toiseen kohtaan. Välikysymyksen tekijät ovat erityisesti kohdistaneet syytöksensä nimismies Trobergia kohtaan siitä, että hän kapinaan osaaottajia tutkiessaan Espoossa oli tehnyt itsensä syyppäiksi tutkittavainsa pahoinpitelyyn. Minulle ei ole tunnettua, missä määrin nämä syytökset ovat totta nimismies Trobergin toimenpiteistä Espoossa, mutta sikäli kuin hänen osuutensa tulee todistetuksi rikokselliseksi, on häntä siitä myöskin rangaistava. Sen sijaan on minulle tunnettua se tapamillä nimismies Troberg Uudenmaan läänin maa-

herran määräyksestä suoritettiin tutkimuksia Vihdissä helmikuun joukkomurhiin osaaottaneitten kesken. Tällöin täytyy myöskin totuuden nimesä tulla mainituksi, että nimismies Trobergin esiintyminen oli ainakin siellä joka suhteessa tyyntä ja hillittyä, vaikka hän tällöin joutui tutkimaan henkilöitä ja niiden kanssa kosketukseen, jotka olivat joko toimeenpanijoina tai osallisina marraskuussa 1917 Vihdissä tapahtuneissa ryöstöissä ja lukemattomissa kotietsinnöissä ja jotka ryöstöt ja kotietsinnät aloitettiin nimismies Trobergin asunnolla syksyisenä sydänyönä, jolloin akkunat särkemällä ja ovet rikkomalla hänen asuntoonsa hyökkäsi kymmenittäin ihmispetoja. Näitten ryöstäjäin ja vangitsijain joukossa oli järjestyneen työväen johtomiehiä, jotka sitten vangitsivat nimismies Trobergin ja kuljettivat hänet työväentalolle, jossa häntä sitten viikkokauden uhkailtiin ja kiusattiin, milloin kivääri oli ojennettu hänen rintaansa vasten, milloin hänet asetettiin seisomaan seinää vastaan, milloin kivääri laukaistiin hänen korvansa vieressä, milloin ammuttiin hänen vankikoppinsa seinien lävitse ulkoapäin. Otettakoon huomioon, että tämä tapahtui nimismies Trobergia kohtaan tuskin kahta viikkoa sen jälkeen kun hän oli toiselta paikkakunnalta ehtinyt sinne muuttaa eikä siis ollut ehtinyt pitäjässä toimittaa hyvää eikä pahaa. Tästä kiusaamisesta tuskin olisi tullut loppua, jollei paikkakunnalla ollut venäläinen patterisotilaskomennuskunta olisi muuttanut hänet omaan jonkunverran siedettävämpään kasarmiinsa.

Olen tämän seikan tahtonut tuoda esille osottaakseni, mitenkä nimismies Trobergia on järjestyneen työväen talossa siinä määrin kiusattu, että täytyy ihmetellä hänen mielen malttiansa tutkiessaan henkilöitä, jotka olivat olleet välillisesti tai välittömästi osallisina hänen oman kotinsa ryöstämisessä ja hänen itsensä kiusaamisessa.

Välikysymyksen tekijät ovat edelleen kohdistaneet syytöksensä silloista hallitusta kohtaan siitä, että se ei kyennyt estämään vankien oikeudellisessa käsittelyssä tapahtuneita väärinkäytöksiä ja että tällöin tapahtui seikkoja, joita ei saisi tapahtua missään maassa, joka tahtoo lukeutua oikeusvaltioitten joukkoon. Välikysymyksen tekijät arvostelevat hallituksen toimenpiteitä ja vaativat, että punakapinaan osaaottaneitten oikeudellisen käsittelyn olisi muka pitänyt heti ensimmäisestä päivästä asti olla kansan oikeuskäsitelitä vastaava ja että hallituksen olisi pitänyt estää kaikki kapinan selvittelyssä ilmenneet epäkohdat ja järjestää vankien oikeudellinen asema oikeusvaltion vaatimuksia vastaavalle kannalle. Kun välikysymyksen tekijä asettaa hallitukselle

tuollaisia vaatimuksia, tuntuu siltä niinkuin koko punakapinan aika välikysymyksen tekijän mielestä olisi ollut oikeusvaltiossa elämistä. Ja että välikysymyksen tekijä ed. Hakkiila todellakin on koko punaisen ajan nähtävästi luullut eläneensä oikeusvaltiossa, eikä ole nähnyt ympärillään mitään, joka olisi ollut oikeusvaltiolle vierasta, todistaa se tosiseikka, ettei hän kapinaa valmistettaessa eikä sen kestäessä ole nähnyt tarpeelliseksi millään tavalla kohottaa ääntänsä sellaisen tilanteen kehittymisen estämiseksi ja lakkauttamiseksi. Arvostellessaan hallituksen toimenpiteitä välikysymyksen tekijä ei siis ole nähnyt tai tahtonut nähdä viimetalvisen punaisen kapinan aiheuttaneen sellaisia seikkoja, jotka ovat vaikeuttaneet hallituksen toimenpiteitä oikeudenkäytön säilyttämisessä oikeusvaltion vaatimuksia vastaavalla kannalla. Tämä seikka antaa siis minulle aiheen saattamaan välikysymyksen tekijän ja allekirjoittajain tietoon muutamia niistä tuhansista tapahtumista, jotka ovat vaikuttaneet siihen, ettei kapinan jälkiselvittelyä ole kaikissa kohdin ollut alkuasteella mahdollista pysyttää oikeuden vaatimuksia vastaavalla kannalla.

Kun järjestyneen työväen kokouksessa työväen omalla talolla tehdään päätös, jonka mukaan tilataan toisesta pitäjistä murhamiesjoukkue toimitamaan joukkomurhaa paikkakunnalla, missä ei ole minkäänlaista aseellista järjestöä, jossa ei ole yhtään ainoaa kunnollista puolustusasetta, on se elävin todistus järjestyneen työväenliikkeen laadusta. Ja kun tämä murhamiesjoukkue satalukuisena piirittää rauhallisen talon, kuletaa sen isännän pelloilta ryöstönalaiseen taloon ja kun hänen silmiensä edessä kaiken muun lisäksi kaikki pienten lasten vaatteet ja kengät ryöstetään ja hän itse tämän hävityksen keskeltä vaimonsa ja lastensa yhteydestä kuletetaan Työväentalolle tutkittavaksi ja tällä tiellä murhataan ja ryöstetään, onko silloin ihme, jos paikkakunnan väestön karsimyksen ja suuttumuksen mitta käy yli reunojensa, eikä jaksa odottaa aina rikoksen osallisten laillista tuomiota. Todistukseksi siitä, että todellakin murhamiesjoukkoja työväenjärjestöjen kokouksissa kutsuttiin toisille paikkakunnille näitä tihutöitä tekemään, todistaa paraiten se seikka, että kun Pyhäjärven pitäjistä helmikuun puolivälissä 1918 tulee toistakymmentä punakaartilasta elintarveryöstölle Nummen pitäjään ja kun Nummen pitäjän työväentalolla he tiedustelivat, missä olisi sopivia taloja, missä ryöstöä voisi toimittaa ja kun täällä paikallinen järjestö selitti ettei pitäjässä ole tarpeeksi sopivia paikkoja, että elintarpeet kenties siellä tarvitaan itsekin, silloin nämä ryöstäjät lausuiivat, että kyllä te tilaatte

meiltä isäntien tappajia, mutta kun me tulemme hakemaan ruokaa, silloin te ette anna. Ja nämä samat ryöstäjät menivätkin omin luvun taloihin, joista sitten ottivat osansa.

Minulla myös oli omalta kohdaltani tilaisuus jossain määrin tutustua siihen hirmuvaltaan, mikä järjestyneen työväen taholta meidän paikkakunnalla pantiin toimeen. Helmikuun 3 päivänä saapui minunkin talooni 17 miestä Pyhäjärven pitäjältä, jotka olivat saaneet tehtäväkseen minun murhaamiseni. Ja kolme kertaa kutsuttiinkin minut ulos ammuttavaksi ja pidän sitä erityisenä Jumalan varjeluksena että vaimoni ja lasteni avulla silloin kuolemasta pelastuin. Kun nämä hirviöt lähtivät pois talosta, mainitsivat he, että he olivat Vihdin punakaartin esikunnan tilauksesta saapuneet meille. Ja tahdon vielä lisätä, että nämä murhamiehet joka ainoa selittivät, etteivät he edeltäpäin minua tunteneet, eikä kukaan koskaan heistä ollut meidän talossa ennen ollut, eivätkä siis tunteneet minua kysymättä. Edelleen tahdon huomauttaa, että huhtikuun puolivälissä antoi Vihdin punakaartin esikunta erään henkilön tehtäväksi m. m. toimittaa maisteri Itkosen ja minun murhaamisen. Maisteri Itkosen murhan tämä henkilö sitten toimittikin, mutta ehkä matkan etäisyyden tähden minä silloinkin pelastuin. Kun tämä sama henkilö sittemmin joutui tutkittavaksi, selitti hän suorittaneensa 16 eri murhaa Vesilahden pitäjässä joko itse tai olleensa osallisena niihin.

Tämä on siis vaan todistus, millä tavalla järjestyneen työväen osanottajat näissä neuvostoissa suhtautuivat näihin murhiin. Kun järjestyneen työväenyhdistyksen puheenjohtajan määräyksestä kapinan puhkeamisen alkupäivinä vangitaan kymmeniä aseettomia, eri-ikäisiä, eri yhteiskunta-asemissa olevia työntekijöitä, työntekijöistä työnantajiin, oppimattomista korkeamman opillisen arvon omaaviin henkilöihin ja kun nämä kansalaiset väkivalloin kuljetetaan kodeistaan, maanteiltä ja majataloista nälällä kidutettavaksi ja sittemmin sormia ja jäseniä taittamalla ja rautaisilla kangeilla hakkaamalla viedään piestäväksi ja ryöstettäväksi, onko ihme, jos punaisen vallan kauhusta vapautunut väestö ei jaksakaan määräämää rangaistusta odottaa, varsinkin kun nämä samat henkilöt hirmutöitään jatkaen ovat koko paikkakunnan kauhistuksena.

Välikysymyksen tekijä ja sen allekirjoittajat jaksaisivat tuskin toimeettomina seisoa sellaisen elämän totuuden edessä, jos suuri osa heidän joukostaan olisi alastomiksi ryöstettyinä ja ammuttuina, jäsenet silvottuina ja hakattuina ja elävältä kiusattuina ilman, että yhdelläkään heistä olisi

ollut kodeissaan tai kädessään asetta, sitä vähemmän millään tavalla ottaneet osaa rintamatoimintaan. Ja minä olen vakuutettu siitä että vaikka ed. Hakikila olisi koko eduskuntaryhmänsä kanssa istunut hallituksessa, heillä ei olisi ollut mahdollisuutta käden käänteessä luoda oikeusvaltion olotilaa maahan, jossa punaisen hirmuvallan käsi olisi niin raskaana kulkenut, ja jonka sosialidemokraattinen puolue punakaartilaisine järjestöineen ja bolshevistilaisine apulaisineen oli tuottanut. Se on sangen valitettavaa, että tässä suuttumuksen myrskyssä on tapahtunut rangaistustekoja ja kuolemantuottamuksia henkilöille, jotka ovat olleet syyttömiä tahi lievästi syyllisiä. Mutta meidän on myös muistettava, että tällöin elettiin ajankohtaa, jolloin tapahtumat olivat myös tilanteen mukaisia. Minä valitan sitä, että monta henkilöä on syyttömästi pidetty vangittuna ja minä valitan sitä, että syyttömiä on saanut virua vankikomeroissa ja vielä enemmän minä valitan sitä, että suuren määrän kansalaisia on vankilan puutteellisissa oloissa täytynyt menettää henkensä. Mutta kenelle näistä elämän menetyksistä, kenelle siitä mittaamattomasta murhasta ja kurjuudesta, jota on tapahtunut, lankeaa vastuu. Vastuu lankeaa tästä sille järjestölle, joka vuosikymmenien ajan luokkavihaa lietsoen ja tunnottomasti kiihoittaen on oikeustajunnan joukoissaan siinä määrin hämmentänyt, että se suurimmaksi osaksi pakotuksesta sekaantui kapinaan. Tämä järjestö oli ja edelleen on Suomen sosialidemokraattinen puolue. Sen järjestön johtavat ja vastuunalaisessa asemassa olevat henkilöt saavat omasta ja toisensa puolesta kantaa nykyisyyden ja historian edessä vastuun kaikesta siitä kurjuudesta, johon he tuhannet ja kymmenettuhannet kansalaiset ovat saattaneet. Se, joka on liikkunut kansan keskuudessa, se joka tuntee ja tahtoo tuntea sen mielialan, joka vallitsee niiden lukemattomien kansalaisten keskuudessa, jotka petettyinä vietiin punakaartin riveihin ja ovat jälleen päässeet rauhallista työtänsä jatkamaan kotiensa ja perheittensä keskuuteen, hän voi todeta, että se kansanjoukko kiroten tuomitsee tunnottomat johtajansa ja kiihoittajansa. Tästä vastuusta on vapaa vain se johtavassa asemassa oleva sosialidemokraatti, joka tänä päivänä voi nostaa sormensa ylös ja ilmoittaa pannaansa vastaan estääkseen punaista hirmuvaltaa, joka alkoi venäläisten veljeilyllä niihin aikoihin, jolloin sosialidemokraattinen puolue voimakkaaimin parlamenttitoimintaansa harjoitti eduskunnan piirityksellä pistimien avulla. Esilläoleva välikysymys onkin pidettävä alkuunpanijansa, allekirjoittajainsa ja kannattajainsa pahan omantunnon ilmauksena, siitä, etteivät ai-

koinaan ole voineet arvostella, mihin tunnoton joukkojen kiihotus lopulta johtaa. Tällä välikysymyksellä tahtoo vasemmisto siirtää kaiken edesvastuun punaisen hirmuvallan seurauksista Valkeaisen Suomen niskoille. Mutta tässä yrityksessä se kömpelösti epäonnistuu. Sosialidemokraattinen puolue on vuosikymmenien toiminnallaan joutunut siihen tilanteeseen, että se saa vielä kauvan niittää ohdakkeista satoa siitä vihankylvöstä, jota se on tunnottomasti harjoittanut.

Ed. Holma: Kolmas niistä kysymyksistä, jotka herra Hakkila y. m. ovat asettaneet hallituksen vastattavaksi, antaa aihetta kajota kysymykseen siitä lainkäytöstä, jota on noudatettu kapinaan osaaottaneisiin henkilöihin nähden. Siihen on syytä sitä enemmän, kun sosialidemokraattiselta taholta yhä uudistettusti — ei vähimmin vaali-agitatsionikeinona — ja täällä nytkin esilläolevan välikysymyksen yhteydessä on tahdottu tehdä uskottavaksi, että punakapinan „uhreja” muka viruu vankiloissa ja pakkotyölaitoksissa vieläkin aivan suunnattomat määrät, että heitä tuomitessa olisi yhteiskunnan puolelta osoitettu säälimätöntä kostonhalua ja heiltä kielletty kansalaiselle oikeusvaltiossa taattuja oikeuksia.

Toukokuun 16 päivänä viime vuonna oli kapina vihdoin koko maassa kukistettu. Saman kuun 29 päivänä annettiin laki valtiorikosten käsittelemistä varten asetettavista tuomioistuimista ja oikeudenkäynnistä niissä. Välittömästi tämän jälkeen nimitettiin jäsenet valtiorikosoikeuksiin ja nämä samoin kuin valtiorikosylioikeus saattoi aloittaa toimintansa.

Kaikkiaan viimeisen virallisen tiedon mukaan on valtiorikosoikeuksissa käsitelty 71,048 syytetyä asia. Näistä on ainoastaan noin 4 1/2 % jäänyt alioikeuden päätöksen varaan. Kaikkein useimmat eli noin 95 1/2 % on joko alistamalla tai armahdusanomuksen kautta joutunut yli-oikeuteen, joten siis melkein kaikkia syytteitä on käsitelty kaksi oikeusastetta. Ylioikeus on muuttanut alioikeuden päätökset noin 27,300 syytteeseen nähden. Ylioikeuden lieventävään suuntaan käyvästä käsityksestä mainittakoon esimerkkinä, että alioikeuksien langettamasta 403 kuolemantuomiosta on ylioikeus vahvistanut vain 245, joista ainoastaan muutamat ovat pannut täytäntöön ja muut nyttemmin armahduskirjan nojalla ovat muutetut vapausrangaistukseksi.

Lokakuun 19 päivänä 1918 julaistiin nim. korkeimman vallan haltijan päätös eräiden valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten lieventämiseksi eli n. s. ensimmäinen armahduskirja.

Tämän kautta laskettiin ehdolliseen vapauteen kaikki ne, jotka olivat tuomitut tahi sen jälkeen tuomittiin ehdottomaan vapausrangaistukseen enintään 4 vuodeksi. Ylioikeuden tuomitsemista 27,300 syytetystä tuli armahdus koskemaan 48 % eli likipitään puolta määrää kaikista tuomituista. Kun samaa prosenttimäärää sovelletaan kaikkiin niihin rikollisiin, joita alioikeudet ovat tuominneet, tuli ensimmäinen armahduskirja kaikkiaan noin 30,500 rikollisen hyväksi.

Joulukuun 17 päivänä 1918 annetun n. s. toisen armahduskirjan kautta ulotettiin samanlainen armahdus kaikkiin rikollisiin, joiden vankeusrangaistus oli korkeintaan 6 vuotta. Ylioikeuden tuomitsemista henkilöistä sai tällöin n. 29 % laskea armahdusta hyväkseen. Sovelletuna kaikkiin alioikeuksien tuomitsemiin rikollisiin, käsitti sanottu prosenttimäärä noin 18,500 rikollista, jotka heti laskettiin ehdolliseen vapauteen. Molempien armahdusten kautta vapautettiin rangaistuksesta heti 49,000 henkeä eli yli 76 %:a kaikista tuomituista. Kun vielä ottaa huomioon että alioikeus ja ylioikeus ovat aikaisemmin syytteestä vapauttaneet noin 7,000 henkeä ja ne tapaukset, jolloin rangaistuksena ollut sakko tai varoitus, syyte syytä tai toisesta on rauennut, kuolemantapaukset ja karkaamiset, supistuu rangaistustaan kärsivien luku vieläkin pienemmäksi. Todellisuudessa on kapinan yhteydessä tehdyistä rikoksista syytetyistä 79,000 henkilöstä viime huhtikuun 18 päivänä rangaistusta kärsimässä ainoastaan 6,485 henkeä, joista naisia 45. Näistä ovat paitsi pääasiassa valtiopetokseen osaaottaneet, suurin osa sellaisia, jotka tekijöinä, yllyttäjinä tai avunantajina ovat tehneet murhia tai siihen rangaistavaisuuteen nähden verrattavia rikoksia. Tämän valossa tuntui jonkun verran ihmeteltävältä lausunto, joka kuultiin vasemmistosta, että sosialidemokratien vaalitoimintaa tämän vuoden maaliskuussa vaikeutti suuresti se, että heidän johtohenkilöitä ja luottamusmiehiä oli joukottain vankiloissa. Kun muistelee punaisten veririkosten paljoutta, on edellämäinittu mitätön luku omiaan hämmästyttämään.

Yhteiskunnan armahdus on ulottunut vieläkin pitemmälle. Armahduskirja jouluk. 7 p:ltä 1918 lievensi 1) kuolemanrangaistuksen elinkautiseksi kuritushuoneeksi 2) elinkautisen kuritushuonerangaistuksen kuritushuoneeksi kahdeksitoista vuodeksi ja 3) määrääjäksi yli 6 vuoden tuomitun vapausrangaistuksen kolmannella osalla. Kun lisäksi rikolliset yleisten lainsäännösten nojalla voivat päästä ehdolliseen vapauteen, kun he ovat rangaistustaan kärsineet

2/3 säädettiin tästä erityisen asetuksen kautta 16 päivältä heinäkuuta 1918 että kapinalliset ovat laskettavat ehdolliseen vapauteen kärsittyään ainoastaan puolet rangaistuksestaan. Kun ottaa lisäksi huomioon että joulukuun armahduskirjan nojalla kaikista tuomituista vapausrangaistuksesta alennettiin 1/3, tulevat kapinaan osaaottaneet henkilöt tosiasiaassa kärsimään ainoastaan 1/3 heille tuomitusta vapausrangaistuksesta ja ovat he siis verrattomasti edullisemmassa asemassa kuin muut rikokselliset, jotka ovat tehneet samallaisen rikoksen, murhan, ryöstön tai muun sellaisen, mutta eivät ole tehneet sitä punakapinan yhteydessä. Vaikuttaako tämä edullisesti yleiseen oikeustajuntaan siihen en tahdo tässä yhteydessä kajota. Mutta siitäkin pitemmälle on armahdusta ulotettu. Vielämainitun armahduskäskyn kautta on syyteoikeus muutamia poikkeuksia lukuunottamatta valtiopetoksesta, maanpetoksesta sekä muista luetelluista rikoksista rauennut, ellei syyte sanotuista rikoksista silloin vielä ollut nostettu. Nyttemmin voivat kapinan aikana tapahtuneista rikoksista tulla syytteesen pannuiksi ainoastaan henkilöt, jotka ovat kapinan aikana tehneet itsensä syytäviksi murhaan tai rangaistavaisuuteen nähden siihen verrattavaan rikokseen. Täten on esivallan määräyksestä rauennut oikeus yleensä nostaa syyte kapinan aikana tapahtuneesta poliittisesta rikoksesta, ellei se ole erittäin törkeä. Vieläkin tämän vuoden helmikuun 4 päivänä on hallitus antamallaan asetuksella, mitä kapinaan osaaottaneitten henkilöitten tuomioiden täytäntöönpanemiseen nähden on vartenotettava, antanut vankeusrangaistusta kärsineitten henkilöitten tulla osalliseksi erinäisistä helpotuksista, joita muut vangit eivät saa nauttia, kuten oikeutta käyttää omia vaatteita, tulla yhteyteen ulkomaailman kanssa, tehdä urakkatyötä y. m. s.

En luule että kukaan, jonka oikeustajunta on terve, hyväksyy sitä että kansalaisia, kuuluvaita yhteen tai toiseen puolueeseen, on kohdeltu toisin kuin laki ja oikeus vaatii. Sensijaan luulen, että kaikkein useimmat kansalaiset tässä maassa kuitenkin osaavat kohottaa näkemään viime kevään tapahtumia yhtenä kokonaisuutena, suurena onnettomuutena, jonka alaiseksi tämän kansan täytyi joutua saadakseen suhteensa Venäjän valtakuntaan vihdoinkin ratkaistuksi ja valtiolliselle olemukselleen siedettäviä muotoja. Ikuisiksi häpeäksi jää että yksi puolue tässä maassa silloin taisteli maan vihollisen riveissä. Että tämä onnettomuus saatiin torjutuksi ja että se saattoi tapahtua uhreilla, joita tämä kansa jaksoi kestää, siitä täytynee jokaisen tuntee vilpi-

töntä iloa, ed. Hakkilankin, vaikka hän ja hänen hengenheimolaisensa eivät silloin eivätkä senjälkeen ole panneet rikkaita ristiin sen hyväksi. Kun palauttaa mieleen sen rikoksien ja eläimellisyyden riemujuhlan, jota kapinalliset sosialidemokraatit vuosi sitten viettivät ja sitä sosialistien ja verivihollistemme venäläisten täydellisestä yhteisymmärryksestä kun oli kysymyksessä yhteinen himo teurastaa Suomen lainkuuliaisia kansalaisia, silloin jäi kaikki se mitä ed. Hakkilalla on ollut kerrottavaa, vain todistukseksi siitä, kuinka lähellä kapinalliset sosialidemokraatit olivat onnistua pyrkimyksessään luoda tästä maasta oikeusvaltion vastakohta. Että tämä ei onnistunut ja että sotatila niinkin nopeasti saatiin sopeutumaan lailliseen muotoon, se on monelle kansalaiselle antanut aihetta luottaa tämän maan tulevaisuuteen kaikista uhkauksista huolimatta, joita saa kuulla sisältäpäin. Se on yksi harvoja ilonaiheita viime vuoden kaameassa näytelmässä. Siirtyminen niistä oloista, joihin kapinalliset sosialidemokraatit silloin jättivät tämän maan, ei ole ollut helppoa eikä sitä suinkaan ole helpottanut ed. Hakkila ja hänen toverinsa, jotka siitä saakka ovat hakemalla hakeneet syytä saada kuvata olot elpyvässä Suomessa sellaisiksi että nekin heidän puoluealaisensa, joiden siveellinen taju vielä oli valkeilla, eivät liittyisi yhteiskunnan rakentajiin.

Palaan kapinarikosten oikeudelliseen käsitteelyyn. Se mitä edellä on sanottu todistaa, että heti kun oikeusvaltio pääsi uudestaan toimimaan on sekä lainsäädäntö että lainkäyttö ryhtynyt aivan erinomaisen tarmokkaisiin toimenpiteisiin. Ja tämä ylivoimaiselta näyttävä työ saatiin tosiaan suoritetuksi, kuitenkin sen kustannuksella, että suuri ja tärkeä osa yhteiskuntakoneistosta joutui pitkäksi ajaksi melkein seisahduksiin. Käsitellä yli 71,000 rikollisen asiaa kahdessa oikeusasteessa 6 kuukauden kuluessa, siitä ei minikään maan lainkäyttö minään aikana ole voinut näyttää mitään siihen verrattavaa. Muistettakoon vain Ranskan vallankumouksen jälkiselvittelyä.

Kun kaiken tämän ottaa huomioon, täytyy porvarillisten puolueiden yhä vakavammin asettaa ed. Hakkilalle ja hänen puolueelleen, puolueen kunnian nimessä, vastattavaksi kysymys, onko tosiaan valkoinen terrori ainoa mistä todellinen sosiaalidemokratia tietää ja saa puhua, kun nousee kysymys viime talven mittaamattomista kauhuista?

Ed. Hildén: Här hava under onsdagens plenum flera talare yttrat att, när de kommo till

lantdagen, de voro besjälade av den förhoppningen, att ett samarbete med socialdemokratien skulle vara möjligt. De säga, att de blivit synnerligen besvikna. Också jag var besjälad av samma tanke, såtillvida att jag trodde, att ett samarbete med bourgeoisin skulle vara möjligt inom vissa gränser. Emellertid har det visat sig vid den diskussion, som har förekommit under de senaste dagarna, att de motiv, som hava besjälade oss socialdemokrater, då vi interPELLERAT regeringen, hava blivit synnerligen missförstådda. Man har på förhand fattat beslut. Jag läste i Huvudstadsbladet, att de olika borgerliga lantdagsgrupperna redan skulle hava beslutit enkel övergång till dagordningen, innan överhuvudtaget frågorna blivit föredragna i lantdagen. (Ed. Schautman: Det är icke riktigt?). I Huvudstadsbladet fanns emellertid en sådan notis. Således, om den uppgiften håller sträck, skulle det betyda, att man helt enkelt blint förkastar allt vad från vår sida kommer fram utan att alls taga i öronen och pröva vad vi hava att frambringa, och sova och eventuellt godkänna det, som kan godkännas, och förkasta det, som icke kan godkännas. Med andra ord, i detta fall ställer man sig på den principiella ståndpunkten, att det, som kommer fram från socialdemokratiskt håll, bör hamna i papperskorgen. Under sådana förhållanden är verkligen ett samarbete synnerligen svårt ja omöjliggjort. Klyftan, som redan har funnits sedan år mellan de olika folkklasserna, vidgas ytterligare och folkets tro på parlamentarismen och möjligheten att lösa sociala frågor på denna väg undergräves. De kommunistiska idéerna vinna insteg, och folkets djupa led, som fordra, att en hel del brännande sociala frågor måste få sin lösning, gripa till en revolutionär taktik, emedan de tro, att genom parlamentarismen ingenting kan nås, då ett principiellt avståndtagande från våra krav på borgerligt håll i regeln sett dagen.

Vad speciellt den interpellation vidkommer, som här har debatterats i förgår och i dag så förvånar det mig i hög grad, att största delen av de borgerliga talarena hava vänt om lanssen, och vilja framdraga alla de våld- och blodsdåd, som hava begåtts från socialdemokratiskt håll, därmed försökande överskylda de våldsdåd, som begåtts från vitt håll. Skulle bourgeoisin ha sagt: Vi medgiva, att det har förekommit en hel del oegentligheter, vi fördöma dessa oegentligheter, vi understöda er i att en saklig och rättslig undersökning skall inledas mot alla dem, som begått dem, men samtidigt vilja vi försöka psykologiskt förklara, att någonting sådant endast har varit

möjligt på grund av att från röd sida ett och annat provocerats — då skulle saken te sig något olika. Men en hel del talare, framför allt prosten Vuorimaa och några andra av dem, som ytttrade sig i onsdags, hava sökt helt enkelt paralysera dessa våldsdåd, och velat göra gällande, att socialdemokratien icke har någon rätt ens att fordra, att dessa mördare skola straffas. Skulle vi hava fordrat, att de röda banditerna icke skulle straffas, skulle vi hava fordrat amnesti för dessa röda mördare, då skulle vi hava ingen rättighet att fordra bestraffning av de vita mördarna, men vi fordra ingen amnesti för de röda mördarna, vi anse det både för juridiskt och moraliskt riktigt, att dessa röda skola få sitt straff. Men då den ena straffas skall också den andra straffas. Vi äro villiga att medgiva, att under revolutionen en hel del upprörande blodsdåd förekommo, men vi vilja samtidigt fastslå, att också vid revolutionens kväsande lika mycket blodsdåd förekommo, ja vi kunna t. o. m. genom dokument påvisa, att procentsatsen av de av vita mördade är mycket högre än den av de röda. Jag har låtit mig berättas, att man på borgerligt håll försökt få ihop en statistik och torde icke hava kommit upp till högre siffra än cirka 1,500 mord, som skulle hava blivit begångna av de röda. Emellertid, om också de siffror som vi hava kommit fram med, kunde vara något överdrivna, så torde dock med lätthet kunna påvisas mer än 10,000 mord begångna av de vita.

Man har också velat beskylla oss, speciellt den nuvarande lantdagsgruppen, för att vi icke vid revolutionens utbrott eller under dess gång tillräckligt energiskt togo avstånd från själva revolutionen. Här har varit talare, som framhållit: „Ingen enda av er hava stigit upp och fördömt denna revolution offentligen.” Det är nog icke fallet. Vad som har skett inom partiet, det känna herrarna helt enkelt icke till. De tiderna, d. v. s. under hösten, förekommo utomordentligt stora brytningar inom partiet, och de minoriteter, som då energiskt fördömde den revolutionära taktiken, voro ingalunda små. Men då revolutionen det oaktat bröt ut, bröt den ut som en lavin, och när den engång var ett faktum, då var ingenting mer att göra, emedan det fria ordet var helt enkelt kväst. Ingen av oss kunde och vågade öppna munnen, emedan vi skulle helt enkelt hava blivit slagna till jorden, utan att därmed kunna nytta saken på något sätt. Vi ansågo det för vår plikt att förhålla oss relativt passiva av det skäl, att vi visste att revolutionen måste misslyckas. Vi visste, att vår tid också skulle komma, då vi kunde nytta vår arbetarklass och vårt land. Som

bevis för att också offentligt redan under jäsningstiderna före revolutionens utbrott i partitidningar varningar förekommo mot en revolution, vill jag endast omnämna några ord från en liten artikel, som jag skrev i sammanhang med storstrejken i socialdemokratiska tidskriften „Till Storms”. Jag skrev bland annat: „Man hade i god tid organiserat s. k. röda garden för att dessa skulle bilda en motvikt mot de borgerliga skyddskårerna, eller de s. k. slaktargardena. Man förstod icke, eller ville icke förstå, den borgarnas idé, som låg bak startandet av dessa kårer, man såg på vårt håll genast i dem endast stridsorganisationer riktade mot arbetarklassen. Till denna slutsats kom man oftast på s. a. s. rent spekulativ väg, varvid man dock helt ignorerade förefintligheten av de fakta, som här spelade in och som utgjordes av den egenhandsrätt en del av våra här stationerade grannar behagade utöva och vilken de måhända komme att utöva vid en eventuell evakuering i än högre grad. — Man utgick således s. a. s. från förutsättningen att arbetarklassen måste skydda sig för dessa „slaktargarden”, vilka man ansåg i högsta grad välbeväpnade och mordlystna. En l. o. s. nervös stämning hade härigenom gripit en del av proletariatet, denna stämning växte snart till nära nog hysteri på visst håll, i synnerhet som den icke sällan något kritiklöst underblåstes av arbetarpressen. Så proklamerades storstrejken. Mot dess av „Arbetarnas revolutionära råd” proklamerade paroller, åtminstone de som offentliggjordes och spriddes kring bygderna, är intet att i princip anmärka, tonen var värdig, men, och ett stort men finnes här, teori och praktik gick dåligt i hop. Röda gardet nöjde sig icke med defensiv, det gick snart å många orter mer eller mindre omotiverat till offensiv, och en om ock mindre del av dess medlemmars framfart var av det slag att språket saknar uttryck att karakterisera densamma. Allt nog, handlingar har begåtts, icke allenast helt och hållet meningslösa, utan även i högsta grad brottsliga enligt en sund människas rättsmedvetande, handlingar som i högsta grad skadat arbetarrörelsen i vårt land och som hotar kasta en svart slagskugga på vårt parti. Våra politiker och sunda organiserade arbetare bära naturligtvis ingen direkt skuld till våldsdåden. Indirekt bär vi dock alla ett visst ansvar. Mest drabbas ansvaret dem, som bort kunna förutse vart det bar och icke varnat för att sätta vapen i händerna på element av den kategori som de, vilka nu gjort sig skyldiga till skandalerna.”

Så skriver jag vidare: „Småsinthet, hämdlystnad plus sjuklig överspändhet, är beklagligt nog

allt instrument, som spelat med i vår „marseljä”. — „Terrorn har talat. Men dess språk får icke vara vårt språk, dess handlingar får icke vara våra handlingar, om vi icke vilja framprovocera en reaktion inom vår egen rörelse med den påföljd, att hela partiet sönderfaller och arbetarklassens intressen trampas i smutsen.” — O. s. v. Detta är skrivet i december, och i januari skrev jag en artikel i „Arbetet” ungefär i samma stil och ännu skarpare hållen, och det är icke den enda kritiska artikel, som sett dagen från socialdemokratiskt håll. Det, som vi beskyllas för, nämligen att vi förhållit oss fullkomligt passiva, är således icke sant.

Den röda tråd, som genomgår den interpellation, som lanttagsman Hakkila gjort, är den, att vi vilja hava rättvisa. Vi vilja icke, att lagen skall bliva endast en tom bokstav. Lagens auktoritet är nog undergrävd i detta land, och om de som gripa till vapen mot revolutionen, i lagens namn själva trampa lagen under fötterna, då beklagar jag vårt folk och följderna av det skedda, ty framtiden kommer att visa, att vad som än händer, så hava vi från vår sida gjort allt vad vi kunnat att försöka återställa förhållandena till sådana att en lugn utveckling av samhället möjliggöres och att en bas skapas, på vilken genom demokratin mänskligheten och arbetarklassen kunna utvecklas mot ljus och sanning.

Ed. Helle: Täällä on porvariston taholta tahdottu tämä välikysymystä koskeva asia kääntää niihin syihin, jotka johtivat tuohon työläisten teurastukseen ja ylipäänsä huonoon kohteluun. On tahdottu osottaa, että siihen oli jonkunlaiset suuretkin oikeudet ja että se oli myöskin oikeutettua tuo kosto, mikä siinä ilmeni. On osoitettu kapinan syitä ja minäkin tahtoisin jonkun sanan niistä mainita.

Tämä kapina on tahdottu leimata yksinomaan puoluejärjestöjen toimeenpanemaksi ja työväen johtohenkilöiden yllyttämäksi. Mutta niinpä juuri ei ole asian laita. Jos tahtoo rehellisesti ja vähän keskitetä muistella näitä asioita ja näitä syitä, niin siihen täytyy löytyä monenlaisia vai kutteita, jotka eivät ainakaan ole työväen järjestöjen aikaansaamia. Muistetaan se tavaton nälänhätä, mikä tässä maassa on ollut viime vuosina maailmansodan johdosta, muistetaan että esim meillä laadittiin tämän nälänhädän torjumiseksi leipäaineiden säännöstelyn vuoksi elintarvelaki, jota piti ehdottomasti noudattaa. Tämän lain tarkoituksena oli tasata ne viljavarat, mitä maassa oli, kun ulkomailta ei ollut toivoa saada viljaa, mutta tätä elintarvelakia ei nouda-

tettu, vaikka maassa oli äärimmäinen hätä. Jokainenhan tietää, että hyvin suuri määrä niistä, jotka olivat viljantuottajia, salasivat useat kymmeniä hehtoja viljaa. Tämä oli osaltaan syynä aiheuttamassa siihen, että työväestö tuskastui, nähtyään, että näistä lainrikoksista, viljavarojen salaamisesta eivät oikeusistuimet antaneet tuomioita ja jos ne tuomitsivat niin ne olivat 3 markan ja 10 markan sakkoja. Työväestö kävi kärsimättömäksi ja alkoi itse etsiä näitä viljavarastoja. Nyt kun näitä etsimisiä jatkui, niin siinä tietysti voi tapahtua väärinkäytöksiä ja voi tapahtua törkeyksiäkin, sillä eivät ne kaikki etsijät olleet ainakaan sivistyneitä henkilöitä. He tekivät sen omalla tavallaan ja on valitettava, ettei se tullut aina siivossa muodossa tehdyksi. Mutta samaan aikaan — muistettanee — lopetettiin linnoitustyöt täällä Suomessa ja ääretön määrä työväestöä joutui työttömäksi, suorastaan suuren hädän partaalle, ja tämä hätä se on ylipäänsä se, mikä näitä joukkoja sonnustaa pahantekoon, se sonnustaa jonkinlaiseen omintakeiseen toimintaan ja kun se siihen omintakeiseen toimintaan ryhtyy, siinä ei luonnollisesti voida pahantekoakaan välttää.

Sitten, kun suojeluskuntia alettiin perustaa, alettiin perustaa myöskin vastapainoksi punakaarteja. Työväki pelkäsi silloin. Se tiesi, että jos täällä aseellisia joukkoja syntyy maahan ja ne ovat aseettomia tai myöhästyvät tuosta leikistä, niin heidän tulee käymään hullusti. Tällä oli punakaartien syntyisanat sanottuna. Puhuttiin vankasta järjestyksestä maassa ja työväestö arvattavasti ajatteli, että he pitävät omalla tavallaan järjestystä silloin. Kun sitten tuo kapinaliike alkoi, niin täällä Etelä-Suomessa, jossa jo oli toiminut näitä punakaarteja, oli lentäviä osastoja ja minkä nimellisiä ne olivat, oli ryöstetty ja tehty pahoja. Valitettavaa kyllä ja myönnettävää, mutta siitä lausuivat myöskin työväenjärjestöt tuomionsa. Minä muistan ainakin että Nummelan työväenyhdistys kokouksessaan päätti panna jyrkän vastalauseensa sellaisten lentävien kaartiin toimintaa vastaan ja minä tiedän, että monet muut työväenyhdistykset panivat myöskin vastalauseen sitä vastaan. Mutta eihän niillä ollut suurta merkitystä, sillä tuo aika näytti sellaiselta, että oli sopiva toimia mitenpäin hyvänsä.

Kapinan alussa hallitus jätti paikkansa. se lähti pakoon. Täällä Etelä-Suomessa ei ollut hallitusta. Silloin suuri osa ainakin maalaisrahvaasta, käsitti, että tuo kansanvaltuuskunta on nyt ainoa käskijämahti, ja se oli sitä. Hallituksesta ei ollut täällä mitään tietoa. Täällä ed. Arajärvi luki mukkeita julistuksia, mitä hallitus

lähetteli, mutta ei niitä tänne Etelä-Suomeen tullut eikä ainakaan rahvaan ja työväen keskuuteen niitä annettu. En minä ole kuullut niistä puhuttavankaan ennenkuin vasta kapinan jälkeen, että sellaisia julistuksia oli. Yhden julistuksen minä olen nähnyt niiltä ajoilta ja siinä oli selvitetty, että kapinaan nousseesta työväestä johtajat ammutaan ja joukosta joka viidestoista tai oliko se joka kymmenes ammutaan. Se oli aivan ylimalkainen julistus minun käsittääkseni. mutta se vaikutti päinvastoin työväestöön kuin mitä sillä oli tarkoitus. Silloin nimittäin näitten punakaartiin keskuudessa heräsi se usko, että jos me emme tapa nyt niin toiset tappavat meidät. Kyllä niitä oli työväen johtohenkilöiksi nimettyjä, jotka asettuivat kapinaa vastustamaan ja asettuivat pahantekojen ja murhien vastustamaan, ettei voi sanoa, ettei ketään noussut niitä vastustamaan. Mutta tuo liike oli siksi voimakas, että siinä oli näillä vastustajilla, vaikka ne olivat oman työväen johtohenkilöitä, myöskin vaaransa. Ja kun kuultiin Pohjanmaan tapauksista täällä Etelä-Suomessa, kuultiin, että siellä 27—28 päivinä tammikuuta j. n. e. tapettiin työväestön johtohenkilöitä, vaikkeivät olleet aseissakaan olleet, niin tämä herätti täällä sen innon näissä punakaarteissa, että mitä sillä väliä, siellä puolen tapetaan meikäläisiä, tapetaan me täällä porvareita ja tapetaan oikeistososialisteja, että päästään niistä kerta kaikkiaan. Ei siinä auttanut työväenjärjestöjen ja työväen johtohenkilöitten vastustaminen; joka tahtoo olla rehellinen henkilö, se tietää hyvästi nämä asiat. Sieltä valkoiselta puolelta kuului tavattoman rumia juttuja. Niin kuului täältä punaiseltakin puolelta. Molemmiin puoliin niitä tehtiin, ei ne olleet yksin punaisetkaan, jotka tappoivat ihmisiä. Ne tappoivat kilpaa niitä. Nyt kun kapinaliike loppui, niin useilla paikkakunnilla oli aseista väestö luopunut ja punaiset kaartit olivat jo ainakin niillä paikkakunnilla, mitä minä tunnen, pelon vallassa ja ihmettelivät, mitenkä tästä päästäisi työhön. Sanalla sanoen: he pelkäsivät seurauksia. Aseet oli heitetty pois, oltu jo monet päivät aseettomia, kun saksalaiset ja valkoiset saapuivat perille, ja sitten alkoi tuomioitten toimeenpaneminen. En minä väitä, että näissä tutkintotilaisuuksissa olisi aina kohdeltu huonosti. Kyllä siellä hyvinkin kohdeltiin, mutta väitän, että paljon tutkimattomia ammuttiin. Minä olin tilaisuudessa näkemään erään vanhan miehen, joka otettiin vankirivistä ilman mitään, ettei häntä oltu sanallakaan kuulusteltu, erään toisen henkilön osotuksesta ja vietiin makeen lähelle. Paukaus kuului ja hän kuului kuolleen olevan. Minä uskon kyllä.

että jos ed. Vuorimaa olisi täällä, niin hän vakuuttaisi, että sekin karkasi ryssän maalle. Saappaat ja muut pienet omaisuudet kolistettiin tuossa vankirivissä pois. Maantiellä oikeastaan seisottiin ja siinä otettiin niiltä. Minä kun en osaa hienoston kieltä, niin minä sanoisin, että se oli törkeää ryöstämistä. Jos punaiset olivat ryöstäneet, niin ryöstivät myös saksalaiset jotka olivat tänne avuksi tulleet (Eduskunnasta: Besorgausta'). Niin, olkoon se besorgausta, jos se on vähän fiinimpää. Tuolla vankileireissä sitten tämä besorgaus jatkui. Kaikki kellot, rahat, saappaat otettiin pois. Kun vangit makailivat rinnakkain noiden luovain permannoilla, niin saksalaiset kulkivat ja ottivat nukkuneilta pois saappaat ja välillä kävellessäkin. Ja kun nämä eivät osanneet suomenkieltä, niin kiväärinperälä kolistettiin, kunnes saappaat putosivat. Ei se minusta ole niin hienoa sekään, jos ei punakaartilaisienkaan toiminta ollut erinomaisen hienoa.

Sitten tuo ruokajuttu siellä vankileireissä. Sitä on koetettu selittää, että se on punaisten oma syy, että ruokaa oli vähäisen, että ne muka turmelivat paljon ruokavaroja. Minä olen kuullut siitä, että olisi paloöljyllä kostutettu viljavarastoja, mutta minä olen kuullut, etteivät nämä viljavarastot olleet niin tavattoman suuret. Niitä mahdollisesti myöskin paloi, sitä minä en voi väittää, sillä minä en väittele yleensä tosiasioita vastaan, kun minä tiedän, että niitä on palanut. Niitä on palanut luonnollisesti tuossa taiselunkuumeessa, toiselta ja toiselta puolen on ammuttu tulipommeja, mitkä ovat sytyttäneet rakennuksia, missä paloi viljat ja on palanut karjat. Ei niitä ole yhdeltä puolen ammuttu Vesilahdellakaan, Vesilahden väestö voi sen todistaa, yhtä hyvin kuin syytetään Tamperetta punaisten polttamaksi, mutta saksalaiset myöntävät että se oli valkoisten polttama; Ratina-mäeltä nimittäin ampuivat sinne tulipommeja.

Ei saisi vaikuttaa vankien ruokintaan, jos viljavarastoja oli joku punainen joukko tarvellyt tai niitä oli sodassa palanut. Sillä jos oikeusvaltiona tahdotaan olla ja oikeutta harrastaa, niin siinä pitää järkähtämättömästi pysyä oikeudessa, se ei saa olla kosta minun ymmärtääkseni. Minä tiedän kyllä henkilöitä, joita voin kaikella kunnialla mainita valkoisten puolella, jotka ovat silloin äärimmäisessä hädässä ollen punaisten aikana rukoilleet ehkä ja ajatelleet, että mitään kosta ei saisi tapahtua. Minä annan täyden kunnioituksen sellaisille henkilöille, mutta en minä suvaitse, että kokonainen oikeusvaltio asetuu yksinomaan koston kannalle tai lähtee siitä periaatteesta, että kun pahoja töitä on tehty, niin

me voidaan myös tehdä pahoja tekoja, kun ne surmasivat, niin me surmaamme myös, kun meillä on voima ja valta. Se on minusta väärä ajatuskanta.

Näiden vankien ruokinnasta kun puhutaan, niin olkoonpa niin, että valtiolla oli vähän ruokavaroja j. n. e., mutta miksi ei annettu sitten omaisten niitä ruokkia. Omaiset olisivat antaneet perheen isille ainookin leipävaransa, ainookin elintarpeensa jos he olisivat saaneet antaa. Mutta kun niitä lähetettiin tuonne vankiloihin, niin nämä ruokavarat varastettiin ja myös tupakat varastettiin. Minä tiedän tapauksia kun oli esim. paperossilaatikon pohjaan kirjoitettu vangin nimi varovaisuudenvuoksi, että se joutuisi oikeisiin käsiin, niin siellä sai ostaa valkoisilta vanginvartijoilta näitä omalla nimellä varustettuja tupakoita, oikein näiltä Helsingin jääkäreiltä. Minä luulen, että tämä olisi varastamista. Saksalaiset tekivät samaa peliä. En minä tiedä onko tämä besorgausta. Mutta rumalta se tuntuu, tavattoman rumalta. Ja sitten kun täällä mainittiin vielä sellainen seikka, että vangit ovat itse syypäät siihen, niin minä en ainakaan voi käsittää, että vangit itse olisivat syypäät siihen että heiltä varastetaan heidän tavaransa ja myydään sitten heille rahasta. Ja tämä myyminen oli sitäkin kummempaa, kun hyvin usein otettiin rahat pois vangeilta. Näitä rahoja ei juuri saatu takaisin, en minä tiedä, onko niitä kukaan saanut takaisin, mahdollisesti joku, mutta eivät kaikki. Ja nämä rahat otettiin aivan virallisesti.

Sitten täällä mainittiin, että vangit eivät rakastaneet puhtautta. Ainakin Suomenlinnassa oli mahdotonta rakastaa puhtautta. Siellä oli mahdotonta saada kasvonsa pestyksi siitä yksinkertaisesta syystä, että vettä ei annettu vangituille tarpeeksi. Vesi oli kyllä ympäri linnoituksen, jos lähestyi sitä, niin armotta ammuttiin. Sitä annettiin kerta tai kaksi kertaa päivässä tai kuljetettiin henkilöjonot pitkän matkan takaa ottamaan vettä niihin pakkeihin, ja mitä siitä oli jäljellä kuin heikolla voimilla tallusteltiin pitkä matka takaisin, mahdollisesti litran verran, niin tällä ei kasvoja pesty, se täytyi juoda ehdottomasti, koska pääravintona olivat sillit. Kaikella kunnioituksella on mainittava nämä mainiot sillit, ne olivat todella hyviä, harvoin oli huonoja. Minä en ole jälkeenpäin saanut niin hyviä silliä, mutta sehän se oli myöskin se ainoa ravinto. Ensialussa oltiin 8 päivää niin ettei saatu leipää ollenkaa, sitten hapankaalia ja hyvin vähän sitäkin sekä vettä ja sillä oli tavattoman vaikea tulla toimeen. Mutta sitten kun ruvettiin silliä saamaan, täytyi pesuvesi juoda, silloin olisi

kelvannut vaikka mikä kosteus. Siis ei siisteys tullut kysymyksenkään. Puhutaan kylpemisestä ja puhtaudesta y. m. Muistelen että kesti 5—6 viikkoa ennenkuin saunaan vietiin. Sinä aikana oli vaikea tulla toimeen, syöpäläisiä tuli, tuli niin herraan kuin työmieheenkin, minä luulen että ne ovat sellaisia elukoita, jotka eivät katso säätyä ja niiden kanssa oli vaikea elää. Kun niitä oli paljon, niin levitettiin niitä toisiinkin, ja se oli tavattoman ikävää, mutta puhdasta ja siistiä se ei ollut. Ja sen voin vakuuttaa, että ikävältä tuntui, kun saatiin sinne varkein sanomalehtiä ja saatiin kuulla että esim. sotaministeri vakuutti eduskunnassa, että olot olivat tyydyttävät. Se tuntui ihmeelliseltä, mistä sotaministeri oli niitä tietoja saanut, sillä siellä ei ollut tyydyttävällä kannalla mikään, ei edes alkeellisellaakaan kannalla. Ei siellä ollut sänkyvaatteita, päänalusena oli halko sillä, joka sen sai varastetuksi, mutta varastaa sekin täytyi, siinä koko rikkaus. Siellä tuli pikkuhulluksi, siellä oppi näpistelemään, se oli siellä tautina. Pelotti, että jos se tauti seuraa mukana vankilasta päästyäkin, niin on vaikea täällä kunniallisessa yhteiskunnassa tulla toimeen. Oli vaikka rautanaula, niin se täytyi varastaa, sitä ei muuten saanut. Ja siellä varastivat ylimalkaan kaikki, vartijat varastivat, sotamiehet varastivat ja vangit varastivat ja veivät toinen toisiltaan kaiken pienen irtaimen omaisuuden mitä saivat.

Niin nämä vuodevaatteet ne olivat minun tietääkseni niissä karsinoissa, joissa minäkin olin, nimittäin se halko. Mutta minä ihmettelen mistä nämä toiset tiedot ovat tulleet, sillä silloin kun sotaministeri Thesleff kulki siellä vankipiireissä, ilmoitettiin kyllä että sellainen herra saapuu laitokseen, mutta vangit suljettiin visusti sisään ja vartijat asetettiin ovelle, ja tämä herra kulki läheltä kasarmia, ei hän tullut sisälle. Kun ulkomaalaisia sanottiin sinne tulevan, niin siellä keuhuttiin olevan eräs pikku kasarmi, mihin ulkomaalaiset aina vietiin, siellä kuului ollen koko hyvä komento. Mutta eihän niitä Susisaarelle tuotu. Kun ulkomaalaisia tuli, niin vangit suljettiin sisälle ja saivat olla päiväkausia syömättä kaikenlaisine tarpeineen ja ulkomaalaiset tutkivat siellä pihamaalla. Tällaista se asia oli. Kun Suomenlinnaa juhlittiin sen nimenmuutoksesta tai mistä lienee, niin vangit vietiin sisälle ja niille ei annettu ruokaa, oltiin 23 tuntia syömättä. Sen jälkeen annettiin kaalia ja vettä hyvin pikkuinen määrä. Se oli tavattoman ikävä juttu, mutta kenties sillä oli tarkoitus, että ne pysyvät paremmin sisällä huoneessa, kun niillä ei ole niin suuria tarpeita. Helluntaina saatiin 3

silakkaa, mutta ei ollut leipää. Kalorioista puhuttiin tavattoman paljon, mutta niitä kalorioita ei annettu. Minä voin kyllä kiitellä vankilatiirehtööriä siinä piirissä, hän oli ihmisystävällinen mies, tavattoman ihmisystävällinen mies ja hän teki kaiken voitavansa vankien olon saattamiseksi siedettäväksi. Mutta häntä ei kuultu, ei hänen puheillensa annettu mitään merkitystä ja hän valitti itse ettei saa ruokavaroja.

Täällä mainittiin sitten että siellä oli niin ja niin paljon lääkäreitä. Se on totta, kyllä siellä oli lääkäreitä ja täytyy myöntää että ne olivat ihmisystävällisiä, mutta heillä ei ollut lääkkeitä ja he tiesivät ja myönsivät avoimesti sekä virallisesti että yksityisesti, ettei tässä auta lääkäri eikä lääkkeet, täällä tarvitaan ruokaa. Ja sieltä erosikin lääkäri toisensa perästä, sillä minä luulen, että lääkärinkään ei voi olla muuta kuin ihminen, ei voi parantaa syömätöntä ihmistä millään muulla kuin leivällä. (Vasemmalta: Ehkä ed. Thuneberg!) Niin ehkä hän olisi voinut antaa.

Ja sitten tuo kohtelu, se oli ikävintä se. Täytyy kyllä mainita että tavattoman suuri ero oli henkilöllä ja henkilöllä. Mutta pirullisinta väkeä, mitä maailmassa saattaa olla, on, kuten mainittiin, tuo oppinut nuoriso, jääkärit, kaikenmoiset poikanulikat, niillä oli aina yksi tai kaksi revolveria kourassa ja kolmas taskussa ja aina pamppu käsissä, aina ne löivät ja aina solvasivat ja mikä ikävintä, useasti humalapäissään suorastaan räökkäsivät. Ei mitään säännöllisyyttä ollut, lappuja naulattiin oveen että vangit lasketaan sinä ja sinä tuntina. Oli esim. määrä k:lo 7 laskea. Toisinaan yhden kerran laskettiin $1\frac{1}{2}$ 8 aikana, väliin laskettiin 8—9 aikana mutta vangeilta vaadittiin että heidän piti säännöllisyyttä noudattaa, heidän piti tulla laskuriviin, oli laskijoita tai ei. Näitä laskijoita ei ollut kaikkina aikoina ensinkään. Tällainen säännöllisyyden ja täsmällisyyden opetus oli aivan luonnoton. Muistan erään Kallialan. Sanottiin, että hän on akateemisen sivistyksen saanut mies, mutta hän raivosi kuin peto. Suuri mies kuin karhu ja vihasen näköinen ja aina piiska kourassa ja aina huviksansa hakkasi. Se oli inhottavaa peliä siitä syystä että sillä oli sentään vankeja, jotka eivät olleet niitä punaisia petoja, joita olisi tarvinnut piiskata niin erinomaisesti. Mutta tätä valitettavasti ei hän tuntenut eikä tahtonutkaan tuntea. Toiset kiittelivät häntä ja mies innostui ja piiskasi (Vasemmalta: Ei ollut viisas). Kyllä se oli viisaan näköinen ja vihasen näköinen. Sitten nämä ampumiset. Vangit kun olivat nälissään, tuppassivat tietysti luvattomilla teillä ruokaa hakemaan. Varastettiin luita. Yhteen aikaan oli ta-

pana niitä keittiöstä heittää ulos. Vangit kilvalla ottivat niitä. Vahdit huvittelivat itseään ampumalla siihen joukkoon, he pitivät järjestystä yllä sillä tavalla. Tämä ampuminen oli muodissa. Keskellä yötä kun pääsi uneen kiinni, jos syöpäläisiltä saattoi, ammuskeli vahti ikävisään. Vankilassa oli pyöreät holviseinät, niin että kuulat kiertelivät seinästä toiseen. Tätä oli melkein joka yö. Kasarmissa ei ollut ainoatakaan eheää akkunaa. Ne ammuttiin rikki. Muistan tapauksen siellä kun oli vesisade ja vanki pyysi lupaa vahdilta saada ottaa vesirännistä vettä, tavaton jano kun oli ja akkunan vieressä oli vesiränni. Vahti ei nähnyt siinä mitään pahaa, hän antoi luvan ottaa vettä ja vanki otti vettä, mutta toinen vahti ampui hänet. Ruumis sai puoleen päivään akkunalla roikkua, veri juoksi pitkin kasarmien seinää alas ja luulen että ne verijäljet näkyvät vieläkin. Ei tämä ollut kaunista (Vasemmalta: Se oli laillista!). Ei se ollut laillistakaan. Sitten vankilan pihalla ammuttiin jonkun pikkusen riidan vuoksi eräs vanki toverinsa ilmiannon johdosta. Olivat keskenään riidelleet ja vahti oli hyvissä väleissä sen toisen kanssa ja ampui. Hän ampui huonosti ensi kerralla niin ettei kaatunut, ampui toisen kerran, browningilla kolmannen kerran. Loppujen lopuksi neljännen kerran. Vanki potki siinä. Tämä ruumis annettiin olla monta vuorokautta kauhuksi toisille kuten sanottiin. Julistuksia naulattiin seiiniin, että se ja se vanki on ammuttu syystä että on varastanut ruokatarvikkeita. Mielestäni olivat nuo kuolemantuomiot liian ankaria siitä syystä että nämä äärimmäisessä nälässä varastivat ruokatarvikkeita. Aamuseksi neljän viiden aikaan otettiin usein kasarmista henkilöitä ja vietiin ulos. Se oli merkinä että oli viimeiselle matkalle lähtö. Oli surullista kun nämä viimeiselle matkalle lähtevät tassailivat tavaroitaan, lähettelivät vaimolleen ja lapsilleen terveisiä että he eivät tule takaisin. Näitä ei tutkittu ensinkään, niitä vietiin ammuttaviksi ja kerrottiin, että komendantti kulki perässä lipsutellen revolverilla. Komendantti myös selvitteli mahtipontisesti, että teidät saatanan punikit tarvitsisi kaikki tappaa ja minulla olisi valta siihen. Nämä nälkiintyneet ja piinatut vangit pelkäsivät tietysti, olivat kauhun vallassa, eiväthän he olleet normaali-ihmisiä, nälkiintyneet heikot kaikenlaisten välttämättömien ruumiintarpeitten puutteesta. Se oli täydellistä kauhun aikaa. Vankien tutkimista siellä ei minun ymmärtääkseni tehty niinkuin ihmisten tulee tehdä tai sillä tavoin kuin rikollisuuden ilmiöksi pitäisi tehdä. Ei se ollut mitään tutkimista vaikka sanottiin että oli oppineita miehiä, oli

tuomareita ja sen sellaisia tutkijoina, niin kumminkin he näyttivät kokolailla raakamaiselta. Täytyy myöntää, että oli siellä muutamia ihmis-mäisiäkin tutkijoita. Tutkiminen tapahtui tavallisesti sillä tavalla, että kun vanki vietiin eteen, huudettiin: „Siinäkin yksi saatanan roisto. On niin roiston näköinenkin. Montako murhaa on omallatunnollasi”, ja kirjoitetaan pöytäkirjaan että vanki myöntää tehneensä sen ja sen rikoksen vaikkei tuo vanki puhu mitään. Minä en tiedä, lyötiinkö tuolla, mutta se oli raakuutta se tutkiminen. Minua ei ainakaan tutkittu yhtään kertaa. Kolme kertaa kulettiin tutkittavaksi tahi sanottiin, että viedään tutkittavaksi. Joka kerta haukuttiin ja syytettiin mitä törkeimmistä rikoksista, joista minulla ei ollut aavistustakaan. Ja pöytäkirjaan luonnollisesti merkittiin niitä tehdyksi. Vanki myöntää, sillä äänettömyys on myöntymisen merkki, tehneensä sitä ja sitä. Se oli tavatonta tutkimista. Ei se ollut enään kostoakaan, se oli jonkunlainen laaja murhenäytelmä. Sitten nuo tuomiot olivat sellaisia, kuin niitä on täällä kuvailtu. Eivät ne olleet tuomioita ollenkaan, ne olivat vain äkinäisiä päätöksiä.

Jos nyt ajatellaan, että tällaiset ovat oikeutettuja siitä syystä, että punaiset tekivät pahoja tekojaan, niin sitä rohkenen epäillä. Sillä minä luin erään kirjan Kirkkonummen taisteluista. Siinä kirjoittaja mainitsee, että heille annettiin sentään ruokaa ja kohtelukaan ei ollut huono. Mutta punaisille oli tämä kohtelu aivan päinvastaista eikä minkään maan konsuleja tullut auttamaan näitä hädässä olevia. Sitten täytyy vielä mainita tuon tuomiojärjestelmän johdosta, että tuo kosto meni liian pitkälle monessa paikassa. Onhan tunnettua, että esim. eräässä maalaispitäjässä m. m. Vihdissä lähimain kuukauden toimi jonkunmoinen ruotsalainen joukkue, joka niin pitkän ajan, lähes kuukauden, säännöllisesti pani tappoja toimeen. Eräästä pienestäkin kylästä sanottiin viedyn yli 40 tapettavaksi vastoin oman isännän tahtoa. Sitten näiden tapettujen omaiset kertoivat, että niissä oli aivan liian paljon reikiä, että olisivat vähemmälläkin kuolleet ja kertovat, että oli silvottu näitä, oli raudoissa haudattujakin. Kerrotaan tapaus, että 5 miestä oli kytketty köydellä käsistä toisiinsa ja vietiin erään torpan pihalle ammuttaviksi. Ne seisivat kaikki rivissä ja sitten yksi kerrallaan aina välistä ammuttiin parilla kolmella laukauksella, yksi jalkoihin, toinen käteen ja kolmas rintaan j. n. e. Ja kun ne kaatuivat lopulta, niin toisten täytyi seisoa, kun olivat sidotut käsistä yhteen. Ei tämä ollut kaunista, se oli myös minun mielestäni rumaa

kostoa. Sitten syytetään, että niitä oli pakomat-kalla. Mutta eihän kukaan uskaltanut tulla ta-kaisin pakomatkalta. On luonnollista, että ne, jotka olivat menneet — en minä väitä, olisiko niiden omatunto puhdas, en sellaista väitä, mutta ainakin pelkäsivät siitä syystä, että olivat aseis-sa olleet — olivat pakomatalla ja kun julistuk-sia oli, että pakolaiset ammutaan kun tavataan ja kun tiedossa oli, että yhtä mittaa ammutaan, niin ei ollut hyvä tulla, ne koettivat piileskellä, ja minä luulen, että niitä piileskelee vieläkin. Mutta sitten kun näitä on saatu kiinni jälestäkä-sin, niin jokainenhan on lukenut sellaisia asioita, että taas on saatu suurmurhaaja kiinni, joka on yrittänyt karata ja ammuttiin. Minä muistan Vihdistä erään tapauksen, koskeva erästä Lång-strömin poikaa, josta sanottiin, sittenkun hän oli surmansa saanut, että hän oli suurmurhaaja ja oli saanut ansaitun rangaistuksensa. Ja tuo poi-ka — koko pitäjä tietää sen todistaa — ei ollut tehnyt mitään murhaa, ei ollut ryöstöissä osalli-sena ollut eikä kotitarkastuksissa, mutta kum-minkin oli ammuttu. Ja sitten ruumiin pesijät kertovat, että ruumiissa oli aivan liian paljon rei-kiä ja vatsa vedetty ristiin halki. Oliko tuo sitten ollut tarpeellista sen surmaamisessa, sitä en tiedä. mutta minä uskon, että olisi se vähemmälläkin kuollut.

Tällaisia tapauksia näkyy sanomalehdissä ta-vattoman paljon. Miksikä juuri ne aina yrittä-vät karata ja miksikä ne heti ammutaan. Eikö siihen mitään keinoa löydy, etteivät karkaisi. Eikö voida lyödä kovasti rautoihin ja vartioida niin kovasti, etteivät yrittäisi karata ja siinä me-nettäisi henkeänsä. Tämähän voitaisiin minun mielestäni kyllä tehdä. Nyt kun väitetään, ed. Vuorimaakin väitti, että nämä tilastot kuolleista ja murhatuista ovat aivan liioiteltuja, että niitä on mennyt Venäjälle, ettei niitä ole tapettu, niin on luonnollista ja myönnettävä, että paljon on mennyt Venäjälle. Mutta kyllä nuo tilastotkin jotakuinkin paikkansa pitävät. Niitä on muun muassa kerätty työväenjärjestöjen toimesta eri paikoilla ja siinä on mainittu henkilöt, jotka ovat kateissa j. n. e. Pappien antamiin tilastoihin sitä vastoin ei ole luottamista, sillä onhan tunnettu asia, että nämä surmansa saaneet eivät ole kirkon-kirjoista poistetut. Vaaliluettelot voivat todistaa sen. Otetaan vaaliluettelot käsille ja katsotaan, niin siellä on sellaisia henkilöitä vaaliluettelossa ja vielä äänioikeutettuja, joista paikkakuntalaiset tietävät, että sinä ja sinä päivänä, sillä ja sillä tavalla on saanut surmansa. Minä en ylipäänsä ole koskaan sellaisiin tilastoihin muuten luotta-nut, mitä papisto antaa tällaisissa tapauksissa,

sillä on niin tunnettua, että nämä, niin Herran palvelijoita kuin ovatkin, ovat aika suuria valeh-telijoita ylipäänsä ja niinkuin tässäkin tapauk-sessa ovat. Nuo useissa pitäjissä satoihin ja kau-pungeissa tuhansiin nousevat surmatut ja surmat-tujen lukumäärät ne lähimaille pitävät paikkansa. Sen tuleva aika todistaa. Ei ole hyvä tyytyä siihen mitä oikeusministeri tai oikeuskanslerikin lupaa. Niihin ei työväestöllä ole luottamista ol-lut koskaan. Olisi saatava jonkunlaisia puolueet-tomia tutkijakuntia, jotka tutkisivat näitä asioita, joissa olisi eri ryhmistä jäseniä vaikkapa ul-komaalaisiakin, se olisi vielä parempi — jotka tutkisivat näitä tapauksia, niin minä olen varma siitä, että paljon tulisi ilmi sellaista, mitä ei vielä ole tullut. On merkitteä pantava, että ainakin maaseudulla nyt työläiset ovat siksi peloissaan, että he eivät uskalla puhuaakaan vielä. He tietä-vät paljon tapauksia, mutta minä kun esim. olen kysellyt niiltä henkilöiltä niitä, niin he sanovat, että kyllä he tietävät niitä asioita, mutta sinä kenties puhut eduskunnassa ja sitten he joutuvat vihoihin, tulee kysymyksen mistä saadaan tie-toja ja sitten heidät kumminkin surma perii. Tuo pelko on kyllä oikeutettu, sillä tiedämme, että on paljon sellaisia alhaismielisiä vaikutusvaltai-sia henkilöitä, jotka eivät paljon välitä, mitä he tekevät. Sillä on kosto elämässä vieläkin, ja vaino edelleen. On syytetty vasemmistolaisia bolsheviikkihengestä ja tuo syytös se tahdotaan heittää sen syyn takia, että saataisiin ulkomaalaisiin nähden näyttää, että täällä on vielä kapi-nallinen työväki ja sitten sosialidemokraattinen puolue, joka on bolsheviikkihenkinen ja kenties avustaa Venäjänkin bolsheviikkeja. Tuo tarkoi-tus siinä ainoastaan on. Sillä tässä maassa on tämä eduskuntaryhmä ja sosialidemokraattinen puolue, etenkin sen johto kylliksi selvästi sano-nut irti itsensä bolshevikeistä. Ja pulassa se on todella, sillä käsi kädessä porvaristo bolshevik-kien kanssa hyökkää sosialidemokratian päälle. Ei niillä ole, kahdella ryhmällä, kuin yksi askel välillä. Ensin bolsheviikit sitten imperialistit. Nämä molemmat hyökkäävät ja meidän maamme porvarit tietävät sen, että bolshevikit vihaavat enempi sosialidemokraatteja kuin porvareja. He tietävät että porvaristo ei ole heidän tiellänsä; heidän tiellänsä, heidän aatteidensa ja toimintansa tiellä on ainoastaan sosialidemokratia ja tiede-tään, mitä se liike edellyttää. Mutta kun porva-risto syyttää bolshevismista, niin täytyy huo-mauttaa, että eikö tässä maassa enää porvaristos-sa rehellisyyttä olekaan. Minä kyllä kernaasti uskon, että on joitakin yksityishenkilöjä, joilla on rehellisyyttä. Silloin maatyöläisten lakon aikana

syötettiin, ettei työväen johdon taholta tehty yhtään mitään. Silloin kuitenkin sosialistiset senaattorit kulkivat maaseudulla koettamassa sovintoa saada aikaan, melkein kaikki Helsingin työväen luottamusmiehet olivat liikkeellä maaseudulla saadakseen sovintoa aikaan. Siellä täällä onnistuttiin, mutta useissa paikoin ei onnistuttu. Ja kumminkin näistä maatyöläislakoista on tuomittu tavattoman paljon. Ne ovat olleet tässä kapinan rankaisemisessa tavattoman suuria tekijöitä. Hyvin harva on kapinan johdosta maaseudulla ammuttu. Kyllä ne maatyöläislakkojen takia ammuttiin. Minä muistan tutkinnossa, että niissä oli tärkeänä tekijänä se, ottiko tämä maatyöläislakkoon osaa. Minä muistan saaneeni armona jonkun verran siitä syystä, että olin esiintynyt välittäjänä ja siis se katsottiin hyväksi puoleksi ja minun mielestäni eivät nuo maatyöläislakot olleet valtiorikosta. Niillä oli lakon luonne ja ne olivat tähdätyt kapitalisteja vastaan tai maomaisuuden omistajia vastaan, mutta kuitenkin niistä rangaistiin ja koko tuossa rangaistusjärjestelmässä, siinä ovat suurimmalta osalta olleet vaikuttamassa persoonalliset syyt, yksityinen kosto j. n. e. On henkilöitä, jotka ovat kapinan aikana toimineet hyvinkin tärkeissä punaisten luottamustoimissa mutta kun ovat astuneet valkoisten riveihin, silloin kun nämä tulivat, niin ovat saaneet poliisinpaikkoja ja niin pois päin. On selitetty, että nämä olivat punaisten luona urkkimassa, mutta yhtä hyvinhän kaikki voivat selittää, että he olivat siellä vain urkkimassa. Punaisia Etelä-Suomessa auttoivat ylipäänsä kaikki. Ruokaa tuotiin milloin käskystä, milloin käskemättä ja rahat nostettiin täällä intendenttilaitoksesta myöskin reilusti. Olkoon ne väärä rahoja tai mitä hyvänsä, niitä antoivat he taas toisille, kauppa kävi kuin siimaa. Reilusti elettiin, lahjoja saivat punaiset ja niitten punainen risti tai ensi avun osasto talollisilta, saivat kauppioilta ynnä muilta ja sitten kun kapina oli kukistettu, sitten syötettiin, että niitä oli pakoitettu antamaan tai rosvottu ja ryöstetty. Rosvottu ja ryöstetty tietysti oli, mutta paljon oli vapaaehtoisesti annettu. Kun näistä kapinan syistä puhutaan, ja rangaistuksista, niin silloin arvosteltakoon näitä myöskin rehellisesti, annettakoon ulkomalaisille oikea kuva asioista. Olkaamme rehellisiä. Minä kyllä soisin, että lähennyttäisiin toisiamme, tahtoisimme ruveta ymmärtämään toisiamme mutta tällä tavoin ei siitä tule mitään, jos vain tehtyjä rikoksia tahdotaan peittää, sillä että onhan ennenkin tehty tässä maassa rikoksia.

Ed. A. Furuhielm: Jag skulle hava an-

sett det vara både värdigare och klokare om vi hade låtit de döda vila i fred och jag kan icke undgå att finna att hr Hakkila har svängt ett tveäggat svärd då han här upptagit frågan om tortyren. Av vem tortyr utövats, på detta tror jag att man i framtiden mycket lätt kommer att finna svaret — de röda. Hr Hakkila har i sin interpellation icke kunnat framdraga något som på något vis skulle kunna jämföras med det som de röda utövat under upprorets tid. Här har under denna långa debatt framdragits bevis från många olika håll. Men jag anser mig ändå skyldig att komma fram med några konkreta exempel på hurudant detta uppror var. Jag håller mig härvidlag särskilt till en trakt, som jag väl känner till, min hemsocken Urdiala. Där rådde under hela upprorets tid ett skräckvälde. Omkring 40 personer blevo mördade, och om kvällarna hörde kyrkobyns befolkning skriken från offren, ty de flesta av dem blevo mördade med puukkoknivar och några av dessa offer voro så misshandlade att de aldrig hava kunnat identifieras. Fyra hava icke kunnat identifieras, de ligga i kyrkogården såsom okända. Då man besinnar att den främsta mannen i Toijala, ordföranden i revolutionsdomstolen, var en Tanner, en känd rånmördare och tukthusfånge, som dirigerade det hela och som verkställde de s. k. undersökningarne i revolutionsdomstolen, så kan man tänka sig hurudant det var. Också där levde befolkningen i ständig skräck. Dagligen dödades där människor och det gick t. o. m. så långt att Tanners bror begick självmord. Självtalade han om det på ett av sina plundringståg, för den som berättade det åt mig, nämligen att hans bror hade begått självmord. Efter upprorets kuvande hörde jag i Toijala, att brodern, som själv var socialist, hade begått självmord, emedan han icke kunde uthärda att se sin broder komma hem varje kväll med blodiga händer. Just i dessa trakter i Tavastland härskade under hela upprorstiden ett oerhört skräckvälde. Jag vill i detta sammanhang också påminna om att 30 husbönder mördades i det lilla Kylmäkoski, och jag tror icke, att man alls kan påstå, att dessa män voro särskilt hatade. Nej, det var nog andra motiv man måste söka för att förklara dessa mord, och jag tror, att man därvidlag kan påstå, att folket trodde, att de genom att mörda egarne skulle få, om jag vågar uttrycka mig så, en större juridisk rätt till jorden. Att så verkligen förhåller sig har jag också nyligen hört vid ett besök i Urdiala. Det är mot bakgrunden av denna terror och detta skräckvälde, som

räckte tolv veckor, man bör se repressalierna. Icke är det något att förvåna sig över att människornas blodtörstiga instinkter väcktes. Detta var helt naturligt och jag kan också säga med den erfarenhet jag har, att det var de arbetare, som voro vita, vilka i det fallet voro de mest hämndtörstiga, ty deras känsloliv är primitivt.

Frågan om fånglägren har ju belysts från så många håll, att jag icke vill inlåta mig på denna fråga, men det är givet, att också jag djupt beklagar de missförhållanden, som förefunnits i fånglägren. Jag ville bara fråga, såsom några andra här hava gjort före mig, huru det skulle hava förhållit sig, om de röda hade tagit 73,000 fångar och blivit tvungna att livnära dem. Jag tror icke, att de hade kunnat göra det bättre än de vita.

Huru detta sorgliga uppror uppkommit och var man skall söka orsakerna till hela denna rörelse ha många här frågat och många hava sökt att finna svaret därpå, och beroende på utgångspunkten har svaret utfallit. Jag tror mig våga säga, att också jag tror mig känna det finska folket. Jag har levat 25 år i en finsk trakt och sett folket i helg och söcken och kommit det så nära som det är möjligt för en hatad representant för herremannaklassen. Jag har också under resor i nödlidande trakter i norra Finland kommit i beröring med folket och även under flera somrar besökt socknar norrom Kajana. Jag kan icke annat än uttrycka min fasta övertygelse, att, om icke denna ändlösa ansvarslösa agitation, som pågått under årtionden, hade förgiftat detta folks själ, så hade något sådant som detta uppror aldrig varit möjligt. Men man har ju systematiskt — det sade ju också hr Hakkila, och han bröstone sig över det — väckt missnöje. Lantbefolkningens psykologi är mycket enkel. Den kan icke gärna röra sig med alltför abstrakta begrepp, och då har det varit mycket lätt att genom att vädja till dess lidelser och ofta till dess sämsta instinkter få denna revolutionära anda upp.

Jag har vidare fäst mig vid, att jag ännu aldrig i något av de socialistiska programmen skulle hava sett orden „jordens socialisering”, utan nog har det alltid häntytts om att jorden skulle delas. Denna fråga om jordens delning är gammal. Redan från min tidigaste ungdom kommer jag i håg, att man talade om det i Tavastland. Det var från ryskt håll detta rykte utspreds. Säkert är att lantbefolkningen har ryckts med i upprorsrörelsen just på den grund, att den hoppats på jordens delning. Skulle herrar socialister hava sagt ärligt, att det är me-

ningen att socialisera jorden, att staten skall övertaga den och att man på sin högsta höjd kan besitta jorden eller arrendera den, tror jag, jag vågar säga detta åt herrarna, att ni icke fått dem med, ty så fastrotad är hos dem instinkten till äganderätten. Om den verkliga socialismen tror jag att lantbefolkningen icke har någon aning. Det är därför jag anklagar den socialistiska ledningen för en oansvarig agitation. Man kan alls icke förvåna sig över att terrorn slutligen måste följa på detta.

Här har man också från socialdemokratiskt håll velat göra gällande, att upproret är direkt ett barn av de av kriget skapade undantagsförhållandena, såsom det heter. Men då jag senaste sommar var i Sverige, råkade jag en av de ledande svenska socialisterna, och på tal om upproret i Finland, sade han åt mig ungefär så här: „Nå, Herre Gud, vi hava länge sett här i Sverige, varthän det bär, och förstått att den finska socialdemokratiska rörelsen varit inriktad på revolution, och vi hava skickat våra bästa män till Finland för att försöka att i tid varna dem för detta. Det var egentligen blott en fortsättning på 1905.” Jag kan icke annat än tro, att den svenska socialisten hade rätt. Man har också under debatten försökt t. o. m. rosa de bobrikoffska tiderna och påstått, att valen då fingo försiggå i allsköns lugn och ostört. Ja, det är sant, och det är också sant, att under denna tid Työmies fick ostört skriva sina brandartiklar. Men tror man därför, att det icke fanns någon orsak till detta, så far man vilse. Det är alldeles säkert, att sådana tidningar aldrig hade fått se dagen i Ryssland, men det passade mycket väl in i Rysslands gränsmarkspolitik att hätsa den ena folkklassen mot den andra, och därför fick det också ske ostrafat.

Här har under debatten så många av de socialdemokratiska talarena slagit sig för bröstet och sagt: Gör oss icke ansvariga för detta uppror, vi hava icke deltagit i det, vi hava ogillat det, och vi anse oss icke stå i ansvar för det. Jag skulle för min del anse, att det största och tyngsta ansvaret härvidlag just drabbar herrar högersocialister, ty de hava tegat, då de hade bort tala. Det var också ganska karaktäristiskt av en av talarna, hr Hildén, som framhöll såsom sin enda ursäkt, att „vi varken kunde eller vågade — märk väl ordet „vågade”; — vi hade bara blivit slagna till marken utan någon motsvarande nytta”. Nu undrar jag, om icke herrar socialdemokrater verkligen tro, att, om några av de mest inflytelserika högersocialister framträtt i tid under novemberupprorets blodiga da-

gar, och även, såsom några borgare gjort, riskerat sina liv för sin övertygelse, de icke hade kunnat rycka med sig några av sina meningsfränder? Jag vågar tro, att så varit fallet. Här i lantdagen fingo vi under novemberdagarna bevittna det uppbyggliga skådespelet, att, medan några av de socialdemokratiska lantdagsmännen ivrigt talade för upphävande av dödsstraffet, dåvarande viceordföranden i senaten Oskari Tokoi utpträdde med sitt celebra andragande, som utmynnade i „vallankumous jatkuu, jatkuu”, och så tillade han: „och blod skall drypa”. Det var just under dessa kritiska novemberdagar, då det hade gällt att framträda, och jag tror, att mycket då hade varit annorlunda än vad det sedan blev. Vi hava åtminstone den stoltheten på borgerligt håll, att några av de våra hava riskerat sitt liv för sin övertygelse, och jag hoppas, att deras offer, ändå icke är förgäves.

Jag har tagit med mig ett nummer af Työmie — jag tror det var det näst sista —, därifrån jag ville göra några utdrag, som jag anser vara ganska upplysande. Där finnes en liten bit, undertecknad H. R. — den ingår i Työmie för den 10 april 1918 — och den låter sålunda: „Kuulin joku päivä sitten erään vanhanpuoleisen punakaartilaisen lausuvan sellaisen ajatuksen, että jos hän olisi määrämässä, lähettäisi hän, kaiken työväen pois Helsingistä ja antaisi ampua kaupungin maan tasalle. Tämä käsitys on kuitenkin niin virheellinen kuin olla saattaa. Sillä mitä enempi asuntoja hävitetään, sitä suurempi tulee olemaan asuntopula. Ja tästä kärsii aina raskaimmin köyhä väestö.

Oulun ja Tampereen taisteluissa kuuluu tulleen paljon asuntoja hävitetyiksi. Sama uhka on läheisyydessä Helsingillä, jos ei ryhdytä ajoissa vakaviin puuhiin sen estämiseksi. Helsinkiin nähden on sitäpaitsi vielä erikoisesti otettava huomioon Helsingin läheisyydessä olevat suuret huvilayhteiskunnat, joihin työväestö Helsingistä on paennut korkeita vuokria pakoön. Jos nämä yhteiskunnat joutuvat hävitetyiksi, kärsii siitä ennenkaikkea työväestö; monen perheen vuosia kestänyt uurastus ja ylityö tulee senkautta hävitetyiksi.

On siis tehtävä mitä tehtävissä on Helsingin ja sen ympäristön estämiseksi joutumasta taistelutantereeksi. Ainoana keinona siinä on, että tällälainen pääesikunta miehistöineen siirtyy Helsingistä pois esim. Riihimäelle ja jättää täällä valan Helsingin miliisille, joka on osottautunut tarmokkaaksi ja kykeneväksi järjestyksenvalvojaksi tänä vaikeana aikana. Taistelu on ratkaistava kauvempänä Helsingistä eikä turhanpäiten uh-

rattava Helsinkiä vastarinnan tekoon, joka tänne siirtyneenä luonnollisesti kaikissa tapauksissa on toivoton yritys. Asia on ratkaistava hyvin nopeasti ja sillä tavalla, että siitä voi tulevaisuudenkin edessä vastata.”

Såsom jag sade, är detta undertecknat av H. R. Det är ju skrivet tydligt för att hindra detta, att Helsingfors skulle sprängas i luften. Men vilken motivering använder författaren här? Man måste häpnat. Det är endast rena opportunistiska, sådana som att arbetarna skulle förlora sina bostäder, men icke ett ord om att talsentals människor, barn och kvinnor skulle dödas och att alla de kulturvärden, som här finnas hopade, skulle förstöras. Kanske utgör detta ett bevis på mod enligt den socialistiska terminologin, men efter vårt borgerliga sätt att se den allra snödaste nödfallenhet. Från tiden för upproret vet jag mig icke hava hört om något annat motstånd än att en bemärkt högersocialist skulle hava sagt, att han vägrade åka i stulna biler. Kanske ansågs det också på den tiden som ett stort hjälteddåd. Vi skola antaga, att så är fallet. I samma nummer av Työmie finnes de kända „rauhantvaatimuksia”. Jag vill nu icke närmare uppehålla mig vid dem. De äro ju ännu i färskt minne, de äro undertecknade av kända socialdemokrater, av vilka de flesta sitta här i lantdagen och antagligen ansågos representera högerriktningen i partiet. Om man läser dessa „rauhantvaatimuksia”, så icke finnes där ett enda ord av klander av terrorn, icke ett enda. Tvärtom anser man, det tillfylles om straffet utmätas av en nyvald lantdag, och då hade man antagligen genom agitation sört för att de, som skulle hava kommit in i denna lantdag, icke skulle hava utmätt alltför stränga straff.

Så har jag också i mina händer en proklamation, som utdelades torsdag eftermiddag — alltså några timmar före tyskarnas intåg — till medlemmarna i röda gardet. Jag skall läsa endast de första raderna: „Tämän viikon ajalla on levitetty provokatsioonisia juttuja saksalaisten Helsinkiin tulosta, mutta sellainen juttu on perätön. Viime yön aikana on levitetty myöskin lentolehtiä, joissa kehoitetaan kaartia laskemaan aseensa ja antautumaan häpeällisesti. Valehtelemalla myöskin samassa juhlistuksessa sanotaan että johtajat ovat myyneet miehet.

Toverit! Se ei ole totta! Kaikki paikallisen kaartin jäsenet ovat paikallaan” o. s. v. Undertecknarena äro Jokinen och Oiva. Hade icke denna proklamation utdelats, så hade livet för en hel del av dem, som ännu sista dagen före tyskarnas ankomst till Helsingfors inprätsades

i röda gardet, kunnat bliva räddat. Vi böra påminna oss, att också de tyska proklamationerna utlovade amnesti åt sådana, som icke hade vapen i sina händer. Men också i det sista, mest kritiska ögonblicket ville man icke vara ärlig mot sitt eget folk, och sedan skyller man på de vita, att det blev så många offer.

Det är egentligen till högersocialisterna, jag nu riktat mig. Huru många som räkna sig till högergruppen i lantdagen, känner jag ju icke till, men jag kan ändå icke annat än ännu en gång uttrycka min förvåning över att män med vetenskaplig bildning se så ytligt på samhällsförteelser, som de här gjort, då de försökt att vältra ansvaret bort från sina egna axlar. De borde väl om någon fatta, att samhället är en organisk produkt av många släktleds arbete och att historien utvisar, att man nästan ingenting vinner med revolution. Mäniskorna hava skapat detta samhälle både genom sin idealism, och sin outrotliga tro på en högre fullkomlighet, och sina mer materiella synpunkter, och om någon sorts enighet skall vara möjlig i detta land — och det måste man ändå hoppas, att vi åtminstone i några större frågor kunna vinna enighet — så böra dessa herrar högersocialister hava mod att komma fram med sitt verkliga program — jag begär icke något mer än detta mod —, så att folkets illusioner skulle skingras. Ni skulle hava gott av att resa till landet och tala intimt med valmännen, och då tror jag, att ni många gånger bleve häpnade över de vanföreställningar, som edra valmän hava om socialismens rätta innebörd (Vasemmalla: Polisen hindrade). Polisen hindrade. Det tror jag ändå icke på. Herrarna kunde ju gå och tala med dem i all enkelhet, tala intimt med dem. Ni behöva icke alltid ställa till möten, ni kunna gå privat bland dem såsom borgarna bruka göra.

Här har också upprepade gånger från vänsterhåll framställts med en viss triumf, att världsläget går i demokratiens tecken. Jag för min del vill säga, att jag nog räknar mig till demokraterna, ehuru jag naturligtvis icke är det enligt er åsikt. Men just, ur denna synpunkt ser jag med djupaste bekymmer på utvecklingen i Europa. Icke tror jag, att den för till demokrati, utan snarare till reaktion, och jag kan nämna ett litet exempel. Den ryska „revolutionens moder” fru Breschko Breschkoffskaja befinner sig för närvarande i Amerika för att där göra propaganda för den ryska zarismen, och ändå har hon tillbragt 32 år av sitt liv i arbete för den ryska revolutionen, och hon har icke blott talat, hon har också lidit, hon har suttit i fängelse, hennes livsgärning inget respekt. Men också hon har

förlorat tron på de demokratiska idealen. Den dagen är väl ändå icke alltför avlägsen, då Finland änyo har det ryska problemet över sig. Vi hava haft det i form av bolschevism. En dag blir det i form av zarism, och då gäller det för oss alla att skuldra vid skuldra möta denna nya fara. Jag hoppas, att herrar högersocialister hava detta i minnet och i tid påverka sina skaror i den riktningen, att de inse varifrån faran hotar.

En debatt som denna kan ju vara mycket ofruktbar. Man gör beskyllningar från den ena sidan, de besvaras från den andra, och erfarenheten vid denna lantdag och andra lantdagar har visat, att uttalandena egentligen icke göra något intryck, de andra icke den en gång intagna partiståndpunkten. Men jag anser mig i detta sammanhang böra rätta en uppgift i Hufvudstaadsbladet, där det påstås, att den enkla övergången till dagordningen hade varit på förhand en besluten sak. Något sådant har icke ägt rum, åtminstone är det sed i den grupp, vilken jag här äran tillhöra att var och en röstar efter sin övertygelse. Jag kan för min del icke finna att hr Hakkilas interpellationsförfarande kommer att hava någon sorts lugnande inflytande på det socialdemokratiska partiet. Snarare tvärtom. Lidelserna tändas änyo och upprörstanken vaknar kanske hos många som möjligtvis hava ansett det vara tid att begrava den. Jag för min del har känt mig tillfreds med de av justitieministern lämnade uppgifterna och förenar mig med dem, som yrka på enkel övergång till dagordningen.

Ed. P e h k o n e n: Ed. Pitkosen ja Huuplin tekemän välikysymyksen johdosta, joka koski vaaliväpärden tikkomista, pörvarilliselta taholta luomattettiin, että todistuksia on tuotu aivan liian vähän. Pyysin sen vuoksi puheenvuoroa tähän ed. Hakkilan tekemään välikysymykseen, joka koskee valtiotirikosvankien pahoinpitelyä. Minulla on ollut kokemusta 5 kuukautta ollessani Joensuun, Kokkolan ja Tammissaaren vankileireissä. Ne kokemukset ovat hirveät. Niitä ei tee juuri mieli toistamiseen muistella, sillä siksi hirveitä ne ovat. Ensiksi Joensuussa meitä kiusattiin selaisessa kopissa, että täytyi maata toistensa päällä. Kopin pinta-ala oli 10 neliömetriä ja siinä meitä oli 25 miestä. Ei annettu edes käydä klosettissa vaan sisälle ämpäriin sai tehdä kaikki. Kaksi vankia näytti selkäänsä, jossa oli mustat makkarat. Kertoivat poliisimestarin ja erään poliisin, jonka nimi tunnetaan, heitä pamputtaneen, ei seiniä eikä pöytään, kuten meidän ministerimme sanoi, mutta selkään. Mainittakoon, että toinen

näistäkin, oltuaan 6 kuukautta vangittuna, vapautettiin syyttömänä. Tammisaaren valtiotrikosoikeudessa. Minut on itsenikin kuljetettu teloituspaihalle Elisenvaaran asemalla, josta kuljettajina olivat Vaasan ja Nykaarlepyyn ruotsalaiset. Kolme kivääriä oli jo minua vastaan tähdätty, kun kuulivat minun kylmäverisen lausuntoni „luulen että teillä on erehdys minun suhteeni”, sillä en usko että esikunta olisi antanut minulle kuolemantuomiota. Asemani tuntui jo toivottomalta, huokaus korkeimman puoleen: Isä anna heille anteeksi, minä tulen sinne ennenkuin sinä kutsutkaan. Sitten papereitaan tarkastelluunsa huomasivatkin, että etunimi on toinen, joten kiväärit olalle ja takaisin vaunuihin. Sieltä he ottivat toisen uhrin, kaupanhoitaja Otto Pehkosen, jonka ampuivat samassa paikassa. Tällä oli niin suuri rikos, että oli tuttavalleen lainannut suksensa, että pääsi rajan toiselle puolelle. Kokolan vankileirin työväentalolla meitä oli lähes 400 miestä. Täällä meitä pidettiin 3 ½ kuukautta, me kaikki oltiin, 2 lukuunottamatta, vangittuja kotona, siis ainoastaan 2 rintamavankia. Täällä vielä jaksomme kestää tuon nälkäkuurin, sillä olimme kaikki kotoa tuotaessa hyvässä kunnossa. Ainoastaan 3 kuoli nälän heikkouteen. Täältäkin huu-dettiin 43 miestä joille ilmoitettiin, että pääsette kotianne, mutta heidät oli kaikki kuljetettu lähelle Kruunupyyn asemaa metsään, jossa oli heidät ammuttu. Ei heitä täälläkään tutkittu enempää kuin kotipuolella ollessaan, ehkä tulivat telotettua esikunnan painostuksesta. Joukossa meni monta hyvää työläistä ja monta hyvää lapsen isää. Tammisaareen jouduttuamme meidät siellä sijoitettiin venäläisiin kasarmeihin. (Hirvittävä miesten paljous, tallit, liiterit makasiinit, pajat, mistä vaan vähänkin katosta löytyi, että vesisateelta suojaan pääsi, kaikki monessa kerroksessa ihmisiä täynnä, yksin naisiaakin, joukossa sylilapsiakin. Surkeaa oli katsoa äitien seisovan saateessa tuntikausia itkevä rintalapsi sylissä ja toinen kädestä talutettava. Täällä jotkut vartijat olivat vissiinkin ottaneet urakalla vankien pieksemisen. Eräänäkin päivänä näin erään vartijan, joka kiväärin perällä hakkasi vankeja ja naureskeli, kun nuo luurangot hänen iskuistaan kaatuivat. Eräänä aamuna aikaiseen kuulin ampumista ja juopuneen rähinää. Eräs Pettersson — sanoivat hänet tirehtöörin apulaiseksi — komensi useita vankeja riviin. Kun hän sai ne järjestetyksi mieltänsä myöten, iski hän jokaista nyrkillä korvalle, niin että joitakuita kaatui tunnottomana maahan. Jos ei joku kaatunut ensi lyönnillä, löi hän toisen kerran. Luulisi häpeän punan olevan kasvoillaan nykyisin kävellessään täällä Helsingin kaduilla.

Nuo vankiraukat olivat pimeästä tallin vinniltä laskentuneet alas tappamaan vaatteistaan elukoita. Erään kerran ampui vartija erään miehen vaimonsa ja tyttänsä nähden piikkilanka-aidan vieressä. Ensi laukauksen perästä mies yritti nousta ylös, sitten vartija ampui päähän, joten aivot lensivät hiekalle, jota karpäset sitten söivät. Eräs rakennusmestari huomautti vartijalle, eikä olisi sopinut tuotakin ihmishenkeä säästää. „Kuoleehan noita keleitä muutenkin, jospa noita hiukan matkalle avittaisi”, oli vastaus. Eräänä päivänä ampui vartija vangin, joka sairasti punatautiä. Mies kyyristyi hiekalle tarpeelleen, vauritukset häinkin lähetettiin tuonen tuville. Keittiömestari Kolehmainen ampui kerta-kentälle vankeja kohti jolloin 2 vangin jalan kuula lävisti. Muutenkin keittiömestari kohteli hirvittävän julmasti vankeja. Yhtenä aamuna ammuttiin yksi vanki kentällä kuularuiskulla aivan syyttömästi. Toverit kertoivat vangin olevan Fiskarsista kotoisin ja kertoivat hänet kunnan mieheksi. Rangaistukset olivat julmia, ruoka oli kehnoa, kauraleipää, ½ silliä aamiaiseksi — olen sen palasen kuivannut ja punninnut ja se painaa ainoastaan 10 grammaa. Illalla semmoista vanhaa kalliokalalientä, jota ei voinut syödä tai jos söi, tuli sellainen vatsatauti, että usea ulosti paljasta verta. Juhannuksena ja 2:nä päivänä sen jälkeen emme saaneet leipää yhtään. Leipäriivissä saimme seistä ulkona vesisateessa 3—4 tuntia, toisia kaatui kuoliaaksi. Jos joku onnistui saamaan toisen leipämurun, lyötiin häntä rautakepillä, miekalla ja kiväärin perällä. Näin kerran iskusta kiväärin perän katkeavan. Nälkäinen on raivo, tuossa kun yhtä juuri kuritetaan, toinen koettaa fuskata saa saman sat-sin ja lopuksi joutuu vuorokaudeksi pimeään vesikoppiin. Millä meitä vielä kiusattiin? Ei saatu vettä. Ainoastaan 6 vesijohtoa oli, joten sai jonottaa 2—3 tuntiakin. Sitten tultiin ottamaan keittiöön ja sairaalaan, silloin otettiin pois jonosta. Vesijohdot eivät toimineet kuin aamupäivällä. Kuolemassakin he joskus rukoilivat jotkut vettä, toiset leipää. Kumpakaakaan he eivät saaneet: Tammisaaressa kuka käypi, osoittavat ne määntynyt, jos ne vielä siellä kasvavat vankila-alueella, minkälainen nälkäkurjuus siellä todellakin on ollut. Jokaisesta määntystä niin ylös kuin vangit yltyvät kaarnaa raapia rautalangan palasista siellä tekemillään veitsillä, koloivat he niin pitkälle kuin ylettivät määntyn paljaiksi ja samoin tuoreimmat piikkilankapylväät, joista saivat kaarnaa, ja söivät suuhunsa. Ei mitään vihantaa saanut jäädä, jota ei syöty, tuli hirveä vatsatauti, pöhötys, toisintakuume ynnä muut nälästä johtuvat taudit vaativat lukuisia uhreja. Toisina päivinä kesä-

ja heinäkuulla nousi kuolevaisuus sanittäri-ilmoituksen mukaan 30—40 päivässä. Tutkintojen odottaminen alkoi tuntua hirvittävän pitkältä, sillä tutkinnot aloitettiin vasta kesäkuulla. Moni toivoi: kunpa pääsisi tutkinnolle, sillä varmaan pääsisin pois, sillä en tiedä itselläni olevan mitään rikosta, josta voisi tulla tuomio. Mutta esikunnat olivat toista mieltä. Tutkinnot aloitettiin ja tuo, joka piti itseään syyttömänä, joutui rautaristikojen taa, josta ilmoitti saaneensa 6 vuotta, toinen 8 vuotta kuritushuonetta. Nyt alkoi mennä sekin vähä toivo, sillä toveri tiesi, ettei tuokaan ollut kuin työväenyhdistyksen monivuotinen jäsen, ei siis kuulunut punakaartiin ja nyt hän sai tuollaisen tuomion. Ehkäpä sentään pääsen pois, pääsihän tuokin, joka kuului punakaartiin, sai vaan ehdonalaista kolme vuotta, tuumi yksi vanha mies Ihalasta. Tuli hänen vuoronsa: 12 vuotta kuritushuonetta. Siinä sortui kunnan veteraani ja lasten hyvä isä, ollut mukana työväenyhdistyksen johtohenkilönä 10 vuotta. Siinäpä se esikunnan mielestä rikos olikin.

Sellaisia luokkatuomioita on annettu suurin osa. Porvarilliset esikunnat vainosivat työväen toimihenkilöitä. He tahtoivat sen aatteen repiä juurineen maasta. Eilinen vappukulkue kuitenkin osottaa toista. Viime keväänä kun voitto oli jo saavutettu, työväki oli vankileireissä, porvarillinen sivistysneistö huusi suut vaahdossa: kuolema voitetuille. Pappien, opettajain ja lakimiesten johdolla äärimmäisyyteen asti kiihotetut talonpojatkin alkoivat hirveän teurastuksen. Ei tullut kysymykseen, josko joukossa meni puoli, enemmänkin, aivan syyttömiä. Sitähän osottaa erään arvoonsa kohonneen everstin lausunto: Yksi syyllinen kymmenen syyttömän joukossa antaa täyden syyn murhata kaikki nuo 4,000 vankia, jotka ovat minun vallanalaisina. Joukkoteloitukset alkoivat. Kotimännikköjen sorahaudat puhuvat kamalaa mykkää kieltä murhasta, valtiollisten vankien telotuksista. Tämä murhaaminen, tämä raivoisa kostonhimo yläluokan puolelta meni liian kauas. He nyt itsekin toivovat, etteivät heidän kaikki verityönsä tulisi päivän valoon koskaan. He varustavat itseään suojeluskunnilla, mutta samalla he tuntevat itsensä turvatomiksi. Ulkomalaiset sanomalehdet tuomitsevat heidän tekonsa paljon hirveämmiksi kuin Venäjän tsaarivallan aikaiset teot. M. m. tunnettu norjalainen kirjaillija Reinhold Torgeirson sanoo: Suomen yläluokka on pelannut viimeisen osansa, maailman tapahtumat tänä päivänä osottavat sen. Koston päivä valkenee kerran Suomen ylimysluokalle ja kun se kerran tulee, niin silloin ainoastaan jaetaan historiallista oikeutta.

Ehdotan asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Ed. Virtanen ei ole saapuvilla.

Ed. Hornborg: Efter den diskussion, som som redan har ägt rum och som dragit längre ut på tiden än man väntat, är det i viss mån onödigt att över huvud yttra sig. Egentligen är allt, som borde sägas, sagt många gånger om, och det gäller båda parterna i denna ordstrid. Jag vill endast ännu understryka ett par omständigheter, som visserligen ha antytts, men som kanhända inte ha framförts så uttryckligt som nödigt hade varit.

Å ena sidan har man strävat till att framställa räfsten med upproret, krigets efterräkningar, såsom någonting fristående, lösgjort från sitt orsakssammanhang, på den andra sidan åter har man gjort vad man kunnat för, att framhålla det obrytbara sammanhanget mellan orsak och verkan.

Den interpellation, som har givit anledning till denna debatt, bygger på ett allmänt känt och erkänt faktum: att för ett år sedan i detta land ha försiggått händelser, som varit av sådan beskaffenhet, att man inte hade kunnat föreställa sig någonting dylikt; och som verkligen måste betecknas såsom något i ett rättssamhälle oerhört. Det har emellertid under diskussionen framgått, om också tyvärr huvudsakligen blott på negativ väg, att interpellanterna och deras meningsfränder inte ogilla, att samhället med väpnat våld nedslog väpnat våld. Alltså gör man påtagligen gällande, att samhället har gjort sig skyldigt till något, som då fråga är om individer, betecknas såsom excess i nödvärn. För egen del hörde jag till dem, som för ett år sedan hade den uppfattningen, att samhällets nödvärn måhända — ty personligen känner jag icke till förhållandet, och jag bryr mig icke om att stå och tala om vad jag hört berättas — att samhällets nödvärn måhända på visst håll drevs för långt, alltså verkligen kunde betecknas såsom excess i nödvärn, medan det återigen på andra håll kanske ikläddes något för slapp form — icke heller därom kan jag med säkerhet uttala mig. Den omständighet, som då var bestämmande för min uppfattning, var att jag anser det vara farligt att åsidosätta ordnade och lagliga former i större utsträckning än förhållanden nödvång kräver. Det kan väl under förhållanden sådana som de för ett år sedan rådande icke undvikas, att räfsten i enstaka fall drabbar mer eller mindre oskyldiga personer. Detta är naturligtvis djupt beklagligt, men

ett obesträidligt faktum är dock, att det stora flertalet av dem, som då föll offer för denna räfst, åtminstone ur rättslig synpunkt varit förtjänta av sitt öde, då de gått med i ett väpnat uppror. Det var således icke främst med hänsyn till de individer frågan gällde, som jag bildade mig min åsikt, utan som jag redan antydde främst därför, att jag anser, att åsidosättandet av lagliga former och den begreppsförvirring och förvildning, som under sådana förhållanden framträda, kunna och måste lända samhället till skada och skaka just det, som samhällsförsvarens kämpa för. Däri är jag ense med herr Hildén.

Men man frågar sig — och den frågan har redan framställts och besvarats många gånger — vilken är orsaken till förvildningen och begrepps-förvirringen, varför blev räfsten hårdare och skoningslösare än man tänkt sig nödvändigt? Ja, vilken var orsaken till att samhället över huvud nödgades tillgripa väpnat våld? Det var det väpnade upproret i förbund med landets fiender. Och vilken var orsaken till att räfsten blev hårdare än önskligt hade varit? Det var de upproriskes och deras ryska bundsförvanters krigföringsätt. Detta orsakssammanhang får icke förbises. Att skära av det, det är att tala mot bättre vetande, det är att bära falskt vittnesbörd. Från första början togo de bolschevistiska banden inga fångar. Från första början förde man icke krig enligt civiliserade begrepp. Det var blodsdåd och plundring, mord och tortyr från början. Det finnes icke ett folk, huru högt det än må stå i kultur, som under sådana förhållanden kan bibehålla sin kallblodighet och föra kampen med handskar på händerna; erfarenheten visar det. Man behöver verkligen inte ligga synnerligen djupt inne i krigens och enkanterligen upprorens historia för att se, vilka fruktansvärda följder en skoningslös och barbarisk krigföring för med sig just därigenom, att den väcker till livs en vildhet, som svårligen låter sig tygla. Det är svårt att iakttaga en civiliserad krigförings regler, om man kämpar mot upprorsmakare, där varje man är en förbrytare redan därför att han bär vapen. Det är ännu svårare, om denna motståndare öppet och allmänt åsidosätter reglerna för en civiliserad krigsföring, men det är fullkomligt omöjligt, om han dessutom för kampen med barbarisk grymhet. Också under sådana förhållanden bör naturligtvis varje i kampen deltagande man i ledande ställning göra allt vad han kan för att hålla vapnen blanka, men som sagt: erfarenheten visar, att det är omöjligt. Jag behöver blott hänvisa till händelser, sådana som timade i Indien år 1857 och de följande åren, då de brittiska

trupperna foro fram med fullkomlig skoningslöshet emot de upprorsmakare, som hade anstiftat massakrer på väpnade britter. Enahanda hava förhållandena varit under alla de krig, som europeiska makter hava utkämpat mot barbariska fiender. Det har endast behöfts, att manskapet har fått se liken av några försvunna kamrater, som fallit i fiendernas händer, fått se dessa lik i det skick, vari barbarer lämna sina döda fienders kroppar — och i och med detsamma har all tanke på skonsamhet varit försvunnen. Enahanda företeelser kunna iakttagas till och med då fienden icke strider med vildhet eller med grymhet, utan endast för krig på ett sätt, som avviker från reglerna för en ordnad krigsföring. Så var det exempelvis under det stora boerkriget. Vare det långt ifrån mig att förlikna boerna vid vilda folk av främmande raser eller vid de skaror, med vilka man här för ett år sen hade att kämpa. Men boerna föfde ett guerillakrig, varunder ingen skillnad fanns mellan stridande och civila. Detta föranledde brittiska regeringen till åtgärder som nedbrännande av varje gård, där vapen anträffades, och den civila befolkningens sammanförande i koncentrationsläger, som naturligtvis blevo skådeplatsen för sjukdomar och elände såsom improviserade koncentrationsläger alltid måste bliva.

Det är den gamla lagen om orsak och verkan. Man kan inte tillämpa samma metoder, oberoende av vilka metoder motståndaren tillämpar. Det låter sig nästan aldrig göra, allra minst i krig, där lidelserna släppas lösa. Sådana företeelser, som de vi nödgades bevittna under vintern och våren 1918, komma alltid att medföra samma följder. Man må tala huru mycket som hälst om humanitet och lagens helgd — om en gång lidelserna lössläppas såsom då skedde, så är det svårt att hejda dem. Detta betyder nu icke, såsom jag redan antydde, att man inte borde göra vad göras kan för att tygla de lössläppta lidelserna, och jag vill så gott först som sist säga, att jag är ense med herr Holma däri, att vårt samhälle icke utan stolthet kan annotera det faktum, att återgången till lagliga förhållanden ägt rum inom loppet av ganska kort tid. Vi måste komma ihåg, att det var fråga om ett och samma folk. Om en del av folket kunde gripas av en hysteri, som tog sig sådana uttryck som de, vilka här av flere talare hava berörts, kan man då av den återstående delen av folket vänta annat, än att den skall besvara vildhet med hårdhet, grymhet med stränghet? De primitiva barbariska instinkter, som leva kvar till och med inom de högsta stående kulturfolk, hade släppts lös, och det måste vi väl alla

erkänna, att hos vårt folk leva dessa primitiva instinkter kvar med en styrka, som är skrämmande.

Allt det som jag nu har sagt motiverar den strängaste dom över dem, som släppt vildheten lös. Det är lagen om orsak och verkan. Vi beklaga följder och vi fördöma orsakerna.

Strävan att framställa räfsten, efterräkningar, oberoende av deras förutsättningar, att skilja vad man kallar den vita terrorn från den röda, ehuru allt hänger olösligt samman, denna strävan har framträtt icke blott under denna debatt, utan också i de från socialistiskt håll inspirerade artiklar i denna fråga, som hava ingått i utlandets tidningspress. Jag kommer ihåg ett uttalande, som förekom i en engelsk tidskrift: Den röda regeringen fällde ingen enda dödsdom! Jag kan inte påminna mig, att jag på länge hört någonting så cyniskt. Den röda regeringen behövde verkligen icke fälla några dödsdomar; dödsdomarna verkställdes ändå och det på ett sätt, som för mig, ehuru jag är amatörsociolog och särskilt har studerat kriget såsom företeelse och krigsbruken, är fullkomligt okänt från vilda folkslags krigsföring, om jag undantager de nordamerikanska indianerna, de enda, som i mångsidig och uppfinningsrik grymhet kunnat mäta sig med dem, som vi för ett år sedan bekämpade.

Hela denna interpellationsdebatt har varit ett pinsamt upprivande av sår i första stadiet av läkning (Riktigt!). Det är ju dock glädjande att här ha fällts så pass objektiva yttrande som exempelvis herr Hildéns. Han nämnde, att han fördömer de rödas illdåd, men att han begär av samhällsordningens försvarare, att de skola iakttaga lagliga former. Jag har här försökt göra klart, att det helt enkelt är någonting, som man under sådana förhållanden icke kan begära. Det är mot mänsklig psykologi. Detta är sorgligt, men det är sant. Det enda man kan göra är att söka så snart som möjligt återgå till lagliga förhållanden och lagliga former, och det har man gjort. Såsom saken nu står, tjänar det i själva verket till ingenting att tala om undersökning och räfst, ty nu står amnesti mot amnesti. Den fruktansvärda olycka, som för ett år sedan drabbade vårt folk, den är numera någonting som ligger bakom oss. Det övervägande flertalet av de fängslade upprorsmännen har erhållit amnesti, och amnesti har givits också åt dem, som under räfsten med de upprorska verkställde det jag har kallat excesser i samhällets nödvärn. Men om fortfarande tecken till den förvildning, den begreppsförvirring, som upproret förde med sig, göra sig gällande, så måste detta självfallet med de kraftigaste medel

motarbetas och likaså varje eventuellt försök att få ett nytt uppror i gång. Ty det är fullkomligt visst, att bryter ett nytt uppror ut, så komma lidelserna att flamma upp ännu vildare än förr, och från denna förfärliga olycka bevare oss Gud. Jag fruktar att vårt rättssamhälle, som skakats i sin grundval för ett år sedan, inte skulle stå ut med en sådan prövning till.

Om man med vit terror åsyftar ett av myndigheterna, av regeringen uppbyggt skräckvälde, ett system tillämpat av samhällets organ, då har vit terror här icke förekommit, ty redan den 11 maj utfärdade arméns befälhavare en order, som innehöll ett kategoriskt förbud mot avrättningar. Därmed gjorde alltså den högsta krigsledningen vad på den ankom. Motivet till denna order var att regeringen hade för avsikt att inom den närmaste framtiden till lantdagen överlämna ett förslag rörande tillsättandet av extra domstolar för de upprorskas dömmande. Dessa domstolar fällde, såsom redan nämnts, mycket få dödsdomar. Herr Holma uppgav, vill jag minnas, att antalet stadfästa dödsdomar var 245. Har jag inte blivit orätt underrättad, så verkställdes av dem blott några få tiotal; jag har hört uppgivas 30, men har ej uppgiften i första hand. Efter de händelser, som tidigare timat, kan detta sannerligen icke betecknas såsom „vit terror”. Vad beträffar förhållandena i fängslägren, hava de redan vidlyftigt berörts. Det är nog enkelt att skildra eländet i fängslägren, men jag tror ingen, som tagit ihop med denna tacksamma uppgift, har försökt giva en antydning om, huru med dessa 70 å 80,000 fångar hade bort förfaras; förhållandena voro helt enkelt övermäktiga, därpå behöver jag icke spillta ord.

Men menar man med vit terror utbrottet av folkets spontana förbittring, då har vit terror förekommit. Skräcken för de vita, skräcken för samhällsordningens försvarare, den började ungefär vid striderna omkring Tammerfors, och för de element, som ännu möjligen tänka på en ny uppresning, vore det nog lyckligast och hälsosammast, om denna skräck skulle sitta i så länge, tills sinna lugnat sig och nya uppror äro otänkbara. Ty som sagt: nya skakningar av samma slag står vårt samhälle inte ut med.

Det har talats om det ansvar för händelserna under förra delen av 1918, som till äventyrs bäres av det socialdemokratiska partiets nuvarande ledare. Jag måste säga, att jag har haft den uppfattningen och har den ännu, att en del av ansvaret vilar på dem. Jag blev dock i någon mån avväpnad av herr Hildéns öppenhetiga erkännande, då han — jag må säga oförskräckt nog —

använde uttrycket „vi vågade icke”. Därtill är ingenting att säga. Fröken Furuhjelm har redan behandlat detta spörsmål, och jag kan endast instämma i vad hon därom yttrade. Men då man har hänvisat till den fruktan, som de röda massorna hyste för de borgerliga beväpnade organisationerna, så tycker jag nästan, att man gått för långt tillbaka i tiden. Denna fruktan måste om också icke hava utplånats så dock betydligt försvagats under novemberhändelserna 1917, då det blev uppenbart, att de borgerliga av brist på vapen ej kunde göra väpnat motstånd mot våldet. Hade de sansade elementen inom det socialdemokratiska partiet då begagnat sig av denna omständighet och satt i gång en agitation i syfte att utplåna denna oberättigade fruktan, så hade måhända ett och annat kunnat gå annorlunda. Nå ja, det lönar sig inte att uppehålla sig därvid.

Jag vill sluta med att säga, att det nuvarande socialdemokratiska partiet utan tvivel hade intagit en mycket starkare position och med mycket större auktoritet kunnat interpellera i frågor sådana som denna, om det hade kunnat visa på några män av de sina, som verkligen hade gjort allt, vad av en man kan begäras, för att förhindra de förfärliga händelser, som började i slutet av januari 1918. Men detta manstarka parti kan icke visa på en enda sådan man. Nå ja. — Likaså intog detta parti en väsentligt starkare position i detta nu, om det såsom parti förklarar, att det ogillar upproret och över huvud ogillar uppror; detta har icke skett. Jag tror visserligen, att åtminstone de flesta av herrarna i varje händelse ogilla upproret och att sannolikt många av herrarna ogilla uppror, men så länge ett sådant uttalande icke har gjorts, är er ställning något svag. Faktum är ju, att det socialdemokratiska parti vi nu ha att göra med är samma parti som det som gjorde uppror. Det är en direkt fortsättning därav, och den förändring, som har ägt rum, är helt enkelt samma förändring som inträffar, då en orm byter skinn: den skalar av sig skalet och krälar vidare. Under sådana förhållanden har man ingen rätt att taga illa upp, om det användes uttryck som bolschevism o. s. v. Först då man dragit en gräns mellan det blodiga parti, som reste sig och slogs ned år 1918, och det fredliga parti, som nu är representerat i lantdagen, då kan man ikläda sig oskuldens dräkt och vädja till den.

Jag vet inte, om denna diskussion kommer att ha några goda följder — dåliga kommer den säkert att hava. Men det är dock möjligt, att också vissa goda frukter komma att mogna såsom en följd av dessa dagars långrandiga ord-

byten. Det finnes dock antydningar om, att man på visst socialdemokratiskt håll ser sakerna sådana de äro, om man ock kanske icke kan och icke vågar säga ut precis allt vad man menar. Må vi inte slutligen dock i själ och hjärta alla eller nästan alla kunna ena oss därom, att ansvaret för allt vad som inträffat under hösten 1917 och vintern, våren och sommaren 1918 bäres, såvitt människor kunna fördela ansvarets börda, av dem, som släppt lös den urgamla fruktansvärda vildhet, som ligger dold i mänsklighetens själ och som sannerligen icke är svagast inom vårt folk? (Eduskunnasta bra- ja hyvä-huutoja).

P u h e m i e s: Nyt keskeytetään asian käsitte-
tely.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. L o h i: Eduskunnan valitsijamiehiä pyydän jäämään vähäksi aikaa tänne.

P u h e m i e s: Nyt keskeytetään istunto ja jatketaan k:lo 7.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 4,30 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan.

k:lo 7 i. p.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain vuoksi saavat: ed. Niukkanen huomispäivän ajaksi; ed. Kontu maanantaiksi ja tiistain aamupäivästä; ed. Selander lauantai- ja maanantaipäiviksi; ed. Nyberg lauantai-aamusta tiistai-aamuun; ed. Collan täksi ja huomispäiväksi virkatointen takia; ed. Haapasalo yksityisasiain vuoksi tämän kuun 6 päivään saakka; ed. Rapo samasta syystä tämän kuun 6 päivään saakka; ed. Puro tästä illasta ensi tiistai-aamuun yksityisasiain takia sekä ed. Härmäläinen huomisaamusta alkaen ensi keskiviikkoon saakka samasta syystä.

Uusi varajäsen lakivaliokuntaan.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä, toukokuun
2 p:nä 1919.

Suomen Eduskunnalle.

Valitsijamiehet saattavat täten kunnioittaen eduskunnan tietoon, että lakivaliokunnan varajäseneksi ed. Typön tilalle on valittu ed. Hallstén.

Valitsijamiesten puolesta:

K. A. Lohi.

Aarno Pesonen.

Ed. Hakkilan y. m. välikysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketään nyt keskustelua sen vastauksen johdosta, jonka oikeusministeri antoi ed. V. Hakkilan y. m. välikysymykseen, joka koski valtiollisten vankien kohtelua.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Rytönen: Ed. Hakkilan y. m. tekemän välikysymyksen johdosta pyydän ilmituoda seuraavaa. Pohjois-Savossa ei ollut mitään kapinaa, myöskään työläiset eivät olleet ensinkään asestettuja. Siitä huolimatta kuitenkin vangittiin siellä melkein pä poikkeuksetta kaikki työläisten johtohenkilöt. Esim. pöressä Iisalmen kaupungissa surmattiin niitä 5 kappaletta. On tarpeellista kertoa noista jutuista joku yksityiskohtaisemmin. Ajatellaan, että miehet, jotka ovat vangittuja, ovat luonnollisesti sulettuja telkien taakse ja ovat aseettomia. Niin ollen heillä ei ole minkäänlaista voimaa puolustaa itseänsä edesvastuutomia kohtaan. Eräänä yönä tunkeutuu vankilaan suojeluskunnan johtavassa asemassa oleva, arvoltaan myöskin huomattu henkilö juovuspäissään. Hän muuten paikkakunnalla on tunnettu surullisen kuuluisaksi juoppoudestaan ollen aivan hulluuden rajoihin saakka epänormaali. Hän tunkeutuu vankien huoneeseen ja noin vain huvikseen varmaankin ampuu yhden. Ajatellaan,

minkälaista kauhua se herättää toisissa, jotka mielestänsä istuvat siellä ilman minkäänlaista ansiotansa siihen. Sitten ammuttiin kaksi miestä heidän käymäläreisullansa ilman minkäänlaista tuomiota, tulematta se ensinkään kysymykseen. Kaksi miestä niinkään vietiin paikkakunnan hautausmaalle ammuttavaksi paikallisen esikunnan tuomion nojalla. Yleensä Suomen työläiset ovatkin siinä käsityksessä, että kansalaissodan aikana valkoisella puolella kansalaissodan jälkiselvittelyissä on porvarillisilla ollut hyvä tilaisuus kostaa kaikki personavihansa jopa niinkin raastasti, kuin ottamalla toiselta hengen. Itse olen omin silmin nähnyt, kuinka valkoisen Suomen suojeluskunnat ja suojeluskuntien johtohenkilöt kohtelivat kapinallisia henkilöitä, niinkuin heitä sanottiin. Kun kuletettiin henkilöitä työpaikalle, oli aivan tavallista, että heitä kiväärin perillä pieksettiin antamatta heidän itsensä siihen aiheutta.

Ajatellaan, että vangit ovat nälkiintyneet siihen määrin, etteivät voi kävellä eivät voi liikutella jalkojansa niitten mielen mukaan, jotka ovat saaneet tarpeeksi ravintoa, ja jotka ovat tarpeeksi hyvissä voimissa; heitä lyödään kiväärinperillä, he kaatuvat maahan, potkitaan siihen ja vielä kirotaan päälle: etkös senkin punikki astu, etkö tiedä, mikä on sinun matkasi määrä, eihän ollut tarpeellista sinun siihen ruveta maata. Jokainen, jolla on vähänkään oikeuden- ja ihmistuntoa, ei voi muuta kuin katkeroitua tällaisesta menettelystä. Ei tule kysymykseenkään mikään suopeus tämän tällaisen toiminnan harjoittajia kohtaan. On turhaa ajatella, on turhaa puhua mistään sovinnollisuudesta, ennenkuin on ensin sovitettu sellaisetkin rikokset, kuin mitä viime talvena on tehty. Olin tilaisuudessa kesäkuun lopulla ja heinäkuun alkupäivinä näkemään Tammisaaren vankileirin elämää. Tämän tilaisuuden olisin suonut ainakin meidän herroille porvarillisille edustajillemme useammalle juuri senvuoksi, että olen kuullut juuri nyt tämän kysymyksen ollessa esillä kovin vastoin totuutta tuotuja mielipiteitä. Ei tarvinnut muuta kuin mennä sinne Tammisaaren vankileiriin ja katsella sitä avoimin silmin, katsella sitä ihmisyyden nimessä. oikeudentunto rinnassa, tuli heti huomaamaan, oliko se väärin ihmisiä kohtaan ihmisinä. Siellä makasi ruumiita suuressa kasassa, joita ei oltu keritty vedättää hautaan siksi, että hautaan viejät olivat siinä määrin huonot ja heikot, ja myös hevoset heillä näkyi olevan hyvin heikot. Vaikka hauta sijaitsi aivan leirin ulkopuolella, aivan lähellä, oli ruumiita suuressa kasassa odottamassa vuoroansa, koska heitä tuosta suuresta laatikosta, johon ruu-

miit pantiin ja kaadettiin, saatiin hautaan, koska tuli heidän raskaan elämäntyönsä jälkeen viimeinen hetki. Ruumiista päättäen voi sanoa, että kuolema heille oli ennenaikainen. Ei ensinkään tarvitse olla puolueellinen, ei ensinkään tarvitse totuutta vääristellä kun sanoo, että ne olivat nälkään kuolleet. Toiset, jotka kävelivät siinä viereillä ja katselivat heitä, voivat odottaa myöskin nälkäkuolemaa aivan lähipäivinä, nälkäkuolema oli heidänkin edessään, hetki vain oli epätietoinen. Kuulin vankien kertovan kauheita totuuksia leirien sisällä tapahtuvista teoista. He kertoivat kuinka aivan tavallista on, että vankeja lyödään juuri senvuoksi, etteivät he jaksais seisoa jossain määrättyssä paikassa, juuri senvuoksi, etteivät he jaksais kulkea määrätyn nopeasti sitä matkaansa, mikä heille kulloinkin oli määrätty, juuri senvuoksi etteivät he jaksaneet asermonissa seisoa ruokajonossa. Jos horjahti ruokajonossa apua hakemaan, ennenkuin oli aivan tajuttomassa tilassa, ammuttiin hänet. Kaikellaiset vankien mielivaltaiset ampumiset olivat aivan joka-päiväisiä.

Täällä on puhuttu vain muutamasta sadasta kuolleesta. Tekee mieli sanoa siitä, joka tällaista puhuu, että joko hän tahallisesti väärentää tietonsa tai puhuu sellaista, josta hänellä koskaan ei ole ollut aikomustakaan mitään vastata. Täällä on myöskin ollut paljon puhetta siitä, että punaisten puolelta on tehty samoin. Minä en usko, että kukaan sosialidemokraatti tahtookaan puolustaa murhaa, joka on tehty myöskin punaisten puolelta. Meidän mielestämme murhamies on saman arvoinen olipa se punainen tai olipa se valkoinen. Mutta me myöskin vaadimme, että he ovat tuomittavat molemmat, tutkittavat molemmat ja sitten tuomittavat. Punainen on tuomittu jopa raastikin jopa aivan kauheastikin ilman minkäänlaista tutkintoa ja valkoiset raaimmatkin, kauheimmatkin murhamiehet saavat olla vapaina ilman minkäänlaista tutkintoa. Me vaadimme ja myöskin kansain oikeustunto sitä vaatii, että valkoisetkin murhamiehet ovat tutkittavat ja heille on annettava sen mukaan, mitä he ovat ansainneet; heillekin on annettava ansaittu palkkansa, niinkuin kehuttiin aina sanomalehdissä punaisten saaneen. Täällä on myöskin porvarien taholta sanottu, ettei heti kapinan kukistuttua voitu järjestää asioita oikeusvaltiota vastaavasti tai oikeusvaltion vaatimuksia vastaavalla tavalla. Kapinan kukistumisesta on kulunut jo toista vuotta ja tuskinpa ne vielääkään pienimmästikään ovat järjestetty oikeusvaltion vaatimuksia vastaaviksi. Tuskinpa Suomen olot vielääkään vastaavat pienimmästäkään määrässä niitä vaatimuksia, joita

oikeusvaltiolta voisi odottaa, joita voisi odottaa siltä valtiolta, jossa niin työläinen kuin herrasmieskin ovat samassa asemassa ja jossa niin työläinen kuin herrasmieskin tuntevat olevansa samoja kansalaisia. Tarkimmankin harkinnan perusteella täytyy sanoa, että vaikka elämmekin valkoisessa Suomessa ja oikeusvaltiossa 20-vuosisadalla täytyy meidän sittenkin hävetä niitä, mitä me olemme viime aikoina tehneet ja mitä Suomen kansassa ja Suomen kansan keskuudessa on viime aikoina tapahtunut.

Ed. S i l l a n p ä ä : Täällä esiintyneet porvarilliset tuntuvat olevan melkein pä yksimielisiä siitä, että kaikki ne hirmuteot, mitä viime vuoden aikana n. s. valkoisten puolelta on tapahtunut, ovat täydelleen hyväksyttävissä. Sosialidemokraatit toki tuomitsevat ne hirmuteot, mitä punaisten puolelta tehtiin. Täällä on myöskin voimakkaasti syytetty sosialidemokraatteja siitä, etteivät he ole aikanaan nousseet vastustamaan sitä kiihotusta, jota julkisuudessa oli harjoitettu. Kysyn, eiköhän porvarillisella taholla olisi aihetta ryhtyä vastustamaan sitä häikäilemättömyyttä kiihoitusta, jota sekä puhutussa että kirjoitetussa sanassa harjoitetaan ja joka sangen turmiollisesti vaikuttaa siihen edesvastuuttomaan joukkoon, jotka suojeluskuntien nimellä mitä häikäilemättömyydellä diktaattorivallalla hallitsevat ollen kauhuna jokaiselle työläiselle paikkakunnalla. Eipä edes Ilmari Kiannon vertaajanova kirjoitus liene saanut yhtään ainoaa vastalausea, ei edes porvarisnaisten puolelta.

Kun näin on, lienee toivotonta saada porvarilliselta puolelta vastakaikua asian laillisuuden puolelta. Esitän ajatukseni asiasta lukemalla osan erästä kirjeestä, jonka 15. 6. 1918 lähetin silloiselle valtionhoitajalle, joka siihen aikaan oli kyläkin uskallettua, mutta yksityisenä henkilönä sen tein. Tahdoin siinä kuvata niitä ajatuksia, mitä minä kansannaisena asemasta käsitin. Esitän siitä otteita.

„Punakaartilaiskapinan aikana tehtiin paljon hirmutekoja, murhattiin paljon syyttömiä ihmisiä. Minä kuten muutkin toisin ajattelevat uskoimme valkoisen armeijan voittajana selviytyessä päästävän laillisiin oloihin. Vakuutimme niille, jotka olivat mukana jossain pienessä palkkatoimessa, että he voivat rauhassa jäädä odottamaan laillista tuomiotaan, joka ei voi tulla suureksi, jos heidän tointaan ollenkaan voidaan rikokseksi tuomita, he kun eivät ole tekijöitä; elääkseen olivat ottaneet palkkatoimen vastaan niiltä, kellä oli työtä antaa. Vakuutimme, että laillisen hallituksen päästyä valtaan, yksityisen

henkeen ja omaisuuteen voidaan koskea vain laillisen tuomion nojalla. Kuinka pettyneitä nyt olemme! Eri puolilta maata saapuu viestejä kauheasta kostoteurastuksesta, joka kohdistuu ei ainoastaan niihin, jotka ottivat osaa ryöstöihin, murhiin, ja aseelliseen taisteluun, vaan myöskin sellaisiin jotka olivat jossain mitättömässä palkkatöimessä. Nyt näitä miehiä ja naisia armotta ammutaan, vieläpä sellaisiakin, jotka eivät olleet aseellisissa toimissa ja joista paikkakuntalaiset ovat antaneet mitä parhaat puoltolauseet niin ihmisinä kuin väliaikaisen toimen hoitajina rehellisinä, kunnan kansalaisina. On ammuttu sairaanhoitajia, ruuanlaittajia, konekirjoittajia ja konttorineitejä, punakaartilaiden vaimoja ja alaikäisiä lapsia. Kun tällaista tapahtuu aivan yleiseen, täytyy kysyä, onko tämä välttämätöntä laillisuuden voimaan saattamiseksi.

Asema-käy yhä uhkaavammaksi ja uhkaavammaksi, sentakia, että työläistä eivät enää suojaa edes laillisten viranomaisten antamat todistukset. Niinpä on tapahtunut, että vankeudesta vapaaksi päässeet kotipaikalleen saapuessaan uudestaan vangitaan, vieläpä ammutaan huolimatta vapauttavasta tuomiosta. Jos työläinen matkustaa maaseudulle asialle, hänet vangitaan siellä vaikka hänellä on näyttää laillisen viranomaisen antama passi valokuvineen, vangitaan vain siitä syystä että hän on työläinen, puhumattakaan jos on sukua jollekin punakaartiin kuuluvalla. Suomenlinnassa istuu ihmisiä, joilta tuomarit ihmetellen kysyvät, miksi teidät on vangittu ja sanotaanpa vangitsemista suoranaiseksi erehdykseksi. Siitä huolimatta ei heitä päästetä vapaaksi vaan ovat saaneet viikko viikon perään istua ja kitua vankilassa. Eikö tämä ole omiaan katkeruutta kasvattamaan, joka ei ole hevilla poistettavissa. Kun näin menetellään muka laillisuuden nimessä, niin mekin jotka jännityksellä odotimme laillisuuden valtauspäätystä, menetimme kaiken uskomme laillisuuteen. Onko todellakin laillisuuden palauttamiseksi välttämätöntä tuhota koko työväenluokka, kostaa niillekin, jotka eivät ole ottaneet osaa kapinallisuuteen, vaikka ovatkin vakaumukseltaan kuuluneet työväenjärjestöihin ja niissä toimineet? Olen aina itse tahtonut kunnioittaa vastustajaa, silloin kun tiedän hänen olevan oikeassa ja puolustavan oikeutta. Nyt näitä järjestöihin kuuluvia vangitaan siitä että ovat vakaumuksensa mukaan toimineet. Kansan silmissä nämä koston toimenpiteet ovat laajuuteensa nähden paljon raskaimmat kuin punakaartin hirmuteot aikanaan eikä kansa voi niitä laillisuuden vaatimaksi ymmärtää. Miten voi hallitus tämän jälkeen saada kansaa ymmärtämään toimensa laillisuutta.

Miten voidaan väittää että työväen vakaumuksellinen toiminta, aseellista lukuunottamatta, olisi rikoksellista. Kansa ymmärtäisi laillisuutta vielä silloin, jos kosto kohdistuisi johtajiin, jotka toimivat tietoisesti, sekä ryöstöihin ja murhiin osaaottaneisiin, mutta sellaisen raivokoston, joka ei tee mitään eroa aseistetun ja aseettoman miehen ja naisen välillä, kun se vaan on työläinen, sellaisen koston välttämättömyyttä ei kansaa saada millään selityksillä ymmärtämään. Katkeruus niin syyttömästi vangittujen kun niiden monien tuhansien ennen sotaoikeuksiin asettamista annettujen omaisten keskuudessa kasvaa ja patoutuu, etsien ulospääsyä. Voidaanko sitä ajan pitkään estää."

Lähetin tämän kirjeen saamatta vastausta.

Mitä sitten tulee niihin tutkimuksiin, joitten nojalla kuolemantuomiot langetettiin, olivat ne seuraavanlaisia. Porvoossa ammuttiin eräs henkilö, Raita-niminen nuori mies, jonka tutkintopöytäkirjassa, joka näytettiin omaisille, sanotaan että hän oli matkustanut siinä junassa, jossa piti tapahtuman joku murha. Syytetty kielsi kaikki. Ei mitään todistusta edes haettu, mies ammuttiin. Ja samanlaista pitkin matkaa. Minun omaistani ammuttiin seitsemän henkilöä ja voin vakuuttaa että näistä ei kukaan ole ollut murhissa eikä ryöstöissä osallisena, mutta kylläkin ovat vakaumukseltaan toimineet työväenjärjestöissä ja niiden luottamustoimissa. Tiedän myöskin että moni valkoiseen ryhmään lukeutuva saa kiittää hengestään sitä että vanhempia vakaumuksellisia oli toiminnassa mukana, jotka oman henkensä uhalla vastustivat ja hillitsivät sitä edesvastuutonta joukkoa, joka olisi ollut halukas harjoittamaan kylläkin laajempaa terroria. Suojeluskuntien menettelyä kuvaa se kun Jokioisilla vangitsivat minun vanhimman veljeni, niin sanottiin vangittaessa: „Sinäkin kuulut siihen vihattuun Sillanpään sukuun”.

Mitä sitten tulee vankien kohteluun ja vankileirien hoitoon, niin kyllä niistä sinä aikana kun olin tilaisuudessa viime vuoden touko- ja kesäkuussa Suomenlinnassa käymään, olisi ollut paljon toivomisen varaa. Usein valitti Suomenlinnan sairaalan ylihoitaja ettei hän saa edes heikoille sairaille raitista vettä. Kerran tapasin hänet laivassa kello 12 aikaan päivällä, jolloin hän kertoi veden edellisenä päivänä kello 5 aikana loppuneen ja kaikista rukouksista ja pyynnöistä huolimatta ei seuraavana päivänä oltu vielä vettä tuotu. Ettei sairaanhoidosta paljoakaan välitetty, sain myöskin huomata. Ilmotin sairaalan ylilääkärille parikin kertaa erikoisesta sairaasta, joka kovassa kuumeessa tunnottomana makasi kasarmissa, jo-

hon satuin pääsemään käymään, kuitenkin ilman että tämä olisi tuottanut minkäänlaista tulosta. Täällä on vakavasti hyökätty sosialidemokraattisen ryhmän kimppuun, joka oikeastaan olisi pääsyyllinen. Kyllä nämä syyt sittenkin ovat syvemmällä. Kyllä alkusyyt ovat etsittävät olevista oloista. Tunnen tapauksia maaseudulta, joissa työläisille, jotka ovat paikkakunnalla syntyneet, kasvaneet, eläneet, ei kaikista pyynnöistään huolimatta luovutettu pientä kalliikielen palaa rakentaa mökkinsä suuren perheensä asunnoksi, vaikkapa sukulaiset menivät takuuseen, että ainakin vuokra tulee maksetuksi, ja kuitenkin oli siellä maamme suurimmalla tilalla maata enempi kuin liikaa käyttämättä. Onko silloin ihme, jos sellaisissa aineksissa kasvaa katkeruus ja he ovat alttiina vallankumouksellisille opeille niin pian, kuin niitä esitetään? Mitä nykyoloihin tulee, niin ei ole tehty mitään katkeruuden lieventämiseksi toistaiseksi. Jokioisilla tapahtui toissa viikolla, että kun siellä sotaväkeen lähtevät nuoret miehet pitivät lähtiäistanssiaisia, suojeluskunta tuli ja hajoitti kaikki ja vangitsi jokaisen, joka oli ehdonalaisena mukana tässä tanssissa. Ei myöskään vieläkään ole siellä annettu omaisille lupaa edes haudata niitä ammuttujen ruumiita, jotka syöstiin santakuoppaan ammuttaessa; ne makaavat vielä tänä päivänä siellä. Uskotaanko tällä yhteisymmärrystä saatavan, uskotaanko näin menetellen, että me voimme ojentaa toisillemme ystävyyden kättä? Siinä on porvariston myöskin menettelyänsä muutettava, ennenkuin yhteisymmärrys kasvaa siinä määrin, kuin se olisi toivottavaa. En halua esimerkeillä jatkaa; ne ovat tarpeettomia. Esitän, että asia lähetettäisiin valiokuntaan, jossa asialle voitaisiin lisäselvitystä hankkia.

Ed. Helenius-Seppälä: Tahdon sanoa kaikkein ensiksi, että minäkin kuulun niihin, joilla oli kaunis käsitys punaisen kapinan kukistajista ja ennenkaikkea Suomen valkoisesta armeijasta, niinkuin yleensäkin meillä, jotka täällä pääkaupungissa punaisen sorron alaisina elimme. Kun yhä kaameampia saapuivat viestit punaisten julmista ilkitöistä, ja kun yhä kasvavalla mielenkarvauksella näin, kuinka kansan majesteettia, yleisellä äänioikeudella valittua Suomen eduskuntaa vastaan, joka silloin oli laillisesti korkeimman vallan haltija maassa, nousseet pikkutsaarit polkivat jalkainsa alle ei ainoastaan inhimillisyyttä, vaan polkivat jalkainsa alle kaikkein alkeellisimpia kansalaisoikeuksia, silloin me odotimme kuin päivän nousua sitä, että pääkaupunki ja maa vapautuisi tästä sorrosta.

Mutta kaikki ei ole läheltä katsoen niin kaunista kuin kaukaa ihaillen. Sota on sotaa. Niiden rinnalla valkoisella puolen, jotka jaloimmista motiiveista olivat panneet henkensä alttiiksi vapauden ja oikeuden puolesta, oli myös toisenlaisia aineksia. Eräs henkilö, joka kirjoitti ensimmäisen varsinaisen historiallisen esityksen Suomen vapaustaistelusta, lähti heti, kun kapina oli lopetettu, taistelutanterille etsiäkseen uutta innostusta, niinkuin hän sanoi, teoksensa jatkamiseen, voidakseen oikein haltioituneena kirjoittaa teoksensa loppukappaleet. Mutta kun hän palasi takaisin, niin hän masentuneena sanoi minulle: „Minun ei olisi pitänyt sinne mennä.” Hän kirjoitti historiansa ja kirjoitti sen „valkoisella” mielellä, mutta hänenkin illusioninsa jonkun verran särkyivät. Ei hän tuominnut. Eikä minun tee mieli tuomita. Meidän vikamme, joille näin kävi, oli siinä, että me asetimme ihmiset, kaikki valkoiset vapaustaistelijat ilman erotusta, liian korkealle jalustalle.

Minä ymmärrän hyvin sen, mitä ensimmäiseksi täällä lausui oikeusministeri ja jonka sitten kertasi ed. Hornborg rehellisellä, oikealla paatoksellaan, että ihmiset eivät enää olisi olleet ihmisiä, jollei heillä olisi ollut liian suuri kiusaus kostaa niitä ilkitöitä, mitä oli tehty heidän omaisilleen, heidän läheisilleen. Itseeni nuo ilkityöt, sanon senkin, tekivät kaksin kerroin masentavan vaikutuksen jo sen takia, että olin ollut pieneltä osaltani mukana valistustyössä tämän kansan keskuudessa, ja minun täytyi nähdä, kuinka vähän tulosta meidän valistustyöstämme näytti olleen. Kun sanoin, että ed. Hornborg hänen kannaltaan katsoen oli oikeassa, niin kumminkin tekisi mieleni lisätä, että yhdessä kohden hän sentään tämän meidän kansaparkamme painoi liian alas, kun hän nimittäin kertoi sosiologina sodankäyntitapoja tutkiessaan tulleen siihen käsitykseen, että missään muualla ei ole tällaista raakuutta esiintynyt kuin meillä Suomessa. Minulla oli keran keskustelu kahden sivistyneen saksalaisen sotilaan kanssa, jotka olivat edellisenä päivänä tulleet maahan. Meillä sattui puhe johtumaan venäläisten hyökkäykseen Itä-Preussiin, ja nämä kaksi saksalaista sotilasta alkoivat kuvata, millä tavoin venäläiset siellä olivat menetelleet. Kun he kertoivat niistä hirmutöistä, mitä siellä oli tapahtunut, ihmisten silpomisesta, jäsenten pöytään naulitsemisesta ja muusta tuollaisesta, niin minulla yhtäkkiä oli edessäni ikäänkuin valokuva punaisten täällä harjoittamista ilkitöistä. Ja kumminkin nuo saksalaiset eivät olleet voineet niistä täällä kuulla, koska he olivat juuri edellisenä päivänä maahan tulleet. Minä näin silloin,

mistä oppimestarit olivat kotaisin — vaikka hyvin vähän se lohtua tuotti, sillä tarpeeksi surullista oli, että tällaisten oppimestarien seuraajia oli meidän oman kansamme keskuudessa. Sittenkään, vaikka minä ymmärrän ed. Hornborgia, kun koetan hänen kannalleen asettua, en voi unhoittaa sanoja, jotka ministeri Alkio joku aika sitten lausui: „Valkoisista ja punaisista täytyy tulla yksi kansa. Elämä Suomessa ei ole muuten mahdollista.” Meidän täytyy keksiä joku tie eteenpäin pääsemiseen. Meidän täytyy, niin mahdolltomalta kuin se tällä hetkellä näyttääkin, löytää siltä niitten välillä, jotka nyt näyttävät olevan niin kaukana toisistaan.

Minä olen niinkään vakuutettu siitä, että oikeusministeri täysin rehellisessä mielessä esittsen selityksen, minkä hän täällä välikysymyksen johdosta antoi. Minä olen oppinut nykyistä oikeusministeriä tuntemaan juridisien rehellisyyden perikuvana, niinkauvan kuin minä olen häntä täällä eduskunnassa nähnyt ja siitä on jo koko pitkä aika. Mutta minun täytyy tämän jälkeen myöskin sanoa, että minä en luule, että hän itse selitystä antaessaan on tarpeeksi tuntenut niitä asioita, joista tässä on kysymys. Minä luulen, että hänelläkin on ollut jonkun verran oppimista niistä lausunnoista, mitä täällä on annettu. Oikeusministeri vakuutti, että rikosten tekijöitä tullaan rankaisemaan, olkootpa vaikka valkoistenkin puolella, sitä myöten kuin niitä ilmoitetaan. Mutta hän vakuutti niinkään, ettei hallituksella ole ollut saatavissa riittämään asti luotettavia tietoja tällaisista tapauksista. Juuri tässä on minun ymmärtääkseni kysymyksen ydinkohta. Se on tähän kuin pääpaino on pantava asiassa. Minun ymmärtääkseni tämä kysymys on sen arvoinen, että hallituksen tulisi hankkia lisäselvitystä siihen. Olenkin erikoisella ilolla nähnyt tämän päivän lehdissä uutisen siitä, että hallituksella olisi jotakin tällaista tekeillä, vaikka uutinen näytti vähäsen epäselvältä.

Että tällaisia tutkimuksia, joilla totuus voidaan saada ilmi, voidaan panna toimeen, että ne todella selvittävät asioita, siitä on todistuksena eräs tutkimus, joka kuuluu tälle alalle, vaikka ei suinkaan selvitä koko kysymystä. Tarkoitin tutkimusta, jonka sosialihallitus on pannut toimeen ja jonka tulokset parhaillaan ovat lopullisen käsittelyn alaisina. Sillä tahdottiin ottaa selkoa 15 vuotta nuorempien sotaorpojen oloista. Tutkimus tehtiin vain siinä tarkoituksessa, että saataisiin selville, kuinka paljon noita säälettäviä autettavia on, jotta voitaisiin sitten sosialihallituksenkin taholta ehdottaa toimenpiteitä heidän auttamisekseen.

Sanottu tutkimus ei ole vielä suoritettu lop-

puun, ei edes kaikkia ensitietoja ole saatu. Se on käsitelty sosialihallituksessa toisella osastolla, niin että minulla ei ole tarkkaa selkoa sen yksityiskohdista. Mutta se, mitä tähän asti on tullut siitä selville, on sellaista, että se pöyristyttää. Tutkituita n. k. sotaorpoja on tähän saakka ollut yli 23,000. Niistä on noin 10,000 sellaisia, joiden isät olivat elossa vankileireissä tämän vuoden alussa. Jällelle jääneistä noin 13,000:sta oli valkoisten lapsia noin 760, punaisten lapsia 12,240. Lapsista oli ammuttujen isien lapsia noin 5,000, vankileireihin kuolleitten lapsia noin 3,100, kaatuneitten lapsia noin 3,100, murhattujen lapsia noin 1,100; loput olivat kadonneitten ja raajarikkoisten lapsia. Kaikkein suurin osa oli siis ammuttujen lapsia (Vasemmalla: laittomasti ammuttujen). Tilasto sanoo vaan, että ne ovat „ammuttuja”. Kun kaatuneet on lueteltu erikseen, niin selväähän on, mistä syystä ne ovat ammutut. — Sota-orpojen isistä oli toistatuhatta ammuttuja. Niiden luvun jälkeen vasta tulee vankileireihin kuolleitten ja kaatuneitten luku. Joukossa on tietysti myös sellaisia, joitten äiti on kuollut, välistä niinkään ammuttu. Valkoisten murhattujen luku on pieni punaisten vastaavaan lukuun verraten, kun on kysymys sellaisista, jotka ovat orpoja jälkeensä jättäneet.

Juuri tämä ammuttujen suuri määrä sotaorpojen isien joukossa nämät numerot tekee niin kamaliksi. Kun ne ensi kerran esitettiin tilaisuudessa, jossa oli läsnä kaikellaisiin tilastoihin tutustuneita henkilöitä, miehiä, joille mitkään numerot eivät olleet erikoisen outoja, niin yleisesti käytiin mykiksi. Silloin sanoi vanhin joukosta, vanha yhteiskuntaolojen tutkija ja huomattussa asemassa tällä alalla oleva, että nämä ovat kauheita lukuja.

Minä en tiedä, onko teille kaikille sattunut silmien eteen vastaavat luvut Parisin kommunin ajalta. Historioitsija Fridericia tunnetussa teoksessaan, joka äskettäin, ellen erehdy, lienee suomeksikin käännetty, kertoo, että Parisin kommunin kukistamisen jälkeen „voittajain kosto oli armoton”. Vankeja otettiin kapinan kukistamisessa kaikkiaan noin 43,000. Sotaoikeus-tuomioiden jälkeen, kertoo hän edelleen, telotettiin — siis kapinan kukistamisen jälkeen — joitakuuta päälle kahdenkymmenen, yli 3,000 lähetettiin maanpakoon ja useita tuhansia deporteerattiin, suureksi osaksi Uuteen Kaledoniaan. Kerrotuaan tämän historioitsija Fridericia jatkaa: „Muulla Euroopassa kommunin proletaariaistelu ja sen verinen tukahuttaminen oli tehnyt syvän vaikutuksen ja kenties vielä suuremmassa määrin kuin itse Ranskassa syventänyt juopaa eri kansaluokkain välillä.” Se on puolueettoman his-

torioitsijan puhetta. Ja kysymys on kuitenkin pienemmistä numeroista, mitä tulee vielä kapinan jälkeen ammuttuihin, kuin numerot meillä nähtävästi ovat. Täällä esitettiin luotettavat numerot siitä, kuinka paljon on vankileireihin kuolleita. Minä olen liian varovainen tilastomies ruvetakseni vetämään johtopäätöksiä niiden kahden tilaston nojalla, mitä näin on ollut edessäni. Mutta kun pitää muistissa, että niiden ryhmässä, jotka ovat jättäneet sotaorpoja jälkeensä, tähänastisten tietojen mukaan ammuttujen luku on suurempi kuin vankileireihin kuolleiden joukossa, pelottaa ajatuskin, että suhde pysyisi sinnepäinkään samana silloin, kun on kysymys kaikista, eikä vain orpoja jälkeensä jättäneistä (Vasemmalta: Kuka on siis valehdellut!)

Oikeusministeri lausui niinikään, että hallituksella ei ole tiedossa, että lääkärintutkinnoissa olisi käynyt ilmi räikkäystä todella tapahtuneen. Tämä puhe kuuluu oudolta, kun itsellenikin on sattunut, että olen tavannut lääkärin, joka oli juuri tuommoisen tutkinnon toimittanut ja kertoi, että hän oli antanut lääkärivalalleen vahvistetun todistuksen siitä, että räikkäystä oli tapahtunut. Se oli täällä Helsingissä.

Minä luulen, että tämä asia sietäisi tarkempien tietojen hankkimista, kuin mitä hallituksella näyttää olleen silloin, kun tämä välikysymys tehtiin.

Mitä hyötyä sitten tällaisten tietojen hankkimisesta olisi? Mitä hyötyä olisi näiden ikävien seikkojen penkomisesta? Se, mikä on tapahtunut, on tapahtunut. Enkä minä niihin kuulu, jotka unohtuvat, mikä on ollut alkusyynä kaikkeen tähän surkeuteen: että se on ollut kapina itse. Mutta sittenkin on tulevaisuutta ajateltava. Meidän on käytävä parantamaan kapinan haavoja. Sitä varten mielestäni on välttämätöntä, että rikoksia — minä puhun nimenomaan rikoksista — ei peitellä, ei puolustella siitä syystä, että ne ovat tapahtuneet toisella puolella, kun kerran rikokset on tuomittu, niinkuin on tulut tehdä, kun ne ovat toisella puolella tapahtuneet (Vasemmalta: Oikein!)

Minä tiedän varmasti, että niiden luku ei ole tässä maassa vähäinen, jotka ovat olleet valkoisella puolella ja ovat taistelleet valkoisella puolella, mutta joiden mieli on katkeroitunut juuri siitä tavasta, millä näistä asioista ja tapahtumista on puhuttu kapinan jälkeen. Kun täällä on niin paljon esimerkkejä kerrottu, niin pyytäisin minäkin yhden ainoan esimerkin mainita. Minun luonani oli juuri vaalipäivinä erästä Länsi-Suomen pitäjistä kotoisin oleva mies, karski, Pohjanlahden myrskyihin tottunut mies. Hän kertoi, että

heidän syrjäisessä rantapitäjässtään oli vallinnut täysi rauha itse kapinan aikana. Poikaset olivat leikkineet punakaartin esikuntaa siellä. Pari hevosta oli viety, mutta ne oli saatu takaisin. Ihmisille ei ollut mitään erityisempää tapahtunut kapinan aikana. Mutta kun kapina oli loppunut, niin asetettiin kenttäoikeus ja ruvettiin ihmisiä telottamaan. Syyttäjäksi tuli eräs hänen nimeltä mainitsemansa talollinen, jonka koko pitäjä tiesi juopoksi ja naispalvelijainsa raiskaajaksi. Syytettyjen joukossa oli nuori työmies, joka oli arvatavasti ollut punaisten joukossa, vaikka ei sillä paikkakunnalla mitään varsinaista sellaista kapinaa ollut, kuin muualla oli. Hän oli tietysti rikollinen lain edessä. Syyttäjä vaati hänelle kuolemanrangaistusta. Tuomari sanoi, että jos syyttäjä sitä ei vaadi, he toiset eivät sitä vaadi. Mies heittäytyi polvilleen syyttäjän eteen ja sanoi: 'En minä itseni vuoksi rukoile henkeäni, mutta minulle jäisi pienokaiset ja vaimo; niitten takia minä pyydän: antakaa minulle anteeksi.' Mutta syyttäjä vastasi: Etkö sinä muista, kuinka sinä silloin minua loukkasit? Seuraus oli, että mies vietiin ammuttavaksi. Ennenkuin ampuminen tapahtui, kysyttiin, eikö hän halunnut puhutella pappia. Mies sanoi, että ei kai Jumala anna anteeksi, koska ihminenkään ei anna anteeksi; mainiten nimeltä syyttäjänsä. Hän riisui takin päältänsä ja pyysi, että veisivät sen vaimolleen, että vaimo saisi siitä vielä lapsille viimeiset vaatteet. Avasi sitten rintansa ja ammuttiin. Minä en puolusta punaisia, minä olen ne tuominnut ja tuomitsen, mutta sen minä sanon, että ei kai tällaisista teoista mahda olla yhteiskunnan rauhalle suurta hyötyä. Niin sanoi sekin mies, joka tätä kertoi, että kyllä sen teon jälkeen paikkakunnalle ilmestyi sosiaalidemokraattisia äänestäjiä enemmän, kun niitä ennen oli ollut. Ei hän itse niihin kuulunut. Yhä laajemmissa piireissä katkeruus varmasti kasvaa, jollei tällaisissa asioissa tehdä enempää kuin useilla tahoilla näyttää olevan halu tehdä.

Tuntui kuitenkin joku aika takaperin siltä, kuin olisi ollut meillä jo suurempaa halua käydä sovintoon, käydä yhteistyöhön ja koettaa saada poistetuksi sellainen, mikä yhteistyötä estää. Tasavaltalaisten neuvottelukokouksessa, joka pidettiin Helsingissä marraskuun 10 päivänä 1918, lausui nykyinen ministeri Alkio muiden muassa: „Kipeä kohta, joka meidän oloissamme on ja kuuluu sisäpolitiikkaan, on kysymys siitä, millä tavalla sen kansalaissodan jälkeen, joka täällä käytiin, saadaan sovinnollinen yhteisymmärrys aikaan niitten välillä, jotka taistelivat kummallakin puolella rintaman. Rupeamatta tässä sen

pitemmälti asiaa selvittämään, olen sitä mieltä, että kaikki, jotka ovat rikkoneet, ovat lain mukaan rangaistavat väriin katsomatta. Täällä on otettava selvää siitä, mitä on valkoisella puolella rikottu, ja rikokset, silloin kun niitä on tehty, on rangaistava lain mukaan. Täällä ei ole punaisia armahdettava sen vuoksi, että yhdet tai toiset yhteiskunnalliset syyt siihen pakoittavat, vaan lain auktoriteetti on asetettava korkealle. Se on ainoa ehto. Minä en puolusta, lausui herra Alkio, „laimeaa menettelyä. Mutta kaikkein viimeiseksi minä puolustan puolueellista menettelyä.” Ja hän ehdotti asiassa ponnin, joka jokseenkin siinä muodossa tuli hyväksytyksi. Se ponsi kuuluu: „Rikokset, joita kansalaissodan ja kapinan yhteydessä on tehty, on puolueettomasti käsiteltävä ja tuomittava lakiemme mukaan ja väriin katsomatta. Tämä on yhteiskunnallisen oikeudentunnon vaatimus ja tulevan kansalaisrauhan perusehto.” Kansallisen edistysseuran juhlassa huhtikuun 12 päivänä 1919 lausui tohtori Mantere muun muassa seuraavat sanat: „Eri kansankeräyksissä sittenkin, monista erimielisyyksistä ja vastakkaisuuksista huolimatta, asuu pohjimmaisena tunto yhteenkuuluvaisuudesta, tunto siitä, että ne muodostavat kokonaisuuden, kansan, jonka jäsenet veriside on toisilnsa liittämässä. Kun näin on asianlaita, niin sitä suuremmalla rakkaudella, sitä paremman menestyksen toiveilla me voimme käydä niihin tekoihin, jotka tätä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, kansakunnan eheyden tunnetta lujemmaksi lujittavat. Jos koskaan, niin tällä hetkellä nämä teot ovat Suomen kansan elämisen ehtoja. Niillä varmimmin lasketaan pohja, kestävä perusta isänmaan itsenäisyydelle, kansalaisrauhalle, kansan onnelle.” Mikäli tällaiset sanat eivät ole ainoastaan juhlapuheita, eivät ainoastaan juhlatunnelmasta johtuneita, silloin täytyy odottaa ainakin näiltä tahoilta, joilla esitetyt lausunnot olen maininnut, yritystä yhteistyön, yhteisymmärryksen ja yhteenkuuluvaisuuden tunnon kasvattamiseen. Jos nyt se aineskokoelma, minkä täällä ed. Hakmila on esittänyt — minä en tällä sano vielä ollenkaan sitä, onko se kaikki sellaista, että todellinen tutkimus osoittaa sen oikeaksi, — jos tämä aineskokoelma jätetään syrjään ilman muuta, taikka se sivuutetaan edes sellaisella loistavalla puheella, minkä täällä ed. Sarlin ensimmäisenä esitti, niin yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ei minun ymmärtääkseni rakenneta. Jos sensijaan asianomainen valiokunta saisi tätä asiaa käsitellä, jos se saisi koettaa etsiä jotakin lähtökohtaa, mistä pyritään yhteiselle tielle tämän onnettoman kansan asiain korjaamiseksi, silloin mielestäni olisi ainakin jota-

kin saavutettu, ja jollei saavutettu, niin ainakin jotakin yritetty.

Minä en olisi itse puolestani kaivannut ed. Arajärven valaisevaa esitystä siitä, että hallitus on koettanut tehdä paljonkin kapinan jälkien korjaamiseksi. Minä olen näitä asioita ennestäänkin jonkun verran tuntenut. Minä tiedän, kuinka paljon tässä maassa on koitettu tehdä sekä valtion taholta että myöskin yksityiseltä taholta esimerkiksi niiden onnettomien sotaorpojen auttamiseksi, joiden suurta lukua äsken esitin. On koitettu yksityisestikin rientää apuun, jotta heistä kasvatettaisiin ihmisiä, samoin kuin on koitettu tehdä muitakin kärsimysten lieventämiseksi. Tässä tilaisuudessa on mielestäni mainittava, kun kerran on niin paljon kaameata kerrottua, niin paljon sellaista tuotu esille, joka masentaa mieltä, mainittava myöskin, mitä varsinkin Etelä-Pohjanmaan kansa on tehnyt sotaorpojen auttamiseksi. Siellä ovat avattu väriin katsomatta kodit ja sydämet näille raukoille. Kuulin kerran esitelmän, minkä piti nuori opettaja, joka erityisesti on uhrautunut tälle asialle. Hän on lastenkodin johtaja. Esitelmässään hän kertoi, että eräs kodin lapsista oli saanut kirjeen, josta hän luki otteita. Heitä oli ollut neljä lasta yhdessä perheessä; yksi oli joutunut yhdelle maanolkalle, toinen toiselle. Yksi joukosta oli kuollut, ja siitä ilmoitti sisar veljelleen, joka oli tämän opettajan johtamassa lastenkodissa. Pikku-tyttö kirjoitti: Veli on päässyt taivaaseen äidin luo, ja se taisi parasta hänelle ollakin. Perästäpäin kertoi opettaja minulle, että näiden lasten isä oli punaisena teloitettu. Muutamia päiviä isän teloituksen jälkeen oli haettu äiti neljän lapsen keskeltä ammuttavaksi. Ja kuitenkin yksi näistä lapsista kirjoittaa toiselle, että nyt on veli päässyt äidin luo taivaaseen! Tuon liikutetuin sydämin kuullessani näin mielessäni jonkunlaisen valokuvan hyvästä ihmisestä, joka oli ottanut tuon lapsen hoitoonsa, ja opettanut punakaartilaisäidin lasta rakastamaan äitinsä muistoa. Minä luulen, että kun tuota tietä pitemmälle kuletaan, silloin näitä haavoja parannetaan. Se todistaa sellaista yhteistunteen rakentamista, sovun rakentamista, sydänten avautumista, jota täällä Suomen eduskunnassa niin mielellään toivoisi enemmän olevan.

Yhteiskunnallinen omatunto on näissä asioissa herätettävä. Se on herännyt, mitä punastenerikoksiin tulee, mutta siihen on monella taholla pysähdytty. Taasen sanon, että minä niin hyvin ymmärrän, että niiden valkoisten, joiden omaisia on tapettu, rääkätty, joiden täytyy omaistensa hautakumpujen yli katsoa tuonne punaisten puo-

lelle, on vaikea unohtaa ja antaa anteeksi. Mutta sittenkin on muistettava, että noille toisillekin ovat heidän omaisensa rakkaita. Pitäisi muistaa, että punaistenkin omaisten sydämessä voi asua samantapaisia tunteita, joita valkoisten sydämessä asuu. Niin kauan kuin tätä ei muisteta, on turha puhuaakaan siitä, että tässä maassa päästäisiin yhteenkuuluvaisuuden tunteeseen, siihen käsitykseen, että me kaikki olemme samaa kansaa ja että meidän täytyy kaikkien yhdessä tätä yhteistä isänmaata rakastaa ja tukea. Punaisissa on rikollisia, niissä on pahoin erehtyneitä, sanottakoon se. Mutta muistettakoon samalla, että heidän omaisissaan ja heidän ystäväissään on myöskin ihmisiä, joilla on oikeus vaatia samaa, mitä toisella puolella on tapahtunut, että nimittäin heidänkin asiansa tutkittaisiin tarkemmin, kun mitä näyttää tähän asti tapahtuneen. Jos tällainen vaatimus ilman muuta kylmästi hyljätään, silloin on turhaa uneksiakaan sopia tässä maassa.

On vielä eräs puoli asiasta, jota en voi olla koskettelematta. Ei liene yhtään ainoata sivistysmaata, jossa ei nykyoloissa otettaisi huomioon myöskin n. s. vasemmistoa, työväkeä, silloin kun on maan asioista kysymys, niiden hoidosta, niiden järjestämisestä. Sellaisessa maassa, kuin Englanti on, lausui äskén Lloyd George, on porvariston otettava työväestö lukuun, jos mieli Suur-Britannian asioita oikealla tavalla järjestellä. Muualla ei ole varaa työntää syrjään vasemmistoa. Suomella vain näyttää siihen olevan varaa. Muuhun käsitykseen ei voi tulla kuin tähän, kun kuuntelen sellaisia lausuntoja, joita täällä on useitakin annettu, mutta joista erittäin ed. Vuorimaan lausunto teki minuun niin masentavan vaikutuksen, etten tiedä, koska olisin niin masennuksissa mitään kuunnellut. Hän lausunnossaan ensinnäkin kaiken aikaa puhui „sosialisteista” silloin kuin hän tarkoitti punakaartilaisia. Se nyt lienee hänelle ominaista kielenkäyttöä. Kuulimmehan, että hän aina sanoo „ryssä”, kun tarkoittaa venäläistä. Mutta tässä tapauksessa tuollainen puhetapa, kun oli kysymys juuri punakaartilaiden hirvittävästä ilkitöistä, saattoi olla sosialisteille loukkaavaa. Olisi kuitenkin odottanut, että hänen asemassaan oleva mies olisi muistanut, mitä esim. Saksassa näihin aikoihin sosialistit, sosialidemokraatit, ovat tehneet bolshevikkien kukistamiseksi. Edelleen hän esitti lausunnossaan muutamia kysymyksiä nykyiselle sosialidemokraattiselle eduskuntaryhmälle. Hän kysyi m. m., tietääkö nykyinen sosialistinen puolue viimeksi esiintyneestä kapinahankkeesta, ja oliko sosialistinen puolue ryhtynyt sitä paljastamaan ja sitä vastaan taistelemaan.

Hän kysyi myöskin, missä suhteessa nykyinen sosialidemokraattinen ryhmä on venäläiseen bolshevismiin. Ja hän perusteli nämä kysymyksensä sillä, että hän oli kuullut kerrottavan, että vasemmiston ryhmässä eduskunnassa olisi 20 kansanvaltaista ja isänmaallista jäsentä ja todellisen kansanvallan ja parlamentarisuuden kannattajaa, mutta että 60 kannattaisi niin sanottua köyhälistön diktatuuria, se tahtoo sanoa juutalais-bolshevistista harvainvaltaa. Minun täytyy sanoa puhemiehen suureksi kunniaksi, että tällä paikalla hän napautti nuijaansa ed. Vuorimaaalle. Täällä on puhuttu siitä, että yhtä ja toista voisi näistä asioista mennä ulkomaille. Ajatelkaapa minkälaisen vaikutuksen tekisi ulkomailla, jos kerrotaisiin papin, jonka totuudenrakkautta ei kukaan pane kysymykseen, vakuuttaneen eduskunnan sosialisteissa olevan 20 oikeistososialistia, mutta 60 juutalais-bolshevistisen hirmuvallan kannattajaa. (Vasemmalta naurua). Minusta tämä asia ei ollenkaan ole naurettava. Se on mielestäni sangen vakava asia.

En voi olla sanomatta jotakin muutakin tässä yhteydessä. Olisin toivonut, että ed. Vuorimaa olisi ollut läsnä, etten hänen selkänsä takana mitään sanoisi. Siinä kirjassa, jonka mukaan ed. Vuorimaa opettaa, kerrotaan, että Israelin kansa lankesi suureen syntiin. Moses, joka oli kansan johtaja silloin, käytti ankaraa keinoa rangaistukseksi. Hän kokosi Levin pojat ympärilleen ja antoi näiden toimittaa rangaistusta, kysymättä oliko rangaistava läheinen sukulainen tai ystävä. Sinä päivänä liki 3,000 kaatui Israelin kansasta. Mutta sen jälkeen palasi Moses Herran luo ja rukoi kansan puolesta: „Anna nyt heidän rikoksensa anteeksi; vaan jollei, niin pyyhi minut pois sinun kirjastasi, jonka kirjoittanut olet.” Siinä oli todellinen hengenmies. Se oli kristilliselle isänmaan ystävälle esimerkiksi kelpaavaa puhetapaa. Luulen, että jos olisi muistettu ottaa näitä asioita tältäkin kannalta, ehkä hiukan toisin olisi asema maassamme. Ja kumminkaan Moseksen puhe ei läheskään ylettynyt Hänen puheensa rinnalle, joka ristissä riippuen rukoi: Isä, anna heille anteeksi, sillä he eivät tiedä, mitä tekevät!”

Luulen, että se asia, josta olen puhunut, on niitä, jotka eivät siirry pois päiväjärjestyksestä sillä, että eduskunta kenties siirtyy yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Luulen, että sittenkin olisi eduksi, jos asia saisi mennä perustuslakivaliokuntaan. Siellä kenties jotakin keksittäisiin mieltä tyynnyttämiseksi ja päästäisiin tien päähän. Kun ajattelen erikoisesti perustuslakivaliokuntaa tämän asian yhteydessä, niin teen sen ennenkaikkea siitä syystä, että sen valiokunnan on

löydettyä yhteinen tie ja yhteinen kanta toisessa tärkeässä asiassa, Suomen kansan tärkeimmässä asiassa, ja voi olla, että tuossa suuressa asiassa ei päästä yksimielisyyteen — tai niin suureen yksimielisyyteen, kuin on mahdollista, — jollei koeteta tällaisia esteitä saada pois tieltä, mistä nyt on kysymys. Näin ollen valiokunta varmaan tekisi parhaansa saadakseen jonkun ratkaisun sille vaikealle asialle, mikä nyt on käsiteltävänä.

Minä toivoisin, että jos yhteinen lausunto valiokunnassa syntyisi, sosialidemokraattinen puolue siinä edustajiensa kautta selvästi ja kerta kaikkiaan antaisi sen vakuutuksen niille, jotka sitä vielä kaipaavat, että sosialidemokraattinen puolue nykyään on kaikkea bolshevismia, kaikkea laittomuutta ja kaikkea kapinanhanketta vastaan.

Minä näin ollen katsoisin olevan vain eduksi, jos tämä asia saisi mennä valiokuntaan. En taa sen ollenkaan tällä tarkoita sitä, että asian lähettäminen valiokuntaan vielä tietäisi epäluottamuslauseen antamista nykyiselle hallitukselle tässä asiassa. Tällä hetkellä minä luulen olevan syytä asian enempään tutkimiseen eikä mihinkään muuhun. Minä sanon: asian tutkimiseen. Ei kai voida ajatella, että toinen toisensa jälkeen henkilöt, jotka tunnemme rehellisiksi ihmisiksi — ajattelen esim. sitä puhujaa, joka minun edelläni tältä paikalta puhui, — kertoisivat kaikkea sitä, mitä he ovat kertoneet, jollei siinä jotain perää olisi. Tuohon lausuntoon olisi mielestäni saatava myös se, mikä ed. Arajärven lausunnossa antoi selvitystä tälle kysymykselle, ja saatava se, millä hän lausuntonsa lopetti, vaikka lausunnon alkupuoli ei soveltunut yhteen sen kanssa, mitä hän lopuksi sanoi. Ne asiat, mitä ed. Hakki esitti, olivat sitä laatua, että hänen täytyy olla vastuussa niistä. Jos valiokunta havaitsee, että niissä asioissa ei ole sitä perää, minkä hän vakuuttaa niissä olevan, silloin täytyy tämän välikysymyksen tekijän itsensä joutua ainakin suuren moraalisen vastuun alaiseksi.

Olen päivä päivältä, ilta illalta yhä ikävämällä mielellä kuunnellut tätä keskustelua. Minä olen kuullut, kuinka etsimällä etsitään — puolelta ja toiselta — aina sitä, mikä eroittaa, ja sitä korostetaan, mutta jätetään se syrjään, mikä meitä kaikkia yhdistää niin paljon kuin on mahdollista. Ja kuitenkin on, niinkuin ed. Alkio on sanonut, että punaisista ja valkoisista täytyy tulla yksi kansa, jos mielittää tässä maassa elää. Mehän olemme niin eri kannoilla olevia ihmisiä. Toinen on jo syntyperänsä, kasvatuksensa, ympäristönsä vaikutuksesta oikeistolainen, toinen vasemmistolainen. Mutta eikö siltä voitaisi ajatella, että me koettaisimme — vaikeuksista huolimatta

— kukin taholtamme astua niin lähelle rajaa kuin mahdollista ja koettaa nähdä rajan toisella puolella ihmisiä? Emmekö me voisi sanoa toisillemme: Teidän tahollanne on tehty suuri rikos, suuri rikos ennen kaikkea tätä kansaa vastaan. Tuomitkaa se ja tuomitkaa se selvästi! Mutta ei meidänkään tahollamme ole aivan ilman syytä ja vihaa oltu. Koetetaan senvuoksi unohtaa se — niinkuin ed. Arajärvi kauniisti sanoi — mikä takana on, ja koettakaamme tulevaisuutta ajatella! Koetetaan yhdessä, tästä lähin tasapuolisuutta noudattamalla, tekemällä kaiken sen, minkä me voimme tehdä hyvällä omallatunnonalla, katkeruuden vähentämiseksi ja haavojen parantamiseksi, uuden elämän alkamiseksi paljon kärsineessä maassamme!

Jos tuollaista mieltä olisi, silloin kannattaisi uudelleen ajatella eikö sittenkin tätä asiaa kannattaisi valiokuntaan lähettää. (Vasemmalta hyvähuutoja.)

Puhemies: Ennenkuin annan seuraavan puheenvuoron, pyydän saada edustajille ilmoitettua, että mikäli mahdollista suoritetaan keskustelu loppuun nyt käsiteltävänä olevassa asiassa tänä iltana, mutta äänestys päiväjärjestykseen siirtymisestä toimitetaan ensi tiistain täysi-istunnossa.

Ed. Rintala: Että kansalaissodan voittajien toimeenpanemat vangitsemiset ja teloitukset eivät läheskään aina johtuneet välttämättömyydestä tai rankaisutoimeenpiteestä, vaan suoraan kostosta ja murhaamishalusta, siitä on tämän keskustelun kuluessa tuotu jo lukemattomia esimerkkejä ja voidaan eri tahoilta maata tuoda miten paljon tahansa. Minua ihmetyttääkin, että oikeistolla on otsaa lyödä rintoihinsa ja sanoa: Täällä ei ole valkoista terroria ollut olemassa. Jos täällä ei ole ollut olemassa valkoista terroria, niin sitten terroria ei ole olemassakaan, ei punaista eikä valkoista. Kyllä se viattomien työläisten joukko-teurastus on terroria niinkuin porvaristonkin, vaikka porvaristo ei tunne mitään muuta kuin sen, mikä kohdistuu heihin itseensä. Eihän silläkään edes aina ollut ratkaisevaa merkitystä oliko pidätetty kapinaa vastustanut vai ei, vaikka oikeisto ja keskusta näyttääkin tuntevan vain yhden ainoan kapinan vastustamiskeinon, se on aseiden hankinnan ja sotalaitoksen. Vaikka lieneekin tarpeetonta enää täällä esimerkkejä tuoda, voin kuitenkin pari tässä luetella ja täydellisesti kertoa.

Toimittaja Juho Rainio tuotiin toukokuun 10 päivänä $\frac{1}{2}$ 11 aikaan illalla vangittuna Po-

riin, josta punaiset noin kuukausi takaperin olivat lähteneet. Pilkattiin, häväistiin ja todennäköisesti myös rääkättiin sekä ammuttiin samana yönä koppiinsa Porin raatihuoneen alakerrassa. Rainio ei ollut ottanut osaa kapinaan, päinvastoin oli sitä vastustanut ja oli jo vuoden alussa eronnut Sosialidemokraatti-lehden toimituksesta ja siirtynyt erään osuusliikkeen palvelukseen. Murhatun vaimon tiedusteltua kaupungin komendantilta syytä miehensä murhaan ilmoittaen samalla omana mielipiteenään, ettei miehensä ollut ottanut kapinaan osaa missään muodossa, komendantti vastasi: „Teidän miehenne oli niin viisas, ettei hän ottanut osaa mihinkään kapinaan.” Tätä lausuntoa täydentää vielä eräs, jonka minulle on lausunut eräs samana yönä siellä vahdissa ollut suojeluskuntalainen. Hän kertoi, että kun Rainio ei ollut ottanut osaa kapinaan, häntä ei olisi voitu oikeudellista tietä mistään syyttää, jota varten täytyi käyttää tätä lyhyttä tuomiota. Siis tässä tapauksessa tuotti miehelle kuoleman se, ettei hän ollut ottanut osaa kapinaan. Mahdollisesti olisi miehen henki säästynyt, jos olisi ollut jossakin luottamustoimessa, että olisi voitu nostaa oikeusjuttu.

Maanviljelijä Fredrik Laaksonen noudettiin huhtikuulla kotoaan ja ammuttiin 14 muun henkilön kanssa eräaseen santakuoppaan Porin lähelle. Laaksonen niinkuin useat muutkin tässä samalla kertaa teloitetuista ei ollut ottanut osaa kapinaan. Oli tosin ollut kaupungin rahatoimikamarin jäsenenä, johon oli kuulunut jo useita vuosia, oli ollut muutamia päiviä pitempäänkin siellä kuin porvarilliset jäsenet, sillä on huomattava, että siellä porvarillisetkin rahatoimikamarin jäsenet olivat miltei kaikki koko kapinan ajan aina maaliskuun 27 päivään asti ja olisivat olleet kai edelleenkin, mutta punakaarti ei antanut niille luottamusta enää ja niitä ei kuitenkaan ollut syytettykään mistään rikoksesta. Nämä toiset porvarilliset jäsenet antoivat Laaksoselle sellaisen todistuksen, ettei hän ole millään tavalla aiheuttanut mitään vahinkoa kaupungille, vaan päinvastoin on koettanut pelastaa kaupungin omaisuutta, niinkuin olikin. Näistäkään ei ole minkäänlaista tutkintoa vielä pidetty, vaikka toisesta ainakin on tehty oikeusministerille valitus ja toisesta kaupungin komendantille.

Tässä yhteydessä en myöskään malta olla huomauttamatta, että oliko se venäläisten vankien teloittaminen niin välttämätöntä? Ainakin se on osaltaan pahentanut Venäjällä asuvien kansalaistemme ennestäänkin tukalaa olotilaa ja että hallituksen on ollut pakko ryhtyä vaihtamaan vankeja paperilla. Ja kun paperikaupat eivät onnis-

tuneet, sitten on yritetty tuottaa muista sivistysmaista vankeja ja yrittää niillä vaihtettaa, kun omat ottamat vangit kaikki teloitettiin. Kansan keskuudessa on aina ollut epäilystä, että se oikeuden vaaka olisi hieman epätarkka, mutta nyt se näyttää olevan myöskin kokonaan maamme poliittisen magneetin vaikutuksen alaisena, ja se on hyvin arveluttavaa. Tästä onkin ollut seurauksena yleinen oikeuskäsitteiden hämmennys varsinkin silloin, kun on kysymyksessä valtaa ja pistimiä hallussaan pitävien puolueiden tekemät rikokset. Tämä on johtanut meidät siihen valkoiseen bolshevismiin, laittomuuteen, ja ehta-itämaisiiin tapoihin, joista eivät edes sotilasvirastot näytä olevan säästyneet. Se on johtanut meidät valkoiseen terroriin kurjine vankiloineen, joita punaisten, vieläpä tsaarinaikuiset Spalernaja-vankilatkin häpeivät. Niin perinpohjaista on tämä työväestöön kohdistunut valkoinen bolshevismi ollut, että valkoinen sanomalehdistö ei ole voinut todellisuudessa kertoa punaisesta terrorista ja punaisesta bolshevismista mitään sellaista, ettei vastaavaa esimerkkiä olisi helppo löytää meidän valkoisen bolshevismimme aikuisista tapahtumista. Ainoa eroitus on vain siinä, että punaisten tekemät rikokset ovat mitä ankarimmin rangaistut ja valkoisten jätetyt rankaisematta. Kuitenkin on lain henki sellainen, että yhtäläiset rikokset vaativat yhtäläisen rangaistuksen ja että oikeus ei saa tunnustaa väriä. Punakaartilaisten tekemät rikokset eivät ole puolustettavissa eikä se ole tämän välilyksymyksen tarkoituksaan, vaikka toisaalta täytyy sanoa, että kyllä niillekin sellaisia taustoja löytäisi, joilla täällä on tahdottu tehdä ymmärrettäviksi valkoiset murhat. Arveluttavalta ja epäoikeudenmukaiselta tuntuukin, että herra oikeusministeri ja oikeiston puhujat ovat täällä ruvenneet advoseeraamaan valkoisten tekemiä rikoksia sillä perustuksella ja sitä taustaa vastaan, että punaiset ovat myöskin tehneet rikoksia, ikäänkuin se kelpaisi puolustukseksi rikokselle, että tietää toistenkin niin tekevän. Ikävää on myöskin todeta, että tämän käsityskannan seuraukset ovat ruvenneet ilmenemään päivä päivältä milloin suuremmissa, milloin pienemmissä rikoksissa. Ne punaiset, jotka tekivät itsensä syylliseksi elintarpeitten petroleumilla valelemiseen, murhiin ja ryöstöihin, kyllä ne ovat miltei kaikki jo teloitetut ja haudatut, jotkut vielä jalka- ja käsiraudoissa, joten niitä on mahdoton enää tänne toista kertaa tuomittavaksi ottaa, vaikka oikeistolla kyllä siihen haluakin olisi. Ja meidän rikoslakimme kieltää syyttämästä, solvaamasta rikoksellista, mistä hän jo on rangaistuksensa kärsinyt. Toista ovat nämä rikokset, joita ei vielä ole ran-

gaistu. Siihen katsoen mihin Valtiopäiväjärjestyksen 9 § kansanedustajia velvoittaa, emme ole oikeutettuja näin törkeitä perustuslain rikkomuksia ilman lähempää tutkimusta sivuuttamaan ja tätä vaatii oikeuslaitoksemme arvo sekä maamme ulko- ja sisäpoliittinen tilanne, sillä siellä, missä vääryyttä kärsinyt ei oikeudellista tietä voi saada oikeutta itselleen, johtaa se yksilöitä helposti anarkiaan, koston ja muihin laittomuuksiin ja on omansa valmistamaan maaperää kaikenlaisille seikkailijoille ja kiihoittajille, joista on jo esimerkiksi täälläkin tänään luettu ja Tampereella eilen levitetty julistus. Kannatam siis asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymismuodon laatimiseksi.

Ed. H a l m e ei ollut saapuvilla.

Ed. Vainio: Allekirjoittaneella oli kunnia saada seitsemättä kuukautta olla vankina tai käydä tuota niin sanottua bolshevistista yliopistoa. Sain tänä vankeuskauteni oppiaikana nähdä vankilaelämästä yhtä ja toista, joka ansainnee tässä tulla mainituksi, mutta silmiinpistävimpana seikkana viranomaisten kohtelussa vankeihin nähden oli saada vankien olot niin sietämättömiksi kuin suinkin, niin kurjiksi kuin suinkin, jotta tämä kurjuus tekisi lopun niistä liki 100,000 kärsivästä työläisjoukoista, jotka valkoinen terrori oli uhrikseen vankiloihin ja vankileireihin kerännyt. Kuopion lääninvankilassa, jossa minunkin vankeuskauteni alkoi ja joka vankila rinnastettuna muihin vankiloihin on pidettävä parempana, olivat kumminkin olot sielläkin sellaiset, että epäkohdat ovat myöskin mainitsemisen arvoisia. Meitä oli silloin kun kapina alkoi helmikuun 3 päivänä useita henkilöitä kerätty sellaisia, jotka eivät olleet kapinassa vähääkään mukana ja sitten, kun Kuopiossa oli punaiset lyöty ja valkoinen päässyt valtaan, kerättiin lääninvankilaan muka kaikki ne jotka pidettiin kuuluvana raskeampaan sarjaan tai suurempisyylliset. Meitä oli 57, jotka oli sullottu 3—4 kappaletta yhteen vankityrmään, joka koppi nimittäin on tarkoitettu vain yhtä henkilöä varten. Täällä saimme noin 3 kuukautta olla, ennenkuin pääsimme ulos raitista ilmaa edes hengittämään, joka vankilan ohjesääntöjen mukaan kuuluu kerta päivässä vähintään puoli tuntia henkilölle. Tätä meille ei annettu ennenkuin vasta noin 3 kuukauden kulluttua ja silloinkin vain 10 ja 15 minuuttia. Sen arvaa, 3—4 henkilöä kopissa, johon auringon valo ei pääse koskaan paistamaan, tällaisessa riittämättömässä ilmassa, huono ravinto y. m. siihen lukuunotettuna, tekee olon tavattoman kurjaksi

ja vankien terveyteen nähden hyvin uhkaavaksi. Ravinto joka oli murka hyvä, oli puutteellista. Sitä todistaa se, että tässä 4 kuukaudessa, jonka siellä olimme, paino putosi henkilön osaksi noin 15—25 kiloon. Ruoka kumminkin oli siellä jonkun verran parempaa kuin mitä sitten olin tilaisuudessa kuulemaan muista vankileireistä. Kuri, jota käytettiin vankeja kohtaan, oli useinkin ankara ja välistä sangen lapsellisuuteen menevä. Niinkuin mainitsin äsken näissä kopeissa, jossa vanki 4 kuukautta sai olla epätietoinen — olevista oloista — teki mieli kurkistamaan esimerkiksi akkunasta ulos. Tämä kai on vankilan ohjesääntöjen mukaan kiellettyä. Mutta on ymmärrettävää, että tässä pyrki jokainen rikkomaan sääntöjä. Jos he olisivat saaneet ulkona käydä edes tuon ohjesäännön mukaisen ajan, niin tuskin heistä kukaan olisi akkunasta pyrkinyt kurkistelemaan. Mutta joka tästä uskalsi kurkistaa, silloin ammuttiin. Suojeluskunta oli järjestänyt pikkupoikasia kiväärien kanssa joka akkunaa tähystelemään. Ja jos siellä vähänkin liikettä huomattiin, niin silloin ammuttiin. Kerron erään tapauksen. Kun meidän luukkomme oli joutunut epäkonttoon, josta ilmaa vaihdettiin, rupesin sitä kepillä järjestämään. Silloin kuula tulla pamahdi, mutta onneksi ei vahingoittanut ketään.

Alustavat tutkimukset, joita vankilassa sitten vasta noin parin kuukauden perästä meidän sinne jouduttua alettiin toimittaa, olivat samanlaisia kuin täällä on jo muistakin vankiloista kerrottu. Kuria käytettiin siinä, kiristämistä pidettiin, pampua en tiedä siellä käytetyn, mutta kyllä muita keinoja. Kysyttiin vangilta asioita sellaisia, joita hän ei tietänyt, eikä ollut nähnytäkään. Ja jos hän kieltäytyi näistä jotakin sanomasta, määrättiin hänelle niinsanottua karhukoppia 4 ja 5 vuorokautta. Tämä karhukoppi, joka löytyy vankilarakennuksen maanalaisesta kerroksesta, on kostea, pimeä luola. Tähän vietiin tämä ennestään jo näännytetty vanki mainitsemakseni ajaksi, jonne ei annettu ruokaa muuta kuin se tulitikkulaatikon kokoinen leivänmurikka ja vettä; makuuvaatteita ei saanut tuoda myös sinne, vaan täytyi siinä kostealla permannolla nukkua. Täältä sitten kun tällä tavalla oli kidutettu, tuotiin tämä vanki taas uudestaan tuomarien tutkittavaksi. Täällä kiristettiin hänen omia ja toisten asioita tunnustamaan tällaiselta puolinormaalilta ihmiseltä. Saamme käsityksen tästä, minkälaisia todistuksia ne useinkin antoivat ja miten paljon näihin todistuksiin oli uskottava. Puolinormaalilta ihmiseltä kiristetyt todistukset saattavat olla totuuden kanssa vähemmän yhtäpitäviä. Mutta näillä todistuksilla kumminkin oli saavu-

tettu se tarkotus oikeudenkäyntiin, siihen surkeankuuluksaan oikeudenkäyntiin, jotka todistukset sitten monesti täysipainoisina käytettiin.

Toukokuun loppupäivinä meidät eräällä hyvin kaamealla tavalla yllättämällä lähdettiin siirtämään Mjölön vankileiriin. Aamun sarastaessa noin vähän vaille 3 saapui vankilaan hyvin suurella kolinalla ja ryskeellä, joku, likipitään ehkä komppania sotamiehiä pistimien kanssa. Vangit, jotka olivat tähän aikaan vielä tottuneet nukkumaan, heräsivät tuohon jyrynä. Ja kun siihen liittyi vielä se menettely, että yksitellen alettiin vankikopeista ottaa henkilöitä, ei sillä tavalla, että olisi jokainen koppi tyhjennetty yhtä aikaa ne 4 tai 5 miestä pois, mutta sieltä otettiin yksi kerrassaan ja tällä tavalla yllättämällä aamulla varhain meidät kutsuttiin ulos, sidottiin kaksi miestä aina yksiin rautoihin. Kaikki ne 57 miestä vietiin asemalle se mainitsemani komppania sotaväkeä mukana. Tämä aamuinen yllätys meille, jota edes eivät vartijat olleet tilaisuudessa tietämään mihin meidät viedään, saimme jokainen sen käsityksen, että nyt meidät jokainen viedään ammuttavaksi. Saattaa arvata millä tavalla tämä vaikutti ennestään heikkoihin ja hermostuneisiin mieliin.

Matkamme Helsinkiin kesti lähes kaksi vuorokautta. Tälle matkalle emme saaneet vankilasta ottaa makuuvaatteita, joita olimme sinne kotoamme useampikin tuoneet, kun taas monellakaan ei ollut kuin pikku takki, saimme tämän kaksi vuorokautta kylmässä vaunussa väristen kärsiä sen matkan vaivat, mikä siitä saattoi olla. Ruokaa tällä ajalla oli jotain 4—5 silakkaa ja pieni leipämurikka eikä mitään muuta. Tultuamme Helsingin asemalle vietiin realilyseolle. Mutta kauan aikaa saimme kumminkin odottaa, mihinkä meidät täältä asemalta kuljetetaan. Näytti olleen silloin herrojen kirjat niin sekaisin, että vastaan ei ollut ketään ottamassa, eivätkä tietäneet, että Kuopiosta on mitään tulossakaan. Juoksentelivathan virastosta virastoon, kun sitten vihdoinkin löysivät lyseon sijoituspaikaksi, johon meidät vietiin. Tähän lyseolle sitten samoihin aikoihin alettiin eri puolilta maata kuljetella näitä vankeja. Niitä oli Oulusta, Lappeenrannasta y. m. Nämä eri parttiat näyttivät paljon kurjemmilta, kuin mitä meidän kuopiolainen parttiimme oli. Siellä oli venäläisiä sotamiehiä, siellä oli virolaisia, lätiläisiä ja mikä tietää mitä kansallisuutta olivat, jotka olivat rintamilta keräytyneet, jotka olivat vielä niin surkeassa kunnossa, monella vielä kuula ja shrapnellin kappale ruumiissa, sodan tuottamat haavat ammottavina ja noin 25 % näistä voi olla sel-

laisia, jotka eivät itse pystyneet kävelemään ja joitten paikka olisi ollut joka tapauksessa jossakin sairaalassa eikä kuljetettavina joukkoina. Sitten kun meitä lähdettiin pari yötä siellä oltuamme viemään Mjölöön, silloin sain minä ensi kerran tilaisuuden nähdä kurjuutta, jota en ollut oppinut ennen näkemään. Meitä, joita kerääntyi noin 700, hiukan ylitse, noita sairaita ja puolikuolleita ihmisolentoja, sullottiin yhteen pieneen laivaruomaan. Täällä olivat sairaat, puolisaairaat, puolikuolleet ja terveemmät niin kuin sillit tynnyryissä. Sairaat makasivat pitkin siellä hiiliruoman pohjalla. Tähän kun otetaan huomioon, että jokaisen vangin vatsa oli tullut siitä huonosta ruuasta epäkuntoon, sitten kun ajatellaan, että meri tällä matkalla rupesi käymään ja syntyi meritauti ja näistä kun teemme ajatuksen, millaista saattaa semmoisessa tapauksessa olo olla, niin tulemme siihen johtopäätöksen, kuin minäkin, että se oli kurjin kohta mitä minä olen elämässäni nähnyt. Matkalla myöskin kohtelu oli hyvin raakaa. Brovinki oli kaikilla vartijoilla ja niillä uhattiin ken vain jotakin uskalsi pyytää tai toivoa edes laivan ruomasta katsomaan ulos, niin silloin uhattiin jo ampua. Päästyämme Mjölöön satamaan otettiin kaikilta vangeilta, mitä he olivat matkaansa saaneet nim. ruokatarpeet y. m., käsilaukut. Nämä otettiin kaikilta pois, ei saanut viedä minkäänlaista tavaraa vankilaan. Meidät 700 vankia marssitettiin kasarmille N:o 1:een. Tähän yhteen ainoaan huoneeseen, jonka pinta-ala oli 409 neliometriä, sullottiin meidät sisälle. Sairaat ja terveet saivat nukkua kylki kyljessä lattialla ilman minkäänlaista havua tai risua paitsi tavattoman likaista hiekkapermantoa, eikä saanut edes ulkoa sammalta tai muuta semmoista käydä hakemassa. Se oli kielletty ampumisen uhalla. Kuri oli ensi viikoilla niin ankara sisälläkin esim., ettei saanut keskellä lattiaa kulkea eikä myöskään laidoilla. Ikkunaa ei saanut mennä kahta metriä likemmäksi, sitä likemmäksi ei saanut kukaan astua, uhattiin muuten ampua. Keskellä lattiaa taas piti olla käytävä. Ulkona ei saanut myöskään käydä, kuin luvan perästä. Täytyi olla sisällä. Öiseen aikaan ei myöskään päässyt ulos muuta kuin 5 henkeä, vartijoita vaikka oli ja tämä leiri oli ympäri piikkilanka-aitauksella verhoittuna, ei sittenkään tahdottu antaa vankien käydä ulkona välttämättömillä tarpeillaan. Kerron eräänkin esimerkin. Eräs herra Moberg, joka oli vielä porvari, joka oli jostakin väärästä ilmiannosta tullut kiinni otetuksi, hän meni eräänä yönä ulkosalle käymään. Silloin hän tunsikin kiväärin perästä sellaisen iskun hartioi-

hinsa, että hän tiedottomana makasi kauvan aikaa. Tämä herra Moberg, joka tätä asiaa valit-
teli, kuoli sitten jonkun ajan perästä. En roh-
kene sanoa, että se siitä kuoli, mutta jostakin
siellä olevasta syystä. Tämä seikka, että vanki-
lan ympärillä oli aidattuna niin pikkuinen n. s.
pihamaa, että täytyi se meidän välttämätön
paikka, juoksuhauda kaivaa ihan rappusten eteen,
tästä johtui taas, että ilma niillä seuduin alkoi
saastua. Vankien yhä uusiutuvista pyynnöistä
vihdoin siirrettiin tätä rajaa sen verran, että
saimme tämänkin juoksuhaudan sitten siirtää ja
sitä siirrettiin viikko viikolta. Puhtaus täällä
oli myöskin kurja ei veden puutteen takia, mutta
sentakia että vettä ei annettu. Siellä oleva van-
kileiri tai vankikasarmi on meren rannasta ai-
noastaan 15 metriä. Piikkilanka-aitaus ulottui
rantaan. Ei annettu rannalla käydä, ei kasar-
min nurkkaa lähempänä rantaa. Tätä kesti
useita aikoja. Mutta kun vangit näkivät vartijoi-
tansa yhä enemmän ja pääsivät tuttaviksi heidän
kanssaan ja vartiopäälliköt huomasivat, ettei-
vät ne lähteneetkään uimalla karkaamaan niin
sitten annettiin 5—6 metriä tätä merenrantaa.
Mutta tämä oli niin matalaa, että vesi ei siinä
voinut vaihtua ja siinä kun kaikki vaatteet y. m.
pestiin niin silmien ja käsien pesu siinä oli aivan
mahdotonta. Kun tätä sitten yhä enemmän ja
enemmän pyydettiin levittämään niin levitettiin
sitäkin lopulta. Ravinto oli siellä kerrassaan hu-
nolla kannalla. Ravinto oli todellakin niin kur-
jaa että ihmettelen itseäni ja monta muuta, jotka
sieltä elävinä pois pääsivät, että sittenkin ele-
tään. Leipä puuttui hyvin monta kertaa. Ja
tämä leipä, joka siellä, oli n. s. propsileipää, sa-
noivatpa myös risuaidaksi. Keittotarpeisiin
käyttivät mädännyttä turskaa juurien kera.
Minä tunnen turskat ja voin niitä käyttää mutta
nämä olivat aivan käyttökeltvottomia. Ne olivat
jossakin pilaantuneet niin, että niiden haju jo
yksistään teki niin tympäisevän vaikutuksen,
että sitä ei voinut syödä. Rasvan asemasta käy-
tettiin, täällä turskan yhteydessä ihrää ja tämä
ihra oli taasen pilaantunutta, jota ei missään
tapauksessa normaali-ihminen voisi käyttää mi-
nään ravintona. Mutta kun leipä loppui ja täl-
laisia paussi-aikoja tuli hyvin usein niin silloin
saimme arvata, kun kuularuisku tuli portille ja
pappi rupesi saarnaamaan vankilan toisella puo-
lella. Kuularuiskua vangit aivan sattuvasti ni-
mittivät lisäleipäkortiksi. Kuolevaisuus oli tässä
vankileirissä kauhistuttavan suuri, joka johtui
ravinnon y. m. aiheuttamista syistä. Meitä oli
siellä 1,500 vankia ja kuoli näistä kahden kuu-
kauden aikana noin 300 henkeä. Tämä kuolevai-

suusprosentti oli suurin kesä- ja heinäkuun vai-
heella, joka aiheutui siitä, että nämä viranomai-
set eivät jaksaneet sinne ruokatarpeita tuoda.
Mutta niinpian kuin saatiin lupaa että omaiset
kotoa saivat lähettää ruokaa, silloin kuolevaisuus
alkoi lakata. Mutta onhan se huomattava luku,
kun 1,500:sta kuolee noin likipitään 300 vajaan
kahden kuukauden aikana. Nälkä oli kai näillä
muukalaisilla, venäläisillä ja virolaisilla, kaikki-
an suurempi syystä, että heille ei ulottunut tämä
kotoinen avunanto ja heitä kohtaan myöskin käy-
tettiin siellä suuremmassa määrässä raakuutta
kuin omia kotoisia punikkeja kohtaan. Kerron
erään esimerkin. Nämä nälkiintyneet venäläiset,
virolaiset, saksalaiset ja keitä lienevät olleetkaan,
en heidän kansallisuuttaan niin tarkkaan voinut
tuntea, olivat nähneet koiranraadon ulkopuolella
piikkilanka-aitauksen. Nämä nälkäkuoleman
partaalla olevat huomasivat sen ja läksivät sitä
syömään. Silloin heidät ammuttiin tämän koi-
ranradon viereen. Täällä ed. Helle kertoi mi-
nulle yksityisesti suomalaisten vankien keskuu-
dessa, että siellä söivät myöskin, mutta se oli
ollut elävä koiria. (Eduskunnasta: Ne tappoivat
sen ensin). Tappoivatko ne ensin, no se oli hyvä.
Kurja täällä käytettiin hurjalla ja raa'alla tavalla.
Siellä, en malta olla henkilön nimeä mainitse-
matta, oli eräs Hyvärinen, näitä vartijoita, joka
oli käsittäakseni puhtaasti sitä varten koko leiriin
otettu. Minä en tiennyt hänellä mitään muuta
tehtävää siellä olevan kuin pieksää vankeja, ja
ne kutsuivatkin häntä pyöveliksi. Tämä mies,
toisessa kädessä browninki, toisessa pamppu,
pieksi venäläisiä päiväkaudet. Hän kiitti ja ke-
hui, ettei hän ole mistään niin lystissään, kun
vaan saa ryssiä lyödä. Viranomaiset eivät tähän
paljon kajonneet, nauroivat vain, että se on Hy-
värinen joka pitää hyvää kuria. Samalla siellä
käytettiin myöskin n. s. koppivankeutta, johon
sulettiin useiksi vuorokausiksi aivan syömät-
ömänä. Ja täällä heidän terveytensä kokonaan
heikkeni siinä määrässä että hetken perästä kuo-
livat. Sitten nämä meidän tavaramme, jotka
otettiin viranomaisten määräyksestä rannassa
pois, saimme ostaa ne sangen korkealla hinnalla.
M. m. saimme tupakkalaatikosta maksaa 75
markkaa.

Kaikki vangeilla mukana olevat tavarat va-
rastettiin ja vietiin eikä näitä tietääkseni ole tut-
kittukaan viranomaisten taholta, miten niiden
laita on. Siellä oli virolainen ja venäläinen mie-
histö erästä laivasta tuotu ja heillä oli sangen
paljon ruoka- y. m. tavaraa. Nämä kaikki vie-
tiin pois ja väitettiin että nämä olivat sota-
saalista, mutta tuskin näistä monikaan tavara

lienee joutunut valtiolle vaan variapäällikölle. Puukolla oli revitty puntaanisäkit auki ja sieltä viety mitä suinkin oli vietävää ja tuotiin meille vankiraukoille ne kaupaksi ja kiitämme että saimme tällä tavalla henkemme eteen viedyksi kun sattui olemaan rahaa. Olisi paljon yksityisiä kuvauksia, mutta rajoitun tähän. Tässä Mjölön vankileirissä, jota pidettiin parhaana, olivat olot kurjat, miten sitten huonommissa oli. Voin kunnialla mainita erään inhimillisen miehen, joka täällä vankileirissä pelasti monen ihmisen hengen, hän oli vankilan apulaispäällikkönä, herra Rasinmäki. Hän oli inhimillinen mies, hoiti ja koetti etsiä vankien parasta ja tästä syystä hän vihdoin viimein tuli sellaisiin väleihin ylempien päällikköjen kanssa, että täytyi jättää paikkansa. Tässä yhteydessä, koska minulla on puheenvuoro, olen saanut erään kirjeen eräältä vangituttavalta, jonka todenperäisyyttä en lainkaan epäile, pyytäisin sen vielä tässä yhteydessä lukea. Hiitolasta, jossa myös montakin laittomuutta valkoisten taholta tapahtui, on tässä pari sellaista tapausta. Matti Parttisen murha. Kun kapinaliike oli alkanut, alkoi paikkakunnalla hillitön vangitseminen. Kaikki, jotka kuuluivat työväenluokkaan, vangittiin ilman eroitusta ja ilman pienintäkään aihetta. Vangitsemista jatkui lakkaamatta, otettiin vangiksi sellaisiakin, joita ei voitu syyttää mistään rikoksesta. Vangittiin sellaisia, jotka eivät olleet ottaneet osaa edes politiikkaan eikä työväen ammatilliseen liikkeeseen. Matti Parttinen ei kuulunut työväenyhdistykseen eikä minkäänlaiseen työväenjärjestykseen ollut milloinkaan kuulunut. Ei ollut edes luokkatietoinen työläinen. Hänet vangittiin maaliskuun 18 päivänä jonkun alhaisen koston uhrina ja vietiin Hiitolan asemalle rautatievaunuun, josta 6 päivää vasten yöllä käytiin ottamassa pois ja vietiin Hiitolan joen jälle, jossa hänet ammuttiin kolmesta paikasta ja lyötiin aseella päähän ammottava reikä. Tämän jälkeen ottivat murhaajat vainajan ruumiin ja veivät erään joen sillalle, sitoivat rautalangalla suuren kiven olkapäähän ja viskasivat koskeen. Keväällä 20 päivänä toukokuuta löydettiin vainaja koskesta, asiasta ilmoitettiin paikkakunnan nimismiehelle, joka vei ruumiin leikkaushuoneelle, jossa piirilääkäri totesi murhan tapahtuneen. Viranomaiset eivät viitsineet toimittaa edes poliisitutkintoa. Samana yönä veivät samat miehet, jotka Parttisen olivat murhanneet, erään Ranin-nimisen miehen, eikä häntä ole sen perästä löydetty. Murhaajat ovat edelleen vapaina eikä viranomaisten taholta ole ryhdytty minkäänlaiseen toimenpiteeseen murhaajien yh-

teiskunnalle vaarattomaksi tekemiseksi. Sitten on paikkakunnalla toinen menettelytapa tapahtunut valkoisten puolelta. Osoitukseksi siitä, mistä syistä yleensä täällä vangitsemisia toimitettiin ja kuinka edesvastuuttomasti paikalliset esikunnat käyttivät syyttäjältaansa, kerron yleisin piirtein paikkakuntamme tapahtumista. Heti alussa tahdon huomauttaa, että suurin osa vangitsemisista toimitettiin osuuskaupallisista syistä. Vuoden 1917 lopulla oli paikkakunnan porvaristo perustanut itselleen Hiitolan osuuskaupan ja heti kapinan alettua alkoi vangitseminen entisten osuuskaupan jäsenten ja henkilökunnan keskuudessa ja toimitettiin se niin tarkasti, että hallituksen jäsenistä jäi ainoastaan yksi vangitsematta. Henkilökunnasta vangittiin 7. Kun oli johto saatu pois tieltä, pakotti suojeluskunta pitämään osuuskunnan kokouksen, jossa se aikoi yhdistää entisen osuuskaupan uuteen osuuskaupaan. Kokous kutsuttiin ja heti kun osuuskaupan jäsenet olivat saapuneet kokoukseen, piiritti suojeluskunta talon eikä ketään laskettu sieltä. Kokouksessa uhkaili suojeluskunta aseilla sellaisia, jotka uskalsivat käyttää puheenvuoroa valtausta vastaan ja pakotti antamaan kokouksessa äänioikeuden sellaisille, jotka eivät olleet osuuskaupan jäseniä. Kokouksen päättyttyä vangittiin kaikki työläiset, jotka olivat käyttäneet puheenvuoroa kokouksessa ja saatettiin Viipurin vankilaan syytettynä maan kavalluksesta ja valtiopetoksesta. Useat tästä syystä vangitut kuolivat vankileireillä ja loput saivat aina 6 vuoden vankeusrangaistuksen ja menettivät kansalaisluottamuksensa ja kaikki tuomittiin suojeluskunnan antaman lausunnon perusteella.

Vielä tässä yhteydessä pyytäisin muutamalla sanalla jatkaa. Täällä meidän porvaristomme on koko ajan syyttänyt socialisteja ja socialistien johtajia Suomessa olleen kapinan synnyttäjiksi. Tämä on porvaristolle aivan ominaista. Heidän maailmankatsomuksensaahan nojautuukin puhtaasti idealismiin, yksilölliseen maailmankäsitykseen väittämällä, että yksilöt ovat tässä maailmassa ne, jotka aiheuttavat kaiken, kun sitä vastaan me socialidemokraatit katselemme vallan toisten silmälasien lävitse. Me haemme tällekin kapinalle vallan toiset pohjat, kuin mitä porvaristo hakee. Me emme kannata tätä kapinaa, se on sanottu ja sanottu monta kertaa täältä lavalta, mutta me katselemme tätä kapinaa arvostellessamme aivan toisella tavalla. Täällä on useita kertoja viitattu siihen seikkaan, että maailmansota olisi syynä. Porvaristo itsekin on tähän joskus viitannut. Mutta tämä tarvitsee vähän enemmän selvittelyä. Ilman maailmansotaa ei

olisi Suomessakaan ollut kapinaa. Aivan oikein. Kun nyt käsitämme, että maailmansota on ollut syynä, niinkuin porvarit ja sosialistit ovat täällä lausuneet, niin täytyy meidän kysyä, mikä oli syynä maailmansotaan. Kun me tähän etsimme vastausta, silloin emme ainakaan syytä sosialisteja tämän maailmansodan syyttymisestä, me syytämme porvaristoa. Kaikissa näissä sotakäyvissä maissa on ollut porvaristo johtamassa yhteiskuntapolitiikkaa ja kansainvälistä politiikkaa. Siis maailmansota, joka 4 vuotta riehui maailmassa, oli porvariston itsensä syy tai sen järjestelmän, jota porvaristo pitää ainoana ja oikeana. Tämä sodan kauhu, jossa niin tavattoman paljon, toistakymmentä miljoonaa ihmistä tapettiin ja 40—50 miljoonaa tehtiin invalideiksi, koko $\frac{1}{5}$ maailman rikkaudesta tuhlatiin, ehkä satoja kaupunkeja hävitettiin ja mitenkä suuri tonnistoluku lepää merien pohjissa. Tällä tavalla raivottiin tässä sodassa. Sotilaallisen päivätyön täällä suorittivat kansat. Nämä kansat tulivat ajatelleeksi sotarintamalla, juoksuhau-doissa, mitä varten he ovat täällä. Eihän itse porvaristokaan oikein tarkkaan tiedä, mistä sotaa käytiin, nykyään riidellään porvariston keskuudessa, mistä se oikein johtuu, ja että kuka tämän sodan oikein aloitti. Rintamilla sotamiehet, joilla joskus oli aikaa juoksuhau-doissa ajatella, tulivat havaitsemaan, että se on vallassa oleva luokka, joka tätä maailmansotaa pitää yllä. Sen se käsitti vaistomaisesti, joskaan ei tietoisesti, ja alkoi ruveta veljeilemään toisen sotavaen kanssa, kuri höltyi, ei toteltu upseeristoa, kun nälkä oli rintamilla, koko maailmaa uhkasi perikato. He tulivat kotiin ja tekivät kapinan porvaristoa vastaan. Suomi ei ase kädessä taistellut maailmansodassa, mutta kumminkin olihan Suomi kokonaan mobilisoitu sotateollisuuden palvelukseen, meidän kaikki tehtaot, rautatieliikenne, laivamme kerättiin sinne, että Suomi välillisesti oli sodassa. Suomessa ei olisi ollut kapinaa, ellei täällä olisi ollut varsinaisesti rintamilla, juoksuhau-doissa, olleita sotamiehiä, jotka täällä majailivat. Nämä sotamiehet saivat sitten Suomen työväkeen vaikutettua siinä määrässä luvaten heille tukea väittämällä, että porvari kuin porvari, väittämällä että porvaristo on kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja tähän sotaan syypää. Ja niin tämä joukkopsykologia vaikutti niin, että Suomenkin työväestö ryhtyi tuohon tuomittavaan tekoon. Tältä kannalta, jos porvaristo käsittäisi, että olevat olot olisivat teki-jöinä maailmansotaan, niin se katselisi toisella tavalla näitä vankeja ja antaisi tuomion sen mukaan. Siksi me sosialidemokraatit käym-

me tätä arvostelemaan toisella tavalla kuin mitä porvaristo tekee ja emme tahtoisi mätkiä sille sellaisia tuomioita, kuin porvarit vaan pyytäisimme heille amnestiaa, pyytäisimme heitä vapaiksi vankikomeroista j. n. e. Sielläkään emme kaikille myönnä vain niille, jotka ovat puhtaasti kapinaan eikä yksityisiin rikoksiin ottaneet osaa. Kun asiat ymmärrettäisiin tältä taloudelliselta kannalta, niin silloin voitaisiin asiaan nähden suhtautua toisella tavalla ja tekemällä reformeja uudistuksia, kohottaa työväki siitä alennustilasta, mihin maailmansota riistanhaluisen porvariston yhteistyön kautta on sen polkenut ja painanut.

Ed. Tavastähti: Syksyllä vuonna 1917 eräs sosialistinen naisedustaja usein ja mielellään puhui militarismista, puhui rauhasta ja rauhan rakkaudesta ja syytti porvarillisia puolueita ja varsinkin porvarillisia naisedustajia sotaaisuudesta ja verenheimosta. Mutta kun sitten vallankumouspäivät lähenivät, hän kerran voitonvarmuuden juovuttamana ei voinut hillitä itseään vaan eräälle porvarilliselle naisedustajalle sanoi: „Minä olen vallankumouksellinen ja minun pääni säilyy, mutta teidän pääne menee.” Silloin tuoporvarillinen naisedustaja vastasi: „Jos käy niin, kuin minä tahdon, niin meidän kummankin pää säilyy.” Se toteutui, mihin tuo sosialistinen naisedustaja pyrki. Hän sai tahtonsa täytetyksi ja päitä on mennyt. Hänen omansa tosin säilyi, sillä vielä viimeiseen saakka uskotellen joukoille, että köyhälistön taistelusta täytyi käydä voittajana, hän pelastui maan rajan toiselle puolelle.

Vuosi on nyt kulunut siitä ja tuosta suuresta murhenäytelmästä tehdään tiliä. Silloin ovat tuomaripöydän taakse tahtoneet asettua ne, jotka kuuluvat samaan puolueeseen kuin tuo mainitsemani nainen ja syytetyt penkille he ovat tahtoneet asettaa ne puolueet, jotka koettivat toimia niin, että „kummankin pää säilyisi”. Voidaan ehkä sanoa vasemmalla: Tämä ei kuulu meille, me olemme oikeistososialisteja. Mutta minun täytyy tähän vastata, että minä en tunne sellaista puoluetta. Tässä maassa on ollut ja tässä maassa on edelleenkin yksi ainoa ja jakamaton sosialidemokraattinen puolue. (Vasemmalta: Aivan oikein!). Sillä oli ennen kapinaa yhteiset äänenkannattajat, yhdessä käytiin vaaleihin ja tänne eduskuntataloon saatettiin kokoelma synnynnäisiä rikollisia ja sairasmielisiä henkilöitä, joiden pelkkä näkeminenkin pani pelkäämään tämän maan kohtalon puolesta. Täällä on tosin sanottu, että tämän puolueen keskuudessa ennen vallankumousta on ollut voimakkaitakin yhteentörmäyksiä ja paljon ristiriitoja. Uskonkin

niin olevan. Mutta suotakoon anteeksi, jollei tämän mukaan voi eikä saakaan arvostella niitä, jotka kutsuvat itseään oikeistososialisteiksi, sillä ihmisen poliittista kantaa ei ole arvosteltava sen mukaan, mitä hän suljettujen ovien takana puolueensa piirissä puhuu, vaan sen mukaan kuinka hän julkisessa elämässä toimii. Ja kun on kysymys sellaisista tapauksista kuin menneet, niin ei riitä että viitataan muutamaan sanomalehtikirjoitukseen, jossa on mahdollisesti tällaisista teoista varoitettu, vaan julkinen irtisanoutuminen, selvä pesäero sen joukon kanssa, joka syksyllä 1917 jo selvästi osoitti, mihin pyrki, olisi ainoa riittävä puolueettomuuden todistus. Tätä todistusta ei voida nykyisestä vasemmistostamme esittää ja syytä siihen, että ei niin ole, sitä voidaan kysyä, mutta siihen on hyvin tähän vastattu. Eräs edustaja on antanut selvän vastauksen: pelättiin. Tämän johdosta tahtoisin huomauttaa, että aika ei aina ollut sellainen, että olisi tarvinnut pelätä. Onhan ollut sellaisiakin aikoja, jolloin ei olisi henki ollut kysymyksessä, vaikka olisi asettunutkin sitä turmiollista suuntaa vastaan, johon puolue kulki. Täällä on viitattu siihen, mikä merkitys olisi ollut sillä, jos edes silloin, kun marraskuun mellastukset tapahtuivat, olisi sosialistijohtajien joukossa esiintynyt joukko, joka olisi pontevasti näitä vastaan asettunut. Tahtoisin mennä vielä pitemmälle ja sanoa, että ponteva esiintyminen vielä vallankumouksen ensi päivinäkin olisi voinut lieventää sen tuhoisia seurauksia. Myönnän mielelläni, että silloin olisi ollut henki kysymyksessä, mutta olenkin siitä mieltä, että joskus sattuu sellaisia hetkeä, jolloin kunnan kansalaisella ei ole oikeutta pelätä henkeään. Eräs valkoinen isä kertoi minulle, että hänen poikansa oli kaatunut aivan kapinan alussa ehtimättä oikeastaan ottaa osaa vapautustaisteluun. Mutta hänen kuolemansa ei ollut turha, sillä se sai hänen kotipaikkakunnallaan maalaisväestön keskuudessa suuren nousun aikaan. On murheellista, että niillä työläisillä, jotka sisimmässään vastustivat väkivallantekojä, ja joita ehkä väkivalloin laumoittain vietiin rintamalle, että heillä ei ole niitten joukossa, jotka olivat heidän johtajinaan olleet, yhtään nimeä, jota he voisivat osoittaa ja josta he voisivat sanoa: Hän kaatui meidän oikean asiamme puolesta.

Kaikki oikeistososialistit eivät ehkä ole valmiita panemaan nimeään sen selityksen alle, että pääaiheena heidän kantaansa viime ja viimeistä edellisen vuoden aikana oli pelko. Mikä siinä sitten oli, on ulkopuolisen vaikea tietää. Joka tapauksessa, kun arpa lyötiin meidän kan-

samme olemassaolosta, he pysyttäytyivät pelistä poissa. Kysymys siitä, oliko tämä maa oleva itsenäinen vai oliko se oleva osa Venäjän federaatiivisesta rosvovallasta, oliko sen kansa elävä kansana vai hukkuva idän joukkoihin, ei herättänyt siinä määrässä heidän mielenkiintoaan, että olisivat puolelle tai toiselle siinä asettuneet. Niinpä tämä ryhmä nyt pesee kätensä kaikesta punaisuudesta. Jos arpa olisi langennut toisin, jos punainen valta olisi päässyt voitolle ja sen oikkuihin olisi kuulunut kutsua kansan edustuksen koolle, niin olisi tämä ryhmä turvallisena istunut täällä yhtä puhtaana kaikesta valkoisuudesta.

Ne, jotka ovat asetetut syytetyn penkille, ovat myöntäneet, että työ ei ole tullut lähimaankaan niin mallikelpoisesti tehdyksi kuin olisi toivottu. Ed. Sillanpään ei tarvitse luulla, että hän oli viime keväänä ainoa, joka oli huolissaan vankeista. Tiedän henkilöitä, jotka sanoivat, että he koko viime kevään ja kesän aikana eivät voineet iloita-saavutetusta vapaudestamme, koska heitä vaivasi m. m. vankien kohtalo eikä ainoastaan se vaan myöskin niitten monien muitten, jotka tässä maassa kärsivät nälkää. Huolissaan olivat armeijastamme, joka ei myöskään lainkaan elänyt sellaisissa oloissa kuin olisi voinut toivoa, jolla ei vielä tänä syksynäkään ollut sellaisia asumuksia, ei sellaista ruokaa, ei ollut sänkyvaatteita eikä paljon muutakaan sellaista, jota olisi voinut toivoa ja vaatia. En tahdo toistaa jo useammin lausuttuja huomautuksia siitä, kuinka äärettömässä avuttomuudentilassa yhteiskuntamme oli, kun punainen aalto oli sen yli käynyt, en myöskään siitä, että oli turha odottaa, että suurin osa kansaamme, valkoinen osa olisi ollut muodostettu pelkistä pyhimyksistä, joita ei sota voisi raaistaa eikä hirmuteot vihaan sytyttää. Yksityisiä väärinkäytöksiä on ollut, mutta se syytös, että kapinan kukistuttua yhteiskunnan pyrkimys olisi ollut suunnattuna koston, on ehdottomasti torjuttava. Jo toukokuun 24 päivänä, jolloin porvarien kai olisi pitänyt hekumoida voiton riemussa ja koston huumeessa, annettiin eduskunnassa lausunto, jossa ilmenee syvä huolestuminen vankien kohtalosta ja vaatimus heidän olojensa järjestämisestä kaikella kiireellä. Tätä vaatimusta kannatettiin, eikä kukaan sanaakaan sitä vastaan lausunut. Tuliko vankiasia niin hoidettua kuin oli ollut parasta, on vaikea arvostella. Enemmän summittainen menettely olisi varmaan ollut helpompi ja nopeampi, mutta enemmän erehdyksiä tuottava ja varmaankin yhtä kiitollinen välikysijille. Erehdyksiä on tapahtunut, mutta pyr-

kimys on ollut ja on oikeudenmukaisuutta kohti, ja se on minusta tässä asiassa ratkaiseva.

Työ on tehty ja niiden, jotka sitä eivät tehneet, on helppo sanoa, kuinka se olisi ollut tehtävä, mutta he eivät ole siihen oikeutettuja. Sen lievimmin sanoen mitättömän osan jälkeen, mitä he ovat näytelleet, olisi häveliäisyys vaatinut, että he, ennenkuin istuutuivat tuomariin istuimelle, olisivat jollain positiivisella teolla osoittaneet, että he kuuluvat tämän yhteiskunnan rakentaviin voimiin.

Ed. Lohi: Hyvin suurella epäilyksellä nousen tähän puhujapaikalle. Minua on niin täydellisesti masentanut se keskustelu, joka tämän välikysymyksen johdosta on tässä eduskunnassa sukeutunut. Täällä on puolelta ja toiselta kuultu mitä kamalimpia syytöksiä ja esitetty mitä pöyristyttävimpiä yksityiskohtia sen kansalaissodan aikana ja sen loppuselvittelyssä, josta meidän kansamme vastaikään on päässyt. Minun täytyy rehellisesti omantuntoni edessä todistaa, että minun sielussani on liikkunut aivan samoja tunteita, joita ed. Helenius-Seppälä tältä paikalta äsken lausui. Meillä, jotka olemme sydämestämme olleet valkoisella puolella tämän kapinan alusta alkaen, meidän velvollisuutemme on minun nähdäkseni rehellisesti tunnustaa, että on tapahtunut paljon semmoista, jota meidän täytyy hävetä. Mutta sitä ikävemmän vaikutuksen tämä keskustelu on tehnyt, kun melkein kaikista lausunnoista puolelta ja toiselta näyttää siltä, että onko haluakaan ymmärtää toisiaan. Syytöksiä vaan ladellaan yksi toisensa päälle. Huolestuneena tulee kysymään, mikä on meidän maamme ja meidän kansamme tulevaisuus, kun ajattelee tätä asiaa sitä taustaa vastaan missä koko maailma tällä hetkellä on. Kansan hyökyäallot, nehan näyttävät tahtovan vereen hukuttaa loputkin siitä, mitä maailman suursota on vielä säilyttänyt. Melkein kaikissa maissa ovat kansan valistuneimmat ainekset, kansanvaltaiset ainekset ja vakavat sosialidemokraatit yhteistoimin pyrkineet estämään kansakunnan vajoamista niihin verivirtoihin, mihin tämän maailmansodan seurauksena ollut bolshevismi tahtoo maailman hukuttaa. Mutta nämä keskustelut tekevät niin ikävän vaikutuksen siinä suhteessa, että onko meidän maassamme mahdollisuutta enää saada yhteistyötä aikaan. Käsitykset ovat nähtävästi vielä niin kaukana toisistaan, tunnesyyt puolella ja toisella pyrkivät niin vallottamaan terveen arvostelukyvyyn.

Mutta mitä näillä keskusteluilla saavutetaan, joita täältä eduskunnan puhujalavalta niin puo-

lelta kuin toiselta kaikista näistä pöyristyttävistä tapahtumista tahdotaan ikuistuttaa eduskunnan pöytäkirjoihin? Nämä samat puheet tietysti sanomalehdistön kautta leviävät nyt ympäri meidän maatamme ja vielä maan rajojen ulkopuolelle. Mitä nämä keskustelut vaikuttavat kansaan? Vaikuttavatko ne rauhottavasti? Eikö näillä tällaisilla keskusteluilla yhä enempi revitä niitä haavoja auki, joita meidän pitäisi koettaa saada parannetuksi umpeen.

Muistuvat mieleen tässä ne hetket ja ne tunteet, joita elettiin silloin kun tämä kapina alkoi. Minä tein yksinäisyydessä monta kertaa tiliiä omantuntoni kanssa. Olenko minä syypää Suomen kansan edustajana, jonka kansa on edustajakseen uskonut, olenko minä syypää siihen, että tällaiseen verileikkiin ja veljessotaan on jouduttu. Mutta kaikesta tästä tutkimisesta huolimatta minä tulin siihen vakaumukseen, että minä olen koettanut ainakin tehdä voitavani estääkseni sitä, mutta se oli ylivoimainen. Olkoon niin, että maailman suursodan tapaukset olivat johtaneet aseman meidän maassamme juuri samallaiseksi kuin monissa muissa maissa, että omistavat luokat, keinottelijat ja suuret omistajat kokosivat rikkauksia yhä enemmän taskuihinsa ja suuret kansan joukot joutuivat yhä suurempaan kurjuuteen. Se oli ominaista koko maailmassa tämän suursodan tuloksena ja sitä ei voi kieltää, sama oli meillä. Ja juuri tämän valossa täytyy ymmärtää myöskin psykologisesti sitä sielullista tilaa missä silloin olivat ne luokat, jotka äärimmäiseen kurjuuteen olivat joutuneet. Kun tähän lisäksi tuli se suunnaton kiihoitus, mikä silloin oli olemassa, täytyy ymmärtää, miten joukkosielu saatiin niin suuressa määrin liikkeelle. Kaikesta tästä huolimatta oliko tällä kapinayrityksellä mitään siveellistä oikeutta? Minä puolestani olen vakuutettu että tuleva historia tulee todistamaan, että se eduskunta, joka silloin meidän maassamme omasi korkeimman valtiovallan, sekä lainsäädäntövalan että hallintovalan, se eduskunta koetti tehdä kaiken mitä tehtävissä oli estääkseen tätä surunäytelmää, mutta se ei kyennyt sitä estämään. Minä olen vakuutettu siitä, että monet niistä sosialidemokraateista, jotka menivät tähän kapinaan mukaan, ymmärsivät täydellisesti, että heillä ei ollut mahdollisuutta köyhälistölle antaa mitään parempaa, kuin mitä oli saavutettavana rauhallista tietä eduskuntatyön kautta. Mutta he menivät silti mukaan. Minä rohkenisin uskoa, että silloisessa sosialidemokraattisessa ryhmässä oli paljon myöskin sellaisia jäseniä, jotka eivät olisi suoneet tämän tapahtuvan. Mutta ne olivat heikkoja, niillä ei ollut tarpeeksi siveellistä ryh-

tiä asettua vastustamaan. Se on surulla todettava. On hyvin kuvaavaa miltä kannalta silloin sosialidemokraatit asemansa ymmärsivät. Voin kertoa yhden yksityisen tapauksen. Tapa- sin sosialidemokraattisen ryhmän puheenjohtajan kapinan aikana muuatta viikkoa ennen kuin saksalaiset tulivat tänne Helsingin kaupunkiin, ja jouduin hänen kanssaan keskusteluun. Hän oli jo täysin selvillä, miten tämän kapinan kävi. Minä huomaustin hänelle, että minun täytyy ihmetellä, että ei Suomessa löytynyt sosialidemokraattisissa johtomiehissä sen enempää kaukonäköisyyttä, että olisivat rohjenneet astua esille tämän joukkoliikkeen estämiseksi ja ettei tähän surulliseen asiointilaan olisi jouduttu, jossa nyt oltiin. Hän sanoi minulle: „mutta sanokaa, ed. Lohi, omantuntonne mukaan, minkälaiset olot olisivat täällä punaisessa Suomessa jos me maltillisemmat, järkevämmät sosialistit emme olisi asettuneet johtamaan tätä suurta joukkoliikettä”. Minä huomaustin siihen: „Minä käsitän täydellisesti, että kapina olisi ollut vielä paljon verisempi kuin mitä se nyt on. Te annoitte aseita käteen yhteiskunnan pohjasakkaan kuuluville edesva- tuuntuntemattomille joukoille. Te ette kykene nytäkään niitä hillitsemään, mutta se juuri että te asetuitte tätä liikettä johtamaan, se antoi sille sen kantavuuden, se antoi sille aiheen, että sen nojalla saatiin myöskin rauhallinen ja rehellinen työväki petetyksi tähän kauheaan verileikkiin ja juuri sentakia teidän päällenne kohdistuvat kaikkein raskaimpana seuraukset tästä. Te olette siinä asemassa, että te olisitte voineet vaikuttaa, että tämä onneton yritys olisi jäänyt paljon pienemmäksi, mutta teillä ei ollut sitä siveellistä tarmoa, siveellistä rohkeutta sillä hetkellä siihen astua.” Ja minun käsitykseni silloisesta socialidemokraattisesta ryhmästä ei ole vielääkään muuttunut. Nyt on meillä socialidemokraattisella ryhmällä vaikea asema myöskin. Minä luulen tuntevani ja ymmärtäväni sen. Asema on sellainen, että sen tarkoitus olisi mikäli minä voin käsit- tää saada nämä harhaanjohtetut työläisjoukot, saada ne takaisin palautetuksi parlamenttaari- selle rauhan tielle ja minä arvostelen socialide- mokraattisen ryhmän toimintaa tässä valossa. Sentähden minä käsitän, että socialidemokraatti- sella ryhmällä on toiselta puolen hyvin vaikea asema siinä, että saavuttaa niitten joukkojen luot- tamuksen osakseen. Mutta asia on myöskin va- kava toiselta puolen. Millä keinoin ja millä eh- doilla se luottamus on saavutettavissa? Onko se saavutettavissa samanlaisilla keinoilla kuin sil- loinen socialidemokraattinen eduskuntaryhmä koetti pysyä näiden kaikkein villimpien ainesten

luottamusmiehenä myöskin ja siinä on juuri suuri vaara. Jos te tahdotte näitten luottamuksen saa- vuttaa, niin minä pelkään, että teidän täytyy luisua niin kauvaksi syndikalismia tai bolshe- vismia kohden, että se panee kaikki rehelliset kansanvaltaiset toiset puolueet epäilemään. Minä olisin sydämestäni toivonut, että tässä eduskun- nassa meillä kansanvaltaisilla porvareilla ja so- sialidemokraateilla olisi saavutettu yhtymäkoh- tia ja niitä saavutettaisiin. Mutta sen estää juuri tämä seikka, että socialidemokraattinen ryhmä kokonaisuudessaan meidän käsityksemme mukaan liiaksi tahtoo vetää mukanaan kaikki ne yhteiskunnan vastaisetkin ainekset eikä roh- kene tarpeellisella ponnella ottaa pesäeroa niistä. Jos me katsomme tilannetta muualla maailmassa, socialidemokraattinen puolue on melkein kai- kissa muissa maissa ollut pakotettu hajaantu- maan, sen on täytynyt olojen pakosta sanoa irti nuo anarkistiset ainekset ja anarkosocialistiseen ajatustapaan asettuneet ainekset. Sitä ei, surul- lista kyllä, meidän socialidemokraattisessa puo- lueessamme ole vielä tapahtunut. Ja juuri tämä seikka meitä kansanvaltaisia porvareita suuressa määrässä vaikeuttaa ymmärtää teitä, että kuinka paljon ja missä määrässä me voimme luottaa ny- kyiseen socialidemokraattiseen ryhmään. Mi- nulla on yleensä hyvin hyvä personallinen käsi- tys ihmisistä. Minä en tahtois pahaakaan niistä kä- sittää. Mutta minä olen tullut jo useamman ker- ran surkeasti pettymykseen, että olen joutunut kysymään, missä on rehellisyys? Niidenomaan huomaustin siitä, että kapinan aikana oli muu- tamia socialidemokraattisia eduskunnan jäseniä, jotka minun tietoni mukaan eivät ottaneet osaa kapinaan, ja aina, kun olin niiden kanssa yksi- tyisessä keskustelussa, niin he jyrkästi tuomitsi- vat suorastaan mielettömyydeksi, suorastaan so- sialidemokraattisten ajatusten vastaisena bolshe- vismin ja heidän vallankaappauksensa. Minä tuli- n personallisesti luottamaan, että nämä ovat va- kaumuksen miehiä. Sitten kun kapina oli kukis- tettu täällä Helsingissä tulin oman käsitykseni mukaan antamaan sellaisia todistuksia, että nämä eivät ole ottaneet kapinaan osaa. Mikä su- rullinen tunnelma tuli minulle, kun tutkimukset sitten totesivat, että näissäkin oli sellaisia, jotka olivat olleet mukana. Tuommoisen kaksinaamai- sen pelin kautta, joita pidin kaikkien rehellisim- pinä, tulin petetyksi. Koko maan sanomalehdistö levitti siitä uutisia, että edustaja Lohi on antanut sellaisia todistuksia kapinallisille, etteivät ole ot- taneet osaa kapinaan. Ajatelkaa, minkälaisia sieluntuskia joutuu rehellinen ihminen siinä ase- massa kärsimään! Niin, minulla ei ole mitään

syystä olettaa, että nykyisessä sosialidemokraattisessa ryhmässä olisi tätä kaksinaamaisuutta, mutta juuri tällaiset ikävät kokemukset ne ne panevat kysymään, missä on totuus?

Mitä sitten tulee tähän asiaan, täällä on ehdotettu tämän kysymyksen lähettämistä perustuslakivaliokuntaan. Jos minä voisin olla vakuutettu, että perustuslakivaliokunta voisi tässä surullisessa asiassa jotakin tehdä, minä olisin valmis siihen yhtymään, sillä niinkuin minä alussa huomautin, minä tunnustan täydellisesti, että myös valkoisella puolella on tapahtunut niin paljon semmoista, jonka edessä täytyy punastua. Mutta mitä perustuslakivaliokunta tässä asiassa sitten voisi tehdä, sitä minä olen joutunut itsekseni harkitsemaan. Mitä se voisi tehdä tämän asian hyväksi sen enempää. Täällä eduskunnassa on nyt asia hoidettu siten, että se on ikuistettu eduskunnan pöytäkirjaan tuleville sukupolville näytteeksi siitä, minkälaisissa oloissa Suomen kansa on elänyt. Minä ajattelen, että jos tämä asia menisi perustuslakivaliokuntaan, siellä mahdollisesti toistuisivat samat puheet mitkä täällä eduskunnassa monta kertaa on toistettu. Minä en ymmärrä, mitä perustuslakivaliokunta voisi tässä kysymyksessä tehdä. Täällä on oikeusministeri lausunnossaan vakuuttanut, että nykyinen hallitus tulee ottamaan tutkiakseen kaikki, mitä ilmi-antoja ja valituksia tehdään. Valiokuntaan lähettäminen merkitsee sitä, että sitten siirrytään perusteltuun päiväjärjestykseen. Täällä kyllä voitaisiin saada epäluottamuslause hallitukselle, mutta meidän tiedämme, että nykyinen hallitus on vastikään astunut ohjaksiin. Jos asia sillä olisi autettu, niin olisin valmis antamaan nykyisellekin hallitukselle epäluottamuslauseen, mutta silläkään minun ymmärtääkseni asiaa ei auteta yhtään. Ja nykyinen hallitus kokonaisuutena minun käsitykseni mukaan ei ole vastuunalainen siitä, mitä kapinan aikana ja sen jälkeen on tässä maassa tapahtunut. Ja siitä surullisesta verinäytelmästä minun täytyy tulla siihen lopputulokseen, niin surkeaa kuin se onkin, että meillä tuskin auttaa mikään muu, kun vetää musta risti kaiken entisen päälle ja koettaa todella puolelta ja toiselta saada lievennetyksi, parannetuksi niitä haavoja, joita tämä onneton sota on iskenyt.

Ed. R y ö m ä: Esillä olevaan kysymykseen on tarkoituksellisesti kytketty toinen kysymys, jolla ei ole tämän kysymyksen kanssa mitään tekemistä. On yritetty „valkoiseen terroriin” vastata „punaisella terrorilla”. Tämä on vastauksena esillä olevaan kysymykseen jotenkin sama kuin „hyvää päivää, kirvesvartha”! Se on epäon-

nistunutta, epärehellistä advokatyyriä, se on huo- non omantunnon pumpuloimista. Puhujat keskustassa ja oikeistossa ovat puhuneet punaisesta terrorista sellaisessa äänilajissa kuin me täällä vasemmistossa siinä asiassa olisimme eri mieltä. Voin kuitenkin sanoa, että teidän kuvaamanne „punainen terrori” on ollut meille yhtä kaamea kuin teillekin. Ero on ainoastaan siinä, että meistä on murha aina murha, riippumatta siitä, onko sen uhriksi joutunut maanomistaja tai torppari, työnantaja vai työntekijä, — tai onko sen tehnyt „punainen” tai „valkoinen”. Nyt on kuitenkin kysymys niistä terroristisista teoista, joita on tehty sen jälkeen, kun kapinan kukistamisen jälkeen laillinen hallitus astui valtaan. Tästä nyt on kysymys.

Jo heti sen jälkeen kun ensimmäiset vangituista onnistuivat pääsemään n. s. tutkintovankilasta, johon suuri osa Helsingin työläisiä, suureksi osaksi aivan syyttömästi, Uudenmaan maaherra Jalanderin ilmiantamiskäskyn johdosta huhtikuun puolivälin jälkeen vuosi sitten joutui, alkoi näiden vapaaksi päässeitten mukana tulla kuuluville tietoja siitä kohtalosta, joita tutkintovangit saivat vartijoiltaan kokea. Niin oli suomalaisella lyseolla vankien vartijoiksi pantu ruotsalaisia koulupoikia, jotka kiusasivat ja parjasivat vartioitaviaan minkä ehtivät. Muistan, miten m. m. eräs vanhanpuoleinen mies, joka oli ollut täysin syyttömästi kolmisen viikkoa vangittuna, lausui tullessaan ensi kerran tekemisiin n. s. sivistyneitten kanssa ja saamiensa kokemusten olleen varsin yllättäviä.

Nämä koulupoikien väärinkäytökset olivat kuitenkin varsin lieviä siinä suhteessa, mitä rupesti varsinaisista vankileireistä kuulumaan. Muistan erikoisesti erään Hämeenlinnan vankileirissä käyneen kertomuksen kesäkuun puolivälin vaiheilta. Kertojani oli käynyt hakemassa erästä henkilöä sanotusta vankileiristä ja joutunut erään varsin kaamean tapahtuman todistajaksi. Hän kertoi kuinka eräs vanhus oli ammuttu kuoliaaksi sillä tavalla, että aivot olivat pirskahtaneet seinille, sen johdosta, ettei ollut voinut tarpeeksi nopeasti nousta seisaalleen. Tämä tapahtui 400 vangin silmien edessä, mutta oli terrori näiden keskuudessa niin suuri, ettei yksikään uskaltanut nousta väittämään vastaan, kun tihutyön tekijä paikalle saapuneelle päällikölle valheellisesti ilmoitti tihutyön tapahtuneen tottelemattomuudesta. Kertojani oli katsellut tapahtumaa vankilan kanslian ikkunasta poliisin kanssa, joka oli lausunut: „Kylläpä tuo väapeli Palomäki voi olla raaka”. — Kehoitin kertojaani käymään porvarillisten lehtien toimituksissa että nämä olisivat heren-

neet ylistelemästä vankileirien olója, kuten oli tapahtunut ja senjälkeenkin tapahtui. Joku aika sen jälkeen saatiin lehdistä lukea, kuinka mainittu minulle tuntematon väapeli Palomäki oli asetettu syytteeseen kahden nimeltä mainitun vangin ampumisesta. Tämä vankien surmaa ja sitten kuitenkin täydellisesti vapautettiin ilman että maan oikeuskanslerilla olisi ollut asian johdosta mitään sanomista.

Lukuisista kevään ja kesän kuluessa vankileireissä tapahtuneista räkkäyksistä, joista myöskin on tehty julkisuudessa selvää, ilman että oikeuskansleri on katsonut sen johdosta olevan aihetta asiaan kajota. Tämä koskee räkkäyksiä, joista eräs merikapteeni Erik Hjelt toukokuun 6 p:nä Suomalaisen lyseon vankilassa toimitti. Mainittu herra Hjelt oli saapunut vankilan johtajan, erään operettitaiteilija Stenmanin kanssa mainittuna päivänä siihen 400 vankia käsittävään lyseon rukoussaliin, johon kertojani oli majoitettu. Sitten kutsui hän mukaansa 7 vankia, joiden nimet hänellä oli muistikirjassaan ja vein mukanaan eteiseen. Sieltä hän sitten otti miehet yksityiseen pienempään huoneeseen räkkäviksi, joka tapahtui siten, että ensin sai voimakkaan iskun vasten kasvoja. Sitten alkoi kuulustelu, joka kohdistui kysymykseen kuka oli tappanut erään hefra Hjeltin sukulaisen Keravalla. Sitten olivat kuulusteltavat, jotka eivät osanneet antaa tyydyttävää vastausta, saaneet kärsiä uutta inkvitionia. Oli käsketty riisua vaatteet ja sitten alettu ruoskia paidan päältä sotilasremmillä, joka oli soljella varustettu, samalla uhaten kuolemantuomiolla jos ei muuten tunnusta. Eräs näistä räkkätyistä on minulle kertonut, kuinka oli saanut 30 lyöntiä ja sitten siirretty huoneessa olevan taulun taakse, josta voi seurata kahden jällellä olevan vangin räkkäystä. Tämän näkemisen sanoi olleenkin vielä kauheampaa kuin oman räkkäyksen kärsimisen. Yhdellä räkkätyistä oli vielä ollut haava selässä, jonka vuoksi iskut olivat häneen vielä erikoisemmin koskeneet.

Kertojani, joka sitten vapautettiin täysin syyttömänä, oli saanut niin voimakkaat iskut että vielä elokuun alussa voin selvästi ihossa nähdä noista toukokuun 6 p:nä annetuista iskuista muodostuneet rengasmaiset arvet. Kuten mainitsin, oli kertojani kotoisin Keravalta ja täysin syytön. Muut ruoskittavat olivat myöskin kotoisin Keravalta, mutta ihmeellistä oli, että eräs toisella paikakunnalla asunut ja kotipaikan omaava oli myöskin keravalaisten mukana saanut samanlaisen selkäsaunan herra Hjeltin soljesta. Esitämästäni räkkäystapauksesta on julkisuudessa tehty selkoa, ilman että oikeuskansleri on katso-

nut asiakseen toimeenpanna tutkintoa asian johdosta. Kerrotussa räkkäyksessä mukana ollut operettitaiteilija Stenman muodostui sitten kauhunkappaleeksi Katajanokan vankileirin asukkaille. Räkkäykset kuuluivat sitten suoranaisesti järjestelmään ehkä kaikissa vankileireissä. Yksityiskohtaisempia tietoja olen ottanut Tampereen vankileiristä. Täällä oli leirin päällikkö eräs luutnantti Tamminen toimeenpannut oikein merkijärjestelmän, jonka mukaan räkkäyksiä toimitettiin. Aina kun vanki lähetettiin päävahditiin räkkätyksi, lähetettiin mukana lappu, johon oli piirretty merkki osoittamaan, kuinka monta lyöntiä hänelle oli annettava. Ja näitten merkkien mukaan annettiin lyöntejä 50—100 asti semmoisella pampulla, jossa rautalangan ympärille oli vedetty kumia. Aluksi nämä räkkäykset toimeenpantiin päävahdissa, mutta kun hätähuudot täältä kuuluivat päävahdistä 15 metrin päässä olevaan lähimpään vankiparakiin, alettiin niitä toimittaa vankileirin kansliassa, jonka talousrakennus ja vartijain asunto erotti vankiparakista. Räkkäyksillä pakotettiin usein vankeja tekemään vaadittuja tunnustuksia.

Tahtoisin kysyä, eivätkö oikeuskansleri ja hallitus ole tienneet mitään näistä vankileireissä yleisesti tapahtuneista räkkäyksistä ja eikö heillä ole ollut syytä omasta aloitteestaan ryhtyä näitä asioita tutkimaan.

Siirryn sitten vereksemiin asioihin. Tarkoitankin kuuluisia Troberg-juttuja. Näistä oli ensi kerran selostus Suomen Sosialidemokraatti-lehdessä viime tammikuun 20 päivänä. Tämä kirjoitus kuuluu siihen sarjaan lehtemme kirjoituksia, jotka oikeistoporvarilliset julistavat bolshevistiksi sekä „edistysmieliset” ja maalaisliittolaiset epäparlamenttaarisuuden kannattamiseksi. Ja tämä kuuluu myöskin siihen sarjaan lehtemme kirjoituksia, joita porvarilliset yrittävät tehdä tyhjäksi julistamalla ne kirjoitukset valheellisiksi, kuten m. m. edustaja Kontu edellisen kysymyksen yhteydessä teki. Jokaiselle täysijärkisel le ihmiselle pitäisi kuitenkin olla selvää, ettei näin raskauttavia uutisia vallinneen pamppu- ja virkavalta-mielivallan aikana ole voitu julkaista, ennenkuin on otettu tarkka selko uutisen todenperäisyydestä. Ja voin yleensäkin sanoa, ettei lehtemme uutisia ole voitu todistaa vääräksi edes sen „virallisen valheenkaan” avulla, jota tässä maassa viime kuukausien aikana niin runsaasti on viljelty. Edesvastuuntunnetta vailla olevien sanomalehtien ja yksityishenkilöitten väitteet eivät luonnollisestikaan mitään todista.

Palaan esittämäni asiaan. Mainitsemassani Sosialidemokraatin numerossa tehdään huomatta-

valla tavalla selvää nimismies C. W. J. Trobergin toiminnasta samalla erityisesti kiinnittäen hallituksen huomiota asiaan. Luen kirjoituksesta eräitä kohtia. Kirjoituksen otsake kuului: „Nimismies C. W. Troberg joukkovangitsemisien johtajana.” Sitten esitettiin kirjoituksessa seuraavaa:

„Sanomalehdissä on ollut tietoja, joitten mukaan meidän hallituksemme olisi antanut erikoisia valtuuksia, ei tiedetä miten laajoja, Espoon piirin nimismiehelle, C. W. J. Trobergille. Tiedetään vain, että „pääesikunnan kolmanteen osastoon” kootaan tietoja, näiden tietojen nojalla sitten „hallituksen määräyksestä” toimittaa joukkovangitsemisia mainittu C. W. J. Troberg.

Tieto C. W. J. Trobergin varustamisesta erikoisilla valtuuksilla on omansa tekemään mitä kiusallisimman vaikutuksen, sillä ne valtuudet, mitkä Trobergilla on ollut yksin nimismiehevirkapahansa perusteella, ovat jo olleet itsessään hänenlaiselle miehelle liian suuret, ja lisäksi tiedetään, että hän ei ole edes näitten valtuuksien sisällä pysynyt.

C. W. J. Troberg on johtanut espooalaisten punakaartilaiden kuulusteluja. Ei tosin siten, että hän olisi ollut tutkintotuomarina, sillä siihen ei mainittu herra ole edes kompetentti, koska hän ei ole suorittanut asianomaisia tutkintoja, vaan siten, että kun oli kysymyksessä joku Espoossa tapahtunut erikoisrikos, murha tai muu sellainen, niin C. W. J. Troberg saapui joko yksin tai poliiseineen vankileiriin, kasarmista otettiin joko yksi tai useampi joko tuomitsematon tai tuomittu vanki sekä vietiin „kuulusteluun”. „Kuulustelu” tapahtui säännöllisesti siten, että vankia piestiin ja rääkättiin. Ellei C. W. J. Troberg henkilökohtaisesti olisi ottanutkaan pieksiäisiin osaa, tapahtui jokainen espooalaisten piekseminen ja rääkkäminen kuitenkin hänen tietensä ja todennäköisesti myös käskystään.

Mainittakoon muutamia esimerkkejä C. W. J. Trobergin nimismiespiiristä kotoisinolevain henkilöitten kohtelusta sekä samaisen Trobergin piirissä tapahtuneisiin rikoksiin sekaantuneitten tutkimistavasta.

Viime lokakuun 2 päivänä saapui Espoon piirin herra nimismies Suomenlinna. Tällöin tuotti hän kuulusteltavaksi neljännen piirin kansliaan erään Lindgren-nimisen miehen kasarmista 69. Kuulustelussa, jota C. W. J. Troberg toimitti, pieksi muuan Nyström-niminen mies ensin takki yllä, sitten takitta ja ylöskäärityin hihoin Lindgreniä pampulla, niin että Lindgren pyörtyi. Pyörtymisen jälkeen vietiin Lindgren alas virekoamaan ja virottua tuotiin piestäväksi uudelleen.

Syyskuun 9 päivänä rääkättiin Suomenlinnan

päävahdissa niinikään kahta espooalaista, jotka oli sinne viety „tutkittaviksi”, koska heidän piti tietää jotain erään Backmanin murhasta Espoosta. Rääkätyt olivat nimeltään Benjamin Johansson ja Felix Nylund. Johanssonia hakkasi noin metrin pituisella pampulla eräs sotilas sekä „rillipäinen, pieni mies”. Trobergin ilmoitetaan pitäneen pöytäkirjaa. Johansson huusi kovin lyötäessä ja pyörtyi sen jälkeen. Aina lyöntien välillä kysyivät lyöjät: „joko tunnustat?” Nylund oli myös huputtanut rääkättäessä hirveästi. Kumpikin, sekä Johansson että Nylund olivat jo tuomittu, edellinen oli saanut kymmenen vuoden tuomion, jälkimäinen kahdeksan. Mitään uutta oikeudenkäyntiä ei „tutkinto” aiheuttanut.

Kun Espoossa tapahtuneesta arkkitehti Penttilän murhasta pidettiin Suomenlinnassa kuulusteluja, joita johti Troberg, rääkättiin aivan eläimellisellä tavalla Hannes Leonard Wikströmiä ja erästä Huittisista kotoisin olevaa Elorantaa, kumpaakin useampaan kertaan. Erään rääkkäyksen jälkeen oli Eloranta, ensin pyörtyttyään, jo tunnustanut syyllisyytensä, mutta virottuaan sen jyrkästi kieltänyt. Oman väitteensä ja toveriensa todistuksen mukaan oli Eloranta murhan tapahtuessa 12 kilometriä murhapaikalta takavarikoimassa. Wikströmiä rääkättiin sentähden, että häntä vaadittiin todistamaan Elorannan päälle.

Espoolaista neiti Östermarkia rääkättiin Santahaminassa, niin että korvista vuosi verta, sen johdosta, että hänen veljensä muka oli sekaantunut johonkin murhajuuttuun, josta neiti Östermarkin olisi tutkijain mielestä pitänyt tietää.

Lokakuun 30 päivänä kuulusteltiin Trobergin johdolla erästä Lindströmiä. Ainakin on tutkin-topöytäkirja Trobergin allekirjoittama. Tutkin-non kestäessä piestiin Lindströmiä neljä eri kertaa. Pieksiäisten johtaja oli maannut sohvallla, ryypännyt vähän väliä mukanaan olevasta pullostaa viinaa ja oli lausunut: „lyökää siksi, kun tunnustaa, vaikka henki menisi”. Henki ei mennyt, sillä mies tunnusti, oikeudessa kuitenkin selittäen tunnustaneensa rääkkäyksen pakottamana. Eräs suomalainen lakimies oli tilaisuudessa tarkastamaan Lindströmin selän rääkkäyksen jälkeen. Se oli ollut hirveän näköinen.

Tämän saman C. W. J. Trobergin on meidän hallituksemme nyt Hufvudstadsbladetin mukaan nimittänyt toimittamaan erinäisiä tutkimuksia ja vangitsemisia ties miten laajoilla valtuuksilla. Ja niin kauvan kuin tämä mies näissä toimissa häärrää, ei kukaan, jolla on sosialistiset mielipiteet, ole rääkkäyksiltä turvassa. Hengen turvan kanssa on myös vähän niin ja näin, sillä muutama

päivä takaperin kerrottiin sanomalehdissä, että espoolainen, haavoittunut punakaartilainen Östermark ammuttiin lääkärin pihamaalla Espoossa, koska tämä, haavoittunut mies, oli siellä pihalla muka yrittänyt paeta suuren poliisijoukon käsistä!

Olemme vakuutetut siitä, että meidän hallituksellamme, antaessaan C. W. J. Trobergille useinmainitut valtuudet, ei ole ollut tietoa Trobergin aikaisemman toiminnan todellisesta luonteesta. Toivottavasti hallitus panee toimeen puolueettoman tutkimuksen asioista.

Ja joka tapauksessa on selvää, että tällöisten herrojen toiminnan jatkuminen on mitä suurimmaksi häpeäksi sekä Suomen hallitukselle että koko Suomen maalle."

Näin kirjoitti Sosialidemokraatti-lehti tammi-kuun 20 päivänä. Voiko täydellisessä oppositiossa oleva sanomalehti sen kiltimmin näin huomiota herättävästä asiasta kirjoittaa ja onko herran Ingmanin hallitus voinut sosialidemokraattiselta lehdeltä tämän siivompaa esiintymistä odottaa. Mutta maan oikeuskansleri, joka edelleenkin on ansioittensa palkaksi jätetty virkaansa, yhtä vähän kuin maan hallitukseen ei kiinnittänyt vaatimattomaan huomautukseemme mitään huomiota. Ja pian rupesikin tulemaan julkisuuteen tietoja niistä räkkäyksistä, joihin kirjoituksessa kosketeltu herra Troberg jo aikaisemmin, kuin esitetty kirjoitus oli julkaistu, oli ryhtynyt erinäisiä valtiollisen poliisin vangitsemia henkilöitä kohtaan. Kun toimitetuista räkkäyksistä saapuneet huhut sitten saimme todetuiksi tosiksi, julkaisimme helmikuun alkupäivinä näistä lyhyen uutisen Suomen Sosialidemokraatissa. Tämän uutisen kuitenkin porvarilliset lehdet riensivät hämäämään muka vääräksi. Niinpä Uusi Suomi kirjoitti helmikuun 5 päivänä muun muassa seuraavaa: „Suomen Sosialidemokraatti julkaisee seuraavankin tarkoituksellisen uutisen: „Räkkätkääkö valtiollisia tutkintovankkeja? Väestön keskuudessa liikkuu itsepintaisia huhuja siitä, että aivan viime viikkoina olisi Ratakadun varrella säilytettäviä valtiollisen poliisin vankkeja julmasti räkkätty, ja, jotta nämä saataisiin tunnustamaan. Kidutuskeinona kuuluu käytetyn muun muassa ruoskimista. Uhreina olisi ollut muun muassa naisiakin.” — Tähän kirjoitukseen vastaa Uusi Suomi: „Olemme ottaneet asianlaidasta selvää ja saaneet tietää, että Ratakadun varrella sijaitsevassa poliisikonttorissa on ollut säilytettävänä muutamia venäläisiä bolshevikejä, jotka on saatu kiinni Suomessa ja joilta on tavattu suuret määrät bolshevistista kiihoituskirjallisuutta. Heitä on tietysti tutkittu, mutta väit-

teet „räkkäyksistä” tai pahoinpitelyistä ovat kaikkea perustetta vailla. Mainittu lehti onkin vain nähtävästi tahtonut koroittaa äänensä näiden „sorrettujen” venäläisanarkistien puolesta, kun he eivät saa mielinmäärin harjoittaa täällä lehdelle niin mieluista punakaartilaiskiihoitusta.” — Nämät henkilöt lienevät olleet juuri niitä samoja, jotka ovat nyt Viipurissa asetetut syytteen alaisiksi bolshevistisesta kiihoituksesta, jotka kuitenkin kaikki ovat olleet Suomen kansalaisia.

Silloin ottivat eräät asianajajat vangittujen omaisten pyynnöstä ottaakseen näistä asioista lähempää selvää ja tästä oli tuloksena sitten ne myöhemmät paljastukset, jotka lehdessämme julkaistiin ja joista ed. Hakikila on tämän asian yhteydessä tehnyt lähemmin selkoa. Porvarillisilla lehdillä ei asian johdosta ollut muuta sanottavaa kuin kehoittaa nostamaan syytteitä räkkäysten julkisuuteen saattajia vastaan. Herra Trobergin toimesta pidättämistä ei sitä vastoin vaadittu, kuten olisi odottanut, yhtä vähän kuin hallitus siihen omasta aloitteestaan ryhtyi. Niin jäi siis herra Troberg jatkamaan inkvisitorista toimintaansa. Ainoana käytännöllisenä tuloksena oli, että asetettiin tutkija tarkastamaan herra Trobergin jälkiä, joka lopulta on pakostakin johtanut siihen, että herra Troberg on saanut jättää paikkansa siirtyäkseen, ei tosin kuritushuoneeseen, vaan nimismiehentoimeensa Espoossa. Ja hänen työkumppaniensa kohtalosta ei ole mitään kuulunut.

Viimeksimainituista vangeista sanottanee, että ne ovat kommunistiasiamiehiä, jotka järjestävät uutta kapinaa maassa, joten ei heitä tule kohdella samoin kuin tavallisia ihmisiä. Näin lieneekin ollut asianlaita useimpiin nähden. Kaikkien vastaväitteiden varalta tahdon etukäteen sanoa, että jos näiden vangittujen joukossa tällaisia on, ovat nämät vangit katsottavat edesvastuuttomiksi heittäöiksi, joiden toimintaa ei voi kyllin ankarasti arvostella. Olen yksityistä tietä jonkun verran kuullut heidän toiminnastaan ja saanut tietää, että tällaiset hämävät henkilöt elävät ja mässäävät bolshevikkien rahoilla ja kuiskuttelevat herkkäuskoisille työläisille kehoituksia epämieluisiin kapinapuhuihin. Mutta tämä ei kuulu tähän asiaan, sillä sivistysvaltion viranomaisten toimintatapaa ei saa ohjata ulkopuolelta niiden normien, kuin sivistys- ja oikeusvaltion tapoihin kuuluu, se seikka, onko sen kanssa tekemisissä oleva yksilö enemmän tai vähemmän rikoksellinen.

Tämän kysymyksen käsittelyn yhteydessä on valkoisen terrorin puolustajien puolelta yritetty

epärehellisesti pestä „valkoista terroria” „punaisen terrorin” teoilla. Onpa tehty vielä sellainenkin väite, ettei meillä sosialidemokraateilla ole edes oikeutta puhua „valkoisen terrorin” uhrien puolesta, koska muka olemme vastuussa „punaisesta terrorista” ja kapinasta.

Koska varsinkin viimeksimainittua kysymystä vatkutetaan vatkuttamasta päästyäkin, tahdon siihen muutamalla sanalla kajota. Tässä suhteessa voi erottaa kaksi vastuunalaisuuslajia, aktiivinen ja passiivinen vastuunalaisuus. Kukaan täällä ei ole rohjennutkaan syyttää meitä täällä olevia sosialidemokraattisen puolueen edustajia aktiivisesta vastuunalaisuudesta. Mutta sitävastoin kaikki porvarilliset kuin yhdestä suusta syyttävät meitä passiivisesta vastuunalaisuudesta. Siitä ettemme ole estäneet kapinaa ja punaista terroria. Tähän kysymykseen nähden tahdon ainakin omasta puolestani sanoa, että en kuulu niihin, jotka itsekylläisesti lyövät rintoihinsa ja sanovat tehneensä kaiken, mitä olisivat voineet, tapahtuneen onnettomuuden estämiseksi. Minä päinvastoin myönnän, että olisi tullut paljon enemmän tehdä, ei sentähden, että sillä olisi voitu tapahtumaa estää, mutta että senkautta ehkä olisi voinut saada erinäisiä työläisjoukkoja pysymään erillään tästä onnettomuudesta. Luulen kuitenkin tähän vaikuttaneen, paitsi yleistä liian vähäistä oman tärkeiden tunteen puutetta sen, että useakin meistä aktiivisesta politiikasta syrjässä pysytelleistä luuli marraskuun lakon muodostuneen työväenluokan syvimpiin kerrosten anarkistisen toiminnan huipuksi ja että vastaiset tapaukset tulisivat kehittymään yleisen tasaantumisen merkeissä ja ennenkaikkea sosialidemokraattisen puolueen päätösten puitteissa, jotka olisivat todennäköisesti tehneet kapinan syntymisen mahdottomaksi. Tämän tahdon sanoa ainakin omasta puolestani. Ja jos vielä lisää, että ennen kapinaa julkaisin kirjoitussarjan, jossa vastustin kapinaa, ja heti kapinan jälkeen kirjasen, jossa varoitin valkoisesta terrorista ja rupean kaiken perustuksella tekemään arviota niin voisin ehkä sanoa, että jos otettaisiin keskiarvo siitä, mitä tämän maan lääkärit yleensä ovat tehneet kapinan estämiseksi, itse toimineeni jonkun verran yli tämän keskiarvon.

Mutta toiselta puolen emme me sentään ole niin toimettomia olleet kuin ed. Joukahainen ja muut näyttävät luulevan, vaikka emme ole pitäneet pääasiana tekojemme käsillä kantamista kaiken maailman nähtävänä. Olemme pikemmin tahtoneet toimia sisäänpäin ja niitten joukkopsykologisten vaatimusten mukaan kuin me olemme katsooneet asiaa vastaaviksi. Näin me 1917 alkaen

vaikka emme itse olleetkaan eduskunnassa läsnä, koetimme ulkoapäin saada muodostumaan silloiseen sosialidemokraattiseen eduskuntaryhmään voimakasta, puhtaan parlamentaarista enemmistöä, joskaan emme onnistuneet erikoisista syistä saada tätä lohkeamaa muodostumaan selvänä, vaikkakin itse eduskuntaryhmän enemmistö, todennäköisesti suuri enemmistö, ilmeisesti itse asiassa oli tällaista. Ja tässä oli suurena vaikuttimena porvarillisen parlamenttiyhtymän ja sen hallituksen erinäiset toimenpiteet. Ja sitten kapinan aikana toimimme täällä vähintään yhtä paljon kuin takäläiset porvarillisetkin. Näin varsinkin murhien estämiseksi ja toiselta puolelta kapinahallituksen taivuttamiseksi ryhtymään rauhanneuvotteluihin, jollaisia vaatimuksia meidän taholta vallankumouksen alusta alkaen tuon tuostakin vallankumoushallitukselle esitettiin ja joista ruotsinmaalaisen sosialidemokraattisen lähetystön tänne saapuminen oli huomattavin.

Täällä, on ed. Furuhjelm käynyt erityisesti kiinni erääseen tällaiseen sopimusrauha-ehdotukseen, joka kyllä laadittiin aikaisemmin, mutta sensuuriolojen vuoksi pääsi julkisuuteen Työmieslehdessä vasta Helsingin valloituksen etupäivinä. Kysymyksessä olevan sopimusrauhaehdotuksen yksityiskohdista voi kyllä olla eri mieltä, mutta siinä oli joka tapauksessa muutamia sellaisia asioita, joista kaikesta huolimatta voi edelleenkin pitää kiinni. Yksi sellainen vaatimus oli se, että punakaartirintamasoturit olisi vapautettu ilman muuta edesvastuusta. Jos tämä ainoakin vaatimus olisi silloin hyväksytty, niin me tosiaankin olisimme päässeet vankileireistä, olisimme päässeet kaikesta siitä skandaalista, mitä siellä on tapahtunut, — ja nyt tapahtuneista pitkistä riitakeskusteluista täällä eduskunnassa.

Lisäksi ei ollut varsin pieni yksityisen toimintamme vaikutus kapinan aikana yksityisiin takäläisiin työläisiin näiden saattamiseksi pysymään erossa kapinasta. Tahdon kuitenkin heti sanoa, ettei minulle puolestani tullut mieleenkään kehoittaa jättämään toimiaan esim. sellaisia kuin vanginvartijat, jotka neuvostojensa kautta ottivat valvoakseen vankien vartioimisen, silloin kuin ylimmät vankila- ja vankeinhoitoviranomaiset jättivät toimensa, mutta josta syystä näiden vartijakuntien luottamusmiehet nyt ovat eroitettuja toimistaan ja kansalaisluottamusta vailla. Yhtä vähän en olisi tullut ajatelleksikaan kehoittaa miliisejä jättämään toimiaan, yhtä vähän kuin työläisiä luopumaan sellaisista toimista kuin erinäisistä siviilitöistä, pankkien vartioimisista y. m. jotka kuitenkin ovat aiheuttaneet asianomaisille vankileirielämän kauhut, kuritushuonerangais-

tukset ja kansalaisluottamuksen menetykset, min-käläisen kohtalon uhreiksi joutuivat vielä nekin, jotka kapina-aikana lähtivät Siperiasta viljaa hakemaan.

Mainitsemista ansaitsee vielä se seikka, kuinka Kulutusosuuskuntien Keskusliiton sosialistinen hallinto poliittisista syistä julkaisi liiton lehdessä, Kuluttajain Lehdessä, kapina-aikana Kautskyn artikkelin, missä mitä ankarimmin arvosteltiin sellaista vähemmistödiktatuuria kuin punakaartilaisdiktatuuri oli. Lehtiä levisi kymmeniätuhansia kappaleita „punaiseen Suomeen”, jotenka ei kirjoituksen vaikutus liene ollut varsin vähäinen. Sama kirjoitus julkaistiin samoihin aikoihin viipurilaisessa Työ-lehdessä.

Täällä on ed. Furuhielm ottanut lukeakseen erään kirjoitukseni, joka nimimerkillä H. R. on julkaistu Työmies-lehdessä huhtikuun 10 p:nä 1918. Minä tunnustan avonaisesti sen minun kirjoittamakseni ja että vastaan siitä kirjoituksesta, samoin kuin vastaan jokaisesta kirjoituksesta ja teosta, jonka olen tehnyt ennen kapinaa, kapinan aikana ja kapinan jälkeen. Ed. Furuhielm teki sen johdosta huomautuksen, että tämä kirjoitus ei osoita riittävää miehekkyyttä. Minä tahdoinkin sanoa, etten ole kirjoittanut sitä siinä mielessä, että tahtoisin osoittaa jotakin miehekkyyttä, joskin voin sanoa, että sen kirjoittaminen silloin oli ainakin yhtä hyvää miehekkyyttä kuin ed. Furuhielmin nyt tapahtunut arvostelu siitä täällä eduskunnassa. Sen sisällöstä vastaan, joskaan en sen jokaisesta sanasta. Kirjoitus syntyi nim. mainittuna huhtikuun 10 p:nä, Helsingin valloituksen alkaessa, vastaanottoni keskellä $\frac{1}{2}$ 11 aamupäivällä samana päivänä, nopeana hetken mieli-johteena, ja sen tarkoitus oli, ei suinkaan ruveta saarnaamaan punakaartilaisien oikeuskäsitteitä, teroittamaan sitä, että heidän asiansa oli väärä, vaan oli minulla sillä hetkellä ainoana tarkoitukseksena taivuttaa heidät laskemaan aseensa ja pelastaa Helsingin kaupunkia ja Helsingin asukkaita uhkaavat hävitykset ja murhat, ennen kaikkea ajatellen niitä 600 Kirkkonummen vankia, joita säilytettiin Ruotsalaisessa lyseossa ja joiden henki ei suinkaan ollut niissä oloissa millään tavalla varma. Tässä mielessä kirjoitin tämän kirjoituksen ja tässä mielessä siitä vastaan. Ja tässä mielessä me myös samana iltana pidetyssä punakaartilaisjohtajain kokouksessa, jonka me Ruotsin tšekäläisen konsulaatin edustajain kanssa saimme aikaan, teroitimme näille päälliköille sitä asiaa, että heidän oli pakko antautua. Me emme niissä oloissa luonnollisestikaan ruvenneet saarnaamaan, että heidän asiansa oli väärä ja että

olivat väärällä tiellä, vaan että heidän asiansa oli menetetty ja antautuminen välttämätön.

Huomautettava on vielä siitä, että kapina toimeenpantiin sosialidemokraattisen puolueen nimessä vastoin puolueen päätöstä, joten ei kapina suinkaan ollut sosiaalidemokraattisen puolueen toimeenpanema, kuten edustaja Holma erheellisesti väitti. Ja lisäksi on huomattava, ettei se osa entisestä sosiaalidemokraattisesta eduskuntaryhmästä ja muista johtajista, jotka *aktiivisesti* ottivat kapinaan osaa, enää lukeudu sosiaalidemokraatteihin, vaan on lopullisesti tehnyt siitä pesäeron, julistaen kommunistiseksi puolueeksi ja julistaen kuolemantuomioita meitä niin kutsumiaan „valkoisia sosialisteja” vastaan. Meidän syyttämismme tämän kapinan johdon puuhista ja toimista on yhtä epärehellistä kuin jos me rupeaisimme syyttämään nykyistä edistysmielisiä, entisen nuorsuomalaisen ryhmän jälkelaistia siitä, että viimeksimainittu puolueen eduskuntaryhmä tynkäeduskunnassa edustajain Talaan, Setälän y. m. johdolla yhtyi jotenkin täydellisesti vallankaappauksellisesti monarkiaa toteuttamaan. Kukin vastaa omista töistään.

Mitä tulee siihen asiaan, että „valkoinen terrori” on puolustettavissa „punaisen terrorin” vastapainona, jolle kannalle lukuisat porvarilliset puhujat ja muistaakseni myöskin hallituksen edustaja asettui, on tämä kerrassaan heikko puolustus. Punakaartilaiskapina oli kadun lasten, ryyssyköyhälistön toimeenpanema, jotka ovat saaneet kasvaa kodeissa, missä äidin ja isän on käytävä ulkona työssä, jotka koulunkäyntiaikanaan, mikäli heillä siihen edes on ollut tilaisuutta, ovat aamut saaneet kantaa sanomalehtiä kotiin ja illat myydä niitä kaduilla, jotka sanalla sanoen pienestä pitäen järjestelmällisesti ovat saaneet kokea vain elämän nurjaa puolta. Hufvudstadsbladet huhtikuun 14 päivästä 1918 väittää muun lisäksi olleen punakaartilaisien riveissä 1,000 kuritus-huonevankia, mikä lieneekin paikkansapitävä väite. Olisi ollut pikemminkin ihme, jos ei tällaisia aineksia sisältänyt joukko olisi tehnyt tihutöitä, ja me Helsingissä olleet „valkoiset sosialistit” emme olleet niinkään paljon jännitettyjä kapinan päättymisestä, sillä sen laatu oli jo etukäteen katsottava varmaksi, mutta enemmän siitä, mitä tihutöitä sen yhteydessä tulisi tapahtumaan punakaartilaisien ammattirikoksellisten taholta, ja varsinkin Ruotsalaisella realiteetilla sijainneiden valkoisten vankien kohtalosta.

Toisin on sitävastoin „valkoisen terrorin” laita. Se pantiin toimeen laillisen hallituksen nimessä ja sen joukkojen toimesta. Toimeenpanijoina ja johtajina taas oli suurelta osalta sivistyneistöön,

useinkin ruotsinkieliseen sivistyneistöön, ja yläluokkaan kuuluvia henkilöitä. Ja sen sijaan että vallankumouksellinen sanomalehdistö varoitti ja uhkasi punakaartilaisia murhista ja omavaltaisuuksista, niin „valkoinen” sanomalehdistö niitä sitävästoin suorastaan ylisteli. Niinpä oli porvarillisissa pääkaupungin sanomalehdissä kevään kuluessa seisovana otsikkona: „Saanut ansaitun palkkansa”, jonka alla kerrottiin erinäisten henkilöiden laittomista teloituksista. Helsingin Sanomat ensimmäisenä luopui tästä lauseparresta. Hbl. sitä vastoin aivan äskettäin vielä kirjoitti samaan tapaan. Minulla on kädessäni leikkaus Svenska Tidningenistä n:o 110 elokuun 6 päivältä 1918, jossa numerossa Nauvosta kerrotaan, kuinka erästä ehdonalaiseen vapauteen laskettavaa vankeja oli kehoitettu palaamasta kotiinsa takaisin, koskei voitu silloin vastata seurauksista, ja kuinka sitten „varoituksiksi yhtä punaisen isän tupa paloi, sittenkun tuli oli „tuntemattomalla tavalla” päässyt irti”. — Näin hyväksyen kirjoittaa siis Svenska Tidningen elokuussa 1918 tapahtuneista omankäden harjoittamisista.

Täällä edustaja Sarlin eilen esitti esimerkkinä, kuinka eräs Pohjanmaan „punainen seppä” oli vaatinut erään tihutyön tehneille „punaisille” ankarinta rangaistusta. Minä tahdon tähän sanoa, etten minä ole tavannut muita kuin sellaisia „punaisia seppiä”, jotka ovat ehdottomasti tuominneet „punaisten” tihutyöt. Mutta melkein kaikki tapaamani „valkoiset sepät” ovat tavalla tai toisella puolustelleet „valkoisia” murhamiehiä ja rikoksellisia, niinkuin hallituksenkin edustaja teki. Ja tälle kannalle on symbolina Svinhufvudin manifesti, jolla vapautettiin „valkoiset” rikokselliset niin tarkoin, ettei sellaisista syytettyjen, kuten esim. kuuluisan Veikko Sippolan rikosasioissa, edes todistajia kuulustella.

Tämän välikysymyksen kautta on koetettu loihtia esiin näitä „valkoisia seppiä”, mutta täällä on muutamia poikkeuksia lukuunottamatta ryhdytty väittelemään murhia hyväksyviä „punaisia seppiä” vastaan, joita ei lainkaan ole olemassa. Mutta tätä kysymystä ei lopullisestikaan kuitata tällä tempulla. Lukemattomien viattomien ja laittomasti telotettujen veri huutaa maasta. Tähän vereen syylliset on haettava esiin asiastaan vastaamaan. Juriidisesti ne, jotka ovat murhiin lähinnä syypäät, ja moraalisesti ne, jotka ovat vallinneeseen järjestelmään syypäät. Tällöin on meillä jälleen vastassa ennen muita se sama monarkistiklikki, ne 64 ed. Virkkusen eduskunnassa ollutta oikeistolaista ja niiden tukema hallitus, jotka yrittivät vallankaappauksellisesti muuttaa valtiomme monarkiaksi. Tämä pieni

klikki on ensi kädessä edesvastuussa valkoisesta terroristista, sen kädet ovat siihen määrään veressä, ettei niitä ainakaan Suomen työväenluokan silmissä milloinkaan mikään pese.

Keskustan sitä vastoin tässä asiassa tapaa rikkinäisenä niinkuin monessa muussa tapauksessa. Se toisella kädellä tuomitsee, toisella puolustaa. Olisi ollut ilahuttava tulos, jos keskusta olisi tässä asiassa yksimielisenä asettunut sille oikeusperiaatteen kannalle, jota edellinen puhuja edusti. Niin ei kuitenkaan ole asian laita ollut, vaan muodosti osa keskustasta „punaisen terrorin” turnajaiset, vaikkei „punaisella terrorilla” olisi ollut mitään tekemistä tämän kysymyksen kanssa. Jos keskusta kokonaisuudessaan olisi menetellyt edellisen puhujan tavalla, niin olisi myöskin suuremmassa määrässä käynyt mahdolliseksi yhtyä edellisen puhujan esittämään kantaan. Nyt ei se kuitenkaan tunnu mahdolliselta.

Ja tätä yhtymistä vaikeuttaa vielä se seikka, että oikeuskanslerin paikalla edelleen istuu mies, joka on täyttänyt tehtävänsä sillä tavalla, että hänet olisi pikemmin saatettava syytteeseen virkavirheestä kuin pitää paikallaan maan ylimpänä lainvalvojana. Ennenkuin siis voi odottaa asiassa vastaisuudessa hallituksen taholta pontevampaa, aktiivisempaa toimintaa, on ehdottomasti oikeuskanslerin paikalle saatava mies, joka oikein ymmärtää asemansa. Ja lisäksi olisi myöskin saatava oikeusministerin paikalle mies, joka tuomitsee rikoksen rikoksena, yrittämättä sitä lieventää toisen asiaankuulumattoman rikoksen kautta.

Vaikka siis katsonkin, että välikysymyksen käsittely on selvittänyt asiaa ja että nykyinen hallitus tekee ainakin hapuilevia yrityksiä saatua tätä kysymystä oikealle tolalle, ei esittämistäni syistä kuitenkaan voi kannattaa luottamuksen antamista hallitukselle, vaan on lähetettävä asia perustuslakivaliokuntaan lähempää selvittelyä varten.

Ed. H a k k i l a: Kun tein tämän nyt käsillä olevan välikysymyksen, joka on vinyt niin paljon eduskunnalta aikaa, olin silloin varmasti vakuutettu, että mikäli vankileiriskandaaliin tulee, hallituksen puolelta avoimesti esitettäisiin, että suuria epäkohtia on ollut, että olot ovat olleet hirtittävät ja niistä tuotaisiin tosiasiat selvästi ilmi. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan hallituksen edustaja ilmoitti, että vankileiriasiaassa on edellisenä kesänä sotaministeri Thesleff antanut hänen mielestään tyydyttävän vastauksen. Tämän vuoksi esitin joukon asiakirjoihin ja vieläpä asianomaisten viranomaisten antamiin asiakirjoihin nojautuvia tosiseikkoja ja numeroita, jotka osoitta-

vat, että silloin kun viime kesänä sotaministeri täällä vastasi vankien kohtelua koskevaan välikysymykseen, hän tiesi, että olot olivat kurjat, että vankileiriolot olivat kehittyneet skandaaliksi ja näitä tosiasioita vastaan hän kuitenkin uskalsi ja kehtasi tulla esittämään Suomen Eduskunnalle aivan vääriä tietoja. Olin jonkun verran siinä käsityksessä, että välikysymyksen tekijät olisivat viime kesänä tehneet välikysymyksensä hyvässä uskossa. He kysyivät hallitukselta oliko vankeja kohdeltu humaaniusten periaatteiden mukaisesti, jollaista vankeja kohdeltiin aina on noudatettava. Näitten välikysyjäin joukossa oli myöskin ed. Hornborg, joka istuu myöskin näillä valtiopäivillä. Hänen tänään käyttämänsä puheenvuoro osoittaa kuitenkin, että hän ei ole in bona fide tehnyt tätä välikysymystä, vaan että viimekeksäisen välikysymyksen tarkoituksena oli vaimentaa ne ilkeät huhut, jotka silloin jo olivat liikkeellä, saada niiden valkosten joukkojen keskuudessa, joilla oli jonkun verran omaatuntoa, vaimennetuksi nuo huhut, jotka alkoivat tulla niin yleisiksi. Ja samalla myös ulkomaihin nähden esittää olot kaunisteltuina. Esitin siksi paljon tosiasioita, että olisin luullut porvarillisten edustajain ryhtyessään tätä asiaa käsittelemään niiden perusteella, ryhtyvän asiallisesti selvittämään kysymystä ja myöntämään, että epäkohtia on ollut ja että valkoista terroria on ollut. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Toinen toisensa jälkeen ovat he täällä nousseet ylös ihmetellen sitä, että millä syillä kukaan sosialisti voi täällä tällaista tilintekoa porvaristolta vaatia. Onko, kysyvät he toinen toisensa jälkeen, teistä oikeistososialisteista kukaan tehnyt ja esiintynyt varemmin tavalla, joka oikeuttaisi heidät punaisen terrorin jälkeen vaatimaan valkoisen terrorin tekijöitä tilille. Minua on ihmetyttänyt, että sekä keskustasta että oikeistosta on esiintynyt näin useita sivistyneitä kansanedustajia, jotka ovat osottaneet täydellisesti historiallisen käsityksen ja sosialisen ymmärtämyksen puutetta. On todellakin minun mielestäni merkille pantavaa, että täytyy nousta yksinkertaisen kansanmiehen, ed. Lohen joka vasta ensi kerran jonkunlaisella ymmärtämyksellä käsittelee oloja ennen kansalaissotaa ja sen alkaessa. Nämä kansanedustajat ovat nähtävästi jättäneet kaiken historiallisen opiskelunsa ja ennen kaikkea yhteiskunnallisten olojen seuraamuksensa sille kannalle, millä se oli heidän opintojensa päätyttyä. Sen jälkeen he ovat ummessa silmin kulkeneet tapausten keskellä. Nimenomaan minuun on tuon tuostakin kohdistettu kysymys, mitä minä olen tehnyt uskalttaessani esiintyä tässä kysymyksessä. Tämän kysymyksen

esille ottaminen, vankileiriskandaalin paljastaminen, vankien räjäkkausten paljastaminen, ei minunkaan mielestäni välttämättä tarvitse kuulua sosialidemokraattiselle lakimiehelle ja minä olisin varma, että missä muussa maassa tahansa vähänkin edistysmielinen lakimies olisi tämän tehtävän hoitanut eikä siihen olisi tarvittu sosialidemokraattia. Kun kumminkin meidän maassamme huolimatta siitä, että valkoinen terrori oli raivonnut sellaisella tavalla, ettei ole hakemallakaan sille vertoja voitu löytää, kun siitä huolimatta porvaristosta ei kukaan ole ryhtynyt tässä asiassa yleistä mielipidettä herättämään, niin on se jäänyt minun tehtäväkseni. Turhaan on ed. af Forselles tuonut esiin 50 vuotta sitten tapahtuneen Ranskan kommunin kukistamisesta numeroita ja koettanut niillä todistaa että sen jälkiselvittelyssä meneteltiin yhtä ankarasti, kuin on menetelty meillä kansalaissodan päätyttyä. Nämä numerot kai osottavat sittenkin, että 50 vuotta sitten se ei ollut niin raakaa, niin hirveää, ei vaatinut niin tavattoman lukuisia uhreja, kuin se on vaatinut meiltä. Minä olen uskaltanut tämän punaisten vankien kohtaloa koskevan asian vetää esiin hyvällä omallatunnolla siitä syystä, että minä olen uskaltanut punaisen terrorin aikana valvoa valkoisten vankien etua. Marraskuun suurlakon aikana minun tehtävänäni oli huolehtia Suomen vankiloista. Ja Suomen vankilat olivat ainoat paikat, missä tässä maassa kansalaiset voivat löytää henkensä turvaa, missä he tunsivat itsensä turvallisiksi. Maassa ei ollut hallitusta. Vanha ukko Svinhufvud oli prokuraattorina ja hänen pöydälleen kasaantui sähkösanomia pinkotain. Mutta paljon mitään ei voitu tehdä. Minun velvollisuutenani, virkatehtävänäni ei juuri ollut niihin puuttua, mutta koko ajan tein paraani mukaan työtä yhdessä hänen kanssaan. Kun Helsingin kaupungissa olivat punakaartilaiset vanginneet yli 300 valkoista ja eduskunta ei kokoontunut, ennenkuin näiden asia oli käsitelty, vaadittiin minua ryhtymään asiaan. Minulle soittivat porvarit, soittivat sosialistit ja soittivat henkilöt, jotka eivät olleet mihinkään erityiseen puolueleiriin lukeutuvia. Minä katsoin tehtävän vaikeaksi ja mahdottomaksi, vastasin, että minä en ole hyväksynyt marraskuun suurlakkoa, en ollut siinä mukana eikä minulle siis kuulunut siihen sekaantuminen. Otin kuitenkin lopulta tehtävän vastaan, menin työväentalon suureen juhlasaliin, missä oli meluva kokous, joka oli raivoissaan siitä, että suurlakko oli lopetettu ilman että sillä oli mitään saavutettu. He väittivät, että johtajat olivat heidät pettäneet ja niin suuri oli tyytymättömyys, ettei ainoakaan työväen silloinen johtaja

uskaltanut saapua tähän kokoukseen. Kolmisen vuorokautta yötä päivää minä selvittelin näiden valkoisten vankien asemaa ja ne jotka eivät päässeet vapauteen, saivat turvapaikan Helsingin lääninvankilassa, mihin myöskin siirtyi Uudenmaan läänin maaherra Jalander. Kun sitten jotensakin samallaisissa oloissa kuin nyt muodostettiin hallitus, joka saatiin yhtä kirjavaksi ja yhtä heikkoksi, kuin nykyinen hallitus, ei sekään kyennyt järjestämään oloja. Turun ja Porin läänin maaherra sai istua vankina Turun raatihuoneen arkistohuoneistossa ja Uudenmaan läänin maaherra sai edelleen istua lääninvankilassa, jonka päällikkö hän asetusten mukaan oli. Kyllä nämä samat herrat, jotka silloin istuivat satulassa, silloin tunsivat täydellisen avuttomuutensa ja heikkoutensa ja heikkoja he olivat niissäkin tapauksissa, joissa olisi voinut jotakin toimia. Kyllä he sen jälkeen, kun olot olivat muuttuneet, olivat niin korskeita, ettei sillä ollut mitään rajoja. Kerron kuvaavana esimerkkinä miten sisäministeri Castrén, jonka tehtävänä olisi kai ollut pitää huolta siitä, että Uudenmaan läänin maaherrakin olisi vankilasta päässyt viettämään joulujuhlaa perheensä keskuuteen, matkusti itse pois Ouluun. Ja kun minä otin selvää mitenkä on läänin vankilassa laita, niin siellä istui maaherra ja sanoi että hän ei uskaltanut lähteä pois, kun hän keskusteli Svinhufvudin ja muiden kanssa ja huomasi, että mitään neuvotteluja hänen vapautumisestaan ei ollut ollutkaan, vaan herra Castrén oli nähtävästi unohtanut koko jutun.

Täällä kansanedustaja A. H. Virkkunen kysyi, mitä minä tein estääkseni kuritushuonevankien Söörnäisistä käymästä aseisiin ja mitä minä vankeinhoitohallituksen päällikkönä tein estääkseni Viipurin läänin lääninvankilassa tapahtuneet murhat. Herra Virkkusen pitäisi tietää, että minä en ollut vankeinhoitohallituksen päällikkönä kapinan aikana. Minä kuuluiin saboteeraaviin virkamiehiin ja luulen olleeni niitä harvoja virkamiehiä, joka itse kansanvaltuuskunnassa kansanvaltuutetuille sanoin: minä olen parlamentaarinen sosialisti ja tämä vie mexikolaiseen järjestelmään ja minä en ole, hyvät herrat, tässä mukana. Minua uhattiin silloin eri tavoilla, keskustelu muodostui kiivaaksi ja usein tuli sinne punakaartilaisia. Mutta minä ilmoitin, että aikaisemmin, kun oli kysymys suhtautumisesta venäläiseen sortoon, olen minä uskaltanut silloinkin tehdä jotakin, kun herrojen Sirolan y. m. housut ovat vapisleet. Minä luulen tämän riittävän vastaukseksi herra Virkkuselle, joka on tämän hyökkäyksensä tehnyt vastoin parempaa tietoaan. Voin vain lisätä että keräsin sosialistisista vartijoista vartiojoukon

pitääkseni huolen siitä että Helsingin valtauksen aikana mellakkain yhteydessä, kun oli kysymys antaumisesta, mikään vaara ei kohtaisi vankeja. Tämä puolustuksekseni. En ole tätä tehnyt siinä tarkoituksessa että kaipaisin oikeiston ja keskustan tunnustusta, vaan koska katsen tämän selityksen olevan tarpeen sentakia että juuri minä olen esiintynyt tämän välikysymyksen tekijänä, pidän tämän selvityksen olevan sentakia paikallaan. Ymmärrän kyllä ed. Virkkusta, joka on sen lehden päätoimittajana, joka kaikissa näissä kysymyksissä on antanut lehtensä hallituksen käytettäväksi kiellettyä kaikki tosiasiat. Uusi Suometar ja sen jälkeen Uusi Suomi on systemaattisesti kieltänyt vankileirien epäkohdat, on kieltänyt vankien räähkäämisen ja sensijaan koettanut kaikin tavoin hyökätä niiden kimppuun, jotka ovat uskaltaneet tätä mallikelpoista diktatuurihallitusta arvostella. Minä todellakin valitan, etteivät ed. Virkkunen ja Vuorimaa enää kuulu samaan puolueeseen. Sillä huolimatta siitä että ed. Virkkunen tiistaina puhui korkeasta sivistystasostaan arvostellen erästä puoluetoveriani, luulen että he ovat ed. Vuorimaan kanssa samalla tasolla, mitä tulee historian käsitykseen ja sosiaaliseen ymmärtämiseen. Muuten toivon että hänen lehtensä ja puolueensa johtajat tulevat huomamaan että edelleenkin heidän ryhmänsä kutistuu kokoon ja ettei Loukko ole ainoa talonpoika, joka siitä luopuu. Luulen että byrokraatit ja pääkaupunkilais herrat vähitellen saavat yksinään jäädä hyvään pääskysseuraansa. Me olemme vasemmiston taholta arvostelleet ankarasti Svinhufvud-Paasikiven systeemiä ja olemme tehneet sen syystä. Hallitus joka nousee saattamaan laillisuutta maahan, joka on julistanut hengen ja omaisuuden turvan kaikille sekä luvannut kaikille mitata lain mukaan, kun sellainen hallitus kansalaissodan päätyttyä antaa laittomasti kaikkialla kenttäoikeuksien avulla surmata tuhansia, luultavasti toistakymmentätuhatta ihmistä, kun se hoitaa äärettömät vankilaumansa siten että niistä virallisten tietojen mukaan on lähes 12,000 kuollut, kun se pitää huolta näistä vankiloista siten että kuka hyvänsä suojeluskuntapäällikkö saa tulla sieltä noutamaan vihamiehään vankilan läheiseen mäkeen ammuttavaksi, niin meillä on syytä arvostella tätä hallitusta. Svinhufvud-Paasikiven hallitus tulee tämän maan työväen keskuudessa leimattavaksi veriseksi hallitukseksi, me pidämme sitä hirmuhallituksena ja me kutsumme sen valkoisen terrorin hallitukseksi ja sinä se tulee pysymään. Me vakuutamme että meidän taholtamme ei tulla koskaan ryhtymään näiden herrojen kanssa mihinkään yhteistoimintaan. Me lei-

maamme nämä herrat sillä nimellä, joka heille kuuluu. He ovat siksi paljon tuhonneet tämän maan elävää voimaa, lähettäneet kunnollista työväkeä hautaan, heillä on niin paljon edesvastuuta että elleivät he joudu valtiokaappausyrityksensä takia edesvastuuseen, heidän on saatava rangais- tuksensa rikoksesta, jonka ovat tässä tehneet. Se on sellainen rikos, joka ei kuulu anteeksi annettavien joukkoon. Siltä taholta on annettu yksi julistus laittomien teloitusten lopettamisesta. Mutta annettiinhan kansanvaltuuskunnankin taholta paljon tällaisia julistuksia eikä silti voida vapauttaa näiden julistusten antajia siitä että terroris- tia murhia tapahtui. Ja vallankin kun näillä oli sotaväki, näillä oli voimaa ja valtaa, maassa val- litsi haudan hiljaisuus, koko maa oli yhtenä van- kileirinä, huolimatta siitä olivatko kapinoitsijat ja heidän mielipiteensä kannattajat suljettuina vankileireihin tai ei, niin voimakkaalta hallituk- selta ei enää voi hyvällä syyllä vaatia edesvas- tuun puutetta. Sellaisen hallituksen täytyy vas- tata siitä, mitä maassa tapahtuu. On todellakin surullista että ainoa mitä täällä on voitu keskus- tan ja oikeiston taholta esittää tämän valkoisen terrorin puolustukseksi, on ollut se, että se on ol- lut samaa menettelytapaa, mitä punaiset noudat- tivat. Nämä punaiset, jotka he ovat juuri leiman- neet rikollisiksi kapinoitsijoiksi, isänmaan pettu- reiksi, onko se heidän esimerkkiään, jota laillisen hallituksen on noudatettava. Sieltäkö noutaa lai- lisuutta puolustamaan, kapinoitsijoita kukista- maan noussut hallitus laillisuutensa. Sekö on se mittakaava, jolla he tekonsa mittaavat? Sano- taan vaan, että Mooseksen laki: silmä silmästä, hammas hampaasta, on voimassa, muuta ei maa- seudullakaan voida selittää laittomien ampumi- sien tueksi. Mooseksen laki kuitenkin rajoittaa koston vastaavaan koston, mutta tässä se on niin moninkertainen. Jokaisesta silmästä on viety 10 silmää ja jokaisesta hampaasta on murskattu ainakin 20 hammasta.

Jos minä haluaisin noudattaa herrojen ruotsa- laisten kansanedustajain historian käsittelytapaa, niin minä kysyisin, kutka ovat ne, jotka ovat en- simäiset punakaartipäälliköt tässä maassa koulut- taneet, ja minä voin siihen vastata täydellä to- della, ne olivat meidän herrat kagaalimme. Bobri- koffin aikana kun oli järjestettävä passiivinen vastarinta, kun oli saatava kansa asevelvollisuus- lakkoon, silloin nämä herrat, joilla oli rahoja, palkkasivat rehellisiä, ruumiillista työtä tekeviä työläisiä agenteikseen. Nämä joutuivat pois sään- nöllisestä toiminnasta, saivat paljon viljellä ra- hoja ja he demoralisoituivat. Minä tiedän useita, joista sitten kehittyi 1905 vuoden suurlakon jäl-

keen punakaartipäälliköitä. He olivat tottuneet saamaan rahaa, he olivat tottuneet saamaan tehdä yhtä ja toista, kun se vain voi vahingoittaa venä- läistä sortovaltaa. Mainitsen erittäin pääkagaal- lin, Helsingin kaupunginviskaalin Albrechtin, jolla oli erityinen valakomppania, joka tarvittaessa esiintyi oikeusjutuissa. Tämä viskaali Al- brechtin valakomppania halusi matkia venäläisiä tapoja ja sai siinä rekordin. Muistamme kaikki Hiltusen-Forsgrenin jutun. Silloin esiintyi vala- komppania. Se piti kenraaliharjoituksen, jossa valmistauduttiin näyttämään, kuinka Uuden Suo- mettaren akkunat potkittiin rikki. Tällaista me- toodia käyttämällä, joka metoodi muuten on aivan sama, kuin mitä on oikeiston taholta nyt käy- tetty, voitaisiin tulla siihen tulokseen, että se oli meidän kagaalimme, joka oli meidän ensimmäinen punakaartilaispäällikköjemme kouluttaja.

Edellinen puhuja huomautti siitä, mitenkä ta- vattoman kehnosti tämän maan lakien ylin val- voja on täyttänyt tehtävänsä. Viime vuonna, kut- en jo edellisessä puheenvuorossani mainitsin, oli aivan turhaa kääntyä herra prokuraattorin puo- leen, sillä mitään tulosta siitä ei ollut, olipa val- koinen murhatyö kuinka törkeä tahansa. Oli hen- kilöitä, jotka kävivät prokuraattorin luona, val- tionhoitaja Svinhufvudin luona, senaatin puheen- johtajan luona ja tulivat aivan toivottomina ta- kaisin ja ihmettelivät, että maassa ei saa oikeutta. Olen erittäin vetänyt tässä esiin vankien rääk- käyksen, herra Trobergin, ja tämän jutun minä täydelleen vastaan. Herra oikeusministerin vas- tauksessa sanotaan, että herra Hakkilan sekä va- lituskirjelmän toisen laatijan, herra Joutsenlah- den esitykset olivat vangittujen mielestä suuressa määrässä liioiteltuja sekä että oli heidän kutsu- mattaan käyty heidän luonaan ja otettu valta- kirjat. 3 osaston, meidän santarmistomme, pidä- tyshuoneisiin ei asianajaja pääse. Omaiset kää- ntyivät minun puoleeni ja minä odotin, kunnes van- gitut siirrettiin lääninvankilaan ja siellä olin ti- laisuudessa puhuttelemaan heitä. Aluksi väitet- tiin, etteivät vangit tienneet mitään koko pahoin- pitelystä kertoa, kun oikeuskanslerin puolesta käytiin heitä kuulustelemassa. Nämä tiedot oli- vat kuitenkin vääriä. Sillä minä kävin uudelleen siellä ja he sanoivat kertoneensa sanasta sanaan kaiken, mitä olin esittänyt. Huolimatta siitä että valituksia tehtiin, tutkimustuomari määrättiin ja tämä antoi raporttinsa, herra Trobergia ei pidä- tetty edes siitä virasta, mihin hänet oli määrätty entisen v. t. prokuraattorin Savoniuksen mää- räyksestä, jonka määräyksen oikeuskansleri olisi milloin tahansa voinut peruuttaa. Häntä ei pidä- tetty tästäkään tehtävästä. Häntä ei pidätetty

sittenkään, vaikka uusia valituksia saapui ja vaikka tutkintotuomari Pohjanpää jätti pöytäkirjansa maaliskuun 12 päivänä oikeuskanslerille. Vielä lähes kuukauden sen jälkeen sai hän olla virassa huolimatta siitä, että, kuten tässäkin mainittiin, muutamissa tapauksissa oli aivan selvästi rääkkäystä todettu. Eräässä valituskirjelmässä minä nimenomaan mainitsin, että herra Troberg, joka oli kiertänyt miltei kaikissa Suomen vankileireissä harjoittamassa rääkkäystä, 30 päivänä lokakuuta saapui Suomenlinnaan, otti sieltä Lindström-nimisen vangin, jota piestiin niin paljon että hän pyörtyi. Troberg lojui silloin sohvilla ja oli hänellä viinapullo mukana. Kun Lindström hoippuroi ulos ovesta, otti herra Troberg, joka tätä pyörryksiin hakattua vankia olkapäähän. Tällaisia valituksia tehdään ja siitä huolimatta saa mies hoitaa tutkimustehtävänsä. Tuottaako tällainen valkealle Suomelle, sen hallitukselle ja sen oikeuskanslerille, joka on tärkeässä tehtävässä lain ylimpänä valvojana, tuottaako se näille kunnia? Eikö jo porvaristonkin pitäisi vaatia, ettei tällaista saa tapahtua ja että tällaiset herrat eivät saa hoitaa mitään luottamustehtäviä? Vaikka siis tämä kaikki todetaan, vaikka tuomari Pohjanpään pöytäkirjassa, josta minulle useista pyynnöistä huolimatta ei ole annettu jäljennöstä, todetaan useilla todistajilla, jotka ovat kuulleet talossa Albertinkatu 25 että sieltä on kuulunut pampun läiskettä, voihkinaa, ja kun ovat menneet lähemmäksi, niin on pieksäminen lakannut, kun kuullaan todistajia, jotka ovat balkongilta nähneet akkunasta rääkkäyksen tapahtuvan, kun useilla todistajilla saadaan selville selvät rääkkäyksen jäljet, kun minä Lindströmin jutussa huomautin, että eräs tuomari, jota myöskin kuulusteltiin valtiorikos oikeudessa, todistajana viikkoa rääkkäyksen jälkeen näki hänen selkänsä vielä aivan mustana, kun tämän jälkeen vielä mies saa olla virassaan ja kun tämä vielä sitten kuten Gustava Salmen jutussa kutsuttaa valittajan luokseen ja kiristää häneltä todistuksen, että häntä on hyvin kohdeltu ja kun minä käännyin oikeuskanslerin puoleen ja kysyin tämän jälkeen onko Troberg vielä virassaan, kun tämän jälkeen hän vielä saa olla virassa lähes kuukauden, niin hyvällä syyllä minä voin silloin kysyä, onko herra oikeuskansleri tehtävänsä tasalla. Minä en suinkaan ole tehnyt tätä välikysymystä saadakseni vain kiusallisen riitaisen keskustelun herätettyä, vaan minä olen käyttänyt tätä keinoa viimeisenä keinona saadakseni totuuden ilmi, saadakseni selvitetyn, että kaikki hallituksen ja sen ulkomailla olevien agenttien väitteet valkoisen terrorin muka olemattomuudesta ovat perät-

tömiä ja että nyt on aika lausua totuus alastomana ja tehdä loppu tällaisista maatamme häpäisevistä epäkohdista. Kun tässä asiassa on niin paljon selvittämätöntä, kun minun mielestäni on välttämätöntä saada myös tietää, mitä sisältää tuomari Pohjanpään laatima pöytäkirja ja kun ei Trobergia vastaan ole edes oikeudenkäyntiä vielä viritetty, on minun mielestäni aivan välttämätöntä tämän asian lähettäminen valiokuntaan. Me olemme kuulleet täällä ed. Helenius-Seppälän esittämiä numeroita siitä, että sosiaalihallituksen keräämien tietojen mukaan niitä sotaorpoja, joiden isät on laittomasti teloitettu, on paljon enemmän kuin niitä, joiden isät ovat kuolleet vankileireissä, niin on tässä jonkunmoinen pohja, joka viittaa siihen, että laittomasti teloitettujen lukumäärä täytyy myöskin olla suurempi kuin niiden, jotka ovat sortuneet vankileireihin ja joiden lukumäärä jo virallisen tilaston mukaan on yli 11,700. Tässä ei ole kysymyksessä mikään vähäpätöinen asia. Mieleet eivät rauhoitu, työväen keskuudessa on polttavana kysymys siitä, että laillisuutta niidenkin taholta, jotka ovat aina kulkeneet laillisuus-sana huulillaan, noudatetaan, kuten viime toukokuussa ed. Wrede jo vaati noudatettavaksi, mutta häntä vastusti Hufvudstadsbladetissa eräs nuori juristi, joka vaati että nyt on tehtävä käytännöllistä puhdistustyötä ja jätettävä laillisuus syrjään. Tämä kysymys on niin laajakantoinen, ettei ole ajateltavissakaan rauhallisuuden palaa- van maahan, työväen kerrostien tulevan tyydytetyksi, ellei kansan luonnollinen oikeustajunta saa hyvitystä, ja yhtenä hyvityksenä se vaatii armahduksen ulottamista sangen laajalle niille, jotka vielä viruvat vankileireissä, kaikille niille, jotka eivät ole tehneet itseään syypääksi murhaan tai törkeisiin murhapolttoihin.

Ed. J. Linna: Täällä on porvariston taholta väitetty, ettei mitään valkoista terroria olisi olemassa. Samoin on täällä väitetty, ettei olisi tutkimattomia ja tuomitsemattomia teloituksia myöskään tapahtunut. Koko tämä välikysymys on tahdottu porvariston taholta tehdä aiheettomaksi kertomalla punakaartilaisen hirmuteoista ja rosvo- uksista, liioittelemalla nämä tapahtumat monta kertaa vielä suuremmiksi kuin ne todellisuudessa ovat olleet. Meille sosialidemokraateille on kyllä tunnettua punakaartilaisen teot. Me olemme niistä lausuneet tuomiomme ja nehan ovat myöskin saaneet niistä rangaistuksensa. Vaan valkoisten hirmuteot, ne ovat vielä tutkimatta ja ne ovat myös vielä rankaisematta ja ilman niiden tutkimista ja ilman niiden rankaisemista ei kansan oikeustajunta voi tulla tyydytetyksi. Täällä on her-

ra oikeusministeri väittänyt ei tietävänsä mitään sellaisista tutkimattomista ja tuomitsemattomista telotuksista. Minä ihmettelen, ettei herra oikeusministerin tietoon ole sellaisia tullut. Minä ihmettelen, ettei sellaisesta työväen joukkojen teurastuksesta, joka oli Pohjanmaalla esimerkiksi Seinäjoen asemalla, ole tänne herra oikeusministerin tietoon mitään saapunut. Jokainenhan Pohjanmaalla valkoisessa Suomessa asunut henkilö tietää, millainen oli Seinäjoen asema. Sehän oli sellainen keskuspaikka, jonne vangit useammalta seudulta, useammalta eri paikkakunnalta lähetettiin, joita sieltä siirreltiin useihin tarkoitusta varten varattuihin vankileireihin, joissa suuri osa, useita kymmeniä, tuli kuitenkin teloitetuksi. Esimerkkejä voisin mainita kokolailla paljonkin, mutta en tahdo tätä kallista aikaa enää tuhlaata kovin pitkälle. Mainitsen niistä vaan muutamia.

Mainitsen ensiksi esimerkkinä, Soinin suojeluskunnan vangitsemat neljä henkilöä: isä kahden poikansa ja vävynsä kanssa, jotka Soinin suojeluskunnan toimesta passitettiin Seinäjoelle. Nämä samaiset henkilöt, jotka passitettiin tänne Seinäjoelle, olisivat, kuten Soinin esikunnan jäsen minulle itse kertoi, tulleet tällä paikkakunnalla jo lähetetyksi sinne rauhallisille majoille, mutta eivät uskaltaneet paikkakunnan yleisen mielipiteen painostuksen pelosta sitä tekoa tehdä. Siis lähetettiin Seinäjoelle ja pantiin kuoleman tuomio mukaan. Sillä samana iltana kun he kello 10 aikaan saapuivat Seinäjoelle, ne seuraavana aamuna kello $\frac{1}{2}$ 4 aikaan vietiin telotettavaksi. Samainen esikunnan jäsen, joka minulle kertoi tästä tapahtumasta, sanoi, ettei oltu voitu toteennäyttää, että he olisivat olleet syyllisiä siihen tekoon, mistä heitä syytettiin — heitä syytettiin nimittäin erään riihen poltosta, joka oli tapahtunut siellä pitäjässä, mutta jota syytettä ei millään tavalla voitu todistaa. Siitä huolimatta passitettiin nämä neljä henkilöä Seinäjoelle ja siellä pantiin lyhyt kuolemantuomio täytäntöön.

Myöskin itse olin Seinäjoella vankilassa toukokuun puolivälissä, kun minun viereisestä vankikopistani otettiin kaksi vankia kello $\frac{1}{2}$ 4 aikaan yöllä ja vietiin myös ammuttavaksi. Sitä en kyllä itse ollut tilaisuudessa seuraamaan, mutta sen sain kuulla pari päivää myöhemmin siellä vahtipalvelusta suorittaneelta sotilaalta. Vielä toukokuun loppupäivinä, siis toukokuun 28 päivän iltana kello 3 aikaan iltapäivällä ajettiin Seinäjoen vankileiristä neljä ylistarolaista, jotka kuljetettiin Seinäjoen asemalta itään päin olevan metsätien viereen kuoppaamaan sinne joku aika takaperin haudattuja ammuttuja vankeja. Nämä samat henkilöt kun olivat sen teon siellä tehneet

nimittäin sen kuoppauksen siellä toimittaneet, tuotiin asemapihalla olevaan sivuraiteella sijaitsevaan härkävaunuun, suljettiin sinne. Tapaus siellä olevissa vartioissa herätti epäilystä, mikä oli näiden miesten kohtalo oleva. Menivät ottamaan tarkempaa selvää, mitä varten he eristettiin toista vangeista sulkemalla sinne kylmään vaunuun. Sitten kuulivat siellä olevilta vangeilta, että he olikin tuotu siinä tarkoituksessa, että he seuraavana yönä ajottiin viedä teurastettavaksi. Saadessaan kuulla asian laidan, riensi se vahtisotilas, joka siihen aikaan oli erikoisemmin kiintynyt ja otti osaa heidän kohtaloonsa, Seinäjoen asemalle telefontiin soittamaan Ylistaron suojeluskuntaan kysymällä, onko esikunta tietoinen mitä tapahtuu tänä yönä 4 ylistarolaiselle. Esikunnan jäsenet kuullessaan, että asia oli tullut ilmi, joka ajottiin salaisuudessa toimittaa, läksivät hyvin kiireesti Seinäjoelle toivossa että voivat ehkäistä sen teon. Ja juuri joitakin minuutteja ennen sitä määräaikaa, kuin nämä onnettomat uhrat ajottiin lähteä viemään teurastettavaksi, saapuikin pari esikunnan jäsentä, jotka estivät tämän telotuksen. Varsin kuvaavaa oli nähdä ne henkilöt, kun ne palasivat siltä retkeltä, olivat päässeet sivutse sen kuoleman, jota heille jo oli monta viikkoa valmistettu. Nämä samat henkilöt olivat eristettyinä monen viikon ajan erityiseen vankikoppiin. He olivat erikoisen valvonnan alaisia. Niitä ei laskettu muuta kuin yksitellen käymään ulkona, ne eivät saaneet olla toisten vankien kanssa missään tekemisissä. Näillä samaisilla henkilöillä kaivatettiin kuoppia, siellä ammuttuja vankeja haudatettiin. Ensimmäisenä yönä vietiin heidän mukanaan 4 henkeä telotettavaksi ja seuraavana aamuna tuli heidän tehtäväkseen näiden kuoppaaminen ja sitä saivat he järjestelmällisesti tehdä pitkän aikaa, kaivaa kuoppia ja olla hautaamassa siellä ja lopuksi olivat viikko takaperin ennen sitä mainitsemaani ilttaa he kaivaneet haudan itselleen valmiiksi, mutta kuten mainitsin se hauta jäi täyttämättä sillä kertaa siitä syystä, että esikunta ei uskaltanut antaa enää niin myöhään tällaisen teon tapahtua. Muuten sen tässä mainitsen, että ne samaiset henkilöt, kun valtiorikos oikeus alkoi heitä lopullisesti tutkia, vapautti heidät kaikesta edesvastuusta. Ne siis olivat mielivallan uhreina saaneet kärsiä sellaista sortoa ja sellaista vainoa jota ihmisjärki ja mikään kieli ei voi täysin kuvata. Sitten muuten on vielä mielenkiintoista tässä mainita se seikka, kuinka juuri tätä teurastusta varten oli siellä se ammattilahtari varustautunut. Hän oli juonut itsensä sikahumalaan sitä varten että pääsisi suorittamaan sen urotyön. Hän oli

vielä pahoitellut sitä, ettei pantu määräaikaa joku minuutti aikaisemmaksi, että olisi ehtinyt viedä ne sinne kuoppaan tapettaviksi. Tämän kertoi siellä Juoppilassa oleva vahtipäällikkö minulle itselleni. Hän oli keskustellut sen saman henkilön kanssa, joka oli siellä pitkän aikaa ollut ampumassa vankeja.

Muuten on mielenkiintoista tässä mainita se tapa, millä siellä Seinäjoella vankeja tutkittiin, millä tavalla niitä siellä kuulusteltiin sinne kun saapui niin useasta eri paikkakunnasta ympäri Pohjanmaata, Keski- ja Etelä-Suomesta, tosin ei kovin kaukaa Etelä-Suomesta, mutta koko lailla laajoilta alueilta, siis monesta kymmenestä eri pitäjistä. Siellä vankileirin päällikkönä oli Seinäjoen nimismies, jonka teistä hyvin useat tuntevat. Hänellä oli tapana näitä vankeja vastaanottaessaan tehdä heti havaintoja heidän katseestaan, heidän ilmeestään, mikä se on miehiään. Kiro sanat, kaikenlaiset solvaukset olivat heti vastatulleita tervehtimässä. Muistuu mieleeni eräs Pietarsaaresta vangittu pienikokoinen, punapartainen mies, joka sattui juuri tämän vankilan päällikön tielle siinä vankilan koridoorissa. Hän meni tätä miestä tervehtimään ja suvaitsi sanoa heti vasten naamaa, ilman enempää selkoa ottamatta, että sinähän taidat olla aivan saatana punainen, koska on sinulla niin punainen partakin. Tämän olen tahtonut vain mainita, tällaista oli se vastaanotto, kun sinne vanki saapui. Muuten minullakin on kokemusta niistä tutkinnoista, mitä siellä suoritettiin. Revolverien kanssa siellä pakoitettiin tunnustamaan, revolveri ohimolla, sinun on sanottava se tai se, jollet sitä tee, niin minuutin tai kahden tai kolmen perästä varmasti olet jo tuonen tuvilla. Uhattiin hirsipuulla teloituksella ja kidutuksilla ja pantiin tunnustamaan ja monet heikkohermoiset tekivätkin tunnustuksia jotka sitten Vaasassa, kun lopullinen tuomio langetettiin, aiheuttivat kymmenen tai 12 vuoden kuritushuonerangaistuksen. Sitten voimme vielä sen vankien kohtelun, mikä Vaasan vankileirissä oli. Siellä kohtelu muuten oli tavattoman raakaa, joka on kaikilta muiltakin vankileireiltä jo täällä todistettu. Kerron tässä vaan erään tapahtuman. Eräs nälästä heikko mies, joka ei ollut ottanut osaa mihinkään aseelliseen taisteluun, oli muuten puhtaasti periaatteittensa takia joutunut sinne vankileirille pitkäksi aikaa kärsimään, kuihtui siellä, hän sairasti koko lailla vaikeaa vatsatautia, makasi siellä morkussansa; työpäällikkö tuli noutamaan töihin tapansa mukaan — joka aamu hän sen tekikin — hän alkoi ruoskan kanssa hosua tätä sairasta vankia lähtemään muitten mukana töihin. Tämä ilmoitti ei ky-

keneväänsä lähteä ja esitti lääkärin antamaan todistuksen, että hänellä on oikeus pari päivää siellä levätä morkussansa, joten hänen ei siis tarvitsisi lähteä töihin. Tämä kaikista selvittelyistä huolimatta alkoi ruoskia vankia, vanki heikoilla voimillansa koetti estää sitä ja silloin tämä samainen päällikkö heitti ruoskan käsistään, antoi nyrkin iskuja sille kasvoihin, potkimalla kolmannesta kerroksesta toisen alas nurinniskoin kasarmin pihamaalle ja tästä vielä kuljetettiin vanki pihamaalle karhunkoppiin, jossa karhunkopissa oli ainakin noin 50 senttiä paksusti vettä. Mutta toisten vankien ilmoituksesta, joka tehtiin komendantille, oli komendantin toimesta vanki heti noudettu pois karhunkopista ja nuhdeltiin vähäsen tätä työhön hakijaa ja otettiin tällä kertaa ruoska häneltä pois.

Vankien ruuasta olisi kai jotakin mainittava. Ruoka siellä vankileirillä oli ehkä parempi kuin monilla muilla vankileireillä on ollut. Sitä todistaa se, että siellä vankeja ei minun olinaikanani ainakaan monta kuollut. Heikoimmat tosin niistä siirrettiin Vaskiluodon sairaalaan, joten sillä vankileirillä, missä vankeja säilytettiin, ei kuolemantapauksia tapahtunut. Ne mitä tapahtui, ne tapahtuivat juuri Vaskiluodon sairaalassa. Leipä, mitä siellä kesäkuun loppupuolella ja heinäkuun alkupäivinä vangeille syötettiin, oli sellaista, missä ei ollut suurusta lainkaan. Se oli valmistettu kaurankuorista ja pellavannuppijauhoista, se oli, niinkuin eräs edellinen puhuja on sanonut, niinkuin risuaitea. Tätä täytyi vankien syödä.

Minä en tässä tahdo enään jatkaa niitä kertomuksia, niitä olisi lukemattomia siellä valkoisen rintaman selkäpuolella tapahtumia, valkoisen terrorin laskuun suoritettuja urotoita. Niistä tulevat ehkä monet muut edustajat täällä kertomaan. Pyydän siis vaan kannattaa niitä, jotka ovat ehdottaneet tämän asian valiokuntaan lähettämistä.

Ed. A r h o: Kysytyissä tapauksissa on saanut jatkua hallituksen puolelta anteeksiantamaton laiminlyönti, vieläpä enemmänkin. Se on ollut lainvastaista suhtautumista. Olisi ollut pidettävä huoli siitä, että yhteiskunnalle häpeää tuottavat rikokset olisivat joka puolella tulleet rangaistuksiksi. Se olisi kehittämiskin hallituksen tehtävä. Tämä olisi ollut oikeusvaltiolle kuuluvan hallintovallan alkeellisimpia vaatimuksia, joita kuitenkin ei ole meillä noudatettu. Tällaisen hallintovallan anarkia, josta väläkysymyksessä on niin erittäin runsasti ainesta esitetty, on yhteiskunnalle yhtä vaarallinen kuin mikä bolshevismi tahansa. Se on älytöntä, laiminlyövä me-

nettelyä, joka hallituksen aiheuttamana lähentelee törkeää rikollisuutta. Ellei saada aikaan parannusta, ei yhteiskunta pääse rauhoittumaan.

On syytä näitä laittomia teloituksia tarkastella tässä vähän laillisuuden kannalta. Kuitenkin sitä ennen mainitsen siitä väärinkäsityksestä, joka ed. Arajärvellä tuntui täällä olleen. Hänen käsityksensä mukaan sotaväen ylipäällikkö olisi saattanut antaa määräyksiä laittomiin teloituksiin. Hänen luulonsa oli, että ylipäällikkö voi prikaaseilla ja ukaaseilla siviiliväestöön nähden määrätä, mitkä teot ovat maanpetosta tai muuta rikollisuutta. Sotaväen rikoslain mukaan sotaväen ylipäällikölle kuitenkin ei kuulu tuollainen lainsäätämisoikeus, vaan rikokset ovat edeltäkin laissa jo nimenomaan luokitellut.

Siirtyessäni sitten tarkemmin esittämään näiden telotusten laillisuutta, on huomattava, että senaatin päätöksessä huhtikuun 17 päivältä 1918, jolloin Viapori julistettiin Suomen haltuun kuuluvaksi, ei mainita mitään, että Suomi ja Venäjä olisivat olleet keskenään sodassa. Sitä ei näy muutenkaan virallisista papereista. Siitä on vasta myöhemmin alettu puhua. Tuollaisen sodan julistus tahi alkaminen olisi ollut kuitenkin oleellinen ja välttämätön edellytys ennenkuin kansalaisia Rikoslain 12 luvun 2 §:n mukaan olisi voitu maanpetoksesta tuomita kuolemaan. Edelleen senaatin tiedonannossa Suomen kansalle toukokuun 8 päivältä 1918 lausutaan että kapinaliike, joka tarkoitti laillisen yhteiskuntajärjestyksen kumoamista, on saatu voitolliseen loppuun. Myöskin laissa kesäkuun 14 päivältä 1918, joka koskee ajan pitennystä muutoksen hakuasioissa, ja eräissä ehdollisen rangaistustuomion käyttämistä koskevassa laissa saman kuun 20 päivältä mainitaan vaan vastikään kukistetusta kapinasta.

On tunnettua, että sanomalehdet meillä ovatkin puhuneet ainoastaan kapinasta, kansalaissodasta tai sisäisestä sodasta. Tällaiseen rikokseen taas on sovellettava vain rikoslain säännöksiä valtiopetoksesta. Ja kun Rikoslain 11 luvun 1 §:ä ei voinut tsaarin kukistuttua tulla kysymykseen, niin ei ollut valtiopetoksesta kuolemanrangaistusta säädettyä.

Käsitystäni, että oli vain sisällissota ja ettei siihen osaaottaneille voitu siis tuomita rangaistusta maanpetoksesta, tukee vielä sekin seikka, että jäänöseduskuntakaan, sen mukaan kuin valtiotrikosoikeuksien asettamisesta toukokuun 29 päivänä 1918 annetun lain 1 §:stä selviää, ei tarkoittanut näiden oikeuksien käsiteltäväksi jättää muuta laatua olevia rikoksia, kuin valtiopetosrikkoksia. Siinä näet 1 §:ssä nimenomaan säädetään, että rikolliset teot, jotka sisältävät avunantoa ku-

luvana vuonna sattuneeseen kapinaannousuun Suomen laillista valtiomuotoa vastaan tai jotka ovat tämän kapinaannousun yhteydessä, tuomitaan valtiotrikosoikeuksissa. Tästä näkyy, että maanpetoksesta siinä ei säädetä mitään. Mutta tuollaisten ylimääräisten poikkeuksellisten oikeuksien tehtävä on lain mukaan nimenomaan erityisesti ilmoitettava. Ja kun maanpetos on kuitenkin aivan itsenäinen ja monissa kohdin törkeämpi rikos, kuin valtiopetos, niin sitä siis ei olisi voitu järjen mukaan jättää erikoisesti mainitsematta, jos olisi tarkoitettu että, paitsi kapinaa, maassa olisi tapahtunut maanpetostakin tahi että näille valtiotrikosoikeuksille kuuluisi myös maanpetoksesta rankaiseminen. Armahduspäätöksessään vielä lokakuun 30 päivältä 1918 puhutaan yhä ainoastaan aseellisesta kapinasta laillista yhteiskuntajärjestystä vastaan.

Edellä kosketelluissa lakisäännöksissä siis kysymyksessä olevien rikosten laadun toteamisessa viitataan vaan valtiopetokseen. Mutta onhan kuitenkin noissa valtiotrikosoikeuksissa kuolemanrangaistuksia tuomittu. Miten on voitu tulla sellaisiin tuomioihin, sitä ei ole herra oikeusministeri voinut selittää. Hän ei ole edes tällaiselta laillisuuden kannalta asiaa kosketellut. On sääli tästä, että näissä poikkeuksellisissa oikeuksissa on tapahtunut oikeusero, sillä edellä kerrotusta lainsäädännöstä jo ilmenee eittämättömästi, ettei Suomen ja Venäjän kesken oltu viime vuonna julistettu sotaa eikä se ollut muutenkaan niiden välillä alkanut. Tässä eduskunnassakin pätevältä taholta hiljattain peruuttaen myönnettiin, ettei sellaista sotaa ole ollut olemassakaan.

Näin ollen ei ole voitu poikkeuksellisissa valtiotrikosoikeuksissa laillisesti sovelluttaa maanpetoksesta kuolemanrangaistusta säättävää Rikoslain 12 luvun 2 §:ää tapahtuneisiin kapinarikoksiin. Kun kuitenkin, kuten tunnettua, valtiotrikosoikeuksissa on julistettu satoja kuolemantuomioita ja niitä pantu täytäntöön, niin on se tapahtunut vastoin lakia. Ne ovat siis olleet oikeusmurhia, laittomia teloituksia ja saattavat tuomitsijat ja toimitsijat rikollisten asemaan. Tuskin minkään maan historia tuntee niin lukuisia häpeää tuottavia oikeusmurhia. Ei missään maassa julkeammalla tavalla puolusteta tällaisia rikoksia, kuin täällä porvariston edustajat ovat sitä yrittäneet.

Poikkeuksellisille valtiotrikosoikeuksille, joiden asiaksi säädettiin vain kapinasta tuomitseminen, ei siis voinut kuulua rangaistavaksi tavalliset murhajututkaan, vaan olisivat ne olleet yleisten oikeuksien asiana. Samoin maanpetostapaukset, joita kuitenkin ei ollut yhtään, olisi pitänyt,

jos sellaisia olisi ollutkin, hovioikeuksien käsitellä, koska niille ylimääräisille valtiorikos-oikeuksille oli annettu tuomittavaksi vain kapinarikokset. Tuollainen väärä laitton oikeudenkäytely lain tuntemattomissa ja tuomarikokemusta puuttuvissa valtiorikos-oikeuksissa on antanut aiheutta tässäkin kohden satoihin lainvastaisiin teloituksiin.

Sivistysmaissa on horjumattomaksi vakautunut sellainen oikeusperiaate, että tapahtuneeseen rikokseen on sovelletettava teon aikaan voimassa ollutta lakia ja uutta käytettävä vain siinä tapauksessa, että uusi laki on rikokselliselle suopeampi. Kun meilläkin on sama periaate voimassa, niin jäännöseduskunnan laki toukokuun 29 päivästä 1918 oli hämmästyttävä oikeudenloukkaus yhtä suuri kuin mikä yleisvaltakunnallinen lainsäädäntö tahansa. Vastoin lakia asetettiin vasta noiden kapinarikoksien jälkeen toisenlaisia tuomioistuimia kuin niiden tapahtuessa oli olemassa sekä samoin säädettiin uusia ennen käyttämättömiä todistustapoja, summittainen todistusmenettely, kuten sanotun lain 10 §:stä ilmenee. Tällainen sivistysmaissa kuulumaton oikeusperiaatteen rikkominen ja halveksiminen on pahana syynä laittomiin teloituksiin. Tuo puolikaseduskunnan viheliäinen erehdys olisi hyvitetävä. Tosin oikeusmurhapäätöksillä teloitettuja ei voida enään henkiin herättää, mutta näiden avuttomassa tilassa olevat lesket ja lapset olisivat joutuisasti avustettavat eläkkeillä. Ja kun monet tuhannet ovat tuomitut lainvastaisen oikeusperiaatteen nojalla, olisi yleinen armahdus mitä pikimmin pantava toimeen.

Se itsenäisen Suomen oikeudenhoitoa häpäisevä seikka, että vankeja kiinniotettaessa on paljon tahallisesti ammuttu, nojaten naiviin uskoteluun, että se ja se yritti karata, jollaista selitystä ei kukaan täysijärkinen ihminen kuitenkaan saata uskoa, on myöskin surulla tässä todettava laittomien teloitusten sarjassa. Ellei meillä hallitustavan uutena saavutuksena tahdota tätä rikollista menettelyä sallia, on siinä tutkimukset pantava joutuisasti alulle, jottei sellainen laittomuus hallitustavan häpeäksi saa jatkua. Kaikille oikeutta, oikeutta vangeillekin. On ikävää että tämä menettely on suomalainen keksintö, sillä sellainen ei kuulunut edes tsaarivallan hallitustapaan.

Samallaisia ovat myöskin ne perin lukuisat kapinallisten suhteen vankileireillä toimeenpannut laittomat ampumiset kaikellaisista pienistäkin järjestysohjeiden rikkomisista. Missään laissa ei ole säännöstä, joka tuollaisista pikku rikkomuksista ampumalla rankaisemiseen oikeuttaisi. Ne ovat siis aivan tavallisia murhia, joiden johdosta

viranomaiset eivät vielä tähän mennessä ole ryhtyneet tutkimaan ja rankaisemaan syyllisiä. On huomattava, että useimmat tapahtuivat kapinan loputtua. Koska ed. Helle y. m. ovat niistä kertoneet, sivuutan ne tässä.

Siirtyessämme laittoman oikeudenkäytön ja virkatöimenpiteitten johdosta tapahtuneista oikeusmurhista tapaa meidät sitäkin kauhistuttavimmat n. s. valkoiseen terroriin kuuluvat murhateot. Yksityisten kansalaisten rikollinen yhteenliittyminen n. s. kenttäoikeuksiksi oli tällaisen terrorin hirmuvälineitä ympäri maata. Tällaisia telotusoikeuksia ei tunne sotaväen rikoslaki vuodelta 1886, sitä vähemmän muu laki. Mainitsen tässä että, kun minun luokseni lähetettiin eräs spioni näistä urkkimaan helmikuulla 1918, jolloin siellä, missä silloin asuin, jo oli tapahtunut monia aivan laittomia teloituksia, huomaustin hänelle, että tuollaiset teloitukset olivat lainvastaiset ja että niiden tutkiminen kuuluisi hovioikeuteen. Tästä huolimatta siellä ja muualla jatkettiin tällaisia kerrassaan laittomia lynkkauksia ympäri maan. Näissä telotusoikeuksissa päätettiin ammuttaviksi ihmisiä tuhansittain. Ne muodostivat kaiken inhimillisen oikeuden häpäisy-paikoiksi. Tuollaiset rintamantakaiset lynkkaus-oikeudet ovat paraiten verrattavissa kapinallisten asettamiin tuomioistuihin. Ne ovat toistensa arvoisia eli samallaisia kuin ed. A. Furuhjelm on kertonut vallankumousoikeudesta Urjalassa. Näiden päätöksillä tapahtuneet teloitukset olivat tavallisia kvalifisoituja murhia, joita useat harkinnan mukaan yksissä tuumin ryhtyivät tekemään. Tuollaisiin alhaismielisiin rikollisiin tuomitsijoihin, häpeä sanoakin, on monin paikoin kuulunut lainopin suorittaneitakin henkilöitä muun rapeutuneen herrasväen ohella. — Salliiko hallitus todella tällaisten murhamiesten teot jättää rankaisematta!

Valkoisten sotilaitten yksimielisten kertomusten mukaan vangiksi saatuja aseettomia kansalaisia ammuttiin joukottain kuin eläimiä, joista useimmat sellaisen puutteellisenkin oikeuskäsittelyn perusteella, joka valtiorikos-oikeuksissa tapahtui, olisivat kuitenkin päässeet ainakin ehdolliseen vapauteen ja ehkä useat vapaiksikin. Sotilaita houkuteltiin ja kehoitettiin sellaisiin ampumisiin. Se tuntuu kuitenkin syvästi loukkaaneen monen rehellisen sotilaan oikeudentuntoa. Vaikkei näitä tuhansia rintamantakaisia murhia otettaisikaan lukuun, on sittenkin lynkkauspäätöksillä ja yksityisistä toimenpiteistä murhattu kansalaisia maassa noin 15,000, siis sama määrä kuin on laskettu 150-miljoonaisessa Venäjän valtakunnassa 1905—1906 vuosien surullisen kuului-

san taantumuksen murhauttaneen. Siis tsaarin hallitus meidän oloihimme verraten oli humaani-
sempi.

Siitä huolimatta, että Senaatti sanotussa tiedonannossa toukokuun 8 päivältä 1918 ilmoitti Suomen kansalle, että kapina oli silloin saatettu voitolliseen loppuun, ammuttiin senkin jälkeen tuhansittain vankeja. Menipä tämä raakalaismurhainto niin pitkälle, että vankeja kopeistaan ja kodeistaan raahattiin teloituspaikoille ammuttaviksi kristikunnan suurina juhlinakin: kuten helatorstaina, helluntaina ja kolminaisuuden päivinä.

Eihän herra oikeusministerikään voi väittää, että nämä eivät olisi lain mukaan murhia ja että nämä olisivat olleet järjestyksen ylläpitämiseksi välttämättömiä. Tietysti mikään armahdusmanifesti ei tarkoita eikä voi sallia kapinan kukistamisen jälkeen tapahtuneitten murhien rankaisematta jättämistä. Kaiken järjen nimessä, kun kapina oli voitollisesti lopetettu jo toukokuun 18 päivänä 1918, tällainen ampumalla murhaaminen ei kuulunut tämän jälkeen mihinkään järjestyksen ylläpitämiseen eikä niinmuodoin missään tapauksessa armahdusmanifestia joulukuun 17 päivältä 1918 voida näihin tapauksiin, joita olen kosketellut, sovelluttaa. Miksei edes tällaisesta avuttomien vankien murhaamisesta panna laillisia tutkimuksia toimeen? Miksi vain väitetään kertomuksia niistä liioitelluiksi? Tutkimuksistaan se selviäisi; mutta niitten tulisi olla laillisesti päteviä eikä sellaisia tutkimusten irvikuvia kuin eräskin kruununvouti oli pitänyt. Kuulustelussa, johon asianosaiset olivat saapuneet, pääsylliset olivat turvautuneet sotilassalaisuuksiin eivätkä olleet kertoneet mitään. Ja siihen oli tutkinnonpitäjänkin tyytynyt. — Ei luulisi kenelläkään oikeamielisellä kansalaisella olevan niin alhaiseksi rappeutunutta moraalia, joka tutkimuksia vastustaisi. Jos yhteiskuntaa tahdotaan turvata rappeutumiselta, ovat kaikki tällaiset murhat määrättävät oikeuden tutkittavaksi.

Valkoisessa Suomessa on myös murhattu lukuisia vankeja matkoilla kuljetettaessa säilytyspaikkoihinsa. Kenellä tahansa kulettaajat huomaisivat rahoja, hänellä oli varmasti viimeinen matka edessä. Eräälläkin rauhallisella paikkakunnalla, nim. Kauhajoella, jossa kuitenkin, se lausuttakoon kauhajokelaisten kunniaksi, ei ole yhtään telotusta tehty, ovat muilta paikkakunnilta kotoisin olleet kuljettajat peninkulman matkalla ampuneet 5 henkeä ja ryöstäneet heiltä rahat, kellot ja vaatteet sekä jättäneet ruumiit aivan alastomiksi tien viereen virumaan. Eräs vanha raajarikko vankikin oli armotta ammuttu ja anas-

tettu 800 markkaa rahaa. Vieläpä 2 valkoistakin, eräs isäntä ja kaupanhoitaja, palatessaan asioimismatkoiltaan pohjoisesta, oli ammuttu rahojen vuoksi. Eräs valistuneena pidetty isäntä oli kuljettaessaan kerskunut tällaisesta ilvehtien että „tässä taas viedään tehtaaseen saippuarasvaa”. Kuvaavaa raakalaisuutta! Saman matkan varrella oli sitten kesällä poliisi havaittu metsässä hääräämässä, arvatenkin kuoppaamassa muita mätänemään jääneitä ruumiita.

Rikoslain voimaannapenemisestä annetun asetuksen 8 § kyllä säättää, että jos joku tavataan kuolleena eikä tiedetä hänen tautiin kuolleen, tulee polisiviranomaisen heti, luotettavain miesten läsnäollessa, tutkia, onko vainaja omasta tai toisen kädestä saanut surmansa. Lain selvästä määräyksestä huolimatta tutkimuksia ei kuitenkaan ole murhista toimitettu. Vaihtelevien hallitusten tieteen saa tällainen laittomuus yhä jatkua, vieläpä sitä puolustetaankin. Sellainen puolustelu on taas uusi lainvastaisuus, joka on Rikoslain säännösten alainen. Tällainen menettely tukee oikeudettomuuden tilaa tässä maassa. Mikään yhteiskunnan vihollinen ei voisi keksiä valtiolle vaarallisempaa. Mihin joudutaan, kun raakalaisuus jää rankaisematta ja yhä ihaillaankin sitä. Onpa se tässä eduskunnassakin saanut ei ainoastaan maallikkojen innokasta puolustelua vaan myös papillisen siunauksen. Niin, tapahuipa siihen aikaan (se oli kapinan aikaan) ker-
ran, että kristillisen herrasväen naismaailmakin kävi ihailemassa joen jäällä ampumalla murhattujen verta, hurmaantuen vaatimaan, että yhä enemmän vankeja olisi ammuttava. Tämä oli rikoksen ylistämisestä ja osoitti luonnotonta eläimellisyyttä naisissakin. Se tietää yleistä raastumista. Mutta onpa joku valkoinen runoilijakin voinut kehoittaa surmaamaan kaikki vangiksi saadut naiset kuin susinartut ja naarastiikerit. Tällainen runollinen tenho oli kai sitten vaikuttamassa esim. Hauholla, kun valkoisen armeijan sankarit surmasivat 30 nuorta vangittua naista, jotka olivat 16, 17 ja 18 vuoden ikäisiä.

Vankien kiduttamisesta tahdon tässä lausua ainoastaan muutaman sanan. Tiedän että vankeja on pakoitettu tunnustamaan tekemättömiä tekoja. On uhattu ampua brovningilla ja ammuttakin, jos kohta laukaukset ovat kulkeneet pään ohi. Tällaisia brovningikuulusteluja on pidetty öillä 2 ja 4 välillä eläimellisten haukkumasanojen ja uhkausten säestäminä. Eräiltä vihatuimmilta vangeilta on koetettu estää kaikenlaisilla muillakin keinoilla unen rauha ja kaikin tavoin sielullisesti piinata. On myöskin vankien kuullen kerskuen kerrottu teloituksissa käytettävän rääk-

käystä. On kuljetettu häväistäväksi yleiselle paikalle kerääntymään kehoitetun suuren yleisön eteen. Eri iltoina yhtä mittaa on joitakin vankeja otettu aseistetun joukkueen keskelle ja annettu ymmärtää, että on lähdeittävä teloituspai- kalle. Tällaista piinaa on harjoitettu viikottain. Sellaisella tahdottiin tietysti toisiakin vankeja sielullisesti piinata. Ja tällaista toimeenpannut herrasväki on suuresti kristillisen valkoisen Suomen asukkaita.

Teloituspaikalta on kuultu kidutusten aiheut- tamia voivotuksia ja sitten kuopasta kaivettaessa onkin murhattuissa havaittu lukemattomia pistin- ten reikiä ynnä kamalia julman räkkäyksen jäl- kiä, vaikkei köyhällä kansalla olekaan ollut va- roja eikä muutakaan tilaisuutta niitä valokuvaut- tamaan. Varmaan yhtä raakaa jälkeä näkyisi niistä kuin ed. Vuorimaan näyttämässä valoku- vassa, jos olisi saatu murhatut kuvatuiksi. Otet- takoon myös huomioon, että räkkäysten toimeen- panijoina oli useimmiten moraalillaan kerskuva herrasväki.

Mitä sanoisikaan vankileireissä nälkäkuole- maan kidutetuista tuhansista? Mistä se oikeutus ihmishengillä niin kevytmielisesti leikkimään? Kun jo vallitsi haudanhiljaisuus, jatkui sittem- min murhaamisen ohella turvattomien vankien nälällä räkkääminen. Omaistenkaan ei sallittu vankeja siinä kohden auttaa ja missä se sallittiin, joutuivat avustukset vankilan viranomaisten kei- nottelutavaraksi, asianomaisten niitä saamatta. Ellei valtio kyennyt vankeja elättämään ja inhi- millisesti kohtelemaan, se ei olisi ollut oikeutettu antamaan niiden kitua nälässä, liassa ja siivotto- muudessa, kaikenlaisille taudeille alttiina. Se piti vangittuina tuhansia nuoria miehiä ja naisia 15—18 vuoden ikäisiä, vaikka sellaiset eivät vielä ole edes täysin syyntakeisia. Oikeudenmukaisuus olisi vaatinut laskemaan etupäässä heidät heti ja muitakin ainakin naisvankeja sekä vanhimpia henkilöitä niin paljon ehdollisesti vapauteen, että loput olisi kunnollisesti voitu elättää. Sivisty- neelle valtiolle ei kuulu eikä sillä ole oikeutta- kaan nälällä räkkätä kuoliaaksi vangitsemiaan. Sellainen menettely alentaa sen raakalaisvaltion asteelle. Oikeutemme kieltää kaikenlaisen van- kien räkkäämisen, mutta mitä on meillä merkin- nyt oikeus!

Ja kuitenkin hallituksen puolelta, kuten täällä jo niin monta kertaa on osoitettu, on juljettu väit- tää, että vankilaolot olivat tyydyttävät. Tahtooko hallitus yhä kulkea häpeää tuottaneita entisten hallitusten polkuja, koska hallitus yhäkin vaan kieltää. Se ei mitään tutkimuksia toimituta, se vain väittelee ulospäin, että on lioiteltu. Tutkit-

taisiinpa, sittenpähan asiat selvenisivät. Eihän hallitukseen ole yliluonnollinen, että se ne tutki- matta tietäisi. Mutta hallitus vain lähettelee kai- kenlaisia sanomalehtikirjoittajia ulkomaille myös väittelemään ja häikäilemättömästi tosiasioita kieltäviä kirjoituksia sepustelemaan. Sellaiseen sillä on tuhlata varoja, sen sijaan että se avus- taisi teloitettujen leskiä ja orpoja ja panisi asioista toimeen laillisen tutkimuksen, kuten laki vaatii.

Näiden tutkimusten yhteydessä selvenisi myös paljon kaikenlaisia muita rikoksia. On tiedossani tapauksia, että sotilas on palannut kotiinsa hevo- sella ja linjaalirattaila ja että arvokas kansakou- lukuvasto koristaa vierashuoneen seinä monin paikoin; ja kun kysyy mistä se on, saa vastauk- seksi, että poika on sen tuonut „reisulta”. Tuol- laiset tapaukset tietysti menevät haukutun puni- kin laskuun.

Onko murhien tutkimatta jättämisellä lisäksi aiheutettava kunnille kuluja sotaorpojen ja les- kien huoltamisesta, sen sijaan että teloitusten päättäjät ja teloittajat joutuisivat siitä vastaa- maan ja korvaamaan. Saako epäinhimillinen lait- tomuus yhä jatkua? Kuinka lukuisia ovatkaan sääliävät tapaukset, jolloin vaimoilta on mur- hattu heidän miehensä, äidiltä heidän poikansa ja vanhemmilta heitä elättävät lapsensa! He ovat jääneet vaille huoltajaa avuttomaan kurjuuden ti- laan. Liikkuessaan heidän keskuudessaan evästä- vät meitä sydäntä särkevät kurjuuden valitteht. Epätoivoisina kyynelsilmin he pyytävät: „autta- kaa meitä!” Voiko hallitus kuurona näille avun- pyynnöille sulkea korvansa? Eipä luulisi. Sil- loin se kieltäisi alkeellisimmat oikeuskannalle pääsemisen edellytykset, ellei se laillisia tutki- muksia murhista ynnä muista tihuteoista toimi- tuttaisi. Olisi virallisesti heti ryhdyttävä m. m. keräämään talteen telotuspöytäkirjoja, joista sel- viäisi, kutka ovat telotusten päättäjiä ja teloitta- jia eli siis murhiin syyllisiä. Tämä paljon hel- pottaisi leskien ja orpojen oikeuksiinsa pääse- mistä. Muuten valtion olisi heitä etukäteen avus- tettava, kunnes tutkimusten perusteella syylli- siltä saataisiin korvaus.

Tässä eduskunnassa on kerskuttu erästä ryh- mästä, että siellä pidetään oikeudenvaakaa. Nyt on tosiaankin syytä ja tilaisuutta kysytyissä ta- pauksissa toimia niin että tuo kaunis antiikin kuva oikeudenvaakaa kädessään pitävästä jumalatta- resta saisi tämän rikoksiin vaipuneen maan kan- salaisten mieliin vaikuttaa. Tätä kuvaa sen lau- suja, josta sittemmin on tullut ministeri, pitääköön yöt päivät silmänsä edessä, jotta surullisen kua- luisan oikeuselämämme oikeudenvaaka todellakin

kohoaisi tasapainoon. Nyt se vielä on pahasti vääryyden puolelle kallellaan. Hallituksen edustajan puutteellinen, epätydyttävä, lainmukaisuudesta piittaamaton vastaus ei kuitenkaan anna paljon toivomisen aihetta, että oikeudenvaaka tässä maassa saatettaisiin niin tarkistetuksi, että se ottaisi taas tasapainossa pysyäkseen ja osoitaisi oikeusvaltiota.

Ei ole ihmettelemistä, jos oikeuselämä ja oikeudenkäyttö on meillä niin rappeutunut kuin se on, kun herra oikeusministeri suvaitsee perustella vastaustaan siten kuin olemme sen kuulleet. Hänkin, kuten hallitus edellisissä välikysymyksissä täällä, on maan elämää ja oloja syvästi koskevissa kysymyksissä osoittanut yhtä hämmästyttävää tietämättömyyttä ja haluttomuutta oloja auttamaan lainmukaiselle välikysymyksessä tarkoitettulle kannalle. Näyttää kuin hallitus olisi kokonaan unohtanut tuon vanhan ohjeen: Maa on lailla asuttava eikä mielivallalla. Herra oikeusministerin tiedossa ei ole kuin kaksi tai kolme tapausta laittomista teloituksista, vaikka jo tavallinen kansalainen, kuten täällä on pätevästi osoitettu, tietää tuhansia laittomia teloituksia. Valkoisen Suomen pitäjissä eri paikoin on tällaisia telotettuja kaivettu kuopistaan monia kymmeniä. Mainitsen, että esim. Rovaniemellä on laittomasti telotettuja haudattu 20, mutta monet ovat jääneet teloituskuoppiinsa, kun vainajilla ei ole ollut omaisia tai eivät ne ole jaksaneet kustantaa hautausta. Siellä on kaikkiaan murhattu 32. Naulattiinpa oikein ilmoituksetkin sähköpylväisiin, että kenttäoikeuden päätöksellä ovat ne ja ne ammutut. Kuitenkaan paikkakunnalla ei ollut mitään aseellista kapinaa, vaan viatomat ihmiset vangittiin kodeistaan ja raahattiin poliisiasemille. Samoin Kemijärvellä on kymmenkunta murhattu. Kemissä murhattiin ainakin 50. Joltisenkin varmana pidetään, että niitä on siellä ollut kaksisataaviisikymmentäkin, mutta ne on salaisesti kuopattu ympäri saaria, joten niistä on vaikea saada selkoa.

Eniten hämmästyttää herra oikeusministerin vastineessa se seikka, että hän näyttää osoittavan taipumusta puolustamaan kyseenalaisia teloituksia. On tavatonta, että herra oikeusministeri tulee tänne esittämään ja antamaan asialle sen värituksen, että sotapäälliköillä olisi ollut oikeus asettaa kenttäoikeuksia. Tietäähän herra oikeusministeri, mitä sotaväen rikoslaki säättää sota-oikeuksien ja ylisota-oikeuksien asettamisesta ja että oikeusosaston oli niihin määrättävä lainopilliset jäsenet, mutta että sellaista ei ole tapahtunut. Tietäähän herra oikeusministeri, mitkä henkilöt kuuluvat sotaväen rikoslain ja sota-oikeuk-

sien alaisiksi. Saatiinko rauhalliset ja kapinaan syyttömät siviilihenkilöt raahata kenttäoikeuteen? Kuuluivatko he tuollaisten laittomien teloitusoikeuksien alaisiksi? Vaikka siviilihenkilöt olisivat olleet syyllisiäkin, voivatko ne sittenkään kuulua tuollaisiin lynkkaus-oikeuksiin? Eipä suinkaan lain mukaan. Ei olisi odottanut, että herra oikeusministeri saattoi esittää tuollaista perustelua. Onko hallituksella ja sen jäsenillä oikeus puolustaa raakaa laittomuutta? Eipä suinkaan. On huomattava, että tässä kosketellut asiat jos ne tahdottiin saada esille ennen kapinan kukistamista, olisivat kuuluneet hovioikeuksien tuomittaviksi, sillä eiväthän esim. valkoisen Suomen vangit ole ottaneet osaa mihinkään sotatoimiin. Olivathan nuo siviilihenkilöt vangittuina aivan vaarattomia ja heidät olisi voitu säilyttää siihen asti kuin asioita oikeuksissa yleensä saatettiin ruveta käsittelemään.

Herra oikeusministerin turvautuminen hätävarjelukseen ja pakkotilaan on edellä esitetyistä syistä aivan väärä ja laitton samoin kuin nojautuminen armahdusmanifestiin. Ainakaan valkoisessa Suomessa, jossa teloituksia kapinan kestäessä on tapahtunut, ei ollut mitään hätätilaa eikä suinkaan myöskään muualla Suomessa sen jälkeen kuin kapina jo oli julistettu päättyneeksi eli toukokuun 8 päivänä 1918. Edellisestä kyllin selvenee, ettei tuhansissa tapauksissa armahdusmanifestia voida sovelluttaa, jos tahdotaan pysyä laillisuudessa ja laillisessa oikeudenkäytössä.

Ed. Helon mainitsemain tapausten lisäksi voin vielä sivumennen huomauttaa, että esim. Torniossa on sattunut sellaisia tapauksia, joissa on kiristetty rahoja kansalta suojeluskunnalle vangitsemisen uhalla; ja on vangittuakin sekä vapautettu, kun summia on luovutettu.

Jos hallitus yhä edelleen jättää kyseenalaiset murhien y. m. tutkimukset toimeenpanematta, jatkaa se edellisten hallitusten tavoin rikollista laiminlyöntiä. Ellei hallitus nytään ryhdy välikysymyksessä tarkoitettuihin toimenpiteisiin, on sen toiminta lainvastaista. Mutta on huomattava, että tältä varalta on säädetty laki kesäkuun 17 päivästä 1918, joka oikeuttaa ja velvoittaa tutkimaan hallituksen jäsenten virkatointen lainmukaisuutta.

Näillä perusteilla yhdyn kannattamaan tämän asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

Ed. Laukkane: Asian yhteydessä ovat jotkut puhevuoron käyttäjät tuoneet mielipiteenään julki sen, että tapauksia on katseltava sitä taustaa vastaan, joka on muodostettu siitä kuin punainen kapina maassa alkoi ja täällä vaikutti,

ja tahtoivat erikoisesti painostaa sitä seikkaa, että nämä teot ovat osaltaan olleet kiihoittamassa niitä joukkoja, jotka kapinaan ovat olleet osaaottamassa. Nyt kuitenkin tässä minuun nähden on olemassa jonkunlainen ristiriita. Olen Pohjanmaan miehiä ja niin ollen myöskin kaiken aikaa elänyt valkoisen Suomen alueella ja kun ei valkoisessa Suomessa niillä seuduilla, joilla tulin oleskelemaan, varsinaista kapinaa ollut olemassa ja siitä huolimatta siellä tehtiin raakoja tekoja, niin ei suinkaan se osoita sitä, että juuri toisella puolen tehdyt teot olisivat aiheuttaneet vastateon. Mutta tässä on eräs tekijä, johon ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota, nimittäin se, että valkoisen Suomen alueella järjestelmällisesti harjoitettiin kiihoitusta ja kiihoitusta sellaista, joka tuotti sen hedelmän, jonka seurauksista täällä jo monet ovat tuoneet esimerkkejä esille. Erikoisemmalla mielenkiinnolla seurasin Valkoisen Suomen sanomalehtiä ja minä tulin huomaamaan, että tässä Valkoisessa Suomessa, joka silloin oli äänenkannattajana sotatoimille ja Vaasan hallitukselle aina hamaan Pohjolan Sanomiin asti, oli yksi ja sama sävy, sellainen, että nyt kun on alkanut tämä sota, meidän on pyrittävä siihen että ehdottomasti saadaan lyötyä sosialidemokraattinen liike niin ettei se koskaan tässä maassa nouse. Tosin ensinnä käytettiin hiukan lievempää sanamuotoa, mutta myöhemmin aikoina tämä sanontatapa kiihtyi ja saatiin todellakin sellainen kiihoitus aikaan, että uneliaimmatkin jo ajattelivat pyssyistä ja kanuunoista ja punikkienimitys tuli niin vihatuksi, että rauhallisimmatkin ihmiset saivat värjötellä piilossa, jos he mielivät henkeään säästää. Ei ainoastaan tämä sanomalehtikiihoitus yksinänsä olisi voinut tätä aikaansaada, mutta aivan erikoisemmin panin huomioon sen seikan, että Pohjanmaan papisto innostui tähän vapaustaisteluun siinä määrässä, että teki järjestelmällistä kiihoitustyötä varsinaisen kansan keskuudessa ja otin huomioon erään seikan, joka hyvin kuvaa papiston menettelytapaa tässä kysymyksessä. Täällä rovasti Vuorimaa kyynillisimmin lausui julki ajatuksensa kansalaissodasta ja sen seurauksista. Mutta tämä on verrattain lievä lausunto ja lievä teko niihin tekoihin verraten, joita papisto yleensä Pohjanmaalla teki. Ei yleensä se seikka, että ne olisivat vyöttäneet miekan kupeelleen ja sillä tavoin esiintyneet ruumiita siunaten, ja niin edespäin. Mutta ne lukuisilla kinkereillä ollessaan keksivät juttuja kahtakin kauheampia; niinpä erään pitäjän pappikin, kun kulki lukusilla toi esille sellaisia juttuja, että Tampereella, jossa punaiset nyt ovat vallalla, on tapahtunut sellainen hirmuteko, että punaiset

ovat ottaneet erään porvarin raskauden tilassa olevan vaimon ja sitoneet hänet hevosen häntään ja ajaneet niinkauan, että hän oli tehnyt synnytyksen. Tällainen juttu meni verrattain hyvin tietämättömään kansaan ja se nosti sellaisen vihan näitä punikkeja vastaan, että ei ole ihmeteltävä sitä, jos ajojahteja pantiin Pohjanmaalla toimeen. Minun kotipitäjässäni ei suinkaan ollut minkäänlaista aseellista järjestöä. Siellä eivät toimihenkilöt ajatelleetkaan sellaisia toimenpiteitä, mutta ajojahteja pantiin sielläkin toimeen. Ne, jotka saatiin kiinni, ne lähetettiin täällä mainittuihin vankileireihin nääntymään. Ja tapahuipua, että joitakin otettiin henki ja passitettiin autuaammille metsästyksille. Niinkuin sanoin, että kun syytä haetaan, niin silloin on ehdottomasti otettava huomioon, että nämä tekijät ovat olleet suurena syynä. Ja kun kansalaissota rupesi päättymään, nähtiin mihinkä suuntaan asiat oikeastaan kallistuivat. Helsingin Sanomissa tosin oli kirjoitus, (Ståhlbergin,) joka toi suunta- viivoja siihen toimintaan, mihinkä olisi pyrittävä. Tämä vaimennettiin, se oli liaksi inhimillistä, se ei tyydyttänyt, oli saatava aikaan aivan täydellinen tuho sille kansanainekselle, jota vastaan tätä sotaa käytiin. Tapasin sanomalehdessä kyllä erään kirjoituksen (Pohjolan Sanomissa). Toimittaja tässä lehdessä lukeutuu maalaisliittoon ja hän puolusteli sorretun kansan oikeuksia ja asemaa. Lehti sai julkisen varoituksen ja sanottiin, että ellei se lakkaa kirjoittamasta tuohon suuntaan, niin lopuksi lehti tullaan lakkauttamaan ja toimittaja asettamaan sellaisen oikeuden eteen, että varmasti se kerraksi riittää. Lehden oli pakko muuttaa suuntaa ja niin jatkui Pohjanmaalla edelleen kiihoitus, jossa jo hyvään alkuun olikin päästy.

Täällä jotkut puhujat ovat maininneet siitä, että tuo taistelu jota punaiset kävivät täällä, muistutti intiaanien taistelua, jota ne ovat käyneet Amerikassa ja raakuudella vain voi vetää vertoja sille. Mutta minä uskon, että en sano liikaa, jos väitän, että valkoisten taistelu ja se ajojahti ei suinkaan ollut sen kummempaa. Täällä muiden muassa ed. Joukahainen heilutti sanamiekkää ja teki kysymyksen ed. Hakkilalle, mitä teki ed. Hakkila & kumppani silloin kun kansalaissota alkoi ja raivosi. Mutta minun tekisi mieleni kysyä ed. Joukahaiselta, että nostiko hän palmunoksan silloin kun valkoiset riehuivat. Minä uskon ja olen melkein vakuutettu siitä, että ehkä hän yhtyi tuohon piiritanssiin, kun skalpeeriveitsi oli ylhäällä, jolla päänahkoja nyllettiin. Niinpä, kun ottaa huomioon näitä asioita, jotka Pohjanmaalla ovat tapahtuneet, niin en to-

dellakaan voi olla lausumatta ihmetystäni siitä, että täällä näin ylimalkaisesti oikeiston taholta tähän kysymykseen suhtaudutaan. Ja ne toimenpiteet täällä mainitsemallani Pohjanmaalla ovat saaneet oikeuskäsittelyn siksi höltymään, että ellei siihen tehdä vakavia muutoksia, niin me emme voi toivoa koskaan elävämme oikeusvaltion puitteissa. Nyt on tämä uudelleen kokoontunut hallitus lähtenyt haparoimaan joitakin kysymyksiä, joilla voitaisiin yhteiskunnallisia eroavaisuuksia tasoitaa. Täällä on mainittu, että periaatteessa on päätetty jotkut työväentalot vapauttaa ja on huhuja, että mahdollisesti periaatteessa vapautetaan joitakuita vankeja. Mutta minusta ne toimenpiteet, joita aivan nykyaikana on tapahtunut työläisiä vastaan, osoittavat, että tuo periaate voidaan sovelluttaa tavattoman monenlaisiin erilaisiin muotoihin. On m. m. täällä tuotu julki sekin, että nämä poikkeuslait, jotka työväkeä vastaan on laadittu, ne olisivat tulleet tämän kuun ensimmäisestä päivästä lähtien kumottavaksi. Mutta se ei kai todella sitä ole. Hallituksen taholta ei kai voitane nähdä ja tuntea, mitä ne lait ovat, sillä me olemme saaneet nähdä, että hallitus sen sijaan, että se ryhtyisi vakaviin uudistuspuuhiin, juoksentelee vappumerkkien jälessä ja taas sen se, että punainen lippu edelleen herättää veratonta kauhua, kansanedustajien asunnoissa, sillä aikaa kuin he ovat täällä töissä, pannaan toimeen kotitarkastus. Tämä ei todellakaan osoita sitä että me päästäisiin jonkunlaiseen sovintoon nykyisen hallituksen kanssa. Olisi oikeastaan niiden miesten, jotka ovat nyt tarttuneet valtiolaivan peräsimen, huomattava, että laivaväki, joka tässä laivassa on, on saatava soveliaaksi ja miesten, jotka tätä peräsimä hoitavat, on tehtävä sopimus laivaväken kanssa, niin silloin laivaväki yhtenä miehenä reippaasti nostaa purjeet ja hoitaa niitä varmasti ja purjehtiminen käy paljon paremmin. Minä olen mielihyvällä todennut sen seikan, että maalaisliitto on ilmaissut kantansa ja sanonut, että he tulevat vaatimaan ja seisomaan sen takana, että puolueettomasti kaikki rikokset tutkitaan ja tuomitaan. Olisi myös toivottavaa, että myöskin kaikki oikein ajattelevat ihmiset tuon kysymyksen taakse asettuisivat. Mielihyvällä totesin myös sen, että ed. Helenius-Seppälä täällä lausunnossaan toi esille seikkoja, jotka aivan selvästi todensivat tämän valkoisen terrorin samoin kuin punaisenkin terrorin välisen erottamattomuuden. Mutta ed. Helenius-Seppälä saa kai olla varma siitä, että hän tulee täällä leimatuksi bolshevikiksi. Sillä ei todellakaan näytä ymmärrettävän oikeiston taholla eroa, mikä on bolshevismia ja mikä sosialismia ja mitä oikeastaan ajaa so-

sialidemokratia. Kun asia on tällä tavalla, niin ei meillä ole paljon toivomisen varaa. Työväen täytyy edelleenkin päin vaan tuoda esiin tällaisia epäkohtia ja vaatia niiden korjaamista. Ja silloin kun siihen ryhdytään, niin on toiveita, että yksimielisyyteen tässäkin maassa päästään ja tuo haava, joka vielä vuotaa verta, voi päästä arpeutumaan.

Ed. Reinikainen: Kun minä olen täällä kuullut selityksiä siitä, miten on selitettävä, että kymmeniätuhansia vankeja on sallittu vankileireissä kuolla nälkään, niin on tuotu esiin kaksi seikkaa, toinen se, että olot maassa olivat niin kurjat, ettei voitu parempaa järjestää, ja toinen se, että vangit itse olivat niin huonoja, että kun ne joutuivat huonompiin olosuhteisiin, kuolivat. Mutta nämä eivät riitä asiaa selittämään. Ed. Arajärvi täällä osoitti, kuinka monta kymmentä miljoonaa markkaa sotaleirejä varten uhrattiin. Hän osotti kuinka paljon mahdollisia ja mahdolltomia virkamiehiä asetettiin ja kuinka monta lääkäriä eri leirejä varten oli asetettu. Mutta jos ed. Arajärvi olisi lkenut näiden lääkärin raportteja, niin hän olisi huomannut että hallitus teki lääkärin toiminnan mahdottomaksi. Sillä jos oli tiedossa, että hallituksella ei ollut ruokaa tarpeeksi antaa vangeille, niin hallituksen ei silloin olisi pitänyt kieltää omaisten ruuantuontia. Kuinka voi lääkäri toimia, jos hallitus järjestää niin ankaran vankileirijärjestelmän, ettei edes ilmaa ole tarpeeksi, sillä huolimatta siitä, että useissa leireissä kuten lääkäriraportit osoittavat, oli ilmaa ainoastaan 2 kuutiometriä vankia kohti niin ei laskettu vankeja ulos kuin korkeintaan puoleksi tunniksi päivässä. Tällaisia julistuksia ei olisi tarvinnut antaa. Ja jos näitä ei olisi annettu, niin varmasti monet tuhannet vangit olisivat jääneet elämään. Tässä ne syyt, jotka aiheuttivat sen, että tuhansia vankeja kuoli nälkään, eivätkä yksin ne syyt, joita täällä esitettiin.

Ed. Lehikoinen: Punaisesta terrorista minä en tiedä enempää kuin porvaristokaan valkoisesta terrorista paitsi mitä täällä on tuotu esille ja joita vuoden päivät yhtämittää porvarillisissa sanomalehdissä on näkynyt, joilla on valkoinen terrori tahdottu hukuttaa näkymättömiin.

Etupäässä yhdyn ed. Ryömän lausunnon alkusaan, paitsi sitä, että joitakin erinäisiä seikkoja tahtoisin tuoda esille. Minä nimittäin olen ollut valkoisella alueella kapinan aikana. Täällä ovat useat puhujat maininneet niistä hirmu- ja tihutöistä, joita yleensä punaiset ovat harjoittaneet,

sekä tuominneet ne. Tämä on oikein. Mutta ei ole yksikään oikeiston puhujista lausunut tuomiotansa siitä, että valkeat ovat harjoittaneet samaa. Esim. Lieksassa on toimitettu useita murhia. Näistä murhatsuista ovat monet olleet jotenkin samallaisiksi silvottuja ja ryöstettyjä, kuin ed. Wirkkunen sanoi punaisten raadelleen uhreiansa. Heikki Wänttinen, Lieksan Osuuskaupan renki oli useiden pistimien lävistämä. Samoin oli eri raajat revitty irti, elävänä kiduttaessa. Minusta ei tämä missään tapauksessa puhu kaudista kieltä siitä valkeasta terrorista mikä siellä vallitsi. Samoin myös oli toistenkin murhattujen asia. Joensuussa 300 à 400 murhattujen tai teloitettujen mukana teloitettiin „Kansa”-lehden toimittaja Hallikainen. Tiedusteltiin senaikaiselta sotatuomarilta, mistä syystä tämä Hallikainen teloitettiin, sillä minä ja ympäristoläiset tunsimme että hän oli ehdottomasti kuulunut siivoon ja maltilliseen väestöön. Tuomari lausui että tämä Hallikainen kapinan alkaessa oli kirjottanut lehteen että Helsingissä on muodostettu kansanvaltuuskunta, työväki ottanut vallan käsiinsä ja samalla kehottanut työväestöä odottamaan ettei lahtarien valta ole pysyväinen. Tämä oli yksi syy ja toiseksi mainitsi että Hallikainen Joensuussa vankilassa ollessaan puri hampaitaan yhteen, että kuului käytävälle. Nämä syyt oikeuttivat antamaan kuolemantuomion. Siis tällaiset oikeuskäsitteet olivat olemassa. Kotipitäjässäni Juuassa toimitettiin useampia teloituksia, joissa ei tullut ollenkaan kysymykseenkään minikäänlainen tutkiminen ja oikeuden käynti.

Viranomaisten taholta ei Lieksassa eikä Juuassakaan ole sanottujen ryöstömurhien johdosta tutkimuksia toimitettu.

Mainita sopii, ettei näillä paikkakunnilla tunneta punakapinaa, kun sellaista ei ollut.

Ministeri Luopajarvi: Senvuoksi etten ole ollut tilaisuudessa olemaan saapuvilla tätä välkysymystä käsiteltäessä kuin ainoastaan sangen pieneltä osalta, en aikunut ottaa osaa kysymyksen käsittelyyn. Mutta eräissä annetuissa lausunnoissa on kuitenkin kosketeltu sellaisia asioita, etten katso voivani vaikeumalla niitä sivuuttaa. Äsken ed. Laukkanen väitti mitenkä Valkoisessa Suomessa harjoitettiin voimakasta kiihoitusta ja mitenkä se vaikutti kiihtymystä valkoisen Suomen väestön keskuudessa siinä määrin, että siitä oli seurauksena valkoisen terrorin harjoittamista kapinan aikana rintaman valkoisella puolella. Tämä väite mielestäni on sitä laatuista, että sitä on syytä torjua. Kun kuului niihin harvoin kansanedustajiin, jotka joutuivat

kapinan alussa rintaman valkoiselle puolelle ja siis olin tilaisuudessa seuraamaan asiain kulkua siellä, täytyy minun sanoa että kyllä ne olivat aivan toiset syyt, jotka valkoisella puolella vaikuttivat kiihtymystä väestön keskuudessa, mikäli kiihtymystä oli ja jotka pääasiassa vaikuttivat myöskin niihin tekoihin, joita valitettavasti valkoisessa Suomessakin tapahtui, vaikka saanen sanoa, sangen rajoitetussa määrässä. Varsinaisesti valkoisessa Suomessa ainakaan, mikäli koskee Etelä-Pohjanmaata, jota minulla on tilaisuus lähemmin tuntea, ei tapahtunut teloituksia eikä murhia kapina-aikana, lukuunottamatta niiden tuomittujen telottamisia, joita rintamalta oli kulettu rintaman taakse. Mutta mikä valkoisessa Suomessa todella vaikutti mielen kiihtymystä ja lisäsi innostusta oli ne surulliset todistukset, joita saatiin kokea rintamatapahtumista. Esimerkiksi ne räkkäykset ja silpomiset, joita kapinallisten taholta tapahtui Oriveden taistelun aikana, olivat omiaan järkyttämään mieltä Pohjanmaalla. Kun jouduin omakohtaisesti ottamaan selvää näiden räkkäysten jäljistä sen vuoksi, että minun piti etsiä erästä omaistani, joka oli ilmoitettu kaatuneeksi ja olevan näitten räkkäytyjen joukossa, niin voin omakohtaisen näkemykseni perusteella todeta, että kahdessa rautatievaunussa oli sijoitettuna yhteensä 18 vainajaa, joista useimmissa näkyi räkkäyksen jälkiä, toisissa hyvinkin vaikeita. Useat näistä räkkäytyistä olivat esim. kuohittuja. Eräänkin suhteen oli menetelty sillä tavalla, että hänen lantioistaan oli pistimellä kaivettu reikä siitineliimiin, ja myöskin muulla tavalla häntä oli räkkätty. Minun täytyy sanoa, että ne näkemykset, mitä silloin jouduin kokemaan, tekivät minuun järkyttävän vaikutuksen, olinhan siinä käsityksessä, että näitten räkkäytyjen joukossa oli etsimäni, vaikka en siitä päässyt täyteen varmuuteen, senvuoksi että se vainajista, jonka otaksuin tuoksi omaisekseni, oli siksi pahasti räkkätty, että hänen tuntemisensa oli vaikea. Minä olin tilaisuudessa seuraamaan myös erästä isää, joka oli hakemassa poikaansa, jonka suhteen oli menetelty jokseenkin samalla tavalla, mitä tässä mainitsin. On ymmärrettävää, mitä isä silloin joutui ajattelemaan, kun sai poikansa tuollaisessa tilassa vastaanottaa. M. m. kotipitäjässäni kaksi veljestä joutui Oriveden taistelun uhreiksi, ja molemmat tulivat enemmässä tai vähemmässä määrässä räkkäytyiksi. Toisen veljeksen taskuista olivat punaiset löytäneet papereita, joita sitten julaitiin täällä Työmiehessä tai Kansanvaltuuskunnan Tiedonannoissa — en muista kummassako — ja koetettiin todistaa, mitenkä jumaluusopin ylioppilas on ollut taistelussa val-

koisten rintamalla ja päässyt valkoisten puolelle väärin tiedonantojen nojalla.

Kun näistä tapahtumista levisi tieto valkoiselle puolelle, vaikutti se tavattoman järkyttävästi siellä. Lisäksi tiedettiin Vilppulan tienoilta kertoa silminnäkemyksen perusteella, mitenkin eräskin torpparin poika, joka oli kyllä ollut sosialidemokraattiseen puolueeseen lukeutuva, oli, kun hän oli kieltäytynyt lähtemästä taistelevien mukaan, murhattu ruhjomalla kiväärillä pää murskaksi vanhempiensa läsnäollessa. Tällaiset tapahtumat ne olivat, jotka vaikuttivat valkoisella puolella tavatonta mielenkatkeruutta ja samalla myös innostusta jatkamaan taistelua, kun käsitettiin, että kysymyksessä oli elämä tai kuolema, että muuta valintaa ei ollut olemassa. Omasta muististanikin voin mainita lisäksi erään toisenkin seikan äsken mainitsemani lisäksi, joka myöskään ei ollut omansa tekemään hyvää vaikutusta. Eräs serkuistani oli osuuskaupanhoitajana eräässä Satakunnan pitäjässä. Hän ei ottanut osaa millään tavalla taistelutoimiin, hän oli tunnustettu rauhalliseksi ja oli menetellyt sen mukaan, kuten esim. poliisitutkimossa jälkeensä on selvinnyt. Hänet kuitenkin kulettiin toiseen pitäjään, sen jälkeen kun häntä useampia kertoja oli tuloksetta tutkittu asuntopitäjässään. Siellä häntä pidettiin vangittuna ja vartioituna useita päiviä ja niin eristettynä että esim. sen talon emäntä, jossa häntä pidettiin, ei saanut hänen kanssaan keskustella sen vertaa että olisi saanut vastaanottaa jähvyäiset. Lopuksi tuli siitä pitäjästä, jossa hän oli kaupanhoitajana, eräs „komissaari”, joka antoi määräyksen hänen ampumisestaan. Silloin hänet vietiin läheiseen metsään, ammuttiin siellä, ryöstettiin vaatteet päältä ja heitettiin tien viereen hautaan. Ne lähemmät kertomukset, jotka tämänkin tapahtuman yhteydessä oli, olivat omansa vaikuttamaan erinomaisen mieltä järkyttävästi paikkakunnalla.

Nämä esimerkit, jotka eivät ole edes pahimpia, olen tahtonut mainita senvuoksi, että on tavattoman paljon tuotu yksityiskohtaisia esimerkkejä toiselta puolen. Mutta minä en näihin tahdo enempää kajota senvuoksi, että minä tiedän taholla ja toisella tapahtuneen tekoja, joita ei voida mitenkään puolustaa. Se on kuitenkin todettava, että näitten tekojen alku oli kapinan alkajissa. Valitettavaa on, että kapinan kukistamisen jälkeen valkoisen väestön keskuudessa kiihtynyt mieli lainehti niin voimakkaasti, että niitä surullisia tapahtumia, joita on täälläkin lueteltu, on surkuteltavassa määrässä tapahtunut. Tosiasia kuitenkin on, että puolelta ja toiselta yhä luettelemisella ei voida

suinkaan rakentaa rauhaa, päinvastoin mitä ikävimmat muistot niiden luettelemisen kautta veres-tyvät. Meidän on käsittääkseni etsittävä yhteisymmärtämystä toisella tavalla ja siinä suhteessa käsittääkseni täytyisi riittää sen että painaan toimeen tutkimuksia näiden tapahtumien suhteen ja niihin syypääksi tekeytyneet saatetaan rangaistukseen. Meidän on todettava, että se surullinen kapina, joka vuosi takaperin maassamme vallitsi, se oli suuri kansallisonnettomuus, ja se on luet-tava yhdeksi tämän maailman mullistuksen surul-liseksi seuraukseksi joka on langennut meidän kansamme kohdalle ja meidän on se myöskin kes-tettävä.

Erästä seikkaa en kuitenkaan voi olla tässä mainitsematta. On kiistelty siitä, mistä kapina sai alkunsa, on väitetty esim. että kapina on saanut alkunsa siitä, ettei oltu tämän maan porvariston puolelta tehty riittävässä määrässä yhteiskunnallisia uudistuksia. Tämä väite pitää kyllä paikkansa, se myönnettäköön; mutta se pitää paikkansa ainoastaan osaksi. Jos tarkoitetaan aikaisempia vuosia, niin totta on, että porva-rillisella taholla ei oltu ymmärretty oikein aikaansa. Yhteiskunnallisia uudistuksia edus-kunnassa oli vastustettu ja jos niitä olikin saatu läpi viedyksi, niin niitä oli sen jälkeen ulkopuo-lella eduskunnan, hallituksen taholta j. n. e. es-tetty voimaanastumasta. Mutta meidän on toiselta puolen muistettava, että sinä aikana, jolloin kapina syntyi ja jo sinä aikana jolloin kapinaa varsinaisesti valmistet-tiin, tässä maassa oli toteutettu kansanvalta kenties pitemmälle kuin missään muussa maassa sii-hen asti. On muistettava että meillä oli sil-loin yleiseen ja yhtäläiseen äänioikeuteen perus-tuva eduskuntalaitos, joka piti korkeinta valtaa. On muistettava lisäksi, että meillä oli kunnallinen äänioikeus niin pitkälle kehitettynä, kuin se edus-kunta, jossa oli sosialidemokraattinen enemmistö, oli sen tahtonut viedä. Lisäksi on muistettava, että meillä oli työväensuojelulaki, mikäli koski työaikaa, laadittu myöskin eduskunnassa, jossa oli sosialidemokraattinen enemmistö. Näiden lisäksi oli erääseen työväen hyvin tärkeään periaatteelliseen vaatimukseen ei ainoastaan periaat-teellisesti myönnytty, vaan sitä oli myös käytän-nöllisesti toteutettu, alulle pantu, nimittäin van-huus- ja työkyvyttömyysvakuutuslaitokseen, si-käli että oli myönnetty 40 milj. markkaa tämän vakuutuslaitoksen pohjarahastoksi. Torppari-vapautus oli pantu tehokkaasti alulle. Se halli-tuksen esitys, joka oli jätetty joulukuussa 1917 eduskunnan käsiteltäväksi pohjautui niihin samoi-

hin vaatimuksiin, joita sosialidemokraattisella taholla oli esim. muutamia vuosia takaperin asetettu torpparivapautuksen perustaksi. Joukko muita samaan suuntaan käyviä läheisiä lainsäädäntötoimia oli eduskunnassa paraillaan käsiteltävänä ja se seikka, että juuri tämä eduskunta oli lopullisesti vahvistanut mainitsemani kunnallista äänioikeutta koskevat lait ja lain 8-tuntin työpäivästä teollisuudessa sellaisina kuin sosialidemokraattinen enemmistö edellisessä eduskunnassa oli ne päättänyt, minun mielestäni oli riittävänä takeena vaikuttamaan sitä, että eduskunta tässä kokoonpanossaan olisi yhä edelleen jatkanut lainsäädäntötyötä kansanvaltaisessa hengessä. Jos te sosialidemokraattiset edustajat, jotka ette olleet mukana 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä, otatte vaivaksenne silmäillä näiden valtiopäiväin keskustelupöytäkirjoja ennen kapina-aikaa, niin te tulette huomamaan, että kyllä ne olivat toisella taholla ne voimat, jotka todella tahtoivat viedä näitä kansanvaltaisia uudistuksia rehellisesti eteenpäin, ja että sosialidemokraattisen ryhmän taholta päinvastoin monessa tapauksessa esiinnyttiin tavalla, joka pöytäkirjojenkin mukaan todistaa sitä, että saattaa asettaa kysymyksenalaiseksi, oliko sosialidemokraattisella puolueella eduskunnassa silloin todellinen halu rauhallista tietyä pyrkimystä saamaan köyhälistölle yhteiskunnallisia oikeuksia. Tosiasiaksi muodostuikin, että se halu ainakin lopulta loppui. Minä en tahdo tässä yhteydessä lähteä lausumaan arveluita siitä, mitkä syyt lopuksi olivat ne, jotka olivat sytyttävänä kipinä kapinan syttymiseen. Oliko syy yleensä joukoissa, joita oli kiihoitettu vuosien kuluessa, oliko lähin syy siinä massassa, jota sosialidemokraattien taholta selitettiin esim. Helsingin työväenjärjestöihin liittyneen 10,000 edellisen kesän kuluessa, oliko syy tässä hillittömässä pohja-aineksessa, vai oliko syy sosialidemokraattisten johtajien vallanhimossa tahi sitten venäläisessä bolshevismissa ja sen johtajissa, joitten myöskin on selitetty lopulta antaneen ratkaisevan merkin? Missä näissä oli syy, jääköön tutkittavaksi, tosiasia vaan on, että kapina puhkesi sellaisissa olosuhteissa, jolloin kansanvalta tässä maassa oli toteutettu erinomaisen pitkälle ja jolloin kaikki mahdollisuudet olivat olemassa sen toteuttamista yhä jatkamaan rauhallista, parlamentaarista tietä (Vasemmalta: Paperilla). Ja teoissa. Tämän olen katsonut olevan syytä lausua sen vuoksi, että on niin paljon väitetty, että tämän maan porvaristo ei ole k o s k a a n osoittanut voi-

vansa antaa mitään työväestölle ja että tämän maan porvaristo ei ole koskaan kyennyt asettumaan esimerkiksi sen verran kansanvaltaiselle ja työväestön oikeutetuille vaatimuksille ymmärtävälle kannalle kuin monien muitten Euroopan maitten porvaristo on osoittautunut voivansa tehdä. Tästä käsittääkseni on seurauksena myöskin se, että kun tällaisissa olosuhteissa kapina alkoi ja kun kapinan yhteydessä tapahtui niin paljon kapinan alottajain puolelta sellaista kuin on todettu tapahtuneeksi ja josta meidän kaikkien surulla täytyy olla yksimielisiä, niin silloin on joskaan ei hyväksyttävissä niin kuitenkin ymmärrettävissä myöskin ne surulliset tapahtumat, joita on tapahtunut valkoisella puolella sekä kapinan aikana että myöskin kapinan jälkeen.

Minä olen ollut eräässä hautajaistilaisuudessa kotipitäjäni kirkkomaalla, jolloin laskettiin hautaan puolitoistakymmentä taistelussa kaatunutta vainajaa. Useat niistä olivat vähävaraisia. Näin m. m. mitenkä turvaton työmiehen leski, jonka kolme pientä orpoa jättänyt, vapaaehtoisena tasavallan vartiostossa taistellen kaatunut puoliso laskettiin hautaan, laski seppeleen kaatuneen puolisonsa haudalle. Tämä tapaus teki minuun syvän vaikutuksen. Ymmärsin, että tämä mies, jos kuka, oli lähtenyt taistelemaan todella Suomen vapauden puolesta ja Suomen kansan vapauden puolesta ja että tämän miehen, samoin kuin monien satojen muitten häneen verrattavien, tekojen täytyy velvoittaa Suomen kansaa tekemään yhteiskunnallisia uudistuksia rehellisesti, toimimaan sillä tavalla, että ei ainoastaan näitten kaatuneitten läheiset omaiset vaan myöskin yleensä kansan vähävaraiset kerrokset tulevat saatetuiksi yhteiskunnallisesti sellaiseen asemaan, että sitä voi sanoa tyydyttäväksi. Minä lisään, että jälkeenpäin kun kapina oli kukistettu ja eduskunta oli ryhtynyt jatkamaan työnsä, kuuluin niihin edustajiin, jotka monta kertaa joutuivat surulla toteamaan, että oli siirrytty taantumuksen tielle, kuuluin niihin, jotka tätä valittivat. — Mutta sekin aika on eletty ohi. Olemme taas astuneet uuteen ajanjaksoon sen jälkeen kuin uudet eduskuntavaalit on toimitettu. Eduskunta on nyt tilaisuudessa, kokonaisena ollen, työskentelemään ja pesemään surullisen kapinan ja sen yhtä surullisten jälkiseurausten jälkiä sillä tavalla, että rehellisesti tehdään yhteiskunnallista uudistus-työtä. Minä olen vakuutettu siitä, että jos tämä eduskunta jaksaa nousta tältä pohjalta työnsä jatkamaan, niin siinä löydämme parhaan keinon parantaa niitä syviä haavoja, joita kapina on tämän kansan keskuuteen iskenyt. Siinä mielestäni löydämme parhaan keinon, jonka avulla

kykenemme kokoamaan itsemme kansaksi, joka voi ajatella mahdollisuuksia elää ja puolustaa asemaansa siinä kamppailussa, joka varmasti eteenkinpäin tulee eri kansain kesken taloudellisella ja valtiollisella maailman näyttämöllä jatkumaan.

Ed. Thuneberg: Tunnen ed. Reinikaisen lämpimän sydämen niin työtoverina kuin köyhälistön lääkärinä. Mutta jos se köyhälistö niillä seuduilla, jossa me toimimme, olisi kuullut hänen toisen kerran kieltävän sen tosiasian, että köyhiä lapsia ja vanhoja sairaita ihmisiä joukottain kuoli nääntyneinä nälkään punaisen kapinan aikana ja sen jälkeen omissa kodeissaan, eikä vaan vankiloissa, niin se olisi hämmästyntynyt siitä tietämättömyydestä, johon tohtori Reinikainen teki itsensä syypääksi. Minä en voi selittää sitä muulla tavalla kuin niin, että hän ei tahtonut, ei voinut, eikä tohtinut katsoa kuolemaa suoraan silmiin, vaan katsoi paremmin harkituksi, luonnollisista syistä perheelleen ja omalle hengelleen hakea turvaa valkoisten rintaman pohjoispuolella. Kummako sitten, että hän ei oikein ole voinut käsittää ja kuvata oloja kapinan aikana ja kohta sen jälkeen.

Ed. Niemi: Niistä teloituksista, jotka ovat tapahtuneet ilman minkäänlaista laillista tuomiota, esitän erään telotustapahtuman. Huhtikuun lopulla viime vuonna tuomitsi n. s. pika-oikeus Kajaanissa kuolemaan erään Pekkosen ja Kemppaisen. Kun telotusta lähdettiin toimeenpanemaan hautausmaalle, kuletettiin sinne myöskin tätä toimitusta katsomaan kaupungissa säilytetyistä vangeista toistakymmentä. Näille vangituille ei ennakolta ollenkaan ilmoitettu mitä varken heitä sinne viedään. Mukana olleet pidätetyt kertoivatkin sitten myöhemmin heillä olleen sen käsityksen, että heidät kaikki tullaan teloitettamaan, mutta näitä tuomittuja Pekkosta ja Kemppaista ei kuitenkaan teloitettu, vaan otettiin teloitusta johtaneen kapteeni Hilénin toimenpiteestä paikalle tuotujen vangittujen joukosta asiotsija Kaarle Niemi ja vahtimestari Santeri Kari, jotka kuolemaan tuomittujen asemasta ammuttiin. Näin siis teloitettiin henkilöitä, joita ei edes pika-oikeuden tuomion nojalla oltu tuomittu. Voiko tällaistakin teloitusta sanoa lailliseksi? Saamani tiedon mukaan tehtiin tästä törkeästä laittomuudesta ilmoitus silloiselle valtion päämiehelle ja lienee asiasta jonkunlaista tutkimustakin toimeenpantu. Mutta ovat kai tutkimukset jätetty sikseen, luultavasti niistä psykologisista vaikutteista, joista ed. Sarlin mainitsi, koska syyllisiä ei vielä kukaan ole rangaistukseen saatettu. Toivoisin, että nykyiset oikeusviranomaiset jatkaisivat

tässä asiassa tutkimuksia ja saattaisivat syylliset rangaistukseen, sillä tätä teloitusta ei kukaan oikeudentuntoinen ihminen voi pitää oikeana.

Ed. Helo: Viime täysi-istunnossa esitin virallisiin raportteihin nojautuen m. m. joukon tapauksia, joissa viranomaiset omavaltaisesti ovat surmanneet vankeja. Herra oikeusministeri, kieltämättä näitä tapauksia, sillä kieltää niitä ei voida, ne kun perustuvat kaikki virallisiin raportteihin, on tänään ilmoittanut, että eräässä tapauksessa lienee nostettu syyte. Sellainen ilmoitus kuin että syyte lienee nostettu, on kuitenkin liaksi epämääräistä oikeusministerin puolelta, jotta siihen voisi kiinnittää huomiota. Sitä suuremmalla syyllä, kuin tiedetään, että esim. Palomäen tapauksessa, jonka edellisellä kerralla mainitsin, myös nostettiin syyte, joka kuitenkin raukesi sikseen. Tahdon nyt edelleen esittää muutamia samantapaisia tapauksia, joita mainitsin viime kerralla.

Ensiksikin on tässä poliisipöytäkirja erään tutkintovangin, nimeltä Davidsson, kuulustelusta. Tutkinto on suoritettu Viaporin vankilassa 27 päivänä syyskuuta. Läsä olivat Espoon suojeluskunnan esikunnan päällikkö Paul Verho ja Ernesti Moberg, Hirvikoski ja Löfqvist. Luen seuraavan kohdan pöytäkirjasta: „Pöytäkirjaan merkittiin, että Davidssonin kuulustelun alussa teeskenteli mielisairautta, väittäen että hän oli kadottanut muistinsa sekä ettei hän tahtonut ilmoittaa viimeistä oleskelupaikkaansa kapinan aikana. Saatuaan hyvin ansaitsemansa ojennuksen, osottautui että Davidssonilla todellisuudessa oli erittäin hyvä muisti.” Pöytäkirjan mukaan on siis tätä vankia Davidssonia rääkätty siitä, että hän muka olisi teeskennellyt mielisairautta. Kuitenkin on minulla tässä toinenkin todistus, jonka on allekirjoittanut Suomen etevin mielitautien spesialisti prof. Sibelius. Todistus kuuluu seuraavasti: „Kirvesmies Johan Davidsson oli hoidettavana tšekäläisessä keskuslaitoksessa mielisairauden takia toukokuun 3 päivästä heinäkuun 11 päivään 1918 ja viimeksi mainittuna päivänä päätettiin hänet laitoksesta toipuvana ja mielisairautensa ilmaantui „amentian” tapaisine harhailmiöineen ja muistihäiriöineen, jonka kaiken täten todistan viran puolesta, Sibelius.” Tässä on siis virallisesti todistettu, että kysymyksessä oleva vanki todellisuudessa oli mielisairas ja erikoisesti poti muistihäiriötä ja kuitenkin on häntä tutkintolaisuudessa rääkätty muka teeskentelemisestä. Tästä saa jo pienen käsityksen, millä tapaa kuulusteluja aivan yleisesti hoidettiin. Edelleen on minulla tässä toinenkin rääkkäystapaus, joka on tapahtunut aivan viime aikoina. Se on tapahtu-

nut Turun esikaupungissa Raunistulassa. Kerron lyhyesti tästä tapauksesta „Demokraatti”-lehden mukaan. Maaliskuun 14 päivänä ilmaantui työmiehen vaimon Ellen Julinin asuntoon Maarian suojeluskunnan aluepäällikkö entinen kauppatkustaja Marttinen etsivän kera ja alkoi tiukata vaimo Julinilta tietoa erään Rinne-nimisen vangin nykyisestä olinpaikasta. Kun vaimo Julin tätä kuitenkin ei tiennyt, niin hänet vangittiin, vietiin esikuntaan, komennettiin riisumaan päällysvaatteensa ja sen jälkeen sitoi toinen poliiseista Julinin kädet selän taakse nahkahihnoilla niin tiukasti että hihna syöpyi veriin asti. Sitten sanoi Marttinen, että meidän on pehmitettävä teidän selkänne, koska ette muuten tiedä, missä Rinne oleskelee, jonka jälkeen alkoi puolenmetrin pituisella poliisipampulla iskeä Julinia hartioihin, oikeaan kylkeen sekä reisiin, jota kidutusta jatkui edelleen ja lopuksi kun vaimo oli kidutettu tainnuksiin, niin hänet vietiin Kyrön asemalle, jossa hänet pidätettiin viikon ajaksi, jonka jälkeen hän sai luvan palata takaisin Turkuun. Täällä meni hän lääkärin, tohtori Ellen Vegeliuksen luo, joka piti tapahtunutta räkkäystä aivan kamalana. Tältä sai Julin seuraavan lääkarintodistuksen. „Tutkiessani maalarinvaimo Ellen Julinin maaliskuun 24 päivänä huomasi hänessä mustelmia sekä käsivarressa että olkavarssissa sisäpuolella, myöskin vasemmassa istuinlihaksessa sekä oikeassa reidessä. Mustelmat olivat arvattavasti johtuneet jo muutama päivä sitten tapahtuneesta pahoinpitelystä. Tämän todistan ennen tekemälläni lääkarinvalalla. Turussa 27 päivänä maaliskuuta 1919. E. Vegelius. Oikeutettu suomalainen lääkäri.” Siitä huolimatta, että tämän räkkäystapahtuman yhteydessä on lehdissä ollut julaistuna lääkarintodistus, joten siis ei pitäisi olla minkäänlaista epäilystä siitä, että räkkäystä on todella tapahtunut, ei tähän asiaan kuitenkaan, mikäli tiedän, ole viranomaisten puolelta minkäänlaista huomiota kiinnitetty. Ja tähän on onkin oikeastaan ymmärrettävää, sillä sen selityksen mukaan, minkä olemme täällä kuulleet, tällaisiin tapauksiin voidaan kiinnittää huomiota vain siinä tapauksessa, että asianomaiset itse tekevät siitä vaatimuksen. Meidän oikeusvirastomme näyttävät olevan sillä kannalla, kuin olisivat kaikki nämä rikokset asianomistajarikoksia, joista valtion sinään ei tarvitse välittää mitään, jos ei siitä tehdä suoranaista vaatimusta. Ettei tällaisen kannan, tulisi tulla kysymykseen oikeusvaltiossa, on itseltään selvä.

Ed. Joukahainen on täällä eräässä puheenvuorossaan ihmetellyt, että eduskunnan aikaa voidaan käyttää näin huonolla tavalla kuin välikyselyjen

tekemiseen nyt kyseessäolevista asioista. Eivätkö viranomaisten tekemät murhat ja niiden rankaiseminen todella merkitse ed. Joukahaiselle mitään. Tuntuu suorastaan lapselliselta meidän oloissamme se, että sellaiset tapaukset, kuin esim. Dreyfusin juttu Ranskassa ja samoin Beglis'in juttu Venäjällä aikoinaan herättivät niin äärettömän suurta huomiota. Meillä monin kerroin kaameammat rikokset niinikään viranomaisten puolelta eivät herätä minkäänmoista huomiota ja voidaanpa vielä ihmetellä, että tällaisiin asioihin lainkaan tartutaankaan eduskunnan puolelta. Edelleen on ed. Joukahainen ja siihen myöskin ministeri Luopajarvi osittain viittaili, lausunut, että kapina on sosialidemokraattien toiminnan tulos. Ei oikeastaan olisi syytä kosketella tätä asiaa, se kun oikeastaan on kysymyksessä olevan asian ulkopuolella, sillä nythän on todellisuudessa kysymys valkoisten tekemäin murhien rankaisemisesta. Vaikkakin keskustelu on osottanut, että koko ajan ollaan liikuttu tämän asian ulkopuolella, niin tahtoisin siitä huolimatta kuitenkin tarttua tähän väitteeseen, koska se pohjasäveleenä on soinnut kaikissa niissä lausunnoissa, jotka täällä on esitetty sekä keskustan että oikeiston taholta. Me vasemmistolaiset emme tässä asiassa tietysti lainkaan kelpaa ed. Joukahaiselle opettajiksi, mutta pyytäisin häntä edes kääntymään esim. ryhmätoverinsa Alkion puoleen. Vuosi takaperin Alkio vanhalla ylioppilastalolla pidetyssä kokouksessa suurella taidolla osotti, että kapina ei ollut sosialidemokratian eikä myöskään kansanvallan tulos, vaan että se päinvastoin oli liian pitkälle menneen monarkian tulos. Tämän lisäksi hän myöskin erittäin painokkaasti huomautti siitä, mitä sosialidemokratia oli tehnyt kansan valistamiseksi sinä aikana, kun porvarilliset olivat nukkuneet. Että tämä todella on ollut ed. Alkion kanta vuosi takaperin, sen voinee ministeri Alkio todistaa.

Lopuksi täytyy minun lausua, että ihmettelen suuresti sitä logiikkaa, joka on esiintynyt porvarillisten lausunnoissa. Suurella nautinnolla on täällä kuvailtu niitä laittomuuksia ja murhatapauksia, joita on tapahtunut punaisten aikana. Miksi kuitenkin lainkaan tuodaan esiin tällaisia asioita. Sillä eihän täällä eduskunnassa löydy yhtään ainoatakaan, joka ei tiedä ja tunnusta, että tällaisia murhia on punaisten aikana tapahtunut. Ja vaikka mikroskoopilla etsittäisiin, niin en luule, että täällä löytyisi ketään, joka ei pitäisi tällaisia tapauksia rangaistavina. Päinvastoin me olemme monasti tuoneet esiin, että tällaiset tapaukset ovat rangaistavia. Miksi kuitenkin yhtämittaa vatkuttaa, että tällaisia tapauksia on ta-

pahtunut ja että ne ovat rangaistavia. On minun mielestäni aivan turhaa puhua asiasta, joka meille kaikille on aivan täydellinen selviö. Mutta toisaalta jos kerran rinnastetaan valkoinen ja punainen terrori, niin miksi ei myös silloin rinnasteta niiden loppukäsittelyä, miksi punainen murha on murha ja käsitellään murhana, jota vastoin valkoista murhaajaa pidetään koskemattomana eikä häntä vedetä lailliseen edesvastuuseen.

Lopuksi pyytäisin huomauttaa, että ed. Lohi täällä mainitsi, että olisi paras vetää risti kaiken entisen yli. Ja ed. Hornborg vielä lisäsi, että tämä välikysely vaan repii uudelleen auki niitä haavoja, jotka ovat jo päässeet arpeutumaan kiinni. Nämä haavat eivät kuitenkaan ole lainkaan luonnollisella tavalla arpeutuneet, niitä pidetään kiinni ainoastaan pistimillä. Että tällä tavalla voitaisiin päästä minkäänlaiseen yhteistyöhön, on täydellisesti mahdotonta niin kauan kuin ei valkoisia murhaajia käsitellä murhaajina ja vedetä edesvastuuseen ja, niin kauan kuin toisaalla vallankaappajat täällä ovat vapaina, jota vastoin toiset poliittisista syistä tuomitut henkilöt pidetään edelleen vankiloissa, niin kauan tulee myöskin yhteistyö täällä eduskunnassa olemaan mahdotonta ja niin kauan tulee myös pysymään se juopa, joka jakaa maamme kahteen leiriin.

Ed. Viljanen: Esillä olevat kysymykset ja siihen liittyvät tapaukset muodostavat mustan lehden Suomen kansan historiassa. En olisi tahdonut asiassa muutenkin pitkälle käypää keskustelua jatkaa, ellei oikeiston ja keskustan taholta, tyypillisimmät edustajain A. H. Virkkusen ja Vuorimaan tekopyhät lausunnot olisi siihen pakoittaneet. Olen ensimmäinen tuomitsemaan kapinallisten punaisten puolelta tehdyt tihutyt. Näiden tekemät murhat, poltot ja ryöstöt ovat raskaina rikoksina tuomittavat. Mutta niinhän on tehtykin. Nehän ovat tuomitut ehkä liiankin raskaasti. Montakaan tällaista ei liene tuomitsematta, lukuunottamatta niitä, jotka ovat onnistuneet pääsemään ulkomaille. Vielä on syytä johtaa mieleen, että punaisten ylijohdo nimkin keho kuin se muuten lienee ollutkin, kuitenkin varoitti vakavasti joukkojaan murhasta ja ryöstöistä, y. m. tihutöistä. Samoin työväen sanomalehdistö antoi vakavia varoituksia tässä suhteessa. Mutta huonot ainekset näissä joukoissa eivät totelleet näitä ylimmän johdon määräyksiä. Lisäksi tulee muistaa että suuri osa punakaartilaisjoukosta oli vain katukasvatuksen saaneita, joten tällaisten aineiden huonot teot tällaisessa tilanteessa ovat ymmärrettäviä, joskaan eivät missään tapauksessa hyväksyttäviä. Valtion sotajoukkojen, valko-

kaartilaisten, jotka ovat kerskuneet inhimillisyydellään ja valistuneisuudellaan, olisi luullut käyttäytyvän senmukaisesti, olisi luullut voittajana käyttäytyvän ritarillisesti ja humanisesti, pyrkien siten saavuttamaan myötätuntoa puolelleen. Mutta niin ei suinkaan tapahtunut. Päinvastoin kuten täällä lukuisissa lausunnoissa on tullut todistetuksi valkoisten joukkojen taholta on kapinan päättymisen jälkeen tehty murhia ainakin kaksi kertaa niin paljon tuhansissa kuin punaiset tekivät sadoissa. Valkoisten ylimmän johdon ja sanomalehdistön puolelta ei yritettykään ainakaan kapinan päättymisen alkuaikoina näitä tihutöitä ollenkaan vastustaa, päinvastoin kiihoitaa siihen. Tahdon erikoisesti huomauttaa oloista Tampereella kapinan aikana ja sen jälkeen Tampereella kapinan aikana niin uhkaavalta kuin se usein kyllä näyttikin, sittenkin oli verrattain rauhallista. Esim. murhia punakapinan aikana ei tietääkseni tapahtunut kuin kaksi, se oli nimittäin tehtailija Granathin murha, jonka eräs turkulainen ampui ja eräs toinen, jonka nimeä en ole saanut tietää. Siis oikeastaan kaksi murhaa tapahtui Tampereella punakapinan aikana, jotka voidaan punaisten syyksi lukea. Näin ollen olisi luullut että täällä myöskään valkoisten puolelta ei alennuta tekemään tuollaisia yksityisiä murhia, jotka eivät perustu mihinkään lakiin. Mutta siitä huolimatta valkoisten puolelta kapinan kukistamisen jälkeen ilman pitempää tutkintoa, puhumattakaan laillisuuden noudattamisesta, murhattiin satoja henkilöitä. Tässä tilaisuudessa muistuu mieleeni muutamia tällaisia tapauksia. Puuseppäliikkeen harjoittaja Arvi Ahonen, joka oli tunnettu rehelliseksi ja samalla rauhalliseksi mieheksi, joka ei milloinkaan ollut alentunut mihinkään roiston tekoihin, hänet vietiin asunnostaan perheensä keskuudesta ilmoittaen vietävän esikuntaan tutkittavaksi ja tälle tielle hän hävisi. Mikä oli sitten se rikos, josta hänen teloituksensa johtui? Mikä oli hänen osallisuutensa kapinaan? Tiedettiin että hän oli jossakin vaatetusjaostossa jonkunlaisena kirjanpitäjänä, ei edes minkäänlaisessa johtos asemassa ja tuossakin toimessa ollut verrattain lyhyen ajan. Tämä oli se rikos, josta johtui hänen teloituksensa. Samalla tavalla meneteltiin henkivakuutuspiirimies Otto Ehrlundin kanssa. Hänetkin raastettiin perheensä luota asunnostaan ja ilman muuta ammuttiin. Hänenkin osallisuutensa kapinallisiin oli varsin vähäpätöinen, jossakin muonitustoimessa vähän aikaa ollut. Niinikään henkivakuutuspiirimies Heikki Majonen ja hänen vaimonsa Veera Majonen samalla tavalla telotettiin. Varsinkin mitä tuli vaimoon Veera Majoseen, hän ei todennäköisesti ollut

millään tavalla osallinen kapinaliikkeeseen. Ainoa seikka, joka arveltiin aiheuttaneen hänen teloituksensa oli se, että hän oli venäläissyntyinen, silti Suomen alamainen. Niinikään parturi Josef Hurme, joka ei myöskään tietävästi ollut osallinen punakapinaan, joutui samallaisen teloituksen uhriksi. Edelleen kattohuopatehtaan työmies K. A. Koskinen, viilaaaja Heikki Keinänen, poliisi-konstaapeli Ylinen, Lehtinen ja Rannisto joutuivat samallaisen kohtalon uhreiksi ilman mitään lähempää oikeudellista tutkintoa. Erikoisuutensa vuoksi on syytä mainita erään 19 vuotiaan kauppa-apulaisen Sarlinin teloitus. Hänet jonkun ilmiannon perustuksella teloitettiin, mutta muutama viikko tämän teloituksen tapahduttua, kun hänen asiansa oli tutkintotuomarivirastossa tutkittu, haettiin hän niin vähän syylliseksi, että hänet olisi vapautettu ja vankileirillä huudeltiin hänen nimeään useita kertoja ja ilmoitettiin, että hän pääsee vapaaksi. Tämä osottaa lisäksi sitä, miten puutteellista oli kirjanpitokin näistä teloitetuista, ettei esim. vankilan kansliassa ollut tietoa, keitä oli ammuttu. Vasta kun toiset vankilassa olijat ilmoittivat, että hänhän jo aikoja sitten on ammuttu, niin lopulta pääsivät kansliassakin selville, että hänen vapauttamisensa ei enää voinut tulla kysymykseen. Tällaisen kohtalon alaiseksi, kuten sanottu, joutui useita satoja Tampereella valkokaartilaiden toimesta. Siitä muusta raakalaisuudesta, mitä harjoitettiin Tampereen vankileirillä, on myös syytä mainita muutamia seikkoja, varsinkin kun itse olen ollut tilaisuudessa tuota kokemaan 4 $\frac{1}{2}$ kuukauden ajan. Kohtelu yleensä siellä oli, niinkuin täällä useat puhujat ovat jo osoittaneet, kaiken ihmisyyden alapuolella. Mistään inhimillisestä ei siinä ollut varjoakaan. „Roisto” ja „konna” olivat tavallisimpia nimityksiä, mitä sinne joutuneet henkilöt saivat osakseen. Ruoskiminen ei myöskään ollut harvinaista. Ruoka oli niin perin huonoa, että nälkäkuolemia tapahtui joka päivä säännöllisesti. Täällä kyllä hallituksen puolelta on selitetty, että silloin elintarvetilanne oli maassa niin huono, ettei ollut mahdollista vapaana olevillekaan ihmisille saada riittävästi ruokaa puhumattakaan vangeista. Mutta jos tämänkin seikka otetaan huomioon, niin olisi kuitenkin luullut, että kun kerran ei valtion puolelta kyetty ravitsemaan niitä henkilöitä, jotka oli vankileiriin kerätty, niin olisi silloin luullut, että olisi annettu lupa vankien omaisten, kellä siihen mahdollisuutta ja varallisuutta oli, avustaa omaisiaan ruokavaroilla. Mutta tähän, niinkuin tiedetään, varsinkin alkuaikoina, huhti-, touko- ja kesäkuussakin vielä oli kielletty. Tämä ei luonnollisesti johtunut todellisuudessa

muusta kuin siitä, että tahdottiin tälläkin menettelyllä äärimmäisyyteen asti kiduttaa ja saada sillä tavalla lievemmin sinne joutuneet henkilöt hengiltä pois otetuiksi.

Ei siinä kyllin, että kohtelu oli raakaa vankileirissä oleviin pidätettyihin henkilöihin nähden, mutta ihmetellä täytyy, että samallinen raaka menettely kohdistui muihinkin esim. pieniä lapsiakin kohtaan. Vieläpä on ymmärrettävissä tämänlainen raaka kohtelu esim. sellaisilta vartiosotilailta, jotka ovat alhaisella sivistysasteella, mutta että tällaista raakaa kohtelua — josta varemmin olen maininnut — käyttivät ylemmät päälliköt, akateemisen sivistyksen saaneet henkilöt, niin sitä jo täytyy enemmän kuin ihmetellä. Kun pieniä lapsia tuli vankilan edustalle tahtoen edes vilahduksella tavata isäänsä, äitiänsä, veljeänsä tai siskoansa, niin nämä ylemmät päälliköt usein raakoja kiro sanoja käyttäen käskivät vartijat ampumaan nämä lapsukaiset. Oli todella sydäntä särkevää kuulla niitä rumia uhkauksia ja toimenpiteitä mitä esim. pieniä lapsiakin kohtaan näitten laitosten johdon ja vartijoiden taholta käytettiin.

Sitä raakalaisuutta, mikä täällä vankilaloissa vallitsi, kuvaavana seikkana voin vielä mainita sen seikan, miten esim. kuolleitten hautaus toimitettiin. Olisi luullut, että nämä kuolleet, kun kerran tavannukaisia kirstuja ei kustannettu, vietään hautaan edes omista vaatteissaan, että kunkin omat vaatteet saisivat olla edes ruumiinsa verhon. Mutta niin ei tehty, vaan nämä kuolleet ladottiin ikäänkuin puurangat kärryille ja sitten tällaisena suurena kuormana vietiin hautuumaalle ja sinne hautaan sitten heiteltiin päällyksittäin suuret röykkiöt alastomia ruumiita. Tämänkin seikka on kuvaavana siitä raakauudesta, mikä vangeiksi joutuneisiin nähden oli vallitsevana. Törkeää vääryyttä ja laittomuutta on valkoisten puolella tehty tavattoman paljon, joista teoista tutkintoa ei vielä ole pidetty eikä tuomiota langetettu. Valtion sotajoukkojen puolustukseksi ei kelpaa punaisten tihutyöt joista tuomiota on jo annettu. Saattakaa vihdoin kaikki ihmiset samanarvoisiksi lain edessä, valkoiset tihutöiden tekijät myös tilille teoistaan. Uuden itsenäisen Suomen rakentamistyön perustukset vaativat tasa-arvoisuutta lain edessä jokaiseen maan kansalaiseen nähden. Siten tehden voidaan lyötyjä haavojaakin parantaa.

Ed. Voionmaa: Asian tavaton tärkeys antaa minullekin aiheen vielä lausua mielipiteeni siitä, vaikka kyllä tiedän, että harventunut ja väsynyt kuulijakunta ei kovin pitkälti jaksakaan keskustelua seurata.

Täällä on kuultu loppumattomia esityksiä kauhuntoista molemmillakin puolilla ja jos näitä esityksiä täytyisi ratkaisevina pitää, niin aivan toivottomaksi täytyisi tulla tulevaisuuteen ja kaivattuun yhteistyöhön nähden. Minä en tahdo jatkaa niitä kuvauksia; sen sijaan tahdon ainoastaan tehdä muutamia johtopäätöksiä niistä katsantotavoista, joita täällä on esiintynyt ja joissa minun mielestäni on ilmennyt tavatonta sekavuutta ja ristiriitaisuutta. Niinpä täällä on tehty sellaisia päätelmiä, että jos raakalainen sodassa, punaisessa kapinassa, on tehnyt kauhuntoita, niin siitä seuraa, että kruununmies Troberg sodan päätyttyä hyvällä omallatunnolla voi rääkätä vankeja. Jos Troberg lisäksi itse on sodan aikana kärsinyt, niin täällä on esitetty sellainen mielipide, että sehän juuri tekee hänet erittäin puolueettomaksi vankienhoitajaksi. Niinikään täällä on esitetty kuinka erottamattomassa yhteydessä n. s. valkoinen terrori ja punainen kapina ovat keskenään. Niiden kesken vallitsee muka loogillinen yhteys, ne ovat syy ja seuraus, joita ei voida toisistansa erottaa. Myönnän, että ne ovat surettavassa yhteydessä keskenään, mutta niiden välillä pitäisi meidän kuitenkin jonkunlaista eroitusta tehdä. On vasemmiston taholta huomautettu jo ennen esim. sitä seikkaa, että punaisella puolella esiintyi toimivina raakalaisuus, mutta toiselta puolen järjestynyt valtiotahto, se kansanosa, joka väitti edustavansa ja jonka olisi pitänyt edustaa juuri yhteiskunnallista järjestystä. Emme voi rinnastaa näitä, meidän täytyy tehdä ero niiden välillä, meidän täytyy asettaa niihin nähden erilaiset vaatimukset. Täällä on niinikään rinnastettu se, mikä on tapahtunut kapinan kukistuttua ja se, mikä on tapahtunut jo virallisen rauhan julistettua. Rauhoitus on rinnastettu sen kiihкотilan kanssa, joka kapina-aikana vallitsi. Tällaisessa rinnastamisessa esiintyy tavatonta epäjohtonmukaisuutta.

Jatkaakseni edelleen huomautan, kuinka täällä on lausuttu sitäkin, että punaisia on petetty, sydämettömästi ja surkeasti petetty. Mutta eikö juuri se olisi ollut erikoinen syy armahtamiseen, anteeksiantavaisuuteen, ihmismäiseen kohteluun eikä, niinkuin todellisuudessa on tapahtunut, lisä-syy vankien pahoinpitelyyn? Täällä on edelleen julkisesti sanottu, että itse asiassa suuri osa vankileirien asukkaista on ollut syyttömiä, mutta kuitenkin on heitä rangaistu ja pidetty luonnollisena että heitä rangaistaan. Tätä en minä käsitä, se ei mene minuun. Me olemme kuulleet, että viime vuoden toukokuun alussa on annettu kategoorinen käsky lopettaa mielivaltaiset telotukset. Ylipäällikkö on antanut sellaisen käskyn ja se on

esitetty todistukseksi siitä, että kaikki on niinkuin olla pitää, ja ajateltu, että tämä käsky tekee kaikki myöhemmät teloitukset virallisesti olemattomiksi; niitä ei saa olla, koska ne on virallisesti kielletty. Minun mielestäni juuri ne teot, jotka tämän käskyn jälkeen ovat tehdyt, olisivat pidettävät sitäkin raskauttavampina. Mutta johtonmukaisuus ei ole ulottunut niin pitkälle.

Epäjohtonmukaisuutta vihdoin olemme kuulleet kylliksemme niissä väitteissä, joilla on puolustettu vankileirisysteemiä. Hallitus tietää silloin, kun se vankileirit järjestää, ettei niihin voida hankkia ruokaa, että siellä vallitsee nälkä, ettei siellä kunnolla voida elättää vankeja ja kuitenkin se syyttää sinne lähes 80,000 ihmistä. Eikö tällainen ole mielivaltaa, eikö tässä ole suorastaan ruvettu ennakolta rankaisemaan summittaisesti nälkäkuolemalla ihmisiä tutkimatta ja tuomitsematta? Ei ole maltettu järjestää niin, että kaikki voisivat saada laillisen tuomion, vaan on rangaistu jo edeltäpäin tällä tavalla. Ed. Thuneberg lääkärinä kertoi, kuinka näihin vankileireihin tulijat olivat erittäin heikkoja ja kuinka näissä vankileireissä oli erittäin vähän mahdollisuuksia hoitaa heitä hyvin. Minun mielestäni sen seikan olisi pitänyt olla syy jättää heitä sinne ottamatta ja järjestää vankein hoito aivan toisella tavalla, kuin tehtiin, mutta niin ei ole tapahtunut. Ja eikö ole omituista epäjohtonmukaisuutta siinäkin, että väitetään näitten vankileireihin tulijain olleen kovin heikossa tilassa? Kuinka se käypi yhteen — tekee mieli kysyä — niitten väitteitten kanssa, että juuri nämä punaiset vankileireihin tuodut ihmiset olivat erinomaisen paljon ryöstäneet ja erikoisen kylläisesti eläneet?

On mahdotonta ymmärtää kaikkea tätä sekamelskaa, mikä käy eri lausunnoista ilmi, muulla tavoin kuin että se on kiihkoisen mielen synnyttämää. Se on syntynyt punaisen kapinan vaikutuksesta. Sellaiseen käsitysten hämmennykseen on kostopolitiikka vienyt. Ja me olemme saaneet täällä tänä päivänä aivan kylliksemme todisteita siitä, ettei se virvatuli ole sammunut vielä edes täällä eduskunnassakaan. Olen kiinnittänyt erikoista huomiota eräaseen lausuntoon, jossa sanotaan, että kaiken mahdollisen kapinan varalta on hyvä, että kauhu „skräck”, niinkuin sana kuului, työväen keskuudessa yhä jatkuu! Ja kuinka kynnillisesti täällä eräs kirkonmies on asioita esitellyt, sitä ei minun tarvitse enää mainita.

Mutta olemme kuulleet täällä toisenlaisiakin lausuntoja. Täällä on esitetty kyllä meidän vasemmistolaisen käsityksestä poikkeavia mielipiteitä, mutta ilmeisen sisällisen vakaumuksen kannattamina. Esim. sellaisessa lausunnossa kuin

ed. A. Furuhjelmin oli jotakin, johonka minä puolestani panen arvoa, vaikka en missään kohden hyväksy hänen mielipiteitensä. Ja onhan täällä kuultu Suomen talonpoikain taholta sanoja, jotka herättävät vastakaikua meissä ja joissa selvää yhteisymmärrystä meidän kanssamme on olemassa. On kuultu inhimillisyyden ääntä ja sitä juuri me täällä kaipaamme, sitä me odotamme.

Asiaa on vihdoinkin jo ruvettava katsomaan yleisemmältä kannalta. Tilasto, joka täällä on esitetty, on jo sinään suuri yleinen asia. Se tekee tämän asian yleiseksi, se vaatii, että asia käsitetään suureksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi eikä sellaiseksi pieneksi persoonalliseksi käräjänkäynniksi, joksi monikin on tahtonut sen täällä kääntää.

Täällä on paljon puhuttu kapinan syistä. Minä uskon, ettei kapina ole ollut muutaman yksilön ilkeyttä, muutaman ilkimyksen aikaansaamaa, vaan että sillä on ollut muitakin syitä. Kyllä ovat yksityiset ilkiöt yllyttäneet kapinaan, mutta maaperä on varmaan jo ollut muulla tavoin muokattu. On lapsellista mielestäni uskoa ja väittää, että kapinan vaiheet sanottavastikaan olisivat riippuneet siitä, mitä sosialistiset kansanedustajat ja muutamat kymmenet muut n. s. „johtajat” tekivät tai olivat tekemättä. Ei olisi asioihin vaikuttanut sinne tahi tänne — asioita yleisemmältä kannalta katsoen, — se mitä sosialistit A. B ja C olisivat Hufvudstadsbladetissa tai Undessa Suometarissa kirjoittaneet. Se on kyllä mahdollista, että se olisi ollut suureksi eduksi porvarillisten puolueitten politiikalle, mutta jos Suomen sosialidemokraatit kaikki olisivat yhtyneet siihen, jota me sanomme valkoiseksi terroriksi, menneet oikeistolaisten kanssa ja valkoisen terrorin johtajien kanssa kaikkkeen siihen, mihinkä he menivät, niin minä ihmettelen, olisiko Suomen työväellä ketään asianajajia enää tässä eduskunnassa. Ja se minun mielestäni olisi sekä Suomen työväelle että koko maalle ollut suuri tappio.

Meidän puoleltamme on tuomittu kapina ja ne tihutyöt; niitä emme ihmisinä emmekä kansalaisina emmekä puolueen jäsenenä voi hyväksyä. Olisi ollut toivottavaa, että toiseltakin puolen olisi tuomittu yhtä selvästi se järjestelmä, joka on saanut valkoisen terrorin nimen, mutta harvojapa, tuskin yhtään ääntä on siltä taholta kuulunut, joka selvästi on tuomionsa siinä kohden lausunut; herra Linder, joka rohkeni sen tehdä, sai siitä kärsiä kylläkin huomattavia ikävyöksiä.

Niin, lyhyesti, tällä kauhealla kapinalla, tällä kansalais-onnettomuudella on ollut yleiset syyt, syitä yleisempiä kuin yksityishenkilöt. Sen takana on maailmansota. Siinä on ollut mukana

Venäjän vaikutus. Siinä on ollut mukana myöskin saksalainen vaikutus. Se on ilmeisesti vaikuttanut ärsyttävästi ja turmiollisesti valkoiseen terroriin. Muistutan erityisesti kenraali Mannerheimin lausuntoa, joka sisälsi sen, että saksalaisia ei kapinan aikana olisi tässä maassa ollenkaan tarvittu.

Mutta on ollut sisällisiäkin syitä siihen kansalais-onnettomuuteen, jonka läpi olemme käyneet. Ed. A. H. Virkkunen on ihmetellyt täällä, kuinka on voitu olla tyytymättömiä siihen yhteiskuntaan, jonka aikana tuo niin surullinen punainen kapina sattui. Niin, kuinka on voitu olla tyytymättömiä? Olivatkohan sisäiset oloimme niin ihanteellisia? Ed. Furuhjelm on mielestäni hyvin sattuvasti huomauttanut eräästä suuresta sisällisestä syyistä kapinaan, nimittäin „maannälästä”. Ja vaikka ministeri Luopajarvi katsoi, että siinä suhteessa ollaan jo päästy ihanneajan kynnykselle, niin minä rohkenen luulla, ettemme vielääkään ole päässeet näissä suurissa maakysymyksissä edes välttävään alkuunkaan. Niitä sisäisiä epäkohtia, jotka täällä ovat aiheuttaneet onnettomuutta, ovat aivan etupäässä myöskin monet yhteiskunnalliset käsitykset, ne käsitykset, jotka vielä nytkin sallivat, että esim. asevelvollisesta nuorisosta yksi osa ilman muuta siirretään paariasluokkaan, työasevelvolliseksi, kun toisille uskotaan sotilasaseet. Siis jo Suomen armeija perustetaan keskinäiselle myrkytykselle. Salliihan yleinen mielipide täällä yhä edelleen niinkin häpeällistä toimintaa kuin on n. s. „kolmannen osaston” toiminta — pari pientä esimerkkiä meidän onnellisista sisäisistä oloista mainitakseni.

Ed. Hornborg viittasi eräaseen mielestäni myöskin huomiota ansaitsevaan sisälliseen tyytymättömyyden ja onnettomuuden aiheeseen. Hän vertasi kukistettuja kapinallisia, yleensä niitä ihmisiä, jotka ovat joutuneet valkoisen terrorin alaisiksi, hindulaisiin ja arvattavasti hän katsoi, että hindulaisten kapinan kukistajat olivat englantilaisiin verrattavissa. Hän tuli sillä ilmaisseeksi sen, että kapina on ollut myös rotuasia. Mutta minä pyytäisin huomauttaa sitä seikkaa, että hindulaisten jälkeläiset tänä päivänä yrittävät luoda Englannin iestä niskoilta ja luultavasti tulevat joskus maailmassa siinä onnistumaankin. Voimme kysyä, eikö tässä hindulaisten vihassa englantilaisia vastaan, tässä rotukysymyksessä, ole ehkä myös muisto siitä julmasta tavasta, jolla englantilaiset kukistivat hindulaisten kapinan ja jonka ed. Hornborg asettaa meille esikuvaksi? Kun tämän yhteydessä muistaa tekeillä olevaa ruotsalaista sesessiota, sitä kansallista hajautumista, jota täällä meidän maassamme puuhataan, ja

monia muita ilmiöitä, niin en voi poistaa mielestäni sitä luuloa, sitä vakaumusta, että yksi tämän kapinan, tämän onnettomuuden kaikkein syvimpiä, sisällisiä syitä on ollut meidän rotuolaisuusamme.

Suuressa kokonaisuudessaan on Suomen onneton kapina kuitenkin osa siitä vallankumouksesta, joka maailmansodan aikana on tapahtunut ja yhä edelleen tapahtuu maailmassa. Ed. A. Furuhielm kauhistuu sanaa „vallankumous” ja vaatii, että sosialidemokraattien voidakseen päästä yhteiskuntaan mukaan, saadakseen kansalaisoikeuden ja valtiollisen elämisoikeuden tässä maassa, täytyy ikuisiksi ajoiksi luopua kaikesta vallankumouksesta, jonka historia todistaa niin turmiolliseksi. Vallankumousta on monta laatua, enkä minä tahdo sitä sanoa, että tämä meidän vallankumouksemme olisi mikään oikea vallankumous. Se on ollut ikävin osa eurooppalaista vallankumousta. Mutta se ei suinkaan kumoa sitä totuutta, että vallankumouksia on historian aikana tapahtunut ja että ne ovat olleet historian suurimpia voimapyöriä. Minä vetoan ainoastaan erään johtavan saksalaisen historioitsijan Didrich Schäferin antamaan lausuntoon Ranskan vallankumouksesta. Se kuuluu jokseenkin tähän tapaan, että Ranskan vallankumouksen merkityksestä Euroopan sivistyksen kehitykseen ei voi olla meidän aikanamme enää sanottavasti eri mieltä. Sen toimintaa, sen suoritustapaa voidaan arvostella, sen julmuuksia (Ausschreitungen) voidaan kammoksua, eikä kaikkia sen johtopäätöksiä tarvitse hyväksyä. Mutta yleisarvostelunsa on historia lausunut: 19 vuosisadan kulttuuri ei ole ajateltavissa ilman sitä suurta vallankumousta, joka on maailmassa tapahtunut ja on paraikaa tapahtumassa ja jossa vallankumouksessa mekin olemme mukana, vaikka me siinä olemme joutuneet onnettomuudeksi näyttelemään niin äärettömän surullista vaihetta. Meidän on nyt jatkettava Euroopan yhteistä vallankumousta rauhallisella tavalla, parlamenttaarisella tavalla kohden kansan todellista vapautta ja uutta parempaa valtiolämää.

Senpä vuoksi luulen, että ei olisi syytä oikeiston kerskua kovin paljon siitä suuresta voitosta, jonka se on saanut. Ei olisi oikeiston yleensä kerskuttava, että Suomessa on vahvin porvaristo, mitä maailmassa on, sillä se on todellisuudessa heikoin porvaristo, mitä Euroopassa on. Sen diktaattori seisoo ainoastaan pistimien varassa, ja me olemme nähneet, kuinka ympärillämme suurissakin maissa, sellaisissa kuin Venäjällä ja Saksassa, sellaisen vallan lopullisesti käy ja kuinka heikko se itse asiassa on.

Minä jätän tämän, en tahdo eduskuntaa rasit-

taa enempää näillä katsauksilla, niin valaisevaa kuin niiden jatkaminen saattaisikin olla. Olen tahtonut ainoastaan lyhyesti huomauttaa siitä, että näitä meidän ikäviä asioitamme, punaisen ja valkoisen terrorin asioita, ei ole katsottava vain ylimieliseltä näkökannalta ja persoonalliselta, kotinurkkaiselta kannalta, omakohtaisten kärsimysten muistossa ja tunnekuohun vallassa, vaan yleisemmältä ja suuremmalta kannalta. Siihen nähden olisi minusta erittäin ikävä asia, jos tämä välikysymys, joka on lähtenyt kymmenientuhansien, satojentuhansien ihmisten tuskanhuudoista, jos se ei tässä eduskunnassa antaisi aihetta mihinkään. Sen pitäisi antaa aihetta johonkin. Olisi jotakin tehtävä, olisi tutkittava asia, olisi hankittava kerrankin siitä luotettava tilasto, joka joskaan ei voi todennäköisesti paljonkaan pienentää niitä hirvittäviä numeroita, joita on täällä esitetty, voisi kuitenkin asettaa kaikki oikeaan, todelliseen suhteeseen. On paljastettava pahat teot, on hankittava oikeusturva vastaisuudeksi, on arvostettava hallituksen toimenpiteitä. Ei riitä siihen mielestäni se, että asia työnnetään pois päiväjärjestyksestä, ei riitä sekään, että hallitus lupaa ehkä jotakin tehdä, että se lupaa käsitellä asioita, joista tehdään valitus. Ei ole kylliksi vielä sekään, että hallitus lupaa ehkä asettaa jonkun komiteankin näitä asioita tarkemmin tutkimaan. Hallituksen on tehtävä, minkä se voi, mutta tähän tehtävään sisältyy seikkoja, joitten tutkiminen ei kuulu hallitukselle. Eduskunta, jossa kaikki kansankerrokset ovat edustettuina, se eduskunta on ainoa pätevä tässä suuressa kysymyksessä pesäselvityksen tekemään, mietet rauhoittamaan. Senvuoksi minusta — kokonaan riippumatta siitä tuleeko hallitukselle annettavaksi luottamuslause vai epäluottamuslause, se kun on aivan sivuasialla tämän suuren asian rinnalla — olisi asia lähetettävä valiokuntaan ja olisi sitä käsiteltävä asiallisesti eduskunnassa. Luulen, että eduskunnan lausunto tässä asiassa voisi vaikuttaa rauhoittavasti; se helpottaisi, valmistaisi sitä suurta tekoa, johon ed. Helenius-Seppälä viittasi, sitä sovintoa, jota hän ihannoii, ja joka valtiollisessa elämässä, käytännöllisessä elämässä merkitsee amnestiaa. Se antaisi nykyhetken tärkeimmälle tehtävälle, hallitusmuodon luomiselle, oikean suunnan ja pohjan. Me sosialistitihan kyllä voimme odottaa hallitusmuotoa, emme me häviä siinä, jos joudumme sitä odottamaan. Mutta meidän onnettomat toverimme kärsivät valkoisen terrorin seurauksista ja heidän asioitansa me tässä ajamme. On välttämätöntä, että saadaan aikaan korjaus epäkohdissa, joita tässä on tuotu esiin, ja sen vuoksi kannatan asian lykkäämistä perustuslakivaliokuntaan.

Ed. K o j o n e n: Ed. Hakkila on täällä tehnyt välikysymyksensä siinä mielessä, että saataisiin täysi selvyys siitä, millä tavalla punakaartilaiskapinan kukistamisen jälkeen on kohdeltu niitä kansalaisia, jotka joutuivat tämän kapinan yhteydessä vangeiksi. Ja sehän olisi perin suotavaa, että totuus tulisi ilmi, sillä totuushan tekee ihmiset vapaiksi. Tässäkin asiassa voisi totuus meidät vapauttaa siitä ikävästä tilanteesta, missä olemme. Mutta minä pelkään, että ed. Hakkila ei ole tätä totuutta suuresti saattanut esille, sillä olen huomannut edustamani paikkakunnan tuntemuksen perusteella, että ed. Hakkilan tiedonannot, mikäli ne koskevat Lahtea ja erästä toista seikkaa, ovat perin hatarat, tarkistamattomat ja ylimalkaiset. Hän teki m. m. sellaisen väitteen, että Lahdessa olisi tämän kapinan kukistamisen jälkeen ammuttu satoja naisia. Minä olin Lahdessa tapahtuneitten taistelujen ajan ja sen jälkeen. Mutta minä en ole kuullut mitään sellaista, vaikka olen suurella mielenkiinnolla asioita seurannut. Tässä on ilmeistä sekaannusta, ja luulen nyttemmin myöskin saaneeni selville, mistä tuo ed. Hakkilan luku sadoista ammutuista naisista johtuu. Niinkuin tiedetään, punaiset muodostivat naisistakin pataljoonia itsellensä ja Lahdessakin oli sellainen pataljoona. Tiedetään myös, että ne olivat kaikkein vilheimpiä. Kun 19 päivänä huhtikuuta 1918 saksalaiset olivat vallanneet Lahden ja punaiset olivat jättäneet sen, niin naispunakaartilaiset eivät sitä tehneet, vaan hiipivät yön aikana tulitikuilla ja bentsiinillä sytyttämään paikkakunnalla olevia tehtaita, joita eivät punakaartilaiset tykeillään ja tulipommeillaan olleet edellisenä päivänä saaneet syttymään, vaikka olivat sangen innokkaasti sitä koettaneet. Omasta akkunastani olen voinut seurata, miten he ampuivat pommin toisensa jälkeen esim. Vihdin puuseppäin tehtäseen. Nyt olen kuullut asianomaisilta saksalaisilta upseereilta, jotka joutuivat otteluihin miehineensä näiden hurjien naisten kanssa, kun heitä yllytettiin tuossa tihutyössä, he tekivät hurjaa vastarintaa, ampuivat minkä kerkisivät, sillä he olivat aseilla varustettuja. Siitä oli seurauksena, että silloin heitä tuli ammutuksi jonkun verran siihen paikkaan. Lahden pommitus kesti kaikkiaan kokonaista 12 päivää. Sen kuluessa punainen armeija hyökkäsi hyökkäämistään. Sen kuluessa lähetettiin Viipurista lentokoneella julistuksia, joissa sanottiin, että asema on toivoton, hinnalla millä hyvänsä lyökää itsenne läpi. Ja silloin kun miehet nähtävästi pitivät kaiken toivottomana, naiset hyökkäsivät. Ja niinpä sitten ottelujen päätyttyä tavattiin kuolleita naisia Jalkarantaan johtavalla tiellä eräässä tienristeyk-

sessä, jossa tulivat saksalaisten kuularuiskujen tielle. Siellä oli melkoinen röykkiö, josta on heti Vapunpäivänä otettu kuvakin. Samoin Teivaanmäen idänpuoleisella rinteellä oli niinikään näitä kaatuneita naisia, mutta ne olivat tulleet ammutuiksi taistelun kuluessa. Joku tuli myös itse Lahden kaupungissa ammutuksi noin päivinä. Kuulin erästä tapauksesta. Muuan punaista ristiä kantava nainen oli ampunut jostakin akkunasta saksalaista. Samana päivänä, kun saksalaiset, jotka juuri puhdistivat Lahtea, olivat antaneet julistuksen, että kaikki aseet ovat luovutettavat pois, tulee kolme niinikään punaisen ristin merkkiä kantavaa naista saksalaista patrullia vastaan. Kun tulivat lähelle, niin yksi naisista viskasi lankkuaidan yli paketin. Heidät pysäytettiin, mentiin katsomaan, mitä paketissa oli. Siellä oli ampuma-ase ja tikari. Toiset naiset tutkittiin ja niilläkin oli ampuma-ase sekä tikari. Silloin kuuluu käyneen niin, että ne tulivat ammutuiksi. Siinä naispataljoonassa, joka Lahdessa muodostettiin, oli suuri osa Lahdesta ja Lahden etukaupungeista. Sekä kaupunkiseurakunnan että myöskin Lahden ympäristöseudun kirkkoherran virastosta olen kuullut, että sinne on ilmoitettu tulleen ainoastaan kolme näistä naisista ammutuksi, kun taas monet, joita on luultu kuolleiksi, ovat vähitellen palanneet kotipaikalleen vankileiristä. Niinikään on käynyt selville, että paljon heitä on mennyt toisille paikkakunnille vapautuakseen sen irstaan elämän seurauksista, jota he punakaartilaisvallan aikana viettivät. Mutta mistä sitten on syntynyt tuo käsitys, että satoja naisia olisi ammuttu? Vapunpäivänä, jolloin nuo ottelut loppuivat ja suuri määrä vankeja saatiin, silloin erotettiin sieltä vankileiristä Fellmanin pelloilta kaikki nuoret naiset. Ne naiset, joilla oli lapsia, vietiin eri paikkaan. Erilleen kootut nuoret naiset ajottiin viedä sairaushuoneelle viettämään yötänsä. Siellä ei ollut tilaa silloin. Siksi ne vietiin markiisitehtaalle, joka on uuden hautausmaan rinteellä. Ja tästä on syntynyt se tarina, että ne vietiin ammuttaviksi, kun eräitä ampumisia toimitettiin uuden hautausmaalla. Näitä naisia ei kuitenkaan ammuttu, vaan pääsi suurin osa heti, kun kirjaaminen oli tapahtunut, lähtemään kotiseudulleen.

Sitte on ed. Hakkila maininnut myöskin erästä Sommarbergistä, joka oli aivan syyttömästi telotettu Virolahdella. Suomi on niin pieni, että tämä Sommarberg oli minun kotikylästäni ja läheisen sukulaiseni sukulainen. Tämä aiheuttaa esittämään pienen kuvauksen Iitin Vuolenkosken kylästä, joka kuvaus osoittaa, kuinka viaton tämä Sommarberg oli kuten ed. Hakkila väittää. Som-

marberg ja muut Vuolenkosken punakaartilaiset olivat kutsuneet toisesta kylästä henkiheimolaisiaan, kun eivät itse kehdanneet, tappamaan Sommarbergin lankomiehen ja erään toisen maanviljelijän, kylän parhaan isännän, jonka jalous on ilmennyt m. m. siinä, että hänellä aina oli kasvatettavanaan joku köyhä poika lastensa rinnalla. Kun oli saanut yhden nuorukaisikään, otti aina toisen. Nyt oli ilmoittanut tämä Sommarbergin lanko, että jos te tulette ottamaan minulta aseet pois, en aijo antaa, enkä anna henkeänikään teille ilmaiseksi. Helmikuun 13 päivä tämä nuori maanviljelijä kuulee, kuinka kylästä ammutaan. Hän on metsässä, tulee kotiinsa, ottaa ampumaseensa ja kun on ennättänyt tuvasta ulos, ajaa kolme kuormaa punakaartilaisia ohi kulkevaa tietä pitkin. Hän kuulee rippikoulutoverinsa huutavan: seis, se on tässä. Kun punaiset huomasi uhrinsa, komensivat he: kädet ylös! Kun tämä ei totellut käskyä, alkoivat nuo kolme kuormallista punakaartilaisia ampua ja tämä nuori maanviljelijä vastasi, haavoittaen kolmea niistä siinä ottelussa, neljäs kuoli. Punaiset eivät saaneet osumaan yhtään kuulaa, vaikka vielä seinät ovat todistamassa, että niitä sateli aika runsaasti. Silloin punakaartilaiset lähtivät pakoon ja nuori isäntä pääsi Sysmään. Toisen maanviljelijän syy oli se, että hänen poikansa olivat menneet valkoiseen armeijaan. Mutta kun nämä miehet eivät saaneet käsiinsä edellä mainittua nuorta maanviljelijää, menivät hänen kotiinsa ja tappoivat siellä hänen kaksi nuorempaa veljeänsä. Isänkin panivat liiterin seinää vasten, mutta sanoivat, saakoon vielä elää. — Tämä kuuluu asiaan siinä suhteessa, että herra Hakkila väitti, että Sommarberg oli aivan syytön. Ed. Hakkila ja monet muut ovat huomauttaneet, kuinka niille suojeluskuntaraporteille ei ole annettava arvoa. Tässä tapauksessa on se mennyt herra Hakkilalle aivan täydestä. Tämän tapauksen olen kertonut osotukseksi siitä kuinka hataroita esimerkkejä ed. Hakkilan todistusten joukossa on. Tämä samainen Sommarberg kuuluu muuten kaatuneen Mäntsälän rintamalla.

On tahdottu väittää, kuinka valkoisella puolella ei ole pyrittykään noudattamaan lakia ja oikeutta. Tiedän, että sitä on pyritty tekemään niin paljon kuin on voitu. Kun Lahdessa tuo suuri joukko tuli otetuksi vangiksi, heidän vangitsijansa saksalaiset esittivät, että ne on pakotettava ilmoittamaan kaikki johtajansa, päällikkönsä, murhia tehneet, ryöstäjät ja polttajat. Ne on ammuttava siihen paikkaan ja muiden on annettava mennä kotiinsa. Mutta silloin sanoivat paikkakuntalaiset: sellainen ei ole oikein, ensin on tut-

kittava ja sitten vasta hutkittava. Allekirjoittanut kutsuttiin 20 päivä huhtikuuta Lahden kansanopiston isoonpirttiin tulkkina ilmoittamaan saksalaisen päällikön tiedonanto. Se oli sellainen, että hän antaa ampua ne parisen sataa punaista mitä siellä oli. Ja miksi? Siksi että ne olivat koko edellisen päivän punaisen ristin alta ampuneet saksalaisia kuularuiskulla kansanopiston eteisestä. Kansanopisto oli järjestetty punaisten sairaalaksi. Tällaisen punaisen ristin väärinkäytöksen johdosta oli saksalaisten suuttumus tavattoman suuri. He sanoivat, etteivät opistolla olevat punaiset ole sairaita, vaikka tekeytyivät siksi. Ja kyllä niin olikin, että siellä oli joku raapaissut itseänsä mikä käsivarteen, mikä jalkaan, joten sairaus ei kaikissa ollut todellista. Mutta allekirjoittanut ei sanonut mitään, en ruvennut vastaan-kaan väittelemään, koska edellisenä iltana oli saksalainen ampumase minun ohimollani, kun olivat vallanneet talon, luullen, että kaikki olivat punaisia. Väittelemään en ruvennut, mutta en myöskään virkkanut mitään. Saksalaisten päällikkö uudisti, että minun piti sanoa: minä annan ampua kaikki. En sanonut mitään, vaan katsoin häntä vakavasti silmiin. Kun hän huomasi minun tarkoitukseni, jätti saksalainen minut, jonka jälkeen menin hänen asuntoonsa, missä sanoin hänen isäntäväelleen: Tälle miehelle on saatava selväksi, että sillä tavalla ei meidän maassa ole meneteltävä, ensin on tutkittava, kuka on syyllinen, ja sitten vasta tuomittava. Tämmöinen käsitys on allekirjoittaneella siitä, miten on tahdottu oikein menetellä. Viikkomäärin tekivät Lahdenseudulla yksityiset kansalaiset työtä, että voitaisiin vangittuja vapauttaa niin paljon kuin mahdollista ja että niitä voitaisiin myös avustaa niin paljon kuin mahdollista. Täällä ed. Vainio huomautti, kuinka vankilaolot koetettiin tehdä niin kurjiksi kuin suinkin. Allekirjoittanut sai tehtäväkseen järjestää Lahteen punaisia sairaita varten kirurgisen sairaalan ja minulle annettiin sellainen valtakirja, että sain ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin, että se sairaala saadaan niin hyväksi kuin mahdollista. Oli vaikea saada sitä kuntoon, kun punaiset olivat kaupoista ja yksityisiltäkin ottaneet kaikki lakanoiksi, pyyhkeiksi ja semmoisiksi sopivat, mutta kuitenkin sairaala saatiin pystyyn ja huomasin, että kaikki olivat auliit teemmään voitavansa käsittäen, että ihmisyyss vaati sellaista. Ruuaksi saivat samaa kuin valkoiset sotilaat, ja kun osoittautui, etteivät he oikein voineet siitä hyvin, niin lääkäri minun pyynnöstäni määräsi heille yhden litran maitoa vielä tavallisen annoksen lisäksi joka päivä. Kuolevaisuutta oli kaikista ponnistuksista huolimatta, mutta se

johtui siitä, että nämä sairaut olivat jo kauvan sitten, ennenkuin olivat vangiksi joutuneet, haavoittuneet, useat vahinkoloukkauksista, mikä oli saanut haavansa jo Tampereen rintamalla. Ja niitä haavoja oli huonosti hoidettu, joten ei paraskaan hoito ja lääkäri voineet estää sitä, että kuolevaisuutta oli.

Täällä on huomautettu useita kertoja siitä, kuinka omaiset eivät saaneet viedä ruokaa. Miksi? Allekirjoittaneella oli joitakuuta tuttavita Hennalassa, jotka pyysivät, että heille toimitettaisiin ravintoa. Niin tehtiin, mutta sitten se kiellettiin, ja kun kysyttiin syytä siihen, niin selitettiin, että yhdessä paketissa tuli muutamalle vangille ampuma-ase ja hän ampui sillä erästä vankilan johtajista osaamatta kuitenkaan, ja silloin tuli tällainen määräys, joka sitten taas jonkun ajan kuluttua peruutettiin. Mutta yhteydessä heidän kanssaan sai olla. Tietoja heille sai viedä. Monelle sai viedä sellaisen sanoman, jota he innokkaasti odottivat, ja sen vei heille ilomielin: „Teillä ei ole mitään hengenvaaraa. Sen ovat tuomarit, jotka ovat tutkineet, vakuuttaneet.” Punaisten vankien kohdalla — semmoisen vakaumuksen olen saanut — olivat lieventämässä kaikki, kenellä siihen vain oli tilaisuutta.

Täällä ed. Sillanpää mainitsi, kuinka häneltä on 7 omaista surmattu. Lahdessa oli punaisten vankien tilaa lieventämässä m. m. semmoinen henkilö, jonka 8 omaista puhaiset olivat surmanneet heidän rauhallisissa kodeissaan. Kostonkiihkoa en huomannut kenessäkään ja pitäisinkin suotavana ja toivottavana sekä isänmaamme hyvän kannalta välttämättömänä, että se kostonkiihko lakkaisi niin puolella kuin toisellakin. Syyttelyt erehdyksistä eivät myöskään meitä pitkälle auta, sillä koettu tosiasia on, että milloinkaan ei ole niin helppo erehtyä kuin silloin, kun toiselle selittää tämän erehdyksiä.

Ed. Ritavuori: Täällä annetuissa lausunnoissa on toiselta puolen esitetty ne kammottavat työt, joita kapinalliset talvella 1918 suorittivat. Toiselta puolen on esitetty useita esimerkkejä siitä, että kapinan kukistamisen jälkeen on tapahtunut sellaista, jota ei mitenkään voida puolustaa. Tämä on käynyt ilmi myös herra oikeusministerin lausunnosta. On kuitenkin huomattava, että nykyinen hallitus näistä tapahtumista ei ole vastuussa. Mikä hallituksen kanta noihin tapauksiin on, on käynyt selvästi ilmi herra oikeusministerin vastauksesta. Siitä käy ilmi, että hallitus tahtoo tehdä kaikkensa saadakseen oikeusvaltion maasamme toteutetuksi. Käsitellessään välikysymyksen ensimmäistä kohtaa lausui herra oikeusminis-

teri: „Hallitus käsittää täydelleen olevan välttämätöntä, että ne, jotka kapinan loputtua ovat tekeytyneet syypäiksi väkivaltaan tai muihin törkeisiin oikeudenloukkauksiin, eivät pääse ansaitusta rangaistuksesta vapaiksi, ja hallitus on siis pitävä huolen siitä että tarkka laillinen tutkimus vannaan toimeen jokaisessa tapauksessa, mikä viranomaisille syytteeseen panoa varten ilmoitetaan.” Tämä vastaus sisältää selvän vastauksen hallituksen suhtautumisesta kapinan kukistamisen jälkeen tapahtuneisiin rikoksiin ja on todettava, että tämä vastaus sisältää sen, että hallitus asettuu täysin oikeudenmukaiselle kannalle. On ilahuttavaa että uusi hallitus siinä alunpitäen asettuu päättävälle kannalle. Välikysymyksen toiseen kohtaan vastasi herra oikeusministeri että kaikki ne henkilöt, jotka todistettavasti ovat itsensä tehneet syypäiksi tutkintovankien pahoinpitelyyn, tullaan sikäli kuin asianomainen sitä vaatii, saattamaan edesvastuuseen. Välikysymyksen 3 kohtaan vastattiin, että asiakirjat, jotka koskevat suurta osaa henkilöitä, jotka tämän vuoden aikana ovat vangitut syylisinä bolshevistisiin salahankkeisiin, lienee jo lähetetty syytteen nostamista varten Viipurin hovioikeuteen. Se hallituksen kanta, mikä ilmenee oikeusministerin vastauksessa välikysymyksen 2 ja 3 kohtaan, perustuu ilmeisesti samaan käsityskantaan oikeusvaltion toteuttamisen välttämättömyydestä, mikä ilmenee vastauksessa välikysymyksen 1 kohtaan, josta edellä olen huomauttanut. Voi olla eri mieltä ja keskustelun kuluessa onkin eri mielipiteitä ilmaantunut siitä selvityksestä minkä herra oikeusministeri on lausunnossaan esittänyt. Sitävastoin ei voitane olla eri mieltä siitä, etteikö se kanta, jonka hallitus käsiteltävänä olevaan kysymykseen nähden on omaksunut, olisi oikea. Totean sen ohessa että vastaus 1 kohtaan, joka on pääkohdaksi katsottava ja joka keskustelun kuluessa eniten on saanut mielenkiintoa osakseen, sisällöltään vastaa sitä kantaa, jonka vasemmistokin on ilmoittanut omaksuvansa ohjelmassaan, joka on ollut julaistuna vasemmiston sanomalehdistössä noin kolme viikkoa sitten. Mainitussa ohjelmassa vaaditaan, että ne henkilöt, jotka ovat tehneet itsensä syypäiksi murhaan tai murhapolttoon, ovat viipymättä tutkittavat ja lailliseen rangaistukseen saatettavat. Eron siinä että herra oikeusministerin vastauksessa asetutaan sille kannalle että rangaistuksen alaisiksi on saatettava muutkin törkeitä rikoksia tehneet kuin ne, jotka ovat itsensä tehneet syypäiksi murhaan tai murhapolttoon. Kun siitä huolimatta että hallitus on asettunut sille kannalle, jonka oikeusministeri on esittänyt ja jota puolestani edellä olen selostanut,

väläkysymyksen esittäjät ovat ilmoittaneet äänestävänsä yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä vastaan ja vaativat asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen valmistamista varten, kaipa tuo vaatimus lähempää tarkastelua.

Vaatus perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisestä sisältänee sen etteivät väläkysymyksen tekijät katso hallituksen vastausta tyydyttäväksi. Missä suhteessa voi se sitten olla epätyydyttävä? En voi edellyttää, etteivät väläkysymyksen tekijät täysin hyväksyisi sitä kantaa, jolle hallitus on asettunut ja jonka se selvästi on itselleen omistanut. Toiselta puolen nykyinen keskustahallitus ja sen jäsenet eivät ole eivätkä voi olla vastuussa niistä jo melkein vuosi sitten sattuneista tapahtumista, jotka ovat väläkysymyksen aiheuttaneet. Jos väläkysymyksen tekijät tahtovat asiallisesti suhtautua hallitukseen, toisin sanoen jos he tahtovat hallitukseen suhtautua kussakin kysymyksessä sen mukaan mitä hallitus kannakseen on omaksunut ja mitä se tekee, niin en voi käsittää että he kaksi viikkoa vanhaan hallitukseen voisivat tässä kysymyksessä suhtautua muulla tavalla kuin siten, että kannattavat yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä. Tässä yhteydessä ei voi olla kysymys siitä että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, jotta valiokunta hankkisi tietoja ja laatisi selostuksen kaikesta siitä, mitä edellisten hallitusten aikana on tapahtunut. Väläkysymyksen luontoon kuuluu että siinä on kysymys suhtautumisesta hallitukseen määrättyssä kysymyksessä. Äänestettäessä päiväjärjestykseen siirtymisestä ratkaistaan suhde hallitukseen niiden kysymysten pohjalla, jotka ovat väläkysymyksessä esitetyt. Jos väläkysymyksen tekijät äänestämällä asian valiokuntaan tahtovat jotakin muuta kuin määritellä suhdettaan hallitukseen kysymyksen pohjalla, olisi heidän jotakin toista alotemuotoa käytettävä. Olen kuulunut niihin, jotka pitävät tärkeänä, että yhteisymmärrys mahdollisuuden mukaan saadaan aikaan niiden ryhmien, keskustan ja vasemmiston maltillisten ainesten välillä, jotka kannattavat kansanvaltaa tässä maassa, ja olen pitänyt yhteisymmärryksen näitten ryhmien välillä mitä tärkeimpänä. Valitan jos olot jo ovat kehittyneet sille kannalle, ettei vasemmisto enää asiallisesti tahdo suhtautua hallitukseen, joka keskustaan nojaten on muodostunut.

Vakuutettuna siitä, että hallitus esillä olevissa kysymyksissä päättävästi on pyrkivä toteuttamaan ne tarkoitukset, jotka se täällä on esittänyt, minä puolestani kannatan yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Elfving: Tänä mustana yönä, jolloin porvariston taholta niin suunnattomalla innolla koetetaan pestä menneitten ja nykyisenkin hallituksen syntejä puhtaaksi, pyydän minä tässä juhlallisesti ilmoittaa, että sellaiseen hallitukseen, mitä meillä on ollut ja sellaisen hallituksen, mitä meillä vielä tälläkin kertaa on olemassa, sen lupauksiin minä en voi kerrassaan mitään luottaa. Mitenkä voisi ed. Ritavuoren tavoin luottaa sellaiseen hallitukseen, joka sanoi, että hän oli tietoinen — sanoi oikeusministeri, — että ruokaa ei ollut vankileireissä, mutta siitä huolimatta lähetti sinne ihmisiä laumoittain tietämättä ensinkään, olivatko nuo syyllisiä vai syyttömiä. Minä pyysin puheenvuoroa tähän kysymykseen, mutta sittemmin ajattelin, että minä peruutan koko puheenvuoroni mutta kuultuani ministeri Luopajarven puheenvuoron en missään nimessä voi olla lausumatta muutamia sanoja, vaikkapa minä en lausukaan — sanoisinko — kymmentä vertaa siitä, mitä minä aijoin lausua.

Kun ed. Luopajarvi kosketteli puheessaan Vilppulan rintamalla tapahtuneita valkoisten vankien räkkäyksiä ja silpomisia, niin pakotti se minut jotain puhumaan. Minä olin tämän Suomen kapinan aikana siellä valkoisessa Suomessa. Selvää on, että minä kaikella tavalla koetin saada selvää, mitä siellä rintamalla tapahtui, ja niin minä heitäydin valkoiseksi ja pääsin lopuksi kahden valkoisen sotilaan yhteyteen, jotka olivat väkisin tulleet pois Vilppulan rintamalta, ja puhellessani heidän kanssaan ja haukkumalla punikkeja, en hyväksynyt heidän tekojaan, sain minä heidät lausumaan semmoisia todistuksia, joita minä nyt aijon ministeri Luopajarvelle kertoa.

Eräs ruotsalainen nuori mies lausui näin: hän tuli narrattua taistelun siinä hurskaassa luulossa, että nyt olisi kysymys taistelusta ryssiä vastaan, mutta hän sanoi omin silmin nähneensä Vilppulan rintamalla, mitenkä valkoiset pistimillä pistelivät omia kaatuneita miehiänsä ja sitten nämä ruumiit lähetettiin lääkärin tutkittaviksi ja lääkäri antoi lausuntonsa, mitenkä punikit olivat ne rääkänneet (Keskustasta huutoja: Se on hävitöntä, se on valhetta, todistakaa se! Kuka sanoi?). Tämä on niiden soturien oma lausunto, jotka ovat olleet teidän riveissänne taistelemassa. He vastatkoot niistä, ovatko ne oikeita. Mutta että nyt saataisiin nuo selville, niin voiko kukaan rehellinen ihminen vastustaa sitä asiaa että se lähetettäisiin valiokuntaan, että se voitaisiin tutkia. Kun emme kumpikaan ole siitä selvillä, niin minä käsitan, että siitä saataisiin selvä.

Tästä asiasta on puhuttu suunnattoman paljon. Siitä on puhuttu mikäli minä ymmärrän, enem-

män kuin mistään muusta kysymyksestä Suomen eduskunnassa. Jo se seikka todistaa, että jotakin tässä maassa on tähtynyt tapahtua. Porvariston taholta on aukaistu kokonainen lokaviemäriin suu sosialidemokraatteja vastaan, mutta minä käsittän tämän asian siten, että suurimpana syynä näihin kaikkiin raakuuksiin sittenkin on porvaristo. Minä jo erään toisen asian yhteydessä, joka hyvin läheltä koskee näitä samoja asioita, lausuin sellaisen käsityksen, että kaikkeen siihen, mitä tässä maassa on tapahtunut, on ollut syynä maailmansota. Minun ymmärtääkseni olisi maailmansota syttynyt jo aikaisempaan, Balkanin sodan aikaan, mutta silloin kansainvälisen työväenliikkeen pitämän kongressin kautta saatiin tämä verenvuodatus ehkäistykseksi. Se olisi saatu nykyin, mutta se tuli niin nopeaan, porvaristo pani sen käytäntöön niin nopeaan, että työväestö ei ehtinyt sitä missään nimessä ehkäisemään. Olette kai te, herrat, lukeneet kirjoja ja kirjoituksia, koska minäkin olen niitä lukenut, jossa teille on kumoamattomilla todistuskappaleilla todistettu, että niin pian kuin te panette toimeen yleisen maailmansodan, seuraa siitä teille sellainen tilanne, ettei porvaristo siitä koskaan voi nousta. Venäjän, Saksan, Itävallan y. m. maitten porvaristo on saanut katterasti maksaa sen kun ei se ole kuullut jalompien kansankerroksien ääntä. Ainoa maa, missä on voitettu, on Suomi. Mutta asema minun ymmärtääkseni ei vielä ole täälläkään selvä. Te olette asettaneet Suomen siihen tilanteeseen, että täällä — minä myönnän sen — mahdollisesti ennemmin tai myöhemmin syntyy uusi kapina ja se syntyy sen kautta, että te olette hyökänneet Venäjän rajan yli. Ennenkuin se temppu on suoritettu niin minä uskon että tässäkin maassa on porvaristo joutunut siihen tilanteeseen, että se ei voi siitä entiselleen nousta. Meidän taholtamme on pantu kaikkemme liikkeelle estääksemme tuon retken toteuttamista, mutta kaikesta huolimatta te olette panneet sen toimeen. Olisi perin mielenkiintoista kuulla, mitä te sitten puhutte, kun niitä asioita ruvetaan selvittämään. Tietysti te sittenkin sanotte, että se oli kaikki teidän syy. Kaikki mitä porvariston taholta on väitetty, suunnattoman pitkiä puheenvuoroja on käytetty, mutta kaikki se asia mikä siinä on ollut sen olisi voinut sanoa korkeintaan yhdessä minuutissa. Kaikki muu, mitä on puhuttu, on ollut vaan paljasta ääntä. Minä koetan selvittää sen asian, mitä niissä puheenvuoroissa on ollut. Se on ollut seuraavasti tällaista. Niissä puheenvuoroissa on koetettu antaa meidän ymmärtää, että ellei työväestö olisi tässä maassa tarttunut aseisiin, niin sillä olisi ollut hyvät olot ja porvariston taholta ei olisi min-

käänlaisia ilkeitä, ei minkäänlaisia murhia, eikä kerrassaan mitään työtätekevää väestöä vastaan harjoitettu. Kaiken tämän päälliseksi minä sanon: Hyvä. Minä olin, hyvät herrat, Pietarsaaren kaupungissa, kun taistelu alkoi ja koko sen taistelun kulun. Minä sanon teille, että siellä Pietarsaaren kaupungissa, samaten kuin Vaasassa, Kokkolassa, Uudessakaarlepyyssä ja muualla ei tehty työväestön taholta kerrassaan mitään. Ei ainoatakaan kuulaa, kuulkaas, laukaistu. Mitä oli seurauksena? Säälittä kaikki, jotka tiedettiin kuuluvan työväenliikkeeseen ja jotka tiedettiin olevan työväenliikkeen eturivin miehiä, säälittä ammuttiin, porvaristo vangitsi Pietarsaaren kaupungissa kaikki ne henkilöt, poikkeuksetta, jotka se tiesi jollain tavalla työväen eturivin miesten luokkaan luettavaksi. Ja kun heillä oli suunnattoman suuri murhaamishalu ja kun he eivät keksineet minkäänlaista syytä, ei kirjaimellista syytä näitä onnettomia ihmisiä vastaan, mutta kun heidän täytyi murhata, he tekivät sen ja he surmasivat keskellä kaupungin katuja 7 miestä, yhteen läjään, ja pohjatonta raakuutta osoittaa se, että he kulljettivat tämän ruumismörökyllän työväen oman kahvilan oven eteen. Saadakseen jonkinlaista varjoa, että jotakin syytä oli olemassa, keksivät he jutun, että ne onnettomat ihmiset aikoivat panna toimeen salaliiton ja räjähyttää mykkäkoulu ilmaan, jossa valkoinen kaarti sijaitsi. Te, hyvät herrat, uskotte sen. Te ette tiedä, mitenkä asia oli. Mutta kun nämä miehet olivat liki 5 viikkoa putkassa kaikki eri kopeissaan, niin onhan selvää, ettei silloin voi suunnitella mitään salavehkeitä, eikä tehdä mitään salaliittoa.

Tuo oli seuraus siitä, että työväki ei mitään tehnyt. Vaasan kaupungissa ei silloin oltu tehty mitään. Ei ainoatakaan kiväärin pistintä, ei mitään oltu työväestöltä kaikista etsiskelyistä huolimatta löytynyt. Miliisillä oli heidän aseensa, mutta kukaan ei ollut niitä käyttänyt. Siitä huolimatta on noin vaan sattuman kautta Vaasan kaupungin edustalla merestä löydetty yli 80 ruumista. Tämä on palkka siitä, että mitään ei tehty.

Hyvät herrat! Minä tunnustan tässä juhlallisesti ja rehellisesti, että minuun on tullut se vakaumus, että vaikka punakaarti ja Suomen työväestö ei koskaan olisi tarttunut aseisiin, niin tulos olisi ollut aivan sama, se sama, mikä nyt on. (Puhemies koputtaen pöytään: Pyydän, että puhuja käyttää sellaista puhetapaa, ettei se loukkaa.) Minun on mahdotonta puhua toisella tavalla kun minä selvitan niitä tosiasioita, mitä tässä maassa on tapahtunut. Jos sen kummempaa puhetapaa vaaditaan, niin minä en voi puhua. Kun keran rikoksia on tehty ja kun kerran vankien rääk-

käyksestä on kysymys, niin täytyyhän toki puhua sillä tavalla kuin ne todellisuudessa ovat tapahtuneet. Sitten on sanottu, että oikeistososialistien taholta ei ole tehty mitään tuon kapinan ehkäisemiseksi. Minä olen aina kuulunut sosialidemokraattisessa puolueessa vasemmistoon. Mutta kun kaikki merkit osoittivat, että porvaristo hankki aseellista kapinaa, niin minä panin kaikkeni, mitä minusta lähti, muiden toverien kanssa toimeen kotipaikallani, että työväestö käsittäisi sen seikan, että ellei se mitään tee, niin porvaristo ei liioin voi meidän kimppeemme hyökätä. Minkä minä sain palkkakseni? Yksinkertaisesti: Minut vangittiin. Ja kun tehtiin selvää, mistä syystä minut oli vangittu, niin raportissa sanottiin että minä olen tehnyt sellaisen rikoksen, kun eräs ruotsalainen kansakoulunopettaja tuli minua vastaan ja hän oli tervehtinyt minua, niin minä olin sanonut hänelle „skäms”. Eikö ollutkin tosiaankin suuri rikos? Ja minä uskon nimittäin sen perusteella, että kun minun käsitykseni on se, että kysymys ei ollut taistelusta venäläisiä vastaan, vaan ainakin siellä Pohjanmaalla Pietarsaaressa oli taistelu myös suomalaisuuden ja ruotsalaisuuden välillä. Siellä on myöskin ruotsalainen työväenyhdistys, jossa silloin oli yli 700 jäsentä. Ja ruotsalaisten työväenyhdistysten eturivin miehet ovat ehdottomasti yhtä etevä ja yhtä kyvykkäitä tuota liikettä johtamaan kuin suomalaisetkin. Mutta yhtään ainoata heidän joukostaan ei edes vangittu. Suomalaisista piti päästämän. Ja kun minä ajattelen, miksi minä säästyin — minä nimittäin yksistään siinä kaupungissa työväen eturivin miehistä säästyin — näin minä en voi vetää muuta ratkaisua kuin sen, että kun minun perhekieleni on ruotsinkieli, niin minä säästyin. Mitään muuta ratkaisua en voi sille antaa. Kuten minä alussa sanoin, minun tarkoitukseni oli puhua seikkaperäisemmin näistä murhista ja niitten vankien räähkäyksistä, mutta olkoon, mutta minä tulín sentähden, että saisin kannattaa sitä ehdotusta, että tämä lähetettäisiin valiokuntaan, että nämä asiat jollain tapaa voitaisiin selvittää.

Ed. Kärki: poissa.

Ed. Itkonen: poissa.

Ministeri Luopajarvi: Ed. Elfvingin lausunto laskeutui sellaiselle tasolle, ettei maksa vaijaa siihen vastata enempää, mutta minä tahtoisin kuitenkin saada huomauttaa, ensiksikin, että mitä koskee näitä Pietarsaaren tapahtumia, niin eiköhän asian laita ole sillä tavalla, että eräs muukin henkilö kuin Elfving oli heittäytynyt

aikanaan valkoiseksi, nimittäin lääninsihteeri Sven Jääskeläinen ja sitten hän kuitenkin oli punainen ja lähti Pietarsaareen koettaakseen saada siellä aikaan salaliiton, jonka avulla yhdessä 6 toverinsa kanssa aikoi räjäyttää ilmaan Pietarsaaren tykistökoulun ja kun tämä sitten saatiin ilmi, ja tutkittiin sitä, oli seurauksena se rangaistus, mikä tapahtui. Sitten minä tässä yhteydessä tahtoisin huomauttaa siitä, että ed. Elfving mainitsi Pietarsaaressa olleen taistelun myöskin ruotsalaisten ja suomalaisten välillä ja että hän senvuoksi säästy, kun hänen perhekielensä oli ruotsi. Jos minä oikein tunnen tätä asiaa, oli näitten vangittujen telotettujen joukossa ainakin yksi Pietarsaaren ruotsalaisen työväenyhdistyksen jäsen, nimittäin, en muista hänen ammattiaan, mutta hänen nimensä on Lind. (Vasemmalta: Aivan suomalainen). Siksi ruotsalainen mies, että hyvin huonosti on käyttänyt suomenkieltä ja Pietarsaaren Andelshandelin edustajana aina ollut osuuskauppapiirien kokouksissa.

Mitä tulee tapahtumiin Vaasan edustalta löydettyihin ruumiisiin, sen minä todella kuulen ensi kerran tässä tilaisuudessa ja olisi hauska tietää, mitä ovat ne 80 henkeä, joita kaivataan ja joittenka ruumiita nuo mahdollisesti olisivat.

Ed. Kananen: Kun oikeusministeri vastatessaan tähän välikysymykseen ilmoitti, että hallituksen tiedossa ei ole niitä seikkoja, ovatko paikalliset suojeluskunnat ja niitten esikunnat tehneet itsensä syypäiksi terroriin, niin minä pyydän ilmoittaa, että Heinäveden kunnassa ei ollut punakaartia eikä minkäänlaista aseellista toimintaa, mutta siitä huolimatta Heinäveden suojeluskunnan taholta teloitettiin useita eri henkilöitä. M. m. Heinäveden sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö ilmoitti kuntakokoukselle, että kaikki aseellinen toiminta jätettäisiin pois ja kuntakokous teki sittemmin 19 päivänä tammi-kuuta näin kuuluvan päätöksen: Esitettiin sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön pöytäkirja viime toukokuun 23 päivästä, jossa alistettiin kuntakokouksen käsiteltäväksi aseitten yleiseen varastoon tuominen ja yleisen miliisin perustaminen. Asiasta yleisesti keskusteltua tultiin siihen yksimieliseen päätökseen, ettei porvarien eikä sosialidemokraattien taholta ryhdytä aseistautumaan toisia vastaan, vaan kaikin puolin koetetaan pitää yllä hyvää järjestystä, kaikkea epäjärjestystä ja vallattomuutta päätettiin tarpeen sattuessa nousta yksimielisinä vastustamaan tapahtukoonpa järjestyksen rikkoontuminen miltä taholta hyvänsä. Tästä huolimatta,

kun Kuopion valloitus oli suoritettu, leimahti suojeluskuntalaisten hirmuhallitus ilmielektiin. Vangittiin ihmisiä kymmenittäin ja niitä kuljettiin kirkolle ja samalla sitä mukaa sitten lähdettiin viemään Varkauteen, kun Varkaus nimittäin oli valloitettu. Eräässä kyydissä vietiin 3 miestä ja niitä kuljettiin Heinäveden kirkolta 20 kilometrin päähän. Sitten pystytettiin tien syrjään ja ammuttiin yhteen läjään. Nämä sitten saivat tien vieressä virua päiviä, kunnes sitten paikkakuntalaiset kauhun vallassa rupesivat ilmoittamaan, että siellä on sellaisia ja siellä on tapahtunut sellainen tapahtuma ja sieltä sitten ne kuolleet ehkä suojeluskuntalaiset vieneet Heinäveden kirkolle. M. m. eräs torpan mies otettiin klo 12 yöllä oman torppansa sängystä joukkonsa vierestä ja raahattiin Heinäveden kirkolle ja klo 6 aikaan aamusella se tapettiin. Ja samalla tapaa tehtiin murhia sitten tämän tästä. M. m. Heinäveden suojeluskunnan toimesta lähetettiin rankaisuretkikunta Kangaslammin kirkolle. Siellä työväenyhdistyksen esimies Tolonen ammuttiin ja luultiin, että se kuoli, mutta kaiken todennäköisyyden mukaan se virkosi ja se sieltä valkoisten toimesta kuljettiin Heinäveden sairashuoneelle, jossa kumminkin toipui. Ja naapuripitäjässä Tuusniemellä samalla tapaa tapettiin 20 henkeä. Liperissä ja Enonkoskella ja Savonrannalla oli inhimillisempi järjestys. Siellä ei semmoisia tekoja tapahtunut. M. m. minua ja minun veljeäni räakättiin suoraan sanoen jos milläkin eri tavalla. Minut pakotettiin allekirjoittamaan valahtoisia kirjelmiä sillä syyllä että siten pääsen vapauteen eikä suurempiin toimenpiteisiin ryhdytä. Erään kerran komennettiin Varkauteen mutta kumminkin määräys sitten peruutettiin. Ja sitten minulle lähetettiin yöllä kello 11 telefonisanoma joka myöskin kirjallisesti minun veljelleni lähetettiin: Päämaja 3. 4. 1918. Kun en voinut kulettaa teitä rintamalle nyt mukanani tulee teidän muistaa että saavutte ehdottomasti kuolemanrangaisuksen uhalla määräpaikkaan, joka kutsuttaessa määrätään. Kirjoittakaa nimenne tämän paperin alle ja antakaa se lähetille. Tämä kuletettiin kello 11 yöllä minulle telefonin kautta. Sitten perästäpäin saatiin kuulla että meidät olisi vähän matkaa kuletettu ja sitten ammuttu. Loppujen lopuksi vankilaan sitten jouduttiin veljeni kanssa, ja siellä saatiin kaikki kuullut kurjuudet nähdä. Ja vasta sitten kun kapina oli kukistettu huomattiin meidät vaarallisiksi. Vankeudessa saatiin olla, kunnes oikeus sitten syyttömänä vapautti. Tällaisia tekoja tehtiin valkoisten puolelta. Me oltiin ehdottomasti sellaisella alueella, jossa ei

kapinaa ollut eikä minkäänlaista punaista järjestöä eikä mitään aseellista toimintaa. Tämän tahdon merkille panna, että tulee se puoli tietoon asiasta, mitenkä siellä on menetelty.

Ed. H a l m e: Täällä on tätä syntiluetteloa molemmin puolin esitelty niin paljon että se oikeastaan riittäisi. Mutta koska kuitenkin lisä ei tee pahaa muualla kuin selkään saamisessa, niin pyydän minäkin erään moraalia koskevan esimerkin kertoa, tarkoitan valkoista terroria. Nurmijärven pitäjässä Lukarlan kylässä toukokuun loppupuolella, jolloin saksalaiset sielläkin ohikulkivat, oli asema valkoisten käsissä. Suojeluskunnan taholta esiinnyttiin tavalla jota ei voine sivuuttaa ilman ettei se tulisi julkisuuteen. Eräs nuori sairaanhoitajatar pistettiin kuoppaan nuoren miehen kanssa yöksi. Sairanhoitajatar ei liene kuulunut työväenjärjestöönkään. Nuori mies oli kyllä kuulunut punakaartiin, mutta hän oli kai persoonallisesti vihoissa talon isäntien kanssa. Sairanhoitajattaren äiti ei uskonut tyttärensä nuoren miehen kanssa ja meni mukaan. Mutta ei tarvinnut heidän kauan olla, yhden yön vaan, sitten kutsuttiin nuori mies ylös ja ammuttiin kiväärinkuula rintaan. Ilman enempiä tutkimisia ja tuomitsemisia se kävi. Tämä kuvaa vaan millä tavalla näin lähellä pääkaupunkia tutkittiin ja tuomittiin asioita. Kun tämä tapahtui niin lähellä pääkaupunkia, mitä lienee muualla tapahtunut. Minä en kyllä silloin ollut kaupungissa, ja kun täällä on niin tavattoman paljon tällaisia esimerkkejä lueteltu ja todisteita esitetty niin kannattaa asiaa tutkia.

Ed. P a a s i v u o r i: Minä en olisi pyytänyt puheenvuoroa ollenkaan, ellei ed. Tavastähti lausunnossaan olisi tuonut semmoisia seikkoja, jotka saivat minunkin vähän miettimään, että eikö sitä pitäisi vähän vastata. Hän nimittäin sanoi, että punaiset taistelivat Suomen itsenäisyyttä vastaan ja porvarit Suomen itsenäisyyden puolesta. Minä pyytäisin kysyä, jos ed. Tavastähti olisi täällä tai joku hänen tovereistaan, että kuinka kauvan porvarit ovat olleet sillä Suomen itsenäisyyden kannalla? Minä muistan, että puolitoista vuotta takaperin porvaristo kynsin hampain piti kiinni ryssästä, niin kauan kuin venäläiset matruusit ajoivat täältä viimeisen kenraalikuvernöörin apulaisineen pois. Se on tosiasia, että vielä 1917 syksyllä pidettiin kiinni Nekrasovista, joka oli täällä kenraalikuvernöörinä, jonka samoin kuin Korffin ajoivat venäläiset matruusit kotiinsa. Muistakoon vaan porvaristo, millä tavalla se suh-

tautui eduskunnan laittomaan hajoitukseen, jos kerran asetetaan sille käsityskannalle, jota täällä valtio-oikeuden professori Erich on ajanut. Eivätkö sen käsityskannan ajajina tässä eduskunnassa esiinny juuri sosialidemokraatit, ja porvarit sitä vastustivat jyrkästi. Lukekaa pöytäkirjaa niiltä valtiopäiviltä. Venäjän väliaikainen hallitus jolla nyt ei tunnusteta täällä olleen määrätysvaltaa, se hajotti eduskunnan. Kenen suosiollisella avustuksella? Porvariston. Ja hajoitus otettiin vastaan porvarillisella taholla riemulla. Kun ryhdytään tutkimaan kapinasyytä niin niitä-syitä on sen lisäksi, mitä täällä ed. Vainio mainitsi, otettava huomioon se eduskunnan laiton hajoitus ja porvaristo ei voi puolueettoman historiantutkimuksen edessä millään tavalla pestä sitä puhtaaksi. Ja sen hajotuksen seuraukset ovat kapinan syntymiseen vaikuttaneet enemmän kuin mitkään muut tapahtumat. Mutta se on seikka, johon porvaristo ei tahdo mielellään kosketella, vaan sitä kierretään niin kuin kissa kuumaa puuroa. Tämän seikan halusin sanoa neiti Tavas-tähdelle, että hänen puoluelaisensa olivat kaikki silloin juuri venäläisen hallitusvallan kannalla. Vasta sitten muuttui suhde kun bolshevistivalta pääsi Venäjällä voimaan. Mitä sitten tulee muihin seikkoihin, en tahdo puuttua niihin vankien räikkäyksiin ja muihin semmoisiin. Pyydän huomauttaa sosialistien kansanedustajain tuomiosta. Näissä tuomioissa on ainakin 10, jotka ovat tuomitut „me vaadimme“-julistuksen perusteella, julistuksen, joka tässä eduskunnassa on käsitelty, jonka eduskunnan lainoppinut puheenjohtaja on asettanut äänestyksen alaiseksi, jonka puolesta on äänestänyt ainakin 45 oikeistoporvaria, joista osa istuu eduskunnassa edustajina. Kun sosialistit pannaan syytteeseen, miksei pantu Lundsonia syytteeseen, joka istui puheenjohtajan paikalla, miksei 45 oikeistoporvaria, eivätkö ne ole yhtä syyllisiä? Jos maalaisliittolaisten edustajat olisivat vastaesityksessä äänestäneet sosialistien mukana, niin „me vaadimme“ olisi tullut eduskunnan päätökseksi. Teidän tuomarinne tuomitsevat sellaisilla perusteilla alioikeuksissa kahdesta neljään vuoteen ja ylioikeudessa kahdeksaksi vuodeksi. Jos me vaadimme heille armahdusta, niin sitä ei myönnetä. Mikä oli ed. Koposen rikos, josta hänet tuomittiin kahdeksi vuodeksi? Ee että uskalsi pyrkiä Venäjän kautta kotiinsa kun ei päässyt Savon eikä Karjalan tietta. Hän koetti Petrosavotskin kautta, mutta ei päässyt sieltä. Monet muut on tuomittu samallaisilla perusteilla että kun tätä asiaa ruvetaan penkomaan niin kyllä sitä on syitä sielläkin taholla, ettei siellä olla niin helkkarin syyttömiä kuin vakuu-

tetaan. (Puhemies: Puhujan täytyy muistaa että olemme Suomen eduskunnassa.)

Ed. Sirola: Kun hakee seurauksille syitä, niin kääntyvät väliin alkusyyt valkoistenkin kontolle. Mäntsälässä 1918 vuoden alkupuolella, jolloin ei mitään suurempaa punaista liikettä Mäntsälässä ollut, vangitsivat Sääksjärven talonpojat työmies Kivimäen, jonka kulettivat kylässä olevaan vankitaloon ja sieltä lähellä olevaan metsään, jossa ampuivat hänet haulipyssyllä, kun kivääriä ei ollut paikalla. Tämä oli ainakin Mäntsälässä kapinan alku. Keväällä 1918 toukokuussa kun kapina oli kukistettu ja valkoiset alkoivat toimintansa, oli ilmoitus jonkun päivän kulluttua erään kauppiaan varastohuoneen seinällä, jossa suojeluskunnan esikunta kehoitti paikkakuntalaisia hakemaan 6 miehen ruumista leikkaushuoneelta, mihinkä valkoiset ne olivat ammuttuaan vieneet. Ammuttujen joukossa oli aivan syyttömiäkin henkilöitä, jotka oli tutkinnotta surmattu. Samalla lähetti esikunta Lahden vankileiriin tuntemaan Mäntsälän punakaartilaisia, joita sieltä tulikin lähetystön kunniaksi heti kolme ammutuksi ilman minkäänlaista tutkimusta. Murhat ovat jatkuneet vielä tämänkin vuoden aikana. Tammikuussa löysi suojeluskunta eräässä Mäntsälän metsätorpassa Valerian Kaveniuksen, joka heti kysyi suojeluskuntalaisilta, kun saivat kiinni: „Panenko takin kiinni vai lasketteko tähän?“ Tähän suojeluskuntalaiset vastasivat että olisimme samanlaisia kuin punakaartilaiset, kun heti ammuttaisiin. Kun valkoiset lähtivät kulettamaan Kaveniusta vähän matkan päähän, silloin alkoi teurastus. Mies, joka tavattiin leikkaushuoneelta, oli pistimillä pahoin runneltu. Sanomalehdessä oli vähän ajan kulluttua, että punakaartilainen sai surmansa, kun kiinniotettaessa yritti karata. Suojeluskuntalaisia oli tilaisuudessa 19, joka on riittävä määrä yhden miehen kulettamiseksi. Tämän teon hyväksyivät paikkakunnan porvarit, vieläpä kunnanvaltuuston puheenjohtaja antoi tälle teolle tunnustuksensa. Niinpä kevättalvella löytyi erään punakaartilaisen ruumis läheltä Mäntsälän kirkonkylää maantien läheltä, jolla oli patkä narua kaulassa ja aivot näkyvissä. Hänet oli pahoin ruhjottu. Tämänkin voi pitää hyvin järjestettynä murhana. Toukokuussa 1918 tapahtui joukko vangitsemisia. M. m. vangittiin elintarvelautakunnan puheenjohtaja, joka on toiminut punakaartin aikana kunnan elintarvelautakunnassa. Tätä ei päästetty vapaalle jalalle, ennenkuin kirjotti sopimuksen, että suorittaa kaikki ne rahat, mitä on käyttänyt toiminta-aikanaan jäsenten

palkkoihin ynnä muihin elintarvelautakunnan menoihin. Tämä ei kuitenkaan riittänyt, koska alettiin kerätä elintarvelautakunnan jäseniltä palkkarahat pois. Sitten suorittivat useammat elintarvelautakunnalta saamansa rahat esikunnalle. Elintarvelautakunnan puheenjohtaja kun pääsi vapaalle jalalle, alkoi myös kerätä samoja rahoja, joita jäseniltä piti kerättävän, koska niitä ei luvattu jäsenien hyväksi. Jäsenet ilmoittivat elintarvelautakunnan puheenjohtajalle, että he ovat maksaneet suojeluskunnan esikunnalle. Suojeluskunnan esikunta lakkautti toimintansa ja tilalle astui uusi. Tämä uusi esikunta vaati elintarvelautakunnan puheenjohtajalta koko sen summan, minkä hän oli sitoutunut aikaisemmalle esikunnalle suorittamaan. Ensimmäinen esikunta ei ole tehnyt minkäänlaista tiliä Mäntsälän kunnalle niistä rahoista, mitä on elintarvelautakunnan jäseniltä niin luvattomasti kerätty. Täten vaan minäkin vetoan niihin syihin, mitä on aineistossa esitetty.

Ed. Patinen: En olisi halukas eduskunnan aikaa enään viemään, mutta minä olen sattunut elämään sellaisella valkoisella puolella, jossa on ehkä huomattavampia tihutöitä tehty, nimittäin Jämsässä. En ymmärrä oikeistolaisten väitettä, ettei valkoista terroria olisi olemassa. Muistellessa niitä jälkiä, voisin kertoa yksityisiä tapauksia aina 50 henkeen asti, jotka on viety vankileirille ja hautumaalle ja ammuttu, lukuunottamatta niitä, joita en tunne ja joitten lukumäärä paikkakuntalaisten lausuntojen mukaan lienee parinsadan seutuvilla, ehkä enemmänkin. Kun tämä kaikki on tapahtunut paikkakunnalla, jossa työväki ei ole hiuskarvaakaan porvariston päästä ottanut, toivoisin jotain selitystä tähän ja kannatan asian valiokuntaan lähettämistä.

Ed. von Born: Det är förvisso icke mödan lönt att, särskilt efter den vändning diskussionen på sistone tagit, ytterligare spilla ord i denna sak, som ju redan blivit så fullständigt utredd och vari från borgerligt håll redan alla de oerhörda skändligheter, de nesliga våldsdåd, som de röda under upprorstiden förövat, fått sin rätta belysning, sin rättmätiga dom. Men jag kan icke underlåta att ännu säga ett. Man har talat så vitt och brett icke blott om den röda terrorn, utan också om den s. k. „vita”. Men mellan dessa, den röda och den förmenta vita terrorn, förefinnes en grundväsentlig, en jag ville säga himmelsvid olikhet, som icke under den gångna diskussionen synes hava blivit tillfylles beaktad. Den röda

terrorn gick ut över oskyldiga, oförvitliga medborgare, den s. k. vita träffade blott, kanske med något enstaka undantag, personer, som i högre eller mindre grad, såsom anstiftare, såsom medhjälpare eller såsom gärningsmän, gjort sig skyldiga till landsförräderi, — ty det var dock landsförräderi, trots de försök, som här gjorts att på juridiska grunder bortförklara detta; — eller drabbade den personer, som på det grövsta förbrutit sig mot enskilda medborgares person, liv och egendom. Men det finnes också en annan olikhet mellan den röda och den påstådda vita terrorn. Den röda, det var den grövsta grymhet, den primitivaste råhet, den blodigaste orättvisa; den vita, det var stränghet och hårdhet, samhällets straffdom, låt vara blodig, mot alla dem, som förbrutit sig emot samhället, dess lag och rätt. „Den illa gör, han illa far!” Hava de röda, särskilt i fånglägren, icke alltid undfått den behandling, som sig måhända bort, så bära de ty ock slutligen själva ansvaret härför och för allt det lidande, allt det elände, som de dragit över sig. Och jag måste uppriktigt tillstå, att så mycket medkänsla man än i allmänhet måste hysa för alla de många offren för inbördeskriget, så finnes dock för allt det självförvällade lidande och de olyckor, som de röda fått utstå, åtminstone i mitt hjärta bra litet plats för medlidande. Och för övrigt, gå ut på landsbygden, bland den vita befolkningen, vår talrika vita allmogebefolkning — överallt tror jag man skall möta denna samma uppfattning, och överallt tror jag man blott skall höra den klagan, att det vita samhället gått alltför skonsamt, alltför mildt till rätta med de röda.

Ed. Juutilainen: Kun kyseessä on minunkin mielestäni erittäin suuri asia pyydän merkitä kantani siinä, vaikkakin keskustelu täällä ei nyt nähtävästi mitään vaikuttane. Mielestäni tämä välikysymys on saanut ja tulee kaikeksi saamaan huonomman kohtalon kuin mitä se ansait-sisi ja se johtuu käsittäakseni monista syistä. Ensimmäkin kyseessä on entisen hallituksen teot ja toimet ja sen myöskin olisi pitänyt niistä olla vastaamassa. Silloin asian käsittely olisi saanut oikean asiallisuuden. Nyt on tullut uusi hallitus ja se ei ole vastuussa niistä teoista, mistä tässä on kysymys. Toiseksi välikysymyksen tekijät ovat ampuneet yli maalin. Jos he lähtivät siitä heti alussa, mistä he tänä yönä yrittivät lähteä, nimittäin viime toukokuun puolivälistä tänne päin asiaa ajamaan, niin minä luulen että se olisi saanut aivan toisenlaisen käsittelyn jopa ratkaisunkin, mutta he lähtivät viime syksyn tapahtumista, ottivat koko sen suuren kysymyksen, joka

viime vuonna oli esillä yhdellä kertaa ratkaistavaksi ja se nyt on kerta kaikkiaan liian suuri ratkaista. Minäkin luulen että viime talven aikuisista tapahtumista ei tule koskaan mitään tiliä tehtäväksi. Sota on sotaa ja se on käyty. Mutta mitä viime toukokuun puolivälistä lähtien on rikollisuutta tapahtunut niin siitä voi tulla tilitys tapahtumaan ja minä olen sillä kannalla että sinä aikana tehdyt rikokset on tutkittava ja tuomitava.

Hallitus on tähän välikysymykseen nähden antanut kumminkin hiukan paremman vastauksen kuin edellisiin. Tässä vastauksessa näet hallitus myöntää, että sellaisia väkivaltaisuuksia ja rikoksia sekä vankien pahoinpitelyä on tapahtunut, joita välikysymyksessä esitetään. Sehän on jo sentään jotakin. Toiseksi hallitus lupaa että väkivallan teot on joutuva rangaistuksen alaiseiksi, mikäli ne ovat tapahtuneet kapinan tultua kukistetuksi ja oikeastaan siitä kai riippuneekin millainen halu hallituksella tulee olemaan näiden tutkimusten toimeenpanemisessa. Muodothan saataisivat olla erilaiset, mutta jos hallituksella on hyvää halua käydä asiaa ratkaisemaan niin se voi sen tehdä, vaikkapa täällä nyt nähtävästi tullaan siirtymään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Minä olen ollut sillä kannalla, että asia olisi pantava valiokuntaan ja vähin vaatimus mikä siitä oli ryhmässämme, oli se että hallituksen olisi pitänyt asettaa jo heti luotettava tutkijakomisioni, joka olisi käynyt asiaa hoitamaan. Tähän ei hallitus kuitenkaan valitettavasti ole mennyt.

Jos asia lähetettäisiin valiokuntaan, niin ei se siellä millään tavalla tulisi sen paremmin käsitellyksi kuin täälläkään. Perustuslakivaliokunta olisi pakoitettu tekemään vain ehdotuksen, että asetettaisiin tutkijakomitea tätä tutkimusta toimittamaan. Siihen sen toimenpiteet tulisivat rajoittumaan. Nähtävästi se voisi kyllä antaa jonkinlaisen suunnan miten tätä tutkimusta olisi toimitettava. Mutta kun käsittääkseni se mielipide, joka asettuu tälle kannalle, jää täällä vähemmistöön, niin minäkin jään odottamaan hallituksen lupauksia toistaiseksi. Meillä on tilaisuus ottaa asia täällä esille milloin hyvänsä, kun näemme ryhtyykö uusi hallitus toteuttamaan lupauksiaan. Minä kyllä olisin suonut, että hallitus olisi vastauksessaan mennyt heti paljon pitemmälle. Sillä tavoin ~~olisi~~ hallitus voinut kieltää sen, ettei entisen hallituksen huono perintö olisi millään tavoin tälle hallitukselle siirtynyt. Otaksun kuitenkin että hallitus tulee karttamaan etteivät monarkistisen hallituksen synnit tule sen kontolle ja vastattavaksi.

Täällä on monessa puheenvuorossa pilattu

asiaa tavattoman paljon syyistä että on tuotu sellaisia väitteitä ja olettamuksia, jotka eivät voi pitää paikkaansa ja joiden perusteella ei tule koskaan mitään yhteistyötä eri ryhmien välillä syntymään. Minä olen sillä ed. Alkion kannalla jonka ed. Helenius-Seppälä äskettäin esitti lausunnossaan erään ed. Alkion esitelmän pohjalla. Täällä on saatava yhteistyö aikaan valkoisen ja punaisen Suomen välillä ja minunkin mielestäni siinä täytyy tehdä tekoja eikä vaan lupauksia. Muuten en minä pelkää ollenkaan sitä, että jos tutkimus tapahtumista toukokuun puolivälistä tännepäin pantaisiin toimeen, että todellisen valkoisen armeijan, joka karkoitti venäläiset maasta pois ja löi punakaartin alas, maine siitä tahrautuisi. Varsinainen valkoinen armeija laskettiin jo silloin koteihinsa, mutta sen jälkeen astui näyttämölle toisia voimia, niitä, jotka olivat olleet vapaussodan aikana syrjässä ken missäkin. Ja niistä esimerkeistä päättäen, joita täällä on esitetty ja joita minunkin tietooni on tullut, ovat nämä myöhemmin esille tulleet voimat sitten tehneet tekoja sellaisia, jotka sietävät hyvitystä.

On näyttänyt siltäkin, että täällä Etelä-Suomessa viime toukokuulla ryhdyttiin työväenkysymystä, torpparikysymystä, jopa kansallisuuskysymystäkin ratkaisemaan sillä tavalla, että raivattiin pois tieltä sellaisia, jotka näyttivät tiellä olevan, ja jos tällaista on tapahtunut, niin sitä suurempi syy on, että uusi hallitus siirtää lupauksensa teoiksi aivan viipymättä.

Ed. Helenius-Seppälä: Minulle on yksityisesti huomautettu, että ne tiedot Pariisin kommunin veriuhrista, joita esitin, eivät pidä täydelleen yhtä edellisessä keskustelussa esitettyjen tietojen kanssa samasta asiasta. Minä olin käyttänyt historioitsija Friderician numeroita, ja häntä yleensä pidetään luotettavana historioitsijana. Olin ottanut nuo luvut sellaisinaan hänen teoksestaan.

Minä luulen, että esitettyjen tietojen eroavaisuus pääasiassa riippuu siitä, että Fridericia tyytyy vain sanomaan, että kapinan kukistamisen jälkeen „voittajain kosto oli armoton”, mainitsematta siinä kohden taistelussa kaatuneitten ja itse kapinan kukistamisen yhteydessä teloitettujen lukua. Kapinan kukistamisen jälkeen tuli Friderician mukaan vankeja ainoastaan jonkun verran yli parikymmentä teloitetuksi. Kuolemaan tuomittuja saattoi olla enemmän, mutta nähtävästi armahdettuja oli myöskin joukossa. Näin ollen ei voitane syyttää historioitsija Friderician numeroita itse asiassa epäluotettaviksi. Hän vain esittää asiat supistetum-

massa muodossa kuin toiset tältä alalta numeroita esittäneet tutkijat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asian käsittely keskeytetään.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto on ensi tiistaina kello 6 i.p.

Täysi-istunto päättyy kello 3.45 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

15. Tiistaina 6 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ulkopuolella päiväjärjestyksen otetaan edelleen käsiteltäväksi:

1) Ed. V. Hakkilan y. m. välikysymys, joka koskee valtiollisten vankien kohtelua 384

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiassa on Suomessa täytäntöön pantava 385

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 2; lakivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 5.

3) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutoksia työväen tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 ja 12 §:ään „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 4; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 11.

4) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutoksia merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:ään 387

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 5; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 10.

5) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä .. 388

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 3; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 16.

Siv.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Lakivaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta laiksi Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi 395

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Koivulahti-Lehto, Lehikoinen, Malmivaara, Takula ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Hallituksen ilmoitus siitä, että Iso Britannia on tunnustanut Suomen itsenäisyyden.

Puhemies: Pääministeri on pyytännyt saada tehdä eduskunnalle ilmoituksen.

Pääministeri Castrén: Hallituksen puolesta saan eduskunnan tietoon saattaa, että Ison Britannian edustaja Suomessa on tänään virallisesti ilmoittanut, että Ison Britannian hallitus on tänään sähköiteitse saapuneen tiedonannon mukaan tunnustanut Suomen itsenäisyyden. Suomen kansainväliselle asemalle on tämä mahtavan Brittiläisen valtakunnan tunnustus mitä suuriarvoisin ja omansa herättämään erityistä tyydytystä.

Pääministerin ilmoitukseen vastaten lausuu

Puhemies: Eduskunta samoin kuin koko Suomen kansa ottaa nyt annetun ilmoituksen vilpittömällä ilolla vastaan, samalla kuin se toivoo,

että ystävälliset suhteet mahtavan Englannin ja itsenäisen Suomen välillä pysyväisesti lujittuvat.

Pääministerin ilmoitusta ja puhemiehen vastausta edustajat seisoaalleen nousten kuuntelevat.

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain vuoksi saavat ed. R. Erich tämän päivän istunnosta ja ed. Juustila tästä illasta ensi maanantaihin; sekä sairauden vuoksi ed. Roos huomispäivästä ensi maanantaihin ja ed. Lehikoinen tämän päivän istunnosta.

Vapautus perustuslakivaliokunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Voidakseen ottaa osaa talousvaliokunnan työhön, pyytää ed. Leivo vapautusta jäsenyydestä perustuslakivaliokunnassa.

Puhemiesneuvosto puoltaa tehtyä anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Itsehallinnon voimaansaattamista kuntaa suuremmilla alueilla koskevan ed. Nixin anomusehdotuksen n:o 70 siirtäminen perustuslakivaliokuntaan.

Puhemies: Laki- ja talousvaliokunnalta on saapunut kirjelmä, jonka sihteeri lukee:

Sihteeri lukee:

Suomen eduskunnan
laki- ja talousvalio-
kunta.

Helsingissä
toukokuun 5 p:nä
1919. N:o 1.

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunta on pöytäkirjanotteella kuluneen huhtikuun 23 päivästä laki- ja talousvaliokuntaan lähettänyt itsehallinnon voimaansaattamista kuntaa suuremmilla alueilla koskevan ed. Nixin y. m. anomusehdotuksen n:o 70. Kun anomusehdotuksessa kuitenkin anotaan, että itsehallinnon voimaansaattamista puheenalaisilla alueilla tarkoittavat määräykset otettaisiin Suomen uuteen hallitusmuotoon ja että näiden itsehallin-

toalueiden rajat vahvistettaisiin perustuslaissa määrättävää tapaa noudattamalla, on valiokunta katsonut, että edellämainittu anomusehdotus käsiteltäisiin sopivimmin yhdessä Suomen hallitusmuotoa koskevien esitysehdotusten kanssa, jotka Eduskunta on lähettänyt Perustuslakivaliokuntaan.

Tämän tähden saa Laki- ja talousvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi lähettää ed. Nixin y. m. itsehallinnon voimaansaattamisesta kuntaa suuremmilla alueilla tekemän anomusehdotuksen n:o 70 Perustuslakivaliokuntaan.

Valiokunnan puolesta:

Väinö Hakkila. ●

K. E. Viranko.

Puhemies: Puhemiesneuvosto puoltaa esitykseen suostuttavaksi.

Esitykseen suostutaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

- 1) Valtiollisten vankien kohtelua koskeva ed. Hakkilan y. m. välikysymys

esitellään ulkopuolella päiväjärjestyksen.

Puhemies: Keskustelun kuluessa, joka viime täysi-istunnossa julistettiin päättyneeksi, on ehdotettu, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan. Tämä ehdotus otetaan huomioon, kun kysymys päiväjärjestykseen siirtymisestä otetaan ratkaistavaksi.

Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: „kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen”. Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Keskustelu päiväjärjestykseen siirtymisestä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Puhemiehen esittämää päiväjärjestykseen siirtymismuotoa vastaan on ed. Hakkila ed. Reinikaisen y. m. kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan. Kutsun tätä ed. Hakkilan ehdotukseksi. Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puhemiehen ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Hakkilan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 109 „jaa”- ja 79 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Asia on loppuunkäsitelty.

2) Ehdotus laiksi, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiassa on Suomessa täytäntöön pantava.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 5, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn. Lakivaliokunnan mietinnön n:o 1 sivulla 4 olevat ponnet otetaan ainoaan käsittelyyn sen jälkeen kun lakiehdotuksen kolmas käsittely on julistettu päättyneeksi.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelussa ei kukaan halua puheenvuoroa.

Puhemies: Siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Lakiehdotuksen lakiteksti ja nimike hyväksytään.

Kun lakiehdotuksesta kokonaisuudessaan ei kukaan halua puheenvuoroa, on suuren valiokunnan mietintö muuttamatta hyväksytty.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutoksia työväen tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 ja 12 §:ään.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä työväenasiaivaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 11, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Paasivuori: Tämä asia on käsitelty hallituksen esityksen pohjalla, ja olisin toivonut, että hallitus olisi esitykseensä ottanut myöskin 1 §:n, joka semmoisenaan, kuin se on voimassa olevassa työväentapaturmavakuutusasetuksessa, sisältää monia rajoituksia, nimittäin semmoisia, joihin ei pakollinen tapaturmavakuutus ole sovelutettava. Tässä 1 §:ssä on m. m. semmoinen rajoitus, että jos maatilalla käytetään luonnon voimien avulla käyviä koneita vähemmän aikaa kuin 14 päivää vuodessa, niin ei tarvitse työntekijöitä tapaturman varalta vakuuttaa. Mutta jos käytetään 15 päivää, niin silloin pitää olla työntekijät tapaturman varalta vakuutetut. Tämöinen määräys houkuttelee työnantajia olemaan vakuuttamatta työntekijöitä. Jos sattuu sitten tapaturma ja työntekijät eivät ole vakuutettuja, silloin voi käydä niin että työntekijät jäävät kokonaan saamatta mitään korvausta kärsimästään vammasta nim. semmoisessa tapauksessa, jos työnantaja on köyhä eikä häneltä voida ulosoton kautta mitään periä. Mutta tämä säännös on myöskin vahingollinen maanviljelijöille itselleen. Ajatellaan vain, että semmoinen maanviljelijä, jonka omaisuus on siinä parikymmentätuhatta markkaa ja sattuu vaikeampi tapaturma, joka aiheuttaa joko kuolemantapauksen tai sitten pysyvemmän vamman, josta työntekijä menettää täydellisen työkykynsä, niin työnantaja menettää koko omaisuutensa vamman korvauksena, joten olisi paljon parempi että laki määräisi maatilalla työntekijät tapaturman varalta vakuutettaviksi jos siellä käytetään vierasta palkattua työväkeä. Samassa pykälässä on sitten monia muita rajoituksia niinkuin kalastusta koskevassa kohdassa sanotaan: Jos säännöllisesti pidetään työssä vain

kolme työntekijää, niin ei työntekijöitä tarvitse vakuuttaa, ja 5 ja 6 kohdassa tuossa pykälässä sanotaan, että jos työssä pidetään säännöllisesti vähemmän kuin 5 palkattua työntekijää, niin ei tarvitse työntekijöitä tapaturman varalta vakuuttaa. Näitä tällaisia rajoituksia ei ollutkaan sen komitean mietinnössä, joka tätä kysymystä käsitteli ja antoi siitä mietintönsä vuonna 1907. Mutta ne porvarilliset esityksen tekijät, jotka vuonna 1912 tekivät asiasta eduskuntaesityksen, ottivat tällaisia rajoituksia 1 §:ään. Työväenasiainvaliokunnan mietinnössä, joka silloin tehtyjä eduskuntaesityksiä käsitteli, ei ollutkaan semmoista rajoitusta, kuin on tässä 2 kohdassa, mikä koskee maanviljelystä ja sen sivuelinkeinoja. Poikkeusmääräys otettiin siihen suuressa valiokunnassa ja vaikuttivat siihen etupäässä maanviljelijäin edustajat, jotka tällamoista rajoitusta tahtoivat. Mutta on aivan selvää, ettei voida valvoa ensiksi tämän lain noudattamista. Sen noudattamista pitäisi valvoa ammattien tarkastajain ja poliisiviranomaisten, mutta semmoisen seikan valvominen kuin käyvätkö koneet jollakin maatilalla 14 päivää tai 15, on suorastaan mahdoton millekään tarkastusviranomaiselle. Tällamoisten rajoitusten poistaminen pitäisi olla kiireellinen asia. Mikäli asiasta olen puhunut vakuutusmiesten kanssa, niin he sanovat, että he ovat tässä asiassa samalla kannalla kuin allekirjoittanut. Kun olen valiokunnassa ehdottanut, että hallituksen esitykseen otettaisiin myöskin tämä 1 §, niin on sanottu, että se muka olisi valtiopäiväjärjestyksen vastaista, ettei hallituksen esitystä saisi tällä tavalla laajentaa. Kuitenkaan ei ole kukaan maininnut, mikä se valtiopäiväjärjestyksen pykälä olisi, joka tuommoista rajoittaisi, ja kokemus entisiltä valtiopäiviltä on se, että hallituksen esityksiin on voitu uusia pykälä lisätä sekä eteen että jälkeen, ettei ainakaan entinen käytäntö ole sen puolesta puhumassa, että tässä olisivat mitkään valtiopäiväjärjestyksen pykälät vastassa, joten minä ehdottaisin, että eduskunta päättäisi ottaa vastalauseesta ensimmäisen pykälän tähän ja korjattaisiin nuo suuret epäkohdat, jotka nyt voimassaolevassa tapaturmavakuutusasetuksessa ovat ja ovat vahingolliset työntekijäin ja osaksi myös työnantajain eduille.

Ed. W u o r i m a a: Voimassa oleva laki tapaturmavakuutuksesta on monessa kohdassa puutteellinen ja tarvitsee sentähden kauttaaltaan uudistusta. Sitä ei saada aikaan paikkaamalla tapaturma-vakuutusasetuksen 1 §:ää, ja kun hallitus on esityksessään ilmoittanut että se aikoo lähimmässä tulevaisuudessa antaa täydellisen esi-

tyksen tapaturmavakuutuksesta, ei valiokunta katsonut olevan syytä ruveta paikkaustyöhön, josta tuskin parannusta aikaansaataisiin vaan on supistanut työnsä hallituksen esityksessä mainittuihin pykäliin.

Ed. H a l m e: Samoin kuin ed. Paasivuori täällä jo mainitsi olen minäkin sitä mieltä, että tähän hallituksen esitykseen olisi lisättävä tämä ensimmäinen pykälä ja pyydän siis kannattaa herra Paasivuoren ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on tehty muutosehdotus lakiehdotuksen yksityiskohtaan. Tämä ehdotus otetaan huomioon yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

P u h e m i e s: Siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

4 §.

Keskustelu:

Ed. P a l m g r e n: Enligt mitt förmenande äro personer, vilkas årliga arbetsförtjänst stiger till 12,000 mark, i sådan ställning, att de själva förmå draga försorg om sin olycksfallförsäkring, och skulle jag på denna grund hemställa, att § 4 finge den ordalydelse, som i socialutskottets betänkande föreslagits.

Ed. H ä s t b a c k a: Jag ber att få biträda hr Palmgrens förslag.

Ed. K e t o: Kun tämä asia oli suuressa valiokunnassa käsiteltävänä, niin useat porvarillisiin ryhmiinkin kuuluvat edustajat olivat sitä mieltä, että kysymyksessä oleva 4 § olisi hyväksyttävä ed. Paasivuoren y. m. työväenasiainvaliokunnan sosialististen jäsenten esittämän vastalauseen mukaisesti. Tämä sillä perusteella, että niiden henkilöiden, joille työnantaja on tämän lain mukaan maksettava tapaturmavakuutuskorvausta, vuosituloa on usein aivan vaikea, jopa suorastaan mahdoton määrätä, koska tapaturmavakuutuksen alaiset työntekijät ovat useinkin vaan hyvin lyhyen osan vuodesta työnantajan palveluksessa. Tästä syystä on aivan tarpeetonta, että laissa on olemassa sellainen määräys vakuutuksenalaisen työntekijän vuositulosta. Tämän vuoksi minä puolestani ehdottaisin, että tämä pykälä hyväksyttäisiin suuren valiokunnan esittämässä muodossa.

Ed. Procopé: Jag ber att få understöda den föregående talaren däri att paragrafen måtte godkännas i den formulering stora utskottet givit densamma. Denna formulering överensstämmer fullkomligt med den tidigare enligt gällande förordning utom att inkomststrecket har höjts till 15,000 mark från det tidigare i förordningen bestämda 3,000. Förordningen utgick från det, att alla medlemmar av arbetarklassen borde komma i åtnjutande av olycksfallförsäkring oberoende därav om deras inkomster vore högre eller lägre. Det inkomststreck av 3,000 mark, som fanns i den ursprungliga förordningen, gällde endast arbetsledare och var där motiverat av särskilda hänsyn. Man ville icke, att en arbetsledare med inkomster huru obegränsat stora som helst skulle vara berättigad till försäkring. Däremot föreliggande inga skäl att utesluta en arbetare från försäkring på den grund, att han något år tillfälligtvis når upp till inkomst utöver ett visst angivet belopp. Det vore enligt mitt förmenande ett olyckligt avsteg från de principer, som i förordningen i tiden utav lantdagen fastställts.

Ed. Palmgren: Även om paragrafen godkännes enligt socialutskottets förslag, så uteslänges icke arbetare med mer än 12,000 marks inkomst från möjligheten att olycksfallförsäkra sig, utan skillnaden är endast den, att han i så fall själv får betala olycksfallsförsäkringspremier, och det finner jag vara fullkomligt överensstämmande med rättvisa och billighet.

För övrigt kan jag icke låta bli att framhålla, att § 4, sådan den återfinnes i stora utskottets förslag, innebär en uppenbar orättvisa i så måtto, att arbetsledare enligt denna försätts i ett sämre läge än arbetarena, och till det finnes icke något skäl. Den omständigheten, att den i ämnet tidigare tillkomna lagstiftningen har vilat på samma ståndpunkt, innebär icke något skäl att bibehålla den.

Ed. Procopé: Det är självklart att vem som helst kan försäkra sig på egen räkning om han vill. Men det lagen syftar till och som bör fasthållas vid, det är tvångsförsäkring av en viss samhällsklass, av arbetarna. För övrigt är ju stora utskottets förslag billigare och rättvisare gentemot arbetsledarna än socialutskottets därigenom att inkomstgränsen höjts från 12,000 till 15,000.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin suuren valiokunnan mietintöä on keskustelun aikana ed. Palmgren

ed. Hästbackan kannattamana ehdottanut, että 4 § hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on työväenasiainvaliokunnan mietinnössä.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Palmgrenin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 4 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

12 §.

Hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Yleiskeskustelun aikana on ed. Paasivuori vastoin suuren valiokunnan mietintöä ehdottanut, että lakiehdotukseen otettaisiin 1 §, sellaisena kuin se on työväenasiainvaliokunnan mietintöön liittyvässä vastalauseessa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Paasivuoren ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on sanottu ehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äännet voitolla.

Puhemies: Ed. Paasivuoren ehdotus on siis hylätty.

Lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty. Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutoksia merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asen 1 §:ään.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 2

valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 10, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Kun ei yleiskeskustelussa haluta puheenvuoroa, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: På de skäl jag hade äran framhålla vid behandlingen av ett annat tidigare ärende ber jag även nu få föreslå, att § 1 måtte få den ordalydelse den har i socialutskottets betänkande.

Ed. Paasivuori: Suuri valiokunta on työväenasiainvaliokunnan ehdotukseen tehnyt yhden muutoksen, mutta se olisi vaatinut tekemään täydellisemmän muutoksen, joka vastaisi sitä muutosta, mikä tehtiin edellisen lain 4 §:ään, ja minä pyydän ehdottaa tämän 1 §:n 1 momentille seuraavan muodon: „Työväen tapaturmavakuutuksesta elokuun 18 päivänä 1917 annetun asetuksen säännökset ovat alempana mainituilla poikkeuksilla noudatettavat myöskin, kun on kysymys palveluksessa sattuneen tapaturman aiheuttamasta ruumiinvammasta, joka on kohdannut alipäälystään, miehistään tai ravintola- ynnä muuhun palvelus- kuntaan kuuluvaa henkilöä taikka enintään viidentoistatuhannen markan vuosipalkkausta nauttivaa päällikköä sellaisella suomalaisella laivalla, jota voimassa olevain säännösten mukaan tutkinnon suorittaneen päällikön tulee kuljettaa.” Toinen ja kolmas momentti samoin kuin valiokunnan ehdotuksessa.

Ed. Procopé: Jag ber få understöda hr Paasivuori. Den föreslagna ändringen är en naturlig konsekvens av den avfattning lantdagen gav § 4 i förordningen om arbetares olycksfallsförsäkring.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Palmgren ehdottanut, että 1 § hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on työväenasiainvaliokunnan

mietinnössä. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu. Edelleen on ed. Paasivuori ed. Procopén kannattamana ehdottanut, että 1 §:n ensimmäinen momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Työväen tapaturmavakuutuksesta elokuun 18 päivänä 1917 annetun asetuksen säännökset ovat alempana mainittavilla poikkeuksilla noudatettavat myöskin, kun on kysymys palveluksessa sattuneen tapaturman aiheuttamasta ruumiinvammasta, joka on kohdannut alipäälystään, miehistään, tai ravintola- ynnä muuhun palvelus- kuntaan kuuluvaa henkilöä taikka enintään viidentoistatuhannen markan vuosipalkkausta nauttivaa päällikköä sellaisella suomalaisella laivalla, jota voimassa olevain säännösten mukaan tutkinnon suorittaneen päällikön tulee kuljettaa.” Kutsun tätä ed. Paasivuoren ehdotukseksi.

Puhemies: Äänestys on siis toimitettava.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa;” jos „ei voittaa, on ed. Paasivuoren ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 71 „jaa-” ja 113 „ei-” ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt 1 §:n sellaisena kuin ed. Paasivuori on ehdottanut.

Lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, lähetetään lakiehdotus semmoisena, kuin se nyt on hyväksytty, takaisin suureen valiokuntaan, joten asian toinen käsittely tulee jatkumaan.

5) Ehdotuksen laiksi edustajanpalkkiosta 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 16, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Setälä: Kun säädetään tällainen väliaikainen laki, joka ei ole aijottu kumoamaan itse voimassaolevaa perustuslakia, niin minun mielestäni olisi väliaikaisessa laissa noudatettava niitä yleisiä periaatteita, jotka vallitsevat voimaanjäävässä perustuslainsäädännössä. Periaatteena edustajain palkkaa koskevissa määräyksissä, jotka nyt perustuslakina ovat voimassa, on ensinnäkin että kaikille edustajille maksetaan samanlainen palkkio ja toiseksi, että palkka maksetaan kokonaissummana koko valtiopäiväajalta siinäkin tapauksessa, että valtiopäivät kestäisivät kauemmin kuin perustuslaissa edellytetään. Kummassakin suhteessa poikkeaa suuren valiokunnan ehdotus voimassaolevan perustuslakimme periaatteista. Jo perustuslakivaliokunnan enemmistö teki yhden poikkeuksen ehdottaessaan, että maalaisedustajille annettaisiin suurempi palkkio kuin pääkaupunkilaisille. Suuren valiokunnan ehdotuksella on tosin perustuslakivaliokunnan ehdotukseen verraten se etu, että se jossakin määrin tasoittaa sitä eroitusta, joka olisi oleva maalais- ja kaupunkilaisedustajain välillä, mutta periaatteessa on suuren valiokunnan ehdotus kuitenkin samalla kannalla kuin perustuslakivaliokunnan tekemä. Mutta valitettavaksi katson, että suuri valiokunta on vielä toisessakin kohdassa poikennut nykyään voimassaolevan perustuslain periaatteesta tekemällä ehdotuksen, jota ei perustuslakivaliokunnassa kukaan ottanut edes puheeksi, nimittäin, että edustajille palkkio juoksis päiväkaupalla koko valtiopäiväajalta, jatkuisivatpa valtiopäivät sitten kuinka kauan tahansa. Tätä minä puolestani pitäisin vielä arveluttavampana, kuin tuota edellistä poikkeusta. Tämän sisäältäoinen laki on tosin väliaikaisesti hyväksytty joskus ennen ja se saattaa olla puolustettavissa aivan epänormaalisissa oloissa, mutta täytyyhän meidän nyt toivoa vähitellen pääsevämme normaalityökauteen eikä voida mitenkään kieltää, että tällainen säännös, mikä nyt ehdotetaan, on omiansa hokuttelemaan valtiopäiväin pitkittämiseen ja siten myöskin tuottamaan lisäkustannuksia valtiolle. Minä kuulin tosin suuren valiokunnan keskustelussa lausuttavan, että tämä ei ollut tarkoituksena. Mutta jos niin on laita, niin silloin ei tällamoista poikkeusta nykyisen perustuslain säännöksestä ollenkaan tarvittaisi.

Koska nyt, jotta tämä laki voisi tulla säädetyksi tämän valtiopäiväkauden ja yleensä tämän eduskunnan koossa ollessa, on välttämätöntä, että saadaaan aikaan jonkinmoinen yksimielisyys, —

$\frac{5}{8}$ tarvitaan niinkään tämän lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamiseen —, niin minä puolestani rohkenisin nyt, että yhteiseen tulokseen voitaisiin tulla, uudistaa sen ehdotuksen, jonka tein perustuslakivaliokunnassa ja joka siellä saavuttiin jommoistakin, vaikka ei riittävää kannatusta. Se ehdotus olisi, että palkkio määrrättäisiin kaikille edustajille 60 markaksi päivältä ja enintään koko istuntokaudelta 7,200 markaksi, toisin sanoen, että laki tulisi näin kuuluvaksi: „Edustajan palkkio 1919 vuoden varsinaisilla valtiopäivillä on seitsemäntuhatta kaksisataa markkaa, taikka jos eduskunta on hajoitettu tahi edustajan toimi lakannut, ennenkuin satakaksikymmentä päivää on kulunut valtiopäiväin alusta, kuusikymmentä markkaa päivältä.”

Ed. Estlander: I de diskussioner rörande förhöjning av lantdagsmanna-arvodet, som tyvärr blivit kroniska inom lantdagen, hava tvänne särskilda olater förmärks behäfta opinionen inom vidsträckta kretsar av lantdagsmännen. Den ena av dessa olater är en strävan att söka oskäligt förhöja lantdagsmanna-arvodet. Den andra att söka borttaga varje maximigräns för den inkomst lantdagsmännen kunna draga utav lantdagsarbetet och dymedels också göra det möjligt för lantdagen att under obegränsad tid av året hålla sessioner. Åt den förra av dessa olater skattade, som vi erinra oss, grundlagsutskottets majoritet. Nu har stora utskottet återigen funnit att det icke gick att driva igenom ett dylikt stadgande och kastat sig in på den andra riktningen, på försöket att borttaga maximibeloppet för arvoden och således åtminstone bereda lantdagsmännen möjlighet att sitta så länge som de önska. I vartdera dessa avseenden, men särskilt i detta senare hänseende anser jag det vara av synnerlig vikt att icke nu något prejudikat kommer till stånd. Det har även tidigare vid enahanda diskussioner som denna framhållits, hurusom det är av största vikt, att det icke blir ensamt beroende av lantdagen att bestämma, huru länge densamma kommer att sitta eller i varje fall huru länge dess medlemmar kunna uppbära arvoden, och att det skulle medföra stora olägenheter för enskilda lantdagsmän att icke kunna ens närmelsevis beräkna den tid av året, som de komme att bliva upptagna av lantdagsarbetet. På grund härav vill jag, under framhållande att jag vid detaljdiskussionen kommer att återupprepa min reservation och således förorda propositionen, nu meddela, att jag för min del anser denna av mig berörda omständighet så viktig, att, därest lantdagen komme att i andra läsningen omfatta ut-

skottets förslag eller också oskäligt höja arvoden utöver vad propositionen föreslagit, jag för min del kommer att rösta emot ärendets förklarande för brådskanie; och är jag även berättigad låta veta att denna uppfattning allmänt omfattas av medlemmarna i den svenska lantdagsgruppen.

Ed. Hornborg: Det i L. O. fastställda arvoden av 15 mark per dag höjdes för icke länge sedan genom ändring av L. O. till 30 mark per dag; en i och för sig berättigad förändring. Kort därpå voterade emellertid lantdagen åt sig 40 mark per man och dag. Regeringen tog vinken i akt och föreslog härnäst i propositionen ett arvode om 40 mark. Lantdagen uttalade sig under debatten för regeringens förslag, men voterade därefter åt sig 50. Regeringen annoterade faktum och föreslog nästa gång 50 mark. Lantdagen synes nu stå i beråd att votera åt sig 60 mark — utom åt Helsingforsborna.

Det extra tillskottet åt landsortsborna kan ur principiell synpunkt både försvaras och angripas. Min egenskap av bofast invånare i den stad, där de höga levnadskostnaderna anses framtvinga en oavbruten förhöjning av lantdagsarvoden, men där jag är likväl tvungen, och mången med mig, att slå mig ut hela året, gör mig tämligen vapenlös mot denna omsorg om landsortsborna. Den gräns, som i avseende å den ekonomiska ställningen under lantdagstiden skiljer dem från huvudstadsborna, är visserligen reell, men minst lika reell är gränsen exempelvis mellan självhållare och korthushållare eller mellan dem, som för sitt uppehälle äro beroende av lantdagsarvoden, och dem, som samtidigt åtnjuta annan inkomst, vare sig den härflyter ur lön eller ur privat förmögenhet. Jag kan alltså icke anse, att principen om olika arvoden för huvudstadsbor och landsortsbor är på något vis oanfäktbar, men vill man emellertid hålla på denna princip — och både grundlagsutskottet och stora utskottet hava gjort det — så må man då fastställa arvoden till resp. 40 och 50 mark. För att icke synas ogin mot landsortsborna, och det är jag sannernligen icke ens i de talrika fall, då dessa äro självhushållare, så ärnar jag under detaljbehandlingen föreslå, att arvoden måtte fastställas till 40 mark för huvudstadsbor och 50 mark för landsortsbor. Jag vill försöka hoppas, att båda kategorierna med lantdagens värdighet för ögonen skola ansluta sig till mitt förslag. Huru härmed än må vara, så kommer jag för min del att rösta emot ärendets brådskanie behandling, i händelse arvoden av lantdagen fastställas högre än rege-

ringen har föreslagit, s. k. tillskottersättningar härvid naturligtvis medräknade.

Enahanda kommer min hållning att vara — och det framgick redan av hr Estlanders förklaring på svenska lantdagsgruppens vägnar — i händelse det icke nu fastställs ett maximum för lantdagsarvoden. Man kan naturligtvis till förmån för stora utskottets beslut i detta hänseende anföra eventualiteten, att lantdagen såge sig tvungen att vara samlad längre tid än fyra månader i året, och vore det under sådana förhållanden oskäligt, att lantdagens medlemmar tvunges att vistas i Helsingfors utan att uppbära arvode. Men det är att märka, att det finnes den utvägen att sammankalla urtima lantdag, och så mycket förtroende må man väl kunna hysa för regeringen, att den förstår att, i händelse det visar sig nödvändigt, tillgripa den.

Ed. Kotonen: Pyydän saada kannattaa ed. Setälän tekemää ehdotusta ja ilmoitan, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kokonaisuudessaan on asettunut sen kannalle. Samalla on minun torjuttava ne solvaavat väitteet, joita taaskin esiintyi ed. Estlanderin lausunnossa tätä eduskuntaa kohtaan, jonka „Jumala vihansa hetkenä on Suomen maalle antanut”, niinkuin sanottu on.

Ed. von Wendt: Då jag under inga omständigheter kan vara med om den fullkomligt omöjliga principen att med avseende å arvoden dela lantdagsmännen i två grupper, huvudstadsbor och icke huvudstadsbor — mycket bättre indelningsgrunder finnas — och detta för övrigt icke alls är överensstämmande med principerna för ersättning för dylikt arbete, kan jag icke godkänna det förslag, som herr Hornborg gjorde, och hellre än att understöda detta förenar jag mig om lantdagsman Setäläs förslag, om också med tvekan.

Ed. Nevanlinna: Periaatetta, että valtiopäivämiespalkkio olisi erilainen maaseutulaishen ja helsinkiläisille, edellisille korkeampi, jälkimäisille matalampi, voidaan nähdäkseni kyllä päteväillä syillä perustella. Tämä periaatehan on myöskin sovellettuna Ruotsissa. Asian järjestämistä tällä kertaa tällä tavalla voidaan kuitenkin vastustaa huomauttamalla, että tällaisissa poikkeuslaissa ei ole soveliasta vahvistaa toisellaista periaatetta voimaan kuin se mikä perustuslaissa on yleisenä sääntönä. Nyt tiedetään, että valtiopäiväjärjestys, joka edelleen jää muuttumattomaksi, ei tee eroa tässä suhteessa. Näinollen voi

olla arveluttavaa koettaa soveltaa ruotsalaista menettelyä, niin oikeutettua kuin se ehkä olisi-kin. Jos kerran tälle kannalle asettuu, niin silloin on nähdäkseni mahdotonta mennä muuhun kuin hallituksen esitykseen. Sillä että me helsinkiläiset vielä korottaisimme päivärahamme 10 markalla, se ei nähdäkseni saa tulla kysymykseen. Yhtä vähän pitäisi tulla kysymykseen, että palkkion ylliraja jätettäisiin määräämättä, sillä se on periaatteellisesti erinomaisen arveluttavaa. Tässä kohden pyydän myös huomauttaa, mitä ed. Hornborg jo toi esiin, vaikka se meidän oivalliselta tulkittamme jäi suomentamatta, ettei nimittäin tarvinne peljätä, että valtiopäivämiehet missään tapauksessa olisivat pakotetut olemaan täällä ilman palkkiota, koska hallituksella aina on mahdollisuus kutsua ylimääräiset valtiopäivät, jos työ jatkuisi yli määrääjan. Toivon myös, että jos tämä asia päättyisi toisin kuin hallituksen esityksessä on esitetty, tästä kamarista on löytyvä tarpeellinen määrä edustajia, jotka silloin hylkäävät koko esityksen. Hallituksella on kyllä mahdollisuudet undelleen tarjota eduskunnalle tilaisuus käsitellä asiaa ja silloin hyväksyä nyt tehty esitys.

Ed. Hupli: Pyysin puheenvuoroa, koska tässä istunnossa vielä näkyy jatkuvan eräiden porvarien taholta sama teennäinen uskotteleminen, että he muka vastustavat korkeita palkkoja, mitä uskottelemista he jo harjoittivat viime istunnossakin. Minä jo silloin huomautin erään heidän virkamiehensä, nimittäin kenraali Mannerheimin palkasta, mutta en maininnut määrää. Olen sen jälkeen katsonut eduskunnan hyväksymää tulo- ja menoarviota kuluvalle vuodelle, ja huomautan vain, että ne samat herrat, jotka nyt kuurnitsevat hyttysiä ovat nielaisleet koko kameelin, nimittäin myöntämällä kenraali Mannerheimille tuloja 400,000 markkaa vuodessa, joka tekee 2,000 markkaa päivässä, johonka lisäksi tulevat hänen luontaiset etunsa ynnä kansliamenonsa 51,000 markkaa. Kun tulevan vuoden tulo- ja menoarvio tulee päätettäväksi, niin luulen, etteivät arvoisat 10 markan vastustajat tule yhtymään meidän ehdotukseemme, että kenraali Mannerheimin palkkio tehtäisiin vähän kohtuullisemmaksi.

Ed. Nevanlinna: Minä en tiedä, mistä viimeisellä arvoisalla puhujalla on tietonsa valtionhoitajan palkkaeduista. Mutta sen minä tiedän, että hänen tietonsa ovat tykkänään perättömät. Valtionhoitajan palkkaedut, jotka hallitus on vahvistanut sen vallan nojalla, mikä sille toistaiseksi laillisesti tässä kysymyksessä kuuluu,

ovat 75,000 markkaa vuodessa, johon tulee lisäksi 25,000 markkaa n. s. edustusrahoja. Nykyisen valtionhoitajan palkka on siis realisesti suunnilleen $\frac{1}{4}$:s tai $\frac{1}{5}$:s siitä, mikä venäläisellä kenraalikuvernöörillä oli Suomessa, sillä hänellä oli 80,000 markkaa semmoista rahaa, joka oli 5 kertaa ostokykyisempää kuin nykyinen. Että valtion tulo- ja menoarviossa on ensimmäinen pääluokka, jossa on määräraha korkeimman vallan haltijan käytettäväksi yleisiin tarkoituksiin, se on minullekin tunnettua. Mutta toivottavasti useimmat tämän eduskunnan jäsenet sentään tietävät, että tämä määräraha ei ole valtionhoitajan palkkaetuja.

Ed. Hupli: Minulle ei ollut olleenkaan tuntematonta se, mitä arvoisa edellinen puhuja huomautti; sen kyllä näin tulo- ja menoarvion perusteluista. Mutta koska siellä ei millään tavalla ole esitetty, mitä rajoituksia valtionhoitajalla olisi tämän 300,000 markan käyttämiseen, vaan on jätetty se hänen vapaasti käytettäväkseen, niin käsitin asian niinkuin se on käsitettäväkin, nimittäin, ettei tahdottu panna palkkaa nimellisesti 400,000 markaksi, vaan annettiin 75,000 markkaa palkkaa, 25,000 edustusrahoja ja 300,000 markkaa käytettäväksi. Minä olen kiitollinen, jos saan jonkun summan käytettäväksi; en vaadi että sen tarvitsee olla palkan nimellä.

Ed. Nevanlinna: Se on mahdollista. Mutta kaikki eivät katso mahdolliseksi käyttää omiin tarpeisiinsa varoja, jotka asetetaan heidän käytettäväkseen yleisiä tarkoituksia varten.

Ed. Wulijoki: Minäkin ymmärrän kyllä oikeiston tässä kysymyksessä, sillä heillä on harvoin sellaisia hyviä demagoogisia vaalivaltteja kuin tässä kysymyksessä. Heidän vaalivalttinsa ovat tavallisesti sellaisia, etteivät ne kaikkein yksinkertaisimpaan kansaan mene, mutta tästä he saavat yhden semmoisen, joka on aivan puhtaasti demagooginen.

Minä olen muuten kiitollinen ed. Nevanlinnalle, että hän saattoi tämän kysymyksen oikeaan valaistukseen ilmoittamalla, ja hänenhän pitäisi tässä kysymyksessä olla asiantuntija, että entinen raha oli ainakin viisi kertaa niin hyvää kuin nykyinen raha. Siis kun palkkio oli ennen 15 markkaa, pitäisi sen kai nyt olla 75 markkaa, herra Nevanlinna, vai kuinka?

Ed. R. Furuholm: Jag ville framhålla en omständighet, som åtminstone icke vid plenum har berörts i denna fråga, och det är den att det

strängt taget icke finnes någon som helst anledning att höja lantdagsmanna-arvodena, emedan levnadskostnaderna icke hava stigit sedan dess lantdagen senast fastställde arvodet till 50 mark per dag. Levnadskostnaderna äro tvärtom snarare i fallande för närvarande. Det är särskilt av denna orsak, som jag för min del måste motsätta mig en ytterligare höjning av arvodet och kommer att omfatta propositionens förslag i denna punkt.

Jag vill för övrigt i detta sammanhang anmärka, att det har förflutit en ganska lång tid av lantdagens nuvarande session, utan att något egentligt positivt resultat av lantdagens verksamhet kan uppvisas. I händelse nu förslaget om förhöjning av arvodet blir godkänt, kan lantdagen åtminstone anteckna sig till godo ett negativt resultat av sin verksamhet, och det är kanske tillfredsställande nog för många.

Ed. Nevanlinna: Ei minun kantaani voida nujertaa niin helpolla tavalla, kuin ed. Vuolijoki nähtävästi luuli. Minä olisin hyvin valmis myöntämään edustajapalkkion olevan 4—5 kertaisen korottamisen tarpeessa, jollei sitä esitetä olisi, johon minä viittasin asian ensimmäisessä käsittelyssä, nimittäin että valtio, vaikkakin rahan arvo todennäköisesti on laskeutunut $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ osaan, ei ole katsonut sitä mahdolliseksi. Me saamme itse vielä nähdä, ettemme tule katsomaan mahdolliseksi, että valtio korottaisi pitkin linjaa myöntämiänsä etuja 4—5 kertaa. Ja kun kerran näin on, ei ole soveliasta, jotten käyttäisi ankarampaa sanaa, että edustajat, joilla on tilaisuus, ottaa mitä tahtovat, ottavat enempi, jopa hyvin runsaasti enempi kuin mikä on katsottu mahdolliseksi antaa muille. Sillä, niinkuin jo viittasin, muualla valtio ei ole katsonut voivansa korottaa myöntämiään etuja muuta kuin korkeintaan kaksinkertaiseksi, kun sekin ehdottaa meille sen enemmän kuin kolmenkertaiseksi.

Ed. Hästbacka: Vid senaste lantdag, då lönefrågan behandlades, satte jag i tvivelsmål, huruvida det vore klokt av lantdagsmännen att utanordna åt sig själva ett arvode av 50 mark per dag. Sedan senaste december månad synes aptiten ytterligare hava vuxit med cirka 50 %. Då jag uttalade mitt antydda tvivelsmål utgick jag från den synpunkten, att det är lantdagsrepresentanterna, som hava att se till att statshushållningen ledes i sunda spår och att det därför är oklokt att genom en hög lönebestämmelse för sig själva binda sina händer att kunna avböja de ständigt stigande anspråken mot staten i fråga

om dyrtidstillägg. Genom att nu höja arvodet till 60 mark per dag giver man direkt anledning åt andra statens tjänstemän att höja sina anspråk i samma förhållande. Skulle valutavärdena hava stigit sedan senaste höst, skulle en förhöjning av arvodet kunna i någon mån försvaras, men då så icke är fallet, utan tvärtom, vilket med all tydlighet framgår av den omständigheten, att en mängd nödvändighetsvaror i betydlig grad sjunkit i pris, synes det mig omotiverat att nu höja arvodet.

Såsom av det sagda framgår bör det ligga i lantdagens intresse att söka minska statens utgifter och bereda möjlighet att återgå till något så när normala förhållanden. Detta kan icke ske, om ej lagstiftare och regering gå i spetsen och visa sparsamhet. Kriget har medfört bland annat ont ett tjänstemannasystem och de administrativa myndigheterna hava icke heller ådagalagt någon sparsamhet i den vägen. Genom statens direkta ingripande i näringslivet har tjänstemannakåren mångdubblats och tjänstemännens löner hava successivt stigit i förhållande till den allmänna prisnivån och i många fall starkare. Produktionen har därigenom pålagts en tung belastning, som i hög grad hindrat vårt land att komma till samma prisnivå, som den internationella, d. v. s. cirka 200 % över 1914 års prisnivå. Såsom redan antyddes, utgör den ställning lantdagen nu tager till föreliggande lönefråga en bas, varefter regeringen i väsentlig grad nödgas föga sig vid löneregleringarna. Den kommer att hava inverkan på den allmänna prisnivån, direkt eller indirekt. Som ett effektivt medel att kunna närma oss den internationella prisnivån synes det nödvändigt att småningom minska tjänstemännens antal och sänka deras löner. Om vi icke gripa till effektiva åtgärder för att komma till någon så när jämlikhet med de antydda förhållandena, nödgas vi förr eller senare minska guldinnehållet i vår sedelvaluta eller förklara densamma oinlösbar. Vår export kan icke upphjälpa våra dåliga finanser i nämnvärd grad om icke de enskildas anspråk mot staten minskas och en strängare sparsamhet iakttages.

På anförda grunder måste jag fastslå som vår oavvisliga plikt att sänka lantdagsmanna-arvodet. Jag ställer mig för övrigt på propositionens ståndpunkt och ansluter mig till det uttalande, som gjordes av herr Estlander.

Ed. Hiidenheimo: Minun mielestäni ei edustajilla ole pätevää aihetta nykyistä korkeamman palkan saamiseen. Täytyy ottaa huomioon, että elinehdot eivät sen jälkeen, kun viimeksi edus-

tajain palkkiosta päätettiin, ole ollenkaan kallistuneet, vaan päinvastoin ovathan jo monessa suhteessa elintarpeiden hinnat alentuneet ja yleensä elinehdot parantuneet. Kun vielä otetaan huomioon se seikka, että edustajilla paitsi edustajapäiväpalkkaa on käytettävänä myös vapaapiletti valtionrautatiellä, joka edustaa huomattavan suurta etua valtiopäiväin väliaikoina, niin katson, ettei ole syytä korottaa edustajapalkkoja korkeammiksi kuin mitä ne edellisillä valtiopäivillä ovat olleet. Niillä mielipiteillä, jotka ed. Nevanlinna lausui, kannatan hallituksen ehdotusta.

Ed. Puro: Mielestäni ei ole poikettava siitä periaatteesta, että kaikkien edustajain palkkio on oleva samansuuruinen. Eduskunnassa on helsinkiläisiä edustajia ainoastaan 53, jotenka 10 markkaa pienemmän palkkion maksamisella näille ei ole käytännöllistä merkitystä. Koko kyseessä oleva rahaerä olisi ainoastaan 63,600 markkaa. Elintarvekustannukset ovat, mikäli minä käsittän, sen jälkeen, kun eduskunnassa viimeksi palkkiokysymyksestä on päätetty, jossain määrin nousseet. On myöskin otettava huomioon, että silloin oli eduskunnassa pääasiassa varakkaampaa väestöä, joille palkkiokysymys ei ollut läheskään niin suuresta merkityksestä kuin sosialidemokraattisille edustajille, jotka yleensä ovat köyhää väkeä. Palkkion korottaminen 10 markalla ei rahallisesti ole suuremmasta merkityksestä, koska se merkitsisi valtiolle ainoastaan 240,000 markan lisämenoa. Eduskuntatyö häiritsee paljon kunkin edustajan säännöllistä ammattityötä. Siksi olisi syytä maksaa eduskunnassa semmoinen palkkio, että se jossain määrin korvaisi tätä häiriötä. Mielestäni ei ole muuta kuin kiusantecko se, että koetetaan tässä palkkiokysymyksessä, jossa on kysymyksessä verrattain pienet rahaserät, estää tätä pientä korotusta. Minusta se on tähdätty ainoastaan eduskunnassa olevia köyhempää edustajia vastaan. Kannatan ed. Setälän ehdotusta, että palkkio määrättäisiin päivältä 60 markaksi ja koko istuntokaudelta 7,200 markaksi.

Ed. Lohi: Sitä periaatetta, että erilainen palkkio olisi pääkaupunkilaisille, erilainen maaseutulaisille, sitä voidaan aivan pätevästi puolustaa, sillä onhan luonnollista, että joilla on asunto ja koti pääkaupungissa, edustajatoimi ei tuota sellaisia menoja eikä sitä hankaluutta kuin muille, joilla on asunto ja koti toisessa paikassa. Täällä on sitten m. m. käyty kovasti suuren valiokunnan mietinnön kimppuun sen takia, että suuren valiokunnan mietinnössä ei ole kokonaissummaa määrätty. Minä pyydän huomauttaa, että

aivan samat periaatteet ovat olleet päätettyinä vuoden 1917 sekä ensimmäisillä että toisilla valtiopäivillä, samoin vuoden 1918 valtiopäivillä, ja silloin on sellaisen esityksen antanut se hallitus, jossa ed. Setälä on ollut mukana.

Ed. Niukkanen: Täällä on esitetty ultimatumia, että jos palkkio tulisi kaikille 60 markkaa, siinäkin tapauksessa tulitaisiin äänestämään asian kiireellisyyttä vastaan. Tätä minä kumminkin suuresti epäilen. Ei kai myöskään kaupunkilaisten puolesta silloin tultane tätä palkankorotusta niin kovin ankarasti vastustamaan, kuin on ilmoitettu, kun nim. äänestys tulee. Minä olen yhä edelleen täydellisesti sitä mieltä, että niin suuri palkka, kuin mitä on ehdotettu, nimitäin 60 markkaa, on kaupunkilaisille kohtuuton ja pyydän senvuoksi uudistaa aikaisemmin esilletuomani ehdotuksen, että palkkio niille edustajille, joiden asunto ja koti on Helsingin kaupungissa, olisi oleva 4,800 markkaa tai 40 markkaa päivältä ja niille edustajille, jotka asuvat muualla kuin Helsingin kaupungissa, 20 markkaa isompi eli 60 markkaa päivältä. Minä huomautan, että ed. Puron laskelmat eivät tässä pitäneet paikkaansa, että täten säästyisi valtiovaroja istuntokaudella vähintään 240,000 markkaa. Senvuoksi minä ehdotan, että esilläoleva lakipykälä saisi seuraavan muodon: Edustajapalkkio 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä on 4,800 markkaa, tai jos eduskunta on hajotettu tai edustajan toimi lakannut, ennenkuin 120 päivää on kulunut valtiopäiväin alusta, 40 markkaa päivältä. Ne edustajat, joiden asunto ja koti on muualla kuin Helsingin kaupungissa saavat palkkion ohessa lisäkorvausta 2,400 markkaa, tai jos eduskunta on hajotettu tai edustajatoimi lakkaa, ennenkuin 120 päivää on kulunut valtiopäiväin alusta, 20 markkaa päivältä.

Ed. Juutilainen: Kun täällä on palkkiokysymyksessä tehty ehdotuksia ja muutettu kantaa ainakin kaksi kertaa jokaisessa asian käsittelyssä joka ryhmän ja melkein jokaisen puhuneen edustajankin puolesta, niin lienee minullakin lupa kannattaa ed. Niukkanen ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on tehty muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin. Nämä ehdotukset otetaan huomioon lakiehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitetään lakiteksti.

Keskustelu:

Ed. Hornborg: Jag ber att få föreslå, att lantdagen måtte godkänna lagförslaget i den form det har erhållit i grundlagsutskottet, dock med den förändring, att arvudet fastställs till 40 mark, hela summan till 4,800 mark, tillskottsarvudet till 10 mark och dess summa till 1,200 mark. Jag anser, att 40, resp. 50, mark om dagen väl kan anses motsvara minimikostnaderna för ett anständigt uppehälle i Helsingfors.

Vad här har talats om agitationsmedel och demagogi är ju löst prat, som man icke behöver fästa sig vid. För egen del vill jag endast tillägga, att när jag tänker på de löner, med vilka mina kolleger i privatskollärarkåren få lov att försöka slå sig fram, så skäms jag, då jag ser för mig, huru lantdagen, som själv är i tillfälle att höja sitt arvode, gör det.

Ed. Estlander: Jag ber att få upprepa mitt förslag och hemställer om att propositionen måtte godkännas.

Ed. Nevanlinna: Pyydän saada kannattaa tehtyä ehdotusta, jos kohta oikeimpana pitäisinkin ed. Hornborgin tekemää ehdotusta. Syyt, miksi kuitenkin yhdyn ed. Estlanderiin, ovat ne, jotka yleiskeskustelussa mainitsin, että nimittäin ei kenties ole soveliasta säätää poikkeuslakia toisten periaatteiden mukaan kuin mitkä perustuslaissa on vahvistettu.

Ed. af Forselles: För min del ber jag också att få förena mig om hr Estlanders förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Setälä ed. Kotosen kannattamana ehdottanut, että lakiteksti saisi seuraavan sanamuodon: „Edustajapalkkio 1919 vuoden varsinaisilla valtiopäivillä on seitsemäntuhattakaksisataa markkaa, tai jos eduskunta on hajotettu tai edustajatoimi lakkaa, ennenkuin satakaksikymmentä päivää on kulunut valtiopäivien alusta, kuusikymmentä markkaa päivältä.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Setälän ehdotukseksi. Edelleen on ed. Hornborg ehdottanut, että lakiteksti saisi seuraavan sanamuodon: „Edustajapalkkio 1919 vuoden varsi-

naisilta valtiopäiviltä on 4,800 markkaa taikka jos eduskunta on hajotettu tai edustajatoimi lakannut ennenkuin 120 päivää on kulunut valtiopäivien alkamisesta, 40 markkaa päivältä. Ne edustajat, joitten asunto ja koti ovat muualla kuin Helsingin kaupungissa, saavat palkkion ohessa lisäkorvausta 1,200 markkaa tai jos eduskunta on hajotettu tai edustajatoimi lakannut, ennenkuin 120 päivää on kulunut valtiopäivien alusta, 10 markkaa päivältä.” Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu. Edelleen on ed. Niukkanen ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että lakiteksti hyväksyttäisiin näin kuuluvana: „Edustajapalkkio 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä on 4,800 markkaa taikka jos eduskunta on hajoitettu tai edustajatoimi lakannut ennenkuin 120 päivää on kulunut valtiopäivien alusta, 40 markkaa päivältä. Ne edustajat, joiden asunto ja koti on muualla kuin Helsingin kaupungissa, saavat lisäkorvausta palkkion ohessa 2,400 markkaa tai jos eduskunta on hajoitettu tai edustajatoimi päättynyt ennenkuin 120 päivää on kulunut valtiopäivien alusta, 20 markkaa päivältä.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Niukkanen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Nevanlinnan kannattamana ehdottanut, että lakiteksti hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä äänestyksessä noudatettavaan menettelytapaan tulee, ehdotan, että ensin äänestetään ed. Setälän ja Estlanderin ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Niukkanen ehdotusta vastaan, ja se joka tässä äänestyksessä voittaa vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voitaa, on ed. Setälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 43 „jaa”- ja 136 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Setälän ehdotuksen.

Tämän jälkeen äänestetään ed. Setälän ja ed. Niukkanen ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Setälän ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 138 „jaa-” ja 36 „ei-” ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Setälän ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Setälän ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Setälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „ei-”äänet voitolla.

Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Setälän ehdotuksen.

Lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, jätetään lakiehdotus sanamuodoltaan semmoisena

kuin se on eduskunnan päätöksellä hyväksytty, takaisin suureen valiokuntaan, joten asian toinen käsittely tulee jatkumaan.

Pöydällepano:

6) Lain oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysi-istuntoon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Lohi: Eduskunnan valitsijamiehiä pyydetään jäämään tänne täysi-istunnon päätyttyä.

Seuraava istunto on ensi perjantaina klo 6 i.p.

Täysi-istunto päättyy klo 8,50 i.p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

16. Perjantaina 9 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiaassa on Suomessa täytäntöön pantava 399

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 2; lakivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 5.

2) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutoksia työväen tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 ja 12 §:ään 400

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 4; työväenasiaainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 11.

Toinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutoksia merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:ään "

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 5 ja 5 a; työväenasiaainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 10.

4) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä .. "

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 3 ja 3 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 16.

Ensimmäinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi Oikeudenkäymiskaa-
ren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoami-
sesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toi-
sin kuuluvaksi 400

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mie-
tintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 6.

Pöydällepanoa varten esitel-
lään:

6) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
1 erinäisistä kulkulaitosten kehittämistä
tarkoittavista anomusehdotuksista "

7) Talousvaliokunnan mietintö n:o 1 hal-
lituksen esityksen johdosta, joka sisältää
ehdotuksen laiksi sähkövoiman siirtämi-
sestä maan rajojen ulkopuolelle "

8) Talousvaliokunnan mietintö n:o 2 hal-
lituksen esityksen johdosta, joka sisältää
ehdotuksen laiksi elinkeinon harjoittamisen
oikeudesta 401

9) Työväenasiaainvaliokunnan mietintö
n:o 3 hallituksen esityksen johdosta laiksi
kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työ-
oloista "

10) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö
n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi
huoneenvuokrasäännöstelystä "

11) Lakivaliokunnan mietintö n:o 3 ano-
musehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa
kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen mar-
raskuun 9 p:nä 1868 annetun asetuksen 29
§:n kumoamista "

12) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 2
hallituksen esityksen johdosta postisäästö-
pankista Suomessa 24 p:nä toukokuuta
1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §§:n muut-
tamisesta toisin kuuluviksi "

E sitellään:

Siv.

13) Puhemiehelle Valtiopäiväjärjestyksen 43 § mukaan tulevaa korvausta koskeva valtiovarainvaliokunnan kirjelmä 401

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Broända, Hornborg, E. Huttunen, Juustila, Koi-vulahti-Lehto, Lanne, Leskinen, Nyrrkkö, Ryy-nänen, Sihvo, Torppa, Turtiainen, Valjakka ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Hallituksen ilmoitus siitä, että Amerikan Yhdysvallat ovat tunnustaneet Suomen valtakunnan itsenäisyyden.

P u h e m i e s: Pääministeri on pyytänyt tehdä eduskunnalle ilmoituksen.

Pääministeri C a s t r e n: Jo ennenmin olen ollut tilaisuudessa hallituksen puolesta eduskunnalle ilmoittamaan, että Ison-Britannian hallitus on tunnustanut Suomen itsenäisyyden. Nyt saan eduskunnan tietoon saattaa, että myöskin Amerikan Yhdysvallat, kuten Yhdysvaltain takäläinen edustaja on virallisesti ilmoittanut, ovat tunnustaneet itsenäisyytemme.

Tämä toimenpide suuren tasavallan puolelta, joka auliisti meille luovuttamalla elintarpeita jo tätä ennen on osoittanut erinomaista myötätuntoa Suomea kohtaan, on kaikkialla maassamme vastaanotettava mitä suurimmalla tyydytyksellä.

Samalla katson velvollisuudekseni ilmoittaa, että Yhdysvaltain takäläisen konsulin tiedonannon mukaan Yhdysvaltain ja Ison-Britannian edellämainitusta toimenpiteestä on päätetty kuluvaan toukokuun 3 päivänä Pariisissa pidetyssä mainittujen valtojen sekä Ranskan ja Japanin ulkoasiainministerien yhteisessä kokouksessa, jolloin sen ohessa on päätetty viipymättä ehdottaa Japanin hallitukselle, että se ryhtyisi toimenpiteisiin, jotta sanottu valtiokin tunnustaa meidän itsenäisyytemme.

Statsminister C a s t r é n: Redan tidigare har jag varit i tillfälle att vå regeringens vägnar meddela lantdagen, att Storbritanniens erkänt Finlands självständighet. Nu får jag bringa till lantdagens kännedom, att även Amerikas Förenta stater, enligt vad Förenta staternas härvarande representant officiellt tillkännagivit, erkänt vår självständighet.

Denna åtgärd av den stora republiken, vilken genom frikostigt avstående av livsmedel till oss

redan härförinnan visat synnerlig medkänsla för Finland, skall överallt i landet mottagas med den största tillfredsställelse.

Tillika vill jag icke underlåta att tillkännagiva, att enligt meddelande av Förenta staternas härvarande konsul vidtagandet av förberörda åtgärd från Storbritanniens och Förenta staternas sida föregåtts av ett härom fattat beslut vid gemensamt sammanträde i Paris den 3 innevarande maj av nämnda staters samt Frankrikes och Japans utrikesministrar, vid vilket tillfälle även beslutits att omedelbart hemställa hos Japans regering om vidtagande av åtgärd för erkännande av vår självständighet jämväl från sistnämnda rikes sida.

Tähän vastaten lausuu

P u h e m i e s: Eduskunnalle nyt tehty ilmoitus on omiaan kansamme kaikissa kerroksissa herättämään jakamatonta iloa. Me tunnemme jo entisestään olevamme Amerikan Yhdysvalloille suuressa kiitollisuuden velassa siitä elintarveavusta, joka on auttanut kansamme pelastumaan nälän kärsimyksistä. Se seikka, että tämä mahtava valtio on nyt tunnustanut Suomen valtiollisen itsenäisyyden, tulee ratkaisevasti lujittamaan sitä perustaa, jolle me valtiollisen tulevaisuutemme rakennamme. Luulen ilmituovani Suomen kansan yksimielisen toivon, kun lausun sen toivomuksen, että mitä parhaat suhteet mahtavan Amerikan Yhdysvaltojen ja itsenäisen Suomen valtakunnan välillä tulisivat pysyväisesti lujittumaan.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasiain vuoksi seuraavat edustajat: ed. P. V. Heikkinen tästä illasta ensi tiistaihin, ed. Ryynänen tämän päivän istunnosta, ed. Nix tästä illasta tiistai-aamuun, ed. Loukko tästä illasta ensi tiistai-aamuun, ed. Koivisto tästä illasta ensi torstaihin, ed. Torppa tämän illan istunnosta, ed. Raatikainen tästä illasta ensi torstai-aamuun ja ed. J. Linna, tämän päivän istunnosta sekä sairauden vuoksi ed. Holma tämän illan istunnosta.

Vapautus sivistysvaliokunnan jäsenyydestä.

P u h e m i e s: Voidakseen ottaa osaa perustuskakivaliokunnan ja suuren valiokunnan työhön pyytää ed. A. P e s o n e n vapautusta jäsenyydestään sivistysvaliokunnassa.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen myönnytään.

Vapautus sotilasasiainvaliokunnan jäsenyydestä.

Voidakseen ottaa osaa valtiovarainvaliokunnan töihin pyytää ed. P. V. Heikkinen vapautusta jäsenyydestään sotilasasiainvaliokunnassa.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomukseen suostuttavaksi.

Pyyntöön suostutaan.

Uusi jäsen perustuslakivaliokuntaan.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnan Valitsijamiehet Helsingissä toukokuun 6 p:nä 1919.

Suomen eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet saattavat kunnioittaen täten Eduskunnan tietoon että ed. Leivon tilalle perustuslakivaliokuntaan valittiin ed. Hakala.

Eduskunnan valitsijamiesten puolesta:

K. A. Lohi.

J. P. Kokko.

Ed. Österholmin ja von Bornin anomusehdotuksen n:o 83 siirto laki- ja talousvaliokunnasta talousvaliokuntaan.

Puhemies: Laki- ja talousvaliokunnalta on saapunut kirjelmä.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnan
Laki- ja Talousvaliokunta
Helsingissä
toukokuun 7 p:nä 1919
n:o 2.

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunta on pöytäkirjanotteella viimeksi kulluneen huhtikuun 23 päivästä Laki- ja talousvaliokuntaan lähettänyt asukkaiden ja tehtaiden oikeuksien järjestämistä niihin kruununtiloihin

nähdessä, joita tehtaasivat tilojen asukkaita sivuuttaen tehtaankäytön vuoksi verolle ostaneet, koskevan ed. Österholmin ja v. Bornin anomusehdotuksen n:o 83. Koska ed. Loukon y. m. rekognitioonimetsien palauttamisesta valtiolle tekemä anomusehdotus n:o 66, joka on lähetetty Talousvaliokuntaan, tarkoittaa samojen olojen järjestämistä, on Laki- ja talousvaliokunta ollut sitä mieltä, että molemmat anomusehdotukset ovat edullisimmin yhdessä käsiteltävät. Tämän tähden saa Laki- ja talousvaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi lähettää ed. Österholmin ja v. Bornin asukkaiden ja tehtaiden oikeuksien järjestämistä niihin kruununtiloihin nähdessä, joita tehtaasivat tilojen asukkaita sivuuttaen tehtaankäytön vuoksi verolle ostaneet, tekemän anomusehdotuksen n:o 83 Talousvaliokuntaan.

Laki- ja talousvaliokunnan puolesta:

Väinö Hakkila.

K. E. Viranko.

Puhemiesneuvosto puoltaa esitykseen suostuttavaksi.

Ehdotukseen suostutaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

- 1) Ehdotuksen laiksi, jolla kumotaan määräykset siitä, miten keisarikunnassa olevan tuomioistuimen tuomio riita-asiassa on Suomessa täytäntöön pantava.

sisältävä hallituksen esitys n:o 5, jota on valmistelevalle käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 2, esitellään kolmanteen käsitellyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä hyväksytty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hyljätä.

Eduskunta päättää hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä hyväksytty.

Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt otetaan ainoaan käsittelyyn lakivaliokunnan mietinnössä n:o 1 sivulla 4 olevat ponnet.

Ensimmäinen ja toinen ponsi esitellään erikseen ja hyväksytään keskustelutta.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotuksen laiksi, joka sisältää muutoksia työväntapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 4 ja 12 §:ään

sisältävä hallituksen esitys n:o 11, jota on valmistelevalle käsittely työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 4, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Eduskunta päättää hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä hyväksytty.

Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi, joka koskee muutoksia merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:ään.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 5 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 5 ja työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 10, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 5 a. Mietinnössä ilmenee, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan tekemään päätökseen.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 3 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 3 ja perustuslakivaliokunnan mietin-

nössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 16, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 3 a. Mietinnössä ilmenee, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan tekemään päätökseen.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotuksen laiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 6 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 2, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Sch a u m a n: Jag anhåller om att, före ärendets behandling i stora utskottet få fasta uppmärksamheten vid ett uttryck i den av lagutskottet till godkännande förordare lagtexten, som jag finner icke vara fullt egentligt. Där talas om „främmande stats undersäte”, „vieraan valtion alamainen”. Då undersäte betecknar inbyggare i ett land med monarkisk styrelseform, synes det vara tydligare och riktigare att utbyta uttrycket „undersäte” mot „medborgare”.

Ed. Vuolijoki: Minä pyydän saada kannattaa tehtyä ehdotusta.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Pöydällepanot:

6) Erinäisten kulkulaitosten kehittämistä

tarkoitavien anomusehdotusten johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

7) Ehdotuksen laiksi sähkövoiman siirtämisestä maan rajojen ulkopuolelle

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 1 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

8) Ehdotuksen laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

9) Ehdotuksen laiksi kauppa-, konttori- ja varasto-liikkeiden työoloista

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

10) Ehdotuksen laiksi huoneenvuokrasäännöstelystä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

11) Ehdotuksen laiksi kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen marraskuun 9 p:nä 1868 annetun asetuksen 39 §:n kumoamista

sisältävän anomusehdotuksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

12) Postisäästöpankista Suomessa 24 p:nä toukokuuta 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §§:ien muuttamisesta toisin kuuluviksi

laaditun hallituksen esityksen johdosta tehty pankkivaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Lohi: Eduskunnan valitsijamiehiä pyydän jäämään tänne istuntosaliin täysi-istunnon päätyttyä.

Puhemies: Pyydän että varapuhemies Kotonen tulee johtamaan puhetta seuraavaa asiaa käsiteltäessä.

13) Puhemiehelle valtiopäiväjärjestyksen 43 §:n mukaan tulevaa korvausta koskeva valtiovarainvaliokunnan kirjelmä.

Ensimmäinen varapuhemies: Valtiovarainvaliokunnan kirjeen sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan Valtiovarainvaliokunta.

Helsingissä,
toukokuun 8 päivänä 1919.
n:o 3.

Eduskunnalle.

Valtiovarainvaliokunta saa Eduskunnalle kunniottaen ilmoittaa, että valiokunta valtiopäiväjärjestyksen 35 §:n 4 momentin mukaisesti eduskunnan päätettäväksi ehdottaa eduskunnan puhemiehelle 2,500 markan kuukautisen määrärahan niiden kulujen korvaukseksi, joita hänellä on valtiopäiväin aikana.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

E. Nevanlinna.

J. W. Minni.

Eduskunta hyväksyy keskustelutta kirjelmässä olevan ehdotuksen.

Seuraava täysi-istunto on ensi tiistaina kello 6 i.p.

Täysi-istunto päättyy klo 6,35 i.p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

17. Tiistaina 13 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutoksia merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:ään

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 5 ja 5 a; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 10.

2) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä ..

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 3 ja 3 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 16.

Toinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi Oikeudenkäymiskaa-
ren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoami-
sesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toi-
sin kuuluvaksi

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 6; lakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 6.

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi sähkövoiman siirtämi-
sestä maan rajojen ulkopuolelle

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 1.

5) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittami-
sen oikeudesta

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

6) Ehdotus laiksi kauppa-, konttori- ja
varastoliikkeiden työoloista

Siv.

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokun-
nan mietintö n:o 3; hallituksen esitys
n:o 12.

7) Ehdotus laiksi huoneenvuokrasään-
nöstelystä

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokun-
nan mietintö n:o 1; hallituksen esitys
n:o 14.

8) Ehdotus laiksi postisäästöpankista
Suomessa toukokuun 24 päivänä 1886 an-
netun asetuksen 18 ja 20 §§:n muuttamisesta
toisin kuuluviksi

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan
mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 7.

Ainoa käsittely:

9) Kulkulaitosten kehittämistä tarkoitta-
vat anomusehdotukset

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokun-
nan mietintö n:o 1; anom. ehd. n:o 15—27,
29, 31—40, 42, 44.

10) Anomusehdotus, joka tarkoittaa kiin-
nityksestä kiinteään omaisuuteen marras-
kuun 9 päivänä 1868 annetun asetuksen
29 §:n kumoamista

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mie-
tintö n:o 3; ed. Mannerin y. m. anom ehd.
n:o 49.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
Andersson, Colliander, P. W. Heikkinen, Kallio,
Keto, Koivisto, Laurén, Leskinen, Loppi, Raati-
kainen, Sihvo, Thuneberg, Waljakka, Wankkoja,
Wennola, Woionmaa ja Wuolijoki.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisten asiain
takia saavat: ed. Laurén tämän päivän istun-

Siv.

413

414

415

nosta, edustaja Woionmaa tämänpäivän istunnosta, edustajat Keto, Thuneberg ja Pehkonen tämänpäivän istunnosta, ed. Pitkänen huomispäivästä keskiviikkoon tämän kuun 21 päivään, ed. Raatikainen tästä illasta ensi torstai-aamuun, ed. Typpö ensi perjantai-aamusta seuraavaan perjantaihin ja ed. Heimonen tästä illasta viikon loppuun sekä sairauden vuoksi ed. Waljakka toistaiseksi.

Puhemiesneuvoston ilmoitus eduskuntatyössä sattuneiden häiriöiden johdosta.

Puhemies: Koska on sattunut lukuisia tapauksia, jolloin edustajat, pyytämättä eduskunnalta vapautusta valtiopäivätoimista ovat jääneet pois eduskunnan täysi-istunnoista sekä valiokuntain kokouksista ja tästä on aiheutunut niinkin valitettavia häiriöitä eduskuntatyölle, etteivät valiokunnat senvuoksi, ettei riittävää määrää edustajia ole ollut kokouksissa läsnä, ole voineet toimia, on puhemiesneuvosto katsonut asiakseen tehdä eduskunnalle seuraavan ilmoituksen:

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n mukaan on edustajien, milloin he haluavat vapautusta eduskunnan työstä, siihen eduskunnalta lupa hankittava ja on heidän tällöin vapautuspyyntöänsä perusteltava päteillä syillä.

Samalla puhemiesneuvosto kiinnittää edustajain huomiota niihin toimenpiteisiin, joista on mainittu valtiopäiväjärjestyksen 15 ja 45 §§:ssä seuraamuksina edellämäinitun työjärjestyksen 38 §:n rikkomuksista.

Edelleen puhemiesneuvosto ilmoittaa kehottaneensa valiokuntain puheenjohtajia heti tekemään ilmoituksen eduskunnan puhemiehille, milloin valiokunnan kokous on täytynyt jättää pitämättä, senvuoksi, ettei riittävää jäsenmäärää ole ollut valiokunnassa saapuvilla.

Valiokuntain jäsenet.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä.

Sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnan

Valitsijamiehet.

Helsingissä, toukok. 9 p:nä 1919.

Suomen Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet saattavat kunnioittaen täten Eduskunnan tietoon, että edustaja

P. V. Heikkisen tilalle Sotilasasiain valiokuntaan valittiin edustaja Loppi ja Sivistysvaliokuntaan edustaja A. Pesosen tilalle valittiin edustaja Taskinen.

Valitsijamiesten puolesta:

K. A. Lohi.

J. P. Kokko.

Puhemies: Täällä on vielä eräs loma-anomus. Edustaja Andersson pyytää vapautusta yksityisasiain tähden tästä ja huomispäivästä.

Anomukseen suostutaan.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Hallituksen jäsen saapuu jättääkseen eduskunnalle hallituksen esityksiä.

Eduskuntaan saapuu v. t. valtioneuvostonkanslistin A. Voutilaisen seuraamana ministeri Hahl, joka suomeksi ja ruotsiksi lausuu:

Kunnioitettava herra Puhemies!

Arvoisa Suomen Eduskunta!

Hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset nimittäin:

N:o 17 Esitys Suomen hallitusmuodoksi,

N:o 18 Esitys laiksi eräistä Suomen uudesta valtio-oikeudellisesta asemasta johtuvien nimityksien muutoksista.

Puhemies: Herra Ministeri! Eduskunnalle nyt annetut esitykset tulen esittämään eduskunnalle valtiopäiväjärjestyksen mukaista käsittelyä varten.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi, joka sisältää muutoksia merimiesten ja laivapalvelijain tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:ään

sisältävä hallituksen esitys n:o 10, jota on valmistelevalle käsitelty työväenasiainvaliokunnan

mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:o 5 ja 5 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Eduskunta päättäneen hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä hyväksytty.

Lakiehdotus hyväksytään.

Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotuksen laiksi edustajanpalkkiosta 1919 vuoden varsinaisilta valtiopäiviltä

sisältävä hallituksen esitys n:o 16, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:o 3 ja 3 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustelu. Sitten tehdään lippuäänestyksellä päätös perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 2 olevasta ehdotuksesta, että lakiehdotus käsitellään siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu äänestetään siitä onko lakiehdotus hyväksyttävä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin uusien vaalien jälkeen kokoontuviin valtiopäiviin vaiko hyljättävä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag anser mig böra ännu vid detta tillfälle framhålla, hurusom enligt min tanke lantdagsmännen oavvisligen borde hålla sig till de av propositionen föreslagna arvodesbestämningarna, och kommer jag för min del att rösta emot detta ärendes förklarande för brådskanie.

Ed. af Forselles: Jag ber för min del få anmäla min anslutning till det förfaringsätt, som här delgivits av lantdagsmännen Estlander.

Ed. Nevanlinna: Puolestani yhdyin myös edellisiin puhuihin. Valitan suuresti että asia on saanut sen päätöksen johon se nyt on joutunut.

Tosin asia ei olisi millään tavoin valitettava jos vaan tästä eduskunnasta löytyisi tarpeellinen määrä jäseniä jotka, kun tämä asia nyt on saanut sellaisen päätöksen jota he eivät pidä onnellisena, äänestäisivät sen kiireellisyttä vastaan. Silloin on asia uudestaan mahdollinen saada oikealle tolalle ja sille hallitus sen epäilemättä silloin saattaa.

Ed. Roos: Då stora utskottets förslag går ut på att även för representanterna från Helsingfors dagtraktamentet skulle utgå med 60 mark, kan jag för min del icke omfatta utskottets förslag och kommer att rösta emot skyndsam-behandling.

Ed. Kotonen: Jos tahdotaan rikkinäisyyttä tässä eduskunnassa saada yhä suuremmaksi, niin meneteltäköön silloin niin, kuin arvoisat oikeiston puhujat nyt ovat ehdottaneet. Mutta jos pyritään täällä luomaan sellainen olotila, että varattomatkin edustajat ja heidän perheensä voivat edustajapalkkioilla tulla edes jotenkin toimeen, niin minä vakavasti pyytäisin arvoisia edustajia hyväksymään tämän asian julistamisen kiireelliseksi ja myöskin itse lakiehdotuksen.

Ed. Homén: Minä tulen myös äänestämään asian kiireelliseksi julistamista vastaan. Meidän täytyy koettaa kaikin voimin toimia niin, että saisimme suurempaa säästäväisyyttä kansalaisten kesken aikaan. Me — kansalaiset, kunnat ja valtio — elämme kaikki yli tulojemme. Tuotanto on paljon pienempi kuin kulutusmenot, ja tämä ei ajanpitkään käy päinsä. Nyt eduskunta sen sijaan että se antaisi esimerkin säästäväisyydestä, päinvastoin itselleen määrää palkanlisäystä. On jotakin epäilyttävää siinä, että joku, olkoon henkilö tai toimikunta, määrää itselleen palkankorotusta, vielä enemmän kun on kysymys palkan korotuksesta, jommoista ei vielä missään ole tullut kysymykseen. Minä olen ottanut selkoa asianomaisesta paikasta ja tiedän, että mitä virkamiehiin tulee, ei yksikään virkamies, jolla vuonna 1914 oli palkkaa 600 markkaa tai enemmän, ole saanut sitä kaksinkertaiseksi. Monelle, jolla on ollut ennen 10—12,000, on annettu vain 25—50 % lisäys. Nyt eduskunta määrää itselleen monta kertaa suuremman korotuksen, kuin mitä missään muussa tapauksessa on tullut kysymykseen. Tämä on minusta hyvin ruma asia, jotta en käyttäisi vielä jyrkempää sanaa. Minä en voi millään tavalla myötävaikuttaa siihen, vaan katson velvollisuuteni olevan koettaa estää tätä tekoa, jota minä pidän niin surkuteltavana, kuin olen sanonut.

Ed. A. H. Virkkunen: Käsittäakseni edustajapalkkion korotusta nelinkertaiseksi siitä, mihin se alkuaan on säädetty, ei voida puolustaa millään oikeutetuilla syillä, enkä minä pääse siitä, että jos eduskunta päättää tämän korotuksen nyt ehdotetussa muodossa, se antaa semmoisen prejudikaatin, jota ei voida hallituksen eikä eduskunnan puolelta toteuttaa kehenkään muihin ahtaassa asemassa oleviin nähden. Sen vuoksi minäkin tulen äänestämään tämän asian kiireelliseksi julistamista vastaan.

Ed. Lohi: Minä myös valitan sitä, että päätös on muodostunut tällaiseksi, varsinkin että myöskin helsinkiläisille edustajille on tämä korotus tullut. Mutta siitä huolimatta kyllä minusta tuntuu, että mennään liian pitkälle suorastaan vasemmistoa vastaan tähdätyssä toimenpiteessä, jos nyt kiireellisyys tällaiselta asialta evätään. Minä pyytäisin nimenomaan huomauttaa, että meillä on kysymyksiä edessämme, joissa meidän täytyy koettaa saada yhteisymmärrystä aikaan. Jos tämän kysymyksen takia katkeruus nyt äärimmilleen kehitetään, niin kuinka voidaan toivoa onnellista yhteistyötä?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Eduskunta ryhtyy toimittamaan äänestystä.

Äänestys ja päätös:

Sihteeri lukee äänestysesityksen.

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa”; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei”.

Jos vähintään $\frac{5}{8}$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on se hylätty.

Äänestyksessä annetaan 153 „jaa”- ja 29 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis päättänyt, että esilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä kuin Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä.

Puhemies: Nyt seuraa äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Sihteeri lukee äänestysesityksen.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa”; joka sitä ei hyväksy, äänestää „ei”.

Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hyljätty.

Äänestyksessä annetaan 154 „jaa”- ja 27 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt lakiehdotuksen. Asian kolmas käsittely on päätynyt. Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi Oikeudenkäyntikaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmis-televasti käsitelty hallituksen esitys n:o 6, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensinnä sallitaan asiassa yleiskeskustelu, ja kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn. Suuren valiokunnan ehdotuksen sivulla 1 olevat anomusponnet otetaan ainoaan käsittelyyn sen jälkeen kun lakiehdotuksen kolmas käsittely on julistettu päättyneeksi.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Kun ei yleiskeskustelussa haluta puheenvuoroa, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Lakiehdotuksen 10 luvun 1 §.

Keskustelu:

Ed. Sch auman: Jag tillåter mig att upprepa det förslag jag redan framställde vid första behandlingen av ärendet, att uttrycket „främmande stats undersåtar” måtte ändras till „främmande stats medborgare”.

Ed. Reinikainen: Pyydän kannattaa ed. Sch aumanin tekemää ehdotusta.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Schauman ed. Reinikaisen kannattamana ehdotanut, että sanat „vieraan vallan alamainen” muutettaisiin sanoiksi „vieraan vallan kansalainen”.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt ed. Schaumanin tekemän ehdotuksen.

10 luvun nimike, lakiehdotuksen johtolause ja lakiehdotuksen nimike esitellään järjestänsä ja hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, jätetään lakiehdotus sanamuodoltaan semmoisena, kuin se on eduskunnan päätöksellä hyväksytty, takaisin suureen valiokuntaan, joten asian toinen käsittely tulee jatkumaan.

4) Ehdotuksen laiksi sähkövoiman siirtämisestä maan rajojen ulkopuolelle

sisältävän hallituksen esityksen n:o 1 johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 1, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Arajarvi: Talousvaliokunta näkyy sangen oleellisessa kohdassa muuttaneen hallituksen esitystä. Minä puolestani olen kyllä kiinnittänyt huomiota niihin kahteen syyhyn, joita valiokunta esittää aiheeksi tähän hallituksen esityksestä poikkeamiseensa. Ne ovat valtiolliset ja kansantaloudelliset. Minä puolestani kumminkin odotan, että suuri valiokunta ottaessaan lähemmin tarkastelunsa alaiseksi nämä syyt, tulee havaitsemaan, että ne ovat kevyet. Talousvaliokunnan mietinnön verrattain heikoista perusteluista ei voi tulla vakuutetuksi siitä, että enempää kansantaloudelliset kuin valtiollisetkaan syyt puhuisivat siihen suuntaan, että eduskunnan tulisi si-

toa sillä lailla kädet ja jalat kiinni hallitukselta tässä asiassa, kuin valiokunta ehdottaa. Minä puolestani luulen, että tarkempi, perusteellisempi tutkimus tässä asiassa on osottava, että vastalauseeseen esittämät syyt puhuvat siihen suuntaan, että hallituksen esitys olisi hyväksyttävä sillä pienellä muutoksella, joka vastalauseessa esitetään.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

5) Ehdotuksen laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 9 johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 2, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Kontu: Valiokunnan ehdotuksen 22 §:n viimeisessä momentissa säädetään, että vahvistetulla ohjesäännöllä voidaan jälleenmyyjien maalaistuotteiden osto-oikeutta rajoittaa torilla. Tämä määräys on riittämätön ja käytännössä sillä ei ole mitään merkitystä. Ainakin rannikkokaupungeissa vallan yleisesti myydään maalais tuotteita myöskin kalarannassa ja satamassa. Jos todella jälleenmyyjien osto-oikeutta tehokkaasti koetettaisiin rajoittaa on, paitsi toreilla, myöskin satamissa, kaduilla, teillä y. m. yleisissä paikoissa sitä rajoitettava. Saman lakiehdotuksen 23 § koskettaa ravintoaineiden tarkastuksen järjestelyä. Siinä edellytetään, että paitsi yleisen asetuksen määräyksien mukaan, voidaan kunnallisen ohjesäännön nojalla alistaa tarkastettavaksi elintarpeet. Elintarve- ja maataloustuotteitten tarkastus on kaksipuolinen asia, koskien kaupunkikuntia ja maalaisia. Tähänastinen kokemus on osottanut että kaupunkien järjestyssäännöt, sikäli kun ne koskevat elintarvetarkastusta, ovat polkeneet maalaisten oikeuksia. Senvuoksi on syytä pykälän lopusta kokonaan poistaa kunnallista ohjesääntöä koskevat sanat ja asia on jätettävä yksinomaan yleisestä laista riippuvaksi.

Ed. Helenius-Seppälä: Suuren valiokunnan olisi syytä muuttaa 3 §:n 4 kohta sellaiseksi, että se vastaa olevia oloja, siis kieltolain

mukaiseksi. Nykyinen sanontatapa on suorastaan virheellinen, kun esim. puhutaan erikseen alkoholipitoisten aineiden myynnistä ja anniskelusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaisesti suureen valiokuntaan.

6) Ehdotuksen laiksi kauppa-, konttori- ja varastoliikkeitten työoloista

sisältävän hallituksen esityksen n:o 12 johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 3, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: I den utskottsbetänkandet bifogade reservationen n:o 2 har jag uttalat mig mot utskottets åtgärd att till det av regeringen uppgjorda lagförslaget foga särskilda paragrafer med skyddsbestämmelser för barns, unga personers och kvinnors arbete. Jämte det jag har äran anhålla att stora utskottet behagade beakta berörda reservation får jag till ytterligare klarläggande av min uppfattning i saken ännu anföra följande:

Såsom i motiveringen till propositionen antytts och i reservationen ytterligare framhållits har en för ändamålet tillsatt kommitté den 1 sistlidna april till regeringen avlämnat förslag till lag angående begränsning av arbetet i särskilda yrken. Enligt § 1 mom. 1 punkt f av berörda förslag skulle detsamma gälla också handels-, kontors- och nederlagsrörelse. När kommitténs förslag, såsom man antager, inom närmaste framtid lägges till grund för en länge förebådad proposition till lantdagen, kommer denna således att innehålla också skyddsbestämmelser för barns, unga personers och kvinnors arbete bland annat inom handels-, kontors- och nederlagsrörelsen. Ifall detta område för skyddslagstiftningen emellertid nu redan regleras, är fara för handen att till följd av bristfällig beredning sådana principer fastslås, vilka icke bliva konforma med det resultat, var till man kommer efter det en närmare utredning sammanbragts och avseende fästs vid den utländska lagstiftningen. Här får nämligen icke förbises att detta område för lagstiftning just nu är

föremål för åtgärder inom särskilda länder. Den 18 sistlidna mars har till riksdagen i Sverige avlämnats proposition med förslag till lag om arbetstidens begränsning. Till grund för den propositionen låg ett den 25 januari avgivet utförligt kommittébetänkande. Inom sistlidna mars avlämnades också till riksdagen i Norge proposition i sagda ämne. I Danmark hava arbetsgivare och arbetare under de tjugu senaste åren genom ömsesidiga avtal reglerat dessa förhållanden för de skilda yrkesgrenarna, men också där håller en kommitté på att utarbeta förslag till lagstiftning, som skulle stå i konformitet med lagstiftningen i de övriga skandinaviska länderna. Det är ju också känt att till grund för antydda lagstiftningsåtgärd ligga interskandinaviska överläggningar i syfte att ernå möjligast stor likformighet. Det har icke heller undgått oss att chefen för Tysklands fredsdelegation i Versailles, utrikesministern, greve von Brockdorff-Rantzau, under senaste vecka i sin replik till vad statsministern Clemenceau yttrade, då han överlämnade förslaget till fredstraktat, icke blott i allmänna drag angav Tysklands ståndpunkt i fredsfrågan, utan därjemte anförde att Tysklands huvuduppgift skulle bli att återställa mänsklighetens uttömda krafter genom internationellt skydd för de arbetande klassernas liv, hälsa och frihet. Tysklands lagstiftning på det socialpolitiska området har ju i flera fall åberopats såsom mönster. Emellertid bebådas därifrån nu initiativ till ny internationell lagstiftning, vilken även bör beaktas vid lagstiftningen hos oss. Av vad nu i största korthet antytts framgår, att lantdagen saknar anledning att komplettera regeringens proposition med de paragrafer, vilka utan ringaste förberedelse tillkommit först i utskottet och erhållit numrorna 4, 5, 6, 7, 8 och 14. De kunna saklöst utgå. Det ändamål de avsett att fylla kan lämpligare nås, när den väntade propositionen om begränsning av arbetstiden handlägges.

Såsom i reservationen också framhållits kan jag icke heller vara med om ett så oförnuftigt och oskäligt ingrepp i individens frihet som det att genom lag fastställa de klockslag, inom vilka köpmän, advokater m. fl. äro berättigade att gå allmänheten tillhanda, samt att göra dem till förbrytare, om de vilja utföra det arbete, med vilket de skola leva, på andra tider. Ifall man mot mitt förslag till ordalydelse för paragrafen invänder att detsamma skulle medföra sådan konsekvens, att syftet med hela lagen i en del fall skulle äventyras, så genmäles därtill, att man hellre må låta hela lagen falla än avfatta den så, att den från början blir förhatlig och omöjlig att tillämpa. Vi

äro väl alla ense om att vårt folk nu har att genomkämpa en mycket svår tid. Om vi trots detta vilja leva och vilja hålla oss uppe, skola vi icke i denna ödestimme spilla tid och krafter på att stifta strafflagsparagrafer i syfte att kringskära arbetstiden och minska produktionen. Må vi i stället inrikta oss på att genom målmedvetet ihärdigt arbete öka produktionen och därigenom befästa grunden för vår materiella och andliga kultur.

Ed. H a l m e: Tähän valiokunnan mietintöön on liitetty kolme vastalauseetta ja näistä tämä toinen vastalause, jonka on allekirjoittanut ed. Palmgren, kiinnittää huomiota kaikista enimmäen. Tämän vastalauseen tekijä ehdottaa tämän ensimmäisen pykälän muutettavaksi sellaiseksi, että yksityiset pikkuliikkeet voisivat kilpailla osuuskauppojen ja muiden suurempien liikkeiden kanssa, jotka haluaisivat sulkea liikkeen tavalliseen aikaan. Jos tämä kohta vastalauseen muodossa hyväksytään, niin johtaisi se siihen, että sellaiset pikkuliikkeen harjoittajat, joilla ei ole palkattuja apulaisia, saisivat pitää liikkeensä auki miten kauan aikaa tahansa ja siinä tapauksessa saisivat kilpailla toisten kanssa, joka tekisi suurta haittaa varsinkin osuuskaupoille. Vastalauseen tekijä ehdottaa myöskin poistettavaksi tämän 4, 5, 6, 7, 8 ja 14 pykälän, perustellen sitä sillä, että ne tulisivat tuonnempana muun lain yhteydessä esille. Mutta koska ei ole tietoa, milloin ne tulevat esille, niin on välttämätöntä, että ne pysytetään tässä. Erittäinkin täytyy ihmetellä sitä seikkaa, että tuollaista pikku juttua kuin 14 pykälässä välttämättömäksi ehdotettua kirpanpitoa näissä liikkeissä, että sitäkin ehdotetaan poistettavaksi. Tämä ensimmäinen vastalause, mikä täällä myös oli, näyttää tällöin tarpeettomalta ja minä olisin sitä mieltä, että suuri valiokunta ottaisi huomioon kolmannen vastalauseen.

Ed. A a l t o: Valiokunnan enemmistö lakiehdotusta laadittaessa on ottanut tähän lakiin määräyksen, että eräät liikkeet kauppa-alalla saavat olla auki pyhinäkin ja että niille liike-apulaisille jotka joutuvat työskentelemään pyhinä ei olisi yhtään vapaapäivää vuodessa, vaan olisi heidän säännöllisesti joka päivä 365 päivää vuodessa työskenneltävä ja joutuisivat he siten paljon huonompaan asemaan kuin muut kauppa-apulaiset, joilla sentään toki on pyhäpäivät vapaat, ilman ettei heitä ainakaan ylityöhön ilman heidän suostumustaan saa käyttää. Tässä lakiehdotuksessa valiokunnan mietinnössä nimittäin määrätään, että maito-, leipä- ja kukkakauppoja saadaan pi-

tää auki kaikkina vuoden päivinä, myöskin pyhinä korkeintaan kaksi tuntia. Valiokunnan vähemmistö on asettunut sille kannalle, että näille liike-apulaisille olisi kuitenkin muutamana päivänä vuodessa suotava täysi vapaapäivä ilman että heidän tarvitsisi niinä päivinä olla työssä. Kun muutaman vapaapäivän, muutaman juhlapäivän vapaaksi suominen ei suinkaan tuottaisi kuluttavalle yleisölle mitään erikoista haittaa, niin ei luulisi siitä olevan minkäänlaista vaaraa, vaikkakin lakiin säädettäisiin sellainen lisäys, jota kolmannessa vastalauseessa ehdotetaan, ettei liike-apulaista saa pitää työssä joulupäivänä, pitkänpärväntä, pääsiäispäivänä, vapunpäivänä, helluntaina ja juhannuspäivänä. Niiksi päiviksi voi yleisö varsin helposti varata sekä leipää että maitoa, kun kauppoissa vaan myynti sopivalla tavalla järjestetään, ja samoin voi myöskin näiksi päiviksi hyvin hankkia kukkia ja mahdollisesti myös hautaseppeleitä, jos niiksi päiviksi sellaisia tarvittaisiin. Tästä olisi se etu että näillä liikealoilla palvelevat työläiset saisivat 6 päivää vuodessa vapaaksi, mitä ei suinkaan ole katsottava kohtuuttomaksi.

Sitten on valiokunnan enemmistö hyväksynyt lakiehdotuksen 10 §:n määräyksen synnyttävien suojeluksesta, jonka valiokunta on määrännyt 6 viikoksi. Kolmannen vastalauseen allekirjoittajain mielestä tuo aika sellaisessa tilassa oleville ihmisille on liian lyhyt ja ovat vastalauseen tekijät ehdottaneet että tuo aika on määrättävä 8 viikoksi. Kun kuitenkin liike-alalla palvelevat työläiset, jotka joutuvat sellaiseen tilanteeseen, ovat ylipäänsä varatonta väkeä, jotka niinä aikoina, jolloin heillä ei olisi mitään palkkaa, joutuisivat taloudelliseen pulaan, ovat vastalauseen tekijät myös ehdottaneet, että siltä ajalta valtioneuvoston erikseen määräämällä tavalla suoritettaisiin synnyttäjälle kohtuullinen, hänen palkkaetujansa vastaava korvaus. Minä siis suosittelisin suuren valiokunnan huomioon otettavaksi kolmannessa vastalauseessa esitettyjä muutosehdotuksia.

Ed. P a a s i v u o r i: Täällä on ed. Palmgren ryhtynyt puolustamaan tekemäänsä vastalauseetta. Siitä vastalauseesta täytyy sanoa, että hänen ehdotuksensa on huonompi kuin kenenkään muun tekemä ehdotus tästä asiasta. Ei Helsingin kauppakamarin ehdotus ole niin huono kuin ed. Palmgrenin ehdotus, eikä myöskään sosialihallituksen ehdotus ole niin huono kuin ed. Palmgrenin, sillä ed. Palmgren aikaisee kaikki myymälät, joissa vaan omistaja itse harjoittaa kaupaa ilman apulaisia. Sitä ei tee sosialihallitus, se sulkee myymälät määrättyllä kellonlömällä il-

lalla ja samoin ne avataan määrättyllä kellonlyön-
nillä aamulla. Ed. Palmgren sallii näiden pikku-
kauppojen harjoittaa liikettä silloinkin, kun toi-
set liikkeet pidetään suljettuina. Ed. Palmgrenin
olisi samalla pitänyt ehdottaa myöskin 3 § pois-
tettavaksi, sillä sen merkitys ei enään sen jälkeen
ole minkään arvoinen. Jos kerran kaupat sallit-
aan olla avoinna, niin mitä sitten on merkitystä
enään kieltää kulkukauppaa, ettei niillä tava-
roilla saa harjoittaa kauppaa kulkusalla, joita
myydään niissä kaupoissa, jotka pidetään suljet-
tuina; sen merkitys silloin kokonaan katoaa. Jos
ed. Palmgren olisi liikkeiden avaamisen rajoit-
tanut konttoreihin, niin sitä voisi jollain syyllä
puolustaa, mutta siinä laajuudessa, kuin ed. Palm-
gren sitä esitti, niin ei sitä mitenkään voida puol-
taa, eikä minkään muun maan kauppa-apulaisten
suojauslaeissa ole menty niin pitkälle, kuin ed.
Palmgren menee tässä ehdotuksessaan, joten ed.
Palmgrenin vastalauseita ei missään suhteessa
voida minun luullakseni ottaa huomioon.

Mitä sitten tulee siihen seikkaan, että valiokun-
ta on ottanut tähän lakiehdotukseen ne säädökset
melkein semmoisina kuin ne löytyvät asetuksessa
työstä teollisuus- ynnä eräissä muissa ammateissa
ja laissa 8-tuntisesta työajasta, niin siihen on mie-
lestäni valiokunnalla ollut täysi aihe niin tehdä.
Sillä ei ed. Palmgren enemmän kuin minäkään
tiedä, tuleeko hallitukselta sitä esitystä, mistä on
ollut puhe, jossa olisi yhdistettynä ne säädökset
kuin löytyy asetuksessa teollisuusammattityöstä
ja sitten tässä laissa 8-tuntisesta työajasta, joka
laki sitten olisi ulotettu myöskin koskemaan kaup-
pa-, konttori- ja varastoliikkeitä. Siitä tietää ai-
noastaan ministeri Alkio jotain sanoa, tuleeko
siitä eduskunnalle hallituksen puolesta esitystä
vai ei; ja jos tulee, niin se on hyvin vähällä au-
tettu, että siitä 1 §:stä pyyhitään pois sanat:
kauppa-, konttori- ja varastoliike, koska se tulee
tämän lain kautta järjestettyä. Että nämä kaup-
pa-, konttori- ja varastoliikkeitä koskevat suoje-
luslakimääräykset ovat otetut kaikki tähän sa-
maan lakiin, siitä on mielestäni se etu, ettei tar-
vitse kauppaliikkeiden seiniä täyttää neljällä, vii-
dellä eri asetuksella, kun siihen päästään tällä
yhdeällä.

Ed. G e b h a r d: Valiokunta ehdottaa synnyt-
täjälle kuuden viikon pakollista lepoaika-
kun sitä vastoin viimeiset puhujat ovat puhuneet vas-
talauseen puolesta, jossa ehdotetaan kahdeksan
viikon lepoaika-
Tähän asti meillä on ollut siinä
ainoassa laissa, missä on tällaisia määräyksiä,
neljän viikon pakollinen lepoaika. Nyt on kum-
minkin asetettu hallituksen toimesta erityinen ko-

mitea, joka 1 päivänä huhtikuuta on saanut val-
miiksi mietintönsä, työajan säännöstelemisestä
yleensä. Tässä ehdotetaan, että kaikkiin näihin
lakeihin, missä voi tulla kysymykseen, että mää-
rättäisiin synnyttäjälle pakollinen lepoaika, tämä
lepoaika määrättäisiin kuudeksi viikoksi. Jo tä-
män vuoksi ei olisi syytä määrätä kahdeksan vii-
kon lepoaika-
tässä ainoassa laissa, joka tarkoit-
taa ainoastaan muutamia ammatteja. — Täällä
on myös ehdotettu, että sillä aikaa, jolloin syn-
nyttäjä on estetty olemasta työssä, maksettaisiin
hänelle, kuten sanotaan vastalauseessa, korvaus,
joka olisi määrättävä niin, että se vastaa hänen
palkkaansa. Tähän ei valiokunta ole yhtynyt.
Minä luulen, että kaikki ovat selvillä siitä, että
synnyttäjälle korvausta on maksettava, koska
muuten kaikki säädökset synnyttäjän pakolli-
sesta levosta jäävät tehottomiksi. Mutta kysy-
mys on siitä, millä tavalla tämä korvaus on mak-
settava. Vastalause ja äskeiset puhujat katsovat,
että korvaus on maksettava valtion varoista. Ta-
vallisesti tämä korvaus kumminkin annetaan äi-
tiysvakuutuksen yhteydessä. Vastalauseen kanta
veisi valtion aivan epävarmoille, aivan liian väl-
jille vesille eikä minkäänlaisia laskelmia menoista
ole tehty. Meillä on paraikaa sosiaalivakuutuskom-
itea, joka käsittelee tätäkin asiaa, ja siinä on jo
ehdotettu ja varmaan tiedetäänkin, että tämä ko-
mitea tulee ottamaan ehdotuksiinsa, että synnyt-
täjälle, jolle määrätään pakollinen lepoaika, myös-
kin on äitiysvakuutuksen kautta korvausta annet-
tava. Tästä syystä minusta ei ole syytä ottaa
sitä tähän, koska voimme odottaa, että siitä tulee
eri lakiehdotus.

Ed. P a l m g r e n: Ldgm. Paasivuori har-
stämplat mitt i reservationen framställda förslag
såsom dåligt. Det beror på att han ser saken från
en annan sida än jag. Jag har uttalat mig mot
ett tyvärr numera till osed vordet system att
genom restriktioner, förbudslagar och andra för-
hatliga åtgärder på alla områden kringskära fria
medborgares rätt att i handel och vandel förfara
så som dem synes riktigt samt att fritt träffa
avtal. Envar vet vilka krav samhället nu ställer
på näringslivet och landets produktionsförmåga.
Det borde då också ligga i det allmännas intresse
att inte med ena handen klavbinda och motarbeta
vad man med den andra handen söker främja.
Man hamnar lätt i samma läge som den där som
kastar bort barnet med badvattnet. Må det gerna
erkänna att den socialpolitiska lagstiftningen i
vårt land till följd av vårt tidigare beroende av ett
annat rike och på grund av andra vidriga för-
hållanden, vilka det icke stått i vår makt att av-

hjalpa, icke förmått följa med sin tid, och att ett nydaningsarbete på detta område därför är önskvärt. Så mycket viktigare blir det då att reformerna verkställas efter noggrann utredning och beredning enligt enhetlig plan samt med beaktande av lagstiftningen i de länder, med vilka vi hava handelsförbindelser, och av vårt lands särskilda förhållanden. Jag hoppas stora utskottet beaktar de synpunkter jag framhållit.

Ministeri Alkio: Ed. Paasivuoren tekemän kyselyn johdosta hänen mainitsemastansa lakiehdotuksesta tiedän minä ilmoittaa ainoastaan sen, että se ei ole aivan lähitulevaisuudessa valmis annettavaksi eduskunnalle, mikä riippuu asioista, joita en katso tarpeelliseksi tässä ruveta selostelemaan. Mutta se on valmistelunalaisena ja tulee epäilemättä tuonnempaan esiteltäväksi eduskunnalle.

Mitä muuten tulee tähän lakiehdotukseen, niin minä puolestani suosittelisin suurelle valiokunnalle, että suuri valiokunta todellakin ryhtyisi siitä tekemään lakia. Olisin valmis myös kannattamaan kolmannen vastalauseen ensimmäistä pontta, joka koskee liikeapulaisten pitämistä työssä sunnuntaipäivinä. Sillä nämä muutamat pyhäpäivät olisivat minun ymmärtääkseni aivan välttämättömät saada liikeapulaisille kokonaan vapaiksi, varsinkin kun minulla on se käsitys, että aivan hyvästi voidaan kaupungeissakin järjestää nuo päivät sillä tavalla, ettei tarvitse silloin kaupaa tehdä. Kun minä käsitan taas toiselta puolen, että liikeapulaisala, liikeala yleensä on sellainen, jossa työajan säännöstely on kaikkein parhaiten ja sopivimmin käytännössä sovellutettava, niin katson, että tämä laki sellaisenaan on hyvin tärkeä, ja toivon myös, että siitä laki tulee.

Ed. Sillan p ä ä: Ed. Gebhard puhui meidän vastalauseemme sitä kohtaa vastaan, joka koskee synnyttäjien suojelusta. Ylimalkaan huomataan, että kehitys kulkee siihen suuntaan, että katsotaan yhteiskunnan olevan velvollinen suojaamaan äitiyttä ja sillä tapaa tunnustamaan, että tämä on yhteiskunnan hyödyn kannalta välttämätöntä. Kun katselee tilastoa, huomaa siinä, että teollisuuspaikoissa, joissa äidit käyvät työssä, lasten kuolevaisuus ensimmäisellä ikävuodellaan on 2-jopa 3-kertainen siitä, mitä niissä paikoissa, joissa äidit kyllä työskentelevät, mutta ovat kotona ja voivat siellä samalla imettää lastaan. Sentakia on välttämätöntä, että niissä ammateissa, joissa äidin täytyy poistua kotoaan, hänelle määrätään pitempi lepoaika synnytyksen jälkeen, jotta hän voi pitemmän ajan itse hoitaa lastaan, ennenkuin hän

taas astuu liikkeen palvelukseen. Mutta jos samaan aikaan, kun määrätään pakollinen vapaus työläisäideille, hänelle ei anneta mitään korvausta, niin tuollainen vapaus muuttuu hänelle rangaistukseksi, sillä hän ei voi tulla toimeen ilman apua. Minusta näiden molempien asiain täytyy oleellisesti kulkea rinnakkain, s. o. pakollisen vapaa-ajan ja korvauksen siltä ajalta. Sentakia olen valiokunnassa ryhtynyt kannattamaan vastalauseetta, joka määrää tuon vapaa-ajan 8 viikoksi, ja samalla ehdotamme, että valtioneuvosto silloin myöntäisi äidille avustuksen siltä ajalta, kuin hän on pakollisesti vapaa.

Ed. Sarlin: Kolmannen vastalauseen ensimmäisen ponnen johdosta pyytäisin vain huomauttaa, että kysymyksenalaisessa laissa, sellaisena kuin valiokunta sen on ehdottanut hyväksyttäväksi, nimenomaan on jo edellytetty, että liikeapulaisten ei tarvitse tehdä sunnuntaityötä, elleivät he itse siihen nimenomaan suostu. Ja mitä sunnuntai- ja juhlapäiväin työaikaan tulee, niin se on supistettu 2 tunniksi ja tapahtuvaksi aamupäivisin 6—10 välillä. Kun kolmannessa vastalauseessa nimenomaan puhutaan joulupäivästä, pitkästäperjantaista, pääsiäisestä, helluntaista ja juhannuksesta, niin valiokunta on ajatellut, ettei kukaan pakota liikeapulaisiaan näinä päivinä missään tapauksessa muutoinkaan sunnuntaityöhön. Minä luulen, että koko vastalause on syntynyt sen päivän johdosta, joka kolmannessa vastalauseessa myöskin mainitaan, nimittäin vapunpäivän johdosta. Mitä sitten tulee kolmannen vastalauseen siihen pontteen, jossa esitetään yleisistä varoista suoritettavaksi korvausta äideille, jotka synnytyksen vuoksi saavat työlomaa, on valiokunta tietysti hylännyt tämän ponnen sen vuoksi, että yleisistä varoista suoritettava korvaus tässä yhtäkkiä ulotettaisiin yhteen ainoaan alaan, samalla kun sitä ei ole mihinkään muuhun ammattialaan ulotettu, sekä siitäkin syystä, että asia joka tapauksessa tulee sosiaalivakuutus-kysymyksen yhteydessä esille.

Pyytäisin muutoin kiinnittää suuren valiokunnan huomiota ensimmäiseen vastalauseeseen, missä on esitetty, että valiokunnalla ei ole ollut minikäänlaista syytä muuttaa sakkominimiä ja sakkomaksimia kuten valiokunta on tehnyt, toisenlaiseksi, kuin mitä hallitus on asiassa esittänyt. On erittäin tärkeätä, että pysytetään sakkomaksimi 5,000 markan määräisenä, niinkuin hallituksen esityksessä, jotta sitä tietä voidaan suurliikkeitä estää lojaalisesta kilpailusta pienten liikkeiden kanssa. Ja toiselta puolen on epäluottamuslause Suomen tuomarikuntaa vastaan se, että,

vastoin hallituksen esitystä, koetetaan kaikin keinoin saada sakkominimi korotetuksi 50 markkaan.

Ed. Palmgren: Då jag icke utan en viss tvekan nu igen anhallit om ordet, så skedde det för att försvara regeringens proposition emot det angrepp, som emot den gjordes av den nuvarande socialministern. Det var nämligen ett egendomligt förhållande att socialministern genom att understöda en motsvarande del av reservationen n:o 3 just riktade sig emot propositionen uti denna del. Jag tänkte i det avseendet återopa mig på särskilda skäl, men har blivit förekommen av hr Sarlin, varför jag förenar mig om de synpunkter, vilka hr Sarlin därutinnan redan framhållit. För övrigt vill jag framhålla att även om mot socialministerns förslag regeringens proposition blir godkänd, så sker därutinnan ändå icke någon olycka, ty regeringens proposition innefattar icke påbud att vissa butiker på söndagar skola vara öppna, utan den innefattar ett medgivande för den eller dem, som det önska och därom komma överens med sina biträden, att hålla butikerna öppna. Jag håller i detta avseende på frihet såsom jag i allmänhet plägar göra.

Ed. Leinonen: Kun tätä lakia ruvettiin säätämään valiokunnassa, oltiin meikäläisten taholta sitä mieltä, että tästä laista tulisi todella kauppa-apulaisten suojeluslaki, että siitä tulisi todella sellainen laki, joka jossain määrin suojaisi tätä ammattiluokkaa, joka on ilman lain suojaa tässä suhteessa ollut. Siksi tähän lakiin koetettiin saada juuri tämä tärkeä lainkohta, nimittäin kielto työstä laissa tuollaisilta äideiltä, samoin myöskin lasten suojelus tähän lakiin. Ja kun kerran tämä kielto työstä laissa hyväksyttiin, niin onhan luonnollista, että silloin kun kielletään työstä, myöskin maksetaan korvaus. Ja se ei liene kohtuutonta vaatia. Kun yleensä tätä asiaa ajattelee, ymmärtää mitenkä tärkeätä juuri on äitien suojelus tässäkin laissa, kun tiedetään, että meidänkin maassamme jo tilastot yksinomaan puhuvat sitä kieltä, että on kuolemantapauksia tapahtunut juuri siitä syystä. Lääkärit ovat useasti todenneet sen, että on liian aikaisin työläisäiti pakotettu lähtemään liikkeeseen, ja se on ollut pakotettu lähtemään juuri siitä syystä, ettei sillä ole ollut varaa, millä itseänsä parantaa, eikä odottaa sitä aikaa, jolloin ka hän tulisi terveeksi. Ja koska tämä mielestäni ei ole ainoastaan työväenkysymys, vaan tämä on yhteiskunnallinen kysymys, tämä on kysymys,

jolla tahdotaan suojella kapitalisteille tervettä työvoimaa, koska tämä on kysymys, jolla tahdotaan säilyttää eritoten työläissyntyjät niiltä vaaroilta, joita niillä tässä tapauksessa on edessään, niin ei luulisi, että tällaista lakia hyvällä omallatunnolla kukaan voisi vastustaa. On sanottu että 6 viikkoa on tarpeellinen levähdysaika, on koitettu oikeiston taholta sanoa, että silloin on tuo synnyttävä terve. Minä tahtoisin vaan huomauttaa, että lääkärien lausunnot tässä asiassa ovat aivan toisenlaiset. Lääkärit useasti ovat todenneet, että siitä syystä on tapahtunut, että tuollainen ihminen on menettänyt terveytensä ja useasti saanut ennenaikaisen kuoleman. Minä mainitsin, että tässäkin maassa jo voidaan saada todistuksia aivan tilastollista tietä kuntien kätöitten ja kuntien lääkärien lausunnoista, että tässä on olemassa huutava epäkohta, epäkohta, joka täytyy lainsäädännöllä korjata. Ja siksi minusta tuntuu tunnottomille, säälittömille ne lainsäätäjät, jotka tässä tapauksessa eivät hyväksy tällaista toimenpidettä. Täällä on sanottu, että ei ole millään muulla lainsäädännöllä vielä tätä toteutettu. Eihän se ole esteenä juuri tällä alalla tämän asian toteuttamiselle, sillä onhan se askel maassamme lainsäädännön alalla, joka on äärettömän suuresta arvosta ja siksi minä tahtoisin puolustaa tuota kolmatta vastalauseita.

Ministeri Alkio: Ed. Palmgren veti liian häntäisesti väärän todistuksen minun äskeisestä lausunnostani, kun hän esitti siitä sen todistuksen, että minä olin vastustanut hallituksen esitystä. En minä ole sellaista tehnyt. Minä nimittäin olen täysin vakuutettu siitä, että edellisenkin hallitus, joka oli tämän esityksen valmistanut, oli sitä mieltä, että kolmannen vastalauseen ensi momenttiin sisällytetyt pyhäpäivät olisi pidettävä kaupasta vapaana, kaupat niinä päivinä suljettuina. Kun huomasin, että tässä on selvennystä tuotu siihen, minä kannatin sitä. Ei se ollut edellisen hallituksen esityksen vastustamista. Päävastoin puolustamista.

Ed. Halmé: Ed. Sarlinin lausunnon johdosta pyytäisin minäkin huomauttaa, että vaikkapa laki ei pakota pyhänä tekemään työtä mainittua kahta tuntia, niin kuitenkin on otettava huomioon, että työnantaja on aina vahvempi ja sillä on sopivat keinot pakottaa kyllä työntekijä työhön, vaikka se näennäisesti ei näyttäisikään pakolliselta. Sen takia on tarpeellista, että niinkuin ministeri Alkio täällä jo mainitsi, nämä muutamat päivät pyhitetään sellaisiksi päiviksi, jotka ovat kokonaan vapaat, ja erittäin tärkeä on,

niin kuin ed. Sarlin mainitsi, täällä vapunpäivä. Se on myöskin meikäläiseltä kannalta katsottuna juhlapäivä ja suuri juhlapäivä onkin. Sitten ed. Sarlinin vastalauseen johdosta, jota hän puolusti mikä koskee sakkomäärää, niin sillä on se paha puoli, että jos vastalause hyväksyttäisiin, saattaisi se johtaa entistä enemmän lainrikoksiin, sillä saattaisi käydä niin kuin entiset kokemukset muiden muassa leipurilaissa ovat johtaneet, että tuomitaan kolmen tai kymmenen markan sakot ja niitä kannattaa helposti liikkeenharjoittajain maksaa. Sitä vastoin kolmannessa vastalauseessa nimenomaan määrätään, että alin sakko pitäisi olla 50 markkaa minimimääräksi. Muutoin tuota maksimimäärää, mikä oli hallituksen esityksessä ja josta ed. Sarlin mainitsi, kyllä minä sitä puolustan, että se olisi 5,000 markkaa.

Ed. Palmgren: Jag har icke dragit några förhastade konklusioner av socialministerns uttalande. Med propositionen är det nu på det sättet, att man antingen är med den eller mot den. Om socialministern föreslår att den skall ändras eller att stora utskottet måtte taga under övervägande, om det icke vore skäl att ändra den, och i sådant avseende åberopar sig på en reservation mot utskottsbetänkandet och propositionen, så får han hålla tillgodo med att jag uppfattar ett sådant yttrande i den riktningen, att han talar mot propositionen. För övrigt talar jag fortfarande för propositionen.

Ministeri Alkio: Minun täytyy uudelleen sanoa, että ed. Palmgren on nyt tehnyt karpäsestä härkäsen ja että hän vastoin „kristillistä maailman käsitystä” täällä ajaa sitä periaatetta, että pitäisi saada tehdä kauppaa pitkänperjantaina ja joulupäivänäkin, kauppaa, jonka aivan hyvin saattaisi tehdä arkipäivänä, hän tässä suhteessa ehdottomasti astuu sellaiselle alalle, jota kristilliseltä kannalta ei saada puolustaa. Mutta kun näitä kristillisiä juhlapäiviä tahdotaan sosialidemokraattien puolelta tehdä juhlapäiviksi kaikille, minä katson velvollisuudekseni silloin sitä kannattaa. Katson sen velvollisuudekseni myöskin kannattaessani edellisen hallituksen tekemää esitystä, selventääkseni lakia senvuoksi, että ed. Palmgren täällä jo varustautuu siihen, että eräät piirit tässä maassa saisivat tilaisuuden tätä lakia kiertämällä harjoittaa kauppaa myöskin näinä mainittuina juhlapäivinä. Minä olen aivan vakuutettu siitä, että sekä nykyinen että edellinen hallitus on ajatellut tällä tavalla eikä siis ole kysymys siitä, että minä olisin jollakin tavalla asettunut vastustamaan hallituksen kantaa asiassa. Minä siis

asetun puolustamaan sitä, että tällainen kohta otettaisiin lakiin, koska näyttää siltä, että ollaan valmiita siihen, että nämä kristilliset juhlapäivät tultaisiin järjestämään sillä tavalla, että niinä avattaisiin kaupat.

Ed. Palmgren: Jag får tacka hr socialministern så mycket för föredraget och för hans vänliga ord angående kristligheten. Hr socialministern började med ett ordstäv. Jag skall också börja med ett. Jag finner, att socialministern med kristligheten på tungan talade om prästgården, medan jag talat om gärdesgården. Hr socialministern har lagt i min mun, att jag skulle hava talat om handel på långfredagen o. s. v. Något sådant har jag icke sagt. I detta fall kan jag säga, att hr socialministern nu gjorde det han i ett föregående andragande beskyllde mig för, nämligen att alltför hetsigt hava uppfattat det som jag sade. Jag har inskränkt mig till att stöda regeringens proposition i den del den berört handel på helgdag. Om hr socialministern anser, att regeringens proposition giver stöd för ett sådant förfarande som att börja vanhelga långfredagen, kan jag icke göra något åt det. Jag har åtminstone icke uppfattat propositionen på det sättet, så att adressen var nog oriktig i admonitionen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

7) Ehdotuksen laiksi huoneenvuokrasäännöstelystä

sisältävän hallituksen esityksen n:o 14 johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Pitkänen: Kun sekä hallituksen esityksessä että laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä avoimesti, etten sanoisi avuttomasti, tunnustetaan perusteluissa se, etteivät nämä huoneenvuokrasäännöstelyt pitemmälle enempää kuin komentaminenkaan poista asuntopulaa, tuntuu mielestäni lievimmin sanoen ihmeelliseltä, että valiokunta kaiken tämän jälkeen ei ainoastaan esitä tätä säännöstelyä jatkettavaksi, vaan

ehdottaa sitä myöskin kovennettavaksi. Kun mietintöön liitetyn ed. Nixin ja ed. Helenelundin kannattaman vastalauseen mukainen menetelmä sen sijaan tuntuu paljon terveellisemmältä ja olisi kaiketi omansa auttamaan asuntopulasta tai ainakin sitä huomattavasti lieventämään antamalla kiihoketta uutisrakennusyritteliäisyydelle, niin olisin toivonut, että suuri valiokunta aivan erikoisella huolella ja harkinnalla ottaisi juuri ed. Nixin vastalauseen mietintönsä lähtökohdaksi ja antaisi lakiehdotukselle senmukaisen muodon ja perustelun. Tämä sitä suuremmalla syyllä, kun sikäli kuin minä olen jaksanut asiata käsitellä, tämänmukainen säännöstely ei tule koskemaan köyhempää eli varsinaista vuokralla asujamista, vaan etupäässä sitä varakkaampaa väestön osaa, joka tarvitsee vuokra-huoneita. Minä pyydän siis kannattaa ed. Nixin vastalauseita siinä muodossa, että tätä lakia ei olisi sovellettava niihin uutisrakennuksiin, jotka rakennetaan tämän lain voimaan astuttua.

Ed. af Forselles: Då i utskottets betänkandet finnes angivet, att jag delvis har varit med om behandlingen av detta ärende, ber jag att få anmäla, att jag endast varit närvarande vid ett sammanträde och därför icke varit i tillfälle att framställa min avvikande åsikt. Därutinnan ber jag att få meddela, att jag förenar mig om den i reservationen upptagna motiveringen för att bestämmelserna i lagförslaget icke skulle tillämpas på nybyggnader. Dessutom skulle jag önska att denna lag icke skulle utsträckas längre än till den 31 maj 1920. Den kan ju eventuellt senare förlängas. Däremot skulle jag finna, att flera av de uti lagförslaget enligt utskottets formulering upptagna bestämmelserna äro bättre utsagda än i reservationen. Jag skulle därför bedja, att stora utskottet skulle taga de av mig påpekade omständigheterna i övervägande.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee suureen valiokuntaan.

8) Ehdotuksen laiksi postisäästöpankista Suomessa toukokuun 24 päivänä 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:ien muuttamisesta toisin kuuluviksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 7 johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 2, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään

mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsitteilyä varten.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

9) Kulkulaitosten kehittämistä

tarkoitettavien anomusehdotusten n:o 15—27, 29, 31—40, 42, 44 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja otetaan ainoaan käsitteilyyn sanotut anomusehdotukset.

P u h e m i e s: Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu, jonka jälkeen ryhdytään erikoiskäsittelyyn. Ensin käsitellään mietinnön ensimmäinen osa sivulle 5. Seuraa sitten mietinnön toinen osa, joka alkaa sivulta 5 ja päättyy sivulle 6. Tämän jälkeen seuraa mietinnön 3 osa sivuilla 6—7 ja siihen liittyvä ponsi sivulla 7. Seuraa mietinnön 4 osa, sivut 7—12 ja lopuksi käsitellään sivulla 12 oleva ponsi. Jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia mietinnön erikoiskohtiin, ovat nämät ehdotukset tulkakseen äänestyksen alaisiksi erikoiskäsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Kun yleiskeskustelussa kukaan ei halua puheenvuoroa siirrytään erikoiskäsittelyyn.

Mietinnön alkuosa sivulle 5 saakka ja 2 osa mietinnöstä sivulla 5—6 hyväksytään keskustelutta.

3 osa, sivut 6—7 ja 7:llä sivulla oleva ponsi esitellään.

Keskustelu:

Ed. J u n e s: Käsitellessään anomuksia rautateitten rakentamisesta ja muiden kulkulaitosten kehittämisestä maassa on valiokunta tullut yleensä siihen käsitykseen että ne, ennenkuin niistä eduskunta lähtisi mitään päättämään, olisivat an-

nettavat komitean valmistettavaksi yhtenäistä pitempää ajanjaksoa varten. Siis tässäkin se tavanmukainen kiertotie eduskunnan, hallituksen ja komitean välillä. Kun minä puolestani en tahdo vastustaa tällaista toimenpidettä niihin ratoihin nähden, joista ennestään ei ole tarpeellisia selvityksiä, vielä vähemmän asianmukaisia tutkimuksia olemassa, niin kannatan valiokunnan ehdotusta tältä osalta. Mutta toisin on kuitenkin laita esim. sellaisiin ratoihin nähden, jotka jo ovat olemassa, ja jollainen m. m. on mietinnön tässä osassa mainittu Tornion—Karungin rata. Tämä rata, jonka rakentamisesta ja kustannuksista valiokunta mietintönsä 6 ja 7 sivulla esittää asianmukaisia selonteita, on rakennettu, niinkuin siitä huomaamme, vuonna 1914—1915. Sen jälkeen on se ollut 3 vuotta liikenteelle avattuna, mutta viime syksynä jätetty oman onnensa nojaan. Kun tämän radan uudelleen liikenteelle avaamista ja kuntoon saattamista on m. m. anottu esilläolevan mietinnön mukaan eduskunnalle jätetyssä anomusehdotuksessa, niin olisin toivonut että valiokunta olisi tarkemmin asiaa harkinnut ja selvittänyt itselleen, olisiko mainittu rata kuntoon saatettava ja liikenteelle avattava vai ei, ja olisi antanut asiasta sitten senmukaisen mietinnön.

Kaiken rakennusselostuksensa perästä valiokunta vain toteaa sen, että niiden maanomistajien, joiden aluetta rautatie kulkee, on korvaus saatava valtiolta, ja kehottaa hallitusta selvittämään kysymyksen maanomistajain kärsimistä vahingoista ja haitoista. Valiokunnan ottama askel monia vuosia viipyneen korvauksen maksamiseksi, sillä sitähan tarkoittanee valiokunnan asiaa koskeva ponsi, on kyllä pieni askel parempaan päin ja toivoakseni jouduttava asianmukaisen pakkolunastustoimenpiteen suorittamista. Mutta itse pääkysymystä, radan kuntoon saattamista ei sillä ole ratkaistu. Nähtävästi valiokunta on senkin ratkaisun jättänyt riippuvaksi aluksi mainitun komitean työn tuloksista ja antamista lausunnoista. Kun kuitenkin monilla edellisillä valtiopäivillä, joissa rautateiden rakennuksista on päätetty, on ratoja suunniteltu ja niitä varten määrärahoja osotettu sellaisillekin seuduille, joista ei ollut minkäänlaista komitean mietintöä, vielä vähemmän tehty ennakkotutkimuksia, niin tuntuu nyt valiokunnan ottama kanta liian varovaiselta, silloin kun on kysymys ainoastaan jo rakennetun ja pienillä korjauksilla käyttökelpoiseen kuntoon saatettavan 26 kilometriä pitkän radan loppusuorituksista. Minun ymmärtääkseni olisi valiokunnan pitänyt tarkemmin harkita ja tehdä itselleen selväksi, onko painavia syitä olemassa mainitun radan käyttämättömänä pitämiseen silloin kun se

toisin järjestettynä vastaisi ei ainoastaan siihen uhrattuja kuntoonpano- ja liikennekustannuksia, vaan suuressa määrin edistäisi ympäristön maataloutta ja teollisuutta sekä huojentaisi laajan Tornionjoki-alueen asujamiston kuljetusmaksuja niistä suurista elintarvemääristä, joita väestö on pakotettu etelämpää tuottamaan. Paitsi tätä olisi vielä n. s. kansalliskysymyksen vaalimisessa ollut hyvä tilaisuus osoittaa rajantakaisille ruotsalaisille suomalaisen sivistyksen ilmenemismuotoja kehittyvässä eikä päinvastoin takautuvassa muodossa, miksi sanotun radan epäkunnossa pitämistä voitane aivan hyvin tulkita. Edelläesitetystä johtuisi, että tämä mietinnön kohta olisi palautettava takaisin valiokuntaan asianmukaista korjausta varten siihen muotoon kuin tässä lausunnossani olen viitannut. Mutta kun tiedän, sikäli kuin olen valiokunnan mielipiteitä kuullut, että nähtävästi ei tällä asialla ole kannatusta eduskunnassa, niin en tahdo siitä nyt erityistä ehdotusta tehdä enkä eduskunnan aikaa äänestyksiin kuluttaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Tämä kohta mietinnöstä hyväksytään.

Samoin hyväksytään seuraava osa mietintöä sivuilla 7—12 sekä sivulla 12 oleva ponsi.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt mietinnön kokonaisuudessaan.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen marraskuun 9 päivänä 1868 annetun asetuksen 29 §:n kumoamista

tarkoittavan ed. Mannerin y. m. anomusehdotuksen n:o 49 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 3, joka viime täysi-istunnossa panttiin pöydälle, esitellään ainoaan käsitte-ly y n.

Eduskunta hyväksyy mietinnön keskustelutta.

P u h e m i e s: Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepano:

Eduskunnalle tänään jaettu hallituksen esitys

Suomen hallitusmuodoksi

pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava istunto on huomenna k:lo 6 i. p.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. M a n t e r e: Pyytäisin ilmoittaa, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna k:lo 9 aamulla.

Täysi-istunto päättyy k:lo 8,25 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

18. Keskiviikkona 14 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Esitellään:

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi
sisältävä hallituksen esitys n:o 17 418

Pöydällepanoa varten
esitellään:

2) Ehdotuksen laiksi eräistä Suomen
uudesta valtio-oikeudellisesta asemasta joh-
tuvien nimityksien muutoksista sisältävä
hallituksen esitys n:o 18 424

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
Heimonen, Holma, Kaskinen, Keto, Koivisto, Les-
kinen, Loppi, Nevanlinna, Pitkänen, Puittinen,
Raatikainen, Ramsay, Sihvo, Turtiainen, Wal-
jakka, Wankkoja, Woionmaa ja Wuolijoki.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityistasiain
vuoksi saavat seuraavat edustajat: ed. Kaski-
nen huomisillasta seuraavaan maanantai-iltaan,
ed. Alanen ensi lauantai-aamusta seuraavaan
torstai-iltaan, ed. Takkula ensi tiistaihin, ed.
Luukkonen tämän kuun 15 päivästä tämän kuun
20 päivään, ed. Pykälä huomispäivän istunnosta
ja ed. Nevanlinna tämän illan istunnosta sekä
vapautusta sairauden vuoksi ed. Waljakka tä-
män viikon ajaksi.

Uusi hallituksen esitys jätetään.

Puhemies: Hallituksen jäsen saapuu jät-
tääkseen eduskunnalle hallituksen esityksen.

Siv.

Ministeri Luopajarvi saapuu v. t. Valtio-
neuvoston kanslistin A. Voutilaisen seuraamana
eduskuntaan ja lausuu:

Kunnioitettava herra Puhemies!
Arvoisa Suomen Eduskunta!

Hallituksen määräyksestä on minulla kunnia
Suomen eduskunnalle jättää hallituksen esitys
n:o 19, joka koskee lakia sotavoiman saatavista
rauhanaikaisista luontoissuorituksista.

Ministerin sanat lukee ruotsiksi kanslisti Vou-
tilainen.

Puhemies: Herra ministeri! Eduskunnalle
nyt jätetyn esityksen tulen esittämään eduskun-
nalle perustuslainmukaista käsittelyä varten.

Ed. Estlanderin y. m. välikysymys, joka koskee
kansallisuuskysymyksen ratkaisua maassa.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyk-
sen esitän pöydällepanoa varten ed. Estlanderin
y. m. välikysymyksen asianomaiselle hallituksen
jäsenelle.

Sihteeri lukee:

Till Lantdagen.

Hos Finlands svenska folk har den övertygel-
sen allt djupare rotfast sig, att dess framtid i
nationellt, kulturellt och språkligt avseende krä-
ver genomförandet av vissa åtgärder inom lag-
stiftningen och administrationen. För sitt stöd
av den nu sittande regeringen hade den svenska
lantdagsgruppen uppställt villkoret, att de ad-
ministrativa åtgärder, som redan under den före-
gående regeringens tid ställts i utsikt, med det
första skulle förverkligas. Det var härvid för

gruppen känt, att nödiga förberedande åtgärder för skapande av ett svenskt biskopsstift, en svensk skolstyrelse eller avdelning av skolstyrelsen samt ett svenskt län i Österbotten ävensom för självförvaltningens införande även i övriga delar av landet hunnit den utveckling, att frågorna redan bort kunna upptagas till slutligt avgörande. Lantdagsgruppen hade vidare som ett viktigt villkor uppställt kravet på stiftandet av en särskild grundlag, innefattande normer för de bägge nationalspråkens och nationaliteternas inbördes ställning.

De ovanberörda, i utsikt ställda administrativa åtgärderna ha tillsvidare icke nått utöver förberedelsens stadium. Vad åter grundlagsstadgandena beträffar, har regeringen visserligen i sin proposition till Lantdagen angående regeringsform för Finland upptagit en del paragrafer, som beröra förhållandena mellan landets två nationaliteter. Dessa paragrafer äro till sin affattning delvis dock så obestämda, att de ur svensk synpunkt icke kunna anses tillfredställande, vartill kommer, att uttömmande bestämmelser i detta avseende icke kunna inrymmas i en regeringsform.

Vi nödgas under sådana förhållanden fastslå, att i närvarande stund inga tillförlitliga garantier finnas för uppfyllandet av den svenska befolkningens i landet enhälliga önskemål.

Enär emellertid en på ömsesidigt samförstånd grundad lösning av nationalitetsfrågan i Finland nu är en oavvislig nödvändighet, finna vi oss föranlåtna att anhänga om besked, huruvida Regeringen är villig att omedelbart skrida till handling. Snabba åtgärder äro desto mer påkallade som, enligt vad även Regeringen torde ha sig bekant, nationalitetsfrågans svävande läge varit egenat att överallt bland den svenska befolkningen i landet väcka oro och bekymmer. Den rådande stämningen bland denna befolkning har tagit sig uttryck bl. a. i utseendet av en särskild svensk representation, som i dagarna skall sammanträda. Det vore helt säkert till största bättnad för samförståndet inom landet, om Regeringen, för den händelse allvarliga avsikter i sådan riktning förefinnas, med det snaraste skulle klart och tydligt framlägga sitt program för den definitiva lösningen av här berörda frågor.

Med hänvisning till ovanstående få vi sålunda värdsamt till Regeringens besvarande framställa följande:

vilka administrativa åtgärder, hänförande sig till nationalitetsfrågan, ämnar Regeringen nu genomföra, och när kan beslut i detta avseende emottas?

är lagförslag angående självstyrelseområdets införande i huvudsaklig överensstämmelse med 1917 års lantdagspetition snart att förvänta?

har Regeringen för avsikt att, om den svenska befolkningens intressen fullt trygghande nationalitetsstadganden icke i sammanhang med en regeringsform bliva antagna, framlägga proposition angående en särskild grundlag, innefattande sådana stadganden?

är Regeringen beredd att med sin auktoritet stödja arbetet på nationalitetsfrågans snara och tillfredställande lösning?

Helsingfors, den 14 maj 1919.

Ernst Estlander.

Oskar Nix.	Edv. Helenelund.
John Österholm.	Georg v. Wendt.
Artur Eklund.	Karl Fr. Laurén.
Ernst von Born.	Rafael Colliander.
Axel Palmgren.	S. Wilh. Roos.
Ragnar Furuhielm.	Arthur af Forselles.
Georg Schauman.	K. V. Åkerblom.
Eirik Hornborg.	Annie Furuhielm.
Johannes Miemois.	J. E. Hästbacka.
Johan Broända.	Hj. J. Procopé.

P u h e m i e s: Valtioapäiväjäristyksen 32 §:n mukaan tulee asian olla pöydällä johonkin seuraavaan täysi-istuntoon.

Asia p a n n a a n p ö y d ä l l e seuraavan täysi-istuntoon.

Päiväjäristyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi.

sisältävä hallituksen esitys n:o 17, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Det har på sina håll be-tecknats såsom den nuvarande regeringens måhända förnämsta uppgift att avlåta till lantdagen denna proposition. Under sådana omständigheter hade man kunnat förvänta att propositionen skulle hava tidigare avlåtits så att densamma hade kunnat komma att utöva inflytande på denna i själva verket synnerligen viktiga frågas av-

görande inom lantdagen. Regeringen hade bort fatta såsom sin uppgift att ifråga om grundprinciperna för den blivande regeringsformen vägleda lantdagens arbete. I stället finner man nu att regeringen för det första så sent avlatit sin proposition, att den därigenom av sagt sig inflytande på utvecklingens gång, och för det andra ännu därtill, i stället för att söka genom sin proposition inverka lugnande på en otålig och obehärskad parlamentsopinion, själv direkte tagit intryck av densamma — åtminstone kan jag ej annorlunda uppfatta det egendomliga förhållandet, att regeringen särskilt i en av de viktigaste punkterna i regeringsformen uppenbarligen har låtit vägleda sig av vad som vid behandlingen av inom lantdagen framlagda motionsförslag åtminstone preliminärt redan fastslagits. Jag syftar härmed på det sakförhållande att i regeringens proposition den paragraf, som innehåller bestämmelser om presidentvalet, fått en lindrigast sagt ovantrad formulering. Också i en annan viktig punkt, nämligen frågan om presidentens veto, vilken jämte frågan om presidentens val måste anses vara kardinalpunkter i en statsförfattning, byggd på republikansk grund — i dessa tvenne punkter har regeringen, så långt från att söka åvägbringa möjlighet av en samlad opinion inom lantdagen, i stället gått till de yttersta gränserna, och såvitt man nu åtminstone kan se omöjliggjort uppnående av samförstånd. Under dessa förhållanden kan jag ej annat än såsom min uppfattning framhålla, att det måhända varit lyckligare om denna regeringsproposition förblivit ogjord.

Ed. Sch a u m a n: Det är med en känsla av stor tillfredsställelse som denna proposition mottages av den, som anser och alltid ansett, att den republikanska styrelseformen bäst motsvarar vårt folks behov, i synnerhet nu, då det gällt för folket att efter självständighetsförklaringen skapa sig en ny konstitution. Frågan om regeringsformen har varit nära att genom ytterlighetspartiernas på båda sidor tillvägagående råka på avvägar, men frågan har nu åter kommit i rätta gångor. Vi ha behövt ett och ett halft år för att nå därhän, och under en tid, då allt går så fort som under de senaste åren, då händelserna med sådan snabbhet och sådan mångfald avlösa varandra, beteckna dessa aderton månader en lång period. Men de erfarenheter, som vi under denna tidrymd köpt, och köpt till dyrt pris, ha säkert varit för vår konstitutionella och vår allmänna politiska utveckling av uppfostrande betydelse, och då är det slöseri av kraft, som förefaller att ha ägt rum, icke enbart ett slöseri, utan snarare eller åtmin-

stone därjämte en källa till förnyelse och framåtskridande. Från försöken att skapa å ena sidan ett antiparlamentariskt rådsvalde, en proletariats diktatur, å andra sidan en konstitutionell monarki, som i förening med ändringar i lantdagens sammansättning skulle hava möjliggjort ett annat slags fåmannavälde, från dessa försök hava vi nu således kommit tillbaka till utgångspunkten. Det gäller åter, liksom i december 1917, att få till stånd ett demokratiskt styrelsesätt på republikansk grund.

Regeringen har vid valet mellan de olika formerna av republikanskt-demokratiskt styrelsesätt, som förekomma, stannat vid ett, som närmast erinrar om det franska. Det är en fransk parlamentarism, denna parlamentarism, som man icke oriktigt benämnt den oäkta parlamentarismen, som regeringens proposition går ut på. Presidenten skall väljas av folkrepresentationen, icke, såsom i Förenta staterna är fallet och såsom för Tysklands vidkommande föreslagits, genom direkta val av folket. Jag medgiver, att valet av president genom riksdagen är mer praktiskt än det direkta eller genom en särskild elektorsförsamling föresiggående folkvalet. Det bryter tillika udden av monarkisternas invändning beträffande olägenheterna av presidentval. Men presidenten kommer därigenom i ett beroende av riksdagen, som gör hans ställning till något helt annat än den borde vara, i synnerhet om man, såsom i regeringens proposition föreslås, vill tilldela presidenten sanktions- och vetorätt.

För min del tänker jag mig presidentens ställning till representationen i ett land som vårt lämpligast vara den av en riksdagens kontrollant. Men lika litet som man i det ekonomiska livet väljer sin egen revisor, lika litet väljer man i det politiska livet sin egen kontrollant. Riksdagens kontrollant skall hämta sin makt eller sin myndighet ur samma källa som riksdagen, således vara folkvald, men icke riksdagsvald. Vad ligger det för en mening eller styrka i presidentens rätt att upplösa riksdagen — en ur parlamentarisk synpunkt alldeles nödvändig rätt, därför att nyval, såsom vi veta, fungera såsom en förträfflig regulator eller kontrollapparat —, vilken betydelse, säger jag, har upplösningsrätten, om presidenten väljes av riksdagen? Det är ju klart, att han drager sig för att upplösa t. ex. samma riksdag, som givit honom hans höga embete. Republikens president bör, om hans ställning icke skall förfuskas, väljas direkt eller indirekt genom en särskild elektorsförsamling av folket. Han skall hava rätten att genom upplösning av riksdagen, genom utskrivning av nya val, vädja

till folket. Jag skulle dock gärna för min del tillägga, såsom i det nya förslaget till konstitution för Tyskland gjorts, att han får begagna sig av denna rätt endast en gång av samma anledning, men måhända är i praktiken ett dylikt stadgande överflödigt.

Å andra sidan bör enligt min åsikt presidentens förhållande till riksdagen i övrigt icke ordnas så, att honom tilldelas sanktions- och vetorätt. Detta kan nu låta mycket radikalt men i verkligheten förhåller det sig annorlunda. I ett parlamentariskt statsskick, som vårt redan är och som det enligt regeringsformen, ifall den antages, ännu mer kommer att bli, är presidentens sanktions- och vetorätt meningslös. På papperet finnes samma rätt också i Frankrike, men den har aldrig tillämpats. Jag skall be att få anföra vad en utmärkt kännare av det konstitutionellt-demokratiska statsskicket, Karl Staaff, säger om sanktions- och vetorätten i Frankrike. Han säger: „Det borde icke behövas mycken eftertanke för att inse att, om detta stadgande aldrig blivit tillämpat, så är det därför att det i själva verket icke passar särdeles väl ihop med den grundsats, vilken ligger till grund för hela statsskicket, nämligen parlamentarismen. Ett veto, absolut eller suspensivt, från regeringsmaktens sida skulle ju förutsätta att parlamentet vidtog lagar som regeringen ogillade. Men om en parlamentarisk regering ogillar ett lagförslag, så bör den i själva parlamentet, där ministrarna ha sin plats, meddela denna sin uppfattning, innan lagen antages. Vilja kamrarna icke lyssna till denna uppfattning, uppstår ministerkris. Andra ministrar, som överensstämma med kammarens uppfattning, komma då till makten. I ett parlamentariskt skick är således varje regeringsveto i regel uteslutet, därför att den uppfattning hos regeringen som skulle framkalla vetots användning redan i annan form bort bliva parlamentet delgiven och parlamentet efter erhållen kännedom därom bör definitivt hava fattat sitt beslut och därmed gjort sin vilja gällande. Tillämpningen av ett presidentveto i den franska republiken stöter följaktligen på två hinder: styrelsesättets grundsatser förbjuda både presidenten att handla annat än enligt de ansvariga ministrarnas råd och ministrarna att tillråda utövning av vetorätten.” Av samma åsikt äro också andra kännare av det franska statsskicket, vilka i politiskt hänseende icke stå på samma ståndpunkt som Staaff i tiden intog.

Man har med vetorätten åsyftat att möjliggöra, att riksdagsbeslut i lagstiftningsärenden ytterligare skola prövas av en senare riksdag. Men nu ha vi i vår L. O. ett stadgande, som

åsyftar precis detsamma, det nämligen att en tredjedel av lantdagen kan åstadkomma att ett lagförslag förklaras vilande, och ifråga om grundlag endast en sjettedel av lantdagen. Presidenten måste således, om han begagnar sig av sin vetorätt, stödja sig på ett mindre tal än denna tredjedel, resp. sjettedel, i riksdagen. Detta synes dock väl betänkligt. Man invänder, att presidenten stöder sig på högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen, vilka han äger att före sanktionen höra. Men är det i ett parlamentariskt statsskick lämpligt att indraga dessa domstolar, vilkas oberoende även jag för min del önskar, uti de politiska och konstitutionella striderna? Enligt förslaget till ny konstitution för tyska riket har rikspresidenten endast att promulgera de av riksdagen antagna lagarna, och så synes det mig böra vara även hos oss. För dem, som hålla på vetorätten, bör det icke vara svårt att göra denna eftergift, ty någon faktisk betydelse kommer ett stadgande av det innehåll, som föreligger i regeringens proposition, ändå icke att få.

Detta om presidentens och riksdagens inbördes ställning.

Ett stadgande rörande statsrådets förhållande till regeringen, som saknas i propositionen och som synes mig böra i regeringsformen ingå, är statsrådets skyldigkännande att till riksdagen och dess grundlagsutskott överlämna alla sedan senaste riksdagsmöte tillkomna statsrådsprotokoll med undantag av dem, som angå kommandoörenden. Ett dylikt stadgande finnes i Sveriges regeringsform § 105. Man kunde invända, att detta stadgande tillhör ett konstitutionellt statsskick och icke ett parlamentariskt, men jag kan icke för min del erkänna riktigheten av denna invändning. Utan ett dylikt stadgande förlorar i varje fall lagen om statsrådets ansvarighet inför riksdagen en stor del av sin betydelse.

Jag beklagar slutligen, att stadgande om en riksdagens justitieombudsman icke ingår i den nu överlämnade propositionen.

Jag skall icke längre uppehålla mig vid propositionens enskildheter och anhåller endast, att detta mitt yttrande finge åtfölja remissen till grundlagsutskottet.

Men jag ber ännu att få uttala den önskan, att utskottet i en sak av den vittgående betydelse som denna skall lyckas komma till nödig endrätt eller, låt oss hellre säga, kompromiss, ty utan eftergifter och jämkning, och framför allt utan vilja därtill, bli vi en gång till stående med frågan oavgjord, till skam för oss själva och för vårt folk.

Ed. Eklund: Jag vill icke i onödan förlänga en diskussion, som i varje händelse torde bliva utdragen, och jag vill icke upprepa argument, som otaliga gånger anförts såväl i lantdagen när frågan tidigare varit före som framför allt i tidsningspressen. Jag vill kort och gott meddela min ståndpunkt i den centrala frågan. Jag håller på monarkin nu såsom förut; jag har icke i detta avseende påverkats av alla de omstörtande händelser, som under det senaste halvåret inträffat i världen och även bragt frågan om monarkin i vårt land i ett fullkomligt nytt läge.

Ja, det är så att mäktiga troner ramlat i Europa och att nya republiker uppstått. Man hänvisar till dessa företeelser och framställer dem såsom bevis för att utvecklingen ohjälpligen går i den republikanska riktningen och att monarkin såsom statsform är för framtiden utdömd. Men jag tror ej så mycket på denna utvecklings beständighet, jag tror vi ej här se ett uttryck för något i världshistorien rådande förnuft. Nej, jag tror de strömningar, som nu råda, till mycket stor del äro tillfälliga, och vad förnuftet vidkommer har man sällan sett mindre därav än i dessa dagar, ty hela denna utveckling, om man kan tala om en utveckling, går i oförnuftets, anarkins, trötthetens och tygellöshetens tecken. Att Tyskland t. ex. också blivit republik i samband med alla de händelser, som bragt det till den bolschevikiska anarkins rand, bevisar ingenting till republikens förmån. Den republikanska statsformen framstår här närmast såsom en ömklig nödmast, som man rest upp efter det den gamla stolta riggen slitits sönder i stormen, och det är ingalunda sagt att denna nödmast kommer att bibehållas när stormen bedarrat och besättningen återvunnit sina krafter. Att den republikanska principens framtid är ännu osäkrare i Ryssland och måhända i många annat land, behöver knappast nämnas. Jag säger än en gång: må man icke alltför mycket återropa den rådande utvecklingen, ty sådan den nu gestaltar sig syftar den ytterst mot bolschevismen och det är Lenin, som har största skäl att triumferande hänvisa till alla de omstörtningar, som inträffat, all den upplösning som visat sig på de flesta håll.

Jag anser det vara rådligast att vänta med regeringsfrågans avgörande tills den mest upprörda tiden gått över, tills de nya förhållandena börjat stadga sig — och vi kunna utan olägenhet vänta. Vi komma utomordentligt väl till rätta med vår nuvarande regeringsform, vi behöva alls icke deltaga i den allmänna kapploppningen mellan de nya stater, som nu skynda sig att skapa hypermoderna författningar. Tvärtom är det skäl att

betona, att vi ej stå på samma plan som tjeckoslovakier, letter, ester och georgier. Må vi låta världen se att vi äro en stat med gammal stadgad rättsordning. Det är i själva verket ovanligt förnämt att hava en regeringsform, som i huvudsak stammar från 1772. Det är något som är ägnat att ingiva respekt i främmande länder, framförallt i de anglosachiska, som representera en gammal och fast tradition även på detta område.

Jag vet mer än väl huru opinionen ligger i lantdagen. Jag vet att det stora fleretalet håller på republik, men jag gör vad jag kan för att hävda min egen åsikt; det är min oförfärliga rätt. Jag skall åtminstone söka medverka till att en republikansk regeringsform icke blir antagen vid denna lantdag.

Ed. Juutilainen: On kerrottu että edellinen puhuja, ed. Eklund olisi viime vuoden surullisen kuuluisan kuningasidean keksijä ja jos niin on, niin täytyy tunnustaa, että hän sentään vielä koettaa pysytellä uskossaan, vaikka hänen uskonveljensä ja toverinsa jo alkavat siinä horjua. Toisaalta hänen puheensa ilmeisesti osoittaa, että koko kuningashanke oli sairaaloinen ilmiö ja sen esittäjä on itse myöskin sellainen ilmiö tässä eduskunnassa. Uhkaukset, että hän tekee kaikkensa estääkseen tasavaltaisen hallitusmuodon tulemistä, eivät toivottavasti tule mitään vaikuttamaan. Haluaisin kuitenkin kysyä, kuuluuko ed. Eklund siihen aktiiviseen komiteaan, jonka kerrotaan edelleen toimivan kuninkaan Suomeen saamiseksi? Mainitaan olevan eräitä pistekohtia Pohjoismaissa, missä tällä aktivistisella komitealla on toimihenkilöitä ja olisi täysi syy nykyisellä oikeuskanslerilla ryhtyä myös ottamaan selvää, minkä verran Suomessa on tällaisia hankkeita olemassa.

Vaikkapa minulla samoin kuin ed. Estlanderilakin on tilaisuus perustuslakivaliokunnassa asiaa käsitellä, niin kun ed. Estlander katsoi asiakseen käyttää täällä puheenvuoroa, minä seuran tässä hänen esimerkkiään.

Ed. Estlander teki pääasiallisimman muistutuksen tasavaltalaista hallitusmuotoa vastaan siinä, että eduskunta sen mukaan valitsee presidentin. Kuningaskuumeen ollessa kaikkein pahimmillaan viime kesänä tuotiin heidän taholtaan esiin tasavallan suurimpana heikkoutena se, että kansaa väsytetään alituisilla presidentinvaaleilla. Sitä varten ne kerta kaikkiaan tahtoivat säästää Suomen kansaa ja valita tälle maalle kuninkaan. Nyt on hallitus samoin kuin perustuslakivaliokuntakin koettanut säästää kansaa liiallisilta vaaleilta ja sen mukaan aikunut jättää presidentin

valitsemisen eduskunnalle. Näin ollen siis pitäisi entisten sekä nykyisten monarkistien olla tyytyväiset siihen, että tasavaltalaiset ovat tulemassa siinä kysymyksessä vähän niinkuin heidän kannalleen. Mitä itse asiaan tulee, niin tosiaankin lienee hiukan vaikea saada presidentin vaaleja välittömästi toimitetuksi syystä, että meidän kansamme ei näytä olevan erikoisen halukas personapolitiikkaan, jollaista se suureksi osaksi tulisi olemaan. Että presidentin valitsee Suomen kansa, on itsestään selvä vaikka sen valitsee eduskuntakin, sillä silloin kun vaaleihin lähdetään, tiedetään, että nämä edustajat tulevat myös valitsemaan presidentin. Valitsijoilla on silloin jo tilaisuus ottaa tämäkin seikka varteen ja sen mukaan määrätä eduskunnan kokoonpano. Vaaleihin osanotto tulee varmaan olemaan entistä vilkkaampi niinä vaalikausina, jolloin tiedetään eduskunnan valitsevan presidentin.

Mitä muihin ed. Estlanderin muistutuksiin tulee, niin niihin minä en halua sanottavasti tässä yhteydessä kajota. Hallitus on kumminkin esityksessään antanut mielestäni liiaksi perää ruotsalaisten eristäytymispyynteille, kun se on sisällyttänyt tähän osittain samoja myönnytyksiä, joita monarkinen hallitus aikoinaan teki saadakseen ruotsalaiset yhtymään yhteiseen rintamaan silloista politiikkaa ajamaan. Mielestäni on 19 § tässä esityksessä aivan tarpeeton samoin kuin myöskin se, että annetaan itua ruotsalaisen sotajoukon syntymiselle maassamme, mikä käy olmi 73 §:stä. Erittäin vaarallinen kohta hallituksen esityksessä on 26 §:ssä. Siinä hallitus tahotoisi antaa presidentille oikeuden armon myöntämisen ohella määrätä ettei syytettä ole ajettava erinäisissä rikostapauksissa. Nykyinen väliaikainen ylimmän vallan haltija on jo käyttänyt tällaista valtaansa, käsittääkseni kansamme suurimman osan oikeustuntoa loukkaavasti. Hän on nimittäin kieltänyt syytteen ajamisen erästä maankavaltajaa vastaan, joka viime kesänä istui tässä eduskunnassa ryhmänsä suostumuksella ja joka on asetettava aivan yhdenarvoiseksi muitten jo tuomittujen maankavaltajain kanssa. Kun oikeusistuimet näet aikovat nostaa syytteen Sundblomia vastaan, niin kenraali Mannerheim kielsi yksinkertaisesti syytettä ajamasta. Ettei tämän tapainen menettely voisi tulla missään tapauksessa vastaisuudessa käytäntöön, on mielestäni eduskunnan poistettava hallituksen esityksestä se kohta, jossa tällainen oikeus presidentille myönnettäisiin.

Yleensä hallitusmuotoesitys on luettelo virkamiesten oikeuksista ja niiden oikeuksien sekä aseman turvaamisesta. Jos katsotaan melkein mi-

tä pykälää tahansa, niin siinä aina puhutaan vain siitä, kuinka minkin virkamiehen asema on turvattava. Sensijaan kansalaisoikeuksille on tässäkin hallituksen esityksessä kiinnitetty varsin niukalti huomiota. Mutta niin kaiketi se tulee olemaankin, että virkamiesten asema pitää aina ensin tulla turvatuksi ja sitten vasta kansalaisten asema.

Pyytäisin vielä mainita yhden ehdotuksen, joka mielestäni olisi syytä ottaa harkittavaksi. Tässä samoin kuin kaikissa tasavaltalaisissa hallitusmuotoesityksissä esiintyy eräs vieras nimitys, nimi presidentti. Nyt kumminkin lienee niin laita, että 90 % Suomen kansasta ei osaa tätä sanaa lausua. On totta, että kielessämme on muitakin vieraita nimityksiä. Mutta mitä syytä olisi nyt maan ensimmäisen miehen nimitykseen sisällyttää muukalainen sana. Presidenttejä nykyisin on jo vaikka kuinka monta. Hovioikeuksissa on presidenttejä, korkeimmassa oikeudessa ja hallinto-oikeudessa on j. n. e. Presidentti-sana ei täydellisesti osota sitä, mitä tässä tarkoitetaan, että on kysymys valtion ensimmäisestä miehestä. Myöskään, mikäli kielitieteilijät ovat selittäneet, ei presidentti-sana ole mikään niin erikoisen jalostettu sana, että sitä senvuoksi sietäisi juurruttaa suomenkieleen. On selitetty, että Ranskassa jokikisen kokouksen puheenjohtaja on presidentti. Kun asia on näin, niin olisi mielestäni syytä ottaa presidentti-nimen tilalle aivan suomalainen sana ja sellainen olisi „esimies”, tai „valtakunnan esimies”. Tätä vastaan väitetään, että myöskin esimiehiä on paljon olemassa, on kunnan esimiehiä, holhouslautakunnan esimiehiä j. n. e. Mutta kun vetää tämän rinnalle, että Ranskassa sanotaan kaikkien kokouksien puheenjohtajia presidenteiksi, niin sillä voi puolustaa aivan hyvin, että me voisimme ottaa käytäntöön sanan „esimies”.

Vielä pyydän saada kiinnittää huomiota eräaseen seikkaan, joka on alkanut myöskin näinä päivinä tulla taas uudelleen esille. Erinäisissä sanomalehdissä on leimattu sen, että eduskunta valitsee presidentin, osottavan, että me pyrimme eduskuntadiktatuuriin. Ja vielä on menty niin pitkälle, että kaikki ne, jotka asettuvat tässä hallituksen esityksen kannallekin, ne ovat punaisia. Kokoomuspuolueen pää-äänenkannattaja tänä aamuna kirjoitti, että punaisilla nyt on outoja meininkejä mielessä, ne aikovat viedä asiat siihen, että eduskunta valitsee presidentin. Tällainen puhe on tosiaankin täydellisesti edesvastuutonta puhetta. Olisi nyt jo syytä, että sentapaisista iskusanoista luovuttaisiin, kun, mikäli minä olen huomannut, tässä eduskunnassa on erikoisen paljon vilpittöä halua, että hallitusmuoto nyt saa-

taisiin ja kunnollinen saataisiin. Liiallisia vaatimuksia hallitusmuotoon nähden ei ole mielestäni vasemmaltakaan päin tullut esiin, kun asia on ollut käsittelyn alaisena. Tämän vuoksi sellainen provoseeraaminen, jota kokoomuspuolue on aloittanut taas harjoittaa, on turmiollista tälle maalle. Ja minä pyydän vielä huomauttaa, että niiden „punaisten” joukkoon, joiksi kaikki ne, jotka asettuvat tämän hallitusmuodon taakse, tulee yksin valtionhoitajakin, sillä hänen nimensä on tämän hallitusmuotoesityksen alla ja hän on hyväksynyt senkin, että eduskunta saa valita presidentin. Aikooko kokoomuspuolue hänetkin ruveta leimaamaan muiden syntisten joukkoon!

Näillä muutamilla huomautuksilla minä yhdyn siihen toivomukseen, että eduskunta aivan lähipäivinä, lähiviikkoina, saisi aikaan hallitusmuodon Suomelle. Siihen, niinkuin jo mainitsin, on nyt jo olemassa erittäin suuret edellytykset, jos vain ei oikeiston taholta ryhdytä provoseeraamaan siihen, että asia menisi karille.

Ed. M a n t e r e: Minä en puolestani tahdo kaista, jota nyt esilläolevan lakiehdotuksen yksityiskohdissa, enempää niihin itsessään kylläkin tärkeisiin, joista useat edelliset puhujat ovat lausuneet ajatuksensa, kuin muuhunkaan, joista eduskunnassa saattaa ilmetä kylläkin toisistaan eroavia mielipiteitä. Pyysin puheenvuoroa lausuakseni vain lyhyesti vilpittömän mielihyvänä sen johdosta, että uusi tasavaltainen hallitusmuotoesitys nyt on eduskunnalle annettu. Eduskunnan samoin kuin Suomen kansan valtava enemmistö, käsittäen tämän suureksi tapahtumaksi historiallisessa kehityksessämme, on varmaan mitä suurimmalla tyydytyksellä vastaanottanut nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen, eduskunnan käsiteltävänä olevista lakiehdotuksista verrattomasti tärkeimmän, ja nähnyt mielihyvällä, että niin hyvin valtionhoitaja kuin valtioneuvosto tässä ovat päässeet yksimielisyyteen. Entistä varmempi toivo on nyt olemassa, että uusi hallitusmuoto ennenpitkää saadaan maalle säädetyksi ja ettei se välitillä, jonka haittoista jo viime kesänä useaan kertaan ja varsinkin oikeiston taholta ponnekkaasti huomautettiin, enää tule pitkälle jatkumaan. Minäkin puolestani yhdyn ed. Schaumanin lausumaan toivomukseen, että niin hyvin perustuslakivaliokunnassa kuin myöhemmin eduskunnassa eri katsantokantojen edustajat pääsevät sikäli yksimielisyyteen että uusi hallitusmuoto saadaan viipymättä maalle säädetyksi, jota minä puolestani pidän meidän valtakunnallemme niin hyvin ulkoisessa kuin sisäisessäkin suhteessa erittäin tärkeänä.

Ed. E s t l a n d e r: Herr Juutilainen har på ett sätt, som visat hela den nationalistiska begränsningen i hans tankegång, fördristat sig att mot före detta lantdagsmannen Sundblom framkasta en infam beskyllning. Det är ej första gången denna beskyllning halkat över hans läppar och tyvärr har han ej heller varit ensam om den. Redan tidigare har den svenska gruppen haft tillfälle att precisera sin ståndpunkt till den politik, som herr Sundblom representerat, och särskilt har jag personligen varit i tillfälle att söka värja herr Sundblom mot beskyllningen för landsförräderi och andra dylika beskyllningar, som nu återigen upprepas. Det var också då tillfälle att framhålla hurusom ingalunda ett strafftillvägagående gentemot herr Sundblom kunde eller borde komma i fråga. Herr Juutilainen torde numera vara en av de få, som icke förstår varför detta åtal mot herr Sundblom nedlades; det var därför att det skulle blivit en skandal för dem som väckt åtalet.

Ed. P. V i r k k u n e n: En voi olla julkilausumatta syvää valitteluani sen johdosta, että käsiälläolevassa vakavassa ja vuosisataisessa asiassa on voitu tässä eduskunnassa esittää niin kevytmielinen ja provoseeraava lausunto, kuin minä ed. Juutilainen on antanut. Se ei ole omiansa edistämään sovintoa ja yhteisymmärrystä esilläolevassa suuressa kysymyksessä. Mutta tällaisesta vastuuttomasta lausunnosta huolimatta minä toivon, että yhteinen pohja suuren asian käsittelylle kumminkin on löydettävissä.

Ed. J u u t i l a i n e n: Lausun sen toivomuksen, että ed. Paavo Virkkunen pitäisi moraalisuurensa lähiselle sukulaiselleen, eräälle toiselle Virkkuselle, joka on sen lehden päätoimittaja, joka on taas aloittanut provoseerauksen tasavaltaa ja uutta hallitusmuotoa vastaan.

Ed. P r o c o p é: Lantdagsman Juutilainen trädde upp som en högre makt och snärtade till höger och vänster, men det blev nog så att han fick glädja sig såsom kusken åt smällen. Emellertid måste ett par punkter i lantdagsman Juutilainens andragande närmare beröras. Det ena var påståendet om illojala monarkiska konspirationer från aktivistiskt håll. Jag har alltid varit monarkist och jag tillåter mig fortfarande tro att den monarkiska idén är förnuftigare för vårt folk än den republikanska. Men jag vågar påstå, att någon illojalitet från monarkistiskt håll varken förekommit, förekommer eller kommer att förekomma. För övrigt måste jag säga att det för-

vånar mig i någon mån att lantdagsman Juutilainen så upprörde sig över herr Sundbloms benådning. Det äro säkerligen många som på det allra skarpaste fördöma Sundblom, men jag kan inte förstå att lantdagsman Juutilainen skall vara så ledsen över att detta mål nedlades, då tack vare nedläggandet på samma sätt vi genom en bakport fingo in i denna kammare en annan person, om vilken de påståenden, som lantdagsman Juutilainen använde, betydligt bättre kunde tillämpas. Jag har ej kunnat finna att lantdagsman Juutilainen i sistnämnda fall skulle hava känt sig upprörd i detta fall över målets nedläggande. För övrigt yttrade lantdagsman Juutilainen i sitt andragande att presidentvalet är framför allt en personfråga, d. v. s. en fråga om personliga intressen, med andra ord om personliga intriger. Jag fruktar att lantdagsman Juutilainen med dessa ord fällt domen över den republikanska tanken sådan som den framstår i förslaget till regeringsform.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi. Asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Pöydällepano.

2) Ehdotuksen laiksi eräistä Suomen uudesta valtio-oikeudellisesta asemasta johtuvien nimityksien muutoksista.

sisältävä hallituksen esitys n:o 18 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava istunto on huomenna torstaina kello 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy kello 7,05 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

19. Torstaina 15 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi Oikeudenkäymiskaa-
ren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoami-
sesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toi-
sin kuuluvaksi 426

Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietinnöt n:rot 6 ja 6 a; lakivaliokunnan
mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 6.

2) Ehdotus laiksi postisäästöpankista
Suomessa toukokuun 24 päivänä 1886 an-
netun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta
toisin kuuluviksi "

Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietintö n:o 7; pankkivaliokunnan mietintö
n:o 2; hallituksen esitys n:o 7.

3) Ehdotus laiksi huoneenvuokrasään-
nöstelystä "

Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietintö n:o 8; laki- ja talousvaliokunnan
mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 14.

4) Ehdotus laiksi sähkövoiman siirtämi-
sestä maan rajojen ulkopuolelle 430

Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietintö n:o 9; talousvaliokunnan mietintö
n:o 1; hallituksen esitys n:o 1.

Esitellään:

5) Ehdotuksen laiksi eräistä Suomen
uudesta valtio-oikeudellisesta asemasta joh-
tuvien nimityksien muutoksista sisältävä
hallituksen esitys n:o 18 442

Pöydällepanoa varten esitellään.

6) Hallituksen esitys n:o 19, joka kos-
kee lakia sotavoiman saatavista rauhanai-
kaisista luontaisuuksista "

Siv.

7) Talousvaliokunnan mietintö n:o 3 ano-
musehdotusten johdosta, jotka koskevat Val-
tion Kotitaloustoimikunnan toiminnan jat-
kamista ja määrärahan myöntämistä sitä
sekä luentokursseja varten 443

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
Alkio, Arho, E. Hannula, Helenius-Seppälä,
Homén, Jyske, Kaskinen, Keto, Koivisto, Leski-
nen, Luopajarvi, Luukkonen, Mickelsson, Mie-
mois, Paasivuori, Perälä, Pitkänen, Pykälä, Raa-
tikainen, Ramsay, Sihvo, Takkula, Waljakka ja
Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisten asiain
takia saavat ed. Junes ensi maanantaiksi ja tiis-
taiksi, ed. Koivuranta ensi tiistaista seuraavaan
maanantai-aamuun, ed. Sihvo tämän päivän istun-
nosta, ed. Alkio tämän päivän istunnosta, ed. Pe-
rälä, Miemois ja Helenius-Seppälä tämän illan
istunnosta, ed. Arho tästä päivästä ensi maanan-
taihin, ed. Meriläinen tästä illasta ensi keskiviik-
ko-iltaan, ed. Lohi ensi maanantaista viikon ajak-
si, ed. Piitulainen tästä illasta ensi torstai-aa-
muun, ed. Nyberg tämän kuun 17 päivästä tä-
män kuun 20 päivään, ja ed. Fränti tämän kuun
20 päivästä tämän kuun 27 päivään, sekä sairau-
den vuoksi ed. Paasivuori tämän illan istunnosta.

Viron kansalliskokouksen tervehdys-sähkösanoma.

P u h e m i e s: Eduskunnalle on saapunut seu-
raava sähkösanoma:

Suomen Eduskunnalle, Helsinki.

Viron kansan tahdosta kokoontunut perustava
kokous tervehtii sydämmellisimmin Suomen vel-

jeskansaa sen edustajain kokouksessa. Ikinä ei Viron kansa unohda sitä apua, minkä Suomen urhoolliset pojat Virolle sen vaikeassa taistelussa valtiollisen itsenäisyyden puolesta toivat. Viron kansa uskoo vahvasti, että ystävyiden siteet kahden veljeskansan välillä eivät koskaan katkea vaan yhä lujenevat ja syvenevät. Eläköön vapaa, itsenäinen, riippumaton Suomi!

Viron perustavan kokouksen nimessä sen esimehistö

Puhemies Rei

Sihteeri Martna.

Välikysymys kansallisuusasiasta.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan että ed. Estlanderin y. m. välikysymykseen, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, on yhtynyt 21 edustajaa ja tulen saattamaan sen asianomaisen hallituksen jäsenen tietoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

- 1) Ehdotus laiksi Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 6 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 6 ja lakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 6, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 6 a. Mietinnöstä ilmenee, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan tekemään päätökseen.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

- 2) Ehdotus laiksi postisäästöpankista Suomessa toukokuun 24 päivänä 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 7, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtainen käsittely.

18 ja 20 §:t, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi huoneenvuokrasäännöstelystä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 14, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Käsittelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Estlander: Föreläggande lagförslag avser att upphäva 3 mom. 11 § i lagen av den 27 juni 1918 angående reglering av livsmedelsärenden under de av kriget framkallade undantagsförhållandena. Denna lag är tillkommen på sätt om stiftande och ändring av grundlag är stadgat, vilket också framgår av dess ingress, och själva det lagrum, vars ändring föreslås i propositionen, innefattar jämväl ändring av grundlag. Syftet med propositionen, sådan den har överlämnats till lantdagen synes mig väsentligen hava varit att utsträcka tiden för giltigheten av de i ifrågavarande paragraf gällande bestämmelserna utöver det tidsmoment, som tidigare bestämts. Men propositionen har gått utöver detta syfte och utvidgat offentlig myndighets befogenhet till att gälla icke blott reglering av hyra, utan även utfärdande av bestämmelser om, såsom det heter, „obe-

gagnade och ledigblivande lokalers tagande i användning och förmedling åt lokalsökande". Detta innefattar uppenbarligen vida mer än lagbestämmelserna härintills hava inneburit och innefattar också ett ojämförligt mycket vidsträcktare och djupare ingrepp i enskild persons rätt och hans möjligheter att förfoga över sin egendom. Detta tillägg hänför sig nämligen icke endast till hyreslokaler, d. v. s. till sådana, som egaren uthyr för att därav draga inkomst, utan det har avseende eller kan i varje fall komma att tillämpas också på bostäder eller delar av bostäder, som av egaren icke nyttjas och icke heller ämnats till uthyrning. Likaså innefattar tillägget till propositionen icke mera blott och bart, att myndigheterna bestämma hyran för lokaler som äro för uthyrning avsedda, utan även att myndigheterna själva övertaga uthyrandet, sålunda berövande bostads- eller lokalägaren rätten att bestämma åt vem lokal skall uthyras, med andra ord överförande å offentlig myndighet rätten att mot ägarens vilja besluta att och åt vem hans egendom skall upplåtas till begagnande. Detta avser såsom jag redan antytt lokaler och bostäder, möjligen även delar av dem, vilka ägaren måhända alls icke tänkt sig att uthyra eller avstå dem åt andra. Detta ingrepp, betänkligt beträffande var och en, gäller såväl hus i stad som också hus och lokaler på landet. Genom dessa bestämmelser kränkes icke endast de allmänna grundlagsbud, som avse att trygga alla medborgare vid att under lagens hägn njuta samma rätt, på sätt, såsom känt, R. F:s andra paragraf och F. S. A:s andra punkt påbjuda. Ty dessa bestämmelser innebära stiftandet av en undantagslag, en lag som innebär undantag just från det rättskydd sagda grundlagstadgande avse att bereda medborgare, och redan härför kan denna lagbestämmelse i propositionen icke tillkomma utan ändring av grundlag. Men stadgandet berör icke endast dessa allmänna bestämmelser i grundlag, utan också särskilda privilegiestadganden, vilka utfärdats för att skydda dels borgarskapets och städernas intressen, dels också allmogens å landet. Jag skall icke här upptaga tiden med att noggrannare i detalj beröra dessa stadganden; de återfinnas som sagt i borgerskapets privilegier av den 23 februari 1789 och likaså i försäkran å allmogens fri- och rättigheter av den 4 april 1789 och likaså i förordningen angående kronohemmans försäljning till skatte av den 21 februari 1789. Lag- och ekonomiskutskottet, långt ifrån att alls hava uppmärksammat dessa omständigheter, har tvärtom ytterligare gått utom propositionens syfte genom att föreslå, att myndigheterna finge befogenhet att

bestämma t. o. m. antalet rum, som lokalinnehavare må använda. Icke heller här syftar tillägget endast på dem, vilka uthyra lokaler för att därav bereda sig inkomster, således husägare och hyresvärdar, utan på alla medborgare vare sig i stad eller på landet, m. a. o. det är en bostadsransonering som åsyftas. Uppenbart är att detta tillägg ytterligare inkräktar på enskildas grundlagsskyddade rätt och således hade det ytterligare varit anledning för utskottet att föreslå att detta ärende skulle behandlas enligt 60 § L. O. Jag bör tillägga att icke heller stora utskottet, där dock denna sak bragts under diskussion, insett nödvändigheten av att föreslå det av mig antydda tillägget.

Detta rörande sakens formella sida. Vad själva innebörden av propositionen samt utskottets förslag vidkommer måste jag framhålla, att denna tvångslag liksom övriga lagar av samma slag, med vilka vårt land i anledning av kriget översvämmats och som en opinion inom landet alltjämt tycks sträva att bibehålla, icke är ägnad att avhjälpa de svårigheter, som onekligen förefinnas och som bliva svårare ju längre denna tvångslag får bestå. Såsom reservanternas till lag- och ekonomiskutskottets betänkande riktigt framhålla, motarbetas genom denna lagstiftning byggnadsverksamhetens återupptagande, vilket dock är det enda naturliga medlet att komma ur det nuvarande sakläget. Samtidigt ökas också de orättvisor, som härigenom påläggas enskilda klasser av medborgare, orättvisor, som ställa dem i en oförmånligare situation än övriga medborgare och bereda andra tillfälle att profitera på deras bekostnad. Man hade kunnat förmoda att vårt samhälle redan fått nog av det förmyndarskap, som utövats och till så ringa båtnad och med så stora och uppenbara missförhållanden, för att ej säga mera, ävensom att utskottet skulle beträffande förevarande lag hava åtnöjt sig med att åtminstone icke tillskärpa propositionens bestämmelser, utan hålla sig till den kortare period, för vilken regeringen föreslår lagbestämmelsernas förlängning. Detta har utskottet som sagt icke gjort och stora utskottet har icke heller häri vidtagit någon egentlig förändring.

Jag har redan vid allmänna diskussionen velat framhålla dessa enligt min tanke avgörande omständigheter och förbehåller mig att vid detaljbehandlingen få föreslå en återgång till propositionen dock med de jämväl i den nödiga ändringar.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely:

1 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ber att få föreslå, att denna paragraf antages enligt propositionen, dock sålunda att orden „obegagnade och ledigblivande lokalers tagande i användning och förmedling åt lokalsökande” skulle utgå.

Ed. Palmgren: Jag ber att få understöda förslaget.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Palmgrenin kannattamana ehdottanut, että nyt kyseessäoleva pykälä hyväksyttäisiin sellaisena kuin se on hallituksen esityksessä, kumminkin sillä muutoksella, että sanat „käyttämättömien ja vapaiksi joutuvien huoneistojen käyttöön ottamisesta ja välittämisestä huoneiston hakijoille” jätettäisiin pois.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voittolla.

Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

2 ja 3 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

4 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ber att få föreslå, att denna paragraf måtte antagas med den tidsbestämning, som ingår i propositionen, och att det således skulle heta: „I denna lag förutsatta bestämmelser kunna fastställas att gälla intill den 31 maj 1920.” Ty det är uppenbart, att regeringen tänkt sig möjligheten att före denna tidpunkt avveckla de förhållanden, som hittills ansetts påkalla denna lag.

Ed. Hultin: Kun poikkeuslakia mielestäni ei ole säädettävä pitemmäksi aikaa kuin vuodeksi

kerrallaan, pyydän minä yhtyä ed. Estlanderin ehdotukseen.

Ed. af Forselles: Då jag tidigare gjort samma förslag, som gjordes av hr Estlander, ber också jag att få understöda detsamma.

Ed. Hakila: Kun tässä poikkeuslaissa on kysymys vuokraolojen järjestämisestä ja kun on aivan varmaa, ettei vielä vuoden perästä järjestettyihin oloihin päästä, joten meille tulisi uudelleen tämä laki käsiteltäväksi, on selvintä, että se ulotetaan tässä esitettyyn aikaan asti, jolloin vuokralaiset säästyvät tarpeettomalta irtisanomiselta tämän vuoden lopussa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Tässä laissa edellytetyt määräykset voidaan vahvistaa olemaan voimassa aina 31 päivään toukokuuta 1920.”

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 128 „jaa”-ääntä ja 39 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Esitellään lakiehdotuksen johtolause.

Keskustelu:

Ed. Estlander: På grund av den utgång, som omröstningen beträffande de föregående paragraferna i lagförslaget erhållit, ber jag att få beträffande ingressen föreslå följande lydelse:

„Med upphävande av 11 § 3 mom. i lagen angående reglering av livsmedelsärenden under de av kriget framkallade undantagsförhållanden, givna den 27 juli 1918, varder enligt lantdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i L. O. av den 20 juli 1906 föreskriver, härmed stadgat:”

Ty det är numera konstaterat att detta lagförslag komme, om det av lantdagen antages, att innehålla ändringar av grundlag, och bör det förty antagas i den ordning som 60 § L. O. stadgar.

Ed. P. Virkkunen: Pyydän kannattaa ed. Estlanderin ehdotusta. Minulla on edessäni vuoden 1917 valtiopäiväin perustuslakivaliokunnan kirjelmä toukokuun 7 päivästä sanottua vuotta, josta ilmeisesti selviää, että käsiteltävänä oleva asia on perustuslain luontoinen ja siis käsiteltävä siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 § määrää.

Ed. Lohi: Minun täytyy tunnustaa, että tarkemmin harkittuani tämän lain sisältöä olen tullut siihen vakaumukseen, että tämä on perustuslain luontoinen asia ja siis käsiteltävä siinä järjestyksessä kuin perustuslain muutoksesta on säädetty, ja kannatan näin ollen ed. Estlanderin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Virkkusen kannattamana ehdottanut, että lain johtolause hyväksyttäisiin sanamuodoltaan seuraavana: „Kumoamalla elintarveasiain järjestelystä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa 27 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain 11 §:n 3 kohta, säädetään täten eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä määrättyllä tavalla.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Tämän johdosta katson tarpeelliseksi lausua seuraavaa:

Yhdenmukaisesti perustuslakivaliokunnan 1917 vuoden valtiopäivillä antaman lausunnon kanssa, jossa perustuslakivaliokunta katsoi silloin säädetävään lakiin eräänlaisen omaisuuden käytöstä sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa otetun määräyksen Senaatin oikeuttamisesta antamaan määräyksiä asuntojen korkeimmasta vuokhasta ja vuokrasuhteiden muusta järjestelystä olevan ristiriidassa Valtakunnan porvaristolle ja kaupungeille helmikuun 23 päivänä 1789 annetun Vakuutuksen 1 §:n säännösten kanssa, katson että esilläoleva lakiehdotus sisältää määräyksiä, jotka laiksi tultuaan väliaikaisesti tekevät voimattomiksi sanotun vakuutuksen samoin kuin Hallitus-

muodon 2 §:n sekä Yhdistys- ja vakuutuskirjan toisen kohdan määräykset. Näin ollen on esillä oleva lakiehdotus käsiteltävä siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 § säättää, ja katsen näin ollen olevani velvollinen asettamaan ed. Estlanderin ehdotuksen äänestyksen alaiseksi.

On siis toimitettava äänestys suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Estlanderin ehdotuksen välillä.

Ed. Estlander: Jag nödgas hemställa, huruvida lag- och ekonomiutskottets förslag i denna del, som jämväl av stora utskottet omfattats, kan underställas omröstning. Det föreligger nämligen en stadgad praxis därom, att då sådan lag som den ifrågavarande skall antagas, vilken innebär ett, om också temporärt undantag från grundlag, denna bör icke endast behandlas enligt 60 § L. O., utan stadgande därom intagas i ingressen. Jag vill icke säga, att icke i detta avseende undantag ägt rum, men praxis synes numera vara så stadgad, att undantag icke vidare bör förekomma.

Ed. Lohi: Mielestäni tässä kyllä voipi äänestää. Puhemiehen mainitsemissa perustuslain kohdissa ei säädetä sitä, että lakiehdotuksen johdannossa on tämä lausuttava. Puhemiehen asiana on sitten, kun asia on kolmannessa käsittelyssä, jos eduskunta nyt äänestyksessä tulee toisenlaiseen tulokseen, menetellä sen mukaan mitä hän katsoo perustuslain vaativan.

Ed. P. Virkkunen: Minulla on sama käsitys kuin edellisellä arvoisalla puhujalla. Eduskunta on aikaisemmin tässä istunnossa päättänyt asettaa suuren valiokunnan mietinnön tämän asian käsittelyn pohjaksi. Minun käsittäkseni ei suuren valiokunnan mietinnössä olevaa johtolausea voida muuttaa toisenlaiseksi millään muulla tavalla, kuin asettamalla tämä johtolause äänestyksen alaiseksi.

Puhemies: Koska valtakunnan perustuslaeissa ei ole määräyksiä siitä, että lain johtolauseessa nimenomaan olisi lausuttava, että lakiehdotus on käsitelty siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä säädetään, katson voivani alistaa suuren valiokunnan ehdotuksen äänestyksen alaiseksi.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt ed. Estlanderin ehdotuksen.

Esitellään lakiehdotuksen nimike ja hyväksytään se keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, lähetetään lakiehdotus sanamuodoltaan semmoisena kuin se on eduskunnan päätöksellä hyväksytty, takaisin suureen valiokuntaan, joten asian toinen käsittely tulee jatkumaan.

4) Ehdotus laiksi sähkövoiman siirtämisestä maan rajojen ulkopuolelle.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä talousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmis-televasti käsitelty hallituksen esitys n:o 1, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu. Jos yleiskeskustelun kulessa tehdään muutoksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin ovat nämä ehdotukset, tullakseen äänestyksen alaisiksi, yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Procopé: Ekonomiutskottet har i princip ställt sig på den ståndpunkten att utförsel av elektrisk kraft utom landets gräns icke bör tillåtas. Dock har regeringen inrymt rätt att i vissa undantagsfall bevilja koncession med avsteg från principen. Utskottet hade härvid dock såsom inskränkning för regeringens prövning fastställt, dels att kraftkällan befinner sig inom 10 kms avstånd från gränsen, dels att det icke får vara fråga om mer än 500 hkr kraftkälla. Det sistnämnda stadgandet om 500 hkr kraftkälla har inom stora utskottet ansetts illusoriskt och därför avlägsnats. Emellertid är ekonomiutskottets betänkande uppgjort under förutsättning af denna begränsning också med avseende å den utförbara kraften. Tack vare den förändring, som nu i stora utskottet har gjorts, bleve därigenom lagförslaget, sådant det i övrigt i ekonomiutskottets betänkande ingår och av stora utskottet antagits, icke i alla avseenden tillfredsställande. Uti 3 §

av lagförslaget stadgas, att kraft och transmissionsanläggning böra förklaras förbrutna, om någon utan tillstånd eller koncession överför elektrisk kraft utom landets gränser. I 4 § åter ingår bestämning om straff, som följer, ifall efter beviljad koncession, densamma överskrides i ett eller annat avseende.

Den föregående bestämningen i 3 § är ovillkorlig. Emellertid synes enligt förmärande icke föreligga någon egentlig artskillnad mellan de brottsliga handlingar, som omnämnas i de olika paragraferna, knappast ens någon väsentlig gradskillnad. Om en person eller en firma, utan att överhuvudtaget hava tillstånd att utföra elektrisk kraft, överför till främmande land en alldeles obetydlig mängd, är väl icke detta brott större än om en person eller firma, som har fått koncession på överföring av en ringa mängd kraft mångfaldigt överskrider, vad den har rätt att till främmande land överföra. Det förefaller därför som borde i bägge fallen intagas likartad straffbestämning därom att kraft- och transmissionsanläggning bliva förbrutna.

Jag gjorde detta förslag i stora utskottet, men däremot invändes huvudsakligen, att man, då 4 § giver domsrätt åt landshövdingen, skulle inrymma åt denne en alltför stor maktbefogenhet. Denna invändning äger utan tvivel sin riktighet, men den kan med fullt skäl göras även mot de bestämningar, som nu ingå i 4 §. Det är åtminstone tillsvidare uti vår lagstiftning, såvitt jag kan påminna mig, okänt, att landshövding i lag, som antagits av lantdagen, har fått sig tillagd rätt att döma till böter av ända till 10,000 mark. Det förefaller som vore det riktigare, att den domsrätt, vilken i 4 § omnämnas, skulle tillkomma vanliga dömande myndigheter, domstolarna.

Slutligen bör påpekas, att i detta lagförslag, sådant det av ekonomiutskottet utarbetats, förefinnes en brist i sådant avseende att inga stadganden föreligga därom, huru beslaget av anläggning skall ske och huru det skall fastställas. I andra likartade fall, då beslag förekomma, finnes det i lagen uttryckligen stadgat, huru beslaget göres och vilken myndighet som har att fastställa densamma.

Under dessa omständigheter synes det mig att det förslag, som nu ligger till grund för kammarens behandling, är till den grad ofullständigt att en ny beredning i specialutskott vore av nöden.

Vid sådant förhållande ber jag att få föreslå, att ärendet återförvisas till ekonomiutskottet, vilket finge i uppdrag att utarbeta nytt betänkande med iakttagande av följande omständigheter:

1:o att domsrätt i fråga om överträdelse av beviljad koncession blir tillagd domstol, icke landshövding; .

2:o att i den föreslagna lagen införes stadgande därom, att vid överträdelse av beviljad koncession kraft- och transmissionsanläggning må kunna förklaras förbrutna samt

3:o att närmare bestämmingar i lagförslaget intoges angående förfarandet, då kraft- och transmissionsanläggning beslutas och förklaras förbrutna.

Ed. Hultin: Meillä, niinkuin luultavasti muuallakin, tapahtuu sangen usein, että politiikassa ehkäisemistoimenpiteet tulevat liian myöhään, senjälkeen kun jo on paljon vahinkoa syntynyt. Niin olisi varmaankin käynyt maamme koskivoimainkin suhteen, jollei maailmansota olisi tullut väliin. Vuoksen mahtavat kosket olisivat joutuneet työskentelemään vieraan maan palveluksessa ja sen hyväksi, kun ei ollut olemassa lainsäädäntöä, jonka avulla sitä olisi voinut ehkäistä. Olisiko ehkäiseminen niissä oloissa ylipäänsä laisinkaan ollut mahdollista, se on sitäpaitsi seikka, jota suuresti voi epäillä. Tässä suhteessa on kuitenkin, maamme tultua itsenäiseksi, ainakin se muutos tapahtunut, että kysymys nyt voidaan käsitellä ja ratkaista yksinomaan Suomen etua silmällä pitäen tarvitsematta ottaa huomioon ulkoa tulevaa painostusta. Kun hallituksen asiata koskeva esitys ensimmäistä kertaa oli täällä eduskunnassa esillä, oli minulla tarkoitus evästää sitä valiokuntaan toivomuksella, että valiokunta ottaisi harkittavakseen, olisiko yleensä sallittava koskivoiman siirtoa maan rajojen ulkopuolelle. Mielihyvällä olen senvuoksi nähnyt, että valiokunta on tämän tehnyt ja tullut kielteiseen päätökseen. Tätä vastaan väitetään vastalauseessa, että omassa maassa ei tarvita kaikkea sitä voimaa, jota täällä koskissamme piilee, jonka vuoksi maalamme muka on varaa ja sille myös edullista hyvästä hinnasta luovuttaa tätä voimaa ulkomaille. Tähän huomautettakoon, ettei nyt ole kysymys maan kaikkien koskivoimien käytöstä. Jos suuri osa niistä vielä on käyttämättä tällä hetkellä, riippuu se monista asianhaaroista, jotka eivät ole tämän asian kanssa missään yhteydessä. Onhan sitäpaitsi katsottava vain eduksi, että maan teollisuudella on edelleen kehittymisen varaa saamalla n. s. valkoisia hiiliä käyttövoimaksi. Valiokunnan esittämät numerot osoittavat myöskin, että Suomessa on suhteellisesti paljon vähemmän vesivoimaa kuin Ruotsissa ja Norjassa. On siis sitä suurempi syy varata se oman maan vastaisia tarpeita varten. Pitäkäämme mielessä, että tässä

afäärissä onkin kysymys itse asiassa vain määrätyistä Vuoksen koskista. Niillä on jo harjoitettu paljon jobbausta. Ne ovat monasti vaihtaneet omistajaa, ovat olleet sekä kotimaisten liikemiesten että ulkomaalaisten käsissä. Miljoonia on niillä ansaittu, ennenkuin ne vielä ovat synnyttäneet ainoatakaan turbiinihevosvoimaa tai tuottaneet ainoatakaan kilovattia sähköä. Ja koskien varsilla ovat pellot sillävälän metsittyneet ja entisten poismuuttaneiden viljelijäin asunnot siellä autioina lahoavat. Kaikki tämä keinottelu, jonka jatkuessa koskien hinnat ovat nousemistaan nouseet, on tapahtunut tarkoituksessa siirtää koskien voimaa sähköjohtoja myöten Pietariin. Ja kun sitten hinnat on keinottelulla saatu monenkertaiseksi siitä, mitä aikoinaan maksettiin vesioikeuksien omistajille, on valtiolle vihdoin valmistettu tilaisuus päästä noihin voimalähteisiin osalliseksi ja hallitus on katsonut välttämättömäksi ostoon ryhtyä, korkeasta kauppahinnasta huolimatta, estääkseen siten tärkeitä kansallispääomaa joutumasta kokonaan ulkomaalaisten määräysvallan alaiseksi. Nyt sanotaan, että sähkövoiman siirron kieltä tulisi ehkäisevästi vaikuttamaan valtion omaan vesivoimatalouteen. Mutta onko sitten todistettu, että Vuoksen koskien voiman myyminen tai vuokraaminen venäläisille on ainoa taikka edes edullisin tapa käyttää sitä Suomen valtion hyväksi? Mitä hyötyä olisi maallemme ollut siitä, jos tämän voiman siirto olisi saatu aikaan jo ennen sotaa, vaikkapa kaikkia hallituksen nyt asettamia ehtoja noudattamalla? Onko täällä ketään sitä mieltä, että Vuoksen koskien koskivoima voitaisiin siirtää bolshevikille Pietariin kaupungin valaisemiseksi taikka sotatarveteollisuutta varten, joka on tähdätty Suomea vastaan. Johdot olisi tietysti jo toista vuotta sitten täytynyt katkaista, eikä minun nähdäkseni olisi mitään mahdollisuutta saada perityksi korvausta niistä vahingoista, jotka siten olisivat valtiolle koituneet. Tähän vastataan tietysti, että tuleehan keran rauha ja säännölliset olot ja että meidän täytyy päästä säännöllisiin kauppasuhteisiin Venäjänkin kanssa. Tietysti tämä on suotavaa. Mutta minä en voi tukahuttaa pelkoani, että säännöllisissäkin oloissa suomalaisen koskivoiman siirto Pietariin helposti voi antaa aiheita maallemme kaikkea muuta kuin edullisiin suhteisiin ja selkauksiin, joilla saattaisi olla sangen suuri valtiolinenkin merkitys. Yksistään jo tämä syy pakottaa minua siis asettumaan asiassa kielteiselle kannalle. Mielestäni ei meillä ole Suomessa mitään syytä lisätä niiden etujen lukua, joita Pietari ehkä saattaa vaatia valvoakseen Suomessa. Vaikkei minulla, yhtä vähän kuin useimmilla täällä läsnä-

olevista, ole tuntemusta asian teknillisestä puolesta, olen kuitenkin huomannut sen, että mikä yhtenä päivänä näyttää mahdottomalta tai vaikealta, se jo lyhyen ajan perästä tekniikan kehityessä muuttuu helpoksi toimeenpanna ja sitä myöten myös edulliseksi. Asiantuntevallakin taholla — olen huomannut sen esim. eräästä kirjoituksesta Hufvudstadsbladetista, joka nähtävästi on asiantuntijan kirjoittama — tuntuu olevan suuria epäilyksiä siitä, että sähkövoiman ulkomaille siirto tulisi taloudellisessakin suhteessa olemaan Suomelle varsin epäedullinen. Kun on laskettu sähkön siirrosta voivan karttua vuokraa noin 20 milj. markkaa, menee tästä rakennus- ja hoitokustannuksiin — sanotaan mainitussa kirjoituksessa — niin paljon, että puhdasta voittoa jäänee jällelle vain noin 2 à 4 milj. markkaa, mikä tietysti nykyoloissa on jokseenkin mitätön summa valtiotaloudessamme. Sähkövoiman siirto merkitsisi sitä paitsi arvokkaan raaka-aineen maasta vientiä. Jos sähkövoima sen sijaan käytettäisiin kotimaassa vientitavarain valmistamiseen, tuottaisi sama sähkömäärä maalle monin kerroin suuremman tulon. Tästä seuraa, että jos Vuoksen vesivoimat eivät kohta kokonaisuudessaan yhtäkkiä joudu käytäntöön eikä sidotuksi pitkäaikaisilla luovutus sopimuksilla, on tämä ennen pitkää osotettava olevan maallemme hyödyksi eikä suinkaan vahingoksi. Varastoon jäänyt vesivoima tulee varmaankin elähyttävästi vaikuttamaan uusien teollisuuslaitosten syntymiseen omassa maassa, joihin voima sähköjohtoja myöten voidaan siirtää yhtä hyvin kuin Pietariin, puhumatkaakaan siitä, ettei tekniikka liene vielä sanonut viimeistä sanaansa sähkön käyttämisestä monenlaisiin muihin tarkoituksiin. Poliittiselta kannalta katsoen mainitun kirjoituksen kirjoittaja myöskin pitää sähkövoiman maasta siirtoa suoraan turmiollisena. Ajateltakoon vain, sanoo hän, että teollisuuden kehitys vieraan maan pääkaupungissa kymmenien vuosien kuluessa joutuisi suomalaisen vesivoiman käytön varaan, että esim. sotatarpeiden valmistus olisi siitä riippuvainen. Voiko silloin epäillä, ettei venäläinen imperiaalismi, joka nykyäänkin rauhan kongressissa vaatii Suomenlahden rantoja Pietarin turvamiseksi, käyttäisi kaikkia keinoja suomalaisten voimalähteiden anastamiseksi? Joku voi ehkä arvella, että voima olisi annettava vapaaehtoisesti, jotta vältettäisiin sen väkijakolla ottaminen. Mutta tämä olisi mielestäni mahdollisimman huonoa politiikkaa. Monestihan on nähty, että kuka antaa rysälle pikkusormen, hänen on pakko pian antaa koko käsi.

Sanotaan ehkä, että voiman siirto voidaan mää-

rätyn vuokra-ajan jälkeen lopettaa. Mutta kuka uskoo, että tämä todellakin olisi mahdollista? Varmaankin se synnyttäisi sellaisen myrskyn Pietarissa, että suomalainen diplomatia ei kykenisi sitä myrskyä rauhoittamaan. Tiedettäköön pikemmin Pietarissa alusta alkaen, ettei siellä voida rakentaa mitään tulevaisuuden toiveita suomalaisen vesivoiman varaan. Meille taasen on epäilemättä paljon turvallisempaa, että Pietarin voimalähteet ovat haettavat Etelä-Venäjän kivihiilikaivoksista kuin Suomen koskista.

Sähkövoiman siirron kieltäminen on arvatenkin saava aikaan senkin, että Vuoksen koskien ulkomalaiset osakkeenomistajat tulevat taipuvaisemmiksi luovuttamaan osakkeensa suomalaisille, kun heidän alkuperäiset suunnitelmansa menevät myttyyn. Tämän yhteydessä on olemassa eräs toinen tärkeä kysymys, johon olisin suonut, että valio-kunta olisi kiinnittänyt huomionsa, vaikkapa vain ohimennen. Nimittäin kysymys siitä, eikö koskivoiman käyttö yleensä olisi saatava semmoisen säännöstelyn alaiseksi, että yhteiskunnan etu ja tarve enemmän kuin tähän saakka tulisi meillä valvotuksi. Tässä suhteessa on aikaisemmin monesti viitattu Norjan esimerkkiin. Norjassahan, jossa vesivoimalla on vielä suurempi merkitys kuin meillä, on aina vuodesta 1906 ensin lyhyillä, väliaikaisilla lainsäädännöksillä ja sittemmin vuonna 1917 seikkaperäisellä lailla pidetty huolta sekä siitä, ettei tämä tärkeä kansallispääoma siirry ulkomaalaisten haltuun, että myös siitä, ettei sitä kotimaistenkaan teollisuuden harjoittajain hallussa väärinkäytetä. Pääperiaatteena Norjan laissa on, että ilman erikoislupaa eli konsessioonia ei kukaan muu kuin valtio tai kunta voi hankkia omistus- ja käyttöoikeutta enemmän kuin 10,000 hevosvoimaa tuottaviin vesiputouksiin. Sellaisen erikoisluvan voivat kuninkaalta saada, jos eivät mitkään yleiset syyt sitä estä, ainoastaan Norjan alamaiset ja osakeyhtiöt tai avoimet yhtiöt, joilla on kokonaan norjalainen, Norjassa sijaitseva hallitus ja kokonaan norjalainen pääoma. Ulkomalaiset ja ulkomaalaiset pääomat ovat siis Norjassa yleensä pois suljetut koskivoimien käytöstä. Aikaisemmilta ajoilta on vielä joitakuita koskia yhtiöitten hallussa, joissa on osakkaina ulkomalaisiakin rahamiehiä, mutta valtio ostelee ja on ostanut itselleen suurimman osan niitten osakkeista. Jos on kysymys vesiputouksista, jotka tuottavat yli 10,000 hevosvoimaa ja jossa suuria etuja on vastakkain, ei lupaa anneta ennenkuin asia on esitetty suur-käräjillä. Luvan saanti on Norjassa monien ehtojen täyttämistä riippuvainen. Tahdon mainita näistä ehdoista muutamia. Osakeyhtiön osakkeet ovat ensinnäkin nimelle

kirjoitettavat eivätkä niitä voi omistaa ulkomalaiset muussa tapauksessa, kuin että ovat saaneet ne perinnön kautta ja silloinkin on määrättyjä ehtoja noudatettava. Luvan saaja on velvollinen noudattamaan vesiputouksien käytöstä kulloinkin voimassa olevaa lainsäädäntöä. Siis hänen täytyy jo edeltäpäin alistua kaikkiin lainmuutoksiin. Yrityksen palveluksessa on mikäli mahdollista käytettävä ainoastaan oman maan kansalaisia. Työväkensä hyväksi on luvan saajan täytettävä useita ehtoja. Hänen täytyy hankkia työväelleen kunnollisia asuntoja tai asutontontteja, kokous- ja lukuhuoneita, lääkärinapua ja sairashoitoa, sielunhoitoa y. m., kaikki asianomaisen ministeriön määräysten mukaan. Jos on otaksuttavaa, että kosken ympärille syntyy taajaväkinen yhteiskunta, tulee luvansaajan kustantaa asemakaava ja maksutta luovuttaa maata teitä, katuja ja tarpeellisia julkisia rakennuksia varten. Luvansaajan tulee myös vastata niistä köyhäinhoitomenoista, joita kunnalle saattaa johtua hänen työväkensä hätään joutumisesta. Jos vesivoimaa käytetään sähkövoiman tuottamiseen, ei voimaa saa siirtää maan ulkopuolelle ilman kuninkaan lupaa, mutta tällaisesta lupaa ei ole vielä kertaakaan annettu, eikä todennäköistä ole, että sitä Norjassa tultaisiin antamaan, katsoen siihen suuntaan, johon Norjan lainsäädäntö käy. Sähkön hintaa eivät myöskään yhtiöt saa keino-tekoisesti kohottaa ilman ministerin suostumusta. Jos vesivoimaa käytetään tuotteitten valmistamiseksi, jotka ovat maanviljelykselle tarpeellisia, on määrätty, että tuotteita on luovutettava oman maan maataloudelle alennettuihin hintoihin. Muihin tuotteisiin nähden valvotaan niin ikään etusijassa oman maan kuluttajain etua ja tarvetta. Lupakirjassa määrätään, että korkeintaan 10 % tuotetusta voimasta on määrahinnasta luovutettava sille kunnalle, jossa voimalaitos sijaitsee tai muille kunnille. Valtio voi myöskin pidättää itselleen määräprosentin voimasta. Poikkeustapauksissa on luovutettava suurempiakin määriä. Konsessionin annetaan Norjassa määrääjäksi, korkeintaan 50 vuodeksi, suur-käräjäin suostumuksella 60 vuodeksi. Lupa-ajan kuluttua koski voimalaitoksineen, työväen asuntoineen y. m. joutuvat ilman korvausta valtiolle. Valtio saattaa jo aikaisemminkin lunastaa laitokset. Erikoistapauksessa saattavat ulkomaalaisetkin yhtiöt, joitten hallitus sijaitsee Norjassa ja joissa osakkaitten enemmistö on norjalaisia, saada konsessionin. Tämä säännös senvuoksi, että Norjassa jo entuudesta toimii muutamia ulkomaalaisia yhtiöitä, joita koetetaan täten saada pyytämään konsessionia ja siten alistumaan tämän lainsäädännön alle.

Valtiolla on Norjassa etuoikeus kosken ostamiseen niinpian kuin kosken käyttämiselle haetaan konsessionia tai kun kunta ei käytä etuoikeuttaan sen ostamiseen. Kunta ei kuitenkaan ilman kuninkaan lupaa saa myydä koskea, jonka se on etuoikeudella ostanut. Jos valtio taasen ei käytä etuoikeuttaan kosken ostamiseen, on läänillä siihen etuoikeus. Jos konsessionin on annettu ulkomaalaisille tai yhtiölle, jolla ei ole kokonaan norjalaista hallitusta tai osakepääomaa, on valtiolla oikeus viimeistään ennen 35 vuoden kuluttua lunastaa koko voimalaitos. — En tosin luule, että Norjan laki koskivoimankäytöstä soveltuisi sellaiseen Suomessa kopioitavaksi, mutta minusta tuntuu että siinä on useita varteenotettavia periaatteita. Joka tapauksessa on koskivoimien käyttö meilläkin niin monien ja suurten yhteiskuntaetujen kanssa kosketuksessa ja voi sen säännöstelemättä jättämisestä ajan pitkään koitua niin monenlaista haittaa, että sitä koskevan lainsäädännön aikaansaamista olisi mielestäni kiirehditävä.

Olin aikonut jo edellisellä kerralla lausua sen toivomuksen, että suuri valiokunta liittäisi lakiehdotuksen jälkeen anomusponnen, jossa pyydetäisiin hallitusta valmistuttamaan lakiehdotusta koskivoimien käytön säännöstelemisestä sillä tavoin, että yhteiskunnan yleiset, pysyvät edut tulisivat tarpeellisessa määrässä valvotuiksi. Pelkasin kuitenkin, että suuri valiokunta ehkä olisi katsonut tätä kysymystä liian laajaksi voidakseen sitä tässä yhteydessä käsitellä. Edellinen puhuja on tosin nyt ehdottanut, että esitys palautettaisiin talousvaliokuntaan siellä eräissä kohdin vielä muodosteltavaksi. Mutta kun en ole varma siitä, että tämä tulee toteutumaan, rajoitun mainitsemani ajatuksen täällä esilletuomiseen siinä vakaumuksessa, että vaikka se tällä kertaa raukaakin, se kuitenkin pian uudestaan on nouseva esiin ja toivoakseni silloin hallituksen aloitteesta.

Ed. K o t o n e n: Pyysin puheenvuoroa niiden huomautusten johdosta, joita viimeistä edellinen puhuja teki lakiehdotusta vastaan ja jotka koskivat ehdotuksessa olevia rangaistusmääräyksiä ja yleensä lain teknillistä rakennetta. Syyt siihen, että lakiehdotuksen 3 ja 4 §:ssä olevat rangaistusseuraamukset ovat erilaiset, on mielestäni helposti käsitettävissä ja myöskin puolustettavissa. Kosketteleehan 3 § sitä tapausta, että sähkövoima siirretään maasta ilman lupaa, kun taas 4 § on sovitettava siihen tapaukseen, jolloin toimiluvan saanut ylittää toimilupansa. Edellisessä tapauksessa, eli siinä, että kokonaan luvatta voima siirretään maasta, on rikos tietysti törkeämpi kuin

silloin, kun vain ylitetään myönnettyä toimiluvaa. Näin ollen minusta lakiehdotus osuu aivan oikeaan siinä, kun se edellisen tapauksen varalta on säätänyt ankarammat rangaistusseuraaukset kuin viimeksimainitun tapauksen varalta. Ed. Procopé ehdotti että säädettäisiin seuraamukseksi 4 §:nkin rikkomisesta voimasiirtolaitoksen menettäminen. Paitsi sitä että tällainen seuraamus minusta jo asiallisestakin on liian ankara, ei sellaisen seuraamuksen määräämistä kernaasti voida jättää hallintoviranomaiselle, maaherralle, niinkuin tässä on ehdotettu, vaan olisi meneteltävä niinkuin ed. Procopé itsekin nyt myönsi, nim. siten, että rangaistukseen tuomitseminen tässäkin tapauksessa olisi oleva tuomioistuimen asiana. Tätä käsitystä en kuitenkaan katsoisi voitavan hyväksyä syystä että niissä tapauksissa, joita 4 § koskettelee, ovat tarpeen useinkin kiireelliset toimenpiteet, ja silloin meidän tuomioistuiemme hitaus useinkin olisi esteenä tarpeellisen nopeuden saavuttamiselle rangaistuksen tuomitsemisessa. Ja kun 4 §:n mukaan rangaistusseuraamuksena jo voi olla toimiluvan menettäminen, niin on se aivan riittävä seuraamus rikoksesta, sillä toimiluvan menettäminen ainakin useissa tapauksissa tietää, jollei näiden voima- ja voimasiirtolaitosten täydelleen menettämistä, niin ainakin niiden arvon huomattavaa vähentymistä. Minä näistä syistä pitäisin tarpeettomana palauttaa asiaa, niinkuin ed. Procopé täällä ehdotti, talousvaliokuntaan. Myönnän, että laissa on se puutteellisuus, ettei ole lähemmin määriteltä, millä tavoin voimailaitoksen tai toimiluvan menettäminen olisi käytännössä toimeenpantava. Mutta tämän uhkan olemassaolo vaikuttaa jo luullakseni siksi pelottavasti, ettei tätä seuraamusta käytännössä useinkaan tulla tarvitsemaan, ja jos sitä joskus tarvittaisiinkin, niin lain yleisiä periaatteita noudattamalla kyllä voitaisiin asian käytännöllinen puoli ratkaista. Arveluttavampi kohta minusta tässä lakiehdotuksessa, sellaisena miksi se suuressa valiokunnassa on muuttunut, on se, että hallituksella on täysi oikeus siirtää voimaa maamme rajain ulkopuolelle sellaisista voimalähteistä, jotka sijaitsevat korkeintaan 10 kilometrin päässä maan rajoista. Talousvaliokunnan ehdotuksessa oli tähän ehtoon lisätty vielä se määräys että siirretty voimamäärä ei saanut olla 500 luonnon hevosvoimaa suurempi, mutta tämä viimeksimainittu ehto tuli lakiehdotuksesta suuressa valiokunnassa poistetuksi syystä että katsottiin sen olevan liian epämääräisen. Jos nyt niin kävisi, että maan rajat niillä seuduilla, joissa meidän suurimmat voimalähteemme sijaitsevat, siirtyisivät nykyisiltä paikoiltaan, niin voisi tämän lain teho ja merki-

tys supistua varsin vähäiseksi, varsinkin jos samalla saataisiin hallitus, johon ei olisi luottamista. Kun kuitenkin toivon ettei tämä pelko koskaan toteutuisi, en katso tämänkään seikan aiheuttavan mitään ehdotusta muutokseksi itse lakiin, vielä vähemmän lakiehdotuksen palauttamiseksi takaisin valiokuntaan.

Ed. T a v a s t ä h t i: Eri asiantuntevilta tahoilta saadut ja julkisuudessa näkyneet tiedot sekä maamme vesivoimista yleensä että Vuoksen vesivoimista erikseen ovat olleet sangen suuressa määrässä eroavaiset, samoinkuin tiedot siitä, missä määrin maamme taloudessa tullaan lähitulevaisuudessa tätä voimaa tarvitsemaan ja edullisesti käyttämään. Tämä osottanee, kuinka selvittämätön tämä kysymys vielä on. Ei myöskään voi tietää, koska sellainen aika tulee, että tällaista siirtoa voi ajatella, eikä myöskään, millaiset olot silloin ovat naapurimaasamme. Sentähden tuntuu talousvaliokunnan ja suuren valiokunnan varovaisuus, joka ilmenee siinä, että kokonaan ehdotetaan sähkövoiman siirto ulkomaille kielletäväksi, aiheettomalta. Tässä tulisivat etupäässä kysymykseen Vuoksen vesivoimat. Suurempi osa niistä on valtion käsissä ja mahdollisuuksia vielä jäljelläolevien koskien saantiin valtion haltuun myöskin löytynee. Kun siis sellainen aika tulee, että mahdollisesti voitaisiin voimaa maasta viedä, niin tulisi hallituksella vastalauseen kirjoittajain mielestä olla tilaisuus hoitaa tätä valtion taloutta niin että se tulee maalle edulliseksi, ja on hallituksella luonnollisesti aina käytettävänä kaikki saatavissa oleva asiantuntemus. Ed. Hultin on sanonut, ettei ole todistettu, että sähkövoiman siirto silloin tulee olemaan edullista. Luonnollisesti sellaista ei edeltäpäin voida sitovasti todistaa, ja asiantuntevalta taholta tässäkin suhteessa saadut tiedot ovat hyvin erilaisia. Mutta jos tulisi epäedulliseksi niin tietysti sellaiseen ei tarvitse ryhtyä. Ed. Hultin on myöskin viitannut siihen poliittiseen vaaraan, mikä voisi koitua sähkövoiman siirrosta Venäjälle, ja talousvaliokunnan mietinnössäkään sanotaan, että olisi vaaraa siitä, että sähkövoimaa siirrettäisiin Pietariin, mahtavan Venäjän valtakunnan pääkaupunkiin. Meidän tiedossamme toistaiseksi ei ole, kuinka mahtava se valtakunta, joka itärajamme toiselle puolelle tulee järjestymään, tulee olemaan, eikä edes myöskään siitä tuleeko Pietari olemaan sen pääkaupunki. Kun siellä olot järjestyvät, on kuitenkin luultavaa, että ilman minkäänlaisia kauppasuhteita sinnepäin me emme missään tapauksessa tule olemaan. Ellei sinne viedä sähköä, niin viedään sinne muuta ja tuodaankin muuta, niin

että intressejä tänne päin tulee aina olemaan. Toivoisin että eduskunta asettuisi talousvaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen kannalle.

Ed. Reinikainen: Viime kerralla esiintyi vastalauseen asianajajana ed. Arajärvi. Ed. Arajärvi on tässä asiassa puolueellinen. Onhan tunnettua että hän oli osallisena rahaministerinä ollessaan niissä surullisen kuuluisissa koskikaupoissa, joita viime kesänä tehtiin. Hänen johdolla ostettiin nämä Vuoksen kosket, Enso O. Y. Gutzeit ja kumpilta, Tainionkoski O. Y. Tornatorilta ja valtion täytyi myyjille maksaa kymmeniä miljoonia markkoja voittoa. Esim. O. Y. Gutzeit ja kumpi:in osakkeista maksettiin 39,000 markkaa, pari viikkoa sen jälkeen tarjottiin niitä 25,000 markalla. Jos tällaista socialiseerausta harjoitetaan, joudutaan siihen mitä vastalauseen tekijät sanovat että lämpövoima ei kykene kilpailemaan koskivoiman kanssa ja myöskin joudutaan siihen että täytyy hyljätä hallituksen esityksessä toisen paragraafin kohta B, jossa puhutaan ehdoista, millä voidaan siirtää koskivoimaa maan rajojen ulkopuolelle, sillä nämä ehdot tietysti vahingoittaisivat niiden yksityisten etuja, jotka tässä tulevat kysymykseen ja vastalauseen tekijät yksityiskapitalistien asianajajina eivät halua näitä vahingoittaa. Kuten tietty omistaa valtio näiden koskikauppojen jälkeen Vuoksen vesivoimista noin 170,000 hevosvoimaa ja venäläinen yhtiö „Force” 22,000 hevosvoimaisen Linnankosken ja 50,000 hevosvoimaisen Vallinkosken. Rouhialan koskiryhmän 50—60 tuhatta hevosvoimaa omistanevat suomalaiset. Keinottelijat ovat muutamissa vuosissa nostaneet ainakin kymmenkertaiseksi näiden koskien hinnan siinä varmassa vakauksessa että voisivat näistä siirtää voiman Venäjälle. Jos voiman siirto tulee kysymykseen, niin se koskee pääasiallisesti näiden yksityisten hallussa olevia koskivoimia, ja se etu, joka valtiolle tulisi, jos puolet Vuoksen koskivoimista siirrettäisiin, olisi erään toissapäivän Hufvudstadsbladet-lehden asiantuntijan laskelman mukaan ainoastaan 2—4 miljoonaa markkaa, vaikka korotettaisiin sähkövoiman hintaa nelinkertaiseksi siitä mitä se oli ennen sotaa. 2—4 miljoonan markan summa ei paljon merkitse valtien miljaardibudjetissa. Mielestäni pitäisi koskivoimat mahdollisimman pian socialiseerata ja socialisoida niin, ettei tässä otettaisi huomioon yksityisten etuja. Tämän lain hyväksyminen osaltaan vaikuttaisi siihen suuntaan ja vaikuttaisi myös että koskien hinnat maassa tuntuvasti alenisivat ja silloin loppuisi keinottelu. Maamme taloudellisessa kehityksessä tulevaisuudessa ovat koski-

voimat tärkeitä tekijöitä, melkein pä yhtä tärkeitä kuin Keski- ja Länsi-Euroopassa kivihiili. Meillehän avautuu sähkövoiman käyttämisellä monia aloja: tehtaات, joista käyttää nykyään vain puolet koskivoimaa, samoin valaistuslaitokset, rautatiet ja suuret kemialliset ja lannoitustehtaات, joita voitaisiin perustaa. Lisäksi tulee muistaa, ettei koskivoimaa ole maassa erittäin paljon. Esim. verrattuna naapurimaihin on meillä kymmenen kertaa vähemmän koskivoimaa asukasta kohti kuin Norjassa ja noin 3 kertaa vähemmän kuin Ruotsissa.

Kaikista näistä syistä toivon että tämä lakiehdotus hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin talousvaliokunta on sen ehdottanut.

Ed. Arajärvi: Ed. Reinikainen nimesi minut esille ja merkillistä kyllä Vuoksen koskien oston vaikuttaneena henkilönä. Minä luulen puolestani, ellei ed. Reinikainen vielä sitä ymmärrä, niin hän kyllä tulee aikojen kuluessa sen ymmärtämään, että hallitus tehdessänsä ne kaupat, jotka se teki, ainakin suoritti sellaisen sosiaalipoliittisen tehtävän, johon ed. Reinikainen ei ainakaan toistaiseksi pysty. Ed. Reinikaisen ja hänen kumppaniensa sopii kulkea samaa tietä. Silloin minä luulen että jotain menestyksellistä ja hyödyllistä tässä maassa voidaan suorittaa sillä alalla, jota hänkin tavoittelee ja hapuilee.

Mitä muuten tulee niihin hintoihin, joita ostamasta omaisuudesta maksettiin, se on asia, joka ei kuulu tämän illan keskusteluun. Ne otetaan aikanaan esille kyllä ja minä olen valmis puolestani, mikäli se on jo tänä aikana arvosteltavissa, vastaamaan niistä. Mutta minä luulen että ed. Reinikainen, samoin kuin joku muu, joka on samalla kannalla ja jotain luulee vakavasti voitavansa harkita, tulee huomaamaan, ettei se ole vielä arvosteltavissa, mikä taloudellinen lopputulos siinä suhteessa todellisuudessa on oleva. Mutta että se tie on oikea, jota on kuljettu, se varmaan tullaan näkemään verrattain läheisessä tulevaisuudessa.

Mutta mitä sitten tulee nyt käsiteltävään mietintöön, jota ed. Reinikainen tahtoo puolustaa, niin minä en viime kerralla, kun evästin sitä suureen valiokuntaan, ollenkaan tullut edes ajatelleeksi, että se olisi missään yhteydessä niiden koskikauppojen kanssa, joita valtio oli tehnyt. Minä evästin tämän mietinnön suureen valiokuntaan sillä tavoin kuin minä tein siitä syystä, että minä näin siinä arveluttavan epäluottamuslauseen hallitukseen nähden yleensä, ei tähän hallitukseen eikä edelliseen hallitukseen, vaan hallitukseen nähden yleensä, nim. sen mietinnön ta-

kana, joka on syntynyt ed. Reinikaisenkin toimenpiteiden kautta talousvaliokunnassa. Eduskunnan ja kansakunnan tulee luottaa hallitukseensa tällaisessa asiassa sen verran kuin hallituksen esityksessä ehdotetaan. Ellei yleensä sellaista luottamusta voida antaa hallitukselle, oli hallitus sitten minkä nimellinen tai kokoonpantu miten tahansa, niin eivät asiat kulje sillä lailla kuin niiden pitäisi kulkea. Se pelko, mikä valitsee talousvaliokunnan mietinnön synnyttäjäissä, on lapsellinen pelko. Ymmärtäväthän toki jotkut muutkin jotain kuin ne, jotka tällaisella lailla koettavat estää kaiken sen tapahtumasta mitä tapahtua saattaa. Ei pidä sitoa itseänsä tarpeettomasti käsistä ja jaloista edeltäpäin, kun ei kuitenkaan varmasti tiedä, miten asema ja asiat tulevaisuudessa muodostuvat.

Nyt näyttää olevan senlaatuinen tuuli vallalla maassa ja sitä edustaa tämä valiokunnan mietintö eduskunnassa, että Venäjään nähden meidän pitäisi tehdä kiinalainen muuri, jonka yli ei yksikään täältä pääsisi eikä yksikään liioin sieltä tänne. Sellaista muuria ei pidä rakentaa. Kun elämä vakaantuu ja tasaantuu, niin, aivan niinkuin ed. Tavastähti sanoi, vuorovaikutuksen suhteen Venäjän ja meidän välillä täytyy tapahtua, ja se tapahtuu siinä määrin meidän puolelta kuin me sen katsomme oikeaksi ja itsellemme edulliseksi. Meidän ei pidä tässä suhteessa tarpeettomasti enempää itään kuin länteenkään päin sitoa käsiämme. Hallituksen esityksen tässä suhteessa minun mielestäni kyllä pitäisi antaa riittäviä takeita, ettei täällä voida vaan noin ilman mitään muuta turmioksemme myydä niitä etuuksia, mitä meillä on puheenalaisessa suhteessa olemassa. Eikä voi hallituksen esityksen mukaan kukaan yksityinen, oli hän sitten kotimainen tai ulkomalainen, siirtää voimaa maan rajojen ulkopuolelle vain oman mielensä mukaan, niinkuin se on tähän saakka tapahtunut, ja josta syystä hallitus juuri on esityksensä antanut ja tahtonut siten saattaa vallan tässä suhteessa hallituksen käsiin, joten on joka kerta in casu harkittava ja punnittava, onko ja missä määrin ja millä ehdoilla voimaa siirrettävissä ulos. Tämän pitemmälle meneviä rajoituksia minä puolestani en ainakaan näe hyödylliseksi. Mutta tuuli ja ajatuskanta maassa on nyt sellainen, kuin se on, ja sille ei juuri näytä mahdavan mitään. (Ed. Tanner: Kokemukset). Kokemuksia ei ole ollenkaan. Herra Tanner tosin ollessaan hallituksessa koetti tässä suhteessa jotain tehdä ja järjestää voimaa Venäjällekin jollain tavalla vietäväksi ja koetti saada suhteita aikaan. Hänellä on huonoja kokemuksia kyllä, mutta hänellä ei ollut niitä mahdollisuuksia, joita

nykyään meidän maamme hallituksella on, ja herra Tannerillakin on, jos hän taas kerran hallitukseen tulee. Häinkin hallitukseen tultuaan tarvitsisi juuri tällaista lakia, saadakseen toimeen sitä, mitä hän silloin yritti Vuoksen koskiin nähdä. Eikö asia näin ole herra Tanner? Eduskunnan vaan on laadittava lakinsa sillä lailla, että käytännöllinen elämä voi maassa muodostua sellaiseksi, kuin asianharat ja olosuhteet sen kulloinkin vaativat. Jos me täällä jaksamme itse käyttää voimalähteemme ja koskemme, niin se on hyvä ja oivallinen asia ja silloin ei epäilemättä mikään hallitus, oli mikä hyvänsä, tule myymään eikä sallimaan siirtää voimaa ulos enempi kuin välttämätöntä on, mutta ellemme pysty itse voimaa käyttämään siinä määrässä kuin toivomme, niin parasta minun ymmärtääkseni on silloin rajoitetuilla ehdoilla, sentapaisilla kuin Norjassa esimerkiksi, joista täällä on puhuttu, on tehty, siirtää voimaa ja myydä sitä muillekin. Täällä on laskettu, lehdissä on saatu nähdä ne luvut, että siten ei lähtisi muuta kuin 2 miljoonaa, vaivaista 2 miljoonaa, niinkuin nykyään sanotaan, Suomen valtiolle. Ne jotka jonkun verran ovat olleet tekemisissä valtion finanssienkin kanssa, ovat tulleet huomaamaan, että 2 miljoonan markankin takia saa monta kertaa päätänsä vaivata, ennenkuin sen löytää silloin, kun sitä todella tarvitaan, ja vastaisuus on osottava, että juuri tämänluontoisista lähteistä on myöskin osaltaan koottava ne tulot, joita kansakunta tarvitsee elämänsä ylläpitämiseksi.

Kuten sanottu, minun ajatuskantaani ei vaikuta tällä kertaa niin paljo se, onko voimaa myytävä tai eikö sitä ole myytävä, onko sitä sallittava siirtää tai eikö ole sallittava siirtää. Ei minulla ole selvyyttä siitä, voiko, ja missä määrässä se tapahtua tänään tai huomenna, mutta minun ajatuskantaani vaikuttaa yksinomaan se seikka, että eduskunnan ei pidä sillä tavalla kuin talousvaliokunta suuren valiokunnan nyt kannattamana ehdottaa, sitoa käsiänsä ja katkaista niitä toiminnan ja menestyksen mahdollisuuksia, joita saattaa aueta, jos hallituksen esitys hyväksytään. Minä siis kannatan ja tulen kannattamaan talousvaliokunnan mietintöön liitettyä vastalauseetta.

Ed. P r o c o p é: Ldgm. Kotonen betonade vikten av snabba åtgärder för det fall som stadgandet i 4 § av utskottets förslag avser. Jag är fullkomligt ense med hr Kotonen därom att ett snabbt förfarande är av nöden. Men det snabba förfarandet vinnes icke genom det städgande, som ingår i paragrafen. Om vi tänka oss att guvernören dömer till böter och förklarar koncessionen

förverkad och utslaget överklagas i högsta förvaltningsdomstolen, kan det räcka åratat, innan saken kommer till avgörande, och under tiden fortsätter inrättningen att exportera elektrisk kraft. De snabbt tryggande åtgärderna kunna egentligen icke fås på annat sätt än genom stadganden som möjliggöra beslag i detta fall. Jag upprepar därför att det är absolut nödvändigt att få dylika stadganden till stånd. I övrigt vill jag påpeka, att mitt förslag ingalunda gick ut på, att man i 4 § skulle införa såsom ovillkorlig straffbestämning att kraftanläggningar och transmissionsanläggningar vore förverkade, utan att denna bestämning endast skulle följa om särskilda omständigheter det påfordrade.

Ed. Kotonen: Ed. Arajärvi näkyy pelkään, että hyväksymällä talousvaliokunnan ja suuren valiokunnan kanta tässä asiassa katkaisi hallitukselta mahdollisuudet toimia kunakin aikana vallitsevien konjunktuurien mukaan. Minusta tämä pelko kuitenkin on aivan aiheeton, sillä milloin niin tarvitaan, voi hallitus antaa eduskunnalle lakiehdotuksen, jossa esitetään tarpeellisen poikkeuslain hyväksymistä, ja kun eduskunta nykyään on sekä alku- että loppuvuodesta koolla, ei sellainen lain viivytyks ole niin suuri, että se näin tärkeissä kysymyksissä sanottavasti vaikeuksia aiheuttaisi. Sitä paitsi, jos tekeillä olevaan hallitusmuotoehdotukseemme tulee eräs pykälä, joka siinä nyt on, kävisi eduskunnan luvvan saaminen vieläkin helpommaksi ainakin siinä tapauksessa, että olisi kysymys sopimuksen teosta jonkun ulkovallan eikä yksityisen ulkovallankansalaisen kanssa. Tämän hallitusmuotoehdotuksen pykälän mukaan kuuluisi nim. presidentin oikeuksiin tehdä ulkovaltain kanssa sopimuksia ja milloin nämä sopimukset koskettavat lainsäädännön alaa tai muuten valtiosäännön mukaan vaativat eduskunnan hyväksymistä, olisi sellainen eduskunnan hyväksyminen hankittava. Tämä tietenkin kävisi verrattain nopeasti. Kuten sanottu, ovat ne perusteet, joihin ed. Arajärvi tässä suhteessa nojautui, siis kokonaan liioiteltuja ja, voimme sanoa, paikkansapitämättömiäkin.

Ed. Procopéille pyytäisin huomauttaa ettei nyt sentään vuosikausia kestäisi, jos tällainen voiman laittomasti siirtäjä saattaisikin maaherran päätöksen ylempien viranomaisten ratkaistavaksi. Toivotaan, että meidän maassamme oikeus-elämänkin alalla olot vähitellen kehittyvät siihen suuntaan, että niitä voidaan pitää edes jossain määrin normaalina, ja kun on kysymys hallinto-
viranomaisista, niin ei tule kestäämään säännöllis-

sissä oloissa kuin jonkun kuukauden, kun tällainen asia on karkissa asteissa käsitelty.

Ed. Junes: Silloin kun eduskunnalle annettiin hallituksen esitys sähkövoiman luovuttamisesta vieraan valtion alamaisille tai vieraan valtion käytettäväksi, olin minä puolestani sitä mieltä, että tässä olisi hallituksen esitykseen suostuttava, sillä sen kautta olisi meidän köyhälle maallemme saatu yksi vastiketavara niitä tarpeita varten, joita ehdottomasti Suomi tarvitsee ulkomailta saada. Mutta kuultuani asiantuntijain mielipiteen ja ilmoituksen, että tällä vastiketavaralla oltaisiin tilaisuudessa saamaan korkeintaan 4 milj. markkaa Suomen valtiolle tuloja, eli toisin sanoen vähintään 2 milj. ja enintään 4 milj. niin luovun siitä ajatuksesta. Kun tämä raha-määrä ei ainakaan nykyisinä aikoina ja rahanarvon ollessa sellaisena, minä se nyt on, suurestikaan vaikuta valtion rahasioihin, mutta päinvastoin äärettömän paljon vaikuttaa yleensä kansan talouden muihin asioihin, sitomalla valtion sen kautta tavallansa kiinni vieraan vallan alueeseen, jos sähkövoimaa tultauisiin vapaasti myöntämään, niin olisi se estettävä ja senvuoksi puolestani olen nyt valiokunnan kannalla.

Mitä muuten siihen asian puoleen tulee, josta ed. Arajärvi täällä mainitsi, että asian tähän muotoon saattaminen on suorastaan epäluottamuslauseen antamista hallitukselle tai hallituksille, koska siltä evätään vapaa harkintavalta tällaisessa asiassa, niin täytynee minun mainita, että tällaiseen epäluottamukseen ilmeisesti on hallitus aikoinaan antanut aihetta, kun se osteli koskia ja meni maksamaan m. m. Pohjois-Suomen koskista 10 milj. markkaa, kun eräs välittäjä nämä kosket oli ostanut ja maksanut niistä vain joitakin kuukausia ennen vähän yli 2 milj. markkaa. Sitä paitsi tuli mainittu valtion koskikauppa minun tietääkseni hyvin heiluville perusteille, kun tämä ensimmäinen välittäjä ei ollutkaan vielä saanut täydellisiä kiinnekirjoja koskiinsa, ja hallitus kuitenkin kaikella kiireellä ennen luopumistaan vallasta tai ennen oikeuksiensa luovuttamista jälkimäiselle hallitukselle menee tekemään sellaisen kaupan. Tämäkin mielestäni on siis täysin antanut kansalle aihetta evätä anottua oikeutta myöhemmille hallituksille, koskei tiedetä, milloin mistäkin hallituksesta tulee sellaisia näkökohtia esille, jotka panevat ajattelemaan, onko aina maan ja kansan paras kysymyksessä vai onko siellä sittenkin itsekkäitä pyyteitä olemassa.

Ed. Arajärvi: Ed. Kotosen lausunnon johdosta minun täytyy mainita, että tämän hänen-

kin puoltamansa lakiehdotuksen mukaan on kysymyksessä laki. Sen 1 §:ssä sanotaan, että „maan voimalähteistä saatavaa sähkövoimaa alkoon kukaan siirtäkö maan rajojen ulkopuolelle”. Se on laki eikä näin ollen käy hallituksen tulla tiedustelemaan, saako se laista poiketa, vaan minun tietääkseni siinä täytyy tehdä lain muutos ja se vie jonkun aikaa. Siitä on meillä, ed. Kotosella ja minulla, jonkun verran kokemusta, ettei käytännöllisessä elämässä käy, että asiat sillä lailla järjestetään. Kyllä ne täytyy käytännössä järjestää toisin. Se on toinen asia; jos asettuu sellaiselle kannalle, kuin ed. Junes, joka pelkää hallituksia siinä määrin, että jos yksi on tehnyt sano-kaamme tyhmyyksiä, ei myöhemmillekään tai yleensä hallituksille pidä mitään oikeuksia antaa. Mutta mitä Pohjois-Suomen koskikauppoihin tulee, joihin ed. Junes viittasi, niin eduskunnalla olisi ollut minun tietääkseni tilaisuus peruuttaa se kauppa, jos eduskunta olisi tahtonut. Minä en tiedä, oliko ed. Junes silloin eduskunnassa, kun en itse ollut mukana, mutta ne, jotka mukana olivat, ne sen hyväksyivät. Hyvänä tai huonona, on eri asia, se ei kuulu ollenkaan tähän asiaan, josta nyt on kysymys.

Ed. R y t i: Minä olen tässä asiassa täydellisesti talousvaliokunnan omaksumalla periaatteellisella kannalla ja minä uskallan siis maksua tämän asian kansantaloudellisestakin merkityksestä toisen mielipiteen kuin senaattori Arajärvi. Meillä on käytettävissä ainoastaan rajoitettu määrä vesivoimaa, ja jos otetaan huomioon se kehitys, joka sähkövoiman tarpeessa sivistysmaissa viime vuosina on tapahtunut, on, ei aivan kaukaisessa tulevaisuudessa odotettavissa sellainen ajankohta, että kaikki se sähkövoima, mikä täällä koskista voidaan kehittää, tarvitaan oman maan tarpeisiin. Minä tahdon vaan esimerkin vuoksi mainita, että Ruotsissa on sähkövoiman kehittämiseen vuonna 1897 käytetty ainoastaan 8,000 vesihevosvoimaa. Vuonna 1917 sitävastoin jo 856,000 hevosvoimaa. Kahdessakymmenessä vuodessa on siis tarve noussut enempi kuin satakertaiseksi. Ja kun ottaa huomioon, että tämä 856,000 hevosvoimaa edustaa lähes neljättäosaa koko Ruotsin käyttökelpoisista koskivoimista, niin huomaa, kuinka nopeasti kehitys tässä kohdin kulkee eteenpäin. Voidaan tietysti sanoa, että hallitus voi hallituksen esityksenkin mukaisesti valvoa, että ulkomaille ei anneta koskivoimaa enempää kuin että maan tarve on joka tapauksessa turvattu. Minä en epäilekään hallituksen tahtoa todella yrittää turvata maan oikeutettuja etuja tässä suhteessa, mutta

minä pelkään, että jos nyt lähdetään sille tielle, että täältä ruvetaan siirtämään koskivoimaa sähkövoiman muodossa Pietariin ja sellainen suuri kaupunki kuin Pietari perustaa sähkövoiman tarpeensa tyydyttämisen meidän koskiimme, jossa tapauksessa minä pyydän huomauttaa, että ensi kädessä tulee kysymykseen ei Suomen valtion kosket, vaan ne yksityisten venäläisten yhtiöiden omistamat kosket, jotka heillä Vuoksessa nyt jo on hallussaan, niin voidaan joutua sellaiseen asiaan tilaan että Suomen hallitus hyvästä tahdosta huolimatta ei kykene turvaamaan maan oikeuksia tässä suhteessa. Jos nimittäin Pietari perustaa valaistuksensa ja liikevoimaksi tarvittavan voiman tarpeensa meidän koskiimme ja esim. Pietarin sotatarvetehtaat pannaan käyntiin sillä voimalla, mikä täältä sinne siirretään, niin olipa Pietari suuren tai pienen valtakunnan pääkaupunki, edustaa se joka tapauksessa sellaista mahtia ja voiman saanti sinne sellaisia puhtaasti ekonomisia intressejä, että meidän hallituksemme, jos se vastaisuudessa yrittäisi kieltää voiman sinne siirtoa, saattaa joutua sellaisen painostuksen alaiseksi ulkoapäin, ettei se sellaista painostusta kestä. Meidän ei ole turhanpäiten annettava mahdollisuutta tällaisten ristiriitojen syntymiseen, kun meillä on tilaisuus niitä välttää. Sitäpaitsi jos voiman siirto nyt kerta kaikkiaan kielletään, on siitä todennäköisesti seurauksena että ne kaksi tai kolmekin arvokasta koskea, jotka Vuoksessa nyt vielä ovat ulkomaalaisten hallussa, todennäköisesti kohtuullisella hinnalla, ehkä halvallakin hinnalla, saadaan suomalaisten käsiin. Ne venäläiset yhtiöt, jotka näitä koskia nyt omistavat, ovat nim. hankkineet ne puhtaasti spekulatiivitarkoituksessa, rakentaen spekulationsa juuri siihen, että voisivat niistä myydä voiman korkeista hinnoista Pietariin.

Muuten, vaikka minä siis periaatteessa täysin kannatan talousvaliokunnan ehdotusta, katson minä, että siinä lakitekniseltä kannalta on niitä puutteellisuuksia olemassa, joista ed. Procopé on täällä huomauttanut ja pyydän minä niiden oikaisemista varten kannattaa ed. Procopén tekemää ehdotusta, että suuren valiokunnan mietintö lähetettäisiin takaisin talousvaliokuntaan.

Ed. S c h a u m a n: Herr Arajärvi har, tror jag, ganska grundligt misstagit sig, då herr Arajärvi framhöll, att det motiv, som skulle varit det bestämmande för utskottet, hade varit en barnslig fruktan för regeringen. Inte har någon i utskottet, tror jag, fruktat för regeringen, men vi hava alla på grund av de erfarenheter, som vi inhämtat under de senaste åren, kommit till den uppfattningen,

att staten icke kan sköta affärer, varken avsluta fördelaktiga köp eller driva affärer fördelaktigt. Nu har det ju uppgivits för oss, att det är staten, som främst skulle vara intresserad av att få exportera elektrisk kraft. Då är det ju naturligt, att utskottet måste ställa sig på den standpunkten att icke överhuvudtaget tillåta överföring av elektrisk kraft.

Det har visserligen framhållits uti tidningspressen, att det ändå icke är staten, som skulle driva dessa affärer, utan det skulle vara ett bolag, i vilket staten vore intresserad. Så har åtminstone av f. d. generaldirektör Ahonen uppgivits. Om detta fingo vi emellertid i utskottet ingenting veta.

Utskottet har utgått från den uppfattningen, att vårt lands vattenkraft är mycket mindre än man uppgivit och att denna vattenkraft bör reserveras för eget behov. Vi hava därvid främst stött oss på ett mycket sakkunnigt uttalande, nämligen av professorn vid tekniska högskolan, Juselius. Professor Juselius säger i ett föredrag, hållet i Ekonomiska samfundet i Finland 1916: „Det framgår av de uppgifter av vattenkraften och dess användning i Finland, som jag lämnat, med tydlighet, att vi i vårt land icke hava att räkna med de stora kraftbelopp, som man hittills ofta även i den rent tekniska litteraturen sett angivna. Vi hava visserligen för en överskådlig framtid fullt tillräcklig vattenkraft för landets allmänna behov, och även för vår nuvarande och nya storindustri finnas avsevärda kraftbelopp att tillgå. Och vidare framgår av de anförda uppgifterna över vattenkraftens användning, att vi hittills vetat begagna oss av vår vattenkraft ungefär i samma utsträckning som andra europeiska land, med undantag dock för vissa kommunala behov. Tillgången av vattenkraft, som hos oss utgör endast en mindre del av denna tillgång i flertalet europeiska land, är sålunda begränsad. Vi kunna sålunda icke, åtminstone i större utsträckning, undvara vår vattenkraft och borde därför den inhemska industrin, städer och kommuner taga hand om denna kraft, innan densamma hinner avyttras till utlandet.” Det är detta uttalande, som varit i hög grad bestämmande för utskottets uppfattning, och jag betvivlar, att herr Arajärvi kan vederlägga riktigheten av de uppgifter professor Juselius har lämnat.

Jag ber få förorda utskottsberäkningens antagande, men vill inte absolut motsätta mig en återremiss på grund av de rent lagtekniska anmärkningar, som framställts av herr Procopé, ehuru jag tror, att utskottet knappast kan förbättra lagförslaget.

Ed. T a v a s t ä h t i: Ed. Juneksen lausnon johdosta tahtoisin huomauttaa, ettei se seikka, että jossakin päivälehdessä, on ollut kirjoitus, jossa on sanottu, että maastamme Pietariin ei voitaisi viedä sähkövoimaa enemmän kuin 2—4 miljoonan markan edestä, vielä todista sitä, että niin todellakin on. Se asiantuntija, joka oli talousvaliokunnan käytettävänä ja joka 20 vuoden aikana on tarkasti seurannut kysymystä koskivoimistamme, oli sitä mieltä, että tällaisilla toimenpiteillä voisi olla hyvinkin suurta taloudellista merkitystä maallemme.

Ed. N i u k k a n e n: Ed. Arajärven lausnon johdosta pyydän huomauttaa, että minun käsittääkseni eduskunnan velvollisuus, jos se tulee siihen käsitykseen, että hallitus jossakin suhteessa suunnittelee toimenpiteitä, jotka ovat maalle ilmeiseksi vahingoksi, on estää tämä lainsäädännöllä, ja hallituksen toimenpiteet koskihommissa eivät tosiaan ole omiansa herättämään suuria toiveita hallituksen liikemieskyvystä. Sillä kuten täällä on mainittu, on hallitus ostanut gulashihinnoilla koskia muka siinä tarkoituksessa, että se panee ne käytäntöön, palvelemaan Suomen kansallisia tarkoituksia, vaan nyt se selittää, että se ei osaa näitä koskiansa mihinkään käyttää, muuten kuin luovuttamalla tämän arvokkaan raaka-aineen, käyttövoiman ulkomaalaisten hyväksi. Minun käsittääkseni tällä lailla ei liene myöskään mitään erikoista kiirettä, niin että hyvin voidaan odottaa ja katsoa, mitenkä tämä hallitus kykenee koskiansa hoitamaan. Minä en nim. voi käsittää sitä, että hallituksella olisi mitään erikoista halua käydä toimittamaan nykyisille herroille pietarilaisille käyttövoimaa niitten asetehtaiden käyntiin saattamiseksi ja toiseksi taasen en luule, että herra Judenitshin ryssät täällä tarvitsevat toistaiseksi enempää sähköä kuin muutakaan voimaa Pietarin tehtaitten käyttämiseksi. Senvuoksi silloin kuin todellakin jotakin tämänsuuntaista lakia tarvittaisiin, siihen on kyllä hyvä tilaisuus sekä aikaa.

Ed. A r a j ä r v i: Ed. Schaumanille minä tahdon huomauttaa, että kyllä minäkin olen tutkinut professori Juseliuksen numeroita ja muutamia muittenkin numeroita ja ne ovat saaneet aikaan juuri sen, että minä olen kaikella sillä kyvyllä mikä minulla on ollut ja kaikella sillä valalla mikä kerran on ollut minun käytettävänäni, ajanut sitä asiaa, että Suomen kosket tulisivat valtion käsiin ja sen minä luen itselleni vielä toistaiseksi ainakin kunniaksi ja toivon, että myöskin herrat havaitsevat sen ja kerran tun-

nustavatkin sen. Mitä tulee „gulashihintoihin”, joista ed. Niukkanen täällä puhui, niin ei hän ole itsekään muuta, kuin pelkkiä „gulashihintoja” maksanut, sillä tietääkseni tässä maassa ei ole voinut muista hinnoista puhuakaan viimeisinä vuosina. Ed. Rytin lausunnon periaatteen kanssa minä olen aivan samaa mieltä. Olen nim. sitä mieltä, että hallituksen tulee ottaa kesyttäkseen ja rakentaakseen kosket, ja jos sillä hallituksella, johon minä kuuluin, olisi ollut valta vielä jonkun aikaa käsissään niin olisi se yrittänyt kiinnittää vielä muutamia kymmeniä miljoonia ostamiinsa koskiin ja olisi näyttänyt, mitä niillä Suomen valtion ja kansan käsissä saadaan aikaan. Ei siitä siis ole erimielisyyttä. Mutta minä luulen, että useat edustajat eivät ole lukeneet hallituksen esitystä. Ainakaan he eivät ole ymmärtäneet sitä. Hallitushan pyrkii juuri ehkäisemään esityksellään koskivoimien siirtoa maan rajojen ulkopuolelle sillä tapaa, kuin se nykyisen lainsäädännön voimassa ollessa on mahdollista. Erimielisyys on vain siinä, että talousvaliokunta ja suuri valiokunta tahtovat kokonaan katkaista voiman siirron, hallitus taas tahtoo ehkäistä sen. Tässä ed. Rytikin erehtyi. Kysymys on niin hallituksen esityksessä kuin eduskunnan mietinnönsäkin voimansiirron ehkäisemisestä ja minä puolestani luulen, että jos hallituksella on se valta käsissään, mitä se itse pyytää, niin tapahtuu myöskin juuri se, mitä ed. Ryti tarkoitti, että yksityisten hallussa olevat Vuoksen kosket saavat toisen luonteen, toisen arvon, koska valtio voi kieltää niiden voimansiirron eivätkä yksityiset voi edullisesti koskiaa muutenkaan käyttää, kun valtiolla on käsissään ne kosket, mitkä valtio on käsiinsä saanut. Tämöinen on asiaintila. Minä vielä kertaan sen, että jos hallituksen esitys hyväksyttäisiin, niin itsestään tapahtuisi se, että niiden voimien ollessa hallituksen käsissä, mitä hallitus nyt omistaa Vuoksessa, itse asiassa on myöskin kaikki muu käyttövoima sillä helposti käsissään. Niin asiantuntijat ovat ainakin minun kuulteni sekä niissä lausunnoissa, joita on esiintynyt kirjallisestikin, vakuuttavasti kyenneet esittämään. En puolestani ole ajatellut voimansiirtoa ollenkaan niin pitkälle, kuin monet täällä näkyvät pelkäävän ja luulevan, koska minä olen sitä mieltä, että valtion ja Suomen kansan tulee käyttää voimaa itse niin paljon kuin se voi ja niin hyvin kuin se taitaa. Mutta saattaa esiintyä mahdollisuuksia sekä läntisellä että itäisellä rajalla, että esim. suomalaisille tulisi itselleen edulliseksi rajan toisella puolella käyttää puhealaista voimaa. Semmoiset mahdollisuudet ovat hyvin lähellä. Mutta jos tämä laki hyväksy-

tään, niin esteet ovat olemassa. Ei tarvita ollenkaan ajatella erityisesti täällä valtakunnanvälisiä kauppvoja, sen tai tämän pääkaupungin valaismista tai voimantarpeita. Riittää kyllä tukemaan hallituksen kantaa, jos ottaa asian aivan yksityisten kannalta ja vaikkapa ottaa Suomen oman valtion ja Suomen liikemiesten kannalta s. o. jos näkee itsellään olevan mahdollisuuksia käyttää voimaa ja harjoittaa liikettä rajan toisella puolella. Kaikki nämä mahdollisuudet lyödään lukkoon, jos talousvaliokunnan ja suuren valiokunnan mietintö hyväksytään. Ainoa keino, minä myönnän sen, tästä umpikujusta pääsemiseen on se, johon ed. Kotonen viittasi, että aikanaan tehdään eduskunnalle esitys lain muutokseksi. No, sillälailla saattaa hyväksyä minkämoisen lain hyvänsä, jos niin tahtoo, kun sanoo, että jos se on huono, niin eduskunnan, kun se on nyt koossa toistaiseksi melkein vuodet läpeensä, kyllä aina sopii tehdä muutoksia lakeihin, silloin kuin tarve sitä vaatii.

Ed. J u n e s: Ed. Tavastähden lausunnon johdosta pyytäisin vain ilmoittaa, että lausunnossa mainittu summa ei ollut mikään sanomalehtitiedoista otettu ilmoitus, vaan se oli pätevältä taholta valiokunnassa tehty tiedonanto. Ja koska täällä eduskunnassakaan ei sitä ilmoitusta ole voitu kumota, niin katson, että se sittenkin on tosi.

Ed. R y t i: Jos minä käsitin oikein ed. Arajärven lausunnon, niin tarkoittaa ed. Arajärvi siis sitä, että hallitus ei tulisi antamaan venäläisille yhtiöille, joilla jo on koskia Suomessa, oikeutta siirtää niistä voimaa Pietariin. Asiallisesti siis sama tulos, johon valiokuntakin pyrkii. Minun käsittääkseni hallituksella vain näitä kieltoja perustellessaan on paljo suuremmat mahdollisuudet, jos sillä on selvä laki, johon se voi nojautua, kuin jos sen täytyisi nojautua ainoastaan omaan harkintaan. Minä pyydän vielä huomauttaa siitä seikasta, että jo se teoreettinen mahdollisuus, että voidaan ajatella voimansiirtoa rajan toiselle puolelle, ja laskea, että siellä siitä saadaan hyvä hinta, kohottaa koskien hintoja tarpeettomasti tässä maassa ja aiheuttaa keinottelua koskilla. Kosketellakseni, vaikkei se asiaan kuulu, ed. Juneksen mainitsemia kauppvoja pohjoisessa, uhattiin sielläkin valtiota sillä, että ellei hallitus koskia osta, annetaan ne ulkomaalaisten käsiin ja pakotettiin hallitusta maksamaan sellainen hinta kuin on mainittu. Epäsuhde oli osittain vielä ed. Juneksen mainitsemää suurempi, sillä esim. Narkaus-koskesta, joka sisältyi kaup-

paan, oli noin vuosi aikaisemmin maksettu 126,000 markkaa, mutta valtio maksoi siitä 4,800,000 markkaa. Samanlaista voi sattua niihin Vuoksen koskiin nähden, jotka vielä ovat yksityisten käsissä mutta joita pyritään valtion haltuun saamaan, jos vain teoreettinenkin mahdollisuus on olemassa, että niistä voidaan siirtää voimaa ulkomaille.

Ed. Tanner: Minulla olisi lopuksi pieni selvitys ed. Arajärven kanssa. Hän mainitsi, että minä olisin ollut mukana myymässä suomalaista koskivoimaa venäläisille. Pyytäisin kysyä, milloin ja millä tavalla tämä olisi tapahtunut?

Ed. Kotonen: Kun ed. Arajärvi viimeisessäkin lausunnossaan on toistanut väitteen, että hyväksymällä suuren valiokunnan ja talousvaliokunnan kanta asiassa katkaistaisiin hallitukselta kaikki mahdollisuudet toimia asiassa muulla tavoin kuin muuttamalla lakia, pyydän vieläkin huomauttaa ed. Arajärvelle, että jo mainitsin toisenkin tien, joka tulee olemaan hallituksen käytettävissä, jos uusi hallitusmuoto saadaan aikaan ja siihen tulee se pykälä, josta äsken puhuin ja jota käyttäen tällaisten asioiden ratkaisu menee verrattain nopeasti. Niinkuin jo silloin sanoin, nämä kysymykset ovat tavallisessa tapauksessa niin tärkeäarvoisia, että ratkaisukoonpa hallitus ne yksinään tai eduskunnan myötävaikutuksella, se ei saa tapahtua käden käänteessä.

Ed. Arajärvi: Ellen erehdy, oli ed. Tanner ollessansa Suomen valtiovaraintoimituskunnan pääliikkeenä tilaisuudessa olemaan mukana niissä asian vaiheissa, jolloin venäläiset aikoivat täältä siirtää Vuoksen kosken voimat kaikki tyyni pois. Jos oikein hänen esiintymistään siihen aikaan jaksoin seurata, oli hänen tarkoituksensa estää tämä saamalla voimat, jos mahdollista, Suomen valtion käsiin, jotta se voisi hallita tätä asiaa sekä siirtämällä voimaa mielensä mukaan että kotona käyttämällä, siis juuri se kanta, jota minä olen ajanut hallituksen esitystä puoltaessani. Voi olla että muistini pettää, mutta oli koko joukko muitakin tarkoittamissani virallisissa neuvotte- luissa.

Ed. Rytile piti minun lausuman äsken, että on melko ero olemassa, jos laki kieltää toimenpiteet tai jos laki sallii sellaisia ehtoja myönnytyksiä tehdessä että voiman käyttö ja siirto käy vähemmän edulliseksi niille, joiden hallussa voimalähteet ovat; ja koska hänkin viittasi, ehkä toisessa mielessä kuin me muut täällä, korkeisiin

hintoihin, joita on maksettu, niin meidän tiedämme ed. Rytin kanssa aivan hyvin, kuinka paljon valtio maksoi Jokioisten maatilasta ja mitä oli maksanut se, jonka asiaa ed. Ryti ajoi. Tästä huolimatta katson minä, että valtion osto oli erittäin edullinen, vaikka maksettiinkin ehkä „gulashihinta”

Ed. Tanner: Tapauksen, josta ed. Arajärvi viimeisessä lausunnossaan puhui, kulku oli se että, kuten hän epäilemättä sangen hyvin muistaa, Venäjän väliaikainen hallitus vuonna 1917 kaikin mokomin pyrki saamaan vaikutusvaltaa Vuoksen koskiin saadakseen siirtää niistä voimaa Pietariin niin hyvin valaistus- kuin teollisuustarkoituksiin. Se hallitus, joka silloin oli toimesta, koetti tätä kaikin voimin estää rakentamalla kaikkia esteitä suunnitelman tielle, joita se suinkin löysi. Pääasiallisimpana keinona suunnitelman estämiseksi oli, kuten ed. Arajärvi aivan oikein huomautti, ehdotus että Vuoksen kosket otettaisiin Suomen valtion haltuun ja ennen kaikkea esitettiin väliaikaiselle hallitukselle, että missään tapauksessa ei suomalaiselta taholta tulla suostumaan siihen, että venäläiset suunnittelevat, rakentavat ja administreeraavat ne voimalaitokset, joita Vuoksen koskiin venäläiseltä taholta suunniteltiin. Ne estämisyritykset, joita silloin suomalainen hallitus koetti saada aikaan, onnistuivat niin että mitään voimansiirtoa Pietariin ei tullut aikaan. Minä näin ollen totean, että ed. Arajärven puheenvuorossa mainittu syytös oli aivan perusteeton.

Ed. Ryti: Vaikka se oikeastan menee asian ulkopuolelle, täytyy minun kuitenkin ed. Arajärvelle huomauttaa, että oli suuri eroitus Jokioisten kaupan ja Pohjoisten koskikauppojen välillä. Jokioisten omistaja oli omistanut kartanon pitkän aikaa ja paljon sitä parantanut ja tarjosivat yksityiset siitä 10 miljoonaa markkaa enemmän kuin mistä se valtiolle myytiin. Ero edellisen omistajan ja valtion maksaman hinnan välillä ei sittenkään ollut läheskään niin suuri kuin Pohjoisiin koskiin nähden. Pohjoisista koskista, jotka olivat olleet puhtaasti keinottelijain käsissä, maksettiin sitäpaitsi 2 à 3 miljoonaa markkaa enemmän kuin mitä niiden todellinen arvo oli, jota vastoin Jokioinen joka tapauksessa oli maksetun ja yleishyödyllisiin tarkoituksiin menevän hintansa arvoinen.

Ed. Arajärvi: Ed. Tannerin lausunnon johdosta minun täytyy käsityksenäni lausua, ettei hän eikä hänen hallituksensa onnistunut toimenpiteissään pääsemään siihen mihin he pyrkivät,

mutta kyllä asiasta ei tullut sitäkään mitä venäläiset yrittivät. Mutta jos meidän hallituksemme suunnittelu olisi toteutunut, niin, ellen minä erehdy, olisi juuri sen täytynyt tapahtua, mihin minä pyrin ja mihin on pyrittävä. Mutta silloisen hallituksemme kanta on toisessa paikassa ja asiakirjoista tarkastettavissa kuin tässä.

Ed. Pilkkä: Ed. Tavastähti ja Arajärvi olisivat minun käsittääkseni halukkaat antamaan voimaa itäisen rajamme tuolle puolelle. Mutta sen kokemuksen nojalla, jonka minä raja-seutulaisena olen yleensä venäläisistä saanut, ei meidän missään tapauksessa olisi annettava min-käänlaista voimaa itäisen rajan tuolle puolelle, päinvastoin olisi niiden voimaa saatava vähenne-tyksi, olipa siellä hallituksessa nykyiset miehet tai ehkä vastaisuudessa jotkut toiset. Näin ollen voin minä täydellisesti yhtyä kannattamaan talousvaliokunnan ja suuren valiokunnan mietintöä.

Yleiskeskustelu asiassa julistetaan päätty-neeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Procopé ehdottanut, että lakiehdotus palautettaisiin talousvaliokuntaan, jonka tulisi valmistaa uusi mietintö huomioonottamalla, 1) että tuomio-valta toimiluvan rikkomista koskevista asioissa on tuomioistuimilla eikä maaherroilla, 2) että lakiehdotukseen otetaan määräyksiä siitä, että toimiluvan rikkomisen johdosta voima- ja voimansiirtolaitos voidaan julistaa menetetyksi sekä 3) että lakiehdotukseen otetaan määräyksiä, miten on meneteltävä voima- ja voimansiirtolaitosta takavarikoitaessa ja menetetyksi julistetta-essa.

Katson että ennenkuin ryhdytään lakiehdotuk-sen yksityiskohtaiseen käsittelyyn, ensin on pää-tettävä ed. Procopén ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Ken haluaa jatkaa asian asiallista käsittelyä suuren valiokunnan mietinnön pohjalla, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla; eduskun-ta on siis päättänyt jatkaa asian asiallista käsit-telyä suuren valiokunnan mietinnön pohjalla.

Siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Tavastähti: Pyydän ehdottaa, että pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on hallituksen esityksessä.

Ed. Arajärvi: Pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Tavastähti ed. Arajärven kannattamana ehdotta-nut, että esilläoleva pykälä hyväksyttäisiin sel-laisena kuin se on hallituksen esityksessä.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan päätöksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Tavastähden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt tämän pykälän siinä muodossa kuin se on suu-ren valiokunnan mietinnössä.

2—5 §:t sekä lakiehdotuksen johtolause ja ni-mike hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty.

Asian toinen käsittely julistetaan päätty-neeksi.

5) Ehdotuksen laiksi eräistä Suomen uudesta val-tio-oikeudellisesta asemasta johtuvien nimitysten muutoksista

sisältävä hallituksen esitys n:o 18, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lä-hetetään perustuslakivaliokuntaan.

Pöydällepanot:

6) Lakia sotavoiman saatavista rauhanaikaisista luontoissuorituksista

koskeva hallituksen esitys n:o 19 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

7) Valtion kotitaloustoimikunnan toiminnan jatkamista ja määrärahan myöntämistä sitä sekä luentokursseja varten

koskevien anomusehdotusten johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. K o j o n e n: Niitä edustajia, jotka haluavat ottaa osaa suunniteltuun laivamatkaan, mahdollisesti Tallinnaan, pyydetään merkitsemään

nimensä tähän listaan, joka on esillä eduskunnan kansliassa.

Seuraava täysi-istunto on ensi tiistaina kello 6 i.p.

Täysi-istunto päättyy kello 9,05 i.p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

20. Tiistaina 20 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi Oikeudenkäymiskaa-
ren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoami-
sesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toi-
sin kuuluvaksi 450

Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietinnöt n:rot 6 ja 6a; lakivaliokunnan
mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 6.

2) Ehdotus laiksi postisäästöpankista
Suomessa toukokuun 24 päivänä 1886 an-
netun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta
toisin kuuluviksi

Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietintö n:o 7; pankkivaliokunnan mietintö
n:o 2; hallituksen esitys n:o 7.

3) Ehdotus laiksi sähkövoiman siirtämi-
sestä maan rajojen ulkopuolelle

Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietintö n:o 9; talousvaliokunnan mietintö
n:o 1; hallituksen esitys n:o 1.

Toinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi huoneenvuokrasään-
nöstelystä

Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietinnöt n:ot 8 ja 8a; laki- ja talous-
valiokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esi-
tys n:o 14.

Ainoa käsittely:

5) Valtion Kotitaloustoimikunnan toi-
minnan jatkamista ja määrärahan myöntä-
mistä sitä sekä luentokursseja varten koske-
vat anomusehdotukset

Asiakirjat: Talousvaliokunnan miet-
tintö n:o 3; ed. Gebhardin y. m. anom.

Siv.

ehd. n:o 68; ed. Pykälän y. m. anom. ehd.
n:o 111.

Siv.

Esitellään:

6) Hallituksen esitys n:o 19, joka kos-
kee lakia sotavoiman saatavista rauhanai-
kaisista luontaisuuksista

Pöydällepanoa varten esitellään:

7) Työväenasiainvaliokunnan mietintö
n:o 4 anomusehdotuksen johdosta, joka tar-
koittaa varojen varaamista töiden järjestä-
miseksi työttömille

8) Työväenasiainvaliokunnan mietintö
n:o 5 eduskuntaesitysten johdosta, jotka si-
sältävät ehdotuksen laiksi työajasta maa- ja
kotitaloudessa

9) Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 ano-
musehdotuksen johdosta, joka tarkoittaa
yleisen armahduksen julkaisemista

10) Lakivaliokunnan mietintö n:o 5 edus-
kuntaesityksen johdosta laiksi Rikoslain 16
luvun 24 §:n kumoamisesta

11) Sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o
1 hallituksen eduskunnalle antaman esityk-
sen johdosta laiksi avustuksen suorittami-
sesta erälle vakinaisessa palveluksessa ole-
vain asevelvollisten omaisille

12) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1
määrärahan myöntämisestä kansakoululas-
ten ravinto- ja vaatetusavuksi tarkoittavan
anomusehdotuksen johdosta

450

Nimenhuuodssa merkitään poissaoleviksi ed.
Alanen, Arffman, Collan, Colliander, Fränti,
Haapasalo, Huttunen, Homén, Hämäläinen, Ju-

nes, Juutilainen, Kekki, Lohi, Niskanen, Nyberg, A. Pesonen, Y. Pesonen, Sihvo, Takkula, Turtainen, Typpö, Valjakka, Wankkoja ja von Wendt.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisten asiain vuoksi seuraavat edustajat: ed. Niskanen tämän päivän istunnosta, ed. A. Pesonen kuluva viikon ajaksi, ed. Arffman kuluva viikon ajaksi, ed. Saarelainen ensi torstaista viikon ajaksi; sairauden vuoksi ed. Hiltunen, Lyytinen ja Haapasalo toistaiseksi; ed. Kekki tämän viikon ajaksi perheessä sattuneen kuolemantapauksen johdosta, ed. Valjakka sairauden vuoksi toistaiseksi, oheelliitetyn lääkärintodistuksen nojalla ed. Takkula toistaiseksi ja ed. Leskinen sairauden vuoksi toistaiseksi.

Uusi hallituksen esitys.

Puhemies: Hallituksen jäsen saapuu jättääkseen eduskunnalle hallituksen esityksen.

Eduskuntaan saapuu v. t. Valtioneuvostonkanslistin A. Voutilaisen seuraamana Ministeri Eero Hahl, joka lausuu:

Kunniotettava Herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen eduskunnalle jättää hallituksen esitys n:o 20, joka koskee lakia väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa.

Puhemies: Herra ministeri! Eduskunnalle nyt jätetyn esityksen tulen esittämään eduskunnalle perustuslainmukaista käsittelyä varten.

Hallitukselle tehty kysymys Sveitsin kansalaisen Fritz Plattenin vangitsemisesta.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitetään ed. Tannerin asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi tekemä kysymys, koskeva Sveitsin kansalaisen Fritz Plattenin vangitsemista. Sen jälkeen kun kyseessäoleva kysymys on luettu, antaa pääministeri siihen vastauksen. Val-

tiopäiväjärjestyksen 32 §:n 2 momentin mukaisesti ei asiassa sallita keskustella eikä siitä tehdä päätöstä.

Sihteeri lukee kysymyksen:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Viime huhtikuun puolivälissä pidettiin Suomen ja Venäjän välisellä rajalla kaksi Suomen läpi matkustavaa henkilöä, insinööri Alexander Axelrod ja sanomalehdentoimittaja Fritz Platten, molemmat Sveitsin kansalaisia. Heidät tuotiin sen jälkeen Helsinkiin, jossa Axelrod, oltuaan jonkun aikaa pidätettynä, on vapautettu, mutta jossa Platten edelleen säilytetään Lääninvankilassa.

Mitä vangitsemisen syihin tulee, on sanomalehdissä syiksi mainittu, että Suomen hallitus aikoo pitää Plattenin „panttivankina” kunnes Venäjällä vankina olevat suomalaiset ovat tulleet vapautetuiksi.

Tämä syy on kuitenkin kovin huonosti valittu. Vaikkakin herra Platten olisi mielipiteiltään bolsheviki, kuten mainitaan, on hän kuitenkin puolueettoman maan kansalainen ja lisäksi kansanedustaja, joten hänen pitämiseensä panttivankina venäläisten vangitsemain suomalaisten vastapainoksi ei ole mitään oikeutettua aihetta. Kun ei hän Suomen alueella ole tehnyt itseään syyppäiksi mihinkään rikokseenkaan, ei häntä millään syyllä ole oikeus pitää täällä vangittuna.

Tämä vangitseminen, joka on vastoin hyvää kansainvälistä tapaa, on herättänyt kiusallista huomiota ei ainoastaan kotimaassa, vaan myöskin ulkomailla. Tätä huomiota on ollut vielä omiaan lisäämään se, ettei vangittua ole edes päästetty Lääninvankilassa tapaamaan. On senvuoksi tarpeen saada selvitys tähän hämäräperäiseen tapahintaan. Tässä mielessä ja viitaten Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n 2 momentin säädökseen, pyydän kunnioittaen asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi esittää kysymyksen:

Mikä on todellinen aihe Sveitsin kansalaisen ja kansanedustajan Fritz Plattenin vangitsemiseen ja kuinka kauan hallitus aikoo pitää häntä vangittuna?

Helsingissä, 9 p. toukokuuta 1919.

Väinö Tanner.

Tämän jälkeen lausuu

Pääministeri Castrén: Nojautuen valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n 2 momenttiin on edus-

taja Väinö Tanner asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi esittänyt kysymyksen:

Mikä on todellinen aihe Sveitsin kansalaisen ja kansanedustajan Fritz Plattenin vangitsemiseen ja kuinka kauan hallitus aikoo pitää häntä vangittuna?

Tämän kysymyksen johdosta pyydän esittää seuraavaa:

Mikäli toimitetussa tutkimuksessa on käynyt ilmi on sanomalehdentoimittaja Platten yksi Sveitsin kommunistisen puolueen johtajia, ja on hän tässä ominaisuudessaan viime maaliskuun alussa ottanut osaa n.s. III Internationalen kongressiin Moskovassa sekä erääseen toiseen Pietarissa samoihin aikoihin pidettyyn kommunistiseen kongressiin, esittäen kummassakin tilaisuudessa perin kielloittavia puheita. Ensinmääinitussa kongressissa valittiin hänet jäseneksi III Internationalen Toimeenpanevan Komitean johtokuntaan, jossa muina jäseninä ovat Rekovskij, Lenin, Sinovjeff ja Trotski. Nämä henkilöt muodostavat kaikkien maiden bolshevikki- ja vallankumouspuolueiden korkeimman johdon.

Koska, kuten edelläolevasta selviää, Platten on yleisvaarallinen henkilö, joka levittää bolshevismia tartuntaa kaikkialla minne hän tulee, välittämättä siitä, että ulkomaalainen on velvollinen pidättäytymään kumouksellisista hankkeista sitä vierasta valtiota vastaan, jossa hän oleskelee, tekee se valtio, joka, välttämättömiin turvallisuustoimenpiteisiin ryhtymällä, suojelee myöskin naapurimaataan siltä vaaralta, jonka sinne pyrkivät bolshevistiset toimihenkilöt voivat näille tuottaa, suoranaisen palveluksen sivistysmaailmalle. Tätä periaatetta on muuallakin noudatettu eikä sen oikeutusta voida kieltää. Suomen hallitus ei ole mitenkään velvollinen sallimaan sanomalehdentoimittaja Plattenin, vaikka hän on puolueettoman ja Suomen kanssa ystävällisissä suhteissa olevan maan kansalainen, jatkaa matkaansa, valankin, koska, kuten edellä on esitetty, ylen raskauttavia asianhaaroja on tullut ilmi häntä vastaan. Puhumatta siitä, että yleistä maailmanrauhaa ei vielä ole tehty, ei myöskään Suomen ja Venäjän välisiä suhteita ole järjestetty, mikä yleisten periaatteiden ja vakaantuneen käytännön nojalla oikeuttaa Suomen hallituksen ryhtymään erikoisiin turvallisuustoimenpiteisiin Venäjältä tulevia ulkomaalaisiakin vastaan. Tällaista menettelyä on sodan aikana yleisesti noudatettu, epäilyksenalaisia henkilöitä kun alituisesti on pidetty väliaikaisessa turvallisuusvankeudessa. Jos Platten olisi saanut jatkaa matkaansa, olisi hän ulkomailla, yleisen vaarallisuutensa ohella, voi-

nut suoranaisesti vahingoittaa Suomen valtiota, jonka vihollisten kanssa hän on ollut mitä lähimmissä suhteissa. Yhtä vahingolliseksi olisi Platten voinut Suomelle käydä, jos hän täällä olisi saanut olla vapaalla jalalla.

Tämän vuoksi oli sanomalehdentoimittaja Platten toistaiseksi, s. o. niin pitkäksi aikaa kuin turvallisuussyyt sen vaativat, passitettu lääninvankilaan — siis olivat puhtaasti oikeutetut turvallisuusnäkökohdat määräävinä.

Tässä yhteydessä mainittakoon vielä, että Sveitsin hallituksen tšekäläinen edustaja on Suomen hallitukselle ilmoittanut, että jos vähintäkään syytä on epäillä sanomalehdentoimittaja Plattenin olleen yhteistoiminnassa bolshevikien kanssa, edustaja ei missään tapauksessa tahdo esittää vaatimusta hänen vapauttamisestaan. Kun edustaja Tanner mainitsee, että tapaus on herättänyt kiusallista huomiota ulkomailla, voidaan tätä tiedonantoa täydentää sillä, että esim. sveitsiläinen sanomalehti Journal de Genève lausuu Plattenin pidättämisen johdosta, että olisi liikaa jos Sveitsin edustaja ryhtyisi puoltamaan Plattenin kaltaista miestä, joka ei ole kuin nimeksi sveitsiläinen (hän on venäläis-syntyinen) ja joka todellisuudessa on hirmuhallitsija Leninin oppilas ja lähetti sekä hänen käskyjensä toimeenpaneva asiamies Sveitsissä.

Lopuksi saan ilmoittaa, että sanomalehdentoimittaja Platten on kuluvaan kuun 15 päivänä lähetetty rajan yli takaisin Venäjälle.

Statsminister Castrén: I stöd av 32 § 2 momentet i Lantdagsordningen har lantdagsmannen Väinö Tanner till vederbörande regeringsledamots besvarande framställt följande spörsmål:

Vilken är den verkliga anledningen till schweitziska medborgaren och folkrepresentanten Fritz Plattens fängslande och hur länge ärnar regeringen hålla honom fängslad?

Med anledning av denna fråga ber jag få anföra följande:

Enligt vad föranstaltad undersökning vidhandengivit, är tidningsredaktören Platten en av kommunistiska partiets i Schweiz ledande män, och har han i denna egenskap i början av nästvikne mars månad tagit del i den s. k. III Internationalens kongress i Moskva samt i en annan i Petersburg ungefär vid samma tid hållen kommunistisk kongress, därvid han vid vardera tillfället hållit synnerligen uppviglande tal. Vid förnämnda kongress utsågs han till medlem i direktionen för III Internationalens Verskställan-

de Kommitté, vars övriga medlemmar äro Rekowski, Lenin, Sinovjeff och Trotski. Dessa personer bilda högsta ledningen för samtliga länders bolschevik- och revolutionspartier.

Enär, såsom av det ovananförda framgår, Platten är en allmänfarlig person, som sprider bolscheviksmisshet överallt, där han rör sig, utan hänsyn till, att utlänning är skyldig avhålla sig från revolutionära anslag emot en främmande stat, där han vistas, gör den stat, som genom vidtagande av oundgängliga skyddsåtgärder värnar jämväl sina grannländer mot den fara, för vilken till desamma strävande bolschevikagenter kunna utsätta dem för, en direkt tjänst åt den civiliserade världen. Denna princip har även annorstädes tillämpats och dess berättigande kan ej bestridas. Finlands regering är på intet sätt förpliktad att tillåta redaktör Platten, om han ock är medborgare i ett neutralt och i vänskapliga relationer till Finland stående land, fortsätta sin resa, i all synnerhet, emedan, såsom ovan påvisats, särdeles försvårande omständigheter mot honom kommit i dagen. Frånsett det, att allmän världsfred ännu icke stiftats, hava icke heller relationerna emellan Finland och Ryssland ordnats, vilket enligt allmängiltiga principer och stadgad praxis berättigar Finlands regering att vidtaga vissa skyddsåtgärder också med avseende å de utlänningar som komma från Ryssland. Ett sådant förfarande har under kriget allmänt tillämpats, i det att det upprepat inträffat att misstänkliga personer hållits i temporär skyddsfångenskap. Hade Platten fått fortsätta sin resa, skulle han utomlands, oavsett sin allmänna farlighet, kunnat direkt skada den finska staten, med vars fiender han stått i de intimaste relationer. Lika skadlig hade Platten kunnat bliva för Finland, om han hade fått vara på fri fot här.

I anseende härtill hade redaktören Platten tillsvidare, d. v. s. sålänge säkerhetshänsynen det krävde, förpassats till länsfängelset — alltså var det enbart berättigade säkerhetssynpunkter som voro de bestämmande.

I detta sammanhang må ytterligare framhållas, att Schweiz' härvarande representant meddelat Finlands regering att, därest den minsta anledning att misstänka redaktören Platten för samverkan med bolscheviker förelåg, bemålde representant i ingen händelse ville framställa anspråk på Plattens frigivande. Då lantdagsmannen Tanner säger, att händelsen väckt pinsamt uppteende i utlandet, kan detta meddelande kompletteras därmed, att exempelvis schweiziska tidningen Journal de Genève med anledning av Plattens fängslande yttrar, att det ginge för långt, om Schweiz' representant årnade för-

svara en man, som Platten, vilken endast till namnet är schweitzare (han är till börden ryss) och som i verkligheten är tyrannen Lenins lärjunge och emissarie samt hans befallningars verkställande agent i Schweiz.

Slutligen får jag meddela, att redaktören Platten den 15 dennes sänts över gränsen tillbaka till Ryssland.

P u h e m i e s: Asia on loppuun käsitelty.

Ed. Schaumanin välikysymys, joka koskee Pietaria vastaan suunniteltuja sotatoimia.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitän pöydällepanoa varten ed. Schaumanin asianomaiselle hallituksen jäsenelle osottaman välikysymyksen.

Sihteeri lukee:

Till Lantdagens Talman.

Under de senaste dagarna ha envist ihållande rykten varit i omlopp rörande militära operationer mot Ryssland av betydligt större omfattning än de som med regeringens vetskap och samtycke av frivilliga skaror utförts i ryska Karelen. Ryktena ha nått vida utöver landets gränser. Regeringen, som varit i tillfälle att bestrida riktigheten av dessa rykten, har iakttagit tystnad och därmed för sin del endast bidragit till att giva näring åt ryktena. Härtill kommer ytterligare, att Finlands legation i London i tidningen Times den 5 dennes låtit införa ett uttalande, vari alldeles öppet diskuteras möjligheten av Petersburgs eröfring och besättande av finska trupper. Så heter det i detta uttalande (enligt en härvarande tidnings översättning): „Om finska trupper förr än andra tågade in i Petersburg, så skulle de säkert göra sitt bästa för att behålla det mot bolsjevikernas återeröfringsplaner, men minst lika säkert är även, att finnarna icke skulle försöka beröva staden dess rätta egare — en stadgad, nationellt och internationellt erkänd rysk regering”.

Enligt Times, likasom enligt andra uppgifter i den utländska pressen, skulle operationerna mot Ryssland ske i samförstånd med de makter, hvilka utgått som segrare ur världskriget. Den 11 sistlidne april yttrade emellertid d. v. statsministern Ingman i sitt svar på en i Lantdagen framställd interpellation, „att från ingen främmande makts sida framställts några yrkanden eller förslag, som skulle avsett Finlands inblandande i krig med Ryssland”.

Om de uppgifter, vilka synts i den utländska pressen om en förestående krigisk intervention i Ryssland, i vilken även Finland vore delaktigt, vore riktiga, så har uppenbarligen under den nuvarande regeringens tid en omsvängning i de främmande makternas hållning till frågan, liksom även i vår regerings hållning, egt rum.

Då saken är av den allra största betydelse för vårt lilla land och dess nyvunna självständighet, och då jag har mig bekant den oro och beklämning, som ifrågavarande rykten framkallat hos landets befolkning, vars övervägande flertal torde ogilla krigiska företag utom landets gränser, så anholder jag, med stöd av L. O. § 32, vördsam samt att herr Talmannen ville till herr statsministerns kännedom bringa följande interpellation i och för besvarande:

Har Regeringen sig något bekant rörande tilltänkta militära operationer mot Ryssland och särskilt mot Petersburg, i vilka operationer finska reguliera eller frivilliga trupper komme att delta?

Har från främmande makts eller makters sida framställts yrkande eller förslag i ovan angivet syfte?

Är Regeringen, för den händelse frivilliga finska trupper ärnade utan Regeringens vetskap och samtycke skrida till militära operationer utom landets gränser, redo att använda sitt inflytande för att förhindra dylika planer?

Helsingfors den 19 maj 1919.

Georg Schauman.

Eduskunnan Puhemiehelle.

Viime päivinä ovat itsepintaiset huhut tienneet kertoa Venäjää vastaan suunnitelluista huomattavasti laajemmista sotatoimista kuin ne ovat olleet, joita vapaaehtoiset joukot hallituksen tietien ja suostumuksella ovat suorittaneet Venäjän Karjalassa. Nämä huhut ovat kulkeutuneet kauas maan rajojen ulkopuolelle. Hallitus, jolla olisi ollut tilaisuus osoittaa ne perättömiksi, on vaiennut ja siten osaltaan vain antanut niille uutta vauhtia. Ja tämän lisäksi on Suomen Lontoossa oleva lähetystö Times-lehden t. k. 5 päivän numerossa julaissut lausunnon, jossa aivan avoimesti pohditaan sitä mahdollisuutta, että suomalaiset joukot vallottaisivat ja miehittäisivät Pietarin. Mainituksessa lausunnossa sanotaan (erään tšekäläisen sanomalehden tekemän suomennoksen mukaan): „Jos suomalaiset joukot ensimmäisinä marssivat Pietariin, niin ne varmaankin tekisivät

parastaan pitääkseen sen hallussaan bolshevikien takaisinvaltaamisyrityksiä vastaan, mutta vähintään yhtä varmaa on myöskin, etteivät suomalaiset yrittäisi anastaa kaupunkia sen oikealta omistajalta — vakiintuneelta, kansallisesti ja kansainvälisesti tunnustetulta Venäjän hallitukselta.”

Timesissä olleen kirjoituksen mukaan, samoin kuin muidenkin ulkomaisessa sanomalehdistössä olleiden tietojen mukaan, olisivat sotatoimet Venäjää vastaan suoritettavat yhteisymmärryksessä niiden valtojen kanssa, jotka ovat selviytyneet maailmansodasta voittajina. Viime huhtikuun 11 p:nä lausui kuitenkin silloinen pääministeri Ingman vastatessaan erääseen valtiopäivillä esitettyyn välikysymykseen, „että minkään ulkovan puolelta ei ole tehty mitään vaatimuksia tai esitetty ehdotuksia, jotka tarkoittaisivat Suomen saattamista sotaan Venäjän kanssa.”

Jos ne tiedot, joita ulkomaitten sanomalehdistössä on näkynyt edessä olevasta sotaisesta sekaantumisesta Venäjän asioihin, johon Suomekin ottaisi osaa, olisivat oikeita, niin ilmeisesti nykyisen hallituksemme aikana on tapahtunut muutos sekä vieraitten valtojen että meidän oman hallituksen suhteessa tähän kysymykseen.

Kun asialla on mitä suurin merkitys meidän pienelle maallemme ja sen äsken saavuttamalle itsenäisyydelle ja kun tunnen sen levottomuuden ja huolestumisen, jota puheenaolevat huhut ovat synnyttäneet maamme väestössä, jonka valtava enemmistö ei hyväksyne rajojemme ulkopuolella tapahtuvia sotatoimia, niin pyydän minä V. J:n 32 §:n nojalla kunnioittaen, että herra Puhemies tahtoi saattaa herra pääministerin tietoon seuraavan välikysymyksen vastattavaksi:

Onko Hallituksella jotain tietoa Venäjää ja etenkin Pietaria vastaan suunnitelluista sotatoimista, joihin tulisivat ottaamaan osaa vakinaiset tai vapaaehtoiset suomalaiset joukot?

Onko jonkun vieraan vallan tai vieraiden valtojen taholta esitetty vaatimuksia tai tehty ehdotuksia yllämainituksessa tarkoituksessa?

Onko Hallitus, siltä varalta että Hallituksen tietämättä ja suostumuksetta vapaaehtoiset suomalaiset joukot koettaisivat yhtyä vastaisiin sotatoimiin maan rajojen ulkopuolella, valmis käyttämään vaikutustaan tällaisten hankkeitten estämiseksi?

Helsingissä, toukokuun 19 p:nä 1919.

Georg Schauman.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan tulee asian olla pöydälle johonkin seuraavaan täysi-istuntoon.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Aunuksen väliaikaiselta Hallitukselta saapunut sähkösanoma.

Puhemies: Minun on vielä edustajille ilmoitettava, että eräs eduskunnalle osotettu sähkösanoma on kansliassa edustajien nähtävinä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 6 momentin kumoamisesta ja 10 luvun 1 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 6, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 sekä suuren valiokunnan mietinnöissä n:o 6 ja 6 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Asian kolmas käsittely on päättynyt.

Tämän jälkeen otetaan ainoaan käsittelyyn suuren valiokunnan mietinnössä olevat anomusponnet.

Eduskunta hyväksyy kyseessäolevat ponnet.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotuksen laiksi postisäästöpankista Suomessa toukokuun 24 päivänä 1886 annetun asetuksen 18 ja 20 §:n muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 7, jota on valmistelevasti käsitelty pankkivaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 7, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Eduskunta päättää hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä hyväksytty.

Asian kolmas käsittely on päättynyt; asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotuksen laiksi sähkövoiman siirtämisestä maan rajojen ulkopuolelle

sisältävä hallituksen esitys n:o 1, jota on valmistelevasti käsitelty talousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 9, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Eduskunta päättää hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Asian kolmas käsittely on päättynyt. Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi huoneenvuokrasäännöstelystä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 8 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä ja saman valiokunnan mietinnössä n:o 8 sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 14, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 8 a. Mietinnöstä näkyy, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan päätökseen.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Valtion Kotitaloustoimikunnan toiminnan jatkamista ja määrärahan myöntämistä sitä sekä luentokursseja varten

koskevien ed. Gebhardin y. m. anomusehdotuksen n:o 68 sekä ed. Pykälän y. m. anomusehdotuksen n:o 111 johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Schaubman: Jag anhåller endast om att få förorda antagande av den till betänkandet fogade reservationen, undertecknad av mig.

Ed. Gebhard: Täytyy valittaa ettei valiokunta ole tehnyt selkoa mietinnössään anomusehdotuksen sisällyksestä. Tämä on antanut aihetta väärinkäsityksiin siitä, mitä asia koskee. Ken nimittäin ei lähemmin tunne Valtion Kotitaloustoimikunnan syntyä ja tehtäviä, sen työtä, hän ei nimittäin tästä mietinnöstä saa siitä min-käänlaista käsitystä. Suurimpana puutteellisuutena pidän sen, että mietinnössä ei tehdä selkoa Valtion Kotitaloustoimikunnan suhteesta niihin

vapaaseen yhteenliittymiseen perustuviin yhdistyksiin, jotka tällä alalla toimivat meidän maassamme. Mietinnöstä voidaan saada se käsitys, että tämä toimikunta toimii ainoastaan sellaisilla paikkakunnilla, missä ei ole vapaita yhdistyksiä. Mutta siitä voi myöskin saada sen käsityksen, että Valtion Kotitaloustoimikunta konkurreeraa tällaisten vapaiden yhdistysten kanssa, vaikkakin valiokunta kyllä myöntää, että erityinen keskuselin tälläkin alalla tarvitaan, erityinen keskuselin, joka pyrkii, niinkuin valiokunta sanoo mietinnössään, saamaan aikaan läheisen vuorovaikutuksen eri yhdistysten välillä yhteisten päämäärien saavuttamiseksi. Jää epäselväksi, että Valtion Kotitaloustoimikunta on se valtion elin, jonka kautta valtio on koettanut oikeudenmukaisesti ja harkinnan jälkeen jakaa ne valtiovarat, jotka ovat myönnetty kotitaloudellista edistämistyötä varten, ohjata sitä toimintaa, joka tapahtuu näillä valtion varoilla ja lopuksi valvoa, että tarkotukseen myönnetty valtion varat käytetään siten, että niistä on mahdollisimman suurta hyötyä. Tämä Valtion Kotitaloustoimikunta on siis elin, joka organiseeraa, ohjaa, valvoo ja tarkastaa.

Mutta sillä on myöskin tehtäviä, jotka sivuutetaan tässä mietinnössä, vaikka anomusehdotuksessa kyllä tehdään selkoa niistäkin. Niinpä sivuutetaan täällä kokonaan tämän toimikunnan työ kotitalousneuvojain jatko-opetuksen hyväksi, täällä sivuutetaan kokonaan sen toiminta kansantajuisien julkaisujen aikaansaamiseksi, tehtävä jonka vuoden 1917 eduskunta erityisesti asetti sille silloin kun se päätti että tällainen toimikunta olisi perustettava. Siinä on niinkään sivuutettu tämän toimikunnan toiminta kunnollisten kansanruokaloiden aikaansaamiseksi ja ohjaamiseksi. Siinä on sivuutettu välitystoiminta kotitalousneuvojain hankkimiseksi maalaiskuntiin. Siinä on sivuutettu sen keittiö ja paljon muuta.

Kaikkia näitä tehtäviä varten ehdotettiin anomusehdotuksessa, että 800,000 markkaa asetettaisiin tämän toimikunnan käytettäväksi. Valiokunta on nyt mielivaltaisesti vähentänyt tämän summan 700,000 markkaan, josta lisäksi 100,000 markkaa on käytettävä sitä erikoistarkoitusta varten, joka mainitaan mietinnön toisessa ponnessa. Jäisi siis vain 600,000 markkaa tämän toimikunnan käytettäväksi eli melkein sama summa kuin nyt kuluvana vuonna. Sanoin, että tämä vähentäminen on mielivaltainen. Anomusehdotuksessa ehdotettu rahamäärä on nimittäin tarkkojen laskelmien, kalkyylien tulos. Kuten tulevat kärsimään, jos ehdotettu summa vähennetään? Juuri kaikki ne vapaaseen yhteenliittymiseen perustuvat paikallisjärjestöt, joista pu-

hutaan varsinkin vastalauseessa, nämä vapaaseen yhteenliittymiseen perustuvat paikallisjärjestöt, jotka nyt ja koko ajan ovat toimineet neuvontatyössä, ja niiden mukana tulevat kärsimään koko kotitaloudellinen neuvontatoiminta, ja viime kädessä tietysti maaseudun ja kaupunkien esikaupunkien vähävaraiset perheenemännät, ja kodit.

Pyydän saada tämän selvittämiseksi tuoda esiin muutamia numeroita. Kun Valtion Kotitaloustoimikunta esitti tämänvuotisen työohjelmansa Valtioneuvostolle, ehdotti se, että se saisi määrärahan, joka riittäisi 400 paikallisyhdistyksen palveluksessa olevalle neuvojalle siten, että voitaisiin niitä varten antaa 100 markkaa neuvojaa ja kuukautta kohti 10 kuukauden aikana. Valtioneuvosto tinki säästäväisyydestä tämän määrärahan 7 kuukaudeksi. Mikä on seuraus tästä? Se, että yleinen pyrkimys näiden kotitalousneuvojain keskuudessa nyt on se, että he jättävät tämän työalan ja pyrkivät yksityisten ja yleisten laitosten palvelukseen, josta he saavat työtä ja palkkaa pitemmän ajan vuotta, mieluummin tietysti vuosipalkkaa. Ei suinkaan voi ajatella, että nämä nuoret varattomat tytöt, jotka ovat käyneet kotitalous- ja kasvitarhakouluja valmistautuakseen neuvojiksi, nyt olisivat valmiit tyytymään olemaan neuvojina 6 ä 7 kuukautta ja sitten joutilaina ilman työtä ja ilman palkkaa 3 ä 4 kuukautta, jos he nimittän voivat saada toista työtä. Mutta se, että niille siis ei voida turvata pitempää työaikaa, vie luonnollisesti siihen, että pätevimmat niistä pyrkivät pois tästä työstä, ja toiseksi se vie siihen, että nyt tavattoman suuri puute neuvoista on olemassa. Neuvojen yleinen pätevyystaso alenee näin ollen, kenen vahingoksi, tuskin tarvitsee sanoa. Nyt jo on lukuisia yhdistyksiä ympäri maata, jotka eivät ole voineet hankkia itselleen kotitalousneuvojaa, vaan ovat olleet pakotettuja lopettamaan neuvontatoimintansa. Juuri jotta tällaista ei ensi vuonna tarvitsisi uudistua, pyysivät anomuksentekijät tätä korotettua määrärahaa. Lisäksi tulee, että 100 markan valtioapu neuvojaa ja kuukautta kohti on näyttäytynyt liian pieneksi. Siellä kaukana Pohjois- ja Itä-Suomen erämaan pitäjissä on lukuisia yhdistyksiä, jotka toimivat tällä alalla, mutta ne ovat köyhät, ja kun neuvojen palkkavaatimukset ovat nousseet ja heidän matkakustannuksensa työpiiriin ja sieltä kotiin ovat niinkään tulleet kalliimmiksi, eivät nämä yhdistykset jaksa niitä suorittaa. Ne tarvitsisivat välttämättä korkeampaa valtioapua voidaksensa tulla toimeen. Solleivät he sitä saa, on siis työ lopetettava tai supistettava. Se määräraha, jota anomusehdotuksessa pyydetään, 800,000 markkaa, olisi riittänyt pelasta-

maan lukuisia paikallisyhdistyksiä, maamiesseuroja, Martta-yhdistyksiä, naisyhdistyksiä y. m. semmoisia tällaisesta kohtalosta. Se olisi toisin sanoen tuonut monet kasvitarhanneuvot erämaiden mökkeihin ja torppiin, se olisi saanut aikaan lukuisia kasvitarhoja, saanut aikaan monta kyläkurssia, ruuanlaittopäiviä ynnä muuta semmoista. Valiokunnan ehdotus määrärahan supistamisesta on siis omiaan viemään koko kotitaloudellisen edistämistyön maassamme taaksepäin.

Katsoen kaikkeen tähän pyydän senvuoksi saada ehdottaa, että eduskunta tahtois päätätä, että 800,000 markkaa otettaisiin ensi vuoden menoarvioon kotitaloustoiminnan edistämistä varten eikä 700,000 markkaa, niinkuin mietinnössä ehdotetaan.

Tähän mietintöön on liitetty vastalause. Ed. Schauman on tällä kerralla tahtonut manifesteerata edistysmielisyytensä sillä tavalla, että hän ehdottaa tämän määrärahan supistamista puoleen eli 400,000 markaksi. Siitä, mitä olen jo sanonut, käy esille, että kotitaloustoiminnan edistämistyö maassamme tulisi kärsimään tavattoman takatalven, jos tämä ehdotus menisi läpi. En usko, että niin käy, sillä eduskunta on aina osottanut oivaltavansa kotitaloustyön merkityksen kansallemme. Herra Schauman perustelee ehdotustansa sillä, että valtion tulee rajoittua kannattamaan kysymyksessä olevaa toimintaa rahavaroilla, mutta ei itse sitä johtaa tai ohjata. Kuka siis tulee jakamaan nämä valtion avustukset, kuka tulee harkitsemaan, miten ne on jaettava? Arvattavasti hänen ehdotuksensa mukaan joku esittelijä tai protokollasihteeri. Mutta sen jälkeen ei mitään ohjausta, ei mitään valvontaa, ei mitään tarkastusta, tehköön jokainen yhdistys tässä suhteessa, miten se hyväksi näkee. Siis liberalismiin huippu. Voin vakuuttaa ed. Schaumanille, että Valtion Kotitaloustoimikunta on puolestaan vuoden kestäneellä toiminta-ajallaan ollut tilaisuudessa huomaamaan niin paljon leväperäisyyttä valtion avustuksiin nähden tälläkin alalla, niin paljon organisatiosionin puutetta, niin paljon — tahtoisin melkein sanoa — väärinkäytöstä, että valvontaa ja tarkastusta tarvitaan tälläkin alalla yhtä hyvin kuin jokaisella alalla, missä valtion apua tarvitaan ja käytetään. Kun valtio kerran myöntää puoli miljoonaa markkaa tai ehkä enemmänkin järjestetyn kotitaloustoiminnan edistämistyöhön, niin on kai päinvastoin luonnollista, että valtio asettaa tämän työn pätevän valvonnan ja tarkastuksen alaiseksi. Minä en voi muuta ymmärtää, kuin että herra Schauman ei ole tuntenut sitä asiaa, josta hän kirjoittaa. Hän sanoo nimittäin vastalauseessaan näin:

„Kun maanviljelys- ja maamiesseurat, Martta-yhdistykset ynnä muut vapaat järjestöt ovat jo aikaisemmin toimineet tällä alalla suurella menestyksellä, näyttää minusta niiden ja muiden mahdollisesti syntyvien järjestöjen tukeminen valtion varoilla olevan kyseessäolevaa tarkoitusta varten se tie, jota on kulettava, kun valtion apua käytetään.” Ja kumminkin hän polemiseeraa. Herra Schauman ei siis tiedäkään, että pääasiallinen toiminta tällä alalla juuri käy paikallisten järjestöjen kautta. Viime vuonna, vuonna 1918 jakoi Valtion Kotitaloustoimikunta valtion-apua paikallisjärjestöille tällaisten kotitalousneuvoin palkkaamista varten 347 neuvojaa varten ja nämä valtioavustukset annettiin seuraaville paikallisjärjestöille: maamiesseuroille 140, Martta-yhdistyksille 82, maanviljelysseurojen ja maamiesseurojen yhteisiä neuvoja varten 5, maanviljelysseuroja varten 42, elintarvelautakuntia varten 48, muille järjestöille 19. Tänä vuonna, jolloin koko tämä järjestelytyö paraikaa on käynnissä, on nyt jo jaettu valtion apua paikallisyhdistyksille neuvojin palkkaamista varten seuraavassa määrässä: maamiesseuroja varten 72, Martta-yhdistyksiä varten 56, kunnallisia kotitalousvaliokuntia varten 75, muita järjestöjä, naisyhdistyksiä, puutarhalautakuntia y. m. s. 12. Ainoastaan 10 neuvojaa on Valtion Kotitaloustoimikunta lähettänyt tänä vuonna itse semmoisiin paikkakuntiin, missä ei ole ollut voimia saada sellaisia minkään paikallisjärjestön palvelukseen, semmoisiin paikkakuntiin kuin ovat Kuhmoniemmi, Kolari, Kuolajärvi, Ranua, Pohjois-Suomen ja muutamiin Itä-Suomen pitäjiin.

Mutta pääasia herra Schaumanille lienee, että Valtion Kotitaloustoimikunta on lakkautettava, sillä se on — tuo hän esille — sota-ajan toimikunta ja se on semmoisenaan tuomittu häviämään. Minä pyydän huomauttaa, että ei jokainen yritys, jokainen laitos, joka on syntynyt sota-ajalla, sen vuoksi ole tuomittu häviämään. Sota-aikana on myös voinut syntyä jotakin hyvää. Huono karsitaan pois, hyvä säilytetään ja kehitetään. Kun vuonna 1917 silloinen Elintarvekeskuskomitea ehdotti senaatille Valtion Kotitaloustoimikunnan perustamista, nojautuen silloin eduskunnan päätökseen, niin se lausui jo, että „Kotitalousolojen kehittäminen on meillä niin tärkeä, että nyt suunniteltu toiminta on jatkettava vielä nykyisen pulakauden loputtuakin siten kehitettynä, että se tyydyttää säännöllisenkin toiminnan vaatimuksia”.

Mutta minä en voi torjua sitä ajatusta, ettei herra Schauman, kun hän on kirjoittanut tämän vastalauseensa, ole itselleen selvittänyt, mitä kotitaloustoiminnan edistämistyö oikeastaan merkit-

see kansalle ja varsinkin meidän kansallemme. Olettakoon tämä asia miltä kannalta tahansa, niin se esiintyy tärkeimpäin kulttuurikysymysten eturivissä. Sellainen kansan kasvattaja kuin Kerschensteiner kutsuu kysymystä naisten kotitaloudellisesta kehittämisestä yleisen opetustoimen ja menestyshuoltotyön (Wohlfahrtspflege) kardinaalikysymykseksi ja hän osoittaa, miten se kansa, joka onnistuu tämän kysymyksen ratkaisuun, voi säästää satoja miljoonia toisenlaisia menoja. Toiselta kannalta taas sellainen auktoriteetti kansanravinnon ja terveydenhoidon alalta kuin kuuluisa professori Max Rubner osoittaa, miten hyvän kotitalousopetuksen kautta voidaan tuhansille kodeille hankkia parempaa toimeentuloa ja kohottaa koko kansallisuusvoimaa. Mikä asettaa, sanoo hän, kotitalouden ja perheen terveille pohjalle, se tekee koko kansan terveeksi. Ja mitä lämpimimmin hän puolustaa Saksan kansalle hyvin laajaa, monipuolista naisten kotitalousopetusta ja -neuvontaa. Mutta ei tietysti tämä paikka ole oikea forum ruveta esittämään kotitalouden merkityksen aakkosia. Minä luotan siihen, että eduskunta joka kerta, kun se on käsitellyt kotitaloudellisia kysymyksiä, ja myöntänyt määrärahoja tämän asian hyväksi, on tehnyt sen mitä suurimmalla ymmärryksellä ja että se senvuoksi tulee tekemään sitä nytkin.

Ed. af Forselles: Utskottets kläm, som går ut på att representationen skulle bevilja 700,000 mark synes mig ganska svagt motiverad. Jag har funnit det speciellt genom de uttryck, som förekomma i betänkanget på sid. 2; där återfinna vi följande uttalanden: „kommissionen för huslig ekonomi har haft sig anförtrodd en viktig uppgift under den svåra krisperiod vi genomlevat och som redan nu kan anses delvis övervunnen”. Vidare: „Visserligen bör det medgivas, att kommissionens alla åtgärder icke motsvarat vid dem fästa förhoppningar.” Slutligen säges det att flere liknande företag existera, såsom lantbrukssällskap, lantmannagillen, och andra föreningar, vilka arbeta uti samma syfte. Då det sålunda redan finnes färdiga organisationer, som kunna taga denna del i den husliga ekonomins arbeten om hand, förefaller det mig, att man nu, när kristiden är över, borde kunna återgå till normala förhållanden. Det har redan under dessa tre år beviljats olika summor för ändamålet, 300,000, 400,000 5 och 600,000 mark, och under dessa förhållanden förefaller det mig, att det vore skäl, såsom herr Schauman i sin reservation föreslår, att man nu endast skulle bevilja ett ökat anslag av 400,000 mark för att av rege-

ringen fördelas mellan på detta område verkande fria organisationer. Jag skulle på dessa grunder be att få förorda den av herr Schauman bifogade reservationen.

Ed. Arajärvi: Minä puolestani kuulun niihin, jotka pidän mietinnössä kosketeltua asiaa kannatuksen ja suurenkin kannatuksen arvoisena, mutta minä puolestani en kumminkaan ole tänne puhujalavalle noussut tätä ilmoittaakseni, vaan minä aijon tehdä ehdotuksen, joka minun luullakseni olisi otollinen tälle asialle ja kaikille määräraha-anomuksille yleensä, vaikkakin ehdotuksen teko saattaa olla odottamaton useille edustajista, ja sitä menettelytapaa, jota tulen ehdottamaan, minä myönnän sen, ei ole aikaisemmin käytetty.

Minä puolestani luulen, että tulee aivan erityisen vaikeaksi eduskunnassa 1920 budjetin käsittely, johon tämäkin määräraha ajetaan sisältää. Mutta tästä huolimatta tulee eduskunnalle, jo ennenkuin se saa tuon tehtävän käsiinsä, olemaan erityisesti vaikea harkita ja toisiinsa verrata kaikkia niitä määräraha-anomuksia, jotka on pantu vireille eduskunnassa ja jotka ovat jo osaltaan, niinkuin nyt esilläoleva, käsitelty valiokunnassa, mutta toisia valiokunnissa yhä edelleen käsitellään. Kukaan meistä ei tällä haavaa näe sitä, mitä meidän eteemme tuleva on, ja toivottavasti verrattain pian tulee, mikäli se näitä määräraha-anomuksia koskee. Tässä mietinnössä pyydetään 800,000 markkaa. Eteeni tuotiin juuri toinen jossa pyydetään 4 miljoonaa markkaa ja kolmas mietintö oli myöskin paperien joukossa, jossa huomaa ainakin muutamien ajattelevan saada 60 miljoonaa markkaa ja toisessa ponnassa 2 miljoonaa markkaa 1920 budjettiin. Ja yhä edelleen toisia tulee valiokunnista. Ei ole näin ollen nähdäkseni otollista, että eduskunta päättää näistä määräraha-anomuksista ennenkuin ne ovat kaikki sen kädessä pöydällä. Tämä 700,000 markkaa tai 800,000 markkaa on helposti päätettävissä, mutta mitä se tietää toisiin nähden ja määrärahojen kokonaisuuteen nähden, sitä me emme kykene tällä kertaa kukaan arvostelemaan ja se kumminkin olisi mielestäni aivan välttämätöntä. Sitäpaitsi, mikäli olemme saattaneet havaita, toisista valiokunnista näytään tehtävän senlaatuja ehdotuksia, jossa hallitusta kehoitetaan ottamaan 1920 budjettiin se taikka tämä määräraha. Toisista valiokunnista taas näkyy tulevan mietintöjä, jotka vanhan käytännön mukaan ehdottavat eduskunnan ehdollisesti päätettäväksi, niinkuin tässä nyt, määrätyn määrärahan, joka sitten otetaan budjettiin, tuli hallituksen budjettiesitys mimmoi-

seksi tahansa. Ja mikäli olen ennättänyt huomata, on myöskin sellaisia, jotka kulkevat tältä väliltä, niin että ei oikein tule huomaamaan tarkoitetaanko että eduskunta tekisi päätöksen, jolla hallitusta kehoitetaan ottamaan budjettiin joku määräraha tai tarkoitetaanko semmoista päätöstä, joka on ehdollinen, jonka eduskunta aikanaan ottaa uudestaan lopullisesti harkittavaksi. Nämä kaikki asian puolet olisi minun nähdäkseni eduskunnan itselleen selvitettävä, ennenkuin se ottaa päättääkseen mistään määrärahasta. Minun nähdäkseni ei asia missään suhteessa tule kärsimään, vaan päinvastoin, jos eduskunta nyt hyväksyisi ehdotukseni, että tämä asia pannaan pöydälle siihen istuntoon jossa voivat tulla esille myöskin muut eduskunnassa vireille pannut määrärahanomukset.

Ed. Liakka: Tämä mietintö perustuu kahteen anomukseen, jotka tarkoittavat määrärahan myöntämistä Valtion Kotitaloustoimikunnan käytettäväksi. Mietinnön ponsi on tavallaan kielteinen, mutta esittää kuitenkin määrärahaa hallituksen käytettäväksi kyseessä olevaan tarkoitukseen. Jonakin evästyksenä hallitukselle tuntuu minusta tässä suhteessa olevan mietinnön 3 sivulla oleva kohta, jossa huomautetaan, että jos hallitus kotitaloustoimintaa tahtoo kannattaa, niin on katsottava, että on olemassa joku keskuselin, joka sitä toimintaa ohjaa. Rohkenen katsoa mietintöä tässä suhteessa hiukan epäselväksi, arkailevaksi, kun ei siinä ole tahdottu lausua sitä, mitä valiokunta ajattelee anomusehdotuksesta, mitä se ajattelee Valtion Kotitaloustoimikunnasta. Näyttää epäselvältä, onko valiokunnalla tarkoituksena, että olisi kotitaloustoimintaa varten luotava joku uusi keskuselin, jota ei vielä ole olemassa, vai olisiko mahdollisesti käytettävä jotakin muuta jo ennestään olemassa olevaa keskuselintä, mutta jota valiokunta ei ole maininnut tässä mietinnössään.

Hiukan tähän jälkimäiseen suuntaan viittaa se, että sivulla 2 loppupuolella puhutaan siitä, että kotitalousalalla on toiminut vapaita järjestöjä, jotka ovat saavuttaneet suurta kannatusta ja osottaneet hyviä tuloksia toiminnastaan. Pyydän tämän johdosta kuitenkin huomauttaa, että kotitaloustoimintaa siinä merkityksessä, kun Valtion Kotitaloustoimikunta on tämän tehtävän asettanut, ei ole olemassa missään muussa järjestössä ennen sitä. Meillä on kyllä tällä alalla tapahtunut toimintaa, mutta se ei ole niin tehtävän ytimeen käypää kuin se tässä on. Tässä suhteessa on minunkin mielestäni todettava, että sota-aika on meille antanut varsin tärkeän opetuksen, lah-

jan, josta on pidettävä kiinni, nimittäin kääntänyt huomion siihen mikä laiminlyönti on olemassa niihin pikkukoteihin nähden, joihin Valtion Kotitaloustoimikunnan toiminta pääasiallisesti on suuntautunut. Siinä anomuksessa, jonka Valtion Kotitaloustoimikunta on jättänyt valtioneuvostolle tämän vuotista työtä varten, valiokunta määrittelee tehtävänsä, että se tahtoo „kohdistaa päähuomionsa intensiivisen henkilökohtaisen neuvontatyön järjestämiseen kiertävien kotitalous- ja kasvitarhaneuvojain avuin ja aikoo myös käyttää neuvoja järkipäisemmän lastenhoidon aikaansaamiseksi vähävaraisten maalaisväestön keskuudessa, jossa tarkoituksessa Toimikunta aikoo ryhtyä erinäisiin toimenpiteisiin. Tämän ohella Valtion Kotitaloustoimikunta aikoo jatkaa sitä taloudellista kansanvalistustyötä, mitä se tähän asti suurina painoksina ja sanomalehtien välityksin on suorittanut.” Erikseen vielä on Toimikunnan suoritettavana tehtäviä, jotka se on saanut hallitukselta suorastaan kunnallisten kansankehittoloiden perustamiseksi ja kokeittöiden järjestämiseksi ja ohjaamiseksi.

Sellaisena kuin kotitaloustehtävä Valtion Kotitaloustoimikunnan ohjelmassa on asetettu, se tehtävä ei mielestäni yksinomaaisesti ole taloudellinen, ei kasvitarhanhoitotehtävä, eikä ruuanlaitto-tehtävä, vaan se on sangen laajalle kantava yhteiskuntapoliittinen tehtävä. Se suuntautuu vähävaraisten tilan parantamiseen, se tarkoittaa yhteiskuntaviihtymyksen luomista maaseudun vähäväkisten keskuudessa. Ja tältä kannalta katsoen on tehtävä erinomaisen tärkeä. Sillä yhteiskuntaviihtymystä meillä suuressa määrin puuttuu ja se synnyttää niin paljon niitä surettavia ilmiöitä, jotka monella tavalla ovat astuneet esille viime aikoina. Minä katselen tätä kotitaloustoimintaa tältä kannalta. Ajatellen tämän toiminnan jatkamista vakinaisesti sen näköalaa edessä, joka aukenee kun piakkoin ryhdytään mäkitypapalstoja itsenäistyttämään, kun näihin tuhansiin mökeihin tulee asukkaita, jotka tuntevat asuvansa omalla maallansa. Näissä mökeissä on näihin saakka eletty heikkoa elämää, turvatonta elämää, ja täytyy myöskin sanoa, että se on ollut hyljättyjen elämää ulkopuolella kaikkea sitä herättävää vaikutusta, mikä kauan aikaa on muille tahoille suunnattu yhteiskunnan puolelta ja joissa toimenpiteissä ne summat, joita täällä nyt on pyydetty, ovat varsin pienet. Senvuoksi noissa mökeissä ei ole esiintynyt viljelysintoa, ja niiden lapset ovat olleet monta kertaa ympäristölle ikäviä olijoita. Ne ovat kasvaneet joutilaina, niitä ei ole ohjattu työhön, kylän raiteilla ne ovat tehneet ilkeyttä. Jotka ovat harjoittaneet viljelystä maaseudulla, tietävät, mikä kiusa noista viikareista

on ollut esim. kaikenlaiselle hedelmäviljelykselle ja kasvitarihaviljelykselle. Paikoin näkee Etelä-Suomessa että korkeilla piikkiaidoilla ja vihasilla koirilla koetetaan suojella puutarhaviljelyksiä. Mutta kun sitä näkee, tulee toiselta puolen ajatelleeksi, että Suomi-äiti on ollut varsin yrmeä noille pahankurisille lapsille. Heille ovat näet tavalliset kasvitarihamarjat, viinimarjat, mansikat ja vatut, jopa tavalliset keittiökasvit natriista asti sellaista herkkua, jota eivät uskalla ajatella saavansa itselleen muuta kuin varastamalla. Mielestäni on parhaita keinoja muiden keinojen muassa näiden ihmislasten jalostamiseen se, että heitä ohjataan viljelystyöhön. Tämän kautta ne tulevat taltutetuiksi sivistyneeseen yhteiskuntaelämään. Jos Suomi maaemona antaa näille kovaosaisille lapsille niitä hyviä antimia, joita sillä voipi olla tarjona, niin luonto ja kulttuuri epäilemättä tulevat tässä sangen tehokkaaksi avuksi siinä vaikeassa kansankasvatustöissä, mikä on näihin lapsiin nähden edessä. Joka elää ja näkee sen ajan, jolloinka lukuisien pikkuasuntojen ympärillä, missä nyt paraassa tapauksessa voi olla joku perunamaa, useimmissa tapauksissa on aivan viljelemätöntä karua mäkettä, joka näkee siellä sievän kasvitarhan, missä kasvaa keittiökasveja, kasvaa marjapensaita ja hedelmäpuita, hoidetaan mehiläispesä, hänen tarvitsee epäilemättä sen jälkeen nähdä paljo vähemmän nykyajan huolestuttavia ilmiöitä ja ennen kaikkea sitä surettavaa nousevaa polvea, johon edellä viittasin. Olen myös siinä vakaumuksessa, että sen jälkeen ei esim. eduskunnassa tarvitse kuulla sellaista törkeitä lausuntoa isänmaanrakkaudesta, jonka taannottaen kuulumme tältä paikalta lausuttavan.

Minä pidän erittäin tärkeänä, että Valtion Kotitaloustoimikunta on suunnitellut toiminnassaan käytettäväksi n. s. kunnallisvaliokuntia. Nämä kunnalliset valiokunnat pannaan suunnitelman mukaan kokoon kunnallishallitusten ja siinä tapauksessa, ettei kunnallishallinto siihen tehtävään ryhdy, elintarvelautakuntien sekä niiden vapaiden paikallisten järjestöjen avulla, jotka työskentelevät näillä aloilla. Minulla on se toivo että, missä suinkin on jotain voimaa ja asianymmärrystä kunnallishallinnossa, siellä tällaiset valiokunnat tulevat luomaan kunnallispolitiikkaa kyseessä olevassa asiassa. Ja se politiikka tulee silloin ohjaantumaan siihen, että kotitaloustoiminta tullaan ottamaan myös yhteiskunnalliselta näkökannalta, että siinä autetaan itseapua, ohjataan itsensä auttamiseen, niinkuin onkin tehtävä.

Mitä Valtion Kotitaloustoimikuntaan tulee,

niin sen onnistumiseen nähden tehtävässään minä pidän erittäin tärkeänä seikkana, että se on kokoonpantu ensiksikin naisjäsenistä, jotka ovat tämän asian luonnollisimpia ajajia, ja samalla myöskin sitä, että komitea on kokoonpantu sillä tavoin, että se edustaa eri piirejä tällä alalla, että siinä on sosialistisiakin jäseniä mukana. Joka on vuosikymmenien kuluessa yrittänyt saada siltaa sen juovan yli, joka meillä erottaa sosialistiset ja porvarilliset ainekset myöskin tällaisissa toimituksissa, se ei voi muuta kuin iloita, että jossakin paikassa on voinut syntyä silta, joka kantaa tuon juovan yli. Ja minä olen siinä vakaumuksessa, että tässä perin arkaluontoisessa ja vaikeassa tehtävässä onnistuu ainoastaan semmoinen järjestö, jossa on mukana semmoisia henkilöitä, jotka nauttivat vähäväkisten väestöpiirin luottamusta, jotka ovat tulleet tunnetuiksi vähäväkisten keskuudessa, ja joista tiedetään, että he harrastavat niiden hyvää. Minä katson, että Valtion Kotitaloustoimikunta, sellaisena kuin se nyt on, on sellainen aines meidän yhteiskunnallisessa elämässämme, sellainen tekijä siinä, jota ei ole jätettävä huomioon ottamatta. Katson, että se on meidän yhteiskuntamme vahvistajia, ja katson, että meidän on kiinnitettävä huomiota sellaisiin yhteiskunnallisiin tekijöihin. Tarpeellista on, että lakkaamme liian paljon luottamasta kiväärien suomaan yhteiskunnan suojelukseseen, ja opimme ajattelemaan, että täytyy yhteiskunnan turvaksi saada muitakin voimia liikkeelle kuin aseellisen voiman, johon nykyään näyttää niin suuresta määrästä luottamusta olevan vallalla.

Täällä on viitattu siihen — se tuntuu valiokunnan mietinnössä ja erittäinkin vastalauseessa — että tässä voisi syntyä hajoittavaa kilpailua eri työntekijäin välillä, nimittäin entisten järjestöjen ja tämän uuden kotitaloustoimikunnan välillä. En usko, että tätä kilpailua olisi syytä pelätä, senvuoksi nimittäin, että Valtion Kotitaloustoimikunta mielestäni on asettanut tehtävän eri tavalla kuin muut järjestöt, ja ohjelmansa mukaisesti pitää huolta siitä, että paikalliset järjestöt ja muut tekijät tällä alalla suunnataavat toimintansa oikealle kannalle. Huomatava on esim. maanviljelysseuroihin nähden, joiden toimintaa en suinkaan millään tavoin tahdo vähäksyä, että meillä niille on juuri parasta aikaa aukeamassa toinen työala vähäväkisten hyväksi, joka on laajakantoinen ja tärkeä sekin, nimittäin viljelysjärjestelmän luominen niitä jonkun verran suurempia pikkuviljelyksiä varten, joita torpparivapautuksen yhteydessä ja uusien palstoitusten yhteydessä syntyy, ja sellaisen viljelysjärjestelmän käytäntöön saattaminen. Sellaista viljelysjärjestelmää maanviljelysseurat

eivät ole vielä luoneet. On puhuttu täällä tanskalaisesta pikkuviljelysjärjestelmästä ja jonkun verran ruotsalaisesta Rösön järjestelmästä, mutta kumpikaan niistä ei ole täydellisesti meidän olojemme mukainen. Katson, että maanviljelysseurojen olisi kohdistettava huomionsa juuri tähän seikkaan, jos ne tahtovat, niinkuin toivottava olisi, työskennellä näiden vähäväkisten keskuudessa. Ei siis ole minkäänlaista huolta siitä, etteikö ole työtä kaikille, jotka tahtovat sitä suorittaa, eikä siis tarvitse suinkaan olla huolestuksissaan nähdessään, että ilmeisesti työhaluinen toimintaelin on ilmestynyt, niinkuin tämä Valtion Kotitaloustoimikunta toimintansa kautta on osottautunut olevansa. Mitä erityisesti siihen kotitaloustoimintaan tulee, jota Martta-yhdistys on harjoittanut, niin, mikäli minä olen tämän järjestön ansiokkaasta toiminnasta havainnut, se on etupäässä kohdistunut järjestöjen omiin jäseniin, se on siis toimintaa jossain määrin varakkaampien keskuudessa, siis sitä samaa toimintaa, jota m. m. myös maanviljelysseurat ovat tähän asti suorittaneet ja joka tulee pääasiassa talonpoikaiskotien, jonkun verran varakkaampien kotien hyväksi. Sekin on tärkeä tehtävä ja suoritettava työ, mutta se on kuitenkin jotakin toista, kuin mitä tässä nyt on varsinaisesti kysymyksessä. Siis pyytäisin kannattaa sitä anomusta, joka tässä on tehty, ja pyydän yhtyä myöskin siihen esitykseen, jonka ed. Gebhard täällä teki, että tämä määräraha korotettaisiin siihen alku-peräiseen määrään, joka anomusehdotuksessa oli. Olen ollut tilaisuudessa tarkastamaan yksityiskohtaisesti Kotitaloustoimikunnan työsuunnitelmaa ja minun täytyy sanoa, etten ole ainakaan niissä verrattain monissa toimintaohjelmissa, mitä esim. maanviljelysseurojen taholta olen nähnyt esitetyn, havainnut tällä alalla niin yksityiskohdissaan seikkaperäisesti ja huolellisesti harkittua, kuin tämä on. Jos siihen tehdään aivan umpimähkäisesti sellainen leikkaus, mikä mietinnössä on esitetty, niin se rikkoo liian suurella määrällä sitä ja vähentää niitä toivottavia työn tuloksia, mitä tästä on syytä odottaa. Minun mielestäni sellaista vähennystä ei olisi tehtävä, kun joka tapauksessa kuitenkin tulee melkoinen lovi tähän ohjelmaan sen kautta, että siihen on mietinnössä liitetty toinen, kyllä läheinen tarkoituserä, mutta kuitenkin siitä elimellisesti jossain määrin eroava, johon on tarkoitettu käytettäväksi 100,000 markkaa, nim. ed. Pykälän esittämä luentotoiminta. Siis yhdyin kannattamaan sitä esitystä, että eduskunta päättäisi ottaa valtion menoarvioon vuodeksi 1920 Kotitaloustoimikunnan toiminnan ylläpitämiseksi 800,000 markan määrärahan.

Ed. Österholm: Jag har begärt ordet för att uttala min anslutning till den ståndpunkt, som framlagts av herr Schauman i hans reservation till betänkandet. Jag vill visserligen icke förneka, att statens kommission för huslig ekonomi har uträttat en del nyttigt arbete, men detta har väl så gott som uteslutande skett genom den instruktionsverksamhet, som kommissionen utövat. Jag är i likhet med herr Schauman ense därom, att denna instruktionsverksamhet med samma framgång kan utövas av fria samman slutningar, som allaredan finnas, och jag kan icke tänka mig, att för statsanslagets fördelning och för övervakande av dess användning ett särskilt ämbetsverk med avlönad personal skulle behöva upprätthållas. Jag har naturligtvis ingenting emot att statsverket med betydliga anslag understöder strävandet för befrämjande av huslig ekonomi. Det är blott gentemot själva formen jag önskar göra invändning. Alltså är jag i denna sak fullt ense med herr Schauman.

Beträffande ärendets behandling i lantdagen ber jag att få understöda det förslag, som tidigare gjordes av herr Arajärvi.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja tätä ehdotusta on kannatettu, keskeytetään asian asiallinen käsittely. Pyydän siis puheenvuoron käyttäjiä kohdistamaan lausuntoja asian pöydällepanoon.

Ed. Hallstén: Luovun.

Ed. Sillanpää: Luovun.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Arajärvi ed. Österholmin kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle siihen istuntoon, jossa voivat tulla esiin myöskin muut eduskunnassa vireille pannut määrärahoja tarkoittavat anomukset.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös.

Ken tahtoo jatkaa asian asiallista käsittelyä, äänestää „jaa;” jos „ei” voittaa, on ed. Arajärven ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 75 „jaa-” ja 90 „ei-” ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt panna asian pöydälle.

6) Lakia sotaväimän saatavista rauhanaikaisista luontoissuorituksista

koskeva hallituksen esitys n:o 19, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sotilasasiainvaliokuntaan.

Pöydällepanot:

7) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille

koskevan anomusehdotuksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

8) Ehdotuksen laiksi työ-ajasta maa- ja kotitaloudessa

sisältävien eduskuntaesitysten johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

9) Yleisen armahduksen julkaisemista

koskevan anomusehdotuksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

10) Ehdotuksen laiksi Rikoslain 16 luvun 24 §:n kumoamisesta

sisältävän eduskuntaesityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 5 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

11) Ehdotuksen laiksi avustuksen suorittamisesta erälle vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

12) Määrärahan myöntämisestä kansakoululasten ravinto- ja vaatetusavuksi

tarkottavan anomusehdotuksen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Niinikään esitellään pöydällepanoa varten hallituksen esitys eduskunnalle, joka koskee

lakia väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa.

Esitys pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on ensi torstaina kello 6 illalla.

Täysi-istunto päättyy kello 8 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

21. Torstaina 22 p. toukokuuta

kello 6 i.p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

- 1) Ehdotus laiksi kauppakonttori- ja varastoliikkeiden työoloista 460
 Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 10; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 12.

Ensimmäinen käsittely:

- 2) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta erälle vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille 470
 Asiakirjat: Sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.
 3) Ehdotus laiksi Rikoslain 16 luvun 24 §:n kumoamisesta 471
 Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 14.
 4) Ehdotus laiksi työajasta maataloudessa „
 Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 42; ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 43.

Ainoa käsittely:

- 5) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille tarkoitettava anomusehdotus —
 Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140.
 6) Määrärahan myöntämistä kansakoululasten ravinto- ja vaatetusavuksi tarkoitettava anomusehdotus —

Siv.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 98.

7) Yleisen armahduksen julkaisemista tarkoittava anomusehdotus —

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Huplin y. m. anom. ehd. n:o 50.

Esitellään:

- 8) Hallituksen esitys n:o 20 laiksi väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa .. 489

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 9) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi .. 490
 10) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1 neljän eduskuntaesityksen ja yhden anomusehdotuksen johdosta, jotka sisältävät ehdotuksia muutoksiksi vuokra-alueiden lunastamisesta lokakuun 15 päivänä 1918 annettuun lakiin „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Alanen, Arffman, Collan, Fränti, Hiltunen, Hömön, Juutilainen, Kekki, Koivuranta, Leskinen, J. Linna, Lohi, Lyytinen, A. Pesonen, Sihvo, Suolahti, Takkula, Typpö, Wankkoja ja Wuokoski.

Siv.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain takia saavat seuraavat edustajat: ed. Suolahti tämän illan istunnosta, ed. Sinkko huomispäivästä ensi tiistaihin sekä sairauden vuoksi ed. J. Linna toistaiseksi.

Ed. Schaumanin välikysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että ed. Schaumanin välikysymykseen, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, on yhtynyt 23 edustajaa ja tulen saatamaan sen asianomaisen hallituksen jäsenen tietoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kauppa-, konttori- ja varastoliikkeitten työoloista.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 3 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 12, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu. Jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämä ehdotukset tullakseen äänestyksen alaisiksi yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu.

Ed. Palmgren: Jag kan icke underlåta att uttala ett kort beklagande över att stora utskottet icke har fäst avseende vid de synpunkter jag framställt i reservationen. Samtidigt kan jag icke heller underlåta att beröra en annan omständighet. Ut i den socialutskottets betänkande vidfogade reservation n:o 3, som är avgiven av den socialdemokratiska gruppen inom utskottet, uttalas att „Enär de i dessa affärer sysselsatta biträdena aldrig erhålla en fortlöpande, längre söndagsvila, vore det av vikt, att i lagen infördes en bestämning därom, att alla affärer må hållas stängda å större helgdagar, varvid alla biträden kunde erhålla ledighet.” Reservanterna

föreslå därför ett tillägg till lagen angående en sådan ledighet på större helgdagar, och enligt deras förslag ingår bland större helgdagar också 1 maj. Stora utskottet, som har förenat sig om denna reservation n:o 3, har således varit med om att godtaga den tanken, att bland större helgdagar, under vilka under inga förhållanden något arbete må förekomma, skall vara 1 maj. Det är en synpunkt, som förefaller mig synnerligen egendomlig, och kan jag icke för min del lämna detta förhållande oanmärkt.

Ed. Mänttö: Minä pyydän vain huomauttaa, että mietintöön on päässyt pujahtamaan muutamia painovirheitä. 6 §:n 2 momentissa toisella rivillä on muoto „sovelluta” pitää olla „sovel-luteta” ja edelleen 4 rivillä rivin loppuosassa „tai muun tavaran uhkaavan” pitää olla „tai muun tavaraa uhkaavan vaaran torjuminen”. Edelleen on 8 §:n 3 momentissa myöskin pieni painovirhe „vapunpäivänä”, pitää olla „vapunpäivänä”, a:n sijasta ä.

Ed. E. Hannula: Samalla kuin minä yhdyin siihen, mitä ed. Palmgren lausunnossaan toi esiin sen johdosta että kun täällä Vapunpäivästä puhutaan suurena juhlapäivänä, niin vetoan siihen käsitykseen juhlapäivistä, mikä on kansassa yleensä koko maassa, että jos kerran puhutaan suurista juhlapäivistä, niin niihin on luettava vielä varsinkin uudenvuodenpäivä ja helatorstai.

Yleiskeskustelu asiassa julistetaan päätty-neeksi.

Puhemies: Siirrytään asian yksityiskoh-taiseen käsittelyyn.

Lakiehdotuksen 1—3 §:t hyväksytään järjes-tänsä keskustelutta.

4 §.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: På de skäl jag har ut-vecklat i min till socialutskottets betänkande fo-gade reservation vägar jag nu hemställa, att denna paragraf må utstrykas från lagförslaget.

Ed. Paasivuori: Minä ehdotan, että ed. Palmgrenin vastalauseetta ei otettaisi täällä huomioon eikä kannatettaisi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Palmgren ehdottanut, että nyt käsillä oleva py-

kälä hylättäisiin. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten sitä ei voida ottaa äänestyksen alaiseksi.

Lakiehdotuksen 5—7 §:t hyväksytään järjensä keskustelutta.

8 §.

Keskustelu:

Ed. P i l k k a: Minä ehdotan, että 8 §:n 3 momentti poistetaan tästä laista ja pykälä hyväksytään sellaisena, kuin se on työväenasiainvaliokunnan mietinnössä.

Ed. P a l m g r e n: Jag kan nog vara med om att understöda förslaget, att hela momentet skall bortfalla. Skulle emellertid ett sådant förslag icke godkännas, skulle jag önska föreslå, att från detta sista moment skulle utgå orden „1 maj”, att sålunda 1 maj icke må ingå bland de helgdagar, som där räknas upp.

Ed. P r o c o p é: Jag ber att få understöda herr Pikkas förslag om att 3 momentet skulle utgå. Då det engång i 2 momentet står att affärsbiträden icke må användas i arbete på sön- eller helgdagar, finnes det icke något skäl att ytterligare säga att affärsbiträden icke få användas i arbete under vissa bestämda söndagar och helgdagar.

Ed. A a l t o: Minä ihmettelen, että, vaikka on kyseessä ainoastaan kuuden vapaapäivän myöntäminen koko vuonna niille kauppa-apulaisille, joita tämä pykälä koskee, niin niille ei suotaisi edes sen vertaa lepoaikaa, kuin muille työläisille, jotka tämän lain alaisina työskentelevät ja kuitenkin saavat nuo vapaapäivät. Minun mielestäni kuusi vapaapäivää vuodessa ei pitäisi olla liikaa, ja minä ehdotan senvuoksi, että tämä pykälä hyväksytään sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. T ö r m ä: Minusta tuntuu liika pikkumaiselta porvariston menettely tässä asiassa. Edellinen puhuja jo huomautti, ettei suinkaan liene liikaa, jos kuusi päivää vuodessa myönnettäisiin liikeapulaisille kokonaan vapaaksi. Kyllä kohuuden mukaan täytyisi siihen huomautukseen yhtyä. Näyttää siltä, kuin tuo Vapunpäivä olisi sellainen punainen vaate, joka herättää pahenusta. Tämän johdosta minä pyydän huomauttaa, että ainakin tähän asti on porvarispiireissään haluttu juhla Vapunpäivää. Tiedämmehän, miten ylioppilaat täällä pääkaupungissa reilulla tavalla ovat viettäneet tätä juhlaa, ja myöskin

muu porvaristo. Miksi ei liikeapulaisille voitaisi sallia sitä. Tuntuu siltä, että porvaristolla taitaa olla omat suunnitelmat muuttaa joku muu päivä sellaiseksi yleiseksi juhlapäiväksi ja että työväestöltä estettäisiin tällaisen oman kevätpäivän vapaa vietto. Täytyy panna merkillä, että kaikenlaisissa pikkuseikoissa porvariston taholta koetaan työläisten vaatimuksia ja työväen rientoja kaikilla tavoin vastustaa.

Ed. N i u k k a n e n: Minä pidän aivan kohtuullisena, että tässä mainituille työläisille, samoin kuin työväestölle yleensä, suotaisiin Vapunpäivä vapaaksi.

Ed. a f F o r s e l l e s: Jag ber för min del även att få understöda förslaget att paragrafens 3 mom. skulle utgå, men om omröstningen skulle utfalla i den riktningen, att så icke skulle äga rum, ber jag att få understöda herr Palmgrens förslag att „1 maj” skulle utgå.

Ed. S i l l a n p ä ä: Jos tämä laki koskisi yksinomaan isompia liikkeitä, niin voisi ymmärtää sen väitteen, että laki ei voi pakottaa työhön, jos liikeapulaiset siitä kieltäytyvät. Mutta täytyy ottaa huomioon, että tämä laki tulee koskemaan myöskin kaikenlaisia pikkuliikkeitä, joissa pidetään yksi ainoa työntekijä ja joissa todellisuudessa työntekijöillä ei ole minkäänlaista muuta vapaapäivää, paitsi niitä, jotka laissa nimenomaan määritellään. Sen vuoksi tämän kysymyksessä olevan pykälän 3 momentti on välttämätön tässä olemassa, jotta myöskin nämä henkilöt voivat näinä muutamina päivinä olla kokonaan vapaina. Mitä tulee Vapunpäivään, jota myös on tahdottu saada pois tästä, ellei koko momenttia poisteta, niin tuntuu tämänkin perin omituiselta. Tahtoisihan jokainen, olkoon hän sitten porvari tai sosialidemokraatti, sen päivän pitää vapaana, ja minusta on sentähden Vapunpäivä myös ehdottomasti sisällytettävä niihin päiviin, jolloin liikeapulaiset kaikkialla saavat olla vapaina.

Ed. H u l t i n: Minusta ei ole liiallista että liikeapulaisetkin saavat jonkun vapaapäivän kirkollisten juhlapäivien ja sunnuntaipäivien lisäksi. Mutta mielestäni ei ole itsestään selvää, että pakollisena vapaapäivänä pitäisi olla juuri Vappu. Arvelen että saattaa olla niitäkin, jotka mieluummin tahtoisivat vapaapäivänä viettää Runebergin päivää tai Snellmanin päivää. Saataapa vielä olla sellaisiakin, jotka mieluummin tahtoisivat lomaa toukokuun 16 päivänä. Kysymyksessä on siis makuasia, jonka vuoksi sen rat-

kaisu saisi jäädä liikkeenharjoittajan ja hänen apulaisensa välisestä sopimuksesta riippuvaksi. Kannatan sen vuoksi 3:nneen momentin poistamista.

Ed. Pilkkä: Tuntuu hieman kummalliselta, kun vasemmiston taholta puhutaan, että olisi tarkoitus saada ainoastaan 6 päivää vapaapäiviä, ja kuitenkin tämän lain 1 momentissa sanotaan että sunnuntailevoksi on liikeapulaisille asetettava vähintään 38 tuntia käsittävä yhtäjaksoinen vapaa-aika. Sunnuntaipäivä on ainakin tähän asti ollut joka viikon perästä ja näitä tulee varmasti tällöin vuodessa enemmän kuin 6. Minusta on aivan tarpeetonta, että tämä 3 momentti tässä enää säilytetään.

Ed. E. Hannula: Minä kannatan myöskin niitä, jotka ehdottavat kolmannen kohdan poistamista. Teen sen etupäässä siitä syystä että pidän tämmöistä juhlapäivien lajittelemista, joista kuitenkin suuri osa on poissa, varsin epäonnistuneena. En tahtoisi olla niiden joukossa, jotka eivät soisi Vapunpäivää myöskin vapaapäiväksi. Mutta olisin suonut että se olisi tullut toiseen yhteyteen, esim. 2 momenttiin, toiseen kohtaan lisäyksenä että tämä koskee myöskin Vapunpäivää. Tässä muodossa en voi sitä mitenkään kannattaa.

Ed. Kaila: Minä puolestani pyydän saada yhtyä niihin, jotka puolustavat kolmatta momenttia sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Minä katson, että kun kerran sekä porvarillisissa että työväenpiireissä Vapunpäivän vietto maassamme on tullut aivan yleiseksi, niin on yleisen oikeuskäsityksen mukaista, että tämä päivä myöskin lainsäädännön kautta tulee turvatuksi liikeapulaisten vapaapäiväksi. Sitä paitsi myöskin uskonnolliselta kannalta 3 momentti on paikallaan koska siinä suurimmat juhlapäivät määrätään pakollisesti työstä vapaiksi eikä ainoastaan niinkuin 2 momentti määrää sopimuksen mukaan. Kannatan siis kolmatta momenttia.

Ed. Palmgren: Det kan hända, att mitt senaste uttalande icke var tillräckligt tydligt och att det därför är nödigt att komplettera det. Jag menade, att jag sympatiserar med förslaget att helt och hållet utstryka detta sista moment i 8 paragrafen, men att jag också tager med i räkningen den möjlighet, att förslaget därutinnan icke skulle gå igenom. För att i sådant fall icke hava försuttit möjligheten att göra yrkande, att orden „första maj” skola utgå, ber jag att såsom ett skilt förslag få upptaga, att „första maj” skulle utgå från sista momentet av 8 paragrafen.

Ed. Hakkila: On todellakin merkillistä panna tässä yhteydessä merkille se seikka, että oikeiston taholta tahdotaan suurina kansankirkon juhlapäivinä, jouluna, pitkanäperjantaina ja pääsiäispäivänä pitää joukko liikeapulaisia työssä ja että vasemmiston täytyy vaatia vapaapäivän viettoa näinä päivinä, vasemmiston, joka yleensä on tunnettu kokoonpannuksi vapaa-ajatteliijoista. Nämä sota-ajat ovat kyllä tuoneet kirkon piireissäkin ilmi hyvin omituisia, taantumuksellisia ja melkein pä voi sanoa raakamaisia käsityksiä, mutta en olisi sentään odottanut, että täällä ilmentyisi joku sotarovasti vastustamaan tällaista momenttia, joka kieltäisi näinä suurina kirkon juhlapäivinä työskentelyn liikkeissä. Minä tässä ajattelin, että eiköhän nouse joku pappikin kannattamaan tätä määräystä eikä kauan viipynyt-kään, ennekuin sekin ihme tapahtui. Tyydytyksellä panen merkille, että ed. Kaila edusti oikeaa ja vapaamielisempää uskonnollista suuntaa, jota ei uskonnollisissa piireissä luulisi voitavan julkisesti moittiakaan.

Ed. af Forselles: Sedan hr Palmgren har modifierat sitt förslag, ber jag att få understöda hans förslag i den form han senast framställt detsamma.

Ed. Sarlin: Minäkin kannatan ed. Pilkan ehdotusta, että 3 momentti kokonaan pyyhkäistäisiin, ei suinkaan siinä mielessä, etten kannattaisi kirkollisten pyhäpäivien pyhinä pitämistä, vaan sentähden että, niinkuin ed. Hannula on sanonut, ne olisivat tässä lueteltavat kaikki, jos kerran momentti lakiin otetaan. Ihmettelen ettei ed. Hakkila juristina tunne rikoslain 41 luvun 6 ja 7 §:iä, joissa määrätään sakkoa sille, joka sapattina pitää kauppansa auki.

Ed. Törmä: Ed. Pilkkä huomautti, että tämän lain mukaan jäisi vapaita juhlapäiviä muitakin, kuin mitä tässä momentissa luetellaan; nim. 8 §:n 1 momentissa sanotaan, että sunnuntain levoksi on liikeapulaisille annettava vähintään 38 tuntia kestävä yhtäjaksoinen aika. Minä pyydän, että ed. Pilkkä lukee, vaikka hän onkin työväenasiainvaliokunnan jäsen, 2 §:n 2 momentin, jonka mukaan jos tämä § tämmöisenään hyväksytään, ei tulisi useampia kuin nämä kuusi vapaapäivää vuodessa.

Ed. E. Hannula: Ed. Sarlin on jo ehtinyt sanoa sen, mitä minä ajoin sanoa. Ihmettelen minäkin, ettei ed. Hakkila lakimiehenä sen enempää tunne lakia, että tietäisi, että sapattirikoksen

piiriin kuuluvat kaikki juhlapäivät vuodessa. Jos siinä olisi lueteltu kaikki, niin sen minä hyväksyisin. Sen minä sanon, että hän on tahallaan tahtonut väaristellä, mitä puhuin.

Ed. Hakkila: Olisin minä odottanut, että vaivaishoidon tarkastaja ja sotarovastikin tuntisivat sen verran nykyisiä rikoslain määräyksiä, että tietäisivät, että sunnuntaina ja sapatteina todella pidetään auki puoteja. Eivätköhän he ole koskaan ostaneet maitoa ja leipää sunnuntaina. Heidän pitäisi lukea tämä 2 §, jossa sanotaan, että maito-, leipä- ja kukkakaupat voivat pyhäpäivänakin olla auki. Heidän lainopetuksensa minulle kävi heidän omaan nilkkaansa ja paljasti suuren aukon heidän lainopillisessa sivistyksessään. Kehoitin heitä lukemaan rikoslakia ja juuri sen luvun, jonka he mainitsivat ja vähän muutakin lainsäädäntöä.

Ed. Thuneberg: Minun mielestäni tämä juhlapäiväpykälä on vaillinainen. Siinä ei ole lueteltu kaikkia niitä päiviä, joita tahdotaan pitää vapaina ja pitää kansallisina ja kirkollisina juhlin. Yhdelle voi olla yksi juhlapäivä tärkeä, toiselle toinen. Minusta on sentähden syytä, että tämä pykälä jätetään kokonaan pois. Sitten voivat ne, jotka katsovat loukkaukseksi, että joulun viereen pannaan vapunpäivä, tai ne, jotka katsovat sitä niin äärettömän tärkeäksi, etteivät voi siitä luopua, juhlia, koska haluavat. Käytännöllisesti on aivan turhaa pelätä, ettei tulisi lupapäivää vappuna. Sehän on aivan tavallista koko maassa. On aivan varmaa, että koko maassa tuskin lienee sitä työnantajaa, joka ei myöntäisi sinä päivänä, jona he tahtovat itse juhlia kesän alkamista, vapautusta muillekin. Pelko, että tänä päivänä oltaisiin työssä, on turha. Sinä päivänä kaikki pyrkivät olemaan vapaina. Kannatan sentähden niitä jotka tahtovat tämän pykälän poistamista.

Ed. Paasivuori: En olisi pyytänyt puheenvuoroa, jollei täällä olisi vedottu rikoslain sapattien rikkomista koskevaan pykälään. Se koskee ainoastaan sitä, joka sapattina työtä tekee, ei siis työnantajaa. Tämä suojelulaki on kohdistunut työnantajaan, ettei se saa sunnuntaina pitää työssä, ja rangaistaan siitä työnantajaa. Minä pyytäisin kysyä ed. Hannulalta, tietäkö hän, että ketään työnantajaa olisi koskaan sakotettu siitä syystä, että hän on sunnuntaina pitänyt työntekijää työssä. Minä luulen, että mikään tilasto ei sitä todista, vaan ne ovat aina jääneet rankaisematta. Jos joskus joku käsityöläinen tai

pikkusuutari on sunnuntaina vähän koputellut, niin sitä on voitu sakottaa, mutta ei viime aikoina sitäkään.

Ed. Schauuman: Den formulering, som 2 och 3 momentet erhållit i stora utskottet, synes mig icke vara fullt logisk. Det vore, tycker jag, riktigare att först nämna det stadgande, som finnes i 3 momentet, och sedan som tredje moment upptaga det andra momentet i följande lydelse: „Vägrar affärsbiträde att arbeta på söndag eller annan helgdag än de, som i 2 momentet omnämnas, må han icke därtill tvingas.” Jag tillåter mig att föreslå en sådan ändring av paragrafen.

Puhemies: Jag anholder, att lanttagsman Schauuman lämnar förslaget skriftligen.

(Pyydän että ed. Schauuman jättää kirjallisen ehdotuksen.)

Ed. Palmgren: Herr Hakkila har uttalat farhågor för att utstrykande av ifrågavarande moment skulle föra med sig, att näringslivets utövare skulle börja utföra arbete på de helgdagar, om vilka här är fråga. Jag antager, att dessa farhågor bero därav, att herr Hakkila och hans meningsfränder av religiösa motiv vilja hålla på helgande av vilodagen, och vill därför för att skingra deras farhågor säga, att jag tror icke, att de, som hålla på momentets utstrykande, hava några baktankar med detta. Nog är jag åtminstone övertygad om att, även om momentet utgår, arbete på helgdagarna dock icke kommer i fråga annat än i undantagsfall, där så möjligen tidigare varit nödvändigt och icke kan undvikas. Att man har yrkat på strykande av momentet beror av andra grunder, och de ha tillräckligt tydligt här blivit framställda, varför jag icke behöver upprepa dem.

Ed. Sarlin: Minusta on tarpeetonta näin vähäpätöisen seikan puolesta jatkaa keskustelua pitemmälle. Mutta kun ed. Hakkila ed. Paasivuoren säestämänä uskotteli, että me emme lainkaan tuntisi lakia, täytyy minun lukea mainitsemani Rikoslain §. Se kuuluu seuraavasti: „Joka sapattina pitää rihkamakaupan tai muun sellaisen kaupan avoinna tai sapattina jälkeen kello 9 aamulla harjoittaa torikauppaa, vetäköön sakkoa enintään 100 markkaa.” On siis todistettu, että kauppapuotia ei saa silloin pitää auki. Muuten minusta on omituista se, että tahdotaan nimenomaan kauppa-, konttori- ja varastoliikelakiin soveltaa tällainen määräys siitä huolimatta, että siitä yleinen määräys on Rikoslaisissa ja että yle-

sä ei mihinkään muuhun lakiin ole tällaista määrystä otettu. Jos se on välttämätön, niin säädettäköön laki, joka kerta kaikkiaan ulottaa sen maan kaikkiin teollisuus-, kauppa- y. m. ammattihaaroihin, mutta on joutavaa ottaa se yhtä ammattikuntaa koskevaan lakiin.

Ed. Procopé: Det synes mig som skulle saken icke bliva mycket bättre genom ldsms. Schaumans förslag. Det förefaller mig, att paragrafen skulle få lika omöjlig formulering också därigenom. Hade man verkligen velat införa det, som i 8 paragrafen avses, så hade det kunnat ske genom att införa ett stadgande uti 2 paragrafen. Logiskt hade det varit att säga i samband med 2 momentet av 2 paragrafen, att de affärer, som i detta moment avses, icke få öppenställas under vissa angivna dagar. Det har emellertid vid granskning av denna paragraf framstått för alla, att det i allmänhet är praktiskt omöjligt att hålla dessa affärer stängda. Där emellertid ett starkare intresse fordrar deras stängande, har dessutom kommunen tillfälle att besluta i saken. Från vänsterhåll har det skurits goda vitsar om sabbatsbrott. Här borta i yttersta högern kan man icke höra det så noga, men det förefaller något egendomligt, att se hr Hakkila uppträda som trons försvarare. I alla fall är här icke fråga om något sabbatsbrott enligt lag, ty strafflagen tillåter under vissa omständigheter arbete på sabbaten, och såvida jag kommer ihåg min religionshistoria, fick man till och med enligt Bibelns bud på sabbaten draga upp sitt ök eller sin åsna ur en brunn och utföra annat arbete.

Ed. Elovaara: En voi olla valittamatta, että liikeapulaisilta täällä tahdottaisiin kieltää vapaa Vapunpäivän vietto. Meille on kaikille tiettyä, kuinka Vappu on muodostunut kansalliseksi juhlapäiväksi. On kerrassaan väärin, jos liikeapulaisilta tämä juhlapäivä kiellettäisiin. Minä katson velvollisuudekseni ilmoittaa, että minä tulen äänelläni kannattamaan suuren valiokunnan mietintöä.

Ed. Leinonen: Näyttää siltä, niinkuin täällä porvariston taholta, vieläpä työväenasiainvaliokunnan jäsenten taholta, jotka ovat olleet tätä lakia säätämässä ja sen hyväksyneet, tahdottaisiin ruveta nyppimään pois tästä laista aivan kohta kohdalta. Omituisen väitteen toi esiin Pilkkä. Hän sanoi, että on useampia vapaapäiviä kuin nämä 6. Eiväthän nämä ole vapaapäiviä, ne ovat sunnuntaipäiviä, joita viettää Pilkkä ja joita viettää jokikinen muu. Ne ovat siis sunnuntaipäiviä eikä mitään vapaapäiviä. Jos sil-

loinkin tämä sunnuntaipäivä on säädetty, olisi Pilkkä ollut lainsäätäjänä, niin hän olisi varmasti pannut sen säätämistä vastaan vastalauseensa, silloinkin se lepäsi seitsemäntenä päivänä. Siis mielestäni on aivan väärin, jos tästä poistetaan tämä pykälä. Toivoisin, että tämä eduskunta ei tätä pykälää rupeaisi tässä repostelevaan tällä tavalla.

Ed. Kekkonen: Minä en ole oikein tyytyväinen tämän 8 §:n 3 kohtaan sentähden, että siitä on jäänyt muutamia tärkeitäkin juhlapäiviä pois. Ehdotan, että ne siihen lisättäisiin. Sellaisia ovat uudenvuodenpäivä, loppiaispäivä ja helatorstai. Ehdotan senvuoksi, että 8 §:n 3 momentti kuuluisi seuraavasti: Liikeapulaisista ei saa pitää työssä joulupäivänä, uudenvuodenpäivänä, loppiaispäivänä, pitkänäperjantaina, pääsiäisenä, vapunpäivänä, helatorstaina, helluntaina ja juhannuspäivänä.

Puhemies: Pyydän, että ed. Kekkonen jättää ehdotuksensa kirjallisesti.

Ed. Torppa: Tämän pykälän ehdotukset valiokunnan ehdottamassa muodossa eivät minua tyydytä ja täällä tehdyt muutokset valiokunnan mietintöön eivät myöskään minua tarpeeksi tyydytä. Minä olisin tahtonut, että tässä pykälässä olisi nimenomaan sanottu suoraan, että liikeapulaisia ei saa pitää sunnuntaina eikä juhlapäivinä työssä. Tästä ei olisi suotava mitään tinkimistä. Minusta on sunnuntaipäivä yhtä tärkeä, jopa vielä tärkeämpikin, kuin juhlapäivä. Näin ollen pitäisi sunnuntaille antaa sellainen tunnustus ja arvo, että liikeapulaisista silloin ei saa käyttää työssä enempää kuin juhlapäivinä. Minä näin ollen tämän periaatteen mukaan ehdotan, että poistetaan kokonaan pykälän 2 viimeistä momenttia ja niiden tilalle hyväksytään näin kuuluva ponsi: „Liikeapulaisista älköön sunnuntai- tai juhlapäivinä pidettävä työssä”.

Puhemies: Pyydän ed. Torppaa jättämään ehdotuksen kirjallisesti.

Ed. Kaila: Pyydän kannattaa ed. Schaumanin ehdotusta 2 ja 3 momentin vaihtamisesta.

Ed. Ryömä: Minä ihmettelen, että keskustan taholta on noustu näin jyrkästi vastustamaan näin vähäpätöistä asiaa, kuin mitä tämän 8 §:n 3 momentti eräisiin juhlapäiviin nähden koskee. Tämähän koskee ainoastaan niitä liikeapulaisia, joihin nähden tämän lain 2 §:n 2 momentin mukaan on ehdollisena jätetty voimaan velvollisuus olla sun-

nuntai- ja juhlapäivinä, tosin kyllä korkeintaan 2 tuntia päivässä, työssä ammatissaan. Tämä koskee nimittäin maito-, leipä- ja kukkakauppain aukioloa. Siis tässä 8 §:ssä näillekin liikeapulaisille varataan 5 pyhäpäivää ja vapunpäivä vuodessa täysin vapaiksi päiviksi. Minä en käsitä, että keskustassa voidaan tällaista vapaa-aikaa näiltä liikeapulaisilta millään todellisilla syillä vastustaa.

Ed. Aalto: Minä en ensinkään ihmettele sitä, että ed. Palmgren vastustaa tätä pykälää, sillä minä olen oppinut hänet tuntemaan kaikkien sellaisten ehdotusten vastustajana, jotka vähänkään tarkottavat työväen etujen parantamista. Mutta sitä minä ihmettelen, että muut ovat tällaisella kannalla ja vastustavat näinkin pientä vaatimusta vapaan pyhäpäivän vietossa. Minun mielestäni pitäisi ainakin kirkollisella taholla mielihyvällä tähän suostua, koska silloin olisi tilaisuus saada liikeapulaisia kirkkoonkin, kun niitä sensijaan muuten voidaan muutamilla aloilla pitää työssä 2 §:n 2 momentin mukaan juuri niinä aikoina, jolloin muut ovat kirkossa. Minä olisin kyllä valmis yhtymään niihin, jotka haluaisivat juhlapäivien lukua lisättäväksi, mutta työväenasiainvaliokunnassa arvelimme, että koetetaan nyt, minkä verran oikeisto haluaa antaa suoranaisia kirkollisia juhlapäiviä kokonaan vapaiksi työläisille, voivatko antaa edes tällaisia suuria juhlia, jolloin on ylen tavallista, että kaikki viettävät juhlaa. Meillä yleensä muilla työaloilla ei pyhätöitä niin paljon käytetäkään kuin juuri liikeapulaisalalla ja siksi juuri täytyisi nyt saada liikeapulaisetkin siihen tilaan, että niillä edes jotkut juhlapäivät olisivat täysin vapaat. Mitä sitte tulee Vapunpäivään, niin eräs puhuja sanoi, että työnantajat yleensä ovat suostuneet antamaan Vapunpäivän vapaaksi. Jos näin on, jos kerran tunnustetaan, että yleensä käytännössä Vapunpäivänä annetaan työläisille vapaata, niin miksi sitä sitten vastustetaan lakiin otettavaksi?

Ed. Hakikila: Ed. Procopén lausunnon johdosta pyytäisin huomauttaa, että en minä ruvennut puhumaan täällä mistään sapattirikoksesta, kyllä ne olivat edustajat Sarlin ja Hannula, jotka siitä rupesivat puhumaan ja rupesivat meille lakimiehille selittämään, mitä sillä ymmärretään ja mitenkä se on Rikoslaisissa. Senvuoksi minä edelleenkin tahtoisin, sen johdosta että ed. Sarlin luki täällä mainitun Rikoslain kohdan, huomauttaa, että hän ei vielä kukaan ymmärrä, mitä siinä sanotaan. Rihkamakauppa ja muu senkaltaisen ei koske maito-, leipä- ja kukkakauppaa — ne ovat auki; ja niistä juuri on vielä tämän lain 2

§:n 2 momentissa nimenomaan sanottu, että niitä saadaan 2 tuntia korkeintaan kello 6—10 välillä sapattinakin pitää auki, jotenka tämä ed. Sarlin edelleen jatkama lainselvitys oli yhtä väärä nyt kun hän luki Rikoslakia kuin aikaisemminkin.

Ed. Halme: Minä pyysin puheenvuoron sitä varten, että täällä on tehty tavattoman paljon näitä muutosehdotuksia, että näyttää siltä, että jokainen tahtoisin itselleen oman lain. Mutta kun on kysymys näin pikkujutusta, niin pyytäisin sentään ehdottaa, että nekin, jotka haluavat eri lain itselleen, yhtyisivät tähän, minkä suuri valiokunta tässä ehdottaa ja hyväksyisivät suuren valiokunnan ehdotuksen.

Ed. Thuneberg: Ei Vappua tahdota poistaa sentähden, että tahdottaisiin kieltää sen sisältävän hyödyllistä ja hyvää, mutta yksinkertaisesti se tahdotaan poistaa sentähden, että tässä lakiehdotuksessa ei ole lueteltu kaikki muutkaan juhlapäivät.

Ed. E. Hannula: Kun täällä on niin monelta taholta vedottu siihen, että kirkollisella taholla tahdottaisiin tämän kautta vähentää juhlapäivien merkitystä, niin tahdon sanoa, että juuri sentähden, että Vapunpäivä rinnastetaan kristittyjen juhlien kanssa, loukataan uskonnollista ja kristillistä tunnetta koko maassa. Tällä ei ole tahdottu suinkaan Vapunpäivän viettämistä kieltää, niinkuin olen ennen jo sanonut. Ei juhlapäivän vietto uskonnollisissa piireissä tarvitse tätä kolmannen kohdan pönkitystä, kyllä ne, jotka pitävät nämä kristilliset juhlat pyhinä, viettävät niitä niinkuin ennenkin.

Ed. Helenius-Seppälä: Minä kannatan ed. Kekkonen ehdotusta.

Ed. Törmä: Minä olisin voinut periaatteellisesti kannattaa ed. Torpan tekemää ehdotusta, että kaikki juhla- ja sunnuntaipäivät olisivat liikeapulaisille vapaat. Mutta kun toisen pykälän toisen momentin mukaan, joka täällä on jo hyväksytty, myönnetään erinäisillä aloilla pidettäväksi sunnuntai- ja juhlapäivinäkin 2 tuntia auki liikkeitä, niin ei käyne mitenkään päinsä yhtyä ed. Torpan ehdotukseen tässä suhteessa. Silloin jäisi asema sellaiseksi kuin olisi tämä kuutta vapaaapäivää puoltava momentti kokonaan poistettu. Sentähden minun täytyy asettua vastustalle kannalle ed. Torpan ehdotukseen.

Ed. Thunebergin lausunnon johdosta minä tahdoisin huomauttaa, etteivät kaikki liikkeenharjoittajat salli näitä kysymyksenalaisia päiviä hen-

kilokuntansa viettää vapaana ja sentakia kun ei saada yleisesti tätä hyvää tapaa käytäntöön, täytyy lainsäädännöllä asia järjestää, että edes kuutena päivänä vuodessa liikeapulaisilla olisi kokonaan vapaapäivä. Sitäpaitsi useilla liikealoillaahan on jo tähän asti Vapunpäivää vietetty vapaana. Mutta ei kaikilla. Mitä tulee siihen, että tämä säännöstely koskee vaan yhtä erikoisammattialaa, niin johtuu siitä, että tällä alalla enemmän kuin monella muulla sunnuntaisin työskennellään. Monella muulla ammattialalla ei sunnuntaisin tehdä ensinkään työtä, tai sitten ne ovat sellaisia aloja, missä on pakko pyhätöitä järjestää, kuten liikenteen palveluksessa. Mutta tällä kauppa-alalla voidaan kyllä ainakin näin harvoissa tapauksissa aivan hyvin järjestää nämä harvat vapaapäivät liikeapulaisille. Siinä ei ole mitään käytännöllisiä esteitä. Minusta näyttää, että vastustus tässä suhteessa oikeiston taholla osoittaa vain pikkumaisuutta.

Keskustelu 8 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Palmgren ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut, että 8 § hyväksyttäisiin sillä muutoksella, että 3 momentista poistettaisiin sana „Vapunpäivä”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Palmgrenin ehdotukseksi. Ed. Pilkan on ed. Procopén kannattamana ehdottanut, että 3 momentti nyt esillä olevasta pykälästä poistettaisiin. Kutsun tätä ed. Pilkan ehdotukseksi. Edelleen on ed. Schauman ed. Kailan kannattamana ehdottanut, että 3 momentti siirrettäisiin toiseksi momentiksi ja että 3 momentille annettaisiin seuraava sisältö: „Jos liikeapulainen kieltäytyy työstä sunnuntaisin tai muina juhlapäivinä, kuin niinä, jotka mainitaan 2 momentissa, älköön häntä siihen pakotettako.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Schaumanin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Kekkonen ed. Helenius-Seppälän kannattamana ehdottanut, että viimeinen momentti nyt esillä olevassa pykälässä saisi seuraavan sanamuodon: „Liikeapulaista ei saa pitää työssä joulupäivänä, uuden vuodenpäivänä, loppiaisena, pitkänäperjantaina, pääsiäispäivänä, vapunpäivänä, helatorstaina, heluntaipäivänä ja juhannuspäivänä.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Kekkonen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Torppa ehdottanut että pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Liikeapulaista älköön sunnuntai- tai juhlapäivisin pidettävä työssä.” Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan äänestysjärjestyksen: Ensinnä äänestetään ed. Pilkan ja ed. Palmgrenin ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Schaumanin ehdotusta vastaan. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Kekkonen ehdotusta vastaan. Lopuksi se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Palmgrenin ja ed. Pilkan ehdotusten välillä.

Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Palmgrenin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Pilkan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 59 „jaa”- ja 117 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Pilkan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Pilkan ja ed. Schaumanin ehdotusten välillä.

Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Schaumanin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Pilkan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 100 „jaa”- ja 71 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Schaumanin ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Schaumanin ja ed. Kekkonen ehdotusten välillä.

Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Schaumanin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Kekkonen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 78 „jaa”-ääntä ja 89 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kekkonen ehdotuksen.

4) Äänestys ed. Kekkosen ja suuren valiokunnan ehdotusten välillä.

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Kekkosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 118 „jaa”- ja 50 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 8 §:n suuren valiokunnan mietinnön mukaisesti.

9 § hyväksytään keskustelutta.

10 §.

Keskustelu:

Ed. Sillanpää: Ehdotan 10 §:n sellaiseksi, kuin se on kolmannessa vastalauseessa esitetty. Käsitäkseni mukaan pitäisi samalla, kun hyväksytään naiselle suojelumääräys, myöskin myöntää hänelle korvaus tältä ajalta. Sitä varten ehdotan vastalauseessa olevaa pontta hyväksyttäväksi.

Ed. Vuorimaa: Valiokunta ei ole voinut ottaa huomioon sitä ehdotusta, minkä kolmas vastalause sisältää, sentähden että tässä asiassa vaaditaan erityinen äitiyslaki ja sitä ei voida näin vain yhdellä ainoalla pienellä momentilla täyttää. Toiseksi olisi ilmeinen vääryys siinä, että liike- ja kauppa-alalla toimivat naiset saisivat valtiolta avustusta siinä, missä satoja tuhansia muita äitejä löytyy, joilla ei olisi tätä samaa oikeutta. Tällainen monopoli olisi siis ilmeinen vääryys muita äitejä vastaan. Tällä perustuksella ei valiokunta ole voinut hyväksyä tehtyä ehdotusta. Toista kohtaa vastalauseessa ei ole voitu hyväksyä sentähden, että yleisesti lääkäritkin määräävät ainoastaan 6 viikon toipumisajan äideille ja että 8 viikon pakollinen työtön aika tulisi liian rasittavaksi itse niille, joiden parasta tässä tarkoitetaan.

Ed. Saarikivi: Kannatan ed. Sillanpään ehdotusta, että otetaan kolmannesta vastalauseesta 10 §.

Ed. Paasivuori: Minäkin kannatan tätä työväenasiainvaliokunnan mietintöön liitettyä kolmatta vastalauseetta. Tämä aika 6 viikkoa on liian lyhyt ja en minä tiedä, mitenkä sitä porvarillisellakaan taholla voidaan vastustaa. Tämä 8 viikkoa on ollut Sveitsin suojeluslaissa jo parikymmentä vuotta ja koko tämä ehdotus sellaise-

naan on meidän taholta tehty kompromissiehdotus, sillä meidän ohjelmassamme tämä kohta on 14 viikkoa, josta vähintään 12 viikkoa synnytyksen jälkeen. Näin jyrkkää ehdotusta emme ole teille kaupanneetkaan. On otettu kohtuudella tämä 8 viikkoa ja kolmas momentti tässä laissa on kahden porvarillisen komitean ehdotus. Se komitea, joka 1906 asetettiin työväenlainsäädäntöä tarkastamaan ja jossa ei ollut sosialisteja kuin yksi ainoa, ehdotteli, että valtion varoista maksettaisiin korvausta koko siltä ajalta, kun naista mainituista syistä ei saa pitää työssä. Nyt on tänä vuonna asetettu toinen komitea ja tämä ehdotus on lainattu sen komitean ehdotuksesta, niin että tämä on hyvin läheistä sukua porvarille. Tämä ei ole mikään sosialistien ehdotus vaan porvarien.

Ed. Vuorimaa: Siitä nyt ei tarvitse riidellä, onko se porvarien tai sosialistien ehdotus. Tässä on kysymys vain siitä, ettei tämä etu tule kaikille äideille vaan hyvin pienelle osalle, joka tulisi etuoikeutettuun asemaan. Kun säädetään erityinen äitiyslaki, jota ei voida vain yhdellä momentilla tehdä, niin tulee luonnollisesti kysymykseen, että nämä saavat niinkuin muutkin äidit avustusta yhdellä tai toisella tavalla, niinkuin laissa säädetään.

Ed. Sillanpää: Ed. Vuorimaa mainitsi, että äidit 6 viikon kuluessa voimistuvat niin, että voivat ryhtyä työhön. Minusta tässä ei ole kysymys yksinomaan äideistä vaan lapsista, sillä kaikki tilastot osottavat, että niissä piireissä, missä äidit käyvät ansiotoissa kodin ulkopuolella, on lasten kuolevaisuus paljon suurempi sentakia, että ne täytyy heti pieninä jättää keinoitekoisen ruokinnan varaan. Sentakia minusta olisi välttämätöntä pidentää sitä aikaa, jolloin työläisäidit olisivat tilaisuudessa itsekohtaisesti lapsiaan ruokkimaan luonnollisella äidinmaidolla. Minusta tässä on yhtä tärkeätä kuin äitien terveydenhoito, myöskin lasten terveyshoito ja se täytyy asettaa päätekeijäksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Sillanpää ed. Saarikiven kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on työväenasiainvaliokunnan mietintöön liitettyssä kolmannessa vastalauseessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Sillanpään ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Sillanpään ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 11—16 §:t hyväksytään keskustelutta.

17 §.**Keskustelu:**

Ed. Paasivuori: Minä ehdotan tämän pykälän semmoisena, kuin se on työväenasiainvaliokunnan mietinnössä, kuitenkin sillä muutoksella, että 2000 markan sakko muutetaan 5000 markan sakoksi. Tämä pykälä on suuressa valiokunnassa paljon huonontunut. Siitä on poistettu alin sakkomäärä 50 markkaa, mikä oli työväenasiainvaliokunnan mietinnössä ja sen kautta tehty mahdolliseksi rikkoa tätä lakia mielin määrin tarvitsematta pelätä, että juuri tuomittaisiin 3 markkaa korkeampiin sakkoihin. Koska työväensuojelulakien voimassapitämiseksi on tärkeätä pitää rangaistusuhka suurempana kuin mitä tässä suuren valiokunnan mietinnössä on, niin ehdotan, että tähän otetaan alinta sakkomäärää koskeva määräys, niin ettei tuomittaisi vain 3 markan ja 10 markan sakkoja, niinkuin työväensuojelulakien rikkomisesta useasti tuomitaan.

Ed. Wuorimaa: Suuri valiokunta on hyväksynyt ensimmäisen vastalauseen tässä suhteessa ja se perustuu siihen, että on katsottu, että 50 markkaa on monessa tapauksessa liika suuri vähemmäksi sakoksi. Minä huomautan vaan siitä, kuinka joku aika sitten sanomalehdissä kerrottiin, että yksi poikanen täällä Helsingissä möi muutamia paperossilaatikoita ja ylitti jonkun verran rajahintaa, sekä haastettiin sentähden oikeuden eteen. Jos nyt olisi näin vähäpätöisestä rikoksesta ollut sakkoa 50 markkaa, niin poika parka olisi saanut istua linnassa; nyt tuomari voi tuomita hänelle kuitenkin vaan 3 markkaa tai yleistä alinta sakkoa. Samanlaisia vähäpätöisiä tapauksia voi syntyä hyvin usein tämänkin lain suhteen ja silloin olisi ilmeinen vääräisyys, jos semmoinen rangaistaisiin niin ankarasti, kuin mitä ed. Paasivuori on ehdottanut.

Ed. Hupli: Yhteiskunnassa, missä olisi olemassa todella puolueeton oikeuslaitos, olisi tietenkin useista syistä paikallaan, ettei vähimpiä rangaistummääräyksiä asetettaisi lakiin. Mutta nykyisessä porvarillisessa yhteiskunnassa, missä oikeuslaitos on kokonaan porvarillisen hengen läpitunkema ja tuomioissaan nämä aina noudattavat luokkatunteitaan, johtaa se siihen, että sellaisista rikkomuksista, mitkä tehdään porvariston luokka- ja taloudellisten etujen hyväksi, annetaan kaikkein pienin sakkorangaistus, kun sen sijaan muunlaisista rikoksista annetaan ankaria. Kun tässä juuri on sellainen laki, jonka kärki on tähdätty työväen turvaksi, porvariston harjoittamaa liiallista riistämistä vastaan, niin on aivan varmaa, että tulos tulee olemaan tämän lain suhteen sama kuin esim. leipurilain suhteen, nim. että sen rikkomuksista, vaikka ne uudistuisivat 5—6 kertaa, annetaan ainoastaan 10—15 markan sakko. Jos sen sijaan voisi luottaa siihen, että porvarillinen tuomari tulisi tämän lain tarkoitusta valvomaan yhtä suurella harrastuksella kuin erinäisten rikoslain pykälien toteuttamista — viittaa esim. siihen, että eräs kaupanhoidtaja tuomittiin luullakseni 9 kuukauden vankeuteen siitä, että hän oli antanut luvan naukata sosialistien vaalijulistuksen seinään —, jos sellaista ankaruutta olisi odotettavissa, en kannattaisi ed. Paasivuoren ehdotusta. Kun kuitenkin ei ole niin asianlaita, niin pidän välttämättömänä, että ed. Paasivuoren ehdotus hyväksytään, muuten koko lain merkitys on aivan vähäinen. Eduskunta voi hyväksyä kuinka hyödylliset suojeluslait tahansa, mutta ellei niitä riittäväällä ankaruudella valvota, jäävät ne kuolleeksi kirjaimiksi eikä työväenluokka tule niistä hyötymään yhtikäs mitään.

Ed. Halmé: Minä myös pyysin puheenvuoroa kannattaakseni ed. Paasivuoren ehdotusta. Ja pyytäisin tässä huomauttaa mistä ed. Vuorimaa mainitsi, ettei tämä laki ole tarkoitettukaan niitä pikkupoikia varten, jotka tuolla kadulla joskus myyvät askin paperossia.

Ed. Wuorimaa: Tämä 50 markan sakko ei merkitse mitään tavalliselle porvarilliselle liikemiehelle. Mutta suurin osa, jotka tulisivat sakoitettavaksi 50 markkaan pienistä rikoksista, kuuluvat juuri sosialisteihin. Niin että tämä meidän vastalauseemme tarkoittaa juuri suojella sosialisteja liian suurista rangaistuksista.

Ed. Itkonen: Kokemus on osoittanut, että kaikissa työväen suojeluslaeissa meidän tuomioistuimemme ja tuomarimme koettavat tuomita

mahdollisimman lieviin rangaistuksiin. Meillä on lukemattomia esimerkkejä siitä, että esim. työväentapaturmavakuutuksen laiminlyömisestä tuomitaan ainoastaan 100 ja 200 markan sakkoihin sillä aikaa kun työnantajat tästä rikkomuksesta ovat ansainneet tuhansia markkoja säästettyinä vakuutusmaksuina. Tällainen rankaiseminen on oikeastaan rangaistuksen irvikuva. Sen sijaan että se vähentäisi tätä rikollisuutta, edistää se sitä, sillä työnantaja ansaitsee tuhansia markkoja rikkomuksellaan ja saa ainoastaan 100 tai 200 markkaa sakkoa. Samallaista menettelyä ovat meidän tuomioistuimemme harjoittaneet johdonmukaisesti koko sota-ajan niihin lakeihin ja niihin rikoksiin nähden, joita on tuomittu jobbauksesta ja elintarvelain rikkomuksista. Täällä kun tätä asiaa viime kerralla käsiteltiin, sanottiin, että tällainen alimman rangaistusrajan määrääminen olisi epäluottamuslause meidän tuomarikunnallemme ja meidän oikeusviranomaisillemme. Vuosikausien kokemus jo aikaisemmalta ajalta ja viime vuosien kokemus erikoisesti ovat kuitenkin osoittaneet, että meidän tuomarikuntamme todella sietää tällaisen epäluottamuslauseen. Tämä on todella liian lievä epäluottamuslause meidän tuomarikunnallemme. Minä puolestani ehdottaisin paljon ankarampaa epäluottamuslausetta, mutta tyydyn kannattamaan tällä kertaa Paasivuoren tekemää ehdotusta.

Ed. Procopé: På de motiv, som av vänstern ha uttalats, ber jag få ansluta mig till dem, vilka anse, att straffbestämningen bör intagas i enlighet med propositionens förslag, alltså lägst 3 mark, högst 5,000 mark. Om man verkligen är så mån om att arbetsgivare, som icke följer denna lags bestämmelser, skall få sitt förtjänta straff, så böra vi i lagen ha straffsatsen sålunda, att straff som kännes kan utmätas.

Det förvånar mig för övrigt i någon mån, att icke denna ståndpunkt har försvarats av andra personer. Jag hade väntat mig, att den, som i stora utskottet företrädde den uppfattning jag nu försvarar, skulle yttra sig. Det var nämligen häradsbörding Kotonen, som i egenskap av jurist ställde sig avgjort på den ståndpunkt, som nu av hans partivänner så hårt fördömes och som i dag i stora utskottet av lanttagsman Paasivuori stämpelades såsom försök att göra om intet hela denna arbetarskyddslag, som nu föreligger till behandling. Jag tror emellertid, att vi alla, som vilja åstadkomma ett gott arbetarskydd, i detta avseende lugnt kunna följa i hr Kotonens spår. Jag tror inte det blir för konservativt detta förslag, som då antages.

Ed. Kotonen: Viimeisen arvoisan puhujan lausunnon johdosta minä vaan huomautan, että suuressa valiokunnassa ei ollenkaan tehty sitä ehdotusta, jonka ed. Paasivuori nyt on tehnyt, vaan oli siellä vastakkain vaan työväenasiainvaliokunnan mietintö ja vastalause. Mutta nyt on ed. Paasivuori ehdottanut, että rangaistuksen ylin raja korotettaisiin 5,000 markaksi ja se muuttaa asiaa aivan oleellisesti, joskin minä — sanon sen suoraan — olen edelleenkin sillä kannalla, että alin raja saisi kyllä olla sakkorangaistuksen yleinen alin raja. Mutta niinkuin sanottu, nyt ei ole asialla enää minusta niin suurta eroavaisuutta kuin mitä sillä oli suuressa valiokunnassa. Jos herra Procopé on kuullut täällä nyt tehtyjä ehdotuksia ja muistaa, mitä suuressa valiokunnassa oli esillä, niin hänen lausuntonsa luultavasti olisi jäänyt hänen omaksi viisaukseen.

Ed. Hiidenheimo: Minun mielestäni 17 §:ssä ehdotettu ylin raja 5,000 markkaa on pidettävä aivan luonnottoman suurena sakkomääränä. Sentähden ehdotan, että ylin raja muutetaan 2,000 markaksi.

Ed. Paasivuori: Hiidenheimo voi huoletta olla tämän 5,000 markan suhteen, sillä koskaan sitä ei tuomita. Se on siellä ylhäällä niinkuin mustalaisen hevosella leipä aidan päässä, jota se ei koskaan saanut. Eiväthän tuomarit koskaan tule tuomitsemaan sellaisia sakkoja. Voi olla varma, että koskaan ei tuomita edes 1,000 markan sakkoakaan, vaikka se olisi luvallista. Minä en pyytänyt puheenvuoroa sanoakseni tätä, vaan koska täällä on ruvettu paljastamaan suuren valiokunnan salaisuuksia, niin minäkin paljastan hiukan. Täällä sanoi ed. Kotonen, ettei tehty ollenkaan sellaista ehdotusta, että ylin sakko olisi 5,000 markkaa. Ed. Kotosen ehdotukseen sisältyi 5,000 markan sakko ja minä ilmoitin siellä, että minä kannatan Kotosen ehdotusta, mikäli sakko kohotetaan 5,000 markaksi, mutta sitä ehdotusta sellaisenaan ei kannattanut kukaan, joten se raukesi.

Ed. Nyberg: Minä pyydän kannattaa ed. Hiidenheimon ehdotusta.

Ed. Procopé: Vi måste komma ihåg, att här ej blott gäller större arbetsgivare, utan även smått folk, som idkar sin näring utan andra biträden än sitt eget husfolk. Om vi skola döma dem för varje överträdelse till 50 marks böter, så kommer det att kännas väl hårt. Dessa synpunk-

ter tror jag för varje jurist äro klara. Liksom de voro det för juristerna i stora utskottet.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Paasivuori ed. Huplin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä hyväksyttäisiin sellaisena kuin se on työväenasiainvaliokunnan mietinnössä, kumminkin sillä muutoksella, että sana „kahdentuhannen” muutetaan sanaksi „viidentuhannen”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Paasivuoren ehdotukseksi. Edelleen on ed. Hiidenheimon ed. Nybergin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, kumminkin sillä muutoksella että sana „viidentuhannen”, muutetaan sanaksi „kahdentuhannen”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Hiidenheimon ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan järjestyksen äänestyksessä: Ensin äänestetään ed. Paasivuoren ja ed. Hiidenheimon ehdotusten välillä ja se joka niistä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Hiidenheimon ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Paasivuoren ehdotus.

Äänestyksessä annetaan 76 „jaa”-ääntä ja 95 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Paasivuoren ehdotuksen.

Puhemies: Nyt on äänestettävä ed. Paasivuoren ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Paasivuoren ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 86 „jaa”-ääntä ja 80 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. Paasivuori: Minä panen vastalauseen tätä päätöstä vastaan, että eduskunta tietensä tekee paperilakeja, tietäen että näitä lakeja ei tarvitse kenenkään noudattaa.

18 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty. Asian toinen käsittely on päättynyt.

2) Ehdotuksen laiksi avustuksen suorittamisesta erälle vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille

sisältävän hallituksen esityksen n:o 2 johdosta laadittu sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Ampuja: Tämä esitys on tuloksena sisällissodan aikaisista laittomuuksista. Normaalioloissa tässä maassa ei olisi saatu pakollista asevelvollisuutta nykyisessä muodossaan toimeen. Se on tapahtunut kauttaaltaan laittomuuden perusteella. Sisällissodan aikana Vaasassa toimivat hallituksen jäsenet selittivät, että vanhaa asevelvollisuuslakia ei ole koskaan kumottu. Tämöinen tulkinta oli ilmeisesti väärä. Siinä tapauksessa ei kai voisi ajatella kumotuksi venäläistä itsevaltiutta. Kuitenkin ne kansalaiset, jotka eivät alistuneet tätä kolmen senaattorin laiton määräästä noudattamaan, joutuivat kuukausiksi vankuteen. Se on vienyt laittomiin määräyksiin toinen toisensa jälkeen. Minä esitin sotilasasiainvaliokunnassa käsityksen, että meidän asevelvollisuutemme olisi asetettava uudelle pohjalle ja vasta sitten ratkaistava eläkekysymys. Pyydän esittää saman käsityksen suuren valiokunnan harkittavaksi.

Ed. Helo: Olen tästä esityksestä turhaan etsinyt täsmällistä selitystä siitä, onko asevelvollisten omaisille suoritettavaa avustusta käsitettävä korvaukseksi asevelvollisuuden suorittamisesta vai onko se käsitettävä tavalliseksi vaivaisavuksi. Tällä asialla on käytännöllistä merkitystä sen tähden, että voimassaolevan valtiopäiväjärjestyk-

sen mukaan on valtiopäivävaaleissa äänioikeus riistetty niiltä, jotka saavat „jatkuvaa avustusta”, ja kuten tiedetään, on tämän pykälän varjolla viime vaaleissa äänioikeus riistetty kymmeniltä tuhansilta henkilöiltä. Jos tämä asia jätettäisiin avoimeksi, tultaisiin avustusta myös seuraavissa vaaleissa käyttämään keppihevosenä, jonka varjolla edelleen äänioikeus tultaisiin riistämään suuressa määrin. Että näin tultaisiin tekemään, ilmenee esim. eräästä keskustelusta Turun valtuustossa, jossa lausuttiin se mielipide että kysymyksessä oleva avustus on „jatkuvaa avustusta”, ja se saa tukea siitä, että tämän lain perusteluissa mainitaan ensimmäisellä sivulla, että avustuksien saantia ei tee oikeutetuksi asevelvollisten palvelukseen kutsumisen vuoksi saamatta jäänyt työansio, vaan hänen elättämänsä omaisten elatusvarain puute. Kun siis on odotettavissa, että avustuksen tähden tultaisiin riistämään äänioikeus niiltä, jotka tätä apua nauttivat, ehdotan sen estämiseksi että joko suorastaan lakiin tai sen perusteluihin asetettaisiin erikoinen kohta, joka tekisi tämän mahdottomaksi.

Ed. N i u k k a n e n: Ed. Ampujan lausunnon johdosta huomautan, että on kylläkin valitettava seikka se, että rauhattomien olojen johdosta täytyy meidän maassamme ylläpitää niin raskasta asevelvollisuutta kuin mikä meillä nyt on ja täytyy nähtävästi jatkuvastikin pitää. Mutta minä huomautan samalla siitä, että joskaan uutta asevelvollisuuslakia ei olisi laadittu, niin asevelvollisuus olisi olemassa sittenkin vielä raskaampana kuin mitä se on puolikaseduskunnan säätämänä. Ja tämä avustuskysymys ei ole ollenkaan missään yhteydessä sen kysymyksen kanssa, mitenkä vasemmiston taholta suhtaudutaan nykyiseen asevelvollisuuslakiin. Huomautan vielä siitä, että avustus, jota tässä laissa edellytetään, tulee kai suurimmalta osalta koskemaan vähävaraisempaa väestöä. Ja koska tietysti sekin tulee olemaan osallisena asevelvollisuudessa, niin on omituista että vasemmiston puolelta tahdotaan esittää tätä lakia hylättäväksi.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi Rikoslain 16 luvun 24 §:n kumoamisesta

sisältävä ed. Arhon y. m. eduskuntaesityksen n:o 14 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö

n:o 5, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. I t k o n e n: Minä ehdotan että asia pantaisiin pöydälle huomispäivän istuntoa seuraavaan täysi-istuntoon.

Ed. P u r o: Kannatan ed. Itkosen ehdotusta, että asia pantaisiin pöydälle siihen istuntoon, joka ensi istunnon jälkeen pidetään.

P u h e m i e s: Koska on tehty ehdotus asian pöydällepanemisesta ja tätä ehdotusta on kannatettu, on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan täysi-istuntoon.

Kun kukaan ei halua käyttää puheenvuoroa pöydällepanon johdosta, hyväksytään tehty ehdotus pöydällepanosta.

4) Ehdotuksen laiksi työajasta maataloudessa

sisältävän ed. Lohen y. m. eduskuntaesityksen n:o 42 ja ed. Paasivuoren y. m. eduskuntaesityksen n:o 43 johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. N i u k k a n e n: Tässä tahdotaan meillä taasen ennemmin kuin mikään muu maa maailmassa lähteä käytäntöön soveltuttamaan yhtä sosialismin teoriaa, siitä huolimatta että se kokemus, jonka me, ollessamme useiden sosialististen teoriain koekenttinä, olemme saavuttaneet, ei ole suinkaan omiaan osoittamaan näiden teoriain käytännössä toteuttamisen välttämättömyyttä.

Kun 8-tunnin työaikalakia teollisuus- y. m. ammattelissa 1917 vuoden ensimmäisillä valtiopäivillä laadittiin venäläisten tavaritschien uhanalaisena ja sosialidemokraattisella eduskuntaenemmistöllä, niin silloin täysin pätevästi huomautettiin siitä, että kun missään muualla ei ollut vielä tehdastyötäkään lailla asetettu niin ahtaisiin puitteisiin, niin oli arveluttavaa meillä mennä sellaista lakia säätämään siitä huolimatta, että silloin oli kysymys kokonaan toisista työoloista. Ja olot työvoiman riittäväisyyteen nähden olivat meillä silloin kokonaan toiset. Vaikka tilanne

silloin jo tosin arveluttavalta näyttikin, ei kukaan voinut silloin laskea, että sosialismi veisi sellaiseen katastrofiin ja työvoiman hukkaan, mihinkä se sittemmin vei. Kun otetaan huomioon punakapinassa ja sen kukistumisessa kaatuneet ja haavoittuneet, Venäjälle paenneet ja vankileireissä kuolleet ja nykyinen raskas asevelvollisuutemme, voidaan huoletti sanoa, että työvoiman hukka siitä lähtien on meidän pienen kansamme keskuudessa vähintään 100,000 parhaassa työkuunnossa olevaa työmiestä. Ja se, yhdessä sen kanssa, että meidän täytyisi juuri nyt käydä sekä teollisuuden että maanviljelyksen alalla aukomaan työn avulla unsia tulolähteitä itsenäiselle valtakunnalle, osoittaa että työvoiman puute tulee meillä vastaisuudessa jatkuvasti olemaan tavattoman kirä. Asian näin ollen tuntuu tätäkin asiaa käsittelemään eduskunnassa ryhdyttäessä kokolailla arveluttavalta. Joutuu ajattelemaan, eikö tällaisissa oloissa olisi eduskunnan pikemminkin koetettava saada työtuntien lukumäärää lisäämällä työn saavutuksia lisätyksi kuin ryhtymällä työtuntien lukua pienentämään ja siten myöskin epäilemättä työn tuloksia supistamaan.

Vaikka 8-tunnin työaika-lakia teollisuus-ammatteihin nähden voidaankin pitää tarpeellisenä, on työpäivän pituuden tarkka määrittely maataloudessa lailla, kuten sosialistienkin taholta on myönnetty, kokonaan toisenluontoinen asia ja kysymys on aivan erilaisista työoloista. Työskentely tehtaiden pölyisessä ummehtuneessa ilmassa, jonne Luojan aurinkokaan harvoin pääsee pilkahtamaan, työskentely, jossa työnjaon kehittyessä ihmiset tulevat olemaan vaan koneita täydentäviä osia joutuen elinikänsä tekemään vain osalla ruumiinjäseniä päivästä päivään vuodesta vuoteen yksiä ja samoja liikkeitä, on ihmisen ruumiilliselle sekä henkiselle kehitykselle tietenkin murhaavaa, ja on useimmissa tapauksissa siis aivan kohtuullista, että tällaiselle kapitalismin ja kulttuurin orjalle annetaan vapautus kunakin vuorokautena 16 tunnin ajaksi liikuttaa edes kaikkia ruumiinjäseniänsä ja hengittää raitista ilmaa. Tämän vuoksi pyrkimys 8 tunnin työaikaan sillä alalla onkin täysin ymmärrettävissä ja hyväksyttävissä, joskin minun täytyy lausua käsityksenäni meidän 8-tunnin työaikalaista, sellaisena kuin se alkuperäisessä muodossansa esiintyi, että sekin oli liian ahdas ja useimmissa kohdin luultavasti tulee osoittautumaan ennen pitkää mahdottomaksi käytännössä soveltaa.

Maanviljelystyö sen sijaan, kuten valiokunnan mietinnön perusteluissakin huomautetaan, on aivan toista. Minun mielestäni maanviljelystyö

on ruumiillisesti ja henkisesti terveen ja voimakkaan ihmisrodun kasvattamisen perusedellytys. Suomalainen rotu, niin arvokkaita ja ihailtavia ominaisuuksia kuin siinä vielä ilmeneekin, on auttamattomasti huonontunut senvuoksi, että se on luopunut tekemästä maanviljelystyötä. Kun itesesilytysvaisto meidänkin kansamme keskuudessa kehittyy, niin epäilemättä niissäkin kehnon ajan hengen turmelemissa ihmisjoukoissa, jotka ovat maatyöstä siirtyneet kaupunkeihin ja teollisuuskeskuksiin tehdastyöhön tai joutilaisuuteen, lisäten suunnattomiksi niiden proletarilaumoja tai kansan kustannuksella eläviä keinotteli- ja tyhjäntoimittajajoukkoja ja rappeutuen samalla henkisesti ja ruumiillisesti, herää halu siitä huolimatta, että maalla työpäivä ei olisikaan niin lyhyt, siirtyä takaisin maatyöhön ja raittiiseen maalaiselämään. Luultavasti ennen pitkää huomataan meilläkin se kansamme ainoaksi pelastuskeinoksi, koska yksistään se voi parantaa nuo näivettyneet, raihnaiset oliot, joita useasti on vaikea tuntea terveeseen suomalaiseen rotuun kuuluviksi, ja joita tapaa tavattoman suuressa määrin tehdasalueilla.

Mielestäni maatyöntekijän ei tarvitse, kuten tehdastyöläisen, sitä varten saada $\frac{2}{3}$ vuorokaudesta luopua työstään, että hän voi siten saada ruumiinjäsenillensä tarvittavaa liikuntaa. Maatyöläinen ei tarvitse sitä varten niin pitkää lepoa, että hän voisi silloin edes hengittää raitista Jumalan ilmaa, sitä hän saa yllinkyllin työnsä kestäessä. Hän ei tarvitse vapaa-aikaa kävelläksensä kansanpuistoissa eikä istuakseen elävissäkuissa, kuten 8-tunnin työaikalakia säädettäessä tätä lakia osaltaan perusteltiin. Hän on niitä onnellisia, jotka saavat työnsä kestäessä yllinkyllin olla mitä parhaimmissa puistoissa ja nähdä luonnon opettavaisia ja huvittavia eläviä kuvia. Kaikki nämäkin seikat puhuvat sen puolesta, että maatyöntekijä tarvitsee koko lailla vähemmän vapaa-aikaa kuin tehdastyöläinen, siitä huolimatta vaikkakin meidän sosialidemokraattimme mietintöön liitettyssä vastalauseessa vaativat työaikaa maataloudessakin keskimäärin 8-tuntiseksi, ennen muuten paljoa pitemmälle kuin tämän työaikalainsäädännön oppi-isät koskaan ovat ajatelleet.

Edelleen, kuten valiokunnan mietinnössä huomautetaan, ei työaikaa maataloudessa voida millään keinoin käyttää niin tarkkaan todelliseen työntekoon kuin teollisuustyössä, kuten esim. hevosia lepuutettaessa tai kuormanvedosta palausta ja niin edelleen, kuten valiokunta huomauttaa. Kun otetaan senlisäksi lukuun, että maataloudessa yleensä ja varsinkin pienemmissä talouk-

sisä, jotka nekin on alistettu tämän lain alle, palkkatyöläiset työskentelevät melkein säännöllisesti itsekseen ilman peräänkatsojaa ja kun otetaan huomioon se seikka, että meidän sosialidemokraattisen sanomalehdistön taholta on niinkin pitkät ajat saarnattu työväestölle sitä oppia, ettei pidä antaa työnantajien eli riistäjien, joihin muuten omituista kyllä, köyhimmätkin velkaisännät luetaan, liiaksi hyötyä työläisen hiellä, niin luulisi vasemmistonkin olevan vakuutettu siitä, että tosiaankaan aika ei tule näissä töissä tarkkaan työhön käytetyksi ja että liikarazitusta ei yleensä tule tapahtumaan varsinkaan niin suuressa määrin kuin tehdastyössä. Työntekijä on siis siinäkin suhteessa kokonaan toisessa asemassa kuin se työläinen, jonka tulee herkeämättä päivät päästänsä kilvata koneitten kanssa ja noudattaa koneitten tahtia.

Paitsi sitä, että työaika ei kullakin vuorokaudella voida niin tarkoin työhön käyttää, ei missään varsinaisessa maataloudessa myöskään voitane järjestää oloja siten, että voitaisiin edes puhua jostakin 3-tuntisesta työvuorojärjestelmästä, joka varsinkin suurteollisuudessa on verrattain helppo toteuttaa. Olot ovat sellaiset että meidän täytynee ainakin toistaiseksi työn avulla saada puserretuksi etupäässä tästä omasta maakamarasta Suomen kansalle leipä. Amerikan enempiä kuin Venäjänkään viljoihin ei ole paljoa luotettava. Maailmansota voi puhjeta uudelleen millä hetkellä tahansa — entente-valtojen ryöväriehdot eivät takaa maailman rauhaa — ja silloin Amerikan viljantulo voi millä hetkellä tahansa keskeytyä. Ja mitä tulee viljan tuloon Venäjältä, niin minun käsittääkseni sekin tulee olemaan seisahduksissa aina kaukaiseen tulevaisuuteen. Minulla on tässä käsissäni Venäjän Federatiivisen Neuvostotasavallan maalaki annettu viime lokakuulla, ja tutustuessi siihen järjestelmään, jota siellä ainakin on koetettu tämän lain mukaan panna käytäntöön maataloudessa, tulee jokainen vakuutetuksi siitä, että siitä huolimatta, että Venäjällä lähitulevaisuudessakin tulisiakin valtaan toinen järjestelmä, ei Venäjältä mahdollisesti vuosikymmeniin tule riittämään muualle viljaa, että se ei tule lähiaikoina kykenemään ruokkimaan edes itseään. Se maanomistus ja viljelysjärjestelmä, joka siellä on pantu käytäntöön, sikäli kuin on kyetty, tietää nimittäin sitä, että kaikki maat on siellä kansallistutettu. Suuremmille tiloille, joista tähän saakka on tuotettu myytäväksi viljaa, on perustettu n. s. maatalouskommuneja. Sinne on kokoontunut bolshevistisia aineksia niiltä seuduilta, joissa väestöä on ollut liikaa. Ne ovat ryhtyneet yhdessä näitä

suurtiloja, verrattain hyvässä kunnossa olevia tiloja, viljelemään täydellisten kommunististen periaatteiden mukaan. Siitä huolimatta, että niillä on ollut hyvässä kunnossa olevat maat, täydelliset maatalouskoneet ynnä muut välineet, täytyy m. m. tämän lain perustelujen kirjoittajan, kommunistisen toveri Edvard Torniaisen, antaa näistä kommuuneista m. m. seuraava lausunto: „Totta kyllä, eivät maatalouskommunit ota vielä kaikkialla oikein onnistuakseen. Talonpoikien ja erittäinkin kaupungeista saapuneiden kommunistinijäsenten keskuudessa puuttuu yhteistyön tuntoa ja järjestelykykyä.” Kun otetaan sen lisäksi huomioon että suuri osa myös Venäjän talonpoikaisväestöstä on jo siirretty pois entisiltä tiloiltaan ja varsinkin niin sanotut vastavallankumoukselliset säännöllisesti pois karkotetut, silloin voi käsittää, että ennenkuin Venäjällä päästään mihinkään järkevään maanomistukseen ja samalla tuottavaan maanviljelykseen, kuluu siihen pitemmän aikaa siitakin huolimatta, että siellä tulisivatkin järjestyneet olot. Kun olot ovat tällaiset, ansaitsee meidän siis tämän nälkäkuurin jälkeen, minkä me olemme nähneet, pitää mielessämme, että kenties taas aivan pian on tultava toimeen yksistään kotimaisella tuotannolla. Kun sen lisäksi maataloutemme on jo pitkän aikaa kaikenlaisilla kohtuuttomilla pakkomääräyksillä ylenmäärin näännytetty, maanviljelijäin yritteliäisyys lamaannutettu, karjat syöty, hevoset ja maatalouskoneet useissa seuduin melkein loppuunkulutettu, peltojen fosfori ja typpi ylenmääräisellä viljan viljelyksellä melkein loppuun hävitetty, lyhyesti sanoen: maanviljelyksellä on edessään pelottava palakausi, niin silloin me emme saa kaiken järjen nimessä lähteä sitä enää liian ahtaalla työpäivälailla vaikeuttamaan. Nämä näkökohdat on ehdottomasti otettava tätä lakia laadittaessa huomioon.

Tähän lakiin sellaisenaan kuin se esiintyy valiokunnan mietinnössä, on pantu koko lailla takaportteja, joita taitavasti käyttämällä sitä voitaneen suurviljelijöihin nähdä koko lailla soveltaa. Sen alta on nimittäin kotitalouden lisäksi vapautettu isännöitsijät, emännöitsijät sekä maa- ja karjatalouden työnjohtajat. Suuressa taloudessa voi näitä tällaisia henkilöitä olla neljästä esim. neljäänkymmeneen, joten liikkumisvapautta siis on. Pienviljelijöillä ei tällaisia työnjohtajia, isännöitsijöitä ja emännöitsijöitä tavallisesti ole. On tavallisesti vaan yksi isäntä ja yksi emäntä, jotka samalla myöskin ovat työnjohtajia ja kovimman työn tekijöitä. Heidät tulee laki senvuoksi asettamaan paljon vaikeampaan asemaan. Puhumattakaan siitä, että heidän on

mahdotonta useasti ilman konevoimaa saada kii-reellisenä työaikana töitensä joutumaan, siten kuin suurviljelijät, joten tarkalleen säännöstel-lyn työajan noudattaminen heille käy monin ver-roin vaikeammaksi kuin suurviljelijöille.

Suurviljelijöihin nähden, joilla on paljon palk-katyöläisiä ja torppareita, jossa työläiset asuvat joko omissa asunnoissaan tai erityisissä työväen-kasarmeissa, joissa työstä maksettu palkkataso-kin tahtoo useasti olla alhaisempi kuin pienvil-jelijäseuduilla käytännössä oleva palkkataso ja jossa työnantajan ja työläisten välillä on olemas-sa tavallisesti tavattoman suuri yhteiskunnallinen juopa, lienee laki sosiaaliseltakin kannalta katsottuna tarpeellinen. Varsinkin Etelä- ja Kes-ki-Suomessa on sellaisia oloja, joissa pidän täl-laisen lain tarpeellisenä. Täällä on esim. Etelä-Suomessa pitäjiä, joissa koko pitäjässä ei ole mi-tään muuta asutusta, lukuunottamatta muutamia säätyläisiä, kuin suuria kartanoita ja niiden torp-pareja ja työläisiä ja joissa kartanonomistajien ja niitten työläisten välillä vallitsee tavaton risti-riitä ja katkeruus. Näille tällainen laki voisi olla jonkunlaisena ojennusnuorana, minkä jälkeen heidän tulisi elää ja järjestää keskinäinen suh-teensa.

Pienviljelykseen nähden ei sen sijaan tällaista lakia tarvita ja sen säätämät velvoitukset ovat pienviljelykseen nähden aivan kohtuuttomia ja epäoikeutettuja. Pienviljelijän ja hänen palve-luksessaan olevan työläisen välillä ei ole olemas-sa mitään sellaista yhteiskunnallista ristiriitaa, jota tällaisella sosiaalisella lainsäädännöllä olisi käytävä poistamaan. Pienviljelijä tahi niinkuin sitä sosialistimme nimittävät, „velkaisäntä” työskentelee palkkatyöläistensä kanssa rinnan, teh-den aamusta iltaan samaa työtä. He asuvat yh-dessä samoissa huoneissa, syövät samaa ruokaa samassa pöydässä, heillä on, jos heidän välinsä on normaali, sen lisäksi vielä samat ilot ja sa-mat surutkin työnsä onnistumisesta tai epäonnis-tumisesta. Ja kun vuoden päähän tullaan, sil-loin huomataan aivan tavallisesti, että ainakaan isäntä ei ole markallakaan rikastunut. Voidaan kyllä huomauttaa, että työläisellä on näissäk in oloissa teetetty liian pitkiä työpäiviä ja että hä-net sentähden on asetettava suojeluslain alaisek-si. Asia voi kyllä olla siten, että työläinenkin on ollut pakoitettu tekemään joskus liian pitkiä työpäiviä, mutta myöskin isäntä ja hänen omaan perheensä jäsenet ovat tehneet ainakin yhtä pit-kiä työpäiviä, kuin konsanaan heidän palkkatyö-läisensä. Ja koska he eivät silti ole rikastuneet, ovat he yhdessä palkkatyöläistensä kanssa joko kuluttaneet liikaa, eläneet siis ylellisesti, joka ei

liene uskottavaa, tai on sitten jotakin muuta tässä yhteiskunnassa vinossa ja joka ei ole sallinut tä-män raatajaperheen rikastua. Missään tapauk-sessa ei tässä voi olla kysymys siitä, että tuo pienviljelijän olisi esiintynyt riistäjänä ja että siis lainsäätäjän olisi tuppauduttava juuri hänen ja työntekijän väliin joitakin väärinkäytöksiä es-tääkseen. Jos asia kerran niin on, että tuollai-sen viljelijän palkkatyöläisen ja siis myöskin vil-jelijän itsensä täytyy tehdä liian pitkiä ja ras-kaita työpäiviä voidakseen elää, on siihen siis ko-ko yhteiskunnan syy ja asia ei ole oikeuden mu-kaan muuten autettavissa, kuin että heidän kum-mankin asema korjataan niin, että he saavat työs-tänsä sellaisen palkan, että he voivat kumpikin elää kohtuullisella työllä. Tämä lakiehdotus tar-kottaa sen sijaan kokonaan päinvastaista. Tämä tarkoittaa nimittäin sitä, että pienviljelijän ase-maa yhä enemmän kiristettäisiin sitä varten, että hänen työläisellensä siten saataisiin paremmat päivät ja tämä on minun mielestäni kokonaan väärin ja siihen en voi yhtyä.

Edellä mainitsemieni ja niitten käytännöllis-ten mahdottomuuksien vuoksi, mikä siitä joh-tuisi, jos tämä laki sovellettaisiin koskemaan myöskin tavallisia pienviljelijöitä, minä toivoi-sin, että suuri valiokunta muuttaisi lain sitten kuin se oli eduskuntaesityksessä, nimittäin että se tulisi koskemaan ainoastaan sellaisia maata-louksia, joissa käytetään vakinaisesti enemmän kuin kolmea palkkatyöläistä.

Aivan kohtuuton on myöskin se vaatimus, että työnantaja olisi lain edessä vastuussa siitä, jos joku työläinen, joka on ottanut häneltä suorit-takseen jonkun työn urakalla, tuota urakkatyö-tä tehdessänsä tekee pitemmän päivätyön, kuin mitä laki säättää. Senvuoksi olisi lakiin myöskin pantava sellainen määräys, että laki ei koskisi työtä, jonka työntekijä itse on ottanut urakalla suorittaakseen ja sen mukaan 1 §:n viimeinen momentti olisi muutettava seuraavaksi: Laki ei koske työtä, jonka työntekijä itse on ottanut ura-kalla suorittaakseen eikä Pohjois-Suomessa har-joitettavaa poronhoitoa.

Sen lisäksi kuten mietintöön liittyvässä ed. Palmgrenin vastalauseessakin huomautetaan, vaatimus työluettelosta, jota 7 § edellyttää, on aivan kohtuuton, varsinkin siinä tapauksessa, jos laki jää sellaiseksi, että se käsittää myöskin aivan pienet viljelmät. Viljelijöiltä, joille yhteiskunta ei ole suonut tilaisuutta opetella edes kirjoitta-maan, on aivan kohtuutonta vaatia, että heidät velvoitettaisiin sakon uhalla pitämään luetteloa joka ainoasta ylytyötunnista ja niistä maksetuis-ta palkoista. Enkä minä käsitä, mitenkä tällai-

nen ajatus olisi käytännössäkään toteutettavissa, ja sen vuoksi ehdotan, että tällainen määräys myöskin olisi laista suuressa valiokunnassa poistettava.

Ed. Hästbacka: Enligt särskilda uttalanden i facklitteraturen anses att den stora sociala striden börjar först sedan lantarbetarnas stora armé kommit därhän att den medvetet och med solidaritetskänsla sluter sig till bruksarbetarorganisationerna i fråga om lön, arbetstid och levnadsförhållanden.

Hittills hava fackorganisationerna nödgats hålla sig utom jordbrukets område i fråga om arbetsregleringar. Orsaken härtill har varit att t. o. m. de tillfälliga jordbruksarbetarna ända till senaste tid, i stort sett, betraktat sig såsom medlemmar av husbondens familj. I de mindre och medelstora bondgårdarna har husbonden och arbetarna såsom hr Niukkanen nämnde, delat gårdens arbete, bord och förströelser. Denna samkänsla mellan gårdens familj och arbetarna brytes genom denna lag, t. o. m. småbrukets folk delas i tvänne grupper: arbetare och arbetsgivare utan rätt att träffa sådana överenskommelser, som de anse för sig själva och samhället fördelaktigast. Genom lagens allmänna bestämmelser framskymtar en utvecklingsnödvändighet mot de kollektiva arbetsavtalsbestämmelserna. Den personliga friheten och rätten att foga över sig själv och träffa arbetsavtal är tillintetgjord, en rätt, som särskilt inom lantbrukets område varit av stor betydelse för såväl arbetarna som arbetsgivarna.

I detta sammanhang skall jag förbigå de grundprinciper varpå lagen djupast stöder sig och beröra endast några detaljomständigheter, som ligga till grund för min uppfattning att en lagstadgad arbetstid inom lantbrukets område är omöjlig.

Som vi alla veta är ju jordbruksarbetet väsentligast ett säsongarbete, som i högsta grad är beroende på årstider, väderlek och naturförhållanden i allmänhet. Lantbrukarna måste därför även äga rätt i förhållande till de tillfälliga krav jordbrukets skötsel fordrar, träffa vittgående personliga arbetsavtal om nödig arbetskraft.

Inom industrin där man har att hålla sig mera till teoretiska beräkningar, där varornas avbrutna tillverkning icke medför förstörelse och där tillverkningskostnaderna i förhållande till marknadsvärdena icke växla så hastigt som vad förhållandet är med de alster, som härflyta från jordbruket, där kan en lag som denna i någon mån försvaras. Lagar av denna art göra visserligen även inom industrin ett djupt intrång i den personliga friheten och medföra ofta kännbara förluster genom

att arbetsprodukterna fördyras, men någon ruin behöver icke detta betyda. Annorlunda är det inom jordbruket. Lantmannen behöver så och så många man, varken flera eller färre, han är beroende av naturförhållandena och kan icke den ena veckan, knappt den andra dagen, taga igen, vad som försummats en föregående, han måste vara säker på sitt folk och således äga rätt att använda dem efter en fri överenskommelse. En tillfällig strid om arbetstidens längd vid trängande behov av arbete kan framkalla strejk och hava ödesdigra följder för hela jordbruksnäringen, ty en förstörd gröda är en förlust, som ytterst få lantmän kunna bära.

I lagen stadgas att arbetaren kan med hans bifall anlitas för övertidsarbete högst 6 timmar i veckan o. s. v. samt att färden till arbetsplatsen skall ske från en av arbetsgivaren bestämd utgångspunkt under arbetstiden, varemot återfärden icke beräknas inom arbetstiden. Vidare stadgas uti lagen att måltids- och vilostunder må icke inberäknas i arbetstiden och att arbetsgivaren är skyldig att föra förteckning över utfört övertids- och nödfallsarbete samt för dessa utbetalade löner, vilken förteckning bör vid anfordran företes för den myndighet som har att övervaka lagens efterlevnad.

Den som känner till huru lantbrukets växlande arbeten äro beroende av naturförhållandena, förnämligast väderleken, måste inse, att fastställandet av arbetstiden under sommarmånaderna, då inbärgningen skall ske, är omöjligt, liksom också, att en effektiv kontroll blir förenad med dryga kostnader. Under höbärgnings- och skördetiden inträffar rätt ofta, att man är nödsakad att under dagens lopp utföra ett arbete, men icke i en fortsättning utan med korta mellantider under dagen. Icke sällan inträffar, att folket delas på skilda håll utan någon kontroll från arbetsgivarens sida. Hittills har ju icke en sådan kontroll heller varit nödvändig, då ingen fastställd arbetstid eller förhöjd ersättning för övertidsarbete varit gällande. Man har under naturförhållandenas stränga krav känt det som en moralisk plikt att söka slutföra ett arbete, som icke tål uppskjutas till en följande dag. Genom nu ifrågavarande lag kommer denna moraliska plikt i strid med det egna intresset. Arbetaren vet, att nu föreligger ett arbete, som icke får uppskjutas till en följande dag, och i medvetande därom kan han under dagens lopp utöva en sådan likgiltighet och lättja, att arbetsgivaren blir nödsakad att slutföra arbetet med övertidslön.

Erfarenheten från industrins verksamhet, där en på tid begränsad arbetsdag varit gällande, ger

vid handen, att sådana arbeten, som skola utföras inom en begränsad tid, nästan i regeln leda till ett större övertidsarbete än arbetets art förhållandevis skulle kräva. Detta kommer sannolikt att bli i ännu högre grad fallet inom lantbruket, där såväl säningsarbetet som bärgningen av grödan har sin givna tid för varje dag.

Fastställandet av det övertidsarbete, som får utföras under en vecka, kan också leda därtill, att arbetsgivaren nödgas under veckans fem första dagar utnyttja sin rätt till övertidsarbete, men om arbetets art skulle fordra en förlängning av den sjätte dagen, får detta icke ske. Man måste låta grödan förstöras, fast såväl arbetaren som arbetsgivaren vore villig att förlänga dagen. Reglementeringen är i detta avseende oförsvarlig.

Och huru skall måltids- och vilostunderna samt det utförda övertidsarbetet kunna kontrolleras? Arbetarna och arbetsgivaren äro vardera part i saken och om någon tvist uppstår, finns knappt några ojäviga vittnen, som kunde giva vitsord åt den ena eller andra partens påståenden. Det skulle således behövas en skild kontrollör för varje särskilt arbete. Jag antydde redan, att lantbruksarbetet kommer ofta på samma dag att utföras på flere särskilda håll, långt från varandra. Konsekvent fordrar denna lag, att varje arbetaregrupp skulle stå under en ojävig kontrollör, som ägde samvetsgrant föra den förteckning lagen förpliktar arbetsgivaren föra. En sådan kontroll kommer otvivelaktigt att bli en så tung barlast för jordbruket, att det i många fall, om man lägger härtill den likgiltighet, som lagen framkallar, blir liktydigt med jordbrukets ruin.

Och vad kunna arbetarna vinna i ekonomiskt avseende genom denna lag? Härtill måste man svara: ingenting annat än att den del av arbetarklassen, som betraktar allt arbete som ett nödvändigt ont, kunde vid avtalens uppgörande, om en kollektiv avtalslag infördes, genom organisationerna i några fall stödas i sin lättja.

Med det sagda har jag bevisat, att en begränsning av arbetstiden och avtalsrätten mellan arbetarna och arbetsgivarna förstör det samarbete och arbetskamratskap, som tidigare varit rådande, samt att begränsningen av den personliga rätten att träffa avtal, är i sin egentliga betydelse lika omöjlig inom lantbruket, som — cirkeln kvadratur inom matematiken.

Sanningen av det sagda kan icke resoneras bort av den som det minsta förstår lantbruk.

Jag vågar hoppas, att stora utskottet fäster uppmärksamhet vid de framhållna synpunkterna och finner lagen oantaglig.

Ed. Lehtokoski: Kaikissa sivistysmaissa yleensä pyritään siihen, että työväen suojelainsäädännöllä koetetaan työväestöä suojella liialta rasittumiselta. Meillä on työväensuojelutähän asti kulkenut verrattain hitaasti eteenpäin. Meiltä on puuttunut useilta aloilta lakeja, jotka edes pienimmässäkin määrässä olisivat suojelleet työntekijöitä rajatonta riistämisyjärjestelmää vastaan. Tällä kertaa on kysymyksessä laki, jonka avulla voitaisiin suojella niitä työntekijöitä, jotka tähän asti ovat jääneet ulkopuolelle lain suojelukseen. Kuten työväenasiaivaliokunnan mietinnöstä näkyy, ei tämä lakiehdotus ainakaan minun luullakseni ole sellainen, että se tulisi tyydyttämään sitä suurta työläisjoukkuetta, mikä odottaa todellista työväensuojelulainsäädäntöä täältä. Tämä lakiehdotus ensinnäkin on muodostettu siten, että se jättää ulkopuolelle verrattain suuren osan työläisiä. Lakiehdotuksen alkuosassa sanotaan, että se jättää emännöitsijät, isännöitsijät ja muut niihin verrattavat työjohtajat ulkopuolelle tämän lain suojeluksen. Tiedetäänhan yleisesti sekä maaseudulla että kaupunkiseuduilla, että on olemassa sellaisia pikkutyöjohtajia, on olemassa emännöitsijöitä, jotka suorittavat tavallisen palvelijan työn, ja ne siis yksinkertaisesti täytyy laskea tavallisiksi työntekijöiksi ja niin ollen ne täytyy myös sisällyttää tämän lain yhteyteen. Toinen sellainen seikka, mikä minussa eniten kiinnittää mieltä, on se, että varsin suuri osa Suomen työläisistä jätettäisiin kokonaan ulkopuolelle tämän lain suojeluksen. Lakiehdotuksessa sanotaan nimenomaan, että se ei koske ollenkaan kotitaloustyöntekijöitä paremmin maalla kuin kaupungissakaan. Ajatellaanpa, että meillä on vanha säätyvaltiopäivillä 1865 valmistettu ja hyväksytty laki, jonka avulla teetetään palvelijaluokalla rajattoman pitkiä työpäiviä, riippuen työpäivä aina kulloinkin siitä, minkä laatuinen isäntä kullakin paikkakunnalla sattuu olemaan. Tämän lisäksi täytyy ottaa vielä huomioon se, että palvelijain ammattialalla ei ole minkäänlaista suojelusta alaikäisten työhön käyttöön nähden. Me tiedämme luultavasti jokainen, että työväensuojelulainsäädäntö suojelee alaikäisiä työntekijöitä muilla ammattialoilla, mutta palvelijat se jättää kokonaan ulkopuolelle lain suojeluksen. Tiedämme myös, että meidän nykyinen yhteiskuntamme on sellainen, että se pakottaa köyhät vanhemmat lähettämään lapsensa jo verrattain aikaiseen ansaitsemaan tullakseen toimeen. Kun laki suojelee kerran nuoria työntekijöitä muilla ammattialoilla, on päivän selvää, että näitten köyhien työläisvanhempien täytyy lähettää lapsensa ansaitsemaan juuri palveluksella, ja minä uskon, että meistä

työläisvanhempien lapsista on monen täytynyt jo 10—11 vuotisina lähteä ansaitsemaan leipäämme, t. s. ottaa se raskas vuosiorjan työtaakka kantaaksemme, jonka nykyinen vanhentunut palkollissääntö vielä suo. Lääkärit, ruumiinrakennuksen tuntijoina ovat monta kertaa todenneet, mitenkä juuri näistä monista työntekijöistä liian pitkän, liian raskaan työpäivän seurauksena on tullut sekä ruumiillisesti että henkisesti vajavaisia. Näin ollen kun lähdemme tätä lakia valmistamaan, meidän ehdottomasti täytyy ottaa huomioon se, että siihen saadaan rajoitettu työpäivä näille ammattilaisille, koska niilläkin on oikeus vaatia osansa yhteiskunnalta. Täällä voidaan ja minä uskon, että varmaan tullaan esittämään väitteitä siitä, että tätä lakia ei siinä muodossa voitaisi käytännössä toteuttaa, jos meidän palvelijoillemmekin säädettäisiin rajoitettu työaika. Siinä ehdotuksessa, minkä ed. Paasivuori on ehdottanut, on nimenomaan otettu huomioon siksi paljon poikkeuksia, joitten avulla verrattain hyvin voidaan tämä laki meidän maassamme käytännössä toteuttaa. Mitä taas tulee maataloustyöntekijöihin, niin täytyy ottaa niitten asema myös huomioon. Tiedetäänhän aivan yleisesti, että meillä ei ole maaseudun työntekijöitä suojelevaa lakia työpäivän rajoituksiin nähden, lukuunottamatta vuoden 1909 maanvuokralakia, joka suo verotyöpäivän tekijöille 6 kesäkuukautena 11-tuntisen työpäivän ja vastaavana aikana 9-tuntisen. Lukuunottamatta tätä ei meillä lainsäädännön kautta ole päästy vielä minkäänlaisiin työaikarajoituksiin. On tosin huomioonotettava, että vuoden 1917 aikana verrattain monissa paikoin työväestö ammatillisten järjestöjen välityksellä kykeni saamaan työehtosopimuksia, joissa turvataan jonkun verran rajoitettu työaika. Tämä kumminkaan ei riitä. Täytyy lailla saada säännöstelyksi näittenkin työaika. Täällä ed. Niukkanen on väittänyt, että jos otetaan tällainen rajoitettu työaika käytäntöön, niin silloin ei maanviljelys meidän maassamme onnistu. Kun laadittiin vuoden 1909 maanvuokralaki, silloin väitettiin porvarien taholta, ettei voida 11-tuntista työpäivää ottaa käytäntöön verotyöpäiviä suoritettaessa. Jälkeenpäin kumminkin on voitu paljonkin lyhempiä työaikoja ottaa käytäntöön ja maanviljelys meidän maassamme ei ole siitä kärsinyt. Nyt väitetään, että tätä ei voida meidän maassamme toteuttaa. Minusta tuntuu siltä, että jos tahdotaan meidän maaseudullamme säilyttää kykenevä työainekes, jos tahdotaan meidän maamme maataloustyöläisten ammatti säilyttää sellaisena, että siinä pysyvät pystyvimmät työläisainekeset, niin silloin turvattakoon heille ne oikeudet, mitä muil-

lekin työläisille turvataan. Siis säännösteltäköön lailla heille samanlaiset oikeudet kuin muillekin. Tiedetään aivan varmaan, että jos lailla ei saada säännösteltyä maaseudun työntekijäin työaikaa, silloin empimättä parempien teollisuusaikain valitessa paremmat maaseudun työläisistä tulevat siirtymään kaupunkipaikkoihin ja minun ymmärtääkseni maanviljelys silloin kärsii tästä tavattoman suuresta määrässä. Nämä seikat pääasiassa ovat olleet sellaiset, jotka minä ehdottomasti tahtoisin lausua evästyksenä suurelle valio-kunnalle, kun se lähtee tätä lakiehdotusta käsittelemään ja valmistelemaan.

Ed. Aalto: Yleinen käsitys on johtanut siihen, että nykyään entisestään poikkeavalla tavalla porvaristonkin täytyy jossain määrin myöntää, että työväestöä varten on säädettävä erityinen suojelulaki, joka turvaa työväestöä myöskin liianalaiselta rasitukselta. Muutamia kymmeniä vuosia takaperin ei tällainen olisi tullut kysymyksenäkään ja se johtui tietenkin yksinkertaisesti siitä syystä ettei työväestö ollut silloin vielä herännyt tietoiseksi, se ei ollut oppinut sitä keinoa, jonka järjestäminen sille antoi, nimittäin järjestämisen avulla koettaa itse valvoa myöskin omia etuoikeuksiaan eikä, kuten siihen saakka, ainoastaan noudattaa niitä määräyksiä, joita työnantajat heidän omien etujensa vuoksi työläisille asettivat. Tästä on johtunut se seikka että jo aikaisemmin on maataloudessakin työpäivä täytynyt lyhentää entisestä työajasta koko joukon lyhemmäksi. Tämä on myöskin johtanut siihen että vihdoinkin on täytynyt ryhtyä lainsäädäntötöitä koettamaan saada järjestetty työaika myöskin maataloudessa, säännöstellä se lailla, joka myöskin suojaisi maataloustyöläistä, jolla tähän saakka itse asiassa ei ole ollut minkäänlaista sanottavaa lainsuojaa maanomistajan mielivaltaa vastaan. Nyt esilläoleva lakiehdotus tarkoittaa juuri sellaista suojelustoimenpidettä, joka antaisi työntekijällekin turvaa lainsäädännön avulla sitä mielivaltaa vastaan, jota useilla eri seuduilla maaseudulla maalaistyöväestöön nähden työnantajain taholta on harjoitettu ja edelleenkin harjoitetaan.

Nyt kuitenkin ovat täällä eräät edelliset puhujat väittäneet, että yleensä maataloustyöala on sellainen, jossa lainsäädäntö työajan järjestelyyn nähden on melkein mahdoton ja osaksi vedotaan siihen että maatalous ei kannata, jos työaika säännöstellään sellaiseksi kuin tässä lakiehdotuksessa tämän työväenasiainvaliokunnan enemmistönkin mietinnössä mainitaan. Tuo on vanha väite, että maatalous ei muka kannata työajan lyhyyden

tähden. Parikymmentäviisi vuotta sitten oli ylen tavallista kaikkialla maaseudulla että työaika alkoi aamulla kello neljältä ja viideltä, ja jo aikaisemminkin kuin kello neljältä, ja lopetettiin kello yhdeksän — kymmenen, ja toisina aikoina, erittäinkin kesällä, myöhemminkin. Kun sitten yleinen kehitys pakotti maanomistajat vähitellen lyhentämään tuota työaikaa, niin että tuossa 1895—1896 luvulla alettiin työaikaa lyhentää yleensä niin paljon ainakin Etelä-Suomessa että työaika maataloudessa alkoi kello 5 aamulla ja päättyi kello 8 illalla, ei kukaan voinut lähteä väittämään että maatalous sen johdosta olisi käynyt kannattamattomaksi. Myöhemminkin on kehitys pakottanut työaikaa maataloudessa lyhentämään, niin että useilla seuduilla on jo muutamia vuosia sitten ollut työaika lyhennettynä keskimäärin 11- toisin paikoin 10-tuntiseksi, eikä kukaan ole voinut väittää senkään johdosta, että maatalous olisi tullut kannattamattomaksi, kun työaika on järjestetty siten että aletaan työt kello 6 aamulla ja lopetetaan toisin paikoin kello 6 illalla, toisin paikoin kello 7 illalla.

Onpa useilla paikkakunnilla kokeiltu myös 8-tunnin työaikaa maataloudessa. Vuonna 1917 tehtiin useilla tahoilla erinäisiä sopimuksia, vapaaehtoisia sopimuksia, neuvottelujen pohjalla maataloustyönantajain ja työntekijäin järjestöjen kesken Uudellamaallakin. Näiden sopimusten mukaan olisi tullut työaika järjestetyksi keskimäärin 8-tuntiseksi läpi vuoden ja useat maanomistajat olivat pakotetut syksyllä tunnustamaan että heidän maatyönsä eivät suinkaan tuosta työajan järjestelystä kärsineet. Enkä minä ollenkaan usko että ne jotka vastustavat työajan järjestelyä lainsäädäntötietä maataloudessa, itsekkään uskovat että maatalous sen johdosta joutuisi niin tukalaan asemaan että se ei kannattaisi, jos työaikaa lyhennettäisiin. Mutta minä olen vakuutettu että ne, jotka tällaista järjestelyä maataloudessakin vastustavat, lähtevät siltä kannalta että maataloudessakin maanomistaja yksin olisi oikeutettu määräämään työajasta, työntekijöillä enemmän kuin lainsäätäjilläkään ei saisi tässä asiassa olla määräämisvaltaa. Tämä johtuu siis oikeastaan valtakysymyksestä, jolla koetetaan ainoastaan kansan toisen luokan etuja ajaa ottamatta ollenkaan huomioon että myöskin kansan toinen luokka tarvitsisi etujensa suojelemiseksi jonkunlaisia suojelustoimenpiteitä. Erittäinkin viime kesänä ilmeni melkein kaikkialla maaseudulla, että niilläkin seuduin, missä työaika oli lyhennetty vapaillakin sopimuksilla järjestöjen ja työnantajain, maanomistajain kesken ja missä se oli toisin paikoin vapaaehtoisesti-

kin lyhennetty, se pidennettiin ja tuota pidennystä nähtävästi jatkuu yhä vieläkin sillä syyllä muka että maatalous ei kannata. Mutta ei ole voitu esittää minkäänlaisia todistuksia siitä, että maatalouden kannattamattomuus johtuisi muka työajan lyhentämisestä. Sitäpaitsi viime vuodelta ei suinkaan voi väittää, että maatalous meillä ei olisi kannattanut. Tiedetään, että viime vuosien aikana maatalous meillä on kannattanut paremmin kuin koskaan ennen; tiedetään että maanomistajat viime vuosina ovat keränneet seteleitä tukuttain, ja se on johtunut yksinkertaisesti siitä syystä, että maatalous on kannattanut erinomaisen hyvin.

Täällä edustaja Niukkanen muistaakseni sanoi, että pienviljelijälle ei suinkaan ole ensinkään eduksi, jos työaika maataloudessa rajoitettaisiin siten, että se koskisi kaikkia maatalouksia, myöskin pienviljelijöitä, vaan että maataloustyöaikalaki olisi kuitenkin järjestettävä siten, että pientilat, joissa on enintään 3 työntekijää, jäisivät ulkopuolelle tämän suojelulain. Tällaisesta johtuisi vain yksinkertaisesti sellainen seuraus, että tämä maatalouslaki suurimmalta osaltaan olisi aivan merkityksetön. Sitä voitaisiin korkeintaan silloin sovelluttaa joihinkin suurtiloihin, mutta ei pieniin eikä keskikokosiinkaan tiloihin. Miten sovellettaisiin sitä lakia silloin keskikokosiin tiloihin, kun isännällä olisi mahdollisuus, tuollaisen rajoituksen ollessa voimassa, toisella viikolla järjestää asiat niin, että hänellä olisi 3 työntekijää tai sitä vähemmän, ja toisella viikolla hänellä voisi olla hiukan enemmän työntekijöitä? Milläläilla valvottaisiin silloin, että tätä lakia sellaisilla tiloilla noudatettaisiin, jos tällaista menettelyä harjoitettaisiin? Minä olen vakuutettu siitä, että jos lakiin tehdään sellainen poikkeus, että ne tilat, joissa ei ole enemmän kuin 3 työntekijää, jätetään lain ulkopuolelle, niin rikkomuksia harjoitetaan niin paljon, että minkään viranomaisen on mahdoton valvoa, että niitä noudatettaisiin. Sitäpaitsi johtaisi se siihen, että eräitä työntekijöitä joutuisi suojelulain alaisiksi, kun toisia työläisiä taas saisi rajattomasti rasittaa pitkillä työpäivillä, ja tämä voisi johtaa sängen vahingollisiin yhteiskunnallisiin oloihin meidän maassamme. Eräs puhuja huomautti, että pientilallinen ei muka ole rikastunut viime aikoina, mutta hän ei myöskään voinut todistaa sitä, että työläiset olisivat rikkastuneet hänen työssään. Päinvastoin on asianlaista siten, että pientilallinenkin viime vuosina, jos hän on vain jollain lailla hoitanut tuota tilaansa, on voinut rikastua tuntuvasti, sillä viimeaikoina jos milloinkaan ovat maataloustuotteet olleet sik-

si korkeissa hinnoissa, että niillä on täytynyt, ellei suuria rikkauksia koota, niin ainakin verrattain hyvin pientilallisen tulla toimeen. Sitten täällä on, kuten edustaja Lehtokoski jo huomautti, työväenasiainvaliokunnan enemmistö jättänyt lakiehdotuksesta eräitä varsin tärkeitä kohtia pois, mikä johtaa siihen, että suuri joukko, kymmeniin tuhansiin työläisiin nouseva joukko, jää vaille kaikkea työväensuojelusta. Jo se seikka, että lakiehdotuksesta on valiokunnan enemmistö jättänyt pois isännöitsijät, emännöitsijät ja työnjohtajat, jotka työskentelevät ruumiillisessa työssä, johtaa suuriin väärinkäytöksiin, sillä työnantajalla tällaisen määräyksen voimassaollessa on mahdollisimman suuri tilaisuus rikkoa ja kiertää lakia, sillä hän voi kyllä saada tavalla tai toisella pestatessaan esim. vuosipalvelijan tai muonarengin tämän sopimaan jostakin tittelistä, ja työläinen silloin tämän tittelin nojalla ei ole tämän työaikalain määräysten alaisena, vaan hän saa jäädä työhön silloinkin, kun ne työläiset, jotka ovat lain määräyksen alaisina, saavat lopettaa työnsä laissa säädetyllä tavalla. Toinen suuri työläisjoukko, kymmeniin tuhansiin nouseva joukko, joka on jäänyt tämän lain ulkopuolelle, on kotitaloustyöntekijät. Sitä on perusteltu sillä, että työaika kotitaloudessa on mahdoton järjestää. Tässä kotitaloustyöntekijöihin nähden ei voi tehdä edes sitä väitettä, että teollisuus yleensä ei kestäisi kilpailua muiden maiden teollisuuksien kanssa eikä sitä myöskään voida väittää sillä, että meidän kotimainen maatuotantomme ei kestäisi kilpailua ulkomaalaisen maataloustuotannon kanssa, sillä kotitalouspalvelijat eivät yleensä ole sellaista työväkeä, joiden työstä riippuu enempää teollisuuden kuin maataloustuotannonkaan edistyminen niin suurella määrällä, että se missään tapauksessa vaikuttaisi kilpailuun. Kotitaloustyöväestö kaupunkiseuduilla on siinä asemassa, että se palvelee yksityisiä perheitä, jotka varainsa mukaan omaksi mukavuudekseen pitävät enemmän tai vähemmän näitä kotitalouspalvelijoita ja teettävät näillä rajattoman pitkiä työpäiviä. Pari vuotta sitten oli täällä Helsingissä yleensä käynnissä kotitalouspalvelijoihin nähden työajan lyhennys. Useat työnantajat, palvelijain pitäjät, lyhensivät täällä vapaaehtoisesti työaikaa jopa 8-tuntiseksi eikä suinkaan näiden perheiden kotitalous siitä vielä ole johtunut vararikoon, mutta tuosta tavasta on suureksi osaksi Helsingissä ainakin ja myöskin muissa kaupungeissa luovuttu. Nykyään on Helsingissä monissa huomattavassa yhteiskunnallisessa asemassa olevissa perheissä tapana teettää kotitalouspalvelijattarella 16, 17 jopa 18-tuntisia työpäiviä. Minä voisin

mainita nimeltä useita huomattavassa yhteiskunnallisessa asemassa olevia perheitä Helsingissä, jotka teettävät palvelijattarellaan näin pitkän työajan. Maataloudessa on myöskin yleisesti tapana se, että kotitalouspalvelijoilla, joihin etupäässä luetaan palvelustytöt, teetetään paljon pitempi työaika kuin toisilla palvelijoilla. Jos renki pääsee työstä illalla varsinaisen työajan lyhennettyä, täytyy sen sijaan palvelustytön, jonka useissa tapauksissa täytyy päivällä olla kesän aikana maataloustyössä, tultuaan päivällisaikana kotiin tehdä ruoka-aikanaan työtä, ja tultuaan illalla työstä kotiin täytyy hänen hoitaa karjaa ja vielä karjanhoidon päätyttyä täytyy hänen tehdä työtä keittiössä tai olla emännän apulaisena joissakin muissa töissä, niin että kotitalouspalvelijattaret maataloudessakin, sellaisetkin palvelijattaret, jotka ottavat osaa jossain määrin niihin töihin, joita tässä lakiehdotuksessa mainitaan, mutta jotka eivät kuitenkaan tulisi tämän lain alaisiksi, jos kotitalouspalvelijat yleensä jätetään tästä pois, joutuisivat he olemaan aivan vailla suojaa, tekemään rajattoman pitkiä työpäiviä, ilman että he voisivat mistään saada itselleen turvaa. On siis aivan turha lähteä väittämään, etteivät kotitalouspalvelijat voisi tämän lain alle soveltua, ettei heidän työaikaansa tällaisella lainsäädännöllä missään tapauksessa voitaisi järjestää, kuten on esim. työväenasiainvaliokunnan porvariston taholta väitetty. Se on ainoastaan järjestelykysymys, joka, jos hyvää tahtoa on olemassa, voidaan aivan hyvällä syyllä järjestää.

Täällä ed. Hästbacka huomautti, että tällainen työaikajärjestely lainsäädännön avulla ehkäisisi henkilökohtaista vapautta. Luonnollisesti se ehkäisee työnantajan henkilökohtaista vapautta, sillä hän ei tällaisen suojelulain voimassaollessa saisi rajattomasti pitää työväestöä työssä niin pitkiä aikoja, kuin hän haluaisi, mutta ei se suinkaan estäisi työntekijän henkilökohtaista vapautta. Ei millään lailla, niin kauniisti kuin sitä on puhuttukin, että kotitalouspalvelijat ja maatalouspalvelijat, erittäinkin ne, jotka ovat vuosipalkkalaisia, ovat perheen jäseniä ja heillä siis siinä tapauksessa olisi hankaluuksia tämän lain voimaan astuessa, kun he menettäisivät henkilökohtaisen vapautensa. Siihen täytyy huomauttaa, että meillä palvelijattaren tai palvelijan olo perheen jäsenenä on vaan korupuheissa, mutta ei itse käytännössä, sillä tuskin yksi sadasta vuosipalkkalaisesta meillä voisi sanoa, että häntä edes jossain määrin pidettäisiin samassa arvossa kuten toisia perheen jäseniä. Ei hänellä ole niitä vapauksia kuin muilla perheenjäsenillä on, niin että se puhe on vaan korupuhetta, jolla käytännössä itse asi-

assa ei ole mitään merkitystä. Ed. Hästbacka viittasi myös siihen, että jos työaika järjestettäisiin ja säädettäisiin laissa määräys ylityön teosta, johtaisi se siihen, että työntekijä laiskottelisi varsinaisena työaikana saadakseen tehdä ylityötä. Minun mielestäni tämä väite tuntuu naurettavalta, sillä ei työväestö, tehtyään sen määrän, minkä laki säätää, enään niin halukas ole tuota työtään jatkamaan, jos hänellä vain on mahdollisuus käyttää vapaa-aikansa muuhun kuin raskaaseen ruumiilliseen työhön, että hän sen johdosta lähtisi ylityötä tekemään. Eikä työnantajan ole silti pakko teettää ylityötä, ellei se ole hänelle välttämätöntä, jos työntekijällä sattuisikin siihen erikoinen halu olemaan. Kun lakiehdotuksessa on määriteltty ylityön teettämisestä, kuten jo olen huomauttanut, niin se puolestaan vaikuttaa, että kesäaikana, jolloin tarvitaan pitempää työaikaa, jolloin kiireiset työt ovat käynnissä, voi työnantaja teettää verrattain pitkiä työpäiviä 15 viikon aikana, vain sillä eroituksella, että hänen silloin olisi tuosta työajasta maksettava kohtuullinen 50 % korotus palkkaan. On väitetty, ettei kesällä voitaisi 8-tunnin työaikaajärjestelmän voimassaollessa sellaisena, kuin se esiintyy työväenasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäisessä vastalauseessa, joka säätää järjestetyn työajan siten, että huhti- ja syyskuilla voitaisiin tehdä 8½ tuntia päivässä, touko- ja kesäkuulla 9 tuntia, heinä- ja elokuulla 9½ tuntia päivässä, että sillä ajalla ei voisi mitenkään saada kiireellisiä töitä, heinänkorjuuta ja elonkorjuuta suoritetuksi, koska työaika muka olisi liian lyhyt. Kun tähän lisätään se aika, minkä ylityösäädös antaa maanomistajalle oikeuden pidentää tuota työpäivää, niin siitä on seurauksena se, että maanomistaja voi teettää joka päivä enemmän kuin yhden tunnin ylityötä, hän voi saada lähes 11-tuntiseksi työpäivän 15 viikon aikana. Sen lisäksi on lakiehdotuksessa säädös vielä erikoisia tapauksia varten, jolloin voi vielä paitsi sitä määräystä, mikä on säädetty ylityöstä, jatkaa työpäivää visseissä tapauksissa, niin että on väärä se väite, että työaika lyhennettyinä sellaiseksi, kuin ensimmäisessä vastalauseessa ehdotetaan, ehkäisisi meillä maataloustuotantoa siihen määrin, että me emme pystyisi omillamme enää tulemaan toimeen. Me emme ole näihinkään saakka yleensä omillamme tulleet toimeen, emmekä me tule vastaisuudessaakaan niillä tulemaan toimeen. Mutta se, että meillä viime aikoina on ollut puute elintarpeista ja joka ainakin eräillä tahoilla on väitetty johtuneen osaksi siitä, että meillä nyt jo työaika maataloudessa on liian lyhyt ja huomautettu, että jos se vielä lainsäädännöllä järjestettäisiin niin

lyhyeksi kuin tässä työväenasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäisessä vastalauseessa ehdotetaan, niin meillä kävisi siten, että meillä ensi vuonna tuskin enää, ellei kauppamarkkinat aukenisi, olisi riittävästi elintarpeita, vaan meillä olisi yleensä nälänhätä olemassa, ehkä yhtä suuri kuin se on nykyään, kenties suurempikin. Se että meillä viime aikoina ei ole kotimaassa riittävästi saatu viljatuotantoa ei suinkaan ole riippunut työajan pituudesta, vaan monista muista syistä. Se on osaksi riippunut siitä, että meillä ei ole tahdottukaan järjestää viljantuotantoa siten, että kotimaisen viljantuotannon avulla jossain määrin voitaisiin elintarvepulaa lieventää. Meillä on viime vuosina sattunut tapauksia, jolloin suurilla tiloilla vuodentulo on jätetty korjaamatta. Minä olin viime sunnuntaina tilaisuudessa kävelemään eräällä verrattain huomattavalla tilalla Uudellamaalla ja näin ihmeekseni, että siellä oli erittäin suuri useiden hehtaarien suuruinen ala viime vuoden kylvettyä kauraa, joka oli jäänyt syksyllä niittämättä ja korjaamatta. Silläkin kauramäärällä, jos se olisi korjattu, olisi ainakin muuttaman perheen puute ollut poistettu. Tällaista on tapahtunut muuten useammalla kuin yhdellä maatilalla Uudellamaalla. Muina vuosinakin on tänä sota-aikana siellä täällä ympäri maata semmoisia tapauksia sattunut, ettei ole syksyllä korjattu vuoden tuloa, vaan jätetty se leikkaamatta syksyllä maan alle talveksi makaamaan ja siten on osaltaan aiheutettu nälänhätä. Se on siis johtunut muista syistä, mutta ei suinkaan siitä, että meillä olisi, kuten muutamalla taholla on väitetty, vuonna 1917 pyritty ja saatukin työaika useilla paikkakunnilla lyhennetyksi vapaaehtoisilla työsopimuksilla maataloudessa.

Jo vuonna 1917, kun tämä sama lakiehdotus oli käsiteltävänä työväenasiainvaliokunnassa ja tämä valiokunta oli päättänyt pyytää maatalousvaliokunnan lausuntoa, asettui maatalousvaliokunta lausunnossaan sille kannalle, että valiokunnan mielestä työnantajain työaika-kysymyksessä olisi tehtävä työväen mielten rauhoittamiseksi niin pitkälle meneviä myönnytyksiä kuin tuotantoa vahingoittamatta on mahdollista ja silloin jo maatalousvaliokunnan toinen jaosto asettui sille kannalle että sen mielestä olisi mahdollista, maatalouden siitä kärsimättä lyhentää työaikaa keskimäärin 8 1/2 tuntiseksi ympäri vuoden erinäisillä rajoituksilla eri vuoden aikoina, eri kausina vuodessa. Nyt on kuitenkin työväenasiainvaliokunnan enemmistö asettunut sille kannalle, että työaika ympäri vuotta on oleva 9-tuntinen. Sitäpaitsi on työväenasiainvaliokunnan enemmistö tänä vuonna asettunut paljon taantumuksellisemmalle kannalle tässä asiassa kuin

työväenasiainvaliokunta vuoden 1917 toisilla valtiopäivillä antamassa mietinnössä. Silloin teki työväenasiainvaliokunta toki eräitä rajoituksia, määräten työajan pituuden eri vuodenaikoina. Mutta tässä valiokunnan enemmistön hyväksymässä lakiehdotuksessa sallitaan sellainen poikkeus, että työaika saa viiden kuukauden aikana vuodessa olla 10-tuntinen enintään, rajoittamatta edes sitä, minä aikana vuodessa se saisi noin pitkä olla. Sen lisäksi on valiokunnan enemmistö ylitöypalkka-perustetta määrätessään ottanut 3 §:ään sellaisen kohdan, joka tekee sangen vaikeaksi useiden työläisten aseman toisiin työläisiin nähden, aiheuttaen sen, että useat työläiset saavat tehdä ylityötä ilman korotettua palkkaa, kun sen sijaan toiset työläiset voivat saada ylityöstä korotetun palkan. Siihen on nimittäin lisätty se ehto, että palkkaetuja määrättäessä on luonnossa suoritettut palkkaedut otettavat myös huomioon, paitsi silloin kun työntekijä asuu työnantajan kanssa samassa huoneustossa. Nyt on hyvin yleistä maataloudessa että suuri joukko työväestöä asuu työnantajan kanssa samassa huoneustossa ja silloin tähän luonnon etuihin kuuluvista palkkaeduista ei hän saisi minkäänlaista ylityökorvausta. Siitä olisi taas se seurauksena, kuten jo olen sanonut, että toiset työläiset saisivat ylityöstä täyden korvauksen, kun toiset sen sijaan jäisivät kokonaan vaille. Sen lisäksi on valiokunnan enemmistö hyväksynyt tähän lakiehdotuksen 8 §:ään erään kohdan, joka antaa työnantajille maataloudessa aivan rajattoman mahdollisuuden rikkoa tätä lakia. Tänne on nimittäin lisätty pykälä, joka myöntää askaretyössä, kuten työntekijän ajettavana olevan heosen hoidossa, pienempäin ajokaluja korjauksissa ja niihin verrattavissa olevissa pikkutoimissa työnantajalle oikeuden teettää pitempiä työaikoja. Se on siis poikkeus tässä säädetystä työajasta. Tästä voi johtua se, että voidaan milloin hyvänsä järjestää tuollaisia muka pieniä pikkutoimia, kuten ajokaluja korjauksia ja sen sellaisia, jotka itse asiassa eivät ole mitään pikkutehtäviä, mutta joissa itse asiassa voi mennä tunti ehkä parikin, ja jota voidaan järjestää melkein joka päivä, ja silloin ne työläiset maataloudessa, ne muutten jotka joutuisivat tämän lain alaisuuteen, joutuisivat siihen asemaan, että heillä olisi työaika rajoitettu paperilla, mutta ei suinkaan itse käytännössä. Tätä vastaan voidaan väittää se, kuten esim. työväenasiainvaliokunnassa jotkut väittivät, ettei sitä suinkaan voida katsoa kovinkaan suureksi ylityöksi, jos sattuisi jostakin valjaista rahje katkeamaan ja se on 10 pikilangan pistolla neulottava kiinni, mutta se on harvoin kuin sellaisia pikkutöitä päästään teke-

mään, josta päästään 10 pikilangan pistolla. Useimmissa tapauksissa voidaan järjestää sellaisia ajokaluja korjauksia, jotka kestävät paljon enemmän kuin 10 pikilangan pistoa kestäisi. Sitten on myöskin työväenasiainvaliokunnan enemmistö asettunut rangaistusmääräyksiin nähden samalle kannalle kuin yleensä porvaristo on asettunut, että rangaistusmääräysten pitäisi olla mahdollisimman lieviä, niin että työnantajat yleensä voisivat rikkoa lakia mahdollisimman paljon. Kun siis tämä asia menee suureen valiokuntaan, esittäisin minä valiokunnan huomioon otettavaksi tämän työväenasiainvaliokunnan mietinnön ensi vastalauseessa ehdotetut muutokset tähän lakiin. Minun mielestäni nämä muutosehdotukset eivät suinkaan ole sellaisia, ettei niitä voisi käytännössä toteuttaa työaikaan ja muihin määräyksiin nähden, jos vain on hyvä tahto olemassa ja jos tosiaan on halua meillä saada rauhoitetuksi yleinen mielipide, luoduksi yhteiskunnallinen rauha maahamme, jota työväestö meillä kuten muuallakin nyt odottaa tältä eduskunnalta itselleen tosiaankin jonkunlaisia parannuksia ja eritotenkin työaikaan nähden. Ylimalkaan muissakin maissa nykyaikana pyritään järjestelemään työaikaa lainsäädännöllä ja suostumaan työntekijöiden oikeutettuihin vaatimuksiin ja meillä työväestö on myöskin lähtenyt odottavalle kannalle odottaen, että meillä nyt vihdoinkin porvaristo alkaisi huomata, että Suomessa on toinenkin kansan osa, jolla täytyy olla myöskin oikeuksia eikä ainoastaan velvollisuuksia huolimatta siitä vaikka meillä viimeaikana on asetuttu hallitsevan luokan taholta aivan päinvastaiselle kannalle: työväestölle ei saa olla mitään oikeuksia, mutta mahdollisimman paljon velvollisuuksia.

Ed. Sillanpää: Kaksi viimeistä puhujaa ovat suurelta osaltaan lausuneet samoja asioita, joita aijoin kosketella. Supistun siis aivan lyhyeen. Valiokunta on tästä mietinnöstä ensiksikin sulkenut kokonaan ulkopuolelle kotitaloustyöläiset. Se on mielestäni suuri virhe, sillä jos laki sellaisenaan tulee hyväksytyksi, niinkuin työväenasiainvaliokunta on ehdottanut, niin tulisi lain soveltamisessa ainaista ristiriitaa. On suuri osa kotitaloustyöläisiä, jotka osin myös hoitavat karjataloutta ja on vaikea silloin sanoa, milloin he kuuluvat lainalaisuuteen, milloin ei. On vaikea silloin määritellä, milloin lakia rikotaan, kun asia on tällainen. On myöskin omituista, jos samassa talossa olevista työläisistä toinen kuuluu suojeluslainalaisuuteen, toisella saatetaan teettää kuinka pitkiä työpäiviä tahansa. Kun eduskunta vuonna 1910 päätti allekirjoittaneen anomuksesta tutkituttaa niitä epäkohtia, joita kotitalous-

alalla on olemassa kotitaloustyöläisiin, varsinkin alaikäisiin työläisiin nähden, oli eduskunta silloin päätöksestä yksimielinen. Nyt on kuitenkin kulunut 9 vuotta tuosta päätöksestä ja hallitus ei ole toistaiseksi ainakaan mitään näkyvää saanut aikaan. Tämä mielestäni on omiaan näyttämään, että kotitalousalalla työskenteleviin nähden ei hallituksella ole haluakaan mitään suojelulainsäädäntöä aikaansaada ja samaa osoittaa myöskin työväenasiainvaliokunnan mietintö. Kun suuri valiokunta saa asian käsitelläkseen, tahtoisin evästää valiokunnan jäseniä sillä, että valiokunta ottaisi ensimmäisessä vastalauseessa olevat esitykset huomioon. Mielestäni tämä laki, jos se hyväksytään työväenasiainvaliokunnan ehdotuksen mukaan, tulisi perin puutteelliseksi ja kuitenkin se suuri työläisryhmä, joka työskentelee kotitalouden alalla, olisi myöskin saatava lain suojan alaisuuteen. Minä siis toivon, että suuri valiokunta ottaa huomioon täällä esitetyt näkökohdat.

(Puhetta johtamaan tulee ensimmäinen varapuhemies Kotonen.)

Ed. Thunberg: Minä en kuulu niihin, jotka luulevat, että paljot lait tekevät ihmiset onnellisiksi. Minä luulen, että on paljon terveellisempää, että kehitys saa käydä vapaasti ja että ihmisen vapautta ei kaikenlaisilla säännöksillä rajoiteta siinä määrässä, että hän lopulta muuttuu jonkinlaiseksi koneeksi, joka tuntee kaiken työnsä olevan pakkoa eikä edes vapaa-aika ole sellainen, jonka hän saa käyttää mielensä mukaan oman kehityksensä hyväksi. Mutta sittenkin minä katson, että lainsäädännön pitää suojella kaikkia ihmisiä, ja on suotavaa siis, että työväki saa sellaisen suojeluksen, että se todellakin sen turvissa voi elää ja olla. En katso millään lailla, että yhtä työväenluokkaa tai yhtä ammattiluokkaa tarvitsisi suojella enemmän kuin toista. Nyt kun meidän kehityksemme on mennyt siihen suuntaan, että jo melkein kaikilla työaloilla on olemassa säännöksiä sellaisia, jotka todellakin suojelevat työväkeä, niin minä olen sillä kannalla, että tietysti myös maanviljelyksen työntekijäin pitäisi saada sitä suojaa, jota he tarvitsevat. Mutta näiden joukkoon kuuluvat myös varmaan ne suuret työläisjoukot, jotka työskentelevät kotitalouden alalla, maataloutta harjoittavissa perheissä. En ole sitä mieltä, etteivät nämä kuuluisi niihin maatyöläisiin, joiden täytyisi olla tämän lain suojassa. En ymmärrä niitä, jotka sanovat, että näitten aika on sellainen, että siitä ei voisi säätää jonkunlaista lakia, joka voisi olla eduksi työntekijälle ja työntekijälle ja että hei-

dän aikansa ja heidän toimensa olisi niin mutkallista ja vaikeata, ettemme hyvällä tahdolla voisi niitäkin suojata jonkunlaisilla määräyksillä ja työpäivän pituuden rajoituksilla. Sentähden minä asettuisin niiden kannalle, jotka katsovat, että tähän lakiin, silloinkin määrätään niitä erilaisia työaloja, jotka maanviljelyksessä löytyvät, täytyisi välttämättömästi myöskin mainita kotitalous. Toivoisin, että 1 § tässä laissa muutettaisiin sellaiseksi, jos tämä laki täällä muuten tulisi hyväksytyksi, että siinä mainittaisiin ensin maanviljelys, sitten kotitalous, kolmanneksi kotieläinten hoito j. n. e. Muuten luulen, että tämä laki kyllä työtuntimääriin nähden ja muutenkin voisi tulla sovellettuksi myöskin kotitalousväkeen nähden. Aivan varmaa on, että kotipalvelijat, perhepalvelijat, aivan liian kauan ovat olleet ilman lain suojaa, jota on koetettu antaa kaikille muille työntekijöille. Minä tahdon sanoa, että se on sentähden, että tämä asia enemmän kuin mikään muu koskee jokaista kansalaista, sillä jokainen on sen kanssa hyvin suuressa määrässä tekemisissä ja näille työläisille on moni kansalainen hyvin suuressa määrässä kiitollisuuden velassa siitä onnesta, mikä hänen perheensä on. Jos ei näitä suojella, jos ei heidän työaikaansa rajoiteta, jos ei heillekin suoda sitä lain turvaa, kuin muille työläisille, niin on selvää, että kaikki, jotka kykenevät ja voivat, pyrkivät pois tehdastöihin ja muille sellaisille aloille, joissa suodaan sellainen vapaus, niinkuin jokainen ihminen tarvitsee. Sentähden luulisin, että työnantajan oma intressi vaatisi, että taloustyöväen oloja turvattaisiin, niin että heillekin säädetään vapaatunteja päivällä ja muutenkin rajoitettu työaika. Tämä ei ole ollenkaan niin vaikeata tehdä, kuin ylimalkaan luullaan. Sanotaan, että nämä työläiset eivät ole likeisessä tekemisessä maatalouden kanssa. Minä luulen, että monessa maalaisperheessä hyvin paljon näillä on tekemistä maanviljelyksen, eläinhoidon ja kaiken senlaatuisten tehtävän kanssa. Praktillisesti on vaikeata sanoa, että tämä on puhtaasti perheenpalvelija ja tuo on puhtaasti maanviljelykseen kuuluva palvelija. Sentähden olen niiden kannalla, jotka välttämättömästi tahtovat saattaa kotipalvelijatoimen turvallisuuden tämän saman lain suojaan. Minä luulen muuten, että tämä laki tässä muodossa ei tule vastaamaan sitä toivomusta, joka meillä kaikilla on maataloustyöväen suojeluksesta. Tämä laki, sellaisena kuin se nyt on ehdotettuna työväenasiainvaliokunnan ehdotuksessa, minun mielestäni kyllä voisi jossain määrässä vastata niitä toivomuksia, joita voi vaatia tällaiselta keskikokoisilla ja suurilla tiloilla. Mut-

ta pikkuviljelijälle, jolla vain on yksi tahi kaksi palvelijaa ei tule olemaan aivan tyydyttävä, sillä se on esim. vapaa-ajan suhteen vaikea pientilallisen toteuttaa niin suotavaa, kuin muuten onkin, että aina myönnettäisiin koko päivä kerrallaan tahi 30 tuntia kerrallaan tahi kaksi kertaa viikossa 15 tuntia vapaa-aikaa joka palvelijalle. Luulen, että olisi asialle eduksi, että täällä koetettaisiin säätää sellainen laki, jossa palvelijan vapaa-aika olisi niin määriteltä, että se olisi sopuoinnussa hänen työnsä ja toimensa kanssa pienviljelyksessään. Minä toivoisin sentähden, jos tämä laki menee suureen valiokuntaan valmistettavaksi, niinkuin luultavaa on, että suuri valiokunta koettaisi ajatella, milläläilla tätä lakiehdotusta voitaisi muuttaa sellaiseksi, että siinä tehdyt määräykset vapaasta ajasta j. n. e. voisivat tulla sellaiseksi että niitä voisi sovelluttaa myöskin pienviljelystiloilla ja sellaisissa paikoissa, joissa ei ole emäntää tahi sellaisissa paikoissa, joissa ei ole isäntää, tahi sellaisilla pientiloilla, joissa ei isäntäväki itse asu tilallaan.

Ed. Leinonen: Täällä on sanottu, että jos työpäivä pienviljelyksessä lyhennetään tai työpäivän lyhennys ulotetaan pienviljelykseen, niin silloin pienviljely ei kannata. Tämän kysymyksen vastustajat eivät näe missään muussa vikaa huonoon taloudelliseen asemaansa kuin työpäivän lyhennyksessä ja vihollisensa niissä työläisissä, jotka sitä vaativat. Ne eivät näe vihollistaan siinä kapitalistisessa kehityksessä, joka on heidät vuosi vuodelta syössyt pois tiloiltaan. Jos 20 vuotta takaperin Pohjanmaan pikkutilalliselle olisi sanottu, että on maassamme nouseva kapitalistinen teollisuus, puutavarteollisuus, joka tulee vaikuttamaan murhaavasti teidän taloudelliseen asemaanne ja ennen pitkää sillä kehityksellään syöksemään teidät pois tiloiltaan, niin varmasti, jos sen sanoja olisi ollut työväenpuhuja, hän olisi saanut lähteä saamatta yösijaa talossa. Nyt ovat ehkä vähän viisastuneet nämä pikkutilalliset. Ovat viisastuneet siitä syystä, että useat Pohjanmaan (pikkuviljelijät ovat sortuneet mailtaan kapitalistisen kehityksen vaikutuksesta. Nyt ovat tukkiyhtiöitten mailla vuokralaisina, heidän lapsensa ovat saaneet lähteä kotikonnultaan palkkatyöläisinä lisäämään palkkatyöläisten suurta reserviarmeijaa, käyvät joskus näitten samojen tukkiyhtiöitten töissä palkkatyöläisinä saaden niin pientä palkkaa, kuin nämä tukki-kapitalistit heille suvaitsevat maksaa. Heidän täytyy lukea tukkiyhtiöitten lehtiä, täytyy kaikella tavalla alistua heidän mielipiteensä alle siitä syystä, että jos he heitä vastustavat,

sortuvat he tuolta vuokratulta maaltansakin pois. Kyllä näistä useat ovat sentään huomanneet, kuka on ollut heidän vihollisensa, mutta se huomio on tapahtunut liian myöhään. Pohjanmaan pikkuviljelijöistä useat ovat sortuneet palkkatyöläisiksi ja pois tiloiltaan. Pienviljelystä ei tapa työpäivän lyhennys — se tulee sitä elvyttämään — mutta pienviljelystä tappaa kapitalistinen kehitys, puutavarakeinottelu, jota viime aikoina häikäilemättömästi on harjoitettu. Se on sortanut satoja pikkutilallisia tässä maassa pois tiloiltaan. Nämä eivät ole nähneet vihollista siinä kehityksessä. Täytynee merkitä erään sosialistisen taloustieteilijän, Kaarlo Kautzkyn lausunto, jossa hän sanoo, että pikkutilallisloukka on luokka, joka ei koskaan tule näkemään siinä kehityksessä, jonka jaloissa se tappelee elämästä ja kuolemasta, vihollista muussa kuin työläisessä. Kun ajattelee sitä väitettä, joka täällä on tuotu esille, niin varmasti jokainen rehellinen ihminen tulee siihen käsitykseen, ettei suinkaan pikkuviljely pysy pystyssä ainoastaan sillä, että siinä teetetään mahdollisimman pitkiä työpäiviä, vaan pysyy se pystyssä sillä, että sitä koetetaan kaikilla muilla tavoilla, jos se nähdään tarpeelliseksi, avustaa ja turvata, eikä suinkaan sillä, että tämä kourallinen työläisiä, jotka ovat pikkutilallisten palveluksessa maassamme, tulevat hirveän pitkien työpäivärasitusten alaisiksi. Olisi aika pikkuviljelijäin tämä seikka jo huomata. Minä olen puhuttellut useita niitä pikkuviljelijöitä Pohjanmaalla, jotka ovat sortuneet tiloiltaan. Minun isäni on yksi niitä, jotka ovat sortuneet tukkiyhtiöitten keinottelun tähden. Useat toiset lapsuuteni toverit, pikkuviljelijäin lapset ovat saaneet lähteä palkkatyöläisiksi eivätkä ole voineet nämä pikkuviljelijät turvata lastensa asemaa, ei myöskään omaa asemaansa, kuten jo edellä mainitsin. Tätä kehitystä, tätä järjestelmää, jonka jaloissa todellakin pikkuviljelijät tappelevat elämästä ja kuolemasta, olisi heidän katseltava yhtä hyvin vihollisena kuin niitä muutamia ehkä alaikäisiä renkejä ja naispalvelijoita, jotka hekin ehkä vaativat itsellensä työpäivän lyhennystä. Kun tämä työpäivä ei olekaan varsinaisesti laadittu 8-tuntiseksi, sillä tässä on muutoksia, se tulee vain keskimäärin 8-tuntiseksi, jopa lakiehdotus menee niin pitkälle, että 9 1/2 tuntiakin saa tehdä työtä tärkeimpänä vuodenaikana, niin ei luulisi voitavan rehellisellä omallatunnolla tätä lakiehdotusta vastustaa. Minä uskon että kun 20 vuotta mennään vielä eteenkäsin, niin pikkutilallisetkin, jotka tällä hetkellä näkevät palvelusväessään vihollisensa ja sen ainoan syyn joka heitä sortaa tiloiltaan, ovat 20 vuoden perästä tulleet toiseen käsitykseen. En

uskalla väittää että he sortuvat tukkiyhtiöiden keinottelun alaisina, sillä ehkä tulevaisuudessa sille keinottelulle myöskin voidaan saada lain säätämää tietä sulku. Mutta uskallan väittää että kapitalistinen kehitys vaikuttaa siihen suuntaan että he tulevat sortumaan tiloiltaan, sillä niin on kapitalistisen kehityksen laki kerta kaikkiaan että se sortaa pikku eläjät ja johtaa pääomat suurten keinottelijain käsiin. Minä uskon että 20 vuoden perästä nämä ihmiset ovat tulleet toiseen käsitykseen, mutta se on silloin liian myöhää. Liekö sitten asia niin ettei sitä voida auttaa.

Täällä ed. Niukkanen lausui erään huomattavan seikan, jonka panin mielihyvällä muistiini. Hän lausui että näistä pieniviljelijöistä ovat useat sellaisia, jotka eivät osaa edes nimeään kirjoittaa. On ilahuttava todistus, ei ilahuttava siitä syystä että ne ihmiset ovat niin alhaisella sivistystasolla, vaan siitä syystä, että yhteiskunta on heitäkin kohdellut sillä tavalla ettei se ole heille antanut tilaisuutta enempään sivistyksen, saamiseen kuin tässä ed. Niukkanen mainitsi. Pyrkikää siis toista tietä korjaamaan asemanne tekin, eikä sillä tavoin, että teette mahdollisimman pitkiä työpäiviä.

Minä myönnän että tämä laki tulee tuomaan vaikeuksia, myönnän että siinä löytyy monenlaisia vaikeuksia, mutta eihän voida ajatella että ne vaikeudet olisivat voittamattomia. Hyvällä syyllä, jos heissä hyvää tahtoa löytyy, tämä laki voidaan hyväksyä ja se on onneksi ei ainoastaan työväestölle vaan teille itsellennekin, ja se on ennenkaikkea onneksi koko yhteiskunnalle. Siis siltä kannalta pitäisi työväensuojelulainsäädännön aina lähteä. Siitä ajatuksesta lähtevät useat vapaamieliset porvarilliset taloustieteilijät ja siltä kannalta olisi sitä asiaa ajettava, sillä mielellä että se ei ole yksinomaan työväestön etu, vaan se on koko yhteiskunnan ja se on myöskin pikkuviljelijäin itsensä oma etu.

Ed. Gebhard: Täällä tahdotaan nyt saman lain alaisiksi yhdistää niin erilaiset työalat kuin ovat maataloustyö ja kotitaloustyö, siihen luettuna kotitaloustyö semmoisena kuin se esiintyy esim. kaupungeissa. Valiokunta ei ole sitä tehnyt ja minä luulen, että nämä molemmat työalat ovat niin erilaisia, että niitä ei voidakaan säännöstellä yhdenmukaisten määräysten mukaan. Se mikä tekee, että kotitaloustyötä ei voida yhdistää samaan lakiin, jonka kautta säännöstellään maataloustyö, on, että nämä molemmat työalat ovat niin eriluontoiset.

Ensiksikin on työ kotitaloudessa erotukseksi maataloustyöstä, aivan epämääräistä laatua. On hyvin vaikeata, voisi melkein sanoa mahdotonta

aina edeltäkäs määrätä, koska, missä, millä tavalla ja missä laajuudessa kotitaloustyöntekijäin työtä tarvitaan. Työntarve on useimmiten senluontoista, että se on heti tyydytettävä, usein silkin tavoin ettei sitä edeltäkäs suoritettulla työllä voida suorittaa. Sitä ei voida kompenseraata esim. sen kautta, että toisena päivänä tehdään enemmän kuin toisena. Se ei ole verrattavissa teollisuustyöhön, missä työntekijä tulee ja menee kellon lyönnin mukaan, eikä se ole edes verrattavissa maataloustyöntekijän työhön, sillä tämä voi aivan hyvin jättää auransa pellolle, silloin kun kellikello soi, tai jättää lantakuorman sa silloin kun työaika on ohi. On mahdotonta järjestää tai mieluummin voisi sanoa on mahdotonta pusertaa työt kodissa määrättyyn sarjaan tai määrättyyn lukuun toinen toisensa perästä seuraavia tunteja, joiden kuluessa työntensiteetti olisi yhtä suuri kuin mikä se voi olla teollisuudessa ja osaksi esim. puimakoneen ääressä. Tämä senvuoksi, että kotitalousaskareet ovat luonteeltaan sellaisia, että ne tarvitsevat vuorotellen suurempaa, vuorotellen aivan pientä työvoimaponnistusta. Pyydän esimerkiksi ainoastaan huomauttaa siitä, miten helppo kotitaloustyöntekijän työ on, kun hän on pannut, sanokaamme, hernekeiton tulelle ja voi odottaa pari tuntia jonkun helpon käsityön ääressä siksi kuin ateria valmistuu.

Juuri se, että kotitaloustyötä ei voida tällä tavoin intensiivisesti suorittaa vissin tuntimäärän kuluessa, tekee, että sitä ei voida yhdistää samaan lakiin, joka säännöstelee maataloustyötä. Mutta se eroaa myöskin toisessa suhteessa. Kotitaloustyöntekijän suhde työnantajaansa on mieskohtainen suhde sen sijaan kun maataloustyöntekijä useimmiten — on tietysti poikkeuksia, mutta ei pidä ottaa kiinni poikkeuksista — normaalisesti voi tehdä työnsä metsässä, pellolla ynnä muualla ilman että hänen tarvitsee olla siinä alituiseissa mieskohtaisessa suhteessa työnantajaansa kuin mitä — normaalisesti — tapahtuu kotitaloustyössä. En kiellä, etteivät nämä molemmat työalat usein myöskin voisi olla toinen toistansa hyvin lähellä, vaikkapa tulla kongruenteiksi, mutta tämä seikka vaikeuttaa vain koko tämän asian selvittämistä. Kun ne kumminkin ovat luonteeltaan erilaisia, on toisenlainen suojelulainsäädäntö laadittava kotitaloustyöntekijöille kuin maataloustyöväelle. Minä siis en vastaväitteelläni tahdo sanoa, ettei suojelulainsäädäntöä kotitaloustyöntekijöille tarvittaisi. Minä luulen päinvastoin aivan kuten ed. Thuneberg, että sitä tarvitaan, sillä epäilemättä ja vaikka on tunnustettava, että paljon on hyviä koteja, niin on myöskin semmoi-

sia koteja, jotka suunnattomasti koettavat eksploaterata kotitaloustyöntekijän, palvelijan, työvoimaa. On olemassa tällä alalla epäkohtia, jotka todellakin vaativat lainsäädännön väliintuloa. Monessa kohdin käytetään tunnottomasti esim. nuorten työvoimaa. Usein tapahtuu ja tämä on varsinkin monessa pikkukodissa kaupungeissa tapana, että ajattelemattomasti rajoitetaan palvelijan iltalepo ja usein yölepokin. Lisäksi on toisia epäkohtia. Palvelijalla on varsinkin kaupungeissa ja myöskin maalla usein hyvin keho makuuhuone. Hän saa usein olla ilman taloudellista tukea, kun sairaus tulee. Paljon muita epäkohtia voi olla, jotka vaativat, että tälläkin alalla jotakin on tehtävä.

Mutta minä luulen, että niistä syistä, jotka aluksi esitin, kotitaloustyöntekijän suojelus on laadittava aivan toisten linjojen mukaan kuin maataloustyöväen suojelus. Sen sijaan että maataloustyössä nyt aiotaan määrätä vissi maksimityöpäivä, niin voisi ajatella, että kotitaloustyöntekijöille päinvastoin määrätään esim. vissi lepoaika. Varsinkin olisi tärkeätä, että määrättäisiin hänelle tarpeellisen pitkä yölepoaika, vielä viikottainen loma-aika ja kaupunkilaisille kesäloma. Niinikään olisi hänelle lain kautta määrättävä kunnollinen makuuhuone ja niin pois päin. Mutta kaikki tämä vaatii erityistä harkintaa; sitä ei voida yhdistää tähän lakiin, joka on laadittu silmällä pitäen maataloustyöntekijöitä.

Valiokunnassa onkin ollut puhetta siitä, että, koska tällaisia epäkohtia tunnustetaan, jotakin olisi tehtävä niiden poistamiseksi ja että näin ollen mietintöön olisi liitettävä erityinen ponsi, joka olisi tarkoitettu jonkunlaista kehoitusta hallitukselle tässä suhteessa. Mutta valiokunnassa ilmoitettiin, että eduskunta vuonna 1910 on pyytänyt hallitukselta tutkimusta kotitaloustyöntekijäin oloista ja niiden tulosten nojalla erityistä suojeluslakia palvelijoille tai kotitaloustyöntekijöille. Kun näin on asianlaita ja valiokunta lisäksi otti selvää siitä, kuinka pitkälle tämä asia oli tullut, ja silloin sai tietää, että hallitus on jättänyt tämän asian Sosialihallitukselle, jätti valiokunta asian sikseen. Tämän johdosta ei myöskään eduskunnalla nyt ole syytä mennä ennakolta määräämään kantaansa tässä asiassa, josta juuri on tulossa tutkimus ja sen nojalla toivottavasti esitys.

Ed. Thunberg: Ed. Gebhard on erittäin selvällä tavalla todennut, mitä ed. Sillanpää ja Lehtokoski ja minä olemme tuoneet esille, nimittäin, että on ihan välttämätöntä, että myös tämä työläisjoukko saa sen suojeluksen laissa, jota se

tarvitsee. Minä ihmettelen sitä suurta malttia, jolla ed. Gebhard on odottanut ja vielä odottaa, vaikka hän tietää, että jo vuonna 1910 on lausuttu sellainen toivomus hallitukselle, että tässä asiassa olisi jotakin tehtävä. Kun tämä asia nyt tänään on esillä, täytyy myös lukea tämän lain päällekirjoitus, jossa sanotaan, että tässä on kysymys ainoastaan työajasta maataloudessa. Siinä ei ole kysymys palvelijain sängystä eikä muustakaan hyvinvoinnista. Jos me kerran säädämme lain, joka rajoittaisi työaika maataloudessa, ja katsomme, että tämäkin työväen joukko kotitaloustyöväki kuuluu juuri niihin työntekijöihin, joita maataloudessakin tarvitaan, niin on luonnollista, että voimme rajoittaa heidänkin työaikaansa. Jos säädetään, että maataloudessa tarvitaan 9 tuntista työpäivää, niin voi olla mahdollista, että tultaisiin kotitaloudessa myös toimeen lyhemmällä ajalla, kuin mitä nyt tällä kertaa käytetään. Sanotaan, että palvelija on toisessa asemassa kuin toinen intensiivisen työn tekijä, sanotaan, että hänellä on sellainen hauska, vaihteleva toimi rokankeiton ja helpon käsityön välillä, mutta se, joka on seurannut näitä oloja köyhissä perheissä, tietää, minkä näköinen se helppo työ rokan ääressä sen kypsymistä odottaen on. Minä luulen, että jos työnantajat ja kotien isännät ja emännät ja lapset koettaisivat itse säännöstellä omaa elämänsä, niin että he eläisivät täydellisesti säännöstellyllä tavalla, niin voisi monen illan työ tulla paljon lyhkäisemmäksi ja työaika tulla käytetyksi niin, että saataisiin lyhyemmällä omaa elämänsä, niin että he eläisivät täydellään on koko joukko sellaista väkeä, joka voi ottaa osaa palvelijan työhön ja sillä helpottaa hänen työtänsä, ja niin tullaan erinomaisesti toimeen palvelijan kanssa ja lyhyemmän työajan kanssa, jos muutkin ryhtyisivät toimeen. Sentähden luulen, että on ollut täysi syy esittää määräyksiä työajan rajoittamisesta kotitalouden ja perhepalvelijoiden työpäivän pituuteen ja lepoaikaan nähden.

Ed. Sillanpää: Taällä on tahdottu väittää, että palvelijan työsuhteet ja olot ovat niin oleellisesti toisenlaiset kuin muiden työläisten, ja ettei heidän työnsä ole niin epäterveellinen eikä ikävä kuin teollisuustyöväen, joten heidän työaikaansa ei tarvitsisi sillä tavalla lyhentää kuin muiden. Minusta ed. Thunberg lausui varsin sattuvasti päinvastaisen todistelun. Minulla on eräs kirjanen palvelijain oloista julaistu v. 1911, jossa m. m. mainitaan tilastoa kuolevaisuudesta eri ammateissa. Siinä sanotaan, että meillä täällä Suomessa, kun säätyläisnaisten keski-ikä oli

59 vuotta, oli palvelijain 39 vuotta, Amerikassa kuoli 1,000 palvelijaa kohti noin 17,1 %, muilla aloilla 5 ja 4 %. Tämä näyttää, että palvelijan ammatti ei sittenkään ole niin erinomaisen keuhuttava ja että on syytä ehkä enemmän kuin luullaankaan kiinnittää siihen huomiota. On luonnollista, että niin kauan, kuin jätetään tämä ryhmä lain suojaa vaille, tapahtuu, että kaikki parempi aines ehdottomasti siirtyy toisiin ammatteihin ja palvelukseen tulee jäämään ainoastaan sellaiset, jotka ovat — sanoisinko — heikompia oliota yhteiskunnassa, jotka eivät ole kyllin pysyviä muita ammatteja saamaan. Luin äskettäin erään ruotsinmaalaisen, Elsa Törnen, kirjoittamaa kirjasta nimeltä „Solidar”, jossa selostetaan, millä tapaa perheissä voitaisiin järjestää työt niin, että päästäisiin vähemmällä työvoimalla ja lyhyemmällä työajalla. Tämä kirjanen ei suinkaan palvelijan kannalta ole erinomaisen keuhuttava, mutta suosittelisin sitä perheenemäntien luettavaksi siitä syystä, että tässä näytetään, mitenkä voidaan työt perheessä järjestää niin, että ne mahtuvat lyhyempäänkin työaikaan. On sanottu, että on mahdotonta perheessä saada työoloja järjestetyksi niin, että saataisiin vissi rajoitettu työaika käytännössä toteutetuksi. Eiväthän palvelijat ole vaatineetkaan, että heidän työnsä täytyy alkaa klo 7 aamulla, loppua klo 3 tai 5 illalla, niinkuin on väitetty, vaan että heidän työnsä voidaan järjestää olosuhteiden mukaan. Kun tämä lakiehdotus, joka nyt on esillä, koskee maatyöläisoloja, niin on mielestäni suuri virhe, jos tästä jätetään maaseudulla kotitaloudessa työskentelevät sen ulkopuolelle. Sillä näitä on sentään niin mahdottoman suuri määrä siellä, jotka työskentelevät osin sisätaloudessa, osin karjataloudessa ja jää aina tulkinnan varaan, mihin nämä luetaan. On luonnollista, että isännät tulevat selittämään, että he kuuluvat kotitaloustyöläisiin, vaikkakin he suurimmalta osalta voisivat karjataloudessa työskennellä, sillä näiden itsensä on siinä vaikea oikeutta hakea. Minä siis edelleen tahtoisin kiinnittää suuren valiokunnan huomiota näihin seikkoihin ja kannattan edelleen ensimmäisen vastalauseen otettavaksi huomioon, kun laki suuressa valiokunnassa käsitellään.

Tästä kysymyksestä on täällä tänä iltana puhuttu hyvin paljon ja minä tahtoisin huomauttaa vielä, että palvelijain ryhmä on niin suuri ja niin perin mielivaltaisessa asemassa, että yhteiskunnan ja ennenkaikkea eduskunnan velvollisuus on suoda lain turvaa myöskin näille, jotka toistaiseksi ovat jätetyt kokonaan oman onnensa nojaan. Kuten edellä esitetyt tilastot näyttä-

vät, niin heidän työlaatussa ei suinkaan ole niin terveellinen, kuten sanotaan, vaan että siinä on suuret ja räikeät epäkohdat olemassa, kun vielä katsoo että alaikäisillekään ei ole lain suojaa, enempi kuin aikuisillekään, niin suosittelen vastalauseetta huomioonotettavaksi.

Ed. Pilkkä: Kun vasemmiston taholta on kiinteästi tahdottu ajaa 8-tunnin työaikalakia maataloudessa, niin todistaa se, että meillä ei tahdota kokemuksesta viisastua. Kun meillä viime keväänä kärsittiin nälkää, syötiin heiniä, olkia, petäjänkuorta, sammalia, niin varmaan jokainen silloin teki semmoisen päätöksen, että jos tästä vielä selvittää niin silloin tehdään työtä sellaisella tarmolla, ettemme toiste joudu semmoiseen tilanteeseen, mutta nyt jo näin lyhyen ajan jälkeen, kun olot ovat jo hiukan parantuneet, on unohdettu nämä kärsimykset. Työtä tahdotaan tehdä mahdollisimman vähän ja tulokset tulevat olemaan sitä vastaavat. Mutta tarkoitus lieneekin tällä tavalla saada yhteiskunnalliset epäkohdat mahdollisimman suuriksi. Silloinhan voitaisiin paremmin pitää tyytymättömien joukot vireissä ja käyttää niitä määrättyihin tarkoituksiin. Muuten tätä ei voitane selittää. Sillä varmaan esittäjät itsekkin tietävät, että käytännössä on mahdotonta sovelluttaa 8-tunnin työaikalakia maanviljelyksessä, kotieläinten hoidossa ja vielä vähemmän kotitaloudessa. Jos laki ulotetaan kotitalouteen, niin silloin tahdotaan sälyttää vieläkin raskaampi taakka perheen emäntien, äitien, kannettavaksi. Minä en tahtoisi olla mukana näiden muutenkin jo raskasta työtaakkaa vieläkin lisäämässä. Tällä varmaankin vasemmisto tekisi karhunpalveluksen niille palvelijoille, joiden etua tässä tahdotaan ajaa. Sillä aivan varmana voidaan pitää, että tällaisen lain voimaannastuttua tulisi suuri osa näistä palvelijoista irtisanottaviksi, ja työttömäin joukko siten taas lisääntyisi.

Ed. Tavastähti: Edustaja Sillanpää todisti palvelijatarannan vaarallisuutta sillä, että yleensä tässä ammatissa keski-kuolevaisuusikä on alempi kuin esim. säätyläisnaisten keskuudessa. Tällainen todistelu vie kuitenkin harhaan. Niinkuin tunnettua on palvelijatarannassa yleensä nuorempaa väkeä, sillä suuri osa heistä siirtyy tästä ammatista myöhemmin pois mennessään naimisiin tai muuttaessaan muille aloille. Sentähden hänen todistelunsa muistuttaa hiukan sellaista, kun todistetaan, että kenraalien ja hovioikeuden presidenttien ammatti on vaarallinen, koska heidän keskuudessaan keskikuolevaisuus on verrattain suuri.

Ed. A m p u j a: Minä pyysin puheenvuoroa ed. Pilkan lausunnon johdosta. Siitä nimittäin ilmeni se käsitys, että tässä maassa ei ole pyritty keskustan taholtakaan vapautumaan, tai ei ole voitu vapautua siitä vapaussodan aikaisesta harhaluulosta, että muka nälkä ja elintarpeiden puute olisi johtunut lyhyestä työpäivästä ja muutamien maatyöläisten lakkojen johdosta. Se on onnettomin käsitys, samalla typerin käsitys, mitä ajatella saattaa. Koko maailmansodan aiheuttama elintarvepuula ja kaikki muut onnettomuudet on niitten piirien taholta unohdettu ja takerruttu tähän yhteen maatyöväen vapautuspyrkimykseen, maatyöväen lakkoon. Se muka on aiheuttanut nälänhädän tässä maassa ja kaiken muun pahan. Minä olin niitten maatalouslakkojen kanssa läheisessä tekemisissä. Minä olin nimittäin niitä sovittelimassa, minä olin „vastavallankumouksellisena” koko kesän 1917. Jouduin tässä asemassa olemaan enempi maanomistajain asioilla kuin maatyöväen. Ed. Paasivuori tuntee nämä asiat yhtä hyvin kuin minä. Ed. Paasivuori, vaikka on paljon parempi puhuja kuin minä, tuli huudettua alas ja minut kannettiin kerran ulos. Toiselta puolen maanomistajat olivat silloin meille „oikeistososialisteille” niin kohteliaita, että joskus kyyditsivät oikeinpa omalla hevosellaan asemalta kartanoon lakkolaisten asioita sovittelemaan. Ja yleensä lakkoja sovitteltiin varsin lyhyessä ajassa. Teidän virallisten tilastojenne mukaan on voitu osoittaa vain muistaakseni 16,000 työpäivää menneeksi koko tuona vallankumouskesänä lakkojen johdosta. Ja kun otetaan huomioon, että lakkolaiset eivät olleet työttöminä läheskään kaikkia työpäiviä, varsinkin torpparit tekivät lakkoaikana omia töitään usein suuremmalla innolla, kuin kartanon töissä, siis tuotanto ei vähentynyt niin suuresti. Kumminkin esitetään keskustan taholta, että muka nälkä aiheutui työväen yllytyksen ja lakkojen johdosta. Te ette ole valittaneet elintarpeiden puutteen johtuneen ollenkaan siitä, että toisena kesänä, jolloin te johditte paljon yksipuolisemmin tämän maan asioita kuin vuonna 1917, että silloin oli kesäkauden vuonna 1918 80,000 työläistä työttömänä kuolemassa nälkään, järjestelmällisesti kuolemassa nälkään. 80,000 työläistä 4 kuukauden aikana temmattuna hyödyllisestä työstä pois, kuinka paljon enempi sen täytyy aiheuttaa elintarvepuutetta ja nälkää, kuin mitä ne 16,000 koko kesässä lakkoon käytettyä työpäivää. Tässä kai tulee monikymmenkertaiseksi työajan menetys ja tästä työajan menetyksestä oli paljon muita ikävyvyyksiä. Kumminkaan teillä ei ole ollut valittamisen aihetta tästä työajan menetyksestä, tästä työvoiman tu-

lauksesta, ettekä ole vielääkään halukkaita luopumaan tästä järjestelmällisestä työvoiman tuhlauksesta. Jos meillä olisi ollut maatyöväen asema hiukan parempi, jos meillä olisi ollut maatyöväen suojeluslaki toteutettu aikaisemmin, meillä oikeastaan ei olisi 1917 kesällä tarvinnut olla niinkään paljon lakkoja, kuin niitä oli. Minä olin silloin ppanevinani merkille, että kaikki järkevimmät maanviljelijät olivat ymmärtävinään asioita melkoisen hyvin. Muistan tapauksen eräältä tämän maan suurimmalta maatilalta. Vuojoen alueella sovittellessa siellä Paloheimon osakekumppanin kanssa maatyöväen lakkoa, saatiin 3 päivää kestänyt lakko, sangen vaikea ja riitainen lakko, loppumaan. Me emme saaneet tätä Paloheimon ohjeitten mukaan loppumaan, mutta Paloheimon osakekumppani oli järkevämpi, vapaamielisempi näissä asioissa; sanoi, että jos ei Paloheimo suostu näihin ehtoihin, mitkä tähän sopimukseen sisältyivät, niin hän maksaa kustannukset omasta puolestaan. Minä luulen että Paloheimokin suostui tähän ja työrauha palasi. Näissä lakoissa mitä saavutettiin tuloksia, olivat keskimäärin tulokset sellaisia työaikaan nähden, kuin siinä vastalauseessa mikä ryhmätoverini taholta on nyt esitetty hyväksyttäväksi. Ja on merkille pantava, että niinkin taiseen kehityksen suuntaa ajava julkaisu, kuin „Yhteiskuntataloudellinen aikakauslehti”, jonka toimituksesta etupäässä huolehti siihen aikaan tunnettu taantumusmies, monarkistien etujen ajaja Haataja, esitti mallikelpoiseksi semmoisia työ-sopimuksia, joissa määriteltiin samanmukainen työaika, mitä nyt ed. Paasivuoren ynnä muitten vastalauseessa, myönnettiin oikeaksi ne saavutukset, mitä yleensä näitten lakkojen avulla ajettiin. Minä toivoisin, että ne kokemukset mitkä maanviljelijäin piireissä sinä kesänä hankittiin, että niitä ei kokonaan unohdettaisi, että palattaisiin nyt rauhallisempien olojen vallitessa suunnilleen oikealle tolalle. Meillä maatyöväestön asema yleensä on ollut sanomattoman kurja ja siitä on ollut itse maataloudelle huonoja seurauksia. Tämän tavattoman pitkän työajan johdosta etupäässä on ollut seurauksena, että kaikki parempi aines, kykenevämpi aines, maatalouden palveluksesta on siirtynyt teollisuusaloille. Minä olen käynyt tämän saman kehitysprosessin lävitse. Minä palvelin 9-vuotiaasta lähes parikymmen-vuotiaaseen maatalouden alalla ja kun minulle käsityöläiset toimittivat poikasena, että pitäisi mennä johonkin oppiin, niin pääsisi parempiin oloihin, niin olivathan ne terveelliset neuvot, oikeinhan minä pyrin niitä täyttämään. Meillä on maatyöväki nyt taas siinä asemassa, että sillä ei ole järjestötoimintansa avulla mahdollisuutta vai-

kuttaa asemaansa. Tästä syystä on kahta tärkeämpää, että lainsäädännön avulla siihen pyritään. Ja minä pitäisin hyvin suotavana, että tämä laki saataisiin siinä muodossa, mikä on nyt ryhmämme taholta esitetty, voimaan jo tämän kesän aikana. Se ei vähennä maataloustuotantoa, se sitä lisää. Muistaakseni ed. Niukkanen täällä esitti sen ajatuksen, että nälkää poistetaan vaan pitkillä työpäivillä. Mutta se käsitys on ilmeisesti väärä. Siitä, olisiko tämä laki ulotuttava kotitaloustyöläisiin, minä pyydän kannattaa täydellisesti niitä ajatuksia, mitä ed. Thuneberg esitti täällä ja ed. Sillanpää. He tuntuvat olevan varsin hyvin perillä tästä asiasta ja minä luulen, että siitä, että tämä laki ulotetaan myös kotitalouspalvelijoita käsittäväksi, on pelkkää hyötyä.

Ed. Paasivuori: Täällä on ed. Pilkkalausunut tästä laista sellaisen käsityksen ikäänkuin tässä olisi kysymys 8-tuntisesta työpäivästä. Eikö ed. Pilkka ole lukenut tätä työväenasiainvaliokunnan mietintöä? Tämän mukaan tulee 9 1/2-tuntinen työpäivä. Tässä on sanottu keskimäärin 9 tuntia ja viitenä kesäkuukautena 10 tuntia. Sitäkään ei ole määritelty, mitkä kesäkuukaudet ovat kysymyksessä, mistä alkaa se 10-tuntinen päivä ja mihin se loppuu, joten, niin hatarasti kuin tämä on säännöstelty, jää kokonaan työntäjän mielivaltaan, pitääkö se kaikkina kuukausina 9-tuntista päivää tai lyhentääkö se niistä muutamista kuukausista työaika. Kukaan ei sitä voi valvoa, koska mikään ammatintarkastaja ei tiedä, minkälainen järjestely kussakin talossa on. Tämä jättää täyden mielivallan jokaiselle isännälle järjestää työolonsa mielensä mukaan. Vastalauseessa sitä västoin on koetettu tämä asia paremmin järjestää. Tässä vastalauseessa, joka viitsii sitä katsella, vuosi on jaettu 6 osaan, joissa on erilainen työaika. Minulle on kerrottu, että täällä on eräs maanviljelijä, jonka tilalla on tällainen järjestely ollut käytännössä jo pari vuotta. Ehkä ed. Hiidenheimo voisi antaa siitä tietoja, onko tällainen järjestely ollut käytännössä ja onko se mahdollinen. Minä puolestani luulen, että sillä tavalla säännöstelemällä kuin vastalauseessa ehdotetaan, päästäisiin parempaan tulokseen, kuin mitä valiokunnan mietinnön mukaan.

Täällä ed. Thunebergin lausunnosta huomasi, että hän oli tuon sunnuntailevon suhteen vähän erehtynyt, kun hän luuli, että se olisi esteenä pikkuviljelyksessä toteuttaa tätä lakia. Tässä sanotaan 5 §:ssä 2 momentissa: Niissä töissä, joissa ei voida täydellistä yhtäjaksoista vapautta antaa, on vastaava vapaus korvattava vastaavalla työvapaudella korkeintaan kahtena viikon päivänä. Ja

kun tuo sunnuntailepo katkaistaan, silloin sitä ei ole ollenkaan. Silloin siihen tulee kaksi yötäkin t. s. 24 tuntia yöaikaa. Silloin on päiväajasta kahtena päivänä otettava yhteensä 6 tuntia, joten tämä on niin väljä säännös sunnuntailepoon nähden, että millä pikkutilalla tahansa se voidaan käytännössä toteuttaa. Samaten se voitaisiin hyvin toteuttaa kotitaloudessa, kuten vastalauseessa ehdotetaan, että kotitalous tulisi tämän lain alaiseksi. Silloin tämä säännös tekee mahdolliseksi sen, että siellä ei tule olemaan ehdottomasti 30 tuntia yhtämittaista jatkuva vapautta, koska niinkuin sanoin, siihen tulee 2 yötä ja se tekee sen, että todellisuudessa sitä ei ole ollenkaan. Minä puolestani ehdottaisin, että tämä vastalause otettaisiin suuressa valiokunnassa huomioon.

Ed. Sillanpää: Ed. Tavastähti tahtoi väittää, että ne tiedot palvelijaryhmän kuolevaisuudesta eivät olisi tosia. Minä pyytäisin täällä olevia lääkäreitä lausumaan, onko todellakin palvelijain terveydentila niin hyvä. Minä olen kuulut hyvin monien lääkärien lausuvan, että palkollisluokasta useat ovat menettäneet terveytensä jo ennen, kuin ovat päässeet aikuisiksi, sen takia että ne joutuvat työskentelemään liian nuorina. Ei heitä säälitä, ei heitä hoideta. Kun he tulevat aikuisiksi, ovat he jo vanhoja. Minä olen palvelut itse 15 vuotta, muistan vielä kun olin 20—30 vuoden välillä, että ainoa toivoni oli saada kerran nukkua kylläksi. Minä en koskaan saanut nukkua niin, että olisin tuntenut itseni levänneeksi. Sain kiittää vanhemmiltani perittyä rautaista terveyttä, että olen kestänyt, mutta tiedän, että moni, joka on ollut samassa asemassa, on mennyt ennenaikaiseen hautaan. Minä tiedän, ettei kysyttyä, kestääkö vai ei. Sanotaan vain: Sinä olet palvelija, sinun velvollisuutesi on jaksaa. Onhan joukossa kyllä sellaisia perheitä ja paikkoja, missä kohdellaan inhimillisesti — minä en ollenkaan väitä sitä — enkä minä kaikkein huonoimpiin paikkoihin edes joutunut. Olen laajalti ja paljon seurannut asiaa joten uskallan väittää, että kun joutuu asumaan huoneessa, missä vesi yöllä jäätyy, työskentelemään päivällä huoneessa jossa on niin kuuma, että polttaa, pitää ikkunat ja ovet auki, jotta kaasut ja muut pääsevät ulos, ja sitten yöllä jäähtyy ja palelee, niin ei siinä terveys niin erinomaisena pysy. Ei tarvitse ottaa esimerkiksi niitä perheitä ja paikkoja, missä palvelija todella saa elää inhimillistä elämää, kun otetaan yleiset näkökannat huomioon, niin täytyy siinä ottaa ne puolet, missä palvelija todellakin on lain ulkopuolella ja missä hän ehdottomasti kaipaa lain suojaa. Luulen, että meidän

lääkärimme voisivat kertoa esimerkkejä, ettei tarvitsisi epäillä näitä tilastoja, joita olen esittänyt.

Ed. Torppa: Minä pyysin puheenvuoron tehdäkseen erään oikaisun ed. Leinosen äskeiseen lausuntoon, jossa hän väitti, että Pohjanmaalla pikkuviljelykset olisivat liian pitkän työpäivän tähden joutuneet tukkiyhtiöitten haltuun. Tämä on tietääkseni suoranaisten erehdys. Mikäli tunnen, niin tiloja siellä on joutunut tukkiyhtiöitten haltuun enempi siitä syystä, että niiden asukkaat ovat tehneet liian lyhyitä työpäiviä. Tätä en tahdo sanoa siksi, ettei kysymys kaipaasi järjestämistä, mutta tällaiset syyt, joihin tässä on vedottu, eivät pidä paikkaansa ainakaan Pohjanmaahan nähden.

Ed. Pilkkä: Ed. Paasivuoren lausunnon johdosta tahdon huomauttaa, että olen kyllä selvillä, mistä puhutaan työväenasiainvaliokunnan mietinnössä, mutta sitävastoin ed. Paasivuori ei näytä olevan selvillä, mistä puhutaan hänen allekirjoittamassaan mietintöön liitetystä ensimmäisessä vastalauseessa. Sen puolestahan on puhuttu vasemmiston taholta koko illan ja siinä 2:sen §:n 1 m:ssä sanotaan, että työntekijää ei saa 1 §:n momentin 1, 3, 4 ja 5 kohdassa mainituilla ja niihin verrattavilla työaloilla pitää säännöllisessä työssä enempää kuin keskimäärin 8 tuntia vuorokaudessa.

Ed. Tavastähti: Minä en sanonut, että ne numerot, jotka ed. Sillanpää esitti, eivät olleet tosia. En myöskään sanonut, että palvelusväen terveydentila yleensä on erinomainen. Minä ainoastaan sanoin, että ne numerot, jotka hän esitti siitä, kuinka palvelusväen keskuudessa keskikuolleisuusikä on alempi kuin säätyläisnaisissa, eivät todista suurempaa kuolevaisuutta, koska kerran palvelijat yleensä ovat verrattain nuoria henkilöitä.

Ed. Gebhard: Ed. Thuneberg väitti minua vastaan, että tässä on kysymys työajasta eikä palvelijain makuuhuoneesta ja sängyistä. Ed. Sillanpään viimeinen lausunto taas osoittaa, että se mitä palvelijat tarvitsevat on juuri suojeluslakeja eikä ainoastaan säännöstelyä työaikaan nähden, niin että tämä ed. Sillanpään todistelu osoittaa että minun kantani, että täällä tarvitaan erityinen suojelulaki kotitaloustyössä oleville, on oikea.

Ed. Thuneberg: Siitähan ei voi väittää, etteivät palvelijat tarvitse muitakin lakeja kuin työajan rajoituksia. Tällä kertaa on kysymys pääasiallisesti heidän työaikansa rajoittamisesta.

Ed. Kokko: Ed. Sillanpää kertoili niistä vaikeista oloista, missä palvelijat ovat, m. m. ne ovat vedossa ja kylmässä. Se voi olla totta. En epäile sitä. Ja kun vaaditaan sellaisia oloja vastaan suojeluslakeja, niin minä vain tahtoisin huomauttaa, että on suurin osa pikkuviljelijöitä, varsinkin Karjalan kannaksella ja yleensä Itä-Suomessa, joissa isännät, emännät ja lapset ovat samanlaisissa vetoisissa ja kylmissä huoneissa. Isännät ja emännät saavat metsätyöretkillään makuukärryillä ladoissa ja nuotiovalkean ääressä. Miten saadaan laki, jonka mukaan näiden terveys turvataisiin, kuka heille rakentaa sellaiset huoneet, että he olisivat vedolta ja kylmyydeltä suojatut ja ettei heidän tarvitsisi metsätyö- ja kalastusretkillään nuotioiden ääressä maata? Olisi siis jonkunmoisia suojeluslakeja laadittava isäntiä ja emäntiä ja heidän poikiaan ja tyttäriään varten että niidenkin terveys, lepo ja mukavuudet suojattaisiin.

Ed. Paasivuori: Ed. Pilkalle minä pyytäisin vaan huomauttaa, että hän lukisi tämän työaikaa koskevan pykälän tarkemmin. Tässä sanotaan että työaika on 9 1/2 tuntia kesäaikana ja että se siten, on keskimäärin 8 tuntia kun talvikaikana on työaika lyhempi, koska maanviljelijät väittävät, etteivät he voi talvella pitää työntekijöitään työssä päivässä 8 tuntia. Tarkalleen laskien tämän minunkin ehdotukseni mukaan tulee keskimääräiseksi työpäivän pituudeksi 8 1/2 tuntia eikä 8.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun aika on näin pitkälle kulunut, lopetetaan täysi-istunto. Sitä ennen esiteltäneen päiväjärjestyksessä olevat asiat n:o 8, 9 ja 10.

8) Ehdotuksen laiksi väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimaansäilyttämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa

sisältävä hallituksen esitys n:o 20, joka viime istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan laki-valiokuntaan.

Pöydällepanot:**9) Ehdotuksen Suomen hallitusmuodoksi**

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

10) Ehdotuksia muutoksiksi vuokra-alueiden lunastamisesta lokakuun 15 päivänä 1918 annettuun lakiin

sisältävään eduskuntaesitysten ja anom. ehdotusten johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mie-

tintö n:o 1 esitellään ja pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on tänään perjantaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 12,05 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla,

22. Perjantaina 23 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

- 1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 492
Asiakirjat: Perustuslakivaliokun-
nan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.
2) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lu-
nastamisesta 494
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan
mietintö n:o 1; ed. Wuolijoen edusk. esit.
n:o 34; ed. Åkerblomin edusk. esit. n:o 32;
ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 31; ed. Ta-
vastähden edusk. esit. n:o 30; ed. Kekko-
sen anom. ehd. n:o 112; ed. Lohen y. m.
anom. ehd. n:o 125.

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 3) Työväenasiainvaliokunnan mietintö
n:o 7 eduskuntaesityksen johdosta, joka si-
sältää ehdotuksen laiksi työttömyyskas-
soista, joilla on oikeus saada apurahaa ylei-
sistä varoista, 2 päivänä marraskuuta 1917
annetun asetuksen 11 §:n 1 momentin muut-
tamisesta

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
Arffman, Collan, Fränti, Hiltunen, Homén, Juu-
tilainen, Kekki, Lanne, Leskinen, J. Linna, Lohi,
Lyytinen, Patinen, Paunu, A. Pesonen, Sinkko
ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Ilmoitus ed. Lyytisen kuolemasta.

Puhemies: Arvoisat edustajat! Surusa-
noma kohtaa eduskuntaa sen tänään kokoon-

Siv.

tuessa. On saapunut tieto, että eräs eduskun-
tamme jäsenistä edustaja Edla Lyytinen on tä-
män kuun 21 päivänä muuttanut manalan ma-
joille. Edustajatoverimme kätketään viimeiseen
leposijaansa Ruokolahden kirkkomaalla ensi sun-
nuntaina. Hänen hautakummulleen tulee ter-
vehdyksenä eduskunnan puolesta laskettavaksi
seppele.

Surren kunnioitamme kesken elämänsä työtä
poistettujen toverin muistoa.

Puhemiehen ilmoitusta edustajat seisaallaan
kuuntelevat.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Hallituksen jäsen saapuu jät-
tääkseen eduskunnalle hallituksen esityksiä:

Eduskuntaan saapuu v. t. Valtioneuvoston-
kanslistin A. Woutilaisen seuraamana Sisäasiain-
ministeri Voss-Schrader, joka lausuu:

Kunnioitettava Herra Puhemies, Arvoisa Suo-
men Eduskunta! Hallituksen määräyksestä on
minulla kunnia jättää Suomen eduskunnalle seu-
raavat hallituksen esitykset:

n:o 21 esitys laiksi Suomen hallitusmuodon
täytäntöönpanemisesta, ja

n:o 22 esitys, joka koskee lakia hevosten ja
ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin so-
dan aikana.

Puhemies: Herra Ministeri! Eduskunnalle
nyt jätetyt hallituksen esitykset tulen esittämään
eduskunnalle perustuslainmukaista käsittelyä
varten.

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain
vuoksi saavat seuraavat edustajat: ed. Hultin ensi
maanantaiksi ja tiistaiksi, ed. Koivulahti-Lehto

ensi maanantai-iltaan, ed. Haapasalo ensi maanantai-iltaan ja ed. Kekkonen huomispäiväksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 17 johdosta laadittu peruslakivaliokunnan mietintö n:o 2, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Pääministeri Castrén: Kun perustuslakivaliokunnan mietintö esilläolevassa laajakantoisessa kysymyksessä on voitu jakaa vasta eilen illalla ja siihen liittyvät monet vastalauseet vasta tänään eikä hallituksen jäsenillä niin ollen ole ollut riittävästi aikaa perehtyä valiokunnan hallituksen esitykseen tekemiin muutoksiin, jotka osittain ovat periaatteellista laatua, niin rohkenen hallituksen puolesta lausua sen toivomuksen, että asian käsittely voisi siirtyä ensi maanantain täysi-istuntoon.

Ed. R. Furuhjelm: Jag ber få framställa yrkande på ärendets bordläggning, emedan reservationerna till grundlagsutskottets betänkande ännu ej föreligga i svensk dräkt. I anslutning till vad statsministern yttrat ber jag få föreslå bordläggning till plenum nästa måndag.

Ministeri Kallio: Minäkin pyydän saada kannattaa tehtyä ehdotusta. Pyydän huomauttaa, että täällä illalla jaettiin sellaisia kappaleita, joissa ei edes ollut mietintöä kokonaisuudessaan. M. m. satuin minä saamaan sellaisen, kappaleen jossa oli ainoastaan 16 sivua. Nyt on jaettu vastalauseet, joissa on yli 60 sivua. Näin ollen on kohtuullista, että asian käsittely lykätään maanantain istuntoon.

Ed. Wuolijoki: Minä pyydän, että mietintö pantaisiin pöydälle istuntoon, joka pidetään puolen tuntia tämän istunnon jälkeen.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja tätä ehdotusta on kannatettu, on asia valtiopäiväjärjestyksen 56 §:n mukaisesti.

keskusteltua tai keskustelutta, pöydälle pantava. Pyydän siis puheenvuoron käyttäjiä kohdistamaan lausuntonsa kysymykseen pöydällepanosta.

Ed. Schuman: Jag har icke begärt ordet.

Ed. von Wendt: Jag hade väntat finna reservationerna i svensk dräkt helst nu då jag infann mig till plenum. Detta har icke egt rum och det kan väl knappast vara möjligt att lantdaggen vill tvinga oss svenskar att deltaga i behandlingen av ett ärende, där vi hava endast hälften av handlingarna att tillgå. Det kan väl icke heller hava varit herr Wuolijoki avsikt att göra detta, så jag tänker vi kunna förena oss om bordläggning till måndag.

Ed. Colliander: Även jag ämnade uttala min förvåning över herr Wuolijoki förslag, som påminner om lantdagens sämsta period, då man sökte framtinga sådana bordläggningar på en halv timme, som om vi skulle kunna läsa ett betänkande på så många sidor, som detta med dess talrika reservationer på en halv timme. Jag hoppas att herr Wuolijoki återtager sitt förslag.

Ed. Itkonen: Pyydän kannattaa ed. Wuolijoen tekemää ehdotusta.

Ed. P. Virkkunen: Sen jälkeen kun eduskunta on kuullut herra pääministerin esittämän toivomuksen, minä pidän ed. Wuolijoen ehdotusta vähemmän sopivana. On mielestäni selvää, että tämä mietintö pannaan pöydälle siihen istuntoon, joka on ehdotettu, nimittäin ensi maanantain istuntoon.

Ed. Wuolijoki: Minä luulen, että jotenkin jokainen tässä eduskunnassa on tätä asiaa miettinyt ei ainoastaan tämän valtiopäiväkauden, vaan vielä paljon pitemmän ajan edeltäpäin. Eihän tämä ole asia, joka nyt yhtäkkiä vasta tulee esille, vaan tästä asiasta on taisteltu tässä maassa sekä sanomalehdissä että valtiopäivillä että yksityisissä piireissä. Minusta on turhaa koettaa tässä viivyttää tuommoisen muodollisen syyn takia enään asiaa. Sitä paitsi eihän asia tule, jos se käsitelläänkin tänä päivänä ensi kerran, vielä valmiiksi, kyllä on riittävästi aikaa perehtyä siihen. Minä en käsitä muuta, kuin että on tarpeetonta viivytystä, jollei asiaa tänä päivänä käsitellä.

Ed. R. Erich: Minun mielestäni täytyy pitää erinomaisen valitettavana seikkana sitä, että pe-

rustuslakivaliokunnan enemmistö on siihen määrään tahtonut jouduttaa tämän asian käsittelyä, että se jätti eduskunnalle mietinnön ilman vastalauseita, jota minun puolestani täytyy pitää aivan muodottomana. Nyt nähdään seuraukset tästä. Vastalauseita ei ole vielä voitu molemmilla kielillä jakaa. Minä puolestani olen tänään, jättäen kaikki muut toimet syrjään, istunut tuntikausia tarkastamassa neljännen vastalauseen ruotsinkielistä tekstiä, joka — luonnollisesti kyllä, tavattoman hätköimisen takia — on ollut siinä kielellisessä asussa, jossa minä sen sain, jotenkin vaillinainen. Mutta nyt tänne tulvani havaitsen, etteivät sittenkään nämä vastalauseet ole vielä ennättäneet eduskuntaan ruotsinkielisessä asussaan, mikä kaikki on todistuksena siitä, miten tarpeettomasti ja aiheettomasti tässä tärkeässä asiassa on hätköity. Ja kun ed. Wuolijoki on lausunut, että muka vain muodollisista syistä tahdottaisiin pöydällepanoa, niin en voi ollenkaan sitä ymmärtää, sillä sen verran kuin minä perustuslakivaliokunnan jäsenenä tämän asian tunnen, ne asiat, jotka vastalauseisiin sisältyvät, ovat kaikkea muuta kuin muodollista laatua, ja sen on ed. Wuolijoki ja moni muu hänen kanssaan varmaan itsekin havaitseva tustuessaan näihin vastalauseisiin.

Ed. Hornborg: Det förefaller som om frågan ur hr Wuolijokis synpunkt uteslutande gällde monarki eller republik. Så enkel är den emellertid icke. Man kan väl ändå tänka sig att det finnes republikaner, som icke äro färdiga att godkänna vilken regeringsform som helst, blott därför att den är republikansk, liksom man kan tänka sig att det finnes monarkister, som under nu i landet rådande förhållanden äro färdiga att godkänna en republikansk regeringsform, blott den i och för sig är god. Att sälunda hänföra det spörsmål, som nu debatteras, till den enkla grundläggande frågan monarki eller republik är lindrigt sagt naivt. Det gäller icke här nu blott att besluta, huruvida man röstar för eller emot republikansk regeringsform, utan det gäller att sätta sig in i, hurudan denna regeringsform är i det skick den erhållit i grundlagsutskottet. Att under sådana förhållanden komma fram med ett sådant förslag som hr Wuolijokis är otillständigt.

Ed. Ryömä: Kun minä kuulin, että nämä vastalauseet eivät olleet ruotsinkielisinä valmistuneet samassa ajassa kuin olivat valmistuneet suomenkielisinä eivätkä vielääkään ole jaetut, niin minäkin pidän kohtuuttomana, että näin nopeasti riennetään tätä asiata käsittelemään. Mutta

ettei asia kuitenkaan lykkääntyisi niin pitkälle kuin täällä on ehdotettu, minä ehdottaisin, että tämän asian käsittely lykätään huomenna jonakin tuntina pidettävään istuntoon.

Ed. Keto: Minä pyydän kannattaa ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Ed. Hildén: Jag anhöll endast om ordet för att ansluta mig till hr Ryömäs förslag.

Ed. Helenius-Seppälä: Minäkin pyysin puheenvuoroa tehdäkseni samantapaisen ehdotuksen, jonka ed. Ryömä täällä teki. Pyydän kannattaa sitä ja toivoisin, ettei heti paikalla ruvettaisi tällaisesta asiasta pitämään turhaa riitaa, vaan lykättäisiin mietinnön käsittely huomenna pidettävään istuntoon.

Ed. Wuolijoki: Minä en ymmärrä, mistä ed. Hornborg sai sen monarkian ja tasavallan. En minä sanonut sanaakaan niistä. Luultavasti ed. Hornborg on huonosti seurannut hallitusmuotoväittelyä, jos on kuullut, että on yksinomaan kysymys ollut vain monarkiasta ja tasavallasta. Kyllä siinä väittelyssä on sanomalehdissä ja muutenkin julkisuudessa ollut muustakin puhetta. Minä puolestani luulen, että useimmat, jotka tätä asiaa ovat harrastaneet, ovat seuranneet perustuslakivaliokunnan käsittelyä kaikissa tärkeimmissä kysymyksissä. Minä puolestani tiedän jokseenkin tarkoin äänestyksetkin siellä ja luulen, että ed. Hornborgkin on selvillä tästä asiasta. Näillä perusteilla minä olen pitänyt tarpeettomana lykkäystä.

Ed. Roos: Då reservationerna på svenska språket ännu icke blivit utdelade åt de svenska lantdagsmännen, är det omöjligt att tänka sig att lantdagen skulle kunna redan i morgon behandla denna fråga. Jag understöder förslaget om bordläggning till måndagen. Jag vill säga hr Wuolijoki, att det ej är nog att genom ryktet hava fått veta, huru rösterna fallit i de olika omröstningarna, man måste också veta motiven för de gjorda förslagen och de fattade besluten, och detta framgår ofta ur reservationerna.

Keskustelu asian pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. R. Furuholm ed. Kallion kannattamana ehdottanut, että esilläoleva asia pantaisiin pöydälle ensi maanantain täysi-istuntoon. Ed. Wuolijoki on ed.

Itkosen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle istuntoon, joka pidetään puolen tunnin kuluttua siitä, kun tämä istunto on päätynyt. Edelleen on ed. Ryömä ed. Kedon kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomispäivän istuntoon.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan äänestysjärjestyksen: Ensiksi äänestään ed. Ryömän ja ed. Vuolijoen ehdotusten välillä, ja se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Furuhjelmin ehdotukselle.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: On siis ensiksi äänestettävä ed. Ryömän ja ed. Vuolijoen ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Ryömän ehdotuksen, äänestää „jaa,” jos „ei” voittaa, on ed. Vuolijoen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Ryömän ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Ryömän ja ed. Furuhjelmin ehdotusten välillä.

2) Ken hyväksyy ed. Furuhjelmin ehdotuksen, äänestää „jaa,” jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 84 „jaa”-ääntä ja 94 „ei”-ääntä;

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt panna asian pöydälle huomispäivänä pidettävään täysi-istuntoon.

Ed. Colliander: Regeringens främsta man har hos lantdagen anhållit om ärendets bordläggning till måndag, alltså på mycket kort tid, med honom har förenat sig talrika medlemmar av olika partier. Trots detta besluter lantdagens majoritet att icke tillmötesgå dessa billiga och rättvisa anspråk på att grundligare få sätta sig in i betänkandet. Utgången av detta ärendes behandling innebär för lantdagen, såsom jag fattar det, skam och man mottager resultatet med

härnad. Jag ber få detta antecknat till protokollet som min reservation.

Ed. Palmgren: Jag anmäler till protokollet att jag icke haft del i den nesa det fattade beslutet innebär.

2) Lakia vuokra-alueiden lunastamisesta

koskevain ed. Wuolijoen eduskuntaesityksen n:o 34, ed. Åkerblomin eduskuntaesityksen n:o 32, ed. Lohen y. m. eduskuntaesityksen n:o 31, ed. Tavastähden eduskuntaesityksen n:o 30, ed. Kekosen anomusehdotuksen n:o 112 sekä ed. Lohen y. m. anomusehdotuksen n:o 125 johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi, ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Pöydällepanot:

3) Ehdotuksen laiksi työttömyyskassoista, joilla on oikeus saada apuraha yleisistä varoista, 2 päivänä marraskuuta 1917 annetun asetuksen 11 §:n 1 momentin muuttamisesta

sisältävän eduskuntaesityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 7 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Puhemies: Niinikään voitane nyt jo esitellä pöydällepanoa varten tänään jätetyt hallituksen esitykset n:o 21 ja 22, jotka ovat jaetut edustajille.

Pöydällepanoa varten esitellään hallituksen

esitys laiksi Suomen hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Hallituksen esitys n:o 22, joka koskee lakia hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sota-voiman tarpeisiin sota-aikana, esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on huomenna lauantaina kello 6 illalla.

Täysi-istunto päättyy k:lo 6,55 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

23. Lauvantaina 24 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

- 1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 498
Asiakirjat: Perustuslakivaliokun-
 nan mietintö n:o 2; hallituksen esitys
 n:o 17.
- 2) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutok-
 sen työttömyyskassoista, joilla on oikeus
 saada apurahaa yleisistä varoista, 2 päivänä
 marraskuuta 1917 annetun asetuksen 11 §:n
 1 momenttiin
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokun-
 nan mietintö n:o 7; ed. Paasivuoren y. m.
 edusk. esit. n:o 44.
- 3) Ehdotus laiksi Rikoslain 16 luvun 24
 §:n kumoamisesta
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mie-
 tintö n:o 5; ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o
 14.

Esitellään:

- 4) Ehdotuksen laiksi Suomen hallitus-
 muodon täytäntöönpanemisesta sisältävä
 hallituksen esitys n:o 21 539
- 5) Ehdotuksen laiksi hevosten ja ajoneu-
 vosten ottamisesta sotavoiman tarpeisiin so-
 dan aikana sisältävä hallituksen esitys n:o
 22 „

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 6) Työväenasiainvaliokunnan mietintö
 n:o 6 eduskuntaesitysten johdosta, jotka si-
 sisältävät ehdotuksen laiksi 18 päivänä elo-
 kuuta 1917 työväen tapaturmavakuutuk-

Siv.

- sesta annetun asetuksen 1 §:n muuttami-
 sesta 539
- 7) Työväenasiainvaliokunnan mietintö
 n:o 8 anomusehdotusten johdosta, jotka tar-
 koittavat metsä- ja uittotyöläisten olojen
 parantamista „
- 8) Lakivaliokunnan mietintö n:o 6 edus-
 kuntaesityksen johdosta laiksi, joka sisäl-
 tää muutoksia helmikuun 25 päivänä 1851
 annettuun asetukseen oikeudesta Suomessa
 hankkia ja hallita kiinteätä omaisuutta „
- 9) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2
 voimistelun ja urheilun edistämistä tarkoit-
 tavain anomusehdotusten johdosta „
- 10) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3
 kansantajuisen tieteellisten luentojen avus-
 tamista tarkoittavan anomusehdotuksen
 johdosta „

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. P.
 Virkkunen, Arajärvi, von Born, Fränti, Gebhard,
 Haapasalo, E. Hannula, J. A. Heikkinen, Helo,
 Ihamuotila, Kekki, Kekkonen, Koivulahti-Lehto,
 Koivuranta, Lanne, Leskinen, J. Linna, Lohi,
 Mickelsson, Niukkanen, Patinen, A. Pesonen,
 Saarelainen, Sinkko, Wankkoja, Wiljanen ja
 Wuolijoki.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän illan
 istunnosta yksityisasiain vuoksi ed. P. Virkku-
 nen, Niukkanen, Arajärvi, Viljanen, Ihamuotila,
 Helo, Lanne, von Born ja Mickelsson sekä
 maanantai-iltaan ed. Gebhard.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 17 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2, joka viime täysi-istunnossa uudelleen pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Pääministeri Castrén: Kun useilla niillä muutoksilla, joita perustuslakivaliokunta on tehnyt hallituksen esitykseen esillä olevassa erinomaisen tärkeässä asiassa, on laaja kantavuus, tahdon hallituksen puolesta niitä kosketella, mikäli ajan niukkuus on sallinut niihin perehtyä.

Pitäen käsitettää „saavutetut oikeudet” epä-määräisenä ja riidanalaisena, on valiokunta ehdotuksensa 6 §:n 1 momentista poistanut hallituksen esityksen 5 §:ään sisältyvän määräyksen, että Suomen kansalaisen saavutettuja oikeuksia alkoon uudella lailla rajoitettako muussa järjestyksessä kuin siinä, mikä perustuslain muuttamisesta on säädetty. Hallitus katsoo kuitenkin puheenalaisen säädöksen, joka sisältyy nykyisiin perustuslakeihimme, olevan niin oikean ja niin tärkeän, että se ehdottomasti olisi edelleen pysyttävä. Sen poistaminen hallitusmuodosta voitaisiin tulkita siten, että on tahdottu luopua tästä kaikkialla tunnustetusta kansalaisen turvasta. Niinikään valiokunnan ehdotus, että samasta pykälästä jätettäisiin pois sana „onni”, joka tieteellisen tulkinnan kautta on saanut varman käsitteen, voitaisiin katsoa tarkoittavan kansalaisen suojelemisen vähentämistä.

Hallituksen esityksen 31 ja 32 §:n mukaan tekee presidentti päätöksensä erittäin tärkeistä asioista valtioneuvostossa sen ministerin esityksestä, jonka ministeriön asia kuuluu. Muut presidentin ratkaistavat asiat esittelee hänelle, siten kun niitä on valtioneuvostossa lausunnon antamista varten käsitelty, asianomainen ministeri toisen valtioneuvoston jäsenen läsnäollessa. Ne asiat, jotka presidentille ylimpänä päällikkönä kuuluvat, ratkaisee hän asianomaisen ministerin läsnäollessa. Valiokunta ehdottaa säädettäväksi 33 §:ssä, että presidentti tekee päätöksensä poikkeuksetta valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka toimialaan asia kuuluu. Tällainen järjestely on hallituksen mielestä epäkäytännöllinen, se kun pakottaisi kaikki valtioneuvoston jäsenet olemaan saapuville myöskin käsiteltäessä asioita, joilla ei ole mitään periaatteellista tai

muuten suurempaa merkitystä ja jotka valtioneuvosto jo on aikaisemmin valmistavasti käsitellyt. Mutta se seikka, että esityksen 31 §:stä myös 3 momentti sotilasasiain esittelystä on poistettu, tietää ilmeisesti, että sillä on tarkoitettu supistaa presidentin valtaa sotavoiman ylimpänä päällikkönä tai ainakin jättää tämän asian järjestäminen yleisen lainsäädännön varaan.

Hallituksen esityksen 34 §:ssä säädetään, että paitsi oikeusministeriä vähintään yhden muun ministerin tulee olla lainoppineita. Epäillen alensi hallitus esityksessään lainopillisen sivistyksen saaneiden ministerien luvun kahdeksi nykyisten säännösten mukaan niiden vähimmän määrän ollessa kolme, niinkuin myös Korkein Oikeus oli ehdottanut. Valiokunta ei ole katsonut tällaisen kompetenssiehdon asettamista yhdelekään valtioneuvoston jäsenelle „tarkotuksenmukaiseksi”. Hallituksen mielestä, jota kokemus mitä voimakkaimmin tukee, pitäisi valtioneuvostossa olla ainakin kaksi lakitieteellisen kokemuksen omaavaa jäsentä, ja määräys siitä olisi otettava hallitusmuotoon.

Valiokunta on sen säännöksen yhteyteen, että valtioneuvoston jäsenet ovat virkatoimistaan eduskunnalle vastuunalaiset, ottanut määräyksen, että jokaisten varsinaisten valtiopäivän alussa ovat valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden pöytäkirjat esittävät perustuslakivaliokunnalle (42 §). Luonnollisesti eduskunnalla ja sen valiokunnilla tulee olla oikeus saada valtioneuvoston ja ministeriöiden pöytäkirjat samoin kuin muutkin asiakirjat nähtäväksensä, kun eri asioiden käsitteilyä aiheuttaa, mutta ehdotettu kaikkien pöytäkirjojen valiokunnalle esittäminen on yhtävähän periaatteellisesti oikeutettu kuin niiden laajuuteen nähden tarkotuksenmukainen.

Valiokunta ehdottaa hallitusmuotoehdotuksensa 46 §:ssä, että siinä hallituksen esityksen mukaisesti oikeuskanslerille ja valtioneuvostolle myönnetty oikeus, jos presidentti katsotaan tehneen itsensä syypääksi valtiopetokseen tai maan petokseen, ilmottaa asia eduskunnalle toimenpidettä varten, ulotettaisiin myöskin muuhun törkeään rikokseen. Jos tällainen oikeus asettaa presidentti syytteeseen mistä rikoksesta tahansa, otettaisiin hallitusmuotoon, olisi sellainen edellytys jo sinänsä hallituksen mielestä omansa heikontamaan presidentin arvoasemaa, jotapaitsi sellaisella määräyksellä ei voida otaksua olevan käytännöllistä merkitystä.

Hallitus on esityksessään, 57 §:ssä, kokoonpanoltaankin määrännyt sen valtiotuomioistuimen, joka käsittelee syytettyä valtioneuvoston, korkeimman-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden

jäsentä tai oikeuskansleria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa. Valiokunta on puolestaan ollut sitä mieltä, että säännökset tämän tuomioistuimen kokoonpanosta olisi hallitusmuodosta poistettavat ja vain mainittava, että siitä on voimassa erityiset perustuslain säännökset. Jotta tämä tuomioistuin voisi olla tehtävänsä tasalla, on välttämätöntä, että jo sitä perustettaessa on riittävät takeet sen kyvystä täyttää ne tärkeät ja arkaluontoiset vaatimukset, jotka täytyy sille asettaa. Näin ollen ovat sille niin oleelliset määräykset kuin sen kokoonpanoa koskevat, otettavat itse hallitusmuotoon, eikä tätä asiaa ole jätettävä vastaisen perustuslainsäädännön varaan. Myöskin 1772 vuoden hallitusmuodossa on säädetty, kutka jäseninä kuuluvat valtakunnan oikeuteen.

Valiokunnan ehdotuksen mukaan 78 §:ssä, olisi opetus valtion oppilaitoksissa oleva maksuton. Hallituksen mielestä voi kuitenkin asettaa kyseenalaiseksi, onko syytä täten suosia niitä, jotka kykenevät suorittamaan kohtuullisen maksun opetuksesta oppilaitoksessa.

Yleisiksi ylennysperusteiksi on hallituksen esityksessä asetettu vanhoista perustuslaeistamme otetut: taito, ansio, kokemus ja koeteltu kansalaiskunto. Valiokunta on näistä perusteista poistanut „ansion” ja „kokemuksen” ja niiden tilalle asettanut „työkyvyn.” Hallitus puolestaan katsoo, ettei ole syytä vaihtaa tähänastisia käsitteitä, joille käytäntö ja tiede ovat antaneet varman merkityksen, uuteen, jonka oikeasta tulkitsemisesta epäilemättä syntyisi eriäviä mielipiteitä.

Säännökseen tuomarien erottamattomuudesta ilman laillista tutkimusta ja tuomiota on hallitus esityksessään (88 §), lisännyt määräyksen, ettei heitä myöskään ilman omaa suostumustaan toiseen virkaan siirrettäkö, paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudestaan järjestämisestä. Myös on hallitus samassa yhteydessä olevaan säännökseen, että lailla voidaan erottamattomillekin virkamiehille säätää velvollisuus erota virasta määräkään tultuaan, lisännyt määräyksen, että tätä alkoon kuitenkin sovellettako ennen nyt käsittelyalaisen hallitusmuodon julkaisemista virkaan nimitettyihin. Mainitut hallituksen esityksessä olevat selvennykset on valiokunta ehdotuksessaan (90 §), poistanut. Kun puheenalaiset säännökset kuitenkin ovat täysin oikeusperiaatteittemme mukaiset ja sellaisina hallituksen mielestä edelleenkin pysytettävät, katsoo hallitus, että valiokunnan tekemät poistamiset ovat aiheettomia.

Hallituksen esityksen 89 §:ään sisältyy määräys, että jos on ilmeistä, että jokin säännös ei ole syntynyt perustuslain mukaisessa järjestyksessä,

alkoon tuomari tai muu virkamies sitä soveltuttako. Tämän kohdan on valiokunta poistanut ehdotuksestaan (91 §). Hallituksen mielestä on niin selvää, että tuomarien ja muiden virkamiesten on noudatettava lakia, ettei sitä olisi tarvittu erikseen mainita hallitusmuodossa. Syy siihen, että tämä määräys kuitenkin oli otettu hallituksen esitykseen, on vastamainittu selvennys, joka sisältyy puheenalaisen pykälän toiseen momenttiin ja missä virkamiesten puheenaoleva velvollisuus tarkemmin määritellään. Hallitus katsoo oikeaksi, että tuomarit ja virkamiehet yleensäkin oikeutetaan sellaisissa täysin selvissä ja kiistämättömissä tapauksissa, joita tässä tarkoitetaan, kieltäytymään laitonta säännöstä varteen ottamasta.

Ed. Setälä: Valiokunnan mietintöön liittämässäni vastalauseessa olen ilmaissut, että minun käsitykseni mukaan Suomen uuden hallitusmuodon pohjana olisi oleva toinen valtiomuoto, kuin se, mille nyt esillä oleva ehdotus rakentuu. Tämä ei estä minua kuitenkin täysin lojaalisesti asettumasta arvostelemaan Suomen hallitusmuotoehdotusta niiden periaatteiden ja vaatimusten mukaisesti, jotka johtuvat siitä, että hallitusmuodon pohjaksi asetetaan sellainen valtiomuoto, jota suomeksi on totuttu nimeämään tasavaltaksi.

Minä en nyt tietysti kiinnitä huomiota nimityksiin. Ei liene muuta kuin yksi mieli siitä, että se sanaseppä, joka aikoinaan keksi „tasavalta” nimen merkitsemään valtiota, jonka päämiehenä on määrääjäksi valittu henkilö, ei tehnyt onnellista keksintöä, vaan että tämä nimitys johtaa ajatuksen harhaan. „Kielen valta ajatuksen yli” on tunnettu, ja tämä valta on varmaankin tullut näkyviin valtiomuototaistelussammekin. Mutta huolimatta niistä palveluksista, joita „tasavalta” nimitys ehkä on tehnyt republikaaniselle aatteelle, luulisin kuitenkin tämän valtiomuodon ihailijainkin voivan myöntää, että nimi „kansanvaltio” kauniilla tavalla tulkitsemi sen, mitä meillä nyt tarkoitetaan säätää. Eräissä tapauksissa on muuallakin maailmassa juuri tämän nimityksen tarvetta nykyään tunnettu. On erittäin muutamissa viime aikoina syntyneissä valtiomuotoyrityksissä puhuttu „kansanrepubliikista”, ja minä huomaan, että siinä vastalauseessa, jonka valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet ovat mietintöön liittäneet, on eri kertoja juuri „kansanvaltion” nimitystä käytetty. Minä en myöskään puhu mitään valtionpäämiehen nimityksestä. Minä katsoisin olevan enemmän Suomen kansan arvon mukaista, jos se muodostaisi valtionpäämiehen nimityksen kielensä omista varoista eikä käyttäisi

siinä semmoista sanaa, joka suurimmalle osalle Suomen kansaa tuottaa ääntämisvaikeuksia. Mutta minä jätän tämän ja käytän seuraavassa yksinkertaisuuden vuoksi „tasavallan” ja „presidentin” nimityksiä, joita valiokunnan enemmistö on puolustanut.

Mutta nimittipä nyt sitä valtiomuotoa, jota tavoittelemme, tasavallaksi tai kansanvaltioksi, tarkoitus on joka tapauksessa epäilemättä muodostaa semmoinen valtiojärjestys, jonka mukaan valta on kansasta lähtöisin, vieläpä viime asteessa kansan omista käsissä.

Voitaisiin ajatella, että tämä toteutettaisiin sillä tavalla, että kansan asian ainoana täysivaltaisena ajajana olisi kansan eduskunta, joka asettaisi sekä hallituksen että valtion päämiehen. Tämmöiseen valtiojärjestykseen ei tietysti mitenkään sovellu valtion päämiehen, presidentin, veto- ja hajoitusoikeus, vaan olisi siinä tapauksessa johdonmukaista, että hallitus ja valtion päämies olisivat ainoastaan toimeenpanovallan käyttäjinä, eduskunnan lausuman kansan tahdon toteuttajina. Tämmöisen valtiomuodon luomiseen tähtäkin sosialidemokraattien vastalause. Ja sille on annettava se tunnustus, että se ainakin on johdonmukainen.

Toinen kysymys on se, toteuttaako tämä valtiojärjestys todellisen kansanvallan. Eduskunnan valta on tietenkin kansanvaltaa, mikäli voi katsoa eduskunnan toteuttavan kansan tahtoa. Eduskunta saattaa myöskin kansan tahdosta poiketa. Eduskunnan jäsenet saattavat ryhtyä toimenpiteisiin, joita ei kansa kannata. Sen vuoksi onkin yleisesti tunnettu tarvetta saada jonkinmoisia takeita kansan puolelta siitä, että eduskunta kansan tahtoa noudattaa ja ettei eduskunnastakaan saa muodostaa mitään harvainvaltaa ja harvainvallan diktatuuria. Eikä tämmöisiksi takeiksi ole yleensä missäkään katsottu vain määräaikoina uudistuvain vaalien riittävän. Aivan merkitykseton olisi myöskin semmoinen hajoitusoikeus, jota eduskunta itse käyttäisi. Sitä tietysti tultaisiin käyttämään ainoastaan vähemmistöpuolueita vastaan.

Yhtenä tällaisena takeena saattaa tietenkin olla kansanäänestys. Tämä taemuoto on kuitenkin varsin vaivalloinen käyttää. Se edellyttää, että maa alueeltaan on jokseenkin pieni, että maalla on hyvät kulkuneuvot, ennen kaikkea että koko kansassa vallitsee sangen korkea sivistystaso ja suuri yleisten asiain harrastus ja tuntemus. Kun lainsäädännön yksityisyyksien selvittäminen kansan laajimmissa kerroksissa voi jäädä vain jokseenkin pintapuoliseksi niin kansanäänestyksen päätökset helposti voivat käydä umpimähkäisiksi

ja tunnesyihin perustuviksi, joten saattaa panna kysymykseen, saattaako kansa edullisella tavalla käyttää hyväkseen kansanäänestystä, vai eikö kansan tahdon toteuttamisen varminpana keinona ole käyttää luottamusmiehiä, joilla on mahdollisuutta myöskin asioita harkita. Kansan tahdon toteuttamisen valvominen saatetaan toisaalta asettaa myös valtion päämiehen tehtäväksi. Koska tasavallassa eli kansanvaltiossa valtion päämies on valittava eikä perinnöllinen, niin kaiketkin kansa siksi tahtoo valita paraimman miehen, semmoisen, joka eduskunnallisesti edustaa kansaa, joka ratkaisevissa käänteissä toimii niin kuin kansa kokonaisuudessaan toimisi. Onhan siis varsin luonnollista, että tälle kansan kunnan ja tunnon, sen rehellisyyden ja oikeudentunnon ja ominaislaadun edustajan tehtäväksi uskotaan pitää silmällä, että eduskunta ei minkään laskelmien nojalla poikkea siitä, mitä kansan omat ihanteet vaativat. Mutta tästä aivan itsestään jo seuraa, että valtion päämies ei saa olla eduskunnan valitsema, vaan kansan itsensä tähän tehtävään valtuuttama. Siitä seuraa edelleen, että hänellä tulee olla oikeus eduskunnan päätöksestä vedota kansaan. Hänellä tulee olla oikeus määrätä uudet eduskuntavaalit toimitettaviksi ja hajoittaa eduskunta silloin kuin joku asia vaatii niin kiireellistä ratkaisua, ettei voida uutta vaalia odottaa. Mutta hänellä tulee olla oikeus käyttää lievempää kansaan vetoamista. Hänen pitää voida kieltää jonkun lain toimeenpano väliaikaisesti, kunnes kansa uusissa vaaleissa on saanut lausua mielipiteensä tarvitsematta silti hajottaa eduskuntaa, jos asian kiireellisyys ei sitä vaadi.

Minä tahdon kuitenkin lisätä, että sellaisessa tasavallassa, joka on oleva kansan valtio, ei valtion päämiehen veto-oikeus saata olla mitään muuta kuin kansaan vetoamista. Kun perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä ensimmäisessä vastalauseessa tahdotaan eräissä asioissa antaa presidentille ehdoton kiello-oikeus, niin tämä ei mitenkään sovellu kansanvaltion periaatteisiin, vaan se merkitsee sitä, että tahdotaan kansanvaltiosta tehdä jotakin, jota se ei saa eikä voi olla. Soveltumaton kansanvaltion periaatteeseen on myöskin, että, jos presidentti olisi kielloansa käyttänyt, silloin olisi vaadittava tavallisen lain vahvistamatta voimaantulemiseksi $\frac{2}{3}$ äänten enemmistö. Sillä tämäkin sisältää jo enemmän kuin kansaan vetoamista. Se voisi tuottaa sitä paitsi suuria vaikeuksia hallituksen muodostamisessa, jos uusien vaalien jälkeen jokin laki, saavuttaen tavallisen enemmistön, mutta ei $\frac{2}{3}$ enemmistöä, täten raukeisi. Ainoastaan yhdessä tapauksessa on meidän valtiosääntömme periaat-

teitten mukaan $\frac{2}{3}$ enemmistöä vaadittava. Meidän valtiosääntömme on sillä kannalla, että muutoksia perustuslakiin säännöllisesti voi säätää ainoastaan jos $\frac{2}{3}$ eduskunnasta uusien vaalien jälkeen sitä puoltaa, muuten pysyy entinen voimassa. Johdonmukaista siis on, että jos presidentti käyttää vetoa perustuslakiasioissa ja asia menee uusiin vaaleihin, yleisestä vaatimuksesta ei silloinkaan saa tinkiä, vaan on silloin $\frac{2}{3}$ enemmistö vaadittava.

Jos nyt on valittava aivan puhtaan eduskuntavallan välillä ja sellaisen vallanjoon välillä, jonka mukaan valtion päämiehellä on laillinen oikeus ja velvollisuus kansan omanatuntona valvoa, miten eduskunta valtuuksiaan käyttää, niin minä ehdottomasti valitsen jälkimäisen järjestelmän, vieläpä katson mahdottomaksi äänelläni vaikuttaa edellisenlaatuiseen valtiomuodon toteuttamiseksi, niin johdonmukaiseksi kun sen tunnustankin.

Hallituksen esitys on koettanut pitää keskiväliä molempien järjestelmien välillä, mutta koettaessaan yhdistää kaksi periaatetta, joita on mahdoton yhdistää, jäänyt haparoivaksi ja periaatteettomaksi. Hallituksen esitys katsomatta tarpeelliseksi asiaa edes mitenkään perustella, ehdottaa että presidentin vaali olisi eduskunnan toimitettava. Kenties on vaikuttimena tähän ollut se, mikä on ollut eduskunnassakin ilmausuttu, että täten päästäisiin yhtä mieliäkiirhoittavaa vaalia vähemmällä ja on erittäinkin sanottu, että monarkistit ovat epäjohdonmukaisia, jos he nyt vaativat erikoista kansan toimitettavaa vaalia, koska tasavaltaa vastaan on yhtenä epäkohtana esiintuotu se kiihotus, jonka presidentin vaali tuottaa. Tämöiset sivulla olevat seikat eivät kuitenkaan saa asian periaatteellista puolta hämmentää. Voisihan sanoa, että päästäisiin vieläkin mukavammasti, jos presidentin vaalin toimittaisi esimerkiksi valtioneuvosto. Mutta eihän voi suinkaan sanoa epäjohdonmukaiseksi sitä, joka tällä tavoin toimeenpantua kansanvaltiota ei tahtoisi siksi nimittää. Kun kerran tasavalta, kansanvaltio tahdotaan perustaa, niin se on otettava semmoisena kuin se periaatteeltaan on. Periaatetta ei saa uhrata syrjäseikkojen vuoksi. Kaikista selvintä olisi, että kansa itse välittömästi toimittaisi presidentin vaalin, ja minä puolestani olenkin viimeiseen asti ollut sillä kannalla. Mutta minä myönnän että, jos ei vaalissa voi saada ehdotonta enemmistöä ensi kerralla niin uusinta vaalien toimeenpano tulisi tässä tapauksessa liian hankalaksi. Ja valitsijamiestenkin kautta voi kansantahto tulla yhtä selvästi esiin, kun valitsijamiehet on valittu tätä yhtä seikkaa silmällä

pitäen. Tähän katsoen voi myös toivoa, että ulkoapäin tuleva vaikutus ei voi niin voimakkaasti toteutua kuin eduskunnassa joka on valittu monia eri kysymyksiä silmällä pitäen ja pitemmän ajan koossa ollen voi paljon helpommin joutua ulkovaikutuksen alaiseksi.

Vaikka hallituksen esitys asettaa presidentin eduskunnan valittavaksi, niin se kuitenkin aivan epäjohdonmukaisesti antaa hänelle oikeuden hajoittaa eduskunnan ja oikeuden vahvistaa eduskunnan päättämät lait s. o. käyttää veto-oikeutta. Eduskunnan valitseman presidentin tulisi tämän mukaan siis saada osittain hajoituksella, osittain veto-oikeuden käyttämisellä vedota kansaan. Jos eduskunta uusien vaalien jälkeen yksinkertaisella äänten enemmistöllä hyväksyisi lain, johon nähden vetoa on käytetty, niin se vahvistamatta astuisi voimaan; ja tämä koskisi perustuslakiakin. Presidentin veto-oikeuden käyttäminen perustuslakikysymyksiin nähden johtaisi siis toiseen seuraukseen kuin mikä muuten on periaatteena valtiosäännöissä. Olettakaamme että eduskunta säädetyillä määräenemmistöillä on julistanut jonkun perustuslain säätämisen kiireelliseksi ja sitten sen päättänyt, mutta presidentti puolestaan on sitä mieltä, että eduskunta on kiireellisyydessään hätiköinyt, ja vaatisi että asia olisi ratkaistava uusien vaalien jälkeen, niin kuin perustuslaissa normaalioloissa on säädetty. Ja olettakaamme edelleen, että näyttäytyisi että presidentti vetoamisessaan on oikeassa: uutta perustuslakia kannattaisi tosin eduskunnassa enemmistö, mutta ei $\frac{2}{3}$ enemmistö. Mutta vaikka siis presidentin kansaan vetoaminen näinollen näyttäytyisi aivan oikeaksi ja vaikka uutta perustuslakia, jos asiata ei olisi kiireelliseksi julistettu, ei olisi voinut syntyä, niin se kuitenkin tässä tapauksessa vastoin valtiosääntömme yleisiä perusteita tulisi voimaan. Minä voisin ymmärtää ja voin ymmärtää sellaista kantaa, että presidentillä ei ole oleva mitään veto-oikeutta perustuslainsäädäntöön nähden, koska perustuslain säädäntö muuten on turvattu määräenemmistöillä. Siihen suuntaan olikin tehty eräs vastalause perustuslakikomitean alkuperäisessä mietinnössä. Mutta minä en voi ymmärtää sellaista puolinaista kantaa, jolle hallituksen esitys on asettunut.

Nämä mainitsemani kaksi seikkaa tekevät mielestäni hallituksen esityksen semmoisenaan mahdottomaksi hyväksyä. Mutta perustuslakivaliokunta on tätä hallituksen esitystä edelleen huonontanut.

Totuuden nimessä on sanottava, että kaikki valiokunnan ehdottamat muutokset eivät — minun käsitykseni mukaan — suinkaan ole huononnu-

sia. Minä katson, mainitakseni muutamia esimerkkejä, parannukseksi että valiokunta on 9 §:llä voinut toistaiseksi varsin tyydyttävästi järjestää Suomen kansalaisten oikeuksien riippumattomuuden siitä, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan kansalainen kuuluu tai kuuluuko hän mihinkään sellaiseen yhdyskuntaan. Edelleen katsoisin parannukseksi, että nimenomaan on säädetty että kaikki tiedonannot ulkovalloille ja Suomen lähettiläille ulkomailla on toimitettava sen ministeriön kautta, jonka toimialaan ulkoasiat kuuluvat. Tämä säännös asettuu kaikkea syrjäistä, personallista ja edesvastuutonta ulkopolitiikkaa vastaan.

Parannukseksi sanoisin minä puolestani myös sen, että valiokunta on säännöksi ehdottanut, että presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa, ja olen siis siinä kohdin toista mieltä kuin arvoisa pääministeri äskeisessä lausunnossaan. Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että vähemmän tärkeitä asiat saataisiin ratkaista n. s. kabinetti-esittelyssä asianomaisen ministerin esitellessä ja toisen ministerin läsnä ollessa. Vähemmän tärkeät ulkoasiat taas toisen ministerin esitellessä ja kahden muun ministerin saapuvilla ollessa. Nämä hallituksen esityksen ehdotukset ovat peräisin Ruotsin hallitusmuodosta. Mutta on huomattava että Ruotsissa on koko tästä esittelytavasta luovuttu niiden muutosten kautta, joita 1909 tehtiin hallitusmuotoon. Pääsyynä, minkä vuoksi ulkoasioita tällä tavoin oli esitelty, oli se että ulkoasiat olivat yhteisiä Norjan kanssa ja että Norjankin ministerien piti olla saapuvilla niitä esiteltäessä. Senvuoksi niitä ei voitu ratkaista Ruotsin valtioneuvostossa. Sen jälkeen kun Norja Ruotsista erosi on kääntynyt siihen että kaikki asiat esitellään valtioneuvostossa. Presidentin ratkaistavat asiat ovat yleensä niin tärkeät, että ne syystä ovat valtioneuvostossa tapahtuvat. Ainoana poikkeuksena ovat olevat ne asiat, jotka presidentti ratkaisee sotavoiman ylimpänä päällikkönä, josta epäilemättä tarvitaan erikoisia säännöksiä; ja minä valitan että valiokunta on tätä tarkoittavan kohdan hallituksen esityksestä poistanut.

Vihdoin katsoisin, että perustuslakivaliokunnan sanamuodostus 49 §:ssä, kun on kysymys kieliolojen huomioonottamisesta hallintoalueen rajoja uudestaan järjestettäessä, on onnistuneempi kuin hallituksen esityksen, jossa puhutaan niin häilyvästä ja osittain olemattomasta asiasta kuin suomalaisen ja ruotsalaisen asutusalueen rajoista. Myöskin pitäisin parannuksena sen lisäyksen, jonka valiokunta on tehnyt 64 §:ään, jonka mukaan uusia virkoja ja virastoja ei saada perustaa

muuten kuin vuotuisen tulo- ja menoarvion rajoissa. Sen on oikeastaan pitänyt olla itsestäänkin selvä, mutta tällä valiokunnan tekemällä lisäyksellä on asia tullut kiistämättömäksi. Joku muukin lisäys tai sanamuodollinen muutos saatetaan edelleen olla merkittävä parannukseksi. En tahdo niitä kaikkia ruveta luettelemaan.

Mutta tämän ohessa on, niinkuin jo sanoin, valiokunta ehdotukseen tehnyt myöskin olennaisia huononnuksia.

Ensimmäinen näistä on presidentin vaalin toimittamistavassa, nimittäin aivan riippumatta siitä, toimittaako vaalin eduskunta vai valitsijamiehet. Hallituksen esityksessä on ehdotettu, että presidentin vaali toimitettaisiin siinä järjestyksessä, jota eduskunnan puhemiehen vaalissa on noudatettava. Tosin täytyy pitää täysin muodottomana ja aivan sopimattomanakin, että hallitusmuodossa viitattaisiin eduskunnan työhön järjestyksen säännöksiin, semmoisiin säännöksiin, joita eduskunta voi muuttaa yksinkertaisella enemmistöllä ilman mitään vahvistusta. Mutta tarkoitus tässä on selvä. Hallituksen esitys tarkoittaa sitä, että ne kaksi uusintavaalia, jotka ovat toimitettavat siinä tapauksessa, että ensimmäinen vaali ei johda ehdottomaan enemmistöön, toimitettaisiin vapaasti. Uusintavaaleissa noudatetaan nimittäin kahta tapaa: joko suoritetaan nämä uusintavaalit aivan vapaasti tai ovat ne sidotut niihin ehdokkaisiin, jotka ovat aikaisemmissa äänestysissä saaneet enimmät äänet. Jälkimäistä tapaa noudatetaan enimmäkseen, missä äänestäjien lukumäärä on kovin suuri, jolloin vapaa uusinta siitä syystä tuottaa käytännöllisiä vaikeuksia. Mutta missä näin ei ole laita, on vapaa uusintavaali asetettava ehdottomasti etualalle. Vapaa uusintavaali tekee nimittäin pienemmillekin puolueille mahdolliseksi saada jotakin vaikutusta vaalin tulokseen. Sitävastoin, jos viimeinen vaali tapahtuu kahden enimmän ääniä saaneiden välillä, ei pienemmillä puolueilla ole mitään muuta neuvoa, kuin äänestää toista taikka toista suurempien puolueiden äärimmäisyysehdoista. Se takaa siis ehdottoman päätösvallan suuremmille puolueille näiden tarvitsematta ensinkään välittää pienemmistä ja siten ehkä valita semmoisia ehdokkaita, jotka voisivat saavuttaa yleistä kannatusta koko kansan puolelta. Puheenalaista huononnusta on mielestäni pidettävä niin tuhoisana, että pienempien puolueiden kannalta ehdottomasti on asetuttava tätä menettelytapaa vastaan. Tämän rinnalla on se huomautus, että voisi sattua, ettei presidentti kolmannessakaan äänestyksessä voisi saada ehdotonta enemmistöä,

mikä voisi näyttää pahalta, aivan vähäarvoinen ja tuskinpa edes kysymykseen tuleva.

Sen kannalta, joka antaa presidentin valitsemisen eduskunnalle, on tietysti aivan johdonmukaista, että hän sallii eduskunnan myös eräissä tapauksissa erottaa presidentin. Se, joka ei tahdo asettaa presidenttiä eduskunnan valittavaksi, ei voi periaatteen vuoksi suostua siihen, että eduskunta rikoksenkaan johdosta erottaisi presidenttiä, vaikka tietääkin tämän ehdotuksen lähteneen siitä itsessään kauniista ajatuksesta, että toimessa olevaa presidenttiä ei pitäisi panna syytteeseen.

Merkille pantava huononnus on se säännös, että valtioneuvoston ja sen ministeriöiden pöytäkirjat olisivat varsinaisten valtiopäivien alussa perustuslakivaliokunnalle esitettävät. Tarkoitus kai on, vaikka ei sitä sanota, että nuo pöytäkirjat esitettäisiin sitä varten, että valiokunta voisi arvostella, missä määrin valtioneuvoston jäsenet ovat noudattaneet lakia ja missä määrin laista poikenneet. Puhumattakaan siitä, että tämän toimen toteuttaminen käytännössä tuottaisi suuria vaikeuksia jo itse näiden asiakirjain hoidon vuoksi ja sen vuoksi, että noita asiakirjoja yhteenään tarvitaan, tulisi tällainen toimi kuluttamaan hukkaan perustuslakivaliokunnan aikaa ilman mitään mainittavaa hyötyä — pöytäkirjat voidaan nimittäin aina kirjoittaa niin, että ne sanovat mahdollisimman vähän. Se on samalla tarpeetonta, jo senkin vuoksi, että eduskunnalla jo ennestään on mitä laajin oikeus saada käytettäväkseen valtioneuvoston pöytäkirjat. Tästä asiasta puhutaan valtiopäiväjärjestyksessä, johon se muuten kuuluukin eikä hallitusmuotoon. Tämänlaatuinen määräys tavataan koko maailmassa tietääkseni ainoastaan Ruotsissa, mutta ei ymmärtääkseni meillä ole syytä apinoida kaikkea, mitä Ruotsin valtiosäännössä on semmoissakin asioissa, jotka siellä ovat osottautuneet merkityksellömmiksi ja epäkäytännöllisiksi.

Puolustuslaitosta koskeva 74 § on saanut sellaisen kömpelön muodon, ettei sentapaista mielellään pitäisi siistiin lakitekstiin ottaa. Huononnus ei kuitenkaan ole ainoastaan muodollinen. Kun kerran koko maan puolustuslaitoksesta ei hallitusmuotoon oteta muuta kuin kielimääräyksiä, — seikka, joka minun mielestäni on varsin nurinkurinen, — olisi siihen ainakin otettava määräys komennuskielestä. Sitä vastoin siihen ei pitäisi ottaa semmoista epämääräistä säännöstä, että sotajoukkojen rauhanaikana pitäisi olla sijoitettuna niiden kotiseudulle, säännös, joka on mahdotonta noudattaa, joka sitäpaitsi ei olisi eduksi palvelukseen otetuille nuorille miehille, joitten palvelusaikanaan päinvastoin pitäisi saada tutus-

tua laajemmalti isänmaahansa. Tässäkin kohden kielikanta yrittää rakentaa kiinalaisen muurin ja kasvattaa nuorisosta nurkkakuntalais-poroporvareita, sen sijaan, että koetettaisiin heidän näköalojaan ja yleistä isänmaan tuntemustaan laajentaa.

Kovin onnettomasti on valiokunta 78 §:ään soveltanut säännöksen siitä, että opetus valtion oppilaitoksissa on oleva maksutonta. Valtion kouluissa jo nykyäänkin on opetus maksuton kaikille varattomille. Valiokunnan ehdottama säännös tarkoittaa tämän edun suomista varakkaillekin asettuen sen mahdollittoman periaatteen kannalle, että valtion on kaikille varakkaille ja huonolajaisillekin kustannettava maksuton ylempi opetus. Lakitekstillisestikin tämä määräys aivan sopimattomasti rikkoo itse lain kokoonpanon.

Erittäin tuhoisan muutoksen on valiokunta tehnyt poistaessaan ansion ja kokemuksen virkoja täytettäessä noudatettavien yleisten ylennysperusteitten joukosta ja pannessaan sijaan työkyvyn, joka panee pääpainon saavutuksen paljouteen jättäen laadun syrjään. Ja poistaessaan 90 §:stä sen määräyksen, ettei tuomareita ilman heidän omaa suostumustaan saa toiseen virkaan siirtää, paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudestaan järjestämisestä, on valiokunta suorastaan hypännyt väärään kirnuun. Erottamattomilla tuomareilla on tietysti ilman muuta se oikeus, ettei heitä saa siirtää toiseen virkaan ilman heidän omaa suostumustaan. Sitä ei nykyisessäkään perustuslaissa ole erikseen sanottu mutta se on pidetty aivan päivän selvänä. Hallituksen esityksen hyväksyminen tässä kohden tekee vain mahdolliseksi siirtää heitä ilman heidän omaa suostumustaan toiseen virkaan, kun tuomiolaitos uudestaan järjestetään ja tekee siis tuomiolaitoksen uudestaan järjestämisen mahdolliseksi silti pakottamatta asettamaan maan koko nykyistä tuomarikuntaa lakkautuspalkalle. Valiokunta on siis tehdessään tällaisen poiston mennyt aivan toisaalle, kuin mihin muutos on tähdätty.

Huononnus on sekin, että 6 §:stä on poistettu määräys, että Suomen kansalaisen saavutettuja oikeuksia ei ole uudella lailla rajoitettava muussa järjestyksessä, kuin mitä perustuslain muuttamisesta on säädetty. Tämä on tietysti muutenkin itsestään luonnollinen asia, olipa se hallitusmuodossa tai ei, mutta kun näin on laita, niin myöskin on paikallaan, että tämä luonnollinen asia hallitusmuodossa on selvästi lausuttuna.

Aivan vähäpätöisenä huononnuksena on pidettävä, että valiokunta on poistanut sen määräyksen, että sen ministerin, jonka käsiteltävänä oi-

keushallintoa koskevat asiat ovat, sekä vähintään yhden muun ministerin tulee olla lainoppinut. Onhan tietysti suotavaa, että lainoppineita on niin monta kuin mahdollista ministeristössä. Mutta eihän kuitenkaan voi perustuslakiin panna esimerkiksi sellaista säännöstä, että kulkulaitosministerin tulee myöskin ymmärtää kulkulaitosasioita. Jos epäpätevyyden palvonta, johon kansanvalta valitettavasti aivan liian usein pyrkii, pääsee valtaan, niin sitä ei minkäänlaisilla säännöksillä voida estää. Eikä sitäpaitsi lainoppi silti ilman muuta tee päteväksi oikeusministerin virkaan. Ei kuka lainoppinut tahansa vain lainopillisella tutkinnollaan ole siihen pätevä.

Itsessään merkityksetön on tietenkin valiokunnan lisäämä 15 §: „Älköön tasavallassa annettako älköönkä käytettäkö aatelisarvoja eikä ritarimerkkejä”. Vaikea on tietää millä tavalla tämä määräys esimerkiksi valtakunnan rajalla pannaan voimaan siihen ulkomaalaiseen nähden, joka Suomen tasavallan alueelle astuu, enkä tiedä, millä tavalla tuo yleinen tittelien poistaminen tulee tapahtumaan tämän Suomen tasavallan kansalaisten kesken. Vaikka asia itsessään ei ole minkään arvoinen, niin ei suinkaan voitane ketään vaatia äänestämään hallitusmuotoa, johon pannaan naurua herättäviä määräyksiä.

Nyt esillä oleva hallitusmuotoesitys on perimältään lähtöisin 1917 asetetun perustuslakikomitean ehdotuksesta. Siihen, mitä tästä ehdotuksesta on jäljellä, siihen perustuvat yleensä ehdotuksen olennaiset ansiot ja puutteet. Ansioina esiintyy — minä tarkoitan sitä, mitä tästä alkuperäisestä ehdotuksesta on jäljellä — yleensä säännösten selvyys ja myöskin säännösten asialisuus. Puutteena voisi mainita niin juhlalliselle asiakirjalle harvinaisen kuivuuden ja myöskin erinäiset järjestelmää koskevat puutteet. Niinkuin olen osottanut, on hallituksen ehdotus jossakussa tärkeässä kohdassaan alkulähdettään huonontanut ja paljoa useampia huononnuksia — vähempiarvoisten parannusten ohella — on nyt tehty perustuslakivaliokunta.

Me, jotka itse peruskysymyksessä olemme toisella kannalla — tai ainakin useat meistä — olemme valmiit myötävaikuttamaan tasavaltalaisen hallitusmuodon säätämiseen ja sen kiireeseen säätämiseen, sillä me tunnemme syvästi, että valtakunta sekä sisään- että ulospäin kaipaa uutta hallitusmuotoa. Vakaumukseni mukaan meidän asemamme sisään- ja ulospäin ei kuitenkaan ole semmoinen, että meidän tulee olla myötävaikuttamassa minkä hallitusmuodon säätämiseen tahansa. Me katsomme olevamme velvolliset myötävaikuttamaan hyvän hallitusmuodon syntymiseen, mutta emme katso olevamme vel-

volliset myötävaikuttamaan huonon tasavaltalaisen hallitusmuodon säätämiseen. Me jäämme odottamaan, että suuri valiokunta ehdottaa ja eduskunta toisessa käsittelyssä tekee hallitusmuotoehdotukseen sellaiset korjaukset, että se sekä periaatteiden että ulkonaisen arvokkuuden puolesta on mahdollinen hyväksyä.

(Senjohdosta, että useat edustajat poistuvat istuntosalista, lausuu

Puhemies: Pyydän eduskuntaa rauhoittumaan).

Ed. Estlander: Till följd av det arbets-sätt grundlagsutskottet inslagit beträffande detta ärende har det varit, må jag säga, fysiskt omöjligt att hinna i reservationsväg avfatta alla de anmärkningar, som man skulle önskat framställa mot betänkandet, och det ehuru visserligen många stycken, där anmärkning dock bort göras, lämnats att framställas muntligen i stora utskottet eller vid plenum. Jag anser mig emellertid böra anmärka, att jag i vissa delar öfver dem, som ingå i den av mig undertecknade reservationen, förenar mig om reservationsyrkanden, som av andra reservanter uttalats. Sålunda förenar jag mig i främsta rummet om vad som i X reservationen framhålles, nämligen om det olämpliga i att grundlagsutskottet, genom det uttalande det gör i början av sitt betänkande, klandrar en åtgärd, som Finlands lantdag, om än i annan samsättning, tidigare vidtagit. Det gäller här ett uttalande i anledning därav att lantdagen skridit till att på grund av 38 § i 1772 års regeringsform verkställa konungaval. Vidare ber jag få uttala min anslutning till vad i reservation IV yttras beträffande 82 §, och ville jag särskilt framhålla, att såväl historiska som även rättshistoriska skäl, enligt min tanke, tala för att i R. F. icke borde saknas bestämmelse om den evangelisk-lutherska kyrkans ställning inom folket. Ty därav bero även de rättsbud beträffande kyrkolagstiftningen, som i regeringsformen äro intagna. I samma reservation ber jag därjämte få ansluta mig till vad som yttras beträffande 91 § och anser jag, att det icke vore önskligt att ur regeringsformen skulle uteslutas bestämmelsen därom, att domare eller annan tjänsteman icke må tillämpa stadganden i förordning, som står i strid med grundlag eller annan lag. Ett sådant stadgande har i tider som gått ansetts vara en synnerligen viktig grundsats i vår offentliga rätt, och vi kunna ej veta, om ej i den självständiga stat vi hoppas kunna uppbygga och upprätthålla även denna grundsats skall komma att räknas bland de viktigaste.

I övrigt är det ej min avsikt att här närmare ingå på de huvudsakliga anmärkningar, som enligt min tanke äro att göra emot betänkandet snart sagt nästan i alla dess delar. Jag hänvisar härutinnan till min reservation. Men jag vill be att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som karakteriserar hela detta grundlagsutskottets betänkande och som gäller även propositionen, vilken väl ursprungligen var uppgjord på basen av ett skäligen väl avvägt, ehuru visserligen republikanskt förslag, men sedermera genom eftergifter på en par väsentliga punkter, vilka även den tidigare talaren här berörde, kommit att verksamt bidra till att giva åt ärendets behandling i lantdagen, och jag fruktar också vid dess slutliga avgörande i lantdagen, en orätt vändning. Det är, synes det mig, nu något sent att från regeringens sida göra förbehåll om vilka bestämmelser man icke vill vara med om. Den auktoritatis interpositio, som regeringen nu i elfte timmen kommer med, tänker jag ej vidare skall kunna återföra sakens behandling i lycklig gir. Men jag vill hoppas, att något i denna del skall kunna vinnas.

Betänkandet går dock som sagt, vida längre än de avsteg propositionen redan gjort från det ursprungligen till bas för regeringsformen lagda förslaget. Betänkandet går vida längre än propositionen i försöket att kringgärda folkrepresentationens makt och att kringskära presidentens och regeringens. Detta syfte är ju tydligt; det är genomgående i betänkandet, syftet att på detta sätt åter komma, om också ej med första steget till målet, så dock i varje fall ett långt steg mot det idealtillstånd, med vilket vi voro lyckliggjorda, då lantdagen antagit den kända maktlagen av den 18 juli 1917. Att det stora vänsterpartiet önskar återkomma till detta idealtillstånd, det förstås av sig själv. Efter det att lantdagen ryckt till sig makten, följde såsom alla eller åtminstone de flesta ännu torde erinra sig, det röda förräderiet med dess demokratiska stats- och samhällsideal. Att en stor del av maalaispartiet och ett antal jämväl inom andra partier då voro för maktlagen är ju känt. Att åtminstone en stor del av dessa element ännu håller fast vid detta samma statsideal, det kan visserligen anses vara otroligt, men är ej dess mindre sant. Betänkandet bär härom ojävigt vittnesbörd. Det utgör resultatet av en förnyad allians av i huvudsak dessa samma element, som då omfattade „valtalaki” eller åtminstone så länge som möjligt höllo fast vid densamma. Genom betänkandet och dess förslag till regeringsform skulle riksdagen bliva övermäktig, utan varje verklig motbalans inom

staten och samhället vare sig från presidentens eller regeringens sida, men — och det är detta som synes mig för närvarande vara det huvudsakliga — det är icke den ändring, som regeringsformen nu skulle undergå det gäller att hava klart för sig, utan vad som det gäller hava klart för sig är hurudan denna regeringsform ser ut, då den antagits och hunnit undergå de förnyade och ytterligare reformer, som säkerligen komma att äga rum. Ty det böra vi hava klart för oss, att sedan denna regeringsform antagits i den form grundlagsutskottet nu förordar densamma, blir det möjligt att genomföra, eller rättare sagt, det blir omöjligt att hindra genomförandet av en sådan regeringsform, som skulle leda oss ännu längre mot detta samma ideal än vi redan med denna regeringsform kommit. Vi böra även ihågkomma, att framdeles blir det ej fråga blott om förnyade ändringar i regeringsformen, utan även om total omarbetning av hela lantdagsordningen. Det är denna synpunkt, som väsentligen bör anläggas vid bedömandet av det nu föreliggande förslaget till regeringsform, och ur denna synpunkt anser jag det vara av ett visst intresse att kasta en blick på reservationen n:o II och de där såsom ledande angivna grundsatserna. Det skall då tydligen visa sig, hurusom det uttalande jag här gjorde om maktlagen såsom det framtida statsidealet ingalunda är överdrivet. Redan i det första uttalandet som göres på första sidan av denna reservation framhålles det, att riksdagens ställning såsom den lagliga innehavaren av den folket tillkommande statsmakten liksom ock den medborgerliga husbonderätten bör tillräckligt komma till synes. Jag tillåter mig säga att denna sats är en synnerligen antidemokratisk sats, då härmed underförstås, att riksdagen finge själv besluta om nyval och upplösning och således den makt, som lagligen borde tillkomma folket, faktiskt skulle ligga icke i dess händer, utan i riksdagens. Något veto skulle presidenten icke heller äga.

I reservationen II tillåtes visserligen det djärva uttalandet, att den högsta verkställande makten skulle utövas av presidenten och att regeringen härvid skulle få en erforderlig frihet, men jag tror, att detta uttalande icke är överensstämmande med sanningen. I själva verket skulle presidenten icke komma att äga någon betydelse alls. Han skulle vara helt enkelt en ordförande inom statsrådet, och vad statsrådet beträffar, skulle, till följd av den s. k. parlamentariska grundsats, som fått insteg och tillämpning i vår rätt, också statsrådets ställning såsom regerings-

organ sakna varje egentlig självständighet och varje auktoritet gentemot folkrepresentationen.

Men det vore kanske orätt att säga, att det bleve riksdagen, som skulle utöva denna maktfullkomlighet. Det vore kanske rättare att säga, att den bleve förlagd till riksdagens utskott. Visserligen komme riksdagen, då dess sammanträden och dess upplösning berodde av den själv, att kunna sitta permanent. Men om riksdagen icke skulle fullständigt utöva denna rätt, skulle den säkert komma att i stället sörja för att dess myndighet bleve lagd i händerna på vissa permanenta utskott. Det finnes redan nu möjlighet för statsutskottet att sitta i permanens. Utrikesutskottet komme också att bli ett permanent utskott, emedan detsamma komme att ställas vid regeringens sida med avseende å behandlingen av utrikesärenden, vilka ju icke tåla att hänskjutas till vissa perioder av året, utan måste skötas hela året om. Och för det tredje skulle grundlagsutskottet bli ett dylikt permanent utskott, emedan detsamma enligt betänkandet eller reservation n:o II, som i detta avseende överensstämmer, skulle få i uppdrag att granska och genomgå samtliga statsrådets och dess ministeriers protokoll. Det vore således egentligen uti dessa utskotts händer, som den egentliga ledningen av administrationen komme att ligga. Någon självständighet för regeringen vore icke att tala om.

Ytterligare karakteriserande för den makt folkrepresentationen skulle komma att utöva, är att, om också i teorin finska medborgares allmänna rättigheter kunde synas vara iakttagna, detsamma dock i själva verket vore prisgivna, då vid enkel röstmajoritet inom riksdagen de väsentligaste lagbuden rörande dessa rättigheter kunde förändras. Detta allmänna rättsskydd, såsom det här ter sig i regeringsformen, är endast en skylt, bakom vilken ligger möjligheten att ett svårt förtryck över enskilda medborgare och enskilda samhällsklasser skulle kunna utövas.

Jag har endast velat beröra dessa huvudpunkter av reservationen II för att giva skäl för det uttalande jag här gjorde, att vi icke böra se till den nuvarande regeringsformen sådan den nu antages, utan att vi böra se till, huru den efter någon tid kommer att se ut. Vad som väsentligen i denna regeringsform felar är en motbalans, något statsorgan, som kunde förhindra alltför överilade och alltför ensidiga ytterligare ändringar i regeringsformen.

Ed. af Forselles: Även med fara att anses i hög grad omodern, ber jag att få erkänna mig som anhängare av den monarkiska styrelseformen. Redan vid valen till lantdagen har jag

i detta avseende preciserat min ståndpunkt, men därvid tillagt, att jag kunde vara med om en republikansk styrelseform i det fallet att den skulle skapa en stark regeringsmakt. Härutinnan innebär emellertid det av grundlagsutskottet framlagda förslaget en stor besvikning. För den, som anser, att en stark regeringsmakt är av nöden, är det nödvändigt att invänta de förändringar, som stora utskottet eventuellt kommer att göra, då i annat fall antagandet av regeringsformen i den form den nu föreligger påtagligen kommer att leda till det tillstånd, som här av lantlagsman Estlander på ett så karakteristisk sätt framhållits. Det beror naturligtvis på de förändringar, som kunna åstadkommas genom stora utskottets arbete, huruvida de representanter, som äro i samma läge som jag, skola kunna förena sig om den kläm, som ingår i grundlagsutskottets betänkande på sid. 9. Sedan flera tidigare talare hava yttrat sig, tror jag att jag angående de skilda paragraferna i lagsförslaget kan yttra mig tämligen kort.

Vad först de paragrafer beträffar, som röra nationaliteternas förhållande i landet nämligen huvudsakligen paragraferna 14, 49 och 74, ber jag att få understöda uttalandena i den första reservationen.

Vad beträffar lagförslagets 2 § angående statsmakten i Finland med dess uppdelning i en lagstiftande och en verkställande makt, finner jag även att i reservationen n:o 1 ändamålet med paragrafen uttryckes på ett bättre sätt än vad som här göres i betänkandet, och ber därför att få understöda reservationen n:o 1.

Uti 6 § har utskottet gjort vissa uteslutningar och skulle jag i likhet med vad här redan yttrats av hr statsministern be få förorda antagande av propositionens ordalydelse och att även i det andra momentet skulle införas bestämmelsen att expropriation avser endast fast egendom.

I likhet med flera föregående talare skulle även jag finna att 5 § saklöst kunde utgå.

Vad den viktiga 18 § beträffar angående presidentens vetorätt, skulle jag finna att presidenten bör ega vetorätt under sin tjänstetid med avseende å grundlag och lagar, som röra försvaret ävensom med avseende å andra lagar, att de bli gällande, även utan hans stadfästelse, endast i det fall att riksdagen efter nya val godkänt desamma oförändrade med $\frac{2}{3}$ pluralitet. Jag ber med anseende därå även att få understöda den första reservationen.

Uti 22 §, som avser valet av president har, såsom känt, utskottet förordat ett val av president genom kammaren. Ett sådant tillvägagångssätt

i den form som det här föreligger har jag för min del icke funnit någonstades uti de författningar, som röra nu existerande republiker. Visserligen väljas presidenten av de lagstiftande korporationerna i vissa länder — jag vill här nämna Frankrike, Schweiz och Venezuela — men sker detta genom att båda kamrarna äro samlade till en nationalförsamling. I det avseendet har även en motsatt åsikt blivit angiven uti reservationerna 1, 4 och 7 och ber jag också att få förena mig i det avseendet med reservanternas.

I § 24 förekommer bestämning, att ifall presidenten har förfall och detta blir bestående, väljes en ny president, i vilket fall denne enligt 23 § skulle tillträda sitt embete först den 1 följande månad. Jag finner, i likhet med vad som angives i reservationen n:o 4, att han borde tillträda sitt embete genast.

I 33 § angående presidentens rätt att fatta beslut uti statsrådet skulle jag finna, att han i vissa ärenden gärna kunde fatta sitt beslut även utom sittande statsråd, i närvaro av tvänne ledamöter och skulle jag med avseende därå be att få förorda formuleringen i första reservationen.

Vad ministrarnas kvalifikation beträffar, skulle jag i likhet med flera föregående talare finna det alldeles nödvändigt, att regeringsformen skulle bestämma, att flera av dem vore lagfarna män, åtminstone två, såsom det föreslås i propositionen, och ber jag därför att få förorda antagande av propositionens 34 §.

Även i likhet med föregående talare har jag funnit det icke lämpligt, att presidenten skulle ställas tillrätta inför kammaren, som skulle etablera sig såsom en domstol, och skulle jag därför finna, att det senare momentet i 46 § borde införas i överensstämmelse med propositionens ordalydelse.

I 48 § har utskottet etablerat en ny tjänsteman den s. k. justitieombudsmannen, som skulle vara något slags fiskal vid statsrådets sammanträden, vid domstolarna och embetsverken. Jag skulle finna att denna embetsman saklöst kunde undvaras i likhet med vad som påpekats uti den första och fjärde reservationen. Jag skulle därför i det avseendet be att få förena mig om desamma. I sammanhang därmed borde sista momentet i 58 § avfattas i överensstämmelse med propositionens ordalydelse.

Vad universitetets självstyrelse beträffar uti § 76, skulle jag även be att få förorda ordalydelsen i propositionen, som avser bibehållande av kanslersemetet.

I överensstämmelse med de föregående talarena skulle jag finna, att bestämmningen i § 78 därom

att i statens läroanstalter undervisningen skulle vara avgiftsfri gärna kunde utgå, i det att det icke finnes någon orsak, varför personer, som hava råd att betala sina avgifter, icke skulle göra det till förtjänst för statskassan.

Likaså ber jag att få förorda ordalydelsen i propositionen med avseende å § 85 angående de allmänna grunderna för befordrande till stats-tjänst.

Vad den 90 § beträffar angående domarens och tjänstemännens oavsärtlighet och rättigheter, ber jag att få förorda reservationen n:o 1.

I 91 § skulle jag finna den av flera föregående talare och även av statsministern förordade bestämningen i 2 mom. av propositionen, som av utskottet blivit utesluten, nödvändig och skulle jag förorda den enligt den formulering, som ingår i fjärde reservationen på sid. 85.

Jag får härmed vördsamt anhålla, att stora utskottet skulle taga de av mig gjorda anmärkningarna i beaktande.

Ed. R y ö m ä: Nyt eduskunnassa käsiteltävänä oleva kysymys on tärkeimpiä kysymyksiä, mitä yleensä eduskunnan käsiteltäväksi voi joutua. On kysymyksessä luoda juuri itsenäisyytensä saavuttaneelle valtiollemme hallitusmuoto, joka on omiaan vakiinnuttamaan valtion aseman sekä sisäänpäin että ulospäin ja pystyy järjestämään maan hallinnon ja lainsäädännön sillä tavalla, että kansa tuntisi elävänsä kansantahdon mukaisesti hallitun oikeusvaltion turvissa ja että valtiomme uloskinpään nauttisi järjestyneen oikeusvaltion arvoa. Kaikissa yhteiskunta- ja puoluepiireissä onkin oltu yksimielisiä siitä, että valtiollemme olisi nopeimmiten säädettävä uusi hallitusmuoto, joka voitaisiin katsoa ehdottomasti kaikilta osiltaan voimassaolevaksi ja joka vastaisi maan uutta valtiollista asemaa ja muutenkin olisi kehityksen vaatimuksia vastaava. Eduskunta onkin heti siitä asti, kun Venäjän suuri vallankumous 1917 muodosti näille pyrkimyksille mahdollisen poliittisen tilanteen, mitä tarmokkaimmin työskennellyt tämän kysymyksen ratkaisemiseksi. Sanottakoon nimittäin kesällä 1918 toimineen vajalukuisen eduskunnankin toiminnasta muuten mitä hyvänsä, on sille annettava se tunnustus, että se teki voitavansa hallitusmuotokysymyksen ratkaisemiseksi joskin vääriin suuntaan. Kaikkien siinä eduskunnassa toimineiden edustajien lausunnoista käy esiin yksimielinen ajatus hallitusmuotokysymyksen ratkaisun välttämättömyydestä kiireellisyydestä. Niinpä muun muassa silloin edustaja Wrede lausui istunnossa kesäkuun 12 päivänä, kun hallituksen monarkista

hallitusmuotoesitystä evästettiin valiokuntaan, seuraavasti: „Uskallan lausua ajatuksen, että jos eduskunta nyt oikein ymmärtäisi asian tärkeyden ja maan tarpeen, hyväksyisi eduskunta ehdotuksen hallitusmuodoksi niin lyhyen valmistelun jälkeen kuin mahdollista, mieluummin jo muuttaman päivän kuluttua.” Tämän toivomuksen tahdon nyt sanasta sanaan uudistaa nykyiselle eduskunnalle, jolla on vallan toisenlaiset moraaliset valtuudet ja valitsijain ohjeet hallitusmuodon laatimiseen, kuin kysymyksessäolevalla eduskunnalla oli.

Sillä eduskuntaryhmällä, johon minä kuulun, on hallitusmuodon laadinnassa perusohjeena, että korkein valtiovalta tulee kuulumaan kansalle, jota edustaa kansaneduskunta. Tämä periaate sisältää sen, että maata on hallittava ja sille lakia säädettävä, ei oikealta eikä vasemmalta eikä keskustasta lähtevän vähemmistödiktatuurin varassa, vaan maan kaikkiin kansalaisiin samantavaisesti nojautuvan kansan enemmistötahdon mukaan. Tämä ei suinkaan sisällä sitä, että eduskunta sellaisenaan ottaisi suorittaakseen käytännöllisiä hallitustehtäviä, vaan ainoastaan, että maan korkein hallinto suoritettaisiin eduskunnan valvonnan alla ja niin usein kuin joka kolmas vuosi, yleisten vaalien kautta ilmi saatettavan kansan enemmistön tahdon mukaisesti. Tällöin vasta voi tosiaan sanoa maassa olevan lujan hallitusvallan.

Tästä periaatteesta seuraa, että kansaneduskunnan yläpuolella ei saa olla sellaista valtaa, joka voisi asettua estämään eduskunnan tahdon toteutumista, vielä vähemmän sellaista elinjäksi valittua tai vieläpä perinnöllisellä oikeudella varustettua valtion päämiestä, joka hyvinkin voisi joutua jonkun vähemmistöryhmän käytettäväksi eduskunnassa esiintyvää kansan enemmistön tahtoa vastaan. Näin on valtion päämies asetettava aina määrääjäksi ja eduskunnan hänet valittava, samoin kuin muukin hallitustehtäviä varten tarpeellinen valtioelin on oleva kokoonpantu eduskunnan luottamusta nauttivista henkilöistä. Nämä molemmat kansanvaltaiset säännökset on myös otettu nyt yhtä hyvin hallituksen esitykseen kuin myös perustuslakivaliokunnan mietintöön, jota paitsi jälkimäinen säännös on ennestään jo olemassa valtiopäiväjärjestyksessä.

Oikeistosta, vieläpä keskustastakin, on noussut ääniä vastustamaan eduskunnan oikeutta valita valtion päämies. Minä en tahdo väittää, etteikö ne kaksi muutakin valtion päämiehen valintatapaa, jotka tulevat kysymykseen, nimittäin joko erikoisten, yleisillä vaaleilla valittujen valitsijamiesten kautta tai välittömällä vaaleilla, olisi yhtä

kansanvaltaisia muotoja. Mutta toiselta puolelta en voi olla panematta merkille, kuinka oikeiston ja oikeimmalla olevan keskustan osan taholla niin kovin pelätään sitä, että eduskunta valitsisi presidentin, koska ei missään tapauksessa voida väittää, että tämä sen huonommin edustaisi kansantahtoa kuin ehdotetut valitsijamiehetkään joiksi vielä, — jos nimittäin oletamme, että kukin puolue yrittää valita eduskuntaan parhaimmat voimansa, — saisi tehtyjen ehdotusten mukaan valita vasta toisarvoista väkeä. Mutta katsomatta yhden tai toisen valitsemistavan täydellisempään tai vaillinaisempaan kansanvaltaisuuteen, saavutetaan mietinnössä ehdotetulla tavalla täydellisempi hallitusvallan yhtenäisyys ja on se myös sillä tavalla toimitettuna kaikissa tapauksissa käytännöllisempi.

Minä en ole niin erikoinen kaikellaisten traditionien ihailija, mutta olisi mielestäni kuitenkin koetettava yleensä pitää kiinni hyvistä traditioneista. Kysymyksessä olevaan asiaan nähden on mielestäni hyvä siirtää uuteen hallitusmuotoon perinnällisenä periaatteena 1772 vuoden hallitusmuodon kuuluisaan 38 §:ään sisältyvä ajatus. Olen kyllä itse tuohon pykälään nähden sitä mieltä, ettei se ole Suomeen nähden ollut voimassa yhtä vähän sinä aikana, kuin maamme oli autonomisena osana liitettynä Venäjään, kuin sen jälkeen, kun maamme tuli riippumattomaksi valtioksi, lukuunottamatta „tynkäeduskunnan” onnistumatonta yritystä saattaa se vallankaappauksellisella tavalla voimaan. Mutta tähän pykälään sisältyy se terve periaate, että ylimmän hallintovallan käytön järjestäminen kuuluu kansaneduskunnalle. Ja tämän oikean periaatteen on eduskunta aikaisemmin toteuttanut eri kertoja, sitten kuin maa oli tullut julistetuksi riippumattomaksi tasavallaksi ja ylemmän hallintovallan käyttö oli tämän mukaisesti aivan alunpitäen järjestettävä. Tämä periaate siirretään nyt sopivasti uuteen hallitusmuotoon sen kautta, että valtion päämiehen vaali jätetään eduskunnan tehtäväksi.

Ei voi olla kiinnittämättä huomiota siihen periaatteelliseen ristiriitaan, johon joudutaan, jos, niinkuin valtiopäiväjärjestyksen 1 §:ssä, hallituksen esityksen, valiokunnan mietinnön ja kaikkien vastalauseiden, ed. Estlanderin vastalauseetta lukuunottamatta, hallitusmuodon 2 §:n 1 momentissa tehdään, asetutaan sille kannalle, että valtiovalta kuuluu kansalle, jota edustaa kansaneduskunta, ja sitten kuitenkin toista tietä asetetaan toinen valtiomahti kansaa edustamaan. Tämä periaatteellinen ristiriita sisältyy edustaja Setälän vastalauseeseen ja siihen joudutaan, jos

kansaneduskunnan yläpuolelle asetetaan tavalla tai toisella valittu valtiomahti.

Edellä ottamastani kannasta seuraa itsestään, että eduskunnan lainsäädäntövaltaa ei ole rajoitettava yhtä vähän sen kautta, että valtion päämiehelle jätetään valta kieltäytyä vahvistamasta eduskunnan säätämiä lakeja tai muita päätöksiä, tai että hänellä olisi oikeus hajoittaa eduskunta. Viimeksi mainittuun seikkaan nähden huomattakoon, että marraskuun 30 päivänä 1917 päivätyssä hallituksen eduskuntaesityksessä, jonka on allekirjoittanut Onni Tallas ja minkä esityksen jättäneeseen hallitukseen kuului tietääkseni ed. Setälä, Kallio ja Arajärvi ja ehkä muitakin tämän eduskunnan jäseniä, ei tällaista valtaa ollut valtion päämiehelle jätetty, vaan hyväksyttiin se, kuten ed. Juutilainen viime kesänä eräässä lausunnossaan eduskunnassa on ilmoittanut, vasta huhtikuussa 1918 eräässä porvarillisten eduskuntaryhmien välisessä yksityisessä neuvottelussa. Minun mielestäni on niitten, jotka tässä eduskunnassa yleensä luottavat eduskuntaan, syytä yhtyä näissä kysymyksissä toisessa vastalauseessa 18 ja 26 §:issä omaksuttuun kielteiseen kantaan.

Kun kuitenkin voi mahdollisesti sattua tilanteita, jolloin uudet vaalit olisi toimitettava ja eduskunta hajoitettava ennen säännöllistä määräaikaa, olemme sen mahdolliseksi saattamiseksi ehdottaneet toisessa vastalauseessa eduskunnalle oikeutta päättää tästä asiasta. Tahdon tätä ehdotusta vastaan tehtäviin muistutuksiin esimerkiksi huomauttaa, että 1918 vuoden eduskunta esimerkiksi hajoitettiin itseasiassa eduskunnan oman päätöksen johdosta tai sen omasta tahdosta. Pidän yleensä eduskunnan ennen aikaista hajoittamista sellaisena asiana, jota ei olisi käytettävä muuta kuin viime vuoden tapahtumiin verrattavissa aivan välttämättömissä tapauksissa, jollaisia varten ehdottamamme eduskunnalle itselleen kuuluva uusien vaalien määräämisoikeus eräänlaisena varaventiilinä riittäisi.

Kiinnitän vielä huomiota kahteen vastalauseessamme esiintyvään mietinnöstä poikkeavaan yleisempään näkökohtaan. Toinen 33 §:n yhteydessä koskee tapaa, jolla valtion päämies tekee päätöksensä. Toisessa vastalauseessa on tahdottu estää kaikki persoonallinen valta, keskitetty ylin toimeenpaneva valta kollegiaaliseen laitokseen, valtioneuvostoon, jonka jäsenet ovat toistään eduskunnalle vastuunalaisia. Voin nimittäin katsoa varmaksi, että valtion päämies saa tämänkin kautta toteutetuksi yleispätevät ja yleishyödylliset tarkoituseränsä, mutta senkautta sitä vastoin estettäisiin vähemmän

harkittujen ja mahdollisesti vahingollistenkin toimenpiteitten toteutuminen, varsinkin jos vielä asianomainen ministeri varmentaessaan vastaa valtion päämiehen päätöksestä. Täten tulisivat kaikki persoonallisen vallan väärinkäyttömahdollisuudet estetyiksi. Toinen tarkoitamani asia koskee toisessa vastalauseessa ehdotettua säännöstä 32 §:ään nähden hallituksen salaisen diplomatian lopettamiseksi. Viimevuotinen raskas kokemus on maailman kansoille opettanut salaisen diplomatian turmiollisuuden, joten siitä ei tarvitse sen enempää tässä yhteydessä puhua. Toisessa vastalauseessa löytyvä muutosehdotus tähtää tämän epäkohdan korjaamiseen, jotenka kehoitan eduskunnan kansanvaltaisuutta harrastavia jäseniä ottamaan muutosehdotuksemme huomioon.

Ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat lausuvat ensimmäisessä vastalauseessa sen mielipiteen, että uuden hallitusmuodon laatiminen ei olisi lainkaan tarpeen vaatima, mutta että sen sijaan olisi laadittava perustuslainluontoinen niin sanottu kielilaki, jolla ennen kaikkea turvattaisiin maan ruotsinkielisen väestön kielelliset oikeudet. Tämä mielipide on ilmeisesti aivan virheellinen. Onhan asia päinvastoin niin, että uuden hallitusmuodon laatiminen on välttämätön seuraus maamme muuttuneesta valtiollisesta asemasta, kun sitä vastoin erikielisten väestönsien suhteissa ei ole tapahtunut mitään sellaista muutosta, joka erikoisesti juuri tällä hetkellä vaatisi kielikysymyksen lainsäädännöllistä järjestelyä erikoiden perustuslain kautta. Olen ehdottomasti sitä mieltä, että ruotsinkielisten nationalistiemme kiihoitustoiminnan kautta on ulkomaille annettu aivan väärä kuva maamme erikielisten väestöryhmien kielellisistä oikeuksista ja ruotsinkielisen väestön muka kärsimästä kielellisestä sorrosta. Asianlaita on nimittäin niin, että suomenkielinen väestö aina näihin päiviin asti on kärsinyt kielellistä sortoa kaikilla aloilla, ei tosin varsinaisen ruotsinkielisen väestön, vaan ruotsinkielisen virkamies- ja yläluokan taholta. Ja tämä luokka on sitten, kun sen valta-asema on yleisen kansanvaltaistumisen voimaannastuttua alkanut horjua, ryhtynyt nationalistisen kiihoituksen kautta keräämään taakseen joukkoja sellaisestakin osasta ruotsinkielistä väestöä, jonka etuja tämä eduskunnan taantumuksellisin ryhmä ei muuten milloinkaan ole ajanut, vaan päinvastoin yleensä aina vastustanut.

Varsinainen kieliperustuslaki ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien turvaksi ei näinollen ole tähänastisiin kokemuksiin perustuvan tarpeen vaatima eikä sitä senvuoksi tarvita. Mutta

sitävastoin on syytä ottaa hallitusmuotoon muiten kansalaisia suojaavien määräyksien joukkoon myöskin niitten kielellisiä oikeuksia koskeva turva niin selvin sanoin, että se tunnustaa kummallekin kielilainekselle samallaisilla perusteilla järjestetyn oikeuden äidinkielenä käyttöön. Kun ei hallituksen esitys, jonka valiokunta, tosin arvalla ratkaistun äänestyksen jälkeen, on hyväksynyt, täydelleen anna tästä selvää taetta, ehdotan, että eduskunta hyväksyisi 3 vastalauseessa olevan kielipönten, joka on syntynyt valiokunnassa eri ryhmiin kuuluvain, muun muassa erinäisten sosialidemokraattisten edustajain kannattamana.

Samalla tavalla samaan yhteyteen kuuluva on 74 §:ään kuuluva sotalaitosta koskeva pykälä. Tässä nimittäin toiselta puolelta taataan se, että jokainen asevelvollinen saa suorittaa palveluksensa sellaisessa joukko-osastossa, jonka jäsenillä on sama äidinkieli, kuin hänellä itsellään, sekä myöskin saa opetusta nauttia äidinkielellään, jotapaiti lisäksi taataan, että asevelvollinen saa rauhan aikana suorittaa palveluksensa kotiseudullaan. Minä luulen, että nämä kaikki ovat sellaisia periaatteita, joihin jokainen kansanvaltainen eduskunnan jäsen voi yhtyä. Tässä ei esiinny varsinaista kielipolitiikkaa, vaan on otettu huomioon se yleinen päämäärä, johon pyritään, että sotapalvelus tulee niin lyhyeksi kuin mahdollista. Ja tämä toiselta puolen edellyttää, että sen pitää tapahtua kotiseuduilla ja opetuksen tapahtua harjoitettavien äidinkielellä.

Mitä tulee ruotsalaisen kansanpuolueen taholta esille otettuun vaatimukseen määräyksen ottamisesta hallitusmuotoon kuntaa suurempien itsehallinta-alueiden ja -elimien järjestämisestä, tuntuu tämä asia vielä niin epäkypsältä, ettei siitä voi ottaa hallitusmuotoon sen tarkempaa säännöstä, kuin sisältyy valiokunnan ehdotuksen 50 §:ään. On muistettava ettei tämä asia suinkaan ole mikään puhdas kielikysymys, vaan koskee se yhtä paljon kummankin kielistä väestöä. Panen ilolla merkille ruotsalaisessa kansanpuolueessa tässä asiassa ilmenneen suuren edistysaskeleen kansanvaltaiseen suuntaan, kun sillä taholla ehdotetaan kansanäänestystä, mutta vaikka en tahdokaan asettua itse asiaa vastaan, olen kuitenkin sitä mieltä, että tämä kysymys järjestetään eri lainsäädännöllä erillään hallitusmuotokysymyksestä, kun ehditään asiaa paremmin valmistaa.

Meidän sosialidemokraattien toisessa vastalauseessa ottama kanta ei ole suinkaan missään suhteessa sosialistinen, vaan ainoastaan puhtaasti demokraattinen. Pyrkimyksemme olisi vain luoda sellainen hallitusmuoto, että demokraattinen

kansanenemmistö voisi sen puitteissa toimia ja johtaa olojen kehitystä eteenpäin. Olemme oikeastaan ainoastaan yhdessä kohdassa koskeneet yksityisomaisuuteen ehdottamalla 6 §:ssä, että yksityistä omaisuutta voitaisiin pakkoluovuttaa yleisiin tarpeisiin suorittamatta siitä sitä „täyttä” korvausta, minkä omistaja itse voisi vaatia. Niiden taholta, jotka täällä sanovat edustavansa pikkutalonpoikia, on sanottu, että meidän ehdotuksemme saattaisi näiden maanomistusoikeuden epävarmaksi. Tämä on kuitenkin aivan turha pelko, sillä varmaa on, ettei pikkutilallisten maanomistusoloja voi minkään lainsäädännön kautta vastoin heidän omaa tahtoaan muuttaa. Mutta sitävastoin voi säännös hallituksen esityksen ja valiokunnan esittämässä muodossa suuresti vaikeuttaa yhteiskunnan toimintaa, kun kerran ruvetaan käymään trustien ja yhtiöiden kimppeen, jossa pikkutilalliset ja pikkuporvaristo voivat hyvinkin toimia käsi kädessä työväenluokan kanssa.

Ed. Setälä on täällä lausunut sen mielipiteen, että tämä mietintö on koko sen ajan, kun sitä on käsitelty, huonontunut huonontumistaan, valiokunnassa vielä viimeksi. Hän tietysti tällä tarkoittaa sitä, että kaikki ne muutokset, mitä siihen on tapahtunut monarkistisesta hallitusmuodosta alkaen yhä kansanvaltaisempaan suuntaan, kaikki ovat olleet huononnuksia. Minä myönnän, että kussakin asiassa kukin saa pitää oman mielipiteensä. Minä puolestani tahtoisin yleisenä arvosteluna valiokunnan mietinnöstä päinvastoin sanoa, että jos halutaan meidän sosialidemokraattien kannatusta tämän hallitusmuodon hyväksymiseksi nykyisessä eduskunnassa, on sitä muutettava ehdottamaamme suuntaan eikä missään tapauksessa tehtävä siinä enempää oikeistolle myönnytyksiä, sillä niitä on nykyisessä muodossakin jo liikaa.

Ministeri Alkio: Jollen väärin ymmärrä, olisivat useimmat oikeistonkin edustajat nyt valmiit hyväksymään sen tasavallaisen hallitusmuodon, minkä näiden ryhmienkin edustajat, kenties yhtä ainoata lukuunottamatta, hyväksyivät huhtikuulla 1918. Jos se hallitusmuoto olisi silloin hyväksytty, tämän riidan aihe olisi nyt poissa. Se on hyvin mahdollista, että vasemmisto olisi näille valtiopäiville ehdottanut siihen joukon muutoksia, mutta keskusta ja oikeisto kaiken todennäköisyyden mukaan seisoi yhtenä miehenä sen hallitusmuodon takana, joka sittemmin esiintyi monarkistisen hallitusmuotomietinnön 5:ntenä vastalauseena. Ja minusta tuntuisi, että Suomen valtakunta olisi tällä kertaa paljon lujempi, kuin

mitä se nyt on sen jälkeen, kun kuningasseikkailu on suoritettu.

Riita siitä, minkälainen valtiomuoto on parain, tulee varmasti kestämaan maailman loppuun saakka. Mutta jos tämä taistelu sellaisessa valtakunnassa kuin Suomi, jonka täytyy itsenäisyytensä puolustamiseksi koettaa koota kaikki kootavissa olevat voimansa, jos tämä taistelu tulee Suomessa muodostumaan sellaiseksi, että, joko oikeiston tai vasemmiston taholta pyritään tekemään sellaisia vaatimuksia nyt laadittavana olevaan hallitusmuotoon, että toiset katsovat sen vuoksi pakoitetuksi itsensä vaatimaan tämän siirrettäväksi yli vaalien, minä puolestani käsitän, että ne jotka tähän antavat aiheita, eivät ole silloin menetelleet sen mukaan kuin Suomen vakava asema nyt vaatisi. Minä siis käsitän että se hallitusmuoto, joka nyt on hyväksyttävänä, pitäisi olla se hallitusmuoto, joka myöskin hyväksytään, huolimatta siitä, että siihen mahdollisesti tulee jäämään huomattaviakin heikkouksia, ja joitten heikkouksien suuruuden voi todellisuudessa todeta vasta sen jälkeen kun on edes 10 vuotta sen perusteella kokeiltu.

Täällä on myöskin oikeiston taholta huomautettu siitä, että hallituksen esitys sellaisena on periaatteeton. Minä kumminkin uskaltaisin väittää että hallituksen esityksessä oli eräs periaate, joka nojautui nimenomaan siihen käsitykseen, jota olen tässä tahtonut esiin tuoda. Ja se periaate on, että hallitus on koettanut löytää keski-kohdan ehdotuksilleen, sellaisen keski-kohdan, johon sekä vasemmiston että oikeiston taholta pitäisi olla mahdollisuuksia yhtyä. Mutta minä en puhu tässä hallituksen edustajana. Puhun yksityisenä kansanedustajana ja sellaisena pyydän kosketella muutamia seikkoja.

Täällä on sanottu, että jos eduskunta suorittaa presidentin vaalin, seuraa siitä se epäjohtomukaisuus, että jos tämä presidentti tulee epämaan eduskunnan säätämiltä laeilta vahvistusta tai hajoittamaan eduskunnan, silloin joutuisi presidentti taistelemaan omia vallanantajiaan vastaan. Minusta kuitenkin tämä käsitystapa ei ole pätevä. Sillä joka tapauksessa samat valitsijat, jotka valitsevat eduskunnan, tulevat antamaan edustajilleen myöskin valtuuden määrätä siitä, millä tavalla tätä maata hallitaan. Käsitän parlamenttarismin sellaisena kuin sen minun ymmärtääkseni pitäisi kehittyvän, siten, että hallituksen tulee vähitellen pyrkiä siihen ettei hallituksella ole mitään muuta kuin eduskunnan politiikka. Ennen kuin päästään siihen ei tule hallituksien eikä parlamenttien välillä hyvää sopu-sointua. Ne ristiriidat, jotka tähän saakka ovat

Europassa aiheuttaneet loppumattoman taistelun parlamenttien ja hallitusten välillä, näet johtuvat siitä että hallitusvallat ovat säilyttäneet itsellensä joukon itsevaltiuden periaatteita, joita vastaan parlamenttien täytyy järjestelmällisesti taistella. Tulevaisuudessa tämä ei käy laatuun eikä tulevaisuudessa voida tälle pohjalle rakentaa lujaa hallitusvaltaa. Lujaa hallitusvaltaa tulevaisuudessa voi muodostua ainoastaan sille pohjalle että hallitus koettaa järjestää toimintansa niin että sillä on tässä toiminnassaan eduskunnan takaus. Nykyiset hallitusvallat Europassa useassa tapauksessa ovat osottaneet halua noudattaa toisenlaista politiikkaa kuin eduskunnat harjoittavat ja siitä ovat ristiriidat syntyneet. Kun minä tässä katsahdan ympärilläni Europan valtakuntiin ja kysyn, missä on lujasti hallittu valtakunta, en löydä sitä ainakaan sieltä, missä on monarkistinen hallitusmuoto ja sen periaatteen mukaan lujasti järjestetty hallitusvalta. Olen nähnyt kaatuvan 20 vuotta takaperin kenties lujimpana pidetyn hallitusvallan Europassa ja se on venäläinen monarkia. Sen lujuus näytti nojautuneen siihen historialliseen kasvatukseen, minkä Venäjän kansa oli saanut tämän hallitusvallan alla. Mutta se historiallinen kasvatusta oli mädättänyt Venäjän kansan voimat siihen määrään että kun kukistumisen aika tuli tälle valtiolle, se vei mukanaan koko kansan. Me ihailimme täällä vielä viime kesänä sitä lujaa hallitusvaltaa, joka oli luonut Saksan valtakunnan mahdin. Olemme saaneet nähdä että sekin oli hiekalle rakennettu. Sitä mahtia oli rakennettu 50 vuotta, mutta koetuksen hetkellä sekin petti. Saksan kansanvalta on nyt nousseessa ja yrittää edesmenneen vallan raunioille rakentaa uutta Saksaa. Kaiken todennäköisyyden mukaan se tulee sen rakentamaan myös hyvin pitkälle menevän kansanvallan pohjalle.

Minä edelleen katselen ympärilläni ja näen maailman tasavalloista Sveitsin, Ranskan, Pohjois-Amerikan. Nämä edustavat kolmea eri tyyppiä. Mitä on Sveitsin kansanvalta näyttänyt tässä maailman myrskyssä? Se on osottanut että se on kyennyt estämään Sveitsin kansan joutumasta siihen taistelun myrskyyn osaaottamaan, joka Europan yli on käynyt. Pyydän asettaa kyseenalaiseksi, jos Sveitsissä olisi ollut monarkistinen hallitusmuoto, olisikohan ollut mahdollista, että Sveitsi olisi säilynyt tästä myrskystä? Pelkään sitä.

Ja Pohjois-Amerikan Yhdysvallat ne edustavat nykyään maailman mahtavinta militaristista valtakuntaa. Ja se on tasavalta. Mikä on luonut tämän tasavallan voiman? Aivan varmasti se, että se on nojannut kansanvaltaan ja että kan-

salla on tässä valtakunnassa niin tärkeä osa sen politiikan määräämisessä että kansa tuntee kaikissa valtakunnan asioissa olevan omien etujensa, oikeuksiensa ja kunniansa kysymyksessä.

Nykyisellä hetkellä siis näyttää siltä että lujasta hallitusvallasta kysymyksen ollessa on vaikea sanoa miten se muodostuu. Sveitsissä valitsee eduskunta, liittoneuvosto, tasavallan presidentin yhdeksi vuodeksi. Meillä ei ole semmoista edes esitetty. Enkä minä usko että se olisikaan onneksi meille. Mutta jos eduskunta saa itselleen oikeuden valita tälle valtakunnalle presidentin, minä uskon että se ei heikonna presidentin hallitusvaltaa. Sillä eduskunta, joka on asettanut presidentin siihen asemaan, minkä tämä hallitusmuoto hänelle edellyttää, tulee varmaankin katselemaan tasavallan päämiestä ensimmäisenä miehenään. Se onkin eduskunnan kunnia-asia.

Olen myös sitä mieltä että presidentin valitseminen valitsijamiesten kautta saattaisi tulla kysymykseen, jos yleensä olot olisivat niin rauhalliset että tällaisia vaaleja saattaa maassa vaaratta yhtä myötään toimeenpanna. Mutta minä pidän varmana että presidentin vaali ei tulisi täällä nyt, kun kansa on näissä lukemattomissa vaikeuksissa väsyttetty, ei tulisi saamaan sellaista huomiota ja kannatusta kansalta, kuin mitä me, jotka kannattavat sitä että presidentinvaalia varten toimitettiin erityiset vaalit, edellyttävät. Mikäli minä tunnen kansan mielipidettä, haluaa kansa nykyään tämän asian järjestettäväksi siten että pian voitaisiin saada maassa päivän kehityksen tasalla oleva hallitusmuoto ja myös hallituskoneisto kokonaisuudessaan käyntiin. Periaatteellisesti ei minulla ole mitään sitä vastaan, järjestettiin presidentin vaali kummalla tavalla tahansa; pääasia on se että saavutetaan sovinto ja hyvä tulos. Luulisin että sovinto on parhaiten saavutettavissa, jos vaali toimitetaan eduskunnan kautta.

Tahtoisin vielä kosketella paria kohtaa tässä hallitusmuodossa. Toinen koskee läänien rajoja, mikäli läänien rajat käytäisiin kielellisillä perusteilla. Minä olen ennen täällä eduskunnassa vastustanut sitä ja vastustan edelleen että tässä maassa toimitettaisiin hallinnollinen jako kielellisellä jakoperusteella. Ja minä teen sen nimenomaan siksi, että tällainen jako varmasti tulisi aiheuttamaan loppumattoman kielitaistelun, joka tulisi hajoittamaan valtakuntaa. Kielitaistelu on lopetettava. Sellainen rotutaistelu, jota Suomessa tietää suomalaisten ja ruotsalaisten keskinäinen valtataistelu, se on jätettävä jo muinaisuuteen. Kun nyt suomalaisilla on valta enemmistönä, tulee suomalaisten osoittaa ruotsalaisille, että suomalainen talonpoika ja työmies eivät sorra ruotsalaista talon-

poikaa ja työmiestä. Mutta suomalaiset edustajat eivät saa tekeytyä siihen syypäiksi, että ne rakentavat näiden kielialueiden välille kiinanmuurin, jonka ylitse suomalainen ja ruotsalainen talonpoika eivät voi löytää toisiaan. Samasta syystä vastustan myöskin kieliperusteella laadittua sotilasjakoa. Jos maan sotalaitos halutaan saada kokonaiseksi, siinä ei saa olla toisiaan ymmärtämättömiä erilaisia kieliryhmiä. Sotalaitoksen kokonaisuus jo edellyttää sitä, että täytyy olla yleinen komentokieli yksi, ja se on suomi. Minäkin olen sitä mieltä, että opetus on ruotsinkielisille annettava ruotsinkielellä. Mutta se ei vielä edellytä, että ne on jaettava kokonaan eri joukkoihin. Nykyiset ruotsalaisten kielelliset pyrkimykset hajoittavat tätä maata ja valtakuntaa. Jos täällä hyväksytään hallitusmuotoon nämä periaatteet, ne eivät kuitenkaan tyydytä ruotsalaisia, niinkuin on saatu nähdä heidän vastalauseestaan. Senvuoksi olen sitä mieltä, että ei näitäkään oteta hallitusmuotoon, vaan että tässä laissa suunnitellaan vain ne periaatteet, jotka takaavat sen, että ruotsalaisten ei tarvitse kärsiä sortoa kielensä vuoksi tässä maassa. Ja siitähän me suomalaiset olemme kaikki yksimielisiä, mutta ikuista kielitaistelun aihetta tähän lakiin me emme saa panna.

Täällä ed. Setälä mainitsi, että kansanvallalla on suuri faipumus epäpätevyyden palvomiseen ja että se astuu myös esiin tässä hallitusmuotoasiassa. Ja totuuden nimessä kai on myöntäminen, että tässä on jonkun verran perää. Mutta se johtuu siitä, että kansan syvien rivien, etsiessään asiansa ajajaa, täytyy niin usein turvautua „epäpäteviin” asianajajiin sen vuoksi, että „pätevät” eivät aja heidän asioitaan. (Keskeltä: Oikein!). Meillä samoin kuin muuallakin maailmassa ovat olot kehittyneet siihen suuntaan, että pitkälle menevä „pätevyyden palvominen” on aiheuttanut Suomessa samoin kuin koko Euroopassa, kenties koko maailmassa, kaikkialla missä syvät rivit ovat heräämässä, tyytymättömyyden sitä harvainvaltaa kohtaan, joka rakentaa „pätevyyden palvomiseen”. Ja siitä on syntynyt maailmankriisi, yleinen kulttuurivararikko. Kun kansa nousee, joka ei ole saanut ennen harjaantua vallan käyttämiseen, on vallankäyttäminen sille tottumattomuudesta uusi asia. Ja siitähän se on johtunut yksin bolshevismikin. Mutta kun kansa ehtii harjoittautua vallankäyttöön, kun kansa ehtii saamaan „pätevät” ymmärtämään sydänäänään, ymmärtämään niitä luonnon voimien mahtavia pyrkimyksiä, jotka kansanvallan vaikutuksesta kuohuvat syvältä, kun pätevät oppivat niitä pyrkimyksiä ymmärtämään, kuulemaan ja seuraamaan, on var-

maa että kansa tulee hyvin mielellensä myös silloin „palvomaan pätevyyttä”.

Mutta se merkitsee uutta kulttuuriaikakautta. Niiden, jotka omistavat pätevyyttä, täytyy tulla lähemmäksi kansaa oppiakseen ymmärtämään tämän. Tämä Suomi on nykyään suuressa historiallisessa käännekohdassa. Kansa meillä odottaa sitä, että pätevät, joille tämä yhteiskunta on antanut parhaimman sivistyksen, mitä suomalainen yhteiskunta on kyennyt antamaan, tulevat lähemmäksi pätemättömiä ja että nämä keskenänsä oppivat toisiltaan jotakin, jonka opin tärkeimpänä tuloksena lähipäivinä pitää olla tämän uuden hallitusmuodon säätäminen. Kansanvalta on uusi nousukas. Sitä voi pilkata. Se tekee paljon tyhmyyksiä. Mutta sillä on tulevaisuuden lupaus! Ja jos „pätevät” jäävät kokonaan ulkopuolelle kansanvallan innostuspiirin, jäävät vieraksi niille tekijöille ja päämäärille, joihin kansanvalta tähtää taitamattomuudessaan, on epäiltävää, että pätevät vähitellen jäävät syrjään. Kansan täytyy katkerien kokemusten kautta opettaa itsensä toteuttamaan niitä tarkoituksia, joita toteuttamaan historiallinen kehitys on kansojen syviä rivejä nyt juuri kutsunut.

Olen halunnut vain näihin tärkeisiin periaatteisiin tässä keskustelussa kohdistaa lausuntoni huomauttaakseni sitä, että niillä, joilla on pätevyyttä tässä maassa, on syytä nyt ottaa huomioon etsikköaikansa. Meidän kärsimystemme päivät eivät ole vielä loppuneet. Mutta ne voivat loppua, jos me nopeasti järjestämme tämän maan hallitusolot siihen suuntaan, kuin tämä lakiehdotus sisältää. Voin lisätä siihen: minä en usko, että tästä hallitusmuodosta tulee ikuinen. Tullaan hyvin luultavasti jonkun ajan kuluttua ehdottamaan siihen tärkeitäkin muutoksia. Mutta minä lohdutan itseäni sillä, että me elämme sellaisessa ajassa, jolloin ei mitään ikuista rakenneta.

Ed. von W e n d t: Esilläolevan hallitusmuodon arvostelu tulee olemaan varsin erilainen riippuen siitä, miltä kannalta sitä lähtee arvostelemaan. Se, joka hallitusmuotoon tahtoi nähdä kerätyksi joukon pykälää, joiden tarkoituksena on eräiden määrättyjen yhteiskuntaihanteiden mukaisesti järjestää yhteiskunnan toiminta mahdollisimman pysyvällä tavalla käyttämällä kaikkia niitä varmuuskeinoja, joihin on totuttu turvautumaan, on varmaankin löytävä useita muistutuksia nyt käsiteltäväksi otettua ehdotusta vastaan, sillä varsinkin sellaisia määräyksiä, jotka voisivat turvata yhteiskunnan nopeilta laajakantoisilta muutoksilta, on vähäisen ja nekin ovat jotenkin tehottomia. Minä puolestani en kuiten-

kaan ole sillä kannalla, että pitäisin välttämättöminä sellaisia määräyksiä, jotka sitoisivat joukkojen vaistomaisia vaatimuksia saada luoda yhteiskuntaelämänsä muodot luonteenominaisuutensa mukaisesti. Päinvastoin tulevat tällaiset siteet, ellei niitä helposti voida syrjäyttää, epäilemättä aiheuttamaan joukkojen taholta vastapainostusta, joka valitettavasti usein on harhauttavaa ja lopulta vie ratkaisuun, joka ei ole yhteiskunnan edun eikä sen sisäisemmän tahdon mukainen. Jos tätä silmällä pitäen tarkastamme esillä olevaa hallitusmuotoehdotusta, niin siitä kuitenkin on langetettava miltei yhtä ankara tuomio, kuin jos asetumme sille kannalle, jota tavallisesti nimitetään konservatiiviseksi. Vain harvojen maiden väestö on niin yhtenäinen, että niin suuressa määrässä, kuin puheenalevassa ehdotuksessa on laita, se voitaisiin syrjäyttää, arveluttavalla tavalla loukkaamatta laajojen maan osien oikeutta myötävaikuttaa niitä koskevien kysymyksen ratkaisuun. Tämän hallitusmuotoehdotuksen mukaan tulee eräillä osilla maata olemaan kohtalokas valtiyasema muihin nähden ja meidän maassa, jossa on sekä suomalaista että ruotsalaista väestöä, on suomalaisella väestöllä esillä olevan hallitusmuodon mukaan ratkaiseva puhevalta kaikessa, sanon kaikessa, joka koskee ruotsalaisen väestön elämää. Pääasiallinen väite, joka on tehty monarkiaa vastaan, on se, että monarkilla, joka ajatuskannaltaan ja luonteenominaisuksiltaan ei tarvitse, mutta joka voi, olla vieras kansalle, on ratkaisevalta kansan elämää koskevista kysymyksistä. Esilläoleva hallitusmuoto menee paljon pitemmälle kuin sellainen rajotettu monarkia, josta on ollut kysymys. Sillä siitä on seurauksena meihin ruotsalaisiin kohdistuva itsevaltius, sillä erotuksella ainoastaan, että yhden kuninkaan asemasta saamme valtiopäiväin suomalaisen enemmistön ja että me varmuudella tiedämme, että suurin osa tästä ja niistä, jotka seuraavat sen käskyjä, ovat aivan vieraat Suomen ruotsalaiselle väestölle. Turhaan olemme hallitusmuotoon koettaneet saada sisällytetyksi määräyksiä, jotka turvaisivat alueitsehallinnon, joka epäilemättä laajoille suomalaisalueillekin olisi toivottavaa. Vieläpä on evätty sekin kohta, jolla väestölle kansanäänestyksen kautta suotaisiin oikeus luoda ne erittäin rajoitetut itsehallintoalueet, jotka hallitusmuotoehdotuksen mukaan voisivat tulla kysymykseen. Myöskin ne muut määräykset, joiden tarkoituksena on oikeudenmukaisella tavalla turvata ruotsalaista kansaa kansalliselta sorrolta, ovat puettut tulkin varaiseen muotoon. On moitittu aikaisemmin valta-asemassa olevia yhteiskuntaluokkia siitä, etteivät he ole tajunneet kansan tarpeita ja

että he sen kautta niin monessa valtakunnassa ovat luoneet edellytyksiä vallankumoukseen asti kasvavaan tyytymättömyyteen, joka sen lisäksi niin suuressa määrin on estänyt yhteiskuntaa kehittämästä ja käyttämästä mahdollisuuksiaan. Nyt on suomalaisella kansalla sananvalta ja tiedetään, mitä ruotsalaiskansa toivoo ja tahtoo. Mutta siitä huolimatta lähdetään empimättä kulkemaan samaa absoluuttisen ymmärtämyksen puutteen tietä, jota kuningasvalta ja johtavat yhteiskuntaluokat aikaisemmin valitettavasti ovat kulkeneet. Mitenkä onkaan maailma, eikä suinkaan vähemmän meidän maamme, saanut kärsiä vallanhimon häikäilemättöntä sortoa, kun on ollut kysymyksessä kansojen oikeus saada kehittää elämänsä luonteenomaisuuksiensa mukaisesti. Ei vielä kukaan epäroida valmistaa kaikille kansoille tilaisuutta polkea toisten oikeutta. Korulauseella koetetaan isku salata. Näin näyttää myös meidän riitojen rikkirepimässä maassa kansallisuusratkaisu kehittyvän. Nykyisissä muodoissaan valmistaa tämä laki vain pohjan jatkuvalle taistelulle vastaisuudessa, taistelulle, jossa veljeskansa nousee veljeskansaa vastaan. Ja vaikka useat vapaa-mieliset piirteet laissa miellyttävät minua, niin tuskin voitaneen hyväksyä lakia tässä muodossa.

I sitt nyss avgivna uttalande framhöll herr Ryömä, att det finska flertalet varit utsatt för förtryck från svensk sida ända till dag som är. Det är utan tvivel förhållandet, att man från svensk sida icke beaktat det finska flertalets rätt under tidigare tid, och det måste på det livligaste beklagas. Men det är nog en lång tid sedan det har varit fråga om något som hälst förtryck från svensk sida. Det är egendomligt, att man på finskt håll icke skall kunna fatta att det svenska folket kommer att råka i en fullständig omyndighetsställning, då det icke har någon som hälst rätt att bestämma med hänsyn till sig själv.

Minister Alkio framhöll, att det icke fanns någon avsikt att kränka det svenska folkets rätt, men ändå säger han själv ganska tydligt, vilket ju för det svenska folktinget kommer att vara av allra största betydelse, att svenskar och finnar skola i trupperna blandas om varandra, ty de skola förstå varandra ordentligt, med andra ord: utan att genomföra finskan i de svenska folkskolorna är det alldeles omöjligt att genomföra detta system, som minister Alkio föreslog, och det är ju väl att veta att denna plan, om också otydligt uttalad, förefinnes.

Jag vill icke uttala mig om några detaljer i förevarande lagförslag. Många av oss skulle vara villiga att antaga lagen i fråga och allra minst

jag har stått mot den strävan efter republikansk statsform, som har gjort sig gällande på finskt håll, men för att vi skola kunna vara med om något dylikt, måste det ändå finnas en viss grad av trygghet för det svenska folket och utan detta kan min röst icke falla för förslaget.

Ed. Voionmaa: Kun minulla ei ole tilaisuutta suuressa valiokunnassa ottaa osaa tämän asian käsittelyyn, pyydän tässä tilaisuudessa tuoda esille joitakuita yleisiä näkökohtia, joittenka esittämiseen asian käsittelyn myöhemmällä asteella ei ole samanlaista aihetta.

Minä käsitän täydelleen tämän kysymyksen tärkeyden ja kiireellisyyden. Maallemme yleensä on hallitusmuotoasian onnellinen ratkaisu perin tärkeä ja erikseen tärkeä se on myöskin työväestölle. Jos kukaan niin kyllä Suomen ruhjottu työväki kipeästi kaipaa sitä valtiollista työrauhaa, jonka me voisimme aikaansaada hyvän hallitusmuodon kautta. Ja jos kukaan niin Suomen työväki ymmärtää, että vanhojen perustuslakien pysyttämällä pysytetään täällä jatkuva vaara, jatkuva mahdollisuus sellaiseen alituisen kaappauspolitiikkaan, jonkalaista olemme niin runsaasti viime vuoden kuluessa saaneet nähdä. Vilpittömällä harrastuksella ovat sosialidemokraattiset edustajat ottaneet osaa perustuslakiasian käsittelyyn ja tulos on ollut monessa kohden sellainen, että sitä he varmaan voivat pitää tyydyttävänä. Kaikkein tyydyttävintä olisi, jos saataisiin sellainen hallitusmuoto, joka päästäisi meidät nykyhetken kiusallisesta pälkähästä ja se mahdollisuus täytyy meillä olettaa vielä olevan.

Mutta hallitusmuotoehdotuksen sisällitys sellaisena, miksikä se nyt on muodostunut, sisältää vähemminkin tyydyttäviä kohtia. Voi sanoa että se asiallisesti on nykyisessä tilassaan sellainen, että se ei voi tyydyttää kohtuullisia työväen vaatimuksia. Tämä seikka kaiketi johtunee suureksi osaksi siitä, että sosialidemokraattinen ryhmä ja Suomen työväki, jota tuo ryhmä edustaa, on joutunut ottamaan osaa hallitusmuodon säätämiseen perin kiittämättömissä ja epäsuotuisissa oloissa.

Kun itsenäinen kansa päättää elämänsä tärkeimmistä asiasta, niin täytyisi sen saada tehdä se vapaana kaikesta sorrosta ja pakosta. Tätä valtiollista etua ei ole ollut Suomen työväellä sen ottaessa osaa edustajainsa kautta hallitusmuotoasian käsittelyyn. Sillä ei ole ollut, käyttäakseni hyvin tunnettua sanontaa, „laillisia edellytyksiä” tähän hallitusmuodon säädäntötyöhön.

Missä näet vaalivapautta sorretaan sillä tavoin

kuin meidän maassamme viime vaaleissa osittain itse hallituksenkin puolelta on tapahtunut, siellä ei ole sitä valtiollisen vapauden pohjaa, millä tällaisen työn suorittaminen arvokkaasti ja kansamme etuja todella vastaavasti välttämättömästi tarvitaan.

Missä „kolmas osasto” saapi toimia yhteiskunnan keskuudessa sillä tavoin kuin meidän maassamme on tapahtunut, siellä on astuttu ulkopuolelle kaiken säädyllisen valtiollisen elämän rajojen, siellä ei ole valtiollisen turvallisuuden tunnetta maan tärkeintä kysymystä ratkaistaessa.

Siellä missä maan suurimman valtiollisen puolueen johtomiehiä ahdistetaan heidän valtiollisista puheistaan ja kirjoituksistaan ja langetetaan sakko- ja vankeusrangaistuksiin sillä tavoin kuin meidän maassamme on tapahtunut, siellä ei tunneta valtiollisen elämän aakkosia, jotka pitäisi olla selvinä niin tärkeää asiaa kuin hallitusmuotoa säädettyä.

Te muistatte Lasallen maailmankuulut vuonna 1862 lausumat sanat perustuslaista: „nähkääs hyvät herrat, kuningas, jota sotajoukko tottelee ja kanuunat, se on kappale perustuslakia”. Kukapa työläinen tuota ennen kuullessaan olisi voinut aavistaa, että työläisluokan edustajat armon vuonna 1919 joutuvat ottamaan osaa Suomen hallitusmuodon säädäntöön puustavillisesti kanuunan suitten edessä! Tuo pakkotila, jonka alaisena meidän ryhmämme on täytynyt ottaa osaa tähän hallitusmuototyöhön, sen tekee vielä kireämmäksi se henkinen painostus, jonka aiheuttaa se, kun yksi osa kansastamme julistautuu olevansa ainoa yhteiskuntaa suojeleva luokka, anastaa yhteiskuntaa suojelevan luokan nimen ja maineen ja leimaa toisen puolen kansasta yhteiskunnan viholliseksi.

On helposti ymmärrettävää, minkä henkinen hallitusmuoto sellaisissa oloissa syntyy.

Hetki ei siis tosiaan katsottuna työväen kannalta ole niin varsin otollinen perustuslain säätämiseen. On vaara olemassa, että syntyy hallitusmuoto, jossa työväen tärkeimmät vaatimukset ovat syrjäytetyt ja joka suuressa määrässä muistuttaa sitä pakkorauhaa, jota länsivallat paraikaa säätävät Saksan kansalle. Sellaista hallitusmuotoa ei Suomen kansan kokonaisuuden kannalta voida sanoa hyväksi.

Mutta työväen puolueen vastustajille hallitusmuotohetki näyttää varsin otolliselta. Heillä on käsissään kaikki valtiollinen valta tässä maassa, ja se kyllä näkyy siitä häikäilemättömästä tavasta, jolla he valtiollista valtaa ovat viimeaikoina käyttäneet. Samalla kuin vallassa olijat osittain omituisella hopulla ja kiireellä lyövät eteemme hallitusmuotoehdotuksen ja vaativat sen hyväk-

symistä sallimatta siihen paljon katsottavankaan, samalla toinen valtiopäivävaliokunta tuo esiin ehdotuksen, jossa kyynillisesti hylätään suuria kansankerroksia kuohuttavain sosialistipykäläin kuomoisehdotus ja ehdotetaan täällä hylättäväksi häveliäs ehdotus amnestiaa koskevassa anomuksessa — huomatkaa anomus, ainoastaan anomuksen tekeminen hallitukselle! Meitä vaaditaan hallitusmuotoasiassa muka maan yhteiseksi eduksi luopumaan kaikista tärkeimmistä erikoisista vaatimuksistamme, mutta samalla vallassa olijat ainoastaan aikaa syövällä välikysymysmenettelyillä ja suunnattomilla todistusaineistoilla saadaa raottamaan silmiään valkoisen terrorin kauhistuttavain jälkien näkemiseen, eikä sittekään tuo pöyristyttävä terrori saa vallanpitäjiä antamaan muuta kuin hyvin laihoja ja epämääräisiä lupauksia siitä, että kysymys kärsiväin työläisten eläkemuksista otetaan harkittavaksi — ikäänkuin oikeudenhuuto ja kansalaiskunnian vaatimukset olisivat rahalla tyydytetyt.

Nämä seikat, arvoisat vallanpitäjät, nämä seikat kuuluvat myös perustuslakiin ja hallitusmuotoon. Uusi hallitusmuoto ei saa laskeutua kaiken tämän ylitse ja antaa sille perustuslain suojaa. Se ei saa tapahtua, se ei saa jäädä olemaan sellaisella hetkellä, kun Suomi alkaa uuden valtiollisen elämän. Uuden perustuslain suojassa ei, ainkaan meidän myötävaikutuksellamme, saa näin tapahtua. Me emme tahdo, me emme saa olla mukana saattamassa nykyistä sortojärjestelmää uuteen valtiolliseen aikakauteen. Se on jätettävä tälle puolelle tuon kohtalokkaan rajan. Suomen työväen vasara ei saa käydä takomaan työväen kahleita kiinni, vaan sen on lyötävä ne auki!

Me emme siis odota vain vanhain perustuslakisäännösten kodifioimista uudessa hallitusmuodossa, me odotamme jotakin uutta, jotakin todella uutta valtiollista suuntaa koko kansalle. Ja jos on toisiakin tässä eduskunnassa, kuin vasemmistoryhmä, jotka niin ajattelevat, niin silloin olisi mahdollista poistaa nuo ikävät esteet. Silloin lähdetäisiin tähän minun mielestäni niin tärkeään ja pyhään työhön, lähdetäisiin siihen säätämällä amnestia, jättämällä kaikki mielten katkeruus toiselle puolelle uuden hallitusmuodon linjan.

Minä rohkenisin luulla, että sellainen menettely olisi edullista itse vallassaoleville puoleillekin. Kaikessa sotilaallisessa mahdollisessa ja valtiollisessa voimassaan näet on poloinen maamme kuitenkin valtiollisessa heikkouden tilassa. Sille on ikäänkuin myönnetty ainoastaan jonkunlainen hirttoloma. Ruotsi on riistämäisillään meidän maastamme irti Ahvenanmaan. Ruotsalainen

väestön aines tässä maassa käsittäen väärin asemansa ja käsittäen väärin suuren suomalaisen kansanaineksen todellisen hyvän tarkoituksen sitä kohtaan, puuhaa julkisesti valtiolaitoksemme perinpohjaista heikontamista, jopa hajottamistakin. Idästä uhkaavat suuret vaarat ja todellisista keinoista, auttavista keinoista, valtiotamme perin hävittävien oppien yhä syvempään juurtumisen torjumiseksi meidän maastamme ei välitetä. Jos halutaan todellista apua maalle, on luovuttava sellaisesta politiikasta, jota on noudatettu työvakeä kohtaan tämänkin suuren hallitusmuotokysymyksen yhteydessä.

Vaikka siis mielestäni olot, joissa Suomen työväen edustajien on täytynyt ottaa osaa hallitusmuotoasian käsittelyyn, ovat olleet tyvälle niin erinomaisen raskaat ja niin erinomaisen synkät, se on kuitenkin siinä työssä ollut mukana. Tahdon riistäytyä irti hetkeksi kaikesta tuosta katkeruudesta ja hiukan laajemmalta kannalta tarkastella tätä hallituskysymystä entisyyden kokemusten ja säännöllisten yhteiskuntaolosuhteiden kannalta.

Jos siltä kannalta lähdemme hallitusmuotoesitystä arvostelemaan, niin täytyy minun ensiksi huomauttaa, että meidän on kaiketi tällä hetkellä luovuttava siitä valtioelämässämme kauan kulkeneesta harhaväitteestä, että tässä maassa olisi olemassa joku kaunis harmonia eri valtiollisten kansanosien välillä. Sellaisesta harmoniasta, sopusoinnusta hallituksen ja kansan välillä, saattoi puhua Aleksanteri II 1863, jolloinka valtiollisen piirin meidän maassamme muodosti ainoastaan pieni hallituskerho ja pieni erioikeutettujen luokkien asettama luokkaeduskunta. Mutta nykyaikana ei ole sellaista harmoniaa olemassa, ei sellaista sopusointua helposti voida luoda. Siihen on pyrittävä voimakkaamilla keinoilla kuin tähän saakka on täällä tarjottu.

Me tiedämme, että kansamme on ryhtynyt hallitusmuotoasian ratkaisemiseen hyvinkin vastakkaisina joukkoina ja ryhminä. Me näemme ihan selvästi toisiaan vastassa seisomassa monarkistit ja tasavaltalaiset, ruotsalaiset ja suomalaiset, porvarit ja sosialistit. Täällä on, myönettäköön sitä tai ei, todellisuudessa olemassa syvä valtiollinen luokkajako. Taloudelliset luokat ovat päätekijöitä kaikessa valtiollisessakin taistelussa. Meidän maamme olot ovat vain sikäli erikoiset, että täällä riistävän luokan osaa valtiollisessa elämässä ei varsinaisesti suoriteta ja näyttele erittäin rikas rahaporvaristo, vaan sen sijaan hyvin vaikutusvaltainen ja laaja virkamiesluokka. Me olemme tosiaankin niin koko

muusta Euroopasta jälellä, niin vanhanaikaisella kannalla meidän syrjäisessä maassamme, että täällä on tosiaankin olemassa vielä erioikeutettu virkamiesluokka, tarkoitan sillä en ainoastaan valtiovirassa olevia, vaan myöskin papistoa ja yleensä korkeampaa, palkalla elävää säätyluokkaa, tätä suurta luokkaa, jonka olemassaolo on niin helposti todettavissa ja nähtävissä. Tämä luokka eroaa muusta yhteiskunnasta jo yhteiskunnallisen kokoonpanonsa ja elämäntähtäyksensä kautta. Poikkeukset siinä suhteessa eivät kumoa sääntöä; hyvin harvinaisia ovat näet sen keskuudessa sellaiset poikkeukset, jotka osottaisivat tämän luokan harrastavan kansan suurten osien parasta. Siitä on tänä iltana ollut parissa puheenvuorossa puhetta. Tällä virkamiesluokalla on meidän maassamme tavaton valtiollinen merkitys. Eihän ole kulunut vielä kuin alun toistakymmentä vuotta siitä kun se luokka vielä hallitsi jotenkin yksinvaltiaasti kahta tai kolmea säätyä nelikamarisessa säätyeduskunnassa. Senaatissa sillä oli vahva selkänöja ja etäisimpänä valtapylväänä oli sillä Pietari.

Mielipiteeltään tämä ryhmä oli silloin ja on yhä edelleenkin monarkistinen. Se on ensi sijassa ollut vieraitten majesteettien ja vasta toisessa sijassa kansan palvelijana. Se ei nytkään salaa mielipiteitään, se kannattaa julkisesti ja yleisesti personallista hallitusvaltaa, vaikka se tällä hetkellä katsoo olevansa pakotettu tyytymään vain presidentin personalliseen hallitusvaltaan. Sen johtavia periaatteita, mikäli niitä olemme nähneet ja mikäli ne vieläkin ilmenevät, on ollut se, että Suomen kansa on oleva virkamiesluokan holhottavana. Kun kansa siitä huolimatta on irtautunut siitä holhouksesta, on sille luokalle tullut tavaton kiire vaatia kaikenlaisia takeita kansanvaltaa vastaan, rakentaa kaikenlaisia salpoja ja sulkuja tämän kansanvallan käyttämisen tielle. Se henki on ollut ilmeisesti johtamassa tämän luokan edustajain osallisuutta hallitusmuodon valmisteluissakin. Se edustaa erityisesti hallitusvaltaa. Se perustaa valtiopäätöksensä ankaraan vallanjako-oppiin, siihen oppiin, että itse valta, ylin valtiovalta on oleva siten jaettuna, että se ei ole kuuluva kansalle, jolle sen nimellisesti sanotaan kuuluvan, vaan että se tosiasiallisesti on kuuluva hallitukselle, jota edustaa ylimmän hallitusvallan personallinen pitäjä kannattajanaan suuri, laaja virkamiesluokka.

Tällä luokalla on perintönsä, perimyksensä jo Ruotsinvallan ajoilta saakka. Se voi vedota moneen todistukseen ja moneen tosiasiaan valtioelämässä, jotka näyttävät puoltavan sen käsityksiä. Sillähän on ollut loistava menneisyys,

sehän on kieltämättä meidän maassamme suorittanut suuriarvoisia historiallisia töitä. Sillä on yhä edelleen vielä sangen suuri taito ja kyky myös valtion asioiden hoitamisessa niinkuin täällä on tänä iltana tullut sanotuksi. Ja tämä kaikki tekee, että sillä on vastakin oleva suuri poliittinen valta silloinkin kun eduskunnan valta kasvaa, sillä sillä on ammatillinen valta, sillä on tosiasiallinen valta meidän maamme valtioelämässä ja sitä se ei tahdo, sitä se ei salli heikontettavan, vaan sitä se nykyisen hallitusmuotokäsittelynkäin yhteydessä ilmeisesti haluaa pönkittää ja lujittaa.

Tätä me huolestuneena katselemme. Meidän on nöyrästi tunnustettava: meidän täytyy käyttää sitä ainesta, sitä ammatillista, kyvykästä ja kelloista ainesta, jota Suomen virkamiesluokka kuitenkin edustaa, sitä on kansanvallankin käytettävä valtion palvelukseen sen suuren taidon ja kyvyn vuoksi. Mutta kun kansanvalta sen tekee, niin sen täytyy, se on pakotettu asettamaan sille järkipärisiä rajoja, sen täytyy estää sitä luisumasta kansanvallan vahingoksi kansanvaltaa vahingoittavalle tielle. Tämä luokka, tämä luokkahenki, tämä virkasäädyn pyrkimys, nyt taistelee maassamme kansanvaltaa vastaan.

Tässä maassa on nimittäin toinenkin valtiollinen luokka: meidän kansamme suuri enemmistö. Se on se suuri enemmistö, jota on valtiollisesti holhottu vuoteen 1906 asti. Onko ihmettä että kansanvalta vielä horjuu, että se ei itse vielä edes tunne voimiansa. Kuitenkaan sekään kansanvalta ei ole suurlakon luoma, ei se ole yhtäkkiä maailman myrskyistä syntynyt tai meren aallokosta esille syöksähtänyt, vaan se on hiljaisesti kasvanut tämän kansan tuhatvuotisen kehityksen mukana. Tämä yksikamarinen eduskunta, jossa me istumme, se on minun silmissäni ja kaikkien muidenkin kansanvaltaa kannattavien silmissä tuhatvuotisen historiallisen kehityksen tulos, se on saavutettu oikeus, joka on vielä historiallisempi, vielä syvempi ja lujempi ja oikeutetumpi kuin kaikki ylempien luokkien valtiollinen valta ikinä. Ja sentähden se voi asettaa, ei ainoastaan joidenkuiden harmaiden kamarioppien perusteella, vaan oman kansan kehityksen, oman kansan työn perusteella sen vaatimuksen, että ylin valtiovalta tässä maassa on kuuluva sille. Tämän suuren valtiollisen luokan käytännöllinen päävaatimus on se, että ylintä valtiovaltaa on käytettävä eduskunnan kautta. Se ei voi ajatellakaan että eduskunta voisi toimia kansaa vastaan, että eduskuntalaitos voisi kääntyä kansaa vastaan, koska se on kasvanut ja muodostunut itse kansasta. Se ei siis katso siinä suhteessa tarvittavan

ollenkaan sellaisia varokeinoja ja esteitä ja aitausta, joita vanha, perinnäinen ja yhä suppeammaksi sulava virkamiesluokka tahtoo sille asettaa.

Siispä hallitus seuratkoon, sanoisin minä tämän käsityksen mukaan, hallitus seuratkoon kansan tahtoa aivan ehdottomasti. Kansan tahdon täytyy olla ratkaiseva ja kansan vallan, koska sen järkipärisen valtiollisen työn vuoksi täytyy jättää kaikki todellinen hallintotyö, jopa valtioasiain ylin hoito ja johtokin ammatillisiin käsiin, kansan vallan täytyy, se on pakotettu vaatimaan byrokratialta takeita siitä ettei se käytä asemaansa väärin, sillä sitä asemaa ja sitä valtaa, joka meidän johtavalla valtiollisella virkamiesluokallamme tähän asti on ollut, on väärinkäytetty.

Tarvitseeko minun mainita esimerkkejä? Meidän monarkistimme, joiden pääjoukon juuri muodostaa mainittu virkamiesluokka, meidän monarkistimme ovat varsin hyvin tienneet, että meidän kansamme suuri enemmistö ei kannata heidän pyrkimyksiänsä, ja kuitenkin he ovat käyttäneet vajalukuista eduskuntaa yritykseen luoda tänne kuningasvalta. Ja jos me tarkastamme, mihin tapaan korkeimman vallan käyttö meidän maassamme viime aikoina on kulkenut, niin me huomaamme siinäkin sellaista omituista kehitystä, joka herättää sivustakatsojassa erinäisiä risti-riitaisia ajatuksia. Me muistamme kaikki miten toukokuussa 1918 tämä Suomen eduskunta valtuutti senaatin silloisen varapuheenjohtajan „käyttämään korkeinta valtaa”, niinkuin sanat kuuluivat. Joulukuussa korkeimman vallan käyttäjä luopui vallastaan kirjelmällä, jossa hän mainitsi syyksi luopumiseensa sen, että eduskunta voisi valita toisen henkilön Suomen valtionhoitajaksi. Tässä kirjeessä esiintyy uusi virka Suomessa. Pari päivää myöhemmin antamassaan kirjelmässä eduskunta valtuutti sen toisen henkilön, niinkuin sanat kuuluivat, „valtionhoitajana käyttämään korkeinta valtaa”. Olemme nähneet kuinka näitä tapauksia on käytetty meidän maassamme, kuinka ne ovat antaneet aihetta erilaiseen tulkintaan. Yksi suuri valtiollinen sanomalehti väittää, että eduskunnalla on oikeus yksinkertaisella enemmistöpäätöksellä purkaa tuo päätöksensä, jolla se on ylimmän vallan käyttämisen järjestänyt, sen luonnollisen johtopäätöksen perustuksella, että se, joka on vallan antanut ja josta valta on kotoisin, voi myöskin ottaa sen takaisin. Mutta sitävastoin toinen tai toiset suuret valtiolliset sanomalehdet esittävät sitä oppia, että näin ei suinkaan ole asianlaita. Tällä tavoin on luotu erittäin kiusallinen ja vaikea asema,

näin olemme nähneet kuinka on käytetty näitä tapauksia hyväksi ihan ilmeisesti tarkoituksessa lisätä hallitusvaltaa kansaneduskunnan kustannuksella. Ja kun tällaisia esimerkkejä näemme, onko silloin ihme, että kansanvallan taholta tullaan epäluuloisiksi eikä tyydytä mihinkään lupauksiin, vaan vaaditaan selviä takeita siitä, ettei tämän maan asioita, hallitusasioita käytetä ja tulkita moisella tavalla.

Meidän maassamme ovat siis epäluulot hallitusta vastaan luonnolliset, historialliset ja oikeutetut, ja minä sydämeni pohjasta yhden suuren itävaltalaisen kansanvaltionrakentajan Anton Mengerin sanoihin, suuren oppineen sanoihin, kun hän lausuu: „Kansa, joka ei epäilevin katsein seuraa valtiollista elämää eikä arvostele jokaista valtiollista toimintaa sen mukaan, mitä se vaikuttaa valtiolliseen vapauteen, menettää pian itsemääräysoikeutensa joko väkivallalla tai, mikä on vielä vaarallisempaa, hallituksen huomaamatta tapahtuvan toiminnan kautta.” Sitä hallituksen huomaamatta tapahtuvaa toimintaa me sentään voimme huomata, kun sitä oikein tahdomme tarkastaa, sangen paljon tässä maassa. Ja se oikeuttaa, nämät poikkeukselliset olot oikeuttavat meidän maassamme vaatimaan erittäin suuria takeita hallitukselta. Meidän maamme on, joko suurten rotuvastakohtien, kansallisuusvastakohtien tai yhteiskunnallisten vastakohtien kautta tai muusta syystä, joutunut siihen asemaan, että tässä kansassa ovat erittäin jyrkät valtiolliset vastakohdat olemassa, että nuoren vasta valtiolliseen elämään pyrkivän ja pääsevän suuren kansan taholta on syvä ja oikeutettu epäluulo tuota vanhaa byrokratiaa vastaan, joka on valtaansa aina niin väärinkäyttänyt ja joka yhä jokainen hetki on taipuisa sitä väärinkäyttämään. Semmoisissa oloissa täytyy säätää voimakkaita garantioja hallitusvaltaa vastaan. Kun usein kuulee moittittavan, että meidän valtiopäiväjärjestyksessämme löytyy pykälä, jossa sanotaan, että hallituksen jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta, niin täytyy myöntää, että länsieurooppalaisissa sivistysvaltioissa sellainen säännös olisi naurettava, sillä ei suinkaan parlamentarismi tarvitse tuommoista säännöstä. Ei Englannissa tarvita mitään sellaisia säännöksiä. Muidenkin länsimaiden säännökset hallitusvallasta ovat erittäin puutteelliset. Mutta parlamentarismi siellä pysyy pystyssä sentähden, ettei siellä ole räikeätä ristiriitaisuutta olemassa valtiollisten kansanluokkien välillä, vaan että siellä oikeistossa, niiden maiden byrokratioissa asuu pohjalla kuitenkin syvä edesvastuuntunne oman kansan suuria kerroksia kohtaan. Siellä ei vilpistellä

kansaa vastaan niinkuin meidän maamme byrokratia alifuisesti tekee. Länsimaiden byrokratia ei käsitä etujansa ristiriitaisiksi kansan etujen kanssa, niinkuin meidän maamme byrokratia aina tekee. Siellä siis sellainen säännös, josta nyt on puhe, on tarpeeton, on naurettava. Mutta meidän oloissamme se on ollut tarpeellinen ja me tarvitsemme hyvin paljon muita samanlaisia säännöksiä, ennenkuin me tästä kaikesta näennäisestä kansanvallasta, parlamentarismista huolimatta, pääsemme kunnollisen ja säännöllisen valtiollisen elämän alkuun.

Käännyin vielä hetkeksi tarkastelemaan uudessa hallitusmuodossa esitettyä hallitustapaa todistaakseni edellisiä väitteitäni. Kun lähemmin katsellaan asiaa, niin ei meidän tarvitse olla epätietoisia siitä mikä muoto, mikä pohja itse hallitustoiminnalle, itse teknilliselle hallituskoneistolle meidän maassamme on luonnollinen. Siitä hän lausuu presidentti Ståhlberg kuuluisassa viidennessä vastalauseessaan vuodelta 1918 (siv. 62—63) niin erinomaisen oikein: „Vaikkakin Suomi historiallisen kehityksensä aikana on elänyt monarkisen hallitusmuodon alaisena, on se ensin ollut vaan monarkisen valtakunnan alusmaana, sitten sen osana ja viimeiseksi toisesta valtiosta riippuvaisena. Sen hallitsijat ovat järjestänsä olleet kansalle vieraita, he eivät ole asuneet tässä maassa, eivät olleet suoranaisessa kosketuksessa kansamme kanssa eivätkä edes yleensä hoitaneet hallitustehtäviä. Maamme sisäisen hallituksen hoito on jo kauan varsinaisesti ollut kotimaisen kollegisen hallituslaitoksen huostassa. Se aika, jolloin kansamme on elänyt yhdistyksessä Venäjän kanssa, sen varsinaisen kansallisen valveutumisen ja valtiollisen kehityksen aika, on ollut omiansa vieroittamaan sitä yksinvaltaisesta hallitusmuodosta ja varsinkin se sortopolitiikka, minkä Suomi on viime vuosikymmeninä saanut kokea, on vaikuttanut siihen suuntaan.” Ja vähän alempana hän lausuu: „Sisäisen eheyden ja lujouden luomiseksi on koetettava saada valtion järjestysmuoto sellaiseksi, että se mahdollisimman suuressa määrässä kykenee puoleensa kiinnittämään koko kansan sen laajoja kerroksia myöten.” Tässä kirjoittaja siis aivan oikein puolustaa valtioneuvoston valtaa meidän maamme varsinaiseksi hallitusvallaksi. Hän kyllä johtuu esittämään myöskin erityisen melkoisella persoonallisella vallalla varustetun presidentin asettamista, mutta minä puolestani näen siinä epäjohtonmukaisuuden hänen alkuväitteittensä kanssa. Se presidentinvalta, jota hänkin esittää, ei ole johdonmukainen sen valtio-

neuvostovallan kanssa, joka meidän maassamme on niin luonnollinen ja historiallinen ja kotoinen. Kun esitetään suurella persoonallisella vallalla varustettua presidenttiä täällä asetettavaksi, niin se on mielestäni melkein pä loukkaus valtioneuvostolaitosta vastaan, laitosta vastaan, joka kuitenkin on sadan vuoden kuluessa tässä maassa kantanut varsinaisen hallitustyön helteen ja kuorman.

Erityistä persoonallisella vallalla varustettua valtion päämiestä ei meidän maassamme tarvita. Me tulimme erinomaisen hyvin toimeen sveitsiläisellä systeemillä tai sentapaisella järjestelmällä, että valtioneuvoston esimies toimittaisi valtion päämiehelle kuuluvia tehtäviä. Mutta myönnän kyllä, että voihan jonkinlainen presidenttikin tulla asetetuksi; eihän sitä ole sosialistienkaan taholta yleisemmin vastustettu. Voihan näes kuvitella asian järjestämistä sillä tavalla, että presidentillä olisi erinäisiä tehtäviä. Saattaa olla valtiolle hyväksi, ei ainakaan ole missään tapauksessa vahingoksi, sellaisen presidentin toiminta, joka ei harjoita persoonallista valtaa, vaan toimii yksissä neuvoin valtioneuvoston kanssa. Sellainen presidentti voisi vaikuttaa kokoavasti ja rauhoittavasti meidän maamme valtiollisessa elämässä, hän voisi edustaa meidän maamme ja kansaamme, hän voisi sovittaa ristiriitaisia valtiollisia pyrkimyksiä, voisipa luullakseni tavallansa estää vahingollisten päätösten tekoa hallituksessa persoonallisen vaikutuksensa kautta tai suoranaisemmalla toiminnallaan. Voisihan sellainen rajoitettu presidentinvalta vaikuttaa kenties edullisestikin valtioneuvoston toimintaan. Hän ei siis tulisi meidän käsityksemme mukaan, joka esiintyy toisessa vastalauseessa, olemaan mikään valtiolaivan kokkakoristus, mutta ei myöskään mikään sellainen kansankeisari, joksika häntä nykyänsä ajatellaan.

Se presidentin vaalitapa, johon monarkistit nyt ovat toiveensa kiinnittäneet, on amerikalainen vaalitapa kansanvaalien kautta. Minulla ei ole mitään puolestani itse sitä pyrkimystä vastaan, että Amerikan esimerkkiä ruvetaan täällä Euroopassa seuraamaan ja että nimenomaisesti meidän maamme ja meidän monarkistit tahtovat olla ensimmäisiä seuraamaan näitä amerikalaisia esikuvia valtion päämiehen vaalissa. Mutta rohkenen kuitenkin huomattaa, että Amerikassa presidentinvaali on muuttunut ilmeiseksi tappeluksi puolueiden kesken ja että sellainen systeemi, jota nyt esitetään ja niin innokkaasti täällä ajetaan, se vie ehdottomasti siihen, että taistelu tulee olemaan henkilöistä ja että valitsijamiehet tulevat olemaan täydellisiä äänestyskoneita. Voisihan sieltä luul-

lakseni löytää vielä sopivampia malleja Boliviasta, Ecuadorista, Guatemalasta ja muista tähän malliin, jos halutaan, ja saatan sitä suositella monarkisteille.

Itse puolestani en sitä järjestelmää kannata. Minusta tuntuu hiukan omituiselta se into, jolla monarkistit nyt puolustavat senmuotoista kansanvaltaa. Heille kelpasi eduskunta, vieläpä valalukuinen eduskunta, valitsemaan itse kuningasta, mutta nyt se ei kelpaa valitsemaan presidenttiäkään. Ei tunnu aivan oikealta kansanvallan harrastukselta sellainen. Tässä helistetään väärän kansanvallan kulkusia. Sille persoonalliselle ylimmälle vallalle, jota monarkistit kannattajineen suunnittelevat, tahdotaan tällä keinoin saada jonkunlainen kansanvallan leima. Me tunnemme heidän tapansa vaikuttaa kansantahtoon. Se on tapahtunut ostettujen sanomalehtien, paraadien kautta, loppumattomien suitutusten kautta sotajoukkojen jumalalle, yleensä Napoleon III:n tunnetuilla plebesciti-tavoilla. Sitä nyt tahdotaan täällä ottaa uudestaan käytäntöön ja siihen päästä; siten monarkistinen aate vielä kerran koettaa nousta haudastaan ja vielä kerran koettaa voittoon päästä. Jos sen aatteen kannattajat tahtoisivat olla lojaalisia sitä kansaa kohtaan, jonka ääniä he nyt tahtovat omaan tarkoitukseen saada, niin olisi heidän ensin alistettava kansan ratkaistavaksi, haluaako kansa todellakin saada aikaan sellaista vallanjakoa, jota heidän presidenttijärjestelmänsä sisältää, ja onko kansa itse myös sen vallan takana, jota heidän valitsemalleen presidentille tahdotaan tyrkyttää. Puolestani pidän eduskunnan toimittamaa presidentin valintaa aivan luonnollisena ja oikeana. Presidentinvalta johtuu aivan yhtähyvin kansasta; valitsee sen eduskunta taikka erityinen valitsijakunta; kummassakin tapauksessa voi sanoa presidentin olevan yhtä lähellä kansaa tai yhtä kaukana siitä. — Sitä nyt ei voida kieltää. Mutta presidentin vaalilla, joka tapahtuisi eduskunnassa, olisi se tavattoman suuri etu, ettei se tulisi jakamaan ja hajottamaan sitä kansanvaltaa, jonka juurten täytyy olla jakamattomia ja yksiä. Sitä paitsi eduskunnan käyttämä vaalitapa olisi paljon käytännöllisempi.

Presidentin vallan käyttämisen on perustuslakivaliokunta, ikävä kyllä, siinä suhteessa luopuen siltä oikealta kannalta, jota se itse presidentinvaaliin nähden on noudattanut, järjestänyt sillä tavalla että presidentti tulisi tekemään päätöksensä valtioneuvostossa, mutta kuitenkin siitä riippumatta. On väitetty, että ehdotettu järjestys antaisi täydet parlamentilliset takeet presidenttiin nähden. Se tapahtuisi muka sen kautta että

valtionneuvoston jäsenten täytyy olla edesvastuunalaisia kaikista asioista, joita valtionneuvostossa käsitellään ja että yksi valtionneuvoston jäsen aina tulisi olemaan presidentin päätöksiä varmentajana. Mutta tämä järjestelmä herättää kuitenkin oikeutettua epäluuloa. Toinenkin tulkinta näet on mahdollinen, sellainen tulkinta, että valtionneuvosto kuitenkin ei olisikaan vastuunalainen niistä päätöksistä, joita presidentti tekee valtionneuvostossa, ei voi olla vastuunalainen niistä, koska presidentti voi tehdä semmoisen päätöksen, joka täydellisesti poikkeaa valtionneuvoston päätöksestä ja sisältää ehkä jotakin muuta kuin koko valtionneuvoston lausunto; silloinhan valtionneuvosto on tullut toimimaan ainoastaan neuvonantajana ja todennäköisesti ei ole katsottavakaan osalliseksi presidentin päätöksen tekemiseen. Tällaisia epäilyksiä voi syystä herätä ja silloin, jos sellainen tulkinta pääsee vallalle, on järjestetty ja perustettu sittenkin personallinen presidentin valta, josta sanotaan tahdottavan päästä. Jos kerran se ei ole tarkoitus, miksi ei panna sitten selvää sentapaista säännöstä perustuslakiin? Miksi ei lausuta sitä asiaa siihen tapaan kuin se toisessa vastalauseessa on tapahtunut, nim. että presidentin päätös voi syntyä ainoastaan, jos valtionneuvoston enemmistö on sen takana!

Sanotaan myös, että presidentille jätetty veto-oikeus ei paljoa merkitse. Meidän maassamme se todennäköisesti tulee paljon merkitsemään ja minä epäilen, tokko ne kansanvaltaisina itseään pitävät edustajat, jotka nyt menevät presidentin veto-oikeutta kannattamaan, ovat oikein selvillä siitä, kuinka vaarallisen oikeuden he itse asiassa tässäkin jättävät presidentille ja hallitukselle. Mehän tiedämme kyllä länsimaiden kokemuksen olevan toisen. Ei Englannissa sitten kuningatar Annan päivien ole koskaan käytetty veto-oikeutta. Ja sellainen valtio-oikeuden tuntija kuin manalle mennyt ruotsalainen ministeri Staaff sanoo, että parlamentillisessa järjestelmässä, jos yleensä parlamentillinen järjestelmä on eduskunnassa kunniassa, on veto-oikeus sula mahdottomuus. Mutta me tiedämme, ettei se ole tarkoitettu suinkaan mahdottomuudeksi meidän maassamme. Norjassa veto-oikeus on vuonna 1913 täydellisesti lakannut. Se on kaikkialla muualla häviävä laitos, mutta täällä sitä nyt aijotaan korjata ja uudistaa, niinkuin jonkun vanhan virsikirjan painosta.

Hajotusoikeuskin, joka on jätetty presidentille tai hallitukselle, sekin sisältää sellaisia meille vaarallisia, epäilyttäviä periaatteita, joita ei pitäisi ottaa mukaan meidän kansanvaltaamme.

Mitä tasaista vallanjakoa se on, kun yhdelle miehelle annetaan valta 6 vuotta erottamattomana ratkaista maan asioita, niinkuin presidentillä tulisi olemaan valta, mutta eduskunnalle ei taata sitä edes kolmeksi vuodeksi? Meikäläisen eduskunnan täytyy työskennellä alituksessa pelossa, että se millä hetkellä hyvänsä hajotetaan. Hajottamisoikeus on siis voimakas valtiollinen jarru. Sen pelko, sen olemassaolo, on jo haitallinen ja häiritsevä valtiolliselle työlle. Eikä sekään ole oikein tasapuolista, että presidentti voi jättää virkansa ja aiheuttaa uuden presidentin vaalin ennen toimintakautensa loppua, mutta eduskunnalle ei annettaisi tilaisuutta hajautua ja vedota kansaan, silloin kun se näkee siihen jostakin syystä aihetta olevan. Me voimme ajatella sellaisia tilanteita kylläkin mahdolliseksi, jolloin se olisi tarpeellinen. Mutta kaikkein arveluttavinta on se, että hajotusoikeudella on meidän maassamme niin ikävät traditsionit. Harvan maan eduskunta on niin usein hajotettu niin lyhyen ajan kuluessa kuin Suomen eduskunta. Se on ikävä traditsio. Jos se hajotusoikeuden mahdollisuus jätetään täällä olemaan, olkaa varmoja, että sitä tullaan myös käyttämään. Sellaisessa tilassa me olemme, sellaisessa holhouksen tilassa pidetään vielä Suomen kansanvaltaa että eduskunnan hajoitusta täytyy peljätä joka hetki. Sitäpaitsi sisältää hajotusoikeus erikoisen vaaran eduskunnan finanssioikeudelle, jota sentään vielä olemme nähneet oikeistonkin taholla huomattavassa määrässä kunnioitettavan. Eduskunnan oikeus päättää budjetista voi näet hajotusoikeuden kautta koska hyvänsä tulla tyhjäksi. Senpätähden onkin Norjassa, jossa on valtiollista kokemusta hiukan enemmän kuin meillä, voimassa määräys, että kuningas ei voi hajottaa valtiopäiviä ennenkuin eduskunta on laillisesti järjestänyt budjetin. Siihen olemme mekin puolestamme pyrkineet. Jo käytännöllisistäkin syistä siis meidän maassamme hajotusoikeuden kieltäminen on ainoa oikea menettely.

Nämä esimerkit, joita olen tahtonut esintuoda osoittavat, että sen hallitusmuodon mukaan joka meille nyt asetetaan, Suomen presidentillä tulee tosiallisesti olemaan suurempi valta kuin monen kuningaskunnan kuninkaalla, paljon suurempi valta kuin Norjan kuninkaalla, paljon suurempi valta kuin Englannin kuninkaalla. Mutta meidän hyväuskoiselle ja poliittisesti niin kokemattomalle kansallemme se syötetään oikeana, ehtana, väärentämättömänä, parlamenttaarisena kansanvaltana! Meille vasemmistolaisille, jotka olemme ehkä hiukan enemmän saaneet kokea valtiollisen elämän myrskyjä, meihin eivät tuom-

moiset opit tepsä ja sen vuoksi on ollut velvollisuutemme panna niitä vastaan selvä, jyrkkä vastalause, vaatia uutta hallitusmuotoa niissä kohdissa selvennettäväksi ja parannettavaksi.

Tahdon paljastaa vielä sen tavan, jolla hallitusmuotoesitys on käsitellyt meidän eduskuntamme tärkeintä aineellista oikeutta, finanssi-oikeutta. Hallitusmuodon 66—67 §:n 3 momentissa on tällainen säännös: „Määräraha, jonka eduskunta on päättänyt valtiopäivillä tehdystä aloitteesta, otetaan tulo- ja menoarvioon ehdollisena.” Tämä määräys on jo kauan kulkenut näissä hallitusmuotopapereissa ja minä olen kuullut eräitten lakimiesten selittävän, että tällä on ainoastaan muodollista merkitystä, että siten vain tahdotaan vapauttaa hallitus käyttämästä jotakuta määrärahaa, jota se ei hyvällä tahdollaakaan voi käyttää sinä aikana kuin on määrätty. Mutta kuitenkin se sama kohta alkuperäisessä muodossa, nimittäin perustuslakivaliokunnan mietinnössä 10 päivästä toukokuuta 1917, ehdotuksessa laiksi Suomen valtiotalouden oikeusperiaatteista kuuluu: „Määrärahat, jotka eduskunta on päättänyt valtiopäivillä tehdyistä ehdotuksista, ja jotka siis vaativat hallituksen hyväksymisen, otetaan tulo- ja menoarvioon ehdollisina.” Mietinnössä tätä pykälää selitetään seuraavilla sanoilla (s. 17): „Suomessa on, päinvastoin kuin eräissä muissa maissa, kansaneduskunnallakin aloteoikeus määräraha-asioissa. Eduskunta on siis esteetön tulo- ja menoarvion käsittelyssä päättämään määrärahoja sellaisiinkin tarkoituksiin, joihin hallitus ei ole niitä ehdottanut. Vaikka yleisenä sääntönä tuleekin olla, että hallitus, joka pitää huolta valtion hallinnosta, tekee aloitteet sen tarpeitten täyttämiseksi, ei kuitenkaan ole näyttänyt olevan syytä kieltää edellä mainittua menettelyä. Kun kuitenkin tulo- ja menoarvio julkaistaan erityisenä finanssilakina, on komitea, jottei lain vahvistaminen joutuisi vaaranalaiseksi yksistään siitä syystä että siihen on pantu määräraha, jota hallitus ehkä ei katso voivansa hyväksyä, ehdottanut, että semmoinen määräraha on tulo- ja menoarvioon otettava ehdollisena.” Siis tässä onkin toinen tarkoitus, kuin mitä on vakuutettu. Tässä on kysymys siitä, että se on hallitus joka on Suomen valtiovarojen ylin käyttäjä, ja että se siis voi hyljätä sellaiset määrärahat, joita eduskunta pitää vaikka kuinkakin tärkeinä ja tarpeellisina maalle. Se ei ole enää itseverotusoikeutta. Samoin ei sekään määräys, että hallitukselle jätetään erinäisissä oloissa tuo suuri oikeus käyttää väliaikaisesti finanssilakia ilman eduskunnan myötä-

vaikutusta. Se syvimmästi loukkaa koko eduskunnallisen elämän aineellista perustaa. Itseverotuksen irvikuvahan on sellainen järjestys, että kansaneduskunnan pitää maksaa varoja mutta se ei saa määrätä mihin ne käytetään. Tulo- ja menoarvion yksityiskohtainen käsittely, sanoo Staaff, on suuriarvoisimpia oikeuksia mitä parlamentilla voi olla. Senvuoksi sellaiset säännökset, joita toisessa vastalauseessa olemme ehdottaneet, ovat ainoat oikeat, kansanvallan kannalta ainoat oikeat finanssiohjeet. Eduskunnalle on pidätettävä ehdoton oikeus finanssi-asioissa. Se kuuluu kaikkien nykyaikaisten sivistysvaltioiden olemukseen, eikä sitä mikään todellinen kansanvalta anna itseltänsä riistää.

Puhuisinko sitten vielä virkamiesten oikeuksista! En tahdo väsyttää kuulijakuntaani niillä laajoilla mietelmillä, joihin perustuslakivaliokunnan kaikkein suurimmalla hellyydellä ja huolella laadittu laaja virkamiesluku antaa aihetta. Ne selvästi todistavat sen, mitä olen väittänyt, että tämän hallitusmuodon yhtenä suurena päätarkoituksena on lujittaa kaikeksi vastaisuudeksi vanha byrokratia, pönkittää se kaikilla tavoin, taluttaa se heikentämättömänä uuteen yhteiskuntaan.

Ministeri Alkio, kiiruhtaakseni jo loppuun, äsken tältä sijalta suurella ponnella julisti, että tämä hallitusmuotoehdotus on kompromissin tulos ja senhän me luemme hänen kirjoittamassaan kirjassa maalaisliitosta. Hän nimenomaan sanoo, että maalaisliittolaisilla on ollut alkujaan huomattavasti jyrkempi kanta näissä hallitusmuotoasioissa kuin oikeistopuolueella, mutta että maalaisliitto on luopunut jyrkentämisvaatimuksistaan kompromissin ja rauhan vuoksi. Kerrottuansa asian vaiheita ja monarkistien pettyneitä toiveita hän jatkaa („Maalaisliitto ja hallitusmuotokysymys” s. 44): „Valkoinen Suomi ja armeija osottautuivatkin suurelta enemmistöltään tasavaltalaisiksi, mutta eduskunnan enemmistö muuttui vähitellen monarkistiseksi. Sitävastoin maalaisliittolaiset luopuivat jyrkentämisvaatimuksistaan tasavaltalaisessa hallitusmuodossa ja asettunen kompromissin kannalle, hyväksyivät sen tasavaltalaisen hallitusmuodon, jonka eduskunnan vanha- ja nuorsuomalainen sekä ruotsalainen ryhmä olivat hyväksyneet huhtikuulla.” Siis maalaisliitolla — sen mielihyvällä olen pannut merkille — on ollut kuitenkin oikeampi ja kansanvaltaisempi kanta tässä hallitusmuotoasiassa. On ollut, mutta ei enää ole! He ovat tehneet kompromissin he ovat kantaneet kauniit kansanvaltaiset periaatteensa kompromissin alttarille. Ja minkälaisen kompromissin? Saadakseen oikeiston

kannatuksen hallitusmuotoasialle. Mutta Suomen suurimman puolueen kompromissi, Suomen sosialidemokraattisen ryhmän tahto, se ei ole kelvannut kompromissattavaksi, se ei ole merkinnyt mitään. Ja kuitenkin saane, itse maalaisliittokin lopuksi ehkä kuitenkin kiittää tätä sosialidemokraattista ryhmää siitä, että me yleensä nyt käsittelemme tasavaltalaista hallitusmuotoa. Sillä minkähänlaiset olisivat tasavaltalaisten toiveet ilman sosialisteja tässäkin eduskunnassa, jos sosialistit porvariston vastustuksesta huolimatta eivät olisi niin lukuisasti ottaneet osaa vaaleihin. Kyllä taitaisivat olla hyvin heikot toiveet saada minkäänlaista vähänkään kansanvaltaista hallitusmuotoa hyväksytyksi. Eiköhän keskustalla olisi syytä siirtää sitä kuuluisaa oikeuden vaakaa hiukan vasemmalle, eiköhän olisi syytä ottaa huomioon myöskin, — jos todella aiotaan kompromisseja tehdä, jos, niinkuin ministeri Alkio minusta kauniisti sanoi, on tärkeä että hallitusmuodon taakse saadaan niin suuret kansanjoukot kuin mahdollista — eiköhän silloin olisi syytä hiukan ottaa huomioon myös vasemmistoryhmää.

Me olemme halunneet myös kompromissia. Me emme perusaatteistamme luovu, mutta siinä, mikä on Suomen kansan kokonaisuudelle tarpeellista, siinä olemme antaneet perään. Meidän kompromissiehdotuksemme sisältyy toiseen vastalauseeseen. Se ei esitä meidän erikoisia toiveitamme. Siitä mitä edellä jo olen sanonut, te voitte arvata minkälaisen valtiojärjestelmän me täällä panisimme toimeen, jos meidän tahtomme olisi määräävänä. Minä jo mainitsin, ettemme laitaisi mitään suurivaltaista presidenttiä, vaan tyytyisimme sveitsiläiseen järjestelmään. Meillä olisi mielessä monta muutakin kansanvaltaista uudistusta. Me ottaisimme esimerkkejä Amerikasta jopa Austraaliasta asti, mitenkä virkamiehiä on kohdeltava ja hoidettava. Ja kyllä silloin tulisi byrokratiasta meidän maassamme loppu. Mutta sellaiset haaveet olemme jättäneet syrjään: me olemme kokonaisuutta silmällä pitäen sovitelleet, koettaen kuitenkin pysyä uskollisina kaiken yhteisen kansanvallan tärkeimmille perusteille. Periaatteemme on se, että persoonallista hallitusvaltaa emme suosi ja että meillä ei ole tässä maassa syytä eikä aihetta uskoa meidän maamme hallitukselle mitään veto- ja hajoitusoikeuksia, vaan on syytä pidättää ne kansanvallan käsissä. Jos nämä aatteet, tällaiset käsitykset keskustassa todella vallitsisivat, jos he lukeutuisivat veljellisesti kansanvallan riveihin, niin silloin tässä maassa lähdetäisiin säättämään hallitusmuotoa sillä tavoin, että pantaisiin toimeen rehellinen, laaja, hyvittävä ja sovittava

valtiollinen amnestia ja otettaisiin esille sosialistien toisessa vastalauseessa olevat periaatteet ja tarkastettaisiin, eivätköhän nuo periaatteet sentään ole niin kestäviä, että ne kelpaisivat Suomen kansankin valtiollisen olemuksen kulmakiviksi. (Vasemmalta: Hyvä!)

Ministeri Alkio: Minä pyydän saada edustaja Voionmaan lausunnon johdosta heti vastata. Hän nimittäin kaipasi, etteivät silloin, kun kirjoitin tämän kirjan, josta hän luki kappaleen, maalaisliittolaiset ryhtyneet sosialidemokraattien s. o. Suomen suurimman puolueen kompromisseihin. Asia oli niin, että se puolue, jota ed. Voionmaa edustaa, oli silloin muutamia kuukausia aikaisemmin iskenyt kumoon tämän eduskunnan, ja me emme voineet silloin tarjota sille mitään kompromissia. Sen jälkeen kun tämä kirja on kirjoitettu, on nyt esillä uusi hallitusmuoto, joka suurin piirtein katsoen edustaa sitä, mitä maalaisliittolaiset katsovat hyväksi ja oikeaksi. Sitä valmistettaessa minun ymmärtääkseni on huomattavassa mitassa otettu huomioon sitä, mitä esim. ed. Voionmaa on ennemmin katsonut oikeaksi. Minulla on onni tietää, mitä ed. Voionmaa itse v. 1918 ajatteli maalaisliittolaisten suhtautumisesta hallitusmuotokysymykseen. En katso tarpeelliseksi sitä tässä tuoda esiin. Mutta kun hän täällä sanoi: „Te voitte arvata minkälaisen valtiomuodon me panisimme toimeen, jos valta olisi meidän”, niin minä voin arvata sen, minkälaisen valtiomuodon te panisitte toimeen, jos valta olisi teidän. Mutta maalaisliittolaiset eivät ole sosialisteja. Maalaisliittolaiset panevat sellaisen valtiomuodon toimeen, minkä he pitävät oikeana, horjumatta enempää oikealle kuin vasemmalle. Ja siinä on meidän oikeuden vaakamme. (Ed. Hakkila: Oikeistovaaka se on!) Ed. Voionmaa on äskeisessä lausunnossaan puhunut paljon sellaista, jota, minä pelkään, hän toisessa tilaisuudessa on valmis peruuttamaan.

Ed. Malmivaara: Samalla kun toivon suuren valiokunnan tekemän perustuslakivaliokunnan ehdotukseen hallitusmuodoksi ne korjaukset, jotka neljännessä vastalauseessa ehdotetaan, pyydän kiinnittää suuren valiokunnan huomiota erittäin muutamiin seikkoihin.

Kun olen ainoastaan varamiehenä perustuslakivaliokunnassa, ei minulla ole ollut tilaisuutta ehdottaa erästä lisäystä tähän hallitusmuotoon, jota pidän puolestani hyvin tärkeänä, nimittäin sitä että presidentin tulee tunnustaa evankeelista uskontoa. Hallitusmuodossa, joka viime valtiopäivillä hyväksyttiin, oli tällainen määräys

hallitsijasta, mutta presidenttiin nähden ei sitä näy pidetyn tarpeellisena. Tiedän kyllä tätä vastaan väitettävän että valtion päämiehellekin on myönnettävä uskonnonvapaus. Mutta hänelle ei ole myönnettävä vapautta uskonnosta. Asemansa valtion päämiehenä on aivan toinen kuin yksityisenä ihmisenä. Suomen kansan suuri enemmistö on kristitty kansa. Sitä ovat vakaumukseltaan useat niistäkin, jotka ovat valinneet tänne vasemmisto-edustajat. Eikä kehitys käy kohti pakanuutta, ei meillä enempää kuin muuallakaan; meillä teki kapinatalvi siinä käänteessä, vaikkeivät sitä näy kaikki täällä eduskunnassakaan huomaavan. Ja kristityillä kansalla on oikeus vaatia että sen päämieheksi valitaan henkilö, jota se voi kunnioittaa ja josta on takeet, ettei hän kristinuskon vastaisella toiminnallaan vedä kansaansa onnettomuuteen. Minä rohkenen ehdottaa että suuren valiokunnan enemmistö joko lisämomenttina 22 §:ään tai uutena pykälänä ottaisi tähän hallitusmuotoon lisäyksen, minkä jo mainitsin ja joka lisäys tekisi koko tämän lain paljon miellyttävämmäksi vakavimmalle osalle kansaa.

Pykälässä 15, jonka valiokunta on lisännyt ehdotukseen, kielletään antamasta ja käyttämästä aatelistarvoja, arvonimiä ja ritarimerkkejä. Että valiokunnan solialistiset jäsenet haluavat riistää kunniamerkit niiltä, joiden ikuisena kunniana on viimevuotisen kapinan kukistaminen, voi hyvin ymmärtää, mutta että tällainen ehdotus on saanut puolellensa muidenkin perustuslakivaliokunnan jäsenten ääniä, on minulle käsittämätöntä. Sekö olisi eduskunnan palkkio sille nuorisolle, joka pelasti maan hirmuvallasta, että se riistäisi niiden rinnoista, nuo itsestään viattomat sotamuistot, mitkä armeijan päällystö on heille suonut. En ole mikään aatelistarvojen ihailija, mutta en ymmärrä sitäkään, mikä vahinko niistä on mahtanut olla. Niitä on annettu miehille, joille isänmaa on ollut suuressa kiitolisuuden velassa; ja Suomen aateli on isänmaallisella mielellänsä, oikeuden ja kunniantunnollansa yleensä pitänyt vaakunakilpensä tahrattomana. Tämäkö rikkiviisas aika nyt kykenee pitämään tätä turhamaisuutena ja lapsellisuutena, vai vaatiiko paljon huudettu, mutta huonosti noudatettu tasa-arvoisuus tuollaista hävitystyötä. Älköön sitten vedettäkö kehitystä ylhäältä alaspäin, vaan tasoitetakoon se alhaalta ylöspäin, jotta kansassa kasvaisi todellinen aateluus, joka irtauttaa sen edustajat tuollaisista pikkumaisuuksista.

Vielä yksi asia! Päästäkseen, kuten lausui, kirkkoon käsiksi, on eräs maalaisliiton edustaja perustuslakivaliokunnassa ehdottanut että pykälästä 82 poistettaisiin esityksen sanat:

„evankelis-luterilainen kirkko on Suomen yleisenä kirkkona”. Tietysti sai hän heti ehdotuksellensa vasemmiston kannatuksen. On kumminkin arveluttavaa käydä tällä tavoin käsiksi kirkkoon, jonka muodostaa Suomen kansan suuri enemmistö, ei sen papit. Sillä kirkolla on niin mahdava puolusmies, jota kukistamaan koko maailma on liian heikko, mitä sitten se pieni joukko, joka Suomen eduskunnassa sitä yrittää, vaikkapa rinnoissa palaisi kuinka kiihkeä Kristus-viha. On suuri erehdys, jos luullaan voivansa uutta Suomea rakennettaessa ignoreerata tätä kansamme kasvattajaa. Kun tiedän varmasti että maalaisliiton ja muiden porvarillisten ryhmien enemmistölle on evankelis-luterilainen totuus hyvin kallis, vieläpä kalliimpi nyt kuin ennen sen häväistyksen jälkeen, minkä maamme temppelit ja Jumalan sana viime vuonna kärsivät, pidän aivan varmana että suuren valiokunnan enemmistö muodostaa tämän pykälän sellaiseksi kuin se hallituksen esityksessä on.

Ed. R. Erich: Meidän valtiosääntökysymyksemme on todellakin erikoislaatuinen asia. Se on toiselta puolen aina tavattoman kiireinen asia, joka on saatava mahdollisimman pian ratkaisuun, mutta toiselta puolen se on tavattoman sitkeähenkinen ja vaikeasti ratkaistava kysymys. Kohta puolentoista vuotta — kysymyshän on itsessään paljoa vanhempi — meillä on ollut mahdollisuus saada tämä kysymys ratkaistuksi ilman vieraan tekijän, nim. Venäjän vallan sekaantumista ja vaikutusta. Mutta ratkaisuun ei vielä ole voitu päästä. Paljon omituisuuksia on kansojen valtiosääntöelämässä, mutta aivan erikoislaatuinen ilmiö on kieltämättä meidän nykyinen valtiosääntötilanteemme. Toisella puolen on tuo uuden aikainen valtiopäiväjärjestys, joka on luonut järjestysmuodoltaan, niinkuin on tapana sanoa, maailman kansanvaltaisimman eduskunnan, ja toiselta puolen ovat nuo meidän vanhat ja vanhentuneet perustuslakimme, jotka ainakin ulkonaisesti ovat jääneet pääasiallisesti koskematta; kuitenkin lisää: pääasiallisesti vain ulkonaisesti. Onhan jo ennen vuonna 1917 alkanutta suurta uudistuskautta tehty joukko osittaisia muutoksia näihin vanhoihin perustuslakeihin. Mutta vasta mainitun vuoden jälkeen on voitu tehdä suuria ja perustavaa laatua olevia muutoksia.

Viitattakoon vain siihen tarkoin määrättyyn oikeudelliseen ja poliittiseen vastuunalaisuuteen, joka on säädetty hallituksen jäsenille ja joka viitemainitussa muodossaan johtaa mitä jyrkimpään parlamentaariseen systeemiin. Viitattakoon eduskunnan täydelliseen aloteoikeuteen lainsä-

dännön alalla sekä äskettäin vahvistettuihin perustuslainsäädännöksiin, jotka koskevat Suomen valtiotalouden perusteita y. m. muutoksia, niin huomaamme kyllin selvästi, kuinka paljon uuden aikaisia periaatteita vähin erin on meidän julkisessa oikeudessamme omaksuttu, ja näitten oikeusperiaatteitten varassa me asiallisesti katsoen kylläkin voisimme edelleen elää, vaikka tietysti toiselta puolen on myönnettävä että on todistuksena melkoisesta heikkoudesta, jos täällä yhä pyritään uuteen hallitusmuotoon, mutta sellaista ei saada kuitenkaan luoduksi.

Useista meidän vanhoista perustuslakisäädännöistämme on vain puitteet jälellä, koska asiallisesti on tapahtunut suuria ja tuntuvia muutoksia, ja mikä tässä on erikoisesti huomattava, niitä muutoksia ei ole tapahtunut yksistään laissa, vaan niitä on tapahtunut myöskin yleisessä oikeuskäsityksessä, kansan oikeustietoisuudessa. Tämäkin on sangen merkityksellinen tekijä. Jokainen julkisen oikeutemme viimeaikaisiin vaiheisiin perehtynyt henkilö tietää, että tuo siirtyminen uuteen hallitusmuotoon ei tosiasiallisesti merkitse niin täydellistä ja perinpohjaista muutosta kuin voisi luulla se, joka asiaa arvostelee ainoastaan vanhojen perustuslainsäädännösten mukaan. Huomautettakoon tässä yhteydessä sitäkin, että uusi hallitusmuotoehdotus monilukuisissa kohdissaan ainoastaan viittaa vastaiseen yksityiskohtaisempaan järjestelyyn, mutta muuten jättää jonkun oikeussäädännösten yleisten periaatteiden taikkapa vain lyhyen viittauksen varaan. Ja tästä huolimatta: kuinka ratkaisevalta tuntuukaan nyt edessä oleva uudistus, joka ehkä hyvinkin pian on toteutuva, tuo siirtyminen uuteen valtiosääntöön ja sen alaisuuteen. Sillä tämän tärkeän lainsäädäntötoimen yhteydessä on kuin onkin mahdollisuus tehdä sangen laajakantoisia muutoksia moiseen vanhaan koeteltuun oikeussäädännöseen ja että sellaisia muutoksia myös pyritään aikaansaamaan, muutoksia, jotka joskus ovat räikeässä ristiriidassa tähänastisen julkisen oikeutemme kanssa, siitähän juuri valiokunnan mietintöön liittyvä toinen vastalause on parhaana todistuksena.

Keskeisenä kysymyksenä on tässä se, miten hallitusvalta ja sen elimet ovat järjestettävät. Useat tekijät ja tapahtumat, joita tässä en tahdo tarkemmin kosketella, ovat myötävaikuttaneet siihen, että samalla kun siirrytään pois nykyisestä väliaikaisesta olotilasta, ilmeisesti nyt tullaan siirtymään valtio-oikeutemme tähän saakka periaatteellisesti hallitsijavaltaisesta eli monarkistisesta rakenteesta republikaaniseen eli n. s. tasavaltaiseen. Siitä saakka kun eduskuntaryhmien kesken sovittiin siitä, että valtiomuotokysymys

edelläkäyneiden tapahtumien estämättä oli uudelleen tuleva eduskunnassa esille, on vanhojen perustuslakiemme edellyttämä hallitsijavalta eli kuninkuus kieltämättä ja ilmeisesti häipynyt ja hälvennyt kansan yleisestä tietoisuudesta, ja tämä on selvästi käynyt ilmi vallankin sen jälkeen kun äskettäin suurella enemmistöllä hylättiin molemmat leppäämään jätetyt hallitsijavaltaiset hallitusmuotoehdotukset. Miten tämä helposti havaittava siirto on tapahtunut, mitkä tekijät ovat olleet siihen vaikuttamassa ja miten tämä siirto on arvosteltava maan ja kansan yleisen edun kannalta, sen kysymyksen syrjäytän tässä kokonaan ja totean ainoastaan, että tekeillä oleva hallitusmuoto siis tulee perustettavaksi republikaanisen eli niin sanotun tasavallaisen valtiomuodon pohjalta. Pääkysymyksenä on tässä, kuten sanoin, kysymys niin sanotun toimeenpanovallan järjestysmuodosta. Se ryhmä, jonka jäsenenä minulla on kunnia puhua tältä paikalta, on julkilausunut sen periaatteen, että uuden hallitusmuodon tulee toteuttaa kansan pysyväinen tahto valtiolämässä, ja samalla tämä ryhmä on ilmoittanut voitansa myötävaikuttaa vain sellaisen tasavallaisen hallitusmuodon säätämiseen, joka turvaa hallitusvallalle riittävän lujouden. Tätä vaatiikin valtion olemus ja sen perusedellytykset ehdottomasti. Jos pitää paikkansa se, että nykyaikaisen valtion tulee olla kansanvaltio, jossa kansan pysyväinen tahto todellakin pääsee toteutumaan, jos sen tulee olla oikeusvaltio ja jos sen tulee olla valtiollinen voimakeskus eli valtakunta, niin on ilmeistä, että todellakin tarvitaan mainitunlainen hallitusvalta. Ainoastaan silloin saavutetaan valtiollinen tasapaino, silloin saavutetaan luonnollinen ja terveellinen vastuunalaisuus, silloin saavutetaan tarpeellinen vuorovaikutus valtiolinten kesken ja saavutetaan myöskin tarpeellinen valvonta. Mitä merkitsee yksipuolinen valta, yksipuolinen valvonta, jos toisella puolella on pelkkää vastuunalaisuutta, pelkkää valvonnanalaisuutta ilman itsenäistä toimintamahdollisuutta? On luonnollista, että sellainen valtiiovallan jako ei voi olla terveellisten ja oikeitten valtiosääntöperiaatteiden mukainen. Nykyaikanahan me myönnämme sen, että kansan julkisen vallan voimalähteenä ja perustuksena on sekä eduskunnan että hallituksen yläpuolella, mutta kansalle on kieltämättä hyvä hallinto ja hallitus aivan yhtä tarpeellinen kuin hyvä lainsäädäntö ja hyvät lainsäädäntöelimet.

Mainitsin, että nykyajan valtion peruspiirteet edellyttävät riittävän itsenäistä hallitusvaltaa, mutta ne vaativat myöskin sitä, että puolueet eivät saa olla kaikki kaikessa valtion elämässä, että valtion elämän tulee olla jotakin muuta kuin

puoluevoimain mekaniikkaa ja dynamiikkaa. Samalla tavalla kuin entisaikana säätyeroavaisuudet useasti saattoivat valtakunnan eheyden vaaranalaiseksi, samalla tavalla puoluehajaannus meidän aikanamme voipi valtakunnan eheydelle koitua vaaralliseksi, ja tältäkin kannalta katsoen vaaditaan luja hallitusvalta. En suinkaan tällä väitä sitä, että se yksin pystyisi tätä hajanaisuutta estämään, mutta se on tältäkin kannalta katsoen tarpeellinen.

Tällaisen tasapainon ja lujan omintakeisen hallitusvallan aikaansaaminen ei ole aivan helppo tehtävä. Kysymyksessä oleva hallitusmuotoesitys perustuu täydellisesti jyrkkään parlamentaariseen järjestelmään, jommoisessa, kuten tunnettu, puolueilla on mitä suurin merkitys ei ainoastaan yhteiskunnallisina voimina vaan myöskin välittöminä valtiollisina tekijöinä. Kun siis meillä ei ole katsottu asianmukaiseksi eikä hyödylliseksi omaksua sellaista pitkällemenevää n. s. valtiovaltain eli oikeammin sanoen valtiollisten tehtävien jakoa, johon esim. Amerikan Yhdysvaltain valtiosääntö perustuu, vaan on asetettu tuon jyrkän parlamentaarisuuden kannalle, niin on verrattain vaikea saada aikaan sellainen vallanjako, että hallitusvalta todellakin saa sen vaikutusvallan ja aseman, joka sille oikeiden periaatteiden mukaan on tuleva, niin että se todellakin voipi esiintyä ja toimia hallituksena ja eri hallintohaarain johtajana tämän sanan varsinaisessa merkityksessä eikä ainoastaan yksinkertaisena toimeenpanoelimenä. Terveelliset valtiosääntöperiaatteet vaativat sitä, että hallitus todellakin on hallitus, että sillä on jokin johtovalta käsissään eikä ole ainoastaan pelkkä käskyläinen, pelkkä toimeenpaneva elin. Minä sanoin, että tämän tarkoituksiperän saavuttaminen, kun lähdetään näistä perusteista, ei ole aivan helppoa mutta se ei silloinkaan ole eikä se saa olla mahdoton. Jos sitä väitettäisiin mahdottomaksi, niin silloin ilman muuta tuomittaisiin kelpaamattomaksi koko parlamentaarinen hallitusjärjestelmä, ja sitä luonnollisesti ei kukaan tahdo sellaiseksi tuomita. Sängen paljon riippuu siitä, mitä tehtäviä ja kuinka laajan vallan hallitusmuoto myöntää valtakunnan esimiehelle. Paljon riippuu myöskin siitä, miten tämän valtakunnan esimiehyys ja varsinkin tämän korkean toimen ensimmäiset haltijat käsittävät asemansa ja tehtävänsä. Niinikään riippuu paljon siitä, mikä käsitys siitä asiasta pääsee valalle kansan yleisessä tietoisuudessa. Ja kaikki tämä on likeisessä yhteydessä toisen kysymyksen kanssa, nim. sen kysymyksen, millä tavalla valtakunnan esimies on valittava. Siitä riippuu sängen paljon ja siihen kysymykseen pyydän vielä saada myöhemmin muutamalla sanalla palata.

Huomautin jo, että hallitusmuotoehdotuksessa tahdotaan pysyttää se jyrkkä valtiosääntöisesti vahvistettu parlamentarismi, joka täällä puolitoista vuotta sitten saatettiin voimaan nimenomaisilla perustuslain säännöksillä. En tahdo ryhtyä sitä tässä arvostelevaan, mutta teen hallitusvalasta puhuessani vain yhden tätä puolta koskevan huomautuksen. Älköön nimittäin unohdettako sitä, että myös parlamentarismi eli parlamentaarinen hallitusjärjestelmä sellaisenaan edellyttää valtiollista tasapainoa, edellyttää eräänlaista rinnastussuhdetta kansaneduskunnan ja hallituksen välillä, edellyttää yhteistoimintaa näiden molempien vallantekijäin välillä sekä siis myös edellyttää suhteellisen itsenäisesti toimivaa hallitusvaltaa. Joskin tämän järjestelmän mukaan annetaan etusija ja suurempi vaikutusvalta parlamentille eli kansaneduskunnalle, niin se ei suinkaan tee tuota eduskuntaa itsevaltiaaksi, se ei tee sitä hallituksen ylivaltiaaksi, vaan kyllä se osoittaa itsenäisen toimialan myös hallitukselle ja itsenäisen merkityksen se antaa myös valtion päämiehelle. Tasavaltaisessakin valtiossa on tarpeellista, että valtion päämies voipi toimia tuollaisena tasoittavana, välittävänä tekijänä, joka on omansa riistämään kärjen ristiriidoilta, jotka voivat sattua sekä eri kansanainesten että myöskin hallitusvallan ja kansan ja niinikään itse kansan ja kansaneduskunnankin välillä.

Tulen tässä eräaseen tärkeään kohtaan. Sängen yleinen lienee meillä ja tänä iltana annetuista lausunnoista voidaan päätellä, että se käsitys todellakin on yleinen eräissä piireissä täällä, niin kuin sitä muuallakin tavataan, se käsitys nimittäin, että hallitusvalta sellaisenaan on jonkinlainen kansalle vihamielinen ja vastakkainen aines ja että oikeastaan eduskunta yksin valvoo kansan etuja. Sen suhteen ei ole tarvis asettua millekään epäilevälle kannalle, mutta sitä enemmän syytä on epäillä hallitusta ja sen aikeita. Sentakia on hallitusvalta mikäli mahdollista sidottava ja tehtävä vaarattomaksi. Tämä nyt on oikeastaan sängen vanhanaikainen ja vanhentunut käsitys, jonka alkuperän kyllä voipi ymmärtää, koska se on vanhasta itsevaltiudesta lähtöisin ja meillä se tietysti voidaan käsittää hyvästi senkin vuoksi, että täällä aikaisemmin on ollut viime sijassa vieras, nimittäin venäläinen hallitusvalta. Mutta nykyänsä se tietenkin on leimattava harkakäsitykseksi, eikä kansan edun ja kansanvaltaisuuden kannalta voi olla mitään perusteltuja epäilyjä sitä vastaan, että hallitukselle annetaan riittävän laaja toimivalta. Olkoon niin, että valtakunnan päämieheksi valitaan puoluemies — tämä on vaikeasti vältettävissä —, valittuna hän kuitenkin asemansa velvoittavana tuntee olevansa

kansan luottamusmies. Ja miksi emme myöntäisi tällaiselle presidentille eli valtakunnan esimiehelle riittävän laajaa toimivaltaa, jotta hän voisi tärkeitä tehtäviään asianmukaisesti suorittaa ja erityisesti myöskin valvoa kansan eheyttä ja kansan yhteisetuja vastoin hajoittavia puoluevastakohtia ja muita hajoittavia voimia.

Tältä kannalta lähdettäessä on siis vaadittava, että valtakunnan esimiehelle on annettava verrattain huomattava osallisuus lainsäädäntöön. Hänellä tulee olla n. s. kielto- eli veto-oikeus, joskin tällöin republikaanisen valtiomuodon mukaan onkin kysymys ainoastaan n. s. lykkäävästä vetosta, jota käyttämällä hän saapi aikaan sen, että asia uudelleen joutuu eduskunnan käsiteltäväksi, ja jota oikeutta hänen ei tule jättää käyttämättä, silloin kun hän arvelee, että kansaneduskunnan kanta ei ole sopusoinnussa itse valitsijakunnan eli kansan käsityksen kanssa. Tässä suhteessa voidaan sanoa, että nyt käsiteltävänä oleva ehdotus on kohtalaisesti tyydyttävä. Mutta niinkuin jo aikaisemmin on tässä keskustelussa huomautettu, on siihen kuitenkin vaadittava se muutos, että perustuslainsäädäntöön nähden pysytetään nykyänsä säädetty määräenemmistö silloinkin, kun lopullinen päätös tulee tehtäväksi sen jälkeen, kun valtakunnan esimies on tuota kielto-oikeutensa käyttänyt. Tällaisen suhteellisesti merkityksellisen kielto-oikeuden käyttämiseen on sitä enemmänkin syytä, kun hallitusmuotoehdotus nimittää valtakunnan päämiehen osallisuutta lainsäädäntöön „vahvistukseksi”. Se puhuu presidentin „vahvistuksesta” ja näin tehdessään se on aivan oikeassa, sillä lainsäädännöllisen juhla-muodollisuudenkin kannalta on aivan oikein ja asianmukaista, että hänen myötävaikutustaan nimitetään vahvistukseksi eikä ainoastaan kielto-oikeudeksi, joskin tuo kielto-oikeus on sen varsinaisena asiallisena puolena. Niinikään on vaadittava, että valtakunnan esimiehellä on käytettävänä parlamentaarinen hajoitus-oikeus, mahdollisuus hajoittaa eduskunta, sillä ellei hänelle sellaista oikeutta myönnetä, niin ei mikään parlamentaarinen järjestelmä ensinkään voi toimia, silloin siirrytään aivan toiselle tasolle ja jätetään koko parlamentarismi. Muutenkin on valtion päämiehelle sekä sisäisen että ulkoasiain hallinnon alalla suotava verrattain laajat valtuudet, verrattain laaja toimivalta, jonka väärinkäyttämistä ei luonnollisestikaan tarvitse pelätä, koska hän virkatoiminnastaan on riippuvainen vastuunalaisten ministerien myötävaikutuksesta.

Kysymys siitä, saattaako valtion päämies sillä tavalla kuin valtiosääntö itse on tarkoittanut, käyttää niitä oikeuksia ja suorittaa niitä tehtäviä

jotka hänelle tämän valtiosäännön mukaan kuuluvat, riippuu kuitenkin sangen oleellisesti eräistä muista, osittain kansanpsykologisista seikoista. Ja tässä suhteessa on erinomaisen suuri merkitys sillä kysymyksellä, millä tavalla valtakunnan esimies valitaan. Kansanvaalit, olkoonpa että ne ovat välilliset, ovat välttämättömänä vastapainona sille tavattoman suurelle vaikutusvallalle, joka varsinkin parlamentaarisen järjestelmän mukaan kuuluu kansaneduskunnalle, ja siis myös vastapainona ministerien poliittiselle vastuunalaisuudelle. Valtakunnan esimiehen täytyy tuntea ja olla tietoinen siitä, että hänellä on valtuutensa kansalta. Kansan taasen täytyy tuntea, että valtakunnan esimies on sen, nimitäin kansan, luottamusmies ja sen etujen valvoja. Kansaneduskunnan taasen täytyy tuntea, että valtakunnan esimieskin on todellakin omintakeinen valtakunnan esimies, joskin hänen toimintansa ja toimintamahdollisuutensa ovat tarkoin rajoitetut, hän kun on sidottu parlamentista riippuvain ministerien myötävaikutukseen.

Kaikkea tuota itsenäisyyttä, jota on ehdottomasti vaadittava hallitusvallalle, ei varmaankaan voida saavuttaa, ellei nyt tämän uuden hallitusmuodon perusteita laskettaessa säädetä, että presidentti eli valtakunnan esimies on kansan valittava, eikä eduskunnan, joskaan häntä ei valitse kansa suorastaan, vaan hänet valitaan välillisillä vaaleilla valitsijamiesten kautta. Tämä on todellakin yksi niitä perusvaatimuksia, joita nähdäkseni täytyy kannattaa kaikkien niiden jotka eivät voi luopua vaatimasta hallitusvallalle riittävää itsenäisyyttä ja riittäviä toimintamahdollisuuksia. Sangen arvokkaita opetuksia antaa meille tässä suhteessa nykyaikaisen Ranskan valtiosääntötilanne ja ne kokemukset, jotka siellä on saavutettu. Minä pyydän saada tässä esittää muutamia lausuntoja, jotka eräät tunnetuimmat ja etevimmät ranskalaiset valtio-oikeuden tutkijat ovat juuri näistä kysymyksistä lausuneet. Eräs etevä tutkija Duguit lausui näistä asioista m. m. seuraavat sanat: Parlamentaarinen järjestelmä ei ole mahdollinen, ellei yleisestä äänioikeudesta lähteneen parlamentin rinnalla ole olemassa valtion päämies, joka personifioi hallitusvallan ja joka todella on vaikutusvaltainen siinä merkityksessä, että hän edustaa varsinaista yhteiskunnallista voimaa. Mutta näin ei ole vuoden 1875 valtiosäännön laita. Presidentin valta ei perustu mihinkään sellaiseen yhteiskunnalliseen ainekseen, joka kykenisi hänelle turvaamaan valtiollisen arvovallan. Kamarien valitsemana hän pakostakin on todellisuudessa vain parlamentin käskyläinen. Sanottakoon kernaasti, että hän

oikeudellisesti on valtion päämies ja edustaa kansan tahtoa, että hän ottaa osaa kaikkiin valtion tehtäviin ja että hän voi vaikuttaa parlamenttiin. Tämä kaikki on pelkkää kuvitelmaa. Todellisuudessa hän on vaikutusvaltaa vailla. Kuinka paljon hyvää tahtoa, kuinka paljon energiaa tasavallan presidentillä lieneekin, on hän kamareista riippuvainen ja täydellisesti kykenemätön suhteessansa niihin harjoittamaan sitä valtaa, jonka valtiosääntö on tahtonut hänelle antaa. Hänen voimattomuutensa ei ole mikään valtiosäännöllinen totuus, mutta se on tosiasiallinen totuus. Eräs toinen kuuluisa tutkija Barthélemy lausuu m. m.: Valtiosäännön laatijat ovat tahtoneet luoda kamareista riippumattoman toimeenpanovallan ja tästä huolimatta he ovat tehneet presidentin juuri kamarien valittavaksi. Onhan hän kylläkin periaatteiden ja teorian kannalta katsoen riippumaton valtatekijä. Niitten mukaan presidentti kyllä johtaa valtionsa kansasta, mutta mitä merkitsevät nämä tyhjat teoriat sitä todellisuutta vastaan, että nyt nämä senaatin ja edustajahuoneen jäsenet ovat presidentin valinneet ja että heistä myöskin riippuu, tuleeko hän aikaanaan uudelleen valituksi. Nythän parlamentin jäsenet eivät ole mitään yli-ihmisiä ja heiltä vaadittaisiin varmaankin liiaksi, jos heitä pyydetäisiin unohtamaan, että juuri he ovat hänet valinneet. Kamarit yhdistetään valitsijakollegioiksi presidentin vaalia varten, ja sitten niitten muka pitäisi heti unohtaa, että he ovat presidentin valinneet. Eikö pikemmin ole odotettavissa, että he tulevat pitämään valitsemaansa presidenttiä omana luomanaan, jolle he ovat antaneet ainoastansa toimikäskeyn. Mainittu tutkija huomauttaa edelleen, että presidentin, kun hän on tullut valituksi, ei tosin pitäisi enää tehdä erotusta omien puoluealaistensa ja vastustajainsa välillä, koskapa hänen valtion päämiehenä tulee edustaa koko kansaa, mutta tämäkin on vain kuvitelma, sillä todellisuudessa hän hyvin tietää, kuka hänet on valinnut, kenen kannasta hän on riippuvainen. „Aivan toisin”, jatkaa mainitsemani tutkija, „on Amerikan Yhdysvalloissa. Presidentti siellä ei ole ensinkään riippuvainen siitä valitsijakollegiosta, joka hänet on valinnut, sillä sehän hajaantuu heti vaalin suoritettuaan. Sitävastoin Ranskan presidentin valitsijakollegio on pysyväinen ja se pysyy toimessa jatkuvasti valvoen valitsemaansa päämiestä ja hänen toimintaansa.”

Minulla ei ole vähempiäkään epäilyksiä siitä, että ne kokemukset, jotka tässä suhteessa on Ranskassa saavutettu ja se jotakuinkin yksimielinen arvostelu, joka presidentin asemaan ja vaiku-

tusvaltaan nähden siellä on julkisuuteen tullut mitä arvovaltaisimmalta taholta, on meille tässä työssämme sangen tärkeä ja suuriarvoinen. Ja minä pelkään, että jos me nyt järjestäisimme tämän presidentin vaalikysymyksen sen periaatteen mukaisesti, että eduskunta hänet valitsee, niin saisimme tehdä samanlaisia vähemmän miellyttäviä kokemuksia, mitä Ranskassa on tehty, mutta ne varmaankin meillä, meidän vähemmän kehittyneissä valtiollisissa oloissamme, olisivat paljon arveluttavampia ja paljon vaarallisempia kuin mitä ne ovat Ranskan valtiollisessa elämässä voineet olla. Siis täytyy sanoa, että tässä suhteessa on ehdottomasti vaadittava oikaisua kysymyksessä olevaan hallitusmuotoehdotukseen sellaisena kuin se nyt on tullut eduskunnan käsiteltäväksi. Kaikki lainsäädäntö on tietystikin nykyaikaisessa valtiossa kompromissausta, ja useita kohtia on luonnollisesti, joissa m. m. minun ja sen ryhmän, johon minä kuulun, täytyy vaatia oikaisua ja parannuksia. Se kohta, johon tässä nyt olen laajemmin kosketellut, on pidettävä näistä kaikista tärkeimpänä.

Eräitten lausuntojen johdosta, jotka ministeri Alkio on esittänyt, pyydän tehdä muutamia lyhyitä huomautuksia. Ministeri Alkio on viitanut Sveitsin esimerkkiin ja maininnut, että siellä presidentti valitaan yhdeksi vuodeksi, mutta meidän tulee muistaa Sveitsistä puhuttaessa, että siellä ei ole mitään valtion päämiestä, siellä ei ole mitään yksilöä, joka olisi varsinainen valtion päämies, vaan siellä on valtion johdossa kollegio ja se toimihenkilö, jota nimitetään presidentiksi, on ainoastaan liittoneuvoston presidentti, vaan ei tasavallan. Meillähän ei sellaista järjestelyä suunnittelakaan, eikä se meille soveltuisi. Sen tähden ei vertaus Sveitsin oloihin voi pitää paikkaansa. Ministeri Alkio on myöskin kosketellut tuota meidän aikanamme yleisesti käytettyä lauselmää epäpätevyyden palvonnasta ja huomauttanut, että jyrkkä kansanvalta voipi sellaiseen pätemättömyyden palvontaan oikeastaan johtaa vaan siellä, missä kansa on alhaisella sivistystasolla, mutta tämän johdosta minun täytyy huomauttaa että tuo puhetapa pätemättömyyden eli epäpätevyyden palvonnasta on syntynyt juuri siitä Europan valtiosta, jossa nykyaikaisella kansanvalalla on vanhimmat juuret sekä suurimmat ja, minä myönnän sen kernaasti, loistavimmat traditioinit, nimittäin Ranskassa. Kun Ranskassa kuitenkin vakavat valtiomiehet puhuvat pätemättömyyden palvonnasta, yhtenä äärimäisen demokratian vähemmän onnellisena ilmiönä, niin täytyyhän meidän toki myöntää, että muuallakin ja kehittyneimmässä oloissa äärimäinen kansan-

valta voipi sisältää paljon niitä varjopuolia, joitten katsotaan liittyvän tuohon pätemättömyyden palvontaan, niin monta etua kuin kansanvallalla muuten onkin.

Ed. Juutilainen: Hallitusmuotokysymyksemme järjestämisessä on ollut niin monia vaiheita viimeisten kahden vuoden aikana, että kun se nyt toivottavasti lähenee lopullista päätöstään, lienee oikeus keskustaryhmien taholta jatkaa hieman vielä tätä muutenkin pitkää keskustelua. Kuitenkin nykyisin voidaan hallitusmuotokysymyksestä puhua paljon levollisemmin kuin vuosi sitten. Lopullisesti on jo ratkaistu, että Suomesta on tuleva tasavaltainen maa. Se ratkaisu suoritettiin vuonna 1918 talvella ja saman vuoden kesällä. Kahdelta puolelta esiintyneitten äärimmäisyyksien taholta on yritetty enemmän tai vähemmän yhtäläisillä keinoilla järjestää mainitun vuoden aikana tämän maan hallitsemista. Mutta molemmat yritykset ovat rauenneet turhaksi. Viime vaaleissa annettiin sitten lopullinen vastaus siihen, että maastamme on tuleva tasavalta. Kun näin on asian laita, niin nyt ei ole enää kysymyksessä muuta kuin muodolliset järjestelytoimet. Kaiken tapahtuneen vuoksi niiden molempien äärimmäisyyksien taholta, jotka ovat yrittäneet maan hallitusmuotokysymystä omalla tavallaan ratkaista, joko ollen itse siinä mukana tai joutuen edellä käyneitten jälkiä korjaamaan, sopisi mielestäni hiukan matalammalla äänenpainolla suhtautua nyt esillä olevaan mietintöön, kuin mitä on tapahtunut. Se varmaan levittäisi sovinnollista henkeä paljon enemmän kuin mitä niillä vaatimuksilla aikaan saadaan, joita puolelta ja toiselta esitetään. Oikeastaan tekisi mieleni sanoa, että hallitusmuotokysymyksen ratkaisussa niin oikeisto kuin vasemmistokin ovat hieman jääviä omia jyrkkiä vaatimuksiaan esittämään. Jo viittasin, mistä syystä asian näin käsitan enkä tahdo siihen sen pitemmälti kajota. Kokemus on jo osoittanut, ettei yksi eikä toinen äärimmäisyys voi tätä maata hallita yksinään. Siinä on keskustalla myös oleva sananvalta. Mutta tämän sananvallan käyttäminen on juuri niille, jotka sitä joutuvat käyttämään, erittäin vaikeata. Ja niin on ollut tämänkin mietinnön laatimisen kanssa, joka nyt meillä on käsiteltävänä.

Perustuslakivaliokunnan mietintöä vastaan on tehty niin täällä kuin muuallakin julkisuudessa useita huomautuksia niin oikealta kuin vasemmalta. Erittäinkin on koetettu heikontaa valiokunnan mietintöä sillä, ettei sen takana muka olisi muuta kuin yksi ainoa valiokunnan jäsen.

Muodollisesti asia kyllä siltä näyttää, mutta tosiasiassa kuitenkin tämän mietinnön takana ovat sen ryhmän jäsenet johon minä kuulun, ja samoin toisen porvarillisen tasavaltalaisryhmän jäsenet. Ne vastalauseet mitä mietinnössä on porvarillisten tasavaltalaisten taholta, koskevat mietintöä vain osittain. Kun näin on, on tietysti aivan luonnollista, että niiden, jotka mietinnön takana sitenkin tosiasiaassa ovat, täytyy sitä asettua puolustamaan. Ja sitä voidaan aivan hyvin pääkohdissaan sittenkin puolustaa. Täällä on pääministeri äskettäin tehnyt varsin lukuisia huomautuksia siihen nähden, että valiokunta on poikennut, eräissä muodollisissa kohdin, hallituksen esityksestä. Kuitenkin herra pääministerin huomautukset minä käsitan olevan enemmän muodon vuoksi kuin itse asian vuoksi. Hänen huomautuksensaahan koskevat vain, niinkuin jo mainitsin, sellaisia pykäläiä, joissa vaan säännöstellään maan hallintoa, sikäli kuin se tapahtuu hallituksen taholta. Pääperiaatteessa hallitus on samalla kannalla kuin mille valiokuntakin on asettunut. Tähän nähden ei siis käsittääkseni ole olemassa mitään voittamattomia eroavaisuuksia hallituksen ja valiokunnan kannan välillä.

Sen sijaan eräissä kohdin on vasemmiston taholta tavattoman suuressa määrässä rikottu sitä yhteistä henkeä, joka sittenkin suurin piirtein katsoen valiokunnassa oli vallalla. Minä tarkoitan sitä, että toisessa lukemisessa sosialidemokraattiset edustajat tekivät liika pitkälle meneviä myönnytyksiä ruotsalaisen kansanpuolueen edustajille n. s. kielipykälässä. Ed. Ryömä on täällä kyllä aivan oikein maininnut siitä, millä tavoin ruotsalainen yläluokka on suhtautunut tämän maan suomalaisen kansaan, mutta lopulta hän toi esiin oman kantansa ja se oli ja on minusta täydellistä myöntymystä tuon yläluokan sairaloiselle kiihkoilulle ilman syytä. Erittäinkin on se säännös, jossa maan puolustusvoiman laatu ja kokoonpano säännöstellään, saanut erittäin vaarallisen huonteen. Täällä on jo ministeri Alkio siitä huomauttanut, joten minä siihenkään en tahdo aikaa pitemmälti kuluttaa. Hallituskin teki liikoja myönnytyksiä ruotsalaisten kiihkoilulle, josta jo aikaisemmin olen huomauttanut. Ja valiokunnan enemmistö sosialidemokraattien suosiollisella avulla on niitä vielä eräissä kohden laajentanut. Ed. Setälä mainitsi täällä parannuksena erään kielisäännöksen, jonka hän alkuaan esitti mietinnön 49 §:ään, mutta sitä se ei todellisuudessa kuitenkaan ole. Perustuslakivaliokunnan ehdottama hallitusmuotoehdotus olisi otettu suomalaisen kansan keskuudessa erittäin suurella tyytyväisyydellä vastaan, jolleivät n.

s. kielipykälät olisi sitä rikkoneet. Kun kuitenkin suuressa valiokunnassa on vielä tilaisuus torjua sitä rikkinäisyyttä, mikä valiokunnan mietinnön kautta uhkaa tulla, pyydän saada suositella valiokunnan mietintöön liitettyä viimeisen edellistä vastalauseetta, jossa asetetaan pääasiassa sille samalle kannalle, jonka aikoinaan perustuslakikomitea otti. Mainitun komitean säännöksillä on se vahva puoli että niitä laadittiin sisäisiin kysymyksiin nähden normaalisempina aikoina kuin mitä nyt on. Silloin ei ollut vielä ilmi lietsottu sitä kiihkoa, mikä nyt täällä ruotsalaisen kansan keskuudessa vallitsee ja sen vuoksi tuo komitea, jossa olivat edustettuina maan parhaat voimat, osasi asettua mitä oikeimmalle kannalle. Vastalauseessamme on, miinkuin jo mainitsin, pääasiassa ehdotettu 14 § samoin kuin 49 ja 74 § samalla tavoin kuuluviksi kuin mitä ne perustuslakivaliokunnan mietinnössä ovat. Käsittäakseni hallitusmuotoa ei pitäisi rakentaa tilapäisen kiihkoilun varaan, jonkalaista ruotsalaisten nykyinen esiintyminen on, vaan pitäisi katsoa siinä pitemmälle ja ottaa normaaliset ajat varteen.

Olin toivonut että ed. Setälä jolla oli, niin kuin hän itse varmaankin pitää, kunnia olla mukana edesmenneessä suuressa kuningasmielisessä hankkeessa, olisi nyt esiintynyt hieman hillitymillä eleillä kuin mitä hän esiintyi. Hän pyrki ivaamaan sitäkin sanaseppää, joka oli keksinyt sanan „tasavalta”. Edelleen hän mainitsi niin hallituksen esityksen kuin valiokunnan mietinnönkin olevan aivan periaatteettoman. Niin etevä suomenkielen tuntija kuin ed. Setälä onkin, on eräs toinen sana, jota keksimässä hän myöskin on ollut mukana, tosiaankin tälle maalle epäonnistunut, siitä hänellä pitäisi olla aivan täysi varmuus. Se sana oli kuningas-sana ja sen surullinen kaiku. Myöskin, jos mikään oli se hanke periaatteeton, mutta tasavallan periaatteet sittenkin osoittautuivat voimakkaammiksi kuin kuningasidea.

Pyydän saada vielä kajota eräisiin niin ed. Setälän kuin hallituksen edustajan esiintuomiin väitteisiin. Ed. Setälä joka edustaa kokoomuksen nykyistä kantaa piti nyt sivuseikkana sitä vaali-kiihoitusta, mikä presidentin vaalien kautta muodostuu, vaikka viime vuonna se oli pääasia. Kannan muuntelevaisuudessa on siis kokoomus entisellä kannallaan. Edelleen väittää hän ettei ulkopäin tullut vaikutus muka ulottuisi siihen tilapäiseen valitsijamiehistöön, jonka tulisi hänen ehdotuksensa mukaan presidentin valitsemaan, mutta kyllä sen sijaan eduskuntaan. Eiköhän asia tällöin olisi aivan päinvastainen? Voimakkaat porvarispiirit voisivat luoda tilapäisesti aivan sitä varten jonkun keinotekoisen ulko- tai sisä-

poliittisen tilanteen, jota voitaisiin sitten käyttää noiden tilapäisten valitsijamiesten painostamiseksi. Edelleen voitaisiin kohdistaa joka kuudes vuosi niin voimakas vaalikihoitus heidän taholtaan että niinä aikoina, ja väliaikoinakaan ei liioin muusta voitaisi puhuaakaan kuin niistä suurista persoonallisuuksista, joita presidentin ehdokkaaksi on satuttu keksimään. Siten aiheutettaisiin joutavaa persoonapalvontaa liiaksi. Tahdomatta millään tavalla käydä ennustamaan rohkenen kuitenkin käsityksenäni lausua sen, että presidentin vaali nyt, jos se toimitettaisiin siten kuin ed. Setälä y. m. sitä ehdottavat, veisi todella aivan päinvastaiseen tulokseen kuin mitä he tarkoittavat. Me porvarilliset emme sittenkään saisi suuria ja hitaita valitsijapiirejä niin valtavasti liikkeelle yhtä miestä varten kuin ed. Setälä y. m. laskevat saatavan.

Edelleen on huomautettu että valiokunnan mietinnössä on naurunalaisia paikkoja ja että on muka sivuseikkoja koetettu turhanpäin vetää hallitusmuodon puitteisiin. Sellaisena mainitaan m. m. valtioneuvoston pöytäkirjat, jotka hallitusmuodon mukaan on esitettävä perustuslakivaliokunnalle. Olen äänestänyt tämän ehdotuksen puolesta ja voinen perusteluna käyttää tässä ed. Setälän lausuntoa. Hän nimittäin mainitsi että pöytäkirjat voidaan laatia aina niin, että ne sanovat mahdollisimman vähän. Nyt olisi hyvä että perustuslakivaliokunta saisi edes nuo mahdollisimman vähän sanovat pöytäkirjat käsiinsä että se pääsisi selville mitä milloinkin valtioneuvostossa tosiasiallisesti päätetään.

Edelleen teki hän sen huomautuksen että, jos poistetaan hallitusmuodosta „virkamiesten ansio-luettelosta” ansio ja kokemus „ja pannaan sijalle työkyky” niin se muka johtaa siihen että virkamiesten pitää tehdä, jos mieli päästä viroissa yle-nemään, paljon huonoa työtä. Mistähän sellainenkin, tekisi mieli sanoa, omavaltainen mieliku-vitelma on otettu? Totta kai tuo työkyky-sana käsittää yhtä paljon sitä että pitää tehdä hyvää työtä. Muuten se säännös että työkyky otetaan yleiseksi virkaylennysperusteeksi, toisi tosiaankin uuden tuulahduksen meidän varsin paljon um-mohtuneeseen virkamieskoneistoomme. Nykyään tuon vanhan kuuluisan asteikon mukaan tulee kaikkien vaikutusvaltaisimmille ja vastuunalai-simmille paikoille vanhentunut ja kulunut viran haltija. Suurimpaan rovastikuntaan esim. tulee semmoinen rovasti joka ei enää kykene seurakun-taansa paimentamaan vaan teettää työn apulai-silla aivan säännöllisesti. Samoin suurimpaan tuomiokuntaan vanhentuvat tuomari. Ja niin myöskin valtion keskusvirastojen päälliköiksi y.

m. vastuunalaisiin paikkoihin tulee henkilö, joka on käynyt kaikki virka-asteet lävitse ja jolta silloin työkyky on ehtinyt kulua pois. Tämän vuoksi on aivan tarpeellista että hallitukselle tulee mahdollisuus asettaa vastuunalaisille ja paljon tehtäviä käsittävälle paikoille työkykyisiä henkilöitä hiukan alemmaltakin asteikolta. Totta tosiaan työkyky ei pilaisi yhtään meidän virastojamme, jos sitä sinne saataisiin puhalletuksi.

Ed. Setälä käytti lausunnossaan säännöllisesti voimakasta tuhoisa-sanaa valiokunnan muutoksista. Se on kuitenkin otettava tarpeettomana voimasana, sillä „tuhoisia” muutoksia ei hallitusmuotoehdotukseen ole minun käsittääkseni yhtään ainoata tehty tämän vuoden aikana.

Kun täällä on useissa lausunnoissa viitattu n. s. prenikkajuttuun, jota tasavaltainen hallitusmuotoehdotus koettaa välttää tai ainakin hieman hillitä, ettei se jatkuisi sillä voimalla, millä se on nyt kuningasidean vastikkeena päässyt leviämään, niin sallittakoon siihen myös hieman kajota. Ilmoitan avoimesti, että olen äänestänyt sen ehdotuksen puolesta, että tasavallassa ei jaettaisi eikä käytettäisikään aateli- ja ritariarvoja eikä muita komeuksia. Ed. Setälä mainitsi, että ehdotus herättää vain naurua. Mutta eiköhän naurulle paremminkin ollut aihetta noin vuosi sitten, silloin nimittäin, kun kuningas oli tänne tulossa; aikaa jolloin korkeat veisut eräässä lehdessä jo veisattiin, että kuinka hän lähestyy nyt meitä. Kerrottiin silloin julkisena salaisuutena, että silloisissa korkeissa piireissä kierteli jo luettelo, ketä täällä julistetaan herttuaksi, kreiviksi, vapaaherraksi, hovitallimestariksi j. n. e. mitä tavallisesti kuningaskunnissa on, ja ellen väärin muista oli monarkistisen hallituksen jäsenten m. m. ed. Setälän nimi sillä listalla, kreivisanalla jatkettuna. Sille voisi tosiaan hieman vaikka nauraa. Muuten ei prenikkoiden poistaminen ole aivan lähtenyt ymmärtämättömien maalaisliittolaisten ja sosialistien taholta. Kun tuo hullutus oli viime talvena suurimmillaan, niin m. m. entinen senaattori, hovioikeuden presidentti Åkerman esitti julkisesti sanomalehdissä, että sille toimelle on ehdottomasti saatava raja, sillä se vie aivan hullutuksiin eikä sovellu nykyisen Suomen kansan mielialaan. Ja mikäli minä tunnen maalaisväestöä, niin siellä ei tosiaankaan pidetä perittyjä sukuarvoja, arvomerkkejä ja helyjä erikoisen korkeassa kurssissa, ja senvuoksi kun se on kerran turhuus, niin jätettäköön se täällä köyhässä maassa pois käytännöstä. Kyllähän Helsingin kultasepät saisivat toisinaan suurien paraatien lähestyessä tehdä pari viikkoa työtä hallituksen laskuun,

mutta voivathan ne sillä aikaa tehdä jotain muuta.

Ed. Malmivaara kajosi samaan asiaan ja hän mielestäni osasi taitavana pappina koskea melkoisen arkaan paikkaan. Hän nimittäin väitti, että tahtooko maalaisliittokin, että vapaussodan sankareiltakin riistetään arvomerkit pois. Siinä suhteessa mikäli minä tunnen meikäläisten jäsenien mielialaa valiokunnassa, ei oltu niin arkoja näihin vapausnauhoihin ja muihin sellaisiin nähden, eikä siinä senkään vuoksi tarvitse olla arkoja, sillä sotaväessä voi aina sotamiehestä tehdä kersantin, vääpelin, luutnantin j. n. e. joten siellä on aivan luonnollinen asteikke, millä voi sotamiesten urotekoja korvata ja kunnioittaa. Mutta ed. Malmivaaralle tuli eräs pieni virhe lausunnossaan. Minä voisin luetella useita esimerkkejä siitä, että tuhansille parhaimmille vapaussodan sankareille ei ole tullut mitään ristiä taikka heidän omaisensa näkevät vain hyvin vaatimattoman puuristin sankarien hautakummulla. Mutta sensijaan niille, jotka hautoivat kuningasajatuksia täällä Helsingin y. m. kaupunkien kellareissa, on jaettu arvomerkkejä ja ristejä paljon avokätisemmin kuin koskaan todellisille vapaussodansankareille. Tämän minä pyytäisin saada painaa ed. Malmivaaran mieleen, kun hän vastaisuudessa koskettelee tätä kysymystä.

Ed. Voionmaa on lausunnossaan koettanut osoittaa, että keskustan menettely niin nyt valiokunnassa kuin ennenkin olisi ollut sellaista, että se ei ansaitse sanottavasti mitään tunnustusta. Hän mainitsi, että millä kannalla olisi tasavaltakysymys nyt, jos heidän puolueensa jäsenet olisivat tehneet vaalilakon, tai jotakin semmoista. Täällähän olisivat tasavaltalaiset varmasti sittenkin enemmistönä, mutta minä pyydän kysyä, että millä kannalla olisi maamme, tasavaltakysymys, ehkä sosialidemokratinen puoluekin, jos maalaisliitto olisi kesällä 1918 luopunut tasavallan kannattamisesta! Istuisimmekohan me nyt tässä huoneessa näinkään ehyenä kuin nyt? Että me emme olisi harjoittaneet sovittelua niin puoleen kuin toiseen, sen asianlaidan myöskin ed. Voionmaa, ollessaan perustuslakivaliokunnan jäsen, tietää. Mitä tuli kesällä 1918 tapahtuneeseen kompromissiin, niin se tapahtui silloisten tasavaltalaisten kanssa ja me olimme pakotetut menemään oikealle sen vuoksi, että koetimme pitää nuorsuomalaisia tasavaltalaisia luisumasta monarkistien syliin. Ja että me siinä melkoisesti onnistuimme, siitä olen vakutettu, siten voitimme ainakin aikaa ja saimme asian lykätynsä siksi, kunnes sille tuli oikea ratkaisu. Nyt olemme useissa kohdin palanneet takaisin oikealta

vasemmalle päin. Ed. Voionmaa lausunnossaan esitti sellaista, jota minä en olisi odottanut. Hän joutui hyvin kauas velloville vesille, kysyessään että arvatkaa, minkälaisen hallitusmuodon he laatisivat, jos olisivat siinä määrävässä asemassa, että he voisivat sen sanamuodon sanella. Mikäli minä olen tullut tuntemaan nykyisen sosialidemokraattisen ryhmän kantaa, on se ollut melkoisen lähellä tätä valiokunnan mietintöä. Ensimmäisessä lukemisessahan me oltiin jokseenkin yksimielisiä ja vasta toisessa lukemisessa alkoi siltä taholta tulla uusia vaatimuksia, m. m. puhutut kielipykälät. Sille yhteensovittelulle, mitä asiassa on koetettu saada aikaan, on ollut jossain määrin vahingollistakin se, että on esitetty sentapainen varsin arveluttava mahdollisuus, mikä siinä lausunnossa esiintyy. Meidän on tosiaankin perustuslakivaliokunnassa täytynyt kompromissista puoleen ja toiseen, äänestää milloin oikealta milloin vasemmalta tehdyn ehdotuksen puolesta. Sellainen tehtävä olojen pakosta tulee aina keskusryhmille, varsinkin kun eduskunnan kokoonpano on meillä puoluevoimiltaan sellainen kuin se on, jossa on kaksi jyrkkää äärimmäisyyttä olemassa. Olen elävästi vakuutettu, että se muoto, mikä nyt pääasiassa valiokunnan mietinnössä on, on paras mahdollinen muoto, mikä nykyisin ollaan tilaisuudessa hallitusmuodoksi saavuttamaan. Puolestani olen valiokunnassa koettanut aivan rehellisesti kulkea tässä sovittavaa keskitietä ja muissa kohdin olen valiokunnan mietintöön tyytyväinen paitsi kielipykälissä en voi sitä olla. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä jää presidentille aivan riittävä valta. Kun sitä on vaan tunnollinen ja hallitustehtävään kykenevä mies käyttämässä, niin hän voi pitää tarpeelliseksi väitettyä tasapainoa yllä. Mutta toiseksi valiokunnan mietinnön mukaan jää myös kansan valitsemalle eduskunnalle siksi määrävä valta, ettei meidän tarvitse siitä olla huolissamme, vaikkapa valiokunnan mietintö hyväksyttäisiin pääasiallisesti siinä muodossa, millaisena se tässä esiintyy.

Tahtomatta jatkaa puhettani rohkenen lopettaa sen siihen toivomukseen, että niin oikealla kuin vasemmalla rehellisesti myönnettäisiin se ja sen mukaan rehellisesti toimittaisiin, ettei tähän asti eikä vastaisuudessakaan kumpikaan puoli, ei oikea eikä vasen, voi yksin hallitusmuotoa Suomelle laatia. Molempien täytyy siinä kieltäytyä erikoisvaatimuksistaan ja koettaa saada aikaan yhteinen suuri sovinto keskustan kanssa tämän suuren kysymyksen lopulliseksi ratkaisemiseksi. Minä puolestani aivan tyynesti ja rauhallisesti ottaisin vastaan itse tasavalta-aatteeeseen nähden

senkin uhmailun, jota puolelta tai toiselta voitaisiin tehdä, että tämän hallitusmuodon kiireellisyys estettäisiin. Tasavaltainen ajatus ja keskusryhmien kannatus on tällä hetkellä maassa siksi luja ja voimakas, että se huoletta kestää sen jarrutuksen, johon mahdollisesti puoli tai toinen katsoisi voivansa mennä, olkoot ajat mitkä hyvänsä. Mutta sen minä pyydän kuitenkin aivan erikoisesti painaa kaikkien mieliin, että me emme voi ottaa vastuuta siitä, että nykyistä välitilaa sen mukaan tulisi jatkumaan ja yhteinen isänmaamme, valtakuntamme sekä kansamme olisi aina alttiina mitä suurimmille ulkonaïsille ja sisäisille vaaroille, jollaisia nykyinen väliaikainen tilanne voi milloin hyvänsä tuoda. Tämä on hyvä niin oikeiston kuin vasemmistonkin ottaa laskuihinsa näinä lähipäivinä, kun hallitusmuotokysymyksen käsittelyä täällä eduskunnassa jatketaan.

Asian käsittely keskeytetään.

Ilmoitus siitä että Japani on tunnustanut Suomen itsenäisyyden.

Puhemies: Pääministeri on pyytänyt tehdä eduskunnalle ilmoituksen.

Pääministeri Castrén: Hallituksen puolesta on minulla kunnia saattaa eduskunnan tietoon, että tänä iltana ministeri Holstilta Parisista saapuneen sähkösanoman mukaan Japanin sikäläinen lähettiläs on ilmoittanut, että Japani on tunnustanut Suomen itsenäisyyden.

Tämä tiedonanto on omansa herättämään todellista tyydytystä kaikkialla Suomessa ja vakaannuttamaan hyvää yhteisymmärrystä molempien maiden välillä.

Statsminister Castrén: Å regeringens vägnar har jag äran bringa till lantdagens kännedom, att, enligt ett i kväll ankommet, av minister Holsti från Paris avsänt telegram, Japans därvarande sändebud meddelat honom, att Japan erkänt Finlands självständighet. Detta meddelande är ägnat att väcka uppriktigt tillfredsställelse överallt i Finland samt att befästa ett gott samförstånd emellan de bägge länderna.

Puhemies: Tämä tiedonanto juuri nykyhetkellä annettuna on varmasti omiaan herättämään vilpittöntä iloa kaikkialla maassamme. Eduskunta, samoin kuin koko Suomen kansa, toivoo että mitä parhaat suhteet tämän idän mahdollisen vallan ja Suomen välillä saadaan synty-mään.

Tämän jälkeen jatketaan

Hallitusmuotoa

koskevan asian käsittelyä, jolloin vielä syntyy seuraava

Keskustelu:

Ed. Helenius-Seppälä: Tuntuu jonkun verran oudolta sen ilmoituksen jälkeen, jonka juuri kuulimme palata evästyskeskusteluun. Mutta kansalaisrauhan harrastajana täytyy minunkin yhteen kohtaan tässä asiassa koskea.

Sen kysymyksen rinnalla, johon aijon kajota, ovat monet muut kysymykset, joita tänä iltana täällä on kosketeltu, aivan vähäarvoisia, esim. kysymys siitä, olisiko Suomen kansan enemmistön vaikeampi lausua sanaa „presidentti” kuin sen olisi ollut lausua sen kuninkaan vierasta nimeä, joka sille kerran valittiin. Voi olla, että sopivampiakin sanoja olisi keksittävässä. Miksi ei yksinkertaisesti esim. „tasavallan päämies”? Siihenkin korva pian tottuisi, yhtä hyvin kuin on tottunut täällä eduskunnassa nimitykseen „puhemies”, vaikka ei kai puhemies eduskunnassa ole koskaan harjoittanut sitä tointa, joka sanan alkuperäisessä merkityksessä varsinaisesti puhemiehelle kuuluu. Mutta, niinkuin sanottu, nämä tällaiset ovat syrjäseikkoja, aivan kuin sekin asia, johon ed. Juutilainen jo hyvästi kosketti, kun hän asetti kyseenalaiseksi, onko maassa herättänyt enemmän naurua ehdotus siitä, että arvomerkit poistettaisiin, kuin muutamissa tapauksissa on herättänyt „vapaudenristin” antaminen ja kantaminen.

Se asia, johon tahdon tulla, koskee presidentinvaalia. Ensimmäisessä ja neljännessä vastalauseessa ehdotetaan, että presidentin vaalin saisivat toimittaa erityisesti valitut valitsijamiehet eikä eduskunta. Me saisimme siis uuden mieliä kiihottavan vaalin entisten monien vaaliemme lisäksi. Tätä ehdotetaan nyt samalta taholta, jolta tasavaltaaatetta on vastustettu aivan erikoisesti vetämällä esiin yleisen presidentinvaalin kiihottava vaikutus. Eihän tee suurta eroa asiassa, valitseeko kansa suoraan presidentin vai valitaanko ensin valitsijamiehet vaalia toimittamaan. Viimeisestä tapauksesta olisi vaan seurauksena, että ensin harjoitetaan agitatioonia valitsijamiesten vaaliin nähden ja sitten varsinaisessa presidentinvaalissa. Tässä on mielestäni maan rauhallisuutta uhkaamassa vaara, joka olisi kaikin tavoin torjuttava. Mutta kun minun sanani eivät paljoa

merkinne tai merkinne mitään niille, jotka ovat näiden vastalauseiden kannalla, pyydän puhua toisten, heille tunnettujen ja heille läheisten miesten sanoilla.

Alkakaamme pohjoisesta. Viime vuonna lukuisa joukko Oulun läänin eteläisen vaalipiirin kansalaisia julkaisi kirjasen. Sillä oli parikin nimeä. Ensimmäinen kuului: „Perustuslaillinen kuningasvalta vai presidentin johtama tasavalta?” Siinä lausuttiin juuri siitä vaalitavasta, jota vastalauseen allekirjoittajat nyt ehdottavat, seuraavat sanat: „Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain presidentin vaalit ja niiden vaikutus koko maan elämään on yleiseen tunnettu. Koko kansa joutuu kuten kuumetaudin käsiin. Sitä kiihoitetaan ja yllytetään joka suunnalta, palkatut sanomalehdet ja kiertävät suunsoittajat yrittävät parhaansa. Liike-elämä pysähtyy, työttömyyttä ilmaantuu, vaikea taloudellinen ahdinko tila syntyy. Vaalitaistelu kuluttaa arvaamattomat määrät sekä henkisiä että aineellisia varoja. Ja miksi hyväksi? Katkeruutta ja tyytymättömyyttä, vihaa, puutetta ja kurjuutta on saatu aikaan, ja presidentiksi on tullut mies, jonka kannattajana ovat olleet suurimmat rahaläjät. Meillä Suomessa on aivan erikoiset syyt peljätä presidentin vaalin tuottamia tavattomia häiriöitä. Tavallisen kiihkeän puoluetistelun lisäksi olisi meillä aina se mahdollisuus ja vaara tarjolla, että sosialistien ehdokas tulisi valituksi. Se mahdollisuus merkitsisi aina kumouksia ja mullistuksia oloihimme. Ei uskallettaisi vaalien lähestyessä ehkä jo vuosia niitä ennen, ryhtyä mihinkään uusiin suurempiin liikeyrityksiin, eikä juuri mihinkään sellaiseen, joka vaatii pysyviä oloja ja yhteiskunnallista rauhaa, meidän heikko taloudellinen tilamme ja kehityksemme kärsisi tästä paljon enemmän kuin konsanaan Yhdysvalloissa.” Se on vakavaa puhetta, sillä sen allekirjoittajien joukossa on piispa Koskimiehestä ja tuomio-rovasti Mannermaasta alkaen koko joukko sen paikkakunnan huomattavimpia miehiä.

Pohjalaista henkeä on niinkään kirjasessa, joka kantaa nimeä „Presidentin vaali Suomessa” ja jonka on kirjoittanut Sissi, Uuden Päivän kronikoitsija. Luen siitä jonkun kohdan. (Vasemmalta eduskunnasta: Ei kannata.) Kyllä kannattaa, se on kirjoitettu vallan mainiosti! Minä koetan mahdollisimman lyhyeen supistaa otteeni. „Suomelassa”, sanoo kirjoittaja, „oli kyllä ehditty tottua tarmokkaaseen ja kiihkeään, jopa keinoista väliäpitämättömäänkin puoluetointintaan, mutta päätään pudistellen katselivat tyyniveriset kansalaiset sitä vauhtia, jolla nyt lähdettiin liikkeelle. Tällä kertaa antoi vaaleille

ikäänkuin untuuden leiman se, että sosialistit taas uhmaillen ryntäsivät esille omalla ehdokkaallaan. Tämän voitolle pääsyyn liittyivät nyt mitä tärkeimmät myötä- ja vastaintressit. Jo kuukausia ennen vaaleja oli kaikki taloudellinen elämä tuntenut omituisia herpautumista ja velttoutta. Yritteliäisyys oli kokonaan lakannut ja vallalla oli hiukan samanlainen tunnelma kuin vaarallisuudelle matkalle lähtiessä, jolloin ei voi tietää kuinka käy. Suomelan markan kurssi rupeesi äkkiä alenemaan, mitään pitempiaikaisia kauppasopimuksia ei voitu eikä haluttu saada aikaan, sillä ei tiedetty minkä käänteen valtion kauppapolitiikka tekisi presidentin vaalin jälkeen. — Siinä suunnattomassa vaalipauhussa, joka nyt tämän kaiken pohjalta lähti, hukkui jokainen järjen sana kuin vesitippa tulivuoren aukkoon.” (Naurua.) Eikö kannata lukea! „Ei ollut mitään, joka olisi pannut hillitsemään poliittista intohimoa ja kiihkoa: ei vapautustelua, ei ryssän sorron vastustamista, ei näkyvissä olevaa ulkonaista vaaraa, ei sitä painostusta, joka ennen valtiollisen ja kansallisen sorron aikana oli puristanut ilmoille vastuunalaisuuden tunteen. Oli päinvastoin mitä hillittömin vapaus ja paras mahdollinen tilaisuus ajaa omia erikoispyyteitä ja viedä ne voittoon, huolimatta siitä, mitä yhteisen isänmaa- ja valtion etu olisi vaatinut. Tässä sanomalehtien ja yhdistysten maassa ei vielä koskaan oltu niin kiivaasti törmätty toisiaan vastaan, ei vielä koskaan niin ihannoitu omia ja mustattu toisten tarkoituseriä kuin nyt. Ja ne henkilöt, jotka puoluevehkeily oli työntänyt kansan valittaviksi, tulivat tutkituiksi niin perin tarkoin syntymältään, elämänvaiheiltaan, lahjoiltaan ja lahjattomuudeltaan, violoitaan ja ansioiltaan, että se vähäinenkin arvonnanto, jota he mahdollisesti ennen ehdokkaiksi rupeamista olivat nauttineet, hävisi tyysten ei ainoastaan vastustajain, vaan vieläpä enemmän omien, useissa tapauksissa kateellisten kannattajainsa silmissä.” Riittääköön tämä! Siirryn vieläkin pätevämpiin auktoriteetteihin. Valtioneuvos Danielson-Kalmari 20 päivänä toukokuuta 1918 pitämässään esitelmässä kysyi: „Voimmeko todellakin olla varmoja siitä, että kun joku kansalainen tuiman, intohimoja herättäneen luokkavihan merkeissä käydyn presidentinvaalin jälkeen saa pienen enemmistön annetuista äänistä, hän silloin voi itsenäisesti tarpeellisella lujaudella hoitaa sitä valtaa, jonka laki hänelle myöntää?”

Ja kuulkaamme opiksi, mitä sanoo itse „Uuden Suomen turvaamiskomitea”, jonka puheenjohtaja ed. Suolahti ei taida olla täällä läsnä. „Uuden Suomen turvaamiskomitea” lausuu kirjasessaan

„Minkätähden Suomesta on tuleva kuningaskunta?” m. m. seuraavat sanat: „Yhdysvalloissa, joissa koko kansa välillisesti valitsee presidentin, tuo vaaliaika mukanaan ankaran vaalikiirihoiduksen, yleisen epävarmuuden ja taloudellisen elämän lamautumisen. Ranskassa vaali ei aikaansaa yhtä suurta mielenkuohua, sillä eduskunta valitsee presidentin. Tämä vaalitapa tekee hänet kuitenkin hyvin riippuvaiseksi eduskunnasta ja on omiaan vähentämään hänen merkitystään. Jos Suomessa koko kansa saisi valita presidentin, vaikuttaisi vaali erinomaisen kiihottavasti puolueintohimoihin ja antaisi ehkäpä tilaisuuden vieraille valloillekin sekaantua asioihimme ja vierauttaa vaalin tulokseen.” Saman kirjasen sivulla 8 on kohta, joka mielestäni jonkun verran selittää, miksi „Uuden Suomen turvaajat” erikoisella pelolla ajattelivat satunnaisista seikoista riippuvaa presidentinvaalia. Mainitulla sivulla nimittäin lausutaan: „Jos” — erinäisissä oloissa joista edellä on tehty selkoa, — „Suomen tasavallalle valitaan presidentti, joka on länsivaltain ystävä tai joka ei anna tarpeeksi arvoa Suomen läheiselle yhteydelle Saksan kanssa, ja jos eduskunta samalla on enemmän myötätuntoinen länsivalloille kuin Saksalle, saattaa Suomen itsenäisyys joutua mitä suurimpaan vaaraan. Suomi ei olisi ensimmäinen maa, jonka läheinen ystävyys länsivaltain kanssa on syössyt turmioon.” Niin kuin jo latinalainen sananlasku sanoi, „errare humanum est”, erehtyminen on inhimillistä. Ja „Uuden Suomen turvaajatkin” ovat voineet erehtyä. Se ei kuulu tähän. Minä olen tämän viimeisen lausunnon maininnut siitä syystä, että minä olen siinä mielestäni luullut löytäväni yhden syyn ja tärkeän syyn siihen, miksi erikoisesti tällaisista satunnaisista seikoista riippuvaa presidentinvaalia pelättiin. Mutta juuri se, että eduskunta saisi presidentin valita, tarjoi mieleni suurimmat takeet siitä, että vaalin tulos ei tulisi riippumaan satunnaisista seikoista.

Mitä itse siihen kysymykseen tulee, josta puhun, on varmaa, että sellaiset kirjaset, joista olen joitakin otteita lukenut, ovat tehneet paikoittain syvän vaikutuksen kansaan. Ne ovat saaneet monen vakuutetuksi siitä, että todellakin sillä tavoin toimitettu presidentinvaali, mitä nyt ehdotetaan mainittujen vastalauseiden tekijäin taholta, olisi maalle onnettomuudeksi. Minä tiedän, että paikoittain on suorastaan kauhistuttu sitä ajatusta, että pitäisi tällaiseen presidentinvaaliin nyt käydä. Sitä kauhistuvat ne, jotka, niinkuin minäkin, harrastavat kansalaisrauhan palaamista maahan.

Täällä on kyllä kokoomuspuolueen taholta

tänä iltana tuotu esiin toisellainen kanta presidentinvaaliin nähden, kuin „Uuden Suomen turvaamiskomitealla” on. On muistettava, että tulos agitatsiooniin, mielenkiihoitukseen nähden on jotakuinkin sama, valitaanko ensin valitsijamiehet, jotka valitsevat presidentin, vai valitaanko presidentti suoraan. Kiihoituksen kannalta ei siinä suurta eroa ole. Voi olla, että kanta on sillä taholla taas muuttunut. Mutta se, mitä esittämissäni lausunnoissa, olkoon niiden sävy muuten minkälainen tahansa, on esitetty, pitää mielestäni koko joukon paikkansa. Minusta ei olisi syytä panna kansaamme sellaiseen kiihoitustilaan, mihinkä presidentinvaali sillä tavoin toimitettuna, kuin on ehdotettu mainituissa vastalauseissa, epäilemättä veisi. Mitä vaalin tulokseen tulee, ei kai ero olisi suuri, jos presidentin valitsee kolmesataa suhteellisilla vaaleilla valittua valitsijaa taikka suhteellisilla vaaleilla valittu eduskunta. Varmaa on, että kummassakin tapauksessa vaalimerkit annettaisiin määrätystä piireistä — piireistä, jotka usein ovat verrattain pieniä. Verrattain pienestä piiristä monarkia-ajatuskin varmasti lähti, sen kaikki tiedämme, jos kohta rehellisiä, niin sanoakseni syntyperäisiä monarkisteja voi löytyä ja löytyy enemminkin. Minä toivoisin juuri kansamme rauhallisuuden kannalta, että suuri valiokunta ja sitten eduskunta pysyttäisi säännöksen siitä, että presidentin eli tasavallan päämiehen vaali toimitettaisiin eduskunnassa sillä tavoin, kuin perustuslakivaliokunta on hallituksen esityksen mukaisesti ehdottanut.

Aioin lausua, siihen tapaan kuin ed. Juutilainen on tehnyt, jonkun sanan siitä, että meidän täytyisi joka tapauksessa tästä asiasta nyt saada valmista, mutta hän on tehnyt sen sillä tavalla, että minulla ei ole siihen mitään lisäämistä.

Ed. Hildén: Här har i kväll framhållits, att regeringsformen för Finland otvivelaktigt är den viktigaste lagstiftningsakt, som denna lantdag har att fullgöra. Varje lagförslag är naturligtvis en produkt av en kompromiss. Föreliggande lagförslag förefaller mig att vara av det slaget, att vi i det stora hela kunde vara ganska nöjda, ifall vi finge regeringsformen godkänd efter dess ledande principer med några få undantag. Bland reservationerna, som hava blivit gjorda, finner jag speciellt reservationerna n:ris 3 och 2 beaktansvärda. Speciellt reservationen n:o 2 innehåller principer, som enligt min uppfattning äro av det slaget, att varje verklig demokrat måste omfatta densamma. Här hävdas vissa synpunkter, som äro sådana, att om vi svika dem, hava vi svikit grunden, på vilken ett verkligt folkvalde vilar.

Jag får på det varmaste understöda i stort sett de synpunkter, som lantdagsmännen Ryömä och Voionmaa här framfört, visserligen med en viss reservation, nämligen i fråga om deras värdesättning, speciellt lantdagsmannen Voionmaas, av de s. k. språkparagraferna. Från centerhåll har det framförts, att grundlagsutskottets betänkande vore förträffligt, ifall dessa språkparagrafer skulle vara borta. Man har velat göra gällande från centerhåll att tryggheten av det svenska språkets ställning skulle betyda detsamma som att kasta ut så att säga en brandfackla och åter uppriva språkstriden. Motiveringen har emellertid varit ingen alls eller åtminstone svag. Just detta, att svenska språkets ställning här i landet tryggas, kan bidraga därhän att vi äntligen få språkstriden ur världen. Det är ju en naturlig sak, att ett folk, som har bott i detta land ända från nära på förhistorisk tid och vars insats i detta lands kultur ändå icke kan underskännas, vill hävda rättigheten att få tala sitt eget modersmål och att få åtnjuta vissa rättigheter i detta land. Jag förstår icke, huru den finska majoriteten här kan motivera det påståendet, att svenska språkets skyddande skulle åstadkomma splittring. Jag tror tvärtom att, om svenskarna i Finland finna sig här hemvarma, komma de otvivelaktigt att också med mycket större intresse arbeta på landets utveckling än om de känna sig här som främlingar.

Bland övriga paragrafer, vilka jag icke helt kan omfatta i föreliggande regeringsform, finnas också §§ 49 och 50, d. v. s. de, som omfatta stadgandena angående länsindelningen och svenska språkets ställning i dem och särskilt självstyrelseområdena. Svenska folkpartiet har föreslagit i den reservation, som herr Estlander här har publicerat, d. v. s. reservation n:o 1, en annan formulering av nämnda paragrafer. Där ingå några viktiga principer, som vi svenskatalande socialdemokrater på det varmaste skulle vilja giva vårt understöd åt. Där ingår nämligen den principen, att ifall i landet skulle införas större självstyrelseområden än kommunernas, så skulle dessa självstyrelseområden bildas på grund av folkomröstning, d. v. s. ett visst antal — herr Estlander föreslår 20,000 — skulle få besluta, om de vilja bilda ett slikt självstyrelseområde. Två tredjedelars majoritet skulle avgöra. Väl anser jag, att 20,000 är en något låg siffra, och för min del skulle jag föreslå minst 25,000 à 30,000 men det betyder mindre. Huvudsaken är här, att hävda en viss princip. Den principen betyder visserligen i viss mån en decentralisation av statsmakten, men i alla fall icke i den mån, att statsmaktens auktoritet skulle därav bliva lidande.

Vi se t. ex. i Schweiz, där de enskilda kantonerna hava ytterst vittgående rättigheter, att det schweiziska folket, så tre-språkigt det är, dock gentemot den yttre världen hävdar en enhet, som är rätt beaktansvärd. Dessutom har jag, åtminstone under de år jag vistats där nere, aldrig kunnat iakttaga några större slitningar mellan de franskatalande schweizarna eller de tyskatalande eller dem, som äro bosatta i de italienska områdena. Nu vet jag icke, om det vore så särdeles lyckligt att hos oss införa ett kantonalsystem, där de enskilda kantonerna eller områdena skulle hava så vittgående självstyrelserättigheter som kantonerna i Schweiz. Frågan är för ny. Den behöver naturligtvis grundligt studeras, och jag medgiver, att jag i detta nu icke behärskar ämnet så att jag kunde komma fram här med något slags förslag därom, vilka rättigheter dessa självstyrelseområden borde hava, men väl anser jag det vara på sin plats att i regeringsformen vissa principer fastslås, d. v. s. den principen, att sådana självstyrelseområden få bildas och att det icke är administrationen eller regeringen, som bestämmer gränserna för dessa områden, utan att det är det folket självt, som kommer att bo inom självstyrelseområdena, d. v. s. att här hävdas den demokratiska principen om folkens självbestämmerätt.

Det var det väsentligaste jag ville i detta sammanhang framhålla. I övrigt tror jag, såsom jag redan i början sade, att om den nya regeringsformen, sådan den nu föreligger, i stora utskottet undergår en liten revision i den riktning, som reservationen n:o 2 antyder, vi kunde få en regeringsform, som visserligen icke tillfredsställer de yttersta anspråken, som man från socialdemokratiskt håll ville ställa på en ny regeringsform, men som i stort sett dock skapar en sådan bas för vårt folk att detsamma kan utveckla sig och få landet åter in i fåror, som hela de sår, vilka under förhållandenas tvång tillfogats det och jag tror att den också kunde ge en möjlighet att skapa en ljus framtid åt folket.

Ed. Sch a u m a n: Jag begärde ordet för att rikta stora utskottets uppmärksamhet på några stadganden, som synas mig vara icke tillfredsställande i grundlagsutskottets betänkande. Det är stadgandena rörande justitieombudsmannen och justitiekanslern. Att det behöves en riksdagens justitieombudsman anser jag vara otvivelaktigt. Det behövs ovillkorligen en ämbetsman, som på riksdagens vägnar, på folkets vägnar, kontrollerar byråkratin, kontrollerar den så att säga utifrån, medan justitiekanslern så att säga

kontrollerar inifrån, från byråkratins egen synkrets. Jag kan således ej dela den uppfattning, som kommit till synes i den första och fjärde reservationen.

I den första reservationen säges: „Såsom allenast betungande statsbudgeten och egnad att av den rådande riksdagsmajoriteten bortgivnas som partibelöning, bör denna befattning icke med vår statsförfattning införlivas.” Nu är det emellertid att märka att den ena av de två ledamöterna av grundlagsutskottet, som undertecknat denna reservation, nämligen herr Estlander, tidigare har varit med om att antaga en regeringsform, i vilken ord för ord samma stadgande om en riksdagens justitieombudsman återfinnes.

Ännu egendomligare är den motivering, som åtföljer den fjärde reservationens uttalande i denna sak. Där säges — jag ber att få citera på finska: „Erityinen oikeusasiamies, jommoista ei Hallituksen esityksessä ole ehdotettu, on katsottava jotenkin tarpeettomaksi. Tähän kokemukseen on myöskin tultu Ruotsissa, joka tässä kohden on ollut esikuvana. Sopimattomaksi katsomme että Hallitusmuodossa, niinkuin tässä on tehty, säädetään noudatettavaksi Eduskunnan työjärjestyksessä oleva määräys.” Under denna reservation finnas namnen E. N. Setälä, R. Erich och Vilhelm Malmivaara. Nu är det emellertid så, att herr Setälä varit med om att avlåta tvenne gånger proposition med stadganden av precis ord för ord samma avfattning som de vilka herr Setälä nu förklarar vara omöjliga.

Jag beklagar att icke professor Erich är närvarande. Jag skulle gärna velat av honom höra, på vilka grunder han och herr Setälä kunnat säga, att man i Sverige kommit till dålig erfarenhet rörande justitieombudsmannabefattningen. Såvitt mig är bekant, har man tvärtom en helt annan uppfattning i Sverige rörande vikten av denna befattning, och utvecklingen har gått därhän att riksdagen icke mera åtnöjer sig med en justitieombudsman, utan inrättar även en militieombudsmanna-befattning, och jag befarar att förhållandena hos oss, när vi en tid haft vår krigsmakt, att säger jag, även hos oss en militieombudsman blir av nöden.

Jag är, som sagt, av den uppfattningen att ett stadgande sådant som återfinnes i § 48 av grundlagsutskottets förslag nödvändigt bör ingå, men jag måste säga, att då jag redan vid remissdebatten gjorde ett kort uttalande i denna riktning, jag ej kunde tänka mig att grundlagsutskottet skulle införa stadgandet om justitieombudsman från den s. k. Ståhlbergsska reservationen vid senaste lantdag utan att på något sätt ändra stad-

gandena rörande justitiekanslern. Här föreligger påtagligen en blunder, och jag hoppas att stora utskottet ännu skall finna tid att ändra de stadganden, som röra justitiekanslerns ställning. Dessa stadganden voro enligt min uppfattning alldeles korrekt avfattade i de förslag till monarkisk regeringsform, som överlämnades till senaste lantdag. Där stadgas att justitiekanslern skulle övervaka myndigheterna och vara ett slags riksfiskal, men ingenting annat. Nu stadgas att justitiekanslern skall intaga ungefär samma ställning som prokuratorn tidigare intagit hos oss. Han skall finnas i statsrådet, han skall hava rätt att närvara vid statsrådets sammanträden, han skall göra det ena och det andra på sidan om vad justitiekanslern såsom sådan borde göra. Detta är enligt min tanke synnerligen olyckligt. Såsom jag redan nämnde, var det monarkiska regeringsformsförslaget alldeles klart och riktigt, och det torde icke stöta på svårigheter att ännu i regeringsformen införa stadganden om justitiekanslern, sådana de funnos uti det monarkiska regeringsformsförslaget.

Jag skall ännu be att få yttra mig rörande ett enskilt stadgande. Det är det som ingår i § 42 av grundlagsutskottets förslag och som gäller statsrådets skyldighet att överlämna sina protokoll till riksdagens grundlagsutskott. Detta stadgande har angripits i reservationerna nr:is I och IV, och herr Setälä har här muntligen anfört att det är ett fullkomligt överflödigt stadgande, emedan riksdagen numera och redan enligt L. O. har rätt att utfå alla handlingar riksdagen behöver. Detta är emellertid icke fallet. Vår nuvarande ansvarighetslag är ofullständig i detta avseende. Det heter, om jag ej kommer orätt ihåg, att grundlagsutskottet har rätt att infordra handlingar eller protokoll från statsrådet, när anledning därtill sig yppar. Det innebär således ej en skyldighet för statsrådet, såsom i Sverige, att ovillkorligen avlämna alla protokoll för en eventuell granskning.

Man säger att detta är ett opraktiskt förfarande, men jag kan inte förstå att om det vore opraktiskt, det i Sverige skulle kunnat praktiseras så länge som skett och med framgång. Som bekant har konstitutionsutskottet i svenska riksdagen allt sedan 1809 rätt att granska statsrådets protokoll. Herrar Setälä, Erich m. fl. säga i sin reservation, att vi ej böra efterapa Sverige i allo. Men då förhållandena äro lika och någonting visat sig vara på sin plats i Sverige, så tyckes det mig vara all anledning att efterapa de svenska förhållandena. Det är så, såsom herr Voionmaa för resten redan antydde, att byråkra-

tin i Sverige och Finland på grund av den historiska utvecklingen har fått en ställning, som måhända är mäktigare än i något annat land, och riksdagen måste därför på folkets vägnar skaffa sig tryggande garantier för att den makt, som byråkratin har, icke missbrukas. I varje fall synes det mig naturligare och riktigare, att vi försöka vända oss till Sverige, när det gäller att finna föredöme, än att vi vända oss — såsom det här under senaste sommar var modernt — till Bulgarien t. ex. Jag tror der var just herr Setälä som under senaste sommar var angelägen om att visa på Bulgarien.

Jag anhåller om att de stora utskottets medlemmar, som måhända nu äro närvarande, ville taga min anmärkning under omprövning vid stora utskottets behandling av lagförslaget.

Ed. Broända: Det är med synnerlig övrraskning jag finner att grundlagsutskottet i sitt betänkande icke har medgivit den evangelisk-lutherska kyrkan ens den försäkran i regeringsformen, som förutsättes under § 80 i regeringsproposition. Då jag anser att vår evangelisk-lutherska kyrka är en institution, som fört vårt folk framåt genom tiden och har varit vårt folks enda säkra stöd, huru än tiderna växlat, ljus och mörker skiftat — och då den helt säkert kommer att framgent ega samma bärande kraft, får jag uttala min anslutning till en sådan formulering av § 80 som reservanterna i fjärde reservationen föreslå. Likaså vill jag skänka ldgm. Malmivaara mitt varmaste understöd därom att den blivande presidenten bör tillhöra den evangelisk-lutherska kyrkan. Skulle vår evangelisk-lutherska kyrka vid det slutliga avgörandet förmenas denna säkerhet i regeringsformen ville jag hava antecknat att jag kommer att rösta emot densamma.

Ed. Ritavuori: Herra pääministeri ja senjälkeen lähinnä ed. Setälä ja eräät muut edustajat ovat täällä tehneet yksityiskohtaisia muistutuksia perustuslakivaliokunnan hallitusmuotoehdotusta vastaan. Minun täytyy myöntää että eräät esitetyt muistutukset, jotka herra pääministeri on esittänyt, ovat aiheellisia ja että olisi toivottavaa että suuri valiokunta, johon asia lähetetään, ottaisi ne huomioon. Samaa voin lausua myöskin osaksi ed. Setälän esittämistä muistutuksista 6, 15, 42, 74, 85 ja 90 §:ää vastaan.

Ei voi kuitenkaan olla huomaamatta että hallitusmuotoehdotusta vastaan tehdyt nämä ja muut muistutukset yleensä ovat senlaatuksia, etteivät ne koske oleellisia kohtia siinä, eivät koske sellai-

sia kohtia, joilla olisi ratkaiseva merkitys valtiolliseen elämään meillä. Suurimman painon ed. Setälä pani kysymykseen presidentin vaalista ja presidentin veto-oikeudesta.

Mitä jälkimäiseen kohtaan tulee, asettui ed. Setälä siinä neljännen vastalauseen kannalle, kannattaen sellaista säännöstä, että, jos eduskunta kiireellisenä, toisin sanoen 5/6 enemmistöllä on hyväksynyt perustuslain muutoksen ja presidentti päätöstä vastaan sitten on asettanut vetonsa, sen jälkeen uusien vaalien jälkeen kokoontuvassa eduskunnassa perustuslain hyväksymiseksi olisi vaadittava 2/3 äänten enemmistö eikä yksinkertainen enemmistö, kuten hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössä ehdotetaan. En voi havaita että tällä kysymyksellä yleensä olisi käytännössä erittäin suurta merkitystä. Milloin täysilukuinen eduskunta todellakin 5/6 äänten enemmistöllä hyväksyy perustuslain muutoksen, silloin siinä kaiken todennäköisyyden mukaan jo ilmenee kansan todellinen tahto; sellainen määrä-enemmistö epäilemättä jo myös takaa, ettei ennenaikaisia, kansalle soveltumattomia lakeja kevytmielisesti säädetä. Se tae kypsyttämättömiä perustuslainmuutoksia vastaan, joka sisältyy jo meidän valtiopäiväjärjestykseen, on voimakkaimpia mitä yleensä tasavaltaisessa hallitusmuodossa tavataan. — ja kansallisissa monarkioissakaan hallitsija tuskin voisi vastustaa opinionia, joka on niin voimakas, että parlamentissa 5/6 sen jäsenistä on sen takana. Kun valtiokunta kuitenkin tällaisessakin tapauksessa myöntää presidentille veto-oikeuden, niin voitane enemminkin vaatia tämän veto-oikeuden poistamista jo sillä perusteella että veto-oikeutta tällaisissa tapauksissa tuskin koskaan voitaisiin käyttää, kuin vaatia siihen lisäystä, joka kuitenkin ilmeisesti tulisi olemaan ilman merkitystä. Veto-oikeuden käyttämisen vaikeutta eduskunnan päätöstä vastaan osoittaa Englannin historia, jossa kuningas parina viime vuosisatana ei koskaan ole voinut veto-oikeuttaan käyttää.

Mitä tulee kysymykseen presidentin vaalista, on siitä erimielisyyttä olemassa, toisten pitäessä parempana että vaali tapahtuu erikoisten valitsijamiesten kautta, toisten pitäessä parempana, että vaali tapahtuu eduskunnan kautta, joka siinä tapauksessa toimii valitsijamiehistönä. En tahdo käydä väittelemään, kumpi tapa on parempi. Uskallan kuitenkin lausua, että tällä kysymyksellä, kun muuten hyväksytään ne parlamenttaariset periaatteet, joille lakiehdotus on rakennettu, ei tulisi olemaan mitään ratkaisevaa merkitystä meidän valtioelämässämme. Presidentin vallan merkitys epäilemättä johtuu ja riippuu silloin aivan muis-

la määräyksistä hallitusmuodossa. Ed. Erichin lausunto on minua tässä käsityksessä vain vaakaannuttanut.

On vastustettu määräystä, että eduskunta valitsisi presidentin, sillä perusteella että siten ei aikaansaataisi hallitusvaltaa, joka voisi voimakkaasti johtaa valtiolaitosta. Esimerkit Ranskasta ja Sveitsistä, joissa presidentti on parlamentin valitsema, osottavat kuinka aiheeton tällainen väite on. Silti en kuitenkaan tahdo väittää etten puolestani voisi hyväksyä sellaista hallitusmuotoehdotusta, jonka mukaan presidentti on valittava erikoisten valitsijamiesten kautta. Enkä myöskään voi myöntää etteikö vaali valitsijamiesten kautta olisi aivan yhtä kansanvaltaisen, ehkäpä on myönnettävä, että se on kansanvaltaisempikin kuin vaali eduskunnan kautta. Katson että tämä kysymys on toisarvoinen, sellainen kysymys, joka ei saisi vaikuttaa hallitusmuodon hyväksymiseen tai hyväksymättä jättämiseen.

On huomioon pantava että ed. Setälä katseli kysymystä siltä kannalta että päästäisiin mahdollisimman kansanvaltaiseen vaalitapaan, kun sitävastoin ed. Erich joka tuli samaan tulokseen, kuin ed. Setäläkin, katseli sitä siltä kannalta, että olisi vältettävä liiallista kansanvaltaisuutta.

En voi käsittää niitä edustajia, jotka kuten ed. Estlander toivovat, että kysymys hallitusmuodosta edelleen jäisi riippuvaksi, joten se edelleen jäisi riitakysymykseksi kansalaisten ja eri puolueiden välillä. Riidan jatkuminen äsken vapautensa saavuttaneen valtion järjestysmuodosta on asianomaiselle valtiolle erittäin vaaralliseksi katsottava. On välttämätöntä, että tämä kysymys nopeasti saada ratkaistuksi ja että sen jälkeen päästään voimakkaammin positiiviseen, yhteiskuntaa rakentavaan työhön.

Lopetan lausuntoni toivoen, että hallitusmuotoasia onnellisena hetkenä on saapunut eduskuntaan ja että me tässä eduskunnassa kykenemme sen saattamaan onnelliseen ratkaisuun. Sitä odottaa meiltä Suomen kansa.

Ed. L a h e r m a: Minä en tahdo kuluttaa eduskunnan pitkälle kulunutta aikaa ryhtymällä tarkastamaan esillä olevan lakiehdotuksen yksityiskohtia, johon kyllä olisi runsaasti aihetta. Pyysin puheenvuoron osaltani muutamalla sanalla kosketellakseni lakiehdotuksen keskeisintä kohtaa.

Huomioni on kiintynyt etupäässä siihen vallan kahtiajakoon, jonka tämä lakiehdotus sisältää vallitsevan olotilan suoranaishenä jatkona ja jonka mukaan tasavallan presidentille suodaan laajalle

menevä itsenäinen hallintovalta, vieläpä osuus lainsäädäntöön. Käsitakseni on, että tällainen vallanjako palvelee kyllä erinomaisesti suurmestajien luokkaa ja tämän ympärillä olevia virkamies-, sotilas- ja ammattipolitiikoitsijain piirejä, mutta että se varsin huonosti soveltuu kansan laajempien kerrosten etuihin, olkoonpa sitten kysymys joko varsinaisesta palkkatyöväestä tai itse maataviljelevästä väestöstä. Viime vuosien surulliset maailmantapaukset ovat mielestäni selvää selvemmin osoittaneet, mihin johtaa valtion päämiesten itsenäinen toimivalta ja että tämä yhäti jatkuva harvainvaltainen järjestelmä on ollut oleellisimpana syynä niihin sotiin ja hävityksiin, joiden päättä ei nytkään vielä kohta viisivuotisen verileikin jälkeen näy ja joihin kansat saavat upottaa ei ainoastaan osia elävästä ruumiistaan, vaan vieläpä vuosisataisen inhimillisen työn hedelmät. Tämä kokemus on käsittäkseni opettanut, että missä tahansa valtion päämiehellä on itsenäistä toimivaltaa kansan eduskunnan ohella ja sen sivuuttaen, siellä rehoittaa myöskin hänen selkensä takana salainen diplomatia ja kasvavat loppumattomat imperialistiset pyyteet, sotainen anastushalu ja raskas sisäinen sorto. Jos maailma vielä nykyisestä sekasorrosta elävänä selviää, ilman että sen täytyy astua vuosisatoja kehityksessään taaksepäin, ei se ainakaan ole tämän järjestelmän ja sitä kannattavien voimien ansio, vaan niiden kansanainesten ja luokkien, joilla vielä on jälellä terveet elämänvaistot.

Kansanvallan vihollisten taholta puhutaan halveksien ja kauhulla eduskunnallisesta diktatuurista, ikäänkuin kansanvalta, jota eduskunta edustaa, voisi olla mitään diktatuuria, mutta jos tarkoitus onkin puhua kansanvallan diktatuurista harvainvallan yli, niin — olkoon menneeksi. Älköön kiisteltäkö nimestä, sillä se on makuasia.

Sanotaan myöskin, että valtio tarvitsee lujaa hallitusvaltaa, mutta siinä sivussa unohdetaan sanoa, että on kysymys juuri lujasta hallitusvallasta omistavien luokkien hyödyksi. Mutta jos on kysymys lujasta hallitusvallasta kaikkien kansankerrosten ja erittäinkin sen vähäväkisten ainesten etuja silmälläpitäen, niin siihen on eduskunnallisen vallan täydellisyys, kansanvallan täydellisyys, sopivan toimeenpanevan orgaanin ohella, tehokkain keino. Siitähän meillä on sekä vanhoja että tuoreita esimerkkejä, kotoa ja muualta. Mitä laajin kansanvalta voi samalla olla sekä joustavaa että järjestyskykyistä. Tahtoisin viitata vain siihen, että meidän kunnallinen hallintovalta on kokonaan tälle periaatteelle rakennettu, ilman että siellä olisi mitään itsenäisesti valtaa käyttävää päämiestä kansanedustuk-

sen ohella. Ja sitä samaa näemme kaikkialla ympärillämme, niinhyvin kaikissa yhdistyksissä ja niiden toiminnassa kuin varsinkin kansametaloudelle ja etenkin sen vähäväkisille ja tuottavaa työtä harjoittaville väestön osille niin tärkeäksi käyneessä osuustoimintaliikkeessä sekä kulutuksen että tuotannon alalla.

Valtiollisessa elämässä taas, niinkuin täällä useat edelliset puhujat ovat jo viitanneet, on Sveitsin vaaliliitto kauan näyttänyt hyvää esimerkkiä, miten kansanedustus voi hyvällä menestyksellä hoitaa vallan täydellisyysttä jakamatta sitä jollekin valtion päämiehelle, ja elleivät merkit petä, kulkee kehitys tähän suuntaan muuallakin. Tiedossamme on, että saksalaisessa Itävallassa suunnitellaan samanlaista valtiomuotoa ja että heimokansamme Viro pyrkii samanlaisiin kansanvaltaisiin muotoihin. Tämä ajatus eduskunnallisen kansanvallan luomisesta ei ole meilläkään uusi, kuten arvoisat edustajat muistanevat. Periaatehan naulattiin kiinni myöskin n. s. valtalaisissa, jonka kehdon ääressä monet tämänkin eduskunnan jäsenistä olivat kummeina, mutta jonka he myöhemmin sopivan hetken tullen armotta hylkäsivät ja joka sitten monien eri tahtojilla tehtyjen valtiokaappausten pyörteisiin kokonaan hukkui koko maan ja kansan ja etenkin sen vähävaraisempien ja työtätekevien kerrosten onnettomuudeksi. Minä tahtoisin vielä erikoisesti mainita, vaikkakin ne oikeiston edustajat, joille tämä asia lähinnä kuuluisi, eivät näy olevan sitä kuulemassa että tällaisen valtiosäännön puitteissa voisi paraiten viihtyä myös se alueellinen kansanvalta ja alueitsehallintoajatus, johon maan ruotsinkieliset ainekset tällä hetkellä pyrkivät ja jota itsehallintoa sopivalla tavalla järjestäen on täysi syy suositella kaikkien kansanvaltaisten piirien huomioon.

Vaikka minulla ei olekaan vähintäkään toivoa siitä, että suuri valiokunta kallistaisi korvansa tällaisille pitkälle meneville kansanvaltaisille ajatuksille, en ole voinut olla tätä käsitystäni eduskunnan pöytäkirjaan lyhyesti merkitsemättä.

Ed. Vuorimaa ei ole saapuvilla.

Ed. Ryömä: Luovun.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Puhemies: Myöhäisen ajan takia tehdään se muutos päiväjärjestykseen, että tämän jälkeen esitellään päiväjärjestyksessä olevat asiat n:ot 4—10.

4) Ehdotuksen laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 21, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta perustuslakivaliokuntaan.

5) Ehdotuksen laiksi hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin sodan aikana

sisältävä hallituksen esitys n:o 22, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta sotilasasiainvaliokuntaan.

Pöydällepanot:

6) Ehdotuksen laiksi 18 päivänä elokuuta 1917 työväentapaturmavakuutuksesta annetun asetuksen 1 §:n muuttamisesta

sisältävän eduskuntaesityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 esitellään ja pannaan pöydälle ensi maanantain täysi-istuntoon.

7) Metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista

tarkottavan anomusehdotuksen johdosta laadittu

työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 esitellään ja pannaan pöydälle ensi tiistain täysi-istuntoon.

8) Ehdotuksen laiksi, joka sisältää muutoksia helmikuun 25 päivänä 1851 annettuun asetukseen oikeudesta Suomessa hankkia ja hallita kiinteitä omaisuutta

sisältävän eduskuntaesityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 6 esitellään ja pannaan pöydälle ensi maanantain täysi-istuntoon.

9) Voimistelun ja urheilun edistämistä

tarkottavain anomusehdotusten johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle ensi tiistain täysi-istuntoon.

10) Kansantajuisten tieteellisten luentojen avustamista

tarkottavan anomusehdotuksen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle ensi tiistain täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on huomenna, maanantaina klo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy klo 12,25 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

24. Maanantaina 26 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

- 1) Ehdotus laiksi kauppa- ja varastoliikkeiden työoloista 542
 Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 10; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 12.

Toinen käsittely:

- 2) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta
 Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 11; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

Ensimmäinen käsittely:

- 3) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutoksen työttömyyskassoista, joilla on oikeus saada apurahaa yleisistä varoista, 2 päivänä marraskuuta 1917 annetun asetuksen 11 §:n 1 momenttiin 553
 Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 44.
 4) Ehdotus laiksi Rikoslain 16 luvun 24 §:n kumoamisesta
 Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 14.
 5) Ehdotus laiksi, joka sisältää muutoksia työväen tapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:ään 566
 Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Jyskeen y. m. edusk. esit. n:o 36; ed. Paasivuoren y. m. edusk. esit. n:o 37.

Siv.

- 6) Ehdotus laiksi muutoksista helmikuun 25 päivänä 1851 annettuun asetukseen, joka koskee ehtoja kiinteän omaisuuden hallitsemiselle Suomessa 566
 Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Hultinin y. m. edusk. esit. n:o 18.

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 7) Talousvaliokunnan mietintö n:o 4 anomusehdotuksen johdosta, joka koskee määrärahan myöntämistä mielisairashoidon edistämiseksi ”

Nimenhundossa merkitään poissaoleviksi ed. Fränti, Gebhard, Helle, Hiidenheimo, Hiltunen, Hultin, Kekki, Lanne, Ramsay, Saarelainen, Sihvo, Sillanpää, Sinkko, Vankkoja ja Vuokoski.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain vuoksi saavat seuraavat edustajat: ed. Vuokoski tämän illan istunnosta, ed. Helle tämän täysi-istunnon alkuosasta, ed. Hiidenheimo tämän illan istunnosta, ed. Sillanpää tämän illan istunnosta, ed. Lanne tämän ja huomispäivän istunnoista; perheessä sattuneen sairauden vuoksi seuraavat edustajat: ed. Heikkinen ensi perjantai-aamuun ja ed. Sihvo toistaiseksi.

Uusi hallituksen esitys.

Eduskuntaan saapuu ministeri Alkio, v. t. valtioneuvoston kanslisti A. Woutilaisen saattamana jättääkseen eduskunnalle hallituksen esityksiä.

Siv.

Ministeri Alkio: Kunnioitettava Herra Puhemies! Arvoisa Suomen Eduskunta! Hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää hallituksen esitys n:o 23 laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahan tuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen 4, 12, 14, 17, 18, 19, 23 ja 26 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi.

Puhemies: Herra Ministeri! Eduskunnalle nyt jätetyn esityksen tulen esittämään eduskunnalle perustuslain mukaista käsittelyä varten.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi kauppa-, konttori- ja varastoliikkeiden työoloista

sisältävä hallituksen esitys n:o 12, jota on valmistelevalle esitetty työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 3 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 10, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Eduskunta päättäneen hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä hyväksytty.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ber för min del få föreslå, att lantdagen ville förkasta betänkandet. Den behandling ärendet genomgått har fört med sig att vissa stadganden i det nu föreliggande lagförslaget blivit sådana, att de enligt min tanke icke böra antagas. De äro till sin principiella grund oriktiga och gå synnerligen långt i inskränkningar av enskilda personers handlings- och näringsfrihet. Därjämte har utskottet företagit sig att väsentligt omarbota propositionen och däri infört bestämmelser, som med densamma föga eller intet har att skaffa. Enligt min tanke är detta ett oriktigt sätt att behandla en regeringsproposition. Därest denna icke till sitt innehåll konvenerar lantdagen, är det riktigt att förkasta densamma och anhölla hos regeringen om en ny proposition i stället för att på egen hand experimentera med dess omarbetande. För att detta förfaringsätt icke måtte vinna hävd anser jag det önskligt att lantdagen nu måtte förkasta propositionen, och kommer då regeringen säkerligen i sinom tid att inkomma med en ny proposition.

Ed. Palmgren: Jag förenar mig i allt om herr Estlanders uttalande.

Ed. Halmé: Kun tämä lakiehdotus on täällä jotakuinkin yksimielisesti hyväksytty ja nyt sen pitäisi lopullisesti kolmannessa lukemisessa hyväksyä, niin on ihmeteltävää että täällä oikeiston puolelta tehdään hylkääviä ehdotuksia. Jos tämäkin pikkuparannus mitä tämä laki kauppa- ja liiketyöläisille sisältää, jos tämäkin hylätään, niin kyllä se osottaa sitä, että oikeiston taholta ei vähäkään välitetä työläisten olojen parantamisesta.

Ministeri Alkio: Minä puolestani pyytäisin saada kehoittaa eduskuntaa hyväksymään nyt esilläolevan lakiehdotuksen.

Keskustelu asiassa julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Palmgrenin kannattamana ehdotanut, että nyt esilläoleva lakiehdotus hylättäisiin.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty äänestää „jaa;” jos „ei” voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena kun se toisessa käsittelyssä hyväksyttiin.

Asian kolmas käsittely on päättynyt.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisoikeudesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 11 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä talousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevalle esitetty hallituksen esitys n:o 9, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu. Kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään lakiehdotuksen yksityis-

kohtaiseen käsittelyyn. Suuren valiokunnan mietinnön sivulla 11 oleva pönsi otetaan ainoaan käsittelyyn senjälkeen kun lakiehdotuksen kolmas käsittely on julistettu päätyneeksi. Jos yleiskeskustelun aikana tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämä ehdotukset, tullakseen äänestyksenalaisiksi, yksityiskohtaisessa keskustelussa uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ministeri Vennola: Olen erityisellä mielihyvällä pannut merkille, että sekä talousvaliokunta että myöskin suuri valiokunta ovat säilyttäneet hallituksen tekemän ehdotuksen mukaisesti 2 §:n, jossa ulkomaalaisten harjoittama elinkeino maassa asetetaan riippuvaksi erityisestä luvasta. Tämä seikka on näyttänyt hallitukselle erinomaisen tärkeältä siitä syystä, että varsinkin tänä aikana ja sinä, mikä on odotettavissa, on valmistuttava ankaraan kilpailuun varsinkin ulkomaalaisten puolelta harjoitettavan painostuksen takia. Tämä koskee myös elinkeinon harjoittamista siinä muodossa, jossa sitä harjoitetaan osakeyhtiöissä. Varsinkin viime aikoina on ollut todettavissa, että lukuisia anomuksia jätetään hallitukselle osakeyhtiöiden vahvistamisesta, joitten takana ovat ulkomaalaiset, vaikka hakemuksissa bulvaaneina esiintyykin suomalaisia. Kun ottaa huomioon, että meidän maamme kansantalous on vielä heikko ja että ulkomaalaiset pääomat varsin suurilukuisina löytävät tiensä tänne niillekin aloille, joille se ei olisi suotava, on rajoituksen ulottaminen myöskin osakeyhtiöihin puolustettavissa. Panenkin siitä syystä mielihyvällä merkille, että tähän toimenpiteeseen on suuressa valiokunnassa ryhdytty. Kun ottaa huomioon että meidän maassamme maatiloja, mineraalirikkauksien omistus ja monet liikeyritykset ovat vielä heikolla perusteella niin on pelättävissä että ilman tätä rajoitettavaa määräystä joudumme mitä suurimmassa määrässä ulkomaalaisista riippuviksi. Siinä vastalauseessa, mikä on liitetty talousvaliokunnan mietintöön, on sen tekijä asettanut sille kannalle, että näitä rajoituksia ei voitaisi valvoa ja että jos niitä sovitettaisiin sillä tavoin kuin niitä tähän asti on tehty, ei rajoituksilla olisi sanottavaa merkitystä. Minä en tässä voi ryhtyä arvostelemaan, mitenkä rajoituksia kulloinkin on sovitettu, mutta se seikka, että tähän asti ei ole osattu tätä velvollisuutta täyttää, ei suinkaan saa olla esteenä parannusten aikaansaamiseen. Yhtä

vähän antaa myöskään ehdotus sille käsitykselle aiheutta, mitä esiintyy vastalauseessa, että tällä olisi ehkä tarkoitus estää ulkomaalaisten liiketoiminnan harjoittaminen kokonaan. — Ulkomaalaisten liiketoiminta kuitenkin on luvallista, mutta riippuu erityisestä hakemuksesta.

Mitä tulee siihen vastalauseen kohtaan, jossa mainitaan, että hiljakkoin on tehty kauppasopimus Saksan kanssa ja siinä säilytetty saksalaisille samallinen elinkeinoharjoittamisoikeus kuin kotimaan kansalaisille ja että tämän kauppasopimuksen nojalla myöskin muitten valtojen alamaiset voivat vaatia itselleen samaa oikeutta, niin on minulla tilaisuus ilmoittaa että samalla kun hallitus julkaisi tullitariffin, ilmoitettiin Saksan hallitukselle tästä toimenpiteestä, samaten kuin huomautettiin niistä edellytyksistä, joille mainittu kauppasopimus oli rakennettu ja joita edellytyksiä ei enää samassa määrässä ollut olemassa kuin aikaisemmin, ja muistutettiin niistä näkökohdista mitkä olivat sopimusta tehtäessä vallitsevina, nimittäin että ennen pitkää ryhdyttäisiin uuden kauppasopimuksen laatimiseen. Näihin seikkoihin vedoten on hallitus Saksalle ehdottanut, että kysymyksessä oleva kauppasopimus aivan pian asetettaisiin tarkastuksenalaiseksi. Minulla on syytä toivoa, että tässäkin suhteessa saavutetaan sen vallan kanssa, mikä tässä on kysymyksessä, yksimielisyys. Tämänkään seikan ei näin ollen pitäisi estää niiden pyrkimysten toteuttamista, joihin kysymyksessä olevilla rajoituksilla pyritään ja joiden toteuttaminen on jokaisen velvollisuus, joka tahtoo maan elinkeinoelämää ja sen taloutta säilyttää itsenäisenä.

Ed. Paasivuori: Minä olen päinvastaista mielipidettä, kuin ministeri Vennola, tähän lakiehdotukseen nähden. Ulkomaalaisilta kielletään nyt se oikeus, mikä tähän asti on ehdotuksissa myönnetty jo parikymmentä vuotta sitten. Jo v. 1898 asetettu elinkeinolakilakomitea asettui sille kannalle, että ulkomaalaisille olisi myönnettävä elinkeinon harjoittaminen Suomessa samoilla ehdoilla kuin maan omillekin kansalaisille. Ja tätä periaatetta on kaikissa sen jälkeen tehdyissä ehdotuksissa täällä ajettu ja kannatettu. Nyt tehdään yhtäkkiä muutos siihen suuntaan, että tuo kuvernörien eli maaherrain mielivalta olisi säilytettävä, kenellekään ulkomaalaiselle annetaan oikeus, kenellekään ei. Ja tämmöistä mielivaltaa en minä puolestani mitenkään voisi kannattaa. Tämä ehdotus semmoisena, kuin se nyt on, on kapitalistien suojeluslaki ja semmoista suojelusta ne eivät ainakaan työväen kannalta katsoen tarvitse, sillä ulkomaalaiset työnantajat ovat osottautuneet ole-

vansa yhtä hyviä työnantajia kuin kotimaisetkin. Samallaisia riistäjiä kumpikin, joten siinä suhteessa heidän välillään ei ole mitään eroa. Minä puolestani kannatan vastalauseita.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Lakiehdotuksen 1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §

Keskustelu:

Ed. Sch a u m a n: Jag ber att få förordad den till betänkandet fogade, av mig undertecknade reservation, enligt vilken utlänning skulle berättigas att idka näring på samma villkor som inföding, dock under förutsättning att utlänning bosatt sig i Finland. Jag är nog medveten om att jag kommer att tala för döva öron, ty de nationalistiska strömningarna på det ekonomiska området göra sig gällande allt starkare i alla länder efter kriget och även hos oss. Man märker på sakens behandling i stora utskottet att flertalet åtminstone där icke har nöjt sig blott med de bestämmingar, som nu äro gällande rörande utlännings rätt att idka näring utan velat gå vida längre i syfte att skydda infödingarna mot utlännings konkurrens. Jag har dock för min del den uppfattningen — den kan vara kättersk för närvarande, men den kommer kanske icke att bli va det i framtiden — att vi hava vida större nytta av att utlännings som bosätta sig här göra nyttigt arbete, idka näring, än att de leva här på sina räntor eller utan att göra någonting. Jag skulle gärna vilja veta av dem, som stå för stora utskottets betänkande, huru de tänka sig saken ordnad. Skall det verkligen bli va möjligt att hindra utlänning att idka näring, att i större skala på detta sätt hindra främlingar? Jag är rädd för att om man ärnar driva denna politik, den kommer att leda till repressalier från andra länders sida. Handels- och industriministern har i sitt yttrande i den allmänna debatten icke kunnat förneka, lika litet som stora utskottet, att det finnes åtminstone ett handelsfördrag, nämligen fördraget med Tyskland — och det gäller ända till slutet av 1921 — enligt vilket åtminstone tyska medborgare komma att hava samma rätt som finska medborgare. Jag har icke heller kunnat bli va på något sätt övertygad av herr Vennolas andragande, att den möjligheten vore utesluten att också andra länder komma att yrka

på samma förmån, samma rättighet för sina medborgare, som tyskarna erhållit genom handelsfördraget med Tyskland, och då upstår i alla fall en bresch i den mur, som man försöker att bygga för att skydda inhemska näringsidkare.

Men så kommer det ännu en sak till. Det har överallt visat sig i det ekonomiska livet, att det är synnerligen lätt att kringgå stadganden, som innehålla dylika förbud, och jag tror det icke skall lyckas någon lagstiftare i världen att hindra utlänning att ända idka näring genom att använda någon eller några bulvaner. Det föreslagna stadgandet kommer därför enligt min åsikt förr eller senare att visa sig vara en fullkomlig förfelad och misslyckad åtgärd.

Stora utskottet har ytterligare infört ett tilläggsstadgande om förbud för främmande stats medborgare att idka gårdfarihandel. Detta synes mig ganska egendomligt. Nu är det ju inte troligt att alla våra „bröder” inom det nuvarande ryska riket komma att i framtiden tillhöra Finland som medborgare. Vi veta ju att en stor del av dem hava haft såsom sysselsättning, såsom näring, just gårdfarihandel hos oss. Skola vi nu visa våra sympatier och medkänsla för dessa våra stamförvanter genom att helt enkelt förbjuda dem att idka en näring, som de i långa tider varit vana vid här. Ur rent nationalistisk synpunkt synes mig denna motsägelse bli va svår att lösa.

De åsikter, som jag förfäktar äro icke alls, skulle jag tro, ur handelspolitisk och ur juridisk synpunkt vådliga, och jag kan, om man får åberopa auktoriteter, vädja till att professorn i Finlands civilrätt nyligen uttalat sig precis för samma förslag, som jag tillåtit mig i detta sammanhang framställa. Jag ber ytterligare få framhålla att det icke gäller, enligt det förslag, som jag framställt och som är lika lydande med det författningsförslag som antogs vid 1913 års lantdag, att, säger jag, det ej gäller rätt för vilka utlännings som helst att idka näring, utan endast för utlänning, som med vederbörligt tillstånd bosatt sig i landet, icke således för den som tillfälligt vistas, utan för den som slagit sig ned i landet och där bott en längre tid. Jag ber alltså få förorda antagande av den till betänkandet fogade reservationen.

Ed. P a a s i v u o r i: Minä kannatan ed. Schaumanin ehdotusta.

Ed. M a n n e r: Ministeri Vennola jo puolusti tätä §:lää sekä valiokunnan pykälään tekemää lisäystä kansantaloudelliselta puolelta niin että siihen ei ole tarvis kajota. Kun ed. Paasivuori

siitä huolimatta nimitti lakiehdotuksen 2 §:ää kapitalismin suojeluslaiksi ja yhdessä ed. Schaumanin kanssa on puoltanut siinä mainittujen rajoitusten poistamista, niin minä pyytäisin asian käytännöllisestä puolesta lausua muutaman sanan.

Meillä on äärettömän huono kokemus niistä ulkomaalaisista, jotka ovat tuoneet pääomiaan tänne, kiinnittäin niitä teollisuuslaitoksiin. Sellainen huono kokemus on siitä norjalaisesta pääomasta joka oli kiinnitetty Tornator ja Gutzeit yhtiöiden teollisuuslaitoksiin. Sen jälkeen kun nämä yhtiöt olivat saaneet useampia kymmeniä miljoonia käsittävän voiton, tämä pääoma meni ulkomaille takaisin, sen jälkeen kun se tämän voiton saavuttamiseksi oli kuluttanut äärettömän paljon suomalaista työvoimaa ja saanut aikaan köyhyyttä ja lisääntyntä vaivaishoitoa. Nyt nämä köyhä- ja vaivaishoitolaiset ovat jääneet tänne paikallisen väestön hoidettaviksi. Kun meillä viime aikoina on pyritty laatimaan sellaisia välillisiä työväen suojeluslakeja kuin suurten tulojen verotuslaki, laki omaisuuden verosta ynnä monet muut, joilla saataisiin aikaan että yhteiskunta voisi pitää huolta niistä köyhistä ja vaivaisista, joita suurkapitalismi synnyttää, niin minusta on omituista että pyrittäisiin saamaan olo-tila semmoiseksi ettei yhteiskunta olisi tilaisuudessa tuollaista osaa noista suurista voitoista ottamaan, eikä pitämään kontrollia ulkolaisiin nähden.

Minä siis puolustan suuren valiokunnan ehdotusta ja lisäystä lakiehdotuksen 2 §:ään.

Ed. Procopé: Det synes mig som om hr Schauman i någon mån hade missuppfattat betydelsen av stadgandet i § 2 av den föreslagna lagen. Meningen icke är att hindra utlänning att idka näring. Det är endast avsikten att åstadkomma kontroll över de utlänningar, som här vilja bedriva näring. Stadgandet innebär för övrigt ingen förändring eller skärpning av tidigare bestående grundsatser, utom vad som gäller gårdfarihandel. Vad denna återigen beträffar, torde erfarenheten både hos oss och i andra skandinaviska länder hava givit vid handen, att det är allt skäl till hindra utlänningar att bedriva dylik handel.

Mot det av hr Schauman framställda förslaget till paragrafens formulering måste för övrigt invändas, att uttrycket „Person som efter vederbörligt tillstånd bosätter sig i Finland”, „joka asianomaisella luvalla on asettunut Suomeen asumaan” icke såsom juridisk term har egentligt innehåll. En person vistas antingen här tillfälligt

eller också är han finsk undersåte och bor såsom sådan här. Det kan icke närmare preciseras vad bosättningen är och om vi hava ett sådant stadgande som det av hr Schauman föreslagna, leder det till att varje utlänning, som vill anmäla att han ernär bedriva näring, samtidigt får lov att presterat utredning därom, att han venkligen är i landet bosatt, vilken utredning blir mycket svårare att åstadkomma än det tillstånd, som i utskottsbetänkandet förutsättes.

Ministeri Vennola: Sen johdosta, että ed. Schauman täällä mainitsi, että rajoitustoimenpiteet olisivat nationalistisista pyrkimyksistä lähteneitä ja olisivat suunnatut ulkomaalaisia vastaan yleensä, tahtoisin saada merkityksi, mitä täällä edellinen puhuja jo huomautti, että tässä ei ole kysymyksessä mikään ulkomaalaisten elinkeinon kieltäminen maassa. Jos sellainen olisi kysymyksessä, asettuisin ehdottomasti sitä torjumaan, koska ulkomaalaisten pääomien, samoin kuin ulkomaalaisen kyvyn ja taidon, käyttäminen maan elinkeinon palvelukseen on ehdottomasti hyväksyttävä. Mutta se mistä tässä on kysymys, on se, että valtiollemme on säilytettävä jonkinmoinen tarkastus- ja kontrollioikeus niihin ulkomalaisiin nähden, jotka maassa tahtovat harjoittaa elinkeinoja. Että tähän on täysi syy, sen osottavat niiden monien kansantalouseläinten kohtalot, jotka eri maissa ovat joutuneet ulkomaalaisten haltuun. Kun ed. Schauman erityisesti tahtoo paheksua sitä, että perustuslakivaliokunta on mennyt tässä rajoituksessa vieläkin pitemmälle, kun se on tahtonut ulottaa tämän rajoituksen myös niihin osakeyhtiöihin, joissa ulkomaalaisilla on määräämisvalta, niin tahtoisin erityisesti alleviivata, että tämä parannus on aivan erinomaisen tarpeellinen ja tämä parannus juuri tuo jotain uutta siihen asiantilaan, mikä tähän asti täällä on vallinnut. Minulla on ollut tilaisuus jo aikaisemmin ja erityisesti nykyisessä toimessani seurata niitä lukuisia hakemuksia, joita varsinkin nykyään jätetään osakeyhtiöiden perustamisesta maahan. Lukuisat niistä ovat kyllä suomalaisten allekirjoittamia, mutta avomielisesti ilmoitetaan, että niiden takana on ulkomaalaisia, jotka sijoittavat niihin kymmeniä miljoonia, ja joiden tarkoituksena on eksploateerata tämän maan taloudellisia tuotanto-lähteitä tai saada haltuunsa taloudellinen elämäme. Kun on kysymys sellaisista omistusesineistä kuin maaomaisuudesta, niin olemmehan voineet panna merkille, että niissäkin tarjouksissa, mitä hallitukselle on maaomaisuuden, koskien y. m. lunastamiseen nähden tehty, ulkomaalaisten painostus on ollut erinomaisen suuri. Tavalli-

sesti on tämä pukeutunut sen uhkauksen muotoon, että jollei valtio lunasta näitä omaisuuksia, teollisuuslaitoksia tai koskia sille tarjotuilla ehdoilla, niin myydään ne niin ja niin monen päivän kuluessa ulkomaalaisille. Jos ei tälle aina ole korvaa kallistettukaan, niin se on kuitenkin ollut uhkana olemassa. Ja minulla on syytä olettaa, että nämä uhkaukset ovat erikoistapauksissa hyvinkin paljon vaikuttaneet kauppojen päättämiseen ja hintojen korottamiseen valtion vahingoksi. Tällä hetkellä tekee ulkomaalainen pääoma tuloaan maahan ja meidän metsärikkautemme, koski- ja mineraalirikkautemme ovat luisumassa ulkomaalaisten käsiin. Varsin suuria yrityksiä suunnitellaan muillakin aloilla, niin että jos tässä suhteessa kaikki kontrolli poistetaan, kuljemme minun ymmärtääkseni sellaista tilannetta kohden, jolloin ulkomaalainen pääoma täällä vallitsee ja maan kansalaiset saavat olla tämän palvelijoina. Minusta tämä ei ole onnellinen asiointi, ja meidän ei ainoastaan oikeutemme vaan velvollisuutemme on tässä kehityksessä ottaa sellainen sananvalta, että ainakin jossain määrässä voimme tätä kehitystä kontrolloerata. Kun ed. Paasivuori on täällä väittänyt, että nämä toimenpiteet tarkoittavat joka tapauksessa vain kapitaalın tukentista ja että ne työläisten kannalta ovat aivan yhdenkävät, niin tahtoisin siihen huomauttaa, että minun käsitykseni mukaan ei työläisellekään ole aivan samanarvoista, kutka omistavat tämän maan luonnolliset rikkaudet ja kutka niitä käyttävät. Joskin ne epäkohdat, mitkä työoloissa ovat olemassa ja joita valitettavasti niin hyvin syntyy kotimaisen kuin ulkomaalaisen pääoman vallitessa, niin on epäilemättä valtiolla suurempi tilaisuus käydä käsiksi kotimaiseen kuin ulkomaalaiseen pääomaan. Jos nämä tuotantolähteet ja talouselämämme ovat ulkomaalaisten huostassa, niin määrää myös tämä ulkomaalainen silloin, miten sitä käytetään. Ja silloin ei omalla valtiolla ole siihen juuri paljonkaan sanottavaa, muuta kuin ryhtyä uusiin vaikeisiin lakitoimenpiteisiin. Kun ottaa huomioon, että meidän kansantalouttamme ovat tähän asti verrattain suuressa määrässä ulkomaalaiset eksploateranneet ja että aika, mikä nyt sodan jälkeen on koittamassa, luopi kaikkien kansojen välille verrattain suuren taloudellisen jännityksen, jossa jokainen koettaa mahdollisimman suuressa määrässä puolustaa omia oikeuksiaan ja omia elämisen mahdollisuuksia, niin ovat minusta tällaiset toimenpiteet tällä ajankohdalla myös meidän kansantalouttamme nähdessä puolustettavissa. Minä tahtoisin myöskin siihen vapauden ihanteeseen nähdessä, jota ed. Schauman on täällä edustanut ja johon myöskin ed. Paasivuori on viitannut,

todeta sen, että juuri tämän vapauden ihanteen vallitessa työväen olot kävivät kaikista kurjimmiksi ja että juuri tämän vapauden rajoittamiskyrkimykset ovat tuoneet mukanaan ne rajoituspyrkimykset työväen mielivaltaiseen käyttöön, jotka ovat tälle ajalle kuvaavia ja ovat luoneet koko työväenlainsäädännön. Mitä kansainvälisiin suhteisiin tulee, niin tahtoisin nimenomaan saada sanotuksi, että viime vuosikymmenien kehitys on päinvastoin luonut yhä suurempia raja-aitoja eri kansallisuuksien toimintamahdollisuuksien välille. Olen siinä käsityksessä, että meidän ei myöskään ole siinä suhteessa jätettävä itseämme kaikille paljastuksille alttiiksi, vaan säilytettävä itsellemme se vähäinen kontrollioikeus, mitä näillä säännöksillä ulkomaalaisten liiketoimintaan nähdessä tahdotaan saada aikaan.

Ed. Sch a u m a n: Minister Vennola har nog missuppfattat mig i en väsentlig punkt. Jag har icke talat ett ord om den kläm rörande aktiebolagen, som stora utskottet föreslagit och som återfinnes på sidan 11 i det svenska betänkandet. Då vi nu äro inne i detaljdiskussionen, har jag inskränkt mig till att yttra mig angående § 2 i lagförslaget, och denna paragraf innehåller ju stadganden rörande rätt för små näringsidkare, om jag så får säga, att idka sitt yrke. Jag kan icke komma ifrån det, att åtminstone vissa av dem och kanske en stor del av dem, som understöda stora utskottets förslag, önska hindra utlänningsätt konkurrera med den inhemska näringsidkaren. Minister Vennolas första yttrande gick också, om jag icke hörde orätt, i samma riktning; nu föreföll det mig som om ministern hade något retirerat.

Gentemot hr Procopé ber jag att få framhålla, att den formulering, som ingår i min reservation och som återfinnes i 1913 års lantdags beslut, nog torde vara riktig. Jag har fäst mig vid att presidenten Ståhlberg i sin „Suomen Hallintooikeus“, gör skillnad mellan begreppet „att vistas“ och „att vara bosatt“ och tillika framhåller, att man i den tyska vetenskapliga litteraturen gör bestämd skillnad mellan dessa begrepp. Såsom icke jurist kan jag icke själv bedöma saken, utan förlitar mig på hr Ståhlbergs auktoritet och 1913 års lantdags beslut.

Ed. K a s k i n e n: Kun ed. Schaumanin ehdotus, että 2 § esillä olevasta laista poistettaisiin tekisi mielestäni oleellisen puutteen tämän lainsäädännön, on sentähden tärkeätä, että se säilytetään sellaisena, kuin se nyt on suuren valiokunnan mietinnössä. Mitään sellaisia rajoituksia,

jota ed. Schauman ja jotkut muut hänen kannattajansa ovat pelänneet, että tämä laki asettaisi esteitä elinkeinonharjoittamiseen ulkomaalaisille, ei ymmärrettävästi ole. Ne rajoitukset kohdistuvat yksinomaan pääasiallisesti siihen, että on haettava lupa, ja onkohan siinä luvansaannissa todellakin olemassa jonkinlaisia esteitä? Minun mielestäni on se aivan yksinkertainen asia, ja jos se hakija, joka lupaa pyytää, on sellainen kansalainen, että hänet tunnetaan, niin on se hänelle tietystikin myönnettävä. Minun nähdäkseni ei ole minkäänlaista vaaraa siinä olemassa ja toivon, että eduskunta hyväksyisi tämän pykälän sellaisena, kuin se on käsillä olevassa mietinnössä.

Ed. Paasivuori: Viimeisen puhujan lausunnon johdosta pyydän häneltä kysyä, onko se sitten niin ihana tila, että vallitsee maaherrojen mielivalta? He saavat kontrolloerata, minkä mieleinen tuo henkilö on, joka elinkeino-oikeutta hakee, ja se johtaa minun käsittääkseni ehdottomasti mielivaltaan, niinkuin nykyään vallitsee näiden herrojen mielivalta. Eivät ne maaherrat ole muuta kuin tavallisia puolueihmisiä ja käyttävät sitä asemaa, mikä heillä on, jotenkin häikäilemättömästi oman puolueensa eduksi ja muunmielisille henkilöille ei elinkeinonharjoittamisen oikeutta myönnetä. Siksi minä vastustan sellaista mielivaltaista säädöstä.

Ed. Kasanen: Kun viimeinen puhuja puhuu mielivallasta niin sellainen ei voi tapahtua. Tässä laissa nimenomaan sanotaan, että „asianomaisia kuulusteltuaan” se ei ole yksinomaan maaherran omasta harkinnasta riippuvainen ja jonkunlainen järjestys siinä kumminkin täytyy olla. Keltä se lupa olisi hankittava sitä ei ole osoitettu, eikä siinäkään ole mitään pahaa, että se lupa hankitaan maaherralta.

Keskustelu 2 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Schauman ed. Paasivuoren kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin sillä on talousvaliokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessa.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestys on siis toimitettava.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen

tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 113 jaa- ja 61 ei-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

3—5 §:t ja ensimmäisen luvun nimike hyväksytään keskustelutta.

6 §.

Keskustelu:

Ed. Reinikainen: Pyydän ehdottaa, että tästä pykälästä poistettaisiin sanat „nauttii kansalaisluottamusta sekä”. Minun käsittääkseni ei meillä pitäisi sovelluttaa niihin ehtoihin, jotka sisältyvät elinkeinonharjoittamisoikeuteen, kansalaisluottamusta, sillä, kuten tiettyä, on useilta kymmeniltä tuhansilta työmiehiltä riistetty kansalaisluottamus valtiopetoksen tähden ja samalla on heidät erotettu virastaan, mikä rautatieltä, mikä postista j. n. e. Ja meidän porvaristomme on pitänyt huolta ja tulee edelleen pitämään huolta siitä, että he eivät pääse toimeensa takaisin niin kauan kuin heillä on siihen valtaa. Näinollen on useiden täytynyt koetella hankkia itselleen jotakin elinkeinoä kuten kauppaa y. m. Jos nyt asetetaan tällainen ehto ja sovelletaan heidän tähänkin elinkeinoon, niin täytyy useiden antautua suorastaan rikosten polulle. Ja toiseksi minun käsittääkseni ei ole oikein asettaa tällamoista ehtoa siitäkään syystä, kun n. s. valkoisilla rikostentekijöillä, niinkin suurilla kuin sellaisilla, jotka ovat tehneet murhia ja murhapolttoja, on kansalaisluottamus ja voivat harjoittaa kaikenlaisia elinkeinoä. Ehdotan siis, että nuo sanat „nauttii kansalaisluottamusta sekä” poistettaisiin.

Ed. Helo: Pyydän kannattaa ed. Reinikaisen tekemää ehdotusta. 20 §:ssä on kyllä mainittu, että kansalaisluottamusta vailla oleva voi hakea näitä oikeuksia, mutta niiden antaminen on kuitenkin maistraatin tai maaherran mielivallasta riippuva. Kun on aivan luonnotonta, että niitä kymmeniätuhansia, joilta ilman syytä tai poliittisista syistä on riistetty äänioikeus, vielä edelleenkin ryhdytään vainoamaan tekemällä niiden taloudellinen tila epävarmaksi, niin on sitä suuremmalla syyllä yhdyttävä tehtyyn ehdotukseen.

Ed. Kaskinen: Huomautan vain, että ed. Reinikainen ei ole valiokunnassa tätä asiaa käsiteltäessä vaatinut sitä sanaa poistettavaksi, jota hän nyt täällä esittää. Minä toivoisin, että eduskunta hyväksyisi tämänkin pykälän niinkuin se on valiokunnan mietinnössä.

Ed. Haapasalo: Tahtoisin kannattaa ed. Reinikaisen tekemää ehdotusta siitä syystä, kun tiedän varmasti, että monelta on kansalaisluottamus tullut riistetyksi ilman asiaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Reinikainen ed. Helon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän ensimmäisestä momentista poistettaisiin sanat „nauttii kansalaisluottamusta sekä”. Kutsun tätä ed. Reinikaisen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiasta on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Reinikaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 100 „jaa”-ääntä ja 72 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

7—13 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

14 §.

Ed. Kotonen: Suuren valiokunnan tälle pykälälle antama sekä muoto että sisällys on kaikkea muuta kuin onnistunut. Lisäämällä siihen harvennettuna painetun sanan „myöskin” on säännös saanut sellaisen muodon, että se ensinnäkin voidaan lukea niin kuin olisi kysymys vain maalla olevasta torista j. n. e. Toiseksi on muoto onnistumaton senvuoksi että tässä asetetaan tori niinkuin joksikin poikkeukselliseksi paikaksi, jossa kauppaa harjoitettaisiin ja muut paikat tämän sanamuodon mukaan näkyisivät olevan ne, joissa tavallisesti tällaista kauppaa har-

joitetaan. Näistä syistä, kuten sanoin, on tämä pykälä jo muodoltaan kaikkea muuta kuin tyydyttävä.

Mitä taas tulee sen sisältöön, niin on sillä muutokeksella, jonka suuri valiokunta siihen on tehnyt lisäämällä sanan „myöskin” tehty mahdolliseksi kuljettaa kaupungissa talosta taloon, pihasta pihaan, kujasta kujaan kaupaksi lihaa ja muita sellaisia ruokatarpeita ja siten estää tehokas ruokatarpeiden myynnin valvonta, johon kaupunkikunnat kaikin tavoin ovat koettaneet pyrkiä, sillä onhan mahdotonta, että, jos kerran saadaan kuljettaa tällä tavalla lihaa ja muuta kaupan kaaduilla ja pihoissa, mitään tehokasta valvontaa silloin saataisiin toteutetuksi. Ja kokemus osoittaa jo entuudestaan, että on erinomainen halu kaikenlaisilla saksoilla ostaa johonkin tautiin kuolleiden eläinten lihoja ja kuljetella niitä sitten tarkastamattomina myytäväksi.

Tähän haluttomuuteen jättää tavarat tarkastettaviksi vaikuttaa myöskin se että siten koetaan päästä niistä maksuista, jotka nyt kaupungille on tarkastuksesta suoritettava. Näistä syistä minä pyydän ehdottaa että suuren valiokunnan 14 pykälän sijasta hyväksyttäisiin 13 § talousvaliokunnan mietinnöstä, kuitenkin poistaen siinä nähtävästi painovirheen vuoksi oleva pilkku sanan „oikeus”, perästä toisella rivillä ja lisäämällä pykälän loppuun sen saman lauseen, joka sisältyy harvennettuna painettuna suuren valiokunnan mietintöön nimittäin „taikka mitä he tai heidän kotiväkinsä kotiteollisuudella valmistavat”.

Ed. Reinikainen: Pyydän kannattaa ed. Kotosen tekemää ehdotusta.

Ed. Manner: Jos pykälä hyväksytään sellaisena kuin se on talousvaliokunnan mietinnössä, niin jää hyvin epämääräiseksi jääkö maalaiskansalle ja maalaisväestölle talousvaliokunnan mietinnössä selostetussa privilegiossa mainittuja oikeuksia. Kun sitäpaitsi on luonnollista, että maalaiskansa ja maatilanhaltijat myöskin ovat velvolliset noudattamaan niitä tarkastusmääräyksiä, jota tässä laissa edempänä säädetään, niin minä katson, että suuren valiokunnan ehdottama muodos 14 §:lle on sopiva ja hyvä ja sopusoinnussa sen kanssa, mitä maalaiskansalle ennen on vaikutettu ja mitä he ovat ennemmin käyttäneet. Senvuoksi minä ehdotan, että 14 § hyväksyttäisiin sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. Kotonen: Valvonta, vaikka siitä olisi minkälaisia säännöksiä tässä laissa, käy tehotto-

maksi, jos saa kulettaa tavaroita talosta taloon kaupaksi. Sen pitäisi olla jokaiselle selvää, joka vähänkin on ollut näiden asioiden kanssa tekemisissä. Tuokin, että kuletetaan maitoa niin kuin viimeinen puhuja mainitsi talosta taloon kaupungissa, ei ole suinkaan mikään suositeltava menetelytapa, koska sillä taas kierretään maidon tarkastus. Minä luulenkin, että nykyään verrattain vähän enää kuletetaan kaupaksi maitoa talosta taloon, sillä se, mitä kuletetaan, on niin sanottua tinkimaitoa ja sellaista kulettamista ei tämä pykälä estä, vaikka se saisikin minun ehdottamani muodon. Minä toistan vieläkin, että tässä muodossa on pykälä muodollisesti niin epäonnistunut, että tuntuu vastenmieliseltä jo senkin vuoksi sitä lakiin hyväksyä.

Ed. Holma: Suuressa valiokunnassa minä kaiken väärinkäsityksen välttämiseksi tein sen ehdotuksen, että sanat: „Torilla, satamassa tai muissa yleisissä myyntipaikoissa” jätettäisiin kokonaan pois, jotenka kauppa tässä suhteessa tapahtuisi niiden rajojen sisällä ja niiden lakien säännösteltävä, jotka muuten ovat olemassa. Uudistan nyt ehdotukseni sillä tavalla, että sanat: „myöskin torilla, satamassa, tai muissa yleisissä myyntipaikoissa” tästä pykälästä poistettaisiin.

Ed. Ryömä: Tässä pykälässä tarkoitetaan ainoastaan turvata maalaisille tilaisuus torilla myydä tuotteitaan, jottei sitä voitaisi kaupunkien taholta estää. Nyt on otettu ehdotukseen lisää kaikenlaista, joka ei siihen kuulu, ja sillä tavalla tultu siihen, mistä ed. Kotonen täällä mainitsi. Minusta on ainoa oikea tapa tässä palata siihen, mitä tässä alunperin on ehdotettu, ja sillä tavalla palata siihen muotoon, jota ed. Kotonen täällä on ehdottanut. Minä sen vuoksi myöskin kehottaisin eduskuntaa ottamaan huomioon ed. Kotosen ehdotuksen.

Ed. Ryti: Minä pyydän kannattaa ed. Holman ehdotusta.

Ed. Haapasalo: Tahtoisin myös kannattaa ed. Kotosen tekemää ehdotusta syystä siitä, kun niin monesti kuuli ennen lihantarkastusta, että oli tuotu sairaan eläimen lihaa kauppaan. Eihän ostaja mistään tietänyt, sen tiesi, että se oli monesti ihmisterveydelle vastenmielistä. Toiseksi, kun maitoa käytiin kaupalla kaupungissa sai ostaa sellaista tislattua ja se oli koko maitona tietysti myyty. Sen vuoksi toivoisin ed. Kotosen ehdotuksen hyväksyttäväksi.

Ed. Kotonen: Ed. Holman tekemä ehdotus kyllä muodollisesti parantaisi asiaa, mutta ei olennkaan asiallisesti, vaan jäisi senkin mukaan vapaiksi ne väärinkäytösmahdollisuudet, joista olen puhunut. Minun täytyy siis vastustaa ed. Holman ehdotusta, yhtähyvin kuin tätä pykälää suuren valiokunnan mietinnössäänkin.

Ed. Manner: Talousvaliokunta sanoo mietintönsä perusteluissa, että maalaiskansalla ja maatilanhaltijoilla on sellainen oikeus josta §:ssä puhutaan kuljettaa kaupaksi sitä, mitä heidän mautiloiltaan saadaan tai mitä he muuten toimeensaavat. Suuren valiokunnan tekemät muutokset ovat siis aivan sopusoinnussa sen privilegio-kirjan kanssa, jota talousvaliokunta mietintönsä perusteluissa selostaa. Se seikka taas, että tämä pykälä laadittaisiin toiseen muotoon, voisi saattaa aikaan sellaisen tulkinnan, että maalaisen kulettaessa esim. perunoita kaupan, täytyisi hankkia kulukauppalupa, jos varsinkin poistuu ulkopuolelle kotipitäjäänsä. Kun siis joka tapauksessa talousvaliokunta on sitä mieltä, että maalaiskansalla on tuollainen oikeus kulettaa tuotteitaan kaupaksi, niin mielestäni on oikein ja kohtuullista että tuo periaate tässä pykälässä selvennetään sillä tavalla kuin suuri valiokunta on sen tehnyt.

Ed. Thuneberg: Minun mielestäni tämä ilmoituspakko, jota täällä pelätään, ei suinkaan sisällä sitä, että ne tavarat, jotka torille viedään, ovat tällaisen asetuksen alaisia, sillä kaupungeissa on maalaisilla yksinkertaisesti lupa ja oikeus tuoda tavaransa torille. Mutta ne ovat niiden asetusten alaisia, jotka kaupungeissa ovat olemassa ruokatavarain tarkastukseen nähden.

Ed. Ryömä: Minä vaan tahdon sanoa, että kyllä siinä on aivan eri asia, jos myydään torilla tavara ja terveystarkastusta. Mutta jos kuletetaan pihasta pihaan, talosta taloon, niin on tarkastus mahdollon. On tarpeeksi laaja oikeus maalaisille myönnetty tässäkin muodossa, ettei sitä tarvitse enää laajentaa.

Ed. Kotonen: Sen lisäksi, mitä ed. Ryömä jo lausui ed. Thunebergin äskeisen huomautuksen johdosta, minä vielä pyydän mainita, että torilla myytävä liha ja muut sen tapaiset ruokatarpeet ovat nykyään jo melkein kaikissa kaupungeissa minun tietääkseni edeltäkin tarkastetut. Mutta jos hyväksytään tämä määräys, jonka mukaan niitä saataisiin kulettaa ja myydä pihoissa ja kujissa, niin silloin olisi tietysti, jollei mahdotonta, niin ainakin perin vaikeata saada tarkastusta te-

hokkaaksi. Minua ihmetyttää, että lääkäri asettuu tällaisia pykäläiä täällä ajamaan.

Ed. Niukkanen: Ed. Ryömälle vastaan, että kyllähän se on ollut viime vuosina erittäin hyvä, että maalaisilla on ollut oikeus kaupata kaikenlaisia niitä tuotteita, mistä tässä pykälässä puhutaan, ja kyllä minusta tuntuisi epäilyttävältä mennä sitä oikeutta vastaisuuttakaan varten supistamaan. Sellainen kanta, jolle m. m. ed. Kotonen asettuu, on juuri kuluttajain etujen vastainen. Samalla se on myöskin maanviljelijäin etuja vastaan. Sellaiset rajoittavat määräykset, joita tahdottaisiin maalaistuotteiden tuottajille asettaa, johtavat siihen, että he myyvät säännöllisesti tuotteensa jobbareille saaden itse pienemmän hinnan, kuin minkä saisivat, jos voisivat myydä suorastaan kuluttajille, ja kuluttajat myöskin saavat maksaa korkeamman hinnan, kuin jos pääsisivät suoranaiseen yhteyteen tuottajain kanssa. Varsinkin tällaisessa tilanteessa, kun ei mitään takeita ole olemassa siitä, että aivan lähiaikoina maatuotteita tulisi liiaksi kuluttajain saatavaksi, olisi kai asetettava asiassa mahdollisimman väljälle kannalle.

Ed. Thunberg: Minä en sillä tarkoita, että minä olen sillä kannalla, että maalaiset saavat kaupungeissa tuotteita myydä ilman minäkäänlaisia rajoituksia, päinvastoin minä sanoin luulevani, että on olemassa sellaisia rajoituksia, jotka jo nytkin estävät kauppaa harjoittamasta sellaisessa muodossa, kuin täällä pelätään tapahtuvan. Voin yhtyä ed. Holman tekemään ehdotukseen, että täällä pelätty vaara suurimmaksi osaksi tulisi poistetuksi. Mutta olen jyrkästi sillä kannalla, että kaupunkikunnille täytyisi säilyttää oikeus puolustaa itseään niitä vaaroja vastaan, joita vapaa ruokatavarain kauppa tuottaa. Yksinkertaisesti olen tahtonut sanoa, että ilmoitusvelvollisuus ei ole välttämätön, mutta kauppaa ilman rajoituksia en ole hyväksynyt enkä sitä kannata.

Ed. von Born: Också jag ber att få uttala min anslutning till den uppfattning, som framförts av landtdagsman Holma. Avsikten med införandet av denna § i lagen har, såsom det framgår dels ur utskottsberäkandet dels ur regeringens proposition, varit att bibehålla allmogens och lägenhetsägare på landet vid den dem av gammalt tillkommande rättigheten att fritt torgföra och försälja sina varor såväl i stad som på landet. Emellertid har formuleringen av denna paragraf fått en något avvikande avfattning från den, som

förefanns i näringslagen av år 1879, uti dess 8 §. Då jag för min del icke funnit någon anledning, icke heller någon sådan omnämnt i utskottsberäkandet, varför paragrafen skulle få denna avvikande avfattning, så anser jag för min del, att det finnes allt skäl att bibehålla den tidigare formuleringen, som i alla avseenden överensstämmer med den ordalydelse, som här föreslogs av herr Holma. Jag ber ytterligare få nämna, att i händelse det anses från myndigheternas sida nödvändigt att införa vissa närmare bestämmingar i avseende å handeln med livsmedel och andra dylika varor, detta blir möjligt i stöd av § 23, som stadgar, att envar försäljare av livsmedel är skyldig att underkasta sig de bestämmingar, som för åstadkommande av en ordnad kontroll i allmän förordning eller kommunala ordningsföreskrifter meddelas.

Ed. Kotonen: Kun ed. Niukkanen täällä puhui siihen suuntaan, että minun ehdotukseni estäisi maalaisia tuomasta tavaroita kaupaksi torille, niin todistaa se, ettei ed. Niukkanen kuullut tai ymmärtänyt sitä, mitä minä ehdotin. Siinä suhteessa minä en ole tahtonut tehdä pykälään mitään rajoituksia. Minun ehdotukseni tietää vain sitä, että ruokatarpeiden kuljettaminen kaupaksi pitkin katuja ja kujia tulisi kielletyksi. Kun täällä viitattiin 23 §:n määräyksiin, niin on minun siihen sanottava, että tämänkin pykälän tehoisa noudattaminen käy mahdottomaksi jos jokaisella on tilaisuus kulettää tavaroita taloissa ja käytävissä myytävänä, sillä eihän terveystoimikunta ennakoida jokaisen kintereillä kulkea. Myöskin on mainittava, että jobbarit ne juuri ostavat niitä pilaantuneita lihoja ja muita sellaisia ja kuljettavat niitä kaupaksi, harvemmin itse tuottajat.

Ed. Torppa: Ed. Holman täällä tekemä muutosehdotus käsiteltävänä olevaan pykälään mielestäni parantaa lakia siinä suhteessa, johonka täällä on epäilty sen nykyisessä muodossaan johtavan. Minä näin ollen yhdyn kannattamaan ed. Holman tekemää ehdotusta ja toivon, että tällä tavalla vältetään se väärinkäsitys, johon tämä pykälä voi johtaa sellaisessa muodossa, minkä se on saanut suuressa valiokunnassa. Mitä tulee siihen valvontaan, joka yleensä maalaistuotteisiin nähden on varattava niin siitä on erittäin säädetty eikä ole tarpeen puhua siitä tällä kertaa.

Ed. Niukkanen: Minun käsittääkseni ed. Kotosen ehdotus sisältää kovenneettuja rajoituksia maalaistuotteiden kauppaan nähden ja se johtaa siihen, että ennenkuin maalaiset lähtevät koven-

nettuja rajoituksia noudattamaan ja niitten alaisina myymään tavarointansa toreilla, niin he myyvät tavaransa enemmän kotonansa gulasheille ja silloin kuluttajat joutuvat gulasheilta ostamaan niitä korkeilla hinnoilla. Minun nähdäkseni valvonnan noudattaminen ei käy ollenkaan mahdolliseksi senvuoksi, että maalaisten annetaan myydä myöskin pihoissa ja toreilla tuotteitaan. Asia on kai tähänkin asti osittain järjestetty siten, että asianomaiset viranomaiset tarkastavat jo kaupungin porteilla maalta saapuvia elintarpeita ja lyövät niihin asianomaisen leimansa. Minä en käsitä, mitenkä maalla, varsinkin elintarvepulan aikana voitaisiin noudattaa sellaista elintarpeiden kaupan valvontaa, mitä ed. Kotonen kannattaa.

Ed. Piitulainen: Mitä tulee valvontaan, niin senhän estää tarkastus. Viime vuosina on erinomaisen tarkkaan säännöstelty elintarpeiden kauppaa ja siinä on tultu sellaisiin tuloksiin, joita ei kaipaisi, mutta vasemmisto ei näytä sitä oppineen.

Ed. Manner: Kun ed. Kotonen on perustellut muutosehdotustansa, on hän tuonut esimerkkejä siitä, mihinkä voitaisiin johtua, jos kaupungissa saataisiin myydä maalaistavaroita muualla kuin torilla. Mutta ed. Kotonen on jättänyt kokonaan huomioonottamatta maaseudun. Esimerkiksi sellaisilla paikkakunnilla kuin Imatra, Terijoki, Kuokkala j. n. e., joissa ei ole toripäiviä olemassa, mutta joissa tarvitaan nyt maalaistuotteita. Jos uskollisesti seurattaisiin ed. Kotosen ehdottamaa pykälämuotoa, jouduttaisiin siihen, että tuollaisille maaseutupaikkakunnille ei voitaisi ollenkaan kuljettaa maalaistavaroita kaupaksi jos varsinkin myönnetään se periaate oikeaksi että maalaistavaroilla ei ennestään tällaista oikeutta ole, kuten ed. Kotonen tuntuu väittävän. Mutta ed. Holman ehdotus minusta sittenkin tuntuu paremmalta kuin suuren valiokunnan ehdotus senvuoksi, että tämä ehdotus on väljempi, ja senvuoksi minäkin toivoisin kannatusta ed. Holman tekemälle ehdotukselle.

Keskustelu 14 §:stä julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kotonen ed. Reinikaisen kannattamana ehdottanut, että 14 §:n tilalle hyväksyttäisiin 13 § talousvaliokunnan mietinnöstä, kumminkin sillä muutoksella, että toisella rivillä sanan „oikeus” jälkeen oleva pilkku poistettaisiin, ja että pykälän loppuun lisättäisiin sanat: „taikka mitä he tai heidän kotiväkinsä kotiteollisuudella valmista-

vat”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kotosen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Holma ed. Rydin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevassa pykälässä poistettaisiin sanat „myöskin torilla, sata-massa tai muussa yleisessä myyntipaikassa”. Kutsun tätä ed. Holman ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Ed. Ryömä: Minä kuulin eikö ed. Ryti kannattanut täällä ed. Kotosta. Ainakaan minä en kannattanut ed. Holmaa, kuten puhemies mainitsi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Kotosen ja ed. Holman ehdotusten välillä ja se joka näistä voitaa asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Kotosen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voitaa on ed. Holman ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „ei”-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis vastaesitykseksi hyväksynyt ed. Holman ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voitaa on ed. Holman ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „ei”-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt ed. Holman ehdotuksen.

Toisen luvun nimike hyväksytään.

15 §.

Keskustelu:

Ed. Reinikainen: Tässä on kulkukauppa-oikeuksiin sisällytetty niitä ehtoja, joita mainitaan pykälässä 6. Pidän näitä ehtoja sekä tarpeettomina että periaatteellisesti väärinä. Pyydän senvuoksi ehdottaa että pykälä saisi seuraavan

muodon: Yleisessä kaupassa luvallisten tavarain kuljettamisesta talosta taloon tehtäköön ilmoitus maaherralle ja liitettäköön lääkärin antama terveystodistus.

Ed. Helo: Pyydän kannattaa ed. Reinikaisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Reinikainen ed. Helon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 1 momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Yleisessä kaupassa luvallisten tavarain kuljettamisesta talosta taloon tehtäköön ilmoitus maaherralle ja liitettäköön lääkärin antama terveystodistus.” Kutsun tätä ed. Reinikaisen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Reinikaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Lakiehdotuksen 16—20 §§:t sekä 3 luvun nimike hyväksytään keskustelutta.

21 §.

Keskustelu:

Ed. Paasivuori: Minä ehdotan että tämä vanhentunut pykälä poistetaan. Tämä on lainaus entisestä laista; 19 § on tänne siirretty semmoiseen, jossa näille ammattikunnille, joita tässä mainitaan, määrätään korkeimmat palkat, mitä ne saavat työstään ottaa. Kun tämä on aivan päinvastaista, mitä muille elinkeinonharjoittajille suodaan, niin minä ehdotan, että nämä rajoitukset poistettaisiin.

Ed. Aalto: Minä pyydän kannattaa ed. Paasivuoren ehdotusta, että tämä pykälä poistettaisiin, sillä se on verraten haitallinen pykälä niille, mistä tässä pykälässä mainitaan, jos se tulee käytäntöön.

Ed. Manner: Esimerkkinä siitä, mihinkä se voisi johtaa, jos myöskään ajureilla ei olisi taksoja eri matkapituuksille minä pyydän mainita, että kun Imatran tienoilla vähän aikaa tuli vallinneeksi sellainen olotila että ajureilla ei ollut taksaa, niin hevosella ajaminen tuli maksamaan 10—15 markkaa kilometriltä. Tämänkin vuoksi minä katson että pykälä on äärettömän tarpeellinen olemassa.

Ed. Paasivuori: Pyydän vaan ed. Niukkaselle muistuttaa sitä, että vähänkö maanviljelijät ovat riidelleet siitä, että on rajahinnat määrätty heidän tuotteilleen. Tässä on myöskin rajahinnalla määrätty eli sallitaan maistraatin sen määrätä ja saman vaikutuksen se tekee niihin kuin ed. Niukkaseen ja hänen tovereihinsa, kun määrätään rajahinnat maanviljelijän tuotteille.

Ed. Niukkanen: Minä huomautan ed. Paasivuorelle siitä, että ed. Paasivuori on nähtävästi rajahintakysymyksessä muuttanut kantaa, sillä hän kai on tähän asti ollut täydellisesti niiden puolella. Eikö se ollut juuri ed. Paasivuoren senaatti joka keksi nämä sodan aikaiset rajahinnat.

Puhemies: Pyydän ed. Paasivuorelle huomauttaa, että nyt on käsiteltävänä suuren valiokunnan mietinnössä oleva 21 §. Keskustelusta näyttää siltä, kuin käsiteltäisiin 22 §:ää, joka on sama kuin talousvaliokunnan mietinnössä n:o 21.

Ed. Kaskinen: Pyydän vain huomauttaa, että tämä pykälä on tärkeä tässä laissa säilyttää eikä sitä pitäisi poistettaman. Pyydän tässäkin lausua sen toivomuksen, että eduskunta sen hyväksyy niin kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Tarkoittaako ed. Paasivuori siis, että 20 § talousvaliokunnan mietinnössä, joka on sama kuin suuren valiokunnan mietinnön 21 §, poistettaisiin?

Ed. Paasivuori: Kyllä minä tarkoitin tätä talousvaliokunnan mietinnön 21 §:ää.

Puhemies: Tämä ehdotus ei siis koskenut ollenkaan tätä pykälää.

Puhemies: Eduskunta siis hyväksynee 21 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Pykälä hyväksytään.

22 §.

Keskustelu:

Ed. Paasivuori: Minä uudistan ehdotuksen, että pykälä poistetaan.

Ed. Lehikoinen: Kannatan ed. Paasivuoren ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Paasivuori ed. Lehikoisen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy 22 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Paasivuoren ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äännet voittolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Lakiehdotuksen 23 § hyväksytään.

24 §.

Keskustelu:

Ed. Kontu: On itsestään selvää, että elintarpeiden kauppa tulee tarkastuksen alaiseksi ja tarkemman tarkastuksen alaiseksi, kuin mitä tähän saakka on ollut asian laita. Mutta kun tämä elintarpeiden kaupan tarkastaminen varsin läheisesti koskee sekä kaupunki- että maalaisväkeä, niin minusta tuntuu, että se lainsäädäntö, joka lähiaikoina tässä on säädettävä, on tapahtuva eduskunnan kautta. Senvuoksi minä ensinnäkin ehdottaisin, että sana „asetuksessa” muutettaisiin sanaksi „laissa”. Kun myös on varmaa, että tässä näin säädetyssä laissa tulevat säädettäviksi ne rajat, mihin kuntien valtuudet antaa ohjesääntöjä elintarvekaupan tarkastuksesta ulottuvat, on

minusta turhaa, että tässä laissa ovat sanat „taikka kunnallisessa järjestyssäännössä”. Sentähden minä ehdotan, että pykälän loppuosa „taikka kunnallisessa järjestyssäännössä” kokonaan jätettäisiin pois.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kontu ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän loppuosa hyväksyttäisiin seuraavana: „tarkastuksen aikaansaamiseksi annetaan yleisessä laissa”. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa.

Lakiehdotuksen 25—27 §:t, 4 luvun nimike sekä lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, lähetetään lakiehdotus, sanamuodolleen semmoisena kuin se on eduskunnan päätöksellä hyväksytty, takaisin suureen valiokuntaan, joten asian toinen käsittely tulee jatkumaan.

3) Ehdotuksen laiksi, joka sisältää muutoksen työttömyyskassoista, joilla on oikeus saada apurahaa yleisistä varoista, 2 päivänä marraskuuta 1917 annetun asetuksen 11 §:n 1 momenttiin

sisältävän ed. Paasivuoren y. m. eduskuntaesityksen n:o 44 johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 7 esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Wuorimaa: Pyydän suurelle valiokunnalle huomauttaa että tämän lakiehdotuksen nimikkeen jälestä on jäänyt painossa pois ingressi „Eduskunnan päätöksen mukaan säädetään täten:”

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi Rikoslain 16 luvun 24 §:n kumoamisesta

sisältävän ed. Arhon y. m. eduskuntaesityksen n:o 14 johdosta laadittu lakivaliokunnan mie-

tintö n:o 5 esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Sch auman: I såväl betänkandet som reservationen hänvisas till motionsförslaget. Men detta motionsförslag har icke varit tillgängligt för lantdagens ledamöter. Ätminstone har det icke lyckats mig att få ett exemplar av detta motionsförslag. Vid sådant förhållande anser jag mig för min del förhindrad att ingå i prövning av ärendet.

Ed. Estlander: Jag måste förena mig om den kritik, som av hr Schauman givits om utskottets betänkande och erinrar om att det ofta förekommit att i utskottsbetänkandet avtrycks det petitionsmemorial, som det varit fråga om, såvitt icke ett referat av detsamma ingått.

Ed. Itkonen: Tämä laki on yksi niitä lakeja joita tässä maassa on viime vuoden ja tämän vuoden aikana erikoisesti sosialisteja varten laadittu. Minun mielestäni tämä laki olisi paremminkin luettava niihin poikkeussäännöksiin joiden voimassaoloaika loppuu nyt tulevan kesäkuun 1 päivänä, mutta meidän tynkäduskuntamme halusi säätää vakituisen, varsinaisen lain jolla aina tämän poikkeustilan loputtuakin voidaan socialisteja vetää edesvastuuseen heidän sanomalehdissä ja kokouksissa harjoittamastaan agitatsiosta. Kuten tästä pykälästä ilmenee, voidaan tätä pykälää tulkita aivan mielivaltaisesti. Valiokunnan mietinnössäkkin sanotaan, että tämän pykälän oikea tulkitseminen edellyttää ulkokohtaista arvostelua. Siinä nimittäin sanotaan: „jonka selvyydestä ulkokohtaisen arvostelun mukaan ei mitään epäilystä voi olla olemassa”. Kun otetaan huomioon, että tämä pykälä koskettelee erikoisesti sellaisia asioita, joista nykyisessä yhteiskunnassa, ei juuri ulkokohtaista arvostelua voi olla olemassa, enempiä kuin meidän tuomarikunnassamme, niin on tämä pykälä käytännössä jo johtanut ja johtaa edelleenkin siihen, että tätä pykälää tullaan käyttämään määrättyä puoluetta ja määrättyä yhteiskunnallista suuntaa vastaan. Jo tämän pykälän sanamuoto, „laillisen yhteiskuntajärjestyksen saattaminen halveksumisen alaiseksi”, jo sen kärki ja koko ydin on käännetty oppositionipuoluetta, nim. sosialidemokraattista puoluetta vastaan, sillä sosialidemokraattinen puoluehan on juuri ottanut tehtäväkseen nykyisen yhteiskuntajärjestyksen muuttamisen ja uuden paremman yhteiskuntajärjestyksen sijalle asetta-

misen. Jos tämä pyrkimys julistetaan rikolliseksi, jos tätä pyrkimystä ei anneta julkisesti ja esteettömästi harjoittaa, niin se tulee johtamaan siihen, että tämä julkinen harjoittaminen tehdään vaikeammaksi ja ne yhteiskuntaluokat, ne kansankerrokset, jotka haluavat yhteiskuntajärjestyä muuttaa, luopuvat tai saadaan helposti luopumaan tästä julkisesta toiminnasta yhteiskuntajärjestyksen muuttamiseksi. Ne pakotetaan yhä enemmän luisumaan epävarmoille salaisen toiminnan teille, koska julkinen toiminta, julkinen harrastus yhteiskuntajärjestyksen muuttamiseksi tehdään vaikeaksi ja usein miltei mahdottomaksi. Jos meidän tuomarikunnassamme olisi todellakin ulkokohtaista arvostelukykyä, niin silloin ei tämä pykälä ehkä muuttuisi niin tuhoisaksi ja yksipuoliseksi, kuin se on muuttunut, mutta jo vanhempi kokemus ja varsinkin viimeaikainen kokemus on osoittanut, että meidän oikeuslaitoksemme on perin rappeutunut. Samaan aikaan kuin työväenluokkaa, työväen sanomalehtimiehiä ja työväenliikkeen johtomiehiä rangaistaan mitä ankarimmin pelkkien tosiasioitten julkilausumisesta, samaan aikaan mitä törkein rikollisuus saa yläluokan puolelta rehoittaa. Meillä on aivan tuoreita esimerkkejä siitä, että esim. ne törkeät väärinkäytökset, mitä Hämeenlinnan vankileireissä on tapahtunut, on meidän tuomioistuimissa si- vuutettu ainoastaan 50—100 markan sakkorangaistuksella „taitamattomuudesta virantoimituksessa”. Siis mitä törkein ja yksityisluontoinen rikollisuus saa omistavien luokkien puolelta jatkua, ilman että meidän oikeuslaitoksemme edes sitä rankaisee. Samallinen esimerkki on toinenkin, nim. Viipurin rautatiellä ilmenneistä suurista sotasaalisvarkauksista. Näitäkin sotasaalisvarkauksia meidän tuomioistuimemme selittivät ainoastaan löytötavarain salaamiseksi ja sillä kuitattiin koko tämä suunnattoman suuri varkausjuttu. Samaan aikaan kun meidän tuomioistuimemme mitä ankarimmin rankaisevat tavallisista sanomalehtikirjoituksista, samaan aikaan ne ummistavat kokonaan silmänsä sille suunnattomalle rikollisuudelle, mitä omistavien luokkien puolelta meillä harjoitetaan. Silloin kun meillä on silmämme edessä tällainen „ulkokohtainen arvostelu”, tällainen veres esimerkki siitä, että meidän tuomarikuntamme ja oikeuslaitoksemme eivät kykene suhtautumaan rikoksiin ulkokohtaisesti, silloin on meidän jyrkästi vaadittava, että sille ei voi antaa tällaista asetta, minkä tämä pykälä meidän tuomarikunnallemme antaa.

Jo ne muutamat tapaukset, joissa tätä lakia on sovellettu, osoittavat, että minkäänlaista ulkokohtaista arvostelua ei voi tämän lain tulkitsemi-

nessa tulla kysymykeeseen. Minä mainitsen ainoastaan Helsingin raastuvanoikeuden päätöksen, jolla sosialidemokraattisen vaalijulistuksen laatija ed. Tanner tuomittiin 2 kuukauden vankeuteen. Tässäkään jutussa ei yleinen syyttäjä voinut edes määritellä, missä kohden tämä julistus olisi ollut valheellinen, missä kohden se olisi levittänyt valheellisia tietoja, ja siitä huolimatta meidän tuomioistuimemme katsoi ilmeiseksi tämän asian. Juuri tämä ilmeiseksi katsominen, juuri tämä tulokinta, kun ei vaadita minkäänlaisia todistuksia, jätetään kokonaan tämä tietojen perättömyyden arvosteleminen tuomioistuimen vapaasta harkinnasta riippuvaksi, tämä tekee tästä pykälästä mitä törkeimmän mielivallan välikappaleen.

Valiokunnan mietinnössä sanotaan, että tämä laki on ollut voimassa vasta niin lyhyen ajan, että sen vaikutuksesta ei vielä voida olla täysin selvillä. Mutta sillä lyhyellä ajallakin, minkä tämä laki on ollut voimassa, on se osottanut, että sitä tahdotaan käyttää ainoastaan määrättyä yhteiskunnallista liikettä ja määrättyä poliittista puoluetta vastaan.

Tämän pykälän poistamista käsitellessä muistuu selvästi mieleen tässä eduskunnassa noin 4 tai 5 vuotta takaperin esillä ollut kysymys niin sanottujen uskontorikospykälien eli jumalanpilkkarangaistusten poistaminen rikoslaista. Silloin oli tämä eduskunta vähällä ottaa tuomioistuimilta pois yhden asean, jota nämä tuomioistuimet tuomiokapitulien suosiollisella avustuksella ja myötävaikutuksella ovat käyttäneet sanomalehdistöä vastaan väärin. Tätä pykälää ei silloin kuitenkaan poistettu, ja silloin puolustettiin tämän pykälän säilyttämistä m. m. sillä, että tätä pykälää ei ole väärinkäytetty, että sen mukaan on tuomittu ainoastaan 100 tai korkeintaan 400 markan sakkoihin jumalanpilkasta. Mutta muutamia päiviä sen jälkeen kun eduskunta oli päättänyt säilyttää tämän jumalanpilkkarangaistuksen rikoslaissa, muutamia päiviä sen jälkeen Viipurin hovioikeus alkoi mätkiä jumalanpilkasta 8 kuukauden kuritushuonerangaistuksia. Minä luulen, että jos Viipurin hovioikeus olisi silloin muutamia päiviä aikaisemmin antanut tämän päätöksensä, niin eduskunnassa olisi kysymyksestä tullut aivan toisella tavalla lopputulos. Nyt on täällä eduskunnan käytettävissä paljon parempi aineisto ja paljon parempi kokemus tämän kysymyksessä olevan pykälän turmiollisuudesta. Meillä on ollut tilaisuus nähdä, että tätä pykälää on käytetty yksinomaan sosialidemokraattista sanomalehdistöä vastaan, meillä on ollut tilaisuus nähdä, että tämän pykälän mukaan on tuomittu rangaistuksia niin ankaria, että ne eivät suinkaan vastanne edes

meidän porvaristomme oikeuskäsitystä. Minä olen aivan varma siitä, niin vähän kun meidän porvaristoomme yleensä on tässä yhteydessä luottamista, olen varma siitä, että heistäkin suurin osa ei hyväksy sitä, että esim. sosialidemokraattisen vaalijulistuksen levittäjälle tuomitaan 8—10 kuukauden vankeusrangaistus.

Paitsi tätä puolta asiassa, on tässä asiassa vielä eräs toinen sangen tärkeä puoli, joka minun mielestäni on otettava huomioon. Se on nimittäin tämän pykälän ja sen poistamisen yhteiskunnallinen merkitys. Tämän pykälän tähänastinen ja tuleva käyttäminen ovat osottaneet ja tulevat edelleenkin osottamaan, että se on tarkoitettu ainoastaan poikkeuspykäläksi määrättyä valtiolista puoluetta vastaan. Nyt on kuitenkin välttämätöntä, että tässä maassa kaikki puolueellisuus saataisiin häviämään, että joka ainoa puolue ja joka ainoa kansalaisryhmä tuntisi olevansa tasa-arvoinen lain ja oikeuden edessä. Mutta niin kauan kuin tämä pykälä on voimassa ja niin kauan kuin sitä sovelletaan käytännössä, ei tällaista tunnetta suurella osalla meidän kansaamme tule olemaan. Yhteiskunnallisen rauhan säilyttäminen on minun mielestäni ja varmasti useiden porvariainkin mielestä välttämätön. Meidän täytyy puolelta ja toiselta tinkiä vaatimuksemme saadaksemme yhteiskunnallisen rauhan säilymään. Mutta yhteiskunnallinen rauha ei tule tässä maassa säilymään, jos sosialidemokraattinen puolue ja sen sanomalehdet asetetaan erikoisasemaan, jos heitä varten vakituisesti vahvistetaan ja vakituisesti pidetään voimassa poikkeuslakia. Olen varma siitä, että sosialidemokraattinen puolue ja sen takana olevat joukot tuntevat aina itsensä loukatuiksi, tuntevat aina itsensä poljetuiksi, niin kauan kuin heitä kohdellaan lain ja oikeuden edessä toisen mittapuun ja toisten kaavojen mukaan, kuin muita kansanluokkia. Siis yhteiskunnallisen rauhan säilyttämisenkin kannalta on tämän pykälän poistaminen välttämätöntä. Nyt on kuitenkin meidän porvaristomme tietävästi vielä niin voitonhuumauksen vallassa, että se tuskin tulee kokonaisuudessaan tätä pykälää poistamaan. Mutta että tästä edes tärkeimmät epäkohdat saataisiin poistetuiksi, niin minä toivoisin, että suuressa valiokunnassa löydetäisiin jonkunlainen tie tässä suhteessa, että suuri valiokunta koettaisi poistaa ne pahimmat paikat, tästä pykälästä, koettaisi edes saada aikaan sen, että jos kerran välttämättä tässä maassa täytyy sosialisteja tuomita, niin todistettakoon heidät ensin syytänsä ennenkuin heidät tuomitaan.

Ed. H a k k i l a: Valiokunnan mietinnössä

sanotaan, että valiokunnan mielestä on myöskin puheenalainen lainkohta ollut voimassa niin lyhyen ajan, ettei sen vaikutuksesta vielä saata olla olemassa riittävää kokemusta. Joku yksityinen oikeustapaus johon nähden lakia on mahdollisesti tulkittu laajemmin kuin ehkä on ollut aihetta ei riitä osoittamaan säännöksen vahingollisuutta sekä huomautetaan, „että lainkohta kohdistuu ainoastaan sellaisten tietojen julkiseen esittämiseen tahi levittämiseen, jotka ovat ilmeisesti perättömiä”. Tämän mietinnön perustelu ei kuitenkaan pidä paikkaansa, koska sillä lyhyellä ajalla, minkä tämä laki on ollut voimassa, sitä on käytetty jo niin usein ja niin määrättyihin tarkoituksiin, että laki on muodostunut ilmeiseksi sosialisteja vastaan tähdätyksi laiksi, Tuomioistuintimet ovat valtiorikos oikeuden praktiikan jälkeen ilmeisesti vielä niin luokkatietoisia ja niin puolue- ja luokkaintohimon sokaisemia, että tätä pykälää tulkitaan siksi laajasti. „Ilmeisesti perätön” käsitetään niin epämääräisesti että ilman muuta, kun yleinen syyttäjä vaatii, sosialisteja tuomitaan tämän lainkohdan perusteella. Minä esitin silloin, kun oli välikysymyksenä esillä kysymys vaalivapauden loukkaamisesta, useita tapauksia, jolloin, tätä lainkohtaa ilmeisesti oli väärinkäytetty ja sen perusteella tuomittu kohtuuttomia rangaistuksia. Muuksi kuin kohtuuttomudeksi ei voida sanoa sitä, että 8—10 kuukauden vankeusrangaistus tuomitaan muutaman vaalijulistuslehden levittämistä ennenkuin se on edes julistettu takavarikkoonkaan. Samoin se, että Tuusulan kihlakunnanoikeudessa tuomittiin 4 kuukauden vankeusrangaistukseen mies, joka osuuskaupan seinnälle kiinnitti vaalijulistuksen ja osuuskaupan hoitaja, joka antoi siihen luvan näkemättä edes julistusta, sai 3 kuukautta vankeutta. Puoluetamme kohtaan on tämä erityisen innokkaasti kohdistettu ja koetettu hakea kaikkia tilaisuuksia, jotta meitä saataisiin tämän lainkohdan nojalla tuomituiksi. Puoluehallintomme puheenjohtaja ed. Tanner, joka aiheettomasti on vuoden kuluessa jo 3 kertaa vangittu ja pitemmän tai lyhyemmän pidätysajan jälkeen päästetty vapaaksi, kun on huomattu, että pidätys on ollut aivan aiheeton, on tämän pykälän perusteella jo 2 kertaa tuomittu vankeusrangaistukseen, toisella kertaa 2 kuukauden ja toisella kertaa 1 kuukauden. Minä olen tässä esittänyt tapauksia, joita olen asianajajana tullut muiden puolesta hoitamaan, mutta voinen omastakin puolestani jotakin lausua. Olen jo viime vuonna elokuun lopulla jättänyt laajahkon kirjelmän prokuraattorille, jossa esitän siksi raikeita epäkohtia vankileirioloista ja myös niistä kenttäoikeuksista, jotka laittomia kuolemantuo-

miota panivat viime vuonna täytäntöön, että katsom esittäneeni riittävän paljon todellisia faktoja eikä suinkaan mitään ilmeisesti perättömiä tietoja siitä, että valkoista terroria on tässä maassa ollut olemassa. Samoin tehdessäni täällä vankien rääkkäysasiasta ja samalla myöskin vankien kohtelusta aikaisemmin välikysymyksen, toin esille useita tosiasioita, joita ei täällä edes koetettukaan kumota vaan päinvastoin pyrittiin ainoastaan selittämään sillä, että ne ovat tapahtuneet punaisen terrorin jälkiseurauksena, jota eivät valkoiset hallintoviranomaiset paraimmallakaan tahdolla ole voineet estää. Mainitsin jo silloin että surkean kuuluisa herra Troberg oli todistettavasti pampulla rääkännyt törkeästi turvattomia henkilöitä ja vielä jälkeinpäin olen saanut eräältä lääkäritä, joka on ollut tilaisuudessa tutkimaan näin rääkättyjä henkilöitä, kuulemaan, että hän on näihin tutkintopapereihin ja lausuntoihin, jotka oikeuskanslerille on jätetty, merkinnyt lausuntonsa useissa tapauksissa, joissa ilmeisesti herra Trobergin rääkkäykset ovat todistettavissa. Välikysymyksen jälkeen esiinnyin puhujana työväen vappujuhlassa Mäntymäellä ja mainitsin näitä samoja tosiasioita. En puhunut edes näistä vankien rääkkäyksistä, vaan yksinomaan niistä valkoisen terrorin ilmiöistä, joita viime vuonna tapahtui. Tiesin jo edeltäpäin, että siellä oli poliisiurkkija pikakirjoittajana merkitsemässä jokaisen sanan muistiin, minkävuoksi luonnollisesti varoin lausumasta muuta kuin tosiasioita ja ilmeisiä faktoja. Siitä huolimatta tulkitaan tätä nyt kysymyksessä olevaa rikoslain pykälää niin laajasti, että minä sain siitä vangitsemisen uhalla määräyksen saapua poliisikuulusteluun ja siellä nuorukainen, joka sitä piti, mainitsi, kun ilmoitin, että nykyisestä hallituksesta, joka ei ole pääministerin sanojen mukaan ehtinyt tehdä hyvää eikä pahaa, en lausunut sanaakaan, mutta sen sijaan puhuin kylä historiallisista tosiasioista ja faktoista, jotka valkoisen terrorin ilmiöinä ovat esiintyneet viime vuonna. Kuvaavasti hän ilmoitti, että olihan silloinen hallitus porvarillinen hallitus. Tämä nuorukainen siis paljasti, mikä tämän pykälän oikea tarkoitus on. Minä sanoin, että olihan Seynin ja Bobrikoffinkin hallitus porvarillinen hallitus, jotenka niitten arvosteleminen siis olisi kielletty ja siis katsottava rangaistavaksi. Tällainen käytännössä tämä laki. Minkälaiseksi se tosiasiallisesti on ajottu, on sitten eri asia. Nykyisissä oloissa sitä kuitenkin käytetään ainoastaan meitä sosialisteja vastaan, se on ilmeinen luokkalaki ja sillä on ilmeinen tarkoitus kurittaa meitä, milloin me oppositsioonipuolueena arvostelemme vallassa olevaa hallitusta. Me sosialidemokraatit emme

luonnollisestikaan tällaista lain väärinkäyttämistä pelkää. Maksimirangaistusmääräyskin on siihen tarkoitukseen liian lievä, se on ainoastaan vuosi vankeutta ja se ei ainakaan minua, estä tuomasta esiin puheessa ja kirjoitetussa sanassa niitä tosiasioita, mitä on sanottava valkoisesta terroristista ja muista porvarillisten hallitusten tekemistä virheistä, puhumattakaan sen rikoksista, kuten viime vuoden aikana tehdystä valtiokaappausyrityksestä, jota täällä porvarilliseltakin taholta on leimattu ja lausuttu rikolliseksi. Tällä lainkohdalla tahdotaan yleensä nykyisenä poikkeuksellisen aikana tukkia vasemmistopuolueiden kaikki arvostelu, yksin kuningastekijäherrojenkin töiden ja hankkeiden todellinen arvostelu johtaa nyt sosialidemokraatin vankilaan, kun sen sijaan keskuspuoluelaisille, jotka nyt ovat hallituspuolueena, se lienee luvallista.

Nykyään tämän lain käytäntö, ne tavattoman ankarat rangaistukset, jotka tämän nojalla on tuomittu ja aiheuttomasti tuomittu, riittävät täysin pätevästi osottamaan että tämä laki ei ole paikallaan ja että sitä on väärinkäytetty. Jos halutaan tällainen epäkohta saada poistetuksi ja saada kaikki kansalaiset samanarvoisiksi, niin minun mielestäni tämä laki olisi kumottava. Jos joskus niin kävisi että sosialidemokratia muodostaa hallitusryhmän tässä maassa, niin kyllä porvarit saavat olla rauhassa: Emme me tällaisista lakia tarvitse, emmekä kehtaa käyttää.

Ed. A m p u j a: Laillisen yhteiskunnan halveksituksi saattaminen ja yleiselle järjestykselle vaaran tuottaminen on siksi venvyvä tulkintakysymys, että riippumattomille tuomioistuimille sitä ei käsitteäkseni voisi ollenkaan jättää ratkaistavaksi. Siinä ilmeisesti ovat sosialidemokraattisen puolueen jäsenet ja porvarilliset henkilöt useimmiten aivan vastakkaisella kannalla. Minä jouduin viime talvena väittelyyn erään tämän eduskunnan arvoisan jäsenen kanssa ja tulin vakuutetuksi siitä, että meidän käsityksiämme ei saa yhteiseksi sulautumaan. Minä koetin selittää silloin sisäisen sodan kiihkeimpinä aikoina, ettei työväenliike sellaisenaan suinkaan ole mitenkään yhteiskunnalle vaarallinen. Otin nimenomaan esimerkiksi edistysmielisten osuuskauppojen harrastuksen, joiden asioilla minä liikuin silloin valkoisen Suomen alueella ja koetin paraan kykyä mukaan osoittaa että tämä on ilmeisesti yhteiskuntaa suojeleva liike eikä sitä vahingoittava. Tämän eduskunnan arvoisa jäsen ed. Raatikainen oli suojeluskuntansa avulla tätä asiaa ratkaisemassa ja he tulivat siihen tulokseen, että kaikki me laskemme samanlaisiksi punakaartilaisiksi koko sosialidemokraattisen liik-

keen. Ja minut laskivat siis yhtä vaaralliseksi henkilöksi kuin minkä punakaartilaisen tahansa. Tulos tästä oli että minut pantiin rautoihin ja kuljetettiin linnasta linnaan ja vain onnellinen sattuma pelasti minut nälkäkuolemasta. Jos näin epä-määräisen lain käyttöä olisi jonkunlaisen valamiehien ratkaistava, jossa olisi erilaiset maailmankatsomukset edustettuina niin kenties ei olisi vaara niin suuri kuin se on meidän riippumattomien tuomioistuimien käsittelessä, joissa päätökset sanelee tavattomasti ajastaan jälellä oleva vanhoillisen maailmankatsomuksen elähdyttämät tuomarit. Meillä on aikaisemmasta lainkäytöstä todistuksia siitä, kuinka yleensä tuomarien vanhoillinen käsitys on vaikuttanut tuhoisasti yhteiskunnallisiin edistysliikkeisiin. Olihan tässä maassa pitkät ajat jonkunlaisen poliittisen radikaalisuuden tunnuksena majesteettirikokset ja julkisen sanan käyttäjien, sanomalehtimiesten ja puhujien oli melkein välttämätöntä joskus tulla tuomituksi majesteettirikoksesta. Nyt kun meillä on tästä pahasta päästy, meillä ei ole kotimaista majesteettia ja uutta sellaista ei ole kaikesta loistosta ja kunniaparaadeista huolimattakaan saatu siihen loistoon, että saataisiin hänen henkilökohtaisesta loukkaamisestaan vankilaan, niin on tahdottu tehdä uusia määräyksiä, jotka epäselvemmällä tavalla tulisivat vastaamaan samaa tarkoitusta.

Minä en näe siinä mitään muuta kuin yhteiskunnallisen vaaran, joka tässä maassa on yleensä vanhoillisesta lainsäädännöstä ja sen vielä vanhoillisemmasta lainkäytäntöön panosta aina saatu kokemus. Minä olen aina tuntenut myötätuntoa niitä henkilöitä kohtaan, jotka ovat tällaisen lainkäytön alaisina rikoksellisiksi tuomitut. Mainitsen siitä jo aikaisemmalta ajalta, esim. Arvidsonin, joka oli ensimmäinen kansallisten vapausrientojen ajaja. Minä olen häntä kunnioittanut enemmän kuin ketään muuta sen takia, että hän mielipiteitensä takia tuli maanpakoon ajetuksi, että hän aatteittensa tähden tuomittiin. Kun lainsäädännöllä on tahdottu, tässä poikkeustilaa hyväkseen käyttäen, edelleen saattaa vanhoillisemmaksi, niin minä en luonnollisesti sitä voi puolustaa. Ja että tämä käsitys, minkä minä olen esittänyt meidän tuomareista tässä suhteessa, on yleisemminkin herättänyt huomiota, pyydän esittää siitä näytteeksi rikosoikeuden professori Allan Serlachiuksen arvostelun muutamia vuosia takaperin. Hän kirjoittaa eräässä kirjoituksessaan Lakimiehessä vuonna 1909 seuraavaa: „Suomi on virkamiesten luvattu maa. Kuinkakin virkamies laiminlyönee virkavollisuutensa, niin häntä vastaan tuskin kannattaa syytettä nostaa, sillä asiasta tulee yhdessä tapauksessa kymmenestä pannukakku, päättyen joko pel-

kästään varotukseen tai naurettavan pieneen sakkoon. Että näin tähän asti on käynyt, sen tietää jokainen ja että asiat eivät ole entisestään muuttuneet, siitä esitän kaksi loppuunkuluneena vuonna — siis kesällä 1909 — tapahtunutta tosiasiaa.” Hän esittää muutamien tapauksen Porista, jonka viranomaiset eivät ole juuri ennenkään antaneet raittiusliikkeelle sanottavaa arvoa. Tuolla kaupungissa sattumalta selvisi, että eräs kapakoitsija oli vuosikausia harjoittanut luvaton väkijuomien anniskelua. Tästä nostettiin syyte häntä vastaan, mutta merkillistä kyllä, syyte raukesi. Professori Serlachius sanoo: „Ihanampaa ilveilyä on vaikea käsittää.” Miten tuomioistuin lienee vapauttavan päätöksensä perustellut, ei ollut professorin tiedossa. Itse puolestaan hän vastaisia tapauksia varten samanluontoisissa asioissa määritteli seuraavan sanamuodon: „Kuvnöörin antama määräys koskee vain niitä, joilla on laillinen oikeus anniskeluun, ei sitävastoin niitä, jotka syytetyn herran tavoin harjoittavat laitonta anniskelua, jonka tähden syyte laittomasta anniskelusta kumotaan.” Hän sanoo: „Leikki sikseen. Asialla on valitettavasti liiankin vakava puolensa.” Hän osoittaa, kuinka aikaisemmin tässä kansassa on luottamus tuomioistuinten oikeudellisuuteen pahasti horjunut ja eritoten tällaiset tapaukset ovat omansa tätä uskoa horjuttamaan. Toisen esimerkin hän esittää samassa kirjoituksessa, mutta se ei ole tässä niin tarpeellinen esittää. Mitä hän sanoo tässä, se varmaankin pitää paikkansa paljon paremmin niihin useihin kymmeneen, kenties satoihin oikeuden päätöksiin, mitä on tänä keväänä näiden poikkeuslakien avulla annettu. Ne tavattoman ristiriitaiset päätökset, joita tuomioistuimet ovat antaneet sosialistisen puolueen vaalijulistuksen levittämisestä, ovat omansa saattamaan naurunalaiseksi lainkäytön. Ne eivät herätä kunnioitusta lainkäyttöä kohtaan ainakaan työväenluokan keskuudessa. Ed. Hakkila esitti täällä muutamia esimerkkejä jo. Minä olen saanut aivan näinä päivinä tietoja oikeuden päätöksistä, että on tavattu kolme kappaletta puolueen vaalijulistuksia henkilöltä ja vaikka ei ole voitu olenkaan todistaa, että hän olisi niitä kellekään levittänyt, niin sakkoa on sittenkin tämän sosialistipykälän nojalla tullut 500 markkaa. Minusta tämän poikkeuslain, sosialistilain, suurin vaara on siinä, että tämä siirtää oikeudenkäytön santarmilaitoksen käsiin. Riittää, että ilkeämielinen, typerä henkilö ilmiantaa kenen tahansa, joku suojeluskunnan esikunnan jäsen tai urkkija tekee ilmiannon vaalijulistuksen levittämisestä tai muusta, niin syyte siitä on ilmeisesti valmis. On harvoja niin humanisia yleisiä syyttäjiä kuin se, joka mi-

nut vapautti tuomiosta, jotka voisivat nousta niin paljon yläpuolelle näiden pimeimpien aineiden, mitkä usein taantumusaikoina pyrkivät vallankäyttöä määräämään. Juuri tästä seikasta, että se antaa niin tavattoman paljon vaikutusvaltaa kaikkein huonoimmille aineksille, tulee olemaan perin tuhoisa vaikutus näillä lisäyksillä rikoslakiin. Jos meillä ennen oli kunnia-asiana hankkia majesteettinloukkaus, niin jos näiden lakipykäliden voimassaolo jatkuu, meille tulee kunnia-asiaksi mahdollisimman monelle istua vuoden linnassa tai hankkia rahasakko. Työväenluokan jäsenille on varma, että se tulee kunnia-asiaksi. Minä luulen, että maalaisliittolaisten nuorisoseurat tulevat meihin tässä suhteessa liittymään.

Ed. R y ö m ä: ei ole saapuvilla.

Ed. P i l k k a: Ed. Itkoselle ja Hakkilalle tahtoisin vaan huomauttaa, että tuomio vaalijulistuksen levittämisestä ja sen seinälle naulaamisesta on jo kyllin vahvasti eduskunnan pöytäkirjoissa, samoin myöskin juttu valkoisesta terroristista, onhan nuo melkein joka ainoan asian yhteydessä mainittu, joten rohkenisin toivoa, että vastaisuudessa ei näihin asioihin enää tarvitsisi aivan jokainoassa puheessa kajota.

Ed. K a i l a: Suomen kansa on viimeksi kuluneena aikana saanut ankarasti kärsiä rikollisen yllytyksen seurauksista. Lienee jokaiselle ajattelevalle selvää, että äskenen kapina ja siitä johtunut kansalaissota olivat häikäilemättömän kiihoituksen tulos. Sentähden vakaantuikin yhteiskunnan puolustajissa yhä lujemmaksi se vakamus, että tällaiselle kiihoitukselle oli rakennettava salku. Samalla kun uusi painolaki, säädettiin senvuoksi myöskin lisäys. Rikoslain 16 lukuun sellaista yllytystä vastaan, joka tapahtuu perättömien tietojen levittämisen kautta. Tämän Rikoslain pykälän tahtovat esityksentekijät nyt kumotavaksi. Perusteluissa moititaan varsinkin pykälän loppuosaa, jossa vaaditaan rangaistusta sille, joka saattaa laillisen yhteiskuntajärjestyksen halveksumisen alaiseksi tai aikaansaa vaaraa yleiselle järjestykselle. Terveisiin perusteihin nojaavan yhteiskunnan lainsäädäntö, niin väitetään, ei saa kiinnittää huomiota yksistään kuviteltuun vaaraan, mikä vain on omansa antamaan mielivaltaalle sijaa. Asiaa harkittaessa on pidettävä mielessä, että tässä on kysymys sellaisten ilmeisesti perättömien tietojen levittämisestä, jotka ovat omansa saattamaan laillisen yhteiskuntajärjestyksen halveksumisen alaiseksi tai aikaansaa vaaraa yleiselle järjestykselle. Tällaisesta perättömien

tietojen levittämisestä yllytystarkoituksessa on meillä aivan tuore ja tuhoisa kokemus. Sitähän Työmies-lehti seuralaisineen harjoitti vuosikautien kuluessa. Että tämä yllytys suuressa määrässä aiheutti kapinan, se on niin ilmeistä, että se on sosialidemokraattiseltakin taholta myönnetty. Niin esim. kirjoittaa tohtori Ryömä kirjassaan vallankumousvuoden tapahtumista seuraavasti: „Työmies-lehdessä esim. eräs Sakari-nimimerkkiä käyttävä kirjoittaja vatkutti tätä porvariston asetautumista aina syksystä asti päivästä päivään ja yhä kiihkeämmässä äänilajissa. Tämä puhe oli kumminkin paljasta otaksumaa, jota ei yritettykään tositapahtumilla todistaa, mutta asian yhtämittaisen toistamisen kautta tehtiin kuitenkin asiasta työväenpiireissä uskonkappale, jota ei myöhemmin olisi voinut mitenkään kumota. Mutta jo marraskuun lakko osoitti, ettei porvaristo ainkaan silloin ollut millään erikoisella tavalla asettettuna, koska aselöydöt kaikkien kotietsintäin ja mylläkköjen jälkeen olivat niin sanomattoman pienet.” Herra Ryömä siis myöntää, että Työmiehen levittämät tiedot olivat perättömiä. Edempänä hän tunnustaa senkin, että tällä yllytyksellä oli tuhoiset seuraukset. Hän kirjoittaa: „Sosialidemokraattisen johdon ja sanomalehdistön käyttämistä sytykkeistä on mielestäni ollut tuhoisin jo aikaisemmin koskettamani pelotus porvariston asetautumisesta ja hyökkäämisestä työväen kimppuun. Tämä se esim. vaikutti punakaartin synnyin.” Voidaan siis pitää tunnustettuna tosiasiana, että Työmiehen y. m. sosialistilehtien jatkuva perättömien tietojen levittäminen aiheutti punakapinan kaikkine kauheine seurauksineen. Näinollen voidaan kysyä, eikö yhteiskunnalla ole riittävää syytä kyseessäolevan rikoslain pykälän kautta suojella itseään rikollista yllytystä vastaan. Saa-dun kokemuksen jälkeen olisi mainitun pykälän poistaminen yhteiskunnan puolelta suorastaan kevytmielistä ja samaa kuin perättömien tietojen levittämisen myöntäminen. Meidän voimassa oleva rikoslakimme turvaa yksityisen henkilön, jopa vainajankin sellaisia perättömiä puheita ja kirjoituksia vastaan, jotka voivat saattaa hänet halveksumisen alaiseksi. (Rikoslain 27 luku.) Kuinka paljon tärkeämpi on, että itse yhteiskuntajärjestys on turvattu tällaiselta yllytykseltä, joka on omansa kaivamaan perustan sen alta ja johtamaan kapinaan ja kumoukseen. Minulla ei ole ylen suurta uskoa rikoslain pykälien tehokkaisuuteen. Se joka kerran tahtoo kumota yhteiskuntajärjestyksen, ei paljonkaan välitä muuttaman sadan markan sakoista tai jonkun kuukauden vankeudesta, mutta oikeustajunta vaatii, että rikollinen kiihoitus on rangaistava, ja ilmeisesti perättömien tie-

tojen levittäminen on rikollista kiihoittamista. Kyseessäolevan pykälän poistaminen tietäisi samaa kuin yhteiskunnan antama lupa valheelliseen yllytykseen. Olen senvuoksi lakivaliokunnan mietinnön kannalla.

Ed. Itkonen on täällä puheessaan väittänyt, että jos julkinen toiminta kielletään, niin siitä on seurauksena maanalainen toiminta. Kielletäänkö sillä julkinen toiminta, että yllytys perättömien tietojen levittämisellä julistetaan rangaistavaksi teoksi? Sitä en luulisi. On myös täällä väitetty, että kyseessäoleva pykälä sisältää poikkeuslain, joka olisi tähdätty yksinomaan yhtä puoluetta vastaan maassa. Senkin väitteen minä rohkenen sanoa vääräksi. Tässä pykälässä ei ole yhtään puhetta yhdestä eikä toisesta puolueesta tai ryhmästä, siinä on vain puhe siitä, että joka väärä tietoja levittämällä yllyttää ihmisiä yhteiskuntajärjestystä vastaan, saattaa sen halveksumisen alaiseksi, on rangaistava. Minä senvuoksi rohkenen lausua sen toivomuksen, että suuri valiokunta hyväksyisi tässä kohden lakivaliokunnan mietinnön.

Ed. Leino: Valiokunnan enemmistö hylä-tessään tämän lakiehdotuksen on pannut painoa, kuten valiokunnassa huomautettiin, erityisesti siihen, että tämä lainpaikka on ollut niin lyhyen ajan voimassa, ettei kokemusta sen vaikutuksesta vielä ole ja että senkin tähden pitäisi edelleen sen jäädä voimaan. Mutta täällä ed. Itkonen ja ed. Hakkila ovat maininneet useita tapauksia, jotka osottavat, että meillä on jo kokemusta tämän lain vahingollisuudesta niille, joita kohtaan sitä on sovellettu ja nähtävästi tullaan edelleenkin sovel-luttamaan. Jos tämä jää edelleen voimaan vuodeksikin, niin on totta että saadaan paljon lisää kokemusta. Mutta tämä kokemus on niin ikävää ja erityisesti työväestölle, sen sanomalehdille ja sen puhujille vahingollista, että tätä kokemusta ei enää tarvittaisi. On mainittu, ja valiokunnan enemmistö siitäkin huomauttaa, että kysymys on vain ilmeisesti perättömistä tiedoista. Mutta asia on käytännössä usein siten, että jos puhe tahi se-litys tapahtuu sosialidemokraattien sanomaleh-dissä tai heidän puheissaan, niin on sitä vaikea saada niin todistetuksi, että se tyydyttäisi nykyisiä oikeuslaitoksiamme ja sentähden kun nämä juuri tulevat näiden ilmeisesti perättömien las-kuun huolimatta siitä, vaikka todistuksiakin on, niin nämä sanat ovat juuri erityisesti työväestölle vahingollisia. Minä sen vuoksi yhtyen pääasiassa ed. Itkonen ja Hakkilan lausuntoihin pyydän, että suuri valiokunta ottaisi huomioon mietintöön lii-tetyn vastalauseen ja sen perusteella hyväksyisi

lakiesityksen, joka on se, että tämä lainpaikka tulisi hylätyksi.

Ed. Vuorimaa: Ed. Itkonen ei malttanut äskeisessä esitelmässään olla selostamatta viimevuotisen eduskunnan vasemmiston keppihevosta, jumalanpilkkalakia. Mutta niin asianajaja kuin hän onkin, ei hän näytä ollenkaan käsittävän tämän jumalanpilkkalakipykälän sisällystä. Jumala ei suinkaan välitä siitä, jos ihminen, joka jonkun ajan perästä, olkoon kuinka korskea tahansa, tulee maan poveen mullaksi jälleen, käyttää häntä vastaan vaikka kuinka ylpeitä pilkkasanoja. Tämä laki ei siis ollenkaan koske Jumalaa, mutta se koskee ihmisiä ja se on ihmisiä varten säädetty ja ihmisiä, jotka pitävät tämän Jumalan niin kalliina, että loukkaus Häntä vastaan loukkaa heidän pyhimpiä tunteitaan ja Hän on kalliimmasta arvosta, kuin heidän oma kunniansa. Jos nyt ihmisen kunniaa suojellaan valtiollisella lailla, niin että siitä voidaan rangaista vankeudellakin, niin eiköhän täydy suojella myöskin ihmisten korkeimpia arvoja, joidenka tähden sadat tuhannet ovat antaneet kunniansa ja omaisuutensa mennä, vieläpä henkensäkin, lailla, ettei niitä loukata. Tämä on tämän lain sisällys, ja minä toivon, että jos joku vielä koskettelee tähän lakiin, hän panisi tämän mieleensä.

Ed. Hakkila puhui täällä valtiokaappauksesta ja puhui myöskin sovinnollisuudesta. Mutta siinä hän unohti yhden asian. Hän puhui yksipuolisesti. Hän ei muistanut, että viimevuotinen vasemmisto myös teki vallankaappauksen, ei ainoastaan samanvuotinen oikeisto. Hänen olisi pitänyt mainita myöskin se, ja silloin hänen olisi pitänyt muistaa, että sekä vasemmisto että oikeisto voisivat antaa toisillensa kättä, ja muistaa, mitä vanha suomalainen sananparsa sanoo: Pata kattilaa soimaa, yhtä mustat kumpasetkin.

Ed. Rymä: En tahdo kieltää, etteikö julkista sanaa voida väärinkäyttää kaikenlaisten alhaisten vaistojen esiinloittimiseksi ja että sitä myöskin voidaan käyttää väärin kiihoituskeinona levittämällä vääriä tietoja ja vääriä olettamuksia. Mutta toiselta puolen on myöskin mahdotonta löytää sellaista „oikeuden vaakaa” tässä suhteessa, joka kulloinkin ratkaisee, mikä on ollut väärää ja mikä asiallista. Ylipäänsä tällaiset pykälät johtavat siihen, että ne muodostuvat jonkunlaiseksi hallituksen turvaksi sitä kohtaan kohdistettua arvostelua vastaan. Tämän on saanut huomata ainakin niistä tapauksista, joissa tätä uutta rikoslain pykälää on toteutettu. Näin oli laita sosialidemokraattien vaalitoimintaan nähden, ja nyt on

aivan vereksiä tapauksia siitä, että on nostettu syytteitä sos.-dem. sanomalehtiä vastaan siitä syystä, että Ingmanin hallituksen erotessa arvostelivat tätä hallitusta osittain ehkä kylläkin ankaraasti, mutta nyt on nykyinen uusi hallitus katsonut asiakseen nostaa syytteitä näiden kirjoitusten johdosta näitä lehtiä vastaan arvosteluista, jotka eivät suinkaan millään tavalla kohdistuneet tätä hallitusta eikä voimassa olevaa yhteiskuntajärjestystä vastaan, vaan ainoastaan arvostelivat erilaisia eronneen hallituksen toimenpiteitä. Tällä tavalla m. m. siinä lehdessä, josta olen vastuussa, arvosteltiin Ingmanin hallituksen viljatullipäästöä, ja sen johdosta on lehti saanut haasteen oikeuteen. Tässä kyllä arvosteltiin erinäisiä muitakin ilmiöitä, mutta siinä ei millään tavalla yhteiskuntajärjestystä uhattu. Tällä tavalla pykälät olemassalolleen suojelevat hallitusta oikealta arvostelulta. On nim. saatu viime aikoina nähdä, että hallituksen taholta tai sen maaherrain taholta julistetaan kaikki arvosteleva toiminta, jossa paljastetaan epäkohtia, vääriksi ja valheelliseksi kiihoitukseksi, vaikka se kuinkakin todistetaan tosiasioilla todeksi. Tällä perusteella minä katson, että näillä pykälillä ei voida estää harhaan johdettua kiihoitusta, mutta toiselta puolen nämä muodostuvat aina pahaksi esteeksi oppositsionissa olevalle sanomalehdistölle ja niistä tulee kärsimään enin sosialidemokraattinen sanomalehdistö.

Ed. Itkonen: Kuultuani ed. Kailan selityksen siitä, että kapina on kokonaan ollut rikollisen yllytyksen seuraus ja häikäilemättömän kiihoituksen tulos, niin ei voi olla yhä edelleenkin vahvistumatta siinä mielipiteessä, että todellakin tällaiset pykälät, kuin nyt käsiteltävänä oleva, on välttämättä poistettava. Kun asetetaan näin kevytmieliselle kannalle, kun meidän porvaristomme kaikessa kapinaan suhtautumisessa ja sen syitä selvitettäessä on asettunut, nimittäin sille, että selitetään yksinkertaisesti koko kapina rikollisen kiihoituksen tulokseksi, niin ei ole ihmeteltävää, että nyt vielä tämän jälkeenkin kaikkalainen yhteiskunnan ja hallituksen arvosteleminen selitetään perättömien tietojen levittämiseksi. Siinähan meidän maassamme me sosialistit olemmekin juuri sangen ikävässä asemassa, että me olemme tekemisissä sangen pintapuolisen ja typerän porvariston kanssa. Minkäänlainen kapina ja kansalaissota ei voi syntyä pelkästä rikollisesta kiihoituksesta, ellei sillä ole muuta pohjaa allansa. Se on aivan selvä asia. Jos lähdetään kapinan ja kansalaissodan syntyä tutkimaan, jota minä en nyt lähde tässä tekemään, niin sanottakoon suoraan, että meidän porvaristomme on siihen ainakin

yhtä paljon syypää kuin se heidän moittimansa rikollinen kiihoitus.

Toinen asia josta vielä aijon hiukan puhua, on tämä pyöreä sanamuoto halveksumisen alaiseksi saattamisesta. Täällä jo on pätevästi todistettu, että kaikki sosialistien esittämät todetkin tiedot ja kaikki heidän harjoittamansa arvostelu yleensä selitetään tuomioistuimissa perättömien tietojen levittämiseksi. Sosialidemokraattisen puolueen, joka tahtoo muuttaa yhteiskuntajärjestystä, parantaa nykyistä yhteiskuntaa, täytyy se saattaa halveksumisen alaiseksi, sillä jos pyrkii yhteiskuntajärjestystä muuttamaan, täytyy se ainakin saattaa halveksumisen, vieläpä vihankin alaiseksi, sillä kaikki edistys edellyttää tyytymättömyyttä oleviin oloihin. Kun tämä tyytymättömyyden esittäminen, tahdotaan tällä pykälällä tehdä julkisuudessa kielletyksi, niin on ilmeistä, että se etsii muita kuin julkisia teitä ja tämä on juuri se suuri vaara, mikä tämän lakipykälän edelleenkin voimassa jatkumisella on.

Ed. Vuorimaan lausunnosta ilmeni hänen luulevan, etten minä tietäisi, mitä jumalanpilkkarangaistuksella tarkoitetaan. Kyllä minä varsin hyvin tiedän, ettei lainsäätäjän tarkoitus ole sillä suojella Jumalaa vaan ihmisten jumalaisia tunteita. Se on vain väärin, että ihmisten tunteita suojellaan niin yksipuolisesti. Minä tiedän varmasti, että tässä kansassa ja kaikissa kansoissa on suuret joukot ihmisiä, jotka pitävät muita kuin uskonnollisia tunteita yhtä pyhinä ja ehkä vielä pyhempiäkin kuin kristilliset ihmiset pitävät uskonnollisia tunteita, mutta näitä heidän tunteitaan ei ollenkaan suojella. Rovasti Vuorimaa saa käyttää vaikka kuinka törkeitä ja rumaa kieltä sosialidemokraattien vakaumuksesta ja ihanteista, ilman, että kukaan yrittääkään häntä siitä rangaista. Mutta uskonnollisten ihmisten tunteita suojellaan lailla ja niitten vähimmästäkin loukkaamisesta tuomitaan ihmisiä 8 kuukaudeksi kuritushuoneeseen ja siinä on tämän asian vääräisyys ja tästä ei päästä mihinkään. Niin kauan kun ei ihmisten tunteita yleensä suojella, ei tarvitse uskonnollisiakaan tunteita erikoisesti suojella.

Ed. Ryti: Minäkin pyydän vielä painostaa, että ensimmäisenä edellytyksenä, jotta Rikoslain 16 luvun 24 §:n nojalla rangaistusta voitaisiin tuomita, on, että levitetty tiedot ovat ilmeisesti perättömiä. Kysymys siis ei ole todenperäisten eikä edes todennäköisten tietojen levittämisestä, vaan sellaisten tietojen levittämisestä, jotka heti jokaiselle ilman muuta osoittautuvat totuudesta poikkeaviksi ja minä uskon, että meidän tuomarimme kykenevät objektiivisesti arvostelemaan

sen, mikä on tällaista. Tämä sanontatapa „ilmeisesti perätön” sisältää paljon enemmän kuin sosialistien taholta täällä ehdotettu „todistettavasti perätön”, koska ilmeisesti perätön on sellaista, jota ei tarvitse edes todistaa, vaan joka jokaiselle, jopa sosialisteillekin, ilman muuta on ilmeisesti valheellista. Kun siitä huolimatta täällä tahdotaan ja vaaditaan tämän pykälän kumoamista, niin minun käsittääkseni se ei osoita mitään muuta kuin joko huonoa omaatuntoa tai sitten sitä että sosialistiselle sanomalehdistölle ja sosialistisille agitaattoreille tahdotaan varata tilaisuus rangaitusta pelkäämättä valehdella.

Ed. Niukkanen: Silloin kun tätä kysymyksessä olevaa pykälää viime eduskunnassa laadittiin, lausuin epäilykseni sen suhteen. Huomautin että tällainen lisäys rikoslakiin ei ainakaan normaalioloja varten olisi suositeltava. Kuten täällä on huomautettu, joutuvat sen mukaan m. m. julkiset esiintyjät poliisin taikka muun suojelusiamiehen arvosteltaviksi ja ilmiannettaviksi ja tällaisella järjestelmällä on maassamme hyvin huono historiallinen tausta. Suuri osa eduskunnan porvarillisesta aineksesta näyttää pitävän tällaista rikoslain säännöstä liian tärkeänä. Ja uskokovan sen rauhottavaan voimaan liaksi. Minä toivoisin että niin pian kuin mahdollista voitaisiin tällaiset pykälät rikoslaita poistaa. Toivoisin että niin oikeiston kuin vasemmistonkin taholta luovuttaisiin sellaisesta edesvastuuttomasta kiihotuksesta joka tarkoittaa laillisen järjestyksen kumoamista, eli vallankaappauksia ja jollaista niin puolelta kuin toiselta on viime aikoina harjoitettu, vaikka oikeiston puolelta tapahtunut kiihoitus ei ole tähän saakka saanut asianmukaista tuomiota. Toivoisin myöskin että mahdollisimman pian päästäisiin sellaisiin oloihin että ihmiset ilman lakia osaavat antaa oikean arvon tällaiselle edesvastuuttomalle kiihoitukselle.

Ed. Procopé: Jag ber att få uttala min anslutning till lantdagsman Pilka, att det småningom vore på tiden att slippa detta eviga tal om vit terror. Det bidrager icke till att öka friden i samhället och i denna kammare och hindrar framgångsrikt lagstiftningsarbete. För övrigt är det bra otacksamt att sitta och lyssna på dessa berättelser om förmenta övergrepp från vit sida. Jag tror nu för min del att domstol, som objektivt prövar saken, har lättare att komma till en riktig uppfattning än vi, om vi skola döma blott på de ensidiga uttalanden, som göras här i kammaren. Herr Kaila har framhållit de skäl, på grund av vilka samhället nödvändigtvis måste skydda sig

mot den fara, som hotar genom grundlösa uttalanden. Jag vill i detta sammanhang endast hänvisa därtill, att övriga lagrum i strafflagen icke, såsom motionärerna hava påstått, äro tillräckliga för att skydda mot denna fara. För övrigt giver denna paragraf icke mera anledning till godtycklig tolkning än flere andra lagrum i strafflagen, än exempelvis hela 27 kapitlet. Det är också orätt, det vill jag särskilt betona, att påstå, att detta lagrum skulle sakna motsvarighet i utländsk lagstiftning. Jag vill icke närmare ingå på detta, men det finnes i så gott som alla europeiska länders lagstiftning motsvarighet till denna paragraf och vidsträcktare bestämmelser än den nu till upphävande föreslagna. Jag hänvisar till huru man i Tyskland gått tillväga för att skydda samhället, och huru högersocialister där skydda samhällsfreden. Jag undrar vad våra vänstersocialister säga om dessa sina meningsfränders tillvägagående. Eller kanske förhåller det sig så, att högersocialisterna i Tyskland icke äro meningsfränder till våra vänstersocialister, utan att våra socialisters meningsfränder stå att söka på annat håll. Efter herr Itkonens yttrande i dag kan man verkligen ställa denna fråga, ett yttrande, varigenom skulden för upproret vräktes över på det vita Finland och på alla dess samhällsklasser. Man beskyller detta vita Finland för att vara slött. Måhända är det slött, men det är ändå inte för slött för att kunna bevåra sin samhällsfred.

Ed. Aalto: Ed. Ryti on täällä yhdessä ed. Procopen kanssa vedonnut tuomioistuinten arvosteluksi. Minä myönnän että tuomareilla on arvostelukykyä silloin kun heillä on lakipykälä, joka on tarkoitettu sosialistien kiristyslaiksi. Kyllä tuomarit tietävät silloin, millä tavoin tällaisissa asioissa arvostellaan. Jos olisi kysymys perättömistä tiedonannoista, kuten ed. Ryti mainitsi, niin meillä jo muutenkin nykyisen rikoslainsäädännön nojalla voidaan perättömiä tietoja saat-
taa edesvastuuseen ja siten asettaa asiat tuomarin arvostelukyvyyn varaan. Mutta tässä ei ole kysymys perättömistä tiedonannoista, vaan tässä on kysymyksessä kaiken arvostelun ehkäiseminen vasemmiston taholta ja tosiaankin tässä on oikeistolla ja porvaristolla, joka on tällaisen lain säätänyt ja sitä edelleen tahtoo jatkaa, huono omatunto eikä sosialisteilla. Emme me ole kieltäneet arvostelemasta, emmekä estäneet silloin kun syytä on, tuomioistuinta tuomitsemasta, jos niillä on aihetta. Mutta tässä porvaristo ei haluaisi että saisi niitä tekoja, joita valtiokaappauksen jälkeen

porvaristo on harjoittanut, edes arvostella. Se todella viittaa huonoon omaantuntoon.

Ed. Vuorimaa huomautti eräästä suomalaisesta sananlaskusta, „pata kattilaa soimaa, musta kylki kummallakin”. Minä tahtoisin huomauttaa, että kun kerran puoleeton historian tutkimus kapinan syistä tapahtuu, niin osoittautuu todeksi että on tutkimus lopetettava suomalaisella sananlaskulla „pata kattilaa soimaa”. Ed. Vuorimaan rauhanmiehenä sopisi nyt koettaa ojentaa rauhankättä vasemmistoon nähden eikä edelleen olla kostonhaluinen ja vaatia että tällainen pykälä edelleen rikoslaissa säilytettäisiin.

Ed. Pöyhönen: Ed. Kailan lausunnosta tuntui siltä kuin nyt kyseessä oleva pykälä ei olisi tähdätty sosialidemokraatteja vastaan, vaan tarkoittaisi yhtä puolueettomasti porvaripuolueitakin ja niin ollen olisi paikallaan. Jos niin olisi laita kuin hän lausui, silloin olisi myöskin porvarillisia sanomalehtiä ja puhujia jo rangaistu valheellisten tietojen levittämistä, jota mainitun pykälän sanotaan etupäässä tarkoittavan. Kun niin ei ole tapahtunut, todistaa se, että tämä lakipykälä on tähdätty yksinään työväestöön. Porvarillinen sanomalehdistö on levittänyt valheellisia tietoja joista ei ole kertaakaan rangaistu. Jos joku sitä epäilee, niin pyydän mainita muutamia esimerkkejä tuollaisista valheellisista tiedoista osoitukseksi, että lakia ei ole todellakaan heihin sovellettu. Toissa talvena eräs kuopiolainen lehti julkaisi tiedon, että 200,000 ruotsalaista soturia oli Tornionjoella tulossa valkoisten avuksi. Sitten melkein kaikki valkoisen Suomen lehdet levittivät monta kertaa sen tiedon, että saksalaiset ovat astuneet maihin Hangossa. Siihen kyllästyivät valkoiset jo itsekin ja minulle sanottiin, etteivät he enää usko sitä tietoa, vaikka se viimein oli tottakin. Mikkelin sanomat toissa talvena levittivät tietoa että Etelä-Suomessa punaisten vallassa olevilla alueilla on perustettu musta-kaartit, joiden tarkoituksena on tappaa kaikki 10 vuotta täyttäneet porvarit. Tämäkin oli valheellinen tieto jota porvarillinen lehti levitti, mutta ei siitäkään tullut mitään muistutusta. Viime talvena eduskuntavaalien edellä eräs edistysmielinen lehti kirjoitti siihen tapaan, että sosialistit aina vaalien edellä lupaavat maalaistenkin etuja valvoa, mutta turhaan heitä äänestää, sillä koskaan eivät ole sosialistitiedustajat vielä eduskunnassa mitään hyvää maalaisväestölle tehneet. Sekin on hyvin rohkeata valetta, eikä tarvinne vallan monta lausetta, kun se tulee sellaiseksi todistetuksi. Mainitsen vain muutamia todistuk-

sia. Vuoden 1909 torpparilaki on yksi, jossa epäilemättä on paljon sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän vaikutusta maalaisväestön hyväksi. Sitten on kieltolaki, joka sekin on yksi koko kansaa, niin maalaisia kuin kaupunkilaisiakin koskeva ettei voine kieltää senkään merkitystä maalaisille. Sen lain syntyminen epäilemättä myöskin on suureksi osaksi sosialidemokraattisen ryhmän ansio, sillä ilman vankkaa sosialidemokraattista puoluetta tässä maassa ei olisi vielä kieltolakia, vaikka siihen ovat myötävaikuttaneet myös porvarilliset puolueet. Mainitsen sitten kunnallislait, jotka säädettiin vuonna 1917. Luulisin minä niidenkin koskevan maalaisväestöä. Vielä on 8-tunnin työpäivälaki teollisuusaloille säädetty samana vuonna. Vaikkei se maataloutta koskenutkaan, on kuitenkin maaseudulla paljon niitä liikealoja ja työmuotoja, joita kuitenkin sekin laki koskee.

Puhemies: Pyytäisin puhujaa siirtymään asiaan.

Puhuja: Nämä mielestäni olivat tarpeen mainita edellä mainitun kirjoituksen todistamisessa valheeksi, jonka vuoksi nämä esimerkit mainitsin. Se olikin jo viimeinen, jonka tahdoin esille tuoda.

Tässä olen nämä muuttamat esimerkit maininnut osoittaakseni, että on tosiaan toiseltakin puolen levitetty valheellisia tietoja ja kuitenkin ei ole sovellettu tätä lakia näitä valheellisia tietoja levittäneisiin sanomalehtiin, kuten, jos puolueettomasti olisi tahdottu menetellä, olisi ollut tehtävä. Mutta sosialistien pelkkä totuuden ilmituominenkin on välistä valheeksi tulkittu ja rangaistu. Siitä syystä olen edelleen siinä vasemmistolaisten uskossa, että tämä on luokkapykälä, tarkotettu yksinomaan sosialidemokraattien yhteiskuntaa arvostelevaa kirjoitus- ja puhetapaa vastaan. Se kuitenkin ehkäisee yhteiskunnan kehittämistä ja edistämistä, on tosiasiassa. Eikä mikään kehitys ole ilman olevien olojen arvostelua mahdollinen. Mainitsen vielä siitä yhden esimerkin. Kieltolakia ei vielä olisi Suomessa, ellei olisi hyvin ankarasti, räikeästi ja purevasti arvosteltu olevia oloja, silloista juoppouden pahetta ja sitä kurjuutta, mitä väkijuomat saavat aikaan. Silloinen yhteiskunta ei suinkaan intoilevien raittiusmiesten puheissa ja kirjoituksissa tullut hyvään ja kauniiseen valoon, mutta sitä kuitenkin sallittiin, ja mielestäni pitäisi aina edistyksen nimessä sallia yhteiskunnan heikkouksien ja epäkohtien arvostelemista. Siten juuri kehitytään kun paljastetaan virheet ja osoitetaan, miten olisi niitä virheitä sitten korjattava ja yhteiskuntaa vähitellen parannettava.

Ilmoitan lopuksi yhtyvänä siihen vastalauseeseen, mikä on tämän mietinnön lopussa.

Ed. L a h e r m a: On merkille pantava seikka, että demokraattisessa Suomessa, jossa n. s. kansanvaltaisten porvarillisten aineiden sanotaan olevan määräävässä asemassa, tarvitaan tämän pykälän laatuista poikkeuslakia ja että tämän kansanvallan tukemiseksi tarvitaan näin voimakas keino poliittisten vastustajain suun tukkeamiseksi. Eduskunnan oikeistoa ja sen takana olevia valitsijoita minä olisin valmis onnittelemaan tästä saavutuksesta, sitäkin suuremmalla syyllä, kun tämän lain käyttö voi onnellisessa tapauksessa johtaa siihen, että syksyllä eduskunta voi jälleen kokoontua tynkäduskuntana. Koska me 80 vasemmistolaista voimme tämän kesän kuluessa joutua lukemaan tiilenpäitä.

Ed. V u o r i m a a: Ed. Itkoselle pyydän huomauttaa, että minä en ainoastaan puhunut korkeammista tunteista, vaan myös uskonnolliselle ihmiselle selvinneistä korkeammista elämän arvoista. Jos semmoisia löytyy muita, jotka kaipaavat yhteiskunnan suojeluslakia, niin miksei ed. Itkonen ole sitä esittänyt täällä. Minä olisin ollut ensimmäinen sitä kannattamaan. Sen johdosta että useat puhujat ovat koettaneet selittää, että valkoisia pahantekijöitä ei rangaista, niin tänäkin päivänä on sanomalehdissä ilmoitettu 3 semmoisesta valkoisesta Keski-Suomessa, Petäjävedellä, jotka on vangittu ja pantu syytteeseen. Niin on muuallakin tehty.

Ed. H a k k i l a: Ed. Pilkkä ja ed. Procopé valittivat, että tämänkin asian yhteyteen on kytketty valkoinen terrori. Ed. Procopé ei enään kuten Helsingin kaupungin valtuustossa sanoi, että me kiellämme, että valkoista terroria on ollut olemassa. Sitä ei voi enään kieltää, senvuoksi että se on todistettu. Tämän asian mainitsin sen vuoksi, että tämä pykälä ja sen käyttäminen on läheisessä tekemisessä valkoisen terrorin ilmiöiden kanssa. Minä esitin vappuna juuri tosiasioita valkoisesta terrorista ja esitin ne sen jälkeen kun välikysymys siitä oli täällä esillä ja ne tosiasiat on porvarienkin taholta myönnetty oikeiksi, vaikka niitä onkin selitetty punaisen terrorin jälkiseurauksiksi. Siitä huolimatta että meillä on vapaa-mielinen hallitus, kun pääkaupungin työväki kerääntyy kauniina kevätpäivänä viettämään vappujuhlaa, kun meitä esiintyy siellä puhujina 4—5 sosialidemokraattista kansanedustajaa, jotka olemme olleet valtiollisessa elämässä mukana toistakymmentä vuotta eri aikoina tässä maassa ja jotka siis tiedämme, mitä me puhumme muulloinkin, saati sitten tuolloisena vappujuhlahetkenä, meitä varten on siellä varattu, huolimatta siitä että

siellä on toistakymmentätuhatta henkeä kuulemassa, poliisiupseeri ja toinen häntä virassa alempi, jotka seisovat 2 metrin päässä ja taaempaan kyyröttää pikakirjoitusurkkija merkitsemässä joka sanan. Tätä ei ole ihmeteltävä, minä tiesin sen edeltäpäin. Kun me pidämme hautajaisia ja rankkasade huuhtelee, niin siitä huolimatta poliisiurkkija pikakirjoituksella kirjoittaa haudalla pidettyjä puheita. En tiedä, onko teillä vasemmistoporvareilla syytä tällaisesta urkkimisjärjestelmästä kerskailla. Ei teidän kolmas osastonne kohta ole paljon paremmassa maineessa kuin venäläinen santarmilaitos, muuten kuin että se toimittaa tehtävänsä paljon huonommin ja muutenkin meidän tietääksemme on kehnompia. Trobergin pamppujutut ovat selvittäneet sen vielä kehnommaksi kuin koskaan santarmien aikana. Me olemme käyneet santarmikoulutuksen ja osaamme sentään tämän kolmannen osaston kanssa tulla toimeen.

Huomautukseksi valkoisesta terrorista mainittakoon, että samaan aikaan kuin välikysymyksen yhteydessä puhuimme valkoisesta terrorista, Oripäiväsuojeluskuntalaiset ottivat perheen keskuudesta perheen isän ja ampuivat läheiseen metsään. Se jatkuu ja sen jatkumisilmiönä ovat myös tämän lain väärinkäytökset. Eihän meitä tuomita siitä, että me levittäisimme vääriä tietoja, meidät tuomitaan luokkahengessä vastoin lain selvää sanamuotoa. Meidän asiammehan ei ole neuvoa porvareille, mikä on heidän menettelytavakseen edullisinta. Viime keväänä kapinan kukistuttua, kun vähemmistödiktatuuri, punanen diktatuuri, jota emme hyväksy, oli kukistunut ja kun siihen osaaottaneet oli äärettömän julmasti rangaistut, silloin ennustivat oikeiston lehdet ja ehkä keskustankin, että sosiaalidemokratia on tässä maassa osansa näytellyt loppuun. Sen jälkeen porvarit ovat hoitaneet asiat niin kovin hyvin, että meitä on täällä jo 80 eli sama määrä, kuin vuonna 1907. Jos tätä menoa jatkuu, niin kyllä meidän puolemmme ja meidän puolueemme kasvaa. Ja tällä tavallahan me tietysti joudumme hallituspuolueeksi. Mutta kyllä me ehdotamme silloin, että tämä lainkohta poistettaisiin, joten kyllä te saatte arvostella meidän tekojamme pelkäämättä, että joudutte siitä linnaan. En minä omasta puolestani valita sitä, että minut on asetettu syytteeseen näistä valkoisen terrorin paljastuksista, niistä tosiasioista, mitä olen esittänyt, minä vaan ihmetelen, että se tapahtuu näin myöhään ja näin aiheettomasti ja silloin kuin meillä sanotaan olevan vapaamielinen hallitus vallassa. Ja sitä minä ihmettelen myös, että valtiopäiväin koossa ollessa kansanedustaja sentään tällä tapaa, näin aiheet-

tomasti hinataan vangitsemisen uhalla joutaviin poliisitutkintoihin ja aiheutetaan syytteiden nostamisia. Se minua ihmetyttää myös, että se herra, jota vastaan minä juuri esitin niitä tosiasioita, jotka nyt osottavat valkoisen terrorin jatkuvan, nimittäin vankien räkkäykset, sitä herraa vastaan syytettyä ei ole nostettu vielä huolimatta siitä, että täällä oikeusministerikin selvästi lausunnossaan ilmoitti, että todistuksia vankien räkkäyksestä on ilmennyt ja että parissa tapauksessa ne ovat aivan täysiä todistuksia. Varsinkin kun sen jälkeen olen vielä tavannut edistysmielisen lääkärin, joka sanoi, että hän on parissa tapauksessa todentanut vankeja räkkätyn ja niistä antanut myös todistuksia oikeuskanslerille. Siitä huolimatta herra Trobergia vastaan ei ole syytetty nostettu. Minä olen sen sijaan kyllä sellaisen saanut ja ansiosta, en minä sitä kiellä. Minä tunnen Suomen vankilat oltuani vankeinhoitolaitoksen päällikkönä, ja en minä niitä, jos säännölliseen vankilaan pääsen, pelkää, päin vastoin voi olla semmoinen tervetullut lepoaika, eihän siellä telefooneja eivätkä muut häiritse. Minä katsoisin vain, että nykyajan, jolloin sana „valkoinen terrori” on tunnettu kautta maailman ja jolloin sitä ei enää voida aikakirjoista poistaa, siitähän on jo Englannin parlamentissakin parissa välikysymyksessä mainittu sellaisena järjestelmänä, jota eivät edes nämä nykyiset Neuvosto-Venäjää vastaan taistelevat saisi noudattaa, kun herroille Denikinille ja Koltshakille annetaan neuvoja, etteivät he noudattaisi sellaista valkoista terroria, mitä Suomessa on tapahtunut. Eiköhän se sentään jo jokin todista? Turhaa meitä on raahata enää poliisitutkintoihin ja oikeuskunlusteluihin sentähden, että puhumme näistä valkoisen terrorin ilmiöistä. Kyllä ne ovat todistettuja ja tosiasioita ja jos tätä lainpykälää vain oikein käytetään ja tuomarit sananmukaisesti noudattavat sitä tulkintaa, miten pykälää ilmeisesti on tulkittava, niin eihän silloin meillä ole mitään pelkoa tämän lainpykälän noudattamisesta. Mutta kun jokapäiväiset todistukset näyttävät, että sitä tulkitaan väärin ja että meidän oikeuslaitoksemme vielä ovat toistaiseksi sellaisessa vireessä, ettemme saa sieltä puolueetonta oikeudenkäyttöä, niin minä katsoisin, että tällainen vajalukuisessa eduskunnassa ja poikkeuksellisissa oloissa syntynyt laki olisi normaalioloihin pyrittäessä poistettava, koska se ei mikään välttämättömyys ole, koska sen tarkoituksen täyttävät riittävästi muut Rikoslain kohdat. Luulisin meidän pyrkiessämme säännöllisiin oloihin ja tasoittamaan sitä kurjuutta, täytyvän ruveta korjaamaan niitä erehdyksiä, mitä ilmeisesti on tehty, ruvettavan noudattamaan kohtuut-

ta kaikkiin nähden. Me sosialidemokraatit olemme täällä esiintyneet juuri puolustamassa tosiasioita, vaatimassa kaikille valkoisillekin rikoksellisille rangaistusta, jonka punaiset ovat saaneet mitä suurimmassa määrässä. Emme me tahdo itseämme mistään vapauttaa. Me vaan ihmettelemme, että meitä, jotka olemme asettuneet parlamenttaarisen työväenliikkeen etunenään, tällaisen poikkeuslain nojalla koetetaan rangaista, koetetaan estää lausumasta totuuden sanoja työväelle, jonka me puolestamme koetamme saada turvautumaan entisen koetellun parlamentarismien tiehen. Ei meitä tällaisilla rangaistummääräyksillä eikä niiden väärinkäyttämällä estetä sanomasta totuutta niin tässä maassa kuin ulkomaillakin. Ei täällä porvaristo, kuten se viime vuonna luuli, ole yksinään työväestönsä kanssa emmekä me ole poljettu pariasluokka, kuten hallitukset täällä ovat luulleet ja senmukaisesti meitä kohdelleet. Me sosialidemokraatit olemme sentään kautta maailman väkeä, joilla on vaikutusvaltaa ja joilla tulee sitä olemaan. Me olemme hetkellisesti syrjäytetyt tässä maassa, mutta siitä syrjäyttamisestä ei porvarien kannata kerskua. Teidän ei kannata kerskua, että tätä maata epäparlamenttaarisesti hallitaan ja että tätä järjestelmää edelleen tahdotaan pönkittää.

Ed. Lehtokoski: On ilmeinen totuus, että tämä rikoslain 16 luvun 24 § on kohdistettu työväenluokkaa kohtaan. Eduskunta tämän selitti ja me olemme jo silloin tietäneet että sitä käytetään kaikissa mahdollisissa ja mahdottomissa tapauksissa työväkeä ja sen toimintaa vastaan. Viime vuonna suoritettut vaalitilaisuudet osoittavat päivänselvään, että meidän epäilyksemme, kun tätä lakiehdotusta valmistettiin, eivät suinkaan osuneet väärään paikkaan. Vielä täytyy lisäksi ottaa huomioon että monta kertaa maaseudulla ei ole arvostelukykyisiä henkilöitä jotka kykenisivät omantunnontarkasti ja oikeudenmukaisesti seuraamaan esityksiä ja samalla seuraamaan sanomalehtien kirjoituksia. Monta kertaa kokonaan edesvastauttomat maaseudun järjestyksenvalvojat antavat perättömiä tietoja, joitten johdosta joutuu työväen johtohenkilöitä viranomaisten vainon alaisiksi niinkuin useassa tapauksessa viime vaalien aikana joutui. Todistaakseni, että tämä laki on valmistettu työväkeä vastaan, voin todistaa sen ulkomaisilla sanomalehdillä siitä syystä, että meidän vasemmistomme lauseisiin ei täällä uskota paremmin kuin muualla porvarien piirissä. Monet radikaaliset porvarilehdet kirjoittivat sen jälkeen kuin ed. Tanner ja monet muut olivat saaneet tuomionsa, että olot olivat menemässä samaan suun-

taan kuin itämaiset oikeusolot olivat ennen. Tämä todistaa, että tämä laki oli valmistettu yksinomaan työväkeä vastaan. Vielä todistaa sitä se, että viime aikoina on ruotsalaisissa sanomalehdissä ollut kirjoituksia, jotka jos olisivat olleet jossain vasemmistolehdissä, olisi leimattu epäparlamenttaarisiksi. Ja näitten seikkojen nojalla yhdyin vastalauseeseen ja toivon että kun tämä laki muutetaan, että se muutettaisiin niin, että tämä pykälä tykkäänään poistettaisiin.

Ed. Itkonen: Täällä on meidän porvarien taholta ja viimeksi ed. Procopé viitannut Saksan oloihin ja kehunut Saksan oikeistososialisteja ja asettanut ne meidän esikuvaksemme. Minulla ei ole mitään sitä vastaan, että sieltä otetaan esimerkkejä, mutta otettakoon huomioon, minkälaisen porvarien kanssa Saksan sosialistit ovat tekemisissä. Aivan viimeksi tulleet tiedot kertovat, että Rosa Luxemburgin ja Liebknechtin murhaajat ovat tuomitut vankeusrangaistukseen. Minä tahdon kysyä mikä valkoinen murhamies meillä on tuomittu rangaistukseen? Liekö yhtään punakaartilaisen murhaajaa tuomittu rangaistukseen, vaikka murha olisi tehty kuinka laittomasti tahansa. Ne saavat vapaasti liikkua eikä meidän oikeutemme tuomitse heitä. Päinvastoin hallitus julistaa yleisen amnestian kaikille valkoisille rikollisille. Jos oikeistososialisteja vastassa Saksassa olisi sellainen porvaristo kuin meillä on, niin he eivät voisi toimia, niinkuin he nyt siellä toimivat. On otettava siis huomioon, että Saksassa on osa porvareja järkevää ja viisasta, joka osaa suhtautua asioihin sillä tavalla, että oikeistososialistit voivat heidän kanssaan toimia. Mutta toistaiseksi ei tässä maassa sellaista porvaristoa vielä ole ja niinkauvan kuin tässä maassa ei ole todella vapaamielistä porvaristoa, ei meillä myöskään voi syntyä oikeistososialismia siinä mielessä kuin se on Saksassa syntynyt.

Ed. Procopé: Nog har här funnits tillräcklig vänsterbongerlighet i detta land. Icke har detta frammanat högersocialism. Herr Hakila påstår, att jag hade erkänt att den vita terrorn existerar. Det har jag icke gjort. Jag har fastslagit att det från socialistiskt håll idisplats mestadels grundlösa påståenden om vit terror, påståenden som materiellt falla just under den paragraf som vi nu behandla.

Ed. Pilkkä: Ed. Hakilan viimeisen lausunnon johdosta tahdon sanoa, että olemme eläneet täällä kyllä vaikeitakin aikoja, jolloin Bobrikoffin ja Seynin kätyrit olivat vallassa. Pienimmästä-

kin varomattomasta sanasta oli silloin edessä maanpakolaisuus, vankila tai hirsipuu, mutta koskaan emme ole eläneet semmoista aikaa kuin elimme viime vuonna, jolloin työväen järjestyskaarti oli vallanpitäjänä täällä n. s. punaisessa Suomessa. Kukaan porvari ei silloin saanut sanoa sanaakaan heitä vastaan. Se joka uskalsi vähänkään vastustaa, niin kuolemantuomio seurasi heti. Tämä oli todella terroria, josta kannattaisi puhua. Ettemme uudestaan joutuisi samanlaiseen tilanteeseen, on tarpeen että kiihotusta rajoittavia määräyksiä säilytetään. Kannatan valiokunnan mietintöä.

Ed. Piitulainen: Kun kysymyksessä olevan lain määräykset eivät estä mitään sellaista arvostelua, vaikka hallituksenkin, joka tapahtuu todellisten olojen pohjalla, mutta sen sijaan se sisältää rangistusmääräyksen sellaisista tiedonannoista jotka ovat ilmeisesti perättömiä, niin ei pidä paikkaansa, kuten ed. Itkonen väitti, että kysymyksenalaista pykälää tulaisiin käyttää vain sosialisteja vastaan. Ed. Itkosen samoin kuin ed. Hakkilan ammattiasianajajana pitäisi käsittää että kun hänen tai jonkun muun puheen pika- kirjoittaja panee muistiin, niin se ei ole sinänsä tuomio, sillä tuomion antaminen on tuomioistui- men asia, eikä tuomioistuin ratkaise pelkästään syyttäjän pelkästä vaatimuksesta, vaan siihen tarvitaan näytös.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäivä- järjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

5) Ehdotuksen laiksi, joka sisältää muutoksia työväntapaturmavakuutuksesta 18 päivänä elokuuta 1917 annetun asetuksen 1 §:ään

sisältävän ed. Jyskeen y. m. eduskuntaesityksen n:o 36 sekä ed. Paasivuoren y. m. eduskuntaesityksen n:o 37 johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Pilkkä: Saan huomauttaa, että vastalauseen ensimmäiseen osaan on tullut virhe. Sanotaan, etten ole voinut yhtyä valiokunnan kantaan,

mikäli se koskee 1 §:n 1 momenttia. Pitäisi olla 1 §:n 2 momenttia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee suureen valiokuntaan.

6) Ehdotus laiksi muutoksista helmikuun 25 päivänä 1851 annettuun asetukseen, joka koskee ehtoja kiinteän omaisuuden hallitsemiselle Suomessa,

sisältävän ed. Hultinin y. m. eduskuntaesityksen n:o 18 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 6, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Kun kukaan ei pyydä puheenvuoroa julistetaan ensimmäinen käsittely päättyneeksi ja asia menee suureen valiokuntaan.

Pöydällepanot:

7) Määrärahan myöntämistä mielisairashoidon edistämiseksi

tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Niinikään esitellään pöydällepanoa varten

ehdotuksen laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossa pidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen 4, 12, 14, 17, 18, 19, 23 ja 26 §§:iin muuttamisesta toisin kuuluviksi

sisältävä tänään eduskunnalle jätetty hallituksen esitys n:o 23, ja pannaan se pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on huomenna k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy klo 10.10 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

25. Tiistaina 27 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ulkopuolella päiväjärjestyksen annetaan vastaus

1) Ed. Estlanderin y. m. välikysymykseen, joka koskee kansallisuuskysymyksen ratkaisua maassa 568

Kolmas käsittely:

2) Ehdotus laiksi huoneenvuokrasäännöstelystä 594

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 8 ja 8a; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 14.

Ainoa käsittely:

3) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille tarkoittava anomusehdotus —

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140.

4) Määrärahan myöntämistä kansakoululasten ravinto- ja vaatetusavuksi tarkoittava anomusehdotus —

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 98.

5) Voimistelun ja urheilun edistämistä tarkoittavat anomusehdotukset —

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Eklundin ja Ritavuoren anom. ehd. n:o 100; ed. Itkonen y. m. anom. ehd. n:o 101.

6) Yleisen armahduksen julkaisemista tarkoittava anomusehdotus —

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mie-

Siv.

tintö n:o 4; ed. Huplin y. m. anom. ehd. n:o 50.

7) Kansantajuisten tieteellisten luentojen avustamista tarkoittava anomusehdotus —

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Hildénin ja Anderssonin anom. ehd. n:o 90.

8) Metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista tarkoittavat anomusehdotukset —

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 138; ed. Törmän ja Paasivuoren anom. ehd. n:o 139.

9) Määrärahan myöntämistä mielisairashoidon edistämiseksi koskeva anomusehdotus —

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 56.

Esitellään:

10) Ehdotuksen laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen 4, 12, 14, 17, 18, 19, 23 ja 26 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi sisältävä hallituksen esitys n:o 23 595

Pöydällepanoa varten esitellään:

11) Talousvaliokunnan mietintö n:o 5 anomusehdotuksen johdosta, joka koskee mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia 598

12) Talousvaliokunnan mietintö n:o 6 anomusehdotuksen johdosta, joka koskee valtioavun myöntämistä Satakunnan Keuhkotautiparantola-Osakeyhtiölle keuhkotauti-

Siv.

parantolan rakentamista varten Satakuntaan 598

13) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2 anomusehdotuksen johdosta, joka koskee määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivauksen kustannuksia varten

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Fränti, P. W. Heikkinen, Hultin, Lanne, Ramsay, Saarelainen, Sihvo, Sinkko, Vankkoja ja Wuolijoki.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisten asiain vuoksi saavat ed. Valkonen, Valavaara ja Malmivaara perjantaiksi ja lauantaiksi, ed. Raatikainen tästä illasta ensi maanantai-aamuun ja ed. Pilikka huomispäiväksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ed. Estlanderin välikysymys kansallisuuskysymyksen ratkaisusta.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tulee nyt annettavaksi vastaus ed. Estlanderin y. m. välikysymykseen, joka koskee kansallisuuskysymyksen ratkaisua maassa.

Sitten kun välikysymykseen vastaus on annettu ja sen johdosta ehkä aiheutunut keskustelu julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnalle hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka löytyy vältiöpäiväjärjestyksen 32 §:ssä. Silloin on vielä tilaisuus niillä, jotka eivät hyväksy yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen, tehdä ehdotuksensa.

Puheenvuoron saatuaan lausuu.

Pääministeri Castrén: Sen välikysymyksen johdosta, jonka professori Ernst Estlander ynnä kaksikymmentä muuta edustajaa ovat asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi asettaneet, saan kunnioittaen esittää seuraavaa:

Välikysymyksen tekijät ovat olleet tilaisuudessa näkemään siitä puheesta, jolla 22 päivänä viime huhtikuuta aloitin nykyisen hallituksen ensimmäisen istunnon, että, kuten puheessa lausuttiin: „hallitus pyrkii kielellisten oikeuksien tyydyttämiseen samanlaisten perusteiden mukaan maamme molemmille kansallisille kieliryhmille sekä lain-säädäntötietä että hallinnollisilla toimenpiteillä”.

Eikä hallitus sen jälkeen ole ryhtynyt mihinkään toimeen, joka antaisi aiheutta luuloon, että se aikoi poiketa tästä itselleen asettamastaan ohjelmasta. Niin ollen on puheenalaisen kysymyksen esittäminen nyt, kun hallitus on toiminut vain yhden kuukauden ajan, jossakin määrin oudostuttanut, se kun näyttää osottavan, etteivät tiedustelijat luota hallituksen antamiin lupauksiin. Herra Estlanderin y. m. olisi kuitenkin pitänyt niistä asiaa koskevista säännöksistä, jotka sisältyvät hallituksen eduskunnalle antamaan esitykseen Suomen hallitusmuodoksi, päästä siihen vakaukukseen, että hallitus todellakin aikoo noudattaa yllämainitussa ohjelmapuheessa esitettyjä suunta-
viivoja ruotsalaisen väestönkin vaatimuksiin nähden.

Mainittuun esitykseen uudesta hallitusmuodosta oli hallitus ottanut seuraavat säännökset:

11 §.

Suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet. Suomen kansalaisella olkoon valta oikeudessa tai hallintoviranomaisen luona omassa asiassa käyttää äidinkieltään, suomea tai ruotsia, niinkuin siitä laissa säädetään.

Säännöksiä oikeus- ja virkakielestä annetaan lailla; ja asianomaiselle on siinä, mikäli se ei tuota suuria vaikeuksia, varattava oikeus saada toimittuskirja äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi.

Suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan.

19 §.

Lait ja asetukset, niin myös hallituksen esitykset eduskunnalle sekä eduskunnan vastaukset, esitykset ja muut kirjelmät hallitukselle annetaan suomen- ja ruotsinkielellä.

47 §.

Yleistä hallintoa varten on Suomi edelleen oleva jaettuna lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin.

Muutoksia läänien lukumäärään tehdään lain kautta. Muita muutoksia hallinnolliseen jakoon määrää valtioneuvosto, mikäli laissa ei toisin säädetä.

Hallintoalueiden rajoja uudestaan järjestettäessä otettakoon, mikäli asianhaarat sallivat, suomalaisen ja ruotsalaisen väestön asutusalueiden väliset rajat huomioon.

73 §.

Isänmaan puolustusta varten on jokainen Suomen mies asevelvollinen.

Asevelvollinen on, jollei hän itse muuta halua, mikäli mahdollista, luettava semmoiseen komppaniaan tai sitä suurempaan sotilasryhmään, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellään, ja saava opetuksensa sillä kielellä. Sotaväen komennuskielenä on suomenkieli.

Suomen kansalaisten sotapalveluksesta sekä Suomen sotaväestä muuten säädetään lailla.

Näitä säännöksiä puolueettomasti ja ennakkoluulottomasti tarkastettaessa täytyy jokaisen myöntää, että hallitus niissä on asettunut molempien kansanainesten täydellisen tasa-arvoisuuden kannalle. Mutta kun sittenkin on katsottu syytä olevan kysymyksiä tehdä, niin tahdon nyt niihin vastata mikäli nyt on mahdollista.

Ensimmäinen kysymysponsi on näin kuuluva:

Mitä hallinnollisia, kansallisuuskysymykseen kohdistuvia toimenpiteitä aikoo hallitus nyt toteuttaa, ja milloin on tätä asiaa koskeva päätös odotettavissa?

Tämän johdosta saan ilmoittaa, että valtioneuvostossa on jo edellisen hallituksen ajalta käsiteltävänä seitsemännen yleisen kirkolliskokouksen esitys, että maa evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallintoa varten jaettaisiin kuuteen hiippakuntaan. Valtioneuvoston jäsenten kesken asiaa valmistamaan asetettu valiokunta kannattaa tätä esitystä mikäli koskee hiippakuntain lukumäärän lisäämistä. Valiokunnan ehdotuksen mukaan muodostettaisiin m. m. erityinen hiippakunta, Porvoon uusi hiippakunta, niistä nykyisen Porvoon hiippakunnan ja Turun arkkihiippakunnan seurakunnista, joiden väestön enemmistö on ruotsinkielinen. Asian lopullinen käsittely valtioneuvostossa on valtioneuvoston mielestä kuitenkin siirrettävä siksi, kunnes hallitusmuotokysymyksen yhteydessä on ratkaistu missä määrin hallinto-alueiden rajoja uudestaan-järjestettäessä on varteen otettava, että alueet mahdollisuuden mukaan tulevat yksikielisiksi. Sen ohessa on huomattava, että kysymyksenalainen järjestely vaatii eduskunnan myötävaikutusta siitä aiheutuviin valtiomenoihin nähden.

Myöskin kysymys ruotsinkielisen osaston perustamisesta kouluhallitukseen on jo edellisessä hallituksessa herätetty. Valtioneuvostossa asiaa valmistamaan asetettu valiokunta on puolestaan tullut myönteiseen tulokseen tällaisen osaston perustamisesta valiokunnan lähemmin suunnittelemassa muodossa, mutta kysymystä ei ole vielä valtioneuvostossa ratkaistu. Mikäli toimenpide vaatisi lisämenoja, olisi asia eduskunnalle esitettävä.

Näitä molempia asioita valtioneuvostossa valmistavasti käsiteltäessä on niillä näyttänyt olevan valtioneuvoston enemmistö puolellaan.

Välikysymyksen toinen ponsi kuuluu:

Onko itsehallinto-alueita koskeva, vuoden 1917 valtiopäiväesityksen kanssa pääasiallisesti sopu-soinnussa oleva lakiehdotus pian odotettavissa?

Tähän olen tilaisuudessa vastaamaan, että tämänsuuntaisen lakiehdotuksen laatiminen on hallituksen tarkoituksena viipymättä jättää erityisesti valmistettavaksi. Siinä yhteydessä tulevat myöskin harkittaviksi ne olosuhteet ja asianhaarat, joiden nojalla on tehty ehdotuksia hallinto-alueiden jaosta kielellisellä perustuksella.

Kolmannessa ponnassa tiedustelevat välikysymyksen tekijät:

Aikooko hallitus, ellei ruotsalaisen kansanaineksen etuja täysin turvaavia kansallisuussäännöksiä hallitusmuodon yhteydessä hyväksytä, antaa esityksen erityiseksi perustuslaiksi, joka sisältää sellaiset säännökset?

Kysymykseen vastataan, että ne eri kansanaineksia turvaavat säännökset, jotka tulevat sisällyttämään uuteen hallitusmuotoon, ovat kaikkia sitovia ja niitä tulee hallituskin noudattamaan. Mikäli hallitusmuoto määrää, että puheenalaiset säännökset joltakin osaltaan ovat annettavat erityisellä perustuslailla tai lailla, ryhtyy hallitus luonnollisesti viipymättä senmukaisiin toimenpiteisiin.

Välikysymyksen viimeinen ponsi kuuluu:

Onko hallitus valmis arvovallallaan tukemaan kansallisuuskysymyksen pikaista ja tyydyttävää ratkaisua tarkoittavaa työtä?

Vastaukseksi riittää uudelleen viitata sekä siihen, mitä edellämainitussa puheessa on ilmoitettu hallituksen ohjelmaksi, että siihen, mitä hallituksen esitys hallitusmuodoksi tässä suhteessa sisältää. Itsestensä seuraa, että hallitus on tarpeellisella nopeudella toimiva puheenalaisten kysymysten maallemme onnelliseen ratkaisuun saattamiseksi.

Statsminister Castrén: Med anledning av den interpellation, som professorn Ernst Estlander jämte tjugo andra lantdagsmän riktat till vederbörande regeringsmedlem, har jag äran anföra följande:

Av det andragande, varmed jag den 22 nästvikne april öppnade den nuvarande regeringens första sammanträde, hava interpellationens framställare varit i tillfälle att inhämta, att, såsom i andragandet yttrades, „regeringen avser att tillfredsställa de språkliga rättigheterna enligt enahanda grun-

der för landets båda nationella språkgrupper såväl i lagstiftningsväg som genom administrativa åtgärder". Ej heller har regeringen därefter vidtagit någon åtgärd, som kunde giva anledning till den förmodan, att regeringen ärnade vika från denna sin föresats. Vid sådant förhållande väcker det i någon mån förvåning att förevarande fråga blivit framställd nu, då regeringen varit verksam blott i en månads tid, ity att detta synes tyda på, att interpellanterna icke lita på regeringens utfästelser. Herr Estlander m. fl. hade dock bort av de saken berörande bestämmelser, som ingå i regeringens till lantdagen överlämnade proposition angående Finlands regeringsform, bibringas den övertygelsen, att regeringen faktiskt ämnar följa de i förenämnda programtal angivna riktlinjer jämväl med avseende å den svenska befolkningens krav.

I sagda proposition angående regeringsform för Finland hade regeringen intagit följande stadganden:

11 §.

Finskan och svenskan äro republikens nationalspråk.

Finsk medborgare vare berättigad att hos domstol eller förvaltande myndighet i sin sak använda sitt finska eller svenska modersmål, enligt vad därom i lag stadgas.

Stadganden angående domstols- och ämbetsspråk utfärdas genom lag; och bör sakägare däri, såvitt det ej medför stora svårigheter, tillförsäkras rätt att utfä expedition på sitt finska eller svenska modersmål.

Den finsk- eller svenskspråkiga befolkningens kulturella och ekonomiska behov skola av staten enligt lika grunder tillgodoses.

19 §.

Lagar och förordningar, såsom ock regeringens propositioner till riksdagen samt riksdagens svar, framställningar och övriga skrivelser till regeringen avfattas på finska och svenska språken.

47 §.

För den allmänna förvaltningen skall Finland förbliva indelat i län, härad och kommuner.

Ändring av länens antal vidtages genom lag. Angående övriga ändringar i den administrativa indelningen bestämmer statsrådet, såvitt ej i lag annorlunda stadgas.

Vid nyreglering av förvaltningsområdets gränser skola, där förhållandena det medgiva, gränserna mellan den finska och svenska befolkningens bosättningsområden beaktas.

73 §.

För fäderneslandets försvar är varje finsk man värnpliktig.

Värnpliktig bör, därest han icke själv annat åstundar, såvitt möjligt, hänföras till sådant kompani eller större truppförband, vars manskap har samma finska eller svenska modersmål som han, och erhålla sin undervisning på detta språk. Militärens kommandospråk är finska.

Angående finska medborgares krigstjänst samt om den finska militären i övrigt stadgas genom lag.

Vid en opartisk och fördomsfri granskning av dessa stadganden torde envar nödgas medgiva, att regeringen i desamma ställt sig på ståndpunkten av de båda folkelementens fullkomliga likställighet. Men då det icke desto mindre ansetts nödigt att framställa frågor, vill jag, såvitt nu är möjligt, besvara dem.

Den första av de uppställda frågoklämmarna lyder:

Vilka administrativa åtgärder, hänförande sig till nationalitetsfrågan, ämnar regeringen nu genomföra, och när kan beslut i detta avseende motes?

Med anledning härav får jag meddela, att Statsrådet har allt sedan den förra regeringens tid under behandling sjunde allmänna kyrkomötets framställning därom, att landet måtte för den evangelisk-lutherska kyrkans kyrkoförvaltning indelas i sex biskopsstift. Det inom Statsrådet tillsatta utskottet för ärendets beredning tillstyrker sagda framställning, för såvitt densamma rör ökandet av biskopsstiftens antal. Enligt utskottets förslag skulle bl. a. ett särskilt biskopsstift, Borgå nya biskopsstift, bildas av de till nuvarande Borgå stift och Åbo ärkestift hörande församlingar, vilkas befolkning är övervägande svenskspråkig. Med sakens slutbehandling i Statsrådet bör dock enligt Statsrådets mening anstå, tills det i samband med regeringsformen avgjorts i vad mån vid reglering av gränserna för förvaltningsområden skall beaktas, att områdena såvitt möjligt bliva enspråkiga. Tillika bör framhållas att ifrågavarande reglering i anseende till därav påkallade statsutgifter erfordrar lantdagens medverkan.

Jämväl frågan om inrättande av en svenskspråkig avdelning vid skolstyrelsen hade väckts redan inom den förra regeringen. Det inom Statsrådet för sakens beredning tillsatta utskottet har för sin del kommit till positivt resultat i fråga om inrättande av en sådan avdelning i den av utskottet närmare planlagda form, men har saken ännu icke avgjorts i Statsrådet. Såvitt åtgärden skulle på-

kalla merkostnader, borde saken hänskjutas till lantdagen.

Vid den förberedande behandlingen av båda dessa frågor inom Statsrådet hava de synts vinna majoritetens i Statsrådet gillande.

Den andra klämman i interpellationen lyder:

är lagförslag angående självstyrelserådens införande i huvudsaklig överensstämmelse med 1917 års lantdagspetition snart att förvänta?

Härpå är jag i tillfälle att svara, att regeringen har för avsikt att ofördröjligen till särskild beredning överlämna utarbetandet av ett lagförslag i denna riktning. I samband därmed komma att tagas under överbäggande jämväl de förhållanden och omständigheter, på grund av vilka förslag om särskilda förvaltningsområdens delning på språklig grund gjorts.

I tredje klämman fråga interpellanterna:

har Regeringen för avsikt att, om den svenska befolkningens intressen fullt betryggande nationalitetsstadganden icke i sammanhang med en regeringsform bliva antagna, framlägga proposition angående en särskild grundlag, innefattande sådana stadganden?

Svaret blir, att de olika folkelement betryggande stadganden, som komma att ingå i den nya regeringsformen, äro bindande för alla och skola jämväl av regeringen iakttagas. För såvitt i regeringsformen kommer att bestämmas, att ifrågavarande stadganden till någon del skola utfärdas genom en särskild grundlag eller lag, skall regeringen självfallet ofördröjligen skrida till motsvarande åtgärder.

Sista klämman i interpellationen lyder:

är Regeringen beredd att med sin auktoritet stödja arbetet på nationalitetsfrågans snara och tillfredsställande lösning?

Till svar härå torde vara tillfylles att ytterligare hänvisa såväl till vad uti förenämnda andragande angivits såsom regeringsprogram, som ock till vad regeringsproposition angående regeringsform i sådant avseende innehåller. Det faller av sig självt, att regeringen skall med nödig skyndsamhet verka för sagda frågors bringande till en för vårt land lyckosam lösning.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag anhåller att få be-
tyga min erkänsla för hr Statsministerns svar å de svenska folkrepresentanternas i lantdagen interpellation, ehuru väl jag nödgas tillägga, att jag hoppats på ett mindre dröjande och mera tillmötesgående svar.

I anledning av svaret har jag äran utöver vad

interpellationen redan givit vid handen ytterligare framhålla, hurusom den svenska lantdagsgruppen vid tidpunkten för regeringens nybildning, medveten om situationens stora fosterländska betydelse och allvar, på det uppriktigaste sträfvade att underlätta åstadkommandet av en ny regering, som kunde motsvara det borgerliga flertalet i landet och samtidigt gäve, jämväl åt utlandet, tillförsikten, att i vårt land lagbunden ordning och samhällsskick framgent skulle upprätthållas såväl mot yttre våld som inre ränker. Ty det var uppenbart, att blott vid sådant förhållande Finland kunde förvänta att av världsmakterna bliva erkänt såsom självständigt, erhålla det erkännande, som också nu lyckligen ernåtts. Men under intrycket av den avoghet, som vid senaste lantdag lades i dagen gentemot den svenska befolkningen i Finland och dess önsknings, kunde svenska lantdagsgruppen icke betrakta sig såsom företrädd uti en regering ej heller understöda denna, om den icke vore villig att för egen del bringa i verkställighet de åtgärder, hörande till de svenska kraven, vilka den föregående styrelsen redan upptagit på dagordningen, samt därjämte verka för att inom folkrepresentationen de svenska yrkandena på lagstiftningsåtgärder bleve framlagda och med regeringens auktoritet understödda. De villkor och förbehåll, som den svenska lantdagsgruppen i antytt avseende hade anledning bringa till nuvarande statsministerns och statsrådets kännedom, äro i vår interpellationsskrift uppräknade. För fullständighetens skull må ännu framhållas yrkandet, att alla borgerliga grupper skulle vara i regeringen företrädda, en förutsättning, som allenast i så måtto kan sägas hava realiserats, att alla finska borgerliga lantdagspartier förklarat sig skänka den nybildade regeringen sitt understöd. Svenska lantdagsgruppen trodde sig även hava anledning antaga, att dessa villkor och förutsättningar av regeringen verkligen uppfattats såsom sådana. Emellertid höjdes från flere håll inom den finska offentliga opinionen och på sådana håll, som av styrelsen kunnat få erforderliga upplysningar, yrkanden på att regeringen på intet sätt borde få betrakta sig som bunden gentemot den svenska befolkningens krav, mot vilka samtidigt den största brist på förståelse lades i dagen. Det är därför med tillfredsställelse som vi konstatera att regeringen dock icke delar denna uppfattning utan ansett sig åtmistone böra skrida till behandling av de svenska yrkandena. Dock kan jag ej underlåta att erinra om att dessa åtgärder låtit och ännu låta vänta på sig, och att därav stämningen på svenskt håll icke kunnat undgå att taga intryck. Men mer än detta uppskov betyder likvisst, att vad vi fått

veta om regeringens åtgärder och avsikter, giver vid handen, att dessa, sedda ur svensk synpunkt, icke kunna erkännas vara tillfredsställande, liksom de åtgärder regeringen nu i sitt svar bragt på tal ej heller annat än ofullständigt motsvara de krav, om vilka här ovan varit fråga. Det framgår därjämte av statsministerns meddelande, att vissa hinder ansetts möta genomförandet utav åtgärder i administrativ väg, vid vilka åtminstone tidigare sådana omständigheter icke veterligen förefunnits eller åtminstone icke ansetts oöverstigliga. Regeringens svar giver tyvärr intryck av att regeringen önskar uppskjuta beslutet och avgörandet å sin sida rörande dessa svenska krav. Men dessutom tyckas de av styrelsen planlagda tillgörändana, åtminstone efter vad av statsministerns andragande framgår och vad eljes förljudits, icke i alla avseenden egnade att förverkliga vad som måste genomföras och vad som på svensk sida med bestämdhet påyrkas. Och ber jag i sådant avseende särskilt också få erinra om att dessa åtgärder, såvitt de ankomma å regeringen, alltjämt ännu befinna sig i ett förberedande stadium och att de gjorts beroende av lantdagen beträffande alla med dem förbundna statsutgifter, utan att regeringens egna åsikter huruvida dessa statsutgifter böra bestridas, huruvida lantdagen av regeringen skall komma att uppfordras till bestridande av dessa åtgärder, ännu skulle vara bestämd. Men också, som sagt, beträffande själva dessa åtgärder förefaller det mig med den kännedom som härintills erhållits om desamma, som om de icke vore egnade att i alla avseenden tillfredsställa de krav, vilka av den svenska lantdagsgruppen vid regeringens bildande uppställdes. Jag ber i sådant avseende endast få framhålla, att frågan om svenska län alls icke synes hava av statsrådet nu upptagits i avseende å åtgärd och att beträffande detta önsningsmål tidigare också inom regeringen endast varit fråga om ett svenskt län i Österbotten, medan det dock är icke endast det svenska Österbotten, utan även övriga delar av den svenska byggen, som böra till svenska självstyrelseområden avskiljas. Jag tror mig icke heller gissa orätt, om jag antyder att regeringen knappast numera skall anse sig vara benägen att i administrativ väg genomföra nya svenska län, ehuru dock härvidlag en bestämd tradition och tolkning förefinnes ända sedan den svenska tiden och ehuru den senaste regeringen avskilt Åland i administrativ väg till ett självständigt län.

Beträffande det svenska biskopstiftet erhöles icke några närmare meddelanden om huru detsamma var tänkt. Jag har låtit mig berättas, att flera av de största svenska församlingarna komme

att blive utom det svenska stiftet, därför att dessa icke äro bildade på territoriell grund, utan såsom här i Helsingfors på en ideell bas. Det synes mig dock att en utväg kan och bör finnas att också till det svenska stiftet hänföra dylika församlingar.

Beträffande en svensk skolöverstyrelse har regeringen antytt att frågan vore upptagen om åstadkommande av en svensk avdelning. Dock synes ärendet ej avancerat så långt att hr statsministern kunnat meddela, huru denna skolöverstyrelse komme att organiseras, ej heller giva den svenska opinionen besked därom, huruvida tillräcklig och fullt självständig befogenhet komme att tilläggas denna påtänkta avdelning. Och icke heller huruvida dess sammansättning bleve sådan, att den verkligen komme att fylla sitt ändamål, med andra ord att i densamma verkligen de svenska intressena komme att ega hängivna förespråkare.

Hr statsministern har hänvisat till regeringens deklaration och likaså till de svenska kraven rörande bestämmelser, som ingå i propositionen om ny regeringsform. Vad dessa stadganden i regeringsformen vidkommer ber jag få erinra om att det var den svenska gruppens åsikt, att de bort såsom en särskild grundlag, en särskild språkgrundlag till skydd för den svenska minoritetens rätt framläggas. Och detta av flere skäl, men särskilt därför att deras antagande bör vara oberoende av regeringsformens antagande eller förkastande. Men också innehållet av dessa stadganden sådana de hava ingått i regeringens proposition är icke sådant att de kunna från svenskt sida godkännas. Däri ha upptagits uttryck, vilka den svenska lantdagsgruppen i lantdagen tidigare på anförda goda grunder tillbakavisat, och som jag är övertygad om att icke heller nu den svenska lantdagsgruppen skall kunna antaga. Statsministern har hänvisat till att dessa bestämmelser i propositionen äro byggda på likställighet mellan språken. Jag vill icke bestrida att icke propositionen velat ställa sig på denna likställighets grund, till vilken redan i deklarationen hänvisats. Men jag måste betona, att dessa stadganden icke äro tillräckligt bestämda i avseende å form och icke innehålla tillräckligt positiva lagbestämmelser för att kunna lämna erforderligt skydd åt en språklig minoritet. I detta avseende tillfredsställa de således icke det behov, som med dem avses. I interpellationen ha den svenska lantdagsgruppens medlemmar haft anledning fråga om regeringen är beredd att med sin auktoritet stöda arbetet för nationalitetsfrågans snara och tillfredsställande lösning. Det måste ju vara tydligt att härmed avses att fråga, huruvida regeringen är

beredd att godkänna och i lantdagen söka få godkända de yrkanden, som meddelades densamma redan då från svenskt håll medlemmar förklarade sig beredda att inträda i regeringen. Efter det nu erhållna svaret kan åtminstone icke jag tro, att regeringen kommer att effektivt söka leda lantdagens majoritet och söka inverka på dess hållning.

Också med det villkorliga erkännande av regeringens goda syfte, som kunnat givas i betraktande särskilt av vissa stadganden i propositionen till regeringsform, nödgas dock den svenska lantdagsgruppen, vilken har att i förhållande till regeringen bevaka det svensktalande Finlands intressen, finna, att tillförlitliga garantier icke givits för uppfyllande av den svenska befolkningens i landet enhälliga fordran. Denna interpellation har emellertid haft till ändamål endast att vinna autentiskt besked och därmed klarhet beträffande ställningen och vad vi av regeringen kunna vänta. Men vi hava ej anledning att nu påyrka motiverad övergång till dagordningen. Den svenska lantdagsgruppen förbehåller sig emellertid att draga konsekvenserna av det sakförhållande, som den anser genom denna interpellation vara utrett. Av vad jag här anfört torde, även utan att jag ytterligare behöver upprepa det, framgå att svenska lantdagsgruppen, ehuru den nu icke yrkar på motiverad övergång till dagordningen, dock icke kan förklara sig tillfredsställd med det av statsministern givna svaret.

Ed. M a n t e r e: Pyysin puheenvuoroa ehdottaakseni, että eduskunta, kuultuaan hallituksen vastauksen tehtyyn välikysymykseen, päättäisi siirtyä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen. Hallituksen periaatteellinen kanta sellaisena, kuin se on ilmennyt herra pääministerin lausunnosta, on käsittäkseni kaikin puolin oikea ja hyväksyttävä. Kysymyksellä valtakuntamme kansallisuus- ja kieliolojen järjestämisestä on ilmeisesti kylläkin laaja kantavuus, se myönnettäneen niin taholla kuin toisellakin. Tämän välikysymyksen ratkaisulla on epäilemättä oma erikoinen merkityksensä valtiollisten ja sivistyksellisten olojemme muodostamiselle. Näin ollen ja kun ottaa huomioon, että mistään todellisista, pikaista korjausta vaativista epäkohdista nyt puheenaolevalla alalla ei voida edes puhua, ei ainakaan, mitä tulee ruotsinkielen asemaan maassa, niin on mielestäni pidettävä oikeana ja täysin asianmukaisena, ettei hallitus ryhdy välikysymyksessä mainittuja asioita lopullisesti järjestämään, niistä ratkaisevia päätöksiä tekemään, ennenkuin maan eduskunta on sanonut sanansa, ennenkuin eduskunta on mää-

rännyt kantansa tähän kysymykseen nähden kokonaisuudessaan. Että hallitus muutoin haluaa ratkaistavaksi kansallisuuskysymyksen sillä tavoin, että maamme ruotsinkielisen kansanosan oikeutetut vaatimukset tulevat täysin tyydytytyiksi, siitä on ilmeisenä ja selvänä todistuksena hallituksen eduskunnalle antama esitys uudeksi hallitusmuodoksi. Tässä esityksessähän on menty, niinkuin herra pääministerikin on huomauttanut, tuntuvasti pitemmälle ruotsalaisten vaatimusten tyydyttämiseksi, kuin aikaisemmissa hallitusmuotoesityksissä. Jos ruotsalaisen eduskuntaryhmän taholla muutamia viikkoja takaperin oltiin valmiit hyväksymään monarkinen hallitusmuoto siihen sisältyvine kieliolojen yleistä järjestelyä koskevine määräyksineen, niin sitä tyytyväisempiä odottaisi sillä taholla oltavan nyt mainitsemaani uuteen esitykseen. Olisi odottanut että tämä esitys olisi vaikuttanut rauhoittavasti niin hyvin ruotsalaiseen eduskuntaryhmään kuin koko ruotsalaiseen väestöömme ja ettei liioin puhuttaisi niinkuin nyt välikysymyksen perusteluista näkyy, kansallisuuskysymyksen „häilyvästä tilasta” ja sen aiheuttamasta mielten levottomuudesta.

Onhan asia niin, jos sitä maltillisesti tarkastaa, että mitään tosiasiallista aihetta levottomuuteen ja huoleen ei ruotsinkielisellä väestöllä kielelliseen asemaansa nähden ole olemassa.

Kun olen asettunut tässä lyhyesti selvittämäleni periaatteelliselle kannalle, ei minulla ole aihetta kajota välikysymyksessä herätettyihin yksityiskohtaisiin kysymyksiin. Näin ollen tyydyn vain toistamaan ehdotukseni, että eduskunta päättäisi siirtyä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. J o u k a h a i n e n: Arvoisat välikysymyksen tekijät sanovat olevan ehdottomasti välttämätöntä, että Suomen kansallisuuskysymys saadaan molemminpuolisen yhteisymmärryksen pohjalla nyt ratkaistuksi. Periaate on epäilemättä kaunis ja oikea, sillä täytyyhän meidän jokaisen myöntää, että meillä ei tällä hetkellä ole liioin varaa rikkinäisyyteen ja epäsointuun. Sen tähden vaativat arvoisat välikysyjätkin hallitukselta luotettavia takeita siitä, että maan ruotsalaisen asujamiston yksimieliset toivomukset tulevat täyteen. Kun tällainen vaatimus on esitetty eduskunnan kautta, lienee siis lupa hieman tarkastella näitä toivomuksia, joita ruotsalainen sanomalehdistömme kutsuu tuolla ylläellä nimellä: „ruotsalaiset vaatimukset”.

Kansankäräjien esityslistan mukaan lienee niitä 8 ja koskevat ne kansallisuuskysymyksen järjestämistä erikoisella perustuslailla, kielilainsäädännön vastaista ohjelmaa, maakuntaitsehallintoa, la-

kia maakuntaliitoista, ruotsalaisia läänejä, ruotsalaisen hiippakunnan ja ruotsalaisen kouluhallituksen perustamista sekä sotilaskysymystä. Näiden suhteen vaativat välikysymyksen tekijät ja koko ruotsalainen eduskuntaryhmä yhdessä kansankäräjien ja maan ruotsalaisen asujamiston kanssa nopeata ratkaisua. Hämmästyneenä jää suomalainen, ulkomaalaisesta puhumattakaan, kysymään, että mitä kaikkea kauheaa onkaan Suomen maassa tapahtunut, koska ruotsalainen kansanainees on ollut pakotettu vaatimaan olemassaolonsa turvaamiseksi näin laajoja ja perinpohjaisia takeita. Vastaukseksi tulee: ei kerrassaan mitään! Ellemme ota lukuun sitä, että kieli- ja kansallisuussuhteet ovat vähitellen kulkemassa täälläkin oikeudenmukaisempaa olotilaa kohti. Sen pitäisi olla mitä luonnollisin asia maailmassa, ja niinhän se onkin muualla. Mutta Suomessa tahdotaan tämä seikka unohtaa. Esityksessään uudeksi tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi on hallitus mielestäni antanut parhaat takeet siitä, että ruotsalaisten kielioikeuksia ei tässä maassa tul-taisi vastaisuudessaakaan polkemaan. Mutta se ei riitä. Vaaditaan erikoista perustuslakia, jonka tarkoituksena olisi luoda ruotsalaisillemme eräänlainen melko laaja sisäinen itsehallinto. Asia-kirja on kaiketi jokaiselle siksi tunnettu, ettei minun tarvitse ruveta sitä tässä seurassa esittämään, varsinkin kun sen aikaisemmista ilmestysmuodoista olemme aikanaan jo kylliksi mielipiteitä vaihtaneet. Silloin oli minullakin tilaisuus huomauttaa siitä, mihin ruotsalaistemme kielellinen, sivistyksellinen ja yhteiskunnallinen eristäytymispolitiikka olisi omansa maan asiat johtamaan. Ei ole montakaan kuukautta kulunut siitä, ja nyt meillä on syntymässä valtio valtiossa, tulos, jonka ennustamiselle oikeiston taholla silloin pudisteltiin epäilevästi päätä ja naurettiin. Nyt olemme saaneet kuulla, että ruotsalainen kansanainees ei rauhoitu, ennenkuin se on saanut haluamansa takeet. Määräykset molempien kansalliskielten ja kansallisuuksien keskinäisestä suhteesta ovat sen ainoa pelastus, mikäli sellainen enää suomalaisen kansan yhteydessä saattaa tulla kysymykseen.

Minä en tahdo käyttää tästä hommasta tarpeeksi ankaria sanoja. Minä vaan valitan sitä, ettei ruotsalaistemme isänmaa enää tahdo ulottua heidän oman kielialueensa ulkopuolelle. Siten ei asianlaita ollut ennen, aikana, jolloin suomenkielen oikeuksia ei mikään kielilaki suojellut, ja se aika ei vielä ole varsin kaukana. Minä olisin odottanut niiltä, jotka nyt syyttävät meitä suomalaisia törkeästä natsionalismista, sen verran hienotunteisuutta, etteivät he olisi heittäneet syytöstä tutkimatta ensin itseään. Kun ruotsalaiset sano-

malehdet eivät tahdo löytää tarpeeksi mustia sanoja kuvatakseen sitä typerää ivaa ja vihaa ja pikkumaista alhaisuutta, joka muka sai meidät helmikuussa hylkäämään kielilakiehdotuksen, niin tekisi mieli luotella edes murto-osa niistä päätöksistä, joilla suomenkielen ja suomalaisen sivistyksen kehitystä on tässä maassa aivan viime aikoihin saakka vaikeutettu. Tervehdyksessään kansankäräjille nimittää Dagens Press tätä silloisen eduskunnan tekoa epäisänmaalliseksi. Eipä siltä ettemme me mukana olleet jaksaisi tätäkin herjausta kantaa. Mutta lausujain itsensä kannalta täytyy pitää tällaista sanontatapaa häpeällisenä. Siten ei luoda pohjaa sovellu ja yhteisymmärrykselle, varsinkin kun tämä useasti, kerta toisensa jälkeen, menee henkilökohtaisuuksiin saakka.

Mitä itse kielilakiin tulee täytyy minun avoimesti tunnustaa, että ensi lukemalta saattaa siitä löytää jotain liberaalista viehätystä. Se pyrkii olemaan sangen kohtelias ja tasapuolinen molempien kieliryhmien suhteen, se mainitsee aina ensin suomen ja sitten vasta ruotsin, ja se pyrkii kaikissa edesottamisissaan kulkemaan mahdollisimman tarkoin pitkin kielirajaa, poikkeamatta oikealle tai vasemmalle. Mutta sittenkin olisi sen vaikutus kansallemme käsitykseni mukaan hyvin tuhoisa. Se erottaisi, repäisisi irti kaiken sen, minkä vuosisatain historiallinen kehitys on luonut ja kuto-nut yhteen. Se ei perustu todistettuun ja tunnustettuun käsitykseen yhtenäisestä Suomen kansasta, vaan siihen, että itä-ruotsalaisten asema on saatava tässä maassa turvatuksi.

Arvoisat välikysymyksen tekijät saattavat huomauttaa tämän johdosta, että me pelkäämme kummituksia keskellä päivää ja manaamme esille kielikiistaa siinäkin, missä sitä ei ole. Minun ei tarvitse ruveta tässä todistelemaan sitä, minkä muuten ruotsalaiset sanomalehtemme ovat lukemattomat kerrat todistaneet, että nimittäin ruotsalaisen kansanaineesen suhde suomalaiseen isänmaahan on nykyään arveluttavan hällä. Ja yhä höllemäksi se käy, jos puheenalainen perustuslaki molempien kotimaisten kielten asemasta valtakunnassa syntyy sellaisena, kuin välikysymyksen tekijät tarkoittavat.

Ne kieliperiaatteet, jotka säädettävässä perustuslaissa näyttävät sangen helposti totutettavilta, vaativat myöhemmin hyvin laajan ja monimutkaisen lainsäädännön. Sen avulla on järjestettävä tuomioistuinten ja muiden valtakunnan viranomaisten sekä itsehallinnon viranomaistenkin kieliolot, sen kautta on määrättävä valtion ja itsehallinnon virkamiesten kielitaito ja pätevyysvaatimukset, sillä on selvitettävä valtiovallan suhteet

valtakunnan ruotsalaisen väestön sivistyksellisiin ja taloudellisiin tarpeisiin ja loppujen lopuksi on sen lainsäädännön tehtävään kuuluva jakaa kielellisellä perusteella opetus yliopistossa, teknillisessä korkeakoulussa ja muissa ylemmissä oppilaitoksissa. Kuten näkyy, antaisi tämä ehdotettu perustuslaki tuleville lainsäätäjille ankarasti työtä, työtä, johon ei olisi olemassa mitään pakottavia syitä, jos tahdottaisiin kehittää oloja kielellistä tasa-arvoisuutta silmällä pitäen. Valtion tehtäväksi jäisi niin ollen toteuttaa ruotsalaistemme yhteiskunnalliset ja sivistykselliset erikoisvaatimukset n. s. „todellisten tarpeiden ja yhtäläisten perusteiden mukaan”, huolimatta siitä että sellainen puuha vaatii oman ja kalliin koneistonsa pitkän linjaa. Jokainen valtion menosääntöä vähänkin selaillut kansalainen ymmärtää varsin hyvin, mitä tämän kaksijakoisen kieliohjelman läpiajaminen tulisi Suomeen kansalle maksamaan, ja mikä pahinta, se ei lainkaan pelastaisi meitä kaksikielisyiden painajaisesta.

Mitä sitten tulee maakuntaitsehallintoon ja maakuntaliittoon, niin ovat ne asioita, joiden suomalaisellakin taholla on huomattu olevan laajan ja suurpiirteisen kunnalliselämän kehittymiselle välttämättömät. Mutta kun ne astuvat nyt esiin yhdessä näiden ruotsalaisten itsehallintovaatimusten kanssa, niin tuntuu niinkuin niissäkin olisi jotain pohjaanpalanutta. Ääni on vielä Jakobin ääni, mutta kädet ovat jo Esaun kädet. Ja myöntää täytyy, että taitavasti käytettynä voisivat niinkin neutraaliset organit kuin maakuntaliitto tehdä ruotsalaiselle asialle huomattavia palveluksia. Mutta joka tapauksessa tähtäävät ne uudistuksiin, joita on kannatettava, varsinkin jos ne tositeolla saadaan palvelemaan sitä laajasuuntaista talous- ja kulttuuriohjelmaa, jonka niiden tekijät ovat esittämiinsä lakiehdotuksiin sisällyttäneet.

Toisin on laita esityksen, joka koskee ruotsalaisia läänejä. Ahvenanmaan erikoisoikeutta muodostaa oma ruotsinkielinen lääni ei nähdäkseni voida myöntää muille ruotsalaisille alueille. Näiden maantieteellinen asema on siihen esteenä. Jos siitä huolimatta ruvetaan noita uusia lääninrajoja vetämään, voi käydä niinkin, kuten eräs perustuslakivaliokunnan arvoisa jäsen leikkilisesti huomautti, että toisin paikoin ollaan pakotettuja vetämään lääninraja isännän ja emännänkin välillä. Arvoisat välikysymyksen tekijät varsin hyvin tietävät, ettei tämantapaisia asioita elämässä ole niin helppo ratkaista kuin paperilla. Siinä on läänin jakokin luistanut erinomaisesti, Pienen kylän siirto vain ja asia on selvitetty ikiajoiksi, ja niin on ruotsalaisuuskin pelastettu, varsinkin

jos pidetään edelleen ankarasti silmällä, ettei ruotsalaista maata myydä suomalaisille eikä naimaliittoja suomalaisten kanssa solmita.

Mutta leikistä toteen. Minulla on ollut käsillä Kristiinankaupungin historia. Siinä todetaan m. m. tuo tärkeä seikka, että Kristiinankaupunki on vanhimmista ajoista saakka sijainnut puhtaasti ruotsalaisella seudulla; siitä on johtunut kaupungin ruotsalaisuus. Muuttelevaa palvelusväkeä lukuunottamatta oli suomenkielisiä elinkeinon harjoittajia vanhimpina aikoina vain muutamia, niin että ne saattoi historiassakin mainita miltei nimeltä. Ensimmäinen suomalainen lienee ollut Heikki Tuomaanpoika Tuhuinen 1650-luvulla ja hänen kerallaan puolikymmentä muuta suomalaista „porvaria”. Mutta heistä ei ollut vaaraa, sillä kaupungin historia kertoo lohduttavasti, „että harvoin tai ei koskaan saavutti suomeapuhuva porvari luottamustoimen Kristiinankaupungissa”; ja muutenkin on näillä vanhimman polven suomalaisilla Kristiinankaupungin historiassa huono maine. Sentähden tekee aikakirja viisaasti vaietessaan kielijä ja kansallisuusseikoista aina 20-vuosisadalle saakka. Siinä kyllä esim. vuodelta 1781 ilmoitetaan, että kaupungissa oli 1 kelloseppä, 6 suutarimestaria, 1 suutarinsäili, 1 nahkurimestari, 1 peruukintekijä, 3 puuseppämestaria j. n. e. Mutta he olivat arvatenkin kaiken todennäköisyyden mukaan ruotsalaisia sillä muussa tapauksessa kenties olisi heidän kansallisuutensa mainittu. Suomalaisista ei näy jälkeäkään ennenkuin vuonna 1880, jolloin kaupungin kerrotaan ottaneen haltuunsa yksityisen joitakuita vuosia aikaisemmin perustetun suomalaisen kansakoulun. Siellä oli siis sittenkin ollut suomalaisia. Ja vuodelta 1914 kertoo sama historia, että oppilaita oli kaupungin ruotsalaisessa kansakoulussa 158 ja suomalaisessa 90. Samana vuonna oli kaupungin ruotsalaisessa yhteiskoulussa 127 oppilasta, ja suomalaisessa, jommoinkin sinne perustettiin jo vuonna 1906, vaikka sen vaiheet kuitataan historiassa parilla sentillä, oli oppilaita 80. Tällaista on se hiljainen kielijä ja kulttuuritaistelu hiljaisessa Kristiinankaupungissa, tulevan ruotsalaisen Pohjanmaan läänin eteläisellä vartiolinjalla. Samanlaisia esimerkkejä olisi minulla useampiakin, mutta tämä riittääköön. Kuitenkaan eivät arvoisat läänintekijät ole löytäneet omalta alueeltaan muuta kuin kolme kaksikielistä kaupunkia, nim. Helsingin, Turun ja Vaasan. Joka tapauksessa täytyy kuitenkin myöntää, että ruotsalaisella taholla on jo huomattu suomalaisten maanomistajien, suomalaisten tehtaiden ja suomalaisten rautateiden kansallisesti epäterveellinen vaikutus ruotsalaiseen kansanainekseen. Sitä todistaa varsinkin

Pohjanmaan ruotsalaisten lehtien hätähuudot, kun ruotsalaista maata on joutunut suomalaisille tai kun paikkakuntaa uhkaa suomalainen rata tai suomalainen teollisuuslaitos. Mutta minä voisin historiallisilla todistuskappaleilla todistaa, että jokaista kaupunkia, jokaista pitäjää ja melkein jokaista kylääkin varten on olemassa varmasti joku Heikki Tuomaanpoika Tuhuinen, jonka vierailu paikkakunnalla ei mene jälkiä jättämättä. Eivät mitkään toimenpiteet Pohjanmaan enemmän kuin Turun ja Uudenmaankaan ruotsalaisten läänien perustamisen hyväksi voi estää, eivät edes hidastuttaa, sen ajan lähenemistä, jolloin isänmaa on suomalaisille ja ruotsalaisille yksi ja jakamaton ja jolloin jälkimaailma makeasti nauraa nykypolven yrityksille muuttaa elämän järkähtämättömiä lakeja. Niille ei merkitse mitään, vaikka kansankäräjät sata kertaa vakuuttaisivat, että „Suomen ruotsalaiset eivät tahdo tietää mistään mahdottomuuksista näiden vaatimusten läpiajamisessa”.

Helpommin lienee toteutettavissa hiippakuntajako kielellisellä pohjalla, vaikka senkin tarpeellisuudesta saattaa olla arvoisain välikysyjäin kansa vakavasti eri mieltä. Puhtaasti sielunhoidolliselta kannalta ei asian johdosta tietenkään olisi paljon muistuttamista, mutta ruotsalaisten kansallisuusohjelman yhteydessä saa tämänkin kysymys erään vissin sivumaun. Puhumattakaan siitä, että kirkon jos minkä tulisi olla kansallisista ja kaikista kiistoista mahdollisimman kaukana on tämä homma ruotsalaisille itselleen tulevaisuudessa sangen arveluttava. Se on epäilemättä ennen pitkää johtava siihen, että sillä taholla tulee huutava puute pätevistä sielunpaimenista. Onhan nimittäin tunnettua, miten vähän suosittu teologinen ura on ruotsinkielisten ylioppilaittemme keskuudessa. Mutta turhaa lieneekin uskoa, että tässäkin puuhassa olisi hengenviljelys pääasia. Ruotsalaistemme entiset kirkolliset harrastukset eivät ole siihen suuntaan viitanneet. Ainakin ovat aikaisemmat eristäytymispyrkimykset lähteneet kokonaan toisista vaikuttimista. Kun esim. Haminan ruotsalaiset kolmisenkymmentä vuotta takaperin epäivät suomalaisilta yhteisen kirkon, kuului se olleen sekä kielikysymys että — haju-kysymys. Nyt puheenaoleva lienee yksinomaan kielikysymys. Mutta sellainen ei sovi kirkollisten harrastusten yhteyteen. Sitä paitsi olisi kielelliselle pohjalle perustettu hiippakunta vaikeimmin hoidettavia koko maassa. Kun uutta hiippakuntajakoa ja hiippakuntien lukumäärän lisäämistä on suomalaisellakin taholla ehdotettu ja puolustettu, on aina pidetty silmällä siten saavutettavaa kirkollisten hallintoalueiden pienentämistä, jotta nykyiset hajanaiset hiippakuntaolot

edes jossain määrin korjautuisivat. Mutta nyt tahdotaan perustaa hiippakunta, jonka alue käsittäisi suurimman osan Suomen maata. Kysyä todellakin sopii, miten kirkollisen elämän kehittäminen niissä puitteissa on mahdollista. Kysymyksen taloudelliseen puoleen lienee parasta olla kaajoomatta, siksi sekavalta se ainakin maallikosta tuntuu.

Seitsemäntenä ruotsalaisten vaatimusten joukossa on ruotsalainen kouluhallitus. Kansankäräjille jätetyssä esityksessä sanotaan, että „tie vaipaampaan ja rikkaampaan kehitykseen käy ruotsalaisen koulun ja kouluhallituksen kautta”. Ollaan tyytymättömiä nykyiseen järjestelmään, joka muka ei tarpeeksi ota huomioon ruotsinkielisen väestön etuja, eikä muisteta, että varsin kaukana ei ole vielä se aika, jolloin suomalaisilla kouluilla oli ainakin yhtä suuri syy samallaiseen huoleen. Mutta ne ajat ovat nyt unohdetut. Minä muistutan herroille välikysymyksen tekijöille niitä aikoja, ja minä kysyn, mitä ovat ruotsalaisemme aikoinaan tehneet turvatakseen heikosti orastamaan alkanutta suomalaista sivistystä. Mitä olivat suomalaiset koulut vielä parisen vuosikymmentä takaperin? Myrkyllisiä rikkaruohoja, jotka oli jos mahdollista juurineen maasta kitketävä. Valtion varat menivät ruotsalaisille kouluille, suomalaisten koulujen oli elettävä kansan rakkaudella, ellei niitä jo alusta eristetty piikkilanka-aidoilla, kuten tapahtui esim. täällä Helsingin lähistöllä Luukissa. Mutta siitä huolimatta ne eivät ainoastaan eläneet; ne kasvoivat ja lisääntyivät ja täyttivät maan ennen pitkää. Eikä niitä ole ollut mikään erikoinen kouluhallitus vaalimassa ja suojelemassa. Ne ovat syntyneet ja kasvaneet useasti vastoin kouluhallituksen tahtoaakin. Nyt tahdotaan halkaista maan koululaitos latvasta tyveen saakka. Mutta ovatko ruotsalaisemme ottaneet vakavasti harkitakseen, onko heillä tällä hetkellä ja miten pitkälle tulevaisuuteen tällaiseen suurleikkaukseen varaa. Sillä varmana voitaneen jo pitää, että tämän toimenpiteen näkyväinen tulos olisi entistä valtavampi suomalaistuminen ja ikävä kyllä eristäytyvä suomalaistuminen opetuksen kaikilla asteilla. Ja miespolven perästä olisi tämä nyt leikattu ja istutettavaksi aiottu ruotsalaisuuden vesa jo arveluttavan heikko ja mehuton. Kun siis ottaa vaivakseen asettaa tämän ruotsalaisen kouluohjelman tosiolojen tummaa taustaa vastaan, ei voi olla huomaamatta, miten köyhällä ja ennenkaikkea miten teennäisellä perustalla se lepää. Se lähtee kyllä sorron pohjalta, muttta ei siinä merkityksessä, että suomalaiset olisivat sortaneet ruotsalaista valistustyötä. Se, kuten jokainen näistä puheenolevan ohjelman eri osista lähtee

synkästä epäluulosta maan suomalaista kansanainesta kohtaan, sitä kansanainesta, jonka lasten vielä nytkin täytyy maan korkeakouluissa tyytyä ruotsinkieliseen opetukseen. Ja kuitenkin meillä on historia todistajana, että juuri se kansanaines, suomalainen, ei ole liikoja kielellisiä etuoikeuksia saanut eikä edes rohjennut niitä vaatiakaan.

Mitä lopuksi tulee vaatimuksen viimeiseen kohtaan, sotalaitoksen jakamiseen kielellisellä perusteella, niin on siitäkin suomalaisella taholla ole-massa vakavia epäilyksiä. Hallitusmuototaistelun kestäessä on meikäläiseltä taholta yhä uudestaan ja sitovasti osotettu, miten tärkeää on armeijamme kansallinen yhtenäisyys. Ruotsalaisten nyt vireilepanema kahtiajako olisi omiaan tämän yhtenäisyyden särkemään ja tuhoamaan. Tämän seikan ovat kaikki muut valtiot hyvin ymmärtäneet. Ne ovat tietoisesti tajunneet miten turmiollista on nurkkakuntainen sotilaspolitiikka armeijan yhtenäisyydelle. Kyllä komppaniat, joitten näköpiiri ei kanna kotinurkkia ulommaksi, ja jotka aniharvoin tai eivät koskaan saa nähdä ja tuntea kansalais-hengen väkevyvyyttä isänmaan eri puolilla, sellaiset sotilasosastot eivät totta totisesti kovina aikoina suuriakaan merkitse. Siitä on paraana todistuk-sena Pohjanmaan ruotsalaisten esimerkki. Kun toissa talvena Vaasa ja ruotsalainen Etelä-Poh-janmaa oli vapautettu, oli osa heistä kahden vai-heilla lähteäkö etelään päin vai ei. Sitä lajia isän-maallisuutta voi kasvattaa se järjestelmä, jonka toteuttamiseen tämäkin välikysymys on yksi, vaikka vaarattomalta näyttävä askel.

Ruotsalaisten kansankäräjät puolestaan ovat hyvin selvästi todistaneet, että edellä viitattu oh-jelma ei ole mikään lopullinen ohjelma. Ruotsa-laiset maapäivät, ruotsalainen maakuntahallitus ja kaiken huippuna oleva ruotsalainen ministeriö ei ole turvattu ennenkuin tällä kansallisella auto-nomialla on suojanaan perustuslain pyhyys ja kansainväliset takeet. Siihen siis lopullisesti py-ritään. Suomen valtakunnan riippumattomuus on itäruotsalaisille liian vähän, sillä heidän mieles-tään puhe yhtenäisestä Suomen kansasta on mieli-kuvituksen luomaa, kuten professori von Wendt täällä jakamassaan kyynillisessä kirjasessa yrittää todistella.

Kansallisuuskysymysten yhteydessä emme saa unohtaa taloudellisiakaan näkökohtia. Miten olot siinä suhteessa tulevat järjestymään, jos ruotsa-laisten vaatimukset kaikessa laajuudessaan toteu-tetaan? Meistä jokainen sangen hyvin tietää, että ruotsalainen kansanaines ja kapitaali ovat tähän asti erinomaisesti tunteneet toisensa, liikemaail-massa varsinkin. Mutta sillä ei suinkaan ole ym-märrettävää, että kaikki ruotsalaistemme nyt käy-

tettävissä oleva pääoma olisi ruotsalaista pohjaa ja perua. Valtavin osa siitä on suomalaista pohjaa, suomalaista maata, suomalaista metsää, suoma-laista vettä ja ennenkaikkea suomalaista työtä. Tämän seikan älysivät ruotsalaiset vanhemman polven miehet paremmin kuin nykyiset liike-elä-män edustajat ja, sanottakoon suoraan, kansalli-suusvaatimustenkin johtajat. Kun ruotsalaisen Kristiinankaupungin rikkain ja mahtavin liike-mies Simon Anders Vendelin Itämaisen sodan aika-na sai luvan käyttää ja käytti omaa paperi-rahaa, niin hänen liikemiesvaistonsa sanoi, että sen rahan tuli olla suomenkielistä. Nyt, mies-polvi sen jälkeen on Suomen pääkaupungissa ja muuallakin maassa monta liikekonttoria ja muuta paikkaa, joissa ei pääse mihinkään tällä kielellä. Asetan sentähden vakavasti kysymyksenalaiseksi, onko terve, yhtenäinen talouselämäkään suomalaisten ja ruotsalaisten kesken enään mah-dollinen, jos ruotsalaiset vaatimukset suunnitel-lussa laajuudessaan toteutetaan.

En tahdo kuluttaa aikaa virittämällä yhteis-ymärryksen korkeata veisua. Minä vakuutan vain, että Suomen maalaisliittolainen väestö on aina valmis sovitteluihin ja myönnetyksiinkin, mutta ehdottomana vaatimuksena pitää se kaikissa tilanteissa isänmaan ja kansallisuuden yhtenäisyyttä. Maalaisliiton eduskuntaryhmän puolesta pyydän saada kannattaa tehtyä ehdotusta yksin-kertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. Kojonen: Suomen suomalaisen kansan laajat kerrokset eivät voi ymmärtää sitä tavatonta touhua ja kiirettä, mitä tämän maan ruotsinkieliset pitävät kieli- ja kansallisuusasiassaan. Tämä välikysymys on yksi käsittämätön asia. Parail-laan kun perustuslakivaliokunta pohtii tätä asiaa, tehdään hallitukselle välikysymys, jolla tahdotaan pakottaa hallitus rientämään edelle eduskuntaa, joka hallitusmuotoasian yhteydessä oli joutuva siinä kantansa määrittämään. Ruotsinkielisten ta-holta ei ole voitu eikä voitaneakaan osoittaa, että enemmistö olisi harjoittanut kielellistä tai kansal-lista sortoa vähemmistöä kohtaan. Tuskin lienee maailmassa toista maata, missä pienen vähemmis-tön kieli olisi sellaisessa arvossa kuin Suomessa. Se on suuressa arvossa sekä käytännöllisessä elä-mässä että myöskin virallisesti. Pitäähän esim. virkamiesten pitkin linjaa osata myös vähemmis-tön kieltä, joten se tulee palvelukseksi omalla kielel-lään maan uloimmillakin ääriillä, kun sen sijaan enemmistön kieli on vieläkin siinä asemassa, että armon vuonna 1919 joutui suomenkielinen kansan-edustaja tekemisiin eräässä keskusvirastossa sel-laisen virkamiehen kanssa, joka ei osannut toi-

mittaa hänen asiaansa suomenkielellä. Mutta samalla kuin suomalainen kansanaines vaatii, että tällaiset epäkohdat korjautuvat, se ei tahdo sortaa vähemmistöä kielellisesti eikä kansallisesti. Verressään ja hengessään tuntee jokainen suomalainen mies ja nainen, että sellainen sorto on mitä julminta vääryyttä. Tähän vakaumukseen ovat sen kasvattaneet ennen kaikkea juuri ruotsalaiset. Suomessa tuskin löytynee yhtään suomalaista sukua, joka ei olisi yksityiskohtaisesti saanut tuntea ruotsalaisuuden sorron seurauksia puhumattaakaan sellaisista seikoista, jotka ovat olleet yhteisesti koko suomalaisen kansanaineksen kärsittävinä. Sellaisissa oloissa on kasvanut suomalaisiin kallionkova vakaumus, että kielellinen ja kansallinen sorto on kuolemansyyni. Ja niinkuin suomalainen kansanaines sen jälkeen, kun se rupeisi pääsemään luonnollisiin oikeuksiinsa omassa maassaan, ei ole sortanut ruotsalaista vähemmistöä, niin ei se tule tekemään sitä vastaisuudessaakaan, mikä olisikin mitä luonnottomin asia maassa, jonka molemmat heimot ovat vasta äsken yhteisvoimin, yhteisymmärryksessä ja käsikädessä vapauttaneet itsensä siitä sorrosta, jolla satamiljoonainen Venäjä uhkasi tehdä lopun Suomesta ja sen molemmista heimoista. Mutta niinkuin olemme vuosikymmeniä taistelleet venäläistä sortovaltaa vastaan, niin on parasta meidän vatedeskin elää yhteisymmärryksessä samoissa lääneissä, hiippakunnissa ja kouluhallituksessa kuin tähänkin asti. Minun valitsijani ovat velvoittaneet minut äänelläni vastustamaan ruotsinkielisten näitä erikoisvaatimuksia. Semmoiset puuhut ovat kokonaisuutta heikontavaa eristäytymistä. Ja suomalaisissa on se pelko, että jos ruotsalaiset saavat nämä omat lääninsä ja hiippakuntansa, niin herää heissä se vanha sortajahenki, jolloin niillä alueilla asuvat suomalaiset joutuvat monenlaisen sorron alaisiksi. Jotta ei luotaisi mitään mahdollisuuksia sorrolle, on suomalaisen heimon ja koko jakamatoman Suomen kansan onnen vuoksi kaikessa ystävyydessä vastustettava ruotsinkielisten erikoispyrkimyksiä. Senvuoksi kannatan siirtymistä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. Setälä: Eduskunnan ruotsinmielisten tekemässä välikysymyksessä herättävät huomiota sen ensimmäiset sanat: „Finlands svenska folk,” „Suomen ruotsalainen kansa” tahi „Ruotsin kansa Suomessa”, mitenkä se olisikaan käännettävä. Tuntuu siltä, kuin vakava ruotsinkielinen valtiopäiväryhmä tahtois puhua Suomen „molemmista kansoista” samalla tavoin kuin eräs eduskunnan jäsenille näinä päivinä jaettu kirjanen. Kun minä luin tämän kirjasen, „Suomen mole-

mat kansat, suomalaiset ja itä-ruotsalaiset, kirjoittanut Georg von Wendt, professori, filosofian ja lääketieteen tohtori”, niin minä luulin, että sen hyvästä huumorista tunnettu tekijä oli tahtonut tarjota eduskunnalle hauskan humoreskin, jossa hän tahtoi tehdä hiukan pilaa tieteestä ja saattaa sen hyväntahtoisen naurun alaiseksi. Minä oletin, että tekijä tahtoi saada kirjallaan lausutuksi, että tiedemies paraimmassakin tapauksessa kykenee viljelemään vain pienen saran tieteen laajalla vai- niolla, jota vastoin muut alat jäävät hänelle oudoiksi, ja että kaikista suurin oppi, minkä tiedemies tieteellisestä työstään saa, on, että erikoistieteellä on rajoituksensa ja että tiedemiehen tulee osata arvostella, mitä asioita kunkin tieteen metodeilla voidaan ottaa tutkittaviksi. Minä oletin että tekijä tässä on tahtonut näyttää, että jos hän, vaikkapa hän on professori, filosofian ja lääketieteen tohtori, rupeaisi soveltamaan eläinopin ja rotubiologian menetelmiä ihmiskunnan kulttuurihistoriaan, johtuisi aivan hullunkurisiin, päätömiin tuloksiin. Jos olen oikein ymmärtänyt arvoisan tekijän tarkoituksen, niin tunnustan, että hän on onnistunut aivan erinomaisesti. Samalla kuin suuri humoristi on hankkinut lukijalle harvinaisen hupaisan hetken, samalla hän on jokaiselle myöskin antanut erinomaisen vakavan opetuksen inhimillisen tietämyksen rajoista. (Naurua eduskunnassa).

Ruotsinkielinen eduskuntaryhmä ei kuitenkaan ole ollut tunnettu halusta humoristiseen esiintymiseen. Minun täytyy olettaa, että se päinvastoin puhuu vakavissaan, ja minun täytyy sen vuoksi olettaa, että tässä ei voi olla kysymys mistään muusta kuin jostakin kiusallisen onnistumattomasta sanontatavasta, jolla todella ei ole tarkoitettu sitä, mitä sanamuoto sisältää. On usein esimerkiksi meille-tuotu esiin kieliasioissa. Minä tahtoisin kysyä, onko kukaan läsnäolijoista kuullut puhutavan Saksan kansasta tai saksalaisesta kansasta taikka ranskalaisesta kansasta Sveitsissä? Onko kukaan teistä, joka on käynyt Sveitsissä, milloinkaan saanut kysyessään sveitsiläiseltä hänen kansallisuuttaan vastauksen: „Minä olen saksalainen” tai „Minä olen ranskalainen”. Minulle se ei ole kertaakaan tapahtunut, päinvastoin on sellainen jyrkästi torjuttu ja vastattu: „Minä olen sveitsiläinen”. En usko, että Sveitsin kansassa on niin epäisänmaallista kansalaista, joka ei katsoisi kunniaukseen ja ylpeydekseen kuulua Sveitsin kansakuntaan, jolla on kolme kansalliskieltä. Suomen voimassa olevan valtiosäännön mukaan eduskunta valtiopäiville kokoontuneena edustaa Suomen kansaa, „det finska folket”. Ainoastaan Suo-

men kansan edustajilla on tässä huoneessa sanansijaa, muiden, vieraiden kansojen edustajien kanssa me emme tässä huoneessa keskustele (Hyvä!). Minä lähdän siis siitä, että tässä on puhe onnettomasta sanamuodosta ja uskon todellakin välikysyjäin lukeutuvan Suomen kansaan — se on ensimmäinen edellytys meidän keskustelullemme.

Toinen seikka, joka on herättänyt erittäin kiusallista huomiota siinä, jolle yhteinen isänmaa on kallis, on, että kielikysymys ilman aihetta on herätetty semmoiseen aikaan, jolloin kysymys itsenäisyytemme tunnustamisesta on ollut ratkaisunalaisena, jolloin vihollinen vaanii idästä ja jolloin läntinen naapuri, joka on katsonut olevansa ystäväisissä suhteissa Suomeen, kuitenkin yrittää kaapata itselleen osan Suomen valtakunnan alueita. Ehdottomasti saa sen vaikutteen — minä toivoisin että se ei olisi oikea —, että on tahallisesti juuri valittu kaikista kriittisin aika Suomen kansan elämässä ja että jo itse tämän kysymyksen esilleottamisella on tahdottu herättää sellaista harhaluuloa, että Suomessa ruotsinkielistä kansanainesta on sorrettu, vieläpä saa sen käsityksen, että on yritetty turvautua ulkomaiseenkin sekaantumiseen meidän sisäisiin asioihimme. Vielä kiusallisemmalta on tuntunut, että ruotsinmielisemme tuntuvat käyttävän Ahvenanmaan kysymystä ikäänkuin hintana erinäisten vaatimusten toteuttamisessa. Jos suomenkieliset maassamme kannattavat ruotsinmielisten vaatimuksia, niin ruotsinmieliset kannattavat isänmaan yhteistä vaatimusta, että meidän isänmaatamme ei saa silpoa. Jos me suomenkieliset emme katso yhteisen isänmaan edun kannalta — myönnettäneen, että mekin katselemme asioita yhteisen isänmaan kannalta — voivamme näihin kaikkiin vaatimuksiin suostua, niin ruotsinkieliset pitävät tarpeellisenä „revideerata mielipiteensä” Ahvenanmaan kysymyksestä. Minun täytyy sanoa että tämä on ollut peräti odottamatonta sille, joka on tottunut näkemään ruotsinkielisen aineksen kaupustelematta ja tinkimättä puolustavan Suomen oikeutta itään päin. Olen iloinen että ruotsinkieliseltä taholta tätä menettelyä vastaan on julkisuudessaakin vastalause pantu. Joko on Ahvenanmaa meille yhteinen asia, tämä maa-alue tarpeellinen liikenteemme, kaupparamme ja Suomen maantieteellisen eheyden kannalta, ja silloin emme antaudu edes keskusteluun Suomen alueen luovuttamisesta tai sitten ei tämä maakunta ole meille tarpeellinen, se joutaa poisannettavaksi. Mutta tämä maakunta ei saa olla maksuvälineenä edun suomisesta toiselle tai toiselle kansanainekselle.

Minä sanoin että kielikysymys on herätetty aiheettomasti. Ei liene ketään oikein ajattelevaa ih-

mistä tässä maassa, joka ei tunnustaisi ettei ruotsinkieltä ole tässä maassa sorrettu. Niin paljon kuin on voimaleuseita puhuttu suomalaisesta nationalisismista, ei ole voitu sitä osottaa olevaksi. Maailmassa ei ole niin vähän nationalistista kansaa kuin suomenkielinen kansanainainen on. Pikemmin voisi moittia, ettei se osaa antaa arvoa omalle kielelleen ja ominaislaadulleen. Ainoat nationalistit meidän maassamme ovat ruotsinkieliset, jotka kaikessa pyrkivät koteloitumaan erilleen muusta Suomen kansasta ja nykyään tekevät joka ainoan asian kieliaksi, koettavat työskennellä siihen suuntaan etteivät ruotsinkieliset tässä maassa vahingostakaan oppisi maan toista kieltä, vieläpä ovat tuoneet esille semmoisen preussilaisen vaatimuksen että maa, joka on joutunut suomenkielisten käsiin, voitaisiin häneltä pakkolunastaa. Tahdon kyllä heti ruotsinkielisten kansankäräjään kunniaksi mainita etteivät nämä ole tämmöistä vaatimusta hyväksyneet.

Ei yksikään puolue ole kieltänyt ruotsinkieliseltä kansanainekselta täyttä tasa-arvoa tässä maassa. Kaikki puolueet ovat valmiit järjestämään kieliolot oikeuden ja kohtuuden mukaan, samanlaisten perusteiden mukaan. Kaikki ovat valmiit säätämään että asevelvollisten tulee saada opetuksensa omalla kielellään, vieläpä melkoinen enemmistö sallisi ruotsinkielisten sotilasten muodostaa omia sotilasryhmiä. Kaikki tai ainakin enimmät ovat valmiit hallintopiirejä, erittäinkin itsehallintopiirejä uudestaan järjestettäessä, mikäli asianhaarat sen sallivat, ottamaan varteen että hallintoalueet mahdollisuutta myöten tulevat yksikielisiksi. Mutta meidän täytyy ehdottomasti sanoa: Me menemme täyteen tasa-arvoon asti, mutta me emme mene askeltakaan pitemmälle; me menemme järjestyyn samanlaisten periaatteiden mukaan, mutta emme yhtäällä yhdenlaisten, toisaalla toisenlaisten periaatteiden mukaan.

Omituisen vaikutuksen teki tosiaan, että „ruotsalaisilla kansankäräjillä” eräs yleistä arvonantoa nauttiva henkilö lausui, että Ahvenanmaalla on ruotsi pantava ainoaksi viralliseksi kieleksi; siis heti paikalla ryhdyttävä vähemmistöä sortamaan, kun siihen on tilaisuutta. Mutta oltaisiinko samanlaisten periaatteiden mukaan suurella yksikielisen Suomen alueella valmiit asettamaan suomen kieli ainoaksi viralliseksi kieleksi? Meidän täytyy ehdottomasti katsoa velvollisuudeksemme suojella vähemmistöjä, olivatpa ne kummalla kielialueella tahansa, samanlaisten periaatteiden mukaan. Meidän täytyy siis vaatia, että ennenkuin uusiin aluejärjestelyihin ryhdytään, säädetään koko valtakunnalle yhteinen sekä enemmistön että

vähemmistön oikeuksia turvaava laki virka- ja oikeuskielestä.

Ja mitä alueiden uudestijärjestelyyn tulee, niin meidän täytyy vaatia että tässäkin on ennenkaikkea kokonaisuuden etuja pidettävä silmällä. Että on oleva etua siitä että saadaan kunnat, sekä ensimmäisen asteen että ylemmän asteen, muodostetuiksi yksikielisiksi, on kieltämätöntä. Kunnat han ovat olleet ja varmaan vastedeskin tulevat olemaan koko kielilainsäädäntömme perustana. Mutta suurempia kokonaisuuksia muodostettaessa täytyy ottaa monta munta seikkaa huomioon: liikennesuhteet, liikennekeskukset, alueiden maantieteellinen yhtenäisyys j. n. e. Näissä asioissa eivät esitetyt vaatimukset enää aina suinkaan ole sellaisia, että niiden toteuttaminen ehdottomasti edistäisi yleistä etua. Täytyy oikeastaan vain ras-kaalla mielellä harkita, minkä vaatimusten toteuttaminen ei tuottaisi niin suurta vahinkoa että pitäisi mielten rauhoittamiseksi niiden toteuttamista ainakin koettaa.

Koska tulee olemaan tilaisuus vielä kosketella uuden ruotsinkielisen hiippakunnan perustamista, ainakin määrärahan myöntämisen yhteydessä, niin minusta ei ole tarpeellista siitä lausua mitään lopullista mielipidettä. Minun käsitykseni on, ettei ole mitenkään osotettu sen tarvetta käytännöllisten syiden tai ruotsinkielisille seurakunnille tapahtuneiden vääryyksien vuoksi. Hengellisen elämän vilkastuminen riippuu myös kokonaan toisista syistä, kuin vain uuden virkakunnan perustamisesta. Eikä vaatimusta ilmeisesti olekaan siitä syystä tuotu esiin, vaan — se kai suoraan myönnetäänkin — natsionalistisista syistä. Mutta toiselta puolen voidaan myöntää ettei myöskään vahinko isänmaalle ruotsinkielisen hiippakunnan olemassaolosta saata olla suuri, samalla kuin siitä ehkä voi olla jotain etujakin. Jos sitä on aiottu jonkunmoisen propagandan harjoittamiskeskukseksi, niin luulen valtakunnan voivan senkin varsin hyvin kestää.

Mutta suuresti epäilevälle, vieläpä epäävällekin kannalle täytyy asettua niihin pyrintöihin, joiden tarkoituksena on jakaa kahtia sellaista koko maata varten tarkoitettua sivistyshallintolaitosta kuin on maamme koululaitoksen hallinto tai sellaista koko maata varten tarkoitettua sivistyslaitosta kuin on maamme yliopisto. Viimemainittua ei välikysymyksessä ole kosketeltu, mutta siitä on myös kysymys herätetty. Maalla on oikeus vaatia, että maan oppilaitoksissa, yliopistossa, niinkuin kouluissakin, pidetään yllä yhtenäisyyden henkeä. Kun julkisuudessa ruotsinmielisten puolelta on valitettu, että kouluissa opetetaan Runebergin ja Topeliuksen fennomaniiaa, niin alkaa ehdottomasti

ajatella että ruotsinkielisen kouluhallituksen tehtäväksi ajatellaankin juuri koululaitoksen asettamista eristäytymispyrintöjen palvelukseen. Eräät esimerkit, sanomalehdissä äskettäin mainitut Vaasassa sattuneet tapahtumat, osottavat, mihinkä kiihkoitus saattaa johtaa koulunuorison. On epäilemättä tärkeää että tämmöisiäkin ilmiöitä valvotaan yhtenäisyyden kannalta. Kouluhallitus ei saa muodostua miksikään eristäytymispyrintöjen välikappaleeksi. Niinikään meidän täytyy kokonaisuuden kannalta vaatia että maan yliopisto, joka kasvattaa maan tulevia palvelijoita, saattaa erikieliset nuorukaiset yhteen ja opettaa heidät ajattelemaan ja toimimaan yhdessä, niinkuin heidän tulee vastaisuudessa elämässäänkin tehdä. Mutta nämä kysymykset eivät ole tällä hetkellä aktuaalisia. Kouluhallituksen ruotsinkielisestä osastosta jään odottamaan siitä tehtäviä tarkempia hallituksen ehdotuksia, joihin katsoen silloin pidätän itselleni arvostelemissa oikeuden.

Ruotsinkielisten vaatimuksia on Skandinaviassa käytetty suuressa määrin epäystävyyden kohdistamiseksi meitä vastaan. On joskus Ruotsissa nimenomaisesti muistutettu, samalla kuin on meitä kohtaan käytetty hyvin tylyjä ja epäkohteliaita sanoja, että suomalaisten tulee muistaa, että ainoana yhdyssiteenä Skandinaviaan ja sen edustamaan länsi-eurooppalaiseen kulttuuriin on Suomessa ruotsin kieli. Tämä käsitys on kuitenkin erinomaisen pintapuolinen, sillä se ottaa huomioon vain toisen puolen asiasta. On olemassa vielä toinen siltä Skandinaviasta ja Länsi-Euroopasta Suomeen, ja minä rohkenen sanoa, että se on yhtä tärkeä kuin ruotsinkieli. Ja se on suomen kieli. Jollei skandinaviailaista, länsi-eurooppalaista ja sanokaamme inhimillistä kulttuuria suomen kielellä olisi tehty Suomen kansan henkiseksi omaisuudeksi, niin Suomi olisi ollut kadotettu länsi-eurooppalaiselta sivistykseltä. (Oikein). Luuletteko te, arvoisat ruotsinkieliset edustajatoverit, että te istuisitte näillä penkeillä edustamassa itsenäistä Suomen kansaa, jollei tämä olisi tapahtunut? Luuletteko että Suomi olisi voinut taistella aseetonta oikeustaisteluaansa taantumus-Venäjää vastaan, jollei suomenkielellä annettu sivistys olisi tätä kansaa opettanut pitämään valtiollista olemustansa henkeäkin kalliimpana? Te puhutte usein suomalaisten taipumuksesta bolshevismiin. Mutta ettekö milloinkaan ajattele, että se vastustus, jonka vanhempi ruotsinmielisyys on ohjannut kaikkia suomenkielisiä sivistyspyrkimyksiäkin vastaan, että se on saattanut suurentaa juopaa eri kansanluokkien välillä, ehkä hidastuttaa suomenkielistä sivistystyötä ja samalla pitää maaperää bolshevismia varten valmiina?

• Että meillä nyt on suomenkielinen aines, joka on voinut asettua sivistystuhoisaa bolshevismia vastaan, että meillä nyt on, minä sanon sen, sosialidemokratia, joka ilmeisesti tahtoo asettua yhteiskuntaa ylläpitämään, se on suomenkielisen sivistystyön ansio.

Ja se työ on ollut työtä ruotsinkielisenkin aineksen hyväksi. Sillä jos suomenkielinen aines olisi sortovuosina sortunut Venäjän mustaan sortovaltaan tai nyt punaisten hirmuvaltaan, niin olisi siihen samalla hautaantunut ruotsinkielinenkin aines ja kenties nuo hyökyaallot olisivat toisessa tai toisessa tapauksessa levinneet vielä kauemmaksi länttä kohti. Minä ihmettelen, ettei ruotsinkielisten joukossa ole ketään, joka rohkeasti lausuisi sekä omalle puolueelleen, omalle kansalleen ja koko maailmalle: „Ei ruotsin kieltä ole Suomessa milloinkaan sorrettu suomenkielisten taholta; ainoa, jota Suomessa on aikaisemmin sorrettu, on suomen kieli, mutta sen sortaminen on ollut erehdys, se on ollut ruotsinkielistenkin omien etujen vastaista; sitä me emme enää yritä enempää kuin suomenkielisetkään tahtovat sortaa meitä ruotsinkielisiä. Kansan kokonaisuuden etu vaatii suomenkielisen aineksen kohottamista. Ruotsalainen kansanaines tahtoo säilyttää oman kiellensä ja samalla mahdollisuutta myöten mitä laajimmassa määrässä oppia suomen kieltä ollakseen välittäjänä toiselta puolen Skandinaviasta Suomeen ja toiselta puolen Suomesta Skandinaviaan. Tämä on edullisinta myös ruotsinkielisen säilymiselle Suomessa. Ruotsinkielisen aineksen on ansaittava olemassaolo-oikeutensa tekemällä työtä kokonaisuuden hyväksi. Ruotsinkielisen aineksen eristäytyminen on vahingollista ruotsalaisuudelle itselleen, niinkuin se on vahingollista ja turmiollista koko maallekin.” Miksei kukaan ruotsinkieliseltä taholta puhu näin, miksi ei kukaan enää puhu Runebergin ja Topeliuksen tapaan? Minä rohkenisin uskoa, että jos täällä meidän keskuudessamme olisi se valtiollinen henkilö, joka korkeimmaksi päämääräksi asetti valtiollisen kansallisuustunnon kohottamisen Suomen kansassa, jos hän, Leo Mechelin, olisi täällä, niin minä luulen, että hän sen tekisi, mutta hänen kookas hahmons on poissa ja minä en näe ympärilläni muita kuin kääpiöitä. (Hyvä-huutoja eduskunnasta.)

Minä olen ennen uskonut, että kansallisuus häviää kielen mukana. Minä en usko sitä enää. Jos kielen mukana katoaa kansallisuus, niin kieli häviää vain viimeisenä kansallisuuden merkinä; kansallisuus on silloin tosiasiasa hävinnyt jo paljo aikaisemmin. Mutta kielen häviämisenkään ei edes tarvitse tuottaa kansallisu-

den häviötä. Me näemme esimerkiksi, mitenkä yksi nykyajan Euroopan kaikista ylpeimpiä kansoja, Ranskan kansa, on menettänyt gallialaisen kiellensä ja vaihtanut sen roomalaiseen, mutta siitä huolimatta muodostaa se tänä hetkenä yhden nykyajan voimakkaimmista ja isänmaantuntoisimmista kansallisuuksista. Ei siis tässä suhteessa ole pelkäämistä ruotsinkielisillä. Jos ruotsinkielinen kansanaines meillä muodostaa kansallisuuden, niin ei sen kansallisuuden tunnusmerkeistä kieli häviä ensiksi, ja jos se häviäisi, ei kansallisuus häviä kielen mukana, jos kansallisuus todella on ollut olemassa.

Minä palaan siihen, mihin aina olen tullut: kaikki kansat, kansallisuudet, kielet ovat vain välikappaleina ihmisyyden ja ihmiskunnan edistymisen palveluksessa. Me emme täällä ensi sijassa tarvitse erikoistuntoista ruotsalaista kansallisuutta, mutta me tarvitsemme täällä ruotsin kieltä välikappaleena ja välikeinona yhteyteen Skandinavian kanssa ja skandinaviaalaisen kulttuurin, joka on meille rakas ja tärkeä. Suureksi osaksi ruotsinkielisen aineksen omasta menettelytavasta on riippuva, miten olot ovat muodostuvat. Mikäli ruotsinkielinen kansanaines asettuu kiellensäkin puolesta yhteisen isänmaan palvelukseen, toimien välittäjänä kansamme suomenkielisen aineksen ja Skandinavian välillä, sikäli varmaan on ruotsin kieli tuleva laajoissa piireissä siksi, mitä se monelle meistä jo nytkin ja tänä hetkenä on eli rakkaimmaksi kaikista kielistä maailmassa lähinnä omaa äidinkieltämme.

Minä puolustan yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. M. Erich: Se eduskuntaryhmä, johon minulla on kunnia lukeutua, asettui, kuten tunnettua, jo viime valtiopäivillä sovittavalle ja välittelevälle kannalle kielikysymyksen ratkaisun nähdessä. Kansallisen kokoomuspuolueen ohjelman ja periaatteiden mukaista ei ole jatkuvan hajaannuksen ja epäheyden lisääminen Suomen kovia kokeneen kansan keskuudessa, ei Suomen kansan jakaminen kieli-, luokka- tai muiden periaatteiden mukaan toisilleen vihamielisiin ryhmiin, vaan päinvastoin sen kokoaminen ja yhdistäminen positiiviseen, hedelmälliseen ja luovaan yhteistointintaan yhteisen synnyinmaan hyväksi. Me olemme sillä kannalla, että tässä maassa on jo liian paljon ja liian kauan aikaa kylvetty erimielisyyden turmiollista siementä. Olisi vähitellen jo aika ruveta lääkitsemään niitä monia haavoja, joita kuluu vuodet ovat meidän kansamme iskeneet, olisi vähitellen aika ruveta suuremmassa määrin kiinnittämään huomiota niihin seikkoihin, jotka ovat meille kaikille yhteisiä, kuin niihin, jotka

meitä erottavat. Nuorelle valtiolle, joka ottaa ensimmäisiä askeleita valtiollisen itsenäisyyden kyläkin kunniakkaalla, mutta samalla tavattoman velvoittavalla taipaleella, ei ole eduksi, että sen keskuudessa vallitsee arveluttava sisäinen rikkinäisyys ja epäeheys, sillä tällainen sisäinen epäeheys ei ole omiaan tekemään valtiota uloskaan päin voimakkaaksi eikä herättämään vieraitten valtakuntien silmissä tarpeellista arvionantoa ja kunnioitusta tätä valtiota kohtaan. Minun mielestäni eräät merkit, eräät oireet tässä eduskunnassa ovat omiansa viittaamaan, joskin toistaiseksi vielä verrattain himmeästi ja epävarmasti, siihen suuntaan, että entistä suurempi sovinto, yksimielisyys ja yhteisymmärrys eri ryhmien välillä vähitellen olisi syntymässä meidän yhteistyössämme saman synnyinmaan hyväksi.

Mitä tulee nimenoman kysymyksessä olevaan välilyksymykseen, niin minun mielestäni herra pääministeri on antanut siihen kaikinpuolin tyydyttävän vastauksen. Niinkuin minä jo mainitsin, oli kansallisen kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä jo viime valtiopäivillä sovittavalla kannalla kieliasiaassa ja tästä oli seurauksena, että meitä esim. viime vaalitaistelun aikana keskustan puolelta ehtimiseen soimattiin ruotsinmielisyydestä, huolimatta siitä, että kokoomuspuolueeseen kuitenkin kieltämättä lukeutuu hyvin huomattava osa niitä Suomen kansalaisia, jotka ovat harmaantuneet työssä suomalaisen sivistyksen kaikinpuoliseksi kohottamiseksi. Herra pääministerin äskettäin täällä antama vastaus samoin kuin perustuslakivaliokunnan mietintö ja hallituksen esitys uudeksi hallitusmuodoksi Suomelle osottavat kuitenkin selvästi, että meidän ja keskustan katsantokanta ja ajatustapa kieliasiaassa osapuulleen kulkee samaan suuntaan. Minun mielestäni on täysin luonnollista ja ymmärrettävää, että täällä eduskunnassa oleva ruotsalainen ryhmä pyrkii aikaansaamaan sellaisia perustuslaillisia takeita, jotka tulevienkin aikojen varalta takaavat ruotsinkielelle oikeudenmukaisen aseman tässä maassa ja suojelevat ruotsalaista vähemmistöä tulevaisuudessakin siltä sorrolta, jota tämä vähemmistö tähän saakka ei vielä milloinkaan ole tässä maassa kärsinyt. Minä olen vakuutettu siitä, että kun uusi hallitusmuoto luultavasti piakkoin tulee Suomelle hyväksytyksi, tämä hallitusmuoto tulee tyydyttämään kaikki ruotsalaisten *kohtuulliset* kielelliset vaatimukset. Mutta minä painostan erikoisesti sanaa: *kohtuulliset*, sillä kukaan ei voi kieltää, ettei ruotsalaisten puolelta viimeisinä aikoina olisi esitetty myöskin erinomaisen paljon liian pitkälle, äärimmäisyyksiin meneviä vaatimuksia. Tämänkaltaisia vaatimuksia on julaistu eräissä

ruotsalaisissa sanomalehdissä ja niitä on esitetty koolla olevissa ruotsalaisissa kansankäräjissä.

Täällä on herra pääministeri maininnut eräistä hallituksen suunnitelmista ruotsalaisten vaatimusten toteuttamiseksi; on mainittu m. m. suunnitelma erikoisen ruotsalaisen hiippakunnan perustamisesta. Minä en voi ymmärtää, että sellainen olisi ehdottoman tarpeen vaatima, mutta se ei kuitenkaan mielestäni vielä sisällä mitään valtakunnan kokonaisuudelle arveluttavaa toimenpidettä. — Mitä sitävastoin tulee kysymykseen erikoisen ruotsinkielisen osaston perustamisesta kouluhallitukseen, on tällainen toimenpide mielestäni luonteeltaan jo paljoa arveluttavampi. Minä en tiedä, minkälaiseksi tätä uutta ruotsalaista osastoa on suunniteltu, mutta minä tiedän, että kouluhallitus kaksikymmenin esitsemine kouluneuvosvirkoineen jo nytkin on tavattoman monimutkainen koneisto. Jos ruotsalaiseen osastoon lisäksi perustetaan vielä 27 uutta samankaltaista virkaa, niin silloin epäilemättä meidän kouluhallituksestamme tulee virasto joka monimutkaisuudessa etsii vertoja kaikista sivistyneistä yhteiskunnista. Sitäpaitsi minun mielestäni erikoisen osaston perustaminen kouluhallitukseen olisi periaatteellisestikin erittäin arveluttava toimenpide. On nimittäin varsin todennäköistä, että ruotsalaiset myöhemmin alkaisivat vaatia erikoisen ruotsalaisen osaston perustamista myös muihin keskusvirastoihin, sitten kenties erityisen ruotsinkielisen valtioneuvoston asettamista, erityisiä ruotsalaisia valtiopäiviä j. n. e. Seuraukset erityisen osaston perustamisesta kouluhallitukseen saattaisivat siis olla tavattoman laajakantoiset ja omiaan mitä suurimmassa määrin valtiota hajoittamaan. Tässä yhteydessä en myöskään voi olla viittaamatta eräaseen yleisesti tunnettuun tosiasiaan. Täällä eduskunnassa on niin oikeiston kuin keskustankin puolelta monta kertaa julkilausuttu valituksia siitä, että vasemmiston taholta on turvauduttu ulkomaiseen apuun, että hyvinkin huomattavat vasemmiston johtajat ovat ulkomaisessa sanomalehdistössä kirjoitelleet siitä muka tavattoman sorronalaisesta ja vaikeasta asemasta, jossa työväki meidän maassamme nykyään on. Tämänkaltaisen vieraitten sekoittaminen meidän maamme sisäisiin asioihin on mitä suurimmassa määrin paheksuttavaa. Mutta jos tämä on paheksuttavaa jo silloin, kun se tapahtuu vasemmiston puolelta, on se mielestäni vielä paljon enemmän paheksuttavaa silloin, kun äärimmäinen oikeisto tekee itsensä syy-pääksi samankaltaiseen epäisänmaalliseen menettelyyn. Me tiedämme kaikki, kuinka äärimmäisten ruotsalaisten kiihkoilijoiden puolelta, varsinkin Skandinavian lehdissä ehtimiseen on viritetty

pitkiä valitusvirsiä siitä muka sorronalaisesta asemasta, jossa ruotsalainen väestö meidän maassamme elää. Luulisi toki, että äärimmäisellä oikeistolla olisi enemmän luottamusta Suomen kansan kykyyn itse järjestää omat asiansa, niin kieliasiat kuin muutkin asiat ja että vetoamista vieraisiin kansoihin ei siltä puolelta tulisi kysymykseen.

Vaikka mielestäni eräässä suhteessa lisävalaistuksen saamiseksi voisi olla syytä lähettää tämä asia valiokuntaan, tulen kuitenkin äänestämään yksinkertaisen päiväjärjestyksen siirtymisen puolesta.

Ed. La h e r m a : Minä en tahdo ryhtyä laskemaan leikkiä professori von Wendtin rotubiologiasta, jonka johdosta minullakin on samanlaisia epäilyksiä kuin ed. Setälällä. Kuitenkin kysymys kielen ja kansallisuuden välisestä suhteesta ei ole minusta aivan niin yksinkertainen kuin ed. Setälä täällä esitti. Minun käsittääkseni suhde kielen ja kansallisuuden välillä on suuressa määrin riippuvainen kieltä edustavan kansanaineksen omista mielialoista, siis subjektiivinen kysymys, se riippuu siitä, mitä kukin kieliaines itse asiasta ajattelee. Näin on käsittääkseni myöskin asianlaita maassamme asuvaan ruotsinkieliseen väestöön nähden. Onko tämä väestöryhmä suomalaista tai pitääkö se itseään itä-ruotsalaisena, se on asia, joka jääköön heidän omaksi asiakseen ja heidän omasta päätöksestään riippuvaksi. Olkoon heillä oikeus kuulua kansallisuuteen, jonka keskuudessa tai naapureina he asuvat, mutta olkoon heillä myöskin oikeus lukeutua toiseen, jos he katsovat oman kansallisen mielipiteensä sitä vaativan. Eikä tätä käsitystä mitenkään kumoa se seikka, että Suomessa asuva ruotsinkielinen kansanaineksen on rodultaan sangen kirjavaa ja että sen suonissa virtaa kenties enemmän suomalais-ugrilaista kuin alkuperäistä germaanista, tarkemmin sanoen skandinaaviaista verta. Sillä kaikki kansat ovat pohjaltaan samanlaisen rotusekaannuksen tulos, niinhyvin suomalaiset täällä, kuin muut kansat maamme rajojen ulkopuolella. Eikä tähän asiaan vaikuta myöskään se seikka, että suomen- ja ruotsinkielisen väestön välillä maassamme ei ole selvästi rajaa vedettävissä, ei alueellisesti eikä edes yksilöihin nähden. Sillä asianlaitahan on sama kaikkien kansojen keskuudessa. Kansat eivät muodosta toinen toisistaan jyrkästi eroavia ryhmiä, vaan liittyvät toisiinsa ketjun tavoin, tunkeutuvat toinen toistensa sisäpuolelle, sisäkkäin.

En uskalla käydä tarkastamaan, kenellä tässä maassa on vanhemmat juurensa, ruotsalaisilla vai suomalaisilla, koska tämä asia kuuluu enemmän ed. Setälän kielitieteellisiin ja ed. Ailion arkeolo-

gis-geologisiin tutkimuksiin. Mutta yhden rokenisin sanoa: mitään monopoolia, erikoisoikeutta määrätä tästä maasta kokonaisuudessaan ja sen osista ei ole käsittääkseni yhdellä paremmin kuin toisellakaan kieliaineksella — ei historiallisesti, ei kulttuurin eikä ihmisyyden kannalta yleensä-kään.

Tämä ei kuitenkaan vielä merkitse, että tässä maassa tämä oikeusperiaate olisi ollut sovitettuna käytäntöön. Päinvastoin on sanottava, että menneisyys tässä suhteessa on täynnä pitkäaikaista, häikäilemätöntä ja jatkuvaa sortoa yhden kieliaineksen taholta toista kieliaineesta vastaan. Ja mikä merkillisintä, tämän sorron toimittajina on ollut juuri valtaloukka siitä kieliryhmästä, joka nyt Suomen kansalta vaatii turvaa vastaisen varalle oman kielensä ja sivistyksensä oikeutuksen puolesta.

Ruotsin valta, joka tulella ja miekalla toi tänne uusia oppeja ja uusia tapoja, lähetti tänne ja kasvatti täällä sotilas-, aatelis- ja virkamiesluokan, joka vuosisadan toisensa jälkeen sorti ja näännutti tämän maan suomenkielistä väestöä, samoin kuin se teki sen ruotsinkieliselle väestölle, kiskoi raskaita veroja ja vei sen miespuolisen väestön alituisille sotaisille ryöstöretkille maan rajojen ulkopuolelle. Ja kun uusi aika teki tuloaan ja alkoi kapitalistinen kehitysprosessi, käytti ruotsalainen valtaloukka tämänkin etsikkoaikansa hyvin. Paitsi että se möi itsensä idästä tulleen valloittajan rengiksi ja palveli tätä uskollisesti venäjän- kielellä, mutta suomenkielistä väestöä tanssitti tahtonsa mukaan ruotsiksi, se ripusti aatelisvaakunansa ritarihuoneen seinälle ja lähti ostelemaan tämän maan talonpojilta metsiä tarjoten vastikkeeksi siitä viinaa, jonka valmistamiseksi se oli ottanut vuonna 1866 itsellensä monopolioikeuden. Kaiken tämän vuosisataisen ahertelun tuloksena oli, että ruotsinkielisten käsiin kerääntyi suuria pääomamääriä, joiden avulla se lujin kourin hallitsi suomenkielistä väestöä.

Mutta sivistys kapitalismin yhteydessä pyrki voimaperäisemmäksi, eikä ollut tarkoituksenmukaista eikä kylliksi nopeata, että tätä sivistystä tarjottiin vieraalla kielellä. Suomen kieli vaati oikeutensa ja ryhtyi taisteluun ruotsinkielistä valtaloukkaa vastaan. Sulut alkoivat murtua ja asema toisensa perästä vallattiin, joskin sitkeän taistelun perästä. Ruotsalainen valtaloukka piti itsepintaisesti kiinni asemastaan ja tätä taistelua se on jatkanut tähän päivään. Ei ole tarpeellista ryhtyä tässä toistamaan niitä tosiasioita, joista useat arvoisat edelliset puhujat ovat maininneet, kuinka ruotsinkielinen valtaloukka häikäilemättömästi on vielä tähän asti sortanut suomen kielen

oikeuksia ja arvoa kaikkialla, missä siihen on ollut tilaisuutta, kuinka se viimeiseen asti, varsinkin sivistystyön alalla, on pitänyt opinvälineitä hallussaan, yliopistosta kansakouluun asti. Ja meidän ei tarvitse kovin kaukaa päivän tapahtumista hakea esimerkkejä siitä, että tämä valtuutus on pystynyt säilyttämään asemansa useilla muillakin eri yhteiskunnallisilla aloilla siihen määrään, että suomenkielinen aines on joutunut jokseenkin sivuun. Minulla on tässä kappale päivän Hufvudstadsbladetia, josta näkyy, että Englannin sotilaslähetystön saapuessa Helsingin satamaan sitä vastassa oli Suomen sotaväkeä edustavaa päälylystää, ja niiden 11 nimen joukossa, jotka mainitaan uutisessa, on yksi ainoa suomenkielinen mies. Minulla on täysi syy näistä aatelisnimistä päättään tehdä johtopäätös, että näissä miehistä tätä yhtä miestä lukuunottamatta ei liene muuta suomenkielistä. Myöskin tästä näkyy, millä tavalla ruotsinkielinen valtuutus on pystynyt asemansa säilyttämään. Mistään sorrosta siis varsinaisessa mielessä näihin asti ei ole oikeus mennä paljon puhumaan.

Mutta suomenkielisen sivistyksen ohella on nostanut päänsä myös suomenkielinen porvaristo, joka ryhtyi, samalla kun se taisteli suomenkielisen sivistyksen puolesta, yhdessä koko maan suomenkielisen asujamiston kanssa, taisteluun myöskin omien luokkaetujensa puolesta ruotsalaista valtuutusta vastaan. Se tahtoi vallata markkinapaikkoja ja riistää alueita. Alue näytti ahtaalta ja sen vuoksi se rynnisti niitä muureja vastaan, joita ruotsinkieliset haltuunsa keräämällä pääomalla olivat rakentaneet. Tämä taistelu on ollut menestyksellistä ja hyvällä syyllä voi sanoa, että suomenkielinen porvaristo on tässä taistelussa joko päässyt voittajaksi tai tulee siksi pääsemään.

Ei ole myöskään vaikeata ennustaa, mikä on oleva suomenkielisen porvariston ohjelma ruotsinkieliseen väestöön nähden. Voi lyödä vetoa sadan yhtä vastaan, että suomenkielisen valtuutuksen ohjelma toiskielisiin nähden on oleva sama kuin vallasta suistettun ruotsalaisen valtuutuksen: kansallisuussorto. Ja se on sitä helpommin toteutettavissa tämä ohjelma, kun se suvaitsevaisuus, se kansainvälinen ymmärtämys, jota esim. sosialidemokraattinen maailmankatsomus edustaa, ja jota tämän kansan keskuuteen sosialidemokraattien taholta on koetettu juurruttaa, ei ole vielä kylliksi syvälle tunkeutunut edes tämän maan työväestön mieliin, kiitos etupäässä ruotsinkielisen valtuutuksen sorron. Pikkuporvarillinen suvaitsemattomuus ja nurkkaisänmaallisuus sokaisevat ihmisten silmät ja itsekkyyys kasvattaa aja-

tuksen, että tässä maassa on käytettävä ja viljeltävä vain enemmistön kieltä, suomenkieltä. Tämä kiihkoisanmaallisuus se näkyy selvästi suomenkielisen porvariston sanomalehdistössä ja se on saanut tulkintansa myöskin tämän illan puheissa. Ruotsinkielinen valtuutus tuntee vaarallisen asemansa, se on päästänyt hätähuudon ja hakee nyt turvaa sekä sisältä että ulkoa tämän monopolioikeutensa, valtansa ja etuoikeutensa pönkittämiseksi. Se näkee, että kaikki ne virat, jotka sen hallussa ovat, uhkaavat solua sen käsistä, että yleensäkin ne asemat, joissa se on luullut olevansa voittamaton, sortuvat vähitellen suomalaisen porvariston käsiin. Ruotsalainen valtuutus tuntee itsensä yksinään heikoksi, sen pääomat eivät jaksa tässä taistelussa yksin kestää ja senvuoksi sen on kutsuttava koolle koko ruotsalainen kansain, kansankäräjille ja milloin minnekin.

Ruotsalainen valtuutus on kielikysymyksen pohjalla vieroittanut ruotsinkielisen kansain uuden ajan tapahtumista. Se on tätä keppihevosta käyttäen voinut sokaista ruotsinkielisen kansain silmät näkemään ainoastaan tämän yhden kysymyksen, kielikysymyksen, ja unistamaan silmänsä kaikelta muulta, ja ennen kaikkea siltä että yhteiskunnassa on muitakin kysymyksiä kuin kansallisuuskysymys. Sen vuoksi se saakin tässä taistelussa suomenkielistä porvaristoa vastaan vahvaa tukea ruotsinkielisen varsinaisen kansan taholta.

Jos olisi kysymys yksinomaan ruotsalaisen valtuutuksen etuoikeutetusta asemasta, josta ruotsalainen kansainpuolue tässä eduskunnassa ja sen ulkopuolella on katsonut olevansa oikeutettu yksin pitämään huolta, niin me voisimme rauhallisesti katsella tätä kamppailua sivusta. Mutta kun asianlaita ei ole näin, vaan kysymys ruotsinkielisestä on myöskin samalla kysymys koko ruotsinkielisestä kansasta, itäruotsalaisesta kansasta, niin me emme voi rauhassa sivusta katsella tätä kahden valtuutuksen keskeistä kamppailua, vaan on meidän sosialidemokraattien omien periaatteidemme mukaisesti lausuttava myöskin käsityksemme asiasta.

Kansojen itsemääräämisoikeus, tuo paljon puhuttu, monta kertaa mainittu määritelmä, joka tällä hetkellä yrittää näytellä maailman historiasa jonkinlaista osaa, ei ole käsittääksemme paljas korulause, vaan se on pohjaltaan syvästi inhimillinen, mutta ennen kaikkea taloudellisesti välttämätön, kapitalististakin kehitystä eteenpäin vievä ajatus. Ja tätä ajatusta ei käsittääkseni ole sanellut esim. Yhdysvaltain edustajille yksinomaan mikään inhimillisyyden ajatus, vaan on sen takana se liberaalinen, porvarillinen maailmankat-

somus, että maailman kehitys on kulkeva kansallissorrostosta vapaan ajatuksen tietä eteenpäin. Tätä itsemääräämisoikeutta on periaatteessa sovellettava myöskin Suomen ruotsinkielisen väestön osaan nähden. Ei ole sallittava kiihkokansallisen, voitolle päässeen suomenkielisen valtaluoan ryhtyä hävittämään ja sulattamaan ruotsinkielistä kansanainesta, vaan on viimeksimainitulle suotava riittävä turva omankielisen sivistyksensä viljelemiseen ja kehittämiseen. Se on tärkeää myöskin sentähden että ruotsinkielellä, huolimatta siitä että se on ollut sortoa harjoittaneen yläluoan välikappale, on ollut ja on edelleen suuri positiivinen ansionsa sivistyssiteenä Länsi-Eurooppaan päin ja sellaisena se tulee edelleen palvelemaan myöskin suomalaista sivistystä.

Minulla on vahva usko, että ihmiskunnan tulevaisuus ei ole kansallisessa eristäytymisessä eikä yksipuolisessa kuoreensa sulkeutumisessa. Jota korkeampi kulttuuri, sitä vahvemmat kansojen ja kansallisuuksien väliset siteet, sitä suurempi toisiinsa sulautuminen, sekä henkisesti että aineellisesti. Mutta on huomattava, että tämä yhtyminen ei tule tapahtumaan vahvemman pakotuksesta, eikä kansallissorron Prokrustes-vuoteesta, vaan on kiinteämmän vuorovaikutuksen edellytyksenä kansojen vapaa tahto ja ennen kaikkea niiden yhteiset taloudelliset edut, jotka särkevät kaikki kansalliset raja-aidat. Kapitalismi pitää kyllä tällaisesta kehityksestä huolen, ja sorretti työväenluokka ojentaa jo nyt katensa yli kansallisten rajojen. Tämä vapaaehtoisuuden edellytys on luotava myöskin tämän maan molempien kieliryhmien välille. Kansallisuussorto on lakautettava puolelta ja toiselta ja sopivan lainsäädännön kautta pantava sulkku kansallisuuskiihkolle sekä poistettava kielikysymys päiväjärjestyksestä jo senkin tähden, että sen avulla johdetaan kehitys luonnolliselle uralle ja avataan ennen kaikkea koko työväestön silmät molemmin puolin raja-aidan näkemään selvästi, että sillä on yksi yhteinen vihollinen — kapitalismi.

Sosialidemokraattien kanta erinäisiin välikysymysentekijäin koskettelemini seikkoihin nähden on käynyt selville hallitusmuotoasian ensimmäisen käsittelyn yhteydessä ja sen pitäisi voida osoittaa, että sosialistisen edustajan Sillanpään ja ruotsalaisen edustajan Bröändan välinen silta kielikysymyksessä on auki. On pidettävä vain huolta, etteivät sen välillä olevat siltapalkit pääse lahoamaan. Mutta siihen on vain yksi tehokas keino ja se on — minä tahtoisin sen panna ruotsalaisten edustajan huomioon — ehdoton kansanvalta. Ruotsalaisen byrokratian niskat alkavat taittua ja ne ovat taitettavat, mutta myös nousevan suo-

malaisen byrokratian alta on lyötävä jalat poikki. Jokainen seikka, joka koskee kielikysymyksen käytännöllistä järjestämistä hallinnolliseen ja muuhun aluejakoon samoin kuin uusien virastojen perustamiseen nähden on oleva eduskunnan päätöksestä riippuva. Niinkauan kuin sosialidemokratialla tässä maassa on sananvaltaa ja tässä eduskunnassa vaikutusvaltaa, niin kauan voi ruotsinkielinen kansanainesta olla turvallisena. Mutta me tulemme puolestamme myöskin valvomaan, ettei kielikysymystä käytetä keppihevosenä ei suomenkielisen eikä ruotsinkielisen valtaluoan etujen ajamiseksi.

Ed. A. H. V i r k k u n e n: Minä pyydän tässä jälleen käsittelynalaisena olevassa meidän maamme kansallisuuksien oikeuksien järjestämistä koskevassa kysymyksessä yleensä liittyä niihin ajatuksiin, joita ed. Setälä niin vakuuttavalla tavalla on tuonut esille. Mutta kun näihin kysymyksiin sekä välikysymysentekijän lausuman että herra pääministerin vastauksenkin mukaan, ja paitsi sitä mikäli sanomalehdistöstä on näkynyt, kuuluu myös maan opetuslaitoksen johdon oleellinen muuttaminen, niin pyydän tästä kysymyksestä lausua muutaman sanan.

Minä luulen, että jokaisen, joka tuntee Suomen koulua ja sitä tapaa, millä sitä on johdettu, täytyy myöntää, että ruotsalaistemme vaatimus erityisten muutosten aikaansaamiseksi kouluhallituksessa, vieläpä erityisen kouluhallituksen perustaminen ruotsalaisia oppilaitoksia varten, on se heidän vaatimuksensa, jota on kaikkein vaikein käsittää. Sen tarvetta ei ole voitu perustella minkäänlaisilla realisilla syillä. Se, mitä asian perusteluksi on mainittu, rajoittuu jonkunlaisiin tunnesyihin. On sanottu, että erityinen ruotsinkielisten koulujen johto olisi ruotsalaiselle väestölle mieluinen asia, että ruotsinkieliset koulut kaipaavat ymmärtämystä ja itsenäistä niille omistettua toimintaa kouluhallituksen puolelta ja muuta samantapaista. Mutta ei ole rohjettu väittääkään, että kouluhallitus, siinä kokoonpanossa mikä sillä tähän saakka on ollut, millään tavalla olisi laiminlyönyt ruotsinkielisiä kouluja ja niiden tarpeita. Tällainen väite olisiikin jyrkästi aivan tunnettujen tosilojen vastainen. Ruotsalaisia kouluja ei ole meidän maassamme milloinkaan sorretti, vaan niitä on päinvastoin suosittu, paljon yli sen, millä suomalaisten koulujen menestymistä ja suomenkielisen kansanosan sivistystarpeita on voitu valvoa ja tyydyttää. Jos täällä tahdotaan sorrosta puhua, niin kyllä se on maan suomalainen kansa, joka meillä tässäkin suhteessa on sortoa kärsinyt, eikä ole tämä suomalaiskansa vieläkään oppikoului-

hinsa nähden likimainkaan niin edullisessa asemassa kuin ruotsalainen kansanos.

Tämän todisteeksi pyydän mainita joitakin tilastollisia numeroita, joita eduskunnan valtiovarainvaliokunta julkaisi vuonna 1908. Ne ovat tosin 10 vuotta vanhoja, mutta en usko, että olosuhteet sen jälkeen ovat sanottavasti muuttuneet. Silloin jakautuivat yleisistä varoista suoritettut oppikoulumenot maamme erikielistä väestöä kohti siten, että niistä koko maassa tuli suomalaista asukasta kohti 1 marka 13 penniä, mutta jokaisen ruotsalaisen asukkaan osalle 3 markkaa 70 penniä. Tähän enemmän kuin kolmikertaiseen ruotsalaisen kansanosan nauttimaan etuun koko maata kohden vaikuttivat tietysti sellaisilla maamme suomalaisilla seuduilla sijaitsevat, valtion kannatusta nauttivat ruotsinkieliset oppilaitokset, joissa ei ole varsinaista ruotsalaista väestöä. Mutta niissäkin lääneissä, jotka ovat maan ruotsalaisen väestön varsinaisena asumusalana, on mainittu suhde ruotsinkielisille melkein yhtä edullinen. Uudenmaan läänissä, jossa suomalaisia silloin oli tasaluvuin 180,000, ruotsalaisia 150,000, tekivät mainitut menot suomalaista asukasta kohti 2 mk. 53 penniä, mutta jokaisen ruotsalaisen osalle 4 markkaa 34 penniä; Turun ja Porin läänissä oli suomalaisia 403,000, ruotsalaisia 150,000, ja mainittu suhde oli suomalaista asukasta kohti 1:01, ruotsalaista asukasta kohti 3:81. Ja vihdoin Waasan läänissä, jossa suomenkielistä väestöä oli 346,000, ruotsinkielistä 137,000, tuli puheenalaisten varoja suomalaista asukasta kohti 71 penniä, ruotsinkielistä asukasta kohti 1:48 p.

Tällaista suhdetta osottavat tilastolliset numerot vuodelta 1908. Minä lausuin jo, että olot sen jälkeen ovat saattaneet jonkun verran muuttua. Mutta varmaan eivät likimainkaan siinä määrin, että tämä epäoikeutettu suhde olisi tasoittunut. Aivan varmaa on, että jos laskelma tehtäisiin nyt, niin se osottaisi, että ruotsalaisen vähemmistön edut tässä suhteessa tänäkin päivänä ovat suomalaisen nauttimia etuja paljon paremmat. Se että ne, jotka ovat ottaneet huolehtia maamme ruotsalaisen väestön tarpeista, sekä kotimaassa että ulkomailla yhteen ääneen huutavat tämän väestön vaaranalaista tilaa ja luuloteltua söröä alaista asemaa ja joka päivä keksivät uusia keinoja ja vaatimuksia sen aseman turvaamiseksi, se ei vähääkään muuta asiaa. Mitään ruotsalaisen väestön sortoa ei meillä kukaan ajattele. Mutta se ei tiedä sitä, että olisi hyväksyttävä mitä päähänpistoja tahansa, joita tämän väestön nimessä ja puolesta esitetään.

Vaatimus ruotsinkielisestä kouluhallituksesta on vähitellen kehittynyt ja kasvanut, niinkuin

ruotsalaisten vaatimukset yleensäkin. Alkuaan se ei sisällynyt niihin takeisiin, joita esitettiin ruotsalaisen väestön kansallisten tarpeiden tueksi. Se on tuotu vasta myöhemmin esille ja yhä räikeämmässä muodossa. Myöskin on maan hallitus ajatellut tarpeen vaatimaksi jotakin erityistä edustusta eli valvontaa ruotsalaisen kansanaineksen eduille kouluhallituksessa. Onhan tunnettua, että kun ruotsalaisten n. s. kansallisuuspyrkäliä eduskunnassa ei saatu laiksi, valtioneuvosto päätti hallinnollisilla toimenpiteillä toteuttaa heidän vaatimuksensa, lisäten eduskunnan käsiteltävinä olleisiin kysymyksiin erityisen ruotsalaisen jaoston perustamisen kouluhallitukseen. Tällaisen jaoston järjestämisestä vaadittiin sitten kouluhallituksen ehdotus. Siellä asetettiin asiaa valmistamaan 6-miehininen valiokunta, jonka käsiteltäväksi joutui myöskin ruotsalaisten taholta valtioneuvostolle myöhemmin jätetty ehdotus erityisen ruotsalaisen kouluhallituksen perustamisesta.

Asian käsittely kouluhallituksessa ja se tulos, mihin siellä johduttiin, osoittaa jo semmoisenaan, kuinka vaikea on sellaisen asian ratkaisu, joka on tarpeellista valmistelua vailla ja johon ei voida tuoda esille minkäänlaisia järjellisiä perusteita. Kouluhallituksen lausunto asiassa tuli aivan hajanainen, käsittäen melkein yhtä monta mieltä kuin päättä. Tuo 6-miehininen valiokunta esitti vastalauseineen 4 eri ehdotusta. Siinä niistä, josta enemmistö yhtyi, lausuttiin, että kouluhallituksen jakaminen kielellisellä pohjalla on aiheeton eikä mitenkään olojen vaatima. Päinvastoin se on soveltumaton niihin ihanteisiin jakamattomasta Suomen kansasta, joiden elähyttäminä edelliset sukupolvet tässä maassa ovat isänmaallista työtä tehneet. Ja yhtä vähän valiokunta oli vakuutettu minkään osittaisenkaan jaon tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta eikä sillä ollut toiveita sellaisen jaon onnistumisesta. Huomautettiin, että on vaikeata vähäpätöisillä muutoksilla saada aikaan ehdotusta, millä olisi sanottavaa merkitystä toivotun tarkoituksen saavuttamiseksi ja mikä tyydyttäisi lopulta ketään. Suuremmat muutosehdotukset taas, puhumattakaan siitä palvelisivatko ne kokonaisuuden etuja, johtaisivat, ellei kokonaan kahden eri kouluhallituksen muodostamiseen, niin ainakin siksi suureen virkamiesten lisäämiseen, etteivät ne saavuttaisi hyväksymistä kouluhallituksessa eikä eduskunnassa.

Epäilemättä osasi kouluhallitus oikeaan, asettuen sille kannalle, että ruotsalaisen jaoston perustaminen ylihallitukseen ei tyydyttäisi ketään, kaikkein vähimmin ruotsinkielisiä itseään. Sillä jaoston, milloin sellainen asetetaan, tehtävänä

kouluhallituksen johtosäännön mukaan on määrättyjen asiain valmistaminen; itsenäisesti jaostot voivat käsitellä vain vähäpätöisempiä, niin sanoakseni toisarvoisia asioita. Ruotsalaisen jaoston merkitys kouluhallituksessa ei paljon parani siitäkään, että sitä joillakin tilapäisillä jäsenillä vahvistettaisiin, niinkuin kouluhallituksessa oli ajateltu. Ne elimet, jotka tässä virastossa itsenäisesti tekevät päätöksiä ja omalla alallaan tätä hallitusta varsinaisesti edustavat, ovat osastot. Tällaisia osastoja tätä nykyä on, niinkuin tunnettu, kouluhallituksessa kolme: yksi oppikouluja, yksi kansanopetusta ja yksi suojelukasvatusta varten. Ne päätökset ja ehdotukset, joita kouluhallitus tekee, tehdään osastoissa, lukuunottamatta määrättyjä verraten harvoin esiintyviä kysymyksiä, joista päätökset tehdään osastojen yhteisissä istunnoissa.

Ne, jotka ruotsalaisten etujen turvaamiseksi vaativat kouluhallitukseen muutoksia, näkyvät varsin hyvin käsittävänkkin, että jaostolla he eivät pääse millekään perille. He tahtovat osastoa, ja kun näitä on kouluhallituksessa 3, tarvitaan 3 uutta ruotsalaista osastoa hoitamaan maamme ruotsinkielisiä erilaisia kouluja, jos nimittäin pyritään siihen, että ruotsalaisella koululaitoksella on oleva eri johto kuin suomalaisella. Tämä tietää sitä, että on perustettava toinen kouluhallitus ruotsalaisten oppilaitosten hoitamista varten. Sellaiseen päätökseen ovatkin tulleet paraikaa koossa olevat ruotsalaiset kansankäräjät. Siellä on 30 äänellä 19 vastaan hylätty valiokunnan kouluhallitukseen ehdottamat muutokset ja päätetty esittää valtioneuvostolle erityisen ruotsalaisen kouluhallituksen perustamista.

Uuden kouluhallituksen aikaansaanti ei kuitenkaan ole mikään aivan vähäinen asia. Siinä muodossa, mikä tällä keskusvirastolla nykyään on, on siinä opetusopillista puolta hoitamassa jäsenenä eli kouluneuvoksina, niinkuin niitä nyttemmin nimitetään, oppikoulu- ja kansanopetusosastolla, kummallakin 8 sekä lastensuojeluosastolla 4. Yhteensä on näitä virkailijoita siten 20, ja lisäksi 3 lainoppinutta kouluneuvosta, yksi kullakin osastolla. Kouluneuvoksien lukumäärä on siten kaikkiaan 23; sen lisäksi tulee luuta muita virkailijoita. Missä määrin on ollut tarpeellista laajentaa kouluhallitus näin laajaksi, on kysymys, joka ei kuulu tämän kysymyksen yhteyteen. Saattaa olla mahdollista, että ehdotettuun uuteen kouluhallitukseen ei tarvittaisi juuri tätä määrää virkailijoita, mutta kovin paljon vähemmälläkään en usko toimeentultavan, jos kerran ollaan vakuutettuja siitä, että kaikki nykyiset virkailijat ovat tarpeellisia ja välttämättömiä siinä kouluhallituk-

sessä, joka meillä tätä nykyä on olemassa. Joka tapauksessa kysyy tällainen uusi virasto jo valtion varoja niin runsaasti, että sen perustamista jo siltä kannalta on käsittääkseni jyrkästi vastustettava, sitä enemmän, kun siihen, niinkuin jo olen maininnut, ei ole tuotu esille minkäänlaisia todellisia syitä. Ja lisäksi tulee, että erityinen ruotsalainen kouluhallitus auttamattomasti rikkoisi sen yhtenäisyyden, minkä tulee vallita valtakuntaamme kuuluvien erikielisten koulujen johdossa. Itsetään pitäisi olla selvää, että niinkuin Suomen koulu — annettakoon siinä opetusta kummalla kielellä tahansa — palvelee samaa korkeaa päämäärää, kansakunnan valistamisen asiaa, niin tulee sillä, voidakseen tarkoituksenmukaisesti toimia ja täyttää tehtävänsä, olla yksi ja yhtenäinen johtokin. Kaikki yritykset osittaa tämä johto kielellisellä pohjalla ovat omansa heikentämään Suomen koulun korkeaa tehtävää ja pirstomaan kokonaisuutta. Isänmaata vahingoittavina ne ovat jyrkästi torjuttavat.

Tahdon erittäin huomauttaa, että tällainen pirstominen, jos se onnistuu, ei rajoitu yksistään kouluhallitukseen. Meillä on lukuisa joukko keskusvirastoja, ja pidän jotenkin varmana, että niiden vuoro tulisi ennemmin tai myöhemmin. Minä olen jo julkisuudessa nähnyt mainittavan, että ainakin maanviljelyshallitukseen olisi saatava jonkunlainen samantapainen ruotsinkielinen osasto. Lisäksi on muistettava, niinkuin täällä jo on huomautettu, että keskusvirastot semmoisinaan eivät vielä ratkaise asioita, ne eivät vie meidän ruotsalaistemme pyrkimyksiä niille perille, joille he nähtävästi pyrkivät voidakseen saada aivan itsenäisesti elää ja toimia. Kaiketi lopuksi tarvittaisiin oma hallitus. Kouluhallitus ei ratkaise rahakysymyksiä, ei uusien opetuslaitosten perustamista, semmoisia kysymyksiä, jotka kaiketi ruotsalaiselle kansainainekselle ovat pidettävät erittäin tärkeinä, vaan ovat tällaiset asiat alistettavat valtioneuvoston päätettäväksi. Kun johtopäätökset ruotsalaistemme pyrkimyksistä vihdoin voivat viedä oman hallituksen tavoittelemiseen, niin on isänmaan menestymisen nimessä oltava varuillaan sitä kokonaisuudelle vahingollista eristäytymistä vastaan, joka nyt pyrkii pirstomaan kouluhallitusta ensimmäisenä keskusvirastojemme joukosta.

Minäkin olen sitä mieltä, että tämä asia päättyy paraiten ja lyhimpään, kun siirrytään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen.

Ed. Brönda: Det har påståtts och påstås fortfarande från visst håll i lantdagen, att strävandena till skyddande av den svenska befolkningens urgämila rätt i detta land vore en partifan-

far, som uppblåsts av partilidelserna utan att ega någon grund i den svenska befolkningens tänkesätt och åskådning.

Då det kan antagas, att någon på grund av ren okunnighet om förhållandena ville låna sitt öra åt slikt tal, må det tillåtas mig, som utan förhävelse kan påstå, att jag talar med den verkliga svenska befolkningens i Österbotten mun, att bestämt bestrida ett sådant påstående och framhålla, att en så stark trängtan till svensk politisk jämbördighet med det finska folkelementet i landet finnes bland denna svenska befolkning, för vilken jag talar, att jag ej använder för kraftigt uttryck, om jag betecknar denna trängtan såsom yrkan på fullkomlig politisk självstyrelse.

Denna den svenska befolkningens åstundan är icke konstlad eller framkallad genom ledarnas uppvigling, fastmer är den så ursprungligt äkta och stark, att ledarna fått gripa till hela sin politiska klokskap för att hålla den tillbaka. Ty den vill öppet och rättframt, som den svenska österbottningens sed är, för all världen klagöra deras dårskap, som försöker sätta sig emot densamma eller nedtrycka den under olika förevändningar. Den svenska befolkningen kan icke förstå en politik, som vill döma denna sunda, enkla och ofördärvade befolkning till en politisk ovisshets dystra framtid. Ut i den svenska allmogen har landet sitt säkraste stöd, den står fri från socialismens irrläror, ehuru kanske i praktiken mången av socialismens goda synpunkter hos dem är genomförd. Där är skillnaden ringa på herre och dräng, men däremot stor mellan den dagdrivande storprataren och den trägne arbetaren.

Vilken politisk klokhet vore större än den, som vill binda denna befolkning med starka band vid det gemensamma fäderneslandet. Vilken regering kunde känna sig starkare än den, som visste sig hava hela denna svenska befolkning bakom sig. När landet låg slaget till marken under de ryska soldathoparnas råhet och de socialistiska ledarnas omätliga maktbegär, var hade regeringen då större stöd än i den svenska österbottningen! Då vinscherna rasslade de mörka höstnätterna 1917 och de vapenfyllda båtarna utan lots och blänkfyrrar styrde mellan den österbottiska kustens otaliga grund, vem frågade då efter 8 timmars arbetsdag, efter lön och belöning! På fosterlandet tänkte den svenska österbottningen, på stöd åt den lagliga regeringen, på förjagande av arvfienden. Och då befrielsen började var det icke till det svenska Österbottens hjärta, till Wasa, landets regering styrde kosan, likaså den framsynta person, som blev landets räddare. Jag säger ännu, vilken klokhet styr landets regering

och landets folk om det anser sig ha råd att stöta denna befolkning ifrån sig. Låt fantasien drömma om ett land och ett språk. Vår Herre har i detta land placerat den svenska befolkningen vid sidan av den finska och så skall det förbli. Fosterlandskärleken är icke mindre hos den svenska befolkningen än den finska. Jag skulle vilja, att de, som bära avog sköld mot oss, skulle höra den fosterländska sången uti våra folkskolor och folkhögskolor och de skola icke finna annat än en hängiven kärlek till detta land, som är och förblir deras fosterland.

Men den svenska befolkningen är till sin åskådning olik den finska. Den fruktar den finska snarheten att omfatta omstörtande framtidsplaner, vilkas ändamålsenlighet ligger i framtidens dunkel, den finska värtaligheten, för vilken inga svårigheter synes existera. Den vill nu säkerställa sitt hus. Den känner ej trygghet innan den i grundlag, i detta begrepp vari den finner ankaret till statens bestånd, kan tydligt själv läsa vad densamma tillkommer. Den hyser ej fiendskap mot den finska befolkningen, men känner sig stå deras väsen så fjärran, som det svenska språket står från det finska. De båda nationaliteterna kunna ej förenas utan att den ena skall bli lidande och svenskarna frukta så mycket mera att utan garantier bindas vid den finska befolkningen, som denna under relativt goda förhållanden på en så förvånande kort tid fostrat så mycket bolscheviker att det fordrades landets båda folks hela ansträngningar att rädda landet undan undergång. Jag betonar ännu engång att de svenska kraven på lagligt skydd för den svenska befolkningens ställning i landet utgår starkare ur allmogens yrkan än från partiledarna. Nu är stunden för lantdagen att visa sig äga den politiska visdomens långt spanande blick. Ty på det finska flertalets åtgöranden beror det, om den svenska befolkningen skall bindas vid fosterlandet, liksom intill innevarande tid och stå stödjande och redo när fara är å färde. Ännu en gång vill jag betona att om den finska befolkningen icke tillmötesgår den svenska befolkningens, den svenska allmogens krav gör den icke landet utan även sig själv en skada, som kan föra till landets undergång. Jag förenar mig om enkel övergång till dagordningen.

Ed. Hornborg: Denna debatt, som jag mycket mot min vilja nödgats åhöra, har, såsom det var att vänta, icke bragt någonting nytt. Det hade varit en ganska enkel sak att på förhand i huvuddrag skissera hela diskussionen.

Interpellationens syfte var ju, såsom här har uttalats, att vinna klart, autentiskt besked i de

frågor den rörde. Med anledning av denna interpellation har här emellertid försiggått en diskussion, i vilken hela det svenska programmet och dessutom litet därtill har underkastats en ingående behandling. I det moln, som har rörts upp, ha rätt många sanningar blänt fram, men dessa sanningar ha dels icke verkat på sak, dels varit riktade emot ytterliga krav, som icke uppbäras av den vederhäftiga svenska opinionen i landet. Det faller mig icke in att här ingå på ett bemötande av de angrepp, som ha riktats mot det svenska programmet, sådana dess konturer för närvarande framstå. Jag vill endast så kort som möjligt dels belysa, dels tillbakavisa några icke sakliga påståenden, som ha fällt under debatten.

Det kan ju icke anses sakligt att här och vid detta tillfälle, såsom herr Joukahainen gjorde, inlåta sig på polemik med den svenska tidningspressen. Interpellationen har framställts av den svenska lantdagsgruppen, icke av den svenska tidningspressen. I förbigående må jag nämna, att herr Joukahainen nog torde misstaga sig då han tror, att den svenska befolkningens fosterländskhet stimuleras därav, att de s. k. svenska kraven tillbakavisas. Hela denna uppfattning grundar sig på ett betraktelsesätt, som verkligen måste betecknas såsom förbluffande.

Såväl i herr Joukahainens andragande som i flere följande andraganden hava förekommit hänvisningar till förhållanden, som tidigare rått i landet. Det var ju att vänta. En debatt, i vilken nationalitetsfrågan beröres, kan naturligtvis icke försiggå utan att man hänvisar till den undertryckta ställning, i vilken det finska språket befann sig för några tiotal år sedan. Det lönar sig emellertid icke att polemisera mot sådana yttranden. I och för sig innebära de en obestriddlig sanning, men en sanning, som verkligen icke påverkar det nuvarande läget.

Jag förbigår herr Kojonens inlägg i diskussionen. Jag har beträffande detsamma antecknat endast att han fällde orden „nationellt och språkligt förtryck är en dödssynd”. Dessa ord har jag antecknat med icke ringa fägnad.

Så kommer jag över till herr Setälä, som måhända, ehuru jag beklagar det, tvingar mig till något större vidlyftighet än jag själv skulle åstunda.

Såsom språkman angrep herr Setälä först interpellationens inledningsord: Finlands svenska folk. Såsom språkman borde emellertid herr Setälä veta, att ordet „folk” användes i många olika betydelser. Man kan hava olika åsikt därom, huruvida ordet var på sin plats i detta sammanhang, men att av detta ords användning draga de slut-

satser herr Setälä ville draga är dock något djärft. I förbigående vill jag nämna, att herr Virkkunen i ett senare andragande — jag vill minnas två gånger — talade om Finlands finska folk. Alltså gällde herr Setäläs angrepp i lika hög grad honom. Han åsyftade nämligen med uttrycket „Finlands finska folk” den finsktalande delen av Finlands folk för att uttrycka sig på ett sätt, som herr Setälä naturligtvis gillar.

För övrigt måste jag säga, att jag var något förvånad över herr Setäläs ganska vidlyftiga polemik mot herr v. Wendt. Herr Setälä tror nog ändå icke, tänker jag, att herr v. Wendts broschyr har utgivits av den svenska lantdagsgruppen. Att angripa ifrågavarande broschyr var ett tämligen billigt sätt att skära parlamentariska lagrar. Om frågan om broschyren sammanhänge med denna sak och jag således hade sakliga skäl att taga broschyren i försvar, skulle jag ändå avstå därifrån, ty jag måste erkänna — och jag hoppas att min gruppkamrat herr v. Wendt icke tar illa upp — att i broschyren finnes mycket, mot vilket också jag ville göra anmärkningar. Men frågan om broschyren hör icke hit.

Tämligen billig förefaller mig också den gest vara, varmed herr Setälä hänvisar till schweizarna. Jag ber att få påpeka, att benämningen „schweizare” blott betecknar medborgare i staten Schweiz. Den hänför sig icke samtidigt till någon av staten Schweiz' tre nationaliteter. Om man förväxlar dem, så tror jag nog, att medlemmar av dessa nationaliteter reagera däremot. Jag anser mig hava goda skäl att tro, att en fransk schweizare icke gärna tages för en tysk schweizare. Detta är för övrigt också obetydliga saker, som spela en synnerligen ringa roll, men jag anser likväl, att då man en gång i en diskussion som denna tager upp sådana argument, så måste de också i viss mån belysas. Varken valloner eller flämer i Belgien torde heller vägra att kalla sig belgier, och det är icke att förvåna sig över. Det finnes icke någon i detta land, icke ens den mest rabiata svensk, som skulle vägra att låta kalla sig finlänning. Herr Setälä ler. Jag förstår hans mening. Men det är emellertid en benämning, som är parallell med „belgier” och „schweizare”.

Den talare, vars andragande för närvarande är föremål för min uppmärksamhet, erkände, att det svenska språket har varit och är en brygga mellan Finland och västern, men han framhöll, att det finska språket också har blivit en sådan brygga. I den bemärkelse, i vilken han använder uttrycket, torde väl ingen bestrida dess riktighet. Huruvida motståndet mot finskhetsrörelsen verkligen beredde marken för bolschevismen, det åtager jag

mig icke att avgöra. Jag vill endast antyda, att man nog kunde tillgripa ett motargument och säga, att hetsen mot det svenska språket här i landet också kanhända beredde marken för bolschevismen. Hetsen mot „de svenska herrarna” övergick lätt till en hets mot „herrarna”. — Detta endast för att kvitta. Jag inlåter mig, som sagt, icke på denna fråga.

Men då herr Setälä förvånar sig över, att det icke finnes en medlem av den svenska lantdagsgruppen, som äger moraliskt mod nog för att erkänna, att det svenska språket icke har förtryckts här i landet, men att däremot det finska språket fordom var förtryckt, så måste jag verkligen säga, att herr Setälä ställer väl små fordringar på vårt moraliska mod. Det har sagts här förut, och det kan gärna sägas en gång till, att om man ser saken i stort och icke fäster sig vid enstaka händelser, så har icke det svenska språket förtryckts här och icke heller är dess ställning för närvarande förtryckt, men å andra sidan har faktiskt det finska språket tidigare intagit en undertryckt ställning. Detta säger jag utan att på något vis anse mig hava givit bevis på moraliskt mod, utan endast på den allra enklaste förmåga att bedöma förhållanden och att läsa Finlands historia. Behövs det icke annat för att Leo Mechelin skall uppstå, så då är han nog lätt frambesvuren.

Det var icke endast Leo Mechelins skugga, som frambesvors, det var också Runebergs och Topelius'. Vi kunna gärna låta dem verka i det tysta. Jag tror, att de ändå helt stilla verka allt fortfarande. Jag måste säga, att det icke har gått lång tid, sedan jag och många med mig hörde en ganska stark återklang av toner, som vi känna från Fänrik Ståls sägner. De hördes i främmande land, de hördes i skyttegravarna på Riga-fronten, och de hördes sedermera tydligt nog här hemma. En och annan av de ärade herrar, som kritiserat den svenska lantdagsgruppens interpellation och för övrigt mycket annat också, hava tillgripit speciella exempel. Än har det varit den lilla staden Kristinestad, än någonting annat. Må det tillåtas mig att också i förbigående hänvisa till ett exempel. Jag kom att tänka på det, då här framhölls att nedrigt nog den engelska militärbeskickningen mottogs företrädesvis av officerare, som icke buro finska namn. Jag läste nyligen förteckningen på regements- och bataljonscheferna i de tre under frihetskriget uppställda s. k. jägarbrigaderna, sex regements- och aderton bataljonschefer. Det var dessa trupper, som erövrade Wiborg. De nämnda officerare tillhörde undantagslöst eller så gott som undantagslöst det svenska folkelementet i Finland. Var nu också

detta beroende på arrogans, på lust att undertrycka det finska folkelementet? Var det över huvud taget en omständighet, som ger anledning till angrepp på Finlands svenska folk? Dessa unga män tillhörde alla dem, som vintern och våren 1915 foro till Tyskland. Dessförinnan voro de icke militärer, men därför att de hörde till de första, som foro, voro de bataljons- och regementschefer våren 1918. Jag endast nämner detta. Man må draga därav de slutsatser man vill. Jag tänker mig, att många också häri se en yttring av svensk förtrycksvilja.

Nationaliteter och språk, sade herr Setälä, äro endast medel för den mänskliga utvecklingen. Det är riktigt. Det är en obestriddlig sanning. Han tillade, vill jag minnas, någonting sådant som att vi behöva icke här en svensk nationalitet eller ett svenskt nationalitetsmedvetande — jag kommer icke så noga ihåg uttrycket — men vi behöva det svenska språket. Jag är fullkomligt ense med honom beträffande senare delen av denna mening, men jag anser att, om det svenska språket verkligen skall kunna bibehållas här i landet, så måste det uppbäras av en svensk nationalitet.

Herr Erich, M., höll sig i stort sett till saken, och alltså har jag, enligt vad jag tidigare yttrade, icke skäl att uppehålla mig vid hans uttalande. Jag vill endast i förbigående säga, att han nog ändå drog alltför vidsträckt konsekvenser av yrkandet på en svensk skolstyrelse. Han tyckes hava den uppfattningen, att om man ger ett finger åt den onde — här alltså svenskarna i landet — så stryker hela handen ohjälpligt med, ty han motsåg med en viss fasa, att det hela icke skulle sluta innan vi hade ett svenskt statsråd. Det är väl ändå att gå något för långt. Man kan väl ändå stoppa tidigare? Dessutom kallade han den svenska lantdagsgruppen den yttersta högern. Det finnes nog flere av denna lantdagsgrupps medlemmar, som bestämt betacka sig för detta namn.

Herr Laherma föreföll, som att vänta var, fri från nationalism. Huruvida hans yttrande vittnade om den rätta historiska blicken på förhållandena inom landet må lämnas därhän. Han såg hela frågan ur sin egen eller rättare sitt partis synvinkel, och det är ju icke ägnat att förvåna. Han fann till och med anledning att angripa den finstalande borgarklassen med anledning av denna interpellation. Det var ju kanske litet förvånande.

Herr Virkkunens statistik hade icke särdeles mycket med saken att göra. Han ägnade ett långt andragande åt en detalj, som endast i förbigående är nämnd i interpellationen. Han torde i

sin statistik ha hållit sig endast till lärdomsskolorna. Tager man emellertid folkskolorna med så ställa sig naturligtvis beräkningarna annorlunda. Och det måste man väl ändå medge, att folkskolan åtminstone i den bemärkelsen bör vara botten-skola, att man icke innan folkskolebildningen har blivit tillräckligt spridd kan vänta, att lärdomsskolorna skola vara synnerligen talrikt besökta. Det missförhållande herr Virkkunen påpekade avhjälpes ju allt vad det hinner. Att icke ännu en fullständig utjämning skall hava hunnit inträffa, det är självfallet med hänsyn till de historiska förhållandena här i landet. Men han medgav själv, att utjämningen pågår. — Detta härom. För övrigt hemföll han, liksom herr Erich, åt en väl långt gående fruktan för konsekvenserna av den svenska skolstyrelsen, resp. den svenska avdelningen av skolstyrelsen.

Jag ber att slutligen få säga några allmänna ord. Personligen är det mig svårt att taga del i debatter sådana som denna. Jag har själv en för mig olycklig förmåga eller benägenhet att förstå olika synpunkter, och jag måste verkligen säga, att jag tror mig förstå till och med de påståenden och de åsikter, som jag, då jag betraktar dem ur annan synpunkt, måste beteckna såsom rent befängda. Det vore mig därför synnerligen kärt, om en liknande förståelse skulle visas oss. Om man tänker på finnarna i Ingermanland eller finnarna i Ostkarelen eller Norrbotten, så borde ju redan denna tanke vara tillräcklig för att komma våra finska landsmän att åtminstone begripa våra strävanden. Om man tillämpar de moderna demokratiska principer, som mer eller mindre energiskt uppbäras av så gott som hela lantdagen, ja, man kan till och med säga: åtminstone i någon mån av hela —, om man tillämpar dessa principer, dessa idéer, på nationalitetsförhållandena, så kan jag icke förstå, huru man kan motsätta sig anspråken på nationell självbestämmerätt inom sådan ram, att rikets enhetlighet icke äventyras.

Ty vad man än må säga: den vederhäftiga svenska opinionen i landet åsyftar ju icke riket Finlands sprängning. Därtill äro väl Finlands svenskar dock för kloka. Nog förstå vi, vad riket Finland betyder för oss. Nog inse vi våra skyldigheter gentemot den stat vi tillhöra, våra uppgifter i detta land. Vi fordra att bli trodda, då vi försäkra, att vi faktiskt åsyfta riket Finlands stärkande på sådant sätt, att vi vilja ordna förhållandena inom landet så, att såvitt möjligt alla grupper av landets medborgare trivas här. Däri se vi de starkaste och bästa garantierna för statens styrka och sammanhållning. En motsatt uppfattning förefaller oss underbart antikverad. Vi kunna

icke hjälpa, att den påminner oss om den politik, som drevs av det olycksaliga rike, vars fall gjorde Finland fritt. För oss stå här två olika principer mot varandra, två principer, som kunde betecknas såsom den ryska och den brittiska: å ena sidan en strävan att med eller mot vederbörandes vilja surra alla fast ihop, å andra sidan åter en strävan att vinna största möjliga enhet, sammanhållning och styrka genom att bygga det hela på den fria viljan och den klart insedda fördelen. Den oro för framtiden, som nu har bemäktigat sig landets svenska befolkning, må anses berättigad eller icke; den är likväl ett faktum, och den är ett faktum, som vi äro tvungna att räkna med. Den avlägsnas icke genom skämt eller värtalighet. Den avlägsnas över huvud taget icke genom ord, endast genom handling. Vi väntade handling den 11 februari. Vi fingo ord.

Vi ha många gånger hört, att den finska majoriteten inom landet icke åsyftar något slags nationellt eller språkligt förtryck. Vi vänta att se en handling, som bevisar detta. Vi medborgare i riket Finland, vi må sedan tala finska eller svenska, äro ställda skuldra vid skuldra; vi måste stå så, och vi måste använda våra händer i arbete icke blott för oss själva, utan därmed också för den gemensamma saken. Men för att dessa händer skola fritt kunna användas, så få de icke vara besvärade genom några onödiga band. Ju mindre den tvungna beröringen mellan finne och svensk i detta land är, desto lyckligare kommer säkerligen det frivilliga umgänget dem emellan att gestalta sig. Det är vår fasta övertygelse.

Hr Setälä sade, att endast representanterna för Finlands folk hava talan i denna församling. Som representanter för Finlands folk tala vi Finlands svenskar i denna sal, ty också „det svenska folket” i Finland hör till Finlands folk. Det är svårt att samtidigt söka nå tvänne mål, i händelse vägar till dessa tvänne mål gå åtskils. Såsom vi se saken sammanfalla de vägar, som leda till de mål vi uppställa. Vi se tryggandet av den svenska nationalitetens framtid i landet i linje med det stora gemensamma målet: tryggandet av riket Finland och dess framtid. Vägen till det vidsträcktare målet går genom eller över det mer begränsade. Det må vara envars ensak, vilket av dessa mål, som ligger honom närmare om hjärtat. Det må vara envars ensak, vilketdera av dem han främst fäster blicken på. Oberoende därav är vägen för oss densamma.

Jag och mången med mig tro icke, att lagparagrafer äro ett ofellbart botemedel. Vi tro icke, att lagparagrafer skola för all framtid betrygga den svenska nationalitetens fortbestånd och det

svenska språkets rätt i Finland. Men vi betrakta lagparagraferna i detta nu såsom ett tecken på den goda vilja, som vi vänta att finna. Vi se i dem ett medel att gjuta olja på de vågor, som språkstriden framkallat, och därigenom göra statsskepets gång lugnare. Vi tro verkligen icke, att det svenska folkelementet i Finland kan leva blott på paragrafer, men till dem, som tilläventyrs mer eller mindre i stillhet hoppas på det svenska språkets försvinnande från detta land, vill jag också säga, att icke dör den svenska nationaliteten av brist på paragrafer. I tillmötesgåendet av de s. k. svenska kraven se vi en statsklok handling, en handling, som bevisar påståendet, att det icke finnes ett så föga nationalistiskt folk som det finska — ett påstående, som hittills är obevisat — en handling, som är ägnad icke att åtskilja de båda nationaliteterna i landet, utan tvärtom att i verklig, i högre bemärkelse sammanföra dem i gemensamt arbete för gemensamma mål — en handling, som ur alla synpunkter måste betecknas såsom fosterländsk.

Ed. K. E. Linna: Niitten lausuntojen jälkeen, joita kaikkien suomalaisten ryhmien taholta on tuotu esiin tämän kysymyksen yhteydessä, ei minun tarvitse paljon sanoa. Niissä on asiallisesti sanottu se, mitä tässä kysymyksessä täytyy sanoa, sanottu se, että ruotsalaisten oikeutettuihin vaatimuksiin on suostuttava ja niihin on suostuttava siinä mielessä, että yhteisymmärrys saataisiin aikaan.

Toiselta puolen on väitetty ja peljätty sitä sortoa, jota suomalainen kansanaines tulisi harjoittamaan ruotsalaista kansanainesta kohtaan. Mutta välikysymyksen tekijät eivät ole koettaneetkaan tuoda esimerkkejä tällaisesta sorrosta, jota olisi suomalaisten puolelta harjoitettu. Näitä esimerkkejä on kumminkin olemassa viimeisen sadan vuoden ajalta kokonaista kaksi ja vaikka ruotsalaiset ne sivuuttavat tahdon minä kumminkin tasapuolisuuden vuoksi ne mainita. Ensi kerran loukattiin ruotsalaisten oikeuksia tässä maassa 1880-luvulla, jolloin Mäntyharjun tuomiokunnan tuomari, laamanni Forsström antoi ensimmäisen suomenkielisen pöytäkirjan suomalaisille asianosaisille ja jolloin maan korkeimman lainkäytön valvojan taholta huomautettiin tämän perustuslain loukkauksen johdosta. Siihen saakka oli kaikille suomenkielille, supisuomalaisille henkilöille annettu yksinomaan ruotsinkieliset pöytäkirjat. Toisen kerran tällainen ruotsalaisten oikeuden törkeä loukkaus tapahtui vuonna 1894, jolloin vapaaherra Y. Z. Yrjö-Koskinen ritariston ja aatelin istunnossa ensi kerran käytti suomenkieltä ja jolloin tasa-

puolisimman lausunnon antaja ruotsalaisten taholta huomautti, että kun ritarihuonejärjestys säädettiin, siinä määrättiin keskustelukielenä käytettäväksi maan virallista kieltä ja kun se sillä hetkellä oli ruotsi, oli ehdottoman selvää, että suomenkieltä ei ritariston ja aatelin istunnossa saanut käyttää, joten oikeudenloukkaus tässä kohden oli tapahtunut. En luule, että paraalla tahdollakaan muita ruotsinkielistä kohdanneita oikeudenloukkauksia voidaan esittää. Ja jos keran 110 vuotta on kulunut ilman, että muuta kuin kaksi tällaista oikeudenloukkausta on tapahtunut, niin voinee aivan huoletta odottaa seuraavat 100 vuotta ilman, että tarvitsee peljätä kovinkaan useita tällaisia loukkauksia tapahtuvan. Kokemus kun nimittäin osoittaa, että niitä eivät suomalaiset kovin usein ole erehtyneet tekemään. Me suomalaiset emme me aijo vastakaan mitata samalla mitalla, millä meille on mitattu. Jos maamme ruotsinkielinen kansanaines ei usko tähän vakuutukseen, niin turha on sen silloin myöskään uskoa lakipykäliin tai tällä hetkellä annettaviin lupausiin tai tekoihin, sillä lupaukset ja teot voidaan peruuttaa, niinkuin pykälät voidaan muuttaa. Se mikä on parasta on keskenäinen luottamus joka kahdella kansanaineksella tässä maassa täytyy olla, se on keskinäinen ymmärtämys ja yhteenkuuluvaisuuden tunne, joka paljon paremmin kuin mitkään lakipykälät takaa, ettei tässä maassa kumpikaan sorra toista, ettei suomalainen enemmistö sorra ruotsalaista vähemmistöä. Kun meiltä vaaditaan tekoja odotamme mekin ruotsalaisilta ei sanoja vaan tekoja. Me olemme taipuvaiset myöntämään kaiken sen, mitä ruotsalaisilla on oikeutettuja vaatimuksia, mutta me olemme myöskin oikeutetut odottamaan aivan toisenlaista kieltä, kuin mitä esim. ruotsalainen sanomalehdistö tähän asti on käyttänyt tätä kysymystä käsitellessään.

Ed. Liakka: Siinä varsin vakavassa ja paljon huomiota ansaitsevassa lausunnossa, jonka ed. Hornborg täällä piti, oli eräs kohta, jota minä en voi olla vastustamatta. Hän huomautti, että meidän suomalaisten pitäisi rajaseuduilla olevien heimolaisten kohtalosta oppia ymmärtämään Suomen ruotsalaisten tunteita kansallisuutensa asiassa. Ja hän viittasi nimenomaan, että meidän pitäisi tätä oppia ottaa myöskin Norrbottenin suomalaisten kohtalosta. Minä voin personallisesti vakuuttaa, että juuri vähemmistöjen kohtalo suurissa sivistyskansoissa on opettanut minut ymmärtämään vähemmistöjen kansallista asemaa, ymmärtämään, mikä voima siinä on valtakunnalle, että se menettelee oikein vä-

hemmistöä kohtaan. Tämän persoonallisen opin olen varsinkin saanut Saksan valtakunnasta tanskalaisten sönderjyllantilaisten kohtalosta. Kun nyt sönderjyllantilaiset näkevät, että heidät vapautetaan saksalaisten pitkäaikaisesta, raskaasta sorrosta, niin minä näen siinä sellaisen palkan sille, joka luottaa oikeuteen ja elää sen mukaan että se on mielestäni otettava kaikissa tämän suuntaisissa asioissa niitä ratkaistaessa huomioon. Mutta kun herra Hornborg täällä vertaa Suomen ruotsalaisten asemaa Norrbottenin suomalaisten asemaan, niin hän jättää niin sopimattomalla tavalla sivuun tosiasioita, että sitä vastaan ei voi olla panematta vastalauseita. Ruotsin sivistynyt kansa katsoo valtakunnallisen eheyden vuoksi oikeaksi vielä näinä aikoina määrätä sakkoa niille lapsille, jotka puhuvat omaa äidinkieltänsä kansakoulusakin. Onko se verrattavissa siihen asemaan, mikä täällä Suomessa vallitsee ruotsalaisten keskuudessa? Samassa ed. Hornborgin puheessa vedotaan paljon siihen, että täällä on puhuttu vanhentunutta kieltä suomalaisten taholta, nim. vedottu niihin vanhoihin nyt muuttuneisiin oloihin, jotka Suomessa ennen vallitsivat kielellisellä alalla. Puhuttiin muka siitä ajasta, jolloin suomalaisilla oli todellisia syitä esittää kielellistä sortoa, syitä, jotka nykyään tunnustetaan erehdyksiksi ruotsalaisten taholta. Mutta onhan vielä verrattain lyhyt aika siitä kuin suomalaisten oikeutettuja valituksia on ruvettu tunnustamaan, eikä esim. kaikissa ruotsinkielisissä historian oppikirjoissa sitä tehdä vielääkään. Niinhän esim. 1850 vuoden kielto suomenkielen käyttöä vastaan sivuutetaan vieläkin, ja sitä koetetaan tehdä niin kauvan, ettei sitä enää voida millään puolustaa. Mutta kun näin puhutaan suomalaisten vanhentuneesta kannasta, niin silloin on mielestäni yhtä suuri syy huomauttaa, että tässä ruotsalaisten taholla puhutaan kannasta, joka on ainakin yhtä löyhä, nim. kannasta, joka perustuu olemattomiin tulevaisuuden kuviin, joilla ei ole todellisuudessa mitään perustetta. Vanhoillisuudellakin, vanhentuneellakin kannalla voi olla asiallinen pohja, ja siinä on sen voima, mutta niillä tulevaisuuden kuvilla, joita täällä on esitetty ja jotka nähtävästi ovat innostuttaneet tämän kielitaistelun, mikä täällä nyt on esillä, niillä ei ole mitään perustetta, ennenkuin niiden oikeutukseksi voidaan näyttää esimerkkejä todellisuudesta. Sangen pontevasti ja oikeutetusti, minä tunnustan sen, herra Hornborg huomautti siitä, että ruotsalaisilla on oikeus tässä esillä olevassa asiassa vaatia tekoja, eikä ainoastaan sanoja. Mutta hän tunnusti myös, että se teko, jota tässä on oikeus vaatia, on lakipykälä. Kun nyt

suomalaisten taholta on yksimielisesti oltu valmiit myöntämään ja epäilemättä tullaan toteuttamaan kielipykälät hallitusmuodossa siinä muodossa, että ne asettavat suomen ja ruotsin tasavaroisiksi tässä maassa, kielipykälät, jotka tunnustavat ruotsinkielen kansalliseksi kieleksi täällä ja myöskin viralliseksi kieleksi, niin silloin minun mielestäni kaiken järjen nimessä on tunnustettava, että tässä on suomalaisten puolelta annettu tekoja, eikä ainoastaan paljaita sanoja. Ja jolleivät ruotsalaiset sitä tunnusta, niin tämä kielitaistelu, joka tässä on nyt viritetty, ei koskaan lopu. Ei kukaan voi keksiä sitä öljyä, joka tyynnyttäisi sen kuohun, joka tässä nyt on syntynyt. Minusta siis on oikeus vaatia, että pysytään kiinni tosiasioissa, jos tahdotaan joihinkin tuloksiin tulla.

Ed. Roos: Efter hr Hornborgs uttalande kan jag inskränka mig till några få ord. Jag kan icke uraktlåta att fästa uppmärksamheten vid det egendomliga sakförhållandet, att i samma stund man är villig till ganska stora offer för att till sig draga invånare i Olonets, Ingermanland och Estland, i samma ögonblick avslår man kallt tillfredsställandet av de önskningsmål och krav, som framställas av Finlands 400,000 svensktalande medborgare. Vi hava mötts av fullkomlig oförståelse och hela den ringaktning för de strävanden, vilka nu förena de svensktalande i detta land från Österbotten till Östra Nyland, hela denna ringaktning, som hyser av de finska partierna, har professorn, f. d. senatorm, lantdagsmannen Setälä manifesterat, då han utslungade sina övermodiga ord om alla nu levande och offentligt verkande svenska män och kvinnor: „jag ser här endast dvärgar”. Men talar en må dock förlåta mig, om jag från den låga plats, där han ställt oss svenskar, icke i honom får syn på den storman, som i sin hand håller den vågskål, som rätt avväger den enas och andras verkliga värde och arbete.

Ed. Juutilainen: Tämän asian esillä ollessa pyydän saada käyttää tilaisuutta lausukseni hallitukselle sen hartaan toivomuksen että se koettaisi niin paljon kuin suinkin on mahdollista saada tämän n.s. kansallisuuskysymyksen pysymään kotimaisella pohjalla, ja että se koettaisi valvoa, niinkuin minä uskon hallituksen tulevan tekemään, että Suomen kansan ja valtakunnan oikeudet tulevat valvotuiksi sielläkin, mihin Ahvenanmaan kysymys on ulkolaisten voimien toimesta nyttemmin yritetty viedä. Edelleen pyydän saada kiinnittää hallituksen huomiota eräi-

siin ruotsalaisiin sanomalehti- ynnä muihinkin lausuntoihin, koska niissä kuvastaa samallinen vastaparlamenttaarisuus kuin mikä täällä esiintyi 1917 vuoden lopulla toisella taholla. Minulla on esillä eräs ruotsalaisen pää-äänenkannattajan lausunto, jossa sanotaan: „Mitä mahdollisuuksia parlamenttaarisuus tosiasiallisesti tarjoaa? Toiminnan aika ei ole enää aivan kaukana.” Tässä puhutaan jostakin toiminnasta, joka ei enää näytä olevan yhteydessä parlamenttaarisuuden kanssa.

Ed. Hornborg: Hr Liakka till upplysning vill jag meddela, att det aldrig fallit mig in att anställa någon jämrörelse mellan finnarna i Norrbotten och den svenska befolkningen i Finland. En sådan jämförelse vore naturligtvis absurd. Jag åsyftade endast — och det förvånar mig att jag måste förklara det — att man självfallet på finskt håll här i landet med sympati skulle följa en eventuell finsk nationalitetskamp i Norrbotten. Det var detta jag åsyftade. Jag tänkte, att denna hänvisning möjligen skulle kunna giva en och annan något att tänka på, förmå honom att åtminstone i någon mån förstå oss.

Jag kan, då jag en gång har ordet, icke underlata att med glad förvåning konstatera, att jag verkligen kan vara ense om något som hr Juutilainen i denna debatt har yttrat — det hade jag inte tänkt mig, då jag förut hört hr Juutilainen i andra liknande debatter. Den förra delen av hans andragande instämmer jag fullkomligt i. Vad han sedan talade om tidningarna är av mindre betydelse.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n mukaan esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: „Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen”.

Hyväksytään.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt siirtyä päiväjärjestykseen. Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Nyt keskeytetään istunto 20 minuutiksi.

Istunto keskeytetään klo 10,05 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

kello 10,30 i. p.

2) Ehdotuksen laiksi huoneenvuokrasäännöstelystä

sisältävä hallituksen esitys n:o 14, jota on valmistelevalle käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 sekä suuren valiokunnan mietinnöissä n:o 8 ja 8 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. P. Virkkunen: Käsitellessään toistamiseen tätä asiaa on suuri valiokunta yhtynyt eduskunnan asian toisessa käsittelyssä tekemään päätökseen, että asia on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä määrättyllä tavalla. Jotta tämä laki näillä valtiopäivillä tulisi säädetyksi, on kuitenkin tarpeen, että se käsitellään valtiopäiväjärjestyksen mainitun 60 §:n 2 momentissa määrättyllä tavalla. Minä pyydän tämän johdosta ehdottaa, että eduskunta näin menetteli ja sovellettaisi tähän lakiin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentin, toisin sanoen päättäisi käsitellä tätä asiaa kiireellisenä.

Ed. Ritavuori: Kannatan ed. Virkkusen tekemää ehdotusta.

Ed. Estlander: Denna lag anser jag för min del vara så förändrad genom de bestämmelser, som tillkommit under dess behandling i landdagen, att den åtminstone för mig framstår som oantaglig och jag tror, att förhållandet skall vara detsamma med icke alldeles få i denna församling. Den är exempel på en lagstiftning vi under de sista åren förfallit till, som för reglementerings skull reglementerar. Detta ville jag styrka särskilt genom att framhålla att den går vida utöver vad som propositionen ansett nödigt.

Här har nu föreslagits, att den skulle behandlas som brådsak. Då ärendet är av grundlagsnatur, kommer naturligtvis omröstning att ske. Jag vill här giva tillkänna att jag kommer att rösta mot dess förklarande för brådsak och likaså mot dess antagande. Jag vill erinra om, att det ingalunda är nödigt att den antages nu vid detta tillfälle, då den lag som det gäller att ersätta, är i kraft till den 31 instundande oktober och det sålunda föreligger möjlighet att i höst antaga en bättre övervägd lag än den nu föreslagna.

Ed. Hakkiila: Kannatan ed. P. Virkkusen tekemää ehdotusta, että lakiehdotus käsiteltäisiin kiireellisenä.

Ed. Palmgren: Jag förenar mig om hr Estlanders uttalande.

Ed. Lohi: Minä yhdyin siihen ehdotukseen, että tämä asia käsitellään kiireellisenä, sillä onhan luonnollista että, jos tämä lakiehdotus lykätään yli vaalien niin koko lailla ei ole mitään merkitystä siihen tarkoitukseen nähden mitä sillä tahdotaan saavuttaa.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. P. Virkkunen ed. Ritavuoren kannattamana ehdottanut, että asia käsiteltäisiin siinä järjestyksessä kuin Valtioapäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän seuraavan menettelytavan asian käsittelyssä hyväksyttäväksi. Ensin tehdään lippuäänestyksellä päätös tehdystä ehdotuksesta, että lakiehdotus käsitellään siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai sen hylkäämisestä. Mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään siitä, onko lakiehdotus hyväksyttävä lepäämään ensimmäisten uusien vaalien jälkeen kokoontuviin valtiopäiviin vaiko hylättävä.

Menettelytapa hyväksytään.

Ryhdytään toimittamaan äänestystä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa”; ken sitä ei hyväksy äänestää „ei”. Jos vähintään 5/6 osaa annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 155 „jaa”- ja 15 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt käsitellä esillä olevan lainsäätämisasian siinä järjestyksessä, kuin V. J:n 60 §:n 2 momentissa on säädetty, eli kiireellisenä.

Puhemies: Nyt seuraa äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai sen hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa”; joka sitä ei hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on „jaa”-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 156 „jaa”-ääntä ja 18 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä nyt esillä olevan lakiehdotuksen. Asian kolmas käsittely on päättynyt ja asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Myöhäisen ajan takia tehdään se muutos päiväjärjestykseen, että tämän jälkeen esitellään päiväjärjestyksessä olevat asiat 10, 11, 12 ja 13.

10) Ehdotuksen laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen 4, 12, 14, 17, 18, 19, 23 ja 26 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 23 esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. af Forselles: I föreliggande proposition har regeringen överlämnat till lantdagens beprövande skärpta bestämmningar till straff i anledning av lagen av den 29 maj 1917. Speciellt ber jag få fästa uppmärksamheten vid straffbestämmelserna i § 12 pagina 7. Jag är övertygad om att dessa straffbestämmelser ej uppbäras af finska folkets rättsmedvetande. Under dessa omständigheter och då jag själv ej varit med om godkännande av denna lag, uttalar jag mitt beklagande av att regeringen ej sett sig i tillfälle att till lantdagen inlämna sådan ändring till det ursprungliga lagförslaget, som skulle tillåta ett måttligt användande av alkoholhaltiga drycker och därigenom även lindrigare straff-

bestämmelser för brott däremot. Därigenom skulle även kunnat undvikas att landet möjligen kommer att lida i merkantilt hänseende, då det knappast kan dragas i tvivelsmål, att ej lagförslaget kommer att inverka på handelsfördragen. Även skulle ett måttligt användande av alkoholhaltiga drycker lämna ett lämpligt objekt för skatt, som skulle hava inbringat flera tiotal miljoner.

Ed. Kärki: Kun nyt ensimmäisenä päivänä kesäkuuta voimaastuva kieltolaki, joka 12 vuotta on odottanut käytäntöönpanoaan, tarvitsee muuttuneiden olosuhteitten tähden korjauksia ja parannuksia, niin pyydän saada tätä koskevan hallituksen esityksen johdosta lausua jonkun sanan.

Yleinen ja kauvan vallinnut käsityskanta on, että väkijuomien kirousta ei voida kylliksi vastustaa, eikä poistaa ainoastaan vakaumuksen vaan tarkoituksenmukaisen kieltoain kautta, sillä tuhannet kokemattomat, horjuvat tai väkijuomien orjuuteen joutuneet henkilöt pitävät sitä onneena, että väkijuomia ei ole saatavissa. Siksi onkin kieltolaki kansamme elinkysymys.

Vaikka etenkin tänä aikana on kansamme monessa suhteessa vajonnut alaspäin ja vaikka monien vaikeuksien tähden huolestuneina tulevaisuutta katselemme, niin yksi seikka kuitenkin herättää iloisia tunteita ja kevättunteita, se nimittäin, että kansamme tahtoo kuitenkin päästä väkijuomien kirouksesta ja tahtoo kieltoain kautta panna pätevät esteet juoppouden ja sen mukana kulkevien monellaisten paheitten eteen. Kieltoalaharrastus on valtava todistus siitä, että meidän kansamme ei ole kuoleva eikä sortuva kansa, vaan että se on kansa, jolla on suuret historialliset tehtävät edessä. Suomen kansalla on tehtävänsä. Se on ensimmäinen itsenäinen kansa, joka on kieltoain säättänyt ja ensimmäisenä se aikoo panna sen myöskin horjumattomalla mahdollisella voimalla.

Vaikka suuri maailmansota on tuottanut meidänkin Pohjolaamme paljon tuskaa ja kärsimyksiä niin on se kuitenkin sodanaikaisten väkijuomarajoitusten kautta tuottanut paljon siunaustakin. Väkijuomien yleinen käyttäminen on suuresti ollut lakanneena. Tuhannet kodit, tuhannet ja taas tuhannet väkijuomahimon orjat ovat siunanneet sota-ajan väkijuomarajoituksia. Mutta kieltoain vastustajat ovat uudestaan ja yhä uudestaan, vedoten nykyaikana rehoittavaan salapolttoon ja salakuljetukseen, väittäneet ja yhä väittävät, että kieltolaki on mahdoton ja että olisi parasta, että se nyt jo heti peruutettaisiin. Sellaista ajatus-

suuntaa myöskin todisti tässä edellä lausuttu ehdotus. Mutta tässä on meidän otettava huomioon, että sodanaikaiset väkijuomarajoitukset eivät vielä ole olleet kieltoain selviä ja jyrkkiä määräyksiä. Ensiksikin viinasakot ovat olleet niin pieniä, että 1/4 osalla viinalitralla on voitu ansaita koko sakkomäärä ja sakot ovat tuomitut usein niin pitkien aikojen perästä, että väliaikana on rikoksentekijä voinut harjoittaa viinakeinoteltuaan.

Toiseksi ovat tänä sota-aikana rankaisut olleet kovin erilaisia ja epäjohtomukaisia, kuten esim. eräissä Pohjanmaan pitäjässä, missä poliisi oli salakuljettajilta ja salapolttajilta ottanut suuret määrät viinaa, pontikkaa, ja kaatanut sen maahan, tuomari käräjissä tuomitsi, että maahan kaadettu viina annettakoon takaisin viinan omistajalle. Kun poliisit tulivat pois käräjistä, niin miettivät he, että mitäs nyt tehdään, pitäisikö ruveta polttamaan, tai mistä sitä viinaa saisi, koska tuomari tuomitsi, että se pitäisi takaisin maksaa. Tällaisia epäjohtomukaisia tuomioita kun on tehty, niin on siitä seurauksena, että rikkomusten lukumäärä ei ole aina vähentynyt, vaan jopa muutamien paikoin lisääntynytkin. Mutta todettava on, että ollaan yleisesti hereillä tätä pahetta vastustamaan. Kolmanneksi on otettava huomioon, että yleinen laittomuuden ja keinottelun henki on edistänyt rikollisuutta kaikilla aloilla, eikä vähimmin tässä asiassa sekä maaseudulla että kaupungissa.

Kun hallituksemme antoi tämän esityksen eduskunnalle, niin on siis näitten muuttuneiden olosuhteiden tähden tarpeellista tehdä tähän ne muutokset ja korjaukset, joita kieltolaki kaipaa. Tässä suhteessa onkin ollut hyvä huomata, että sekä Ranskan uhkaukset viinintuonnin suhteen että ruotsalaisen Brattin järjestelmä ynnä muut seikat ovat väistyneet syrjään. Tässä suhteessa on myöskin mielihyvällä todettava se seikka, että hallituksemme ei ole ollut halukas lähtemään sille tielle, jolle lähti Venäjän vapaamielinen pääministeri, kreivi Witte, kun hän viinamonopoolin kautta järjesti Venäjän rappiolle joutuneet raha-asiat. Edellinen arvoisa puhuja suositteli sitä samaa keinoa. Mutta se keino syöksi Venäjän kurjuuteen ja se potee sitä tautia tälläkin kertaa. Hallituksemme on tehnyt oikein, ja sentähden meidän tehtävämme olisi myöskin osaltamme katsoa, mitä voisimme tehdä, ensiksi tämän lain nopean aikaansaamisen suhteen ja toiseksi, että asiaa muutenkin voitaisiin edistää.

Kun tätä nykyä vallitsevat olosuhteet otetaan huomioon, kun rahan arvo on alhainen ja kun keinottelija, salapolton, salakuljetuksen ja väkijuo-

main myynnin kautta voi ansaita satumaisen suuria summia, niin on tarpeellista, että tässäkin hallituksen esityksessä oleva sakkomääräyksen alempi raja korotettaisiin. Esimerkiksi esityksen 12 ja 18 §:ssä on alin sakko 100 markkaa. Mutta mitä 100 markkaa nyt merkitsee tämmöisenä aikana, kun pienemmästäkin määrästä voidaan ansaita sata kertaa suurempia summia. Sentähden tahtoisin evästyksiksi valiokunnalle lausua, että tämä alin sakkomäärä korotettaisiin.

Olisi myöskin ollut suotavaa, että hallituksemme olisi tämän esityksen mukana antanut toisen esityksen, niin että juopumusrikkoumuksia koskevat kohdat rikoslaista olisivat samalla tulleet eduskunnassa tarkistetuiksi ja kovennetuiksi ja nykyoloihin enemmän sovelletuiksi. Mutta kun se nyt valitettavasti on jäänyt tekemättä, niin käytän täten tilaisuutta huomauttaakseni, että hallitus ensi tilassa sellaisen eduskunnalle antaisi, jotta juopumusrikkoumuksiakin koskevista seikoista saataisiin aikaan kieltolain kanssa yhdenmukaiset määräykset. Juopumusrikkoumuksia koskevat sakot ovat myös niin pienet, että tänä aikana ne eivät ole minkään arvoisia. Sentähden niitäkin olisi pitänyt korottaa heti näiden kieltolakiääräyksiin kanssa monikertaisesti. Toivon, että valiokunta ottaisi esiintuomani näkökohdat huomionsa hyväksi näkemällään tavalla.

Lopuksi pyydän huomauttaa, että mitä erimielisyyksiä tahansa meillä lieneekin, niin kieltolakiasia on meitä kaikkia raitista Suomea rakastavia kansalaisia kokoava ja elähyttävä yhdyside. Ja yhteispyrkimys ja yhteisymmärrys näkököön nyt siinäkin, että pyrimme ennen eduskunnan hajaantumista saamaan valmiiksi kyseessä olevat kieltolain kohdat.

Ed. Estlander: Jag ber redan nu få giva tillkänna att jag delar de av hr af Forselles uttalande åsikterna.

Ed. Åkerblom: Jag måste uttala mitt beklagande av att var gång det i lantdagen blir fråga om förbudslagen, så hör man de främsta rösterna mot denna lag från svenska lantdagsgruppen. Det är märkvärdigt huru litet man bekymrar sig om andras välfärd. Man tyckes inte veta av vilken nöd rusdrycksbruket vållar och vill inte uppoffra av egen njutning för att lindra andras nöd. I stället är man färdig att uppbåda utomparlamentariska krafter för att om möjligt rädda njutningen. Här har åter vädjats till de vinproducerande länderna. Jag protesterar mot dylika oärliga medel. Man tar sig att också peka på tullinkomsterna, som borde fås genom att släppa

rusdryckstrafiken lös, som om rusdryckstrafiken skulle kunna förmå framkalla nytt kapital. Lyckligtvis blir man uppmärksamgjord på var man skall taga dessa många tiotal miljoner, som man tror sig vinna, då man ser var penningar finnas rikligt, när det gäller att på hemliga eller öppna vägar komma åt rusdrycker. Jag hoppas att det finnes större förståelse för förbudslagen i det utskott, dit detta lagförslag hänskjutes, än den röner i den lantdagsgrupp jag tillhör.

Ed. Reinikainen: Ihmettelen että ed. af Forselles lääkärinä tuntuu olevan kieltolain vastustaja, vaikka kuten tietty alkoholi on yksi suurimpia taudin aiheuttajia ja näinollen meidän lääkärien pitäisi olla yksimielisiä tästä asiasta. Koska asia menee talousvaliokuntaan, jossa itse olen osallisena, en tahdo tällä kertaa asiaan tarkemmin kajota.

Ed. Colliander: Jag skall be att få meddela hr Åkerblom att orsaken, varför från svenskt håll ett bestämt motstånd reses mot förbudslagen är den, att man på svenskt håll vågar säga vad man tänker. I de andra partierna tänker man som vi, men handlar annorlunda. Jag var med om för tio år sedan då denna lag just antagits och kom över till Sigrid Nyberg, en restaurang mitt emot lantdagen. De som hade varit för denna lag drucko mig till just därför att jag vågat tala emot denna lag, medan de däremot sade sig vara bundna av sitt partiprogram och hänsynen till detta. Tycker hr Åkerblom verkligen att vi borde gå den vägen eller ärligt säga ifrån, att det är några fanatiker, som lyckats upparbeta stämningen för åtgärder, som äro egnade att föra landet på avvägar, vägar som vi alla känna till och som äro egnade att göra föraktet för lag allt mera utbredd. Jag beklagar för min del på det högsta att regeringen redan nu, innan lagen tillämpats, kommer med förslag att skärpa straffbestämmelserna. Det visar bäst på vilka olyckliga vägar man slagit in.

Ed. af Forselles: Såsom tillägg till det som yttrats av hr Colliander gentemot hr Åkerblom ber jag få fästa uppmärksamheten vid, att jag ingalunda har uppfordrat utländska makter att på något sätt ingripa mot landet med sin tulllagstiftning. Frågan har redan långa tider diskuterats i dagspressen så att den är noggsamt bekant för alla närvarande och naturligtvis även för alla utländska makters representanter.

Gentemot hr Reinikainen ber jag få säga, att jag ingalunda här velat upprulla hela frågan om

alkoholens skadlighet eller icke, men vill dock utnyttja detta tillfälle att få fasta uppmärksamheten vid att läkarne överhuvudtaget icke äro ense om att ett måttligt bruk av alkoholen vore skadligt.

Ed. Arajärvi: Ed. Collianderin vähemmin siivon lausunnon johdosta täytyy huomauttaa, että kieltolakiasiaa on eduskunnassa käsitelty ja tulee käsitellä ei persoonallisten mielitekojen kannalta, olivat ne myötä tai vastaan tässä asiassa, vaan suurena yhteiskunnallisena kysymyksenä, joka on yleisten näkökantojen mukaan ratkaistava huolimatta siitä, olkoot persoonalliset mieliteot asian puolella tai sitä vastaan.

Ed. Thuneberg: Tiedän ja olen vakuuttettu siitä että kaikki kansalaiset ja kaikki ryhmät tietävät, minkätähden Suomen kansa toivoo, ja tahtoo että me mitä pikimmin hyväksymme kieltolain. Se on se suuri vahinko, jota tällaisen myrkyn käyttäminen tuottaa. Se vaikuttaa eri lailla eri kansoihin, ja eri luontesiin. Me tunnemme meidän kansamme luonteen, me tiedämme, mitä se siinä synnyttää ja vaikuttaa, ja sentähden me vastustamme sen käyttöä. Me tiedämme että meidän kansamme ei nauti alkoholia samalla lailla kuin toiset kansat. Me tiedämme että paraat miehet tulevat toisenmoisiksi, minä tiedän että jos tätä myrkkyä meillä sallitaan vielä eteenpäin käyttää, niin se tuottaa sellaista vahinkoa etteivät minkäänlaiset valtion tulot voi korvata sitä suurta yhteiskunnallista vahinkoa ja sitä kurjuutta, jonka se toimeensaa niin köyhissä kuin rikkaammissa ja onnellisemmissa perheissä. Sen vuoksi vastustan alkoholin käyttöä ja olen valmis hyväksymään kieltolain.

Ed. Ryömä: Minä vaan erään puhujan lausunnon johdosta täällä ruotsalaisessa ryhmässä pyydän mielipiteenäni huomauttaa, että sen ryhmän taholta, johon hän lukeutuu, minun nähdäkseni ja tietääkseni on vastustettu jokaista reformiehdotusta, mitä tässä eduskunnassa on tehty.

Ed. Colliander: Jag ville till herr Arajärvi säga, att han tämligen svagt försvarar den lära, som heter: „Lev som jag lär, inte som jag lever”. Med anledning av det som yttrades till förmån för förbudslagen vill jag säga, att vi ej på vårt håll motsatt oss förnuftiga åtgärder, men motarbeta de oförnuftiga. De orden kunna även gott användas med anledning av herr Ryömäs yttrande, ty det har många gånger inträffat att den svenska gruppen blivit tvungen att motsätta

sig en mängd åtgärder därför, att de icke varit tillkomna på ett förnuftigt sätt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Pöydällepanot:

11) Mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia

tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 5 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

12) Valtioavun myöntämisestä Satakunnan Keuhkotautiparantola Osakeyhtiölle keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan

tehdyn anomusehdotuksen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 6 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

13) Määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksia varten

koskevan anomusehdotuksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Jäsenen valitseminen laki- ja talousvaliokuntaan.

Puhemies: Kun ed. Lyytisen kuoleman johdosta yhden jäsenen paikka laki- ja talousvaliokunnassa on tullut avoimeksi, ehdottaa puhemiesneuvosto, että eduskunta antaisi valitsijamiehille tehtäväksi valita jäsenen sanottuun valiokuntaan.

Ehdotus hyväksytään.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina k:lo 6 illalla.

Täysi-istunto päättyy k:lo 11,30 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

26. Perjantaina 30 p. toukokuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ainoa käsittely:

- 1) Yleisen armahduksen julkaisemista tarkoittava anomusehdotus 600
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Huplin y. m. anom. ehd. n:o 50.
- 2) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille tarkoittava anomusehdotus 626
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140.
- 3) Määrärahan myöntämistä kansakoululasten ravinto- ja vaatetusavuksi tarkoittava anomusehdotus —
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 98.
- 4) Voimistelun ja urheilun edistämistä tarkoittavat anomusehdotukset —
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Eklundin ja Ritavuoren anom. ehd. n:o 100; ed. Itkosen y. m. anom. ehd. n:o 101.
- 5) Kansantajuisten tieteellisten luentojen avustamista tarkoittava anomusehdotus —
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Hildénin ja Anderssonin anom. ehd. n:o 90.
- 6) Metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista tarkoittavat anomusehdotukset —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 138; ed. Törmän ja Paasivuoren anom. ehd. n:o 139.
- 7) Määrärahan myöntämistä mielisairas-

Siv.

hoidon edistämiseksi koskeva anomusehdotus

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 56.

8) Anomusehdotus, joka koskee mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 57.

9) Anomusehdotus, joka koskee valtioavun myöntämistä Satakunnan Keuhkotautiparantola-Osakeyhtiölle keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Ryömän anom. ehd. n:o 58.

10) Anomusehdotus, joka koskee määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksia varten

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Jyskeen anom. ehd. n:o 102.

Pöydällepanoa varten esitellään:

11) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 eduskuntaesityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamista

12) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3 anomusehdotuksen johdosta, koskeva niiden kuntain avustamista, jotka esikaupunkiolojen takia kärsivät taloudellisia ratkaisuja

13) Lakivaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksen johdosta laiksi väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimaapitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa

Siv.

634

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Collan, R. Erich, P. W. Heikkinen, Heimonen, Holma, Homén, Kallio, Koivulahti-Lehto, Malmivaara, Mannonen, Miemois, Nix, Raatikainen, Sihvo, Torppa, Vankkoja ja J. Virtanen.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain takia saavat ed. Mannonen perjantaiksi ja lauantaisiksi, ed. R. Erich ja Torppa tämän illan istunnosta, ed. Holma tämän istunnon alkuosasta, ed. Kauppinen ja Pöyhönen tämän illan istunnon loppuosasta maanantai-aamuun ja ed. Virtanen tästä illasta maanantai-aamuun.

Uusi hallituksen esitys.

Puhemies: Hallituksen edustaja saapuu jättääkseen eduskunnalle hallituksen esityksen.

Eduskuntaan saapuu v. t. valtioneuvostonkanslisti A. Voutilaisen seuraamana ministeri **L u o p a j ä r v i**, joka lausuu suomeksi:

Kunnioitettava herra Puhemies! Arvoisa Suomen Edusunta! Hallituksen määräyksestä on minulla kunnia jättää Suomen Eduskunnalle hallituksen esitys n:o 24 sisältävä ehdotuksen laiksi erinäisten sodanaikaisten olojen järjestämiseksi Ehdotus jätetään suomen- ja ruotsinkielisenä.

Puhemies: Herra Ministeri! Eduskunnalle nyt jätetyn esityksen tulen esittämään eduskunnalle perustuslainmukaista käsittelyä varten.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Yleisen armahduksen julkaisemista

tarkoittavan ed. Huplin y. m. anomusehdotuksen n:o 50 johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Procopé: Förevarande fråga torde av lantdagens flertal tillmätas en alldeles utomordentlig betydelse. Med hänvisning därtill ävensom därtill att i reservationen petitionsmemorialet

uttryckligen åberopas, utan att likväl sagda memorial har blivit lantdagens medlemmar tillgängligt åtminstone icke legat på våra pulpeter, ber jag få föreslå, att förevarande ärende måtte bordläggas, till dess att petitionsmemorialet i saken kan i tryck till lantdagens medlemmar utdelas.

Ed. Ritavuori: Kansalaissodan synnyttämien haavojen mahdollisimman tehoisa ja pikainen parantaminen sekä yhteiskunnan saattaminen rauhanaikaiselle kannalle on epäilemättä tärkeä tehtävä. Siltä kannalta on myös esilläoleva asia sellainen, että siihen on suurta huomiota kiinnitettävä.

Lakivaliokunta on asettunut sille kannalle, että valtiorikosoikeusten päätökset, ainakin mikäli niillä on ankarampia rangaistuksia tuomittu, olisi otettava uudelleen tarkastettaviksi. Kun valiokunta tässä kohdin kuitenkin ei ole katsonut eduskunnalla olevan syytä yhtyä anomusehdotukseen, on se valiokunnan ilmoituksen mukaan tapahtunut sen vuoksi, että valiokunnan tiedossa on ollut, että hallituksessa parillaan suunniteltaisiin tätä tarkoittavia toimenpiteitä. Käsittäen tällaisen toimenpiteen tarkoittavan eroittaa vähemmän syylliset syyllisemmistä sekä sellaiset, joiden entisyys ja käyttäytyminen vankiloissa ainakin jossain määrin antaa takeita siitä, että heillä on aikomuksena, jos heidät vapaiksi lasketaan, ryhtyä rauhallisina kansalaisina elämään, sellaisista, joihin nähden tällaisia takeita ei ole olemassa, ja edelleen ollen sitä mieltä, että ne tuomituista ja edelleen vankiloissa olevista, jotka eivät ole tehneet itseänsä syyppäiksi murhaan tai murhapolttoon ja jotka eivät kuulu kapinallisuuden suunnittelijoihin tai sen varsinaisiin johtajiin, olisi vapaiksi laskettava, ellei heidän entisyytensä, mikäli sitä tunnetaan, ja käyttäytymisensä vankiloissa ole ollut sellainen, että on täysi syy pelätä, että he eivät enää kykenisi rauhallisiin oloihin mukautumaan, yhdyin puolestani siihen käsitykseen, että valtiorikosoikeuksien päätökset niihin nähden, jotka edelleen ovat vankiloissa ja joita siten on verrattain ankariin rangaistuksiin tuomittu, olisi tarkastettava ja kiireimmiten tarkastettava. En sillä tarkoita, että kaikkiin nähden olisi uusi, pitkiä aikoja vievä oikeudenkäyntikäsittely aikaansaattava, vaan tarkoitan sitä, että olisi saatava aikaan sellainen päätösten tarkastus, joka tarkoittaisi armahdusta, laajennetun armahduksen sovelluttamista. Tällainen tarkastus on sitä tärkeämpi, kun tietää, että vankiloissa edelleen on sellaisiakin henkilöitä, jotka, itse harrastamatta vallankumousta, vain toveriensa luottamusmiehinä ovat sekaantuneet siihen, mutta siinä

käyttäneet vaikutustaan estääkseen murhien ja muiden törkeiden rikosten toimittamista sekä voidakseen jossain määrin säilyttää järjestystä, ja jotka sen ohessa ovat tehneet parhaansa suojelakseenkin kapinallisten käsiin joutuneita lainkuuliaisia kansalaisia.

Mitä tulee kysymykseen menetetyksi tuomitun kansalaisluottamuksen palauttamisesta, katson, että kansalaisluottamuksen menettäminen tulisi olla riippuvainen pääraangaistuksesta, joten siis yleensä, milloin pääraangaistus tehdään tai on tehty mahdolliseksi, myös kansalaisluottamuksen menettäminen olisi oleva ainoastaan ehdollinen. Valiokunnan kanta ei tässä kohdin käsittäakseni ole selvä; mutta kun mietinnössä lausutaan, että kysymys menetyksi tuomitun kansalaisluottamuksen palauttamisesta läheisesti liittyy pääraangaistusta koskevaan kysymykseen, käsittän, että valiokunta on pääasiallisesti samalla kannalla. Kun valiokunta on sitä mieltä, että kysymys kansalaisluottamuksen palauttamisesta olisi sopivimmin ratkaistava vain pääraangaistusta koskevaa rangaistustuomiota tarkastettaessa, en kuitenkaan voi siihen käsitykseen yhtyä, sitä vähemmän, kun valiokunnankin käsityksen mukaan tarkastuksen pääasiallisesti tulisi kohdistua vain ankarimpiin tuomioihin. Valiokunnan kannasta johtuisi, että suuremmille rikoksellisille voitaisiin kansalaisluottamus palauttaa, vaan yleensä ei vähemmän rikoksellisille, joiden tuomiot eivät tulisi uuden tarkastuksen alaisiksi. Tällaista käsitystä minä puolestani en voi pitää oikeana.

Olisi ollut suotava, että lakivaliokunta käsitellessään kysymystä olisi voinut tulla positiivisiin tuloksiin. Kun nyt kuitenkin niin ei ole tapahtunut, voin yhtyä kannattamaan lakivaliokunnan ehdotusta vain siinä toivossa, että hallitus, ilman erikoista anomusta eduskunnan puolelta, ryhtyy laajennettua armahdusta toteuttamaan.

Ed. Pitkänen: Kun tutustuu lakivaliokunnan esillä olevaan mietintöön ja siihen liitettyyn vasemmistolaisten tekemään vastalauseeseen, masentaa mieltä niiden ponsitulosten jyrkkä vastakkaisuus, se sama vastakkaisien käsitteiden sovittelemattomuus, joka on vielä niin räikeä ja huomaton jokaisessa kysymyksessä, mikä vain voipi koskettaa vapaussotaamme ja sen yhteydessä tapahtuneen kansalaiskapinan kukistamista. Vastalauseentekijät m. m. esittävät vaatimuksen, että mainitun murhenäytelmän yhteydessä tapahtuneesta murhasta, murhapoltosta tahi maanpetoksesta tuomittujen jutut ja laittomia teloituksia koskevat asiat heti otettaisiin tarkastettaviksi ja

tutkittaviksi samoin kuin hallinnollisilla päätöksillä toimistaan erotettujen, eri ammattikuntiin kuuluvien henkilöiden suhteen määrättäisiin toimitettavaksi uusi laillinen tutkinto, syyttömien täysiin entisiin oikeuksiinsa palauttamiseksi. He vaativat, samoin kuin anomuksen tekijät, sekä tuomittujen kapinallisten armahdusta että kaikkien tuomioitten yleistä tarkistamista, siis yleistä revisionia kautta koko rintaman. Kaiken lisäksi antavat he — mielestäni erehdyttävästi — ymmärtää, etteivät rikosoikeudet heidän mielestään olisi olleet laillisia tuomioistuimia.

Valiokunnan enemmistö taas erinäisillä perusteilla, joista puolestani pidän minäkin pätevimpänä ja huomattavimpana valiokunnan viittamaan tiedon, että hallitus parhaillaan suunnittelee valtiorikosoikeuksien päätösten uudelleen tarkastettaviksi ottamista tarkoittavia toimenpiteitä, ehdottaa kysymyksessä olevan anomusehdotuksen hylkäämistä.

Kysymyksen harvinaisen kirpeyden ja vakavuuden kannalta täytyy kovasti valittaa sitä, ettei valiokunta ole keksinyt mitään muuta kuin tämän kielteisen tuloksen. Yhtä valitettavaa on sekin, etteivät vastalauseen tekijätäkään ole jaksaneet löytää mitään välittävää keskitietä, jota myöten käyden edes jossakin määrin olisi voitu saada lievennetyksi nykyisten olojen kirpeyttä ja raskautta ja tuottaa oikeudellisen avun lievennystä edes niihin nähden, joita rangaistus varmaankin, sikäli kuin uskon, on kohdannut kohtuuttoman raskaana, kentiespä — luontaisoikeudellisesti asiaa katsellen — syistä, joita hetken tyytymättömyyden yleinen mielipide katsoo lievemmin nyt kuin tuomioiden antamisen aikana. Jos molemmilta vastakkaisilta puolilta valiokunnassa olisi voitu joutua sellaiseen yksimieliseen tulokseen, että edes jonkinlaista revisionia olisi vaadittu ja ehdotettu eduskuntaa kiirehtimään hallitusta tätä tarkoitavien toimenpiteiden jouduttamiseksi, olisi se varmaan kansamme laajoissa piireissä vastaanotettu yleisellä tyytymyksellä ja — ennen kaikkea — se olisi ollut niin sanoakseni uusi päivänsäde Suomen valtiollisen vapauden aamuna niille onnettomille ja eksytyille kansalaisille, jotka nyt vailla vapauttaan viruvat vankiloissa. Tämän ei mitenkään tarvitsi merkitä lievintäkään epäluottamusta nykyistä hallitusta vastaan, se kun, niinkuin tunnettu, ohjelmajulistuksessaan on luvannut ryhtyä tämän suuntaisiin toimenpiteisiin. Myöskään ei tämä merkitse eikä saa merkitä epäilystä valtiorikosoikeuksien laillisuudesta, kun tuomioistuinten peruste nojaa juuri maan lakeihin ja ne antoivatkin tuomionsa lain nojalla ja lain rajoissa. Muuta

epäilevä tulkinta on kerta kaikkiaan vääränä kummottava.

Mutta valiokunta vain lyhyesti ilmoittaa, että sen tiedossa on että hallituksessa parhaillaan vasta „suunnitellaan” valtiorikosoikeuksien päätösten uudelleen tarkastettaviksi ottamista tarkoittavia toimenpiteitä. Tämä kanta ei minua tyydytä eikä varmaankaan ole onneksi kysymyksen ratkaisemiselle, kaiken vähimmin onneksi kansan sille eheydelle ja terveydelle, johon meillä pitäisi käydä mahdollisimman suurella joutuisuudella ja harkitsevalla vakavuudella. Valitan tulosta.

Tätä valitteluani pyydän perustella ainoastaan lyhimmittäin ja suurissa periaatteellisissa kaa-
rissa pysymällä.

Tunnustan, että täysin oikeudenmukaisen revisionin aikaansaaminen on ehdoton mahdollisuus. Pitäisi tuntea ja ottaa huomioon syviä syitä myöten ei ainoastaan kaikki ne valtiolliset ja yhteiskunnalliset syyt ja vaikuttimet, jotka johtivat osan kansalaisiamme aseelliseen kapinaan kansan eduskuntaa ja laillista valtiovaltaa vastaan, ja nekin vuosikymmeniä ajasta taaksepäin tarkastellen, vaan vieläpä käsittääkseni erikseen jokainen yksityistapaus, jokaisen rikosvangan henkilöllisetkin motiivit. Olen varmasti vakuutettu siitä, että tällaisen revisionin toimeenpaneminen on tulkittomuus. Täytyisihän sellaista oikeusistuinta varten olla vähintäänkin tuhatkunta rikoslain tuntijaa, sama määrä kymmenien muiden erikoisalojen tuntijoita, kuten kansa- ja muun psykologian, historian ja yhteiskuntatieteen ynnä monien muiden erikoisalojen tuntijoita ja oikeusoppineita. Minkään kansan voimat, tuskinpa ikä ja elämäkään riittäisi tällaisen prosessin suorittamiseen. Kuolemapapauttaja olisi ehtinyt jo armahtaa vangittujen sielut ammoin sitä ennen ja ajan mukanaan tuoma unhotus pyyhkiä kaikelta asiallisuudelta sen käsittelyn oikeutuksen varjonkin, ennenkuin moinen oikeudentasojaja, moinen revisionioikeus, alati uusilla henkilöillä kenties uusittuna, olisi voinut koota edes sen tarpeellisen ja nähtävästi välttämättömän pohjatilaston, jota ilman meidän tilastohartaassa edelläkävijämaassamme ei nähtävästi voida mitään kunnollista ja tehoisaa yhteiskunnallista ja poliittista ratkaisua aikaansaada. Vaan ainoastaan tilastoja.

Kaikeksi onneksi on jo olemassa paitsi suuria, johtavia yleisinhimillisiä periaatteita, joiden auttavassa valaistuksessa — valistuneella mielellä asiaan ryhtymällä — voidaan aikaansaada melkoisia korjauksia näihinkin oloihin, lisäksi vielä tässä kysymyksessä valmiit rikosoikeuksien päätökset, jotka ymmärtääkseni — niin hajanaisia,

pikaluontoisia ja epätasaisia kuin yleensä lienevätkin — voivat olla kuitenkin luokiteltuna pohjana edes jonkinlaiseen tuomioiden uudelleen tarkastamiseen ryhdyttäessä. Ja minä avoimesti tunnustankin, että siihen ryhtymistä järkevissä rajoissa olen valmis ei vain puoltamaan, vaan — pyytämäänkin.

Olen nimittäin syvästi ja elävästi vakuutettu siitä, että rikosoikeuksiemme päätöksiin niiden kiireellisyiden ja yleensä hyvinkin tilapäisen, voipa sanoa puolueellisenkin kokoonpanon takia on vaikuttanut monta toisarvoista sivuasiasia, joita yhteiskunta-ajattelijan sanoessa „historian satunnainen juoksu ja horjuvat valtasuhteet ovat niihin kasanneet”. On vaikea näinollen, jokaista yksityistapausta syvimpiä syitä myöten tuntematta mennä päätelemään, eikä tuomituilla useinkin valtio- ja yhteiskunta-ihanteiden sekaantumisen vuoksi erehdys ollut suurempi ja rikoksen laatu lievempi kuin sitä kohdannut rangaistuksen ankaruus. Ainakin tunnen persoonallisestikin tapauksia, joissa en millään tavalla voi sovelluttaa vapautensa tai muita oikeuksiaan menettäneitä kohdannutta rangaistusta kaikkeen siihen. mitä heistä ihmisinä ja kansalaisina tiedän ja tunnen. Sitäpaitsi olen ollut tilaisuudessa useilta tunnontarkoilta rikosoikeuksien jäseniltä saamaan samanlaisia myötäymmärtäväisiä vakuutuksia.

Mutta minä en kuitenkaan tahtoisi rakentaa mitään persoonallisten vaikutelmien pohjalle tällaisessa joukkoliikkeellisessä, vieläpä poliittisessäkin ristiriidan ratkaisussa. Kuten rangaistuksen täytynee sen lievennyksenkin eli armahduksen, mikäli yksityisiä tapauksia ei, siihen kykenevien omaisten aloitteesta, voida selvästi ratkoa eriluontoisina kysymyksinä, tapahtua jonkinlaisessa luokittaisessa rajoituksessa ainakin toistaiseksi. Tätäkin olisi mielestäni valiokunta voinut harkita. Jollei olisi kansan ja valtion arvolle vähemmin sopivaa, voisin kenties mennä niinkin pitkälle, että mikäli suurta, punasta murhenäytelmäämme voidaan rauhoittua tarkastamaan myöskin enemmän yhteiskunnallisena valtapyypäteenä eli kansalaiskapinana kuin varsinaisena vapaustaistelunamme bolshevismista, miksi sitä poliittisesti kypsyneempi kansanaineksemme ehdotomasti ja ensi sijassa katsoo, sikäli voitaisiin sen lopullista tuomiota laatimaan kutsua — molempien riitapuolien asialliseksi joutuessa — joku tertiüs interueniens, joku puolueeton ulkoa tuleva kolmas tekijä, jonka sivusta saapuen olisi helpompaa ottaa objektiivinen lähtökohta ja sen antamissa linjoissa hakea erikoinen, helpottava ja lääkitsevä armahdusmetodi, jonka ei silti tarvitsisi mitenkään olla yleisoikeudellisille periaatteille

vieras, vaikkakin se saattaisi jommallekummalle riita-alternatiiville sanella sen odotuksenvastaisen tuomion. Se tuomio kuitenkin jo varmaankin olisi lähestymistä siihen historian tuomioon, jonka jokainen vilpitiön kansamme ja isänmaan ystävänä soisi toteutuvaksi sen parempi kuin pikemmin.

En voi näet mitenkään ummistaa huomiotani siltä epäämättömältä tosiasialta, enkä sitä tahdokaan tehdä, että kapinavangeille saneli tuomion joka tapauksessa voittava puoli. Että tuomio saattoi tulla kohtuuton ja useissa tapauksissa niin kävikin, on jo asian luonnossa ja sitä ymmärrettävämpää kun ottaa huomioon veljessodan yleensä tunnetun katkeran sävyn ja sen seikan että tuomioistuimet kokoontuivat sellaisessa vielä vallitsevassa mielentilassa, joka ei milloinkaan sovi tuomarille eikä oikeudentekijälle. Harkitsematon on tätä väitettä vastaan tavallisesti lingottu vastaväite, että olisikohan tuomio ollut lievempi ja kohtuullisempi, jos punainen puoli olisi tullut voittajaksi ja tuomion sanelijaksi. Ennalta oletettu vastapuolueen julmuusmahdollisuus ei kelpaa lähtökohdaksi eikä tuomion ankaruuden puolustajaksi silloin kuin puhutaan siitä, kuinka oikeus ja kohtuus saataisiin maassa ja valtiossa toteutetuksi.

Kun ei kuitenkaan käytännöllisesti liene toteutettavissa tarkoittamani, jonkinlaisen puolueetoman, kansainvälisen revisionin aikaansaaminen kapinaristiriitojen selvittämiseksi ja poistamiseksi muiden kansallisten pulmiemme tieltä päiväjärjestyksestä, sen käytännöllinen toteuttaminen kun vain viivyttäisi ratkaisun mielestäni kiireellistä jouduttamista, olisin odottanut — kuten jo edellä sanoin — että lakivaliokunta olisi harkinnut jotakin muuta keskitietä. Sellaisena pitäisin edes sitä eduskunnan taholta esitettäväksi toivomaani vaatimusta tai pyyntöä, että hallitus kiirehtisi armahduskysymyksen johdosta annettavan esityksen jouduttamista eduskunnan käsittelyyn.

Vaikka ei ole asianani antaa hallitukselle neuvoja eikä ohjeita, rohkenisin kuitenkin toivoa, että armahduskysymykseen kaikessa laajuudessaan hallituksen ja eduskunnankin taholta kohdistettaisiin mitä vakavinta huolta ja huomiota, sillä omalta osaltani nähden ovat sekä anomuksentekijäin että vastalauseen allekirjoittajain perustelut monessa suhteessa asiallisestikin sen arvoiset ja koko kysymys yhteiskuntaan ja valtioon nähden niin syvästi uurtava, että armahduskysymystä ansaitsisi harkita suuremmalla huolella ja vakavuudella kuin mitä lakivaliokunnan enemmistön taholta käsittääkseni on voitu tehdyksi esittää.

Tähän nähden ja kun en voi pitää oikeana enkä

edes kohtuullisena, että lakivaliokunta näin tärkeässä ja valtioruumista kipeästi rasittavassa suurkysymyksessä, tekisi mieleni sanoa, tuo eduskuntaan tuloksettoman ja pelkästään kielteisen mietinnön, rohkenen kaiken sen perusteella ja jälkeen mitä asiassa on esitetty, kunnoittaen ehdottaa että Eduskunta päättäisi palauttaa nyt esillä olevan mietinnön takaisin lakivaliokuntaan, jotta valiokunta asiaa uudelleen käsiteltäytään tekisi Eduskunnalle uuden perustellun ehdotuksen siitä, missä määrin anomuksentekijäin esittämiä tai muita rikosoikeuden päätöksien tarkastettaviksi ottamista tarkottavia ehdotuksia voidaan toteuttaa ja annettuja tuomioita ilman kansan oikeudenkäsitystä loukkaamatta ja maan nykyistä tilannetta vaaraan saattamatta lieventää.

Ed. W o l i j o k i: Kun ed. Hakkilan välikysymystä käsiteltiin eduskunnassa, meni mielestäni keskustelu sillä kertaa vähän harhaan. Kummaltakin puolen vain syyteltiin toisiaan ja luettiin hirmutekoja ja tulos senvuoksi oli mielestäni verrattain laiha. En kumminkaan luule että sekään keskustelu oli hyödytön, sillä ainakin keskustelu vaikutti ikäänkuin varaventiilinä, jonka kautta se suuri katkeruus, joka kummallakin puolen vallitsee, pääsi osaksi purkautumaan. Kun on jonkun verran aikaa tästä kulunut ja tällaisten kysymysten käsitteleminen voittaa, jos niitä vähän kauempaa katsotaan, niin tällä kertaa jo koetan, sanoisinko, vähän historiallisesta perspektiivistä katsella syitä, mitkä vaikuttivat tällaisen onnetoman punaisen liikkeen syntymiseen 1918. Koetan tehdä sen niin objektiivisesti kuin se minulle suinkin tässä tilaisuudessa on mahdollista.

Sinä keskustelussa, josta mainitsin, annettiin eräs lausunto, jossa koetettiin todistaa että n. s. punakaartilaiskapinaan ei ollut historiallisia ei yhteiskunnallisia eikä poliittisia syitä, vaan että syynä oli yksinomaan murhanhimo ja ryöstönhalu. Tämän lausunnon antaja oli historioitsija ja politikoitsija, katsantokannaltaan ainakin ennen ollut suomalaisen natsionalismin asianajaja tässä maassa, mies, jolla pitäisi siis olla erittäin suuret käsitykset tämän maan suomalaisen kansan kyvystä ja hyvyydestä. Olisi todellakin toivotonta, jos tämän maan työväestö, siis suurin osa kansaa, olisi ryhtynyt tällaiseen tekoon vain ryöstön ja murhan halusta, jos ei todellakaan löytyisi muita syitä ja selityksiä, jotka tekivät tällaisen teon mahdolliseksi. Vaikka minulla tällä kertaa ei ole aikomusta pitemmälti tarkastaa historiallisia ja yhteiskunnallisia syitä, joiden valossa tällaisia suuria kansanliikkeitä ainoastaan on ar-

vosteltava, niin rohkenen kumminkin lyhyesti tällaisiin syihin viitata. Luulen, että ne jonkun verran avaavat silmiä ja helpottavat tämänkin iltaisen amnestiakysymyksen katsomusta.

On monasti ihmetelty, minkävuoksi tässä maassa sosialidemokratia on niin suuresti levinnyt. On sanottu, ettei tässä maassa ole mitään edellytyksiä sosialidemokratialle, ainakaan siinä muodossa kuin se esiintyy länsimaissa. Eihän meidän maallamme ole tehdasteollisuutta siinä määrässä kuin muualla, meidän maamme on maanviljelysmaa, vieläpä suureksi osaksi pienviljelysmaa. Kuinka on mahdollista, että sellainen tehdastyöväenliike, jommoinen sosialidemokratia muissa maissa on, kuinka on mahdollista, että se on saanut niin suuren kannatuksen? Pintapuoliset porvarilliset politikoitsijat näkevät että se on ainoastaan agitatioonin syy, ne ovat tunnottomat agitaattorit, jotka ovat kiihottaneet siihen, siinä koko syy. Ne, jotka eivät sentään näin pintapuolisesti asioita katso, koettavat hakea muita syitä, niinkuin murhahimoa ja muita sellaisia. Mutta syitä tällaiseen valtavaan köyhälistöliikkeeseen, meilläkin, sanon nimenomaan köyhälistöliikkeeseen, koska meidän liikkemme todellakaan ei ole sellainen homogeeninen yhtenäinen teollisuustyöväenliike, jommoinen se on muissa maissa, löytyy aivan riittävästi.

Meidän kapitalistinen kehityksemme on ollut tavattoman nopea, nopeampi kuin missään muussa maassa. Eihän tarvitse käydä kuin 50 vuotta taaksepäin, niin siirrymme aivan toisiin oloihin, täydelliseen luonnon talouteen. 60—70-luvulla ei tässä maassa todellakaan ollut kahta luokkaa. Yläluokan, ohuen pintakerroksen yhteiskunnassa muodosti hyvin pieni määrä virkamiehiä, pappeja, kauppiaita ja jotkut suurviljelijät ja yli 90 % väestöstä kuului silloin samaan luokkaan, sanoisinko maalaisköyhälistöön, luokkaan, jossa elivät kaikki jotenkin samoissa oloissa, elivät luonnon taloudessa. Eihän silloin talonpoikakaan tarvinnut kaupunkia. Kaupungista toi hän vain raudan ja suolan ja ehkä jonkun kilon kahvia. Mutta muutaman vuosikymmenen kuluessa asema kokonaan muuttui. 70-luvulla alkoi tukkiliike ja toi maahamme rahaa, eikä kestänyt monta vuotta, ennenkuin tukkiliike oli jakanut maalaisväestön kahteen luokkaan, tehnyt niistä köyhälistön ja omistavan luokan. Tukkiliikkeen mukana alkoivat meillä torpparihäädöt. Kun metsät olivat tulleet arvoonsa, niin luonnollista oli, että maanomistaja piti kiinni enemmän metsämaastaan kuin ennen, eikä enään antanut uusia torppia perustaa. Syntyi tilattoman väestön polttava kysymys ja maanviljelijästä, talonpojasta, tuli kapitalisti.

Toisin sanoen hän alkoi elää toisella tavalla, hänellä oli mahdollisuus saada kaikenlaisia tuotteita, joita ei ollut sillä luokalla, joka ei sattumalta omistanut maita ja metsiä. Ja kun tämä liike kävi näin jokaisen ihmisen silmien edessä, niin se herätti paljon enemmän katkeruutta kuin pitkäaikainen kapitalismin kehitys, joka on muualla maailmassa tapahtunut. Sitä paitsi on muissa maissa se hitaampi kapitalistinen kehitys mukanaan tuonut lieventäviä asianhaaroja. On syntynyt n. s. työväenlainsäädäntö, joka on ollut tässä maassa jotenkin tuntematon. On säädetty oppivelvollisuus ja kunnallislait, jotka meillä ovat jääneet säätämättä, puhumattakaan työväen suojeluksesta ja vanhuudenvakuutuksesta ja muusta sellaisesta. Tällaiset seikat ovat muissa maissa jonkun verran lieventäneet luokkavastakohtia. Minkävuoksi ne ovat meillä jääneet, siihen on ollut monia syitä. Yhtenä syynä on ollut meidän valtiollinen asemamme, että me olemme olleet riippuvaisuusyhteydessä taantumuksellisen Venäjän kanssa. Toisena syynä on ollut meidän ruotsalainen byrokratiamme, joka itsepintaisesti on pitänyt kiinni pääasiallisesti ruotsalaisen virkamiesluokan oikeuksista. En malta olla kuvaavana piirteenä, vielä nykyaikaakin kuvaavana, mainitsematta, että tässäkin eduskunnassa on mies, joka katsoo olevansa oikeutettu puhumaan ruotsalaisen väestön huonosta kohtelusta, mutta ei katso velvollisuudekseen yliopistossa pitää luentoja kansan 8/9 enemmistön kielellä, vaikka hänellä on siinä aineessa maassa ainoa oppituoli.

Mutta enemmän vielä kuin nämä seikat on tähän lainsäädäntöön ja reformien puutteeseen vaikuttanut se että meidän porvaristomme on ollut niin kehittymätöntä, se ei ole ymmärtänyt tällaisten reformien tyynnyttävää ja välttämätöntä tarvetta. Meidän porvaristomme suureksi osaksi katsoo asioita siltä kannalta kuin virkamiesluokka sanoisinko venäläisestä vaikutuksesta tässä maassa on katsonut. Se luulee enemmän rauhoittavansa itämaalais-venäläisillä satraattitoimenpiteillä kuin länsimaisella reformipolitiikalla. Siitä meillä on viime kesästä hyvin hyvä esimerkki.

Kuitenkaan eivät kaikki nämä seikat riittäneet selittämään sitä, minkä takia vallankumousliike sellaisella tavattomalla voimalla puhkesi 1918, niin että se tässä maassa sai suurimman osan työväenluokkaa mukaansa. Siihen onkin vallan toiset syyt. Siihen on, vaikka nämä edelliset ovat pohjana, kumminkin sikäläinen historiallinen tilanne aivan ratkaisevana tekijänä.

On ensinnäkin taustaksi otettava silloinen elin-tarvetilanne.

Minä olen ollut tilaisuudessa näkemään elintarvepulaa siinä maassa, jossa sen sanotaan olevan kaikkein suurimman koko Euroopassa, nim. Saksassa, ja minä voin herroille sanoa, että ne olot, jotka Saksassa olivat vuosi takaperin ja siis kaikkein vaikeimmalla ajalla, olivat paratiisillisia niihin elintarveoloihin nähden, missä meidän työväkemme ja myös suuren osan pikkuporvaristoa on täytynyt elää. Ei Saksassa ole tarvinnut koko sodan aikana supistaa leipä- eikä perunannoksia, ne ovat olleet verrattain riittäviä kaikille. Ainoastaan kahden tai kolmen viikon aikana Berliinissä keväällä 1916 ei ollut määrättyä määrää leipää eikä perunoita jaettavana, silloin täytyi elää lantuilla. Mutta jo yksin tämä seikka, että on verrattain runsas määrä leipää ja perunoita aina jaettavana verrattuna siihen, mitä meillä on ollut annettavana, jo riittää selittämään mikä suuri ero on ollut esim. Saksan ja meidän elintarvepulamme välillä. Tätä taustaa vastaan on punakaartilaiskapinaa katsottava.

Mutta on otettava myös huomioon, minkälaisessa ajassa muuten silloin elettiin. Venäjän vallankumoushan oli hyökyaaltona 1917 lyönyt maamme ja luonnollista oli, että se tempasi mukaansa koko tämän maan työväenluokan ja oli sille erittäin mielenkiintoinen. Samalla kuin Venäjän vallankumous kehittyi, vaatimukset siellä tulivat yhä jyrkemmiksi, ei se ollut tietysti vaikuttamatta myöskään meidän työväenluokkaan. Silloinhan, jos muistamme sitä hetkeä, missä me elimme tuon vallankumouksen jälkeen — minä vaan mainitsen muutamia seikkoja — meidän maassamme ei porvaristolla ollut minkäänlaisia aseita, niiden poisottamisestahan oli venäläinen valtiovalta jo ennen pitänyt huolta. Maassamme ei ollut minkäänlaista sotaväkeä, joka tavallisesti aina on yhteiskuntaa säilyttävään luokkain turvana. Mutta sitäpaitsi Venäjän vallankumous oli pyyhkäissyt tästä maasta pois viimeisenkin vihatun venäjänvallanaikaisen poliisin, kun sitävastoin työväenluokalla jos koskaan niin silloin oli mahdollisuus saada aseita. Olihan tässä maassa kymmeniin tuhansiin nouseva venäläinen erittäin vallankumouksellinen sotaväki, joka sanoi vallankin Helsingissä ja Helsingin ympäristössä oleville vallityöläisille, jotka edellisenä kesänä työtömiksi jääneinä luonnollisesti olivat erittäin taipuvaisia kaikellaisiin vallankumouksellisiin toimenpiteisiin — niin tuon sotaväen taholta sanottiin, että täällä teillä on aseita. Meillähan oli silloin maailman suurimman sotilasvallan asevarastot ja nämä tarjottiin työväelle käytettäväksi ja luvattiin apua, jos työväki ryhtyy kukistamaan porvaristoa. Kiusaushan oli suuri! Kun

minä olen nämä tosiasialliset seikat kertonut useille muiden maiden sosialidemokraateille, olen selittänyt, millainen tilanne oli, että porvaristo oli aivan aseeton, työläisille tarjottiin rajattomat määrät aseita ja luvattiin vierasta apua, niin minulle on sanottu joka paikassa, että heillä, olipa se sitten Saksassa tai olipa se Englannissa, että heillä olisi käynyt aivan samalla tavalla kuin kävi meillä. Kiusaus todellakin, kun nämä olot ottaa huomioon, oli niin suuri, että sitä ei minkään maan työväenluokka olisi voinut vastustaa. Tällä minä en suinkaan tahdo sanoa, että me sosialidemokraatit täällä olisimme valmiit hyväksymään sen kapinan. Päinvastoin. Me olemme kaikki valmiit tuomitsemaan sen, etenkin senkin takia juuri, että se vei työväenluokan asian suuressa määrässä taaksepäin tässä maassa ja saattoi työväen siihen oikeudettomaan tilaan, jossa se vielä tälläkin hetkellä on. Sitäpaitsi sehän loi tuhansia onnettomia perheitä tähän maahan, jotka ovat kadottaneet mikä isän, mikä pojan vieläpä useissa tapauksissa äidinkin. Ja kaikkein vähimmin me hyväksymme niitä terroristisia tekoja, murhia y. m. joita silloin tehtiin. Minä uskallan vakuuttaa, että tässä eduskunnassa ei ole yhtään ainoata miestä, joka ei olisi valmis jyrkästi tuomitsemaan kaikki sellaiset. Minä omasta puolestani menen vielä niin pitkälle että sanon: Minä ymmärrän vielä toiseltakin puolelta tapahtuneita tekoja sikäli, kun ne ovat tapahtuneet sodan yhteydessä. Ne ovat psykologisesti ymmärrettävät. Niin toisella kuin toisella puolella oltiin sellaisen joukkopsykoosin vallassa, että sellaisia tekoja aina tapahtuu ja niitä voi tällaisessa valaistuksessa ymmärtää. Mutta mitä minä en ymmärrä ja millekä minä en anna anteeksi, niin se on sille hallitukselle, joka antoi tällaisten joukkoteloitusten jatkua viikko viikolta kuukausi kuukaudelta sen jälkeen kun tuo onneton kapinallilike jo oli kukistettu. Ja minä olen varma, että historian tuomio tulee olemaan sille hallitukselle ankara. Minä teen silloisessa hallituksessa, jota minä sanoisin Svinhufvud-Talaa hallitukseksi, etupäässä juuri nämä miehet vastuunalaisiksi. Edellinen oli hallituksen päämiehenä vastuunalainen koko hallitussuunnasta ja jälkimmäinen oli teloitusten toimeenpanija, verinen oikeusministeri. Mutta samalla kun minä lausun tuomioni siitä politiikasta, jota kapinan kukistumisen jälkeen hallituksen taholta harjoitettiin, niin samalla minä en voi olla ihmettelemättä, että viimein, kun käsiteltiin ed. Hakkilan väläkysymystä täällä, niin keskustaryhmät, edis-

tysmieliset ja maalaisliittolaiset, asettuivat tukemaan ja kannattamaan tämän entisen hallituksen politiikkaa, jopa he monessa tapauksessa olivat paavillisempia kuin paavi itse. Minä tiedän, että ainakin joku sen hallituksen jäsenistä ajattelee katkeralla mielellä sitä politiikkaa, jota silloin harjoitettiin ja on valmis valittamaan sitä, mutta kun minä muistan edistysmielisten pääpuhujan siinä välikysymyskeskustelussa, edustaja Sarlinin, lausunnon, niin hän meille erittäin hyvin valmistetussa laveassa puheenvuorossaan todisteli, kuinka vankileireissä kuolleiden luku oli vain niin vähäinen, kuin muistaakseni 11,700. Hän tosin mainitsi, että hän valitti sitä, mutta hän näillä numeroilla kuitenkin koetti todistaa, kuinka vähäinen ja kuinka ymmärrettävää kaikki oli. Sen sijaan, että minun mielestäni keskustan olisi pitänyt sanoa, että me syvästi valitamme sitä politiikkaa, jota silloin noudatettiin, ja sanoa, että se on luonut tähän maahan sellaisen kuilun, jonka yli on hyvin vaikea päästä, mutta me emme ole edesvastuussa siitä ja me uskallamme katsoa eteenpäin ja näytämme, että tässä maassa voidaan ja on välttämätöntä hoitaa asiat toisella tavalla. Tällaista vastausta minä odotin silloin keskustasta mutta sitä vastausta en saanut. Nyt tätä kysymystä käsiteltäessä on mahdollisuus jonkun verran korjata sitä, mitä tässä maassa on rikottu. Minä uskallan sanoa, että minkä pitemmälle me uskallamme mennä sellaisessa asiassa kuin amnestia on, sen pikemmin saamme tämän maan rikkinaiset olot korjatuiksi, sen pikemmin pääsemme siitä todella suunnattomasta katkeruudesta, joka tällä kertaa kummallakin puolella vallitsee. Minä en tahdo käydä tässä yksityiskohtaisesti käsittelemään itse armahdusta, sen tulevat kyllä teemmään toiset puhujat minun ryhmästäni. Mutta minä en malta vielä olla sanomatta muutamaa sanaa siitä kostonpelosta ja uuden kapinan pelosta, jota porvaristo ainakin sanoo tuntevansa.

Kun minä olen selittänyt työväestön punakapinaan yhtymisen siitä historiallisesta tilanteesta johtuvaksi mikä silloin oli, että kiusaus silloin oli niin suuri, ettei sitä työväki voinut vastustaa, niin tästä minun mielestäni jo johtuu, että pitää katsoa, onko tilanne nyt samanlainen vai onko se toisenlainen. Tuskinpa voi kahta enemmän vastakkaisista tilannetta löytää kuin tämä nykyinen ja silloinen. Silloin oli porvaristo aseeton, nyt se on hampaisiin saakka aseissa. Silloin työväestöllä oli kaikki mahdollisuudet saada kaikkia aseita kanuunoista ja kuularuiskuista kivääreihin ja linnoituksiin saakka ja nythän se on aseeton. Eihän voi ajatella, että työväki olisi niin typerä että vaikka se haluaisikin kapinaa, että se tässä ti-

lanteessa voisi mitään sellaista ajatella. Mutta sitä paitsi tuntee kovin väärin suomalaisen työväen, jos luulee, että se on niin kostonhimoinen ja valmis kostamaan. Minä pyydän osottaa herroille yhden valaisevan esimerkin. Tässä meidän eduskuntaryhmässämme ei ole vallan monta miestä tai naista, joka ei olisi ollut hyvin lähellä kuolemaa kapinan aikana tai sen jälkeen. On useita, jotka olivat vankileireissä aivan kuoleman-kielissä, miehiä, jotka eivät olleet millään tavalla ottaneet osaa kapinaan, vieläpä olivat kaikin tavoin vastustaneet sitä, kuitenkin he ovat kuukausmääriä saaneet virua vankileireissä, joka päivä teloitusta tai nälkäkuolemaa odottaen. Ja minä sanon, että minä hämmästyin joka päivä sitä vähäistä katkeruutta, ja kostonhalusta vapaata asioiden harkitsemista jota heissä näen. Eikä ainoastaan edustajilla, vaan muullakin työväellä on tavattoman kylmä, objektiivinen katsantokanta. Tietysti löytyy poikkeuksia, mutta väitän, että suuri määrä on juuri tällä kannalla. Eihän tarvitse tämän parempaa esimerkkiä siitä, kuinka vähän kostonhaluinen oikeastaan meidän kansamme itse asiassa on. Tahii otetaan vielä toinen esimerkki. Kun tämä kapina oli kukistettu ja kun aseita arveltiin olevan paljonkin piiloitettua, silloin kaikki kauhulla puhuivat, että kun tulee syksyn pimeät yöt, niin mitä hirveitä kostontekoja silloin tapahtuukaan. Minä pyydän kysyä herroilta, montako niitä on tapahtunut. Nehän voi kaikki yhden käden sormilla laskea. Minä väitän, ettei ole yhtäkään kansaa, joka tällaisen suuren risti-riidan jälkeen olisi ollut niin vähän anarkistisiin ja terroristisiin tekoihin taipuvainen, kuin Suomen kansa. Ajatellaanpa etelämaalaisia, italialaisia tahii Balkanin kansoja. Siellä olisivat olot tällaisen kapinan kukistamisen jälkeen varmasti muodostuneet aivan toisenlaisiksi kuin meillä. Mieskohtaiset kärsimykset ovat todella olleet niin suuria, että ne olisivat voineet viedä anarkistisiin ja terroristisiin tekoihin. Että meillä ei ole niin käynyt, se on meidän kansallemme kunniaksi luettava. Kaikkien näiden seikkojen minun mielestäni pitäisi panna tämän maan porvariston ajattelemaan, että eiköhän ole sittenkin viisainta tämän maan tulevaisuuteen nähden käsitellä sellaisia kysymyksiä, kuin armahduskysymys on, niin lempeämielisesti, kuin, siitä minä olen varma, suuressa osassa länsimaita käsiteltäisiin. Meidän maamme on paljon saanut kärsiä siitä, että länsimaiden vapaamieliset eivät ole hyväksyneet sitä politiikkaa, jota meidän porvaristomme on harjoittanut kapinan kukistamisen jälkeen.

Minä pyydän saada suosittaa eduskunnalle hyväksyttäväksi valiokunnan mietintöön liitettyä

vastalauseetta enkä pelkää, antaa armahdusta kuinka laajassa mittakaavassa tahansa.

Ed. Kotonen: Suhteessaan n. s. kapinavankiin ovat vallanpitäjämme koko ajan kirjaimellisesti noudattaneet ohjetta, jonka maamme suurin suomenkielinen kirjailija kerran ivallisessa mielessä on lausunut ja joka kuuluu: „Rikos rangaistusta vaatii, joko se sitten kaataa tai nostaa, niin rangaistus tulkoon”. Tätä ohjetta on noudatettu epäinhimillisemmin ja järjettömimmin kuin luullakseni kukaan vielä joku vuosi sitten olisi uskaltanut odottaakaan. Rikoslaki, jollei suoranainen mielivalta, on kansalaissodasta alkaen ollut n. k. valkoisen Suomen ainoana valtiotaidon käsikirjana, kun on ollut kysymyksessä kapinaan jollakin tavoin sekaantuneiden käsittelemisen. Yksinomaan rikoslain kirjainten lomitse on maamme porvaristo kansalaissodan syitä ja tapahtumia katsellut. Muuta ohjetta suhtautumisaan kärsimysten korkeakoulun käyneeseen raatajaluokkaamme ei sillä ole ollut. Ja aukaistessaan rikoslakinsa on valkoinen Suomi samalla sulkenut järkeänsä. Vihan liekki poltti heissä ihmisyydenkin äänen. Lusikkavesi, rikoslain kirjaimen ja avoimen terrorin sekoituksesta syntynyt lusikkavesi oli se lääke, mitä voittaja tiesi vuodattaa kansalaissodan kirveltäviin haavoihin. Ikäänkuin mikään muu laki kuin järjen ja ihmisyyden laki olisi sovitettavissa valtaviin kansanliikkeisiin, kutsuttakoon niitä sitten kapinaksi, sisäissodaksi tai miksi tahansa. Toisin on tämänlaatuisiin kysymyksiin suhtauduttu niissä maissa, missä ihmisyyden ja oikeuskäsitteet eivät enään ammenna sisältöään keskiajan pimennoista, siellä missä valtiomiesten kyky suhtautua elämään ja ihmisiin ei enään ole toukan kehitysasteella. Suhteellisesti varsin vähän on sellaisten kansojen keskuudessa rikoslailla sananvaltaa kansanliikkeen aaltoja aseteltaessa. Me muistamme, miten Englanti menetteli buurien kapinan loppuselvittelyssä: kapinotsijain johtomiehet olivat siellä piankin valtion tärkeimmissä viroissa. Ja aivan viime aikoina, viime kuukausina olemme nähneet, miten Saksan nykyinen hallitus suhtautuu voitettuihin kapinalisiin. Aionastaan nämä kaksi esimerkkiä mainitakseni.

Mutta tehtyä ei saa tekemättömäksi. Niitä tuhansia ja taas tuhansia, jotka maassamme viime vuoden kuluessa teloitettiin tai vankileireihin tapettiin, emme voi enää henkiin herättää, mutta jossain määrin voivat nykyiset vallanpitäjämme korjata entisten tekemiä rikoksia. Ja sen he voivat tehdä, jos he vihdoinkin ja viipymättä vapauttavat vankiloiden muurin sisältä siellä vielä

viruvat valtiollisista syistä tuomitut ja päästävät heidät edes jotakin kevään iloa tuomaan hävitettyihin koteihinsa, missä heidän vapauttamisensa hyvää sanomaa päivästä päivään, viikosta viikkoon kiihkeällä kaipauksella vartovat heidän vanhempansa, vaimonsa ja lapsensa, kasvoillaan kurjuuden kylmät henkäykset.

Kun tämä eduskunta kaksi kuukautta sitten kokoontui aloittamaan ensimmäistä istuntokauttaan, katsoi sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kiireelliseksi ja lähiaikoina tärkeimmäksi tehtäväkseen armahduksen aikaansaamisen kansalaissootaan osanotosta tuomituille. Ja me uskoimme silloin, että tämän vaatimuksemme toteuttaminen ei kohtaisi mainittavampaa vastustusta eduskunnan porvarillistenkaan ainesten puolelta. Ne sekä oikeudelliset että yhteiskunnalliset syyt, jotka armahduksen puolesta puhuvat ja joista tärkeimmät on esitetty, lakivaliokunnan mietintöön liitettyssä sanotun valiokunnan sosiaalidemokraattisten jäsenten allekirjoittamassa vastalauseessa olivat mielestämme niin painavat, ettemme luulleet katkerimmankaan vihan ja kostonhalun voivan olla niiden pätevyyttä tunnustamatta. Lisäksi arvelimme, että vaalien tuloksen johdosta muodostettava uusi hallitus tulisi ensi töikseen korjaamaan sen, mitä sen edeltäjät olivat laiminlyöneet ja rikkoneet. Nyt on meidän suoraan sanottava, että olemme täydelleen ja katkerasti pettyneet tässä meille ja meidän valitsijoillemme mitä kiipeimässä kysymyksessä. Osittain uudestaan muodostettu hallituksemme ei ole asiaan nähden voinut tai tahtonut tarjota meille juuri muuta kuin „kultaisia lupauksia ja hopeaisia hyviä toiveita”, niukalti niitäkin. Se on ollut arkaileva, pikkumainen. Siltä on tässä asiassa niinkuin monessa muussakin puuttunut varmaa, selväpiirteistä kantaa ja ohjelmaa, jota toteuttaen se olisi seisonut tai kaatunut. Ja nyt on meillä käsiteltävänä ehdotus samaa asiaa, samaa armahduskysymystä koskeva lakivaliokunnan mietintö, joka kaiketi ilmaisee tämän eduskunnan porvarillisen enemmistön käsityksen asiasta ja joka riistää meiltä ne vähäisetkin toiveet, joita hallituksen puolinaiaset lupaukset vielä ovat saattaneet vireillä pitää. Sillä päättyyhän tämä mietintö lyhyeen ja jyrkkään ehdotukseen, että eduskunta hylkäisi poliitisten vankien armahtamista koskevan nyt puheenaolevan anomusehdotuksen. Ja onhan sanottu mietintö muutenkin sävyiltään sellainen, että siitä etsii kainointakaan ymmärtämyksen ja osanoton ilmausta noita onnettomia vankeja ja heidän perheitään kohtaan yhtä turhaan kuin jos hakisi kukkia napaseudun jäätiköiltä. Kalsea, juriidis-korkeakirkollinen henki huokuu vastaamme mietin-

nön jokaikiseltä riviltä. Eikä edes säädetty laki sen ankarimmassakaan muodossa näytä olleen valiokuntaa sitova, kun on ollut todistettava, ettei armahduksen myöntämiseen ole suostuttava. Valiokunta perustelee näet epäävää ehdotustaan m. m. sillä, että anomusehdotuksen mukaan armahdettavien joukkoon saattaisi päästä sellaisiakin, jotka itse asiassa ovat syyllisiä murhaan tai murhapolttoon, „vaikkei heitä voitaisikaan rikoslain mukaan rangaista osallisuudesta rikokseen”, perustelu, jota ei sentään olisi odottanut tapaavansa juuri laki valiokunnan mietinnössä. Mutta kun, päättelee lakivaliokunta, „näinollen ei päästä oikeaan tulokseen eikä saada takeita siitä että ainoastaan ne, jotka ovat armahduksen todella ansainneet, pääsevät siitä osallisiksi”, niin jääkööt armahtamatta kaikki, niiden joukossa nekin, jotka, kuten valiokunta lapsellisen vilpittömästi sanoo, todella ovat armahduksen ansainneet. Se nyt on sitä „oikeudenmukaisuutta”, josta nykyinen lakivaliokunta mietinnössään puhuu. Tähän saakka oli meille lainlukijoille kirjoitettu: „in dubio mitius”, tai „parempi on vapauttaa kuin syylliseksi tuomita”. Mutta käsitteet näyttävät viime aikoina muuttuneen.

Jos lakivaliokunnan mietintö kuvastaa tämän eduskunnan porvarillisten ryhmien yleistä suhtautumista n. s. kapinavankien armahtamiskysymykseen, niin me sosialidemokraatit kyllä nyt tiedämme, mitä meillä vastapuolueitten taholta on odotettavissa ja mitä ei. Mutta tietäkää myös, te arvoisat edustajat siellä keskustassa ja oikeistossa, tietäkää te, että vasemmisto puolestaan tulee kaikin parlamenttaarisin keinoin koettamaan toteuttaa tämän armahdusvaatimuksen, joka samalla on oikeudenmukaisuuden, järjen ja ihmisyyden vaatimus. Siinä tarkoituksessa me ensinnäkin asetumme hellittämättömään oppositioonin jokaista hallitusta vastaan, joka ei ota tätä vaatimusta toteuttaakseen. Sen luulen voivani koko ryhmäni nimessä ilmoittaa.

Rohkenen kuitenkin minäkin eduskunnan hyväksyttäväksi suosittaa mietintöön liitettyä vastalauseita.

Ed. R y ö m ä: Kaikille on tunnettu n. s. Vaasan hallituksen jäsenen senaattori Heikki Revallin eräs lausunto, joka kapina-aikana ensin tuli julkisuuteen Ruotsin lehdissä ja jota sitten „punaisen Suomen” sanomalehdistössä käytettiin otollisena kiihoitusvälikappaleena. Tämä lausunto sisälsi sen, että kaikki tavalla tai toisella kapinaan sekaantuneet rangaistaisiin lain ankarimman kirjaimen mukaan ja että suurin osa työväenluokkaa saatettaisiin paarialuokan asemaan. Tätä

drakoonista lausuntoa koetettiin sitten erinäisillä peruutuksilla lieventää ja myöskin porvarilliset ainekset täällä „punaisen Suomen” pääkaupungissa yleensä pitivät tuollaista puhetta houkkio-maisena, joskin toiselta puolen silloisessa maan-alaisessa sanomalehdistössä esitettiin vielä räikeämpiä mielipiteitä.

Maalle ja kansalle yhteiseksi onnettomuudeksi tapahtuikin sitten niin, että juuri viime mainitut yhteiskunnallisesti pimeät voimat saivat vallan ja suorittivat kapinan jälkiselvittelyt tavalla, josta ei voi olla eri mieltä. Nämä tapahtumat tulivat kuitenkin jo varsin perinpohjaisesti valaistuksi n. s. valkoista terroria koskevan välikysymyksen yhteydessä, joten ei siitä tässä yhteydessä sen enempää. Siinä oli, lyhyesti sanoen, määräävänä tekijänä toiselta puolen hillitön kostonhimo, toiselta puolen mittaamaan yhteiskunnallinen tyyperiys. Unohdettiin ennen kaikkea kokonaan se, että oli kysymyksessä tuhansien maan omien kansalaisten kohtalo, ja unohdettiin että kaiken tapahtuneenkin jälkeen täytyisi eri yhteiskuntaluokkien sopia yhdessä asumaan maassa riippuvaisina toinen toisistaan.

Onnettomimman virheen teki hallitus, joka ilmeisesti toimi tahdottomana välikappaleena mairittujen kostonhimoisten ja luokkakiikkoisten piirien käsissä, siinä, että se vangitutti ja lähetti vankileireihin kaikki tavalliset punakaartilaisrintamasotilaat, eikä yksin näitä, vaan vieläpä kaikki siviilitöissä olleet ja siten punakaartin rulliin joutuneet työläiset. Pantiinpa vielä sellaiset yhteiskunnallisesti typerät maaherrat kuin herra Jalander Uudenmaan läänissä antamaan sellaisia julistuksia, joissa kehoitettiin yleiseen ilmiantojärjestelmään.

Minä jouduin kapina-aikana hyvin paljon tekemisiin helsinkiläisten ja lähiseutujen työläisten kanssa lääkärinä ja sain nähdä aivan läheltä sen suuren sieluntuskan, missä varmasti suurin osa näistä kapina-aikana eli. Ei voine sanoa kenenkään vastustavalla kannalla olleen asemaa sinä aikana hauskaaksi ja erinäisillä huomatuilla henkilöillä, kuten kansanedustajilla y. m., olivat ne ajat, nimittäin „punaisen Suomen” alueella, suoranaisia kellarielämän ja pakolaisolon päiviä. Mutta sittenkin oli suurimman osan työväenluokan jäsenistä asema vielä paljon vaikeampi. Heillä oli ensiksikin siveellinen taistelu oman velvollisuutensa kanssa ja toveripiiriin vaikutusenalaisina. Heillä oli vaikea taloudellinen asema, kun työpaikat melkein järjestään suljettiin ja oli haettava leipä hallituksessa olevilta, ja sitä varuten täytyi ottaa kivääri käteen tai ainakin punainen nauha käsivarteen. Sai selvästi huomata sel-

laisissa liikkeissä kuin Elanto, jotka olivat käynnissä, kuinka työläiset melkein järjestään ottivat johdolta todistuksia työnsä välttämättömyydestä, pelastuakseen joutumasta punakaartiin, sillä kaikkein pahinta oli se, että työläisiä otettiin yleisesti pakko-otolla rintamalle lähetettäväksi, vartijapalvelukseen, aputoihin ja muuhun sellaiseen. Yleisesti voi sanoa, että kapina-aika oli laajoille työläisjoukoille paljon huonompaa „vapaudenaikaa” kuin konsanaan porvarillisille piireille. Ja juuri tämäntapaista väkeä olivat pääasiallisesti ne työläiset, jotka olivat onnistuneet pelastautumaan, jäämään Helsinkiin ja joita siten tuhansia etupäässä edellämämainitun maaherra Jalanderin käskystä vangittiin ja lähetettiin — Helsingin herrasväen kadulla riemuitessa — Suomenlinnan vankileiriin kitumaan ja kuolemaan. Ja siitä osasta, joka henkitoreissa pääsi takaisin, palasi jokainen viiden vuoden kuritus-huonerangaistus niskassa ja kansalaisluottamusta vailla. Ihmetellään sitten, joskin tällaisen kohtelun läpikäyneet olisivatkin katkeria ja kostonhimoisia. Heidän kuvaamattomat kärsimyksensä vankiloissa ovat nimittäin kokonaan saattaneet unohtamaan asian alkuvaiheet, niiden synnyttämä monta vertaa suurempi katkeruus on kokonaan haihduttanut mielestä punakaartilaiterrorin, puhumattakaan sitten niistä työläisistä ja sosialidemokraattisen puolueen jäsenistä, joita „valkoisen Suomen” alueelta aivan syyttömästi koottiin vankileireihin kitumaan, ja niistä punaisen Suomen vanginvartijoista, järjestysmiehistä y. m. s. jotka sen palkaksi että he kapina-ajan suojelivat, usein oman henkensäkin uhalla, yhteiskuntaa, ovat saaneet elää vankilerielämän kauhut ja nyt kulkevat virattomina ja kunniattomina. Niitä virheitä, mitä on tehty, ei tietysti voi enään saada tekevämmiksi. Olenkin niistä maininnut vain, jotta riennettäisiin korjaamaan tehtyjen virheiden seurauksia pontevalla kädellä.

Olen puhunut niistä tuhansista työläisistä, jotka olosuhteiden pakosta, aivan vasten tahtoaan joutuivat kapinaan osallisten kirjoihin. Mutta tällaista suurta joukkoliikettä on yleensäkin käsiteltävä kokonaisuena ilmiönä, johon nähden yksityistä ei voi asettaa lainkaan samanlaiseen edesvastuuseen kuin jos se olisi ollut muutamien harvojen työtä. Tällaista joukkotoimintaa täytyy arvostella psykologisten momenttien valossa, joista merkittävien on yksilön vapaata tahtoa sitova joukkohypnoosi. Tällaisia tapahtumia on suurelta osalta käsiteltävä vaikeina joukkopsykooseina. Tämä yksin voi antaa selvityksen niille raakuuksillekin, joita tänä aikana tapahtui ja joita ei normaalioloissa voisi uskoa mahdolli-

siksi. Ja minä olen sitä mieltä, kuten ed. Vuolijoki jo viittasi, että myöskin valkoisen terrorin laskuun luettavat julmuudet ovat samanlaisen joukkopsykoosin tuottamia. Kun minä puolestani olen vaatinut valkoisen terrorin tekijöitä rangaistavaksi, olen tehnyt sen siinä mielessä, että yleinen oikeustajunta tulisi tyydytetyksi, mutta että rangaistuksessa otettaisiin tekoihin vaikuttanut joukkopsykoosi myöskin huomioon. Joten rikoksentekijöitä tuomittaisiin, samoin kuin punakaartilaistenkin tekoja arvosteltaessa tulisi tehdä, huomioon ottamalla mainittu lieventävä asiahaara. Tällä tavalla todella käytettäisiin todellista ihmisyyden „oikeusvaakaa”, joka toisi lääkettä kirveltäviin haavoihin eri puolilla. Toivoisin, että tämän eduskunnan jäsenet yleensä kohoaisivat tälle tasolle näkemään kummallakin puolen maan omia kansalaisia, saman kansan jäseniä.

Kapinan jälkiselvittelyjä suoritettaessa täytyy tietenkin ennen kaikkea myöskin ottaa huomioon tapahtumien syyt. Porvarillisella taholla on tähän puoleen nähden yhtenä miehenä lyöty rintoihin ja pantu koko tapahtumat sosialistien kiihoituksen syyksi. Edellä ed. Vuolijoki jo viittasi niihin syvempiin ja historiallisiin syihin, jotka ovat tällaisen teon kaukaisimpana ja syvimpana taustana aina otettavat huomioon. Ja jo näiden valossa täytyy katsoa, että tuollainen puhe paljaasta sosialistisesta kiihoituksesta on niin löyhää puhetta, etten uskoisi porvarillistenkaan piirien olevan yhteiskunnallisesti niin typeriä, että itsekin tätä puhetta uskoisivat. Sillä tottahan sen lapsikin käsittää, ettei tuollainen ihmisjoukko minkään kiihoituksen johdosta ryhdy tuollaisiin sen omiin oloihin niin vakavasti koskeviin tekoihin, jos ei heidän oloissaan ole pohjaa niille mielialoille, jotka — sanokaamme sitten vaikka kiihoituksen vaikutuksesta — saattavat tällaiseen toimintaan ryhtymään.

Kiinnitin ihmeekseni huomiota 1917 vuoden toisessa eduskunnassa ed. Wreden eduskunnan istunnossa kesäkuun 12 päivänä 1918 asiassa antamaan lausuntoon, joka niin täydellisesti eroaa yleisestä ja herra Wredenkin muuten ottamasta kannasta. Lausunto kuului: „Kansamme on neljännesvuosisadan ollut niin laajan ja intensiivisen yhteiskuntaa hajoittavan vaikutuksen alaisena, että sen vertaista tuskin historiassa löytyy. Ensin lähti tämä vaikutus laittomasta hallitusjärjestelmästä ylhäältäpäin, tähdäten yhtä hyvin virkamiesten kuin kansalaistenkin demoralisoimiseen ja osittain siinä onnistuenkin, joskaan ei tarkoitettus määrässä. Ja sitten seurasi sota tuoden mukanaan sen laittomuuden, joka aina seuraa sotaa ja

lopuksi venäläisen anarkian vaikutus, anarkian mitä barbarisinta, alkeellisinta ja yhteiskuntaa hajottavinta lajia." — „Epäjärjestys, laittomuus, mielivalta ja turmelus on levinnyt kaikilla aloilla eikä suinkaan yksin niiden kansanluokkain keskuudessa, jotka ryhtyivät kapinaan laillista yhteiskuntavaltaa vastaan, vaan myöskin hyvin suuressa laajuudessa n. s. porvarillisten yhteiskuntaluokkien keskuuteen.”

Tähän lausuntoon voin sellaisenaan täydellisesti yhtyä. Mutta sitä on vielä paljon täydennettävä. Huomausin jo eräässä aikaisemmassa lausunnossani, että kapina oli pohjaltaan ryysyköyhälistön, kansan syvimpien rivien toimeenpanema, niiden järjetön yritys koettaa sen avulla nousta taloudellisesti ja poliittisesti sorretusta tilastaan. Että nämä kansanainekset eivät ryhtyneet ajamaan asiaansa kansaneduskunnan kautta, vaan sen sivu, johtui etupäässä siitä, että he eivät luottaneet eduskuntaan. Tähän taas oli syynä ensinnäkin se, että kansanvaltaisesti valittu eduskunta oli toiminut niin vähän aikaa, ja sitten se, että sen toiminnasta oli johtunut niin vähän helpotuksia työväenluokan vaikeaan asemaan. Tältä kannalta katsoen löydämme me kapinan pahimmat syylliset eduskunnan äärimmäisestä oikeistosta, jonka edustajat ensin säätyeduskunnassa kynsin hampain tappelivat äänioikeusolojen ja edustuslaitoksen kansanvaltaistuttamista vastaan ja toiselta puolen ovat aina johdonmukaisesti vastustaneet jokaista tekeillä ollutta yhteiskunnallista uudistusta, käyttäen siinä viimeisenä välikappaleena Venäjän itsevaltiasta tai esim. työväensuojelulakeja vastustaessaan laitonta „sapeli-senaatin” nimellä kulkenutta venäläisistä miehistä kokoonpantua niin sanottua kotimaista hallitustamme. Tässä suhteessa ovat ennen muita n. s. ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat muodostaneet aina sellaisen homogeenisen taantumusaineksen, etten luule Ruotsin äärimmäisen oikeistonkaan sille vetävän vertoja. On täytynyt oikein ihmetellä, kuinka maan ruotsinkielinen aines niinkin homogeenisena on voinut tällaista virkamiestaantumusr ryhmää kannattaa, ja edelleenkin näkyy tämä ryhmä muutamia sen edustajia lukuunottamatta hiihtävän entistä latuaan, kuten m. m. hallitusmuotokysymyksen yhteydessä on saatu nähdä. Ja nyt se on saanut itselleen äskennuodostetusta kokoomuspuolueesta vielä uskollisemman liittolaisen kuin tämän puolueen edeltäjä, n. s. suomalainen puolue oli. Samalla kun panee merkille porvarillisten ryhmäin ja varsinkin näitten oikeistopuolueitten esiintymisen kapinan tärkeimpien syitten joukossa, kiintyy huomio siihen seikkaan,

että porvarillisten harjoittama kostopolitiikka kapinaan sekaantuneita kohtaan on ollut ja on sitä räikeämpää, mitä enemmän joku ryhmä on oikealla.

Valikoista terroria koskevan välikysymyksen yhteydessä koskettelivat eräät puhujat erinäisiä 1917 vallankumousvuoden tapahtumia valmistavina ilmiöinä sittemmin tehtyyn kapinaan. On mielestäni asiaan kuuluvaa niihin nyt käsiteltävänä olevan kysymyksen yhteydessä vielä palata. Otettakoon ensinnä puheeksi vaikka silloiset m a a t y ö l ä i s l a k o t. Niistä on porvarillisten taholta erikoisesti luettu aina lakia sosialisteille, kuten m. m. ed. Hiidenheimo teki eräässä lausunnossaan tässä eduskunnassa. Minusta nämä lakot itsessään vain muodostavat itsetiedottoman reaktionin maalaistyöväen palkollislakien rajoittamasta ja muutenkin surkeasta tilasta varsinkin suurtiloilla. Lakkoja taas sellaisinaan käsiteltiin mielestäni väärin yhtä hyvin socialistisella kuin porvarillisella taholla, ennenkaikkea sanomalehdissä. Porvarillisen sanomalehdistön olisi sillä hetkellä pitänyt mielestäni ottaa se kanta ja sen mukaan sanoa maanomistajille, kuin eräs silloisen hallituksen sosialistinen jäsen niin sattuvasti kuvasi asemaa sanomalla, että kysymys oli kokonaan rahakysymys. Työväki ei nimittäin, kuten yleensä porvarillisella taholla väärin väitetään, suinkaan kieltäytynyt työstä, vaan se päinvastoin lupasi auliisti tehdä muistaakseni aina kymmentuntisia työpäiviä, joskin vaatien parista ylitunnista eri korvausta ylityöprosenttina. Porvarillisen sanomalehdistön olisi näin ollen pitänyt terroritaa maanomistajille oman maan viljantuotannon tarkeyttä sillä hetkellä ja kehottaa lakkojen estämiseksi olemaan kiistelemättä periaatteesta työpäivän pituuteen nähden ja maksaa työläisten vaatima korotus, koska kerran oli luvassa korotetut maksutkin tuotteista. Socialistisen sanomalehdistön taas olisi pitänyt kehottaa työläisiä välttämään „korpilakkoja” ja toimimaan tuotannon lisäämiseksi, joskin tietysti korotettua palkkaa vastaan. Tästä kyllä socialistisissa lehdissä huomautettiin, mutta ei tarpeeksi tehokkaasti. Porvarillisessa sanomalehdistössä ei sitä vastoin näkynyt yhtään järkevää sanaa. Asiat siten kehittyivät lopuksi sille kannalle kuin Lauttakylässä, että maanomistajain edustajat ase kädessä puolustivat meijerin käynnissäpitoa työväen mielenosoituskulkuetta vastaan. Oli sitten asiasta juuriidisesti ja muodollisesti mitä mieltä hyvänsä, joka tapauksessa oli tällöin laskettu laukaus merkilaukaus myöhemmälle aseelliselle yhteenotolle eri yhteiskuntaluokkien välillä. En tahdo puolustaa työväen sanomalehtien suhtautumista näi-

hin ilmiöihin, mutta vielä ankaramman tuomion täytyy antaa porvarillisen sanomalehdistön esiintymiselle näissä maanomistajain ja maanviljelystyöläisten keskinäisissä työriidoissa.

Toinen kapinan huomatuimmista ennakkoilmiöistä, nimittäin erinäisten valtuustojen piiritysyritys, oli taas suoranainen vallankumoustilanteen seuraus siitä, etteivät porvarilliset olleet suostuneet kunnallisten äänioikeusolojen muuttamiseen yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden kannalle, kuten sosialidemokraatit olivat vaatineet. On nimittäin varmaa, että jos työväenluokan jäsenet olisivat olleet mukana kunnallisessa toiminnassa ja heillä olisi ollut edustajia kunnanvaltuustoissa, niin ei olisi näitä tällaisia piiritystapahtumia esiintynyt. Näihin anarkistisiin ilmiöihin oli siten siis porvarien aikaisempi taantumuksellinen politiikka suoranaisena syynä.

Käymättä laajemmin selostamaan itse tapahtumia, huomautan siitä erittäin turmiollisesta vaikutuksesta, mikä 1917-vuoden ensimmäisten valtiopäiväin hajoittamisella oli myöhemmin seuranneisiin tapahtumiin, joten varsinkin silloisen kokoomushallituksen porvarillisilla jäsenillä, jotka tässä asissa vastoin edellytyksiä ja sopimuksia Venäjän väliaikaisen hallituksen apulaisina ja venäläisten miesten avulla hajoittivat eduskunnan tämän tekemän päätöksen johdosta, jonka takana oli ollut eduskunnassa perustuslain säätämiseen tarvittava enemmistö. Tähän tekoon osaaottaneet miehet ja heidän takanansa olevat porvarilliset piirit ovat niin suuressa edesvastuussa myöhemmistä tapahtumista, että ovat niihin nähden syytettyjen penkillä eivätkä suinkaan oikeutettuja olemaan syyttäjinä.

Ed. Kaila esitti pari päivää sitten erässä lausunnossaan erään kohdan minun viime keväänä julkaisemastani vallankumousvuoden tapahtumia käsittelevästä kirjasesta, missä kohdassa arvosteltiin erinäisten työväenlehtien toimintaa kapinan edellisinä kuukausina. Seison edelleen sen takana, mitä kirjassani kirjoitin. Tämä kirja oli tarkoitettu, eräänlaiseksi itsearvosteluksi sosialidemokraattisen puolueen toiminnasta ja siinä mielessä en voinut olla mitään ankarimmin arvostelematta sosialidemokraattisen puolueen sanomalehdistön esiintymistä vallankumousvuoden kuohunnallisena aikana, koska se samoin kuin puolueen muunkin politiikka mielestäni sen ansaitsi ja ansaitsee. Tällä en kuitenkaan tarkoittanut sanoa sitä, että tämä toiminta olisi ollut kapinaan syynä, vaan ainoastaan, että toisellaisen toiminnan kautta olisi mahdollisesti maalle ja ennen kaikkea työväenluokalle turmiollinen kapina voitu estää syntymästä aina-

kin siinä laajuudessa kuin se sitten tapahtui. Päinvastoin asetin kapinan syvimmillä syiltään porvarillisten politiikan syyksi ja sillä kannalla olen edelleenkin. Samoin olen sitä mieltä, että porvarillinen sanomalehdistö on kielenkäytön kiihkeyteen nähden hyvin vetänyt vertoja sosialidemokraattiselle sanomalehdistölle. Voinpa sanoa, ettei sosialidemokraattisessa sanomalehdistössä ole esitetty milloinkaan sellaista suoranaista rikokseen yllyttämistä ja raakuutta kuin porvarillisessa sanomalehdistössä viimeksikuluneen vuoden aikana on esitetty. Vallankumousvuoden aikana tämän toiminnan pahin turmiollisuus oli siinä, että se vallankumoustilanteesta huolimatta monasti aivan hännäävän uhmaavasti suhtautui eräisiin työväenluokan uudistusvaatimuksiin. Herra Wreden aikaisemmin siteeraamassani lausunnossa todettiin se laittomuusjärjestelmä, joka maassa parin vuosikymmenen ajan oli vallinnut. Tämä oli lähtöisin venäläisen itsevaltiuden taholta, mutta sitä oli tukemassa huomattavissa asemissa olleita kotimaisia henkilöitä, jotka olivat keskittyneet n. s. suomettarelaisen puolueen ympärille. Tämän puolueen taholta agiteerattiin aikoinaan ylioppilas- ja muuta nuorisoa laittomiin kutsuntoihin, yllytettiin virkamiehiä toteuttamaan hallituksen laittomia määräyksiä, ja kun laillisuutta kannattavat virkamiehet joutuivat Krestyyn ja virkaheitoiksi, nousivat mainittuun valtiolliseen puolueeseen kuuluvat miehet heidän virkapaikoilleen laittomuusjärjestelmää tukemaan. Paitsi että laittomuusjärjestelmät jo semmoisenaan demoralisoivat kansaa tuli niiden vaikutus vielä tuhoisammaksi senvuoksi, että niitä kotimaisia miehiä, jotka ovat olleet tukemassa eri aikoina toimeenpantuja laittomuus- ja vallankaappausjärjestelmiä, ei ole kertaakaan vedetty syytettyjen penkille, vaan ovat kaikkien tapahtumien jälkeen pysyneet poliittisen elämän pinnalla. Ja kruunuksi muodostui niin sanotun tynkäeduskunnan vallankaappauksellinen kuninkaanvaali, jonka toimenpiteen pääjohdossa toimivat jälleen „suomettarelaisen” puolueen sanomalehdet ja sen erinäiset laittomuusjärjestelmää kannattavat toimihenkilöt, kärsimättä siitä jälleen muuta rangaistusta kuin mitä ansaitun kansantuomion muodossa jälleen vaaleissa saivat.

Mutta minkälaisen tuomion ovat sitävastoin kapinanosanottajat saaneet? On ensiksi huomautettava siitä, että näitä varten perustettiin tynkäeduskunnan päätöksellä erikoisia poikkeustuomioistuimia, jotka jo itsessään ovat oikeusvaltion käsitteelle vastaisia. Tuomareina oli enimmäkseen nuoria täysin epäkompetentteja ja yleensä pimeän kostonhalun läpitunkemia miehiä, ja tuomiot perusteltiin pääasiassa n. s. suojeluskunta-

esikuntien kirjallisiin, vertatihkuviin lausuntoihin, ja räökkäystä käytettiin varsin laajassa määrässä tutkintovalineena. Näiden oikeuslaitosten toimintaa ja tuomioita valaisee ehkä paraiten „tutkintoasiain päällikön” majuri Gustaf Aminoffin kesäkuun 19 päivänä 1918 „valtorikos oikeuksien syyttäjille” lähettämä kirjelmä, jotenka on paikallaan esittää siitä muutamia kohtia.

„Niinkuin tiedätte”, sanoo tässä majuri Aminoff, „on se laitos, jonka toimesta sotavankeja tutkitaan ja jonka päällikkö minä olen, sotilaallinen ja edustan siis tässä ominaisuudessaani armeijaa. Vankien alustavaa kuulustelua ja tutkintoa suunnittelin sillä edellytyksellä, että vangit tultaisiiin tuomittuun maan sitä varten asetetuissa sota-oikeuksissa, joissa oikeudenkäynti on enemmän tai vähemmän summittainen tarkoitteen asiain nopeaa käsittelyä. Kun tiedossani oli, että ainakin 60,000 vankia oli tuomittava, syntyi kysymys siitä, millä tavalla nopeimmin alustavasti tutkittaisiin ja syyllisiksi todistettaisiin. Päätin siitä syystä noudattaa seuraavaa menettelyä” j. n. e. Sitten hän jatkaa: „Toivottavaa on, että joskin vangit nyt tuomitaan siviilioikeuksissa, menettely niissäkin tulee olemaan ilman niitä muodollisuuksia ja sitä perinpohjaisuutta, johon olemme tottuneet. Laki näistä valtorikos-oikeuksista tarkoittaaakin sitä ja olen antanut niille osaksi sotilaallisen leiman. Yhteistoiminnan tulee olla hyvä” j. n. e. Sitten tässä on erikoisia yksityisneuvoja ja taas myöhemmin jatketaan: „Mitä tehtäviin rangaistusvaatimuksiin tulee, niin pyydän sitä varten esittää armeijan tahdon ja toivomuksen seuraavasti.” — — Siis ei tässäkään vedota lakiin, vaan vedotaan nimenomaan armeijan tahtoon ja toivomuksiin. Ja sitten jatketaan: „Kuolemanrangaistusta vaaditaan johtajille, päälliköille, sota-agitaattoreille, murhaajille” j. n. e. Siis tässäkin taas on ainoastaan tuollainen yleinen määritelmä ilman että on perusteltu sitä mihinkään lakiin. Sitten vielä täällä ilman mitään perusteluja, lakiin vetomisia, sanotaan yleisenä ohjeena: „tavallisille punakaartilaisille on vaadittava ankaraa edesvastuuta maanpetoksesta ja valtiopetoksesta”. Ja sillä tavalla jatketaan ja annetaan ylimmän tutkintoviranomaisen puolelta tällainen ohje nuorille syyttäjille valtorikos-oikeuksissa. Onko, voi kysyä, kuultu kevytmielämpää ja pintapuolisempaa puhetta?

Olen jo aikaisemmin huomauttanut, kuinka kevytmielisesti ensiksi työväenluokan jäseniä asiallisesti aivan syyttömästi vangittiin ja koottiin vankileireihin kitumaan ja kuolemaan ja kuva-

tunlaisten tuomioistuinten päätöksillä heidät sitten kaikki järjestään tuomittiin keskimäärin 3 vuoden ehdollisiin vankeusrangaistuksiin ja 5 vuodeksi kansaloisoikeutensa menettäneiksi. Monet tuomiot kuin esim. joku punakaartin puuronkeitäjä palasi vapauteen tällainen tuomio hartioillaan, oli omiaan saattamaan oikeuden käytön pilkan ja halveksimisen alaiseksi. Luulisi näin ollen jokaisen, joka tahtoo tasapuolisesti suhtautua asiaan, täytyvän myöntää, ettei valtorikos-oikeuksien tuomioille voi antaa juuri minkäänlaista arvoa ja että ne ovat siis puolueettoman ja kompetentin lautakunnan kautta kiireimmiten tarkistettavat myös niihin nähden, jotka ovat niissä tuomitut sellaisiin yksityisluontoisiin rikoksiin kuin murhiin ja murhapolttoihin. Toisella puolen täytyy jokaisen, jolla on järki päässä ja sydän rinnassa, myöntää, että yksityiset kapinaan osanottajat kuin myöskin työväenluokka yleensä on jo saanut kapinan johdosta kärsiä niin paljon, että sen pitäisi tyydyttää kostonhimoisimpiakin yläluokan jäseniä. Samoin pitäisi käsittää, että jos tahdotaan saattaa kapinanselvittelyt pois päiväjärjestyksestä, on yleisen amnestian kautta annettava poliittisille vangeille vapaus, kuitenkin niin, että ei ole ylläpidettävä yhteiskunnan keskuudessa oikeudetonta „punikkikastia”, vaan on vapautetuille järjestettävä vapaa pääsy yhteiskunnan täysiarvoisiksi jäseniksi.

Porvarillisella taholla on yleensä oltu vastustavinaan bolshevistikommunistista liikettä, samalla kun on meitä sosialidemokraatteja soimattu sen suosimisesta. Asianlaita on kuitenkin niin, että samoin kuin porvarillisten ja ennen kaikkea oikeisto porvarillisten aikaisempi politiikka muodosti yhden tärkeimmän kapinan syyn, on se järjestelmä, joka kapinan kukistamisen yhteydessä pääsi valtaan ja vieläkin osittain jatkuu, estänyt kapinan kautta tapahtuneen purkautumisen suuntautumasta oikeaan suuntaan ja päinvastoin luonut uuden mitä otollisimman maaperän bolshevistiselle kiihoitukselle, josta kärsii, niin hyvin työväenluokka kuin yhteiskunta kokonaisuudessaan. Jos hallitsevat porvarilliset ryhmät olisivat tahtoneet niin pian kuin mahdollista palauttaa normaaliset olot, olisivat ne rientäneet käyttämään yleistä poliittista armahdusta. Tämän sijasta käsittelivät vallassaolijat asiaa pelkkänä vankeinhoitokysymyksenä ja kun se kävi niille sellaisena ylivoimaiseksi, yrittivät ne ratkaista sen lähettämällä vankeja pakkotyöhön Saksaan, minkä puuhan kuitenkin sitten muuttuneet poliittiset olot estivät. Sitten ruvettiin käyttämään armahduskeinoa, joskaan ei sellaisessa laajuudessa, että se olisi tyydyttänyt asian ratkaisua yhteis-

kunnallisessa mielessä. Samalla tehtiin se virhe, ettei vapauteen lasketuille annettu samalla yleisiä kansalais- ja ihmisoikeuksia, vaan jätettiin heidät siihen vaikeaan asemaan, jossa nimismies-virkavallan alaisena ovat, ja yleensäkin mitä otollisimmaksi virikkeeksi bolshevismikulolle. Nyt käsiteltävänä olevalla ehdotuksella on tarkoituksena esittää kerta kaikkiaan täydellinen ratkaisu kaikissa suhteissa. Mutta tekee aivan masentavan vaikutuksen, että lakivaliokunnan porvarilliset jäsenet ovat yksimielisinä asettuneet ehdotusta vastustamaan. Uskallan toivoa, että eduskunnan enemmistö asettuu ehdotuksen tekijän kannalle ja hyväksyy heidän ehdotuksensa.

Tavallisimpana vastaväitteinä yleistä amnestiaa vastaan kuulee sen, että siten vapautettaisiin myös kapinan johtajat. Tämän vastaväitteen tekijät eivät kumminkaan ymmärrä n.s. johtajain asemaa työväenliikkeessä. Se ei ole yleensäkin sama vasemmistolaisryhmissä ja -puolueissa, joiden takana on suuria kehitystä eteenpäin ajavia joukkoja, kuin oikeistolaisissa, joissa johtajain tehtävä on vain on keksiä keinoja, millä tavalla tällaista kansanjoukkojen eteenpäin liikehtimistä voitaisiin vastustaa ja jarruttaa. Mutta varsinkin työväestön pohjakerrosten liikkeitä, kun ne nälän ja räikeiden epäkohtain sekä yleisen ulkonaisen tilanteen vaikutuksesta kuten oli punakaartikapinan laita, nousevat näyttämölle, voi varminkaan johto täysin hillitä, joskin tämän johdon kykenäisyydestä riippuu paljon liikkeen ilmenemismuoto. Näissä puitteissa voi arvostella niitäkin henkilöitä, jotka asettuivat kapinan varsinaiseen johtoon. Luulen olevani useimpain heistä tarkoituserien ja pyrkimysten perillä ja voin sen perusteella sanoa, että ne henkilöt kapinaliikkeen ylimässä johdossa, jotka aktiivisesti toimivat kapinan syntymisen hyväksi, voi melkein luetella yhden käden sormilla. Suurin osa nim. yritettyään ensin kapinaa ehkäistä, lähti mukaan siitä tunteesta, jonka Eetu Salin puki tunnettuun lauseeseensa: „Kun olen ollut työväen mukana 25 vuotta, kuinka voisinkaan jättää sen silloin, kun se tekee tyhmyyksiä.” Minä en suinkaan tunnusta tätä kantaa oikeaksi, mutta toiselta puolen on myönnettävä, että tällaiset henkilöt vaikuttivat sen, etteivät tapahtumat useissa tapauksissa kärjistyneet sen pahemmiksi, kuin tapahtui. Eimerkkejä hakiessani täytyy minun mainita, että pidän skandaalina sen, että Helsingin miliisipäällikkö Nyqvist on saanut toista vuotta virua vankeudessa.

Suurin osa kapinallisten johtajista on vähemmän syyllisiä kuin ne, jotka ovat armahdetut tai jääneet tuomitsematta, jotenka heidän amnestian

ulkopuolelle sulkemisestaan ei ole mitään teoreettista oikeutta, vielä vähemmän käytännöllistä merkitystä. Sitä vastoin puhuvat vastaavanlaiset ulkomaalaiset esimerkit yleisen amnestian puolesta. Sama koskee myöskin yleensä niitä onnettomia punakaartilaisia, jotka ovat joutuneet maanpakolaisina harhailemaan, joten heidätkin olisi ilman muuta otettava amnestian piiriin.

Lienee paikallaan huomauttaa siitä jo itsestään selvästä asiasta, että kysymyksessä oleva amnestia koskisi tietysti vain kapinatapahtumia eikä sellaista, mitä joku henkilö on sen jälkeen tehnyt tai tekee. Täten olen sitä mieltä, että suurin osa kapinaliikkeen ulkomaille paenneista johtajista on myöhemmän toimintansa kautta katkaissut itseltään paluun tällä hetkellä kotimaahan. Minulla on esim. käsissäni eräs „Kommunistisen puolueenvaalilippu”-niminen kirjanen, jossa varotetaan työväkeä ottamasta osaa vaaleihin ja yllytetään uuteen kapinaan. Julistuksen alla on 66 enemmän tai vähemmän tunnettua nimeä. Näiden henkilöiden toiminta on niin rikollista, etten katso heidän maahanpalaamisoikeudellaan olevan mitään yhteyttä amnestian kanssa. He ovat katsottavat työväen vihollisiksi tällä hetkellä, he ja heidän täällä puikkelehtivat agenttinsa, joilta viimemainituilta puuttuu vielä sekin rehellisyys, että tunnustaisivat olevansa kommunisteja, hiiviskellessään inhottavina painajaisina sosialidemokraattisen puolueen liepeillä, kun uudelleen yritetään ehyttää järjestynyttä sosialidemokraattista työväenliikettä.

Arvoisat edustajat! Meidän taholtamme, jotka edustamme täällä sosialidemokraattista puolueetta ja työväenluokkaa, on alusta alkaen asetettu sille kannalle, että uusien vaalien jälkeen kokoontuva eduskunta ratkaisisi amnestiakysymyksen. Olemme luottaneet siihen, että tämä uusi eduskunta osaisi asettua tapahtumien ulkopuolelle ja ratkaisisi kysymyksen sillä tavalla, että se syvä haava, joka yhteiskuntaruumiissamme vaikeasti vuotaa, tulisi lääkityksi, mikäli niin vanhalla haavalla yleensä parantumismahdollisuuksia on. Toivon että eduskunta kykenee ratkaisemaan kysymyksen paremmin kuin lakivaliokunta on siinä onnistunut yhtymällä ehdotuksentekijän ponsiin. Tahdon erikoisesti huomauttaa niille keskusryhmille, jotka vaaleissa ja tässä eduskunnassa ovat puhuneet kansalais-sodan lyömäin haavain lääkitsemisen tarpeellisuudesta, että heillä on nyt paras tilaisuus käytännössä toteuttaa, mitä ovat luvanneet. On suuri erehdys, jos luullaan, että hallitusmuodon aikaansaaminen on sellainen yleinen pohja, johon voitaisiin tulevaisuus yksin perustaa. Asia on niin, että hallitusmuodon kautta luodaan

vasta ulkokuori, kun sitä vastoin amnestiaa tarvitaan sisustan korjaamiseen. Kumpikaan ei riitä yksin, molemmat täydentävät toinen toisiaan, muodostaen ne mahdollisuudet, joilta lähtien voidaan turvallista tulevaisuutta suunnitella. Uskallan ehdottaa, että enemmistö eduskunnan jäsenistä osaisi täällä irtautua puoluekarsinastaan, osaisi asettua sille kannalle, että asia koskee suurta ryhmää maan omia kansalaisia.

Olen edellä tahtonut lyhyesti kosketella kapi-
nan syitä ja siinä tullut hakeneeksi syyllisiä puolelta ja toiselta. En ole tehnyt tätä siinä mielessä, että olisin tahtonut hyökätä niiden tai näiden ryhmien tai niiden tai näiden henkilöiden kimppuun, vaan olen tahtonut ottaa nämä puolet esille siinä mielessä, että yleensä leviäisi meidän keskuuteemme se ajatus, että syyllisiä ei ole tässäkään asiassa vain yhdellä puolella, vaan että niitä on eri puolilla, että kaikki olemme tässä suhteessa syyllisiä ja että meidän kaikkien on yhteisvoimin korjattava se, mitä on rikottu, ja yhteisvoimin koetettava luoda umpeen sitä haavaa, mistä on ollut puhe. Nouskaamme siis kaikki tälle kannalle ja toimikaamme sen mukaan. Ehdotan että asia ratkaistaisiin mietintöön liitetyn vastalauseen ponsien mukaisesti.

P u h e m i e s: Ennenkuin annan puheenvuoron seuraavalle puhujalle, katson asiakseni huomauttaa ed. Vuolijoelle, että saatuani pikakirjoitetusta pöytäkirjasta lukea hänen antamansa lausunnon, huomaan hänen käyttäneen erästä entisen hallituksen jäsenestä sanontatapaa, jonka käyttämistä valtiopäiväjärjestyksen 48 § ei eduskunassa salli.

Ed. R i n t a l a: Lakivaliokunnan enemmistö perustellessaan anomusehdotuksen hylkäävää kantaansa, myöntää avoimesti että tässä ei ole kysymys pelkästään armahduksesta vaan että oikeusvirheitä, se on epätasaisuuksia on tapahtunut valtiorikosoikeuksien toiminnassa. Näistä voisi luetella esimerkkejä toinen toistaan räikeämpiä miten paljon tahansa. Mutta kun tällä kertaa toiseltakin puolen tunnustetaan vääryyttä tapahtuneen, niin on tarpeetonta esimerkkejä luetella. Kun valiokunnan enemmistö siitä huolimatta ehdottaa anomusehdotuksen hylättäväksi, niin on ikävää todeta että täällä todellakin on kansaneduskunnan jäseniä, jotka tietäen ja tunnustaan vääryyttä tapahtuneen, eivät heti riennä kaikkiin käytettävissä oleviin keinoihin tehtyä vääryyttä oikaisemaan ja sovittamaan, jos tämä tapahtuu eduskunnassa niin mitä saattaakaan eduskunnan ulkopuolella tapahtua. Eiköhän olisi parempi tässäkin tapauksessa juristien ohjesäännön ensi-

mäisen pykälän mukaan kieltää kaikki, kieltää mitään epätasaisuuksia tapahtuneen, kieltää niin kuin valkoisen terrorin olemassaolokin. Jos taas otamme asian, mikäli se koskee rikollisia, pelkästään lain kannalta, niin jaksavathan ne punaiset vielä lopunkin rangaistustaan kärsiä, sillä suurin ja vaikein osahan on jo kärsitty. Mutta silloin se sama laki vaatii järkähtämättömästi, että valkoisten tekemät rikokset on myös rangaistava lain koko ankaruudella, ennen ei kansan ja vääryyttä kärsineitten oikeustunteen loukkaus tule tyydytetyksi, puhumattakaan kostosta, josta porvarilliset viime keväänä olivat niin haltioituneet, että siitä runoiltiin ja johon me sosialidemokraatteina emme ole oikeutettuja. Olisi kuitenkin valkoisten tekemiä tekoja ja rangaistavia yksilöitä niin paljon, että niiden rangaistukseen saattaminen käytännöllisesti olisi meille mahdoton. Siihen meillä ei olisi henkilöitä, ei tuomareita eikä varoja vankiloiden ylläpitämiseksi, vaikkapa emme niistä paremmin huolehtisi kuin viime kesänä punaisista vangeista. Jos taas kansalaisluottamus tuomittaisiin menetetyksi samaa mittapuuta käyttäen kuin valtiorikosoikeuksien tuomioissa, joissa kansalaisluottamuksensa saattoi menettää lyhemmäksi tai pitemmäksi ajaksi yhden ainoan housuparin tekemisestä punakaartilaiden räätäliverstaaissa tai jos omalla hevosellaan palkkioista oli kuljettanut punakaartilaisia haavoittuneita sairaalaan, niin silloin monessa kylässä ei saataisi todistajia tai luottamustoimiin luottamushenkilöitä ollenkaan. Luultavasti kaikilla ei ole aavistustakaan, miten lukuisasti ja laajassa määrin valkoisten tekemiä murhia ja työvään omaisuuden rosvoamista niinhyvin kansalaissodan aikana kuin sen jälkeenkin sekä punaisella että valkoisella puolella Suomea tapahtui. Tuhannet työläiskodit ovat aivan putipuhtaita ryöstetyt, niin että tuskin punaiset ryöstivät yhden ainoankaan porvarin kotia niin puhtaaksi. Näiden valkoisten ryöstämien omaisuuksien arvo ei tosin nouse niin suureksi kuin punaisten ryöstämien, mutta se ei johdu siitä, ettei valkoisilla olisi ollut halua ryöstää, vaan siitä, ettei työväellä ollut niin paljon omaisuutta. Kun ottaa huomioon, millä julkeudella valtiovaroja täällä on ryöstetty, jolle ei löydy vertaa missään maassa, niin käsittää helposti, ettei niiltä vihattu-
jen työläisten omaisuus saanut olla rauhassa. Näiden estämiseksi ei porvaristolla ainakaan julkisuudessa ole ollut sanottavana sanaakaan. Päinvastoin niiden sanomalehdissä esiintyy rikollisten tekojen ja rikollisten yksilöiden ylistämistä, ja mentiinpä niin pitkälle, että käytiin kunniatervehdyksellä huvilavarkaiden luona. Tätä työvään omaisuuden anastamista oli omiansa edistämään

se yhteiskunnallistuttaminen, jonka alaiseksi tynkäduskunnan säätämän työväenyhdistysten talojen ja omaisuuden hukkaamiskiellon kautta näiden omaisuus joutui. Ja vielä enemmän se, että maaherrat jo ennenkuin tämä eduskunnan säätämä poikkeuslaki oli vahvistettu, antoivat alaisilleen virastoille määräyksen Senaatin sisäasiaintoimituskunnan 17 päivänä toukokuuta 1918 antaman erittäin sekavan kiertokirjeen perusteella takavarikoimaan työväen niin hyvin irtainta kuin kiinteätä omaisuutta, jättäen paikallisille viranomaisille vallan määrätä, mitä ja kenen omaisuutta oli takavarikoitava. Näistä takavarikoista, joilla ei ollut edes oikeuden varjoakaan ja niin 21 päivänä elokuuta 1772 annetun hallitusmuodon 2 §:ssä kaikille Suomen kansalaisille turvatu omistusoikeuden pyhyyden törkeää loukkausta kuin se olikin, ryhtyivät paikalliset viranomaiset sitä erittäin innokkaasti ja omavaltaisesti toteuttamaan. Omistajia ei edes kuulusteltu, puhumattakaan laillisesta tutkimuksesta ja tuomiosta, joita sanottu hallitusmuodon pykälä edellyttää. Suojeluskunnat, yksityiset, vieläpä kuntien toimihenkilötkin käsittivät nämä myymis- ja hukkaamiskiellot niin, että puheenalainen omaisuus oli nyt ilman muuta otettu omistajiltaan pois, ja katsoivat oikeudekseen ryöstää ja jakaa niitä mielin määrin, ja vieläpä eräs työväenyhdistyksen omaisuutta hoitamaan määrätty henkilö ryhtyi sitä polttamaan. Kun, kuten jo aikaisemmin mainitsin, näiden rikoksien, joihin koko porvaristomme saman perusteen mukaan, kuin oikeistososialisteja on syytetty, on syyllinen, rankaiseminen ja oikeudenmukainen tuomitseminen on käytännöllisesti kuitenkin mahdoton, niin en löydä tälle pulmalle mitään muuta ratkaisua kuin toisenkin puolen pikainen armahtaminen ja tehtyjen vääryyksien korjaaminen. On pikaisesti korjattava mitä korjattavissa on, sillä on jo paljon tapahtunut sellaista, mitä ei enää voida sovittaa. Lakivaliokunnan enemmistö on kyllä perustelluissa huomauttanut, että hallituksella olisi tekeillä jonkinlainen armahdus. Olemmeko nyt oikeutettuja jättämään asian sen varaan ja luottamaan siihen? Mitä voidaan odottaa hallitukselta jossa edustettuna on vain toinen kanssasyöllinen, riitapuoli? Ehkä samanlaista amnestiaa kuin edellinen, josta enemmän hyötyivät valkoiset rikolliset. Voidaanko odottaa tämänluontoiselta hallitukselta, jonka mielestä kaikki oli niinkuin pitikin olla ja jonka mielestä edellinen hallitus ja viranomaiset olivat tehneet kaikki kykynsä ja voitavansa näiden vankien hoitamiseksi kiduttaessaan Suomessa, tuhatjärvien maassa, viime kesänä vankeja vedenpuutteessa, niinkuin asiasta

tehdyn välikysymyksen esillä ollessa eittämättömästi todistettiin. Ja jos todellakin tässä tätä nykyä ei ainoastaan maamme työväestölle, mutta koko lainalaiselle yhteiskuntajärjestykselle tärkeimmässä kysymyksessä tältä eduskunnalta puuttuu hyvää tahtoa ja kykyä tehdä oikeutta ja kokoavaa työtä, niin siltä puuttuu kaikki edellytykset luovaan eduskunnalliseen työhön paljon kärsineen kansamme hyväksi. Siitä iloitsevat niin oikealla kuin vasemmallakin parlamentarismin vastustajat sekä kaikenlaiset onnenonkijat ja seikkailupolitikoitsijat. Älköön epäonnistumisesta sitten myöskään syytettäkö sosialidemokraattista puoluetta, joka tässäkin asiassa ensimmäisenä on rientänyt positiiviseen työhön eduskunnan arvovallan säilyttämiseksi sekä lainalaisen yhteiskuntajärjestyksen maassamme lujittamiseksi ja turvaamiseksi rauhallisin ja varmasti hedelmää tuottavin keinoin. Kannatan siis valiokunnassa esitettyä vastalauseetta.

Ed. Leinonen: Viimeksi kun käsiteltiin tässä eduskunnassa vankien kohtelukysymystä, silloin oikeiston taholta luotiin monia merkitseviä katseita vasemmistoon tänne sosialidemokraatteihin ja syytettiin ankarasti siitä, että nykyiset sosialidemokraattiset edustajat ja koko Suomen työväenluokka oli syyllinen ja kaikkein ensiksi syyllinen siihen, mitä tässä maassa oli viime aikoina tapahtunut. Minä kuuntelin tätä keskustelua koko ajan. Minä vakuutan, että minä tunnen äärettömän paljon työmiesten sielunelämää, sillä minä itse olen liikkunut lapsesta asti niitten piireissä. Minun johtui mieleeni, että eikö yhdenkään oikeistolaisen, yhdenkään keskustalaisen eli yhdenkään porvarillisen edustajan omaatuntoa kolkuta tunne syyllisyydestä siihen, mitä tapahtunut on, ja minä huomasin kaikeksi ikäväkseni, että ei yksikään pienimmässäkään määrässä tunustanut, että sillä luokalla, jonka edustajana he tässä eduskunnassa istuvat, on myös syytä siihen, mitä tässä maassa on tapahtunut. Minä ajattelin, kun tästä asiasta ruvettiin keskustelemaan, että jos porvariston omaatuntoa eivät vähääkään kolkuta nämä asiat, niin totta totisesti sen omatunto on silloin paksu. Minä siis katson itselläni olevan oikeuden sen käsityksen mukaan, mikä minulla on asioista, luoda silmäys niihin syihin jotka johtivat kansalaissotaan. Minä olen ollut työväenliikkeen mukana 16 vuotta. Minä siis tunnen melkein työväenliikkeen alkua ajoilta sen vaiheet, minä tunnen työmiesten mielipiteet niiltä ajoilta asti, kun he ovat tässä maassa pyrkinet henkiseen ja taloudelliseen hyvinvointiin, kun he ovat pyrkinet

tässä maassa osalliseksi kaikesta siitä, mitä he ovat katsoneet ja nähneet itsellensä oikeutetuksi ja kuuluvaksi.

Kun Europan sota syntyi, se vaikutti maamme teollisuuteen sillä tavalla, että useita teollisuusaloja kärsi raaka-aineiden puutetta. Osittain tilanteen ymmärtämättömyydestä, osittain kaikesta sellaisesta aseman epäselvyydestä kai johtui, että suuria työläisjoukkoja tehdaslaitoksista laskettiin pois. Työnantajat riensivät kilvan alentamaan palkkoja. Niilläkin aloilla, missä työtä oli saatavana, maksettiin kovin pieniä palkkoja. Syntyi työttömyys. Myöhemmin kyllä syntyi n. s. sotatarveteollisuus, suuri osa maamme työväestöstä sai astua vallitöihin saaden 4 markkaa päivältä, joka palkka ei riittänyt osapuilleenkaan inhimilliseen elämään. Se ei vastannut lähestulkoonkaan silloisia elintarpeiden hintoja. Työväki koetti tehdä selväksi silloiselle hallitukselle, kunnanvaltuustoille, elintarvelautakunnille, että niitten täytyy tarttua kovakouraisesti järjestelemään elintarvekysymystä. Nämä vaatimukset kaikuivat kuuroille korville. Nämä vaatimukset olivat ainakin Europan sodan alkuaikoina rauhallisia työväenvaatimuksia. Niissä ei ollut pienimmässäkään määrässä sitä ajatusta vielä, mitä myöhemmin tapahtui, nimittäin aseellista ajatusta. Näitä vaatimuksia ei otettu huomioon, ne kylmäverisesti ja kyynillisesti aina hylättiin ja selitettiin, että tämä tällainen työväen ja kansan liikehtiminen tapahtui kiihoituksesta, sillä muuten sitä ei heidän mielestään olisi ollut. Työväen keskuudessa syntyi hirvittävä hätä, puute ja kurjuus. Useat työläiset olivat kantaneet kaikki, mitä niillä oli panttilainastoon päästäkseen jollakin tavalla eteenkäsinsä. Mitä epävarmemmaksi ja kovemmaksi tuli työväen taloudellinen elämä, sen suuremmaksi kasvoi sen katkeruus. Vuokrakeinoittelijat rupesivat kohottamaan vuokriansa, häätämään asunnoista niitä, jotka eivät jaksaneet maksaa vuokriaan. Asuntokurjuus tuli sanoin kuvaimattomaksi. Hallitus lukuisista työväen siveellisistä vaatimuksista huolimatta ei ryhtynyt järjestämään elintarvekysymystä eikä tehokkaasti estämään syntyvää gulashikeinottelua. Elintarvekeinoittelijat salasivat elintarpeita ja viljaa, kiskoivat rikollisen suuria hintoja salatuilla elintarpeilla, kokosivat miljoonia työväen hädällä, kurjuudella ja kyynelillä. Maamme hallitus, jonka olisi pitänyt Europan sodan alussa tarttua tarmokkain käsin estämään elintarvekeinottelua, ei siihen ryhtynyt. Eihän se voinut siihen ryhtyä sillä se edusti tuota keinoittelijaluokkaa. Se ei ole siihen ryhtynyt sillä se oli omistavan luokan hallitus, se ei ollut kansan hallitus. Myöhemmin ei

sitä enää mikään hallitus voinut järjestää. Asiat olivat menneet sille kannalle että gulashit olivat ottaneet maamme vähäiset elintarpeet takavarikkoon ja ei olisi tullut enää myöhemmin sellaista hallitusta, joka olisi voinut täydellisimmin sitä elintarvekeinottelua enää estää ja järjestää elintarvekysymystä oikealle kannalle. Jos se hallitus, joka Europan sodan alussa oli voimassa, olisi ryhtynyt järjestelemään yhtä kovakouraisesti elintarvekysymystä kuin nykyinen hallitus järjestee laillisia oloja tähän maahan, jos se olisi antanut sotakeinoittelijoille 12 vuoden tuomioita, linnavankeutta ja suuremmille miljoonakeinoittelijoille kuolemantuomioita, niin uskon, että hallitus olisi elintarvealalla paljon paremmin onnistunut. Onhan useille punakaartilaisille annettu kuolemantuomioita siitä että he ovat nälän ja kurjuuden vallitessa menneet takavarikoimaan viljaa. M. m. olin tilaisuudessa erään kerran Lappeenrannassa näkemään jolloin oluen keittäjältä väkijoumien tekijältä meni Lappeenrannan punakaartiin, jota minä koetin kieltää siitä kaikella tarmollani, mutta joka meni takavarikoimaan viljaa, siis ovat tehneet lain mukaan nekin rikoksen. Minä en mene niitä puolustamaan vaikka tiedän minkälaisissa tilanteissa ovat sen tehneet, mutta tuomiot, joita on annettu ovat olleet niin erilaiset ettei siitä kukaan ole epäselvä millään tavalla etteikö nämä ole olleet luokkatuomioita, sillä hallitus, joka silloin oli, oli luokkahallitus. Näistä sotakeinoittelijoista ei ole saanut useakaan rangaistusta, jos ovat saaneet rangaistuksen ovat ne olleet pienet. Yksikään heistä ei ole saanut sellaista rangaistusta että se olisi estänyt heitä edelleen jatkamasta tuota rikollista toimintaa. Se on johtunut siitä että heidän keinottelunsa on laillisempaa ja ehkä aivankin laillista nykyisen vallassaolevan luokan mielestä, jotavastoin toisten teot ovat laittomia. Joku sotagulashi on vienyt ehkä miljoonan markan edestä elintarpeita piiloon saadakseen anastaa hädän ja kurjuuden kustannuksella miljoonia taskuunsa. Minusta siis ne ovat aivan yhtä suuria ja paljon suurempia rikollisia, niitä olisi pitänyt rangaista ja kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla olisi täytynyt Europan sodan alussa hallituksen ryhtyä estämään tällaista keinoittelua, jonka se näki selvästi syntyvän. Sen sijaan että silloinen hallitus olisi ryhtynyt kovakouraisesti järjestämään

elintarvekysymystä, alkoi kuulua ääniä, että tähän maahan luodaan salaa aseellisia järjestöjä kansan selän takana. Tämä tapahtui aikana, jolloin työväestöllä ei ollut ajatustakaan aseellisesta toiminnasta. Täällä väitetään minua vastaan, että se on luuloa, että se on Työmies-vainajan kiihoitusta ja että se ehkä vielä on koko Suomen työväenkin harhaluuloa tuo asia. Kyllä minä tiedän sen varmasti, että nämä edustajat, jotka edustavat täällä eduskunnassa porvarillista omistavaa luokkaa, puhdistautuvat tässä eduskunnassa, mutta minä tiedän sen myöskin varmasti, että jos he tässä eduskunnassa puhdistavat itsensä syyttömäksi siihen, mitä tässä maassa on tapahtunut, niin he eivät voi puhdistaa sitä tulevaisuudessa. Sillä niin hyväuskoinen minä olen, minä uskon, että näistä asioista joskus toimitetaan tutkimus, sellainen tutkimus, joka asettaa myöskin tämän hallituksen ja koko omistavan luokan edesvastuuseen, asettaa sen syytettyjen penkille. Minä toivoisin, että sellainen tutkimus toimitettaisiin. Minä toivon, että tähän maahan saadaan vieraita tutkimaan tätä asiaa. Ennen siitä ei tule selvää. Täällä on syytetty myöskin ja syytettiin viime kerralla koko maamme työväestöä siitä, että työväki on käyttänyt apunaan venäläistä sotaväkeä. Minä en sitä puolusta, että se niin on tehnyt. Kenenkä on syy, että tässä maassa oleskeli venäläistä sotaväkeä. Ei niitä sosialistit olleet tänne tuoneet, ei tämän maan työväki ollut niitä tänne tahtonut. Euroopan sodan vaikutuksesta tässä maassa oleskeli runsaasti sotaväkeä, Euroopan sotaan taas oli syyllisenä koko maailman kapitalistiluokat, siihen ovat tämänkin maan omistavat luokat syyllisiä, sillä ne edustavat kapitalismia. Kapitalistiluokat tarvitsevat sotia ja sotalaitosta. Venäläinen sotaväki suojeli venäläistä kapitalismia ja samoin kaikkien maiden sotaväki on oman maansa kapitalismin turvana, mutta se turva näkyy alkavan pettää jokaisessa maassa. Se petti Venäjällä, aseet, jotka oli annettu työmiesten käsiin, kävivät epävarmoiksi. Niin tulee käymään kaikissa maissa. Sotalaitos on kuolemaantuomittu laitos. En usko että tämän Euroopan sodan jälkeen enään saadaan sellaista sotalaitosta mihinkään kapitalistiseen maahan, joka pitkät ajat pysyy omistavalle luokalle varmana ja pettämättömänä. Sen Venäjän sortuvan sotalaitoksen jätteitä ne olivat ne venäläiset sotamiehet jotka täällä majailivat. Ne olisivat, uskon niin, menneet pois, jos olisi vähän enemmän aikaa kulunut, mutta maamme hallitus julisti joukkonsa liikекannalle. Ne katsoivat oikeudekseen jäädä tähän maahan. En hyväksy sitä, että ne ovat tällä tavalla sekaantuneet meidän maamme asioihin,

mutta asiat sillä hetkellä näyttivät niin sekavilta. Venäjältä selitettiin, että Suomen ja Venäjän välit eivät olleet vielä selvät ja niin he katsoivat oikeudekseen vielä jäädä tähän maahan. Helsingin vallityömiehet ne olivat ensimmäiset, jotka ottivat venäläiseltä sotaväeltä aseita, nuo vallityömiehet, joista sanoin, että he tekivät 4 markan päiväpalkalla työtä. Niitä oli koottu ympäri maailmaa tänne joten niitä oli kasaantunut kaikenlaista aineesta noihin vallitöihin ja se joukko muodostui sellaiseksi, että se oli herkkä venäläiselle vaikutukselle. Työväen katkeruus meni niin pitkälle omistavien luokkien perään antamattomuudesta ja käsittämättömyydestä, järjestää elintarvekysymystä ja kaikkia muita työväen tärkeitä kysymyksiä, että se katsoi itsellensä olevan oikeuden tarttua aseisiin. Sitä ei olisi kukaan voinut estää. Minä muistan useita kokouksia täällä Helsingin työväen talolla, marraskuun lakon aikana, jolloin ne miehet, jotka tällä hetkellä ovat puhdistaneet tämän maan tomun jaloistaan ja ovat maanpakolaisia ja joita sanotaan isänmaan pettäjiksi, mitenkä he puhuivat Helsingin työväen talolla: laskekaa aseet pois käsistänne. Eräskin heistä lausui, että te tulette vetämään mustan viivan sosialidemokratian teorian yli sillä asestautumisella, mutta se kaunis puhe ei auttanut. Siis he lähtivät mukaan sillä siveellisellä perusteella että he voivat estää tapahtumasta sitä mikä olisi voinut tapahtua, vielä pahempaa mitä tapahtunut on. Se käsitys minulla on asioista, ja sitä käsitystä ei voi minulta kukaan muuttaa. Minä tahtoisin kuitenkin tätä asiaa käsitellessä yhden asian muistuttaa porvariston mieleen ja se asia olisi se, että tämän maan työväki oli nähnyt ennenkin tässä maassa käytettävän venäläistä sotaväkeä. Se oli nähnyt käytettävän häntä itseään vastaan enkä minä ihmettele, että sille oli muodostunut tuo käsitys, että hänelläkin on tuo oikeus, vaikka minä en sitä hyväksy. Bobrikoffin aikana suomalaiset viranomaiset pitivät kotitarkastuksia yhdessä venäläisten santarmien kanssa, yhdessä niiden kanssa karkoittivat maanpakoon niitä kansalaisia, jotka uskalsivat pitää kiinni kansallisoikeuksistaan. Minä mainitsen tässä muutaman esimerkin, jonka muistan niiltä ajoilta kuin rehtori Rosendahl pakotettiin Oulusta santarmien ja venäläismielisten suomalaisten virkamiesten pakotuksesta lähtemään oman maansa rajojen ulkopuolelle. Silloin panivat venäläismieliset ylioppilaat kissannaukujaiset tälle kansalaissankarille, joka oli uskaltanut nousta venäläistä sortovaltaa vastaan, joka oli uskaltanut panna vastalauseensa sitä vastaan, että osa Suomen virkamiehistä, oli antautunut venäläisten apuriksi panemaan toi-

meen kaikkea sitä, mitä tuo ryssäläinen hallitus tässä maassa tahtoi. Tämä kansallissankari, Herran Tulen kirjoittaja lähti Oulun asemalta maanpakolaisena. Ja siihen olivat vaikuttamassa maamme ryssäläismieliset virkamiehet. Useita tämän maan kansalaisia karkoitettiin Siperiaan siitä syystä, että uskalsivat vastustaa venäläistä sortovaltaa. Näitä karkoituksia pantiin toimeen venäläistä virkavaltaa nöyrästi palvelevat suomalaiset viranomaiset yhdessä santarmien kanssa. He nyt syyttävät Suomen työväkeä samasta asiasta. Minä olin tilaisuudessa näkemään, mitenkä venäläinen sotaväki on usein piirittänyt Helsingin työväentalon suomalaisten ja venäläisten viranomaisten yhteisestä harrastuksesta suomalaisen poliisin avustamana. Minä olen nähnyt myöskin sen, että kerenskiläinen virkavalta tässä maassa hajotti kansanvaltaisen ja maamme laillisen eduskunnan suomalaisten viranomaisten myötävaikutuksella. Minä yritin silloin eduskuntatalolle, ja minä näin Donin kasakoita tuolla eduskunnan käytävässä. Ne olivat paljon muukalaisemman näköisiä vielä kuin se sotaväki, joka oli täällä oleskellut. Minä en tiedä, mistä maan ääristä ne olivat kutsutut. Eräs venäjänkielentaitoinen kysyi että mistä olette tänne tulleet, mistä teidät on tuotu. He mainitsivat sellaisen paikan jostakin sieltä Venäjän alueelta, jota minä en tällä hetkellä muista, joka ei mielestäni ollut mikään tunnettu paikka. Ja kun heiltä kysyttiin, tiedättekö mitä olette tehneet tänään, hajottaneet Suomen laillisen ja kansanvaltaisen eduskunnan, jossa on niin paljon sosialidemokraatteja, vastasivat he: Emme tiedä, meidät on käsketty. Silloin sanottiin, että vedottiin kansaan ja uusiin vaaleihin, vaikka silloin vedottiin venäläisiin pistimiin. Siis tämä oli venäläisen sotaväen käyttämistä meidän laillista eduskuntaa vastaan, johon ei olisi saanut sitä käyttää. Näitä voisi luetella vaikka kuinka paljon, mutta riittää jo tämäkin todistamaan että tässä maassa on ennenkin käytetty venäläistä pistinvaltaa, mutta sitä on silloin käytetty työväkeä vastaan. Syyttäessänne Suomen työväkeä kapinasta ette voi myöskään itse siitä puhdistautua. Tulevan tutkimuksen ja historian edessä te tulette jäämään osaltanne ja ehkä vielä suurelta osalta syytettyjen penkille tässä asiassa. Te tulette jäämään siitäkin syystä että katsotte ainoastaan teillä olevan oikeuden olla hallitsevana luokkana tässä maassa ja että työväenluokka on sellainen luokka, jota pitää hallita. Siis oman käsityksennekin mukaan teidän täytyy olla syytettyjen penkillä, koska asiat ovat sillä tavalla päässeet kehittymään. Minä äsken jo mainitsin, että me olemme liian läheisiä sukulaisia tätä asiaa

tutkimaan ja ratkaisemaan. Siihen täytyy saada vieraat tutkijat. Minä toivoisin että se tapahtuisi pian, että tänne kutsuttaisiin kansainvälinen tutkijakunta, joka tutkii, mitkä syyt ne olivat, jotka vaikuttivat näihin asioihin, minkälainen tila oli Suomen työväellä silloin, kun se tähän ehkä moitittavaan tekoon ryhtyi, sen täytyy tutkia, mitenkä maamme hallitus oli menetellyt silloin, kun Europansota syttyi, elintarvekysymyksen ynnä muiden työväen tärkeiden kysymysten alalla. Jos nämä tutkijat ovat rehellisiä tieteelliselle työleen, jos ne tutkijat ovat arkoja tutkijamaineestaan, niin niiden täytyy ottaa selvää, minkälainen työväen asema oli tässä maassa silloin. Ja kaikista muistakin syistä, jotka tähän onnettomuuteen olivat Suomen työväen johtaneet. Jos näitä asioita siis puolueettomasti tutkitaan ja tuomitaan niin silloin varmasti tulee tämän maan omistava luokka jäämään sille puolelle, että sen täytyy ottaa siitä syystä osaa, josta se on Suomen työväkeä syyttänyt. Siksi täällä eduskunnan porvarillisella enemmistöllä ei olisi oikeutta kohdella sosialidemokraattien puolelta tehtyä vaatimusta sillä tavalla kuin se on sitä kohdellut, sillä tavalla kuin täällä viimeisessä vankien kohtelua käsittävässä asiassa ilmenee eikä myöskään sillä tavalla kuin perustuslakivaliokunnan mietintö tekee sen meille tunnetuksi. Tämän eduskunnan mielestäni täytyisi löytää tie näiden vankien vapauttamiseen. Sen täytyy pystyä määräämään niiden kansalaisten kohtalosta, jotka ovat pakolaisina myös maan rajojen ulkopuolella. Niissä pakolaisissa on paljon sellaisia, joilla ei ole minkäänlaista osuutta kansalaissotaan, vaan nähdessään, mikä tappiolle joutuneen puolueen kohtaloksi tuli niissä seuduissa, missä valkoinen puhdistus oli tapahtunut, nähdessään sen, mikä tuli useiden sellaisten kohtaloksi, jotka eivät olleenkaan tai vaikkapa vain vähässä määrässä olivat ottaneet osaa kansalaissodan aikana laatuaan jotenkin viattomiin ja vähäpätöisiin toimiin, tässä pelossa meni paljon pakolaisia, naisia ja lapsia ulkopuolelle maan rajojen ja siellä he ovat maanpakolaisina, uskaltamatta tulla tähän maahan. Amnestian täytyisi siis koskea niitakin. Ne ovat Suomen kansalaisia, niille täytyy saada tilaisuus palata kotimaahansa ilman että he menettävät tänne tultuaan vapauttaan ja joutuvat ankariin rangaistuksiin.

Tukeakseni käsitystäni pakolaisten paljoudesta ulkomailla, erittäin Venäjällä, pyydän esittää muutamia numeroita, jotka minä tiedän olevan tosia. Pietarissa olevan suomalaisen rekisteritoimiston mukaan on heinäkuun 15 päivänä Pietarin yhdessä ainoassa pakolaiskodissa Pav-

lowin kasarmissa 400 pakolaista, yhteensä Pietarin pakolaistieteissä on 4,000 pakolaista, niistä 50 % naisia ja lapsia. Venäjällä tämän saman tiedon mukaan lasketaan olevan 12,000 pakolaista, erittäin ne jotka ovat vielä muille suunnille menneet, erittäin ne jotka ovat Muurmännillä, erittäin ne, jotka ovat menneet Ruotsiin, Norjaan ja minne pitkin maailmaa lienevät paenneet, ne ovat poissa tästä tilastosta. Sen jälkeen on vielä useita poliittisen vainon takia koettanut päästä rajojen ulkopuolelle, joille myös pitää tässä armahduksessa suoda tilaisuus tulla kotimaahan. Tässä eduskunnassa on puhuttu niin äärettömän paljon yhteistyöstä ja sovinnollisuudesta. Silloin kun näihin vaaleihin lähdettiin minun valitsijani ainakin panivat suuret toiveet tähän armahdusasiaan. He selittivät, että me menemme vaaliin ja meidän täytyy mennä vaaleihin, sillä tärkein mikä tällä hetkellä on työväelle, on saada armahdus poliittisesti vangituille. Minun työläisvaistonani sanoi silloin että se toivo on turha. Minä en ole niitä sosialidemokraatteja, joka petyn porvariston suhteen. Minä en koskaan niistä pety. Minä käsitin millä tavoin porvaristo suhtautuu työväen tärkeisiin kysymyksiin. Minä olin tämän kysymyksen suhteen hyvin epäilevällä kannalla. Minä käsitin että porvariston kosto on perinpohjainen, se on mahdollisimman julmaa, enkä minä ole siinä käsityksessä pettynyt. Minä toivoisin kuitenkin että jos tämän maan kansalaisilla on jonkunlaista ajatusta siitä että tässä maassa täytyisi vielä elää ja olla yhdessä, ellei tämän maan kansalaisilla ole sellaista ajatusta että toisen tai toisen täytyy siirtyä toiseen tai vaankappaleeseen, jos sillä on sellainen ajatus että tässä maassa täytyy meidän vielä elää yhdessä, niin silloin tämän eduskunnan tällä hetkellä täytyy Suomen työväenluokalle tärkeimmässä kysymyksessä pystyä sanomaan sellaiset sanat että se ei tule tulevalta Suomen kansan elämältä kaivamaan pohjaa pois jalkain alta. Ja muulla tavalla se ei voi sitä tehdä, ellei se ratkaise tätä armahduskysymystä koko laajuudessaan.

Minä vaadin siis puolestani ja uskallan väittää että minun valitsijani vaativat myös puolestaan armahdusta kaikille kansalaisille, siis niillekin valtion ja maan pettäjille, joiksi ne on sanottu täällä, siis työväen liikkeen johtajille. Minä tunnen heistä useita, ja minä tiedän että he ovat tehneet parhaansa mitä ovat voineet, he ovat lähteneet mukaan siitä syystä että heillä on auktoriteettia, he ovat voineet estää tapahtumasta kaikkea, mikä olisi voinut tapahtua. Olisi ollut hyvä kokemus se että olisi nähty, minkälainen kansalaissota olisi ollut ilman ettei heidän mukanaan

olisi ollut työväenliikkeen johtohenkilöitä. Minun käsitykseni on se että se olisi ollut monin verroin kauheampaa, sillä kun on lukenut niitä julistuksia, joita silloinen hallitus on antanut jokaisessa numerossa, kielletään kaikista rikoksellisista teoista punakaartilaisia, jota vastoin voisin valkoisen Suomen puolelta siteerata aivan päinvastaista useista lehdistä; m. m. Sortavalassa ilmentyvistä Laatokasta erään paikan olen tänne siteerannut ja se kuuluu: „Kansan kosto on perinpohjainen, kansa on noussut kostamaan, olkoon sillä oikeus kostaa!” Tällainen sävy oli näissä lehdissä ja minä vakuutan että sillä kiihotettiin paljon valkoisia joukkoja tekemään niitä tuhojoutia, joita ne tekivät. Siis kyllä sitä siltäkin puolelta on kiihoitusta tapahtunut.

Minä en tahdo tässä enää kajota sen enempää siihen, kuka oli syypää ja kuka ei. Mutta minä tahdon osottaa että porvaristo oli syyllinen ja on syyllinen siihen, mitä tässä maassa on tapahtunut. Jos te tässä eduskunnassa puhdistatte itsenne, te ette voi sitä tehdä tulevan historian edessä eikä tulevien sukupolvien edessä.

Minä siis kannatan tätä vastalauseita ja toivoisin että tämä kysymys ratkaistaisiin Suomen työväestölle sillä tavoin että se tähän kysymykseen tyytyy ja että sitä tämä kysymys jossain määrin rauhoittaa ja tyynnyttää.

Ed. Lehtokoski: „Ei mitään sovintoa työläisten ja porvariston välillä” sanottiin Vaasan hallituksen taholta 1918. Näyttää siltä ikäänkuin tämä lause ja sen tulkintatapa tahdottaisiin vieläkin meidän maassamme toteuttaa. Lakivaliokunnan hylkäävä lausunto tästä armahdusmanifestista todistaa päivänselvästi, ettei vielääkään meidän maassamme tahdota pyrkiä luomaan minkäänlaista silttaa eri kansaloukkojen kesken. Me tiedämme jokainen, miten kansalaissodan jälkeen voitonsaanut porvaristo antoi luokkakostotunteilleen mitä hirmuisimman vallan ja tämän seurauksena oli se että kymmentuhannet työläiset teljettiin vankileireihin. Niiden joukossa oli syvällisiä, oli syyttömiä ja monta tuhatta näistä vangeista kuoli epätoivoon, nälkään, kurjuuteen ja kärsimykseen näissä vankileireissä. Kun sitten vihdoinkin alkoivat valtiorikosoikeudet toimia, eivät nämäkään minkäänlaista oikeudenmukaista menettelyä noudattaneet niihin henkilöihin nähden, jotka olivat vankileireihin joutuneet. Paikallisten suojeluskuntien lausuntojen perusteella langetettiin yksinomaan tuomioita. Tuomitut itse eivät saaneet puhua sanaakaan puolustukseensa. Luotettiin yksinomaan siihen mitä paikalliset esikunnat kultakin paikoin näistä vangeista il-

moittivat. Ja nämä ilmoitukset olivat yleensä samansuuntaiset. Ilmoitettiin lyhyesti että tämä kyseessäoleva vanki oli kapinoitsija, yllyttäjä, kiihoittaja, että hänestä tahdottiin päästä mahdollisimman pian. Päätökset kun tehtiin olivat nekin samanmukaiset. Monet henkilöt, jotka olivat varmat siitä että silloin kun he pääsisivät tuomiolle kuulemaan kohtalostaan, tulisivat ehdottomasti pääsemään vapaiksi. Mutta kuinka surkeasti monet tuhannet työläiset pettyivät näiden toiveiden suhteen. Saavuttuaan sinne, luettiin niille valmiit raportit ja päätös oli myös senmukainen. Jos syytetty alkoi puolustautua, lausuttiin yksinkertaisesti että täytyy olla hiljaa. Täällä ehkä väitetään niinkuin väitettiin silloinkin kun ed. Hakkila teki välikysymyksensä juuri tästä samasta vankikysymyksestä että voihan syytetty seitsemän vuorokauden kuluessa armoa anomalla, ei valitusta tekemällä, hakea muutosta tuomioon. Mahdotonta oli vieraalta paikkakunnalta olevalle henkilölle saada minkäänlaisia todistuksia kotipaikkakunnaltaan, koska vankilain senaikaiset säännöt jo edellyttivät silloin että vangilla oli ainoastaan tilaisuus kerta viikossa kirjoittaa omaisilleen ja myöskin kerta viikossa ottaa tietoja omaisiltaan vastaan. Tällöin oli ilmeinen mahdottomuus saada minkäänlaisia todistuksia, voidakseen todistaa syyttömyytensä, voidakseen todistaa sen ettei ollut tehnyt sitä rikosta, mistä hänet oli tuomittu. Täytyy vielä tämän lisäksi ottaa huomioon se että niissäkin tapauksissa montä kertaa, milloin nämä tuomitut kykenivät, ja saivat silloisessa tilanteessa hankituksi itselleen todistuksia, silloinkaan eivät aina yllirikosoikeudet ottaneet huomioon näitä todistuksia tuomioita vahvistaessaan. Meillä monella on tiedossa tapahtumia, jolloin henkilöitä on tuomittu 10—15 vuodeksi siitä että ovat tehneet jossakin eri paikkakunnalla jonkun rikoksen, jota he eivät ole tehneet. Ja vaikka yllirikosoikeuteen on jätetty todistuksia että henkilö koko elämänsä aikana ei ole sanotulla paikkakunnalla käynyt ja vaikka paikallinen suojeluskunnan esikunta on valan velvoituksella todistanut että tuo kyseessäoleva henkilö ei ole koskaan siellä käynytkään, siitä huolimatta tämä valtiorikosoikeuden päätös on vielä voimassa ja tuomittu istuu edelleen vankilassa kuritushuonevankeutta kärsimässä tekemättömistä rikoksista. Tällä kertaa on tämä kysymys meidän käsiteltävänämme, on kysymys siitä, voidaanko ja tahdotaanko palauttaa oikeutta niille, jotka jo enemmän kuin vuoden ovat olleet vankileireihin teljettyinä. Toivoisin että tällä kertaa kun olemme täällä eduskunnassa, tekisimme myöskin eduskunnan arvoa vastaavan

päätöksen. Me tiedämme että kansajoukkojen katseet tällä kertaa kohdistuvat tämän eduskunnan puoleen tässä kysymyksessä suuremmassa määrässä kuin koskaan ennen. Monet tuhannet perheet odottavat jotakin oikeudenmukaista toimintaa, voidakseen jälleen alottaa elämänsä. Monet tuhannet perheenisät odottavat vankiloissa, minkälaisen päätöksen tulee tämä eduskunta teemmään ja monet perheenäidit ja ne kymmenet tuhannet sotaorvot nekin odottavat tilaisuutta, jolloin heidän turvansa, huoltajansa pääsisivät pitämään huolen heidän jokapäiväisistä elämäntarpeistaan. Vielä täytyy tämän lisäksi ottaa huomioon se että jos näitä poliittisia vankeja pitkän aikaa pidetään vankiloissa, vankilan kolkkujen muurien sisällä, silloin heistä ehdottomasti ei ole kovinkaan suurta hyötyä yhteiskunnalle, jos joskus Suomen parlamentin tai Suomen hallituksen mielipide kääntyisi toisellaiseksi kuin mitä se lakivaliokunnan ehdottamassa muodossa tekee. Uskon että se bolsheviikkiyliopisto mikä näissä vankiloissa on olemassa, kasvattaa näistä sellaisia henkilöitä, että jos he joutuvat siellä vuosikausia olemaan, ne eivät suinkaan ole yhteiskunnallemme hyödyksi. Minä siis puhun yhteiskunnallisen rauhan säilymisen nimessä. Meidän täytyy lisäksi ottaa huomioon se, että kurjuus työväenjoukkojen keskuudessa viime vuoden aikana on tavattoman suuressa määrässä kasvanut ja tämä kurjuus synnyttää katkeruutta suuremmassa ja suuremmassa määrässä ja jos meidän maassamme olosuhteet kehittyvät ilman minkäänlaista sovintoa, ilman minkäänlaista armahdusta näihin vankeihin nähden, silloin myöskin katkeruus kansanjoukkojen välillä kasvaa entistä suuremmaksi. Ja siihen suinkaan minun luullakseni meidän maalamme ei ole varaa.

Tämän lisäksi täytyy ottaa huomioon sekä kuntien että valtion talous. Tiedetään, niinkuin jo edellisellä kerralla vankikysymyksestä keskusteltaessa tuli selville, mitenkä tavattoman suuressa määrässä on meidän maassamme muodostunut sotaorvoja kansalaissodassa ja varsinkin sen jälkiselvittelyjä tehtäessä. Tiedetään, että nämä sotaorvot muodostavat nykyään $\frac{1}{4}$ kunnan avun tarvitsijoista, ja tämä summa on verrattain suuri. Kun laskemme nämä sotaorvot, laskemme niiden lasten lukumäärän, joidenka isät vielä ovat vankileireissä, niin kohoaa tämä yli 20,000:een. Se komitea, joka valtion toimesta asetettiin viime suven aikana, on saanut jonkunlaisen mietintönsä valmiiksi ja siinä ilmoitetaan, että niissä kirkkoherrakunnissa, joista on saatu selvää, on sotaorvoja meidän maassamme yli 20,000 ja että joulujarraskuussa oli 17,000 lapsen isä vankilei-

rissä. Tiedetään, että tämä on verrattain suuri summa, ja tiedetään että tämän verrattain suuren joukon ylläpitämiseen tarvitaan myöskin varoja. Nyt eivät perheenisät vankiloissa ollessaan kykene, vaikka kuinka tahtoisivatkin, pitämään huolta perheensä toimeentulosta. Tällöin täytyy näitten sotaorpojen äitien kääntyä kuntien puoleen, koska kunnat ja valtio eivät ole kyenneet edes työtä riittävästi järjestämään näille perheenäideille. Kunnallisten työvälitystoimistojen tilastot osoittavat viime vuodelta, että työläisnaisten lukumäärä työtä hakiessaan on kasvanut tavattoman suureksi ja että ei edes lähimainkaan ole voitu tyydyttää sitä työn tarvetta, mitä naispuoliset työntekijät näistä kunnan työvälitystoimistoista ovat olleet itselleen hakemassa. Näinollen näillä perheenäideillä, jotka olisivat tahtoneet pitää huolta omista lapsistaan, ei silloin ole ollut mitään muuta tehtävää kuin kääntyä kuntien puoleen ja pyytää avustusta voidakseen edes jotenkuten tulla toimeen.

Huolimatta kuntien taloudesta ja huolimatta siitä, että vie velkatalouteen jopa monissa paikoissa kunnallista konkurssipesää kohti tavattoman suuressa määrässä kunnallistaloudesta huolimatta puhuu toinenkin seikka, nimittäin valtiotalous, myöskin poliittisten vankien vapauttamisen puolesta. Tiedetäänhän, että yksistään näiden vankileirien ylläpitämiseen kulutetaan muutamia kymmeniä miljoonia markkoja. Ja onko siitä Suomen kansalle vastaavaa hyötyä? Ei. Jos olemme rehellisiä ja oikeudentuntoisia kansalaisia, olimme sitten porvareita tai sosialidemokraatteja, niin meidän täytyy ehdottomasti tunnustaa, että ne varat, jotka käytetään niiden vankileirien ylläpitämiseen, missä säilytetään poliittisia vankeja, ne ehdottomasti koituvat Suomen kansan turmoksi, eikä suinkaan miksiäkään hyödyksi. Nämä kysymykset ovat sellaisia kysymyksiä, jotka ehdottomasti puhuvat poliittisten vankien vapauttamisen puolesta.

Tämän lisäksi täytyy vielä ottaa huomioon se seikka, että meidän maassamme niistä armahdukista, mitä on toimitettu, eivät ole ollenkaan päässeet osallisiksi lievemmin tuomitut, eivät ole päässeet osalliseksi ne henkilöt, jotka jo silloin tuomiolla ollessaan pääsivät ehdonalaiseen vapauteen, tosin menettämällä kansalaisluottamuksensa, jopa monet 10—11 vuodeksi. Tiedetään, että meidän arvoisa sisäministerimme on antanut juuri viime viikkoina kiertoakirjeen alaisilleen virkamiehille ja pyytänyt näiden mitä voimakkaimmin pitämään huolta siitä, että näitä kansalaisluottamusta vailla olevia henkilöitä pidettäisiin silmällä ja että niiden matkustusvaikeuksia koetettaisiin lisätä.

Onko meidän hallituksessamme ollenkaan huomattu sitä seikkaa, että täten tehdään mahdottomaksi näiden kansalaisluottamusta nauttimattomien henkilöiden toimeentulon mahdollisuus? Onko meidän hallituksemme ollenkaan ottanut huomioon sitä, että tällaisilla toimenpiteillä pakotetaan työkykyisiä, ammattitaitoisia työläisiä työttömyyteen? Onko ollenkaan otettu huomioon sitä, mikä työttömyyden seurauksena on? Meidän hallituksemme antaessaan tällaiseen kiertoakirjeen alaisilleen virkamiehille ei ole ottanut huomioon sitä, että se täten synnyttää työttömyyttä, työttömyyden kautta kurjuutta ja kurjuuden kautta tien rikoksiin. Siis ei ole tämä määräys miksiäkään hyödyksi Suomen kansalle paremmin kuin sekään, että vankeja täällä vankileireissä pidetään. Palautettakoon kansalaisluottamus ja lähetettäköön vangit vapaaksi.

Vielä täytyy yhtenä seikkana ottaa huomioon tässä amnestiakysymyksessä se seikka, että meidän maassamme kurinpitolaitosten välityksellä tuomittiin moniaita tuhansia työläisiä virkansa menettäneiksi, tuomittiin kansakoulunopettajia, rautatieläisiä, postityöntekijöitä j. m. s. siitä syystä, että he olivat täyttäneet toimensa järkkymättömästi sen ajan, kun kansanvaltuuskunta isännöi täällä punaisessa Suomessa. Onko ollenkaan otettu huomioon sitä, että monet esim. rautatielaitoksen palveluksessa olevista ylemmistä virkamiehistä, kuten asemapäälliköt ja muut niihin verrattavat virkailijat, ovat edelleenkin toimessa, vaikka he toimittivat paljon tärkeämpää, paljon suurempaa ja edesvastuullisempaa tehtävää kuin nämä heidän alaisensa alimmat työntekijät? Ei ole ollenkaan otettu huomioon sitä, että nämä ylimmat virkamiehet itse tunnustivat ensiksikin kansanvaltuuskunnan. Monet rautatieasemapäälliköt pyysivät itselleen palkankorotuksia, virkalomaa, sairauslomaa, ja siis näillä toimenpiteillä tunnustivat tämän kansanvaltuuskunnan senaikuiseksi hallitukseksi. Heidän alimmat käskyläisensä suorittivat ainoastaan niitä töitä, joita heidän ylimpensä, siis nämät päälliköt, käskivät heidän toimittaa. Ja nyt, senjälkeen kuin tämä kansalaislusa päättyi, kun porvaristo pääsi voittajaksi, silloin nämä alimmat työntekijät postissa, rautatielaitoksessa ja muissa sentapaisissa toimistoissa, ne yksinään joutuivat kaiken rangaistuksen alaisiksi. Ylimmat virkamiehet kaikki ovat toimitaan ja alimmat huolimatta siitä, että heillä ei ole ollut ollenkaan niin suurta vastuuvollisuutta, he ovat kokonaan ajetus pois toimistaan. Onko ollenkaan otettu huomioon sitä, että tämä menettely on tavattoman väärä, ja onko ollenkaan otettu huomioon sitä, että nyt jos koskaan tulisi Suomen

kansan tuntea etsikkoaikansa ja parantaa ne haavat, mitkä kansalaissodan jälkiselvittelyissä Suomen kansaan iskettiin. Porvariston taholta varsinakin meidän vaalipiirissämme puhuttiin vaalien edellisenä aikana niin kauniisti siitä työstä, mitä tässä eduskunnassa tullaan tekemään. Meidän piirissämme edistysmieliset lehdet kirjoittivat, että nyt täytyy ryhtyä niitä syviä haavoja parantamaan toteuttamalla kansanvaltaisia uudistuksia ja luomalla oikeutta kärsiville. Minä uskon, että tässä huoneessa tällä kertaa on juuri tällaisia tämän lauseen sanoja ja myös tällaisten lauseiden kirjoittajia. Ja minä toivon, että nyt tällä kertaa, kun on kysymys juuri tästä suuresta kysymyksestä, mikä mahdollisesti voisi nämä kaksi niin suuresti katkeroittunutta kansanluokkaa toisiinsa lähentää, että ne nyt muistaisivat niitä lauseitaan ja kirjoituksiaan ja toimisivat sen mukaan. Siis toivoisin sitä, että meidän maassamme voitaisiin nämä poliittiset vangit vapauttaa mahdollisimman pian. Sitä vaatii kansan oikeudentunto ja sitä vaatii meidän parlamenttimme arvo. Meidän täytyy ottaa huomioon se, että jos me täällä eduskunnassa nyt teemme kielteisen päätöksen tähän kysymykseen nähden, niin silloin kiulu edelleenkin molempien kansanluokkien välillä kasvaa entistä suuremmaksi ja silloin ei soveltavasta yhteistyöstä kummankin kansanluokan keskuudessa voi tulla mitään. Minä toivon, että meidän porvaristomme tällä kertaa sekä oikeistossa että keskustassa ottaa huomioon sen vakavan ajan, missä me nyt elämme ja tekee päätöksensä myöskin tämän mukaisen. Ja minä uskon ja olen varma siitä, että tämä päätös otetaan tuhansissa Suomen työläiskodeissa verrattain suurella tyydytyksellä vastaan ja olen myöskin varma siitä, että meidän maamme ei taloudellisesti, ei henkisesti, ei sivistyksellisesti eikä aineellisesti tule tästä kärsimään vaan päinvastoin hyötymään. Minä siis yhdyn siihen vastalauseeseen, minkä lakivaliokunnan sosialidemokraattiset jäsenet tämän anomusehdotuksen johdosta ovat tehneet.

Ed. af Forselles: Den av lantdagsmännen Hupli och Itkonen undertecknade petitionen går ut på en allmän amnesti för alla som ej gjort sig skyldiga till mord eller mordbrand, att mordarnes och mordbrännarnas sak skulle upptagas till förnyad prövning, samt slutligen att medborgarligt förtroende skulle återställas alla dem, som erhållit amnesti. I den till betänkandet fogade reservationen tillägga dessutom reservanternas åtgärder för ytterligare tvenne kategorier, nämligen för dem som blivit avskedade från järnvägarna, posten, tullen och fängelseväsendet samt

från folkskollärarkåren samt, att de som gjort sig skyldiga till s. k. olagliga avrättningar ånyo skola ställas inför domstol. Då denna reservation av de flesta föregående talare har blivit understödd, så ber jag i korthet få kritisera de punkter, varpå reservanternas stöda sin anhängan.

Först säges, att statens finanshushållning skulle påkalla en ändring i det närvarande läget när statsförbrytarna numera i underhåll kosta ca 38,000,000 mark och därtill ytterligare kommer underhållet för dessa förbrytares hustrur och barn. Det är visserligen sant, att dessa 38,000,000 utgöra en stor summa, men denna summa kan dock icke få vara avgörande, då det gäller upprätthållandet av rättstillståndet i landet med dess miljardbudget. Det förefaller mig emellertid som om icke omtanken om statens finansväsende vore utslaggivande för reservanternas förslag, utan snarare en önskan att erhålla amnesti för förbrytarna i så stor utsträckning som möjligt. Såsom ett senare moment framhålla reservanternas, att lagen av den 29 maj 1918 icke tillät dömma statsförbrytarna för annat än högförräderi eller upprorsbrott, och att de sålunda icke bort få dömmas för landsförräderi. Med anledning därav ber jag få uppläsa § 9 från författningen i fråga: Domstol för statsförbrytelser äger i sina domar ställa sig lag till efterrättelse och skall, såvitt ej nedan annorlunda säges, beträffande rättegången vid domstolarna för statsförbrytelser tillämpas vad i fråga om rättegången i brottmål vid allmän domstol finnes stadgat. — Detta innefattar sålunda även rättighet att dömma till straff för landsförräderi.

Reservanternas anföra vidare, att de domar, som fällts av de skilda domstolarna för statsförbrytelser hava varit i hög grad olika även ifall där det gällt likartade brott. Det måste erkännas att under förhållanden som de förevarande olikheter måste förekomma, men å andra sidan kan man ej heller neka till sådan möjlighet även under vanliga förhållanden. Man kan blott tänka sig att om olika hovrätter dömma i liknande mål även under normala förhållanden domarna icke alltid komma att bli kongruenta.

Vad avskedandet av betjänte vid flere av statens verk beträffar, så heter det i reservationen, att de skulle blivit „lagstridigt” skilda från sina tjänster. Detta är ingalunda fallet, ty man bör erinra sig, att alla dessa verk, järnvägarna, posten, fängelserna och tullen hava rätt att skilja betjänte, som icke mera anses lämpliga att tjäna staten. Därmed är likväl icke sagt, att icke samma verk skulle hava rättighet att någon gång framedes i sin tjänst återtaga samma personer. Även

vid folkskolorna har folkskoledirektionen rättighet att efter undersökning tilldela folkskollärare varning eller suspension från tjänsten eller också avsked från tjänsten. Sålunda ha de straff som kommit dessa personer till del ingalunda varit olagliga.

Vad åter beträffar ansvar för dem, som gjort sig skyldiga till s. k. olagliga avrättningar, så finnes det i ett tidigare amnestidekret en särskild paragraf, som reglerar förhållandet. Jag avser dekretet av den 7 december 1918, punkt 5 där det heter: De personer, vilka i syfte att undertrycka det mot landets lagliga ordning i gångsatta upproret eller hindra dess utbredande eller återställa ordningen förövat handlingar, som innefatta ett överskridande av vad för sagda syftemåls vinnande varit nödigt skola för sådana handlingar icke underkastas åtal eller straff.

Sålunda är det väl omöjligt att åtala sådana vilkas brott ägt rum före den 7 december 1918; för dem åter som efter denna tid begått liknande brott, (om sådana nu finnas) skall det väl icke vara omöjligt att beivra dem ifall de anmälas i laglig ordning för behörig myndighet.

Jag har sålunda icke kunnat övertyga mig om, att något enda av de motiv som i reservationen anföras såsom stöd för de klämmar, vari reservationen utmynnar, skulle vara hållbart. Däremot har jag funnit, att de av utskottet anförda motiven äro väl på sin plats. Bland annat säger utskottet att en amnesti nu icke borde komma i fråga med avseende å dem, som ännu sitta häktade och icke gjort sig skyldiga till mord eller mordbrand, i det att en sådan amnesti även skulle omfatta själva ledarne för upproret. Det är ju påtagligt att så kunde inträffa, ifall amnestin skulle utsträckas så långt som i reservationen föreslås, varav följden eventuellt vore att vi snart skulle hava här upprorsledarne Tokoi, Manner och Gylling åter, och att de i stöd av en senare paragraf i amnestidekretet skulle åter erhålla medborgerligt förtroende, bliva valbara till kammaren och snart kanske sitta som regeringsmedlemmar.

Det säges vidare att vi hos oss förfarit strängare än i andra länder. Jag har vid ett tidigare tillfälle redan påvisat, att så ej är fallet. Jag redogjorde därvid för huru förhållandena tedde sig i Paris år 1871 efter kommunardupproret. Och vi kunna fråga oss, huru det gick sedan upproret kuvats och när kommunarderna erhöilo amnesti. I detta avseende ber jag att få fästa uppmärksamheten vid, att det ej blev fråga om amnesti, förrän år 1876, alltså 5 år efter själva upproret. En fullständig amnesti åter medgavs först år 1880, sålunda åtta å nio år efter upprorets kuvande.

I Finland däremot har redan efter det första året tvenne gånger amnesti beviljats, nämligen medels dekret av den 30 oktober och av den 7 december samma år. Härtill kommer att regeringen alldeles nyss bebadat, att den med avseende å de domar som kunde anses vara olikformiga ernar skrida till vidtagande av åtgärder för beviljande av ny amnesti. Det är så som den „vita terrorn” här har förfarit i jämförelse med tillvägagångssättet utomlands i liknande fall!

De flesta talare hava förordat antagande av klämmarna i reservationen på olika grunder samtidigt med att mångt och mycket yttrats, som redan tidigare framlagts i samband med frågan om den „vita terrorn”. I detta avseende har jag emellertid känt mig angenämt berörd av det yttrande som avgavs av lantdagsman Vuolijoki, i det att detta för första gången innehöll ett bestämt avståndstagande från upproret och ett fördömande av detsamma. Jag ville rekommendera herr Ryömä att förfara på samma sätt i tidningen Sosialidemokraatti och där mindre begagna agitationsmedel. Under sådana förutsättningar kunde möjligen ett samförstånd med de borgerliga fås till stånd.

Oaktat jag sålunda icke har någon orsak att framställa någon anmärkning mot utskottets kläm skulle jag likväl finna den omständigheten, att själva petitionsmemorialet icke blivit bland lantdagsmännen utdelat vara en orsak till att denna fråga icke nu borde omedelbart slutbehandlas. Det är därför jag tager mig friheten understöda lantdagsman Procopés förslag om bordläggning till nästa plenum.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja tätä ehdotusta on kannatettu, on asia valtiopäiväjärjestyksen 56 §:n mukaisesti pöydälle pantava. Pyydän siis puheenvuoron käyttäjiä kohdistamaan lausuntonsa asian pöydällepanoon.

Ed. Itkonen: Minä ehdottaisin, että tämä asia pantaisiin pöydälle puoli tuntia tämän istunnon päätyttyä pidettävään täysi-istuntoon. Minä pyydän perustella tätä ehdotusta muutamilla sanoilla. Ensiksikin tämä kysymys on niin tärkeä, että tämä on välttämättä saatava ratkaisuksi ennenkuin eduskunta lähtee kesälomalle. Tämä kysymys on nyt jo ollut esityslistalla toista viikkoa ja nyt vasta sitä on päästy käsittelemään. Sentähden tuntuu tämä pöydällepanoehdotus aivan perusteettomalta. Vieläkin perusteettomamalta se tuntuu, kun tiedetään, että niistä perusteista huolimatta, joilla tätä asiaa on ehdotettu

siirrettäväksi ensi viikkoon, on melkein kaikkia anomusehdotuksia käsitelty. Tässä nyt ei nimitäin ruotsalaisia kappaleita ole useissakaan niissä eduskuntaesityksissä ja anomusehdotuksissa ollut, jotka täällä ovat nyt lopullisesti käsitelty. Minä en käsitä tätä pöydällepanoehdotusta miksikään muuksi kuin jarrutusyritykseksi. Ja kun vielä tiedämme, että seuraavaan eduskunnan istuntoon tulee hallitusmuotokysymys, joka varmasti tulee vaatimaan sängen pitkän ajan, niin miltei varmaa on, että jos tämä kysymys nyt pannaan pöydälle pitemmälle kuin tämän illan istuntoon, niin tämä kysymys ei tule ratkaistuksi ennen kuin eduskunta lähtee kesälomalle, ja minun mielestäni tämä kysymys on niin tärkeä, että se on välttämättä ratkaistava ennenkuin tämä eduskunta kesälomalle hajaantuu.

Ed. Helo: Pyydän kannattaa ed. Itkosen ehdotusta.

Ed. Kekkonen: poissa.

Ed. Wuorimaa: poissa.

Ed. M. Erich: poissa.

Ed. Leino: Minä pyydän myös kannattaa ed. Itkosen tekemää ehdotusta.

Ed. Kaila: Minä pyydän saada ehdottaa, että asia pannaan pöydälle johonkin istuntoon ensi viikolla.

Ed. Hildén: Jag skulle vilja fråga: gäller det att yttra sig endast därom huruvida frågan skall bordläggas eller gäller det att tala i sak?

Puhemies: Icke i sak, endast om bordläggning. (Ei asiasta, ainoastaan pöydällepanosta.)

Ed. Hildén: Jag avstår.

Ed. Hakkiila: Luovun.

Ed. Ampuja: poissa.

Ed. Vainio: poissa.

Ed. Tolonen: Luovun.

Ed. Aalto: poissa.

Ed. Junes: Luovun.

Ed. Setälä: Asiata ei pyydetty pöydälle

sen johdosta, että anomusehdotusta ei ollut esillä ruotsiksi, vaan sen johdosta, että alkuperäinen anomusehdotus ei ensinkään ole ollut edustajain nähtävänä eikä sitä ole myöskään istunnossa milloinkaan luettu. Koska asiaa tämän vuoksi pyydetään pöydälle, niin on mielestäni tarkoituksetonta panna asiaa pöydälle tämän illan istuntoon, sillä sillähän ei tätä tarkoitusta saavuteta. Ja jos tahdottaisiin tulla johonkin positiivisempaan tulokseen, kuin mihin valiokunnan mietintö johtaa, niin olisi senkin vuoksi suotavaa, että asia pantaisiin pöydälle myöhemmäksi. Minä puollan sen vuoksi ed. Kailan ehdotusta, että asia pantaisiin pöydälle johonkin seuraavalla viikolla pidettävään istuntoon.

Ed. Procopé: Det synes mig som skulle herr Itkonen hava tagit miste. Det är icke endast den svenska översättningen av petitionsmemorialen, som saknas. Icke heller på finska har detta memorial överlämnats till lantdagen. Jag ber f. ö. att få hänvisa till den socialdemokratiska reservationen, som är bifogad betänkandet. Där yttras: „Någon ollen saamme kunnioittaen ehdottaa, että Eduskunta hyväksyisi anomusehdotuksen pöytäkirjan muuttettuna: 1 mom. samoin kuin anomusehdotuksessa.” Nu hava alla socialdemokratiska talare understött reservationen. Men de verkligen, att lantdagen skall gå och rösta in blanco på ett papper, som den aldrig sett? Det kan jag icke tänka mig.

För öfrigt tycker jag, att vänstern nu har fått, som man säger på finska, puhua suuna puh-taaksi. Har det kunnat räcka så här länge med amnestifrågans avgörande kan det räcka några dagar till. Jag ber att få understöda herr Kailas förslag.

Ed. Sarlin: Luovun.

Ed. Rytty: poissa.

Ed. Repo: Luovun.

Ed. Wuorimaa: Kun tämä asia on hyvin tärkeä ja vastalauseessa vain viitataan siihen että 1 ja 3 momentti tulisivat kuulumaan niinkuin anomusehdotuksessa on, niin minäkin kannatan ed. Kailan ehdotusta että se pantaisiin pöydälle maanantaiksi, niin että edustajat olisivat tilaisuudessa perehtymään tähän täydellisesti.

Ed. Itkonen: Pyytäisin vain ed. Procopélle vastata että hän on lakivaliokunnassa käsitellyt tätä samaa asiaa eikä hän siellä ole katsonut

itseään estetyksi ehdottamasta tai äänestämästä anomusehdotuksen hylkäämisen puolesta. Siis hänellä on täytynyt olla tieto tämän anomusehdotuksen sisällöstä tai sitten hän on äänestänyt sen „umpimähkään”. Minä ihmettelen, kuinka hän nyt vasta on voinut ruveta harkitsemaan, miten asiaa on käsiteltävä, kun ei valiokunnassakaan ole sitä huomannut. Sitä paitsi täällä on kaikki anomusehdotukset ja eduskuntaehdotukset käsitelty samalla tavalla, ei yhtään niistä ole vielä edustajille jaettu. Jokainen, joka niistä on tahtonut saada selvän, on saanut hankkia eduskunnan kirjastosta tai painatustöiden kansliasta. Tämä ei ollenkaan sovellu näin pitkäaikaisen lykkäyksen puolustamiseksi sillä kaikki eduskunnan ratkaisemat asiat ovat käsitelty samassa järjestyksessä ja samalla tavalla.

Ed. Estlander: Jag förenar mig också med dem, som hava yrkat på bordläggning till ett plenum i nästa vecka och det på det skäl, som här anfördes och som enligt min tanke är sådant, att det icke kan motsägas. Det förvånar mig, och detta vill jag tillägga, att icke denna brist blivit genom kansliet avhjälpd, ty redan vid ett tidigare plenum har anmärkning gjorts i ett enahanda fall.

Vad beträffar det förslag som här också framställt, att bordläggning skulle beviljas endast till ett plenum, som komme att hållas en halv timme efter detta plenums slut, har jag den tillförsikt till hr Talmannen, att han icke skall tillåta ett sådant förfarande, som endast kan betraktas såsom ett oskick, vilket fått vinna insteg i lantdagsförhandlingarna och som vid de förra ständs-lantdagarna aldrig skulle hava tillåtits. Det skulle för resten i detta fall icke leda till målet. Ty då borde i alla fall den föredragningslista, som nu är uppgjord för plenum genomgås till slut, och förefaller det mig som om då ett vidare plenum icke skulle hava något skäl för sig.

Ed. Hildén: Jag är högeligen förvånad över att från vensterhåll från mitt eget partis sida, har gjorts ett förslag att ifrågavarande avgörande skulle uppskjutas till ett plenum, som skulle hållas endast en halv timme härefter. Då ju fordran på uppskov stödde sig på att petitionen, till vilken här hänvisades, icke förelåg i tryck och då lantdagsmännen icke fått del av denna petition, är det ju en logisk följd, att frågan endast kan avgöras, sedan detta petitionsmemorial föreligger. Således vinna vi ingenting med att endast begära ett uppskov på en halv timme. Det är en alldeles naturlig sak att om någon här fordrar av mig, att jag skall rösta i en sak,

som jag icke känner till, vägrar jag rösta; ty jag har icke lika litet som någon annan kommit till lantdagen för att rösta i blindo, utan jag skall veta vad jag röstar. Därför understöder jag dem, som fordra bordläggning till ett kommande plenum, och jag hoppas, att petitionen föreligger i tryck för varje lantdagsmann innan detta nya plenum eger rum.

Ed. Procopé: Jag kan i allt väsentligt instämma med hr Hildén. Jag vill endast tillägga, att det jag framhållit ingalunda har varit avsett som en anmärkning mot kansliet. Jag vet, att det icke är brukligt, att petitionerna tryckas, men det är icke heller brukligt, att man i reservationerna hänvisar till handlingar, som lantdagen icke har sett. Hr Itkonen kan vara fullkomligt lugn. Jag har nog tagit del av petitionsmemorialet, till och med grundligt, men om lantdagen blankt vill rösta med mig på den prövning jag har gjort av petitionsmemorialet, så har jag ingenting mot det. Det kan man ju tänka sig, att en församling på en persons rekommendation lämnar ett förslag den ej sett, utan avseende, men jag kan icke tänka mig, att en församling skulle gå och rösta för och godkänna ett förslag i detalj på grund av något, som den icke ser för sig. Det vore nog, för att använda ett vulgärt uttryck, att köpa grisen i säcken.

Ed. Leino: Kun tätä pöydällepanoehdotusta yli tänään pidettävän istunnon aina maanantaihin asti on perusteltu sillä ettei tähän asiaan ole tarkemmin syvennytty, kun ei ole ruosinkielistä kappaletta, niin minun täytyy lausua ihmettelyni sen johdosta, koska ehdotuksentekijä kuuluu samaan valiokuntaan, eikä ole silloin katsunut tärkeäksi että olisi tahtonut saada anomuksesta jäljennöksen ja sen avulla syventynyt asiaan. Minusta näyttää että ennemmin on ajateltu asiasta niin että se tulisi yksinkertaisesti hylätyksi, mutta kun nyt tänä iltana täällä on tehty muitakin ehdotuksia, sellaisia että niihin on täytynyt kiinnittää huomiota, niin tahdotaan asiaan lähemmin syventyä ja senvuoksi sitä pyydetään pöydälle.

Ed. Lohi: Minä olisin kyllä toivonut että tämä kysymys olisi päiväjärjestyksestä saatu jo tänä iltana pois. Mutta kyllä minun täytyy tunnustaa että tällä pöydällepanopyynnöllä on hyvin hyvät perusteet kun kaikki edustajat eivät ole saaneet nähdä anomusehdotuksen ponsia. Siinä ovat vastalausujat tehneet virheen, etteivät ole tuoneet kaikkia ponsia eduskunnan nähtäviksi ja

täten on niiden vaikea asiasta päättää, jotka tahtoisivat siihen myötätuntoisesti suhtautua, kun eivät tiedä, minkälaiset ponnet ovat.

Ed. Kotonen: Minä olen tyydytyksellä pannut merkeille että keskusta ja oikeisto on kuitenkin joutunut asiassa jo senverran epätietoiseksi että tahtovat nähdä ponnet, ennen kuin ryhtyvät äänestämään. Tähänasti on näyttäytynyt että ollaan tällaisessa asiassa valmiit äänestämään aivan umpimähkään.

Ed. Procopé: Det är icke något tvivel från högerns sida. Det är bara att högern velat följa den gamla regeln audiatur et altera pars.

Ed. Schuman: Den anmärkning som här gjorts av hr Procopé — och som kanske bort framställas av någon annan, eftersom herr Procopé sitter i lagutskottet — är utan tvivel berättigad. Jag har redan vid ett tidigare plenum varit i tillfälle att göra en liknande anmärkning, och jag måste hemställa, huruvida det icke vore möjligt att kanslikommissionen vidtager åtgärd därhän att för framtiden petitions- och motionsförslag bleve i tid tillgängliga för lantdagsmännen. Det är ju en mängd förslag, som man önskar känna, innan man går att avgöra deras öde. Jag vet icke om det förslag jag gjort är framställt i rätt ögonblick, men jag hemställer ändå, huruvida det icke vore möjligt att så begä. som jag här framhållit.

Ed. Hupli: Vaikka tässä on olemassa muodollinen puutteellisuus, niin on selvää, että jos eduskunnalla vaan on halua pitää asia tärkeänä ja tehdä siitä päätös, niin tämä seikka voidaan selvittää siten että eduskunnalla on uusi istunto puolen tunnin kuluttua ja silloin puhemies lukee sen ponnen joka tästä puuttuu. Se on pikkuinen pala ja sen perusteella voi jokainen eduskuntajäsen sen joko hyväksyä tai hylätä. Niinollen jos istuntoa ei lykätä vain puoleksi tunniksi vaan seuraavaan viikkoon, niin se todistaa että muodollisilla verukkeilla tahdotaan viivyttää tätä asiaa viikosta toiseen.

Ed. Tolonen: Minä luulen että kysymyksessä olevat ponnet ovat valiokunnan jäsenten vastalauseesta jääneet pois siitä syystä, että oikeiston taholta ei osotettu valiokunnassa erikoista halua tutustua näihin ponsiin, vaan että eduskunnan olisi ne ilman muuta hylättävä. Se ilmiö, joka on tänä iltana nähty, osottaa että nyt sen jalestä on tullut halua ja harrastusta eduskunnan puolelta jotain asiasta sanoa, josta nyt on ky-

symys. Muuten minä toivoisin että mahdollisimman pian asiasta tultaisiin selville, koska siitä on ryhdytty selvää ottamaan.

Keskustelu pöydällepanemisesta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. Estlanderin lausunnon johdosta katson asiakseni huomauttaa, ettei minun mielestäni valtiopäiväjärjestys anna minulle oikeutta estää ed. Itkosen tekemää ehdotusta asetamasta äänestyksenalaiseksi.

Ed. Estlander: I anledning av herr Talmannens meddelande ville jag framhålla, att enligt min uppfattning L.O. står på den standpunkten, att det är herr Talmannen, som besluter om plena och vilka ärenden, som därvid föredragas.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Itkonen ed. Helon kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle istuntoon, joka alkaisi puolen tuntia senjälkeen kuin nyt oleva täysi-istunto on päättynyt. Kutsun tätä ehdotusta ed. Itkosen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Kaila ed. Setälän kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle johonkin istuntoon ensi viikolla. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kailan ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Itkosen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Kailan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 76 „jaa”- ja 93 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt jättää asian pöydälle johonkin seuraavalla viikolla pidettävään istuntoon.

2) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille

tarkoittavan ed. Paasivuoren anomusehdotuksen n:o 140 johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Arajärvi: Tämän kuun 20 päivänä eduskunta käsitellessään ensimmäistä eduskunnassa

vireille pantua määräraha-anomusta, päätti panna mietinnön pöydälle siihen istuntoon, jossa voivat tulla esille myöskin muut eduskunnassa vireille pannut määräraha-anomukset. Tämän päätöksen tehdessään eduskunta käsitteli pöydällepano-asiaa melko pitkän ajan, niin että saattaa pitää selvänä, että eduskunta ilman muuta tahtonee olla johdonmukainen tekemällensä päätökselle. Näin ollen minä ehdotan, että nyt kyseessä oleva asia pannaan pöydälle siksi, kunnes eduskunta on tilaisuudessa käsittelemään myöskin muut määrärahoja koskevat anomukset.

Ed. Sarlin: Köyhyyden ja puutteenalaisuuden syyt yhteiskunnassa ovat suurin piirtein jaettavissa ymmärtääkseni kahteen valtakuntaan, 1) n. s. sisäisiin syihin ja 2) n. s. ulkonaisiin syihin. Sisäisillä syillä ymmärretään syitä, jotka piilevät ihmisessä itsessään ja joitten voittaminen tai lievittäminen siten on hänen omassa vallassaan, hänen persoonallisuutensa piirissä. Ulkonaisilla taas syitä, joille ihminen itsessään, vain yhtenä yksilönä yhteiskunnassa, ei ilman muiden yksilöiden samansuuntaista toimintaa mahda sanottavasti mitään, vaan joiden poistaminen päinvastoin edellyttää koko yhteiskunnan ja sen lainsäätäjän myötävaikutusta. Tässä yhteydessä ei ole syytä ryhtyä lähemmin erittelemään puutteenalaisuuden sisäisiä syitä, laiskuutta, juoppoutta, huikentelevaisuutta ja tuhlaavaisuutta sekä työntehon nykyistä heikkoutta, niin määrävä sijansa kuin niillä onkin yhteiskunnallisten rasitusten pelottavassa kasvussa tässäkin maassa ja varsinkin viime aikoina. On sen sijaan pantava huomiota puutteenalaisuuden ulkonaisien syiden eräiseen tekijään, jolla on valtava vaikutuksensa yhteiskuntaelämässä, nimittäin työttömyyteen, joka tuotannon ja varsinkin teollisen elämän aloilla alituisen uusiintuu ja yhä laajenevien mullistusten ja pulien johdosta aika ajottain saavuttaa huippunsa.

Pulien aikana joutuu sadottain ja tuhansittainkin kyvykkäitäkin työläisiä sellaiseen hätään, että elävä pakko ajaa heidät yhteiskunnan harteille. Maaseudulla ovat lisäksi onnettomille perille jo varemmin häätäneet maanvuokra-olot ja huippuuntunut metsä- ja talohuipaus kasvattaneet jo ennestäänkin pelottavan suurta tilattomien laumaa, satunnaisesta ansiosta elävää loisten ja mäkitypalaisten sarjaa, joilla talvisin usein on ollut edessään kurjuus ja kulkurielämä.

Työttömyyskysymys koko laajuudessaan onkin puutteenalaisuuden yhteiskunnallisista ulkonaisista syistä mielestäni merkittävin. Se on onneton sekä sosiaalisessa katsannossa yleensä että

etenkin siitä kärsivään työväenluokkaan nähden. Milloin työmies ei ole tilaisuudessa ainoan pääomansa, työvoimansa, käyttämiseen, joutuu hän olojen pakosta puutteeseen ja nälkään sekä lopuksi perheineen päivineen yhteiskunnan harteille. Työttömyyden syyt taasen, se on myönnettävä, piilevät huomattavassa määrin vallitsevassa tuotantotavassa. Määräajottain tapahtuu siinä näet seisahdus. Voiton tavoittelun ylenmääräisesti kiihoittama tuotanto kasvaa helposti kysyntää suuremmaksi ja silloin on edessä mainitsemani pysähdys kaameine seurauksineen. Se käsisivarsien sarja, jonka teollisuus nousukauteen on houkutellut palvelukseensa, jää akkiarvaamatta joutilaisuuteen.

Vaikeimpien tilanteitten aikana on yhteiskunnan ja valtion ollut ryhdyttävä lievittämään työttömyysturmiota ja sellainen pulakausi entistä kenties vakavampana on parhaillaan ollut eletävänämme. Mutta näihin asti on työttömyyden torjumista tarkoittavilla toimenpiteillä maassamme ollut paremminkin tilapäisyyden ja hapuiluvan kokeilun kuin päämääristä tietoisien työpoliitiikan luonne ja juuri sentähden on tässäkin maassa tuon tuostakin hädäytty yhteiskunnallisuuden kannalta mitä nurinkurisimpaan menettelytapaan: on annettu almuja työn asemasta, hukutettu työkykyisenkin työläisen siveellinen oman arvon- ja kunniantunto ja alennettu hänet paikoin perheineen päivineen raajarikkoisten ja vaivaisten köyhäinhoitolaisten sarjaan, taikka on sitten häthätään pantu käyntiin n. k. hätäaputoita ilman järjellistä suunnittelua, ilman että lainkaan on kiinnitetty huomiota työn kansantaloudelliseen merkitykseen ja tuotannolliseen arvoon. Yrityksiä työmarkkinointemme säännöstelyksi ei meiltä kuitenkaan ole kokonaisuudessaan puuttunut. On tehty aloitteita julkisten töiden järjestämiseksi siihen suuntaan, että nimenomaan niiden avulla kyettäisiin ehkäisemään kärjistynyt työttömyys n. s. pulakausina. Jo vuonna 1903 esiintyi tämä pyrkimys selväpiirteisenä ja hyvin perusteltuna „Ekonomiska Samfundet”-yhdistyksen asettaman komitean mietinnössä. Sen jälkeen tarttui asiaan eduskuntakin jo vuoden 1908 toisten valtiopäivien aikana anomalla, että valtiontoita koetettaisiin entistä enemmän järjestää eri vuosille ja vuodenajoille siten, ettei työttömyys niiden kautta lisääntyisi, vaan päinvastoin vähentyisi, sekä että niistä valtion toista, joita erityisesti toimeenpannaan nimenomaan työttömille, maksettaisiin, mikäli mahdollista, vastavasta työstä kullakin paikkakunnalla kulloinkin tavallinen työpalkka, kuin myöskin että kunnille, jotka suuremmassa määrässä toimeenpaneavat työt-

tömyyden aiheuttaman hädän lieventämistä tarkoittavia, sopivasti järjestettyjä aputoita, myönnettäisiin valtionvaroista tarvittavia avustuksia. Niinikään on asiaa useampaan otteeseen pohdittu Suomen kaupunkipäiville valmistetuissa esityksissä ja työnvälitys- ja työttömyyskongressissa sekä keskusvirastojen päällikköjen välisessä hallituksen 1914 asettamassa komissionissa. Mutta riittävän tehokkaaseen valtion ja kuntain töitten työttömyyden torjumista edesauttavaan säännöstelyyn ei mielestäni meillä yhä vielääkään ole päästy, eikä varsinkaan, mikäli on kysymys n. k. kuoleista sesongeista, jollaisen järjestelyn toteuttamiseksi sivistysmaissa yleensä ja etenkin Englannissa viime vuosina on tehty suunnattoman paljon aloitteita. Pyydän tässä suhteessa ainoastaan viitata englantilaisten sosiologien Beatrice ja Sidney Webbin suurisuuntaiseen ohjelmaesitykseen. Edellä esittämälläni Eduskunnankin osittain jo varemmin omaksumalle kannalle on Työväenasiainvaliokunta asettunut käsillä olevissa ponsiehdotuksissaan, ja tukea menettelylle on saatu myös kansainvälisesti hyväksytyistä katsantotavoista. Niinpä hyväksyttiin Gentin kansainvälisessä työttömyyskongressissa syyskuulla 1913 hollantilaisen edustajan ministeri Treubin ehdotuksesta m. m. seuraavat periaatteet: On suotava:

„1:o että julkiset viranomaiset, valmistellessaan teetettäviä julkisia töitä ja hankintoja: a) ottavat vakavasti harkittavaksi, eikä näitä töitä tai hankintoja voida siirtää vuoden kuolleeseen aikaan taikka lähempään tai kauempaan pulakautteen eli taloudelliseen painostusaikaan; b) mikäli mahdollista ja ainakin mikäli teknilliset syyt eivät tee estettä pidättävät sellaisia töitä ja hankintoja, jotka eivät ole kiireellistä laatua, vuoden kuolleeseen aikaan tai tuleviin pulakausiin; c) edeltäkin laativat mainittua laatua olevien töiden ja hankintojen luetteloita pitempiä ajanjaksoja varten ja esittävät nämä asianomaisille edustajistoille, jotta näitä töitä voitaisiin säästää sellaisiin aikoihin, jolloin taloudellinen pula tekee tuloaan.”

2) „Finanssilakien”, sanotaan siinä edelleen, „pitäisi olla kyllin joustavia, salliakseen hallintoviranomaisten muodostaa vararahastoja vähemmän kiireellisten töitten ja hankintojen teettämiseen pulavuosina.”

3) „Joka maassa olisi asetettava pysyväinen virasto, jonka tehtävänä olisi tarkata tulossa olevien taloudellisten pulien tai painostusten oireita, säännöllisin ajoin julaista huomioitensa tulokset („Krisenbarometer”) ja antaa hallintoviranomaisille lausuntoja oikeasta ajasta, milloin pula- ja

painostuskausiin varatut työt ja hankinnat olisi- vat alkuun pantavat.”

Samansuuntaisiin tuloksiin on tullut äskettäin Köpenhaminassa pidetty Pohjoismaitten välinen näitäkin kysymyksiä käsitellyt konferenssi, jossa Suomellakin oli edustajansa, ja kieltämättä on jo meidän päivinämmä tunnustettavakin oikeaksi se katsantokanta, että yhteiskunnan ja valtion on, niin pitkälle kuin suinkin mahdollista, taattava jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle tilaisuus hyödylliseen ja tuottavaan työskentelyyn. Tässä järjestelyssä ei kuitenkaan voi pitää oikeana sitä ajatustapaa, jonka mukaan perinpohjaisen ammattimiehen tulisi pulakaudella tai kuolleen sesongin vallitessa kyetä elättämään henkensä ja perheensä hänelle miltei mahdottomilla karkeilla hätäaputoilla, kuten esim. sepelin särkemisellä, jota maassamme on yleisesti hätäaputyöksi käytetty. Työttömyyden torjumista tarkoittavat toimenpiteet ovat sekä valtion että kuntien yleisissä töissä ohjattavat sellaisille perille, että julkisilla töillä, niitä säännöstellen ja lykkäillen kuolleille ja pula-ajoille, tasaillaan työoloja ympäri vuoden. Ammattitaidottomia varten sen sijaan käynevät varatyöt edelleenkin jossain määrin pakollisiksi. Mutta samalla kun asetuu tälle, kansainvälisestikin, kuten luulen osottaneeni, hyväksytylle kannalle, ei mitenkään voi hyväksyä sitä katsantotapaa, joka ilmenee valiokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessa, tarkemmin sanoen vastalauseen kolmannessa ponnassa. On järkipäisen sosialipolitiikan kannalta mitä turmiollisinta ryhtyä jakamaan valtion varoja ilman muuta suorastaan työttömille, ellei siihen ole ehdoton pakko hädänalaisten hengen pelastamiseksi, jollain äärimmäisen kriittisellä hetkellä; ja minua ei ole voinut olla ihmetyttämättä, että tuon vastalauseessa ilmenevän ajatuksen takana on luettavana työväenopistonjohtajan, kansanedustaja M. Erichin nimi, — vaikka hänen uskoisi vallan hyvin tuntevan ne periaatteet, joilla vastalauseen tarkoituseriä on valiokunnassa koetettu vastustaa. Suoranaiseen raha-almuun liittyy jo itseensä avun vastaanottajaankin nähden minun mielestäni alentava, siveellisesti polkeva piirre.

En liioin voi pitää oikeaan osanneena vastalauseen ensimmäistäkään kohtaa. Onhan ennenai- kaista ryhtyä nyt jo päättämään niiden miljoonain lukumääristä, jotka vähintään olisivat varat- tavat 1920 vuoden menosääntöön työttömyyden torjumiseksi, kun emme vielä lainkaan varmasti voi nähdä, minkälaiseksi työolot täällä ensi vuona muodostuvat. Lienee kylliksi, että hallitusta kehoitetaan ottamaan riittävä määrä budjettiin varoja sellaisia yleishyödyllisiä, vaikkaan ei vält-

tämättömiä töitä varten, joita voidaan panna viireille ja pitää käynnissä sikäli kuin työmarkkinat ja mahdollinen työttömyys vaativat, niinkuin valiokunta onkin ehdottanut. Täten jää hallitukselle tilaisuus syksyyn mennessä harkita tilannetta. Luonnollisesti oivaltanee hallitus sen lisäksi kaiken varalta ehdottaa budjettiin määrärahan käytettäväkseen työttömyyden torjumiseen yleensä, ilman nimitettyä työtä, jota saatetaan hädän hetkellä käyttää. Harkittava niinkään tarkemmin on sekin summa, mikä olisi varattava budjettiin niiden työttömyyden torjumiseksi suunniteltujen yleisten kuntien töiden tukemiseksi, joita hallitus katsoo tarpeelliseksi avustaa varsinkin elintarvetuotannon lisäämiseksi ja asuntopulan poistamiseksi.

On vielä huomautettava, että Helsingissä 5—6 päivänä viime maaliskuuta pidetyssä työnvälityskokouksessa jossa työttömyyskysymyksen oli pohdinnan alaisena, on omaksuttu ponnet, jotka sisältävät melkein täsmälleen saman ajatuksen kuin valiokunnan mietinnön 4 ponsi, enkä ole havainnut työväen omien edustajienkaan tuossa kongressissa vastustaneen mainittua katsantokantaa. En siis saatakaan käsittää, mistä vastalauseeseen tämä kohta oikeastaan nyt on aiheutunut. Valiokunnan ponsi ei terveesti ajatellen sisällä mitään sellaista, kuin mitä vastalauseessa yritetään uskotella. Mutta ikävät kokemukset viimeisiltä vuosilta ovat velvoittaneet ponnien omaksumaan päinvastaisen väärinkäytöjen torjumiseksi.

Vuoden 1917 sekä vakinaiseen että ylimääräiseen menosääntöön otti eduskunta yli 41 miljoonaa markkaa yleishyödyllisiä ja tarpeellisia töitä varten, joihin voitaisiin sijoittaa työtöntä väkeä. Näitä varoja, mitkä valtion rahassääntöön merkittiin rajattomina siirtomäärärahoina, on sittemmin aina tähän päivään asti käytetty mainittuun tarkoitukseen. Mutta koska viimekeväinen kapina keskeytti nämä n. k. hätäaputyöt ja muutenkin saattoi työttömyysolot aivan toiselle kannalle ja varsinkin kun valtion rahavara-tila on vaatinut säästävyyttä, on näiden määrärahojen käytössä saavutettu säästöä sen johdosta, että osittain ei ole toimitettu hätä-aputöitä niin laajalti kuin oli aikomus ja osittain on tekemättä jätetty mainituilla varoilla suunniteltuja töitä.

Vuonna 1917 budjetin järjestelyn yhteydessä otettiin työttömyyden ehkäisemiseksi menosääntöön seuraavat määrärahat, jotka ovat seuraavien määrin käytetyt: Saimaan, Pielisjoen ja Ruokovirran kanavien laajennustyöhön 870,000 mk., käytetty kokonaan; maantierakennuksiin Pohjois-Suomessa 140,000 mk., käytetty kokonaan; Lapuanjoen ja Teerijärvenjoen perkaustoihin

300,000 mk., käytetty kokonaan; suonkuivaustöihin valtion metsissä eri osissa maata, 3,410,000 mk., käytetty 503,200 markkaa, järellä 2,906,800 markkaa; maataloushallituksen alaisiin ojitus- ja perkaustöihin viljelysalojen kuivattamiseksi 1,986,874 markkaa 62 penniä, käytetty kokonaan; maantientekovelvollisten maantietöitten avustamiseen 1,300,000 mk., käytetty kokonaan; maalaiskuntien kunnallisten töitten y. m. avustamiseen 3,000,000 mk., käytetty 1,229,200 markkaa, järellä 1,770,800 mk.; kaupunkikuntien kunnallisten töitten y. m. avustamiseksi 3,000,000 markkaa, käytetty 1,807,000 mk., järellä 1,193,000 markkaa; kuivatus- ja jokien perkaustöihin sekä soiden kuivattamiseen 2,000,000 markkaa, käytetty 955,633 mk. 59 penniä, järellä 1,044,366 markkaa 48 penniä; Iisveden—Konneveden—Keiteleen kanavoimistyön aloittamiseen 2,000,000 markkaa, käytetty kokonaan; Rauman kaupungin satamatöitten avustamiseen 250,000 markkaa, käytetty kokonaan; Oulun mielisairashoitokeskuslaitoksen rakennustöitten aloittamiseen 500,000, järellä kokonaan; laajennus- ja uusimistöihin valtion rautateillä pääasiallisesti Etelä-Suomessa 8,301,000 mk., käytetty 2,221,770 mk., järellä 6,079,230 markkaa; hallituksen käytettäväksi uusia rautatierakennuksia varten 4,000,000 markkaa, järellä kaikki; hallituksen käytettäväksi työttömyyden lieventämiseksi 10,000,000 markkaa, käytetty 3,612,000 markkaa, järellä 6,388,000 markkaa, ja työttömyyskeskuskomitean käytettäväksi 500,000 markkaa, siitä käytetty 234,526 markkaa 05 penniä, joten järellä on 265,473 markkaa 95 penniä. Yhteensä on siis 41,557,874 markkaa 62 penniä myönnetty budjetin järjestyssä varoja työttömyyden torjumiseksi sanotuksi ajaksi, niistä on käytetty 17,410,201 markkaa 19 penniä ja järellä siis 24,147,670 markkaa 43 penniä.

Aioittujen hätäaputöiden jatkaminen siinä laajuudessa kuin oli ajateltu lienee senkin vuoksi käynyt osittain tarpeettomaksi, että kukistetun kapinan johdosta oli suoritettava paljon muita töitä, joihin tarvittiin runsaasti varoja. Niinpä ovat rautatiehallituksen rataosastomenot kapinan johdosta maaliskuun 1 päivään tänä vuonna nousseet 2,521,716 markkaan.

Ylläluetelluilla vuoden 1917 ylimääräiseen rahassääntöön otetuilla siirtomäärärahoilla on tänä vuonna jatkettu niitä aikaisemmin aloitettuja töitä, joita ei ole keskeytetty. Samoin on n. s. Naistöiden Keskustoimisto edelleenkin työskennellyt mainituilla määrärahoilla. Koskei kuitenkin vuoden 1918 eikä 1919 rahassääntöön ole otettu määrärahoja näitä tarkoituksia varten ja

koska eduskunta käsitellessään kuluvan vuoden rahassääntöä lausui toivomuksen, että hallitus ryhtyisi tarpeellisiin toimenpiteisiin, jotta siirtorahamäärärahoiksi aikaisemmin merkityt määrärahat nyt kuluva vuodesta alkaen menettäisivät siirtomäärärahanluonteen, on valtion toimenpiteet työttömyyden lieventämiseksi tämän vuoden lopussa keskeytettävä, ellei ensi vuoden rahassääntöön sitä tarkoitusta varten oteta tarpeellisia määrärahoja, ja sitä emme finanssivaikeuksista huolimatta voi tehdä.

Jos ylläolevan ja sen selostuksen perusteella, mikä on painettuna Helsingissä 5—6 päivinä maaliskuuta tänä vuonna pidetyn työnvälityskokouksen asiakirjoihin, tarkastellaan, onko valtion toimintaa työttömyyden lieventämiseksi edelleenkin jatkettava samassa laajuudessa kuin viime vuosina, on ensinnäkin todettava että maailmansodan ja sisällisen kapinan aiheuttamista oloista ollaan jossain määrin palautumassa säännöllisiin oloihin. Senvuoksi olisi valtionkin toiminta tässä suhteessa järjestettävä vakinaiselle kannalle, ja vähitellen lakkautettava ne ylimääräiset elimet, jotka poikkeuksellisten olojen vuoksi näihin aikoihin asti ovat olleet välttämättömät. Ja koska se normaaliaikojen toiminta, mikä on suurin piirtein suunniteltu jo vuoden 1908 toisilla valtiopäivillä ja virastojen välisen komitean vuonna 1914 antamassa lausunnossa nyttemmin on suurimmaksi osaksi keskitetty kulkulaitosministeriöön, asutushallitukseen ja varsinkin sosiaalihallitukseen, on Työttömyyskeskuskomiteankin mielestä, sikäli kuin sen edustaja on työväenasian valiokunnalle ilmoittanut, näiden vakinaisten valtion elinten asiaksi saatettava sellaiset sekä vakituiset että ylimääräiset toimenpiteet, jotka katsotaan ehkä tarpeellisiksi lieventämään ajoittain ilmaantuvaa työttömyyttä. Senvuoksi ei Työttömyyskeskuskomitea lienekään osaltaan ehdottanut itselleen käyttövaroja ensi vuoden rahassääntöön.

Mitä taasen tulee Naistöiden Keskustoimistoon, joka työttömyyskomitean esityksestä on perustettu Sosiaalihallituksen yhteyteen, on askettain päättäneiden poikkeuksellisten olojen vaikutusta vielä varmaan ensi vuonna havaittavissa naistöiläisten keskuudessa, jonka vuoksi olisi syytä jatkaa Naistöiden Keskustoimiston toimintaa ja sitä varten varoja myönnettävä. Mutta koska yleensä työnvälitystä ja työttömyysoloja koskevat toimenpiteet ovat keskitetyt sosiaalihallitukseen, olisi Naistöiden Keskustoimisto tästä lähin myös rahallisesti yhdistettävä sanottuun hallitukseen, joten se ei enää kuten tähän asti, toimisi Työttömyyskeskuskomitean käyttövaroilla. Olen tämän tahonut lausua valiokunnan mietinnön perustelujen

lisäksi, koska asia kieltämättä on tärkeä ja hallituksen on siihen vakavaa huomiota kiinnitettävä.

Lopuksi saanen vielä huomauttaa, että työttömyysolot, vaikkakin vähitellen rauhanaikaiseen tilanteeseen palautuen, vielä ainakin ensi talven työttömyyskautena vaatinevat varsinkin suuremmissa asutuskeskuksissa ylimääräisiäkin toimenpiteitä ja tuntuva valtionavustusta. Niinpä lieinee valtioneuvosto jo päättänytkin ottaa eduskunnalle annettavaan rahassääntöön m. m. 1,000,000 markkaa, millä summalla olisi avustettava Helsingin satamaradan laajennustöitä, jotka työt on sekä aloitettu että jatketaan työttömyyden lieventämiseksi paikkakunnalla. Työttömyysolot Viipurissa ja sen ympäristössä vaativat myös valtion puolelta rahallisia uhrauksia yhä edelleen. Niinpä on Viipurin kaupunki jo anonut 3,120,000 markan suuruisia määrärahaa osittain avustuksena, osittain korottomana lainana satamaradan rakentamista varten hätäaputyönä.

Erinäiset maalaiskunnat, joiden alueella asuu läheisten kaupunkien irtainta väkeä, ovat myöskin siinä tilassa, että niiden avustaminen olisi välttämätön. Senvuoksi olisi hallituksen käytettäväksi tällaista avustustoimintaa varten ensi vuoden rahassääntöön otettava riittävästi määrärahoja.

Pääasia kuitenkin minun ymmärtääkseni on, että järjestömistä valtion ja kuntien rahataloutta uuvuttavista kansantaloudellisesti kelpaamattomista ja kansan moraalia pilaaavista hätäaputöistä pyritään eroon ja että sekä valtio että kunnat ryhtyvät pitempiä finanssikausia varten suunnittelemaan hyödyllisiä töitä nimenomaan työttömyyden ehkäisyä silmällä pitäen ja niitä työttömyysolojen määräämässä järjestyksessä toimeenpanemaan.

Vaikka valiokunnan mietinnössä esiintyykin yksi ponsi, jossa nimenomaan määritellysti esitetään määräraha ensi vuoden budjettiin otettavaksi työttömyyshädän lieventämiseksi, osaksi siten että työttömille kustannettaisiin vapaat matkat keskuksista niille seuduille, missä työtä olisi saatavana, osaksi myös siten, että työttömyyskassoja valtion puolesta avustettaisiin, täytyy minun mitä vakavimmin valittaa että valiokunnan ehdotus on pyydetty pantavaksi syksyyn asti pöydälle, sillä sen kautta menettäisivät ehdotetut ponnet aktuaalisen arvonsa ja supistuivat ± 0 arvoisiksi. Tässähän on pyritty siihen, että hallitusta kehoitettaisiin ottamaan varteen nuo erittäin tärkeät työttömyyden torjumisessa huomattavat periaatteet, joita valiokunnan enemmistö kannattaa, ja suunnitellessaan yleisiä töitä nimenomaan pitämään silmällä työttömyyden ehkäisyä ja varamaan niitä varten riittävän määrän varoja. En

siis missään tapauksessa voi pitää edes viisaana sitä, että tämä asia lykättäisiin kuten kotitaloustoimikuntien asia ensi syksyyn. Silloin koko valiokunnan työ on menettänyt merkityksensä ja hallitukselle ei jää tilaisuutta ryhtyä sensuun-taiseen menettelyyn, johon sen tulisi ryhtyä ja jossa eduskunnan olisi periaate mielestäni niin jyrkästi merkittävä, kuin se valiokunnan mietinnössä merkitty on.

Ed. Aalto: Ensiksi minä pyytäisin saada tehdä pari oikaisua kyseessäolevan anomusmietinnön vastalauseeseen, johon on tullut pari virhettä. Siellä sanotaan ponsiehdotuksissa: Kolmannen ponnien ehdotamme kuuluvaksi seuraavasti. Pitäisi olla neljännen ponnien. Sekä viimeisessä kappaleessa sanotaan: Valiokunnan mietinnössä olevan neljännen ponnien ehdotamme työvälle vahingollisena kokonaan poistettavaksi. Pitää olla viidennen ponnien. Nämä oikaisu- tahtoisin huomauttaa edustajille, jotka kiinnostavat tähän vastalauseeseen huomiota.

Mitä sitten tulee kyseessäolevaan anomukseen ja mistä syystä se on tehty. Se on johtunut siitä tavattoman suuresta työttömyydestä, joka paitsi jo ennen kansalaissotaa, juuri viime vuonna ja kuluvana vuonnakin on ollut aivan yleinen koko maassamme ja josta ovat saaneet kärsiä tuhannet työläiset. Se tilasto, mikä tässä valiokunnan mietinnössä on työttömistä, itse asiassa ei suinkaan pidä paikkaansa, sillä ylimalkaan eivät näihin työnvälitystoimistoihin läheskään kaikki työttömät ole käyneet itseään ilmoittamassa jo siitäkin yksinkertaisesta syystä, että useimmiten tiedetään, ettei noilla työnvälitystoimistoilla ole työtä tarjottavana, koska useat työnantajat vielä monella alalla kautta maan eivät myöskään ole olleet halukkaita ilmoittamaan työnvälitystoimistoihin, onko ja minkälaista työtä heillä tarjona. Sitä paitsi ehkäisee noihin työnvälitystoimistoihin ilmoittautumista suuressa määrin myöskin se, että työläiset varsinkin kaupunkipaikoissa tietävät, että sieltä ei ole työtä saatavissa, mutta täytyisi heidän kuitenkin pysyäksään työnvälitystoimistojen kirjoissa ainakin kerran viikossa käydä siellä usein jonottamassa, kuten viime kesänä ja yleensä tavallista on ollut, että siellä saa jonottaa pitkät ajat. Erittäinkin naiset arvelevat, että turhaa on käydä jonossa, koska siellä ei kuitenkaan ole työtä saatavissa, niin että todellisuudessa työttömyys, erittäinkin naistyöläisten keskuudessa, on paljon suurempi kuin mitä näistä taulukoista, joita valiokunnan mietinnössä on, käy selville. Se suuri työttömyys, mikä on vallinnut, on juuri johtanut anomusentekijän teke-

mään sellaisen anomuksen, mikä on aiheuttanut kyseessäolevan mietinnön. Asianomainen valio-kunta, joka tätä asiaa on käsitellyt, on kyllä eräissä kohdin ollut varsin yksimielinen siinä, että jotakin olisi tehtävä työttömyyden lieventä-miseksi, mutta valiokunnan enemmistö ei kaikissa kohdin ole tahtonut kuitenkaan tehdä käytännössä sitä, mikä välttämätöntä olisi, vaikkakin periaat-teessa on tunnustettu se, että työttömyyttä olisi lievennetävä kaikilla käytettävissä olevilla kei-noilla. Jos viime vuonna olisi hallituksen taholta riittävästi haluttu poistaa työttömyyttä ja käyttää niitä rahavaroja, jotka olivat hallituksen käytet-tävissä, joista mainitaan tässä valiokunnan mie-tinnössä, ja joista edellinen puhujakin mainitsi, olisi jo viime kesän kuluessa ja viime syksyn ja talvenkin kuluessa voitu huomattavammasti lie-ventää työttömyyttä ja siitä johtuvaa hätää, mutta viime kesänä ei nähtävästi ollut haluakaan poistaa työttömyyttä ja siitä syystä, ainakin mitä viime kesään tulee, oli työttömyys niin suuri, että tuskin milloinkaan Suomessa työväestö on niin suureen hätään joutunut työttömyyden johdosta. Ja tuota työttömyyttä jatkuu yhä vielä erittäinkin nais-työläisten keskuudessa. Nykyään on Helsingissä tavattoman suuri määrä naistyöläisiä, perheen äitejä, jotka ovat menettäneet kansalaissodassa ja sen seurauksista elättäjänsä ja joiden siis on täy-tynyt ryhtyä itse koettamaan hankkia toimeen-tuloa perheelleen — lapsilleen huolimatta siitä, että heidän aikansa kuluu lapsienkin hoitoon. Heillä on kuitenkin nykyään verrattain vaikea, useissa tapauksissa aivan mahdotonta, saada min-käänlaista työtä. On sadottain työläisperheen äi-tejä, jotka ovat käyneet viikosta viikkoon tiedus-telemassa työtä. Sitä ei kuitenkaan ole saatavissa. Näillä ei ole muuta keinoa kuin turvautua vaivaihoidon ja hyväntahtoisten ihmisten apuun. Kuten jo sanoin, uskallan väittää, että jos niitä varoja, joita vielä huhtikuun 1 päivänä 1919 oli valtiolla käytettävänä yli 24 miljoonaa markkaa, olisi käytetty työttömyyden lieventämiseksi, olisi suurin hätä sillä poistettu. Kun valiokunnassa oli käsiteltävänä mietinnön ensimmäinen ponsi, ehdo-tettiin valiokunnan vähemmistön taholta, että tä-hän ponteen olisi otettava joku määräraha, jonka perusteella sitten hallitus voisi järjestää sekä val-tion yleisiä töitä, että myöntää myöskin kunnille lainoja ja mahdollisesti avustuksia eräissä tapauk-sissa. Mutta valiokunnan enemmistö ei siitä huo-limatta, vaikka huomautettiin, että tähän määrä-rahaan, mikä esiintyy vastalauseen ensimmäisessä ponnessa, 60 miljoonan markan määrärahaan, jo voisi sisältyä ne määrarahat, joita eri anomuksina on jätetty eduskunnalle maatalousolojen kohotta-

miseksi j. n. e., kuitenkin ole tahtonut kiinnittää siihen huomiotansa, vaan jätti tämän ensimmäisen ponnin sellaiseksi avonaiseksi kuin se mietinnössä on. Mitä tulee tähän määrärahaan, pyytäisin minä ensiksikin eduskuntaa kiinnittämään huomionsa vastalauseessa olevaan ensimmäiseen ponteeseen, jossa ehdotetaan, että hallitus menosääntöä laatiessaan ottaisi vähintään 60 miljoonan markan määrärahan sellaisia hyödyllisiä ja yleisiä töitä varten, joista valiokunnan mietinnön ponsissa mainitaan.

Asianomainen anomuksentekijä oli myös anomuksessaan anonut, että hallitukselta pyydetäisiin 2 miljoonaa markkaa suoranaisien raha-avustusten antamiseksi työttömille. Valiokunnan enemmistö ei ole tätä halunnut ensinkään myöntää, vaan on asettunut sille kannalle, että raha-avustuksen antaminen vaikuttaa muka siveellisesti alentavasti avustuksen saajiin, ja tehnyt kaikenlaisia verukkeita tällaisen suoranaisen raha-avustuksen myöntämisen estämiseksi. Minä uskallan epäillä, että vaikkakin ensi tulevana vuonna, jota koko tämä mietintö tarkoittaa ja jota tarcoitti ainakin määrärahan pyytäminen suoranaisien raha-avustusten käyttämiseksi, saataisiinkin yleisiä töitä huomattavammin käyttäntöön, niin ottaen huomioon kaiken sen hitauden ja myös suoranaisen välinpitämättömyyden, jota on osotettu yleisten töiden järjestämisessä työttömyyden lieventämiseksi, että näiden töiden ja yksityisen yritteliäisyydenkään avulla emme ensi vuonna vielä pääse sellaiseen tilanteeseen, etteikö olisi suuri määrä työläisiä niin hädänalaisessa tilassa, että heille täytyisi joka tapauksessa myös suoranaisista raha-avustusta muodossa tai toisessa antaa. Tällaisessa tapauksessa olisi mielestäni valtiokin, vaikka ei suinkaan tarvitsikaan tunnustaa, että valtion aina olisi suorastaan riennettävä suoranaisilla raha-avustuksilla avustamaan puutteessa olevia, kuitenkin sellaisina hädän aikoina, kuin nyt viime aikoina on ollut ja joka todennäköisesti ensi vuonnakin tulee valitsemaan, velvollinen jossain määrin suorittamaan myöskin suoranaisista raha-avustusta, sillä se olisi jo suuri lievennys myöskin kunnille. Eri näisten kuntien on viime aikoina täytynyt köyhäinhoitoavustuksina myöntää huomattavan suuria summia suoranaisina avustuksina työttömyydestä aiheutuvan hädän lieventämiseksi. Ne summat nousevat varmaankin paljon suuremmiksi, kuin se, mitä valiokunnan mietinnön vastalauseen 4 ponnissa ehdotetaan, 1 miljoona markkaa hallitukselta anottavaksi. Ja jos suuri työttömyys edelleen tulee vallitsemaan, aiheutuu siitä kunnille yhä suurempia rasituksia ja kuntien täytyy silloin asettaa yhä suurempi verotaakka kun-

nan veroamaksavien niskoille ja se ei suinkaan ole minun mielestäni eduksi kuntien taloudelle, joka pitkä-aikaisen työttömyyden vallitessa on jo muutenkin ja monista eri syistä joutunut huonoon tilaan, useat kunnat ovat suoranaisesti rappiolla raha-asioihinsa nähden, jopa joutuneet niinkin pitkälle, että muutamissa kunnissa, kuten ainakin Viipurin maalaiskunnassa, joku aika sitten oli jo suoranainen vararikon uhka tulossa. On väitetty, kuten huomautin, että raha-avustusten antaminen vaikuttaa siveellisesti alentavasti. Minä en usko, että kukaan työläinen ilman suurta työttömyyshätää lähtee suoranaisista avustusta pyytämään, eikä yleensä näitä avustuksia niin suuressa määrin milloinkaan ole saatavissa ollut, että se olisi vaikuttanut siveellisesti alentavasti, eivätkä ne avustukset myöskään senkautta, että valtio varaisi yhden milj. markan suoranaisen raha-avustuksen myöntämiseksi, tule niin suuriksi, että sillä saatettaisiin ne työläiset, jotka avustusta saavat, sellaiseen asemaan, että he katsoisivat tulevansa toimeen sillä, ilman että heidän ei tarvitsisi lähteä enään työtä itselleen pyytämään. Jos miljoonan markan summa tulisi jaettavaksi ympärillä maan suuren hädän aikana erittäin välttämättömissä tapauksissa oleville hätäkärsiville työläisille, koituisi siitä verrattain pieni summa työläistä kohti ja nykyisenä kalliina aikana, mikä tuskinpa vielä ensi vuonnakaan suuresti halpenee, ei sillä verrattain pienellä summalla pitkälle eletä. Ja vaikka ajateltaisiinkin, että perheen äiti tai perheen isä, jolla on suuri lapsijoukko elätettävänä, voisi saada 100 markankin avustuksen, ei toki sillä niin pitkälle eletäisi, että se vaikuttaisi siveellisesti alentavasti tuohon raha-avustuksen saajaan. Meillä on, kuten jo olen huomauttanut, viime aikoina ollut pakko yksityisen hyväntekeväisyyden ryhtyä avustamaan hädässä olevia. Viime kesänä olivat eräät työläiset pakotetut muodostamaan n. s. työläisten avustuskomitean kerätäkseen rahaa niille hädässä oleville tuhansille työläisperheille, jotka viime kesän kuluessa eivät saaneet ansiomahdollisuutta voidakseen elättää perheensä. Mutta tämä komitea, niin surullista kuin se onkin, ei suinkaan ole Suomesta suurtakaan rahamäärää saanut kokoon hädässä olevien avustamiseksi. Sen on täytynyt turvata ulkomaihin. Itsenäisen Suomen työläisten on täytynyt turvautua ulkomaitten työläisten apuun voidakseen auttaa itsenäisen Suomen kansan eräitä jäseniä ja pelastaa heitä nälkäkuolemasta. Tuskinpa 200,000 markkaa tämä työläisten avustuskomitea sai kokoon kotimaasta, ottaen huomioon myös sen seikan, että työväestö meillä ei ole ollut siinä asemassa, että se niistä niukoista

palkoista, joita se on saanut, olisi voinut, niin au-
liisti, kuin työväestö keräyslistoihin on merkinnyt
markkasen ja kaksikin, olisi saanut suuria sum-
mia kokoon. Varakkaat eivät ole, kuten jo sanoin,
kiinnittäneet suurtakaan huomiota tähän. Sitä
osottaa juuri se seikka, että ainoastaan muutamia
huomattavimpia lahjoituksia yksityisten varak-
kaiden taholta tälle avustuskomitealle on tehty.
Ja suurin lahjoittaja, mikä antoi suuremman
avustuksen tälle työläisten muodostamalle avus-
tuskomitealle, ei suinkaan ollut suomalainen syn-
typerältään, joskin sen jäsenet olivat Suomessa
asuvia. Se lahjoittaja oli juutalainen seurakunta
Helsingissä. Jos meidän suomalainen porvaris-
tomme kautta maan olisi saanut edes 100.000
markkaa kokoon, mikä olisi vastannut sitä sum-
maa, jonka pieni ryhmä maassa asuvia vieraisiin
kansallisuuksiin syntyperältään kuuluvia henki-
löitä on antanut, niin olisi se tosiaan osottanut,
että Suomen porvaristo haluaa hädässä olevia työ-
läisiä auttaa. Täällä kyllä viime keväänä perus-
tettiin n. k. yleinen avustuskomitea. Minä en
tiedä, mihin tämä yleinen avustuskomitea lienee
rahavaransa käyttänyt, mutta minä olen tilaisuus-
dessa ollut tutkimaan useiden tuhansien työläis-
ten avunpyyntöjä, niitä, joita he jättivät työväen
avustuskomitealle. Saadakseen avustusta oli jo-
kaisen velvollisuutena merkitä listaan, kuinka
paljon kukin ja mistä oli saanut avustusta. Ja
minun täytyy sanoa, että työläiset tässä kohden
olivat rehellisiä. He merkitsivät, mistä he olivat
saaneet avustuksensa. Toiset olivat saaneet köy-
hähinholdolta, toiset yksityisiltä henkilöiltä, mutta
verrattoman pieni luku näistä, ehkä noin neljään
tuhanteen nousevasta avunpyyntäjoukosta Hel-
singissä tuskin puolisen sataa oli sellaista, jotka
olivat saaneet tältä yleiseltä avustuskomitealta
avustusta. Se osoittaa, ettei niitä varoja suinkaan
lienee käytetty yleisessä hädässä olevien työläis-
ten avustamiseksi. Jos nyt edellytämme, että
ensi vuonna tulee vielä sellainen työttömyys val-
litsemaan, mikä on viime aikoina ja vielä nyky-
äänkin vallinnut, niin silloin ei suinkaan ole to-
siaankaan valtiolta paljon vaadittu, jos se yhdellä
miljoonalla markalla rientää suoranaisilla raha-
avustuksilla lieventämään äärimmäisessä hädässä
olevia työttömiä. Ja minun mielestäni olisi sil-
loin Suomen itsenäiselle valtiolle suuri häpeä, jos
työläisten jälleen täytyisi kääntyä ulkomaalaisten
puoleen saadakseen näiltä — kerjätäkseen näiltä
suoranaista raha-avustusta työttömänä olevien pe-
lastamiseksi nälkäkuolemasta. Minä en tahdo
väittää sitä, etteivätkö ulkomaalaiset työläiset an-
taisi avustusta. Ne ovat nytkin ojentaneet autta-
van kätensä niin suurella määrällä, että työväen

avustuskomitea on voinut myöntää puolisen mil-
joonaa markkaa avustusta ulkomailta saaduista ra-
hoista. Mutta minun mielestäni itsenäisen Suomen
kunniaksi ei olisi se, että täytyisi itsenäisen Suo-
men kansan eräiden jäsenten pelastamiseksi työt-
tömyyshädän kurjuudesta, ehkä nälkäkuolemasta,
kääntyä vieraiden maiden puoleen saadakseen
muutamia satoja tuhansia markkoja kokoon sil-
loin, kun itsenäisen Suomen vallassa oleva luokka
ei haluaisi myöntää edes yhtä miljoonaa markkaa
käytettäväksi äärimmäisessä tapauksessa hädän-
alaisen avustamiseksi suoranaisella raha-avustuk-
sella. Kyllä se minun mielestäni olisi häpeäksi
Suomelle. Jos me olisimme varmoja siitä, että
ensi vuonna ei tule vallitsemaan suuri työttömyys,
niin ei tule tietysti kysymyksenkään, että noita
valtion rahoja, tuota yhtä miljoonaa markkaa,
jota valiokunnan vähemmistö ponnessaan ehdot-
taa suoranaisiksi raha-avustuksiksi käytettäväksi,
tarvitsisi käyttää. Eihän ole valiokunnan vä-
hemmistön tarkoituksena, että raha-avustusta
käytetään kaikissa tapauksissa, vaan ainoastaan
äärimmäisessä hädässä. Mutta siltä varalta olisi
myöskin valtion varustauduttava lieventämään
valtiossa asuvain yksilöiden hätää, jos sellaista
tarve vaatii.

Sitten on valiokunnan enemmistö hyväksynyt
tähän anomusmietintöön viidenneksi ponneksi
määräyksen, joka on suoranaisesti tähdätty, tar-
koitettu työväestöä vastaan. Se on verrattain hy-
vin sorvattu kokoon, niin että äkkiä lukemalla
siitä voi tulla siihen käsitykseen, että tuolla ei ole
mitään pahaa tarkoitettu. Mutta tuo ponsi sisäl-
tää sen, jos eduskunta tuollaisen ponnin hyväk-
syy, että se antaa yksityisille työnantajille ai-
heen ja mahdollisuuden melkein kaikissa tapauk-
sissa koettaa saada työntekijäinsä palkat alenne-
tuiksi tai ainakin estävä niiden kohoamista, koska
he voivat kaikissa tapauksissa, suuren työttömyy-
denkin vallitessa, jolloin valtio ja kunta olisivat
velvolliset panemaan yleisiä töitä käytäntöön
työttömyyden lieventämiseksi, selittää että heillä
siinä ja siinä tapauksessa olisi yksityisiä töitä
tehtävänä, mutta eivät voi teettää sitä koska val-
tio ja kunta maksavat niin ja niin korkeita palk-
koja. Täällä kyllä jo viitataan siihen, että pal-
kat pitäisi olla elinkustannuksia vastaavalla ta-
solla, mutta minä tahtoisin huomauttaa, ettei
meillä nykyään suinkaan eikä koko sodan aika-
nakaan palkat ole elantokustannuksia vastaa-
valla tasolla, joten tuo lause tässä ponnassa on
vain kaunis fraasi, jolla ei ole mitään merkitystä
olemassa. Mutta, kuten sanoin, se antaisi työn-
antajille tilaisuuden myöskin ehkäistä välttämät-
tömmimpiäkin kuntien töitä, joita täytyisi teettää,

koska voitaisiin aina työnantajain taholta väittää, että niistä ja niistä töistä maksetaan korkeampi palkka kuin he haluaisivat maksaa ja he sillä keinoin eivät saa työväkeä. Tällaista menettelyä ovat työnantajat jo käyttäneet hyväkseen viime vuosina. Siitä voisi luetella useita esimerkkejä. Nyt tahdottaisiin että eduskunnan pitäisi tällaisella päätöksellä avustaa tuollaisia työnantajien pyrkimyksiä. Täällä on sanottu, että työnvälityskokouksessa viime talvena hyväksyttiin tällainen ponsi. Minä myönnän että siellä hyväksyttiin tällainen ponsi, mutta tahdon huomauttaa, että tässä kokouksessa ei ollut muita kuin kaksi työntekijäin edustajaa ja kaksi ammattijärjestön edustajaa ja nämä edustajat eivät hyväksyneet siellä tuota pontta. He ilmoittivat pöytäkirjaan merkittäväksi vastalauseensa jonka ed. Sarlin kyllä tietää. Mistä syystä, se on jäänyt tulematta pöytäkirjaan merkityksi, ellei sitä siellä ole, ei ole minulle tunnettu. Mutta minä olen ollut kuulemassa, kun nuo edustajat ovat ilmoittaneet vastalauseensa kyseessäolevaa pontta vastaan ja toinen niistä edustajista on tässä eduskunnassa läsnä. Työväen edustajat siis tässäkin kokouksessa vastustivat tuollaista määräystä. Mutta ei ole ihme että siellä hyväksyttiin tuollainen määräys, kun tuossa suuressa kokouksessa oli ainoastaan kaksi, jotka edustivat työväkeä. Minä siis ehdottaisin eduskunnalle että kyseessä olevassa työväenasiainvaliokunnan mietinnössä hyväksyttäisiin toinen ja kolmas ponsi sellaisina kuin ne esiintyvät valiokunnan mietinnössä, ensimmäinen ja neljäs ponsi sellaisena kuin ne esiintyvät mietinnössä olevassa vastalauseessa ja että valiokunnan enemmistön hyväksymä viides ponsi kokonaan sellaisenaan poistettaisiin.

Minäkin vastustaisin tuota pöydällepanoesitystä siitä syystä että se todellisuudessa merkitsee sitä ettei ole haluakaan ryhtyä minkäänlaisiin toimenpiteisiin työttömyyden lieventämiseksi. Voidaan sanoa, että tämän pykälän hyväksyminen riippuu budjetin käsittelystä, mutta jos tämä jätetään syksyyn, silloin on itsestään selvää, ettei ryhdytä mihinkään sellaisiin toimenpiteisiin valtion, tuskinpa kuntien taholta ensinkään, joiden tarkoituksena olisi yleisten töitten järjestäminen siten, että niitä voitaisiin panna käyntiin heti kun määrärahoja olisi saatavissa ja siten, että myöskin nuo työt tulisivat järjestetyksi sillä tavalla kuin valtion ja kuntien etu muuten vaatisi. Minä käsitan tämän pyydällepäpyynnön siihen mennessä kuin budjetti on hyväksyttävä vain sellaiseksi, jonka tarkoituksena on sanoa: periaatteessa me kyllä olemme kaikki sitä mieltä että työttömyyttä olisi vastustettava, mutta käytän-

nössä me tällä kertaa emme tahdo kuitenkaan siihen puuttua.

Puhemies: Kun aika on niin pitkälle kulu-
nut ja suuren valiokunnan on aikaisin aamulla
kokoonnuttava, keskeytetään nyt käsillä olevan
asian käsittely. Sitä ennen voidaan kuitenkin
pöydällepanot suorittaa.

Pöydällepanot:

11) Ehdotuksen laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta

sisältävän eduskuntaesityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

12) Niiden kuntain avustamista, jotka esikouppunkio-olujen takia kärsivät taloudellisia raskautuksia

tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

13) Ehdotuksen laiksi väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 7 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Lohi: Pyydän ilmoittaa että suuren valiokunnan kokous on huomenna aamulla kello 9 ja eduskunnan valitsijamiehiä pyydän jäämään tänne istunnon päätyttyä.

Seuraava täysi-istunto on maanantaina klo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy klo 11:05 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

27. Maanantaina 2 p. kesäkuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

- 1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 638
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 12; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.

Ensimmäinen käsittely:

- 2) Ehdotus laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta —
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25.
 3) Ehdotus laiksi väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa —
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 20.

Ainoa käsittely:

- 4) Yleisen armahduksen julkaisemista tarkoittava anomusehdotus —
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Huplin y. m. anom. ehd. n:o 50.
 5) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille tarkoittava anomusehdotus —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140.
 6) Määrärahan myöntämistä kansakoululasten ravinto- ja vaatetusavuksi tarkoittava anomusehdotus.

Siv.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 98.

7) Voimistelun ja urheilun edistämistä tarkoittavat anomusehdotukset —

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Eklundin ja Ritavuoren anom. ehd. n:o 100; ed. Itkosen y. m. anom. ehd. n:o 101.

8) Kansantajuisten tieteellisten luentojen avustamista tarkoittava anomusehdotus —

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Hildénin ja Anderssonin anom. ehd. n:o 90.

9) Metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista tarkoittavat anomusehdotukset —

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 138; ed. Törmän ja Paasivuoren anom. ehd. n:o 139.

10) Määrärahan myöntämistä mielisairashoidon edistämiseksi koskeva anomusehdotus —

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 56.

11) Anomusehdotus, joka koskee mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia —

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 57.

12) Anomusehdotus, joka koskee valtioavun myöntämistä Satakunnan Keuhkotautiparantola-Osakeyhtiölle keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan —

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Ryömän anom. ehd. n:o 58.

13) Anomusehdotus, joka koskee määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksia varten —

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan

Siv.

mietintö n:o 2; ed. Jyskeen anom. ehd. n:o 102.

14) Esikaupunkiolojen takia taloudellisia raskaita kärsivien kuntain avustamista koskeva anomusehdotus

A s i a k i r j a t: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 79.

Pöydällepanoa varten esitellään:

15) Ehdotuksen laiksi erinäisten sodan-
aikaisten olojen järjestämisestä sisältävä hallituksen esitys n:o 24

16) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 3
koskeva pankkivaltuusmiesten, Pankin tilin-
tarkastajain ja niiden varamiesten vaalia ..

17) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 4
Suomen Pankin tilaa ja hallintoa vuonna
1918 koskevan tarkastuksen johdosta

18) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3
anomusehdotuksen johdosta, joka koskee
määrärahan myöntämistä soiden ja rämeiden
viljelyskelpoiseen kuntoon saattamista var-
ten

19) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4
anomusehdotuksen johdosta, joka koskee
maatalouskoneiden ja -työaseiden tarkastus-
laitoksen perustamista

20) Työväenasiainvaliokunnan mietintö
n:o 9 eduskuntaesityksen johdosta, joka si-
sältää ehdotuksen laiksi kahdeksan tunnin
työajasta 14 päivänä elokuuta 1918 annetun
lain muuttamisesta

21) Pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 a,
koskeva pankkivaltuusmiehen vaalia pank-
kivaltuusmiehen E. G. Palménin sijaan

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
J. A. Heikkinen, K. E. Linna, Ramsay, Sihvo ja
Wankkoja.

Vapautusta eduskuntatyöstä perheessä sattui-
neiden sairaustapausten vuoksi saa ed. K. E. Lin-
na toistaiseksi.

Ilmoitusasiat:

Uusi hallituksen esitys.

P u h e m i e s: Hallituksen jäsen saapuu jät-
tääkseen eduskunnalle hallituksen esityksen.

Eduskuntaan saapuu v. t. Valtioneuvoston
kanslistin A. Woutilaisen seuraamana ministeri
Voss-Schrader, joka lausuu:

Hallituksen määräyksestä on minulla, kunnioi-
tettava herra puhemies ja arvoisa Suomen edus-
kunta, kunnia jättää hallituksen esitys n:o 25
poikkeuksista voimassaolevista säännöksistä sitä
tuloa laskettaessa, joka on vuodelta 1919 toimi-
tettavan kunnallisen tuloveroituksen alainen.

P u h e m i e s: Herra Ministeri! Eduskunnalle
nyt jätetyn esityksen tulon esittämään eduskun-
nalle perustuslain mukaista käsittelyä varten.

Valiokuntain jäsenet.

P u h e m i e s: Valitsijamiehiltä on saapunut
kirjelmä, jonka sihteeri lukee:

„Suomen Eduskunnan
valitsijamiehet
Helsingissä,
toukok. 30 p. 1919.

E d u s k u n n a l l e.

Eduskunnan Valitsijamiehet saavat kunnioit-
taen Eduskunnalle ilmoittaa, että Laki- ja talous-
valiokuntaan ed. Lyytisen sijalle on valittu ed.
N y r k k ö.

Valitsijamiesten puolesta:

K. A. Lohi.

J. P. Kokko.”

Välitysvaliokunnan valtiollisen armahduksen julkaisemisesta.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen
esitän pöydällepanoa varten ed. Huplin ja Helon
asianomaiselle hallituksen jäsenelle osoittaman
välityksymyksen.

Sihteeri lukee:

Eduskunnalle.

Kuten sosialidemokraattiselta taholta viimeksi eduskunnan istunnossa toukokuun 30 p:nä on osoitettu, kuuluu yleisen valtiollisen amnestian aikaansaaminen kaikkein tärkeimpiin sisäpoliittisiin kysymyksiimme. Amnestiaa vaatii kansan luonnollinen oikeudentunto ja se on isänmaamme sisäisen kokoomisen ensimmäinen edellytys ja ehto. Ennenkuin amnestia on aikaansaatu, ei eduskunnakaan työllä ole menestymisen mahdollisuuksia eivätkä kansan syvät rivit voi suhtautua eduskuntaan luottamuksella.

Masentunein mielin on kuitenkin täytynyt havaita, että eduskunnan porvarillinen enemmistö ei näytä haluavan yhtyä siihen amnestia-anomukseen, jota sosialidemokraatit ovat ehdottaneet. Lakivaliokunnan kaikki porvarilliset jäsenet yksimielisesti ehdottavat, että eduskunta ilman muuta hylkäisi armahdusta tarkoittavan anomusehdotuksen. Ja eduskunta edellämainitussa istunnossaan on päättänyt panna asian pöydälle lepäämään, minkä jälkeen se joutunee takaisin valiokuntaan, jonne se saattaa jäädä pian alkavan kesäloman takia syksyyn saakka. Eduskunnan porvarillinen enemmistö ei siis ole vielä sallinut hallitukselta aottavaksi amnestiaa valtiollisista syistä vankikomeroissa viruville, kansalaisluottamuksensa menettäneille ja toimistaan mielivaltaisesti erotetuille.

Syyksi amnestia-anomuksen tarpeettomuuteen on eduskunnan porvarillinen enemmistö ilmoittanut sen, että hallitus on lupailut julkaista omasta aloitteestaan amnestian. Viittauksella hallituksen lupaukseen tarkoitetaan epäilemättä nykyisen valtioneuvoston ensimmäisessä istunnossa huhtikuun 22 p:nä pääministerin esittämää ohjelmapuhetta ja valtionhoitajan toukokuun 16 p:nä antamaa julistusta.

Hallituksen ohjelmassa lausuttiin amnestiasta seuraavaa: „Eri kansanluokkien välinen kireä tilanne on saatava tasoitetuksi, viime vuoden tapausten aikaansaamat haavat paranemaan. Siinä tarkoituksessa tahtoo hallitus muun muassa ottaa harkittavakseen, missä määrin on mahdollista esittää toimenpiteitä valtiollisista rikoksista tuomittujen rangaistuksen lieventämiseksi ja muutenkin laajennetuksi armahtamiseksi.” Valtionhoitaja taas toukokuun 16 p:nä antamallaan julistuksella ilmoitti, että hän oli katsonut voivansa päättää, „että niihin henkilöihin nähden, jotka ovat tuomitut rangaistukseen valtio- tai maanpetoksesta, mutta eivät ole tehneet itseään syypäiksi

muihin rikoksiin eivätkä olleet yllyttäjinä tai johtavassa asemassa kapinaliikkeessä, otetaan harkittavaksi, missä määrin heitä voidaan armahtaa ja heille antaa rangaistuksen lievennystä.”

Puuttumtta tässä yhteydessä hallituksen ohjelman ja valtionhoitajan julistuksen sisältöön, on kuitenkin todettava, että ne ovat sangen vähän, tuskin mitään lupaavia. Yleisempää valtiollista amnestiaa ei niissä ajatellakaan, ja amnestian julkaisemisen aikakin on jätetty kokonaan epämääräiseen tulevaisuuteen. Hallitus ei myöskään ole vieläkään, vaikka se jo on toiminut puolitoista kuukautta, mitään amnestiaa julkaissut. Näin ollen olisi eduskunnalla joka tapauksessa ollut täysi syy viivyttlemättä yhtyä tehtyyn anomusehdotukseen.

Kun kuitenkin eduskunnan toukokuun 30 p:nä tekemällä päätöksellä amnestian aikaansaaminen eduskunnan aloitteesta toistaiseksi on käynyt epävarmaksi ja voi kauan viipyä, on välttämätöntä saada vielä ennen eduskunnan kesälomalle lähtöä hallitukselta täysin selvä tieto sen suhtautumisesta amnestiakysymykseen. Jokainen päivä, mikä kuluu, pidentää niiden kymmenien tuhansien kansalaistemme kärsimyksiä, joita valtiorikosoikeuksien kuulumattoman ankarat tuomiot ovat kohdanneet. Eikä eduskunta mitenkään voi useaksi kesäkuukausiksi hajautua saamatta sitä ennen tietää, tuleeko hallitus ja milloin avaamaan vankilain portit valtiollisista syistä tuomituille sekä ryhtymään toimiin kansalaisluottamuksen palauttamiseksi niille, joilta se samasta syystä on riistetty. Tuon tiedon saatuaan voi eduskunta päättää, voiko se luottamuksella jättää amnestia-asian nykyisen hallituksen toimenpiteitten vunaan.

Edellä olevaan viitaten saamme kunnioittaen asettaa hallituksenjäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

aikooko hallitus ja milloin julkaista valtiollisen armahduksen; ja
mitä hallituksen armahdusjulistus tulee sisältämään?

Helsingissä, kesäkuun 2 p:nä 1919.

Väinö Hupli.

Johan Helo.

Puhemies: V. J:n 32 §:n mukaan tulee asian olla pöydällä johonkin seuraavaan istuntoon. Asia pantanee pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan yleiskeskustelu; jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämä ehdotukset, tullakseen äänestyksen alaisiksi, yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Hästbacka: Av förslaget till den nu föreliggande regeringsformen framgår, att majoriteten inom lantdagen åsyftar införa en ytterst långtgående demokratisk republik med en president i spetsen.

Man kan med skäl fråga: är vårt folk moget för en republikansk styrelseform med rätt för folket till oinskränkt handhavande av statsmakten? Hårtill måste varje sunt tänkande människa, som känner till vårt folks statbildande förmåga, svara nej.

Vi ha även ett påtagligt bevis härför från alla våra enkammarlantdagar, varest den radikala riktningen efterhand fått ett starkare fäste, så att slutligen t. o. m. lantdagsmän ställt sig i spetsen för det anarkistiska uppröret. Samma folkelement bo kvar i vårt land, och att dömma av alla tecken som nu framträda, komma vi snart att få en samling representanter för den s. k. folkviljan, som har minst lika stora krav mot staten — som det Manner—Tokoiska foljet. Vi kunna icke tillfredsställa detta folkelement med en demokratisk republikansk styrelseform eller med långt gående sociala reformer. Deras mål är en ny samhällsform och ett förstatligande av all egendom.

Skulle folket i vårt land förstå vad statslivet kräver och vilja verka därför, då vore en demokratisk styrelseform antaglig. Men då flertalet, såsom redan framhållits, saknar den statliga samhörighetskänslan, är allting förlorat, sett från den vederhäftiga befolkningens synpunkt, om okunnigheten får välja den högsta styrelsemanen t. ex. vart sjätte år och hava direkt inverkan

på statsviljan. Men presidentrepubliken kommer även att medföra överraskningar av många slag, som kunna hava ödesdigra följder.

Vi veta, att det borgerliga elementet i vårt land är uppdelat i olika grupper med särgående uppfattning i såväl politiska och ekonomiska som sociala frågor, för att icke nämna de svenska och finska språkgrupperna. Erfarenheten visar även att icke ens det mest hotande tryck från Ryssland eller socialisternas anfall här förmått samla de borgerliga och skapa en fast borgfred. Följden bleve, att det fasta socialistiska blocket komme att ofta besätta presidentposten och således erhålla möjlighet att införa ett förstörelseverk, som rubbade samhällsformen och den därpå grundade privatganderätten.

Man har talat om de vådor, som möjligen kunde härledas från statsviljans koncentrerande hos monarken även i inskränkt form, eller från att vidbliva, för en tid framåt, det nuvarande interregnum. Dessa vådor äro ringa om man ställer dem i jämförelse med de vådor, som kunde härflyta från att ett i statligt hänseende depraverat folk, under en så orolig tid som denna, tilldelas oinskränkt valde över statsmakten och, såsom erfarenheten ger vid handen, använder det i statsfördärligt syfte.

I sammanhang härmed kan jag icke undgå att nämna presidentrepublikens stora nackdelar i ett land som vårt.

Det republikanska statsöverhuvudet — presidenten —, som väljes av folket på begränsad tid, är beroende av väljarfolket och av den genom agitation tillfälligtvis uppkonstruerade folkviljan, varför han kommer att sakna djupare känsla för alla folkklassers gemensamma bästa. Presidenten är med andra ord ett partis förtroendeman, som har till uppgift att i första hand föra fram uti statslivet det partis intressen, vars företrädare han är. De övriga partierna få således anledning att bekämpa honom, och sålunda blir statsöverhuvudet uti republiken den man, som främst ger anledning till partistrider. Erfarenheten visar även, såsom redan antytts, att presidenten söker framföra deras åsikter, som valt honom till befattningen. Presidenten har således att inrikta såväl den yttre som inre politiken efter sina valmäns önskingar. Och de övriga partier, som icke kunna omfatta hans inslagna politik, komma att undergräva hans ställning och om möjligt störta honom vid mandattidens utgång. Det då segrande partiet tillsätter i sin tur statsöverhuvudet och bildar kring honom regering. Således införas åter en ny politik, som kommer att stå i diametral motsats mot den avgående presi-

dentens. Statslivet blir därigenom förenat med en vaxelgång av experimenterande, som leder därhän, att vad den ena uppbygger skall den andra nedriva. Presidentrepubliken kan icke heller giva vår söndertrasslade stat — med dess många partintressen — något enhetligt system eller stadgad ordning. Däremot kan monarkin med en konung som statsöverhuvud hava större förutsättningar att införa ett enhetligt system och stadga i statslivet. Konungen har under en längre tid ansvarigheten för sina handlingar, och det ligger således uti monarkens intresse att tänka och se längre än vad som för stunden gagnar. Uti monarkens intresse ligger även att kring sin person söka samla kloka och framsynta män från alla partier för att med deras tillhjälp få till stånd en målmedveten och klok politik, som gynnar alla samhällsklasser och medborgare rättvist och därigenom skapar endräkt och frid inom riket. Det ligger i monarkens intresse att höja sin person över partistridernas trångsynthet, då presidenten däremot måste vara ensidig partiman.

Såsom den inre och yttre politiken nu gestaltar sig, behöva vi i denna stund en fast hand, som skall grundlägga den finska statsmakten. Men denna riksbyggare kan icke fås genom folkviljan, som saknar förutsättningarna att kunna bedöma rikets kritiska läge, och således även möjlighet att leda och rikta utvecklingen mot stora framtidsmål.

Hos oss synes det vara idealistiska drömmarnaturer, som i allmänhet leda folkviljan. I en tid som denna, då krigets åskor rulla vid rikets gränser och befrielsekampen mot främmande inkräktare icke är slutförd, böra icke sådana luftslottsbyggare få bliva de utslaggivande. Nu fordras det statsmannaklohet och vidsynthet, en man i ledet, som med säker hand griper riksrodret och styr statsskeppet genom bränningarna. Historien visar, att Sverige har minst tvänne gånger varit vid fallets brant, med räddats genom en stark och målmedveten ledning. För 360 år tillbaka räddade Gustav Wasa Sverige genom sin målmedvetna ledning. För 110 år sedan gav 15-mannarådet med L. A. Mannerheim i spetsen behörig stadga åt det då halft förfallna Sverige, sedan Finland förlorades och Gustaf IV Adolfs avsättning blev ett fullbordat faktum. Jag skall ägna några ord åt den först antydda omständigheten, ty Sveriges dåvarande förhållanden sammanfalla med Finlands nuvarande förhållanden.

När Sveriges befrielsekamp mot en främmande inkräktare, som var i färd med att i blod kväva all självständighet och frihet i landet, ändats med seger och ledaren för densamma, Gustav Wasa,

lyfts upp till värdighet av riksföreståndare och sedan konung, förestod honom ett långt tyngre och svårare värv — det nämligen, att av det söndrade och splittrade, ekonomiskt försvagade och andligt förtryckta Sverige skapa ett enigt och organiskt helt. Det var sannerligen intet lätt företag. Man skulle, som en skriftställare säger, ur revolutionen övergå till laglig ordning och av de spridda landskapen bygga den svenska staten, ett värv varpå ingen försökt sig med allvar sedan århundraden. Gustaf Wasa försökte sig på uppgiften och visade sig även mäktig att lösa den. Visst mötte det svårigheter att böja ett styvsint och självrådigt folk in under en vilja, och många hårda tag krävdes det härtill, men de trotsande märkte snart, att de i Gustaf hade sin överman — och fogade sig, om ock till en början knotande, under hans myndighet. Det gick ju ock så småningom upp för folket, att Sveriges rike var något för mer än det ena eller andra landskapet med dess specialintressen, och med insikten härom växte förtroendet och lydnaden för rikets herre och styresman. Med fast hand grep Gustaf sig an nydaningsarbetet.

Jag behöver icke här återkalla i minnet, huru förvaltningen organiserades, rättskipningen och de politiska och statliga förhållandena ordnades, försvaret bragtes i skick, samt huru ordning och reda genomfördes i rikets dåliga ekonomi. Allt detta torde vara bekant för de flesta.

Många stormar har hans byggnad haft att rida ut under de snart fyrahundra år sedan grunden lades. Den regeringsform, som nu gäller inom vårt rike, är en frukt av hans verk. Skall den nu försvinna? Den frågan hava vi i dessa dagar särskild anledning att ställa för oss. Angrepp, mer rasande än någonsin, riktas nu mot densamma. Dessa angrepp äro betänkligt farligare än alla föregående, t. o. m. farligare än det röda upproret, enär de komma inifrån, från sådana, som dock själva åtnjuta dess skydd och fördelar. — Kung Göstas egna ord om riksmedlemmarnas fula benägenhet att „smutsa i eget bo”, går åter på oss i sorglig utsträckning.

Skola de vettvilliga anfallen krönas med framgång? Skall den av fädren med kamp och möda uppförda byggnaden få grusas?

Det tillkommer medlemmar av denna lantdag att giva svar på denna fråga — om några dagar. Jag vill ännu hoppas, att ett tillräckligt antal av denna församling skall taga sitt förnuft till fånga — och mota förstörelsen.

Jag är medveten om att en sådan åtgärd skall framkalla förbittring på en del håll. Men detta får icke vara avgörande, utan rikets välfärd. Jag

är övertygad om, att rikets nuvarande riksföreståndare, general Mannerheim, som liksom Gustaf Wasa begynte sin statsmannabana med en befrielsens kamp, som riksföreståndare o. s. v. även skall finna medel att lugna folket. Det är icke länge sedan rikets samhällsbevarande element, hög och låg, finnar och svenskar, fattige och rike fylkades kring den vita generalen i gemensam kamp för samhällsordningen. Han har förverkligat vår frihet — och rikets självständighet, men ännu hotas riket och samhällsordningen av samma fiender.

Må vi därför allt fortfarande anförtra i hans hand rikets ledning — och böja våra specialintressen för rikets välfärd — och således låta denna statsförfattning vila, intill dess den kan byggas under lugna förhållanden.

Av det sagda framgår, att jag lägger stor vikt vid en stark regeringsmakt — och att jag hyser den åsikten, att den erforderliga starka regeringsmakten icke kan fås eller upprätthållas på basen av en republikansk regeringsform, en sådan som har utsikt att bliva antagen av kammaren.

Besjälad av en sådan övertygelse kan jag icke heller dagtinga med mitt bättre vetande och rösta för den nu föreliggande regeringsformens antagande, och ber därför få föreslå förkastande av densamma och utarbetande av en ny regeringsform på monarkisk grund.

Ed. P. Virkkunen: Kysymys hallitusmuodon säätamisestä Suomen valtakunnalle lähennee nyt ratkaisuaan. Tulos, mikä käsittelyn nyt alkaneella asteella saavutetaan, on osoittava, kykeneekö tämä eduskunta valtakunnalle säätämään hallitusmuotoa, jota valtakunta epäilemättä kipeästi kaipaa. Nyt alkanut toinen käsittely tulee antamaan lopullisen muodon kyseessäolevalle ehdotukselle valtakunnan tulevan valtiosäännön tärkeimmästä osasta. Kun se on tapahtunut, on jokaisella edustajalla oleva tilaisuus ratkaista, voiko hän asettua tämän lainsäädäntötyössä näin viimeistellyn hallitusmuotoesityksen taakse vai täytyykö hänen asettua sitä vastaan.

Mielipiteet suuressa asiassa käyvät eduskunnassa erilleen, valitettavassa määrässä erilleen, täytyy sanoa, kun tutustuu perustuslakivaliokunnan mietintöä seuraavien vastalauseiden runsauteen. Nykyisen eduskunnan enemmistönkään kesken, joka periaatteessa omaksuu tasavallan hallitusmuodon, yksimielisyys ei ole voimakas, vaan päinvastoin heikko ja horjuva, jopa siinä määrässä, että ero tämän tasavallalaisen enemmistön eri ainesten välillä ei näytä olevan mahdollisuuksien ulkopuolella. Tämän enemmistönkin kesken val-

litsevien mielipiteiden eroavaisuuksista on todistuksena se, että hallitusmuodon ehdotus siinä muodossa, kuin se nyt on käsiteltävänä, on enemmistön kesken tapahtuneiden monien sovittelujen tulos, joka sellaisenaan on heikentänyt hallitusmuotoehdotuksen eheyttä ja johdonmukaisuutta.

Eduskunnan vähemmistön asema, sen vähemmistön, joka periaatteessa kannattaa monarkista hallitusmuotoa, pitäen sitä valtakunnan tulevaisuudelle turvaavimpana, on tämän kysymyksen lopullisessa ratkaisussa sekä painava että velvoittava. Mikäli hallitusmuodon valmistavassa käsittelyssä jo on käynyt ilmi, on tässä vähemmistössä melkoinen osa niitä, jotka tasavaltalaiseen hallitusmuotoon nähdén, muodostui sen sisällyt millaiseksi tahansa, jo ennakolta ovat määränneet kantansa kielteisesti, s. o. he tulevat joka tapauksessa sen hylkäämään. Tämä lienee ruotsalaisen kansanpuolueen useimpien edustajien kanta, päättäen myöskin edellisen arvoisan puhujan lausunnosta. Kansallisen kokoomuspuolueen edustajat taas, jotka hekin kuuluvat vähemmistöön, eivät ole omaksuneet tätä ehdottomasti kielteistä kantaa. Meidän taholtamme on jo aikaisemmin, sekä ennen tämän eduskunnan kokoontumista että eduskunnassa jo tapahtuneessa asian käsittelyssä, julkilausuttu täysin lojallinen suhtautuminen myöskin tasavaltalaiseen hallitusmuotoon. Tämä tietää sitä, että nekin edustajat, jotka ovat periaatteellisesti toisella kannalla, ovat valmiit niissä oloissa, jotka nykyään vallitsevat valtakunnassa ja tässä eduskunnassa, mahdollisuuksiensa mukaan myötävaikuttamaan sellaisen tasavaltaisenkin hallitusmuodon säätämiseen, joka ainakin tärkeimmissä kohdissa vastaa heidän käsitystään valtiovallan välttämättömistä perusteista. Näitten edustajien asema on, minä sanoin, velvoittava, sillä heidän tulee ponnistaa kaikki voimansa saadakseen tasavallalaisen hallitusmuodon sellaiseksi, että se tyydyttää niitä ainakin vähimpiä vaatimuksia, jotka heidän kannaltaan ovat tällaiselle hallitusmuodolle peruuttamattomat. Näitten edustajain asema on myöskin painava, sillä mikäli mielipiteitten muodostumisesta tässä eduskunnassa saattaa päätätä, voi heidän äänensä asian loppuvaiheissa olla ratkaiseva.

Näin ollen lienee tämän asian toisessa käsittelyssä, joka nyt on suoritettavana, erittäin tähdelistä punnita, onko eduskunnassa edustetun tasavallalaisen enemmistön ja sen vähemmistön välillä, josta edellä olen puhunut, sellaiset sovittelut mahdollisia, jotka voisivat johtaa tämän suuren asian onnelliseen, kumpiakin asianosaisia jossain määrin tyydyttävään ratkaisuun. Tulkoon silloin lausutuksi julki, että toiveitten itsessään ei tar-

vitse olla turhia. Tarkoitan sitä, että sekä kuninkuusmielisten että tasavaltalaisten edustajain keskuudessa on tässä eduskunnassa luullakseni useita sellaisia, jotka toisen tai toisen hallitusvallan paremmuudesta eivät ole niin ehdottomasti vakuutettuja, etteivät he voisi määrättyissä tilanteissa myötävaikuttaa sellaisenkin hallitusmuodon säätämiseen, jota he periaatteessa vastustavat tai ainakin pitävät huonompana. Tasavallan kannattajista lienee harvoja aatteeseensa niin kiinteästi kytkeytyneitä, että he olisivat valmiit mistä hinnasta tahansa vastaanottamaan hallitusmuodon, kun vaan saavat sille tasavallan nimen. Epäilen, onko tässä eduskunnassa monta tasavaltalaista, jotka suostuisivat esim. neuvostotasavallan toteuttamiseen. Luulen, että monetkin tasavaltalaiset tämän mahdollisuuden edessä sanoisivat: kernaammin kansanvaltainen kuninkuus kuin neuvostotasavalta, joka kaikista hallituksista edustaa hirvittävintä harvainvaltaa. Ja toisaalta, kun vuosi sitten, silloisessa historiallisessa tilanteessa, useat edustajat, jotka ovat tämänkin eduskunnan jäseniä, tulivat siihen varmuuteen, että kansanvaltainen monarkia takaisi Suomen nuorelle valtakunnalle paraan tulevaisuuden, niin ei mielipiteen muodostaminen heille tapahtunut ilman epäilyksiä ja paljoa sisällistä taistelua. Voin lausua tämän kokemuksestani. Tällaiset tosiasiat vakuuttavat minua siitä, että monarkian ja tasavallan kannattajien vastakkaisuuden ei tänä hetkenä tarvitsisi olla sen suurempi, kuin että tie yhteistoimintaan ja sitä myöten suotuisaan asian ratkaisuun olisi löydettävissä.

Kuten sanoin, sillä monarkistista hallitusvaltaa edustavalla eduskunnan vähemmistöllä, jonka käsityskannan minä omaksun, on tässä tilaisuudessa tehtävänä kaikin lojaalisin keinoin taistella sen puolesta, että nyt säädettävään tasavaltalaiseen hallitusmuotoon saataisiin sisällytetyiksi ne periaatteet ja ne määräykset, jotka ovat kansanvaltaisen monarkian kieltämättömät suuret etuudet. Niistä on ensimmäinen se, jolla meidän valtakuntaamme nähden on jo se erinomainen, itseänsä suositteleva etuus, että sillä omassa historiassamme on vuosisataisen suotuisan kehityksen todistusvoima, se että valtakunnan ja kansan menestymiseksi valtiovallan tulee haarautua kahteen toistensa suhteen itsenäiseen, mutta kumpikin yhtä olennaisesti kansasta kohoavaan tekijään, lakiasäättävään ja valtakuntaa hallitsevaan valtiovalttaan. Kummallekin antaa oikeutuksen ja pyhityksen kansan laillisella tavalla ilmenevä tahto. Kumpikin palvelee kansaa niillä suurilla etuoikeuksilla, jotka kummallekin kansan vapaa määräämisvalta on antanut, mutta kummallakin on

olemassaolonsa oikeutus ja toimivalta toisen rinnalla, ja ainoastaan toisensa tunnustamisella ja kunnioittamalla molemmat saattavat palvella kokonaisuutta. Jokainen toisen taholta ilmenevä yritys vähentää toisen oikeutta ja riistää siitä oikeutuksesta osa tai ehkä se kokonansakin itselleen, se heikentää valtakunnan historiassa luittuneita perustuksia ja se tuottaa hämmennystä ja sekasortoa valtiovallan tasapainon suhteitten ylläpitämiselle. Tämä kansanvaltaisen monarkian kokemuksessa punnittu ja täysipainoiseksi havaittu perusaate on Suomen valtakunnan tasavaltalaisen hallitusmuodossa pääsevä oikeuksiinsa. Sen me vaadimme. Valtakunnan päämies, jonka kansa määrääkaiseksi asettaa valtakunnan ensimmäiselle paikalle, hän omistakoon kansalta toimintansa laajat valtuudet kansan edustuslaitoksen rinnalla, jonka senkin sama kansa varustaa laajoilla, vaikka toisenlaisilla valtuuksilla toimimaan aikansa valtakunnan ja kansan hyväksi. Hallitusmuoto antakoon eduskunnalle, mikä eduskunnan on, ja valtion päämiehelle, mikä hänen omaansa on. Tämä hallitusvallan terveellinen kahtiajaon periaate on ainoa todella kansanvaltainen, josta poikkeaminen on omansa tuottamaan ristiriitoja ja onnettomuuksia.

Tähän nähden täytyy valittaa, että nykyinen valtioneuvosto on, tosin pienellä enemmistöllä, niinkuin sanomalehdistä olemme nähneet, hallitusmuotoesityksessään luisunut ehdottamaan tasavallan presidentin valitsemista eduskunnan kautta. Tämä esitys on sitä ondompi, kun se on ristiriitainen eräiden tämän enemmistön muodostaneiden ministerien aikaisemmin allekirjoittamisen, samoin kuin heidän valtiollisten puolueittensa omaksumain, osaksi aivan tuoreidenkin eduskuntaesitysten kanssa. Heidän kannanmuutostaan voitane tuskin selittää muulla tavalla, kuin että he ovat antaneet itseensä liiaksi vaikuttaa sellaisen tasavallan vaatimuksen, jota eduskunnan sosialidemokraattinen vasemmisto edustaa ja joka käsitys, johdonmukaisesti kehitettynä, johtaisi hallitsevan valtiovallan itsenäisyyden kumoamiseen tavalla, josta vuoden 1917 eduskunnan yritys n. s. valtalain avulla luoda eduskuntadiktatuuri on varoittavana esimerkkinä.

Perustuslakivaliokunnan enemmistö, kun se on esittänyt saman ehdotuksen presidentin valitsemistavasta, ei oikeastaan ole omaksunut hallituksen kantaa, vaan päinvastoin se on ohjannut hallitusta ja vaikuttanut hallituksen enemmistössä tapahtuneeseen kannanmuutokseen. Suurempaa uskollisuutta omille käsityksille olisi syytä odottanut. Jos Suomen valtakunnasta tasavalta luodaan, ei ainakaan ole syytä hakea esikuvia

Ranskan tasavallan presidentin asettamistavasta, joka hänelle tuottaa heikon hallitusvallan, vaan on katse suunnattava yli valtameren Länneen mah-tavaan Yhdysvaltaan ja sieltä noudettava tarpeel-lisia ohjeita. Aivan erilaatuinen valtakunnan päämiehen asettaminen näissä kahdessa maailman edustavimmassa tasavallassa lienee selityksenä siihen, että Ranskan viime vuosikymmenien pre-sidenttien joukossa emme tapaa yhtään historial-lisesti erityisen huomattavaa henkilöä, jota vas-toin Yhdysvaltain presidenteistä, jotka kongres-sin rinnalla omistavat kansalta suuret valtuudet, useat omistavat maailmanhistoriallisen merkityk-sen. Jos Suomen kansa kokonaisuudessaan ase-tettaisiin ratkaisemaan tätä kysymystä, joka vas-ta tässä eduskunnassa on nostettu päiväjärjestyk-seen, olisi odottamatonta, jos se asettuisi puolta-maan Ranskan tasavallan käytäntöä, josta sillä ei ole edes paljon tietoaakaan, vastoin Yhdysval-tain antamia opetuksia, joiden kosketukseen mei-dänkin kansamme laajoissa piireissään on jou-tunut.

Suuri valiokunta on palauttanut tämän tärkeän kohdan hallitusmuotoehdotuksessa osittain oike-alle tolalle. Kuitenkin vain osittain. Se on an-tanut vasemmistolle sen myönnytyksen, että kan-san edustajakin voi olla hallituksen päämiehen valitsija, mietintönsä 23 §:ssä. Tämä ei ole mi-kään epäoleellinen sivuseikka muutoin oikeassa lakimääräyksessä. Päinvastoin se käytännössä sittenkin sitoi presidentin eduskuntaan ja edus-tajiin tavalla, joka tekisi hänen riipuvaisuussuh-teensa alusta pitäen vähemmän toivottavaksi. Toi-von, että eduskunta, johdonmukaisemmin kuin suuri valiokunta, sovelluttaa itsessään oikeaa pe-riaatetta. Olen voinut tässä yhteydessä suostua siihen välitysehdotukseen, jonka eräät eduskunnan tasavaltalaiset ovat omaksuneet ja joka löydetään suuren valiokunnan mietinnön 94 §:ssä, että tä-mä eduskunta valitsisi ensimmäisen presidentin, koskapa nykyhetken olotila käytännön kannalta suosittelee tällaista poikkeusmenettelyä, eikä sii-nä ole mitään periaatteellisesti arveluttavaa sii-hen nähden, että tämän eduskunnan valitsema en-simäinen presidentti toiminta-aikanaan omistaa eduskunnan suhteen täyden riippumattomuuden.

Perustuslakivaliokunta ja sen mukana suuri valiokunta on aivan liiallisesti asettunut sellais-ten vaikutusten alaiseksi, jotka pyrkivät johdon-mukaisesti hallituksen päämiehen valtaa vähen-tämään eduskuntavallan laajentamisen hyväksi. Kuvaavana esimerkkinä tällaisesta menettelystä on se omituinen ja epäjohdonmukainen tapa, jolla molemmat valiokunnat rajoittavat jo itsessäänkin rajoitettua presidentin veto-oikeutta myös perus-

tuslain säätämisessä, niinkuin käy ilmi suuren valiokunnan mietinnön 19 §:stä. Valtiopäiväjär-jestyksen lainlaati on asettunut sille kannalle, että perustuslain säätämiseen tarvitaan yleensä 2/3 enemmistö kahdessa peräkkäisessä edus-kunnassa; ja jos tämänluontoinen asia on saatava ratkaistuksi yhdessä eduskunnassa, vaaditaan niin suuri enemmistö, kuin minkä 5/6 muodostaa. Mutta jos tasavallan presidentti jonkun edellisen eduskunnan lopullisen, siis äänen enemmistöllä tekemän päätöksen johdosta käyttää veto-oikeut-taan, on sekä perustuslaki- että suuren valiokun-nan enemmistön mielestä seuraavassa eduskun-nassa ainoastaan yksinkertainen äänen enem-mistö riittävä perustuslakiehdotuksen hyväksy-miseksi. Siis ollaan valmiit syrjäyttämään valtio-päiväjärjestyksen yleinen periaate perustuslain säätämisestä eikä sitäpaitsi epäillä tilanteessa, joka saattaa kestää vain muutamia kuukauksia, sallia äkillisen siirtymisen 5/6:sta äänen enem-mistöstä yksinkertaiseen sellaiseen. Olen turhaan suuressa valiokunnassa pyytännyt järjestystä seli-tystä tällaiseen keikahdukseen perustuslain sää-tämisessä. En ole sellaista saanut eikä sitä voi-taneen antaa. Toivon, että eduskunta ei yhdy tällaiseen arveluttavaan epäjohdonmukaisuuteen.

Yksityiskäsittelyssä minä saan tilaisuutta esit-tää tai kannattaa muita tärkeitä muutosehdotuk-sia. Omasta puolestani tahdon vielä mainita erään asiallisesti suuriarvoisen kohdan, jonka suhteen hallitusmuotoehdotus on minussa herättänyt ikävää mieltä ja minulle tuottanut pettymystä. Herättää ikävää huomiota se kylmäkiskaisuus, jotten sanoisi ymseys, millä molempien valiokun-tien enemmistöt ovat kohdelleet kaikkia niitä hal-litusmuotoehdotuksen kohtia, joissa lausutaan jul-ki evankelis-luterilaisen kirkon ja yleensä evan-gelisen kristinopin asema Suomen kansan kes-kuudessa. Sekä porvarillisten edustajain esitys-ehdotus tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi että hal-lituksen esitys sisältävät näissä kohdin pari ly-hyttä asianmukaista lauselmää, joista sekä pe-rustuslakivaliokunta että suuri valiokunta on toi-sen poistanut ja toisen typistänyt. Ikävällä olen merkinnyt, että samat edustajat, jotka nimensä ovat piirtäneet esitysehdotuksen alle, asian käsit-telyssä kuitenkin ovat taipuneet, arvatenkin toi-selta taholta tulneiden vaatimusten johdosta, pyyhkimään tahi vetistämään omia aikaisempia lauselmiaan. En usko, että heidänkään valitsi-jansa ovat tyytyväisiä tällaiseen kannattomuus-teen. En usko, että Suomen kansan vakavamie-linen osa, joka muodostaa valtakunnan selkärän-gan, vaikka sen keskuudessa tasavaltalaisellakin hallitusmuodolla on kannattajia, voi muuten kuin

epäillen katsella hallitusmuotoa, jonka säätäjät, mikäli heistä riippuu, yrittävät mahdollisuutta myöten tekeytyä tietämättömiksi siitä tosiasiasta, että Suomen kansan yleisenä kirkkona on evankelis-luterilainen kirkko, ja kieltävät tältä tosiasialta sen arvon, että se julkilausuttaisiin valtakunnan hallitusmuodossa. Harras toivoni on, että eduskunnan enemmistö korjaa tämän erehdyksen, joka monelle saattaa olla loukkauskivi lisäksi.

Kuten alussa lausuin, me olemme ratkaisevalla hetkellä. Kaikki kaiketi valitamme, että eduskunta tässäkin suuressa kysymyksessä, joka on sen edessä, on niin rikkinäinen, kuin se todellisuudessa on. Mahdollista on, että tämän rikkinäisyytemme kykenemme viime hetkenä voittamaan. Se olisi suuri ilon aihe. Mahdollista on sekin, että me emme kykene sitä vielä voittamaan. Se olisi masentava kokemus. Mutta jos niin kävisi, olen varma siitä, että ajan ankara pakko, jonka puristuksessa meidän täytyy kuitenkin yhdessä tässä maassa elää ja tätä valtakuntaa rakentaa, on opettava meitä etsimään ja löytämään yksimielisyyttä, joka perustuu kantavammalle pohjalle, kuin se on, millä me nyt seisomme, että se on opettava meitä olemaan omalta kohdaltamme vähemmän itsetietoisia, vähemmän ylimielisiä ja toisiimme nähden enemmän ymmärtäviäisiä ja suvaitsevaisia, kuin mitä me nyt valitettavasti olemme. Pääsemmekö hallitusmuodon säätämisessä nyt myönteiseen tulokseen, se on kysymys. Omasta puolestani en heitä toivoani, vaan odotan asialliselta käsittelyltä eduskunnassa parempia tuloksia kuin mitä suuressa valiokunnassa on saavutettu.

Ed. Typpö: Muutamalla sanalla tahtoisin vain kosketella erästä kohtaa, jonka mielestäni pitäisi löytyä mainittuna hallitusmuotoehdotuksessa, mutta on kuitenkin jäänyt pois. Ja sillä paikalla mielestäni on aukko, joka olisi saatava täytetyksi. Hallitusmuotoehdotus on mielestäni hyvin tärkeä Suomen kansalle. Sentähden olisi se saatava sellainen, mikä voisi tyydyttää kansan siveellisiä vaatimuksia ja olisi takeena tulevaisesta turvallisuudesta kaikkien kansankerrosten siveellisille ja oikeamielisille pyrinnoille. Minä olen vakuutettu siitä, että Suomen kansan suurelle enemmistölle on evankelinen uskonoppi hyvin kallis. Se pitää sen arvokkaana omaisuutenaan, vielä sinä, joka voi johtaa kaikkeen totuuteen. Minä tiedän olevani kaikkien valitsijaini kanssa siinä yksimielinen että hallitusmuodossa löytyisi sekin pykälä tai momentti, jossa nimenomaan lausutaan: „Presidentin tulee tunnustaa evankeelista uskonoppia”. Tämä olisi takeena siitä ettei pre-

sidentiksi tulisi mooseksenuskolainen, ei kreikkalais- tai roomalaiskatolilainen tai kristinopin ulkopuolelta jumalankieltäjä. Presidentin pätevydestä säätää hallitusmuotoehdotus ainoastaan sen että hän on valittava syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta. Tämän yleisen ja luonnollisen vaatimuksen rinnalla on kuitenkin mielestäni yhtä luonnollinen vaatimus nimittäin se että presidentin tulee tunnustaa evankeelista uskonoppia. Minä uskallan vakuuttaa siitä että tämä ei ole ristiriidassa Suomen kansan suuren enemmistön käsityksiin nähden. Mieheltä, jonka kansa keskuudestaan nostaa valtakunnan ensimmäiselle paikalle, on oikeudella vaadittava että hänkin yhdessä kansan valtavan enemmistön kanssa tunnustautuu evankeeliseen kristinuskoon. Mielestäni tällainen yhteisyys presidentin ja kansan välillä on suuresta arvosta. Mutta jos presidentti tunnustaisi kreikkalais-katolilaista uskonoppia tai jos hänen elämäkäsityksensä olisi uskonnollisesti kokonaan kielteinen, niin ei voisi seuraus olla muu kuin että Suomen kansan valtava enemmistö, joka pitää evankelista uskonoppia kalliina, tuntisi itsensä pettyneeksi ja epäillen seuraisi tällaisen presidentin toimintaa. Yleensä Suomen kansa ei kuitenkaan anna niin vähän arvoa uskonnolle että sen mielestä olisi aivan samantekevää, josko presidentiltä vaaditaan sen tunnustusta vai ei. Ehdotuksen tulen tekemään 23 §:ään nähden, pykälän yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Ed. Estlander: Med hänvisning till vad i den första reservationen framhållits ber jag nu att under den allmänna diskussionen få förorda första reservationens första kläm: att lantdagen nu icke måtte skrida till antagande av någon ny regeringsform. Jag gör det utan att upprepa de skäl, som däri anföres till förmån för detta förslag, och icke heller vill jag därtill foga de ytterligare grunder, som i riklig mätto kunna härledas ur det nuvarande allmänna världsläget och särskilt ur vårt lands förhållanden. Detta skulle, enligt min övertygelse, i detta ögonblick icke mera tjäna till någonting. Det sakliga övervägandets tid är förbi, om den överhuvudtaget har funnits för lantdagen i denna sak, och köpslagan om grundlagsstadganden och om övertygelser har redan vidtagit. Därför föreslår jag kort om gott, att lantdagen ville, med förkastande av grundlagsutskottets betänkande, förklara, att propositionen icke nu kunnat av lantdagen antagas.

Däremot avstår jag vid detta tillfälle från det yrkande, som jag i sammanhang med sagda kläm i reservationen framställt, eller att betänkandet skulle återremitteras för uppgörande av särskilda

grundlagsstadganden rörande den finska och svenska befolkningens och de båda inhemska språkens ställning. Jag vill icke nu upptaga detta yrkande, så att man icke skall kunna upp-
repa vad som sagts, nämligen att man på svenskt håll endast har blick för de svenska kraven och icke för landets allmänna läge. Men jag avstår från detta förslag också därför, att den svenska opinionen såväl utom som inom folkrepresentationen är fullt medveten om att detta syfte icke på något håll nu inom lantdagen vare sig uppfattas eller erkännes.

Ed. K u k k o n e n: Käsillä olevaan hallitusmuotoehdotukseen pyydän saada kajota vain sikäli mikäli se suoraan tai välillisesti koskettelee Suomen kansan kirkkoa ja sen oikeudellista asemaa tässä maassa. Lähinnä tulee kysymykseen uuden hallitusmuodon 23 §:ä, jota siinä muodossaan, missä se esiintyy perustuslakivaliokunnan mietinnössä, ed. Malmivaara lähetekeskustelussa on ankaranpuoleisesti arvostellut. Saman kannan kuin hän on omaksunut myöskin sanomalehti Uusi Suomi johtavassa artikkelissaan 28 p. toukokuuta ja pari tänään esiintynyttä edustajaa on niinikään esittänyt samaa kantaa. Minä vähäiseltä osaltani mielelläni yhtyisin myöskin kannattamaan heitä, mutta minä toisaalta en jaksa pitää mahdolltomana hyväksyä myöskään sitä sanamuotoa, minkä lakiesitys on suuressa valiokunnassa saanut. Jotta yhtymistä voisi tapahtua arvelen olevan syytä tehdä näissäkin kohdissa myönnytyksiä. Ja kun asiaa käsiteltäessä on tykkänään sivuutettu ne ymmärrettävät syyt, joista ilmeisesti jossain määrin kylmentynyt mieliala kirkkoa kohtaan johtuu, eikä ole lausuttu edes toivomustakaan että kirkko ottaisi tarkistaakseen kantaansa, tunnen velvoitusta sovittavassa tarkoituksessa esittää sekä kirkon ystävien että vastustajien harkittavaksi muutamia näkökohtia.

Minä en ennakolta tiedä, missä määrin se ryhmä, johon kuulun, omaksuu käsitykseni, ja sen vuoksi on minun alun pitäen huomautettava että ne mielipiteet, joita esitän, on pantava minun omalle yksityiselle tililleni. Jotta en joutuisi näyttelemään yksipuolisen repijäkriitikkerin vähemmän kadehdittavaa osaa, alotan antamalla tunnustukseni kansankirkkomme jo suorittamalle työlle ja vaatimalla että sille on jo hallitusmuodonkin kautta varattava tilaisuus toimintansa jatkamiseen. Vakava arvostelu näet toteaa, että meidän kulttuurielämämme pohjan on laskenut kristinuskko. Aikana jolloin ei valtioelämä ole pystynyt sivistyselämää vaalimaan, on kirkko

pystyttänyt kansamme lukutaidon ja ylläpitänyt sitä viime vuosikymmeniin saakka. Sama luterilainen kirkko on palvelijainsa kautta välittänyt vastauksia niihin iäisyyskysymyksiin, joita on kohonnut ihmisrinnoissa sielläkin, missä voidaan uskonnollisille asioille aluksi nauraa.

Suurin piirtein katsoen on kiittäen mainittava myöskin se valtiollinen toiminta, johon eritoten varhaisempina aikoina suomalaisetkin kirkon miehet olivat ikäänkuin itseoikeutettuja puuttumaan. Luonnollisesti liittyy tähän vuosisataiseen tapahtumien sarjaan siellä täällä joku moitittavakin teko. Mutta yleisarvostelua ei se muuta.

Yhdyn edustaja Malmivaaraan siinä, että uutta Suomea rakennettaessa, sille valtiosääntöä suunniteltaessa emme saa ignoroida tätä kansamme kasvattajaa. Minäkin olen varma siitä että niitä kansamme hengellisiä ja siveellisiä tarpeita, joita kirkko on täällä tähän asti tyydyttänyt, emme saa jättää unohtuksiin. Tästä syystä minä toivon samaa kuin ed. Malmivaarakin. Mutta älkööt kansankirkkomme ystävät ja minäkin — niin oudolta kuin se tässä yhteydessä ehkä kuuluu — lukeudun niihin, älkööt sulkeko silmiään näkemästä että kirkollinen elämämme on joutunut uuteen vaiheeseen. Kirkkoa parjataan ennen kuulumattoman yleisesti. Minä valitan sitä ja minä myönnän että paljon hosutaan turhaan ja aiheetomasti. Mutta kun korkeakirkolliselta taholta väitetään että kaikkeen tähän on syynä vain ajan yleinen kielteinen henki, niin on vakaumuksesta väitettävä että nähdäkseni perimmäisenä syynä moiseen ikävään ilmiöön meillä ovat olleet kirkollisessa elämässä havaittavat suuret epäkohdat. Ed. Malmivaara huomautti aivan oikein, että kansamme uskonnollisessa elämässä tapahtui kapinan kukistuttua nousua, evankelis-luterilainen totuus kävi meille yhä kalliimmaksi. Mutta ovatko vaimenneet moitteet kirkollista elämää vastaan? Jos tyytymättömyys kirkkoon olisi ollut vain sosialismin aikaansaama akuuttinen sairaustila, niin se olisi varmaan kapinan kukistuttua itsestensä parantunut. Niin ei ole kuitenkaan käynyt. Syyt ovat siis syvemmällä. Minä kyllä ymmärrän pitää pyhänä ihanteellisen, näkymättömän kirkon, mutta sitä ulkonaista asua, johon virallinen kirkollisuus on pukeutunut ja osittain niittä henkilöitäkin jotka tätä koneistoa nykyään hoitavat, minä rohkenen hellävaroen ruoskia.

Vallitsevalta papilliselta kannalta katsottuna voi kirkollista lainsäädäntöä, josta ensinnä otan puheen, pitää onnistuneena. Suojatessaan papiston asemaa se on kuin Kiinan muuri: pitkä, niin ettei sitä jaksa kiertää ja kylliksi korkea niille, jotka aikovat sen yli. Mutta osittain juuri se

seikka että tämän muurin suojassa on niin huolellontonta elää on vaikuttanut veltostuttavasti papistoomme ja aiheuttanut häiriöitä seurakuntaelämään. Missä näet seurakuntien etu on joutunut vaakaan papiston edun kanssa, on vaakakuppi yleensä painunut papiston puolelle, ja orpouden tunne jonka valtaan seurakunnat ovat jääneet ratkaistaessa heidän omia sisäisiä asioitaan, papinvaalejaan y. m. sellaista, on synnyttänyt tyytymättömyyttä kansan sieluun. Totuuden nimessä on mainittava, että korjauksia on viime vuosina runsaastikin tehty ja uusia tekeillä, mutta sittenkin ne saapuvat liian myöhään, sillä kirkollinen lainsäädäntö tuskin hitaudessa löytänee vertaistaan. On kyllä ymmärrettävä, että ainakin kirkollisia lakeja on suojattava harkitsemattomilta muutoksilta, mutta huomattavasti nopeampaa niiden uusiminen voisi olla vaikuttamatta silti häiriöitä kirkollisessa elämässä. Nykyaajan seurakuntalaisemme pyrkivät entistä suuremmalla osuudella määräämään itse lainsäädäntöään enkä minä puolestani näe siinä muuta kuin hyvin perustellun vaatimuksen, johon pitäisi mikäli mahdollista taipua; ja jos kysytään, mikä meitä kannustaa tätä vaatimaan, vastaan: Se havainto, että kirkolliset lait, niinkauvan kuin papisto niitä määräävästi säätää, pysyvät yksipuolisen papillisina. Tämä ei suinkaan ihmetytä, kun ottaa huomioon, että edistysmielisemmällä nuoremmalla pappispolvella ei ole kuunaan ollut mainittavaa sananvaltaa kirkollisessa hallinnossa, eikä se sitä luultavasti saakaan, ellei systeemiä muuteta. Minun on tässä yhteydessä valitettava syvästi, että eräs nuori pappi, pastori Söyrinki, jolla oli sekä erinomaiset luonnonlahjat että harras halu toimia epäkohdan korjaamiseksi tällä alalla, sai ensiksikin yliolkaista paheksumista vanhan pappispolven puolelta ja lopuksi, mikä on surkeinta, punaisten kapinan kautta noin vuosi sitten surmansa. Samalla kun on herättänyt tyytymättömyyttä lainsäädännön vanhentuneisuus, on huomio kiusallisesti kiintynyt myöskin papiston edesottamisiin. Ennenkuin jatkan, huomautan siitä, miten tuliperäisellä pohjalla liikkuu se, joka tuntien, kuten minä, oman kehnotensa kajoaa näin arkaluontoisiin asioihin. Mutta ei olekaan tarkoitukseni itse kääriytyä pyhyyden kaapuun tai kääriä omaa puollettani tai eduskuntaryhmääni pyhyyden kaapuun. Kirkon oppi on oikea ja hyvä. Sen kimpuun ei ole lupa minun eikä muidenkaan käydä, mutta kai meillä sentään on oikeus huomauttaa siitä, miten tärkeätä on, että kirkollinenkin elämä viedään lähemmäksi tätä kaunista oppia. Minä arvelisin, että me olisimme koko lailla valmiit

sisällyttämään hallitusmuotoon paljonkin etuusia evankelis-luterilaiselle kirkolle, minä puolestani joka tapauksessa, mutta nähdäkseni monet muutkin, ellei kirkkomme monessa suhteessa niin kiitettävä papisto olisi silloin tällöin suotta antautunut turhiin puuhiin. Lieneekö ollut sattumase, että vuosi sitten papistomme suuri enemmistö asettui kuningastouhun etunensä jopa siihen määrään, että pappi riensi ruhtinasta noutamaan, vaikka kuten tunnettu palasi tyhjin toimin Saksan matkaltaan. Papillista alkuperää mainitaan olleen niinikään sen keksinnön, että tunnettua 38 §:ää olisi meikäläisiin oloihin sovellettava ja sen perustalla toimitettava kuninkaan vaali. Se siitä. Milloin taasen viime vuosina puhe on osunut eräaseen vähemmän kehuttavaan luonteenominaisuuteen, ei ainakaan meidän maalaisväestön kesken ole joutunut käyttämättömänä ruostumaan vertauskuva „pohjaton kuin papin säkki”. Me olemme koettaneet siihen kantaa ja paljonkin siihen panneet, mutta pohjaa ei ole kuulunut. Meidän yhteinen vihollisemme liikkuu yhä ja minun on taasen totuuden nimessä myönnettävä, että se kulkiessaan kyllä poikkeaa meidän maamiesten luokse, minun kotiini niinkuin monen muunkin, mutta pahinta on, ettei se kierrä pappilaa. Valitettavaa on niinikään, että papistomme enemmistön harjoittama kirkkopoliittikka ei voi joka kohdassa saavuttaa hyväksymistäni. Minä olen tosin mielihyvin pannut merkille rovasti Aarnisaloon ja pastori Sireniuksen y. m. johtaman uudemman virtauksen, joka pyrkii soveltamaan kristinuskon ihania aatteita sosiaaliseen elämään ja kirkollisen elämän alalla avaamaan uomaa, jota myöten tulossaoleva uudistuksen tulvavesi pääsisi rauhallisesti matkaamaan. Mutta vallitseva kirkkopoliittikka suuntautuu suureksi osaksi toisaalle. Se melkeinpa uhmaten ajaa papiston etua. Kirkolliskokoukseen se tahtoo lähettää miehiään vain sen omia etuja valvomaan. Minä en mahda mitään sille, että eräs tämän ajatuskannan edustaja Porvoon tuomiorovasti Hannula on julkisuudessaan esittänyt tavan takaa aatteitansa. Jos otaksutaan, että me emme tajuaisi mihin onnettomuuteen tämänsuuntainen yksipuolinen politiikoinen lopulta vie, tapahtuu erehdys. Meitä kirkon edistysmielisiä ystäviä peloittaa että elleivät uudistuksia toimeenpane kirkon omat miehet, voi tämä pidättävyisyys käydä koko laitoksellekin kohtalokkaaksi.

Huomautukseni edustaja Hannulaa vastaan minä teen aroin mielin ja joku voisi ajatella, että minulla on halu lähteä taistelemaan tuulimyllyjä vastaan. Kun minä väitän, että hän on tyypillinen edustaja sille kirkkopoliitikalle, joka ei saa-

vuta minun enemmän kuin monen muunkaan hyväksymistä, en tee sitä perusteettomasti. Huomautukset sellaista miestä kohtaan, joka on harmaantunut politiikan pyörteessä, on tehtävä varovasti. Minä en esitäkään omia mietteitäni. Minä pyydän vaan viitata kirkollisessa aikakauslehdessä Vartijassa viime kesänä olleeseen artikkeliin „Ajan varrelta”. Tuomiorovasti Hannula joutuu siinä arvostelun alaiseksi ja arvostelijana esiintyy tohtori, nyttemmin dogmatiikan ja etikan professori Pietilä. Tuomiorovasti Hannula oli kirjoittanut kirkolliskokousta varten toimeenpantavien vaalien edellä pienen kirjoitelman, josta professori Pietilä sanoo, että se ansaitsee tulla painetuksi Vartijan palstoille, jotta se olisi säilyvänä asiakirjana vielä läpi vuosikymmenienkin ja saisi osakseen ansaitsemaansa huomiota niiden puolelta, jotka ymmärtävät ajan merkkejä. En tahdo viivyttää lukemalla koko tätä asiakirjaa, joka kyllä ansaitsisi tulla ikuistetuksi myöskin eduskunnan pöytäkirjoihin. Teen vain muutamia lyhyitä viittauksia siihen arvostelun, jonka kirjoitelma on professori Pietilältä saanut. Kirjoitelma, niin hän sanoo, kiinnittää ennenkaikkea huomiotamme täydellisellä ihanteettomuudellaan. Meidän on valittava, hän sanoo, kuten ennenkin omat miehemme — siinä tuomiorovasti Hannulan kirkollinen ohjelma vallankumousvuonna 1918. Sama tyly, jäykkä, kylmämielinen mies, joka viimeaikaisissa synodaali- ja muissa pappeinkokouksissa on paremmin kuin kukaan toinen osannut osaksi ylimielisesti halpelevalla käytöksellä, osaksi taitavasti asetetuilla päätösehdotuksilla kaataa kylmää vettä uudistuksille lämmenneisiin sydämiin.

P u h e m i e s: Kehottaisin puhujaa siirtymään asiaan.

P u h u j a: Meidän yleisenä toivomuksenamme on, että kirkkopoliitikassamme saataisiin aikaan muutosta. Vain tällä edellytyksellä uskomme syntyvän paimenten ja lauman välillä sen luottamuksellisen suhteen, jota ilman emme luule enään voitavan kirkkoakaan johtaa. Ja tähän suunnan muutokseen luottaen — minä uskon, että se on tapahtumassa ja että se varmasti tulee — minä puollan hallitusmuotoehdotuksen 83 §:lle suuren valiokunnan esittämää suppeampaa muotoa. Kuten sanottu, mielelläni näkisin sen juuri siinä muodossa, minkä hallitus oli sille antanut, mutta koska on tärkeämpää joka tapauksessa saada hallitusmuoto aikaan, luulen kristittyinä voivani puoltaa mainitsemaanikin muotoa.

Mutta minun on vielä tehtävä pieni oikaisu ed.

Malmivaaran lausuntoon. Mikäli olen saanut selville, ei aloite äsken mainitun pykälän tyypistämiseksi ole lähtenyt maalaisliittolaisista, vaan vasemmiston taholta. Maalaisliitonkin edustama kirkkopoliitiikka on joutunut tavan takaa hyökäilyjen esineeksi. Koko puolueemme on leimattu jumalattomaksi. Niin teki turkulainen Herättäjä-lehti viime talvena kieltäen kristikansaa äänestämästä ehdokkaitamme. Ja avoimesti me tunnustamme, ettemme ole kaikki eläviä kristittyjä, emme me edustajat eivätkä valitsijamme. Mutta yleensä pitää paikkansa ed. Malmivaaran lausuma, että maalaisliitonkin enemmistölle on evankelis-luterilainen totuus kallis. Keitähän useihin maaseutukirkkoihin saapuisi, jos maalaisliittolaiset jäisivät sinne tulematta. Yläluokka ja vasemmisto ovat sisäisesti irtautuneet kristinuskosta ja pyrkivät, kuten on huomattu, ulkonaisestikin eroamaan kirkon yhteydestä. Meikäläisiä käy sentään vielä temppeleissä ja seuratuissa ja minä luulen lausuvani tosiasian, kun väitän, että maalaisliiton eduskuntaryhmä on valitsijainsa kannalla tässäkin kohden. Mutta samoin kuin heille on meillekin elämä enemmän kuin kuolleet muodot ja meidän kristillisyytemme ilmetköön enemmän tekoina kuin sanoina. Me mielellämme näkisimme Suomen kansankirkon säilyvän ja voimistuvan, mutta me emme jaksaa uskoa, että se pystyisi ylevää tehtävänsä suorittamaan sellaisena monessa kohden korkeakirkollisena laitoksena, jollainen se valitettavasti nyt vielä on. Me suosittelemme kirkon miehelle elämän ohjeeksi raamatullista tunnuslausetta: Ei palveltavaksi, vaan palvelemaan. Ja jos se hyväksytään, silloin maallisten vallanpitäjien prenikat eivät kaunistapapistoamme eikä uuden valtiosäännön 86 §:kään, joka vaatii virkamieheltä m. m. työkykyä, olisi haitaksi kirkollisellekaan alalle sovitettuna.

Minä omasta puolestani arvelen voivani vastata sille kristikansalle, joka minut on edustajakseen valinnut, siitä että kannatan käsillä olevaa ehdotusta hyväksyttäväksi sellaisena, mitä tulee uskontoa koskeviin kohtiin. Sen verran pitäisi vasemmistonkin voida suvaita kansankirkollemme hallitusmuodon suojaa. Me elämme tätä nykyä ratkaisevaa aikaa. Se on kaikkien meidän painettava mielimme. Meillä ei ole kellään varaa kerskua viattomuudestamme. Me emme saa kirkon ja kansamme onnen nimessä sovitella tyyntyä päämme alle, ei myöskään kirkon miesten päitten alle. Tänä hetkenä, joka on kenties Suomen kansankirkkomme kohtalokkaimpia, me emme myöskään ole oikeutettuja liian suuressa määrin pönkittämään kirkkoa maallisten vallanpitäjien suosiolla, kuten on ollut havaittavissa punakapinan

ajosta saakka. Meistä ei näet kukaan voi taata että seuraavat vallanpitäjät kohtelevat kirkkoa yhtä lämpimästi ja hellämielisesti kuin lähinnä edelliset hallitukset ovat tehneet. Meillä ei ole lupa luottaa siihen, että kirkollinen systeemi ilman kansamme enemmistön vapaata kannatusta voisi säilyä edes valtiosäännönkään varassa, jolleme muotoihin saa enemmän elämää. Tehkäämme Suomen kirkosta mahdollisimman suuressa määrässä Kristuksen kirkko, niin se on kestävä kaikissa ajan vaihteluissa. Puolustaessamme kansankirkkollemme hallitusmuodon suoja, vaikkapa sitä vähäistäkin, minkä suuren valiokunnan ehdotus sisältää, minä hartaasti toivon, että kirkko itse muotoitaisi etsikkoaikansa. Näinä päivinä on kuultu kuiskittavan, että eduskunnan oikea siipi ei muka paljonkaan välittäisi, vaikkei valtiosääntöä vielä saataisi aikaan. Lieneekö se totta? Vielä mainitaan, että on aikomuksena uusissa vaaleissa kalastaa kirkkokansaa puolellensa selittämällä, että he yksin tässä maassa ajavat kristillisyyden asiaa. Minä toivon, että se ei olisi totta. Ulkonaisesti katsoen on kyllä Kansallinen Kokoomuspuolue, jota ei ole tarkoitukseni parjata, osottautunut suopeaksi kirkon asialle. Joku oli laskenut, että sen listoilla viime vaaleissa esiintyi 22 pappia ja jos tätä käytetään mittapuuna, niin eivät muut puolueet pysty sen kanssa kilpailemaan. Me pysymme kääpiönä sen rinnalla. Kansallisella Kokoomuspuolueella on olemassa hyvät traditsionit tällä alalla.

Puhemies koputtaen: Pyytäisin puhujaa siirtymään asiaan.

Puhuja: Minun tarkoitukseni on ollut huomauttaa, että kansankirkkomme voima on sen sisäisessä henkevyudessa ja että ulkonaiseksi tueksi sille riittää hallitusmuotoehdotuksen uskonnollista ja kirkollista elämää koskevat kohdat, jotka eivät saa tulla sen hyväksymiselle esteeksi; siihen olen pyrkinyt.

Lopuksi on minun kirkon vastustajille eritoten eduskuntamme vasemmistolle huomautettava, että näissä tärkeissä, pyhissä asioissa ei kukaan saa päästää määrääväksi persoonallista vastenmielisyyttään kirkkoa kohtaan eikä omaa Kristus-vihaansa, jos sellaistaikin olisi olemassa. Teillekin pitää, kuten kaikille meille, kansan kokonaisuuden olla silmämääränänne, mutta sitä ei rakenneta millään uskonnolla ja siveellisten arvojen polkemisella, joka oli ominaista aikaisemmalle sosialidemokraattiselle johdolle. Minä toivon, että uusi johto on ottanut siinä suhteessa harkitun suunnan. Joka tapauksessa minä soisin, että

sekä kirkollinen että vasta-kirkollinen johto tartkistaisi kantansa ja siten uskoisin saatavan aikaan sitä välttämätöntä lähentymistä tälläkin alalla, lähentymistä, jota ilman tuskin uutta hallitusmuotoakaan saadaan aikaan.

Ed. Procopé: Det är synnerligen djärft att efter ett andragande, så tankedigert som det sista, taga till ordet och uppehålla denna ärade församlings tid. Att jag ändå vågar göra det, beror på att jag i korthet vill be att få understöda herr Estlander. Även jag anser att tiden icke är inne att stadga en ny regeringsform för vårt land. Men om man också sålunda står fast vid den monarkiska principen och icke vill gå från den, kan man dock icke underlåta att med oro se de utväxter och de oformligheter, som man nu försöker pressa in i det föreliggande förslaget till regeringsform, republikansk regeringsform, och som delvis redan funnos där i regeringens proposition. Utgående från denna synpunkt vågar jag göra några anmärkningar till det föreliggande förslaget.

Om någon skulle fråga denna ärade församling och dess medlemmar, vilka säkerligen på grund av mångårig erfarenhet de flesta äga en djup kännedom i politikens och statskonstens mysterier, vilken statsform de anse vara den mest olämpliga och den olyckligaste, så tror jag att svaret tämligen enhälligt, ja kanske fullkomligt enhälligt, skulle bliva: den despotiska, enväldet, den statsform där makten koncentreras hos en enda myndighet. Det utmärkande för denna statsform, för despotin är ju, att maktbävaren i staten är sin egen herre och allas herre. Han är själv lagstiftare, han bestämmer de lagar, som skola gälla både för honom och för samhället i övrigt, han är skattefastställande myndighet, han fastslår vilka skatter som skola utgå, och slutligen och sist är han den som ensam regerar, som ensam i sin hand har makt och myndighet att styra utan någon som helst kontroll. Ett sådant styrelsesätt måste vi fördöma, och vårt omdöme ändras icke i ett givet fall därav att makten har måhända förlänats denna despot av folket. Historien har sett tyranner, som med folkets vilja kommit sig till sin maktställning, men vi hava ändå betraktat dem såsom och kallat dem tyranner. Omdömet blir ej heller ett annat därför att den despotiska makten anförtratts myndigheten blott på en tid. Omdömet blir detsamma om en Césars eller en förste konsuls principiellt endast för en tid gällande myndighet. Det verkar ej heller på vår uppfattning, om denna despotiska makt ligger i en mans hand eller om det är triumvirer eller ett kolle-

gium av fyratio tyranner eller flere, som utöva denna makt. I varje fall är vår uppfattning den, att maktens koncentrerings hos en myndighet är en olycka.

Men det är just en sådan despoti som vi nu äro i färd med att skapa. I stället för en självhärskare sätta vi ett självhärskarkollegium, lantdagen eller som det i regeringsformen heter riksdagen. Det har ej ens från vänstern försökt förnekas att syftmålet med den nya regeringsformen just vore att samla all makt i lantdagens hand. Lantdagen skall ensam praktiskt taget få rätt att stifta lagar. Presidentens veto, sådant det förekommer i förslaget till regeringsform, är ju bara en tom skylt utan betydelse. Ensam-bestämningen beträffande skatterna kommer även att tillhöra riksdagen, och regeringen blir icke heller en självständig första statsmakt i förhållande till den lagstiftande. Regeringen, statsrådet, har man sagt, skulle bli ett verkställande utskott för lantdagen. Bilden är dock haltande; den makt som komme att tillkomma regeringen är icke ens en verkställande, den är knappast ens någonting annat än vad jag vore böjd att kalla en ren lakejsysla åt lantdagen. Den faktiska makten kommer att ligga i grundlagsutskottet och i statsutskottet och genom dem hos de tvåhundra lantdagsmännen.

Jag har med flit förbigått frågan om presidenten, ty hans ställning enligt förslaget är verkligen ömkansvärd. Han blir icke en självständig myndighet gentemot de övriga, utan på sin höjd en figurant, som har att avstämpla den formella riktigheten av lantdagens beslut. Detta framförallt på den grund att honom icke tillförsäkrats en tillräcklig veto-rätt och på grund av det olyckliga stadgandet, att ministrar skola väljas bland personer, som åtnjuta lantdagens förtroende, detta olyckliga stadgande, som för någon tid sedan pressades in i vår statsrätt utan att äga någon motsvarighet utomlands, och som ej ens hos oss strängt taget kunnat upprätthållas.

Vårt samhällsskick och vårt statsskick hava hittills varit byggda på en maktfördelning mellan lagstiftande och verkställande myndigheter och denna fördelning var införd och genomförd långt innan upplysningsfilosofin fastslog doktrinen om statsmaktens delning. Nu gå vi att bryta mot den tusenåriga utveckling, som lett till vårt nuvarande samhällsskick. Jag tror vi borde betänka oss.

Man skall ej invända, att den makt, som vi lägga i riksdagens hand är blott på kort tid anförtrodd de tvåhundra riksdagsmännen, endast på tre år. Invändningen är utan betydelse, ty under

denna tid av 3 år kommer riksdagen, riksdagsmännen faktiskt att vara självhärskare utan någon som hälst kontroll. Jag letar förgäves i lagförslaget efter någon paragraf, som skulle stadga ansvarighet för riksdagsmännen, medan däremot för diverse statsfunktionärer för övrigt finnas jämförelsevis tvivelaktiga ansvarsbestämmelser. Man kan ej heller undskylla sig med att riksdagen representerar folkviljan. Det är en halv sanning. På sin höjd representera riksdagsmännen tillfälliga strömningar inom folket. Men lika säkert som folket icke blott är den generation som lever i dag och allra minst de, som lämnat sina röster i urnan vid riksdagsvalet, utan en sammanfattning av den generation som nu lever, av dem som gått och dem som skola komma, lika så säkert är, att folkviljan icke är densamma som de tillfälliga opinioner, vilka taga sig uttryck i ett riksdagsmannaval. Man kan även invända att faran för despoti vore ingen på den grund att vi i kammaren äro tvåhundra och därigenom så att säga neutralisera varandra. Detta är på sätt och vis riktigt, men här lurar en ny och större fara. Despotens maktutövning kan vara berättigad, om den länder samhället till fromma, om det är ett klart huvud och en stark hand som styr statsskeppet. Jag tror visst att i den illustra församling, som skall styra vårt land, om den republikanska statsformen antages, skall finnas många mer eller mindre kloka huvuden, men jag är å andra sidan varmt övertygad om, att den starka handen kommer att saknas. En flerhövdad despoti har alltid visat sig vara den olyckligaste. Den har visat sig sakna den kraft, som är nödvändig för statsstyrelsen. Den leder i bästa fall till en svensk frihetstids upplösning, i värsta fall till en polsk riksdag och till statens undergång. En räddning, ett skydd för vårt samhälle och vår stat kan finnas endast uti en förnuftig fördelning av makten mellan organ, som allesamman äro byggda på folklig grund och som inbördes kontrollera varandra. Jag har tagit mig friheten att framhålla dessa synpunkter därför, att jag under specialgranskningens gång har för avsikt att göra vissa ändringsförslag utgående från den uppfattning jag nu här har utvecklat. Det kan visserligen synas lönlöst att diskutera denna fråga, då man vet att detta lagförslag är mer eller mindre „pansrat”, genom förutgående överenskommelser mellan särskilda partier, men jag har ändå ansett mig böra framhålla dessa synpunkter, emedan det är min uppfattning att om vi ej få en fast regeringsmakt, — och det få vi icke genom den föreslagna statsformen, med vilken ej ens någonting sådant åsyftas — så kommer vår stat att hava det

svårt för att ej säga omöjligt att reda sig undan de många inre och yttre faror som hota. Jag tror ock att plikten mot riket och dess framtid bör gå framom tanken på mer eller mindre vackra liberala doktriner. Jag tror att om ej en ändring i den föreslagna lagen genomföres beträffande presidentens ställning och utbyggandet av hans veto-rätt ävensom beträffande stadgandena angående hans rätt att fatta beslut i konselj eller i kabinett, samt därefter om parlamentarismen — att om ej dylika ändringar genomföras, så blir det en plikt för envar som vill trygga den lugna stats- och samhällsutvecklingen i riket att ställa sig avvisande mot detta förslag.

Ed. Voionmaa: En luule, että täällä tänä iltana pidetyistä ja pidettävistä puheista on suurtakaan hyötyä itse asian kohtalolle, joka näyttää jo ennakolta päätetyltä. Äänestyksellä kaiketi pääasiallisesti tulee asian ratkaisu tapahtumaan. Mutta on kuitenkin sekä hallitusmuotokysymyksen valmistelussa että myöskin joissakuissa tänä iltana esitetyissä puheissa esiintynyt sellaisia seikkoja, joita en malta olla tässä hiukan tarkastelematta ja niihin nähden jotakuta huomautustani lausumatta.

Epäilemättä moni kansalainen tässä maassa olisi toivonut, että niin suuri ja laajakantoinen asia kuin hallitusmuotokysymys olisi tullut ratkaistuksi suurpiirteisellä tavalla, että Suomen eduskunta olisi tämän kysymyksen ratkaisussa osottanut ymmärtävänsä suuren ajanhetken vaatimuksia ja astunut todella tuntuvan askeleen eteenpäin kansamme valtiollisessa kehityksessä. Mutta sellaista suurpiirteisyyttä me emme tämän asian käsittelyssä näe. Sen sijaan näemme pieniä piirteitä keskinäisestä taistelusta ja kompromisseista ja sellaisista seikoista, jotka oikeastaan toteavat tuon vanhan sosialistisen käsityksen, että oikeuskin, jopa korkea oikeus, itse valtio-oikeuskin, syntyy vaan hyvin materialististen ja arkipäiväisten taistelujen, etujen ja luokkain taistelujen kautta. Ja niinpä tässäkin. Tässäkin käytään sitä samaa arkipäiväistä, montakin kertaa niin vähän ylentävää taistelua pienistä ja suurista eduista.

Hyvin selvinä taistelijoina tässä esiintyvät oikeisto ja vasemmisto. Oikeiston taholta olemme tänäkin iltana, niinkuin usein ennenkin, kuulleet esitettävän mitä oikeisto vaatii hallitusmuodolta. Se vaatii lyhyesti sanoen sitä, että hallitusmuodon tulee tyydyttää monarkistisiakin pyrkimyksiä tässä maassa. Se asettaa avonaisesti ja julkisesti sen vaatimuksen, että sen uuden hallitusmuodon täytyy, joskaan ei muodollisesti, niin kui-

tenkin sisällykseltään olla sellainen, että se tyydyttää, kuten sanoin, monarkistisetkin vaatimukset. Jokseenkin mahdollon vaatimus mielestäni tasavaltalaiselle hallitusmuodolle asetettuna, mutta vaatimus kuitenkin.

Yhdessä suhteessa kuitenkin kunnioitan sitä lausuntoa, jossa tämä mielipide täällä lausuttiin. Siinä edustaja P. Virkkunen selvästi sanoi, että oikeisto aikoo taistella tämän katsomuksensa puolesta, että se aikoo seistä niiden periaatteiden kannalla, jotka se nyt kerta kaikkiaan on omistanut. Sehän on selvä kanta se. Me tiedämme, mikä meitä siltä taholta odottaa. Meitä vasemmistolaisia odottaa sitkeä, hellittämätön taistelu. Ja me myös olemme valmiit taisteluun. Meillä myös on meidän periaattemme, meidän vaatimuksemme, jotka me asetamme uudelle hallitusmuodolle ja joista me emme ilman taistelua aijo luopua, vaan joista me ajomme kiinnipitää viimeiseen saakka.

Tässä taistelevat siis oikeisto ja vasemmisto. Ne ovat selvässä taistelu-asennossa keskenänsä. Ja jos saisin lausua asian vähän laajemmissa piirteissä, sanoisin, että tässä taistelee meidän kansamme menneisyys ja meidän kansamme tulevaisuus, sen perimykset ja sen tulevaisuudentoiveet, sen konservatismi ja sen todellinen eteenpäinvievä, edistytävä voima. Ne tässä taistelevat, ne pyrkivät luomaan meille hallitusmuotoa.

Mutta mitenkä on keskustan laita, keskustan, jonka menettely ja kanta tässä kysymyksessä ehkä on kaikkein ratkaisevin? Minä en epäile, etteikö keskustalla ole, ainakin keskustan vasemalla sivustalla, niitä kansanvaltaisia harrastuksia, joita olemme lukeneet sen ohjelmissa ja joita sen taholta on meille niin usein vakuutettu. Mutta on vaikea ymmärtää, kuinka keskusta tai keskustan vasempi ryhmä on kuitenkin voinut luopua niistä kansanvaltaisista ihanteista ja kansanvaltaisesta kannastaan niin suurella määrin kuin tämän hallitusmuodon valmisteluissa on tapahtunut. Minusta näyttää, että keskustan taholta on tehty periaatteista luopumisesta, tinkimisestä, jonkinlaisen haaveksitun oikean keskitien löytämisestä periaate. Mutta se ei toki missään tapauksessa periaatteeksi kelpaa — tuo valtiollinen tinkiminen. Olen itsekseni koettanut kuvailla, minkälainen hallitusmuoto tässä maassa olisi saatu, jos keskusta ja erittäin maalaisliitto julistetuille ja usein julkilausutuille periaatteilleen ankarasti uskollisena olisi tätä suurta hetkeä käyttänyt voimakkaasti taistellakseen ja toteuttaakseen juuri niitä periaatteita eikä luopunut niistä missään tapauksessa, vaan olisi koettanut samanmielisten toisten ryhmäin kanssa aikaansaada niin kansan-

valtaisen hallitusmuodon kuin näistä kansanvaltaisista periaatteista luopumatta olisi voitu aikaansaada. Olen kuvitelmistani pettynyt: en voi tätä mielestäni omituista ja minulle suurta pettymystä tuottanutta keskustan oikealle luisumista selittää muuksi kuin jonkunlaiseksi vääräksi opiksi keski-tiestä. Se on, sanoisinko, jonkunlaista oppia voimasuunnikkaasta, jossa muka liikesuunta syntyy kahden ristiriitaisen voiman yhteisvaikutuksesta: jos yksi voima vetää oikealle, toinen vasemmalle, niin sitten muka siinä keskellä kulkee varmasti oikea tie, siinäkin tapauksessa, että molemmat olisivat väärässä ja koko liike tapahtuisi väärään suuntaan. Se ei kuitenkaan mahda niin yksinkertaista olla. Se on nyt mielestäni melkein sel-laista, kuin istuisi hevosen rekeen ja heittäisi oh-jat pois ja löisi ruoskalla hevosta selkään ja an-taisi reen mennä sinne minne maan vetovoima tahi raiteet vievät. Siinä ei ole minkäänkokoista peri-aatetta. Semmoinen menettely ei kelpaa mitenkään mielestäni valtiolliseksi periaatteeksi, vaan se todistaa nähdäkseni, olen ainakin itselleni koet-tanut sillä tavalla selittää sitä, se todistaa, että keskustalla ei ole oikein vakaantunutta valtiol-lista kantaa tässä hallitusmuotokysymyksessä. Sillä ei ole omakohtaista kantaa, jota se pitäisi arvokkaana, jonka puolesta se haluaisi taistella. Keskustalla ei ole kehittyntä teoriaa sillä alalla, jota kuitenkin tarvitaan ja joka löytyy sekä oi-keistolla että vasemmistolla. Keskusta on sillä ta-voin joutunut kokonansa oikeiston, sanoisinko, henkisen holhouksen alaiseksi. Siltä minusta tun-tuu tämä keskustan erinomaisen kummallinen tinkiminen ja kompromissaaminen näissä asioissa, jotka oikeastaan eivät sitä sietäisi siinä määrin.

Rohkenen siis olla sitä mieltä, että tuommoi-seen tinkimiseen ei olisi ollut nyt syytä. Hallitusmuodon säätämisellä on kyllä kiire, se on saatava aikaan nopeasti. Mutta ei sillä ole niin kiire, että senvuoksi täytyisi siinä määrin luopua puhtaan kansanvaltaisuuden aatteesta, kuin mielestäni on tapahtunut. Mielestäni olisi voinut ajatella, että jos hallitusmuodon säätäminen, hyvän hallitusmuodon aikaansaaminen, olisikin vielä vaatinut hiukan aikaa, niin mikään ei olisi estänyt keskus-taa vaikuttamasta siihen suuntaan, että meidän valtioelämämme käytännössä kuitenkin jo olisi mukautunut niiden oikeiden kansanvaltaisten pe-riaatteiden mukaan, joita se ehkä sisimmässä sy-dämessään sittenkin suosii.

Mielestäni myöskin näistä loppumattomista kompromisseista on ollut se ikävä seuraus, että eduskunnan valta ja asema on joutunut kovin heikoksi. Hallitusmuotoehdotuksessa me näemme eduskunnan, joka ei ole itsensä isäntä. Kuinka

sitä katselemmekin, joka taholta tulevat vaarat sitä uhkaamaan ja vaanimaan. Eduskunta on presidentin veto-oikeuden alainen. Eduskunta on alituksen hajoitus-oikeuden alainen.

Luulen myöskin, että kompromissirytykset ovat harhaan osuneet siinä, kun niiden tarkoituk-sena ilmeisesti on ollut saada hallitusmuotoon kaikki mahdolliset pykälät ja asiat, jotka täydelliseen hallitusmuotoon ehkä kuuluvat. On muis-tettava, että hallitusmuotojen muoto useinkaan ei ole niin kovin täydellinen ja että siinä yksinker-taiset ja selvät pääperiaatteet ovat kaikkein tär-keimmät ja muut asiat voivat jäädä sivummalle. Muistakaaamme, että löytyy hyvin vankkoja kan-sanvaltoja maailmassa, hyvin kehittyneitä val-tioita, sellaisia kuin esim. Englanti, jolla ei ole oi-keastaan mitään varsinaista kirjoitettua hallitusmuotoa ja perustuslakia, mutta jossa hallitusmuo-don ja perustuslain takana on kansan kehittynyt valtiollinen tahto ja kehittyneet valtiolliset mie-lipiteet. Senvuoksi minusta ei olisi ollut niin hir-muisen suuri onnettomuus, jos meidän hallitusmuodostamme olisi jätetty pois semmoisia pykä-liä, jopa semmoisia lukuja, jotka ilmeisesti, va-semmiston kannalta katsottuna tuottavat vaaraa kansanvallalle, semmoisia, kuin esimerkiksi nuo erittäin ikävät virkamiespykälät. En näe, mi-tä vaaraa olisi tapahtunut kansanvallalle tai val-tioelämälle, jos virkamiesvalta meidän maas-samme saisi jäädä myöhemmin tapahtuvan perus-tuslainsäädännön varaan tai yleensä tavallisen lainsäädännön varaan.

On siis todettava, että hyvin monessa suhteessa on tästä liiallisesta sovitteluhalusta, melkein peri-aatteena ajetusta kompromissipolitiikasta, ollut kansanvallalle ikäviä seurauksia. Yhdessä suh-teessa kuitenkin voimme me vasemmistolaiset mairitella itseämme tämän kompromissin joh-dosta. Siinähan ilmeisesti on asetettu sille kan-nalle, että varsinainen vaara hallitusmuodolle ja isänmaalle, isänmaan valtiolliselle tulevaisuu-delle, kansanvallan tulevaisuudelle tällä hetkellä on haettava oikeistosta. Keskustasta on nähtä-västi edellytetty, että vasemmisto kaikessa kan-nattaa keskustan kansanvaltaisen pitämää ehdo-tuksia ja että siis keskustan kuvittelemalle todel-liselle kansanvallalle on vaarallinen ainoastaan oi-keiston kanta. Tavallaan keskusta on siinä oi-keassa. Sillä vasemmisto harrastaa yhteisyyden valtaa, valtiovaltaa erittäin suuressa määrässä. Vasemmisto kannattaa lujaa hallitusvaltaa, sel-laista, jossa koko hallituskoneisto on hyvin keski-tetty ja hyvin ammattitaitoisen ja hallinnollisella alalla suurivaltaisen hallituksen käsissä. Ja va-semmisto kannattaa myöskin ennenkaikkea sel-

laista hallitusta, joka on luja yhdessä eduskunnan kanssa, joka ei ole ristiriitainen eduskunnan kanssa. Ja sehän on luja valtiovalta, jos mikään meidän kannalta katsoen. Sikäli on siis keskusta ollut oikeassa, kun se ei ole huoliensa ulottanut vasemmistoon saakka, vaan edellyttänyt, että vasemmisto on valtiovallan ystävä ja ankarasti vastustaa kaikkea yksilöllistä valtaa siinä kohdin.

Jyrkkä on ero tosiaankin oikeiston ja vasemmiston välillä tässä kohden. Täällä on oikeiston taholta esitetty todellisenä oikeana kansanvaltaa kahtia jaettua kansanvaltaa. Meidän käsityksemme mukaan se ei ole kansanvaltaa. Oikea kansanvalta on semmoinen, joka ei ole kahtia jaettu, vaan joka on yksi ja jakamaton ja perustuu kansaneduskunnan kautta toteutettuun valtiolliseen tahtoon. Semmoinen on meidän käsityksemme oikeasta valtiovallasta ja oikeasta kansanvallasta. Se kahtiajako, jota me haluamme, ei ole vallan jakoa vaan työnjakoa, se on järjestyksistä nykyaikaista työnjakoa, joka ei hajota valtiovaltaa, vaan asettaa hallituksen omalla määrättyllä alallaan työskentelemään yhdessä eduskunnan kanssa ja eduskunnan, parlamentin, johtajan asemassa toteuttamaan kansan tahtoa.

Oikeiston taholta on parlamenttarismia tänäkin iltana kutsuttu „eduskunta-diktatuuriksi”, viitattu siihen suuntaan, että parlamenttarismi, jota me harrastamme, olisi muka eduskuntadiktaturia. Sitä se ei ole; silloinhan täytyisi itse kansanvaltaa kutsua diktatuuriksi, silloin täytyy Suomen kansan antaa hyvin huono mainetodistus itsestään. Parlamenttarismi ei ole diktaturia, se on juuri diktatuuriin vastakohta. Se vastustaa kaikkea persoonallista hallitusvaltaa ja edesvastuutonta hallitusvaltaa. Diktatuuri, sisältää aina jotain edesvastuutonta; sen parlamenttarismin, jota me tunnustamme, varsinaisena olemuksena on kaiken mielivaltaisuuden ja valtiollisen edesvastuuttomuuden kieltäminen.

Täällä on myöskin viitattu siihen, että me kannattaisimme muka jonkinlaista neuvostovaltaa, että se tie, jota me kuljemme, veisi johonkin neuvostovaltaan. Me emme kannata neuvostovaltaa, se pitäisi olla kaikille selvillä. Mutta vaikka me emme kannata neuvostovaltaa, niin emme voi heittää syrjään sitä kollegialista hallitustapaa, joka on meidän valtiolle ja maalle niin erinomaisen kotoinen ja jota valtioneuvosto on, kuten ennen olen ollut tilaisuudessa mainitsemaan, sata vuotta joltisellakin menestyksellä meidän maassamme käyttänyt. Me kuvittelemme, että hallituksessakin on mielivaltaa kartettava ja että sielläkin on toimitettava aina edesvastuullisella ja kollegialisella toimintatavalla. Ja sen-

vuoksi me sekä menneisyyden että järkipärisen valtio-opin perusteella tahtoisimmekin tehdä meidän valtioneuvostostamme varsinaisen hallituselimen ja presidentistä sellaisen valtion päämiehen, semmoisen edustavan ja vaikuttavan valtion päämiehen, joka toimii aina yhdessä valtioneuvoston kanssa.

Nämä lyhyesti ovat meidän pääperiaatteitamme, nämä ovat nirtä, joista me emme voi luopua. Me kyllä osaamme tehdä ja olemme tehneet myönnetyksiä siinä, missä isänmaan etu sitä vaatii. Mutta isänmaan etu ei vaadi meitä luopumaan niistä kansanvaltaisuuden oikeista periaatteista, joita me olemme omistaneet ja joita me toivoisimme ja tahtoisimme saada uudessa hallitusmuodossa toteutetuiksi ja — sanon senkin — joiden puolesta me aiomme vakavasti taistella.

Rohkenen lausua lopuksi sen varoituksen, ettei täällä vasemmistonkaan mielipidettä maamme hallitusmuodosta kokonaan syrjäytettäisi, sillä sillä on takanansa se voima, jolla on tulevaisuus tässä maassa, joskaan ei ole ollut menneisyyttä, nimittäin kansanvallan aate. Ja sitä aatetta se ei aijo sillä tavalla vähentää ja heikentää kuin meidän vakaumuksemme mukaan keskusta on tehnyt.

Ministeri Alkio: Jos ed. Voionmaan viimeiseen lauseeseen voisi luottaa, saisimme panna merkille, että sosialidemokraatit todellakin tarkoittavat luoda sellaisen hallitusmuodon jossa hallitusvalta on keskitetty sillä tavoin kuin hän eräässä kohdassa lausuntoansa sanoi kansanvallan pohjalle. Aina eivät meidän sosialidemokraattimme ole olleet tällä kannalla. Hieman toista vuotta takaperin he kumosivat kansanvallan ja kannattivat silloin täydellistä diktaturia. Ja se osoitti silloin kompromissaamista sillä taholla vielä vasemmalle, kompromissaamista, joka tuli sangen kalliiksi, ei ainoastaan sosialidemokratialle yleensä, mutta Suomen sosialidemokratialle erittäin ja Suomen nuorelle tasavallalle vielä kalliimmaksi. Silloisen kompromissaamisen kautta, sovittepolitiikan kautta jouduttiin täällä kumoamaan ensimmäinen tasavalta ja sen kumouksen pani toimeen sosialidemokratia. Ed. Voionmaan lausunnon johdosta on minulla ilo merkitä että sosialidemokraattien keskuudessa nyt kun me neljättä kertaa, hieman toista vuotta kuluessa, säädämme hallitusmuotoa, että siellä on jotain opittu, — arvatenkin myös jotain unohdettu.

Ensimmäinen puhuja tänä iltana, ed. Hästbacka lausui, että ruotsalaiset tulevat joka tapauksessa hyökkäämään tasavaltaisen hallitusmuodon. Vai niin. Ja mitä tarkoitusperiä ajaakseen? Sellaisia-

ko että tämä meidän valtakuntamme joutuisi joskus siihen tilaan että ruotsalainen eduskuntaryhmä, joka käsittää noin kymmenennen osan tästä eduskunnasta, saisi joskus sellaisen vaikutusvallan että se saisi määrätä tälle maalle hallitusmuodon? Sellainen vaikutusvalta ei tule koskaan heidän käsiinsä muuten kuin sen kautta, että tämä maa on joutunut kokonaan vieraiden, ulkomaisten valtojen ja käskyn alaiseksi. Sellaisenaan siis mainittu lausunto, johon asiallisesti liittyy myös ed. Estlanderin lausunto, viittaa valankumoukseen, joka tässä maassa kai tultaisiin panemaan toimeen siinäkin toivossa että saataisiin muodostetuksi sellainen kuningaskunta, jossa kuningas vallitsisi täydellä „despotismivallalla”. Minä luulen että tämä unelma ei toteudu. Täytyy valittaa että tällainen ulttimaattumi, annettuna siltä taholta, vain toteaa että separatistiset pyrkimykset ovat nyt astuneet eduskunnan puhujalavalle.

Ed. Virkkunen totesi että on suuria eroavaisuuksia olemassa sosialidemokraattien ja keskustan välillä siitä, minkälaista tasavaltaa vaaditaan. Minun taasen täytyy sitä vastaan muistuttaa ettei tässä niin suuria periaatteellisia eroavaisuuksia ole, huolimatta siitä että ed. Voionmaakin halusi näiden periaatteiden eroavaisuutta painostaa enemmän kuin olisi ollut asiallista syytä. Sillä mikäli minä tätä asiaa tajuan, näyttää minusta että on verrattain pienet eroavaisuudet kaikkienkin tasavaltaa harrastavien ryhmien välillä. Katson siis hyvin optimistisesti tulevaisuutta kohti ja toivon että tämä laki tulee hyväksytyksi, koska ei kerran ole tämän suurempia periaatteellisia ristiriitaisuuksia.

Ed. Virkkunen esitti hallitusvallan ja eduskuntavallan periaatteellista kahtia jakoa, joka on meillä ollut historiallinen, niinkuin se onkin. Mutta minun täytyy sanoa, että, jos tämäntapainen hallitusmuoto meillä hyväksytään, tämä periaatteellinen kahtiajako tulee olemaan hyvin oleellinen. Mutta se tulee olemaan paljon terveemmälle pohjalle rakennettu kuin silloin, jolloin toista puolta tästä vallasta tulisi hallitsemaan perinnöllinen kuninkuus. Väitän tätä siinäkin tapauksessa että eduskunta olisi tullut valitsemaan aina presidentin, jossa suhteessa ed. Virkkunen pani myös merkille että muutamat niistä edustajista jotka olivat allekirjoittaneet sen alotteen joka tehtiin tasavaltalaisten puolelta hallitusmuodon aikaansaamiseksi, että eroavaisuus sen ja hallituksen antaman esityksen välillä oli niin suuri juuri tässä vaalikysymyksessä. Minun täytyy sanoa, että minä en ole tässä koskaan nähnyt varsinaista periaatteellista eroa. Näen vaalijärjestelmän si-

ten, että jos me lähdemme valitsemaan presidentin valitsijoita, vaaleihin järjestäytyminen tapahtuu aivan samojen puolueperiaatteiden mukaan ja puoluejärjestöjen kautta kuin eduskuntavaaleisakin. Kumpaisessakin tapauksessa, jos mennään eduskuntavaaleihin tai presidentin valitsijavaaleihin, valitsijamiehet ohjataan samojen periaatteiden mukaan tätä tehtävää toimittamaan. Enkä minä usko, että tulos on huomattavasti toisellainen, kuin jos vain toimitetaan yhdet vaalit, valitaan eduskunta ja eduskunta saa valita presidentin. Mutta olen puolestani saattanut alistua siihenkin, että valitaan valitsijamiehet, koska minä en pidä tätä niin suurena periaatekysymyksenä. Tärkeimpänä tässä suhteessa pidän sen, että saadaan niin laaja kokoomus eduskunnassa vaalitavankin ympärille, että tästä tulee laki, että hallitusmuoto saadaan aikaan. Oikeiston taholta on huomautettu, että on vaikeata uskoa eduskunnalle presidentinvaalin toimittamista, koska presidentti silloin tulisi riippumaan eduskunnasta. On väitetty ettei se olisi kansanvaltaista. Kun minä olen sitä mieltä, että eduskunta joka tapauksessa Suomen kansan valitsemana edustaa Suomen kansaa, asetan eduskunnan auktoriteetin niin korkealle, että se voi hyvästi suorittaa presidentin vaalin. Joka tapauksessa se kokonaisena tekee sen paljon suuremmalla auktoriteetilla kuin se eduskunnan pieni vähemmistö, joka 56-lukuisena oli valmis valitsemaan tänne vieraan kuninkaan, joka sukupolvea toiseen olisi käyttänyt niitä valtuuksia, jotka 56 edustajaa sille antoi. Se ei ollut kansanvaltaa. Sitä tahdottiin toteuttaa kansan selän takana. Mutta senvuoksi se ei voinutkaan toteutua. Ja nyt ollaan nykyisessä tilassa, jolloin koko kansaa edustava eduskunta on koossa, ja nyt on säädettävä sellainen laki, josta eduskunnan enemmistö yhtyy, tulkoon sitten vaalin suhteen toteutettavaksi kahdesta tarjolla olevasta muodosta kumpi tahansa. Kannatan puolestani sellaista valitsemistapaa, minkä suuri valiokunta nyt on sovelluttanut mietintönsä juuri siitä syystä, että sillä on suuret toiveet saada koko eduskunnan, nimittäin ruotsalaisia lukuunottamatta, kannatus puolelleen.

Ed. Procopé sanoi täällä, että tämän hallitusmuodon kautta aijotaan saada toimeen täydellinen eduskuntadespotismi. Tämä oli hänen suustaan liian paljon sanottu. Ei tässä ole kysymystä mistään eduskuntadespotismista, vaan yksinkertaisesti kansanvaltaisesta, tasavaltaisesta hallitusmuodosta. Mutta jos puhutaan despotismista, niin ne jotka tulevat panemaan kielto-oikeutensa vaakaan estääkseen tällaista hallitusmuotoa säätämästä nyt, ne harjoittavat despotismia. Edel-

leen hän mainitsi, että edustajat toimivat ilman vastuuta. Sekin on liiaksi sanottu. Minun käsitykseni mukaan Suomen edustajat toimivat sangen ankaran tuomarin edessä, ja se on kansan edessä. Heidän valtansa on kansan tarkastuksen alaisena: edustaja ei voi tehdä mitään salaisesti. Hän tosin vie äänilippunsa uurnaan, mutta pääasiallisesti aina tiedetään, miten kukin on äänestänyt. Sitävastoin se kuninkuus, jota tänne suunniteltiin, olisi toiminut kokonaan edesvastuuttomana, niin että häneltä ei olisi saatu pois virkaa, ei edes hänen suvultaan, ilman vallankumousta. Ja se olisi ollut edesvastuuttomuutta. Suomen eduskunta toimii, niinkuin sanoin, edesvastuullisessa asemassa, kukin ryhmä ja edustaja tietysti oman käsityksensä mukaan. Mutta liikaa on sanoa, että tämä toimi yleensä tapahtuisi edesvastuuttomasti.

Edelleen sanoi ed. Procopé, että ellei saada presidentin valtaa lisätyksi, on velvollisuus tätä lakia vastustaa. Minkä vuoksi? Jos presidentin kerran valitsee Suomen kansa, kaiken järjen nimessä, kyllä hän tulee olemaan siksi syvässä yhteistoiminnassa, siksi läheisessä yhteistoiminnassa eduskunnan enemmistön kanssa, ettei hänen lisätty valtuutensa paljoakaan merkitse niiden pyyteiden toteuttamiseksi, joita oikeisto sillä tavoittelee. Täällä on viitattu Englannin hallitusmuotoon ja siihen, että Englannin kuninkaalla on koko lailla paljon valtaa. Mutta asiantuntijat sanovat, että hän ei ole veto-oikeuttaan koskaan käyttänyt. Ja minä pelkään, että lisättiinpä hallitusmuodossa hieman enempi valtaa tai vähemmän Suomen tulevalle presidentille, sellaista presidenttiä me tuskin saamme, joka tulisi tätä valtaa käyttämään oikeiston pyyteiden hyväksi, joten asia on kokonaan muodollinen, eikä siis niitä kysymyksiä, joiden perusteella tämän lain voimaantulemista sopisi estää.

Ed. Voionmaa lausui, että keskusta on tehnyt valtiollisesta tinkimisestä itselleen periaatteen. Ei siinä ole perää. Keskusta on katsonut itsensä pakotetuksi vaan työskentelemään tämän hallitusmuodon aikaansaamiseksi sovittelemalla äärintä vasemmistoa ja äärintä oikeistoa. Ja minä uskon että se on siinä onnistunut (Ed. Hakkila: Ei vielä) siinä määrin, että tarvitaan kokolailla itsekkäisyyttä sekä vasemmistolta että oikeistolta, jos ne rohkenevat äänestää tämän lain kumoon. Ja jos tästä tulee laki, se kai johtuu siitä, että on löydetty sellaisia yhtymäkohtia, jotka äärimmäisyydetkin saattavat alistumana. Mitä muuten tulee kompromissiamiseen tällaisissa asioissa, kyllä kai vasemmisto sen tavan tuntee. Esim. ruotsinkielen etuja tarkoittavissa pykälissä kyllä vasem-

mistolla on, jos tätä synniksi sanotaan, koko lailla omallatunnolla (Ed. Hakkila: Meillä on periaate siinä). Periaate jollakin lailla saada ruotsalaisten tunnustus muutamille tärkeille periaatteille, joita 3 keskustapuoluetta tulee täällä ajamaan kansallisella pohjalla — periaatteellinen yhtymä tätä vastaan. Ja ne ovat arvatenkin samoja periaatteita, jotka aikoinaan veivät edellisen sosialistiryhmän samallaiseen kompromissiin itään päin. Varokaa siis omia kompromissejanne! (Ed. Hakkila: Varokaa vaan te omianne!). Kas, me emme ole liikkuneet ulkopuolella oikeiston ja vasemmiston. Meillä ei ole mahdollisuutta siis kaatumaan periaatteidemme kanssa. — kompromissaamalla ulkopuolella eduskunnan.

Edelleen lausui Voionmaa: Keskustalla ei ole vakaantunutta valtiollista teoriaa. Minun täytyy siitä vastoin sanoa, että aikana joulukuun 6 päivästä saakka 1917 (ed. Hakkila: Te olette sitä hakeneet) on eduskunnan keskusta järkähtämättömällä johdonmukaisuudella teoreettisesti ja käytännöllisesti ajanut tasavallan asiaa ja tehnyt mahdolliseksi, että huikenteleva vasemmistokin saa nyt paljon oppineena tulla tämän keskustan teorian ympärille ja noudattaa sitä. Siinä on teoriia, joka on kestänyt vaikeat koetukset pienen vähemmistön pystyessä pitämään ja ajamana. Ja minä uskallan vakuuttaa, että kun Suomen hallitusmuototaistelun historia kerran kirjoitetaan, kyllä keskustan teoriat ja politiikka silloin arvostelun kestävä.

Edelleen ed. Voionmaa puhui hyvin paljon siitä, että tässä on kansanvaltaisuuden periaatteet uhrattu. Mihin ne ovat uhratut? Minun vakaukseni mukaan ne äänet, jotka kuuluvat täältä oikealta, ovat varmimpana todistuksena siitä, että kansanvaltaisuuden periaatteita ei ole uhrattu, koska sieltä vastustetaan tämän lain voimaantulemista juuri sen vuoksi, että se on niin kansanvaltainen. (Ed. Hakkila: Ne ovat niin ovelia.)

Minun täytyy lopuksi sanoa, että tässä eduskunnassa on oikeisto ja vasemmisto (Ed. Hakkila: Aivan oikein!), jotka kumpikin pääasiallisesti elävät keskinäisestä taistelusta. Ja heille on välttämätöntä tuoda jyrkimmät, äärimmät vastakohtat tällaisessa taistelussa esiin, kun on kysymys saat- ta luokkavalta sitä kansanvaltaa vastaan, jota eduskunnan keskusta harrastaa teoreettisesti, käytännöllisesti. Eduskunnan keskusta taistelee järjestelmällisesti vasemmiston luokkavaltaa vastaan, aivan samoin kuin oikeistonkin luokkavaltaa vastaan. (Vasemmalta: Lehmäkaupoilla!) Ja minä pelkään, että tämä taistelu onnistuu siitä syystä, että historiallinen välttämättömyys vaatii sen voittoa. Sen täytyy onnistua siitä syystä,

että jos me tällä kertaa emme saa itsellemme hallitusmuotoa, vasemmisto ei voi vastata historian edessä siitä, että se on tärkeän ajanhetken käyttänyt huonosti ja jättänyt tilanteen sellaiseksi, että bolshevismin vaara nousee meidän maassamme monenkertaiseksi. Minulla on vilpiton usko siihen, että nykyinen vasemmisto eduskunnassa on bolshevismin vastainen. Mutta se vaatii myöskin, että tämän vasemmiston täytyy asettua sille kannalle, huolta täällä saada on järjestetyksi niin, että hekin voivat olla siihen tyytyväisiä. ettei täällä tarvitse uudelleen pelätä niitä vallankumouksellisia liikkeitä, jotka tänne, niinkuin tunnettua, yhä pyrkivät. Jos tilanne jää nykyiselle lyhyeksikin aikaa, minä pelkään, että tilanne voi muodostua sellaiseksi, että kevyt hymy katoaa huultilta niin täällä eduskunnassa kuin sen ulkopuolellakin. Ja kun sanon tämän saman oikeistolle, niin samalla muistutan siitä, että nyt on Suomessa etsikko aika, jolloin kaikki luokkapytyt on alistettava kansanvallan alle; kansanvalta on toteutettava. Tämä kansa kykenee ja osaa kyllä käyttää valtaansa, kun se sille annetaan. Mutta silloin kun täällä harjoitetaan luokkavaltaa, se merkitsee kansaa uhkaavaa perikatoa.

Hallitusmuoto, joka nyt on esillä, on minusta sellainen, että sen saattaa hyväksyä, siellä on epäilemättä koko joukko sellaisiakin kohtia, joissa minunkin käsitykseni mukaan olisi tärkeää tehdä muutoksia. Kaikki ne minä pidän sivuasiaina. Pääasia on suurin piirtein, että me saamme sellaisen hallitusmuodon, joka nykyisellä hetkellä kykenee järjestämään Suomen olot sille kannalle, että Suomessa sisällinen rauha sen kautta tulee turvatuksi ja maamme ulkopoliittikka tulee järjestetyksi niin, että ulkomaat voivat meidän olojemme vakavuuteen luottaa. Tämä on tärkeä, minun käsitykseni mukaan vasemmistolle yhtä tärkeä kuin oikeistollekin. Minä tiedän, että on olemassa suuria periaatteellisia eroavaisuuksia siitä, millä tavalla meidän ja oikeiston mielestä olisi asema maassa järjestettävä hallitusmuodon mukaan. Mutta tila on vakava. Aika ei ole nyt sopiva näihin keskinäisiin riitoihin, eikä niiden vuoksi syytä lykkäämään hallitusmuotokysymystä vielä uusien vaalien jälkeen.

Sanoin äsken puhumaan ruvetessani, että uhkaukset joka tapauksessa vastustaa tasavaltaista hallitusmuotoa, ne eivät ole lojaalisia tätä Suomen kansaa kohtaan (Oikein!). Minä en usko, että tässä maassa koskaan tulee sellaista aikakautta, jolloin eduskunta täällä säätäisi muuta kun tasavaltaisen hallitusmuodon. Senvuoksi ne, jotka suunnittelevat toisenlaista hallitusmuotoa joskus toteutettavan, ne eivät rakenna tämän Suomen

kansan onnen ja menestyksen perustalle, vaan ne tavoittelevat eräitä toisia periaatteita, joitten nimeä minä en halua tästä eduskunnan puhujalavalta lausua. Elämme vakavassa ajankohdassa ja minun käsitykseni mukaan siis edustajilla ryhtyessään toisessa lukemisessa käsittelemään tätä hallitusmuotokysymystä, on riittävästi syytä harkita, eikö sittenkin ole parasta alistua siihen, mikä tässä lopullisesti tulokseksi tulee ja hyväksyä hallitusmuoto, niin Suomi on varmaankin pääsevä onnelliseen tulokseen. (Hyvä!).

Ed. Niukkanen: Ed. Voionmaan lausunnon johdosta, jossa hän väittää, että keskustalla ei olisi tässä asiassa mitään johdonmukaista teoriaa, pyydän huomauttaa, että keskustan johdonmukaisena teoriana tässä kysymyksessä on ollut yksistään se suuri päämäärä, että saada Suomen kansalle tässä eduskunnassa säädetyksi valtiomuoto. Ja tämän vuoksi ainakin minä tätä asiaa perustuslakivaliokunnassa käsiteltäessä olen ollut pakotettu luopumaan yksityisistä mielipiteistäni kussakin kysymyksessä ja koettamaan löytää joku sellainen ehdotus, jolle kaikkein todennäköisimmin voitaisiin saada sekä vasemmiston että oikeiston hyväksyminen. Minun käsitykseni mukaan se mietintö, jonka perustuslakivaliokunta hallitusmuodoksi laati, on niin perinpohjaisen ja niin äärimmäisen hiotun kompromissin tulos, että yksistään sen pohjalla on tämä päämäärä mahdollista saavuttaa ja että siitä ei voitaisi asiallisissa kohdissa mennä juuri nimeksikään enempi oikealle kuin vasemmallekaan, saattamatta koko kysymystä vaaranalaiseksi. Minun täytyy valittaa sitä seikkaa, että keskustakin on suuressa valiokunnassa mennyt tekemään liiallisia myönnytyksiä kokoomukselle. Samoin täytyy minun myös valittaa sitä seikkaa, että sosialistit ovat menneet sellaisiin kompromisseihin ruotsalaisten kanssa. Ne asettavat yhä entistä suurempia vaikeuksia tämän kysymyksen ratkaisulle. Perustuslakivaliokunnan mietinnön aatelis-arvoja ja ritarimerkkejä koskevassa pykälässä on keskusta osoittanut oikeistolle sellaista myöntävyyttä, että se on poistanut perustuslakivaliokunnan mietinnöstä säädökset siitä, että myöskään arvonimiä ei voitaisi jakaa ja että ennen annettuja aatelisarvoja ja ritarimerkkejä ei Suomen tasavallassa saataisi käyttää. Joskin tämä myönnytys on huomiota ansaitseva ja pykälä sellaisena kuin se esiintyy suuren valiokunnan mietinnössä aivan sopimaton tasavaltalaiseen hallitusmuotoon, voi tätä myönnytystä sentään jollakin tavalla käsittää. On nim. muistettava että meidän maassamme sen pitkän sortoajan kestäessä, joka kansallamme on taka-

nansa, on ruotsalaisen sekä venäläisen sortohallituksen taholta niiden palvelijoille jaettu niin suuressa määrin kaikenlaisia eri oikeuksia, arvonylennyksiä ja ritarimerkkejä. On myöskin muistettava, että meidän maassamme ovat viime aikoina, varsinkin melkein kaikki huomatuimmat n. s. kuninkaantekijät saaneet osaksensa tällaisia arvonylennyksiä ja merkkejä. Näin ollen oikeistomme saattanee pitää tähän pykälään tehtyä muutosta niin tärkeänä, että se jo yksistään olisi ratkaissut sen kannan tämän hallitusmuodon hyväksymiseen nähden, joten siis suurella valiokunnalla siinä kohden lienee ollut, silmällä pitäen lain hyväksymistä, muutokseen todellista syytäkin. Mutta tällä myönnytyksellä olisikin oikeistomme pitänyt jo ollakin hyvitetty. Täällä ed. Virkkunen syytti hallitusta siitä, että se on antanut presidentin vaalia koskevassa asiassa itseensä vaikuttaa vasemmiston mielipiteen. Minun mielestäni osa keskustaa on varsinkin tässä kohden aivan aiheellomasti antanut kokoomuksen vaikuttaa itseensä. Hallitus on tehnyt siinä viisaasti, että se on koettanut ottaa huomioon mahdollisimman paljon myöskin vasemmiston mielipidettä. Sen sijaan osa keskustaa on ilmeisesti astunut harhaan siinä, että se on ryhtynyt harrastamaan kompromissia yksistään oikeiston kanssa. Epäilemättä se muutos, minkä suuri valiokunta on presidentinvaalia koskevaan pykälään tehnyt, on oikeistollemme tärkeä. Heillähän on presidentin vaalia varten, johon käsittääkseni kansan pohjakerrokset eivät koskaan tule kiinnittämään tarpeellista huomiota, käytettävissä joutilaita miljoonia ja sanomalehtiä sekä juoksupoikia aivan riittävästi. Mutta juuri tämän vuoksi ja tämän huomioonottaen se onkin kansanvallan kannalta katsoen mitä epäilyttävin. Jo yksistään säästäakseni niitä rauhallisia kansanaineksia joita minulla on kunnia edustaa, siltä oikeiston suurilla pääomilla toimeenpantavalta vaalihuubukilta jonka muutoksen mukaiset valitsijamiesten kautta tapahtuvat välilliset vaalit aiheuttaa, on minun sitä täytynyt vastustaa.

Ruotsalaispykälissä, joissa perustuslakivaliokunta jo meni arveluttavan pitkälle, on suuri valiokunta mennyt vielä pitemmälle. Ruotsalaisten vaatimuksista on täällä jo, muiden asiain yhteydessä, niin paljon puhuttu, etten tahdo tässä kajota pitemmälti asian periaatteelliseen puoleen. Mainitsen tässä yhteydessä vain sen, että esim. mietinnön 14 ja 50 §:t sellaisina, kuin ne suuren valiokunnan mietinnöissä esiintyvät, ovat keskenänsä jo kovin ristiriitaisia. 14 § sisältää säädöksiä siitä, että kaikissa maan oikeuslaitoksissa ja hallintoviranomaisten luona on virkamiesten osattava ja käytettävä kahta kieltä. 50 § sisältää jokseen-

kin ehdottoman säännöksen siitä, että hallintoalueet ovat muodostettavat ainoastaan yksikieliksi. Jos kerran mennään toiseen ruotsalaisten vaatimukseen, niin silloin on minun mielestäni aivan aiheellonta mennä toiseen niistä vaatimuksista, jotka näihin pykäliin sisältyvät. Myöskin sotalaistosta koskeva 75 § siinä muodossaan, missä se esiintyy suuren valiokunnan mietinnössä, on kovin arveluttavanlaatuinen. Siinä sanotaan, että asevelvollinen on, jollei hän itse muuta halua — ei ole lähempää selitystä siitä, mitä kaikkea muuta hän voisi haluta — on, mikäli mahdollista, luettava semmoiseen joukko-osastoon, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellensä, ja saapa opetuksensa sillä kielellä. Tällaisen pykälän johdosta olen aikaisemmin ollut tilaisuudessa tässä eduskunnassa lausumaan ajatukseni, joten en tahdo siihenkään laajemmalti kajota. Joka tapauksessa tämä pykälä on mielestäni ruotsalaisten vaatimuksista kaikkein vaarallisimman ja tulen aikoinaan ehdottamaan sen korjaamista. Se kompromissi, jota sosialistit ja ruotsalaiset tässä, samoin kuin eräissä muissakin asioissa viime aikoina, kuten esim. hallitusta ahdistaussansa, ovat osottaneet, on minun mielestäni todellakin omituista. Olisiko asia nyt käsitettävä siten, että tässä on vihdoin kaksi sorrettujen kansanluokkain edustajaryhmää tavannut toisensa ja sen vuoksi lyöneet veljen kättä, vai olisiko joitakin suunnitelmia jostain muusta, esim. yhteisestä hyökkäyksestä Suomen suomalaisen porvariston kimppuun, selvitystä tästä ainakin minä jään toistaiseksi kysymysmerkkinä odottamaan. Joka tapauksessa on sosialistien kompromissi ruotsalaisten kanssa ollut omiansa lisäämään vaikeuksia hallitusmuodon hyväksymiseen nähden. Minä pyydän huomauttaa siitä, että ei voitane vaatia, että tämän eduskunnan suomea puhuvat edustajat olisivat velvolliset tämän hallitusmuodon mukana hyväksymään minkälaiset ruotsalaispykälät tahansa. Ja sitäpaitsi pahat ruotsalaispykälät voivat minun käsittääkseni kokoomuksenkin taholta, jonka puolelta täällä on enimmäkseen vastustusta odotettu, kaikkein pahimmin kaataa tämän hallitusmuodon. Käsitykseni mukaan, jos kokoomus asettuu poikkiteloin tämän lain hyväksymisen tielle ja sen menettely tulee sille sitten esimerkiksi uudessa vaalitaistelussa puolustettavaksi, tulee se puolustamaan menettelyään juuri ruotsalaispykälillä. Presidentin vaalia koskeva pykälä, samoin kuin monet muutkin kokoomuksen omat vaatimukset ovat tässä suhteessa paljon vähemmän vaaraa tuottavia. Sosialistien kompromissi ruotsalaisten kanssa johtaa eräissä tapauksissa siihenkin, että keskusta juuri sen vuoksi on pako-

tettu toisissa kohdin antamaan oikeistolle perää ja siten koettamaan saada laki sellaiseksi, että suomalaisen oikeiston vastarinta sitä kohtaan vähenisi. Minä toivoisin että eduskunta, jos suuren valiokunnan mietintöön muutoksia ryhtytään täällä tekemään, koettaisi asettua mahdollisimman lähelle perustuslakivaliokunnan mietintöä. Sillä pohjalla olisi kaikkein paraiten saatavissa sellainen hallitusmuotoehdotus joka sekä vasemmiston että oikeiston olisi pakko hyväksyä.

Ed. Kekkonen: En tahdo kauan eduskunnan aikaa kuluttaa, mutta muutamiin kohtiin sentään teki mieleni kajota. Kun olen tätä hallitusmuotoesitystä ja keskustelua täällä seurannut, olen pannut merkille, että omistavat ryhmät tahtovat tämänkin lain avulla turvata omia etujaan. Täällähän on jo puhuttu siitä, miten tässä hallitusmuotoesityksessä erikoisesti virkamiesten edut koetetaan saada hyvälle kannalle. Niinikään tämän esityksen 6 §:ssä sanotaan, että omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. Voihan olla tilanteita, jolloin valtio oman toimintansa kautta kohottaa omaisuuden arvoa ja jolloin sen täytyisi saada omaisuus itsellensä lunastetuksi esim. rautateitä rakennettaessa ja tällöin valtio, jollei sillä ole oikeutta maa-arvon vähentämiseen, on pakoitettu lunastamaan kovin korkeasta hinnasta omaisuuksia itselleen. Kehitys vie siihen, että esim. yksityisten maaomaisuutta täytyy ruveta rajoittamaan, ja jos aina täyttä korvausta vastaan täytyy maaomaisuuksia valtiolle hankkia, käy maakysymyksen ratkaisu petin vaikeaksi. Sentähden olisi lakiehdotuksessa muutettava 6 §:n 2 momentti näin kuuluvaksi: „omaisuuden pakkolunastuksesta yleisiin tarpeisiin säädetään lailla.”

Olisin toivonut että sotilasasiaa koskeva kohta tässä hallitusmuotoesityksessä olisi jäänyt sen suuntaiseksi miksi se eräässä vastalauseessa ehdotetaan, että sotalaitoksesta säädetään lailla. Tätä asiaa ei ole täysilukuinen eduskunta vielä käsitellyt ja olisi sentähden ollut parasta, että kyseessä oleva kohta olisi kuulunut kuten mainitsin.

Pyysin puheenvuoroa oikeastaan sen takia, että täällä useat edustajat ovat kajonneet kirkkokysymyksen ja sanoneet että pitäisi tässä hallitusmuotoesityksessä lähemmin turvata Suomen luterilaisen kirkon ja valtion yhteys. Mielestäni siihen ei ole syytä. Minusta tuntuu siltä, että ne, jotka vaativat kirkon suurempaa turvaamista tässä lakiehdotuksessa, eivät katselisi asiaa kristinuskon, vaan yksinomaan taloudellisten etujen kannalta. Kristinuskon kannalta katsellen ei ole välttämättöntä, että kirkko ja valtio ovat yhteydessä tois-

tensa kanssa. Päinvastoin siitä saattaa olla suoraista haittaa. Mainitsen esimerkin siitä, että muutamat kirkon miehetkin alkavat tämän oivaltaa. Niinpä eräs suomalainen pappi, rovasti Warstiainen, kirjoittaa äskettäin julkaisemassaan teoksessa: „Kirkkojen riippuvaisuus valtiosta vaikuttaa sen, että niiden kädet ovat sidotut ja niiden suu tukittu.” Ja hän jatkaa: „Kun valtio tarkotustensa toteuttamiseksi katsoo täytyvänsä hyväksyä jotakin jumalansanan vastaista, esimerkiksi naapurikansojen ahdistamista sodalla, täytyy kirkon rukoilla siunausta ja voittoa. Kirkko ei saa sanoa valtiolle: Pistä miekkas tuppeen, älä tapa, älä ryövää, älä petä” j. n. e.

Kun valtioitten mahti vielä nojautuu — niinkuin meidänkin maassamme on asianlaita — militarismiin ja kapitalismiin, pitäisi kristinuskon kannalta katsoen kirkon olla erillään valtiosta ja siihen meidän tulisi pyrkiä, kunhan ero vain voitaisiin järjestää taitavalla tavalla, ettei minkäänlaisia ryöväystä ja kostopolitiikkaa noudatettaisi.

Kirkko, jos se todella harrastaa niitä periaatteita, jotka sisältyvät kristinuskoon, kyllä säilyy vaikkei sillä olisi sitä turvaavia lakipykälä olennakaan. Jos se tosiaankin alkaisi noudattaa, mitä kristinuskon opettaa, auttaen niitä, jotka ovat hädässä, puutteessa ja jotka kärsivät sortoa, silloin Jumalan siunaus lepäisi kirkon yllä. Mutta meidän täytyy suruksemme sanoa, että niin paljon erikoisesti oikeiston riveissä olevien pappien puolelta on taisteltu kansanvaltaa vastaan. Siitä voisi lukea lukuisia esimerkkejä mainita. Kun eduskunnassa on esillä torpparihäätöjä ehkäisevä lakiehdotus, kukapa sitä olisi kiivaimmin vastustamassa, kuin pappi. Kun on esillä 8-tunnin työpäivälaki, tapaa vastalauseen allekirjoittajain joukossa papin. Kun on esillä uudet kunnallislait, vastustaa niitä viimeiseen saakka pappi. Ja kun on kuolemanrangaistuksen toimeenpano kysymyksessä, ei tapaa yhtään pappia ehdotusta vastustamassa. Sen sijaan on riitaa siitä, kuka panisi kuolemanrangaistuksen eli teloituksen toimeen, sotaväkikö vai erikoinen pyöveli. Kun on esillä kuningaskysymys, niin jumaluusopin professori matkallansa kuningasta hakemaan lausuu Ruotsissa, että tasavaltalaisten äänet hukkuvat kuninkaallisten huutoihin. Viimeaikoina on erikoisesti surtu sitä, että kirkonmiehet ovat menneet sellaisiin juhliin, jotka tarkoittavat vain aseellisen vallan säilyttämistä meidän kansamme keskuudessa. He ovat alkaneet jumalansanalla sellaisia juhlia, jotka ovat päättäneet näytelmillä, tansseilla ja juomingeilla. Jos kirkon suunnalla tapahtuu täysi käännös, jos se alkaa harrastaa kansan pohjakerrosten asiaa, silloin sen tulevaisuus on taattu.

Mitä muuten tulee tähän hallitusmuotoesitykseen, toivoisin, että saisimme sen päätökseen. Jos oikeisto päättää olla sitä hyväksymättä ja äänestää sen lepäämään vaalien yli, niin saavat he olla varmat siitä, että heidän joukkonsa entisestään supistuu. Toivon että silloin me täällä lakiehdotuksen saamme onnelliseen ratkaisuun.

Ed. E. Hannula: Täällä on eräs puhuja, ed. Kukkonen, puhunut ensi kerran Suomen eduskunnassa. Hän on siinä puheessa, jossa hänen olisi pitänyt puhua hallitusmuodosta, esiintynyt kuitenkin tavalla, jonka puhemies on ratkaissut kahdella vasaranlyönnillä ja tällä puheella hän on antanut myöskin sen vastauksen, jonka ulomaksi minun ei sovi mennä, koska se poikkeaisi pois asiasta. Pyysin puheenvuoroa oikeastaan lausukseni, että puhemiehen tulisi useammin käyttää sitä oikeutta, mikä hänelle Valtioapäjärjestyksen 48 §:n 2 mom. mukaan tulee ja jota hän nyt on käyttänyt, vaikka tosin valitettavasti liian myöhään. Sillä puhuja jo silloin oli pitkän aikaa liikkunut aivan ulkopuolella asiaa. Tämän tähden minä pyysin puheenvuoron.

Ed. Kaila: Minäkin kuulun niihin, jotka olisivat halunneet nähdä hallitusmuodon 83 §:n siinä muodossa kuin se esiintyy hallituksen esityksessä, jossa mainitun pykälän ensimmäinen lause on näin kuuluva: „Evangelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona.”

Täällä on edustaja Kukkonen väittänyt että kirkossamme vallitsee sellainen taantumuksellinen ja pappisvaltainen henki että se suurella määrällä vahingoittaa itse kirkon asemaa kansan keskuudessa ja on omansa tuottamaan epäilyksiä kirkkoa vastaan. Minä tahdon aivan lyhyesti osottaa että nämä väitteet eivät pidä paikkaansa että ainakaan kirkollinen lainsäädäntö ei anna näille väitteille tukea. Suomen kirkon yleinen lainsäädännöllinen orgaani on kirkolliskokous, jossa melkoinen enemmistö on maallikoita. Nämä maallikot tosin valitaan välillisillä vaaleilla, mutta valitsijamiehet valitaan yleisen äänioikeuden mukaan. Ja tämä sama kirkolliskokous on pannut voimaan sängen kansanvaltaisia uudistuksia. Niinpä on esimerkiksi yleinen äänioikeus toteutettu sekä pappisvaaleissa että kirkkokokouksen äänestyksissä juuri saman kirkolliskokouksen aloitteesta ja toimesta. Edelleen on selvää että papiston taloudelliset edut eivät ole millään lailla kirkollisen lainsäädännön kautta tautut. Sillä se laki, joka määrää papiston taloudellisen aseman, on Suomen valtiopäivien säätämä ja hallituksen vahvistama. Suomen kirkollisko-

kouksella ei ole taloudellisessa lainsäädännössä muuta tehtävää kuin ainoastaan lausunnon antaminen. Ja viime kirkolliskokous onkin antanut lausunnon ehdotuksesta uudeksi taloudelliseksi palkkalaiksi, ja tämä lausunto oli myönteinen. Se ei ole kirkon syy ettei asia ole vielä päässyt kirkolliskokouksen käsittelyä pitemmälle. Se on eduskunta, joka tämän asian lopulta ratkaisee. Näinollen on minusta todistettu että kirkko ei ole mikään sellainen taantumuksellinen laitos, jossa ainoastaan papiston etu ja valta-asema olisi taattu.

En voi myöskään sivuuttaa vaikenemalla ed. Kekkonen lausuntoa kirkon ja valtion suhteesta toisiinsa. Edustaja Kekkonen väitti, että kirkkomme asema valtioon on sellainen, että se on valtioon alle orjuutettu ja että se esimerkiksi sodan sattuessa on pakotettu rukoilemaan valtion aseille menestystä. Tämä on taru, joka täällä usein on kuultu ja ennenkin lausuttu, mutta ei se kuitenkaan ole muu kuin taru. Sillä maailmansodan aikana ei ole rukoiltu Suomen kirkoissa Venäjän aseille menestystä yhtään ainoaa kertaa, vaan ainoa minkä puolesta on rukoiltu, on rauha. Kaikki ne rukoukset, joita kirkoissamme on maailmansodan aikana rukoiltu, ovat olleet rauhan puolesta. Myöskin se väite, että valtiokirkossa ei ole mitään aloite- eikä toimintatarmoa, on väärä. Sillä olihan myös Lutherin kirkko valtiokirkko ja ei kai voine väittää, ettei Lutherilla olisi ollut mitään aloite- ja toimintatarmoa. — Minä tulen siihen tulokseen, että meidän nykyinen luterilainen kirkkomme on siksi kansanvaltaisesti järjestetty, että se sellaisenaan varsin hyvin sopii pitkälle menevään kansanvaltaiseen hallitusmuotoon ja sentähden en katso olevan mitään asiallista syytä poistaa hallituksen esityksestä tuota ensimmäistä lausetta, että evangelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleinenä kirkkona. Tämä lause ainoastaan toteaa sen asianlaidan, jonka me kaikki todeksi tiedämme, ja minä vetoon erityisesti juuri keskustaan, joka edustaa suureksi osaksi Suomen talonpoikaista kansaa, että keskustassa tässä suhteessa olisi myönteisellä kannalla tämän lauseen palauttamiseksi hallitusmuotoon, niinkuin se hallituksen esityksessäkin on.

Mitä muuten itse hallitusmuotoon kokonaisuudessaan tulee, niin olen minä ainakin vilpittömästi toivonut, että nykyisen eduskunnan olisi sallittu saada tämä hallitusmuoto hyväksytyksi ja saada se sellaiseen kuntoon, että se tyydyttäisi niin paljon kuin mahdollista kaikkia eduskunnan ryhmiä. Mutta minun vakaukseni on, että tärkeimpiä pykäläitä tässä hallitusmuodossa on hallitusvallan tasapaino, tasapaino toimeenpanevan ja

lakia säättävän vallan välillä. Tätä tasapainoa ei saavuteta, jos yksipuolisesti presidentinvaali jou-
tuu eduskunnan käsiin, eikä myöskään silloin, jos
esimerkiksi koko eduskunta on mukana valitsijain
joukossa. Sentähden olisi tähän minun mielestäni
ennen kaikkea saatava muutos. Täällä on paljon
puhuttu siitä, että kuninkuus muka merkitsee jo-
takin itsevaltaa ja despotismia. Vaikka tämä taru
on moneen kertaan täällä todistettu vääräksi, niin
en voi kuitenkaan olla huomauttamatta, että sel-
laisessa vapaamielisessä maassa, kuin Englanti
on, on kuninkuus, mutta kuninkaalla on siellä
paljon vähemmän valtaa, kuin presidentillä on
Yhdysvalloissa. Itse teossa hallitusmuodossa esiin-
tyvä vallan tasapaino on riippumaton siitä, onko
valtion päämiehen nimenä kuningas vai presi-
denti. Ainakin minulle on persoonallisesti ollut
koko ajan pääasiana se, että saavutettaisiin sel-
lainen hallitusmuoto, jossa vallan tasapaino on
toteutettu. Ja olen myöskin hyvällä mielellä huo-
mannut, että siihen suuntaan on hallitusmuoto
valiokuntakäsittelyssä nyt viimeksi ollut me-
nossa. Mitä yksityiskohtiin tulee, pyydän saada
yhtyä ed. Paavo Virkkusen lausuntoon.

Ed. R. Erich: Ed Voionmaa on, jos kä-
sitin hänen lausuntonsa oikein, valittanut sitä,
että presidentillä tämän ehdotuksen mukaan tulisi
olemaan kielto- eli veto-oikeus sekä hajoitus-
oikeus. Vastakkaiselta taholta taas on sanottu,
että tämä veto-oikeus sellaisena, kuin se hallitus-
muotoehdotuksessa esiintyy, tulisi olemaan liian
heikko. Minä puolestani olisin lähinnä taipuvai-
nen sanomaan, että hallitusmuotoehdotus tässä
suhhteessa on kohtalaisen tyydyttävä, kuitenkin
sillä edellytyksellä, että perustuslakikysymyk-
sissä säilytetään $\frac{2}{3}$ äänten enemmistön vaatimus
silloinkin, kun presidentti on vetoansa käyttänyt.
Muutenkin tahtoisin sanoa, että tämä ehdotus
antaa valtion päämiehelle jotakuinkin laajat val-
tuudet, voipi sanoa, useissa kohdin laajemmat
kuin moni muu nykyaikainen tasavaltainen val-
tiosääntö. Mutta minä lisään tähän kohta: Kun-
han presidentti voipi näitä valtuuksiaan ja tätä
oikeuttansa tosiasiallisesti käyttää. Siinä on kuin
onkin kysymyksen ydin. Kun presidentti nyt,
kuten suuri valiokunta ilahuttavasti kyllä eh-
dottaa, on kansan valittava, niin lienee olemassa
ainakin joitakin toiveita siitä, että hän todella
myöskin saattaa kansan hyväksi, eikä suinkaan
ristiriidassa kansan etujen kanssa, käyttää sitä
valtaa, jonka hallitusmuoto hänelle suopi, edel-
lyttäen tietysti, että hänellä on kansan kannatus,
jos kohta, tahdon lisätä sen, meidän omituisissa
puolueoloissamme täytyy pelätä, että tuollainen

yleisempi kansan kannatus saattaa olla verrattain
vaikeasti saavutettavissa. Ed. Virkkunen on lau-
sunnossaan sanonut, että meidän hallitusvaltaa
suunnitellessamme olisi pyrittävä lähinnä Ame-
rikan Yhdysvaltain esikuvaa toteuttamaan, ja
minä olen tässä pääasiallisesti samaa mieltä,
mutta aivan ilmeistä on, että tämä meidän oloi-
samme kohtaa hyvin suuria vaikeuksia. Ja minä
johdun tällöin puhumaan toisesta seikasta, jolla
kieltämättä on ainakin yhtä suuri merkitys, mitä
tulee korkeimman hallituselimen asemaan, kuin
presidentin vaalitapaa koskevalla kysymyksellä.

Minä tulen siis erääseen tämän hallitusmuoto-
ehdotuksen pääpiirteeseen, jota minun siinä muo-
dossa, mikä sillä nyt on, täytyy pitää heikkou-
tena, nim. valtiosääntöisesti sidottuun parlamen-
tarismiin, josta jo lähetekeskustelussa oli jonkun
verran puhetta, jota tänä iltana myöskin on täällä
kosketeltu ja jonka heikkoja puolia — nim. siinä
muodossa kuin se esiintyy perustuslakivaliokun-
nan ehdotuksessa ja myöskin suuren valiokunnan
ehdotuksessa — on neljännessä vastalauseessa
kosketeltu. En ollenkaan epäile sitä, että halli-
tusjärjestelmä meidänkin maassamme sen jälkeen,
kun olimme täyden valtiollisen itsenäisyyden saa-
vuttaneet, kaikissa tapauksissa olisi kulkenut
parlamentaariseen suuntaan, noudattanut parla-
mentaarisia suuntaviivoja, mutta meidän lainsää-
tämämme ei ole nyt eikä aikaisemmin riittävästi
ottanut huomioon sitä, että parlamenttarismiakin
eli parlamenttaarista järjestelmää on monenlaista
ja että meillä ei ole ollut eikä nytkään ole syytä
saattaa tätä parlamenttarismia voimaan sen ää-
rimmäisessä muodossa ja pyrkiä valtiosääntöisesti
vahvistamaan sellaisia periaatteita, jotka luon-
teeltaan ehdottomasti ovat poliittista eivätkä oi-
kendellista laatua. Se, mikä parlamenttaarisessa
järjestyksessä todellakin on suuriarvoista ja aina-
kin suhteellisessa merkityksessä yleispätevää ja
joka siis kieltämättä olisi ja on meidänkin oloi-
himme sovellettavissa, on se, että eduskunnan
tulee voida tehokkaasti valvoa hallitusta ja sen
toimintaa ja että turvataan yhteistoiminnan ja
yhteisymmärryksen edellytykset hallituksen ja
eduskunnan välillä, niin ettei vaikeita, koko val-
tion olemassaoloa järkyttäviä ristiriitoja pääse
syntymään. Mutta tämä parlamenttarismi ei mil-
lään ehdolla saa merkitä sitä, että eduskunta hal-
litsee ja vallitsee, että se yksin komentaa ja mää-
rää valtiossa ja että hallitukselle ei kuulu mitään
muuta kuin epäitsenäinen vallanalaisuus. On
syytä huomautettu, että missä oikea ja terve par-
lamenttaarinen järjestelmä muuttuu nurjaksi ja
omalle luonteelleen vastakkaiseksi, siellä on ole-
massa kaksi eri kehitysmahdollisuutta. Toinen on

se, että jyrkkään parlamenttarismiin liittyy alituisia hallituspulia ja ministerivaihdoksia, mikä ilmiö osoittaa, ettei hallitus vielä ole täydellisesti antautunut kansaneduskunnan johdettavaksi, täydellisesti luopunut omasta itsenäisestä toiminnastaan, vaan että se vielä taistelee hallitusvallan arvon ja suhteellisen itsenäisyyden puolesta. Toinen mahdollisuus on se, että hallitusvalta kokonaan luopuu itsenäisyydestään, että se ehdottomasti noudattaa eduskunnan sille osoittamia suuntaviivoja, noudattaa niin empimättä sen johtoa, ettei edes enää tarvita mitään sellaista kuin epäluottamuslauseita eikä ministeripulia ja niitten tuottamia hallituksen vaihdoksia, koskapa hallituksen alistuvaisuuden vuoksi ei enää mitään todellista vastakohtaa voi syntyä hallitusvallan ja kansaneduskunnan välillä. Kyllä kehitys on kulkenut eräissä maissa tähänkin suuntaan, mutta minä pidän niin toista kuin toistakin näistä kehitysmahdollisuuksista meidän oloihimme aivan soveltumattomana ja sängen vaarallisena. Meille ei suinkaan ole mitään hyötyä eikä siunausta siitä, jos tapahtuu alituisia hallituksen vaihdoksia, jotka kieltämättä heikontavat valtiovaltaa ja ehkäisevät hallitusvallalle vaadittavaa varmuutta ja johdonmukaisuutta. Eikä meille myöskään ole miksiäkään hyödyksi ja siunaukseksi, jos hallitusvalta menettää kaiken itsenäisyytensä ja jättää johdon eduskunnalle yksin. Tämäkin olisi ylenmäärin arveluttavaa. Ei meidän eduskuntalaitoksemme eivätkä meidän puolueolomme ole sitä laatua, että ne, tuottamatta valtioelämälle suuria vaaroja ja vahinkoja, sietäisivät tämänlaista järjestelmää. Siksi minun onkin täytynyt sanoa ja edelleen olen sitä mieltä, että se periaate, joka nykyään lausutaan tämän hallitusmuotoehdotuksen 35 §:ssä ja joka vastaavassa muodossa tavataan valtiopäiväjärjestyksen 32 §:n 1 momentissa, sisältää sängen arveluttavan puolen. Minä en tahdo tämän säännöksen merkitystä liiotella, sillä minä lisään tähän heti, ettei tällainen perustuslain pykälä yksin määrää valtioelämän kulkua, eikä siinä noudatettavia suuntaviivoja. Voipi kyllä olla hyvinkin mahdollista, että hallitus tällaisesta säännöksestä huolimatta saattaa säilyttää sellaisen aseman, joka on hallitukselle vaadittava, samalla tavalla kuin toiselta puolen kyllä olisi ajateltavissa ja mahdollista, että tuollainen nurja parlamenttaarinen suunta voisi päästä meidän maassamme vallalle siinäkin tapauksessa, että meillä ei mitään tuollaista säännöstä olisi perustuslaissa olemassa. Sillä tosiasialliset tekijät tässä suhteessa kyllä useimmiten vaikuttavat voimakkaammin kuin lain säännökset. Mutta joka tapauksessa on mielestäni ollut

valitettavaa, että tuo mainittu säännös, joka tarjoaa aiheen niin suurille, merkityksellisille ja laajakantoisille tulkintamahdollisuuksille, on meidän valtiosääntöömme otettu. Onhan jo sitäpaitsi saatu käytännössä havaitakin, mitä johtopäätöksiä on tehty tuon säännöksen nojalla ja mitä kaikkea on tahdottu siitä saada esille tulkituksi.

Kun näitä eri mahdollisuuksia ajatellaan, niin tulee todellakin kysyneeksi, voidaanko luulla, että eduskunta meidän maassamme kykenisi ja pystyisi koko valtiollista elämää ohjaamaan, että se yksin voisi ottaa siiveellisen vastuun valtioelämän johdosta hartioilleen. Sellainen luulo olisi varmaankin suuri erehdys. Tarvitaan ehdottomasti hallitus, jolla on ainakin jonkun verran itsenäisiä toimintamahdollisuuksia, jolla on arvovaltaa eduskunnan ja kansan silmissä, jolla on asiantuntemusta ja vaikutusvaltaa. Mutta jotta nämä edut voitaisiin saavuttaa, ei suhde eduskunnan ja hallituksen välillä saa olla sellainen, että jälkimmäisen aina täytyy pelätä kukistumistaan, että aina on vaanimassa hallituksen vaihdos, hallituspula, mikä tietysti on omansa lamauttamaan hallituksen toimintakykyä ja samalla heikentämään valtioelämää yleensäkin. Ja tuollaista kehitystä täytyy pelätä eräiden oireiden nojalla, jotka jo ovat olleet meidän julkisessa elämässämme havaittavina. Jos tuollainen äärimmäinen parlamenttarismi, joka helposti muuttuu parlamenttarismin irvikuvaksi, pääsee jatkuvasti meidän maassamme vallalle, niin silloin saattaa käydä niin, että me saamme kiittää Jumalaa siitä, jos valtiollinen elämämme jää eräissä suhteissa ilveilyksi, eikä muutu murhenäytelmäksi. Tämä hallituksen asema ja vastuunalaisuus on likeisessä yhteydessä presidentin aseman kanssa. Sanotaan, että presidentille on varattava laajanpuoleinen itsenäinen toimintamahdollisuus. Ja tätä vaatimusta on ehdottomasti puollettava. Mutta silloin alkoon unohdettako, että presidentin asema on mitä likeisimmässä yhteydessä hallituksen, toisin sanoen valtioneuvoston, ministerien aseman kanssa. Jotta presidentti voisi toimia sellaisena regulaattorina, sellaisena tasottavana tekijänä, jommoimen juuri tarvitaan parlamenttaarisesti hallitussa maassa ja jotta hän voisi menellä oman vakaumuksensa ja sen mukaan mitä hän katsoo valtion ja kansan pysyvän edun vaativan, niin täytyy presidentin myös tietää, että tällainen toiminta todellakin käy päinsä ja ettei eduskunta ole heti valmis kukistamaan sellaista hallitusta, joka rohkenee kannattaa presidentin katsantokantaa ja politiikkaa sellaisessa tapauksessa, jolloin se näyttää olevan tai on jonkinlaisessa vastakohtassa eduskunnan kannan kanssa. Ellei presi-

dentillä ole jommoistakin varmuutta siitä, että hän tällä tavalla voi odottaa kannatusta ministeriltä, niin on luonnollista, ettei hän yksin kykene omalla vastuullaan käyttämään noita valtuuksia, jotka valtiosääntö hänelle osottaa.

Täällä meidän maassamme näyttää usealla taholla pidettävän ylenmäärin vaarallisena sitä, että joitakin erimielisyyksiä pääsisi syntymään hallituksen ja eduskunnan välillä. Myönnettävä tietysti on, etteivät tuollaiset ristiriidat ole suotavia, ne ovat vältettävät ja sitähän terveellinen parlamenttarismi ja tasapainojärjestelmä tarkoittaakin. Mutta ei suinkaan tällaisen vastakohtan tai ristiriidankaan tarvitse olla aina niin vaarallista laatua, että se tuottaisi arveluttavia vaikeuksia ja vaaroja valtiolle, eikä meillä tällaisten ristiriitojen pelosta tarvitse säätää, että johto- ja käskyvalta viime sijassa on kuuluva eduskunnalle yksin. Ei siis ole mitään syytä pitää vaarallisena ja pelottavana sellaista valtiollista järjestelmää, jonka mukaan hallituskin saattaa jossain määrin pitää puoliaan eduskuntaa vastaan, vieläpä viedä jossain tapauksessa oman kantansa voitollekin, silloin kuin hallitus luottaa siihen, että sillä todella on kansan kannatus. Tuo pelko, että joitakin todellisia ristiriitoja syntyisi hallituksen ja eduskunnan välillä ja että sellainen ristiriita voisi päättyä hallituksen voitolla, se on oikeastaan jälkikäikua tuosta vanhasta harhakäsityksestä, jonka mukaan hallitusvalta luonteeltaan aina merkitsisi jotakin kansalle, kansanvapaudelle ja kansanvallalle vastakkaista ja ristiriitaista. Moni esimerkiksi katsoo ja minä sain sen käsityksen myöskin ministeri Alkion lausunnosta, kuin hän pitäisi sitä, että presidentti jollainkin todella käyttäisi veto-oikeuttaan, jonakin kansanvaltaisuudelle ja kansanvallalle erinomaisen vaarallisena mahdollisuutena, mutta oikean käsityksen mukaan ei tätä ollenkaan voida myöntää. Kyllä tällaisen oikeuden käyttäminen voi kansan todellista etua palvella aivan yhtä hyvästi kuin moni muukin valtiollinen toimitus ja päätös. Ja onhan asianlaita nykyaikaisessa valtiossa sitenkin sellainen, sekä hallitsijavaltaisissa että tasavaltaisissa valtiossa, että milloin edes jonkun verran vakavampi vastakohta sattuu hallituksen ja eduskunnan välillä, niin silloin kansa kuitenkin itse viime sijassa antaa ratkaisun. Ja eräs seikka, joka tässä vielä ansaitsee huomiota. Ristiriitojahan sattuu hyvin usein nykyaikaisessa valtiossa puolueitten välillä. Kuinka jyrkät ja vaikealaatuiset ovatkaan ne vastakohtat ja ristiriidat, joita puolueitten välillä sattuu, useastikin ne ovat verrattomasti vaarallisempia ja vaikealaatuisempia kuin ne ristiriidat, joita joskus saat-

taa esiintyä hallituksen ja kansaneduskunnan välillä. On siis aivan turhaa tuollaisten ohimenevää laatua olevien vastakohtien ja ristiriitojen pelosta pyrkiä sellaiseen valtiolliseen järjestykseen, että hallitus olisi kaikkea todellisesti johtavaa valtaa ja hallitusvaltaa ja itsenäisyyttä vaila. Tämän yhteydessä pyytäisin vielä lopuksi muutamain sanoin kosketella sitä kysymystä hallitusvallan ja eduskunnan vastuunalaisuudesta, jota erityisesti ministeri Alkio lausunnossaan kosketteli. Ministeri Alkio vertasi toisiinsa kuninkaan vastuunalaisuutta monarkisissa valtioissa sekä kansaneduskunnan vastuunalaisuutta ja huomautti että kuningas eli hallitsija on teoistansa vastuuton, ja tämä pitää tietysti oikeudelliselta kannalta paikkansa, mutta pitäkäämme mielessä, että jokainen nykyaikainen valtiosääntö luopi mitä tehokkaampia takeita kuninkaan mahdollisia väärinkäytöksiä vastaan. Ministerien vastuunalaisuushan tosiallisesti estää nykyaikaisessa valtiossa kuningasta käyttämästä tuota vastuuttomuutta sillä tavalla, että siitä voisi syntyä valtiolle ja kansanvapaudelle vaaroja. Mutta että samallaisia takeita olisi olemassa täysivaltaiseen kansaneduskuntaan nähden, sitä minä en ainakaan voi käsittää, eikä sellaisia takeita ainakaan oikeudellisella alalla olekaan. Sehän täytyy jokaisen myöntää, ettei mitään oikeudellisia takeita ole meillä eikä muualla niitä mahdollisia väärinkäytöksiä vastaan, joihin kansaneduskunta voi tehdä itsensä syyppääksi. Sanon nimenomaan, ettei ole oikeudellisia takeita sellaisia väärinkäytöksiä vastaan. Toinen asia on tietysti se, että voidaan puhua siveellisistä, historiallisista takeista mainitunlaatuista väärinkäytöksiä vastaan. Mutta juuri siksi, ettei ainakaan oikeudellisella alalla tällaisia takeita ole, tarvitaan ehdottomasti tasapainojärjestelmää ja on myös tarpeellista, että hallituksella on käytettävänä juuri sellaisia keinoja, kuin hajoitusoikeus ja myöskin kielto- eli veto-oikeus määrättyjen rajojen sisäpuolella, jos kohta vallankin tämä viimeksimainitun oikeuden käyttäminen harvoin tulee kysymykseen nykyaikaisessa valtiossa. Ja nämä mainitut oikeudet, joitten tulee olla hallitusvallan käytettävissä, ne eivät tietenkään ole eikä niitä meidän maassamme minkään ryhmän taholta ole suunniteltu miksiäkään aseiksi eli keinoiksi luokkavallan palveluksessa, josta luokkavallasta täällä on tarpeettomasti puhuttu. Luokkavaltaan eivät suinkaan perustu ne ehdotukset, jotka täällä on sekä käsittelyssä että aikaisemminkin esitetty voimakkaan ja riittävästi itsenäisen hallitusvallan hyväksi. Luokkavaltaa pikemmin edustaisi rajaton ja vastuuton eduskuntavalta, kuin sellai-

nen hallitusvalta, joka kaikkien täällä esitettyjen ehdotusten mukaan on kuin onkin ympäröity sangen tehokkailla oikeudellisilla takeilla. Minä voin tässä lopuksi viitata ed. Virkkusen lausuntoon ja kysyn, voidaanko todella väittää että tässä lausunnossa ja sen perusteluissa olisi ollut mitään jälkeä luokkavallasta, luokkavallan pyyteistä? Eikö pikemmin tämä lausunto juuri erinomaisesti sovellu sellaisen valtiollisen katsantokannan ja ryhmän ohjelmalausunnoksi, joka tahtoo asettaa valtion ja kansan suuret ja pysyvät arvot kaiken muun yläpuolelle.

Ed. Hildén: Jag har begärt ordet med anledning av att från centerhåll i kväll framkastats den kritiken mot den socialdemokratiska gruppen, att vi skulle hängivit oss åt något slags kompromiss med de s. k. svenskarna. Jag förstår att under ordet „svenskarne” i detta fall menas svenska folkpartiet. Jag antager således att de talare som använt uttrycket verkligen menat svenska folkpartiet. De talare, som här yttrat sig från maalaisliittos sida, ha framhållit att regeringsformen vore nog så förträfflig, ifall språkparagraferna icke skulle finnas där, och att det är vi socialdemokrater, som här ha gått in på något slags, om jag får begagna uttrycket, „lehmäkauppa”. Detta är emellertid ingalunda fallet. Vi få ej glömma, att i vårt land finnas cirka 400,000 svenskar. Det svenska folkpartiet representerar ingalunda alla dessa 400,000. I den socialdemokratiska gruppen finnas även svensktalande representanter. När socialdemokraterna ställde sig på den ståndpunkten, att minoritetens rätt skulle hävdas, att svenskarne skulle till sitt språk bliva skyddade, så skedde det ingalunda därför, att arbetarpartiet väntade sig något slags eftergifter från svenskt högerhåll, ingalunda därför att vi trodde oss vinna någonting härmed, utan därför att vi hävdade den princip, som är socialdemokraternas egen, nämligen principen om minoriteternas rätt. Vi anse att en så pass stor minoritet som 400,000 svenskar skall ha rätt att få sin ställning i språkligt avseende tryggad. Den formulering som § 14 fått är förresten nog en kompromiss, men ingen kompromiss med svenska folkpartiet, emedan den paragrafen kommit till enligt reservation III och denna reservation är undertecknad av Herrar E. N. Setälä och R. Erich plus en hel del socialdemokrater. Således ha vi här att göra med en formulering av paragrafen, som tillkommit enligt överenskommelse med rent finska representanter. I det fallet åtminstone borde inte herrarna från centern kunna säga någonting.

Vad de övriga s. k. „språkparagraferna” vidkommer, d. v. s. § 50, vilken egentligen ingen språkparagraf är, så måste jag här framhålla, att dess nuvarande formulering ingalunda helt tillfredsställer mig. Visserligen är paragrafen ju rätt bra, men från det svenska folkets sida, från dess djupa leds sidan, från de svenska arbetarnas sida, hade man hoppats på en något annan formulering. Vi ställer oss, som jag redan vid remissdebatten framhöll, på den ståndpunkten, att nämnda paragraf borde bli formulerad enligt reservation I. Då emellertid det visade sig, att vi icke kunde få denna paragraf sådan vi skulle önskat den, förekom här verkligen en liten „kompromiss”, men den kompromissen skedde ingalunda med „svenskarne”, ty avfattningen av § 50 är nu, från svensk demokratisk synpunkt sett, sämre än den avfattning som vi skulle velat ge den.

Detta har jag velat framhålla för att upplysa herrarna från centern, att om det alls varit fråga om någenslags „kompromiss”, så har den skett ingalunda med dem de ha velat insinuera.

Ed. Kukkonen: Ed. Hannulan puheenvuoron jälkeen on minun vain aivan lyhimmitäin huomautettava, että ellei hän kirkkopoliitikalleen löydä painavampaa puolustusta, kuin puhemiehen pari vasaran napausta, ei hän mitenkään voi torjua häneen suunnattua arvostelua. Paremmiin ei hän ole yrittänytään puolustautua niin pätevää arvostelijaa vastaan, kuin professori Pietilä varmastikin on. Oman lausuntoni johdosta minun on vain lisättävä, että puhemiehen keskeyttämänä se jäi kokolailla hajanaiseksi eikä sen tarkoitus tullut täysin ilmi, mutta sitähan minä en nyt enää voi sen paremmin korjata. Huomaatan vain siitä, etten suinkaan ole millään tavoin loukkautunut puhemiehen keskeytyksestä. On oikein, että hän kohtelee oman ryhmänsä miestä ainakin yhtä ankarasti, kuin ketä muuta tahansa.

Ed. Procopé: Jag ser mig tvungen att med några ord beröra minister Alkios andragande, för såvitt det berör oss svenskar. Minister Alkio påstår, att därför att vi svenskar måhända skulle komma att rösta mot denna regeringsform, skulle man därav kunna sluta, att vi sträva till att åstadkomma en revolution, något slags förhållanden som på våldsam väg skulle giva oss avgörande inflytande på landets öden. Jag vill icke polemisera mot detta påstående, då det faller på sin egen omöjlighet. Icke är det vi som sträva att med våldsamma medel komma till inflytande i

detta land. Att vi hålla på konungadöme det sker till stor del av själfvärnekelse. Ty vi visste mycket väl, att om konungadöme hade upprättats hade det blivit ett bålverk för den finska nationalismen, men vi gjorde det ändå, därför att vår främsta strävan är att skapa ett stort och ett starkt rike; det är samma strävan som minister Alkio har. — I den punkten tror jag att åtminstone jag i mina åsikter överensstämmer med minister Alkio tillfullo. — Icke är det något klassvälde vi vilja åstadkomma genom att skapa en stark första statsmakt, utan det är verklig rättvisa och verklig ordning i samhället. För övrigt erkände minister Alkio själf i sitt andragande, att vi behöva en fördelning av statsmakten, men han ansåg att vi hade fått nog därigenom att presidenten väljes av Finlands folk, antingen genom elektorat eller genom lantdagen. Men det är icke nog med att vi välja presidenten. Finlands folk måste också giva honom någon makt för att han icke skall bliva endast en tom dekoration.

Slutligen sådes i det ministeriella andragandet, att de, som rösta mot detta förslag till regeringsform begå något slags brott mot landet. Det må förlåtas mig, om det förefaller mig, som skulle detta yttrande i väl hög grad verka just det majoritetsförtryck, det undertryckande av andras åsikter, som vi äro rädda för, vi den förkättrade högern.

Ed. A m p u j a: Tässä eduskunnassa oli keran valtiomuotoa käsiteltäessä juhlallinen istunto. Huudettiin eläkön-huutoa tehdyn päätöksen jälkeen ja vallitsi suuremmoinen innostus. Minusta tuntui sitä istuntoa seurattessani, kuin sellaisia hetkiä tapahtuisi vain harvoin minkään eduskunnan historiassa. Se oli sen kuuluisan valtalain hyväksyminen. Eri ryhmien edustajat, kuten Alkio, Malmivaara, Lucina Hagman, olivat yksimielisiä silloin äärimmäisen vasemmiston kanssa, esiintyivät kansanvallan puolesta ihailtavalla rohkeudella. Silloinen pääministeri Tokoi lausui yksityisessä tupakkapuheessaan sen istunnon jälkeen, että hän tuntee iloa ollaksensa pohjalainen, jossa on sellaisia edustajia, kuin Alkio, Hagman ja Malmivaara. Minä olen vakuutettu siitä, että tätä lakia käsitellessä ei synny tällaista juhlallista hetkeä päätöstä tehdessä. Ja että ei niin käy, siihen on olemassa vakavat syynsä. Niistä mainitsi viime kerralla ed. Voionmaa. Hän lausui sen kaikille ymmärrettävän ajatuksen, että sellainen tilanne, kuin meillä nyt on, ei ole omansa lohduttamaan kansanvallan puolesta taistelevia. Käytiinhän vaalit tavattoman

vaikeissa oloissa. Eihän nyt menty vaaleihin edes sillä mielellä, kuin ed. Setälä kerran aikaisemmin lausui, että mentiin niin hartaalla mielellä kuin jumalanpalvelukseen. Niinhän mentiin nyt ainakin työväen taholta niinkuin noitavainojen aikana peläten suojeluskuntien kiväärejä. Ja melkein salaa piti mennä ainakin valistustyötä suorittamaan työväenpuolueen taholta. Niistä oloista johtuneena on tulos, että koko työväen voima, koko kansanvaltaisuuden voima, ei ole edustettuna tässä eduskunnassa valtiomuotoa säädettäessä. Lisäksi on otettava huomioon, että työkuintoisinta ainesta tässä maassa on useita kymmeniä tuhansia joilla ei ollut äänioikeutta ja jotka kumminkin tulevat olemaan pysyvimpänä turvana kansanvallalle tässä maassa. Kun näin eri tavoilla on vähennetty kansanvaltaista edustusta niin tärkeänä hetkenä, kun on valtiomuotokysymys säädettävänä, niin siitä syystä johtuu, että voivat kaiken sen kuningasilveilyn jälkeen, joka on verrattavissa isänmaan petturuuteen vähintään yhtä raskauttavassa mielessä kuin punakaartilaiskapina, täällä esiintyä ohjelman sanelijoina samat kuninkaantekijät. Minusta ovat suuren valiokunnan eräät muutokset hallitusmuotokysymykseen suoranaisia huononnuksia. Niistä on ennen kaikkia sellainen presidentin valintakysymys. Siinä on asetauduttu suorastaan näiden kuninkaantekijäin kannalle. Neljännen vastalauseen mainitsi suuri valiokunta perusteluissaan tarkotustaan vastaavaksi. Nämä neljännen vastalauseen allekirjoittajat ovat vaikutusvaltaisimpia kuningaspuuhan ajajia, professorit Erich ja Setälä. He perustelevat kantaansa sillä että valtakunnan esimies muka on muutenkin eduskunnasta riippuvainen, heidän mielestään kai liiaksikin riippuvainen. Ja jos hän vielä tulisi eduskunnan valittavaksi, tämä riippuvaisuus lisääntyisi, hän tulisi esiintymään yleisessä tietoisuudessa eräänlaisena eduskunnan käskyläisenä, huolimatta siitä että hänenkin oikeitten periaatteitten mukaan tulee voida esiintyä kansan nimessä ja luottamusmiehenä. Tässä oikeastaan on asian ydinlausunto. Kun vasemmiston taholta, kansanvallan edustajain taholta lähdetään siitä, että presidentin pitäisi olla eduskunnan käskyläinen, oikeastaan riittäisi pääministeri semmoisenaan presidentiksi, täysin vastuunalainen eduskunnalle, ei nimeksikään korkeinta valtaa, niin lähtevät oikeiston edustajat aivan päinvastaiselta kannalta. Kun he sanovat, että oikeitten periaatteitten mukaan presidentin tulisi voida esiintyä kansan luottamusmiehenä, niin he, jos sanoisivat rehellisesti, sanoisivat: omistavien luokkien periaatteitten mukaan sen esiintymisestä yläpuolella eduskunnan on

etua. Tässä on eräitä muitakin sellaisia kohtia, jotka panevat minun suuresti epäilemään, voiko kansanvallan puolustajain taholta tulla myötävaikuttamaan tämän lain hyväksymiseen. Yksi hyvin tärkeä seikka on se, jossa on mainittu, omaisuuden pakkoluovuttaminen vain täyttä korvausta vastaan. Nythän juuri näinä aikoina valitsevilla Europan maissa käydään perustuslakiriitoja juuri omaisuusky symyksien pohjalla ja ei luultavasti tulla hyväksymään sellaisia periaatteita ollenkaan kuin tässä hallitusmuodossa ja jos niitä missä maassa hyväksytään, sisältyy niihin uusia vallankumouksen siemeniä. Jos tahdotaan vakavasti ehkäistä bolshevismin leviämistä, niin sitä voitaisiin paraiten tehdä säätämällä mahdollisimman kansanvaltainen valtiomuoto, raivata kaikki esteet nopean, parlamentaarisen toiminnan tieltä pois. Tästä käsityksestä meillä ei näytä olevan keskustan tahollakaan vähääkään vakiintuneita mielipiteitä. Kun täällä esiintyy asian tuntijoina sellaisia miehiä, joita on pidetty valtiotieteen edustajina, erityisesti professori Erich, niin on sanottava ainakin minun omasta puolestani, että heidän arvonsa on viime vuoden politiikan johdosta suuresti laskenut. Minä olen henkilökohtaisesti näitä samoja herroja joskus kunnioittanut, kuunnellut heidän esityksiään työväenopistoissa ja muualla tieteen viimeisenä sanana. Ja erityisesti tuntui suuremmoiselta, kun äärimmäisen vasemmiston taholta sanottiin näitä professoreja isänmaallisiksi pari vuotta takaperin, kun he taistelivat valtalain puolesta. Mutta kun samaiset professorit ovat kirjoittaneet jotakin sellaista vuosi sitten, kuin heidän silloinen hallitusmuotonsa, josta voi ottaa seuraaviakin otteita: „Suomi on täysivaltainen perustuslaillinen kuningaskunta.“ „Kuninkuus on perinnöllinen.“ „Toimeenpanovalta on kuninkaalla.“ „lainsäädäntövalta on kuninkaalla.“ „Kuninkaan henkilö on pidettävä kunniaa ja arvossa.“ „Hänen tekinsa eivät ole syytteenalaisia.“ Kun samat henkilöt, jotka ovat jotain tällaista kirjallisuutta kokoonpanneet, esiintyvät nyt äärettömän suurella itsetietoisuudella siitä, kuinka kansanedustajat ovat kaikkea vastuunalaisuutta vailla ja niin pois päin, niin alkää ihmetellä, arvoisat herrat, jos vasemmiston taholla ei ole luottamusta teidän esittämiinne pätevimpiin asiantuntijoihin ja teidän esittämääne viimeiseen tieteen sanaan. Oletehan te kai sitäkin uskotelleet, että eduskunnan ylivalta olisi ollut muka syynä niihin onnettomuuksiin mitä meillä tapahtui. Meidän on varsin helppo osottaa, että syy näihin onnettomuuksiin oli siinä, että luovuttiin siltä kannalta, että ruvettiin poikkeamaan tältä kansanvaltaisuuden

kannalta, ruvettiin riippumatonta hallitsevaa valtaa luomaan. Luja hallitusvalta, jota uskottiin vain pistimien avulla voitavan pystyssäpitää; se oli teidän ihanteenne. Te olette unohtaneet, että kaikissa niissäkin maissa, missä tämä valta näytti horjumattomalta, se on horjunut, sielläkin on menty kansanvaltaan. Ja olkaa varmat, että tässäkin maassa mennään siihen. Minä en usko, että siihen, mennään tämän lain avulla niistä syistä kuin minä jo alussa sanoin, mutta minä toivoisin, että tästä tulisi edes semmoinen laki, joka voisi helpoittaa täydelliseen kansanvaltaan kulkua. Tässä tarkoituksessa olisi hyväksyttävä kumminkin ne esitykset, mitä on sosialidemokraattisen ryhmän taholta perustuslakivaliokunnassa tehty ja lisäksi olisi käsittääkseni yksi tärkeä ehdotus hyväksyttävä, nim. että saataisiin yleinen äänioikeus kaikille 21 vuotta täyttäneille. Se antaisi ne edellytykset, että kun lähdetään uusiin vaaleihin, silloin olisi aika tavalla helppo taistella parlamenttaarisen toiminnan puolesta ja luottamus siihen kasvaisi.

Ed. Elfving: Minä en tahdo suinkaan tämän eduskunnan aikaa pitkälti tuhlaa. Mutta kun minulla on tästä kysymyksestä aivan toisenlaiset käsitteet kuin mitä keskustan edustavilla jäsenillä täällä on, niin katson tarpeelliseksi lausua tästä kysymyksestä muutamana sanana. Minä ymmärrän tätä asiaa siten, että kaikissa maissa ja poikkeuksetta aina silloin kun on kysymys siitä minkälainen hallitusmuoto johonkin maahan laaditaan, niin se laaditaan sen perusteella, minkälaiset voimasuhteet ja minkälainen tilanne kullakin kerralla kussakin maassa on vallalla. Tässä maassa on minua tietääkseni kerran ennen päätetty yksimielisesti, että tämä Suomen maa on oleva tasavalta. Sen jälkeen yritettiin tänne saada aikaan monarkistinen hallitusvalta. Tämä tilanne syntyi sen johdosta että n. s. punakaarti-
laisten kapina tuli kukistetuksi ja valta silloin joutui yksinomaan pistimien varaan ja pistin oli oikeiston käsissä. Kun tilanne oli tällainen, niin olihan asia mitä yksinkertaisin ja selvin, että nimittäin kaikenlaiset muut temput sivuutettiin ja pantiin 24 senttimetrin paksuiset mörssärit laatimaan tähän maahan monarkistista hallitusmuotoa. Jos pistinvalta olisi ollut vahvempi, olisi tähän maahan kerta kaikkiaan säädetty yksinvaltainen keisarivalta.

Maalaisliiton taholta on annettu ymmärtää, että he olivat suurena tekijänä, ja että he estivät tuon monarkistisen hallitusmuodon tähän maahan tulemasta ja että tulevassa historiassa kirjoitetaan heille tästä kauniita sanoja. Minä en ym-

märrä tätä asiaa siten. Minä ymmärrän tuon asia siten, että valta ei siirtynyt maalaisliitolle, vaan se oli oikeiston käsissä ja maalaisliitto oli niin-
ollen pakotettu tällaista kantaa tässä maassa ajamaan, ja että se uskalsi sitä ajaa, johtui siitä, että se käsitti, että sosialidemokraattisen puolueen, joka oli rikkirevitty, sen ääntä kaikesta huolimatta oli kuultava. Ja maalaisliitto tiesi, että silloin oli otettava kaikesta siitä huolimatta myös köyhälistön ääni kuuluville ja köyhälistön ääni oli yksinkertaisesti tasavaltalainen.

Kun minä ymmärrän tuota asiaa tällä tavoin, niin minä ymmärrän sitä edelleen siten, että sellaisen kapinan, joka täällä oli, olisi maalaisliitto silloin, jos sillä olisi ollut harkittu ja etevä taktikka, voinut estää, se olisi voinut sen estää, kun se tiesi, minkälainen tilanne oli ja millä tavalla tuo tilanne oli johtunut; siitähän viime täysistunnossa ed. Vuolijoki kokolailla pätevästi teki selvää, ja minä viittaan vaan siihen. Jos keskusta olisi silloin käsittänyt asemansa, että se ei olisi oikeiston kanssa muodostanut todellista seinää, jonka ylitse ei päässyt, niin sillä tavoin olisi silloin voinut silloinen tilanne estää. Nyt on keskustan taholta annettu ymmärtää — ministeri Alkio sen huomautti — että jos ei hallitusmuotokysymystä voida ratkaista, niin mahdollisesti syntyisi uusi kapina. Ja minä uskon hyvin paljon näihin sanoihin. Mutta minä uskon myös että maalaisliitto tällä hetkellä voisi tuon tilanteen estää ja se voisi estää sen siten, että se yhtyisi vasemmistoon tässä hallitusmuotokysymyksessä. Maalaisliitto käsittää että vasemmiston taholta on tehty niin pitkälle meneviä myönnytyksiä kuin tässä kysymyksessä meidän taholta suinkin voidaan tehdä. Ja jos maalaisliitto keskustana todella käsittää asemansa, niin sen täytyy silloin todellisuudessa meihin yhtyä. Täällä on vedottu ja annettu suurella ponnella ymmärtää, että historiassa loistavasti puhutaan maalaisliiton eli keskustan kannasta näissä kysymyksissä. Minä toivoisin, kun minä tätä asiaa tällä tavoin ymmärrän, että maalaisliitto todella käsittäisi asemansa siten, että historian kirjoittaja tulee heille antamaan sen arvon mikä heillä tällä kertaa eduskunnassa on. Sillä minä käsitan, että historian kirjoittaja on ottava huomioon minkälainen tilanne on ja minkälaisessa tilanteessa maalaisliitto on, joten minä toivon, että maalaisliitto, josta asian ratkaisu todella riippuu, sen ratkaisisi siten, ettei historian tuomio olisi sille liian ankara.

Ed. Snellman: Pyydän vaan muutamalla sanalla kosketella käsilläolevaa hallitusmuotoehdotusta. Olen toivonut että suuri valiokunta olisi

suostunut niihin mitä kohtuullisimpiin ja asiallisimpiin parannuksiin, mitkä edustajat Setälä, Erich ja Malmivaara ovat perustuslakivaliokunnan mietinnön neljännessä vastalauseessa tehneet. Vaan toiveessani petyin, vastalauseen sisältöä ei ole sanottavasti huomioonotettu. Näyttää siltä, että tuskin tästä hallitusmuotoasiasta vielä voidaan nytkään mitään valmista saada, joka kuitenkin olisi toivottavaa, vaan että se vielä voi vaatia suurempaa kypsymistä ja valmistamista, jonka vastaisuus voisi paremmin suoda kuin mitä nykyisyys näyttää antavan. Tämän hallitusmuotoesityksen puutteista ja heikkouksista ovat niin asiallisesti ja selvästi edustajat Virkkunen ja Erich lausuneet, että minä voin niihin yhtyä. Mitä erittäin tulee presidentin veto-oikeuteen, siinä en voi ollenkaan mielipiteistäni tinkiä vastalauseesta, samoin kuin presidentin vaaliin nähden. Presidentin asemaansa nähden pitäisi olla toisena valtiomahtina riippumaton eduskunnasta, joten sen valitseminen pitäisi olla eduskunnan ulkopuolella olevilta henkilöiltä. Sitäpaitsi edustajilla useinkin voi olla niin läheisiä omia pyrkimyksiä ja harrastuksia, että he eivät voisi tätä tärkeää vaalia yleisen maan ja kansan etuja silmällä pitäen toimittaa. Sillä siinä voisi joko enemmän tai vähemmän tulla vaikuttamaan edustajain omat persoonalliset harrastukset kuin maan ja kansan etu, joten en pidä ollenkaan sopivana, että edustajat olisivat oikeutetut ottamaan osaa presidentinvaaliin valitsijamiehinä, jotka voisivat vielä muodostaa valitsijain enemmistön. Edustajain valitsijamiehinä ollen tulisi presidentille joko enemmän tai vähemmän eduskunnasta riippuvaisuudentunne ja siten häiritsisi sitä periaatetta, mikä presidentillä tulisi olla korkeimman hallitusvallan käyttäjänä ja siten heikontaisi, jos ei suorastaan niin ainakin välillisesti, presidentin asemaa ja toimintaa. Lopuksi vieläkin toivon, että eduskunta tähän hallitusmuotoehdotukseen tekee yksityiskohtaisessa käsittelyssä ne pääasialliset parannukset, mitä IV vastalause sisältää ja sillä tekisi mahdolliseksi minunkin vähäiseltä osaltani olla mukana vaikuttamassa nyt tämän hallitusmuodon hyväksymiseen, kun päinvastaisessa tapauksessa olen vakaumuksesta pakotettu äänestämään tämän esityksen hyväksymistä ja kiireellisyyttä vastaan.

Ed. Setälä: Minä en tahdo kosketella ed. Ampujan lausuntoa, m. m. sitä, mitä siinä oli sanottu monarkkisesta hallitusmuodosta. Kuvavaa oli, että kun hän luki erään sitaatin lepäämään jääneestä hallitusmuotoehdotuksesta, hän keskeytti sen keskellä lausetta, lukien ainoastaan

että sen mukaan „lainsäädäntövalta on kuninkaalla”. Jos hän olisi lukenut lauseen loppuun, olisi käynyt ilmi, ettei puheenalainen lause ollenkaan sitä sisällä, mitä hän tahtoi siihen sisällyttää.

Ministeri Alkion lausunnon johdosta minä sen sijaan tahtoisin sanoa muutaman sanan. Ministeri Alkio on sanonut, että tältä taholta on vaadittu, että hallitusmuodon tulisi taata luokkavalta. Minä tahtoisin kysyä: mikä niistä vaatimuksista, joita on meidän taholtamme tänä iltana tuotu esiin, sisältää luokkavallan vaatimuksen? Me olemme vaatineet, että kansa n s a n tulee valita valtakunnanpäämies eikä eduskunnan. Onko se luokkavaltaa? Me tahtoisimme, että kansan edustajat eivät olisi valtionpäämiehen valitsijamiehinä, koska siinä tapauksessa naamioidulla tavalla eduskunta lopulta kuitenkin pannaan valitsemaan valtakunnan päämies. Minä kysyn, onko tämä luokkavaltaa? Onko luokkavaltaa se että vaaditaan että kansan eduskunnan ei tule saada erottaa valtakunnanpäämiestä, varsinkaan jos eduskunta ei valtakunnanpäämiestä edes ole valinnut? Ja vihdoinkin kysyn: onko luokkavaltaa se, että vaaditaan, että valtakunnanpäämiehen tulee saada vedota kansaan, jos hän on sitä mieltä, että eduskunnan päätös ei pidä yhtä kansan tahdon kanssa? (Puhemies kehoittaa puhujaa jatamaan lavalta.) Minulla ei ole monta sanaa enää sanottavana. Minä tahdon vain lisätä, että kaikki ne yksityiskohtaisetkin ehdotukset, mitkä on meidän puoleltamme tuotu esiin, ovat sitä laatua, että niihin ei mitenkään voida sovelluttaa luokkavallan leimasanaa. Jos esim. vaaditaan ja toivotaan, että kun tässä maassa täytetään valtion virkoja, siinä otetaan hakijain ansiot kysymykseen eikä ainoastaan semmoista väärinkäsityksille altista kelpoisuusehtoa kuin on „työkyky”, niin täytyy kysyä, esiintyykö tässä mikään luokkavallan vaatimus?

Suuri valiokunta on tehnyt, minä tunnustan sen kiitollisuudella, eräitä korjauksia perustuslaki-valiokunnan ehdotukseen. Olisin vain suonut, että nämä korjaukset olisivat olleet perinpohjaisempia. Minä rohkenen toivoa, että eduskunta nyt ryhtyessään toiseen käsittelyyn, jolla on oleva ratkaiseva merkitys koko tämän lain kohtalolle, on tekevä perinpohjaisempaa työtä ja tekevä mahdolliseksi nyt käsiteltävän hallitusmuotoehdotuksen hyväksymisen.

Ed. Mannonen: Nyt käsiteltävänä olevaa hallitusmuotoehdotusta, niinkuin se on suuren valiokunnan mietinnössä ehdotettu hyväksyttäväksi, en sellaisenaan katso voivani kannattaa.

vaan tulen äänestämään sekä sen kiireellisyyttä että sen hyväksymistä vastaan, ellei tässä käsittelyssä tehdä siihen sellaisia muutoksia, joita edustajat P. Virkkunen ja Erich lausunnoissaan edellyttävät.

Ministeri Kallio: Minä en ole oikeutettu ministeri Alkion puolesta vastaamaan ed. Setälän lausuntoon, mutta koska hän sattumalta ei ollut sitä kuulemassa, niin pyytäisin minä kumminkin väärinkäsityksen välttämiseksi lausua, että minä ymmärsin ministeri Alkion lausunnon tarkoitaneen, mikäli se vetosi oikeistoon ja sen pyyteisiin luokkavallasta, enempi sitä, mikä viime kesänä tapahtui siltä taholta monarkian hyväksi, koska hän nimenomaan juuri vetosi siihen, että silloin oikeiston 56 edustajaa katsoi olevansa oikeutettu valitsemaan perinnöllisen kuninkaan. Se oli luokkavaltaa, ja sitä voi siksi aina sanoa, vaikka nyt samalta taholta ei uskota sitä 200 edusmiehelle. Juuri tältä kannalta minä ymmärsin ministeri Alkion lausunnon.

Ed. Setälä: Tässä ei ole tietysti syytä nyt enää ryhtyä keskustelemaan monarkian ja tasavallan keskinäisistä eduista tai puutteista. Mutta se kai myönnettäneen, ettei ole ilman muuta oikeutettua sanoa sitä, että monarkia on samaa kuin luokkavalta. Tapaammehan monarkian semmoissa maissa kuin Skandinavian maissa, muun muassa esim. Norjassa ja Englannissa, joita ei kaiketi missään tapauksessa voida esittää tyypillisiksi luokkavallan esimerkeiksi, vaan ne ovat päinvastoin semmoisia valtakuntia, joissa kansalaisvapaus ja todellinen, yleinen kansalaisvapaus kauan on ollut kotiutuneena.

Ed. v. Wendt: Den regeringsform, som det stora flertalet av Finlands finska folk önskat sig, skulle jag endast högst ogärna vilja rösta emot, till och med om jag själv skulle stå på en annan ståndpunkt. Ett berättigande i att förhålla mig avvisande anser jag föreligga, ifall det i lagförslaget ingår någonting, som kränker det svenska folkets elementära rätt. Det finnes i lagförslaget särskilda stadganden, om vilka jag känner mig tveksam. Jag kommer att i detaljbehandlingen bliva i tillfälle att återkomma till dessa och vill därför i detta sammanhang icke yttra något vidare.

Ed. Andersson: Jag skall icke yttra många ord, men vill ändå beröra ett yttrande, som fälldes här i afton från centerhåll, nämligen yttrandet om kompromiss, som skulle kommit till

stånd mellan vänstern och svenskarne i de s. k. språkparagraferna. Lantdagsman Niukkanen gav på samma gång livligt uttryck åt den trånga nationalism, som är fördömlig från vilket parti eller vilken språkgrupp i detta land den än kommer. Av talaren fick man också en föreställning om, huru centern skulle lösa språkfrågan, vilket icke blir någon lösning alls, ifall den hade avgörandet i sin hand. Lyckligtvis finnes i kammaren socialdemokratins ganska starkt företrädd till värn för demokratin och på samma gång till värn mot språkligt förtryck. Vänsterns ståndpunkt i språkfrågan kan sålunda icke sägas vara frukten av en kompromiss, utan det är endast ett hävdande av internationellt fastslagna principer och ett konsekvent fasthållande av den ståndpunkt, som de finska socialdemokraterna fastslagit på sina kongresser tidigare. Skulle vänstern giva sig till förespråkare för den nationalism, som besjälar centern, skulle den helt enkelt svika sina principer och på samma gång döma sig själv inför vårt lands och andra länders arbetare.

Ehuru de svenska arbetarna icke tagit någon del i det svenska folktinget, som nyligen hållits här i Helsingfors, önska dock de svenska arbetarna också få en tillfredsställande lösning på språkfrågan och därigenom få språkstriden bragt ur världen. Men den tanken har varit de svenska arbetarna fjärran, att de för den skull skulle gå till något utländskt forum, utan vända de sig helt enkelt till de finska kamraterna, liksom jag vågar tro, att de finska kamraterna skulle vända sig till de svenska, om de befunno sig i de svenska arbetarnas ställning och de svenska återigen i de finska arbetarnas majoritetsställning. De svenska arbetarna göra detta, förvissade om att de finska icke skola låta språkfanatism skymma blicken för det, som är rättvist i svensksfolkets strävanden. Språkparagraferna hade kunnat innehålla mera, men de äro dock i stort sett tillfredsställande, och de angiva den grund, på vilken vi kunna framdeles bygga vidare.

Det är just vad jag å de svenska arbetarnas vägnar med några ord har velat framhålla.

Ed. Junttilainen: Ne syytökset, joita tänäkin iltana on niin vasemmiston kuin oikeiston taholta tehty nyt ratkaisua kohti kulkevaa hallitusmuotoehdotusta vastaan, osoittavat aivan selvästi sen, että hallitusmuotokysymys kulkee nyt oikeilla raiteilla ja että keskusta, joka on sen niille raiteille johtanut, on osunut oikeaan. Niin hajanaisia kuin lietäneeikin moninaisissa kysymyksissä, ei käsitykseni mukaan kansamme keskuudessa olla tällä hetkellä mistään niin yksi-

mielisiä kuin siitä, että Suomen valtakunnalle on saatava uusi, ajanmukainen hallitusmuoto viipymättä. Sillä kannalla ovat käsitykseni mukaan oikeistosta vasemmistoon asti kaikki valitsijat. Ja kun tätä taustaa vastaan asettaa ne puheet, joita täällä ovat m. m. edustajat Snellman ja Mannonen pitäneet, niin ne eivät tunnu niin vakuuttavilta kuin miksi ne on aijottu. Päinvastoin niistä tuntuu huokuvan sellainen ajatus, että he tahtovat olla vähässäkin uskollisia eräille johtajilleen.

Ed. Torppa: Minä en aikunut tässä yleis-keskustelussa käyttää ensinkään puheenvuoroa, mutta eräät lausunnot ovat minua suorastaan siihen pakottaneet.

Kun tämä hallitusmuotokysymys tuli perustuslakivaliokunnan käsittelyn alaiseksi, ilmeni minussa hyvinkin erilaisia tunteita siitä millä tavalla valiokunta tässä tehtävässään suoriutuu. Tämä erittäinkin siitä syystä, kun olin aikaisemmin monilla valtiopäivillä ollut mukana tässä samassa valiokunnassa ja olin silloin tullut siihen kokemukseen, että asiain käsittely valiokunnassa oli kovin vaikea erimielisyyksien takia. Tämä minun entinen kokemukseni tätä kysymystä valiokunnassa käsiteltäessä on paljon muuttunut. Valiokunnan jäsenet yleensä asiaa käsiteltäessä esiintyivät arvokkaasti ja asiallisesti, s. o. maltillisesti ja tyynesti. Huolimatta siitä eriävästä käsityskannasta, mikä jäsenten kesken ilmeni keskustelun kuluessa, tapahtui tämä kuitenkin toisiaan kohtaan arvonnannolla. Näin ollen suoriutuikin valiokunta tästä varsin vaikeasta ja laajakantoisesta kysymyksestä verrattain nopeasti ja samalla verrattain vähäisillä vastakkaisten mielipiteiden yhteentörmäyksillä. Tämä herätti minussa toivon, jopa suoranaisen mielenrohkaisun, että nyt todellakin on mahdollisuus saada meidän maallemme, meidän valtakunnallemme hallitusmuoto, jota se erittäin kipeästi tällä hetkellä kaipaa, hallitusmuoto sellainen, joka soveltuu kansamme asemaan ja sen nykyiseen olotilaan. Ja sikäli kun olen voinut seurata asiain kulkua siitä saakka kuin hallitusmuotoehdotus perustuslakivaliokunnasta lähti, näyttää siltä, että valiokunnan työ on verrattain hyvin säilyttänyt alkuperänsä, huolimatta siitä vastaan tehdyistä vastakkaisista hyökkäyksistä, joten voipi sanoa sen löytäneen kultaisen keskitien. Tämän jälkeen olisi toivonut asialle edelleen suotuisaa menestystä vieläpä sen viimeiseen koettelemukseen saakka. Mutta tämän istunnon keskustelu, ainakin osaltansa, on minussa synnyttänyt vakavia epäilyksiä, saadaanko tällä istuntokaudella hallitusmuotoehdotus onnelliseen

ratkaisuunsa. Ne lausunnot, jotka täällä umpimähkään ilman perustelua on esitetty ehdotuksen hylkäämiseksi, osoittavat vastuuntunteen puutetta, minkä vuoksi heidän olisi syytä lähemmin harkita asiaa ennen sen loppuratkaisua. Tuppautuu todellakin syntymään epäilyks miehen: onko todellakin asian laita sellainen, että meidän täytyy tästä eduskunnasta lähteä ilman, että valtakunnallemme ei ole saatu rakennetuksi sen asemaan soveltuvaa hallitusmuotoa, jolleka se voisi tulevaisuuttaan ryhtyä rakentamaan. Jollemme saa vankkaa ja lujaa perustusta valtakunnallemme tällä istuntokaudella rakennetuksi, niin on hyvin arveluttavaa, miten meidän työme yleensä tulee onnistumaan toisten kysymysten suhteen, mitkä on suoritettavanamme.

Minä en ryhdy tämän yleiskeskustelun kuluessa koskettelemaan ehdotuksen yksityiskohtiin. Olen valiokunnassa ollut tilaisuudessa ilmoittamaan eriävän kantani niihin tärkeimpiin kysymyksiin nähden, missä en ole voinut valiokunnan enemmistön kanssa olla yhtä mieltä ja ne kohdat ilmenevät valiokunnan mietintöön liitetyissä vastalauseissa. Katson oikeudekseni näissä kohdissa esittää ajatukseni asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Olen tämän sanottavani pääasiallisesti esittänyt osoitteeksi, miten kehitys eduskuntatyössä, varsinkin mitä valiokuntain työhön tulee, on edistynyt sen alkuaajoista. Tähän nojaten jään luottamaan siihen että asian lopullinen ratkaisu, kaikesta huolimatta, tulee olemaan suotuista.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Procopen kannattamana ehdottanut, että eduskunta hylkäämällä perustuslakivaliokunnan mietinnön lausuisi, että eduskunta ei ole nyt voinut hyväksyä esitystä. Tämä ehdotus otetaan huomioon sen jälkeen kuin lakiehdotus on yksityiskohdittain läpikäyty.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: I överensstämmelse med den åsikt, som jag framhållit i första reservationen, tillåter jag mig nu att föreslå, att lantdagen ville återremittera betänkandet till grundlags-

utskottet i och för uppgörande av förslag till regeringsform med bibehållande av grundsatsen, att Finland utgör ett oavhängigt konstitutionellt konungadöme med ärtlig konungavärdighet. Jag skall be att få här till några reflexioner, såsom motivering.

Det är en erfarenhet, som jag tror att en blick på historien bekräftar, att en republikansk regeringsform endast då kan äga ett verkligt berättigande, när den så att säga historiskt har framvuxit och att den endast där kan leda till lyckligt resultat och trygga en lycklig utveckling, varest yttre gynnsamma förhållanden bidraga att skapa en situation, som motsvarar de republikanska grundsatserna för styrelsen. Vi kunna inhämta det genom att betrakta Nord-Amerikas Förenta stater. Det är tack vare sitt läge i en världsdel, där alla förhållanden kunnat skapas av nyo och där samtidigt det varit möjligt att ostört av världspolitiken bilda en stor, småningom i styrka tillväxande makt. Det har där varit möjligt att grunda en republik, som nu ter sig såsom en av världens mäktigaste stater och framträder för att göra sig gällande i världspolitiken. Vi märka lätt, huru Amerikas Förenta stater berett sig till denna världspolitiska uppgift. Genom en inom sig, en till Amerika begränsad politik och just genom möjligheten att både ekonomiskt och politiskt avskilja sig, samt utveckla sig inom ett alldeles begränsat område och där vinna styrka såsom den ojämförligt starkaste makten i en hel stor världsdel med alla dess resurser, oberoende av andra världsdelar, har det varit möjligt för Amerika att uppsvinga sig till den makt, vilken det hunnit och till vilken det framdeles säkert kommer att ytterligare hinna.

Inom Europa hava vi åter exempel på en republik av helt annan typ, också den synnerligen karakteristisk, nämligen det Schweiziska edsförbundet. Även här är det sällsynta historiska, geografiska samt politiska förhållanden, som möjliggjort en dylik republikansk statsform, vilken här icke behöver stöd av en yttre makt eller av i ekonomiskt avseende gynnsamma naturförhållanden för att kunna fortbestå med bibehållande av de republikanska grundsatserna. Det har varit dess egendomliga geografiska läge i brännpunkten mellan södra och norra, östra och västra Europa och detta områdes naturbeskaffenhet som möjliggjort bevarandet av friheten. Det har icke lockat till erövring, ty Europas jämvikt har där behövt ett fredat område. Det är förnämligast dessa omständigheter, därtill stödande sig på urgamla historiska traditioner, som möjliggjort för Schweiz att, ehuru icke en stark och mäktig

stat, bestå och såsom det förefaller, även för framtiden motse en trygg tillvaro.

Däremot finner man lätt att Frankrike icke i sin nyare historia har haft enbart goda följder att draga av sin övergång till republik. Det är också känt att krafter inom Frankrike ända till de allra sista tiderna arbetat på en förändring, och det är ännu icke säkert, att historien med avseende å Frankrikes statsskick sagt sitt sista ord.

Vad i övrigt republiker av medelstorlek eller små republiker beträffar, är världen för dem full av vanskligheter. Just för dylika svaga, obetydliga stater, särskilt om de ännu icke i kultur eller politik hunnit in på en stadgad bana, yppa sig stora svårigheter för deras bestånd. Jag vill icke, för att icke förolämpa nationalkänslan, jämföra Finland med republiker i flere delar av världen, som eljes med avseende å maktförhållanden och storlek vore med Finland jämförbara. Jag vill endast framhålla, hurusom säkerligen republiken är den farligaste statsformen för en liten och politiskt svag nation, i synnerhet för en nation, som icke äger några politiska traditioner och icke sedan gammalt ingår i någon konstellation av politiska maktfaktorer. Vad särskilt Finland beträffar har det genom världskriget kommit att utgöra i viss mån en brännpunkt för politiska intressen, som korsa varandra och där å vardera sidan stora, mäktiga staters intressen mötas, vilka säkerligen icke i längden komma att vara överensstämmande. Redan detta kan giva oss anledning vänta, att de intressen, vilka våra grannstater och de stora ledande världsmakterna komma att hava i vårt land och för vilka de söka att öva inflytande på detsamma, icke alltid komma att sammanfalla med våra.

En republikansk regeringsforms införande nu komme säkerligen ytterligare att försvåra en anslutning till de skandinaviska staterna, vilken dock är det enda naturliga för Finland, och som skulle hindra oss från att stå politiskt fullkomligt isolerade mellan stora och för våra intressen alldeles främmande och för oss i övervägande grad likgiltiga stater. Det är ju svårt för närvarande att plädера en anslutning i politiskt avseende till Skandinavien på grund av de allom bekanta förhållanden, i vilka vi råkat till Sverige genom Ålands-frågans olyckliga utveckling. Men Sverige är ju dock icke hela Skandinavien och de förhållanden, som nu råda, borde åtminstone i Finlands intresse såvitt möjligt bringas att upphöra. Jag vidhåller att en anknytning till de skandinaviska länderna för oss är ett livsvillkor. Om icke en dylik anknytning finnes, är det fara värt, att en dragning på vår statskropp kommer

att utövas från andra håll och att därmed Finland råkat in i en politisk bana, som för detsamma kan bli ödesdiger vid den fullkomliga avsaknaden av politiska, i synnerhet utrikespolitiska traditioner, som alltjämt för lång tid framåt kommer att vara hos oss kännbar. Farorna i vårt förhållande till andra makter, komma särskilt att framträda med en republikansk statsform, där utrikespolitiken är utsatt för vida nyckfullare inflytanden än i ett monarkiskt styrt statssamhälle.

Om detta gäller vårt förhållande till yttre makter, böra vi icke heller tillsluta ögonen för de svårigheter, som inom landet skapas genom antagande av en republikansk regeringsform, synnerligast av den typ, som redan propositionen, men i ännu högre grad utskottsbetänkandet representerar. Vårt land har sedan mer än ett halft århundrade gång efter annan genomplöjts av olika andliga strömningar, som där skapat en synnerligen tacknämlig jordmån för politisk eller social agitation, och som säkerligen skall yttra sig även för framtiden i benägenheten att låta leda sig än av en än av en annan teoretiskt abstrakt, med verkligheten föga sammanhängande idéströmning. Under sådana förhållanden måste man också befara, att de slitningar mellan olika samhällsklasser och olika samhällsintressen, som alltjämt bestå, också komma att framdeles fortvara och att den enighet, som man också i dag hört talas om, icke heller skall vinnas i det idealsamhälle, som man tror sig kunna uppbygga på den nya republikanska regeringsformens grund. Detta och avsaknaden av varje statsorgan, vars uppgift är att förena och hålla ihop det hela, kommer att predestinera oss för samma strid mellan samhällsklasserna och därav följande övervikt än för den ena än för den andra riktningen i vår sociala, ekonomiska och politiska utveckling. Då härtill komma de möjligheter, som särskilt en svag republik med oerfarna ledare och ett lättlett folk öppnar för utländskt inflytande vid de många tillfällen, då ett sådant inflytande kan göra sig gällande, kan man icke värja sig för tanken, att den framtid, som Finland med den, låt vara på pappret så ideala författningen, komme att gå till mötes, icke blir så lyckosam som tillskyndarena av denna politiska förändring önska och hoppas.

Vi som nu här i den yttersta timmen söka att sätta en hämsko på en alltför bråd utveckling, hava nog ofta och i riklig måtto erfarit, vad det är att sätta sig mot den s. k. folkviljan, och mot dem som tro sig representera den absoluta folkviljan. Vi vilja dock nämna några ord till försvar för detta motstånd ännu i yttersta stunden. Vi

vilja då framhålla, att om vår önskan verkligen vore den, som man tillskriver oss, nämligen att här åstadkomma förvirrade förhållanden och slutligen framkalla en revolution, vi väl icke hade något mera närliggande och angelägnare än att just underlätta antagandet av en illa avvägd statsförfattning, en statsförfattning, sådan som tydligen framgår av det socialdemokratiska partiets reservation, där det så oförbehållsamt avslöjar sina framtidsönskningar, men som säkert också mer eller mindre omedvetet ligger under de yrkanden, för vilken på centerhåll eller åtminstone inom venstra delen av centerpartiet plederats. Ville vi från högern, vilka ännu göra motstånd mot dessa till ytterlighet gående förändringar, verkligen åstadkomma förvirring och slutligen leda samhället därhän, att endast en revolution skulle vara det återstående medlet, sannerligen vi då kunde göra något bättre än att underhjälpna en dylik illa övervägd förändring av statsformen. Då komme nog, all annan hjälp förutan, dessa förhållanden med makt, ja oavvisligen att leda till revolution, till en upprepning av den revolution, vars metoder och yrkanden vi redan känna till. Men detta är icke vårt syfte, tvärtom vi önska i det längsta förekomma just en sådan utveckling. Det är därför som vi ännu i sista timmen framställt förslag, som skulle leda till, att detta ärende icke ännu i denna, både inrikes- och utrikespolitiskt ogynsamma tid, komme till avgörande. I detta syfte är det jag nu anser mig böra framställa det förslag, som ingår i första reservationen, nämligen yrkandet på, att den regeringsform som uppgöres — om nu en ny regeringsform överhuvud skall uppgöras, vilket jag för min del icke anser vara önskligt — att, säger jag, denna regeringsform göres upp på den gamla historiska grund, som allt fortfarande hos oss består och vars bibehållande alltjämt historiskt sett är det riktigaste, att den styrelseform som väljes alltså är den monarkistiska.

Ed. Ritavuori: Pyydän muistuttaa mieleen, että ed. Estlander, joka nyt niin voimakkaasti on asettunut vastustamaan tasavaltaista hallitusmuotoa tässä maassa, on aikoinaan ollut ensimmäisten joukossa vaatimassa, että eduskunta hyväksyisi sen periaatteen, että Suomi on oleva tasavalta. 6 päivänä joulukuuta 1917 jätti nim. ed. Estlander eduskunnalle yhdessä neljän muun edustajan kanssa allekirjoittamansa kirjelmän, jossa lausutaan seuraavasti: „Pyydämme tilaisuuden saada tämänpäiväisessä täysi-istunnossa esittää eduskunnan päätettäväksi: Sen johdosta, että hallitus on tehnyt eduskunnalle esityksen

uudeksi hallitusmuodoksi, joka on rakennettu sille pohjalle, että Suomi on riippumaton tasavalta, eduskunta korkeimman valtiiovallan haltijana päättää puolestaan hyväksyä tämän periaatteen...”

Ed. Estlander: Hr ordföranden i grundlagsutskottet trodde sig säkert hava kommit fram med en stor upptäckt. Jag måste tyvärr heröva honom en stor del av njutningen genom att säga, att skulle jag verkligen vid det tillfälle, som han erinrar om, hava omfattat den republikanska regeringsformsidén så skulle jag hava blivit klokare sedan dess; och det ha säkert icke alla här blivit. Men faktum är, att vid det tillfälle, som han erinrar om, var den ifrågavarande propositionen ett led uti det politiska frigörelsearbetet, som då pågick gentemot Ryssland. Och i det ögonblicket fanns icke någon annan rimlig möjlighet att framställa ett yrkande om en regeringsform för Finland än att detta skedde under republikansk form. Det vet var och en av dem, som då var med här, och det borde var och en, som vill spela en politisk roll här i landet, också förstå. Men, såsom jag erinrade om, det finnes många, som ingenting hava lärt under de år som gått.

Ed. Eklund: Jag understöder ldgm Estlanders förslag.

Ed. Hiidenheimo: Se hallitusmuotoehdotus, joka on eduskunnan käsiteltävänä, tarkoittaa perustaa ja luoda tähän maahan todellisen kansanvallan, ja kun hallitusmuotoehdotuksen tulisi jo nimellään osoittaa perustuvan tämän kansan omintakeiseen käsitykseen kansanvallasta, katson, että ensi sijassa on tämän hallitusmuodon nimitys saatava tarkoitustaan vastaavaksi. Edustajat Setälä, Erich ja Malmivaara ovat IV-vastalauseen ensimmäisen pykälän perusteluissa osoittaneet, ettei nimitys „tasavalta” kielellisesti eikä asiallisesti vastaa sitä, jota todellinen kansanvalta tarkoittaa. Tästä syystä ehdotan, että 1 § tulisi kuulumaan neljännen vastalauseen mukaisesti, eli „Suomi on täysivaltainen kansanvaltio, jonka valtiosääntö on vahvistettu tässä hallitusmuodossa ja perustuslaeissa”. Jos eduskunta muuttaa 1 §:n tämän mukaiseksi, osoittaa se jo 1 §:n käsitelyssä myöhempäin pykäläin sisällön oikean suunnan ja tähän vedoten voisimme me saavuttaa yksimielisyyden, johon meidän kaikkien tulisi pyrkiä.

Ed. Alanen: Kannatan ed. Hiidenheimon ehdotusta.

Ed. Sch a u m a n: Hr Estlander har framhållit, att den nuvarande politiska situationen såväl i yttre som i inre avseende vore särskilt ogynnsam för stiftandet av en så viktig grundlag som regeringsformen. För min del är jag icke av samma åsikt, och jag ber att få uppmärksamgöra därpå, att hr Estlander senaste sommar var med om att antaga tvänne särskilda regeringsformsförslag, oaktat utan tvivel tidpunkten i alla avseenden då var mer, ogynnsam än nu.

Jag ber slutligen, ehuru hr Estlander icke alls har givit anledning därtill, men på grund av den finska tolkningen, att få framhålla, att den svenska lanttagsgruppen såsom sådan icke intagit någon enhetlig ståndpunkt till denna fråga.

För min del ber jag att få förorda antagande av stora utskottets förslag.

Ed. Estlander: Med anledning av hr Schaumans uttalande vill jag framhålla, att, då lantdagen senast antog en monarkisk statsform, som då blev vilande över nya val, var den utrikespolitiska situationen ingalunda så ogynnsam, som den nu är. Tvärtom var den, såsom den då framstod för dem, som sökte följa med förhållandena, i alla avseenden lämpad just för antagande av en monarkisk regeringsform. En annan sak är, att sedan dess en utomordentligt genomgripande omvälvning i hela världssituationen egt rum, men detta kunde icke då av lantdagens majoritet förutses. Vad som nu gör den allmänna politiska situationen ogynnsam och enligt min tanke synnerligen olycklig för antagande av en ny regeringsform hos oss, är det, att nu uti ett flertal länder på grund av dylika radikala och revolutionära omstörtningar, som vi också hava lärt känna här i vårt land, yrkanden på förändringar framträda oöverlagt, och de former för statsskick, som man nu tänker sig, äro sådana, att de ingalunda lämna garanti för framtida orubbat bestånd och för att på desamma verkliga ett stats framtid och lycka skola kunna byggas. Det skulle krävas vida större erfarenhet om den riktning, som den allmänna utvecklingen i politiskt och statsrättsligt avseende kommer att taga, än den vi nu hava, för att vi skulle kunna med någon säkerhet skrida till ifrågavarande åtgärd.

Med anledning av vad hr Schauman i övrigt yttrade ber jag att få konstatera, att han fullkomligt rätt uppfattat mitt andragande. Jag talade icke å den svenska lanttagsgruppens vägnar.

Keskustelu 1 §:stä julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed.

Estlander ed. Eklundin kannattamana ehdottanut, että eduskunta päättäisi palauttaa mietinnön perustuslakivaliokuntaan semmoisen hallitusmuotoehdotuksen laatimista varten, jossa pysytetään periaate, että Suomi on riippumaton valtiosääntöinen kuningaskunta perinnöllisin kuninkuuksin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Hiidenheimon ed. Alasen kannattamana ehdottanut, että 1 § tulisi kuulumaan: „Suomi on täysivaltainen kansanvaltio, jonka valtiosääntö on vahvistettu tässä hallitusmuodossa ja muissa perustuslaeissa”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Hiidenheimon ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Käsitykseni mukaan on ensin päätettävä ed. Estlanderin ehdotuksesta. Sen jälkeen, ellei ed. Estlanderin ehdotus tule hyväksytyksi, äänestetään ed. Hiidenheimon ehdotuksen ja suuren valiokunnan ehdotuksien välillä.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken haluaa jatkaa lakiehdotuksen asiallista käsittelyä suuren valiokunnan mietinnön pohjalla, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt jatkaa lakiehdotuksen asiallista käsittelyä suuren valiokunnan mietinnön pohjalla.

2) Äänestys ed. Hiidenheimon ehdotuksen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

Ken tässä kohden hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Hiidenheimon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 1 §:n semmoisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

P u h e m i e s: Kun aika on näin pitkälle kulunut, keskeytetään esilläolevan asian käsittely ja

täysi-istunto päättyy. Sitä ennen voitaneen kuitenkin suorittaa pöydällepanot.

Pöydällepanot:

15) Ehdotuksen laiksi erinäisten sodanaikaisten olojen järjestämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 24 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

16) Pankkivaltuusmiesten, pankintilintarkastajain ja niiden varamiesten vaalia

koskeva pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

17) Suomen Pankin tilaa ja hallintoa vuonna 1918 koskevan tarkastuksen johdosta

laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

18) Määrärahan myöntämistä soiden ja rämeiden viljelyskelpoiseen kuntoon saattamista varten

tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

19) Maatalouskoneiden ja -työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista

tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

20) Ehdotuksen laiksi 8-tunnin työajasta 14 päivänä elokuuta 1918 annetun lain muuttamisesta

sisältävän eduskuntaesityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

21) Pankkivaltuusmiehen vaalia pankkivaltuusmies E. G. Palménin sijaan

koskeva pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 a esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on huomenna kello 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy kello 11,40 i.p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

28. Tiistaina 3 p. kesäkuuta

kello 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Toinen käsittely:

- 1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 674
 Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 12; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.
 2) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille
 Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.
 3) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta
 Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 11 ja 11 a; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

Ensimmäinen käsittely:

- 4) Ehdotus laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta
 Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25.
 5) Ehdotus laiksi väliaikaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa
 Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 20.
 6) Ehdotus laiksi kahdeksan tunnin työajasta 14 päivänä elokuuta 1918 annetun lain muuttamisesta toisin kuuluvaksi
 Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9; ed. Paasivuoren edusk. esit. n:o 41.

Ainoa käsittely:

- 7) Yleisen armahduksen julkaisemista tarkoittava anomusehdotus
 Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Huplin y. m. anom. ehd. n:o 50.
 8) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille tarkoittava anomusehdotus
 Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140.
 9) Määrärahan myöntämistä kansakoululasten ravinto- ja vaatetusavuksi tarkoittava anomusehdotus
 Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Sillanpään y. m. anom. ehd. n:o 98.
 10) Voimistelun ja urheilun edistämistä tarkoittavat anomusehdotukset
 Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Eklundin ja Ritavuoren anom. ehd. n:o 100; ed. Itkosen y. m. anom. ehd. n:o 101.
 11) Kansantajuisten tieteellisten luen-
 tojen avustamista tarkoittava anomusehdotus
 Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Hildénin ja Anderssonin anom. ehd. n:o 90.
 12) Metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista tarkoittavat anomusehdotukset ..
 Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 138; ed. Törmän ja Paasivuoren anom. ehd. n:o 139.
 13) Määrärahan myöntämistä mielisairashoidon edistämiseksi koskeva anomusehdotus
 Asiakirjat: Talousvaliokunnan mie-

Siv.

tintö n:o 4; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 56.

14) Anomusehdotus, joka koskee mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 57.

15) Anomusehdotus, joka koskee valtioavun myöntämistä Satakunnan Keuhkotautiparantola-Osakeyhtiölle keuhkotautiparantolan rakentamista varten Satakuntaan

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Ryömän anom. ehd. n:o 58.

16) Anomusehdotus, joka koskee määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksia varten

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Jyskeen anom. ehd. n:o 102.

17) Esikaupunkioalojen takia taloudellisia rasituksia kärsivien kuntain avustamista koskeva anomusehdotus

Asiakirjat: Lakij- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Kaskisen y. m. anom. ehd. n:o 79.

18) Kysymys, koskeva pankkivaltuusmiesten, Pankin tilintarkastajain ja niiden varamiesten vaalia

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 3.

19) Kysymys, koskeva pankkivaltuusmiehen vaalia pankkivaltuusmies E. G. Palménin sijaan

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 a.

20) Kertomus Suomen pankin tilasta ja hallinnosta vuodelta 1918

Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 4.

21) Maatalouskoneiden ja -työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista koskeva anomusehdotus

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Selanderin y. m. anom. ehd. n:o 105.

22) Anomusehdotus, joka koskee määrärahan myöntämistä soiden ja rämeiden viljelyskelpoiseen kuntoon saattamista varten ..

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Saarelaisen y. m. anom. ehd. n:o 121.

Siv.

Esitellään:

23) Ehdotuksen laiksi erinäisten sodan-
aikaisten olojen järjestämisestä sisältävä
hallituksen esitys n:o 24 734

Pöydällepanoa varten
esitellään:

24) Ehdotuksen laiksi poikkeuksesta voimassaolevista säännöksistä sitä tuloa laskettaessa, joka on vuodelta 1919 toimitettavan kunnallisen tuloveroituksen alainen ..

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Colliander, K. E. Linna, Sihvo, Wankkoja ja Wennola.

Ilmoitusasiat:

Uusi edustaja.

Puhemies: Eduskunnalle ilmoitetaan, että edustaja Pekka Tonteri on puhemiehelle esittänyt asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn valtakirjan ja on siis oikeutettu ottamaan osaa eduskunnan töihin.

Valtiollista armahdusta koskeva välikysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että edustajain Huplin ja Helon välikysymykseen, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, on yhtynyt 78 edustajaa, ja tulen saatamaan sen asianomaisen hallituksen jäsenen tietoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Puhemies: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimmäisen asian toista käsittelyä.

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17 joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Siv.

Keskustelu:

Ed. Ritavuori: Koska tämän 2 §:n säännökset jotka ovat yleistä laatua monessa kohdin ovat riippuvait siitä, millaisen sisällön säännökset muissa pykälissä saavat, olisi käsittääkseni käytännöllistä menetellä siten, että tämä 2 § käsiteltäisiin vasta sen jälkeen kun lakiehdotus muissa kohdin toisessa lukemisessa on käsitelty. Ehdotan sentähden että 2 §:n käsittely pantaisiin pöydälle kunnes lakiehdotuksen muut pykälät on käsitelty.

Ed. Ryömä: Kannatan ed. Ritavuoren tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus että 2 § käsiteltäisiin vasta sen jälkeen kun lakiehdotus muuten on käsitelty ja tätä ehdotusta on kannatettu, sekä tämä ehdotus, jos se hyväksyttäisiin, keskeyttäisi 2 §:n asiallisen käsittelyn, kehoitan seuraavia puhujia kohdistamaan lausuntonsa yksistään tehtyyn ehdotukseen.

Ed. Estlander: Jag avstår.

Ed. R. Erich: Minä luovun.

Ed. Joukahainen: Luovun.

Ed. Setälä: Minä teen samoin.

Ed. Procopé: Avstår.

Puhemies: Kun tätä ehdotusta ei ole vastustettu saanen käsittää, että eduskunta hyväksyy sen.

Ehdotus hyväksytään.

3 ja 4 § hyväksytään keskustelutta.

I luvun nimike.

Keskustelu:

Ed. Kotonen: Eiköhän olisi asianmukaista jättää nimike hyväksymättä, kun 2 §, joka on tärkein koko tässä luvussa, on jäänyt avoimeksi?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Halutaanko hyväksyä ed. Kotosen ehdotus?

Ed. Kotosen ehdotus hyväksytään.

5 § hyväksytään keskustelutta.

6 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Hallitusmuotoehdotuksessa on erinäisiä sellaisia yleisiä määräyksiä, joilla ei ole varsinaista käytännöllistä merkitystä. Tämän pykälän toiseen momenttiin sisältyy sitävastoin sellainen määräys, jolla voi olla hyvinkin laajalle kantava vaikutus vastaissa yleistä sosialisointia ynnä muita sellaisia toimenpiteitä koskevassa lainsäädännössä. Tämä ei suinkaan koske yksinomaan niitä ehdotuksia, joita lähtee socialidemokraattiselta taholta, vaan yhtä paljon tai ainakin jossain määrin myös muista ryhmistä lähteviä ehdotuksia. Tästä otan esimerkiksi yhden ehdotuksen, joka tässä eduskunnassa on tehty keskustan taholta, nimittäin edustaja Rydin ja Kaskisen ehdotus vesivoiman hankkimista koskevaksi laiksi. Tähän ehdotukseen muun muassa sisältyy sellaisia määräyksiä, joita ei voida toteuttaa, jos tämä pykälä hallitusmuotoon hyväksytään tässä muodossa. Tässä lakiehdotuksessa nimittäin käsitellään eräänlaisen vesivoiman myynti- ja osto-oikeutta ja on siinä ajateltu toimeenpantavaksi sellaisia rajoituksia kuin että m. m. „varataan kruunulle lunastusoikeus sellaisen hinnan mukaan, mikä siitä toteen saatettavasti on maksettu vähennettynä sellaisella kuoletuksella, joka on suhteellinen kuluneeseen lupaaikaan”, ja sitten lisäksi vielä ehdotetaan, että lakiehdotuksessa esitetty vesivoima lankeaisi yhdellä omistusoikeudella kruunulle ilman lunastusta, jos ei omistaja olisi 25 vuoden kuluessa lain voimaan saatamisen jälkeen ottanut sitä hyödylliseen käyttöön”. Näitä tällaisia ehdotuksia voidaan esittää useammanlaisia ja ne käyvät mahdottomiksi, jos 6 §:n 2 momentti hyväksytään tässä muodossa. Minä sentähden ehdottaisin tähän pykälään sellaisen muutoksen, että siitä poistettaisiin sanat „täyttä korvausta vastaan”, joten pykälä tulisi kuulumaan: „Omaisuuksien pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen säädetään lailla.”

Ed. Estlander: I synnerligen långt drivna demokratiska samhällen plägar inom kort den medborgerliga friheten bliva lidande. Den enskilde medborgaren beredes icke tillräckligt utrymme för sin handlingsfrihet och icke tillräckligt skydd för sina rättigheter gentemot statsmakten. Denna paragraf, som här nu är föremål

för behandling, giver vid handen, att en dylik utveckling vore att förvänta även inom vårt samhälle liksom redan lagstiftningen under de senaste åren tydligen pekat i samma riktning. Ur paragrafen har uteslutits det i propositionen ingående momentet, som innebär, att genom ny lag intrång icke må göras i finska medborgares förvärvade rättigheter annat än i den ordning som angående ändring av grundlag är stadgad. Genom uteslutandet av detta stadgande skulle det således bliva möjligt för en enkel majoritet inom en lantdag att beröva icke blott medborgare i allmänhet, utan även enskilda medborgare eller vissa klasser eller grupper av medborgare deras förvärvade och välfångna rättigheter och sålunda försätta dem i sämre ställning gentemot det övriga samhället, en ställning, som icke skulle vara överensstämmande med den allmänna, men högst obestämnda princip, som i regeringsformens 5 § har blivit införd. Jag hemställer, att lantdagen måtte antaga 1 mom. i propositionen oförändrat och därvid också sålunda återställa detta uttryck „välfärd“, som även blivit uteslutet. Detta har skett särskilt därför att uttrycket „välfärd“ enligt den stadgade rättshistoriska tolkning, som därmed är förenad, innebär ett skydd bland annat för tjänstemän i deras innehavda tjänst, och såsom denna paragraf och åtskilliga andra stadganden i regeringsformen visa är syftet, att tjänstemännen skola berövas detta deras rättsskydd.

Vidare föreslår jag att i senare momentet göres en inskränkning så att expropriation för allmän behandling icke skall kunna ske genom lag, annat än då fråga är om expropriation av fastighet, med andra ord att samma förhållande, som för närvarande är gällande i vår rättsordning, skulle bibehållas. Att tillåta expropriation även av lös-egendom utan att detta skedde under de former, som böra iakttagas då grundlag ändras, skulle jag anse likaledes vara ett alltför stort intrång i den personliga friheten för att kunna medgivas.

Ed. Ritavuori: Saavutettuihin oikeuksiin nähden ei 1772 vuoden hallitusmuodossakaan ole säädöstä, joka vastaisi sitä esityksessä olevaa säännöstä, jonka palauttamista ed. Estlander ehdottaa. Siinä olevia säännöksiä „onnesta“, laillisista oikeuksista ja hankituista privilegioista on vain tulkittu turvaavan saavutettuja oikeuksia. Mutta ilman näitä säännöksiäkin olisi saavutetut oikeudet meillä katsottava turvatuiksi jo sillä perusteella, että yleensä kaikkialla saavutettuja oikeuksia valtion taholta turvataan ja hellävaroen käsitellään, vaikkei asianomaisessa maassa nimenomaista säännöstä siitä olisikaan olemassa. Myös

esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen mukaan on saavutetut oikeudet katsottava täysin turvatuiksi. Saavutettuihin oikeuksiin luettaneet etusijassa omaisuus-oikeudet, henkilön omistusoikeus kiinteään ja irtaimen omaisuuteen sekä hänen saamis-oikeutensa, niin myös kaikki muu, mikä hänen omaisuuteensa kuuluu, kuten patentilla turvattu oikeus keksintöön, lailla turvattu kirjallinen omistusoikeus j. n. e. Saavutettuihin oikeuksiin luetaan vielä virkamiehen oikeus virkaan ja virkaan kuuluvaan palkkaan. Mitä tämän yli olisi saavutettuihin oikeuksiin luettava, lienee pidettävä riittaisena. Suomen kansalaisten turvaamisesta omaisuuden puolesta, joka käsite itsestään sisältää pääasiallisimmat saavutetut oikeudet, sisältää esilläoleva 6 § nimenomaisen säännöksen. Virkamiesten oikeudesta virkaansa säädetään lakiehdotuksen 90 pykälässä. Kun sen ohessa 5 § sisältää määräyksen siitä, että Suomen kansalaiset ovat yhdenvertaiset lain edessä, joten ketään omaisuutensaakaan puolesta ei saa asettaa erikoisesti huonompaan asemaan, täytyy katsoa, että saavutetut oikeudet ovat lakiehdotuksen mukaan varsin hyvin turvatut, vaikkei niitä sillä nimellä nimenomaan hallitusmuotoehdotuksessa mainita-kaan.

Mitä tulee edustaja Ryömän lausuntoon, huomautan vain, että senkin säännöksen mukaan, joka tähän pykälään sisältyy, sellainen laki, jonka edustaja Ryömä mainitsi, voidaan säätää siinä järjestyksessä, kuin perustuslain säätämisestä on säädetty. Sen säätäminen siis ei käy mahdollommaksi tämän pykälän hyväksymisen kautta.

Kannatan pykälän hyväksymistä sellaisenaan kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. Miemois: Jag ber att få understöda herr Estlanders förslag.

Ed. I t k o n e n: Minä pyydän yhtyä ed. Ryömän tekemään ehdotukseen tämän pykälän toisen momentin muuttamisesta. Tämä pakkoluovutus täyttää korvausta vastaan, se on aina edistänyt ja tulee edelleen edistämään keinottelua. Heti paikalla kun saadaan tietää, että valtio aikoo esimerkiksi rakentaa rautatien tai ryhtyy johonkin muihin toimenpiteisiin, jotka vaativat omaisuuden pakkolunastusta, silloin heti alkaa tästä pakkolunastettavasta omaisuudesta suuremmoinen kilpailu ja keinottelu. Sen hintaa kohotetaan kohottamistaan ja valtio saa sitten, kun joutuu viimein pakkolunastuksen toimittamaan, toimittaa sen monta kertaa korkeammilla hinnoilla kuin mitä se normaalihinnan mukaan olisi. Tämän saa aikaan juuri se, että nimenomaan säädetään pak-

kolunastus „täyttä korvausta vastaan”. Ellei tätä täyden korvauksen määräystä olisi, niin eivät keinottelijatkaan rientäisi keinottelemaan näillä pakkolunastettavilla omaisuuksilla, sillä he tietävät että valtio voisi ottaa ne haltuunsa alle tämän keinotteluhinnan. Ed. Ryömä jo täällä viittasi siihen vapaan kehityksen estämiseen, mikä tällä pykälällä on. Toinen samanlainen tapaus, jossa tämä pykälä tulee vaikeuttamaan valtion väliintuloa, on tupakkamonopolin voimaan saataminen. Se tulee pian eduskunnassa käsiteltäväksi, mutta sitä ehkä tulee vaikeaksi saada voimaan, jos kaikki tupakkatehtaat ja tupakkaliikkeet tulee takavarikoida täyttä korvausta vastaan. Sitäpaitsi on historialliseltakin kannalta liian laajalle menevä ehdotus, että pakkolunastus täyttä korvausta vastaan säädettäisiin perustuslain voimalla. Meidän historiamme tuntee nimittäin pakkolunastuksia, joista ei ole maksettu juuri mitään korvausta taikka varsin mitätön korvaus. Tällaisia pakkoluovutuksia ovat muun muassa Kustaa Waasan aikanaan toimittama pakkoluovutus katolisen kirkon omaisuudesta ja toinen, porvarillisen omistusoikeuden kannalta vieläkin räikeämpi tapaus, nimittäin Kaarle XI:n toimittama aateliston tilojen pakkoluovutus. Nämä luovutukset ovat tapahtuneet melkein kokonaan ilman korvausta, vieläpä Kaarle XI pani aatelistet maksamaan siitä, että he luovuttivat valtiolle tilansa. Meillä ei siis ole minkäänlaista historiallista käytäntöä, jolla me voisimme tätä täyden korvauksen vaatimusta puolustaa. Sentähden minä ehdotan, että nämä säännökset tästä poistettaisiin, sillä ne estävät vapaata kehitystä eikä niillä ole minkäänlaista muuta perustetta, kuin keinottelun ja kapitalin suojeleminen.

Ed. af Forselles: Jag ber att få understöda herr Estlanders förslag. Därjämte ber jag att få påpeka gentemot herr Ritavuori att i gällande grundlag upptages att medborgarne skola vara tryggade till sin välfärd. Om detta ord med flit lämnas bort, blir det icke detsamma som om ord skulle saknas i texten till någon främmande grundlag.

Ed. Wuolijoki: Minäkin pyydän saada kannattaa ed. Ryömän ehdotusta. Näillä valtiopäivillä on tehty kaksi anomusehdotusta, maalaisliittolaisten ja edistysmielisten taholta, jotka molemmat on lähetetty maatalousvaliokuntaan, ja joiden tarkoituksena on ratkaista tilattoman väestön kysymys siten, että tukkiyhtiöiden ja muiden suurmaanomistajain viljelyskelpoisia viljelemättömiä ja rappiolle joutuneita viljeltyjä maita saa-

taisiin lunastaa valtiolle tilattomalle väestölle jaettavaksi. Sikäli kuin valiokunta on ehtinyt käsitellä näitä kysymyksiä, tuntuu valiokunnassa oltavan melkein yksimielisiä siitä, että tällaiseen pakkolunastukseen olisi käytävä ja verrattain alhaisella hinnalla. Jos tällainen määräys tähän jää, niin minä en ymmärrä, kuinka maalaisliittolaiset ja edistysmieliset voivat tässä eduskunnassa ajaa ehdotuksensa läpi.

Ed. Kotonen: On kyllä totta, että pakkolunastus muutenkin kuin täyttä korvausta vastaan voidaan toimeenpanna siinäkin tapauksessa, että pykälän 2 momentti jäisi siihen muotoon, mikä sillä on suuren valiokunnan ehdotuksessa, mutta yhtä totta on, että tällainen määräys otettuna hallitusmuotoon, valtiosääntöön, on aina tarvittaessa tukena niille, jotka tahtovat väittää, että meidän valtiosääntömme hengen mukaista ei ole pakkolunastuksen toimeenpaneminen muutoin kuin täyttä korvausta vastaan, puhumattakaan siitä, että verrattain pieni vähemmistö voi tämän pykälän nojalla estää kiireellistenkin yhteiskunnallisten reformien toimeenpanon, koska laki aina olisi saatava aikaan perustuslain muuttamista koskevassa järjestyksessä. Näistä syistä ja kun kussakin tapauksessa, vaikka ed. Ryömän ehdotus hyväksyttäisiinkin, jäisi aina eduskunnan tehtäväksi tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä määrätä, miten suuri korvaus on suoritettava, minä kannatan edustaja Ryömän ehdotusta.

Kun täällä on taaskin vedetty esille nuo onnettomat „saavutetut oikeudet”, täytyy minun niiden johdosta sanoa, että koko tämä käsite on epä-määräinen ja horjuva, etteivät oikeusoppineetkaan ole sen sisällyksestä mihinkään varmaan ja yksimieliseen tulokseen tulleet. Mitä kaikkea tähän käsitteeseen voidaan sisällyttää, siitä on kuvavana todistuksena kertomus, jonka Heinrich Heine eräässä kirjassaan julkaisee. Hän kertoo, että Pariisin kaupungin laidoilla oli joku kaatopaikka, jonne kuletettiin kaikki jätteet, mitä kaupungista oli tarvis kulettaa syrjään, ja oli henkilöitä, jotka tällaisesta kaatopaikasta kokosivat itselleen kaikellaista tavarahylkyä. Pariisin kaupungin hallitus ryhtyi toimenpiteisiin tämän kaatopaikan hävittämiseksi, mutta silloin nämä henkilöt, jotka sieltä kokosivat toimeentulonsa, astuivat esille ja sanoivat, että tämä loukkaisi heidän saavutettuja oikeuksiaan. Meidän esi-isämme, väittivät he, ja me itse olemme eläneet tällä tunkiodien tonkimisella ja kaupungin hallitus on hyvä eikä loukkaa meidän „saavutettuja oikeuksiamme”.

Ed. R. Erich: Minä kannatan niitä muutos-

ehdotuksia, jotka on tehty tämän pykälän 1 momenttiin. Mitä ensinnäkin tulee saavutettuihin oikeuksiin, katson tarpeelliseksi, että niitä koskeva säännös otetaan tähän. Sen poisjättäminen voisi aiheuttaa erimielisyyksiä ja ehkä vaikeita tulkintakysymyksiä. Se on vanhastaan vakiintunut meidän oikeuteemme, tämä käsite „saavutettu oikeus”, eikä se sittenkään ole niin riidanalainen lakimme kannalta, kuin tässä on väitetty. Meidän oikeudessamme on vakiintunut se määritelmä, että saavutetulla oikeudella tarkoitetaan sellaista oikeutta, joka perustuu johonkin oikeustositseikkaan, ja vaikka tosin tällöinkin jää jonkun verran sijaa erimielisyyksille, niin ei tästä käytännössä sittenkään aiheudu sanottavasti epätietoisuutta. On kyllä aivan totta, että tietoisuudessa on kannatusta sillä käsityksellä, että koko tämä käsite „saavutettu oikeus” olisi tuomittava merkityksensä menettäneeksi, mutta minä luulen, että meidän, jos pidämme käytännöllisiä tarpeita silmällä, kuitenkin tulee säilyttää tämä käsite, joka, niinkuin sanottu, on meidän oikeudessamme vakaantunut. — Minä kannatan myös onni-sanan ottamista ensimmäiseen momenttiin, en tosin sen vuoksi, että pitäisin sitä minäkään erityisen tärkeänä ja käytännöllisesti suurenvoisena lisäyksenä, mutta siihen on vanhastaan totuttu ja tällä sanalla on varsinkin ruotsinkielisessä „välfärd” muodossa kaunis ja historiallisesti arvokas kaiku. Sen poisjättämisestä tosin ei minun mielestäni oikeastaan aiheutuisi mitään käytännöllisiä haittoja, mutta niinkuin sanottu, se kuuluu tässä yhteydessä kylläkin kauniilta ja hauskalta, minkä vuoksi senkin pysyttäminen tässä tekstissä mielestäni on paikallaan.

Ed. N i u k k a n e n: Minäkin myönnän että sana „täyttä” §:n toisessa momentissa voi johtaa eräissä tapauksissa siihen, että tärkeitä uudistuksia voidaan pikkusen jarruttavan ryhmän taholta estää saamasta eduskunnassa läpi. Mutta toiselta puolen minä perustuslakivaliokunnassa olen tullut siihen käsitykseen, että varsinkin oikeisto pitää tätä sanaa niin tärkeänä, että sen poistaminen yksistään veisi tämän hallitusmuodon karille ja siksi olen yhtynyt sitä kannattamaan. Minusta oli hauskaa kuulla edustaja Vuolijoen lausuvan että maatalousvaliokunta tuntuu olevan yksimielinen tukkiyhtiöiden maiden asuttamisesta vaikkapa pakkolunastustietä. Jos asia näin on, niin silloinhan sanat täysi korvaus ei aseta tällekin suurelle reformille minkäänlaisia esteitä.

Ed. R y ö m ä: Kun äsken lausuin, että tämän 6 §:n 2 momentti tekee „mahdottomaksi” sellai-

sen toimenpiteen, josta mainitsin esimerkin, niin tiesin kyllä, että näitä toimenpiteitä voidaan toteuttaa sillä tavalla kuin perustuslain muutoksesta on säädetty. Mutta tuntuu omituiselta, jos nyt pannaan hallitusmuotoon sellainen kohta, josta etukäteen jo tiedetään, että täytyy hyvin usein toimia lainsäädännössä vastoin kuin tässä edellytetään. Maalaisliittolaisten taholta lausuttiin perustuslakivaliokunnassa tämän kohdan tähän jättämisen puolesta, että pienviljelijätkin mahdollisesti pelästyisivät, jos ei hallitusmuotoon nimenomaan otettaisi sanoja: „täyttä korvausta vastaan”. Minä jo silloin lausuin, ettei pikkuviljelijäin maanomistukseen voida suuremmin kajota ilman, ettei sillä ole hyvin runsas kansanenummistö takana, jotenka ei suinkaan tämä millään tavalla koskekaan niitä, vaan juuri tuollaisia suuria tiloja, tukkiyhtiöitä ja kaikenlaisia muita sellaisia suuria yhtiöitä, joidenka omaisuuden yhteiskunnan haltuun ottamisesta, kun siihen toimeen ryhdytään, ollaan eduskunnassa jotenkin yleisesti yhtä mieltä. Minä sentähden toivoisin, että maalaisliittolaiset ja keskusta yhtyisivät tällaisen kehitystä häiritsevän lauseparren poistamiseen.

Ed. v. W e n d t: Överhuvudtaget äro orden „mot full ersättning” synnerligen oklara. Under långa tider kommer detta att utgöra ett rent konjunkturvärde. Jag har överhuvudtaget varit mot en dylik bestämmelse och anser, att den i hög grad försvårar lösningen av en hel del viktiga frågor, såsom torparfrågan m. fl. Jag anser att, om denna princip nu fastslås, komma vi att stå i strid med riktningen i bl. a en hel del betänkanden från agrarutskottet. Jag vet, att jag icke får understöd för förslaget, men jag skulle önska, att orden „mot full ersättning” skulle utgå och momentet skulle lyda: „angående expropriation av egendom för allmänna behov stadgas genom lag”.

P u h e m i e s: Jag ber att få meddela ldgm. v. Wendt, att det förslag han gjort är precis det samma, som ldgm. Ryömä redan framställt. (Pyydän ilmoittaa että ed. v. Wendt'in ehdotus on aivan sama, minkä ed. Ryömä jo teki.)

Ed. R i t a v u o r i: Luovun.

Ed. S c h a u m a n: Jag anhöll om ordet för att understöda hr v. Wendts förslag. Min uppfattning om hr Ryömäs förslag var den, att i momentet skulle ingå orden „mot ersättning”. Vi hava här mycket svårt att höra vad som säges

på andra sidan. Det kan bero på detta att v. Wendt har framställt sitt förslag och att jag nu har understött detsamma.

Ed. von Born: Jag är för min del alldeles ense med dem, som anse, att det i föreliggande paragraf bör heta „full ersättning” och icke blott „ersättning”. Detta innebär att, om det en gång i framtiden skulle visa sig nödigt att stadga om expropriation mot annat än full ersättning, således blott emot ersättning, detta vore möjligt endast i sådan ordning, som är stadgad för ändring av grundlag, genom ett undantagsstadgande, som komme att innebära avvikelser från föreliggande regeringsform. Då det gäller så viktiga rättigheter som eganderätten och dess helgd, anser jag det för min del icke vara för mycket begärt, att avvikelser därifrån skola tillkomma i sådan ordning, som om grundlag är stadgat, och icke i den ordning, som stadgas för allmän lag. Jag understöder i övrigt det av hr. Estlander framställda förslaget.

Ed. Hultin: Minulla oli aikomus esittää samaa kuin ed. von Born. Vasemmistolla ei minusta ole syytä siihen pelkoon, ettei tulevaisuudessa voitaisi lainsäädäntötietä saada aikaan semmoisia toimenpiteitä, joita yhteiskunnan yleinen etu vaatii. Onhan semmoisia aikaansaatu jo tähänkin asti, vaikka perustuslaissa saavutetut oikeudet ovat olleet suojatut. Tahdon vain muistuttaa esim. sitä, että puutavarayhtiöiden maanhankintaan nähden on hyvin helposti aikaansaatu rajoituksia. Käsitettiin, että se oli yhteiskunnan edun kannalta välttämätöntä. Varmaankin on samalla tavoin tulevaisuudessakin oleva mahdollista aikaansaada välttämättömäksi katsottuja toimenpiteitä. Kannatan näin ollen hallituksen esitystä tässä kohden,

Ed. Holma: Minä pyydän saada kannattaa ed. Erichin tekemää ehdotusta. Minä en ole voinut ennen enkä nyt tulla vakuutetuksi siitä, että käsite „saavutetut oikeudet” on niin määräämätön, kuin on tahdottu väittää. Sitäpaitsi minun käsitykseni mukaan lainsäädäntötyössä meillä viimeisen vuosikymmenen kuluessa, jolloin tämä kysymys muodossa tahi toisessa on tullut esiin, se aina on tullut ratkaistuksi sillä tavalla, että ainakin tämän kansan suuri enemmistö kulloinkin on tullut oikeustajunnassaan tyydytetyksi. Me emme kuitenkaan missään tapauksessa voi välttää sitä, että tässäkin tekeillä olevassa hallitusmuodossa usein vissejä periaatteita tulee lausutuksi muodoissa, jotka vastaisuudessa kaikella varmuu-

della antavat aihetta paljon vaikeampaan tulkitaan kuin kysymyksessä oleva.

Ministeri Kallio: Mielestäni ei ole syytä eduskunnalla nyt luopua siitä jo käytännössä olleesta periaatteesta, että perustuslakiin otetaan säännös siitä, että pakkoluovutuksessa on luovutus tapahtuva täyttää korvausta vastaan. Meillä on kokemuksia siitä, että tärkeissä tapauksissa eduskunnassa kyllä saadaan määräenemmistö, kun on välttämätöntä alhaisempaa korvausta vastaan säätää pakkoluovutuslaki. Niin on tapahtunut torpparikysymyksessä. Mutta meillä on myöskin kokemuksia jo siitäkin, vaikka toivottavasti ne kokemukset eivätkö koskaan uusiinnu, että on tahdottu omistusoikeutta loukata aivan maanomistajien kustannuksella. Se tapahtui jyrkimmin tuon kaksi kuukautta vallinneen neuvostovallan aikana, jolloin sama torpparikysymys ajottiin ratkaista kokonaan maanomistajain kustannuksella. Minä luulen, että niissäkin tapauksissa, joita ed. Vuolijoki tarkoitti, voidaan täällä saada määräenemmistö, jos se kerran yhteiskunnan edun mukaiseksi katsotaan. Näin ollen on minusta tämä pysytettävä samanluontoisena, kuin se on ollut ennen jo meidän perustuslaissamme.

Ed. Kotonen: Minä huomautan vain, että kyllä ed. Ryömän ja von Wendtin ehdotus on aivan sama. Toisessa vastalauseessa on kyllä ehdotuksella hieman toinen sanamuoto, mutta sellaisena, kuin ed. Ryömä nyt täällä ehdotti pykälän, se on, kuten sanottu aivan sama kuin ed. von Wendtin ehdotus. Mitä tulee neuvostovallan esille ottamiseen tämän asian yhteydessä, niin saanen ministeri Kalliolle huomauttaa, että jos tänne joskus neuvostovalta tulee, ei tämä hallitusmuoto silloin ole esteenä, olipa se millainen tahansa.

Ed. Palmgren: Jag har anhållit om ordet för att meddela, att jag beträffande eganderätterns helgd hyser samma mening, som här uttalats av friherre von Born m. fl. Jag skulle synnerligen beklaga, om rättsuppfattningen skulle hava blivit så skev, att en sådan uppfattning, som hr. von Born m. fl. uttalar, icke skulle bliva enkamarens majoritets beslut. Ifall i fråga om eganderätten skulle hysas sådana åsikter, som här antytts av hr. Vuolijoki m. fl., skulle detta leda till att det rättsinstitut, som härintill benämns expropriation för framtiden skulle bliva någonting helt annat. Expropriation skulle då komma att närma sig den form av våldsamt och lagstridigt tillgrepp, som under tider av oro någon gång för-

övals och av folkhumorn fått benämningen „expropriation”.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Itkosen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 2 momentti hyväksyttäisiin seuraavan muotoisena: „Omaisuuksien pakollisuudesta yleisiin tarpeisiin säädetään lailla”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Miehois'in ja ed. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän ensimmäinen momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Jokainen Suomen kansalainen olkoon lain mukaan turvattu hengen, kunnan, henkilökohtaisen vapauden, onnen ja omaisuuden puolesta. Älköön Suomen kansalaisen saavutettuja oikeuksia uudella lailla rajoitettako muussa järjestyksessä kuin siinä, mikä perustuslain muuttamisesta on säädetty”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ensimmäiseksi ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Miehois'in kannattamana ehdottanut, että esillä olevan pykälän toinen momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Kiinteän omaisuuden pakollisuudesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin toiseksi ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Käsitykseni mukaan on pykälän kummastakin momentista äänestettävä erikseen. Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensimmäisen pykälän ensimmäisestä momentista äänestämällä ed. Estlanderin ensimmäisen ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä. Tämän jälkeen tehdään päätös pykälän toisesta momentista äänestämällä ensin ed. Estlanderin toisen ehdotuksen ja ed. Ryömän ehdotuksen välillä. Sen jälkeen asetetaan se, joka tässä äänestyksessä voittaa, vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: Toimitetaan ensin äänestys pykälän ensimmäisestä momentista.

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ensimmäinen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 147 „jaa”- ja 46 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 6 §:n 1 momentin sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Tämän jälkeen siirrytään äänestämään 6 §:n 2 momentista.

2) Ken vastaehtotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden, hyväksyy ed. Estlanderin toisen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 82 „jaa”- ja 111 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis vastaehtotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksynyt ed. Ryömän ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Ryömän ehdotuksen välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 105 „jaa”- ja 88 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt esillä olevan momentin sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

6 § on siis hyväksytty sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 7 § hyväksytään.

8 §.

Keskustelu:

Ed. Sch a u m a n: Förevarande paragraf har erhållit en avfattning, som synes mig icke tillfredsställande. Här säges i slutet att finsk medborgare „har frihet att utträda ur det trossamfund han tillhör samt frihet att ansluta sig till annat trossamfund”. Av denna formulering får man den uppfattningen, att finsk medborgare icke har rätt att stå utanför något trossamfund. Ett sådant stadgande motsvarar ju också de nuvarande förhållandena, men som bekant har ett förslag till religionsfrihetslag utarbetats och också av kyrkomötet redan granskats, och vi vänta i lant-

dagen att snart få mottaga proposition till religionsfrihetslag. Enligt denna religionsfrihetslag skulle det bliva möjligt för medborgare att stå utanför varje religionssamfund. Av följande paragraf, nämligen § 9, framgår att grundlagsutskottet och stora utskottet hava tagit hänsyn till denna blivande religionsfrihetslag. Där säges nämligen, att „finsk medborgares rättighet och skyldighet är oberoende av, vilket trossamfund han tillhör, eller huruvida han tillhör något trossamfund”. Det synes som om det icke skulle förefinnas någon konformitet mellan dessa båda stadganden. För att ernå en sådan och för att även i övrigt avlägsna ett oegentligt uttryck, nämligen uttrycket „trossamfund” i stället för „religionssamfund”, „uskontokunta” i stället för „uskonnollinen yhdyskunta”, tillåter jag mig föreslå följande ändringsförslag, som hänför sig till slutet av § 8: „Finsk medborgare — — — eger frihet att utträda ur religionssamfund samt frihet att ansluta sig till sådant samfund”. På finska: „Suomen kansalaisella — — — on vapaus luopua uskonnollisesta yhdyskunnasta sekä vapaus liittyä sellaiseen yhdyskuntaan”.

Ed. R. Erich: Minä pidän sitä muutosta, jonka ed. Schauman on ehdottanut, aivan tarpeelltomana. Se muistutus, jonka ed. Schauman teki 8 §:ää vastaan, on aivan turha, niinkuin ed. Schaumanin itsensäkin täytyy myöntää, kun han sitten havaitsee, että 9 § sen tarpeellmukaisesti täydentää. 9 §:stä havaitaan, että kaikilla kansalaisilla valtion kannalta katsoen on täysi omantunnon vapaus. Jokainen kansalainen saapi täysiä kansalaisoikeuksia nauttia riippumatta siitä, mihin uskontokuntaan hän kuuluu ja kuuluuko hän mihinkään sellaiseen uskontokuntaan. Valtiovalta suopi hänelle täydellisen omantunnonvapauden. 8 § puhuu siitä, että jokainen vapaasti saapi uskontoansa harjoittaa. Se tavallaan edellyttää, että kansalaiset yleensä kuuluvat johonkin uskontokuntaan, heidän ei tosin tarvitse sellaiseen kuulua, mutta jos he tahtovat johonkin kuulua ja uskontoa harjoittaa, he saavat sen vapaasti tehdä. 8 §:ssä ei ole niinkuin 9 §:ssä puhetta yleensä omantunnonvapaudesta, vaan siitä, että sillä, joka tahtoo jotakin uskontoa harjoittaa, on siinä suhteessa valtion kannalta katsoen täysi vapaus. Sentakia ei myöskään, kun pykälä on tällä tavalla laadittu, voida sen loppuosaa muuttaa ja se on tarpeelltomuutta, koska kuten sanottu, 9 §:ssä puhutaan yleisestä omantunnonvapaudesta. Aivan sopimatonta olisi ed. Schaumanin ehdottamalla tavalla lausua, että jokaisella on vapaus liittyä sellaiseen uskontokuntaan, siis että vapaasti saapi

liittyä eri uskontokuntiin. Tätä ei tästä voida yksistään hallitusmuodossa määrätä, sillä riippuu asianomaisen uskontokunnan omasta järjestyksestä, voidaanko siihen vapaasti liittyä vai eikö. Ei voida kerta kaikkiaan perustuslaissa säätää, että sellainen liittyminen on vapaa, koska asianomaisen uskontokunnan oma järjestys voi asettaa tässä suhteessa esteitä. Minä luulen, että nämä pykälät tässä muodossa, mikä niillä on, ovat täysin tyydyttävät, sekä 8 että 9 §.

Ed. Setälä: Tässä pykälässä on jo otettu huomioon uskonnonvapauskomitean mietintö, ja pykälä hyvin läheisesti sanamuodoltaan liittyykin siihen, mikä oli uskonnonvapauskomitean ehdotuksessa. Se sisältää, että jokaisella on oikeus luopua siitä uskontokunnasta, johon hän kuuluu; jokaisella on myös oikeus liittyä toiseen uskontokuntaan. Mutta tämä ei suinkaan sisällä sitä, että jokaisen pitäisi välttämättömästi kuulua johonkin uskonnolliseen yhdyskuntaan. Minusta enempiä kuin ed. R. Erichistä ei edustaja Schaumanin ehdottama sanamuoto muussa suhteessa ole parannus suuren valiokunnan ehdotukseen verraten kuin mikäli siinä puhutaan „uskonnollisesta yhdyskunnasta”. Minä myönnän, että se on epä johdonmukaisuutta tässä lakiehdotuksessa, että edellisessä pykälässä puhutaan „uskontokunnasta” ja jälkimmäisessä „uskonnollisesta yhdyskunnasta”. Tässä suhteessa olisi ollut tietysti yhtäläisyys terminologiassa toivottava.

Ed. Kotonen: Tokko lieene mitään korjaamisen syytä tässä sanamuodossakaan siihen tapaan, että muutettaisiin 8 §:ssä sana „uskontokunta” sanaksi „uskonnollinen yhdyskunta”. Minusta puhutaan vähän eri mielessä näissä kahdessa eri pykälässä näistä asioista ja 8 §:ssä minusta kyllä sopii käyttää sanaa uskontokuntakin, vaikkakin 9 §:ssä puhutaan uskonnollisesta yhdyskunnasta. Muuten on ed. Erich lausunut sen, mitä minun piti tässä sanoa.

Ed. Schauman: På den förklaring, som avgavs av herr Erich, måste jag säga, att jag inte blev klokare. När här står, att medborgare har frihet att utträda ur trossamfund och frihet att ansluta sig till annat trossamfund, så är därmed tydligt sagt, att man icke har rätt att stå utanför. Skulle det stå „ansluta sig till trossamfund”, vore förklaringen riktig. Jag kan dessutom ej annat säga än att det synes mig oegentligt att använda trossamfund i en paragraf och religionssamfund i ett annat sammanhang. Herr Kotonens förklaring, att detta just är finessen i

det hela, att det skall vara „trossamfund” i den ena och „religionssamfund” i den andra paragrafen, torde väl ej kunna godkännas på något sätt. Om man en gång använder termen på något ställe, så borde den väl användas på alla ställen.

Ed. R y ö m ä: Minä vaan tahdon huomauttaa, että tämän pykälän viimeiseen sekä samalla alkavaan lauseeseen otettu „vapaus”-sana on otettu siihen siinä mielessä, että se erottaisi nämä kaksi asiaa toisistaan: v a p a u s l u o p u a uskonnokunnasta sekä v a p a u s l i i t t y ä.

Ed. Helenius-Seppälä: En minäkään ole päässyt selville, miksi käytetään eri sanontatapaa 8 ja 9 §:ssä. Minusta tuntuisi siltä — vaikka täytyy myöntää, etten ole kuullut lausuntoja täältä kaukaa, — minusta tuntuu siltä, että olisi suostuttava siihen muotoon, minkä edustaja Schauman tässä ehdotti, ja sen vuoksi kannatan sitä ehdotusta. Jos suuri valiokunta sitten saisi nämä kaksi pykälää sanamuodoltaan yhdenmukaisiksi, niin kyllä se tavalliselle lukijalle olisi hyödyksi — minä en puhu niistä, jotka ovat tästä asiasta selvillä, käsiteltyään sitä eri tiloissa.

Keskustelu julistetaan 8 §:stä päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Schauman ed. Helenius-Seppälän kannattamana ehdottanut, että pykälän loppuosa saisi seuraavan sanamuodon: vapaus luopua uskonnollisesta yhdyskunnasta sekä vapaus liittyä sellaiseen yhdyskuntaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Schaumanin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt 8 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

9 §.

Keskustelu:

Ed. Nix: Då enligt mitt förmenande 9 § i den svenska texten fått en redigering, som ej är

lycklig, ber jag få föreslå att „oberoende av” skulle utbytas mot orden „ej beroende av”. Paragrafen skulle då komma att lyda: Finsk medborgares rättigheter och skyldigheter äro ej beroende av vilket trossamfund han tillhör. Jag kan ej säga huruvida ordalydelsen skall bibehållas i den finska texten eller om den bör ändras. Jag gör denna ändring icke därför att jag skulle understöda religionslösheten i allmänhet, utan endast därför att själva texten skulle få en bättre lydelse.

Ed. S c h a u m a n: Jag hade ursprungligen tänkt göra ett ändringsförslag beträffande den svenska texten, men hade redan avstått från den tanken. Då nu emellertid en annan lantdagsman gjort anmärkning i samma riktning, skall jag be få fullständiga den. Paragrafen i sin finska lydelse är tagen så gott som ord för ord från den blivande religionsfrihetslagen, men vid översättning till svenska har samma lagtext icke blivit följd. Jag skulle därför för min del föreslå, att paragrafen i svensk lydelse skulle komma att få följande avfattning: „Finsk medborgares rättigheter och skyldigheter äro icke beroende därav vilket religionssamfund han tillhör eller huruvida han tillhör något sådant samfund. Beträffande offentliga tjänster och ämbeten äro likväl gällande härom stadgade inskränkningar, intill dess genom lag annorlunda stadgas.”

Ed. S e t ä l ä: Minä pyytäisin saada kannattaa sitä, että ruotsinkielinen teksti ed. Schaumanin ehdottamassa sanamuodossa suositeltaisiin toimitus- ja tarkastusvaliokunnan huomioon.

Ed. P r o c o p é: Jag ber få understöda hr Nix' förslag.

Ed. Hildén: Jag skulle vilja understöda hr Schaumans förslag angående ändring av 9 §. Mig förefaller som vore den formulering han här föreslagit betydligt bättre från språklig synpunkt sett och dessutom tydligare och i alla avseenden mer tillfredsställande än den nuvarande formuleringen.

Ed. R. E r i c h: Minä kannatan ed. Setälän ehdotusta.

Ed. Helenelund: Då det, åtminstone inom de svenska kretsarna av vårt folk med stort bekymmer ses de försök, som här göras att upphöja hedendomen bland religionerna, så kan jag icke avstå från att framhålla betydelsen av att

paragrafens första mening finge en något ändrad lydelse, så att man framdeles vid behandlingen av paragrafen angående religionssamfund kunde fastslå den evangeliska läran såsom finska folkets allmänna kyrka. Jag anser att detta försök att pütsa bort statsreligionen eller den allmänna religionen, icke bort få komma i fråga. Jag skulle därför önska föreslå att i paragrafen skulle lämnas bort de sista orden i första meningen eller orden „huruvida han tillhör något trossamfund”.

Ed. Laurén: Jag ber att få understöda lantlagsman Helenelund.

Puhemies: Ehkä ed. Setälä on hyvä ja jättää ehdotuksensa kirjallisesti.

Ed. Setälä: Eduskunnan työjärjestyksen mukaan pannaan suomenkielinen teksti eduskunnassa käsittelyn pohjaksi ja ruotsinkielisen sanamuodon lopullisesti päättää toimitus- ja tarkastusvaliokunta. Tässä joudutaan nyt vaikeanlaiseen asemaan, kun tullaan äänestämään useammista eri ruotsalaisista teksteistä — on olemassa ed. Schaumanin ehdotus, ed. Nixin ehdotus ja vielä suuren valiokunnan ehdotus — ja suurin osa eduskunnan jäsenistä ei voi näiden välillä ratkaista, mikä niistä olisi lopulta hyväksyttävä. Minä en näin ollen ymmärrä muuta kuin, että asiallisen käsittelyn täytyy tapahtua suomalaisen tekstin perustuksella, ja sen mukaan on teksti asianomaisissa valiokunnissa lopullisesti päätettävä.

Ed. Kotonen: Minua epäilyttää kuitenkin, onko ed. Setälän käsitys asiasta oikea. Se, että suomenkielinen teksti pannaan käsittelyn pohjaksi, ei mielestäni vielä tiedä sitä, ettei eduskunnan olisi otettava ruotsalainenkin laki-tekstinä täydellisesti käsittelyn alaiseksi silloin kuin siitä nimenomainen vaatimus tehdään. Myönnettävä tosin on, että tällainen käsittely, kuin tässä nyt uhkaa syntyä, on jotakin aivan suorastaan koomillista, kun pakotetaan eduskunta, jonka suuri osa, ehkä enemmistö, ei ruotsinkielistä ollenkaan hallitse, äänestämään tämän kielen sanamuodoista. Mutta samaan asemaan joudutaan usein yksityisvaliokunnissa. Ja niinkuin sanoin, epäilen, vaikka en olekaan asiasta varma, voidaanko tässä ed. Setälän ehdottamaan tapaan jättää asia täällä päättämättä ja lykätä se toimitus- ja tarkastusvaliokunnan ratkaistavaksi.

Ed. Estlander: Allt sedan den bestämmelsen i A. O., som jag antager att hr Setälä stö-

der sig på, nämligen 36 §, tillkommit, har jag haft uppfattningen, att denna bestämmelse icke står i överensstämmelse med L. O., utan innebär en inskränkning, som är godtycklig. Det har även vid tidigare lantdagar varit diskussion angående den sak, som hr Setälä ånyo väckt, ehuru denna diskussion icke tidigare lett till det resultat, som jag åtminstone skulle anse vara det rättvisa. Och sedan dess har frågan under långa år icke varit före, såvitt jag kan erinra mig. I A. O. står emellertid ej annat än det, att åt justerings- och expeditiönsutskottet överlämnas den slutliga redigeringen av den svenska texten. Men det synes mig ej förhindra att även sådana förslag, som här gjorts, komma under avgörande i lantdagen, ehuru den slutliga justeringen sedermera kan ega rum i expeditiöns- och justeringsutskottet. Av det allmänna stadgandet i L. O. nämligen 50 §, anser jag att närmast framgår, att vardera texten underliggör diskussion och beslut i lantdagen. Jag ber få erinra att, om det i lantdagen finnes en stor del, som ej förstår den svenska texten, så finnes det också de som icke stort mer förstå den finska texten, men ändå äro tvungna att delta i diskussionen därom.

Ed. Setälä: Kun puhemies on pyytänyt minua kirjallisesti esittämään ehdotukseni, pyytäisin saada sen täsmentää näin: Ehdotan „että pykälän ruotsinkielinen teksti ed. Schaumanin ehdottamassa muodossa suositellaan toimitus- ja tarkastusvaliokunnan huomioon niiden päättäessä pykälän ruotsinkielisen tekstin lopullisesta sanamuodosta”.

Puhemies: Käsittääkseni ed. Setälän ehdotus on täydelleen sama kuin ed. Schaumanin. Ed. Schauman ehdottaa pykälälle samanlaista sanamuotoa ja hänen ehdotuksensa koskee yksinomaan ruotsinkielistä tekstiä.

Ed. Setälä: Jos eduskunnan päätöksen tässä asiassa ei katsota sisältävän mitään päätöstä ruotsinkielisen tekstin lopulliseen sanamuotoon nähden, ainoastaan siinä tapauksessa minä voin pitää ed. Schaumanin ehdotuksen samana kuin omani.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Nix ed. Procopén kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän ruotsalaisesta tekstistä sana: „oberoende” vaihdettaisiin sanoihin: „ej beroende”. Kutsun tätä ed. Nixin ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Schauman ed. Hildénin kannattamana ehdottanut että esilläolevan pykälän ruotsalainen sanamuoto tulisi olemaan seuraava: „Finsk medborgares rättigheter och skyldigheter äro icke beroende därav, vilket religionssamfund han tillhör eller huruvida han tillhör något sådant samfund. Beträffande offentliga tjänster och ämbeten äro likväl gällande härom stadgade inskränkningar, intill dess genom lag annorlunda stadgas.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Schaumanin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Helenelund ed. Laurénin kannattamana ehdottanut että nyt esilläolevasta pykälästä poistettaisiin sanat: „tai kuuluuko hän mihinkään sellaiseen yhdyskuntaan.” Kutsun tätä ed. Helenelundin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelyn äänestyksessä: Ensin äänestetään ed. Nixin ja ed. Schaumanin ehdotusten välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan ed. Helenelundin ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Nixin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänät voitolla; eduskunta on siis päättänyt vastaesitykseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan hyväksyä ed. Schaumanin ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 139 jaa- ja 44 ei-ääntä.

Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä nyt esilläolevan pykälän ruotsinkielisen tekstin sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

P u h e m i e s: Tämä eduskunnan päätös mielestäni sisältää, että eduskunta jättää nyt hyväksytyn pykälän ruotsinkielisen sanamuoden toi-

mitus- ja tarkastusvaliokunnille, jotka työjärjestyksen 36 §:n mukaan eduskunnan vallalla päättävät ruotsinkielisen tekstin lopullisesta sanamuodosta.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Helenelundin tekemän ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Helenelundin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 146 jaa- ja 39 ei-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 9 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

10 ja 11 §:t hyväksytään.

12 §.

Keskustelu:

Ed. v. W e n d t: Lagförslaget 12 §: Brevhemligheten är okränkbar, såvida icke i lag undantag stadgas, innehåller en bestämmelse, varigenom lantdagen ifall lantdagen verkligen antager densamma, hemfaller åt en princip, som jag icke kan anse vara förbunden med modern åskådning. Ett antagande av bestämmelsen att brevhemligheten kan kränkas kan jag förstå om det hänför sig till tider, då krig råder och dylikt. Däröfver hava vi emellertid redan stadgat i 16 §, där det står fastställt, att i händelse av krigstillstånd eller uppror, alla dessa rättigheter, som omfattas utav bestämmelserna angående medborgares allmänna rättigheter och rättsskydd genom lag kunna ändras. Att när det gäller brevhemligheten stadga särskilt att detta kan genom lag ändras oberoende av, om krig råder eller inte, innebär att representationen skulle ställa sig på en sådan ståndpunkt, att man när hälst det vara må i representationen med 100 röster kan besluta att granska medborgares brev. Det är en princip, som jag anser vara i så hög grad äventyrlig, att jag kan omöjligt förena mig om något dylikt. Den brevgranskning, som är nödvändig vid krigs- och liknande tillstånd, kan ernås, ifall det är nödvändigt, genom lag under dylika tider. Men möjligheten att under normala tider plötsligt börja granska medborgares korrespondens finner jag ej värdigt den nya statsform, vi skola tillägna oss, varför jag yrkar på att bestämmelsen: „såvida ej i lag undantag stadgas”, måtte utgå ur paragraf 12.

Ed. Kotonen: Niinkuin edellinen puhuja olen minäkin sitä mieltä, että käsiteltävänäolevassa pykälässä lauseen loppu „mikäli siitä ei ole laissa poikkeusta säädetty” on vaarallinen ja sitäpaitsi, kun otetaan huomioon 16 pykälässä oleva säännös, tarpeeton. Näin ollen minä yhdyin siihen ehdotukseen, minkä arvoisa edellinen puhuja teki tämän lauseen loppuosan poistamisesta. Mutta sen lisäksi on minusta lauseen alkupuoli vaillinaisen, kun se rajoittuu ainoastaan kirjesalaisuuteen. Ehdotan, että pykälä kokonaisuudessaan tulisi näin kuuluvaksi: „Kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus on loukkaamaton.”

Ed. Laherma: Samalla kuin minä kannatan ed. v. Wendtin ajatusta tämän pykälän sivulauseen poistamisesta, minä pyydän yhtyä ed. Kotosen ehdotukseen pykälän alkuosan muuttamisesta.

Ed. Österholm: Jag ber få understöda herr v. Wendts förslag.

Ed. Leivo: Pyydän kannattaa ed. Kotosen tekemää ehdotusta.

Ed. Hiidenheimo: Minä myös pyydän kannattaa ed. Kotosen ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Kun täällä on m. m. kokouksen taholta kannatettu ed. Kotosen ehdotusta, niin minä pyytäisin kysyä arv. kannattajilta: minkälainen puhelinsalaisuus on ja miten se on käytännössä toteutettavissa?

Ed. Kotonen: Sama kysymys on tehty jo aikaisemmin valiokunnassa ja siihen on vastattu siten, että esim. keskusasemain hoitajat eivät saisi maailmalle juoruilla sitä, mitä he kuulevat ihmisten puhelimissa keskustelevan. Ja kun sanottiin, että löytyy yksinkertaisia johtoja, joissa melkein pakosta kuuluu, mitä puhutaan, niin minä siihen huomautan, että löytyy myös postikortteja, siis yksinkertaisia kirjejohtoja, joita helposti voi tarkastaa ja niistä tietoa antaa, kella on siihen vaan hyvää halua.

Ed. Takkula: Jos tämä pykälä saa sellaisen muodon kuin ed. Kotonen on ehdottanut, niin tästä tulee vaan juorupykälä eikä mikään pykälä perustuslakiin.

Ed. Laherma: Minä pyytäisin huomauttaa edelliselle puhujalle, että meillä on tuoreessa muistissa venäläinen santarmiaika, jolloin puhe-

linlaitoksessa oli vakinaiset kuuntelijat. Tämä seikka puhuu minusta paraiten tällaisen puhelinsalaisuuden puolesta.

Ed. Kotonen: Minä en tiedä, miten ed. Takkula suhtautuu juoruilemiseen, koska hän katsoo tämän pykälän olevan juorupykälän.

Ed. Niukkanen: Ed. Kotosen lausunnon johdosta minä pyydän huomauttaa, että muistaakseni ei ed. Kotonen tätä keksintöä ollenkaan esittänyt perustuslakivaliokunnassa, eikä tästä ollut siellä mitään puhetta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. von Wendt ed. Österholmin kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Kirjesalaisuus on loukkaamaton”. Kutsun tätä ed. von Wendtin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Kotonen ed. Laherman kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Kirje-, lennätin- ja puhelinsalaisuus on loukkaamaton.” Kutsun tätä ed. Kotosen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä: ensiksi äänestetään ed. von Wendtin ja ed. Kotosen ehdotusten välillä, ja se joka näistä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. von Wendtin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Kotosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 63 „jaa”-ääntä ja 122 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kotosen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestettävä ed. Kotosen ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Kotosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 74 „jaa”-ääntä ja 113 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän ed. Kotosen ehdotuksen mukaisesti.

13 §.

Keskustelu:

Ed. Ailio: Pyytäisin ehdottaa tähän pykälään otettavaksi toisena momenttina määräyksen kuolemanrangaistuksen poistamisesta. Kuolemanrangaistus on, kuten tunnettua, jäte aikoja sitten väistyneeltä siltä barbaariselta kulttuuriaseelta, jolloin ihmishengelle ei pantu suurempaa arvoa kuin metsäotusten hengelle. Se on vanhentunut rankaisumuoto, joka tuhoaa rikollisen elämän kokonaan eikä ole sopusoinnussa uuden aikaisten rikosoikeudellisten periaatteiden kanssa, jotka tahtovat parantaa rikollisen mielenlaatua. Näistä syistä olisi tämä määräys välttämättömästi otettava mukaan hallitusmuotoon. Väitetään tosin, että sen paikka ei ole tässä vaan rikoslaissa. Mutta se on siksi tärkeä ja perustava määräys, että se on yhtä paikallaan kuin tähän pykälään otettu määräys, joka kuuluu prosessi-oikeuden alaan. Jos otetaan puheenaoleva määräys tähän pykälään, on se humanisena lisänä hallitusmuodossa ja samalla viittaus uuden ajan alkamiselle meidän poliittisessa elämässämme. Sen ottaminen on puolustettavissa sitä enemmän, kun sitä on viime aikoina niin hirvittävässä määrässä väärinkäytetty, ettei sillä ole vertaista uudemman ajan historiassa. Olen vakuutettu siitä, ettei täällä ole useatakaan edustajaa, joka puolustaisi kuolemanrangaistuksen säilyttämistä. Rohkenen senvuoksi ehdottaa, että tähän pykälään 2 momenttina otettaisiin määräys: „Kuolemanrangaistusta alkoon käytettävä, „dödsstraff må icke tillämpas”.

Ed. Ritavuori: Olen samaa mieltä kuin ed. Ailio siitä että tällaisen määräyksen paikka on oikeastaan rikoslaissa. Voi kyllä olla niinkin, että tällaisen määräyksen voi ottaa hallitusmuotoon; mutta vasta sitten kun se on rikoslakiin hyväksytty. Sen hyväksyminen rikoslakiin vaatii jonkun verran valmistusta. Nyt ei mitään valmistusta ole olemassa eikä rikoslakiin ole tällaista määräystä otettu, silloin ei ole mitään aihetta sitä tähän hallitusmuotoon hyväksyä. Ehdotan siis että tämä hallitusmuotoehdotus hyväksyttäisiin ilman sitä lisämääräystä, jonka ed. Ailio on ehdottanut.

Ed. Paasivuori: Kannatan ed. Ailion ehdotusta.

Ed. Ryömä: Luovun.

Ed. Estlander: Omedelbart före det röda upproret framställdes från socialistiskt håll här i kammaren yrkande på dödsstraffets avskaffande. Jag tror, att det är detta röda uppror, som gör, att kammaren kommer att avslå det förslag, som nu väckts.

Ed. Kekkonen: Minäkin toivoisin, että tästä Suomen uudesta hallitusmuodosta tulisi inhimillinen laki. Olemme kyllä viimeisten vuosien kuluessa suuresti raaistuneet ja suurta osaa kansasta innostaa sotaiset voitot ja sotaiset juhlat. Minua ihmetyttää että oikeisto haluaa vastustaa kuolemanrangaistuksen poistamista. Oikeusvaltiossa tulemme kyllä toimeen ilman kuolemanrangaistusta. Kannatan ed. Ailion ehdotusta.

Ed. Hakikila: Ed. Estlanderin puheenvuoron johdosta huomautan että tämän ehdotuksen uudistaminen on välttämätön valkoisen, hirvittävän terrorin jälkeen ja senvuoksi kannatan ed. Ailion tekemää ehdotusta.

Ed. Procopé: Jag begriper icke, varför icke venstern föreslår, att vi skola intaga i denna grundlag bestämmelser om alla andra straffarter, om vi en gång skola upptaga här detta ena straff dödsstraffet. Vi kunna väl icke i grundlagen intaga hela strafflagen. I det föreliggande lagförslaget ingår nog både likt och olik; men det nu föreslagna tillägget synes mig dock gå väl långt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ailio ed. Paasivuoren kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevaan pykälään otettaisiin toiseksi momentiksi seuraava määräys: Kuolemanrangaistusta alkoon käytettävä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ailion ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ailion ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 104 „jaa”-ääntä ja 82 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. Kotonen: Ehdotan tämän pykälän jälkeen, siis 14 §:ksi lakiehdotuksessa, otettavaksi perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetystä toisesta vastalauseesta, sivulta 62, näin kuuluvan säännöksen: „Valtiollisten rikoksenteikijäin luovuttaminen on kielletty”. Jos tämä ehdotukseni hyväksytään, seuraa siitä, että seuraavien pykälän numerojärjestys tulee vastaavasti muuttamaan. Niinkuin ihmiskunnan on henkisistä vapauksistaan kiitettävä n. k. uskottomia tai vääräuskoisia, kerettiläisiä, niin on meidän valtiollisista oikeuksistamme ja vapauksistamme kiitettävä n. k. valtiollisia rikoksenteikijöitä. Useiden maiden valtiosäännöissä onkin sellainen määräys, kuin nyt tässä ehdotan otettavaksi meidänkin hallitusmuotoomme, ja toivon, että eduskunta ehdotukseni hyväksyy.

Ed. Hakkilä: Minä kannatan ed. Kotosen tekemää ehdotusta.

Ed. Estlander: Jag kan icke förstå att detta stadgande skulle höra till regeringsformen, men ännu mindre att det skulle höra till detta kapitel, som handlar om finska medborgares allmänna rättigheter och rättsskydd. Det förslag, som här har framställts, hänför sig ju icke, såvitt åtminstone jag kan finna, till finska medborgare, utan till utlänningar, som här vistas och vilkas utlämnande kunde komma i fråga. Men bestämmelser härom pläga ju emellan stater regleras genom traktater, och därför är det enligt min tanke icke ens lämpligt att i grundlag intaga den bestämmelse, som här ifrågasatts. Syftar åter detta stadgande på finska medborgare och deras rättigheter, så synes det mig i hög grad förvånande, ty veterligen står ingen civiliserad stat på den ståndpunkten att dess egna medborgare för politiska förbrytelser skulle utlämnas åt annan stat, och att då intaga ett sådant stadgande som detta synes mig åtminstone vara synnerligen olämpligt.

Ed. Kotonen: Ehdotukseni koskee myöskin niitä Suomen kansalaisia, jotka ulkomailla ovat tehneet valtiollisen rikoksen ja sen jälkeen palanneet kotimaahansa. Tästä johtuu, että säännöksen paikka myöskin on tässä luvussa. Vastaavassa luvussa se on myöskin eräissä ulkomaalaisissa valtiosäännöissä ja, sikäli kuin minä olen voinut havaita, kaikissa valtiosäännöissä, missä tällainen

määräys yleensä on. Minulle on kyllä tunnettua, että kansainvälisillä traktaateilla näitä asioita myös järjestetään, mutta minä pidän asian niin tärkeänä, etten jättäisi sitä tällaisten sopimusten varaan, vaan tahtoisin siitä nimenomaisen säännöksen perustuslakiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kotonen ed. Hakkilan kannattamana ehdottanut, että 14 §:ksi otettaisiin seuraava määräys: „Valtiollisten rikoksenteikijäin luovuttaminen on kielletty”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kotosen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Kotosen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on sanottu ehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hylännyt ed. Kotosen tekemän ehdotuksen.

14 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Det bör erkännas, att denna paragraf, sådan den här har avfattats, är bättre än det av propositionen föreslagna stadgandet. Dock kan jag icke inse dess avfattning tillfredsställande. För det första innehåller stadgandet icke tillräckligt ingående bestämmelser rörande de tvenne nationalspråkens förhållande till varandra. För det andra är uti dess andra moment endast bestämt, att finsk medborgares rätt skall i antytt avseende tryggas genom lag och hänvisas sålunda också här endast till en blivande lagstiftning, som då icke sker såsom angående grundlag är sagt, utan endast såsom rörande allmän lag finnes stadgat. Vid denna lagstiftning skall visserligen beaktas, att landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningens rätt enligt enahanda grunder tillgodoses, men detta innefattar endast, att de bestämmelser, som uti denna lagstiftning införas, skola vara sådana, att de gälla lika för den ena som den andra befolkningen. Men därmed är ingalunda sagt, att denna lagstiftning skulle bliva så ingående eller med avseende å innehållet så tillfredsställande, att verkliga minoritetens språkliga rätt

därigenom bleve fullt trygghad. Det är ju klart, att majoritetens språk icke kräver några ingående eller mera uttömmande bestämmelser i en dylik lag. Det är nog för denna majoritet, om det också endast finnas några ytterst allmänna och intetsägande bestämmelser. Majoritetens språk är nog alltid tillräckligt betjänt härmed. Men därför är det ingalunda sagt, att minoritetens rätt bleve tillgodosedd genom dylika stadganden, ehuru de nog kunna sägas enligt enahanda grunder tillgodose vardera språkgruppen.

På denna grund måste jag anse att det ifrågasvarande stadgandet ingalunda kan från svenskt håll vara tillfredsställande, och ber jag att i stället få föreslå den avfattning, som uti första reservationen är föreslagen. Där ingår också en bestämmelse, som nu motsvaras av 22 § i stora utskottets förslag, men enligt min tanke höra dessa bestämmelser i 22 § logiskt till 14 §.

Ed. Torppa: Minä pyytäisin eduskunnalle suositella perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyä 8 vastalauseita. Näin ollen ehdotan, että eduskunta vastalauseen mukaisesti hyväksyisi nyt käsiteltävänä olevan pykälän.

Ed. Joukahainen: Kun edustaja Torpan ehdotus pääasiassa sisältää saman asian, joka sisältyy minun allekirjoittamaani vastalauseeseen, pyydän saada kannattaa ed. Torpan tekemää ehdotusta.

Ed. Mantere: Minunkaan mielestäni ei suuren valiokunnan ehdotus 14 §:ksi ole joka kohdassa täysin onnistunut. Huomio kiintyy erityisesti pykälän toiseen momenttiin, jossa sanotaan, että Suomen kansalaisen oikeus käyttää oikeudessa ja hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan äidinkieltä, suomea tai ruotsia, sekä tällä kielellä saada toimituskirjansa, on turvattava lailla. Säännös saattaa tässä muodossa käytännössä johtaa, jos sitä sananmukaisesti vaaditaan noudatettavaksi, voittamattomiin vaikeuksiin ja mahdollisesti moniin selkkauksiin. Onnistuneempi olisi käsittääkseni se muoto, joka tälle momentille on annettu perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetystä kolmannesta vastalauseesta. Ehdotan siitä syystä, että tämä pykälän kohta hyväksyttäisiin sanotun vastalauseen mukaisesti näin kuuluvana: Suomen kansalaisen oikeudesta käyttää oikeudessa ja hallintoviranomaisen luona omassa asiassaan äidinkieltään, suomea tai ruotsia, sekä tällä kielellä saada toimituskirjansa, säädetään lailla, varteenottamalla, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus järjes-

tetään samanlaisten perusteiden mukaan. Ehdottamassani muodossa pitäisi pykälän tyydyttää yhtä hyvin suomen- kuin ruotsinkielisten vaatimuksia. Myöskin ruotsinkielisten. Sisältyyhän pykälään silloin se tasa-arvoisuuden ajatus, jota varsinkin ruotsinkieliseltä taholta on moneen kertaan tämän asian yhteydessä tehostettu ja jota suomalaisellakaan taholla ei ole vastustettu, eikä mielestäni ole syytäkään vastustaa.

Ed. M. Erich: Eilisen yleiskeskustelun aikana lausui eräs ruotsalaisen kansanpuolueen edustajista pitävänsä tätä kiistanalaista pykälää niin tärkeänä, että sen lopullisesta muodosta tulisi suuresti riippumaan, tulisiko hän äänestämään koko lakiehdotuksen kiireellisyyspuolesta vai sitä vastaan. Minun ymmärtääkseni tämä n. s. kielipykälä on suuren valiokunnan mietinnössä saanut sellaisen muodon, että sen luulisi tyydyttävän kaikkia niitä ruotsalaisten vaatimuksia, joilla on hiukankin pohjaa ja perustusta oikeudessa ja kohtuudessa. Suuren valiokunnan mietinnössä taataan ruotsalaiselle vähemmistöllekin erinomaisen hyvä asema tässä maassa tulevaisuuden aikojen varalle. Minun mielestäni tuntuu melkein siltä kuin sauri valiokunta myöntyväisyydessään ja hyvänsuopaisuudessaan olisi paikkapaikoin mennyt liian pitkälle. Suuren valiokunnan ehdotuksen mukaan tulisivat molemmat kielet, sekä enemmistön että vähemmistön, oikeudellisesti ja hallinnollisesti olemaan turvatut samankaltaisten periaatteiden mukaan. Ja samankaltaisten periaatteiden mukaan tulisi valtio myös huolehtimaan molempain kielialueiden sekä taloudellisista että sivistyksellisistä pyrkimyksistä. Enempää minun mielestäni ei voida lainsäädäntötietä vaatia. Minussa on herättänyt melkoista epäilyä 14 §:n 1 momentti, jossa sanotaan, että suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet. Minusta tuntuu kuin ruotsalaisen kansanaineksen esiintyminen, varsinkin äärimmäisten aineiden viime aikoina olisi ollut sen kaltaista, että tämä momentti ei olisi paikallaan. Kun minä kuitenkin tulen äänestämään tämän pykälän hyväksymisen puolesta sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, niin minä teen sen siinä nimenomaisessa toivossa, että ruotsinkielinen kansanainos tulevalle toiminnallaan ja esiintymisellään tässä maassa tulee osoittamaan sellaista isänmaallisuutta ja sellaista yhteenkuuluvaisuudentunnetta maan pääväestön kanssa, että ruotsinkieli todella ansaitsisi kansalliskielen nimen meidän maassamme. Minä tulen äänestämään tämän pykälän hyväksymisen puolesta suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa, myös-

kin siinä toivossa, että ruotsalaisten ainaiset valitukset siitä sorrosta jota tämä kansanainees muka on saanut kärsiä vihdoinkin tulisivat loppumaan ja että tällaiset valitukset eivät enää senjälkeen kun asia saadaan suuren valiokunnan ehdottamalla tavalla järjestetyksi, voisi ulkomaalla tehdä minkäänäköistä vaikutusta.

Ed. Ritavuori: Minä olen samaa mieltä kuin ed. Mantere siitä, että tämän pykälän 2 momentin sanamuoto siinä muodossa kuin se esiintyi ed. Setälän y. m. vastalauseessa perustuslakivaliokunnan mietintöön on parempi kuin suuren valiokunnan mietinnön 14:ssä §:ssä. Kannatan sentähden ed. Mantereen ehdotusta, että pykälän 2 momentti hyväksyttäisiin mainitun vastalauseen ehdottamassa muodossa.

Ed. Ryömä: Edellisessä keskustelussa lausuttiin maalaisliiton edustajien taholta, että tämä pykälä olisi jonkunlaisen kompromissin tulos sosiaalidemokraattien ja ruotsinkielisen ryhmän välillä, mutta minun täytyy sanoa, että tässä ei mitään kompromissia ole ollut puoleen tai toiseen, mutta että tässä on meidän taholta tahdottu julkilausua meidän vanha kantamme, että nimittäin maassamme kummankin kielen, sekä suomen- että ruotsinkielisen olemassaolo ja käyttöoikeus turvataisiin samallaisten perusteitten mukaan. Ed. Mantereen muutos tähän ei millään tavalla asiallisesti muuta, tämän pykälän sisältöä. Minusta tämä on siinä muodossa, kuin se on suuressa valiokunnassa saanut, vaan ehkä hauskemmin sanottu. Tässä nimittäin sanotaan ainoastaan, että tämä kielenkäyttöoikeus on turvattava lailla varteenottamalla, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet järjestetään samallaisten perusteitten mukaan. Siis tämä ainoastaan johtaa siihen, että kummankin kielisen väestön oikeudet on laadittavassa kielilaissa samalla lailla turvattava.

Ed. v. Wendt: Jag är icke i alla detaljer tillfreds med ifrågavarande paragraf, men dess stilisering är sådan, att med god vilja till samförstånd mellan de bägge folken ett tillfredsställande samarbete kan komma till stånd också på basen av denna paragraf i den, av utskottet föreslagna avfattning. Jag vill icke förutsätta hos det finska folkets flertal den illojalitet, som skulle måsta förefinnas, om denna paragraf icke visar sig skapa tillräcklig trygghet för de svenske. Av denna orsak kommer jag att rösta för denna paragraf.

Ed. Procopé: Jag ber att i huvudsak få ansluta mig till lantdagsmannen v. Wendt. Jag har emellertid icke bett om ordet för detta, utan för att få betona, att det första momentet i paragrafen är nödvändigt för att fastslå, att vi svenskar i Finland äro lika goda finländska medborgare som de finska finnarna. Jag tror, att vi hava gjort alldeles tillräckligt för att kunna fordra, att man erkänner vårt likaberättigande. Jag hade icke väntat mig att av hr M. Erich få höra ett uttalande sådant som hans sista.

Ed. Setälä: Minä olen katsonut siinä vastalauseessa, jonka olen allekirjoittanut, myöskin voivani hyväksyä ehdotetun 1 momentin, mutta minä olen tehnyt sen sillä edellytyksellä, että kun puhutaan tasavallan kansalliskielistä, siinä tarkoitetaan Suomen kansakunnan kansalliskieliä. Meidän valtiopäiväjärjestyksemme ei tunne mitään muuta kuin yhden Suomen kansan, „det finska folket” eikä „det finländska folket”, eikä Suomen laki tunne semmoista termiä kuin „finländsk medborgare”, jota edellinen arvoisa puhuja käytti. „Suomenmaalaisista lakia” ja „suomenmaalaisia kansalaisia” ei meidän lakimme ja lainsäädäntömme ensinkään tunne. Mitä 2 momenttiin tulee, katsoisin sen muodon, joka oli siinä vastalauseessa, jonka m. m. ed. Ryömä yhdessä minun kanssani on allekirjoittanut, varmemmaksi hyväksyä kuin suuren valiokunnan ehdotuksen, sillä näitten sanojen „turvattava lailla” voitaisiin ehkä ymmärtää sisältävän jotakin toista kuin mitä nähtävästi tarkoitetaan. Tarkoitus on sanoa, että tästä oikeudesta on lailla säädettävä varteenottamalla että maan suomenkielisen ja ruotsinkielisen väestön oikeudet järjestetään samallaisten perusteiden mukaan. Jos sanotaan, että puheenalainen „oikeus on turvattava lailla”, voidaan sanamuoto helposti käsittää sillä tavalla, että tämä säännös on irrallinen eikä välittömästi liity siihen, mitä lauseen loppuosa sisältää. Minä yhdyn siis tässä kohdin ed. Mantereen tekemään ehdotukseen.

Ed. M. Erich: Minä pyydän huomauttaa ed. Procopén lausunnon johdosta, että tarkoituksenani ei suinkaan ollut kieltää niitä ansioita, joita ruotsinkielisellä väestöllä on meidän maassamme ollut ja edelleen saattaa olla. Minun tarkoituksenani oli vain huomauttaa eräistä tämän väestön keskuudessa viime aikoina esiintyneistä pyrkimyksistä, jotka selvästi ovat olleet isänmaan kokonaisuutta hajoittavia ja siis isänmaalle turmiollisia.

Ed. Hedenelund: Jag ber att få understöda ldgm. Estlanders förslag.

Ed. Hildén: Då det gäller att från svenskspråkigt socialdemokratiskt håll bedöma 14 § och att göra en jämförelse med den tredje reservationen, så tror jag, att paragrafen i den formuleringen, vari den återfinnes i stora utskottets betänkande tillfredsställer oss till fullo. Jag medger, att reservationen n:o 3 också betyder ett framsteg, men förefaller det mig, som sagt, som om paragrafen i den avfattning den fått i stora utskottet borde tillfredsställa oss i än högre grad. Jag förstår icke alls hr Estlanders kritik. Det synes mig, som om här skulle föreligga något försök till bromsning. Enligt min uppfattning kan man icke fordra mer av en lagparagraf, som intages i en regeringsform än vad här redan blivit sagt. I en särskild lag kunna sedan detaljerna ingå. Enligt min uppfattning borde paragrafen godkännas i den avfattning den fått.

Ed. Estlander: De ivriga andraganden, som här hava avgivits till förmån för den tredje reservationen och dess formulering, visa mera än tydligt, huru riktigt jag har bedömt vikten av formuleringen av denna paragraf. De visa tydligt, att man endast vill komma till att överföra alla bestämmelser, som reglera förhållandet mellan de två nationaliteterna, till dessa bestämmelser i allmän lag, som visserligen skulle vara byggda på enahanda grunder för båda, men som därför icke behövde innehålla någonting bestämt, således icke giva några verkliga rättigheter. De kunna vara byggda på samma grund och bägge nationaliteterna däri få enahanda bekräftelse på sin rätt, men i sak dock innehålla ingenting, i varje fall icke det, som behöves för att trygga en minoritets ställning. Majoriteten reder sig utan närmare bestämmelser. Jag tycker detta borde vara klart nog. Jag upprepar, att vad som gäller om den tredje reservationens formulering, det gäller nog också i själva verket om stora utskottets förslag. Det är därför vi svenskar icke kunna vara tillräckligt försiktiga.

Ed. Ritavuori: Olen samaa mieltä kuin ed Estlander siinä, että on oleellinen eroitus tämän suuren valiokunnan 14 §:n toisen momentin ja kolmannen vastalauseen toisen momentin välillä. Tämä suuren valiokunnan 14 §:n toinen momentti sisältää käsittääkseni sen, että jokainen Suomen kansalainen, ruotsinkielinen tai suomenkielinen, on oikeutettu jokaiselta viranomaiselta koko maassa saamaan toimituskirjat omalla äidin-

kielellään joko suomeksi tai ruotsiksi. Kolmas vastalause taas sisältää ainoastaan sen, että suomalaisen ja ruotsalaisen väestön oikeudet tässä suhteessa ovat lailla järjestettävät samallaisten periaatteiden mukaan. Minä olen käsittänyt, että ne henkilöt, jotka ovat suuressa valiokunnassa ehdottaneet 14 §:lle sen sanamuodon, mikä sillä tässä nyt on, ovat tarkoittaneet samaa, kuin mitä kolmas vastalause sisältää, mutta he ovat antaneet sille sellaisen sanamuodon, joka asiallisesti johtaa aivan toiseen. Pitäisin valitettavana, jos hyväksyttäisiin tämä pykälä suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa, joka johtaisi siihen, että kaikkien viranomaisten meidän maassamme pitäisi olla kaksikielisiä.

Ed. von Born: Jag kan icke underlåta att uttala min förvåning, för att icke säga indignation över det sätt, på vilket man på visst finskt håll anser sig kunna behandla denna för den svensktalande befolkningen i Finland så utomordentligt viktiga fråga. Man har ju dock vid särskilda tillfällen högtidligen försäkrat, att man icke vill förtrycka den svenska nationaliteten i landet, att man icke vill tillfoga den någon orätt utan att man vill låta jämlikhet råda mellan de båda språkgrupperna i vårt land. Men då det nu gäller att visa, att det även finnes allvar bakom dessa ord och att man är beredd att i handling omsätta dem, ja, då vill man icke längre vara med, då drager man sig undan genom diverse undanflykter, på skäl, som icke annat äro än svepskäl. Vad som i förevarande paragraf från svenskt håll begäres, är blott och bart ett fastställande av det, som hittills gällt, dels på grund av lag, dels på grund av praxis. Vår önskan är, att allt detta skulle fås också för framtiden fastslaget uti den nya regeringsformen. Men från finskt håll vill man trots de givna försäkringarna merendels icke gå in på detta, och orsaken härtill kan ju knappast vara annan än den, att man i själva verket icke vill den rättvisa för de bägge språkgrupperna, varom man talat, att man sålunda icke vill fastslå principen om likställighet och jämlikhet dem emellan. Det skulle enligt min tanke då hava varit långt ärligare och värdigare att öppet tillstå detta, än att hålla fagra tal, — och lova runt men hålla tunt. — Jag ber att få förena mig om herr Estlanders förslag.

Ed. Estlander: I anledning av herr Ritavuoris uttalande ber jag få framhålla, att jag just i tvenne andraganden sökt ådagalägga, att vid tolkningen av de två här föreliggande formuleringarna, nämligen stora utskottets förslag

och tredje reservationen, man icke kommer att göra en dylik skillnad, som herr Ritavuori har trott sig finna i paragrafernas formulering. Och det är just därför att jag befarar, att man icke kommer att finna en dylik saklig skillnad mellan tredje reservationens formulering och stora utskottets formulering, som jag motsätter mig vartdera förslaget.

Ed. M a n t e r e: Ed. Estlanderin ja ed. von Bornin lausunnon johdosta olen pakotettu huomauttamaan, mitä jo kerran aikaisemmin olen huomauttanut, että tässä pykälässä nyt ehdotetussa muodossa ruotsalaisten vaatimukset tyydytetään tuntuvasti laajemmassa mitassa kuin siinä hallitusmuotoesityksessä, joka 1918 vuoden valtiopäivillä vastoin ruotsalaisen ryhmän tahtoa äänestettiin lepäämään ja jonka hyväksymistä mainitsemani ryhmä näilläkin valtiopäivillä muuttamia viikkoja takaperin joitakuita poikkeuksia lukuunottamatta kannatti. Mainitussa monarkian perusteelle rakennetussa hallitusmuotoesityksessä ei esimerkiksi julistettu ruotsinkielistä tasarinan suomenkielen kanssa valtakunnan kansalliskieleksi. Siinä ei liioin ilmituotu yhtä kategoriasta kuin nyt käsilläolevassa lakiehdotuksessa, että oikeus oman äidinkielen käyttöön oikeusistuimissa ja hallintoviranomaisten luona taataan lailla. Siinähan oli, kuten muistettane, rajoitettava välilause: „Mikäli se ei tuota suuria vaikeuksia.” Tässä lakiehdotuksessa on siis menty tuntuvasti yli sen mihin ruotsalaisten taholla oliin taipuvaiset vastikään suostumaan. Käsitykseni mukaan pitäisi siis pykälän nyt esitetyssä muodossa hyvinkin tyydyttää myöskin ruotsinkielisen ryhmän vaatimuksia.

Ed. S e t ä l ä: Ed. von Bornin lausunto oli minulle aivan käsittämätön. En voinut ymmärtää muuta kuin että arvoisa ritari taisteli tuulimyllyjä vastaan, koska ei ollenkaan esiintynyt, mitä vastaan hän taisteli ja mitä hän katsoi rikotun. Ed. v. Born sanoi että täällä julistetaan juhlallisesti lupauksia, joita ei tahdota pitää, ja esiintuodaan verukkeita, joilla tahdotaan päästä toteuttamasta sitä mitä on luvattu. Sitä minä en voi ymmärtää. Tässärehellisesti luvataan, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet järjestetään samanaisten periaatteiden mukaan. Voiko enempää taata? Sitä ei tietääkseni ole koskaan luvattukaan, että ikuisesti pysyttäisiin kaikissa kohdissa samalla kannalla kuin missä nyt ollaan. En usko, että tätä ruotsinkieliselläkään taholla tahdotaan, koska „ruotsalaisilla kansankäräjillä” eräs puhuja esitti

vaatimuksen, että Ahvenanmaalla pitäisi ruotsin kielen olla ainoana virallisena kielenä. Vastaavaa vaatimusta ei tietääkseni ole missään suomenkielisellä taholla asetettu, nimittäin että suomen kieli edes supisuomalaisella seudulla olisi yksinomaan virallisena kielenä. Mutta siinä kohdin jokainen suomenkielinen tahtoo pidättää itselleen toimintavapauden, että vastaisuudessa saatetaan puhtaasti yksikielisillä paikkakunnilla rajoittaa asianomaisten oikeutta saada toimituskirjansa sillä kielellä, joka ei ole paikkakunnan, kentiesi myös joissakin tapauksissa viranomaisen antaa asiakirjoja kielellä, mikä ei ole paikkakunnan.

Ed. Estlander on lausunut että semmoinen perustuslainsäädännös että suomen- ja ruotsinkielisten kielelliset oikeudet järjestetään samanaisten perusteiden mukaan, ei muka mitään takaa, koska voidaan tämän perustuksella antaa semmoinen kielilaki, joka ei todellisuudessa sisällä mitään. Minä en voi ymmärtää, miksiä eduskunnalla olisi syytä säätää semmoista kielilakia, joka ei sisältäisi mitään jos se kerran kielilain säätää. Totta kai lainsäädännön tarkoituksena on antaa semmoisia lakeja, jotka jotain sisältävätkin. Se minusta on aivan selvää, että hallitusmuoto ei saata sisältää yksityiskohtia kielilainsäädännöstä. Niitä on aivan mahdotonta saada sisältymään niihin harvoihin sanoihin, jotka hallitusmuotoon saatetaan tästä asiasta ottaa. Sen periaatteen, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus on järjestettävä samanaisten periaatteiden mukaan, sen täytyy riittää turvaksi. Se turvaa samalla tavoin vähemmistöjä, olivatpa nyt vähemmistöt ruotsinkielisiä suomenkielisillä paikkakunnilla tai suomenkielisiä ruotsinkielisillä paikkakunnilla. Mitään semmoisia poikkeuksia, jotka olisivat eri kieliryhmiin nähden erilaisia, semmoisia poikkeuksia ei voida tehdä, jos nyt esillä oleva ehdotus tulee laiksi.

Ed. H u l t i n: Minusta tuntuu että tässä aivan turhaan on syntynyt hermostunut väittely suuren valiokunnan ehdotuksen ja kolmannen vastalauseen vastaavan pykälän sisällyksestä. Itse asiassa on sisällys molemmissa aivan sama. Molemmissa on puhe siitä, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus käyttää omassa asiassaan äidinkieltään oikeudessa ja hallintoviranomaisten luona sekä sillä kielellä saada toimituskirjansa on turvattava samanalaisia perusteita noudattamalla. Kolmannessa vastalauseessa sanotaan että tästä „säädetään lailla”, suuren valiokunnan mietinnössä että tämä on „turvattava lailla”. Tässä ei siis ole olemassa mitään asiallista eroa, ei aina-

kaan semmoista kuin ed. Ritavuori lausunnossaan oletti. Tästä on ed. Setälä jo huomauttanut. Kun luvun otsikkonimekkeenä on „Suomen kansalaisten yleiset oikeudet ja oikeusturva”, on mielestäni kyllä sopiva pykälässä käyttää sanoja „turvattava lailla”, jos tämä sanonta enemmän rauhoittaa ruotsinkielistä väestöä. Puolestani tulen äänestämään suuren valiokunnan mietinnön puolesta.

Puhemies: Pyytäisin ed. Hultinille huomauttaa että puhujan tulee puhua paikaltaan tai puhujalavalta.

Ed. Estlander: Herr Manteres andragande nödgade mig att ännu en gång begära ordet. Jag kan icke inse, att det hade något fog för sig att gentemot svenska lantdagsgruppens hållning nu åberopa att denna grupp åtminstone övervägande röstade för det monarkiska förslaget till regeringsform, som blivit vilande till denna lantdag. Det måste dock vara klart med den ringaste eftertanke, att då det gällde, att antaga eller förkasta detta vilande lagförslag, det icke ankom på enskilda stadganden däri, utan på den allmänna grundläggande princip, som var genomgående i lagförslaget, nämligen den monarkiska statsprincipen. — Från svenskt håll kunde vi, om vi så önskade, åberopa denna omröstning såsom ett bevis för att vi dock förstå att ställa landets väl i dess helhet framom våra enskilda önskningsmål. Vi voro verkligen beredda att antaga denna regeringsform, utan hänsyn därtill att vi tidigare bestämt protesterat mot den avfattning språkstadgandena däri erhållit. För övrigt kan jag hänvisa till det första jag yttrade i denna diskussion, nämligen att jag skänker erkännande åt den förbättring, som 14 § undergått genom stora utskottets omstilisering.

Ministeri Kallio: Täällä on väitelty siitä eroista, mikä on kolmannen vastalauseen 2 momentin ja suuren valiokunnan mietinnön 2 momentin välillä. Minä en tahdo tähän väittelyyn sekaantua, mutta kyllä minustakin kolmannen vastalauseen muoto on ehdottomasti selvempi. Mutta minulla olisi tätä pykälää vastaan muutakin, sillä tuo 1 momentissa oleva säädös, että suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet, on niin epämääräinen määritelmä, ettei se sisällä oikeastaan mitään, joka ei jo muuten sisälly tähän pykälään, ja sen vuoksi se minusta on tässä pykälässä aivan tarpeeton. Minä jo hallituksen esitystä käsiteltäessä hallituksessa asetuin sille kannalle, että se momentti olisi poistettava. Mutta

kun täällä on tehty useita ehdotuksia tämän pykälän suhteen ja minun mielestäni 8 vastalauseessa on sellainen muoto, joka ei synnytä mitään väärinkäsityksiä, niin minä yhdyn kannattamaan 8 vastalauseetta.

Ed. Colliander: Min avsikt var att bemöta herr Manteres uttalande, men herr Estlander har gjort ett uttalande i denna del överflödigt. Han har redan belyst saken nog.

Herr Ritavuoris tolkning av tredje reservationen var i många avseenden intressant, ty den visade, att man med mycken möda i tredje reservationen lyckats åstadkomma en avfattning, som utåt kan synas vara sådan, att den tillfredsställer de svenska kraven, medan man sedan, då tolkning kommer i fråga, kan så begå, att några åtgärder icke vidtagas med anledning av denna samma paragraf. I det avseendet kan jag sälunda alls icke vara ense med fröken Hultin.

Till herr M. Erich ville jag säga, att jag icke tror att han är den rätta mannen att på ett så oförsynt sätt som han det gjorde giva det svenska elementet admonitioner. Jag tror det svenska elementet här i landet kan reda sig utan herr Erichs handledning.

Egendomligt är det att vid denna lantdag de nationalistiska strävandena skola taga sig så många olika former, då de söka skylla det enda verkliga, som ligger under dem. Jag tänker t. ex. på minister Kallios andragande, som sist och slutligen endast innebar hans starka känsla av ovilja över att något slags tillmötesgående skulle visas det svenska elementet, en ovilja, som han icke hade mod att kläda i den rätta formen, utan därför kröp bak den åttonde reservationen. Det blir nu Finlands socialdemokraters sak att giva herrar nationalister i Finland en lektion i rätta sättet att uppträda i nationalitetsfrågor.

Ed. Juutilainen: Olen aikaisemmin mielpiteenäni esittänyt sen, että nyt vallalla oleva kiihkoilu, jota ruotsalaisella taholla tapahtuu, lyö leimansa hallitusmuodon n. s. kielipykäliin ja erittäin juuri tämän kiihkoilun tuloksena on suuren valiokunnan mietinnön 14 §:ssä 1 momentti. Minun täytyy vain ihmetellä, että se on tullut siihen sosialidemokraattien suosiollisella avulla. Tosiaankin, niinkuin ed. Colliander toivoi, sosialidemokraateista taitaa tulla n. s. „kansallismielinen puolue”, että se voisi tyydyttää kaikki ruotsalaisten toivomukset. Kun asiaa käsiteltiin ensi asteessa perustuslakivaliokunnassa, niin juuri ne sosialidemokraattiset jäsenet, jotka ovat sellaisilta paikkakunnilta, missä kielikysymyksen pitäisi

nyt olla kireimmillään, esimerkiksi Pietarsaaren seuduilta j. n. e. ilmoittivat, ettei siellä ole mitään kiihkoilua kielikysymyksestä kansan keskuudessa, vaan että se on tullut sinne täältä Helsingistä, ja että he pitävät tarpeettomana, että hallitusmuodossa yritetään tyydyttää ylhäältäpäin tullutta ruosalaisten kiihkoa. Sitten kun olen asiankulkua seurannut, on tämä kansallisuuskysymys siirtynyt ed. Ryömän hoitoon, ja hän on hoitanut sitä niin, että toivoisin asian joutuvan mahdollisimman pian lukkoon, sillä muuten hän menee edelle ed. Estlanderista ja vie nähtävästi sosialidemokraattisen ryhmän mukaansa. Viime kesänä ruosalaisten taholta lausuttu toivomus, että kunnan tässä uudet vaalit saadaan, niin kyllä me kielikysymyksen ajamme läpi mitä parhaimmassa muodossa, se uhkaa nyt toteutua. Minusta näyttää, että sosialidemokraattien eräät johtavat ainekset tahtovat päästä kosketuksiin tämän maan n. s. „ylempien piirien” kanssa, vaikka nämä piirit olisivat äärimmäisintä oikeistoa.

Ed. R y ö m ä: Edustajat Mantere ja Ritavuori ovat johtuneet väärin selittämään tätä pykälää sen kautta, että eivät ole lukeneet pykälää loppuun. He nimittäin lopettavat lukemisen sanoihin „on turvattava lailla”, mutta pykälä jatkuu: „varteenottamalla, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus järjestetään samana laisten perusteiden mukaan”. Tämä loppulause antaa kokonansa tälle pykälälle selityksen, joka on se, että välttämättä ei tarvita kaksikielisyyttä kaikissa osissa maata. Supisuomalaisilla alueilla nimismiesten ei tarvitse osata ruotsia eikä aivan puhtaasti ruotsinkielisissä pitäjissä tarvitse nimismiesten osata suomea. Pykälä jättää tässä kohden asian auki käytännöllisen järjestelyn varaan lain kautta. Mitä taas ed. Juutilaisen lausuntoon tulee, niin ei minun kantani eikä meidän puolueemme kanta ole muuttunut puoleen tai toiseen, joskin tämä pykälä stillistisesti on jonkun verran muuttanut muotoa. Siinä on asiallisesti suuri ero, kun ed. Estlanderin ehdotuksessa nimenomaan vaaditaan, että kaikissa tapauksissa on kaksikielisyyys tunnustettava, mutta tämä pykälä ei ole sillä kannalla eikä meidän puolelta tulla sille kannalle menemään. Mutta itse muoto ei suuren valiokunnan mietinnössä ole asiallisesti muuttunut siitä, kuin se on 3 vastalauseessa. Minusta tämä vaan on hauskemmin sanottu, kun tässä puhutaan oikeuksien turvaamisesta eikä ainoastaan, että näistä oikeuksista säädetään lailla, mikä on minusta laiasti ja heikosti sanottu.

Ed. A r a j ä r v i: Minun huomatakseni tämän-

päiväinen keskustelu samoin kuin aikaisempikin on aivan selvästi osoittanut sen, että ruotsalaiselta taholta tahdotaan perustuslakiin saada säädös semmoiseksi, että sen avulla ja siihen nojaten vastainen kielilainsäädäntö tulisi sellaiseksi, jotta myöskin ruotsalaiselle sivistyneelle kautta koko maan suomalaisella alueella asuvalle yläluokalle turvattaisiin ne oikeudet, mitkä sillä on tänään. Mutta tämä ei käy päinsä. Siihen me suomalaiset emme saata mennä emmekä me myöskään vaadi toiselta puolen sitä, että puhtaasti ruotsalaisella alueella taataan suomalaiselle sellaiset oikeudet, jotka tyydyttävät hänen persoonallisia mielitekojansa. Persoonallisten mielitekojen politiikka on kielilainsäädännön alalla suistettava pois. Minä olen nationalisti, mutta minun nationalismi ei mene niin pitkälle, kuin ruotsalaisten nationalismi menee täällä. Minä suistan nationalistiset pyyteeni ja odotan puolestani, että ruotsalaiset tekevät samoin. Käytännöllinen elämä maassa vaatii sitä. Ja jolleivät ruotsalaiset nationalismissaan osaa hoitaa asiaa niin, että ruotsalaisen rahvaan ja kansanmiehen oikeudet heidän alueellaan tulevat turvatuiksi, niin me suomalaiset nationalistit hoidamme sen asian. Tähän saakka ei ole ruotsalaisten taholta tullut hyvin hoidetuksi tämä asia ja vaara on tarjona, että se ei vastaisuudessaakaan tulisi hyvin hoidetuksi, jos heidän pyyteensä tällä kertaa menisivät lävitse eduskunnassa, joka ei sentään näytä tapahtuvan.

Ed. Ritavuoren lausunto yhdeltä puolen ja ed. Ryömän lausunto toiselta puolen osoittavat, että he periaatteessa ajattelevat samalla lailla, mutta heidän lausuntonsa osottaa myöskin että pykälä siinä muodossa, minkä se on saanut, ei ole tyydyttävä, koska toinen selittää sen toisella ja toinen toisella tavalla. Eduskunnassa on joskus ennenkin niin tapahtunut, mutta minä en ole havainnut näin selvästi sen tapahtuvan. Tavallisesti riidellään vasta sen jälkeen, kuin pykälä on lyöty kiinni, mitä se oikein sisältää. Nyt siitä riidellään jo ennen. Tämän takia olisi minun mielestäni asia nyt hoidettava niin, että saadaan todellakin pykälä semmoiseen muotoon, että se vastaa sitä ajatusta, jonka sekä ed. Ritavuori toiselta puolen että ed. Ryömä toiselta puolen on lausunut. Minäkin siihen periaatteeseen yhdyin. Minä luulen puolestani kumminkin, että kolmas vastalause sanoo asian selvästi. Toivon, että se menisi lävitse joten asia tulisi suureen valiokuntaan uudestaan. Jos se vielä siellä pannaan puntariin ja tarvitsee korjausta, niin näin menetellen se saattaa tapahtua.

P u h e m i e s: Puhuja on hyvä ja jatkaa lavalta.

Puhuja: Minä olisin voinut jo lopettaakin, mutta kun minulla puheenvuoro on, niin minä teen sen ehdotuksen, jonka ministeri Kallio aikoi tehdä, mutta syyistä tai toisesta ei tehnyt, nimitäin että 14 §:n 1 kohta: „Suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet” tarpeettomana fraasina poistettaisiin.

Ed. von Born: Jag ber endast få framhålla, att mitt senaste yttrande icke var riktat mot dem, som vilja godkänna föreliggande paragraf i den form den har i stora utskottets betänkande, utan mot dem, som ytterligare vilja stympa densamma, och främst mot dem, som vilja avlägsna första momentet ur paragrafen. Detta första moment: „Finska och svenska äro republikens nationalspråk” är den bärande grundsatsen i hela paragrafen; av denna grundsats framgå alla de övriga bestämmingarna sedan såsom följsatser. — Jag kunde möjligen vara tillfreds med den formulering, som paragrafen har i stora utskottets betänkande, men jag anser att herr Estlanders formulering är korrektare och fullständigare och måste därför för min del understöda densamma.

De, som yrka på avlägsnande av första momentet i denna paragraf, kunna icke anses följa principen om jämlikhet språkgrupperna emellan. Jag måste för min del tyda detta som ett tecken på, att man icke vill vara rättvis gentemot den svenska nationaliteten, och att man för framtiden är beredd att göra intrång uti det, som hittills gällt såsom riktigt och lagligt i avseende å språkförhållandena i landet.

Slutligen ber jag att få framhålla, att de stadganden, som ingå i herr Estlanders förslag till formulering av denna paragraf, enligt min uppfattning icke äro för detaljerade för att intagas i en grundlag. I denna grundlag finnas nog andra stadganden, som äro fullkomligt lika detaljerade.

Sist vill jag erinra om att minister Kallio talade emot regeringens förslag i denna del.

Ed. Colliander: Jag går hit upp icke för att hålla ett långt tal, utan endast för att jag må kunna undvika att begå samma fel som herr Arajärvi, nämligen att göra ett förslag blott på den grund att han hade ordet en stund till. Jag skall försöka undvika det felsteget.

Till herr Arajärvi ville jag säga, ehuru han har förmågan att uttala sig med en säkerhet, som alltid fastslår oomkullrunkeliga sanningar, att hans sanning också denna gång var tämligen svag. Man kan nämligen icke tala om nationalism hos ett litet fåtal i den mening som han gjorde det, ty i den mening inligger i nationalis-

men lust till förtryck mot ett annat folkelement, och man kan icke i all rimlighets namn påstå, att det svenska elementet skulle utöva förtryck mot det stora finska flertalet i detta land. Ett sådant tal från herr Arajärvis sida är sålunda fullkomligt nonsens. Sin verkliga natur avslöjade han uti sitt tillfälliga förslag att få bort den rad, som talar om finskan och svenskan som republikens nationalspråk. De lantdagsmedlemmar, som äro rädda för denna bestämning, kunna lika så gärna låta bli att uttala sig i svarvade fraser om att de icke önska förtrycka och icke äro nationalister o. s. v., ty de visa med detta förslag mer än väl, vilken andas barn de äro.

Herr Juutilainen är ju en skämtsam person, vars andraganden jag ända hittills aldrig har tagit på allvar. Om jag skulle göra det denna gång skulle jag då också bli tvungen giva honom ett epitet. Då han säger att herr Ryömä börjar närma sig herr Estlander, ifall han iakttagar en viss hänsyn till de svenska fordringarna, skulle jag vilja säga att herr Juutilainen och många med honom i denna lantdag börja närma sig en figur, som uti Rysslands historia gjorde sig sorgligt ryktbar i sitt förhållande till Finland, nämligen Purischkewitsch.

Puhemies: Jag anhåller, att talaren icke använde kränkande ord om sina lantdagsmannakamrater. (Pyydän ettei puhuja käyttäisi loukkaavia sanoja edustajatovereistaan).

Ed. Colliander: Herr Talman, jag ber att få säga, att jag aldrig vetat, att ordet Purischkewitsch innebär en kränkning. Såsom jag uppfattat ordet „Purischkewitsch”, har det varit uttryck för en ytterst långt gående nationalism. Han har gjort denna nationalism gällande särskilt mot vårt land. Parallellen är sålunda fullt tillämplig på herr Juutilainen som gjort samma nationalism gällande gentemot det svenska elementet i Finland. Herr Talmannen torde godtaga min förklaring.

Ed. Procopé: Minusta tämä asia on siksi tärkeä, että minä rohkenen puhua suomea ensi kerran tässä eduskunnassa (Hyvä!) ja olisin toivonut, ettei olisi naurettu, vaan otettu hyvätahitoisuudella vastaan. Sillä se on todellakin kovin tärkeää, mitä minä tahdon sanoa, ja tahdon saat-
taa sen kaikkien korviin. (Melua eduskunnasta. Puhemies koputtaa.)

Minä tahtoisin ensinnäkin valittaa sitä katke-
ruutta, joka on tullut ilmi puolelta ja toiselta, sitä
kiivasta keskustelua, joka täällä on ollut, mutta

ennenkaikkea sitä ymmärryksen puutetta, jota suomenkielisten puolueiden taholta on meitä kohtaan näytetty. Edustaja Setälää vastaan tahtoisin sanoa, että kyllä me ruotsalaiset hyvin tiedämme, tunnustamme ja myönnämme, että Suomen kansa valtiollisesti on yksi ja eheä. Mutta toiselta puolen on myönnettävä, että täällä on olemassa kaksi eri kansallisuudesta. Jos niitä kutsutaan kansoiksi tai väestöiksi, on minusta verrattain yhdenentekevää. Muistaakseni löytyy muuten ed. Setälän kieliopissa seuraava esimerkki: „Ruotsalaista kansaa asuu Suomessa.” Kaikessa tapauksessa tämä nimitys ei merkitse mitään. Pääasia on, että me tiedämme ja että me olemme selvillä siitä, että tämän maan kansa valtiollisesti on yksi, mutta että täällä on samalla kaksi kansallisuutta, jotka ovat yhdenvertaisia ja joiden oikeuksia on yhdenvertaisuuden pohjalla järjestettävä. Tästä minä tahtoisin pitää kiinni. Minä luulen, että tämä periaate tulee ilmi tässä pykälässä sellaisena kuin suuri valiokunta on sen ehdottanut. Minä en tahdo sanoa, ettei voitaisi tätä pykälää vastaan tehdä muistutuksia. Mutta minä luulen kumminkin että se suuren valiokunnan sille antamassa muodossa on omiaan näyttämään, että täällä tahdotaan pyrkiä yhteisymmärrykseen. Minä toivon, että myöskin suomenkieliset tässä eduskunnassa eri puolueista tulevat yksimielisesti kannattamaan suuren valiokunnan ehdotusta.

Ed. Helenius-Seppälä: Minä olen iloinen siitä, että minun puheenvuoroni sattui ed. Procopén puheenvuoron jälkeen, koska voin heti vakuuttaa hänelle, ettei hänelle naurettu, ja vielä vähemmän sen vuoksi, että hän puhui suomea. Eduskunnassa naurettiin sitä, että kerrankin tulkki jäi ilman puheenvuoroa, kun kaksi yritti puhua yhtähaavaa. Mutta sehän oli joutava asia.

Minä tahdon sanoa, että tulen puolestani antamaan ääneni suuren valiokunnan ehdotuksen puolesta. Se on mielestäni tarpeeksi tasapuolinen niin puoleen kuin toiseen. Minun mielestäni ei pitäisi eikä kannattaisi riidellä vähäisen eroavista sanamuodoista, jos kerran pääasiasta on päästy niinkin yksimielisiksi kuin nyt on päästy. Niiden lausuntojen jälkeen, jotka ed. von Wendt ja viimeksi ed. Procopé ovat antaneet, minusta tuntuu, että meidän pitäisi mielihyvällä yhtyä suuren valiokunnan ehdotukseen, koska sillä tavalla ainakin yksi suuri riita-aine olisi saatu onnellisesti pois kansaamme hajottamasta.

Ed. Juutilainen: Minä pyydän saada

kannattaa ed. Arajärven tekemää ehdotusta ja olisin myöskin tehnyt sen ehdotuksen, mutta olen tullut siihen käsitykseen ettei suomalaisten porvarillisten aineiden taholta enää rohjeta tehdä ehdotuksiaakaan. Kuunnellaan vain valmista mitä täällä nykyiset „kansallisuutta” ajavat ryhmät oikealla ja vasemmalla suvaitsevat tehdä. Muuten lausun tunnustuksen puhemiehelle siitä, että hän yrittää suojella suomalaisia aineksia täällä eduskunnassa, etteivät ruotsalaiset saa niitä mielin määrin sortaa. Muuten onkohan annettava tunnustus nykyiselle hallitukselle, että se on ottanut varsin tärkeään virkaan sellaisen edustajan, kuin ed. Collianderin, jonka viranhaltijan tulisi selittää yleensä Suomen kansan asioita parhain päin ulkovalloille. Jos hän niin tekee siellä kuin täällä eduskunnassa, niin on se minusta kovin arveluttavaa. Muuten suomenkieltä ei ruotsinkielisten taholta ole koskaan täällä käytetty muuta kuin kieltolakis vastustaessa aikoinaan ja nyt taas täällä kielikysymyksessä.

Ed. Ritavuori: Ed. Ryömä sanoi, että hän puolestaan kannatti suuren valiokunnan ehdotusta vastalauseen edellä vain sentähden, että se tuntui hänestä hauskemmalta. Minä olisin sitä mieltä, että hauskunta ei olisi otettava ojennusnuoraksi kun lakia säädetään, vaan että pykälät olisi kirjoitettava niin että ne oikein vastaavat sitä ajatusta jota niillä tahdotaan ilmilausua.

Ed. Arajärvi: Ed. Collianderin lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että se mitä lausuin mennessäni ylös puhujatuoliin, johtui siitä, että minä olisin saattanut myöskin kannattaa ed. Kalliota ja saavuttaa asiassa aivan saman, mutta kun kerran minua kutsuttiin järjestykseen, niin tein sen ehdotuksen, joka on asiassa parain, jonka ed. Colliander myöskin totesi, koska hän niin äkäisesti kävi siihen kiinni. Mitä taas natsionalismiin tulee, niin luulen, että ed. Colliander aivan hyvin totesi lausunnollaan, että sitä on erilaista ja että siitä voidaan keskustella hyvinkin paljon. Mitä suomalaisten natsionalismiin tulee, niin se tietää minun nähdäkseni sitä, että se nyt tahtoo suistaa sen natsionalismin, jota ruotsalainen yläluokka sen keskuudessa on harjoittanut ja yhä edelleen tahtoo harjoittaa. Mutta sen natsionalismi ei vähimmäskään määrässä uletu puhtaasti ruotsalaisille asutusalueille vaan päinvastoin se tahtoo intohimoisesti turvata näitten ruotsalaiset oikeudet. Semmoinen natsionalismi elää Suomen kansassa ja sen alle myöskin ed. Colliander saa luvan alistua ja käytännöllinen elämä vie siihen, tehtäköön näistä kieli-

pykälistä millaisia tahansa. Luonnonvoimia vastaan ei voi ed. Collianderinkaan natsionalismi mitään.

Ed. Kotonen: Vaikka olenkin kolmannen vastalauseen allekirjoittajia, voin kuitenkin yhtyä kannattamaan esilläolevaa pykälää siinä muodossa, missä se on suuren valiokunnan ehdotuksessa. Erotus kolmannen vastalauseen ja suuren valiokunnan ehdotusten välillä tässä kohden on mielestäni niin vähäinen, ettei minusta kannata niitten, jotka ovat kolmannen vastalauseen kannalla olleet, enää ehdotusta tämän vähäisen muutoksen vuoksi, minkä suuri valiokunta siihen on tehnyt, takaisin suureen valiokuntaan lähettää.

Ed. Setälä: Natsionalisteiksi katson minä puolestani ne, jotka eivät tyydy kielten todelliseen tasa-arvoon, vaan vaativat jotakin enempää taikka vaativat aitauksia rakennettavaksi maan eri kielialueiden välillä, jotta keinotekoisella tavalla erotettaisiin maan kielialueet toisistaan, estettäisiin ne toisiinsa tutustumasta ja toistensa kieliä oppimasta. Ja tähän katsoen minusta ei koko Suomessa ole muita natsionalisteja kuin ruotsinkieliset ja erittäinkin juuri ruotsinkielisten yläluokka. Tämäntapaista suomenkielistä natsionalismia ei tällä hetkellä ole olemassa. Minäkin myönnän, että niiden selitysten jälkeen, mitkä ed. Ryömä on nyt antanut lainsäätäjän tarkoituksesta, ero kolmannen vastalauseen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä nähtävästi ei ole suuri. Minä vaan olen kuitenkin edelleen sitä mieltä, että kolmas vastalause sanoo asian, josta on puhe, jonkun verran selvemmin. Ed. Procopélla tahtoisin sanoa, etten todellakaan muista, onko tämäntapainen esimerkki jossakin minun oppikirjassani, mutta jos niin on, jota en tällä kertaa voi todentaa, niin siinä ilmeisesti sana „kansan” on käytetty eräässä toisessa merkityksessä, mikä tällä sanalla myöskin on, nimittäin merkityksessä „yhteisen kansan” eli „allmoge”.

Ed. Sarlin: Minä aivan lyhyesti merkitsen kantani ja totean olevani valmis yhtymään kolmannen vastalauseeseen. Mutta minun täytyy sanoa, että ne korkeasti oppineet väittelyt, mitä tässä asiassa on tapahtunut, ovat minua suuresti ihmetyttäneet. Kun molemmissa, niin kolmannessa vastalauseessa kuin suuren valiokunnan ehdotuksessaakin ilmeisesti aivan yhdenmukaisesti säädetään, että samanlaisia periaatteita on kysymyksenalaisissa asioissa noudatettava ja kun molemmat ehdotukset yhtä ilmeisesti ja järjestelmällisesti lepäävät selvällä resiprociteetiperusteella

pohjalla, niin erotukseksi ei jää mitään muuta kuin että jos hyväksymme suuren valiokunnan ehdotuksen siinä olevine sanamuotoineen, niin perustuslainvoimaisesti päättämme pitää kaksikielisyyden voimassa resiprociteettisuhteisesti ruotsalaisella ja suomalaisella alueella, jos taasen hyväksymme kolmannen vastalauseen, niin teemme mahdolliseksi tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä, kumpaakaan kieliryhmää kuitenkaan loukkaamatta, hyväksyä sellaisiakin kielilakisäännöksiä, että yksikielisyyden periaate voi samojen perusteiden mukaan tarpeen tullen toteutua. Siinä on mielestäni ainoa loogillinen eroavaisuus ehdotusten välillä, ja ed. Ritavuoren selitys kolmannesta vastalauseesta on eittämättä järjellinen ja loogillinen.

Ed. Roos: Jag önskar endast få tillkännagiva min anslutning till herr Procopés uttalande.

Ed. R. Erich: Kolmannen vastalauseen allekirjoittajana minä voin pääasiallisesti olla samaa mieltä tässä kysymyksessä, kuin ed. Kotonen. Katson siis oikeastaan voivani yhtä hyvästi kannattaa suuren valiokunnan ehdottamaa 14 §:n sanamuotoa, jota pidän jotakuinkin yhtä hyvänä kuin kolmannessa vastalauseessa ehdotettua muotoa. Muuten voin panna merkille sen, että koko tämä väittely on hyvin suureksi osaksi sanasaivertelua. On suuresti liioiteltu niitä eroavaisuuksia, joita muka on näiden kahden eri ehdotuksen välillä. Voidaan sanoa sekä kolmannesta vastalauseesta että suuren valiokunnan ehdotuksesta, että ne molemmat erinomaisen oikeudenmukaisella tavalla tahtovat kaikkia kohtuullisia vaatimuksia tyydyttää.

Ed. Schuman: För min del anser jag skillnaden mellan å ena sidan 14 och 22 §§ enligt stora utskottets förslag och 14 § enligt hr Estlanders reservation till grundlagsutskottets betänkande icke vara så stor. Vid sådant förhållande och för att åstadkomma ett möjligast enhälligt beslut, är jag för min del färdig att från början omfatta stora utskottets förslag. Men jag vill samtidigt giva till känna, att för den händelse majoriteten i lantdagen icke vill godkänna det första momentet, skulle ovillkorligen varje svenskatalande i detta land uppfatta detta såsom ett slag i ansiktet, och jag skulle tro att också utom landets gränser detta skulle uppfattas på samma sätt. Jag hoppas ännu, att vi alla skola kunna enhälligt omfatta stora utskottets förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Helenelundin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

„Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi.

Näillä molemmilla kielillä on sentähden lainvalmistelu ja lainsäädäntö toimitettava sekä hallituksen esitykset ja tiedonannot eduskunnalle tehtävä, samoin kuin lait ja asetukset annettava sekä eduskuntapäätös, eduskunnan toimituskirjat ja valiokuntamietinnöt laadittava.

Valtiopäivillä ja hallituksessa sekä ylempäin valtion viranomaisten luona käytettäköön muuten kumpaistakin kieltä, ja säädetään siitä tarkemmin lailla.

Yleisenä periaatteena noudatettakoon, että asiallisella, niin kunnalla, seuralla ja liittymällä kuin yksityisellä kansalaisellakin on valta oikeudessa tai hallintoviranomaisen luona omassa asiassa käyttää äidinkieltään, suomea tai ruotsia, samoin kuin myös saada toimituskirja sillä kielellä, jota he ovat käyttäneet tai halunneet.

Lähempiä määräyksiä tästä sekä kansalliskielten käyttämisestä muuten oikeuksissa ja valtion viranomaisten luona annetaan erityisellä lailla.

Valtakunnan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan.”

Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Siinä tapauksessa, että tämä ehdotus tulee hyväksytyksi, tulee lakiehdotuksesta 22 § poistumaan.

Edelleen on ed. Torppa ed. Joukahaisen kannattamana ehdottanut, että pykälä tulisi näin kuuluvaksi:

„Suomen kansalaisella olkoon valta oikeudessa tai hallintoviranomaisen luona omassa asiassa käyttää äidinkieltään, suomea tai ruotsia, niinkuin siitä laissa säädetään.

Säännöksiä oikeus- ja virkakielestä annetaan lailla.

Suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan.”

Kutsun tätä ehdotusta ed. Torpan ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Mantere ed. Ritavuoren kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän toinen momentti saisi seuraavan sanamuodon:

„Suomen kansalaisen oikeudesta käyttää oikeudessa ja hallintoviranomaisen luona omassa asiassa äidinkieltään, suomea tai ruotsia, sekä tällä kielellä saada toimituskirjansa, säädetään lailla, varteen ottamalla, että maan suomen- ja ruotsin-

kielisen väestön oikeus järjestetään samanlaisten perusteiden mukaan.”

Kutsun tätä ehdotusta ed. Mantereen ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Arajärvi ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 1 momentti poistettaisiin.

P u h e m i e s: Onko selostus oikea?

Ed. Estlander: Jag ber att få rätta tvänne tryckfel, som ingå i mitt reservationsförslag. I 2 mom. står det på tredje raden „lantdagen” i stället för „riksdagen”. Och i 4 mom. står det på nästsista raden „så ock att utfår expedition”. Det bör vara „så ock att utfå expedition”.

Selostus myönnetään muuten oikeaksi.

Ed. P. Virkkunen: Siihen nähden että useita lippuäänestyksiä arvattavasti lienee tulossa, rohkenen ehdottaa, että äänestys tämän pykälän sisällyksestä lykättäisiin päivällisloman jälkeen jatkettavaan istuntoon.

P u h e m i e s: Nyt keskeytetään täysi-istunto ja jatketaan tänä iltana klo 7 i. p.

Täysi-istunto keskeytyy klo 4,20 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

kello 7 i. p.

P u h e m i e s: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimmäisen asian toista käsittelyä.

§:n 14 käsittely jatkuu.

P u h e m i e s: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä: Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Torpan ehdotusten välillä. Se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Arajärven ehdotusta vastaan; se, joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. Mantereen ehdotusta vastaan ja se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelyjärjestys hyväksytään.

Puhemies: On siis ensiksi äänestettävä ed. Estlanderin ja ed. Torpan ehdotusten välillä.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Torpan ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 144 „jaa”-ääntä ja 38 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Torpan ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestettävä ed. Torpan ja ed. Arajärven ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Arajärven ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Torpan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Arajärven ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Arajärven ja ed. Mantereen ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Mantereen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Arajärven ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 153 „jaa”-ääntä ja 41 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mantereen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Mantereen ehdotuksen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Mantereen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 106 „jaa”- ja 86 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt 14 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

15 §.

Keskustelu:

Ed. Suolahti: Ne muistutukset, joita neljännessä vastalauseessa on tehty perustuslakivalio-

kunnan mietintöä vastaan, ovat osaksi periaatteellista, osaksi käytännöllistä laatua. Käytännöllistä laatua ovat ne huomautukset, jotka ovat tehdyt 15 §:ää vastaan, joka koskee ritarimerkkien kieltä. Tosin kai ne, jotka ovat ehdottaneet tällaisen pykälän hallitusmuotoon otettavaksi, ovat tehneet sen periaatteellisista syistä ja tahtovat antaa tälle pykälälle periaatteellisen leiman. He nähtävästi ovat tahtoneet kasvattaa ihmisiä pois inhimillisestä turhuudesta. Minä puolestani epäilen suuresti, saavutetaanko tämä tarkoitus, sillä inhimillisen turhamaisuuden juuret ovat kyllä siksi syvällä, että niitä ei kitketä pois tällaisten pykälien kautta. Ne löytävät kyllä toisenlaisia ilmestysmuotoja. Joka tapauksessa on asialla myös käytännöllinen puoli. Tosiasia on, että näitä ritarimerkkejä käytetään, annetaan ja otetaan vastaan ulkomailla melkein kaikissa maissa, ei ainoastaan monarkisissa, vaan myös tasavaltalaisissa. Niinpä Ranskassa, jonka esimerkkiin tämän hallitusmuodon yhteydessä usein on viitattu, käytetään kunnialegioonan merkkejä. Samalla lailla myös Amerikan Yhdysvalloissa, jonka esimerkkiin niinkään tämän hallitusmuodon yhteydessä on viitattu, käytetään kunniamerkkejä, erityistä sotilastähdistöä. Asianlaita on niin, että ulkomailla pannaan arvoa tällaisille ritarimerkeille, johtui se nyt sitten inhimillisestä turhamaisuudesta taikka siitä, että ulkomailla harrastetaan enemmän väririkautta kuin meillä, taikka joistakin muista syistä. Niitten valtojen puolelta, joihin Suomi nyt itsenäisenä valtiona on tullut läheisiin kosketuksiin, on annettu meidän lähettiläillemme, meidän konsuleillemme, näitä ritarimerkkejä ja tullaan kai vastaisuudessaakin antamaan. Kun tämä ritarimerkkien antaminen on kansainvälinen tapa, niin tuntuu minusta luonnolliselta, että myös Suomen puolelta annetaan ulkomaalaisille ritarimerkkejä, jollei samalla mitalla, niin kuitenkin samantapaisesti. Me voimme sen tehdä sitä suuremmalla syyllä, kun maallemme on hyöttyä siitä, että tällaisia ritarimerkkejä ulkomaalaisille annetaan. Minä olen siis sitä mieltä, että ritarimerkkejä voidaan antaa ulkomaalaisille.

Mutta minä en näe myöskään mitään moitittavaa siinä, että niitä annetaan kotimaassa. Myönnän kernaasti, että ne tähtisateet, joilla meitä onnellistutettiin venäläisenä aikana, eivät ole juuri omiaan kohottamaan ritarimerkkien arvoa. Mutta osottaisi joksinkin vähän luottamusta siihen valtiovaltaan, jota nyt tämän lakiehdotuksen kautta suunnitellaan, jos ei voisi olettaa, että valtio voisi jakaa näitä tunnustuksiaan parempien periaatteiden mukaan, kuin ennen on ollut laita. Minä en voi huomata oikeastaan mitään pahaa tai moitit-

tavaa siinä, että annetaan tunnustus määrätyle henkilöille tällaisessa ulkonaisessa muodossa, jonkun näkyväsien merkin kautta. En näe esimerkiksi mitään moittittavaa siinä, että urheiluseurat jakavat erityisiä urheilumitalleja taikka että maanviljelyseurat jakavat erityisiä kunniaapalkintoja, joita sitten mielellään pidetään talojen seinillä erityisenä kaunistuksena. Mutta varsinkin on minusta paikallaan, että tällaisia merkkejä annetaan myös valtion puolesta silloin, kun on kysymys henkilökohtaisesta rohkeudesta, uljuudesta ja itsensäkieltäymyksestä. Olen siis sitä mieltä, että tällaisia ritarimerkkejä voitaisiin jakaa sotilashenkilöille. Minä uskon sitä paitsi, että näiden ritarimerkkien antamisella armeijassa on myös käytännöllinen merkitys.

Kun kai on verrattain vähän toiveita siitä, että tämä neljäs vastalause sellaisenaan tulisi hyväksytyksi ja ehkä katsotaan olevan syytä rajoittaa näiden ritarimerkkien käyttöä, niin minä puolestani ehdottaisin, että tämä pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Älköön tasavallassa annettako aatelisarvoja. Ritarimerkkejä älköön annettako muille kuin ulkomaalaisille ja sotilashenkilöille”. Tästä pykälästä on suuressa valiokunnassa jo ollut paljon päänvaivaa ja se on aiheuttanut paljon ajanhukkaa. Se on suuressa valiokunnassa saanut parannetun muodon, mutta se on minun mielestäni vieläkin epäkäytännöllinen ja senvuoksi minä rohkenen ehdottaa, että pykälä saisi sen muodon, jonka äsken sille ehdotin.

Ed. Helo: Esilläolevan asian periaatteellisen puoli lienee niin täysin selvä, että on ajanhukkaa siitä mitään lausua. Ja muissa maissa, jotka ovat päässeet vapautumaan vanhasta järjestelmästä, kuten esim. Saksassa, ovatkin aatelisarvot ja ritarimerkit heti poistetut. Ja nyt tulisi meidän myös täällä heti saattaa aatelisarvot ja ritarimerkit sinne, minne ne oikeastaan kuuluvatkin, nim. museoihin. Ja tämä ajatus ilmeneekin 15 §:ssä. Kuitenkaan §:n sanontamuoto ei täydellisesti vastaa sitä ajatusta, mikä on pykälän takana. Jos olisi niin, että nyt käytännössä olevat arvot ja merkit tulisivat lakkaamaan itsestään määrääjän kulluttua, esim. nykyisen omistajansa kuoltua, niin silloin pykälä tässä muodossa olisi paikallaan. Mutta kun esim. aatelisarvot periytyvät edelleen, eikä ole minkäänlaista tietoa niiden lakkaamisesta, niin olisi mielestäni pykälää jonkun verran muodostettava tätä tarkoitusta varten. Ehdottaisin senvuoksi pykälälle senraavan muodon: Älköön tasavallassa annettako, älköönkä käytettäkö aatelisarvoja, arvonimiä, eikä ritarimerkkejä.

Ed. L a n n e: Minä yhdyen ed. Suolahden lausuntoon ja kannatan hänen ehdotustaan.

Ed. E s t l a n d e r: Man kan visa flärd i det sätt, på vilket man bekämpar den mänskliga fåfängligheten, och det synes mig som om detta stadgande just utvisar ett flärdfullt sätt att bekämpa, vad som med skäl kan betecknas såsom mänsklig fåfänglighet och denna flärd är en speciell demokratisk fåfänga, från vilken icke ens medborgarene i vår blivande republik tyckas vara frigjorda. För min del föreslår jag, att hela detta stadgande skulle utgå.

Ed. S c h a u m a n: Det framhölls redan vid den tidigare behandlingen utav detta ärende, att frågan om ordnar, titlar och adelskap är en bagatell, och det är den ju i själva verket. Men egendomligt är, att vid stora utskottets behandling av denna fråga infann sig icke mindre än två ministrar för att söka påverka stora utskottet i den riktning dessa ministrar ansågo vara den riktiga. Och jag tror det är första gången vid specialbehandlingen här, som t r i b u n e n bestigits av en talare, och jag har nu följt hans exempel.

Jag måste säga, att jag principiellt står på den ståndpunkten, att varken adelskap eller titlar eller ordnar borde givas i den finska republiken. De titlar, som här användas äro ju egentligen ryska titlar; alla dessa verkliga statsråds, titulär- och hovråds och ekonomidirektörs titlar och dylika, det är ju allt kvarlevor från den gamla ryska regimen. Jag kan ej förstå, att man har lust att upprätthålla detta system. I Sverige förekomma icke titlar, jag tror den enda titel, som där mycket sparsamt delas ut, är professorstiteln. I länder som stå oss avlägsnare, såsom Frankrike t. ex., förekomma icke heller titlar. Vad ordensförlänandet hos oss beträffar, så har det också varit det ryska systemet som följts. Nu senast, när riks-föreståndaren instiftade en orden, och det första gången gällde att dela ut densamma, så tillgick det på samma sätt som under den ryska tiden, nämligen att verkcheferna uppmanades föreslå så och så många som ansågos förtjänta. På det sättet förlorar ordensutmärkelsen all betydelse, men icke dess mindre finnas personer, som anse, att det vore lämpligt att fortgå på detta sätt, och då kunna vi möjligen komma därhän som vi kommit med frihetskorsen, nämligen att av frihetskorsen utdelats icke mindre än 57,000 stycken. Det är ändå väl starkt.

Jag uppreper att frågan är en bagatell, det är huvudsakligen en fråga om fasaden, en fråga om vilken fasad demokratin skall hava hos oss,

den monarkiska eller den verkligt demokratiska, som t. ex. förekommer i Schweiz. Vi hava emellertid en olycklig benägenhet att i stället för att söka exempel från verkligt demokratiska länder, söka sådana från länder som Bulgarien, Montenegro och dylika.

Jag ber emellertid, ehuru jag står på den ståndpunkten, att varken adelskap, titlar eller ordnar böra förlänas, ändå få göra ett kompromissförslag, icke ett sådant, som stora utskottet här har gjort, och som icke är lyckligt, därför att titlarna bibehållits, utan ett, enligt vilket det bleve möjligt för regeringen att giva ordnar åt utlänningar och likaså att tilldela utmärkelsetecken åt dem, som visat tapperhet i fält. Jag tillåter mig föreslå följande lydelse för §: „Adelskap, titlar eller ordnar må icke av regeringen förlänas åt republikens medborgare. Beträffande utmärkelsetecken för tapperhet i fält gäller vad härom särskilt stadgas”. På finska: „Aatelisarvoja, arvonimia tai ritarimerkkejä älköön hallitus antako tasavallan kansalaisille. Kunniamerkeistä, jotka annetaan sodassa osoitetusta urhoollisuudesta, on voimassa mitä siitä erikseen säädetään.”

Ed. R. Erich: Minä pyydän ehdottaa, että tämä pykälä saisi sen sanamuodon, joka sillä on neljännessä vastalauseessa, nimittäin seuraavan: „Älköön valtakunnassa vatedes annettako aatelisarvoja.” Sen johdosta mitä ed. Schauman äsken mainitsi, tahdon huomauttaa, että arvonimet sellaiset kuin kauppaneuvos, salaneuvos, hovineuvos, director chantus, joita meidän maassamme on käytetty, eivät ole erikoisesti venäläisiä, vaan ne ovat yleensä kansainvälisiä, taikka myös sellaisia, joita jo Ruotsin vallan aikana käytettiin. Erikoista venäläistä leimaa niillä ei ole. Myöskin pyydän huomauttaa, ettei Ruotsissa ole mitään nimenomaista kieltoa arvonimien antamista vastaan, vaikka käytäntö on kulkenut siihen suuntaan, että niitä hyvin rajoitetusti annetaan, osittain kyllä muitakin arvonimia kuin professorin titteli. Ja samoin olen varma siitä, että meillä käytäntö tulee kulkemaan samaan suuntaan meidän tarvitsematta säätää mitään tällaista kieltoa. Minä luulen, että tuo aateloimiskielto tässä suhteessa on aivan riittävä, vaikka siinäkin suhteessa pidän varmana, ettei täällä muutenkaan tul-taisi enää ketään korottamaan aatelissäätyyn. Sitävastoin olisi aivan sopimatonta ja vastoin historiallisia traditioneja, jos kiellettäisiin aatelisarvoja käyttämästä.

Ed. Ampuja: Professori Suolahti on esittänyt ulkomaisia esimerkkejä näistä arvonimistä.

Minä pyytaisn esittää myös erään englantilaisen nykyään huomattavimman kirjailijan Bernhard Shawin mielipiteen näistä arvomerkeistä. Hän sanoo jotenkin siihen tapaan että kelpo mies ei ota vastaan arvonimiä, keskinkertaisen arvo alenee niistä ja ala-arvoinen mies alentaa niiden arvon. Meillä on kelpomiehiä, jotka olisivat kiel-täytyneet vastaanottamasta arvomerkkejä ja arvo-nimiä, varsin vähän, keskinkertaisia, joiden arvoa on niillä alennettu meillä on hyvin paljon ja ala-arvoisia henkilöitä, jotka ovat saaneet arvomerkkejä, meillä on vielä enemmän. Ovathan meillä muutama vuosi takaperin Venäjän keisarivallan aikana maalaiselämän hiljaisuudessa toimineet ko-koomuspuolueen miehet anoneet alamaisimmalla nöyryydellä saada esim. kunnallisneuvoksen ni-men ja sitä vastaavan arvon tai jotakin muuta. Onhan näistä varsinkin hyötyä sanomalehtien pakinoitsijoilla, mutta ei minusta ole syytä läh-teä perustuslain voimalla edistämään näitten ala-arvoisten arvomerkkien anojien toiveita. Olen sitä mieltä, että tämä määräys olisi poistettava, mutta koska tämä on toivotonta, koska tämmöistä ehdotusta joka tapauksessa oikeiston taholta vas-tustetaan, koska heidän mielestään näitä arvo-merkkejä pitää säilyttää, niin minä ehdotan sel-laisen pykälän että: Suomen tasavallassa annetta-koon aatelisarvo ja ritarimerkki jokaiselle 30 vuotta täyttäneelle tasavallan kansalaiselle.

Ed. von W end t: Jag ber att få ansluta mig till herr Schaumans förslag, och kompletterar hans motivering med att såsom paragrafen i hans formulering avfattats, såväl ordensförlänin-gar åt utlänningar som lärda grader inom riket kunna utgivas, vilket med paragrafens tidigare stilisering varit omöjligt. Vidare blir det möj-ligt att åt hovrättsauskultant giva vicehäradshöv-dings titel, vilket man synes sätta synnerligen stort värde på.

Ed. Setälä: Neljännen vastalauseen alle-kirjoittajana minäkin kannatan ed. Erichin teke-mää ehdotusta. Minä katson tarpeettomaksi, että eduskunta perustuslain säännöksellä sitoo kätensä tämmöisessä aivan toisarvoisessa asiassa, jonka eduskunta milloin tahansa voi yksinkertaisella lainsäädännöllä järjestää.

Ed. Reinikainen: Minä pyydän kannat-taa ed. Helon tekemää ehdotusta.

Ed. Procopé: En ärad talare tidigare har påstått, att vi söka bulgariska och montenegrinska förebilder. Det har jag ännu aldrig vetat, att Bul-

gariens eller Montenegros statsskick skulle åberopats såsom förebilder i detta land. Men fullkomligt balkanskt synes mig detta ärende i sin löjlighet. Jag tycker vi hava annat att syssla med än att tala om dessa tingestar, som hängas på bröstet. Emellertid måste jag erkänna att herr Schaumans förslag i många avseenden är mycket förtjänstfullt framför allt därför att det bibehåller den dyrbara vicehäradshövdingstiteln. Men ur andra synpunkter är det mindre lämpligt. Om man har ordnar, så är det framför allt för att belöna utlänningar och de sätta värde på dem. Men ordnarna sjunka i kurs om det icke finnes någon som bär dem i det land, vars myndigheter förläna dem. Därför måste de kunna utdelas även i eget land. Jag vill ej förlänga diskussionen, men ber att få upprepa ett förslag som jag gjort i stora utskottet och föreslår följande lydelse för paragrafen: „I republiken må ej förlänas adelskap eller andra ärfylliga rättigheter”. Eller på finska: „Älköön tasavallassa annettako aatelis- eikä muita perinnöllisiä arvoja.” Genom detta stadgande undgår man det, som man på vänsterhåll tyckes hava fruktat mest, nämligen att genom utdelandet av något slags ärfylliga värdigheter det skulle tillskapas en klass i samhället, vilken vore skild från de övriga medborgarne. Genom ordenstecken och titlar skapas dock icke en sådan klass, ty titlarna gå i graven med sina bärare och ordnarna läggas i lådan när bäraren dör, om ej redan därförinnan.

Ed. Niukkanen: 6 §:n yhteydessä hylkäsi eduskunta ed. Estlanderin ehdotuksen, että onni ja saavutetut oikeudet asetettaisiin perustuslain suojeluksen alaisiksi. Tämä pykälä on mielestäni yhteydessä mainitun pykälän kanssa. Perustuslakivaliokunnan hallituksen esityksestä poistama runollinen sana „onni” epäilemättä tarkoittaa onnea saada joku komea arvonimi tahi ritarimerkki, joka onnenpotkaisu on varsinkin viimeaikoina kohdannut niin monta ihmistä. Kun eduskunta 6 §:n kohdalla verrattain kylmäkiskoisesti kohteli tällöistä onnea, vaatisi johdonmukaisuus eduskuntaa hyväksymään tämänkin pykälän perustuslakivaliokunnan ehdottamassa ankarammassa muodossa.

Ed. M. Erich: Minä pyydän kannattaa ed. Procopén tekemää ehdotusta, joka minun mielestäni sisältää sopivimman keskitien niiden monien eri ehdotusten välillä, mitä tässä asiassa on tehty.

Ed. R. Erich: Koska ed. Procopén tekemä ehdotus asiallisesti sisältää saman, kuin minun

tekemäni ja ed. Setälän kannattama ehdotus, niin voin yhtyä sitä kannattamaan. Voihan sen ansioksi mainita, että se tekee mahdolltomaksi senkin, että täällä luotaisiin perinnöllisiä kunniaaporvareita.

Ed. Eklund: Jag vill understöda herr Estlander. Herr Schauman har framhållit, att vid fördelning av de utmärkelser, som här äro i fråga, stora misstag ha begåtts, och det är verkligen fallet. Men det är en sak för sig. Likväl tror jag, att även i de fall, där de största misstagen begåtts, där man varit mest slösaktig med utmärkelsetecknen, särskilt med frihetsmedaljerna, så ha de haft sin betydelse. Mottagarna ha känt en viss tillfredsställelse, de ha stärkts i sin känsla, av att vara goda medborgare. Överhuvud finner jag att denna motvilja mot adelskap, titlar och ordnar är ett utslag av en nivelleringslust, som är vanlig i demokratin, men som icke bör gå alltför långt.

Ed. Kokko: Minä olisin valmis kannattamaan perustuslakivaliokunnan mietinnössä olevaa muotoa tälle 15 §:lle, sillä tasavaltalaisen kansan luonteeseen eivät kuulu ollenkaan mitkään sellaiset helyt eivätkä kunniamerkit, joista tässä pykälässä puhutaan. Vanha kalevalainen sananparsi kuuluu, että „kullat naisen kukkasia, hopeat hevonen helyjä”. Se todistaa, että Suomen kansalla on jo vanhoina aikoina ollut jonkunlainen halveksiva katsantokanta, ainakin miehisellä väestöllä, tuollaisia koristuksia ja helyjä kohtaan, joita nykyään on ruvettu kantamaan sekä ansiosta että ansiottomasti. Paitsi jo varsinaisen kansan taipumusta ja luonnetta vastaan viime aikoina ovat ne tulleet vastenmielisemmiksi siitä syystä että on jaettu väärin ja ansiottomasti monelle sekä kunniamerkkejä että myöskin arvonimiä. Pääsemme muutamista kiistoista ja sanomalehtikirjoituksista myöhemmin kun ei ole edes sitä aihetta että toiselle on annettu valtioneuvoksen, toiselle kunnallisneuvoksen arvonimi ilman ansioita tai ristiin ansioihin ja toiveisiin nähden.

Ed. Setälä: Minäkin saatan luopua kannattamasta ed. Erichin ehdotusta ja yhtyä ed. Procopén ehdotukseen. Mitä viimeisen puhujan lausuntoon tulee, en tahdo kilpailla Kalevalan argumenttien käyttämisessä. Tahtoisin vain kysyä, millä tavalla arvonimien ja ritarimerkkien poisriisuminen sekä ulko- että kotimaan miehiltä tullaan panemaan toimeen, jos hyväksytään perustuslakivaliokunnan alkuperäinen ehdotus?

Ed. Niukkanen: Edellisen puhujan lausunnon johdosta tuon esiin mielipiteenäni, että mielestäni voitaisiin aikaisemmin saatuihin merkkeihin nähden säätää jotakin sentapaista kuin mitä ed. Helo toi esille, nimittäin että ne pakko-luovutettaisiin, tietysti korvausta vastaan valtion museolle.

Ed. Lohi: Minusta tuntuu, että perustuslakivaliokunnan ehdotus on käytännössä mahdoton. Ei voida estää esimerkiksi, että joku kirjoittaa nimensä „hovineuvos”, „kunnallisneuvos” tai muu; sakotetaaneko siitä sitten? Toinen lähettää kirjeen, jossa tuo arvonimi on, miten se on esitettävissä? Kun niitä nyt kerran on olemassa, tuntuu minusta lapselliselta, että valtiomuoto-säännöksellä jo olevien nimien käyttäminen koetaan estää. Samoin on vaikea estää prenikoita käyttämästä. Yhtyisin ed. Procopén tekemään ehdotukseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Suolahti ed. Lanteen kannattamana ehdottanut, että esilläoleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Älköön tasavallassa annettako aatelisarvoja. Ritarimerkkejä älköön annettako muille kuin ulkomaalaisille ja sotilashenkilöille.” Kutsun tätä ed. Suolahden ehdotukseksi. Edelleen on ed. Helo ed. Reinikaisen kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Älköön tasavallassa annettako, älköönkä käytettäkö aatelisarvoja, arvonimiä eikä ritarimerkkejä.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Helon ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Eklundin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Schauman ed. von Wendtin kannattamana ehdottanut että esilläoleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Aatelisarvoja, arvonimiä tai ritarimerkkejä älköön hallitus antako tasavallan kansalaisille. Kunniamerkeistä, jotka annetaan sodassa osotetusta urhoollisuudesta, on voimassa mitä siitä erikseen säädetään.” Kutsun tätä ed. Schaumanin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Procopé ed. M. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Älköön tasavallassa annettako aatelis- eikä muita perinnöllisiä arvoja.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä: Ensiksi äänestetään ed. Helon ja ed. Procopén ehdotusten välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Suolahden ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaesitykseksi ed. Schaumanin ehdotusta vastaan ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan; ja lopuksi äänestetään ed. Estlanderin ehdotuksesta, että nyt kyseessäoleva pykälä poistettaisiin.

Menettelytapa hyväksytään.

Puhemies: On siis ensiksi äänestettävä ed. Helon ja ed. Procopén ehdotusten välillä.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Procopén ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Helon ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Procopén ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Procopén ja ed. Suolahden ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Procopén ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Suolahden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Procopén ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Procopén ja ed. Schaumanin ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Procopén ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on tässä äänestyksessä ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 108 „jaa”-ääntä ja 78 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Procopén ehdotuksen. Nyt on äänestys toimitettava ed. Procopén ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 111 „jaa”-ääntä ja 80 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Estlanderin ehdotuksesta.

5) Ken hyväksyy 15 §:n sellaisena, kuin se on edellisillä äänestyksillä hyväksytty, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 128 „jaa”-ääntä ja 54 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 15 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Procopé: I § 5, första paragrafen i det under behandling föreliggande kapitlet, har intagits följande stadgande: „finska medborgare äro likställda inför lagen”. Om detta innebär, att lagen är lika förpliktande för alla finska medborgare och att alla i lika mån äro skyddade genom lagen, är det ingenting att säga mot detta stadgande. Det uttrycker i så fall blott en grundprincip, som genomgår hela förslaget till regeringsform och det är en princip, som är riktig. Men därmed får icke och kan icke åsyftas, att icke vissa specialbestämmningar skulle gälla, vilka ställa en del medborgare i en särskild kategori antingen sålunda, att dessa medborgare tillerkännas vissa rättigheter, som andra icke hava, eller också fränkännas en del rättigheter. Jag ber blott att få hänvisa exempelvis till de olika bestämmningar, som gälla om rätt för näringsutövande. Bestämningen i 5 § kan icke avse att kränka dessa specialstadganden, men denna paragraf kan giva anledning till missförstånd, och ur denna synpunkt ber jag att få föreslå ett tilläggsstadgande. I Förenings- och Säkerhetsaktens andra moment ingår visserligen ett stadgande, som i det stora hela är fullkomligt lika lydande med det förevarande. Där stadgas, att alla medborgare äga en lika rätt inför lagen. Detta stadgande har emellertid icke kunnat giva anledning till något

missförstånd, därför att samtidigt med, att det utgavs, utkommo de privilegier eller åtminstone en del av de privilegier, som just ställde vissa medborgare uti särskilda kategorier. Privilegier överensstämma icke med vår tids skaplynne. Men nu är det på det sättet med en del av dessa gamla special- och privilegiestadganden, att de icke egentligen vidare framstå såsom specialförmåner, utan att de mera äro delar av rättsordningen i allmänhet, som icke favoriserar någon särskild samhällsklass. Jag ber att få hänvisa till ett par dylika stadganden. Så stadgas det exempelvis i bondeståndets privilegier bland annat, att grundrättan icke får höjas annat än i den ordning som är stadgad för grundlagsändring. Likaså har allmogen av ålder sig tillerkänd en rätt att torgföra sina varor oberoende av de bestämmningar som i övrigt gälla. Slutligen har allmogen en privilegieartad rätt till skatteköp, en rätt som väl är en av de viktigaste av allmogens privilegier. Borgarståndets förmånsrättigheter och privilegier, sådana de nu kvarstå, äro främst av offentligt rättslig natur. Specialstadganden finnas i fråga om tillsättande av borgmästare och råd. Vad prästerskapet och adeln vidkommer är det huvudsakligen fråga om skattefrihet för vissa gårdar som medlemmar av dessa samhällsklasser innehå. Men för adeln kommer ännu en omständighet till, och det är adelns testationsfrihet i städerna. Jag tror knappast att detta sistnämnda stadgande kan betecknas såsom en egentlig förmån för adeln framom övriga samhällsklasser, utan det är ett led i hela vår privaträtt sådan som den under århundraden har uppgjorts.

Jag har omnämnt dessa särskilda rättigheter för att påvisa, att desamma icke utan vidare kunna upphävas. Flere av dessa stadganden äro sådana, att det behöves andra stadganden i stället. Jag tror ingalunda heller, såsom jag redan i början hade äran säga, att meningen är att genom 5 § i den föreslagna lagen åstadkomma ett upphävande av alla specialbestämmningar. Men faran för en oriktig tolkning ligger nära till hands. Det förefaller därför som borde vi genom ett särskilt, i detta kapitel inryckt stadgande klargöra denna sak. Hänvisande härtill ber jag att få föreslå, att såsom en 16 § uti lagförslaget måtte intagas följande: „De förmåner och rättigheter, vilka på grund av privilegier eller andra särskilda stadganden tillkomma enskilda medborgare, grupper av medborgare eller korporationer, förbliva fortfarande i kraft, såvitt icke i denna regeringsform uttryckligen annorlunda stadgas.” På finska: „Ne edut ja oikeudet, jotka erioikeuksien tahi muitten erityisten säännösten nojalla

yksityisille kansalaisille, kansalaisryhmille tai yhtymille kuuluvat, pysytetään voimassa, ellei tässä hallitusmuodossa nimenomaan toisin säädetä."

Ed. Estlander: Jag ber att få understöda herr Procopés förslag. Enligt min tanke bjuder försiktigheten lagstiftaren att intaga ett stadgande sådant som detta, emedan man eljes måhända skulld råka i tvivelsmål om tolkningen av en del andra bestämmelser i regeringsformen. Såsom herr Procopé redan antydde, kan 5 § vara i detta avseende tvivel underkastad. Men också den omständigheten, att vissa stadganden av privilegienatur finnas uttryckligen förbehållna i denna lag, kunde giva stöd för en uppfattning därhän, att övriga privilegiestadganden vore upphävida, vilket mellertid icke kan vara riktigt, då flere av dessa stadganden icke kunna utan vederbörliga privilegieägares begivande upphävas.

Ed. Ritavuori: Olen sitä mieltä, että hallitusmuotoehdotus ei kaipaa sellaista selvennystä, kuin edustaja Procopé ehdotuksellaan on tarkoittanut.

Ed. Kotonen: Hallitusmuotoehdotuksen 95 §:stä käy selville, että ainoastaan sellaiset säännökset, jotka ovat ristiriidassa tämän hallitusmuodon kanssa, tulevat sen kautta kumotuksi. Näin ollen minustakin sellainen lisäys, jota täällä on ehdotettu, on aivan tarpeeton. Tarpeetonta on myös minusta erikoisesti korostaa vanhoja privilegioita ottamalla niistä nimenomainen säännös tähän uuteen hallitusmuotoon. Minusta ne kyllä saavat jäädä happenamaan niiden vanhojen säännösten varaan, joiden nojalla ne nytkin kulkevat.

Ed. Estlander: Det senaste andragandet giver yttermera tillkänna, hurusom ett dylikt tillkande tillägg är nödvändigt, ty just detta andragande påvisar vad som utgör bristen i de nuvarande stadgandena i och för sig, nämligen att man icke kan med bestämdhet säga, vilka av dessa undantagsstadganden verkliga stå i strid exempelvis med innehållet av § 5.

Ed. Kotonen: Viimeisen puhujan lausunto ei saanut minua ollenkaan vakuutetuksi hänen käsityksensä oikeutuksesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Procopé ed. Estlanderin kannattamana ehdotta-

nut, että nyt esillä olevaan lakiehdotukseen hyväksyttäisiin tälle kohdalle uusi §, jolla olisi seuraava sanamuoto: „Ne edut ja oikeudet, jotka erioikeuksien tahi muiden erityisten säännösten nojalla on yksityisille kansalaisille, kansalaisryhmille tai yhtymille kuuluvat, pysytetään voimassa, ellei tässä hallitusmuodossa nimenomaan toisin säädetä." Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy edustaja Procopén ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on sanottu ehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hylännyt ed. Procopén ehdotuksen.

16 §.

Keskustelu:

Ed. Laherma: Lakiehdotuksen 16 § on minussa herättänyt varsin sekavia tunteita ja tuntuu minusta, niinkuin tämä olisi omiaan tekemään tehottomaksi maan lait ja olisi se yksi niistä keinoja, joita omistavat luokat aina ovat käyttäneet väärin. Sen voin hyväksyä, jos olisi kysymyksessä maan puolustaminen erittäin kriittisenä hetkenä ja jos olisi silloin kysymyksessä käyttä tätä pykälää puolustustarkoitusta varten, koska yksityiseen omistusoikeuteen tai muuhun senkaltaiseen yhteiskunnan hyödyksi. Mutta kun useissa tapauksissa tapahtuu päinvastoin, että tällaisilla poikkeusmääräyksillä rajoitetaan suuressa määrin kansalaisten tavallisia yksityiselämässäänkin käytännössä olevia vapauksia, niin ei tällaisia poikkeusmääräyksiä voi puolustaa. Minä tahtoisin vaan mieliin palauttaa, millä tavalla tällaisia sotatilan poikkeusmääräyksiä on viime aikoina, viime vuosina maailmansodan aikana käytetty, niin hyvin meillä kuin muuallakin ja erittäin Venäjällä. Tiedämme myös, kuinka ankara taistelu on ollut kansanvallan ja byrokraatian välillä juuri tässä suhteessa myös länsieuroopalaisissa maissa. Kaikki tämä sorto kansalaisoikeuksia vastaan on tapahtunut juuri tällaisten poikkeuslakien nojalla. Jos on kysymyksessä saada sellaisten määräysten avulla yhteiskunnan hyväksi käyttää yksityisten kansalaisten omai-

suutta, niin siihen on käsittääkseni kansanedustuksella aina tilaisuus perustuslain säätämässä järjestyksessä ja asia voidaan siis sitä tietä järjestää. Senvuoksi minusta tuntuu, niinkuin tämä pykälä ei puolustaisi paikkaansa. Vielä vähemmän voi puolustaa paikkaansa se mainitussa pykälässä esitetty periaate, että sotapalveluksessa olevat voidaan tavallisen lain määräyksillä saat-
taa kokonaan erikoisasemaan kuin muut tavalliset kansalaiset. Tämä tuntuu sitäkin käsittämättömämmältä, kun sotapalvelukseen velvolliset meidänkin lakiemme mukaan ovat niin hyvin varattomat kuin varakkaat, niin hyvin sivistyneet kuin sivistymättömät. Minä siis katson, että sotapalveluksessa olevia ei voida asettaa miksikään pariluokaksi. Niiltä ei voida tavallisia kansalaisoikeuksia riistää senkään johdosta, että ovat valtion sinelliä kantamassa. Ehdotan että tämä pykälä kokonaan poistetaan.

Ed. Vainio: Minä pyydän saada kannattaa ed. Laherman ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Ed. Laherman lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että kaikki ne poikkeusmääräykset, jotka ovat olleet sodan aikana voimassa, ovat rasittaneet melkeinpä yksistään maanviljelijäväestöä ja että juuri sosialidemokraatit ovat olleet näitä poikkeusmääräyksiä ajamassa, joten siis ed. Laherman väite, että sosialidemokraatit vastustaisivat poikkeusmääräyksiä ei pidä paikkaansa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Laherma ed. Vainion kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy 16 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Laherman ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 16 §:n siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Toisen luvun nimike hyväksytään.

17 §.

Keskustelu:

Ed. R. Erich: Kun tässä luvussa puhutaan nimenomaan lainsäädännöstä ja kun eduskunnalla, kuten useista tämän hallitusmuodon pykälistä havaitaan ja kuten itsestäänkin on luonnollista, on muitakin kuin lainsäädännöllistä laatua olevia tehtäviä, ehdotan, että tämä pykälä tähän yhteyteen soveltumattomana kolmannelta luvusta poistettaisiin. Se mitä siinä lausutaan voidaan sopivasti sisällyttää hallitusmuotoehdotuksen toiseen pykälään, jossa se alkuaan on ollutkin.

Ed. Schuman: Jag anholder om att få understöda det av herr Erich nu väckta förslaget.

Ed. Laherma: Minä pyytäisin kannattaa perustuslakivaliokunnan mietintöön liittyvän toisen vastalauseen 17 §:n sanamuotoa. Mutta sen lisäksi pyytäisin ensimmäiseksi momentiksi ehdottaa kohdan, jossa nimenomaan määrätään äänioikeusikäraja ja rajoitukset äänioikeuteen nähden. Minusta tuntuu nimittäin, että ei voi puolustaa suuren valiokunnan kantaa enemmän kuin perustuslakivaliokunnan enemmistön kantaa, että hallitusmuotoon ei otettaisi tärkeintä kansalaisoikeutta — vaalioikeutta ja millä tavalla tätä vaalioikeutta käytetään. — Tahtoisin nimenomaan mainita, että useimmissa maissa on hallitusmuodossa tästä seikasta olemassa määräyksiä. Niin on laita Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Belgiassa, Sveitsissä, Unkarissa, Ranskassa, Espanjassa, Italiassa, Yhdysvalloissa j. n. e. Tuollainen varovaisuus, jättää tästä pois niin tärkeä seikka, ei ole minusta puolustettavissa enkä ymmärrä, että sillä millään tavalla valtiojärjestyksen merkitystä vähennettäisiin, vaikka tässä lyhyesti otettaisiin tällainen määräys. Minä pyytäisin siis ehdottaa, että 17 §:n ensimmäiseksi momentiksi otettaisiin seuraava määräys: „Eduskunta on yksikamarinen ja valitaan siihen edustajia välittömällä ja suhteellisilla vaaleilla, joissa jokaisella Suomen kansalaisella sekä miehellä että naisella, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt 21 vuotta ja joka ei ole holhouksenalainen tai laillisen tuomion nojalla hyvää mainetta vailla, on yhtäläinen äänioikeus” sekä 2 ja 3 momentit sillä tavalla kuin ne esiintyvät vastalauseessa.

Ed. Vainio: Minä pyydän kannattaa ed. Laherman tekemää ehdotusta.

Ed. Lohi: Minä ainoastaan aijon huomauttaa siitä, että ed. Laherman ehdotus on ristiriidassa valtiopäiväjärjestyksen 5 §:n kanssa, sillä siinä on muitakin äänioikeusrajoituksia, kuin mitä ed. Laherman ehdotus sisälsi.

Ed. Juutilainen: Olen valiokunnassa kyllä kannattanut sitä ajatusta, että hallitusmuodossa olisi pitänyt mainita se, että täällä on yksikamarinen eduskunta samoin kuin se minkäläinen vaalitapa täällä myöskin on olemassa. Mutta siihen on vastaan väitetty, että kun meillä on perustuslainluontoinen valtiopäiväjärjestys olemassa, ei se kaipaa hallitusmuodossa enää sen uudistamista. Kun olen sitä mieltä, ettei tämantapaista määräystä enää tähän saada, niin minä yhdyin kannattamaan suuren valiokunnan mietintöä ja vastustan ed. Erichin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Erich ed. Schaumanin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ed. Erichin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Laherma ed. Vainion kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi seuraavan muodon: „Eduskunta on yksikamarinen ja valitaan siihen edustajia välittömällä ja suhteellisilla vaaleilla, jossa jokaisella Suomen kansalaisella, sekä miehellä että naisella, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt 21 vuotta ja joka ei ole holhouksen alainen tai laillisen tuomion nojalla hyvää mainetta vailla, on yhtäläinen äänioikeus”, sekä toinen ja kolmas momentti kuten perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä toisessa vastalauseessa.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ensin äänestetään ed. Laherman ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä ja tämän jälkeen äänestetään ed. Erichin ehdotuksesta poistaa esillä oleva pykälä lakiehdotuksesta.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voitaa, on ed. Laherman ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

2) Ken hyväksyy 17 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa”; jos ei voittaa, on ed. Erichin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

18 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Med åberopande av motiveringen i reservation n:o 1 ber jag att få föreslå, att paragrafen finge den lydelse reservationen upptager.

Ed. von Born: Jag ber att få förena mig om det av herr Estlander gjorda förslaget.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

„Oikeus tehdä ehdotuksia uuden lain säätämisestä ja ennestään olevan muuttamisesta, selittämistä tai kumoamisesta on sekä presidentillä että eduskunnalla.

Presidentti käyttää aloteikeuttaan antamalla eduskunnalle esityksiä lakiehdotuksineen. Esiitysehdotukset laatii valtioneuvosto. Sellaisesta ehdotuksesta on hankittava lausunto, kun asia kuuluu perustuslakien, taikka siviili-, rikos- tai prosessilainsäädännön alalle, korkeimmalta oikeudelta, mutta kun se koskee hallintoa, korkeimmalta hallinto-oikeudelta taikka molemmilta.

Eduskunnan lainsäädäntöalote tehdään esitysehdotuksen johdosta, jonka edustaja on asianmukaisesti tehnyt perustuslain ja yleisen lain säätämisestä, muuttamisesta, selittämistä tai kumoamisesta.

Lainsäädäntöasian käsittelystä valtiopäivillä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä.”

Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

19 §.

Keskustelu:

Ed. Setälä: Jos kerran presidentin tehtävänä on kansan ylimpänä luottamusmiehenä valvoa eduskunnan työtä, niin on luonnollista että hänelle myöskin annetaan veto-oikeus, vaikkakin vain semmoinen veto-oikeus, joka sisältää vetoomisen kansaan. Jos presidentille annettaisiin ehdoton kiello-oikeus, niin tämä tietenkin olisi kansanvaltion hallitusmuotoon soveltumaton. Mutta sellainen veto-oikeus, josta nyt on kysymys, veto-oikeus, joka ei sisällä mitään muuta kuin että presidentti saattaa vaatia, että kansan tulee saada lausua mielipiteensä laista, ennenkuin se pannaan käytäntöön, ei ole vähimmäissäkään määrässä epäkansanvaltainen. Päinvastoin se on eräs laji kansanäänestystä, vaikka käytännöllisemmässä muodossa kuin nimenomainen kansanäänestys erikoisista lakiteksteistä.

Mutta jos kerran presidentillä on oleva vetoomisoikeus kansaan, niin sen oikeuden täytyy olla sopusoinnussa valtiosäännön yleisten perusteitten kanssa. Ja yhtenä yleisenä perusteena valtiosäännössämme on, että jollei kansan mielipide ole siinä määrin ehdotetun muutoksen puolella että $\frac{2}{3}$ eduskunnasta sitä puoltaa, niin muutosta ei ole tehtävä. Valtiosäännöthän sisältävät vain yleiset suuntaviivat kansan valtioelämän toiminnalle. Ne ovat suunnatut pitempiä aikoja varten, ei saata kuulua asiaankaan, että niitä yhtenä ja alituisesti muutetaan. Eihän, niinkuin usein on mainittu, Englannissa ole ollut tapana muuttaa valtiosääntöä. Tätä ei myöskään yleensä tapahdu Amerikassa. Ja siis presidentin kansaan vedotessa osottautuu, että vaikka yksinkertainen enemmistö muutoksen puolelle on saatavissa, sitä kuitenkin ei kannata kaksi kolmannesta edustajista, niin on katsottava aivan oikeaksi että silloin laki raukeaa.

Saatetaan kyllä sanoa, että perustuslait meillä ovat jokseenkin turvatut äkkinäisiä muutoksia

vastaan ja erittäinkin voidaan sanoa, ettei ole luultavaa, että jos kerran joillakulla valtiopäivillä on saatu $\frac{1}{6}$ eduskunnassa äänestämään jonkun perustuslain kiireellisyys puolesta että silloin seuraavilla valtiopäivillä ei saataisi $\frac{2}{3}$ äänestämään hyväksymisen puolesta. Jos tämä on pidettävä varmana, silloin ei pitäisi olla mitään syytä edes vastustaa tämän $\frac{2}{3}$ määrä-enemmistön vaatimusta. Toisaalta sitä väitetä, että on riittävästi jo olemassa turva äkkinäisiä perustuslain muutoksia vastaan, voitaisiin käyttää ainoastaan semmoisen mielipiteen hyväksi, ettei perustuslakikysymyksissä presidentti ensinkään saisi käyttää veto-oikeutta. Mutta jos hänellä kerran on veto-oikeus perustuslakikysymyksessä, niin on luonnollista että sen jälkeen kuin hän on kansaan vedonnut, vaaditaan sama, mikä muutenkin vaaditaan perustuslain säätämisen aikaansaamiseksi. Lainsäädännön pitää antaa hänen veto-oikeudelleen se kannatus, ettei yksinkertaisella enemmistöllä saa säädetyksi lakia, jonka kannatus on alentunut $\frac{5}{6}$ osasta niin vähäksi että enään vaivoin yksinkertainen enemmistö on saavutettavissa.

Voidaan ehkä sanoa että tämä on pelkkä teoreettinen kysymys, jolla ei ole mitään käytännöllistä merkitystä. Tahdon kuitenkin valaista tätä asiaa yhdellä esimerkillä ja näyttää että sillä saattaa olla käytännöllinen merkitys.

Minä mainitsen todisteena tuon kuuluisan, tai olisi sanottava surullisen kuuluisan valtalain. Se julistettiin eduskunnassa kiireelliseksi $\frac{1}{6}$ annetuista äänistä. Moni, joka ei ensinkään hyväksynyt valtalakia, katsoi ettei voinut äänestää sen kiireellisyyttä vastaan, koska itse asia luonteeltaan oli semmoinen, että se täytyi tunnustaa kiireelliseksi niissä oloissa, joissa silloin oltiin. Sen jälkeen kuin se oli kiireelliseksi julistettu, saavutti se myös $\frac{2}{3}$ äänen enemmistön. Sen jälkeen tapahtuivat uudet vaalit. Mutta näiden uusien vaalien tapahduttua, valtalaila vielä valtiopäivien alussa oli yksinkertainen enemmistö, $\frac{2}{3}$ ei varmaankaan olisi saatu. Jos siis silloin olisi ollut meneteltävä tämän uuden ehdotuksen mukaan, niin valtalaki olisi aivan ehdottomasti tullut laiksi, ja siitä ei nyt voitaisi päästä muulla kuin näillä määräänemmistöillä $\frac{1}{6}$ ja $\frac{2}{3}$:lla, s. o. ei ensinkään. Me istuisimme siinä auttamattomasti kiinni. Ja minä uskon, että on ainakin hyvin suuri osa Suomen kansaa, joka pitäisi tätä erinomaisen suurena onnettomuutena.

Minä katson siis tätä asiaa myös käytännöllisesti merkitykselliseksi, niinkuin se kieltämättä periaatteellisesti on. Jos esilläoleva 19 § tämmöisenä hyväksytään kuin suuri valiokunta on sen ehdottanut, niin se arveluttavasti tulee poikkea-

maan yhdestä meidän valtiosääntömme yleisestä periaatteesta, ja sen vuoksi minä tahdon panna tähän pykälään aivan erikoisen merkityksen.

Ed. Ritavuori: Hallitusmuotoehdotuksen 19 § myöntää presidentille laajemman veto-oikeuden kuin mitä yleensä tasavaltaisissa valtiosäännöissä tavataan. Niinpä Sveitsissä hallituksella ei ole mitään veto-oikeutta; Ranskassa presidentillä on vain oikeus palauttaa parlamentin hyväksymä laki parlamentin uudestaan käsiteltäväksi, mutta hän ei voi lykätä sitä uusien vaalien jälkeen. Samoin on laita Amerikan Yhdysvalloissa, jossa presidentin valta on kuitenkin erittäin tärkeä tekijä valtion elimistössä. Ei ole siis kysymystä siitä, että tässä hallitusmuotoehdotuksessa presidentille olisi myönnetty rajoitetumpi veto-oikeus kuin on muissa tasavaltaisissa maissa. Asia on aivan päinvastoin.

Mitä erityisesti tulee perustuslain säätämiseen, johon nähden oikeiston taholta on vaadittu vaikuttavampaa vetoa presidentille myönnettäväksi, on huomattava että hallitusmuotoehdotuksen mukaan, kun sen ohessa otetaan huomioon, mitä valtiopäiväjärjestys asiasta sisältää, perustuslain säätäminen ja -muuttaminen on tehty melkoista vaikeammaksi kuin tasavaltaisten valtiosääntöjen mukaan yleensä.

Ranskassa perustuslain säätämiseen tai muuttamiseen ei ole tarpeen muuta kuin, että parlamentin kumpikin kamari yksinkertaisella äänten enemmistöllä hyväksyy lain ja että molemmat kamarit sen jälkeen yhteisessä istunnossa sen vahvistavat. Mitään uusia vaaleja ei ennen vahvistamista ole tarpeen. Amerikan Yhdysvalloissa vaaditaan perustuslain muuttamiseen $\frac{2}{3}$ äänten enemmistö parlamentissa. Sen jälkeen alistetaan muutos eri valtioiden lakiasäätävien laitosten hyväksyttäväksi yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Kun $\frac{3}{4}$ valtioista on siten lain hyväksynyt, saavuttaa se pätevyys. Meillä taas vaaditaan ensin, joko että eduskunta $\frac{2}{3}$ äänten enemmistöllä on lain hyväksynyt, tai että laki on hyväksytty kaksilla valtiopäivillä, joiden välillä vaali on tapahtunut, ja jälkimäisillä sen ohessa $\frac{2}{3}$ äänten enemmistöllä. Tämän jälkeen voi presidentti vielä asettaa vetonsa, jonka jälkeen asia vielä lykkääntyy yli uusien vaalien, jolloin eduskunnan on hyväksyttävä laki yksinkertaisella äänten enemmistöllä, jotta se astuisi voimaan.

Mikäli yleensä muodoista on apua, on kai myönnettävä, että tämä hallitusmuotoehdotus asettaa takeita siitä, että perustuslain muutoksia ei liian äkkinaisesti tehdä. Oikeiston taholta perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä vas-

talauseessa on väitetty, että hallitusmuotoehdotus olisi epäjohtonmukainen siinä, että sen mukaan eduskunta, sen jälkeen kun presidentti perustuslain muutosta vastaan on asettanut vetonsa, voi uusien vaalien jälkeen yksinkertaisella äänten enemmistöllä hyväksyä lain, ja että tämä muka olisi ristiriidassa valtiopäiväjärjestyksen määräysten kanssa. Tätä en mitenkään voi myöntää. Sitä käsittelyä, joka eduskunnassa tapahtuu sen jälkeen kuin presidentti on asettanut vetonsa, ei voida verrata lain säännönmukaiseen käsittelyyn eduskunnassa. On otettava huomioon että eduskunta ennen vetoa jo on laillisessa järjestyksessä hyväksynyt lain ja että sen hyväksyminen on edelleen voimassa. Laki on vain vahvistusta vailla; presidentin kieltämän vahvistuksen sijaan astuu nyt kansan vahvistus, jonka kansa antaa uusilla vaaleilla valitsemansa eduskunnan kautta. Tämä vahvistus on lähinnä verrattavissa siihen vahvistukseen, jonka Amerikan Yhdysvalloissa lakia säätävät laitokset yksinkertaisella äänten enemmistöllä antavat perustuslain muutokselle, jonka parlamentti on $\frac{2}{3}$ enemmistöllä hyväksynyt.

Tälle veto-kysymykselle on käsittääkseni annettu täällä liian suuri merkitys. Kun hallitusmuotoehdotus edellyttää parlamentaarista hallitusjärjestelmää, jota käsittääkseni muutoin ei millään taholta ole, ainakaan suoraan, vastustettu, — ja vaikeata sen vastustaminen epäilemättä olisikin aikana, jolloin kaikissa Euroopan johtavissa valtakunnissa vallitsee parlamentaarinen hallitusjärjestelmä —, niin kysymys veto-oikeuden laajuudesta ei käytännöllisesti ole kovinkaan merkityksellinen, kuten edustajat Setälä, Erich ja Malminvaara aivan oikein vastalauseessaan huomauttavat. Kannatan puolestani tämän pykälän hyväksymistä muuttamatta.

Ed. Estlander: I och med denna paragrafs antagande uti stora utskottets formulering kommer den kanske mest avgörande brytning att ske med vår hittills gällande regeringsform. Under sådana förhållanden synes det mig att man icke kan fästa nog stor vikt vid denna paragrafs formulering och innehåll. Det sades här av den första talaren att ett absolut veto, lagt i presidentens hand, icke skulle överensstämma med en demokratisk författning. Enligt min tanke är detta icke riktigt, ty det bör ju dock framhållas, att presidenten icke är vald på livstid, utan att hans veto förfaller efter viss tid, nämligen vid utgången av hans egen embetsperiod. Om någon betydelse skall tilläggas regeringsformens bestämmelse därom, att presidenten eger att stadfästa lagförslag,

som av enkammararen antagas, så måste detta väl innebära, att han har befogenhet att granska desamma och avgöra huruvida de böra stadfästas eller icke. Enligt min tanke vore det synnerligen nödvändigt i vårt statssamhälle med dess enkamarsystem och med kändedom om, huru detta enkamarsystem fungerar, att presidenten erhåller ett absolut veto, ehuru det knappast kan kallas ett absolut veto, då det förfaller efter några år. Jag vill dock ej väcka förslag därom annat än försävt det gäller grundlag samt lant- och sjöförsvarets organisation. Jag ber därför få föreslå den lydelse stadgandet har i I reservationen.

Ed. R y ö m ä: Viitaten perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä toisessa vastalauseessa sivulla 63—64 oleviin perusteluihin ehdotan tälle pykälälle seuraavan muodon: „Laki, jonka eduskunta on hyväksynyt, esitellään viipymättä valtioneuvostossa presidentille, joka antaa määräyksen sen julkaisemisesta sanamuodoltaan sellaisena, kuin sen eduskunta on hyväksynyt.” Tämä ehdotus siis sisältää sen, että presidentillä ei olisi mitään veto-oikeutta, vaan että eduskunnan säätämät lait vahvistettaisiin viipymättä siinä muodossa, kuin eduskunta on ne hyväksynyt. Ihmettelen, että tällaista todennäköisesti kuolleeksi kirjaimiksi muodostuvaa määräystä ollenkaan yritetäänkään ottaa tekeillä olevaan hallitusmuotoon, ja olisin odottanut, että keskusta ainakin tässä asiassa olisi yhtynyt meihin.

Ed. af F o r s e l l e s: I överensstämmelse därmed vad jag redan yttrade vid första behandlingen av lagförslaget anser jag att presidenten bör inrymmas en stark regeringsmakt och därför vara i besittning av en vetorätt: absolut veto i grundlags och försvarsfrågor samt suspensivt veto i andra lagfrågor. Under sådana förhållanden ber jag få understöda ldgm Estlanders förslag i den form det har i I reservationen.

Ed. S e t ä l ä: Edustaja Ritavuoren lausunnon johdosta tahtoisin sanoa ainoastaan seuraavaa: Ensinnäkin hänen referaattinsa IV vastalauseesta oli jokseenkin epätarkka. Siinä ei ole sanottu esim. että suuren valiokunnan ehdotuksessa ehdotettu menettely olisi „ristiriidassa valtiopäiväjärjestyksen kanssa”, vaan on ainoastaan sanottu, että „olisi epä johdonmukaista jos eduskunta sen jälkeen kuin valtionpäämies on vetoaan käyttänyt, voisi päättää perustuslainmuutoksen yksinkertaisella äänten enemmistöllä; siksi on tällöin, kuten perustuslain säädännössä muutenkin, vaadittava kahden kolmasosan enem-

mistö.” Sopimatonta on myös ottaa esimerkiksi tässä sellaisten maiden valtiosääntöjä, joissa on kaksikamarijärjestelmä, ja erittäin sopimatonta ottaa vertauskohdaksi Amerikan Yhdysvaltain lainsäädäntöjärjestelmä, mitä perustuslainmuutoksiin tulee, koska jokaiselle on tunnettua, että Amerikan Yhdysvalloissa valtiosäännön muuttaminen on niin vaikeata, että se tosiasiallisesti on miltei mahdotonta. Minä pysyn siis siinä, mitä äsken lausuin, ja ehdotan, että pykälä saisi sen sanamuodon, joka sillä on neljännessä vastalauseessa, joten siis toinen momentti tulisi näin kuuluvaksi: „Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta sen on hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen muuttumattomana enemmistöllä taikka, kun on kysymys perustuksista, kahdella kolmasosalla annetuista äänistä. Muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.”

Ed. H u l t i n: Kannatan tämän pykälän suhteen neljättä vastalauseetta. Vastalauseen tämän ehdotuksen ei ainakaan voi väittää sisältävän mitään luokkapyyteitä, vaan johtuu se päinvastoin kansanvaltaisuuden vaatimuksesta. Täällä on monasti paheksuttu, että eduskunta viime kesänä poikkeuksellisen tilanteen pakotuksesta tuli säätämään lakia vähemmällä äänimäärällä kuin tavallisissa oloissa. Jos suuren valiokunnan ehdotus nyt hyväksytään, tulee perustuslaissa säädettyksi, että eduskunta toisilla valtiopäivillä voi säätää perustuslakia vähemmällä äänimäärällä kuin toisilla. Jos presidentti ei vahvista eduskunnan päättämää perustuslakia ja se tämän johdosta joutuu uusien vaalien jälkeen kokoontuvan eduskunnan ratkaistavaksi, voi näet vaalien kautta osoittautua, että sillä mielipiteellä, joka edellisillä valtiopäivillä pääsi tuon lain säädännössä voitolle saaden $\frac{2}{3}$ äänten enemmistön, ei olekaan enään kansassa yhtä suurta kannatusta kuin silloin. Se ehkä ei saavutakaan enään niin suurta enemmistöä, kuin perustuslain säätämisestä on määrätty, vaan ehkä ainoastaan niukan yksinkertaisen enemmistön. Jos laki sellaisissa oloissa syntyy tämän pykälän nojalla, ei tämä varmaankaan voi olla herättämättä katkeruutta valitsijakunnassa, jonka ratkaisuun uusien vaalien kautta on asiassa vedottu. Mistä syystä siis tahdotaan aikaansaada tällainen poikkeus yleisestä perustuslain säädännön järjestyksestä? Tuntuu siltä, kuin tarkoituksena olisi vain presidentin nolaaminen sen vuoksi, että hän on uskaltanut kieltäytyä ensi kerralla lakia vahvistamasta. Tällaisesta menet-

telystä olisi luonnollisesti seurauksena hallituksen päämiehen arvovallan vähentäminen ja halventaminen, joka ei suinkaan voi koitua maan eduksi. Vaikka minäkään en usko, että kysymyksessäoleva pykälä tässä kohdin usein voi tulla sovelletetuksi, pidän sitä periaatteen kannalta kuitenkin niin epäjohdonmukaisena, että se mielestäni välttämättä kaipaava korjausta siihen tapaan, kuin neljännessä vastalauseessa ehdotetaan. Tahdon lisäksi huomauttaa, että tämä korjaus kuuluu niihin, jotka useiden edustajien mielestä ovat välttämättömänä edellytyksenä tämän hallitusmuodon lopulliselle hyväksymiselle.

Ministeri Alkio: Minä puolestani kannattaisin pykälää siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Minä käsitan, että on aivan riittävät takeet siihen, ettei lakeja, ei myöskään perustuslakeja, tule kypsymättöminä vahvistetuksi, jos tämä pykälä saadaan voimaan. Ed. Ritavuori on jo huomauttanut siitä, että todellisuudessa voi käydä niin, että viipyy kokonaista 6 vuotta, ennenkuin perustuslakimuutos saadaan aikaan, jos tämä pykälä hyväksytään tällaisena. Minä olen ainakin tämän 13 vuoden aikana, jolloin Suomessa on yritetty säätää lakeja uuden eduskuntajärjestelmän perusteella, tullut siihen käsitykseen, että kaikista niistä jarrutustoimenpiteistä, jotka vallinneen hallitusvallan puolelta on asetettu toimimaan lakien vahvistamista vastaan, on ollut ainoastaan vahinkoa tälle yhteiskunnalle. Jos olisivat ne lait, joita täällä ensi vuosina säädettiin, aikanaan astuneet voimaan, minä olen vakuutettu siitä, että moni asia olisi paremmin, kuin nyt. Senvuoksi katsoisin että ne, jotka tässä nyt tahtovat vedota siihen, että presidentillä olisi valta siinä määrässä, kuin tehty ehdotukset edellyttävät, estää lain voimaantulemista, eivät tarkoitakaan siinä oikeastaan sitä, että pyrittäisiin vetoamaan kansan oikeuteen estää kypsymättömän lain voimaantuloa, vaan tässä tahdotaan vedota siihen, että eräät ryhmäkunnat, jotka luulevat voitavansa vaikuttaa presidentin toimenpiteisiin, voisivat kansan tahtoa vastaan aiheuttaa tällaista lainsäädännön estämistä. Minä senvuoksi toivoisin, että tämä pykälä tulisi hyväksytyksi suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa.

Ed. R. Erich: Ed. Setälä on jo puhunut siitä, että ed. Ritavuori lausunnossaan esitti asian niin, että Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa presidentin veto-oikeudella olisi verrattain vähäinen merkitys. Mutta niinkuin hyvästi tiedetään on asianlaita kumminkin aivan toisenlainen. Tie-

detään, että mitä tavalliseen yleiseen lainsäädäntöön tulee tämä presidentin veto-oikeus vaikuttaa erinomaisen tehokkaasti ja sitä käytetäänkin sangen useasti. Mitä taas tulee Pohjois-Amerikan Yhdysvaltojen liittovaltionsäädännön muuttamiseen, niin on sitä ylenmäärin vaikeutettu, että syytä voi sanoa, että sen muuttaminen käy melkein mahdottomaksi, niinkuin myös todellisuudessa on havaittu asianlaidan olevan. Sillä ne vaatimukset, jotka siinä on asetettu perustuslainsäädännölle, ovat nim. korotettu äänimäärä eli määränemistä kummassakin kamarissa ja sitten vaatimus, että $\frac{3}{4}$ osavaltioiden lainsäätäjäkunnista tulee hyväksyä tämä muutos, ovat siksi pitkälle meneviä, siksi vaikeuttavia muotoja, että liittovaltionsäädännön muuttaminen kohtaa erinomaisen suuria vaikeuksia. Eikä Ranskassakaan valtiosäädännön muuttaminen ole mikään niin aivan helppo asia, koska ensinnäkin molempain kamarien tulee olla yksimieliset siitä, että valtiosäädännön muuttamiseen ensinnäkin on ryhdyttävä, ja kansalliskokouksen, joksi kamarit sitten yhdistyvät, tulee hyväksyä muutos, tosin yksinkertaisella enemmistöllä. Näin ollen me emme voi väittää, ettei muuallakin tasavaltaisissa valtioissa, olisi asetettu vaikeuttavia määräyksiä perustuslain eli valtiosäädännön muutoksille. Eikä voida katsoa johdonmukaiseksi sitä, jos täällä nyt luovutaan vaatimasta $\frac{2}{3}$ enemmistöä, kun perustuslain muutosta koskeva asia joutuu uudelleen käsiteltäväksi, sen jälkeen kuin presidentti on veto-oikeutta käyttänyt. Kaikki mitä tässä on lausuttu siitä, että johdonmukaisuus vaatii ylläpitämään samaa vaatimusta tässäkin tapauksessa, on täydellisesti paikallaan, ja sitä voidaan myös valaista käytännöllisillä esimerkeillä. Kun presidentti on käyttänyt veto-oikeuttaan perustuslakehdotusta vastaan, niin tämä ehdotus sitten uusien vaalien jälkeen voitaisiin eduskunnassa hyväksyä yksinkertaisella enemmistöllä. Nyt on ajateltavissa, että samasta asiasta tehdään uusi alote. Tämä uusi alote joutuu silloin paljoo huonompaan asemaan kuin tuo aikaisempi ehdotus, joka on hyväksyttävissä yksinkertaisella enemmistöllä. Kenties tuo uusi alote on paljon parempi; kenties se paremmin vastaa kansan todellista tahtoa. Mutta sitä ei voida hyväksyä yksinkertaisella enemmistöllä. Sitävastoin tuo aikaisemmin nostettu ehdotus, jota vastaan presidentti on veto-oikeuttaan käyttänyt, se voidaan hyväksyä yksinkertaisella enemmistöllä. Tämä on kieltämättä epäjohdonmukaista. En siis voi ymmärtää, että olisi mitään pätevää syytä asettua sitä muutosehdotusta vastaan, joka on 4 vastalauseessa ehdotettu. Ja sitä vähemmän olisi oikeas-

taan syytä tätä johdonmukaista menettelyä vastustaa, kun täällä juuri on lausuttu, että todellisuudessa kai presidentti kuitenkin vain aniharvoin, kenties ei milloinkaan, tulisi tätä veto-oikeutta käyttämään. Miksi ei silloin voida nyt kyseessä olevaan johdonmukaisuuden vaatimukseen suostua? Minä siis pyydän kannattaa sitä ehdotusta, joka sisältyy 4 vastalauseeseen.

Tässä samassa yhteydessä pyydän saada tehdä erään pienen huomautuksen, joka koskee tätä pykälää yleensä. Tässä puhutaan siitä, että eduskunta on hyväksynyt lain. Sitä vastaan voidaan huomauttaa, että valtiopäiväjärjestyksessä aivan johdonmukaisesti, vallankin 75 §:ssä puhutaan siitä, että eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen. Se sanontatapa, jota tässä pykälässä on käytetty, ei siis ole sopusoinnussa valtiopäiväjärjestyksen käyttämän sanamuodon kanssa eikä se myös ole asiallisesti aivan täsmällinen. Sillä eduskunta hyväksyy, kuten tiedämme, lakiehdotuksen. Tämä tulee laiksi silloin, kun se saapi valtiopäämiehen vahvistuksen, minkä jälkeen se vielä on lakina julkaistava. Olisi siis oikeastaan johdonmukaisinta sanoa: „Sittenkuin eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen” j. n. e. Ehdotan, että ainakin tässä 19 §:n 1 momenttiin tehtäisiin tämä muutos. Johdonmukaisuus vaatisi, että myös 3 momenttiin tehtäisiin vastaava muutos, sanottaisiin: „Jollei presidentti kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun lakiehdotus on hänelle vahvistettavaksi toimitettu” j. n. e. Voidaan tietysti sanoa ankaran johdonmukaisuuden vaativan, että myös 2 momentissa puhuttaisiin lakiehdotuksesta. Mutta tätä nyt en katsoisi niin välttämättömäksi, koskapa tavallisesti puhutaan siitä, että laki vahvistetaan, kuten tässäkin sanotaan: „laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta on sen hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista” j. n. e. Minä luulen, että me tehden tosin itsemme syypääksi pieneen epäjohdonmukaisuuteen, voisimme jättää tuon 2 momentin tässä kohden muuttamatta. Sitä vastoin on kyllä syytä ensimmäiseen ja kolmanteen momenttiin tehdä tuo muutos, että „laki” sanan sijasta käytetään sanaa „lakiehdotus”.

Ed. Lehtokoski: Minusta on varsin vaarallista keskittää yhden miehen käsiin niin suurta valtaa, kuin täällä on ehdotettu eräissä puheenvuoroissa. Minusta tuntuu siltä, että lainsäädäntö yksinomaan kuuluu eduskunnalle ja näin ollen minä yhdyn kannattamaan ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Ed. Åkerblom: I § 19 har från demokratiskt håll gjorts så stora eftergifter åt anhan-

garna av en stark regeringsmakt, att dessa med glädje borde nöja sig med stadgandet i den form, som stora utskottet givit detsamma. Presidenten har fått rätt att stadfästa lagar i stället för att man från demokratiskt håll icke skulle hava velat veta av annat, än att han skulle få kungöra lantdagens beslut. Och vid stadfästandet har presidenten fått en betydande apparat till sitt förfogande, nämligen högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, av vilka han kan infordra utlåtande om nya lagförslag. Det torde kunna förutses, att dessa rådgivare ofta nog hava sociala intressen, som äro rakt motsatta folkets representanters intressen, och att de därför lätt frästas att råda presidenten att förkasta lagförslag. Då härtill kommer att lagförslag, som vägrats stadfästelse, måste efter nya val antagas i samma form som de först antagits, så har lagstiftningen erhållit en så stark dämpare, att jag icke kan understöda de yrkanden om ännu större maktbefogenhet åt presidenten, som här föreslås, utan understöder stora utskottets förslag, vilket måste betecknas som en kompromiss mellan ett rent demokratiskt statsskick och en oinskränkt regeringsmakt.

Ed. Estlander: Herr Erichs förslag om att ordet „lag” skulle på vissa ställen i förevarande paragraf utbytas mot „lagförslag” anhallar jag om att få understöda. Och då i alla fall ärendet går tillbaka till stora utskottet, skulle jag anse det vara i sin ordning, att förslaget till omformulering, i händelse lantdagen antager herr Erichs förslag, skulle ske i stora utskottet.

Ed. Ritavuori: Sen johdosta että täällä on viitattu siihen mahdollisuuteen, että lain hyväksyminen tulisi riippumaan siitä, josko tämä pykälä tulisi muutetuksi haluttuun suuntaan, pyydän huomauttaa seuraavaa. Joka kerran pitää tärkeänä, että hallitusmuoto aikaansaadaan nyt nopeasti, hän ei voi hylätä hallitusmuotoehdotusta sillä perusteella, että hän on eri mieltä siinä olevasta säännöksestä, josta itse sanoo, ettei se käytännöllisesti ole kovinkaan merkityksellinen.

Ed. Setälä: Minä pyysin puheenvuoroa ministeri Alkion lausunnon johdosta. Hän sanoi, että minun tekemäni ehdotus tarkoittaa antaa jollekulle ryhmäkunnalle tilaisuutta vaikuttaa presidentin päätökseen. Minä en saata ymmärtää, missä tässä suhteessa on eroitus suuren valiokunnan ehdotuksen ja neljännen vastalauseen ehdotuksen välillä. Koska suuren valiokunnan

ehdotuskin myöntää presidentille veto-oikeuden myös perustuslakiasioissa, niin kai senkin mukaan jollakin ryhmäkunnalla, jos se tahtoo vaikuttaa presidenttiin ja jos sillä on tilaisuus vaikuttaa häneen, on yhtä suuri mahdollisuus häneen vaikuttaa, tuli tässä kumpi ehdotus tahansa hyväksytyksi. Eihän tässä ole kysymyskään siitä, että presidentti ratkaisisi asian. Kysymys on ainoastaan siitä voiko olla silloin, niinkuin yleensä on sääntönä, tällä ehdotuksella pysyväisesti $\frac{2}{3}$ kannatus eduskunnassa, jotta se laiksi tulisi. Mitä viimeksi annettuun lausuntoon tulee, olen minä puolestani yhdellä hyvällä valaisevalla esimerkillä, nim. valtalain esimerkillä, todistanut, että nyt esillä olevalla säännöksellä on myös käytännöllinen merkitys.

Ed. Procopé: Jag bad om ordet först och främst för att understöda en formulering av föreliggande paragrafs 1 och 3 mom. enligt herr Erichs förslag. Samtidigt ville jag yttra några ord om denna fråga överhuvud. Faran av stadgandet sådant, som det nu är föreslaget, ligger därutinnan, att presidenten blir tvungen att omedelbart efter det, att lagförslaget har behandlats i riksdagen, utlysa nya val, därest han vägrar sanktion. Det föreligger alltid faran, att den ministrar han har, skall vägra att sitta kvar, så framt han icke utlyser nya val, då man nämligen utav regeringsformens ordalydelse kan få den uppfattningen, att nya val böra omedelbart utlysas. Härigenom skyddar man sig icke mot förhastade beslut från riksdagens sida och mot beslut som framkallas av tillfälliga stämningar. Ett sådant skydd kan man få endast ifall man inrycker en tidsbestämning i stadgandet av innehåll, att lagen får ånyo i riksdagen upptagas först efter en viss tid. Jag ber antydningssvis få betona att liknande stadganden eller stadganden med samma syftemål återfinnas i särskilda utländska grundlagar, så t. ex. i Norges. Hänvisande härtill ber jag få föreslå, att 2 mom. i den förevarande paragrafen måtte få följande lydelse: „Lagen skall stadfästas i den lydelse, vari den av riksdagen antagits. Varder lagen ej av presidenten stadfäst, blir den gällande utan stadfästelse, därest riksdagen efter nya val ånyo godkänner densamma oförändrad med flertalet av de avgivna rösterna. Dock må lagen icke till sådan förnyad behandling av riksdagen upptagas förrän minst två år förflutit sedan lagen senast antogs. Varder lagen icke sålunda antagen skall den anses hava förfallit.” Och på finska: „Laki on vahvistettava sellaisena kuin eduskunta on sen hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistusta-

kin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä annetuista äänistä. Lakia alkoon kuitenkin eduskunnassa otettako tällaiseen uuteen käsittelyyn ennenkuin vähintään kahden vuoden kuluttua siitä, kuin laki viimeksi hyväksyttiin. Ellei lakia tällöin uudelleen hyväksytä, on se katsottava rauenneeksi.”

Första och tredje momentet skulle bliva oförändrade. Jag betraktar ej detta som en slutgiltigt lycklig lösning, men i varje fall som en bättre än den lösning, som föreslås av utskottet.

Ministeri Alkio: Ellen minä ole väärin ymmärtänyt, ed. Estlanderin ehdotus sisältää ehdotoman veto-oikeuden presidentille, ja presidentin veto-oikeus ei kai suinkaan tarkoita sitä, että hän yksityisenä tai yhtenä henkilönä harjottaisi jonkunlaista määräysvaltaa vaan omia intressejään tavoitellen, vaan että hän valvoisi vähemmistöjen oikeutta. Sellaisena siis täytyy tulla siihen, että jos vaaditaan joka tapauksessa $\frac{2}{3}$ äänen enemmistö, ennenkuin mikään perustuslakimuutos saada aikaan, merkitsevät nämä asiat yhteensä sen, että verrattain pieni vähemmistö, siis $\frac{1}{3}$, voisi estää hyvinkin tärkeitä muutoksia, joita esimerkiksi yhteiskunnallisten uudistusten vuoksi olisi välttämätöntä lakiin saada. Minä jo äsken viittasin siihen, että 13 vuotinen kokemus, joka on saatu tämän eduskunnan työstä, on riittävästi osottanut sen, että jos eduskunnan työt olisivat tulleet sitä mukaa lakina voimaan, meillä moni asia olisi paljon paremmin kuin nyt. Enkä minä usko, että sellaisella jarrutuksella, jota tietäisi presidentin ja eduskunnan vähemmistön harjoittama vastustus lain voimaantumisen suhteen, saavutettaisiin niitä toivottuja tuloksia, joihin tässä pyritään.

Ed. Juutilainen: Ed. Erich ankanan johdonmukaisuuden nimessä koettaa vähentää eduskunnan merkitystä kun hän ehdotti, että sana „laki” muutettaisiin: „lakiehdotus”, ja haluaisi hän siirtää merkitystä sitä enemmän presidentille. Tähän pyydän huomauttaa, että tämä suuri keksintö on tehty vasta nähdäkseni tänä iltana täällä. Perustuslakikomitea aikoinaan käytti sitä samaa sanamuotoa, mikä nytkin on perustuslakivaliokunnan ehdotuksessa. Samoin monarkistisessa hallitusmuotoehdotuksessa niinkään sanotaan: „Sittenkuin eduskunta on hyväksynyt lain, toimitetaan se kuninkaalle” j. n. e. Näinollen en voi antaa mitään merkitystä ed. Erichin ehdotukselle. Olin alkuaan sillä kannalla, että presidentillä olisi oikeus lähettää laki yhden kerran takai-

sin eduskuntaan, sitten kun se kokoontuu seuraaville valtiopäiville, ja jos valtiopäivät hyväksyvät sen yksinkertaisella enemmistöllä muuttamatta, niin se astuu laiksi. Kun kuitenkin tässä, niinkuin monissa muissakin kohdin, on pitänyt harjoittaa sovittelua, olen yhtynyt perustuslakivaliokunnassa siihen muotoon, jollaisena se nyt esiintyy suuren valiokunnan mietinnössä. Huomautan niille, jotka ovat koettaneet painostaa sitä, että tämän pykälän muodosta riippuu hallitusmuodon syntyminen, että tässä, jos missään, on suuren valiokunnan ehdotus, perustuslakivaliokunnan ehdotus alkujaan, sovittelujen tulos. Toiselta puolen ei presidentille myönnettäisi mitään veto-oikeutta ja toiselta puolen vaaditaan sitä mahdollisimman pitkälle. Näinollen ei mielestäni ole oikeutta yhdeltä puolen asettua jyrkästi omia vaatimuksia esittämään, kuten on yritetty tehdä.

Ed. Setälä on täällä pariin kertaan ilmoittanut tuoneensa esiin varsin valaisevan esimerkin kun on maininnut valtalain. Käsitän asian niin että valtalaki oli niin erikoinen että tuskinpa tuleva presidentti saanee senluontoista lakia käsiteltäväkseen, sillä se oli kuitenkin ensimmäinen ote Suomen itsenäiseksi julistamisesta, sanottakoon siitä murten mitä hyvänsä. Ja luulenkin että ed. Setälä tahtoi vain saada prikata tuota edesmennyttä vainajaa. Olisin sitä mieltä tässä asiassa että valtalaki, huolimatta puutteistaan, on kumminkin siksi kunniakas vainaja ettei sitä mielestäni sopisi käydä priikkaamaan. Huomautan niihin väitteisiin, joita on tehty, että perustuslain luontoinen laki tulee myöskin yksinkertaisella enemmistöllä laiksi, että onhan tilaisuus eduskunnassa sillä pienellä vähemmistöllä, joka voi lykätä perustuslain luontoisen asian yli vaalien, harkita asiaa sen tarkemmin ja punnita ennenkuin se julistaa sen kiireelliseksi.

Ed. A m p u j a: Pari professoria, edustajat Setälä ja Erich eivät aja täällä taaskaan rehellistä politiikkaa, eikä oikeata valtiotiedettä, jonka edustaja varsinkin viime mainittu on. He eivät vahingossakaan ota esimerkkejä sellaisista maista, joissa on kansanvaltainen valtiomuoto, esim. Sveitsi. Ja tuo maahan kumminkin on kestänyt kaikki myrskyt viime vuosina ja aikaisemmin paremmin kuin mikään muu maa. On erityisesti meidän sosialistien piireissä ollut aina ihailun esiinää tuo maa. Siellä ovat saaneet kaikkina aikoina kaikkien maiden vallankumoukselliset tyysijän, eivätkä ne ole kyenneet kiihotuksella sen maan hyvää järjestystä rikkomaan. Mikseivät valtio-oppineet pyri esittämään sieltä valaisevia

esimerkkejä? Sentähden tietysti, että se on heidän taantumukselliselle politiikalleen vahingollista. He palaavat sitävastoin mielellään sellaisiin maihin, joista voidaan osottaa esimerkkejä, että siellä hallitusmuotoon muutoksien saanti on tehty lainsäädännöllä melkein mahdottomaksi. Mutta niissä maissa on myöskin esimerkkejä, että tilanne on niille vaarallinen. Amerikan Yhdysvalloissa ovat sosialistit olleet eräinä aikoina hyvin huolestuneina, että siellä pyritään monarkiaan, kuitenkin muutamia vuosia takaperin erittäin hälyyttäviä tietoja antoivat sieltä, ettei voi olla pitkää aikaa kun amerikalaisen kapitalismin vaikutuksesta voidaan pystyttää kruunupää, perinnöllinen kuningas presidentin tilalle. Tämä lienee tai onkin salainen toivomus meidän kuninkaantekijä-valtio-oppineillemme, vaikka he eivät tahdo tätä rehellisesti julkisanaa. He kammoksuvat tosiasiaa kaikkea kansanvaltaa, mutta he pukevut tämän ajatuksensa kierään muotoon. He ovat ottaneet ohjeekseen Danielson-Kalmarin keksimän kieron lausunnon kansan „pysyvistä tahdosta”. Se oli hän, joka monarkistien kokouksessa, jossa kuningasaatetta ruvettiin ensin valmistamaan, kehitti tuon ajatuksen kansan „pysyvistä” tahdosta. Tämä on siksi venyvä käsite, että sitä voivat taantumukselliset käyttää, jos niillä vaan on keinoja siihen, vaikka he saisivat $\frac{1}{6}$ edustuksen eduskuntaan, niin he voisivat rahan avulla, ostamalla sanomalehtiä ja kaikilla muilla keinoilla selittää, että tämä on kansan pyhä tahto, vaikkei kansa sitä tällä kertaa ole onnistunut ymmärtämään. Ja heillä on lisäksi käytettävissään pappeja, jotka sanovat, että vaikkei se ole tällä kertaa kansantahto, se on kumminkin jumalan tahto. Ja niin aina esettäisiin $\frac{1}{6}$:n ja yhden presidentin avulla lainsäädäntötyö sillä ihanteellisella tavalla. Esimerkit osottavat eurooppalaisista maista, että taantumukselliset luokat hallituksien päämiesten avulla melkeinpä kokonaan voivat estää asiallisia lainsäädäntöuudistuksia toimeenpanemasta. Sitä haluavat meidän monarkistit myös. Ministeri Alkio käytti vertausta meidän ryhmästä, että täällä on taas vaarallinen henki, joka voi viedä turmioon. Minä sovittaisin tämän esimerkin entisiin nuor-suomalaisiin professoreihin, että heissä asuu haaksirikkoutuneen suomettelaisen puolueen taantumuksellisten professorien henki ja se voi johtaa kokoomuksen turmioon.

Ed. Setälä: Tahtoisin vain vieläkin ministeri Alkion lausunnon johdosta sanoa, että minun ehdotukseni ei sisällä minkäänlaista ehdotusta että presidentillä olisi ehdoton veto-oikeus. Se

jarrutus, joka on estänyt lainsäädäntöä meillä toteutumasta siihen suuntaan kuin eduskunta on päättänyt, se on niinkuin yleisesti on tunnettua, kokonaan johtunut maan riippuvasta asemasta; sitä vastoin ei ole tietääkseni vielä milloinkaan tapahtunut että määräenemmistöt olisivat estäneet lainsäädäntöä. Kuinka suuren kunnioituksen tahtoo valtalakivainajalle antaa, se kai riippuu kunkin asianomaisen mausta ja aistista. Minä luulen kumminkin että kaikki voimme olla tyytyväisiä että vainaja on poissa meidän keskuudestamme, ja varmaan toivoisimme että vainaja niin vähän kuin mahdollista myöskin kummittelisi täällä.

Ed. Österholm: Jag ber få understöda det förslag som framställts av herr Procopé.

Ministeri Alkio: Minun täytyy huomauttaa että minä en lausunnossani muista ainakaan nimittäneeni ed. Setälän ehdotusta, sillä olin tarkoittanut toista. Mutta jos niin olen sanonut, niin se olisi sanavirhe.

Mitä sitten tulee jarrutukseen meidän oman eduskuntamme säätämien lakien suhteen, niin tosiasiaan on, että kaikki jarrutus ei ole johtunut vain Venäjällä asuvasta keisarista, vaan useimmiten, esim. niihin työväenlakeihin nähden, jotka ensi vuosina (1909) säädettiin, niihinkin nähden, mikäli on julkisuuteen tullut, jarrutus lähti kotimaasta; samoin kieltolakiin nähden ja kunnallislakiin nähden niinkään. Minä siis pelkään, että sellainen verraten pieni ryhmä on vaikuttanut siihen että nämä lait jäivät aikanaan vahvistamatta; samanlaista toimintaa voisi tulla nyt jatkumaan, jos hallitusmuotoon jätetään semmoinen määräys, joka tekisi tällaisen vähemmistön vaikutuksen mahdolliseksi. Ja senvuoksi tahdotaisin että tässä kerta kaikkiaan päästäisiin semmoisesta paikallaan seisomisesta että kun kansaneduskunta kerran päättää lain, niin siitä myöskin laki tulee.

Ed. Schaumann: Jag hörde herr Setälä nyss säga, att om vetorätten blivit missbrukad hos oss, så har det berott utslutande därpå att vi stått i avhängigt förhållande till Ryssland och att monarken ej varit vår egen. Herr Alkio har redan delvis vederlagt detta. Jag skall be få anföra ett exempel, ett bland många, därpå att vetorättens begagnande har skett genom att inhemska män tillstyrkt monarken att inlägga veto. Det gäller de kommunala lagar, som antogs här första gången — 1908, tror jag. Det var utslutande genom senatens, den s. k. inhemska rege-

ringens bemödanden, som kommunallagarna aldrig blevo stadfästa. Flere dylika exempel skulle kunna anföras. Jag är övertygad om att de, som så ivrade senaste sommar under alldeles exceptionellt ogynsamma förhållanden för stiftande av en regeringsform och ville hava en monarki, att de i sitt innersta just främst tänkte på det, att de kunde begagna sig av monarken och hans vetorätt för att hindra de av lantdagen antagna lagarna att bliva stadfästade.

Ed. Itkonen: Valtalain esimerkin esille ottaminen tässä tilaisuudessa ei minun mielestäni ollenkaan ole sopivaa. Jos kerran sellainen tilanne uudelleen tulee, jollaisen vallitessa valtalaki säädettiin, niin silloin siinä eivät mitkään presidentin veto-oikeudet auta, silloin on kansalla voimakeinot puolellaan ja silloin kaikenlaiset veto-oikeudet ovat ainoastaan rauhallisen kehityksen tiellä. Saksan esimerkki aivan viimeksi on osoittanut että, silloin kun vallankumouksellinen tilanne vallitsee, silloin ei edes perinnöllinen keisarius voi vallankumouksen vaatimuksia vastustaa, sen vähemmän presidentin veto-oikeudet, joten minun mielestäni presidentin veto-oikeuden mahdollisimman suuri rajoittaminen takaa rauhallisen kehityksen sekä tavallisina aikoina että myöskin vallankumouksellisinä aikoina.

Ed. P. Virkkunen: Täällä ovat eräät edustajat, jotka kannattavat 19 §:n sisällystä suuren valiokunnan esittämässä muodossa, ryhtyneet tutkimaan ja tiedustelemaan, mistä syystä neljännen vastalauseen kannattajat tämän pykälän muodostamisen suhteen ovat niin jyrkkiä kuin he ovat. Sekä ministeri Alkio että ed. Ampuja ovat tätä asiaa tutkineet, ja molemmat ovat tutkimuksessaan tulleet siihen tulokseen, että ovat voineet esittää vähemmän hyviä vaikuttamia niissä, jotka kyseessä olevassa asiassa ovat neljännen vastalauseen kannalla ja tällä kannalla pysyvät. Että ed. Ampuja toisin ajattelevia kohtaan latelee sopimattomuuksia, sekin on valitettavaa, mutta sillehän ei mahda mitään eikä siihen myöskään kiinnitä suurempaa huomiota. Hänen taholtaan on täällä saanut tottua monenlaiseen esiintymiseen. Mutta että ministeri Alkio katsoo mahdolliseksi jotakin samansuuntaista lausua, se on sentään liikaa hänen arvokkaassa asemassaan olevan henkilön puolelta. Minun täytyy suoraan sanoa, että sellainen esiintyminen on ministeri Alkiolle sekä sopimatonta että luvaton; minä toivon, että kun hän pikakirjoituksesta lukee, mitä hän on sanonut, hän silloin itse hätkähtää.

Mikä on siis syytä siihen, että neljännen vasta-

lauseen ehdotuksen omaksuneet pysyvät tällä kannalla? Syy on yksinkertaisesti se, että katsotaan tarpeelliseksi ja välttämättömäksi myöskin hallitusmuodossamme ylläpitää valtiopäiväjärjestyksemme määräyksiä perustuslain muutosten edellytyksistä. Siitähän voidaan olla eri mieltä, onko valtiopäiväjärjestyksen säätämä määräenemmistö tarpeellinen vai eikö; siitä voidaan ja siitä ollaan tässä eduskunnassa eri mieltä. Mutta niinkauvan kuin tällainen vähemmistöjen vaikutusvaltaa turvaava määräys on valtiopäiväjärjestyksessä, on se saatava viimeisiä johtopäätöksiänsä myöten turvatuksi myöskin tulevassa hallitusmuodossamme. On niiden asia, jotka ovat katsoneet voivansa poiketa valtiopäiväjärjestyksemme yleisestä periaatteesta, selittää, mistä syystä he ovat voineet mennä tekemään tällaisen poikkeuksellisen ehdotuksen. Vastauksen antaminen on heidän asiansa eikä niiden, jotka katsovat velvollisuudekseen viimeiseen saakka ylläpitää valtiopäiväjärjestyksemme johdonmukaisia määräyksiä perustuslain säätämisyjärjestyksestä.

Ministeri Alkio: Minun on suorastansa mahdollon ymmärtää sitä rippipuhetta, jonka ed. Virkkunen on tässä minulle pitänyt. Minä olen yksinkertaisesti tuonut esiin sen ajatuksen, että tässä on kysymys antaa vähemmistölle valta estää jonkun lain voimaantulemista ja että siitä olen käyttänyt sanaa jarrutus, se on yleisesti tunnettu parlamenttaarinen sana. Luullakseni ed. Virkkusen pitäisi ymmärtää ettei se silti ole mikään loukkaus. Minä siis heitän takaisin tämän syytöksen huomauttamalla nimenomaan siitä, että minulla on tässä pikakirjoitusjäljennös omasta lausunnostani enkä löydä siinä pahempaa kuin sen, että olen sanonut ainoastaan tässä pyritään siihen, että vähemmistöllä olisi vaikutusvaltaa estääkseen jonkun lain voimaan tulemista.

Ed. P. Virkkunen: Minulla ei ole edessäni ministeri Alkion ensimmäisen lausunnon pikakirjoitusselostusta, mutta hän on lausunut sen ajatuksen — minä näen sen kyllä, kun ennätän lausunnon lukea —, että ne, jotka 19 §:n säätämisessä ovat neljännen vastalauseen kannalla, tarkoittavat tällä tavalla hankkia itselleen mahdollisuutta aikansa vaikuttaa sellaiseen tasavallan presidenttiin, joka vaikutuksille on altis. Se ajatus hänen lausunnossaan oli; hänen sanojansa en vielä ole lukenut. On loukkaavaa etsiä ja esittää tällaisia vaikuttimia niissä, jotka ovat toisella kannalla kuin puhuja itse.

Ministeri Alkio: Ensiksikin minä en ole puhunut neljännestä vastalauseesta ja sen kannalla

olevista sellaisenaan sanakaan. Minä olen puhunut yleensä siitä, että ne jotka pyrkivät saamaan vähemmistölle sellaisen vaikutusvallan, josta oli kysymys tässä, ne tarkoittavat siis saada sen kautta aikaan vähemmistöjarrutusta, etteivät enemmistön säätämät lait tulisi voimaan. Siinä koko asia, enkä minä käsitä, että tässä on minikäänlaista loukkausta.

Ed. Setälä: Ed. Schauman on ilmeisesti väärinkäsittänyt minun lausuntoni tai sitten hän ei ole kuullut mitä minä sanoin. Minä en ollenkaan kieltänyt sitä, että meillä veto-oikeutta on väärin käytetty. Päinvastoin minä sen myönsin. Minä sanoin että tämän veto-oikeuden väärinkäyttäminen riippui siitä, että me olimme riippuvassa asemassa, ja siinä minä pysyn. Onko joku ryhmäkunta kotimaassa voinut vaikuttaa tuon veto-oikeuden käyttäjiin, se on asia erikseen, mutta semmoinen ei olisi voinut ylipäänsä tapahtua, jos maamme ei olisi ollut riippuvassa asemassa. Sentapaista vaikutusta presidenttiin ei uusissa oloissa voi ollenkaan olettaa. Minä olen siis myöntänyt, että veto-oikeutta on väärinkäytetty, mutta olen sanonut että määräenemmistöt eivät ole millään tavalla koko eduskunnan aikana vaikuttaneet jarruttavasti lainsäädäntöön. Tässä ei ole kysymys siitä, onko presidentillä oleva veto-oikeus vai eikö, sillä kaikki ehdotukset, yhtäläyvin suuren valiokunnan ehdotus kuin neljännen vastalauseen ehdotus, myöntävät presidentille veto-oikeuden perustuslakikysymyksissä. Kysymys on ainoastaan määräenemmistöstä. Eikä myöskään se, mitä neljäs vastalause ehdottaa, vaadi vähemmistölle mitään sen suurempaa oikeutta, kuin mikä vähemmistöille yleensä meidän valtiosääntömme perusteiden mukaan on myönnetty, silloinkuin on kysymys perustuslain säätämisestä.

Ed. P. Virkkunen: Olen ministeri Alkiolle kiitollinen siitä, että hän antoi käteeni pikakirjoittajan todistuksen siitä, mitä hän äskén on lausunut, mutta kun minä nyt silmilläni näen sen, minkä äskén korvillani kuulin, minun täytyy ihmetellä sitä, että ministeri Alkiolle itselleen ei näytä olevan mahdollista arvostella, mitä oikeastaan sisältyy hänen sanoihinsa. Hän on sanonut näin: „— — — Senvuoksi katsoisin, että ne, jotka tässä nyt tahtovat vedota siihen, että presidentillä olisi valta siinä määrässä, kuin tehdyt ehdotukset edellyttävät, estää lain voimaantulemista, „— ja nyt seuraa tämä —” eivät tarkoittakaan siinä oikeastaan sitä, että pyrittäisiin vetoamaan kan-

san oikeuteen estää kypsymättömän lain voimaantuloa, vaan tässä tahdotaan vedota siihen, että eräät ryhmäkunnat, jotka luulevat voivansa vaikuttaa presidentin toimenpiteisiin, voisivat kansan tahtoa vastaan aiheuttaa tällaista lainsäädännön estämistä." Tällaisia tarkoituksia ministeri Alkio etsii ja mielestensä löytää niissä, jotka ovat toisella kannalla kuin hän. Pyydän ministeri Alkiota itseänsä uudelleen punnitsemaan, eikö minun askeinen moitelauseeni häntä vastaan ollut täysin aiheutettu.

Ministeri Alkio: Minä punnitsen sen oman tunteen tarkasti enkä tämänkään luetun lausunnon jälkeen voi tulla muuta kuin siihen käsitykseen, että ed. Virkkunen on vetänyt minun lausunnostani juuri sellaisia johtopäätöksiä, joita hän epäilee minun vetäneen hänen ja hänen kanssaan samalla kannalla olevien lausunnoista. Hän nimenomaan sanoi: sen ajatuksen sisälsi hänen, nimittäin Alkion, lausunto. Nyt on asia siten, että minä en todellakaan ole lausunnossani tarkoittanut mitään muuta kuin sitä, että tässä on tarkoitus saada vähemmistölle valta estää kansan enemmistön tahdon lakina voimaan tulemasta. Tämä on jokseenkin selvää puhetta. Jos tämä ei ole tarkoitus, niin minä pyydän, että ed. Virkkunen selittää, mikä on tarkoitus siinä, kun pyritään siihen, että $\frac{1}{3}$ eduskuntaa voisi estää laiksi tulemasta $\frac{2}{3}$ eduskunnan päätöksen?

Ed. Kotonen: Keskustelu alkaa käydä jo niin syvämietteiseksi, että minä meidän syrjässä olijojen järkiparan vuoksi pyytäisin, että se lopetettaisiin.

Ed. P. Virkkunen: Tähän viimeiseen ministeri Alkion kysymykseen pyydän heti vastata: Tarkoitus on ylläpitää valtiopäiväjärjestyksen määräyksiä perustuslain säätämisen edellytyksistä.

Ministeri Alkio: Vai niin!

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan muodon: „Sittenkuin eduskunta on hyväksynyt lain, toimitetaan se vahvistettavaksi presidentille, joka, ellei laki perustu muuttamatta hy-

väsyttyn hallituksen esitykseen, 14 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan siitä vaatii lausunnon korkeimmalta oikeudelta taikka korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta on sen hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, on se rauennut, jos on kysymys perustuslaista tahi laista, joka sisältää perustuslain muutoksen, selityksen tai kumoamisen taikka poikkeuksen siitä. Sama olkoon voimassa laista, joka tarkoittaa maa- ja meripuolustuksen järjestämistä.

Jos presidentti kieltäytyy vahvistamasta muuta kuin 2 momentissa mainittua lakia, tulee se vahvistamattakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy lain muuttamattomana vähintään kahdella kolmasosalla annetuista äänistä; muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.

Jollei presidentti kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun laki on hänelle vahvistettavaksi toimitettu, ole sitä vahvistanut, katsotaan hänen kieltäytyneen lakia vahvistamasta."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Ryömä ed. Lehtokosken kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Laki, jonka eduskunta on hyväksynyt, esitellään viipymättä valtioneuvostossa presidentille, joka antaa määräyksen sen julkaisemisesta sanamuodoltaan sellaisena kuin sen eduskunta on hyväksynyt."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Setälä ed. Hultinin kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

1 momentti sellaisena, kuin se on valiokunnan mietinnössä.

2 momentti: „Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta sen on hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä taikka, kun on kysymys perustuslaista, kahdella kolmasosalla annetuista äänistä. Muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.

Jollei presidentti kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun laki on hänelle vahvistettavaksi toimitettu, ole sitä vahvistanut, katsotaan hänen kieltäytyneen lakia vahvistamasta."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Setälän ehdotukseksi.

Edelleen on edustaja Erich ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän ensimmäisessä momentissa ensimmäisellä ri-

villä oleva sana „lain” muutetaan „lakiehdotuksen” ja kolmannessa momentissa toisella rivillä oleva sana „laki” sanaksi „lakiehdotus”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Erichin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Procopé ed. Österholmin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevassa pykälässä 2 momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Laki on vahvistettava sellaisena kuin eduskunta sen on hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä annetuista äänistä. Lakia alkoon kuitenkin eduskunnassa otettako tällaiseen uusintakäsittelyyn, ennenkuin vähintään 2 vuoden kuluttua siitä, kun laki viimeksi hyväksyttiin. Ellei lakia uudelleen hyväksytä, on se katsottava rauenneeksi.” Kutsun tätä ed. Procopén ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Koska ed. Erichin ehdotus on sellainen, että se saattaa tulla hyväksytyksi riippumatta siitä, minkä sisältöiseksi pykälä muuten hyväksytään, lienee sopivinta ensin äänestää muista muutosehdotuksista ja sen jälkeen erikseen sanotusta ehdotuksesta. Esitän senvuoksi hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensiksi äänestetään ed. Ryömän ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Setälän ehdotusta vastaan. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Procopén ehdotusta vastaan, ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan ja lopuksi päätetään ed. Erichin muutosehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: On siis ensiksi äänestettävä ed. Ryömän ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Estlanderin ehdotuksen.

Äänestys ed. Estlanderin ja ed. Setälän ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Setälän ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Setälän ehdotuksen.

Äänestys ed. Setälän ja ed. Procopén ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Setälän ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Setälän ehdotuksen.

Äänestys ed. Setälän ja suuren valiokunnan ehdotusten välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Setälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 136 „jaa”- ja 52 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Puhemies: Tämän jälkeen on päätös tehtävä ed. Erichin ehdotuksesta.

5) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Erichin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 134 „jaa”- ja 49 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 19 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Nix: Då tiden är så långt framskriden, tager jag mig friheten föreslå, att plenum avbrytes.

Ed. Estlander: Jag ber att få understöda det förslag, som herr Nix här gjorde.

Puhemies: Katson asiakseni jättää eduskunnan päätettäväksi, haluaako eduskunta jatkaa.

täysi-istuntoa, vai haluaako se että istunto keskeytetään.

Ed. Kotonen: Kun näinkin hitaasti on edistynyt hallitusmuotoasian käsittely ja suotava olisi, että ainakin toinen lukeminen asiassa saataisiin päättymään tällä viikolla hyvissä ajoin, jotta maaseutuedustajatkin voisivat päästä helluntai-pyhinä kotona käymään, ehdotan että istuntoa edelleen jatkettaisiin ja toivon että ne edustajat, jotka viettävät eduskunnan aikaa pyytämällä lippuäänestystä silloinkin kun on selvä häviö tietävissä, lakkaisivat siitä.

Ed. Estlander: Jag vill som motivering till det förslag jag understödde framhålla, att arbetet säkert blir bättre, om det göres på dagen och icke såsom nu natten därtill användes. Det är ju ett faktum, att lantdagens arbete för övrigt står, varför vi kunna mycket väl börja i morgon tidigt och hinna säkert lika långt som om vi fortsätta natten igenom.

Puhemies: Asiassa kai lienee äänestettävä.

Ed. Snellman: Minä myöskin pyytäisin saada kannattaa tehtyä ehdotusta, sillä on liaksi rasittavaa terveydelle että täällä useina öinä peräkkäin istutaan. Alotettakoon istunto aamusella aikaisemmin. Tämä on muutenkin mitä raikainta ivaa pyrittäessä 9 sitä enemmän 8 tuntiin työpäivään.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan äänestysesityksen.

Äänestys ja päätös:

Ken haluaa jatkaa eduskunnan täysi-istuntoa, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Nixin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 111 „jaa”- ja 62 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt jatkaa istuntoa.

20—21 §:t esitellään kumpikin erikseen ja hyväksytään keskustelutta.

22 §.

Keskustelu:

Ed. von Born: Jag skulle be att få föreslå, att föreliggande pragraf måtte erhålla en lydelse.

som i huvudsak överensstämmer med yrkandet i första reservationen, nämligen sålunda: „På finska och svenska språken skola lagberedningen och lagstiftningen ske samt regeringens framställningar och meddelanden till lantdagen göras, så ock lagar och författningar utfärdas samt riksdagsbeslutet, riksdagens expeditioner och utskottsbetänkanden avfattas”. Denna ordalydelse innebär väsentligen detsamma som den formulering, vilken ingår i stora utskottets betänkande, men är något fullständigare och korrektare samt överensstämmer bättre med de önskningsmål, som i detta avseende förefinnas på svenskt håll.

Ed. Estlander: Jag understöder friherre von Borns förslag och framhåller, att i detta stadgande visserligen upptages en del bestämmelser, som ingå exempelvis i L. O., men att därutöver däri också skulle komma att ingå stadganden, som äro oavvisligt nödvändiga, om man verkligen vill åt det svenska språket bereda en tillbörlig plats inom administrationen och lagstiftningen.

Ed. Juutilainen: Kun valtiopäiväjärjestyksessä pääasiassa jo on ne määräykset, mitkä sisältyvät tähän 22 §:ään ja kun hallitusmuodossa ei ole yleensä tarkkoja ohjesääntöjä kaikista asioista, niin minä ehdotan, että keko pykälä poistettaisiin. Aikaisemmissa hallitusmuotoesityksissä ei ole koko tämäntapaista pykälää koskaan ollut. Viittaan vielä että 14 §:ssä sanotaan että suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää j. n. e. joka riittää ruotsalaisille takeeksi.

Ed. Joukahainen: Kannatan ed. Juutilaisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. von Born ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä tulisi kuulumaan: „Suomen- ja ruotsinkielillä on lainvalmistelu ja lainsäädäntö toimitettava sekä hallituksen esitykset ja tiedonannot eduskunnalle tehtävä samoin kuin lait ja asetukset annettava sekä eduskuntapäätös, eduskunnan toimituskirjat ja valiokuntamietinnöt laadittava”. Kutsun tätä ehdotusta ed. von Bornin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Juutilainen ed. Joukahaisen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan äänestysmenettelyn: Ensin äänestetään ed. von Bornin ja suuren valiokunnan mietinnön ehdotuksen välillä. Tämän jälkeen päätetään ed. Juutilaisen ehdotuksesta, että pykälä poistettai-siin.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. von Bornin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 152 „jaa”-ääntä ja 31 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

2) Ken hyväksyy 22 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Juutilaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 88 „jaa”-ääntä ja 99 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt poistaa lakiehdotuksesta nyt esillä olevan pykälän.

3 luvun nimike hyväksytään keskustelutta.

23 §.

Keskustelu:

Ed. P. Virkkunen: Esilläoleva pykälä on tämän hallitusmuodon tärkeimpiä. Minulla on jo eilisessä istunnossa ollut tilaisuutta lausua osittainen tyytymisyyteni siitä, että suuri valiokunta on muuttanut tämän pykälän tavalla, joka presidentin valitsemisen, vastoin hallituksen esitystä ja perustuslakivaliokunnan ehdotusta, siirtää eduskunalta kansalle, niinkuin oikein on. Mutta jotta tämä muutos saisi sen merkityksen, mikä sillä on oleva, on välttämättömästi tähän pykälään lisättävä IV vastalauseesta tärkeä täydentävä lause: „Älköön kuitenkaan eduskunnan jäsentä valittako valitsijamieheksi”. Ministeri Alkio lausui eilisessä istunnossa pitävänsä määräystä presidentin valitsemistavasta toisarvoisena asiana. Minä en voi katsella asiata siltä kannalta.

Ei luulisi olevan vaikeata käsittää, että presidentin asema toisen valtiovallan ylimpänä edustajana muodostuu aivan erilaiseksi riippuen siitä, saako hän valtuutuksensa kansalta, ilman että tämän valtuutuksen kanssa on mitään tekemistä eduskunnalla, joka sekin saa valtuutuksensa kansalta, vai saako presidentti sen eduskunnalta. Tässä jälkimmäisessä tapauksessa ei muodollisestikaan synny mitään toista, itsenäistä valtiovaltaa eduskunnan rinnalla. Siinä tapauksessa on presidentti, jos saa käyttää sanaa, luovutettu eduskunnan armoille sekä toimintansa aloittamiseen että, määrätyissä oloissa, sen päättämiseenkin nähden; voihan näet eduskunta riistääkin häneltä hänen presidenttitoilensa, niinkuin se sen on hänelle antanut. Joutuu kysymään, minkä merkityksen antavat presidentin oikeudelle hajoittaa eduskunnan ne, jotka kannattavat hänen valitsemistaan eduskunnan kautta, tai, kuten ministeri Alkio, pitävät toisarvoisena kysymystä, millä tapaa hän valitaan.

Suuren valiokunnan enemmistö on jättämällä avoimeksi mahdollisuuden eduskunnan jäsenellekin olla tasavallan päämiehen valitsijamies, mielestäni toisella kädellä ottanut, minkä se toisella on antanut. Tällainen tahallinen ontuminen vuoroin vasemmalle, vuoroin oikealle ei mielestäni ole kiitettävää eikä se myöskään johtane toivotuun tulokseen. Ollen tyytymätön suuren valiokunnan välitysehdotukseen, jonka onnistumattomuus on siinä, että se tärkeimmässä kohdassa on jäänyt puolitiehen, pyydän ehdottaa, että suuren valiokunnan mietinnön 23 §:n 3 ensimmäistä kappaletta hyväksytään siinä muodossa, missä ne ovat perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä neljännessä vastalauseessa valiokunnan mietinnön sivulla 77; jota vastoin 4 ja 5 momentin suhteen kannatan suuren valiokunnan mietintöä.

P u h e m i e s: Minun täytyy huomauttaa siitä, että olin äsken merkinnyt puhujat väärään järjestykseen. Ed. Voionmaa oli ensiksi pyytännyt puheenvuoroa.

Ed. Voionmaa: Se vaalitapa, jota nyt suuren valiokunnan mietinnössä esitetään käytäntöön otettavaksi presidentinvaalissa, on itsessään kyllä sangen mielenkiintoinen. Voi näet sanoa, että se on jonkunlaisessa yhteydessä sen uuden valtiollisen virtauksen kanssa, joka tarkoittaa kansan välittömän hallinnon aikaansaamista, se on, joka tahtoo syrjäyttää parlamentillisuuden meidän aikamamme yliaikaisena ja saattaa äänestäjät, valitsijakunnat ja puolueet suoranaisesti

ottamaan osaa valtioasioiden johtoon. Meilläkin on jo nähty alkua tähän kehitykseen, tarkoitan meidän äskeisissä kunnallislakien yhteydessä annettuja lakeja kansanäänestyksestä. Nuo lait kansanäänestyksestä tosin ovat joutuneet kumotuiksi, mutta minä arvelen, että ehkäpä ne, jotka nyt niin suurella innolla tätä uutta metodia meidän valtioelämäämme tuovat, pitävät huolta siitä, että kiiruimman kautta nuo lait kansanäänestyksestä uudelleen saatetaan voimaan — se ainakin olisi johdonmukaista.

Vielä eivät kuitenkaan ne, jotka harrastavat presidentinvaalin toimittamista erityisten valitsijamiesten kautta, näytä kehittyneen niin pitkälle, että olisivat valmiit astumaan täydellisempää askelta tuohon uuteen elektoraattiin tai kansanäänestysjärjestelmään. Presidentinvaalissa heillä nähtävästi on toisia tarkoituksia kuin tuon uuden kansanäänestysjärjestelmän kehittäminen. Perustuslaillisen katsomuksensa mukaisesti monarkistit ja ne, jotka ovat heidän seuraansa liittyneet tässä presidentin vaaliasiassa, ovat kiinnittäneet huomionsa näköjään erääseen toiseen puoleen tässä kansanvaalissa. He tunnustavat vanhaa vallanjako-oppia. He tahtovat jakaa ja hajottaa valtiovaltaa. He katsovat, että sellainen yhdistäminen, jota me vasemmistolaiset tarkotamme ja ajamme, että sellainen yhdistäminen heikontaisi valtiovaltaa, ja että sellainen jakaminen ja hajottaminen, jota he pyrkivät valtioelämässä toteuttamaan, muka vahvistaa valtiovaltaa. Ja tämä presidentinvaali antaa heille, niin näyttävät he arvelevan, erittäin sopivan tilaisuuden tämän järjestelmänsä ja aatteensa toteuttamiseen. Siinä luullakseni on se avain, joka meille aukaisee heidän varsinaisen aikomuksensa.

Liikuttavalla hartaudella on täällä kokoomuksen taholta esitetty Amerikan esimerkkiä seurattavaksi meillä presidentinvaalissa. Se on ollut melkein yhtä liikuttavaa kuin viimekesäinen hartaus esittää Saksan esimerkkiä meillä valtion päämiehen vaalissa käytettäväksi. Tässä preussilaisessa järjestelmässä, jota viime kesänä tahdotiin toteuttaa, ja amerikalaisessa järjestelmässä, jota tänä kesänä tahdotaan täällä toimeensaada, siinä on kuitenkin ainakin amerikkalaisten mielestä melkoinen ero. Amerikalaiset itse ovat ihan erikoisesta, sanoisinpa ihan amerikkalaisista syistä johtuneet omituiseen presidentinvaalitapaansa. Heidän presidentinvaalitapansa järjestettiin 1700-luvun lopulla Amerikan vapaussodan jälkeen. Ja siihen aikaanhan oli valtion jako-oppi täydellisesti vallalla. Ei voinut tulla kysymykseen muunlainen presidentinvaalin järjestely kuin sellainen, joka vastasi silloin vallassa olevaa

ja yleisesti uskottua valtio-oppia. Amerikalaiset laativat tämän vaalijärjestelmänsä hyvin vapaasti ja hyvin kansanvaltaisella tavalla. Ja tuo traditsiooni on heitä nähtävästi kiinnittänyt siihen vaalitapaan. Sitten on huomattava vielä eräs seikka, joka puolestaan myöskin valaisee tätä amerikkalaista presidentinvaalitapaa, nim. että joskaan Yhdysvalloissa presidentti ei ole vastuussa eduskunnalle, niin hänen vastuunsa on sitä suurempi omille puoluelaisilleen, omalle puolueelleen ja valitsijoilleen, jotka ympäröivät häntä hänen kaikessa toiminnassaan, täyttävät hänen lähellään kaikki tärkeimmät valtiovirat ja sen kautta hyvinkin rajoittavat ja hyvinkin määräävästi vaikuttavat presidentin toimintaan.

Siis Amerikan omituisissa oloissa on kuitenkin hyvin läheinen suhde olemassa tuolla tavalla valitun presidentin ja hänen valitsijainsa välillä. Mutta sellaista läheistä suhdetta ei ole ilmeisestikään tarkoitus aikaansaada täällä meidän maassamme. Päinvastoin meillä on tarkoitus käyttää valitsijakuntaa kerta kaikkiaan valitsemaan presidentin, minkä jälkeen valitsijakunnan vaikutus täydellisesti lakkaa ja presidentille jää kerrassaan, niinkuin olen täällä ennen huomauttanut, kuninkaallinen valta.

Sitä paitsi voi olla eri mieliä myöskin siitä, kuinka onnistunut tuo amerikkalainen vaalitapa itsessään Amerikassakin on. Ei ole sanottu, että se on sielläkään kaikkein paras vaalitapa. Viime kerralla, kun tämä asia oli puheena, täällä kokoomuksen puolelta huomautettiin, että Amerikassa on ollut tavattoman suuria maailmanhistoriallisia presidenttejä. Onhan niitä ollut siellä sellaisia kuin Washington ja Lincoln, jotka kuuluvat historian suurimpiin henkilöihin, mutta on ehkä lupa huomauttaa, että nämä suuret miehet ovat saavuttaneet historiallisen suuruutensa jo ennen presidenttiaikaansa; en sitäpaitsi usko, että se vaalitapa ja se persoonallinen valta, jota he ovat käyttäneet, ovat heidät suuriksi tehneet, vaan kyllä heidän suuruutensa myöskin on ollut vaikuttamassa sen maan kansan mahtavuus, jonka johdossa he ovat joutuneet olemaan.

Sen lisäksi on vielä syytä muistaa, etteivät suinkaan kaikki Yhdysvaltain presidentit kuulu tähän loistavaan sarjaan. Yhdysvallat ovat myöskin tunnetut erinomaisen huonoista presidenteistään. Minä rohkenen tässä parilla sanalla mainita kahdesta sellaisesta presidentistä jotakin. Seuraan tässä erään arvossapidetyn amerikkalaisystävällisen saksalaisen historioitsijan Dænellin sanoja. Näin lausutaan presidentti Jacksonista, joka 20-luvun lopulla johti Yhdysvaltoja:

„Jacksonin vaali katkaisi siihenastisen käytän-

nön. Unioonin etupäähän oli asetettu esimies, jolla ei ollut minkäänlaista valtiomiehen esivivis- tystä Kyyneillä avonaisuudella silloin Jacksonin piirissä julistettiin sääntöä, voittajalle kuuluu saalis! Tuhansia virkamiehiä eroitettiin, puolueen tai presidentin ystäviä asetettiin si- jaan Joukkojen suosio tuli päämääräksi, jota politikoitsijat edelleen tavoittelivat ja Jack- son itse sovitti toimintansa sen mielen mukai- sesti." Ja historioitsijan loppuarvostelu tuosta presidentistä kuuluu: „Hän jätti jälkeensä sangen surullisen muiston."

Toinen samantyyppinen presidentti oli tun- nettu presidentti Grant. Siitä sanoo mainittu his- torioitsija: „Vuodesta 1869—1877 istui presiden- tin tuolilla kansalaissodan voittoisa lopettaja pre- sidentti Grant. Siveellinen villiytyminen, joka voiton ja yksinvallan seurauksena oli levinnyt republikaaniseen puolueeseen, lahjuksien otto ja suosikkijärjestelmä, hävyttömiin puolue-etujen pyytely, valtion käyttäminen puolueen tarkoitus- ten hyväksi ja sen jäsenten rikastuttamiseksi, ne hänen aikanaan, varsinkin hänen toisena virka- kautenaan suunnattomasti levisivät aina korkeim- piin virkamiehiin saakka. Ei minään Unionin historian aikakautena ilmene sellaista valtiomo- raalin likaisuutta." Näemme siis, että Amerikan suurvaltaisissa presidenteissä on ollut melkein yhtä kehoja edustajia kuin muitten maitten kun- nikaissa.

Uusin suunta Amerikan presidenttien vallassa alkaa Rooseveltin presidenttikaudesta 1905. Se suunta on imperialistinen ja se on ilmennyt m. m. Amerikan hyökkäyssodassa Espanjaa vastaan, Filippiinien ryöstössä Amerikalle ja Amerikan se- kaantumisessa Euroopan sotaan tunnetulla seu- rauksella. En tiedä ovatko nämä toimet, joita Amerikan viimeaikaiset presidentit ovat näin te- hokkaasti johtaneet, niitä ihailtavia päämääriä, joita olisi asetettava meidän maamme valtion pää- miesten esikuviksi. Ainakin saattaa ymmärtää, että on toisenlaistakin ajatustapaa, joka ei suin- kaan kannata ja ihaile tuota imperialismia. Mutta juuri tämmöistä presidentin valtaa meidän mo- narkistimme ja ne, jotka nykyään heidän joh- toaan seuraavat, näyttävät ihailevan ja kannat- tavan, juuri sellaista presidentin valtaa ja juuri sillä tavalla kuin se Amerikassa on aikaansaatu, he koettavat täälläkin aikaansaada. Heille on nyt tämä amerikkalainen presidentin vaalitapa erit- tain sopiva, sillä sehän näennäisesti kansanval- taisessa muodossa säilyttää ja luopi sen persoon- allisen vallan, jota he aikovat meidän maamme tulleille presidentille säilyttää.

Pitäisi olla kuitenkin ymmärrettävää, että me

vasemmistolaiset emme voi olla erittäin ihastu- neita sellaisiin hankkeisiin. Se tuntuu meistä en- nenkaikkea, hyökkäykseltä meidän vielä heikkoon parlamenttaris- mi meidän maassamme ei ole saanut aikaa juur- tua ja vahvistua eikä siinä tosiaan ole mitään va- raan supistaa ja sitä vähentää. Se vaalitapa, jota ei- keiston taholta nyt niin suurella innolla tarjotaan ja ajetaan, se ei meidän käsityksemme mukaan loisi mitään kansanvaltaa. Se aikaansaisi vain valhekansanvaltaisen muodon täällä. Kansa ei miteäkään pääse kontrolloimaan presidentinval- lan käyttämistä. Semmoimen presidentin vaali- tapa, jossa kansa olisi mukana tuommoisena sta- tistina, tuommoisena välittäjänä, jota vain sillä kertaa käytetään ja jonka sananvalta ja vaikutus- valta sitten heti loppuu, se mielestäni etäisesti muistuttaa sitä kansanvaltaista tapaa, jolla Roo- man sotilaskeisaria muuoin asetettiin valtaistui- mille, — niitä kansanäänestyksiä, joita siinäkin noudatettiin. Sellaisiin tarkoituksiin on kansaa käytetty, ja minusta näyttää, että haluttaisiin kansaa meidänkin maassamme nyt käyttää sellai- sen valtiomahdin asettamiseen, joka tulisi häirit- semään meidän maamme vielä niin arassa kasvu- kaudessa olevaa parlamenttarismia. Jos olisi tilanne toisellaan, jos olisi kysymys todellisen kansan palvelijan asettamisesta, sellaisen valtion päämiehen, joka työskentelisi yhdessä eduskun- nan ja valtioneuvoston kanssa sillä tavalla, kuin täällä ennen olen koettanut esittää, niin epäile- mättä asia olisi hiukan toinen. Mutta kun niin ei ole laita, kun tässä on kysymys sellaisen suuri- valtaisen presidentin asettamisesta, jonka tarkoi- tuksena juuri on olla parlamenttarismin vastapai- nona ja täällä kehittyvän kansanvallan hajotta- jana, niin semmoista järjestelmää en voi kan- nattaa.

Vastaiseksi heillä on olemassa yksi ainoa var- masti kansanvaltainen valtiolaitos, nimittäin eduskunta. Se on suurissa vaikeuksissa ja vaa- roissa syntynyt ja kasvanut, sitä meidän on suo- jeltava ja sitä kehitettävä. Kun se kerran on kiel- tämättä kansanvaltainen laitos, niin sen sopii ai- van hyvästi kansan puolesta asettaa myöskin pre- sidentti, sellainen presidentti, joka eduskunnan asettamana myöskin olisi eduskunnan ja eduskun- nan kautta kansan kontrollin alaisena. Tämä on se päänäkökohta, joka on saattanut minut kan- nattamaan sitä presidenttivaalitapaa, joka halli- tuksen esityksessä ja myöskin perustuslakivalio- kunnassa on saanut kannatusta, nimittäin vaalia eduskunnan kautta.

En voi olla tässä yhteydessä ihmettelemättä niitä merkittäviä kekkauksia, joita keskustan kä-

dessään pitäjä oikeuden vaaka tässäkin kysymyksessä on tehnyt. Me olemme joutuneet niin pitkälle, että täällä jo käsittelyn tällä asteella, kun ei mitään pakkoa vielä ole hallituksella ollut, kun ei ole sanottu ensinkään, mikä mielipide täällä lopullisesti voittaa, me olemme nähneet täällä hallituksen jäsenen jo kiiruhtavan esiintymään hallituksen omaa esitystä vastaan. Se minusta on ennenaikaista ja osoittaa oikeuden-vaan arveluttavaa heilumista. Ja semmoinen menettely se juuri näyttää, kuinka vaarallisessa tilanteessa meidän parlamenttarismimme on ja minkälaiset vaarat ovat sitä uhkaamassa. Näyttää siltä, niinkuin jotkut tuntemattomat epäparlamenttaariset voimat olisivat täällä mustaa peliään pelaamassa ja aikaansaamassa noita äkillisiä muutoksia, jotka eivät suinkaan näytä parlamenttaarisilta.

Kun siis mielestäni presidentin valitseminen voitaisiin kansanvaltaisella tavalla tapahtua, vielä siihenkin nähden, että se saattaisi presidentin eduskunnan kontrollin alaiseksi suotavassa määrässä, en voi olla kannattamatta toisessa vastalauseessa tehtyä ehdotusta, että puheena oleva pykälä saisi seuraavan muodon: „Tasavallan presidentin valitsee eduskunta syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta aina kolmeksi vuodeksi.”

Kolmen vuoden presidenttikausi saattaa minusta erittäinkin nykyisissä oloissa olla paikallansa.

Ed. Estlander: Huru man än vänder på saken så är valet av president en stor svaghet i det republikanska statssystemet. Det är så långt från att den senaste talaren har rätt i vad han framhöll, att tvärtom här från högerhåll man ingalunda anser, att det direkta valet av president eller presidentvalet genom elektorater skulle vara något slags idealvalsätt. Också dessa utvägar uppfattas endast fastmer som nödfallsutvägar, vilka teoretiskt kunna hava skäl för sig, men som i praktiken visat allt annat än goda sidor. Det är naturligtvis icke utan skäl, som det amerikanska valsystemet har gjorts till föremål för klander. Det är allom känt, huru detta val som ju dock icke är ett direkt presidentval, utan ett val genom elektorater, hurusom detta valsätt lett till en utomordentlig agitation, från vilken intet lager av samhället kan undandraga sig, för att nu icke tala om de möjligheter till direkt korruption, med vilka dessa val även äro förbundna. Att dylika följder skulle visa sig överallt, där direkta val av president och jämväl mähända där elektorsval äga rum, vore ju för mycket att säga. Det kan förekomma stater, där samhällsförhållandena och

samhällsordningen äro så pass stadgade, att dylika följder icke vore att i nämndvärd grad förvänta. Men vad vårt eget samhälle beträffar torde vi göra riktigast i att taga i beräkning möjligheten av att även hos oss dylika för statslivet allvarsamma följder kunde inställa sig. Det är sålunda ingalunda därför att man anser, att direkta val av president eller presidentval genom elektorater vore i och för sig lyckliga utvägar, som man hållit på dem, utan det är endast i jämförelse med det sätt, för vilket här ivrigt har pläderats, nämligen att lantdagen skulle välja president, som man bestämt från vår sida yrkat på företräde för det tidigare av mig förordade sättet. Teoretiskt taget kan man på goda grunder försvara det direkta presidentvalet och teoretiskt måste detta givas företräde framför valet genom elektorater. Men av många praktiska orsaker kan man dock hålla före, att val genom elektorater mähända är att föredraga, icke därför att det icke med dem skulle vara förbundet några ledsamma möjligheter och följder, utan därför att dessa val dock praktiskt taget erbjuda en viss säkerhet för utgången av själva valet. Vad åter beträffar val genom lantdagen, så har jag i min reservation redan antytt, vilka de väsentliga skäl äro, som bestämt måste tala emot ett sådant valsätt. Jag skall därför här endast med några korta ord beröra dem, då de sammanhånga med de uttalanden jag i övrigt ville göra om farorna, särskilt hos oss, av detta valsätt.

Den som nu läser stora utskottets förslag finner ju genast, att detta icke är av övertygelse framställt från deras sida, som medverkat till detsamma, men som påtagligen fortfarande stå fast vid, att val av president bör ske genom lantdagen. Av vilken orsak detta kompromissförslag tillkommit, därvid skall jag ej nu uppehålla mig — därom torde ännu bliva anledning och tillfälle att orda. Vänstern i lantdagen står, och detta vill jag konstatera, påtagligen fortfarande vid sin uppfattning att lantdagen bör välja president. Detta förslag, som här av den senaste talaren genom en besynnerlig förblandning kombinerats med frågan om parlamentarism eller icke parlamentarism, innebär i själva verket icke något annat än att göra folkrepresentationen allmäktig för att kunna genom densamma direkt påverka styrelsen. Och jag tror mig icke taga mycket miste, om jag anser att syftet med denna anordning ytterst är att göra statsrådet såsom verkställande organ direkt beroende av lantdagen och framdeles helt och hållet avskaffa presidenten såsom en obehöflig dekoration. Detta har vid så många olika tillfällen framhållits från

vänsterhåll, att man ej kan föreställa sig, att denna kärvordna tanke nu på detta håll skulle hava frångåtts. Det är således detta perspektiv vi böra hava för oss, då det nu gäller att fatta position till den blivande regeringsformen. Ideal för vänstern blir således en statsstyrelse, som i sanning icke egentligt skiljer sig från det man i andra länder betecknat såsom rådsstyrelse, sovjetregering. Det är nu en sådan regering vi framför allt borde söka undvika och då icke någon bättre utväg, gives än presidentval genom elektor, måste man, då det nu en gång gäller ett förslag till republikanskt statsskick, hålla sig till denna nödfallsutväg såsom varande i någon mån bättre än de andra. Därav följer dock icke att man vore beredd att omedelbart acceptera den formulering stora utskottet givit paragrafen. Man skulle dock önska något större garantier för presidentens person än den, som ingår i nämnda förslag. För det första vore det önskligt, att det dock vore en man, som skulle få om händer den verkställande makten i vårt nya rike, helst i betraktande därav att presidenten också är chef för krigsmakten. Han kan visserligen överlåta denna sin befogenhet under krigstid på annan lämpligare person, och antagligt är väl, att en civil president skulle komma att så förfara, men under fredstid skulle han dock vara chef för den högsta krigsmakten. Vid sådant förhållande synes det egendomligt, att en kvinna skulle kunna utses till president och i betraktande av förhållandena i övrigt synes det mig, att skäl vore att införa sådan förändring i paragrafen, att i stället för finsk medborgare det skulle heta „infödd finsk man”.

Vidare synes det mig att man borde söka garantier för en önskad utgång av presidentvalet genom stadgande av viss ålder, som president bör hava uppnått, och kunde väl i sådant avseende trettiofem års ålder icke anses vara högt tilltagen, snarare tvärtom.

Ytterligare har det redan framhållits såsom en betänkligh svaghet i formuleringen af stora utskottets förslag, att däri icke ingår ett direkt förbud för riksdagsman att vara elektor; vadan man sålunda på omväg kunde komma till att folkrepresentationen dock skulle utöva det avgörande inflytandet på presidentvalet.

Ytterligare är att märka, att det sätt, på vilket val skulle förrättas icke är det bäst valda. Därom stadgas ju att om vid första omröstningen absolut majoritet icke ernås för någon av kandidaterna, ett annat val skall verkställas och att därvid omröstningen skall begränsas till de tvenne kandidater, som vid det föregående valet erhållit de

flesta rösterna, och om icke heller därvid någon erhåller ovillkorlig majoritet valfriheten vid den sista valomgången begränsas till de tvenne kandidater, som vid andra valet erhållit största antalet röster. Detta är ett stadgande, som otvivelaktigt alltför mycket inskränker valfriheten och särskilt försvårar för mindre partiers elektor att göra sitt inflytande gällande. I detta avseende vore att föredraga samma metod, som tillämpas vid talmansvalet i lantdagen för närvarande.

Med hänvisning till vad jag här antydningssvis framhållit, ber jag därför få föreslå följande formulering av stadgandet, vilken i huvudsak överensstämmer med första reservationen, dock med en ändring: „Republikens president utses av Finlands folk städse för en tid av 6 år. Presidenten skall vara infödd finsk man samt hava fyllt trettiofem år.

Presidenten må icke vara lantdagsman.

Presidenten väljes av trehundra elektor. Beträffande valrätt och valbarhet i elektorsval samt i tillämpliga delar, valsätt och valordning är gällande vad om riksdagsmannaval är stadgat. Dock må riksdagsman ej utses till elektor.

Val av elektor verkställs den 15 och 16 januari, och den därpåföljande 15 februari sammankomma elektorerna under statsministerns presidium för presidentval. Erhåller någon vid valet, som verkställs med slutna sedlar mer än hälften av de avgivna rösterna, är han vald. I annat fall verkställs nytt val och, därest icke någon därvid erhåller absolut röstövertikt, ytterligare val; och skall den förklaras vald, som därvid erhållit de flesta rösterna. Falla rösterna lika avgör lotten.

Skall val av president ske före utgången av den tid, för vilken det förra valet gällde, fastställs dagen för elektorsvalet av statsrådet och sammankomma elektorerna en månad därefter.”

Härav skulle betingas en förändring även av 24 §, där det borde heta att „presidenten tillträder sitt ämbete en månad efter det han blivit vald” och därefter lika med propositionen.

Ed. Ritavuori: Ed. Virkkunen on vaatinut, että pykälään otettaisiin määräys, joka kieltäisi valitsemasta edustajaa valitsijamiehiksi. Tämä on katsottu tarpeelliseksi, jotta presidentti tulisi mahdollisimman riippumattomaksi eduskunnasta. En voi myöntää, että tällä kysymyksellä olisi siinä kohden merkitystä. Huomautan myös, ettei missään maailman johtavissa tasavalloissa ole asetettu sille kannalle, että eduskunta tai edustaja olisi kokonaan erotettava pois presidentin

vaalista. Onhan tunnettua, että Sveitsissä ja Ranskassa eduskunnat itse valitsevat presidentinsä. Mutta myöskin Amerikan Yhdysvalloissa parlamentti määrätyissä tapauksissa on osallinen presidentin vaalissa. Jos niin käy, ettei kukaan valitsijamiehistä, ole saanut ehdotonta enemmistöä, en nimittäin parlamentin valittava presidentti niiden kolmen joukosta, jotka valitsijamiehistössä ovat saaneet enimmät äänet. Koska Amerikan Yhdysvaltoja oikeiston taholta on katsottu siksi valtioksi, jonka valtiosääntöä presidentinvaaleihin nähden meillä olisi pidettävä esikuvana, on syytä tässä panna tämä seikka mieleen.

Toinen oikeiston vaatimus kohdistuu vaalitaapaan. Suuren valiokunnan ehdotuksessa vaaditaan, että presidentiksi valittavan on saatava ehdoton äänten enemmistö, ennenkuin hänet katsotaan valituksi. Tämän saavuttamiseksi säädetään, että kolmannessa äänestyksessä on äänestettävä vain niiden kahden välillä, jotka toisessa äänestyksessä ovat saavuttaneet enimmät äänet. Tämän määräyksen on ed. Wirkkunen nyt ehdottanut poistettavaksi. Sellaista poistamista en kuitenkaan voi kannattaa. Presidentin arvovallan kannalta on merkitystä sillä seikalla, että hän vaaleissa on saavuttanut ehdottoman enemmistön. Jos määräys poistetaan, on ainakin teoreettisesti mahdollista, että presidentiksi tulee valituksi henkilö ainoastaan pienellä murto-osalla annetuista äänistä. On sanomattakin selvää, että presidentin arvovallalla sellaisessa tapauksessa tulee kärsimään. On kuvaavaa, että se ehdotus, joka voisi tällaiseen johtaa, on tehty juuri oikeiston taholta, joka erikoisesti on ilmoittanut harrastavansa presidentin arvovallan kohottamista. Jos määräys poistetaan, sisältää se sen ohessa sen, että pienimmille puolueille apnetaan presidentin vaaleissa sama merkitys kuin suurimmillekin, edellyttäen ettei millään puolueella tai puolueryhmällä ole etukäteen ehdotonta enemmistöä. Ratkaisuvallta ei tule lukumäärältään voimakkaimmille puolueille tai puolueyhtymille, vaan tulee se häikäilemättömmimmille. Olen jo edellä huomauttanut, miten Yhdysvalloissa pyritään ehdottomaan enemmistöön presidentinvaaleissa. Huomaatan vielä, että Ranskassa presidentiksi valittavan tulee saada ehdoton äänten enemmistö tullakseen valituksi.

Mitä tulee jo yleiskeskustelussa esitettyyn vaatimukseen, että pykälään olisi otettava määräys siitä, että presidentin tulee tunnustaa evankelisluterilaista uskontunnustusta, huomaatan että hallitusmuotoehdotuksen mukaan Suomen kansa itse valitsee presidentinsä. Jos Suomen kansa tahtoo itselleen presidentin, joka tunnustaa evankelisluterilaista uskontunnustusta, minkä minä-

kin pidän varmana, niin kyllä Suomen kansa tietää, ilman holhoovaa perustuslain määräystä, valita itselleen presidentin, jolla on sama uskontunnustus, kuin Suomen kansan suurella enemmistöllä.

Ed. Typpö: Niiden perustelujen nojalla mitä on yleiskeskustelussa esiintuotu, pyydän ehdottaa, että 23 §:ään lisättäisiin toisena momenttina näin kuuluva lause: „Presidentin tulee tunnustaa evankelista uskonoppia”.

Ed. Hultin: Ed. Voionmaa hämmästytti meitä äsken esittämällä murhaavan arvostelun kahdesta Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain presidentistä. Tämä lausunto tuntui minusta sangen varomattomalta siihen nähden, että nämä kamalat esimerkit voisivat pelottaa eduskunnan monarkisteja suostumasta tasavaltaisen hallitusmuodon säätämiseen. Hän ehkä näillä esimerkeillä tahtoi todistaa, että huono tulos johtui Amerikan Yhdysvaltain vaalitavasta. Mutta voimme olla varmoja siitä, että hänen itsensä suosittama vaali, joka tapahtuisi eduskunnan kautta, aina veisi hyviin tuloksiin? Niiden mielestä, jotka ovat neljännen vastalauseen kannalla, ei amerikkalainen vaalitapa suinkaan ole kaikin puolin ihanteellinen. Mutta kun kerran presidentti on valittava, niin jokin vaalitapahan on sitä varten valittava. Pääasia on meistä ettei presidentti tule vaalin johdosta riippuvaksi eduskunnasta. Tahdomme valmistaa hänelle niin itsenäisen aseman kuin suinkin on mahdollista parlamentaarista hallitustapaa toteutettaessa. Asetun neljännen vastalauseen kannalle, vaikka tiedänkin ettei ole varmaa että silläkään tavoin päästään onnelliseen tulokseen. Ed. Estlander tahtoo presidentille asettaa eräitä pätevyysvaatimuksia. Ne pätevyys ehdot ovat mielestäni kuitenkin erittäin vaatimattomia. Ne koskevat mikäli saatoinkin kuulla, ainoastaan presidentin ikää ja sukupolta. Presidentin tulisi olla mieshenkilö, mitä perustellaan sillä, että hänellä on sotavoiman ylin päällikkyys. Tähän seikkaan katsoen olisi odottanut ehdotusta että presidentin tulee olla sotilaseikä siviilihenkilö, josta ei ylipäällikkönä voine olla paljon enemmän hyötyä kuin naisestakaan. Muistuu muuten mieleeni miten tuonoin pidimme parhaimpina että Suomesta olisi tehtävä kuninkaskunta, olimme sitä mieltä että naistakaan ei olisi kokonaan suljettava pois perinnäisyyjärjestyksestä.

Ed. Juutilainen: Täällä on viimeksi tänä iltana useissa puhevuoroissa erikoisesti kos-

tettu osottaa kuinka vallanjako „kahden valtio-vallan”, niinkuin sitä on erehdyttävästi sanottu, välillä on ainoa ja oikea/hallintotapa. Ja sitä on koetettu puolustaa kaikilla mahdollisimman kauniilla perusteilla. Kuitenkin minä käsittän kai-ken tämän pohjalla olevan sen ikivanhan hallitus-ohjeen, joka kuuluu: Hajota ja hallitse. Sillä käytännössä se ei voi muuta olla.

Jos nyt ajatellaan, että maassamme toimitettaisiin edustajanvaalit ja presidentin valitsijamiesten vaalit jonakin vuonna aivan peräkkäin, niin yhtenä kuukautena samat sanomalehdet, samat puhujat ja puoluejärjestöt tekevät kaikkensa saadakseen valitsijat vaaliurnille eduskuntaa valitsemaan ja selitetään aivan varmasti että, ellei nyt vaaliin oteta osaa, niin maan asiat kerrassaan menevät hunningolle. Muutaman kuukauden perästä kun tapahtuisi presidentin valitsijamiesten vaalit, niin taasen samat puhujat, sanomalehdet ja puoluejärjestöt tulevat samoille valitsijoille — tuolle kansalle, jonka asiaa sanotaan ajettavan, — selittämään, että jollette nyt mene vaaliin, valitsemaan presidentin valitsijamiehiä niin maan asiat vie eduskunta hunningolle, jonka te äsken valitsitte. Eikö tämäntapainen toimenpide tosiaankin veisi siihen että ennen pitkää eivät valitsijat voisi luottaa enempää eduskuntaan kuin presidenttiin-kään, taikka ainakaan eivät voisi luottaa niihin puhujiin, lehtiin ja vaalikirjasiin, jotka tällä tavoin yhtenä kuukautena puhuvat yhtä, toisena toista. Ja kun niin erinomaisen paljon on täyty-nyt aina jokaisen valitsijaryhmän puolesta tehdä työtä että valitsijat saadaan ottamaan osaa edus-kuntavaaliin, niin se innostus, joka sillä tavoin saadaan valvoin syntymään, varmaan lamahtuisi, kun valitsijoille tuolla tavoin ristiriitaisesti maan asioita selvitettäisiin. Alkaisi näyttää siltä kuten oikeudenkäynnissä tapahtuu, kun kaksi oikein etevää asianajajaa pannaan jotakin asiaa ajamaan ja esittämään. Siitä ei tosiaankaan paljon itse asianomainen kostu. Samalla tavoin näyttäisi valitsijoille käyvän, jos heille niin voimakkaasti terotettaisiin tätä vallanjakoa, mikä todellisuudessa ei kuitenkaan tulisi niin suurella määrällä olemaan.

Se seikka että eduskunnan jäsenet, ne jotka valitsijat ovat edustajiksi valinneet, eivät kelpaisi presidentin valitsijamiehiä, on mielestäni myös-kin sopimatonta jääväämistä. Eduskunta, joka hallitusmuodon laatii, kerta kaikkiaan jäävää ne henkilöt, jotka kansa kulloinkin edustajikseen eduskuntaan valitsee, presidentin vaaliin osaa ot-tamasta. Sellaiseen urakkaan en minä puolestani voi mennä. Kaiketikin tällä vaatimuksella koete-taan kouraantuntuvasti kaikille valitsijoille osot-

taa, kuinka vallanjako on silmiinpistävä. Toinen henkilö, joka kelpaa eduskuntaan, se ei kelpaa enää sitä „toista valtiovaltaa” valitsemaan. Ku-ten ed. Virkkunen sitä nimitti. Edelleen siinä kuultaa tuo eduskunnan halventaminen, joka ei ole ollut vieras erinäisille piireille eikä liene vie-ras nytkään.

Tämän vuoksi tähän yhteen ainoaan käytän-nölliseen puoleen viitaten näyttää aivan epä-säntömäältä että kaiken kauniin puheen alla mitä valitsijamiesvaalin puolesta on pidetty, on sitten-kin alussa mainitsemani vanha ohje. Hajottaa tällä tahdotaan ja sitten hallita eikä koota. Minä olen puolestani pitkän harkinnan jälkeen men-nyt tähän sovitteluehdotukseen, joka esiintyy nyt suuren valiokunnan mietinnössä. Kun kerran keskustan täytyy olojen pakosta asettua monessa muussakin kysymyksessä pakostakin, usein vas-toin tahtoaankin, sovittelun kannalle, niin siltä kannalta se täytyy tässäkin käsittää. Muuten onhan vastaisuudessa tilaisuus tässäkin kohdassa tarkistaa kantaa, kun käytäntö sitten siinä tulee antamaan tarpeellisen kokemuksen. Muuten niin-kuin jo aikaisemmin mainitsin, olen sitä mieltä, että oikeisto tässä ei pääse siihen, mihin se pyr-kii, kun se pyrkii näin välillisiin vaaleihin. Kyl-lä eduskunnassa sittenkin nähdäkseni pitkä aika eteenpäin olisi parempi turvata presidentinvaali sanokaamme porvarillisen kokoomuksen toivo-musten mukaan, kuin jos mennään välillisiin vaaleihin.

Ed. v. W e n d t: Den principen, att repre-sentationen icke fick välja presidenten, utan pre-sidenten skulle vara folkvald, genomfördes i den andra franska republiken. Detta ledde till det napoleonska kejsardömet och den därpå följande revolutionen. För att säkerställa sig mot ett upp-repande av någonting dylikt, genomförde den tredje, nuvarande franska republiken, att valet skulle ske genom representationen. Jag uppfat-tar den ändring i det ursprungliga förslaget till regeringsform, som regeringen vidtog, då den till lantdagen överlämnade en proposition, däri det ingick, att lantdagen skulle välja presidenten — jag uppfattade den, säger jag, som ett uttryck för att man icke ville uti den nya regeringsfor-men inlägga det frö till revolution, som man an-sett från franskt håll innerligga i denna dualism. Denna omständighet återverkade bl. a. även på Schweiz' lagstiftning därhän att man också över-förde presidentvalet till representationen. Det är av denna orsak, som jag ansett, att stora utsköt-tet icke har träffat det riktiga, då det frångått regeringens förslag, att valet skall verkställas av

representationen. Jag har därtill varit synnerligen förvånad över att maalaispartiet såsom synes kunnat finna sig i denna numera övergivna princip med ett av representationen oberoende presidentval.

Ed. R. Erich: En oikeastaan voi käsittää sitä, miten suuri valiokunta perustelee sitä, että se tästä pykälästä on poistanut tuon hyvin harkitun säännöksen, jonka mukaan edustaja eli eduskunnan jäsen ei samalla voi toimia valitsijamiehenä presidentinvaalissa. Mikä tarkoitus tässä muutoksessa piilee, se on minulle tuntematonta, vallankin kun minulla ei ollut tilaisuutta olla suuressa valiokunnassa saapuvilla silloin, kun tätä pykälää käsiteltiin, eikä myöskään valiokunnan perusteluista havaita, mikä on ollut syynä siihen, että tämä muutos on tehty. Jos mainittua kieltä ei olisi ennestään ollut tasavaltaisissa hallitusmuotoehdotuksissa, niin saat-taisi olla ymmärrettävissä, jos olisi vastustettu tällaisen säännöksen ottamista kysymyksessä olevaan pykälään. Mutta hyvin vaikea on minun käsittää, mitä aihetta nyt on saattanut olla tämän säännöksen poistamiseen, sillä tuo määräys on minun nähdäkseni todellakin varsin hyvin harkittu. Sekin, joka kenties pitää sitä tarpeettomana, ei luullakseni voi sitä vastaan esittää mitään perusteltuja syitä. Minä tiedän varsin hyvin, että voidaan puhua tähän tapaan: Jos eduskunnan jäsen valitaan valitsijamieheksi, niin hän ei presidentin vaalissa toimi edustajana, eduskunnan jäsenenä, vaan hän toimii ainoastaan valitsijamiehenä, tätä erikoista toimitusta varten valittuna, eikä hän sitten enää ole missään suhteessa presidenttiin, sen jälkeen kun vaali on suoritettu; presidentti on hänestä tämän jälkeen yhtä riippumaton kuin mistä muusta valitsijamiehestä tahansa. Mutta tämä on nyt kuitenkin kuvitelma taikka voi ainakin siksi muuttua, sillä jos ajatellaan, että kaikki 200 eduskunnan jäsentä taikka ainakin suurin osa näistä valittaisiin valitsijamieheksi, niin että heidän lisäksi olisi ainoastaan pienempi määrä muita valitsijamiehiä, jotka eivät ole eduskunnan jäseniä, niin luulenpa, että presidentti tulisi olemaan sangen suurestikin riippuvainen näistä samalla eduskunnan jäseninä toimivista valitsijamiehistä. Jouduttaisiin siis, joskin vähemmässä ja heikommassa muodossa, samaan tilanteeseen, joka syntyi, jos presidentti olisi eduskunnan valittava. Jos voitaisiin pitää varmana, että edustajia vain harvoin, vain satunnaisesti ja ilman mitään erikoista tarkoitusta valittaisiin valitsijamieheksi, silloin voitaisiin kylläkin sanoa, että kysymyksessä olevalla

rajoituksella ei ole sen suurempaa merkitystä. Mutta sitäpä ei ollenkaan ennakolta voida varmuudella tietää, ei voida varmuudella sanoa, mihin suuntaan käytäntö tulisi kulkemaan. Mahdollista on, että mukavuussyistäkin vakaantuisi sellainen käytäntö, että eduskunnan jäsenet yleisesti ja ensi sijassa valittaisiin valitsijamieheksi, ja tätä käytäntöä ei minun luullakseni voitaisi pitää onnellisena. Rajat voisivat silloin hälvetä, ja minä puolestani olen sitä mieltä, että tässä tulee olla jotakuinkin selvät rajat eduskunnan ja presidentin välillä. Kummallakin tulee olla tuo itsenäinen toimintamahdollisuus, josta tätä hallitusmuotoa käsiteltäessä aikaisemmin niin monasti on ollut puhetta ja jota tässä nyt ei tarvitse sen tarkemmin käsitellä. Näiden syiden nojalla minä puolestani myöskin luulen, että meillä on täysi syy nyt jälleen palauttaa tuo määräys, jonka mukaan eduskunnan jäseniä ei voida valita valitsijamieheksi.

Ed. von Wendt on tässä lausunut sen luulon, että hallitus Ranskan esikuvan vaikutuksesta olisi tehnyt muutoksen eduskunnalle jättämäänsä esitykseen. On aivan totta, niinkuin ed. von Wendt sanoi, että syy siihen, minkä vuoksi nykyisen n. s. kolmannen tasavallan valtiomuotoon otettiin tuo säännös, jonka mukaan eduskunta valitsee presidentin, pääasiallisesti oli juuri se, että muisteltiin, millä tavalla Napoleon III oli valtaan päässyt. Mutta Ranskassa oli toki aivan toisenlaiset olot kuin meillä enkä minä voi kuvitellaakaan, että meidän hallituksemme olisi niin — sanoisinko — teoreettisesti ja pilventakaaisesti käsiteltyt tätä asiaa, että se todellakin olisi ottanut lukuun sen mahdollisuuden ja pelännyt sitä, että täällä joku välillisillä kansanvaaleilla valittu presidentti rupeaisi näyttelemään jonkunlaista Napoleonin osaa, että hän rupeisi harrastamaan monarkian palauttamista omassa persoonassaan tai jonkunlaisen caesarismin perustamista. Ei täällä meillä ole niitä edellytyksiä, että tällaista caesarismia tarvitsisi pelätä, enkä minä ollenkaan luule, että nämä näkökohdat ovat olleet vaikuttamassa siihen, että hallitus teki tuon muutoksen esitykseensä.

Olen muuten samaa mieltä kuin ed. Virkkunen ja eräät muut puhujat siihen nähden, että meidän tulisi vaalitoimitus järjestää sillä tavalla, että kolmaskin vaali vielä olisi vapaa, sillä tavoin siis, että jollei toisessa vaalissa kukaan ole saanut ehdotonta enemmistöä, niin on toimitettava kolmas vaali ja se julistettava valituksi, joka siinä on saanut enimmät äänet. On sanottu, että presidentin arvonalta kärsii siitä, jos hän on vähemmistön valitsema, toisin sanoen, jos hän ei ole

saanut ehdotonta äänen enemmistöä. Mutta minä en luule, että tätä tarvitsee pelätä, sillä kyllä tulee muutenkin yleisön tietoon, mitä sovitteluja ja sopimuksia on tapahtunut presidentin vaalissa. Kyllä se tiedetään, minkä verran presidentillä on tosiasiallista kannatusta ollut. Se seikka, että hän sitten muodollisesti esiintyy ehdottoman enemmistön kannattamana, se ei kovinkaan suuresti liene sellaisenaan omansa lisäämään hänen arvovaltaansa. Minä en voi antaa tälle näkökohdalle suurta merkitystä. Tärkeämpänä pidän sitä, että tässä kolmannessa vaalissa vielä puolueilla on mahdollisuus tehdä kompromissi keskenään. Ja siitä saattaa suotuisissa oloissa olla seurauksena, että mahdollisesti löydetään sellainen mies, jota suurin osa valitsijamiehistä, ehkäpä joskus kaikkikin, voivat kannattaa. On silloin hyvinkin luultavaa, että tämä henkilö, joka kenties esiintyy vasta kolmannessa vaalissa, on sellainen mies, joka ei ole erikoisempaa osaa näytellyt puolue-elämässä, mutta jolla on monta hyvää ominaisuutta ja joka voi olla tähän korkeaan tehtävään varsin sopiva. Joka tapauksessa luulen, että on asialle eduksi, että tässä kolmannessa äänestyksessä vielä on mahdollisuus esittää uusia ehdokkaita ja tehdä tuollaisia kompromisseja, joita asianhaarat voivat aiheuttaa. Minä siis yhdyin kannattamaan ed. Virkkusen tekemää ehdotusta.

Ed. R y ö m ä: Jos en kuullut väärin, mainitsi ed. Virkkunen äskeisessä puheenvuorossaan „toisen valtiovallan edustajasta”. Tähän on kuitenkin huomautettava, ettei käsiteltävänä oleva hallitusmuotoehdotus, ei edes perustuslakivaliokunnan mietintöön liittyvä ed. Setälän y. m. neljäs vastalause, tunne muuta kuin yhden valtiovallan, joka tunnustetaan kuuluvan kansalle. Ja valtiopäiväjärjestyksen 1 §:ssä taas säädetään, että Suomen kansaa edustaa kansaneduskunta. Ei siis voi olla kysymys toisesta valtiovallasta, eikä edes toisesta valtiovallan edustajasta. Hallitusmuotoehdotus tuntee ainoastaan ylimmän toimeenpanovallan, tai niinkuin siitä sanotaan neljännessä vastalauseessa: ylimmän hallitusvallan, joka taas on uskottu tasavallan presidentille. Tämän laatuksen toimihenkilön valitsemistavasta siis nyt on kysymys.

Hallitusmuodon käsittelyn aikana on usein mainittu eduskuntadiktatuurista. Nimitys on tietysti väärä, mutta lienee sillä tarkoitettu eduskuntaenemmistön ehdotonta määräysvaltaa maan asioissa. Tämä kuitenkin seuraa itsestään jo mainitusta periaatteesta, että valtiovalta kuuluu kansalle, jota edustaa eduskunta, jotenka eivät mit-

kään toiset säännökset muuta tätä asiaa. Tämä muuten asiallisesti sisältyy jo parlamentaariseen hallitusjärjestelmään ja luulenkin, ettei oikeistokaan pelkäisi eduskunnan valtaa niin suuresti, jos ei eduskunta olisi siinä määrin kansanvaltaisesti kokoonpantu kuin meillä on laita. Tässä yhteydessä voi vielä viitata viimekesäiseen tapahtumaan, että eduskunnassa noin 60 eduskunnan jäsentä otti valitakseen maalle perinnöllisen kuninkuuden.

Hallitukselle kyllä olisi jätettävä toimeenpaneva valta verrattain tarkkaan. Mutta se on jätettävä kollegialisen hallituksen käsiin, joka olisi eduskunnalle vastuunalainen. Tähän kollegioon on sitten myös n. s. hallituksen päämiehen sulaututtava ja myös saatava eduskunnan kautta valtuutensa. Tämä järjestelmä paraiten takaa hallituksen lujouden ja yhtenäisyyden. Näillä perusteilla kannatan puolestani perustuslakivaliokunnan mietinnössä olevaa 22 §:ää tämän 23 §:n sijalle, kuitenkin niin muutettuna että siinä olevat sanat: „kuudeksi vuodeksi”, muutetaan: „kolmeksi vuodeksi”. Mitä presidentin toimikaan erikoisesti tulee, niin minä toiselta puolen olisin odottanut, että monarkistit olisivat olleet johdonmukaisempia ja esittäneet, että presidentti valittaisiin elinkaudeksi. Toisaalta taas katsoisin, että mitä demokraattisempia ollaan, silloin presidentin virkakausi pitää järjestää suhteellisen lyhyeksi. Minä katsoisin, että meillä olisi paras käyttää kolmivuotisjärjestelmää, joka jo on eduskunnan vaaleihin nähden otettu käytäntöön.

Minä olisin toivonut, että keskusta ja ennen kaikkea maalaisliitto olisivat presidentin vaalitapaan nähden pysyneet kannallaan ja me olimme tästä saaneet sellaisen yhteisen kannan, jonka takana olisi voitu pysyä. Minä pelkään, että tämä maalaisliiton „ontuminen” oikealle voi vaikuttaa haitallisesti tämän hallitusmuodon lopulliseen hyväksymiseen.

Ed. P r o c o p é: Jag avstår.

Ed. P. V i r k k u n e n: Minä pyydän kannattaa ed. Typön tekemää ehdotusta.

Ed. N i u k k a n e n: Ed. Typön tekemän ja nyt kannatetun ehdotuksen johdosta minä pyydän huomauttaa, että se on minun käsittääkseni huonosti harkittu. Tässä hallitusmuodossa säädetään, että presidentti on valittava Suomen tasavallan kansalaisten joukosta. Nyt on kumminkin jokseenkin varmaa, että lähiaikoina tässä maassa tulee säädettäväksi uskonnonvapaus, toisin sanoen, että kaikilla Suomen kansalaisilla on

vapaus joko tunnustaa evankelis-luterilaista oppia tai olla sitä tunnustamatta. Jos ehdotettu vaatimus presidentille pantaisi, niin silloin asetettaisi presidentti sellaiseen asemaan jossa mikään muu Suomen kansalainen ei olisi. Ed. Estlanderin ehdotuksen ja vastalauseen johdosta, joka koskee presidentin ikää, minä pyydän vaan lyhyesti huomauttaa, että muistaakseni ehdotuksen tekijä oli viime kesänä valmis päästämään muukalaisen kuningasvesan valtaistuimelle jo 18-vuotiaana siitä huolimatta, että sille oli myönnetty paljon laajemmat valtuudet, sekä pantu hallitusmuotoon säädökset, että se ei olisi ollut teoistaan vastuunalainen. Ed. Virkkunen, Erich y. m. täällä ovat, kun he vaativat, että presidentin valitsijamiehinä ei saisi olla edustajia, pitäneet kysymystä ankarasti periaatteellisenä. Tämän johdosta minä huomautan, että minun käsittääkseni kysymys ei Kokoomuksellekaan liene niin ankarasti periaatteellista laatua. Tuntuu päinvastoin siltä, että Kokoomus, jolta edustaja-vaaleissa on ruvennut viimeaikoina jäämään niin suuressa määrin tähteiksi reserviä, aivan sen vuoksi tahtoi valitsijamiehet otettavaksi tästä reservistä, että voisi sitäkin edes johonkin käyttää, että sen pääministerit y. m. kyvyt saisivat edes jonkun luottamustoimen kansalta.

Ed. Kotonen: Minulla puolestani ei ole aihetta suuresti kajota siihen kiistelyyn, joka tähän pykälään nähden on oikeiston ja keskustan välillä suoritettu tänä iltana ja jo aikaisemmin. Saanen kuitenkin lausua, että minulle todellakin on käsittämätöntä, mitkä ne todelliset syyt ovat, joitten nojalla oikeisto tahtoo tähän hallitusmuodon pykälään kiellon valita edustajia presidentin valitsijamieheksi. Ed. Erich, R., tahtoi täällä äskeisessä puheenvuorossaan niiltä, jotka eivät halua sellaista kieltoa valtiomuotoon ottaa, selvitystä siitä, mikä heidän kantansa asiassa määrää. Minusta olisi luonnollisempaa, että ne, jotka tahtovat jonkun kiellon lakiin sisällyttää, perustelevat syyt tähän yleiseen sääntöä rikko-vaan poikkeusmääräykseen ja minun täytyy omasta puolestani sanoa, että ne perustelut, jotka esim. ed. Erich kantansa tueksi esitti, olivat peräti heikot. Minulle jää yhä käsittämättömäksi, miksi ei henkilö, joka on kansanedustaja, voisi olla valittu presidentin valitsijamieheksi, sillä toimiihan hän joka tapauksessa presidentinvaaleissa kokonaan toisessa ominaisuudessa kuin kansanedustajana. Vaikka siis, niinkuin sanoim, olisi niitten asia, jotka tahtovat tämän poikkeussääntöksen pykälään otettavaksi, perustella pätevästi syyt siihen, tahdon minä kuitenkin viitata eri-

näisiin syihin, jotka minusta ovat esteenä sellaisen sääntöksen lakiin ottamiselle. On huomattava, että presidentin ja edustajan vaalit voivat sattua samaan aikaan. Olen knullut edustajapiireissä mainittavan että alituisten vaalitaistelujen välttämiseksi olisi koetettava sovittaa vaalit niin, että voitaisiin samalla kertaa valita presidentin valitsijamiehet ja edustajat. Nyt kun näin olisi asianlaita, kysyttäisiin, miten silloin voidaan tietää, ketkä ovat esteellisiä tulemaan presidentin valitsijamieheksi, koska ei vielä tiedetä, ketkä tulevat edustajiksi valituiksi. Tämä on minusta yksi käytännöllinen syy, joka on otettava huomioon, kun tällaista poikkeusmääräystä lakiin ajetaan. Toinen seikka, joka minusta tällaisen määräyksen tekee suorastaan kummalliseksi, on se, että edustajat, jotka olisivat samalla kertaa presidentin valitsijamiehinä, saattaisivat olla aivan viimeisiä viikkoja, viimeisiä kuukausia edustajatoimessaan, jota vastoin ne henkilöt, jotka ovat valitut presidentin valitsijamieheksi, saattavat pian sen jälkeen tulla valituiksi edustajiksi ja ovat siinä toimessa lähes kolme vuotta, ja presidentti tulisi siis todella olemaan näistä valitsijoista paljon suuremmassa määrässä riippuvainen, kuin mitä hän olisi, jos entiset eduskunnan jäsenet olisivat valitsijamiehinä toimineet. Näistäkin syistä minusta tuntuu siltä, että tässä on pohjalla joku kummallinen peruste, jota tavallisen syrjästäkatsojan on vaikea päteväksi tunnustaa taikka edes käsittää. Samallinen on minusta se muistutus, joka on tehty ehdotusta vastaan siinä kohden, missä säädetään, että viimeinen äänestys presidentin vaaleissa on tapahtuva niiden kahden välillä, jotka toisessa äänestysessä ovat saaneet suurimmat äänimäärät. Minä myönnän kyllä, että tätä vastaan voidaan esittää joitakin huomautuksia siihen suuntaan, kuin ed. R. Erich äskeisessä lausunnossaan niitä esitti. Mutta että tämä olisi juuri oikeistolle joku erikoinen syy vastustaa tätä lakiehdotusta ja pykälää, sitä minä en voi käsittää. Minä huomautan että tämä pykälä sellaisena kuin keskusta nyt sitä lakiin ajaa, on otettu vapaaherra Wreden vastalauseesta, jonka hän on liittänyt perustuslakikomitean mietintöön. Ja siihen vastalauseeseen vapaaherra Wrede, jota minä pidän sekä sangen oikeistolaismielisenä, että myös erikoisen ymmärtäväisenä miehenä, on ottanut tämän saman rajoittavan määräyksen. Muuten, lopettaakseni tähän, mainitsen vain, että ne uhkaukset, joita oikeiston taholta tätä asiaa käsiteltäessä pitkin matkaa on lausuttu siitä, että jollei heidän kantaansa oteta huomioon ja hyväksytty, lain aikaansaaminen on vaarassa, että nämä uhkaukset

tympäisevät, mutta eivät ainakaan vasemmistoa peloita. Sillä me tiedämme varsin hyvin, että Suomen työväki suoritti viimeisen vaalitaistelunsa kahleet jaloissa, ja kun se pääsee ne vapaasti suorittamaan, ei se ainakaan koidu oikeiston eduksi.

Ed. Juutilainen: Minä pyysin puheen-
vuoroa huomauttaakseni siitä näkökohdasta, johon ed. Kotonen täällä jo viittasi, että jos tahdotaisiin olla johdonmukaisia siinä vaatimuksessa, ettei edustaja saa olla presidentin valitsijamiehenä, niin tottakai pitäisi vaatia, ettei presidentin valitsijamies saa tulla edustajaksi. Kun tahdotaan kerran tuollaista jyrkkää „luokkarajaa” pitää näiden valitsijain välillä, niin se pitäisi pitää loppuun asti. Muuten voi käydä niin, että suuri osa niistä henkilöistä, jotka ovat olleet presidenttiä valitsemassa, tulevat muuttaman kunkauden perästä eduskuntaan. Ja silloin ei pysy oikein nuo „kaksi valtiovaltaa” erossa toisistaan, niin kuin sitä on täällä tahdottu. Jo äsken mainitsin, että ainoa oikeiston vaatimuksen peruste, minkä olen saanut selville, on se, että tahdotaan kourautuntuvasti osottaa valitsijoille, näin se on se raja „valtiovaltain” välillä tehtävä. Mutta melkein paremmaksi perusteluksi sopisi se vanha sananparsa, että „maaväki on erittäin ja meriväki erittäin”.

Ed. Hästbäck: Jag biträder det av Idgm Estlander gjorda förslaget.

Ed. Itkonen: Minä kannatan ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Ed. Homén: En ole liioin rasittanut eduskuntaa puheilla tässä hallitusmuotoasiassa. Minä en luule, että pelastus tulee maalle aivan suureksi, jos se saa toisen tai toisen muodon. Mutta tietysti jokaisen pitää koettaa saada tämä muoto niin hyväksi kuin suinkin. Ja kyllä minusta johdonmukaisuus vaatii, että toinen hallitusmahti valitaan niin riippumatta, kuin suinkin toisesta. Nyt tulee eduskunnalla olemaan melkein koko valta. Koska hyvin pieni valta nyt siis jää hallitukselle ja presidentille, niin on syytä saada ainakin hänen vaalinsa niin riippumattomaksi eduskunnasta kuin suinkin, siis että eduskunnan jäsenet eivät ole mukana valitsemassa presidenttiä. Silloin hän vielä enemmän tulisi eduskunnan apulaiseksi tulkka sen kätyriksi. Minusta on päivän selvää, että on johdonmukaisempi ja parempi, että presidentti valitaan toisen aparaatin kautta, kuin eduskunnan. Jos tätä syytä ei voi ymmärtää,

niin minä en voi sitä auttaa. Tämä on selvää ja siinä ei tarvitse otaksua piilevän mitään erityistä toiseen tai toiseen suuntaan. Minusta on meidän, kuten alussa sanoin, oltava johdonmukaisia, jos kerran tahdotaan johdonmukaisuutta laisäätämässä noudattaa.

Ed. Helenius-Seppälä: Amerikan Yhdysvalloissa on kauan aikaa ollut valtava virtaus siihen suuntaan, että päästäisiin irti siitä järjestelmästä, jota täällä nyt suositellaan presidentin vaaliin nähden. Minä olen puhutellut viimeksi näinä päivinä amerikkalaista tiedemiestä, joka hyvin tuntee maansa olot. Hän vakuutti minulle, että milloin tahansa saattaa käydä niin, että Amerikan kansa vapautuu valitsijamiesjärjestelmästä ja siirtyy suoranaiseen kansan vaaliin.

Tuntuu siltä, kuin meillä olisi jonkunverran huono onni näissä lainsäädäntötoissa. Viime vuonna näihin aikoihin yritettiin täällä seurata Saksan ja Bulgarian jälkiä — ja jouduttiin liian myöhään. Saattaa olla, että nyt taas tulitisiin liian myöhään, jos ottaisimme käytäntöön jotakin sellaista, josta Amerikan Yhdysvallat ehkä piankin luopuvat.

Minusta on mahdotonta ymmärtää, miksi ei eduskunta voisi valita toisellakin kertaa presidenttiä, jos eduskunta ensi kerralla voi hänet valita. Kun olen puhutellut miehiä, jotka tietävät asioista enemmän, kuin me pikkuisen ryhmän miehet tiedämme — me kun emme käy mitään kauppoja —, on sanottu, että 6 vuoden aikana olisi mahdollisuus muuttaa asiat siihen suuntaan, että vielä näidenkin vuosien kuluttua eduskunta saisi presidentin valita. Minun täytyy kysyä, miksikä ei yhtä hyvin näiden 6 vuoden kuluessa voisi asiaa toisinpäin muuttaa.

Yksinkertaisinta ja onnellisinta olisi, että Suomen eduskunta valitsisi presidentin. Minä toivoisin, että myöskin keskustassa ne edustajat, joilla on tämä persoonallinen vakaumus, pitäisivät rehellisesti vakaumuksestaan kiinni.

Ed. Setälä: Edellisen puhujan mainitsema seikka, että Amerikan Yhdysvallat pyrkivät siihen, että kansa suorastaan valitsisi presidentin, ei suinkaan ole minkäänlaisena tukena sille mielipiteelle, että meillä eduskunnan olisi valittava presidentti, vaan tällainen Amerikan Yhdysvaltain pyrkimys on päinvastainen sille, jota hän puoltaa. Mutta arvoisa edustaja ei nähtävästi ole tullut sitä ajatelleeksi.

Ed. Kotonen on kysynyt, mistä syystä ei tahdottaisi että edustaja voitaisiin valita valitsijamieheksi. Syy on yksinkertaisesti se, että jos ker-

ran asetutaan sille kannalle, että eduskunnan ei pitäisi valita presidenttiä, eihän silloin saateta suostua siihen, että toista tietä kuitenkin järjestettäisiin asia siten, että eduskunta todellisesti valitsisi presidentin. Jos kaikki 200 edustajaa valitaan valitsijamieheksi, niin näistä 300:sta 200 ovat määräävinä ja siis toista tietä tehdään tyhjäksi mitä toista tietä päätetään. Säännös, ettei edustajaa saa valita valitsijamieheksi, on kai — minulla ei ole käsillä perustuslakikomitean mietintöä — tästä mietinnöstä kotoisin, enkä muista että ed. Kotonen olisi pannut vastalauseita tätä säännöstä vastaan.

On kysytty mitä enikoista etua olisi sillä ryhmällä, johon minä kuulun, siitä säännöksestä, että edustaja ei saisi tulla valitsijamieheksi valituksi tai myös siitä vaalitivasta, jota meidän ryhmän puolelta on ehdotettu. En luule, että kukaan saattaa ennustaa kenen hyväksi, minkä erityisen puolueen tai ryhmän hyväksi toinen tai toinen menettely voi koitua eikä sitä saata edes lakia säädettäessä ottaa kysymykseen, vaan kunkin, niin ryhmän kuin yksityisenkin täytyy periaatteelliset vaatimukset asettaa yläpuolelle hyötylaskelmain.

Ed. H o m é n: Täällä on niin monta kertaa kysytty ja kummasteltu, minkätähden ei edustaja saisi olla mukana valitsemassa. Paljon suuremmalla syyllä voi kysyä, miksi edustajat pitävät niin kovasti kiinni siitä että niillä on oikeus valita presidentti. 200 miestä, eikö koko maassa ole niin suurta joukkoa kunnan miehiä, ettei meitä siinä vaalissa tarvita. On paljon kummallisempaa että näyttää siltä että edustajat täällä tahtoisivat olla mukana vaalissa. Sanottiin että kokoomuspuolueella on niin monta etevää henkilöä, jotka eivät ole tulleet eduskuntaan valituiksi. Eikö socialisteilla ole 150 miestä ulkopuolella eduskuntaa, jotka kelpaavat presidentinvaalia toimitamaan? Miksi nyt jokainen tahtoo itse ehdottomasti tulla siihen. Vastausta en tahdo kuulla, huomautan vain että tuo kysymys on hyvin merkittävä.

Ed. K o t o n e n: Viimeinen arvoisa puhuja perusteli kaikkein parhaiten puheenaolevan rajoituksen ottamista hallitusmuotoon. Ed. Setälälle huomautan, että minun ei ole ollut tarvis tässä suhteessa perustuslakikomiteassa mieltäni ollenkaan lausua, koska minä, niinkuin perustuslakikomitean enemmistökin, olin välittömien vaalien kannalla, jolle ed. Helenius-Seppälä sanoo Amerikassa nykyään pyrittävän. Muuten minun täytyy sanoa ed. Setälälle, ettei hän ollenkaan yrittänyt

kään kumota niitä käytännöllisiä esteitä, jotka mielestäni tekevät haitalliseksi tällaisen määräyksen ottamisen hallitusmuotoon.

Ed. P. V i r k k u n e n: Vastoin sitä ajatusta, minkä ed. Niukkanen täällä aikaisemman lausuntonsa edellisessä osassa esiintoi, minä pidän varsin asiaankuuluvana, että tähän pykälään lisätään sellainen määräys, jonka mukaan tasavallan presidentin tulee tunnustaa evankelista uskonoppia. Tämä määräys ei itsessään ole ristiriidassa uskonvapaussäädännön tai uskonvapaussäätteen kanssa; mutta se on yhtä luonnollinen presidenttiin nähden kuin se toinen, joka jo on pykälään sisällytetty, että hänen tulee olla Suomen kansan syntyperäisten kansalaisten joukosta valittu. Molemmat nämä määräykset tarkoittavat sitä, että tasavallan päämiehen tulee oleellisesti kohdissa liittyä mitä läheisimmin kansaan, tuntea itsensä kansan yhteyteen kuuluvaksi ja samalla tavalla tulee kansan tuntea hänet itseensä kuuluvaksi. Ei voi ajatella mahdolliseksi, että tasavallan tuleva presidentti edustaisi kreikkalaiskatolista uskonoppia, vaikka lukuisat Suomen kansalaiset sitä edustavat. Ei voi myöskään ajatella mahdolliseksi, että hän edustaisi uskomatonta, kielteistä kantaa, vaikka Suomen kansalaisten keskuudessa saattaa olla sellaisiakin, jotka tällaisen kannan omaksuvat. Näissä suurissa pääasioissa täytyy presidentin aseman olla sama kuin kansamme suuren enemmistön. Minusta oli ilahuttavaa kuulla, että ed. Ritavuorikin äskeisessä lausunnossaan piti tätä vaatimusta kylläkin luonnollisena ja hän arveli, ellen väärin ymmärtänyt, että se tulee myöskin käytännössä noudatetuksi. Vaatimus on kumminkin niin tärkeä, että on täysi syy sisällyttää se myöskin tähän perustuslakipykälään, siinä jo olevan toisen, yhtä luonnollisen määräyksen rinnalle.

Ed. K e k k o n e n: Minä ehdotan, että kyseessä oleva pykälä hyväksytään siinä muodossa kuin se on perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Ed. N i u k k a n e n: Minä olen myös samaa mieltä kuin ed. Ritavuori että todennäköisesti presidentti tulee olemaan sellainen, joka tunnustaa evankelisluterilaista oppia ja että se olisi suotavaakin. Mutta minä huomautan siitä että tämän hallitusmuodon 8 §:n mukaan, sikäli kuin sitä on perustuslakivaliokunnassa selitetty, on jokaisella Suomen kansalaisella vapaus luopua siitä uskonnasta johon hän kuuluu sekä vapaus liittyä toiseen uskokuntaan tai olla siihen liittymättä. Jos tällainen säännös pantaisiin presidentin kel-

poisuusehdoksi, niin silloin presidentti tulisi olemaan vailla muille Suomen kansalaisille kuuluvia tärkeitä kansalaisoikeuksia ja se on minun mielestäni aivan sopimatonta.

Ed. Sch a u m a n: Jag ville endast i anledning av herr Paavo Wirkkunens försvar för det förslag, som har framställts, att presidenten borde bekänna sig till den evangelisk-lutherska läran, yttra att i den av oss nu godkända regeringsformens § 9 uttryckligen säges, att finsk medborgares rättigheter icke äro beroende därav vilket religionssamfund han tillhör eller om han öfverhuvud tillhör något religionssamfund. Förslaget står således i strid med detta stadgande och presidentens ställning skulldes bliva en annan än finska medborgares i allmänhet. Detta synes mig icke vara att rekommendera.

Ed. S e t ä l ä: Minä en ole puuttunut ed. Kotosen mainitsemiin käytännöllisiin vaikeuksiin siitä syystä, että niillä ei saata olla suurta merkitystä. Tämä pykälä tulisi siinä muodossa kuin on ehdotettu sisältämään sen, että edustajaa ei saa valita valitsijamieheksi. Onhan tunnettua, kutka edustajia ovat; jos joku valittu myöhemmin joutuisi edustajaksi ja presidentin vaali suoritettaisiin hänen edustajana ollessaan niin hänen tietenkkin olisi valitsijamiestoimesta luovuttava ja varamiehen astuttava sijaan. Koska joka tapauksessa olisi riittävä määrä varamiehiä olemassa, niin käytännölliset vaikeudet eivät tulisi olemaan merkitseviä.

Hallitusmuotoehdotuksia on ollut niin monta, että minun täyty pyytää anteeksi etten tänä myöhäisenä yönhetkenä jaksanut muistaa, että perustuslakikomitean enemmistö oli asettunut välittömän presidentinvaalin kannalle. Tämä on muuten ollut minun kantani aina ja on vieläkin tällä hetkellä, sillä se on oikea kanta ja siihen olisi niin pian kuin mahdollista tultava.

Ed. H e l e n i u s - S e p p ä l ä: Jos presidentin vaali toimitetaan välittömästi sillä tavoin, että kansa suoraan hänet valitsee enemmistövaalilla, silloin päästäisiin yhdellä vaalilla kahden asemasta. Minä en ole tahtonut kuitenkaan tällaista ehdotusta tehdä siihen nähden, ettei sillä olisi mitään kannatusta, kun ei siitä ole täällä ollut ennen puhetta. Sen sijaan jos eduskunta valitsee presidentin, päästään vielä yksinkertaisemmin ilman mitään eri vaaleja. Tästä syystä olen sitä mieltä että eduskunnan olisi presidentti valittava. Minä pyydän kannattaa sitä ehdotusta, jonka ed. Kekkonen on tehnyt.

Ed. L o h i: Presidentin uskonnolliseen kantaan nähden olen samaa mieltä kuin ed. Paavo Wirkkunen, sitä suuremmalla syyllä kun täällä hallituksen esityksen 87 §:ssä annetaan presidentin tehtäväksi nimittää arkkipiispa ja piispat. Tämä luonnollisesti edellyttää että presidentti kuuluu samaan uskontokuntaan.

Ed. P. V i r k k u n e n: Pyytäisin vielä huomauttaa edustajille Niukkaselle ja Schaumanille, että tämän hallitusmuotoehdotuksen 8 ja 9 §:t eivät ole ristiriidassa minun tekemäni ehdotuksen kanssa. 9 § määrää yleensä Suomen kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet, niin että ne ovat hänen uskonnollisesta vakaumuksestaan riippumattomat. Minun ehdotukseni taas asettaa erikoisen kompetenssivaatimuksen sille henkilölle, jonka kansa valitsee presidentiksi. Tällaiselle henkilölle asetetaan tietysti useitakin pätevyysvaatimuksia, yhden sellaisen ja varsin tärkeän jo sisältää mainittu 23 §. Tämä toinen lisäys, jonka olen ehdottanut, on sen arvoinen, että se on mainittava edellisen rinnalla.

Ed. K o t o n e n: Ed. Setälälle pyytäisin huomauttaa että mikään näistä ehdotuksista ei sisällä määräystä siitä että valitsijamiehille olisi myöskin valittava varamiehiä, jotenka hänen mainitsemansa tapa käytännössä järjestää kysymys ei näiden edellytysten mukaan voi toteutua.

Minä en puolestani ole tahtonut aikaisemmin kajota asian yhteydessä kosketeltuun kirkolliseen kysymykseen enkä aijo nytkään siihen pitemmälti puuttua. Sanon vain lyhyesti, että tuntuu vastenmieliseltä nähdä sitä kiihkoa, millä tahdotaan kutsumattomana vieraana kirkon puolelta tuppautua valtion seuraan. Minä luulen että välimme pysyisivät paljon parempina, jos kohtaisimme toisemme vain silloin kun me tätä kohtausta molemmin puolin haluamme ja muuten antaisimme toistemme olla rauhassa.

Ed. N i u k k a n e n: Ed. Wirkkunen minun käsittääkseni tulkitsee väärin 9 §:ää. 9 §:n viimeinen lause, joka kuuluu „julkisiin virkoihin nähden ovat kuitenkin voimassa niistä säädettyt rajoitukset, kunnes lailla toisin säädetään,” tarkoittaa, sikäli kuin sitä perustuslakivaliokunnassa selitettiin, pappeja ja uskonnonopettajia. Ja minun käsittääkseni presidentillä on siksi paljon muita tehtäviä, ettei hän joudu kumpaankaan näistä viroista. Niistä tehtävistä on lailla toisin säädetty, sensijaan kun presidentin tehtävistä ei ole toisin säädetty ja siis tämä pykälä ei sovi häneen.

Ed. Setälä: Perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaan on valitsijamiesten vaalin tavasta ja järjestyksestä soveltuvilta kohdin voimassa mita edustajavaalista on säädetty. Se vaalijärjestys, mikä on voimassa, sisältää juuri sen, että edustajille aivan automaattisesti muodostuvat varamiehet. Sehän onkin aivan välttämätöntä, koska aina saattaa sattua, että 300 valitsijamiehen joukossa on niitä, jotka tulisivat olemaan tavalla tai toisella estettyinä, joko sairauden- tai kuolemantapausten tai muun esteen johdosta.

Ed. Kotonen: Käsiteltävänä oleva pykälä määrää, että valitsijamiesten luku on 300 ja siinä oleva lisäys vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta valitsijamiesvaalissa sekä, soveltuvilta kohdin vaalin tavasta ja järjestyksestä; tämä lisäys ei mitenkään tiedä sitä että olisi varamiehiä valitsijamiehille valittava. Varajäsenten vaali ei näet koske vaalioikeutta, ei vaalikelpoisuutta, ei vaalitapaa eikä vaalijärjestystä.

Ed. Setälä: Minä en muuta saata ymmärtää, kuin että se mitä vaalin tavasta ja järjestyksestä säädetään, aivan ehdottomasti sisältää sen, että aivan samalla tavalla kuin edustajanvaalissa noudatettu järjestys aivan itsestään antaa tarvittavat varamiehet, aivan samalla tavalla tulee tapahtumaan tässä. Jos semmoista määrätystä ei olisi, niin se olisi erinomaisen arveluttavaa ja olisi siinä tapauksessa pykälä sitä varten lykättävä takaisin suureen valiokuntaan selvennettäväksi. Minä pidän kuitenkin aivan ilman muutaakin selvänä, että näin on laita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. P. Virkkunen ed. Erichin kannattamana ehdottanut, että suuren valiokunnan mietinnön 23 §:n kolme ensimmäistä kappaletta hyväksyttäisiin siinä muodossa, missä ne ovat perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä 4 vastalauseessa mietinnön sivulla 77; 4 ja 5 momentti sitävastoin samoin kuin suuren valiokunnan mietinnössä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Virkkusen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Hassbacken kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin se on perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä ensimmäisessä vastalauseessa, kumminkin sillä muutoksella, että 4 momentin viimeinen lause tulisi kuulumaan seuraavalla tavalla: „Mutussa tapauksessa toimitetaan heti uusi vaali ja jollei silloinkaan kukaan saa ehdotonta äänten enem-

mistöä, vieläkin uusi vaali ja on siinä se julistettava valituksi joka saa enimmät äänät. Äänten jakaantuessa tasan ratkaisee umpi.” Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Voionmaa ed. Ryömän kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sanamuodolleen seuraavina: „Tasavallan presidentin valitsee eduskunta syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta aina kolmeksi vuodeksi.” Kutsun tätä ed. Voionmaan ehdotukseksi. Edelleen on ed. Typpö ed. Virkkusen kannattamana ehdottanut, että tähän pykälään otettaisiin 2 momentiksi seuraava lause: „Presidentin tulee turmestaa evankeelisten uskonoppia.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Typpön ehdotukseksi. Edelleen on ed. Kekkonen ed. Helenius-Seppälän kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin se on perustuslakivaliokunnan mietinnössä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kekkonen ehdotukseksi.

Onko selostus oikea?

Ed. Ryömä: Minä tein ehdotuksen, että tämän pykälän kohdalle hyväksyttäisiin perustuslakivaliokunnan mietinnön 22 §, kuitenkin sillä tapaa muutettuna, että ensimmäisessä momentissa sana „kuudeksi” muutettaisiin sanaksi „kolmeksi”. Kannatin siis kaikkia neljää momenttia tällä muutoksella. Ed. Itkonen kannatti minun ehdotustani. Minä en kannattanut ed. Voionmaan ehdotusta, koska hän nähtävästi epähuomiosta kannatti ainoastaan ensimmäistä momenttia ehdottamastani pykälästä.

Puhemies: Täällä on käsitetty ed. Voionmaan ja ed. Ryömän ehdotus samallaiseksi. Täällä ei ole merkitty ed. Voionmaan ehdotukselle muita kannattajia kuin ed. Ryömä.

Ed. Ryömä: Minä en kannattanut sitä. Minä nimenomaan sanoin, että minä ehdotan hyväksyttäväksi 22 §:n perustuslakivaliokunnan mietinnöstä, kuitenkin niin muutettuna, että sana „kuudeksi” tulee vaihdetuksi sanaan „kolmeksi”. Ed. Itkonen kannatti ehdotustani.

Puhemies: Selostusta täydennetään sillä, että tähän liitetään vielä lisäksi ed. Ryömän ehdotus, sellaisena kuin hän sen äsken on eduskunnalle selostanut.

Lisään vielä selostukseen sen, että ed. Voionmaan ehdotusta ei näinollen ole kannatettu, joten se ei voi tulla äänestyksen alaiseksi.

Selonteko näin täydennettynä myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Koska ed. Typön ehdotus on sellainen, että se saattaa tulla hyväksytyksi riippumatta siitä, minkä sisältöisenä pykälä muuten hyväksytään, lienee sopivinta ensin äänestää muista ehdotuksista ja sen jälkeen erikseen sanotusta ehdotuksesta. Esitän sen vuoksi hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä: Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Ryömän ehdotusten välillä; se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Kekkonen ehdotusta vastaan ja se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Virkkusen ehdotusta vastaan ja se, joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Lo-
puksi päätetään ed. Typön ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: On näinollen ensiksi äänestettävä ed. Ryömän ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Ryömän ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Ryömän ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys ed. Ryömän ja ed. Kekkonen ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Kekkonen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt edustaja Kekkonen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava edustaja Kekkonen ja edustaja Virkkusen tekemän ehdotuksen välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy edustaja Virkkusen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on edustaja Kekkonen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt edustaja Virkkusen ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys edustaja Virkkusen ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Virkkusen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 144 „jaa”-ääntä ja 46 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt pykälän siinä muodossa kuin sillä on suuren valiokunnan mietinnössä. Tämän jälkeen on tehtävä päätös ed. Typön ehdotuksesta.

5) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Typön ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 124 „jaa”-ääntä ja 59 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 23 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Puhemies: Kun aika on näin pitkälle kulu-
nut, lopetetaan täysi-istunto. Sitä ennen käsitel-
tään kuitenkin asiat 18 ja 19 sekä esitellään asia
23 ja toimitetaan pöydällepanot.

18) Pankkivaltuusmiesten, pankin tilintarkastajain ja niiden varamiesten vaalia

koskevan kysymyksen johdosta laadittu pankki-
valiokunnan mietintö n:o 3 esitellään ainoaan
käsitteilyyn.

Keskustelu:

Ed. Snellman: Pyydän asian pöydälle
eduskunnan ensimmäiseen istuntoon.

Puhemies: Minä pyydän ed. Snellmanille
ilmoittaa, että tämä on sen takia otettu käsitel-
täväksi, että voitaisiin toimittaa siinä ehdotettu
vaali ensi torstaina.

Ed. Juutilainen: Minä vastustan ed.
Snellmanin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy asiassa pankkivaliokunnan mietinnön.

19) Pankkivaltuusmiehen vaalia pankkivaltuusmies E. G. Palménin sijaan

koskevan kysymyksen johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 3 a esitellään ainoaan käsittelyyn.

Eduskunta hyväksyy asiassa keskustelutta pankkivaliokunnan mietinnön.

23) Ehdotuksen laiksi erinäisten sodanaikaisten olojen järjestämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 24 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan sotilasasiainvaliokuntaan.

Pöydällepano:

24) Ehdotuksen laiksi poikkeuksesta voimassaolevista säännöksistä sitä tuloa laskettaessa, joka on vuodelta 1919 toimitettavan kunnallisen tuloveroituksen alainen

sisältävä hallituksen esitys n:o 25 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on tänään kello 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy kello 3,17 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

29. Keskiviikkona 4 p. kesäkuuta

kello 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

- 1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 735
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 12; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.
2) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.
3) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 11 ja 11 a; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

Esitellään:

- 4) Ehdotuksen laiksi poikkeuksesta voimassaolevista säännöksistä sitä tuloa laskeuttaessa, joka on vuodelta 1919 toimitettavan kunnallisen tuloveroituksen alainen sisältävä hallituksen esitys n:o 25 800

Pöydällepanoa varten esitellään:

- Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi Suomen hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta 801

Siv.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Colliander, Helo, Hömön, K. E. Linna, Luopajarvi, Nix, Sihvo, Soininen, Wankkoja, Wennola ja Wuolijoki.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain vuoksi saavat ed. Alanen ensi perjantapäiväksi, ed. Juustila torstain ja perjantain istunnoista sekä ed. Hiidenheimo torstaista k:lo 2 lauantai-iltaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Puhemies: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimmäisen asian, Suomen hallitusmuotoehdotuksen, toista käsittelyä.

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

24—26 §§:t esitellään ja hyväksytään järjensä keskustelutta.

27 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Minä ehdotan tälle pykälälle sen muodon, joka on toisessa vastalauseessa sivulla 65 26 §:n kohdalla. Tahdon perustella sitä samoilla syillä kuin aikaisemmin presidentin veto-oikeuden kieltämistä perustelin.

Ed. K e t o: Kannatan ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Kedon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sanamuodolleen seuraavasti: „Presidentin asiana on kutsua eduskunta tarpeen tullen ylimääräisille valtiopäiville, antaa määräys edustajavaalien toimitamisesta sekä avata ja päättää valtiopäivät.”

Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 105 „jaa”- ja 80 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt 27 §:n siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

28—32 §§:t hyväksytään keskustelutta.

33 §.

Keskustelu:

Ed. R. E r i c h: Minä ehdotan, että tämän pykälän ensimmäinen momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Suomen suhteista ulkovaltoihin määrää presidentti, kuitenkin niin, että valtiosopimukset ovat eduskunnan hyväksyttävät tai eduskunnan valtuutus sopimuksen päättämiseen hankittava, mikäli sopimus sisältää säännöksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan taikka valtiosäännön mukaan muuten vaativat eduskunnan suostumusta. Sodan aloittamisesta ja rauhanteosta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella.” Toinen momentti jäisi muuttamatta. Pyydän lyhyesti tätä muutosta perustella sillä, että käytännöllisistä syistä toisinansa sopimuksia päätettäessä ja varsinkin kauppasopimuksia tehtäessä saattaa olla asianmukaista, että eduskunta voi antaa hallitukselle valtuutuksen päättää sopimus sillä tavalla, että sopimusta, sen jälkeen kun se on tehty ja allekirjoitettu, ei enää tarvitse alistaa

eduskunnan hyväksyttäväksi. Tällaista menettelyä käytetään useissa maissa tarpeen vaatiessa. Voidaanhan sanoa, että sellainen menettely kenties olisi luvallinen, vaikkei nimenomaan puhutaisikaan siitä mahdollisuudesta, että eduskunta voipi antaa ennakolta tuollaisen valtuutuksen. Joka tapauksessa on kuitenkin paraiten paikallaan, että nimenomaan viitataan tämän valtuutuksen mahdollisuuteen, joten kaikki epätietoisuus tässä suhteessa vältetään. Koska taas sanat „Sodasta ja rauhasta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella” ovat liian epämääräiset eivätkä oikein senlaatuiset, kuin lakitekstissä tavallisesti käytetään, ehdotan, kuten sanottu, että tämän sijasta sanottaisiin: „sodan aloittamisesta ja rauhanteosta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella.”

Ed. E s t l a n d e r: Jag understöder ldgm. Erichs förslag.

Ed. S e t ä l ä: Ja minä teen samoin.

Ed. R y ö m ä: Niillä perusteilla kuin on toisessa vastalauseessa sivulla 65 32 §:n kohdalla esitetty, ehdotan tähän pykälään 2 momentiksi mainitussa vastalauseessa olevan 32 §:n 2 momentin.

Ed. P i l k k a ei ole saapuvilla.

Ed. E l o v a a r a: Luovun.

Ed. K e t o: Kannatan ed. Ryömän ehdotusta.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. E r i c h, R. ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän 1 momentti hyväksyttäisiin sanamuodolleen seuraavana: „Suomen suhteista ulkovaltoihin määrää presidentti, kuitenkin niin, että valtiosopimukset ovat eduskunnan hyväksyttävät tai eduskunnan valtuutus sopimuksen päättämiseen hankittava, mikäli sopimus sisältää säännöksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan tai valtiosäännön mukaan muuten vaativat eduskunnan suostumusta. Sodan aloittamisesta ja rauhanteosta presidentti päättää eduskunnan suostumuksella.” Kutsun tätä ehdotusta ed. E r i c h i n ehdotukseksi. Edelleen on ed. Ryömä ed. Kedon kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevaan pykälään otettaisiin toiseksi lisämomentiksi: „Ulkovaltoja koskevat asiat ovat asianomaisen ministerin valmistettavat ja ennen päätöksen tekemistä eduskunnan ulko-

asiainvaliokunnalle lausunnon antamista varten tiedoksi saatettavat." Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Puhemies: Mitä menettelytapaan äänestyksessä tulee, ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan: Ensin äänestetään ed. Erichin ja suuren valiokunnan mietinnön välillä ja tämän jälkeen päätetään ed. Ryömän ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Erichin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Puhemies: Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Ryömän ehdotuksesta.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 106 „jaa”-ääntä ja 80 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 33 §:n siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

34 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Minä ehdottaisin tälle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka toimialaan asia kuuluu. Päätös voi syntyä ainoastaan, jos valtioneuvoston enemmistö yhtyy presidentin mielipiteeseen; tämä ei kuitenkaan koske päätöksen tekoa 32 ja 47 §:ssä mainituissa tapauksissa.

Presidentin päätökset ovat, voimaan tullaksensa, presidentin allekirjoitettavat ja sen ministerin varmennettavat, joka on asian esitellyt. Mitä tässä on sanottu ei kuitenkaan koske 32 ja 47 §:ssä mainittuja asioita.

Jos presidentin päätös koskee koko valtioneu-

vostoa, varmentaa sen asianomainen valtioneuvoston esittelijä.

Se ministeri, joka on varmentanut presidentin päätöksen, vastaa päätöksestä, samoin kuin varmentajia yleensä siitä, että toimituskirja on oikea.”

Siis toinen ja kolmas momentti tulisivat kuulumaan samoin kuin mietinnössä, neljäs momentti poistettaisiin sekä ensimmäinen ja viimeinen momentti, kuuluisivat niinkuin olen ne lukenut.

Ed. Estlander: Jag anhåller om att få föreslå att åt 34 § måtte givas följande lydelse, i huvudsaklig överensstämmelse med första reservationen: „Beslut angående särskilt viktiga ärenden fattas av presidenten i statsrådet på föredragning av den minister, till vars ministerium ärendet hör. Sådana ärenden äro: lagstiftningsfrågor, utfärdande av förordningar, kallelse till urtima riksdag, förordnande om nya riksdagsmannavalens anställande, inrättande av nya embetsverk, de i 87 § omförmälda utnämningsärenden, frågor om krig och fred samt fördrag med utländska makter ävensom andra med dessa i betydelse jämförliga ärenden. Andra å presidenten ankommande ärenden föredragas för honom av vederbörande minister i närvaro av en annan medlem av statsrådet, efter det frågan för avgivande av utlåtande därstädes handlagts. Alla ärenden rörande utländska makter böra beredas av vederbörande minister samt avgöras på föredragning av sagda minister efter ärendets beskaffenhet antingen i statsrådet eller hos presidenten i närvaro av minst två andra ministrar. Ärende, som ankommer å presidenten i egenskap av befälhavare, avgör presidenten i närvaro av vederbörande minister. Denne åligger att yttra sig i ärendet samt att, då han är av annan mening än presidenten, låta anteckna detta i protokollet. Är ärende av särskild vikt, tillstyrke ministern i sådant fall, att presidenten ville hänskjuta ärendet till utlåtande av ett krigsråd, och därtill kallas tvänne eller flere högre militära embetsmän.” Det följande skulle måhända lämpligen kunna avskiljas till en särskild paragraf, och skulle i sådant avseende ärendet remitteras till stora utskottet: „Presidentens beslut skall, med undantag av dem, som gälla om utövande av hans vetorätt ävensom beslut om riksdags upplösning och förordnande om nya val, för att bli gällande underskrivas av presidenten och kontrasieras av den minister, som föredragit ärendet. Likaledes undantagas de i 32 och 47 §§ omförmälda ärenden. Rör presidentens beslut hela statsrådet, kontrasieras dessamma av vederbörande föredragande i statsrå-

det. Om föredragningen av militära kommandomål samt om kontrasignation av presidentens beslut i sådana ärenden stadgas särskilt. För riktigheten av expeditioner, genom vilka presidentens beslut utfärdas, ansvarar den, som kontrasignerat beslutet."

Jag ber att få med några ord beledsaga detta förslag och angiva huvudpunkterna av detsamma och vari det skiljer sig från stora utskottets förslag.

Det sätt för föredragningar och ärendens avgörande, som stora utskottet förordar, synas mig överhövan betunga statsrådets arbete och därjemte också draga de enskilda ministrarna, som tvingas att deltaga i alla övriga ärendens behandling, från deras verksamhet. Detta komme antagligen att leda till att statsrådets sammansättning bleve i olika ärenden synnerligen växlande och påtagligen ett växlande antal av statsrådets medlemmar vore förhindrade att regelbundet deltaga i statsrådets sammanträden. Följden vore, att man skulle förlora vad som man just önskade vinna genom själva den princip, som uppbär stora utskottets förslag, nämligen att hela kollegiet kontinuerligt skall följa med de riksvårdande ärendenas gång. Dessutom är det klart att en ofantlig mängd ärenden äro relativt av så ringa vikt, att det är fullkomligt överflödigt att desamma upptagas i samfält statsråd.

Men härtill kommer att vissa slag av ärenden dessutom äro sådana, att detta omständliga behandlingssätt beträffande dem är föga lämpligt, enär de ofta nog kräva en större snabbhet i avgörandet och en större handlingsfrihet för resp. minister, än det föreslagna anordningssättet möjliggör. Så synes fallet vara särskilt med utrikesärenden, beträffande vilka också gäller att ett antal av dem äro sådana, att de vid tidpunkten för deras avgörande icke böra vara kända utöver en trängre krets.

Ytterligare gives det vissa andra angelägenheter, främst de militära ärendena, där ett dylikt föredragningssätt, som i betänkandet föreslås, icke garanterar tillräcklig sakkunskap och där det vore angeläget att uti den nya regeringsformen hos oss skulle upptagas det sätt för föredragning och avgörande, som förekommer i den svenska grundlagen, där i vissa fall militärt sakkunnige tillkallas till ett s. k. krigsråd. Detta nu beträffande sättet för ärendenas upptagande.

Vad åter vidkommer bestämmelsen angående kontrasignationsplikt och i samband därmed kontrasignationsvägran samt denna kontrasignationsvägrans betydelse, vill jag framhålla, att presidentens utövning av vissa i regeringsformen ho-

nom förbehållna rättigheter icke böra göras beroende av statsrådet eller av vederbörande ministrar, vilka påtagligen stå under trycket av politisk hänsyn, enkannerligen på grund av deras förhållande till folkrepresentationen, sådant detta utvecklats under inflytande av det famösa stadgandet, att statsrådets medlemmar skola tagas bland personer, vilka åtnjuta lantdagens förtroende. Presidentens befogenheter i antydda tvänne väsentliga avseenden kunna bliva och antagligen komme att bliva utan varje betydelse, om hans beroende av statsrådet och av resp. föredragande minister berövar honom möjligheten att handla efter egen uppfattning om vad rikets väl kräver. En sådan opersonlig embetsutövning, som visserligen från åtskilliga håll har framställts såsom det sant demokratiska idealet, måste förlama presidentens verksamhet, liksom det också berövar honom all auktoritet och inflytande på statsangelägenheterna.

Dessa tvänne befogenheter, dels att inlägga veto med avseende å något lagstiftningsförslag från riksdagens sida, dels att genom utskrivande av nya val vädja till folket, böra enligt min tanke betraktas såsom republikens president enligt författningarna tillkommande prerogativ. Deras mening och betydelse är att presidenten inom de gränser för lagligheten, som regeringsformen uppdrager, skall vid deras utövning hava en självständig befogenhet att pröva ändamålsenligheten och nödvändigheten att göra bruk av sin myndighet. Att presidenten också med den anordning, som jag i mitt förslag förordar, icke skall överskrida konstitutionen, det framgår tydligen av en jämförelse med bestämmelserna i förnämligast 35 och 45 §§.

Med denna motivering ber jag att få tillstyrka det av mig upplästa förslaget.

Ed. K e t o: Kannatan edustaja Ryömän tekemää ehdotusta.

Ed. S e t ä l ä: Minä luulen kyllä, että perustuslakivaliokunta ja suuri valiokunta ovat osanneet oikeaan siinä, että presidentin on tehtävä päätöksensä valtioneuvostossa yleensä. Niin on säädetty nykyään Ruotsinkin hallitusmuodossa ja samoin on myös Norjassa laita. Ei näytä olevan juuri mitään semmoisia asioita, jotka pitäisi siirtää erityiseen kabinettiesittelyyn, mutta eri asemassa ovat kumminkin sotilasasiat, jotka kuuluvat presidentille sotavaen ylimpänä päällikkönä. Minä yleensä oletan, että valtionhoito ja hallinto rupeaa kehittymään siihen suuntaan, että eri ministerit saavat laajemman toimintavallan, s. o.

että kehitytään ministerihallitusta kohti. On koko joukko semmoisia asioita, jotka eivät tule ollenkaan valtioneuvostoon, vaan jotka ratkaistaan asianomaisissa ministeriöissä. Nyt on presidentillä tavallaan yksi „ministeriö”, niin sanoakseni, hoidettavanaan nimittäin sotilaspäällystöasiat, jotka riippuvat hänen ratkaisustaan. Eikä olisi paikallaan, että nämä kaikki esiteltäisiin valtioneuvostolle. Minä ehdotan sen vuoksi 4 vastalauseen mukaisesti, että tähän pykälään tulisi 2 momentiksi seuraava: Ne asiat, jotka presidentille ylimpänä päällikkönä kuuluvat, ratkaisee presidentti asianomaisen ministerin läsnäollessa. Viimemainitun tulee niistä lausua mielensä sekä, milloin hän on toista mieltä kuin presidentti, merkityttää se pöytäkirjaan. Erityisen tärkeissä asioissa ministeri silloin kehoittakoon presidenttiä antamaan asian sotaneuvoston lausuntoon ja siihen kutsumaan kaksi tai useampia korkeampia viranomaisia. — Ehdotettu momentti on hallituksen esityksen mukainen.

Puhemies: Siinä on pieni ero. Hallituksen esityksessä sanotaan „korkeampia sotilasviranomaisia”.

Ed. Setälä: Neljännessä vastalauseessa lienee tässä painovirhe.

Puhemies: Edustaja Setälä siis tarkoittaa, että useampia sotilasviranomaisia.

Ed. Setälä: Niin, minä tarkoitan „useampia korkeampia sotilasviranomaisia”.

Ed. von Born: Jag ansluter mig i allo till det av hr Estlander framställda förslaget.

Ed. af Forselles: Jag bad också endast om ordet för att understöda hr Estlanders formulering av 34 §.

Ed. Homén: Minä pyydän yhtyä ed. Setälän ehdotukseen.

Ed. R. Furuhielm: Jag ber att få föreslå, att i nu ifrågavarande paragraf såsom ett särskilt mom. skulle upptagas sista mom. i § 31 av regeringens proposition: „Då ärende, som rör Helsingfors universitet, behandlas eller avgöres, skall dess kansler beredas tillfälle att närvara”.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Kedon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

„Presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka toimialaan asia kuuluu. Päätös voi syntyä ainoastaan, jos valtioneuvoston enemmistö yhtyy presidentin mielipiteeseen; tämä ei kuitenkaan koske päätöksen tekoa 32 ja 47 §:ssä mainituissa tapauksissa.” Toinen ja kolmas momentti kuuluvat, niinkuin valiokunnan mietinnössä, neljäs momentti poistetaan, ja sitten jatketaan: „Se ministeri, joka on varmentanut presidentin päätöksen, vastaa päätöksestä, samoin kuin varmentaja yleensä siitä, että toimituskirja on oikea”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi seuraavan sanamuodon:

„Erittäin tärkeistä asioista tekee presidentti päätöksensä valtioneuvostossa sen ministerin esittelystä, jonka ministeriöön asia kuuluu. Sellaisia asioita ovat: lainsäädäntöasiat, asetusten antaminen, eduskunnan kutsuminen ylimääräisille valtiopäiville, uusien edustajavaalien toimitettavaksi määrääminen, uusien virkakuntain perustaminen, 87 §:ssä mainitut nimitysasiat, kysymykset sodasta ja rauhasta sekä sopimukset ulkovaltojen kanssa ynnä muut tarkeydeltään niihin verrattavat asiat.

Muut presidentin ratkaistavat asiat esittelee hänelle, sittenkuin niitä on valtioneuvostossa lausunnon antamista varten käsitelty, asianomainen ministeri toisen valtioneuvoston jäsenen läsnäollessa.

Kaikki ulkovaltoja koskevat asiat ovat asianomaisen ministerin valmisteltavat. Niiden ratkaisu tapahtuu mainitun ministerin esittelystä asianlaadun mukaan, joko valtioneuvostossa tai presidentin luona vähintään kahden muun ministerin saapuvilla ollen.

Ne asiat, jotka presidentille ylimpänä päällikkönä kuuluvat, ratkaisee presidentti asianomaisen ministerin läsnäollessa. Viimemainitun tulee niistä lausua mielensä sekä, milloin hän on toista mieltä kuin presidentti, merkityttää se pöytäkirjaan. Erityisen tärkeissä asioissa ministeri silloin kehottakoon presidenttiä antamaan asian sotaneuvoston lausuntoon ja siihen kutsumaan kaksi tai useampia korkeampia sotilasviranomaisia.

Presidentin päätökset ovat, voimaantullaksensa, presidentin allekirjoitettavat ja sen ministerin varmennettavat, joka on asian esiteltyt. Mitä tässä on sanottu, ei kuitenkaan koske presidentin

kielto-oikeuden käyttämistä, eikä päätöstä eduskunnan hajoittamisesta ja uusien vaalien määräämistä, eikä myöskään 32 ja 47 §:ssä mainituja asioita. Jos presidentin päätös koskee koko valtioneuvostoa, varmentaa sen valtioneuvoston esittelijä. Sotilaskäskyasiain esittelystä sekä presidentin niistä tekemäin päätösten varmentamisesta säädetään erikseen. Se, joka on varmentanut presidentin päätöksen, vastaa siitä, että toimituskirja päätöksestä on oikea." Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Setälä ed. Homénin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevaan pykälään, jonka ensimmäisen momentin muodostaisi valiokunnan ehdottama ensimmäinen momentti, lisätäisiin hallituksen esityksen mukaan toiseksi momentiksi seuraava: „Ne asiat, jotka presidentille ylimpänä päällikkönä kuuluvat, ratkaisee presidentti asianomaisen ministerin läsnäollessa. Viimeksimainitun tulee niistä lausua mielensä sekä, milloin hän on toista mieltä kuin presidentti, merkittyä se pöytäkirjaan. Erityisen tärkeissä asioissa ministeri silloin kehoittakoon presidenttiä antamaan asian sotaneuvoston lausuntoon ja siihen kutsumaan kaksi tai useampia korkeampia sotilasviranomaisia." Kutsun tätä ehdotusta ed. Setälän ehdotukseksi.

Edelleen on ed. Furuhielm, R. ehdottanut, että nyt esilläolevaan pykälään otettaisiin lisämomentiksi hallituksen esityksessä olevan 31 §:n viimeinen momentti. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Setälän ehdotuksen välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. Ryömän ehdotusta vastaan, ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Setälän ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on tässä äänestyksessä ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Setälän ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys ed. Setälän ja ed. Ryömän ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Ryömän ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Setälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 100 „jaa”-ääntä ja 87 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Ryömän ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Ryömän ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

35 §.

Keskustelu:

Ed. Österholm: Den senare meningens i 35 § lyder: „Står beslutet i strid med grundlag är ministern berättigad och pliktig att vägra kontrasignation”. Jag ber få föreslå att orden „berättigad och” skulle utgå. Om det nämligen engång är så, att beslut står i strid med grundlag, så är det uppenbart, att kontrasignation icke blott kan, utan under alla förhållanden måste vägras.

Ed. R. Erich: Pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Österholm ed. R. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän viimeisestä lauseesta poistettaisiin sanat „oikeutettu ja”, joten viimeinen lause tulisi kuulumaan: „Jos päätös

olisi vastoin perustuslakia, on ministeri velvollinen kieltäytymään sitä varmentamasta”.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Österholmin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt ed. Österholmin ehdotuksen.

36 §.

Keskustelu:

Ed. H o l m a: Niin suotavaa kuin olisikin, että perustuslaki lausuisi jotakin siitä virkakelpoisuusmitasta, joka valtioneuvoston jäsenen on täytettävä, semminkin mitä koskee n. k. ammattiministerien ammattitaitoa, lienee tämä kuitenkin vaikeata, koska parlamentarismi aina, varsinkin kun puoluerajat ovat jyrkät, tulee viemään siihen, että hyvät puoluemiehen ominaisuudet saavat enemmässä tai vähemmässä mitassa korvata todellista taitoa ja erikoistietoa. Eräissä suhteissa olisi kuitenkin sekä mahdollista että minun mielestäni erittäin tarpeellista sisällyttää määräys valtioneuvoston kokoonpanosta. Pitäisi nimittäin olla jotakin takeita siitä, että laintuntemus olisi edes jossakin määrin valtioneuvostossa edustettuna. Varsinkin siihen ministeriin nähden, joka ammattinaan edustaa oikeuslaitosta ja oikeushallintoa, pitäisi tämän vaatimuksen oikeutuksen olla aivan ilmeisen. Hän olisi samalla myöskin hyvänä tukena sellaiselle presidentille, joka itse ei ole lakimies. Katsoen muutenkin valtioneuvoston työn laatuun olisi varmaan hyödyksi, jos lainopillisia tietoja omaavia henkilöitä olisi valtioneuvostossa useampiakin. Tällaisen ehdotuksen on vastalauseessaan tehnyt ed. Estlander. Minä kumminkin tyytyisin siihen, että yksi muu ministeri kuin oikeusministeri olisi lainoppinut, ja ehdottaisin senvuoksi tämän pykälän sanamuodoksi: „Valtioneuvoston jäseniksi, joiden tulee nauttia eduskunnan luottamusta, kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja Suomen kansalaisia. Sen ministerin, jonka käsiteltäviä oi-

keushallintoa koskevat asiat ovat, sekä vähintään yhden muun ministerin tulee olla lainoppineita.”

Ed. P r o c o p é: Att röra vid den lagstadgade parlamentarism, som föreslås i denna paragraf, framstår säkerligen för många såsom ett helgerån. Denna parlamentarism betraktas såsom en av hörnstenarna för den finska demokratin. Jag tror emellertid ej att det är en hörnsten, utan snarare en av de värsta stötestenar, som komma att hindra en jämn och lycklig utveckling och åstadkommande av nödiga samhällsreformer. Parlamentarismen, sådan man genom denna paragraf vill fastslå den, är den engelska, men vi skola komma i håg vad som ofta sagts, att den engelska parlamentarismen är en historisk produkt fast förbunden med de politiska förhållandena, som råda i England. Den förutsätter en monarkisk statsform, men framför allt starka partier, som uppbära och stöda kabinettet. Den leder icke heller i England till en svag regering, utan tvärtom. Det är icke parlamentet, som styr regeringen, kabinettet, utan kabinettet som styr parlamentet. Där icke sådana förutsättningar finnas, har det visat sig omöjligt att omplantera parlamentarismen i annan jordmån. Resultatet har blivit föga lyckligt, särskilt där parlamentet eller riksdagen icke har en stark och fast majoritet, utan är sammansatt av en mängd olika partier. Där leder parlamentarismen till olyckliga konsekvenser. I allmänhet är den icke förenlig med det republikanska statsskicket. Jag ber få påpeka, att den första stora republiken i modern tid, Amerikas Förenta Stater, icke känner till det parlamentariska styrelsesättet. Den tredje republiken i Frankrike har visserligen iakttagit parlamentarism, men har väl knappast skäl att rosa marknaden, om man objektivt bedömer saken. De talrika ministerskiftena och den alltjämt sjunkande nivån i statsstyrelsen får i hög grad skrivas på parlamentarismens konto. De republiker, vilka först tillegnat sig parlamentarismen, voro Venezuela och ett par negerrepubliker i Syd-Amerika. Det är alltså i dessa berömda fotspår vi skola gå. Men av dessa har såvitt jag vet endast en negerrepublik i lag fastställd parlamentarism. Det synes mig vara det mest olyckliga man kan finna på, att på detta sätt försöka binda en ytterst känslig politisk norm vid juridiska former. Man kunde förstå det den tiden, då Finland var förenat med Ryssland. Då kunde ett stadgande, sådant som det nu föreslagna, redan tidigare i vårt styrelseskick upptaget, hava en viss betydelse. Numera sedan Finland är suveränt har det det icke.

Man måste även fråga sig, vad detta uttryck „riksdagens förtroende” innebär. Icke endast att det är ytterligt svårt att på förhand fastställa, vilken person, som åtnjuter dylikt förtroende, utan man står även i tvekan om överhuvudtaget detta begrepp har något slags tydligt och juridiskt bindande innehåll. Det skall väl betyda detsamma som att de ifrågavarande personerna äro sådana, att deras politiska åskådning omfattas utav riksdagens majoritet. I vårt land kommer man emellertid under en lång framtid med all säkerhet att få arbeta med koalitionsregeringar. Taga vi en enskild medlem i en dylik koalitionsregering, så finna vi att hans politiska ståndpunkt ingalunda omfattas utav majoriteten inom riksdagen. Han är med andra ord icke en person, som åtnjuter riksdagens förtroende. Om vi för övrigt granska vår regering under de sista två åren, så komma vi till det resultat, att vi väl knappast haft mer än en, högst två i någon mån parlamentariska regeringar enligt vesteuropeiskt begrepp, nämligen Svinhufvuds och Ingmans. Åtminstone är det de, som haft den fastaste och starkaste majoriteten bakom sig. Erfarenheten borde alltså redan hava visat oss, att ett fasthållande vid detta stadgande icke är möjligt. Vid sådant förhållande och hänvisande för övrigt till de motiv som i reservationen n:o IV i detta avseende hava anförts, ber jag få föreslå, att lantdagen ville godkänna ifrågavarande paragraf i enlighet med sagda reservation nämligen sålunda: „Till medlemmar av statsrådet kallar rikspresidenten för redbarhet och skicklighet kända infödda finska medborgare. Den minister, till vars handläggning ärenden rörande justitieförvaltningen höra, samt minst en av de andra ministrarna, skall vara lagfaren.”

Ministeri Kallio: Vaikka onkin luultavaa, että jokainen hallituksen muodostaja pitää huolen siitä, että riittävä määrä lakimiehiä myöskin tulee olemaan ministeristössä, niin katsoisin minäkin, olevan syytä tähän pykälään ottaa määräyksen siitä, että ainakin kaksi lakimiestä myöskin kuuluu ministeristöön, ja siitä syystä minä pyydän kannattaa ed. Holman tekemää ehdotusta, joka huomatakseni oli samallinen kuin hallituksen esitys.

Ed. Estlander: Det hette fordom, att den gud giver ett embete den giver han ock förmågan. Det vore ej lyckligt om det framdeles skulle komma att heta i landet, att den lantdagen giver ett embete honom giver den också förmågan — till-

tro att utföra uppdraget såsom medlem av statsrådet lærer nog den utnämnde hava av sig själv. Jag anser därför det synnerligen viktigt att ur paragrafen uteslutes den väsentligen negativa kvalifikation, som innebäres i stadgandet om den s. k. parlamentarismen. Jag kan beträffande detta i all huvudsak förena mig om vad den senaste talaren här har uttalat.

Då det gäller så viktiga uppdrag, som statsrådsbetyget, synes mig, att några, om ock blygsamma fordringar, böra uppställas och hänvisar jag till mitt förslag i I reservationen, som jag förordar. Jag anser även de där uppställda yrkandena vara synnerligen blygsamma, för att ej säga mer, och kan jag för den skull ej finna att man på dem kunde avpruta något. Jag har särskilt anledning erinra hurusom nödvändigheten att påyrka hos ministrarna åtminstone någon kunskap i det andra nationalspråket, nyligen i lantdagen på ett ledsamt sätt demonstrerats.

Ed. Nyberg: Minä pyydän saada kannattaa edustaja Holman tekemää ehdotusta mietinnön 36 §:n muutokseksi.

Ed. R. Erich: Minä pyydän saada kannattaa sitä sanamuotoa, joka on tällä pykälällä 4 vastalauseessa, eli toisin sanoen sitä ehdotusta, jonka edustaja Procopé on tehnyt. Minun ei tarvitse tätä laajemmin perustella, sillä minulla on ollut tilaisuus yleiskeskustelussa kosketella näitä kysymyksiä. En tahdo suositella sitä, ettei tässä hallitusmuodossa olisi mitään viittausta parlamentaariseen hallitustapaan, jota täällä nyt yleensä kannatetaan. Mutta minä katson, että tällaiselle parlamentaarille hallitustavalle annetaan yllin kyllin ja annetaan kaikki, mitä sille on tuleva, jos 43 §:ään sen ensimmäiseen momenttiin lisätään muutamat sanat, jotka nyt on otettu Valtapäiväjärjestyksen 32 §:n 1 momenttiin, — sen mukaan kuuluisi 43 §:n 1 momentti: „Valtioneuvoston jäsenet ovat virkatoimistaan vastuunalaiset kaikki yhteisesti hallituksen yleisestä suunnasta ja kukin erikseen omista virkatoimistaan.” Jos tämä säädettäisiin, silloin, niinkuin sanottu, täydellisesti tyydytettäisiin kaikki luonnollisen ja terveen parlamentarismien vaatimukset ja tulisi hallitusmuotoon aivan samallinen säännös, joka nykyään on Ranskan valtiosäännössä ja joka on ollutkin esikuvana, silloin kun Valtapäiväjärjestykseen tuo muutos tehtiin, vaikka sitä sitten laajennettiin ottamalla lisäksi tuo määräys: hallituksen jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta — määräys, joka voi soveltua poliittiseksi

ohjeeksi, mutta ei oikeusohjeeksi. Jos siis tähän 36 §:ään tehdään se muutos, että poistetaan sanat: „joiden tulee nauttia eduskunnan luottamusta”, niin olen valmis kannattamaan äsken mainittua lisäystä 43 §:n 1 momenttiin.

Ed. von W e n d t: Uti ett land i vilket det finnes endast tvänne partier, kan man tänka sig en stilisering som den föreliggande nämligen, att medlemmarna skola åtnjuta riksdagens förtroende. I ett land sådant som vårt, där riksdagen består av flera olika partier och där vi sålunda ofta komma att hava koalitionsregeringar, om dessa kan man ej säga, att de enskilda medlemmarna åtnjuta allas förtroende, utan endast regeringen såsom sådan åtnjuter förtroende. Detta inneligger också i den parlamentariska tanken. Därför borde meningen ändras: Till medlemmar av statsrådet, vilket bör åtnjuta riksdagens förtroende o. s. v. Så har också praxis varit. Därför föreslår jag, att ordet „vilka” ersättes med ordet „vilket”, varigenom paragrafen skulle få följande lydelse: Till medlemmar i statsrådet, vilket bör åtnjuta riksdagens förtroende o. s. v.

Ed. J u u t i l a i n e n: Kun minä luotan täydellisesti siihen, että vastaisuudessaakin eduskunnan enemmistölle, joka kulloinkin hallituksen muodostaa, on isänmaan asia yhtä kallis, kuin tälle eduskunnalle, joka hallitusmuodon laatii, ja että se myös osaa harkita asioita yhtä paljon kuin tämäkin, niin pidän tarpeettomana, että hallitusmuotoon lisätään erinäisiä ohjesääntöjä siitä, millä tavoin ministeristö on kokoonpantava. Jos ehdotusta ruvettaisiin kehittämään, että hallitusmuodossa määritellään, millainen ministeri millekin paikalle pitää tulla, niin silloin tietysti täytyisi määritellä muutkin: esim. maanviljelysministerin pitää olla maanviljelijä j. n. e.

Ed. R y ö m ä: Käsiteltävänä oleva pykälä on yhdenmukainen Valtiopäiväjärjestyksen 32 §:än kanssa sekä sisältöön että muotoon nähden. Tässä Valtiopäiväjärjestyksen pykälässä puhutaan nimenomaan valtioneuvoston jäsenten luottamuksen nauttimisesta j. n. e. Pitäisin taka-askeleena, että poistettaisiin pykälästä määräys, että valtioneuvoston jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta. Muuten olen samaa mieltä edustaja Juutilaisen kanssa siitä, että on vaillinaista asettaa ainoastaan yhdenlaatuinen kompetenssiehto, kun niitä kerran tarvittaisiin useampia. Sitäpaitsi on katsottava varmaksi, että juuri lakimieskompe-

tenssiehtoa tullaan aina toteuttamaan ilman eri määräystäkin.

Ed. P r o c o p é: Enligt min uppfattning skulle det av lanttagsman von Wendt gjorda förslaget icke innebära något slags förbättring. Uttrycket „statsråd” i förevarande paragraf avser icke ett collegium av ministrar, utan det avser ett embetsverk, en myndighet. Saken blir klarare om man skulle tänka, att benämningen icke skulle vara statsråd utan senat, vilket uttryck sakligt skulle ingå i §:n, om ej benämningen senat sedan någon tid utbyts mot statsråd. Till medlemmar av senaten kallar o. s. v. lyder ifrågavarande stadgande. Där har man för sig ett embetsverk och icke ett ministercollegium. Man kunde tänka sig att uttrycket „statsråd” skulle utbytas mot „regering”. Men ej heller detta blir klarare. Mot en sådan formulering kan alltid invändas: Vad menas med att regeringen har riksdagens förtroende? Icke kan man skilja regeringen från de enskilda medlemmarna. För att regeringen skall hava riksdagens förtroende måste de enskilda medlemmarna också hava det.

Ed. L o h i: Minä hyväksyn tämän pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Minä käsitan, että tämä on yksi tärkeimpiä kulmakiviä tässä hallitusmuodossa, jolla taataan parlamentarismi meidän maassamme. Juuri se onneton asema, mikä meidän maassamme on ollut sen takia, että meillä ei ole ollut parlamentaarista hallitusta, on ollut omansa saattamaan Suomen kansan yksimielisesti pyrkimään tähän ja silloin kun valtiopäiväjärjestys muutettiin tässä suhteessa, niin se tapahtui verrattain yksimielisesti. Sentähden minusta tuntuu merkittävältä, että tästä nyt tahdottaisiin pois pyrkiä. Mitä tulee sitten siihen, onko joitakin kompetenssi-vaatimuksia asetettava ministereille, minä pidän kyllä kanssa sen luonnollisena, että ministeriössä tulee olla oikeusoppineita ja varsinkin oikeusministerinä sellainen, mutta minä pidän sen luonnollisena, että joka kerta, kun presidentti ja eduskuntaryhmät, joiden vaikutus nähtävästi tulee siinä olemaan suurimpana tekijänä, hallitusta asettavat, ne tulevat pitämään siitä huolta. Sitä paitsi pyydän huomauttaa, että tässä hallitusmuodossa minun käsittääkseni oikeusturva yleensä on hyvin vakavasti turvattu. Tässä on säädetty riippumattomat tuomioistuimet, erottamat tuomarit, oikeuskanslerit kaksinkertaiset, sekä presidentin että eduskunnan puolesta asetut. Tältä oikeudelliselta kannalta ei siis minun

mielestäni ole mitään syytä epäillä, että oikeus-turva tässä maassa tulisi huonosti turvatuksi, vaikkapa tähän pykälään ei nimenomaista sää-nöstä asetetakaan tästä lainoppineisuudesta oi-keusministerin paikkaa täytettäessä.

Ed. N i u k k a n e n : Täällä tehty vaatimus siitä, että valtioneuvoston jäsenten ei tulisi naut-tia eduskunnan luottamusta, on todellakin hyvin kuvaavaa ehdotuksentekijäin katsantokannalle. Se on aivan täydellisessä sopusoinnussa sen kat-santokannan kanssa, mikä vallitsi silloin, kun säädettiin vanha Ruotsin hallitusmuoto vuodelta 1772. Silloinkin on pantu säädös: „Muutoin ovat valtakunnan neuvokset velvolliset kuningasta yk-sinänsä kuulemaan ja vastaavat neuvoistansa ai-noastaan hänelle. Kuitenkaan ei kuninkaalla ole valtaa heitä nuhdella tai syyttää mistään onnet-tomasta päätöksestä.” Esilletuotu vaatimus on epäilemättä perua siitä monarkistisesta käsityk-sestä, jota he edustavat ja jota he ovat muissakin kohdin tahtoneet tähän tasavaltalaiseen hallitus-muotoon sisällyttää.

Ed. S c h a u m a n : Jag ber få understöda det av herr v. Wendt väckta förslaget.

Senaten var nog ett ämbetsverk, men om stats-rådet kan man ingalunda säga, att det vore ett ämbetsverk. Statsrådet är en ministär, ingen-ting annat. Med hänsyn därtill synes mig också det förslag, som väckts av herr Holma, vara olämpligt. Ehuru jag i sak är alldeles av samma åsikt som herr Holma, kan jag av dessa formella skäl icke biträda det. Det torde dessutom vara självklart att justitieministern i varje fall måste vara en jurist, så det tillägget behövs åtminstone icke.

Det som förvånar mig är att flere talare här, och i spetsen för dem herr Erich, hava yrkat på uteslutande av stadgandet, att statsrådet bör åtnjuta lantdagens förtroende. Man kan visserligen giva dem rätt däri, att ett sådant formellt stad-gande icke behövs. Men det är icke dit dessa representanter syfta; de önska icke att detta land skall parlamentariskt styras. De önska icke, att regeringen skall hava lantdagens förtroende. De motivera det också, såsom herr Procopé, med att sådana stadganden förekomma endast i neger-republiker. Jag måste säga att jag icke känner till dessa republikers konstitution, så att möjligt är, att herr Procopé såsom kännare har rätt, men det kan jag försäkra att t. ex. i Frankrike och i alla de skandinaviska länderna är parlamenta-riskt styrelsesätt faktiskt rådande. Det finnes ej

något formellt stadgande därom, men faktiskt styras numera både Norge, Danmark och Sverige parlamentariskt. Och om vi skola söka exempel även på formella stadganden av precis samma innehåll som i stora utskottets förslag, så finnes ett sådant i det nya förslaget till tysk riksför-fattning. Jag tror herr Erichs och hans menings-fränders uppfattning av vilket styrelsesätt som är ändamålsenligast till stor del beror på deras studier av tysk vetenskaplig doktrin. Men det sannolika är, att denna doktrin kommer att för-ändras, sedan förhållandena förändrats så grund-ligt som de gjort det i doktrinen hemland. Den som har läst inrikesministern Preuss kommenta-rier till den nya tyska riksförfattningen, finner att det är en helt annan anda, som nu blåser ge-nom doktrinen i det nya Tyskland. — Om vi hålla oss till Skandinavien och närmast till Sve-rige, förefaller det mig som om de representan-ter, som yrka på ett uteslutande av stadgandet om att statsrådet skall åtnjuta lantdagens för-troende närmast tänka sig som förebild en sådan regering som den Hammarskjöldska i Sverige. Vi veta att konung Gustav V gjorde ett försök efter sitt berömda borggårdstal, med en regering, som icke åtnjöt riksdagens eller andra kammarens för-troende. Huru det gick med detta försök, det känna vi alla; det misslyckades och det är nog enligt min tanke säkert, att det försöket icke kommer att göras om på länge.

Jag måste säga, att jag har svårt att förstå, huru de herrar, som yrka på uteslutandet av det stadgande jag flere gånger omnämnt tänka sig att Finland skall styras. Tänka de sig verkligen möjligheten av att regeringen skulle regera utan riksdagens förtroende? De erfarenheter om ett personligt regemente, som vi hava, äro nog till-räckligt djupa och sorgliga för att vi skulle hava lust fortgå på den vägen. Jag vill ej härmed säga, att jag skulle vara en beundrare av det par-lamentariska styrelseskicket, jag inser fullkom-ligt dess brister och jag går så långt, att jag sä-ger, att jag tror att en regering, som icke är par-lamentarisk, kan i sig innesluta större kapacitet än en parlamentarisk regering. Men man får lov att taga förhållandena sådana de äro, och jag tror det icke är möjligt i den nuvarande demokratin att regera på annat sätt än på det par-lamentariska. Det har invänts, men den invändningen synes mig vara fullkomligt oberättigad, att par-lamentarismen nog passar i en monarki, men icke i en republik. Jag kan icke förstå den skillnaden. England har åberopats, men England är ju blott ett skenkonungadöme, liksom man kan säga, att Amerika är en skenrepublik såtillvida som presi-

denten där har mycket stor makt. Den engelska konungen har däremot ingenting att säga. Han är blott en dekoration och en tongivande högsta medlem av societeten.

Jag ber att få, såsom jag redan i början av mitt andragande framhöll, understöda det av herr v. Wendt gjorda förslaget.

Ed. von Born: Jag begärde ordet för att understöda den av herr Estlander föreslagna formuleringen av föreliggande stadgande.

Ed. R. Erich: Minä havaitsen, että ed. Schauman aivan olennaisesti on taistellut tuulimyllyjä vastaan. Hän on väitellyt sellaisia lausuntoja vastaan, joita minä en täällä eduskunnassa enkä muulloinkaan, esim. julkaisuissani, ole esittänyt. Yhtä suuresti kuin ed. Schauman erehtyi luullessaan, että minulla olisi tietoni parlamentaarisesta hallitustavasta etupäässä saksalaisesta tieteisopista, yhtä väärin hän on käsittänyt sekä neljännen vastalauseen ja sen tarkoituksen, että sen, mitä minä tässä olen esittänyt. Minä en milloinkaan ole sitä sanonut, että hallituksen jäsenten ei pitäisi nauttia eduskunnan luottamusta, vaan minä olen sanonut, että tässä on kysymyksessä poliittinen periaate, jolla sellaisena voi olla ja onkin suuret ansionsa ja etunsa ja joka nykyaikaisessa valtiossa, kun se oikeissa rajoissa pysyy, on välttämätön, mutta joka ei luonteeltaan sovellu valtiosääntöisesti vahvistettavaksi oikeusperiaatteeksi. Ja tässä on todellakin sangen suuri erotus näiden molempien väitteiden välillä, niinkuin ed. Schauman epäilemättä asiaa harkitessaan itsekin havaitsee. En myöskään suinkaan ole sanonut sitä, ettei saisi olla parlamentaarista hallitustapaa, vaan olen aina ja johdonmukaisesti huomauttanut sitä, että tämän parlamentaarisen hallituksen täytyy pysyä oikeissa rajoissa ja toimia oman luonteensa ja tarkoituksiensa mukaisesti, ja olen huomauttanut siitä että todellakin on olemassa vaara, ettei se voi näissä oikeissa rajoissa pysyä eikä toimia oman olemuksensa mukaisesti, jos valtiosääntöön otetaan tuollainen nimenomainen määräys, joka luonteeltaan on aivan poliittinen ja joka lisäksi on, niinkuin jo tiedämme, altis aivan erilaatuisille tulkinnoille sekä siksi epämääräinen, että senkään vuoksi ei sovellu valtiosääntöön otettavaksi periaatteeksi, niin suuri merkitys, kuin sillä poliittisena toimintaohjeena saattaakin olla. Ed. Schauman on niinkään jättänyt huomioonottamatta sen, että n. s. parlamentarismi ei ole suinkaan mikään yhtenäinen ja kerta kaikkiaan määritelty valtioli-

nen järjestelmä, vaan parlamenttarismia on hyvinkin monenlaista, on parlamentarismia harhamuotoja, on sellaista parlamentarismia, joka muuttuu tämän hallitusjärjestelmän omalle olemukselle aivan vastakkaiseksi, niinkuin toisessa tilaisuudessa olen huomauttanut. Lyhyesti sanoen: Minä en ole suinkaan millään tavalla esittänyt kysymystä niin, että hallituksen tulisi olla eduskunnan luottamusta vaille tai että sen tulisi toimia vasten eduskunnan tahtoa. Minä olen päinvastoin eri lausunnoissa huomauttanut siitä että oikein käsitetyn ja terveellisen parlamenttarismin tarkoituksena on se, että valtiossa vallitsee tasapaino, että siellä vallitsee yhteistoiminta eduskunnan ja hallituksen välillä ja että eduskunta oikeissa rajoissa käyttää valvontaoikeuttaan hallitukseen nähden. Ja aivan viimeksi tässä keskustelussa olen myös huomauttanut sitä, että me voimme 43 §:ään ottaa nimenomaisen määräyksen siitä, että hallituksen jäsenet ovat vastuunalaisia eduskunnalle kaikki yhteisesti ja kukin erikseen hallituksen virkatoimista, mikä juuri sisältää sellaisen poliittisen vastuunalaisuuden, joka on parlamentaarille hallitustavalle oleellinen ja tunnusmerkillinen. Kaiken tämän pyytäisin ed. Schaumanin ottamaan huomionsa, kun hän lähtee näin ylimalkaisesti toisten lausuntoja arvostelemaan.

Ed. Procopé: Efter det som av herr Erich har yttrats har jag ingenting att tillägga utom att min tolkning av ordet „statsråd” säkerligen var riktig, i vilket avseende jag ber få hänvisa till 38 § nedan i förslaget: „Statsrådet omfattar ett antal ministerier” o. s. v. Skulle statsråd användas såsom beteckning för ett ministerkollegium, så kunde man icke säga om detsamma, att det „omfattar” ett visst antal ministerier.

Ed. Homén: Minä pyydän saada kannattaa ed. Procopén ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Holma ed. Kallion kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sanamuodolleen seuraavana: „Valtioneuvoston jäseniksi, joiden tulee nauttia eduskunnan luottamusta, kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen kansalaisia. Sen ministerin, jonka käsiteltäviä oikeushallintoa koskevat asiat ovat sekä vähintään yhden muun ministerin, tulee olla lainoppineita.” Kutsun tätä ed.

Holman ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Procopé ed. R. Erichin kannattamana ehdottanut nyt esillä olevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Valtioneuvoston jäseniksi kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen kansalaisia. Sen ministerin, jonka käsiteltäviä oikeushallintoa koskevat asiat ovat, sekä vähintään yhden muun ministerin tulee olla lainoppineita.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut nyt esillä olevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Valtioneuvoston jäseniksi kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen miehiä. Valtioneuvoston jäsenten tulee omata tarpeellinen perehtyminen maan molempiin kieliin. Oikeusministerin ja sisäasiainministerin sekä lisäksi vähintään yhden muista ministeristä tulee olla lainoppineita.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. — Lopuksi on ed. von Wendt ed. Schaumanin kannattamana ehdottanut pykälän kuulumaan: „Jäseniksi valtioneuvostoon, jonka tulee nauttia eduskunnan luottamusta, kutsuu presidentti rehellisiksi ja taitaviksi tunnettuja syntyperäisiä Suomen kansalaisia.” Kutsun tätä ehdotusta ed. von Wendtin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä menettelytapaan äänestyksessä tulee, esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan: Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja Procopén ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Holman ehdotusta vastaan. Se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. von Wendtin ehdotusta vastaan, ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: On siis äänestettävä ed. Procopén ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Procopén ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Procopén ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Procopén ja ed. Holman ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Holman ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Holman ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Holman ja von Wendtin ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Holman ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. von Wendtin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Holman ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Holman ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Holman ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 122 „jaa”- ja 63 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

37 §.

Keskustelu:

Ed. Schauman: Jag skulle anhölla, att grundlagsutskottets medlemmar upplyste mig om vad som menas med uttrycket „i statsrådet skall finnas en justitiekansler”. Det förefaller mig som om detta skulle vara en reminiscens från den ryska tiden, då det fanns en prokurator i senaten. Justitiekanslern kommer ju icke att intaga denna

ställning i statsrådet, och uttrycket „i statsrådet skall finnas” betyder ingenting. Antingen hör justitiekanslern till statsrådet eller också hör han icke dit. För min del skulle jag, ehuru jag inser att jag icke har några utsikter att få detta yrkande igenom, föreslå, att hela paragrafen strykes. Därmed skulle också de oegentligheter undvikas att i regeringsformen skulle omnämnas att justitiekanslersadjointens tjänst lagfästes i grundlag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Schauman ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa.

Pykälä hyväksytään sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

38—42 §:t hyväksytään.

43 §.

Keskustelu:

Ed. Sch a u m a n: Stora utskottet har utslutit det tredje momentet i grundlagsutskottets betänkande. Det innehåller en förpliktelse för statsrådet att vid varje lagtima riksdag förelägga statsrådets och dess skilda ministeriers protokoll riksdagens grundlagsutskott. Jag anser denna utslutning vara olycklig och icke heller av stora utskottet motiverad. Stora utskottet åberopar det stadgande i L. Q., som medger rätt för lantdagen och dess utskott att vid förefallande behov infordra embetsverks och andra myndigheters protokoll och handlingar. Mellan detta stadgande i L. O. och det föreslagna stadgandet om skyldighet för statsrådet att till varje riksdag inlämna sina protokoll är ju dock en mycket stor skillnad. Vad man åsyftar med det stadgande, som av stora utskottet nu utslutits, är att årligen vid varje riksdag granska statsrådets protokoll för att, i händelse någon statsrådsledamot befinnes hava gjort sig skyldig till någon lagstridighet, därom göra anmälan och sedermera eventuellt förfara enligt ansvarighetslagen.

Jag skulle alltså för min del föreslå, att till 43 § skulle fogas ett tredje mom. av följande lydelse:

„Vid början av varje lagtima riksdag skola statsrådets och dess skilda ministeriers protokoll föreläggas riksdagens grundlagsutskott i och för granskning”. På finska: „Jokaisten varsinaisten valtiopäiväin alussa on valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden pöytäkirjat eduskunnan perustuslakivaliokunnalle esitettävät niiden tarkastamista varten.”

Ed. K e t o: Kannatan ed. Schaumanin tekemää ehdotusta.

Ed. K o t o n e n: Minusta jo tämän ehdotuksen muoto siinä kohden, jossa sanotaan, että „pöytäkirjat on jätettävät perustuslakivaliokunnalle tarkastamista varten”, on ainakin suomalaisessa asussaan sellainen, että sitä on vaikea hyväksyä, Eihän perustuslakivaliokunta ole mikään pöytäkirjain tarkastusvaliokunta.

Ed. L o h i: Minusta myöskin on mahdoton vaatimus, että perustuslakivaliokunta pannaan pöytäkirjoja tarkastamaan; kyllä se on luonnontonta. Mitä muuten tulee tähän asiaan, minusta tuntuu, että tällainen säännös, että valtioneuvoston pöytäkirjat pitäisi saada perustuslakivaliokunnan aina tarkastettavaksi, on tarpeeton. Valtiopäiväjärjestyksen 46 § takaa minun nähdäkseni sen, että samoin perustuslakivaliokunnalla kuin muillakin eduskunnan valiokunnilla on oikeus saada asiakirjat valtioneuvostosta sekä muista virastoista, mitä se katsoo tarpeelliseksi. Siinä tosin on säädetty myös poikkeus, jonka mukaan ei tarvitse antaa niitä. Mutta jos hallitus kieltäytyy, niin sen on ilmoitettava syy kieltönsä. Ja minun nähdäkseni, jos joitakin sellaisia syitä hallitus esittää kieltonsa perusteeksi, joita valiokunta ja eduskunta ei hyväksy, silloinhan on eduskunnalla keino antaa epäluottamuslause sellaiselle hallitukselle. Siis minun nähdäkseni ei ole mitään pätevää syytä siihen, että tähän otettaisiin sääntö siinäkin muodossa kuin perustuslakivaliokunta on ehdottanut.

Ed. S c h a u m a n: Minä tahdon ed. Lohelle sanoa ainoastaan sen, että Ruotsissa on kauan menetelty ihan samalla tavoin kuin täällä nyt on ehdotettu ja kuin perustuslakivaliokunta oli ehdottanut. Joka valtiopäivillä Ruotsin perustuslakivaliokunta antaa lausunnon valtioneuvoston pöytäkirjain tarkastamisen johdosta.

Ed. H u p l i: Vaikka täällä on huomautettu, että ed. Schaumanin ehdotus on muodollisesti

heikko, niin minä en ainakaan voisi jonkun muodollisen puutteellisuuden takia hylätä näin ehdotoman tärkeää määräystä perustuslaista. Sentakia minä ehdotan sen muodollisesti korjatussa muodossa, toisin sanoen siinä muodossa, mikä tällä ehdotuksella on perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Ed. Helo: Kannatan ed. Huplin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Schauman ed. Kedon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevaan pykälään otettaisiin seuraava lisämääräys: „Jokaisten varsinaisten valtiopäiväin alussa on valtioneuvoston ja sen eri ministeriöiden pöytäkirjat eduskunnan perustuslakivaliokunnalle esitettävät niiden tarkastamista varten.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Schaumanin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Hupli ed. Helon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva lisämomentti saisi seuraavan sanamuodon: „Jokaisten varsinaisten valtiopäiväin alussa on valtioneuvoston ja eri ministeriöiden pöytäkirjat eduskunnan perustuslakivaliokunnalle esitettävät.” Kutsun tätä ed. Huplin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksissä. Ensinnäkin äänestetään ed. Schaumanin ja ed. Huplin ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Huplin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Schaumanin ehdotus.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voittolla.

Puhemies: Eduskunta on siis vastaehdotukseksi hyväksynyt ed. Huplin tekemän ehdo-

tuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava suuren valiokunnan mietinnön ja ed. Huplin ehdotuksen välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Huplin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 101 „jaa”-ääntä ja 80 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 43 §:n siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

44—46 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

47 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ber att få, i stället för den ordalydelse paragrafen har i stora utskottets förslag, föreslå densamma i enlighet med propositionen. Jag gör det därför att det sätt, på vilket utskottet velat anordna förhållandena mellan folkrepresentationen och presidenten, icke kan anses vara lyckat. Presidenten göres beroende av riksdagen på ett sätt, som dels icke är överensstämmande med rättsmedvetandet, dels också har den följden, att presidenten kommer att framstå såsom riksdagens underordnade. I vartdera avseendet anser jag att här en rättelse bör införas.

Ed. R. Erich: Minä pyydän saada kannattaa tehtyä ehdotusta että vastaava kohta hallituksen esityksessä hyväksyttäisiin ja pyydän saada sitä lyhyesti perustella seuraavalla tavalla.

Tässä sanotaan suuren valiokunnan ehdotuksessa: „Jos oikeuskansleri tai valtioneuvosto katsoo presidentin tehneen itsensä syypääksi valtiopetokseen, maanpetokseen tai muuhun törkeään rikokseen” j. n. e. Katson ensinnäkin että on aivan riittävää puhua valtiopetoksesta ja maanpetoksesta; ei ole tarpeen enää siihen mitään lisätä. Tässä edellytetään, että presidentti menettelee lainvastaisesti virkatoimissaan; ei ole siis puhetta muunlaisesta rikoksesta, joita hän mahdollisesti tekee. Jos hän siis tekisi muunlaisen rikoksen, joka ei ole virkarikos, silloin hänen on vastattava yleisen lain mukaan niinkuin jokaisen muunkin kansalaisen. Kun tässä siis rajoitetaan

ainoastaan virkatoimissa tehtyihin rikoksiin, on epäilemättä riittävä, että puhutaan ainoastaan valtiopetoksesta ja maanpetoksesta. Ja siihen on sitäkin enemmän syytä, kun tämä sana „törkeä rikos” ei ole rikosoikeudellisesti aivan tarkoin määriteltä eikä määriteltävissä.

Toiseksi ehdotetaan, että tuomiovalta tässä tapauksessa kuuluisi eduskunnalle; eduskunta voisi neljällä viidesosalla annetuista äänistä tuomita presidentin virkansa menettäneeksi. Muualla ei tavata sellaista säännöstä, jonka mukaan eduskunta näin kokonaisuudessaan toimii tuomioistuimena. On kyllä aivan totta, että useissa maissa on olemassa sellainen järjestys että toinen kamari toimii syyttäjänä ja toinen (ylähuone) tuomioistuimena. Amerikkalaisen järjestelmän mukaan voidaan kyllä presidenttiä vastaan nostaa samanlainen virkasyyte eli oikeammin sanoen valtiosyyte, n. s. impeachment, jonka alaiseksi muutkin virkamiehet voivat joutua. Tässä tapauksessa edustajainhuoneelle kuuluu syyteoikeus ja tuomioistuimena toimii senaatti. Voi siis sanoa, että tämän amerikkalaisen järjestelmän mukaan presidentti todellakin on sangen suuressa määrässä vastuunalainen. Mutta tämä vastuunalaisuus on kuin onkin lähinnä vain periaatteellista laatua. On huomattava, että käytännössä tätä impeachment-menettelyä vain harvoin on virkamiehiin nähden käytetty ja tietääkseni yhden ainoan kerran presidenttiä vastaan. Mutta periaatteellisesti tämänlaatuista vastuunalaisuutta, joka on valtiosääntöisesti voimassa Amerikan Yhdysvalloissa, voidaan puolustaa, sillä meidän tulee muistaa, että presidentillä on mainitussa maassa erinomaisen vankka valta-asema ja itsenäinen päätösvalta, ministerit eivät ole kansaneduskunnalle poliittisesti vastuunalaiset. Presidentin tulee olla laajassa määrässä vastuunalainen koska hänellä on erinomaisen laaja toimintamahdollisuus ja ratkaisuvallta.

Nämä molemmat puolet kuuluvat aivan erottamattomasti yhteen. Meillähän ei asianlaita tulisi ollenkaan olemaan samanlainen, koska presidentti ei voisi toimia ilman vastuunalaisten ministeriensä myötävaikutusta. Ranskassa on asianlaita toisin kuin esim. Amerikan Yhdysvalloissa. Ranskassa on presidentti virkatoimistaan asiallisesti jotakuinkin yhtä vastuuton kuin kuningas monarkisessa valtiossa. Hän vastaa mitä tulee hänen virkatoimintaansa ainoastaan valtiopetoksesta. Mutta tämän lisäksi tulee, että kun Ranskan rikoslaissa valtiopetos ei ole mikään tarkoin määriteltä rikosmuoto, niin tämäkin säännös käypi merkityksettömäksi. Oikeastaan Ranskan presidentti onkin aivan vastuuton. Sitä vastoin

presidentti Ranskassakin, kuten luonnollista on, yksityishenkilönä mahdollisesti tekemistään rikoksista vastaa yleisen lain mukaan, vaikka hän tällöinkin on siinä erikoisasemassa, että syyteoikeus kuuluu edustajakamarille ja tuomiovalta senaatille. Ilmeistä onkin, että asia on tällä tavoin aivan hyvin järjestettävissä sellaisissa maissa missä jyrkkä ministerivastuunalaisuus on toteutettu. Siellä tuollainen laajempi, ankarampi vastuunalaisuus, jommoista me Yhdysvalloissa puolustamme, luonnollisesti käypi aivan tarpeettomaksi. Ministerien poliittinen vastuunalaisuus tekee sen tarpeettomaksi ja näin on asian laita kieltämättä myöskin tämän hallitusmuotoehdotuksen mukaan. Ainakin perustuslakivaliokunnassa on tätä pykälää käsiteltäessä viitattu myöskin siihen, että Saksassa vahvistettuun viralliseen valtiosääntöehdotukseen on otettu eräitä määräyksiä, joista muka saataisiin tukea sille järjestelylle, jota tässä on ehdotettu. En kuitenkaan luule niistä saatavan sellaista tukea. Tässä mainitussa ehdotuksessa on kyllä säännös, jolla on seuraava sisältö: Ennen 7-vuotiskauden umpeenkulumista voidaan presidentti valtiopäiväin ehdotuksesta kansanäänestyksellä virastaan erottaa. Valtiopäiväin päätös tehdään sillä tavalla, joka on valtiosäännön muutoksista säädetty. Niinpian kuin päätös on tehty, on presidentti estetty virkaansa hoitamasta.” Tässä siis edellytetään, että kansa voipi erottaa presidentin virasta, mutta ainoastaan valtiopäiväin ehdotuksesta, ja tämä ehdotus on siis tehtävä siinä muodossa, joka on säädetty perustuslain muutoksista. On kyllä toinenkin säännös tässä Saksan valtiosääntöehdotuksessa, jossa sanotaan m. m., että kansanhuone ja valtioiden huone on oikeutettu asettamaan valtakunnan presidentin samaten myöskin valtakunnan kanslerin ja ministerit, syytteeseen valtakunnan tuomioistuimessa. Siis tuomioistuimena toimii tässä tapauksessa erityinen valtakunnan oikeus eli valtakunnan tuomioistuin, jossa presidentti voidaan asettaa lainvastaisista teoistansa syytteeseen.

Hallituksen esityksessä on aivan oikein tuomiovalta tässä tapauksessa uskottu tuomioistuimelle eikä eduskunnalle. Kun me siis toisiinsa vertaamme sitä järjestelyä, jota on ehdotettu hallituksen esityksessä, ja sitä, joka on ehdotettu tässä suuren valiokunnan mietinnössä, niin ei saata olla mitään epäilyksiä siitä, että meidän on annettava edelliselle etusija. Mielestäni on tässä periaatteellisesti erinomaisen tärkeä säännös. Selvää on kyllä, että sen käytännöllinen merkitys ei ole kovin suuri, sillä harvoin tietysti tällaisen virkasyytteen nostaminen tulee kysymykseen. Sitä suurempi on sen periaatteellinen merkitys, ja

kaikki asialliset syyt puhuvat sen puolesta, että hyväksytään tämän pykälän 2 momentti siinä muodossa, mikä sillä on hallituksen esityksessä.

Ed. Holma: Kysymykseen siitä, onko valtion päämies yleensä oleva vastuunalainen lain edessä ja missä laajuudessa, voi suhtautua eri tavalla, ja poikkeavat eri maiden hallitusmuodot m. m. tässä kohden sangen huomattavasti toisistaan. Valtion päämies voi joko olla niin sanoakseni lain yläpuolella tai vastata lain edessä samassa laajuudessa kuin jokainen muukin kansalainen. Välimuodoksi on katsottava sitä, mikä tällä hetkellä on Ruotsissa vallalla ja mikä kai on meidän voimassaolevien perustuslakiemme ajatus, että nimittäin valtion päämiestä vastaan ei voida nostaa eikä ajaa syytettä rikoksesta, jonka hän on tehnyt joko virassa tai yksityisenä henkilönä. Tämä ei kuitenkaan koske siviilioikeudellisia suhteita, joissa valtion päämies voi olla yhtenä asian osaisena. Kaikellainen velkomuskanne on siis mahdollinen nostaa valtion päämiestä vastaan sekä kanne vahingonkorvauksesta määrättyissä tapauksissa. Olisin omasta puolestani toivonut, että hallituksen esitys ja valiokunnat olisivat nytkin voineet asettua sille kannalle, että presidentti on siviilioikeudellisesti vastuussa lain edessä, mutta ei rikosoikeudellisesti. Tämän kannan omaksuminen olisi ollut sitä mahdollisempi, kun presidentin toimiaika on rajoitettu ja ainakin suurempien rikoksien syytteen panemisen oikeus ei ehtisi vanhentua sen kestäessä. Hallituksen esitys on kuitenkin asettunut sille kannalle, että presidentti on vastuunalainen lain edessä niinkuin jokainen muukin maan kansalainen sekä siviili- että rikosoikeudellisesti, tämä mikäli presidentin syytteen — tai kanteenalainen toimi ei ole virkatoimen yhteydessä syntynyt tai tehty. Hallituksen esitys on nimittäin presidentin virkatoiminnasta eroittanut sellaiset törkeät tapaukset, jolloin presidentti tekee itsensä syypääksi valtiopetokseen tai maanpetokseen, ja oikeuttanut eduskunnan sellaisessa tapauksessa määräänemmistöllä päättämään syytteen nostettavaksi. Sillä aikaa on presidentti pidätettävä toimestaan. Hallituksen esitys sisältää lisäksi seuraavan rajoituksen: „Muissa tapauksissa alkoon presidentin virkatoimesta syytettä nostettako.” Perustuslakivaliokunta ja suuri valiokunta ovat kuitenkin tässäkin koettaneet vaikuttaa yleiseen tietoisuuteen siitä, että presidentti on oleva virassa pysymisessään riippuvainen eduskunnasta. Niin ovat valiokunnat ensiksikin laajentaneet niiden virkarikosten piiriä, joissa eduskunnalla on puhevalta. Paitse maanpetokseen ja

valtiopetokseen nähden voi se mietinnön mukaan tapahtua myöskin, kun on kysymyksessä muu törkeä rikos. Sen minkä hallituksen esitys teki poikkeukselliseksi tapaukseksi, on mietintö yleistyttänyt.

Mutta siinäkin ei kyllin. Esityksen mukaan päättäisi eduskunta, onko syytettä nostettava. Mietinnön mukaan on eduskunta ottanut itselleen tuomiovallan, se tuomitsee presidentin virkansa menettäneeksi. Se tietää, että presidentin tuomitseminen virkansa menettäneeksi todellisuudessa ei tapahdu tuomioistuimen toimesta, niinkuin oikeus ja oikeusjärjestys vaatisi, vaan valtiollisen kokouksen päätöksen nojalla. Sen lisäksi on esityksessä ollut rajoitus, että presidentin virkatoimesta ei muissa tapauksissa saa syytettä nostaa, perustuslakivaliokunnan ja suuren valiokunnan toimesta poistettu. Se ei muuta asiaa, että ehdotuksessa määräänemmistö on korotettu $\frac{3}{4}$ osasta $\frac{4}{5}$ osaan, sillä ilmeistä on, että pääasia ei ole se, tuomitaanko presidentti virkansa menettäneeksi vaan voidaanko hänet pitää riippuvaisuuden tietoisuudessa. Sellaisena kuin tämä säännös nyt on ehdotettu, tulee se aina antamaan puolue-intohimoille tilaisuutta loukata ja solvata presidenttiä, joka ei ole määrääville ryhmille mieluinen. Silloin on yhdentekevää, tuleeko hän erotetuksi tai onko edes tarkoituksena hänen erottamisensa. Tarkotus saavutetaan kuitenkin.

Täällä on keskustelun kuluessa huomautettu muutamista muista pykälistä esillä olevassa perustuslakiehdotuksessa, joissa oikeiston puolelta on katsottu täytyvän vaatia muutoksia. Minä asettaisin tässä pykälässä nyt esillä olevassa muodossa ilmenevän periaatteen niiden veroiseksi. Eduskunnan ei pitäisi ottaa tuomioistuinten tehtävää itselleen. Se on vaarallista meidän säännöllisten tuomioistuinten arvovallalle, se tulee asettamaan eduskunnan jäsenet alttiiksi kiusauksille ja tulee saattamaan eduskunnan alentaviin tilanteisiin. Sitäpaitsi olisi ehdottomasti arvokkaampaa, jos hallitusmuodossa edellytettäisiin, että valtion päämiehen valinnassa osataan niin tunnollisesti punnita ehdokkaan ominaisuuksia, että hänen alentumisensa rikolliseen tekoon olisi olettamuksen ulkopuolella ja sen varalta laadittu valtiosäännön pykälä vaan tehtävä sisällöltään vastapainona riittäväksi, mutta ei sen enempää.

Esittämäni nojalla minä siis ehdottaisin, että eduskunta hyväksyisi esillä olevan pykälän toisen momentin siinä muodossa, kuin sillä on hallituksen esityksessä.

Ed. Raatikainen: Minäkin luulisin sopivaksi, että pykälän toiseen momenttiin tehtäisiin

sellainen muutos, että presidentti voitaisiin tuomita virkansa menettäneeksi ainoastaan koko yhteiskuntaa vastaan tekemistään rikoksista, siis valtiopetoksesta ja maanpetoksesta. Kun minä en kuullut varmasti niitä ehdotuksia, jotka täällä samaan suuntaan on tehty, pyydän minä saada tämän pykälän toiseen momenttiin ja toiseen lauseeseen tehdä sellaisen ehdotuksen, että se kuuluisi: „Jos oikeuskansleri taikka valtioneuvosto katsoo presidentin tehneen itsensä syyppäksi valtiopetokseen tai maanpetokseen, ilmoittakoon” j. n. e.

Ed. Juutilainen: Minä kyllä hyväksyisin suuren valiokunnan mietinnön sellaisenaankin, mutta kun hallitusmuodolle pitäisi koettaa saada tuollainen puolijuhlallinen asu, niin senvuoksi voin yhtyä kannattamaan ed. Raatikaisen ehdotusta, että sanat „tai muuhun törkeään rikokseen”, jätettäisiin pois. Ed. Holman lausuntoon nähden pyydän huomauttaa, että ei tässä pitäisi oikeusistuinten arvovalta mitenkään joutua horjutetuksi, jos eduskunnan $\frac{4}{5}$ päättääkin presidentin aivan erikoisessa tapauksessa erottaa. Olen vakuutettu, että kun näin suuri osa eduskunnan jäsenistä vaaditaan, että päätös tulee tehdyksi, ne kestävät sellaiset kiusaukset, joita hän arveli siinä tulevan esiin.

Ed. Kotonen: Erotus Amerikassa tässä kohden noudatetun järjestelmän ja hallituksen esityksessä olevan ehdotuksen välillä on miltei yksinomaan se, että amerikkalaisen järjestelmän mukaan pidetään sopimattomana, että henkilö, joka on syytteesäkään valtiopetoksesta tai maanpetoksesta, olisi enää presidenttinä, olkoonpa väliaikaisesti virasta pidätettynäkin, kun taas hallituksen esitykseen sisältyvä ehdotus tekisi sen mahdolliseksi. Kun otetaan huomioon, niinkuin täällä on myönnettykin, se, että säännöksellä tulee kaikesta päättään olemaan vain teoreettinen merkitys, niin on minusta pantava pääpaino juuri sille näkökohdalle, jonka mainitsin, nimittäin että olisi sopimatonta pitää virasta erotettunakaan presidenttinä henkilöä, jonka suuri osa eduskunnasta on katsonut tehneen itsensä syyppäksi valtiopetokseen tai maanpetokseen ja senvuoksi päättänyt asettaa näistä rikoksista syytteeseen. Tämä yksin minulle riittää ratkaisevaksi syyksi valitessani amerikkalaisen järjestelmän.

Ed. R. Erich mainitsi, että Amerikassa voidaan tällaista järjestelmää puolustaa, koska siellä presidentillä on suuressa määrin riippumaton asema. Ed. Estlander taas moitti suuren valiokunnan eh-

dotusta juuri siitä, että se asettaa presidentin liiaksi riippuvaan asemaan. Siis kahdesta aivan eri perusteesta lähtien tullaan kuitenkin samaan lopputulokseen. Minun luullakseni ei tämä kysymys ollenkaan ole riippuvainen siitä, missä määrin eduskunnalla on vaikutusvaltaa presidenttiin, missä ei, vaan asia on arvosteltava yksinomaan siltä kannalta, jonka alussa mainitsin, nimittäin että presidenttinä ei saa olla henkilö, joka on syytteesä niin törkeästä rikoksesta kuin suuren valiokunnan mietinnössä mainitaan.

Edustaja Holma taas arveli, että meillä nyt voimaan tullut ja uuden hallitusmuodon kautta edelleen vahvistettava ministerien vastuunalaisuus tekisi tällaisen säännöksen kuin nyt kysymyksessä oleva tarpeettomaksi. Tätä perustelua minä puolestani en voi käsittää. Sillä eihän ministeri suinkaan voi vastata presidentin tekemästä törkeästä rikoksesta, niinkuin valtiopetoksesta esimerkiksi. Ministeri yleensä ei rikosoikeudellisesti voi vastata presidentin teoista. Kun sama puhuja mainitsi, että kysymyksessä oleva pykälä siinä muodossa, mikä sillä on suuren valiokunnan ehdotuksessa, antaisi puolueyhymille, joille presidentti ei satu olemaan mieluinen, tilaisuuden loukata kaikin mahdollisin tavoin presidenttiä, niin minun täytyy sanoa, että arv. puhuja siinä suhteessa luullakseni on kokonaan erehtynyt. Suuren valiokunnan ehdotus näet suojelee siinä suhteessa presidenttiä paljon laajemmalti kuin mitä on laita hallituksen esityksessä olevan ehdotuksen. Niinkään en voi minäkään, niinkuin ei myöskään edustaja Juutilainen, pitää minään tuomioistuinten tehtäviin sekautumisena sitä, jos eduskunta tässä erikoistapauksessa kansan ainoana edustajana ryhtyisi erottamaan virasta valtion päämiehen. Minusta päinvastoin tämä menettely on paljon soveltuvampaa valtion päämiehen arvolle kuin olisi se, että joku tuomioistuin, olkoonpa aivan erikoisesti sitä varten kokoonpantu tuomioistuin, saisi tämän tehtävän suorittaakseen. Ja tulisihan sitäpaitsi hallituksen esityksessä olevan ehdotuksenkin mukaan eduskunta sen verran toimimaan tuomioistuimena, että se väliaikaisesti erottaisi presidentin viran toimituksesta asettamalla hänet syytteeseen lainkohdassa mainituista rikoksista.

Näistä syistä ja tahtomatta laveammalta enää kajota tähän kysymykseen, josta sekä perustuslakivaliokunnassa että suuressa valiokunnassa on jo niin pitkälti keskusteltu, minä kannatan suuren valiokunnan tälle pykälälle ehdottamaa sanamuotoa.

Ed. Ritavuori: Kannatan ed. Raatikaisen tekemää muutosehdotusta.

Ed. Setälä: Edustaja Raatikaisen tekemä ehdotus ei minusta paranna asiaa ensinkään. Se tekee pykälän hiukan siivommaksi, mutta se ei paranna sitä, mikä tässä on päävikana, nimittäin että eduskunta sen mukaan voi esiintyä tuomioistuimena ja erottaa presidentin, jota se sen mukaan kuin on päätetty, ei edes itse ole valinnut. Tämä se on niin suuri periaatteellinen vika, että se tekee tällaisen pykälän mahdottomaksi hyväksyä.

Ed. Suolahti: Pyydän kannattaa ed. Holman tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. R. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan §:n 1 momentti hyväksyttäisiin sanamuodolleen sellaisena kuin se on hallituksen esityksen 45 §:ssä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ensimmäiseksi ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Erichin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 2 momentti hyväksyttäisiin sellaisena kuin vastaava momentti on hallituksen esityksen 45 §:ssä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin toiseksi ehdotukseksi. Edelleen on ed. Holma ed. Suolahden kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 2 momentti hyväksyttäisiin sellaisena kuin se on hallituksen esityksessä. Tämä ehdotus on siis sanamuodolleen täysin samallinen kuin ed. Estlanderin toinen ehdotus. Edelleen on ed. Raatikainen ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän toisen momentin toinen lause tulisi sanamuodolleen seuraavaksi: „Jos oikeuskansleri tai valtioneuvosto katsoo presidentin tehneen itsensä syypääksi valtiopetokseen tai maanpetokseen, ilmoittakoon asian eduskunnalle” j. n. e. Kutsun tätä ehdotusta ed. Raatikaisen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Käsitykseni mukaan on äänestyksessä meneteltävä sillä tavalla, että tehdään päätökset erikseen pykälän kumpaisestakin momentista. Esitän näin ollen hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksissä. Ensin päätetään pykälän ensimmäisestä momentista äänestämällä ed. Estlanderin ensimmäisen ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnössä olevan ehdotuksen välillä. Tämän jälkeen päätetään pykälän toisesta momentista äänestämällä ed. Estlanderin toi-

sen ehdotuksen ja ed. Raatikaisen ehdotuksen välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Äänestys nyt esillä olevan pykälän ensimmäisestä momentista ed. Estlanderin ensimmäisen ehdotuksen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Puhemies: Tämän jälkeen siirrytään äänestämään pykälän toisesta momentista ensiksi ed. Estlanderin toisen ehdotuksen ja ed. Raatikaisen ehdotuksen välillä.

2) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Raatikaisen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 135 „jaa”-ääntä ja 52 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Raatikaisen ehdotuksen.

Äänestys suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Raatikaisen ehdotuksen välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Raatikaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Raatikaisen ehdotuksen.

Lakiehdotuksen 48 § hyväksytään keskustelutta.

49 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Enligt de bestämmelser, som ingå uti förslaget till regeringsform rörande justitiekanslers ställning och embete, kommer denna embetsman att i likhet med ministrarna vara ansvarig gentemot riksdagen. Hans uppgift kommer att vara att övervaka statsmaskineriet och att också till riksdagen avgiva berättelse över sin verksamhet, för vilken han kan ställas till ansvar. Jag vill nu lämna osagt, huruvida en dylik ställning är den riktiga för justitiekanslern och huruvida icke han för sin uppgift hade bort vara mer fristående och självständig, men såsom denna hans ställning är normerad här i utskottets förslag, synes det mig att den fullständigt täcker över det uppdrag, som enligt denna paragraf skulle givas åt en riksdagens justitieombudsman. Ty denna har just till uppgift att å folkrepresentationens vägnar så att säga kontrollera statsstyrelsen. Vid sådant förhållande kan det icke vara lämpligt och gagneligt, att en särskild justitieombudsman utses, som icke komme att hava något för honom utmärkande och eget verksamhetsområde, varför också hans embete icke komme att hava den betydelse, som detsamma rätteligen borde hava. Under sådana förhållanden och med åberopande i övrigt av de motiv, som i reservationen n:o 1 äro anförda, ber jag därför få föreslå, att hela denna paragraf måtte ur förslaget utgå.

Ed. af Forselles: I överensstämmelse med vad som nämnes i första och fjärde reservationen ber även jag att få föreslå, att ifrågavarande paragraf skulle utgå. Jag ber därför att få understöda herr Estlanders förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen

tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-änet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä pykälän siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

50 §.

Keskustelu:

Ed. Joukahainen: Ymmärtääkseni hallintoalueitten rajoja ei voida järjestää sillä tavalla kuin 50 §:n kolmas momentti ja 51 §:n toisen momentin viimeinen lause mietinnössä edellyttävät. Olen jo eräässä toisessa yhteydessä huomautanut siitä, että kielirajat tässä maassa ovat oikeastaan olemattomat ja että niitä ei voida missään tapauksessa tarkotuksenmukaisesti sillä tavalla käyttää kuin näissä momenteissa edellytetään. Mutta kun se vastalause, nimittäin yhdeksäs, jonka myöskin minä olen allekirjoittanut, ei kaiken todennäköisyyden mukaan saa eduskunnassa riittävää kannatusta, katson puolestani tarpeelliseksi yhtyä kannattamaan 50 §:n kolmatta momenttia kuitenkin sillä edellytyksellä, että siihen lisätään väli-lause, joka alkuaan oli perustuslakivaliokunnan mietinnössä, nimittäin että alueet, mikäli asianhaarat sallivat, tulevat yksikielisiiksi. Eli toisin sanoen, että tämä kolmas momentti kuuluisi seuraavasti: „Hallinto-alueitten rajoja uudestaan järjestettäessä on vartenotettava että alueet, mikäli asianhaarat sallivat, tulevat yksikielisiiksi j. n. e.”

Puhemies: Ed. Joukahainen siis tekee ehdotuksen, että perustuslakivaliokunnan mietinnön kolmas momentti hyväksyttäisiin.

Puhuja vastaa myöntävästi.

Ed. Juutilainen: Katson puolestani, että ei ole mitään syytä luopua perustuslakivaliokunnan mietintöön liittämästäni yhdeksänneestä vastalauseesta, jossa ehdotetaan että 50 §:stä kolmas momentti kokonaan poistettaisiin. Pyydän saada tehdä sellaisen ehdotuksen. Huomautan lisäksi että tämä lisäys on 50 §:ään tullut vasta viime kesänä. Sensijaan perustuslakikomitea ja aikaisemmat tasavaltalaiset hallitusmuotoehdotukset ovat aseettuneet sille kannalle että nämä

kaksi ensimmäistä momenttia riittävät tämän asian järjestämiseen.

Ed. Estlander: Detta och det följande lagrummet innehålla åter stadganden, där tillfälle gives för lantdagens finskspråkiga majoritet att visa tillmötesgående mot den enhälliga svensksinnade opinionen i landet. Jag ber att få framhålla, att uti stora utskottets formulering en förbättring i någon mån har skett, i det att därur uteslutits det tillägg, som den första talaren önskade få återinfört. Men fortfarande kvarstår dock en sådan formulering af 3 mom. att den nyreglering, som från svenskt håll begäres, icke utlovas på något bindande sätt, allra minst är stadgad i grundlag, utan att densamma blir beroende av framtides skeende beslut och helt och hållet av lantdagens medverkan. Och ytterligare har en inskränkning skett därutinnan, att icke lagskipningsområdena i underrätt medtagits, utan endast förvaltningsområdenas gränser åsyftas.

Jag sade, att verkställigheten av denna omreglering helt och hållet komme att bero av lantdagen, och jag tillägger, att jag icke hyser någon förhoppning om att lantdagen åtminstone under en överskådlig framtid skall vara med om en dylik reglering. Det styrelsesystem, som denna nya regeringsform avser att införa, innebär, såsom det här till lust och leda tyvärr varit nödvändigt upprepa, införandet av ett fullkomligt lantdagensenvälde, och förespråkarna för detta envälde och dess framtida utvidgande komma ingalunda att vara benägna att låna örat till en reform, som skulle innebära en utveckling av den kommunala självstyrelsen. Om därför icke i grundlag otvetydigt fastställes, att denna nyreglering av förvaltningsområdenas och områdenas för rättskipningen i första instans gränser skall äga rum, är det min bestämda övertygelse, att denna reform heller icke kommer till stånd. På dessa grunder och med åberopande i övrigt av vad vid flere olika tillfällen har framförts och vad i reservation I närmare anförts ber jag att få föreslå den formulering, som i denna reservation är angiven.

Ed. Wuorimaa: Suomen kaksikielisen kansan kielelliset olot ovat aina vuodesta 1867 järjestetyt sille kannalle, että molemmilla kieliryhmillä on tasa-arvoisuus kaikissa suhteissa tässä maassa. Suomenkielinen kansa myöskään ei ole koko tänä aikana eikä ennenkään millään tavalla sortanut ruotsinkielistä kansaa, vaan päinvastoin. Vielä tänäpäivänä jos käydään esim. Uudenmaan lä-

ninhallituksen rahastossa, on virkamies, joka ei erehdyksestään vastaa suomenkielellä suomenkieliseen kysymykseen, vaan käyttää aina ruotsinkieltä.

Ja ruotsalainen kansanaines on tämmöisissä oloissa tullut erittäin hyvästi toimeen. Ei missään itse kansan seassa ole valitusta ollut siitä, että sen kieltä olisi ylenkatsottu tai sorrettu. Kaikki meidän hallinnolliset elimemme koko maassa ovat sentähden kaksikielisiä ja ruotsalaisella kansanaineksella on ollut oikeus omaa kieltänsä käyttää, missä se sitä tahtoo, ja virastot ovat velvolliset niitä vastaanottamaan. Nyt myöskin 14 § tässä valtiomuodossa, joka toisessa lukemisessa hyväksyttiin, vahvistaa nämät periaatteet.

Mutta tämän pykälän viimeinen momentti tuo nyt uudenlaisen periaatteen tähän asiaan. Se nimittäin vaatii yksikielisiä hallintoalueita ja sentähden näille alueille myöskin yksikielisiä virastoja.

Ne seudut maassa, joissa on ruotsinkielistä asutusta, järjestettäisiin siis siten, että niille asetettaisiin eri ruotsinkielisiä lääninhallituksia ja muita virastoja, joissa virkamiehet olisivat yksinomaan ruotsinkielisiä. Mutta jos tarkastetaan ruotsalaista asutusta niissä maankohdissa, joissa niitä löytyy, niin huomataan että ruotsalaisen asutuksen välillä Uudellamaalla, Turun läänissä ja Pohjanmaalla on joka-ainoassa kunnassa vähemmän tai enemmän suuri ja valtava suomenkielinen vähemmistö. Nyt jos tämä momentti hyväksyttäisiin ja siis perustettaisiin ruotsinkielisiä hallintoelimiä ja lääninhallituksia ynnä muita, niin olisi seuraus siitä, että joko vähemmistöt näissä ruotsalaisissa hallintoalueissa joutuisivat ruotsinkielisten virkamiesten sorron alle tai sitten että nämäkin virastot täytyisi taas uudestaan tulla kaksikielisiksi niinkuin nykyiset virastot ovat. Mitä hyötyä siitä sitten oikeastaan on ruotsinkieliselle kannalle, sitä on vaikea ymmärtää. Mutta yksi asia siitä kuitenkin syntyisi ja se on se, että syntyisi koko suuri joukko uusia virastoja ja virkoja, joita ruotsinkielinen ylimystö miehittäisi ja jotka olisivat niitten lukemattomien virastojen ja virkamiesten kanssa joita viime aikoina on asetettu Suomen kansan kannettavaksi ja maksettavaksi ilman minkäänlaista hyötyä, ja yhtä huonolla työteholla vieläpä huonommalla kuin se mikä nyt vallitsee meidän keskusvirastoissamme ja niiden virkamiehissä.

Tämä ruotsalaisgarantiain vaatimus on lähtenyt oikeastaan ruotsinkielisestä ylimystöstä, joka on pelännyt sitä, että se tässä maassa joutuisi entisestä hallitsevasta asemastaan pois ja että sen

ruotsinkielinen maalaisväestö rupeisi myös vapautumaan sen taantuvasta politiikasta ja asettuisi toiselle kannalle. Sentähden sen mielestä sen täytyisi vahvistaa asemiansa sillä, että se saisi uusia virastoja ja uusia virkoja, joita se voisi miehittää ja vaikutusvaltaansa edelleen säilyttää. Mutta ruotsinkieliselle kansalle ja ruotsinkielelle tässä maassa siitä tulee puhdas vahinko, sillä nykyään aina Utsjoelta Hankoniemeen asti voidaan tulla toimeen jokaisessa pienemmässäkin kunnassa ruotsinkielellä ja ruotsinkieli on pysynyt tässä maassa niin kauan kuin virkamiehet ovat velvolliset oppimaan molempia kieliä, siis ruotsinkielistäkin. Jos nyt muodostetaan ruotsinkielisiä yksikielisiä hallintopiirejä, niin seuraa siitä luonnollisesti, että suomalaisseudut myös tulevat yksikielisiiksi, se tahtoo sanoa, virkamiehet eivät enää muussa Suomessa tarvitse oppia ruotsinkieltä ja sen kautta ruotsinkieli häviää välttämättömästi yli Suomen. Minä pidän sen vahinkona että niin olisi. Sillä meidän on säilytettävä ruotsinkieli. Siitä on meidän kansallemme ollut suurtakin hyötyä kulttuurisuhteessa, ja tarpeellista että se säilyisi edelleen. Jos tämä momentti nyt hyväksytään, niin ruotsalainen ylimystö ja ruotsalainen ryhmä tällä tekevät juuri ruotsinkielelle suurimman vahingon ja haitan, sillä sen kautta se supistaa ruotsinkielen yksinomaan näihin kapeihin merenrantoihin, missä asuu ruotsalainen väestö ja koko muusta Suomesta se häviää pois. Muutenkin on tämän yhteydessä huomattava, kuinka vahingollisesti juuri ruotsinkielinen ryhmä täällä on tässä kieliasianssa esiintynyt. Se on koettanut eristäytyä niin paljon kuin mahdollista Suomen kansasta. Se on keksinyt nimiäkin, jotka olisivat merkinä siihen eristäytymiseen. Se puhuu ruotsalaisesta asutuksesta täällä nimellä „ostsvenskt land”, joka merkitsee „Itä-Ruotsin maa”, ja ruotsinkielistä kansaa se kutsuu „ostsvenskar”, joka merkitsee „itäruotsalaiset”. Sen kautta se jo tahtoo todistaa, että se tahtoo eristyä suomenkielisestä kansasta ja eristää myös ruotsinkielisen kansanaineksens suomalaisesta kansasta ja niin luoda tänne kaksi kansaa valtiossa, joka yritys välttämättömästi tulee loppumaan sillä tavalla, että ruotsinkieli vähitellen häviää tästä maasta, ja vaikuttaa siis aivan päinvastoin, kuin mitä ruotsinkielinen ylimystö ja ryhmä täällä tarkoittavat. Minä sentähden juuri ruotsinkielen edun kannalta kannatan ed. Juutilaisen ehdotusta, että kolmas momentti tässä pykälästä poistetaan.

Ed. Collander: Maalaisliitto, som har på entreprenad omsorgen om det svenska språket, har skickat icke mindre än tre av sina mest beryk-

tade nationalister i elden för att försöka bevara det lilla svenska, som ännu finnes kvar, men nu håller på att försvinna från landet. Det har varit ett stort nöje att åhöra dessa andraganden, särskilt det sista, vilket i sin omsorg om det svenska språket gick så långt att talaren fasade för möjligheten att detta svenska språk, som han erkänner har gjort landet så utomordentligt stor nytta, komme att försvinna från landet. Om nu så olyckligt vore, att vi själva skulle bidra till dessa åtgärder och att herr Vuorimaa skulle komma att få rätt i sina förmodanden, så tror jag, att han innerst inne dock skulle känna sig synnerligen belåten med utgången och jag skulle sålunda tillråda honom att använda hela sitt stora inflytande till att befrämja våra strävanden i riktning mot det svenska språkets undergrävande i detta land. Härigenom skulle den verkliga och stora friden nås. Det kan icke hjälpas, att, när man åhör andraganden av denna art, man kunde känna sig sorglig till mods, ifall icke å andra sidan den omedvetna humorn skulle lysa igenom nästan varje rad av sådana andraganden som det senaste. Det när det sublimas gräns i sin utomordentligt stora löjlighet. Då talaren av oro för de enspråkiga områdena tänkte sig möjligheten att där skulle förekomma förtryck gentemot den finska minoriteten, så ville jag lugna honom med det, att lantdagen genom den regeringsform vi nu antaga kommer att närma sig valtalaki-idealet och att den sålunda helt och hållet själv kan styra och ställa i detta land och ånyo skapa lagar, som värna denna arma finska minoritet i de svenska områdena, ifall den skulle bli utsatt för förtryck. Vi svenskar sträva icke till detta förtryck. Tvärtom kommer det att ligga i vårt intresse att se till att där finsk minoritet kan uppstå alla medel skola användas för att hindra ens skenet av förtryck, ty detta ligger i vårt eget intresse. Den oro för det finska elementet, som kommit till synes, är sålunda, också den, fullständigt överflödig.

En gammal kär klagolåt uti centerns många inlägg i denna kammare utgör tjänstemannafrågan. Alltid då därtill på något sätt tillfälle gives, riktas angrepp mot de tjänstemän, som centern dock i sin demokratiska iver är den främsta att öka med ständigt nya. Det är ingalunda från vårt håll man yrkar på att nya statstjänster skola skapas, utan det är just från demokraternas sida. Det måste envar ha insett, att ju mera demokratiskt ett land blivit dessto mera tjänstemän behöver det. Vi behöva endast tänka på den lag, som trätt i verkställighet den 1 juni, för att se huru också den uppammar en tjänstemannaskara

och herr Vuorimaa har varit en av de första att förorda denna lag. Men då det gäller några svenska ämbetsmän, då fasar han. Han tänker på att dessa ämbetsmän åter skulle kunna bidra till att det svenska språket kunde fortbestå, detta samma språk, som han så gärna vill utrota. Han säger bland annat att svenskheten har bestått så länge landets ämbetsmän varit tvungna att kunna båda språken, d. v. s. både svenska och finska. Skapa vi nu nya svenska ämbetsmän, låt vara i rätt begränsad omfattning, skulle detta ytterligare befördr svenska framtid. Jag tror att också de bekymren äro överflödiga. Nog komma svenskarne att bestå här i landet med eller utan ämbetsmän, med eller mot ämbetsmän, det kan herr Vuorimaa vara fullkomligt övertygad om.

Någonting som man också alltid åberopar och idislar med en uthållighet, som är rent av häpnadsväckande, är det, att vi svenskar icke utan dessa ämbetsmän skulle komma tillrätta och att hela denna agitation, som man kallar den, från vår sida skulle bygga på den svenska överklassen, vilken vi önska öka genom skapande av nya tjänstemän. Här har dock under olika perioder från svenskt allmogehåll med utomordentlig klarhet och skärpa gjorts gällande, att de åtgärder för svenskhetens bevarande, som nu äro ifrågasatta, ingalunda komma från den svenska överklassens utan tvärtom från den svenska allmogens sida, och den, som med öppna ögon och med någorlunda klart förstånd betraktar folkrörelsen inom det svenska Finland har ju kunnat förstå, att t. ex. den svenska rörelse som tog sig uttryck i det svenska folktinget, ingalunda föddes bland den svenska överklassen, utan bland den svenska allmogen och kanske närmast bland den österbottenska svenska allmogen. Det är sålunda fullkomligt oberättigat att gång efter annan försöka giva dessa svenska krav skenet av att vara endast överklasskrav.

Herr Joukahainens och särskilt herr Juutilainens förslag äro av den art, att de uti sin blinda nationalistiska fanatism äro egnade att, ifall de vinna lantdagens bifall och förverkligas, framprovocera åtgärder från vår sida att med alla tillbuds stående medel motarbeta godkännandet av ett sådant lagförslag som detta. Man vill göra vad man kan för att hindra oss att medverka till detta lagförslags godkännande, av vilket man dock säger sig vänta så oändligt mycket. Jag undrar, om denna politik ur herrarnas synpunkt är den riktiga och den kloka.

Ed. J u n e s: Suuren valiokunnan ehdottama sanamuoto tämän pykälän 3 momentille on mi-

nunkin mielestäni liian jyrkkä ja aivan tarpeettomasti sitoo valtiiovallan toimintaa tässä asiassa, järjestettäessä hallintoalueiden rajoja. Siksi minäkin kannatan ed. Joukahaisen täällä tekemää ehdotusta. Mielestäni ei ruotsalaisilla ole myöskään mitään aihetta sanoa tätä ruotsalaisten soroksi, jos pykälä saisi tällaisen muodon. Mutta tämä on vaan viittaus käytäntöön, sillä jos käytännössä jo ehdottomasti määritellään eteenpäin mitä on tehtävä, huolimatta onko se mahdollista, niin se on minusta sellaista, joka estää kaikkien olevien olojen huomioonottamisen.

Ed. N i u k k a n e n: Tämän lakiehdotuksen 14 § säättää, että oikeudet, hallintoviranomaiset ynnä muut virastot ovat kaikkialla maassa olevat kaksikieliset. Tämän pykälän viimeinen momentti taas säättää, että hallintoalueet on tehtävä yksikielisiksi. Pykälät ovat siis keskenään sellaisessa ristiriidassa, että minun käsittääkseni toisesta tai toisesta on luovuttava. Tämän pykälän käytännössä toteuttaminen on minunkin mielestäni aivan mahdoton. Katsoen siihen, että ruotsin- ja suomenkielinen väestö asuu niin sekaisin, veisi sen toteuttaminen siihen, että kuntia, sekä laajempia itsehallintoalueita muodostuisi aivan sisäkkäin. Se veisi myöskin siihen, kuten eräs kielirajaseudun oloja tunteva edustaja perustuslakivaliokunnassa huomautti, että kielten rajamailla kovin useissa tapauksissa täytyisi kielellinen hallintoraja vetää myös isännän ja emännän välille, jollainen toimenpide minun nähdäkseni tuntuu arveluttavalta. Minä siis yhdyin siihen ehdotukseen, varsinkin kun 14 § on tullut sellaiseksi kuin se tuli, että tämän pykälän viimeinen momentti olisi poistettava.

Ed. P i l k k a: Minä valitan sitä seikkaa, että suuri valiokunta on äärimmäisen oikeiston vaatimuksesta vasemmiston kannattamana pyyhkinyt tämän pykälän 3 momentista pois sanat „mikäli asianhaarat sallivat”. Minusta olisi hauska kuulla, mitenkä tämän pykälän tällaiseksi muodostajat aikoisivat pykälän käytännössä toteuttaa. Minä olisin taipuvainen kannattamaan ed. Juutilaisen ehdotusta, että kysymyksessä olevan pykälän 3 momentti ja seuraavan pykälän 2 momentin viimeinen lause kokonaan poistettaisiin. Mutta kun ei ole toiveita, että tämä ehdotus menisi läpi, niin rohkenen toivoa, että ed. Joukahaisen tekemä ehdotus hyväksyttäisiin, että kysymyksessä olevan pykälän 3 momenttiin otettaisiin takaisin perustuslakivaliokunnan mietinnöstä sanat „mikäli

asianhaarat sallivat". Toivoisin, että myöskin vasesemmisto olisi mukana tukemassa tätä ehdotusta.

Ed. v o n W e n d t: Herr Vuorimaa påstod att avsikten med stiliseringen av ifrågavarande paragraf varit att erhålla svenska ämbetsverk i de områden, som hava rent svensk befolkning. Detta är faktiskt ingalunda avsikten, ehuru det kanske till en del kommer att bliva sålunda i verkligheten. Avsikten är att nå den största möjliga enspråkighet. Vi hava erfarenhet från alla länder med tvåspråkig befolkning att man har olägenhet av tvåspråkigheten och för att inskränka denna olägenhet i vårt land till det minsta möjliga försöker man få till stånd så enspråkiga förvaltningsområden som möjligt. Dessa ämbetsverk skulle emellertid ej bliva enspråkigt svenskspråkiga eller finskspråkiga, de använda som § 14 stadgar båda språken och leverera sina utslag likaledes på vartdera språket. Men översättningsarbetet och dylikt blir i dem inskränkt till det minsta möjliga. Detta medför en stor tidsbesparing och ökad trevnad för alla partier och är just tanken med ifrågavarande förslag.

Jag vill härtill ytterligare foga, att man genom borttagandet av § 22 redan i yttersta grad försvårat, ja nästan omöjliggjort för oss svenskar att nu rösta för regeringsformens antagande. Det är sannolikt att vi härefter enhälligt skola rösta mot brådskanie behandling och detta ehuru det finnas flere som i likhet med undertecknad dock gärna skulle se att vi finge det hela i hamn. Det behöves icke mycket förstånd för att inse att man genom dylika ändringar kan driva även radikala element till att ej rösta för lagen, någonting, som blir säkert om alla dessa nationalistiska förändringar genomföras. Jag ber sålunda att få understöda herr Estlanders förslag, som skänker all rättvisa åt de olika nationaliteterna.

Slutligen vill jag framhålla gentemot herr Vuorimaa, att i hela världen det språkbruket antagits att när man ex. v. säger svenskar i Frankrike eller svenskar i Förenta staterna, så betyder det rikssvenskar och för att vi skola slippa från denna ideliga konfusion våra benämningar giva anledning till vilka särskilt äro obekväma för rikssvenskarne, har man för svenskarna i Finland begynt använda namnet „östsvenskar". Det finnes ingen annan orsak härför. Detta namn blir så mycket enklare och vi behöva ej långa förklaringar sådana som att vi äro finlänningar, som tala svenska, för att exakt angiva vad vi äro. Man försöker i allmänhet nå den största möjliga grad av bekvämlighet i umgänget folken och län-

derna emellan. Detta är vår avsikt med namnet östsvenskar och man måste förstå avsikten.

Så ytterligare en omständighet. Det har påståtts att det är de svenska bildade som drivit svenskhetsagitation. Föstå ej herrarna, att den svenska överklassen, som har stora ekonomiska intressen på finskt håll icke är synnerligen benägen för en utveckling, som komme att inskränka vår huvudverksamhet till vissa områden. Vi bildade ha tvärtom böjt oss för folkets krav i detta avseende. Detta har sagts flere gånger, men man kan tydligen ej upprepa det för ofta, då alltid falska motiv om överklassagitation dragas fram.

Ministeri Alkio: Kun ottaa ratkaistaksensa suhdettaan nyt esillä olevaan kysymykseen, täytyy ensinnä asettaa itsellensä vastattavaksi, mikä johdosta tämä vaatimus ruotsalaisen ja suomalaisen asutuksen hallinnollisia rajoja koskevasta kielirajasta on asetettu. Kyllä minun täytyy olla siinä käsityksessä, että tämä vaatimus on lähtenyt muista kuin ruotsia puhuvan Suomessa asuvien kansain etujen silmällä pitämisestä. Se on lähtenyt siitä periaatteesta, että Suomessa pyysivä nämä kaksi erikielistä kansaa niin vieraina kuin mahdollista toisillensa. Ja tätä minä pidän vääränä. Se johtaisi siihen, että kielitaiselulle tämän järjestelmän kautta tulleen laskemaan täällä moniksi miespolviksi yhä syvemmät perustukset. Senvuoksi olen alkujaan vastustanut sitä, että läänien rajoja saatasiin käydä kielellistä rajaa myöten. Mutta siinä on myös käytännölliset syyt esteenä. Silloin kun tämä vaatimus syntyi, lausuttiin heti julkisuudessa, että Etelä-Pohjanmaalla olisi tämän vaatimuksen toteuttamiseen parhain tilaisuus. Hallituksen toimesta silloin asetettiin komitea tutkimaan missä määrässä etelä-pohjalaiset olot tarjoisivat mahdollisuuksia puhtaasti suomalaisen ja puhtaasti ruotsalaisen läänin muodostamiseen. Ja tulokseksi saatiin, että paraimmassakin tapauksessa ruotsalaisen läänin sisään jäisi suhteellisesti samallinen prosenttiluku suomea puhuvaa väestöä, kuin mitä tässä Suomessa asuu ruotsalaista väestöä, suomalaisiin verraten. Kun minä olen koettanut saada selville, tarkoitetaanko sitä, että nämä ruotsalaiset läänit tulisivat olemaan kokonaan yksikielisiä, minulle ei ole koskaan annettu suoraa vastausta. Mutta edellinen puhuja sen suoraan sanoi. Hän nimittäin lausui sen ajatuksen, että läänit tulisivat silloin olemaan yksikielisiä. Tällöin joudumme siihen tilanteeseen, että ne suomalaiset, jotka tulisivat asumaan esim. Etelä-Pohjanmaalla ruotsalaisen läänin alueella, joutuisivat sellaiseen söröönalaiseen tilaan, jonka aino-

astaan me tunnemme, jotka olemme olleet siellä läheisessä kosketuksessa ruotsalaisen ylivoimalla kansa. Sillä tähänkin saakka, vaikka Waasan lääni on suurelta enemmistöltään ollut suomalainen lääni, on meillä ollut riittävästi huolta siitä, että suomenkieli, suomalaisen kansan oikeudet, ovat tulleet virastoissa valvotuiksi. Jos ajatellaan sitä, että ne suomalaiset, jotka tulisivat nyt jäämään Etelä-Pohjanmaan ruotsalaiseen lääniin, joutuisivat siellä sen sorron alaisiksi, jonka edellyttämme siitä johtuvan, ei pitäisi olla ensinkään kummaa, jos me suomalaiset tällaista kaikin voimin tulemme vastustamaan. Meillä on riittävän paljon kokemusta siitä tavasta, jolla ruotsalainen virkamiehistö on tässä maassa suomalaista kansaa kohdellut. Se on meille opettanut m. m. sen, että koskaan suomalainen talonpoika ja työmies ei halua noudattaa samaa periaatetta, sortaa ruotsalaista ammattioveriaa kielellisessä suhteessa. Mutta se vaikuttaa samalla että suomalaiset eivät koskaan tule alistumaan siihen että tässä maassa perustettaisiin ruotsalaisia läänejä, joissa suomalaisilla ei ole täydellisiä kielellisiä oikeuksia. Kun on edelleen ollut kysymys siitä, kumpaan, suomalaiseen vai ruotsalaiseen lääniin Etelä-Pohjanmaalla tulisi Waasan kaupunki kuulumaan, on tilastollinen väestötutkimus osoittanut että Waasan kaupungissa on suomalainen enemmistö. Siitä huolimatta on ruotsalaisten puolelta jyrkästi esitetty se vaatimus että Waasan kaupungin pitäisi tulla kuulumaan ruotsalaiseen lääniin. Taasen sellainen vaatimus, jota milloinkaan ei voida toteuttaa! Jos Waasan kaupunki tulisi kuulumaan ruotsalaiseen lääniin, käsittää jokainen, joka luo silmäyksen kartalle, että silloin koko suomalainen Etelä-Pohjanmaa tulisi erotetuksi merestä. Etelä-Pohjanmaan suomalainen väestö tulee panemaan kaikkensa alttiiksi sitä vastaan taistellakseen. Se on siis vaatimus, jota koskaan ei voida toteuttaa, vaikka se perustuslakiin pantaisiin, sillä siinä sittenkin on vielä toimenpiteitä, joita käsittääkseni ei mikään hallitus tässä maassa voisi toteuttaa. Minä siis käsitan että tämän momentin hyväksyminen tähän pykälään sisältää sellaisen mahdottomuuden, jota käytännössä ei voida noudattaa. Momentin siis täytyy saada sellainen muoto, että sitä voidaan noudattaa. Siinä suhteessa katson että se muoto, minkä ed. Joukahainen on esittänyt, olisi tässä tarkoituksenmukaisin.

Täällä on väitetty että maalaisliittolaiset ajavat tätä asiaa natsionalistisista syistä. Kyllä minun täytyy kumminkin sanoa, että ne syyt ovat toiset, että tässä toimii kansan itsesuojeluvaisto. Ed. Setälä eilen mainitsi jo senkin, että tässä eduskunnassa ei ole muuta kuin yksi natsio-

nalistinen ryhmä ja sellaiseksi on osottautunut valitettavasti ruotsalainen kansanpuolue näine nykyisine vaatimuksineen. Niin näyttää olevankin. Parempana todistuksena siitä on se että vaatimukset sillä taholla ovat yhden vuoden kuluessa joka ainoa kerta, kun kielipykälät ovat tulleet esille, seuraavaan kertaan kasvaneet. Sekin lakipykälä, joka viime eduskunnassa säädettiin, mutta jonka ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat äänestivät yli vaalien, oli sellainen, josta jo silloin sanottiin, ettei missään muussa Euroopan maassa sellaista voitaisi säätää, jossa kielelliset voimasuhteet ovat sellaiset kuin täällä, nimittäin enemmistön vastustuksen vuoksi. En ole koskaan kuulunut niihin, joka tahtoisin ruotsinkielisten oikeuksia sortaa. Mutta kaikkein vähimmin voin kuulua niihin, jotka sallisivat että täällä suomenkielinen väestö jollain alueella joutuisi edelleen jonkinlaiseen holhoustilaan ruotsalaisten sortonalaisena. Minä pelkään, jos tällainen lakipykälä säädetään, joka pakottaa tällaiseen läänin rajojen käyntiin, seuraus tulee olemaan se, että läänin rajojen sisään tulee kuulumaan siksi paljon suomalaisia että ne joutuvat omassa isänmaassaan kärsimään kielellistä sortoa. Sitä emme saa tässä yhteydessä myöntää.

Mutta siitä olisi myöskin ruotsalaisille vahinkoa. Ruotsalaiset liikemiehet Etelä-Pohjanmaalla osaavat jo pelätä sitä. Se on nim. siten, että tämä vaatimus on syntynyt, minun käsitykseni mukaan, sen johdosta, että tahdottaisiin estää siten suomalaisten siirtyminen ruotsalaisten alueelle, jota on havaittavissa viime vuosikymmenien kuluessa. Mutta jos tätä estettä yritetään tällaisen lain kautta, siitä seuraa ilmeisesti vastatoimenpiteinä boikottamista. Suomalaiset eivät tietenkään tahdo olla missään tekemisissä niiden ruotsalaisten kanssa, jotka näin järjestelmällisesti pyrkivät suomalaisista eroon. Siitä seuraa silloin vahinkoa myöskin ruotsalaisille liikemiehille ja ruotsalaiselle kansalle, jonka täytyy sentään olla koko paljon tekemisessä suomalaisten kanssa.

Mitä edelleen tulee virkamiehiin, on minun käsitykseni se, että luonnollisesti kummallakin alueella silloin tulee olemaan ainoastaan yksikielisiä virkamiehiä. Suomalaisella alueella tämä kyllä käy laatuun, mutta ruotsalaisella alueella pelkään että seuraus on se, että se paljon suurempi virkamiestuotanto, joka on ruotsalaisen väestön keskuudessa tunnettu, se virkamiestuotanto ei löydy „kuluttajia”. Suomalaisella alueella he eivät saa samassa määrässä virkapaikkoja kuin mitä nykyään, kun maassa on olemassa sellainen tilanne, kuin nyt on. Katsoisin senvuoksi että kielitaistelun uuden perustuksen laskeminen tällä kertaa vältettäisiin jos hyväksyttäisiin tämä ed.

Joukahaisen tekemä ehdotus. Silloin oltaisiin tilaisuudessa tarkemmin harkitsemaan, mitä tässä suhteessa on mahdollista toteuttaa, mitä ei.

Ed. Helenius-Seppälä: Puheenalaisen pykälän 3 momentin täytyy olla jonkun kompromissin tulos, sillä kun sen äkkiä lukee kokonaisuudessaan, niin täytyy itseltään kysyä, millä muulla järjellisellä tavalla voitaisiin hallintoalueiden rajat uudelleen järjestää, kuin koettamalla saada alueiden — mikäli ne eivät ole yksikielisiä — toiskieliset vähemmistöt mahdollisimman pieniksi. Ei kai kenellekään palkähtäisi päähän, että hallintoalueiden rajoja uudelleen järjestettäessä toiskieliset vähemmistöt koetettaisiin saada niin suuriksi kuin mahdollista. Niinollen on mahdotonta ymmärtää, minkä vuoksi tämä momentti olisi tarpeellinen, jos se tällaisenaan tähän jää.

Kun kumminkin saattaa olla paikallaan, että momentin ajatus säilytetään, niin puolestani uskaltaisinkin ehdottaa, että momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Hallintoalueiden rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava, että alueet tulevat, mikäli mahdollista, yksikielisiksi, suomen- tai ruotsinkielisiksi”.

Jotenkin sama on ed. Joukahaisen ehdotus, mutta sen viimeiset sanat on mielestäni jätettävä pois, sillä niiden lakiin, varsinkin perustuslakiin ottamista on mahdoton käsittää tarpeelliseksi. Tuo sana „mikäli mahdollista” tietää sitä, että, jos asia ei ole mahdollinen järjestää, silloin ovat olot pidettävät ennallaan.

Ed. Keto: Kun suuren valiokunnan sosialidemokraattiset jäsenet ovat kannattaneet tämän pykälän muodostamista sellaiseksi, millaisena se nyt suuren valiokunnan mietinnössä esiintyy, niin lienee tarpeellista lausua joku sana meidän kannamme perusteluksi.

Meidän kielipolitiikkamme tarkoituksena on tätä perustuslakia, Suomen hallitusmuotoa, säädettäessä, saada tähän hallitusmuotoon sellaisia säännöksiä meidän maamme kieliolojen järjestämisestä, jotka tekisivät vastaisuudessa kaiken kielisen, kansallisen sorron mahdottomaksi. Mehän tiedämme, että kansallisinahimot ovat vielä nykyään sängen tärkeät tekijät valtiollisessa elämässä. Mehän tiedämme m. m. että maassamme vielä on olemassa eräs puolue, joka on kokoonpantu etupäässä kielellisten, kansallisten näkökohtien perusteella, nimittäin ruotsalainen puolue. Tämä puolue suurimmalta osalta edustaa suurporvarillisia, suurkapitalistisia intressejä ja myös

ruotsalaisen byrokratian virkamiesluokan intressejä. Näiden intressien hyväksi puolue koettaa saada ruotsalaisia työtätekeviä luokkia taakseen, painostamalla niille sitä, mitenkä välttämättä näidenkin ainesten on yhtyä noiden suurporvarillisten ja byrokraattisten ainesten kanssa yhteistoimintaan ruotsalaisen väestön kansallisten oikeuksien suojaamiseksi.

Meillä sosialidemokraateilla on erityinen intressi, erityinen harrastus siihen, että me myöskin ruotsalaisella taholla saisimme poliittisen puolue muodostuksen terveemmälle pohjalle, että me saisimme ruotsalaisen väestön työtätekevät kerrokset temmatuiksi irti ruotsalaisen yläluokkapuolueen henkisestä holhouksesta. Tämän vuoksi meidän tarkoituksemme on järjestää meidän maamme kieliolot sellaisiksi, että niissä ei olisi minkäänlaista sijaakaan sellaiselle vastaiselle kehitykselle, mikä saattaisi antaa ravintoa sille kansalliskiihkoiselle kiihoitukselle, jota niin huomattavasti nykyään vielä ruotsalaisen kansanpuolueen taholla harjoitetaan. Tämäkin näkökohta on m. m. ollut yhtenä määräämässä, kun me sosialidemokraatit suunnittelemme maamme kieliolojen järjestelyä.

Mitä nyt erityisesti tulee kysymykseen hallintoalueiden järjestämisestä, niin minun puolestani on sanottava, että pyrkimys järjestää tällaisia hallintoalueita kielellisten näkökohtien pohjalla on oikea. Siihen on ymmärtääkseni meidän maassamme pyrittävä. Tämä vaatimus kielellisten näkökohtien varteenottamiseen hallinnollisia alueita muodostettaessa johtuu myöskin kansanvallan olemuksesta. Kun meillä on aikaisemmin suunniteltu kuntia suurempia itsehallintoalueita, joilla olisi olemassa myöskin omat edustuslaitoksensa, niin ymmärtääkseni ei voi hyvästi ajatella tällaisia itsehallinnollisia edustuslaitoksia toimiviksi kaksikielisinä. Tällaisessa edustuslaitoksessa tulisi kaksikielisyys tuottamaan haittaa niille henkilöille, jotka sellaiseen lähetettäisiin itsehallintoalueiden väestöä edustamaan. Edustajainhan tulisi ymmärtää toistensa kieltä. Mutta kaksikielisyys ehkäisisi suurinta osaa tällaisten itsehallintoalueiden jäseniä pääsemästä tällaisen edustuslaitoksen jäseniksi ja ainakin tuottaisi hankaluutta näiden edustuslaitosten toiminnassa. Senvuoksi me sosialidemokraatit olemme yhtyneet kannattamaan sitä ehdotusta, mikä on suuren valiokunnan mietinnössä.

Jos nyt tehtäisiin sillä tavalla kuin tässä ed. Vuorimaa ynnä muut ovat ehdottaneet, s. o., että kysymyksessäoleva lause kokonaan poistettaisiin, niin paitsi sitä, että tämä tällainen poliittinen teko antaisi jatkuvaa ravintoa ruotsalaisella taholla kansalliskiihkoiselle agitatsioonille, yhä lujem-

min yhdistäisi ruotsinkielisen väestön eri kerrokset kansalliseen taisteluun, niin tuo tuollainen teko ymmärtääkseni herättäisi asian tällä asteella ikävää huomiota myöskin ulkomailla. Kun tämä tällainen myönnytys on ruotsalaisille jo tehty perustuslakivaliokunnan ehdotuksessa ja jos sen nyt eduskunta ottaisi takaisin, niin minä luulen, että tämä tällainen toimenpide varsinkin Skandinavian maissa tulisi herättämään sangen ikäviä huomioita. Minun nähdäkseni tämäkin seikka on nykyään otettava huomioon. Meidän on pyrittävä järjestämään nämä kansallisuusolomme omalla pohjalla päästämättä vieraita sekaantumaa näihin meidän sisäisiin asioihimme. Meidän on lisäksi otettava huomioon, että nykyään suunnitellaan tulevan kansainliiton puolelta tapahtuvaa kaksikielisten maiden kansallisuusolojen järjestämistä ja valvontaa. Kansainliiton tulisi m. m. valvoa sellaisten maiden kuin Tšehkoslovakian, Romanian, Puolan ynnä muiden kansallisten vähemmistöjen oikeuksia. Käsitteäkseni meidän suomalaisten olisi pidettävä huoli siitä, että meidän maassamme kansainliitolla ei kysymyksessä olevassa suhteessa tarvitsisi olla mitään järjestettävää.

Täällä ed. Alkio on maininnut, että jos meillä suostuttaisiin hallintoalueiden jakamiseen kielellisten näkökohtien perusteella, niin siitä voisi olla seurauksena suomalaisten sortaminen ruotsinkielisillä hallintoalueilla. Tällaiseen pelkoon ei kuitenkaan pitäisi olla syytä. Tämän kysymyksen järjestelyhän riippuu Suomen kansan suomenkielisestä enemmistöstä. Totta kai se, samalla kuin se suostuu ruotsalaisten kohtuullisiin vaatimuksiin, osaa pitää lainsäädännöllä huolen siitä, että ei ruotsinkielisissä hallintoalueissa suomenkielisiä vähemmistöjä voida sortaa. Onhan tässä hallitusmuodossakin jo hyväksytty sellaisia säännöksiä, jotka takaavat kysymykseentulevien hallintoalueiden kansallisiin vähemmistöihin kuuluville jäsenillekin heidän kansallisten oikeuksiensa turvan. Tällaisia säännöksiä voidaan aina tarpeen tullen antaa. En myöskään usko sitä, että tällaisten hallintoalueiden erottaminen pääasiassa kielellisten näkökohtien mukaan tulisi millään tavalla ehkäisemään maamme eri kansallisuuksien keskinäistä taloudellista ja sivistyksellistä vuorovaikutusta. Ne siteet, jotka tässä suhteessa yhdistävät meidän maamme eri kansanosia, ovat siksi lujat, etteivät tällaiset seikat niitä siteitä tule katkaisemaan. Ei suinkaan Pohjanmaalla-kaan suomalainen väestö tule sillä merestä erotetuksi, vaikkapa muodostetaankin ruotsalaiselle väestölle sinne oma lääni.

Etupäässä siitä syystä, että nuo sanat „mikäli

asianhaarat sen sallivat” tulisivat antamaan aiheita erilaiselle tulkinnalle ja olisivat myös poliittisesti omiansa yhä edelleen ylläpitämään ruotsalaisessa väestössä nykyistä suurta kansallista hermostuneisuutta, katson myöskin paremmaksi, että näitä sanoja ei enää kysymyksessä olevaan pykälänkohtaan liitetä. Siinä on jälkiosaa, joka edellyttää kuitenkin mahdolliseksi sellaista olojen järjestelyä, että näitä hallintoalueita ei tarvitse muodostaa täydellisesti yksikieliseksi, vaan missä asianhaarat sen välttämättä edellyttävät, voi niihin kuulua myöskin toiskielistä vähemmistöä.

Ed. Nix: Då lantdagsmannen och prosten Vuorimaa här har givit sig ut som en förespråkare för våra, speciellt den svenska allmogens intressen, vill jag säga honom, att han här giver sig ut på ett mycket otacksamt arbetsfält, otacksamt, därför att vi, ehuru han här gång efter annan förklarar, att han är synnerligen välvilligt stämd emot oss, dock icke kan tro honom, ty vi misstänka, och det med skäl, att rösterna är Jakobs röst men händerna är Esaus; otacksamt därför att vi ej bett honom göra oss denna tjänst. Jag kan säga, att vi svenska allmogemän icke anhölla om understöd från det hållet, emedan vi veta, att det ej står att erhållas där. Den, som giver sig ut att göra sådana tjänster, på honom kan man tillämpa det gamla svenska ordspråket att den, som gått obedd till, går otackad ifrån.

Här har sagts otaliga gånger, att det är den svenska överklassen, som här kämpar för sina rättigheter. Låt då mig en gång för alla förklara, att den rörelse, sådan den nu framträder och sådan den nu utvecklar sig på svenskt håll varken ledes eller näres av någon överklass. Det är det rena svenska folk- och bonde-elementet, som står bakom den. Det är icke några klassintressen, som vi söka förfäktat, utan det är intressen, som vi anse vara absolut nödvändiga, ej endast för oss, utan för hela landet. Det ligger lika mycket i vårt intresse som i de finska partiernas att få denna nationalitetsstrid bort, men den kommer icke bort genom välvilliga förklaringar, att man icke ämnar förtrycka det svenska folkelementet, den kommer icke bort därmed, den kan endast fås bort med handling och om det visas god vilja i handling, först då kunna vi tro, att det är mening med det. Varken vi svenskar eller finnarna i detta land kunna förtjäna på att denna språkfejd vidare vidmakthålles. Men så länge vi ej finna någon förståelse för våra, som vi anse, fullt berättigade krav, måste denna språkfejd pågå.

Minister Alkio har här framhållit, att om detta lagstadgande nu kommer till stånd så komme detta att ännu mera skilja de båda språkgrupperna från varandra. Det är en uppfattning, som vi ofta hört uttalas förut, men den är alldeles felaktig, den håller icke streck, ty avsaknaden av lagstiftning har just skapat den friktion, som nu har förekommit och försöka vi genom lagstiftning så begå, att denna friktion avlägsnas så komma även dess verkningar av sig själva att upphöra. Då kommer ett naturligt närmande av de skilda intressegrupperna från vartdera hållet att självamt uppstå. Det är alldeles säkert. Minister Alkio har dessutom framhållit, att det gjorts stora anspråk på att få Vasa inom det svenska länet. Ja, jag kan säga, att det gjorts lika stora anspråk på att få det förenat med det finska länet och språkgrupperna äro enligt senaste folkräkning ungefär jämnstarka i Vasa. Men det finnes möjlighet om det finnes god vilja att lösa denna fråga med förbigående av Vasa, och jag tror minister Alkio känner denna möjlighet lika väl som jag.

Minister Alkio har dessutom sagt, att varje gång språkkraven från svenskt håll framställts hava de vuxit sig större. Det är ju alldeles naturligt, ty då vi märkt, att någon förståelse och någon vilja att avlägsna detta icke förekommit hava vi måst försöka att få denna lagstiftning så pass tydlig och effektiv som möjligt på det att, när den en gång väl blivit genomförd luckor såvitt möjligt icke skulle återstå efteråt.

Minister Alkio har vidare framhållit, att vi genom avskiljande av de svenska språkområdena skulle försöka motarbeta finsk inflyttning på de svenska områdena. På sätt och vis ja, men endast den finska inflyttning, som hittills har bedrivits på konstlad väg. Den naturliga utvecklingen därav har ingen någonting emot, men vi känna så oändligt väl till, vilka medel som används för att få in små språkgrupper av finsk befolkning på svenskt område och vi hoppas att det blir mindre inbjudande att framdeles fortsätta därmed.

Ed. J u u t i l a i n e n: Pyysin puheenvuoroa erään „itäruotsalaiseksi” itseään kutsuvan edustajan lausunnon vuoksi, jonka edustajan nähtävästi suureksi vastenmielisyydekseen täytyy olla tässä seurassa, syystä, että ahvenanmaalaisten maankavallusyritykset ovat epäonnistuneet.

Täällä on yritetty esittää mahdollisimman kauniita perusteita niiden vaatimusten tueksi, jotka näihin kielipykäliin sisällytetään. Erittäinkin niitä on ruotsalaisten puolelta koetettu tuoda

esiin. Viimeksi esitti niitä mainittu „itäruotsalainen” edustaja. Tosiasia on nyt kumminkin, ettei ole kysymys niin paljon lakipykälistä eikä niihin sisällytetyistä periaatteista kuin siitä, että tahdotaan turvata nykyinen ruotsalaisten luonnoton valta-asema tässä maassa pysyväiseksi. Tahdotaan turvata edelleen, että ruotsalaiset voisivat hallita maan pääomia, mitkä taloudellisten olojen tuntijain mukaan ovat heidän käsissään varsin valtavassa määrässä. Lasketaan että esim. maan rahavaroista on 75 % ruotsalaisten omistamisessa rahalaitoksissa, teollisuudessa, kauppa- ja meriliikelyhtymissä sijoitettuna. Edelleen he omistavat maan rannikot ja parhaat viljelysseudut. Aivanpa Karjalan ja Savon sydänmaissa on parhaat maatilat yhäkin ruotsikkojen käsissä. Niin myös maan virkapaikoista hallinnevat ruotsalaiset lähes puolet. Ruotsalaiset näyttelevät Suomessa samallaista vallitsevaa osaa kuin saksalaiset Virossa ja venäläiset Aunuksessa. Pienenä vähemmistönä hallitsevat ja vallitsevat nämä maan valtavinta suomalaista kansanainesta ja maan taloudellisia arvoja. Ja sitä valta-asemaa, kun Suomi on tullut itsenäiseksi, ettei ruotsalaisille enää voi olla tukea maan ulkopuolella, he koettavat nyt liikkeellepanemallaan kiihoituksella kaikin puolin tukea pukemalla sen mahdollisimman kauniisiin muotoihin, muotoihin, joille he yrittävät saada yksinpä kansojen itsemääräämisoikeuden periaatteiden tukea ja tunnustusta. Tässä on tämän kysymyksen ydinkohta. Ja kun se on siinä, niin turhaa sitä on silloin yrittää joillakin sanoilla ja sanakäänteillä riitaa ratkaista. Käytettäköön siihen aivan rehellisesti sellaisia keinoja, jotka asian ratkaisevat. Ruotsalainen kansanainainen on asetettava siihen asemaan, mikä sille lukumääränsä suhteen maassa kuuluu. Hallitkoon se kahdeksatta osaa tämän maan pääomista aivan mielellään. Hallitkoon se vaikkapa kahdeksatta osaa tämän maan maakamarastakin ja myös samassa suhteessa maan virkamiespaikkoja. Mutta ei yhtään enempää. Kun asia suomalaisten toimesta tähän viedään, niin täällä asettuu kaikki kiihkoilu ja me alamme olla silloin täällä samanarvoisia kaikissa suhteissa. Yhtenä käytännöllisenä toimena tämän kiihkoilun ratkaisemiseksi olisi se, että suomalainen aines niin Etelä-Pohjanmaalla, Länsi-Suomessa, Savossa ja Karjalassa ensi tilassa sanoisi irti talletuksensa ruotsalaisista pankeista ja ruotsalaisista liikeyrityksistä ja sijoitaisi ne suomalaista talouselämää palvelemaan. Edelleen myös virkamiesalalla pitäisi maassa saada samanlainen suhde aikaan. Nyt on nähty että kun meille muodostettiin armeija, niin ruotsalainen aines vetäytyi heti taas pinnalle. Se on

täyttänyt siellä parhaat ja vastuunalaisimmat paikat ja koettanut ottaa haltuunsa aivan erinäisiä osia kokonaan armeijassamme, kuten esim. laivaston. Jos mihin keskusvirastoon tulee ruotsinmielinen päällikkö, niin hän vahtimestaria myöten yrittää pitkin linjaa muuttaa virkapaikat omille suosikeilleen ja omaa kieltään puhuville. Nyt mainitaan, että maan postilaitos on vuoden sisällä alkanut muuttua aivan kokonaan ruotsalaiseksi. Monia muita samallaisia aloja voisi tässä mainita.

Kun maassamme suomalaisen ja ruotsalaisen kansanaineksen kesken toimeenpannaan suhteellinen järjestely niin olen täydellisesti vakuutettu, että täällä aletaan hyvin sovussa ja rauhassa elää. Mutta niin kauan kuin kahdeksas osa maan asukkaista hallitsee, niinkuin olen tässä maininnut, maan suurempia taloudellisia arvoja, sen valta- ja virkapaikkoja, niin kauvan tämä riita ja hankaus tulee kestäämään. Ruotsalaisten luonnoton valtasema ennemmin tai myöhemmin tullaan murtaamaan ja suomalainen aines saattamaan oikeuksiinsa. Suomalainen kansanainekse on kaikista kansallisista onnettomuuksista huolimatta, joihin nähden ruotsalaisilla on ensikädessä vastuu, sitenkin täällä säilyttänyt asemansa ja tulee otta- maan itsellensä oikeutensa koetettakoon sitä minkälaisilla tokeilla ja rajoituksilla hyvänsä estää. Tämän maan maataviljelevän väestön eheyteen luottaen, voin varsin tyynesti kuulla ne ruotsalaisten uhkailut, mitä he ovat täällä tänäänkin lausuneet, että he tulevat kaikki keinonsa käyttämään, että tämä maa ei saisi itselleen edes hallitusmuotoakaan. Kyllä se sen saa, siitä olen aivan täydellisesti vakuutettu.

Vielä pyydän kiinnittää huomiota ed. Kedon lausunnon erääseen kohtaan, joka kuvaa yleensäkin heikäläisten nykyistä politiikkaa. Ruotsalaisten sorrosta on näet levitetty ulkomaille aivan kammottavia juttuja, niitä ovat niin tämän maan kuin Ruotsin ruotsalaiset levittäneet. Siellä kaiketkin lienee yleisenä mielipiteenä, että täällä on jo sorrettu ruotsalaisia niin ankarasti, että ulkovaltain pitäisi jo tulla heille avuksi. Nämä tiedot ja kuvittelut ovat alusta loppuun valhetta. Mutta niitä ei ole kyetty suomalaisten taholta riittävällä voimalla torjumaan. Meidän sosialidemokraattimme ainakin välillisesti koettavat myöntää, että täällä on tosiaankin sellainen asiain tila olemassa minkälaiseksi sitä ulkomaille on kuviteltu, koska he myöntyvät kaikkiin ruotsalaisten vaatimuksiin. Kun tällä tavoin sosialidemokraattien esiintyminen tulee ulospäin loukkaamaan suomalaisten todellista suhtautumista ruotsalaiseen kansanainekseen, niin se on sitä enem-

män valitettavaa ja sitä vastaan on pantava vastalause.

P u h e m i e s: Kun aika on näin pitkälle kulunut, keskeytetään täysi-istunto.

Täysi-istuntoa jatketaan tänä iltana k:lo 9.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 4,50 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 9 i. p.

P u h e m i e s: Jatketaan suuren valiokunnan mietintöön n:o 12 sisältyvän hallitusmuotoehdotuksen 50 §:n käsittelyä.

Käsittely jatkuu:

Ed. W u o r i m a a: Pyysin puheenvuoroa ed. Collianderin, von Wendtin, Nixin ja Kedon lausuntojen johdosta. Von Wendt lausui että jos tämän pykälän viimeinen momentti hyväksytään, siitä tulisi hyötyä itse maalaishallitukselle. Mutta jos ajattelemme että laitetaan Helsinkiin Uudenmaan ruotsalaisille erityinen lääninhallitus, niin sen täytyy olla kaksikielinen, koska täällä ei ole yhtään pitäjää, jossa ei sekaisin ruotsalaisen asutuksen kanssa asu suomalaisia. Mitä hyötyä siitä sitten tulee, jos maalainen menee Maariankadun kaksikieliseen lääninhallitukseen tai jos hän menee Elisabetinkadulla olevaan kaksikieliseen lääninhallitukseen. Samalla tavalla jos Turkuun laitetaan eri lääni, ei sielläkään ruotsalaisilla maalaismiehillä ole mitään hyötyä, jos hän kulkee nykyisessä kaksikielisessä lääninhallituksessa tai toisessa, jossa virat on varattu ruotsinkielisille ylimystömiehille. Ainoastaan semmoisessa paikassa voi tällainen jaotus olla oikea, jossa on puhtaasti ruotsalainen asutus ja semmoista ei löydy meidän maassamme muualla kuin Ahvenanmaalla ja sinne onkin jo kustannettu eri lääni, joka tulee kustantamaan maalle suhteellisesti enemmän kuin mitkään muut. Sillä Ahvenanmaan tavallinen asutus ei ole suurempi kuin 14,000 henkeä, vaikka kirkonkirjoissa on kolmetakymmentä tuhatta, mutta näistä on tuhansia, jotka kulkevat ulkomaille merimiehinä tai ovat

Amerikassa. Nyt on tämä asutus 14,000 henkeä, se tahtoo sanoa niinkuin yksi suurempi pitäjä mannermaalla. Tätä pientä asutusta varten on laitettu erityinen lääninhallitus kaikkine virkamiehineen.

Siinä on Suomen kansa osottanut, ettei se tahdo millään tavalla sortaa ruotsalaista kansaa.

Kun von Wendt sanoi, että ruotsalaiset ovat ottaneet itselleen nimen „östsvenskar“, ja että se on luonnollinen nimitys, niin pyydän sen johdosta huomauttaa, etteivät ruotsalaiset ole koskaan vuossatojen kuluessa kutsuneet itseään tätä ennen „östsvenskar“ vaan „finländare“, se tahtoo sanoa suomenmaalaisia. Nyt vasta kun he ovat tahtoneet separeerautua suomalaisesta kansasta, käyttävät he tämmöistä uutta nimeä, joka merkitsee, että he eivät kuulu Suomeen vaan ovat itä-ruotsalaisia.

Suomalaiset ja ruotsalaiset ovat täällä eläneet 700 vuotta yhdessä (Eduskunnasta: Vielä enemmän!) ja he ovat kasvaneet samallaiseen käsityskantaan sekä taloudellisesti että poliittisesti ja sivistyksellisesti. Eivät ne ole niinkuin ruotsalaiset väittävät, kokonaan toisenlaisen maailmankatsomuksen vallassa. He ovat samalla kannalla kuin suomenkielisetkin suomalaiset, kieli ainoastaan on erilainen. Nyt on kuitenkin ruotsalainen ryhmä levittänyt semmoista tietoa ympärillä, ei ainoastaan omaan ruotsinkieliseen kansanjoukkoon vaan vielä Skandinavian maihin, että ruotsalaisia täällä sorretaan. Ja he ovat saaneet tosiaan Ruotsinmaallakin aikaan sellaisen luulon, että täällä äärettömästi sorretaan ruotsalaista väestöä ja sen kieltä. Ja sen kautta he ovat tehneet isänmaalleen huonon palveluksen.

Maalaisliiton puolesta on koetettu ryhtyä toimenpiteeseen että hälvenisi semmoinen luulo. Me olemme kirjottaneet ruotsalaisille talonpojille Ruotsiin ja koettaneet selittää meidän kantaamme ja olemme siellä saaneet ymmärtämystä. Tahdon tässä Tukholmassa ilmestyvästä ruotsalaisesta lehdestä lukea mitä siellä nykyään meistä ajatellaan. Tämä lehti on Tukholmassa ilmestyvä Vårt land och folk, toukokuun 9 päivästä. Siinä kirjoitetaan näin — „Bonderörelsen har alltifrån början för de borgerliga endast framstått som en ovälkommen inkräktare, som stört det gamla politiska spelets kretsar. Det kan inte förväna, att samma slags känslor komma till uttryck, nu då bönderna företa sig någon ting så oerhört nytt som det att räcka varandra handen utöver de nationella gränserna och att försöka åstadkomma en mellanfolklig sammanlutning av landsbygdens folk. Det kan ha sitt intresse att se efter, med vilka metoder de borger-

liga försöka gendriva detta företag. I Sverige har stämningen varit väl förberedd i det man från början lyckats bibringa allmänheten en skev och ofördelaktig uppfattning om de finska agrarernas natur. Detta i främsta rummet, tack vare den propaganda, som drivits av de stora tidningarnas Helsingfors-korrespondenter” — ja niiden joukossa on itse ed. Colliander yksi —, „vilka i sin tur gjort sig till trogna språkrör för den borgerliga opinionen i Finland. På detta sätt har man kunnat utmåla agrarerna såsom ett okunighetens och den djupa kulturfientlighetens parti, vartill i icke ringa grad bidragit agrarernas avböjande hållning gentemot de svenska nationalitetskraven. Med denna stämning som bakgrund tror man sig nu kunna racka ner på agrarernas försök att närma sig de skandinaviska broderorganisationerna. Taktiken är den att man försöker göra troligt att alla försök till närmande äro dömda att misslyckas, emedan bonderörelsen i Sverige bär utpräglat högerkaraktär, under det de finska agrarerna äro ett avancerat vänsterparti. På samma sätt gör man i Finland. Å ena sidan försöker man på allt sätt löjliggöra agrarernas initiativ och förklarar — långt innan något svar från böndernas sida föreligger — att agrarerna „fria“ till de svenska bönderna, men fått „korgen“. Samtidigt vill man uppkalla agrarernas misstänksamhet genom att utmåla den svenska bonderörelsen såsom en ren högerörelse.”

Ja sitten kirjoittaa tämä sama vielä seuraavaa. „Liksom en snöplög bryter sig fram genom drivorna, så bryter bonderörelsen sin väg mellan de båda stora intressegrupperna som utgöra det moderna industrisamhället, mellan kapitalismen å ena sidan och socialismen å den andra. Bonderörelsen står lika avgjort mot dem bägge, lika avgjort mot banker och bolag, truster och mellanhänder, som vilja böndernas must, som det står mot alla försök från arbetarnas håll att ekonomiskt och politiskt våldföra sig på samhället.” (Ed. Colliander: Onko se rovasti joka sen on kirjoittanut?) En minä sitä ole kirjoittanut.

Tästä nyt nähdään että Ruotsissa on syntynyt kokonaan toinen käsityskanta maalaisliitosta ja suomenkielistä ylipäänsä, etteivät ne ole minikäänlaisia ruotsalaisen kansanosan sortajia. Ja itse porvarilliset päälehdet Ruotsissa ovat juuri tämän johdosta saaneet toisen näkökannan. Mutta täältä ruotsalainen ryhmä ja sen kirjeenvaihtajat koettavat tehdä siellä minkä voivat, että saataisiin sinne semmoinen käsitys, että täällä vainotaan ruotsalaisia. Se ei ole isänmaallista, sillä me tarvitsemme aina liittoa ja liittymistä Ruotsin ja Skandinavian kanssa. Mutta sitä ei sillä ta-

valla saada, että tehdään suomenkielinen kansansa epäluulonalaiseksi Skandinaviassa. Sentähden minä ehdottaisin, että ruotsalaiset rupeaisivat toista taktiikkaa käyttämään, että he rupeaisivat selittämään asiat niinkuin ne todellisuudessa ovat, että täällä ei kukaan vainoa ruotsalaisia, ettei suomenkielinen väestö ole natsionalisteja, ei sittenkään vaikka kuinka paljon koetatte sitä selittää, sillä sitä me emme ole.

Mitä sitten tulee vielä ed. Kedon lausuntoon, niin se oli oikein taitava agitatsioonipuhe ruotsalaisen ylimystön ja byrokratian puolesta saada oman puolueensa miehiä kannattamaan niitä pyrintöjä, mikä ruotsalaisella ylimystöpuolueella täällä on. Ja minä pyydän kysyä ed. Kedolta, kun hän oli ulkomailla, onko hän antanut mitään lupauksia Ruotsissa siihen suuntaan, Sundblomin malliin että Ahvenanmaalla saataisiin panna toimeen äänestys, tahtovatko ne kuulua Ruotsiin vai Suomeen? (Ed. Keto: Ei kuulu tähän.) Jos niin on tapahtunut, niin semmoinen ei ole isänmaallista, sillä samalla syyllä voitaisiin vaatia että esim. Kurkijoella, satahenkinen ruotsalainen kolonia saisi kansanäänestyksellä päättää, mihin se tahtoo kuulua.

Tämän kolmannen momentin ydin on siinä ettei sen hyväksyminen tule hyödyksi ruotsalaiselle kansanainekselle ylipäänsä vaan se tulee hvödyksi vain ruotsalaiselle byrokratialle.

Ed. Setälä: Omituinen sana — — — — —

Puhemies: Minä pyydän eduskuntaa jonkun verran rauhoittumaan, sillä on aivan mahdollista kuulla mitään.

Puhuja: Omituinen sana on todellakin tuo sana natsionalismi. Ruotsinkieliset puhuvat aina suomalaisesta natsionalismista. M. m. tänään eräs arvoisa edustaja syytti erityisesti maalaisliiton edustajia natsionalismista ja natsionalistisesta fanatismista. Mutta ne syyt, jotka tällä kertaa tuotiin esiin olivat perin heikot. Eihän se seikka, ettei joku ehdottomasti tahdo jakaa hallintoalueita tässä maassa yksistään kielellisillä perusteilla eihän se ole mitään kansallisanatismia. Se olisi natsionalismia vain siinä tapauksessa, että se, joka kielellisillä perusteilla tehtävää aluejakoa vastustaa, samalla vastustaisi alueiden kaksikielisyyttä, s. o. tahtois toista kansanainesta sortaa. Mutta kaikkihan ovat luvanneet maan kummankin kielisille asukkaille samantlaiset oikeudet samantlaisten perusteiden mukaan. Päinvastoinhan on natsionalismia se, että tahtoo aluejaot

suorittaa juuri kielellisillä perusteilla huolimatta muista kuin „natsionalistisista” perusteista, siis huolimatta maantieteellisistä, liikenteellisistä y. m. käytännöllisen elämän vaatimuksista.

En ole koskaan ennen kuullut mainittavan ainoatakaan sellaista tositaapausta, joka todistaisi suomenkielisten natsionalistisista pyrkimyksistä. Vasta tänä päivänä kuulin yhden. Ed. Nix väitti, että suomenkieliset keinotekoisella tavalla tunkeutuvat ruotsinkielisille alueille. Jos tämä syytös olisi oikea, niin se tosiaan kelpaisi todistukseksi siitä, että natsionalistisia pyrkimyksiä on suomenkielisellä taholla olemassa. Jos esim. valtiolta pakkokeinoin koettaisi siirtää suomenkielistä väestöä ruotsinkielisille alueille, niin tämä olisi natsionalismia. Ja jos suomenkieliseltä taholta organiseerattaisiin laaja asutustoiminta ruotsinkielisillä alueille, niin tämä olisi kylläkin katsottava natsionalistiseksi toimeksi, vaikka ei siinä pakkokeinoja käytettäisikään. Mutta jokainen tietää, että mitään tällaista ei ole natsionalistisessa tarkoituksessa yritetty. Suomenkielisten siirtyminen ruotsinkielisille alueille on tapahtunut olennaisesti ruotsinkielisten pääomanomistajain toimesta. Ruotsinkielinen nuoris on siirtynyt kaupunkeihin, on siirtynyt Amerikkaan ja muutenkaan ei ole ollut riittävästi työväkeä saatavissa. On siis ruotsinkielisten maanviljelijäin ollut pakko ottaa suomenkielistä maanviljelystyöväkeä ja samoin on suurempiin tehdaslaitoksiin aivan välttämättömästi tarvittu suomenkielistä työväkeä. Milloin suomenkieliset maanviljelijät ovat ostaneet tiloja ruotsinkielisillä paikkakunnilla — en tiedä kuinka suuressa määrässä tätä on tapahtunut — voi huolehti väittää, että se on tapahtunut yksinomaan taloudellisista syistä. Minkäänlaisia organiseerattua asuttamista ei ole missään tapahtunut. Tässä ovat siis vaikuttaneet aivan taloudellisen elämän ja väestösiirron yleiset lait.

On tietysti saattanut tapahtua, että vähitellen tällamoisten siirtojen johdosta kielirajalla enemistö vähitellen on keikahtanut suomenkieliseksi. Kun nim. suomenkielisellä vähemmistöaineksella jollakin ruotsinkielisellä alueella on ollut tukea suomenkielisestä enemmistöstä kielirajan toisella puolella, niin on saattanut tapahtua, että ruotsinkielinen aines vähitellen on sulautunut suomenkieliseen ja kieliraja on siirtynyt — aivan samalla tavalla kuin ruotsinkielinen enemistö-aines monessa paikassa on sulattanut itseensä suomenkielistä väestöä. Meidän ei tarvitse luulla, että Pohjanmaalla sellaiset pitäjän nimet kuin Mustasaari, Teerijärvi ja lukemattomat paikannimet ovat olemassa vain lystin vuoksi: ne ovat todistuksena siitä, että näillä nykyään jokseenkin puhtaasti

ruotsinkielisillä alueilla on aikaisemmin ollut suomenkielistä väestöä, joka on sulautunut yhteen enemmistönä olevan ruotsinkielisen väestön kanssa. Tämä on niin sanoakseni kieliolojen itseregleerausta, joka käy siksi luonnonlakien mukaan.

Ruotsinkielisellä taholla luullaan, että suomenkieliset yleensä eivät osoita mitään harrastusta ruotsinkieliltä ja sen säilymistä kohtaan. Erittäin ankaran hyökkäyksen esineeksi joutui ed. Vuorimaa tässä suhteessa aamupäivän istunnossa. Minusta tämä tapahtui kuitenkin aiheettomasti. Jos minä uskallan tässä kertoa mitä minä sattumalta tiedän, niin voin ehkä mainita, että ed. Vuorimaa antaa joka päivä ruotsin kielen tunteja eräälle ryhmätoverillensa, kansanmiehelle, ja tämä kai osoittaa jos mikään, ettei hän todellakaan tahdo ruotsin kieltä tästä maasta hävittää. Jos joku minulle kertoisi, että esim. ed. Colliander joka päivä antaa suomen kielen tunteja ed. Broändalle, niin minä en suinkaan sanoisi herra Collianderia natsionalistiksi.

Mutta tähän suuntaan käypiä esimerkkejä en luule olevan. Päinvastoin ovat tunnusmerkit aivan toisenlaiset. Ruotsinkieliset ovat nykyään ainoa ryhmä koko tässä eduskunnassa, joka rakentuu yksinomaan kielelliselle pohjalle; sillä on siis jo itse perustakin natsionalistinen. Koko ruotsinkielisten „me vaadimme” ohjelma, jos niin saa sanoa, on natsionalistista ohjelmaa. Ruotsinkieliset ovat aidattavat erilleen suomenkielisistä kaikilla aloilla. Maamme on jaettava alueisiin kielellisellä perusteella, erikielisiä läänejä on perustettava, eri kouluhallitus ruotsinkielisiä kouluja varten, asevelvolliset nuorukaiset on pantava erilleen eri karsinaan ja on koetettava heitä nähtävästi myös estää oppimasta suomea. Tarkoitus ei ilmeisesti ole vain se, että he saisivat opetuksensa omalla kielellä. Kaikista rärkein natsionalistinen vaatimus on ollut, että ruotsinkielisillä alueilla saataisiin pakkoluovuttaa suomenkielisten omistamia maatiloja. Se on keino, jota natsionalistinen Preussi käytti puolalaisia vastaan ja jota koko Europa piti mitä törkeimpänä ja loukkaavimpana natsionalistisen pakon aseena. Yleensä koetetaan natsionalistisessa tarkoituksessa saada yksinkertainen kansa uskomaan, että me suomenkieliset ja ruotsinkieliset tässä maassa olemme kovasti erilaisia. Minä en tiedä, mistä ed. Broända lienee saanut sen eräässä edellisessä keskustelussa esiintuomansa ajatuksen, että todellakin tämän maan suomen- ja ruotsinkieliset ovat tavattoman erilaisia. Minulle on tuntematonta kuinka laajalti ed. Broända on näitä asioita itse tutkinut, mutta minä luulisin, että jos hän ottaisi tutkimuksia harjoittaaksensa, hän piankin huomaisi, että esim. Etelä-Pohjan-

maan suomenkieliset ja ruotsinkieliset talonpojat ovat paljoo lähempänä toisiansa kuin esim. Etelä-Pohjanmaan suomenkieliset talonpojat ja karjalaiset talonpojat.

En voi sanoa muuta, kuin että kaikessa tässä on aivan selvä natsionalismin leima, enkä ymmärrä, miksi eivät ruotsinkieliset tahdo aivan kunnialla tätä nimeä ottaa. Irlannin „natsionalistit” nimittävätkin itseään „natsionalistiseksi puolueeksi”. On turhaa tarjota tätä nimeä toisille. Jos ruotsinmielinen natsionalismi rajoittuisi ainoastaan ruotsinkielen säilyttämiseen meillä, niin minä katsoisin ruotsinkielisten tekevän meille hyvän työn, mutta siinä minä en voi katsoa heidän tekevän isänmaalle hyvää työtä ja hyvää palvelusta, että he ajavat eristäytymisen asiaa.

Eduskunta on hyväksynyt sen käsityksen, että ruotsin kieli on meidän kansamme toinen kansalliskieli. Ruotsin kielellä onkin tuotu suomalaista kansallistietoisuutta esiin. Miehet semmoiset kuin Runeberg, Snellman, Topelius, miehet, jotka ovat ajatelleet suuresti ja joita kansamme on totunut sanomaan suuriksi, he ovat sitä tehneet tällä kielellä. Ja he ovat kaikki ajaneet jakamattoman Suomen kansan asiaa. Ei heistä yksikään ollut „östsvensk” tai „finnländare” tai „finnlänning”, he olivat suomalaisia. „Och även jag är finne”, lausui Runeberg ja riiminä siinä oli „sinne”. Jos „finne” sanansijaan pannaan „finnländare” tai „finnlänning” niin ei ainoastaan mene runomitta ja riimi pilalle, vaan jää koko Runebergin runo pohjaa vaille.

Hallintoalueitten jako kielellisellä perusteella on minusta puolustettavissa nimenomaan käytännöllisillä syillä. Erittäinkin kun ylemmän asteen kuntien itsehallinto saadaan toimeen, niin on kieltämättä käytännöllistä, että tämmöiset „laajemmat kunnat” ovat mahdollisuutta myöten yksikielisiä. Mutta jos samaa jakoperustetta yritetään vielä laajempiin alueisiin sovittaa, niin se ei varmaankaan tulisi olemaan ruotsin kielelle ja sen vastaiselle säilymiselle edullista. Tätäkään ei tiettä lopulta saada asettaa ratkaisevaksi. Minusta on mikäli se yleisen edun haitatta voi tapahtua, myöskin otettava huomioon niitä toivomuksia, joita ruotsinkielisten taholta esitetään, silloinkin, kun ne eivät ole ruotsin kielelle eduksi, sillä kieltämättähän isänmaan yleisen edun kannalta on suotavaa, että ruotsinkieliset tuntevat itsensä tässä maassa tyytyväisiksi. On kieltämättä käytännöllistäkin, että, missä maantieteelliset ja liikenneolot sen sallivat, muodostetaan yksikielisiä alueita tai myös sellaisia kaksikielisiä, joissa toiskieliset muodostavat niin pieniä vähemmistöjä kuin suinkin. Mutta ei voi olla järkevää, että

tämä periaate määrätään toteutettavaksi niin jyrkällä tavalla, kuin suuri valiokunta on ehdottanut s. o. että otettaisiin perustuslakiin semmoinen säännös, että koko maan hallintoalueet ehdottomasti ovat jaettavat kielellistä perustetta silmälläpitäen. Tosin tässä säännöksessä on kaksi vaihtoehtoa: on muodostettava joko yksikielisiä alueita taikka myöskin sellaisia kaksikielisiä alueita, joissa toiskieliset vähemmistöt ovat niin pienet kuin suinkin, mutta sittenkin sisältää pykälä siinä muodossa kuin se valiokunnan ehdotuksessa esiintyy, sen ehdottoman vaatimuksen, että kielellinen peruste on ainoa, joka on otettava hallintoalueita jaettaessa lukuun. Siitä minun ymmärtääkseni ei voida kuitenkaan päästä, että erittäinkin maantieteellisillä oloilla, liikennekeskuksilla ja liikennesuhteilla yleensä on näitä jakoja suunnitella oleva erittäin huomattava merkitys, ja sitä kaiketi on nimenomaan tarkoitettukin, kun hallituksen esityksessä tässä kohdin on käytetty sanoja „mikäli asianhaarat sallivat”. Eihän ole mahdollista aivan matemaattisesti jyrkkiä rajoja vetää, silloin kuin ei maantieteellistä yhtenäisyyttä ole olemassa. Olisihan epäilemättä erehdys, jos esim. joitakuita lähellä Turkua olevia ruotsinkielisiä kuntia yhdistettäisiin Ahvenanmaahan, jonne niillä muuten liikenneolojensa vuoksi ensinkään ei ole asiaa, — puhumattakaan siitä, että olisi yleensäkin mahdotonta toteuttaa rajanvetoa aivan jyrkimpien periaatteiden mukaan, koska niitä noudattaen — niinkuin tiedetään kertoa — raja jossakin tapauksessa tulisi kulkemaan perheen makuuhuoneen ja ruokasalin lävitse!

Minä siis katson, ettei pitäisi mennä tähän pykälään siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan ehdotuksessa, vaan olisi siihen saatava jokin rajoitus. Minä myönnän, että ehdotettu muodostelu, ehkä ei ole aivan täysin onnistunut. Minä en tässä kuitenkaan tahdo tehdä uutta ehdotusta, vaan tahdon yhtyä niihin, jotka kannattavat, että nuo puheenalaisen 50 §:n 3 momentista poistetut sanat „mikäli asianhaarat sallivat” tulisivat siihen otetuiksi, jättäen samalla suuren valiokunnan harkittavaksi, olisiko mahdollisesti löydettävissä jokin muu vielä onnistuneempi sanamuodostelu.

Ed. v. W e n d t: Ministeri Alkio sanoi aamupäivällä, että edellinen puhuja — nimittäin minä — nyt vihdoin olisin sanonut, että ruotsalaisten aikomus oli saada yksikielisiä läänejä. Se ei vastaa sitä, mitä minä todella sanoin. On aivan selvää, sanoin nimittäin, että n. k. ruotsalaiset läänitkin tulevat kaksikieliset. Erotus verrattuna siihen, miten asiantilaa on tänään, on kuitenkin

se, että saavutettaisiin se suuri etu, että hallitusalueet tulisivat mahdollisimman yksikieliset ja kaksikielisyyden epämukavuudet mahdollisimman pieniksi. Minä olen vakuutettu siitä, että ministeri Alkion tässä asiassa sanomat sanat eivät johtuneet epälojalisuudesta, vaan siitä, että hän, ikävä kyllä, ei ymmärrä ruotsia niin paljon, että hän olisi voinut ymmärtää, mitä minä sanoin.

Minä tahdon tässä asiassa vielä lisätä vähän, johtuen siitä, mitä ed. Vuorimaa sanoi.

För det första hava vi svenskar ofta fått uppbära den beskyllningen att vi utomlands försökt sprida föreställningen om att vi skulle vara ut-satta för förtryck. Det kan ju hända, att någon enstaka tidningsman har gjort detta, ty tidnings-männens äro ju icke så nogräknade med vilka medel de begagna. Men ansvariga svenskar hava säkert icke gjort det, om man nämligen med talet om förtryck förstår, att vi skulle våldsamt undertryckas. Vi hava emellertid förstätt vår ställning sålunda, att vi såsom en nationalitet hava vissa naturliga rättigheter med hänsyn till vår utveckling, och att det i främsta rummet är vi själva, som skola få angiva och bedömma gränserna för våra krav i detta avseende. Det ineligger i hela den moderna utvecklingen, att ett folk tillkommer dessa rättigheter. Om man på finskt håll icke erkänner oss hava sådana rättigheter, är detta ett förtryck. Det borde var och en kunna inse.

Jag vill gentemot herr Setälä, som är språkman och antagligen bedömer sakerna helt och hållet från denna synpunkt, framhålla, att utvecklingen har gått i en sådan riktning, som gör hela vår lagtext mer eller mindre obegriplig för en person, som utan kännedom om förhållandena här, kommer att granska densamma. Primärt utgjorde „finne” — eller för att återgå till det tidigare namnet på den germanska stam det här är fråga om „finniathi” — namnet på en rörlig germansk stam enligt de gamla romarenas anteckningar, och detta överfördes på folket i vårt land. En svensk, som under svenska tiden hade vistats t. ex. tre år i Finland, kallade sig finne. Detta innebar då icke någonting nationellt. Under den moderna vetenskapens utveckling hava vi emellertid nått därhän, att man med „finnar” förstår en särskild ras. Denna utveckling hade vetenskapen icke genomgått på Runebergs och Topelius' tider. Därigenom stördes deras öra icke av namnet finne för oss alla. Jag ber herrarne försöka draga konklusioner ur följande satser ur den statsform vi nu skola fastställa. I § 4 står det: „Medborgarrätt tillkommer envar, som är född av finska föräldrar”. I paragraf 47 står om „Den finska och svenska befolkningens bo-

sättningsområden". Jag undrar nu, huru dessa finska föräldrar bära sig åt att föda svenska barn, och om denna svenska befolkning, då den själv får barn, därigenom blir finsk, då det ju endast finnes finska föräldrar enligt § 4:s stadganden. Detta är ju att i ett lagförslag handskas med samma ord i alldeles olika betydelse. Vi äro — herr Setälä — allesamman finländare. Ni är finsktalande och vi äro svensktalande. Det hava vi aldrig förnekat men vi skola sluta upp med att blanda ihop två begrepp, som i språkligt avseende småningom differentierats i riktningar, som göra en fortsatt liknande användning omöjlig. Varför äro vi svenskar särskilt känsliga för detta herr Setälä? Jo, vi äro känsliga av den orsaken att, medan vi levde under det hårda ryska förtrycket, men — såsom Ni nog minnes — använde ryska på samma sätt. I våra pass angavs sålunda, att vi voro H. M:s ryska undersåtar i Finland. Ett majoritetsfolk vill med någonting dylikt slå en falsk stämpel på minoritetsfolket. Vi svenskar skulle i sanning vilja komma till en försoning och förståelse. Vi äro villiga att göra mycket härför, blott man erkänner faktum, att vi här i landet hava två olika nationaliteter. Historien har ju visat, att en massa ords betydelse förändras småningom. Då detta sker skola vi försöka i vår användning av språket anpassa oss därefter. Jag har kontrollerat herr Setäläs egen „lauseoppi", och är det alldeles riktigt som herr Procopé nyligen sade, och jag minst tjugo gånger hört i lantdagen att man använder namnet „det finska folket", men om vi använda namnet „det svenska folket" är det genast „loukkausta". Det är varken rim eller reson i någonting dylikt. Jag har från finskt håll beskyllts för separatism. Jag har dock i sanning gjort vad jag någonsin kunnat för att förhindra separatism på svenskt håll, och detta emedan jag anser att vi svenskar hava en hög mission i detta land. Om vi icke funnits här, hade fara varit för handen att landets befolkning sett ut som den deputation vi nyligen fingo mottaga från Olonetz. Vi hava haft en helig plikt att fylla och skola fylla den till sista stund. Vi hava tidigare haft ett svenskt övervälde och det skola vi komma ifrån. Herr Juutilainen har på ett egendomligt sätt i många punkter i sitt uttalande överensstämt med de åsikter även jag hyser. Vi svenskar skola visst tjäna landet, men vi skola försöka komma från detta att vi äro herrar i landet. Vi skola draga oss tillbaka till våra områden i så stor utsträckning som möjligt. Herr Juutilainen sade, att han gärna skulle giva oss denna åttandedel av landet som oss tillkommer.

Herr Juutilainen har alldeles överskattat vad vi hava. Vi hava icke ens 1/15 av landet. Om vi få hälst den delen så äro vi betjänta därmed. Men vi kunna icke på en gång lösa oss från alla tjänster, från det kapital, som finnes på finskt håll o. s. v. Jag fick för icke länge sedan mottaga ett förslag att, ifall icke våra krav skulle gå igenom, vi borde inrätta något slag av obstruktion, i det att alla svenskar skulle draga sig tillbaka från sina tjänster o. s. v. Det skulle vara det mest fosterländska man kan tänka sig. Vi vilja betyga, att vår avsikt är att utveckla förhållandena därhän: Ni skola få 7/8 av alla platser och mera till, blott vi få hålla våra områden såsom vårt kynne fordrar det. Giv oss denna rättighet och vi komma att hava den största frid här i landet. Varenda gång vi hava delat oss i en förening på språklig grund, har resultatet blivit det bästa samarbete mellan de ledande krafterna. Det är dit vi skola komma. Vi skola tävla med varandra att föra den kultur, som är den djupaste och bästa, framåt så att envar vill vara den främsta och driva landet mot någonting som gör det till exempel för andra. Det är dit vi skola sträva, men vi skola icke trassla i varandras angelägenheter i detalj, utan låta envar utveckla sig enligt sitt skaplynn. Vi svenskar hava alldeles för mycket försökt trycka vår prägel på finnarne. Det har varit ett fel, men gören ej samma fel? Om herrarna vilja skapa dessa paragrafer i den form de hava fått i stora utskottets betänkande, egentligen i många stycken ganska väl lyckad, få vi frid och försoning, och vi komma på svenskt håll från denna onaturliga indelning i ett språkparti, som starkt hindrar uppkomsten av en liberalism på svenskt håll. Jag erinrar herr Setälä om att så länge finnarne befunno sig i förtryckt ställning, voro också de ett rent språkparti och ingenting annat, men så snart de nådde till makten kunde indelningen bliva en annan. Friheten skall giva oss samma möjlighet; hindren oss icke därtill. Sosialisterna hava synnerligen i detta avseendet hundra gånger bättre förstått, huru denna utveckling skall gå än centern.

Ed. H o r n b o r g: Det är några omständigheter, som kommit fram under den försiggångna diskussionen och som givit mig anledning till ett uttalande, vilket jag hoppas skall bliva kort.

Minister Alkio har givit uttryck åt sin fruktan för ett eventuellt förtryck från svensk sida mot den finska minoriteten i överbäggande svenskspråkiga förvaltningsområden. Om han en gång

anser, att 14 § i den nu under behandling varande regeringsformen tryggar de svensktalandes rättigheter, så måste han väl också anse, att samma paragraf tryggar även de finska minoriteternas rättigheter inom övervägande svenskspråkiga förvaltningsområden, i synnerhet då dessa finska minoriteter dessutom hava hjälp och stöd i den stora finska majoriteten i landet och inom folkrepresentationen. Vidare: minister Alkio, som av fruktan för ett sådant förtryck mot de finska minoriteterna icke vill godkänna den paragraf, varom nu är fråga, i den form den har, borde ju förstå, om landets svenska folkelement också hyser en viss oro för framtiden, ehuru det ännu icke har varit utsatt för förtryck. Ty det förtryck, han fruktar, är också något, som hör framtiden till. Härtill kommer ytterligare, att det ju borde vara klart, såsom även tidigare av en annan talare framhållits, att det ligger i de svensktalandes tydliga intresse att undvika t. o. m. varje sken av förtryck mot de finska minoriteterna. Anledning härtill är så klar och enkel, att jag icke behöver uppehålla mig därvid.

Det har gjorts gällande, att de strukna orden „där förhållandena det medgiva” nödvändigtvis borde återinföras i paragrafen. Jag kan ej förstå det, ty om man icke med dem åsyftar att öppenhålla en möjlighet att helt enkelt icke tillämpa paragrafen, så äro dessa ord fullkomligt onödiga. Ty det är alldeles givet att man ej kan åstadkomma ett enspråkigt svenskt förvaltningsområde i detta land, i händelse förhållandena det icke medgiva. Å andra sidan är det lika tydligt, att förhållandena alltid måste medgiva försök att göra minoriteterna, vare sig finska eller svenska, inom ett förvaltningsområde så små som möjligt. Det vore märkvärdiga förhållanden, som icke skulle medgiva, att man försöker sträva i denna riktning. Jag kan därför alls icke förstå, att dessa ord skulle medföra någon saklig förändring av paragrafen, i händelse de icke äro tänkta så, som jag nyss antydde.

Jag ber för övrigt att få uttala min glädje över att vi här fingo höra hr Vuorimaa yttra sig på svenska. Strax därpå talade hr v. Wendt på finska. Detta är ju goda bevis på frånvaron av all nationalism. Vad hr Vuorimaa sade hörde jag ej, men det var roligt att se den lyssnande hjorden, som ej tycktes kunna komma tillräckligt nära ordets förkunnare. Jag vet således ej, vad han hade att säga i själva saken, och hade jag kunnat höra det, så visste jag väl det ändå icke.

Jag vill vidare uttala min glädje över att hr Setälä gjort ett erkännande, som verkligen, på

fullt allvar, är att taga fasta på. Det var då han yttrade, att han förstår och uppskattar de svenska strävandena, för såvitt de gå ut på att bevara och bibehålla det svenska språket. Såvitt jag kan förstå, gå våra strävanden för det svenska språket här i landet just ut därpå, och vi se däri ett led i vårt arbete för det hela. Men jag måste beklaga, att hr Setälä tyckes fästa alltför stort avseende vid ord. Det är väl ändå icke blott och bart sådana uttryck som „finlänningar” och „östsvenskar”, som göra att han förhåller sig motvilligt mot de yrkanden, som från svenskt håll här hava framställts? Naturligtvis är det icke så, men det synes mig, som om han onödigt mycket skulle betona sådana detaljer. Hr v. Wendt har för övrigt redan berört saken, och jag kan i allo instämma med honom beträffande dessa benämningar.

Det vore mycket att säga i denna sak, om icke allt redan många gånger om vore sagt. Jag gitter därför icke fortsätta; jag har aldrig varit svag för positivspel. Det tjänar till ingenting att nu väva upp allt igen. Jag vill endast beträffande själva den sak, som nu bör vara under diskussion, ehuru allt möjligt annat även diskuterats, tillägga att jag för min personliga del aldrig kunnat tillmäta denna fråga om länen någon synnerligt stor betydelse. I själva verket är det ju omöjligt, det måste vi medgiva, att här i landet skapa ett rent svenskt län. Alla län blija faktiskt mer eller mindre tvåspråkiga. Därför kan jag ej heller tro, att man skulle vinna så synnerligen mycket i praktiskt hänseende genom en sådan reform. Men det är dock med hänsyn till den i landet rådande stämningen och läget i allmänhet så, att väger man fördelar och nackdelar, så tror jag dock, att fördelarna väga tyngre. Men jag hoppas, att inom en icke alltför avlägsen framtid hela denna fråga om län skall bra nog förlora i betydelse. Jag vill nämligen tro, att vi småningom skola få till stånd självstyrelseområden av högre ordning än kommunerna och att parallelt härmed länsindelningen skall bli av mindre betydelse än förut. Detta krav på större självstyrelseområden än kommunerna är enligt min uppfattning icke ett s. k. svenskt krav. Det borde vara ett krav som uppbures av hela befolkningen. Jag tror att det vore lyckligt, om den medborgerliga självstyrelsen skulle utvecklas vidare i den antydda riktningen, och det är där jag ser tyngdpunkten, icke i frågan om ny länsindelning.

Jag vill sluta med att uttala den förhoppningen, att denna lika pinsamma som onödiga diskussion icke måtte draga alltför länge ut på tiden.

Ed. Sch auman: Jag skall icke uppehålla mig vid språkfrågan, utan inskränka mig till att uttala mig om de förslag, som hava framlagts beträffande § 50. Jag ber att få giva tillkänna att jag för min del är beredd att omfatta stora utskottets förslag till formulering av tredje momentet med den formulering, som återfinnes i den svenska texten. Förhållandet är nämligen det att den svenska och den finska texten icke motsvara varandra. I den svenska texten säges: „Vid nyreglering av förvaltningsområdets gränser bör iakttagas, att dessa böra bli enspråkiga, finsk- eller svenskspråkiga, eller att åtminstone minoriteterna med annat språk inom desamma bli möjligast små.” Detta innebär att i regel förvaltningsområdena skola bli enspråkiga, men att undantagsvis, där detta icke låter sig göra, förvaltningsområden kunna innehålla små minoriteter med annat språk. Den finska texten, där ordet „åtminstone” är bortlämnat, innebär att förvaltningsområdena kunna bli antingen enspråkiga eller sådana tvåspråkiga, där minoriteterna äro möjligast små. Skillnaden är kanske icke så stor, men i alla fall någon, och i varje fall går det ej för sig att vi eventuellt antaga ett stadgande, som är olika på svenska och på finska; allra minst går det för sig, när detta stadgande just gäller frågan om de olika nationaliteterna.

Jag befarar för min del icke utav ett stadgande sådant som det jag nu förklarat mig omfatta några rubbningar i det svenska språkets ställning. Herr Vuorimaa har talat om att han för sin del är av den åsikten, att svenska språkets ställning på de finskspråkiga områden kommer att bli sämre till följd av att detta stadgande skulle bli antaget. Men det är nog icke så som herr Vuorimaa tror, att det svenska språkets ställning t. ex. i de rent finska städerna i det inre Finland beror på det att embetsmännen skulle vara svenska fortfarande. Förhållandet är nog ett annat; det svenska språket har ganska djupa rötter, besynnerligt nog, också bland borgerskapet i rent finska städer, det torde var och en, som har rest i vårt land, kunnat iakttaga. Jag skall be att få speciellt för herr Vuorimaas räkning — herr Vuorimaa är ju präst — återopa Adolf Harnack, som i sitt arbete om kristendomens väsende säger att på Jesu tid talades det grekiska i Palestina på samma sätt som svenska för närvarande talas i det inre Finlands städer. Detta berodde på att grekiskan där och då, liksom svenskan här och nu, var ett högre utvecklat kulturspråk.

Jag ber att få förorda antagande av det tredje momentet enligt stora utskottets förslag i den

svenska texten eller sålydande, dock med en liten retuchering: „Vid nyreglering av förvaltningsområdenas gränser bör beaktas, att dessa bli enspråkiga, finsk- eller svenskspråkiga, eller åtminstone minoriteterna med annat språk inom desamma möjligast små.”

Ed. Åkerblom: Den behandling av nationalitetsparagraferna, som förekommit i går och i dag i lantdagen, har för mig blivit en besvikelse i två avseenden. Den ena är naturligtvis prutningen och stympningen av bestämmelser, som avse att giva skydd åt det svenska mindretalet i detta land. Den andra besvikelsen kännes för mig nästan lika stor, nämligen min tro på beredvilligt tillmötesgående, den tro, som jag hyst särskilt om de representanter, som företråda den finska landsbygden och de frisinna från landsbygden. Jag har hittills trott på gott tillmötesgående mot oss svenskar av landsbygdens finstalande grupper, center och vänsterpartierna, därför att jag personligen står dem närmast i politisk åskådning. Då jag av det samarbete, som jag haft med personer ur dessa grupper, rönt god förståelse i andra frågor, har jag aldrig velat tvivla på tillmötesgående av dem också i nationalitetsfrågan. I denna tro har jag vid mötena i svenskbygderna ivrat för sammangående i de politiska frågorna särskilt med agrarerna. De, liksom vi, representanter för svenska Österbotten, representera småbrukare och landsbygdens intressen. Vi borde då kunna samarbeta både i stort och smått, eftersom vi hava samma sociala levnadsvillkor och önskemål. Jag har såsom sagt talat för samarbete med agrarerna, men jag har blivit häftigt klandrad härför. Man har försäkrat mig, att agrarerna äro de mest oförsonliga mot oss svenskar. Jag har icke trott detta. Skall nu behandlingen av regeringsformen visa, att jag misstagit mig? Jag måste bekänna, att jag trots allt det, som talats i språkfrågan från agrargruppens sida, ännu icke vill misstro denna grupp, av den orsak jag nyss nämnde, att jag politiskt står den nära. Jag vill vänta med min dom tills regeringsformen genomgått tredje läsningen. Jag vill, såsom herr Nix redan framhöll, vänta för att få se, vad agrarerna visa i handling. Om våra önskningsmål i språkfrågan då bli genom deras tillskyndan förkastade, då uppgiver jag tanken på sammangående mellan representanterna för den finska och den svenska landsbygden. Då måste jag söka kontakt med andra, som visa oss svenskar förståelse.

Uttalanden, som i går och i dag och tidigare

vid första läsningen av denna fråga hava förekommit, hava gjort på mig ett pinsamt intryck. I vartdera lägret, det svenska och det finska, har man eldat upp sig till hotfulla uttalanden mot varandra, sådana som endast avlägsna oss från varandra och göra det ännu svårare att komma till sådant resultat, som kan lösa denna ömtåliga fråga. Jag vill icke följa detta föredöme, utan önskar att vi inom vår språkgrupp ville avblåsa striden och i stället övergå till att se till, huru långt vi kunna gå varandra till mötes. Här har kanske mer än tillräckligt blivit utlagt, varför vi vilja få språkfrågan löst nu i den riktning, som vi yrka i de olika paragraferna av regeringsformen. Vi vilja, kort sagt, få skydd och fred. Så liten som den svenska befolkningen i Finland är i jämförelse med den finska, måste den ständigt leva i en känsla av otrygghet inför framtiden. Även om något egentligt majoritetsföretag för tillfället icke förekommer från finskt håll, har det ju erkänts, att den finska befolkningen icke blir på något sätt lidande av det rättsskydd, som svenskarna önska få stadgat i grundlag. Det blir ju att fastslå i lag, vad som hittills varit praxis och sedan i vissa avseenden draga konsekvenserna därav, nämligen vidtaga åtgärder för att avlägsna tvåspråkigheten på de administrativa områdena och sålunda lägga grunden till god grannsamja och fred. Det är en urgammal upptäckt, att två grannar, som råkat i strid därigenom att de göra intrång på varandras områden, få fred, så snart rån utstakas dem emellan och stängsel uppförts, så att deras kreatur ej slippa på den andres område. På detta sätt har språkstriden avvecklats i vårt land redan på flere håll. I flere städer har gemensam skoldirektion avskaffats, och de svenska och finska skolorna hava fått sin särskilda ledning. Gemensamma skolmöten hava delats på skilda finska och svenska sektioner. I stället för tvåspråkiga föreningar och sällskap har det i många fall åstadkommits delning på språklig grund. Av alla dessa åtgärder, hör man både från svenskt och finskt håll enhälligt erkänna, att vardera parten vunnit och samförståndet mellan finnar och svenskar har blivit bättre. Då vi nu yrka på ytterligare åtgärder i denna riktning och göra det icke av likgiltighet för det gemensamma fosterlandets välfärd, utan för att kunna med större trygghet och frihet bygga upp vårt samhälle, vänta vi förstärkelse, tillmötesgående och medverkan härför av landets finsktalande befolkning. Jag vill, som sagt, icke uppträda med hotelser, men jag måste dock framhålla, vad den naturliga följden blir, om våra yrkanden avslås. De svenska önsknings-

målen voro i stora utskottets förslag i huvudsak sådana, att jag och flere med mig funno dem tillfredsställande, om också icke de yttersta kraven blevo godkända. Då jag dessutom anser, att regeringsformen i huvudsak fyller de fordringar jag från demokratisk synpunkt ställer på den, har jag varit besluten att rösta för dess antagande i brådskande ordning. Men bliva nu de paragrafer, som skulle lämna skydd åt landets svenska befolkning, förvanskade, så att de lämna svenskarne i landet skyddslösa mot majoritetens förtäck, måste jag, liksom tidigare herr von Wendt, giva tillkänna, att jag blir tvungen att rösta mot antagandet av denna regeringsform. Nekas våra krav nu för andra gången i lantdagen, böra de finsktalande icke undra över, om landets svenska befolkning upphör att lita på rättsskyddet och en rättvis behandling av dem och handlar därefter. I samhällsfridens och det gemensamma fosterlandets intresse vågar jag dock hoppas, att vi svenskar skola få ett sådant besked vid antagande av regeringsformen, som tillfredsställer oss.

Ed. Liakka: Varsinkin minun edeltäjäni lausunto kehoitti minua voittamaan epäilykseni, jota jo tunsin siitä, käyttäkö puheenvuoroa tässä asiassa. Minä nimittäin käsitin siinä puheessa halua saada yhteisymmärrystä maan erikielisten väestöryhmien kesken aikaan, ja mielestäni on suomalaisella taholla ja — erityisesti pyytäisin lausua — myös maalaisliiton piirissä sellaisia mielipiteitä, jotka sydämmellisesti tahtoisivat yhteisymmärrystä aikaan maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön kesken. Vaikeudet, jotka ovat aiheutuneet tämän 50 §:n 3 kohdan sepittämisessä, ja jotka siinä nähdään käytäntöön soveltumattomina, vaikka sen millä tavalla muodostaisi, ne johtuvat elämästä, ne johtuvat oloista. Minä pyydän siinä suhteessa hiukan huomauttaa eteläpohjalaisia oloja. Täällä aamulla eräs puhuja ruotsalaiselta taholta huomautti, että on pantu aikaan keinotekoisia muuttoa suomalaiselta alueelta ruotsalaiselle. Minä pyydän tosiolojen mukaan huomauttaa, että Etelä-Pohjanmaalla kyllä on suomalaisen asutuksen voimakkaimmilta paikkakunnilta melkoisen suuri kansanvaellus ollut eri tahoille kotimaahankin, eikä ainoastaan Amerikkaan. Se on suuntautunut osittain Oulun läänin eteläiseen osaan ja on synnyttänyt siellä melkoisen asutuksen, ja on suuntautunut myös Pohjanmaan ruotsalaisen rannikon eri paikoille. Niinpä esimerkiksi viime kesänä sattumalta sain tietää, että Maalahdelle oli syntynyt melkoisen suuri suomalainen siirtola, jossa oli jo kolmatta-

kymmentä taloa. Tällaisia ilmiöitä, jotka ovat myöskin ulottuneet jossakin määrin Etelä-Suomeen, voipi tietysti, jos siihen halua on, pitää keinotekoisina. Mutta se ei ole oikeutettua, se ei ole asianmukaista. Nämä ovat näet sellaisia ilmiöitä, joita synnyttää elämä. Suomalainen asutus on jo muutamilla paikoilla siksi tiivis, että se synnyttää itsestään kansanvaellusta, ja tätä seikkaa ei voida sivuuttaa meidän nykyisessä kieliohjelman järjestelyssämme, jos tahdotaan ottaa huomioon molempiin kieliryhmiin kuuluvien luonnollisia oikeuksia ja luonnollisia kehitysmahdollisuuksia. Tämä ilmiö se on, jonka puolesta juuri maalaisliiton taholta täällä on puhuttu, että siinä ei saa jättää suomalaista väestöä turvattomaksi. Minun mielestäni se muodostus, joka tämän asian järjestelylle on annettu perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä ensimmäisessä vastalauseessa ja jonka pitäisi edustaa ruotsalaisia vaatimuksia, on sellainen, että sitä ei voida käytännössä ylläpitää, sillä ei voida määritellä suomen- ja ruotsinkielisen asutuksen rajoja niin, että ne vastaisivat tosiohjelmia. Senvuoksi on tarpeellista muodostaa tämä kohta siten, kuin on suuren valiokunnan mietinnössä, johon minä kuitenkin olisin halukas lisäämään ne sanat, jotka ed. Joukahainen siihen lisäsi, nimittäin „mikäli asianhaarat sallivat” noiden yksikielisten hallintoalueiden muodostamisessa. Minä valitan sitä, että täällä tuodaan esiin sellainen väite kuin ed. Nix toi näistä muka kaikille tunnetuista keinotekoisista toimenpiteistä suomalaisen siirtolaisuuden syntymiseksi. En ole koskaan missään nähnyt todistettavan mitään keinotekoisia tässä suhteessa. Esimerkiksi viime aikoina, kun on suomalaisia siirtynyt ruotsalaisille alueille talonostajina, niin siinä ei ole ollut muuta keinotekoisia kuin se, minkä sotatila on synnyttänyt. Ne ovat kyllä usein olleet talokeinottelijoita, mutta siinä ei ole ollut mitään kiihkokansallista järjestettyä toimintaa, vaan päinvastoin näitä talokeinottelijoita ei omilla paikkakunnilla useinkaan pidetä minään sankareina. Ne ovat sota-ajan ilmiöitä. Ostajat seuraavat sitä houkutusta, minkä tosiohjelmien synnyttävät, kun he saavat ruotsalaisilta alueilta edullisesti ostaa taloja ja hyötyvät näistä kaupoista. Tässä on siis oikeastaan taustana se, että ruotsalaisten hallussa on niin hyvää maata, että sitä ei ole suomalaisilla, ja he senvuoksi haluavat päästä siihen osallisiksi, kun se on tullut vapaaksi. Kun täällä pidetään tätä ilmiötä vaarallisena, niin en usko, että sitä voidaan lakipykälillä saada poistetuksi. Sen lakkauttamiseen on ainoa keino se, että ruotsinkielisen väestön keskuudessa saadaan sellainen viljelysinto voimaan,

joka saattaa heidät pitämään maansa hallussaan. Ei niitä maita ole väkisin ostettu. Kun ne ovat olleet kaupan, ja kun suomalaiset ovat havainneet, että heitä alkaa kotiseuduillaan olla liian paljon niin he ovat ruvenneet siirtymään näille alueille ja ovat useimmissa tapauksissa olleet varsin tyytyväisiä yritykseensä. Jos asiaa tältä kannalta katsottaisiin, niin minä olen vakuutettu siitä, että tämän asian järjestäminen ei lainsäädännössäkään olisi niin vaikea, kuin miltä se nyt näyttää. Ja sitä minä uskallan myöskin väittää, ettei tämä asia varsinaisen talonpoikaissäestön keskuudessa olekaan niin vaikea asia kuin miltä se näyttää täällä eduskunnassa. Minä jouduin kerran keskustelemaan erään ruotsalaisen talonpoikaismiehen kanssa, joka oli palaamassa Amerikasta ja keskustellessa kysyin häneltä muun muassa, oliko hän tavannut siellä suomalaisia. Ja kun hän kertoi niistä, niin minä kysyin: „Pidätkö te siellä Suomen suomalaisia liikeisempinä kuin Ruotsin ruotsalaisia?” Hän sanoi, että kun sitä kysytäänkin „egin är alltid egin”! Se oli hänen ajatuksensa. Se asia voi siis järjestyä, jos ei sitä keinotekoisesti muodosteta sellaiseksi tilaksi, joka tekee elämän maassa mahdollottomaksi.

Kun täällä on puhuttu niin paljon tuosta ruotsalaisvihasta ja suomalaisesta nationalismista ja erityisesti liitetty se juuri maalaisliittoon, niin minä pyydän lyhyesti huomauttaa, että maalaisliitolla ei luonnollisestikaan ole minkäänlaista aihetta eikä halua, taipumusta tälle kansalliskiihkon alalle ruotsalaista väestöä vastaan. Sortava kansalliskiihko on jo itsessään meille vastenluontoista senvuoksi, että talonpoikainen väestö oppii helposti ymmärtämään toistansa, kun se elää semmoisisissa oloissa, joissa se tuntee itsensä ikäänkuin korkeamman vallan alaisena olevaksi. Senvuoksi talonpoika antaa oikeuden myös muille, jotka ovat samoihin oloihin kasvaneet. Mutta maalaisliitolla tietysti on ja tulee olemaan vielä enemmän, mitä enemmän se vaurastuu tässä maassa, erityinen aihe katsoa ymmärtämyksellä ruotsalaista sivistystä sekä omassa maassa että myös Ruotsissa. Se aihe on se henkinen yhteiselämä, joka meille aukeaa juuri Ruotsissa ja muissa Skandinavian maissa. Täällä on tänään ruotsalaisten taholta annettu tunnustus sosialidemokrateille siitä, että heillä on parempi ymmärtämys kieliasiaa kuin esimerkiksi maalaisliitolla. Sosialistien taholta on selitetty, että he asettuvat myötätuntoiselle kannalle tässä kieliasiaa senvuoksi, että he katsovat, että se on sopiva keino kaivaa luokkajuopa ruotsalaisen väestön keskuudessa. Me maalais-

liittolaiset, emme katsele tätä asiaa tältä kanalta. Me katselemme myötätunnolla ruotsalaisia sivistystä ja mielellämme tahtoisimme avata tässä uudessa valtakunnassa, joka tarvitsee ikkunoita sekä itään että etelään, myös ikkunan länteen, senvuoksi että Skandinaviassa on meidän aatteellinen henkinen oppipaikkamme. Sieltäpäin aatteellisesti me vahvistumme; kun me kasvamme valtiollisessa elämässä, niin me saamme silloin sieltä herätteitä tätä valtiollista toimintaa varten. Skandinavian maat ovat ainoat maat maailmassa, joissa talonpoikainen väestö on elänyt ja vaurastunut ja päässyt sivistystekijäksi. Ja siitä me selviydymme tietysti yhä enemmän myös täällä, ja senvuoksi on aivan luonnotonta ajatella, että meissä olisi halua sortaa täällä ja hävittää ruotsinkielinen sivistys niin kauan aikaa kuin se on elinvoimainen. Minä olen vakuutettu siitä, että täällä kasvaa päinvastoin yhä enemmän ymmärrys, että siitä on onnea tälle maalle, että elinvoima pysyy täällä myös maan ruotsinkielisessä väestössä. Täällä huomautettiin, että se on levottomuus tulevaisuudesta, joka etupäässä on synnyttänyt nämä ruotsalaiset vaatimukset, jotka esiintyvät m. m. tähän pykälään nähden. Jos tulevaisuutta sillä tavalla huolehditaan, ja tahdotaan sitä rakentaa kielilain pykälillä, luulen että se on toivotonta työtä, sillä ei niillä päästä tuloksiin. Paremminkin uskon sen ohjelman kantavan, minkä minun edeltäjäni tällä paikalla asetti, nimittäin että hän luottaa tulevaisuuteen, että hän luottaa siihen, että niinkauvan aikaa kuin elämää on ruotsinkielisessä väestössä, niin kauvan myöskin yhteisymmärrys suomalaisten keskuudessa sitä kohtaan säilyy. Vähemmistön asema on tietysti joka tapauksessa vaikea kaikkienkin kansojen keskuudessa, sellaisenkin kansan keskuudessa, joka ei niitä kohtelee sillä tavalla kuin esimerkiksi suuret sivistyskansat niitä kohtelevat ja joka ei esimerkiksi tässä suhteessa tahdo ottaa esimerkkiä siitä valtiotaidosta, jota Ruotsissa pannaan käytäntöön suomalaista vähemmistöä kohtaan. Se on vaikea, mutta niin kauvan aikaa kuin vähemmistössä on elämää, niin kauvan sen ei tarvitse olla toivoton. Sönderjyllantilaisten johtaja, joka useita vuosikymmeniä on heidän asiaansa ajanut, Hansen-Nörremölle, lausui eräässä puheessaan, kun hän hiljattain vapautuneitten tanskalaisten voittoisena asianajajana saapui Köpenhaminaan: ”meillä on ollut elämä asiana”. Sen vuoksi hän olikin Saksan valtiopäivillä 30 vuotta luottamuksella puhunut pienen vähemmistön puolesta ja pysynyt pystyssä. Siitä olen vakuutettu, että niinkauvan kuin on ohjelmana, että elämään luotetaan, ei tar-

vitse olla huolissaan siitä etteikö Suomessa voida asioita niin järjestää, ettei vähemmistölläkään ole syytä levottomuuteen tulevaisuuteensa nähden. En minä ainakaan ymmärrä mitään parempaa muodostusta näiden kielellisten olojen järjestämiselle kuin sen, mikä suuren valiokunnan mietinnön 50 §:n 3 kohdassa on sillä lisäyksellä, jonka mainitsin, ja siis kannatan sitä.

Ed. von Born: Efter det som från svenskt håll här redan yttrats i denna sak kan jag fatta mig kort.

Man har beskyllt oss svensktalande för nationalism. Men vari består då denna nationalism? Är det däri, att vi vilja bevara vår urgamla rätt i detta land, att vi söka trygga vår nationella existens här, vårt språk och vår kultur, eller att vi, i medvetande om vår ohjälpliga fötälighet, i rent defensivt syfte sluta oss samman med front, det må gärna medgivas, mot den finska majoritetens och emot den alltmåra överhandtagande finshetsrörelsen. Är detta nationalism, ja, då skola vi också taga emot den utslungade beskyllningen, då skola vi bära den med lugn. Men är åter fastmer det nationalism, att söka hindra en liten nationell minoritet i dess naturliga och rättmätiga strävan att bevara sig själv, ja, då kan man lungt på den andra sidan hålla till godo med denna samma beskyllning.

Jag vill icke härmed hava sagt, att det förslag, som ingår i nu föreliggande paragraf, skulle utgöra ett lyckligt eller riktigt medel att bringa nationalitetsfrågan i hamn, men det utgör — jag vill betona detta — ett led i den kamp, som vi svensktalande måste föra för vår tillvaro i detta land, en tillvaro, som man på finskt håll endast för en övergående tid synes vara böjda att tolerera.

Jag ber slutligen att få understöda det av herr Schauman i saken framställda förslaget.

Ed. Hiidenheim: Ministeri Alkio mainitsi lausunnossaan, että ruotsalaisten vaatimus yksikielisistä hallintoalueista perustuu siihen, että meidän ruotsalaisemme tahtoisivat tällä estää suomalaisten siirtymistä ruotsalaiselle rannikkoalueelle. Tämä ministeri Alkion käsitys ainakin mikäli se koskee suomalaisten siirtymistä Uudenmaan ruotsalaiselle alueelle, ei pidä paikkaansa. Asia on nim. niin että ruotsalaiset suurtilalliset Uudellamaalla päinvastoin kaikilla tavoin koettavat saada suomalaista työväkeä siirtymään alueilleen. Onhan tunnettua miten-

ruotsalaisten suurtilallisten työnjohtajat vuosittain tekevät retkiä Uudenmaan ja Hämeen suomalaisiin kuntiin ja kaikilla houkutuksilla ja verraten korkeilla palkkatarjouksilla koettavat hankkia itselleen vakinaista työväkeä maataloutensa käytettäväksi, jota ilman ruotsalaiset maanviljelijät eivät pitkään aikaan ole voineet tulla toimeen. Tämä toimenpide on ruotsalaisen suurviljelyksen harjoittamisen elinehto. Maanviljelystyöväen puute on jo vuosikymmenien ajan ollut ruotsalaisella Uudellamaalla havaittavissa, ja tämä työväenpuute on aiheutunut siitä että ruotsalaisilla asutusalueilla on paras työvoima onnistuttu houkuttelemaan kaupunkeihin ja liikekeskuksiin. Tunnettuahan on mitenkä jo vuosikymmenien ajan raitioiteille Helsinkiin ja lukuisiin liikekeskuksiin eivät ole kelvanneet ketkään muunt kuin ruotsalaiselta asutusalueelta kerätty maalaisväestö. Ja tällä tavoin on luultu voitavan estää suomalaisen miehittäminen näissä tehtävissä. Ruotsalainen väestö ei siis tahdo, kuten ministeri Alkio kuvaili, estää suomalaisten siirtymistä alueilleen, päinvastoin suomalainen työväestö on jo vuosikymmeniä ollut välttämätön paha ruotsalaisilla alueilla. Se seikka että ruotsalaiset haluavat yksikielisiä hallinto-alueita aiheutuu siitä, että heidän ei tarvitsisi tyydyttää suomalaisen työväestönsä kielellisiä ja sivistyksellisiä tarpeita, vaan päinvastoin pakottaa hajallinen suomalainen työväestö ruotsalaisilla suurtiloilla olemaan vailla näitä kansalaisoikeuksia taikka sitten taipumaan sivistyksellisiä tarpeitaan hankkimaan ruotsinkielellä.

Ed. Nix on täällä maininnut, että suomalaiset keinotekoisella tavalla tunkeutuvat ruotsalaisille alueille. Kun ed. Nix tämän mainitsi, osoittaa hän ettei hän ainakaan tunne oloja Etelä-Suomessa ja että ruotsalaiset toiminnallaan ja hankkimalla työväkeä suomalaiselta alueelta kaivavat pala palalta maata jalkainsa alta. Se seikka että suomalaiset ovat ostaneet maatiloja ruotsalaisilta asutusalueilta on kyllä ollut hyvin yleistä, mutta se aiheutuu ensiksikin siitä, että yrittelleville maanviljelijöille on osottautunut tilojen osto ruotsalaiselta alueelta olevan hyvin kannattavaa, koska maatiloja sieltä on saatu ostaa verraten halvalla hinnalla niiltä ruotsalaisilta maanviljelijöiltä, jotka ovat osottautuneet väsähtyneiksi viljelystään harjoittamaan. Toiseksi on suomalaisten maanviljelijäin ollut verrattain mukava siirtyä maatilain omistajiksi ruotsalaiselle alueelle, jossa jo ennestään on ollut reipas ja ahkera suomalainen työväki jommoksi ruotsalaiset suomalaisen työväestön tun-

nustavat. Kun suomalainen maanviljelijä on hankkinut itselleen maatilain jossakin ruotsalaisessa pitäjässä on se aina ruotsalaisissa sanomalehdissä leimattu ruotsalaisen maan omavaltaiseksi ja epäoikeutetuksi anastukseksi, ovatpa yksin ruotsalaiset kansankäräjätkin katsoneet asiakseen ehdottaa nämä maat otettaviksi pois pakoluovutuksilla maanomistajilta. Sensijaan ovat ruotsalaiset liikemiehet, pääomantajat ja maatilain keinottelijat lukemattomissa tapauksissa ostaneet tiloja suomalaiselta alueelta, eikä se ole saanut kertaakaan osakseen suomalaisten keskuudessa paheksuvaa sanaa.

Ruotsalaisten omistavan luokan taholta on kaikissa tilaisuuksissa sekä koti- että ulkomaisessa sanomalehdistössä ja myöskin täällä eduskunnassa puhuttu suomalaisten sorrosta ruotsalaista väestöä kohtaan, ja siinä tarkoituksessa vaaditaan hallitusmuotoonkin säännöksiä. Täällä eduskunnassa eikä missään muuallakaan ole kertaakaan voitu osoittaa suomalaisen väestön antaneen aihetta millään tavalla tällaiseen syytökseen. Sensijaan on ruotsalainen omistava luokka harjoittanut mitä tunnottominta kielellistä sortoa niissä kunnissa, joissa suomalainen väestö on muodostanut ainoastaan pienen vähemmistön. Meidän on muistettava, mitenkä useissa ruotsalaisissa kunnissa on vuosikymmenien aikana vastustettu kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla suomalaisten vaatimuksia saada alkuopetusta lapsilleen omalla äidinkielellään yhteisellä kuntien kustannuksella. Ja meillä on vieläkin muistissa, mitenkä Espoossa ruotsalaiseen vallasluokkaan kuuluva, korkeampaa opillista sivistystä omaava tilanomistaja antoi vapaaehtoisilla varoilla rakennetun suomalaisen koulun ympäri tehdä piikkilanka-aidan estääkseen suomalaisia lapsia saamasta vaatimatonta alkuopetusta äidinkielellään. Voidaanko mitään tällaista esittää suomalaiselta taholta tapahtuneeksi ja löytyykö tähän verrattavaa monenkaan kansan historiassa? Minä en olisi ollut halukas vetämään tässä tilaisuudessa tehtyjä erehdyksiä ja jo unohtumassa olevia tapahtumia esiin. Mutta ruotsalainen sivistynyt yläluokka on vielä tänä talvena osottanut Vaasassa palkitsevansa niiden koulupoikain vallattomuuden, jotka katsoivat vihaan kiihoitettuna sopivaksi nauloilla telkiä suomalaisen opettajan omaan asuntoonsa. Ennenkuin ruotsalaisilla tässä maassa on oikeus puhua suomalaisten harjoittamasta sorrosta tai epäillä sitä vastedes tulevan olemaan, on heidän keksittävä omassa keskuudessaan lääkkeet niiden arpien peittämiseksi, jotka ovat edellämaitsemistani teoistaan aiheutuneet.

Vaikka minä omasta puolestani olenkin sitä mieltä, että 50 §:n 3 kohta voitaisiin kokonaan niiden lausuntojen perusteella, joita täällä tänään on ruotsalaisten taholta annettu, poistaa, niin minä kuitenkin voin yhtyä siihen, että se pykälä tässä joskin puutteellisessa muodossa säilytetään.

Ed. Sarlin: Olin puolestani vakavasti päättänyt olla pyytämättä puheenvuoroa esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen n. s. kielipykälän johdosta, koska arvasin, että niistä muutenkin tul-taisiin puhumaan pikemminkin liian paljon, kuin liian vähän, pikemminkin ajattelemattomasti, kuin vakavan harkinnan perusteella. Olihan täällä jo sitäpaitsi edustaja Estlanderin y. m. välikysymystä kieliasiaassa käsiteltäessä lausuttu miehekkäin, tekisi mieli sanoa, lennokkain sanoin kaikki se, mitä siitä oli lausuttava. Niinhyvin ed. Setälän kuin ed. Hornborgin ajatuksia ja silloin esittämiä näkökantoja kuunteli ymmärtääkseni jokainen mielenkiinnolla, ja uusiintuneet sanojen vaihtelut eivät ole tuoneet esille sanottavasti mitään arvokasta lisää. Pikemminkin on keskustelu häätynyt syrjäpoluille, mutkistaen matkaa oikeille perille: valtakunnan ensimmäisen itsenäisen voimin säädettävän perustuslain omaksumiselle. Kun kuitenkin ryhdyin puheenvuoron käyttämiseen, on minun sanottava, että se aiheutui ed. Juutilaisen, Nixin ja muutamien muiden lausuntojen johdosta sekä myöskin siitä yleisestä näkökulmasta, jossa keskustelu ymmärtääkseni on kulkenut ja liikkunut. Ed. Juutilainen arveli, että vasta silloin on kielikysymyksemme ja kielirajat kuonnutettu tässä maassa oikeaan uraan, kun ruotsinkielisellä väestöllä ei enää ole rahtuakaan enemmän hallussaan pääomaa, ei tuotannon välineitä eikä muitakaan arvoja, kuin mihin se, hänen ajatuksensa mukaan, matemaattisessa lukumääräsuhteessa maan suomenkieliseen ainekseen on oikeutettu. Ja jos minä ymmärsin oikein ed. Juutilaisen ajatuksen juoksun, on suomenkielisten taholta pyrittäväkin näille perille. Ehkä minä ymmärsinkin ed. Juutilaista väärin, mutta kaikkien väärinkäsityksien kertakaikkiseksi välttämiseksi katson velvollisuudekseni ilmoittaa, etten ainakaan minä osaltani tuskin tositeossa muutkaan tämän eduskunnan suomenkieliset jäsenet ole mukana tuonsuuntaisessa, sellaisenaan ja itsessään kylläkin kiusallisen kielikamppailun sanosinko toiskielisiä ärsyttävässä vaimentamisessa. Emme me suomenkieliset Suomen valtakunnan kansalaiset pyri emmekä tule pyrkimään ruot-

sinkielisten omistamien maiden, tehtaiden, likeyritysten tai sivistyslaitosten pakkolunastamiseen tai heidän hallitsemiensa muiden pääomien tai kultuuriarvojen lainsäädäntöteiseen tai väkivaltaiseen supistamiseen, kunnes ruotsinkielisillä olisi niitä ominaan tässä maassa vain $\frac{1}{9}$. Sellainen ajatus ei ikinä ole vakiintunut eikä tule vakiintumaan valtiolliseen tai kansalliseen tietoisuutemme ja juuri senvuoksi ei meitä suomenkielisiä tositeossa voidakaan syyttää kansalliskiihkosta, se on natsionalismista, eikä semmoista yritystä edes ymmärtääkseni voitaisi toteuttaakaan muualla kuin pintapuolisesti harkitsevien kiihtyneissä aivoissa. Mutta toiselta puolen emme me suomenkieliset myöskään enempää nyt kuin koskaan tule tajuamaan samansuuntaisia vivahduksia ruotsinkielisten pyrinnoissa eikä niitä myöskään hyväksymään. Rajamuurien jyrkkä pyykitely Suomen valtakunnan historiallisten rajojen, itsenäisen Suomen valtiorajain sisäpuolella ei saa tapahtua sen laajuisena eikä suinkaan siinä mielessä, että tuo muuri repäisisi rikki valtiollisen yhteenkuuluvaisuuden, solidariteetin tunteemme suhteessa isänmaahan ja sen verinostettuun vapauteen. Vilahduskin siihen suuntaan nostattaisi tässä maassa myrskyn ja oikeutetun siveellisen suuttumuksen, ja senvuoksi minä ainakin rohkenisin toivoa, että koska sitä suomenkielisellä taholla ei voida oikein ymmärtää, kieliasiaasta Suomen valtakunnan valtiopäivillä keskusteltaessa ei enää huolitaisi käyttää nimitystä „itäruotsalainen“, „östsvensk“. Tämä toivomus ei voine olla liiallinen; ja jos sitä sellaisenaan pidetään välttämättömänä käyttää, valitan minä käyttäjien, eikä kuulijain lyhytnäköisyyttä. Eteenpäin rientävässä, valtiolliseen ja sivistykselliseen asemaan pyrkivässä maassa kuten täällä, tarvitaan molempien kieliaineiden koko tarmo, koko henkinen ja taloudellinen työn ja toimen intensiteetti, kyetäksemme maailman kansojen kilparadoilla pysymään kiskoilla niiltä sortumatta, kyetäksemme kohottamaan sekä sivistyselämäme että taloudelliset voimamme niitä sekä ulkonaisesti että sisäisesti uhkaavasta alennustilasta. Siinä juuri on sovinnollisen, solidarisien yhteistyön ja yhteisymmärryksen mielestäni perusoleellisin painopiste ja elävin kannustin. Sitä emme saa puolella eikä toisella hetkellä unohdtaa, ja siltä pohjalta tulee ruotsinkielistemme myöskin oppia osaltaan selkeästi tajuamaan, että myös suomenkielinen väestö tässä maassa on enemmän kuin oikeutettu, on suorastaan siveellisesti velvollinen henkensä ja voimansa koko tarmolla ja joustavuudella kehit-

tämään ja kohottamaan kansallista henkeään, kansallista kulttuuriaan ja kansantaloutta niin pitkälle kuin suinkin ja niin korkealle kuin suinkin. Yhteisen isänmaan ja valtion tulevaisuuden näkökulmassa, muusta kaikesta puhumattakaan, on tämä pyrkimys mielestäni oikea ja se on velvoittava. Mutta jos sen järkähtämättömän toteutuminen, sen toteuttaminen, joka edellyttää lojaalista voimain ponnistamista yksilö yksilön rinnalla, kansankerros kerroksen ja kieliryhmä ryhmän rinnalla, jossakin vie elämää vallitsevien lakien mukaisesti siihen, että toisen kieliryhmän yksilö osottautuu toisen yksilöä henkisesti ja taloudellisesti etevämmäksi, elinvoimaisemmaksi ja yrityksissään yleensä hedelmällisemmäksi, ei ole oikein, eikä ymmärtääkseni edes viisasta, yrittää pysäyttää kehitystä kiinalaisella kielimuurilla. Vastustus vain terästäisi, puolella ja toisella se veisi vain kiihkeämpään kamppailuun, kamppailuun, jossa pyykki ja rajat ennemmin tai myöhemmin sortuisivat. Ruotsinkielisen väestön olisi opittava ymmärtämään, että länsimaisen kulttuurin omaksuneen kansamme kunnia-asiana on ollut ja on oleva luoda myöskin suomenkielillä ja Suomen mielellä omaperäinen kansallinen kulttuurinsa, ei Suomen ruotsinkielistä väestöä sortavana, vaan sen rinnalla maailman yleistä sivistystä osaltaan omaperäisillä hengenantimilla rikastuttavana. Sen ymmärtäen iloittakoon ruotsia puhuvakin maassamme suomalaisen hengen itsenäisistä saavutuksista ja sen ilmauksista, alköönkä niissä näkö alhaisen sorron siementä. Näkemys sellainenhan olisi vain osotuksena oman entisen syyllisyyden tunnosta.

Näiltä näkökannoilta lähtien yhdyn minä puolestani ed. Joukahaisen tekemään ehdotukseen. En liioin voi omasta puolestani uskoa, kuten täällä on väitetty, että suomenkielisellä taholla olisi järjestelmällisesti ja tarkoituksellisesti yritetty ostella ja vallata maita ruotsinkielisiltä heidän varsinaisilla alueillaan. Päinvastaisista hankkeista olen kuullut, mutta niidenkään todenperäisyyttä en ole ollut tilaisuudessa toteamaan. — Elämällä ovat lakinsa, niin kulttuurielämälläkin. Sitä elähyttää kansallishenki ja kansallishenki ei totisesti ole natsionalismia. Se on siveellinen tunne ja sellaisena se pysyy, ja sillä on oikeutuksensa niin kauan kuin se ei itsekkäässä mielessä pyri sortamaan, vaan itseään ja välillisesti muitakin ja muittenkin tunteita nostattamaan ja elähyttämään. Ed. Hornborg on mielestäni täällä ollut oikeassa ed. Estlanderin välikysymyksen yhteydessä lausumassaan ajatuksessa: Pykälillä ei pysy pystyssä tässä maassa

ruotsinkielinen kulttuuri eivätkä sen harrastukset, ei liioin viisaimmastikaan käydyillä kielirajoilla. Siveellisellä voimalla yksin se on onnistuva. Ja minä rohkenen toivoa, ettei kielipykälän yhteydessä enään, sikäli kuin niitä vielä on hallitusmuodossa käsittelemättä, uudistettaisi kolmatta kertaa peräkkäin periaatteellista kielipoliittista keskustelua. Käsilläolevassa pykälässä on hallituksen esityksen periaatteen hyväksynyt ed. Joukahaisen ehdotus oikea ja realiseerausmahdollinen riidoitta tulevaisuudessa. Sitä ainakin minä kannatan. Sen puitteissa sopivat yleensä ja nousemaan molempien ryhmien niin henkiset kuin taloudellisetkin harrastukset ja varttumaan valtiollinen tietoisuutemme ja solidaarisuuden tunteemme. Minkään järjen nimessä en voi käsittää, että ed. Joukahaisen käsilläolevaan pykälään lisättäviksi ehdottamat kolme sanaa: „mikäli asianhaarat sallivat”, oikeuttaisivat pitämään pykälää natsionalistisena ja tekemään kaiken, kuten täällä on sanottu, koko hallitusmuotoesityksen kaatamiseksi. Syyt ovat varmaan silloin toisaalla eikä tässä pykälässä, se on ollut mielestäni totuuden nimessä eduskunnan pöytäkirjaan lausuttava.

Ministeri Alkio: Ed. Nixin esittämä väite, että suomalaisella taholla olisi tarkoitusperäisesti pyritty esim. Etelä-Pohjanmaalla ostamaan ruotsalaista maata, ei pidä paikkaansa. Minun pitäisi etelä-pohjalaiset olot tässä suhteessa tuntea verrattain tarkoin. Minä en tunne yhtäkään tapusta, jolloin esim. siellä olisi minkäänlaista yhteistoimintaa ollut suomalaisella alueella ruotsalaisen maan valloittamiseksi missään muussa kuin kauppatarkoituksessa. Sitä vastoin tiedän, kuten ed. Nixin voi tietää, että tässä maassa on järjestelmällisesti toimittu siihen suuntaan m. m. Etelä-Pohjanmaalla, että ruotsalaista maata ei saisi myydä suomalaisille. Tässä suhteessa on perustettu osakeyhtiöitä, joihin m. m. Ruotsinmaassa on kerätty osakkeita ja yritetty sieltä saada pääomaa sitä tarkoitusta varten, että tällä tapaa ruotsalaisten maa suomalaisten valloitukselta varjeltaisiin.

Ed. Hornborgin lausunnon johdosta, että eivätkö suomalaiset voi luottaa siihen, että kielilainsäädännön perusteella voitaisiin väärinkäytökset ruotsalaisella alueella eläviin suomalaisiin nähden estää, haluaisin vastata, että me emme luota siihen. Siitä syystä, että tässä maassa eivät ruotsalaiset ole yleensä asiallisesti osoittaneet lojaalisuutta suomenkielen kieliasetuksia kohtaan, sekä että meillä on Etelä-Pohjanmaallakin riittä-

västi kokemuksia myöskin siinä, että ruotsalaiset eivät harjoita lojaalisuutta niitä suomalaisia kohtaan, jotka joutuvat asumaan ruotsalaisella alueella.

Ed. Hiidenheimon lausunnon johdosta, että hänen tietonsa mukaan eivät ruotsalaiset täällä estä suomalaisia siirtymästä ruotsalaiselle alueelle, tahtoisin vaan viitata hänen omaan lausuntoonsa, joka oli elävä todistus siitä, että sellaista estämistoimintaa on olemassa. Tässä maassa on olemassa verrattain laajoja valtiollis-natsionalistisia ruotsalaisia yhtymiä, joidenka varsinaisena tehtävänä on estää ruotsalaista maata joutumasta suomalaisiin käsiin. Se sellaisenaan jo on riittävä todistuksena väitteisiini.

Ed. Loukko: Ruotsalaisten eristäytyminen ei ole varsinaisen ruotsalaisen maataviljelevän väestön vaatimus. Se on ainoastaan ruotsalaisen byrokration itsensä keksimä vaatimus. Minä voin hyvällä syyllä todeta omalta paikkakunnaltani tapauksia, jotka todistavat tämän asian puolesta. Sillä paikkakunnalla, jota minä edustan, on eräs ruotsalainen kunta Vöyri, toinen suomalainen kunta Vähäkyrö ja kolmas suomalainen kunta Isokyrö. Näissä kunnissa on muodostunut yhtymä Maanviljelijäin Osakeyhtiö. Tämä todistaa, että nyt hiljakkoin, kun nämä eristäytymispyrkimykset ovat saaneet vauhtia, on tällaisia yhtymiä ruotsalaisen kansanaineksen ja suomalaisen kansanaineksen välillä syntynyt. Tämä jo todistaa, että se ei ole ruotsalaisen varsinaisen maalaisväestön kanta. Ruotsalaiselta taholta on meille maalaisliittolaisille lähetetty, sen minä tiedän, monta kirjelmää, että me tulisimme heille puhumaan ja kertomaan maalaisliiton asiasta. Tässä yksi todistus, että ruotsalainen maalaisväestö tahtoo ymmärtää meitä suomalaisia maanviljelijöitä. Minä uskon, että siihen ei ole pitkää aikaa, kun me suomalaiset ja ruotsalaiset maamiehet löydämme toisemme. Ei meidän välillämme ole mitään juopaa, ei ole mitään eroavaisuutta. Ja sitä ei saa olla. Jos me tahdomme täällä yhdessä isänmaassa elää ja tehdä tätä maata hedelmälliseksi, niin me emme saa minkäänlaisia eristäytymispyrkimyksiä ja minkäänlaisia Kiinan muureja rakentaa. Me olemme täällä isänmaassa yksi suomalainen kansa. Jos meillä onkin täällä kaksi kieltä, niin se ei saa meitä eroittaa. Meille kuuluu tämä isänmaa ja tämä on meille yhteinen. Me rakennamme tätä yhteisvoimin ja yhteisymmärryksiin huolimatta siitä, jos onkin kaksi kieltä. Me emme saa vahingoittaa isänmaata tällaisella eristäytymisellä, vaan päinvastoin meidän suomalaisten ja ruotsalaisten pitää

lähennellä toisiamme. Minä uskon että maalaisliitto tulee kurottamaan kätensä niille pyynnöille, joita ruotsalainen maalaisväestö meiltä pyytää ja me tulemme löytämään toisemme hyvässä ymmärtämyksessä ja me luomme tähän maahan sekä ruotsalaisen että suomalaisen maalaisliiton. Siihen me pyrimme ja me tahdomme ymmärtää toisiamme. Ja minä uskon, että se aika ei ole kovin kaukana, kun ruotsalainen ja suomalainen on yhdessä maata viljelevä ja silloin me vasta rakennamme uutta ja kaunista Suomea.

Ed. Kekkonen: Minusta on täällä tästä asiasta tarpeeksi keskusteltu ja meidän pitäisi vähitellen päästä asiasta päättämään. Minä kannatan ed. Helenius-Seppälän täällä tekemää ehdotusta.

Ed. Koko: Minusta on ihan mahdotonta käytännössä toteuttaa tämän 50 §:n kolmatta momenttia. Siinähan määrätään, että hallintoalueet ovat uudestaan järjestettäessä laadittavat yksikieliseksi, s. o. suomen- tai ruotsinkieliseksi. Täällä on monta kertaa tänä päivänä ja ennenkin keskustelujen kuluessa näytetty, että on mahdotonta laittaa pienempiäkään alueita, edes pitäjiä, sellaisiksi, että ne olisivat yksikielisiä. Rajat tulisivat niin mahdottoman koukeroisiksi ja kulkemaan sellaisilla luonnottomilla alueilla, kuten ed. Setälä mainitsi, että ruoka- ja makuukamarien halkikin. Kun ei näin pieniäkään alueita saada yksikieliseksi, niin miten voidaan ajatella sellaisia suurempia kihlakuntia ja hippakuntia ja sen sellaisia. Jos tämä kolmas momentti jätetään tähän, niin siten perustuslain kautta ruvetaan tosiaan pakottamaan virkamiehiä sortamaan toiskielisiä asukkaita. Siis perustuslain kautta tuollaista sortoa, että toisten on alistuttava, suomalaisten ruotsalaisilla seuduilla ja ruotsalaisten suomalaisilla seuduilla yksikieliseen järjestelmään. Minusta on senkinvuoksi mahdotonta tämä kolmas momentti jäämään tähän, ja se joutuu ristiriitaankin 14 §:n kanssa. Kun 14 § kerran sanoo: „Suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansalliskielet”.

Suomen kansalaisen oikeus käyttää oikeudessa ja hallintoviranomaisten luona omassa asiassaan äidinkieltään, suomea tai ruotsia, sekä tällä kielellä saada toimituskirjansa, on turvattava lailla, varteennottamalla, että maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeus järjestetään samanlaisten perusteiden mukaan.

Suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisiä ja taloudellisia tarpeita tulee valtion tyydyttää samanlaisten perusteiden mukaan.”

Tässähän luvataan jokaiselle sekä suomalaiselle että ruotsalaiselle samanlaiset oikeudet, luvataan vielä enemmän kuin ennen on ollutkaan, että ruotsalaiset saavat suomalaisellakin seudulla toimuskirjansa omalla kielellään. Siis joutuu tällä tavalla ristiriitaan tämä 14 § ja 50 §:n kolmas momentti. Sentähden minä yhdyn kannattamaan niitä, jotka ovat ehdottaneet kolmannen momentin tästä 50:nneestä pykälästä poistettavaksi.

Ed. Juutilainen: En halua kajota ed. Sarlinin ihanaan unelmaan ja puheeseen, sillä se ei tosiasiaa edessä kestä mitään arvosteluja. Sillä niin kauan kuin maan asukkaista kahdeksasosa hallitsee suurinta osaa maan pääomista ja sen taloudellisista arvoista, valta- ja virkapaikoista, niin kauan eivät tuollaiset runolliset visertelyt mitään auta, vaan siinä tarvitaan paljon pontevampia toimenpiteitä suomalaisen kansan puolelta. Mutta sen sijaan minä pyytäisin kiinnittää huomiota erääseen toiseen seikkaan.

Ruotsalaisen kansanaineksen puolesta on koetettu puhua siitä, että he ovat lojaalisia kaikin puolin tälle maalle ja valtakunnalle kun he vaan saavat kielipykälät mieleisikseen. Pyydän myös kiinnittää yleistä mielipidettä siihen, että onko edelleen ristissä käsin katsottava niitä ilmiöitä, joita ruotsalaisella taholla nykyään ilmestyy. Tämänpäiväisessä „Dagens Pressissä” on eräs kirjoitus, johon pyydän kiinnittää huomiota. Siinä nimittäin häväistään Suomen valtakunnan lippua. Sitä verrataan venäläiseen lippuun ja ilmoitetaan, etteivät koskaan ruotsalaiset tule sitä tunnustamaan omakseen. Kirjoitus kuuluu näin:

„Lippu. — Kun kesäpäivä paisteineen, juhla- ja pyhäpäivineen, helluntaineen ja juhannuksineen nyt saapuu, kun lippu nyt on vedettävä asuntojen lipputankoihin, nyt on syytä muistaa, että meidän, että Suomen ruotsalaisten värit ovat punainen ja keltainen. Sininen ja valkoinen ovat tosin juhlallisesti vahvistetut. Kuten jää ja pakkasvirta on se levittänyt yli koko maan. Se on pakosta vedetty aluksiemme lipputankoihin. Mutta meille ruotsalaisille ei sinivalkoinen voi koskaan tulla muuksi kuin mitä valko-sinipunanen oli monia herran vuosia, virallinen verho, johon verhoottiin mielivallan ja sorron vertauskuva. Nyt kuten silloinkin, on värimme oleva punainen ja keltainen, on aina niin ollut ja tulee ijankaikisestikin olemaan. Ne on velvollisuutemme kohottaa nyt kuten silloinkin, yhdentekevä ristisäkö vai juovina, mutta ainoastaan punanen ja keltainen. Nyt niinkuin vastedes ne ovat johta-

vat meitä eteenpäin, kunnes se päivä koittaa, jolloin punainen ja keltainen saa sijansa maan lipussa, jolloin ruotsalaiset ovat saavuttaneet vapautensa ja riippumattomuutensa valtakunnassa. Sininen ja valkoinen merkitsee alistumista, punainen ja keltainen ovat ne värit, jotka meitä voittoon johtavat.” Alla on nimikirjoitus.

Minä erikoisesti kiinnitän huomiota siihen, että Suomen valtakunnan lippua, jonka Suomen eduskunta 28 päivänä toukokuuta 1918 yksimielisesti hyväksyi, verrataan Venäjän lippuun, jota täällä on oltu monet vuosikymmenet pakotettuja tankoon vetämään. Voiko suurempaa loukkausta jonkun kansan ja valtakunnan olemusta vastaan tehdä, kuin verrata Suomen valtakunnan lippua venäläiseen lippuun ja että se merkitsee muka sortoa ja mielivaltaa, mitä Venäjän lippu aikanaan merkitsi. Kun tämäntapaista ruotsalainen sanomalehti julkisesti esittää ja kieltää Suomen lipun niin ei tosiaankaan synny sitä luottamusta, että ruotsalainen aines tulisi lojaaliseksi yhteiselle isänmaalle ja sen laille, vaikkapa ne hyväksyttäisiin, kuten he sitä vaativat. Minä erikoisesti vielä kerran kiinnitän maan hallituksen huomiota siihen, että saako tässä maassa esittää vapaasti tämäntapaisia valtakunnan turvallisuutta horjuttavia kirjoituksia, kuin mitä ruotsalainen sanomalehti Suomen lipusta tänä päivänä kirjoittaa. (Ed. Hakila: Porvarit saa mitä hyvänsä.) Minä olen aivan varma että jos joltain toiselta taholta esitettäisiin samanlainen häpäisy Suomen lippua kohtaan ja ilmoitettaisiin joku muu, esim. Venäjän kommunistien lippu olevan erään kansan osan lippuna, niin aivan varmaan hallitus sellaiset kirjoittajat ja sellaisen lipun vetäjät ottaisi huostaansa. Mutta kun se tapahtuu maassa niin voimakkaasti vielä edustetun kansanryhmän puolelta, kuin ruotsalaiset ovat, niin hallitus katselee sitä vain ristissäkäsin.

Ed. Nix: Då här åtskilliga talare hava förnekat mitt påstående att man på finskt håll försökt på konstlad väg åtkomma den svenska jorden ville jag endast fråga, huru man skall karaktärisera ett sådant förfarande, som tillämpats i södra Österbotten för några år tillbaka. Det kom finska spekulanter som köpte lägenheter och betalade pris, som voro 50 % över marknadspriset. De få dessa lägenheter intecknade i en finsk sparbank till fulla inköpspriset d. v. s. det pris de hava betalat. I detta fall är det icke någon sund finanspolitik som användes från bankens sida utan måste det betraktas som ett sätt att på konstlad väg komma åt den svenska jorden, och

just nu understödes i mellersta Österbotten den finska inflyttningen och de finska jordköparna av ett bolag, som har bildats i de närliggande finska socknarna och vilket bolag icke torde vara främmande ens för minister Alkio. Det är icke stort, men det har givit sitt stöd åt köpare såväl genom lån som genom borgen och derigenom möjliggjort dessa inflyttares bibehållande. Det är sådant som man med skäl har rätt att kalla konstlade medel.

Gentemot herr Juutilainen ville jag säga, att vi svenskar i allmänhet icke ikläda oss något slags ansvar för eller anse oss delaktiga i insändare i tidningarna. Där får man läsa så mycket i den vägen som varken lantdagsmännen eller någon folkopinion står bakom, det är de enskilda insändarna som stå för dem. Jag har håller ingenting mot att regeringen genom de medel som stå till buds ingriper mot dessa och befordrar dem till det straff som de kunna vara förtjänta av.

Ed. Sarlin: Pyydän ainoastaan konstateerata, että minä nähtävästi en ollutkaan erehtynyt ed. Juutilaisen aamupäivällä antaman lausunnon sisällyksestä ja tarkoituksesta. Toisekseen konstateeraan, että hänen kantansa poikkeaa näin ollen maalaisliittolaisten kannasta, ja kolmanneksi, että ed. Juutilainen pitää runollisena hölynpölynä sanoja, joissa minä vaadin molemmilta kieliryhmiltä ehdotonta oikeudentuntoa puolin ja toisin kieliasioissa. Jos hän ei voi ymmärtää selviä sanoja, en sille minä mahda mitään.

Ministeri Alkio: Ed. Nixin mainitsemasta keskipohjalaisesta yhtiöstä, joka toimii semmoisessa tarkoituksessa, kuin hän sanoi, en minä todellakaan tiedä yhtään mitään.

Ed. Torppa: On hyvin vaikeata ja melkein tarpeetontakin jatkaa tätä keskustelua. Mutta on erikoista syytä tehdä muutamia oikaisuja selaista väärää tulkintaa vastaan, jota täällä on tuotu m. m. suomalaisten ja ruotsalaisten välisistä suhteista Pohjanmaalla. Täällä on m. m. mainittu, kuinka suomalaiset tunkeutuvat keino-tekoisesti ruotsalaisten alueille valloittaakseen sieltä maata. Tämä on erehdys, sillä molemminpuolisilla sopimuksilla maanomaisuutta on hankittu kumpaiseltakin puolelta. Minä voin mainita, että nytkin kun kävin lomalla kotonani, tarjosivat ruotsalaiset maanomistajat maanomaisuuttaan erästä suomalaisten yritystä varten, jotta

tarkoitus voitaisiin toteuttaa, huolimatta siitä, vaikka tämä yritys oli yksinomaan suomalaisten käsissä. Siellä on monta samallaista kokemusta, eikä minkäänlaista väkivaltaa eikä anastusta ole tullut kysymykseen. Vapaaehtoisuuden tietä on toimittu ja on voitu toimia ja toimitaan edelleen niin hyvin suomalaiset kuin ruotsalaiset. Näin ollen pyydän torjua ne väärät syytökset joita on tässä suhteessa esitetty.

Ed. Juutilainen: Minä kyllä arvasin, että ruotsalaiselta taholta tullaan ilmoittamaan taas, että siellä ei haluta vastata mistään, mitä jotkut ryhmän jäsenet tai sanomalehdet tekevät tai tekemättä jättävät. Siellä vetäydytään yleensä edesvastuuttomuuden taakse. Minä kiinnitän kuitenkin hallituksen huomiota, että sen pitäisi katsoa ja valvoa, että täällä ei saisi yleensä esim. Suomen lippua häväistä ja verrata sitä johonkin tämän maan sortajakansan lippuun.

Ed. Setälä: Ed. von Wendt lausui, että syy, miksikä Suomen ruotsiapuhuvat kansalaiset eivät voi itselleen omistaa suomalaisen nimeä, on se katkera tunne, joka entisinä aikoina syntyi siitä, että passeissa suomalaisia sanottiin venäläisiksi. Minua todella ihmetyttää, että tällainen todistelu on tuotu esiin. Eihän tässä voi olla mitään vertailua. Suomalaiset ja venäläiset eivät ole koskaan muodostaneet yhteistä kansaa. Nimet ovat kylläkin vain nimiä, mutta ne ovat samalla myös lippuja. Minä toivoisin sydämestäni, että meillä ruvettaisiin uudelleen puhumaan suomeapuhuvista ja ruotsiapuhuvista suomalaisista, jotta jo heitettäisiin puhe itä-ruotsalaisista sekä suomenmaalaisista. Minä tahdon huomauttaa, että muotoja, jotka vastaisivat muodostuksia „finländare”, „finlänning” ei voida muodostaa minkään muun Euroopan maan nimestä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Joukahainen ed. Juneksen kannattamana ehdotanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on perustuslakivaliokunnan metinnössä. Tulen kutsumaan tätä ehdotusta ed. Joukahaisen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Juutilainen ed. Vuorimaan kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevasta pykälästä 3 momentti poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Juutilaisen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. von Wendtin kannattamana ehdotta-

nut, että nyt esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Yleistä hallintoa varten on Suomi edelleen oleva jaettuna lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin. Alueellinen jako hallintoon sekä alioikeuden oikeudenkäyttöön nähden on toimitettava noudattaen sitä periaatetta, että seurataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön asutusalueiden välisiä rajoja”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Helenius-Seppälä ed. Kekkonen kannattamana ehdottanut, että nyt olevan pykälän 3 momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Hallinto-alueiden rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava että alueet tulevat, mikäli mahdollista, yksikielisiiksi — suomen- tai ruotsinkielisiiksi”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Helenius-Seppälän ehdotukseksi. Lopuksi on ed. Schauman ed. von Bornin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 3 momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Hallinto-alueiden rajoja uudestaan järjestettäessä on varteenotettava, että alueet tulevat yksikielisiiksi — suomen- tai ruotsinkielisiiksi, tahi ainakin toiskielinen vähemmistö niillä niin pieneksi kuin mahdollista”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Schaumanin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Helenius-Seppälän ehdotusten välillä, se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Joukahaisen ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Schaumanin ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan. Ja lopuksi äänestetään ed. Juutilaisen ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

P u h e m i e s: Ensiksi on siis äänestys toimitettava ed. Estlanderin ja ed. Helenius-Seppälän ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Helenius-Seppälän ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Helenius-Seppälän ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Helenius-Seppälän ja ed. Joukahaisen ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Joukahaisen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Helenius-Seppälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Joukahaisen ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Joukahaisen ehdotuksen ja ed. Schaumanin ehdotuksen välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Joukahaisen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Schaumanin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Joukahaisen ehdotuksen.

Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Joukahaisen ja suuren valiokunnan ehdotusten välillä.

4) Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Joukahaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 90 „jaa”- ja 101 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Joukahaisen ehdotuksen.

Tämän jälkeen on tehtävä päätös ed. Juutilaisen ehdotuksesta.

5) Ken hyväksyy 50 §:n sellaisena kun se on edellisessä äänestyksessä päätetty, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Juutilaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt pykälän sellaisena kuin se on edellisessä äänestyksessä päätetty.

51 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jämsides med den omedelbara nyreglering på språklig grund av områdena för förvaltning och rättskipning, vilken enligt min tanke kan och också hade bort ske oberoende därav, om en högre medborgerlig självstyrelse fastställts eller ej, har det å svenskt håll befunnits oundgängligt att redan nu, då den nya regeringsformen antages, påyrka bestämmelser däri, att trygga genomförandet av denna medborgerliga självstyrelse inom större områden. Ända sedan 1870-talet har lagstiftning för åstadkommande av dylik högre medborgerlig självstyrelse varit ett omhuldat önskningsmål. Detta oberoende av språk- och nationalitetsintressen och gällande för alla delar av landet.

Men till denna lagstiftnings syfte med dess allmänna betydelse, anknyter sig för landets svenska folkstam ett eget intresse. Dess allmoges har redan inom de olika delarna av den svenska bosättningen skridit till frivillig sammanslutning för tillvaratagande av gemensamma intressen, där de primära kommunerna icke räckt till. Denna högre medborgerliga självstyrelse kan tänkas framdeles byggd antingen på områden av häradenas storlek eller också omfatta länen och ombilda länsstyrelserna till i huvudsak medborgerliga styrelser. Det synes mig därför nu gälla att åt dessa strävanden skänka erkännande och möjliggöra för dem en betryggad legal ställning. Jag har i grundlagsutskottet sökt vid behandling av en del andra stadganden i regeringsformen få fastslagna de allmänna grunderna för denna självförvaltning, som jämväl borde omfatta lagstiftning och beskattning. Detta har dock icke vunnit något gehör. Även med den bristfällighet, som härigenom uppstår i regeringsformens bestämmelser, komme ett stadgande av det innehåll, som jag i första reservationen föreslagit och som jag nu ber att få förorda, att äga en icke ringa betydelse för möjliggörande av frivilliga sammanslutningar på nu ifrågavarande utvecklingsområde. Jag föreslår därför att denna paragraf finge följande lydelse: Länsförvaltningen handhaves av landshövdingar med biträde av föredragande tjänstemän.

Kommunernas förvaltning skall vara grundad

på medborgerlig självstyrelse, enligt vad särskilda lagar därom stadga.

Varder den medborgerliga självstyrelsen genom lag utsträckt till större områden än kommunerna, skola sagda områdens gränser bestämmas enligt den i 49 § 2 mom. stadgade grund. Åstunda en eller flere kommuner eller delar av sådana med en sammanlagd befolkning av minst 20,000 personer att gemensamt bilda område för högre medborgerlig självstyrelse, äge därtill rätt, om sådant vid folkomröstning påyrkas med minst 2/3 av alla avgivna röster.

Ed. Nix: Jag ber att få understöda herr Estlander.

Ed. Procopé: Utan att vilja göra något förslag ber jag att redan i detta sammanhang få påpeka, att den svenska texten är behäftad med ett fel. I första meningen säges „Länsförvaltningen handhaves av landshövding”. Man kan icke på svenska använda ordet landshövding i denna obestämda form. Det måste på ett eller annat sätt omskrivas.

Jag vill icke göra något förslag men vill påpeka detta för expeditionsutskottet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Nixin kannattamana ehdottanut nyt esillä olevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Läänin hallintoa johtavat maaherrat esitlevien virkamiesten avustamina. Kuntain hallinnon tulee perustua kansalaisten itsehallintoon, niinkuin erityisissä laeissa siitä säädetään. Jos kansalaisten itsehallinto lailla ulotetaan kuntaa suurempiin alueihin, on näiden alueiden rajat määrättävä 49 §:n 2 momentissa säädetyn perusteen mukaan. Jos yksi tai useammat kunnat tai niiden osat, joiden yhteenlaskettu väkiluku on vähintään 20,000 henkeä, haluavat yhteisesti muodostaa alueen ylempään asteeseen itsehallintoa varten, olkoon niillä siihen oikeus, jos sitä kansanäänestyksessä vaaditaan vähintään kahdella kolmanneksella kaikista annetuista äänistä.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä pykälän siinä muodossa, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

52 §, 4 luvun nimike, 53 ja 54 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

55 §.**Keskustelu:**

Ed. Estlander: Ut i propositionen lyda de paragrafer som ersättas av 55 § i föreliggande förslag på följande sätt: Allmänna överrätter äro hovrätterna, vilka jämväl äga utöva uppsikt över underrätters och exekutiva myndigheters verksamhet. I varje hovrätt skall finnas en president och nödigt antal ledamöter. Hovrätternas antal och domsrätt bestämmes genom lag.

Om de allmänna underrätterna är stadgat i lag.

Då grundlagsutskottet först och stora utskottet därefter beslutit att utesluta dessa bestämmelser rörande hovrätternas organisation och hänvisa till blivande stadganden i lag, kommer följden att bliva den, att intill dess denna nya lagstiftning har ägt rum, det icke finnes några lagbestämmelser, som angiva hovrätternas uppgift och sammansättning, och att följaktligen så fort denna grundlag antagits, dessa hovrätter icke kunna fungera, ända tills den nya lag, som förutses här, kommit till stånd. Ett dylikt förhållande leder emellertid till ett fullkomligt oeffterrättligt sakläge och innebär en betydande rättsvåda. Jag kan icke föreställa mig annat än att det föreligger ett förbiseende från grundlagsutskottets och stora utskottets sida.

Jag ber att få upptaga det förslag jag gjort i reservationen, att denna paragraf måtte utgå och ersättas med 52 och 53 §§ i propositionen.

Ed. von Born: Jag understöder herr Estlanders förslag.

Ed. Kotonen: Sanamuoto „säädetään laila”, ei tässä yhtä vähän kuin monessa muussa

paikassa, missä sitä tässä hallitusmuotoehdotuksessa on käytetty, tiedä sitä, että tähän asti asiasta voimassaolevat säännökset olisivat lakanneet, kunnes uudet säännökset annetaan lailla, vaan se tässäkin merkitsee sitä, että mitä niistä on säädetty, on voimassa siihen saakka, kunnes lailla toisin säädetään. Se huomautus, jonka viimeistä edellinen puhuja tässä suhteessa teki, ei käsittääkseni siis pidä paikkaansa. Täällä ei mitään välitilaa jää olemaan, vaikkakin pykälä hyväksytään siinä muodossa, missä se edessämme on.

Ed. Estlander: Den uppfattning den senaste talaren gör gällande är icke överensstämmande med en sund lagtolkning.

Ed. Juutilainen: Kun lakimiespiirien taholta on varsin voimakkaasti esitetty sellainen mielipide, että hovioikeudet nykyisessä muodossaan ovat aikansa eläneitä, vanhentuneita laitoksia ja että niiden tilalle pitäisi saada järjestetyksi toisenlaisia oikeusistuimia, niin sen vuoksi tämä säännös sai sen muodon, mikä sillä nyt on. Ei ole tahdottu hallitusmuotoon naulata kiinni hovioikeuksia juuri sen vuoksi, että ne eivät olisi tiellä, kun oikeuslaitosta uudistamaan ryhdytään.

Ed. Estlander: Den senaste talarens uttalande visar just huru ohållbart herr Kotonens uttalande är. Herr Juutilainen utgår just från att detta stadgande betyder, att om hovrätter är stadgat i allmän lag och att tidigare grundlagsstadganden upphör att gälla. Ifall det skulle förhålla sig så som herr Kotonen framhöll måste de bestämmelser, vilka även framdeles skulle gälla hovrätternas organisation och uppgift upphävas såsom varande grundlagsstadganden, för att den reform skall kunna genomföras, som herr Juutilainen talat om.

Ed. Kotonen: Jos ed. Estlanderia huvittaa ottaa ed. Juutilaisen lausunnot, jotka eivät ole mitään lakimiehen lausuntoja, todistuskappaleeksi itselleen, niin se on hänelle tietysti sallittu. Mutta minun laintulkintani on yhtä terve kuin konsanaan ed. Estlanderin, kun väitän, että tällä säännöksellä, jossa sanotaan, että vastedes tästä asiasta säädetään lailla, kumotaan niiden nykyään voimassaolevien säännösten perustuslainluontoisuus, jotka koskevat hovioikeutta, mutta muuten ne säännökset jäävät voimaan.

Ed. Estlander: Jag åberopade herr Juutilainens uttalande därför, att herr Juutilainen här framfört det skäl, på vilket grundlagsutskottet företog sig denna ändring; det var verkligen för att möjliggöra en omreglering av hovrätterna utan ändring av de stadganden i grundlag, som bestämma dessa domstolars uppgift och sammansättning. För min del anser jag detta skäl synnerligen värdelöst och den opinion bland jurister, som åberopades, ingalunda vara stadgad och dessutom i sig själv icke grundad. Men detta skäl var faktiskt det som inom grundlagsutskottet föranledde ändringen. Om denna ändring nu godkändes, medförde den verkligen att icke de grundlagsstadganden vidare vore gällande, som för närvarande reglerar hovrätternas ställning. Ty det är ju bekant, att sista stadgandet i detta lagförslag innebär att stadganden i grundlag, som strida mot bestämmelser i denna lag skola vara upphävida. Och mot bestämmelsen i denna lag, att rörande över- och underrätter stadgas genom lag, strider bestämt det förhållandet att hovrätternas organisation regleras genom grundlag.

Ed. Juutilainen: Minäkin toivon, että ed. Estlander, kun hän hakee todistuskappaleita lakiasioissa, kääntyy ennemmin ed. Kotosen puoleen kuin minun.

Ed. Kotonen: Ed. Estlanderille pyydän vielä huomauttaa, että tämän lakiehdotuksen 9 §:ssä on juuri tähän verrattava säännös ja, sikäli kuin saatan muistaa, hyväksyi ed. Estlander perustuslakivaliokunnassa siihen nähden aivan saman tulkinnan, kuin minkä minä olen täällä esittänyt. Nyt ei enää herra Estlander itsekään sano, että minun tulkintani olisi jotakin epätervettä, vaan sanoo ainoastaan, ettei se ole vakiintunut.

Ed. Estlander: I 52 § står endast att beträffande ämbetsverk, som för statsförvaltningens olika grenar finnas eller varda inrättade, gälla särskilda stadganden. Dessutom syftar icke heller detta på tidigare bestämmelser i grundlag.

Ed. Kotonen: Mutta ed. Estlander luultavasti hyvin tietää, että näiden säännösten joukossa on perustuslainluontoisia säännöksiä ja nyt tässä määrätään, että ne perustuslainluontoisetkin vastedes voidaan muuttaa tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän sijalle otettaisiin seuraava pykälä: „Yleisiä ylioikeuksia ovat hovioikeudet, joiden myöskin tulee pitää silmällä alioikeuksien ja ulosottoviranomaisten toimintaa.

Kussakin hovioikeudessa on oleva presidentti ja tarpeellinen määrä jäseniä.

Hovioikeuksien luku ja tuomiovalta määrätään lailla.

Yleisistä alioikeuksista on säädetty laissa.”

Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äänät voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt tässä kohden suuren valiokunnan mietinnön.

56—60 §:t, V luvun nimike, 61—64 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

65 §.

Keskustelu:

Ed. Niukkanen: Tämä pykälä, joka on otettu sellaisenaan laista valtiotalouden oikeusperusteiksi, mikä täällä viime eduskunnassa laadittiin, sisältää tässä muodossaan sen, että eduskunta ei pääse tutkimaan määrärahoja eläkkeisiin myönnettäessä kuin uusia myönnettäväksi aiotuja ylimääräisiä eläkkeitä, vaan ennen myönnetty eläkkeet maksaa hallitus edelleen ilman eduskuntaa kuulematta. Tässä maassa on varsinkin venäläisen sortohallituksen pahimpina aikoina sanotun hallituksen kaikille innokkaimmille palvelijoille myönnetty suuria ja kohtuuttomia eläkkeitä. Näitä eläkkeitä mainituille henkilöille on myöntänyt auliisti Suomen valtion varoista venäläisillä sapeliherroilla täytetty senaatti joko omas-

ta aloitteestaan tai hallitsijan ja hänen läheistensä mahtikäskystä. Tällaisellakin hallituksella lienee ollut oikeus valtiosäännön mukaan myöntää valtiovaroista eläkkeitä. Mutta yksimielinen mielipide lienee se, että sillä ei ole ollut oikeutta tärkeisiin virkoihin nimittää eläkkeillä palkittuja muukalaisia henkilöitä. Ja sen vuoksi huomattava osa näistä eläkkeistä on, paitsi kohtuuttomia, myöskin laittomia. Tätä pykälää viime eduskunnassa käsiteltäessä liittyi siihen maalaisliiton vastalause, jossa sitä vaadittiin muutettavaksi sellaiseksi, että eduskunta päättäisi määrärahasta kaikkia ylimääräisiä eläkkeitä varten, toisin sanoen, että se pääsisi määrärahaa myöntäessään tutkimaan myös laittomia venäläishallituksen aikuisia eläkkeitä ja että sitä varten pykälän 2 momentin ensimmäinen sana siitä poistettaisiin. Mutta tämä vaatimus ei tullut siinä eduskunnassa hyväksytyksi. Koska minä pidän kohtuullisena, että eduskunta pääsee tutkimaan kaikkia eläkkeitä määrärahaa niihin myöntäessään, ja koska toivon, että tässä eduskunnassa ei ole sellainen enemmistö, joka tahtoo summa mutikassa antaa siunauksensa myös venäläishallituksen aikuisille eläkkeille, niin minä pyydän ehdottaa, että eduskunta poistaisi tämän pykälän 2 momentista sen ensimmäisen sanan „uusia”.

Ed. Procope: Ut i mom. av i frågavarande paragraf har genom grundlagsutskottets åtgörande tillagts en mening: „Nya tjänster och embetsverk kunna inrättas endast inom gränserna för det ärligen stadfästa statsförslaget.” Såvitt jag kan finna, innebär denna sats ett onödigt tillägg till övriga stadganden i förevarande kap. Det är en tautologi som kunde avlägsnas.

Den ledande grundsatsen för bestämningarna uti ifrågavarande kapitel är ju, att regeringen är bunden av budgeten. Alltså kan, såvitt jag kan tänka mig, denna nya, tillagda mening avse endast det fall att regeringen med anlitande av extra ordinarie medel ställa till dess disposition som särskilda dispositionsmedel ville inrätta nya tjänster och embetsverk. Mot en dylik åtgärd står emellertid första delen av stadgandet i ifrågavarande mom.: „angående grunderna för nya stater för embetsverk och allmänna inrättningar stadgas genom lag”. Skall nu meningen med tillägget vara att icke ens lantdagen kan besluta, att utom budgeten eller med anlitande av dispositionsmedel nya embetsverk och tjänster skola kunna inrättas. Det tror jag icke vara avsett. Det vore i alla fall en avsikt, som jag icke skulle kunna godkänna. Hänvisande härtill får jag föreslå, att från första

mom. av ifrågavarande paragraf sista meningens utgår.

Ed. Estlander: Jag ansluter mig till ldgm Procopés förslag och tror i likhet med honom att detta tillägg är egnat att försvåra paragrafens tolkning och tillämpning samt jämväl göra budgetens uppgörande, i det avseende här är fråga om, mer invecklat och tungt.

Ed. Tak kula: Minä kannatan ed. Niukkasen tekemää ehdotusta.

Ed. Kotonen: Minäkin olen jo perustuslakivaliokunnassa ollut sitä mieltä, että ensimmäisen momentin toinen lause, joka siihen lisättiin perustuslakivaliokunnassa, on arveluttava, koska se voi sitoa aivan liiaksi ei ainoastaan hallituksen, vaan joissakin tapauksissa eduskunnankin käsiä. Sitäpaitsi se, kun otetaan huomioon momentin alku, on mielestäni jotensakin tarpeeton. Voin siis yhtyä kannattamaan ed. Procopen ehdotusta.

Ed. R y ö m ä: Kannatan ed. Niukkasen ehdotusta. Muuten kannatan ensimmäistä momenttia siinä muodossa kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. Setälä: Uusia virkoja ja virastoja on saatettu ja saatetaan kai edelleenkin perustaa myöskin asetuksella. Nyt voisi tapahtua niin, että hallitus päättäisi julkaista asetuksen, joka sisältäisi määräyksen uuden viran tai viraston perustamisesta seuraavan vuoden alusta alkaen. Senjälkeen olisi eduskunta velvollinen ottamaan tämän tällä tavalla perustetun uuden viran tai viraston budjettiin, koska ei menoarviosta voida saada ottaa pois mitään semmoista, joka varain hoitovuonna voimassa olevien säännösten mukaan on maksettava. Pykälään otettu lisäys tekee tämän menettelyn mahdottomaksi ja sen vuoksi minä puolestani pitäisin puheenalaisen lisäyksen tarpeellisenä selvennyksenä tähän pykälään.

Ed. Procopé: Jag beklagar att jag icke till fullo har kunnat höra den sista ärade talarens andragande, men såvitt jag kunde uppfatta det, talade han just om ett sådant fall, som genom första meningens i paragrafen redan är förhindrat.

Ed. Setälä: Pykälän ensimmäisessä lauseessa puhutaan siitä että virastojen ja laitosten uusia menosääntöjen perusteista sekä entisen perusteiden muuttamisesta säädetään lailla. Mitenkä tämä on ymmärrettävä, on jonkun verran tulkinnan varassa. Ainakaan ei tässä puhuta uusien virastojen menosäännöistä milloin menosääntöjen perusteet olisivat entiset. Missään tapauksessa ei tarvittane lakia uuden viraston tai viran perustamiseen, vaan se saattaa tapahtua asetuksella; ainakin on hallituksella vanhastaan ollut tämä oikeus. Saattaisi siis tapahtua kuten minä asken sanoin, että asetuksella määrättäisiin joku uusi virka tai virasto perustetuksi seuraavan vuoden alussa ja silloin olisi eduskunnan 68 §:n mukaan ilman muuta otettava meno vuoden tuloja menoarvioon, ja näin eduskunnan varainmyöntämisoikeus voisi tässä kohdin tulla mitättömäksi. Jos taas eduskunta kieltäytyisi ottamasta menoja tuloarvioon määrärahaa semmoista virkaa varten, jonka hallitus asetuksella on perustanut, niin syntyisi eduskunnan ja hallituksen välillä ikävä ristiriita. Tällaisen konfliktin välttämiseksi on puheenaoleva toisen lause minusta pykälässä tarpeellinen.

Ed. Kotonen: En puolestani voi ymmärtää, miten on hallituksen mahdollista perustaa virastoja ja ottaa niiden rahassäännöstä vastatakseen, ennenkuin virastojen menosääntöjen perusteista on säädetty lailla, niinkuin 1 momentin ensimmäisessä lauseessa on määrätty.

Ed. Juutilainen: Minä pidän tarpeellisenä toisen lauseen tässä ensimmäisessä momentissa.

Ed. R. Erich: Minä olen yhtä mieltä niiden puhujien kanssa, jotka pitävät tarpeettomana tämän pykälän ensimmäisen momentin toista lausetta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Niukkanen ed. Takkulan ja Ryömän kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 2 momentin ensimmäinen sana „uusia” poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Niukkanen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Procopé ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän 1 momentista viimeinen lause poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Minun mielestäni molemmat ehdotukset ovat keskenään erillisiä ja on niistä siis erikseen äänestettävä.

Ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan menettelyn äänestyksessä. Ensiksi äänestetään pykälän 1 momentista, siis ed. Procopén ehdotuksesta, joka asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietinnön 1 momenttia vastaan, ja tämän jälkeen äänestetään ed. Niukkanen ehdotuksesta.

Äänestysjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Äänestys ed. Procopén ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän ensimmäisen momentin sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Niukkanen ja suuren valiokunnan mietinnön vastaavan ehdotuksen välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Niukkanen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 87 „jaa”-ääntä ja 86 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä 65 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 66, 67, 68 §:t esitellän ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

69 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Minä ehdottaisin tälle pykälälle sen muodon mikä sillä on toisessa vastalauseessa sivulla 68, 68 §:n kohdalla.

Ed. I t k o n e n: Pyydän kannattaa ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Itkosen kannattamana ehdottanut että 69 § saisi seuraavan sanamuodon: „Jos niin kävisi, että tulo- ja menoravio ei valmistuisi ennen sen vuoden alkua, jonka sen pitäisi olla voimassa, hankittakoon eduskunnan valtuutus tulojen kannon ja menojen suorittamisen väliaikaiseen jatkamiseen”. 2 momentti niinkuin valiokunnan mietinnössä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on päättänyt hyväksyä esillä olevan pykälän siinä muodossa kuin sillä on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 70—74 §:t sekä 6 luvun nimike esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

75 §.

Keskustelu:

Ed. H e l l e: Jos tämä pykälä hyväksytään sellaisena kuin suuri valiokunta ehdottaa, niin tulee tähän maahan sellainen sotalaitos että selaista on harvassa valtakunnassa. Tämän mukaan jokainen Suomen mies ja nainen on asevelvollinen ja se merkitsee kokolailla paljon. Tämä perustuslaki takaa sen että voidaan erinäisissä tapauksissa käyttää jokaista miestä ja naista sotalaitoksen palveluksessa. Terveemmät ja voimakkaammat asetetaan aseelliseen joukkoon ja heikommat voidaan asettaa töitä tekemään, sillä tämä sisältää myös työasevelvollisuuden. Täällä on kokemusta siitä, missä määrin voi-

daan maanpuolustuksen tarpeeksi teettää kaikenmoisia linnoitustöitä, ja nyt tämä perustuslaki tulisi takaamaan sen että linnoitustöitä ja sen sellaisia voitaisiin maanpuolustuksen nimessä teettää kuinka paljon tahansa ja milloin tahansa, vieläpä ilman palkkaa. Kun minä en mitenkään tahtoisi väittää sitä vastaan etteikö tällä kertaa olisi sotalaitos tarpeen ainakin jossain muodossa, niin saisi se olla kylläkin tässä laissa mainittuna, mutta että se tulisi pysyväisesti olemaan jossain määrättyssä muodossa perustuslaissa, sitä ei voi hyväksyä sellainen henkilö, joka ei suosi sotalaitosta. Se saisi olla tavallisen lainsäädännön varassa siitä syystä, että kun olosuhteet kehittyvät siten että tässä maassa voidaan sotalaitosta vähentää tai ehkä kokonaan poistaa, niin se käy helposti päinsä. Mutta jos se on perustuslaissa, niin siinä on tavattomat vaikeudet. Minä ehdotan siis että tämän pykälän sanamuoto säädettäisiin seuraavaksi: Suomen kansalaisten sotapalveluksesta sekä Suomen sotaväestä säädetään lailla.

Ed. N i u k k a n e n: Syystä että täällä on ruotsinkielisten asemasta ja vaatimuksista niin paljon puhuttu, minä ilman pitemmittä perustellutta ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin se on 9 vastalauseessa, toisin sanoen että sen toinen momentti poistetaan.

Ed. E s t l a n d e r: Jag ber att få förorda paragrafen i den lydelse den har i första reservationen.

Ed. R. E r i c h: Ehdotan että tämä pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa, joka sillä on perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä 6 vastalauseessa.

Ed. J o u k a h a i n e n: Samalla kun kannatan ed. Niukkasen tekemää ehdotusta pyydän erityisesti panna merkille sen lausunnon, jonka ed. Helle täällä esitti, ja josta selvästi näkyy ajatus, että sillä puolella koetetaan välttää perustuslain takeita siitä, että jokainen kansalainen on velvollinen ottamaan osaa isänmaan puolustukseen.

Ed. R y ö m ä: Vaikkei tämän pykälän sanamuoto suuren valiokunnan mietintöön otetussa muodossa vastaakaan täydelleen sitä mitä asiassa aikaisemmin olen ehdottanut ja koettanut saada läpi ajetuksi, niin minä kumminkin kannatan suuren valiokunnan mietintöä sellaisenaan.

Ed. Vainio: Minä pyydän saada kannattaa ed. Helteen ehdotusta.

Ed. A m p u j a: Jos olisi toiveita, että tästä laista tulee Suomelle perustuslaki, niin minusta olisi ajanhenkeen soveltumatonta se, että siinä tulisi hyväksyttyä myöskin kiinteästi pakollinen asevelvollisuus. Tämä tuntuu tarkotustaan vastaamattomalta sentähden, että koko maailma on tällä hetkellä tehnyt suurimman rikoksen ihmiskuntaa vastaan pakolliseksi asevelvollisuudeksi säädetyin isänmaan puolustusvelvollisuuden nimeen. Tässä on sanamuodollisesti se ero vanhoista laeista, että „valtaistuin” on jäänyt pois ja tilalle kai tulisi kuulumaan „hallitseva valtiovalta”, jota sanontatapaa erityisesti nykyisen eduskunnan toinen varapuhemies aina pyrkii käyttämään. Suomessa kun tätä tasavaltaa luodaan, ei ole esitettävänä mitään historiallisia tosiasioita milteenkään aikajaksolta pakollisen asevelvollisuuden hyödyllisyydestä. Siitä on aina ollut vahinkoa. Vanhempana aikana, Ruotsin vallan aikaanhan on tunnettu, että tällä maalla ei ollut pysyvää rauhaa koskaan. Neljännes vuosisataa ei juuri koskaan päässyt, ettei tämä kansa olisi saanut vertansa vuodattaa kahden taistelevan vieraan vallan välillä. Myöhempanä aikana ei ole tarvinnut tapella, mutta ei se juuri ole asevelvollisuus kunniaakaan tuottanut. Se asevelvollisuus, mikä viimeksi on ollut käytännössä, syntyi ulkopuolelta tulleen määräyksen mukaan. Siitähan on 30 vuoden aika, kun Venäjän silloinen keisarivalta antoi ukaasin, jossa hän katsoi, että tämä kansa noiden aikaisempien veristen taistelujen jälkeen saatuaan puolen vuosisataa levätä, oli tullut taistelukuntoiseksi, jotta voi kantaa samalaisen asevelvollisuuden raskaan taakan mitä emämaa, keisarikunta, silloin oli pakoitettu kärsimään. Suomen valtiopäivät niinä aikoina, kun tämä määräys annettiin, eivät olleet suuresti itenäisyyssaatteen elähyttämiä. Keskusteluissa mitä silloisilla säätyvaltiopäivillä käytiin, kuvastuu ylimalkaan orjamainen alistuvaisuus vieraan vallan käskyihin. Suomalaisen puolueen, siis kansallisten rientojen silloiset esitaistelijat lausuiivat peittelemättä tämän orjamaisen käsityksen julki ja myösi tunnettu suomalaisuuden suurmes Agathon Meurman, että Venäjän keisari on koetellut ja tutkinut tätä kansaa 70 vuotta ja tullut havaitsemaan, että se on uskollinen keisarikunnalle ja sille uskalletaan antaa aseet käteen, ja kun kerta meille tällainen uskollisuus niin ylhäiseltä taholta myönnetään, meidän on kiitollisuudella tämä ase vastaanotettava, se on kuuliaisien lapsen velvollisuus. Se sävy vallitsi silloisten

suomalaisten suurmiesten mielessä. Talonpoikainen kansa, jota voisi kai verrata nykyiseen maalaisliittoon, lausui saman käsityksen, että mitä keisarille kelpoavi, se on muka kansan onneksi. On tietysti luultavaa, että näissä nykyisissä oikeistossa ja vasemmistossa elää suuressa määrässä sama henki, että vain „valtaistuin” jätetään pois ja joku toinen sana sen sijaan. Mutta tässä maassa on syntynyt 30 vuoden aikana uusi puolue, joka ei ollut niinä aikoina edustettuna eduskunnassa. Sen puolueen edustajia olen myöskin minä. Ja vaikka minä en voi puhua ryhmän nimessä, koska minä joskus urheilen sillä, että minä voin muodostaa yksinani ryhmän, mutta ainakin meidän ryhmässämme on lukuisia yksilöitä, jotka ovat periaatteellisesti asevelvollisuutta vastaan. (Vasemmalla: Koko ryhmä). Sanotaan koko ryhmä, ja koska se vakuutetaan, minulla ei ole epäilystä siitä ja meillä on tälle periaatteelliselle käsityksellemme horjumaton todellisuus pohja nykyisessä maailmantaloudessa ja kansainvälisessä politiikassa yleensä. Ei ole osotettavissa pakollisen asevelvollisuuden puolustajilla mitään tosiasioita, että sillä olisi kyetty puolustamaan kansallista kunniaa, kun tosi tulee, vaan sillä on kyetty tuottamaan kansallista onnettomuutta. Nekin jotka kai vuosi takaperin ihailivat sotilaallista kuria ja järjestystä ja mitä sillä aikaansaadaan, ne ovat nyt siinä katkerasti pettyneet. Minä voisin näitä käsityksiäni perustella omilla mielipiteillä laajalti, mutta minä en tahdo sitä tehdä, koska minä epäilen, että niille ei annettaisi niin täyttä tunnustusta kuin mitä annetaan, kun samoja käsityksiä esitetään porvarilliselta taholta. Ja koska me olemme nyt siinä merkittävässä asemassa tasavallan perustuslakia luottaessa, että meillä on ulkoministeri, joka on kirjoittanut aseellista rauhaa ja pakollista asevelvollisuutta vastaan, minä pyydän esittää hänen ansiokkaasta kirjastaan vain muutaman lyhyen lausunnon. Tämä on meidän ulkoministerimme Rudolf Holstin kirjoittama kirja nimeltä „Aseellisesta rauhasta”. Alkulause kuuluu: „Kaiken inhimillisen toiminnan menestymiselle on välttämättömänä perusehtona toiminnan johdonmukaisuus. Käsitys siitä onkin, mikäli se koskee ihmiselämän ja toiminnan yksinkertaisimpia ilmiöitä, niin sulautunut yleiseen tietoisuuteen, että ainakin suurimmat rikkomukset sitä vastaan tulevat heti huomioon ja tuomitsemisen alaisiksi. Järjettömänä tekona pidettäisiin esim. viljan ja rikkaruohojen kylvöä peltoon toivossa saada hyvä viljasato. Kelvottomaksi kasvattajaksi sanottaisiin isää, joka kyllä varottaa lastaan näpistelystä, mutta neuvoa sitä

varastamaan, ja kaikkena muuna, vaan ei papina pidettäisiin sielunpaimenta, jos esim. virkamiehen murhan luvallisuudesta kerrankin saarnassaan mieliin terottaisi. Niin yleisesti kuin tämä tietoisuus johdonmukaisuuden välttämättömyydestä rientääkin tuomitsemaan mainituissa yksinkertaisissa asioissa epäjohdonmukaisuuden, tapahtuu kumminkin ratkaiseva muutos, kun siirytään tähän aikamme ja kaikkien aikojen suurilmiöön, nimittäin tarkastamaan sotailiikettä, sotilasvaltaa, sapelivaltaa, militarismia". Jonkun kappaleen perästä hän esittää erään ulkomaisen oppineen lausunnon jostakin suuresta puheesta, jossa tämä ristiriitaisuus, epäjohdonmukaisuus kuvastuu kuolemaan tuomitun yksinkertaisen kansanmiehen lausunnossa. Tuomittiin nim. muuan mies kuolemaan sen tähden, että hän oli tehnyt pöyristyttävän julmalla tavalla rikoksen: hän oli tappanut kolme ukkoa ja kaksi akkaa. Tämä mies joutuessaan mestauspaikalle sanoi saattajalleen: „En ymmärrä tätä. Ollessani sodassa sain käskyn tappaa ja kuta useamman tapoin, sitä enemmän minua ylistettiin. Uhrini olivat terveitä, työkykyisiä ihmisiä. Täällä tapoin kolme ukkoa, jotka eivät kelvanneet mihinkään, ja nyt minut konnana tuomitaan mestattavaksi. En ymmärrä mitään." Hän sai kunniamerkkejä sodassa tappaessaan terveitä ja hyödyllisiä ihmisiä, mutta vapaassa kansalaiselämässä hän joutui tämän oppinsa kanssa mestattavaksi. Tästä kirjasta voisi, kuten sanottu, esittää lukemattomia perusteellisia tietoja sotaa vastaan, mutta minä en sitä pyri tekemään, koska tässä nyt ei oikeastaan ole kysymys kuin yhden pienen määräyksen ottamisesta hallitusmuotoon. Tulos on kumminkin kerta kaikkiaan se, että tämä meidän ulkoministerimme harjoittaessaan tieteellistä tutkimusta, on tullut siihen tulokseen, että koko asevelvollisuus on taloudelliseltakin kannalta lievimmin sanoen huijausta, puhumattaakaan siitä, mitä se on siveelliseltä kannalta. Jos me annamme siis oppineellemme arvoa tässä suhteessa, minun käsittääkseni se velvoittaisi siihen, että me emme hyväksy tasavallan perustuslakiin pakollista asevelvollisuutta, vaan jätämme sen kysymyksen avonaiseksi määritelläksemme kannamme kokonaan eri lailla, jossa olemme tilaisuudessa silloin yksityiskohtaisemmin ja vapaammin mielipiteemme määräämään. Minä kannatan asiallisesti ed. Helteen tekemää ehdotusta. Sanamuoto olisi siinäkin kai parempi, ettei puhuttaisi sotailiikettä, vaan sanottaisiin yksinkertaisesti, että Suomen kansalaisten asevelvollisuudesta maan puolustukseen säädetään erikseen lailla.

Ed. von Born: Hänvisande till motiveringen

i första reservationen ber jag att få understöda hr. Estlanders förslag.

Ed. af Forselles: En lantdagsman med det krigiska namnet „Ampuja" har nyss uttalat sig mot de stående armeerna. Jag ville bara påminna, att för ett år sedan skulle han varit i tillfälle att uttala sig mot beväpnandet av arbetarskarorna, men då har han ej gjort det.

Ed. H o m é n: Kannatan ed. Erichin tekemää ehdotusta.

Ed. A m p u j a: Jos arvoisa puhuja tarkoitti sitä, että minä en vastustanut vuosi sitten asevelvollisuutta, niin minulla on sitä vastaan esitettävissä todistuskappaleita sanomalehdistöissäkin, jossa minä sain, että aseellinen taistelu himmentää myös luokkataistelun puhdasta kilpeä.

Ed. H e l l e: Kun oikeiston puolelta on viitattu siihen, että ei toista vuotta takaperin tältä taholta vastustettu asevelvollisuutta, niin minä tahdoisin huomauttaa, että kyllä niitä oli tällä puolen sellaisia henkilöitä, jotka asettuivat vastarintaan silloinkin, juuri silloin, kun arvoisat oikeiston herrat pötkivät missä lienevät pötkineetkin.

Ed. H e l e n i u s - S e p p ä l ä: Jos ed. Ampuja teki sellaisen ehdotuksen kuin hän puhujalavalla sanoi, niin minä pyytäisin kannattaa sitä sanamuotoa. Mutta minä en ole aivan selvillä, tekikö hän niin.

P u h e m i e s: Minun käsittääkseni ei ed. Ampuja tehnyt nimenomaan minkäänlaista ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Helle ed. Vainion kannattamana ehdottanut nyt esilläolevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Suomen kansalaisten sotapalveluksesta sekä Suomen sotaväestä säädetään lailla." Kutsun tätä ehdotusta ed. Helteen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Niukkanen ed. Joukahaisen kannattamana ehdottanut nyt esilläolevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Jokainen Suomen kansalainen on velvollinen olemaan osallisena isänmaan puolustuksessa ja sitä avustamaan niinkuin siitä laissa säädetään." Kutsun tätä ehdotusta ed. Niukkanen ehdotukseksi. Edelleen on edustaja Estlander

ed. von Bornin kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Isänmaan puolustusta varten on jokainen Suomen mies asevelvollinen. Asevelvollinen on yleensä, ellei hän muuta halua, luettava semmoiseen joukko-osastoon, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellään ja tulee hänen aina saada opetuksensa tällä kielellä. Joukko-osastoa komennetaan miehistön kielellä. Joukko-osasto on rauhahan aikana mikäli mahdollista sijoitettava omalle kielialueelleen. Sotaväessä on virantoimitukseen, virallisten kirjelmän vaihtoon, tilitykseen ja toimituskirjoihin nähdn noudatettava yleistä kielilainsäädäntöä. Suomen kansalaisten aiotapalveluksesta sekä Suomen sotaväestä muuten säädetään lailla.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. R. Erich edustaja Homénin kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Isänmaan puolustusta varten on jokainen Suomen mies asevelvollinen. Asevelvollinen on, jollei hän itse halua toisin meneteltävän, mikäli mahdollista luettava sellaiseen joukko-osastoon, jonka miehistöllä on sama äidinkieli, suomi tai ruotsi, kuin hänellä itsellään sekä siinä saava opetuksensa tällä kielellä. Sotaväen komennuskielenä on suomenkieli.” 3 mom. kuten hallituksen esityksessä. — Kutsun tätä ehdotusta ed. Erichin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksissä.

Ensin äänestetään edustaja Helteen ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi ed. Niukkasen ehdotusta vastaan. Se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi edustaja Erichin ehdotusta vastaan. Ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: Ensin on siis toimitettava äänestys ed. Helteen ja ed. Estlanderin ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Helteen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Estlanderin ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Estlanderin ja ed. Niukkasen ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Niukkasen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Niukkasen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Niukkasen ja ed. Erichin ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Erichin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 85 „jaa”- ja 97 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Niukkasen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava suuren valiokunnan mietinnön ja ed. Niukkasen ehdotuksen välillä.

4) Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön tässä kohdin äänestää „jaa”, jos „ei” voittaa on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 128 „jaa”- ja 48 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

76 § ja 7 luvun nimike hyväksytään järjensäänsä keskustelutta.

77 §.

Keskustelu:

Ed. Suolahti: Ehdotan että 77 §:n 1 momenttiin lisätään lause: „Yliopiston ylin hallitusmies on sen kansleri.” Pyydän saada tätä ehdotustani aivan lyhyesti perustella. Helsingin yliopisto on aikojen kuluessa muodostunut hyvin monihaaraiseksi. Siihen kuuluu suuri joukko tieteellisiä laitoksia, kuten laboratoriot, voimistelulai-

tokset, kirjastot ynnä muut sentapaiset. Näissä laitoksissa on runsaslukuinen opettaja- ja virkamieskunta, jonka tehtävät ovat hyvin erilaiset. Siihen kuuluu professoreja, apulaisia, dosentteja, assistentteja, harjoitusmestareita y. m. Tähän tulee lisäksi vielä lukuissa palveluskunta niinkuin vahtimestarit, monet talonmiehet, lämmittäjät, puutarhurit j. n. e. Vanhastaan on yliopistolla muutamia erikoisoikeuksia, kuten oikeus yhteen Helsingin apteekkiin, oikeus julaista almanakkaa ja kalentereja. Se omistaa muutamia taloja ja sillä on käytettävänä suuri määrä rahastoja, jotka enimmäkseen ovat testamenttilahjoituksia ja käytetään tarkasti määrättyihin tarkoituksiin, erittäinkin apurahoiksi tieteenharrastajille. Kun rahastojen varoja käytetään myös lainausliikkeessä, vaatii yliopiston rahavarojen hoito erikoista huomiota. Jos vielä ottaa huomioon sen, että ylioppilaskunta ja eri ylioppilassosakunnat ovat läheisissä suhteissa yliopistoon, niin käy selville, että sen yhteiskunnan hallinto, jonka yliopisto muodostaa, on hyvin monihaarainen ja vaatii tarkkaa huomiota. Yliopisto on erikoisasemassa, eikä ole mitenkään verrattava esim. Teknilliseen Korkeakouluun tai Kauppakorkeakouluun. Yliopiston hallinnon muodostaa nykyään opettajaneuvosto eli konsistorio, jonka puheenjohtaja on rehtori, mutta ylin hallitusmies on kansleri. Osa kanslerin tehtävistä on esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen kautta poistettu. Mutta hänelle jää vielä koko joukko tehtäviä, jotka ovat varsin tärkeitä. Kansleri nimittää virkaan erinäisiä opettajia ja virkamiehiä, vahvistaa ohjesääntöjä, myöntää virkavapautta, ratkaisee valitusasioita, vahvistaa joukon konsistorion tekemiä ehdotuksia ja antaa lausuntonsa Yliopistosta Hallitukselle menevistä asioista. Kun hallitusmuotoehdotuksessa on tahdottu pidättää yliopistolle sen itsehallinto, on myöskin paikallaan, että pidätetään sille sen ylin hallintomies, joka sillä vanhastaan on ollut. Ei kai voi olettaa, että yliopiston n. s. sisäisiä asioita tahdotaan sälyttää opetusasiainministerille ja saattaa hänet osalliseksi yliopiston monihaaraista ja monimutkaisesta sisäisestä hallinnosta. Toisaalta ei myöskään ole käytännöllistä määrätä yliopiston sisäisen hallinnon ylimmäksi asteeksi konsistoriota eli opettajaneuvostoa. Puhumattaakaan siitä, että kanslerin tehtävien jättäminen konsistorille lisäisi sen jäsenten hallintotyötä ja haittaisi heidän opetustehtäviään, on epätarkoituksenmukaista jättää sellaisia juoksevia asioita kuin esim. virkavapausanomusten ratkaisut ynnä muut semmoiset kokonaisen neuvoskunnan ratkaistaviksi, eikä liene aivan sopivaakaan, että konsistorin jäsenet päättäisivät tällaisista virka-

tovereita koskevista asioista. Myöskin on välttämätöntä, että kanslerin yläpuolella on joku ylempi aste, johon sen päätöksistä saattaa valittaa.

Jos ollaan selvillä siitä, että kanslerin virka on pysytettävä, en ymmärrä, miksi perustuslakivaliokunta on poistanut hallituksen esityksestä kansleria koskevan momentin. Kun kerran hallitusmuodossa on nimenomaan mainittu yliopiston itsehallinto ja erityisesti korostettu sitä, että näistä yliopistoa koskevista asioista on konsistorin annettava lausuntonsa, en myöskään käsitä, miksi on poistettu tässä yhteydessä se kohta hallituksen esityksessä, jossa sanotaan, että kanslerin ylempänä hallintoviranomaisena on annettava asiasta oma lausuntonsa. Tämä poisto on sitä kummallisempi, kun kumminkin niiden virkamiesten joukossa, jotka presidentti nimittää, mainitaan myöskin kansleri.

Nykyään on yliopistolle valmistumassa uudet asetukset. Valiokunta, joka on nämä säännöt laatinut, on rakentanut ne sille edellytykselle, että kanslerinvirka yliopistossa säilytetään. Yliopistossa ollaan aivan yksimielisiä siitä, että kanslerintoimi on tarpeellinen ja säilytettävä. Senvuoksi otettaisiin siellä myöskin tyydytyksellä vastaan tieto siitä, että tämän yliopiston itsehallinnon ylimmän päämiehen virka hallitusmuodossa nimenomaan pidätetään, samalla kun itsehallinto sille säädetään siinä säilytettäväksi. Tämä kohta hallitusmuotoehdotuksessa ei nyt ole mitään korkeasti poliittista laatua, joten toivon että eduskunta hyväksyy ehdotukseni.

Ed. Estlander: Jag ber att få tillstyrka denna paragraf enligt reservationen n:o I.

Ed. R. Furuholm: Två representanter för universitetets lärarkår hava redan tagit till ordet i denna fråga, som rör universitetets självstyrelse. Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till de synpunkter, som här hava framförts av ldgm Suolahti i hans andragande. Emellertid ber jag få väcka ett förslag, som i någon mån avviker från hans. Detta förslag framställde jag redan, då § 33 var under behandling. Förslaget vann då icke understöd, men detta berodde icke på att det icke inom kammaren fanns lantdagsmän, som skulle varit benägna att skänka förslaget sitt understöd, utan därpå, att man ansåg att den bestämmelse, om vilken det var fråga, kanske lämpligare borde komma in i den paragraf, som nu föreligger till behandling.

Mitt förslag gick ut på att universitetets högsta styresman, dess kansler, finge vara när-

varande, då universitetet rörande ärenden föredragas för presidenten. Ut i nu föreliggande paragraf fastställas såsom princip universitetets självstyrelse, och det mest överensstämmande med denna princip vore otvivelaktigt, att kansler egde direkte föredraga sådana ärenden som föreläggas presidenten. Det riktigaste vore således otvivelaktigt att biträda ledamöterna Estlanders förslag. Då jag emellertid är medveten om att detta förslag icke har någon stor utsikt att vinna den värda kammarens öra, ber jag få framställa det förslag jag nyss antydde och vilket utgör ett medeltal mellan professorerna Suolahtis och Estlanders och därför borde ha den största utsikten att vinna kammarens understöd. Det är ju självfallet, att om en gång principen om universitetets självstyrelse är fastslagen, det icke kan vara riktigt, att de viktigaste av alla universitetsärenden föredragas för presidenten, utan att kansler därvid är närvarande och kan göra gällande universitetets intressen. Det är heller knappast meningen att framdeles skall procederas sålunda, att representanten för universitetet icke är närvarande vid dessa tillfällen. Det var sannolikt exempelvis hr Suolahtis mening att detta på något sätt i allmän lag eller i lag rörande universitetet skall fastställas. Emellertid ber jag att få hemställa till dem, som anse det vara tillräckligt att här säga att universitetets högsta styresman är dess kansler, huruvida det icke vore det klokaste ur alla synpunkter, då man ej vet, huru utvecklingen i framtiden kommer att gestalta sig, att i grundlag uttryckligen fastställa, att de svåra och delikata universitetsärendena föredragas i närvaro av den främsta representanten för universitetets intressen. Jag ber att få föreslå såsom ett andra mom. till nu ifrågasatt paragraf följande: „Universitetets högsta styresman är dess kansler, vilken eger närvara, då universitetet rörande ärenden för presidenten föredragas”.

Ed. Setälä: Minä yhdyn edustaja Suolahden ehdotukseen. Minulla ei ole kyllä mitään sitä vastaan, mitä ed. Furuhielm ehdottaa, mutta luulen, että tällöisen asian säätäminen ei ole välttämätöntä perustuslaissa, vaan se saattaa käydä joko siinä laissa, jossa yliopiston järjestysmuoto säädetään tai valtioneuvoston ohjeissaan, jossa tämä asia nykyään on järjestettynä.

Ed. Kokko: Kun täällä sanotaan että Helsingin yliopistolle pysytettäisiin itsehallinto-oikeus ja että lainsäädäntö antaa eri oikeuksia Helsingin yliopistolle kuin vastaperustettaville muille

yliopistoille. Kun tulee olemaan useampia yliopistoja, m. m. Turussa tulee olemaan pari, Jyväskylässä ja Viipurissa ja herra tietää kuinka monta niitä tulee tähän maahan ja siten tulisi niin monta valtiota valtiossa mahdollisesti. Minä en ymmärrä mitä tällaisella valtiolla valtiossa olisi tekemistä, ei mitään muuta kuin että sen oikeuden nojalla, ja käyttävät väärin sitten niitä etuja joita tällä tavalla säädetään. Esim. siten että ei opeteta ollenkaan suomenkielellä. Tällä tavalla ne käyttävät väärin tuollaisia itsehallinto-oikeuksia ja voivat monella muulla tavalla käyttää itsehallinto-oikeutta väärin ja sentähden pidän koko pykälän tarpeettomana tässä hallitusmuodossa ja ehdotan että se poistetaan.

Ed. Niukkanen: Täällä on vahvasti turvattu erinäisillä pykälillä ruotsinkielen oikeudet. Minä pyytäisin esittää sen kainon vaatimuksen, että Helsingin yliopistossa, tässä vahvassa ruotsalaisessa linnoituksessa, turvattaisiin perustuslailla sorretun suomenkielen oikeuksia, ja ehdotaisin sen vuoksi pykälään seuraavan 2 momentin: „Helsingin yliopiston vakinaisten opettajien tulee osata antaa opetusta suomenkielellä.”

Ed. Hornborg: Jag ber att få understöda det av hr Furuhielm framställda förslaget.

Puhemies: Pyydän edustaja Niukkasen jättämään ehdotuksensa kirjallisesti.

Ed. Takula: Minä kannatan ed. Niukkasen tekemää ehdotusta.

Ed. Juutilainen: Oli tarkoitukseni kannattaa edustaja Niukkasen tekemää ehdotusta. Se kyllä voi, jos hyväksytään tämä ehdotus, tuoda erälle nykyisille professoreille kokolailla vaikeuksia, mutta voisihan sen järjestää siten, että heille annettaisiin jonkun vuoden virkavapaus, että he voisivat lähteä vaikkapa Savoan opiskelemaan suomenkieltä.

Ed. Ailio: Kysymystä yliopiston kanslerin virastosta ei ole käsiteltävä yksinomaan yliopiston kannalta vaan myöskin yhteiskunnan kannalta. Minun käsitykseni mukaan olisi sekä yliopistolle että etenkin meidän koko kulttuurikehityksellemme kaikkein edullisinta, jos kansleritoimi lakautettaisiin ja yliopiston ylin hallinto liitettäisiin suorastaan valtioneuvostoon, lähinnä Kirkol-

lis- ja opetusministeriöön. Täten tulisi sekä ylempi että alempi opetus yhdistetyksi samaan yli johtoon, ja täten tulisi paljon helpommaksi kaikkien kansanvaltaisten uudistusten toimeensaaminen kulttuurielämän alalla, kuin jos yliopisto on muista sivistyslaitoksista aivan erillään oleva laitos, jolla on oma erikoinen hallintonsa. Niinkauvan kuin yliopistolle säilytetään tällainen erikoinen ylin hallinto, niin kauvan tulee yliopisto myöskin olemaan, kuten tähän asti, valtio valtiossa, se tulee olemaan verraten vieras kaikille kansanomaisille uudistuksille kulttuurielämän alalla. Edustaja Furuholm on mennyt paljon pitemmälle kuin edustaja Suolahti siinä suhteessa, että hän tahtoo säilyttää kanslerille lisäksi oikeuden olla läsnä yliopiston asioita esiteltäessä. Minä vain kysyn, miksiä asetettaisiin yliopisto tällaiseen erikoisasemaan? Eihän ole esim. kirkko asetettu sellaiseen erikoisasemaan, että arkkipiispa saisi olla läsnä kirkollisia asioita esiteltäessä ja sillä tapaa painostaa valtioneuvostoa omien tarkoituksensa toteuttamiseksi. — Minä en tee mitään ehdotusta kansleriviran lakkauttamisesta, vaan yhdyn suuren valiokunnan mietintöön, koska se jättää yliopiston kanslerinviran ja ylimmän hallinnon lailla järjestettäväksi lähimmässä tulevaisuudessa, toivottavasti jo tämän vuoden kuluessa.

Ed. R y ö m ä: Perustuslakivaliokunta ja suuri valiokunta ovat jättäneet yliopiston kanslerin viran järjestämisen puoleen tai toiseen sen lainsäädännön varaan, joka sisältyy tämän pykälän toiseen momenttiin. Samalla tapaa on myös näissä valiokunnissa suhtauduttu siihen ehdotukseen, jonka ed. Niukkanen on täällä tehnyt ja joka myös on jo aikaisemmin tehty näissä eri valiokunnissa. Ehdotan, että tämä pykälä hyväksytään suuren valiokunnan mietinnön muodossa.

Ed. S u o l a h t i: Ed. Niukkasen ehdotuksen johdosta tahtoisin vain huomauttaa, että se ei ole käytännöllinen, sillä siinä sanotaan ainoastaan, että vakinaisten professorien täytyy osata antaa opetusta suomenkielellä, mutta siitä, millä kielellä opetus on annettava, ei mainita mitään. Yliopistossa on juuri tekeillä yliopistoa koskevat asetukset ja siinä yhteydessä tulee myös kielilainsäädäntö esille jolloin on tilaisuus järjestää myös opetuskieltä koskeva kysymys. Ed. Ailiolle huomautan sitä, että vaikka yliopistossa on kansleri, joka hoitaa n. s. yliopiston sisäisiä asioita, niin ei mikään estä panemasta opetusasiainministeriön puolelta mitenkä kansanvaltaisia reformeja tahansa yliopistossa toimeen, sillä kanslerin virkatehtävät eivät ole sitä laatua eivätkä hänen oikeu-

tensa ole niin suuret, että ne millään lailla joutuisivat ristiriitaan tällaisten kansanvaltaisten reformien kanssa, jos niitä suunnitellaan.

Ed. N i u k k a n e n: Edelliselle puhujalle tahdon vaan huomauttaa, etten rohennut tehdä niin pitkälle menevää ehdotusta, että siellä tulisi suomenkielellä opettaa. Tein ehdotukseni kaikkein kainoimmassa muodossa.

Ed. R. F u r u h j e l m: Jag har några ord att anföra med anledning av tre andraganden i denna diskussion. Hr Setälä säger att han egentligen ingenting har emot att intaga ett sådant stadgande, som jag föreslog i denna paragraf, men förmenar, att det icke är nödvändigt att hava det i grundlag. Däruti skall jag giva honom rätt; under närvarande förhållanden är det icke nödvändigt, men jag påpekade i mitt tidigare andragande, att vi icke kunna veta, huru förhållandena komma att utveckla sig, och att det därför ur synpunkten av universitetets intresse kan vara bra, att denna rättighet finnes i grundlag fastställd. Med anledning av ldgm Kokkos andragande, i vilket han talade om andra universitetet i Åbo, Viborg och Jyväskylä, ber jag få påpeka, att dessa äro privata undervisningsanstalter, således sådana, som icke kunna jämsställas med statens universitet. Vad åter hr Ailios yttrande beträffar, så kan det framhållas, att mitt förslag, såsom jag redan framhöll, står i överensstämmelse med den i paragrafen fastställda principen, att universitetet skall bibehållas vid sin rätt till självstyrelse. Den jämförelse hr Ailio gjorde med kyrkan kan således ej betecknas såsom annat än haltande.

Ed. A i l i o: Minä pyydän ed. Suolahdelle vastata, että hän tahtoo pysyttää yliopistossa kanslerin, joka ei ole vastuunalainen oikeastaan kenellekään, mutta minä tahtoisin nimenomaan tämän takia kanslerinviran poistettavaksi ja yliopiston alistettavaksi eduskunnalle vastuunalaaiseen johtoon. Tämä on niin tärkeä periaate, että se on välttämättä saatava voimaan, ennenkuin me voimme kansanvaltaista uudistusta opetustoiminnan alalla aikaansaada.

Ed. S u o l a h t i: Yliopistoa koskevista tärkeimmistä asioista on opetusasiainministeri vastuunalainen eduskunnalle. Ne asiat, jotka ovat kanslerin hallinnan alaisia, ovat vähempiarvoisia, ja niitä on turhaa ruveta eduskunnalle esittämään.

Ed. Setälä: Ed. Niukkasen ehdotuksen johdosta tahtoisin vielä täydentävästi mainita, että jo vuodesta 1894 on ollut säädettyä, että kaikkien yliopiston opettajiksi pyrkijäin tulee osoittaa taitonsa antaa opetusta suomen kielellä. Mitä puutteita yliopiston opetusoloissa onkin, ne eivät ole korjattavissa ainoastaan semmoisella määräyksellä, joka koskee opettajain suomenkielen taitoa, vaan tarvittaisiin määräystä itse luentokielestä.

Ed. Juutilainen: Ed. Setälän lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että ed. Niukkasen ehdotus tarkoittaa saada tämän säännöksen perustulain luontoiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Suolahti ed. Setälän kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän 1 momenttiin otettaisiin seuraava lause toiseksi lauseeksi: „Yliopiston ylin hallitusmies on sen kansleri”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Suolahden ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä ensimmäisessä vastalauseessa. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa. Edelleen on ed. Niukkanen ed. Takkulan kannattamana ehdottanut nyt esilläolevaan pykälään otettavaksi toiseksi momentiksi seuraavan lauseen: „Helsingin yliopiston vakinaisen opettajan tulee osata antaa opetusta suomenkielellä”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Niukkasen ehdotukseksi. Edelleen on ed. R. Furuhielm ed. Hornborgin kannattamana ehdottanut tähän pykälään otettavaksi toiseksi momentiksi seuraavan lauseen: „Yliopiston ylin hallitusmies on sen kansleri, jonka on oltava saapuvilla, kun yliopistoa koskevat asiat esitellään presidentille”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Furuhielmin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Minun täytyy vielä tätä selostustani täydentää sillä, että ed. Kokko ehdotti pykälän kokonaan poistettavaksi. Mutta tätä ehdotusta ei ole kannatettu, joten se raukeaa.

Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensiksi toimitetaan äänestys ed. Furuhielmin ja ed. Suolahden ehdotusten välillä ja se joka näistä ehdotuksista voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan. Lopuksi äänestetään ed. Niukkasen lisäysehdoituksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Suolahden ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Furuhielmin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Suolahden ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Suolahden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Ed. Niukkasen lisäysehdoitus on siis hyljätty.

Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 78—81 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

82 §.

Keskustelu:

Ed. Mänterö: Tämän nyt käsiteltävänä olevan 82 §:n 2 momentti on omiaan herättämään epäilyksiä. Siinä ehdotetaan säädetäväksi, että koti-opetus ei ole viranomaisten valvonnan alainen. On tosin selvää, että kodissa annettu opetus on valtion viranomaisen valvontaan nähden vallan toisessa asemassa kuin julkisissa oppilaitoksissa annettu. Kotien vapautta on tässäkin kohden luonnollisesti suojattava. Nyt on kuitenkin otettava huomioon, että senjälkeen kun oppivelvollisuuslaki valtakunnalle säädetään — mikä toivottavasti tapahtuu lähitulevaisuudessa — ja kun tämä laki on astunut voimaan, käy välttämättömäksi harjoittaa valtionvalvontaa myöskin kodeissa annettavaan opetuk-

seen nähden. On valvottava että ne lapset, jotka saavat alkuopetuksen kodissaan, tulevat osallisiksi oppivelvollisuuslaissa säädetyistä oppimäärästä. Hallituksen tälle eduskunnalle antamassa esityksessä oppivelvollisuuslaiksi onkin ehdotettu lakiin otettavaksi tätä tarkoittava säännös. Lakiehdotuksen 18 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi m. m.: „Jos lapsi oppivelvollisuutensa suorittamiseksi saa opetusta muulla tavalla kuin kouluhallituksen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa, on lapsen huoltaja velvollinen kunkin lukuvuoden lopussa kansakoulun johtokunnalle toimittamaan pätevän henkilön antaman todistuksen lapselle annetun opetuksen laadusta ja laajuudesta. Hyväksyttävän todistuksen puutteessa on johtokunta velvollinen kuulustelemaan lasta. Jos johtokunta katsoo tarpeelliseksi, on se oikeutettu toimituttamaan kuulustelun joka lukukauden lopussa.” Ehdotetaanpa saman §:n 2 momentissa näin kuuluva määräys: „Jos havaitaan, ettei kotiopetus muistutuksesta huolimatta vastaa tarkoitustaan, veloitetaan johtokunta huoltajan määrääjän kuluessa panemaan lapsen kouluun.” — Näin hallituksen oppivelvollisuuslakiesityksessä. Saattaa olla mahdollista, että nyt puheenaoleva säännös lopullisessa oppivelvollisuuslaissa saa jossain määrin toisen sisällön, kuin mikä sillä on hallituksen esityksessä, mutta selvää on, ettei mitään oppivelvollisuuslakia voida säätää siihen sisällyttämättä säännöstä, joka takaa viranomaiselle riittävän laajan oikeuden niiden lasten opetuksen valvomiseksi, jotka oppivelvollisuutensa suorittamiseksi saavat opetuksensa muulla tavoin, kuin kouluhallituksen valvonnan alaisissa oppilaitoksissa, siis myöskin kodeissa. Kun näin on asianlaita, kun siis kotiopetuskin määrättyllä alemmalla asteella tuloksiinsa nähden on alistettava varsin pitkälle menevän valvonnan alaiseksi, ei minusta näytä olevan paikallaan perustuslaissa sangen jyrkässä muodossa säätää, että kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alainen. Joko olisi momenttiin otettava rajoittava lisämääräys ja lausuttava jotenkin siihen tapaan, että kotiopetus ei ole viranomaisten valvonnan alainen, mikäli valvonta ei ole tarpeen oppivelvollisuuden täyttämisen valvomiseksi, taikka olisi koko momentti pykälästä poistettava. Kun minusta näyttää, ettei ole pakottavia syitä puheenalaisen säännöksen ottamiseksi lakiin, vaan lie kotiopetuksen vapaus muutenkin riittävästi turvattu, ja kun säännös selvästi muodostuisi ristiriitaiseksi pian säädettävän oppivelvollisuuslain kanssa, ehdotan nyt käsiteltävänä olevan pykälän toisen momentin poistettavaksi.

Ed. Kotonen: Kun minustakin pykälän

toinen momentti saattaa joutua ristiriitaan säädettävän oppivelvollisuuslain kanssa ja kun momentti muutenkin on jotakuinkin tarpeeton, kannatan ed. Mantereen ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Minun mielestäni myöskin tämä momentti joutaa pois.

Ed. Helo: Kuten ed. Mantere huomautti, on oppivelvollisuuslakiin kyllä ehdotettu pykälä, jossa annetaan viranomaisille oikeus tarkastaa sitä opetusta, mikä annetaan niille oppilaille, jotka eivät oppivelvollisuuttaan suorita kansakouluissa. Mutta tämä oikeus ei tarkoita oikeastaan itse opetuksen vaan sen tuloksien valvomista, ja kun tässä on pieni ero, ei tätä perustetta, mikä täällä on esitetty, voi täydellisesti pitää oikeana. Sen tähden kannattaisin pykälän pysyttämistä laissa.

Puhemies: Ed. Helolle pyydän huomauttaa, että puhujan on puhuttava joko omalta paikaltaan tai puhujalavalta.

Ed. Estlander: Det är en rörande endräkt, som här från olika partiers sida visats i att utsluta också denna bestämmelse, som dock innebär ett skydd för en högst naturlig personlig och medborgerlig rättighet. Jag är av samma mening som den senaste talaren, beträffande vad här åberopats såsom bevis för att denna bestämmelse skulle komma i strid med stadgandet i en blivande lag om läroplikt, sådan man tänkt sig den och såsom förslagsställarena här refererat den. Jag vill påpeka att det anförda utvisar, hurusom man just omsorgsfullt undvikit vid avfattandet av de föreslagna bestämmelserna rörande kontrollen av resultatet av hemundervisningen, att giva en rätt att utöva tillsyn över själva undervisningen i hemmen. Detta styrker mig i min uppfattning att det stadgandet bör kvarstå.

Ed. Kokko: Minusta on myöskin tarpeetonta tämän toisen momentin oleminen tässä pykälässä siitä syystä, että sitä voitaisiin ruveta jo niin monella tavalla tulkitsemaan, niinkuin täällä on tullut näkyviin. Toiset ajattelevat, että se tarkoittaa opetuksen tuloksen tarkastamista, niinkuin tarkoitetaan oppivelvollisuuslaissa, ed. Helo taas luulee että tarkotetaan pedagogisia tapoja. eli siis, miten kotiopetus tapahtuu. Heti tulee näkyviin, minkälaista ristiriitaisuutta pykälä synnyttää. Täten se momentti itse tuomitsee itsensä pois. Siksi on paikallaan poistaa momentti.

Ed. P. Virkkunen: En minäkään ole voinut vakuuttaa itseäni siitä, että käsittelynalaisen

pykälän toisen momentin säilyttämisellä joudutaisiin mihinkään ristiriitaan säädettävän oppivelvollisuuslain niiden erikoisten määräysten kautta, jotka ed. Mantere täällä selosti. Olen minäkin samaa mieltä, kuin eräät edelliset puhujat, että se oikeus, mikä tässä taataan kodille ja kotiopetukselle, on niin luonnollinen ja myöskin niin tärkeä, että minä sitä en tahtoisi tästä poistettavaksi. Kannatan näinollen pykälää sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan ehdotuksessa.

Ed. Hultin: Minulla on myöskin tarkoitus puoltaa tämän momentin säilyttämistä. Siinä lausutaan sangen suuriarvoinen periaate. Oppivelvollisuuden täytäntöönpano voidaan epäilemättä varsin hyvin toimeenpanna poistamatta tätä momenttia, joka sisältää yleisen säännön.

Ed. Juutilainen: Minä myöskin puolustan, että toinen momentti pykälässä säilytettäisiin. Se on yhdenmukainen 11 §:n kanssa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Mantere ed. Kotosen kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän toinen momentti poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Manteleen ehdotukseksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Manteleen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

8 luvun nimike hyväksytään.

83 §.

Keskustelu:

Ed. Junes: Kun mielestäni perustuslakivaliokunta on aivan aiheettomasti ja epätarkotuksenmukaisesti mennyt typistämään hallituksen ehdotusta tämän pykälän sisällykseen, pyytäisin ehdottaa että pykälän 1 momentti saisi sellaisen sanamuodon, mikä sillä on hallituksen esityksessä. Se tulisi kuulumaan näin: „Evangelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä

kirkkona. Tämän kirkon järjestys- ja hallitusmuodosta säädetään Kirkkolaissa”. Tämän ehdotuksen lisääminen suuren valiokunnan mietintöön on mielestäni niin olevien olojen mukainen ja suositeltava, koska kaikkien täytynee myöntää että nykyiset olot vastaavat kaikin puolin sen tähän lisäämistä. Toisin sanoen tulee se vakuuttamaan meitä myöskin siitä että todellakin evangelis-luterilainen kirkko on siinä asemassa että se antaa oikeuden perustuslaissakin myöntää tällaisen julkilausuman.

Ed. Kärki: Pyydän saada kannattaa ed. Juneksen tekemää ehdotusta, huomauttaen, että jos kerran tähän uuteen hallitusmuotoon on otettu m. m. telefontalalaisuuksien turvaaminen ja säilyttäminen niin tottakai tämänkaltaisen asia otetaan siihen, joka on sekä historiallisen että nykyisen todellisuuden kanssa yhtäpitävä.

Ed. Malmivaara: Nykyään voimassaolevan hallitusmuodon 1 pykälä kuuluu: „Yksimielisyys uskonnossa ja oikeassa jumalanpalveluksessa on arvoisen, sopivan ja pysyvaisen hallituksen vahvin perustus; siis pitää tästälähin niinkuin tätä ennenkin sekä kuninkaan että kaikkien virkamiesten ja alamaisten ensiksikin pysyä Jumalan puhtaassa ja selvässä sanassa” j. n. e.

Niin ajateltiin sinä aikana. Nyt moni hymyilee tälle säännölle. Sille perustukselle rakennettu hallitusmuoto on kuitenkin kestänyt 147 vuotta, ja se on kasvattanut poismenneet sukupolvet lakia kunnioittaviksi, sortoa ja vainoa kestäviksi ja koviakin koetuksia ja kärsimyksiä torjuviksi. Mille perustalle rakennatte Te, arv. edustajat, tämän hallitusmuodon, joka nyt on tekeillä? Teettekö siitä sellaisen että niiden oikeudentunnon, joille isien opetukset vielä ovat pyhiä, täytyy heti ruveta reageeraamaan sitä vastaan? Silloin se ei tule olemaan pitkäaikainen. Nyt ei pyydetä muuta tunnustusta sille totuudelle, joka menneitä sukupolvia on tukenut elämässä ja kuolemassa, joka sitä vieläkin tekee ja jota useat teistäkin tarvitsevat, kun ahdingonaika joutuu, kuin että äänestätte tähän pykälään sen lauseen, joka on kaikissa hallituksen jättämässä hallitusmuotoehdotuksissa sekä ed. Alkion y. m. jättämässä esitysehdotuksessa. Mitähän, jos antaisitte omantunnon ratkaista tästä asiasta äänestettäessä! Ei ole hyödyksi Suomen kansalle eikä eduskunnalle että poljetaan sen kansamme ydinjoukon sydäntä, jolle tämä totuus vielä on tänäkin hetkenä kallis. Minä rohkenen toivoa että eduskunta ei myöskään sitä tee.

Ed. Hallstén: Hallituksen esityksen puheenaolevaa asiaa koskeva pykälä esiintyy valio-kuntien vastaavissa pykälissä typistettynä. Ei erehtyne, jos otaksuu, että tällä on tahdottu osoittaa kirkon vähentyvää arvoa Suomen kansan elämässä. Ja kuitenkin on evankelis-luterilaisen kirkon merkitys kansamme kehityksessä mittaamaton. Se on ollut kulttuuritekijä mitä arvokkainta laatua. Se on kansaamme istuttanut opin alkeet, ja suomenkieliselle kansanosalle se menneinä vuosisatoina on ollut miltei ainoana korkeamman henkisen elämän välittäjänä, jopa myöhemminkin 60—70 vuotta takaperin, jolloin kielikahleet pyrkivät lopulle sen kasvua ehkäisemään. Se ennen kaikkea on vaikuttanut sen perin pohjaisen eron, mikä ilmenee oman kansamme ja sen itäisen kreikkalais-katolisen heimokansan välillä. Se ei ole niinkuin ed. von Wendt äsken sanoi, ruotsalaisuuden, vaan se on evankelis-luterilaisen kirkon ansiota. Tämä kirkko on polvi polvelta, vuosisata vuosisadalta vuodattanut lohdutusta ja rohkeutta kovien kohtaloiden alaisen kansamme jäseniin, kun sota ja nälkä tuhoisina raivosivat. Se on luonut voimaa ja uskallusta niihin, jotka onnettomuuksien vyöryn tauottua saivat osakseen maan ja kansan jälleenrakentamisen. Se on kansallemme kirkastanut ijäisyysarvot ja tehostanut niitä siveellisiä perusohjeita, joita ilman ei mikään kansa voi sivistyksenänsä kohota eikä sellaisena pysyä. Olemmekohan selvittäneet itsellemme miten suuressa määrin evankelinen oppimme, syventyen ja juurtuen kansanomaisiksi uskonnollisiksi liikkeiksi, on valmistanut maaperää kansalliselle heräykselle. Syvien rivien miehet ja naiset, harjaantuneina ajattelemaan ihmiselämän korkeimpia arvoja ja niitä elämässään toteuttamaan, ymmärsivät ennen pitkää myöskin kansallisuusasiain tärkeyden ja lämpenivät sille. Nämä kansankerrokset muodostivat sitten sen vankan perustuksen, jonka maaperästä on versonut tietoinen suomalainen kansallisuustunne, vapautemme ja itsenäisyytemme välttämätön edellytys. „Kansat eivät elä ainoastaan leivästä ne tarvitsevat elääkseen suuria ajatuksia.” Mutta henkisten arvojen kunnioitus, itsessään kansallemme ominainen, on saanut sisällystä, tukea ja pontta kirkkomme opista ja työstä.

Nyt sanotaan: tämä kaikki on mennyttä, aika on muuttunut, ei kirkolla ole sitä merkitystä kuin ennen, uusi on aika, uudet ovat ihanteet. Tuhannet ovat luopuneet siltä perustukselta, ja me olemme nähneet seuraukset. Me näimme viime keväänä mihin kykenee polvi, jota suunnitelmallisesti on kasvatettu ilman Jumalaa. Me näimme sen hirmutöissä, en-

nen kuulumattomassa raakuudessa ja huippuunsa kohonneessa väkivallassa. Siihen teki itsensä syy-pääksi se puoli kansastamme, jolta tunnottomat johtajat olivat riistäneet Jumalan. Mutta Suomen kansa on vielä suurelta osalta, se on vakaukseni, kiintynyt kirkkoonsa. Uskon sen, huolimatta siitä, että osa sitä täällä edustavista jonkunmoisen kompromissin- ja kaupantekohengen harhaan johtamana ei sen tosiasian velvoitusta tunne. Se tietää, tämä kansamme kanta-aines, että esimerkiksi se kansanhengen nousu, joka ilmeni vapaussodassa, se uhrimieli, velvollisuudentunto ja uljuus, joka vei sen perille, suurelta osalta pohjautuu siihen siveelliseen maailmankatsomukseen, jonka luojana evankelinen oppimme on. Tyyntä vakavuutta on elämässä ja kuolemassa Suomen evankelinen kirkko antanut tunnustajiensa sydämiin. Eikä sen kasvattava toimi vielä ole päättynyt, se voi ajan kehityksessä muuttaa muotoja, ja sen tuleekin niitä muuttaa, mutta sen edustama henki on säilyvä. On huomautettu, että se kaipaa parannuksia. Epäilemättä se niitä kaipaa. Mutta viime aikoina on voinut sen piirissä huomata vilkasta kehitystä ajan vaatimaan suuntaan, esimerkiksi tehostuneen ja järjestelmällisen yhteiskunnallisen huoltotyön muodossa. Kun näinollen sen merkitys kansan elämässä on ollut ja on keskeinen, kuten neljännessä vastalauseessa huomautetaan, niin se olisi myös sanottava julki Suomen valtakunnan hallitusmuodossa ainakin siinä vaatimattomassa muodossa, missä se on hallituksen esityksessä. Sen vaatisi Suomen kansan arvo, sen vaatisi se kiittollinen kunnioitus, minkä se on velkaa tälle vuosisataiselle kasvattajalleen. Näinollen ehdotan, että nyt puheena oleva pykälä saisi sen muodon, mikä sillä on hallituksen esityksessä.

Ed. Roos: Den evangelisk-lutherska kyrkan har århundraden igenom varit och är ännu den dag som är det finska folkets allmänna kyrka och har såsom sådan fyllt en mission och utfört ett arbete, vars värde måste skattas högt. Att från regeringsformen utsluta denna sats: „Den evangelisk-lutherska kyrkan är det finska folkets allmänna kyrka”, vore ett förnekande av ett obestridligt sakförhållande. Utan att nu uttala mig vidare, ber jag därför att få understöda lantdagsmannen Junes' förslag.

Ed. Schuman: Jag ber att få göra stora utskottet uppmärksam på vissa oegentligheter, som förekomma i denna paragraf. För det första har tredje momentet i den svenska texten tappats bort — den svenska texten innehåller endast

två moment. För det andra användas olika termer både på finska och på svenska. I den finska texten står „uskontokunta” i själva paragrafen, men i rubriken „uskonnolliset yhdyskunnat”, vilket är det riktiga. På svenska står „trossamfund” i texten och „de religiösa samfunden” i rubriken; bör vara i bägge fallen „religionssamfund”. — Vad det yrkande, som gjorts här, att den evangelisk-lutherska kyrkan bort i regeringsformen erkännas såsom finska folkets allmänna kyrka, beträffar, så ber jag få hänvisa till den omständigheten att vi snart komma att få en religionsfrihetslag, och enligt denna kan man ej längre säga att evangelisk-lutherska kyrkan kommer att intaga ställningen av finska folkets allmänna kyrka. I lagförslaget talas endast om religions-samfund. Såsom sådana anses evangelisk-lutherska kyrkan, grekisk-katolska kyrkan och andra religionssamfund, om vilka i religionsfrihetslagen stadgas. Jag ber endast på denna grund få motsätta mig stadgandet om den evangelisk-lutherska kyrkan såsom allmän eller statskyrka.

Ed. J o u k a h a i n e n: Kaukana siitä, että minä millään tavalla tahtoisin halventaa Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa, täytyy minun kuitenkin huomauttaa niille, jotka vaativat tämän lisäyksen ottamista kyseenalaiseen pykälään, että tämä on oikeastaan samantapainen toteaminen kuin esimerkiksi „Suomi on täysivaltainen tasavalta”. Tällä viimemainitulla on paikkansa Suomen hallitusmuodossa, mutta ei minun ymmärtääkseni sillä, että evankelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona. Jos se johonkin tahdotaan sovellyttua, niin se kuuluu ennenkaikkea kirkkolakiin ja siinä ensimmäisenä säännöksenä. Tältä kannalta katsoen ei voida vaatia, sovitaa tätä kiinteään yhteyteen siihen, mihin se tahdotaan panna. Muuten en voi olla lausumatta jyrkkää paheksumista ed. Hallsténin lausuntoa vastaan. Tämän teen siitä syystä, että siitä lausunnosta minun ymmärtääkseni henkii läpeensä se ajatuskanta, että kaikki ne, jotka asettuvat puhujan kanssa vastakkaiselle kannalle, ne ovat kirkon vihollisia, vieläpä uskonnon vihollisia. Niin ei aina tarvitse olla, vaikka se saattaa eräillä tahoilla siltä näyttää.

Ed. R y ö m ä: Käsiteltävänä oleva hallitusmuotoehdotus on pitkin matkaa asettunut uskonnonvapauden kannalle ja tässä pykälässä on johdonmukaisesti edelleen oltu samalla kannalla. Pyytäisin kysyä, mikä tässä pykälässä loukkaa kaikkein korkeakirkkollisimpiakin pappismiehiä tai muita kansalaisia. Muuten ed. Hallsténin lau-

sunto osoitti eräänlaista huonoa logiikkaa, kun hän mainitsi kansalaissodan aikana tapahtuneista hirmuteoista, tosin kyllä toisella puolella tapahtuneista, jonkunlaisena esimerkkinä kirkon ansio-puolista. Jos näitä ruvettaisiin käyttämään jonkunlaisina tässä kysymykseen tulevana esimerkkinä, niin kyllä ne pikemmin puhuisivat sitä kasvatuslaitosta vastaan, jonka käsissä kansamme kuitenkin pääasiassa aina viimeisiin vuosikymmeniin saakka on ollut, eikä suinkaan millään tavalla sen puolesta. Pitäisin siis paraimpama, että eduskunta edelleen pysyisi samalla kannalla, jonka se on alunpitäen ottanut, ja hyväksyisi siinä tapauksessa tämän pykälän suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa.

Ed. J u u t i l a i n e m: Minä yhdyn ed. Joukahaisen lausuntoon. Huomautan kumminkin siitä samasta seikasta, josta jo on huomautettu, että täällä on 8 ja 9 §:issä koetettu turvata Suomen kansalaisille uskonnonvapaus ja myöskin turvata, että he voivat kuulua johonkin uskontokuntaan tai ei kuulua mihinkään, ja johdonmukaisuus tietysti vaatisi, ettei hallitusmuodon lopussa sidottaisi, että on yksi kirkko sellainen, johon kaikkien pitäisi kuulua. Olen samaa mieltä ed. Malmivaaran kanssa, että on annettava omantunnon ratkaista, ja siinä suhteessa perustuslakivaliokunnan mietintö on kompromissin tulos.

Ed. M a l m i v a a r a: Ed. Schaumanin lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että uskonnonvapauskomitea, johon hän myöskin kuului jäsenenä, koetti saada lakiehdotuksensa sellaiseksi, että evankelis-luterilainen kirkko olisi tullut yhdenvertaiseksi muiden uskonnollisten yhdyskuntain kanssa, kuitenkin siinä onnistumatta. Mitä nyt sitten mahtaisi haitata tämän lauseen ottaminen tähän hallitusmuotoon, kun seikka ei ole minun tietääkseni turmellut entistäkään hallitusmuotoa, että siinä on annettu paljon suurempi tunnustus evankelis-luterilaiselle kirkolle. Sen poistaminen tästä ei olisi niinkään outoa, ellei sitä olisi ollut hallituksen antamissa esityksissä, mutta nyt se on lievimmin sanoen rumaa. Ev. luterinen kirkko kirkastaa vielä tänä päivänä ijaisyysarvoja niillekin, jotka eivät ymmärrä muuta kuin riidellä katoavaisista arvoista, ja sentähden se ansaitsee tämän tunnustuksen.

Ed. E s t l a n d e r: Enligt min uppfattning försvarar det sig tillfullo att åt stadgandet giva den avfattning, som föreligger i propositionen. Ty det sakförhållandet, att den evangelisk-lut-

herska kyrkan utgör folkets allmänna kyrka, är den historiska grunden till att denna kyrka äger sin särskilda organisation och kyrkolag, och det är denna kyrkans särställning, som också detta stadgande i grundlagen avser att fastslå.

Ed. Helenius-Seppälä: Minä olen kylä asiallisesti samalla kannalla kuin ed. Junes ja ed. Malmivaara, mutta minä en puolestani voi myöntää, että sanontatapa, että evankelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona, on onnistunut. Minä suosittaisin suu- relle valiokunnalle — en tahdo sitä täällä koet- taakaan saada äänestyksenalaiseksi — esimer- kiksi tällaista muodostusta: Suomen evankelis- luterilaisen kansankirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa. Minä tie- dän, kuinka esimerkiksi Tanskan kansalle on ni- mitys „kansankirkko” käynyt rakkaaksi.

Puhemies: Pyydän ed. Helenius-Seppälää jättämään ehdotuksen kirjallisesti.

Ed. Kotonen: Jos joku on jotain oppinut niistä monista ja pitkistä puheista, joita tämän hallitusmuotoasian käsittelyn aikana on tässä eduskunnassa pidetty, niin on se oppi se, että tässä maassa on kaksi sorrettua, ahdistettua ja uhattua poloista, joita täytyy turvata mitä kiin- teimmillä lakipykälillä ja nämä kaksi poloista ovat ruotsalainen kansanainees ja evankelis-lute- rilainen kirkko. Mitä erikoisesti nyt tähän kirk- koon tulee, niin se tapa, jolla sen asiaa täällä eduskunnassa nyt on ajettu, on minusta yksis- tään jo se riittävä syy poistaa sitä laitosta kos- kevat määräykset yhteiskunnallisesta lainsää- dännöstä niin tyystin kuin suinkin, jotta me kerran päästäisiin tässä yhteiskunnallisessa lakiasäättävässä laitoksessa sellaisista keskus- teluista ja uskonnonvetämisistä vaalikalastuksen palvelukseen, mitä täällä on aivan riittävästi nähty jo monena kertana. Senverran uskonnolli- nen luonne olen minäkin, että minusta tuntuu vastenmieliseltä uskonnon vetäminen niihin tarkoituksiin, jotka ovat kuultaneet hyvinkin monen lausunnon lomitse näissä keskusteluissa.

Ed. Leinonen: Ed. Hallstén koetti todeta oman kykynsä mukaan hänkin, mitenkö työväki on kasvatettu ilman Jumalaa. Hän koettaa siis tässä tilanteessa mustata Suomen työväenluokkaa omalla tavallaan. Mutta minä tahtoisin huomauttaa ed. Hallsténille, että se on jo vanhanai- kainen, siihen ei enää usko kukaan, on keksittävä parempia keinoja, kun tahdotaan mustata työ-

väenluokkaa. Jos Hallstén menee tuonne Kal- lion kirkkoon, niin se ei näe siellä herrasnaisia eikä herrasmiehiä, mutta näkee siellä työläis- luokkaa. Siis sitä on kasvatettu Jumalan sanan mukaan. Sille on tyrkytetty jumalansanaa. Kirkko on itse tehnyt sen, että se on vieroitannut itsestensä pois suuren osan tästä kansasta. Se on jumalaton kirkko. Siihen ei luota enään suuri osa tämän maan työväestöstä eikä muustakaan kansasta. Tällaiset keinot työväenluokan mus- taamisessa täytyisi toki jättää tässä tilaisuu- dessa ja tässä eduskunnassa pois. Täällä sanot- tiin, että tällaisesta yhteiskunnallisesta lainsää- dännöstä täytyisi jättää tuollaiset määräykset pois, ja minä yhdyn täydellisesti siihen siitä syystä, että jos se laitos ei pysy pystyssä muuten kuin sellaisilla lainsäädäntötoimenpiteillä, sel- laisilla pönkityksillä, niin sitä ei ole syytä kel- lään enää pönkittää. Sen tilalle nousee uusi ja parempi, jos sitä tässä maassa tarvitaan.

Ed. P. Virkkunen: Ed. Joukahaisen lau- sunnon johdosta pyydän huomauttaa, että sellai- nen julkilausuma, josta tässä on kysymys, se juuri ei soviakaan kirkkolakiin, vaan se kuuluu sen lainsäädännön piiriin, jota maallinen valta säättää uskonnollisissa asioissa. Mehän olemme niin onnellisessa asemassa, että evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolaki on jo niin aikaiseen, kuin 1860- luvun lopulla, periaatteellisesti asettunut yleisen uskonvapauden kannalle; tämä tuottaa erityistä etua nyt meidän päivinämme, kun valtiovallan on tarpeellista toteuttaa erikoinen uskonvapau- teen tähtäävä lainsäädäntö. On tänä hetkenä sillä tavalla, että kun yleinen uskonnonvapaus- laki säädetään, niin ei ole tarvis muuttaa yhtä ainoatakaan pykälää evankelis-luterilaisen kirkon kirkkolaissa, syystä että ne kirkonmiehet, jotka 1860- luvulla valmistivat tämän kirkkolain, oli- vat kyllin kaukonäköisiä jo silloin asettuakseen periaatteellisesti yleisen uskonnonvapauden kan- nalle. Sitävastoin on täysin paikallaan säilyt- tää tällainen julkilausuma, kun se kerran on otettu lakiehdotukseen, sen maallisen lainsää- dännön sopivassa kohdassa, joka järjestelee kan- san ja valtakunnan uskonnollisia oloja.

Ed. Kotoselle minä pyydän huomauttaa, että me luullakseni olemme täysin yhtä mieltä siitä, että jos evankelis-luterilaisen kirkon asema ja tu- levaisuus riippuisi siitä, että me sitä pönkitäm- me tällaisilla ulkonaisilla lauselmilla lakimäärä- yksissä, niin kyllä tämän kirkon asema silloin olisi kovin heikko. Olen puolestani vakuutettu siitä, että jos kirkon pitäisi olemassaolonsa ra- kentaa tällaisten pykäläin perusteelle, niin se jo

huomispäivänä romahtaisi kokoon. Jollei kirkolla ole sisäisiä elämänvoimia, joilla se rakentuu ja joita se voi kehittää meidänkin aikanamme, niin sillä ei ole tulevaisuutta; siitä olemme aivan samaa mieltä. Mutta aivan toinen on kysymys, eikä maallisen valtiovallan tällaisessa, uskontoa ja uskonnollisia oloja koskevassa lainsäädännössä ole suoraan ja — miksi ei — myös tunnustuksella lausuttava julki tosiasia, joka kuitenkin on ja pysyy tosiasiana. Minä tuskin olisin ehdottanut jotakin uutta, tämäntapaista lauselmää tähän pykälään, mutta minulle on ollut surullista se, että kun lauselmajo on vuosikausia ollut kaikissa näissä lakiehdotuksissa olemassa, siirtyen toisesta toiseen, niin on nyt tässä Suomen eduskunnassa koittanut hetki, jolloin se sieltä äänestetään pois. Tämä on sellainen ajan merkki ja sellainen kannan ilmaisu, joka minuun on tehnyt masentavan vaikutuksen. Ja minä luulen, että vaikka asia itsessään on pieni, niin se kumminkin tulee eduskunnan tällaisen käyttäytymisen takia, jos eduskunta tämän poiston tekee, herättämään pahaa mieltä sen meidän kansamme osan keskuudessa, joka on siitä vakuutettu, että meidän evankelis-luterilainen kirkkomme kaikissa ajan muuttuvissa oloissa tulee tässä valtakunnassa pysymään kansankirkkona. Ja sitä merkitsee se julkilausuma, joka tässä on kysymyksessä.

Ed. Hakki la: Minusta on tarpeetonta tässä merkata sitä tosiasiaa, joksi sitä nyt väitetään, että evankelis-luterilainen kirkko on kansankirkko, kun kerran meillä tähän asti ei ole ollut uskonnonvapautta eikä mahdollisuutta järjestää tähän kirkkoon kuulumistamme tai siitä eroamistamme. Sen takia on ensi kerran tässä asetettu eri kirkolliset yhdyskunnat samanarvoisiksi ja tehty mahdollisuus Suomen kansalaisille kuulua yhdyskuntiin ja kirkkokuntiin, tai olla niihin kuulumatta. Tällä perusteella, kun nyt ensimmäisen kerran konstateerataan ihmisille mahdollisuus uskonnanvapauteen, niin on aivan paikallaan, ettei silloin enää aseteta jotakin määrättyä kirkkokuntaa erikoisasemaan.

Ed. Tonteri: Minä puolestani kannatan ed. Juutilaisen esitystä, mikäli kirkon suojaamiseen lain kautta tulee. Mutta siitä oli puhe niin ja näin, mitkä kansanluokat paremmin ovat uskonnontunnustajia, niin sitä en tiedä, kenen ansio siinä enemmän on. Minä omasta mielestäni olen kuitenkin sitä mieltä, että uskonto ei vahingoita ketään. Sitä ei meidän tarvitsisi hävetä enemmän työläisten puolelta kuin muidenkaan

puolelta. Se ei ole mikään pahuuden yllyttäjä, vaikka sitäkin sanotaan ja on sitä kenties tapahtunutkin. Sen turvassa ollaan olevinaan joskus velvolliset näyttämään, että toisille se kuuluu puolustukseksi, vaikka huonoksi asioissa, mitä en minäkään mielelläni kannata.

Ed. Snellman: Minäkin puolestani puolustan, että tämä pykälä muodostettaisiin hallituksen esityksen mukaan. Samalla pyydän saada mainita, että tämä pykälä on yksi niistä tärkeistä kohtia, jotka tulevat tämän hallitusmuodon lopullisessa hyväksymisessä osaltaan vaikuttamaan tämän hallitusmuodon hyväksymiseen tai hylkäämiseen.

Ed. Hallstén: Ed. Leinonen on suureksi hämmästykseni tuonut esille sen, että minä muka olen maininnut, että yleensä pidän työtä keä uskonnottomana. Minä olen lausunnossani sanonut, että osa kansastamme on poikennut pois Jumalasta ja että toinen suuri, valtava osa siitä vielä seisoo isäinsä uskon pohjalla. Mutta että minä tällä lausunnollani olisin jollakin tavalla jakanut kausamme uskonnottomiin työläisiin ja uskonnollisiin muihin kansanluokkiin kuuluviin, sitä vastaan minun täytyy panna vastalauseeni. Minä tiedän aivan yhtä hyvin kuin ed. Leinonen, että työ kansa vielä tänä päivänä täyttää meidän kirkkomme.

Ed. Junes: Kun täällä eräät puhujat ovat kysyneet, minkävuoksi tämä pykälä loukkaisi joitakin kansanluokkia siinä muodossa, missä se on suuren valiokunnan mietinnössä, niin minä pyydän vastaesitykseksi kysyä, minkä vuoksi se muoto, joka on hallituksen ehdotuksessa, loukkaisi joitakin. Jos ei tämä muoto loukkaisi, niin pyydän, että hyväksyttäisiin niitten mielipide, jotka oman vakaumuksensa mukaan tahtoisivat mainitun julkilausuman pykälään otettavaksi.

Ed. Joukahainen: Minun nähdäkseni hallitusmuodon samoin kuin muittenkin lakien tulisi ennen kaikkea olla mahdollisimman asiallisia, tulisi välttää mikäli mahdollista tarpeettomia liioja julkilausumia. Eräs sellainen on tähän hallitusmuotoon tullut, ja se on tuossa 14 §:ssä „suomi ja ruotsi ovat tasavallan kansankieliä”. Ja minä puolestani pidän aivan samantapaisena koristeellisena julkilausumana, jos tähän hallitusmuotoon pannaan, että „evankelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona”. Se ei evankelis-luterilaisen kirkon asemaa tässä maassa millään tavalla paranna eikä korjaile,

eikä se myöskään tee meistä, joita oikeiston taholta tahdotaan aina tehdä uskonnollisesti epäiltäviksi, parempia kristittyjä. Muuten minä pyytäisin ed. Hallsténille vielä loppujen lopuksi lausua sen, että hänen perustelunsa tässä ovat liian läpinäkyviä. Se, mitä hän en edellisessä lausunnossaan sanonut, on ja pysyy sellaisena, miksi hän oli sen tarkoittanutkin, yrityksenä jakaa tämä kansa kahteen erilaiseen leiriin, joista toinen on hänen mielestään valkea toinen musta.

Ed. Kukkonen: Minä omasta puolestani pyydän ilmoittaa äänestäväni sen ehdotuksen puolesta, että kyseessäoleva julkilausuma tähän otetaan ja minä teen sen hyvin mielelläni toivoen, että evankelis-luterilainen kirkko on sitten ymmärtävä mihinkä tällainen eduskunnan sille antama tunnustus sitä velvoittaa. Ed. Snellmanin lausunnon johdosta minun on huomautettava, että jos hänen lausuntoonsa sisältyy ajatus semmoinen, että, ellei tätä julkilausumaa lakiin oteta, sen pitäisi aiheuttaa esimerkiksi se, ettei joku tai jotkut edustajat voisi äänestää lakiehdotuksen kiireellisyyden puolesta, niin sitä meidän ei ole lupa tehdä. Evankelis-luterilaisen kirkon asema ja tulevaisuus ei lopultakaan, kuten on jo sanottu, riipu siitä, tuleeko tämä julkilausuma tähän vai eikö. Ei ole siis syytä senvuoksi, että tämä julkilausuma jäisi pois, hyljätä koko lakiehdotusta. Ei ole oikein tehdä niin kristitynkään kannalta, kirkon ystävänäkään, kun ottaa huomioon, mihin vaikeuksiin toisilla aloilla jouduttaisiin tämän kautta.

Ed. Kotonen: Kun ed. Junes täällä tiedusteli, minkävuoksi tahdotaan puheenaolevan momentin ottamista pykälään vastustaa, viittaa minä siihen, mitä jo äsken lausuin, nimittäin, että niinkauan kuin tällaisia säännöksiä, jotka ovat aivan tarpeettomia ja sisällyksettömiä tässä yhteydessä, kuljetetaan mukana yhteiskunnallisissa laeissa, niin me saamme aina uudestaan ja uudestaan olla todistajina sellaisille saarnatilausuuksille keskellä kaikkea poliittista riitaa, joita nyt täällä olemme moneen eri toviin saaneet kuulla. Se minusta on ja luulisin sen olevan ainakin uskonnollisille henkilöille täysi syy poistaa tällaiset riitakapulat laeista, joissa niitten paikka ei ole ja joissa ne eivät mitään asiallista sisällä. Niihin uhkauksiin, joita ed. Snellman taaskin lausui, minä vain vastaan, että hän on pantu esiintymään täällä jonakin pahan ilman lintuna ja myöskin sellaisena otetaan.

Ed. Snellman, ei ole saapuvilla.

Ed. Procopé: Enligt vad jag hörde och enligt vad som av andra medlemmar av denna församling bekräftats, yttrade ldgsm. Leinonen i sitt andragande: „Luterilainen kirkko on jumalaton kirkko”. Jag hade väntat mig en speciell reaktion mot detta yttrande. Då den icke har kommit, ber jag endast att få framhålla, att åtminstone jag för min del anser detta yttrande falla under 10:2 strafflagen. Det yttrande, som föllades av ldgsm. Leinonen, bevisar ingalunda det som det ville göra, nämligen, att den evangelisk-lutherska kyrkan skulle hava förfelat sin uppförande uppgift här, utan endast riktigheten av den gamla satsen, att de bästa föräldrar kunna få barn, som på det högsta avvika från deras ideal.

Ed. Helenius-Seppälä: Kuultuani tämän keskustelun minä katson velvollisuudekseni nimenomaan tehdä sen ehdotuksen, jota minä äsken ainoastaan suosittelin suurelle valiokunnalle. Toiselta puolelta on esimerkiksi ed. Virkkunen nimenomaan käyttänyt täällä lausunnossaan samaa sanontatapaa, puhunut Suomen evankelis-luterilaisesta „kansankirkosta”. Toiselta puolen minä luulen, että olisi helpompi saada kannatusta tälle sanontatavalle, joka kuitenkin asiallisesti on yhtä perustuslakivaliokunnan lausunnon kanssa. Minä en ymmärrä, että mikään muu kuin hyvän tahdon puute estäisi tällaista sanontatapaa yleisesti kannattamasta.

Ed. Malmivaara: Minä en ollenkaan ihmettele sitä, että ed. Kotonen ei kärsi tätä lisäystä 83:teen pykälään. Se on minulle ollut aivan selvää jo ennenkuin ehdotukseni teinkään. Mutta sitä minä ihmettelen, että eduskunnan porvarillisissa ryhmissä on sellaisia, jotka sitä vastustavat. Ed. Kotonen kyllästelee niitä saarnatilausuuksia, mitä täällä järjestetään. Ne eivät ole hänelle liikaa, sillä luulen, että nämä saarnat ovat ainoita, mitä hän elämässään kuulee.

Ed. Leinonen: Minä olen käyttänyt sitä sanaa että valtiokirkko on jumalaton kirkko; muuan arvoisa pappi eräässä kirjateoksessaan käyttää aivan samanlaista sanontatapaa, ja minulla on se käsitys siitä kirkosta.

Ed. Itkonen: Parhaiten todistaa tällaisen lausunnon tarpeettomuutta ja vahingollisuutta tämä aamuhartaushetki, joka päättyi ilmiantoon.

Ed. Kekkonen: Minusta tuntuu sanontatapa, jota ed. Helenius-Seppälä täällä käytti, pa-

remmalta kuin se, mikä on tässä suuren valiokunnan ehdotuksessa, joten yhdyt sitä kannattamaan. Viitataan vain vielä lopuksi minäkin puolestani siihen, että kirkon voima, sen tulevaisuus, ei riipu siitä, millä tavalla lakipykälät määräävät sen aseman, vaan se riippuu etupäässä sen sisällisestä voimasta ja siitä, miten se pyrkii vanhurskautta ja totuutta noudattamaan. Sitä todistaa marttyyrikirkon elämä maanalaisissa luolissa ja katakombeissa. Silloin kirkko oli kaikkein voimakkain.

Ed. Kotonen: Minä pyysin puheenvuoroa kysyäkseni ed. Malmivaaralta, joka nähtävästi häpeästä poistui täältä, millä oikeudella hän lähtee minuh suhdettani uskontoon arvostelemaan. Minä en kuulu hänen lampaisiinsa.

Ed. Schaubman: Gentemot hr Malmivaara ber jag att få säga, att hr Malmivaara själv varit med om att utarbete förslaget till religionsfrihetslag och även varit med om att utarbete det stadgande, som innebär att evangelisk-lutherska kyrkan är ett religionssamfund i likhet med andra.

Ed. Niukkanen: Tahdon ed. Malmivaaran lausunnon johdosta, kun hän valitti sitä, että kaikki porvarilliset ainekset eivät yhdy siihen virteen, mitä varsinkin kokoomuksen puolelta aina tässä kirkkoasiassa on veisattu, huomauttaa, että ei ole ihmeteltävää, jos eduskunnan porvarillinen aines ei ole kaikki yhtä ulkokullattua, kuin kokoomuspuolue on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Junes ed. Kären kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä hyväksyttäisiin sellaisena, kuin se on hallituksen esityksessä. Kutsun tätä ehdotusta ed. Juneksen ehdotukseksi. Edelleen ed. Helenius-Seppälä ed. Kekkosen kannattamana on ehdottanut ensimmäiselle momentille seuraavan sanamuodon: „Suomen evankelis-luterilaisen kansankirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa”. Kutsun tätä ed. Helenius-Seppälän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotan seuraavan menettelytavan. Ensin äänestetään ed. Helenius-Seppälän ja Juneksen ehdotuksien välillä, ja se, mikä niistä

voittaa, asetetaan suuren valiokunnan mietintöä vastaan. Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksyy ed. Juneksen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Helenius-Seppälän ehdotus.

Äänestyksessä ovat jaa-äänät voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Juneksen ehdotuksen.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää jaa; jos ei voittaa, on ed. Juneksen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 104 „jaa-” ja 74 „ei-”ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

9 luvun nimike esitellään ja hyväksytään.

Puhemies: Kun aika on näin pitkälle kulu-
nut lopetetaan täysi-istunto. Sitä ennen esitellään kuitenkin 4 ja 5 asia päiväjärjestyksessä.

Puhemies: Esitellään 4:s asia päiväjärjestyksessä:

Ehdotuksen laiksi poikkeuksesta voimassaolevista säännöksistä sitä tuloa laskettaessa, joka on vuodelta 1919 toimitettavan kunnallisen tuloveroituksen alainen

sisältävä hallituksen esitys n:o 25 ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta laki- ja talousvaliokuntaan.

Pöydällepano:

Puhemies: Esitellään pöydällepanoa varten 5:s asia päiväjärjestyksessä

**Ehdotuksen laiksi Suomen hallitusmuodon
täytäntöönpanemisesta**

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3.

Mietintö pannaan pöydälle ensi täysi-istuntoon.

Seuraava istunto on tänään k:lo 12 päivällä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. M a n t e r e: Pyytäisin suuren valiokunnan jäsenille ilmoittaa, että sanomalehdissä pidettäväksi ilmoitettua suuren valiokunnan istuntoa ei ole tänään k:lo 1.

Täysi-istunto päättyy k:lo 3,50 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

30. Torstaina 5 p. kesäkuuta

kello 12 p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 803
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 12; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.

2) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille .. —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.

3) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta .. —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 11 ja 11 a; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta .. 820

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 21.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Helenelund, Homén, Itkonen, K. E. Linna, Ramsay, Schauman, Sihvo, Sillanpää, Wankkoja ja Wennola.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisten asiain takia saavat seuraavat edustajat: ed. Helle tästä päivästä k:lo 2:sta ensi lauantai-iltaan, ed. Lehi-

Siv. koinen tästä illasta ensi keskiviikkoamuun, ed. Törmä tiistain istunnosta, ed. Elfving tämän päivän istunnosta.

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimmäisen asian, ehdotus Suomen hallitusmuodoksi, toista käsittelyä.

Lakiehdotuksen 84 § hyväksytään.

85 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Hallitusmuotoesitykseen on asiattomasti otettu suuri joukko aivan yksityiskohtaisia määräyksiä siitä mitenkin mikin virkamies on toimeensa asetettava. Mielestäni nämä tällaiset määräykset eivät kuulu perustuslakiin, vaan on niistä annettava erikoinen laki tämän hallitusmuodon säätämisen yhteydessä. Minä ehdottaisin sen vuoksi, että näitä seikkoja koskevat pykälät 85, 87, 88, 89 ja 90 poistettaisiin kokonaan tästä ehdotuksesta ja niiden sijaan otettaisiin seuraava yleinen määräys, joka tulisi olemaan 85 §:n kohdalla: „Virkamiesten virkaan nimittämisen järjestyksestä säädetään lailla.”

Ed. Setälä: Minun oli tarkoitukseni puhua 86 §:stä.

Ed. Lehtokoski: Pyydän kannattaa ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Lehtokosken kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevassa lakiehdotuksessa olevien pykälien 85, 87, 88, 89 ja 90 tilalle otettaisiin yksi ainoa pykälä 85 §:ksi, jonka pykälän sanamuoto olisi seuraava: „Virkamiesten virkaan nimittämisen järjestyksestä säädetään lailla”; kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Käsitykseni mukaan lienee paikallaan ensin päättää ehdollisesti pykälien 85, 87, 88, 89 ja 90 sisällöstä. Ja sen jälkeen vasta tehdä päätös ed. Ryömän ehdotuksesta poistaa nämä pykälät ja asettaa niiden tilalle hänen ehdottamansa 85 §.

Menettelytapa hyväksytään.

Lakiehdotuksen 85 § esitellään ja hyväksytään.

86 §.

Keskustelu:

Ed. Suolahti: Hallituksen esityksessä on ylennysperusteina virkoihin nähden pysytetty vanhan perustuslain säätämä taito, kokemus, ansio ja koeteltu kansalaiskunto. Näistä perusteista on perustuslakivaliokunta poistanut ansion ja pannut sijaan työkyvyn. Tarkoituksena kai on ollut estää sitä, että virkoja täytettäessä määrääväksi perusteeksi otettaisiin virkavuodet. Mutta ansiolla ei tarkoiteta yksinomaan virkavuosia eikä niiden kautta saavutettua kokemusta, vaan yleensä kaikkea sitä, mitä joku hakija on saanut aikaan toimintapiiriinsä kuuluvalla alalla ja johon hän voi viitata hakemuksensa perustamiseksi ja tueksi. Kun esim. yliopistossa on joku virka täytettävänä, on lain mukaan otettava nimitysperusteeksi tieteelliset ansiot, s. o. julkaistujen teosten arvo. Olisi hyvin valitettavaa, jos vastedes tällaisessa tapauksessa otettaisiin määrääväksi perustaksi työkyky ja nimitys asetettaisiin riippuvaksi siitä, kuinka paljon joku tiedemies saa käsistään, oli sitten julkaisujen laatu minkälainen tahansa. Sama on laita koulunopettajan alalla. Joku henkilö saattaa kyllä olla tarmokas ja uuttera opettaja, siis osoittaa hyvinkin suurta työkykyä, mutta häneltä voi täydellisesti puuttua opettajalahjoja. Onko tällaiselle henkilölle virkaa täytettäessä annettava etusija? Samoin on myöskin laita useimmilla muilla aloilla. Työkyky on kyllä hyvä, mutta se ei kelpaa niin määrääväksi perustaksi, kuin miksi se on asetettu. Kyvyn, s. o. lahjak-

kuuden ja taidon pitää olla virkoja täytettäessä määräävä, jos tahdomme luoda kyvykkään virkamiehistön. Vain ani harvoissa alemmissa n. s. mekaanisissa toimissa voi työkyvyllä olla ratkaiseva merkitys. Sitä paitsi on hyvin vaikeata löytää sitä mittapuuta, jolla työkyky on arvostettava, kun verrataan virkahakemuksia toisiinsa. Ne todistukset, joihin hakija tässä suhteessa vetoaa, ovat helposti hankittavia muodollisia papereja, joihin varsin vähän voi luottaa, mutta jos kyky pannaan perustaksi, niin se voidaan kyllä osoittaa ulkonaisilla todistuskappaleilla, kuten esimerkiksi tieteellisillä, yhteiskunnallisilla y. m. julkaisuilla, oppinäytteillä j. n. e. ja tällaisia ulkonaisesti näkyviä kyvyn merkkejä minun ymmärtääkseni nimitetään juuri ansioiksi. Ne saatavat olla monenlaisia, ne voivat olla julkaisuja, opintoretkiä, oppinäytteitä, suoritettuja tehtäviä j. n. e. Joka tapauksessa ne ovat sellaisia näkyviä todistuksia, joihin hakija voi vedota ja joita viran täyttäjä voi arvostella. Tähän asti on pyritty siihen, että virkaan nimitetään henkilö hänen ansioittensa perusteella. Olisi hyvin arvelutavaa poiketa tästä periaatteesta.

Suuressa valiokunnassa on huomattu, että työkyky ei riitä yksinään korvaamaan poistettua ansioperustetta, ja senvuoksi on uudelleen palautettu hallituksen esityksestä kokemus. Mutta tämän kautta on minun ymmärtääkseni tultu juuri takaisin siihen, mitä on tahdottu välttää, nimittäin siihen, että virkavuodet otetaan huomioon virkoja täytettäessä, sillä virassa saavutettu kokemus saavutetaan tietysti virkavuosien kautta, enkä tiedä, mitä muuta mittapuuta hakemukseen nähden voisi sovitaa kuin juuri virkavuosia. Jos tästedes siis vähemmin tahdotaan korostaa virkavuosia kuin ennen, niin jätettäkään pois kokemus eikä tuota laajakäsitteistä ja paljon merkitsevää käsitettä ansio. Ansion perusteella ovat virat täytettävät, se on ainoa oikea periaate. Olen siis sitä mieltä, että kun valtiokunta estääkseen virkavuosien väärinkäyttämisen perusteena virkoja täytettäessä on poistanut ansio-sanan se ei ole saavuttanut tarkoitustaan, vaan on tehnyt määräyksen ylennysperusteista huonommaksi kuin ennen. Minä ehdotan pykälälle seuraavan sanamuodon: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, kyky, ansio ja koeteltu kansalaiskunto.”

Ed. Setälä: Minä saatan olennaisesti yhtyä niihin mielipiteisiin, joita edellinen puhuja on tuonut esiin. Ne muutokset, jotka perustuslakivaliokunta teki ikivanhoihin virkaylennysperusteisiin, tarkoittivat sitä, ettei, niinkuin kenties monesti on näihin asti tapahtunut, virkoihin vir-

kavuosien perusteella nimitettäisi sellaisia henkilöitä, jotka jo ehkä ovat työikäyksiä tai ainakin täysin työikäyksiä menettäneet. Tämä tarkoitus on kieltämättä kaikkea tunnustusta ansaitseva, mutta se valitettavasti vain sai onnistumattoman ilmauksen, kun ylennysperusteiden joukosta perustuslakivaliokunnassa kokonaan poistettiin ansio ja kokemus ja sijaan pantiin työkyky. Täten joutui perustuslakivaliokunnan mukaan pykälä saamaan sen sisällyksen, että virkaylennyksessä tästä lähin siis olisi kylläkin pantava huomio siihen, että viranhakija pystyy saamaan työnsä käsistään, mutta siinä olisi jätettävä huomioonottamatta hänen tähänastinen aikaansaannoksensa, juuri se mitä on tapana nimittää ansioksi, niinkään myös hänen luontainen kykynsä.

Omituista kyllä on suuri valiokunta tahtonut parantaa asiaa sillä että se on ylennysperusteisiin uudelleen ottanut kokemuksen, juuri sen perusteen, jonka nojalla virkavuosiin on pantu pääpaino. Mitä seurauksia tästä olisi, jos noudatettaisiin suuren valiokunnan ehdottamia ylennysperusteita, pyytäisin valaista esimerkillä semmoiselta alalta, jota minä katsoisin voivani paraiten tuntea, nim. yliopistovirkkojen alalta.

Ajatelkaamme, että meillä olisi täytettävänä professorinvirka ja meillä olisi hakijoina siihen kaksi henkilöä. Toisella näistä olisi ensinnäkin taitoa, s. o. sitä, mitä on tapana sanoa rutiiniksi, hän olisi henkilö, joka osaa hyvin tehtävänsä, taito olisi saavutettu myöskin kokemuksella, s. o. ahkeruudessa käytetyillä virkavuosilla, hän olisi myöskin osoittanut hyvää työkykyä: hän olisi kirjoittanut ahkerasti kirjoja ja aikaikauskirjoituksia, teoksia, jotka olisivat uutteran työn tuloksia, kuitenkin mitään erikoista neron leimaa osoittamatta. Toinen hakija taas olisi nuorempi henkilö. Hän ei voisi kilpaila toisen kanssa kokemuksessa ja rutiinissa, hän ei olisi myöskään osoittanut samanlaista laajaa tuotantoa ja käsistään saavaisuutta kuin toinen, mutta hänellä olisi suurempi ansio, se on, hän olisi julkaissut teoksen, joka osoittaa lahjakkuutta, ehkäpä nerokkuutta, teoksen, joka yksinään painaa enemmän kuin tuon toisen tieteellinen toiminta yhteensä. Minä oletan nimittäin, että arvoisille edustajille on tunnettua, että tietessä yksi ainoa teos, toisinaan muutamata ainoat sivut voivat merkitä paljoa enemmän kuin kymmenen nidosta, vaikka kuinkakin suurta taitoa, kokemusta ja työkykyä osoittavia. Suuren valiokunnan ylennysperusteiden mukaan olisi tämmöisessä tapauksessa pakko antaa taidon, työkyvyn ja kokemuksen perusteella etusija edelliselle, vaikka yliopiston oikein ymmärretty etu aivan

ehdottomasti vaatisi jälkimmäisen asettamaan etusijalle.

Eri viroissa ovat tietysti vaatimukset tietenkin erilaiset. Jos virka on semmoinen, jossa ei vaadita itsenäistä toimintaa, ainoastaan että virkamies nopeasti ja täsmällisesti suorittaa hänelle annetut tehtävät, silloin tosiaankin taito, kokemus ja työkyky ovat riittävät, ainakin sentapaisissa toimissa kuin reistraattorin ja ekspeditöörin j. n. e. Mutta jos on täytettävä semmoisen virka, jossa vaaditaan itsenäistä toimintaa, silloin ei kysytä ainoastaan työkykyä, ei ainoastaan taitoa ja kokemusta, vaan siinä kysytään myös kykyä itsenäisesti ymmärtämään ja arvostelemaan tehtävänsä. Ja tämä kyky on todettavissa objektiivisesti ainoastaan sillä tavoin, että otetaan huomioon hakijan ansio, s. o. hänen tähänastinen aikaansaannoksensa. Ja tähän suuntaan minun ymmärtääkseni olisi vasteredes vaatimukset virkamiehille yleensäkin suunnattavat. Nykyisin vaaditaan jo yksin sotilaitakin jotakin muuta kuin vain koneellista tottelemista. Sehän huomattiin erittäinkin Japanin sodassa, että sotilas aivan toisella tavalla tekee tehtävänsä maan puolustuksessa, jos hänellä on valveutunut mieli, jos hänellä on kykyä arvostella niitä eri mahdollisuuksia, joita tilanne kulloinkin asettaa hänen eteensä. Jos tätä vaaditaan sotamiehiltä, niin sitä pitäisi myös vaatia virkamiehiltä, vaatia heiltä juuri valveutunutta mieltä ja kykyä toimia itsenäisesti niissä rajoissa, joita heidän tehtävänsä heille asettavat.

Minä saatan tietysti verrattain vähän puhua omasta kokemuksesta, koska olen ollut vain 20 kuukauden kuluessa viraston päällikkönä ja tullut sille alalle aivan toisaalta. Mutta juuri siihen katsoen, että olen toisaalta tullut, ehkä minun arvosteluni saattaisi olla jonkun verran objektiivisempi kuin vanhan virkamiehen, etenkin kun minä sen lisäksi jouduin tekemisiin jokseenkin monenlaisten virkamiesten kanssa. Minun täytyy myöntää, että oli jokin tapaus, jossa oli huomattavissa työkyvyttömyyttä, — tai minä sanoisin, että siinäkin tapauksessa oli pikemmin huomattavissa kyvyttömyyttä kuin työkyvyttömyyttä. Oli joku saamattomuudenkin tapaus. Mutta yleensä kuitenkin syyt tuohon tunnettuun viralliseen hitauteen eivät olleet virkamiesten työkyvyn puutteessa, vaan ne minun ymmärtääkseni johtuivat siitä, että virastot eivät ole hyvin järjestetyt, että ne eivät ole järjestetyt sillä tavalla kuin esim. yksityiset liikkeet, jotka osaavat paljon käytännöllisemmin asettaa toimintamuotonsa. Mutta se, missä minun mielestäni kaikista enimmäin oli toivomisen varaa, oli juuri

virkamiesten kyvyssä ajatella ja toimia itsenäisesti. Meillä ei tietysti siihen ole ollut riittävää kasvatustakaan, enkä minä siis sano tätä erityisesti heidän syykseen. Mutta tahdon sanoa, että ne vaatimukset, jotka tähän asti virkamiehille on asetettu, ovat osaltaan nekin tähän syynä.

Suuren valiokunnan esittämässä ylennysperusteiden kaavassa on päävikana se, että se panee etualalle ahkeruuden, käsitäsaapaisuuden, sanalla sanoen: istumakyvyn. Mutta siitä puuttuu viittaus siihen, että pääinkin kykyä tarvittaisiin. Minä rohkenen senvuoksi eduskunnan huomioon suosittaa sitä esillä olevan säännöksen muodostelua, joka sisältyy neljanteen vastalauseeseen, s. o. samaa ehdotusta, jonka edustaja Suolahti äsken esitti. Tämän mukaan tulisi ylennysperusteena olemaan paitsi kansalaiskuntoa, ensinnäkin taito, jolla tarkoitetaan harjoituksella ja uuteiruudella saavutettua työn osaamista eli rutiinia. Toiseksi k y k y, s. o. luontaiset lahjat; kykyyn minun ymmärtääkseni sisältyv myös työkyky, sillä kykyhän on laajempi käsite, ja työkyvyn, sen tahdon puolestani sanoa, panen kyllä hyvin korkealle. Kolmanneksi olisi tämmöisenä perusteena a n s i o, jonka nojalla sekä taito että kyky olisi todettava. Minä poistaisin sen sijaan „kokemuksen”, sillä sen täytyy sisältyä ansioon ja myös taitoon. Jos kokemus ei ole lisännyt ansiota, taitoa ja kykyä, niin se silloin ei tietenkään ole suuriarvoinen.

Ed. R i t a v u o r i: Käsitän tämän asian vähän toisin kuin edustajat Suolahti ja Setälä. Kiellisesti sana „ansio” tässä yhteydessä olisi kai käsiteltävä sisältävän kaikkea sitä, mikä tekee henkilön ansiokkaaksi johonkin virkaan. Se silloin sisältää sekä taidon, työkyvyn, kokemuksen että kansalaiskunnan, mutta tuskin mitään sen yli. Siltä kannalta ansio ei ole mikään erikoinen ylennysperuste, vaan ainoastaan yleinen ylennysperuste, joka saa sisältönsä muista ylennysperusteista. Se lieneekin ylennysperusteisiin alkuaan otettu vastakohdaksi syntyperälle, jota nyt ei kuitenkaan enää ylennysperusteena käytetä. Käytännössä on meillä kuitenkin ansiota käytetty erikoisena ylennysperusteena. Ja juuri ansio on katsottu riittävän virkavuosiin ja ansiota on meillä yksinomaan virkavuosilla mitattu. Katson, että ansiota ei ole tarpeen tässä pykälässä olevain erikoisten ylennysperusteiden joukkoon ottaa, vaan että pykälä olisi hyväksyttävä suuren valiokunnan hyväksymässä muodossa. Se ei suinkaan sisällä sitä, ettei ansioihin virkoja täytettäessä olisi huomiota pantava. Viittaavathan pykälässä mainitut muut ylennysperusteet juuri ansioihin.

Ed. H a k k i l a: Ehdotus oli perustuslakivaliokunnan sanamuodossa varsin hyvä ja kuului: „yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, työkyky ja koeteltu kansalaiskunto”. Suuressa valiokunnassa oikeiston taholta saatiin sitten tähän salakuljetettua sana „kokemus” ja sanottiin nimenomaan siellä perusteluna, ettei tällä „kokemuksella” suinkaan tarkoteta virkavuosia. Nyt täällä on kuitenkin oikeiston taholta edustaja Suolahti lausunnossaan sanonut, että jos virkavuosien väärinkäyttöä tahdotaan poistaa, niin on sana „kokemus” poistettava. Minä olen hänen kanssaan aivan samaa mieltä, että sana „kokemus” juuri tarkoittaa virkavuosien perusteiksi panoa. Mielestäni taito, kyky ja kansalaiskunto sisältävät kaikki oikeat ja järkevät perusteet, kun otetaan hakijoiden pätevyys virkaan tasapuolisesti huomioon. Kuitenkin minun mielestäni olisi „kyky” sana parempi kuin „työkyky”, jottei sitä sekoitettaisi sellaiseen työkykyyn, joka tuottaisi vaan kvantitatiivisesti paljon, mutta joka kvalitatiivisesti oli huonoa. Sentähden minä ehdotan, että palattaisiin siihen sanamuotoon, mikä pykälällä perustuslakivaliokunnan ehdotuksessa oli, mutta muutettaisiin „työkyky” sanaksi „Ryky”, ja siis pykälä kuuluisi: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto”, „De allmänna grunderna för befordran till stastjänster äro skicklighet, förmåga och beprövad medborgerlig dygd”.

Ed. E s t l a n d e r: Jag förordar paragrafen enligt propositionens ordalydelse. Den föregående diskussionen liksom de meningsutbyten, som tidigare egt rum i grundlagsutskottet och stora utskottet synas giva vid handen att ingenting vinnes genom att godtyckligt enligt den enas eller andras skön införa nya termer.

Ed. R y ö m ä: Riippumatta siitä, minkälaisen muodon käsiteltävänä oleva pykälä tulee saamaan, tulee virkoja täytettäessä käytännössä käymään niin, että joka tapauksessa virkavuodet tahi kokemus siinä virassa, jonka hoitamisesta on kysymys, tulee aina olemaan määräävimpanä tekijänä, koska kerran tämä on sittenkin objektiivisin peruste. Näihin virkavuosiin viittaavan määräyksen poistamista tästä pykälästä vaatiikin senvuoksi ennen kaikkea se, että jos se vielä jää tähän pykälään jällelle, niin silloin tämä määräys tulee käytännössä olemaan melkein ainoa ratkaiseva tekijä. Tällä tavalla ensiksikin tullaan siihen, että virkoja täytettäessä tulee useinkin kysymykseen pääasiassa hakijan ikä, ja voi myöskin tulla kysymykseen hänen saavutta-

mansa virkavuodet jollakin toisellakin alalla, kuin juuri sillä alalla mistä on kysymys. Täten on täysi syy poistaa tästä pykälästä kaikki sellaiset määräykset, jotka viittaavat virkavuosiansioihin. Sana „kokemus” tuli suuressa valiokunnassa tähän pykälään, kuten silloin sanoin, „sattumalta”, valmistelematta, ja sen kautta tosiaan salakuljetettiin virkavuosiääräys tähän pykälään, minä luulen, vastoin ehdottajan muistaakseni ed. Lohen, tarkoitustakin. Minä senvuoksi ehdottaisin, että tämä määräys täällä eduskunnassa vielä poistettaisiin. Mitä tulee määritelmään „työkyky”, niin olen ymmärtänyt, että se on sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista laatua. Kun puhutaan jonkun henkilön työkyvystä, niin kyllä sillä tarkoitetaan myös kvalitatiivista puolta. Mutta jotta ei epäselvyyttä syntyisi, mitä tarkoitetaan, voitaneen sen sijaan ottaa sana „kyky”. Kun ed. Suolahti sanoi, ettei ehdotuksen mukaan ollenkaan otettaisi huomioon jonkun opintoja, huomautan, että tässä nimenomaan sanotaan „taito”, joten siinä on silloin kysymyksessä sekä hänen kokemuksensa virkialalla että virka-alaan välttämättömät opintonsa. Minä yhdyn näillä perusteilla kannattamaan ed. Hakkilan tekemää ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Vaatimus, että virkamiesten täytyisi omata myöskin työkykyä, näyttää olevan virkamiespiirejä varsinaisesti edustaville puolueille kovin vastenmielinen pala, mikä onkin hyvin käsitettävää. Rohkenen muuten tässä merkille panna sen seikan, että sosialistimme, jotka, kuten tunnetaan, ovat myöskin viimeaikoina saarnanneet yksistään sitä oppia, että se on ajasta kuin palkka maksetaan eikä tehdystä työstä, löytävät tässä taasen yhtymäkohdan äärimmäisen oikeiston kanssa.

Ed. Hultin: Minua kummastuttaa, että perustuslakivaliokunnan sekä suuren valiokunnan enemmistön muodostavat jäsenet ovat vaatineet „työkykyä” ylennysperusteiden joukkoon. Minusta näet työkykyisyys on sellainen minimaalinen vaatimus, joka asetetaan kaikelle työnteolle. Onhan itsestään selvää, että jonkun henkilön täytyy olla työkykyinen, ennenkuin hänet johdonkin toimeen otetaan. Sellaisten virkamiesten poistamisesta, jotka ovat menettäneet työkykynsä, pidetään huolta 91 §:llä, jossa sanotaan: „Virkamiesten oikeudesta pysyä virassaan säädetään erityisessä laissa”. Arvelen nimittäin, että tuossa laissa tullaan pitämään huolta siitä, että virkamies, joka on menettänyt työkykynsä, ei enää saa pysyä virassansa. Tulen

tässä kohden kannattamaan neljättä vastalauseetta. Pyydän tässä yhteydessä lisäksi saada lausua tyytyväisyyteni siitä, että vihdoinkin 84 §:ssä oleva säädös on saatettu yhdenmukaiseksi 84 §:n 1 momentin ja myöskin 5 §:ssä lausutun periaatteen kanssa, että „Suomen kansalaiset ovat yhdenvertaisia lain edessä”. Tähän asti on nimittäin ollut olemassa osa kansalaisia, jotka eivät ole olleet muiden kanssa lain edessä yhdenvertaisia. Tarkoitin sitä että naiset yksistään sukupuolensa vuoksi ovat perustuslainsäädännöksen kautta suljetut pois valtiovirkojen saamisesta siinäkin tapauksessa, että he ehkä paremmin kuin miehiset viranhakijat täyttävät vaaditut kelpoisuusehdot.

Ed. Setälä: Jos ed. Ritavuoren tulkinta olisi oikea, silloin varmaankaan ei olisi vanhassa laissa tarvinnut mitään muuta ylennysperustetta mainita kuin „ansio”. Mutta juuri se että ylennysperusteiden joukossa on ennenkin mainittu ansio vain yhtenä muiden joukossa, osottaa ettei hänen tulkintansa ole oikea. Ed. Hakkilan ehdotus on epäilemättä suuri parannus; ainoa mitä voidaan sitä vastaan muistuttaa, on että kun taito ja kyky mainitaan yksinään, sen mukaan saattaa tapahtua jonkunmoinen vääryys vanhemmalle viranhakijalle, se ainakin helposti voisi tapahtua. Jotta kaikki mahdollisuudet huomioon otettaisiin, niin mielestäni siihen kaipaaisi jotakin muuta tahdon ja kyvyn lisäksi; mielestäni tätä erittäin hyvin täydentäisi „ansio”.

Ed. af Forselles: Jag skulle anse att förtjänst och erfarenhet utgöra olika delar av kompetens för en tjänst och att därför vardera bestämningen borde ingå i 85 §. Jag ber därför få understöda hr Estlanders förslag.

Ed. Wuolijoki: Täällä on jo tehty niin monta ehdotusta että oikeastaan epäilyttää tehdä uutta. Mutta koska nämä eivät minua täydellisesti tyydytä, koetan tehdä vielä yhden ehdotuksen. Kaikilla ehdotuksilla on minusta se vika ettei kylliksi panna huomiota eräaseen ominaisuuteen, joka minusta on kaikkein tärkeimpiä. Se on: tarmo. Työkyky ei sano täydellisesti sitä, mitä tarmo eli tieteellisellä nimellä energia. Luulen että jo kolmella sanalla tahdotaan sanoa kaikki se mitä ihmiseltä pääasiassa pitää vaatia, sisältyy se sanoihin: taito, tarmo ja koeteltu kansalaiskunto. Toisin sanoen, sanotaan että ihmisellä pitää olla taitoa, hänellä pitää olla tarmoa eli energiaa ja hänen tulee olla kunnan ihminen. Jos virkamies nämä kolme ominai-

suutta täyttää, niin hänet voidaan panna mihin postiin tahansa.

„Kokemus” viittaa minusta aivan ilmeisesti virkavuosiin. Meidän virastojemme suurimpana haittana on ollut ettei ole käytetty nuoria miehiä edesvastuullisissa paikoissa. Tiedämmehän että esim. sellainen kansa kuin Englannin kansa on uskaltanut panna 21 vuoden vanhan miehen pääministeriksi, niin vanhoillinen kuin se luonteeltaan onkin. „Kokemus” sanan pitäisin suorastaan haitallisena ja ihmettelen että juuri sellaiset miehet kuin ed. Suolahti ja Setälä puhuvat ansio-sanana puolesta, joka sisältää myös mielestäni virkavuodet. Muistaakseni on ed. Suolahti tullut hyvin nuorena professoriksi ja si-vuuttanut vanhemmat ja kokeneemmat ja muistaakseni ed. Setälän kanssa on samalla tavalla. Heidän ei pitäisi antaa virkavuosille ja kokemuk-sille niin suurta painoa. Puolustaisin siis sanoja: taito, tarmo ja koeteltu kansalaiskunto.

Ed. Juutilainen: Ehdottaisin että 86 §:stä poistettaisiin sana kokemus. Pykälä sisältää silloin sanamuodon, minkä se sai perustuslakivaliokunnassa ja se näyttää sittenkin olevan kaikkein paras. Täällä on jo tällä kertaa ja aikaisemmin pidetty pitkiä puheita, kumpi sana „kokemus” vai „ansio” olisi parempi tai pahempi; kun ne ovat epäselviä käsitteitä, jätettäköön molemmat pois. Työ-sanasta minä pidän erittäin kovasti kiinni ja näyttäisi siltä että jos „työ” poistettaisiin, silloin oltaisiin halukkaita puolin ja toisin hyväksymään pykälä muodossa missä hyvänsä.

Ed. Huopli: Kun suurempikin kyky ilman tarmoa antaa vain vähän tuloksia ja kun toiselta-puolen vähemmälläkin kyvyllä tarmokas henkilö suorittaa tehtävänsä hyvin, pidän ed. Vuolijoen ehdotusta hyvänä ja pyydän sitä kannattaa.

Ed. Vuorimaa: Kannatan ed. Juutilaisen ehdotusta.

Ed. Laherma: Keskustelu sekä eduskunnassa että valiokunnissa on kyllin selvästi todistanut oikeaksi ed. Voionmaan erään asian yhteydessä varemmin tekemän huomautuksen, että Suomi on edelleen virkamiesten luvattu maa, että tämä virkamiesluokka koettaa viimeiseen asti pitää puoliansa kaikissa paikoin, eduskunnassa ennen kaikkea. On kuitenkin huomattava, että ne seikat, joita virkamiesluokka itse pitää tärkeänä, eivät kuitenkaan käytännössä ole olleet painavimpina, vaan että virkauralla ovat muut seikat ol-

leet paljon painavampia kuin varsinainen ansio, perustukoon se sitten virkavuosiin tai hänen muihin ansioihinsa. On ollut enemmän painoa, että henkilöllä on ollut notkea selkä ja hyvät suositukset, toisin sanoen että eno on ollut vis-sissä vaikutusvaltaisessa paikassa. Tämä pitää paikkansa erinomaisen hyvin myös yliopistoon nähden. Siellä myös luullakseni on ollut tärkeämpi ja enemmän merkitystä, että henkilöllä, joka virkaan on pyrkinyt, on ollut joku isän tai äidin kummi tai senkaltainen konsistoriossa tai tiedekunnassa. Tahdoin tämän huomauttaa osoitukseksi, etteivät varsinaiset ansiot aina ole olleet painamassa virkoihin nimitettäessä. Pyytäisin kannattaa ed. Vuolijoen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Suolahti ed. Setälän kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, kyky, ansio ja koeteltu kansalaiskunto.” Kutsun tätä ed. Suolahden ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Hakikila ed. Ryömän kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat, taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Hakikilan ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Estlander ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, ansio, kokemus ja koeteltu kansalaiskunto”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. — Edelleen on ed. Vuolijoki ed. Huplin kannattamana ehdottanut pykälän sanamuodoksi: „Yleiset ylennysperusteet valtion virkoihin ovat taito, tarmo ja koeteltu kansalaiskunto”. — Lopuksi on ed. Juutilainen ed. Vuorimaan kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevassa pykälässä sana „kokemus” poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Juutilaisen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Vuolijoen ehdotusten välillä; se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. Suolahden ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. Juutilaisen ehdotusta vastaan; se joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi ed. Hakikilan ehdotusta vastaan ja se joka tässä äänestyk-

sessä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: Ensinnä on äänestettävä ed. Estlanderin ja ed. Wuolijoen ehdotusten välillä.

1) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittoa on ed. Wuolijoen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Wuolijoen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Wuolijoen ja ed. Suolahden ehdotusten välillä.

2) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Suolahden ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittoa on ed. Wuolijoen ehdotus hyväksytty,

Äänestyksessä annetaan 75 „jaa”- ja 110 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Wuolijoen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Wuolijoen ja edustaja Juutilaisen ehdotusten välillä.

3) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Juutilaisen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittoa, on ed. Wuolijoen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Wuolijoen ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys ed. Wuolijoen ja ed. Hakkilan ehdotusten välillä.

4) Ken tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Hakkilan ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittoa, on ed. Wuolijoen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 105 „jaa”-ääntä ja 81 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Hakkilan ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Hakkilan ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

5) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Hakkilan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 53 „jaa”-ääntä ja 131 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän sanamuodolleen sellaisena kuin ed. Hakkila sen oli ehdottanut.

87 §.

Keskustelu:

Ed. Mantere: Ehdotan, että nyt käsiteltävänä olevan 87 §:n viimeinen eli 7:s kohta saisi seuraavan muodon: „Lähettiläät ja lähetetyt konsulit valtioneuvoston esityksestä”, joten siis tästä kohdasta poistettaisiin sanat „Suomen” ja „ulkovaltain luona”. Ehdotukseni ei asiallisesti, niinkuin heti huomaa, poikkea suuren valiokunnan mietinnöstä, mutta saisi tarkottamani kohta ehdottamallani tavalla muutettuna kielellisesti paremman muodon.

Puhemies: Pyytäisin ystävällisesti, että eduskunta rauhoittuisi. On aivan mahdotonta tässä kuulla eri osissa salia, mitä puhujat lausuvat.

Ed. Kotonen: Pyydän saada kannattaa ed. Mantereen ehdotusta.

Ed. Setälä: Minä uudistan sen ehdotuksen, jonka olen tehnyt neljännessä vastalauseessa, että seitsemännessä kohdassa pyyhittäisiin sanat „valtioneuvoston esityksestä”, ja lisäksi ehdotan myös viidennessä kohdasta poistettavaksi sanat „valtioneuvoston esityksestä”. Tämä on nähtävästi jälkeenä hallitusmuotoesityksen vanhemmilta asteilta, johon ehdotukseen vielä sisältyi niin sanottu kabinettiesittely: muutamat asiat olivat presidentille esiteltävät ainoastaan yhden tai kahden ministerin saapuvilla ollen. Silloin oli tietysti merkityksensä sanoilla: „valtioneuvoston esityksestä”. Mutta nyt käsillä olevan ehdotuksen mukaan presidentti tekee kaikki päätöksensä valtioneuvostossa, ja asiain järjestys on tietysti se, että asianomainen ministeri esittelee asian ja valtioneuvoston jäsenet voivat joko yhtyä häneen tai ilmoittaa eriävän mielipiteensä. Määräystä: „valtioneuvoston esityksestä” ei siis nyt enää tarvita, koska ratkaisu tapahtuu valtioneuvoston istunnossa ja siis valtioneuvoston vaikutus nimityk-

seen on taattu. Ehdotan näinollen sekä viiden-
nestä että seitsemännestä kohdasta poistettavaksi
sanat „valtionneuvoston esityksestä”.

Ed. J o u k a h a i n e n: Pyysin puheenvuoroa
kannattaakseni ed. Mantereen ehdotusta.

Ed. R. E r i c h: Kannatan ed. Setälän ehdo-
tusta.

Ed. R y ö m ä: Jos tämä pykälä tässä muo-
dossa hyväksytään, niin jää presidentille kaik-
kein tärkeimpien virkamiesten nimitysoikeus.
Minä uskallan senvuoksi ehdottaa, että tämä ni-
mitysoikeus siirretään valtioneuvostolle, ja eh-
dottaisin tämän pykälän alotettavaksi sanoilla:
„Valtioneuvosto nimittää”, ja sen mukaan viiden-
nestä ja seitsemännestä kohdasta poistettavaksi
sanat „Valtioneuvoston esityksestä”.

Ed. K o t o n e n: Minä tahtoisin ed. Ryömältä
kysyä, onko hänen tarkoituksensa, että valtio-
neuvosto nimittäisi niinkuin 6 kohdan mukaan
tulisi olemaan laita, jos ed. Ryömän ehdotus hy-
väksyttäisiin, myöskin presidentinkanslian virka-
miehet?

Ed. T ö r m ä: Minä kannatan ed. Ryömän
tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed.
Mantere ed. Kotosen kannattamana ehdottanut
pykälän 7:lle kohdalle seuraavan sanamuodon:
„lähettiläät ja lähetetyt konsulit valtioneuvoston
esityksestä”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Mante-
reen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Setälä ed.
Erichin kannattamana ehdottanut, että niin hyvin
5 kuin 7 kohdasta poistettaisiin sanat „Valtio-
neuvoston esityksestä”. Kutsun tätä ehdotusta
ed. Setälän ehdotukseksi. Edelleen on ed. Ryö-
mä ed. Törmän kannattamana ehdottanut, että
pykälän alussa sana: „presidentti” vaihdettaisiin
sanaksi „valtioneuvosto” ja että pykälän 5 ja 7
kohdasta sanat „valtioneuvoston esityksestä”
poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryö-
män ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Esitän hyväksyttäväksi seuraa-
van menettelytavan äänestyksessä. Ensin toimi-
tetaan äänestys ed. Mantereen ehdotuksen ja suu-
ren valiokunnan mietinnön välillä. Tämän jäl-

keen äänestetään suuren valiokunnan mietinnön
ja ed. Ryömän ehdotuksen välillä. Jos ed. Ryö-
män ehdotus tulee hyväksytyksi, raukeaa äänes-
tys ed. Setälän ehdotuksesta, koska se silloin on
tullut hyväksytyksi. Jos taas ed. Ryömän eh-
dotus tulee hylätyksi, äänestetään erikseen suu-
ren valiokunnan mietinnön ja ed. Setälän ehdo-
tuksen välillä.

Menettelytapa hyväksytään.

P u h e m i e s: On siis ensiksi äänestettävä
suuren valiokunnan mietinnön ja ed. Mantereen
ehdotuksen välillä.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdo-
tuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voi-
taa on ed. Mantereen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 38 „jaa”-ääntä ja 139
„ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänes-
tyksessä hyväksynyt ed. Mantereen ehdotuksen.
Nyt on toimitettava äänestys ed. Ryömän ehdo-
tuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdo-
tuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei”
voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänes-
tyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan mie-
tinnön. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava
suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Setälän eh-
dotuksen välillä.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdo-
tuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei”
voittaa, on ed. Setälän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänes-
tyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdo-
tuksen.

88, 89 ja 90 §:t hyväksytään järjestänsä kes-
kustelutta.

Puhemies: Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Ryömän tekemästä ehdotuksesta, jonka hän teki pykälää n:o 85 käsiteltäessä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy §:t 85, 87, 88, 89 ja 90 sellaisina, kuin ne on edellisillä päätöksillä hyväksytty, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä nyt esillä olevat pykälät sellaisina, kuin ne on edellisillä päätöksillä hyväksytty.

91 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Det förefaller som om lantdagen skulle komma att programenligt begå alla de fel, som pläga förekomma vid antagande av en vittgående demokratisk och republikansk statsform. Ett sådant fel är det att göra tjänstemännens ställning beroende och osäker och därigenom uppamma en dålig tjänstemannaklass. De bestämmelser, som utskottets förslag innebär, innefattar ett utomordentligt stort ingrepp i enskilda medborgares rätt och välfärd. Genom desamma skulle godtycket i själva verket upphöjas till norm i fråga om förhållandet mellan staten och dess tjänstemannakår. Jag ber att få förorda antagande av detta lagrum i överensstämmelse med första reservationen.

Ed. Ryömä: Sen kannan mukaisesti, jonka otin yleensä näihin virkamiespykäliin nähden, katson, että tämän pykälän ensimmäiseen ja kolmanteen momenttiin sisältyvät määräykset soveltuvat paremmin siihen lakiin, joka näistä asioista tullaan säätämään. Ehdottaisin senvuoksi näiden 1 ja 3 momentin poistamista, jonka jälkeen toisessa momentissa oleva sana „muiden” myöskin jäisi pois.

Ed. Halmé: Pyydän kannattaa ed. Ryömän ehdotusta.

Ed. von Born: Jag ber att få understöda ldgm Estlanders förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdotta-

nut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Kaikille tuomareille ja oikeudenkäyntilaitosten virkamiehille olkoon turvattu se oikeus, ettei heitä voida muuten kuin laillisen tutkimuksen ja tuomion nojalla julistaa virkaansa menettäneiksi; älköön heitä myöskään ilman omaa suostumustaan toiseen virkaan siirrettäkö paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudestaanjärjestelystä. Sama olkoon laki muihin virkamiehiin nähden, jotka asetetaan virkaansa valtakirjalla, lukuunottamatta kuitenkaan niitä, jotka presidentti virkaehdotuksesta nimittää, sekä niitä, jotka ottavat osaa lääninhallintoon, kuin myös valtion kantomiehiä. Heidät voidaan erottaa virastaan, milloin presidentti tahi se viranomainen, jolla on nimitysoikeus, havaitsee yleisen edun sitä vaativan. Siten erotetulla on oikeus saada säädetty eläke ikä- ja palvelusvuosiensa mukaan; olkoon kuitenkin velvollinen rupeamaan toiseen samanlaiseen virkaan, kun hänelle sitä tarjotaan.” Pykälän loppuosa esityksen 3 ja 4 momentin mukaan. Kutsun tätä ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Ryömä ed. Hälmeen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevasta pykälästä 1 momentti poistettaisiin; sen jälkeen tulisivat seuraavat sanat: „Virkamiesten oikeudesta pysyä virassaan säädetään erityisessä laissa.” 3 momentti poistettaisiin ja 4 momentti tulisi olemaan semmoisena kuin valiokunnan ehdotuksessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Ryömän ehdotusten välillä ja se joka niistä voittaa asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen äänestää „jaa”, jos „ei” voittaa on vastaehdotukseksi hyväksytty ed. Ryömän ehdotus.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan hyväksynyt ed. Estlanderin ehdotuksen. Tämän jäl-

keen on äänestys toimitettava suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Estlanderin ehdotuksen välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

92 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Minä ehdotan tämän pykälän hyväksyttäväksi siinä muodossa kuin se on perustuslakivaliokunnan mietinnössä, joka merkitsee sitä, että tämän pykälän 2 ja 3 momentti suuren valiokunnan ehdotuksesta poistettaisiin.

Ed. R. Erich: Jos poistettaisiin 3 momentti, niin tämä säännös jäisi epätäydelliseksi. Olen pitänyt sitä huomattavana ansiona ja etuna, että tuo 3 momentti saatiin tähän säännökseen lisätyksi, sillä ilman sitä tämä lainkohta, niinkuin sanoin, olisi jäänyt epätäydelliseksi. Se periaate, joka 3 momentissa lausutaan, on aivan oikea ja niiden periaatteiden mukainen, joita nykyisessä valtiossa yleensäkin noudatetaan. Toivon siis, että eduskunta ei ryhdy tällaista aiheetonta muutosta tähän pykälään tekemään, vaan hyväksyy sen muuttamatta.

Ed. Paasivuori: Minä kannatan ed. Ryömän ehdotusta.

Ed. Itkonen: Minä luovun.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Paasivuoren kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin sillä on perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 101 „jaa”-ääntä ja 81 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 93 § sekä 10 luvun nimike hyväksytään keskustelutta.

94 §.

Keskustelu:

Ed. Suolahti: Tämä pykälä, joka suurella valiokunnassa lisättiin hallitusmuotoon, on tulos sovitteluista, joissa on koetettu sulattaa yhteen kahta eri katsantotapaa presidentin vaaliin nähden. Se on läheisessä yhteydessä 23 §:n kanssa, jonka se ryhmä, jota minä edustan, oli toivonut muutettavaksi sellaiseksi, kuin se on muodostettu neljännessä vastalauseessa. Kun eduskunta kuitenkin ei ole hyväksynyt 23 §:ää tässä muodossa eikä siis niitä edellytyksiä tällä hetkellä ole olemassa, joilla kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä yksimielisyyden saavuttamiseksi katsoi voivansa suostua ehdotukseen ensimmäisen presidentin vaalin järjestelystä, ehdotan, että 94 § hylättäisiin.

Ed. Estlander: Såsom den föregående talaren meddelade och såsom det redan tidigare förljudits, utgör tillkomsten av denna paragraf och dess innehåll resultatet av en kompromiss. Jag känner för min del ingenting närmare om denna kompromiss. Den har icke skett offentligen, och den lämpar sig kanske icke heller för offentligheten. För min del måste jag också, ehuru lätt förstått av andra skäl än den föregående talaren yrka på paragrafens uteslutande. On det på goda grunder har fästs vikt vid att presidenten skall väljas av folket oberoende av folkrepresentationen, så synes det dock icke kunna gillas, att man vid den första och kanske viktigaste tillämpningen av denna sats övergiver själva grundsatzen och inslår just det förfarande, som man har i princip förkastat. Det kan väl icke betecknas såsom annat än att giva en örfil åt sitt eget sunda förnuft.

Ed. P. Virkkunen: Kannatan ed. Suolahden ehdotusta käsittelynalaisen pykälän poistamisesta.

Ed. Schuman: Jag ber endast att få uppmärksamgöra stora utskottet vid den fortsatta be-

handlingen av ärendet på ett uttryck i den svenska texten, som visserligen är svenskt, men icke desto mindre icke är riktigt. Där talas om „ovillkorlig röstövertikt”. Det bör på svenska heta „absolut röstövertikt”.

Ed. Manner: Se seikka, että kokoomuspuolueen taholta nyt on ilmoitettu, jotta ei sitä sovitte- luehdotusta, joka aikanaan tuli tehdyksi tämän 94 §:n ja 23 §:n suhteen, nyt enää voitaisi hyväksyä, osoittaa, että kokoomuspuolueen taholta ei sittenkään tahdota pysyä edes niissä sopimuksissa, mitä tässä on saatu aikaan. Senjälkeen kuin 23 § on tullut hyväksytyksi siinä muodossa, että sen mukaan presidentin vaali toimitetaan valitsijamiesten kautta normaaliolosuhteissa, tahtoo kokoomuspuolue luopua tuosta sovinnon tapaisesta, joka on saatu aikaan ja saada nyt aikaan, etteivät ensimmäisetkään presidentinvaalit tulisi toimitettua eduskunnan kautta. Tämä mielestäni ei ole suoraa peliä.

Ed. Ryömä: Tämän pykälän kautta näyttää keskusta tahtoneen pelastaa jälelle sen periaatteen, jonka he oikeastaan ovat pitäneet oikeana, nimittäin että eduskunnan pitäisi valita presidentti. Pidän sitä päätöstä, joka tehtiin 23 §:n yhteydessä, jossa luovuttiin tästä itsessään oikeasta periaatteesta, erittäin onnettomana. Edustaja Suolahden täällä esittämä lausunto osoittaa myös toisaalta, kuinka heikolle pohjalle ja kuinka mahdollon ja kevytmielisesti tehty keskustan kompromissi on ollut. Minä en kyllä tässä yhteydessä tahdo vastustaa tämän pykälän ottoa, koska se, niinkuin sanottu, joka tapauksessa pelastaa tähän sen periaatteen, josta mahdollisesti vastaisuudessa voidaan pitää kiinni. Mutta minä kuitenkin toivoisin nyt tämän jälkeen, kun on nähty, että tällä kompromissilla ei ole ollut mitään tulosta, että suuressa valiokunnassa vielä koetettaisiin saada 23 § siihen muotoon kuin se oli perustuslakivaliokunnan mietinnössä, jolloinkaan 94 § kokonaan raukeaisi.

Ed. P. Virkkunen: Minua ihmetyttää ed. Mannerin lausunto. On vaikea ajatella lojaalisempaa ja suurempaa menettelyä tämän asian käsittelyssä, kuin mitä se ryhmä, johon minulla on kunia kuulua, on pitkin aikaa koettanut harjoittaa. Me olemme sekä yleiskeskustelussa että yksityiskäsittelyssä mielestämme varsin voimakkaasti edustaneet 23 §:n suhteen 4 vastalauseen ehdotusta muuttamattomana. Ja me olemme painostaneet juuri sitä, että 4 vastalauseen ehdotus tässä kohdassa on muuttamattomana hyväksyttävä.

Ed. Niukkanen: Tämä keskustelu on saatanut minut vakuutetuksi yhä enemmän siitä, että sittenkin vielä olisi suuren valiokunnan asetettava sille kannalle, että hyväksyttäisiin presidentin vaaliin nähden perustuslakivaliokunnan mietintö.

Ed. Kaila: Minä pyydän saada ilmoittaa, että tulen ainakin äänestämään 94 §:n puolesta sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Suolahti ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut, että nyt esilläoleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Suolahden ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Suolahden ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 141 „jaa”- ja 33 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Kun päätös oli julistettu lausuu

Ed. Hornborg: Jag anser mig böra meddela att, såvitt jag kan förstå, den sedvanliga omröstningssignalen tyvärr denna gång hade bortfallit, d. v. s. den hade icke givits före den öppna omröstningen, utan först före den slutna. Det därav föranledda missförståndet ledde till, att ett antal lantdagsmän icke kom att delta i omröstningen.

95 §.

Keskustelu:

Ed. Roos: Jag hemställer, huruvida det icke vore rättare att nu upptaga till behandling § 2, som lämnades öppen, innan vi gå till § 95.

Puhemies: Jag får meddela Idgm Roos, att ett sådant förfarande skulle vara mot lantdagens tidigare beslut. (Saan ilmoittaa ed. Roosille, että

sellainen menettely olisi eduskunnan ennen tekmää päätöstä vastaan.)

95 § hyväksytään.

11 luvun nimike hyväksytään.

2 §.

Keskustelu:

Ed. M. Erich: Minä pyytäisin ehdottaa, että toinen pykälä hyväksyttäisiin perustuslakivaliokunnan mietintöön liittyvän 4 vastalauseen mukaisesti ja että se niinmuodoin saisi seuraavan sanamuodon:

„Kaikki julkinen valta Suomessa perustuu kansaan, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta ja joka valitsee valtakunnan esimiehen.

Eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaa yhdessä valtakunnan esimiehen kanssa ja on muutenkin valtiovallan harjoittamisesta osallisena sillä tavoin kuin perustuslaissa määrätään. Eduskunnan järjestysmuodosta ja tehtävistä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä.

Valtakunnan esimiehelle on uskottu ylin hallitusvalta. Sen ohessa on valtion yleistä hallitusta ja eri hallintoa harjoittamaan johtoa varten oleva valtioneuvosto, johon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä ministereitä.

Tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.”

Riippumatta siitä, tuleeeko tämä pykälä hyväksytyksi 4 vastalauseen mukaisessa muodossa, rohkenen ehdottaa, että tässä pykälässä ja kaikissa muissa säädettävän lain kohdissa, joissa puhutaan valtakunnan päämiehestä, käytettäisiin presidentti-nimen asemasta nimitystä valtakunnan esimies. Kun täällä jo aikaisemmin on otettu, että persidentti-nimi olisi vaikea lausua usealle suomalaiselle ja että tämä nimi ei muutenkaan täysin vastaa tarkoitustaan, se kun suomenkielille käännettynä merkitsee oikeastaan vain „edessäistuja”, en katso tarpeelliseksi lähemmin perustella tätä ehdotusta.

Ed. Estlander: Under åberopande av vad jag har uttalat i första reservationen ber jag att få förorda den lydelse, som stadgandet däri har.

Ed. Ryömä: Pykälän 1 momentissa on aivan oikein sanottu, että valtiovalta kuuluu kansalle, jota edustaa eduskunta eikä mikään muu.

Tämän lauseen loppuosa on otettu suoraan valtiopäiväjärjestyksestä. Minä olisin kuitenkin ehdottanut lyhyemmän muodon, „jota edustaa eduskunta”. 2 momenttiin nähden olisin sitä mieltä, että lainsäädäntövalta on kokonaan kuuluva eduskunnalle. Mutta kun tämä asia hallitusmuotoehdotuksessa on säädetty toisin, niin täytyy tämä momentti hyväksyä mietinnössä olevassa muodossa. 3 momentissa tahtoisin näkyviin sen, että valtioneuvostolle myöskin jaetaan ylin toimeenpaneva valta yhdessä tasavallan persidentin kanssa, ja ehdottaisin siten momentille seuraavan muodon: „Ylintä toimeenpanevaa valtaa käyttää presidentti yhdessä valtion yleistä hallitusta varten olevan valtioneuvoston kanssa, johon kuuluu pääministeri ja tarpeellinen määrä ministereitä”. 4 momentissa ovat sanat „riippumattomat tuomioistuimet”. Tämä periaate on alunpitäen katsottava kai oikeaksi, että tuomioistuimet eivät riippuisi mistään muusta kuin laista. Käytännössä on kuitenkin tultu siihen, että tuomioistuimet ovat olleet kaikkea muuta kuin riippumattomia. Se on saatu nähdä aikaisempina laittomuusvuosina, se on saatu nähdä aivan vereksinä tapauksina viime ajoilta. Minusta tällaisen tyhjän lauseparren ottaminen tähän pykälään on sen puolesta jo sinänsäkin tarpeetonta. Katson toiselta puolen, että siinä tapauksessa, että kansanvalta tahi, sanotaan sosialidemokratia, tulisi maassa hallitsemaan, riippumattomat porvarilliset tuomioistuimet todennäköisesti voisivat hyvinkin paljon jarruttaa erinäisissä tapauksissa. Minä siis ehdotan poistettavaksi sanan „riippumattomat” 4 momentista. Ehdotan siis tälle pykälälle sitä muotoa, missä se on toisessa vastalauseessa, kuitenkin että 1 momentin toinen osa jää pois, sitä vastaava määräys kun jo on tullut 17 pykälään.

P u h e m i e s: Siis ensimmäinen lause päättyisi sanoihin, „jota edustaa eduskunta”.

P u h u j a: Niin.

Ed. Sch a u m a n: Det har visst undgått herr M. Erich, att andra meningens i 2 mom. enligt 4 reservationen redan har blivits antagen på ett annat ställe, nämligen i § 17. Oberoende av denna anmärkning ber jag att få förorda godkännande av stora utskottets förslag.

Ed. K o k k o: Minusta ed. M. Erichin lausunto täällä todistaa, että hän vielä kovasti riippuu kiinni monarkiasta, kun hän tahtoo toisen

pykälän 1 momentin kuuluvaksi, että kaikki julkinen valta Suomessa perustuu kansaan, siis silloin olisi sen mukaan vielä toinenkin valta, joka hoitaa maan asioita. Myöskin hänelle oli rakas sana „esimies”.

Kun monien seuloimisien perästä suuren valiokunnan mietinnön 2 § saatiin onnistuneeseen muotoon, niin ei pitäisi ruveta enää sitä horjuttamaan.

Ed. H a l m e: Minä kannatan ed. Ryömän ehdotusta.

Ed. R y ö m ä: Mitä tulee valtion päämiehen nimitykseen, onko se oleva „presidentti” vai vastaava suomalainen „esimies”, on tässä otettava huomioon jo vakiintunut käytäntö. Puhutaanhan Amerikan presidentistä, Ranskan presidentistä ja Sveitsin presidentistä j. n. e. Minusta ei voida ottaa kielenkäyttöön enää Amerikan esimies, Ranskan esimies ja sillä tapaa. Nimitys tasavallan presidentti on vakiintunut käsite ja sitä ei ole sen vuoksi mitään syytä lähteä muuttamaan.

Ed. J u u t i l a i n e n: Pyydän saada kannattaa ed. M. Erichin ehdotusta että presidenttisana muutettaisiin esimieheksi. Olen sillä kannalla, jolla olen alkusinkin ollut. Täällä kyllä minulle heti sanotaan, että se on yksityinen kantani ja niin se taitaa ollakin, ryhmään nähden. Minusta ei tarvitsisi muokalaista koristetta ottaa Suomen valtakunnan esimiehen nimeksi.

Ed. v o n B o r n: Jag förenar mig om hr Estlanders förslag, som enligt min uppfattning utgör den riktigaste och fullständigaste formuleringen av föreliggande paragraf.

Ed. H o m é n: Minusta olisi ollut toivottava jos laki olisi tullut semmoiseksi että todellakin olisi voinut sanoa että Suomen kansaa edustaa sekä eduskunta että presidentti. Mutta koska laki on tullut semmoiseksi, että eduskunta määrää lopullisesti kaikki, niin minusta tämä toisen pykälän ensimmäinen kohta suuren valiokunnan mietinnössä on aivan oikea.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. M. Erich ehdottanut, että esillä oleva pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Kaikki julkinen valta Suomessa perustuu kansaan, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta, ja joka valitsee

valtakunnan esimiehen. Eduskunta käyttää lainsäädäntövaltaa yhdessä valtakunnan esimiehen kanssa ja on muutenkin valtiovallan harjoittamisesta osallisena sillä tavoin kuin perustuslaissa määrätään. Eduskunnan järjestysmuodosta ja tehtävistä säädetään valtiopäiväjärjestyksessä. Valtakunnan esimiehelle on uskottu ylin hallitusvalta. Sen ohessa on valtion yleistä hallitusta ja eri hallintohaarain johtoa varten oleva valtioneuvosto, johon kuuluu pääministeri ja tarvittava määrä ministereitä. 4 mom. valiokunnan mietinnön mukaan.” Tätä ehdotusta ei ole kannatettu, joten se raukeaa. Edelleen on ed. M. Erich ehdottanut että nyt esilläolevassa lakiehdotuksessa sana „presidentti” muutettaisiin sanaksi „valtakunnan esimies”. Tätä ehdotusta, jota ed. Juutilainen on kannattanut, kutsun ed. Erichin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut esillä olevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle ja sitä käyttävät valtiovallan elimet sillä tavoin kuin tässä hallitusmuodossa on säädetty; lainsäädäntövaltaa käyttää sikäli kun sitä ei ole luovutettu ylempiasteisen paikallisen itsehallinnon elimille, eduskunta yhdessä tasavallan presidentin kanssa; verotusoikeus kuuluu eduskunnalle koko valtakuntaan nähden sekä itsehallinnon elimille niiden alueille; ylin toimeenpaneva valta sekä yleisen hallituksen johto on uskottu tasavallan presidentille, joka sitä käyttää valtioneuvoston avustamana; tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa Korkein oikeus ja Korkein hallinto-oikeus.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Ryömä ed. Halmeen kannattamana ehdottanut seuraavan sanamuodon: „Valtiovalta Suomen tasavallassa kuuluu Suomen kansalle, jota edustaa eduskunta. Lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta. Ylintä toimeenpanevaa valtaa käyttää presidentti yhdessä valtion yleistä hallitusta varten olevan valtioneuvoston kanssa, johon kuuluu pääministeri ja tarpeellinen määrä ministereitä. Tuomiovaltaa käyttävät tuomioistuimet, ylimmässä oikeusasteessa Korkein oikeus ja Korkein hallinto-oikeus.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Koska ed. Erichin ehdotus on sellainen että se saattaa tulla hyväksytyksi, riippumatta siitä, minkä sisältöiseksi pykälä muuten hyväksytään, niin on sopivinta ensin äänestää muista ehdotuksista ja sitten vasta erikseen

siitä. Esitän senvuoksi hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan äänestyksessä. Ensin äänestetään ed. Estlanderin ja ed. Ryömän ehdotusten välillä. Joka tässä äänestyksessä voittaa asetetaan vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan; ja lopuksi äänestetään ed. Erichin tekemästä ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Estlanderin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Ryömän ehdotus.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Estlanderin ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Estlanderin ehdotuksen ja suuren valiokunnan mietinnön välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen. Tämän jälkeen on toimitettava äänestys ed. Erichin ehdotuksesta.

3) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Erichin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

I luvun nimike, lakiehdotuksen johtolause ja lakiehdotuksen nimike esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Estlanderin tekemästä ja ed. Procopén kannattamasta ehdotuksesta, että eduskunta hylkäämällä perustuslakivaliokunnan mietinnön lausuisi, ettei eduskunta ole nyt voinut hyväkyä esitystä.

Puhemiehen esityksestä aiheutuu seuraava

Keskustelu:

Ed. P. Virkkunen: Tulkittaessa valtiopäiväjärjestyksen määräyksiä siitä järjestyksestä, jossa eduskunta harjoittaa lainsäätämistointaan, on eduskunnan ensimmäisen puhemiehen ajoilta vaikiintunut se tulkinta V. J:n 57 §:lle, että toisen käsittelyn lopussa voidaan jo ennakkolisesti päättää lakiehdotuksen hylkäämisestä. Auktoriteetit ovat selittäneet tämän tulkinnan oikeaksi eikä minullakaan ole mitään sitä vastaan sanottavana. Kumminkaan on tiedä, onko aikaisemmin esiintynyt sellaista tapausta, joka nyt on esillä, että näet perustuslakiehdotus jo toisessa käsittelyssä ehdotetaan hyljättäväksi ja että siitä nyt olisi äänestettävä. Tapaus on erikoinen ja komplisoitu siinä, että perustuslakiehdotuksen hyväksyminen tai hylkääminen samoilla valtiopäivillä on riippuvainen kiireelliseksi julistamisesta, joka viimeksi mainittu ratkaisu kuitenkin saattaa tapahtua vasta kolmannessa käsittelyssä; mutta nyt olisi mahdollinen hylkääminen jo päätettävä kiireelliseksi julistamisesta riippumatta. Minulla on epäilyksiä, voidaanko äänestystä hylkäämisestä ollenkaan toimittaa perustuslakiasisassa sen ollessa tällä asteella. Minusta tuntuu tällainen menettely muodottomalta, mutta minun on myöntäminen, etten ole varma asiassa. Mutta olenkin pyytänyt puheenvuoroa varsinaisesti saadakseni sanotuksi, että jos herra Puhemies laskee ed. Estlanderin hylkäämisehdotuksen äänestyksen alaiseksi, niin joka tapauksessa minä pidän tulevaa äänestystä, joka nyt on erillään kiireelliseksi julistamisesta, aivan mahdollisena enkä sille anna mitään ennakkomerkitystä siihen nähden, mikä on oleva tämän lakiehdotuksen lopullinen kohtalo. Omasta puolestani pidätän itselleni oikeuden siinä asiassa tehdä lopullisen ratkaisuni vasta kolmannessa käsittelyssä.

Ed. von Wendt: Jag är i huvudsak förekommnen av den senaste talaren och skulle på det livligaste beklaga om jag på grund av de ändringar stora utskottets förslag erfarit måste rösta emot förevarande lagförslag.

Ed. Estlander: Oberoende av de skäl, som ldgm. Virkkunen framhållit och som jag anser förtjänta av stort beaktande, ber jag få hemställa, att det av mig väckt förslaget dock icke upptages förrän vi i andra läsnings slutbehandlat betänkandet. På grund av de ändringar, som vidtagits, återgår lagförslaget till behandling i stora utskottet, och först sedan det definitivt blivit i andra läsnings genom specialbehandling fast-

ställt synes mig att de frågor uppkomma, som här av lđgm. Wirkkunen väckts.

Ed. T ö r m ä: Siihen nähden, että toinen lukeminen on vielä loppuun suorittamatta, tuntuu minusta aivan mahdolltomalta, että asiasta voitaisiin nyt äänestää sillä tavalla, kuin tässä on ehdotettu.

Ed. R i t a v u o r i: Minulla on se käsitys, että se esitys, minkä puhemies teki, oli oikea. Ed. Estlanderin ehdotuksesta on äänestettävä nyt eikä senjälkeen, kun asia on palannut suuresta valiokunnasta.

Ministeri A l k i o: Minulla on myöskin se käsitys, että asiasta ei tällä kertaa voi äänestää, vaan vasta sitten, kun toinen käsittely on loppuun suoritettu.

Ed. P. V i r k k u n e n: Minä myönnän, että tämäkin kysymys, millä toisen käsittelyn asteella mahdollinen äänestys lakiehdotuksen hylkäämisestä on suoritettava, on epäselvä, olen kuitenkin herra puhemiehen kannalla siinä, että jos äänestys toimitetaan, jota minä puolestani epäilen, niin se on toimitettava tällä asteella siitä syystä, että myöskin eduskunnan mahdollisesti hylkäävästä päätöksestä on suurella valiokunnalla oleva tilaisuus lausua ajatuksensa. Jos tämä äänestys lykätään siksi, kunnes asia on palautettu suuresta valiokunnasta, niin valiokunnalla ei silloin enää ole tilaisuutta lausua mitään siitä, koska ainoastaan yksi palauttaminen suureen valiokuntaan on mahdollinen. Tosin on vähemmän muotojenmukaista sekin, että eduskunta tekisi hylkäävän päätöksensä lakiehdotuksesta, joka vielä ei ole lopulliseen muotoonsa saatettu, mutta siihen nähden, että tämäkin päätös on ennakkollinen, se kuitenkin voinee tulla kysymykseen.

Ministeri A l k i o: Vika on ymmärtääkseni siinä, että ehdotus hylkäämisestä on tehty ennen aikojaan. Se olisi joka tapauksessa uudistettava silloin, kun asia tulee kolmanteen käsittelyyn. Mitä tulee siihen, että asia menisi suureen valiokuntaan siinäkin merkityksessä, että suuri valiokunta saisi tästä äänestyksen tuloksesta lausua mielipiteensä, sitä en minä pidä mahdollisena.

Ed. T o r p p a: Minä pyydän ilmoittaa olevani kaikin puolin samalla kannalla kuin ministeri Alkio, sillä minä en sellaista tapausta tunne, että kesken asian käsittelyn ryhdyttäisiin äänestämään siitä, hylätäänkö ehdotus vai hyväksytäänkö.

Ed. E s t l a n d e r: Att ett förslag av den beskaffenhet som jag tillåtit mig framställa kunnat och bort väckas just under den allmänna diskussionen, står utom allt tvivel och kan styrkas med otaliga precedensfall från såväl denna som tidigare lantdagar. Men däremot synes det mig vara klart, såsom jag även tidigare har framhållit, att detta förslag om förkastande kommer under omröstning först sedan det genom detaljbehandlingen fastställts, vad det är man vill förkasta eller antaga; och detta kan ej ske innan andra läsningen slutförts, d. v. s. innan genom detaljbehandlingen blivit klart vad man förkastar eller antager. Jag vet ej varav det skulle framgå, att stora utskottet bör sättas i tillfälle att uttala sig om ett beslut av lantdagen att förkasta ett lagförslag. Jag finner intet stöd för ett sådant förfarande.

Ed. K o t o n e n: Myöskin minä olen sitä mieltä, ettei päätöstä lakiehdotuksen hylkäämisestä voida tehdä ennen, kuin asian toinen käsittely on loppunut. Minä en tiedä, mitä suuri valiokunta voisi tällaisesta äänestyksestä tai hylkäävästä tai hyväksyvästä päätöksestä lausua, sillä onhan mahdollista, että suuri valiokunta vielä itse tekee lakiehdotukseen muutoksia ja silloin ei tämä lausunto sisältäisi muuta, kuin että jos eduskunta hyväksyisi lakiehdotuksen sellaisena, kuin se alkaneessa toisessa käsittelyssä on sen hyväksynyt, niin on sen koko ehdotus hyväksyttävä tai hylättävä. Mutta tällainenhan lausunto tietysti on nonsens.

Ed. P r o c o p é: Såvitt jag kan förstå föreligger vid andra behandlingen till grund för behandlingen stora utskottets utlåtande i sin helhet. Jag kan ej fatta, huru då lantdagens rätt att uttala sig om detta utlåtande icke skulle hänföra sig till det samma i dess helhet, utan endast om detaljer, innan betänkandet återgår till stora utskottet för förnyad behandling. Enligt min uppfattning hade talmannen fullkomligt rätt, då han framställde proposition om det av lđgm Estlander gjorda förslaget.

Ed. R y ö m ä: En voi käsittää, kuinka voidaan toisen lukemisen kestäessä lähettää suureen valiokuntaan ratkaistavaksi kysymys siitä, onko joku lakiehdotus hylättävä tai hyväksyttävä.

Ed. H o m é n: Jos se nyt hylätään, niin se voi olla mahdollista, mutta minusta tuntuu hyvin kummalliselta, että voisi kokonaisuudessaan tätä ehdotusta hyväksyä, kun on monta pykälää, joista

useita ei voi hyväksyä. Kyllä minä pyytäisin, ettei äänestystä nyt toimitettaisi.

Ed. Rytö: Minä puolestani yhdyin myöskin niihin, jotka katsovat, että päätöstä ei voida nyt tehdä. 57 §:n 3 momentissa sanotaan, että „toisessa käsittelyssä esitellään suuren valiokunnan mietintö ja eduskunta ryhtyy lakiehdotusta tutkimaan ja tekee päätöksen kustakin sen erikohdasta”, jonka jälkeen se lähetetään suureen valiokuntaan ja suuri valiokunta voi sitten ehdottaa lakiehdotuksen hylättäväksi. Siis jos toisessa käsittelyssä ylimalkaan voidaan päättää lakiehdotuksen hylkäämisestä, voi se minun käsittäkseni tapahtua vasta senjälkeen, kun se on suuresta valiokunnasta palannut.

Ed. Wuorimaa: Minä olen samaa mieltä pidettävä, että tämä on vasta toinen käsittely, joka ei vielä ole päättynyt ja se on valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan lähetettävä sanamuodoltaan semmoisena, kuin se eduskunnan päätöksellä on hyväksytty, takaisin suureen valiokuntaan, jonka tulee puoltaa ehdotusta semmoisenaan tai muutettuna tai esittää se hylättäväksi. Semmoinen ehdotus siis, mitä ed. Estlander täällä teki, ei sovi äänestysenalaiseksi ollenkaan tällä kertaa esittää.

Ed. Procopé: Gentemot ldgm. Ryti ber jag få framhålla, att ordalydelsen i § 57 därom, att lantdagen äger fatta beslut om varje särskild punkt i förslaget, icke kan hava avgörande betydelse. De måste läsas i samband med föregående ord: „Lantdagen ingår i prövning av lagförslaget.” Tillägget „om varje särskild punkt däri” beror på att detta andra mom. står i motsatsförhållande till första mom., som handlar om första läsningen, där lagförslaget icke behandlas punkt för punkt.

Ed. Kotonen: Käytännössä voi kyllä tapahtua ja on usein tapahtunutkin, että toisessa käsittelyssä eduskunta hylkää kaikki pykälät, että suureen valiokuntaan ei siis lähetetä muuta kuin oikeastaan tyhjä ehdotus. Mutta tämä hylkääminen on tapahtunut yksityiskohtaisessa käsittelyssä, enkä minä luule, että käytännössä on sattunut tapausta, jolloin kesken toisen käsittelyn olisi asetettu äänestettäväksi lakiehdotuksen kokonaisuudessaan hylkääminen tai hyväksyminen. Minä siis edelleenkin olen samalla kannalla kuin äsken mainitsin.

Ed. Schaubman: Om omröstning nu skulle företagas rörande förslagets förkastande eller god-

kännande, så skulle ju följden bliva den, att, när förslaget återkommer från stora utskottet, vi i själva verket skulle haft att göra icke med tre läsningar utan med fyra. För min del kan jag ej annat än biträda den uppfattning, som uttalats av herrar Estlander, Torppa, Alkio, Ryti m. fl.

Ed. P. Virkkunen: Minun täytyy vielä huomauttaa, ettei asia ole mielestäni ollenkaan niin selvä, kuin mitä se ed. Kotosen silmissä on. Eduskunta on nyt alustavasti loppuunkäsittellyt tämän lakiehdotuksen, joka joka pykälässä on eduskunnan puolelta valmis käsittelyn ollessa tällä asteellaan. Suurella valiokunnalla on Valtioapäiväjärjestyksen mukaan oikeus tarkastaa niitä muutoksia, joita eduskunta on tehnyt suuren valiokunnan aikaisemmin eduskunnalle jättämään ehdotukseen. Samassa yhteydessä on suurella valiokunnalla oleva tilaisuus lausua ajatuksensa myös eduskunnan koko lakiehdotuksen suhteen tekemästä, mahdollisesti hylkäävästä päätöksestä, eikä tässä myöhemmin tule kysymykseen mikä neljäs käsittely niinkuin ed. Schaubman ajattelee. Lakiehdotus tulee sitten lopullisesti koelmannassa käsittelyssä eduskunnan ratkaistavaksi kaikkine niine ehdotuksineen, joita suuri valiokunta on siihen taltonut tehdä. Asia on mielestäni kyllä epäselvä, mutta huolimatta tapahtuneessa keskustelussa lausutuista vastaväitteistä minä edelleenkin kannatan herra puhemiehen käsitystä.

Ed. Torppa: Minusta olisi hyvin arveluttavaa, jos nyt ryhdyttäisiin äänestämään tämän käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Niinkuin minä äsken mainitsin ei asian toinen käsittely vielä ole loppuun suoritettu, joten äänestys sen hylkäämisestä on enenaikainen. Minä en tunne tapausta aikaisemmalta ajaltakaan, että esitys lukemisen kesken-eräisenä ollessa asetetaan äänestuksen alaiseksi.

Ed. Wuolijoki: Jos tästä asiasta nyt äänestetään, niin päätös voi tietysti tulla joko hylkäävä tai hyväksyvä. Kummassakin tapauksessa asia menee suureen valiokuntaan. Ja kun se palaa suuresta valiokunnasta, niin sitten on taas äänestettävä ja sillä tavalla kuin mitä perustuslain muuttamisesta valtiopäiväjärjestyksessä sanotaan. Tällä äänestyksellä siis asiallisesti ei ole mitään merkitystä. Minä en voi ajatella, että valtiopäiväjärjestyksessä olisi edellytetty sellaisia äänestyksiä, joilla ei asiallisesti ole mitään merkitystä. Sentakia äänestystä ei minun mielestäni tällä kertaa voi toimittaa.

Ed. Malmivaara: Jos eduskunta nyt pakotettaisiin äänestämään lakiehdotuksesta, josta vielä ei ole tietoa, minkälaiseksi se lopullisesti suuressa valiokunnassa ja toisen käsittelyn päättyessä muodostuu, olisi minun ainakin täytymys äänestää tyhjällä lipulla, ja minä luulen, että moni muukin tekisi samalla tavalla.

Ed. Palmgren: För bedömande av frågan, huruvida den omröstning som här påyrkats, bör försiggå nu eller efter det ärendet kommer tillbaka från stora utskottet, kan man möjligen få svar av sista meningen i 3 mom. av 57 § i L. O. Den lyder såhär: „Hava förändringar av stora utskottet tillstyrkts, besluter lantdagen om dess godkännande eller avböjande, varefter andra behandlingen förklaras avslutad.” Denna mening synes sålunda giva fullt svar på frågan, vad lantdagen har att göra med frågan, efter det den kommit åter från stora utskottet, och lämnar denna mening efter mitt förmenande icke stöd för åsikten, att omröstning först då skall företagas. Jag skulle därför hålla före, att, om en sådan omröstning skall företagas, borde den ske nu och icke efter det ärendet återkommer från stora utskottet.

Ed. Holma: Niistä monista lausunnoista, jotka täällä on annettu, huomataan, että tämä kysymys ei ole selvästi lausuttu valtiopäiväjärjestyksessä ja että siinä on tulkinnan varaa. Jokaisella lainsäädännöllä pitää olla järjellinen sisältö ja tarkoitus. Minun käsitykseni ainakin on se, että jos nyt ryhdytään äänestämään, sellaisella äänestyksellä ei ole mitään merkitystä; ja kun tällaisista tapauksista erään puhujan ilmoituksen mukaan ei ole aikaisemmin tapahtunut eduskunnan aikana, ei myöskään ole onnellista, jos nyt tehtäisiin ennakkopäätös, johon voitaisiin tulevaisuudessa nojautua. Minä olen siis niitten puhujien kannalla, jotka katsovat, että äänestystä tässä kysymyksessä ei olisi toimitettava.

Ed. Hakkiila: Minä olen aivan täydellisesti saman mielipiteen kannalla, minkä ed. Kotonen on esittänyt ja katson, että tämä äänestys, jos se toimitettaisiin, tulisi lisäksi niihin moniin aivan tarpeettomiin äänestyksiin, joita täällä ruotsalaisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja, ed. Estlander on vastoin oman ryhmänsä toivoakin vaatinut ja siten viivyttänyt asian käsittelyä.

Ed. Estlander: Jag ber att den senaste ärade talaren icke skulle indraga i saken sådant, som icke därmed har sammanhang. Det är icke

heller jag som yrkat på, att förslaget nu skulle upptagas till avgörande, tvärtom har jag motsatt mig detsamma.

Ministeri Alkio: Minä vielä pyydän huomauttaa siitä, että jos tämän äänestyksen jälkeen eduskunnan päätökseksi tulisi se, että eduskunta päättäisi hylätä lakiehdotuksen, silloin joudutaan lähettämään täältä kaksi ehdotusta suureen valiokuntaan valittavaksi, ja se on mahdotonta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa annettujen lausuntojen johdosta katson olevani velvollinen antamaan seuraavan lausunnon:

Eduskunnassa aikaisemmin vallinneen käytännön mukaan, on toisessa käsittelyssä tehty ehdotus lakiehdotuksen hylkäämisestä pidetty verrattavana muutosehdotuksiin, joita toisessa käsittelyssä voidaan tehdä ja on näin ollen tällaisesta ehdotuksesta äänestetty ennen lakiehdotuksen palauttamista suureen valiokuntaan. Tämän aivan vakiintuneen Valtiopäiväjärjestyksen tulkinnan mukaisesti katson voivani äänestytää ed. Estlanderin ehdotuksesta nyt, ennen kuin asia palauteaan suureen valiokuntaan.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena kuin se on hyväksytty edellisillä päätöksillä äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hylätä ed. Estlanderin tekemän ehdotuksen.

Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, jätetään lakiehdotus sanamuodoltaan semmoisena kuin se on eduskunnan päätöksellä hyväksytty takaisin suureen valiokuntaan, joten siis asian toinen käsittely tulee jatkumaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Mantere: Minä pyytäisin ilmoittaa, että Suuri valiokunta kokoontuu tänään kello 7 i. p. Säätytalolla.

Muutos päiväjärjestykseen.

Puhemies: Nyt tehdään sellainen muutos päiväjärjestykseen, että otetaan seuraavaksi asiaksi päiväjärjestyksessä oleva 4:s asia.

4) Ehdotuksen laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöön panemisesta.

sisältävän hallituksen esityksen n:o 21 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Procopé: I 28 § av det lagförslag, som i andra läsningen, första delen, har slutbehandlats i dag, ingår den bestämningen, att „presidenten eger ock bevilja eftergift från lagens stadganden i de fall, då sådan dispensrätt är i lag medgiven”. I 7 § av det till behandling föreliggande lagförslaget finnes stadgat närmare bestämningar om beviljande av dispens i äktenskapsmål. Emellertid förekommer det ett stort antal övriga fall,

då dispens av högsta maktens innehavare har beviljats, dels på grund av uttrycklig lag, dels på grund av stadgad praxis. Det vore skäl att i denna övergångslag också dessa fall skulle beaktas.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Puhemies: Koska suurella valiokunnalla on nyt illalla istunto, lopetetaan täysi-istunto.

Seuraava täysi-istunto on ensi keskiviikkona k:lo 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 3,55 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

31. Keskiviikkona 11 p. kesäkuuta

kello 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi ..	823
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 12 ja 12 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.	
2) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta	824
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 14; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 21.	
3) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille	827
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.	
4) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta	829
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 11 ja 11 a; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.	

Ensimmäinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta	830
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25.	
6) Ehdotus laiksi väliatkaisten säännösten antamisesta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden voimassapitämiseksi erinäisissä osissa valtakuntaa	—
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 20.	
7) Ehdotus laiksi kahdeksan tunnin työ-	

Siv.

ajasta 14 päivänä elokuuta 1918 annetun lain muuttamisesta toisin kuuluvaksi
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9; ed. Paasivuoren edusk. esit. n:o 41.

Ainoa käsittely:

8) Varojen varaamista töiden järjestämiseksi työttömille tarkoitettava anomusehdotus	—
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 ed. Paasivuoren anom. ehd. n:o 140.	
9) Anomusehdotus, joka koskee määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksia varten	—
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Jyskeen anom. ehd. n:o 102.	
10) Metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista tarkoittavat anomusehdotukset ..	850
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Takkulan y. m. anom. ehd. n:o 138; ed. Törmän ja Paasivuoren anom. ehd. n:o 139.	
11) Anomusehdotus, joka koskee mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia	—
Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 57.	
12) Kertomus Suomen Pankin tilasta ja hallinnosta vuodelta 1918	856
Asiakirjat: Pankkivaliokunnan mietintö n:o 4; mainittu kertomus.	
13) Maatalouskoneiden ja -työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista koskeva anomusehdotus	—
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Selanderin y. m. anom. ehd. n:o 105.	

Pöydällepanoa varten
esitellään:

14) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö
n:o 4 anomusehdotuksen johdosta, joka kos-
kee tutkimuksen toimittamista Karjalan
kannaksella olevien lahjoitusmaiden ja ulko-
maalaisten omistamien maa-alueiden omis-
tusoikeudesta 856

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
Ampuja, Arffman, Colliander, Hallstén, E. Han-
nula, J. A. Heikkinen, Holma, Juustila, K. E.
Linna, Lohi, Niukkanen, A. Pesonen, Y. Pesonen,
Raearo, Sihvo, Takkula, Typpö ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Puhemies: Hallituksen edustaja saapuu
jättääkseen eduskunnalle hallituksen esityksiä.

Eduskuntaan saapuu esittelijäsihteeri A. Deger-
holmin seuraamana ministeri Kallio, joka
lausuu suomeksi:

Kunnioitettava Herra Puhemies! Arvoisa Suo-
men Eduskunta! Hallituksen määräyksestä on
minulla kunnia Suomen Eduskunnalle jättää suo-
men- ja ruotsinkielisinä seuraavat hallituksen esi-
tykset:

n:o 26 esitys valuuttalainasta;

n:o 27 esitys varojen myöntämisestä yleisen jär-
jestyksen ylläpitoon varsinkin Suomen rajaseu-
duilla;

n:o 28 esitys miinaetsinnän järjestämisestä ja
varojen osottamisesta siihen;

n:o 29 esitys laiksi rokottamisvelvollisuudesta
isonrokon liikkeessä taikka uhatessa;

n:o 30 esitys laiksi maalaiskuntien velvollisuu-
desta palkata kuntiin opinkäyneitä kättilöitä; ja

n:o 31 esitys varojen myöntämisestä valtion
asuntopoliittista toimintaa varten.

Puhemies: Herra Ministeri! Eduskunnalle
nyt jätetyt esitykset tulen esittämään eduskun-
nalle perustuslainmukaista käsittelyä varten.

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain
vuoksi saavat seuraavat edustajat: ed. Koivuranta
tämän istunnon alkuosasta, ed. Ampuja tästä täysi-

Siv.

istunnosta, ed. Typpö täksi ja huomispäiväksi, ed.
E. Hannula, täksi ja huomispäiväksi, ed. Kaskinen
tämän päivän istunnosta, ed. Raatikainen tämän
istunnon loppuosasta ja ed. Juustila tämän päivän
istunnon loppuosasta sekä sairauden vuoksi ed.
Holma toistaiseksi.

Pankkivaltuusmiesten vaali.

Puhemies: Pankkivaliokunnalta on saapu-
nut eduskunnalle kirjelmä, jonka sihteeri lukee:

Suomen Eduskunnan
Pankkivaliokunta.
Helsingissä,
kesäkuun 5 p:nä 1919.
N:o 8.

Suomen Eduskunnalle.

Valtiopäiväjärjestyksen 74 §:n säätämällä ta-
valla ja Eduskunnan päätöksen mukaan ovat
Pankkivaliokunta ja Eduskunnan valitsijamiehet
tänä päivänä valinneet kolmeksi vuodeksi kaksi
pankkivaltuusmiestä vuorossa eroavan kahden
pankkivaltuusmiehen sijaan, yhdeksi vuodeksi yh-
den pankkivaltuusmiehen pankkivaltuusmies Ernst
Gustaf Palménin sijaan, kuusi pankkivaltuusmies-
ten varamiestä, neljä pankin tilintarkastajaa sekä
neljä tilintarkastajien varamiestä. Saan kunnioit-
taen ilmoittaa, että seuraavat henkilöt ovat tulleet
valituiksi:

Pankkivaltuusmiehiksi: toimitusjohtaja Väinö
Tanner ja filosofiantohtori Ernst Nevanlinna ole-
maan osallisina kaikissa valtuusmiesten käsiteltä-
vinä olevissa asioissa, edellinen kolmen ja jälki-
mäinen yhden vuoden aikana, sekä taloudenhoitaja
Kaarlo Rikhard Heinonen olemaan osallisena nii-
den asiain käsittelyssä, jotka ovat kaikkien pank-
kivaltuusmiesten yhteisesti ratkaistavat;

Pankkivaltuusmiesten varamiehiksi: ensimmäi-
seksi varamieheksi toimitusjohtaja Vilhelm Ale-
xander Lavonius, toiseksi varamieheksi maanvil-
jelijä Oskari Lahdensuo, kolmanneksi varamie-
heksi esittelijäsihteeri Akseli August Listo, nel-
jänneksi varamieheksi toimitusjohtaja Axel Palm-
gren, viidenneksi varamieheksi lakitiedettenkandi-
daatti Lauri af Heurlin sekä kuudenneksi vara-
mieheksi toimitusjohtaja Toivo Salmio;

tilintarkastajiksi: pankinjohtaja, lakitiedetten-
kandidaatti Kaarlo Kaira, kansakoulunopettaja
Juho Pekka Kokko, maanviljelysneuvos Erkki
Pullinen sekä entinen senaattori Väinö Vuolijoki;

tilintarkastajien varamieheksi: ensimmäiseksi varamieheksi maanviljelysneuvos Karl Vilhelm Bruncrona, toiseksi varamieheksi toimittaja Artturi Aalto, kolmanneksi varamieheksi pankinjohtaja, agronomi Väinö Selander, sekä neljänneksi varamieheksi lakitiedettenkandidaatti Risto Heikki Rytty.

Artur Koskelin.
Pankkivaliokunnan puheenjohtaja.

K. R. Brotherus.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 12 ja perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 12 a. Mietinnöstä ilmenee, että suuri valiokunta on hyväksynyt §§ 35, 47, 50, 86 ja 87 eduskunnan päätöksen mukaisesti, mutta sitävastoin, mikäli koskee 12 ja 22 §:iä, pysynyt ennen tekemässään päätöksessä. Niinkään on suuri valiokunta tehnyt 23 §:n 2 momenttiin erään muutoksen, sekä 92 §:stä poistanut 3 momentin.

Eduskunta päättäne siis §§:iin 35, 47, 50, 86 ja 87 nähden pysyä aikaisemmassa päätöksessä, johon päätökseen suuri valiokunta on yhtynyt.

Hyväksytään.

Puhemies: §§:iin 12, 22, 23 ja 92 nähden on eduskunnan nyt vaan ratkaistava, hyväksyykö eduskunta suuren valiokunnan ehdotuksen, vai pysyykö se aikaisemin tekemissään päätöksissä. Esitän hyväksyttäväksi sellaisen menettelytavan, että kustakin näistä pykälistä päätetään erikseen.

Menettelytapa hyväksytään.

12 §.

Puhemies: Esitellään lakiehdotuksen 12 §, sellaisena kuin sen suuri valiokunta on ehdottanut.

Keskustelu:

Ed. Kotonen: Ehdotan, että eduskunta kyseessä olevaan lainkohtaan nähden pysyisi ennen tekemässään päätöksessä, joten säännös tulisi kuulumaan: „Kirje-, lennätin- ja puhelin-salaisuus on loukkaamaton”.

Ed. Ryömä: Kannatan ed. Kotosen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin suuren valiokunnan ehdotusta on ed. Kotonen ed. Ryömän kannattamana ehdottanut, että eduskunta pysyisi tähän pykälään nähden ennen tekemässään päätöksessä. Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on eduskunta päättänyt pysyä asiasta toisessa käsittelyssä ennen tekemässään päätöksessä.

Äänestyksessä annetaan 93 „jaa”-ääntä ja 87 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

22 §.

Keskustelu:

Ed. Eloväärä: Pyydän ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi suuren valiokunnan ehdotuksen.

Ed. Estlander: Naturligtvis föredrager jag stora utskottets förslag framför lantdagens tidigare beslut, men jag nödgas dock framhålla, att den formulering paragrafen har enligt stora utskottets förslag icke kan anses vara ur svensk synpunkt tillfredställande och att dess avfattning är så inskränkt, att också de medgivanden, som härintills kommit det svenska språket till del, dels genom stadganden, dels i synnerhet genom hävd, måhända icke komma att framdeles ega bestånd. Det har redan nu, och senast i dag, visat sig, att regeringen övergivit den goda traditionen, att regeringens meddelanden bl. a. också vid överlämnandet av propositioner böra göras på bägge språken. Också i andra avseenden är det sannolikt, att de ordalag, som stadgandet iklätts,

komma att tagas till anledning att ytterligare inskränka den bristfälliga användning, som det svenska språket för närvarande har vid regeringens deklarationer och måhända jämväl inom lantdagens förhandlingar i övrigt. Men, som sagt, det är dock något, och isynnerhet detta stadgande, som inkommit från regeringens proposition, visar dock något mått av tillmötesgående, och vill jag därför förorda stora utskottets förslag med den reservation jag här har gjort.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Pykälä hyväksytään suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa.

Lakiehdotuksen 23 § hyväksytään keskustelutta.

92 §.

Keskustelu:

Ed. R. Erich: Kun suuressa valiokunnassa ei ole esitetty minkäänlaisia päteviä syitä tämän säännöksen 3 momentin poistamisen puolesta, ehdotan, että eduskunta pysyisi entisessä päätöksessään.

Ed. P. Virkkunen: Pyydän kannattaa ed. Erichin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Vastoin suuren valiokunnan ehdotusta on ed. R. Erich ed. P. Virkkusen kannattamana ehdottanut, että eduskunta pysyisi tähän pykälään nähden aikaisemmin tekemässään päätöksessä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voitaa, on eduskunta päättänyt pysyä asiasta toisessa käsittelyssä ennen tekemässään päätöksessä.

Äänestyksessä annetaan 104 „jaa”-ääntä ja 77 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin suuri valiokunta sen oli ehdottanut.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 14 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 3 valmis-televasti käsitelty hallituksen esitys n:o 21, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu; jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämät ehdotukset tullaksensa äänestyksen alaisiksi yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Kun ei yleiskeskustelussa haluta puheenvuoroa, siirrytään asian yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 § hyväksytään.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Kotonen: Nyt toisessa käsittelyssä hyväksytyn hallitusmuotoehdotuksen mukaan tulisi presidentin tehtäviä hänen tilapäisesti estettynä ollessaan hoitamaan pääministeri. Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen mukaan taas hoitaisi presidentin tehtäviä siihen saakka, kunnes valittu presidentti on astunut toimeensa, se henkilö, jolle eduskunta on uskonut korkeimman vallan käytön. Tähän säännökseen nähden on huomattava, että se ensinnäkin muodollisesti on epämääräinen, sillä onhan asianlaita niin, että siitä hetkestä lähtien, jolloin korkeimman vallan hoitaja on vahvistanut hallitusmuotoehdotuksen, ei enää ole olemassa mitään henkilöä, jolle eduskunta on uskonut korkeimman vallan käytön, niinkuin kuitenkin nyt käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa edellytetään. Lisäksi on omituista, että henkilö, joka on toiminut kokonaan toisessa asemassa, kuin missä presidentti tulisi toimimaan, tulisi hoitamaan presidentin tehtäviä. Johdonmukaisempaa ja asiallisesti selvempää minusta on, että tämä pykälä laaditaan yhdenmukaiseksi hallitusmuodossa olevan vastaavan pykälän kanssa ja että siis presidentin tehtäviä siihen saakka, kunnes valittu presidentti ryhtyy niitä hoitamaan, suorittaa pääministeri. Ehdotan senvuoksi pykälälle seuraavan sanamuodon: „Siihen saakka kuin presidentti on valittu ja as-

tunut toimeensa, suorittaa hänen tehtävänsä pääministeri”.

Ed. R y ö m ä: Kannatan ed. Kotosen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Kotonen ed. Ryömän kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: „Siihen saakka kunnes presidentti on valittu ja astunut toimeensa, suorittaa hänen tehtävänsä pääministeri”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Kotosen ehdotukseksi. *

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Kotosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 100 „jaa”- ja 80 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin suuri valiokunta sen oli ehdottanut.

Lakiehdotuksen 3—8 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. P r o c o p é: Jag föreslår, att i förevarande lag efter § 8 måtte såsom en nionde paragraf inskjutas en bestämning rörande hovrätterna. Enligt det förslag till regeringsform, som ingick i regeringens proposition, skulle i en särskild § ett speciellt stadgande i regeringsformen hava intagits beträffande hovrätternas sammansättning och kompetens. Inom grundlagsutskottet ansåg man tydligen, att denna bestämning icke borde hava karaktär av grundlag, och uteslöt därför paragrafen. Resultatet härav blir emellertid, att vi de facto icke komma att i lag hava någon egentlig bestämning om hovrätternas sammansättning. Det för närvarande gällande lagrummet är 15 § i 1772 års regeringsform. I R. B., I och VIII kap. ingå visserligen en del allmänna stadganden, och i särskilda andra lagrum finnas en del speciella stadganden angående hovrätterna och deras verksamhet, men

alla dessa bestämningarna förutsätta det grundläggande stadgandet i 1772 års regeringsform och innehålla för övrigt ingenting om hovrätternas organisation. Om denna hava sedermera i administrativ väg förordningar utfärdats. Skulle nu icke i lag något stadgande om organisationen ingå, så skulle hädanefter dessa administrativa förordningar så att säga helt och hållet sväva i luften. Hänvisande härtill ber jag få föreslå, att såsom 9 § i lagförslaget måtte intagas följande: „Allmänna överrätter äro, intill dess därom anordnunda stadgas, hovrätterna, vilka jämväl äga utöva uppsikten över underrätternas och de exekutiva myndigheternas verksamhet.

I varje hovrätt skall finnas en president och nödigt antal ledamöter.

Hovrätternas antal och domsrätt bestämmas genom lag.”

Ed. E s t l a n d e r: Vid särskilda tillfällen under tidigare diskussioner rörande regeringsformen har jag haft anledning framställa samma yrkande som herr Procopé nu framlagt, och ville jag också för den skull nu understöda hans yrkande. Enligt min tanke är det uppenbarligen ett förbiseende från grundlagsutskottets sida att icke några bestämmelser rörande överrätt förekomma. Under senaste diskussion vill jag minnas att man åberopade § 52 i förslaget till regeringsform såsom utgörande en erinran därom att „angående ämbetsverk, som för statsförvaltningens olika grenar finnas eller varda inträttade, gälla särskilda stadganden”, till stöd för den uppfattningen att detta stadgande också skulle gälla hovrätterna. Men det är att märka, att i 52 § talas om „ämbetsverk som för statsförvaltningens olika grenar finnas eller varda inträttade” och detta kan ej tillämpas på domstolar såsom hovrätterna.

Ed. R i t a v u o r i: Kun oikeudenkäymiskäärén 8 luvun 1 ja 2 §:ssä on tarpeelliset määräykset hovioikeuksien tehtävistä ja toimivallasta ja kun sen ohessa hallitusmuotoehdotuksen 87 § sisältää määräyksen hovioikeuksien presidenttien ja jäsenten nimittämisestä, niin käsittäakseni on ilman sitä pykälää, jonka ed. Procopé on ehdottanut, olemassa kyllin tarkkoja määräyksiä hovioikeuksista. Olen sentähden sitä mieltä, että ei ole syytä tähän lakiehdotukseen hyväksyä ed. Procopén ehdottamaa pykälää.

Ed. R y ö m ä: Kannatan ed. Ritavuorta.

Ed. Estlander: De tvänne omständigheter som herr Ritavuori åberopat, giva just vid handen att det icke finnes tillräckligt stadgat angående hovrätternas organisation och uppgift; så att, om han ej har bättre stadganden att åberopa, torde dessa icke räcka till.

Ed. Juutilainen: Yhdyn ed. Ritavuoren lausuntoon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Procopé ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut että nyt esilläolevaan lakiehdotukseen otettaisiin 9 §:ksi seuraava uusi pykälä: „Yleisiä ylioikeuksia ovat, kunnes siitä toisin säädetään, hovioikeudet, joiden myös tulee pitää silmällä alioikeuksien ja ulosottoviranomaisten toimintaa.

Kussakin hovioikeudessa on oleva presidentti sekä tarpeellinen määrä jäseniä.

Hovioikeuksien luku ja tuomiovalta määrätään lailla.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Procopén ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on sanottu ehdotus hylätty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hylännyt ed. Procopén ehdotuksen.

9 § hyväksytään keskustelutta.

10 §.

Keskustelu:

Ed. Ryömä: Tämä pykälä voi tulla vaarallisemmaksi kuin se näyttää. Jos nim. se hyväksytään, niin voidaan sen kautta avata ovet mahdollisuudelle että täällä joku isännöivä suurvaltta voi painostaa erinäisten valtionsa armeijaan kuuluvien upseerien ottamista Suomen armeijan johtoon. Tämän pykälän hyväksymistä on puolestettu sillä syyllä, että tarvittaisiin erinäisiin toimiin ulkomaalaisia asiantuntijoita; ennenkaik-

kea on mainittu niitä tarvittavan Suomen laivastoa varten. Minä kuitenkin olen sitä mieltä, että näiden asiantuntijain tarve ei ole niin suuri, että sitä varten tarvitaan erityistä pykälää hallitusmuotoon, vaan että ilman tällaistaakin voidaan käyttää asiantuntioita poikkeustapauksissa. Minä sentähden ehdotan, että tämä pykälä hylättäisiin.

Ed. Estlander: Det måste förbliva en av regeringens närmaste omsorger att söka åstadkomma med inhemska krafter ett tillräckligt värn för landets inre och yttre säkerhet. Men på grund av de förhållanden, som alltjämt bestå, den relativt ringa tillgången på krafter, som finnas för organisation av landets försvarsväsende, synes det dock bliva nödvändigt att anlita utländsk kompetens. I detta avseende vore det måhända tryggare och försiktigare att icke binda sig vid en så kort tidsbestämning som den tre års period, vilken här är föreslagen, utan ändra den till fem år. Jag ber få föreslå den ändringen att det skulle i stället för 3 års tid stå 5 års tid.

Ed. Helle: Pyydän kannattaa ed. Ryömän tekemää ehdotusta.

Ed. Hornborg: Jag ber att få understödja det av herr Estlander framställda förslaget.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Ryömä ed. Helteen kannattamana ehdottanut, että esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Ryömän ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Hornborgin kannattamana ehdottanut, että pykälä saisi seuraavan sanamuodon: „Hallitusmuodon 83 §:n säännöksen estämättä voi viiden vuoden aikana hallitusmuodon voimaan astumisesta poikkeustapauksessa myös ulkomaan mies olla Suomen sotalaitoksen palveluksessa”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Esitän seuraavan menettelytavan äänestyksessä: Ensin äänestetään suuren valiokunnan ehdotuksen ja ed. Estlanderin ehdotuksen välillä ja tämän jälkeen tehdään päätös ed. Ryömän ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Puhemies: On siis ensiksi äänestettävä ed. Estlanderin ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen. Tämän jälkeen on päätös tehtävä ed. Ryömän ehdotuksesta.

2) Ken hyväksyy 10 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Ryömän ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 100 „jaa”-ääntä ja 79 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt 10 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen johtolause ja nimike esitellään ja hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty. Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 13 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä sotilasasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 2, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämä muutosehdotukset tullakseen äänestyksenalaisiksi yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kan-
natettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Mantere: Minä pyysin puheenvuoroa huomauttaakseni eräästä painovirheestä, joka on 2 §:n 2 momentin viimeisellä rivillä, „palvelukseen astumis-päivästä” on tässä kahtena eri sanana. Tarkoitus on, että „palvelukseenastumis” kirjoitettaisiin yhteen yhdeksi sanaksi.

Ed. Åkerblom: Första paragrafen i lagförslaget om understöd åt värnpliktigas anhöriga innehåller två bestämningar, som alltid komma att giva anledning till godtycklig tolkning, varje gång de skola tillämpas. Där talas om erforderligt understöd, som borde beviljas personer, som bliva oförsörjda genom att deras försörjare tagas ut till krigstjänst. Vad menas med erforderligt understöd? Naturligtvis så stort som behöves för de försörjdas utkomst, svarar man. Men då vi under den kristid vi nyss upplevat fått erfara, att de kommunala myndigheterna mycket olika uppfatta behovet av understöd åt värnpliktigas anhöriga, hava vi anledning att tillägga en förklaring till lagförslaget, vad den värnpliktiges anhöriga böra allra minst hava rätt till. Samma paragraf har ju redan försetts med ett förklarande tillägg, om vad som menas med värnpliktig i aktiv tjänst.

I ett följande moment borde då kunna förklaras, vad som menas med erforderligt understöd. För min del ville jag föreslå, att detta skulle bestämmas till minst sådan dagslön, som den värnpliktige skulle kunna skaffa sina anhöriga, om han vore ledig. Det är sådana hushåll, som bero av den värnpliktiges arbetsförtjänst, som skola understöd och som vanligen skulle reda sig utan understöd, om deras försörjare finge vara hemma.

Det andra stadgandet, som också behöver förklaring, är det, som talar om de icke arbetsföra. Vid vilken ålder anses en person hava blivit arbetsförlorad och vid vilken ålder har hans arbetsförmåga upphört? Skall det bero på kommunala myndigheternas prövning, vilka barn och vilka åldringar som icke äro arbetsföra eller på vems prövning skall det bero? Här blir ett vitt fält för godtycke, om ingenting närmare bestämmes. Enligt 1878 års värnpliktslag betraktades personer under 18 och över 55 år som icke arbetsföra. En dylik förklaring bör fogas till första paragrafen i lagen om understöd åt värnpliktigas anhöriga. Annars komma många barn och åldringar, vilka böra få understöd, att vara beroende av godtycklig prövning av myndigheterna, huruvida de skola erhålla understöd eller ej.

Införas dessa förklaringar eller anvisningar i lagen, blir det lättare för myndigheterna att be-

stämman understödet och de befrias från misstanken, att de godtyckligt bestämma understöden.

Med anledning av det framhållna ber jag få föreslå, att följande två förklarande tillägg skulle fogas till 1 § i lagen om understöd åt värnpliktigas anhöriga: „Det erforderliga understödet bör uppgå till minst den dagslön, som den värnpliktige kunnat skaffa åt sina anhöriga” samt „Som icke arbetsföra anses personer under 18 och över 55 år”.

Ed. Hornborg: Med anledning av de anmärkningar, som riktats mot lagförslagets 1 §, ber jag att för det första få framhålla, att det icke är de kommunala myndigheterna, som här hava det avgörande ordet. Det är icke kommunerna, som utbetala detta understöd, utan det är staten. Det är landshövdingarna, som pröva och avgöra ansökningarna. Alltså måste man antaga, att dessa understöd komma att utgivas enligt enhetliga grunder, icke så att de utgå med olika belopp i olika kommuner. Dessutom finnes möjligheten att besvära sig över landshövdingens beslut, och det är högsta förvaltningsdomstolen, som prövar och avgör besvären. För det andra ville jag påpeka, att man har att utgå från att det icke bör vara den, den värnpliktige frångående arbetsförtjänsten, utan de av honom försörjda anförvanternas avsaknad av medel för sitt uppehälle, som konstituerar ett rättsligt ersättningsanspråk. Det vore fullkomligt orättvist, om ersättningen utginge till ett belopp, motsvarande den förtjänst den värnpliktige kunde påräkna, om han vore i arbete. Möjligheterna till arbetsförtjänst variera ju betydligt, och sålunda kunde det komma i fråga att utgiva understöd till mycket varierande belopp. Det synes mig som om de föreslagna förändringarna icke vore motiverade, och ber jag därför att för min del få tillstyrka paragrafens antagande i den form den har i utskottsbetänkandet.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on tehty muutosehdotus lakiehdotuksen yksityiskohtaan. Tämä ehdotus on, tullakseen äänestyksenalaiseksi, yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettava ja kannatettava.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Åkerblom: Jag ber få ytterligare föreslå, att de förklarande tillägg till 1 § som jag nyss gjorde, måtte införas i lagen. Jag känner mig icke övertygad av de invändningar, som gjordes av herr Hornborg. I 2 § talas om att ansökan skall inlämnas till kommunalnämnd på landet, att den dessutom skall bestyrkas av trovärdiga personer i samma landsbygd. Det blir sålunda ändå mer eller mindre direkt de kommunala myndigheterna, som komma att påverka, huru stora understöden skola bliva. Det borde därför vara sagt någonting bestämt i lagen, huru mycket man skall få såsom „erforderligt understöd”, och vilka som äro „icke arbetsföra”.

Ed. Halme: Kannatan ed. Åkerblomin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Åkerblom ed. Halmeen kannattamana ehdottanut nyt esilläolevaan pykälään seuraavan lisäyksen: „Tarvittavan avun tulee nousta vähintään niin suureksi kuin se päiväpalkka, jonka asevelvollinen voisi hankkia itselleen. Työhön kyvyttömäksi katsotaan 18 vuotta nuoremmat ja 55 vuotta vanhemmat henkilöt.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Åkerblomin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiasta on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Åkerblomin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

2—4 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

5 §.

Keskustelu:

Ed. Helo: Kuten tämän lain ensi käsittelyssä huomautettiin, viittaavat erinäiset seikat siihen,

että nyt kysymyksessä olevaa avustusta tulisi käsitellä sellaiseksi vakinaiseksi vaivaisavuksi, josta valtiopäiväjärjestyksen 5 §:n mukaan seuraa äänioikeuden menettäminen valtiopäivämiesvaaleissa. Ja tähän pelkoon antaa sitä enemmän aihetta se häikäilemättömyys, jolla tätä pykälää on sovellettu viime valtiopäivämiesvaaleissa ja joka antaa syytä väittää, että moni edustaja on tänne eduskuntaan päässyt vain juuri tämän vaivaispykälän tarjoaman takaportin kautta. Jotta tällainen vaivaispykälän käyttäminen tulisi esteeksi, olisi syytä erikoisesti tässä laissa huomauttaa, että valtiopäiväjärjestyksen 5 pykälää ei voida soveluttaa kysymyksessä olevaan avustukseen. Ehdotan sentähden, että 5 §:n viimeinen lause: „Sellaisen menon korvaa kunnalle valtio”, jatkuisi edelleen: „älkөөnkä tätä avustusta pidettäkө sen luonteisena, josta on kysymys valtiopäiväjärjestyksen 5 §:ssä.”

Ed. Reinikainen: Kannatan ed. Helon tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Helo ed. Reinikaisen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän viimeinen lause saisi seuraavan sanamuodon: „Sellaisen menon korvaa kunnalle valtio, әlkөөnkä tätä avustusta pidettäkө sen luonteisena, josta puhutaan valtiopäiväjärjestyksen 5 §:ssä.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Helon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiasta on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Helon tekemä ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 93 „jaa”-ääntä ja 84 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

6—10 §:t esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

11 §.

Keskustelu:

Ed. Kontu: Minä ehdotan pykälän loppuun otettavaksi sanat: „ja julkaistu”.

Ed. Y. Pesonen: Pyydän kannattaa ed. Konnun tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Kontu ed. Y. Pesosen kannattamana ehdottanut, että lauseen loppuun lisättäisiin sanat „ja julkaistu”. Kutsun tätä ed. Konnun ehdotukseksi. Asiasta on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Konnun ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä hyväksynyt ed. Konnun ehdotuksen.

Lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, lähetetään lakiehdotus sanamuodoltaan semmoisena, kuin se on eduskunnan päätöksellä hyväksytty, takaisin suureen valiokuntaan, joten asian toinen käsittely tulee jatkumaan.

4) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 11 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsitteilyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 11 ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistavasti käsitelty hallituksen esitys n:o 9, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 11 a. Mietinnöstä ilmenee, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan tekemään päätökseen.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Kun aika on näin pitkälle kulu-
nut, keskeytetään täysi-istunto ja jatketaan sitä
tänä iltana kello 8.

Puhemiesneuvosto kokoontuu tänä iltana
kello 7.

Täysi-istunto keskeytetään klo 4,20 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 8 i. p.

Puhemies: Päiväjärjestykseen tehdään sel-
lainen muutos, että tämän illan täysi-istunnossa
otetaan käsiteltäväksi päiväjärjestyksessä olevista
asioista ainoastaan asiat n:o 5, 10, 12, 13 ja 14.

5) Ehdotuksen laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta

sisältävän ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25
johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mie-
tintö n:o 2, esitellään mainitun lainsäätämisasian
ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. N i k k a n e n: Kun allekirjoittajalla ei ole
tilaisuutta suuren valiokunnan kokouksessa esi-
tää eriävää mielipidettään esilläolevasta valiokun-
nan mietinnöstä, tahdon käyttää tilaisuutta hyväk-
seni tuodakseni tässä näitä mielipiteitä esiin.

Kunnallisen lainsäädäntömme viimeaikaisille
vaiheille antavat ominaisen leimansa ne poikkeuk-
selliset vaiherikkaat olot, joiden alaisena tämä
kansa on saanut elää siitä lähtien, kun kysymys
kunnallislainsäädännön uudistamisesta kiinteäm-
min astui päiväjärjestykseen. Kaikki ne aikai-
semmat yritykset, joihin nykyisten kunnallislai-
kien voimaantumisen jälkeen ryhdyttiin vanhen-
tuneiden kunnallislakien korjaamiseksi kansanval-
taisempaan suuntaan, ajautuivat niinkuin tunnet-
tua karille asioitamme lopullisesti määräävän vie-
raan vallan valtiomahdin takia. Sen jälkeen kun
ulkonaiset esteet ja vieraan vallanpitäjän määrää-
misvalta meidän asioittemme järjestelyyn poistui,
alkoi esiintyä uusia oman kansan keskuudessa
noussseita äärimmäisiä virtauksia, jotka alkoivat
johtaa yhteiskunnallista lainsäädäntötyötämme
epäterveellisille poluille. Niinpä silloin kun kun-
nallislakien uusiminen tuli Suomen kansan edus-

kunnassa ratkaisevaan vaiheeseensa, esiintyi il-
massa jo siksi paljon Venäjältä maahamme virtaa-
via „vapauden” tuulia, että ne tulivat antamaan
ominaisen sävyn käsittelyn alaisille kunnallis-
laeille.

Sosialistinen puolue, joka juuri niinä aikoina oli
siirtymässä rauhallisesta parlamenttaarisesta toi-
minnasta väkivaltaisen vallankumouksen teille,
käytti silloin suotuisaa ajankohtaa hyväkseen
ajaaakseen läpi kaikki mahdolliset ja mahdottomat
kunnallispoliittiset vaatimuksensa. Porvarillinen
aines vuoden 1917 eduskunnassa sekä kunnallislai-
keja hyväksyttäessä että myöhemmin niitä n. s. val-
talain nojalla vahvistettaessa tahtoi mahdollisim-
man pitkälle menevillä myönnytyksillä ja sovitte-
luilla estää uhkaavan rajuilman nousua. Sentähden
ei siltä taholta tahdottu silloin käytettävissä olevil-
la keinoilla estää lain voimaantuloa, vaikka käsitet-
tiin kuinka runteleva ja tuhoisa vaikutus uusilla
kunnallislakeilla käytäntöön saatettuina tulisi ole-
maan kunnallisen elämän siihenastisille saavu-
tuksille sekä sen vastaiselle kehitykselle. Poik-
keukselliset olot, joiden yhtenä seurauksena voi
pitää kunnallislainsäädäntömme alalla tapahtu-
nutta terveelle kehitykselle vierasta harppausta
toisesta äärimmäisyydestä toiseen ilman uusien
olojen pakotusta ja vaatimusta, elettiin onneksi
Suomen kansalle nopeasti ohi. Oli luonnollista, et-
tä säännöllisten olojen palattua ryhdyttiin meillä
parantamaan epäsäännöllisten olojen synnyttämiä
epäkohtia. Yhdeksi tärkeimmäksi katsottiin sil-
loin vuoden 1917 kunnallislakien tarkastus ja kor-
jaus. Olivathan lait syntyneet vastoin kansan
enemmistön nimenomaista tahtoa ja niinkuin mai-
nittu epäterveellisissä poikkeuksellisissa oloissa.
Näiden korjaus oli siis säännöllisille urille palattua
yhteiskunnalle suoranainen velvollisuus. Niinkuin
tunnettu teki vuoden 1918 eduskunta hallituksen
esityksen mukaisesti tärkeitä muutoksia silloin
voimassaoleviin kunnallislakeihin. Muun muassa
poistettiin säännökset kansanäänestyksestä, ikä-
raja kunnallisen äänioikeuden ehtona korotettiin
20 vuodesta 24 vuoteen, veronmaksuvelvollisuus
asetettiin äänioikeuden saannin ehdoksi, monia
muita vähemmän tai enemmän tärkeitä korjauk-
sia mainitsematta. Tehdyt korjaukset otettiin
niinkuin tunnettua, kunnallisen elämän terveen
kehityksen ystävien taholta vilpittömällä tyyty-
väisyydellä vastaan. Äkinäiset vaihtelut ja epä-
varma olotila kunnallisen elämän aloilla eivät
kumminkaan, niinkuin yleisesti luultiin, poistu-
neet päiväjärjestyksestä näiden toimenpiteiden
vaikutuksesta. Nykyisen eduskunnan kokoonnut-
tua tehtiin sosialistisen puolueen taholta eduskun-
ta-alote, jonka tarkoituksena on ollut saada vuosi

takaperin muutetut ja viime aikoihin saakka voimassa olleet epäonnistuneet ja ajanmittaan käytännössä mahdollottomat kunnallislait uudelleen voimaansa ja jonka aloitteen tuloksena nyt esiintyy esilläoleva laki- ja talousvaliokunnan mietintö siihen liittyvine vastalauseineen.

Valiokunnan enemmistö, tai oikeammin ei enemmistö, vaan se osa valiokuntaa, joka on jäänyt tämän valiokunnan mietinnön taakse, on asettunut sille kanralle, että kunnallislainsäädäntöemme on sensuuntaisen uudistuksen tarpeessa, johonka sosialistien puolelta tehty eduskunta-alote tähtää. Valiokunnan enemmistön puolelta on näin ollen pidetty nykyistä voimassa olevaa kunnallislainsäädäntöä taantumuksellisenä, johon on viipymättä tehtävä muka ajanhengen vaatimia korjauksia. Joskaan valiokunnan enemmistö tai paremmin mietinnön takana oleva osa valiokunnan jäseniä, ei ole ollut valmis panemaan puumerkkiään kaikkien eduskuntaesityksessä vaadittujen muutosten alle, m. m. on vaatimus kansanäänestyksestä kumottu, on se katsonut voivansa lähteä kuitenkin tukemaan sellaista vaatimusta, kuin on vaatimus veronmaksuvelvollisuuden poistamisesta kunnallisen äänioikeuden ehtona, ja kannattamaan ikärajan alentamista 24 vuodesta 21 vuoteen. Hyväksymällä periaatteen, ettei veronmaksuvelvollisuutta tarvitse pitää kunnallisten oikeuksien saamisen ehtona, on valiokunnan enemmistö omaksunut kannan, jolle ei löydetä tukea edesvastuullisissa kunnallisissa piireissä ja joka samalla olisi käytäntöön sovellettuuna hyvinkin turmiollinen. Niinkuin valiokunnan mietintöön liitetystä toisesta vastalauseesta huomautetaan, on veronmaksuvelvollisuuden poistaminen omiaan synnyttämään entistä suurempaa yhteiskunnallisten velvollisuuksien laiminlyöntiä, kun sen sijaan taas veronmaksuvelvollisuuden säilyttäminen kunnallisten oikeuksien ehtona on ikäänkuin pakottamassa välinpitämättömyksiäkin henkilöitä pyrkimään yhteiskunnan vastuunalaisiksi kansalaisiksi. Veronmaksuvelvollisuuden säilyttäminen on varmin tae estämään sen lisäksi huonosti harkitun kunnallisen talouspolitiikan vaaran ja kuntien raha-asioiden hunningolle joutumista, joka vaara on ilmeinen silloin, jos täysin edesvastuuttomat ainekset pääsevät täydellä määräämisvallalla kuntien raha-asioista päättämään. Juuri asian tässä puolella on veronmaksuvelvollisuuden säilyttämisen ydinajatus. Vaikuttamatta hyvinkään suuresti kunnallisten asiain käsittelyyn osaaottajien lukumäärään — m. m. ei se käsittääkseni puolueitten voimasuhteisiin tulisi vaikuttaman sitä eikä tätä — asettaa se jokaisen vaalioikeutetun henkilön henkilökohtaiseen taloudelliseen edesvastuuseen kunnan ta-

louden hoidosta ja verorasituksen suuruudesta, edistää asiallista harkintaa ja säästeliästä kunnan varain ja omaisuuden käyttöä. Valiokunnan mietinnössä tässä kohdassa esiintyvä kanta tuntuu sitäkin omituisemmalta, kun aikaisemmin, vielä viime eduskunnassa, kaikkien porvarillisten puolueitten taholta on omaksuttu ja hyväksytty sellainen periaate, että veronmaksuvelvollisuuden säilyttäminen kunnallisen äänioikeuden ehtona on välttämätön. Niinpä lausui viime eduskunnassa, silloin kun tämä asia oli käsittelyn alaisena, silloinen edustaja, nykyinen ministeri Alkio: „Omasta puolestani olen aina ollut sitä mieltä, että kunnallinen äänioikeus on sitä lajia valtuutta, että se on myönnettävä ainoastaan niille, jotka maksavat kunnallista veroa, ja minä olen periaatteessa edelleenkin sitä mieltä”. Samansuuntaisia ajatuksia lausui keskustelun kuluessa myöskin pari muuta maalaisliiton edustajaa. Nyt kun sosialistien puolue ryhmä tyytymättömänä niihin asiallisiin ja välttämättömiin parannuksiin, joita vuoden 1918 valtiopäivillä kunnallislakeihin tehtiin, on tehnyt aloitteen palaamiseksi vuoden 1917 lakeihin, ollaan kumminkin siltä taholta, jolta periaatteessa ei veronmaksuvelvollisuuden poistamista kannateta, valmiit se käytännössä kumminkin myöntämään. Että me tälläkin alalla, niinkuin valitettavasti monella muulla alalla, tahtoisimme ensimmäiseksi lähteä urheilemaan, josta urheilemisesta voisi olla hyvinkin huonot seuraukset, todistaa m. m. se, että esimerkiksi Ruotsissa, jossa kunnallislainsäädäntö aivan viime aikoina on ollut perinpohjaisen ja täydellisen uudistelun alaisena, on veronmaksuvelvollisuus ehdottomasti säilytetty. Niinkuin mainittua, on valiokunta katsonut asialliseksi muuttaa voimassa olevien kunnallislakien säännöstä ikärajasta siten, että ikäraja ehdotetaan alennettavaksi 24 vuodesta 21 vuoteen. Välttämätöntä pakottavaa tarvetta ei tähän muutokseen ole löydettävissä ja erittäinkin ei siihen olisi ollut syytä nyt, kun meillä ei ole vakuuttavia esimerkkejä olemassa, että kunnallisen äänioikeuden ikärajan säilyttäminen 24 vuodessa olisi minään esteenä äärimmäisillekään kansanvaltaisille pyrkimyksille, joiden merkeissä meillä nyt niin yleisesti eletään ja vielä enemmän kuvitellaan eletävän. Siitä, että valiokunnan enemmistön mielestä henkilöt jo 21 vuoden ikäisinä ovat katsottavat täysin päteviksi ottamaan osaa kunnallisten asiain ratkaisuun, saattaa hyvällä syyllä olla eri mieltä. Kunnallishallinnon hoito ja käyttely on jo nyt siksi suurta taitoa ja kokemusta kosyvä tehtävä, ettei henkilöä 21 vuoden ikäisenä voi pitää täysin pätevänä esimerkiksi kunnallishallinnon johtoon. Vastaisina aikoina tulevat vaatimukset kokemuk-

seen ja taitoon nähden yhä laajenemaan. Hyväksymällä kunnallislainsäädännön alalla ikärajan 21 vuodeksi joudutettaisiin sen lisäksi niitä äärimäisyyspyrkimyksiä, joiden tarkoituksena on saada valtiollisen äänioikeuden ikäraja alennetuksi nykyisestä määrästä. Aineiden, jotka tahtovat maassamme vaalia oikean kehityksen edellytyksiä ja estää tarpeettomien muotivirtauksista syntyneiden uudistusten voimaansaattamista, on siis täysi syy asettua sille kannalle, jolle vuoden 1918 eduskunta kunnallisen äänioikeuden ikärajaan nähden astui.

Tässä maassa on huudettu kuuluvia hätähuutoja sellaisen lainsäädännön estämiseksi, joka ei löydä vakavaa pohjaa olevissa oloissa ja vastaisissa kehitysmahdollisuuksissa ja joista meillä viimevuosilta on monta paljon puhuvaa esimerkkiä. Niinpä kirjoitti nykyisin maalaisliittolaisena edustajana tässäkin eduskunnassa mukana oleva maisteri Liakka vuosi takaperin vakavaa huolestumista sisältävän kirjoituksen niistä vaaroista, jotka kunnalliselämäämme uhkaavat vaalikelpoisuuden ikärajan alhaisuuden takia, mainiten, miten uudessa kunnallislaisiamme on sellaisia kohtia," joita en usko kenenkään tunnollisen lainsäätäjän uskaltavan ottaa puolustakseen", valittaa hän sitä, „miten valtiollisilla puolueilla kiihoitus tästä puolin vedetään alaikäisten keskuuteen". Hänen mielestään „ei pahempaa kansallista tuhotyötä voitaisi tehdä, kuin antaa äänioikeus liian nuorille henkilöille", jolla, niinkuin sanat kuuluivat, kansan sekä älyllinen että siveellinen kehitys on pantu ihan ilmeisen vaaran alaiseksi. Kirjoittajan käsityksen mukaan „avataan toimenpiteellä, jolla ikäraja asetetaan liian alhaiseksi, ovi kansamme nuorison kimppuun hyökkääville agitaattoreille, jotka raatelevina susina tekevät tuhoaan sen riveissä hävittäen siitä henkilöllisen kehityksen edellytykset". Pitäen ikärajan säilyttämistä vuoden 1917 lain edellyttämänä „kansallisena onnettomuutena" on hän sitä mieltä, „että vähävaraisimankaan kansanluokan vaikutusvalta ei tule yhtään vähenemään, vaikka kunnallisen äänioikeuden ikäraja olisi 24 vuotta".

Tälläkin alalla voitaisiin mainita esimerkkejä muiden maiden lainsäädännöstä, esimerkkejä siitä, mitenkä esimerkiksi sellaisissa kehittyneissä maissa, niinkuin Tanskassa, on katsottu voitavan pitää kunnallisen äänioikeuden raja edelleenkin 25 vuodessa. Mutta en tahdo niitä lukemalla eduskunnan aikaa kuluttaa. Nämä kaksi koskettelemaani puolta valiokunnan mietinnössä ovat käsittääkseni tärkeimmät ja kauas kantoisimmat. Hyväksyttyinä ja voimaan saatettuina ne tietäisivät poikkeamista kestävä ja koetellun kehityksen tieltä

epävarman ja turmiollisen kokeilun poluille. Asettaen lähtökohdaksi ne kunnallislait, jotka meillä aikaisemmin ovat olleet voimassa ja jotka vanhoillisesta hengestä huolimatta ovat olleet pohjana sille suurimerkitykselliselle kehitystyölle, jota meillä kunnallisehdollisuuden puitteissa on tässä maassa suoritettu, luulisi nykyisin voimassa olevan lain täyttävän ankarimmatkin kansanvaltaisuuden vaatimukset. Pitemmälle meno ei tällä kertaa ole välttämättömyyden vaatimus, vaan se on pikemmin yksi ilmaisumuoto sille kilpailulle, jota meillä on alettu taas harjoittaa siihen suuntaan, joka tässä maassa voisi pitemmälle meneviä vaatimuksia esittää. Ja sen lisäksi on huomioon otettava, että valiokunnan enemmistön kanta ei, niinkuin kolmas vastalause osottaa, tyydytä äärimmäisiä vasemmisto-aineisia, vaan tulevat he kyllä pitämään huolen siitä, että kysymys ei joudu pois päiväjärjestyksestä, vaan että kunnalliselämän säännöllistä kulkua häiritsevä epävarma tila tulee tässä maassa edelleenkin jatkumaan. Tältä kannaltakin olisi siis suotavaa, että porvarillisten aineiden kesken asetuttaisiin vakavaan yhtenäiseen rintamaan vuoden 1918 kunnallislakien taakse ja että muutos-hankkeet saisivat silleen raueta.

Ed. af Forselles: Den från socialistiskt håll till lantdagen ingivna motionen angående förändring av gällande kommunallagstiftning är ett försök att återinföra kommunallagarna av 1917 och utgör en trogen kopia av kommunallagarna av 1917, så trogen att i 9 § i lagen om kommunalförvaltningen på landet och 10 § i lagen om kommunalförvaltningen i stad man har bibehållit ett skilt moment för ryska undersåtars sär rättigheter i Finland. Huruvida det har varit med flit eller endast en tillfällighet åtager jag mig icke att säga, då utskottsbetänkandet icke innehåller några uppgifter därom. De viktigaste materiella förändringar, som införts, hänföra sig emellertid till § 9 i kommunalförvaltningen för landet och § 10 i kommunalförvaltningen för stad och, såsom föregående talare redan anfört främst i avseende å den ålder, vid vilken rösträtten får utövas, vilken även utskottet har nedsatt från 24 år till 21 år, räknat från året före valåret. En annan viktig förändring, som utskottet förenat sig om, och som redan påpekades av föregående talare, är att det uti gällande kommunallag ingående stadgandet angående skyldigheten att betala skatt även enligt det av utskottet gjorda förslaget skulle kunna kringgås, i det att även sådana medlemmar, som icke under de två närmaste åren betalat kommunalskatt, men på samma gång kunnat prestera intyg över att det skett till följd

av styrkt medellöshet, skulle ega rösträtt. En mindre viktig omständighet har även tillagts, nämligen att de personer, som åtnjuta en regelbunden fattigvård, icke skulle ega rösträtt. Emellertid är detta tillägg av en mycket liten betydelse. Av liten betydelse äro även de förändringar, som införts i § 2 och som gälla förening av skilda kommuner till en, och angående samarbete kommunerna emellan. Lyckligtvis har utskottet avstyrkt frågan om folkomröstning. De utskotts-betänkandet bifogade reservationerna n:o 1 och n:o 2 gå ungefär i samma riktning, i det att vardera söker att avlägsna de förändringar, som man önskar göra i §§ 9 och 10 av gällande kommunallag, varemot det synes som om den av hrr Lanne och Nikkanen undertecknade reservationen skulle förena sig om de mindre väsentliga förändringarna i § 2. Man är sålunda i viss grad tveksam, huruvida man från borgerligt håll borde förena sig om den första eller andra reservationen. Då emellertid nugällande kommunallag efter dess förändring av den 27 mars 1918 icke egentligen har kommit till användning och att man sålunda icke kan förutse, vilka brister vidlåda densamma, förefaller det mig att man helst borde förena sig om den första reservationen oaktat möjligen den andra kunde hava den fördelen, att den skulle samla bland de borgerliga i lantdagen en större majoritet.

Jag vill därför uttala den förhoppningen, att stora utskottet skall finna det möjligt att förena sig om de synpunkter, som uttalas i reservationerna 1 eller 2.

Ed. M. Erieh: Minä pyydän oleellisesti yhtyä kaikkeen siihen, mitä ed. Nikkanen lausui äskeisessä puheessaan. Minun täytyy sanoa, että laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 on ollut omiaan herättämään minussa melkoista ihmetystä. Tässä mietinnössä valiokunnan enemmistö ehdottaa eräitä hyvinkin pitkälle meneviä, hyvin laajakantoisia ja seurauksiltaan sangen kohtalokkaita muutoksia nykyisiin kunnallislakeihin, jotka muutokset epäilemättä sangen järkyttävällä tavalla voisivat vaikuttaa koko kunnallisen elämän kehitykseen meidän maassamme. Niinpä valiokunta tahtoo, että kunnallinen äänioikeusraja alennettaisiin 21 vuoteen ja että kunnallinen äänioikeus ulotettaisiin myös sellaisiin kunnan jäseniin, jotka eivät ole velvollisia maksamaan kunnallismaksuja. Olisi odottanut, että valiokunta olisi näitä ehdotuksia hiukan tarkemmin edes yrittänyt perustella, että valiokunta jollain tavalla olisi osottanut, että nämä muutokset olisivat tarpeen vaatimat ja että niistä on vastaavaa

hyötyä kunnalliselämän terveelle ja onnelliselle kehitykselle meidän maassamme. Mutta näin ei suinkaan ole asianlaita. Mielestäni nyt käsillä oleva mietintö on kaikkein heikoimpia ja kaikkein hatarimmin perusteltuja mietintöjä, mitä eduskunnan käsiin on milloinkaan joutunut. Esi-merkkinä minä pyydän mainita sen tavan millä valiokunta perustelee myönteistä kantaansa siihen nähden, että kunnallista veroa maksamattomat tehtäisiin osallisiksi kunnallisesta äänioikeudesta. Valiokunnan mietinnön 3 sivulla sanotaan: „Niinikään on valiokunta pitänyt tarpeellisenä poistaa viime valtiopäivillä tehdyn rajoituksen, jonka mukaan äänioikeus on ainoastaan niillä, jotka ovat velvolliset maksamaan kunnallista tulo-veroa.” Siinä kaikki! Valiokunta pitää tätä muutosta tarpeellisenä, mutta se ei millään tavalla osoita mistä syystä, minkä seikkojen vuoksi tällainen muutos olisi tarpeellinen. Tällainen aivan ylimalkainen lause ei luonnollisesti voi vakuuttavalla tavalla kehenkään vaikuttaa, sillä eihän Suomen eduskunnan laki- ja talousvaliokunta ole mikään niin suuri ja ehdoton auktoriteetti, että eduskunta voisi ilman muuta yhtyä sen mielipiteeseen vain sen vuoksi, että valiokunta ilmoittaa pitävänsä jotakin muutosta tarpeellisenä. Minäkin lausun sen toivomuksen, että suuri valiokunta ottaessaan tämän tärkeän asian harkintansa alaiseksi suhtautuisi siihen vähemmän kevytmielisesti, suuremmalla vakavuudella, kuin mitä laki- ja talousvaliokunta on tehnyt, ja että suuri valiokunta myös kiinnittäisi huomiota niihin näkökohtiin, joita esitetään valiokunnan mietintöön liittyvissä 1 ja 2 vastalauseissa.

Ed. Lohi: Tämä kunnallislakien uudistamisen historia on omansa osoittamaan niitä epäsuvoellisia oloja, missä meidän maassamme on viime vuosina eletty. Minä olen täydellisesti yhtä mieltä ensimmäisen puhujan kanssa siinä, että silloin kun tämä kunnallislakien uudistus 1917 valtiopäivillä ensinnä säädettiin, silloin elettiin tosiaan epänormaalisissa oloissa. (Ed. Paasivuori: Missä nyt eletään?) Olin mukana tässä eduskunnassa silloin, kun nämä lait olivat kolmannessa käsittelyssä hyväksyttävänä. Tämän eduskuntatalon ympärille koottiin suuret joukot kansaa ja vieläpä venäläinen sotaväki nyrkki ojossa ulvomaan. Onhan aivan luonnollista, että sellaisissa olosuhteissa lainsäätäjä ei tahdo pysyä normaali-tilassa. Tahdotaan suorastaan estää lainsäätäjän vapautta parhaan ymmärryksensä ja harkintansa mukaan lainsäädäntötyötä toimittamasta. Muistan aivan hyvin myös ne hetket, kun nämä kunnallislait vahvistettiin, silloinhan oli julistettu se

suurlakon nimellä tapahtunut terrori, joka johti jo kamaliin terroristisiin tekoihin ympäri maata ja vallankaappauksen uhka oli olemassa, jota uhkaa säestettiin täällä eduskunnassa ja niille kiihkeille puheille, mitä eduskunnassa silloin esitettiin, eduskunnan lehtereillä käsiä taputettiin ja hyvää huudettiin. Mutta yhtä epäsäännöllisissä oloissa kuin nämä lait silloin säädettiin, myös ryhdyttiin niihin lakeihin tekemään korjauksia. Olihan silloin melkein puolet tässä eduskuntasalissa istuimista tyhjinä, eduskunnassa oli jällellä ainoastaan toinen puoli. Minä olin jo tilaisuudessa silloin huomauttamaan silloiselle jäänöseduskunnalle, kuinka epäviisasta on tällaisista konjunktuuripoliittikkaa käyttää hyväkseen. Silloiset voimasuhteet eduskunnassa eivät olleet normaaliset, ja minä olin täysin tietoinen siitä, että sellainen lainsäädäntö, jonka tarkoituksena on tuommoista konjunktuuripoliittikkaa hyväkseen käyttää, se ei tule pysyväiseksi. Silloisen eduskunnan enemmistön taholla näytti olevan vallalla se vakaumus että silloin saadaan todella luja järjestys tähän maahan, kun ehditään vaan lakeja niin paljon kuin mahdollista saada lukkoon lyödyksi, silloin on kaikki hyvin. Tämä laki- ja talousvaliokunnan mietintö on minun käsittääkseni jo todistus siitä että heilahdus oli tapahtunut silloin liiaksi oikealle.

Tätä mietintöä vastaan ovat täällä edelliset puhujat käyneet hyökkäämään ja nimenomaan ensimmäinen puhuja näytti kohdistavan huomionsa etupäässä maalaisliittolaisiin. Tämän vastapainoksi minä pyytäisin nimenomaan muistuttaa, että silloin kun 1917 näitä kunnallislakeja säädettiin, silloin kaikki porvarilliset puolueet asettuivat juuri tälle pohjalle, millä nyt on tämä laki- ja talousvaliokunnan mietintö. Silloisessa laki- ja talousvaliokunnassa ainoastaan yksi ruotsalaisen puolueen edustaja meni niin pitkälle kuin viime vuonna tuo jäänöseduskunta. Suomalaisen puolueen, nuorsuomalaisen puolueen ja maalaisliiton edustajat asettuivat tälle kannalle että äänioikeus on oleva yleinen ja yhtäläinen. Mutta siihen on saatava pääasiassa ne poikkeukset, jotka meillä ovat valtiollisen äänioikeuden ehtona, paitsi että ikäraja on oleva 21 vuotta. Minä kyllä myönnän että sitä käsityskantaa että veronmaksu pitää olla äänioikeuden ehtona, sitä voidaan aivan hyvin puolustaa, ja se tuntuu kylläkin luonnolliselta ja oikealta. Mutta mihinkä käytännössä johtavat tällaiset määräykset, mitkä olivat tässä jäänöseduskunnan laatimassa mainitussa pykälässä? Onhan tunnettua että meillä kunnallinen verotus vanhan, joka vielä nytkin on voimassa, kunnallisen verolain säädösten mukaan on yleensä maalla

tapahtunut siten että kunnallisen veron maksaja on yksinomaan perheen päämies, nimittäin talonisäntä. Tällainen käytäntö ja tällainen tulkinta on yleensä suurimmassa osassa maata vakaantunut että talon täysi-ikäisille pojille, tyttärille ja miniöille tai muille sellaisille ei omintakeisesti ole pantu eikä katsottu voitavan panna erityistä kunnallista tuloveroa. Seurauksena tästä laista olisi ollut että nimenomaan talon pojat ja tyttäret, jotka olivat täysi-ikäisiä, olisivat jääneet ilman äänioikeutta. Jokainen palvelija, renki, piika ja työmies on verotettu jokainen itsenäisesti, ne olisivat siis saaneet äänioikeuden säilyttää. Minä pyydän nyt kysyä niiltä oikeistolaisilta, jotka tätä kantaa puolustavat, luulisivatko he tällä tavoin voivansa vaikuttaa siihen, että kunnanvaltuustoon ei tulisi niin paljon socialisteja. (Vasemmalta: Sekö se on tarkoitus?) Minä ymmärrän että se on oikeiston tarkoitus. (Vasemmalta: Menettävät loputkin äänistänsä.)

Mitä sitten ikärajaan tulee, niin maaseudulla 21 vuoden ikäraja kunnallisessa elämässä voidaan aivan täysin hyvin puolustaa. Onhan silloin kansalainen jo meidän yleisen lakimme mukaan itse-oikeutettu ja velvollinen vastaamaan kaikista teoistaan, oikeutettu hoitamaan itseään ja omaisuuttaan. Onhan tämä ikäraja ollut meillä kunnallisessa elämässä jo hyväksyttynä ja käytännössä monta kymmentä vuotta. Onko oikein että semmoinen täysi-ikäinen kansalainen, joka voipi kunnallisverot maksaa, ja verotetaankin hyvin huomattavassa määrässä, syrjäytetään kokonaan pois kunnallisesta äänioikeudesta. Minun käsittääkseni on tämä laki- ja talousvaliokunnan mietintö, nyt asettunut sille oikealle keskikohdalle. Heilahduksia on ollut. Ensin oli liiaksi vasemmalle ja sitten jäänöseduskunnassa liiaksi oikealle. Nyt tämä heiluri alkaa pysähtyä ja minä toivon että eduskunta tulee lopulta asettumaan tälle oikealle ja vakavalle pohjalle.

Ed. P a a s i v u o r i: Turhaan porvaristo tässä valitusvirsiään veisaa. Ne saavat tässä asiassa syyttää ennen kaikkea itseään. Muistetaan, että täällä vuonna 1908 toisilla valtiopäivillä säädettiin uudet kunnallislait, jotka olivat paljon huommat kuin ne lait, jotka vuonna 1917 säädettiin. Nehän antoivat, niinkuin entinen ed. Lagerlöf sanoi, ainoastaan rähisemisoikeuden työläisille, mutta ei asioissa päättämisoikeutta. Olihan niiden mukaan kaikista tärkeimmistä asioista hankittava lisättyjen valtuustojen päätös, joissa oli sensus, ja johon lisättyyn valtuuskuntaan äänioikeus oli ainoastaan niillä, jotka maksoivat kunnallista veroa ja vielä määränemmistö sil-

loin kun päätös tärkeimmistä raha-asioista tehtiin. Kuitenkin tästä kunnallislaita täällä eduskunnassa sanottiin että se oli vallankumousta, sanottiin ettei tämä enää ole reformia, tämä on vallankumousta. Niin sanoi ruotsalaisen puolueen ed. Vikman ja entinen suomettarelainen edustaja Paasikivi, joka oli 1907 kirjoittanut lentokirjasten kunnallisesta äänioikeudesta, jossa hän todisteli että oli väärä peruste panna äänioikeuden saavuttamisen ehdoksi kunnallinen veronmaksu, koska monilla kaupunkikunnilla oli enemmän tuloja muista kuin verotuksista, joihin tuloihin vaikuttaa yhtä paljon ne, jotka eivät maksaneet veroa kuin nekin, jotka veroja maksoivat. Mutta tämä laki ei kelvannut porvaristolle. Porvaristo keinoitelti ryssäläisen senaatin avulla tämän lakiehdotuksen kumoaa ja siten saa syyttää itseään, ettei tämä laki silloin astunut voimaan. Tästä politiikasta oli seurauksena, että kesällä 1917 syntyi kunnallislakkoja Tampereella, Raumalla, Turussa ynnä muualla, joita sitten koetettiin jollain tavalla saada sovitettua. Tampereellakin piti saataman sopimus että entisiä kunnanvaltuutettuja eroaisi, että työläisten edustajia tulisi vastaavassa määrässä sijaan. Tällä tavalla sovitettiin silloin, ja porvariston edustajat, jos ei julkisesti, niin ainakin pienemmissä piireissä myönsivät, että heidän taholtaan oli tehty suuri tyhmyys siinä, ettei näitä lakeja oltu saatettu voimaan. Sitten kun vuoden 1917 eduskunnassa, jossa oli pieni sosialistinen enemmistö, ryhdyttiin laatimaan uusia kunnallislakeja, niin ei voi sanoa, ettei ketään porvareita olisi ollut mukana näitä lakeja säätämässä. Se on selvästi todistettavissa senaikaisilla asiakirjoilla, että jo valiokunnassa osa porvaristoa asettui samalle kannalle. Sitte kun eduskunta laittomasti hajoitettiin Venäjän väliaikaisen hallituksen manifestilla, jota väliaikaista hallitusta Suomessa korkeimman vallan käyttäjäksi eivät ole hyväksyneet esim. sellaiset oppineet miehet kuin professori Erich, porvaristo ottaa riemulla vastaan Venäjän väliaikaisen hallituksen hajoitusmanifestin ja lähdetään sitten vaaleihin, moodostettiin rintama sosialisteja vastaan, tunnuslauseeksi tulee „taistelu yhdessä sosialisteja vastaan”. Saatiin tällä tavalla sitten eduskuntaan porvarillinen enemmistö. Vaaleissa uhattiin, että nämä kunnallislait muutetaan porvariston mielen mukaisiksi. Jos nämä lait sitten saatetaan vahvistetuksi marraskuun suurlakon yhteydessä, niin eiköhän porvaristolla ole itsellään yhtään omallatunnonaan, että asiat tähän pisteeseen olivat kehittyneet? Täällä Lohi puheensa alussa puhui, kuinka täällä venäläinen

sotaväki oli uhkaamassa ja kuinka täällä oli vanhat työväenjoukot uhkaamassa. En minä niitä nähnyt eduskuntatalon ympärillä; tuollohan ne olivat Rautatien torilla, ja siellä kokousta pitivät eikä yhtään väkivallantekoa tapahtunut. Pelkkä joukkojen koossaolo pelotti Lohea ynnä muita hyväksymään nuo kansanvaltaiset kunnallislait. Ja sitten marraskuun suurlakon aikana maalaisliittolaiset itse tekivät ehdotuksen, että valtalaki, 8 tunnin työaikalaki ja kunnallislait vahvistettaisiin. Se tehtiin sosialistien „me vaadimme”-julistuksen vastaehdotukseksi. Oikeistoporvaristolla oli silloin oma ehdotuksensa n. s. 3 kunnikaan vaalista. Miten menetelti oikeistoporvaristo silloin täällä eduskunnassa? Juu, se äänesti sen „me vaadimme”-julistuksen puolesta; 45 oikeistolaista äänesti sosialistien mukana „me vaadimme”-julistuksen puolesta, jonka julistuksen perusteella sitten on sosialistisia edustajia tuomittu 8 vuodeksi kuritushuoneeseen, eikä edes eduskunnan lainopillinen puhemies katsonut tuota „me vaadimme”-julistusta niin vaaralliseksi kapinajulistukseksi, että olisi kieltäytynyt siitä äänestytymästä. Porvarit tappoivat, oikeistolaiset, maalaisliittolaisten ehdotuksen ensiksi äänestämällä „me vaadimme” julistuksen puolesta ja sitten toisessa äänestyksessä pakotetaan maalaisliittolaiset taas tappamaan sosialistien julistuksen „me vaadimme”. Edustaja Arajärvi ehdotti silloin „me vaadimme”-julistusta valiokuntaan, joka erosi edustaja Mäen ehdotuksesta ainoastaan siinä, että Mäki ehdotti komiteaa, mutta Arajärvi ehdotti valiokuntaa. (Ed. Hupli: Valtiopetos!) Ja tällä teolla oikeistoporvaristo silloin provosoerasi marraskuun suurlakon syntymisen. Senaikuisissa pöytäkirjoissa löytyy edustaja Alkion lausunto, jossa hän sanoo, että te vastaatte myös seurauksista. Mutta kun seurauksien vastaamisesta on tullut kysymys, niin niistä ei ole haluttu vastata. Nämä kunnallislait vahvistettiin aamuyöllä tuossa 1/2 3 ajoissa. Tämä laki ei tullut käytännössä toteutetuksi. Kapinan syntyminen keskeytti sen käytäntöontulon. Mutta sitten tynkäeduskunnassa porvaristo anoi hallitukselta esitystä näiden lakien muuttamisesta jo kesällä 1918. Silloin vielä tyydyttiin vähempään, muutettiin ainoastaan osaa niistä laeista. Mutta kun porvaristo huomasi, että nyt sillä on hyvä tilaisuus tehdä taas yksi kaappaus, niin silloin ryhdyttiin näitä lakeja tynkäeduskunnassa muuttamaan. Vieläpä sen jälkeen, kun eduskunta oli julistettu hajoitetuksi jatkoi eduskunta istuntojaan, joidenka istuntojen laillisuudesta on vakava erimielisyyttä olemassa. Yksinpä semmoinen vanhoillinen herra kuin professori Herman-

son on kirjoituksissaan lausunut, että eduskunta ei voi jatkaa istuntojaan sen jälkeen, kun se on julistettu hajoitetuksi. Mutta nyt tapahtui päinvastoin. Jo yksin se seikka, että nämä on tynkä-eduskunnassa laadittu, nämä uudet kunnallislain muutokset, ja vieläpä semmoisena aikana, jota täytyy vakavasti epäillä, oliko sillä eduskunnalla enään laillista oikeutta säätää uusia lakeja, tämä jo tekee näiden lakien muuttamisen välttämättömäksi, ellei tahdota ajaa asioita siihen tilaan, että näiden laittomien lakien perusteella ensi syksynä toimitetaan uudet kunnanvaltuutettujen vaalit, joihin ehkä suuret joukot kieltäytyvät otamasta osaa semmoisten lakien perusteella, ja sitten ne ennen valitut, kun laittomasti valitut tulevat valtuustoihin, lähtevät sieltä pois. Mitä te silloin teette? Te sakotatte vissiin niitä. Mutta jos sakottaminen ei auta, lähetätte vissiin poliisit raahaamaan niitä sosialistisia valtuusmiehiä kokoukseen. Minusta on aivan välttämätöntä että nämä lait uudistetaan edes semmoiseksi, kuin mitä valiokunta ehdottaa. Tyydyttäviä ei niistä tule, mutta paremmat ne ovat, kuin mitä tynkä-eduskunnassa laadittiin.

Ed. Liakka: Minun käsitykseni lainsäädännön tehtävästä meidän oloissa on se, että missä se koskee yhteiskunnan vähäväkisiä aineksia, siinä minä puolestani mietin moneen kertaan, ennenkuin olen mukana sellaisissa toimenpiteissä, jotka näyttäivät tässä suhteessa heikontavan heidän etuansa ja asemaansa. Mutta tämän kunnallislakiesityksen ikäraja koskeva pykälä ei minun käsitykseni mukaan missään määrässä heikonna vähäväkisten vaikutusvaltaa yhteiskunnassa. Minä en ole nähnyt minkäänlaista asiallista puolustusta sille vaatimukselle, että ikäraja alennettaisiin 20:een tahi edes 21:een. Ainoa perustus, mikä siitä on ollut huomattavana, oli se, jonka viime talvena kansanvaltuuskunnan puolesta Kullervo Manner lausui, nimittäin että „tämän kautta valpas ja toimintatarvoinen nuorisokin saataisiin vaikuttamaan kansan kohtaloihin”. Mutta tämä perustus minun mielestäni ei ole oikea. Ei voi olla tarpeellista, että nuorisolla tällä tavoin on vaikuttamassa kansan kohtaloihin. Kun kerran kansanvaltaa toteutetaan siinä määrässä, kuin se nyt meidän yhteiskunnassamme on toteutettu, niin on silloin riittävää, että täyskypsyyntä ikäluokka näissä asioissa on määräämässä. Ja kun kerran sama oikeus myönnetään kaikille yhteiskuntaluokille, kun ei tehdä mitään erotuksia esim. sivistysaseman tai varallisuuden pohjalla, niin silloin minun mielestäni tässä asiassa on otettava harkittavaksi vain se seikka, mikä ääni-

oikeuden ikäraja vastaa meidän kansan oloja. Minä luulen, ettei kukaan, joka on perehtynyt meidän kansamme kehitykseen ja ylimalkaan siihen kehitykseen, joka meillä tapahtuu ihmisellisesti, ei kukaan voi väittää sitä, että 21 vuotias, puhumattakaan 20 vuotiaasta, olisi yleensä kypsytynyt siihen vastuullisuuteen, jota kunnallisenkin äänioikeus edellyttää. On huomattava nimittäin, että kunnallinen äänioikeus nyt näiden lakien mukaan on aivan toisessa asemassa, kuin mitä se on tähän saakka ollut. Täällä on kyllä valiokunta mietinnössään sanonut, että 21 vuoden iässä jo ollaan täysin päteviä vakavasti „seuraamaan ja harkitsemaan kunnan asioita”. Valiokuntakaan ei siis ole tahtonut väittää, että he olisivat kypsiä muodostamaan omaan vakaumukseen perustuvia mielipiteitä noista kysymyksistä. Eikä valiokunta ole tässä ollenkaan viittannut siihen, että se järjestelmä, joka nyt on kunnallisessa äänioikeudessa vallalla, edellyttää myös kunnallisen puoluekannan ratkaisemista. Kunnalliset vaalit ratkaistaan nykyään valtiollisten puoluerajain merkeissä ja siltä kannalta katsoen valiokunnan perustelu tulee sitä löyhemmäksi. Minä olen parinkymmenen vuoden kuluessa keskustellut kansanopistonuorison kanssa siitä, missä iässä ylimalkaan olisi edullisinta tulla kansanopistoon, jossa yleensä rupeaa selviämään vakaumukseen perustuva katsantokanta, ja ilman poikkeusta joka kerta on päätös tullut siksi, että oppilaat ovat lausuneet: mieluummin yli 20, kuin alle 20 vuoden iässä. Se osoittaa sitä, että ylimalkaan meillä henkilöllinen kypsyys tapahtuu hitaasti, että ei vielä tällä iällä olla niin kypsyneitä, että tunnettaisiin kykyä yleisissä asioissa itsenäisesti ratkaisemaan kantansa. Meillä tapahtuu tässä suhteessa, en tiedä mistä syystä, kehitys hitaammin kuin ylimalkaan eteläisempien kansojen keskuudessa. Siitä syystä minun mielestäni kyseessä oleva määräys tulee vaikuttamaan sen, että nuorisoon tulee ilman omintakeista vakaumusta määränneeksi puoluekantansa. Ja mikäli minulla on havaintoja tästä asiasta — ja minä olen erityisistä syistä joutunut sitä seuraamaan likeltä ja erityisellä huomiolla kaiken sen ajan, kuin meillä on ollut yleinen äänioikeus valtiollisella alalla voimassa — mikäli olen siitä havaintoja tehnyt, niin meikäläisessä kansanluonteessa vaikuttaa mainittu seikka erittäin turmiollisesti. Minun on täytyntä surukseni merkitä sangen monta persoonallista haaksirikkoo seurauksena tästä ennenaikaisesta valtiollisen puoluekannan häviämisestä. Minä tahdon huomauttaa, ettei tämä koske vain sosialistista puoluekantaa, se koskee yhtä hyvin porvarillisia puolueita. Sillä meillä on porva-

rillisella taholla tehty aivan samaa työtä kuin sosialistisellakin taholla, että esim. on koetettu kalastella itselleen joukkoja ikänsä puolesta kehittymättömien aineiden keskuudesta. Tätä menettelyä on hyväksytty, onpa sitä puolustettukin myös porvarillisella taholla ja se seikka on antanut minulle erityisesti tilaisuutta tässä kohdassa tehdä sellaisia havaintoja, jotka minun mielestäni ovat oikeuttaneet muodostamaan vakaumuksen asiassa. Täällä on viitattu tänäkin päivänä siihen, että meillä on kauvan aikaa jo enemmän ollut valtiollinen äänioikeus 21 vuotiaille kunnallisella alalla, joten sitä nyt ei sopisi siirtää myöhempään ikään. Se on muodollisesti oikein, mutta se ei ole asiallisesti paljoa todistava tässä asiassa. Seikka on nim. sellainen, että varhaisemman kunnalliselämän aikana eivät tämänikäiset henkilöt ylimalkaan ottaneet osaa kunnalliselämään siitä syystä, että kunnalliselämässä olivat yleisen tavan mukaisesti osallisina vain vanhemmat isäntämiehet. Mikäli näitä vanhempia kunnallisoja olen seurannut eri osissa maata, niin varhaisempina aikoina, jos tämänikäiset henkilöt olisivat ilmestyneet kuntakokouksiin, he olisivat tunteneet yleisen mielipiteen painostuksen jo sellaiseksi, etteivät he olisi halunneet siellä puhua, jopa äänestää. On yksi ilmiö, joka minun mielestäni viime aikoina on erityisesti astunut esille ja joka myös vaikuttaa siihen, että tuota päätöstä ei pitäisi panna meillä lakiin. Se on nim. se, että meilläkin ilmeisesti on syntymässä sitä samaa svaboda-henkeä, jota saimme nähdä takavuosina täällä venäläisten keskuudessa. Tämä henki viepi pois yksityistoiminnasta, yksityiselämän tehtävistä. Ja se ei voi olla hyödyksi, vaan päinvastoin suureksi vahingoksi, jos tämä yksityiselämän alalle johtuva toimintahalu tulee ennenaikaisesti tukahdutetuksi. Me tarvitsemme ehdottomasti työkunnan ja työhalun kehittymistä kansassa. Se on ehtona sille tuotantovoiman lisääntymiselle, jota kaipaa kaikkien kansanluokkien aseman parantuminen. Siitä syystä mielestäni tämän suunnan toimenpide, kuin nyt on kyseessä, on tuhoksi ja vahingoksi myös yhteiskunnan heikomille kansanluokille. Se on mahdollista, että agitaation kautta voidaan hyötyä tällaisista toimenpiteistä. Se on mahdollista, onpa varmaankin, että nuorisosta voidaan saada lisää aineksia puolueiden riveihin. Olen kuullut joskus muidenkin kuin sosialistien iloitsevan siitä, että nuoret ovat valppaammat tulemaan mukaan äänestystilaisuuksiin. Tätä minä en epäile. Mutta tätä minä en katso, enkä usko, että sitä vakavasti voidaan katsoa asiallisesti hyödyksi näillekään kansanluokille. Useimmiten semmoisista henkilöistä, jotka

ilman elävämpää vakaumusta liittyvät puolueisiin tulee ainoastaan äänestäjiä ja kokoushenkilöitä, kenties jonkunlaisia toimihenkilöitä, mutta ei niitä henkilöitä, jotka valtiollista ja yhteiskunnallista elämää työllänsä edistävät ja jotka omaa toimeentuloaan ja yhteistä tuotantoa voivat kartuttaa. Siltä kannalta katsoen kypsymättömän nuorison varustaminen äänioikeudella on minun mielestäni turmiollinen kaikille kansanluokille meikäläisissä oloissa. Siis katsoisin, että tässä suhteessa olisi säilytettävä kunnallislakiin tehty muutos, että ikä-raja pysytettäisiin 24 vuodessa. Minä puolestani en tahdo niistä toisista seikoista, mitkä tässä ovat esillä, lausua mielipidettäni. Tästä asiasta on minulla sellainen vakaumus, että minä en voi olla sitä lausumatta, vaikka ei olisi-kaan suuria toiveita saada sitä voimaan.

Ed. A r a j ä r v i: Minä olen aina kuulunut vakaumuksesta niihin, jotka ovat olleet pitkälle menevään uudistusten puolella kunnallislakien alalla. Niin minä olen tehnyt jokaisessa tilaisuudessa, missä minulla on ollut kunnia olla mukana täällä eduskunnassa. Mutta silloin kun 1917 vuoden valtiopäivillä lakiehdotus oli esillä ja minä silloisessa tilanteessa katsoin voivani puoltaa ja kehoittaa hyväksymään uudet kunnallislait, niin minä nimenomaan myös lausuin, että Suomen kansa ensimmäisessä tilaisuudessa epäilemättä eduskuntansa kautta katsoo olevansa pakotettu korjaamaan erinäisissä kohdin näitä lakeja. Kun sittemmin tilaisuus tähän tuli ja minä v. 1918 hallituksen jäsenenä, en enää eduskunnassa, olin myötävaikuttamassa siihen, että esitys tuli sellainen kuin se tuli eduskunnalle, niin minä sen myöskin tein täydestä vakaumuksesta, en laisinkaan siitä syystä, että oli olemassa tynkäeduskunta niinkuin täällä mielihyvällä sanotaan ja kernaasti sanottakoon, vaan siitä syystä, että oli maassa eri puolilla hiukan opittu tapahtumista muutakin, kuin se mitä jo nähtiin silloin kuin 1917 laki ehdotettiin hyväksyttäväksi. Erinäisissä kohdissa me lain silloiset hyväksyjät epäilimme, että eduskunta oli mennyt liian pitkälle sekä vaadimme muutoksia ja vähemmistöön jääneinä lausuimme, että lait ovat korjattavat heti kuin tilaisuus siihen tulee, mutta pian opimme tämän lisäksi näkemään, että juuri niissä kahdessa kohdassa, joista keskustelu on käynyt jo vuosikautia aikaisemminkin, nimittäin ikärajaa koskevassa kysymyksessä ja veron maksua koskevassa kysymyksessä, olimme mekin menneet pitemmälle kuin suotavaa olisi ollut. Niin vähän kuin onkin kokemusta olemassa tässä suhteessa, niin se kokemus puhuu siihen suuntaan sekä sosialistien että

porvarien keskuudessa, että se hallituksen esitys, jonka eduskunta hyväksyi ja jota nyt tahdotaan taas saada korjatuksi, on oikealla pohjalla. Minä uskallan sanoa sosialistienkin keskuudessa on muutamia, jotka ovat tämän myöntäneet.

Ed. Paasivuori kertoili omalla tavallaan erinäisistä tapahtumista ja mainitsi myöskin Tampereen, jossa sovitteluja käytiin porvarien ja sosialistien välillä ja hallituksen jäsenet olivat tätä sovittelua johtamassa. Minä olin Tampereen kuntalaisena mukana näissä neuvotteluissa ja koetin kohdaltani myöskin tulla sovittelujen kautta mahdollisiin tuloksiin. Minä olen nimittäin aina kunnallisessa ja valtiollisessa elämässä ollut sovittelun ja kompromissin kannalla ja niin olin sielläkin ja kun olimme koolla, sekä sosialistit että porvarit, niin siellä oli yksi avosuinen sosialisti, sangen huomattu henkilö muuten aikanaan eduskunnassakin, joka sanoi meille porvareille: Herrat on hyvät ja huomaavat nyt, mikä on tilanne ja tekevät sillälailla kuin tässä nyt on esitetty ja te, hän viittasi sosialisti-edustajiin, ette paljon ymmärrä siitä, mitä te nyt pyydätte täällä. Minä olen ollut, hän sanoi, sen verran mukana kunnallisessa elämässä, että minä tiedän sangen hyvin, ettei se voi tapahtua, mitä te luulette voivan tapahtua, mutta vaikka olette tyhmiä, niin teidän pitää ymmärtää myöskin asemanne ja asetua sovinnon kannalle. Tämöistä neuvottelua pidettiin Tampereella, mutta ed. Paasivuori ei näytä tietävän siitä, eikä näytä siis myöskään tietävän, mitä siellä hänen kanssatoverinsa on puhunut sosialisteille. Se saattoi osaksi olla hirtehisen huumoria, — sama henkilö on samaan tapaan esiintynyt eduskunnassakin ja sosialistit ovat taputtaneet hänelle käsiään —, mutta sama mielipide on kahdenkeskisessä keskustelussa kuultu myöskin muitten sosialistien lausuvan.

Ei suinkaan ole mikään erityinen sosialistinen oppi kysymys siitä, onko ikäraja 18 vuotta tai 20 vuotta, 21 vuotta tai 24 vuotta. Täällä ehdotti muutamassa istunnossa eräs sosialistiedustaja sangen tosisaan, että Suomen kansa kokonaisuudessaan korotettaisiin 30 vuotiaana aatelissäätyyn. Siitä kai olisi seurauksena, että vasta 30-vuotiselle olisi annettava kunnalliset oikeudet, jotka me annamme jo 24-vuotiselle, ei siitä syystä, että se olisi erityinen sosialistinen tai porvarillinen oppi, vaan siitä syystä, että meistä näyttää nyt tällä kertaa asema olevan senluontoinen, että sille kannalle on asetuttava.

Ed. Paasivuori puhui myöskin siitä painostuksesta, jota eduskunnassa on harjoitettu ja ei harjoitettu. Sille ei nyt ole pantava vallan suurta merkitystä. Kyllä kaiketi voidaan sanoa, että

eduskunnassa eivät olisi menneet lävitse sellaiset lakiehdotukset, ellei sitä painostusta olisi ollut olemassa. Mutta oli sellaisia edustajia myöskin, jotka ovat katsoneet, että sanotut lait olivat hyväksyttävät siinä tilanteessa, vaikkei venäläisten toverien painostusta olisi ollutkaan. Mitä taas tulee siihen järjestelmään, joka oli täällä silloin käytännössä venäläisten ja sosialististen edustajien välillä, niin ei ollut se aivan niinkuin ed. Paasivuori sanoi. Kyllä täällä oli eduskunnan sekä ala- että ylävestibyyliässä sotaväen edustajia tiedustelemassa, mitä eduskunta päätti ja onko se jo päättänyt ja selviä uhkauksiakin lausuttiin ja sosialistiedustajia nähtiin syyttävän paperosseja ja sikareja näiden sotilasedustajien suuhun täällä eteisessä ei siis yksinomaan rautatientorilla. (Ed. Paasivuori: Taisivat peljätä.) Se on paljon mahdollista, että pelkäsivät ja rakastivat ja se rakkaus on mennyt niin pitkälle niinkuin eräs puhuja jo mainitsi, että täällä sosialistiset edustajat Reinikainen, Lehtinen, Emil Viljanen ja Helle ovat aloitteessaan ehdottaneet, että Suomen eduskunta edelleen päättäisi „Venäjän kansalaisille myöntää ne kunnalliset oikeudet, joita heille on säädetty ja vastedes säädettään”. Niin pitkälle se rakkaus menee.

Ed. Lohi ei näkynyt muistavan, kun hän puhui ikärajasta ja kunnallisesta äänioikeudesta, eräitä kohtia, jotka kumminkin ovat tärkeitä ottaa huomioon, kun tästä asiasta keskustellaan. Kyllä ed. Lohi, jos hän asiaa miettii, vallan hyvin käsittää, että äänioikeus 21 vuotiaalle vanhan kunnallislain mukaan ei ole ollenkaan sama juttu käytännössä, kuin 21 vuoden ikäraja nykyisten kunnallislakien mukaan. Vaikutus on vallan toisella toisessa kuin toisessa tapauksessa. Tätä ei minun ymmärtääkseni kukaan saata kieltää, joka tuntee, niinkuin ed. Lohi, aikaisemmat kunnallislait ja ne kunnallislait, jotka meillä nyt ovat voimassa. Ei Ed. Lohi myöskään näkynyt huumanteen tai muistaneen, että asia, joka koskee perheen päämiehen suhdetta erinäisiin perheen jäseniin, on minun tietääkseni järjestetty, niin että asiointila ei ole senluontoinen, kuin hän kuvasi. Itse puolestani muuten minä olen ollut siinä käsityksessä, enkä tiedä, että mikään laki olisi toiseen suuntaan puhunut, että joka ainut, joka on tahtonut osottaa itsellään olleen tuloja sen ja sen määrän, hän on myös pantu veroille ja täytynyt panna veroille. On eri asia, jos ed. Lohi tuntee suuren joukon sellaisia henkilöitä, joita minäkin tunnen, jotka eivät ole halunneet panettaa itselleen kunnallisveroa, vaan kulkevat isännän kyltin suojassa verottomina.

Mutta mitä itse pääasiaan tulee, niin minä puo-

lestani olen nyt kerta kaikkiaan sitä mieltä, että eduskunta varmaan tekisi suuren erehdyksen tällä kertaa, jos se lähtisi nyt muuttamaan niitä kunnallislain kohtia, jotka edellisessä eduskunnassa valmistuivat ja nyt ovat voimassa. Mitä aika tässä suhteessa ehkä tuo mukansa, on toinen asia. Mutta ei tarvitse ajan epäjumalia palvella sentään siinä määrässä, kuin nyt yritetään tehdä. Ei se ole sosialisteillekaan ollenkaan välttämätöntä eikä tarpeellista. Kyllä he sen asemansa säilyttävät, mikä heillä on, niin minä puolestani luulen, muullakin tavoin, kuin sillä, että he sekä hyvässä että huonossa koettavat rakastamansa tynkäeduskunnan töitä vetää takaisin. Se kuuluu tosin ohjelmaan, mutta eri asia on se, kuinka hyvä tai kuinka tarpeellista se on. Minä puolestani olen vakuutettu siitä, että ne sosialistit, jotka todella tahtovat asettua toiselle kannalle kuin aikaisemmat sosialidemokraattiset edustajat eduskunnassa, tekisivät viisaammin omalle asialleen, jos he eivät vetäisi asiallisesti samaa köyttä, kuin heidän aikaisemmat toverinsa ovat vetäneet, joita he sanoissaan ilmoittavat ei hyväksyvän.

Minä en oikein jaksanut päästä selvytyteen siitä, mitä ed. Paasivuori tarkoitti, kun hän puhui „Me vaadimme”-ohjelmasta ja sen hyväksymisestä sekä valiokuntaan lähettamisestä, jossa minäkin muka olin mukana. Mutta ellen minä täydellisesti erehdy, niin hän koetti itsellensä luulotella, että joku tahi jotkut, jotka ovat jossakin äänestysasteessa äänestäneet jonkun huononkin ehdotuksen puolesta toista vastaan, että he sillä olisivat hyväksyneet sen, mitä he ovat äänestäneet, saadakseen toisen vastaehdotuksen kumoon. Jos asianlaita näin on, niinkuin luulen, niin kyllä ed. Paasivuoren konttoon silloin tulee sangen paljon sellaisia asioita, joita hän luultavasti ei ole hyväksynyt, vaikka onkin niiden puolesta äänestännyt pyrkiesssänsä lopulliseen tulokseen.

Mitä muuten tulee „Me vaadimme”-ohjelmaan, niin, koska se asia tuodaan esiin tuon tuostakin, olkoon kerta kaikkiaan ainakin minun puolestani lausuttuna se, että olisi aika sen hyväksyjäin ja hylkääjien lopettaa keskustelu siitä asiasta. Se ei tuota luullakseni erityisempää kunniaa enempää toiselle kuin toisellekaan. Tahtoisin sanoa, että tässä tulee tehdä itsensä siitä mitä maassa on tapahtunut, jonkun verran solidaarisiksi myöskin sosialistien, eikä pyrkiä siihen, johon ed. Paasivuori myöskin kohdaltaan pyrkii nimittäin pesemään itsensä ja ryhmänsä puhtaaksi ja syyttämään kaikkia muita (Vasemmalta: Ja syyttömästi tuomitsemaan ihmisiä! — Puhemies: Pyydän, ettei puhujaa häiritä). Mitä tulee niihin seuroihin, joita tämä niin sanottu „Me vaadimme”-

ohjelma on tuonut mukanaan sekä toisessa että toisessa suhteessa, niin niihin kuulemani mukaan palattaneen lähipäivinä ja silloin on aika ottaa se asia esille. Huomatakseni se on hyvin vähäisessä yhteydessä nyt käsilläolevan kysymyksen kanssa.

Ed. Leinonen: Täällä eduskunnassa jos tulee kysymykseen sellainen asia, jossa tämän maan työväestön käsitys yhteiskunnallisista asioista ja sen oikeuksista tuodaan esiin, niin porvaristo, erittäinkin oikeistoporvaristo, ne jotka täällä tänäkin päivänä puolustavat näitä taantumuksellisia ehdotuksia ja pykälä kunnallislakeihin, ovat siinä käsityksessä, että kaikki mikä meikäläisten sosialidemokraattien taholta tehdään, on väärää ja mitä he tekevät, on oikein. Se käsitys on ollut aina silloin kun tässä yksikamarisessa eduskunnassa on säädetty lakeja, eritoten niitä lakeja, jotka koskevat läheltä tämän maan työväenluokkaa. Minä viimeksi huomautin sitä syytöstä vastaan, joka täällä on tänäkin iltana tuotu esiin, että mitenkä venäläiset olivat painostamassa tämän lain käsittelyn aikana ja painostamassa niitä kunnallisia saavutuksia, joita tämän lain avulla Suomen työväki on saavuttanut. Huomautan että useamman kerran te porvarit olette panneet tupakaksi venäläisten kanssa kuin Suomen työväki. Te ette ole oikeita syyttäjiä siinä asiassa. Te saatte puhua vähemmän siitä asiasta, sillä teillä on syntyä tarpeeksi paljon siinä asiassa. Eduskunta on hajotettu minunkin tietääkseni ja meidän kaikkien nähdessä ryssäläisillä pistimillä. Ne eivät tyytyneet tulla vestipyyliin vaan sulkiivat eduskunnan kanslian oven ja eduskunnan oven. Ne olivat ryssäläisiä pistimiä, jotka hajottivat eduskunnan silloin. Jäännöseduskunta on tehnyt niin taantumuksellisia muutoksia kunnallislakiin, että kun täällä on puhuttu tunnollisesta lainsäätäjistä, niin totta totisesti tunnollinen lainsäätäjä ei hyvällä omallatunolla voisi ajatella niin taantumuksellisia muutoksia kuin siihen on tehty. Siinä on ikäraja korotettu 24 vuoteen, jota täällä tahdotaan tälläkin hetkellä puolustaa eräältä taholta. Te porvarilliset oman maailmankatsomuksenne mukaan tunnustatte kyllä täysi-ikäiseksi jo 20 ja 21 vuoden vanhan ihmisen silloin kun laskette sille raskaita kunnallisveroja, laskette raskaita velvollisuuksia. Mutta silloin kun sen oikeuksista tulee kysymys, silloin kyllä löydätte asioita, joilla puolustatte sitä periaatetta, että nuori ei ole kykenevä eikä kypsytynyt vielä ratkaisemaan yhteiskunnallisia asioita. Siinä ijässä ne nuorukaiset kelpaavat kyllä astumaan sotapalvelukseen, sekin on eräs raskas velvollisuus, joka on säilytetty

nuorison harteille. Ne ovat kansalaissodan kukistettua kelvanneet ampumaan ihmisiä, nuoremmat kuin 20 vuotta täyttäneet kansalaiset, sekin on teko, jossa ihmiseltä vaaditaan kypsyys. Täällä on sanonut esimerkiksi maisteri Liakka muistakseni, että on puolustettu tätä ikärajan alaisuutta sillä, että nuoriso menee vaaleihin paremmin kuin vanhat ihmiset. Onhan sekin jonkunlainen todistus, että nuoriso menee vaaleihin siitä, että se käsittää velvollisuutensa. Olen liikkunut paljon työläisnuorison keskuudessa ja olen kuullut heidän osastojensa kokouksissa kun ovat käsitelleet kunnallispoliittisia kysymyksiä ja kunnallislakikysymyksiä. Vakuutan jokaiselle, että ne ovat olleet selvillä niistä asioista, ovat käsitelleet näitä asioita tottumuksella aivan niinkuin ainakin ne ihmiset, jotka käsittelevät yhteiskunnallisia asioita siinä mielessä, että heidän todella täytyy vastata niistä oikeuksista, joita he vaativat ja niistä asioista, joita he oikeuksiinsa uojaten pyrkivät toteuttamaan. Jos tällainen pykälä jäisi tähän lakiin, niin kyllä se olisi todellakin taantumuksellinen ehdotus. Työläisnuoriso jo paljon ennen kun tätä asiaa käsiteltiin siinä eduskunnassa, jossa tämä laki hyväksyttiin, pohti näitä asioita kokouksissaan, se käsiteli niitä tätä maata käsittävissä sosialidemokraattisen nuorisoliiton edustajakokouksessa ja asetti tinkimättömäksi vaatimukseksi tuon ikärajan, joka tuossa laissa on säädetty. Se on siis Suomen työläisluokkaan kuuluvan nuorison kypsynyt käsitys, käsitys, josta se ei tule hevillä luopumaan, se pitää siitä kiinni.

Toinen taantumuksellinen pykälä siinä laissa on veronmaksuvelvollisuus. Siinä tahdotaan vielä jonkunlainen varallisuuteen perustuva äänioikeusjärjestelmä pystyttää. Se ei ole oikein. Sen perusteella tulisi jäämään suuri joukko ja melkein kaikki työläisnaiset ilman kunnallista äänioikeutta. Se on minusta kaikkein taantumuksellista mitä voidaan ajatella. Se ei mielestäni saisi tulla kysymykseenkään silloin kun tällaista lakia säädetään, joka niin läheltä koskee tämän maan työväenluokkaa.

Minä toivon, että tämän eduskunnan se osa porvarillisista ryhmistä, joka jossain määrin on asettunut näissä kahdessa asiassa vapaamielisemmälle kannalle äänestää näiden asioiden puolesta, sillä tämä asia, jos oikeistoporvarien suunnitelmat toteutuvat, tulee herättämään työväestössä sellaisia mielipiteitä ja sellaisia ajatuksia ja katkeruutta, että minä en tällä hetkellä ainkaan sitä toivoisi. Siis toivon, että tämä asia saapi sellaisen ratkaisun, että siitä eivät tule Suomen työläisvalitsijat tätä eduskuntaa soimamaan.

Ministeri L u o p a j ä r v i: Esillä oleva valiokunnan mietintö olisi mielestäni voitu lähettää suureen valiokuntaan hyvin lyhyin evästyksin siitä syystä että mietintö kulkee keskitietä. Sekä oikealla että vasemmalla liittyy siihen vastalauseita, jotka todistavat että yhdeltä puolen olisi tahdottu laki säilyttää vähemmän kansanvaltaisena ja toiselta puolen taas mennä pitemmälle kuin valiokunnan mietintö sisältää. Mutta kun kerran tästä on sukeutunut näin pitkä ja laajalle ulottuva evästykeskustelu, niin pyydän saada esiintuoda muutamia seikkoja, joita ei ole tässä jo mainittu tai jotka ovat tulleet sivuutetuiksi hyvin vähällä, mutta jotka kuitenkin mielestäni ovat sellaisia että tällaisen keskustelun syntyessä niihin on syytä koskettaa.

Mikä minun mielestäni on tärkeimpänä syynä ja lähtökohtana siihen että esillä oleva lakiehdotus olisi hyväksyttävä sellaisena kuin valiokunnan mietintö sisältää, on se että Suomen eduskunta on jo kerran ennen, ei ainoastaan sen sosialidemokraattiset, mutta myöskin porvarilliset jäsenet mukaan luettuna, asettunut tälle samalle kannalle kunnalliseen äänioikeuteen nähden kuin mille tämä mietintö nyt rakentuu; kuten ed. Lohi täällä jo äskeisessä lausunnossaan aivan oikein huomautti. Kun siis eduskunta on aikaisemmin asettunut tälle kannalle, niin kaiken sen mitä mennään siitä taaksepäin, täytyy sanoa peräytymiseksi siltä kannalta, mikä on aikaisemmin otettu. Ja siinä on minun mielestäni jo sellaisenaan riittävä syy siihen että mietintö olisi tällä pohjalla hyväksyttävä.

Mitä tulee vuoden 1917 ensimmäisillä valtiopäivillä hyväksyttaviin kunnallista äänioikeutta koskeviin lakeihin, niin pyydän siinä suhteessa esiintuoda eräitä seikkoja, jotka mielestäni kaikkein tärkeimmin vaikuttivat siihen että nämä lait silloin tulivat hyväksytyiksi sellaisessa muodossa kuin tunnetaan. Se ei ollut, kuten täällä on tahdottu selittää, yksinomaan eikä minun käsittääkseni edes huomattavalta osaltaan eduskunnan ulkopuolelta tuleva pakotus, joka aiheutti lakien silloisessa muodossa hyväksymisen, vaikka minun täytyykin todeta, että sanottu pakotusyritys oli hyvin sopimaton ja oli omiansa huonontamaan silloisen sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mainetta, antamaan sille huonomman leiman, kuin mitä olisi ollut, jos tuollaista pakotusta ei olisi tapahtunut. Minun tietääkseni lakien hyväksymisen syynä oli ennenkaikkea se, että kun eduskunnan silloinen sosialidemokraattinen enemmistö oli aikaisemmissa, niin valiokunnassa kuin myöskin täysi-istunnossa tapahtuneissa käsittelyissä, varsinkin asian toisessa käsittelyssä antanut laille sen muodon, mikä sillä sitten

oli, niin eduskunnan porvarillisilla tahoilla käsitettiin sangen hyvin, että jos heidän taholtaan äänestetään tämä lakiehdotus yli vaalien — johon olisi ollut mahdollisuus — niin se tietää sitä, että vaalitaisteluun käytäessä, sosialistit taistelevat siltä pohjalta, minkä tämä lepäämään jätetty lakiehdotus tuli sisältämään, kun toiselta puolen sen vastustajat, ne jotka olisivat äänestäneet sen yli vaalien, joutuivat käymään vaalitaistelua oikeastaan siltä epäedulliselta pohjalta, minkä sisälsi, siihenastinen kunnallinen äänioikeus. Että tällaisissa oloissa jouduttiin tämä ratkaiseva päätös tekemään, siihen taas oli syynä se, että ei oltu aikansa toteutettu niitä uudistuksia kunnallisissa äänioikeusoloissa, joihin eri puolueet olivat aikanaan ohjelmissaan lupautuneet. Jo 1908 vuoden valtiopäivillä eduskunta, kuten täällä keskustelussa jo aikaisemmin viitattiin, hyväksyi uuden kunnallislain ja siinä oli äänioikeusasiassa omaksuttu jotakuinkin pitkälle menevä kansanvaltaisuus. Se perustui yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden pohjalle sillä erolla, että raha-kysymyksiä koskeissa suhteissa täytyi olla lisätty kunnanvaltuusto ja lisätyn kunnanvaltuuston jäseniksi taas voitiin valita ainoastaan sellaisia, jotka olivat kunnallisverot maksaneet. Mutta silloinen hallitus, jonka asiana olisi ollut tämä laki saattaa vahvistetuksi, ei sitä tehnyt vaan jätti sen unhotukseen. Tästä johtui, että 1917 oli valittavana joko entisen vanhentuneen tai sen välillä, minkä sosialidemokraattinen enemmistö oli sanellut. Ja porvarillinen enemmistö ymmärsi sangen hyvin, nekin jotka eivät olisi tahtoneet uudistuksiin pitkällekkään mennä, että oli vaarallista äänestää tällaisissa olosuhteissa laki yli vaalien. Ja nimenoman täytyy myös muistaa, kun tätä kysymystä nyt käsitellään ja kun tulee puhe siitä, millä tavalla pakotusta aikanaan on harjoitettu, että silloin eri eduskuntaryhmät olivat jo enemmän kuin tuo pakotusyritys tapahtui, ennenkuin sosialistit kokosivat joukkoja rautatien torin täyteen ja tänne eduskuntatalon ympärille, ratkaisevat kantansa tähän kysymykseen. Toiset olivat tosin omissa ryhmissä ja myös asianomaisessa valiokunnassa taipuvaisia menemään pitemmälle uudistuksissa, toiset vähemmän pitkälle. Mutta tulokseksi tuli, että kun eduskunnassa oli merkitty kantansa, jouduttu äänestyksessä häviölle, tyydyttiin siihen, ja kuten ed. Arajärvi täällä huomautti, otettiin asia siltä kannalta, että tähän lakiin voidaan myöhemmin tehdä muutoksia, jos katsotaan olevan syytä, sellaisia kuin kukin ajatteli tarpeelliseksi ja mahdolliseksi. Minä muistan muuten, miltä kannalta tätä asiaa eri tahoilta silloin käsi-

tettiin. Muistan miten nimenomaan sen ryhmän taholta, johon minä kuulun, huomautettiin sosialidemokraattiselle puolueelle, että minkä vuoksi he ehdottomasti tahtovat kunnallisen äänioikeuden ulotettavaksi kaikille vissiin ikämäärään päässeille kansalaisille, kun he omissa puoluejärjestöissäänkin antavat äänioikeuden ainoastaan niille, jotka maksavat puolueveroa, siis jotka asetuvat myöskin velvollisuuksien alaisuuteen. Tulos kaikesta kuitenkin oli, kuten sanottu se, että tämä laki tuli 1917 hyväksytyksi ja erimielisyys sen eri kohdista jäi verrattain pieneksi. Ikärajassa oli ero 20 ja 21 vuoden välillä. Ed. Schybergson lopullisessa lausunnossaan totesikin, kuinka pieneksi, kun kaikista eri mielipiteitten vivahtuksista vedetään yhteenveto, erimielisyys silloin oli jäävä. Tällaisissa olosuhteissa tämä laki säädettiin. Mutta, kuten sanottu, sosialidemokraattisen puolueen silloista menettelyä eivät suinkaan kaunistaneet ne toimenpiteet, joihin he ryhtyivät antaaksensa asialle sen leiman, että ainoastaan näiden suurten joukkojen siveellisen painostuksen avulla tämä sekä eräs toinen, 8-tunnin työpäivälaki viedään läpi. Muistetaanhan että asia oli järjestetty siten, että joka 5 minuutin perästä vietiin täältä eduskunnasta rautatien torille viesti siitä, millä kannalla asian kehitys on, ja se julistiin siellä eri puhujalavoilta väkijoukoille.

Kun tämä laki sitten joutui 1917 vuoden toisilla valtiopäivillä uudestaan esille, oli mielestäni ratkaisevana tekijänä siihen, minkä vuoksi laki tahdottiin vahvistettavaksi, ei pakotus, vaan se, että ainakin suuri osa niistä edustajista ja nimenomaan maalaisliiton edustajista, jotka asettuivat vahvistuksen kannalle, perustivat kantansa siihen, että koska kerran edellisillä valtiopäivillä oli jätetty tämä laki äänestämättä yli vaalien, siis eduskunnan puolesta annettu tulla hyväksytyksi ja tunnustettu lojallisesti alistuvansa siihen, mihin vähemmistönä oli jouduttu, ja koska sosialidemokraattien taholta 1917 syksyllä väitettiin, että porvarit tahtoivat mennä taantumukseen saatuaan pienen eduskuntaenemmistön, niin ei ole oikein, että nyt porvarit todella pienen enemmistön saatuaan vetävät takaisin sen, mihin ovat edellisillä valtiopäivillä menneet. Tähän käsityksemme oli mielestämme sitä suurempi syy kun huomattiin, että silloin sosialistien taholla jo alkoivat vallankumouksen väreet sangen voimakkaasti liikehtii. Tahdottiin siis ottaa aseet heidän käsistään, etteivät voi, jos vallankumoukseen käyvät — niinkuin sittemmin tapahtuikin — siihen ryhtyessään osottaa, että Suomen porvaristo on vetänyt takaisin antamansa

lupaukset. Se oli näistä syistä, kun katsottiin, että on pysyttävä 1917 ensimmäisten valtiopäiväin kannalla, joten ne lait, jotka silloin olivat tulleet hyväksytyiksi, on annettava tulla vahvistetuiksi. Jos sosialistisella taholla sittenkin lähdetään vallankumousyritykseen, lähdetään kapiinaan, niin se tapahtuu ei ainoastaan lakia vaan myös kansanvaltaa vastaan. Tämä oli maalaisliittolaisten kanta. Ja minä puolestani luulen, että tapahtumat sittemmin ovat osoittaneet, että tämä kanta oli oikea.

Mitä tulee ikärajaan, jos se on 21, 24 tai 20 vuotta, niin mitä ensinnäkin tulee 20 ja 21-teen, siitä on jo aikaisemmin edellisillä valtiopäivillä huomautettu, että ero on verrattain pieni, mutta koska meillä on käytäntö, että kansalaiset 21 vuotta täytettyään tulevat täysivaltaisiksi, niin ei ole syytä tässä tehdä sitä poikkeusta, että ikäraja alennetaan alemmaksi. Tällä kannalla on ollut suuri osa n. s. porvaristoeduskunta-ainesta aikaisemmin ja niin myös nyt. Että 24 vuoden ikäraja olisi oikea, sitä tällä on puolustettu, äsken puolusti sitä myöskin ryhmätoverini ed. Liakka. Minä annan kaiken tunnustuksen sille auktoriteetille, jota ed. Liakkalla entisenä pitkäaikaisena kansannuorisonopettajana on ja jolta pohjalta hän kantansa kehitti, mutta minä pyydän saada tehdä kuitenkin eräitä reunamuistutuksia hänen kantansa suhteen. Pyydän saada huomauttaa, ensinnäkin sen johdosta, kun hän sanoi: En tiedä mistä syystä kehitys meillä on niin hidas, että kehitytään myöhemmin kuin monissa muissa Euroopan maissa että käsittääkseni syy on suureksi osaksi siinä, että varsinkin niihin aikoihin, jolloin ed. Liakka toimi kansanopiston opettajana, kansannuorison kehitys oli hidas ja myöhäinen sen vuoksi, että yleinen valistustaso kansassa oli silloin vielä verrattain alhainen. Minä olen nimittäin siinä käsityksessä, että sitä mukaa kuin valistustyötä tehdään, kun koulutyö kehittyy, sitä mukaa myöskin kansannuorison keskuudessa kehitys tulee varhaisemmaksi ja siis kypsyys yhteiskunnallisten asiain käsittelyyn kehittyy aikaisemmin. Ja minun mielestäni ei ole mitään syytä koettaa pysyttää kehitystä mahdollisimman myöhäisenä. Päinvastoin on sille periaatteelle rakennettava, että myöskin varsinaisen kansan keskuudessa kehitys tapahtuisi mahdollisimman varhain. Minä kuitenkin tähän lisään että nuorison liian aikainen kiihoittaminen esim. valtiollisen puolue-elämän pyörteisiin vaikuttaa turmiollisesti. Mutta samalla olen siinä suhteessa sitä mieltä, että sensuuntaisella toimenpiteellä kuin ikärajan korotuksella ei sitä saada estetyksi. Se on estettävä ja korjattava jollakin toisella tavalla, se on korjattava esim. sillä ta-

valla, että kansan opetus saadaan sellaiseksi, ettei sitä vaaraa, mikä on nuorisoa odottamassa, koeteta peittää, vaan aikansa sille selvitetään ja koetetaan kehittää nuorisoa siltä pohjalta, ettei se antaudu valtiollisen puolue-elämän pyörteeseen intohimojen valtaamana, vaan että se saa tilaisuuden jo varhaisemminkin näihin kysymyksiin suhtautua harkintaperäisesti. Kansanvaltaiselle valtiolle minun ymmärtääkseni kuuluu, että kansalaiset mahdollisimman aikaisin kehittyvät tuntemaan yhteiskunnallisia ja valtiollisia kysymyksiä. Ja kunnalliselämä on minun ymmärtääkseni yhteiskuntaelämän perustekijä. Se on ikäänkuin pohja, jolle laivampi yhteiskuntaelämä rakentuu. Siitä syystä minun ymmärtääkseni kunnallisella alalla voi hyvin puolustaa aikaisempaa ikärajaa kuin esim. valtiolliseen äänioikeuteen nähden saattaa tehdä.

Kun asia on tällä tavalla, niin ei ymmärtääkseni ole mitään syytä suurella valiokunnalla lähteä korottamaan ikärajaa 24 vuoteen, enempää kuin alentamaan sitä 20 vuoteen. Siihen periaatteeseen nähden, onko oikein, että jokaisella henkilöllä, joka on määrätyn ikärajan saavuttanut, on täysi äänioikeus kunnallisessa elämässä, vai onko siinä suhteessa veronmaksuvelvollisuus pantava pohjaksi, olen aikaisemmin lausunut mielipiteeni viimeksi mainitun puolesta silloin kun tätä kysymystä 1917 vuoden ensimmäisillä valtiopäivillä käsiteltiin. Mutta sen jälkeen, kun sanotuilla valtiopäivillä asetuttiin yleensä sille kannalle, jolle tämä mietintö nyt pohjautuu ja sille kannalle meni silloinen eduskunta kokonaisuudessaan, sikäli ettei tahdottu lakia äänestää yli vaalien, se on, kuten lausuntoni alussa viittasin, mielestäni se pohja, jolle nyt on tämä laki rakennettava. Olen siis siinä käsityksessä, että eduskunta hyväksyessään lain sensuuntaisena, jolle valiokunnan mietintö on rakennettu, osuu oikeaan ja saadaan yksi tärkeä riitakysymys siirretyksi syrjään. En minä tällä suinkaan väitä sitä, etteikö sosialidemokraattisella taholla yhä uudestaan ja uudestaan tulla vaatimaan ikärajan alentamista tai yhtä ja toista muutosta, kansan äänestystä ja sen sellaista tällä alalla. Mutta tämän lain, jos se tällaisenaan hyväksytään, hyväksymisellä Suomen eduskunta kuitenkin osoittaa, että se tahtoo asettua rehellisesti kansainvaltaisuuuden tielle kunnallisella alalla ottamatta taka-askelia siitä, mihinkä kerran aikaisemmin on menty. Se mielestäni on teko, jota voi puolustaa vasemmalle ja myöskin oikealle.

Ed. af Forselles: Jag bad om ordet för att bemöta hr Lohi, då han påstod, att det var en stor orättvisa enligt den gamla kommunallagen att

hemmansägaressen söner och döttrar icke skulle hava varit i tillfälle att rösta. Säsom redan framhölls av hr Arajärvi, är det en omständighet som uteslutande berott på dem själva, då de icke velat låta påföra sig kommunalskatt. Detsamma har även varit fallet med en stor del arbetare, i det de icke låtit beskatta sig eller, om så skett, att de icke betalat kommunala utskylder.

Då jag har ordet, ber jag dessutom att få påpeka, att den gamla kommunallagen ingalunda varit så reaktionär och gammalmodig som det framhållits, i det nämligen den kommunala röstskalan i en stor del av Finlands städer blifvit fullständigt slopad och högsta antalet röster, med vilka man röstat i Finlands städer, varit 25. För jämförelses skull ber jag att få framhålla, att i Sverige ännu den 40 gradiga kommunala röstskalan är gällande och att man i Tyskland intill senaste tider röstat i tre klasser, varigenom en oerhörd öfvervikt skapats för borgarena. Vad åter åldersgränsen beträffar, så spelar den ju icke någon större roll för socialisterna än för de borgerliga, då enligt den gällande lagen i hvardera fallet endast personer, som fyllt 24 år, rösta.

Ed. Juutilainen: Sen jälkeen kuin ministeri Luopajarvi on antanut lausuntonsa, voin rajoittaa lausuntoni aivan lyhyeen. Minä yhdyin hänen lausuntoonsa kokonaisuudessaan. Se painostus jota vuonna 1917, silloin kuin kunnallislait olivat eduskunnassa käsiteltävänä, harjoitettiin, oli erittäin loukkaavaa eduskuntaa vastaan. Mutta se oli aivan tarpeetonta. Minä olen aivan täydellisesti siinä käsityksessä, että eduskunta olisi hyväksynyt kunnallislait vaikkapa yhtään mieltään osoittavia ei olisi ollut eduskunnan ympärillä eikä Helsingin toreilla. Tässä siis käsitykseni eroaa ed. Lohen käsityksestä. Pyydän sitten torjua eräitä oikeiston taholta annettuja lausuntoja, joissa mielestäni selitetään tätä lakia väärin. Tämän mukaanhan tulee nyt kunnallisverojen maksu sitenkin olemaan äänioikeuden perusteena eikä, niin kuin on tahdottu uskotella, ole luovuttu veroperusteelta. Täällä sanotaan: „Vaali-oikeutta vailla on kuitenkin 1) se, joka on holhouksen alaisena; 2) se, joka muun syyn kuin kunnallishallituksen todistuksella näytetyn varattomuuden tähden on kahden lähinnä edellisen vuoden aikana jättänyt suorittamatta hänen maksettavakseen pannut kunnalliset maksut, 3) se, joka kunnan köyhäintalolla, kunnalliskodissa tai vuosihoidokina nauttii vakinaista vaivashoitoa” sekä vielä eräitä muita rajoituksia. Tämän mukaan siis ne, jotka voisivat maksaa kunnallismaksut, mutta

eivät syystä tai toisesta maksaa, ovat äänioikeutta vailla.

Ed. Viljanen: Kaikissa maissa on kansoilla pyrkimys varallisuudesta riippumattomaan kansanvaltaan. Ja sitä epäilemättä tarkoittaa nyt esilläoleva kunnallislakien muutosesitys. Tämän asian käsittelyssä on ed. Nikkanen m. m. huomauttanut siitä, että vuoden 1917 kansanvaltaisista kunnallislajeista ei ole tarpeellista kokemusta olemassa ja tällä perusteella asettunut vastustamaan tätä muutosehdotusta. Jos tälle kannalle yleensä asetuttaisiin, niin silloinhan ei mikään edistys maailmassa voisi tulla kysymykseen, sillä jos joku uudistus pannaan toimeen, niin eihän siitä voi olla ennen sen toimeenpanoa mitään kokemusta. Se kokemushan saavutetaan vasta sittenkuin se on ollut jotkut ajat käytännössä, joten ed. Nikkasen perusteilla, kun lähdetään vastustamaan jotakin uudistusehdotusta lainsäädännön alalla, niin silloinhan ei mikään olojen korjaus ja edistys olisi mahdollista. Mitä sitten tulee siihen seikkaan, että äänioikeuden saamiseksi on lakiin ikäraja esitetty 21 vuodeksi, niin sitä myöskin on vastustettu sillä perusteella, että 21 vuotiaat eivät muka olisi tarpeeksi vielä kypsyneitä kunnallisen paremmin kuin muunkaan yhteiskunnallisen elämän aloilla. Mutta velvollisuuksiin nähden kuitenkin katsotaan jo nuoremmatkin kuin 21 vuotta täyttäneet täysin kypsyneiksi. Siis velvollisuuksia heille kyllä ollaan valmiit asettamaan, mutta ei oikeuksia. Minun mielestäni ei tässä voida millään järkisyillä perustella sitä, että äänioikeuden saamiseen täytyisi olla 24 ikävuotta. Kyllä 21 vuotta täytyy olla siihen jo riittävä. Mitä sitten tulee verovelvollisuuskysymykseen, että äänioikeuden saaminen jätettäisiin verovelvollisuudesta riippuvaksi, niin ovat tätä niinkään ed. Nikkanen y. m. oikeistolaiset pitäneet yhtenä terveellisen kunnallisen asianhoidon edellytyksenä. Jokaiselle pitäisi olla kuitenkin selvää, että tämä varallisuuskysymys yhteiskunnassa, se on sellainen kysymys, joka ei useastikaan riipu eikä pääasiasakaan riipu ihmisen neroudesta vaan se riippuu yleensä siitä mitenkä on erilaisiin keinotteluihin pystyvä — kuten esim. vallinnut sotaaika on selvästi osoittanut — että suuret gulashit, välittäjät ja osakekeinottelijat y. m. sellaiset, ne ovat voineet rikastua ja mainitun käsityksen mukaan kun äänioikeus asetettaisiin riippuvaksi varallisuudesta, niin sen mukaan siis tällainen keinottelu olisi kunniallista, se olisi hyvin inhimillistä ja sen perusteella voisi saada itsellensä lisää oikeuksia. Tämä tällainen peruste minun

mielestäni on väärä ja epäoikeudeton. Jo yksistään inhimillisyyden kannalta katsottuna on yhteiskunnassa varallisuudesta riippumatta säädettävä samallaiset oikeudet. Kyllä vähävarainenkin henkilö voipi yhtä tervejärkisesti, yhtä asiallisesti arvostella niitä asioita, mitä yhteiskunnallisessa elämässä, kunnallisessa elämässä esille tulee, joten varallisuutta ei voida minun mielestäni asettaa äänioikeuden saamisen ehdoksi. Oikeiston taholta on peljätty sitä, että kun äänioikeusikäraja asetetaan 21 vuoteen ja kun vähävaraisetkin henkilöt voivat ottaa osaa vaaleihin, niin että sillä tavalla saatettaisiin kunnalliset asiat hunningolle. Minä en tällaista ollenkaan pelkää, siihen ei ole tosiasiallista syytä. Tässä yhteydessä olisi ehkä syytä viitata, mitenkä juuri silloin, kun varakkailla vain on äänioikeus, kun äänioikeus on saavutettu vain varallisuuden perusteella, mitenkä juuri täten kokoonpannut kunnanvaltuustot ovat useinkin tehneet hyvinkin suuria tyhmyyksiä, virheitä, kunnallisten asiain hoidossa. Mutta näiden tällaisten virheiden selosteleminen veisi liian pitkälle asian käsittelyä. Tahdon vaan erikoisesti huomauttaa siitä seikasta, mitenkä silloin kuin äänioikeus on ollut varallisuudesta riippuvainen, mitenkä juuri silloin kunnan valtuustot ovat katsoneet asiakseen valvoa vain varakkaiden luokkien etua ja vähävaraisen kunnan jäsenten edut ovat jääneet aivan syrjään tahi tulleet ainakin perin rajoitetussa mitassa varteen otetuiksi. Kuitenkin on myönnettävä, että jokaisella kunnan jäsenellä, joka on täyttänyt määrätyn iän, jolloinka hän voidaan katsoa itsenäisesti kykeneväksi asioita arvostelemaan, niin että hänellä silloin täytyy lainsäädöksellä olla yhtäläinen oikeus kunnan valtuustojen valitsemiseen, valtuustojen, jotka hoitavat kunnan asioita kaikkien kunnan jäsenten yhteiseksi hyödyksi tai vahingoksi. Ja me tiedämme, että silloin kun vaan jotkut rajoitetut luokat ovat olleet oikeutetut näihin vaaleihin, niin silloin on hoidettu kunnallisia samoin kuin muitakin yhteiskunnallisia asioita vain näiden luokkien paraaksi, jotka ovat oikeutetut näihin vaaleihin ja niiden luokkien vahingoksi, jotka ovat näistä oikeuksista syrjäytetyt.

Täällä tämän käsittelyn aikana on ed. Arajärvi tahtonut iivailla kysymyksessä olevan eduskuntaesityksen tekijöitä siitä, että esityksen 9 §:ään on pujahtanut eräs kohta vuoden 1917 laista, jossa sanotaan: „Venäjän kansalaisten kunnallisista oikeuksista on voimassa, mitä siitä erikseen on säädetty tai vastedes säädetään.” Tämä kohta on tullut jonkun kummallisen erehdyksen kautta tähän esitykseen, joka ei tietysti ole esityksen allekirjoittajain tarkoitus ollut. Todennäköisesti arvoisa puhuja myöskin sen huomasi, mutta hän tahtoi

vain käyttää tätä tilaisuutta pyrkiäkseen nolamaan tarkoituksensa hyväksi esityksen tekijöitä.

Historia kyllä yleensä toteaa, että varakkaat etuoikeutetut luokat vain pakon edessä luopuvat etuoikeuksistaan. Mutta minä toivoisin, että tässä kysymyksessä nyt ne, jotka tahtoisivat pysytellä etuoikeuksia omille luokilleen, että ne tästä vapaaehtoisesti luopuisivat juuri silläkin perusteella, että kaikkialla muuallakin maailmassa kansanvalta yleensä voittaa jalansijaa ja kansa itse varallisuudesta riippumatta pääsee määräävään asemaan yhteiskunnassa. Terveen järjen pitäisi päästä vihdoinkin valtaan. Minä siis toivoisin, että tämä eduskuntaesitys hyväksyttäisiin vähintään siinä muodossa, kuin asianomainen valiokunta on sen valmistanut. Toivottavaa ja oikeutettua olisi, että tämä esitys hyväksyttäisiin kolmannen vastalauseen mukaisesti. Mutta kun todennäköisesti sille ei tässä eduskunnassa saada riittävää kannatusta, niin vähimpänä vaatimuksena täytynee pitää sitä, että tämä lakiehdotus ainakin siinä muodossa minä asianomainen valiokunta on valmistanut, tulisi hyväksytyksi. Sillä tavalla voitaisiin ainakin osaltaan ajaa ihmisyyden ja oikeuden asiaa voittoon ja syrjäyttää luokkapyytteitä, saattaa osapuilleen kaikki kunnan jäsenet samanarvoisiksi kansalaisiksi ja saada ne sillä tavalla m. m. kiinnitetyiksi kunnallisten asiain hoitoon. Se olisi juuri sitä terveellistä yhteiskuntaelämän rakentamista, terveen itsenäisen Suomen rakentamista, jota me tässä maassa niin kipeästi kaipaamme.

Ed. J. A. Heikkinen: Koska täällä äsken laki- ja talousvaliokunnan mietinnön kimppuun varsinkin oikeiston taholta hyökättiin minun mielestäni ehkä liiankin voimakkaasti, niin pyysin puheenvuoroa muutamalla sanalla puolustaakseni tätä mietintöä. Mutta kun täällä on pidetty pitkiä puheita puolelta ja toiselta, niin minun puolustamiseni ei liene tällä kertaa niin kovinkaan suuressa määrässä tarpeen. Nämä lausunnot osottavat ehkä sen jo, että mietintö on asettunut sittekin oikeaan, kun sitä oikeiston taholta tavattomasti moititaan ja vasemmiston puolelta myöskin moititaan. Mutta ääniä on kuulunut kummaltakin puolen, että se ehkä olisi tässä tilanteessa, kuin Suomen kansa ja eduskunta nyt ovat, kumminkin hyväksyttävä. Koska kuulun laki- ja talousvaliokunnan jäseniin enkä suureen valiokuntaan, niin siitäkin syystä tahdon muutama sanan puhua mietinnön puolesta. Täällä mainittiin, että mietintö on huonosti ja lyhyesti perusteltu. Totta kyllä. Mietintöä olisi voinut perustella paljon laveammin ja paljon pitemmillä kirjoituksilla ja se olisikin ollut paljon helpompaa, kuin saada

perustelut supistetuiksi niin lyhyeen muotoon, kuin missä ne ovat. Mutta onhan niillä, jotka tahtovat tähän asiaan suurempia ja laajempia perusteluja, hyvin hyvä tilaisuus siihen kun ottaa ja selaa eduskunnan asiakirjoja ainakin viime kymmenen vuoden aikana. Siellä tästä asiasta on puhuttu ja kirjoitettu liiankin paljon ja lunnen niille, jotka tahtovat perehtyä, löytävän aineksia yltäkyllin. Eduskunnassa on tullut tavaksi tehdä perustelut niin lyhyiksi kuin mahdollista. Erittäin pitkät perustelut väsyttävät ja eduskunnassa on paljon henkilöitä, jotka eivät liian pitkiä mietintöjä kenties viitsisi läpilukea, sillä meillä on niin paljon mietintöjä että väsymme. Entiseen aikaan tehtiin pitkiä mietintöjä ja puhuttiin paljon. Mitä sillä on saatu aikaan? Nyt on tehty mietinnöt lyhyemmiksi ja puhuttu vähemmän ja on saatu aikaan täällä lakeja. Sitten täällä on puhuttu siitä tilanteesta, missä kunnallislakien laadinta on ollut. Se on ollutkin sellaisessa tilanteessa, joka ei ole asialle kadehdittavaa eikä miksikään hyödyksi. Tätä asiaa on kymmenkunta vuotta koetettu venyttää ja vanuttaa milloin oikeaan tai vasempaan ikäänkuin olisi vedetty väkikarttua. Tämä on pidetty puoluekysymyksen alaisena ja jokainen puolue on koettanut luvata yhdeksän hyvää ja kahdeksan kaudista. Mielestäni olisi vihdoinkin asetettava asialliselle kannalle. Itse mielestäni olen niitä eduskunnan jäseniä, joka on vähemmän perustanut puolueasioista kuin itse asiasta. Kun jouduin valiokunnassa asiaa käsittelemään ja tiesin vastuunalaisuuden, mikä keskustalla, erittäin maalaisliitolla on, olisimmehan voineet äänestää tämän asian porvariston kanssa hyvinkin porvarilliseksi ja sosialistien kanssa hyvinkin sosialistiseksi, kun näimme että porvarit asettuivat vanhoilliselle kannalle ja sosialistit ehkäpä liiankin äärimmäisen uudistuksen kannalle, pidimme velvollisuutemme hyvin vakavasti harkita asiaa. Lakivaliokunnassa asiaa harkittiin erittäin kiitettävällä tasamielisyydellä. Siellä eduskunnan porvarilliset jäsenetkin asettuivat hyvin vakavalle kannalle samoin kuin sosialistit ja käsittely oli sävyisää ja asiallista. Nyt on koetettu päästä siihen että eduskunnassa saataisiin lakeja sovittelun kautta. Näinä päivinä on ollut tuleva hallitusmuotomme hyvinkin sovittelun alaisena ja kunnallislaki on siksi tärkeä asia että siitä kannattaa sovotella. Nähtävästi tässä sovittelussa on onnistuttukin, koska ei ole kuin muutamia pykälä riidanalaisena. Näistä pykälästä on jo lausuttu eräviä mielipiteitä. Mikä meikäläisten käsitys on 9 §:stä, oli se, että 21 vuoden ikäraja on kohtuullinen Suomen kansan nuorisolle. On pyritty nuorisoa

kasvattamaan, nuorisoa valistamaan. Ja kun luomme uutta Suomea, pitää saada nuoriso käsitettämään myös velvollisuutensa. Tätä nuorisoa on pyritty enemmän verottamaan. Se on verovelvollinen jo 21 vuoden ikärajaan. Täällä on annettu tärkeitä kansalaisvelvollisuuksia, kuten maanpuolustus jo ennen 21 vuotta. Olemme nähneet nuorukaisia, jotka on pidetty, kuten vasemmistossa on sanottu, taisteluun kykeneviksi 18 vuotiaina ja vielä nuorempina. Erittäin maalaisnuorukaiset ovat astuneet jo isännän tehtäviin nuoremmalla iällä, saaneet mennä naimisiin 18 vuoden ikäisinä, saaneet tulla talon isänniksi ja maksaa veroja 21 vuodesta alkaen ja ennen sitä. Tämä nuoriso, ellei se pääse osalliseksi kunnallisesta äänioikeudesta, aivan täydellä syyllä ajattelee että ovat holhouksen alaisia ja tämä holhoisuus ei liene tarpeellinen varsinkaan oikeistolle. Täällä on sanottu että jos nuoriso pääsee äänioikeutetuksi 21 vuoden ikäisenä, se olisi ehkä sosialistinen voitto. Minä ajattelen että jos meidän porvaristomme ei anna äänioikeutta 21 vuoden ikäisille jäsenilleen, ne ehdottomasti äänestävät niiden puolueitten listoilla, jotka heille antavat tuon haluamansa äänioikeuden. Silloin saavat sosialistit enemmän ääniä, joka ei liene oikeistolle niinkään mieleistä. Siitä syystä pidän kohtuullisena että ikäraja on asetettu 21 ikävuoteen. Mutta minä en ole tätä ottanut puoluekannalta vaan käytännöllisen elämän kannalta. Pitkin elämäni olen seurannut kunnallista elämää, minulle on annettu oikeuksia ja velvollisuuksia nuoresta asti ja olen tullut siihen käsitykseen, ettei siitä ole mitään vaaraa, jos Suomen nuoriso on nuorena ottanut osaa kunnalliseen elämään. Niistä on kasvanut henkilöitä, jotka johtavat kunnallista elämää sekä maalla että kaupungeissa ja eduskunnassa; ne jotka vanhempina kunnalliseen elämään ottavat osaa, eivät nähtävästi kehity. Siinä toteutuu suomalainen sananparsi että nuorena on vitsa väännettävä. Jos miltä kannalta ajattelen tätä asiaa olen tullut siihen käsitykseen että se on kerta kaikkiaan asetettava 21 ikävuoteen.

Sittenkin tätä mietintöä on myös moitittu yhdeltä ja toiselta kannalta. Mutta täällä esim. ei ole mainittu vasemmiston taholta että on jätetty pois kansanäänestys eikä sitäkään ole ruvettu puolustamaan. Valiokunnassa he arvelivat sen kustannukset ja ehkäpä muuten menettelytavat tarpeettomiksi ja jättivät sen pois. Se olisi heidän kannaltaan ehkä myös ollut puolustettavissa. Ja kun he jättivät sen pois tältä puolen, niin minä pidän sovittelun tässä asiassa tarpeellisenä. Meidän on sittenkin kerta kaikkiaan asetettava sille kannalle mille tämä mietintö on asetunut.

Kun tämä asia nyt tulee suuressa valiokunnassa käsiteltäväksi, niin minä toivon että suuren valiokunnan jäsenet harkitsisivat aivan vakavasti tätä mietintöä ja sitten kun se palaa suuresta valiokunnasta ja on täällä eduskunnassa käsitelty, niin sitten ehkä kykenemme paremmin arvostelemaan tätä mietintöä kuin nyt tällä kerralla. Sitteenkun näen ja kuulen, mikä tämän kohtalona on ollut, sitten osaan minäkin arvostella niitä moitelauseuntoja, joita olen kuullut tätä mietintöä vastaan oikeiston taholta.

Ed. Piitulainen: Täällä on melkoista erimielisyyttä synnyttänyt kunnallisen äänioikeuden ikäraja sekä henkilöllisten velvollisuuksien täyttäminen. Täällä ovat oikeiston puolelta edustajat Nikkanen ja Erich moittineet laki- ja talousvaliokunnan mietintöä siitä, että se on liiaksi arveluttavaa että se myöntää äänioikeuden niille, jotka eivät täytä kunnallista velvollisuuttaan, eivät nimittäin maksa veroa kuntaan kuin myöskin sen, ettei ole sopiva antaa kunnallista äänioikeutta 24 vuotta nuoremille. Kuitenkin täällä mietinnön 9 §:n toisessa momentissa sanotaan, että „se, joka muun syyn kuin kunnallishallituksen todistuksella näytetyn varattomuuden tähden on kahden lähinnä edellisen vuoden aikana jättänyt suorittamatta hänen maksettavikseen pannut kunnalliset maksut”, ei voi saada kunnallista äänioikeutta, muihin tämä säännös ei sellaisenaan uletu. Se semmoisenaan on lievimmin sanoen provoseerausta.

Täällä on edelleen vasemmiston puolelta lausuttu sellainen toivomus, tosin vain toivomuksen muodossa, ettei äänioikeuteen kunnallisella alalla olisi sekotettava varallisuutta, että siis tuo maksukyky ei laisinkaan tulisi kysymykseen kunnallisen elämän alalla kunnallisen äänioikeuden ehtona. Täällä ovat sosialistiset vastalauseajat mietinnön kolmannessa vastalauseessa pyytäneet poistettavaksi 9 §:n viimeisen momentin. Tämä momentti kuuluu näin: „Vaalioikeutta vailla on kuitenkin 1) se joka on holhouksen alaisena; 2) se joka muun syyn kuin kunnallishallituksen todistuksella näytetyn varattomuuden tähden on kahden lähinnä edellisen vuoden aikana jättänyt suorittamatta hänen maksettavikseen pannut kunnalliset maksut; 3) se joka kunnan köyhäintalolla vuosihoidokkina nauttii vakinaista vai-vaishoitoa; 4) se joka oikeuden lainvoimaisen päätöksen nojalla on kansalaisluottamusta vailla taikka on kelvoton maan palvelukseen tai toisen asiaa ajamaan; sekä 5) se joka on todistettu syy-pääksi siihen että hän kunnallisissa vaaleissa on ostanut tahi myynyt ääniä tai äänestänyt useam-

massa kuin yhdessä vaalipaikassa taikka väkival-
lalla tai uhkauksella häirinnyt vaalivapautta tai sitä yrittänyt, aina kolmannen kalenterivuoden loppuun siitä lukien kun päätös on saanut lain-voiman.”

Täytyy ihmetellä että sellaisille ihmisille, jotka eivät näitä ehtoja täytä, että niille vaadittai-siin äänioikeutta. Mutta minä pyydän huomaut-taa että se on jo sentään koko joukon parempi kuulla kun se sisältyy lieväksi toivomukseksi. Kun lainsäätäjät on aikaisemmin katsonut 21 vuot-ta täyttäneen kansalaisen jo saaneen sellaisen kypsyyden että se voi yksityisoikeudellisesti vas-tata asioistaan niin luonnollisesti seuraa tästä että hänen myöskin julkisoikeudellisesti on saatava vastata asioistaan ja hänen on saatava siihen ikään päästyään käyttää kunnallista äänioikeutta ja päätäntövaltaa kunnallisissa asioissa.

Täällä on ed. Arajärvi väittänyt että pakotusta kyllä oli silloin kun 1917 vuoden kunnallislaki hyväksyttiin. Hän edelleen huomautti että siitä huolimatta että pakotusta oli, ei se pakotuksen tähden tullut hyväksytyksi. No niin. Täällä on ed. Paasivuori edelleen väittänyt ettei hän sel-laista pakotusta muista nähneensä. Minun täy-tyy kummastella että ed. Paasivuorella on niin huono muisto tapahtumista, jotka tapahtuivat toista vuotta sitten. Hän on sanonut, että se on tapahtunut samaan aikaan kuin „Me vaadimme”-ohjelma oli eduskunnassa ratkaistavana. Meille-hän kaikille on tunnettua että „Me vaadimme”-ohjelman ajajat yhdessä venäläisten sotilaiden kanssa ajoivat eduskunnan pellolle. Se on sel-laista huonomuistisuutta jota ei pitäisi koskaan käyttää. Täällä ed. Leinonen väitti, ettei se oi-kein se seikka ettei veroja maksamaton saa käyt-tää äänioikeutta. Siis hänen mielestään pitäisi juuri sellaisen saada käyttää äänioikeutta, joka ei pienimmässäkään määrässä täytä niitä velvol-lisuuksia, joita hänelle kohtuuden mukaan voidaan asettaa. Kun tämä kysymys nyt menee suureen valiokuntaan, niin minä toivon, että suuri valio-kunta asettuu juuri laki- ja talousvaliokunnan mietinnön kannalle, joka kanta on ainoa oikea tässä asiassa.

Ed. Helle: Senjälkeen kun ed. Viljanen käytti puheenvuoronsa ja hän siinä lausui niitä mielipiteitä, joita minäkin olen ajatellut, minä en tahtois muuta kuin muutamalla sanalla huomaut-taa eräitä seikkoja. Täällä nyt on huomautettu hyvinkin pätevältä taholta, ettei vuonna 1917 kun tämä kunnallislaki silloisessa muodossa hy-väksyttiin, painostus ollut tekijänä, vaan oli se jo ennen eri ryhmissä hyväksytty tai että se oli

jonkinmoinen yhteistyön tulos kaikilla ryhmillä, ja joka tapauksessa kun se on silloisen eduskunnan työn tulos, en näe mitään muuta oikeaksi, kuin että se tällä kertaa palautetaan aivan samallaiselle kannalle, kuin se silloin on hyväksytty, etenkin kun tämän jäännöseduskunnan säättämä laki on kyseenalainen, onko se edes laillisessa järjestyksessä valmistunutkaan.

Ed. K o k k o: Minun ei tarvitsisi oikeastaan mitään sanoa sen perästä kuin ed. Luopajarvi jo puhui, sillä minä yhdyin täydellisesti siihen ajatukseen, mitä hän sanoi. Minä arvelin huomauttaa vain ed. Paasivuorelle, mutta hän ei taida nyt olla täällä, että hänellä on huono muisti, kun hän ei muista väkijoukkoja mielenosoituskokouksessa olleen muualla kuin Senaatintorilla; niitä oli Senaatintorilla, Rautatientorilla ja kaduilla aina Kaivopuistoon, ryssäläissotilaan haudalle silloiselle pyhiinvaelluspaikalle asti ja pitivät sellaista elämää, jommoista ei oikeastaan nykyisen vuosisadan ihmisen luulisi pitävän. Ja ed. Leinoselle huomautan, etteivät ne olleet pelkkiä ryssiä, oli omaa työväestöä mukana hyvinkin suuressa määrässä. Mutta vaikka oli ryssiä ja meidän työläisiä, niin ei ainakaan minun eikä muidenkaan mielestä liene se sillä tavalla vaikuttanut, että niiden mielialan mukaan niitä päätöksiä olisi tehty. Ed. Nikkaselle tahdon huomauttaa että senaikuista valtiopäiväpöytäkirjoista näkyy, että me olemme vapaaehtoisesti ajaneet kunnallislain uudistamista ohjelmamme mukaisesti siihen suuntaan, kuin se nyt on, emmekä ole ollenkaan sillä tavalla heilahdelleet, kuin kokoomuspuolueen nahkapojat Erich ja Nikkanen tahtoivat olettaa, sillä 1917 vuoden valtiopäiväin pöytäkirjoista näkyy, että siihen puolueeseen kuuluva enemmistö on pannut vastalauseensa joka kuuluu tällä tavalla: „Oikeus valita kunnan valtuutettuja ja tilintarkastajia sekä ottaa osaa yleiseen kansan äänestykseen on jokaisella sekä miehellä että naisella, jolla on Suomen kansalaisoikeudet ja joka ennen vaalivuoden alkua on täyttänyt 21 vuotta ja joka viimeisessä henkikirjoituksessa on kunnassa hengille kirjoitettu. Vaalioikeutta vailla on kuitenkin ensiksi se, joka on holhuun alainen ja toiseksi se joka on lainvoimaisen tuomion nojalla kansalaisluottamusta vailla tai kelvoton maan palvelukseen ja toisen asiaa ajamaan.” Eikä mitään muuta ehtoa ole asetettu. Ne ovat silloin olleet sillä kannalla. Nyt he ovat menneet toiselle kannalle. Se on todenteolla heilahtelemista puolelta toiselle. En tahdo enemmän perustella sitä että 21 vuotiailla on oikeus ottaa osaa kunnallisvaaleihin. Sitä on jo perusteltu kylliksi sillä, että velvollisuuksia on

asetettu nuoremmillekin. 17-vuotiaana kelpaa suojeluskuntaan, 20-vuotiaana asevelvolliseksi, 21-vuotiaana on muuten laillisessa iässä. 16-vuotiaana pitää hänen ruveta maksamaan kunnan ja kruununveroja j. n. e. Jos on velvollisuuksia 16-vuotiaasta asti, pitäisi kai olla oikeuksia 21 vuotiaana. Toivon että laki- ja talousvaliokunnan ehdotus hyväksytään.

Ed. P ö y h ö n e n: Mitä ikärajaan tulee, niin huomautan senjohdosta vielä oikeistolle, että he viime vuonna Suomen kuninkaalle lupasivat jo täysi-ikäisyyden 18 vuoden vanhana. Eiköhän sentään kunnallisen äänioikeuden käyttäminen liene vähempi merkityksellinen kuin kuninkaan suuri ja edesvastuullinen vallankäyttö, vaikka hän olisikin saanut paljoo paremman kasvatuksen kuin muut kuolevaiset. Sitäpaitsi tämä ikäluokka, 21—24 vuotta, on vain pieni osa kaikista äänioikeutetuista, joten he eivät voi paljoo vaikuttaa vaalien tulokseen. Onhan ainakin neljässä Euroopan valtiossa valtiollinenkin äänioikeus 21 vuotiailla ja Sweitsissä jo 20-vuotiailla, eikä niistä maista ole sentään oikeistolla mitään erikoisen raskauttavaa kerrottavana, vaikka valtiollisen äänioikeuden käyttö on luullakseni tärkeämpää kuin kunnallisen äänioikeuden. Vielä pyydän huomauttaa oikeiston edustajille, että jos he tahtovat sanoistaan pitää kiinni, niin heidän pitäisi mielihyvällä hyväksyä edes tämä laki- ja talousvaliokunnan mietintö, sillä sisällisen sodan aikana he valkoisen Suomen puolella lupasivat sekä puhutun että kirjoitetun sanan kautta, ettei työläisiltä oteta tämän sodan jälkeen mitään sen laillisesti saavuttamia oikeuksia ja etuja takaisin. Vaikka sodan jälkeen unohtivat oikeistolaiset lupauksensa, olisi vielä nyt tilaisuus ne täyttää. muistaen esi-isiemme sananlaskua: „Ennen mies maansa myöpi, ennenkuin sanansa syöpi”. Sanansa syöminen kuuluu vain venäläisille, joita eivät Suomen oikeistolaiset sentään halunne matkia.

Ed. P i l k k a: Täällä useat puhujat ovat huomauttaneet, että 1917 vuoden kunnallislaki on syntynyt ulkopuolelta tulevan painostuksen takia, ja nyt juuri nimenomaan oikeiston taholta on annettu ymmärtää, että kun tuo painostus on poistunut, niin tahdotaan mennä takaisin tämän uudistuksen suhteen. Minusta tällainen ajatus on kerrassaan harhaan johtava. Jos me lähemme aina jarruttamaan uudistuksia, silloin kun meillä ei ole mitään ulkonaista pakkoa uudistuksia toimeenpanna, niin varmasti me taaskin ennen pitkää olemme samallaisessa tilanteessa, jossa olim-

me 1917 vuoden lopussa ja 1918 vuoden alussa. Minusta olisi oikein, että sekä oikeisto että myöskin vasemmisto koettaisivat oikealla tavalla suhtautua näihin uudistuksiin, sillä yksinomaan yhteiskunnallisia uudistuksia toimeenpanemalla me voimme välttää sellaisia tilanteita, kuin missä äskettäin elimme.

Ed. Nikkasen lausunto minua hieman kummasuttua, että hän maalaisedustajana on voinut lähteä lausumaan sellaista eduskunnan puhujalavalta, kuin hän lausui. Hänen lausuntonsa oli, melkeinpä voi sanoa, niin vanhollisen ajatussuunnan verhoama, että niitä on täällä harvoin kuultu. Hän tahtoi äänioikeuden antaa ainoastaan niille, jotka mieskohtaisesti maksavat kunnallista veroa, ja tällä tahdotaan saada mahdollisimman tarkoin sosialistit syrjäytetyksi kunnallisesta äänioikeudesta. Mutta minä uskon — ja siihen viittaa se kokemus, jonka olemme saaneet vasemmiston puolueverojen maksujen suhteen —, että heidän taholtaan juuri tullaan mahdollisimman tarkoin maksamaan ne kunnalliset verot, jotka heille asetetaan ja tällä tavoin he myös tulevat silloin oikeutetuiksi käyttämään äänioikeutta. Mutta tämän perusteella juuri suurimmalta osalta maatalviljelevää väestöä riistettäisiin äänioikeus pois, niinkuin täällä on aivan oikein ed. Lohi aikaisemmin maininnut, sillä eläähän, niinkuin tiedämme, maalaisväestö suurissa perheissä, joissa on kymmenkuntakin henkilöä yhdessä perheessä, nämä maksavat yhdessä kunnallisen veron ja nyt näistä äänioikeuden saisi ainoastaan tuon perhekunnan päämies jonka nimellä tuo verokuitti olisi ja toiset kaikki jäisivät vaille kunnallista äänioikeutta. Tämä minusta ei ole oikein eikä uudistus silloin rakennu terveelliselle pohjalle.

Mitä sitten tuohon ikärajaan tulee, niin siinä on ehkä ed. Pöyhösen lausunto paikallaan kun hän sanoi, että juuri samaisen oikeiston taholta, jolla nyt vastustetaan 21 vuotiaille kunnallisen äänioikeuden myöntämistä, tahdottiin vuosi takaperin antaa maamme tulevalle kuninkaalle jo 18 vuotiaana täysi hallitsemisoikeus. Jos tällainen laaja oikeus katsottiin mahdolliseksi antaa 18 vuotiaalle koko valtakunnan asioihin nähden, niin minusta silloin myöskin voidaan aivan hyvästi johdonmukaisuutta jo katsoen, myöntää kunnallinen äänioikeus 21 vuotiaille.

Ed. Thunberg: Minä kuulun niihin, jotka puoltavat yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta jokaiselle 21 vuotta täyttäneelle kansalaiselle, mutta sellaiselle kansalaiselle, joka on veroa maksava. Jos kerran täällä asetetaan poikkeustilaan ne,

jotka nauttivat vaivasapua ja ovat vuosihoitolaisia tai ovat kunnalliskodeissa tai köyhäintaloissa, siinä tapauksessa, jos niiltä kerran otetaan pois tämä oikeus, siinä tapauksessa on myös yhtä oikeutettua terveiltä sellaisilta miehiltä, jotka syystä tai toisesta jättävät maksamatta veronsa ja hankkivat itsellensä mahdollisesti köyhäintodistuksen, niiltäkin samalla oikeudella kuin näiltä muilta köyhiltä ottaa siinä tapauksessa pois tämä oikeus. Minun mielestäni on syytä, että vaan ne, jotka maksavat veroa, vaikka kuinka pientä, ovat oikeutetut ottamaan osaa kunnan asioihin. Sen tähden minä ehdottaisin, että mietinnön sivulla 9 §:n 2 momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Se, joka on kahden lähinnä edellisen vuoden aikana jättänyt suorittamatta hänen maksettavikseen pannut kunnalliset maksut,” siten se on sopusoinnussa sen hengen kanssa, joka tässä pykälässä ylimalkaan on lausuttu. Jos kerran muutamilta köyhiltä, jotka voivat olla aivan täysijärkisiä, otetaan se oikeus pois, niin otettakoon se pois niiltäkin, jotka eivät maksa veroa. Sama muutos on tehtävä myös sivulla 11 §:n 2 momenttiin, niin että se tulee samoin kuuluvaksi.

Ed. Nikkanen: Minä olin edeltäpäin melkein vakuutettu siitä, että maalaisliiton taholta tullaan vetämään esille tämän asian yhteydessä se vanha vaalisyytti, joka tämän puolueen taholta on aina vedetty esille, silloin, kun tämä kysymys on ollut tässä eduskunnassa käsiteltävänä, nimittäin että hyväksymällä veronmaksuvelvollisuuden talonpoikien pojilta ja tyttäriltä otettaisiin pois kunnallinen äänioikeus. Tämä tällainen väite, tämä tällainen uskottelu on kaikessa tapauksessa siksi harhaan johtava, että niitten edustajain, jotka tällaisia lausuntoja ovat täällä antaneet, ei luulisi missään tapauksessa tosissaan sitä uskovan. Se kunnallislaki, joka nyt on voimassa, on nimittäin, niinkuin tunnettua vakuuttanut 2 vuodeksi eteenpäin kunnallisen äänioikeuden kaikille niille perheenjäsenille, joita katsotaan voitavan katsoa sellaisiksi, että he ovat tuloveron alaisia, eli veronmaksukykyisiä henkilöitä. Näin ollen siis ainakin toistaiseksi eivät nämä kyseessäolevat henkilöt missään tapauksessa tulisi jäämään äänioikeuden ulkopuolelle. Käsittäakseni onkin tämä toimenpide johtunut siitä, että sen kuluessa voidaan verotusolot järjestää sellaisiksi, että mitään esteitä vastaisuudessa ainakaan ei olisi olemassa, että kysymyksessä olevat henkilöt voitaisiin verottaa erikseen ja että he näin ollen tulisivat saamaan täydellisen kunnallisen äänioikeuden, jota heiltä tosin nykyinenkään kunnallislaki ei missään tapauksessa kiellä. Tältä kannalta asiaa kat-

sellen eivät nämä syytökset, joita täällä aikaisemmin ed. Lohi ja viimeksi ed. Pilkkä ovat tehneet, missään tapauksessa ole siksi päteviä ja siksi painavia, että niitä ainakaan vastaisuudessa enää toimittaisi esille tuoda.

Ed. Manner: Ed. Nikkasen taannoisen lausunnon johdosta minä pyytäisin huomauttaa, että kunnallisverotus maalaiskunnissa tapahtuu vanhan kunnallisasetuksen 82 §:n mukaan, joka nimenomaan säättää, jotta veronmaksuvelvollinen ei saa verotettavaa tuloa laskettaessa lukea verotettavasta tulosta pois muun muassa perheensä elantokustannuksia. Kun maalaisoloissa talollisten lapset koko lailla iäkkääksi asuvat yhdessä perheessä vanhempain kanssa, on tästä luonnollisena seurauksena, että lapsia ei voida erikoisesti verottaa ainakaan niistä tuloista, joita elantokustannuksiin käytetään. Kun edelleen ei ole olemassa vanhempien ja lasten välillä mitään palkkaussuhdetta, ei siis löydy mitään sellaisia todellisia perusteita, jonka nojalla talollisten lapsia voitaisiin verottaa. Edelleen ed. Nikkanen myöntääkin, että on ainoastaan kahden vuoden ajaksi vahvistettu voimaanpanolaki kunnallislakien määräykselle, joka vakuuttaa myös niille äänioikeuden, joidenka puolesta kunnallistuloveroa on maksettu. Tämän kahden vuoden perästä olosuhteet tulisivat jäämään sellaisiksi, että talonpoikain pojat ja tyttäret selvän lakimääräyksen mukaan eivät voisi olla äänioikeutettuja, ellei vanhan kunnallisasetuksen 82 §:ää siihen mennessä muuteta ja verotusoloja uudisteta, ja minä luulen, että ed. Nikkanen ei voi antaa takeita siitä, että nuo verotuspykälät kahden vuoden kuluessa tulevat muutetuiksi. Tämän johdosta minä panen merkille, että ed. Nikkasen viimeinen lausunto oli ainakin yhtä suuressa määrin epäasianmukainen kuin nekin lausunnot, joita vastaan hän tahtoi lausuntonsa kohdistaa.

Ed. Thuneberg: Varakkaiden talollisten ja pienviljelijäin pojat ja työt eivät tule äänestämään sentähden, että he eivät ilmoita tulojaan. He voivat kyllä ilmoittaa itsensä maksaviksi, jos he tahtovat. Kyllä kunnat sitten taksoittavat. Jos he vetäytyvät sen nojalla, ettei isäntä tulojaan ilmoittaessaan saa vetää pois perheensä ruoka- ja vaatekustannuksia, niin vetäytyvät he kansalaisvelvollisuudestaan, vetää varoja siihen yhteiseen kunnan pesään, jonka rahoja ja omaisuutta he tahtovat jakaa. Ja jos he tästä velvollisuudestaan tahtovat vetäytyä pois, niin syyttäkööt itseään, että he tämän menettelyn kautta menettävät äänioikeutensa.

Ed. Lohi: Edellisen puhujan lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että on kyllä mahdollista, että voipi verotettavaksi ilmoittautua talonpojat ja tyttäret. Mutta onko samalla selvää, että sen perheen päämies ei tarvitse maksaa täyttä veroa koko talonsa tuloista. Voiko hän vähentää niistä tuloista sen osan, mitä ovat perheen jäsenet tällä tavalla vetäneet pois, kun nimenomaan 82 § säättää, että verotettavan ja hänen perheensä elantokustannuksia alkoon laskettako pois ja tuolla perheen jäsenellä ei ole muuta palkkaa kuin elantokustannukset.

Ed. Manner: Yhdyn ed. Lohen lausuntoon.

Ed. Thuneberg: Minun mielestäni se on aivan väärä taloudellinen laskutapa, jos sanotaan, ettei talonpojalla, joka aamusta iltaan raataa pellolla ja tekee ainakin yhtä paljon työtä kuin talon isäntä, ole mitään muuta tuloa ja etua talon vaurastumisesta kuin ruoka ja vaatteet. Tietysti hän voi todistaa, että hänellä on tuloja. Sehän on aivan selvää ja kirjanpito voi näyttää sen, minkä verran hän ansaitsee ja mikä jää yli talon tahi pesän yhteisiin varoihin. Mutta se on niinkuin sanottu kirjanpitoasia laskea isännän tulot ja talonpoikien ja tyttöjen tulot erikseen ja siitä se riippuu, pääsevätkö he äänestämään vai ei.

Ed. Manner: Ed. Thunebergin viimeisen lausunnon johdosta minä pyytäisin huomauttaa, että ainoastaan viimeisenä parina kolmena vuotena ovat Suomessa olosuhteet olleet sellaiset, että maatalous todella on kannattanut sillä tavalla, että siitä on saanut elatuksensa kaikki ne, jotka siinä ovat tehneet työtä. Ne puhtaat tulot, mitä on ollut olemassa, ovat lähteneet metsien lisäkasvusta. Ja että tämä metsän lisäkasvu on ehdottomasti talonmistajan, perheen päämiehen tuloja lisännyt, siitä ei voi olla eri mieltä. Tämä minun mielestäni ilmeisesti todistaa sen, että ne jotka ovat tehneet maataloustyötä pientilalla, eivät ole saaneet palkakseen muuta kuin elantokustannuksensa. Ja kun perheen päämies ei voi näitä elantokustannuksia vähentää verotettavista tuloista, on asia selvä. Jos nyt parin kolmen vuoden ajan olosuhteet ovat olleet toisenlaiset, ei se asiaa muuta, varsinkaan kun on luultavaa, että olosuhteet aivan näinä aikoina tulevat taas sellaisiksi, mitä ne aikaisemmin olivat.

Ed. Thuneberg: Tässä ei ole kysymys niistä vuosista, jotka ovat kuluneet. Se on kysymys näistä kahdesta vuodesta, jotka seuraavat ja

niistä kai on sellaisia tuloja odotettavissa, että maamieskin voi elää ja veroja maksaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

10) Metsä- ja uittotyöläisten olojen parantamista

tarkoittavan ed. Takkulan y. m. anomusehdotuksen n:o 138 sekä ed. Törmän ja Paasivuoren anomusehdotuksen n:o 139 johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Palmgren: Säsom ledamot av socialutskottet vid denna och 1917 års lantdag har jag medverkat vid tillkomsten av icke blott det nu föreliggande förslaget, utan även av det betänkande, som i ett likartat ärende utkom i januari 1918, men på grund av det utbrutna upproret icke hann behandlas av lantdagen. Vid sådant förhållande är det av omständigheterna påkallat att anmäla, det jag visserligen kunnat, om också icke utan tvekan, förena mig om den kläm, till vilken utskottet kommit, men att däremot flera i dess betänkande ingående uttalanden äro av den art, att jag icke kan omfatta dem och ej heller kan underlåta att nu på detta sätt giva min skiljaktiga mening tillkänna. Jag gör det så mycket hellre som jag är övertygad därom, att de olägenheter, över vilka nu klagas, kunna övervinnas, endast om alla på saken verkande omständigheter tagas med i räkningen och de som vederbör ledas av ett praktiskt grepp på frågan och icke av teoretiska spekulationer, huru välmenta och ömsinta dessa än må vara. I det praktiska livet åstadkommas inga under med statistiska undersökningar. Mot utskottets motivering i dess helhet måste jag då först göra denna allmänna anmärkning, att en del av petitionärerna och den utskottsmajoritet, som inspirerat uttalandet, lämnat en alltför ensidig svartmålnings av stockarbetarens levnadsvillkor och de påföljder trävaruindustrin utövar på de ekonomiska förhållandena inom de kommuner, därför från stockfångsten ägt rum. De hava icke beaktat den omständigheten, att timmerfångsten och flottningen främst försiggår i öde skogsbyggder, där bosättning antingen icke alls eller

åtminstone i ringa utsträckning försiggått. Det är icke möjligt att i sådana ödemarker uppföra tidsenliga och rymliga bostäder, vilka skulle komma till användning endast för den eller de vintrar, då avverkningen sker, men därefter lämnas åt sitt öde, till dess efter decennier en ny avverkning åter kan försiggå. Det är självfallet att förplägningen under dylika förhållanden också möter synnerliga svårigheter, men måste jag nu liksom i utskottet, fortfarande avvisa insinuationen, att arbetsgivarna skulle hava hindrat privat anskaffande av livsmedel till skogsbyggen eller motarbetat arbetarens strävan till andelsverksamhet för detta ändamål. Det äger nog sin fulla riktighet, såsom i betänkandet säges, att läkarvård ej kan vid behov åstadkommas. Av egen erfarenhet vet jag, att trävarubolagen haft sin allvarliga uppmärksamhet fäst vid de nu antydda förhållandena, och att de gjort stora uppoffringar för att därutinnan komma till ett bättre läge. Jag vet också, att skogsarbetarna i regeln äro kraftigt och hårdigt folk, som stått ut med de strapatser, som äro förenade med deras yrke och att bristen på läkarvård icke varit i den grad kännbar som petitionärerna i sin välmening antytt. Skogsarbetarens läge ter sig visserligen i en del avseenden prekärt i synnerhet om man jämför det med arbetarens i städerna och industricentra, men skillnaden blir betydligt mindre om man jämför det med lantbruksarbetarens i vårt lands avlägsna byggder. Deras bostäder, proviantering och sanitära förhållanden lämna nog tyvärr än så länge mycket övrigt att önska.

När det påstås, att flera kommuner i norra Finland råkat i en svår belägenhet till följd av att de nödgats livnära skaror av sådana stockarbetare som i trävarubolagens tjänst förlorat sin arbetsförmåga, gör man sig skyldig till en betydlig överdrift. Det har väl utan omsvep allmänt erkänts, att det var en uppenbar fördel att trävaruindustrin under normala år kunde bereda en mängd arbetssökande tillfälle till förtjänst. Då timmerfångsten under krigsåren minskades, har också berättigade klagomål framställts däröver att brist på arbete uppkommit. Vid antydda förhållandet är det icke rätt att lägga trävaruindustrin till last, att dess arbetare icke undgå den rent mänskliga företeelsen att, när tiden är inne, råka ut för ålderdom och arbetsförmåga.

Jag har velat antyda dessa omständigheter på den grund, att majoriteten inom utskottet och till följd därav också dess betänkande rönt oberättigat inflytande av det så modernt vordna sättet

att göra industrin till syndabock för allt det onda, som sker. Man är så benägen att glömma, att det dock är genom trävaruindustrin, som våra skogar fått sitt värde samt landet tidigare erhållit utländsk valuta för den import, utan vilken vi icke skulle kommit till rätta. Det senaste avbrottet i industrins exportmöjligheter har visat, vart det bär när industrin icke kan exportera och utländsk valuta på annan väg måste anskaffas.

Jag slutar detta yttrande med att uttala den förhoppningen att den undersökning av skogs- och flottningsarbetsförhållandena, som nu begäres, måtte verkställas med tillbörlig objektivitet och med beaktande av det praktiska livets krav samt att därav måtte vinnas sådana resultat, att de förmå bidra till att lösa det föreliggande svåra spørsmålet i den av oss alla åstundade riktningen.

Ed. T a k k u l a: Sen tuloksen jälkeen, johon työväenasiainvaliokunta kysymyksessä olevassa asiassa on tullut, ei minulla ole mitään siihen nähden enempää muistuttamista. Mielihyvällä vain totean, että valiokunta on mietinnössään tullut oikeaan tulokseen. Sensijaan tahtoisin asianomaiselle ministerille, jonka hoitoon valiokunta on kysymyksessä olevan asian enemmän kehittämisen jättänyt, toivomuksenani lausua, että mainittu ministeri aivan läheisessä tulevaisuudessa asettaa nyt kysymyksessä olevan komitean ja että tämä komitea tulisi kokoonpanoltaan sellainen, joka vastaa tarkoitustaan. Että tämä on pikaista, sitä vaativat ehdottomasti tukkityöläisten olot ja asema erittäinkin Perä-Pohjolassa, jossa minulla on personallistakin kokemusta, että voin asiantuntijana sen vakuuttaa, kuin myöskin, että ne kunnat, jotka erittäinkin tämän sodan aikana ovat joutuneet suuria vaivaismenoja kustantamaan tukkityöläisten perheiden ja itsensä tukkityöläisten elättämiseksi aivan suotta, josta heillä ei mitään muuta hyötyä ole, kuin että saavat niukoilla varoilla niitä elättää. Sen että kunnat ovat joutuneet suuria vaivauskustannuksia maksamaan, osottaa esim. Kuusamon kunta, jossa noin 20 vuotta sitten, jolloin tukkitöitä ei ollut niillä paikkakunnilla toiminnassa, olivat vaivashoitomenot noin 2,000—3,000 markkaa vuodessa, kun sensijaan 1914 olivat 40,000 ja nyt viime vuotena noin 500,000 markkaa ja että samalla kuin näin huimaavasti nousevat vaivashoitokustannukset samalla myös on maksukyky laskeutunut suuresti. Kun tällaista epäjohtonmukaisuutta suuressa määrässä ilmenee, on hyvin tarpeellista sekä tukkityöläisten että siellä asuvain veronmaksajain tähden saada selvä tieto siitä, kenelle esim. tällaisten vaivais-

hoitokustannusten suorittaminen kuuluu. Kuten sanottu toivoisin, että asianomainen ministeri mitä pikimmin asettaisi mainitun, kysymyksessä olevan komitean.

Ed. L i a k k a: Tämä mietintö ei anna minun mielestäni aihetta ottaa käsiteltäväksi yleensä tukkiyhtiöiden vaikutusta erittäinkin Perä-Pohjolassa, jota mietinnössä erityisesti kosketellaan. Minä senvuoksi en tahdo puuttua siihen asiaan, vaikka niiden mielipiteiden johdosta, joita täällä edellä eräs puhuja lausui, pyydän huomauttaa, että tätä vaikutusta ei liene oikeus arvostella niin edulliseksi, kuin mitä täällä tehtiin. Olen vakuutettu siitä, että mainitun maakunnan elämä antaa päteviä todisteita siihen, että kyseessä oleva vaikutus on ollut mitä turmiollisin olojen kehitykseen siellä muutamien viimeisten vuosikymmenien kuluessa. Se on ollut sellaista olojen ja luonnonvarain hyväksensä käyttämistä, joka aivan häikäilemättömällä tavalla on polkenut maan pysyväisen viljelyksen kulkua ja kehitystä ja suuressa määrässä hävittänyt niitä vauraan elämän edellytyksiä, mitkä maakunnalla luonnon puolesta olisivat ja jotka eivät ole suinkaan liian suuret, että ne olisivat saaneet joutua yksityisten keinottelun hyväksi uhratuiksi, niinkuin ne nyt ovat joutuneet. Mutta, kuten sanottu, tämän seikan jätän nyt sen enempää koskettelematta, ja pyydän kiinnittää huomiota muutamiin kohtiin tässä tukkityöläisiä koskevassa mietinnössä. Tällainen mietintö mielestäni aivan erityisesti antaa aihetta vakaviin ja surullisiin mietteisiin, kuinka tavattoman saamaton hallitus on ollut tämänsuuntaisten asiain järjestämisessä. Täällä kerrotaan, että on 10 vuoden kuluessa ollut käsittelyn alaisena työväestön oloja koskeva kysymys, eikä siinä ole voitu päästä minikäänlaisiin toimenpiteisiin ja tuloksiin. M. m. metsähallitus, jonka käsiteltävänä asia on ollut, on melkein pä asianajajan keinoilla koettanut pyrkiä pois tehtävästään, asian käsittelemisestä, vetoamalla siihen, että olisi pantava yhtäaikaa tutkimuksen alaiseksi kaikkien metsätyöläisten olot myöskin yksityisten metsissä koko maassa, jonka kautta asia niin suuressa määrässä laajentuisi, että tutkimuksen tulokset olisivat lykkääntyneet sängen kaukaiseen tulevaisuuteen. Minusta ainakin tuntuu siltä, että juuri se saamattomuus, avuttomuus, jota on osoitettu tässä asiassa, on niitä seikkoja, jotka oikeuttavat täydellisesti sitä tyytymättömyyttä, mikä työväestössä on esiintynyt hallituksen ja yhteiskunnan johtavien luokkien käyttäytymiseen ja toimintaan asioissa, jotka sekä taloudelliselta että ihmiselliseltä kannalta ansaitsevat toisellaista huomiota. Jotta asiassa voitaisiin pääs-

tä jonkinlaiseen tulokseen sellaisessa tulevaisuudessa, joka on arvioitavissa, katsoisin olevan syytä kiinnittää huomiota siihen kohtaan perusteluissa sivulla 4, jossa huomautetaan, että pitäisi pyydetty tutkimus nyt varsinkin Pohjois- ja Itä-Suomen oloihin, jotka ovat kipeimmän avun tarpeessa. Ponnassa valitettavasti ei ole siihen viitattu ja sen kautta tämä mietintö antaa aihetta käsittelemään tätä kysymystä koko maan kannalta kaikessa laajuudessaan ja sellaisena se uhkaa venyä liian pitkälle. Minusta olisi erittäin suotavaa, että tutkimus ulotettaisiin näihin osiin maata, joissa on yhtenäiset olot ja joissa voitaisiin yhtenäisillä toimenpiteillä saada parannuksia aikaan. Mutta yksi kohta on mietinnössä jäänyt kokonaan varteenottamatta siitä anomuksesta, joka oli mietinnön pohjana. Nimittäin se seikka, joka koskee näiden työntekijäin sivistyksellisiä oloja. Sen asian hyväksi ei ole juuri mitään tehty myöskään yhteiskunnan puolelta eikä muulta taholta. On ylimalkaan valitettu sitä ja syyllä kyllä, että näiden työläisten keskuudessa vallitsee sangen suuria epäkohtia tällä alalla, että ne ovat sivistyksellisessä suhteessa takapajulla. Se seikka kuitenkin selviytyy, kun ajattelee minkälaisista aineksista tämä työväki kokoontuu. Se on ylimalkaan niitä, jotka kasvatuksellisesti jäävät kaikkein 'heikommalle osalle ja jotka joutuvat työskentelemään oloissa, missä koko elämä ja ympäristö vaikuttaa alaspäin. Olisi tarpeellista saada niin paljon kuin suinkin mahdollista huolehdituksi siitä, että sellaisissa oloissa työskentelevät henkilöt voisivat saada sitä sivistyksellistä vaikutusta, mitä heidän oloissa voidaan ihmisille tarjota. Muutamissa paikoin on asianharrastajain toimesta tehty pieniä kokeita järjestämällä tukkityöläisten työpaikoille esim. kirjastoja ja esitelmätoimintaa ja on se osoittautunut olevansa kylläkin mahdollista ja kantavan hedelmää. Mutta se on tavallisesti keskeytynyt hyvin pieneen alkuun senvuoksi, ettei ole ollut varoja käytettävänä tällaista toimintaa varten. Mielestäni olisi tähän seikkaan kiinnitettävä erikoista huomiota, sillä meillä ei ole varaa jättää missään paikassa sivistyksellisellä vainiolla viljelemätöntä maata, ei jätettävä ihmisiä henkisestä viljelyksestä osattomiksi ja mielestäni se tutkimus, joka näistä oloista pannaan toimeen, olisi laajennettava myöskin sivistyksellisiin oloihin.

Ed. Paasivuori: Täällä ed. Palmgren lausunnossaan ilmoitti, että hän ei kaikissa kohdin hyväksy valiokunnan mietintöä, mutta minä en ole valiokunnassa kuullut, että olisi ollut mitään vakavaa erimielisyyttä siitä, mitä mietintöön otetaan. Sitä todistaa sekin, että tässä ei ole edes

vastalauseita kummaltakaan puolen, joten on oltu jotakuinkin yksimielisiä. Ed. Palmgren sanoi, että tässä mietinnössä on liian synkin väreihin kuvailtu tukkityöläisten oloja ja elämää. Minä en ole tukkityöläinen enkä voi kokemuksesta puhua, onko tässä liian synkin väreihin oloja kuvailtu vai ei, mutta minä olen puhutellut tukkityöläisiä, jotka itse ovat olleet Pohjolan metsissä työssä ja ne kertoivat, että asumisolot ovat siellä semmoiset, että siellä rakennetaan parakkeja pyöreistä, tuoreista hirsistä, ja nämä talvella ovat jäässä; ja niihin parakkeihin ei laiteta mitään permanttoa, muuta kuin maa on niissä permanttona ja kiuas on keskellä parakkien permanttoa, jolla hankitaan lämpöä näihin parakkeihin. Kun ne parakit ovat tuoreista hirsistä ja jäässä, niin niistä tippuu vesi alas kaiken talvea. Siisteydestä ei ole puhuttakaan. Kaikki runajätteet heitetään nurkkaan, jotka jäätyvät siellä, ja kevään tullen sulavat ja alkavat haista; sen arvaa, minkälainen haju tämmöisistä jätteistä keväällä, kun lämmin ilma tulee, lähtee. Ruoka-olot on näillä työmailla siten järjestetty, että ainoa ruokatavarain myyjä on se yhtiö, joka siellä liikettä harjoittaa ja kaikki muut ruokatavarakauppiat ajetaan sieltä pois. Yhtiöllä on omat poliisit, ja ne pitävät yllä järjestystä ja jos sinne joku vieras kauppias yrittää tulla, niin se armotta yhtiön poliiseilla ajetaan pois. Näiden parakkien yhteyteen rakennetaan hevossuojia j. n. e., Kun kaikkea tätä ajattelee, niin ei tässä mietinnössä ole oloja liian synkin väreihin kuvattu, vaan melkein päinvastoin, joten tämä mietintö ei olisi ansainnut täällä mitään lausuntoa, ellei edustaja Palmgren olisi sitä aiheuttanut.

Ed. Palmgren: Herr Liakka andragande blev en ypperlig illustration över en visserligen välment, men synnerligen opraktisk magistersyn på en praktisk fråga. Det är just ett sådant sätt att betrakta sådana frågor, som jag skulle på det bestämdaste avråda. När det är fråga om stockarbete, som arbete ute i ödemarken och flytta från den ena dagen till den andra, så kan man icke som herr Liakka tala om att inrätta bibliotek och hålla föredrag och ställa till bildningsanstalter för arbetarna. I sitt välment andragande beklagade herr Liakka, att flottningsarbetarnas bildningsförhållanden hava ställt sig så ogynnsamma som de voro, men han tillade, att de skulle behöva så mycket mera bildning som just denna del av befolkningen saknar. Det är riktigt, men icke kan man fordra att industrin skall börja försöka uppfostra en sådan del av befolkningen, som tidigare ej varit möjligt bringa uppfostran. Jag uppberar därför min

förhoppning, att denna frågas framtida öde måtte bliva beroende av en mera praktisk syn på saken.

Ed. Wuorimaa: Ed. Palmgren lausui tyytymättömyytensä senvuoksi että valiokunta on lausunut että tukkiyhtiöillä on suuri syy siihen että heidän työmiehensä Pohjois-Suomessa saavat elää sangen surkeissa oloissa ja lausui lisäksi etteivät yhtiöt voi rakentaa asumuksia työmiehilleen ja sitten jättää ne taas sinne kylmille. Mutta on muistettava että myöskin muissa maissa on tukkiyhtiömiehistä pidetty huolta: esim. niin huonossa maassa kuin Venäjällä, rakennetaan metsiin ensin sopivia rakennuksia eli parakkeja, jotta heidän ei tarvitse olla niinkuin täällä Pohjois-Suomessa havumajoissa tai nuotiotulen ääressä paljaan taivaan alla talvipakkasessa. Myös Etelä-Suomessa, esim. Keski Suomessa ja Kymin varsilla tukkiyhtiöt ovat perustaneet uuden yhdistyksen joka pitää huolta työmiesten asumuksista semmoisisissa paikoissa, missä ei ole muita asumuksia likellä. Sama velvollisuus pitäisi myös olla Pohjois-Suomen suurilla tukkiyhtiöillä, sillä aivan luonnotonta olisi että heidän työmiehensä itse rupeaisivat rakentamaan asumuksia itselleen ja jättämään ne sinne. Muuten ed. Palmgren oli sitä vanhaa mielipidettä, että mietinnössä tendenssimäisesti tahdotaan saattaa teollisuusyhtiöt syypäiksi epäkohtiin ja siten raskauttaa teollisuutta, ja pakottaa heitä korjaamaan työläistensä oloja, mutta meidän on tämän suhteen muistettava, että tukkityömiehet täällä ovat jotenkin samassa asemassa yhtiöihin kuin palkkaläijäliikkeen esim. maanviljelyksen alalla, ja täytyyhän maanviljelijän hankkia palvelusväkensä sopivia asumuksia. Ei sentähden ole mikään liian vaativuus, että suuret tukkiyhtiöt velvoitetaan myös pitämään huolta omista työväestöistään ja varsinkin pitämään huolta siitä, että heillä on ihmisarvoiset asumukset, niin että heidän terveytensä säilyy.

Ed. Liakka: Täällä on huomautettu, että nämä tukkityöläiset olisivat aina liikkuvassa elämässä, niin että he eivät joudu olemaan juuri päivää tai enempää yhdessä paikassa, joten heille ei voida sivistyksellisiä toimenpiteitä järjestää. Asia ei ole kuitenkaan sellainen. Sekä talvella ajojen aikana että kesällä uittojen aikana he tulevat varsinkin alempana koskipaikoissa useinkin olemaan pitemmän aikaa yksillä paikoilla ja edellisessä tapauksessa iltaisin ja aamuisin, jälkimmäisessä tapauksessa esim. vastaisten ilmojen vuoksi olemaan varsin kauan joutilaina, kun ei työ käy päinsä. Tällaisina aikoina olisi aivan erityisesti soveliaista järjestää heille sivistyttävää toimenpi-

teitä, joihin olen viitannut, ja jollaisia on jossain määrin koeteltukin, mutta jotka, niinkuin sanottu, varojen puutteessa ovat jääneet jatkamatta. Kun puuteollisuusliikkeen puolesta nyt pilkallisesti huomautetaan, että tämä on sellaista epäkäytännöllistä vaatimusta, johon ei suinkaan puutavara-yhtiötä voida velvoittaa, että se on epäkäytännöllisen maisteriviisauden vaatimuksia, niin minä mielelläni omistan tämän viisauden. Se on minun mielestäni paljon oikeutetumpi kuin se yhtiöviisaus, jota on täällä esitetty ja joka pyrkii saamaan haltuunsa vain maakunnan rikkauudet ja hävittämään sekä ihmiset että maakunnan varat ja joka on sitä tehnyt sangen suuressa määrässä. Se viisaus on minun mielestäni sellaista, joka ei ansaitse niin kovin suurta arvoa, vaikkapa se esiintyykin käytännöllisyyden nimessä.

Puhemies: Ed. Liakalle pyydän huomauttaa, että lausunnot ovat annettavat omalta paikalta tai puhujalavalta.

Ed. Takala: Totta on että väliaikaisia asuntoja metsiin ei ajanmukaisesti voida laittaa, kuin suotavaa olisi niissä asuvien kannalta, mutta kokemus on Pohjois-Suomessa osoittanut, että ne yhtiöt, jotka siellä haluavat työläistensä asunto-oloja siinä määrin pitää yllä, kuin se on mahdollista, niin paljon parannusta niille voi saada aikaan. Esim. minä voin mainita että Kemi-yhtiö, vaikka se on työläisten kirjoissa huonossa maineessa, asunto-oloihin nähden on muita yhtiöitä paljon edellä. Kemi-yhtiö jo kesällä rakennuttaa asunnot työläisille ja hevosille ja se että ne kesän aikana rakennetaan on todistus niiden kunnollisuudesta. Mutta jotkut yhtiöt jotka keskitalvella alkavat työnsä sydänmailla silloin rakennuttavat niinkuin ed. Paasivuori sanoi, tuoreista puista ja jäätyneistä sammaleista asuntoja, jotka vuotavat vielä keväällä poislähtiessä vettä siitä kosteudesta, mikä on lumen kanssa rakentaissaan tullut. Minä pyydän yhtyä ed. Liakan mielipiteeseen sivistysoloista, joista tässä mietinnössä ei puhuta mitään. Minä voin mainita, että eivät ainoastaan tukkityöläiset itseään kohtaan mutta vielä hevosiaan kohtaan tukkiyömailla käytetään sellaista raakunutta, jota jos täällä sanoisin, ei uskotaisi. Sitäpaitsi hevosten suojat ovat usein kurjat, usein nähdään että hevoset saavat seistä 40—50 asteen pakkasessa pitkän talviviikon, johon ne illalla märkinä tuodaan ja aamusella puolikankeina asetetaan reen eteen ja päivällä lyötäväksi ja rääkättäväksi, niin että kyllä tällaisen komitean asettaminen inhimilliseltäkin kannalta on aivan oikea ja tarpeellinen.

Ed. Palmgren: Jag beklagar mycket, att vid denna sena timma måsta taga lantdagens uppmärksamhet i anspråk för denna diskussion, men jag kan å andra sidan ej heller lämna de senaste yttrandena av hrr Wuorimaa och Liakka alldeles obemötte. Gentemot hr Wuorimaa måste jag till först säga, att jag icke har ifrågasatt arbetsgivarernas skyldighet att förse även de ifrågavarande arbetarna med bostäder. Men jag har framhållit vilka enorma svårigheter det är att skaffa bostäder så som önskligt hade varit och att därför skäl till anmärkning nog kan hava förekommit, men icke i så hög grad, som utskottsbetänkandet giver vid handen. Gentemot hr Liakka ville jag säga, att det nog äger sin riktighet, att en del av de skogs- och flottningsarbetare, om vilka här är fråga, icke flytta från plats till plats, utan äro på samma ställe. Med den del av arbetarena, vilka i regeln äro bosatta på samma ställe, där de utföra flottning under en del av året, är förhållandet naturligtvis ett helt annat än med den del av flottnings- och skogsarbetarena, om vilka det här är fråga och vilka röra sig ute i ödemarkerna och flytta från ett ställe till ett annat. Det är ej mer trävarubolagens skyldighet att tillgodose bildningsförhållandena för dem, som utföra arbetena på sina hemorter, än vad det är för deras kommuner, där de hava möjlighet att erhålla bildning. Men jag vill framhålla omöjligheten av att anordna föredrag och vidtaga andra åtgärder för bibringande av bildning för den del av arbetarna, som ej arbeta på stadigvarande platser, utan på olika platser långt borta i bygderna.

Vad hr Liakka yttrade beträffande bolagens sätt att gå till väga så tror jag de kunna smälta det och yttrandet får stå för hr Liakkas räkning.

Ed. Latvala: Tämä työväenasiainvaliokunnan mietintö on niitä harvoja mietintöjä, joihin ei ole liitetty vastalauseita. Tämä jo osottaa sitä, että ainakin valiokunnan jäsenet ovat olleet yksimielisiä tämän asian suuresta tärkeydestä, ja minä toivon, että eduskunta kokonaisuudessaan myöskin oivaltaisi tämän asian yhtä tärkeäksi. Ed. Palmgrenin lausunnossa ilmeni sellaisia ajatuksia, joista näkyy, että valitettavasti kyllä ed. Palmgren ei omaa täydellistä asiantuntemusta tällä alalla. Tästä asiasta voisi puhua hyvin paljon sellaista, josta tulisi eduskunnan pöytäkirjaan ehkä synkimpiä lehtiä, mitä työväen oloista koskaan on eduskunnan pöytäkirjaan puhuttu. Metsätyöläisten olot talvisaikana ovat todellakin sellaisia, että ne, jos mitkään, vaikuttavat ei ainoastaan siveellisessä, mutta myös terveydellisessä suhteessa peräti epäedullisesti. Yleensä metsä-

työläisten keskuudessa on tunnettu sananlasku: nuoria metsätyöläisiä, nuoria tukkityöläisiä niitä on kylläkin, mutta vanhempia ei ole ollenkaan. Mihinkä joutuvat sitten vanhemmat työläiset tällä alalla? Useimmat ovat kuolleet tauteihin, etupäässä keuhkotautiin. Vanhempia n. s. tukkijätkiä tuskin löytyy ollenkaan. Kun on tilaisuudessa tarkastamaan niitä puutteellisia oloja, joissa metsätyöläisten täytyy elää jokien varsilla keväällä, toisten jokien varsilla Pohjanmaalla, samoin Vaasan läänin itäosissa, siellä kyllä on jonkunlaisia tukkikämppejä, tukkityöläisten asuntoja, mutta ne ovat kaikkea muuta, mutta ei ihmisasuntoja. Ravinnon hankkiminen on peräti vaikeata harvan asutuksen takia, siitä tuskinpa kukaan pitää huolta. Toisten täytyy olla melkeinpä vuorokaudet umpeensa työssä ja jos toiset pääsevät hankkimaan joitakin ravintoaineita niin niitä on vaikeasti saatavissa. Harvojen jokien varsilla on ensinkään minkäänlaisia yhtiön puolelta laitettuja suojia, joissa nämä uittomiehet saavat olla; nämäkin ihmisasunnoiksi sietämättömiä. Niissä on paksuja risuja alle laitettuina, näiden risujen päällä saa maata. Kaikin puolin olot ovat sellaisia, että todellakin niissä on paljon tutkimisen syytä ja siihen puoleen asiasta olisi mitä suurimmassa määrässä eduskunnan ja hallituksen kiinnitettävä huomiota. Vielä voisi pitkälti puhua siitä siveellisesti alentavasta elämästä, mihin tukkityöläinen tällä alalla joutuu, mutta en tahdo pitemmältä kuluttaa aikaa, vaikkakin se suuressa määrässä ansaitsee perinpohjaista selvittelyä.

Ed. Takala: Ed. Palmgren täällä viittasi siihen, mihin tukkiyhtiöt tai asianajajat tavallisesti aina nojaavat että kunnat ovat velvollisia pitämään huolen tukkityöläisten niin elättämisestä kuin heidän sivistyksellisistä oloistaan. Hän mainitsi, että yhtiöt eivät voi mitään sivistyksellisiä oloja järjestää. Tämän johdosta huomautan, että paljon paremmin voivat yhtiöt pitää yllä kirjastoja kuin kunnat. Tukkiyöläinen ei jouda kuntien kirjain ääressä olemaan kovinkaan pitkää aikaa, niiden täytyy olla tukkiyömailla joko töissä tai odottelemisessa. Minä, joka ehkä tunnen paljon paremmin kuin ed. Palmgren tukkiyöläisoloja Pohjois-Suomessa, olen tullut siihen käsitykseen, että tukkiyöläisillä on kyllä aikaa tutustua kirjallisuuteen ja luentoihin, jos niillä olisi siihen tilaisuutta, kun ne sen sijaan nyt käyttävät joutoaikat, joita ehkä toisinaan on kuukausia, kortinpeluun, viinanjuontiin ja tappeluun. Niin että jos tässäkin suhteessa halua on, saadaan paljonkin aikaan yhteiskunnan puolelta, jos tukkiyöläisten sivistyksellisiä oloja tahdotaan parantaa.

Ed. J. A. Heikkinen: Silmäillessäni työväenasiainvaliokunnan mietintöä tulin ajatteleeksi että vihdoinkin on tullut tuokin asia esiin, jossa olisi hyvinkin paljon toivomisen ja parantamisen varaa, mutta surukseni huomasiin että tätäkin asiaa on tahdottu täällä eräältä taholta estää ja hidastuttaa. Tulos tässä on niin yksinkertainen, että eduskunta kehoittaa hallitusta toimituttamaan perusteellisen tutkimuksen metsä- ja ulkotyöläisten oloista sekä asettamaan asian tuntevista henkilöistä kokoonpannun komitean tutkimuksen perusteella esittämään keinoja tällä alalla nykyisin vallitsevien epäkohtien korjaamiseksi. Tämä ponsi on erittäin hyvä, että tähän on tultu. Siellä on tosiaan niin suuria epäkohtia, että ne ovat ehdottomasti korjattavat, mutta eräällä taholla, jossa tahdotaan epäkohtien korjaamista estää, niin kytketään epäkohtia yhteen niin paljon ettei niistä mikään tule korjatuksi. Semmoinen asiaan kytkeminen oli esim. maanvuokra-olojen korjaaminen eduskunnassa. Se ensin ajotettiin korjata kaikki yhdellä iskulla. Sitten vasta huomattiin, että sitä olisi ruvettava jakamaan ja niin minusta on tässäkin asiassa. Jos tässä pannaan kaikki metsätyöt yhteen kytkeyn, niin tämä ei tule koskaan korjatuksi, vaan tätä on ruvettava korjaamaan kappaleittain ja minun mielestäni on lähdeettävä asiallisesti. Ensin on valtion ruvettava korjaamaan omat epäkohdansa, sitten vasta muitten. Hallitus omistaa Pohjois- ja Itä-Suomessa suuria metsiä ja siellä ovat olot aivan kurjalla kannalla. Hallitus nauttii niistä suuria tuloja, mutta niistä ei ole välitetty vähääkään, että olisi korjattu ensin hallituksen metsissä olevat epäkohdat. Siellä ensinnäkin metsänlukuja jo on kurjissa oloissa, arvostelija on kurjissa oloissa, lukuunottamatta sitten, kun ne tulevat hakkuunalaisiksi. Jos ei tahdottaisi yhtiöitten kimppuun käydä, jotka eivät minua ainaakaan säälitä, sillä nauttivathan ne kymmenien jopa satojen miljoonien tuloja. Mutta metsähallitus, joka ottaa suuria tuloja Suomen metsistä, sen olisi etunäkössä toimittava, mutta täällä viitattiin että metsähallituksen puolesta olisi tätäkin asiaa jarrutettu, niinkuin se on valitettavasti semmoinen virasto, jossa jarrutetaan kaikkea, varsinkin edistyspyrkimyksiä. Ja senvuoksi minäkin olen niitä, jotka kehoitan asianomaista ministeriä käymään tämän viraston kimppuun ja kehoittamaan, että se panisi toimeen niitä uudistuksia, jotka siellä ovat tarpeen ja välttämättömät. Tämä uudistus on yksi niistä. Täällä on kerrottu niistä epäkohdista, mitä tällä metsä- ja uittotyöläisten olojen alalla on. Tässä mietinnössä on myöskin kuvaus niistä kurjista asunto-oloista ja täällä on useammissa lausunnoissa annettu lisää

esimerkkejä ja minun täytyy todeta että ne ovat niin kurjia, kuin mietinnössä sanotaan ja vieläkin kurjempia, niin kurjia, ettei asuntoja ole ollenkaan. Minä olen ollut valtion puolesta ja yksityisten puolesta johtamassa miehiä täällä metsissä ja meillä ei ole ollut minkäänlaisia asuntoja muuta kuin metsä. Jos sitten asuntoja on, niin nekin ovat olleet pahoja havu- ja lautakoppeja. Entisinä aikoina ei niitäkään. Nykyisinä aikoina on ruvettu rakentamaan joitakin saunoja ja asuntoja, jo hevosillekin, mutta nekin ovat niin puutteellisia, että olisi melkein parempi kuin niitä ei olisikaan, kuin olisi alkuperäiset olot. Olen ollut tilaisuudessa kuulustelemaan miehiä, jotka ovat tulleet Amerikasta, suuresta lännestä ja mitenkä siellä on metsätyöläisten olot. Ne ovat aivan toisella tavalla järjestetyt. Se kuullostaa aivan kummalta, mutta kuitenkin he vakuuttavat, että metsätyöt ovat siellä paljon tuottavampia sekä hallitukselle, yhtiöille, että niille metsämiehille ja siellä tulee vähemmän sairastuneita ja vaivashoitolaisia. Jos nyt tällainen komitea asetettaisiin, niin se komitea voisi ottaa hyvin helposti tietoja Amerikan järjestyneistä metsäoloista ja myös se komitea voisi ottaa hyvin helposti tietoja meikäläisistä Pohjois- ja Itä-Suomen oloista, niinkuin tässä on esitetty ja erittäinkin niinkuin viittasin yksistään oloista aivan meidän kruununmetsissä ensinnäkin. Ja kun kruununmetsissä korjattaisiin olot ja saataisiin mallikelpoiseen kuntoon, niin voitaisiin alkaa sitten velvoittaa yhtiöitä ja samoin velvoittaa yksityisiä maanomistajia, joilla sellaisia suuria metsämaita on ja niin kaukana järjestetyistä asunnoista, että niissä ei voi antaa kunnollista suojaa. Kun olot nyt ovat olleet tällä kannalla, niin ihme on, jos siellä on syntynyt vaivaisia ja puutteellisia niin paljon, että vaivashoito on kohonnut sillä tavalla, kuin täällä on tuotu numeroilla Kuusamon kunnasta esiin ja monesta muusta kunnasta voitaisiin tuoda numeroita ehkäpä vieläkin kurjempia. On enemmän kuin toivottavaa että tätä tilaa ei enää jatkuisi tästä päivästä eikä nykyajasta eteenpäin, vaan tarmolla käytäisiin korjaamaan työväen asunto-oloja ja myöskin sivistysoloja, samalla kuin me käymme korjaamaan myöskin metsäoloja ja hankkimaan tuloja sieltä. Nämä minun mielestäni käyvät käsi kädessä. Lopuksi en voi muuta kuin yhtyä valiokunnan mietintöön ja minäkin puolestani kehoittaa hallitusta tähän asiaan luomaan nopeampaa ja tarmokkaampaa selvitystä, kuin tähänasti on tapahtunut, ettei se saa viipyä enää kymmeniä vuosia, vaan että se tulee heti käytäntöön ja täytäntöön.

Ed. Aalto: Kun tämä asia oli työväenasiain-

valiokunnassa ja kun myös olin siellä, niin minä arvelin, että tästä asiasta tulee tuskin minkäänlaista erimielisyyttä olemaan, koska ed. Palmgren ei edes työväenasiainvaliokunnassa esittänyt niitä vaikeuksia, joita hän nyt tämän jälkeen on huomannut tässä mietinnössä olevan. Ed. Palmgren huomautti, että olisi liian suuria vaikeuksia yhtiöille hankkia metsätyöläisille asuntoja. Minun mielestäni ei siinä ole muita vaikeuksia kuin ainoastaan se, että näiden suurten metsäyhtiöiden suurista voitto-osuuksista vuodessa joku pienekö määrä vähenisi asuntojen hankkimiseen tukkityöläisille. Se siis on oikeastaan ainoa vaikeus, mikä siinä on olemassa ja me tiedämme, että ne suuret metsäyhtiöt tuolla Pohjolassa ovat ansainneet siksi hyviä voitto-osinkoja, etteivät ne vaikeudet olisi pahempia vaikeuksia, kuin että ne vähentäisivät ainoastaan hiukan tuloja. Ed. Palmgren ei myöskään tunnu olevan suoepa niille esityksille, joita täällä ovat muutamat puhujat esittäneet tukkityöläisten sivistystarpeista. Minä käsitän sen erinomaisen hyvin, sillä jos työläisille annetaan tilaisuus hankkia itselleen tietoja ja niiden sivistystarpeita tyydytetään, ne silloin alkavat tulla myöskin vaativiksi. Ja erällä tahoilla, erittäinkin työnantajain tahoilla ollaan erittäin halukkaita siihen, että työläiset eivät saisi sivistystä, koska siitä työnantajille yleensä olisi vahinkoa, sillä se aiheuttaisi työläisten taholta vaatimuksia. Muuten tämä on itse asiassa mietintö, josta ei kovinkaan suuria positiivisia tuloksia tule olemaan. Me tiedämme, mitenkä hallitus tällaisissa tapauksissa tähän saakka on kiirehtinyt ja meillä ei ole, ainakaan meillä työläisillä, syytä epäillä, että näidenkin anomusten kiirehtimisestä tuskin tullaan sen suurempaa kiirehtimistä harjoittamaan kuin mitä tähän saakka on tapahtunut. Niin että oikeastaan minun mielestäni olisi pitänyt olla tässä ponnassa vielä kehoitus hallitukselle, että se mahdollisimman nopeaan toimisi, niin että se vielä jo kenties ensi eduskunnan istuntopöytäteen voisi esittää jonkinlaisen lakiehdotuksen tukkityöläisten oloista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi ja Eduskunta hyväksyy asiassa työväenasiainvaliokunnan mietinnön.

12) Suomen Pankin tilasta ja hallinnosta vuodelta 1918

annetun kertomuksen johdosta laadittu pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Mietintö hyväksytään yksimielisesti.

13) Maatalouskoneitten ja työaseiden tarkastuslaitoksen perustamista

koskevan ed. Selanderin y. m. anom. ehd. n:o 105 johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Kun keskustelu on julistettu päättyneeksi hyväksytään mietintö.

Pöydällepanot.

14) Tutkimuksen toimittamista Karjalan kannaksella olevien lahjoitusmaiden ulkomaalaisten omistamien maa-alueiden omistusoikeudesta

tarkoittavan anom. ehd. johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta asiain käsittelyn jouduttamiseksi päättäisi jo tässä istunnossa pöydälle panematta lähettää valiokuntaan tänään eduskunnalle jätetyt hallituksen esitykset n:ot 26, 27 ja 28.

Valuuttalainaa

koskeva hallituksen esitys n:o 26 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta yksimielisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Varojen myöntämistä yleisen järjestyksen ylläpitoon varsinkin Suomen rajaseuduilla

koskeva hallituksen esitys n:o 27 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

Miinanetsinnän järjestämistä ja varojen osottamista siihen

koskeva hallituksen esitys n:o 28 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina k:lo 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 11,55 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

32. Perjantaina 13 p. kesäkuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 15; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Wuolijoen edusk. esit. n:o 34; ed. Åkerblomin edusk. esit. n:o 32; ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 31; ed. Tavastähden edusk. esit. n:o 30; ed. Kekkosen anom. ehd. n:o 112; ed. Lohen y. m. anom. ehd. n:o 125.

2) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 13 ja 13 a; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.

Ainoa käsittely:

3) Anomusehdotus, joka koskee mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Sarlinin y. m. anom. ehd. n:o 57.

4) Tutkimuksen toimittamista Karjalan kannaksella olevien lahjoitusmaiden ja ulkomaalaisten omistamien maa-alueiden omistusoikeudesta koskeva anomusehdotus

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Nikkasen y. m. anom. ehd. n:o 81.

Pöydällepanoa varten esitellään:

5) Ehdotuksen laiksi rokottamisvelvolli-

Siv.

suudesta isonrokon liikkussa tahi uhatessa sisältävä hallituksen esitys n:o 29

6) Ehdotuksen laiksi maalaiskuntien velvollisuudesta palkata kuntiin opinkäyneitä kättilöitä sisältävä hallituksen esitys n:o 30

7) Varojen myöntämistä valtion asuntopoliittista toimintaa varten koskeva hallituksen esitys n:o 31

8) Puhemisneuvoston ehdotus työsuunnitelmaksi täysi-istuntoja ja valiokuntia varten vuoden 1919 valtiopäivillä

Siv.

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Holma, V. Korhonen, Raearo, Sihvo, Soininen, Suolahti ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain vuoksi saavat seuraavat edustajat: Korhonen tämän illan istunnosta sekä R. Erich tämän päivän täysi-istunnon loppuosasta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 15 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty ed. Vuolijoen edusk. esit. n:o 34, ed. Åkerblomin edusk. esit. n:o 32, ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 31, ed. Tavastähden edusk. esit. n:o 30, ed. Kekkosen anom. ehd. n:o 112, ed. Lohen y. m. anom. ehd. n:o 125, jotka sisältävät yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensinnä sallitaan asi-

assa yleiskeskustelu; kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn. Suuren valiokunnan mietinnön sivulla 7 olevasta ponnesta päätetään 3 käsittelyn yhteydessä. Jos yleiskeskustelun aikana tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämä ehdotukset tullaksensa äänestyksen alaisiksi yksityiskohtaisissa käsittelyssä nudiistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. J y s k e: Ne muutokset, mitkä maatalousvaliokunta ja suuri valiokunta ovat tehneet vuokralauiden lunastamisesta 15 päivänä lokakuuta 1918 annettuun lakiin ja jotka muutokset nyt esitetään eduskunnalle suuren valiokunnan mietinnössä, ovat sellaisia, että ne käsittääkseni oleellisesti parantavat tätä kysymyksessä olevaa lakia, edistävät sitä tarkoituspää, mitä tällä lailla alkuaankin on tahdottu edistää, nimittäin pystyssä pysyvän, kehityskykyisen, itsenäisen pienviljelijäväestön lisäämistä.

Tärkein muutos, mikä tässä lakiehdotuksessa ilmenee, on lunastettavan alueen hinnan määrittäminen. Viime vuonna hyväksytyssä laissa sen 11 §:ssä oli toinen kohta, joka määräsi lunastettavan alueen alhaisimmaksi hinnaksi vähintään puolet sen arvosta lunastusta vaadittaessa. Tämän toisen momentin tuosta 11 §:stä on maatalousvaliokunta yksimielisesti poistanut lain muutosehdotuksessaan, on katsonut sen epätarkoituksenmukaiseksi tässä laissa pysytettäväksi. On asetettu, ja minusta aivan oikein, sille kannalle, että lunastushinta on määrättävä sen perusteella, mikä arvo lunastettavalla alueella oli ennen suursodan syttymistä syksyllä 1914 vähennettynä niiden parannuksien arvolla, joita vuokraviljelijä vuokra-aikanaan on tehnyt tahi viimeisten 20 vuoden kuluessa lunastanut tahi perinyt edeltäjältään. Minusta tämä lunastushinnan muuttaminen on oikeastaan tämän lainmuutoksen tärkein ja oleellisin kohta, kohta joka ilman epäilystä parantaa kysymyksessä olevaa lakia ennen kaikkea juuri siinä, että se parantaa heikomman osapuolen asemaa.

Toiseksi tärkeimpänä kohtana tässä lain muutosehdotuksessa on pidettävä 4 ja 5 §:ssä olevat määräykset, että eräissä poikkeustapauksissa lunastettavan alueen viljellyn ja viljelyskelpoisen maan ylin raja saattaa olla 20 hehtaaria, kun se sen sijaan viime vuonna hyväksytyssä laissa oli 15 hehtaaria, ja että lunastettavaa vuokra-alueita seuraavan metsämaan ylin raja poikkeustapauksissa saattaa olla 20 hehtaaria, kun tuo ylin raja viime

vuonna hyväksytyssä laissa oli 15 hehtaaria. Mielestäni nämät kohdat parantavat itsenäiseksi pienviljelijäksi tulevien asemaa aivan oleellisesti, samalla kun ne tekivät mahdolliseksi suuremman väljyyden lunastettavien vuokraviljelmien lunastettavaa aluetta määrättäessä. On huomattava, että tavallisissa oloissa kuitenkin ylin raja on 10 hehtaaria. Se on tässä muutosehdotuksessa pysytetty samana kuin viime vuonna hyväksytyssä laissakin.

Lampuotitilat eivät kuulu viime vuonna hyväksyttyyn lunastamislakiin. Viime vuoden valtiopäiväin maatalousvaliokunnan mietintöön alkuun oli kyllä otettu lampuotitilat mukaan, mutta suuressa valiokunnassa nämä lampuotitilain nimillä kulkevat vuokra-alueet tulivat otetuiksi pois. Tuntuu kuitenkin luonnolliselta ja kohtuudenmukaiselta että myöskin varsinaiset lampuotitilat kuuluvat samojen lunastamismenetelmien alaisuuteen kuin varsinaiset torppa-alueetkin. Tällöin kuitenkin ei voida soveltaa tätä lakia noihin kansankielessä myöskin lampuotitiloiksi nimitettyihin vuokra-alueisiin, kokonasiin itsenäisiin tiloihin, joita sahateollisuutta harjoittavilla y. m. yhtiöillä on vuokralle annettuina. Ne eivät kuulu tämän puitteisiin, mutta toivoo pitää että niiden itsenäisiksi tiloiksi lunastamisesta saadaan myöskin ennen pitkää laki.

Kun ottaa huomioon sen erinomaisen poikkeuksellisen ajan, mikä viime vuonna vallitsi, saattaa ymmärtää, että silloin lakiin otettiin myöskin sen 62 §, jolla kiellettiin vuokra-alueensa lunastamisoikeus niiltä vuokramiehiltä, jotka olivat tuomitut kansalaisluottamuksensa 10 vuodeksi menettäneiksi tai kuolemanrangaistukseen. Maatalousvaliokunnassa, kuten suuressa valiokunnassakin, on tämä pykälä yksimielisesti katsottu poistettavaksi. Samoilla perusteilla on myöskin lain 2 §:n 4 kohtaan tehty lisäys, joka tarkoittaa sitä, että vuokraoikeuden menettämisen aiheeksi ei ole katsottava vuokramiehen vuokravollisuutensa laiminlyömistä vuoden 1918 kuluessa. Nimittäin 2 § määrää, milloin lunastusmenettelyä ei voida toteuttaa ja sen pykälän 4 momentissa mainitaan: „Jos vuokramies on vuokraoikeutensa menettänyt”. Katsottiin varsin tarpeelliseksi ottaa tähän kohtaan lisäys, että viime vuoden kuluessa vuokravollisuuden laiminlyömistä ei ole katsottava sellaiseksi aiheeksi, joka estäisi vuokramiestä saamasta lunastaa vuokra-alueitaan.

Kun nämä muutokset mielestäni ovat varsin oleellisesti ja tärkeimmiltä kohdiltaan parantaneet oloissamme tätä niin erinomaisen tärkeää vuokralauiden lunastamislakia, toivon, että eduskunta yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksyy ne

muutokset ja lisäykset, jotka maatalousvaliokunta yksimielisesti on tehnyt ja jotka asiallisilta kohdistaan myöskin melkein yksimielisesti ovat suuressa valiokunnassa tulleet hyväksytyiksi. Tahdon huomauttaa, että juuri meidän oloissamme niin ensiluokkaisen tärkeitä asioita koskevassa maatalousvaliokunnan mietinnössä ei ole yhtään vastalausetta. Tuo mielestäni osottaa että valiokunta syvästi on tuntenut asian tärkeyden ja yksimielisyyden merkityksen tämän kysymyksen eteenpäin viemisessä.

Ed. von Born: Såväl agrarutskottet som stora utskottet hava utan någon nämnvärd meningsskiljaktighet omfattat föreliggande förslag till ändring av lagen om inlösen av lego-områden. Det får väl således anses tämligen fåfängt att här söka åvägabringa några förändringar i lagförslaget. Men jag kan icke underlåta att för egen del uttala, att jag icke kan förena mig om detta lagförslag, utom för såvitt gäller förändringen i § 1 därom, att landbonde bör tillerkännas samma lösningsrätt som torpare, ty ur lagens synpunkt, rent principiellt, är detta stadgande fullt behörigt, då ju praktiskt sett åtminstone i de flesta fall landbonde gentemot jordägare eller legogivare intager fullkomligt samma ställning som en torpare. Övriga föreslagna förändringar i lagen äro av den art, att de blott ytterligare tillskärpa de av den tidigare lagen redan gjorda inträngen uti jordägarrens rätt. Detta gäller nu närmast den föreslagna förhöjningen av den lösen underkastade arealen från 15 till 20 hektar, såväl i fråga om odlings- som skogsmark, men framför allt uteslutandet av moment 2 i § 11. Denna 11 §, särskilt om den jämföres med stadgandena i § 14 och § 16, innebär enligt min uppfattning ett tämligen ohöjtt tillbakagåttande av jordägarrens rätt och fördel till förmån för brukaren, vartill för visso icke nog vägande skäl förefunnits. Man synes i allmänhet skatta åt den uppfattningen, att det blott är jordägarna som förtjänat på dyrtiden och det sjunkande penningevärdet, och dock ha även brukarna med sina av gammalt gällande, ofta låga arrendavgifter, synnerligast där tidigare redan övergång till penningevederlag ägt rum, säkerligen i lika hög grad varit gynnade av den allmänna prisstegringen. Att nu icke dessto mindre låta jordägaren uteslutande förlora och brukaren uteslutande förtjäna på de abnorma penningeförhållandena, som ju mänskligt att döma komma att fortbestå under en lång tid framåt, är ett lika godtyckligt som orättvist förfarande. Bibehållandet av 2 mom. i 11 § hade då åtminstone i någon mån varit ägnat

att undanröja denna orättvisa, som ju säkerligen blir kännbar nog för många jordägare.

Utan att nu i övrigt närmare inlåta mig på ett skärskådande av lagförslagets olika detaljer, skall jag be att i detta sammanhang ytterligare få framhålla, hurusom den jordlagstiftning, som under senare tider hos oss inslagits, varit ägnad att på jordägarhåll framkalla och befästa ett starkt, jag ville säga misstroende gentemot lagstiftaren, från vars sida ju gång på gång intrång blivit gjorda i jordaägarrens lagliga, förvärvade rätt. Jordägarena, som ju icke mindre än övriga medborgare äro måna om att bevara allt sitt oförkränkt, hava därför måst på allt sätt söka gardera sig mot eventuella nya intrång, och följden har blivit, att mången jordägare, som det kunnat, indragit sina torpområden under eget bruk, och att han vidare varken velat eller vågat utgiva jord på arrende eller överhuvudtaget tillåta någon bosättning på sitt område, ty han löper städse faran att en vacker dag, kanske mot en spottstyver, nödgas avstå sin jord till dessa tillfälliga arrendatorer eller boare. Allt detta har ju varit blott till olycka för samhället och har ytterligare bidragit att tillskärpa motsatserna mellan besuttna och obesuttna. Hela jordfrågan har också därigenom blivit en synnerligen brännande fråga, som oavvisligen kräver ett snabbt avgörande. På jordbrukarhåll, där man sannerligen redan har tillräcklig leda vid alla dessa genom en mer eller mindre osund lagstiftning tillskapade odrägliga legoförhållanden, är man ingalunda obenägen att medverka också till en radikal lösning av frågan, men endast, — och detta ber jag få betona, — under förutsättning, att det sker genom en lagstiftning, som verkligen bygger på rättvisa och fullt tillgodoseende av allas rättmätiga intressen. Endast en sådan lagstiftning skall kunna på ett lyckligt sätt genomföra den för vårt folk och vårt samhälle så utomordentligt viktiga jordinlösnings.

Jag vill icke framställa något förslag i saken, och skall antagligen icke heller göra det under den följande detaljgranskningen; jag har endast velat på detta sätt nedlägga min reservation emot föreliggande lagförslag, till vars antagande åtminstone icke jag med min röst kommer att bidra.

Ed. Åkerblom: Föregående talare har hävdad och belyst jordegarnas rätt och han slöt med att påstå, att han fann ändringarna i lagförslaget oantagliga. Jag vill, såvitt jag det förmår, belysa samma lagförslag från legotagarnas synpunkt och jag kan försäkra, att skulle man stirra envist på enskildheter i detta förslag, så skulle

man från legotagarnas synpunkt finna det lika oantagligt. När man ser på de ändringar agrarutskottet och stora utskottet vidtagit i lagen av den 15 okt. 1918 om inlösen av lego-områden, måste man säga, att utskottet rört vid lagen med oväntat lätt hand. Större intresse att se på torpare och backstugusittares behov skulle man ha väntat. En hel mängd paragrafer, som inskränka deras existensvillkor, ha lämnats oförändrade. Jag har hört obesuttna, som inneha sitt lego-område endast på grund av muntligt avtal, med oro fråga, om lagen ger också dem rätt att inlösa sina lego-områden. Den nya legolagen bestämmer ju i 1 och 25 §§, att yrkan på lego-områdets inlösen skall ske före legoförhållandets upphörande. När går då legotiden ut för en legotagare, som har endast muntligt avtal och ingenting bestämt om tiden? Sådana finnas många. Agrarutskottet har med tystnad gått förbi denna anmärkning i min motion. Jag fattar då, att utskottet ansett, att dylika legotagare äro skyddade genom den gällande arrendelagen. Skulle det vid tillämpningen av lagen emellertid visa sig, att lagen icke ger dylika legotagare möjlighet att få sina lego-områden inlösta, måste en rättelse i denna lag vid första tillfälle åstadkommas.

Det har väckt min förvåning, att agrarutskottet haft så liten medkänsla med de minst lottade i samhället, att det givit jordägaren rätten att driva bort torpare från deras små bruksdelar, om jordägaren råkar få begär efter torpet. I 2 § säges, att rätten att inlösa torp gäller icke, om det vid arvskifte av jordägaren mellan sina barn „är oundgängligen nödigt, att torpets ägor sålunda ingå i det område, som skall avskiljas”.

Ett dylikt oundgängligt behov att komma i besittning av torp kunna jordägare med ond vilja ofta tillskapa. De kunna t. ex. fördela sina hemman i så många små lotter åt sina arvingar, att det blir „oundgängligen nödigt” att få inräkna torpets ägor i delningen för att arvskiftet skall bli tillfredsställande. Och så får jordägaren med lagens stöd driva bort torparen från hans lilla lägenhet.

Då jordägaren i regeln har mycket mera jord än torparen, är det obilligt att giva jordägaren rätt att avhysa legotagaren för att jordägaren skall få bättre arvskiften åt sina barn. Enligt denna rättsåskådning måste den ena ut på landsvägen för att den andra skall få det riktigt bra. För min del kan jag inte godkänna en dylik lagstiftning.

Agrarutskottet har till utseendet varit liberalare än statens jordlegokommitté och den förra lantdagen, då det medgivit torpare, som hittills

disponerat över stora torp, att de, som så önska, kunna få tillösa sig ända till 20 hektar jord, i st. för högst 15 hektar, såsom nu är bestämt. Men denna ökning är blott ett skenbart tillmötesgående gentemot sådana större torpare, då staten ej bidrager med penningelån för inlösen av mera än 10 hektar jord och då torparen ålagts att inlösa det önskade jordtillskottet „enligt vid tiden för yrkandet på inlösen gängse pris”. Så bestämmes i 12 och 22 §§. Man har sålunda försvårat för torparen möjligheten att komma i besittning av så stort tillskott jord, som han kanske skulle behöva för att ej bli tvungen att minska sin kreatursbesättning.

Man svarar härtill, att tio hektar odlad och odlingsbar jord är redan så stor lägenhet, att den är tillräcklig för den jordbrukare som själv brukar jorden. Detta tror jag nog. Men den senaste linjen hade dock varit den, som jag föreslagit i min motion, att torparen skulle fått rätt att med statens hjälp inlösa all mark, som kan utredas höra till torpet.

Denna begränsning av rätten till inlösen till högst 20 hektar jord uppenbarar okunnighet om de stora torpens historia och den ger sanktion åt en princip, som jordägarna borde vara de sista att godkänna.

Av sockenbeskrivningar från södra Finland t. ex. från Kyrkslätt och Pernå får man veta, att de nuvarande storgodsens ursprungligen bestått av en mängd små hemman, men att dessa hemman genom donationer sammanslagits till gods och att de förra fria bönderna därigenom nedsjunkit till torpare. Efterträdarna i torpen på de förra hemmanen frändömas nu rätten att inlösa all den jord och skog, som kan utredas höra till torpet. De skola få inlösa endast så mycket, som ett småbrukarhushåll anses behöva.

Det mest förvånande med denna inskränkning i inlösningsrätten är det, att jordbrukarna både i jordlegokommittén och i den förra rent borgerliga lantdagen och nu vid denna ivra härför. Då de själva försäkra, att 10—20 hektar jord är tillräckligt för ett jordbrukarhushåll, så giva de därmed de framtida jorddelningspolitikerna två utgångspunkter: den ena att staten redan fråntagit större torpare dispositions- och lösningsrätten till allt som överstiger 10—20 hektar jord; och den andra, att ett jordbrukarhushåll gott reder sig med detta maximum jord. Jag avstår från att närmare utveckla konsekvenserna i framtiden härav. Jag konstaterar blott, att man ej velat införa i lagen min princip, att torparen skulle få inlösa all mark, som kan utredas höra till torpet.

I 10 § har agrarutskottet visat samma ringa

medkänsla med små torpare som i 2 §. Där stadgas i tredje momentet, att torpets ägor kunna minskas eller förenas med stomlägenhetens ägor, om detta är „nödvändigt för bedrivande av ett välordnat jordbruk å stomlägenheten”. Då det engång varit möjligt att inrätta torp på hemmanets mark, bör torpet med god vilja fortfarande kunna få bilda en skild lägenhet oförminskad och få lösas till självständig sådan. Därmed räddas en bosättning från att utplånas, vilket blir till gagn för torparfamiljen själv och för samhället, som i annat fall får tillskott av dessa hemlösa, som staten och stadskommunerna skola draga försorg om med stora anslag för nödhjälpsarbeten.

I 11 § har agrarutskottet liksom senaste lantdag visat oväntat svag uppfattning om äganderätten, ehuru man skulle ha väntat ett utpräglat hävdande därav av dessa lagstiftare. Där stadgas att torparen vid fastställandet av löseskillingen skall få minska denna endast med värdet av de förbättringar, som gjorts under de senaste 20 åren, ifall han mottagit torpet genom arv eller genom överlåtelseavgift och det åligger torparen „att visa beskaffenheten och omfånget av de av honom verkställda förbättringar”.

Vad skulle fastighetsägare säga, om staten företog sig att tillämpa samma principer vid varje köp av hemman, fabrik eller annan ägendom? Man skulle kunna säga: „Ni ha själv stadgat, att torpare ej få tillgodoräkna sig ersättning för mera än det som förbättrats under de senaste 20 åren, när torpet blivit äftt eller köpt. Samma princip bör då tillämpas vid annan överlåtelse. Ni få ersättning för det ni förbättrat ägendomen under de senaste 20 åren, det övriga tillfaller staten. En dylik lagstiftning skulle naturligtvis stämplas som bolschevism och man skulle reagera våldsamt däremot. Men när denna princip tillämpas vid värderingen av förbättringar, som verkställts å torpen, då skall torparen ej få tillgodoräkna sig all förbättring, detta emedan han kommit i besittning av torpet genom arv eller genom köp. Han skall få ersättning endast för det han lyckas trovärdigt visa ha blivit utfört under de senaste 20 åren. Detta blir f. ö. ofta omöjligt för torparen, då syner och protokoll sällan upprättats över odlingarnas omfång och beskaffenhet på sådana torp, som här äro i fråga.

Paragraferna, som handla om inlösen av backstuguområden, gå i samma riktning, som de som röra inlösen av torp. Man tillerkänner backstugusittare rätt att inlösa sitt lilla lego-område, men man har inskränkt denna rättighet i flera väsentliga avseenden. Backstugusittaren får inte

inlösa sitt lego-område, om legonämnden anser, att det icke motsvarar sitt ändamål (enligt 26 §) och backstuguområde är „till uppenbart förfång för ändamålsenlig reglering och nyttjande av lägenhetens åbyggnader och hemodlingar” (28 §). Mest kännbar blir helt säkert stadgandet om minskning av backstuguområdet. Enligt 27 § få endast de „ägor, som omedelbart ansluta sig” till backstuguområdet, inlösas. I trångt bebodda byar, såsom i Österbotten, ha backstugusittare ofta arrenderat odlingar avlägset från tomten. Dessa skola nu ej få inlösas.

Minskning av backstuguområde torde aldrig kunna anses önskvärd, men väl ökning. Likväl har man i flera särskilda stadganden givit jordägare rätt att minska backstuguområdet och, som nämnt, även rätt att avhysa backstugusittare.

Lagstiftningen bör ju tvärtom gå ut på att skaffa jord åt obesuttna, ej att göra sådana, som redan ha hem, husvillor.

Det nya förslaget till lag om inlösen av lego-områden innehåller, såsom jag påvisat, många otillfredsställande bestämmingar, vilka jag måste yrka att få ändrade i den riktning jag framhållit. Då ringa hopp finnes att få så väsentliga ändringar i lagen denna gång, kommer jag emellertid att rösta för det ändringsförslag som föreligger, emedan det i varje fall innehåller större tillmötesgående mot torpare och backstugusittare än den förra lagen.

Ed. Estlander: Då lagen av den 15 oktober 1918 angående lösen av lego-områden antogs, var det under intrycket av önskan och förhoppningen att sammanhållning och gemensamhet i uppfattningen om de fosterländska slutmålen skulle komma att äga bestånd mellan alla de medborgarklasser, som kämpat för landets frihet. Därför voro också inom olika lager av samhället så många ense om denna lag, många med vilkas allmänna uppfattning densamma icke överensstämde. Men erkännandet av de för samhället gagneliga syften, som borde ernås genom lagen, gjorde att man åtminstone sökte se bort från orättvisan mot jordägarne, de kränkningar av rättsförhållanden, som bleve följden av en lösen genom tvång, där samma ändamål kunnat på frivillighetens väg ernås. Man underkastade sig denna lag och medverkade till dess antagande, ehuru redan tecken till den splittring, som sedan blivit en sorglig verklighet, hunnit visa sig. Men att lagen då kom till stånd, berodde nog i hög grad på att vissa bestämmelser däri inrymdes, vilka åtminstone kunde uppfattas som ett försök att begränsa eller inskränka de stora förluster,

som de besuttna folkklasserna kommo att vidkännas till förmån för samhället i dess helhet, men också särskilt för en av dess samhällsklasser. Dessa stadganden betraktades därför, och det yttrades tydligt nog, såsom villkor sine qua non, utan vilka denna lag säkerligen icke hade antagits så pass enhälligt som det då skedde. Nu synes detta vara helt och hållet glömt. Den karaktär av en sammanjämkning, en överenskomelse, vilken lagen i själva verket har, erkännes nu icke mera, utan vill man nu skrida till ändringar och detta i flere av de punkter, som senast voro de mest omstridda. Denna förändring i uppfattningen och i tillvägagångssättet, detta brott, om jag så må säga, av samhällsfreden har nog sin förklaring — vi känna den alla — men den har icke däruti sitt försvar. Då jag för min del icke kan godkänna denna förändring i uppfattningen med avseende å en lag, vilken genom god vilja och under förutsättningen av lagens oförändrade bestånd har blivit antagen, föreslår jag nu, att hela förändringsförslaget måtte förkastas.

Ministeri H a h l: Voi olla jonkun verran omi-tuista siinä, että muutamia kuukausia sen perästä kun laki on vahvistettu ja astunut voimaan jo ehdotetaan muutoksia samaan lakiin ja ne muutokset tulevat niin yksimielisesti hyväksytyiksi kuin tässä käsilläolevassa mietinnössä. Selityksen saamme kumminkin siitä seikasta että sitä lakia joka viime vuonna tehtiin torpparien vapauttamiseksi, säätämässä oli vajalukuinen eduskunta, josta lähinnä puuttui vasemmisto. Tähän seikkaan nojaten vastustettiin viime vuonna eräiltä tahoilta kokonaan tämän torpparien vapautusta koskevan lain säätämistä. Väitettiin että torpparit itse eivät tahtoisi sellaista vapautusta. Kun meillä nyt on käsissä sitä samaa koskeva laki tai ne muutokset, joita ehdotetaan siihen tällaisen täysilukuisen eduskunnan taholta, jossa myöskin vasemmisto on täysilukuinen, on erittäin mielenkiintoista huomata että muutokset mitkä on tehty vajalukuisen eduskunnan säätämään lakiin ovat verraten vähäiset. Kaikki ne tärkeimmät periaatteet, jotka sisältyvät viime vuonna tehtyyn lakiin ovat nytkin säilytetyt. Niitä on ainoastaan hieman kehitetty siihen suuntaan johon lakia tahdottiin kehittää viime vuonna vähemmistön taholta niinkuin eduskunnan pöytäkirjasta käy selville.

Huomattava muutos on 1 pykälässä, se nimittäin että laki ulotetaan n. s. lampuoteihin. Ne jotka viime vuonna olivat tekemässä tätä lakia muistavat, että nämä lampuotitilat olivat alku-

jaan tarkoitettut olemaan mukana viime vuonna. Mutta loppupuolella käsittelyä tehtiin esitys että lampuotitilat tästä poistettaisiin siitä syystä että muka on epäselvyyttä olemassa, mitä lampuotitiloilla tarkoitetaan. Selitettiin että kaikissa maanviljelijäpiireissä ei tarkoin oltu selvillä siitä mitä lampuotitila-käsite sisältää.

Toiseksi tuotiin se syy esille, että semmoinen maanvuokraaja, joka on lampuodin asemassa on jo niin hyvissä varoissa, että hän ei valtion avustusta tarvitse. Kuitenkin voidaan hyvällä syyllä puolustaa sitä muutosta mikä tähän pykälään on tehty, kun käsitetään että näillä lampuotitiloilla tässä ei tarkoiteta kantatilojen vuokraajia, jotka ovat jonkun verran toisessa asemassa kuin lampuodit, jotka eivät juuri eroa suuremmista torpista missään suhteessa muuten kuin että niillä on toinen nimi. Se muutos mikä on tehty 4 pykälään on tapahtunut myöskin siihen suuntaan mikä jo viime vuonna lausuttiin toivottavaksi senaikaisen vasemiston taholta. Selitettiin, että eräissä tapauksissa se voi viedä viljelyksen ja talouden taantumukseen, jos tämä raja asetetaan niin altaalle kuin 15 hehtaariin, että muutos 20 hehtaariin on ainakin minun mielestäni sopiva ja kannatettava.

Mitä tulee sitten kysymykseen lunastushinnasta, oli sekin asia viime vuonna alkuaan järjestettynä sellaiseksi, kuin se nyt tässä muutosehdotuksessa on. Tuo toinen momentti 11 §:ään ja sitä vastaava määräys 16 §:ään ne tulivat aivan viime hetkessä ikäänkuin jonkunlaisena yllätyksenä ja siitä syystä ne nyt ovatkin minunkin mielestäni poistettavat. Ne momentit viime vuonna hyväksytyssä laissa voisivat viedä useissa tapauksissa siihen, että maanvuokraaja, torppari, tulisi maksamaan omista töistään. Varsinkin niissä osissa maata, joissa maan arvo on vähäinen ja joissa tällaisen vuokra-alueen pääasiallinen arvo perustuu siihen työhön, minkä maanvuokraaja on siihen uhrannut, olisi väärin, jos lain kautta veloitettaisiin maanvuokraaja vielä lunastamaan omia töitään. Ne nyt ovatkin suurimmat muutokset, mitä tässä on tehty.

Vielä koskettelen lyhyesti 13 §:ää. Siinä on tehtynä aivan pieni muutos, ja lieneekö sattuma vai miten lienee tullut, että sekin muutos on sellainen, jota viime vuonna vähemmistön taholta vaadittiin, nimittäin, että jos lunastettavalla alueella on metsä, joka maasta mitaten 1,2 metrin korkeudelta on läpimitaten 20 cm. tai enemmän, laskettakoon sen lunastushinta erikseen arvon mukaan lunastusta vaadittaessa. Tätä jo viime vuonna vaadittiin tähän kohotettavaksi; niinkuin muistetaan, niin se viime vuonna kuitenkin asetettiin 15 cm:iin. Se erotus näyttää verrattain vähä-

päätöiseltä, mutta se voi toisinaan viedä rahallisesa suhteessa melkoisiin summiin taikka voi viedä siihen, että metsä tulee hakattua liian puhtaaksi.

Muuten minusta näyttää, että tämä lunastushintakin ja yleensä tämä lunastustoiminta on osunut jotenkin paikalleen. Sitä todistavat myöskin ne lausunnot, joita jo tänä iltana on annettu. Saman ryhmän taholta on esiintynyt toisia, jotka olisivat vaatineet vielä syvemmälle käyviä leikkauksia, ja toisia puhujia, jotka eivät haluaisi näitäkään muutoksia, mitä nyt valiokunta ehdottaa. Minä puolestani yksityisenä henkilönä olin viime vuonna ja samoin olen nytkin sitä mieltä, että oikeastaan olisi valtion ollut enemmän uhrattava tämän torpparivapautuksen hyväksi siinä mielessä, että ainakin joissakin tapauksissa maanomistaja olisi saanut jonkun verran runsaamman korvauksen maastaan ja samalla kertaa myöskin maanvuokraaja olisi jonkun verran huokeammilla maksuilla voinut lunastaa alueen omakseen, mutta minun vaatimukseni ei ole saanut kannatusta.

Eräs pykälä tässä laissa, joka kohdistuu lähinnä tähän lunastushinnan suorittamiseen, § 20, säättää, että lunastushinta on valtiolle suoritettava 6 %:n vuotuismaksulla, josta 5 % on korkoa ja jäännös on pääoman kuoletusta. Tämä kohta on jonkun verran ristiriitainen entisen menettelyn kanssa tämäntapaisissa lunastuksissa, joihinka valtio on ryhtynyt. Valtio on lainoja myöntäessään maan lunastukseen ja yleensä asuttamistarkoituksiin tyytynyt jonkun verran pienempään korkoon ja minusta olisi ollut kohtuullista, että niin olisi tässäkin tehty. Siitä olisi voinut aiheutua jonkun verran tappiota valtiolle, mutta sitä uhrausta valtion puolelta olisi voinut puolustaa. Sama koskee myöskin mäkitupa-alueiden lunastusta jonkun verran suuremmassakin määrässä, jota kosketellaan §:ssä 31. Siellä on tämä lyhennys 8 %, josta 5 % korkoa ja loppu jää pääoman kuoletuksiksi. Nämä vuotuiset maksuerät voivat joissakin tapauksissa tulla maanvuokraajalle liian raskaiksi, varsinkin jos otaksutaan, että tätä sota-aikaa lähinnä voi seurata taloudellinen pulakausi. Kumminkin on tässä eräs pykälä, jota hallitus voi käyttää suojellakseen jossain määrin näitä vähävaraisia maanvuokraajia tällaisissa tapauksissa. Se on § 21, jossa myönnetään hallitukselle oikeus myöntää jonkun verran lykkäystä näistä maksuista. Siihen perustuen ja toivoen siitä helpotusta vaikeimmissa tapauksissa olen minäkin kannattanut tätä lakiehdotusta tällaisenaan.

Muuten en minä voi olla lopuksi vielä lausumatta muutamia mietteitä tämän asian yhteydessä

siitä ilahuttavasta kehityksestä, mikä tähän kysymykseen nähden on edustajapiireissäkkin tapahtunut. Kun minä muistan asian käsittelyä viime vuotena, niin silloin tuotiin täällä esiin lakiehdotusta vastaan m. m. eräitä tähän asiaan kuuluvia määräyksiä, jotka löydettiin sosialidemokraattisen puolueen ohjelmasta. Se ohjelmahan on kovin epämääräinen, siellä ei oikeastaan käsketä eikä kielletä maanvuokraajia hankkimasta itselleen omaa maata, mutta siellä sanotaan kuitenkin muutamassa paikassa sillä tavalla, että näyttää siltä, että maanvuokraaja tultuaan maanomistajaksi on vähemmän sopiva tahikka otollinen luokkataisteluun, kuin mitä se palkkatyöläisenä olisi. Sellainen peruste siellä tuodaan tälle torpparien vapautuksella. Ja mihinkä tämä ohjelma sitten vei, sen me tulimme kokemaan talvella 1918, jolloin n. s. punainen hallitus oli tilaisuudessa toteuttamaan torpparien vapauttamisohjelmaa. Jotka ovat seuranneet tätä asiaa, miten sitä silloin ajettiin, ne tietävät, että senaikuinen punainen hallitus antoi määräyksen torpparien julistamisesta entisistä isännistään riippumattomiksi, jotenkin niillä sanoin, toisin sanoen torpparit tulivat olemaan riippumattomia entisistä isännistään. Seuraavissa pykälissä sitten asetettiin jo velvollisuuksia, jotka kävivät siihen suuntaan, että jokainen tällainen entisestä isännästään riippumattomaksi tehty maanvuokraaja on velvollinen yhteiseen kulutukseen palstattaan hankkimaan niitä elintarpeita, mitä sikäläiset viranomaiset tulevat määräämään, ja ellei tällainen vuokraaja voi niitä määräyksiä täyttää, niin tulee hänen luopua vuokra-alueestaan. Pääpiirteisissään sellainen oli se suunnitelma, joka oli punaisella hallituksella torpparien vapauttamiseksi. Jokainen voi nyt harkita, mitä se vapautus sisälsi. Minun nähdäkseni se ei olisi ollut mikään parannus torpparien entiseen asemaan, vaan pikemmin pahennus. Ne olisivat tulleet eräänlaisiksi kruununorppareiksi, riippuvaisiksi siitä monilukuisesta virkamieslaumasta, joka olisi ollut tietysti asetettava valvomaan kaikkia näitä viljelyksiä ja määräämään niitä ehtoja, kuinka paljon niistä on elintarpeita tuotettava ja missä tapauksessa sitten tällainen vuokraaja on karkoitettava torpastaan. Se ohjelma silloin talvella 1918 ei siis rakentunut yksistyisen omistusoikeuden pohjalle, mutta tämä nykyinen valiokunnan mietintö rakentuu täydellisesti yksistyisen omistusoikeuden pohjalle ja se osottaa, että se jäännöseduskunta, mikä tämän lain viime vuonna laati, se osui pääasiassa oikeaan, koska nykyinenkin eduskunta sitä kannattaa. Tukea tälle asialle saamme myöskin maanvuokraajien omasta keskuudesta. Sikäli kun minulla on tietoja heidän mielipiteistään tästä asiasta — ne

käyvät selville m. m. erään suuren maanvuokraajan kokouksen pöytäkirjoista, joka pidettiin Tampereella vuonna 1911 muistaakseni lokakuun lopulla ja marraskuun alussa. Siellä tehtiin aivan selväpiirteiset tätä asiaa koskevat ponnet, jotka käyvät kaikissa pääasioissa yhteen tämän nyt käsillä olevan valiokunnan mietinnön kanssa.

Minun pitäisi sitten vastata joitakin sanoja ainakin ed. Åkerblomille, joka piteli jotenkin kova-kouraisesti tätä lakiehdotusta. Minä sain kummin-kin eräistä hänen väitteistään, jos minä oikein kuulin, sen käsityksen, ettei hän ollut täysin sisällä kaikista määräyksistä tässä laissa, kun hän m. m. sanoi aluksi, että suullinen vuokrasopimus ei oikeutlaisi lunastamiseen. Sitä ei tämä laki suinkaan sisällä, vaan päinvastoin, oikeus lunastamiseen on, kun vuokrasuhde vain on olemassa, olkoon se sitten suullinen tai kirjallinen. Hän voi siitä kyllä saada selkoa, jos perehtyy niihin asiakirjoihin, mitkä ovat syntyneet viime vuotena tämän lain käsitel-lyssä. Muuten ne väitteet, mitä hän teki tätä lakiehdotusta vastaan, olivat sellaisia, että ne vaati-sivat asiaan sekaantumisen aivan koko laajuudessa, ja minusta se ei tällä kertaa ole tarpeellista, vaan keskustelu olisi kohdistettava pääasiassa niihin py-käliin, joihin muutoksia on tehty. Sentakia minä-kään en tässä halua jatkaa tätä keskustelua, ilmoi-tan vaan, että minun mielestäni on kaikki syyt eduskunnalla puolellaan hyväksyä yhtä yksimie-lisesti tämä suuren valiokunnan mietintö, kuin se on valiokunnastakin tullut.

Ed. A m p u j a: Mikäli minä huomasin, esitti eräs arv. puhuja oikeiston taholtakin, että vuokra-laisten edun kannalta tämä lakiesitys ei voi olla tyydyttävä. Ja vaikka minä en ole erityisemmin voinutkaan tähän yksityiskohtaisemmin tutustua, niin aivan ensimmäisellä silmäyksellä on vakautunut tämä sama käsitys. Erityisesti huomiotani on kiinnittänyt 4 § tässä ehdotuksessa. Siinä nimit-täin määritellään vuokra-alueitten rajat. Minä en voi ymmärtää, mitä varten tarvitsee torppareista, joka on tämän maan kaikkein tärkein ja kenties pystyvin maanviljelijäryhmä, muodostaa juuri määrätyn suuruisia maanviljelijöitä, etteivät he saisi tämän lain avulla lunastaa 10 hehtaaria suu-rempia maa-alueita. Tiedetäänhän, että meillä on verrattain suuriakin torppareita ja heidän perhe-suhteensa varsinkin sellaiset, että he kykenisivät paljon suurempia alueita viljelemään, mikä on 10 hehtaarin alue. Näin on ilmeisesti selvää, että heistä tuntuu koko lunastusmenetelmä varsin vas-tenmieliseltä, jos heidän täytyy suuremmista osista entisiä viljelysalueita luopua. Sehän nyt tämän lain mukaan ylimalkaan täytyy tapahtua. Minä

en ole huomannut valiokunnan, enkä kenenkään muidenkaan perustelevan, millä syyllä tämä raja näin alhaiseksi on asetettu. Ainoa, missä minä olen nähnyt tätä menettelyä perusteltavan, ovat Kyösti Haatajan esittämät seikat tässä kirjassaan „Lainsäädäntö vuokra-alueitten lunastamisesta”. Hän sanoo siinä tästä asiasta, että vuokramiehillä on monasti hallussaan niin laajoja alueita viljeltyä ja viljelyskelpoista maata, etteivät he pysty niitä kunnollisesti viljelemään. Voi olla joskus, että torpparin maat ovat huonosti viljeltyjä. Mutta il-meisesti on paljon useammin, että maanomistajan maat, kartanonomistajan maat ovat vielä huonom-min viljeltyjä ja hänellä on paljon laajemmalti maata hallussaan, jota ei pysty tai ei halua, ei ky-kene viljelemään. Sitä paitsi on otettava huomi-oon se, että kun torppari lunastaa alueensa omaksi maaksi, niin hän epäilemättä panee ne parempaan kuntoon, mitä hän on epävarmojen vuokrasuhteiden vallitessa ollut halukas tekemään. Hän tuntee sen kuuluisan, porvariston taholta kehitun isän-nyyden velvoittavan ja on varma siitä, että kiin-nittämänsä työ tulee hänen omaksi hyväkseen. Jos poistettaisiin tuommoiset alhaiset rajat, vaan taat-taisi lainsäädännöllä suurille torppareille laajem-pain alueiden lunastusoikeus, toisin sanoen, ne alueet, mitkä tähän asti heillä ovat olleet, niin voisi tosiaankin syntyä elinvoimaisia maanvilje-lystiloja uusia, sellaisia uusia isäntiä torppareista, jotka vetäisivät vertoja vanhoille isännille, näille varakkaille maalaisliittolaisille ja kokoomuspuo-lueen manttaaliporhoille. Eikä siitä olisi oikeas-taan kenellekään haittaa. Yhteiskuntajärjestyk-selle ja yhteiskuntarauhalle siitä luonnollisesti olisi hyötyä, joka porvariston taholta on koko torppari-kysymyksen ydin. Minä siis ehdottaisin tästä py-kälästä poistettavaksi koko sen määritelmän, joka alentaa näin alhaiseksi tämän rajan. Tämä pykä-lä tulisi oikeastaan silloin kuulumaan, tämä 1 mo-mentti: „Tilaan, joka tämän lain mukaan lunas-tetaan torpparin omaksi, luettakoon torpan aluee-seen kuuluva tontti sekä viljeltyt ja viljelyskel-poiset tilukset”. Saisi loppua siihen koko se mo-mentti. Silloin saisivat tosin tulla nämä tilat eri suuria, eikä siitä olisi kenellekään vahinkoa. Suu-rista torppareista tulisi luonnollisesti silloin kaik-kein elinvoimaisimmat ja ne myös pystyisivät nämä alueensa lunastamaan, sillä heillähän on ainakin täällä Etelä-Suomessa usein nykyisin 10—15 lehmää, 3—4 hevosta, niin että ne ovat oikeastaan varakkaampia kuin Karjalan puolella pikku maanviljelijät. Supistaa heidän viljelys-alueensa ei ole tarkotuksenmukaista.

Täällä olisi myös eräitä muita kohtia. Kun pu-hutaan metsästä täällä 13 §:ssä, ei sallittaisi torp-

pareille suurempia puita, sellaisia, mitkä ovat 1 ½ metrin kokeudelta 20 senttiä. Kun nyt torppareilla on rakennukset hyvin huonossa kunnossa, eivätkä he ole koskaan voineet metsää myydä eikä metsärahoilla rikastua, niin olisi heille ainakin sallittava se oikeus, että nyt kun heistä voi tulla itsenäisiä tiloja, että he saavat myöskin sen verran metsää, että voivat ainakin rakennukset ajankäisesti itsellensä omista puista rakentaa.

Täällä ovat aateliset kartanonomistajat puhuneet maanomistajien oikeuksien loukkaamattomuudesta. Torppareilla on usein alueisiin nähden vähintään yhtä suuret oikeudet. Hehän ovat usein entisiä talollisia ja kun aateliskartanoita erinäisillä kuninkaallisilla määräyksillä tai muulla tavalla on syntynyt, silloin ovat sortuneet itsenäiset talolliset torppareiksi. Ne ovat samaa luuta ja lihaa kuin nykyiset maanomistajatkin ja niillä oikeustaan olisi perintöoikeuskin yhtä suuri kuin kellä muulla tahansa näihin maihin. Mutta kun tässä maassa on käyty „vapaussotaa” tunnetulla tuloksella, niin maanomistajat ovat tässä tilaisuudessa ainakin tässä suhteessa etunsa säilyttämään ja tällä hetkellä näyttää heidän olevan myöskin mahdollon pystyä torpparien etua paremmin turvaamaan kuin mitä tämä esitys tarjoo. Ainakin maatalousvaliokunnan sosialistiset jäsenet ovat tulleet kuulemma siitä vakuutetuiksi, eikä minulla siis siinä suhteessa voi olla mitään käytännöllisiä edellytyksiä lähteä yksityiskohtaisessa keskustelussakaan useampia muutosehdotuksia tekemään, koska ne olisivat tuomitut ilmeisesti raukeamaan. Olen tahonut vain tämän seikan tässä merkille panna, ettei vasemmisto kokonaisuudessaan ole niin muuttunut tässä suhteessa vaan olosuhteitten pakosta sen täytyy maksaa torpparien kanssa yhdessä „vapaussodan” hintaa.

Ed. Procopé: Det har tidigare under behandlingen av detta lagförslag sagts, att det är för snabbt tillkommet, och jag delar fortfarande den uppfattningen. Lantdagens medlemmar, och särskilt just stora utskottets medlemmar, hava icke varit i tillfälle att fullt noggrant överväga de nya bestämmingar, som nu föreslås i lagen. Särskilt är jag icke det ringaste övertygad om att bestämmingarna om landbos rätt att inlösa landboskap äro inarbetade i den gamla lagen till ett organiskt helt. Jag vill tillägga, att jag är av den uppfattningen, att landboskap bör kunna inlösas på samma sätt som torp.

Emellertid har jag icke bett om ordet för att framföra detta, utan för att bemöta ett par yttranden, som fölls i början av denna diskussion. Jag är nämligen icke fullt så övertygad som sär-

skilda andra jurister om att denna torparfrigörelselags bestämmingar äro godtyckliga och stridande mot vår tidigare rättsordning och dess grundsatser. Den genomgående principen uti torparfrigörelselagen, den princip som nu är avsedd att ytterligare utvecklas, är den, att jordägarn å sin sida skall få ersättning för jordens värde och att brukarn åter skall tillgodoräknas värdet av det arbete, som han har nedlagt och den konjunkturvinst, som har fallit på hans arbetsprodukt. Denna grundsats är, såvitt jag kan finna, icke ny uti vesterländsk rättsordning. Torparen befinner sig i själva verket i det läge, att honom är anförtrodd en del av jordägarens jord, ett bestämt område att bruka och sköta. Han är i samma ställning som en person, vilken i övrigt innehar annans sak, och på den utför arbete, förbättrar den. En allmän grundsats har emellertid alltid uti vesteruropeisk rättsordning varit att nedlagt arbete bör ersättas, och till och med hava vissa rättsinstitut gått därhän, att på annans sak nedlagt arbete gör arbetsprodukten till arbetarns egen mot ersättning åt den ursprungliga sakägaren för den oförarbetade sakens värde. Det synes mig som skulle i detta fall strängt taget endast ett utbyggande av denna rättsprincip föreligga. Jag erkänner, att det är en omvälvning av den uppfattning, som i allmänhet under senare tid har gjort sig gällande beträffande jordägenderätten, men jag är icke övertygad om att den uppfattning, som nu håller på att omvälvas, är så orubblig gammal uti Norden; jag tror, att det har funnits en annan tidigare, som också i fråga om herraväldet över jorden har tillerkänt arbetet den större rätten. I själva verket synes det mig som skulle principen vara tämligen konsekvent genomförd i den nya lagen. Jag erkänner, att jag har stått i det längsta ytterst tveksam, och det har synt mig som borde bestämmingen att löseskillingen icke skulle få understiga hälften av det inlösta områdets nuvarande värde, vara riktig och på sin plats. Men vid en närmare eftertanke tror jag mig kunna erkänna, att i själva verket denna begränsning är godtycklig. Grundsatsen att jordägarene skola få ersättning för sin jord efter själva jordens värde före världskriget, är i varje fall fortfarande jämväl i de föreslagna ändringarna upprätthållen utan att ledas. Jag tror mig vid sådant förhållande kunna förorda lagens antagande med vissa ändringar. Det finnes särskilt en bestämmning, som synt mig strida mot rättsuppfattningen åtminstone bland jordägarne, och det är bestämmingen om att 62 § uti lagen skall strykas. Jag vill icke inlåta mig på en

närmare diskussion av den frågan. Den har vid senaste lantdag på ett synnerligen klart sätt belysts. Jag skall be att få under detaljgranskningen få framställa förslag om att återinföra 62 §.

Ministeri Hahl: Pyysin puheenvuoroa ed. Ampujan lausunnon johdosta huomauttaakseni ainoastaan sitä, että alueen rajoittaminen määrättyyn rajaan johtuu siitä, ettei katsottu lainsäädännön avulla voitavan tällä tavalla pakko-toimin alennettuun hintaan ottaa yksityiseltä hänen omaa maatansa enemmän kuin mitä katsotaan tarpeelliseksi, että keskikokoinen maanviljelijäperhe siitä elää. Se ei tietystikään estä sopimasta maanomistajan kanssa suuremmastakin alueesta. Mutta lainsäädäntö ei saa siihen pakottaa maanomistajaa, se jää vapaan sopimuksen varaan, ja siitä myöskin johtuu, että siitä alueen osasta suoritettava hinta tulee vapaasta sopimuksesta riippumaan, toisin sanoen olemaan käypä hinta. Olisi kohtuutonta ottaa maanomistajalta alennettuun hintaan enemmän kuin mitä on tarpeen. Pääasiassa samasta syystä johtuu myös se seikka, että on lakiin pantu määräys siitä, minkä kokoiset puut sisältyvät lunastettuun maa-alueeseen. Katsottiin nim., että suuremmat puut ovat sellaista tavaraa, jota voidaan muuttaa rahaksi milloin tahansa, ja jos ne olisivat alennetusta hinnasta siirretyt vuokraajalle, niin se ei olisi ollut sopusoinnussa sen aatteen kanssa, mihinkä tämä toimenpide perustuu.

Ed. Wuolijoki: Minut sai tänne puhujalavalle nousemaan oikeastaan ministeri Hahl, kun hän erikokoisesti huomautti siitä kannasta millä sosialidemokraatit tällä kertaa ovat, että ne ovat aika aivan valmiit vastalauseetta hyväksymään tällaisen lain, siis että ne periaatteellisestikin ovat oikeastaan sillä kannalla, millä tynkä-eduskunta viime kerralla oli. Kyllä se on erehdys, ministeri Hahl! Jos me saisimme tämän lain tehdä mieleemme mukaan, niin epäilemättä se tulisi vallan toisenlaiseksi. Ja minä pyydän vielä ministeri Hahlille sanoa, että meillä olikin useimpiin pykäliin omat muutosehdotuksemme, mutta me emme saaneet niitä läpi.

Mutta me lähdemme tällä kertaa vallan käytännöllisistä seikoista. Me tiedämme, että tämä laki jo on voimassa viime eduskunnan säätämänä ja että sitä lakia toteutetaan parasta kättä. Meidän täytyy sentähden kiireimmän kautta rientää korjaamaan edes kaikkein pahimmat kohdat siinä. Ja ne me toivomme saavamme korjatuiksi keskustan avulla. Siis ehdotus tässä muodossa

on sellainen, juuri niin pitkälle menevä, kuin keskusta voi niellä. Jos meillä olisi toivoa vähänkään pitemmälle menemisestä, niin mielellämme tekisimme sen. Jokainen pykälä on tullut juuri siihen muotoon, mihinkä saakka keskustan on katsonut voivansa mennä. Me emme ole lähteneet laatimaan omaa lakia, koska ajattelimme, että se on toivotonta. Mutta kun seurasimme käsittelyä viime valtiopäivillä, niin huomasimme, että on ehkä toivoa saada muutamia pykäläiä korjatuiksi. Me olemme lähteneet siitä käytännöllisestä seikasta, että koetamme korjata ne pykälät, jotka ovat pahimmat, ja koetamme mennä niin kauvas, ettei eduskunnasta löydy 34 herraa, jotka äänestävät tämän lain kiireellisyyttä vastaan. Sen verran me olemme oppineet entisestä menettelytavasta että emme koeta ajaa lakiin joittenkuitten vähemmän luokkatietoisten porvarien avulla joitakin semmoisia pykäläiä, jotka sitten luokkatietoiset porvarit äänestäisivät nurin, vaan me olemme laskeneet että niinkauaksi ne menevät vaan ei kauemmaksi. Tästä johtuu että mietinnössä ei ole vastalauseita. On aina hyvin epäilyttävää jättää pois vastalauseita, koska sitä käytetään helposti sillä tavalla kuin ed. Hahl käytti. Me jätimme pois vastalauseet koska me sovimme keskuudessamme, että toisetkaan eivät sitten pane vastalauseita ellemmä me pane, ja on siten parempi toivo saada mietintö läpi ja ne muutamat parannukset, jotka ovat tällä kertaa välttämättömät saada, koska lunastustoiminta on parastaikaa käynnissä.

En malta olla huomauttamatta muutamista muutoksista, joita olisimme tahtoneet saada lakiin. 1 §:ssä sanotaan, että jos jompikumpi asianosainen ennen vuokrasuhteen päättymistä, lunastamista vaatii, niin se on pantava täytäntöön. Meidän mielestämme on väärin, että lunastamisvaatimusoikeus annetaan isännälle, se pitäisi olla vain torpparille. Jos kerran tämä laki on niin edullinen torpparille kuin väitetään, niin mitä syytä on pelätä ettei torppari aina vaadi sitä. Voihan olla tapauksia niinkuin ed. Ampuja täällä mainitsi että on siksi suuri torppa että on epäedullista koko lunastaminen, koska hän ei saa kuin pienen osan siitä. Sitten olemme vaatineet torppien alaa suuremmaksi mutta emme saaneet vaatimustamme läpi. Emme edes saaneet viljelyn maan pinta-alaa kohotetuksi 10 hehtaarista 15 hehtaariin. Moneen muuhun pykälään oli meillä muutosehdotuksia, mutta meidät äänestettiin aina kumoon. Metsänkäytöstä aika ajoin huomautettiin että torppari jää rakennuspuita vaille, jos mitta pannaan niin pieneksi kuin nykyisessä laissa. Koetimme saada mittoja suu-

remmiksi: 5 metrin päästä 20 cm, koska torpparille olisi silloin jäänyt rakennuspuita ja koska se estäisi metsänhaaskausta, mitä nykyään tulee tapahtumaan, koska isommista puista verrattain vaikeasti sovitaan, joten isäntä vie pois ja laki vielä keskenkasvuiset puut siten edistää metsänhaaskausta. Saatiin pieni parannus, saatiin 15 cm kohotetuksi 20 cm:ksi keskustan suosiollisella avulla, mutta ei enempää. Koko tämä lakiehdotus on kompromissin tulos pykälästä pykälään ja tämä eduskunta ei ilmeisesti voi saada parempaa lakia tällä kertaa. Jos joku tekee muutosehdotuksia radikaalisempia, olen valmis kannattamaan, vaikka olen tietoinen siitä että ne eivät mene läpi.

Ed. J y s k e: Ne lausunnot, jotka ed. v. Born ja Åkerblom — saman ruotsinkielisen ryhmän jäsenet — ovat täällä esittäneet, selvästi osoittavat, että valiokunnassa on aivan oikein käsitetty tämän lain muutoksikysymys ja osuttu siinä oikeaan. Kun ed. v. Bornin mielestä lain muutosehdotusta on mahdoton hyväksyä, muutokset kun ovat liian suuria ed. Åkerblomin mielestä sen sijaan taas aivan liian lieviä ja sen vuoksi vaikeat hyväksyä. Siinä lausunnossa, jonka ed. Ampuja täällä antoi ja jossa hän loukkasi tämän maan maanviljelijäväestöä, oli väärä väite. Siinä ammuttiin täydellisesti ohi maalin.

Tietäköön ed. Ampuja, että Suomen maanviljelijät ovat tehneet suuren uhrauksen viime vuonna valtiopäivillä hyväksyessään tämän torppien lunastamislain. On siis varsin kohtuutonta ja epäoikeudenmukaista, että lausuttiin maanviljelijäväestöä kohtaan sellainen syytös ja herjaus kuin lausuttiin. Ed. Ampujahan lausui tähän tapaan: kun tässä maassa on käyty vapautusso-
taa ja sillä tuloksella kuin se päättyi, niin maanviljelijäväestö voi ajaa viime vuonna etujaan torpparien kustannuksella. Tuo syytös on todella aivan aiheeton ja väärä, sillä todentotta maanviljelijät ja maanviljelijäväestön edustajat tietävät, että hyväksyessään viime vuoden lain torpparien itsenäisiksi tulemisesta silloin tekivät he sangen suuren uhrauksen, suuremman kaiketi kuin tässä maassa koskaan on tehty. Mutta he ovat tehneet tämän uhrauksen hyvällä mielellä ja vapaaehtoisesti tietoisina siitä että se on isänmaalle ja kansalle onneksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Yleiskeskustelun kuluessa on ed. Estlander ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan

kannatettu, joten se raukeaa. Edelleen on keskustelun kuluessa tehty muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin. Nämä ehdotukset ovat yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat, jos mieli niiden tulla äänestuksen alaisiksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Suuren valiokunnan mietinnössä olevan ensimmäisen lakiehdotuksen 1 § hyväksytään keskustelutta.

2 §.

Keskustelu:

Ed. M a n n e r: 2 §:n 2 kohdassa lausutaan: Mitä ensimmäisessä pykälässä on säädetty ei koske m. m. sellaista torppaa, jos tilasta on ennen lain voimaantulusta toimitetussa perinnönjaossa perillisille tullut ja itsenäiseksi tilaksi erotettu osuus, jonka viljelykset joko kokonaan tai pääasiallisesti ovat torpan tiluksia j. n. e. Minun käsittääkseni on tarkoitus saada aikaan että sellaisia tiloja, jotka ovat tulleet perintöosuuden vastikkeena ja jotka pääasiassa käsittävät torpan tiluksia ei tämä laki tulisi koskemaan. Sana-
muoto pykälän toisessa kohdassa saa kumminkin hyvin epäilyksen alaiseksi, tulisiko laki ulotettavaksi myös sellaisiin perintöosuuden vastikkeiksi tullessiin perintötiluksiin, joita torpan tilukset sisältävät, kun sanotaan että tällaisen perintöosuuden on täytynyt tulla perinnön jaossa. Tämän vuoksi minä ehdottaisin että pykälän toiseen kohtaan sanan „perinnön jaon” jälkeen lisättäisiin: „tai muuten perintöosuuden vastikkeena”. Siis pykälän toinen kohta tulisi kuulumaan: „Jos tilasta on ennen tämän lain voimaantulusta toimitetussa perinnön jaossa tai muuten perintöosuuden vastikkeena perillisille tullut” j. n. e.

Ed. P i l k k a: Kannatan ed. Mannerin ehdotusta.

Ed. K o t o n e n: Ehdotettu lisäys oli suuressa valiokunnassa keskustelun alaisena ja vastustettiin sitä siellä sillä perusteella että käsite „muuten perintöosuuden vastikkeena” on siksi epämääräinen että käytännössä se antaisi aihetta kaikenlaisille juttuilemisille, joista eivät hyötyisi muut kuin asianajajat, jotka harrastavat hämärien jut-

tujen ajamista. Minä tästä syystä edelleenkin vastustan tämän lisäyksen ottamista lakiin ja pitäisin valitettavana, jos lakiehdotukset, jotka muuten luultavasti tulevat kaikissa kohdissa hyväksytyiksi, tällaisen vähäpätöisen muutoksen johdosta palautettaisiin suureen valiokuntaan ja senvuoksi ehkä jäisivät kokonaan ennen kesälomaa hyväksymättä. Jos mennään laajentamaan tätä käsitettä perinnönjaosta, niin olisi silloin myös johdonmukaisesti ulotettava säännös sukuunostettuun maahan, sukuunlunastettuun maahan j. n. e. Mutta sitä ei tämäkään ehdotus tarkoita. Silmännähtävästi on ehdotuksen tekijä löytänyt sanamuodon ehdotukselleen lakiehdotuksen 17 §:stä, jossa sanotaan: „Alue joka on lunastettu perintöosuuden vastikkeena hallittavaksi ilman vuokramaksua” j. n. e. Nyt on kuitenkin huomattava, että tässä ei ollenkaan puhuta perinnönjaosta, vaan sanotaan yksinomaan „perintöosuuden vastikkeena”. Ja silloin tämä perintöosuuden vastike on tavallisesti saatu juuri perinnönjaossa, kun taas nyt tehdyn ehdotuksen mukaan tulee mainittavaksi sekä perinnönjaossa että muuten saatu perintöosuuden vastike. Nämä kaksi pykälää eivät siis ole verrattavissa keskenään. Minä myönnän kyllä että 17 §:ssä olisi ollut selvempi sanoa „perinnönjaossa”, niinkuin 2 §:ssä sanotaan. Mutta minä en tahdo mitään muutosta siihen ehdottaa.

Ed. Manner: Kuten ed. Kotonen aivan oikein huomautti olen minä ehdottamani lisäyksen sanamuodon ottanut lakiehdotuksen 17 §:stä, jossa se ed. Kotosen mielestä tuntuu olevan paikallaan. Minua ihmetyttää, ettei ehdottamaani määritelmää, joka ed. Kotosen mielestä on epävarma, voida käyttää lakiehdotuksen 2 §:ssä, jos se kerran voidaan hyvällä syyllä jättää 17 §:lään. Mitä itse 2 §:lään tulee, niin minä sekä ed. Kotonen hyvin tiedämme, että Karjalassa on olemassa paljon sellaisia pieniä tiloja, joissa tätä ennen on osaksi perinnön jaon kautta, osaksi perintöosuuden vastikkeena joutunut viljelijän hallintoon torpan tiluksia, jotka, jos torpan alue lunastetaan pois 30 hehtaarin suuruisena, jäävät maanomistajalle paljon pienemmäksi kuin tämä torpparille tuleva osuus tulee sisältämään. Tällaisen epäkohdan välttämiseksi olen tämän muutosehdotuksen tehnyt ja toivoisin että eduskunta sen hyväksyisi. Sitäpaitsi olen vakuutettu siitä että suuri valiokunta vielä ehtii tämän asian käsitellä ennen huomista istuntoa. Tahdon erikoisesti alleviivata, että suuri valiokunta ensimmäisessä lukemisessa on tämän ehdotuksen hyväksynyt, kunnes se ed. Kotosen vaatimuksesta tuli toisessa lukemisessa suuressa valiokunnassa poistetuksi.

Ed. Kotonen: Minun on huomautettava, etten ollenkaan pitänyt onnistuneena sanontatapaa 17 §:ssä, niinkuin ed. Manner väitti minun sanoneen, vaan päinvastoin sanoin sitä pitäneeni epäonnistuneena. Ja edelleen on minun ed. Mannerin lausunnon johdosta huomautettava, että minä pidin näiden pykälien rinnastamista senkin vuoksi epäonnistuneena, kun toisessa pykälässä tulisi mainittavaksi perinnönjaossa tai muun perintöosuuden vastikkeena ja 17 §:ssä vain perintöosuuden vastikkeena saatu maa. Sanontatapa tulisi siis näissä molemmissa tapauksissa olemaan erilainen, vaikka ed. Manner tahtoo juuri sanoa samaa.

Ed. Åkerblom: Jag ber att få föreslå, att i 2 mom. av 2 § måtte uteslutas slutet, som handlar om möjlighet att förena torp med stomlägenhet genom arvskifte, sedan lagen trätt i kraft. Det, som skulle uteslutas lyder alltså på svenska: „eller om det vid avskiljandet i ty fall, efter det denna lag trätt i kraft, är oundgängligen nödigt att torpets ägor sålunda ingå i det område, som skall avskiljas”.

Ed. Procopé: Jag ber att få understöda lantdagsman Manners förslag. Det förefaller som om det juridiskt taget skulle innebära ett förtydligande och förbättrande av stadgandet i ifrågavarande paragraf.

Ed. Manner: Mitä vieläkin tulee 2 §:n ja 17 §:n sanamuotoihin toisiinsa verrattuna, niin minä tahdon huomauttaa siitä, että 2 §:n 2 kohta ehdottamani lisäyksen kautta ei tämän lain tarkoitus itse asiassa muutu, vaikka sanamuoto tulisi selvennetyksi, sillä 17 §, kuten ed. Kotonenkin sanoi, tarkoittaa myöskin perinnön jaossa saatua perintöosuutta, ja 2 § siinäkin muodossa, kuin minä olen ehdottanut, tulee tarkoittamaan aivan samaa. Sen sijaan että ed. Kotonen ihmetteli, että minä tahtoisin sanoa 2 §:ssä samaa kuin 17 §:ssä, mutta vain eri tavalla, ihmettelen minä että ed. Kotonen ei tahdo 2 §:ssä sanoa sitä mitä 17 §:ssä on sanottu, ei samalla tavalla, eikä edes eri tavalla.

Ed. Kotonen: Minä vastustan 2 §:n 2 momenttiin tehtyä muutosta sen vuoksi, niinkuin ensimmäisessä lausunnossani sanoin, että se käytännössä tulisi antamaan aihetta mitä vaikeimpiin tulkintakysymyksiin, sillä on hyvin vaikeata sanoa, mitä on ymmärrettävä perintöosuuden vastikkeena saadulla maalla. Minä otan käytännöstä yhden esimerkin. Usein tapahtuu, että vanhemmat luovuttaessaan lapsilleen tai muille perilli-

silleen jonkun tilaosuuden tekevät siitä kauppakirjan, jossa kauppahinta kuitataan toisinaan saaduksi perintöosuuden vastikkeena, toisinaan eläkettä vastaan ja toisinaan ilman muuta käteisellä rahalla maksettuna. Kaikissa näissä tapauksissa on ollut tarkoitus antaa tämä tila lapsille joko kokonaan tai osiksi perintöosuuden vastikkeena. Mutta jos käytännössä tulee tällainen kysymys oikeudessa ratkaistavaksi, on tavattoman vaikea tulkitsemis- ja todistamistehtävä todeta, mikä tarkoitus on ollut, onko tämä luovutus ollut kaupan, lahjoituksen vai perintösopimuksen luontoinen.

Ed. Manner: Edustaja Kotosen nyt mainitsema esimerkki koskee aivan yhtä hyvin 17 §:ää kuin 2 §:ää, mutta ed. Kotonen on siitä huolimatta suuressa valiokunnassa kahdessa lukemisessa hyväksynyt 17 §:n.

Ed. Lohi: Minun käsitykseni mukaan ed. Mannerin ehdotus on parannus. Kyllä asia todellisuudessa niin on, että monasti pikkutilalliset vanhemmat, kun lapset tulevat täysi-ikäisiksi ja eroavat eri elämiseen, ne jo perintö-osan vastikkeena ovat luovuttaneet tilanosia ja sellaisessa tapauksessa on minusta kohtuutonta, että tällälailla perintöosuuden vastikkeena annettu perintöosuus annetaan torpparille. Tämä selvennys on minun mielestäni siis aivan oikeutettu.

Ed. Kotonen: Minun on vieläkin ed. Mannerille huomautettava siitä, että 17 § ei ole suuressa valiokunnassa ollut yhdessä saati sitten kahdessa lukemisessa, enkä minä siis ole ollut tilaisuudessa sitä hyväksymään enkä hylkäämään, joten sekin hänen väitteensä on perätön. Muuten kun tästä asiasta näyttää sukeutuneen näinkin pitkä keskustelu, on minun lisäksi mainittava, että asiallisesti ei ed. Mannerin lisäys tiedä pienintäkään muutosta tähän 2 §:ään muuten kuin väärän tulkinnan avulla, sillä perintöosuuden vastike edellyttää aina perinnönjakoa.

Ed. Nyberg: Minä pyydän saada kannattaa ed. Mannerin tämän pykälän 2 momenttiin tekemää ehdotusta.

Ed. Jyske: Kun tämä asia oli suuressa valiokunnassa esillä, kuuluin niihin, jotka vastustivat ed. Mannerin siellä tekemää ja täällä uusimaa ehdotusta lisäyksen teosta tähän pykälään. En käsittä, että lisäyksellä olisi mitään käytännöllistä merkitystä, ja kun se otetaan tässä yhteydessä esille, niin minua pelottaa, että tämä asia

menee suureen valiokuntaan takaisin, ja voi olla niin, että meillä ei ole tilaisuutta silloin myöskään saada tätä lakia enää kevätkauden kuluessa loppuun käsitellyksi. Se minusta on kuitenkin paljon tärkeämpi asia kuin pienen ja kaikesta päättäen käytännössä merkityksettömän lisäyksen ottaminen tähän, kun lunastamistoimenpiteet jo ovat alkamassa ja käynnissä.

Ed. Procopé: Det är nog ett av de fruktansvärdaste argument man kan höra, att därför att en sak skulle kunna komma att gå tillbaka till stora utskottet, får det icke göras en saklig ändring. För övrigt hava vi i föreliggande fall god tid att driva lagförslaget igenom både i stora utskottet och i plenum. Vi hava hela nästa vecka på oss ännu.

Ed. Jyske: Minä pyydän huomauttaa ed. Procopén lausunnon johdosta, että minä olen jo kerran sanonut, että minun käsittääkseni tämä muutosehdotus ei ole asiallinen sillä ei mielestäni ole käytännöllistä merkitystä, ja sentähden ei sitä olisi myöskään turhanpäiten suureen valiokuntaan takaisin lähetettävä.

Ministeri Luopajarvi: Edustaja Jyskeen viimeisen lausunnon johdosta pyydän saada huomauttaa, että kyllä tämä muutos vaikuttaa asiaan, ja kun täällä on mainittu nimenomaan, että sillä on merkitystä Karjalan pienviljelysseuduilla, niin minun täytyy lisätä, että sillä on tavattoman tärkeä merkitys monessa muussa osassa maata ja nimenomaan Pohjanmaalla ja varsinkin Etelä-Pohjanmaalla, joka myös on pienviljelysseutu.

Ed. Manner: Pykälän sanamuoto nykyään edellyttää, että sellainen perillinen, joka ei ole saanut perintöosuuttaan perinnönjaossa, jää huomommaksi omistusoikeuteensa nähden, kuin mitä maanvuokraaja on. Sellaisessa tapauksessa, jollain 2 § tulee käytäntöön, on nimenomaan kysymys pientilasta, koska tilan pinta-ala ei 2 §:n mainitsemassa tapauksessa ole sanottavasti suurempi kuin torpan tilus. Minun mielestäni on siis aivan mahdotonta, jotta tämän perillisen, päästäkseen edes samoja oikeuksia nauttimaan kuin torppari, täytyisi nimenomaan perinnönjaon kautta saada haltuunsa tuo osuus. Minusta sellainen tapaus, jolloin perillinen on jotakin muuta tietä saanut tämän perintöosuuden haltuunsa, aivan hyvin riittää, varsinkin kun otetaan huomioon, että siellä, missä tilat ovat pieniä, niin-

kuin Etelä-Pohjanmaalla ja Karjalassa, hyvin harvoin toimitetaan perinnönjakoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Manner ed. Pilkan kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän toisen momentin alkuosa saisi seuraavan sanamuodon: „Jos tilasta on ennen tämän lain voimaan astumista toimitetussa perinnönjaoissa tahi muuten perintöosuuden vastikkeena perilliselle tullut” j. n. e. valiokunnan mietinnön mukaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Mannerin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Åkerblom ehdottanut, että nyt esillä olevan pykälän toisen momentin loppuosa lähtien sanoista „taikka jos” poistettaisiin. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Mannerin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 113 „jaa”-ääntä ja 69 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 4—5 §:t hyväksytään keskustelutta.

11 §.

Keskustelu:

Ed. Hästbacka: Då 2 mom. av 11 § i den nugällande lag angående inlösen av lego-områden i någon mån tryggar jordägare till att kunna påräkna ersättning för de torpområden, som skola inlösas, synes det mig nödvändigt att bibehålla detta moment i lagen. Momentet är det huvudsakligaste stöd jordägaren har för att kunna skydda sin äganderätt mot en alltför långt gående godtycklig expropriation. Jag ber därför få föreslå, att momentet införas ånyo. Momentet är av följande lydelse: „Understiger sålunda fastställd löseskillning hälften av områdets gångbara pris vid tiden för yrkandet på inlösen, skall löseskillningen beräknas till hälften av sagda värde”.

Ed. Lanne: Pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Hästbacka ed. Lanteen kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevaan pykälään lisättäisiin seuraava momentti: „Jos täten määrätty lunastushinta olisi alle puolen alueen käyvästä arvosta lunastusta vaadittaessa, luettakoon lunastushinta puoleksi mainitusta arvosta”. Kun tämän ehdotuksen hyväksyminen tietäisi pykälän hyväksymistä sellaisena kuin se on alkuperäisessä, nykyisin voimassa olevassa laissa, käsitän tämän ed. Hästbackan ehdotuksen tarkoittavan tämän pykälän poistamista tästä laista.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Hästbackan ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 154 „jaa”-ääntä ja 31 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 13, 16, 58 ja 59 §§ esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Lakiehdotuksen johtolause.

Keskustelu:

Ed. Procopé: I ingressen till lagförslaget stadgas bland annat: „varder härmedelst 62 § i lagen av den 15 oktober 1918 angående inlösen av lego-områden upphävd”. 62 § uti lagen av den 15 oktober innehåller bestämning därom att personer, som deltagit i det röda upproret uti en så framskjuten ställning, att desamma erhållit ett strängt straff av tio års tukthus, icke skulle vara berättigade till inlösen av sina lego-områden. Det har förut yttrats, på vilka skäl detta stadgande har införts. De skälen ligga så nära till hands, att jag icke anser mig hava orsak att uppehålla kammarens tid med att upprepa dem. Det är klart, att en person, som har medverkat till att otaliga jordbrukare mördats, och som kanske själv har mördat jordägare, icke skall vara berättigad att på jordägarklassens bekostnad erhålla en väsentlig förmån. Jag föreslår, att paragrafen måtte bibehållas sådan som den är i nugällande lag.

Ed. T a v a s t ä h t i: Nyt puheenaoleva pykälä ei sisällä ainoastaan sitä säännöstä, jonka ed. Procopé tässä mainitsi. Se sisältää sitäpaitsi säännöksen, että lunastamisoikeus ei myöskään kuulu niille henkilöille, joille se siirtyisi vuokraajan kuoleman jälkeen, siis tämän pykälän säännös ei kohdistu ainoastaan niihin, jotka ovat tehneet itsensä rikoksiin syytäksi, vaan myöskin heidän perillisiinsä. Pidän periaatteellisesti epäilyttävänä asettaa henkilöitä, jotka ovat rikoksesta rangaistuksen kärsineet, poikkeusasemaan taloudellisessa suhteessa. Varsinkin tuntuu minusta tämä kohuuttomalta kun tässä vielä on kysymys heidän perheistään, ja pykälä todellisuudessa etupäässä kohdistuukin perheisiin, koska niille, jotka ovat tulleet kuolemaantuomituiksi taikka jotka ovat tuomitut kymmenen vuoden vapausrangaistukseen, on lunastusoikeuden säilyminen vähemmän tärkeä, kuin heidän perillislilleen.

Yhteiskunnan edun kannalta on toivottavaa, että harhaan johtunut aines, mikäli mahdollista koetetaan palauttaa yhteiskuntaa säilyttävien ainesten joukkoon, jota varmaankin sellainen järjestely että siihenkin kuuluvat saisivat lunastaa viljelemänsä maan, jos muuten kykenevät sitä asumaan, olisi omiaan osaltansa edistämään. — Tämän pykälän kautta jaettaisiin jokseenkin epätasaisesti oikeutta. Onhan sotaan kaatunut taikka muulla tavalla hävinnyt koko joukko kapinaan osaa ottaneita henkilöitä, jotka ehkä ovat olleet kaikkein rikollisimpia. Heidän perheensä voivat kuitenkin vuokramaan lunastaa, koska näitä henkilöitä ei ole tuomittu rangaistukseen.

Erinomaisen suurta käytännöllistä merkitystä ei pykälän poistamisella eikä pysyttämällä taida olla. Olen koettanut hankkia tietoa siitä, kuinka suuressa määrin torppareita ja mäkitupalaisia olisi mainittuihin korkeampiin rangaistuksiin tuomittu, mutta numeroita ei ollut saatavissa. Kuitenkin henkilöt, jotka näitä asioita tuntevat, ovat arvio-kaupalla lausuneet, että heidän lukunsa ehkä voisi nousta pariin sataan. Joka tapauksessa tämäkin pieni luku poikkeuksia voisi vaikuttaa jonkunverran häiritsevästi reformin käytännölliseen toimeenpanoon. Eihän esim. sellaisilla torpparialueilla, joissa on mainittuihin rangaistuksiin tuomittuja, voisi toteuttaa tämän lain 34 §:ää.

Ed. af Forselles: Jag ber att få understöda det av herr Procopé gjorda förslaget.

Ed. W u o l i j o k i: Luulisin ed. Procopén jo uskovan, että niitä murhamiehiä ei enää paljon tässä maassa pitäisi olla, vaikka tämän pykälän yhteydessä aina niihin vedotaan. Ovathan ne jo

kymmenkertaisesti tästä maasta tapettu, joten on turha pelko, että joku isännän murhaaja joutuisi torpan saamaan. Ja taas aivan epäoikeutettua on rangaista perillisiä siitä, jos isä olisikin tehnyt rikoksen. On häpeä, että sellainen pykälä on voitu säätää ja sen voi ymmärtää tapahtuneen ainoastaan siinä kiihtyneessä mielentilassa, mikä kapinan jälkeen oli.

Ed. K o i v i s t o: Minäkin pyydän kannattaa ed. Procopén tekemää ehdotusta.

Ed. K. E. L i n n a: Minun täytyy huomauttaa, että kun viime kesänä tätä lakia laadittiin, olin minä tämän pykälän kannattajia. Minun mielestäni tilanne oli silloin sellainen, että kansan oikeustajunta, joka oli tullut loukatuksi, vaati jonkunlaisen hyvityksen. Mielestäni on kuitenkin tilanne muuttunut ja meidän pitäisi täyttää kansalaissodan synnyttämää juopaa, joten pykälä, joka silloin oikeustajunnan tyydyttämiseksi oli välttämätön, voidaan nyt hyvällä syyllä poistaa. Sentähden minä, joka olen aikaisemmin pykälää kannattanut, katson, että se nyt on tehnyt tehtävänsä ja että se nyt voidaan poistaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Vastoin suuren valiokunnan mietintöä on ed. Procopé ed. af Forselleksen kannattamana ehdottanut lakiehdotuksen johtolauseelle seuraavan sanamuodon: „Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty 20 päivänä heinäkuuta 1906 annetun valtiopäiväjärjestyksen 60 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään täten, että 15 päivänä lokakuuta 1918 vuokra-alueiden luovuttamisesta annetun lain 1, 2, 4, 5, 11, 13, 16, 58 ja 59 §:t ovat kuuluvat seuraavasti.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä kohden hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Lakiehdotuksen nimike hyväksytään keskustelutta.

Suuren valiokunnan mietinnössä olevan toisen lakiehdotuksen lakiteksti hyväksytään, samoin hyväksytään saman lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 13 a ja otetaan jatkuvaan toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 13 ja sotilasasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 2, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 13 a. Mietinnöstä ilmenee, että suuri valiokunta on yhtynyt eduskunnan tekemään päätökseen.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Mielisairashoidon järjestämiseksi säädettävää lakia

tarkottavan ed. Sarlinin y. m. anomus. ehd. n:o 57 johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 5 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Talousvaliokunnan mietintö hyväksytään keskustelutta.

4) Tutkimuksen toimittamista Karjalan kannaksella olevien lahjoitusmaiden ja ulkomaalaisten omistamien maa-alueiden omistusoikeudesta

koskevan ed. Nikkasen y. m. anom. ehd. n:o 81 johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Föreliggande betänkande synes mig vara i hög grad behäftat med oklarhet. Redan petitionsmemorialet var enligt min tanke sådant att på detsamma bort tillämpas 30 § i L. O., där det heter: „Ej må ärenden av olika beskaffenhet i en skrift sammanföras”.

Samma anmärkning kan även göras mot den petitionskläm, som nu föreslås, nämligen att här äro sammanförda tvänne med varandra icke sammanhang egande saker. Det ena är frågan om besittningsförhållandena och särskilt rätten till donationsgodsen i östra Finland, det andra återigen om utlänningar, enkannerligen ryssar tillhöriga jordområden i samma del av landet. Motiveringen är mycket oklar och lämnar ingen fast hållpunkt för bedömandet av vad som egentligen åsyftas, men så mycket synes man dock kunna komma underfund med, att petitionärerna och efter dem också utskottet åsyftat att underkasta nuvarande innehavares och ägares till donationsgodsen rätt någon slags revision och likaledes att undersöka, huruvida det icke vore möjligt att frångå enskilda utlänningar, som äga jord i Finland, denna deras jord. Syftet, om man får fatta det på detta sätt, och någon annan förklaring är ej gärna möjlig, i synnerhet om man erinrar sig tidigare petitionsmemorial, som syftat till att ånyo röra upp frågan om donationsgodsen, syftet är sålunda å ena sidan att åstadkomma en undersökning angående donationsgodsen. Härvidlag begäres det, som redan en gång tidigare inom lantdagen begärts och föranlett en kommitté, vars arbete redan för länge sedan är slutfört. Således upprepar man ett yrkande på någonting, som redan har begärts och efterkommit, i den mån sådant varit möjligt. Å andra sidan hopföres härmed yrkande på att frågan om enskilda ryska undersåtars rätt att här besitta fastighet skulle upptagas, vilken fråga återigen är av den beskaffenheten, att den svårligen kan avgöras innan vårt lands förhållande till Ryssland blivit slutligt fastställt. Det måste nämligen vara klart, att om staten nu skrede till åtgärder beträffande dessa ryssars äganderätt eller rätt överhuvud att disponera sin jord i Finland, dessa bestämmelser kunde komma att bli påverkade av den slutliga uppgörelsen med Ryssland, vid vilken denna fråga bland annat nödvändigtvis måste komma på tal. Som motiv för att åstadkomma dessa åtgärder, som i vartdera avseendet synas mig vara synnerligen suspekta, anföres väsentligen ingenting annat än sådant som kan väcka förärvs- och vinstbegär, och ett ganska grumligt sådant, vare sig hos statsverket eller hos enskilda samhällsklasser och medborgare. Man framhåller hurusom det vore tänkbart, att bland donationsgodsen kunde finnas jämväl sådana, som kunde betraktas som statens egendom, ehuru de av en eller annan orsak råkat bli enskild besittning, varförutom många lägenheter kunnat bli utan ägare, varför sådana lägenheter således borde betraktas såsom

dana-arv — allt detta utan att något som helst exempel eller förtydligande gives av dylika vitsyftande antydningar. Vad nu beträffar donationsgodsförhållandena så har redan sedan flere årtionden ett rättsläge beträffande dem bestått på laga grund, som av högsta administrativa och judiciella insatser avgjorts och vars återbrytande, som här i petitionsmemorialet och betänkandet ställes i utsikt, i ett rättssamhälle icke bör kunna komma i fråga. Beträffande utlänningar och deras nu egande jordegendomar i Östra-Finland. antydde jag redan, att åtgärder icke kunna vidtagas oberoende av fredsslutet. Vad åter vidkommer utlänningars rätt att framdeles förvärva jord i dessa eller andra delar av vårt land, så är detta en helt annan fråga, som icke bör sammanblandas med den, som i betänkandet upptages. Jag måste för den skull yrka på, att petitionen skall förfalla, helst jag är övertygad om att regeringen i de avseenden, där det är tillbörligt att nu vidtaga åtgärder, skall bevaka landets intressen och se till vad som göras kan.

Ed. N i k k a n e n: Minusta tuntuu siltä, kuin edellinen puhuja ei sittenkään olisi tarpeeksi syventynyt esillä olevaan valiokunnan mietintöön, koska hän on voinut mennä sanomaan, että tässä mietinnössä on sotkettu yhteen kaksi eri asiaa. Voi olla, että valiokunnan mietinnössä on mainittu muitakin puolia Karjalan kannaksen maanomistusoloista kuin kysymyksessä olevat puolet siinä ovat. Asia on kuitenkin lyhykäisyydessään sillä tavalla että laki- ja talousvaliokunnan mietinnön tarkoituksena ja yleensä tämän alotteiden tarkoituksena on ollut saada ainoastaan oikeudellinen tutkimus toimeenpannuksi sellaisista maaomaisuuksista Karjalan kannaksella, joiden omistusoikeudellinen puoli on epäselvä, ja tällä alotteella ei siis ollenkaan ole tahdottu lähteä ratkaisemaan muukalaisten maanomistusoikeuden järjestelyä Karjalan kannaksella koko laajuudessaan. Asiaa tältä kannalta katsellen tuntuu omituiselta, että voidaan mennä vastustamaan ehdotetun oikeudellisen tutkimuksen toimeenpanemista erittäinkin kun ottaa huomioon että valiokunnan mietinnössä on mainittu monia sellaisia suurmerkityksellisiä ja tärkeitä puolia Karjalan kannaksen maanomistusoikeudessa jotka osoittavat että tuollaista tutkimusta ehdottomasti kaivattaisiin.

Valiokunnan mietintö esiintyy täysin yksimielisen työskentelyn tuloksena ja olisi odottanut, että samalla tavalla kuin valiokunnassakin kaikkien puolueiden taholta, tässäkin tilaisuudessa, kun asia on joutunut eduskunnan ratkaistavaksi,

olisi hanke, jota kaikessa tapauksessa täytyy pitää hyvänä ja suurmerkityksellisenä, saanut kaikkien puolueiden kannatuksen. Karjalan kannaksen asujamisto, joka tässäkin suhteessa on joutunut elämään erikoisen vaikeissa oloissa, toivoo hartaasti, että tämä tehty alote saisi sensuuntaisen ratkaisun, kuin valiokunnan mietinnössä ehdotetaan. Pyydän siis ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi yksimielisesti valiokunnan mietinnön ja toivon ettei tehty ehdotus anomusehdotuksen hylkäämiseksi saisi eduskunnan kannatusta.

Ed. S c h a u m a n: Jag ber att i anslutning till den kritik, som av herr Estlander utöfvats mot utskottsbetänkandet, få understöda det av honom framställda förslaget om petitionsförslagens förkastande.

Ed. P i l k k a: Maanomistusolot ovat Karjalan kannaksella ehkä sekavammat kuin missään muussa osassa maataamme. Lahjoitusmaaolojen jäljet ovat siellä vielä selvästi näkyvissä, välillisesti maanomistusoloissa ja välittömästi väestön taloudellisessa sekä henkisessä kehityksessä. Edelisten hallitusten puolelta on anteeksiantamattomalla leväperäisyydellä suhtauduttu Karjalan kannaksen kysymykseen ja sen maanomistusoikeuksiin. Siellä edelleenkin niinkuin tiedämme omistavat muukalaiset tavattoman suuria maa-aloja, jotka nyt jos koskaan olisi saatava suomalaisten käsiin. Siihen tarjonnee nykyinen aika mahdollisuuden. Mutta kuin lukuisten Kannaksen muukalaisten maanomistuksesta ei olla selvillä, niin olisi luonnollista, että eduskunta aivan yksimielisenä yhtyisi tähän valiokunnan mietinnön lopussa olevaan ponteen, että hallituksemme taholta ensi tilassa pantaisiin toimeen tutkimus, että saataisiin selville näiden lahjoitusmaiden y. m. s. todellinen omistusoikeus, jonka jälkeen epäkohdat voidaan korjata. Kannatan valiokunnan mietintöä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Vastoin laki- ja talousvaliokunnan mietintöä on ed. Estlander ed. Schaumanin kannattamana ehdottanut, että anomusehdotus saisi raueta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy laki- ja talousvaliokunnan esil-

läölevan mietinnön äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat „jaa”-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis asiassa hyväksynyt laki- ja talousvaliokunnan mietinnön. Asia on siis loppuun käsitelty.

Pöydällepanot:

Puhemies: Kun hallituksen esityksiä n:o 29, 30 ja 31 ei ole vielä voitu jakaa eduskunnalle, poistetaan asiat 5, 6 ja 7 päiväjärjestyksestä.

8) Puhemiesneuvoston ehdotus työsuunnitelmaksi täysi-istuntoja ja valiokuntia varten 1919 valtiopäivillä

esitellään ja pannaan pöydälle ensi tiistain täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on huomenna kello 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy klo 9,10 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

33. Lauvantaina 14 p. kesäkuuta

k:lo 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 875
Asiakirjat: Suuren Valiokunnan mietinnöt n:ot 12 ja 12 a; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 17.

2) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 14; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 21.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Holma ja Wankkoja.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 17, jota on valmistelevalisti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:o 12 ja 12 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensinnä sallitaan asiassa keskustelu. Sitten tehdään lippuäänestyksellä päätös perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 9 olevasta ehdotuksesta, että lakiehdotus käsitellään, siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa säädetään, s. o. kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahtu, äänestetään siitä, onko lakiehdotus

Siv.

hyväksyttävä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin vaiko hyljättävä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Ritavuori: Siitä saakka, kun Venäjällä tapahtuneen vallankumouksen jälkeen valoisimmat tulevaisuuden mahdollisuudet avautuivat kansallemme, on kysymys uuden ajanmukaisen hallitusmuodon aikaansaamisesta ja säätämisestä ollut keskeisenä kysymyksenä valtiollisessa elämässämme. Samalla kun eduskunta joulukuun 6 päivänä 1917 julisti Suomen riippumattomuuden ja itsenäisyyden, samalla eduskunta myös katsoi välttämättömäksi vahvistaa periaatteet uutta hallitusmuotoa varten, ja ne periaatteet olivat samat kuin ne, jotka ovat nyt esillä olevan hallitusmuotoehdotuksen pohjana. Hallitusmuodon säätämiseen saakka ei silloin kuitenkaan päästy, ennenkuin maassa syttyi kapina, joka kapinakin pohjimmiltaan tarkoitti valtiomuotokysymyksen ratkaisua, mutta sen ratkaisua yhden kansanluokan hyväksi, vähemmistövallan, neuvostovallan perustamista, kansanvallan kukistamista. Kun kapina-hankkeet oli tehty tyhjiksi, joutui hallitusmuotokysymys uuteen vaiheeseen. Nojaten Saksaan yritettiin meille perustaa kuningasvalta ja tuoda kuninkas Saksasta. Asioita kehitettiin jo niin pitkälle, että vajanaishen puolikas-eduskunta, tasavaltalaisten vastalauseesta huolimatta, valitsi kuninkaan ja että ryhdyttiin toimiin hänen tuomisekseen tänne. Mutta maailmanhistorialliset tapaukset ennättivät edelle, tekivät tyhjäksi kuningaspuuhat, ja sillä kertaa välttyimme saamasta hallitusvaltaa, jonka, pysyäkseen pystyssä olisi ollut nojaututtava kansan vähemmistöön ja ulkonaiseen apuun. Hallitusmuotokysymys jäi edelleen epä-määräiseksi. Se jäi siksi kysymykseksi, joka ennen kaikkia muita kysymyksiä vaatii nopeata ratkaisua. Edustajavaalit viime maaliskuun 1—3

päivänä suoritettiin tämän kysymyksen pohjalla. Ja vaalien tulokset osoittivat selvästi, että Suomen kansa vaatii hallitusmuotokysymyksen ratkaisua nopeasti, ja ratkaisua kansanvaltaisten, tasavaltaisten periaatteiden pohjalla. Ne osoittivat, että maan ruotsinkielistä väestöä, vain pieni murto-osa maan suomenkielisistä kansalaisista kannatti yksinvaltaista, monarkista hallitusmuotoa. Ne osoittivat myös, että neuvostovallalla ei enää kapinan kukistamisen jälkeen ollut kansassa kannatusta sen vertaa, että sillä olisi mitään tosiasiallista merkitystä. Näiden vaalien jälkeen me tiedämme, minkä suuntaista hallitusmuotoa Suomen kansa kannattaa ja mikä hallitusmuoto siten yksin kykenee muodostamaan varman pohjan valtiolliselle elämällemme. Se on kansanvaltainen, tasavaltaisen hallitusmuoto.

Olen jo edellä osoittanut, miten hallitusmuotokysymyksen ratkaisemattomuus ja sen johdosta vallinnut välitila viime 2 vuoden aikana on antanut aihetta ja tilaisuutta pyrkimyksiin ja yrityksiin, jotka toteutettuina — sen nyt jo jokainen näkee — olisivat muodostuneet kansalle mitä suurimmaksi onnettomuudeksi. Miten olisi kansamme laita, jos kapinalliset olisivat päässeet voitolle ja saaneet neuvostovallan täällä toteutetuksi? Millaiset olisivat meillä olot, jos saksalaisen kuninkaan persoonassa maamme kohtalo olisi saatu yhteen kytketyksi Saksan kukistuneen keisarivallan kanssa? Minun ei tarvitse näihin kysymyksiin vastata, sillä vastaukset ovat itsestään selvät jokaiselle.

Mutta se välitilanne, jossa olemme eläneet ja elämme, ei vain tähän asti ole tuottanut meille vaaroja. Ne eivät vielääkään ole lopussa. Niin kauan kuin välitilannetta kestää, on yksityisillä henkilöillä, yksityisillä piireillä ja ryhmillä tilaisuutta sekä omassa maassa että sen ulkopuella punoa juonia yksityisten tai ryhmätujensa hyväksi ja edelleen voi myös maamme jäädä erilaisten hallitusmuotohankkeiden temmellyspaikaksi.

Vain tällaisen välitilanteen vallitessa rohkenevat valtiovalan selän takana myös yksityiset henkilöt ryhtyä omin päin suurpolitiikkaa harjoittamaan. Joku aika sitten lähetettiin siten suojeluskuntain yleisesikunnasta suojeluskunnille kehotus ryhtyä valmistamaan yleistä mielipidettä Pietariin tehtävää sotaretkeä varten. Tutkittaessa kävi selville, että tämän kehotuksen oli lähettänyt suojeluskunnan yleisesikunnassa palveleva virkamies esimiestensä luvatta ja tietämättä. Ei ole tietoa, mitkä henkilöt ja piirit ovat olleet tämän puuhan takana. Mutta se lienee varmaa, että sekin sodan toivotus, josta siinä on kysymys, on yhteydessä hallitusmuotokysymyksen kanssa. Sen ilmeisenä tarkoituksena on ollut huomion kiinnittäminen

pois hallitusmuotokysymyksestä. Niin kauas on todella jo menty, että joissakin piireissä ollaan valmiit saattamaan maata sodan vaaralle ja sodalle alttiiksi vain siinä toivossa, että siten saatisiin hallitusmuotokysymyksen ratkaisu estetyksi.

Ne epäjärjestykset, jotka ovat käyneet mahdollisiksi sen kautta, että meillä ei vielä ole saatu valtiovaltaa lopullisesti järjestetyksi, vaativat hallitusmuotokysymyksen nopeata ratkaisua. Sen nopea ratkaisu on tarpeen, jotta tehtäisiin loppu kaikista juonista, joita yksi ja toinen edesvastuuton kansalainen nykyisten vielä epäselvien olojen vallitessa kansan onnen ja menestyksen kustannuksella rohkenee punoa. Kunnes meillä on hallitusmuoto lopullisesti säädetty ja valtiovalta pysyvästi järjestetty, jäävät olot meillä epäselviksi ja epävarmoiksi, jota käyttävät hyväkseen sellaiset ainekset ja piirit, jotka kalastavat sameassa vedessä. Niin kauan ei meillä saada aikaan voimakasta valtiovaltaa ja voimakasta hallitusvaltaa, joka kykenee pitämään edesvastuuttomat piirit kurissa. Niin kauan ei Suomi myös kykene muiden vapaiden valtioiden puolelta itselleen hankkimaan sitä luottamusta ja sitä arvonantoa, jonka se menestyäkseen välttämättä tarvitsee.

Väliaikainen hallitusvallan järjestely on meillä sen ohessa oikeudellisesti sen laatuinen, että se väliaikaisestikin tyydyttää vain vähimpiä, alimpia vaatimuksia. Voimassaolevan hallitusmuodon mukaan on katsottu ja on katsottava, että eduskunta, sen jälkeen kun ei meillä enää ole hallitsijaa, jolla olisi itsenäinen oikeus hallitusvaltaan, voi valtuuttaa jonkun henkilön hallitusvaltaa käyttämään. Niin eduskunta onkin tehnyt ja sellaisen eduskunnan valtuutuksen nojalla valtionhoitaja Mannerheimkin hoitaa hallitusvaltaa. Mutta eduskunta voi vain väliaikaisesti tuon valtuutuksen antaa. Se ei perustuslakia rikkomatta tai muuttamatta voi muodostaa mitään valtionhoitajaelintä siten, että eduskunta valtuutuksella pitemmäksi aikaa sitoisi itseänsä tai seuraavaa eduskuntaa. Päinvastoin on eduskunnan katsottava voivan yksinkertaisella äänen enemmistöllä koska tahansa peruuttaa valtuutuksensa hallitusvaltaan nähden (Vasemmalta: Oikein.) ja antaa sen jollekin toiselle. On selvää, että tällainen hallitusvallan järjestely, jonka mukaan eduskunta koska tahansa voi laillisesti erottaa hallitusvallan käyttäjän, ei ole tyydyttävä ja että siitä sentähden mitä pikimmin olisi päästävä. Siitä voidaan päästä vain siten, että aikaansaadaan hallitusmuoto.

Suomen kansa odottaa meiltä, että me saamme hallitusmuodon säädetyksi ja valtiolliset olot siten pysyvästi ja vakinaisesti järjestetyiksi. Me tie-

dämme epäilemättä kaikki, että Suomelle ei voida laillisessa järjestyksessä saada säädetyksi muunlaista kuin tasavaltaista hallitusmuotoa.

Kun toisessa lukemisessa hallitusmuotoehdotusta yksityiskohtaisesti tarkastettiin, olin jo tilaisuudessa sen yksityisistä kohdista lausumaan käsitkseni. Tahdon kuitenkin tälläkin kerralla hallitusmuotoehdotuksesta lausua muutaman sanan.

Totean silloin, että sen säännökset oloihimme nähden eivät ole missään kohdin mullistavia, vaan että se päinvastoin yleensä rakentuu historialliselle pohjalle, tapahtuneen kehityksen pohjalle.

Venäjän keisarit eivät vuosikymmeniin olleet meidän kansamme parasta harrastavia hallitsijoita ja johtajia, kuten monarkioissa hallitsijain on edellytettävä olevan, vaan oli keisarivalta, harvoilla poikkeuksilla, se valta, johon nähden kansamme erityisesti oli pakotettu olemaan varuillaan, jotta ei meitä turmioon saatettaisi. Mitään traditiooneja kansan ja valtion kehitystä johtavista hallitsijoista meillä siten ei ole. Sen jälkeen kun Venäjän keisarivalta kukistui, on Suomi tosiasiallisesti ollut tasavaltana. Siinä ei ole ollut mitään valtiolientä, jolla olisi ollut tai olisi itsenäistä oikeutta hallitusvallan käyttöön. Kaikki valtiovallan elimet on asetettu vaalin nojalla määrääjäksi tai väliaikaisesti tai toistaiseksi. Kansa on valinnut edustajansa ja eduskunta on valtuuttanut ensin senaattori Svinhufvudin ja sitten kenraali Mannerheimin hallitusvaltaa käyttämään.

Kun hallitusmuotoehdotus rakentuu tasavaltaiselle pohjalle, rakentuu se siten jo olevien olojen pohjalle, saattaen vain valtioelimet, erittäinkin täytäntöpanovallan käyttäjän, presidentin, ehdottomasti itsenäisemmälle ja varmemmalle kannalle kuin millä valtionhoitaja nykyään on. Presidentin asettaminen tehdään riippumattomaksi eduskunnasta, hänen vaalinsa jätetään kansan sitä varten erikoisesti valitsevien valitsijamiesten tehtäväksi. Vain ensimmäisellä kerralla, jotta väliaikaisesta tilanteesta mahdollisimman nopeasti päästäisiin, on presidentti eduskunnan valittava, ja on huomattava, että ehdotuksen tällaisesta ensimmäisen presidentin vaalien toimittamistavasta herätti henkiin yksi kokoomuspuoleen johtavista edustajista, ed. Setälä. Mitä presidentin valtaan tulee, on todettava, että se hallitusmuotoehdotuksen mukaan, sen vaalittavan johdosta, jonka mukaan presidentti on valittava, presidentille myönnetyn laajan veto-oikeuden ja eduskunnan hajotusoikeuden sekä hänelle muuten myönnettyjen laajojen valtuuksien nojalla on laajempi kuin presidentin valta useimmissa tasavalloissa ja laajempi kuin kuninkaan valta monissa kuningaskunnissa, puhumattakaan siitä vallasta, joka valtionhoitajalla meillä nykyään on.

Erikoinen hallitusmuotoehdotukselle on säännös siitä, että hallituksen jäsenten tulee nauttia eduskunnan luottamusta, jonka säännöksen kautta parlamentaarinen hallitustapa laissa säädetään pakolliseksi. Tässäkään hallitusmuotoehdotus ei kuitenkaan säädä mitään sellaista, joka meillä ennestään ei olisi voimassa. Kysymyksessä oleva säännös on jo olemassa voimassa olevassa valtiopäiväjärjestyksessä siitä riippumatta, hyväksytäänkö hallitusmuotoehdotus vai ei.

Valtiotaloutta koskevat säännökset, jotka sen säännöksen rinnalla, joka määrää parlamenttaarisen hallitustavan edelleen voimassa pysytettäväksi, on katsottava kuuluvan tärkeimpiin niistä hallitusmuodon säännöksistä, jotka määrittelevät eduskunnan ja hallitusvallan keskinäisiä suhteita, on hallitusmuotoon ilman ainoatakaan asiallista muutosta otettu eduskunnan 1918 vuoden valtiopäivillä hyväksymästä ja nykyisen valtionhoitajan vahvistamasta valtiotalouden perusteita koskevasta laista.

Kansalaisten oikeuksiin nähden on hallitusmuotoehdotuksessa niinkään rakennettu vanhalle historialliselle pohjalle. Mitään oikeuksia ei ole poistettu. Toisia on jonkun verran laajennettu nykyajan kehitystä vastaavammiksi, kuten on laita uskontovapauden.

Tuomioistuimet on pysytetty entisessä riippumattomassa asemassaan. Hallinnollisten ja muiden virkamiesten erottamattomuudelta on sen sijaan poistettu perustuslain luonne ja on erottamattomuus jätetty tavallisessa järjestyksessä tapahtuvasta lainsäädännöstä riippuvaksi. Tätä muutosta oleviin oloihin eivät ole vastustaneet ketkään muut kuin ruotsalaiseen kansanpuolueeseen lukeutuvat edustajat.

Evankelis-luterilaisen kirkon aseman jättää hallitusmuotoehdotus kaikissa kohdin ennalleen. Kukaan ei ole voinut osoittaa, että evankelis-luterilaisen kirkon asema uuden hallitusmuotoehdotuksen mukaan oikeudellisesti tai asiallisesti muuttuisi.

Yksi kohta, missä hallitusmuotoehdotus tuottaa jyrkän muutoksen nykyiseen käytäntöön, on 15 §:n säännös, jossa kielletään aatelisarvojen ja ritarimerkkien antaminen; mutta tätäkään muutosta ei suinkaan kukaan voi väittää olojamme mullistavaksi, saatiikka sellaiseksi että maamme sentähden olisi jätettävä hallitusmuotoa vaille.

On kuitenkin mainitsematta muutamat kohdat, joissa hallitusmuotoehdotus sisältää voimassaolevista säännöksistä melkoista poikkeavat määräykset. Ne ovat samalla ainoat mainittavat kohdat, joissa hallitusmuotoehdotus ei rakennu historialliselle, tähänastisen kehityksen pohjalle. Nämä kohdat ovat ne, joissa määritellään suomen- ja ruotsinkielisten kansanainesten kielelliset tai kansalli-

suus-oikeudet. Hallitusmuotoehdotus on nim. asetunut sille periaatteelliselle kannalle, että on muodostettava pääasiallisesti vain yksikielisiä hallinto- ja itsehallintoalueita, joten suomenkielisen ja ruotsinkielisen väestön asuma-alueet hallinnollisesti ja itsehallinnollisesti erotetaan toisistaan. Nämä hallitusmuodon määräykset ovat tuloksena pääasiallisesti oikeiston ja vasemmiston yhteistoiminnasta.

On väitetty täällä eduskunnassa toisen lukemisen kuluessa ja sanomalehdissä tuon tuostakin, että hallitusmuotoehdotus käsittelyn aikana eduskunnassa oleellisesti olisi muuttunut. Oikeiston taholta on väitetty, että keskusta hallitusmuotoasiassa olisi tehnyt myönnötyksiä vasemmalle, vasemmiston puolelta taas että olisi tehty myönnötyksiä oikealle. Kummaltakin taholta on väitetty, että näin aikaansaadut muutokset oleellisesti olisivat huonontaneet hallitusmuotoehdotusta verrattuna hallituksen esitykseen ja eduskuntaesitykseen. Näitä väitteitä ei koskaan ole todistettu, ne ovatkin selvästi perättömät. Näiden väitteiden perättömyyden todistamiseksi on syytä tarkastaa mitä muutoksia hallitusmuotoehdotukseen eduskunnassa on tehty.

Silloin havaitaan että ensimmäiseen lukuun, joka sisältää yleisiä määräyksiä, ei ole tehty ainoatakaan asiallista muutosta. Toiseen lukuun, suomen kansalaisten yleisistä oikeuksista, on lisätty määräys Suomen kansalaisen yhdenvertaisuudesta lain edessä, määräys siitä, että kansalaisen oikeudet ovat riippumattomat siitä, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan hän kuuluu, säännös kirjesalaisuuden loukkaamattomuudesta sekä säännös, joka kieltää antamasta aatelisarvoja ja ritarimerkkejä. Sen ohessa on poistettu 6 §:stä sanat „onni” ja „saavutetut oikeudet”, ilman että sen kautta asiallista muutosta kuitenkaan olisi aikaansaatu. Ainoa todella merkitsevä asiallinen muutos on tehty 14 §:ään, johon on otettu ruotsinkielistä kansanainesta melkoista turvaavampia säännöksiä kuin mitä hallituksen esityksessä oli. Voinen todeta, että toisen luvun säännöksiin ei ole tehty mitään muutoksia, jotka sisältäisivät oleellisen muutoksen oikealle paremmin kuin vasemmalle.

Kolmanteen, lainsäädäntöä koskevaan, lukuun ei ole tehty ainoatakaan asiallista muutosta. 4 luvun määräyksiin, jotka koskevat hallitusta ja hallintoa, on tehty eräitä muutoksia. Pääasiallisesti eduskuntaesityksen mukaisesti on 23 § muutettu siten, että presidentti on erikoisten valitsijamiesten eikä eduskunnan valittava, kuten hallituksen esityksessä edellytetään. 33 §:ään on otettu määräys siitä, että presidentin on tehtävä kaikki päätöksensä valtioneuvostossa. Äärimmäisen oikeiston taholta on ed. Procopé tahtonut väittää että siten

presidentin valtaa olisi vähennetty ja että siinä siten olisi tehty myönnötyys vasemmistolle. Minun täytyy sen johdosta ilmoittaa, että tämä muutos on tehty oikeiston ehdotuksesta ja että se on päätetty oikeiston ja keskustan yhteistoiminnan kautta, vastoin vasemmiston taholta tehtyä muutosehdotusta. Tämä muutos on kai muuten katsottava parannukseksi, kuten ed. Setälä osoitti ensimmäisessä lukemisessa. 45 §:stä on poistettu määräys siitä, että kahden hallituksen jäsenen tulee olla lainoppineita. 46 § on muutettu, mikäli tulee tuomitsemis-menettelyyn, jos presidentti on tehnyt itsensä syyppäksi valtio- tai maanpetokseen. Tälläkään muutoksella en voi myöntää olevan oleellista käytännöllistä merkitystä. Sen ohessa on lukuun monarkistisen hallitusmuotoehdotuksen mukaisesti otettu säännös erikoisesta eduskunnan oikeusasiamiehestä. Ja lopuksi ovat 49 ja 50 §§, jotka sisältävät määräyksiä hallinto- ja itsehallinto-alueista, melkoisesti muutetut niiden vaatimusten mukaan, joita ruotsalaiselta taholta on esitetty. Muita asiallisia muutoksia ei lukuun ole tehty.

5 luvun määräyksiä tuomioistuimista ei ole muuten muutettu, kuin siten, että hovioikeuksia ei siinä nimenomaan mainita. 6 lukuun, valtiotaloudesta, ei ole tehty ainoatakaan asiallista muutosta. 7 luvussa oleva asevelvollisuuspykälä on muutettu ruotsinkielisten vaatimuksia tyydyttävämmäksi, pääasiallisesti oikeiston ja vasemmiston yhteistoiminnan kautta, kokoomuspuolueen edustajain perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyjen vastalauseiden mukaisesti. 8 luvusta on poistettu perustuslain määräys yliopiston kanslerista, mutta kanslerinvirka on luonnollisesti kuitenkin jätetty ennalleen. Sen ohessa on yksimielisesti lisätty 77 § koskeva teknillisten, maatalous- ja kauppa- y. m. sovelletuttujen tieteiden kannattamista valtion puolelta. 9 luvusta on poistettu lause koskeva evankelis-luterilaista kirkkoa. Mutta tämä poisto on senlaatuinen, ettei se vaikuta mitään evankelis-luterilaisen kirkon oikeudelliseen eikä tosiasialliseen asemaan. Sitä ei siten ole katsottava asialliseksi muutokseksi. 10 luvussa on tehty merkittävämpi muutos vain valtion virkojen ylennysperusteihin. Muutos, jota omasta puolestani en pidä täysin tyydyttävänä, on syntynyt siten, että suuren valiokunnan parempi ehdotus oikeiston ja vasemmiston yhteistoiminnan kautta eduskunnassa vastoin keskustan kantaa äänestettiin kumoon. Loppusäännöksiin on lopulta otettu määräys siitä, että ensimmäisen presidentin vaali on eduskunnan toimitettava, joka ehdotus, kuten jo ennen olen huomauttanut, on lähtöisin kokoomuspuolueen taholta.

Olen siten läpikäynyt koko hallitusmuotoehdo-

tuksen ja luetellut kaikki asialliset muutokset, mitkä hallitusmuotoehdotukseen on tehty. Voin sen jälkeen nyt todeta, että hallitusmuotoehdotukseen ei käsittelyn aikana eduskunnassa ole tehty ainoatakaan muutosta, jolla olisi syvempi, hallitusmuodon periaatteisiin vaikuttava merkitys, ei ainoatakaan muutosta, jolla olisi mainittava käytännöllinen merkitys. Voin todeta myöskin, että keskustaryhmät, joiden kantaa hallitusmuotoehdotus lähinnä vastaa, eivät ole tehneet oleellisia myönnytyksiä oikealle paremmin kuin vasemmallekaan, vaan ovat yleensä johdonmukaisesti kannattaneet hallitusmuotoehdotusta sellaisena kuin se esiintyi jo presidentti Ståhlbergin ja ministeri Alkion kesällä 1918 silloisen perustuslakivaliokunnan monarkiseen hallitusmuotoehdotukseen liittämissä vastalauseissa.

Se hallitusmuotoehdotus, joka nyt on käsiteltävänä, perustuu kaikilta oleellisilta osiltaan vuonna 1917 asetetun perustuslakikomitean ehdotukseen, jonka laatimiseen silloin ottivat osaa kaikkien porvarillisten ryhmien edustajat, jotka sitä laatiessaan myöskin kaikissa tärkeissä kohdissa pääsivät yksimielisyyteen.

Esillä oleva hallitusmuotoehdotus on oleellisesti sama, jonka pohjalla keskustapuolueet menivät vaaleihin viime maaliskuun 1 ja 3 päivänä. Sen pohjalla nämä puolueet saivat merkittävän vaalivoiton, joka on todistuksena siitä, että hallitusmuotoehdotuksella on Suomen kansan kannatus.

Toisen lukemisen aikana ei kokoomuspuolueen taholta ole voitu esittää ainoatakaan merkittävämpää muutosehdotusta hallitusmuotoehdotukseen. Ei ainoatakaan sellaista muutosehdotusta, joka osottaisi että merkittävämpiä erimielisyyksiä olisi olemassa sen yksityiskohdista tai periaatteista, jos kerran tasavaltainen periaate hyväksytään.

On pitkin aikaa käynyt ilmi, että kokoomuspuolueessa on edustajia, jotka, ainakin sen mukaan mitä ulkopuolella oleva on voinut havaita, nähtyään monarkkisen hallitusmuodon aikaansaamisen mahdottomaksi, vilpittömästi ovat harrastaneet tasavaltaisen hallitusmuodon aikaansaamista. Jos kokoomuspuolueen taholta kuitenkin tullaan äänestämään hallitusmuotoehdotuksen kiireellistä käsittelemistä ja sen hyväksymistä vastaan, täytyy siitä tehdä se johtopäätös, että mainitussa ryhmässä ovat voitolle päässeet sellaiset ainekset, jotka toivovat jatkuvan epämääräisen välitilanteen antavan tilaisuutta monarkkisen hallitusvallan aikaansaamiseen enemmän tai vähemmän laillisin keinoin. Että sillä taholla kaikesta huolimatta edelleen haudotaan kuningasvallan perustamista maahamme, osottaa se, että ryhmän jäsenet tässäkin eduskunnassa vielä, sen jälkeen kuin oli osot-

tautunut, että Suomen kansan valtava enemmistö oli tasavaltaisen hallitusmuodon kannalla, ovat vaatineet yli vaalien levänneiden monarkisten hallitusmuotoehdotusten hyväksymistä ja että he, nyt esilläolevaa hallitusmuotoehdotusta käsiteltäessä, ovat vaatineet luovuttavaksi tasavaltaisesta periaatteesta ja asetuttavaksi kuningasvallan kannalle.

Tuleeko käymään siten että yhtynyt oikeisto, kokoomuspuolueen ja ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat, asettuu estämään hallitusmuodon aikaansaamista nyt, kun sitä sekä sisällisen rauhan ja järjestyksen että ulkonaisen menestymisen takia nuori itsenäinen valtiomme kipeästi kaipaa, kun Suomen kansa jännityksellä odottaa, että lopultaikin aikaansaataisiin muuttuneisiin olosuhteisiin soveltuva hallitusmuoto? Siihen saamme vastauksen vielä tässä istunnossa. Jos näin käy, jos pieni vähemmistö asettuu olojen järjestämistä vastustamaan, silloin on eduskunnan enemmistö epäilemättä kaikin käytettävissä olevin laillisin keinoin pitävä huolen siitä että esteet nopeasti poistetaan (Oikein! Hyvä! Hyvä!), että eduskunta aivan ensitilassa toimitettavien uusien vaalien jälkeen saa hallitusmuodon lopullisesti säädetyksi.

Täytyy kuitenkin loppuun asti toivoa että kaikissa eduskuntaryhmissä käsitetään nykyisen tilanteen vaatimukset ja että sellaisetkin edustajat, jotka periaatteellisesti ovat monarkisen hallitusmuodon kannalla, nyt myötävaikuttavat tasavaltaisen hallitusmuodon säätämiseksi.

Sen ryhmän puolesta, johon minulla on kunnia kuulua, olen valtuutettu ilmoittamaan, että ryhmä kannattaa hallitusmuotoehdotuksen sekä kiireellistä käsitelyä että sen hyväksymistä.

Lopetan lausumalla julki sen toivomuksen, että tästä päivästä on muodostuva historiallinen merkkipäivä, jota Suomen kansa tulee kauan muistamaan, päivä, jona Suomen kansa koko olemassa olonsa aikana ensimmäisen kerran itse on itselleen hyväksynyt valtiollisen toimintansa järjestysmuodon. (Hyvä-huutoja vasemmalta.)

Ed. H ä s t b a c k a: Sedan regeringsformen nu fått sin slutliga avfattning ser jag mig förlåten att göra några anmärkningar mot densamma och tillika motivera varför jag kommer att rösta mot ärendets förklarande för brådskanie.

Jag skall förbigå att nämna alla de sakförhållanden jag vid andra behandlingen berörde och de omständigheter som herrar Estlander och von Born berört i sin reservation till grundlagsutskottets betänkande, vilka jag med ett ord sagt omfattar. I stället skall jag egnä några ord åt §§ 8, 9 och 83 i stora utskottets betänkande,

vilka paragrafers innehåll är av avgörande betydelse för min ställning till regeringsformsfrågan.

Enligt § 8 eger finsk medborgare rättighet till offentlig och enskild religionsövning och frihet att utträda ur det trossamfund han tillhör samt frihet att ansluta sig till annat trossamfund. Enligt § 9 äro finska medborgares rättigheter och skyldigheter oberoende av vilket trossamfund han tillhör eller huruvida han tillhör något trossamfund eller ej.

För att kunna giva dödsstötet åt vår statskyrka och förverkliga vad man äsyftar uti de anförda 8 och 9 §§, d. v. s. bereda väg för folkets avkristning och införandet av hedendomen, har man uteslutit från § 83 den bestämda formen: „Den evangelisk-lutherska kyrkan är det finska folkets allmänna kyrka” och i stället infört den obestämda formen: „Om den evangelisk-lutherska kyrkans organisation och förvaltning stadgas i kyrkolagen”.

Med dessa bestämmelser har man fastslagit att religionen bör uteslutas från skolundervisningen och att vägen bör stå öppen för såväl ryssar som judar, vilka erhållit finskt medborgerskap, att erhålla lärares tjänster vid våra skolor, ja t. o. m. presidentbefattningar. Man har därmed även fastslagit, att kyrkan bör skiljas från staten, och att den evangelisk-lutherska kyrkan, som hittills varit det finska folkets allmänna kyrka, icke härefter bör skyddas i grundlag. Vad allt detta innebär och kan föranleda till är på förhand svårt att fastslå. Ett är emellertid säkert, att berörda stadganden uti den nu föreliggande regeringsformen är en djup kränkning av vårt folks religiösa åskådning.

Flertalet av vårt folk kan icke biträda en sådan åstundan att kristendomsundervisningen i våra skolor skulle borttagas eller utbytas mot undervisning om olika slags religioner, s. k. historisk religionsundervisning. Folkets allmänna uppfattning, särskilt på landsorten, är den, att dylika förslag endast äro egnade att föra vårt folk bort från, men icke närmare den kraftkälla — vår i Guds ord grundade kristna tro, — som framför alla andra visat sig mäktigt till folklivets renande, lyftande och stärkande.

Det program, som förfäktas av dem, som arbeta för kyrkans skiljande från staten, och vilkas inflytande synes ha åstadkommit att nämnda paragrafer från förslaget till religionsfrihetslagen införts i regeringsformen, innehåller en mängd ytliga tankar, såsom att landets kyrkofolk — från statskyrkans trogne ned till frälsningsarmén — skulle bliva genom kyrkans skil-

jande från staten, „ett hjärta och en själ”, således en union på mycket bred bas, d. v. s. kyrkan skulle bli konfessionslös, — en kyrka, som icke hör till någon trosbekännelse, — med andra ord: en not som skulle omfamna nationen. Religionsfrihetskommitténs förslag i detta avseende bör därför icke få antagas såsom en avgjord bestämmelse, då det ännu icke är säkert, om förslaget blir antaget.

För min del kan jag emellertid icke uppfatta fördelen av en sådan reform, ty mig synes, att den här äsyftade socialistiska brödrakarleken i en konfessionslös kyrka komme att få en svärmisk, ytlig karaktär, ega mera sken än sanning och, under det den egnade sig åt verksamhet för allehanda vackra ändamål, låta det centrala i kristendomen stå tillbaka för det, som är av mera periferisk art. De under sådana förhållanden antagna kristliga gudstjänstformer utan motsvarande kristlig övertygelse och tro skulle skapa en falsk gudstjänst, utan nödig hänsyn till omvändelsemedlet, Guds rena och sanna ord.

Den väg, som kyrkan såsom statskyrka beträtt, är visserligen också uppfylld av faror, men dessa följa dock icke med nödvändigheten av hennes förbindelse med staten; den princip, på hvilken statskyrkoinstitutionen är byggd, för dem icke med sig. Ty de båda samfunden, stat och kyrka, äro hänvisade till samverkan med varandra. Genom skevheten och missbruk vid utövandet av denna samverkan kan en karrikatur uppkomma, men därav följer icke, att föreningen mellan dessa samfund skulle i sig själv vara förkastlig, lika litet som man av ett abnormt förhållande mellan äkta makar skulle få draga den slutsatsen, att äktenskapet i sig själv vore en olyckskälla. Fastmer är det såväl kyrkans som statens uppgift att med bibehållande av förbindelsen med varandra söka rätta skevheterna samt förekomma och undanröja missbruket. Men sådana åtgärder medföra icke kyrkans skiljande från staten utan, såsom redan antytts, en utmönstring av missförhållanden, som tyvärr på grund av förändrade tidsförhållanden ännu äro rådande i vårt stats- och kyrkoliv.

Vikten och fördelarna av statskyrkan för vårt folk äro så väsentliga, att man, även med den klaraste blick för och den sorgligaste erfarenhet av statskyrkans brister och faror väl måste erkänna dess stora betydelse. Den förmår ingalunda åstadkomma ett idealt förhållande, men den har en pedagogisk uppgift, uppgiften att bland folket bibehålla Gudsrikets nådeinrättningar, genom vilka detta rikets frälsande och livgivande gåvor tillbjudas och meddelas.

Då den nu föreliggande republikanska regeringsformen innehåller bestämmelser, som ge en möjlighet att slopa religionsundervisningen från skolorna samt undergräva vår kyrkoinstitution, kan jag icke godkänna densamma. Jag är även fullt övertygad om att de av mig här framhållna synpunkterna äro överensstämmande med det stora flertalets av det finska folkets åsikter.

Jag måste särskilt fästa i minnet, att kristendomen och kyrkoinstitutionen bibehållits i folkets medvetande, släkte efter släkte, ända sedan kejsar Konstantin förenade dem under statens vård. Nu då den religiösa rennässansen synes allt mer komma till heders bland alla samhällsklasser är det icke klokt att bryta det stöd kristendomen och kyrkoinstitutionen haft uti regeringsformen.

För mig själv äro nämnda bestämmelser förenade med en så djup övertygelse och av så principiell betydelse för min allmänna rättsuppfattning, att jag skulle nödgas rösta emot t. o. m. en ny monarkisk regeringsform, som i övrigt fullt tillfredsställde min åsikt, men innehölle nämnda paragrafer i sin nuvarande form. Således är det icke uteslutande den monarkiska principen, som tvingar mig att rösta mot antagandet av denna regeringsform, utan fastmer regeringsformens underhållighet, särskilt de nämnda förhållandena.

Härmed har jag icke frångått min uppfattning, att en monarkisk regeringsform är den som jag anser lämpa sig bättre för vårt land. Jag skall ännu helt kort nämna de intresseprinciper, som göra sig gällande från bondehåll beträffande regeringsformen. Jag jämte många andra sanna bondevänner hyser den uppfattningen, att för den fasta bondebefolkningen och det sansade elementet i allmänhet, som älskar frid och ordning samt en evolutionistisk utveckling, är den monarkiska styrelseformen idealet, medan den demokratiska republikanska styrelseformen mera är någonting för våra socialister och den del av tjänstemannaklassen, som har lust för skapandet av ett utvidgat tjänstemannasystem och ett långt gående experimenterande och som hoppas genom folkvalde kunna draga den största nytta av den producerande klassen.

Det anförda torde vara nog, för att var och en, som håller fast vid religionen, vår kyrka och en evolutionistisk utveckling, borde reagera för de ultra liberala åskådningar som kommit till uttryck i föreliggande regeringsform.

Men icke nog härmed. Vi måste även betänka, att om denna regeringsform blir antagen, kommer folkviljan att vara den bestämmande och således

uteslutas möjligheten för de bästa krafter landet äger att komma till heders. De ledande statsmännen på olika områden komma att bli en avspegling av folkets allmänna bildningsnivå och förmåga att bedöma statens såväl inre som yttre politik. Man behöver icke vara någon siare för att förutsäga att våra ledande män komma, om denna regeringsform antages, att sakna förmåga att ordna de inre förhållandena och förutsättning att leda vår självständiga stat i nationernas tävlingskamp om de ekonomiska fördelarna. Redan den makt folkvåldet fått i vårt land genom enkammaren ger vid handen att det är svårt att erhålla dugligt folk i regeringen. Genom proportionalismen kommer alltid makten att innehåsa av mer eller mindre analfabeter på det politiska och ekonomiska området och följden blir att verkliga förmågor icke länge kunna trivas i deras krets utan möjlighet att kunna genomföra något arbete som är av allmän samhällsnyttig beskaffenhet. Om man håller på vårt lands självständighet och önskar införa en stadgad ordning i förvaltningen och vårt ekonomiska liv är det således icke politiskt klokt att vilja tilldela denna folkförsamling den avgörande bestämmelsen i alla avseenden, ty under tider som denna fordras att högsta makten äger större handlingsfrihet än denna kammare med så många viljor kan åstadkomma.

Till sist vill jag framhålla att det synes mig icke tänkbart att under en tid som denna då landet hotas av yttre och inre fiender, föranstalta ett presidentval och därav följande omdaningar, vilka i hög grad skulle upplåsa partistriderna och dela folket i kamp mot varandra. Jag vill hoppas att alla, såväl socialisterna som de borgerliga partierna, om de önska bevara landets självständighet och en stadgad ordning, skola inse att sådana åtgärder, som den nya regeringsformen förutsätter icke under nuvarande förhållanden är realiserbar och således låta partiintressen vika för fosterlandets bästa. Jag förutsätter även, att såväl riksföreståndaren, regeringen som lantdagen skola hava klar blick för tidens allvar och således icke tänka på utlysande av något nytt val om regeringsformen blir vilande.

Det hotande kriget och inre oroligheter kräva ett gemensamt försvar. Riksföreståndaren behöver såväl regeringens som lantagens stöd stundeligen. Det är således omöjligt att tänka sig lantagens upplösning i närvarande stund och kasta folket i inbördes fejd mot varandra. Det vore liktydigt med att bereda väg för bolschevismen och därmed även landets undergång. Jag kan icke hålla se någon möjlighet att rädda lan-

dets svåra ställning genom att antaga denna regeringsform och välja en president, som tillsvidare är för oss alla ett stort X. Landets svåra ställning fordrar att vi hava i spetsen en man som har vårt folks och de utländska makternas förtroende. Att general Mannerheim eger detta förtroende är oomkullkastligt. Detta hava nästan alla stater bevisat vårt land, och detta har även finska folket bevisat genom sina ständiga uppvaktningar. Därom vittnar icke minst det stora tåg av folkskollärare och lärarinnor från alla delar av landet, vilka i går samlades utanför riksföreståndarens bostad för att hylla honom. Man uppgav att skaran uppgick till 5,000 personer, och jag vill särskilt betona att uti denna skara voro förenade alla politiska åskådningar från socialism till konservatism, republikaner och monarkister. Denna skara frambar folkets allmänna uppfattning uti byggderna, deras djupa aktning för den man till vilken alla sätta sin tillit, som rikets ledare. Går lantdagen i detta ögonblick och rubbar denna stämning, som koncentrerats kring riksföreståndaren, genom att sätta en annan man i spetsen i farans stund, tror jag att detta föranleder sådana rubbningar att vi icke i hast kunna draga konsekvenserna härav.

Med fäst avseende till alla de här relaterade omständigheterna nödgas jag rösta mot regeringsformens antagande, ty fosterlandets gemensamma bästa fordrar att vi bibehålla detta mellanstadium med den nuvarande riksföreståndaren i spetsen, intills lugnare tider inträda.

Skulle regeringsformen bli vilande vill jag hoppas att regeringep inkommer med ny proposition till regeringsform och att de av mig här berörda omständigheterna bli beaktade i densamma. Vi skulle således under sommarferierna bli i tillfälle att lägga oss grundligt in uti frågan och t. o. m. inhemta valmännens åsikter och således kunna skapa en regeringsform, som vore lämpad efter vårt folks verkliga behov.

Jag förutser att vi sist och slutligen skola kunna enas om att styra detta rike gemensamt under mellanstadiet. Plikten mot fosterlandet kräver i denna stund, att vi gemensamt samla oss kring den av folket uppburne riksföreståndaren, och stöda honom i kampen för vår tillvaro. Må vi böja våra sinnen för Guds och fosterlandets altare, och besinna vad antagandet av denna regeringsform medför för vårt folk.

Ed. S arlin: On sanottu, että maailmankaikkisuus elää ja kehittyi ikuisten ja horjumattomien lakien mukaan, että niinhyvin kansakuntien, yh-

teiskuntien kuin yksilöidenkin kaikki kärsimykset, surut ja onnettomuudet ovat luonnollisia ja ehdottomia seurauksia rikoksista näitä lakeja vastaan. Siksi ne verellisten kyyneltenkin kokemukset, joita onnettomuus yksilöille ja yhteiskunnille tuottaa, ainoastaan opastavat tuntemaan korkeamman, siveellisen maailmanjärjestyksen ikuisia lakeja ja viittaavat viime kädessä aina tietä kehitykselle eteenpäin ja ylöspäin.

Näin toteuttaa ymmärtääkseni itsensä historia, ollen syvimässä mielessä aina oma tarkoituksensa ja sen kirjoittajan asia on selvittää syitä tapahtumien aiheisiin ja seurauksiin järkähtämättömällä tasapuolisuudella, niin että ihmisten tietoisuuteen selviää kumoamattomaksi syyn ja seurauksen kaikkivaltitseva ja kaikkia elämänmuotoja koossapitävä ja hallitseva laki.

Historia antaa anteeksi inhimilliset erehdykset, mutta ei koskaan heikkoutta, herpaantumista, tarmoa ja arvostelun puutetta. Niinhän täytyykin olla. Sillä samalla kun me maailmanhistorian ja omankin kansamme kehitysvaiheita tutkiessamme olemme löytäneet sekä yksilöinä että kansalaisina lohtua siitä tosiasiasta, että oikeuden, vapauden ja edistyksen aatteet säilyvät ja terästyvät pimeimmänkin vääryyden ja sorron, taantumuksen ja valheen aikakausina, koska niiden toteutumisessa on koko inhimillisen elämän perusta ja arvo, samalla olemme olleet jo ainakin nyt järkähtämättä velvolliset myöntämään, että se yksilö ja kansa, joka ei pane liikkeelle voimansa ja tarmonsa kaikkia teki-joita historian sille tarjoamana sellaisena hetkenä, jolloin se käsittää, että sen voimainponnistus on välttämätön siveellisten aatteiden toteuttamiseksi sen keskuudessa, toisin sanoen oikeuden, vapauden ja edistyksen pelastamiseksi sorrosta ja vääryydestä, nouskoopna ne sen omasta keskuudesta tai sen ulkopuolelta, se yksilö ja se kansa tekee itsensä syypääksi heikkouteen, jota historia ei anna anteeksi. Sillä jos historia senkin anteeksi antaisi, tunnustaisi se samalla, että vääryys on oikeutta arvokkaampi, että sorto on vapautta parempi ja että taantumus on ylevämpää kuin edistys, se kohottaisi kansoja ja yksilöitä siveellisesti vallitseviksi aatteiksi niiden vastakohtat, valheen ja väkivallan alhaiset arvot.

Inhimillisen kehityksen kulmakiviä kautta aikojen ovatkin olleet juuri oikeus, vapaus ja edistys; mutta oikeuden, vapauden ja edistyksen arvot ovat arvoja niitä, jotka usein ovat himmenneet kansakuntien ja ihmisten tietoisuudesta. Ne ovat lakkaamatta olleet uudelleen arvioitavat ja kirkastettavat. Niinhän on ollut tehtävä Suomen kansankin kautta koko historiallisen olemisen ajan. Nykyisinä maailmanmyllerryksen aikoina, aikoi-

na, jolloin kansat taistelevat kansoja vastaan, jolloin valtioiden ja yhteiskuntien perustukset horjastelevat kuin oljenkorret, jolloin kruunut ovat pudonneet ja veljet nousseet mieletön murhakiikho silmissä veljiänsä vastaan taistelemaan, on lohdullista todeta, että oma kansamme on ollut altis uhraamaan siveellisen maailmanjärjestyksen ikuisien lakien ja inhimillistä kehitystä ohjaavien arvojen, nimenomaan oikeuden ja vapauden puolesta. Niinhän tekivät esi-isämme isonvihan päivinä puoltaessaan oikeuttaan tähän maahan, jonka he tuhansien hikisten päivätöiden ja raskaan raadan oikaudella omistivat, jonka karun luonnon työllä ja kärsimyksillä, nälässä ja tuskassa kesytivät antamaan heille jokapäiväisen elämän eväät, joskin niukat. Näin tekivät Suomen miehet päivinä Suomen sodan puolustaessaan länsimaisen sivistyksen siemeniään idän ahneita valtauspöyryitä vastaan. Näin vihdoinkin oma polvemme routavuosien raatelevina kausina yhtyen sankoin joukoin oikeustaisteluun, joka tuotti kansallemme sivistysvaltojen avaran arvonnannon. Entäpä toistalven taistelumme puolesta isänmaahan vapauden, lainalaisen yhteiskuntajärjestyksen, puolesta koko pyhimmän perintömme, suomalaisen, kansallisen sivistyksemme. Vakavat uhrinsa sekin vaati, varmasti vakavammasta kuin koskaan ennen.

Meillä on siis pohja, luja ja vakava, jolle kelpaa ryhtyä kunniakkaasti rakentamaan uuden Suomen tulevaisuutta, ja se pohja on oman kansamme keskuudessa. Kansamme on, viimeksi aivan äsken, uhrannut sankariensa veren olemassaolonsa oikeutuksen edestä, vapautensa ja edistyksensä puolesta. Siihen se on vedonnut vaatiessaan siveellisenä oikeutenaan itsenäisyytensä tunnustusta maailman muilta kapsoilta, siihenhän se on uskonnut lähtiessään vapaana kansa- ja valtiokyksilönä kansojen ja valtioiden kilpakentille rauhallisesti rakentamaan oman henkensä ja olemuksensa mukaista sivistyselämää aloilla tiedon ja taidon sekä valtio- ja talouselämän.

Verisen maailmansodan raunioilta on voimakkaana kohonnut taajaneva ja laajeneva aate: vapaus, riippumattomuus ja itsemääräämisoikeus pienillekin kansoille. Siihen me suomalaisetkin olemme yhtyneet, sillä vain siltä pohjalta versoo pysyvä maailmanrauha ja kansojen veljeys, ylenee kansainvälinen oikeus, joka voi kestää. Kansojen liiton onkin oikeuden, vapauden ja edistyksen varmalta paadelta lähtien toteutettava vihdoin siveellisen maailmanjärjestyksen oleellisin edellytys, kansojen tasa-arvoisuus, kansojen mailmantasavalta.

Mutta kansa, joka sivistyshistoriaansa ja uhreihinsa viitaten vaatii maailman muilta sivistyskansoilta varmoja takeita omaperäiselle, riippumatto-

malle valtioelämälleen, joka korkeampaan siveelliseen maailmanjärjestykseen vedoten odottaa oikeuden periaatteen toteuttamista valtioitten keskinäisissä suhteissa, sen kansakunnan kokonaisuudessaan ja sen kansaneduskunnan on muistettava, että riippumattomaksi sivistysvaltioksi voi kansa todella kohota ja sellaisena säilyä ainoastaan sikäli, kuin sen julkinen elämä kaikilla aloilla, ei yksin suhteessa ulkovaltoihin, vaan myös omassa sisäisessä olemuksessaan rakentuu siveelliseen ja oikeaan maailmankatsomukseen pyrkien toteuttamaan oikeuden, vapauden ja edistyksen ohjelmaa kansalaistensa yhteiselämässä, se on omassa valtio- ja yhteiskuntaelämässään. Tämä on jokaisen valtiolaisen puoleen tajuttava ja ehdottomasti muistettava antautuessaan ratkaisevaan työhön valtio- ja yhteiskuntaelämässä ja viitoillessaan rajaviivoja isänmaansa vastaiselle kehitykselle. Sillä kansojen ja rotujen välisellä maailmankiiparadalla ei, senhän olemme historiasta nähneet, ulkonaisella suuruudella eikä näennäisesti loistavimmallakaan sivistyksellä ole ratkaisevaa merkitystä. Ratkaisu riippuu kansallishengen voimasta, kansan siveellisen ja taloudellisen kunnon korkeudesta. Siksipä onkin kaiken valtiollisen puolustaistelunkin äärimmäisenä ja ylimpänä tarkoituseränä aina oleva kansan siveellisen hengen lujittaminen, sen valtiollisen tietoisuuden ja valtiotajunnan syventäminen. Ja juuri sen vuoksi alkäämme millään taholla unohtako, että rinnan riippumattomuuskysymyksen ja yhteiskunnallisen anarkian vastustuspuhamme kanssa olemme velvolliset sivistysvaltiota ja oikeusvaltiota muodostaessamme takamaan kaikille kansanluokille valtiossa ja yhteiskunnassa tasasuhteiset oikeudet ja velvollisuuden sekä ihmisarvon mukaiset elinehdot, niin että kansan kaikkien kerrosten valtiollinen tietoisuus syvenyy ja laajentuu, niin että jokainen tuntee viihtyvänsä täällä kotonaan, tuntee syvästi olevansa osa, vastuunalainen osa kokonaisuudesta.

Näille kehityksen historiassa kirkastetuille kulmakiville on nuoren, itsenäisen valtiomme valtakunnallisuuden pohjapelkat laskettava. Niiden näkökulmassa on hallitusmuotoehdotusta mielestäni ylinnä ja viimeksi arvostettava. Ja minä rokenen vakaumukseni koko voimalla väittää: Synkästi erehtyy se, joka ei tätä tajua, synkästi ja sangen kohtalokkaasti. — Jos olemme valmiit myöntämään, että maailmanrauhan horjumattomimpana edellytyksenä on kansojen tasa-arvoisuus, pientenkin riippumattomuus ja itsemääräämisoikeus, sekä että vain siltä pohjalta voi toteutua siveellisen maailmanjärjestyksen oleellisin edellytys, kansojenliitto, kansojen mailmantasavalta, niin osottakaamme mutkaillematta, että samat ihanteet

elähdyttävät mieltämme järjestäessämme omia sisäisiä olojamme, luodessamme perustuksia Suomen kansan tasavallalle.

Minä tiedän, että maassamme on miehiä ja naisia, jotka pitävät yhä vieläkin kohtalokkaana erehdyksenä 1906 vuoden valtiotekoja ja haaveilevat eduskuntaamme ylähuonetta tai kansanvaltaa rajoittavia sensus-säännöksiä. Ainekset nuo uskovat yhä olevansa johdonmukaisia valtiollisen älyn eksponentteja vastustaessaan parlamentaarisen tasavallan perusteita vakiinnuttavan hallitusmuodon kiireellistä hyväksymistä. Mutta minun täytyy omasta puolestani sanoa, että nämä naiset ja miehet ovat, mikäli minä ymmärrän, 15 viimeistä vuotta eläneet suljettua elämää, ottamatta avoimin silmin vaaria maailman ja oman kansansa kehityksen vaiheista.

Meidän on kansamme kenties kohtalokkaimmalla hetkellä rohjettava ottaa suoraan ja selkeästi oppia historian vääjäämättömistä tosiasioista ja siinä mielessä tehtävä itsellemme pari kysymystä.

Niinpä haluaisin asettaa kysymyksen: Missähän ilmenivät ensimmäiseksi anarkismin myrkylliset idut? Eiköhän siellä, missä kansaa ei oltu valistettu, missä vapaata ihmisaatosta oli viimeiseen asti jopa kidutuskokeillakin, koetettu kahlita, missä kansaa ei oltu opetettu tajuamaan olemuksensa siiveleistä oikeutusta, eikä laskettu itse ratkaisemaan vakavimpiakaan valtiollisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiään. — Ja missähän toisekseen leimahti hurjaan paloonsa ihmisyyden, sivistyksen, lainturvan ja oikeuden irvikuva, bolshevismi, tehden suuresta valtakunnasta leveän ja synkän hautausmaan, kaoottisen möhkäleen, jossa henki, kunnia, vapaus ja omaisuus ovat menneiden päivien muistoja? — Eiköhän siellä, jossa sitä ennen kasakan ruoska oli valtakunnallisuuden varmimpana tukipylväänä.

Ja minä haluaisin vastapainoksi tälle asettaa toisen kysymyksen: Missähän se oli, jossa pienoinen kansakuntapirstale ensimmäisenä kykeni rikkipolkemaan bolshevismien myrkyllisen pään maailman mahtivaltain hämmästykseksi? — Eiköhän se tapahtunut maassa siinä, jossa parin viime vuosikymmenen aikana kansanvaltaisuus oli kohotettu kunnia-asteelle, jossa oikeuden, vapauden ja edistyksen arvoille oli vakaviakin uhria kannettu, maassa siinä, jossa kansa sitten 1906 vuoden omisti yhtäläiset valtiolliset oikeudet ja niiden mukaan sisäisesti vapaana hallitsi itse itseänsä? Luullaanko todellakin, että hapuillen ja vakavin epäilyksin otetut 1906 vuoden kansanvaltaiset askeleet ovat todella heikentäneet tämän kansan valtiollista tietoisuutta sen vapaudenrakkautta ja kuntoa puolustaa isänmaan itsenäisyyttä. Siinäköhän pelossa

nyt jälleen epäillään tasavaltaisen hallitusmuodon kiireellistä hyväksymistä?

Minä puolestani rohkenen uskoa, että yhtenä, vieläpä kenties vaikuttavimpana tekijänä vapausotamme ylvääseen voittoon oli juuri 1906 vuoden valtioteon pohjalta nopeaan juurtunut valtiollinen tietoisuus, käsitys järjestetyn, lainalaisen kansavallan korkeasta arvosta. Kansanvaltaa, kansanvaltaisia yhtäläisiä oikeuksia valtiossa ja yhteiskunnassa ja kansanvapautta kokoontuivat taajenein rivein puolustamaan vapaussodan tanterilla kansan kaikki kerrokset. Siltä pohjalta me vapustaisteluun lähdimme, se meitä kokosi ja elähytti itsenäisyyssaatteen ohella, se kansanhenkeämme laajalti ja leveästi kirkasti, vieden ylhäisen ja alhaisen, rikkaan ja köyhän rinnan verileikkiin puolesta isänmaan itsenäisyyden, puolesta lainalaisen yhteiskuntajärjestyksen ja jokaiselle lainkuuliaiselle kansalaiselle kuuluvan yhtäläisen valtiollisen äänivallan. Ja mahtava olikin vapustaistelumme päivinä kansanhengen itsetietoinen nousu. Sille olisi viipymättä kelvannut rakentaa, sen varaan olisi rennosti uskaltanut jättää valtiomuodon perusteiden säätämisen ja vapauden valvonnan, niinkuin kieltämättä alussa kaikkien tarkoitus olikin.

Jokainen tässä maassa tuon kaiken muistaa ja jokainen totuudenrakkauten elähyttämä sen varmaan myöskin myöntää. Vai onko todellakin jo joltain unohtunut, että joulukuun 6 päivänä 1917 julistettiin Suomi asiallisesti yksimielisellä kansaneduskunnan päätöksellä itsenäiseksi Suomen tasavallaksi, että hallitus seuraavalla tammikuulla antoi eduskunnalle perustuslakikomitean valmisteleman esityksen tasavaltaiseksi hallitusmuodoksi, jota jättäessään eräs silloinen hallituksen jäsen nimenomaan, vieläpä vakuuttavalla voimalla korosti parlamentaarisen, kansanvaltaisen, tasavallan ainoaa ja eittämätöntä soveltuvaisuutta kansamme demokraattiseen mailmankatsomukseen ja kansallisuonteeseen, että vapausarmeija suoritti sankaritekojaan Suomen tasavallan armeijan nimissä, sekä että suurvalloistakin osa tunnusti Suomen itsenäisyyden nimenomaan tasavaltana.

Valtiollisista erehdyksistä valitettavampia varmaan olikin ettei heti vapustaistelun tapahduttua vedottu Suomen kansaan ja valmistettu sille tilaisuutta sanoa ratkaisevaa sanaansa itsenäisen valtion perustuksista, ettei kansaan syviä ja raskaita uhreja vaatineen vapaussodan päätyttyä luotettu ja kruunattu sen voittoja sen omalla kunnialla, uskolla sen omaan voimaan, vaan vieraalla kansallamme tuntemattomalla kruunulla, jonka valtaistuimelle noususta kiihkeästi uskoteltiin riippuvan nuoren valtion elämän tai kuoleman. Nämä erehdykset ne olivat, jotka valkoisen Suomen leveän

ja syvän rintaman halkaisivat, niissä epäilemättä oli syy ylpeän tulevaisuuskon osittaiseen heikentymiseen, niissä eikä suinkaan sinä, silloin sekä nyt herjumattomassa uskossa, että vain lujasti kansaan nojautuva hallitusmuoto voi pelastaa maailmanpalon pyörteissä valtiolaivamme pirstoutumasta.

Minun on tässä tilaisuudessa velvollisuus peittelemättä todeta, että niitten miesten, jotka olivat valkoisen Suomen puolella henkensä alttiiksi panneen yötä ja päivää taistelemassa vapauden ja lain-turvan puolesta, jotka näkivät sen korkean kuolemaa uhmaavan pelon, joka liekehti riveissä niin ylhäisten kuin alhaisten silmissä, niitten miesten on ollut sisimmässään äärettömän vaikea tajuta sitä ajatussuuntaa, joka tahtoi laskea valtiomme perustuksen vieraisiin käsiin tässä maassa. Sillä näkiväthän nuo miehet veren vuotavan juuri lain-alaisen yhteiskunnallisuuden ja omaperäisen valtakunta-aatteen turvaamisen puolesta, näkivät ja näkemyksistään omistivat lujan uskon tämän kansan terveeseen enemmistöön. Oudosti heihin koski uhka salaliitosta ja kivääritulesta vieraan kuninkaan hyväksi. Kuninkuuden, vieraan „lujan käden” turvan ajatus virisikin ilmoille punaisen Suomen puolella. Sen leväyttivät liikkeelle ne miehet, jotka henkipattoina punaisia piillen olivat menettäneet sillähaavaa uskonsa Suomen kansaan. Synti vain, että tuo uskonpuute, tuo tuhoisa epäily sinkoutui esille hetkellä, jolloin tykit vielä jyylisivät ja kuularuiskut rätsivät isänmaan vapauden puolesta, jolloin sadoissa kalmistoissa tuskin vielä olivat kylmenneet vapaudensankarien nuoret ruumiit.

On julkisuudessakin aina näihin päiviin asti pyritty väittämään, että hylkäämällä esilläolevan hallitusmuodon tai äänestämällä sen kiireellisyyttä vastaan muka parhaiten turvaamme yhteiskuntamme rauhan ja valtiomme koskemattomuuden. Tuo ajatussuunta ei varmaankaan kestä kriittistä tarkastelua. Vakaumukseni onkin, että hallitusmuotoehdotuksen hylkäys tai lykkäys olisi uusi tuhoisa erehdys, kenties tuhoisampi kuin mikään entinen. Onhan kansa vaaleissa lausunut selvästi ja kiistämättömän ymmärrettävästi tästä kysymyksestä ajatuksensa. Se odottaa, sanoisin mielelläni: sen vapaussankarien muiston kunniointus odottaa, että kansanedustajat ovat valmiit tasavaltaisen hallitusmuodon omaksumalla hyvitämään laajoilla aloilla loukatun kansallistunnon ja turvaamaan valtakunnan ja valtakunnallisuuden perusteet hetkellä, jolloin rajarauhamme on hiuskarvain varassa, jolloin sisäinenkään kuohunta ei ole tyystin loppunut. Nyt ei ole aikaa jäädä ilmeilemään maailmanvaltain vastaisia kehitysvaiheita eikä

juohtamaan politiikkaamme milloin minkin voit-toisan riitapuolen leveälaineiseen vanaveteen; nyt jos milloinkaan on ajettava suomalaista politiikkaa, paalutettava yhteiskunnan ja valtion peruspylväät oman kansan valtiollisen tajuntaan ja sydämen uskoon. Ja viittaavathan vakaat merkit kautta koko maailman siihen, että kehityksen suunta on täällä yleisestikin oikea. Luomalla hallitusmuodon nyt heti, arkailematta ja empimättä, annamme isänmaallemme ja kansallemme korkean itsenäisyyden tunnustähden, arvokkaan huolenpidon esineen, joka kokoaan turvakseen kaikki isänmaalliset kansalaiset, ehjentää rintamamme sekä sisään- että ulospäin.

Meillä ei totisesti tällä hetkellä ole varaa heittäytyä unteen vaalitaisteluun, taisteluun, joka empimättä muodostuisi mitä katkerimmaksi, suorastaan raatelevan repiväksi ja kiihkomieliseksi. Meidän on päinvastoin pyrittävä luomaan kansallista rauhanarmeijaa, joka on valmis kyntämään hengen ja talouden sarkaa syvempään ja pitempään kuin koskaan ennen. Meidän on omaksuttava kerta kaikkiaan hallitusmuotomme leikataksemme juuri-neen poikki väliaikaisuuden langat ja astuaksemme kaiken kansan tajuttavasti peruuttamattomalle tasavaltaisen valtakunnallisuuden pohjalle, jota ei mikään mahti maailmassa diplomatian juonilla altamme voi särkeä jokaisen suomalaisen nousematta sitä puolustamaan viimeiseen mieheen asti.

Olemme eläneet hetkeen, jolloin historian jumalatar punnitsee kansamme valtiollisen kypsyyden, hetkeen, jolloin meidän on itse teossa osotettava, onko Suomen heimosta tositeossa valtiota muodostavaksi kansayhtymäksi.

Elävä vakaumukseni on, että tekomme seuraukset kantautuvat vuosisatojen, vielä syntymättömienkin polvien siunaukseksi tai kiroukseksi. Minä en väitä, että hallitusmuotoehdotuksemme on paras mahdollinen, minä en koetakaan todistaa kauttaaltaan vääräksi sitä vastaan tehtyjä muistutuksia, joista joihinkuihin olen itsekin yhtynyt, mutta minä väitän, että se on Suomen kansan järjestetyksi ilmilausutun ja, kuten uskon, pysyvän tahdon mukainen oleellisissa osissaan ja juuri tällaisena tämän kansan valtiollisten pyrkimysten pohjaksi kelvollinen. Ja minä väitän lisäksi että paremmaksi emme sitä tulisi lykkäämällä saamaan, vaan kutakuinkin varmasti huonommaksi. Sentähden äänestän osaltani sen kiireellisyyden ja hyväksymisen puolesta.

Valtiollisissa vaiheissaan, taisteluissa oikeuden, totuuden, vapauden ja kansallisen edistyksensä puolesta on kansamme kehittänyt itselleen ominaiset yhteiskuntaolonsa ja ominaisen valtiollisen kansallistuntonsa. Niiden pohjalla lepää esillä

oleva hallitusmuotoehdotus, ja senvuoksi on sen hyväksymisellä, sen säätämisellä ja viipymättömmällä voimaansaattamisella yhteiskuntaamme ja valtiotamme elähyttävä, kokoova ja nostattava voima. Sen varassa, niin minä uskon, ei tämä kansa olisi oleva hukassa, vaan päinvastoin kasvava ja voimistuva.

Mitä sitten olisivatkaan ne järkisyyt, jotka oikeuttaisivat osan oikeistoa ja mahdollisesti osan vasemmistoa hallitusmuodon kiireellisyyttä vastustamaan. Minä en puhu tässä niistä arvailujen varassa olevista, enemmän tai vähemmän salaisista syistä ja toimenpiteistä, joita lienee olemassa valtiollisten kullisien takana puolella jos toisellakin. Minä puhun niistä julkisista tosiasioista, niistä eduskunnassa hallitusmuotoa käsiteltäessä esitetyistä väitteistä ja muistutuksista, joita olemme täällä saaneet kuulla ja itse kukin osaltamme vakavasti punnita. Julkilausumattomat toiveet katson näet voivani sivuuttaa parilla sanalla: toiselta puolelta toteamalla, että kuninkaan valtaistuinta ei Suomeen pystytetä ainakaan tämän polven eläessä Suomen kansan enemmistön tahdosta, toisaalta taas kerta kaikkiaan ja ratkaisevasti väittämällä, että kansamme enemmistö ei milloinkaan ole alistuva bolshevismiin, kommunismiin tai luokkadiktatuuriin. Niin hyvin anarkismin kuin luokkadiktatuurin toteuttamisen harhauskon sopii minun ymmärtääkseni nyt jo Suomen kansan edustajain täällä karistella niin puolelta kuin toiselta menemään maailman tuulten mukaan. — Palatakseni niihin julkisiin tosiasioihin, joihin vastustusta on pyritty nojailemaan, on oikeistolle huomautettava, että ne muistutukset 19 ja 23 §:iä vastaan, joihin päähuomio vastalauseissa on kiinnitetty, eivät ole laadultaan ja kantavuudeltaan oleellisesti sellaisia, että niiden pohjalta pelkästään olisi oikein tai edes viisasta äänestää kiireellisyyttä vastaan, vaikkapa edustajat Snellman ja Mannonen ovat niin ilmoittaneet tekevänsäkin. Onhan oikealla aina julkisuudessaakin vakuutettu, että silläkin taholla pidetään valtiollisissa ja yhteiskunnallisissa pyrkimyksissä lojaalisesti määräävänä normina kansan pysyvän tahdon järjestettyä ilmilausumaa. Muistettakoon tällöin, että 19 §:n mukaan, johon oikeisto on vaatinut, mikäli on kysymys perustuslain säätämisestä, 2/3 määräenemmistöä vielä presidentin käyttämän vedon jälkeenkin, vielä uusien vaalien jälkeen kokoontuneilla valtiopäivilläkin, — muistettakoon, että 19 §:n mukaan sellaisenaankin on perustuslain voimaantumisen edellytyksenä 5/6 kiireellisyysmääräenemmistö ja 2/3 hyväksymismääräenemmistö edellisellä vaalikaudella ja yksinkertainen enemmistö vaalien jälkeen. On mahdollon ajatella, etteikö näissä säännöksissä jo olisi

riittäviä takeita pysyvän kansantahdon järjestelylle ilmituomiselle. Onko mitään perusteellista aihetta edes uskotella, että veton jälkeiset vaalit niin huomattavasti muuttaisivat kansan ajatustavan, ettei eduskunnassa saavutettaisi 2/3 enemmistöä asialle, jota 5/6 enemmistö ennen uusia vaaleja on pitänyt kiireellisenä. Näillä sanoilla en suinkaan ole, niinkuin saattaisi näyttää, puhunut itseäni vastaan, olen vain tahtonut osoittaa, että käytännössä varmaankin, vaikka 19 § ei sitä nimenomaan vaadikaan, aina tultaisiin saamaan oikealla välttämättömän tarpeellisena pidetty 2/3 enemmistö, ja sitä vähemmän perusteltu on hallitusmuotoehdotuksen kompastuttaminen tähän pykälään. Se ei osottaisi mitään muuta, kuin presidentin persoonallisen mielipiteen liiallista ylentämistä lainsäätäjän jatkuvan kahdesti ja järjestysti ilmituodun ja kansan nojaavan käsityksen yläpuolelle ja sen vallitsijaksi.

En liioin voi pitää oleellisesti ratkaisevan arvoisena 23 §:ää vastaan tehtyä muistutusta, vaikka myönnänkin, että 4:n vastalauseen laatijat siinä puolustavat, ei suinkaan luokkapyyteitä, vaan todellista kansanvaltaa ja valtiomahtien tasapainotilan vahvistamista. Kaiken todennäköisyyden mukaan tulee näet 300:sta presidentin valitsijamiehestä aina olemaan käytännössä yli toinen puoli muita kuin edustajia, ja valitsijamieheksi valitut edustajatkin tulevat ottamaan tämän tehtävänsä erikoismandaattina, jolla ei tule olemaan mitään vaikutusta lainsäätäjän suhtautumiseen valtakunnan päämieheen. Ja itse vaalimenetelmä ei merkitsevästi kärsine siitä, että loppuäänestys suoritetaan toisessa äänestyksessä enemmän ääniä saaneitten välillä.

Kielipykälän en tahdo tässä yhteydessä enää kajota, enkä liioin ensimmäiseen vastalauseeseen. Niitä on käsitelty liiankin perinpohjaisesti sekä valiokunnissa että täysi-istunnoissa, jopa niinkin, että herra Estlander on pitänyt välttämättömänä jossakin tarkoituksessa vaatia lippuäänestystä erään suomenkielisen tekstin pykälän svtisismien oikaisua vastaan. Kielipykälät takaavat varman pohjan vähemmistösortoa vastaan; elleivät ne tyydytä, on turha hyvän tahdon tiellä pyrkiä tuloksiin.

Entäpä vihdoin vasemmisto ja sen toinen vastalause. Minä en usko, että silläkään on syytä, todellista ja järjen vaatimaa, käydä kukistamaan esillä olevaa kansanvaltaista, tasavaltaista hallitusmuotoesitystä, joka järjestelmällisesti toteuttaa kaivatun parlamentarismien periaatteet ja sopu-suhtaisesti sovittaa ne käytännölliseen valtioelämämme turvaten samalla valtiovallan välttämättömän jakautumisen ja tasapairon. Turha on enää

saivarrella omaisuuden pakkolunastustavoista yleiseen tarpeeseen ilman täyttä korvausta, turhaa puhua valtiollisten rikoksentekijäin luovutuskie-loista, veto-oikeuden täydellisestä syrjäyttämisestä, eduskunnan oikeudesta presidentin valitsemiseen, eduskunnan harjoittamasta ulkopoliitikasta y. m. s. sekä maan puolustuksen tarpeettomuudesta, niissäkin on kansantahto selkeästi ja selvästi ilmennyt tämän eduskunnan kautta, eikä niistä, sen minä luulen voivani vakuuttaa, missään tapauksessa tulla nyt eikä vastaisuudessaakaan tinkimään, sillä kansan enemmistö on aina oivaltava millaisille perusteille on rakennettava isänmaan ja sen asukkaiden vapauden ja oikeudet turvaava hallitusmuoto ja länsimainen oikeusvaltio. Vetoamalla kansaan uudelleen ei asema ole muuttuva, se on turha toivo ja harhaluulo, niin tulisesti kuin siihen jotkut uskonevatkin ja niin kiihkeästi kuin mielialaa muutoksille lieene muokattukin. Lojaalisuus on tässäkin paras, juuri parlamentaarinen lojaalisuus. Muunsuuntainen toiminta ei missään tapauksessa vie perille; se on varmaa varmempi. Mielihyvin onkin todettava että vasesmistön valtiollisesti vakiintuneimmat ja esillä-olevia asioita pätevimmin tuntevat jäsenet ovat ylipäätään katsooneet voivansa hyväksyä hallitusmuotoehdotuksen.

Ehkäpä on täällä vielä niitäkin, jotka väittävät että ehdotusta ei ole riittävästi kypsytetty lopullisesti hyväksyttäväksi. Siltä varalta pyydän saada todeta seuraavat tosiasiat. Perustuslakivaliokunnan käsiteltyä asiaa toista kuukautta ja pohdittua sitä valtio-oikeuden ja käytännön kaikissa mahdollisissa näkökulmissa, pantiin sanotun valiokunnan mietintö pöydälle eduskunnan täysi-istunnossa viime toukokuun 23 päivänä. Ensimmäinen käsittely toimitettiin sitten saman toukokuun 23 ja 24 päivinä ja kesti sitä 6 tuntia 50 minuuttia. Sen aikana käytettiin asiassa 42 puheenvuoroa ja toimitettiin 1 huuto- sekä 1 lippuäänestys. Toinen käsittely suoritettiin 2, 3, 4 ja 5 päivinä toukokuuta ja kesti sitä yhteensä 35 tuntia 52 minuuttia. Sen aikana käytettiin 621 puheenvuoroa ja toimitettiin 56 huuto- ja 38 lippuäänestystä.

Molemmat käsittelyt yhteensä ovat siten kestäneet 42 tuntia 42 minuuttia ja on niissä yhteensä, eduskunnan puhemiehen äänestys ehdotukset lukuunottaen, käytetty 663 puheenvuoroa, toimitettu 57 huuto- ja 39 lippuäänestystä sekä annettu lippuäänestyksissä yhteensä 4,159 jaa- ja 2,937 eia-ääntä. Kun lisäksi ottaa warteen, että asiaa on suuressa valiokunnassa perusteellisesti pohdittu ja siitä sielläkin toimitettu kymmeniä äänestyksiä ja että ehdotus miltei kaikissa kohdin on äänestysten jälkeinkin jäänyt ennalleen, on todettava, että se

on riittävästi kypsytetty, että se on yleensä oikealla pohjalla lepäävä hallitusmuoto, laki joka kiirastulissa on selvästi osottanut kestävänsä sekä oikealta että vasemmalta tehdyt hyökkäykset. Se on läpileikkaus kansan yleisimmästä oikeus- ja valtiotajunnasta ja sellaisena juuri valtiollisen tietoisuuden mukainen. Sitä arveluttavampaa on sen vastustaminen, sitä kohtalokkaampaa niille, jotka siihen pyrkivät ja koko valtakunnallemme.

Olen puolestani elävästi vakuutettu siitä, että hyväksymällä kiireellisenä käsillä olevan hallitusmuotoehdotuksen lujitamme toiselta puolen ulkopoliittista asemaamme sekä itään että länteen, sekä siveellisesti että taloudellisesti, toiselta taas omaa yhteiskuntaamme kestäväksi vakavan ajan vakavat koettelemukset. Sellaisella sokeudella ei meitä liene lyöty, ettemme tätä ymmärtäisi. Isänmaallinen, itsenäisen Suomen menestykselle altis mieli jos kättämme johtaa, eikä epäviisas, itsekäs kunnian ja oman arvon tunto, tiedämme mitä teemme ja avaamme tulevaisuuden kukoistukselle avaran, suoran vaon, jota kaunistavat kansan kiitollisuus ja siunaus.

Täällä on ennustettu, että suurta hetkeä ei voi syntyä Suomen kansan eduskunnassa. Minä odotan sitä vielä tänä päivänä, odotan todella suurena ja ylentävänä, sillä se todistaisi, että epäilijät ovat voittaneet itsensä ja uudistaneet uskonsa Suomen kansaan, verellisten kyynelten koettelemukset kärsineeseen harmajan maan harmajaan kansaan, surkean alhaisuutensa toista vuotta sitten tosin kyllä, mutta myös ylvään miehuutensa osoittaneeseen kansaan, jolla on historiallinen tehtävänsä ja tulevaisuutensa usko.

Ed. Kärki: Toivoen, että tänään saisimme Suomelle uuden hallitusmuodon pyydän saada lausua jonkun seikan. Historiasta nähdään, että väliajat, interregnum-ajat, ovat aina olleet heikentymisen, juonittelun ja rappion aikoja. Niin tapahtui Ruotsille Kaarle Knuutinpojan ja Sturein hallituksen aikana. Miksi tahdottaisiin meillä pidentää tätä nykyistä, väliaikaista olotilaa. Vai onko se niin hyvä, onko se niin lupaava, ettei muka voitaisi parempaa saada aikaan? Monet mahtimiehet, monet eduskuntamme edustajistakin vakuuttelevat, että nykyinen valtiomuotomme, siis sen väliaikainen tila, takaa paremmin yhteiskunnallisen ja valtiollisen turvallisuuden, kuin tämä uusi hallitusmuoto, josta nyt on kysymys. Meillä on loistavien paraatien aika, meillä on kelpo sotajuokko, meillä on muutamiksi kuukausiksi eteenpäin varattu elintarpeita, meillä on järjestystä maassa, mitä meiltä enää puuttukaan! Tähän tapaan käyvät ajatukset. Mutta tuntuu

siltä kuin kulkisimme silmät ummessa huomaa-matta asian todellisuutta. Jotenkin samoin tapahtui kerran Israelissa, kun kuningas David ja hänen ylimyksensä unhottivat Jumalan ja uskoivat politikkaan ja ulkonaiseen mahtiin. Mutta rangaistuksena odotti Israelia nälkä, sota ja rutto. Meitäkin uhkaavat synkkinä samat vaarat. Sota on ovella, pula ja nälkä muutaman kuukauden päässä. Rutto on ennen kaikkea sisäistä mädännäisyyttä, sitä „joka pimeässä hiipii ja puolin päivin turmelee”. Kerrotaan, että David nöyrtyi perinpohjin, kun hän näki enkelin seisovan maan ja taivaan välillä paljastettu miekka kädessä ojentuna Jerusalemin ylitse. Silloin ei kuningas enään voinut omaan oveluuteensa eikä mahtiinsa uskaltaa. Mutta kun paremmat ja jaloimmat voimat ja toinen mieliala pääsivät Davidin sydämeen, käski Herra enkelin pistämään miekkansa tuppeen. Ja onnettomuus lakkasi.

Meillä tänään on jännittävä hetki, historiallinen hetki; on kuin kuulisimme koko maan valtimon lyövän. Ymmärrämmekö nyt tänä kauas kantavana hetkenä tehtävämme suuren tärkeyden? Osaammeko nyt unohtaa itsekkäät pyyteet ja kaikki ikävät muistot sekä asettaa syntymämaamme menestyksen ja onnen ainoaksi johtotähteksemme, tämän rikkirevityn, veriin raastetun ja rauhan henkeä kaipaavan synnyinmaamme onnen? Pystymmekö tajuamaan, että nyt jos koskaan ovat maamme silmät kääntyneet meidän puoleemme rukoillen meiltä viisautta, sovittelukykyä, valtiollisen elämänsä vakiinnuttamista ja rauhan ymmärrystä. Nyt meillä ei ole varaa heittäytyä tilapäisen politiikan varaan! Tilaisuuk-sien hyväksennekäyttäjä katsoo lyhyelle, unohtaa sen, että yli hetken vaiheiden tähtäävä silmä näkee asiat aivan toisessa valossa ja ennen kaikkea sen, miten ankara tulevaisuuden tuomio tilapäiselle, itsekkään politiikan palvojalle voi olla. Pitäisihän meillä siitä olla tuoreet, ikävät kokemukset. Eihän meillä tätä tilapäisen politiikan tietä kulkemalla ole viime aikoina päästy tarkotusten perille, vaan päinvastoin syösty maa moneen tuskaan ja rikkiinäisyyteen.

Koettipa siis katsoa asioita miltä kannalta tahansa, ei tässä suuressa, tärkeässä kysymyksessä ole enempää vasemmistolla kuin oikeistollakaan syytä, eikä oikeutta asettua vastustamisen tielle. Vanhojen lyöntien ja saatujen haavojen muistokaan ei oikenta meitä sitä tekemään nyt, kun on kysymys tärkeän perustuskiven asettamisesta vastaisen valtiollisen elämäme rakennuksen alle.

On sanottu: „hetken työ tuhatvuosiin vaikuttaa!” Katsokaamme, että tekemme tänä hetkenä vaikuttaa rauhan, rakkauden korkeisiin ihantei-

siin ja että tarkoin vältämme sellaista tuhotyötä, joka syökee maamme yhä syvemmälle rikkiinäisyyden ja vihan liekkeihin! Näyttäköön nyt siis Suomen eduskunta, että se uskaltaa totuuden ikuisiin periaatteisiin, uskaltaa myös edustajainsa isänmaanrakkauteen ja hyvään tahtoon. Älköön muisteltako katkeruudella entisyyttä! Älkäämme isänmaan ja Jumalan nimessä menetelkö väärin tällä hetkellä! Hetken vakavuus saattakoon jokaisen hallitusmuotoa vastustavalla kannalla olevan edustajan tutkimaan suhdettansa siihen omantunnon tarkasti!

Lopuksi lausun: Oi, jospa voisimme tänään yksimielisen päätöksen tehtyämme huudahtaa samalla tavoin kuin kerran puolalaisvaltion puristaessa Ruotsia ja Suomea huudahdettiin Upsalan kokouksessa, kun yksimielinen päätös oli tehty: „Nyt on maamme tullut yhdeksi ja nyt on meillä yksi sama Jumala!”

Ed. Palmgren: När lantdagen vid andra behandlingen förehade förslaget till regeringsform, framställdes från håll, där man varit van att finna vederhäftighet, sakkunskap och omdömesförmåga, synnerligen grava anmärkningar mot detsamma. Samtidigt gjordes också förslag till ändringar av omfattande principiell betydelse. Dessa vunno dock knappt något beaktande. I grundlags- och stora utskottet hade förslaget blivit, såsom det sades, så „förpansrat” att alla påminnelser klingade för döva öron. Minoritetsgrupperna hava i alla fall gjort vad de förmått för att vinna beaktande också för sådana skäl och synpunkter, vilka i förslaget lämnats å sido. Majoritetsgrupperna eller måhända rättare centern inom lantdagen bär därför allena ansvaret eller äran — allt huru man tar det — för att förslaget utfallit såsom skett. Förslagets slutliga öde är emellertid ännu icke beseglat. Vid den nu pågående tredje behandlingen ankommer det nämligen å lantdagen att uttala om förslaget är så väl avvägt, att för dess slutliga godkännande och för frågans förklarande för brådskanie kan vinnas den kvalificerade majoritet lantdagsordningen fordrar. Ifall den minoritet, vars yrkande vid andra behandlingen lämnats utan avseende, är tillräckligt övertygad om befogetheten av dess invändningar, kan den nu göra sig gällande och hindra att landet måhända för lång tid framåt bindes av en grundlag, som icke motsvarar vad dess välfärd kräver. Medvetandet att minoriteten i sin hand kan hava sådana möjligheter, förpliktar därför också samma minoritet att nu vid tredje behandlingen taga under så mycket allvarligare omprövning, huru den skall förhålla sig. Ingen

har nu rätt att undskylla sig med att det dock måhända vore enklast eller kanske också mest opportunt att följa strömmen åt och låta majoritetens vilja, — sådan den i dag ter sig, — bliva lag. Man får uppenbarligen mycket vilse, om man tror, att de lager av befolkningen, vilka mest tagit intryck av tidens oro, skulle låta lugna sig endast därav, att de fått en regeringsform i den anda deras ledare fordrat. För återvinnandet av samhällsro och arbetsfred fordras nog mycket annat än en regeringsform; men ernåendet av detta mål, som väl alla eftersträva, är nog i hög grad beroende därav, huru statsskicket och samhällsmakten danas. I medvetandet av den tunga plikt, som vid denna tredje behandling vilar på minoriteten, har jag noga övervägt sakläget och kommit till att det nu föreliggande lagförslaget icke är sådant, att jag skulle kunna taga på mitt ansvar att med min röst medverka till dess godkännande. Ännu mindre kan jag bidra till att förklara frågan för brådskanie.

Vid detta avstyrkande av förslaget har jag mindre letts därav, att enligt min övertygelse den monarkiska statsformen för vårt land med dess många partier och svåra partimotsatser vore lyckligare än den republikanska, utan fastmera därav, att i det föreliggande förslaget ingå särskilda stipulationer av högst betänklighet. I detta avseende hänvisar jag, för att icke mera än nödvändigt taga lantdagens tid i anspråk, till de utförliga och sakliga andraganden, vilka vid andra behandlingen av flere talare hållits emot en del av de grundprinciper, på vilka hela förslaget vilar.

Därunder må ännu framhållas, att den närvarande tiden ställer mera än vanligt stora anspråk på regeringsformen och på de organ för statsmakten, vilka i den förutsättas. Även om man med tacksamhet erkänner de förtjänster landets två riksföreståndare var för sig inlagt vid arbetet att efter 1918-års uppror återföra landet i normala gångor, kan det dock icke förnekas, att läget fortfarande är sådant, att det tyvärr lämnar mycket övrigt att önska. För att undgå en hotande hungersnöd har man varit tvungen att importera stora mängder livsmedel och andra nödvändighetsartiklar samt att därför disponera utländsk valuta till belopp, som blivit så mycket mera kännbara, då de icke stått i rimligt förhållande till landets utländska tillgodohavande. Till följd av de genom världskriget timade rubbnin-garna i det mellanfolkliga varubytet har vår sedan årtal så gott som avstannade export icke kommit i gång. Brädgårdarna stå landet runt fyllda av sina under årens lopp samlade lager av

sågade varor. På flere av landets övriga export-industriella anläggningar råder ett analogt förhållande. Den bästa delen av skeppningssäsongen har redan veckotal varit inne, men dels äro köparena i utlandet ännu icke färdiga för avslut, dels står tonnaget icke till buds på antagliga villkor och dels har vårt land ännu icke lyckats vinna en sådan utrikespolitisk position, att de länder, dit våra exportartiklar söka sig, skulle betrakta oss såsom mest gynnad nation. Kanske värst av allt är dock att den minoritet inom folket, som bär skulden för 1918-års uppror och den därav härlutna, ännu fortlevande bitterheten, ännu tyckes på dunkla vägar driva sitt samhällsomstörtande spel. De nyligen uppdagade upprorsplanerna ådagalägga detta.

Av alla dessa korta antydningar framgår, att vårt land icke har råd att syssla med några samhällspolitiska experiment, utan att vi nu framom annat skulle behöva en stabil, kraftig, insiktsfull och målmedveten regering, som hade blick för situationens allvar och förmåga att på ett tillfredsställande sätt ordna våra handelsrelationer med utlandet, att bringa reda och stadga i våra starkt påfrästade statsfinanser samt att värna ordning och säkerhet mot inre och yttre fiender. En av förutsättningarna för en sådan regering är emellertid, att statsöverhuvudet — han må nu sedan benämnas konung, riksföreståndare eller president — i grundlagen tillförsäkrats all den makt och hela det inflytande, utan vilka statsöverhuvudet icke kan göra sig tillbörligen gällande och vara sin uppgift vuxen. Det kanske största och ohjälpligaste felet i det nu föreliggande lagförslaget är emellertid just det, att statsöverhuvudet där icke bekläts med erforderlig makt, vilket är liktydigt med att han icke heller kan gå till sitt värv med erforderlig känsla av ansvar inför samtida och eftervärld. Såsom upprepade gånger med skäl men utan påföljd framhållits, saknar lagförslaget den fördelning av statsmakten, som utgör ett av kriterierna för en konstitutionell statsform. En person med nödig kompetens och viljekraft skulle, om förslaget bleve stadfäst, kunna underkasta sig presidentval endast med mycket stor självövertvinnelse eller ock under medvetande där-om, att läget i landet vore så brydsamt, att intet annat stode åter än att låta presidenten de facto utöva ett större inflytande än grundlagen unnar honom. Då presidenten tilldelas endast skenet av den makt, som borde tillkomma ett statsöverhuvud, är fara för handen, att såsom presidentkandidater främst skulle uppställas personer utan nödig självständighet och kompetens men med den ensidiga och bristfälliga utbildning, som ty-

värr alltför ofta förekommer hos partikoryfäär, vilka mera eller mindre leva på folkmötenas nåd och därför också måste vara deras allra ödmjukaste tjänare.

Ikke heller kan jag med tystnad förbigå den omständigheten, att jag befarar, att man i de svenska byggderna mycket kommer att beklaga den finsk-nationalism, som suttit i högsätet, när de svenska språkparagraferna behandlats. Finlands svenska allmoge har varit varmt fäst vid den lutherska religionen, som under sekler berett den tröst i nöden. Denna folkgrupp kommer icke att förstå att flertalet av dem, vilka företäda Finlands finska folk, funnit tiden vara inne att på det sätt, som skett, ställa statskyrkan på avskrivning.

Då jag sålunda i sakens intresse hoppas, att lagförslaget i dess nuvarande skick åtminstone icke måtte förklaras brådskanie, förbiser jag ingalunda att en sådan utgång av saken på en del håll skulle mottagas med missträknung. Sådant kan icke hjälpas. Det är naturligtvis icke heller mig obekant, att man på många håll gjort betydande ansträngningar i syfte att redan nu få regeringsformen slutligen godkänd. Herr Ritavuori har också i dag ställt i utsikt att man, ifall förslaget lämnas vilande över nyval, hade för avsikt att arbeta i den riktning, att lantdagen skulle upplösas, nyval utskrivas och landet under denna brydsamma tid kastas in i en valkampanj med all därav följande agitation, jäsning och bitterhet. Vi hava emellertid icke rätt att låta sådana hotelser inverka på vårt handlingssätt. Är man en gång övertygad därom, att det förslag majoriteten nu bjuder är sådant, att det icke skulle lända landet till välfärd, så står intet annat åter än att icke medverka till dess förverkligande. Den omständigheten, att lagförslaget möjligen lämnas vilande, är för övrigt icke alls av den art, att herr Ritavuori och hans meningsfränder skulle hava rätt att på grund därav påyrka lantdagsupplösning. 1772 års regeringsform, som en gång räddat Sveriges rike ur den s. k. frihetstidens vanstyre, har ännu tillräcklig inneboende livskraft för att tillsvidare utgöra en av grundvalarna för vår statsbyggnad tillsammans med senare tillkommen lagstiftning, bl. a. vår demokratiska lantdagsordning samt lagen angående statshushållningen. Då världssorön åter lagt sig och normala förhållanden ånyo inträtt, ökas väl också utsikterna att åstadkomma en regeringsform, som i högre grad än det nu föreliggande förslaget motsvarar berättigade anspråk. När i 60 § av lantdagsordningen infördes bestämmningar om huru det skulle procederas vid stiftandet av grundlag, förutsattes

det, såsom mom. 1 ger vid handen, att ett i tredje läsningen antaget grundlagsförslag skulle lämnas vilande till lantdag efter nyval. Meningen var att förebygga en förhastad åtgärd. Folket skulle få tillräckligt tid att överväga frågan. Den i mom. 2 ingående bestämningen om undantag ifall av $\frac{5}{6}$ majoritet från den allmänna regeln att grundlagsförslag borde vila, bleve rent illusorisk ifall man, för att förekomma att frågan finge vila och mogna, skulle upplösa lantdagen. Vid den omedelbart därpå följande valkampanjen skulle saken icke mogna och stadga sig utan i stället utsättas för den våldsammaste agitation och brådmognad. Detta vore icke alls överensstämmande med lantdagsordningens mening eller vad landet nu kräver.

På de skäl nu antytts kommer jag att rösta emot förslagens förklarande för brådskanie och emot förslaget.

Ed. J o u k a h a i n e n: Minun nähdäkseni ei tätä historiallista hetkeä ratkaista sanoilla vaan teoilla, ja ainoa positiivinen teko tällä hetkellä on se, että eduskunta antaa Suomen kansalle uuden hallitusmuodon. Aika nähdäkseni on siksi vakava, että sekä vasemmiston että eritoten oikeiston on otettava tämä huomioon. Minä tahdon vain lyhyesti, kertaamatta mitä ed. Ritavuori täällä on lausunut, teroittaa oikeistolle samoja näkökohtia. Sen ryhmän puolesta, johon minulla on kunnia kuulua, ilmoitan, että ryhmä tulee äänestämään asian kiireellisuuden ja hyväksymisen puolesta. Kun minä tämän ilmoituksen teen, niin samalla minä toivon, että eduskunnan jäsenet oikealla ymmärtävät, mihin tämä ilmoitus, jommoinen jo-edellä on toisen keskustaryhmän puolesta tehty ja nyt tehdään toisen keskustaryhmän puolesta, eduskuntaa ja erittäinkin oikealla olevia ryhmiä velvoittaa. Sentähden minäkin puolestani toivon, että tämä hetki, joka tosiaan jos mikään on historiallinen meidän kansallemme, käytetään sillä tavalla, ettei Suomen kansa joudu siitä kärsimään.

Ed. W u o r i m a a: Suomen kansan edustajat!

Tänään me seisomme Suomen kansan kohtalokkaimman hetken edessä. Me Suomen kansan edustajat emme tällä hetkellä ole oikeisto eikä keskusta eikä vasemmisto, emme ruotsinkielisiä emmekä suomenkielisiä, vaan yhtenäisen Suomen kansan edustajia. Meihin kohdistuu tällä hetkellä menneiden sukupolvien toivo, sukupolvien, jotka ovat raatanee tämän maan korvet ja erämaat viljaviksi vainioiksi lapsilleen ja meille, sukupolvien jotka hiellään ja verellään ovat tätä maata rakentaneet ja puolustaneet epätoivoisissakin oloissa odottaen

ja tähdäten tulevaisuuteen sitä hetkeä, jolloin Suomen kansa itsenäisenä kansana laskee pysyvän perustan vapaalle olemiselleen. Esi-isien työ ja vaiva, vuosisatojen työt ja kärsimykset vaativat nyt meitä yksimielisyyteen ja nykyinen polvi Lapin tuntureilta Suomenlahden luotoihin asti seisoo henkeään pidätellen tähtäillen meihin. Se odottaa löysäävää rauhan ja yksimielisyyden saana. Se odottaa että itsenäisen Suomen rakennuksen harja nyt vedetään kiinni yhtenäiseksi rakennukseksi, jonka suojassa Suomen lapset voivat rauhassa asua ja täyttää historiallista tehtäväänsä.

Ja historian tulevat polvet ne kerran katsovat meihin tuomiten meitä tai ihaillen meitä siitä, mitä tänä päivänä teemme.

Suomen kansan edustajat! Voimmeko tällä hetkellä voittaa itsemme; voimmeko kohoutua itsekäisyyden ja puoluepyrintöjen yläpuolelle ja antaa rauhan ja turvan tunnetta koko maalle, antaa sille pohjan, jolla se toivossa ja tarmolla voi rakentaa edespäin olemustaan? Voimmeko me voittaa itsämme ja tänä päivänä vetää valtakuntamme harjahirren kiinni, vai pitääkö kaiken taas luhistua epätietoisuuteen ja rauhattomuuden hämärään?

Suomen kansan edustajat! Sen käsi, joka niin ihmeellisellä tavalla on nostanut Suomen kansan maailmanpalon raunioista ja asettanut sen ikäänkuin kosteikoksi luhistuvassa Euroopassa, Hänen kätensä on jättänyt nyt meille vapauden päättää, tahdommeko rakentaa vai luhistua. Me seisomme kohtalomme ratkaisuhetkellä, historiamme huippukohdalla. Voimmeko olla tehtävämme tasalla, voimmeko antaa kärsivälle kansalle ikävöityä rauhaa ja turvattunutta, vai heitämmekö sen jälleen taistelujen ja puoluetemmelysten pohjattomaan syvyyteen? Tähän on meidän tänä päivänä vastattava. Antakoon Kaikkivaltias kansojen vanhurskas ohjaaja, että voisimme tässä kansamme yhteisessä suuressa asiassa olla yksimielisiä, että huolimatta erimielisyydestämme muissa asioissa, voisimme yli puolueaitausten ojentaa toisillemme tänä päivänä Suomen kansalaisen veljen kättä ja vieraiden kansojen nyt meitä tähystellessä kuin yksi mies vetää kiinni Suomen valtakuntarakennuksen kurkihirren hyväksymällä valtiomuoto ja toteuttaa runoilijan kauniit toiveet: Ei oikeaan, ei vasempaan, vaan eteen eestä Suomen maan!

Ed. Kojonen: Jos joku asia on kehittynyt kansalliseksi ihanteeksi, niin sitä on kohdeltava mitä suurimmalla kunnioituksella ja arvonnolla. Tasavaltainen hallitusmuoto — se kuuluu Suomen kansan kansallisiin ihanteisiin. Se muodostui sellaiseksi routavuosina. Joka kerta, kun keisarivaloin vahvistettuja lakeja rikottiin, va-

kiintui kansassa vastenmielisyys monarkistista hallitusmuotoa kohtaan. Kun meitä tahdottiin pakottaa laittomiin julistuksiin ja määräyksiin, niin asetuimme vastustamaan vakuutettuina, että sellainen hallitusjärjestelmä ei voi kestää kauan. Olimme vakuutettuja, että sellaisen valtamuodon jälkeen seuraavat olot, joissa kansan omat luottamusmiehet hallitsevat, lakia kunnioittavat ja kansalaisiakin lainkuuliaisuuteen opastavat. Kun kyky ja koeteltu kansalaiskunto eivät merkinneet mitään virkanimityksissä, niin kestettiin tämä vääräys masentumatta, koska mieliä rohkaisi horjumaton usko sellaisen asiointilan toteutumisesta, jolloin kansanvalta, ilmeten tasavaltaisessa valtiomuodossa, on oikeudenmukainen kaikkia kansalaisia kohtaan.

Kun kerta kerran perästä kansan syvien rivien hartaasti toivomia ja koko kansakunnan menestykselle peräti tarpeellisia lakeja hallitsija jätti vahvistamatta, niin silloin ajateltiin ja luotettaville lähimmäisille sanottiinkin: „Kerran on koitava aika, jolloin kansa saa ne lait, joita se haluaa.” Veressä kuohui ja silmässä hehkui silloin tasavaltaisen, itsenäisen Suomen ajatus.

Kaikki suuri ja arvokas syttyy, kehittyy ja kypsyy hiljaisuudessa. Niin on laita Suomen tasavallan aatteen. „Vilu viljan kasvattaa, lämmin terän antaa”. Viluisissa oloissa on itänyt, juurtunut ja ylennyt Suomen kansassa tasavallan aate. Nyt on tullut teränteon hetki. Hallana alkoon tällöin olko kukaan isänmaanystävä. Luottaen katsoo Suomen kansa eduskuntaansa, jolta se kiihkeästi odottaa juuri tasavaltaista hallitusmuotoa. Ja empimättä voikin tämän toiveen toteuttaa. Tasavaltaisen valtiomuodon vaatimus ei ole hetken virvatulta, vaan on se routavuosien kärsimysten, taistelujen ja rohkean miehekkyyden tulos. Eikä tasavaltaisella valtiomuodolla ole ainoastaan tätä menneisyyden lujaa pohjaa, vaan on sillä myöskin varma tulevaisuuden turva, elinvoimainen tuki, sillä onhan parina viime vuosikymmenenä syntynyt nouseva Suomi jo äidinmaidosta imenyt itseensä tasavallan aatetta.

Historia todistaa, että on mitä suurimmassa määrässä vaarallista loukata jonkun kansakunnan kansallisia ihanteita. Tasavaltainen valtiomuoto on Suomen kansan kansallinen ihanne. Turmiolisille teille joudutaan, jos estetään tämän ihanteen toteutumista.

Tämän edellä olevan olen tahtonut lyhyesti merkitä luettuani tämän aamun „Undesta Suomesta”, että puolueessa, jonka nimeen sisältyy mainesana „kansallinen”, aikoo enemmistö äänestää hallitusmuodon kiireelliseksi julistamista vastaan. Jos se näin tekee, silloin on suuresti kiistan alaista, onko se puolue todella nimensä arvoinen.

Ed. af Forselles: Vid behandlingen av regeringens proposition n:o 17 angående regeringsform för Finland har jag varit i tillfälle, att oaktat jag anser det monarkiska styrelsesättet såsom det för rikets välfärd lämpligaste, jag likväl kunde tänka mig att riket även med framgång kunde styras som republik, förutsatt att presidenten genom regeringsformen tillerkännes tillbörlig maktbefogenhet. I detta avseende har jag framhållit som min uppfattning, att presidenten i grundlags- och försvarsfrågor under sin mandattid bör äga absolut vetorätt samt i frågor rörande lagförslag suspensivt veto intill dess riksdagen efter nya val godkännts lagen med minst $\frac{2}{3}$ av de avgivna rösterna.

Likaså har jag framhållit som min uppfattning att det är av stor betydelse att presidenten utses fullständigt oberoende av riksdagen. Ävenledes har jag funnit det vara i hög grad olämpligt att riksdagen i vissa fall kan utöva domsrätt över presidenten.

Enligt § 19 av stora utskottets betänkande n:o 12 har presidenten emellertid tillerkännts suspensivt veto i alla lagförslag tills riksdagen efter nya val med enkel röstövertikt godkänner desamma oförändrade.

Genom § 23 i samma betänkande fastställs en formulering, som icke utesluter val av riksdagsman till elektor vid presidentvalet samt i § 47 i stora utskottets betänkande n:o 12 a fastställs riksdagen i vissa fall såsom domstol.

Oberoende av en del andra brister vilka jag även tidigare haft tillfälle påpeka, finner jag de nyss anförda bestämmingar i förslaget till regeringsform till den grad betänkliga för rikets framtid, att jag anser att valmännen genom nya val bör lämnas tillfälle att uttala sig om desamma och finner jag mig därför förpliktad att rösta mot detsamma samt mot en brådskande behandling av lagförslaget, så mycket mera som jag under pågående valkampanj uttryckligen förutsatt möjligheten av nu inträffade händelser och på basen av då gjorda uttalande till valmännen invalts till lantdagen.

Ed. Estlander: Vid utarbetandet av en ny regeringsform för Finland, detta lagförslag, kring vars antagande eller förkastande nu så många skilda och till synes oförenliga intressen kämpa, hava även de svenska lantdagsmännen haft sina intressen att bevaka. Den svenska befolkningen har dock städse erkänt sina förpliktelser mot hela fosterlandet, men just i hela landets intressen hava dess representanter i lantdagen sökt verka för en lycklig uppgörelse mellan

de tvänne befolkningarna i landet. De särskilda intressen som för oss svenskar anknyta sig till föreliggande lagförslag äro dock icke sådana, att vi nu skulle låta dem bli bestämmande. Vår önskan var allt från början, att den svenska befolkningens yrkanden icke skulle förknippas med frågan om en ny regeringsform, men av skäl, som jag icke här vill upptaga till bedömande, tillmötesgicks icke denna önskan. Det stötte på ett oöverbanneligt motstånd att få genomfört det yrkande på en egen, fristående nationalitets grundlag, som af oss inom lantdagen väcktes. Vad den svenska befolkningen därutöver genom sina representanter i lantdagen framfört och begärt var, att icke bli hänvisad allenast till lagparagrafer, utan att i verk och gärning få röna bevis på majoritetens erkännande och förståelse. Också detta hopp visade sig bedrägligt. Ytterligare hava vi vid behandlingen av förslaget påyrkat, att åtminstone avfattningen skulle bli otvetydig, så att de lagbestämmingar skulle vara fullt klara och otvetydiga, vilka i grundlag böra trygga vår nationella minoritets ställning för framtiden. Men också härutinnan har man icke funnit vår begäran värd beaktande. Under sådana förhållanden vill det tyvärr synas, som hade den svenska befolkningen och svenska kulturen i vårt land föga gott att vänta av den närmaste framtiden, men allra minst, synes det mig, av de förändringar, som genom denna nya regeringsform vore att förvänta inom statslivet och samhället. Genom dess antagande skulle bestämmanderätten helt och hållet komma att ligga i händerna på en mer eller mindre förstucken socialism, buren fram av och drivande med den orons och upprorets våg, som skrider genom hela världen, en socialism, fördubblad med den nationalism, vilken allt tydligare framträtt såsom produkten av det finska nationella uppsving, som följt frigörelsen åt. Det kunde mot vad jag nu sagt invändas, att den socialdemokratiska lantdagsgruppen dock visat sig i språkfrågan liberalare än de finska nationella partierna. Jag kan härtill endast säga, att denna liberalism visat sig i resolutioner och på pappret. Den socialdemokratiska lantdagsgruppen har ju dock särskilt i denna föreliggande fråga, men också i andra för landet vitala frågor, sökt och funnit anslutning och förbund med sådana radikala element, som i övrigt hylla den mest utpräglade nationalistiska åskådning. Vad åter de nuvarande regeringspartierna beträffar, hava dessas obenägenhet att medverka till en på ömsesidigt förtroende grundad uppgörelse mellan landets tvänne nationaliteter, också tyvärr till full evidens framträtt.

På svenskt håll kunna vi därför sätta lit varken till det socialdemokratiska, blott av politiska synpunkter vägledda, skenbara tillmötesgåendet, ej heller till de finska nationella partierna, som ju alldeles klart motiverat och visat sin avböjande ståndpunkt. Detta resultat av de diskussioner, som vid denna liksom vid föregående lantdagars försiggått, är tillfullo bevisat och bevisar i sin tur alldeles tillräckligt, ja mer än nog; därav den känsla av bitterhet, som alltmör begynnt på svenskt håll vinna insteg. Jag vill i detta sammanhang ännu särskilt fästa uppmärksamheten vid, att på intetdera av dessa håll visats något sinne eller sympati för kravet på svensk självstyrelse. Icke på finskt nationellt håll, där men ej ens erkänner oss svenskar som en egen nationalitet i Finland. Icke på socialdemokratiskt håll, där all diktan och traktan går ut på att under täckmanteln av folkrepresentationens rätt bereda insteg för ett eget klassvälde. Genom det styrelsesätt man på detta håll ytterst syftar till och genom hvars införande i en snar framtid skulle slutligen ernås de syften man eftertraktar och vilka genom nu föreliggande regeringsform redan mer än till hälften vunnas, skulle förberedas en all medborgerlig frihet och självverksamhet förkvävande centralisation av makten, vilken centralisation blott kunde jämföras med det envälde, som plägar stöda sig på en vitt utgrenad byråkrati och själv av densamma beherrskas.

Under sådana förhållanden bör det utsägas, att man på svenskt håll inom lantdagen till deras verkliga värde uppskattar de nationalitetsstadganden, vilka fått plats i detta lagförslag. Men det vore icke rättvist och ärligt att icke samtidigt då erkänna, att i dessa bestämmelser innehålls mycket, som under ändrade förhållanden kunde bli av betydelse för den svenska saken och som vi därför fästa vikt vid och även framdeles komma att vidhålla. Framför allt syftar jag härmed på de uttalanden, som i grundlagen skulle komma att ingå, att svenska såväl som finska är nationalspråk i riket. Dock, såsom jag redan i början af detta andragande betonade, i detta nu finnes det ett högre krav på alla landets medborgare än att söka, under den allmänna ävlen om makt och rättigheter, rycka till sig den största anparten. Det gäller i denna stund, som säkert är en av de skickelsedigraste stunderna under de skickelsedigra senaste åren, att se till, att det gemensamma fosterlandet, omgivet av faror och hotat till sin frihet och framtid, kan bestå. Detta är, så är min övertygelse, säkerligen möjligt endast om de samhällskrafter, vilka härintills avvärijt farorna och nedslagit hotet, även framdeles

förbliva de ledande och styrande. Det är icke, såsom det här ofta och senast i dag upprepats, en strid mellan monarki och republik, än mindre en tävlan mellan olika strävanden i utrikespolitiskt hänseende. Vad som förestår är ett val mellan det beprövade, det som man har och vet sig kunna sätta sin lit till, och det ovissa, som 'mänskligt sett icke lovar lugn till utveckling, ej heller kraft till ordning och självbestånd.

Jag sade att här icke är fråga om monarki och republik. Den man, som nu står i spetsen för rikets styrelse, är icke en monark sådan man fattar dennes makt och såsom man velat här karakterisera dennes ställning. Tvärtom, han har liksom hans företrädare kallats och valts till sin uppgift av det finska folket, ja, detta val har ägt rum genom folkrepresentationen. Varderas inflytande har vilat och vilar på folkets förtroende, nämligen på förtroende hos de medborgare i detta land, som velat och visat sig i nödens stund kunna rädda stat och samhälle ur utländska fienders och inhemska upprorsmäns våld. Rättsligt består riksföreståndarens makt tills vår gamla regeringsform, som ännu allt fortfarande äger bestånd, till alla sina delar försättes i verksamhet, eller, vad som naturligtvis ur alla synpunkter måste anses önskligare, tills ny regeringsform blivit antagen. Men moraliskt vilar riksföreståndarens mandat på folkets förtroende såsom jag nyss antydde. Och så länge landets så inre som yttre förhållanden äro sådana de äro och så länge den bild som ter sig runt om oss i hela världen, uppvisar dessa samma drag af våldsam omstörtning, av förvirring och överhettad oro, sålänge tror jag förvisso, att alla, som förmå lugnt och lidelsefritt överskåda ställningen, skola enas om att stöda och tills bättre tider stunda bibehålla de grundlagar om styrelsen och statsskicket, som vårt land av ålder haft och som under de sista årens prövningar stått bi och under vilkas hägn vårt samhälle förkovrats så att det kunnat, när ögonblicket var inne, framträda såsom en självständig stat, men utan vilka vårt land icke skulle förmått bibehålla sig såsom stat och icke heller såsom sådan hade vunnit erkännande. Låtom oss rättvisligen skänka vår aktning och tacksamhet åt det fasta statsskicket, i vars former vårt samhälle härintills, trots tidens stormar dock hållit samman och även åt den regering, som allt sedan vår frihetskamp tog sin början gått i spetsen för våra strävanden och fört dem till seger. Må vi därför visligen giva oss till tåls och emotse, att Finlands nya regeringsform skall kunna i en snar framtid, men under lugnare och lyckligare inre förhållanden

stiftas och antagas. I detta ögonblick kunde lagens antagande säkerligen icke bliva staten till nytta.

Ed. Sch a u m a n: Allra först ber jag få tillkännagiva att jag ej fullt kan dela den uppfattning rörande de svenska nationalitetsparagraferna i regeringsformen, som här har uttalats av min gruppkamrat herr Estlander. Jag måste erkänna att jag för min del finner dessa paragrafer så tillfredsställande som det under förhandenvärande förhållanden har varit möjligt att få dem. Vi måste ju gå ut från det att, när det gäller att stifta en grundlag av den vikt som regeringsformen, vi måste på alla håll göra eftergifter, kompromissa.

Det har framhållits beträffande regeringsformen i allmänhet, att den, sådan den nu i andra läsningen antagits, är en sådan kompromiss, att den icke tillfredsställer egentligen någon. För min del anser jag detta vara en styrka, om också det kan te sig som en svaghet för dem, som vilja hava sin egen mening utan prut igenom. Det vore otvivelaktigt ett tecken på att vårt folk och särskilt det socialdemokratiska partiet dock någonting lärt, att det nått en viss ståndpunkt av politisk kultur, om regeringsformen nu bleve definitivt antagen. Det är i förevarande fall som om tvenne tvistande partier framlagt sina fordringar, men hellre än att låta det gå till process förlikts eller nöjt sig med en skiljedom.

Nu invändes det emellertid från högerhåll: det är ingen antaglig kompromiss, här är nämligen fråga om ingenting mindre än ett sönderbrytande av Finlands gamla beprövade statsskick, det dyrbara arvet från föreningen med Sverige, och om införande av ett riksdagsenvälde lika skadligt som den monarkiska despotismen — så har friherre R. A. Wrede sagt i högerpressen. Om friherre Wrede med sönderbrytande av Finlands statsskick menar, att monarkin ersättes med republik, så har han otvivelaktigt rätt, men jag måste säga att det förvånar mig, att från friherre Wredes sida höra detta, ty han själv såsom medlem av grundlagskommittén har 1917 varit med om att föreslå republikens införande, såsom bäst motsvarande finska folkets förhoppningar och behov. Och friherre Wrede har dessutom sig väl bekant, att det från senaste lantdag vilande monarkiska regeringsformsförslaget med överväldigande majoritet förkastats av den nu fulltaliga lantdagen och att vi här icke under några förhållanden ämna ånyo tillämpa 38 § av 1772 års regeringsform. Menar friherre Wrede åter med sönderbrytande av statsskicket, att den makt, som lagts i

presidentens händer, blott är en spillra av den makt, som enligt 1772 och 1789 års grundlagar tillkommer monarken, så har han också rätt. Men det är icke på regeringsformen förhållandet beror mera än till en del. Den gustavianska konungamakten har redan tidigare väsentligen reducerats: för det första genom lantdagsordningen av år 1869 och den nya lantdagsordningen av år 1906, för det andra genom 1917 och 1918 i lantdagsordningen införda, viktiga förändringarna och för det tredje genom lagen om rättsgrunderna för statshushållningen. Vad som nu har genom regeringsformen tillkommit i fråga om minskning av den gamla gustavianska konungamakten, det är borttagandet av rätten att förklara krig och av den absoluta vetorätten och dess ersättande med ett suspensivt veto. Vad vetorätten beträffar, så är ju den absoluta vetorättens ersättande med suspensivt veto en naturlig, indirekt konsekvens av stadgandet om att regeringens medlemmar böra åtnjuta lantdagens förtroende, och att de äro ansvariga inför lantdagen. Att åter taga rätten att utan riksdagens samtycke förklara krig från statsöverhuvudet, därtill har varje folk full anledning efter erfarenheterna från världskriget och vi särskilt efter vad som hotar att just nu inträffa hos oss. — Också i Sverige har för övrigt det gustavianska statsskicket ombildats i samma riktning som här, delvis redan 1809, efter det att det redan hunnit kosta sin upphovsman livet och hans son tronen. Då man talar om det dyrbara arvet från föreningen med Sverige är det att märka, att också frihetstidens delvis orättvist förkättrade statsskick är ett arv och ett dyrbart arv från Sverige.

Jag vill genast tillägga, att jag icke betraktar frihetstidens statsskick som det ideal, till vilket vi böra sträva. Något riksdagsenvälde upprättas icke heller genom regeringsformen, sådan vi nu i andra läsningen antagit den. Det är en fullkomligt orättvis och missvisande karakteristik att säga, att riksdagsväldet införes genom regeringsformen. Ett riksdagsenvälde hade den s. k. maktlagen av den 18 juli 1917 kommit att skapa, men skillnaden mellan denna lag, som jag för min del aldrig skulle varit med om att godkänna, men som flere representanter från högern — jag erinrar mig särskilt herr Malmivaara och fröken Hultin — varit med om att godkänna, skillnaden mellan maktlagen och den regeringsform, som vi nu äro i beråd att antaga, är enligt min uppfattning mycket stor. Enligt lagen av den 18 juli 1917 skulle riksdagen i sig hava koncentrerad all statsmakt, och detta är ju alls icke fallet med regeringsformen. Presidenten, som är vald av fol-

ket, har rätt till suspensivt veto i lagstiftningsfrågor och rätt att upplösa riksdagen. Det är även han som utser regeringen, vilken emellertid bör äga riksdagens förtroende. Regeringen har hela den verkställande makten, förordningsrätten och överhuvud en vidsträckt möjlighet att göra sitt inflytande gällande på statslivets alla områden.

Att karakterisera det statsskick, som genom regeringsformen bleve infört såsom riksdagsenvælde är, jag upprepar det, en tendensiös svartmålning, bottnande i det högljudda missnöje, som alltid uppstår, då de, som vant sig att äga och utöva makten genom händelsernas oemotståndliga utveckling få maka åt sig. Anders Chydenius, som på visst sätt kan betraktas som den moderna demokratis föregångare i Sverige och Finland, yttrade: „Jag har alltid märkt att den aristokratiska makten är en böld, öm som en ögonsten; den som rör vid den blir alltid överfallen med ett hiskeligt anskri att hela riket förgås, men detta bör så förstås, att aristokraterna förlora något av sina orättmätiga inkräktningar, varigenom riket och medborgarna komma till sin rätt.”

Högern har nu i sin hand att få uppskov med regeringsformens definitiva antagande till stånd. Den kan begagna sig av samma lagliga medel, som den republikanska vänstern tillgrep för ett år sedan, när högern såsom ett litet flertal i en halv kammare försökte trumfa igenom en monarkisk regeringsform efter att hos Tysklands regering hava anhållit om benägen medverkan. Men skillnaden i situationen är väsentlig: den tredje del av halva kammaren, som för ett år sedan motsatte sig brådskande behandling, visste att den hade bakom sig i denna fråga den icke representerade andra halvan av valmanskåren och att förslaget till regeringsform icke kunde bli lag. Den knappa fjärdedel av den fulltaliga kammaren, som nu kan hindra regeringsformen att i detta ögonblick bli antagen, vet att den aldrig med lagliga medel kan hindra denna regeringsform från att bli lag. Det enda den kan åstadkomma är ett uppskov, en galgenfrist, och uppskovet blir i detta fall likartat med en tom demonstration. De som medverka till detta lagförslags antagande äro fast beslutna att med det första driva detsamma igenom i känslan av att de därigenom gagna sitt fosterland. Det provisorium i våra statsangelägenheter, som hittills rätt efter skiljsmässan från Ryssland, detta provisorium kan enligt vår mening icke längre få fortfara efter det Finland fått sin självständighet erkänd.

Det beror nu på högern, om den skall visa sig äga politisk blick och politisk kultur. Dess foster-

landskärlek har ingen betvivlat. Men förmågan att fatta vad situationen kräver, den har mycket ofta saknats hos vår höger. Det är denna bristande förmåga som gjort att vi fått taga språng i den politiska utvecklingen, språng, som varit för långa och för häftiga. Så var fallet med representationsreformen, som vi kunnat förbereda genom partiella reformer, i vilken händelse den måhända icke blivit så radikal som den nu blev. Så var fallet med kommunallagarna. I händelse vår höger icke begagnat sig av monarkens veto-rätt och agiterat mot 1908 års lagars stadfästande, skulle kommunalreformen hava blivit mindre radikal än den nu blivit. Jag frågar: skall samma sak nu åter upprepas?

Vi böra komma ihåg, att en kommande lantdag är oförhindrad att på basen av en ny proposition genomdriva en radikalare regeringsform än denna. Vad har i sådant fall med non possumus ståndpunkten vunnits? Ingenting annat än att högern än en gång dokumenterar sig som ett parti, vilket icke förstår att tyda tidens tecken, icke förstår att i det rätta ögonblicket göra de nödvändiga eftergifterna, utan alltid kommer — för sent.

Jag yrkar bifall till den i andra läsningen antagna regeringsformen och kommer för min del att rösta för brådskande behandling.

Ed. H o r n b o r g: Vid ett tillfälle sådant som detta må det ursäktas en, som icke tidigare under denna session har tagit del i regeringsformsdebatterna, om han med några ord klargör sin ståndpunkt.

Jag är och kommer att förbli en anhängare av det monarkiska statsskicket. Erkännande republikens teoretiska företräden kan jag ändå icke annat än tro, att den hos oss åtminstone bleve föga välsignelsebringande. Den komme under alla förhållanden att skapa en svag regering. Presidenten bleve i de flesta fall partiman och i alla fall en lekboll för majoritetspartierna. Efter allt det, som här tidigare har yttrats, kan detta vara nog sagt i denna fråga.

Min monarkism är dock numera så att säga teoretisk. De senaste valens resultat har givit vid handen, att också inom de element av Finlands folk, som man plägar kalla de samhällsbevarande, republikanerna äro övervägande. Detta kan naturligtvis icke förändra min personliga uppfattning — jag har för egen del lagt mina kort på bordet långt före det senaste valet — men det kunde under vissa förhållanden påverka mitt handlingsätt. Att rösta mot det nu föreliggande regeringsformsförslagets förklarande för

brådslande innebure ju blott ett uppskov. Det medförde alltså sannolikt icke några praktiska resultat. På denna grund hade jag för min del redan kommit därhän, att jag hade beslutit att icke rösta mot en regeringsform blott därför att den är republikansk. Men det föreliggande förslaget synes mig icke ens tillfredsställa en övertygad republikans anspråk. Vad man än därom må säga förefaller det mig ovedersägligt, att det komme att skapa en regerande riksdag, — om också icke en enväldig riksdag, så dock en regerande riksdag. Det är en yttring av ett slags förmåten självöverskattning. Det innebär ett förbiseende av den allmänna lagen om krafternas nödvändiga balans.

I alla händelser kvarstår dock det faktum, att det likväl blott innebure ett uppskov, och troligen endast en jämförelsevis kort tids uppskov, om förslaget nu lades vilande. Man kan då fråga sig: tjänar det verkligen till någonting?

Den man, som nu står i spetsen för landets regering, är i närvarande stund den enda, som kan tänkas med framgång kunna bekläda denna post. Det finnes emellertid ingen sannolikhet för att han låte uppställa sig som presidentkandidat, och det finnes inga garantier för att han, om han dock låte förmå sig därtill, verkligen bleve vald. Tiden är icke ägnad för experiment med regeringschefer. Dessa omständigheter väga tungt. Visserligen är det mycket möjligt, kanske till och med sannolikt, att riksföreståndarens tillbakaträdande inom en mycket nära liggande framtid följde också i händelse regeringsformen nu lades att vila, men ett uppskov, om också kort, kan bliva av oberäknelig nytta. Hurudan än utgången nu månde bliva, borde i alla händelser republikanerna kunna giva sig till tåls i den befogade övertygelsen, att folkstämningen dock är så varaktig, att nya val komma att leda till att regeringsformen antages. Det är ju republikanerna, som i själva verket nu hava alla trumfkort på hand.

För egen del har jag beslutit mig för att begagna mig av min lagliga rätt att rösta mot detta viktiga lagförslags omedelbara antagande. Jag är dock långt ifrån att känna mig övertygad om att den utgång jag kommer att försöka bidraga till verkligen vore den lyckligaste. Därom torde ingen kunna döma. Men utanför och över alla politiska överbäganden står i alla fall den personliga uppfattningen av pliktens krav. Jag kan icke bidraga till att skänka Finland ett statskick, som jag måste anse vara olyckligt — icke därför att det är republikanskt, utan därför att det representerar ett system, som ehuru nu upp-

höjt till skyarna som den politiska vishetens sista ord i själva verket redan för nära två och ett halft årtusende sedan i högt utvecklade samhällen har prövats och inför historiens domstol vägts och befunnits för lätt. Jag är övertygad om att jag har mina valmän bakom mig. Detta verkar icke på min personliga uppfattning, men det stärker min och mina meningsfränders ställning.

Jag vill sluta med att uttryckligen uttala, att jag erkänner majoritetens rätt att med alla lagliga medel driva på sin åsikt. Må man framtvinga nya val. När alla lagliga medel äro utnyttjade från oppositionens sida, återstår att lojalt foga sig i utgången. Jag för min del väntar icke på något underverk till förmån för den uppfattning, som är min.

Ed. Setälä: Kansallisen kokoomuspuolueen ryhmä on ollut sillä kannalla, että Suomen valtakunnan hallitusmuoto olisi ollut rakennettava perusteelle, joka olisi lähemmin liittynyt vanhastaan voimassa olleeseen valtio-oikeuteen. Kun tässä esityksessä pysyminen on käynyt mahdottomaksi, on ryhmä katsonut velvollisuudekseen myötävaikuttaa toisellekin perusteelle rakentuvan hallitusmuodon aikaansaamiseen, kunhan se vain olisi sellainen, että se takaisi hallitusvallalle tarpeellisen lujuuden, kunhan se vain tulisi tyydyttämään niitä vaatimuksia, joita ryhmän mielestä isänmaan onni ja tulevien sukupolvien etu asettavat.

Käsiteltäessä niitä aloitteita, valtiopäiväin alussa tehtyä eduskuntaesitystä ja hallituksen myöhemmin eduskunnalle antamaa esitystä, jotka ovat nyt lopullisesti sanamuodolleen määrätyn hallitusmuotoehdotuksen pohjana, on ryhmä omistanut työlle hallitusmuodon aikaansaamiseksi mitä suurinta huomiota ja harrastusta. Kun tämän keskustelun ensimmäisessä puheenvuorossa on viitattu siihen, että jotkut vastuuttomat henkilöt ovat yrittäneet kääntää huomiota pois hallitusmuotokysymyksestä, niin, jos se on aijottu iskuksi kokoomusryhmän kasvoja vasten, se ainakin jääpi iskuksi ilmaan. Enkä minä muutenkaan voi käsittää, missä yhteydessä puhujan mainitsemat asiat, joiden todenperäisyydestä tai perättömyydestä minulla ei ole tietoa, ovat nyt käsilläolevan asian kanssa. Kokoomusryhmä ei ole hallitusmuotoehdotuksen tarkastelussa yrittänyt saada hallitusmuotoon mitään sellaisia säännöksiä, jotka olisivat vieraita kansanvaltion eli tasavallan olemukselle, vaan on päinvastoin jokaisessa erikoiskohdassa ottanut harkittavakseen, mitkä vaatimukset johtuvat itse tällaisista valtiomuotoa tarkoittavan valtiosään-

nön omasta luonteesta ja olisivat siinä toteutettavat, jotta se omien periaatteittensa mukaan tulisi niin hyväksi kuin suinkin. Ryhmä voinee hyvällä omallatunnolla sanoa, ettei se arvostelusaan ole ottanut huomioon, mikä tulisi vastaisuudessa olemaan edullista ryhmän edustamalle tai yleensä sille tai tälle ajatussuunnalle, vaan yksinomaan sitä, mikä parhaiden kansanvaltion periaatteiden mukaan olisi katsottava johdonmukaiseksi, sekä kansan kaikkien jäsenten oikeutta, onnea ja vapautta turvaavaksi. Erittäinkin ryhmä on katsonut silmälläpidettäväksi, että sen vallan käyttö, joka on kansasta lähtöisin, tulisi eri valtioelimille sillä tavoin jaetuksi, että kansa itse voisi eri elinten avulla tarkastaa valankäyttöä ja estää vallan väärinkäyttöä.

Luullakseni tunnustettaneen, että ryhmän osuus nykyisen hallitusmuotoehdotuksen valmisteluun perustuslakivaliokunnassa, suuressa valiokunnassa ja eduskunnan istunnoissa ei ole ollut merkitystä vailla. Erittäinkin erinäisissä toisarvoisissa seikoissa on ryhmän arvostelua otettu huomioon. Kun ryhmällä kuitenkin ei ole ollut mitään muuta voimaa käytettävänä kuin ryhmän tekemäin ehdotusten oma asiallinen oikeuden- ja kohtuudenmukaisuus, niin on ryhmän vaikutus hallitusmuotoehdotuksen lopulliseen asuun tietenkin ollut suuresti rajoitettu. Ryhmä onkin käsittänyt, ettei se voi lopullisen myötävaikutuksensa ehdoksi asettaa muuta, kuin että Suomen uusi valtiosääntö muutamissa peruskysymyksissä tyydyttää eräät vähimmät vaatimukset, jotka ryhmän mielestä on tehtävä. Nämä vaatimukset on monissa tilaisuuksissa tuotu esiin. Ryhmän vakaumuksen mukaan on valtionpäämies kansan tai kansan tätä erityistä tehtävää varten valitsemain valtuutettujen, eikä eduskunnan asetettava. Eduskunnalla ei ole saapa olla oikeutta erottaa valtion päämiestä. Ja valtion päämiehen oikeuteen vedota kansaan on sisältävä se, että kun hän perustuslakikysymyksissä käyttää vetoamisoikeuttaan, silloinkin perustuslainsäädännön aikaansaamiseksi on noudatettava samoja periaatteita, jotka nykyisen valtiosääntömme mukaan yleensä tähän nähden ovat voimassa. Toisin sanoen, ryhmä on myötävaikutuksensa ehdoksi asettanut, että ne arvoisat ryhmät, jotka valtiopäiväin alussa tekivät eduskuntaesityksen hallitusmuotoasiasta, pysyisivät oman tekemänsä ehdotuksen kannalla valtionpäämiehen vaalia ja erottamista koskeissa kysymyksissä, sekä tämän lisäksi hyväksyisivät yhden muutosehdotuksen, jonka ryhmä teki perustuslainsäätämiseen nähden, muutosehdotuksen, joka täysin pitää yhtä voimassaolevan perustus-

lakimme hengen kanssa. Yhdessä kohdassa näistä oli hallituksen esitys sillä kannalla, jota me vaadimme. Kahdessa kohdassa me katsoimme muutoksia hallituksen esitykseen tarvittavan, joten siis emme alkujaankaan pitäneet hallituksen esitystä semmoisenaan hyväksyttävänä. Ei yksikään näistä ryhmän vaatimuksista ollut epäkansanvaltainen tai minkään luokan etuja suosiva, vaan näitä kohtia koskevat säännökset turvasivat yhtäläisesti kaikkien kansalaisten, kaikkien enemmistöjen ja kaikkien vähemmistöjen oikeutta ja etua.

Ryhmän asettamiin vähimpiin ehtoihin ei ole suostuttu niiden puolelta, joilla siihen olisi ollut valta. Tosin yhdessä kohdassa, valtionpäämiehen vaaliin nähden, on jonkun verran myönnytty. Siihenkin kuitenkin vain sillä meidänkin puoleltamme hyväksytyllä kompromissisäännöksellä, että ensimmäisen presidentin valitsisi eduskunta sekä sillä tärkeällä poikkeuksella meidän vaatimuksistamme, että eduskunnan jäsenet voisivat olla presidentin valitsijamiehiä, joten siis todellisuudessa ilmeisesti jouduttaisiin siihen, että edustajat muodostaisivat enemmistön presidentin valitsijamiesten joukossa. Mutta muissa kohdin ovat perusvaatimuksemme hylätyt. Miksi panemme niihin niin erinomaisen suuren painon, sen olemme jo ennen eri tilaisuuksissa esittäneet, joten siis ei tätä tarvitse uusia. Sen lisäksi on esillä olevassa ehdotuksessa muita säännöksiä, jotka eivät ole ryhmän toivomuksien mukaisia tai jotka ryhmän mielestä liiaksi sitovat vastaisia toimintamuotoja. Kun näin on laita, on jokaiselle ryhmän jäsenelle astunut esiin vakava kysymys, olisiko hänen sittenkin tästä huolimatta äänellään vaikutettava tämän hallitusmuodon syntymiseen. Jokainen ryhmän jäsen on ollut tietoinen siitä, että vaikka meidän vanha valtiosääntömme on olennaisesti uusittu sillä vasta julkaistulla perustuslailla, joka koskee maan valtiotalouden perusteita ja erinäisillä valtiopäiväjärjestykseen otetuilla säännöksillä, kuitenkin täydellisesti uusitun hallitusmuodon kiireellinen säätäminen olisi kipeän tarpeen vaatima etenkin valtion päämiehen toimen pysyvälle kannalle asettamiseksi.

Kun meidän valtiosääntömme vaatii niin suurta yksimielisyyttä, kuin että $\frac{5}{6}$ eduskunnan jäsenistä täytyy samasta ehdotuksesta yhtyä, jotta uusi perustuslaki saataisiin säädetyksi ilman uutta kansaan vetoamista, niin asettaa tämä määräys jokaiselle eduskunnan jäsenelle, joka ei ole enemmistön kannalla, ankaran harkintavelvollisuuden. Hänen täytyy omantuntonsa edessä ratkaista kysymys, onko hänen annettava oma kä-

sityksensä alttiiksi ja sallittava enemmistön tahdon ilman muuta tapahtua, vai tuleeko hänen käyttää sitä niin sanoakseni veto-oikeutta, jonka perustuslaki hänelle myöntää.

Tähän kysymykseen vastattaessa on yksi näkökohta huomioonotettava. Me olemme säätämässä hallitusmuotoa, joka takaa valtion päämiehelle veto-oikeuden kaiketikin siinä mielessä, että hän sitä todella käyttäisi. Mutta kuinka voisikaan kansanaan vaatia, että yksi ainoa henkilö, olipa hän kuinka voimakas tahansa, käyttäisi veto-oikeuttaan, jollei eduskunnan $\frac{1}{6}$:lla olisi milloinkaan rohkeutta käyttää sitä veto-oikeutta, jonka valtiosääntö sille takaa. Jos niin meneteltäisiin, niin sekä toinen että toinen veto-oikeus jäisi pelkäksi kuolleeksi kirjaimeksi. Tämä näkökohta on ainakin ollut minulle ratkaiseva. Kun meidän vähimpiä vaatimuksia ei ole varteenotettu puhumatta siitä, että hallitusmuotoehdotus muutenkin erinäisissä kohdissaan ei minusta ole tyydyttävä, niin en voi myöntää, että minulla olisi velvollisuus luopua omasta käsityksestäni ja äänelläni hyväksyä lakia, jota minä en vakuuksellani hyväksy. Kun minä äänestän sellaista lakia vastaan, jota en vakuukseni mukaan hyväksy, niin minä pidän yllä sitä vähemmistölle tulevaa oikeutta, jonka perustuslaki sille myöntää. Ja minä samalla tiedän pitäväni yllä sitä veto-oikeutta, joka on aiottu vastedes valtion päämiehellekin pidättää. Minä tiedän että moni muu ryhmässäni tässä kohdin ajattelee minun kansani samalla tavalla.

Me, jotka näin menettelemme, tiedämme hyvin, ettemme voi estää tätä ehdotusta tulemasta laiksi, jos edustajain ja kansan enemmistö edelleen sitä vaatii. Mutta me valmistamme kuitenkin toistaiseksi lykkäämällä enemmistölle vielä tilaisuuden harkita, eikö vähemmistön esittämissä periaatteissa olisi jotakin varteenotettavaa. Me pidämme ratkaisun saantia kyllä kiireellisenä, mutta emme niin kiireellisenä, että suuri kääntömaan oloissa olisi välttämättä tehtävä juuri, kun kieltämättä sodan uhka on oven edessä, emme myös niin kiireellisenä, että ratkaisun jouduttamiseksi olisi luovuttava tärkeistä perusvaatimuksista, niin kauan kuin voi olla joitakin toiveita, että ne uusien sovittelujen tietä voitaisiin varteenottaa.

Kun minä lasken ei-lippuni uurna, niin minä teen sen erinomaisen raskaalla mielellä, raskaamalla, kuin minä milloinkaan olen tehnyt ratkaisua isänmaalle tärkeässä kysymyksessä. Olisi suuresti valitettava jos mahdollisesti syntyvä kielteinen tulos vaikuttaisi rikkovasti ja särkevästi siihen yhteishenkeen, jota isänmaamme ny-

kyisellä hetkellään ehkä enemmän kuin milloinkaan muulloin meiltä kaikilta vaatii. Minä rohkeneen kuitenkin toivoa, että yhteistyön mahdollisuudet eivät riku sen johdosta, että vähemmistö seuraten vakaumustaan käyttää sille tulevaa perustuslain mukaista oikeutta, vaan että päinvastoin jatkettu harkinta on löytävä sellaisen tien, jota kulkien — uuden hallituksen esityksen pohjalla — vielä täysi yksimielisyys saavutetaan valtakunnalle säädettävästä hallitusmuodosta.

Ed. von W e n d t: Tämä hallitusmuoto on kuten kaikki tietävät ja usein on sanottu monien eri sovittelujen tulos. Tästä johtuu, että eduskunnassa tuskin kukaan kannattaa kaikkia sen säännöksiä. Kukin meistä voi sen sijaan löytää syytä tyytymättömyyteen, jotka saattavat olla suurempia tai pienempiä riippuen poliittisesta katsomuksesta. Olen aikaisemmin jo huomauttanut siitä etten voi olla täysin tyytyväinen kansallisuuspykäliin. Lakiehdotuksen koko perustus on jo siitä syystä vähemmän tyydyttävä, koska suurempien alueitten itsehallintoperiaatetta ei ole otettu yhdeksi niistä peruskivistä, joille laki on rakennettu. Olen kuitenkin vakuutettu siitä, että tähän lakiin sisältyvät pykälät voivat tuoda ruotsalaiselle kansalle riittävän turvan ja asettaessani hallituksen lausunnon rinnalle siinä nootissa, jonka se hiljattain on Ruotsille Ahvenanmaan kysymyksessä antanut, katson hallituksen koko sivistyneen maailman edessä antaneen sitovan lupauksen itsehallintoperiaatteen toteuttamisesta, jonka kautta lasketaan se perusta sekä suomalaisen että ruotsalaisen kansan sopusuhtaiselle kehitykselle, johon me ruotsalaiset yhteisymmärryksen ja yhteisen työilön vuoksi olemme pyrkineet. Kun nyt kysyn itseltäni, onko minun annettava niille toisille lakiin sisältyville säännöksille, joihin en ole tyytyväinen, niin suuren merkityksen, että sen perusteella päättäisin olla antamatta ääntäni lain hyväksymisen puolesta, en ole voinut jättää huomioon ottamatta erinäisiä suhteita sekä kotimaassa että ulkomailla, joilla tosin ei ole suora-naista yhteyttä lain kanssa. Valitettavasti ei maailman tilanne vielä ole selvä. Päinvastoin kohoo valtiolliselle taivaalle yhä uusia myrskypilviä. Vastaisten pulain vaara ei siis suinkaan vielä ole ohi. Jotta valtio voisi kestää nämä, on mielestäni erittäin tärkeää, että sitä valtiomuotoa, johon yhteisen elämämme muodot on sovellettu, kannattaa mahdollisimman moni kansalainen. Sillä ainoastaan tässä tapauksessa voimme olla varmempia siitä, että valtakunta kestää ne koettelemukset jotka sen mahdollisesti vielä on läpikäytävä. Sitä

uutta valtiomuotoehdotusta, jota nyt käsittelemme, kannattavat sen monista puutteista huolimatta paljon useammat kansalaiset maassamme kuin tänä päivänä vallitsevaa, ja huomattavaa on että näin tekevät etusijassa juuri ne kansalaiset, jotka ovat osottautuneet pula-aikain vaikutteille herkimmiksi. Tämä uusi hallitusmuoto voidaan kiireellisen käsittelyn kautta pian saada toteutuksi ja sitä varmuutta, jonka valtiolaiva täten saavuttaa myrskyajan aallokossa kulkiessa, pidän siksi tärkeänä, että katson velvollisuudekseni äänestää hallitusmuotoehdotuksen hyväksymisen puolesta. Nykyään ei ole syytä ryhtyä ennustelemaan tulevaisuudesta. Luulen kuitenkin, että tämä uusi hallitusmuoto suomalaiselle enemmistölle tulee tuottamaan parempia hedelmiä, kuin konservatiiviset puolueet ylimalkaan luulevat. Milloin on sellaisista kysymyksistä puhe kuin nyt esilläoleva, jotka niin läheisesti koskevat suomalaisen enemmistöväestön elämää, olen sitä mieltä, että meidän ruotsalaisten tulee syrjäyttää omat erikoiset näkökohtamme ja pyrkiä käsittämään suomalaisen kansan katsomusta. Jos tämän teemme, olen vakuutettu, että suomalaiseltakin taholta tullaan osottamaan suurempaa ymmärtämystä meidän erikoisluontoisiin kysymyksiimme kuten esimerkiksi itsehallintoalueisiin nähden. Jos katsomme asiaa täten, teemme palveluksen ei ainoastaan suomalaisille vaan myöskin omille harrastuksillemme ja koko maalle.

Jag återvänder sedan till en utomordentligt viktig punkt, som jag tidigare berört och vid vilken jag själv fäster ett avseende, som jag tror, att framtidens utveckling nog kommer att visa vara berättigat. Den moderna utvecklingen har icke endast medfört en känsla av förpliktande rätt gentemot små folk och nationella minoriteter och olika samhällslagers åskådningar, utan också gentemot de åskådningar, som äro betingade av olika förhållanden inom samma land. Alltså, då 1917 års lantdag enhälligt petitionerade om genomförande av en vidsträckt självstyrelse för olika delar inom Finland, så var detta tydligen med en känsla av vart utvecklingen måste leda. Jag ber nu att få uppläsa en viktig del av den not Finlands regering har avgivit uti Ålandsfrågan och till vilken jag tidigare kort hänvisade. Härtill är att märka, att denna not är avgiven inför hela Europas blickar och att ingen av Finlands regeringar kan bryta den grund, som därigenom är lagd. Det står i denna not: „Sedan 1917 års senare lantdag till regeringen inkommit med petition angående utvidgad självstyrelse för länens förvaltningsområden i lägre instans samt omorganisation av de nuvarande länen

och deras förvaltning, står regeringen i beråd att överlämna denna brådskande fråga till särskild behandling. Genom denna lagstiftningsåtgärd komme jämväl innevånarna i Ålands län att tillförsäkras en vidsträckt självförvaltningsrätt.” Detta „jämväl” betyder klart, att samma princip skall genomföras över hela landet. Det betyder, med hänvisning till förevarande lags paragrafer, §§ 49 och 50, att självstyrelsen inom såvitt möjligt enspråkiga områden kommer att genomföras här i största utsträckning. Vi komma sålunda att erhålla självstyrelse såväl på svenskt som på finskt håll — någonting som folket i grunden eftersträvar, och varigenom vi nå en möjlighet till enigt fruktbringande arbete för fosterlandet — den viktigaste grunden för hela vår framtida existens.

Jag hade ställt mig tveksam till att giva min ja-röst för denna lag, ifall icke regeringens Ålands-not hade föregått lagens behandling i tredje läsningen, men inför det uttryckliga löfte densamma innehåller faller varje försök till undanflykter med hänsyn till paragrafernas riktiga tolkning åt sidan, och den självstyrelse, som jag eftertraktat för svensksfolket här och vilken utgjort grunden för mitt inval i denna kammare, kommer att nås. Icke minst på denna grund anser jag det vara min plikt att giva min röst för lagförslaget, ty jag vet icke, huru framtiden gestaltar sig och kan icke uttala en dom, varthän det hela kan leda, men jag vet nu, vad vi få, och jag kan trygga mig därtill. (Hyvä!)

Ministeri A l k i o: Sekö sitten olisi tulos tästä, vuoden 1917 maaliskuussa alkaneesta parlamentaarista työstä, että t ä n ä ä n k i n vielä äänestettäisiin tämä hallitusmuoto yli vaalien? Minun täytyy sanoa, että se hallitusmuoto, joka nyt on eduskunnan hyväksyttävänä on parhain mitä tämä eduskunta on voinut saada aikaan. Ja minun tekee mieli sanoa niille, jotka siinä toivossa että vielä parempi saataisiin aikaan, aikovat käyttää veto-oikeuttaan äänestääksensä tämän lakiehdotuksen kiireellisyyttä vastaan, niille tekee minun mieleni sanoa, että uusien vaalien jälkeen ei heidän mielensä mukaista parempaa hallitusmuotoa voida saada aikaan. Minulla on syvä vakuutus että jos tästä pakotetaan nyt vaaleihin käymään, se hallitusmuoto joka senjälkeen säädetään on kokolailla paljon vasemmalla kuin se mikä nyt on eduskunnan hyväksyttävänä. (Oikein, oikein.) Ja minä luulen että, joka isänmaan edessä nyt omantuntonsa mukaan punnitsee asemaa, hänen täytyy itse olla vakuutettu, että niin on asianlaita. Meidän täytyy tätä asiaa katsoa ei ainoas-

taan oman maamme sisällisen tilanteen valossa, vaan ottaa koko eurooppalainen asema taustaksi. Pelkään että eräillä tahoilla liiaksi luotetaan taantumuksen pian saapuvaan mahtiin. Pelkään että bolshevismi ei ole vielä viimeistä sanaansa sanonut ja, että jos mennään uusiin vaaleihin tämän asian vuoksi — minä sanon sen suoraan — se ei ole Suomen oikeistolle eikä myöskään Suomen rauhalle edullinen toimenpide.

Tämä hallitusmuoto on suurin piirtein katsoen samanlainen kuin se hallitusmuoto joka kesällä 1917 laadittiin perustuslakikomiteassa. Sillä erotuksella vain että tämä nyt sisältää riippumattoman Suomen tasavallan hallitusmuodon. Komitean ehdotus silloin sisälsi hallitusmuodon, joka tarkoitti edelleen Venäjässä kiinni riippumista. Silloin pidettiin tätä hallitusmuotoa kokolailla hyvänä ja silloinen hallitus, riensi syyskuussa, sillä hetkellä, jolloin Suomen vapautuksen hetki läheni, jolloin kaikille oli selvää että Suomesta ennenpitkää oli tuleva riippumaton valtakunta, se riensi sen levittämään ulkomaille, Englantiin ja Ranskaan, jolla poliittisella toimenpiteellä ilmeisesti oli se merkitys että pitkään aikaan Länsivalloissa ei ymmärretty Suomen itsenäisyyspyrkimystä.

Kun vuosi läheni loppuaan, ryöstäysi johtava valta täällä kotimaisten vallanpitäjien käsistä. Suomen sosialidemokraatit enemmän kuin Suomen porvaritkaan eivät kyenneet enää hallitsemaan asemaa. Hallitseva valta joutui silloin Leninin käsiin. Millä tavoin hän sitä valtaa käytti, sen me kaikki tunnemme ja tiedämme. Sen kokemuksen pitäisi meitä opettaa, että sinä hetkenä, jolloin valta näytti olevan meidän omissa käsissämme, joulukuun 6 päivänä, me kaikki yksimielisinä tunnustimme Suomen tasavallan ja Suomen riippumattomuuden. Ja minun käsitykseni mukaan me valmistausimme siihen, että oli myöskin koetettava yhteisymmärryksessä säätää tasavaltainen hallitusmuoto, jota ei tarvitsisi äänestää vaaleista toisiin, vaan jossa enemmistön määräysvalta saisi ratkaista. Sitten seurasivat nuo surulliset ajat, jolloin punaisten valta maassa tempasi parlamentilta ja hallitukselta käsiinsä ohjakset. Jouduimme tilanteeseen, jolloin täällä ei oikeastansa kukaan enää pitänyt johtavaa valtaa — se oli anarkiaa. Kun tästä tilanteesta päästiin, luuli Suomen oikeisto, että nyt on tultu siihen taantumuksen kultaiseen aikaan, jolloin voitaisiin tasavalta syrjäyttää ja asettaa kuningasvalta sen sijaan. Mutta he unohtivat, että ajanratas näinäkään aikoina ei seiso. Kehitys on vienyt nyt siihen tilanteeseen, jolloin eduskunta on kokonaisuudessaan tilaisuudessa sanomaan, minkälaista hallitusmuotoa se tahtoo.

Minä sanoin, että se hallitusmuotoehdotus, joka nyt on esillä, on parhain mitä eduskunta on voinut saada aikaan. Tämä ei merkitse sitä, ettei se voisi olla mahdollisesti parempi, mutta se nyt riippuu voimasuhteista, jotka vaikuttavat, ettei se voi olla sen parempi. Kun minun siis täytyy näissä oloissa katsoa asiaa siltä kannalta, että hallitusmuodon kiireelliseksi julistamisen ehkäisemisen kautta ja siten yli vaalien siirtymisen kautta maassa saadaan aikaan tilanne, joka on paljon vahingollisempi kuin mitä nyt voimme aavistaakaan, minä pyytäisin kehoittaa, niitä, jotka ovat aikoneet äänestää tämän lain kiireelliseksi julistamista vastaan, vielä kerran harkitsemaan, eikä sittenkin olisi syytä alistua tähän, eikä aivan sattuman varaan äänestää lakia vastaan, jonka jälkeen voi tulla vielä huonompi. Minusta näyttää sellaiselta, että jos tämä laki nyt äänestetään yli vaalien, tuskin on mitään muita mahdollisuuksia olemassa kuin viipymättä julistaa uudet vaalit. Sen ryhmän kannalta, jonka edustajana puhun, ei meillä ole syytä pelätä vaaleja, mutta meillä on syytä isänmaan edun kannalta tällä kertaa pyytää, ettei näihin vaaleihin viettäisi, jossa me mahdollisesti voittaisimme. Sillä meillä on rajoillamme nyt takatalvi, jossa venäläinen mahti pyrkii uudestaan Suomenniemelle hävittääkseen sitä itsenäisyyttä, joka katkeran ja ankaran taistelun kautta on saavutettu. Jos tässä uhattu kriisi saadaan aikaan, ymmärtää jokainen, että yksin valtionhoitajan auktoriteetti ei kykene asemaa järjestämään niin, että tämä taistelu voitaisiin kunnialla suorittaa, jos kerran asema johdetaan siihen, että vain pieni osa eduskunnasta tulee olemaan valtionhoitajan menettelytavan takana. Minun luullakseni se taistelu, johon Suomi nyt on itää vastaan käymässä, on sellainen, että se vaatii enemmän tämän eduskunnan vasemmiston ja keskustan tukea kuin oikeiston, sillä niiden puolella ovat voimat, jotka voivat tämän maan puolesta taistella.

Kun minä edelleen ajattelen sitä valtiotaloudellista ja miksei myöskin yksityistaloudellista asemaa, johon voimme joutua sen kautta, että nyt taas muutamaksi kuukaudeksi joudutaan semmoiseen tilaan, jolloin kukaan ei vastaa tämän maan valtiollisesta tulevaisuudesta, näyttää minusta siltä, että esimerkiksi Suomen kurssi ulkomailla, koko Suomen luotto ulkomailla, joka, jumala paratkoon, tälläkään hetkellä ei ole hyvä, joutuu aivan onnettomaan tilaan. Jo viimevuotisen politiikan kautta, jonka johdosta Suomen hallitusmuotoasia jäi järjestämättä, suunnattomasti jouduttiin menettämään Suomen valtion ja yksityisten omaisuutta juuri tilanteen järjestäytymättömyyden vuoksi. Minä toivoisin, että ne,

jotka ajattelevat tällaista politiikkaa jatkaa, ker-
rankin vielä harkitsisivat päänsä ympäri, ennen-
kuin siihen nudestaan heittäytyvät. Me saamme
olla vakuutettuja siitä, että jos tällä kertaa hal-
litusmuoto hyväksytään ja pian päästään sään-
nöllisiin oloihin, sen täytyy aivan ilmeisesti Suo-
men rahatalouteen ulkomailta vaikuttaa. Tänään
on sanomalehdissä uutinen, että Viro on voinut
saada lainan Pohjois-Amerikasta. Suomi sitä ei
ole voinut saada. Tämä merkitsee jo jotakin mei-
käläisen politiikan kannalta ja ansaitsee huomioon
ottamista.

Mitä edelleen maan sisällisiin oloihin tulee,
olen käsitellyt aseman siten, että nykyinen so-
sialidemokraattinen ryhmä on tehnyt hyvää työtä
yrittäessään tästä saada sellaisen hallitusmuodon,
jolla ei ole läheistäkään sukulaisuutta neuvosto-
hallitusmuodon kanssa. Tämä olisi otettava huo-
mioon myöskin oikeiston taholla. Sillä jollen
minä väärin asemaa arvostele, on meidän nykyi-
sellä sosialidemokraattisella ryhmällä hyvin suuri
ero sen ryhmän kanssa, joka tämän eduskunnan
aikoinaan ajoi pellolle. Jos tämä eduskuntaryh-
mä hajoitetaan ja uusi tulee, minä pelkään, että
oikeisto on vaikeammassa tekemisessä sen uuden
sosalidemokraattisen eduskuntaryhmän kanssa,
joka on tuleva, kuin sen kanssa, joka täällä nyt
on. Asia on siinäkin suhteessa siis vakava.

Mitä vihdoin tulee ruotsalaiseen eduskunta-
ryhmään erittäin, on minun sanottava, että esi-
merkiksi ed. Wendtin äskeinen lausunto teki mi-
nuun erinomaisen hyvän vaikutuksen. Olen va-
kuutettu siitä, että ruotsalaisilla on tässä maassa
kaikki isänmaanoikeudet, jos he tahtovat ryhtyä
yhteistoimintaan tämän maan suomalaisten sy-
vien rivien edustuksen kanssa. Tässä maassa ei
tulla koskaan ruotsalaista kansaa sortamaan.
Mutta sillä nimenomaisella ehdolla, että täällä ei
saa ruotsalaisen kansan nimessä harjoittaa sem-
moista taantumusvaltaa, johon nykyään pyrkivät
ne, jotka tahtovat tämän lain siirtämistä yli vaa-
lien vain sitä varten, että tulisi joku tilaisuus,
jonka kautta he saisivat tänne perustaa monar-
kian. Minä olen vakuutettu siitä, että ennen pit-
kää on löytyvä keinoja, joidenka avulla myös
suomalainen ja ruotsalainen talonpoika löytää
toisensa ja oppivat ymmärtämään toisiansa, huo-
limatta siitä, että yritetään rakentaa Kiinanmuu-
reja esteeksi siihen, että he eivät pääsisi lähem-
pään vuorovaikutukseen. Ja kun se aika tulee,
silloin lakkaa myös n. s. ruotsalaisen yläluokan
ylivalta tässä maassa. Tämän minä sanon ruotsa-
laisenkin kansan nimessä ja puolesta, sillä minä
olen vakuutettu siitä, että sillä kansalla on täällä,
niinkuin jo äsken sanoin, kaikki elämisen ehdot ja

elämisen oikeudet sovinnossa suomalaisten kanssa.
Vaikeimpana esteenä näiden oikeuksien käyttä-
miseen ennen pitkää tulee olemaan se ruotsalai-
nen politikoiva yläluokka, joka omia etujansa ta-
voitellen pyrkii tämän kansan nimessä esiinty-
mään.

Mitä tulee kokoomuspuolueeseen, on minun sa-
nottava se, että minä olin ajatellut, että tämän
hallitusmuodon ohimentyä tässä maassa voisi syn-
tyä hyvin pitkälle menevää yhteisymmärrystä
kaikkien suomalaisten porvariryhmien välillä.
Mutta minun täytyy sanoa, että senjälkeen, jos
tänä päivänä kokoomus asettuu sille kannalle,
että se estää meitä saamasta sitä parasta halli-
tusmuotoa, mikä nykyään on saatavissa, kokoo-
mus on asettunut tämän kansallisuusrintaman
ulkopuolelle. Kokoomus silloin ei edusta enää
niitä näkökohtia, joita tämän maan kansan hy-
vässä nimessä nykyhetkenä pitäisi edustaa. Se
pyrkii silloin ainoastaan yhteistoimintaan näiden
ruotsalaisten taantumuksellisten kanssa ja se yh-
teistoiminta ei merkitse tämän maan kansallisuus-
liikkeelle korkeata lentoa. Äsken jo sanoin, ettei
minulla ole ryhmäni kannalta mitään erityistä
syytä välttää vaaleja. Mutta minulla on syytä
välttää näitä vaaleja isänmaan kannalta. Sen-
vuoksi sydämeistäni koetan vielä vedota niihin,
jotka ovat aikoneet tänä päivänä vielä jättää mei-
dät muutamiksi kuukausiksi siihen tilaan, ettei
maalla ole hallitusmuotoa eikä sellaista hallitus-
miestä, joka kansan edessä vastaa teoistansa.
Minä olen vakuutettu siitä, että jos tänä päivänä
tämä tilanne saataisiin järjestetyksi, nousisi huo-
menna kaikissa kirkkoissa kiitosrukous Jumalan
puoleen siitä, että kansanedustajat olivat kerran-
kin löytäneet toisensa. Sanon tämän sitäkin suu-
remmalla syyllä, kun on syytetty, että maalais-
liittolaiset erikoisesti ovat tahtoneet tästä halli-
tusmuodosta poistaa määräyksen, ettei Suomen
evankelis-luterilainen kirkko olisi Suomen yleis-
senä kirkkona. Minä valitan sitä, ettei sekin
kohta tullut tähän lakiin. Minä puolestani olen
sen puolesta äänestänyt. Mutta minun täytyy
toiselta puolen sanoa, että kyllä tämä ei ole sel-
lainen kohta, joka esimerkiksi papistoa oikeut-
taisi äänestämään tätä lakia vastaan. Sillä evan-
kelisluterilainen kirkko pysyy tämän kansan yleis-
senä kirkkona niin kauan kuin se sisällisen voi-
mansa pakolla voi seisoa pystyssä ja asemansa
säilyttää. Semmoinen tyhjä fraasi, joka maini-
tusta lauseesta olisi tullut tähän lakiin, se ei
asiaan vaikuta sitä tai tätä. Senvuoksi toivon,
että esimerkiksi papisto, joka toivoakseni seisoo
sydänjuurillaan lähellä kansaa, että se tällä het-
kellä ottaisi huomionsa sen, että se laittaisi huo-

misesta päivästä tälle kansalle ilopäivän eikä surupäivää.

Hallitusmuoto on siis nyt minun käsitykseni mukaan hyväksyttävä sellaisena, minkälaisena se on, siinä tietoisuudessa, että sinä hetkenä, jolloin se hyväksytään, se toivo, jonka edustaja Setälä tästä äsken kauniisti lausui, se myös tulee toteutumaan, että yhteisymmärrystä ja yhteistoimintaa tulee tässä eduskunnassa ja tässä kansassa olemaan paljon enemmän kuin tähän saakka. Kun minä olen ollut pakotettu sanomaan kovia sanoja ruotsalaisen eduskuntaryhmän niistä jäsenistä, jotka senkin jälkeen kun tässä laissa ovat niin varmallalla tavalla ruotsalaisten erikoisoikeudet turvatut, aikovat tätä äänestää yli vaalien, niin minä pyydän heillekin vakuuttaa, että sikäli, mikäli hekin astuvat näiden poliittisten näkökohtien korokkeelta alas enemmän yhteisymmärrykseen Suomenmaan kansan politiikan ja pyrkimysten ja harrastusten kanssa, sikäli myös yhteisymmärrys heidän ja tämän maan suomalaisten välillä lisääntyy. Huolimatta siitä, että tässä maassa puhutaan kahta kieltä, täällä voisi tulla yksimielinen kansa, niin yksimielinen, että tämän kansan asioita ei tarvitse ulkovaltojen tulla järjestämään, ei kongressien, eikä myöskään väkivallan avulla. (Keskustasta: Hyvä!)

Ed. V u o k o s k i: Ne arv. edustajat, jotka olivat mukana 1918 vuoden valtiopäivillä, ovat nyt runsaan vuoden kuluessa joutuneet kolmannen kerran hallitusmuotokysymyksen ratkaisun eteen. Ja täytyy tunnustaa, kuten edustaja Setäläkin äskeisessä puheessaan mainitsi, että jokaikinen kerta on tämän kysymyksen edessä ollut joka edustaja erinomaisen vakavassa tilanteessa. Se vähemmistö, joka viime kesänä asetui monarkistista hallitusmuotoa vastaan, se vähemmistö nojasi menettelynsä siihen käsitykseen, että kansan enemmistö on tasavaltaisen hallitusmuodon takana. Tämä usko kannatti vähemmistön pyrkimystä. Ja tämän käsityskannan oikeudenmukaisuuden ovat viime vaalit todistaneet kyllin selvästi. Minä arvaan, että se osa tästä eduskunnasta, joka viime kesänä oli enemmistönä, on nyt vähemmistönä ollen samassa asemassa kuin vähemmistö viime kesänä. Minä pyydän kysyä, onko niitä edustajia, jotka aikovat kiireellisyyttä vastustaa, kannattamassa sama usko kuin meitä viime kesänä? Ja voitetaanko sillä mitään, jos nyt äänestetään kiireellisyyttä vastaan? Minä en ihmettelisi, jos kiireellisyyttä vastustavat ruotsalaisen ryhmän jäsenet, sillä heidän vaalivoittonsa on varma. Heidän edustajalukunsa on sama, pidettäköön vaaleja vaikka joka toinen kuukausi. Mutta sen suomalaisen ryhmän

asema on hiukan toinen, josta ollaan epävarmoja tähän kysymykseen nähden. Jos arv. kokoomuspuolueen edustajat katsovat voitavansa äänestää kiireellisyyttä vastaan, täytyy heidän ottaa laskeihinsa, että he nusiien vaalien kautta tuovat eduskuntaan 16 edustajaa lisää, voidakseen estää esillä olevan lain voimaantulon. Kun tämä otetaan vakavan harkinnan alaiseksi, niin sitä tulosta voidaan epäillä. Näin ollen kiireellisyyden vastustamisella saatetaan vaan Suomen kansa keskellä kesän kiireiden tulisimpaan vaalitaisteluun mitä tässä maassa koskaan on käyty. Ja meillä ei olisi syytä, varsinkaan talonpoikaisedustajilla, laskea asiaa tälle tolalle, sillä Suomen kansa, sen talonpojat tarvitaan nyt työssä elinkeinon hankkimiseksi Suomen kansalle eikä repivään vaalitaisteluun. Tässä mielessä minä uskon ja toivon, että tämä asia saapi onnellisen ratkaisun.

Ed. L o h i: Minä puolestani voin kaikessa pääasiassa yhtyä niihin lausuntoihin, joita ensimmäisen puheenvuoron käyttäjä ed. Ritavuori esitti, samoin kuin ministeri Alkion lausuntoon. Kun viime kesänä täällä oli hallitusmuodon säätäminen juuri tässä vaiheessa, että oli kysymys sen kiireelliseksi julistamisesta, minä muistan kuinka vaikeassa ja vakavassa asemassa me silloin olimme, jotka rohkenimme tuota n. s. veto-oikeutta ryhtyä käyttämään. Minä nimittäin käsitan, että silloin, kun niin pieni vähemmistö kuin valtiopäiväjärjestys oikeuttaa, ryhtyy veto-oikeuttaan käyttämään, siihen täytyy olla erittäin vakavat ja painavat syyt. Ja ne syyt olivat sillä hetkellä minun mielestäni aivan pätevät. Eduskunta oli aivan puolinnainen. Meillä oli aivan täysi syy olettaa, että kun kansaan vedotaan, niin tulos on oleva kokonaan toinen, kuin mikä oli se hallitusmuoto, joka silloin oli hyväksyttävä. Minun täytyy kysyä vakavasti, uskooko ed. Setälä ja ne muut edustajat, jotka tahtovat kansaan nyt vedottavan, uskovatko he todella omantuntonsa mukaan, että kansa antaa sen vastauksen, että suurempi kantavuus tässä eduskunnassa tulee niille pyrkimyksille, joita he edustavat, kuin mikä niillä nyt on. Minun täytyy epäillä sitä, että tuskin teistä kukaan sitä todellisuudessa jaksaa uskoa. Minä en usko poliittisesti niin lyhytnäköiseksi oikeistoa. Mihinkä perustuu oikeastaan sitten se että kiireellisyys tällä hetkellä tahtotaan evätä, sitä on hyvin vaikea käsittää. Kenties niissä piireissä ajatellaan sitä, että jos nyt tällä hetkellä evätään kiireellisyys, voipi kenties hallitus jättää uuden esityksen eduskuntaa hajoittamatta ja yrittää uusi kerta saada hallitusmuotoa, ja silloin tämä eduskunta ottaisi huomioon ne muistutukset, mitä heillä on tätä hallitusmuotoa

vastaan. Mutta minä pyydän huomauttaa, kuinka vaikeasti on saatu nyt sisälle nekin oikeistoa tyydyttävät muutokset tai kohdat, jotka tässä nyt ovat. Minä suuresti epäilen tai melkein olen vakuutettu siitä, että jos tämä eduskunta ryhtyy toisen kerran vielä hallitusmuotoa käsittelemään, tulos on se, että siitä tulee kenties koko paljon vielä radikaalisempi. Tämä mahdollisesti menee sitten kanssa yli vaalien. Kumman näistä tuleva eduskunta sitten tulee hyväksymään? Ovatko silloin ne voittaneet, jotka kiireellisuuden nyt tältä ovat evänneet. Sitä kannattaa ajatella. On yksi mahdollisuus että löytyy meidän maassamme piirrejä, jotka katsovat että nyt kun tällainen kansojen kuohunta-aika on käynnissä kaikkialla, kenties joudutaan meidän maassamme vielä siihen tilanteeseen että joillakin muilla keinoilla perustettaisiin tähän maahan valtiomuoto kuin parlamentaarista tietä. Historiahan osoittaa hyvin paljon sellaisia esimerkkejä. Näissä esimerkeissä on myöskin sellaisia että muutamissa tapauksissa n. s. vallankaappaukset ovat kenties voineet olla kansakunnan onneksi. Mutta luulen että Suomen kansa on tällä hetkellä jo siinä kehitystasossa että semmoiset laskut pettävät, jos joku niihin luottaa. Minun täytyy sanoa, ettei voi todella käsittää että henkilöt, joille todella isänmaan etu on kallis, voisivat olettaa todennäköiseksi että laillista parlamentaarista tietä saataisiin parempi hallitusmuoto kuin tämä nyt oleva. Mutta mitä saavutetaan tällä oikeiston jarrutuksella? Tällä saavutetaan paljon toista. Muistutan kuinka oikeisto ja keskusta olivat tässä maassa yksimielisiä kun nousi taistelu sitä hirmuvalltaa vastaan, sitä vallankaappausyritystä vastaan, joka tässä maassa toimeenpantiin. Tahdotteko te nyt sen juovan repäistä kerrassaan auki että oikeiston ja keskustan välit menevät niin auki että keskustan ja oikeiston kättä ei voida ojentaa toisilleen? Tahdotteko siihen että keskusta kääntyy hakemaan enempää turvaa vielä toisaalta? Teidän täytyy ymmärtää että sellainen teko, jossa niin pieni vähemmistö tahtoo diktaattorin vallalla estää kansan todellisen tahdon toteutumasta, sitä joukkiota kohtaan nousee vihan myrsky. Siitä tosiasiaa ei päästä mihinkään. Sen tähden tahtoisin minäkin painaa jokaisen mieleen kuinka me olemme vastuullisia kansan, historian ja Jumalan edessä jokainen kun tuomme lippumme tähän vaaliurnaansa tänä päivänä.

Ed. Mänterö: Eduskunta on tosiaan tällä hetkellä vakavan ratkaisun edessä. Esillä oleva lakiehdotus on käynyt kaikki ne eri asteet, jotka

tällaisen lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen säännösten mukaan on käytävä ennenkuin se otetaan lopullisesti ratkaistavaksi. Eduskunnalla ei ole enää muuta tehtävänä kuin joko hyväksyä tai hyljätä tämä ehdotus. Ei ole epäilemistäkään, että koko maa jännittyneenä odottaa, mikä eduskunnan päätökseksi on tuleva, odottaa tietoa siitä, saadaanko valtakunnallemme uusi oloja vakiinnutettava hallitusmuoto vai onko epävarma välitila edelleen jatkuva. Voi sanoa, että ulkomaittenkin huomio on tämän johdosta entistä kiinteämmin maahamme kääntynyt eikä ole aiheetonta olettaa että kansainvälinen asemamme meikoisessa määrässä on riippuvainen siitä, kykeneekö eduskunta nyt viipymättä saattamaan asian onnelliseen päätökseen vai eikö se sitä kykene. Hetki on niinmuodoin vakava. Eduskunta on tavallista tärkeämmän ratkaisun edessä ja saattaa pitää varmana, että jokainen sen jäsen tarkoin punnitsee, kuinka hänen on äänensä annettava voidaksensa vastata isänmaan edessä. Ei voida väittää, että käsillä oleva lakiehdotus olisi hätiköiden tehty ja siitä syystä epäkypsä hyväksyttäväksi. Onhan muistettava että kokonaista kaksi vuotta on uutta hallitusmuotoa valmistettu ja ovat sen valmistamiseen ottaneet osaa maamme ensimmäiset asiantuntijat. Sen jälkeen kun perustuslakikomitea lähes kaksi vuotta takaperin sai valmiiksi ehdotuksensa, on hallitusmuotoasia ollut yhtämittaisen pohdinnan alaisena ja on se ollut useamman kerran sekä hallituksen että eduskunnan käsiteltävänä. Myöntää myös täytyy että nykyinen eduskunta on käsitellyt asiaa sillä vakavuudella ja asiallisuudella jota asian luonne ja arvo vaatii. Ei liioin voida sanoa, että lopullista ratkaisua odottava lakiehdotus tulisi, mikäli kysymys on sen tasavaltaisesta perusajatuksesta, yllätyksenä eduskunnalle. Siinä kohden tämä lakiehdotus täydellisesti poikkeaa siitä hallitusmuotoehdotuksesta, joka vuosi takaperin oli eduskunnan käsiteltävänä ja joka sitten äänestettiin lepäämään yli vaalien tullakseen näillä valtiopäivillä lopullisesti hyljätynksi. Tasavallan ajatus on yhtä vanha kuin Suomen itsenäisyyden ajatus. Jo perustuslakikomitean mietinnössä, jonka monet myöhemmät monarkistit, niiden joukossa m. m. J. K. Paasikivi ja R. A. Wiede vastalauseetta allekirjoittivat, sanotaan, että kysymys Suomen vastaisesta hallitusmuodosta ei voi päätyä muuten kuin että Suomesta on tuleva tasavalta. Tämä käsitys ei nojautunut suinkaan, kuten myöhemmin on väitetty, yksinomaan siihen seikkaan että Venäjä otaksuttavasti tulisi tasavallaksi ja että Suomella yhteydessä Venäjän kanssa ei olisi varsinaista omaa ulkopoliittikkaa, vaan komitea panee erikoisesti painoa tasavaltai-

sen hallitusmuodon soveltuvaisuuteen nimenomaan Suomen hallitusmuodoksi. Mietinnössähän sanotaan m. m.: Näitten ulkonaisten seikkojen lisäksi tulee vielä sisäisiä edellytyksiä tasavaltaiselle hallitusmuodolle Suomessa. Täällä ei hallitsija ole asunut oman kansan keskuudessa eikä yleensä itse toimittanut hallitustehtäviä, vaan ne ovat suureksi osaksi olleet hänen nimessään toimineen kolleegisen komitean, hallituksen asiana. Enemmän tai vähemmän vieraalla hallitsijalla ei sentähden nyt kansan käsityksessä ja tunteissa voi muuten kuin poikkeustapauksessa olla samaa sijaa kuin siellä missä omasta kansasta lähtenyt tai siihen koteutunut hallitsijasuku elää ja toimii sen keskuudessa. Erityisesti on monarkkisia tunteita heikentänyt se Suomen oikeuksia ja tunteita loukkaava politiikka jota varsinkin viimeisen hallitsijan aikana harjoitettiin. Toiselta puolen tämä tasavaltainen hallitusmuoto on omansa sekä saavuttamaan kunnioitusta että sovelias niin kansanvaltaisuuteen taipuvalle kansalle kuin Suomen kansa. Kaikista näistä syistä lausutaan komitean mietinnön perusteluissa sellaisen hallitusmuodon epäilemättä täällä laajoissa piireissä paraiten vastaavan Suomen kansan toiveita ja tarpeita. Kun maan hallitus sitten 1917 vuoden lopulla antoi kokoon-tuneelle eduskunnalle esityksen uudeksi hallitusmuodoksi, rakentui se tosiaan sille periaatteelle, että Suomi oli oleva tasavalta eikä silloin enää suinkaan ollut kysymys yhdistyksen säilymisestä Venäjän kanssa vaan oli Suomen riippumattomuus samalla saanut ratkaisun. Venäjästä eronneena itsenäiseksi valtioksi muodostuneena Suomi oli oleva tasavalta. Tätä hallitusmuotoehdotusta joka oleellissimmilla osiltaan oli yhtäpitävä nyt esilläolevan lakiehdotuksen kanssa, eduskunnassa käsiteltäessä silloisen hallituksen taholta nimenomaan puollettiin Suomen kansan luonteen mukaisena hallitusmuotona. Tehtiin sitten yritys säätää maalle toiselle, nimittäin monarkian periaatteelle rakentuva hallitusmuoto. Tämä yritys täydellisesti epäonnistui. Tosin vakuutettiin 11 kuukautta takaperin tässä huoneessa useaan kertaan ja varmaan hyvässä uskossa että Suomen kansa sittenkin varsinkin koettuaan kaiken sen, mitä se viime vuoden alkupuolella oli saanut kokea, on pohjaltaan monarkian kannalla. Niinpä lausui muuan eduskunnan silloisista huomattavimmista jäsenistä m. m.: „Minä voin sanoa omista valitsijoistani että ne ovat kestäneet kapinan aikana sen minkä mikään muu osa Suomen kansaa on kestänyt. Satakunnan laajoilla alueilla todistavat vasta äsken savuamasta lakanneet rauniot ja valkoiset ristit hautausmailla meille siitä, mitä se kansanainees on saanut kärsiä, ja tämä kansanainees on kuningasmielinen. Mi-

nulle ei ole tullut valitsijaini piiristä yhtään ääntä, joka olisi kehoittanut minua toimimaan tasavallan puolesta. Tähän kansanainekseen eivät ainakaan ne saa nojautua, vakuutti mainittu puhuja, jotka tahtovat tasavaltaista hallitusmuotoa säädettäväksi. Meidän on ehdottomasti tunnustettava, että tämä osa kansaa ei tahdo tasavaltaista hallitusmuotoa.” Tämä lausuttiin, kuten sanoin, varmaan vilpittömässä mielessä, mutta me tiedämme nyt, että väite oli paikkansa pitämätön. Monarkian vaatimuksilla ei ollut Satakunnan väestössä erempää kuin Suomen kansassa yleensääkään sitä laajaa kannatusta, jonka sillä uskottiin ja uskiettiin olevan. Ne vaalit, joilla nyt koossaoleva eduskunta valittiin, ovat sen mitä selvimmoin ja eittämättömmimmoin osoittaneet. Olen tahtonut palauttaa mieleen edelläesitetyn, koska se on omansa osottamaan kuinka varma ja vakaantunut tasavallan ajatus on Suomen kansassa, ja kuinka aiheetonta on vastustaa nyt esilläolevan lakiehdotuksen hyväksymistä siinä toivossa, että tälle maalle saataisiin joskus säädetyksi monarkinen hallitusmuoto. Esilläolevan lakiehdotuksen peruskantaan nähden eduskunta ei käsittääkseni muuta voi kuin noudattaen kansan selvästi ilmennyttä käsitystä ja sen selvästi ilmaisemaa tahtoa hyväksyä tämän lakiehdotuksen. Mutta samaan tulokseen täytyy käsittääkseni päätyä lakiehdotuksen yksityiskohtaisen tarkastelun pohjaltaakin lähtien. On sanottu, että lakiehdotus on monien ja monen kaltaisten sovittelujen tulos eikä sellaisena tyydytä ketään. Tämän johdosta on ensinnäkin huomautettava, että se oleellisilta osiltaan kuten ed. Ritavuori lausunnossaan on sitovasti todistanut, on pysynyt sellaisena kuin miksi se perustuslakiekomiteassa aikoinaan muodostui, jolloin monet oikeistonkin edustajat olivat sitä sekä laatimassa että hyväksymässä. Niitä perusteita, joille sanottu komitea lakiehdotuksensa rakensi, ei ole varsinaisesti tässä kohden horjutettu. Asian käsittely näillä valtiopäivillä on osoittanut vääräksi sen viime valtiopäivillä ilmausutun pelon, että sosialidemokraatit eivät kannattaisi sellaista tasavaltaista hallitusmuotoa, jota tasavaltalaiset mainituilla valtiopäivillä perustuslakivaliokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessaan ehdottivat hyväksyttäväksi, että he, nimittäin sosialidemokraatit, kynsin hampain, kuten muuan puhuja silloin lausui, taistelisivat sitä vastaan ja vaatisivat siihen perinpohjaisia muutoksia, ennenkuin sen hyväksyisivät. Muutosehdotuksia, pitkälle meneviäkin, on tosin tehty ja myöskin vasemmiston taholta, mutta lakiehdotuksen oleellista sisältöä ei niillä ole onnistuttu muuttaa. Tästä huolimatta lienee vasemmisto valmis antamaan hyväksymisensä tälle

hallitusmuodolle. Kuinka ei silloin oikeisto voisi sitä hyväksyä? Toisekseen on huomautettava, että kaikki lainsäädäntö on kompromissia, sovittelua ja tinkimistä; siitä ei pääse, koska useampien tahon ja vaatimukset lakia laadittaessa on otettava huomioon. Juuri sovittelujen tietä voidaan saada syntymään sellainen laki, jonka kaikki saattavat hyväksyä. Kun nyt esilläoleva laki on tällä tavoin syntynyt, pitäisi sillä käsittääkseni olla hyvät edellytykset tyydyttää niin toisten kun toistenkin oikeutettuja vaatimuksia ja niinmuodoin tulla hyväksytyksi. Niiden keskustelujen kuluessa, joita tästä lakiehdotuksesta on eduskunnassa pidetty, ei ymmärtääkseni ole muulta kuin ehkä äärimmäisen oikeiston, se on järkähtämättömien monarkistien taholta esitetty ehdotusta vastaan sellaisia muistutuksia, jotka velvoittaisivat, minä sanon velvoittaisivat, äänestämään sen hylkäämisen puolesta. Onhan oikeistonkin taholta avoimesti tunnustettu, että tämän hallitusmuodon säännökset, mikä käsittääkseni oikeiston kannalta lienee tärkeintä, paremmin turvaavat lujan hallitusvallan kuin monen muun tasavaltaisen tai monarkisen maan hallitusmuodot. Mitkä ovat silloin ne syyt, jotka pakottamalla pakottavat, jotka velvoittavat oikeiston jäsenet äänestämään lakiehdotusta vastaan? En näinmuodoin näe riittävää aihetta olevan käsillä olevan lakiehdotuksen hylkäämiseen. Monet mitä vakavimmat syyt, joihin minulla ei ole kuitenkaan syytä laajemmalti kajota, kehottamalla kehottavat eduskuntaa hyväksymään maalle uuden hallitusmuodon. Minäkin huomautan että tämän asian saattaminen pikaiseen päätökseen on omiaan rauhoittamaan maata, kohottamaan kansan arvoa ulkomaiden silmissä, lujittamaan valtakuntamme asemaa sekä sisään- että ulospäin. On todella varteenotettavaa mitä ensimmäisen vastalauseen perusteluissa sanotaan: Ei näytä hyvin harkitulta, näin kuuluvat tarkottamani sanat, manata yhteiskunnassa esiin valtiosääntötaistelua, joka kenties voi herättää epäilystä, onko Suomi valtiona todella tehtävänsä tasalla sen henkisen ja valtiollisen kulttuurin etuvarustuksena, jonka olemassaoloa hajottavat voimat nykyaikana uhkaavat. Eduskunnan vallassa on saattaa valtiosääntötaistelu, joka viime kesänä varsinaisesti viritettiin, nyt onnelliseen päätökseen. Täytyy toivoa että eduskunta sen tekee hyväksymällä esilläolevan lakiehdotuksen.

On lausuttu tämänkin päivän keskustelussa että asian ratkaisemisella ei ole kiirettä ja ettei uusia vaaleja ole syytä toimittaa, vaikka eduskunta nyt äänestäisikin lakiehdotuksen lepäämään — näin on lausuttu nimenomaan oikeiston taholta. Tämä tuntuu lievimmän sanoen omistuiselta, kun muis-

taa, millä kiireellä sillä taholla vuosi takaperin hallitusmuotoasiaa eduskunnassa ajettiin. Katsokaamme mitä silloin lausuttiin oikeiston taholla. Elokuun 7 päivän istunnossa hallitusmuotoasian ollessa lopullisesti ratkaistavana lausui m. m. herra Estlander: „Minulla on aikaisemmin ollut tilaisuus lausua että eduskunta on sekä oikeutettu että velvollinen nykyisessä kokoonpanossaan ja viivyttlemättä tekemään päätöksensä tässä asiassa, enkä voi muuta kuin toistaa tämän, samalla yhtyen siihen keskustelun alussa annettuun lausuntoon, että eduskunta lykkäämällä päätöksenteon tässä tärkeässä asiassa on tuottanut maalle sanomatonta vahinkoa, kaikkein vähimmän voi tunnustaa oikeaksi sen täällä esitetyn vaatimuksen, että asiaa ei olisi julistettava kiireelliseksi.” Näin herra Estlander vuosi tai 11 kuukautta takaperin. Samaa mieltä oli edustaja Schybergson, joka samassa istunnossa puolsi asian kiireelliseksi julistamista m. m. näillä perusteilla: „Olen valtiopäiväin istuntopäivien välillä tehnyt lyhyen matkan Skandinaviaan, ja siellä nähnyt kuinka vähän meitä kunnioitetaan. Siihen eivät ole syytä yksinomaan punaiset ja heidän kapinansa vaan se johtuu siitä ettemme ole kyetneet sen jälkeen kun kapina kukistettiin selvittämään tilannetta ja saattamaan vakuutta että jos me nyt käymme positiiviseen lainsäädäntötoimeen hallitusmuotoon nähden, niin se tekisi edullisen vaikutuksen maan rajojen ulkopuolella samoin kuin myös niiden sisäpuolella, se kun olisi omiaan suuressa määrin edistämään rauhan ja järjestyksen palauttamista sekä vakaannuttamaan niinhyvin maassamme kuin sen ulkopuolella luottamusta kykyymme muodostaa itsenäinen valtio.”

Täytyy kysyä mitkä ovat ne syyt jotka ovat saaneet oikeiston perinpohjin tässäkin kohdin muuttamaan kantansa? Sanotaan että oikeisto nyt vain käyttää samaa perustuslakien myöntämää oikeutta, joka viime vuonna teki tasavaltalaisille mahdolliseksi estää monarkisen hallitusmuodon hyväksymisen ja voimaannastumisen. Mutta ero tilanteessa on, kuten ed. Schauman ja Lohi jo ovat vakuuttavalla tavalla osottaneet, ilmeinen. Kun tasavaltalainen vähemmistö viime kesänä vajalukuisessa eduskunnassa äänesti silloin esilläolevaa lakiehdotusta vastaan, tapahtui se siitä täysin hyväksyttävästä periaatteellisesta syystä että asiaa oli ennen lopullista ratkaisua vedottava kansaan, ja siinä varmassa vakaumuksessa että Suomen kansan enemmistö oli kaikista vastaväitteistä huolimatta sen takana. Nyt kansan tahto on selvänä edessämme, eikä siis ole vähintäkään syytä vedota uusiin vaaleihin. Sanotaan myös että aika on levoton, jonka takia olisi harkitsematonta nyt lopul-

lisesti järjestää tämä asia. Levottomuutta on kieltämättä varsinkin kaakkoisella rajalla, minkä johdosta syntynyttä, se on toistaiseksi vielä eduskunnalle ja kansalle tuntematonta. Mutta juuri tämän levottomuudenkin poistamiseksi on tarpeen saada valtiomme lopullisesti järjestetyksi ja hallitusvalta saatetuksi kestäväälle pohjalle. Niin kauan kuin tämä välitila jatkuu me voimme sanoa, kuten edustaja Ritavuori jo huomautti näin olevan asianlaidan, yhtä tärkeätä on myöskin asian nopea ratkaisu kansan eheyttämiseksi, mikä on sitä tarpeellisempaa, kunta enemmän valtakuntamme on uhattu.

Kaikkeen tähän nähden täytyy isänmaan onnen ja menestyksen nimessä viimeiseen saakka toivoa että lakiehdotus tulee kiireellisenä hyväksytyksi ja että maa säästyy siitä vaalitaistelusta, joka välittömästi on edessä, jos lakiehdotus äänestetään lepäämään yli vaalien.

Ed. Roos: Jag har icke begärt ordet för att ingå i en kritik av föreliggande förslag till ny regeringsform och icke heller för att vädja till den ena eller andra medlemmen av folkrepresentationen, emedan jag är livligt övertygad därom, att var och en redan har bildat sig sin övertygelse och inför sitt samvete har vägt sina motiv. Jag har begärt ordet endast för att till protokollet få uttala de motiv, vilka leda mig, då jag kommer att lägga min röstsedel i urnan.

Då grundlagsutskottets betänkande i föreliggande fråga remitterades till stora utskottet, yttrade lanttagsman Alkio bland annat, att det nu var de monarkiskt sinnade lantdagsmännens skyldighet att med hänsyn till landets prekära ställning godtaga det av grundlagsutskottet utarbetade förslaget till ny regeringsform, om ock detsamma kunde vidlås av särskilda större eller mindre brister. Under vädjan till vår patriotism yrkade han således, att vi skulle uppoffra vår övertygelse därom, att den monarkiska statsformen särskilt för vårt folk vore att föredraga framför den republikanska. Men han glömde alldeles att, om man i fäderneslandets namn av motparten fordrar uppoffringar, då är man också skyldig att själv bära sitt offer. Detsamma har också helt förgätits på det blocks sida, som inom lantdagen bildats för att genomdriva förslaget till regeringsform. Från högerns sida har uttalsats beredvillighet att godkänna en regeringsform, byggd på republikansk grund. Från samma håll ha ärliga försök gjorts för att få förslaget sådant, att den kunde omfatta detsamma, men alla gjorda ändringsförslag från högerns sida, de må hava åsyftat viktiga principfrågor

om presidentens val, om hans befogenheter och vetorätt, om riksdagens domsrätt vis-à-vis presidenten, om den evangelisk-lutherska kyrkans ställning eller andra mindre viktiga detaljfrågor — alla dessa förslag, huru väl motiverade de än må hava varit, hava blivit kallt avvisade från pluralitetens sida. Intet tillmötesgående från pluralitetens sida, intet det allra minsta offer för vinnande av enighet har pluraliteten velat bära fram för fosterlandets altare. Att lantdagen i dag står splittrad och att motsatsen mellan partierna är så stor, är obestridligt deras fel, vilka på det mest hänsynslösa sätt drivit sin vilja igenom i allt, och för dem bland oss, som äro fullt övertygade om att godkännande av regeringsformen i den lydelse, den erhållit i andra läsningen, skulle leda vårt folk och vårt land i olycka, för oss återstår intet annat än att genom att rösta mot förslaget förklarande för brådskande försöka få det slutliga avgörandet uppskjutet, i hopp om att inom centern skall arbeta sig fram en större förståelse för högerns krav i och för möjliggörande av en fast regeringsmakt i vårt land. Och om utgången av den förestående omröstningen skulle bli den, att förslaget förklaras vilande till första lantdag efter nyval, så är ingen ohjälplig skada skedd. Vårt folk har kommit tillrätta med regeringsformen av 1772. Under dess egid har vårt folk kunnat bevara sin nationalitet, vunnit självständighet, nedslagit det röda upproret och vunnit erkännande av sin suveränitet av de flesta kulturländer, och vårt folk skall förvisso komma tillrätta ännu några år framåt med den nuvarande statsförfattningen, då däremot enligt min åsikt ett omedelbart godkännande av det föreliggande förslaget skulle medföra de mest fördärliga följder. Ty under en tid, då den anarkistiska upprorsrörelsen och det ömtåliga förhållandet till främmande makter göra en stark regeringsmakt nödvändig för att landet ej skall gå under, berövar förslaget regeringen all auktoritet och gör den helt beroende av en regerande riksdag med alla de perspektiv, vilka öppna sig för oss från bladen av frihetstidens historia.

Jag känner mig av mitt samvete förpliktad att rösta mot förslaget förklarande för brådskande. Jag har lärt mig akta olika tänkandes ärliga övertygelse, men anser mig vara berättigad att fordra aktning också för min innersta övertygelse, och jag ville säga till lanttagsman Lohi: man köpslår icke om sin innersta övertygelse.

Ed. Kaskinen: Luovun.

Ed. K. E. Linna: Luovun.

Ed. Miemois: Jag vill endast med några ord tillkännagiva min ståndpunkt i föreliggande förslag till regeringsform.

Jag kan icke känna mig tillfredsställd med att 1 mom. i § 5 av regeringens proposition i sin helhet icke fått ingå i föreliggande regeringsforms § 6, utan endast följande intagits: „Varje finsk medborgare vare tryggad till liv, ära, personlig frihet och gods.” Jag skulle hellre ha sett, att 1 mom. i sin helhet från regeringens proposition fått ingå, vilket mom. lyder: „Varje finsk medborgare vare tryggad enligt lag till liv, ära, personlig frihet, välfärd och gods. Ej må genom ny lag intrång göras i finsk medborgares förvärfvade rättigheter i annan ordning än den som om ändring av grundlag är stadgad.” Då detta icke ingått i föreliggande stadgande, som regeringen ändå ansett böra ingå i vår regeringsform, och då här i kammaren rått en annan mening, kan jag icke svika mina valmän, som skulle känna sig djupt besvikna, om jag nu skulle godkänna ett förslag till regeringsform, där dessa grundprinciper för ett ordnat och framåtskridande samhälle utesluts, ett rättsmedvetande, som finnes nedärvt i folksjelen ända till den dag som är. Hos den österbottniska befolkningen, svensk som finne, vilka alla i århundraden varit fästade vid den jord, som de odlat och bevarat åt oss, är denna rättsprincip mest levande och mest nedärvd, och den har gjort att i dag som är, finnes en jordbrukarstam i verkligheten, som är och fortfarande kan vara samhällsbevarande. 1919 års lantdag är färdig att rycka bort grundlagsstödet för oss. Den vill icke förstå, att här gäller det icke stundens, dagens eller månadens arbetsprestation, utan många års arbete och jag måste säga, att jag icke hade väntat det stora centerpartiets hållning i denna fråga, som är så betydelsefull för det finska folket, för den svenska och finska bondens framtida bibehållande och bevarande som en fri och självständig jordbrukarstam. Jag kan icke förstå, huru detta i framtiden med en radikal lagstiftning skall bliva möjligt, då partiet givit sitt bifall till, att förenämnda moment icke fått i sin helhet ingå i regeringsformen. Jag hade väntat en motsatt handling. Enligt nu föreliggande lagstadgande kan Finlands jordbrukande befolkning bliva offer för vilken lagstiftning som helst. Med 100 rösters bifall kan vilken lag som helst i detta avseende utfärdas. Jag anser, att den jordbrukande befolkningen härigenom kommer i en sådan rättslös situation, att jag icke kan vara med om att bidra till en sådan lags förverkligande.

För det andra ber jag att få instämma med

ldgm Hästbacka och andra, som tidigare uttalat sig mot stadgandet angående kyrkans ställande åt sidan samt religionsundervisningens borttagande från skolorna. Det vore mot min egen övertygelse och mina valmäns ståndpunkt, om jag medverkade till borttagande av den moraliska och sedliga kraft, som kyrkan givit det finska folket under århundradens öden. Då krig och nöd varit rådande, hava de, som gått före oss, hämtat kraft och styrka och tro på framtiden just från denna i barndomen inlärd religion. Jag kan försäkra, att både den svenska och finska befolkningen i Österbotten icke godkänner vad som i denna lag är fastslaget och som helt enkelt avskaffar kyrkan.

För det tredje anser jag, att regeringen och presidenten böra i lag tilldelas nödig maktbefogenhet att ostörda av alla partimanövrer kunna utöva ett för landets välfärd erforderligt regeringsarbete, samt att landet kan få dugliga regeringsmän, som kunna handhava landets angelägenheter. Riksdagen har till uppgift att vara den lagstiftande och konstituerande makten, icke den regerande och styrande. Då man även i andra avseenden icke kunnat komma till en för landets välfärd behövlig regeringsform, är det för mig motbjudande att godkänna densamma. Skulle helst de av mig nu berörda stadgandena fått ingå i lagen, hade jag kunnat godkänna den för att få frågan slutligt avgjord, men det är så stora synpunkter jag har framhållit, att jag för tillfället icke ser mig i stånd att medverka till lagens förverkligande.

Ed. Saarelainen: Silmämielelläni hallitusmuotoesitystä sellaisena, kuin sen eduskunta toisessa käsittelyssä on hyväksynyt, näyttää se minusta paljon paremmin onnistuneemalta, kuin sen alkukäsittelyn aikoina uskalsin siitä toivoa. Minusta tuntuu nyt siltä, että käsiteltävänä oleva hallitusmuotoesitys kaikissa kohdissansa vastaa koko maamme kansan oikeuskäsitystä ja sen valtiolämän edellytyksiä ja tarpeita. Erimielisyyttä on tosin asian käsittelyssä ilmennyt paljonkin, mikä on aivan luonnollista varsinkin näin suuressa kysymyksessä, suurin erimielisyys on ollut siitä, olisiko se ollut rakennettava tasavaltalaiselle vai ko monarkistiselle pohjalle. Mutta sen jälkeen, kun kansamme suuri enemmistö viime vaaleissa selvästi ilmoitti kannattavansa tasavaltalaisen hallitusmuodon säätämistä, ei enää vaalien jälkeen yleisemmin voitu monarkistisen hallitusmuodon säätämistä ajatellakaan, sen vähemmän sitä käytännössä toteuttaa. Tosin ovat muutamat oikeiston arvoisat edustajat ilmoitta-

neet kantansa olevan vieläkin sen, että monarkinen hallitusmuotoesitys on parempi tasavaltaista esitystä, mutta tämä kanta nykyoloissa lieenee katsottava vain pelkäksi mielikuvitukseksi. Asian käsittelyn aikana olen kuitenkin suureksi ilokseni huomannut, että useat kuningasvaltaa puolustavat edustajat ovat olleet taipuvaisia lojaalisesti suhtautumaan kansamme eittämättömästi ja selvästi ilmenneeseen tahtoon ja koettaneet keskittää pyrkimyksensä etupäässä siihen, että tasavaltaisen hallitusmuoto tulisi erikoiskohdissansa niin paljon kuin mahdollista heidän vaatimustensa mukainen. Tällainen kansantahoon suhtautuminen onkin edustajain arvon mukaista, jopa tärkein velvollisuus. Useimpaan yksityiskohtaan nähden on käsittelyalainen hallitusmuotoehdotus kompromissin tulos, kuten useat puhujat ovat maininneet. Mutta tämän suhteen on juuri erittäin oikeistolaisten taholta väitetty, että sovittelu on juuri se, joka on tehnyt tämän lakiehdotuksen huonoksi. Mutta tammöinen katsantokanta on mielestäni perin väärä ja harhaan johtava. Juuri se seikka, että nyt ilmestynyt hallitusmuotoehdotus on saanut lopullisen muotonsa eri katsantokantojen yhteensovittelujen tuloksena, takaa sille varman, kansanvaltaisen, lujan pohjan. Jos se olisi syntynyt vaan jonkun ryhmän tahdon mukaan, edustaisi se sen ryhmän, eikä niin laajalti koko kansan yhteistä tahtoa. Sellainen hallitusmuoto ei suinkaan olisi pohjaltaan niin luja ja varma kuin se, josta eri katsantokannat ovat voineet yhtyä, vaikkapa sovittelun tuloksena. Sovittelu eri kansanluokkien kesken kaikissa asioissa synnyttää parhaimman tuloksen. Niin se on tehnyt tässäkin suuressa kysymyksessä. Vaikkapa tämä hallitusmuoto joissakin yksityiskohdissa olisi ollut säädettävä joidenkuiden mielestä toisenlaiseksi, ei kenelläkään ole siveellistä oikeutta senvuoksi leimata sitä kansan yhteistä oikeustajuntaa vastaamattomaksi, sillä kaikkia joka kohdassa tyydyttävää hallitusmuotoa on aivan mahdotonta saada milloinkaan. Vähemmistön pienimmissäkin asioissa, sen enemmän näin suuressa asiassa, josta riippuu koko kansamme kohtalo, kansamme onni ja menestys, on tyydyttävä enemmistön tahtoon. Muuta tietä ei ole kansanvaltaisen valtiomuotomme aikaansaamiseksi nyt eikä milloinkaan.

Jokainen isänmaan ystävä surukseen tosin huomaa, että tällainen lojaalisuus, lojaalinen käsitys siitä, mitä järjestetty, ainakin nykyiaikainen valtioelämä ehdottomasti vaatii, on vielä kaikilla tahoilla maassamme omaksuttu. Kaikki eivät vielä tahdo alistua kansan enemmistön ilmaistuun tahtoon. Nämä eivät tahdo edes tunnustaa

kansan todelliseksi tahdoiksi tällä tavoin ilmaistua kansan mielipidettä. Siitä on todistuksena m. m. éilen sanomalehti „Uudessa Suomessa” ollut vapaaherra Wreden kirjoitus, jossa painostetaan m. m. sitä, ettei puheenalainen uusi valtiomuotoehdotus todellisuudessa tule saavuttamaan kansamme oikeustajunnassa samanlaista lainpyhyyttä kuin vanha ruotsalainen, Ruotsin hallituksen aikainen 1772 vuoden hallitusmuoto. Tällainen uskotteleminen on liian häikäilemätöntä, se on kerrassaan nurinkurista laintulkitemistä. Vaikka 1772 vuoden hallitusmuoto on syntynyt valtiokaappauksen kautta Ruotsin hallituksen aikana, niin siitä huolimatta mainitun kirjoituksen mukaan se olisi muka kehittynyt kansan omasta oikeuskäsityksestä. Sitä vastoin ei sen mukaan nyt säädettävänä olevalla hallitusmuodolla, jonka säätäjänä on itse kansa laillisten edustajainsa kautta, ole niin suurta kannatusta kansassa ja kansan oikeuskäsitteessä kuin tällä mainitulla 147 vuotta vanhalla hallitusmuodolla. Se muka edustaa kansan todellisia vaatimuksia. Ja vielä sen lisäksi nimenomaan uskotellaan mainitussa kirjoituksessa, ettei tämän uuden hallitusmuodon hyväksymisellä ole mitään kiirettä, vaan voidaan vanhalla hallitusmuodolla tulla hyvinkin toimeen. Edelleen kirjoituksessa ilman mitään perustelua väitetään, että nyt ratkaistavana oleva ehdotus tietäisi muka Suomen valtiojärjestyksen rikkirepimistä ja samalla aivan väkivallan tekoa terveitä valtio-oikeudellisia periaatteita kohtaan. Kirjoituksessa, joka muuten on hyvin ylimalkaista ja perusteetonta, ilmenee voimakas ajatus, että tämä hallitusmuoto olisi äänestättävä yli vaalien. Mutta minä kysyn teiltä herrat edustajat, jotka olette vapaaherra Wreden kannalla, eli toisin sanoen tahdotte ilmoituksenne mukaan äänestää hallitusmuotoa vastaan, että mitä on teille ja koko kansalle siitä hyötyä. Vai luuletko herra Wreden tavalla tulevan parempia aikoja ja tilaisuuksia, jolloin saataisi parempi hallitusmuoto aikaan? Minä voin teille, hyvät herrat, vakuuttaa, että siinä kuninkaallisessa merkityksessä, johon tämän toivon nähtävästi nojaatte, ei voi tulla parempia aikoja. Sillä onhan selvä totuus, että kansan valta vaan nousee yhä voimakkaammin, kuta kauvemmin ajassa eteenpäin menään. Sen mukaan kuin kansat kehittyvät, ottavat ne hallinnon ohjat omiin käsiinsä. Nyt olisi paras tilaisuus minun käsitykseni mukaan hyväksyä kansallemme tämä hallitusmuoto. Mutta mitä siitä seuraa, jos te herrat kokoomuksellaiset ja ruotsalaiset äänestätte yli vaalien tämän lakiehdotuksen? Ei voine varmuudella kukaan sanoa, mitkä kamalat seuraukset siitä maalle olisi-

vat. Mutta kuitenkin sen jo edeltä käsittää, että tällä teolla te syöksisitte kansamme taas uudestaan entistä kiihkeämmän hallitusmuototaistelun pyörteeseen, joka saattaisi sisälliset olomme kamalaan sekasortoon ja estäisi yhteiskuntarauhan rakentamista, sen vakauttamista ja kipeästi kaivatun uudistuksen toimeenpanoa. Sen te, hyvät herrat, ainakin saisitte aikaan. Sillä nähtävästi siitä reuraisi eduskunnan hajotus ja uusien vaalien toimittaminen, johon on kansamme jo perin kyllästynyt ja väsynyt. Tämän lisäksi te herrat saisitte aikaan lain hylkäämisellä, tuolla päättömällä ja tunnettomalla teolla, että tulisi osotuksi ulkomaan kansoille, ettei Suomi kykene itse järjestämään olojansa, ei kykene luomaan itselleen pysyvän valtiosäännön vakavaa pohjaa. Tällaisia epäilyksiä varmaan syntyisi ulkomailla meidän kansastamme. Ja vielä kaiken tämän lisäksi voisivat tätä tilannetta käyttää hyväkseen varsinkin venäläiset anarkistit ja — miksi ei? — imperialistiset ainekset ja olla kaikin puolin esteenä maamme itsenäiselle kehitykselle. Näitä ja monia muita ennen arvaamattomia seurauksia olisi tämän lain hylkäämisellä. Sentähden miettikää hyvät herrat, ennenkuin tekoonne ryhdytte. Miettikää edes kansan enemmistön tuomiota, joka seuraa, jos aikomuksenne toteutatte. Täällä on maalaisliiton ryhmän puheenjohtaja ilmoittanut, että ryhmä kokonaisuudessaan äänestää hallitusmuodon kiireellisyiden ja hyväksymisen puolesta. Ja viimeiseen asti minä puolestani toivon, että kaikki edustajat tekevät samoin, sillä isänmaan onni ja kansamme paras sitä vaatii.

Puhemies: Kun aika on näin pitkälle joutunut, niin keskeytetään täysi-istunto ja jatketaan tänä iltana k:lo 9.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 4,10 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 9 i. p.

Keskustelu:

Ministeri Kallio: Tänään tapahtunut keskustelu on osoittanut jo, että tämä hallituksen esitys Suomen hallitusmuodoksi on vaaraanalaisessa asemassa. Tämä on sangen valitettavaa, ettei itsenäinen Suomi kykene saamaan itselleen hallitusmuotoa. Tämä yritys on itsenäisyysjulistuksen jälkeen jo eduskunnassa neljäs. Joulukuun

6 päivänä 1918 annettiin ensimmäinen tasavaltainen esitys. Innostus oli suuri. Silloinen oikeustoimituskunnan päällikkö senaattori Talas puhui m. m. lämpimästi esityksen puolesta ja erimielisyyksiä ei eduskunnassa lähete keskustelussa ilmestynyt ollenkaan. Mutta syntynyt kapina keskeytti sen käsittelyn ja sai kapinan jälkeen ennen ratkaisuaan samalta hallitukselta monarkistisen kilpaveljen. Ja kun se tuhottiin elokuussa, niin annettiin jo lokakuussa ylimääräisille valtiopäiville uusi monarkistinen ehdotus. Nämä yli vaalien äänestetyt ehdotukset haudattiin molemmat tässä eduskunnassa verrattain nopeasti.

Nyt on taas tasavaltaisen hallitusmuodon kohdalla ratkaistavana tavallaan ensi kerran. Tähän päivään saakka olen minä uskonut tämän ehdotuksen läpimenoon, mutta täällä ovat useat puhujat, niistä huomattavin ed. Setälä esittäneet sellaisen lausunnon, jos sen takana on kokoomuspuolueen ryhmä, että se tietää tämän mietinnön leppäämään jäämistä. Kun kuunteli ed. Setälän lausuntoa niin oli siinä vakava sävy, kuten luonnollista, vakavassa asiassa. Mutta perustelut olivat lopputulokseen nähden liian heikkoja. Puhuja osoitti mietinnön heikkoutta omalta kannaltaan, vaan sittenkin täytyy sanoa, että eroavaisuudet eivät olleet niin suuria, niinkuin täällä ensimmäinen puheenvuoron käyttäjä päivällä osoitti, kuin on tahdottu täällä uskottaa. Merkitsevin ja periaatteellisin niistä kohdista, joihinkin ed. Setälä täällä viittasi, oli presidentin veton käyttäminen kun on kysymys perustuslakiuontoisen lain hyväksymisestä, siihen nähden kun tämä esitys asettuu sille kannalle, että siinä tapauksessa ei vaadita uudelleen määränemistöstä, kuten muuten perustuslain säätämisessä tarvitaan. Vaan täytyyhän tässäkin tunnustaa, ettei tässäkin liikuta tuuliajolla, koska edellisessä käsittelyssä on jo noudatettu kiireellisyyspykälää ja myös määränemistöstä. Täytyy tulla siihen tuntuun, että sittenkin on joitakin muita syitä kuin suorastaan tämän lain puutteellisuus sen kielteisen kannan takana.

Mutta jokaisella pyrkimyksellä täytyy olla realinen pohja. Näin ollen kokoomuksen myös täytyisi kantansa perustaa varmaan uskoon, että he uusissa vaaleissa kykenevät saamaan mieleisensä lain. Sitä realista pohjaa ei kuitenkaan näytä kaiken todennäköisyyden mukaan olevan. Täällä on jo huomautettu, ettei asema ole sama nyt monarkisteilla kuin meillä tasavaltalaisilla vajalukuisessa eduskunnassa viime kesänä ja silloin todistettiin meillä sangen voimakkaasti, kuinka kohtuuntonta on meidän vastustaa ja kiel-

täytyä kiireelliseksi julistamisesta. Kun minä kumminkin tiedän, ettei kokoomuspuolue pane paljon arvoa vastustajan sanoille niin sentähden pyydän minä tämän asian esittää erään heidän huomattavan edustajansa sanoilla käännettynä ne nyt heidän omaa rintamaansa vastaan. Ed. Nevanlinna lokakuun 8 päivänä lausui, kun ylimääräisillä valtiopäivillä käsiteltiin hallitusmuotokysymystä m. m. seuraavaa: „Kukaan ei voisi moittia maalaisliittoa siitä, että se vastustaa nyt esilläolevan hallitusmuodon hyväksymistä, jos se näin ajaisi todellakin omien ihanteittensa toteuttamista. Mutta luulen näyttäneeni, niinkuin todellisuus on, todellisuus, johon jokaisen on pakko alistua, koska se on todellisuus, asia ei nyt ole tällainen. Luulen näyttäneeni, että ainoastaan useitten kuukausien ja taas kuukausien, ehkä vuosia kestäneitten lakkaamattomien ja taas uusien vaalien kautta olisi mahdollista saada toteutetuksi tasavalta. Minä sanoin mahdollista, mutta ei luultavaa, sillä jokaisessa eduskunnassa, joka valitaan nyt voimassaolevan valtiopäiväjärjestyksen mukaan, minä olen vakuutettu, että tulee olemaan ainakin runsas kolmasosa, joka ei voi hyväksyä tasavaltaa. Kuta kauemmin tämä riita kestää, kuta suuremmat olisivat onnettomuudet, jotka me saisimme kestää sitä suuremmaksi tulisi tämä sama vähemmistö, sillä sillä olisi silloin silmänsä edessä, mitä tasavalta merkitsee. Kun näin on, niin siitä ei pääse, että ne, jotka tänään kaatavat uuden hallitusmuodon, ne eivät edistä omia ihanteitaan niitten toteuttamista kohti. Ainoa tulos heidän toiminnastaan on nyt se, ettei sekään tie, jota toinen tahtoo kuljetta-vaksi, pääse aukeamaan. Lähinnä on nyt tulos se, että Suomen kansa, jolle Venäjän sortohallitus ei koskaan ole suonut uutta sen olojen mukaista hallitusmuotoa, koska se tahtoi pitää kiinni niistä laajoista valtuuksista jotka meidän vanha hallitusmuotomme antaa, nyt itse kieltää itseltänsä tämän suuremman oikeuden ja se on surullisinta; se tekee sen ainoastaan itsepäisyytensä tähden.” Ja tälle lausunnolle huudettiin silloin oikeistosta kovasti „Oikein” ja „Bra”. Nyt kuunnellaan sitä vakavasti. Minä toivon, että se otetaan myös vakavasti. Mutta ed. Setälän perusteluissa oli vielä eräs sangen omituinen kohta, jolla hän pyrki kielteiseen tulokseen. Puhuja osoitti aivan oikein, että tämä hallitusmuoto, joka oikeuttaa $\frac{1}{6}$:n eduskunnasta estämään kiireellisyyden, asettaa ankaran harkintavelvollisuuden jokaisen sen käyttäjälle. Ja niinhän asia onkin. Sillä lain tarkoitus ei ole ollut antaa sitä oikeutta kehityksen jarruksi, vaan oikeuden turvaksi. Tätä harkintavelvollisuutta ja oikeutta kehitti

puhuja omituiseen suuntaan. Hän perusteli sitä sillä, että kun tämä ehdotus takaa presidentille veto-oikeuden siinä mielessä, että hän sitä käyttää, ja jatkoi: „Mutta kuinka voisikaan konsanaan vaatia, että yksi ainoa henkilö käyttäisi veto-oikeuttaan, jos ei eduskunnan $\frac{1}{6}$:lla olisi milloinkaan rohkeutta käyttää sitä veto-oikeutta, jonka valtiosääntö sille takaa. Jos näin meneteltäisiin, niin sekä toinen että toinen veto-oikeus jäisi kuolleeksi kirjaimeksi.” — Siis lain ja esimerkin vuoksi. — Tämän perustelun kuultuani tuli mieleeni, että tämä teko tuntuu sittenkin eräänlaisen miehuuden eli rohkeuden osotukselta, enemmän kuin realiselta toivolta auttaa asiaansa eteenpäin. Minulla on presidentin veto-oikeudesta se käsitys, ettei hän saa sitä käyttäen, ellei hänellä ole tosiaan syytä varmasti uskoa uusien vaalien kautta valitun eduskunnan olevan toisella kannalla. Lopuksi puhuja toivoi ettei tämä kielteinen kanta, jolle hän asettui, vaikuttaisi vahingollisesti yhteishenkeen, jota isänmaa kaipaa. Minä juuri pelkään niin tekevän, ja olisin toivonut vähemmistön, koska heidän omilla ihanteillaan ei ole realisia mahdollisuuksia mennä läpi, yhtyvän lakia kannattamaan. Olen kosketellut ed. Setälän lausuntoa siitä syystä, koska se on annetuista lausunnoista epäilemättä lain kohtalolle uhkaavin. Tämän olen tehnyt siitäkin svystä, koska kokoomuksella luulisin olevan, paremmin kuin ruotsalaisilla, yhteiset harrastukset keskustan kanssa ja sama huoli isänmaan tulevaisuudesta ja sen kohtalosta.

Ed. Helenius-Seppälä: Lausuntoni on ainoastaan lyhyt pienen ryhmäni kannan ilmaisu. Tulemme äänestämään asian kiireellisen käsittelyn ja hallitusmuodon hyväksymisen puolesta.

On ollut tuskallista kuulla oikeiston taholta esitettävän vaatimuksia, että kaikki pitäisi taasen jättää entiseen epävarmuuden tilaan, kun viimeinkin olisi tilaisuus päästä oikean elämän alkuun paljon kokeneessa maassamme. Ilolla on sen sijaan mielestäni pantava merkille, että vastustus hallitusmuotoa vastaan ei asiaa käsiteltäessä ole, niinkuin viime vaalien aikana ennustettiin, tullut vasemmiston taholta, vaikka sillä taholla varmaankin on ollut syytä olla tyytymätön erinäisiin hallitusmuodon säännöksiin. Sosialidemokraattien taholla nähtävästi ollaan valmiit astumaan tämän perustuslain puoltajiksi. Itsestään selvää on, mitä kansamme sisäisen rauhan kannalta tietää se, että Suomen sosialidemokraattien puolue on edustajainsa kautta ollut mukana lakipohjaisen yhteiskuntajärjestyksen uutta, luja perustusta laskemassa ja on siis nyt myöskin

vastuussa siitä, että tätä hallitusmuotoa ei syrjäytetä, ja että siis väkivaltaisten keinojen käyttäminen kansan pohjakerrosten asian ajamisessa on tällä tuomittu niin selvästi, ettei se enää jätä millekään kysymyksille sijaa. Olen sivullisena tahtonut tämän ilahuttavan tosiasian julkisesti merkitä.

On useampi kuin yksi maa Euroopassa, jossa oikeistonkin taholla oltaisiin kiitollisia, jos heillä olisi tilaisuus valita tällainen tasavaltainen hallitusmuoto sen bolschevistisen neuvostotasavallan asemasta, joka on uhkaamassa. Mutta meidän oikeistossa on niitä, jotka ovat valmiit hylkäämään nyt käsiteltävänä olevan hallitusmuodon voimatta varmasti itsekään saavuttaa sisäistä varmuutta siitä, että saavat toistamiseen edes samallaista hallitusmuotoa. Lakiehdotuksen hylkääminen heidän puoleltaan on senvuoksi hyppäys täydelliseen epävarmuuteen, hyppäys pimeyteen.

Saksan valtakuntaa hallitsee nykyään satulaseppä, vaikka siellä eivät sosialidemokraatit suhteellisesti ole niinkään suurena osana eduskunnasta, kuin sosialidemokraattinen puolue meillä on ollut. En ole kuullut Suomen sosialidemokraattien tällä hetkellä — sivultakin päin aina jotakin voi kuulla — ajattelevankaan omaa ehdokasta tasavallan päämieheksi. Niin on sillä taholla nyt koetettu, omat pyyteet jättäen syrjään, kansan yhteistä parasta harrastaa. Raskaan edesvastuun ottavat senvuoksi ne, jotka tällaisessa tilanteessa tietensä ja tahtoensa pyrkivät edelleen ylläpitämään kansamme rikkinaisyyttä.

Sanotaan, että valtiollisessa elämässä ryhmä painaa helposti leimansa yksityisiin edustajiin. Ryhmän ajatustapa pyrkii tarttumaan siihenkin, jonka yleinen katsantokanta kerran on ollut toisenlainen. Mutta on hetkiä, jolloin ei ainoastaan ryhmien vaan myös yksityisten on käytävä tiille itsensä kanssa, jolloin lopultakin täytyy omalle omalletunnonleen vastata tekonsa seurauksista, voimatta ryhmänsä päätöksiin tai kantaan vedota. Sellainen ratkaisun hetki on meillä tänä iltana. Niissäkin puolueissa, joiden viralliset edustajat ovat puhuneet hallitusmuodon hyväksymistä vastaan, on varmasti niitä, jotka sydänuuriltaan sittenkin kuuluvat tämän kansan suureen enemmistöön, jotka eivät ajanmittaan löydä tyydytystä hengenheimolaisuudesta äärimmäisten oikeistolaisten kanssa, jotka siis eivät tahdo kokonaan eristäytyä kansan suuresta enemmistöstä. Toivottavasti heitä on siksi monta, että Suomi nyt kykenee itsellensä luomaan valtiollisen peruskirjansa, Suomen valtakunnan hallitusmuodon. Puolelta ja toiselta olisi nyt yritettävä lähimenneisyyden unhottamista ja todellista pyrki-

mystä uuden elämän alottamiseen, asettamalla yhteisen isänmaan menestys yksityisten ryhmäpyyteitten yläpuolelle.

Ed. T a k k u l a: Keskustan asiallisten lausuntojen jälkeen rajoitan puheenvuoroni lausukseksi vain pöytäkirjaan kantani, että tulen äänestämään kiireellisyyden ja lakiehdotuksen puolesta.

Ed. H o m é n: Kyllä me kokoomuspuolueessa, niinkuin odotettavissa olikin, olemme saaneet kuulla uhkaa ja myös houkuttelevia ääniä, sireenilauluja sovinnollisuuden siunauksesta, myös moitteita, salaviittauksia kaikenlaisista juonista. Mitä uhkauksiin tulee, niin ne ovat siinä, kun sanotaan että ellei nyt tämä laki tule hyväksytyksi, tulee toinen, joka meitä miellyttää monin verroin vähemmän. Samallaisia ääniä kuultiin tässä maassa noin 15—20 vuotta sitten. Ellette nyt tottele, niin tulee jotain paljon hirveämpää. No niin! Tuohon on siis totuttu. Mitä sireenilauluihin tulee, niin ne sisältävät, että näin tärkeällä hetkellä pitäisi ennen kaikkea päästä yksimielsyyteen. On sanottu että tämä laki on niin merkittävä, että sosialistit sitä kannattavat, ja että mekin, jos ajattelemme lähemmin asiaa, tulemme ymmärtämään, kuinka hyvä se on. Sitä on ylisetty ja sanottu että parempaa ei voi ajatella, kaan saada tässä maassa ja että se myös, mitä oikeiston vaatimuksiin tulee, on paljon parempi kuin hallitusmuoto monessa muussa maassa j. n. e. Mitä sitten salaviittauksiin tulee, niin arveltiin että meidän puoleltamme tahdotaan viivytystä sen tähden että väliajalla ehkä kuitenkin voisimme jollakin tavalla saada jalansijaa monarkistiselle näkökannalle. Tähän nyt ensiksi tahdon väittää, ettei kukaan tietääkseni — ja luulen tuntevani ryhmäveljeni mielipiteet siksi tarkkaan että vain sanoa että ei kukaan ajattelekaan että nyt olisi minkäänlaisia toiveita saada monarkiaa syntymään. Tämä on niin päivänselvää että siis se väite, että olisi semmoisia juonia meillä, on aivan turha. Jo ennen vaaliaikaa ymmärrettiin tämä täydellisesti. Mutta sensijaan me tahdomme saada lujan hallituksen, semmoisen hallituksen että voisimme saada työn rauhaa maassa, että taloudellinen asemamme tulisi vahvemmaksi, että voisimme todellakin pelastua taloudellisesta pulasta ja myös saada semmoisen voiman että voisimme kunnialla pelastua poliittisistakin vaikeuksista.

Tehtiinpä täällä ilmoituksia jonkunlaisista kirjeistäänkin suojeluskunnille. Tuntuu kummalliselta, aivan niinkuin olisi yhteyttä meidän ja niiden mielipiteiden välillä. Tahdon vaan sanoa että semmoiseen on turhaa vastata. Me olemme ker-

rassaan lojaalisesti esiintyneet tässä asiassa eduskunnassa ja muuten, puhtaasti on tässä liikuttu alusta loppuun. Me olemme koettaneet saada parannuksia lakiin siihen suuntaan kuin me katsoimme oikeaksi. Mutta se ei sittenkään ole tullut niin hyväksi että voimme sen hyväksyä. Kun tätä lakia kiitettiin, kun toivottiin että siitä tulisi maan pelastus, ja vielä että tulisi voimakas hallituskin, niinkuin ensimmäinen puhuja lausui ja toivoi, niin minä luulen että tässä kohden on suuremmoinen itsensäpettäminen. Ja minä pelkään että tämän lain ihailijoille, jos se tulee hyväksytyksi ja käytäntöön, ja ne sitten huomaavat, kuinka tosiasiat muuttuvat toisenlaisiksi kuin mitä he nyt luulevat, syntyy katkera hetki. Minä en voi olla niin optimistinen kuin he tämän lain suhteen. Minusta on selvää, enkä minä millään tavoin pääse siitä käsityksestä että tämä laki pian kyllä vie siihen että kaikki valta siirtyy eduskunnalle. Tämä seikka tekee että minä en voi hyväksyä tätä lakiehdotusta. Kun meillä on jokaisella edustajalla oikeus äänestää kiireellisyyttä vastaan, niin tämä oikeus käypi minulle velvollisuudeksi. Jo keskustelu eduskunnassa on aika selvästi näyttänyt että tahdotaankin siirtää kaikki valta eduskunnalle. Juuri tämä seikka on pääkohta, ydinkohta tässä asiassa.

Kaikkien maitten historia näyttää että missä eduskunta on saanut kaiken vallan, se on käyttänyt tätä valtaa huonosti ja siitä on syntynyt suuri vaara maalle, samaten kun jos on yksinvaltiass kuningas, niin enemmän tahi myöhemmin tulee vallan väärin käyttö. Kuten meidän historiamme Kaarlo XII:n mielivaltaisen hallitus tuotti tuhoa maallemme, niin myös vapauden aikana, kun kaikki valta oli eduskunnalla, asiat kehittyivät semmoisiksi että oltiin iloisia kun päästiin siitä tilasta pois.

Mutta jos on toinen mahti, jolla on jotain sanomista eduskunnan ohella, ja jos on luottamus eduskunnan ja tämän välillä, niin silloin asiat käyvät hyvin. Kun esim. jälkeen vuoden 1863 oli hallitus, joka tahtoi maan parasta ja valtiopäivät olivat olemassa, niin edistys oli hyvin hyvä. Kun taas pari vuotta sitten koko valta joutui eduskunnalle ja sosialisteille, niin ei kestänyt kauan, ennenkuin tuli semmoiset onnettomuudet, jotka me kaikki tunnemme. Niin on käynyt muualla ja niin käy aina jos valta täydellisesti joutuu jonkun puolueen käsiin. Tämän on historia todistanut. Mitenkä me voimme olla niin ylpeät että luulisimme että me olisimme järkevämät, paremmat, viisaammat kuin kaikki muut kansat, että esim. ne kansanluokat, jotka nyt muodostavat yhdessä enemmistön, joilla on lyhyt poliitti-

nen kokemus, että ne voisivat paremmin kuin missään muualla maailmassa vastustaa sitä vaaraa, joka on siinä että eduskunnasta tulee n. s. kaikkivaltias. Tämä on todellakin liian suuri optimismi. On ylpeilemistä ajatella, että meidän kansamme olisi niin loistava poikkeus kaikista muista. Minä olen kyllä aikalailla ylpeä meidän kansastamme, mutta siihen määrin ylpeä minä en kuitenkaan voi olla. Sentähden minä ja monet muut katsomme velvollisuudeksi estää tämän lakiehdotuksen tulemistä laiksi. Ell'emme voi sitä estää, niin voimme kumminkin vaikuttaa sen, että kansa saa vähän miettimisaikaa. Jos se sittenkin sitä tahtoo, niin lojaalisesti alistumme ja työskentelemme puolestamme kaiken minkä voimme tämän rakkaan isänmaamme hyväksi, mutta kun meidät on valittu tänne ja meillä on mahdollisuus vaikuttaa asiain menoon, niin katsomme, kuten sanoin, velvollisuudeksemme sen tehdä. Poliittisessa suhteessa me jo näimme, miten tuo „valtalaki” hunkutteli intohimoja ja sai pahaa aikaan, kapinaa y. m.

Mutta ministeri Alkio lausui että myös taloudellinen asemamme vaatii, että hallitusmuotolaki hyväksytään. Mutta taloudellisessa suhteessa on aivan yhtä vaarallista kuin poliittisessa, jos koko valta tulee eduskunnalle. On nähty että demokratia vie suureen rahojen tuhlaamiseen, että virkamiehet tulevat huonoiksi, onnenonkijoiksi, että kyvyttömyyden palvonta myös pääsee nousemaan. Taloudellinen asema on kaikissa maissa äärettömän tärkeä, ja niin huonossa kunnossa kuin taloudelliset asiat nyt meillä ovat, niin todellakin olisi suotavaa, että saisimme hyvän hallituksen, joka takaisi sen, ettei tapahdu liika jyrkkiä muutoksia, toisena päivänä toiseen suuntaan ja toisena toiseen, että hallituksessa olisi asian tuntijoita, että voisimme saada luottamusta myös ulkomaiden markkinoilla ja finanssimaailmassa. Ministeri Alkio puhui myös siitä, kuinka huono meidän kurssimme on. No niin, kyllä juuri aina kurssi ja finanssimaailma on hyvin arka, ja finanssimaailmassa on paljon suurempi luottamus hyvään hallitukseen, ja jos on jotakin pysyvää, kuin jos on eduskunta ja satunnainen enemmistö, joka voi päättää sinne tänne, eikä koskaan tiedetä mitä päätöksiä siinä tapahtuu. Voi olla että tätä ei tunnusteta nyt. Minä tunnen siksi paljon asioita, että tiedän, että tämä on oikein, ja minun on pakko äänestää ja toimia sen mukaan.

Ed. Sarlin sanoi, että historia voi antaa anteeksi erehdyksiä, mutta ei heikkoutta. Tämä on oikein. Ei kukaan ihminen voi tarkkaan tietää, mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Voi paraimmalla tahdollaan toinen ja toinen tehdä erehdyksiä.

Mutta jos joku toimii toisella tavalla kuin mitä hän asiaa tarkoin ja vakavasti mietittyä katsoo oikeaksi, niin silloin on suurempi vaara, että huonoihin tuloksiin tullaan. Minusta olisi juuri heikkouden merkki, jos nyt siinä luulossa, että sovintoa puolueiden välillä voisimme saada aikaan, luopuisimme siitä, mitä katsomme oikeaksi. Niin ovat porvarilliset monta kertaa tehneet, mutta aina hyvin huonolla tuloksella. Pitäisi tästäkin jo oppia, että täytyy olla jonkunlaista rohkeutta pysyä siinä, mitä katsoo oikeaksi, eikä vain hetken tunnelman ja viehättävän sovinnon tähden luopua mielipiteistään. Kun Helsingin kaupungin valtuusmiehet pari vuotta sitten, myös sovinnon tähden, jättivät järjestyksen ylläpitämisen sosialisteille, niin ei kestänyt kauan, ennenkuin marraskuun levottomuudet alkoivat. Kun tässä eduskunnassa myös sovinnon tähden äänestettiin kunnallislait ja 8-tunnin lait, niin mihin se vei? Ei se auttanut mitään. Tulivat sitten nuo järjettömyydet ja kapinat ja kaikki sen jälkeen. Jos me nyt antaisimme perään, niin te voisitte halveksia meitä. (Naurua eduskunnassa.) Se on kummallista, että te nauratte. (Naurua edelleen eduskunnassa. Puhemies koputtaa: Ei saa häiritä puhujaa.) Jos te sillä nyt tahdotte vaikuttaa asianne hyväksi, niin te erehdytte. Minä pysyn asiassa, eikä se minuun vaikuta mitään. Jos kaikki pysyisivät siinä, mitä ne vakavan harkinnan jälkeen ovat katsoneet oikeaksi, niin asiat ylipäänsä selvenisivät, me voisimme paremmin ymmärtää toisiamme ja silloin ehkä voisimme paremmin päästä kompromisseihin. Ymmärrän kyllä, että poliittisessa elämässä täytyy kompromisseja tehdä, sillä eiväthän kaikki ihmiset voi ajatella aivan samalla tavalla. Siinä täytyy sovittelaa. Mutta ei sillä tavalla, että toinen luopuu aivan periaatteesta ja umpimähkään hyväksyy, mitä toinen ajattelee, kun tämä toinen ei anna mitään perää, niinkuin tässä nyt on tapahtunut ja jo ed. Setälä ja monet muut ovat esiintuoneet. Ei ole vasemmisto antanut perään ollenkaan ja keskuspuolueet ovat vain yhä enemmän siirtyneet vasempaan päin. Meille ei ole tehty minkäänlaisia myönnytyksiä. Meidän on siis pakko pysyä siinä, missä olimme. Tässä hallintojärjestelmässä piilee niin monta vaaraa, ja vielä enemmän sen kehityksessä yhä vasempaan päin, mikä nyt käy mahdolliseksi, että minä ja moni muu emme voi sitä hyväksyä, emmekä myöskään voi äänestää sen käsittelyä kiireelliseksi.

Ed. R y ö m ä: Luovun.

Ed. T o r p p a: Ruotsinkielisten lehtien kirjoitukset ja Uuden Suomen ennustukset hallitus-

muotoasian suotuisasta ratkaisusta eivät ennusta hyvää. Jos eduskunnan päätös tulee olemaan ennustusten mukainen, niin toiveemme eivät tule toteutumaan. Työ, joka ehdotuksen hyväksi on suoritettu, on pitemmän valmistuksen ja monipuolisen harkinnan tulos ja sen hyväksi on parhaimpien asiantuntijain voimat käytetty. Näin syntynyt ehdotus hallitusmuodoksi kaikkiin yksityiskohtiin katsottuna tuskin tyydyttää kuitenkaan moniaakaan. Minun kantaani nähden olisi siinä korjaamisen varaa, vaan sen kokonaisuutta silmällä pitäen voisi siihen yhtyä. Emmehan voi ajatella sellaista mahdollisuutta, että näin laajakantoisessa, koko valtakuntaa käsittävässä asiassa, kaikkia yksityiskohtia myöten ajattelisimme samalla tavalla. Kansamme asema valtakunnan lujittamiseksi tällä hetkellä erikoisesti vaatii hallitusmuodon aikaansaamista maalle sellaiselle perusteelle rakentuneena, joka paremmin vastaa kansan katsantokantaa ja soveltuu oleviin oloihin kuin satoja vuosia takaperin laaditut ja sittemmin paikaillut säännökset. Valtakunnan itsenäinen asema, sen sisäinen rauha ja vaikutus ulospäin odottavat tätä. Meidän edustajain velvollisuus on pitää huolta siitä, että tämä toteutuu jo tällä istunkaudella ja jo tässä istunnossa. Sitä odottavat valitsijat, sitä vartoo isänmaa. Tämä tulee elävästi ja voimakkaasti ilmi nykyään kansan keskuudesta kaikkialta maasta. Pieni vähemmistö ja jotkut yksityiset kansalaiset tuntuvat asettuvan toiselle kannalle, estämään tasavaltaisen hallitusmuodon toteuttamista nyt. Ne vaikutteet, johon tämä vastustus perustuu, ovat vaikeasti käsiteltävissä, joskin ymmärrettävissä. Tämän vähemmistön velvollisuuteen kuuluisi alistuminen valtakunnan eduksi, valtakunnan, jonka itsenäisyys, eheys ja lujuus suuressa määrin riippuu sen asemaan soveltuvasta hallitusjärjestelmästä. Ilman tätä seisoo isänmaa vähemmin luotettavassa asemassa. Lujittakaamme maamme itsenäisyys, lujittakaamme kansamme keskinäinen eheys ja vahvistakaamme valtakunnan lujuus hyväksymällä käsiteltävänä oleva hallitusmuotoehdotus.

Tämän yhteydessä on syytä huomauttaa siitä käsityksestä, mikä kansassa ilmeni edellisen vajaan eduskunnan hallitusmuotoasiana käsiteltäessä, jolloin se asetti monarkiaan perustuvan järjestelmän hallitusmuodon perustaksi. Tätä menettelyä yleensä katsottiin erehdykseksi varsinkin siihen nähden, että sama eduskunta aikaisemmin yksimielisesti oli tunnustanut Suomen itsenäiseksi tasavallaksi. Pysyen samalla kannalla olisi eduskunnan johdonmukaisesti tullut rakentaa työnsä tälle pohjalle. Silloin olisi myös ollut suuremmat mahdollisuudet valmistaa hallitusmuoto silloisen

eduskunnan enemmistön ja nykyisen eduskunnan vähemmistön toivomuksia vastaavamaksi. Että näin ei menetelty, oli suoranainen virhe, sen kai käsiteltävän ehdotuksen vastustajatkin myöntänevät. Ainakin sivulta katsova yleisö, monarkian kannattajatkin tunnustivat silloin tämän tosiasian. Tämmöisiä erehdyksiä ja virheitä on tämän asian käsittelyssä ilmennyt ja pitäisi siis opettaa tekijöitensä. Nykyhetki ja käsiteltävänä olevan asian laatu on sellainen, että jos eduskunta päästää käsiteltävään valmistamansa hallitusmuotoehdotuksen hyväksymättä sitä, emme täysin kykene arvostelemaan minkälainen ehdotus tämän jälkeen tulee eduskunnassa valmistumaan. Minusta ainakin tuntuu siltä kuin tekisimme samaan suuntaan joltavan virheen kuin se oli, josta edellä olen maininnut, ellemmme tätä ehdotusta tällä kertaa hyväksyisi. Eduskunnan jäsenten pitäisi huomata ja eritoten niiden, jotka ovat olleet enimmäkseen tekemisissä käsiteltävää hallitusmuotoa valmisteltaessa, että tämä eduskunta ei voi saada parempaa aikaan, kuten edustaja Ritavuori lausunnossaan oikein huomautti. Minkälainen uusi eduskunta tässä suhteessa kokoonpanoltaan tulisi olemaan, on vaikea ruveta päästelemään. Minulla on kumminkin vakavia epäilyksiä siitä, ettei se tulisi enemmän oikealle kallistumaan. Asiaa perustuslakivaliokunnassa samoin kuin eduskunnassakin käsiteltäessä olen yhä enemmän tullut vakuutetuksi siitä, että hyväksymällä lakiehdotuksen teemme isänmaalle suurimman palveluksen, minkä me voimme tehdä. Senvuoksi en minäkään lakkaa viimeiseen saakka toivomasta asian onnellista ratkaisua.

Ed. Kaila: Edessämme on vastuullinen tehtävä. On ratkaistava sen hallitusmuodon kohtalo, jonka käsittelemiseen nykyisen istuntokauden päätyö on ollut uhrattu. Viime kesänä taisteltiin monarkistisesta hallitusmuodosta. Se ei saavuttanut eduskunnassa riittävää kannatusta. Kun nyt tasavaltainen hallitusmuoto on tarjona, täytyy sen, joka viime kesänä äänesti monarkistisen hallitusmuodon puolesta, kysyä itseltään, antaako esilläoleva hallitusmuoto riittäviä takeita lujan ja voimakkaan hallitusvallan aikaansaamisesta, sillä sehän tässä on pääkysymys. Hallitusmuodon täytyy olla sellainen, että se samalla kertaa takaa terveen kehityksen ja lujan hallitusvallan ja järjestyksen mahdollisuuden. Elämä on yhdistetty vastakkaisista voimista, eteenpäin työntävästä ja pidättävästä. Missä tasapaino näitten välillä valitsee, siinä on terve kehitys taattu. Tällaista tasapainoa tarvitsee myöskin valtiolämä. Kansanvaltainen eduskunta takaa uudistuksien mahdollisuuden, mutta sen enemmistö-päätökset saattavat olla satunnaisia. Täytyy olla myöskin järjestävä ja

sovitteleva voima, jota hallitusvalta edustaa. Monet oikeiston puolella ja myöskin kokoomusryhmässä ovat sitä mieltä, että käsiteltävä hallitusmuoto ei anna lujasta hallitusvallasta riittäviä takeita. Tärkeintä tässä suhteessa on kysymys valtion päämiehen vaalista ja toimivallasta. Mitä ensin vaaleihin tulee, on meidän ryhmämme puolelta vaadittu, että lukuunottamatta ensimmäistä vaalia, presidentti on oleva valitsijamiesten eikä eduskunnan valitsema. Hänellä täytyy olla se arvovalta, minkä erikoinen kansan valitseminen hänelle tuottaa. Ainoastaan tällä ehdolla seisoo presidentti eduskunnan rinnalla kansantahdon edustajana. Ainoastaan täten ovat lakia säätävä ja toimeenpaneva valta tasapainossa. Suotavaa olisi ollut, että se säännös, jonka mukaan eduskunnan jäsenet eivät ole valitsijamiehiksi vaalikelpoisia, olisi saanut pysyä. Mielestäni se kuitenkin ei ole ratkaiseva, koska asianomainen henkilö presidenttiä valitessaan ei toimi eduskunnan jäsenenä vaan kansan valitsemana valitsijamiehenä. Presidentti tulee näinkin seisomaan oman erikoisen vaalin varassa.

Mitä taas presidentin toimivaltaan tulee, on se mielestäni tullut kokolailla tyydyttäväksi. Olisi tosin ollut suotavaa, että lakiin olisi saatu määräys siitä, että perustuslain muutos ainoastaan siinä tapauksessa tulee laiksi, että se uudessa eduskunnassa 2/3 äänten enemmistöllä tulee hyväksytyksi. Katson kuitenkin, ettei tällä määräyksellä käytännössä ole suurta merkitystä, koska presidentti ei kuitenkaan voi eduskunnan enemmistöä vastaan ylläpitää hallitusta. Valtion tasapainoa horjuttavia äkkipäätöksiä vastaan on mielestäni valtiolta riittävästi turvattu presidentin hajoitus- ja veto-oikeudella sekä valtiopäiväjärjestyksen määräämismääräysten kautta. Näin ollen katson esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen sellaiseksi, että se tekee terveen kehityksen ja lujan hallitusvallan mahdolliseksi.

Mitä hallitusmuodon muihin kohtiin tulee, katson, että eduskunnan päätös, jolla 83 §:stä poistettiin se evankelis-luterilaiselle kirkolle annettu tunnustus, että se on Suomen kansan yleinen kirkko, on syvästi valitettava. Sen tunnustuksen olisi Suomen eduskunta voinut uskonvapauden aatetta loukkaamatta isien kirkolle antaa. Mutta tällä päätöksellä on sittenkin enemmän mielenosoituksellinen kuin asiallinen merkitys. Hallitusmuotoon jää kuitenkin edelleen määräys siitä, että evankelis-luterilaisen kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään Kirkkolaissa, määräys jolla voimassaoleva kirkollinen lainsäädäntöjärjestys on turvattu. Ei tämäkään kohta sentähden anna hallitusmuotoehdotuksen hylkäämiseen aihetta. Ylläesitetyn kautta on asemani myös lakiehdotuksen kii-

reelliseksi julistamiseen nähden määrätty. Asia on todellakin kiireellinen. Jos käsittely päättyisi siihen, että ehdotus jätettäisiin lepäämään tai hyljättäisiin, olisi se surullinen todistus kansamme kykenemättömyydestä päästä yksimielisyyteen mitä tärkeimmässä elinkysymyksessä. Kaikkialla Euroopan maissa vallitsee pelottava kuuhunta. Se muistuttaa meitä yksimielisyyden tarpeellisuudesta. Jos nyt saamme uuden hallitusmuodon, on se todistus siitä, että kansamme on elinvoimainen ja kykenevä vastaisissa myrskyissä kestämaan. Tällä kohtalokkaalla hetkellä katsomme minä ja jotkut muut kokoomusryhmän jäsenet olevamme pakotetut äänestämään lakiehdotuksen kiireellisyyden puolesta. (Hyvä, hyvä).

Ed. R. Furuhielm: Jag tvekar icke att i likhet med hr Hornborg erkänna, att jag såsom en av den förra lantdagens övertygade monarkister fortfarande är av den åsikten, att en monarkisk regeringsform vore för vårt land den lyckligaste. Det underliggör knappast något tvivel, att vårt lands historiska uppgift på grund av det fatala geografiska sammanhanget med Ryssland även framdeles skall vara den att utgöra ett kulturvärn mot öster, och blott ett monarkiskt styrelsesätt med ett av partierna oberoende, stadigt sittande statsöverhuvud skall enligt min åsikt kunna giva landet en tillräckligt fast position i yttre avseende och den för landets försvar nödiga inre sammanhållningen. Under alla förhållanden är det mig därför såsom monarkist motbjudande att med min röst bidra till antagande av en republikansk styrelseform. Jag skulle dock, om två villkor vore uppfyllda, kunna göra detta. Det ena villkoret vore att vi i detta nu egde en president-kandidat med de personliga egenskaper, att han kunde hävda en gentemot representationen självständig ställning, det andra villkoret åter det, att regeringsformen tillförsäkrade honom denna självständighet. Båda villkoren måste vara uppfyllda, ty en svag president kan icke, huru stark makt även lagen gäve honom, praktiskt använda den, medan självfallet ett personligen starkt statsöverhuvud måste ega grundlagens stöd. Det första villkoret kunde måhända i detta nu uppfyllas. Det andra villkoret är däremot långt ifrån uppfyllt, såsom var och en vid närmare eftersinnande måste erkänna. Min röst blir därför vid de två förestående omröstningarna nej. Denna röst avgives ej med tvekan, utan med en övertygelse, för vilken jag kräver respekt.

Några av de andraganden, som under denna debatt hava hållits, skall jag upptaga till ett kort

bemötande. Det vore frestande för mig att dröja vid en bevisföring sådan som den hr Sarlin presterade, då han på grund av siffror, antalet ja- och nej-röster, som vid diskussionerna avgivits, antalet timmar, som diskussionerna tagit i anspråk, ansåg sig kunna påstå, att det icke var något omoget förslag, som nu förelåg till behandling. Jag skall emellertid lämna denna bevisföring åt sitt värde. Jag skall övergå till hr Ritavuori, som inledde dagens diskussion i frågan. Hr Ritavuori gör gällande, att regeringsformen vore av den beskaffenhet, att den kunde tillfredsställa den s. k. högern, och antydde, att det nu föreliggande lagförslaget i väsentlig mån är överensstämmande med grundlagskommitténs förslag samt med den reservation, som vid 1917 års andra lantdag avgavs av hr Ståhlberg m. fl. till det dåvarande grundlagsutskottets betänkande. Detta påstående är icke riktigt. Det föreligger högst väsentliga skillnader mellan det nu föreliggande lagförslaget och grundlagskommitténs. Jag skall icke uppräknat alla de skiljaktigheter, som förefinnas, utan endast påpeka de allra viktigaste. Beträffande presidentens vetorätt heter det i 13 § av grundlagskommitténs förslag följande: „Lagen skall stadfästas i den lydelse, vari den av lantdagen antagits. Varder lagen ej av presidenten stadfästad, blir den gällande utan stadfästelse i följande fall: 1) då fråga är om annan lag än grundlag och lantdagen, sedan lagförslaget antagits eller lämnats vilande, efter nya val ånyo godkänt detsamma med minst $\frac{2}{3}$ av de avgivna rösterna; 2) då frågan gäller grundlag och förslaget antingen förklarats brådskande samt vid samma lantdag och jämväl efter nya val godkänts med minst $\frac{2}{3}$ av de avgivna rösterna eller ock lämnats vilande över nya val och därefter godkänts med minst $\frac{2}{3}$ av de avgivna rösterna, samt, sedan ytterligare nya val egt rum, ånyo godkänts med minst samma rösttal”. Alltså, då fråga är om grundlag, skola efter det lagförslaget lämnats vilande, minst $\frac{2}{3}$ av lantdagen godkänna detsamma, och då frågan gäller grundlag fordras, då förslaget har förklarats brådskande, efter nya val $\frac{2}{3}$ majoritet och, om förslaget icke har förklarats brådskande, $\frac{2}{3}$ majoritet vid tvänne särskilda efter nya val sammanträdande lantdagar. Det är alltså högst väsentligt, som vetorätten skiljer sig uti detta fall från det nu föreliggande förslaget. Jag nämner ytterligare, att presidenten enligt grundlagskommitténs förslag skall väljas av 300 elektorer, vilka icke få vara lantdagsmän.

Icke heller med hr Ståhlbergs reservation till det förra grundlagsutskottets betänkande över-

ensstämmer det nu föreliggande lagförslaget. Den viktiga punkten om de förvärvade rättigheterna finnes uti denna reservation, och desslikes skall presidenten även enligt denna reservation väljas av elektorer, vilka icke få vara lantdagsmän. Hr Ritavuoris påstående, att man från högerhåll har allt skäl att vara nöjd med det nu föreliggande förslaget, är således icke riktigt.

Hr Schaumans yttrande skall jag ega några ord. Hr Schauman säger, att högern aldrig i detta land har förstätt tidens krav, att högern har varit med om reformer, först då det varit för sent. Jag skall icke bestrida, att hr Schaumans påstående möjligen eger sin riktighet, om det hänför sig till de gamla ståndslantdagarna. Gör påståendet det, så kan det hända, att däruti innerligger en viss sanning, men påståendet är helt visst alldeles oriktigt, om det skall gälla den nuvarande enkammaren. Ut i denna enkammare har nämligen högern alltid intagit en mycket svag ställning. Högern har alltid givit efter för vensterns påtryckning och hotelser. Detta skedde, då maktlagen antogs, detta skedde, då 8-timmars arbetslagen och då kommunalagarna antogs. Det var då många bland högern, som ansågo, att dessa lagförslag icke tillfredsställde dem, men ändå ansågo sig kunna rösta för deras godkännande. Högerens position har således under enkammarlantdagarnas tid varit diametralt motsatt den hr Schauman påstod. Det är snarare för tidigt som högern varit med om reformer i detta land, och det bästa beviset därpå är ju det, att högern efteråt har fått lov att göra försök att korrigera de lagar, som med bistånd av en del av densamma antagits.

Jag slutar med att uttala förhoppningen, att resultatet av dagens behandling icke måtte bli det, att högern eller en del av densamma giver vika för de mer eller mindre förtäckta hotelser, som från särskilda håll nu hava framställts.

Ed. Eklund: Jag vill endast betona nödvändigheten av att sans och sträng lojalitet iakttages på alla håll vid och efter avgörandet av den föreliggande utomordentligt viktiga frågan. Jag vet att maningen till lojalitet främst utgått från republikanskt håll och att den har riktat sig till högern, som man velat beteckna såsom handlande illojalt, ifall den ej medverkar till omedelbart antagande av regeringsformen. Men denna påminnelse är fullkomligt överflödig. Det är endast tvänne slag av lojalitet som här komma i fråga och vartdera skänka vi tillbörlig hänsyn. Det ena är lojalitet mot vår egen övertygelse, och dess krav skola vi fullgöra. Vi skola rösta emot

ett lagförslag, som vi ej anse för landet lyckligt. Det andra slaget av lojalitet är lojalitet mot lagen och den skola vi ej heller bryta emot. Vi kräva ingen amman rätt än den som L. O. så klart som möjligt tillförsäkrar oss och om förslaget efter det uppskov vi önska blir godkänt föga vi oss lojalt däri. Men det är just vår nyss antydda rätt majoriteten vill beröva oss. Den söker genom hot skrämja oss från att begagna oss av vår möjlighet att få ärendet att bli vilande ifall det erforderliga röstetalet uppnås. Den ställer i utsikt att om frågan ej förklaras brådskande skall den „med alla lagliga medel”, såsom en talare uttryckte sig, försöka åstadkomma omedelbar lantdagssupplösning. Vad dessa medel vidkommer hava vi skäl att misstänka, att de icke alltigenom äro så oomtvistligt lagliga, men jag vill icke ingå på den frågan och därigenom möjligen förlänga diskussionen och föra den in på avvägar. Jag vill hålla mig till närmare liggande saker. Vad som uppenbarligen strider mot lagens anda, om ej mot dess bokstav, är just detta försök att beröva oss den rätt lagen skänker minoriteten. Det stadgande, vilket föreskriver, att ärenden av grundlagsnatur kunna behandlas som brådskande endast för den händelse att $\frac{5}{6}$ av lantdagen det påyrka, bör, såsom hr Setälä det framhöll vara mer än en död bokstav, det bör gälla även i de fall, då majoriteten finner det obekvämt. Och lika stridande mot lagens anda, lika godtyckligt, lika förkastligt kan man anse det vara, om majoriteten vill med våld förkorta den normala betänketid som lagen förutsätter.

När det gäller att försvara detta tillvägagående hava republikanerna icke kunnat eller ens försökt påvisa några väsentliga olägenheter, som skulle följa med det nuvarande provisoriet, utan man har låtit påskina att högerens yrkande på uppskov vore förestavat av några dunkla motiv. Den första av de uppträdande talarna, hr Ritavuori, har på samnt demagogiskt sätt med dylika medel väddat till sina meningsfränders misstänksamhet och lidelser och naturligtvis även med framgång, men hans fantasier om krigsplaner, som åsyftade ett förhindrande av regeringsformens antagande och om avsikten att med eventuellt olagliga medel införa konungadöme, de äro ohemula, lättsinniga och tarva intet bemötande. Och den anda, som tagit sig uttryck i dessa antydningar kan ej kännetecknas med bättre namn än perfiditet. För övrigt: det vapen som republikanerna nyttja emot oss kan vändas mot och riktas mot dem själva. Hr Hornborg har redan antytt detta. När republikanerna fråga, vad vi anse med vår önskan om uppskov, kunna vi å vår sida fråga, varför de

sä väldsamt driva på sakens avgörande omedelbart. Är det därför att de frukta ett omslag i folkstämningen och till varje pris vilja utnyttja den demokratiska högkonjunkturen? Jag frågar bara. Men just denna otålighet talar för att frågan bör lämnas vilande.

Jag vill ännu en gång framhålla vikten av att full lojalitet iakttages på alla håll och att inga försök göras att störa den ordning för sakens avgörande som överensstämmer med lagens anda och landets behov av endräkt och lugn. På republikanskt håll har man utmålade de faror, som hota landet, ifall regeringsformen icke nu blir antagen, men härtill kunna vi endast svara, att det kommer an på republikanerna själva, om deras missnöje skall hållas inom önskvärda gränser. Här är ju icke fråga om någon oförmåga hos Finlands folk att skapa sig en regeringsform. Ty om den nya regeringsformen icke omedelbart antages, så kommer den likväl till stånd i den ordning lagen förutsätter. När man här t. ex. påstår att fullföljandet av denna väg skulle vara egnat att i utlandet göra ett ogynnsamt intryck, så är detta ingenting annat än tomt prat. Tvärtom äro vi just så i tillfälle att visa vår en gång så berömda laglighetsanda och det är ingalunda regeringsformsförslagets motståndare, utan dess anhängare som tyckas vara i stånd att bringa vårt rykte på skam. Men jag hoppas ansvarskänslan dock till sist skall taga överhand.

Ed. M. Erich: Kun hallitusmuotokysymys nyt on joutunut mitä kohtalokkaimpaan vaiheeseen, katson minä, ennenkuin omalla äänelläni myötävaikutan sen lopulliseen ratkaisuun, olevani velvollinen muutamalla sanalla perustelemaan menettelyäni kohta tapahtuvassa tärkeässä äänestyksessä.

Minä tahdon ilmoittaa oleellisesti yhtyväni kaikkien siihen, mitä ed. Kaila täällä äskettäin on lausunut. Samalla minä kuitenkin katson olevani velvollinen lausumaan mielipahani sen johdosta, että tässäkin tärkeässä ja ratkaisevassa tilaisuudessa eräät eduskunnan jäsenet ovat solvaavilla syytöksillä käyneet n. s. monarkistien kimppuun ja erityisesti sen puolueen, johon minulla on kunnia lukeutua. Nykyinen aika on todellakin niin kohtalokas ja niin vakava, että sitä ei olisi lupa käyttää toisin ajattelevien mielepiteiden parjaamiseen ja heidän tarkoituksiensa ja pyrkimystensä väärin selittämiseen. Se puolue, johon minulla on kunnia lukeutua, voinee hyvällä omallatunnolla ja tyynellä mielellä kestää historian jumalattaren arvostelun ajatuksiinsa, toistiaan ja toimistaan. Meidän tarkoituk-

semme ei milloinkaan, niinkuin jotkut meidän kiihkeimmistä vastustajistamme ovat tahtoneet kansalle uskotella, ole ollut tähän maahan pystyttää minkäänäköistä kuninkaallista itsevaltaa tahi itsestä luokkavaltaa. Mutta meidän vakaumuksemme on ollut, että perustuslaillinen, kansanvaltainen ja Suomen erikoisten olojen mukaan järjestetty kuninkuus parhaiten olisi vastannut meidän kansamme aikaisempaa historiallista kehitystä ja että se paremmin kuin meille tähän saakka tuntematon tasavalta olisi ohjannut nuoren valtioliamme läpi ulkonaisten myrskyjen ja sisäisten puoluevihurien rauhallisemmille ja tyynemmille vesille. Tätä läpeensä isänmaallista ja epäitsekäistä vaikutteista johtuvaa vakaumusta ei tietäkseni kukaan vielä ole kyllin sitovalla tavalla kyennyt vääräksi todistamaan.

Mutta olosuhteet ovat kohtalokkaalla tavalla muuttuneet tänä äkillisistä käänteistä ja odottamattomista mullistuksista niin rikkaana aikana. Viime vaaleissa selvästi ilmaantunut kansantahto on osottanut kansan suuren enemmistön, luullakseni melkoisesti nykyisten koko maailmassa liikkuvien virtausten vaikutuksesta, olevan tasavaltaisen hallitusmuodon puolella. Tämän johdosta ja silmällä pitäen nykyisen sekä ulkonaisen että sisäisen tilanteen tavatonta vakavuutta ja ankaruutta, ei kansallinen kokoomuspuolue, kuten sen viime helmikuussa laadittu ohjelma selvästi julkilausuu, ole puolestaan tahtonut asettaa esteitä tasavaltaisenkaan hallitusmuodon säätämislle. Ehdoksi olemme kuitenkin panneet sen, että Suomen uusi tasavaltainen hallitusmuoto tarjoaisi riittäviä takeita terveelle ja rauhalliselle yhteiskuntakehitykselle, että se toteuttaisi sen valtiollisen toimivallan kahtiajakoperiaatteen, joka mielestäni oikein ymmärrettynä ja sovelletuttuna on tällaisen kehityksen edellytys, niinkuin täällä monet puhujat aikaisemmin ovat osottaneet.

Nyt kolmanteen käsittelyyn joutuneessa hallitusmuotoehdotuksessa ovat, kuten ed. Setälä täällä aikaisemmin on huomauttanut, nämä meidän esittämämme toivomukset ainoastaan puolinaisesti, ainoastaan osittain tulleet huomioon otetuiksi. Ei siis ole ihme, että meidän ryhmämme kokonaisuudessaan ja sen yksityiset jäsenet ovat epäillen suhtautuneet sekä itse lakiehdotukseen että sen kii-reelliseen käsittelyyn. Omasta puolestani rohkenen kuitenkin asettua myönteiselle kannalle kii-reelliseksi julistamiseen nähden. Vaikka käsiteltävänä oleva lakiehdotus ei minuakaan läheskään täydellisesti tyydytä, katson kuitenkin nykyisen vakavan tilanteen vallitessa ja meille kaikille tunnetun suuren vaaran uhatessa Suomen itäisiä alueita, toivottavaksi, että hallitusmuotokysymys no-

peasti saataisiin pois päiväjärjestyksestä. Tähän kysymykseen ovat kapinan päättymisestä alkaen Suomen kansan ajatukset — rohkenen väittää niin — keskittyneet suuremmassa määrässä, kuin mihinkään muuhun asiaan. Se on aiheuttanut tavattoman kiihkeän ja intohimoiden taistelun eri suuntien välillä ja jakanut Suomen kansan eri leireihin, joiden välille on syntynyt syvä, toisinaan melkein umpeen luomattomalta näyttävä kuilu. Se on katkeroinnuttanut mieltä, se on hävittänyt kansalaisrauhan ja kylvänyt vihan turmiollisia siemeniä kansalaisten sydämiin aikana, jolloin sovinnollinen yhteisymmärrys olisi välttämättömämpi meidän kansallemme kuin koskaan aikaisemmin. Vaikka minun täytyy myöntää, että minun mieskohtainen vakaumukseni ja tilanteen vaatimukset, niinkuin minä puolestani ne käsitan, ovat joutuneet ankaaraan ristiriitaan keskenään, tunnen kuitenkin itseni velvolliseksi äänestämään kiireellisen käsittelyn puolesta. Tähän vakaumukseni olen tullut pitkäaikaisen harkinnan ja omantunnontarkan tilinteon jälkeen oman itseni kanssa, tilinteon, josta kaikki kevytmieliset laskelmat ovat olleet mahdollisimman kaukana. Kun minä tulen äänestämään kiireellisen käsittelyn puolesta, teen sen siinä mieskohtaisessa uskossa, että myönteinen tulos olisi omiaan kohottamaan nuoren valtakuntamme arvovaltaa maailman silmissä, hälventämään kansalaisvihaa ja katkeruutta, sisäisesti kokoomaan ja vahvistamaan Suomen kansaa näinä myrskyisinä ja odottamattomista käänteistä rikkaana aikana sekä yhdistämään kaikki sen elävät voimat entistä luottamuksellisempaan ja satoisaan työhön meille kaikille rakkaan synnyinmaan hyväksi.

Ed. Annie Furuhielm: Då jag nu har ordet så är det icke för att närmare skärskåda de argument som framförts för och emot den föreliggande regeringsformen, då några nya synpunkter näppeligen kunna framläggas så ymnigt som värtaligheten flödat i kväll. Jag anser mig dock skyldig att i korthet angiva min ståndpunkt i frågan, men innan jag gör det kan jag ej annat än uttala min skarpa protest mot det försök som gjordes av herr Ritavuori, att genom hotelse förmå dem, som hava för avsikt att rösta mot bråds-kande behandling att avstå från sin ståndpunkt i frågan. Vid hotelser hava de, som suttit i denna folkrepresentation, fått vänja sig. De utgjorde en tid vårt dagliga bröd, men att dessa enligt min tanke förkastliga politiska metoder skulle omfattas även av representanter för framstegs- och agrarpartiet, kan jag ej annat än förvåna mig över och tillika beklaga. Att begagna sig av 60 § 2 mom. i riksdagsordningen är ju fullt parlamen-

tariskt och framför allt fullt demokratiskt, då det blott gäller en vädjan till folket att genom nyval giva sin vilja tillkänna. Precis samma förfarande inslogs som känt av den republikanska minoriteten vid senaste lantdag, då den röstade mot bråds-kande behandling för att få den monarkiska regeringsformen vilande. Denna minoritet var då i sin goda rätt och av denna samma rättighet ämnar jag begagna mig alla hotelser till trots, och detta icke emedan jag av något slags principielt skäl vore hindrad att godkänna en republikansk regeringsform, utan emedan jag finner att det nu föreliggande förslaget till regeringsform, genom att hindra uppkomsten av en stark regeringsmakt, skulle utsätta landet för fortsatta inre skakningar. Jag hyser för min del ett lika stort misstroende till en regerande riksdag som mot ett enväldigt statskick. Och det är just på principen av en regerande riksdag, som föreliggande regeringsform är byggd. Det synes mig att den icke lämnar några garantier för en lugn utveckling. Snarare få vi bereda oss på skärpta partistrider. Likaså har man skäl att frukta det statsöverhuvudet blir en lekboll i partiernas händer.

Till slut vill jag förena mig om den åsikt, som tidigare här framfördes av herr Hornborg, nämligen att det är den republikanska majoriteten som i sina händer har möjlighet att framtvinga en riksdagsupplösning. Valkampanjen kommer då att försiggå enligt fullt klara linjer och för den på detta sätt manifesterade folkviljan kommer även jag att lojalt böja mig. Även jag är djupt medveten om stundens allvar, också jag har försökt att allvarsamt pröva alla skäl för och emot antagandet av regeringsformen. Sett ur synpunkten av de svenska kraven borde jag också rösta för den, men om jag emellertid icke nu gör det, så är det emedan jag ställer landets väl framom de svenska särintressena. Också jag fordrar respekt för min övertygelse och jag anser att det icke är tillständigt att man från vänsterhåll ständigt förebrår oss bristande fosterlandskärlek om vi ock se frågan ur annan synpunkt än vad de göra.

Ed. Gebhard: Katson velvollisuuteni vaativan, että tällaisena tärkeänä hetkenä ilmoitan, että tässä kysymyksessä en ole voinut asettua samalla kannalle kuin useat muut kokoomuspuolueen edustajat. Olen tosin siinä käsityksessä, että kansanvaltainen perustuslaillinen monarkia olisi meidän maallemme ja erityisesti juuri meidän maallemme onnellisin. Mutta kun en näe mitään mahdollisuutta, että me ylinähtävässä tule-

vaisuudessa voisimme sellaisen saada ja kun olot ja poliittiset virtaukset kansassamme käsitykseni mukaan vaativat, että saamme uudenaikaisen hallitusmuodon ja että yleensä teemme tekoja, jotka kokoavat kansaa, niin aion aianestää kiireellisyyden puolesta. Minua johtavat muuten tässä samat näkökohdat, jotka ovat tulleet esille ed. Kailan ja M. Erichin puheissa. En tarvitse sen vuoksi lähemmin perustella kantaani.

Ed. Colliander: Det är efter stor tvekan jag begagnar mig av ordet icke minst därför att så många redan ansett sig böra vittna om sin ståndpunkt och särskilt många av min grupp. Men jag gör det emedan jag blott efter stor tvekan kommit till resultat i frågan och emedan jag anser ett par repliker påkallade.

Jag är fullt på det klara angående en sak nämligen den att föreliggande förslag icke motsvarar de förhoppningar som jag för min del har ställt på detsamma. Därvid bör jag nämna att dess republikanska natur icke spelar någon roll för mig. Orden republik och monarki hava för mig ingen avgörande betydelse, ja såsom landet för närvarande ligger hos oss, föredrager jag snarare den republikanska statsformen, under villkor naturligtvis att vi hava möjlighet att få en lämplig president och att vi giva denne president en makt, som icke gör honom till en lekboll i händerna på en regerande riksdag. En republikansk statsform med här mången gång betonad lämplig avvägning av maktförhållandena mellan verkställande och lagstiftande makten, mellan president och riksdag vore för landet utan tvivel f. n. idealet. Då dessa förutsättningar icke i det föreliggande förslaget förefinnas, och då det vidlades av andra brister, som man här kanske alltför vidlyftigt klargjort ser jag mig för min del tvungen rösta emot detsamma. Men detta behöver självfallet icke innebära att den som är missnöjd skall anlita alla medel för att motverka lagförslagens godkännande. Han kan rösta för brådskanie behandling och emot godkännande. Då jag för min del står i valet och kvalet i detta avseende, har jag sett frågan ungefär som så: rösta vi emot brådskanie behandling så kan detta vålla oss många och oöverskådliga faror. Lagförslagens anhängare hava skildrat dessa faror i passionerade och tyvärr även hotfulla ord. Herr Ritavuori och minister Alkio hava antytt möjligheten av att majoriteten skulle lämna den lugna besinningens väg och i sin blinda harm anlita alla medel för att snabbt nå sitt mål. Den skulle beröva riksförståndaren hans makt och förlägga högsta makten till riksdagen. Den skulle utskriya nya val och

under vårt oerhört brydsamma yttre och inre läge kasta landet in i en våldsam valkampanj vars like vi kanske ännu icke skådat. Dessa dystra och hotfulla perspektiv och bilder bleve ännu dystrare, då herr Alkio erinrar om vår finansiella nöd och valutafrågans olycksaliga läge o. s. v. Jag medger att dessa åtgärder kunde bringa oss nära undergångens brant, ja föra oss ända till dess rand ifall bolschevismen ytterligare vinner terräng samtidigt som den röda faran skulle vinna i omfattning under valkampanjen. Jag medger ytterligare, att den regeringsform vi finge efter valet sannolikt bleve vida sämre än den nu föreliggande, och jag medger att detta gjort mig rätt tveksam. Den möjligheten är nämligen icke utesluten att allt går så som herr Ritavuori och minister Alkio förutsagt, ifall förslaget bringas att vila. Sker detta måste emellertid också orsaken till de kommande olyckorna undersökas, och då får centern ursäktas, om jag icke kan finna felet enbart eller ens till övervägande del hos högern. I fjol bragte centern den monarkiska statsformen att vila, och nådde betydande resultat. Den hade rätt i sin åtgärd, samma goda rätt som nu högern, men som man vill beröva densamma under hot om allehanda åtgärder, vilkas landsfördärlighet man själv inser. Om högern begagnar sin lagliga rätt, samma rätt som jag redan påpekat att centern i fjol använde, så berättigar detta ej till repressalier och ej att lägga skuldbördan på högern. Högern följer nu sin övertygelse liksom vänstern då sin, och den följer dessutom lagen. Skrider så centern, stödd av den opålitliga och åt de borgerligas inre splittning helt säkert skadeglatt leende socialdemokratien till åtgärder i syfte att genom utnyttjande av farliga genvägar snabbt tvinga sin vilja igenom, så tror jag för min del, att folkets dom i sinom tid icke skall falla över oss, utan att den skall drabba agrarer och framstegspartister, ty det är dock dessa partier som i allians med yttersta vänstern anlitar den utväg som nära närmar sig statskupp. Vår grundlags mening är icke att lantdagen bör upplösas emedan en eller annan fråga bragts att vila; dess innehörd är fast hellre att frågan skall mogna under de år som återstå tills normalt nyval sker. Framtvingar centern nu i förbund med vänstern lantdagens upplösning, så ligger hela ansvaret och ett tungt ansvar på centern. Än större blir ansvaret, ifall nämnda partier skulle så begå att lantdagen på sig överför högsta makten, härmed framtvingande det ökända valtalaki-idealet. Under den tid det fria Finland styrts enligt 1772 års regeringsform har det haft att bekämpa farliga uppror, kastat arvfienden

över gränsen, vunnit stormakternas erkännande för sin självständighet och har genomfört en mängd rätt vittgående och radikala reformer på olika områden. Då så är, förefinnes ingen rätt att i namn av landets väl på ett statskupp liknande sätt söka framtvinga förändringar och, gör centern det, driven därtill av blind fanatism, så bör centern klargöra var ansvaret ligger. Jag ville för min del fråga om centern är beredd att påtaga sig detta oerhörda ansvar. Då jag för min del tror att besinning och sans även inom centern trots den utomordentliga upphetsning, som kom till synes, och här tagit sig uttryck i hotfulla och passionerade ord, dock skola vinna överhand och då jag tror att det farliga läge för landet, som här skisserats både av herr Ritavuori och herr Alkio och om vars möjlighet jag under antydda omständigheter är ense, skall kunna undvikas, anser jag, att representationen lugnt och sakligt kan och bör bedöma föreliggande lagförslag och att varje lanttagsman enbart bör rösta efter sin övertygelse viss om att den part, som icke får sin vilja igenom, skall kunna förbli fullt lojal.

Vi i högern eftersträva ju icke egna fördelar, då vi begära en stark regeringsmakt. Makten inom denna lantdag och således även regeringsmakten ligger i centerns och vänsterns hand och om högern begär en stark regering, så sker det av osjälvisk övertygelse om att detta bäst befördrar landets väl och detta särskilt i ett land, vilket liksom vårt saknar traditioner och som i alltför hög grad varit föremål för snabba och radikala reformer. Man har här vädjat till vår självövertvinneelse. Vårt svar blir: vi handla efter gällande lag, vi buro lojalt ett nederlags följderna av precis samma art som nu antagligen drabbar centern; det var herrarna som i fjol bragte vårt förslag att vila, denna gång bringa vi ert. Att senast ett nyval kom till stånd berodde av den dåvarande centerns absoluta fordran. Vi fordra från högerns sida icke omedelbart nyval, vi kunna för vår del gott vänta till periodens slut. (Huutoja: Vi begära nyval.) Ja det gjorde herrarna också förra gången, men vi göra det icke. Vad slutligen oss svenskar beträffar, så hava vi möjlighet att med fullkomligt lugn motse ett nyval och behöva därför icke draga oss för detsamma, ty vi veta att bakom oss stå våra valmän både nu och i framtiden.

Det är sålunda såsom jag sökt klargöra i optimistisk tro på att den sunda instinkten hos centern skall taga överhand och hindra den att gå vägar som närma sig statskupp, jag icke vill tro att lagförslagets bringande att vila skall medföra faror för vårt land. Misstager jag mig, ja då har

jag misstagit mig på centerns lojalitet, framsynthet, lugn och sans och på dess förmåga att framom uppfyllande av partiprogrammets utfästelser ställa landets lugn och landets väl. Det är sålunda min optimistiska syn på centern, som låter mig lämna alla politiska beräkningar åsido och följa den väg, som övertygelsen utstakar och som lagen berättigar varje lanttagsman till utan att man därför har skäl att mot honom utslunga de olämpliga beskyllningar, som här utkastats av flere medlemmar av centern.

Ministeri Vennola: Pyysin puheenvuoron edellisen puhujan lausunnon johdosta jossa hän väitti että nykyään esillä olevan hallitusmuodon hylkääminen ei tuottaisi vaaroja maalle. Tahtoisin väittää, ettei näin ole asianlaita, vaan että sen hylkääminen on yhdistetty mitä suurimpiin vaaroihin, jotka eivätkä riipu suinkaan siitä, kuinka paljon järkee tai malttia keskustalla tai jollain muulla puolueella on. Nämä vaarat ovat sekä ulko- että sisäpoliittisia ja erittäinkin taloudellisia ja finanssillisia.

Ulkopoliittisessa suhteessa olemme siihen nähden onnellisella kannalla, että olemme saaneet itsenäisyydellemme tunnustuksen useiden maailmanmaitavien maiden puolelta. Mutta emme saa unohtaa, että tämä itsenäisyyden tunnustaminen on vielä saamatta sen valtion puolelta, joka on meitä kahlehtinut toista vuosisataa ja joka vaatii sanansijaa vielä itsenäisyyskysymykseemme nähden. Tältä taholta on vaara uhkaamassa kahdessa suhteessa. Me tiedämme että bolsheviikkien joukot ovat rajan takana ja lähenyvät sitä ja että sodanuhka on joka päivä olemassa. Me tiedämme myöskin, että imperialistinen nouseva Venäjä ei mielihyvällä katso sitä, että Suomi irtautuu Venäjästä. Siltä taholta on nimenomaan ilmoitettu, että se ei tätä itsenäisyyttä tunnusta. Nämä kaksi tekijää ovat jo sellaisia, jotka pakottavat meitä kokoamaan kaikki voimamme, jotta me voisimme kestää ne hyökkäykset, mitkä ovat odotettavissa, olivatpa ne sitten punaisen bolshevismin tai imperialistisen Venäjän taholta tulevia.

Sisäpoliittinen tilanteemme ei ole myöskään ilman vaaroja, ja ne vaarat kärjistyvät sitä enemmän mitä kauemmin valtiollinen epävarma tilanne jatkuu. Kansalaissodan lyömät haavat eivätkä ole vielä ummessa ja siihen osaaottaneet katselevat vielä toisiansa epäilevin silmin. Me tiedämme kaikki, että kapinahankkeita on vielä olemassa ja vaikei niille voisi antaa sitä arvoa, mitä useilta tahoilta näytään niille antavan, koska meidän täytyy ottaa huomioon että kaikissa maissa aina tulee olemaan joukko ihmisiä, jotka haavei-

levat mahdottomuuksia ja vallankumouksia, niin ne kuitenkin ovat vakavasti muistuttamassa siitä, että pinnan alla vielä kiehuu ja että meidän sisäisessä tilassamme on tehtäviä, joiden suorittaminen ei ole niissä hajaantuneissa valtiollisen elämän puitteissa, missä nyt elämme, mahdollinen. Onhan jokainen meistä tuntenut sen hajanaisen tilan, missä elämme ja tuntenut myöskin että yhteiskunnalliset parannukset ja yhteiskuntaa rakentava työ kärsii erinomaisen paljon tästä. Tältä kään kannalla meillä siis ei olisi käsitykseni mukaan varaa jatkaa sitä epänormaalia, epävakaa väliaikaista tilannetta, jossa valtiollinen järjestyksemme tällä hetkellä on.

Sanoin äsken että taloudelliset ja finansielliset vaikeudet ja vaarat ovat erittäin suuret. Toistan tämän vielä siitä syystä, että kaikki merkit viittaavat siihen, että on odotettavissa erittäin ankara taloudellinen sota eri kansallisuuksien välillä. Tätä osottavat ulkomaan esimerkit ja meidän taloudellinen elämämme osottaa, että joka päivä painostus kasvaa. Mahtavat, taloudellisesti voimakkaat valtakeskukset tunkeutuvat ja pyrkivät sekaantumaan useimpien pienten valtioiden toimintapiiriin ja anastamaan niiden taloudelliset elämän ehdot oman valtansa, oman valtionsa määrättäviksi. Kuta heikommassa tilassa valtiollisesti olemme, sitä suurempi mahdollisuus on heillä tässäkin suhteessa onnistua ja meillä on vaara että taloudellisessa suhteessa luisumme ulkomaiden vaikutuksen piiriin niin suuressa määrässä että, joskin onnistuisimme valtiollisen itsenäisyyden saavuttamaan, niin taloudellinen itsenäisyytemme on mennyt.

Mitä taas tulee finansiellisiin vaikeuksiin, niin eduskunta tietää, että sen käsiteltäväksi on hallitus joku päivä sitten jättänyt anomuksen, että sille annettaisiin lupa hankkia maalle 600 miljoonan markan valuuttalainan. Mitenkä voimme ajatella, että voimme saada ulkomailta luottoa, jos kaikkien niiden puuhain perästä, mitä nyt kuu-kausimääriä hallitusmuodon hyväksi on tehty, kuitenkin sitä ei saada hyväksytyksi, vaan epäpäätävä tilanne jatkuu. Ne lainansaamispyrkimykset, mitkä on koetettu panna toimeen Amerikassa samoin kuin muuallakin, eivät tähän asti ole onnistuneet. Mistä syystä? Vastaus kuuluu Amerikan puolelta, meille äskettäin saapuneiden tietojen mukaan: Siitä syystä että meidän valtiollista tilannettamme ja sisäisiä olojamme ei katsota vielä tarpeeksi varmoiksi. Meidän kurssimme laskeutuu päivä päivältä. Pari päivää sitten ilmoitettiin minulle että jo aivan yleisesti käyvässä salakaupassa maksetaan kruunusta 4 markkaa. Punnan kurssi on kohonnut muutamissa viikoissa aivan huomavasti, vähän yli 40 markasta yli 60 mark-

kaan. Jos tätä vauhtia jatkuu olemme hukassa. Meidän kauppabilanssimme tulee nousemaan tänä vuonna kaiken todennäköisyyden mukaan lähes 2 miljardiin markkaan. Viennillä voimme saavuttaa vain 500 miljoonaa markkaa ja senkin parhaimmassa tapauksessa. Siis ainoastaan neljänneksen. Seisomme tässäkin vakavan kysymyksen edessä, joka pakottaa taloudelliselta kannalta hankkimaan valtiolle järjestystä ja myöskin sisäisesti vakavia oloja. Nämät ovat kyllä ainoastaan taloudellisia kysymyksiä, mutta minä toistan vielä, että niiden ratkaisemisesta riippuu ei ainoastaan valtiollisen elämämme onnistuminen, mutta myöskin koko kulttuurielämämme onnellinen kehittyminen.

Täällä ovat hyvin monet puhujat lausuneet sen ilmoituksen, että he tulevat jyrkästi äänestämään tämän hallitusmuodon hyväksymistä vastaan. En voi olla ihmettelemättä tällaisia väitteitä, ainakin jos tulos tulee olemaan kieltävä, siitä syystä, että monet esimerkit ovat eduskuntatyössä osoittaneet erinomaisen paljon hyvää tahtoa kaikkein useimpien puolueiden taholta. Täällä on paljon soimattu myöskin vasemmistoa niistä vaatimuksista, joita se on tehnyt, mutta toiselta puolen oikeus ja kohtuus vaatii merkille panemaan, että vasemmisto on myöskin paljon luopunut niistä vaatimuksistaan, mitä aikaisempi keskustelu edellisillä valtiopäivillä tästä hallitusmuotoasiasta osoitti. Näin presidentin valtakautteen nähden, presidentin vaaliin ja vaikutusvaltaan nähden ynnä moniin muihin seikkoihin. Ja niiden edustajien taholta, jotka ovat valiokuntatyössä olleet mukana, on ollut mielihyvä todeta, että yhteistyö eri puolueiden välillä positiivisten tulosten saavuttamiseksi on ollut verrattain monin kerroin parempi kuin aikaisemmin. Tahdon myös merkitä, että oikeiston taholta, senkin, joka valtiollisen vakaumuksen puolesta oli monarkian kannalla, on myönnyttyä tehty. On syytä mainita, että esim. se tasavaltalaisen hallitusmuodon esitys, jonka hallitus on valtiopäiville jättänyt ja joka on ollut nykyään keskusteltavana olevan hallitusmuotoehdotuksen pohjana, on oikeastaan tehty monarkiselta taholta. Se oli edellisen hallituksen päämies, itse vakaumukseltaan monarkisti, joka teki ehdotuksen jo edellisessä hallituksessa komitean asettamisesta valmistamaan tasavaltaista hallitusmuotoa tulevalle eduskunnalle. Useat ovat tämän tahtoneet tulkita siksi, että se oli vararikon ilmaus siitä politiikasta, mitä viime vuonna noudatettiin. Puolestani tahtoisin antaa sen tunnustuksen, että tämä oli valtiollisen viisauden osoitus ja myöskin osoitus siitä, että asianomaiset tahtovat asettaa isänmaan edun yläpuolelle ryhmäharrastuksiaan ja yksityisiä mielipiteitään ja rakentaa vastaista kansamme elämää todellisuuden

ja reaalisten vaatimusten pohjalle. En tahdo suinkaan väittää, että se hallitusmuoto, joka nyt on käsiteltävänä, olisi paras. Olen päinvastoin vakuutettu, että siihen vastaisuudessaakin tullaan tekemään vielä paljon muutoksia ja lisäyksiä. Mutta tuntuu siltä, että niissä oloissa, missä nyt elämme, ja niiden katsantokantojen ja puolueyhmitysten vallitessa, missä nyt ollaan, se on kuitenkin erinomaisen suuri saavutus. Täällä ovat edelliset puhujat monessa kohden osoittaneet niitä etuja, jotka siinä takaavat maan rauhallisen kehityksen. Kun täällä on sanottu, että tämä hallitusmuoto säilyttää kaiken vallan eduskunnan käsiin, niin tahtoisin sen perättömänä torjua, koska siinä nimenomaan selvästi jaetaan hallitusvalta eduskunnan ja valtion päämiehen välillä. Ja kun on puhuttu, että keskusta ja vasemmisto eivät ole tehneet mitään myönnytyksiä oikeistolle, niin tahdon viitata siihen myönnytykseen, mikä on tehty esimerkiksi valtion päämiehen vaaliin nähden. Hallituksen esitys lepäsi sillä kannalla, että eduskunta valitsisi valtion päämiehen; samaa kantaa edustaa vasemmisto ja samaa kantaa on myöskin kannattanut keskusta, mutta juuri jotta sovinto saataisiin aikaan ja jotta oikeisto voisi olla paremmin mukana, on asia ratkaistu sitä kompromissitietä, että hallituksen päämies vastaisuudessa valittaisiin valitsijamiesten kautta, vaikka ensi kerralla eduskunnan kautta. Tahdon todeta, että tämä on myönnytyks, jonka kautta vasemmistopuolueet ovat koettaneet rakentaa rauhaa.

Täällä on eräiden puhujain taholta nimenomaan alleviivattu sitä, että koska oikeisto ei ole saanut läpi niitä vaatimuksiaan, joita se on hallitusmuotoon nähden esittänyt, se ei katso voivansa sitä kannattaa. Jos tälle kannalle asetuttaisiin, ei mikään puolue voisi kannattaa tätä hallitusmuotoa, sillä ei yksikään puolue, sikäli kuin olen keskustellut seurannut, ole saanut vaatimuksiaan läpi. Tässä yhteydessä minun on mielihyvällä todettava se lausunto, minkä eräs sosialistinen edustaja eilen illalla lausui, kun käsittelyn alaisena oli vuokratilaki. Hän sanoi jokseenkin seuraavalla tavalla: Me sosialistit olemme edellisestä ajasta oppineet sen, että me voimme kannattaa sellaista esitystä, joka ei ole meidän mieleemme mukainen ja jossa me emme ole saaneet vaatimustamme läpi, jos tämä esitys sisältää vissii parannuksia niille pyrkimyksille, jotka meillä on niiden väestöluokkien kohottajana, joita me edustamme. Tämä oli erinomaisen tuhnustus ja ennustaa hyvää. Tätä on porvaristo koettanut opettaa aikaisemmalle sosialistiselle eduskuntaryhmälle, kun se vastusti usein itsepäisesti sellaisiakin esityksiä, jotka merkitsivät suuria edistysaskeleita, siitä syystä, että

se ei saanut kaikkia vaatimuksiaan läpi. Onko nyt todettava että porvaristo on itse unohtanut tämän opetuksen ja oppilaat ovat oppineet sen paremmin?

Kun minun täytyy olla sitä mieltä, että nykyään käsiteltävänä olevan hallitusmuotoesityksen hylkääminen on yhdistettynä mitä suurimpiin vaaroihin maalle, kun se ensinnäkin on omiansa syöksemään maan mitä kiihkeimpään vaalitaisteluun, saamaan aikaan sisäistä sekasortoa ja estämään sitä yhteiskunnallista edistystyötä, mitä niin kipeästi kaivataan, kun siihen ovat yhdistettynä monet taloudelliset vaikeudet ja monessa suhteessa miltei mahdollottomat tilanteet finanssiellisen asian ratkaisuun nähden ja kun kaikki tämä ei ole mitään muuta kuin erinomaisena etuna niille Venäjän imperialistisille pyyteille, jotka toivovat, että tämä maa ei ehdi ennen, kuin he voimistuvat, saada sisäisiä olojansa voimakkaiksi, itsellensä hallitusmuotoa luoduksi ja valtiollista elämäänsä vakavalle pohjalle, kun kaikki tämä ainoastaan hyödyttäisi maalle epäedullisen asiointilan luomista, niin rohkenen aina viimeiseen saakka toivoa, että nekin edustajat, jotka periaatteellisista syistä ovat toisella kannalla, ottaisivat lopullisesti asiaa päättäessään huomioon ne erinomaisen suuret vaarat, mitkä ovat yhdistettynä kysymyksessä olevan hallitusmuotoesityksen hylkäämiseen.

Ed. K o t o n e n: Nyt lopullisessa käsittelyssä olevan hallitusmuotoesityksen sisällön tai muodon arvostelemiseen ei minulla asian tällä asteella ollessa enää ole syytä ryhtyä. Onhan kysymys siinä suhteessa jo lopullisesti ratkaistu. Ainoastaan sen tahdon saada sanotuksi, että lakiehdotus jokaisessa kohdassaan rakentuu kapitalistiselle maailmankatsomukselle, ettei siinä ole merkkiäkään sosialistiseen yhteiskuntamuotoon pyrkimisestä, vaan on päinvastoin erinäisillä lakiehdotuksen säännöksillä eritoten sillä, joka koskee omaisuuden pakkolunastusta, suorastaan tahdottu rakentaa sulkua sosialismia kohti kulkevan kehityksen tielle. Ehdotus ei siis voi tyydyttää ketään sosialidemokratia. Kun minä tästä huolimatta tulen äänelläni kannattamaan lakiehdotuksen kiireellisenä käsittelemistä ja lopullista hyväksymistä, teen sen siitä syystä, etten pidä mahdollisena meillä läheisessä tulevaisuudessa parempaa tällä alalla aikaansaada, ja että toisaalta katson tämänkin hallitusmuodon puitteissa voitavan siirtää kansamme valtiollisen ja yhteiskunnallisen kehityksen rajamerkkejä edes jonkun matkaa eteenpäin. Toisena läheisempänä syynä siihen kantaan, jolle olen asiassa asettunut, on ollut se, että uskon käsiteltävänäolevan hallitusmuotoehdotuksen hyväksymisellä ainakin jossain

määrin torjuttavan niitä sisäisiä ja ulkoisia vaaroja, jotka edesvastuuttomien seikkailijoiden häikäilemättömän toiminnan tuloksena kansaamme ja varsinkin sen työväenluokkaa nykyisen välitilan jatkuessa joka hetki mitä vakavimmin uhkaavat. Jos suomalais-ruotsalainen oikeistokokoomus, jonka jäsenistä suurin osa näyttää tuijottaneen itsensä umpisoikeiksi ulkomaiseen kuningasloisteeseen, haluaa edelleenkin jatkaa kansamme enemmistön tahdosta piittaamatonta seikkailupolitiikkaa ja siinä tarkoituksessa estää tämän hallitusmuotoehdotuksen pikaisen voimaantulon, niin tehköön sen ja vastatkoon teostaan. Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä luullakseni suhtautuu heidän uhmaillemaan menettelyynsä täydellisellä mielenrenteydellä, lujasti vakuutettuna sitä, että meidänkään kansamme pysyväisiä elinehtoja ei käy rakentaminen ulkopuolisin voimin ja pistimin, jotka lopultakaan eivät aikaan saa muuta kuin tuhoa siinä yhteiskunnassa, joka niiden varaan rakentuu. Yhtä toivottomaksi on, siitä olen varmasti vakuutettu, ennen pitkää osottautuva yritys nojata taantumuksellista vähemmistövaltaa tässä maassa vanhoihin Ruotsin vallan aikuisiin valtiosääntöihin, jotka eivät enään mitenkään voi vastata meidän aikakautemme valtiollista ja taloudellista kehitystasoa. Siinä kaikki, mitä minulla enää on tästä asiasta sanottavaa.

Ed. P. Virkkunen: Jos katselee hallitusmuotoasiaa ulkokohtaisesti siinä tilanteessa, mihin se kolmannessa käsittelyssä on joutunut, niin saattaisi sanoa, että edustajalle, joka kuuluu eduskunnan suomenkieliseen vähemmistöön, ratkaisu suuressa kysymyksessä on helppo ja luonnollinen. Mutta itse asiassa minä en erehtyne, kun sanon, että se hänelle on muodostunut vaikeamaksi kuin kenellekään toiselle tässä eduskunnassa.

Minä saatan seurata jonkun matkaa ministeri Vennolan esitystä vähemmistön kannan muodostamisesta ja antaa sille omalta kannaltani jotakin lisävalaistusta. Ratkaisu saattaisi näyttää helpolta ja luonnolliselta. Vähemmistöön kuuluva, joka aikaisemmin on omistanut toisen periaatteellisen käsityksen hallitusmuodosta kuin tasavaltalainen enemmistö, on ilmoittanut valmiutensa myötävaikuttaa enemmistön säätämän hallitusmuodon voimaansaattamiseen ehdolla, että hän saa eräitä, oman käsityksensä mukaan hyvin tärkeitä, jotten sanoisi, välttämättömiä määräyksiä siinä otetuiksi huomioon. Ei kukaan voine väittää, että ne vaatimukset, jotka kokoomusryhmä on esittänyt, olisivat olleet lukuisat tai liialliset. Viittaaan ed: Setälän lausuntoon. Ei

voitane valittaa, että lojaalisen yhteistyön halu tai että käsitystä kompromissin välttämättömyydestä tällaisessa asiassa olisi tämän vähemmistön taholla puuttanut. Mikä on ollut tulos? Lievästi sanoen: hyvin epätydyttävä. Mielestäni en paljoa pyytänyt — en sitäkään saanut. Olivatko ne kolme vaatimusta, jotka ed. Setälä lausunnossaan mainitsi, merkitykseltään erityisen laajakantoisia, sitä enemmistö ei voi eikä tahtone ratkaista. Sen asian täytyy jäädä niiden esittäjien harkinnan varaan. Minä en saanut mitä pyysin; johtopäätös: siispä vastustan. Tätä johtopäätöstä saattoi olla omiaan jouduttamaan se, että laissa löysin sellaista, joka minuun ei valtiollisen toiminnan miehenä, vaan syvimmän elämänkäsitykseni kannalta teki tuskastuttavan vaikutuksen. Ed. Alkio on erityisesti vedonnut pappeihin. Olen jo aikaisemmassa keskustelussa saanut tilaisuuden ilmaista käsitykseni, minkä merkityksen annan hallitusmuodon esityksessä olleelle julkilausumalle: „Evangelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleinen kirkko”, jonka julkilausuman asianomainen valiokunta ja siten eduskunta on poistanut. En anna sille mitään ratkaisevaa merkitystä, mutta en myöskään pidä sitä tyhjänä fraasina, kuten ministeri Alkio, jos oikein hänet käsitin, lausui. Ed. Ritavuori saattaa olla oikeassa, kun hän sanoo, että tämän julkilausuman poistaminen ei ole oikeudellisesti eikä asiallisesti muuttanut evangelis-luterilaisen kirkon asemata. Enemmän kuin lain kirjain, merkitsee minulle sen henki. Ynseä mieliala evangelis-luterilaista kirkkoa kohtaan, pyrkimys sen vaikutuksen heikentämiseksi on minusta tullut näkyviin niissä, jotka ovat määränneet tämän vaatimattoman julkilausuman poistettavaksi laista. Minä olen kysynyt, miksi ei saanut olla tämä lauselmä hallitusmuotoesityksessä? Mistä syystä se on siitä poistettu? Ja minä olen sanonut itselleni edelleen: Enhän minä tahtoisin kannattaa sitä henkeä, joka tällä tavalla paljastuu hallitusmuotoesityksessä. Yksi loukkauskivi lisää sekin, vaikkei ehkä lopullisesti satuttava. Uudistan: helppo ja lopullinen on johtopäätös: siis minä vastustan.

Näin saattaisi luulla ja esittää. Itse asiassa on ratkaisu ollut äärettömän vaikea. Vaatimukset, jotka esitettiin tältä taholta, olivat epäilemättä vakavat, mutta minä puolestani en ole käsittänyt niitä miksikään uhkavaatimuksiksi. Ne merkitsivät luullakseni: Jos nämä muutamat vaatimukset täytetään, on hallitusmuodon hyväksyminen, mikäli meistä riippuu, taattu, ja se on lopullisesti taattu, sillä ratkaisu näyttää joutuneen tämän ryhmän käsiin. Kun niitä eduskunnan enem-

mistä ei kuitenkaan täyttänyt, silloin vasta syntyikin varsinaisesti vaikea tilanne. Syntyi uusi kysymys: Voinko minä syrjäyttää ne ohjeet, jotka oma vakaumukseni antaa menettelystäni, ja antaa toisten, ehkä kylläkin pakoittavien syitten taivuttaa itseäni kuitenkin myötävaikuttamaan tämän lain saattamiseksi voimaan? Elämässä täytyy oppia harjoittamaan monenlaista itsensävoittamista, valtiollisessa elämässä erittäinkin, jossa isänmaan yhteisönni on asetettava kaiken muun yläpuolelle.

Näin on ollut pakko johtaa ajatuksensa hakemaan selvyyttä syitten ja seurausten keskinäisestä punnitsemisesta. Kuka osoittaisi tällaisessa asiassa sellaista kaksimielisyyttä, että iskisi vain päälle ja sokeasti hyökkäisi rataansa katsomatta, mihin kulku johtaa. Voin vakuuttaa, että useat niistä, joilla nyt on ratkaisu käsissään, ovat puninneet päivät ja yöt seurauksia toisesta tai toisesta menettelystä. Kysymys on minulle ollut: Mitä hyviä seurauksia on kiireellisyyden hyväksymisestä, mitä huonoja seurauksia siitä on? Mitä hyviä seurauksia on kiireellisyyden kieltämisestä, mitä huonoja seurauksia siitä on? Kuinka on käynyt näiden neljän mahdollisuuden arvioimisessa? Ajatus on työskennellyt väsyksiin asti eikä kuitenkaan ole päässyt perille. Ministeri Alkio on edesauttanut tätä seurauksien punnitsemista ilmoittamalla, että kiireellisyyttä vastustava kokoomusryhmän jäsen tulee asettumaan tai tulee asetettavaksi kansallisuusliikkeen ulkopuolelle. Minä tunnustan, että tätä mahdollisuutta en tosiaan ole osannut ottaa lukuun ja minä saanen sanoa, että tämä sijoittaminen tuskin mahtuu ministeri Alkion toimivallan rajoihin. Eiköhän sen asian järjestäminen ole toisissa käsissä? Yhtä aiheeton on ministeri Alkion lausunto, että kokoomus pyrkii yhteistoimintaan ruotsalaisten taantumuksellisten kanssa, kuten ministeri lausui. Eduskunnassa samoin kuin sen ulkopuolella, johtaa monien ihmisten ja ryhmien toiminta samaan päätepisteeseen, vaikka kuljetaan eri teitä. Minä myönnän, oli odottamatonta, että tällaisen letkauksen antoi ministeri, jonka tarvitsi ajatella vain omaa seuraansa hallituksessa. Puolestani en huomaa mitään moitittavaa hänen nykyisessä läheisessä yhteistoiminnassaan ruotsalaisten kanssa enkä luule ministerin arvon siitä ollenkaan alenevan.

Kuten sanoin: ajatus, harkinta huomaa pian rajansa. Niin paljon kuin minä olen osannut punnita asemaa ja seurauksia, on tulokseni pääasiassa samansuuntainen kuin minkä ed. Hornborg aikaisemmin keskustelun kuluessa on esittänyt. Seuraukset, tulevaisuus ovat jokaiselle suu-

reksi osaksi, ehkä suurimmaksi osaksi tuntemattomat. Joka luulee voivansa paljastaa lähimänkään tulevaisuuden verhon tänä kuohuvana ja tapausrikkaana aikana, hän paljastaakin vain oman lyhytnäköisyytensä. Luulen puolestani ymmärtäväni sen, että tämän yön valtiollinen teko, päätyi se kummalla tavalla tahansa, on jokaiselle tässä eduskunnassa, kuului hän enemmistöön tai vähemmistöön, oleva hyppäys tuntemattomaan. Tämä hyppäys, pelkään minä, tulee, tuli päätös kumpi tahansa, tuottamaan meille kaikille suuria kipuja. Ministeri Vennola puhui äskén tältä paikalta nykyhetken suurista vaaroista. Minä yhdyin tähän puheeseen. Minä näen vaaroja nousevan hallitusmuodon hylkäämisestä, mutta myöskin sen hyväksymisestä ja siihen liittyvistä seurauksista. Kysymys on lopulta muodostunut minulle näin kuuluvaksi: kumpiko menettely tämän hallitusmuodon hyväksyminen vaiko hylkääminen tuottaa vähemmän pahan. Käsitän aseman todella sellaiseksi, että paha on joka tapauksessa tulossa.

Sanon lyhyesti ainoastaan harkintani tuloksen: seurauksien punnitseminen on palauttanut minut oman vakaumukseni lähtökohtaan. Kun seisoo tuntemattomien ja joka tapauksessa suurten vaarojen edessä eikä seurauksien kaikinpuolista punnitsemisesta, mikäli sitä on kyennyt harjoittamaan, saa riittävää ohjetta, mitä silloin on tekeminen? Täytyy, kuten sanoin, palata omaan lähtökohtaan. Täytyy hypätä tuohon tuntemattomaan siltä paikalta, missä tänä hetkenä tuntee seisovansa varmana. Täytyy seurata omaa vakaumustaan, niinkuin sen on koettanut muodostaa. Täytyy menetellä niin, että monien tuskien keskellä säilyttää hyvän sisällisen seuralaisen. Näin pyydän menetellä, ja silloin minun tieni täytyy kulkea kiireellisyyden kieltämiseen.

Minä en kuvittele paremman hallitusmuodon saamisen mahdollisuuksia suuriksi. Arvostelen siinä kohdin asemaa aivan kylmäverisesti. Käsitän ja tunnustan, että muusta kuin tasavaltaisesta hallitusmuodosta ei tulevaisuudessakaan tule kysymys, ja tyydyn siihen vallan levollisesti. Olen jo aikaisemmin toisessa käsittelyssä lausunut, että minulle tämän käsityksen omistaminen ei ole ollut vaikeata. En odota, että ne määräykset, joita olen vaatinut hallitusmuotoon, mutta jäänyt saamatta, helposti saadaan johonkin uuteen hallitusmuotoehdotukseen; mutta mahdotontahan tämä ei ole. Tosin en otaksu ehdotuksen tulevaisuudessa huonontuvankaan mainittavassa määrässä. Ed. Lohi taisi kysyä aikaisemmin päivällä: Luuletko mahdollisten uusien vaalien kautta saavaksi suurempaa kannatusta? En siihenkään laske.

Mutta ed. Lohi on suuresti väärässä, kun hän syyttää kiireellisyyden vastustajia diktatuurivallan harjoittamisesta vastoin kansan todellista tahtoa. Jollen muista väärin, kuuluivat ed. Lohen sanat jotenkin näin. Kuinka voi niin vilpittömies, kuin ed. Lohi on, puhua tällaista. Onhan päivävastoin kyseessä, että minä käytän laillista oikeuttani, jonka valtiopäiväjärjestys minulle suopi, oikeutta vedota tällaisessa asiassa juuri kansaan, jopa tavalla, jonka valtiopäiväjärjestys edellyttää säännölliseksi perustuslainsäädännössä.

Mistä systä siis teen, niinkuin teen? Syyistä, että minun rajoitettu harkintani on minulle selvittänyt kuitenkin sen, että tämän hallitusmuodon osaksi sisällys, osaksi, ja ehkä etukädessä, sen lähin toteuttaminen on alottava meidän valtakunnassamme sellaisen kehityksen, jonka minä näen, jos jotakin voin nähdä, tuottavan heikkoutta ja häiriötä kansamme edistykselle. Minä en voi vähäiseltä osaltani myötävaikuttaa tällaisen pelkäämäni kehityksen alottamiseen. Pelkään yhteiskunnassa ja valtiossa tämän johdosta kehityksen luisuvan ja höllentyvän. En tietysti voi estää tällaisen kehityksen tulemistä, jos se tuleva on, yhtä vähän kuin minä teollani voin estää tämän hallitusmuodon hyväksymistä. Sehän tulee hyväksytyksi, arvaan minä. Minä ainoastaan voin asettaa sen lepäämään hyväksyttynä. Luultavasti täytyy käydä, niinkuin minä pelkään. Ehkä ei millään menettelyllä ole vältettävissä se yleinen siirtyminen vasemmalle päin, jota täällä eräät keskustan puhujat ovat uhanneet. En ole niin lapsellinen, että luulisin voivani tätä estää äänestämällä kiireellisyyttä vastaan, mutta minä voin tehdä sen, että minä äänelläni sanon itseni irti myötävaikuttamasta siihen, mitä pelkään. Minä olen pakotettu äänestämään kiireellisyyttä vastaan.

Ministeri Alkio: Ed. P. Virkkusen äskeisen lausunnon johdosta pyysin puheenvuoroa koskebellakseni sen muutamia kohtia. Hän lausunnossaan sanoi: „Minä pyysin, en saanut, siisä vastustan.” Tämä oli puhujan koko lausunnon alkuna ja loppuna. Mutta jos meidän edustajina täytyisi asettua tällaisen menettelytavan kannalle, kyllä minun täytyy väittää, että ed. Virkkusen logiikka veisi silloin mahdolltomuuksiin. Jos kaikkea sitä, mitä edustaja pyytää, ei saa, pitäisi sitten ryhtyä vastustamaan, joutuisimme todellakin siihen, että sellaisessa eduskunnassa kuin meillä nyt on, jouduttaisiin ijankaikkisesti marsimaan paikallaan. Jos ed. Kotonen, joka häntä ennen puhui, olisi lausunut saman ajatuksen kuin

ed. Virkkunen: „Minä pyysin, en saanut, siisä vastustan”, ei meillä olisi voinut olla yhtään enempää sitä vastaan muistuttamista kuin ed. Virkkusenkaan lausuntoa vastaan. Ja jos eduskunnan oikeisto ja vasemmisto aina asettuu tälle kannalle, pyydän esittää ed. Virkkusen vastatavaksi: minkälaisen menettelytavan kautta hän luulee tässä eduskunnassa silloin saatavan sellaisen hallitusmuodon, jota hän haluaa? En kykene siihen löytämään mitään järjestä selitystä. Edelleen lausui ed. Virkkunen: „Enempi kuin lain kirjain merkitsee minulle sen henki”. Hän lausui tämän sen asian yhteydessä, jossa oli kysymys lauseen: „Evangelis-luterilainen kirkko on Suomen yleisenä kirkkona” poistamisesta tästä hallitusmuodosta. Tässä olen yhtä mieltä ed. Virkkusen kanssa. Mutta minä tahtoisin yhtyä ed. Kailan lausuntoon siitä, mikä on tämän lauseen merkitys. Mutta jos minun pitää tulla siihen että myöskin aletaan ennakkolta tulkita jonkun lain henkeä ennenkuin se laki on edes valmis, ennenkuin sitä voi pitää syntyneenä, tulkita myöskin lain henkeä eikä vain kirjainta, me joudumme uuteen mahdolltomuuteen, jolloin en käsitä, milloin voimme saada sellaisen hallitusmuodon aikaan, joka tulkitseisi esim. tasavaltaisessa hallitusmuodossa sen monarkistisen hengen ja ajatustavan, jota ed. Virkkunen hyväksyy. Joten siis tullaan siihen että ed. Virkkunen ei koskaan voi hyväksyä tasavaltalaista hallitusmuotoa ellei siinä ole henki monarkistinen. Kun ne vaatimukset, joita kokoomuspuolueen taholta on esitetty tähän hallitusmuotoon sisällytettäväksi, eivät kaikki ole voineet tulla hyväksytyiksi, on se johtunut keskustan puolelta siitä että täällä on myöskin olemassa 80 edustajaa vasemmistossa, joiden kaikki vaatimukset eivät myöskään ole tulleet hyväksytyiksi. Keskustan kannalta on siis ollut ainoa menettelytapa se että on koetettu tyydyttää kumpaakin puolta sikäli kuin se on asian läpiviemiselle näyttänyt mahdolliselta. Edelleen lausui ed. Virkkunen että hän ei kuvittele paremman hallitusmuodon aikaansaamista mahdolliseksi. Mutta minkätähden sitten vaaditaan tämä hallitusmuoto lykkäämään epämääräiseen ja epävarmaan tulevaisuuteen? En löydä mitään vakavaa perustusta sille menettelylle väikkee olla vakuutettuja että parempi saadaan. Ed. Virkkunen lohduttaa itseään sillä, kuten hän myöskin lausui, hän ei luule lähitulevaisuudessa hallitusmuodon paljon huonontuvankaan. Minun täytyy sanoa, että kun hän otaksuu sen lähitulevaisuudessa kumminkin jonkun verran huonontuvan, hänen menettelytapansa ei ole oikea, silloin kun

hän ymmärtää että tällä kertaa on saatavissa hieman parempi hallitusmuoto kun jonkun ajan kuluttua. Edelleen ed. Virkkunen sanoi: tämän hallitusmuodon sisällys ja sen toteuttaminen on tuottava häiriöitä kansamme kehitykselle. Tämä on kumminkin lausuma, jossa minä pelkään että arvoisa puhuja on lausunut enemmän kuin hän voi todistaa. Sillä kaikki se, mitä tämän hallitusmuodon puutteissa tulee tapahtumaan, kätkeytyy vielä tulevaisuuden hämärän peittoon. Jos me jääme vanhan hallitusmuodon varaan, sama hämäryys vallitsee, ja minua yhtä paljon pelottaa jäädä sen varaan kuin ed. Virkkusta antautua tämän uuden hallitusmuodon varaan, — kun on kysymyksessä Suomen kansan menestys ja kehitys. Minä senvuoksi katson että tehdyt muistutukset eivät ole olleet sellaisia että ne olisivat antaneet oikeutusta tämän lain kiireelliseksi julistamisen kieltämiseen. Ja senvuoksi olen pyytänyt saada käyttää puheenvuoroa että olisi ollut tilaisuudessa nämä oikaisut tekemään.

Ed. K o k k o: En olisi oikeastaan tarvinnut pyytää puheenvuoroa, sillä hallitusmuotoa on jo arvosteltu niin läpi joka pykälän kohdalta oikealta ja vasemmalta ja tunnustettu, että se on sellainen ettei sen paremmaksi sitä pitkään aikaan saada. On myöskin jo monessa puheenvuorossa tunnustettu sen hyväksymisen välttämättömyys ja kaikki vaarat, jos hallitusmuotoa ei hyväksytä. Mutta kun edustaja Homén sanoi että porvarillisen sovinnon aikaansaaminen on heikkouden merkki ja että porvarit ja se suomenkielisten edustajain vähemmistö, jota minä en tunne ja johon edustaja Virkkunen viittasi, luuli itsensä joutuvan naurunalaiseksi, jos he äänestäisivät tämän lakiehdotuksen puolesta, niin Viipurin läänin monarkistisille edustajille pyytäisin huomauttaa että teidän valitsijanne eivät pidä heikkouden merkinä, vaikka äänestätte tämän lain aikaansaamisen ja niiden etujen puolesta mitä tämän lain puolesta äänestäminen ja hyväksyminen aikaansaa. Kuvittelemisen naurunalaiseksi joutumisesta ja pelkääminen että joutuu arvosteltavaksi ei anna meille oikeutta urheilla sillä tavalla kuin täytyisi urheilla tämän lain kiireellisyyttä ja hyväksymistä vastaan äänestettäessä. Minulle on hauskaa, sen jälkeen kun pyysin puheenvuoron, että ed. Erich, M. on ymmärtänyt valitsijainsa mielipiteet, että ne ymmärtävät antaa arvon niille edustajille, jotka eivät pelkää joutuvansa naurunalaisiksi eikä heikoiksi merkityiksi, silloin kun äänestää tällaisen suuren asian ja kaiken sen hyvän puolesta mitä tämän lain hyväksyminen aikaansaa. Minun ei tarvit-

se kerrata niitä vaaroja, mihin tämän lain hylkääminen veisi, sillä niistä ministeri Vennola puhui viimeksi. Ja minä arvelen että Viipurin läänin valitsijat eivät vaadi valituilta edustajilta sellaista jyrkkää, itserakasta kannallaan seisoamista, kuten edustaja Virkkunen tässä sanoi: Minä pyysin, en saanut, siis minä vastustan. Meiltä edustajilta Viipurin läänissä, jotka tiedämme, missä asemassa Karjalan kannas nykyään on, jossa joka askeleella tuliluikut ovat ojentuneet meidän kotinurkkiamme kohden, vaaditaan enemmän kuin tällaisen kuvitellun miehuuden puolesta toimimista. Meidän ei tarvitse pelätä tyhjään olemattomuuteen hyppäämistä, vaan tiedämme että se on oleellinen laki, johon voi tarttua ja senkautta saada asiat oikealle tolalle, meidän on toimittava tämän hallitusmuodon pikaisesti aikaansaamiseksi.

Ed. R y ö m ä: Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, ed. Ritavuori toi valaisevassa ja objektiivisessa lausunnossa ilmi sen tosiasian, että käsiteltävänä oleva hallitusmuotoehdotus on jotenkin sama kuin keskustapuolueiden jättämä eduskuntaesitys ja että tämä taasen on suunnilleen sama kuin 1917 vuoden perustuslakikomitean ehdotus, johon porvarillinen oikeisto silloin oli tyytyväinen. Oikeistolla ei näin ollen ole ollutkaan tehtävänä varsinaisia asiallisia muutosehdotuksia hallitusmuotoehdotusta vastaan. Oikeiston tekemät muutokset ovatkin kohdistuneet sivuasioihin ja osittain sellaisiin kohtiin, joissa esim. perustuslakivaliokunnassa oltiin yhtämieltä. Sellainen kohta on esim. uskonnonvapautta koskeva pykälä. Se kohta on nimittäin pääkohdissaan otettu uskonnonvapauskomitean mietinnöstä ja kannatti sitä perustuslakivaliokunnassa yhtä hyvin oikeisto kuin vasemmisto. On muuten pantava merkille, kuinka ruotsalainen puolue, sen jälkeen kun siltä on otettu hallitusmuotoehdotuksen pykälien kautta kieliasia taisteluaseiden joukosta, on ottanut uskonnon asian keppihevosekseen. Hallitusmuotoehdotus on kulkenut jotenkin „panssaroituna” kaikkien asteiden läpi ja säilynyt siten sellaisena, että sen täydellisesti pitäisi oikeistoa tyydyttää, mikäli sitä tasavaltainen hallitusmuoto yleensä voi tyydyttää. Siinähan on presidentille jätetty niin suuri valta: veto-oikeus, eduskunnan hajoitusoikeus, vapaa päätöksentekooikeus y. m., s. o. niin laajat oikeudet kuin yleensä presidentille saattaa ajatella. Hallitusmuodossa on tosin hyväksytty teoriassa se periaate, että valtiovalta on yksi ja kuuluu kansalle, jota edustaa kansaneduskunta, mutta käytännössä on yritetty luoda eduskunnan yläpuolelle n. s. toinen valtiovalta, joka voi asettua

eduskunnan tahtoa vastaan. Hallitusmuotoehdotus on siten muodostunut sisällöltään ristiriitaiseksi.

Täällä ovat useat edustajat ottaneet itselleen oikeuden puhua meidän sosialidemokraattien puolesta ja ilmottaa meidän olevan tyytyväisiä lakiehdotukseen. Tämä on kuitenkin perin omituinen otaksuma. Asiahan on niin, että asian käsittelyssä ei ole yksikään meidän ehdotuksistamme tullut hyväksytyksi, lukuunottamatta ehkä sitä osittaista myönnytystä, että presidentin vaalin ensi kerralla toimittaa eduskunta. Me sosialidemokraatit olemme pyrkineet yhtenäiseen kansanvaltaiseen hallitusjärjestelmään, joka täydelleen, ylimpään huippuunsa asti nojautuisi yleisellä ja yhtäläisellä äänioikeudella valittuun kansaneduskuntaan ja sen edustaman kansanemmistön tahtoon. Kuten sanottu, ovat meidän ehdotuksemme kuitenkin järjestään hylätty ja laadittu periaatteiltaan kannallemme vastakkainen hallitusmuotoehdotus. Puhun asiassa ainoastaan omasta puolestani. Mutta luulen saattavani kuitenkin sanoa, ettei sosialidemokratiasessa ryhmässä ole kukaan käsiteltävänä olevaan hallitusmuotoehdotukseen tyytyväinen. Ja omasta puolestani tahdon lisätä, että varsinkin senjälkeen kuin maalaisliittolaisedustajat presidentin vaalitapaa koskevassa kysymyksessä liukuivat hallituksen esityksen ja perustuslakivaliokunnan mietinnön kannalta, olen tuntenut suurta halua äänestää lakiehdotusta vastaan. Ja jos yleinen poliittinen tilanne olisi toinen kuin se on, niin tulisin sen tekemään, varsinkin kun olen vakuutettu, että uusissa vaaleissa joiden katson välittömästi johtuvan lakiehdotuksen kiireellisyyden ja hyväksytyksi tulemisen estämisestä, yhtä hyvin porvarillinen vasemmisto kuin ennen kaikkea sosialidemokratia tulisivat saavuttamaan voittoja.

Olen kuitenkin asiaa harkittuani puoleen ja toiseen tullut sille kannalle, että kannatan lakiehdotusta, jos se kiireellisenä hyväksytään. Tämän teen seuraavista syistä: Katson ensinnäkin tärkeäksi, että uusi hallitusmuoto saataisiin kiireimmiten laadituksi, sekä ulko- että sisäpoliittisten syiden vuoksi. Näin varsinkin sen vuoksi, koska katson uuden hallitusmuodon paraiten turvaavan maan siltä sota- ja seikkailupolitiikalta, jota eräs ymmärtääkseni pieni klikki kansaneduskunnan selän takana ajaa, samoin kuin niiltä vallankaappausyrityksiltäkin, joista monarkistisissa lehdissä tuon tuostakin on peittelemättä lausuttu uhkauksia. Lisäksi ovat tässä huomioon otettavat ne paljon merkitsevät finanssiseikat, joista min. Venno-la valaisevasti teki selvää. Sitten katson, että kä-

siteltävänä oleva hallitusmuotoehdotus muodostaa kuitenkin merkitsevän edistysaskeleen nykyiseen asiantilaan nähden, ja katson, samoin kuin ed. Kotonenkin, sen mahdollisimmaksi saavutukseksi nykyisissä oloissa. Olen sitä mieltä, että tekeillä oleva hallitusmuotoehdotus kaikista puutteistaan ja epäkohdistaan huolimatta kuitenkin tekee demokraattisen hallitusjärjestelmän mahdolliseksi. Perustan tämän käsitykseni siihen, että presidentti kaikissa tapauksissa, joskin liian pitkien väliaikojen perästä, joutuu presidentin vaaleissa yleisen arvostelun alaiseksi, päinvastoin kuin olisi yksivaltiaaseen nähden asian laita. Samoin jää edelleen voimaan yleinen ja yhtäläinen äänioikeus sekä parlamenttaarinen järjestelmä. Kaksi viimeksimainittua seikkaa jo sisältyy valtiopäiväjärjestykseenkin. Näistä on parlamenttaarinen hallitusjärjestelmä oikeastaan ollut oikeiston pahimpana silmätikkuna ja on se puhuessaan eduskuntadiktatuurista ynnä muista sellaisista oikeastaan puhunut valtiopäiväjärjestyksessä olevaa määräystä vastaan. Parlamenttaarinen periaate on yleisen äänioikeuden rinnalla sittenkin mielestäni hallitusjärjestelmän a ja o, joskin sitten tulee riippumaan eduskunnasta, tuleeko parlamenttaarinen hallitusjärjestelmäperiaate myöskin käytännössä toteutetuksi toisella tavalla, kuin esimerkiksi nykyisessä eduskunnassa ja nykyiseen hallitukseen nähden on ollut asian laita.

Tulisi luonnollisesti myöskin riippumaan siitä henkilöstä, joka ensimmäiseksi presidentiksi valitaan, minkälaiset traditioonit tässä suhteessa tulisivat syntymään. Meidän tahollamme onkin sen vuoksi paljon sellaisia edustajia, jotka olisivat tässä henkilökysymyksessä halunneet edes jonkinlaista selvyyttä ennen hallitusmuodon ratkaisua. Luulisi kuitenkin keskustan oppineen niin paljon viimeaikaisista tapahtumista, että keksitään asiassa sopiva ratkaisu sitten, kun presidentinvaali tulee meidän toimitettavaksemme. Kannatan siis hallitusmuotoehdotuksen hyväksymistä, jos se nyt kiireellisenä hyväksytään. Suh-taudun kuitenkin samoin kuin ed. Kotonenkin varsin levollisesti toisenlaiseenkin ratkaisuun. Onpa lisäksi minulla pikemminkin se tunne, kuten jo lausuin, että oikeisto mahdollisesti estäessään asian kiireellisen ratkaisun, siten vain tulee tekemään palveluksen vasemmistolle. Tämän sanon varsinkin siinä mielessä, että luulen keskustan tämän kautta vapautuvan siitä oikeiston johdosta, jossa se on niin täydellisesti ollut ja josta vapautumista ed. Lohi vielä viime puhevuorossaan niin valitti. Lisäksi toivon, että tapahtuma aukaisisi keskustan silmät näkemään nykyisen tilanteen koko vakavuuden ja järjestämään ennen eduskunnan lomalle

hajaantumista yhtä hyvin hallituksen kokoonpanon kuin n. s. korkeimman vallan käytön niin että olisimme turvatut uusilta vallankapausyrityksiltä, mikäli ne näillä keinoilla yleensä voidaan torjua. Toivon tämän asian käsittelyn keskustalle osottavan, mitä tuloksia se kaupanhieromisen kautta oikeiston kanssa voi saada aikaan. Sanon tämän senvuoksi, että keskusta kerta kaikkiaan luopuisi oikeiston johdosta ei ainoastaan tässä hallitusmuotokysymyksessä, vaan myöskin kun se lähtee erinäisiä sisäisiä kysymyksiä, kuten esimerkiksi amnestiakysymystä, ratkaisemaan.

Ed. E. Hannula: Kun minullakin on toisenlainen käsitys tästä esityksestä kuin useimmilla siihen ryhmään kuuluvilla jäsenillä, johon minä kuulun, niin katson velvollisuudekseni tässä merkitä kantani. Kun en voi nähdä mitään mahdollisuutta saada sen parempaa hallitusmuotoa, kuin mitä tämä nyt on, joka on tässä käsiteltävänä, niin en uskalla vastustaa sen toimeensaamista nyt jo tänä istuntokautena. En löydä tosin siinä monessa kohdassa niitä toiveita täytetyiksi, joita minä olisin siinä tahtonut nähdä, mutta minä olen aivan samalla kannalla, kuin monet muut täällä ovat jo lausuneet, että kukaan ei voi saada, kun se on keran sovittelujen tulos, sitä mitä kukin haluaisi, vaan täytyy olla tyytyväinen siihen paraimpaan, mihin tämä eduskunta kykenee tällä kertaa. Ja kun me samalla elämme sangen vakavana aikana ja meidän tulisi pyrkiä yksimielisyyteen voidaksemme olla vahvempia sekä sisällisiä että ulkonaisia vaaroja vastaan, niin en minä ole rojhennut yhtyä niihin, jotka tahtoisivat tämän lakiehdotuksen kaataa, ja tulen minä sentähden äänestämään tämän lakiehdotuksen sekä kiireellisen käsittelemisen että sen hyväksymisen puolesta. Mutta minun täytyy tämän yhteydessä valittaa, että tämän keskustelun aikana, joka asiasta on ollut tänä päivänä, on käytetty liian kiivaita sanoja ja tehty vääriäkin syytöksiä, ja minä luulen että nämä ovat olleet vahingollisia siihen tulokseen nähden, jota he kyllä paraimmalla tahdolla ovat tavoitelleet. Minä luulen, että nämä väärät syytökset ovat saaneet ainakin horjuvat aivan vastaiseen suuntaan menemään, kuin mitä näillä kiivailla lausunnoilla on tavoteltu. Minä valitan sitä ja valitan sentähden juuri, että minä olisin sydämeistäni toivonut, että tämä asia olisi nyt tullut päätökseen, jotta olisi vihdoinkin saatu pois päiväjärjestyksestä tämä hallitusmuotokysymys.

Ed. Hiidenheimo: Tahdon ainoastaan lyhyesti ilmoittaa, että tulen vakaumukseeni perustuvan harkinnan jälkeen äänestämään esilläole-

vassa hallitusmuotokysymyksessä kiireellisen käsittelyn puolesta. Teen tämän siitä syystä, että minä katson tämän lakiehdotuksen vaillinaisuuksistaan huolimatta tulevan kokoomaan kansamme hajanaiset voimat siihen puolustavaan ja rakentavaan työhön, johon ne lähitulevaisuudessa kipeästi tarvitaan.

Ed. Ritavuori: Ensimmäisessä puheenvuorossani puhuin edesvastuuttomista voimista, jotka määrättyllä tavalla ovat yrittäneet kääntää huomiota pois hallitusmuotokysymyksestä. Ed. Setälä on epäillyt, että olisin aikonut sanani iskuksi kokoomuspuolueen eduskuntaryhmän kasvoja vastaan. Katson sen johdosta tarpeelliseksi huomauttaa, että sanoillani en ole tarkoittanut kokoomuspuolueen eduskuntaryhmää. Vastakkaiseen käsitykseen ei lausuntoni mielestäni myöskään olisi pitänyt antaa aihetta.

Ed. A. Furuhielmin lausunnon johdosta, jossa väitetään minun käyttäneen uhkauksia, huomautan, että olen uhannut ainoastaan uusilla vaaleilla ja sillä, että olisi käytettävä kaikkia laillisia keinoja uusien vaalien aikaansaamiseksi. Lausuntoni kysymyksessäolevassa kohdin kuului: „Jos niin käy, jos pieni vähemmistö asettuu olojen järjestämistä vastustamaan, silloin on eduskunnan enemmistö epäilemättä kaikin käytettävissä olevin laillisin keinoin pitävä huolen siitä, että esteet nopeasti poistetaan, että eduskunta aivan ensi tilassa toimitettavien uusien vaalien jälkeen saa hallitusmuodon lopullisesti säädetyksi”. Mitään muita uhkauksia en luule voitavan löytää minun lausunnostani.

Ed. P. Virkkunen: Jos ministeri Alkio ottaa vaivakseen uudelleen tutustua siihen, mitä olen sanonut, niin hän on helposti huomaava, että tuota ulkokohtaista kantaa: „Minä vaadin, en saanut, siis vastustan”, minä en omaksunut toimintaohjeekseni, vaan päinvastoin osotin alistavani sen toisten, sisällisten näkökohtain alle. Ministerin esitys tässä kohden perustui täydelliseen väärinymmärrykseen, johon minä en liene antanut aihetta.

Pääministeri Castrén: Hallituksen puolesta saan ilmoittaa, että valtioneuvoston enemmistö pitää sekä sisä- että ulkopoliittisesti erinomaisen tärkeänä, että uusi hallitusmuoto nyt saadaan aikaan, ja katsoo valtioneuvoston enemmistö, että ne muutokset, jotka ovat tehdyt hallituksen esitykseen, eivät ole merkitykseltään ratkaisevia. Niin ollen on sanotulla enemmistöllä se vakaumus, että

lakiehdotus ei ole jätettävä lepäämään, vaan on se viivytyksettä hyväksyttävä.

Å regeringens vägnar får jag meddela, att statsrådets flertal anser det utomordentligt viktigt såväl i inre- som utrikespolitiskt avseende, att en ny regeringsform nu kommer till stånd, och finner statsrådets flertal de ändringar, som vidtagits i regeringens proposition i ämnet, icke vara av avgörande betydelse. Vid sådant förhållande är sagda flertal, af den öfvertygelse att ärendet icke bör lämnas vilande, utan omedelbart godkännas.

Ed. T y p p ö: Minulla ei ole mitään sanottavaa asian selvitykseksi puolelle eikä toiselle, sillä mielestäni on siitä jo puhuttu yllin kyllin. Tahtoisin vaan lausua oman vakaumukseni, että tulen äänestämään asian kiireellisyyden puolesta, vaikka en voi pitää esitystä täysin tyydyttävänä, mutta olen sitä mieltä, että on kuitenkin parempi äänestää sen kiireellisyyden puolesta kuin vastaan tällä kertaa.

Ed. N i k k a n e n: Minä tahdon myös lyhyesti mainita, että tulen äänestämään tämän lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamisen puolesta.

Ed. J u u s t i l a: Mielestäni ei tämä lakiehdotus ole tyydyttävä, mutta sittenkin katson isänmaan oppnelle tällä kertaa välttämättömäksi vakaumukseni perusteella olla tämän lakiehdotuksen kiireellisyyttä puolustamassa, jonka tahdon julkisesti ilmoittaa.

Ed. P r o c o p é: (Vasemmalta: Äänestys!) Herrarna hava suttit så länge, att Ni kunnen höra ett andragande till.

Att stå i mindretalets led behöver icke verka nedtryckande, att se män, som man har trott sig kunna lita på, svika, behöver icke heller göra en förtvivlad, men förtvivlan kan väckas, då man i ett ögonblick som detta, när fosterlandet omges av de största yttre faror och likaså i det inre den ena stora faran efter den andra hotar, ser, att tankarna hos de flesta äro fyllda av slagord, av republik, av folkvälde eller annat liknande, när det enda stora bestämmandet borde vara fosterlandets räddning.

Ldgm Sarlin har i ett långt andragande med siffror och uträkningar och tal bevisat, vilken utomordentlig beredning lantdagen har nedlagt på detta ärende. Men det är nu en gång så, att med siffror kan man icke bevisa annat än kvantiteten av ett arbete; vad kvaliteten vidkommer, kan man ställa sig tvekan. Jag tror icke, att man be-

träffande den föreliggande regeringsformen kan giva något annat, i varje fall icke något bättre vitsord än det hr Minister Alkio i förmiddags gav, nämligen att denna lantdag icke kan åstadkomma någonting bättre. Det är just detta man också inom de kretsar, som yrka på att förslaget skall lämnas vilande, anser. Förslaget kan icke bli sämre. Vid nästa lantdag skall det stå eller falla sådant som det är. Om också en förskjutning åt venster skulle ega rum vid nyval, är det väl icke att tänka sig, att den borgerliga besinningen skall komma så mycket försvagad åter till lantdagen, att den icke skulle kunna motstå en längre, ändå mer åt venster gående riktning än den, som nu har fått uttryck i det föreliggande lagförslaget.

Jag ber att i detta sammanhang få bemöta en oriktighet, som har förekommit i ett flertal andraganden. Det har sagts att vi för närvarande sakna en regeringsform, „olemme hallitusmuotoa vailla”. Detta är ett fel. Vi hava den regeringsform, den grundlag, efter vilken Finland har styrts uti över ett århundrade. Jag är varmt övertygad om att, om vi nu i all hast genomdriva det förslag, som föreligger, vi icke skapa en grundlag, som kan bli bestående i så lång tid och som kan göra så mycken nytta som den gamla. Jag har haft äran tidigare att under andra behandlingen påpeka de brister, som föreligga i lagförslaget. Jag skall icke vidare uppehålla mig vid dem, men det var ett par yttranden i det andragande, varmed grundlagsutskottets herr ordförande inledde debatten i dag, vilka enligt mitt förmenande kräva rättelse. Ldgm Furu-hjelm har i huvudsak bemött dem. Det är dock en del punkter, som ytterligare måste belysas.

Hr Ritavuori ville göra troligt, att bestämningen om medborgarens likställighet inför lagen vore någonting nytt, som nu skulle införas. Det är ett misstag. Samma bestämning har funnits i den gamla R. F. eller rättare F. o. S. A. också, men den har icke där, såsom i det nu föreliggande förslaget, haft en sådan form, att den kan missförstås. Såsom den nu är föreslagen, kan den faktiskt leda därhän att, när paragrafen om de förvärvade rättigheterna har strukits, medborgarena icke bliva likställda inför lagen ej heller av lagen i lika mån skyddade.

Det gjordes också gällande, att de stadganden, som nu i förslaget ingå beträffande presidentens sätt att besluta i statsrådet vore överensstämmande med högerns önskingar, och hr Ritavuori sade, att till grund för dem skulle ligga en kompromiss med högern. Det synes mig osannolikt åtminstone att döma av de reservationer, som äro

bifogade grundlagsutskottets betänkande. I den proposition, som av regeringen till lantdagen överlämnades, ingick bland annat i § 30 ett stadgande därom, att alla ärenden rörande utländska makter borde beredas på föredragning av vederbörande minister och avgöras antingen i statsrådet eller hos presidenten i närvaro av minst två andra ministrar, alltså icke nödvändigtvis i konseljen. Denna bestämning har strukits. I första reservationen påyrkas dess återinförande. I § 31 av propositionen stadgas återigen i huvudsak, att endast en del ärenden skola föredragas i statsrådet, varjämte bland ärenden, som under alla omständigheter äro undantagna behandling i statsrådet, nämnas kommandomålen. Också detta moment, som rör kommandomålen, har under behandlingen i lantdagen strukits. Dess återinförande har från högerhåll påyrkats såväl i hr Estlanders som i den av samlingspartiets representanter undertecknade reservationen.

Det har sagts, att syftemålet med den lag, som nu föreligger till behandling, vore att nedbryta ett klassvälde. Jag vill fråga: vilka klasser är det, som herrskade i denna „eduskunta” och därigenom detta land? Jag kan icke finna, att det i detta land skulle råda ett klassvälde. Det, som den nya regeringsformen komme att åstadkomma, är icke heller nedbrytande av ett klassvälde, men väl införande av ett fullkomligt hejdlöst lantdagsvälde. Huru pass hejdlöst detta lantdagsvälde kan bli, det hava vi i kväll fått en förkänning av, då de, som vilja rösta mot brådska behandling, på mångahanda sätt hotats.

För att rätt förstå det, som nu sker, måste man taga i betraktande den nuvarande situationen och de syftemål, som göra sig gällande hos de agerande partierna och grupperna. Det måste bli klart att för vänstern är detta förslag till regeringsform ingenting annat än ett genomgångsstadium till ett statsskick, som är långt mer åt venster. Den kan så lätt ändras, den föreslagna regeringsformen, har en talare från vänstern under behandlingen yttrat, och blir denna regeringsform lag, så få vi nog se, att den inom kort ändras allt mer i vänsterriktning. (Vasemmalla: Tietysti.) Där fick jag bekräftelse. Det är alltså det ena motivet. Det är enligt mitt förmenande ett fullkomligt tillräckligt motiv för att visa, att den regeringsform, som nu föreslås, icke kan vara lämplig. Det andra motivet hänför sig till den för ögonblicket rådande situationen.

Jag nämnde i början av detta andragande, att vårt land omgives av yttre faror och svårigheter. Det kan hända, att det vita Ryssland segrar. Då stå vi inför komplikationer utav den mest vitt-

gående art. Då fordras skicklighet, klokhet och fasthet i vår politiska ledning, för att vårt oberoende skall kunna räddas, bevaras och utbyggas. Men detta är icke den värsta möjligheten. Den värsta möjligheten ligger i, att Lenins välde icke brytes, och jag är fullkomligt ense med minister Alkio därom, att vi ännu äro mycket långt från bolschevismens kuvande. Bolschevismen är enligt mitt förmenande i detta nu farligare än den varit någonsin, därför att dess trådar äro mer spridda utöver hela världen än de någonsin tidigare varit, och just därför är det för oss en oundgänglig nödvändighet att hava en fast regeringsmakt i detta land. Och tänka vi på de rödas stämplingar, som åter och åter komma till synes i detta land, så kunna vi icke annat än med oro se mot en tid, då regeringsmakten skulle sakna stadga och fasthet. Jag är varmt övertygad om att centern, åtminstone den största delen av centern, önskar en fast regeringsmakt, och icke fullt tror på de faror, som hota. Men det är just det sorgliga och det avskräckande uti den närvarande situationen, att centern allt mer och mer synes sammangå med vänstern. Man behöver icke mycket hava följt de sista månadernas politiska spel för att kunna konstatera, att det inom centern finnes två riktningar. Jag är den första att erkänna, att där finnas vänner av en stark, fast fosterländsk politik, men där finnes också en riktning, som med alla krafter arbetar på att söka känning med den yttersta vänstern, och det är just detta, som måste framkalla oro och som gör, att man med alla krafter måste försöka att bevara regeringsmaktens styrka.

För att påverka oss, som icke äro villiga att rösta för brådska behandling, hava i huvudsak två skäl framförts. Det ena vore de nya valen. Man har sagt, att, om vi nu som snälla barn godkänna förslaget till regeringsform, så få vi sitta legislaturperioden ut. Det finnes inga skäl att tro det. Om denna regeringsform nu blir lag, så är det med vänsterns goda vilja och samtycke, och vänsterns ställning kommer att vara den, att vänstern vid vilka tillfällen som helst ånyo kan framtvinga nya val, därest densamma anser det för sig fördelaktigt. Huru de nya valen skulle avlöpa, det ankommer icke på mig att profetera om. I varje fall kan jag nog icke dela den uppfattning, som från centern har uttalats om att den nuvarande yttersta vänstern vore den bästa tänkbara man kan hava. Det andra tvångsmedlet, varmed man har velat skrämja oss, är att man ställt i utsikt, att omedelbart ordna den högsta regeringsmaktens utövande på annat sätt än det hittills varit ordnat eller, kort sagt, att framtvinga riksföreståndarens avgång. Jag tror för

min del, att detta rättsligen icke är möjligt. När vid plenum den 12 december senaste år frågan om val av riksföreståndare var före, beslöt lantdagen att välja general Mannerheim till riksföreståndare för att utöva högsta makten. Under diskussionen nämndes ett flertal gånger, att det var fråga om utövande av högsta makten, intill dess att i laga ordning en regeringsform för landet hade stadgats. Detta yttrades bland annat av lanttagsman Huttunen. Samma tanke skymtar fram jämväl i de förslag, som då av lanttagsman Alkio framställdes. Denna begränsning godkändes emellertid icke, men i varje fall framgår det, att den starkaste begränsning man tänkt sig var den, att riksföreståndarens mandat skulle ovillkorligen upphöra, då landet i laga form hade erhållit en ny regeringsform. Emellertid vill man nu hindra oss att utnyttja alla de säkerhetsbestämmelser, som lag stadgar vid genomförandet av ny grundlag. Men härtill kommer ytterligare ett skäl, som bör anföras. Högsta makten kan i ett land som vårt med den regeringsform, som härintills har rätt, icke betyda annat än rätt att sanktionera, att fastställa lag. Men vore nu bemyndigandet att utöva högsta makten möjligt att återkalla i vilken mån som helst, skulle också rätten att fastställa, att sanktionera lag, den väsentligaste rätten uti högsta makten enligt vår nuvarande rätt, vara av noll och ingen betydelse.

Jag är för övrigt övertygad om, att den nya regeringsform vi komma att få, om lantdagen nu godkänner det föreliggande förslaget till regeringsform, ingalunda skulle rädda oss från de ekonomiska svårigheter, som herr minister Alkio omnämnde. Tvärtom komma vi nog att styra mot en ändå större förvirring och ändå större olycka. Det har varit synnerligen lätt i kväll att skörda bravorop. Det har icke behövts något annat än att man sagt, att man understöder förslaget. Jag måste erkänna, att det å andra sidan kännes för mig och säkert för mången inom den höger, som kommer att rösta mot brådskanie behandling, tungt att veta, att män, på vilkas omdöme vi sätta värde, komma att fördöma vårt handlingssätt. Men detta kan icke inverka på detsamma. I detta nu är det icke fråga om hänsyn hit eller hänsyn dit. Här kan icke vara fråga om någonting annat än att bevara fosterlandet och bevara den fasta och starka makt, som kan rädda oss undan farorna. Med hänsyn till detta ber jag att få meddela, att jag kommer att rösta mot brådskanie behandling av det föreliggande lagförslaget.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Eduskunta ryhtyneé toimitta-

maan äänestyksen. Ensin on tehtävä päätös asian kiireelliseksi julistamisesta.

Sihteeri lukee äänestysesityksen.

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa”; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään 5/6 annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 163 „jaa”-ääntä ja 33 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt, ettei esilläolevaa lainsäätämisasiä käsitellä siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, eli kiireellisenä.

Ministeri Alkio: Minä panen vastalauseeni tätä äänestyksen tulosta vastaan.

Ed. Juutilainen: Minä myöskin panen mitä jyrkimmän vastalauseen äänestyksen tulosta vastaan.

Ed. Joukahainen: Yhdyn edelliseen.

Ed. Ritavuori: Yhdyn myös vastalauseeseen.

Ed. Lohi: Yhdyn vastalauseeseen huomauttaen että pieni kourallinen oikeistoa ottaa niin suuren edesvastuun ja on kannettava sen mahdollisesti aiheuttaman vaaran.

Ed. Elomaa: Minä pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Takala: Minä myöskin pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Helenius-Seppälä: Minä pyydän yhtyä myöskin vastalauseeseen.

Ed. Tanner: Minä pyydän pöytäkirjaan merkittäväksi ilmoittaa, että sosialidemokraattisesta ryhmästä ei yksikään jäsen ole äänestänyt kiireellisyyttä vastaan.

Ed. Koko: Minä pyydän yhtyä siihen vastalauseeseen, joka ilmoitettiin.

Ed. Heimonen: Minä myös pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. J. A. Heikkinen: Yhdyn vastalauseeseen.

Ed. A. Pesonen: Minä myös pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Jyske: Pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Manner: Minäkin yhdyn vastalauseeseen.

Ed. Kekki: Yhdyn vastalauseeseen.

Ed. Saarelainen: Yhdyn vastalauseeseen.

Ed. Arffman: Minä pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Loukko: Minä pyydän yhtyä tähän vastalauseeseen.

Ed. Latvala: Minä pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Pitkänen: Yhdyn ed. Lohen vastalauseeseen.

Ed. P. V. Heikkinen: Yhdyn ed. Lohen vastalauseeseen.

Ed. Perälä: Minä pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Taskinen: Pyydän myöskin yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Y. Pesonen: Yhdyn vastalauseeseen.

Ed. Pykälä: Yhdyn vastalauseeseen ja paheksun, että kokoomus ei laskenut tarkemmin. Yksi ääni tuli liikaa.

Ed. Selander: Yhdyn vastalauseeseen.

Ed. Pilkkä: Minä myöskin yhdyn vastalauseeseen ja valitan sitä, että pieni kourallinen edustajista on lähtenyt uhmailemaan kansan enemmistön tahtoa vastaan nousten korkealle temppelin harjalle; mutta minä uskon että Suomen kansan valitsijat tulevat laskemaan nämä nousijat alas sieltä sillä voimalla, jota he eivät osaa aavistaa-kaan.

Ed. Oja: Pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Hanhisalo: Pyydän yhtyä vastalauseeseen.

Ed. Niukkanen: Vaikka kokoomus tarvitseekin käsittääkseni tehokkaampia toimenpiteitä kuin vastalauseita, niin minäkin voin yhtyä siihen.

Puhemies: Nyt seuraa äänestys siitä, onko lakiehdotus jätettävä lepäämään vai onko se hyljättävä.

Ed. Ritavuori: Minä ehdottaisin, että ennen kuin tähän äänestykseen ryhdytään, pidettäisiin ½ tunnin loma.

Ed. Joukahainen: Kannatan ed. Ritavuoren ehdotusta.

Ed. Kotonen: Minäkin pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta.

Puhemies: Täysi-istunto keskeytetään nyt puoleksi tunniksi.

Täysi-istunto keskeytetään kello 1 yöllä.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 1,40 yöllä.

Puhemies: Nyt seuraa äänestys siitä, onko lakiehdotus jätettävä lepäämään vai onko se hyljättävä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy puheenaolevan lakiehdotuksen sellaisena, kuin se toisessa käsittelyssä on päätetty, jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin uusien vaalien jälkeen kokoontuviin valtiopäiviin, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on se hyljätty.

Äänestyksessä annetaan 162 „jaa”-ääntä ja 33 „ei-ääntä”.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt jättää lakiehdotuksen lepäämään ensimmäisiin uusien vaalien jälkeen kokoontuviin valtiopäiviin. Asian kolmas käsittely on päättynyt. Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Kun aika on niin pitkälle joutunut, lopetetaan täysi-istunto. Seuraava istunto on ensi maanantaina k:lo 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 2 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

34. Maanantaina 16 p. kesäkuuta

kello 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Pöydällepanoa varten
esitellään:

1) Ehdotuksen laiksi rokottamisvelvollisuudesta isonrokon liikkeessä tai uhatessa sisältävä hallituksen esitys n:o 29.

2) Ehdotuksen laiksi maalaiskuntien velvollisuudesta palkata kuntiin opinkäyneitä kättilöitä sisältävä hallituksen esitys n:o 30.

3) Sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta laiksi sotavoiman saatavista rauhanaikaisista luontaisuuksista.

4) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee valuuttalainan ottamista.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. von Born, Broända, Collan, Helenius-Seppälä, Holma, Homén, Juustila, Juutilainen, Luopajarvi, Miemois, Setälä, Sihvo, Soininen ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saa yksityisasiain takia ed. von Born täksi päiväksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Siv.

Esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon

1) Ehdotuksen laiksi rokottamisvelvollisuudesta isonrokon liikkeessä tai uhatessa

sisältävä hallituksen esitys n:o 29,

2) Ehdotuksen laiksi maalaiskuntien velvollisuudesta palkata kuntiin opinkäyneitä kättilöitä

sisältävä hallituksen esitys n:o 30, ja

3) Ehdotuksen laiksi sotavoiman saatavista rauhan- aikaisista luontaisuuksista

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

P u h e m i e s: Kun valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 ei ole vielä saapunut eduskuntaan, poistetaan asia n:o 4 päiväjärjestyksestä.

Seuraava täysi-istunto on tänä iltana kello 6.

Täysi-istunto päättyy kello 2,15 i.p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

35. Maanantaina 16 p. kesäkuuta

k:llö 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta 935

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 16; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25.

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi sotavoiman saatavista rauhanaikaisista luontaisuuorituksista 938

Asiakirjat: Sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 19.

Esitellään:

3) Ehdotuksen laiksi rokottamisvelvollisuudesta isonrokon liikkeessä tahi uhatessa sisältävä hallituksen esitys n:o 29

4) Ehdotuksen laiksi maalaiskuntien velvollisuudesta palkata kuntiin opinkäyneitä kättilöitä sisältävä hallituksen esitys n:o 30

Pöydällepanoa varten esitellään:

5) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee valuuttalainan ottamista

Ajan voittamiseksi merkitään nimeenhuodon asemasta läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen istuntoon.

Ilmoitusasiat:

Vapaustusta eduskuntatyöstä yksityisasiain vuoksi saavat ed. Koivuranta tämän illan istunnosta, ed. Helenius-Seppälä maanantain ja tiistain istunnosta, ed. Ailio tämän illan istunnosta ja ed. von Wendt tämän illan istunnosta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräitten pykälien muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 16 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty ed. Viljasen y. m. eduskuntaesitys n:o 25, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu. Jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämä ehdotukset, tullakseen äänestyksen alaisiksi, yksityiskohtaisessa käsitelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä olevan ensimmäisen lakiehdotuksen 2 § hyväksytään keskustelutta.

9 §.

Keskustelu:

Ed. Reinikainen: Minä pyydän tehdä tähän seuraavat muutokset: Että ikä-raja 21 vuotta 1 momentissa muutetaan 20 vuodeksi ja että

vaalioikeutta koskevan pykälän 2 ja 3 momentti poistettaisiin.

Ed. Helo: Minä pyydän kannattaa ed. Reinikaisen tekemää ehdotusta.

Ed. Lanne: Ehdotan pykälän hylättäväksi.

Ed. Snellman: Kannatan ed. Lanteen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Reinikainen ed. Helon kannattamana ehdottanut, että esilläolevan pykälän 1 momentissa sana 21 vuotta muutettaisiin 20 vuodeksi ja edelleen että samassa pykälässä oleva 2 ja 3 momentti poistettaisiin. Kutsun tätä ehdotusta ed. Reinikaisen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Lanne ed. Snellmanin kannattamana ehdottanut, että esilläoleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Lanteen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä menettelytapaan äänestystyksen tulee, esitän hyväksyttäväksi sellaisen äänestystavan, että ensin äänestetään ed. Reinikaisen ehdotuksen ja suuren valiokunnan ehdotuksen välillä ja tämän jälkeen päätetään ed. Lanteen ehdotuksesta poistaa nyt esilläoleva pykälä lakiehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Reinikaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 103 „jaa”-ääntä ja 76 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Puhemies: Nyt on päätettävä ed. Lanteen ehdotuksesta.

2) Ken hyväksyy 9 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Lanteen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 130 „jaa”-ääntä ja 45 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Viljanen: Ennenkuin mennään 82 §:ään, pyydän huomauttaa, että valiokunta on jättänyt huomioon ottamatta eduskuntaesityksen, mikäli se koskee 16 §:n palauttamista sellaiseksi, millainen se oli vuoden 1917 laissa. Tämän mukaan puolikas-eduskunnan päätös jäisi edelleenkin voimaan, joka tietäisi sitä, että vaadittaisi $\frac{2}{3}$ määräenemmistö sellaisissa asioissa, jotka koskevat kiinteän omaisuuden kauppaa, pysyvien rahastojen perustamista ja käyttöä, vakinaisten ja ylimääräisten määrärahojen myöntämistä, lainojen ottamista, uudistamista ja niiden maksuajan pidentämistä sekä takaussitoumuksia. Jos tällainen määräys edelleen jäisi voimaan, tietäisi se turmiollista jarrutusta kunnallisella alalla. Sen avulla voitaisiin ehkäistä hyvinkin tärkeitä sosiaalisia uudistuksia kunnallisessa elämässä. Tämän takia minä pyydän ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi tämän kohdan sellaisena kuin se on 1917 hyväksytyssä laissa. Pykälä tulisi sen mukaan kuullumaan:

„Valtuustolla on oikeus, jos se havaitsee syytä olevan:

- 1) lainan ottamiseen kunnalle;
- 2) kiinteän omaisuuden ostamiseen kunnalle; sekä
- 3) sellaisen kiinteistön tai oikeuden myymiseen, panttaamiseen tahi vaihtamiseen, joka lahjan, testamentin tahi muun laillisen saannin kautta on tullut kunnan omaksi.

Kolmannessa kohdassa mainittujen päätösten tekoon vaaditaan, että vähintään $\frac{2}{3}$ valtuuston saapuvilla olevista jäsenistä sitä kannattaa.”

Ed. Puumu: Pyydän kannattaa edustaja Viljasen tekemää ehdotusta.

Ed. Reinikainen: Luovun.

Ed. Laherma: Minä myönnän, että kysymys yksinkertaisesta enemmistöstä ja määräenemmistöstä on samalla kysymys valtiollisista konjunktoureista ja että silloin, kun jotkut ryhmät koettavat saada lakiin vissejä määräyksiä tähän nähden, ne aina katsovat eteensä, mikä heille kullekin on edullisinta. Porvarilliset ryh-

mät ovat kunnallislakeihin nähden asettuneet sille kannalle, että määräenemmistöt ovat kuntain taloutta hoidettaessa otettavat käytäntöön.

Minä en kuitenkaan ymmärrä, millä tavalla tämä käsityskanta on sopusoinnussa sen periaatteen kanssa, jonka porvarilliset ryhmät ovat omaksuneet valtiotaloutta koskeviin lakeihin, valtiotalouteen nähden. Siellähän on nimenomaan sekä valtiotalouden oikeusperusteita koskevassa perustuslaissa että tekeillä olevassa hallitusmuodossa siirrytty yksinkertaisen enemmistön kannalle. Minä pyydän senvuoksi herroja oikeistossa ja keskustassa vertaamaan, millä tavoin nämä periaatteet soveltuvat yhteen.

Keskustelu julistetaan päätäneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Viljanen ed. Paunun kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevaan lakiehdotukseen otettaisiin seuraava 16 §.

„Valtuustolla on oikeus, jos se havaitsee syytä olevan:

- 1) lainan ottamiseen kunnalle;
- 2) kiinteän omaisuuden ostamiseen kunnalle; sekä
- 3) sellaisen kiinteistön tahi oikeuden myymiseen, panttaamiseen tahi vaihtamiseen, joka lahjan, testamentin tahi muun laillisen saannon kautta on tullut kunnan omaksi.

Kolmannessa kohdassa mainitun päätöksen tekoon vaaditaan että kaksi kolmannelta valtuuston saapuvilla olevista jäsenistä sitä kannattaa.”

Kutsun tätä ehdotusta ed. Viljasen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Viljasen ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on sanottu ehdotus hyljätty.

Äänestyksessä annetaan 82 „jaa”-ääntä ja 95 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyljännyt ed. Viljasen tekemän ehdotuksen.

Lakiehdotuksen 82 § ja johtolause hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen nimike esitellään.

Keskustelu:

Ed. af Forselles: Hänvisande till vad jag hade äran yttra vid ärendets första behandling tager jag mig friheten i överensstämmelse med I reservationen föreslå lagens förkastande.

Ed. Nix: Jag ber få understöda förslaget.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. af Forselles ed. Nixin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva lakiehdotus hyljättäisiin. Tästä ehdotuksesta päätetään sen jälkeen kun lakiehdotuksen nimike on hyväksytty.

Lakiehdotuksen nimike hyväksytään.

Puhemies: Nyt on päätös tehtävä ed. af Forselleksen tekemästä ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy esillä olevan lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. af Forselleksen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 137 „jaa”-ääntä ja 38 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyljännyt ed. af Forselleksen ehdotuksen.

Puhemies: Siirrytään käsittelemään toista lakiehdotusta.

Lakiehdotuksen 2 ja 4 § hyväksytään kumpikin keskustelutta.

10 §.

Keskustelu:

Ed. Lanne: Ehdotan että tämä pykälä hyljättäisiin.

Ed. Koivisto: Pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Lanne ed. Koiviston kannattamana ehdottanut,

että nyt esilläoleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Lanteen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy 10 §:n sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Lanteen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Siirrytään käsittelemään kolmatta lakiehdotusta.

Lakiehdotuksen 4 §, johtolause ja nimike esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

Puhemies: Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotuksen laiksi sotavoiman saatavista rauhan aikaisista luontaisuuksista

sisältävän hallituksen esityksen n:o 19 johdosta laadittu sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 2, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Saarelainen: Kun minä pidän aivan välttämättömänä, että tämän lain mukaan kaikista luontaisuuksista maksetaan aina maassa käypä hinta, niin minä pyytäisin ehdottaa, että suuri valiokunta tähän tekisi sellaisen muutoksen, että 1 §:n 1 momentti tulisi kuulumaan: „Tämän lain nojalla on sotavoima oikeutettu rauhan aikana, valtion varoista suoritettavaa täyttä korvausta vastaan, saamaan seuraavia luontaisuuksia.”

Ed. Takkala: Tämän sanan ottaminen tähän pykälään oli kyllä sotilasasiainvaliokunnassa keskustelun alaisena, mutta koska katsottiin 7 § takaavan sen, ja koska tulevan valtiomuodon kohta, jossa puhutaan saavutettavista oikeuksista, tulee tätä täydentämään, niin katsottiin, että

tämä riittää täysin takaamaan tavaran luovuttajille sen, että he tulevat saamaan täyden korvauksen. Kun kuitenkin valtiomuoto on tullut äänestetyksi yli vaalien eikä 7 § yksin voi taata luontaisuuksien suorittajille täyttä varmuutta saada luovutetusta tavarasta riittävää korvausta niin toivoisin minäkin, että suuri valiokunta ottaa tämän pykälän tarkastettavaksi joko se sitten käyttää sanamuotoa „täyttä” korvausta tai „riittävää” korvausta vastaan. Minusta olisi „riittävä” sana ehkä soveliaampi kuin sana „täyttä”. Sana „täyttä” korvausta voisi antaa eräissä suhteissa tilaisuuden kiskomiseen. Suosittelen siis, että suuri valiokunta ottaa harkittavaksi ja liittää siihen sanan „riittävää” korvausta vastaan. Tämä mielestäni vaan selventäisi tätä pykälää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee V. J:n 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi rokottamisvelvollisuudesta isonrokon liikkeessä tahi uhatessa

sisältävä hallituksen esitys n:o 29 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan talousvaliokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi maalaiskuntien velvollisuudesta palkata kuntiin opinkäyneitä kättilöitä

sisältävä hallituksen esitys n:o 30 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaan talousvaliokuntaan.

Pöydällepano:

5) Valuuttalainan ottamista

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto pidetään tänä iltana k:lo 8 i. p. Siinä täysi-istunnossa otetaan ensimmäiseen käsittelyyn hallituksen esitys n:o 26, joka koskee valuuttalainan ottamista.

Täysi-istunto päättyy k:lo 7,25 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

36. Maanantaina 16 p. kesäkuuta

k:lo 8 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

Ehdotus valuuttalainan ottamisesta 939

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 26.

Nimenhuudon asemasta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen istuntoon.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen valuuttalainan ottamisesta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 26 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasiän ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ministeri Ramsay: Arvosteltaessa hallituksen esitystä ja tätä valuuttakysymystä yllämainittuun on huomattava, että tässä ei ole puhetta valtiolainasta tavallisessa merkityksessä. Tässä ei ole kysymys uusien varojen hankkimisesta valtion tarpeisiin, vaan muodosta sellaisten ulkomailla tehtyjen ostojen suorittamiseksi, joita ei voida maksaa Suomen markoilla, vaan myyvän maan valuutalla. Onhan tunnettua, että vientimme vielä on seisaussuhteissa, kun taas tuontia harjoitetaan sangen huomattavissa määrin. On myöskin tiettyä, että ulkomaat enimmäkseen vaativat maksun omassa valuutassaan. Nämä seikat vai-

Siv.

kuttavat, ettei tasapainoa toistaiseksi saada aikaan viennin ja tuonnin välillä tai toisin sanoen, että ulkomaiden suoritukset Suomelle ovat pienemmät kuin Suomen välttämättömät suoritukset ulkomaille. Tasoitus on senvuoksi saatava aikaan ja keinona tähän on hankkia ulkomaista valuuttaa lainan muodossa.

Lainan suuruutta on mahdoton määritellä. Jos vienti rupeaa edistymään, voidaan lainaa supistaa. Jos vienti edelleen on vähäinen, täytyy olla valmis ottamaan suurempi laina. Tämä asiahaara on vaikuttanut, että hallitus ei ole pyytänyt määrättyä summaa, vaan ainoastaan oikeutta ottaa ulkomailta lainan, jonka korkein määrä on ilmoitettu. Tämä määrä on hallituksen esityksessä määrätty 600 miljoonaksi markaksi. Tämän korkeimman määrän valiokunta tahtoo alentaa 500 miljoonaan markkaan. Ensimmäisessä ja toisessa vastalauseessa ovat niiden tekijät taas ehdottaneet, että tämä laina olisi ainoastaan 300 miljoonaa. Olisi suotava, ettei tarvitsisi mennä edes viime mainittuun määrään saakka, mutta kun näyttää todennäköiseltä, että valtio väliaikaisesti on pakotettu olemaan valmis tuntuviin maksuihin, olisi varomatonta tehdä rajaa liian pieneksi. Ne ulkomaiset ostot, joiden etukädessä tulee tapahtua, käsittävät elintarpeita, kuten viljaa, väkirehuja ja sokeria. Tähän tulee lisäksi jossain määrin tarpeellisia raaka-aineita ja tarveaineita teollisuutta varten. Kun ostot ovat tehtävät mahdollisimman pian, jotta tuonti voisi tapahtua ennen kalliin talvipurjehduskauden alkua, voi valuuttatarve juuri nyt tulla suureksi. Tähän nähden näyttää varovaisuus käskevän, ettei valiokunnan ehdottamaa 500 miljoonan markan määrää vielä alennettaisi, niinkuin ensimmäisessä vastalauseessa on ehdotettu. Maan elintarvetarpeen tyydyttämisen vaatii, että hallitukselle annetaan tässä tarpeellinen toimintavapaus.

Vastalauseessa n:o 2 olevaa ehdotusta en pidä tarpeellisena enkä harkittuna. Tässä kohden yhdyin kolmanteen vastalauseeseen.

Den valutafråga, varom här nu förhandlas, är

icke att betraktas såsom en fråga om ett lån i vanlig bemärkelse, utan endast som en form för anskaffande av nödig valuta för att täcka de inköp i utlandet, som måste äga rum. Det är känt att importen och exporten ännu icke stå i rätt förhållande till varandra, utan att exporten är väsentligt mindre än importen. För att täcka importbehovet erfordras betalningsmedel i utlandet, vartill behöves det försäljande landets valuta, alldenstund säljaren fordrar betalning i sitt lands myntslag. För att åstadkomma jämvikt i förskjutningen av betalningen, till dess exporten och importen stå i rätt förhållande till varandra, erfordras anskaffning av utländsk valuta i låneform. Angående beloppet av ett sådant valutalån kunna åsikterna vara delade. Om exporten skulle begynna taga fart erfordras mindre belopp än om exporten fortfarande förblir obetydlig såsom för närvarande. Då erfordras ett större lån. Denna osäkerhet i möjligheten att bestämma lånebeloppet eller valutabehovet har föranlett regeringen att föreslå en övre gräns, inom vilken regeringen finge röra sig, och har denna gräns i regeringens proposition föreslagits till 600 miljoner. Denna övre gräns har utskottet velat nedsätta till 500 miljoner. Reservanterna i reservation I och II vilja åter ytterligare begränsa detta valutabelopp till 300 miljoner. Det vore önskligt, att man vid realiserandet av valutalånet icke skulle behöva överskrida denna lägre gräns eller överhuvud kunna hålla sig under så låg gräns som möjligt, men då det synes sannolikt att regeringen åtminstone temporärt kommer att vara nödsakad till betydande inköp i utlandet, fordrar försiktigheten att gränsen icke dragas ihop för snäv. De utländska inköp som närmast förestå omfatta huvudsakligen livsmedel, spannmål, kraftfoder och socker. Någon del av valutabeloppet kan även erfordras för att tillfredsställa införseln utav de nödvändigaste råämnena och material för industrin. Alla dessa inköp böra ske snarast möjligt för att införseln icke skall bliva beroende av den fördyrande vintersjöfarten, och därför är valutabehovet just nu måhända större än det kunde vara något senare. Med hänsyn härtill fordrar försiktigheten, att den gräns, som av utskottet fastslagits till 500 miljoner mark icke ytterligare reduceras, såsom av reservanterna i I och II reservationen föreslås. För säkerställande av landets livsmedelsbehov erfordras att åt regeringen gives tillräcklig handlingsfrihet i denna punkt. Vidkommande de detaljer, som i den II reservationen hava berörts, vill jag icke uttala mig; jag finner dem obehöfliga och icke välbetänkta och förenar mig i den punkten om det uttalande, som ingår i III reservationen.

Jag får sålunda föreslå, att stora utskottet ville beakta att gränsen för lånet icke nedsättes under det belopp, som av statsutskottet nu har föreslagits.

Ed. Niukkanen: Vaikka kysymys onkin sentapaisesta lainasta kuin herra rahaministeri mainitsi, on hallitukselle myönnettävä valtuutus kumminkin huomattava. Onhan kysymys 500 miljoonan markan ulkomaisesta valuuttalainasta. Mietintö on mielenkiintoinen myös siinä suhteessa, että siinä katsotaan, että tilanne on sellainen, jolloinka eduskunta ei voi asettaa mitään ehtoja siihen nähden, kuinka epäedullisiin ehtoihin hallitus voi lainaa ottaessaan mennä. Tahdon tässä merkitä, että tällainen, luoton suhteen näin epäedullinen tilanne varmastikin johtuu siitä epävarmasta asemasta, missä me nyt olemme oikeiston rettelöimisen vuoksi hallitusmuotokysymyksessä. Olisi kaikkia tällaisia valtuuksia myönnettäessä päästävä siihen, että eduskuntakin voisi sanansa sanoa lainaehdoista. Jos lainaa olisi mahdollista viivyttää, tekisin ehdotuksen siitä, että kysymyksen ratkaiseminen lykättäisiin siksi, kunnes hallitusmuotokysymys tavalla tai toisella ratkaistaan, jolloinka minä luulisin, että luottosuhteet paranisivat ja että myös ehdot voitaisiin määrätä. Mutta koska lainaa nähtävästi ei voitaisi siihen saakka lykätä, niin en tätä ehdotusta tahdo tehdä.

Ed. Schaum an: Det valutalån som det nu är fråga om att upptaga skall enligt statsutskottets betänkande användas bland annat till inköp av socker. Jag ber för min del få uttala önskningsmålet att staten icke längre importerar utslutande råsocker, utan också raffinerat socker, varigenom det bleve möjligt att få konkurrens mellan inhemsk och utländsk vara till stånd och varigenom det också bleve möjligt att få en nedsättning i priset på socker.

Ed. af Forselles: Herr Niukkanen har gjort gällande, att orsaken, varför några villkor i utskottets betänkande icke skulle vara upptagna för valutalånets realiserande skulle bero på högers förhållande till regeringsformen. Jag vill i detta avseende fästa uppmärksamheten vid att regeringens proposition, som ävenledes icke innehåller några villkor, redan avläts till lantdagen före regeringsformens förkastande eller förrän regeringsformen lades vilande och har sålunda icke inverkat vare sig på utskottets eller regeringens ställning till valutalånet. För dem, som äro helst litet bekanta med upptagandet av utländska

lån, är det klart att några villkor i det stadium, vari frågan föreligger, icke kunnat meddelas.

Ed. Juutilainen: Jos olisi siitä varmuutta, että näin suuri laina yks'kaks' saataisiin, niin olisi minunkin mielestäni varsin arveluttavaa mennä myöntämään lainaa syystä, että meidän emme tiedä, minkälaisena leikkipallona tätä eduskuntaa ja nykyistä hallitusta edesvastuuttomien voimien taholta ajetaan pitää. Voisi käydä niinkin, että kun maan raha-asiat saataisiin järjestykseen, niin nämä edesvastuuttomat voimat voisivat tulla entistä rohkeammiksi pyyteitään ajamaan. Mutta kun minä olen siitä vakuutettu, että näin suurta lainaa ei ennen saada, ennenkuin hallitusmuoto on valtakunnalle saatu, niin en tahdo tehdä hylkäävää ehdotusta.

Ed. Niukkanen: Viimeisen edellisen lausunnon johdosta minä pyydän huomauttaa, että oikeiston vehkeily hallitusmuotokysymyksessä ei

rajoitu ainoastaan viime lauantai-iltaiseen toimenpiteeseen vaan on se harjoittanut sitä vehkeilyä jo pitemmän ajan sitä ennen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on huomenna tiistaina kello 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy kello 8,25 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

37. Tiistaina 17 p. kesäkuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille 943

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 13 ja 13 a; sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 2.

2) Ehdotus laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta 944

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:o 11 ja 11 a; talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 9.

3) Ehdotus laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta ”

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 15; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Wuolijoen edusk. esit. n:o 34; ed. Åkerblomin edusk. esit. n:o 32; ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 31; ed. Tavas-tähden edusk. esit. n:o 30; ed. Kekkosen anom. ehd. n:o 112; ed. Lohen y. m. anom. ehd. n:o 125.

Toinen käsittely:

4) Valuuttalainan ottamista koskeva asia 945

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 17; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 26.

Esitellään:

5) Puhemiesneuvoston ehdotus työsuunnitelmaksi täysi-istuntoja ja valiokuntia varten vuoden 1919 valtiopäivillä —

Siv.

Pöydällepanoa varten esitellään:

6) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4 eduskuntaesityksen johdosta joka sisältää ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi 961

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Collan, Colliander, Elovaara, R. Erich, Estlander, Gebhard, Helenius-Seppälä, Holma, Homén, Kalio, Kauppinen, Kojonen, Kärki, Malmivaara, Paunu, Raatikainen, Sihvo, Snellman, Soininen, Wamkoja, Wennola ja Wuolijoki.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasiain vuoksi ed. Snellman tästä illasta perjantai-iltaan, ed. Kärki täksi ja huomispäiväksi, ed. Nikkanen ensi keskiviikoksi ja torstaiksi, ed. Fränti ensi keskiviikoksi ja ensi torstaiksi, ed. Raatikainen tästä illasta perjantai-iltaan ja ed. Kojonen tämän illan istunnosta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi avustuksen suorittamisesta eräille vakinaisessa palveluksessa olevain asevelvollisten omaisille

sisältävä hallituksen esitys n:o 2, jota on valmistelevasti käsitelty sotilasasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:o 13 ja 13 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä hyväksyty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hyljätä.

Eduskunta päättää hyväksyä lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä hyväksytty.

Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotuksen laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 9, jota on valmistelevalisti käsitelty talousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:o 11 ja 11a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä hyväksytty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hyljätä.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä hyväksytty.

Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt otetaan ainoaan käsittelyyn suuren valiokunnan mietinnön n:o 11 sivulla 11 oleva anomusponsi.

Ponsi hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotuksen laiksi vuokra-alueiden lunastamisesta

sisältävät ed. Wuolijoen edusk. esit. n:o 34, ed. Åkerblomin edusk. esit. n:o 32, ed. Lohen y. m. edusk. esit. n:o 31, ed. Tavastähden edusk. esit. n:o 30, ja ed. Kekkonen anom. ehd. n:o 112, joita on valmistelevalisti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 15, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Samalla esitellään ainoaan käsittelyyn ed. Lohen y. m. anom. ehd. n:o 125, josta maatalousvaliokunta on antanut lausunnon mietintönsä sivulla 32.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustelu. Sitten tehdään lippuäänestyksellä päätös suuren valiokunnan mietinnön sivulla 7 olevasta

ehdotuksesta, että lakiehdotukset käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, s. o. kiireellisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys erikseen kummankin lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään siitä, ovatko lakiehdotukset hyväksyttävät jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin uusien vaalien jälkeen kokoontuviin valtiopäiviin vaiko hyljättävät.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Estlander: På skäl jag vid den tidigare behandlingen av detta ärende framfört ber jag få tillkännagiva, att jag kommer att rösta emot detta förslags förklarande för brådskanie.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensiksi on toimitettava äänestys, onko suuren valiokunnan mietinnössä oleva ensimmäinen lakiehdotus julistettava kiireelliseksi.

Äänestykset ja päätös:

Sihteeri lukee äänestysesityksen.

Ken hyväksyy puheenaolevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa”; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{5}{6}$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 160 „jaa-” ja 23 „ei-” ääntä.

Eduskunta on siis päättänyt, että esillä oleva lakiehdotus käsitellään siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n toisessa momentissa on säädetty, eli kiireellisenä.

Puhemies: Nyt seuraa äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Sihteeri lukee äänestysesityksen.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa”; joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä

on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 157 „jaa”-ääntä ja 27 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan lakiehdotuksen.

Puhemies: Tämän jälkeen on päätös tehtävä siitä, julistetaanko suuren valiokunnan mietinnössä oleva toinen lakiehdotus kiireelliseksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheena olevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää jaa; ken ei sitä kannata, äänestää ei. Jos vähintään $\frac{5}{6}$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on se hylätty.

Äänestyksessä annetaan 143 „jaa”- ja 20 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis päättänyt, että esilläoleva lakiehdotus käsitellään siinä järjestyksessä kuin V. J:n 60 §:n 2 momentissa on säädetty, toisin sanoen kiireellisenä.

Puhemies: Nyt seuraa äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai sen hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa”; joka sitä ei hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 158 „jaa”-ääntä ja 26 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan lakiehdotuksen.

Asian kolmas käsittely on päättynyt.

Puhemies: Nyt on päätös tehtävä maatalousvaliokunnan mietinnön n:o 1 sivulla 32 olevasta ponnesta, joka koskee ed. Lohen anomusedotusta n:o 125.

Ponsi hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Valuuttalainan ottamista koskeva asia.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 17 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 26, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen valuuttalainan ottamisesta.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään käsittelemään suuren valiokunnan mietinnössä olevia ponsia kumpaakin erikseen.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Hästbäck: Då statens köp av aktiemajoriteten uti W. Gutzeit & C:o m. fl. affärer måste anses vara en av huvudorsakerna till nu ifrågavarande skuldsättning, synes det mig behöfligt att även vid detta tillfälle fastslå orsaken och således länka samman det förflutna med det nuvarande.

Så snart regeringens motiv för dessa egendoms köp blev bekant, hade jag tillfälle inför lantdagen bemöta dessa motiv punkt för punkt på samma gång jag även fastslog vad dessa affärer enligt mitt förmenande komme att medföra för störningar i såväl politiskt som ekonomiskt avseende.

De ekonomiska förlusterna för staten genom berörda köp, beräknade jag då skulle stiga för innevarande år till c:a 30 miljoner mark inklusive förmögenhetsskatten, samt en årlig förlust uppgående till ett par tiotal miljoner, beroende förnämligast av statsskattestorleken. Jag behöver icke nu upprepa dessa förhållanden, ty de komma nog snart att framträda i öppen dager, liksom också vad jag då framhöll om statens förmåga att driva affärer med statsekonomisk fördel.

Men det var en annan omständighet som står i direkt samband med statens utländska skuldsättning och med mina tidigare gjorda uttalanden om statens köp av egendomar, vilka omständigheter föranleda mig att nu göra dessa reflexioner.

Den dåvarande regeringens eller medlemmarnas av densamma framhöllo bl. a., att staten genom köp av aktiemajoriteten i W. Gutzeit & C:o återfört till finska staten en stor fastegendom och industri, som till största delen varit i utländska händer, och betraktade detta som en stor national-ekonomisk fördel.

Härtill genmälde jag, att det kan ifrågasättas, huruvida det kan anses politiskt klokt för ett land som vårt, där brist råder på kapital och tekniska ledarförmågor, att göra staten till ägare av stora egendomar genom att upptaga utländska lån för att kunna betäcka köpesumman. Jag betonade särskilt, att våra produktiva anläggningar kunna ha betydlig nytta och stärkas genom att det utländska kapitalet och därmed följande privatekonomiska intressen och tekniska ledarförmågor äro bundna vid desamma. Jag framhöll vidare utförligt, huru de utländska kapitalplaceringarna i industriella inrättningar ske mest med hänsyn till större vinstutsikt i utlandet än i hemlandet och för att kunna utnyttja fördelarna av ett lands underlägsna medtävlarskap på produktionsområdet, samt att statslån till främmande makter ha en liknande uppgift i det politiska livet.

Som bevis härför framhöll jag, huru det franska kapitalets placering uti Ryssland under senare delen av förra århundradet hade i många fall ett avgörande inflytande på Rysslands politik, huru under detta århundrade det engelska kapitalet fick större inträde i Rysslands statsliv, varav följden var att Ryssland måste till följd därav glömma sina strider med England före japanska kriget, ja t. o. m. förlåta, att det var England, som stod bakom detta krig. Ekonomiskt beroende av Frankrike och England var ju även den direkta orsaken att Ryssland slöt förbund med England och Frankrike för att bekriega Tyskland. Av politiska skäl gavs sexmaktenslånet å 60 miljoner £ åt Kina 1912. Av politiska motiv ha Förenta Staterna placerat kapital i övriga delar av Amerika, Frankrike i Tunis o. s. v. I de allra flesta fall hava dylika kapitalplaceringar avsett att vara ett inledande steg till det låntagande landets politiska erövring.

Med hänsyn till dessa omständigheter, ansåg jag, att regeringen hade bort bättre avväga landets ekonomiska resurser, förrän den inlät sig i dessa affärer, synnerligast som aktierna på ett konstlat sätt drivits upp till höjden, c:a 15 gånger dess nominella värde, och således något ekonomiskt utbyte icke var att påräkna. För regeringen var det icke heller obekant, att vår nyss upprättade stat led av ekonomisk svaghet, och hade regeringen därför bort grundligare och mera politiskt och affärsmässigt avväga, i vilken form avhängighetsförhållandet till utländskt kapital bäst kan gynna landet. I nu ifrågavarande fall hade det otvivelaktigt varit fördelaktigare för vårt land att låta det utländska kapitalet vara bundet i industriaktier, varigenom vi fått draga nytta av utländsk företagsamhet och ledarför-

måga samt vinna skydd mot ytterlighetsfolkets radikala ingripande i vårt industriella liv, än att inlösa dessa aktier till hög kurs och såsom nu sker upptaga lån för att betäcka därav föranledda utgifter, varigenom vår nybildade stat ovillkorligen råkar i politiskt beroende av den långivande staten.

Härmed har jag icke sagt, att berörda köp skulle enbart hava varit orsaken till att vi nu nödgas i så hög grad, i förhållande till våra ekonomiska resurser, skuldsätta oss i utlandet. Härtill verka även andra omständigheter, såsom vår olyckliga handelspolitik, men även sådana omständigheter, som till följd av världskriget icke kunnat avvärjas. Jag antydde nyss, att regeringens olyckliga handelspolitik bidragit till att skapa bristen uti statskassan. Nästan all försäljning och köp ha ju skett genom sammanslutningar och under kommissionernas kontroll. Denna handelspolitik har medfört, att det kapital, som nu brister uti statskassan, har överförts i privat ägo genom monopolrättigheter, ensidiga prissättningar, sedelcirkulationen och en alltför stark absorbering av kapital från konsumenterna i form av höga pris. Under hela den tid systemet varit gällande har en given licens varit liktydig med ett preventivt medel mot en på avstånd uppdykande konkurrens.

Vad ett sådant system innebär och vad det föranleder hava vi nog fått erfara under de två senaste åren. Nästan varje näringsgren har varit beroende av en administrativ myndighets godtycke. Erfarenheten från statens verksamhet under de senaste åren ger vid handen, att ett dylikt statsingripande föranleder en förhöjning av den allmänna prisnivån och en hopning av kapitalet på få händer. Monopol tillförr innehavaren privatekonomisk vinst, som betalas av konsumenterna i de flesta fall på bekostnad av det övriga näringslivet, samt betyder i sin egentliga mening, att vissa näringsgrenar behärska marknaden, d. v. s. på egen hand bestämma varornas prissättning, och detta sker uppenbarligen lättare, ju mera begränsad marknaden är. En monopolsammanslutning, som skapas i den fria tävlan, är en ekonomisk organisation, som visserligen har till avsikt att bekämpa den uppdykande konkurrensen, men som samtidigt, i de flesta fall, ger stadga åt den allmänna prisnivån, i förhållande till omsättningsmedlen. Annat är förhållandet med sådana monopolsystem, som skapas genom lagstiftning och av staten given rätt, såsom de, mot vilka dessa ord riktas.

Från sidan sett synes det som om vissa personer, näringar och del av näringsgrenar skulle

hava varit lyckans gunstlingar. Om detta varit beroende av en tillfällighet eller byggt på en medveten plan att gynna vissa personer på statens och den stora allmänhetens bekostnad är icke ännu utrett.

Att dömma av en del handlingar och allt det otaliga klander, som personligen och skriftligen anförts mot systemet, framgår att detsamma varit av elementär beskaffenhet liksom hela dess ledning. Vi hava där att söka orsaken till den ström av nationalekonomiska felslut, som ligger till grund för våra dåliga statsfinanser.

Då jag nu nämnt dessa speciella köp och antydda administrativa åtgärder, så har jag gjort detta för att fästa i de närvarandes minne sådant som i hög grad föranlett denna skuldsättning och som synbarligen tillkommit genom direkta felåtgärder.

Jag anser det vara av synnerlig vikt att folkrepresentanterna successivt hålla de ledande statsmännens handlingar i minnet och då åtgärder vidtagas, såsom denna, vilken kan vara av en så stor betydelse för vår självständighet och självbestämmanderätt som stat, framlägga de orsaker, som diktera beslutets nödvändighet.

Av det sagda framgår att jag finner landets ekonomiska ställning vara sådan, att vi hava svårt att reda oss utan en utländsk skuldsättning. Men jag vill ytterligare göra regeringen uppmärksam på att se noga till att icke landets självständighet och självbestämmanderätt eller ekonomi bliva så beroende av den långivande staten, att vi bliva ett exploateringsobjekt för densamma.

Enligt mitt förmenande hade det varit lyckligare för vårt land såväl i politiskt som ekonomiskt avseende att tidigare lössläppa handeln och låta den privata företagsamheten tävla om möjligheten att skaffa utländsk valuta samt importera livs- och nödvändighetsvaror. Jag är fullt övertygad om att skulle frihet råda, så funne också vår handelskår, som under krigsåren förtjänat stora penningar, möjlighet att skaffa betalningsmedel. Det finnes i vårt land ännu en gammal handelskår, som tyvärr under krigsåren undanskjutits av de gynnade gulaschfärerna, men vilken har sina relationer kvar i utlandet. Denna hade sannolikt även kunnat ikläda sig en utländsk skuldsättning, tills exporten begynnade på allvar, om den medgivits importträtt.

För landet hade det varit otvivelaktigt mycket lyckligare om så skulle skett, ty då hade icke skuldsättningen haft samma nedsättande inverkan på vårt myntvärde som genom statens skuldsättning. På detta sätt hade också de under krigs-

åren på få händer samlade statsmedlen fått en försonande uppgift.

Jag har redan antytt att det finnes olika motiv för att placera kapital i utlandet. I en tid som denna, då livlig efterfrågan finnes på vestmaktens kapital, ske låneplaceringar på djupare ekonomiska och politiska beräkningsgrunder, och försiktigheten bjuder därför att omfattande betänka, i vilket beroende förhållande vårt land ställes till de långgivande.

Jag har redan antytt den politiska faran, men därunder kunna också ligga andra beräkningar, bland annat att få vår valutakurs eller räntefoten att endera stiga eller falla. Det gäller därför att noga se till, huru vårt lands handelsförbindelser för tillfället befinna sig till den långivande staten och beräkna, huru dessa förbindelser komma i framtiden att gestalta sig, ty, såsom redan antytts, tror jag, att något lån mot skälig ränta i dessa tider icke gives i avsikt att enbart stärka de svaga.

Till sist kan jag icke förbigå att ägna några ord åt minister Vennolas och lantdagsmannen von Wendts utopiska uttalanden vid lördagens plenum.

Vardera av dessa herrar sökte i superlativa uttryck förklara, huru möjligt det bleve att ordna vårt lands dåliga ekonomi om den republikanska regeringsformen skulle antagas.

Det står visserligen uti böckerna, att ett land med relativt gynsamma vinstutsikter för kapitalet och med välordnade ekonomiska och rättsliga förhållanden, som äro väl kända i de kapitalrika länderna, utgör en särskilt stark attraktion för det utländska kapitalet. Nu kunna vi ju icke uppvisa någon styrka hos de ekonomiska krafterna i vårt land, och ej heller att några väl ordnade rättsliga förhållanden skulle hava kunnat härflyta ur regeringsformen i fråga, med en regerande lantdag, där minst 75 % sakna djupare insikter på det politiska och ekonomiska området.

Om minister Vennola och lantdagsmannen von Wendt m. fl. förmärkt någon sådan antydning, att valutalånet skulle vara beroende av regeringsformens antagande, oberoende av dess innehåll, så måste bakom detta ligga ett politiskt schackdrag, ett undergrävande av vår självständighet, med andra ord en traktat att skaffa sig inflytande över såväl vår politiska som ekonomiska ledning. Jag kan icke tänka mig, att en långgivare skulle som rentier bevilja dessa 500,000,000 mark, ty vår statsskuld och betalningsmedlens hastiga tillväxt, utan motsvarande varuproduktion eller guldvärde, talar emot ett sådant tillmötesgående. Det är därför ännu större skäl att iakttaga för-

siktighet och se till, att vi blija i minsta möjliga mån beroende av andra makter.

Den nationalistiska storhetspolitiken, som här varit rådande och den regerande maktens ingripande på de privata verksamhetsområdena bör därför begränsas till det minsta möjliga.

Det har visat sig, att antydda ingripande, byggt på teoretiska planer, som icke hava något nämnvärt fäste på jorden, d. v. s. det verkliga livet, leder vårt land till undergångens brant. Vi komma snart att ledas efter några kapitalgivandes visselpipa.

Med samma hast vi gått fram för att förstöra vårt lands ekonomi, med samma hast synes man nu vilja framskrida för att tillintetgöra vår beprövade statsform och därmed, synes det mig, bereda möjlighet till oordningar på alla under statsmakten hörande områden.

Som en sann vän av vår självständighet och självbestämmanderätt, har jag vid beviljandet av detta låns antagande, velat lämna denna varning till den kraft och verkan den hava kan.

Som härav framgår är jag i princip emot att staten driver handel och skuldsätter sig för att kunna driva handel.

Då nu frågan emellertid framskridit så här långt, och någon möjlighet att få dessa affärer i hast ordnade på det av mig antydda sättet icke förefinnes, synes det mig nödvändigt bevilja regeringens anhållan, dock under den förutsättningen, att regeringen iakttaga alla försiktighetsåtgärder, att vi icke för den långivande staten bliva ett exploateringsobjekt eller att vår självständighet och självbestämmanderätt därigenom äventyras.

För att kunna undgå en fortgående statsskuld-sättning ber jag få föreslå att regeringen vidtaga följande åtgärder:

att handels- och industrikommissionen genast upplöses och att sådana ärenden, som äro beroende av den interallierade kommittén, direkt underordnas finans- eller handelsavdelningen inom statsrådet,

att handeln med nödvändighetsvaror genast lössläppes samt att handeln med alla slag av livsförnödenheter, sedan statsrådet nu försett landet med årsbehovet av spannmål, även frigives,

att livsmedelsstyrelsen och dess kontrollsystem i sin helhet indragas och att i stället under statsrådets ledning tillsättes en kontrollent, som har att övervaka statens förråd av livsmedel och fördelningen,

att regeringen med hänsyn till dessa åtgärder friger exporten och valutahandeln,

att tjänstemännens antal minskas till det minsta möjliga,

att såvitt det hotande kriget medger även indenturen och krigsbytesavdelningen indragas och att kontrollen ställes direkt under krigsministeriets uppsikt och ledning.

Ministeri V e n n o l a: Se on kyllä ollut tunnetua, että meidän maassamme löytyy yli kolme miljoonaa erinomaista etevää poliitikkoa jotka ovat valmiit lausumaan mielipiteensä mistä poliittisesta asiasta tahansa. Mutta se on ollut jokseenkin tuntematonta, että meidän maassamme löytyisi mies, joka erinomaisen suurella keveydellä ja mitä suurimmalla varmuudella ratkaisee mitä tärkeimmät kansantaloudelliset kysymykset, joita ei missään maailmassa muualla vielä ole pystytty tyydyttävästi ratkaisemaan. Se taloudellinen tilanne, mikä tällä hetkellä on olemassa, on tietysti erinomaisen vaikea. Minä en voi tässä yhteydessä ryhtyä yksityiskohtaisemmin käsittelemään niitä monia kysymyksiä, joihin edellinen puhuja viittasi, koska se ei edes kuulu tämänpäivän nyt käsiteltävänä olevaan asiaan. Mutta minun täytyy kuitenkin tehdä muutama huomautus.

Kun puhuja koetti johtaa nykyistä valtion finanssitarvetta siitä, että erään edellisen hallituksen aikana valtio oli hankkinut itselleen maaomaisuutta, niin on hän tässä iskenyt epäilemättä harhaan. Jos valtio on hankkinut maaomaisuutta, joka yleensä periaatteen kannalta epäilemättä on hyväksyttävä, niin tämä ei suinkaan vielä johda siihen, että nykyinen finanssipula syntyisi sen kautta. Minä en kuitenkaan tahdo väittää sitä, ettei jossain määrin kenties siitäkin olisi rahapuhutetta olemassa. Mutta tahdon väittää, että se on aivan minimaalista siihen verraten, mikä nyt on edessä. Tahtoisin erityisesti alleviivata, että nykyinen finanssipula ei suinkaan ole ainoastaan Suomessa olemassa. Useimmat valtiot kärsivät tätä samaa pulaa, nekin, jotka eivät ole tehneet mitään sellaisia maatilankauppoja, joihin edellinen puhuja viittasi. Edellisen puhujan kannalta lieinee vallan merkillistä, että nekin ovat joutuneet samaan asemaan. Mitä taas tulee siihen, että edellinen puhuja arveli tätä asiaa yksinomaan, niin kuin hän sanoi, onnettoman kauppapolitiikan syyksi, niin tahtoisin siinäkin väittää, että hän on iskenyt kirveensä kiveen. Siinäkään emme ole yksin. Samallaista kuten hän sanoi, onnetonta kauppapolitiikkaa, noudattavat kaikkein useimmat maat. Englanti esimerkiksi säännöstelee kaupansa paljon ankarammin kuin me, Ranska samoin, Norja noudattaa samaa, ja on aivan luonnollista, että sellaisessa asemassa olevan maan kuin meidän.

täytyy seurata samaa politiikkaa. Minä en suinkaan tässä tahdo ruveta puolustamaan kaikkia niitä erehdyksiä, joita on tehty, mutta tahtoisin sanoa, että samanlaisia erehdyksiä tässä säännöstelyssä on tehty kaikkialla. Samanlainen ankara arvostelu ja tyytymättömyys vallitsee tällaisiin reglerauksiin kaupan, teollisuuden ja elintarvejakelun alalla kaikkialla. Saksassa, sanoi eräs asiantuntija, joka siellä nimenomaan oli näihin asioihin tutustunut, ettei mitään niin paljon parjata kuin niitä, jotka ovat säännöstelleet elintarpeita ja me tiedämme omasta kokemuksestamme, että tuskin mitään julkista viranomaista niin paljon täällä parjataan kuin elintarveministeriötä ja kauppa- ja teollisuuskomissioonia. Vieläpä menee tämä niinkin pitkälle, että henkilöt, jotka siellä ovat asiain johdossa, saavat säilyttää kaiken mallittansa voidakseen virkansa velvollisuuden mukaisesti toimittaa. On niin suuri se yleisön parjaus, mikä heitä kohtaa joko julkisesti tai salaisesti, nimettömissä kirjeissä, uhkauksissa ynnä muissa. Tämän he saavat sen takia että he täyttävät velvollisuutensa, koettavat suojella yhteiskuntaa ja liikkeenharjoittajiakin pulilta ja yllätyksiltä.

Mitä taas siihen tulee, että tämä säännöstely olisi tuonut rahapulaa, niin väitän, että edellinen puhuja iski arvostelussaan harhaan. Meidän ei tarvitse muuta kuin luoda pieni silmäys kauppabilanssiin, minkälaiseksi se muodostuu, käsittääksemme, että me tarvitsemme ulkomaalaisista valuuttaa. Me olemme ostaneet jo tähän saakka 400 miljoonan markan arvosta elintarpeita tänä vuonna päättäneen katuskauden kuluessa. Me tarvitsemme vielä näitä noin 400 à 500 miljoonan markan arvosta, siis tämän vuoden kuluessa lähes 900 miljoonan markan arvosta. Tilasto osottaa että yli 400 miljoonan markan arvosta on jo tähän saakka tuotu muita tavaroita ulkomailta. Summa nousee siis lähes puoleentoista miljaardiin markkaan. On aivan luonnollista, että tarvitsemme vielä vuoden jälkipuoliskolla tuoda muutamien satojen miljoonien markkojen arvosta. Tuonti lähenee siis kaikkiaan lähemmäs paria miljaardia. Viennillä voimme saada sisään korkeintaan 400 miljoonaa, kaikkien parhaimmassa tapauksessa 500 miljoonaa markkaa. Useimmat asiantuntijat ovat pessimistisemmät ja arvelevat, että viennin kautta voidaan saada ainoastaan 300 miljoonaa markkaa. Jos meillä on yli miljaardiin markkaan nouseva maksu-bilanssin vaje, niin onhan luonnollista, että me silloin tarvitsemme ulkomailta varoja, jolla voimme tämän maksaa. Toisin sanoen se puute, mikä nykyään vallitsee maksuvälineistä ja erittäinkin ulkomaalaisesta valuutasta, johtuu siis yleisestä tilanteesta, joka on sodan johdosta aiheutunut useissa

maissa, huomattavissakin eikä ainoastaan meillä. Meidän maamme heikentynyt, syrjäinen taloudellisesti heikko asema tekee sen, että tässäkin suhteessa olemme heikommalla kannalla kuin monet muut.

Mitä taas tulee vientiin, niin sen pysähtyminen ei suinkaan riipu meistä. Viimeinen puhuja nähtävästi tietää, että esim. puutavaroitten vienti on aivan vapaa. Miksi niitä sitten ei viedä? Kahdesta syystä. Ensiksi ei ole tarpeeksi tonnistoja ja toiseksi ei ole maita, mihin viedään siitä syystä, että puutavaraostajamme suuri Englanti regleeraa ankarammin kuin me. Jokaiselle puutavaralastille, joka maasta lähetetään, täytyy saada lupa Englannista. Samanlaisia esteitä asettaa nykyään kansainvälinen säännöstely viennille moniin muihin maihin. Asiain tila tässä suhteessa tuskin paranee ennen kuin rauha on tehty ja ne kansainväliset säännöstelyt, joista mekin olemme riippuvaiset, ovat poistettut.

Mitä taas niihin virastoihin tulee, joita viimeinen puhuja mainitsi, niin hän erityisesti asetti arvostelun alaiseksi kauppa- ja teollisuuskomissionin ja tahtoi saada sen poistetuksi. Tällä hetkellä se on vielä mahdotonta. Meidän maassamme on kuten tunnettu ympärysvaltain kansainvälinen komissiooni, joka regleeraa kaupan kansainvälisesti ja niin kauan kuin se on olemassa, ei myöskään voi meiltä poistaa lisenssijärjestelmää. Näin ollen siis kauppa- ja teollisuuskomissiooni on toistaiseksi välttämätön. Mutta minä olen edellisen puhujan kanssa aivan yhtä mieltä, että se on poistettava niin pian kuin suinkin on mahdollista ja olen toimenpiteisiin siinä suhteessa ryhtynyt. Hyvin useat osastot ovat siitä aloitteestani lakkauteut ja parastaikaa on keskustelunalaisena, että lakkautetaan vielä enemmän, niin että komissiooni nähtävästi ennen pitkää niin pian kuin suinkin kansainvälinen tilanne sen myöntää, tulee lakkautetuksi. Mutta vielä tällä hetkellä se on mahdotonta.

Mitä taas elintarveministeriöön ja sotaintendentuuriin tulee, niin ne asiat ovat sellaisia, etten yksityiskohtaisemmin tässä niihin kajoa, mutta sen voin ilmoittaa, että minä luulen, että elintarveministeriöllä ei ole mitään sitä vastaan, että sen säännöstely lakkautetaan niin pian kuin saadaan edes jonkun verran varmuutta siitä, ettei maa joudu ilman elintarpeita. Minä luulen ja tiedän, että niiden keskustelujen johdosta, mitä paraikaa on kaupakomissionin kanssa ollut, kaikki elintarpeet nähtävästi aivan pian tulevat vapaiksi. Siis voin edelliselle puhujalle sen lohdutuksena mainita, että tästä vaikeasta säännöstelystä, joka epäilemättä kaikille on ollut ikävää, tulemme ennen pitkää

päsemään. Kysymys on ainoastaan ajasta, joka nähtävästi ei ole kovinkaan kaukana.

Mitä taas lainaan tulee, niin edellisestä jo käy selville, että me emme voi tulla toimeen ilman sitä, ei suinkaan omien virheittemme tähden, vaan siitä syytä, että yleinen tilanne on semmoinen, että saamme nyt tällä tavalla koettaa taloudessamme suorintua siksi kunnes saamme taloutemme pysyväisesti järjestetyksi. Mitä taas siihen tulee, että me tässä suhteessa joutuisimme kovin paljon riippuvaisiksi ulkomaista, niin tahtoisin kuitenkin mielihyvällä konstateerata, että tähän saakka olemme erinomaisen vähän riippuvaisia ulkomaista. Meidän ulkomainen valtiovelkamme tähän saakka ei tee edes 200 miljoonaa markkaa. Nyt on pyydetty 600 miljoonaa markkaa ulkomaista lainaa, joka on valuuttalaina ja siis tilapäistä laatua. Tällainen riippuvaisuus ei minun käsitykseni mukaan suinkaan vielä ole vaarallista laatua, niin että siinä suhteessa tarvitseisimme suuremmassa määrässä pelätä. Edellinen puhuja on kuitenkin aivan oikeassa siinä, että velkaantuminen ulkomaihin aina jossakin määrin tietysti vaikuttaa taloudelliseen liikkumistilaisuuteen silloin kun on kysymyksessä kauppasopimusten laatiminen y. m. s., mutta puolestani en katso tällä kertaa asian tilannetta sellaiseksi, että siinä suhteessa olisi pelkoa. Mutta meidän tällä kertaa esiin tuleva rahatarpeemme on oikeastaan riippuvainen välttämättömistä syistä, välttämättömyyden pakosta, joka johtuu maailman yleisestä taloudellisesta tilanteesta, jonka seurauksia emme voi välttää yhtä vähän kuin muutkaan.

Ed. Tanner: Valuuttalainan tarpeellisuudesta ei tässä huoneessa liene mitään erimielisyyttä olemassa. Olemme joutuneet siihen asemaan, että ilman tällaisia ulkoapäin otettavaa lainaa tuskin mitenkään voimme selviytyä. Meidän on pakko tuottaa maahan mitä erilaisimpia tarpeita, alkaen elintarpeista ja jatkuen kaikkien kulutustarpeiden y. m. välttämättömien käyttötavarain alalle. Kun tällaisia tuontia suunnitellaan, kohtaa heti suurimpana esteenä kysymys, millä sen kaiken maksamme. Maamme tuonti on tällä hetkellä jo joutunut siihen asemaan, että tosiasiallisesti on miltei mahdotonta saada maksuvälineitä kaikkea sitä tavaraa varten, jota maahan välttämättä tarvitsisi ostaa. Suomen Pankki, jonka kai pääasiassa pitäisi tyydyttää maamme ulkomaisen valuutan tarve, on aivan kykenemätön hankkimaan edes pieniäkään määriä, vaikka tarve olisi miten välttämätön tahansa. Ja yksityiset pankit ovat enimmäkseen samassa asemassa. Seurauksena tästä onkin ollut, että jahti ulkomaisen valuutan jalestä on tul-

lut tavattoman kiihkeäksi, kysyntä on ollut suuri, ja siitä on seurauksena ollut, että hinta on tullut korkeaksi. Aivan viime viikkoina ovatkin hinnat ulkomaalaiselle rahalle nousseet aivan tavattomasti ja vieläpä monta kymmentä prosenttia yli sen virallisen kurssin, jonka Suomen Pankki noteeraa. Nämä vaikeudet ulkomaisen valuutan hankkimisessa ovat tietenkin aiheuttaneet monenlaisia yrityksiä niiden kiertämiseksi. Osittain hankitaan ulkomaista valuuttaa salakautassa, jolloin sen hinta tietenkin on tavattoman kohtuuton, osittain koettavat ulkomaalaiset, etenkin amerikalaiset toiminimet, jotka nykyään työskentelevät voimakkaasti päästäksensä Suomen markkinoihin käsiksi, tarjota monenlaisia etuja, saadakseen kaupan joka tapauksessa syntymään. Eräs tällainen etu, on myöntää pitempi maksuaika, kolme jopa kuusi kuukautta, jonka kuluessa ostajan vasta olisi tarvittava rahamäärä ulkomaisessa rahassa hankittava. Ja toinen keino, jota sangen mielellään käytetään, on tarjoutua ottamaan vastaan maksu Suomen rahassa siitä huolimatta, ettei myyjä tätä Suomen rahaa kotimaassaan toistaiseksi voi mitenkään käyttää.

On selvää, että kun näin menetellään, ja on pakko menetellä, on siitä seurauksena meidän oman rahamme arvon aivan tavaton alentuminen ja sen kautta myöskin kaikkien hintojen tavaton nousu. Markan kurssi onkin viime viikkoina alentunut niin huomattavasti, että joka taholla on ryhdytty etsimään syitä siihen. Ja vaikkakin syyksi siihen on koetettu esittää kaikenlaisia pikkuseikkoja, m. m. kieltolain vahvistamista ja muita sellaisia, tosiallisena syynä lienee tähän kuitenkin meidän kykenemättömyytemme hankkia maksuvälineitä tavaraa ostaessamme.

Vaikkakin niin ollen myönnän, että tällaisen valuuttalainan tarpeellisuus on riidaton, johtuu kuitenkin pakostakin arvostelemaan sen suuruutta, sitä seikkaa, miten paljon tällä hetkellä lainaa tarvittaisiin. Kun koettaa hallituksen esityksestä etsiä jotakin perustelua sen summan tueksi, johon hallitus on tullut, nimittäin 600 miljoonan markan valuuttalainan tarpeellisuudesta etsii näitä perusteluita aivan turhaan. Hallitus yksinkertaisesti vain ilmoittaa, että laina olisi oleva enintään 600 miljoonaa markkaa Suomen rahassa. Tämä ei tietenkään mitään, selitä ja näyttääkin siltä ikäänkuin summa olisi otettu joksikin ilmasta. Valtiovarainvaliokunnan on tämän vuoksi ollut pakko ryhtyä hankkimaan lähempiä tietoja siitä, mihin tätä 600 miljoonan markan suuruisia valuuttalainaa tarvittaisiin ja mihin sitä lähiaikoina tultaisiin käyttämään.

Näitä tietoja koettaa valiokunta kaikessa lyhykäisyydessään selostaa myöskin eduskunnalle ja niistä näkyy, että pääsumman niissä menoissa, joita lähitulevaisuudessa tarvitaan ulkomaalaisella valuutalla tyydyttää, muodostavat elintarpeet, joita hallituksen ilmoituksen mukaan tarvittaisiin tuottaa maahan 535 miljoonan markan arvosta sinä aikana, joka kuluu ensi vuoden syyskuun alkuun mennessä. Ulkopuolelle on tässä jätetty vielä kaikki muut tarpeet, kaikki se moninainen tuonti, joka meidän välttämättä täytyy ylläpitää, rautatielaitoksen tarpeet, jotka nekin nousevat kymmeneen miljooniin, korot ja kuolelutukset valtiolainoista, kuntien lainoista ja kaikkien niiden muiden yhdyskuntien lainoista, jotka on otettu ulkomailta samoinkuin erinäiset muut pienemmät erät. Ulkomaisen valuutan tarve tulee näin ollen itse asiassa olemaan paljon suurempi kuin se 600 miljoonan markan summa, mikä valiokunnan mietinnössä ilmoitetaan lähimpänä tarpeena olevan.

Kun ryhtyy tarkastelemaan mietinnössä olevaa laskelmaa, kiintyy ensinnä huomio siihen erittäin suureen määrään, joka on arvioitu tarvittavan ulkomaisen viljan maksamiseksi. Tämän määrän suuruus johtuu parista tärkeästä seikasta. Ensinnäkin on elintarveministeri koettanut suunnitella kulutuksen siksi suureksi kuin 10 kiloksi henkeä kohti kuukaudessa, eli siis paljon suuremmaksi kuin mitä korttitalouksilla eläjät tähän saakka ovat saaneet nauttia, joskin omavaristalouksille tämä määrä ennenkin on ollut turvattu. Toisena lähtökohtana tämän summan saamisen on elintarveministerille ollut se, että hän on jättänyt ulkopuolelle ihmisravinnon kaiken kotimaassa tuotetun kauran ja suunnitellut sen kokonaan kotieläinten käytettäväksi. Kolmanneksi on otettava huomioon, että tähän laskelmaan sisältyy verrattain suuri viljakilon perushinta, arvattavasti paljon suurempi kuin mitä tarvitaan maksaa ja ainakin suurempi kuin mitä tähän saakka on maksettu.

Mielestäni tämä laskettu menoera, 400 miljoonaa markkaa, on kuitenkin semmoinen, jota vastaan tuskin voi mitään muistuttaa. On nimittäin suotavaa, että maahan tuodaan viljaa riittävästi ja kernaammin vähän yli oman tarpeen, koska se on ainoa tapa murtaa kotimaisten viljan tuottajamme passiivinen vastarinta, jota he ovat koko sodan ajan harjoittaneet, kieltäytyessään antamasta markkinoille kulutuskeskuksien väestön tarvitsemää viljamäärää. Kun ulkomaalaista viljaa tuodaan riittävästi ja kun sitä voidaan kohdullisella hinnalla markkinoilla jakaa, painautuu myöskin kotimaaisen viljan hinta ja kaikki

salakauppa ja gulasheeraus tulee tällä alalla lakkaamaan. Koeteltu tosiasia on, että jos viljan hinta saadaan painumaan, tulevat myöskin monet muut hinnat, jotka ovat siitä riippuvaisia, suuressa määrin laskemaan.

En tahdo myöskään arvostella niitä rahamääriä, joita ilmoitetaan tarvittavan sokerin ja silavan y. m. tuontia varten, koska nämä määrät ovat verrattain tarpeellisia. Sensijaan kiinnittää erityisesti huomiota se tavaton rahamäärä, mikä ilmoitetaan tarvittavan väkirehujen maahan tuontia varten. Hallituksen taholta saatujen tietojen mukaan tarvittaisiin väkirehujen maksamiseen 60 miljoonaa markkaa. Tämä suuri menoera johtuu siitä, että väkirehua on kaikkiaan ostettu tahi lähitulevaisuudessa ostetaan lähes 70 miljoonaa kiloa. Kun ottaa huomioon, että ennen sotaa olleina vuosina väkirehua tuotettiin maahan vuosittain keskimäärin n. 12—13 miljoonaa kiloa, joskin sen ohella myöskin vähemmän arvokkaita leseitä tuotiin melkoisia määriä, niin esiintyy tämä jo päätetty väkirehun kauppa tavattoman suurena. Ja minä luulenkin, että hallituksen taholla on ilmeisesti laskettu aivan väärin kotimaisen tarpeemme tällä alalla. Arvattavasti tämänkin suuren määrän kuitenkin saisi kulumaan, jos hinnat olisivat edes vähänkään kohtuulliset, mutta kun tiedetään, että niitä on pakko nykyään myydä jopa 1 markka 75 pennin hintaan kilolta, niin arvaa, etteivät maanviljelijät ole ensinkään halukkaita tätä tavaraa itselleen hankkimaan. He ovat sitä vähemmän siihen halukkaita kun rehusat tänä vuonna ilmeisesti tulee olemaan sangen edullinen ja laitumet nyt jo tarjoavat runsasta rehua eläimille. Kun väkirehujen hinta on jotenkin sama kuin viljan ja maanviljelijät tietenkin kernaammin käyttävät kotimaisen kauransa eläimille ja jättävät ostamatta sen väkirehun, mitä hallitus on heitä varten hankkinut, niin minä luulen ennustavani oikein kun lausun, että hallituksella vielä tulee olemaan sangen paljon vaivaa ja harmia tämän väkirehumäärän kaupaksi saamisessa eikä tule siitä ilmeisesti selviämään ilman suurempia tappioita.

Mutta vaikka omaksuisikin sen loppusumman, joka hallituksen taholla ilmoitetaan tarvittavan elintarpeiden ja muiden lähimpäin tarpeiden tyydyttämistä varten, ei silti tarvitse läheskään tulla siihen loppusummaan, jonka hallitus ilmoittaa valuuttatarpeekseen. On nimittäin otettava huomioon, että meillä lähiaikoina ja ainakin sen vuoden sisällä, josta tässä on kysymys, on myöskin mahdollisuuksia saada luonnollista tietä valuuttaa tähän maahan. Edellinen puhuja jo mainitsi erinäisiä laskelmia siinä suhteessa tehdyn ja si-

käli kuin aikaisemminkin on mainittu, päättyvät nämä laskelmat yleisesti 400—500 miljoonan markan nurkille. Tämän summan arvosta otaksutaan nimittäin voitavan viedä Suomesta puutavaroita, paperia, voita y. m. vientiartikkeleita. Tämä määrä on siis joka tapauksessa otettava huomioon, kun suunnittelee tämän valuuttalainan suuruutta.

On kuitenkin myönnettävä, että on jotenkin vaikeata laskea, miten paljon runsaan vuoden kuluessa ulkomaalaista rahaa todella tarvitaan, voidaksemme ylläpitää välttämätöntä tuontia. Onkin tarpeetonta perustaa mielipidettä yksinomaan tämän seikan varaan. Senijaan voi asiassa turvautua erinäisiin muihin näkökohtiin, jotka helposti auttavat kutakin muodostamaan itselleen oikean mielipiteen tässä asiassa.

Ensinnäkin on mielestäni virheellistä suunnitella ulkomaalaisen rahan tarvetta niin pitkäksi ajaksi kuin runsaaksi vuodeksi eteenpäin. Pääasiahan meillä on, että syyslaivauksen aikana, siis avoveden vallitessa voidaan maahan ostaa ja tuottaa siksi paljon elintarpeita ja muita välttämättömiä tarpeita, joita ilman emme voi olla, että tulemme toimeen seuraavaan avoveteen saakka, s. o. ensi vuoden toukokuun alkuun. On osottautunut sangen hankalaksi talven aikana tuottaa suurempia tavaramääriä maahan. Siitä ovat viimeaikaisten kokemukset varottavana esimerkkinä. Senvuoksi on välttämätöntä että tämä tarve koetetaan tyydyttää syksyllä, ettei talven aikana pääsisi uudistumaan sellainen elintarvepula, jota viime vuosina ja etenkin viime talvena olemme saaneet kärsiä. Myöskin senvuoksi on paras olla laskematta valuutan tarvetta näin pitkäksi ajaksi, koska kaikkien tarpeiden hinnat ensi keväänä saattavat olla toiset, todennäköisesti paljon alhaisemmat kuin tällä hetkellä, joten ei liene mitään syytä rientää tekemään sitovia kauppvoja tarpeettoman pitkäksi aikaa.

Toinen sangen tärkeä näkökohta tämän lainan suuruutta määrättäessä on se, ettei lainaa ole hankittava niin suureksi että valuuttaa on liiaksi käytettävänä. On jo osottautunut, että niihin aikoihin jolloin täällä oli runsaasti ja helposti ulkomaalaista valuuttaa saatavana, sitä myös käytettiin tavattoman kevytmielisesti. Vaikka meillä varsinkin viimeksi kuluneen vuoden aikana on kaikin tavoin yritetty säännöstellä niinhyyvin lisenssien myöntämistä kuin valuutan myyntiä, on siitä huolimatta suuria määriä tuotettu maahan aivan tarpeettomia tarvikkeita. Siitä on tässäkin eduskunnassa jo useasti ollut puhetta, ja esimerkiksi mainitseminen lienee senvuoksi tarpeetonta. Jos sen sijaan valuuttaa hankitaan ainoastaan si-

käli kuin sitä välttämättömästi tarvitaan, tullaan sen käyttöä myöskin paljon tarkemmin valvomaan ja välttämään turhiin tarpeisiin sitä myöntämistä.

Vielä eräs seikka estää ainakin minua ole-masta mukana hankkimassa näitä ulkomaisia raha-arvoja pitemmäksi ajaksi kuin välttämättä tarvitaan. Me elämme levottomissa sisäisissä poliittisissa oloissa ja on aivan tietymätöntä, minkälaisiksi olot muodostuvat viikon, kahden kuluttua, saati sitten $\frac{1}{2}$ vuoden tai vuoden kuluttua. Emme tiedä, mitkä ainekset silloin tätä maata hallitsevat, minkälaiset miehet kulloinkin hallituksessa ovat, ja niin ollen on uhkarohkeata mennä myöntämään tulevien hallitusherrojen käytettäväksi enemmän näitä rahavaroja, kuin tarpeellista on. Sillä vaikka pitääkin paikkansa se, mitä rahaministeri asiaa käsiteltäessä eilen lausui, että tässä ei ole kysymys uusien varojen hankkimisesta valtion tarpeisiin, vaan muodosta sellaisten ulkomaisten ostojen suorittamiseksi, joita ei voida maksaa Suomen markkoilla, niin täytyy kuitenkin väittää, että myöntäessään tällaisen valuuttalainan eduskunta antaa käsistään sangen tärkeän ja voimakkaan asean. Hallitus, joka saa oikeuden ottaa ulkoa valuuttalainan, ostaa tällä lainalla viljaa ja muita tarpeita ja myy nämä tarpeet kotimaassa saaden sillä Suomen rahaa. Jokaisesta markasta, jonka eduskunta siis myöntää hallitukselle oikeuden ulkomaalta ottaa, saa hallitus vastaavan määrän markkoja lopullisesti käytettäväkseen Suomessa. Tosin näiden hallituksen valvottavana olevien varojen käyttö on määriteltä menetelmässä, mutta säännöttömissä oloissa on usein ennenkin poikettu menoarviosta ja tullaan arvatenkin vatedeskin sangen usein niin tekemään. Tämäkin seikka mielestäni estää tarpeettoman suuren valuuttalainan myöntämistä.

Näillä syillä minä puolestani olen tullut siihen käsitykseen, joka ilmenee ensimmäisessä vastalauseessa, eli että meidän ei olisi myönnettävä hallituksen pyytämää 600 miljoonan markan määrää eikä edes valiokunnan enemmistön ehdottamaa 500 miljoonan markan määrää, vaan tyydyttävä 300 miljoonan markan myöntämiseen, jolla summalla epäilemättä kaikki lähimmän ajan tarpeet voidaan tyydyttää. Ellei niitä voitaisi tyydyttää, on eduskunnalla tilaisuus arvattavasti jo lokakuussa uudelleen käsitellä asiaa ja silloin on hallituksella uudelleen tilaisuus tulla eduskuntaan esittämään tarpeensa.

Ed. W u o r i m a a: Kauppinministeri täällä koetti selittää, että valuutan huonoon tilaan eivät

ole vaikuttanut suurestikaan ne finanssitoimenpiteet, joita kaksi edellistä hallitusta olivat tehneet. Mutta me tiedämme, että esim. hallitus, joka osti Gutzeitin maatilat, osti ne siihen aikaan, jolloin Gutzeitin osakkeet maksoivat 49,000 markkaa, kun ne sitävastoin puoli vuotta aikaisemmin pörssissä maksoivat 24,000 markkaa ja nykyään taas maksavat 23,000 markkaa. Valtio sen kaupan kautta menetti noin 60 miljoonaa markkaa. Toisessa Tornatorin kaupassa, myöskin valtio samallaisissa olosuhteissa menetti lähes 30 miljoonaa markkaa. Nämä suuret summat ovat välttämättömästi vaikuttaneet siihen, että Suomen valuutan on täytyntä laskea. Mutta myöskin se elintarvepolitiikka, jota kaksi edellistä hallitusta on noudattanut ja jonka jälkiä vieläkin nähdään, ovat omansa antamaan aiheita siihen, että Suomen valuutta on suuresti laskeutunut. Minä huomautan vain niistä tavattoman korkeista hinnoista, joita elintarpeista maksettiin sillä aikaa, kun ulkomailta todellisuudessa hinnat olivat paljon matalammat ja huomautan vielä siitä, kuinka huonosti näitä elintarpeita on hoidettu. Pari viikkoa sitten esim. elintarveviranomaiset pitivät huutokaupan, jossa myytiin satoja tuhansia kiloja elintarpeita, joiden oli annettu pilaantua silloinkuin monessa paikassa maassa oli suuri elintarpeiden puute. Esimerkiksi herneet, joita myytiin useita satoja tuhansia kiloja, tulivat maksamaan näissä huutokaupoissa 5—7 penniä kilo ja hapankaali, jota myös oli useita satoja tuhansia kiloja, tuli maksamaan 3 penniä kilo j. n. e. kaikki muutkin tarpeet, joita silloin myytiin. Tämä osoittaa, ettei ole menetelty sillä tavalla hallituksen puolelta, kuin olisi pitänyt menetellä, ja osoittaa sitä, mitä ensimmäinen puhuja jo lausui, että hallituksesta tai Suomen valtiosta ei ole kauppamiehiksi. Kaupakomissioonin on kauppaministeri myös koettanut puolustaa, mutta siinäkin on ilmennyt niin monta seikkaa, jotka todistavat, että sekin on esiintynyt tavalla, joka monessa suhteessa on tähän valuuttavaikuteen vaikuttanut ja saanut Suomen markan arvon ulkomailta niin suhdattomasti alenemaan, kuin se nyt on alentunut. On huomautettu täällä jo ennen kuinka on annettu lisenssejä esim. semmoisille aineille kuin appelsiineille, jotka ovat aivan tarpeettomia kansan ravinnoksi ja joita sen tiedon mukaan, minkä minä olen saanut, on kuitenkin tuotu maahan miljoonien markkojen edestä. Sitä vastoin on toisilta tavaroilta, joita olisi hyvin tarpeellista ollut tuoda, niinkuin saapastavara ja kangastavara, lisenssejä monessa tapauksessa kielletty. Lohduttavaa tässä kauppaministerin puheessa oli nyt kuitenkin se, että hallituksella on tarkoituksena niin pian kuin mahdollista lopettaa sekä elintarvevirastot että

myös kaupakomissiooni ja antaa kaupan vapaaksi, niinkuin se on ollut ennen sotaa, jolloin yksityiset liikkeet kilpailullaan hankkivat tavaraa niin paljon, kuin Suomessa tarvittiin, niin ettei mitään puutetta koskaan ollut.

Ed. Tanner mainitsi täällä m. m., että maanviljelijät ovat olleet kovin vastahakoisia antamaan pois viljaansa. Se on se vanha laulu, jolla aina on syytetty maanviljelijöitä, ja kuitenkin maanviljelijät ovat antaneet pois viljansa niin tarkoin, että esim. semmoisissa suurviljaisissa pitäjissä kuin Sysmässä ja Hartolassa ovat kaikki talolliset joutuneet siihen tilaan, että niitten täytyy ruveta kortteläjiksi. Omat viljat ovat kaikki loppuneet. Se on paras todistus, että ne ovat antaneet kaikki, mitä niillä on, ja niiltä on otettu vielä enemmän, kuin mitä niiden oikeastaan olisi ollut annettava.

Mitä nyt sitten itse tähän valuuttalainaan tulee, niin on aivan luonnollista, että se tarvitaan. Se ei ole oikeastaan mikään laina, vaan finanssioperaatio, jonka kautta koetetaan aikaansaada sitä, että Suomen rahan arvo nousee ja sentähden kaikki tavarat, mitä ulkoa ostetaan, tulevat samassa suhteessa huokeammiksi. Jollei tätä valuuttalainaa otettaisi, niin saisimme paraassa tapauksessa maksaa monenkertaiset hinnat tai jäädä ilman välttämättömiä elintarpeita ja raaka-aineita.

Mitä sitten tulee siihen, että otettaisiin ainoastaan 300 miljoonan markan laina, niin meidän on muistettava se, että valuutan vahvistaa joko laina tai vienti. Meidän suurin vientimme on puutavarassa ja paperissa. Tiedossa on, että paperia ei saada menemään nykyään kaupaksi, sillä Suomen paperin menekki on pääasiallisesti ollut kohdistettuna Venäjälle, johon nykyään ei enään ollenkaan oteta. Paperinvientiä on siis hyvin vähän toiveita valuutan vahvistamiseksi. Puutavaraisten kanssa on taas sillä tavalla, että tänä vientisesonkina on hyvin vähän viety puutavaroita ja luultavasti tulee niitä tänä kesänä ja syksynä laivattavaksi ja vietäväksi hyvinkin pienet määrät. On siis pääasiallisesti turvattava lainaan. Ja jos viennillä ei tänä vuonna vielä voida saada meidän valuuttamme turvatuksi, niin minun mielestäni on aivan oikeutettua, että kun kerran tarvitaan ottaa laina, otetaan se niin suuri, kuin tarvitaan koko tätä vuotta varten, ettei syksyllä ole tarvis taas hakea uutta lainaa. Tällä lausunnolla minä kannatan valiokunnan ehdotusta, että otetaan 500 miljoonan markan laina.

Ed. La h e r m a: Silloin kun puheenaoleva esitys, jätettiin eduskunnalle, oli minulla käsitys, että tähän esitykseen olisi eduskunnan puolesta vastattava kielteisesti — ainakin tällä hetkellä.

Tähän käsitykseen, jonka myös valtiovarainvaliokunnassa asian ensimmäisessä käsittelyssä lausui, olin tullut sen perusteella, ettei minulla eikä luultavasti monella muullakaan ole täyttä luottamusta nykyiseen hallitukseen ja ettei tämän hallituksen käytettäväksi senvuoksi voitaisi uskoa minkäänlaisia uusia varoja, sikäli kuin eduskunnan tahdosta näiden varojen myöntäminen riippuu. Tähän epäluuloon on käsittäkseni antanut pääasiallisesti aihetta viime aikana se uhkaava vaara, joka tähtää sotaisiin selkkauksiin itäisen naapurimaamme kanssa. Minulla ei ole, vastoin annettua selitystä, syytä luulla, että nykyisen valtioneuvoston enemmistö olisi näiden tuhoisain ja salaisten tarkoitusten takana. Mutta kun minulla kuitenkin ei ole tarpeellista luottamusta, että tämä valtioneuvosto, nykyinen hallitus, omaisi riittävästi selkärankaa tai että sillä olisi kylliksi vaikutusvaltaa tehdäksään tyhjiksi nämä uhkaavat hankkeet sotaisiin selkkauksiin, niin panee tämä vakavasti epäilemään voiko siis tämän hallituksen käytettäväksi varoja uskoa. Tähän luuloon on sitäkin enemmän syytä, kun nykyisen hallituksen takana olevat eduskuntapiirit ovat julkisesti olleet sotaisten hankkeitten kannalla vaikkakin peitettyssä muodossa. Tarkoitin nimenomaan Aunuksen retkeä.

Erinomaisen vastenmieliseksi tekee varojen myöntämisen hallitukselle myös se politiikka, jota hallitus elintarvevalityksessään on harjoittanut. Minä viittaan erityisesti muutamien kulutusainesten tavattoman korkeaan hintaan. Tarkoitin lähinnä sokeria, jonka hinta vähittäiskaupassa tällä hetkellä on siinä Smk 8,50 vaiheilla ja jonka ostohinta on ainoastaan Smk. 2,35. Tiedossa on, että tynkäeduskunta otti kuluvan vuoden budjetinsa ylimääräisiin tuloihin 70 miljoonaa markkaa hallituksen esityksen mukaisesti voittona sokerin ja vehnäjauhon myynnistä. Hallituksen esitys perustui siihen, että sokeria ja vehnäjauhoja tul-taisiin ulkopuolella korttijärjestelmän myymään varsin korkeaan hintaan, aina 20 markan myyntivoitosta sokerikilolta ja 10 markan myyntivoitosta vehnäjauhokilolta. Julkisuudessa ei ole kuitenkaan näkynyt, että tällaista ulkopuolla korttijärjestelmän tapahtuvaa myyntiä olisi harjoitettu, sellaista en ainakaan ole nähnyt sanomalehtien palstoilla. Onko hallitus mahdollisesti yksityistä tietä myynyt joillekuille, ei ole tiedossani. Mutta kun vertaa nykyistä sokerin myyntihintaa sen alhaiseen ostohintaan, tulee väkisin ajatelleeksi, että hallitus vastoin esityksessä esitettyä tapaa kerääkin tämän 70 miljoonaa markkaa myymällä sokeria ja vehnäjauhoja varsin korkeasta hinnasta kaikille kuluttajille.

Mielestäni ei ole suinkaan puolustettavissa tapaa, joka hallituksen esitykseen sisältyi ja jonka mukaan joillekuille yhteiskuntapiireille varattaisiin heidän varojensa perusteella tilaisuus ostaa kalliilla hinnalla ylimääräisiä ravintoaineita, joita muut kuluttajat eivät saisi käytettäväkseen. Mutta vielä vastenmielisemmältä tuntuu tapa, jolla kaikkein kuluttajain niskoille, siis etupäässä kansan laajojen ja vähävaraisten kerrostien, työnnetään sangen raskas kulutusvero. — Sillä sitähan tämä myyntivoitto on, — peitettyä tullia myyntivoiton nimellä. Näyttää siltä, niinkuin suuri yleisö ei olisi tästä tarpeeksi tietoinen ja että luullaan todella esim. sokerin hinnan olevan niin korkean, että myytessä tarvitaan siitä ottaa huomattavan korkea Smk. 8:50. Tällaiseen käsitykseen antavat aihetta ne alituiset hyökkäykset nimenomaan ruotsalaisten lehtien palstoilla, joissa moititaan hallitusta siitä, ettei se ole antanut lisenssiä sokerin tuontiin, vaikka 2 markan ja Smk:n 2:50 tienoisesta hinnasta sitä olisi yksityisesti saatavissa. Tynkä-eduskunnan päätös tällaisen 70 miljoonan ylimääräisen voiton hankkimisesta on minusta mitä häikäilemättömin tapa käyttää hyväkseen kansan laajojen kerrostien kulutustarvetta. Sitä ei voi puolustaa ja se voikin syntyä vaan laittomalla tavalla, niinkuin se on tapahtunut tämän vuoden budjetissa. Kun minulla, eikä monella muulla, kaikesta hyvästä tahdosta huolimatta ei ole vaikutusvaltaa tämän epäkohdan korjaamiseen, olen kuitenkin rohjennut tästä asiasta nyt puheenaolevan esityksen yhteydessä huomauttaa.

Yksi epäilyttävä puoli asiassa on myös, että nykyinen hallitus, niinkuin raha-asiaain ministeri on valtiovarainvaliokunnalle antamassaan kirjelmässä erään eduskunnalle jätetyn esityksen johdosta ilmoittanut, muonittaa ei ainoastaan kotimaata, vaan vieläpä rajantakaisiakin alueita. Ihmetellä täytyy, että hallitus, jolla ei ole keinoja hankkia valuuttaa oman maan elintarpeilla varustamiseksi, on valmis kuitenkin rajan takana olevia vieraita alueita muonittamaan ja varustamaan elintarpeilla sen väestöä, vieläpä sinne lähetettyjä suuria vapaaehtoisjoukkoja. Kun nykyinen hallitus muonittaa rajantakaisia alueita, tekee mieli kysyä, miten käy sen hallituksen, joka muodostetaan kai lähiaikoina, nykyisen hallituspuolan jälkeen? Arvattavasti tämä hallitus tulee tarvitsemaan valuuttaa ei ainoastaan Aunuksen, vaan myöskin Pietarin muonittamiseen.

Se sisäinen kriisi, jonka hallitusmuoto-asia on tuonut esille, on vielä järjestämättä. Meidän sisäinen politiikkamme huojuu ja vielä ei ole tiedossa, mille suunnalle se tulee kallistumaan. Mi-

nulla ei ole hyvää uskoa sen asian onnelliseen ratkaisuun tämän viikon aikana vielä siinäkään muodossa, joka nyt eduskunnalle on tänä iltana jaettu. Kun olin varhemmin sitä mieltä, että nyt esilläolevan valuuttalainan myöntämisen täytyisi riippua siitä, miten valtiollinen tilanne maassa tulee kehittymään ja minkälaisen hallituksen käsiin nämä varat tullaan uskomaan, niin minä otaksuin, että asia tulisi nopeammin ratkaistuksi. Kun näin ei ole tapahtunut, ja kun ei ole toiveita, että se myös nyt ratkeaisi onnellisella tavalla, niin ei voi aivan suoralla kädellä ryhtyä kumoamaan tai ehdottaa kumottavaksi nyt kyseessä olevaa esitystä valuuttalainan myöntämisestä.

Maan taloudellinen asema on vakava ja erittäin suurta huolestumista herättää maan raharvon huimaavan nopea laskeminen. Pikaisia ja tehokkaita toimenpiteitä tarvitaan valuuttamme arvon kohottamiseksi. Ja kun vientimahdollisuuksia ei ole, on ainoa ja tehokas keino valuuttalainan hankkiminen. Tähän kiirehtimiseen johtaa myöskin se seikka, että elintarpeita, joita tulevaa talvikautta varten on varattava ajoissa, ei voitane enää myöhemmin syksyn kuluessa siinä määrässä laivata maahan kuin jos tähän toimenpiteeseen voidaan ryhtyä jo heti ja niinkuin jatkuvasti on tapahtunutkin.

Jotta nykyisen — epäluotettavan hallitusvalan käsiin voitaisiin uskoa lainavaroja, on kuitenkin saatava riittäviä takeita siitä, että varat nimenomaan tulevat myöskin oikealla tavalla käytetyiksi. Kun minä kannatan ed. Tannerin ehdotusta, että tämä lainasumma määrättäisiin ainoastaan 300 miljoonaksi markaksi, jonka pidän toistaiseksi riittävänä, niin minä myönnän, että sillä lainalla ei vielä koko maan valuuttatarve tule tyydytetyksi. Mutta minä lähdän siitä perusajatuksista, että valtion tehtäviin kuuluu hankkia valuuttaa ainoastaan kaikkein kipeimpiin tarpeisiin ja tässä tapauksessa juuri elintarpeitten hankkimiseen. Kaikki muu on hankittava joko viennin avulla taikka yksityistä luottoa käyttäen. Jos hallitusvallan taholta ryhdytään hankkimaan ulkomaalaista valuuttaa, lainaa käyttäen, enemmän kuin tarvitaan välttämättä kaikkein tähdellisimpiin tarkoituksiin, niin voi käydä niin, että näitä varoja käytetään sellaistenkin tavarointien hankkimiseksi maahan, jotka pannaan varastoon. Tiedossa on, että tällä hetkellä on maassa useita kulutustarpeita varastoissa, mutta niitä ei lasketa kauppaan, koska varastojen haltijat odottavat edullisia markkinoita idässäpäin, Venäjällä. On syytä luulla, että jos valuuttalainaa vapaasti sallitaan käyttää kaikelaisten muittenkin tarvikkeiden hankkimiseksi

maahan, nämä tarvikkeet voidaan panna Pietarin markkinoita varten varastoon ja maan oma kuluttava yleisö saa olla ilman. Samalla kun minä mielihyvällä panen merkille, että suuri valio-kunta on hyväksynyt toisessa vastalauseessa olevan toisen ponnien, ehdotan siis edellä esittämieni perustelujen nojalla, että myöskin saman vastalauseen 1 ponsi hyväksyttäisiin, jonka mukaan puheenaolevat lainavarat käytettäisiin ainoastaan elintarpeita ja elintarpeitten tuotantoa edistävien tarveaineiden hankkimiseksi maahan.

Ministeri Kallio: Edellisen puhujan lausunnon johdosta, jossa hän väitti sitä, että elintarve-ministeriö olisi maksanut siitä sokerista, josta täällä on peritty 8:50, ainoastaan 2 markkaa 30 penniä kilolta, pyydän huomauttaa, koska elintarve-ministeri ei ole täällä saapuvilla, että se sokeri, mitä on jaettu mainitulla hinnalla, ei ole ostettu niin halvalla kuin edellinen puhuja tah-toi täällä uskotella. Ja silloin kun tuonhintaista sokeria voidaan maahan saada niin ed. Laherma tulee huomaamaan, että siitä ei peritä näin korkeaa hintaa.

Ed. Hultin: Jo ensimmäinen puhuja kajosi valuuttalainan yhteydessä siihen ulkomaisen kaupan säännöstelyyn, jota meillä nykyään ylläpidetään, moittien sitä ja vaatien sen poistamista. Kauppa-asiaiministeri on osottanut, että säännöstelyä ei voida poistaa niin kauan kuin sel-laista ylläpidetään muissa maissa. Kuitenkin hän lausui, että se tulee poistettavaksi, niin pian kuin se vain käy mahdolliseksi. Tämä oli varsin ila-huttavaa kuulla, sillä täytyy myöntää, että yleisössä vallitsee sangen paljon tyytymättömyyttä nykyisen tilanteen johdosta. Yleisö luulee näet huomaavansa, että lisenssijärjestelmä, siten kuin sitä meillä hoidetaan, suosii enemmän liikkeen-harjoittajia kuin kuluttajakuntaa. Muuan puhuja huomautti täällä siitakin, että maahan on tuotu paljon vähemmän tarpeellista tavaraa niinkuin esim. appelsiineja, tavattomia määriä, kymmenien miljoonien arvosta. Tämä on herättänyt pahe-ksumista ja on valiokuntakin ottanut sen huomioon. Mitä erikoisesti tulee appelsiinikauppaan, väitetään, että joku firma olisi siinä päässyt mo-nopooliasemaan, jonka johdosta sillä on ollut ti-laisuus ylläpitää tavattoman korkeita hintoja, jotka ovat neljä, viisi kertaa korkeammat kuin mitä muissa pohjoismaissa tästä tavarasta maksetaan. Valiokunta onkin mietinnössä lausunut tä-män johdosta, että „nykyoloissa ei ole syytä val-mistaa mahdollisuutta valuutan saantiin muuta

kuin aivan välttämättömän tuonnin maksamiseen”.

Viimeistä edellinen puhuja vastusti valiokunnan ehdotusta otettavan lainan määrään nähden. Hänen puheensa alkupuolesta päättäen luuli, ettei hän laisinkaan ollut halukas myöntämään näitä varoja hallituksen käytettäväksi. Hän lausui epäluottamuksensa hallitusta kohtaan nimenomaan sen johdosta, että itäisellä rajalla on tapahtunut sotaisia selkkauksia. Sen sijaan, että tämä vaara tavallisen järjen mukaan kehoittaisi varain myöntämiseen hallitukselle tuon vaaran torjumiseksi, katsoi hän tämän seikan vaikuttavan päinvastoin lainan kieltämisen puolesta, mikä minusta osottaa sangen kummallista ajatuksenjuoksua. Huomioon otettavahan sitä paitsi on, että tämä laina tarkoittaa ainoastaan elintarpeiden ja muiden välttämättömien tarveaineiden maahan-tuonnin helpottamista eikä sillä ole mitään yhteyttä sotatapausten kanssa. Puhuja näkyi myös paheksuvan sitä, että näillä elintarpeilla on tarkoitus avustaa Aunuksenkin hätää kärsivää väestöä. Olen aikaisemmin ollut huomaavinani, että vasemmistossakin on ilmaantunut jotakin sääliä noita nälkää kärsiviä heimolaisiamme kohtaan. Minusta tuntuu sen vuoksi sangen oudolta, että siltä taholta nyt nousee puhuja, joka moittii sitäkin, että näitä heimolaisiamme autetaan elintarpeilla.

Olen valiokunnassa yhtynyt enemmistöön, mitä tulee lainan suuruuteen. Lisäksi tahdon mainita, että vaikka nimeäni ei ole kolmannen vastalauseen alla, olen äänestänyt sen ehdotuksen puolesta, mikä vastalauseessa esiintyy.

Ed. A r a j ä r v i: Koska nyt käsittelyn alainen kysymyksenkin on eräiden puhujain taholta antanut taas aiheita ottaa esille myöskin valtion aikaisemmin paljon puhutut kaupat, niin, vaikka minä olenkin sitä mieltä, että tämä asia on arvosteltava 1918 vuoden finanssikertomusta eduskunnassa käsiteltäessä, sallittaneen minunkin tässä yhteydessä kuitenkin mainita sen verran, että minun käsitykseni mukaan ne kaupat eivät ole vaikuttaneet vielä maan finanssiasemaan ei parantavasti eikä huonontavasti mitään, ja luullakseni ei vielä myöskään yhtään mitään tähän valuuttalainakysymykseen. Mainitakseni esimerkin esimerkiksi ed. Vuorimaalle, joka erittäin rakastaa tätäkin ainetta, niin minun tietääkseni Gutzzeitin kaupat eivät ole valtiolle maksaneet vielä muuta, finanssipulaan vaikuttavaa, kuin sen, mitä paperi ja kirjapainotyö on maksanut obligatsionia valmistettaessa. Siinä kaikki. Myöhemmin tulee annuiteetti kysymykseen, joka siis jonkun verran

koskee nyt käsillä olevaan valuuttalainaan. Sama on asianlaita myös muutoin mainitussa suhteessa.

Pitäisi nyt toki täällä eduskunnassa tunnettaman se, etteivät ne seikat, joista täällä on puhuttu, ole vaikuttaneet meidän nykyiseen finanssiasemaamme vielä sitä eikä tätä. Meidän finanssiasemaamme, ja etenkin päivän tarpeiden tilamme on saattanut tukalaksi etupäässä sota ja kapina. Se on vienyt meiltä noin miljoardin markkaa pyöreissä luvuissa, oikoselta kädeltä sanottuna. Tämä on se, joka tuntuu ja tuottaa vaikeuksia elintarvemenojen yhteydessä. Ellei niitä kahta asiaa olisi, me eläisimme vielä huomattavan hyvissä oloissa, paremmissa, kuin monet muut suuret Euroopan valtiot kaupoistamme huolimatta.

Ed. L a h e r m a: Minä en tiedä, mihinkä ministeri Kallion tiedot perustuvat. Mutta minä tiedän, että ne numerot, jotka esitin sokerin hinnasta, perustuvat elintarveministeriön valtiovarainvaliokunnalle antamiin tietoihin. Ne sisältävät sen, että se 65 miljoonan markan suuruinen sokerimäärä, joka maahan olisi tuotettava, on laskettu 2 1/2 markan mukaan kilolta ja että sokerin nykyinen ostohinta on 2 markkaa 35 penniä, niinkuin mainitsin.

Ed. Hultin huomautti, että koko esitys tarkoittaa juuri varain myöntämistä elintarpeiden hankkimiseen. Minä myönnän, että esityksen perustelut ovat tätä silmälläpitäen laaditut. Mutta ed. Hultin muistaneen myös sen suullisen tiedon, joka valtiovarainvaliokunnalle annettiin ja joka sisälsi sen, että sittenkun ulkomaalainen valuutta on muutettu Suomen rahaksi, hallitus tulee käyttämään tätä Suomen rahaa lyhytaikaisten lainojen maksamiseen ja käyttövaroihseen sikäli kuin sille ei ole veroista vielä varoja karttunut. Minä käsitän asian siten, että näin huomattava määrä kuin 600 milj. markkaa, on erinomaisen suurena houkutuksena käyttämään näitä varoja sillä tavalla, ettei se vastaa aina maan hyötyä ja parasta. Tarkoitin lähinnä niitä sotaisia selkkauksia, joista jo puheessani mainitsin. Senvuoksi on mielestäni eduskunnan sitovasti päätettävä, mihin nämä varat ovat käytettävät. Jos perusteluissa puhutaan elintarpeista, on eduskunnan sitovasti sanottava, että ne siihen ovat käytettävät, olkoonpa että nämä lainat ovat ulkomaisena tai kotimaisena valuuttana, niitä ei saa muuhun tarpeeseen käyttää.

Ministeri K a l l i o: Edellisen puhujan lausunnon johdosta pyytäisin vieläkin mainita että kyllä on ostettu sellaisella hinnalla, kun hän mainitsi vaan tietääkseni sitä ei vielä ole maahan tullut,

joten sitä ei ole voitu jakaa 8 markalla 50 pennillä. Olen ainoastaan väittänyt sen että osto- ja myyntihinnan ero ei ole ollut sellainen, kuin väitettiin, sillä ei ole vielä voitu jakaa sitä, mikä ei ole vielä tullutkaan.

Ed. af Forselles: Jag har med glädje åhört de uttalanden, som här gjorts av hr Hästbacka och Vuorimaa med avseende å de punkter, som röra statens livsmedelspolitik. Jag är nämligen av samma åsikt som desse talare om de pris, som staten tvungit de privata konsumenterna att erlägga för livsmedel. Här har likväl icke berörts den omständigheten, att staten har överenskommit med jordbrukarna i eget land om mycket höga inköpspris av den spannmål, som jordbrukarna äro skyldiga att leverera, vilken omständighet även bidrager till de höga livsmedelsprisen, och jag tror, att det vore bäst, ifall staten genast skulle avskriva denna förlustsumma och återgå till lägre livsmedelspris i stället för att söka återvinna det förlorade kapitalet genom sin nuvarande livsmedelspolitik. Likväl måste jag erkänna, att alla dessa frågor stå i ganska litet sammanhang med föreliggande lånetransaktion. I statsutskottets betänkande har behovet av detta valutalån tillfullo blivit framhållet och borde beloppet ingalunda nedsättas till 300 miljoner. Det är nämligen fallet, att det ingalunda kan bidraga till höjande av rikets kredit, ifall detsamma snart ånyo blir tvunget att uppträda ånyo på lånemarknaden. Jag skulle därför på det enträgnaste be förorda den av statsutskottet föreslagna summan. Samtidigt ber jag även få föreslå, att lantdagen behagade utelämna den sista klämman uti den av stora utskottet föreslagna formuleringen. Det är nämligen fallet att möjligheten för upptagandet av detta valutalån måhända kommer att bero på den kredit, som privatbankerna komma att lämna för att stödja Finlands Bank. Å andra sidan är det osäkert, hurvida privatbankerna kunna tänkas gå in på de villkor lantdagen här vill stipulera. Jag skulle därför föreslå att sista klämman skulle utgå.

Ed. Wuolijoki: Minunkin huomioni kiintyi tässä valiokunnan mietinnössä mainittuun väkirehun tuontiin. En kumminkaan aikunut käyttää puheenvuoroa, koska elintarveministeri ei ole täällä. Mutta koska ministeri Kallio näkyy vastaavan elintarveministerin puolesta, niin pyydän kosketella kysymystä. Minusta tuntuu tavattoman rohkealta että elintarveministeriö uskaltaa tuoda mahan 70 miljoonaa kiloa rehukakkuja, kun ennen tässä maassa on käytetty 13 ½ milj. kiloa.

Minä vielä huomautan että ne kakut, joita nyt on tarkoitus tuoda, ovat kovin proteiini-pitoisia, sisältävät paljon enemmän valkuaisainetta verrattuna niihin kakkuihin, joita ennen on tuotu. Jos oikein tiedän, ovat ne maapähkinä- ja puuvilasiemenkakkuja, kun ennen on tuotu Venäjältä auringonkukansiemenkakkuja. Sikäli kuin minä tunnen maanviljelijöitä ja tunnen ne verrattain vanhoillisiksi, en ottaisi halvallakaan hinnalla myödykseni 70 milj. kiloa kakkuja, sitä vähemmän siihen hintaan kuin niiden hinta nykyään on, nimittäin Smk. 1: 80 kilolta, minkä elintarvelautakunta ainakin minulta on pyytänyt, kun olen näitä kakkuja kysynyt. Sanottaneen kyllä, että ennen on tuotu kakkujen lisäksi 70 milj. kiloa leseitä. Mutta ei ole ollenkaan verrattavissa toisiinsa nämä kahdellaiset väkirehut. Leseet sisältävät vähemmän proteiinia, niitä voi syöttää sioille ja hevosille paremmin kuin näitä korkeaprosenttisia kakkuja. Ja tuo hinta 1 markka 80 penniä kilolta, en voi ymmärtää, mihin se perustuu. Jos minulla on oikeita tietoja ulkomaiden markkinoista, niin siellä kakut ovat verrattain alhaisessa hinnassa. Luulen että nytkin verrattain epäedullisen Suomen rahan kurssin mukaan kakkujen hinta Amerikassa on 40 penniä kilolta. Kuinka on mahdollista että Suomessa täytyy maanviljelijöille myydä kakkuja 1 markalla 80 pennillä? Se edellyttäisi jo 10 kertaista voin hintaa, jos ajattelisi voita ulkomaillekin viettäväksi, ennenkuin tämänhintaista kakkuja kannattaisi syöttää; toisin sanoen meidän pitäisi voita saada noin 30 markkaa kilolta. Mutta vaikka näinkin olisi, minä en usko sittenkään että Suomen maanviljelijät pystyvät yhden vuoden kuluessa syöttämään 70 miljoonaa kiloa kakkuja lehmille.

Mutta tässä on vielä eräs toinen seikka. Jos kakkuja tahdotaankin tuoda maahan, niin miksi juuri nyt keväällä, toisin sanoen semmoisena aikana, joka on kaikkein epäedullisin aika ostaa kakkuja. Putoavathan ne nykyään hinnassa päivä päivältä. Mitä syytä on rientää juuri nyt ostamaan 70 miljoonaa kiloa kakkuja ja tuoda ne maahan aikana, jolloin kukaan ei tahdokaan niitä antaa karjalleen, vaikka ne olisivat helpompia, sillä nythän on kesä, ei silloin kukaan syötä väkirehuja lehmille. Me tiedämme sitäpaitsi että on erinomaisen hyvä rehuvuosi tulossa, joten väkirehujen menekki syksylläkin on kysymyksenalaista. Jos hallitus ei ole vielä ostanut tuota 70 miljoonaa kiloa kakkuja, niin annan sen hyvän neuvon että jättäköön ostamatta.

Kun ministeri Kallio täällä puhui sokerin hinnasta, niin minäkin olen jonkun verran kuullut

niistä ja minulla on tiedossa että hallitukselle jätettiin keväällä sokeria alle 2 mk. kilolta. Koska ministeri Kallio sanoi että tämä sokeri ei ole maksanut 8 markkaa 50 penniä, niin minä pyydän saada kysyä minkä hinnan se on maksanut?

Ed. I t k o n e n: Yleensä pitäisi kansanvaltaisissa valtioissa päästä siihen että hallituksen olisi kaikissa huomattavissa rahatarpeissa oltava riippuvainen eduskunnasta. Tämähän on ainoa keino, jolla eduskunta voi kontrolloerata hallituksen toimenpiteitä ja hallituksen finanssipolitiikkaa. Meillä on tosin ollut tähän saakka sellainen asiantila että hallitus on kontrolloerannut ja johtanut eduskuntaa eikä eduskunta hallitusta kuten asiantilan oikeastaan pitäisi olla. Tästä meidän olisi kuitenkin vähitellen koetettava päästä. Nyt kun tyнкäeduskunnan avulla hallitus on turvannut n. s. kotimaisen rahantarpeensa, niin että se ei enään ole eduskunnasta siinä riippuvainen, niin pitäisi minun mielestäni eduskunnan erikoisen tarkasti pitää kiinni siitä että se ulkomaisen valuutan tarvetta tyydyttäessään antaisi hallitukselle ainoastaan sen verran kuin se kulloinkin välttämättömästi tarvitsee. Mutta jos nyt tämä laina myönnetään niin suurena kuin valtiokunnan enemmistö on sen ehdottanut ja ilman nimenomaisia tarkkoja määräyksiä, tämän lainan käyttämisestä, niin ei ole mitään takeita siitä, voiko eduskunta menestyksellisesti kontrolloerata hallituksen finanssipolitiikkaa. Viimeaikaiset tapaukset taas ovat osoittaneet että tällaista kontrollia aivan välttämättä tarvitaan ei ainoastaan finanssipolitiikan, vaan kaiken muunkin hallituksen politiikan suhteen. Jos me menemme valtiokunnan enemmistön päätöksen mukaan, niin eduskunta menettää kaiken kontrollivaltansa hallituksen toimiin nähden ja tämä asiantila tulisi lyödyksi kiinni kokonaiseksi vuodeksi eteenpäin. Eduskunta ei siis menettäisi valtaansa ainoastaan nykyisen hallituksen vaan myöskin tulevien hallitusten suhteen. Tällaiseen myöntymiseen vaadittaisiin lapsellista uskoa nykyiseen sekä tuleviin hallituksiin, ja sellaista lapsellista uskoa minulla ei valitettavasti ole. Kun vielä ottaa erikoisesti huomioon että nykyinen hallitus ei, erinäisistä ulkopoliittisista edesottamisistaan päätäten, täysin hallitse asemaa, tuskinpa täysin hallitsee itseäänkään, niin on suorastaan vaarallista mennä vuodeksi eteenpäin lyömään kiinni tällaisen ulkomaalaisen valuutan tarve, myöntää hallitukselle vuodeksi eteenpäin miltei vapaat kädet ulkomaisen valuutan käyttämisessä.

Ed. Wuolijoki mainitsi tässä rehukakkujen kaupoista, että ne olisivat välttämättömästi peruutettavat.

Mutta mikäli minä olen saanut tietää, on asiat nyt jo tässäkin etukäteen ajettu sellaiseen umpikujaan, ettei auta mikään muu kuin ottaa vastaan ne suunnattomat tappiot, mitkä tässä kaupassa uhkaavat. Rehukakkujen kaupat lienevät jo etukäteen päätetyt, niin ettei eduskunnalla ole enään tässä muuta tehtävää kuin maksaa viulut. Minä olen kuullut että kaupat ovat jo niin valmiiksi tehdyt näistä 70 miljoonasta kilosta rehukakkuja, että niistä on peruutettavissa ehkä vain 4 tai 5 miljoonaa kiloa ja tuskin sitäkään.

Ed. Ne van lin na: Viimeisen arvoisan puhujan lausunnosta voisi tulla siihen luuloon, että hänen käsityksensä mukaan eduskunta valtuuttamalla hallituksen ottamaan valuuttalainan valtuuttaisi samalla hallituksen myös mielimäärin käyttämään täten maahan hankittavat varat. Mutta niinhän ei toki ole asianlaita. Kuinka paljon ja mihin tarkoituksiin hallitus on oikeutettu käyttämään varoja, se määrätään vuotuisissa menoarvioissa ja niissä mahdollisissa lisäyksissä, jotka niihin tehdään. Nyttemmin on jo meillä laki siitä, että vuotuinen menoarvio on eduskunnan päätettävä ja niinhän jo tätä vuotta varten on tapahtunut. Hallituksella ei ole oikeutta nyttemmin enää käyttää varoja muuta kuin sikäli kuin tässä sanotaan, mikä näyttäytyy m. m. siinä että hallitus askehtain on antanut eduskunnalle esityksen erästä lisäyksestä menoarvioon, koska se puolestaan katsoo eräeseen tarkoitukseen tarvitsevana varoja, joita ei menoarviota tehtäessä ole huomioon otettu. Tämä nyt vain sen itsestään selvän tosiasian alleviivaamiseksi, että myöntämällä tämän lainan eduskunta ei anna hallitukselle mitään valtuuksia varojen käyttämiseen. Mitä tulee ehdotukseen, että nämä varat olisi käytettävä yksinomaan elintarpeiden ja elintarpeiden tuotantoa edistävään tuontiin, taitaa olla vähän varomatonta tuollaista päätöstä tehdä, koska tuo sanontatapa „elintarpeiden tuotantoa edistävä” on vähän epämääräinen ja esim. teollisuutemme ehdottomasti tarvitsee jonkun verran tavaraa ulkomailta voidaksensa toimia.

Ed. Walavaara: Minä pyydän kannattaa ed. Laherman tekemää ehdotusta, että toisen vastalauseen ensimmäinen ponsi otettaisiin esillä olevaan esitykseen samalla kuin minä muissakin kohdin kannatan hänen lausumaansa ajatusta.

Ed. Pilkkä: Kun kaikki ovat yksimielisiä siitä, että me tarvitsemme tuollaisen ulkomaalaisen valuuttalainan ja tarvitsemme sen mahdollisimman pian, niin ei ole silloin oikein, että edus-

kunnan puolelta asetetaan vaikeuksia tämän lainan saantiin nähden. Minusta kuitenkin suuren valiokunnan mietinnön toinen ponsi asettaa sellaisia vaikeuksia, kun nim. on luultavaa, että Suomen Pankki yksinään ei voi nykyoloissa tällaista huomattavaa lainaa järjestää ja yksityiset pankit eivät tahdo olla mukana, jos niille asetetaan tällaisia ehtoja. Näin ollen minä olen sitä mieltä, että olisi syytä poistaa suuren valiokunnan mietinnöstä tuo jälkimäinen ponsi.

Ed. I t k o n e n: Minä kyllä tiedän, että hallituksen täytyy käyttää varojansa tulo- ja menoarvion rajoissa, mutta minä en ole niin herkkäuskoinen, että luulisin koko eduskunnan kontrollin autuuden olevan siinä, että laaditaan tulo- ja menoarvio ja jätetään kaikki muu hallituksen tehtäväksi. Tässä viime aikoina on hallituksen rahasiain käytössä ilmennyt niin törkeitä väärinkäytöksiä, että todellakin olisi tarpeen muutakin kontrollia kuin tulo- ja menoarvio, ja tätä juuri halusin minä edellisessä puheenvuorossani teroittaa ja huomauttaa, että eduskunnan ei olisi jätävä kädet ristissä istumaan sen jälkeen, kun se kerran vuodessa on antanut hallitukselle tulo- ja menoarvion, vaan että sen täytyy jatkuvasti kyetä kontrolloimaan hallituksen finanssiasioita, etteivät niissä pääse yhä uudelleen ja uudelleen uudistumaan sellaiset skandaalit, joista olemme saaneet maksaa satojatuhansia markkoja. Luulen että tällainen eduskunnan kontrolli olisi hyvin tarpeellinen kaikille hallituksille, sillä näitä skandaaleja voi syntyä ei ainoastaan huonoista motiiveista, vaan myös taitamattomuudesta ja huolimattomuudesta.

Ed. J u n e s: Minä pyydän yhtyä ed. Pilkan lausuntoon ja kannattaa hänen ehdotustaan.

Ed. P a l m g r e n: I likhet med ordföranden i statsutskottet, herr Nevanlinna, anser jag också, att här ej är fråga om på vad sätt det borde anordnas kontroll i den riktning flera talare framhållit, utan att det i detta sammanhang är fråga om huruvida ett sådant lån, som är nämnt, skall beviljas eller ej, och anser jag för min del i likhet med särskilda tidigare talare, att såväl av motiveringen till propositionen som statsutskottets betänkande tillfullo framgår, att behovet av ett sådant lån föreligger, och anser jag därför lantdagen icke kunna annat än bifalla en sådan anhållan om lån på sätt stora utskottet det även föreslår. När det blir fråga om klämmarna, kommer jag att intaga samma ställning som hrr af Forselles och Pilka. Jag kommer nämligen att rösta för den andra klämmens strykande.

Ed. T h u n e b e r g: Minä en tahdo itse asiaan kajota, mutta kuulin täällä useammankin puhujan lausuvan, että hallitus on menetellyt väärin siinä, että se on ensi kädessä ostanut niin paljon väkirehuja. Minä luulen, että viime vuoden kokemukset ovat kyllä selvästi näyttäneet, että yhteen aikaan vuotta on ollut helppoa ja mahdollista hankkia väkirehuja ja silloin sitä ei ole hankittu. Sitä on luultu ja toivottu, että rehun osto kävisi samalla lailla kuin luonnollisina vuosina, jolloin syksyllä on väkirehuja ostettava ja hankittava, mutta kun on tällainen sota-aika ja kun tällöin emme voi tietää, minkälaisia sulkua voi tulla esteeksi vielä tällamöisen viljan hankkimiseksi myöhemmin, niin minä uskon ja luulen, että on ollut aivan oikein, ettei enää jätetä meidän kansaa siihen epävarmaan tilaan että me emme voi varmaan taata tulevaksi vuodeksi sitä väkirehumäärää, mikä välttämättömästi tarvitaan. Sentähden minun mielestäni hallitus tässä on tehnyt oikein ja menetellyt varovasti, kun se on väkirehuja hankkinut. Muuten olen niitten kannalla, jotka tahtoisivat mielellään näissä elintarveasioissa saada suuren muutoksen toimeen ja niin väleen kuin suinkin mahdollista päästä siihen että vapaa kauppa syntyisi, että ainakin maanviljelys pääsisi tästä kurjasta tilasta, jossa se tähänasti on ollut ja johon se varmaan taas joutuu, jos ei olisi toimittu siihen suuntaan, kuin hallitus nyt on tehnyt, nimittäin hankkinut kyllin väkirehua eläimille, niin että niitä voi todellakin ravita ja hoitaa, eikä tarvitse kotieläimiä pitää ihmisten ravinnon kustannuksella.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Yleiskeskustelun aikana on ed. Tanner ed. Laherman kannattamana ehdottanut, että nyt esillä olevan suuren valiokunnan mietinnön 1 ponnassa sanat: „yhteensä enintään 500,000,000 markan arvosta” muutettaisiin sanoiksi „yhteensä enintään 300,000,000 markan arvosta”. Edelleen on ed. Laherma ed. Valavaaran kannattamana ehdottanut, että näihin suuren valiokunnan mietinnössä oleviin ponsiin lisättäisiin seuraava lisäponsi: „että puheenalaiset lainavarat käytetään elintarpeiden ja elintarvetuotantoa edistävien tarveaineiden hankkimiseen”. Edelleen on ed. af Forselles ed. Pilkan kannattamana ehdottanut, että suuren valiokunnan mietinnössä oleva 2 ponsi poistettaisiin.

Selostus myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Nämä ehdotukset otetaan huomioon yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Siirrytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Puhemies: Esitellään suuren valiokunnan mietinnössä oleva 1 ponsi.

Keskustelu:

Ed. Nevanlinna: Sillä näkökohdalla on epäilemättä merkitystä, että ulkomaalaista valuuttaa ei ole meidän asemassamme hankittava lainavaroilla enempää kuin mikä on välttämätöntä, ja myöskin sillä, että runsaampi valuutansaantimahdollisuus voi houkutella asettamaan sitä käytettäväksi myöskin vähemmän välttämättömiin tarpeisiin. Jollei muita näkökohtia olisi pakko ottaa huomioon kuin nämä, niin minäkin puolestani olisin taipuvainen hyväksymään ehdotuksen lainamäärän asettamisesta niin alas, kuin ensimmäisessä vastalauseessa on ehdotettu, vain 300 miljoonaan markkaan. Mutta minusta ei asianlaita näytä näin olevan. Valtiovarainvaliokunnan mietintö osottaa, että aivan välttämätön elintarvetuonti lähimpänä aikana jo nousee sivu 500 miljoonan markan ja silloin tämä tuonti kuitenkin vielä on pienempi, kuin maan normaali-tuonti oli ennen sotaa. Nyt on kieltämätön asia, että muitakin täysin legitiimisiä, täysin oikeutettuja valuutan tarpeita jo aivan lähiaikoina on välttämätön tyydyttää. Teollisuus tarvitsee eräitä raaka- ja apu-aineita, meillä on myös vissejä vuotuismaksuja, annuiteettejä, jotka ovat suoritettavat, rautatiet tarvitsevat niinkään jonkunverran valuuttaa maksaaksensa tilaukset, jotka on jo aikaisemmin tehty. Kaikki tämä tekee, että kun on aivan epävarmaa, milloin voimme saada tarpeeksi varoja näihin tarkoituksiin viennillämme, meidän on pakko ottaa myöskin tämä tarve huomioon, ja näin ollen ei nähdäkseni ole nyt mahdollista tyytyä pienempään summaan kuin 500 miljoonaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelun aikana on ed. Tanner ed. Laherman kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevassa ponnassa sanat: „yhteensä enintään 500,000,000 markan arvosta” muutettaisiin sanoiksi: „yhteensä enintään 300,000,000 markan arvosta”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Tannerin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös.

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Tannerin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 100 „jaa”-ääntä ja 75 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt ensimmäisen ponnin sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Ed. Laherma: Minusta tuntuu kuin teke-mästäni ehdotuksesta olisi sopivin äänestää tässä ensimmäisen ponnin jälkeen, koska se oleellisesti kuuluu itse pääasiaan, sensijaan että viimeinen ponsi koskee sivuasiasia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on päätettävä ed. Laherman ehdotuksesta, että toiseksi ponneksi nyt esilläolevaan mietintöön otettaisiin seuraava määräys: „että puheenalaiset lainavarat käytetään elintarpeiden ja elintarpeiden tuotantoa edistävään tarveaineiden hankkimiseen”.

Ed. Nevanlinna: Minä pyysin puheenvuoroa tästä ehdotuksesta.

Puhemies: Ed. Nevanlinna on hyvä ja käyttää puheenvuoron.

Ed. Nevanlinna: Tehdyn ehdotuksen johdosta pyydän saada viitata siihen, mitä aikaisemmin tänä iltana on jo tuotu esiin, että nimittäin muitakin välttämättömiä ulkomaisen rahan tarpeita kuin elintarvetuonnista johtuvia on olemassa: teollisuuden erinäiset tarpeet, jotkut vuotuismaksut, jotka ovat ulkomaille suoritettavat — nämä ennen kaikkea. Tuntuisi näinollen tarkoitustaan vastaamattomalta, jos nyt tehtäisiin mahdolltomaksi näiden tarpeiden tyydyttäminen. Edelleen pyydän viitata siihen, että mitään oikeutta hallitukselle käyttää näitä varoja valtion menoihin ei missään tapauksessa tule annetuksi. Niinollen olisi tuo rajoittava määräys tältäkin kannalta tarpeeton.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken hyväksyy ed. Laherman ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on sanottu ehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 70 „jaa”-ääntä ja 104 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis hylännyt ed. Laherman ehdotuksen.

Puhemies: Nyt on tehtävä päätös ed. af Forselleksen ehdotuksesta esilläolevan mietinnön 2 ponnien poistamisesta.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön tässä kohden äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. af Forselleksen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 109 „jaa”-ääntä ja 62 „ei”-ääntä.

Eduskunta on siis hylännyt ed. af Forselleksen ehdotuksen ja hyväksynyt toisen ponnien sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä. Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamattomana hyväksytty.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt tehdään sellainen muutos päiväjärjestykseen, että asia n:o 5 poistetaan päiväjärjestyksestä.

Pöydällepanoa varten

esitellään sitä seuraava asia päiväjärjestyksessä

6) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi

sisältävän eduskuntaesityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on tänä iltana neljännestä yli 10.

Täysi-istunto päättyy klo 9.52 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE
 THE JOURNAL OF THE

38. Tiistaina 17 p. kesäkuuta

k:lo 10,15 illalla.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi ..	963
Asiakirjat: Perustuslakivaliokun-	
nan mietintö n:o 4; ed. Ritavuoren y. m.	
edusk. esit. n:o 1.	

Nimenhuudon asemasta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen istuntoon.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi

sisältävän ed. Ritavuoren y. m. eduskuntaesityksen n:o 1 johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4, joka viime täysi-istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag vill icke uppehålla mig vid den upprörande form av majoritetsförtryck, som detta framdrivande av ett nyss avgjort ärende till förnyad behandling innebär gentemot minoriteten. Jag vet, att det skulle vara att tala för döva öron. Jag vill endast säga så mycket, att detta förtryck gör det nödvändigt för medlemmar av lantdagen med självaktning att taga i betraktande, huruvida de överhuvudtaget vidare kunna fullfölja sina mandat såsom folkrepresentanter. Men härom må i detta sammanhang vara nog sagt.

Siv.

Jag vill endast fästa uppmärksamheten på den formella och lagliga sidan av saken och i detta avseende åberopa den reservation, som jag bifogat utskottsbetänkandet, samt nu föreslå, att lantdagen i enlighet med den i reservationen framtädda klämman ville, under uttalande att grundlagsutskottet icke haft anledning ånyo upptaga frågan om regeringsform samt däri avgiva nytt betänkande, besluta att betänkandet icke skall till åtgärd föranleda.

Ed. Hornborg: Enär jag såsom suppleant i grundlagsutskottet delvis har deltagit i behandlingen av föreliggande ärende, men på grund av den hastighet, varmed detsamma expedierats, icke varit i tillfälle att underteckna någon reservation, ber jag att få meddela, att jag i likhet med friherre von Born ansluter mig till herr Estlanders reservation.

Jag vill för övrigt konstatera, att man tyckes anse förändringen av 12 §, genom vilken telegrafen och telefonen bliva delaktiga av samma skydd som brevhemligheten, och förändringen av 15 §, genom vilken utdelande av titlar och ordnar tillåtes, vara tillräckliga sakliga ändringar för att motivera ärendets upptagande i eljes oförändrad form. Man förutsätter alltså, att en lantdagsman, som den ena lördagen har röstat mot en regeringsform, följande lördag skall rösta för den, därför att han har möjlighet att få titlar och ordnar.

Ed. P. Virkkunen: En tahdo laajemmin kajota viimeistä edellisen arvoisan puhujan käsittelemään kysymykseen, onko katsottava lailliseksi, että uusi perustuslakivaliokunnan mietintö hallitusmuodon säätämiseksi annetaan pari päivää sen jälkeen, kun edellinen samaa tarkoittava esitys on jätetty hyväksyttynä lepäämään läbinnä seuraavien valtiopäivämiesvaalien yli. Että valiokunnan uusi alote saattaa herättää vakavia ainakin muodollisia epäilyksiä, sen minä myönnän. Mutta myöskin lienee myönnettävä, että asian laillisuus on tulkintakysymys, jonka suh-

teen kernaaimmin asetun myönteiselle kannalle. Olen puolestani valmis käsittelemään perustuslakivaliokunnan mietintöä asiallisesti.

Asialliselta, tahi ehkä paremmin sanoen periaatteelliselta, kannalta katsoen on tyydytyksellä tervehdittävä tätä eduskunnan enemmistön ottamaa askelta, jolla se koettaa siirtää hallitusmuotoehdotuksen ulos siitä umpikujasta, johon sen näillä valtiopäivillä on täytynyt joutua. Yritys pelastaa asema uudella esityksellä on ainoa, jolla nykyoloissa on joitakin menestymisen mahdollisuuksia. Mutta luonnollisesti näitä mahdollisuuksia on olemassa ainoastaan siinä määrin, kuin eduskunnan enemmistö haluaa ottaa huomioon sen vähemmistön oikeutettuja vaatimuksia, joka on äänestänyt äsken käsitellyn hallitusmuotoehdotuksen lepäämään.

Siitä tavasta, millä nyt esitettyä uutta ehdotusta on valmistettu, olisi paljonkin sanottavaa. En tahdo siihen asianpuoleen tässä yhteydessä kiinnittää huomiota. Olkoon sanottu ainoastaan se, että kokonaista kahden päivän työ on perustuslakivaliokunnalle ollut ilmeisesti riittämätön sellaisen ehdotuksen valmistamiseksi, jolla näillä valtiopäivillä voisi olla suurempia menestymisen toiveita kuin edeltäjällään. Valiokunta on tyytynyt, kuten on ilmoitettu, eduskunnan enemmistön tekemän ennakkosopimuksen mukaisesti, kopiaimaan lepäämään jätetyn hallitusmuotoehdotuksen kaikki pykälät, tehden kuitenkin sisällykseltään toisarvoisiin 12 ja 15 §:iin asiallisen ja 23 §:ään muodollisen muutoksen. Tästä enemmistömenettelystä olisi sanottava vieläkin enemmän kuin tavasta, millä asiaa perustuslakivaliokunnassa on ajettu. En tahdo asian tämänkään puolen valaisemiseksi tällä kertaa tuhlata sanoja. Se vain on sanottava, että jos eduskunnan enemmistö tosiaan on luullut otolliseksi selvittää aseman sillä yksipuolisella tavalla, minkä se on valinnut, niin se luullakseni suuresti erehtyy. Hallitusmuodon säätäminen ei ole ainoastaan yhden, enemmistön asia, vaan se on kahden, enemmistön ja vähemmistön asia. Asiaa voidaan menestyksellä hoitaa ainoastaan molemminpuolisesti, mutta varmaan ei yksipuolisesti. Jos on tarkoitus hallitusmuodon uutta alotetta eduskunnassakin ajaa samassa hengessä ja samalla tavoin, kuin sitä on ajettu perustuslakivaliokunnassa, josta nyt käsiteltävänä oleva mietintö on valitettavana todistuksena, niin minä suuresti pelkään, että kaikille yhteinen asia ei siirry eteenpäin askelta-kaan. Mutta minä hartaasti toivon, että suuri valiokunta ja sitten eduskunta ei ole seuraava perustuslakivaliokunnan huonoa esimerkkiä. Toivon tätä sentähden, että minäkin pidän tärkeänä

päästä lojaalista neuvottelu- ja sopimustietä tyydyttävään tulokseen. Eduskunnan enemmistö tietää varsin hyvin että vähemmistö, ainakin vähemmistön melkoinen osa, on tällä sopimustiellä helposti löydettävissä. Ja yhtä hyvin se tietää, missä tienkohdassa tämä vähemmistö löydetään yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön valmiina.

Ed. Ritavuori: Valtiopäiväjärjestyksen mukaan on valiokunnan eduskunnalle annettava mietintönsä niistä asioista, jotka eduskunta on valiokunnan valmisteltavaksi lähettänyt. Eduskuntaesityksestä n:o 1 ei perustuslakivaliokunta antanut lausuntoa mietinnössään n:o 2 hallituksen esityksen johdosta n:o 17 Suomen hallitusmuodoksi. Asianmukaista on niinmuodoin ollut että perustuslakivaliokunta senjälkeen on antanut eduskunnalle eduskuntaesityksestä erikoisen mietinnön. Mutta jos valiokunnan on kerran ollut annettava mietintö eduskuntaesityksestä, on valiokunnalla myös ollut oikeus määrätä mietinnön sisältö. Ehdottaessaan mietinnössään että eduskunta hyväksyisi esilläolevan hallitusmuotoehdotuksen, valiokunta siten myös on menetellyt täysin laillisesti. Myönnän että perustuslakivaliokunnan menettely on tavallisuudesta poikkeavaa, mutta se asiakaan, josta on kysymys, ei ole aivan tavallinen. Perustuslakivaliokunta on katsonut tärkeäksi että hallitusmuotoasia eduskuntaesityksen nojalla tulee uudelleen käsiteltäväksi eduskunnassa. Olen vakuutettu siitä että suuri enemmistö eduskunnassa on samalla kannalla ja että tähän enemmistöön eivät kuulu ainoastaan ne edustajat jotka 15 päivänä tätä kuuta äänestivät hallitusmuotoasian kiireellisyuden puolesta, vaan osa niistäkin edustajista, jotka äänestivät kiireellisyyttä vastaan. Asiallisestikin on perustuslakivaliokunta mielestäni menetellyt siten aivan oikein.

Ed. Estlander: Det är karakteristiskt, att ordföranden i grundlagsutskottet vädjar till majoriteten i lantdagen och dess åsikt angående en juridisk fråga. En juridisk fråga bör dock avgöras icke genom hänvisning till sådana faktorer, utan genom en förnuftig tolkning av lantdagsordningen. Det är icke riktigt såsom herr Ritavuori yttrade, att utskottet icke skulle hava avgjort betänkande rörande jämval motionen n:o 1. Denna motion, innefattande förslag till ny regeringsform, sammanföll sålunda med det initiativ, som propositionen n:o 17 innebär. Då grundlagsutskottet avgav betänkande rörande en ny regeringsform, avgav det betänkande såväl om det ena som det andra av dessa tvänne initiativ, och det

enda som återstod för grundlagsutskottet hade varit att formellt konstatera detta och föreslå, att motionen numera icke skulle föranleda till någon åtgärd, enär densamma blivit sakligt behandlad i sammanhang med propositionen. Vad utskottet nu har tillåtit sig är att självt taga initiativ till ny behandling av saken, och detta är icke i enlighet med lantdagsordningen.

Ed. R. Erich: Asiallisesti, säännönmukaisen eduskuntatyön kannalta, voidaan tietenkin esittää vakavia muistutuksia sen johdosta, että hallitusmuotokysymys on otettu uudelleen käsiteltäväksi aikaisemman eduskuntaesityksen pohjalla, vallankin kun tiedettiin, että oli odotettavana hallitukselta uusi esitys. Muodollis-oikeudelliselta kannalta, valtiopäiväjärjestyksen säännöksen ankaran tulkinnan kannalta katsoen sitä vastoin en voi väittää tämän menettelyn olleen ristiriidassa valtiopäiväjärjestyksen säännösten kanssa ja saatan siis tässä kohden yhtyä siihen, mitä ed. Virkkunen on asiasta lausunut. Muissakin kohdin ed. Virkkusen lausunto vastaa minunkin käsitystäni, ja saatan myös yhtyä siihen, mitä hän on maininnut niistä toivomuksista, jotka liittyvät hallitusmuotoehdotuksen tulossa olevaan käsittelyyn suuressa valiokunnassa ja eduskunnassa.

Ed. von Born: För den händelse herr Hornborgs yttrande icke skulle uppfattas såsom ett uttryckligt understödande av det utav herr Estlander här framställda förslaget, skall jag be att för min del få understöda detsamma.

Ed. Schöman: Den taktik, som lantdagens majoritet nu har varit tvungen att följa, stöder sig otvivelaktigt på lag, såsom ock herr R. Erich här har erkänt. Men jag medgiver tillika, att förfarandet är ett sådant, som endast i yttersta nödfall bör tillgripas. Det riktiga förfarandet hade otvivelaktigt varit att anhålla hos regeringen, åtminstone enskilt, om ny proposition. Men den svaghet som regeringen ådagalagt i denna sak, den omständigheten att regeringen uppträdde inför lantdagen vid debattens slut i lördags och talade icke om regeringen, utan om regeringens flertal, vilket förutsätter att det finnes ett mindretal, denna sak har gjort, att initiativet med naturnödvändighet glidit över från regeringen till lantdagen. Lantdagens majoritet ger nu tillfälle åt minoriteten att på grund av ett initiativ, som inte blivit behandlat tidigare, än en gång betänka sig i frågan, innan frågan inträder i ett nytt skede, under vilket regeringen måste vara enig om att denna fråga är av brådskande natur och skall genomdrivas.

Ed. Ritavuori: Tarkoitukseni ei ole ryhtyä väittelemään tästä asiasta ed. Estlanderin kanssa. Tahdon ainoastaan huomauttaa, että ed. Estlander erehtyi, kun hän väitti, että minä asian oikeudelliseen puoleen nähden olisin vedonnut eduskunnan enemmistöön.

Ed. af Forselles: Såsom nykomling i kammaren har jag redan varit i tillfälle att konstatera ett och annat, varöver jag varit förvånad, men att kammaren skulle utsättas för en sådan komedi från grundlagsutskottets sida som att nu få mottaga ett betänkande över en motion alldeles i samma form som ett förslag, vilket av lantdagen några dagar förut blivit lagt vilande, har jag icke väntat mig. Jag är i denna fråga fullkomligt av samma åsikt som hr Estlander och ber att få förorda klämman i hans reservation.

Ed. Sätälä: Sen mukaan kuin minä voin ymmärtää, tämän asian käsiteltäväksi ottaminen perustuslakivaliokunnassa eduskuntaesityksen nojalla jonkun verran kyllä liikkuu laillisuuden äärirajoilla. Kun hallituksen esityksen käsittely oli päättynyt, oli nimenomaan kysymystäkin siitä, eikö olisi samalla annettava erityinen mietintö eduskuntaesityksen johdosta, mietintö, joka sisältäisi, että eduskuntaesitys näin ollen ei anna aiheita mihinkään toimenpiteeseen, mutta arveltiin että kuitenkin riittäisi sekin, että siihen luetteloon, jonka valiokunta antaa istuntokauden päättyessä, vain merkittäisiin, että eduskuntaesityksen käsittely oli aiheettomana keskeytynyt. Asema oli siis semmoinen, että eduskuntaesitystä todellakin voitiin pitää jo samalla kertaa hallituksen esityksen kanssa loppuunkäsiteltynä. Nimenomaista päätöstä tästä ei kuitenkaan valiokunnan pöytäkirjoissa näkyne, vaan pöytäkirjoihin lienee ainoastaan merkittynä, että eduskuntaesityksen käsittely on keskeytynyt. Muodollisesti kai siis jollakin tavalla voidaan puolustaa sitä valiokunnan menettelyä, että se on jatkanut eduskuntaesityksen käsittelyä siitä, mihin tämä keskeytyi.

Tässä ei kuitenkaan muodollinen puoli ole pääasia, vaan asiallinen. Sen pitäisi olla kaikille selvää, että tämäläinen asiallinen käsittely ei voi tyydyttää niitä, jotka ovat äänestäneet kiireellisyttä vastaan. Jotta se, joka edellisellä kerralla on äänestänyt kiireellisyttä vastaan, nyt voisi äänestää toisin, vaaditaan välttämättä joitakin sellaisia muutoksia, jotka todella vaikuttavat asiaan.

Ed. Juutilainen: Se seikka, että uudestaan on yritetty saada hallitusmuoto ratkaistuksi

ja että eduskunta niin valtavan voimakkaasti esiintyy esilläolevan mietinnön takana, paraiten osottaa, kuinka vilpiton ja vakava harrastus eduskunnalla on saada hallitusmuotokysymys ratkaistuksi. Minä erikoisesti tahdon muistuttaa tässä siitä, että kun me viime kesänä vaadimme, että hallitusmuotokysymys jätettäisiin uusien vaalien ratkaistavaksi, niin me ilmoitimme täällä aivan julkisesti ja vakuuttavasti, että jos vaaleissa kansa ratkaisee niin, että me tasavaltalaiset silloin joudumme häviöön, me tulemme heti lojaalisesti alistumaan siihen ratkaisuun, minkä vaaleissa valitsijat antavat. Nyt kuitenkin eivät toisella kannalla olevat, jotka ovat vaaleissa jääneet vähemmistöön tahdo olla lojaalisia.

Ed. Hultin: Täällä ovat edustajat Ritavuori ja Schauman lausuneet, että tämä esitysehdotus on annettu sitä varten, että vähemmistöllä olisi tilaisuus tarkistaa kantansa. Sama tilaisuus tarjoutuu myös enemmistölle ja syytä on senkin käyttää sitä. Muuten ei voi syntyä toisenlaista päätöstä kuin se, mikä viime lauantaina syntyi.

Ed. Juutilainen: Minä kyllä toivon, ettei lausuntoni olisi mitenkään jäänyt siinä suhteessa keskenäiseksi, että kun minä puhuin siitä ratkaisusta, mikä viime vaaleissa annettiin, tarkoitin niitä, jotka eivät nyt voi alistua eduskunnan valtavan enemmistön kantaan, jolle he ovat saaneet valtuuden vaaleissa.

Ed. Procope: Det faktum, från vilket vi hava att utgå vid bedömandet av denna fråga synes mig vara, att lantdagen senaste lördag, natten mot söndagen, fattade beslut i regeringsformsfrågan. Här föreligger alltså beslut av lantdagen. 69 § av L. O. stadgar emellertid, att talmanen bör vägra proposition i fråga, som strider mot av lantdagen redan fattat beslut. Jag undrar huru herrarna skulleva förhållit sig, om någon förstockad högerman hade funnit beslutet av senaste lördag vara orsaken till att inkomma med en motion uti låt oss säga monarkisk riktning? Jag anser sålunda, att formellt hr Estlander har fullkomligt rätt. Jag finner emellertid icke något skäl föreligga att göra förslag i saken, — utgången är ju ändå på förhand given — men jag kan icke underlåta att påpeka, att det synes mig som skulleva majoritetspartierna inom lantdagen ändå i bra hög grad underskatta den övertygelse, som stod bakom minoritetens handlingssätt vid plenum i lördags. Tror man verkligen, att dessa nästan löjliga ändringar skola kunna rubba denna

övertygelse? Det förefaller mig som vore det faktum, att majoritetens förelägger lantdagen ett sådant förslag som det vi nu hava under behandling, närmast ett bevis på brist på politisk framsynthet, för att icke säga omdömesförmåga hos majoritetspartierna. Så lätt torde väl ändå icke någon enda lantdagsmans övertygelse kunna rubbas som man här tyckes hava förutsatt.

Ed. Niukkanen: Täällä on vähäksytty sen toimenpiteen merkitystä, että eduskunta on ottanut hallitusmuodon uudelleen käsiteltäväksi. Minä pyydän huomauttaa, että jo se seikka, että nykyinen perustuslakivaliokunnan mietintö on melkein yksimielinen, (siihen liittyy vastalauseita ainoastaan 5 sivua, kun sen sijaan edelliseen mietintöön niitä liittyi yli 60 sivua) osoittaa, että se saavutus, mikä tässä asiassa on muutamassa päivässä saavutettu, on todellakin suuremmoinen. Jos niin onnellisesti kävisi, että tämä mietintö menisi eduskunnassa läpi olisi se sellainen saavutus, jota ei olisi kukaan aikaisemmin voinut aavistaa.

Ed. R. Erich: Kysymys 69 §:n tulkinnasta on, kuten tiedetään, jokseenkin vaikea ja eriäviä mielipiteitä on olemassa siitä, mitä on käsiteltävä tällä säännöksellä, että puhemiehen tulee kieltäytyä ottamasta esille jokin kysymys silloin, kun se on vastoin eduskunnan jo tekemää päätöstä. Tämähän on sängen vaikea ja tulkinnanalainen kysymys, jota en tahdo tässä tarkemmin kosketella. Voidaan kuitenkin luullakseni tulkita tätä säännöstä niin, että tässä lähinnä tarkoitetaan sellaista päätöstä, joka käypi asiallisesti positiiviseen suuntaan, eikä sellaista päätöstä, joka tarkoittaa vain lepäämään jättämistä. 59 §:ssä sanotaan: „Lepäämään jäänyt ehdotus ei estä antamasta uutta esitystä, eikä antamasta eduskuntaesitystä asiasta, jota ehdotus koskee.” Tämä nähtävästi lähinnä tarkoittaa lepäämään jätetyn ehdotuksen käsittelyä niillä valtiopäivillä, jotka uusien vaalien jälkeen lähinnä seuraavat ja jolloin tämä lepäämään jätetty ehdotus taasen tulee esille. Mutta se antaa kuitenkin jonkinlaista tukea sille tulkinnalle, jonka mukaan 69 § ei estä ottamasta esille sellaista aloitetta, jolla on läheinen asiallinen yhteys lepäämään jätetyn ehdotuksen kanssa. Samalla kuin myönnän, että tässä asiassa tietenkin voidaan esittää eriäviä mielipiteitä, minun edelleenkin täytyy olla sitä mieltä, että minä puolestani ainakaan en voisi nyt noudatettua menettelyä väittää perustuslain kanssa ristiriitaiseksi, vaikka asiallisesti, niin kuin sanoin, voidaankin vakavia muistutuksia siitä vastaan esittää.

Ed. Ampuja: Se maltillisuus ja luottavaisuus mitä vasemmisto on tätä hallitusmuotoa käsiteltäessä osoittanut, tulee mielestäni väärinkäytettyä, kun oikeistolle annetaan tilaisuus korjata muka erehdyksensä äänestämällä viikon kuluttua samanlaisen hallitusmuodon puolesta, minkä se viikko sitten hylkäsi. Minusta vasemmisto käyttäisi asemansa oikein, jos tekisi toisenlaisen hallitusmuodon huomioon ottamalla ne muutosehdotukset, mitä oli esitetty sosialidemokraattien vastalauseessa silloin, kun edellistä hallitusmuotoesitystä käsiteltiin. Tällä tavalla saataisiin aikaan hyvä hallitusmuoto ja senvuoksi kun oikeisto tahtoo käyttää valtaansa äänestämällä yli, voimme lähteä myös asiallisilla perusteilla vaaleihin ja voimme olla myös varmat, että saamme muutaman kuukauden kuluttua kelvollisen hallitusmuodon. Kun asia menee suureen valiokuntaan, toivoisin että siellä otetaan nämä näkökohdat huomioon ja tehdään hallitusmuotoon nämä muutokset.

Ed. Laherma: Minusta on myöskin perustuslakivaliokunnan nyt tekemä ehdotus aivan liiallinen armonosoitus oikeistolle. Se ei ole mitenkään sitä ansainnut. Minunu käsittääkseni olisi tehtävä juuri niinkuin ed. Ampuja tässä mainitsi, sitä suuremmalla syyllä, koska minusta ei näytä olevan toiveita saada tätäkään asiaa nyt parempaan ratkaisuun kuin edelliselläkään kerralla. Jollei tule esteitä oikeistosta, voi tulla vasemmistosta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander, ed. Hornborgin kannattamana ehdottanut, että eduskunta, lausuen että perustuslakivaliokunnalla ei ole ollut aihetta ottaa hallitusmuotokysymystä uudelleen käsitelläkseen eikä antaa siitä uutta mietintöä, tahtoi päätätä, ettei mietintö anna aihetta mihinkään toimenpiteeseen.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Tehdyn ehdotuksen johdosta lausuu

Puhemies: Koska perustuslakivaliokunnan menettely ryhtyessään käsittelemään esillä olevaa eduskuntaesitystä mielestäni on sopuisuudessa valtiopäiväjärjestyksen säännöksiä kanssa, senvuoksi ja koska valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan, jos valiokunnan mietintö koskee lainsäätämiskysymystä, joka on nostettu eduskuntaesi-

tyksen kautta, asia on eduskunnan täysi-istunnossa otettava kolmen eri käsittelyn alaiseksi, katson ed. Estlanderin ehdotuksen olevan ristiriidassa valtiopäiväjärjestyksen säännöksiä kanssa, enkä niin ollen voi asettaa sitä äänestyksen alaiseksi.

Ed. Estlander: Jag vill endast konstatera att icke heller talmannen anfört något juridiskt skäl, varför förslaget icke bör komma under omröstning. Men det är naturligt att jag icke i denna sak önskar, på sätt 69 § L. O. kunde giva vid handen, vädja till grundlagsutskottet.

Ed. af Forselles: Sedan det nu genom talmannens diktamen förefaller säkert, att det föreliggande betänkandet skall av lantdagen upptagas till behandling, ber jag få fästa uppmärksamheten vid, att i grundlagsutskottet vilar ett annat lagförslag, avgivet av herr Ryömä, som även behandlar frågan angående regeringsform för Finland. Jag vill med detta yttrande fästa stora utskottets uppmärksamhet därpå, huruvida icke någon formell åtgärd med avseende å stora utskottets betänkande kunde vidtagas därhän att icke ett sådant tillstånd skulle kunna inträffa, att för tredje gången samma lagförslag skulle inkomma till lantdagen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asian ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on huomenna kello 5 i. p.

Ed. Mantere: Pyytäisin ilmoittaa, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 9 aamulla.

Täysi-istunto päättyy kello 11 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

39. Keskiviikkona 18 p. kesäkuuta

kello 5 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 969
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 18; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Ritavuoren y. m. edusk. esit. n:o 1.

Pöydällepanoa varten esitellään:

2) Talousvaliokunnan mietintö n:o 7 anomusehdotuksen johdosta, joka koskee rekognitionimetsien palauttamista valtiolle 974

3) Talousvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen 4, 12, 14, 17, 18, 19, 23 ja 26 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi .. „

Nimennyhdossa merkitään poissaoleviksi ed. Collan, Elovaara, Fränti, E. Hannula, Holma, Kärki, Malmivaara, Miemois, Nikkanen, Nix, Raatikainen, Sihvo, Sinkko, Snellman, Soininen, Wankkoja ja J. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ed. Sinkko yksityisasiain vuoksi tästä päivästä ensi perjantai-iltaan ja ed. Elovaara sairautensa takia toistaiseksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 18 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitelty ed. Ritavuoren y. m. edusk. esit. n:o 1, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensinnä sallitaan asiassa yleiskeskustelu. Jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutoksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat ne ehdotukset tullaaksensa äänestyksen alaisiksi, yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja käännettävät.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Kun yleiskeskustelussa ei haluta puheenvuoroa, siirrytään yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—2 §:t hyväksytään keskustelutta.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Schaubman: Jag anhåller endast om att få uppmärksamgöra expeditionsutskottet på att den svenska texten icke innehåller en lycklig formulering. Man kan icke gärna på svenska säga „Riket Finlands område” utan „Finlands rikes område”.

Pykälä hyväksytään.

4 §. 1 luvun nimike ja 5 § hyväksytään järjensä keskustelutta.

6 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag föreslår att 1 mom. måtte erhålla samma lydelse som i propositionen och att i 2 mom. skulle intagas ordet „fast” framför „egendom”.

Ed. Hästbacka: Varje finsk medborgares förvärvade rättigheter hava av ålder varit skyddade i grundlag. I den nu gällande grundlagen stadgas att de privilegier, som tillförsäkrats vissa klasser av medborgare, hållas i hälgd, ändring av dem kan ske endast i samma ordning som gäller för ändring av grundlag. Vidare stadgas, att regenten skall rätt och sanning styrka, älska och gömma, men vrångvisa och orätt förbjuda, avskaffa och undertrycka, ingen fördärva till liv och ära, lem och välfärd, utan han lägligen förvunnen och dömd är, och ingen avhända eller avhända låta något gods, löst eller fast, utan laga ransakning och dom, samt styra landet efter lag och regeringsform. Dessa grundbestämmelser hava varit av utomordentlig trygghet för medborgarrätten, särskilt äganderätten.

Medborgarrätten innebär, att man i kraft av egen rätt kan göra anspråk på att få tillgodonjuta rättigheter i staten enligt dess lagar. Uti den äldre lagstiftningen och vid fastställandet av de enskilda individernas rättsliga ställning i staten har man emellertid efter åtskilliga störingar kommit därhän, att ett sådant enkelt lagstadgande icke är tillfylles för att kunna hålla jämvikten i utvecklingen. Det var förnämligast stormännens förtryck under medeltiden — och de feodalistiska principer som från mellersta och södra Europa ville tränga in även i Sverige —, vilka hotade att undergräva den gamla rättens uppfattning av allmogens frihet och rätt. Sålunda var de stores makt särskilt farlig för landsborna, som till följd därav hotade att råka i livegenskap. Bondens gamla rätt till jorden höll på att falla i glömska, och vad värre var, bondens gamla odalmannafrihet höll på att gå förlorad.

Uti en skrift, författad av Edv. Filipsson Ehrenstam, togs sedermera böndernas och deras eganderätt till jorden i försvar. Denna skrift inlämnades år 1649 till drottning Christina, och det uppges, att skrivelsens innehåll hade en god inverkan och bidrog till att odalmannafriheten i Sveriges rike blev bevarad. Efter åtskilliga strider och reduktioner kom den gamla grundsatsen om odalmannafriheten åter till heders och blev slutligen garanterad uti 1789 års försäkran åt allmogen. Den personliga friheten och eganderätteningo genom denna försäkran grundlagshelg.

Den fria bondens, jordens och äganderättens öden från denna till närvarande tid utgöra en ganska vidlyftig historia, men jag skall försöka sammanfatta denna för korthetens skull i de förhållanden, vartill vi i vår tid kommit.

Den fria bondens ställning har åter kommit i en farlig belägenhet genom att staten, kommunen, industrin och andelslagen börjat med stark fart samla egendomar. Alla dessa latifundier bidraga till att undergräva det borgerliga samhället och bereda väg för det utopistiska socialistiska samhället.

Ett synnerligt tillmötesgående mot socialisterna är uteslutande från § 6 av orden: „Ej må genom ny lag intrång i finsk medborgares förvärvade rättigheter göras i annan ordning än den, som angående ändring av grundlag är stadgad”.

Sedan det skydd äganderätten haft i grundlag sålunda borttages, kan en socialisering ske med enkel röstmajoritet.

Jag nämnde nyss att även andelslag sträva efter jord, och jag vill tillägga att detta sker för att kunna förverkliga rörelsens principer att producera för eget behov och bereda vägen för kooperationens stora mål att på kooperativ grund ombesörja produktionen av de föremål, som utgöra den stora förbrukningens grundval.

Och socialisterna, som grunda sitt system på samtliga arbetsmedels förvandling till samhällets gemensamma egendom, söka stegvis lösa på banden för att kunna förverkliga sitt mål. Socialisterna hålla därför som en av sina viktigaste principer att få bort allt kvalificerat skydd. De hoppas snart komma i besittning av den offentliga makten och efterhand förvandla till samhällelig egendom alla produktionsmedel — transportmedlen, skogarna, gruvorna, bruken, maskinerna, fabriken och jorden.

Då nu hela agrargruppen, som enligt min uppfattning borde hava till uppgift att bevaka jordbrukarnes intressen och skydda deras rätt, medgiva dessa eftergifter, kan jag icke annat förstå, än att de svikit sin uppgift. Samma är förhållandet med varje representant, som är vald av den fasta bondebefolkningen. Jag är övertygad om att, då bondebefolkningen, landet runt, får reda på vad denna regeringsform innebär för deras eganderätt, att en allvarlig räfst kommer att hållas med dem som godkänt densamma.

För att undvika detta ber jag få föreslå att § 6 intages i den form vari densamma ingår i regeringens proposition, således understöda det av landtdagsman Estlander gjorda förslaget.

Keskustelu julistetaan päättäneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Hästbackan kannattamana ehdottanut nyt esilläolevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Jokainen Suomen kansalainen olkoon lain mukaan turvattu hengen, kunnian, henkilökohtaisen vapauden, onnen ja omaisuuden puolesta. Älköön Suomen kansalaisen saavutettuja oikeuksia uudella lailla rajoitettako muussa järjestyksessä kuin siinä, mikä perustuslain muuttamisesta on säädetty. Kiinteän omaisuuden pakollunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 146 „jaa”- ja 36 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

7—8 §:t hyväksytään keskustelutta.

9 §:ää esiteltäessä lausuu

Ed. Schaurman: Jag ber om tillgift för att jag åter tager kammarens tid i anspråk för en anmärkning som gäller uteslutande den svenska texten. Men även med hänsyn till, att den svenska texten är den som sannolikt kommer att bliva bekant i utlandet eller åtminstone läggas till grund för översättningar, ligger det en viss vikt på att texten är oklanderlig. I 8 § har uttrycket „trosamfund” andrats till „religionssamfund”. Emellertid kvarstår samma uttryck i 9 § i den svenska texten. Även några andra oegentligheter förefinnas här. Första meningen borde lyda: „Finsk medborgares rättigheter och skyldigheter äro icke beroende därav, vilket religionssamfund han tillhör eller huruvida han tillhör något sådant samfund.” Jag gör dessa anmärkningar för att de måtte beaktas av expeditiönsutskottet.

9 § hyväksytään.

10—18 §:t hyväksytään keskustelutta.

19 §.

Keskustelu:

Ed. P. Virkkunen: Kun tämä on viimeinen tilaisuus, jossa on mahdollisuus saada muutoksia käsittelynalaiseen hallitusmuotoehdotukseen, pyydän vielä kerran saada ehdottaa että 19 §:n 2 momentin loppuosa, alkaen 3 riviltä sivun lopussa, tulisi kuulumaan näin: „— hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä tai, kun on kysymys perustuslaista, $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä. Muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.”

Ed. Estlander: Jag ber att få föreslå, att paragrafen måtte erhålla den lydelse den har enligt I reservationen till grundlagsutskottets betänkande n:o 2.

Ed. Suolahti: Pyydän saada kannattaa ed. Virkkusen tekemää muutosehdotusta.

Ed. Hultin: Minulla oli tarkoitus kannattaa ed. Virkkusen tekemää ehdotusta. Ellei tätä muutosta tehdä, voi helposti käydä niin, että meillä tulee olemaan kahdenlaisia perustuslakeja, sellaisia, jotka on päätetty yksinkertaisella enemmistöllä, ja toisia, jotka on säädetty $\frac{2}{3}$ enemmistöllä.

Ed. af Forselles: Jag ber att få understöda herr Estlander.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Virkkunen ed. Suolahden kannattamana ehdottanut, että nyt esilläolevan pykälän toinen momentti saisi seuraavan sanamuodon: „Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta sen on hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, tulee se ilman vahvistustakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy sen muuttamattomana enemmistöllä, taikka, kun on kysymys perustuslaista, kahdella kolmasosalla annetuista äänistä. Muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi.” Kutsun tätä ehdotusta ed. Virkkusen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Estlander ed. Forselleksen kannattamana ehdottanut pykälälle seuraavan sanamuodon: 1 mom. sellaisena kuin se on hallituksen esityksessä. 2 mom.: „Laki on vahvistettava sellaisena, kuin eduskunta on sen hyväksynyt. Jollei presidentti lakia vahvista, on se rauennut, jos on &v

symys perustuslaista tahi laista, joka sisältää perustuslain muutoksen, selityksen tai kumoamisen taikka poikkeuksen siitä. Sama olkoon voimassa laista, joka tarkoittaa maa- ja meripuolustuksen järjestämistä." 3 mom.: „Jos presidentti kiellettyy vahvistamasta muuta kuin 2 momentissa mainittua lakia, tulee se vahvistamattakin voimaan, jos eduskunta uusien vaalien jälkeen uudestaan hyväksyy lain muuttamattomana vähintään kahdella kolmasosalla annetuista äänistä; muussa tapauksessa on laki katsottava rauenneeksi." 4 mom. esityksen mukaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä menettelytapaan äänestyksessä tulee, ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan menettelytavan: Ensin äänestetään ed. Virkkusen ja ed. Estlanderin ehdotuksen välillä ja se joka tässä äänestyksessä voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Ken vastaesitykseksi suuren valiokunnan ehdotusta vastaan tässä kohden hyväksyy ed. Virkkusen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on vastaesitykseksi hyväksytty ed. Estlanderin ehdotus.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis vastaesitykseksi hyväksynyt ed. Virkkusen ehdotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ed. Virkkusen ja suuren valiokunnan mietinnössä olevan ehdotuksen välillä.

2) Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa on ed. Virkkusen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 140 „jaa”- ja 44, „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

20—22 §:t ja 3 luvun nimike hyväksytään.

23 §.

Keskustelu:

Ed. R. Erich: Minä ehdotan, että tämän pykälän toinen ja kolmas momentti saisi seuravan sanamuodon: „Presidentin vaalin toimittavat valitsijamiehet, joiden lukumäärä on 300. Vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta valitsijamiesvaalissa sekä, soveltuville kohdin, vaalin tavasta ja järjestyksestä, on voimassa, mitä edustajanvaalista on säädetty. Älköön kuitenkaan eduskunnan jäsentä valittako valitsijamieheksi.

Valitsijamiesten vaali toimitetaan tammikuun 15 ja 16 päivänä, ja seuraavan helmikuun 15 päivänä kokoontuvat valitsijamiehet pääministerin puheenjohtolla valitsemaan presidenttiä. Jos vaalissa, joka toimitetaan umpilipuun, joku saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on hän valittu. Muussa tapauksessa toimitetaan heti uusi vaali ja, jollei silloinkaan kukaan saa ehdotonta enemmistöä, on vieläkin vaali toimitettava ja se julistettava valituksi, joka siinä on saanut enimmäkseen äänet. Jos kolmannessa äänestyksessä äänet käyvät tasan, ratkaisee arpa.”

Ed. Estlander: Jag kan förena mig om ldgm. Erichs förslag.

Ed. Malmivaara: Minä kannatan ed. Erichin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. R. Erich, ed. Estlanderin kannattamana ehdottanut nyt esillä olevan pykälän toiselle ja kolmannelle momentille seuraavan sanamuodon: „Presidentin vaalin toimittavat valitsijamiehet, joiden lukumäärä on 300. Vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta valitsijamiesvaalissa sekä, soveltuville kohdin, vaalintavasta ja järjestyksestä, on voimassa, mitä edustajanvaalista on säädetty. Älköön kuitenkaan eduskunnan jäsentä valittako valitsijamieheksi.

Valitsijamiesten vaali toimitetaan tammikuun 15 ja 16 päivänä, ja seuraavan helmikuun 15 päivänä kokoontuvat valitsijamiehet pääministerin puheenjohtolla valitsemaan presidenttiä. Jos vaalissa, joka toimitetaan umpilipuun, joku saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on hän valittu. Muussa tapauksessa toimitetaan heti uusi vaali, ja jollei silloinkaan kukaan saa ehdotonta enemmistöä, on vieläkin vaali toimitettava ja se julistettava valituksi, joka siinä on saanut enim-

mät ännät. Jos kolmannessa äänestyksessä ännät käyvät tasan, ratkaisee arpa."

Kutsun tätä ehdotusta ed. Erichin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, ännestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Erichin ehdotus hyväksytty.

Ännestyksessä annetaan 140 „jaa"-ääntä ja 39 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 24—52 §:t, 4 luvun nimike, 53—60 §:t, 5 luvun nimike, 61—74 §:t, 6 luvun nimike, 75 ja 76 §:t, 7 luvun nimike, 77—82 §:t, sekä 8 luvun nimike hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

83 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Jag ber att få föreslå, att paragrafen skulle erhålla samma lydelse som motvarande paragraf i propositionen n:o 17.

Ed. Malmivaara: Minä myös ehdotan, että pykälän mom. 1 saisi sen muodon, mikä sillä on herrojen Ritavuoren, Alkion y. m. esitysehdotuksessa, joten se tulisi kuulumaan: „Evangelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona. Tämän kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa."

Ed. Junes: Niin toivottavana kuin minäkin osaltani olisin pitänyt tämän pykälän 1 momentille sellaista sisältöä, kuin sillä oli hallituksen esityksessä, katson, että kun sille tässä eduskunnassa ei mitenkään saada tarpeellista enemmistöä ja kun sen kautta kirkon asemaa ja uskonnollista toimintaa ei asiallisesti tulla horjuttamaan eikä ehkäisemään, voin hyväksyä pykälän sellaisenaankin.

Ed. R. Furuholm: Jag ber att få understöda ldm. Estlander.

Ed. Hiidenheimo: Minä pyydän kannattaa ed. Malmivaaran ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. Malmivaaran kannattamana ehdottanut nyt esillä olevan pykälän 1 momentille seuraavan sanamuodon: „Evangelis-luterilainen kirkko on Suomen kansan yleisenä kirkkona. Tämän kirkon järjestysmuodosta ja hallinnosta säädetään kirkkolaissa." Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden ännestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Ännestyksessä annetaan 130 „jaa"-ääntä ja 52 „ei"-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

9 luvun nimike ja lakiehdotuksen 84—90 §:t hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

91 §.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Denna paragraf innehåller redan tydliga anvisningar om den väg man tänker beträda med avseende å medborgarnes förvärvade rättigheter. Jag ber utan vidare motiveering få föreslå, att denna paragraf skulle antagas enligt min reservation, sådan den är avtryckt i grundlagsutskottets betänkande rörande propositionen n:o 17.

Ed. von Born: Jag förenar mig om herr Estlanders förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander ed. von Bornin kannattamana ehdottanut nyt esillä olevalle pykälälle seuraavan sanamuodon: „Kaikille tuomareille ja oikeudenkäyntilaitosten virkamiehille olkoon turvattu se oikeus,

ettei heitä voida muuten kuin laillisen tutkimuksen ja tuomion nojalla julistaa virkaansa menettäneeksi; alköön heitä myöskään ilman omaa suostumustaan toiseen virkaan siirrettäkö paitsi milloin siirto aiheutuu tuomioistuinlaitoksen uudestaanjärjestelystä. Sama olkoon laki muihin virkamiehiin nähden, jotka asetetaan virkaansa valtakirjalla, lukuunottamatta kuitenkaan niitä, jotka presidentti virkaehdotuksetta nimittää, sekä niitä, jotka ottavat osaa läänin hallintoon, kuin myös valtion kantomiehiä. Heidät voidaan erottaa virastaan, milloin presidentti tahi se viranomaislainen, jolla on nimitysoikeus, havaitsee yleisen edun sitä vaativan. Siten erotetulla on oikeus saada säädetty eläke ikä- ja palvelusvuosiensa mukaan; olkoon kuitenkin velvollinen rupeamaan toiseen samanlaiseen virkaan, kun sitä hänelle tarjotaan." Pykälän loppuosa esityksen 3 ja 4 momentin mukaan. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen tässä kohden, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen 92—93 §:t sekä 10 luvun nimike hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

94 §.

Keskustelu:

Ed. E s t l a n d e r: Jag har under den föregående behandlingen endast i de viktigaste punkter framställt ändringsförslag och således långt ifrån i alla de delar, där jag icke kunnat omfatta lagförslaget. Vad denna paragraf beträffar, så finner jag den synnerligen motbjudande. Den är framsprungen ur en kompromiss, som har kunnat komma till stånd endast genom att den ena parten gjort våld på sin övertygelse. Det är för mig icke möjligt att åt en sådan kompromiss skänka någon som helst aktning. Jag föreslår, att denna paragraf måtte utgå.

Ed. H o r n b o r g: Jag ber att få understödja det av herr Estlander framställda förslaget.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelun kuluessa on ed. Estlander edustaja Hornborgin kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva pykälä poistettaisiin lakiehdotuksesta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Estlanderin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy 94 §:n sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Estlanderin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 145 „jaa”-ääntä ja 34 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esillä olevan pykälän sellaisena, kuin se on suuren valiokunnan mietinnössä.

95 §, 11 luvun nimike, lakiehdotuksen johtolause ja lakiehdotuksen nimike esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

P u h e m i e s: Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty. Asian toinen käsittely on päättynyt.

Pöydällepanot:

2) Rekognitionimetsien palauttamista valtiolle

koskevan anomusehdotuksen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 7 esitellään ja pannaan pöydälle ensi perjantain täysi-istuntoon.

3) Ehdotuksen laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen 4, 12, 14, 17, 18, 19, 23 ja 26 §:n muuttamisesta toisin kuuluviksi

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 8 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

P u h e m i e s: Jotta puhemiesneuvosto voisi kokoontua, keskeytetään täysi-istunto 15 minuutiksi.

Täysi-istunto keskeytetään k:lo 7,10 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7,25 i. p.

P u h e m i e s: Vapautusta eduskuntatyöstä torstaina ja perjantaina pyytävät seuraavat edustajat voidaksensa käydä eduskuntaryhmien edustajina raja-alueilla: nimittäin edustajat Kontu, A. H. Virkkunen, Kekki, Koivisto, Colliander,

Nix, A. Pesonen, Juutilainen, Itkonen, Helo ja Paunu.

M y ö n n e t ä ä n .

P u h e m i e s: Kansliatoimikunta kokoontuu heti tämän istunnon päätyttyä.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina kello 6 i. p.

Täysi-istunto päättyy kello 7,30 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

40. Perjantaina 20 p. kesäkuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta 977

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 16; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Viljasen y. m. edusk. esit. n:o 25.

2) Valuuttalain ottamista koskeva asia 980
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 17; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 26.

Pöytäalleana varten esitellään:

3) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee varojen myöntämistä yleisen järjestyksen yllöpitöön varsinkin Suomen raja-seuduilla ”

4) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta, joka koskee miinanetsinnän järjestämistä ja varojen osottamista siihen ”

5) Sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta laiksi sota-tuomioistuimista ja oikeudenkäynnistä niissä 981

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Colliander, Hiidenheimo, Holma, Kallio, Nyberg, Patinen, Raatikainen, Setälä, Sihvo, Sinkko, Wankkoja ja Wennola.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta eduskuntatyöstä yksityisasiain vuoksi saavat seuraavat edustajat: ed. Setälä ja Hiidenheimo tämän päivän istunnoista.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta

sisältävä ed. Viljasen y. m. eduskuntaesitys n:o 25, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 16, esitellään kolmannen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä hyväksytyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hyljätä.

Keskustelu:

Ed. L a n n e: Kun esilläoleva lakiehdotus on sellainen, että sen hyväksyminen tietäisi jyrkkää poikkeamista siltä pohjalta mille kunnallinen lainsäädäntömme aikaisemmin on rakentunut ja mikä pohja myöskin on määräävänä ulkomaalaisessa lainsäädännössä tällä alalla ja kun lisäksi katson, että kysymyksessä olevat muutokset eivät ole sopusoinnussa terveen kunnallisen elämän kanssa, johon olisi pyrittävä, niin rohkenen käyttää valtiopäiväjärjestyksen minulle suomaa oikeutta ja vaatia lakiehdotusta lepäämään yli uusien vaalien ja siten saattaa valitsijat tilaisuuteen antamaan tietää mielipiteensä näistä nyt kyseessä olevista muutoksista.

Ehdotan siis tämän lakiehdotuksen lepäämään jätettäväksi.

Ed. Snellman: Minä pyydän saada kannattaa ed. Lanteen tekemää ehdotusta, vaikka toiselta puolen tosin heikoilla toiveilla, kun ottaa huomioon sen kannan mikä oli asian toisessa käsittelyssä tai toisin sanoen sen yhteenliittymisen, jonka maalaisliittolaiset ja edistysmieliset sosialidemokraattisen puolueen kanssa ovat tehneet.

Ed. Junes: Esillä olevain kunnallislakien muutosehdotuksien toisen käsittelyn yhteydessä olimme tilaisuudessa toteamaan että tähän laki- ja talousvaliokunnan mietintöön on antanut aiheen edellisen vajaalukuisen eduskunnan yksipuolinen toimenpide lain muutoksista silloin kun toisen, mahdollisesti erimieltä olevan asianomaisen toivomuksia ei ole kyselty vielä vähemmin kuultu ja sen mukaan toimittu. Kun tämä mietintö, niin kuin jo mainitsin, on tulos sanotusta toimenpiteestä, niin on se myöskin ilmeisenä todistuksena kahden eri suunnan sovittamattomasta eroavaisuudesta, joiden väliltä ja välille täytyy muiden löytää jonkunmoinen keskitie, jota myöten voitaisiin kulkea rauhallisemmin ja tasaisemmin ja jolla myöskin äärimmäisyydet voisivat paremmin toisiaan sietää ja ymmärtää. Tässä mietinnössä ehdotetut lainmuutokset koettavat nyt senvuoksi kulkea keskitietä antaen toiselle väestön osalle sellaista, jota se sisimmässään kaipaa kuitenkin sillä loukkaamatta ja vahingoittamatta toisen väestönosan oikeuksia ja tunteita enempää kuin se mielestäni aivan hyvin voi kestää ja on velvollinen kestäämään, yhteisen kansallisen onnen ja yhteisymmärryksen saavuttamiseksi.

Kun katson asioita tältä kannalta ja olen koettanut asettaa toimintani, sikäli kuin se minusta on riippunut, senmukaisiksi niin olen tullut siihen, että olen voinut valiokunnassakin asettua mietinnön taakse ja hyväksyä siinä olevat muutokset sellaisina kuin ne ovat esilläolevassa mietinnössä. Senvuoksi ja kun eduskunnassa ja sen ulkopuolella on kiivaasti hyökätty mainittuja muutosehdotuksia vastaan saanen hieman kosketella niiden sisältöä ja torjua sanottuja hyökkäyksiä, mielestäni verrattain aiheettomina ja ainakin liioiteltuina.

Mitä nyt tulee sitten mietinnössä olevan maalaiskuntien kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislaisissa vastaavan pykälän radikaalisuuteen, joita vastaan eduskunnassa on muistutuksia tehty muka sen perusteella, että säännösten nojalla pääsevät kypsymättömät ja edesvastuuttomat voimat liiaksi vaikuttamaan kunnalliselämän eri aloille, saanen vastata, että ensi katsan-

nolla se siltä tosiaankin näyttää, mutta kun lähemmin tarkastaa pykälän säännöksiä ja sovitaa niitä käytäntöä varten, niin ei mielestäni ole erikoista syytä levottomuuteen. Ensiksikään ei ole syytä olettaa, että 21-vuotiaita tulisi esim. valtuustoihin enemmän kuin on syytä toivoa ja vaalioikeutensa käyttämiseen suotakoon heille kernaasti oikeuksiakin vastaavien velvollisuuksien ohella. Tämänikäisten kypsymättömyydestä äänilipun käyttämiseen on nykypäivien yleiseksi levinnyt ja yhä leviävä kansalaissivistys ja osittain myöskin puolue-elämä tuova mukanaan sellaisia yksilöllisiä intressejä ja toimintaharrastuksia, etten voi puolestani ikärajan alentamisessa 21 vuoteen huomata, enempää heille itselleen kuin yhteiskunnallekaan minkäännäköistä vaaraa. Onhan esim. kansanopistoissa ja osittain kansakoulujen jatkokursseillakin, muista opistoista puhumattakaan, jo pitkät ajat ei ainoastaan tietopuolisesti opetettu kunnallispolitiikkaa, vaan suoraan annettu käytännöllistä harjoitusta sen monissa eri muodoissa. Antakaamme siis jatkaa todellisuudessaakin näitä harjoituksia, emmekä aseta siihen tarpeettoman pitkiä väliaikasteitä.

Toinen ja ehkä suurinta kannatusta saavuttanut muistutus on tehty samassa pykälässä olevan säännöksen muutosta vastaan verovelvollisuuteen perustuvasta äänioikeuden saamisesta. Kun tämäkin kohta ansainnee vielä selostuksen, ennenkuin lakiehdotuksen hylkäämisestä tai päämäärän jättämisestä, niinkuin täällä on jo ehdotettu, mennään lopullisesti päättämään, miin pyydän muutamin samoin siihenkin kajota.

Kun viime vuoden valtiopäivillä tehdyn muutoksen mukaan on äänioikeus periaatteessa sillä, joka on velvollinen maksamaan kunnallista tulo-veroa, lisäämällä siihen erioikeuden vaalioikeutetun miehen vaimolle ja vuosima 1919 ja 1920 vielä niillekin perheen tai perikunnan jäsenille, joita ei hekilökohtaisesti taksoiteta, saavat nyt esillä olevan muutosehdotuksen mukaan äänioikeuden jatkuvasti samat kuin edellä on mainittu ja sen lisäksi erinäisiä yksityistapauksia lukuunottamatta myös ne, jotka varattomuuden tähden eivät enää ole verovelvollisia, senvuoksi että he useimmissa tapauksissa ottavat välillisesti osaa kunnallisiin menoihin. Mutta kun tällaisissa tapauksissa minun mielestäni ei ole riittävää aihetta eikä edes oikeudenkaan mukaista äänioikeuden kieltämiseen sellaisilta, jotka perheensä elättämisen ja huolenpidon kautta maksavat yhteiskunnalle välillisesti veroa monin verroin enemmän, kuin monet samoissa oloissa muuten elävät yksinäiset ja pieniperheiset henkilöt konsamaan, niin on muutos nähdäkseni tässä suhteessa aivan pai-

kallaan. Veromaksuun perustuva äänioikeuden käyttäminen tulee siis mielestäni esilläolevan ehdotuksenkin mukaan riittävästi valvotuksi ja turvatuksi, kunhan vaan kunnat pitävät huolta siitä, että verotus tulee yleisemmäksi ja tasaisemmaksi kuin tähän asti. Ja siihenhän kunnille tarjoutuu tilaisuus tulojen ilmoitusvelvollisuuden tultua käytäntöön. Niiltä veronalaisilta, jotka sitten harkitulla tarkoituksella tai huolimattomuudessaan jättävät veronsa maksamatta, tulee äänioikeus evättäväksi tämänkin esityksen mukaan aivan samoin kuin voimassaolevankin lain mukaan. Eroavaisuudet siis tosiasiallisesti ovat verrattain pienet eivätkä suinkaan mitenkään kumoukselliset.

Muista lakiehdotuksen muutoksista en katso tarpeelliseksi enmpää selostaa, koska niitä vastaan ei sanottavia vastaväitteitä ole eduskunnassa ilmennyt. Totean vain sen, että niissä ilmenee pyrkimys kuntain itsehallinnon laajentamiseen, kyläkin hallinnollisten viranomaisten vaikutusvallan kustannuksella. Mutta siihen suuntaanhan luulen kehityksen yleensäkin olevan kulkemassa ja niin ollen myönnettänee, että mekään eivät aiheuta minkäänlaista kumousta.

Edellä esittämilläni perusteilla kannatan esillä olevain lakien muutosehdotuksia ja puollan niiden hyväksymistä, sekä vastustan asian lepäämään jättämistä.

Ed. J o u k a h a i n e n: Samalla kun yhdyn edustaja Juneksen lausuntoon, mikäli se koskee käsiteltävän asian asiallista puolta, ilmoitan, että maalaisliiton eduskuntaryhmä on päättänyt äänestää tämän lain hyväksymisen puolesta.

Ed. N i x: Hänvisande till motiveringen i den reservation, som åtföljer utskottsbetänkandet och som av mig undertecknats, ber jag få föreslå lagförslaget förkastande.

Ed. L e h t o k o s k i: Minua ihmetyttää varsin suuresti ne ehdotukset, mitkä oikeiston taholta on tänäkin iltana tehty tähän kunnalliskysymykseen nähden. Muistetaan, miten vuoden 1917 valtiopäivillä saatiin aikaan verrattain kansanvaltaiset kunnallislait. Työväestö tällöin oli tyytyväinen näihin ja ryhdyttiin toimenpiteisiin, jotta nämä lait olisi vahvistettu ja työväestö sen kautta saatetuksi osaaottamaan kunnalliseen toimintaan. Tiedetään, miten syksyllä myös eduskuntamme oli pakotettu hyväksymään ja voimaansaattamaan nämä lait ja sen seurauksena oli, että suoritettiin meidän maassamme ensimmäiset kunnallistaalit viime vuoden kuluessa. Nyt kumminkaan

ei ole vuottakaan kulunut vielä siitä, kuin nämä lait ovat olleet käytännössä. Ei siis ole minkäänlaisia todistuksia siitä, että näiden lakien voimassaolajalla ne uudet henkilöt, jotka ovat tulleet osallisiksi kunnallisiin hallinnollisiin toimiin, että ne olisivat tehneet joitakin virheitä. Täällä on sanottu, että kansanvallan ala-aineisimmat kerrokset ovat saaneet määräämisvaltaa ja että täten kunnallispolitiikka ehdottomasti joutuu kunnalliseen konkurssipesään. Minun tietääkseni jo ennenkin kuin työväestöllä lainkaan oli tilaisuutta ottaa osaa kunnalliseen toimintaan, kunnallinen velkataakka varsinkin maaseutupaikajissa oli verrattain suuri ja 1912 kunnallinen tilasto osoittaa, että silloin jo maalaiskunnissa on ollut kokonaista 36,8 miljoonaa markkaa velkaa ja silloin minun tietääkseni ei juurikaan moni työläisistä ollut vaikuttamassa siihen suuntaan, että kunnallistalous oli tällaista konkurssitilaa kohden luisumassa. Nyt ehdotetaan varsinkin tämän mustimman oikeiston taholta, että ne kunnallislait kokonaan hylättäisiin, ei edes otettaisi näitä ehdotuksia huomioon, mitä laki- ja talousvaliokunta ed. Viljasen anomusehdotuksen perusteella on tehnyt. Minun täytyy suoraan sanoen tunnustaa, että ne muutosehdotukset, mitkä laki- ja talousvaliokunta näihin 1917 kunnallislakeihin on tehnyt, että ne eivät lainkaan tyydytä vasemmistoa. On päivän selvää, että silloin kuin työväestön voimasuhteet tulevat entiselleen, silloin työväestö varmaan tulee vaatimaan, että ne lainpykälät, jotka nyt ehdotetaan rajoittamaan kunnallista äänioikeutta saadaan muuttumaan samansuuntaisiksi, mitä vuoden 1917 valtiopäivillä hyväksyttiin ja mitkä 1917 toisilla valtiopäivillä julistettiin käytäntöön saatettaviksi meidän maassamme. Nyt ehdotetaan tässä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä, että ikäraja kohotetaan 21 vuoteen, siis siten, että se 20 vuoden ikäraja poistettaisiin, mikä 1917 valtiopäivillä saatiin työläisille turvatuksi. Tämä muka sillä perusteella, että näin aikaisin ei nuorisolle voida antaa tällaisia oikeuksia. Meillä kumminkin, kuten tiedetään ja jo aikaisemmin on ilmoitettu, täytyy voimassa olevien lakien mukaan meidän maamme kuntalaisten sekä maaseudulla että kaupungissa maksaa veroa. Myöskin täytyy niitten vastata sekä hyvistä että pahoista teoistaan ennen 20 vuotta. Eikö siis ole selvää, että sellaisille henkilöille, jotka jo ovat täyttäneet 20 vuotta, ehdottomasti kuuluisi sekä määräämis- että päättämisvalta kunnallisissa asioissa.

Mitä sitten tulee tähän lakiehdotuksen siihen kohtaan, jossa puhutaan köyhien äänioikeuden riistosta, köyhillä kuntalaisilla on oikeus käyt-

tää äänioikeuttaan silloin kun heillä on näyttää kunnallisen viranomaisen antama todistus siitä, että hän on ollut niin köyhä, ettei hän ole voinut veroja suorittaa. Minun täytyy, vasemmiston taholta katsoen, lausua, että tämä kunnan köyhille työläisille on verrattain vaikea, on verrattain nöyryyttävää ja on verrattain suuressa määrin alentavaa mennä pyytämään tällaisia köyhyys todistuksia kunnallisilta viranomaisilta. Minä olen aivan varma siitä, että silloin monet kunnan köyhät asukkaat jättävät äänioikeutensa käyttämättä ja täten rangaistaan näitä kunnan köyhiä asukkaita äänioikeuden menettämällä mielestäni siitä syystä, että he ovat köyhiä. Mutta minun tietääkseni ei köyhyys sinänsä ole mikään rikos, se on ainoastaan seuraus nykyisestä yhteiskuntajärjestyksestä. Vielä täytyy ottaa huomioon se, että tässä valiokunnan ehdotuksessa nyt määrätään, että määränemistö olisi oleva käytännössä kunnan kaikkiin tärkeimpiin kysymyksiin nähden. On selvää, että jo silloin ennemmin, kuin vanhat kunnallislait olivat voimassa ja kun valittiin lisävaltuusto päättämään kaikista kunnan tärkeimmistä kysymyksistä, että silloin useasti jouduttiin harhateille. Eiväthän nämä henkilöt, jotka eivät tunteet kunnallispoliittikkaa sen tarkemmin, kyenneet mitenkään oikein päättämään näistä tärkeimmistä asioista. Nyt kumminkin laki- ja talousvaliokunta ehdottaa mietinnössä, että tällainen määränemistö määrättäisiin valittavaksi, joka päättäisi tällaisista tärkeimmistä kysymyksistä. Minun täytyy yksinkertaisesti sanoa, että nämä tällaiset muutosehdotukset eivät tyydytä meidän kannaltamme katsottuna ja silloin kun työväestö tulee saavuttamaan voimasuhteensa entiselleen, silloin on päivän selvää myöskin, että joudutaan siihen tilanteeseen, että laki vuoden 1917 valtiopäiviltä tulee uudelleen käytäntöön meidän maassamme, silloin hyväksytyssä muodossa.

Ed. Takkula: Ed. Snellmanin lausunnon johdosta minä pyytäisin huomauttaa, että ei tämä ole mikään sovittelun tulos vasemmiston kanssa, niinkuin hän väitti. Päinvastoin jos ed. Snellman tahtoo muistaa vuoden jälkeenpäin, se kanta, jonka valiokunta on nyt ottanut, oli maalaisliiton kanta jo vuosi sitten kun tätä lakia käsiteltiin. Vasemmiston kantahan, kuten edellisen puhujan lausunnosta käy ilmi, on monessa suhteessa paljon radikaalisempi, kuin mitä tämä mietintö nyt sisältää, joten ed. Snellmanin syyte siinä suhteessa maalaisliittoa kohtaan on aivan väärä. Minä pyydän muuten huomauttaa, että tämä on ainoa kunnallislakiehdotus kolmesta kunnallis-

lakitekeleestä, jota minä olen ollut käsittelemässä, jonka puolesta voin jaa-äänen panna uurnaan. Kahden edellisen kunnallislain lopullisessa ratkaisussa en ole voinut olla niitten hyväksymistä äänellään edistämässä.

Ed. Helenelund: Jag ber att få understöda lantdagsman Nix' förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Lanne ed. Snellmanin kannattamana esittänyt vaatimuksen asian jättämisestä lepäämään. Tämän johdosta pannaan asia Valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n 5 momentin mukaisesti pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon, jolloin myöskin otetaan huomioon ed. Nixin tekemä ehdotus lakiehdotuksen hylkäämisestä, siinä tapauksessa, että ehdotus lepäämään jättämisestä raukeaa.

2) Valuuttalainen ottamista

koskeva hallituksen esitys n:o 26, jota on valmis-televasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 17, esitellään kolmanteen käsitteilyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä tehty päätös valuuttalainen ottamisesta voidaan nyt hyväksyä tai hyljätä.

Eduskunta päättää hyväksyä ehdotuksen valuuttalainan ottamisesta sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty.

Puhemies: Asian kolmas käsittely on päättynyt.

Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepanot.

3) Varojen myöntämistä yleisen järjestyksen ylläpitoon varsinkin Suomen rajaseuduilla

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

4) Miinaetsinnän järjestämistä ja varojen osottamista siihen

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu

valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

5) Ehdotuksen laiksi sotatuomioistuinista ja oikeudenkäynnistä niissä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. K e t o: Sen johdosta, että sotilasasiainvaliokunnan mietintöön n:o 3 liittyvä sosialidemokraattien vastalause ei ollut vielä valmiina silloin kuin tämä asian kolmas käsittely julistettiin päättyneeksi, vaikka se oli ilmoitettu tehtäväksi asian toisessa käsittelyssä, on valiokunnan sosialidemokraattisten jäsenten vastalause jäänyt pois asia-

kirjasta, ja se on saatettu eduskunnan tietoon erityisellä kirjelmällä, joka on edustajille tänään jaettu.

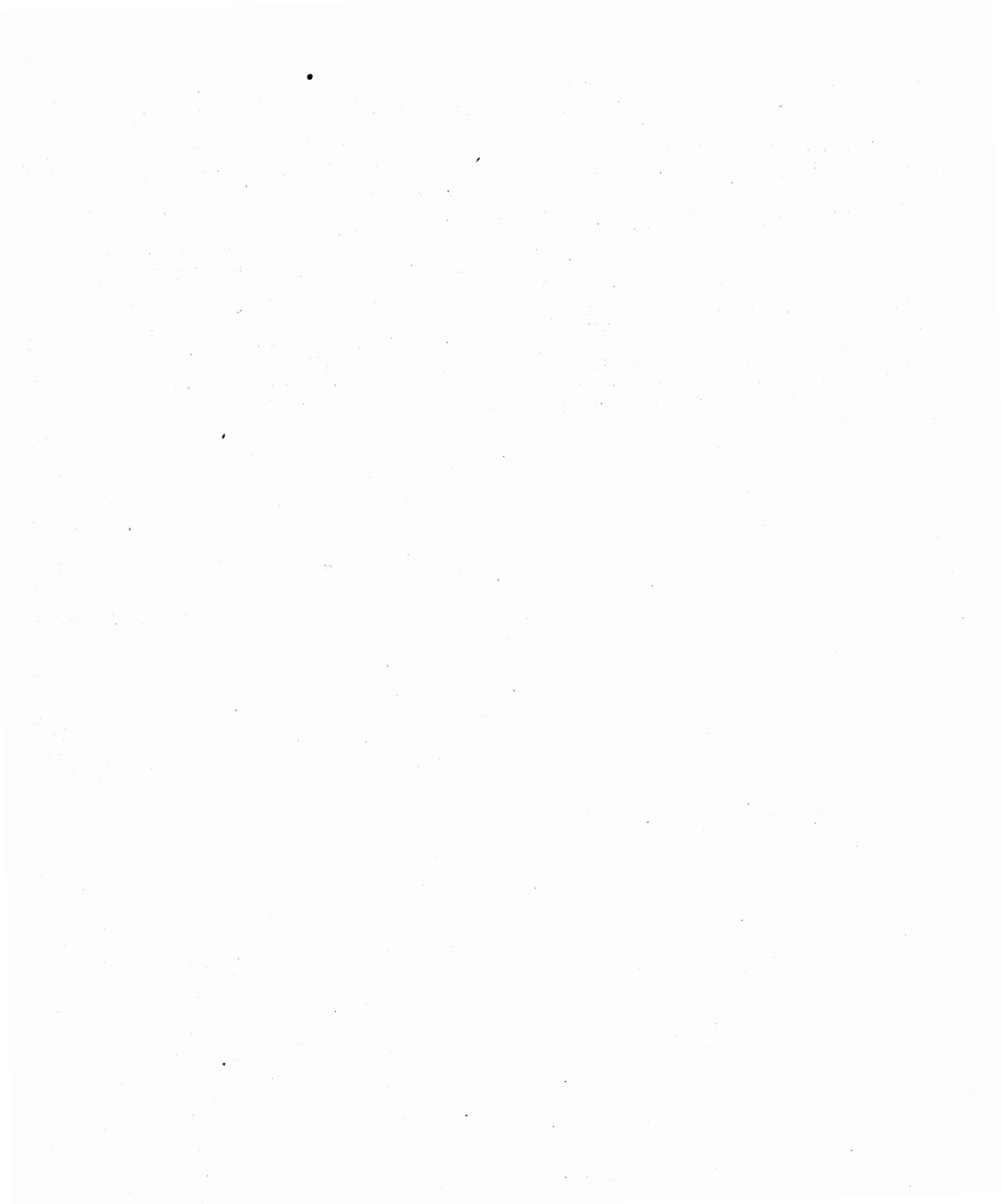
P u h e m i e s: Asia pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on tänä iltana k:lo 7.

Täysi-istunto päättyy k:lo 6,40 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

41. Perjantaina 20 p. kesäkuuta

k:lo 7 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ainoa käsittely:

1) Varojen myöntämistä yleisen järjestyksen ylläpitoon varsinkin Suomen raja-seuduilla koskeva asia 984

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 27.

2) Miinanetsinnän järjestämistä ja varojen osottamista siihen koskeva asia 996

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 28.

3) Määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksia varten koskeva anomusehdotus "

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Jyskeen y. m. anom. ehd. n:o 102.

4) Rekognitionimetsien palauttamista valtiolle koskeva anomusehdotus 1004

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Loukon y. m. anom. ehd. n:o 66.

Ensimmäinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen osittaisesta muuttamisesta toisin kuuluvaksi "

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 23.

6) Ehdotus laiksi sotatuomioistuinten oikeudenkäynnistä niissä —

Asiakirjat: Sotilasasiainvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 3.

Siv.

Toinen käsittely:

7) Ehdotus laiksi Rikoslain 16 luvun 24

§:n kumoamisesta —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 19; lakivaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Arhon y. m. edusk. esit. n:o 14.

Nimenhuudon asemasta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen täysi-istuntoon.

Puhemies: Päiväjärjestykseen tehdään sellainen muutos, että ensin otetaan käsiteltäväksi jatkuvaan toiseen käsittelyyn

ehdotukset laeiksi kunnallislakien ja kunnallisen vaalilain eräiden pykälien muuttamisesta.

Edellisessä istunnossa esitettiin vaatimus asian jättämisestä lepäämään. Tämä kysymys on nyt ratkaistava. Ensin sallitaan asiassa keskustelu. Sen jälkeen toimitetaan lippuäänestys. Jos vähintään $\frac{1}{3}$ eduskunnan kaikista jäsenistä kannattaa vaatimusta, jäävät lakiehdotukset lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jälkeen kokoontuviin valtiopäiviin, mutta muussa tapauksessa on ehdotus asian lepäämään jättämisestä hylätty ja asian kolmatta käsittelyä on jatkettava.

Puhemies: Ellei kukaan pyydä puheenvuoroa, voitaneen ryhtyä toimittamaan äänestystä. Kirjallinen äänestysesitys luetaan.

Äänestys ja päätös:

Sihteeri lukee seuraavan äänestysesityksen:

Ken kannattaa vaatimusta, että esillä olevat lakiehdotukset, sellaisina kuin ne ovat toisessa käsittelyssä päätetyt, jätetään lepäämään ensimmäi-

siin uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin, äänestää „jaa”; ken sitä ei kannata, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{1}{3}$ eduskunnan kaikista jäsenistä kannattaa vaatimusta, jäävät lakiehdotukset lepäämään ensimmäisiin uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin, mutta muussa tapauksessa on ehdotus lakiehdotusten lepäämään jättämisestä hyljätty.

Äänestyksessä annetaan 39 „jaa-” ja 127 „ei-” ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hylännyt vaatimuksen lakiehdotusten lepäämään jättämisestä.

Kolmatta käsittelyä jatketaan.

Kun kukaan ei halua puheenvuoroa, julistetaan keskustelu päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelun aikana on ed. Nix ed. Helenelundin kannattamana ehdottanut nyt esilläolevat lakiehdotukset hylättäviksi. Kutsun tätä ehdotusta ed. Nixin ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy esilläolevat lakiehdotukset sellaisina, kuin ne on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ne hylätty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä nyt puheenaolevat lakiehdotukset.

Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi. Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Varojen myöntämistä yleisen järjestyksen ylläpitoon varsinkin Suomen rajaseudulla

koskevan hallituksen esityksen n:o 27 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Schauman: Jag måste tillstå att jag hade väntat mig att statsutskottet skulle mer än

utskottet det gjort synat propositionen i sönmar-na. Därtill hade verkligen funnits anledning.

Redan propositionens rubrik, „Angående beviljande av medel till upprätthållande av den allmänna ordningen i synnerhet i Finlands gränstrakter”, jämförd med klämman om beviljande av medel „för trygghet av landets säkerhet”, är vilseledande. Trots alla bemödanden att framställa saken så som om det gällde att med dessa medel bekämpa bolschevismen inom landet och trots den tvetydiga avfattningen av motiveringen av propositionen, är det uppenbart, att dessa medel skola, åtminstone delvis, användas till företag utom landets gränser, i Olonets och i Ingermanland. I propositionen säges: „Vidare bör märkas att den bolschevistiska agitationen vid Finlands gränser, särskilt på gränserna mot Olonets och Ingermanland, har för oss de skadligaste verkningar. Under den pågående frihetskampen såväl i Olonets som i Ingermanland rikta de i flere avseenden för samhället skadliga krafterna sitt förstörelsearbete speciellt mot våra östra gränstrakter. Skyddskårer hava där först nyligen inrättats; de äro fåtaliga och illa beväpnade, och icke ens i de på finska sidan nära gränsen belägna trakterna motsvara skyddskårerna ännu sitt ändamål. Om i dessa trakter den bolschevistiska agitationen erhåller förfäste vid våra gränser, vinner densamma till följd av befolkningens från vardera sidan om gränsen likartade beskaffenhet lätt spridning.” — — — „Vidare bör tagas i betraktande att på andra sidan gränsen, också uti de redan rensade trakterna, alltjämt betydande ryskt inflytande gör sig gällande, vars mål är att skada såväl Finlands folk som dess stamförvanter på andra sidan gränsen. För den skull är det av särskild vikt, att arbetet för bolschevismens bekämpande med synnerlig energi upptages särskilt i Finlands gränstrakter.” — — —

De upplysningar, som statsutskottet säger sig hava erhållit av regeringen, bekräfta endast det, som i propositionen säges. Det framgår således att med „våra östra gränstrakter” menas de på ryska sidan liggande gränsområdena, „de redan befriade” i Karelen och de som man ämnar befria. Och det förvånar en vid sådant förhållande att se propositionen kontrasignerad av finansministern och icke av ministern för de befriade områdena — vi ha ju efter italienskt mönster också en sådan minister, ehuru icke officiellt.

Vi ha i propositionen att göra med kostnaderna för upprätthållandet av herraväldet över vissa områden på andra sidan vår östra gräns, vilka områden med frivilliga, men av regeringen utrustade trupper med regeringens goda minne mi-

litärt besatts eller framdeles komma att besättas. För den allmänna ordningens och osäkerhetens upprätthållande inom landets gränser finnes, utom vad som i den ordinarie budgeten upptages, i årets extraordinarie budget upptagna 58 miljoner för den allmänna ordningens återställande i landet och 7,200,000 mark för bevakningen av östra gränsen. En del av den förra posten har visserligen använts till nationalbelöning åt jägarna, enligt uppgift 10 eller 15 miljoner. Men rätt mycket återstår av denna post ännu. Då regeringen i propositionen säger att landtagen „icke i tillräcklig grad” beaktat sådana utgifter som de, för vilka de nu begärda äro avsedda, så kan man endast härtill anmärka att detta uttryck är synnerligen svävande. Den upplösta lantdagen kastade försiktigare sina blickar utom landets gränser än det nuvarande i denna fråga vilseförda regeringsblocket.

Propositionen måste betraktas som ett led i den av osynliga krafter ledda politik mot Ryssland, för vilken regeringen bär ansvaret inför lantdagen och vilken varit föremål för särskilda interpellationer här, senast för en av mig för en månad sedan framställd interpellation. Jag måste i detta sammanhang säga, att vi åtminstone ännu stå väl långt ifrån lantdags- eller riksdagsenvälde, då regeringen anser sig kunna under en hel månad, full av händelser, vilka till fullo ådälat interpellationens berättigande, uppskjuta att besvara interpellationen eller åtminstone meddela att den icke ser sig i stånd att besvara densamma. Jag tillåter mig säga att detta uppträdande icke ådagalägger den hänsyn regeringen är skyldig att taga till folkrepresentanten och hans grundlagsenliga rättighet.

Jag skall emellertid begagna detta tillfälle till en liten vidräkning med regeringen och dess politik i förhållande till „våra östra gränstrakter”, såsom regeringens term lyder då det gäller att beteckna Ryska Karelen och Ingermanland, måhända även Petersburg. Regeringen står visserligen, det hava vi åtminstone en gång förut fått höra av statsministern, främmande för varje erövrings- och krigspolitik. Den önskar blott driva en fredsvänlig aktiv politik i förhållande till Ryssland. Det har emellertid aldrig funnits någon regering, som erkänner sig driva krigspolitik. Alla äro de fredsvänliga. Men det karaktäristiska för dem, som icke äro ärligt fredsvänliga, utan ligga och lura på det lämpliga tillfället att driva landet in i krigiska förvecklingar, det är just en sådan hållning som vår nu sittande regering intager. När förre ryske utrikesministern Sasonoff efter Österrikes ultimatum till

Serbien av tyske ambassadören greve Pourtalés tillfrågades om Rysslands hållning, svarade Sasonoff enligt Pourtalés' berättelse: „La politique de la Russie est pacifique, mais pas passive”, Rysslands politik är fredsvänlig, men icke passiv. Vi veta vad detta betyder på diplomatiskt språk eller vad det betydde i förevarande fall, det betydde mobilisering och därefter krig. Och vi kunna icke vara säkra på att vi inte efter det lantdagen tagit sig ferier komme att stå inför en liknande situation i mindre skala och måhända under förtäckta former, som vi på förhand känna.

Vi hava tidigare av regeringen fått höra att ingen främmande makt tvingar Finland till en aktiv politik, till militära operationer mot Ryssland eller Petersburg eller åtminstone då, när meddelandet gjordes, hade påyrkat detta. Det finnes ingen anledning att tro, att förhållandena i detta avseende skulle ha förändrats sedan dess. Allmänheten tar fel, om den tror motsatsen. Det är således på vår egen regering som ansvaret faller, för den händelse aktiva åtgärder komma att vidtagas från vår sida gentemot Ryssland. Annat vore ju icke heller tänkbart, sedan vi hört riksförståndaren själv flere gånger på ett sätt, som väckt allmänt bifall, betona att vi böra och kunna följa en nationell politik och alltså icke en politik i en annan makts eller andra makters ledband. Och för detta uttalande står, tänker jag, även den ansvariga regeringen.

Det är vår egen regering, som bär ansvaret för att vi eventuellt råka i öppet krig med Ryssland. Man kan icke bortförklara detta med att enligt officiella uppgifter den ryska rådsregeringens trupper skridit till fientligheter och t. o. m. för någon kort tid övergått gränsen, och att det således är rådsregeringen som driver vår regering till dess aktiva politik. Ty utom att det är tydligt, att rådsregeringen icke har för avsikt och icke är i stånd att företaga ett planmässigt anfall mot Finland, så är det att märka, att vår regerings politik icke påverkats av de sporadiska gränsskärmystlingar, som förekommit, utan redan tidigare varit bestämd, om detta är det rätta ordet i förevarande fall. Det kan åtminstone av t. f. utrikesministern Ehrnrooth icke förnekas.

Regeringens politik i förhållande till Ryssland har således icke varit bunden av ententemakternas hållning, ej heller har den direkt framkallats av rådsregeringens hållning gentemot Finland. De drivande krafterna stå att söka inom landet själft.

Man frågar sig: vilka äro de inom landet verkande krafter, som driva regeringen till dess aktiva politik i förhållande till Ryssland?

Det är först vad man kunde kalla de aktivis-

tiska kommittéerna, till vilkas program hör begagnandet av den nuvarande situationen för skapandet av ett Stor-Finland eller för befriandet av Rysslands av finska stammar bebodda områden från det ryska väldet. Vi veta att här arbeta åtminstone en Olonets-kommitté och en Ingermanlands-kommitté. Av Olonets-kommittén ha vi ju många gånger fått höra. Numera finnes ju t. o. m. en av finska kommers- och kommunalråd, magistrar och doktorer sammansatt Olonets-ministär, såsom vi nyligen fingo läsa i tidningarna. Denna Olonets-kommitté har varit och är fortfarande i livlig verksamhet. Av den Ingermanländska kommittén ha vi också sett livstecken i tidningarna, och den 27 maj anslogs å lantdagens intimationstavla ett telegram undertecknat av, enligt uppgift, en av denna kommittés utsände, i vilket telegram förklarades att Ingermanlänningarna till följd av de vita ryssarnas obenägenhet att beväpna dem råkat i trångmål och att deras enda räddning utgjorde ett snabbt angrepp från Valkeasaari. „Uppfordra finnarna att göra detta. Om Finland inte går i leken, så blir detta till ohjälplig skada för Ingermanland. Norra Ingermanland bör erövrast.” Telegrammet har varit publicerat i pressen, så att jag förråder ingen hemlighet.

Tilltagsenheten hos våra krigshetsare har gått ännu längre. Jag åsyftar det av hr Ritavuori från denna tribun under debatten om R. F. senaste lördag avslöjade faktum, att en medlem av skyddsskärernas huvudstab tillåtit sig att uppmåna skyddsskärerna i vissa delar av landet att göra propaganda för tåget till Petersburg. Man må icke tro att med den skyldiges avskedande denna agitation vore slut. Formerna bli måhända försiktigare, men man kommer icke att upphöra, därför att man tror att handlingen dock icke direkt ogillas av höga vederbörande, utan står i överensstämmelse med deras innersta avsikter.

Samma krigshetspolitik förkunnas i något modererade former i en stor del av pressen. Tidskriften „Suunta”, som nyligen startats, kan betraktas som de yngre akademiska aktivisternas organ och har därför icke så stor praktisk politisk betydelse. Större betydelse har tidningen „Iltalehti”, vars redaktion flere av det monarkiskt-konservativa nationella samlingspartiets ledande män tillhöra. Denna tidning har länge drivit storfinsk aktivistisk propaganda, redan på den tid den hette „Uusi Päivä”. Den 7 juni ingick ett synnerligen karakteristiskt redaktionellt uttalande i tidningen. Under rubriken „Positiivisempaa Venäjänpolitiikkaa” yttras med anledning av de gränsskärmystlingarna som förekommit och

med anledning av att riksföreståndaren förklarar socknarna på Karelska näset i krigstillstånd: „Det reella livets järnhårda nödvändighet tyckes alltså steg för steg föra oss dit vi i det längsta velat låta bli att gå: till öppet krig, till fortsatt väpnad kamp för vår frihet och självständighet.” Och den 11 juni ingick i samma tidning en direkt uppmaning att genom Petersburgs militära besättande diktera villkoren för amiral Koltshak i fråga om Finlands självständighet.

Att denna krigiska konjunkturpolitik även vunnit insteg i kretsar, som stå regeringen mycket nära, framgår därav att vår beskickning i London åtminstone två gånger i Times låtit införa uttalanden, i vilka framhålls att Finland vore färdigt att låta sina frivilliga trupper tåga mot Petersburg, liksom de redan opererat norr om Svir i Olonetska guvernementet, om blott ententemakterna så önskade. „En stor och inflytelserik del av Finlands folk anser utan tvivel, att allt som kan göras för avvärjande av det bolschevistiska hotet mot Finland bör göras så fort som möjligt”, meddelar legationen i „Times” för den 14 maj. Tillsvidare tyckes emellertid regeringen fortfarande intaga en avvaktande hållning.

Visserligen har t. f. utrikesministern Ehrnrooth i en ton som, om ock den utgjort svar på tal, icke anstår en civiliserad statsrepresentant utåt, den 10 juni förklarar att Finlands regering anser sig berättigad — i den finska texten står det så, i den svenska heter det „kan anse sig ha rätt” — „att utan föregående tillkännagivande vidtaga åtgärder, som prövas nödvändiga för att bringa den ryska rådsregeringen till förnuft”. Men även detta hotfulla språk förefaller lyckligtvis att ha varit blott ett tomt hot och var därför också så mycket mindre på sin plats. Den enda nytta det haft med sig är att det synes ha påskyndat ordinarie utrikesministerns hemkomst och sannolikt i hög grad minskat utsikterna för genomförandet av den handling, som borde följa på t. f. utrikesministerns i regeringens namn uttalade ord. Saken förbättras icke, utan förvärras, om — som ryktet förmäler — noten avfattats icke i utrikesministeriet utan i generalstaben.

Det vore icke heller under om regeringens hållning med eller mot dess egen vilja skulle få bli passiv, när en annan av regeringens egna medlemmar framträder med sådana uttalanden som märket S. A. i „Ilkka” för den 7 juni. Minister Alkio giver en bild av den finska utrikespolitiken i av honom själf till stor del kursiverade ord: „Ryssland bör helt och hållet utestängas från Östersjön. Petersburg är omgivet av finska stammar, det ligger på ett med våld erövrat område.

Därför bör historiens dom över våldet verkställas: Petersburgs politiska betydelse bör förintas genom en internationell överenskommelse."

Jag måste erkänna att jag, efter att ha läst detta, icke längre känner mig alltför stark i tron på de militära operationerna mot Petersburg och Ingermanland från finsk sida. Det är klart att stormakterna efter dylika uttalanden från ansvarigt och ledande håll måste känna sig mer benägna än eljes att giva rätt åt den ryska opinion, som kräver att Finland icke skall få blanda sig i leken. Men jag måste tillika säga att inte var det precis så jag hoppades att krigslusten hos oss skulle stäckas. För landets egen skull hade man hoppats att vi själva skulle insett att vi borde hålla oss både från att handla och från att tala oförsiktigt i frågor av den utomordentliga bärvidd, som denna.

Till dem som ivra för en väpnad intervention i Ryssland och för Petersburgs intagande höra slutligen vissa kretsar av samhället, vilka i allmänhet i krig finna behag eller fördel. Militärerna vilja genom krig skapa ett rikets storhet. Varför skulle det vara annorlunda hos oss? Till dem sälla sig industri-idkarna och andra som hava tillgodohavanden i Ryssland och som önska få ut dem så fort som möjligt. Deras intresse är naturligtvis i och för sig berättigat, men dess fullföljande borde ske utan användande av sådana medel av vilka folket tager skada, och ett sådant medel är kriget. Vår industri kan mycket väl vänta, tills ryssarna själva upprätta ordning i Ryssland — också papperstrusten, vars generaldirektör tillika fungerat som t. f. utrikesminister.

Jag har härmed angivit de krafter som drivit och driva regeringen till en s. k. aktiv politik i förhållande till Ryssland. De skulle emellertid icke tillsvidare vara i stånd att finna så mycket gehör som de finna, om de ej skulle framställa det hela som en kamp mot bolschevismen, såsom också i förevarande proposition göres. Vi måste emellertid ihågkomma, att här icke är fråga bara om en kamp mot bolschevismen. Våra aktiviteter äro nog på det klara härmed, såsom framgår av den redan citerade artikeln i *Iltaalehti*, där det uttryckligen säges att vi skola genom Petersburgs besättande tvinga amiral Koltshak att erkänna vår självständighet. Om vi lämna frågan om Petersburg och tänka på Karelen och Ingermanland, så gäller det ju att avskilja vissa områden av det nuvarande ryska riket, vilka aldrig tidigare tillhört Finland. Vilken regering Ryssland än kommer att få, sedan bolschevikerna störtats, skall den motsätta sig varje minskning av sitt territo-

rium, utom måhända beträffande någon isfri hamn. Ej heller skall Rysslands regering glömma att vi, begagnande oss av Rysslands svaghetstillstånd, försökt att skaffa oss fördelar på dess bekostnad. Vilken rysk patriot skulle nånsin kunna glömma, att vi finnar, som själva kalla oss ryssarnas arvfäder, intagit eller varit med om att intaga Petersburg? Koltshak har ju också på förhand öppet motsatt sig denna tanke, och den i Ingermanland opererande vita arméns befälhavare har avväpnat Ingermanländerne och tvungit dem att åt ryssarna överlämna en av dem redan intagen fästning (Krasnaja Gorka). Ingen tacksamhet, utan motsatsen väntar oss av Petersburgs intagande. Det vore ett vanvett, säger en person, som vistats i Ryssland i tjugu år och nyligen återvänt och intervjuats av tidningen Åbo Underrättelser. Vi behöva i själva verket blott sätta oss in i den situation, att Helsingfors senaste befäl av en mot oss fientligt sinnad general. Jag undrar huru detta skulle känts för oss.

Vi böra alltså ur denna synpunkt iakttaga all möjlig återhållsamhet i vårt förhållande till Ryssland och akta oss för att såra ryssarnas patriotiska känslor. Detta gäller icke blott frågan om Petersburg, utan också frågan om Karelen och Ingermanland. Vi inbilla oss här, att östra Karelen och Ingermanland ha en övervägande finsk befolkning. Det är stort misstag. I de fyra ryska härader, som vi kalla Ost-Karelen och av vilka tre tillhöra Olonetska guvernementet och ett Arkangelska, utgjordes befolkningen vid den stora ryska folkräkningen 1897 sammanlagt endast till 48,2 % av finska stammar, av dem 43,3 % karelare. Det märkvärdiga är att en betydligt större karelsk befolkning än den som är bosatt i detta område bor i guvernementet Twer, i det inre Ryssland. Genom avskiljande av vissa delar av de fyra häraderna kan ett något renare finskt bosättningsområde bildas. Men rent finskt eller karelskt blir det dock inte på långt när. I Ingermanland utgör den finska befolkningen endast 15 %. Där kan visserligen också avskiljas några distrikt som hava en mer övervägande finsk befolkning.

Inför en folkomröstning i dessa trakter stå vi alls icke med lika klara papper som Sverige beträffande Åland. Härtill kommer att hela vår ställning i Ålands-frågan försvagas genom företagen österut. Vi kunna icke hålla på våra historiska gränser, om vi, med återopande av samma motiv och med användande av samma metoder som svenskarna på Åland, försöka utvidga vårt territorium i öster. Det har därför också legat i

Sveriges intresse att vi med stor iver nappat på kroken Ost-Karelen, och jag måste tillstå att, om det i framtiden visar sig att planerna på Ost-Karelen bidragit till att Åland går från oss och att förhållandet till Ryssland blir sämre än eljes, så få vi djupt ångra att vi låtit narra oss av våra nationalisters storfinska drömmar, våra militärers strategiska synpunkter och våra kapitalisters exploatationsbegär och profithunger.

I detta sammanhang kan jag icke låta bli att inflika att det mycket förvånar mig att finna ett parti av den demokratiska läggning som Maalaisliitto vara för en aktiv politik i förhållande till Ryssland. Demokratiska partiets utrikespolitik borde ju alltid vara fredsvänlig. Folkets breda lager äro ju alltid emot krigiska företag. Hos Maalaisliitto synes emellertid den uppfattning vunnit förfäste att tanken på stamförvanternas befriande från ryskt välde — en berättigad och en vacker tanke — endast kan förverkligas genom en ockupationspolitik, för att icke säga krigs- och erövringspolitik. Man kan måhända hoppas att denna uppfattning snart skall lämna rum för uppfattningen att målet kan nås på annat sätt och att det i intet fall bör nås på det sätt att vårt framtida förhållande till Ryssland störes.

Ty en huvuduppgift i Finlands utrikespolitik blir ernåendet av ett gott förhållande till det nya Ryssland, då detta en gång utformas. Finland behöver Ryssland, och Ryssland behöver Finland. Vår oavhängighet är, jag skulle vilja säga, beroende av detta faktum. Vi må icke av känslorna låta förläda oss till överlagda steg gentemot det rike som naturen har gjort till vår östra granne.

Härmed kan jag sluta. Det är klart att då regeringens proposition grundar sig på en enligt min tanke oriktig politik i förhållande till Ryssland, och då statsutskottet icke förebragt några skäl för den begärda kreditens beviljande, nödgas jag rösta emot krediten i den form den av regeringen begärts och av statsutskottet tillstyrkts.

Ministeri R a m s a y: Ed. Schauman on pitänyt pitkän ja kauniin poliittisen puheen täynnä diplomaattista viisautta. Mutta mitä tämä viisaus ja tämä puhe kuuluu esillä olevaan asiaan, sitä en voi ymmärtää. Herra Schaumania ja niitä jotka seuraavat häntä, näyttää sitovan ajatus, joka on ennakkolta muodostettu ja jonka tunnusmerkkinä on epäluulo hallituksen hyviin tarkoituksiin. He eivät tahdo uskoa esityksen perusteluihin eivätkä myöskään siihen lähempään selvitykseen, jonka se on saanut valiokunnan mietinnössä. He toivoivat voivansa kaikella sillä voimalla, mikä kate-

goorisella väitteellä aina on keskusteluissa, vastustaa määrärahan myöntämistä.

Kahdessa kohdassa on heillä mielipide valmiina nimittäin että perustelu on olemassa vain sen peittämiseksi, mitä oikeastaan tarkoitetaan sekä että määrärahaa myös tullaan käyttämään valtakunnan rajojen ulkopuolella. Edellisen väitteen johdosta tahdon ilmoittaa että määräraha on pyydetty varovaisuussyistä. Hallitus ei voi ummistaa silmiänsä niiltä vaaroilta, jotka uhkaavat valtakuntaa sen itäisellä rajalla. Minkä muodon ne voivat saada, sitä ei voi yksityiskohdittain ennakolta tietää, mutta varmaa on että avunpyyntöjä hallitukselle tulee tekemään siviiliväestö niissä rajapitäjissä, joissa painostus on suurin ja joihin pakolaisia toiselta puolen rajaa tulvi. Tämä on sanottu perusteluissa ja on sängen yksinkertaista ymmärtää myös epäluuloisille. Selvää on myös että on välttämätöntä vahvistaa rajavartiostoa estääkseen niiden ainesten vahingollista vaikutusta, jotka eivät työskentele valtakunnan paraaksi, vaan voivat vahingoittaa sitä.

Mitä taas tulee pelkoon että määrärahaa käytetään maan rajojen ulkopuolella, täytyy ensin selvittää mitä sillä tarkotetaan. Jos sillä tarkotetaan sotatoimia rajan toisella puolen, niin voi rauhoittaa huolestuneita sillä, että nämä varat eivät ole tarkotetut sotatoimiin, ei tällä eikä tuolla puolen rajaa. Tässä ei ole millään tavoin kysymys lisämäärärahasta sotabudjettiin. Määräraha on pikemmin pyydetty rauhan säilyttämiseksi, kiihotustyön ehkäisemiseksi sekä avunantoa varten rauhallisille ihmisille, joille levottomat olosuhteet itäisellä rajalla voivat tuottaa häiriöitä. En tahdo kieltää ettei yhtä osaa näistä varoista tulvaisi käyttämään maan rajojen ulkopuolella. Tämä sanotaankin selvästi esityksen perusteluissa ja valiokunnan mietinnössä. Mutta eihän liene sopimatonta, eikä Suomen etujen vastaista, jos ahdingossa elävät heimolaiset voidaan pysyttää omalla alueellaan eikä työnnetä yli rajan luoksemme. Apua tarvitsevat he toimeentullakseen, olkootpa sitten kerääntyneet aivan rajallemme tai paenneet Suomeen.

Mitä vihdoin tulee Suomen suhteeseen Aunukseen, niin tässä tuskin lienee olemassa mitään salaisuutta. Että kansallinen nousu bolshevismia vastaan on aiheuttanut suomalaisten vapaaehtoisien osanoton taisteluun, on tunnettua, eikä se liene vastoin Suomessa vallitsevaa yleistä mielialaa. Että olosuhteet Aunuksessa vaativat aineellista apua ryöstetyille ja hätäkärsivälle väestölle, ei sekään ole hämmästyttävää. Mutta varmaan olisi hämmästyttävää, jos Suomi kokonaan vetäytyisi apua antamasta ainoastaan sen vuoksi, että asiat

ovat saaneet niin onnellisen käänteen, etteivät kaikki apua tarvitsevat ole olleet pakotetut tulemaan rajan yli meidän puolellemme, vaan ovat voineet jäädä omalle alueelleen.

Niille, jotka ovat osanneet lukea valiokunnan mietinnön, on tämä minun selitykseni ollut tarpeeton ja ne taas, jotka eivät ole osanneet, vaan ovat luulleet, että totuus on rivien välissä, eivät voine tulla vakuutetuiksi sanoistani. Uskallan kuitenkin toivoa, että eduskunnan enemmistö voi hyväksyä valiokunnan ehdotuksen.

Ed. Itkonen: Kun eduskuntaryhmien välinen lähetystö, joka kävi rajalla, on palannut vasta tänä aamuna takaisin eivätkä useimmat ryhmät ole vielä kerinneet omaksua niitä vaikutelmia, mitä tämän lähetystön matka on aikaansaanut ja jotka vaikutelmat tulevat ehkä vaikuttamaan myöskin tämän asian ratkaisuun, niin minä ehdotan, että tämä asia pantaisiin pöydälle huomiseen istuntoon, jotta ryhmät ehtisivät neuvotella näiden lähetystön jäsenien kanssa.

Ed. Pilkkä: Minua hieman kummastuttaa vasemmistolaisten valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittäminen vastalause. Minä olisin halukas kuulemaan, minkälaisia olisivat ne „positiiviset keinot”, joilla maan rajain ulkopuolella riehuvat bolshevikit voitaisiin rauhoittaa. Minä luulen että vaikka täällä saataisiin maamme työväenluokan elämä ja toimeentulo turvatuksi kuinka hyvin tahansa, niin ei se pienimmässäkään määrässä tule vaikuttamaan Suomen rajain ulkopuolella toimiviin bolshevikeihin. Kun valtakuntamme raja maan puolustukseen nähden ei liene riittävän vahvasti turvattu, niin on luonnollista, että hallituksemme on ryhdyttävä tässä kohden toimenpiteisiin että valtakuntamme rajat tulevat turvatuiksi sillä tavalla, että maamme asukkaat ovat sen rajain sisällä turvassa ulkoapäin tulevia hyökkäyksiä vastaan. Tiedämmehan me, että itäisen rajamme takana on kymmeniin tuhansiin nousevat suomalais-ryssäläiset bolshevikilaumat, jotka kiljuvain jalopeurain tavoin etsivät tilaisuutta päästäkseen tälle puolen rajan hävittämään ja kaatamaan vuosisataisen kehityksen tulokset. Karjalan kannaksen väestö, jonka rajoilla juuri bolshevikilaumat tällä kertaa seisovat, tuntee hieman turvattomuuden tunnetta näitä joukkoja vastaan. Mutta nyt kysymyksessä oleva hallituksen esitys osottaa, että maamme hallituksen puolelta kiinnitetään huomiota tähän tärkeään seikkaan ja tahdotaan ryhtyä ajan vaatimiin toimenpiteisiin, etteivät bolshevikivaaran hyökkäykset pääse lakaisemaan maataamme. Asian tärkeyteen katsoen olisi suota-

vaa, että eduskunta yksimielisesti hyväksyisi valiokunnan mietintöön liitetyn ponnen ja sillä tavalla myöntäisi tuon hallituksen anomaa määrärahan maamme rajain turvallisuudeksi. Kannatan siis valtiovarainvaliokunnan mietintöä ja siihen liittyvää pontta.

Ed. Hultin: Valtiovarainvaliokunnan vasemmisto on ollut huomaavinaan ristiriitaisuutta hallituksen esityksen perustelujen ja sen ponnen välillä, edellisissä kun pääasiassa puhutaan maamme uhkaavan bolshevistisen kiihoituksen vaaran torjumisesta ja jälkimäisessä maan turvallisuuden tukemisesta. Me muut valiokunnan jäsenet ja arvatenkin myös kaikki porvarilliset täällä eduskunnassa — ed. Schaumania lukuunottamatta — emme luullakseni ole tällaista ristiriitaa havainneet. Vaikka muitten pohjoismaitten bolshevististen aineiden taholta on usein kuulunut uhkauksia Suomea vastaan esim. välttämättömien tuontitavarain kuljetuksen vaikeuttamiseen nähden, uhkaa meitä tietävästi kuitenkin suurin vaara bolshevismien varsinaisen pesäpaikan, Pietarin taholta ja itäinen rajaseutu on luonnollisesti ensi kädessä vaaran alaisena. Mutta bolshevismi ei rajoita taistelukeinojaan yksinomaan agitatsiooniin, ei suulliseen eikä kirjalliseen, ei myöskään ruplien vaikutusvoimaan, keinoja joita voisi vastustaa vasta-agitatsioonilla tai poliisitoimilla. Bolshevismillehan kaikki keinot ovat luvalliset. Tarkoitus pyhittää sen silmissä kaikki, yksin väkivallan ja asevoiman käyttämisenkin. Näitä kahta keinoa se käyttääkin runsaassa mitassa, ei ainoastaan omassa maassaan toisin ajattelevia sekä siellä asuvia onnettomia heimolaisiamme vastaan, vaan tulta ja rautaa käytetään nyttemmin käännätykskeinona myös naapurikansojen vakuuttamiseksi bolshevismien autuuttavasta opista. Tällainen aseellinen käännätyksyritys uhkaa parhaallaan nähtävästi Suomea, ellei sitä päättävästi estetä. Se seikka, ettei hallituksen esityksessä suoraan puhuta aseellisen hyökkäyksen torjumisesta, johtuneekin minun käsittääkseni siitä, ettei tällaista hyökkäystä perusteluja kirjoitettaessa oltu vielä todettu, joskin se näytti odotettavalta ja aivan todennäköiseltä. Esityksen perusteluja voidaan senvuoksi mielestäni moittia korkeintaan liian varovaisesta diplomaattisesta sanankäytöstä. Suorempi kieli, jota kaikki olisivat ymmärtäneet, olisi epäilemättä ollut suotavampi. Mutta sen jälkeen kun nyt kaikki tietävät, että hyökkäysyritys rajan takaa on jo tehty, kun tiedetään, että rajan taakse on koottu melkoisia sotavoimia meitä vastaan, kun siltä taholta joka päivä ärsyttävästi ammuskellaan rajavartiotaamme, silloin on mieles-

täni hyökkäysvaara ilmeinen. Ja yhtä ilmeistä on, että sen torjumiseksi on varustauduttava, ja että eduskunnan velvollisuus on tehdä rajaseudun ja maan turva tehokkaaksi sillä keinoin kuin se yksin voi sen tehdä, nim. myöntämällä tarkoitukseen välttämättömät rahavarat. Rajaseudun kansa, joka nykyisin elää yhtämittaisen ahdistuksen alaisena, hengenvaarassa, kotiensa hävityksen pelossa, niin että pienet lapsetkaan eivät enää voi rauhallisesti nukkua, on oikeutettu vaatimaan, että pidetään sen suojaamisesta huolta, niin kuin tämä kansa itse aina on ollut ja nytkin on valmis voimainsa mukaan rajaa puolustamaan.

Osotteeksi, minkälainen mieliala nykyään valitsee rajan väestössä, luen tässä muutamia palasia erästä kirjoituksesta, joka oli julkaistuna eilisessä „Karjalassa” ja jonka joku rajaseudun asukas on kirjoittanut. Siinä sanotaan:

„Tuskastuttavan huolekas on nykyinen elämä kaakkoisella rajaseudulla. Siellä eletään joka päivä kuin tulivuoren päällä; joka hetki saattaa tulivuori purkautua ja syöstä meidät kaikki hävittävään paloonsa.” ja toisessa kohden:

„Meitä on kehoitettu luottamuksella suhtautumaan hallituksen toimenpiteisiin ja selitetty, että meistä pidetään hyvää huolta. Mutta jos tämä huolenpito ei muutu sen kummemmaksi kuin tähän asti on ollut asianlaita, ei siitä ole paljoakaan meille lohdutusta. Olemmehan yhä edelleen sodan jaloissa ja ryssien tykit ovat yhtä lyhyen kantomatkan päässä kodeistamme kuin ennenkin. Meidän yksinkertaisen järjenjuoksumme mukaan ei saata rajaseudulla hengittääkään, ennenkuin ryssän rintama on siirretty kotinurkiltamme ainakin niin pitkälle, että heidän kuulansa eivät yletä meihin, mutta tämä on selitetty turmiolliseksi hyökkäyspolitiikaksi.” Kirjoitus loppuu seuraavasti: „Niin, jotakin on tehtävä. Tällaisenaan ei tilanne voi jatkua. Joko meistä on huolta pidettävä, turvattava järjestyneen yhteiskunnan ensimmäinen edellytys, ulkonainen rauha, tai sitten on suoraan selitettävä, että meidät aiotaankin jättää oman onnemme nojaan, alttiiksi vihollisen hävityksille ja kaikille sodan kauhuille. Rajaseudun väestö odottaa suoraa ja selvää vastausta.”

Mutta ei ainoastaan rajaseudun väestön, vaan koko maan etu ja turvallisuus vaatii, ettei yhtään ainoaa neliometriä suomalaista maapohjaa saa luovuttaa vieraalle vallalle. Me olemme ennen ja toisenlaisissa oloissa usein saaneet kuulla, että Suomen raja on liian likellä Pietaria. Tällä väitteellä on perusteltu rajaseutemme venäläistymis- ja lohkomishankkeita. Nyt huomaamme kaikki, että päinvastoin se on Pietari, joka on liian likellä Suomen rajaa ja yleensä liian likellä länsi-

maisten kulttuurin ja oikeuskäsityksen rajaa. Jos jommankumman on asemastaan väistyttävä, niin sekä meidän että muun maailman etu vaatii, että se on Pietarin tehtävä, Pietarin, josta vaara uhkaa ihmiskuntaa. Minun tietääkseni ei Suomessa ole yhtään puoluetta eikä ryhmää, eikä edes mitään „edesvastuuttomia voimiakaan”, jotka hautoisivat anastuspyyteitä Pietarin suhteen, mutta maassamme on kyllä paljon sellaisia, jotka jo näkevät, ettei meillä pysyvää rauhaa eikä järjestystä synny, ellei bolshevistisen ruton pesäpaikka tule tavalla tai toisella puhdistetuksi. Vielä useammat — siihen minä luen vasemmistonkin — ovat varmaan sitä mieltä, ettei Pietarin valtiollinen vaarallisuus Suomelle suinkaan lakkaa, jos bolshevismi kukistetaan, mutta Pietari jälleen joutuu venäläisen imperialismiin tukipaikaksi. Ylen tärkeää olisi siis saada aikaan sellainen järjestely, että tämäkin vaara tulisi pysyväisesti torjutuksi. Tähän jälkimäiseen vaaraan katsoen olisi minusta vasemmistollakin täysi syy kannattaa maamme puolustuskyvyn pysyvää lisäämistä, joka on välttämätön ja ennenkaikkea välttämätön maamme vastaista puolustusta varten Venäjän imperialismia vastaan. Siihen nähden me toivottavasti kaikki tulemme olemaan yksimielisiä. Kansainvälisellä järjestelyllä olisi niinkään Itämeren ja Suomen lahteen nähden aikaansaattava sellainen kansainvälinen suojatila, että Kronstadtin, Krasnaja Gorkan, josta viime aikana on niin paljon puhuttu, Inon sekä n. s. Pietari Suuren linnoituksen patterit ijäksi lakkaisivat toisiaan vaanimasta samalla tavoin kuin Ahvenanmaan linnoitusten uhka on yhteisellä sopimuksella päätetty lakkauttaa. Näihin päämääriin on tietysti pyrittävä diplomaattista tietä. Erästä tämän päivän sanomalehdessä julkaistusta haastattelusta ulkoministerin kanssa saa vetää sen johtopäätöksen, että Suomen raja Kannaksella jo on kansainvälisesti taattu. Olisi ollut ilahuttavaa saada myöskin vakuutus siitä, että ulkovallat tulevat ottamaan huomioon kansojen itsemääräämisoikeuden myös Kauko-Karjalassa ja Aunuksessa asuvien heimolaistemme julkilausumien toivomusten suhteen. Mutta asettuvatpa muut vallat näihin nähden tulevaisuudessa mille kannalle tahansa, ei Suomen kansa mielestäni voi olla tällä hetkellä hätään joutuneita heimoeljiään auttamatta. Äänestettäessä hallituksen anomaa määrärahan puolesta tekee eduskunta puolestansa mahdolliseksi näiden heimolaistemme pelastamisen nälänhädän kurjuudesta. Ulkoasiointemme johdon asiaksi jää sitten diplomatian avulla hoitaa Kauko-Karjalan kysymystä sillä „taidolla”, jota se pitää tarpeellisena asian saattamiseksi sellaiseen ratkaisuun että suomalaiset rajan

molemmiin puolin pääseivät toivomustensa perille. Tällainen ratkaisu vastaisi myös kansainvälisiä etuja.

Ensimmäisenä puhujana tässä keskustelussa esiintyi ed. Schauman osoittautuen puhdasveriseksi, etten sanoisi puhdasvetiseksi liberaaliksi ruotsinmaalaisessa merkityksessä. Minä en uskalla ryhtyä yksityiskohtaisesti seuraamaan hänen ajatusjuoksuansa. En saattanut tarkoin kuulakaan kaikkea mitä hän sanoi, mutta sen luulen huomanneeni, että hän ankarasti tuomitsi kaiken aktiivisen politiikan käyttäen näitä sanoja melkein joinakin herjaus- tai haukkumasanoina niistä ryhmistä ja henkilöistä, jotka ovat tällaista politiikkaa ajaneet. Tahdon tässä vain huomauttaa siitä, että Suomen vapaus ja itsenäisyys on aktiivisen politiikan tulos. Passiivinen politiikka saattaa kyllä sekin tilaisuudessa olla sopiva ja tarpeellinen, mutta kyllä se ylipäänsä osottaa sitä noudattavan valtion epäitsenäisyyttä ja heikkoutta ja jos ei sillä ehkä paljon menetetä, niin ei sillä yleensä mitään voitetakaan.

Tällä lausunnollani minun tarkoitukseni tietysti on yhtenä vaaranalaisten seutujen edustajana kannattaa hallituksen esitystä ja hartaasti puoltaa pyydetyn määrärahan myöntämistä.

Ed. Procopé: Jag hade strängt taget icke haft för avsikt att taga till ordet i denna debatt, men det minst sagt perfida angrepp, varmed debatten inleddes, tvingar mig att med några ord belysa saken sådan som den ses av personer, vilka icke äro rena försvarsnihilister.

Jag ber som utgångspunkt få taga ett yttrande av minister Alkio under en debatt för någon vecka sedan. Ministern yttrade därvid, att vi ingalunda må tro det bolschevismen i världen och särskilt rådsväldet i Ryssland står så nära sitt fall, som man måhända vid första påseendet vore böjd för att antaga. I själva verket har rådsregeringen förut befunnit sig i mycket farligare och svårare situationer. För ett år sedan vid tiden för mordet på greve Mirbach, när socialrevolutionärerna föreföllo att i Ryssland samla sina krafter till ett angrepp på sovjetrepubliken, och under de närmaste veckorna därefter då det ännu segrande tyska riket koncentrerade synnerligen betydande truppmassor i Östersjöprovinserna, var nog rådsregeringens ställning oändligt mycket farligare än den är nu.

Det är visserligen sant, att Koltschak har lyckats få något slags enighet bland de vita ryssarna och att hans armé gått väsentligen framåt, men vi skola icke glömma, att mellan honom och Petersburg allt fortfarande ligger ungefär tredjedelen av Europa. Vi skola icke heller glömma,

att han har lidit högst väsentliga nederlag och att slutligen bakom hans front den ena svårigheten efter den andra uppstått. Uti yttersta östern har general Semjonoff med japanernas goda minne och utnyttjande motsättningen mellan japaner och amerikaner bildat en quasi-självständig stat i tydlig opposition mot Koltschak, en hotande makt i hans rygg. Likaså förspörjes betydande oro i de områden i det sydligaste europeiska Ryssland, där Koltschak för en tid sedan gick segrande fram. De främmande folken där göra opposition mot hans och de vita ryssarnas väld. Å andra sidan kan man konstatera, att rådsregeringen vad de inre förhållandena i Ryssland vidkommer, otvivelaktigt för närvarande framstår starkare och mera konsoliderad än förut tack vare det att det borgerliga samhället, trött på kampen, i stor utsträckning har böjt sig. Att bolschevismen på detta sätt i Ryssland har förmått skapa sig en så stark ställning, att den har kunnat hålla sig uppe i snart ett och trekvart år, medan den liberala regeringen efter tsarismens störtande, liksom Kerenskis regering, icke nådde en livslängd av mer än några månader, det beror på att bolschevismen har funnit och tillämpat den rätta metoden för att styra Ryssland, d. v. s. våldet. Det är egentligen ingenting nytt. Det är samma metod, som tsarismen i tiden använde, men metoden tillämpad i dess högsta potens. Där tsarismen hängde en politisk motståndare, där arkebuserar Lenin hundratal, där tsarismen drev några tusental politiska motståndare i landsflykt, där driver bolschevismen tiotusental. Men också i den utländska politiken fullföljer bolschevismen endast tsarismens ideal. Samma expansionssträvande, som varit utmärkande för Ryssland allt sedan det blev en europeisk stat på Peter den stores tid, finna vi i Lenins utrikespolitik. Förr var det under panslavismens täckmantel som Rysslands erövringshunger gick fram; under panslavismens fana skulle de slaviska folken samlas och Ryssland tillvinna sig överväldet i Europa. Nu är fanan bolschevismen, och det är ett slagord, som är otaligt många gånger farligare. Det sprider sig som en smitta från land till land, en smitta, som ingenting kan hindra annat än just att urkällan kväves. Vi hava under de sista månaderna kunnat konstatera, att den bolschevistiska rörelsen överallt i världen tagit en fruktansvärd fart. Vi skola icke tala om ett sådant land som Norge, men vi skola komma ihåg, att också Vest-Europas socialdemokratiska partier på det mest uttryckliga sätt ha godkänt åtminstone en del av bolschevismens omstörtande idéer.

Jag har här för mig ett av den ryska rådsre-

geringens upprop till Englands soldater och arbetare. Det andas den mest segervissa förtröstan uti sina uppmaningar till de engelska kamraterna att vända vapnen mot förtryckarna. „Kamrater”, utbristes där, „äro ni icke djupt rörda av de världshistoriska tilldragelserna? Revolutionens anda har spritt sig från Ryssland till Österrike-Ungern, till Bulgarien och vesterut. Skola ni fortsätta att lyda de order eder regering giver eder och att avstå från att använda er kraft? Gör ni det, så ären ni medlen, vilka hindra revolutionens ström, och smiden själva bojorna, som hålla eder fångna. Ögonblicket för ert beslut är inne, kamrater.” Och samma anda utav tillförsikt genomgår alla de upprop, som spritts här i Finland bland arbetarmassorna och dess värre också bland militären.

För en tid sedan ägde i Holland en bolschevikkongress rum, där representanter från alla Europas länder torde hava varit närvarande. Där bröt sig starkt den tyska kommunistiska riktningen mot den ryska. Att man skulle åstadkomma en omstörtning i världen, därom voro alla ense, men huru omstörtningen sedermera skulle utnyttjas, i den punkten rådde skiljaktiga meningar. Tyskarna ville iakttaga ett försiktigt förfarande, medan ryssarna gjorde gällande, att deras taktik, massmord på alla politiska motståndare, måste följas, och den ryska riktningen vann överhand. Det är på det sättet, att Rysslands bolschevism tydligen för närvarande är själen i alla vänsterriktningar inom arbetarvärlden.

Inför detta och det hot, som sålunda riktas mot Europa i allmänhet och närmast mot Finland, är det vi hava att värja oss. Vi skola icke bortse från huru bolschevismen och råds-Ryssland alldeles speciellt egna Finland sin uppmärksamhet. Efter upprorets kuvande för ett år sedan lyckades de främsta av de röda ledarne fly antingen till Sverige eller till Ryssland. I Ryssland konstituerade sig det finska kommunistiska partiet med ledare som Sirola, Evä och Lehtokoski, och därifrån har ständigt agitationen gått ut över vårt land. Det är ju knappast en tidning vi öppna utan att få läsa om huru bolschevikkommunikation blivit beslagtagen, huru vapen anträffats, huru ständigt nya stämplingar och planer avslöjats.

Jag skall icke uppehålla tiden genom att dröja vid detta, men jag kan icke underlåta att hänvisa till ett av de allra sist anträffade uppropen, som i sin hänsynslösa ton överträffar det mesta man sett också från bolschevikernas agitationsfabriker och som, efter att hava talat om de vitas

skändliga förtryck här i Finland och efter att hava uppmanat arbetare och småfolk att ansluta sig till bolschevismen och taga jorden ur deras hand som hava den, icke endast ur storgodsägarnes, utan också ur småbrukarnes, slutar med ett nedkallande av hämnd över de vita: „koiran-kuolema semmoisille ihmisperkeleille”.

Att värja landet mot den fara, som sålunda hotar genom den bolschevistiska smittan, har tydligen varit regeringens önskan, då regeringen framlade den ifrågavarande anhållan till landdagen. Det förefaller mig högst märkvärdigt att man från borgerligt håll kan draga i tvivelsmål, huruvida en sådan anhållan bör beviljas. Till och med om regeringen komme att företrädesvis använda dessa medel i gränstrakterna, kan det väl icke vara någon orsak för oss att avallå regeringens framställning. Det är ju ändå gränstrakterna, som värst äro utsatta för smittan, och om vi icke i gränstrakterna organisera ett starkt och fast skydd mot densamma, kunna vi icke heller tänka på att hålla den borta från de övriga delarna av landet.

Slutligen vill jag påpeka, att herr Schauman icke kan förneka faktum, att den ryska rådsregeringen koncentrerar trupper mot vår gräns. Skola vi inför allt detta stå med händerna i kors? Jag vet icke, om det vore passiv politik. Jag tror, att det är orätt att använda det uttrycket, ty den passiva politiken var nog icke liktydig med eftergivenhet och undfallenhet.

Jag ber om ursäkt, att jag här uppehållit kammarrens tid så länge med dessa utläggningar beträffande bolschevismen i allmänhet. Det är herr Schaumans stort anlagda andragande, som tvungit mig till det, ett andragande, som vi egentligen hade bort få höra i den interpellationsdebatt, som icke blev av och som herr Schauman tydligen på det allra högsta har saknat, debatten i anledning av den interpellation, vilken ett antal socialister under herr Schaumans ledning och med ytterst ringa anslutning från borgerligt håll i tiden framställde.

Jag behöver icke beröra herr Schaumans utfall mot företaget i Aunus. Jag har tidigare varit i tillfälle att uttala min uppfattning i den frågan. Jag kan endast säga, att alla de synpunkter, som av herr Schauman anförts och vilka skola klarlägga motiven för Aunus företag, på ett betydligt mera pregnant och intressväckande sätt finnas uttalade uti en bolschevikproklamation av den 2 maj detta år, där det noggrant säges, att det, som driver de frivilliga i Aunus, är ingenting annat än några militärschauvinisters erövringshunger, några storindu-

stri-idkares penningehunger och några vildhjårnors ansvarslöshet. Sett genom Petersburgska glasögon kan jag förstå dessa motiv. Uttalade i Finlands lantdag synas de mig fullständigt obegripliga.

Jag ber att få förorda beviljande av anslaget på sätt som av utskottet föreslagits.

Ed. A. H. Virkkunen: Minä en voi olla lausumatta, että minä suurella kummastuksella olen kuullut tämän ajatuksenvaihdon alkajan, ed. Schaumanin lausunnon. Se on varmaan ontointa, edesvastuuttominta ja isänmaattominta, mitä tässä eduskunnassa pitkiin aikoihin on kuultu. Hän ei ole, vastoin sekä hallituksen esityksen että valtiokunnan mietinnön selviä sanoja, ensinkään tietävinään, mistä tässä on kysymys. Hän kohdistaa lausuntonsa muka torjuakseen sitä käsitystä, että meidän maastamme hyökkätsiisiin rajojemme ulkopuolelle, ja että nyt muka on kysymys sellaisesta hyökkäyksestä. Esityksessä jo sanotaan, että bolshevistinen vaara, joka uhkaa maata osaksi sen luoteisrajan yli pohjoisesta Ruotsista, mutta varsinkin sen itärajojen yli Aunuksesta ja Inkeristä, pitää maan lainkuuliaista väestöä alituksessa jännityksessä, ja tämän vaaran torjumiseksi hallitus pyytää varoja. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä taas sanotaan: „Rajalla ilmeneet levottomuudet voivat pakottaa päättäviin ja nopeisiin toimenpiteisiin siviiliväestön hengen ja omaisuuden turvaamiseksi. Tällaisia toimenpiteitä on asukkaiden muuttaminen seudulta toiselle, pakolaisten elättäminen y. m. Hallitus ei myöskään voi olla auttamatta niitä pakolaisia, jotka Inkerin suomalaisista pitäjistä mahdollisesti tulevat pakotetuiksi siirtymään Suomen puolelle.” Ja lisäksi viitataan siihen, että myöskin Aunuksen väestöä täytyy hallituksen edelleen, niinkuin se on tähänkin saakka tehnyt, elintarpeilla avustaa. Kaikeksi varmuudeksi lausutaan sekä hallituksen esityksen että mietinnön ponsilauseessa, että ne 25 miljoonaa markkaa, joista nyt on kysymys, tarvitaan maan turvallisuuden tukemiseksi.

Mutta ed. Schauman koettaa siitä huolimatta antaa asialle kokonaan toisen muodon ja selittää hallituksen tarkoituksiperät omalla tavallaan. Hänelle lienee tarpeellista selittää sekin, miksi varoja tarvitaan maan turvallisuuden tukemiseksi. Jokainen muu Suomen julkista elämää seurannut tietanee, että se on Suomen kaakkoisrajalla oleva sodanuhka: siellä seisova bolshevistinen armeija ja sen alituisesti tekemät vihamieliset yritykset rajaseutua ja sen asukkaita vastaan, jotka vaati-

vat tällaisen määrärahan myöntämistä maan turvallisuuden tukemiseksi. Se vaara, mikä kaakkoiselta rajalta on alituisena uhkana meidän valtakunnallemme, se ei tällä hetkellä totisesti ole vähäinen. Sen mukaan kuin asiantuntijat tietävät, käsittää bolshevistien sotavoima, se joka on sijoitettu lähelle Suomen rajaa, nykyään 20,000—30,000 miehen paikoille. Siellä on hallussaan kaikki ne sotatarpeet ja voimat, joita aikanaan on koetettu hankkia Pietarin kaupungin puolustusta varten. M. m. on se erittäin hyvin aseistettu. Tiedetään, että sen käytettävänä olevien tykkien määrä nousee likelle puolta kolmatta sataa. Mutta tästä kaikesta huolimatta, kun varoja pyydetään Suomen rajaseudun ja sen väestön turvaamiseksi, eduskunnassa nousee ääniä, jotka tietävät, että tätä määrärahaa ei tarvita, että se tarkoittaa vain luvaton hyökkäystä maan rajojen ulkopuolelle, ja jotka julkenevat kehoittaa eduskuntaa epäämään tällaisen määrärahan myöntämisen. Minä olen vakuutettu siitä, että Suomen eduskunnan isänmaallisesti ajattelevat edustajat käsittävät, että Suomen valtakunnan turvallisuus vaatii nyt tätä uhria ja sitä vaatii myöskin onnettoman rajaseudun väestön elämä ja onni. On totisesti kyseessä elämä ja onni sellaisella väestöllä, jonka täytyy elää oloissa, missä tuon tuostakin sen on pakko yövuoteeltaan nousta tykkien ja kuularuiskujen paukkeeseen, tietämättä, milloin tuon paukkeen aiheuttajat ovat sen omia kotinurkkia ahdistamassa ja herättämässä tälläkin puolella rajan sitä palon loimua, mitä nämä rajaseudun asukkaat näkevät usein rajan toiselta puolen.

On tietysti, niinkuin on huomautettu, tietämättömyyttä tällä hetkellä, kuinka pitkälle se vaara saattaa ulottua ja kehittyä, joka nyt meitä on uhkaamassa. Mutta minä tahtoisin huomauttaa, että kaikki se, mikä nyt tehdään rajaseudun turvaamiseksi ulkoapäin tulevalta hyökkäykseltä, tehdään myöskin Suomen itsenäisyyden suojelemiseksi tulevaisuudessa meidän valtakuntamme rajan suojelemiseksi, tahtoisinpa sanoa kaikiksi ajoiksi. Sillä joskin vaara tällä hetkellä saataisiin vähillä uhrauksilla poistetuksi, meillä tulevaisuudessa, muuttuivatpa olot Venäjällä millä tavalla tahansa, on se vaara edessä, että sieltäpäin pyritään tuhoamaan meidän maamme itsenäisyyttä. Tältäkin kannalta mielestäni sen määrärahan myöntäminen, mitä hallitus nyt pyytää, on aivan välttämätön. Tämä on tärkeimpiä rahamääriä ja tämän kansan etujen kalliimpiin tarkoituksiin käytettäviä, mitä hallitus eduskunnalta milloinkaan on pyytänyt. Puolestani olen varma siitä, että Suomen eduskunta myöskin tämän määrärahan tulee myöntämään.

Ed. Kekki: Vasemmiston taholta valiokunnan mietintöön liitettyssä vastalauseessa sanotaan, että yhteiskunnallinen rauha on palautettava maahan positiivisilla keinoilla, ryhtymällä tehokkaisiin toimenpiteisiin maan työtätekevien kerrosten elämän ja toimeentulon turvaamiseksi. Edelleen sanotaan siinä, että esityksen tarkoitus on aivan päinvastainen. Minun täytyy sanoa samoin kuin ed. Pilkka, että minusta tämä käsitys tilanteesta tuntuu lievimmän sanoen kummalliselta. Minun on hyvin vaikea sitä ymmärtää. Tahdotaanko tällä sanoa, että meidän on jätettävä itäinen raja sellaiseen tilaan, että venäläinen bolshevismi voi koska tahansa täällä saada aikaan sellaisen yhteiskunnallisen rauhan, mikä nyt vallitsee bolshevistisella Venäjällä. En tahtoisin sitä uskoa nykyisestä vasemmistosta, en tahtoisin sitä uskoa niistä monista merkeistä päättäen, mitä sen esiintymisestä täällä on viime aikoina huomattu. Etenkään en tahtoisin uskoa sitä sen takia, että täällä eräässä lausunnossa eräs vasemmiston edustaja sanoi, että he vihaavat bolshevismia. Mutta tästä vastalauseen sanontatavasta on ollut hyvin vaikeaa päästä muuhunkaan käsitykseen. Jos nyt kuitenkin niin olisi, että vastalauseen allekirjoittajat tarkoittavat sitä samaa, mitä minä olen tästä sanonnasta löytänyt, niin ei minun tarvinne kai huomauttaa, että minä en silloin ole tämän vastalauseen takana. Mutta tahtoisin sen sijaan uskoa, että suurin osa vasemmistostakaan ei ole sen takana. Minä puolestani pitäisin noiden varojen myöntämisen ei ainoastaan tarpeellisenä, niinkuin täällä edellinen puhuja mainitsi, vaan aivan välttämättömänä. Erittäinkin kahdesta syystä. Ensinnäkin rajaseudun rajavartioston mahdollisesti tarvittavan lisäämisen takia; ei sen takia, että rajan vartioimista olisi huonosti hoidettu, päinvastoin minulla kyllä on se käsitys, että se tähän saakka on hyvin hoidettu, mutta tilanne on nyt sellainen, että rajavartioston lisääminen minun mielestäni on välttämätön. Ja ilman lisättyjä varoja se tuskin lienee mahdollista. Ja sitten toinen syy, mikä myöskin tekee varojen myöntämisen välttämättömäksi, on inkeriläisten heimolaisten avustaminen, sillä rajamaan komendantin käsityksen mukaan, mikä tuntuu hyvin uskottavalta, on huolenpito näistä heimolaistamme siellä, mikä tätä nykyä tuottaa kaikista enemmän hankaluutta rajaseudulla.

Mitä muuten tulee ed. Itkonen pöydällepanopyyntöön, niin minä puolestani pitäisin sen aivan kohtuullisena. Pidän sen kohtuullisena etenkin siitä syystä, että ed. Itkonen on itse ollut mukana siinä lähetystössä, joka tänä päivänä palasi rajaseudulta. Ja minä olen vakuutettu, että hän,

joka on myöskin tämän vastalauseen allekirjoittaja, että hän tällä hetkellä on tullut sellaiseen käsitykseen, ettei hän luullakseni enää seiso tämän vastalauseen takana. Mutta kum aika on niin täpäällä ja kun luullakseni jokainen edustaja tahtoi huomispäivän istunnon perästä päästä kesälomalle ja on epävarmaa, voitaisiinko huomispäivän istunnossa tämä asia käsitellä, niin minä en tahdo kannattaa tätä pöydällepanoehdotusta, vaan olen valmis hyväksymään valiokunnan mietinnön tänä iltana.

Ed. Hupli: Koska se perustelu, minkä ed. Itkonen pöydällepanoa varten täällä esitti, on ainakin meidän ryhmäämme nähden pätevä, me kun emme ole vielä saaneet kuulla mitään selostusta käynnistä rajaseudulla niin katson tarpeelliseksi kannattaa ed. Itkonen tekemää ehdotusta pöydällepanosta.

P u h e m i e s: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja tätä ehdotusta on kannatettu, on asia valtiopäiväjärjestyksen 56 §:n mukaisesti pöydälle pantava. Pyydän siis puheenvuoron käyttäjiä kohdistamaan lausuntonsa asian pöydällepanoon.

Ed. J o u k a h a i n e n: Minä puolestani vastustan pöydällepanoa siitä syystä, että tässä keskustelussa on ymmärtääkseni riittävällä tavalla käynyt selville, että tällainen määräraha on tarpeen ja että sen myöntämisen tulee tapahtua nopeasti. Olen tämän keskustelun kestäessä todennut, että hallituksen puolelta on rahaministeri riittävästi selvittänyt, että tuo bolshevistinen vaara, jota varten osittain varoja myönnetään, on olemassa. Minä olen todennut, että — — —

P u h e m i e s: Pyydän puhujalle huomauttaa, että valtiopäiväjärjestyksen 56 §:n mukaan asia on pantava pöydälle. Kysymys on vaan siitä, mihin täysi-istuntoon asia pöydällepannaan.

Ed. J o u k a h a i n e n: Minä pyydän peruuttaa näin ollen ehdottoman vastustukseni pöydällepanoon nähden ja teen uuden ehdotuksen. Keskustelussa on rahaministeri myöskin todennut, että siviiliväestön henki ja omaisuus on vaarassa rajaseudulla ja että sitä varten ehdottomasti tarvitaan turvaavia toimenpiteitä. Täällä on myöskin todettu, että asukkaita muuttaa seudulta toiselle sekä rajan tällä puolen että rajan tuolta puolen meidän maahamme. On myöskin todettu, että niitä pakolaisia, joita Inkerinmaalta tälle puolen rajaa tulee, on avustettava; on myös todettu, että

Aunuksen rajalla vallitsevat sellaiset olosuhteet, että avustusta ei voida tyhjin käsin eikä ilman määrärahoja panna toimeen. Samalla lailla on myöskin todettu, että aineellista avustusta on annettava rajan tälle ja — — — —

Puhemies: Pyydän puhujalle huomauttaa, että nyt on kysymys asian pöydällepanosta.

Ed. Joukahainen: Minä perustelen, minkä takia minä en kannata niin pitkäaikaista pöydällepanoa, kuin täällä on ehdotettu. — Sitten on myös todettu, että rajavartiosto ei ole sellainen kuin sen tulisi olla, vaan se on riittämätön ja heikko, ja näin ollen minun ymmärtääkseni nämä määrarahat ovat myönnettävät. Minun nähdäkseni sosialidemokraatit samoin kuin myöskin ed. Schauman siellä oikealla tietää varsin hyvin, että 25 miljoonaa markkaa ei voida käyttää Pietarin valloitukseen eikä muihin imperialistisiin pyyteisiin; ja näin ollen minä vielä totean sen seikan, että tämä määräraha, 25 miljoonaa markkaa, on myönnettävä ja tämän myöntämisen tulee tapahtua nopeasti. Minä olen sitä mieltä, että se ei missään tapauksessa saa mennä siihen aikaan, kun eduskunta syksyllä kokoontuu, vaan että sen täytyy tapahtua ennen kesälomalle lähtöä. Siinä suhteessa minä olen aivan samaa mieltä kuin ed. Kekki, niin että jos tämä jätetään huomiseen päivään, niin sen myöntäminen on silloin epävarmaa, ja siitä syystä minä ehdotan, että eduskunta määräisi tämän asian pöydälle istuntoon, joka pidetään puolen tunnin kuluttua tämän istunnon päätyttyä.

Ed. Nevanlinna: Pyysin puheenvuoroa itse asiasta, oikaistakseni erään tiedon, jonka se puhuja antoi, joka aloitti keskustelun. Mutta pyydän nyt lausua, että nähdäkseni olisi oikeampaa, kun kerran pöydällepanon tulee tapahtua, että se tehdään huomiseen täysi-istuntoon. Olisi näet mahdollisuutta myöten vältettävä noita tuskien valtiopäiväjärjestyksen hengen mukaisia pöydällepanoja muutamiksi minuuteiksi.

Ed. Kontu: Luovun.

Ed. Vuorimaa: Tämä asia on ollut eduskunnan tietoisuudessa jo niin kauan, että jokainen on voinut siitä luoda mielipiteen. Sentähden minä myöskin pidän tarpeettomana, että se siirretään huomiseen istuntoon, ja kannatan ed. Joukahaisen tekemää ehdotusta.

Ed. Juutilainen: Minä pitäisin aivan kohtuullisena sen, että suostuttaisiin siihen ehdotukseen, että asia pannaan pöydälle huomispäivän istuntoon, koska, niinkuin ed. Itkonen mainitsi, eivät heidän ryhmänsä edustajat, jotka olivat rajaseudulla käymässä, ole vielä ehtineet eivätkä olleet tilaisuudessa tekemään ryhmälleen mitään selkoa matkastaan. Olisi varsin toivottavaa, että tässä asiassa päästäisiin mahdollisimman yksimieliseen tulokseen. Minä katson, että ehdotettu siirto ei pahentaisi tämän asian käsittelyä.

Ed. K. E. Linna: Minä kannatan ed. Joukahaisen tekemää ehdotusta. Asian ratkaiseminen on kiireellinen; myöhäinen ratkaiseminen voi olla huono ratkaisu. Sentähden on asia saatava käsillemme niin nopeasti kuin suinkin, ja se selvitys, mikä tahdotaan antaa ryhmille, voidaan antaa puolessa tunnissa.

Ed. Kokko: Minulla oli myös aikomus puhua itse asiasta, mutta kun on kerran keskusteltu vain pöydällepanosta, niin minulla ei ole tilaisuutta varsinaisesti itse asiaan paljon kajota. Mutta minunkin täytyy kannattaa ed. Joukahaista siinä, että asia pantaisiin pöydälle sillä tavalla, kuin hän on ehdottanut. Ed. Joukahainen on perustellut asian kiireellisyyden ja kannatan että asia pantaisiin pöydälle puolta tuntia myöhemmin pidettävään täysi-istuntoon.

Ed. Itkonen: Minun mielestäni tämä minun pyyntöni oli siksi lojaalinen, että minä ihmettelin hiukan, että on ruvettu sitä niin kovasti vastustamaan. Tässä on pyydetty mahdollisimman lyhyttä pöydällepanoa ja sellaisilla syillä, jotka minun mielestäni pitäisi olla päteviä. Mahdollisesti muut pienemmät eduskuntaryhmät voivat keskuudessaan nopeammin ja helpommin saada ryhmänsä koolle ja keskustella sen kanssa, mutta sosialidemokraattinen ryhmä on siksi suuri, että se ei ole aivan kädenkäänteessä koolle kutsuttavissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Itkonen ed. Huplin kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomispäivän istuntoon. Kutsun tätä ehdotusta ed. Itkosen ehdotukseksi. Edelleen on ed. Joukahainen ed. Kokon kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle täysi-istuntoon, joka alkaa puolentuntia sen jälkeen, kun tämä istunto on päättynyt. Kutsun tätä ehdotusta ed. Joukahaisen ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Itkosen ehdotuksen, äämetään „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Joukahaisen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jää-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis pannut asian pöydälle huomispäivän täysi-istuntoon.

2) Miinanetsinnän järjestämistä ja varojen osottamista siihen

koskevan hallituksen esityksen n:o 28 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Eduskunta hyväksyy asiassa valtiovarainvaliokunnan mietinnön.

Puhemies: Asia on loppuun käsitelty.

3) Määrärahan myöntämistä uutisviljelysraivausten kustannuksia varten

koskevan ed. Jyskeen y. m. anomusehdotuksen n:o 102 johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Saarelainen: Ennen yleistä maailmansotaa oli maassamme maataloustuotanto jotenkin heikkoa. Mutta sota-aikana se on käynyt yhä vaan heikommaksi. Kun normaaliaikoina täytyi n. $\frac{2}{3}$ maassamme tarvittavasta viljasta tuoda muista maista, niin se jo sinänsä todistaa ainakin viljantuotannon heikkoutta. Että yleensä maataloustuotanto on sotavuosina huimaavaa vauhtia vähentynyt, siitä on jääväämättömänä todistuksena se, että tämän vuoden kolmen kuukauden aikana on elintarpeita maahamme hankittu ulkomailta noin 350 miljoonan markan arvosta sekä muita tavaroita noin 202 miljoonan markan arvosta. Ja saman ajan sisällä on vientitavarain arvo ollut ainoastaan noin 35 miljoonaa markkaa. Kauppatappiomme ulkomailta tuotujen tavarain johdosta mainittuna kolmen kuukauden aikana lähentelee siis noin 515 miljoonaa markkaa. Jos tätä menoa vuoden mittaan jatkuu, niin on meidän niskoillamme semmoinen velkakuorma, jota tuskin jaksamme kantaa, nimittäin ei sen pienempi eikä suurempi, vaan ainoastaan kappaleen

toista miljaardia. Kun tällainen velka tulee nähtävästi yhdessä vuodessa, niin mitä sitten voi tulla useammassa. Jos-ei voida sulkuja esim. maataloustuotannon kohottamisella rakentaa tälle velan syntymiselle, niin on nuori tasavaltamme heti huutavassa hukassa. Ei voitane enään puhua mistään terveellä pohjalla olevasta kansantaloudestamme. Ei voine myöskään puhua enään Suomen riippumattomuudesta, sillä velallinen, olkoon se yksityinen tai valtio, on velkojistaan riippuvainen ja heidän määräystensä alainen. Maamme valtiotaloudellinen heikko tila ei voine olla vaikuttamatta myöskin heikontavasti ulkopoliittikaan nähden. Mainitusta kauppatappion suuruudesta käy osaksi selville, mihin uhanalaiseen tilaan maailmansota ja siihen liittynyt kansalaiskapina on maamme syössyt. Mutta tähän on ollut syytä myöskin oman maan hallituselimiissä, sillä ensimmäisten hallitusten aikana eikä myöskään koko yhteiskunnan taholta sodan aikana maataloustuotannon kohottamiseksi ole tehty tuskin mitään. On tyydytty yksinkertaisesti vaan kuluksen säännöstelyyn. Sen sijaan muissa maissa on osattu paljon paremmin hoitaa maataloutta ja kohottaa maataloustuotantoa, josta on johtunut, että näiden maiden ei tarvitse nyt läheskään siinä määrässä hankkia elintarpeita ulkomailta kuin meidän maamme on pakotettu niitä hankkimaan. Muissa maissa on sota-aikanakin uhrattu vuosittain kymmeniä miljoonia markkoja maataloustuotannon kohottamiseksi. Mutta mitä meidän maassamme on näinä vuosina tämän asian suhteen tehty? Tämän maataloustuotannon kohottamisen alalla tapahtuneen huolimattomuuden seuraukset ovat nyt jo osaksi nähtävinä. Varat menevät huimaavaa vauhtia ulkomaille ja maamme vaan köyhtyy entistä köyhemmäksi. Mutta miten sitten on maamme valtiotalous pelastettävissa, ei tietenkään oltane aivan selvillä. Kuitenkin voitane varmimpana ja melkein pä aineana pelastuskeinona pitää sitä, jos voisimme saada maataloustuotantomme kohoamaan entistä paljon korkeammalle. Ja me voimme tämän tehdä, jos niin tahdomme. Jos sonnustamme henkilökohtaisesti itsemme kaikilla aloilla tuotantoa kohottamaan pystyvillä aseilla, jos vaihdamme sisäiset ristiiriittämme työn ja toiminnan suoritukseen, tai toisin sanoen, jos voisimme kaikki kansankerrokset, kaikki kansalaiset tasapuolisesti valjastaa nuorta tasavaltamme eteenpäin vievään vaunujen eteen, niin silloin voisimme luottaa tulevaisuuteen, silloin voisimme kohottaa m. m. maataloustuotantoa ja koko valtiotaloutta. Valtiotalouttamme vetävään vaunujen eteen koko yhteiskuntamme valjastamista tietäisi osaksi se, jos nyt, kuten maa-

talousvaliokunta ehdottaa, päättäisimme yksimielisesti otettavaksi vuoden 1920 menoarvioon 10 miljoonaa markkaa käytettäväksi avustusrahoina tämän ja ensi vuoden aikana tehtyihin uutisviljelyskustannuksiin. Tähän velvoittaisi meitä se yleinen tosiasia, että maataloustuotannon kohottaminen, kuten sanottu, on eduksi koko yhteiskunnalle. Ja tämä toimenpide on toteutettavissa nopeimmin ja voimakkaaimmin ainoastaan siten, että eduskunta myöntää nyt kyseessäolevat varat.

Ensimmäisessä vastalauseessa esitetty ajatus siitä, että suurviljelijät ovat asetettavat avustuksen suuruuteen nähden samallaisiksi kuin pienviljelijätkin, on mielestäni tahallinen erehdys. Sillä suurviljelijällä on jo ensinnäkin useimmiten korkeampi ammattisivistys, paljon helpompi luoton saanti ja suurempi varallisuus, ynnä muita hyviä edellytyksiä, niin että hän voi ryhtyä uutisviljelykseen huolimatta siitä, saako hän sitä varten avustusta tai ei. Aivan tykkäänään toinen on pienviljelijän laita, olkoon hän sitten torppari tai talonlinen. Häneltä puuttuu varoja ja siitä johtuvan uskallusta ilman avustusta käydä käsiksi pääomaa kysyvään yritykseen. Tämän pitäisi olla jo itseltään aivan selvää. Ja kun otamme vielä m. m. sen seikan huomioon, että pienviljelijä, joka on usein pakotettu hankkimaan työansiota muualta, vapautuu tästä saadessaan avustuksen muodossa vastaavaa työtä itselleen, niin on oikeuden ja kohtuuden mukaista, että heikommalle viljelijälle on avustus oleva korkeampi kuin suurviljelijälle. Silloin tulee avustus enemmän tarkotustaan vastaavaksi. Tällöin tulee myös toteutetuksi se periaate, jota vasemmistolaisetkin ovat ajavinaan, että heikkoja tai köyhiä on ennen kaikkea autettava. Ensimmäisessä vastalauseessa esitetään myöskin se ajatus, että jos eri suuret avustukset pannaan käytäntöön, niin siitä johtuu, että avustus tulee hyvinkin mutkikkaaksi. Totta on, että jonkunverran enemmän tulee toimintaa. Mutta se lisätoiminta, joka tästä syntyy, on aivan vähäistä. Peltojen laajuudesta tiedon ottaminen on ainoa kohta, johon voi kiinnittää huomiota; mutta sekin on poistettu sillä, kun tänä keväänä, kuten tiedämme, viljan säännöstelyn johdosta on kaikkialla maamme pellot mitattu ja vieläpä kartoitettu.

Toisessa vastalauseessa painostetaan m. m. sitä, että muka laajoissa piireissä on vallalla semmoinen käsitys, että niin hyvin pien- kuin suurviljelijät ovat sota-aikana maantuotteillaan saaneet sellaisia hintoja tai toisin sanoen niin paljon rikastuneet, että heidän, jos koskaan, pitäisi tulla omillaan toimeen ja senkin johdosta on muka varat jaettava lainan muodossa. Se on totta, että

kuluttajapiireissä on vallalla sellainen käsitys, joka on käynyt ilmivihaksi maanviljelijöitä kohtaan. Mutta tämä käsitys ei pidä paikkaansa kuin ainoastaan pieneksi osaksi. Kun kuluttajain piireissä ei lähemmin tunneta sitä, miten paljon ovat maamme tuotteet tulleet maanviljelijöille maksamaan ja yleensä ei tunneta monipuolisemmin maatalouselämää eikä niitä suhteita, joita sillä on ollut sota-aikaan nähden, niin lienee kaiketi-kin suurimmaksi osaksi tämä käsitys johtunut siitä. Se on kyllä totta, että suurviljelijät, joilla on ollut käytettävänä m. m. vuokratyövoimaa sekä paljon raaka-aineita, esimerkiksi metsiä, ne ovat nähtävästi paljonkin vaurastuneet. Mutta pienviljelijät eivät ole yleensä hyötynneet, vaan päinvastoin heikontuneet. Näinollen maanviljelijän rikastuminen sota-aikana yleispiirtein katsotuna on enemmän näennäistä kuin todellista. Ja tämä näennäisyys johtuu etupäässä siitä, kun viljelijäin piireissä elintarpeitten, erittäinkin viljan säännöstelyn vuoksi on täytynyt harjoittaa suurelta osalta niin sanottua ryöstöviljelystä. Peltoista ja niityistä on ryöstetty parempien aikojen toivossa entistä kasvuvoimaa, jota ei ole voitu nälkäisenä ollen niille takaisin antaa. Tästä on seurauksena viljelysalojen haihtuminen, joka tietää suurien pääomien häviämistä. Normaaliaikoina, eli niitten aikojen tultua, jolloin maanviljelijältä ei enää pakkoluovutuksella oteta viljaa, jolloin voidaan lunastaa työ, antamalla työmiehelle ja hänen perheelleen viljaa, ryhdytään korvaamaan pellolle ja niitylle ryöstetty kasvuvoima takaisin, niin siihen nämä varat hupenevat, jos kuka niitä olisi saanutkin. Maanviljelijän luultu rikastuminen on toisessakin suhteessa näennäistä. Maanviljelyskoneet on täytynyt melkein tyystin kuluttaa sota-aikana, jotenka niittenkin sijaan hankkiminen vie paljon varoja. Näin ollen ja kun otetaan vielä huomioon nautakarjan sekä hevosvoiman suuri väheneminen maassamme ynnä muita seikkoja, niin silloin ei ole enää puhettakaan maanviljelijän suuresta rikastumisesta, ainakaan siinä syyttävässä äänilajissa, jota kuluttajien taholta nykyään yleensä toivotetaan. Kun näin on laita yleensä suurviljelijän, niin mitä sitten on pienviljelijäin piirissä. Itä- ja Pohjois-Karjalassa, jossa on yleensä pienviljelijöitä, on niitten piirissä viime vuosina ollut huomattavissa enemmän köyhtymistä kuin rikastumista ja tämä johtuu siitä, mitä jo tässä olen maininnut ja sen lisäksi siitä, kun niitten on täytynyt ostaa paljon kalliita elintarpeita. Niitten pienviljelijöitten piirissä on tosin normaaliaikoinakin ostettu paljon elintarpeita, mutta silloisten hintojen alhaisuuden tähden ei niitten ostaminen vaikuttanut

pienviljelijän talouteen niin haitallisesti kuin nykypäivien korkeat hinnat. Olkoon sivumennen mainittu, että Pohjois-Karjalassa useassa kunnassa, jossa halla vei viime kesänä viljan ja perunat, täytyi siellä ei ainoastaan syötävä vaan myös suuri osa tänä keväänä kylvetyistä siemenistä ostaa ja yksin tästä johtuu, että pienviljelijät yleensä saivat alistua ottamaan tuhansiin markkoihin nousevan velkakuorman siementä hankkiessaan. Tällainen asiantila ei suinkaan tiedä heidän rikastumistaan vaan päinvastoin masentavaa köyhtymistä. Toisen vastalauseen mukaan edelleen ehdotetaan, että kysymyksen alaiset miljoonat käytettäisiin esitettyyn tarkoitukseen asetettavaksi viljelijöille lainan muodossa. Mutta minun käsittääkseni ei näillä varoilla päästä tarkoitettuun tulokseen, jos ne jaetaan lainoina ja siihen yksinkertaisesti on syy siinä, että maanviljelijät eivät ole nykyisin halukkaita lainaamaan viljelystarkoituksiin, sillä he tietävät, että niin pian kuin ulkomaalaista viljaa pääsee vapaasti tulemaan maahan ja muutenkin teollisuuden ja kaupan painostamana tulee maanviljelijälle huonot ajat ja viljan hinta halpenee niin paljon, ettei nykyisillä korkeilla kustannuksilla kannata ylösottaa uutismaita viljan viljelystä varten, mutta jos on viljelijöille toivo, että mahdolliset tappiot korvataan siihen määrään kuin maatalousvaliokunnan mietintö edellyttää, niin viljelijää innostaa ryhtymään tarmokkain ottein perkaamaan uutisviljelyksiä ja silloin on tarkoitus täytetty.

Ensimmäisen varapuhemiehen ryhdyttyä johtamaan puhetta, lausuu

Ed. Niukkanen: Minä voin kannattaa maatalousvaliokunnan mietintöä periaatteessa ja olen hyvin iloinen, että m. m. sillä taholla, mistä ensimmäinen vastalause on, on myöskin ryhdytty kannattamaan sensuuntaista toimenpidettä, kuin mitä tämä mietintö sisältää. Minua mietintö ei kuitenkaan joka suhteessa aivan täydellisesti tyydytä. Lyhyesti tahdon tässä huomauttaa ensinnäkin siitä, että kun valiokunta mietintönsä kolmannelle sivulle on pannut perusteluihin määräyksen siitä, että uutisraivaukseen kokonaiskustannusta ei saa 1 ha kohden laskea yli 2,000 markan, että tämä säännös ei ole ollenkaan tosioloja vastaava. En tahdo väsyttää eduskuntaa esittämällä asiaa valaisevia tosioloihin perustuvia laskelmia, mutta lyhyesti mainitsen, että niitten työpalkkojen ja muiden olojen mukaan, jotka varsinkin Itä-Suomessa ovat viime aikoina valinneet ja yhä edelleen näyttävät vallitsevan, uutismaan kylvökuntoon ottaminen tulee keski-

määrin maksamaan 4 à 4,500 markkaa hehtaaria kohti. Tämän johdosta siis valiokunnan kohtuulliseksi ajatteleva avustus, pienviljelijälle 50 %:ia uutisviljelyskustannuksista, keskikokoiselle 40 %:ia ja suurviljelijälle 30 %:ia, supistuu tosiasiallisesti puoleen näistä määristä. Tällainen avustus minun mielestäni kumminkaan ei ole omiansa kiihoittamaan maanviljelijöitä uutismaan ylösottamiseen tarpeellisessa määrässä ja siis ei saavuteta toimenpiteillä sitä tarkoitusta, mihin sillä on tähdätty. Tämänkin väitteen todistaakseni minä voisin esittää laskelmia siitä, millä tavalla todellakin uutisviljelys nykyisillä työpalkoilla ja nykyisillä viljanluovutushinnoilla kannattaa, mutta en tahdo siinääkään suhteessa eduskuntaa käydä seikkaperäisillä laskelmilla vaivaamaan. Tämä määräys olisi siis poistettava, voidakseen saavuttaa toimenpiteillä se tarkoitus, johon sillä pyritään. Sen vuoksi, kun nimittäin viljelyskustannukset nousevat keskimäärinkin nykyoloissa melkein kolme kertaa suuremmiksi, kuin mitä valiokunta laskee, nimittäin 1,500 markaksi, ei myöskään nyt ehdotetulla avustuksella, 10 miljoonalla, saada niin suurta määrää uutismaata kylvökuntoon otetuksi, kuin mitä valiokunta edellyttää ja katsoo tarpelliseksi, vaan jää se tosiasiaa noin kolme kertaa pienemmäksi. Senvuoksi taasen määrärahaa olisi korotettava.

Minä lopuksi vielä myöskin tässä yhteydessä lausun eduskunnalle sen toivomuksen, että tätä määrärahaa ei missään tapauksessa kohdeltaisi sillä tavalla, kuin useita muita määrärahoja täällä viime aikoina on kohdeltu, nimittäin että niistä lopullinen päättäminen siirretään siksi, kunnes eduskunta on tilaisuudessa päättämään kaikista määrärahoista, toisin sanoen syksyyn saakka, sillä siinä tapauksessa toimenpiteen merkitys vähentyisi arveluttavassa määrässä. Jotta eduskunnan nyt suunnittelema toimenpide voisi vaikuttaa tarpeeksi tehokkaasti elintarvetuotannon hyväksi, olisi päätös nyt jo lopullisesti kiinni lyötävä. Silloin ne maanviljelijät, jotka katsoisivat voivansa uutisraivaukseen ryhtyä, voisivat jo tämän kesän aikana siihen ryhtyä. Jos päätös avustuksesta jää syksyksi, niin silloin todellakin toimenpide tulisi vasta yhden neljänneksen hetkellä, kuten täällä vastalauseesakin sanotaan. Minä siis ehdotan, että mietinnön kolmannelle sivulla oleva kappale, ottamalla kuitenkin huomioon, että uutisraivausten kokonaiskustannusta ei lasketa 2,000 markkaa korkeammaksi hehtaaria kohti, poistettaisiin, ja että valiokunnan ehdottamassa ponnassa ehdotettu 10 miljoonaa markkaa muutettaisiin 20 miljoonaksi markaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pyydän ed. Niukkasta jättämään ehdotuksensa kirjallisesti.

Ed. Wuolijoki: Minulla on jo ennen ker-
ran ollut tilaisuus tältä paikalta huomauttaa, että
meidän elintarvepolitiikkamme perusvika sodan
aikana on ollut se, ettei ole mihinkään positiivi-
siin tuotantoa kohottaviin toimenpiteisiin ryh-
dytty. Näin on tehty kaikissa muissa maissa,
jotka ovat joutuneet suorastaan sotaa käy-
mään tahi joutuneet eristetyiksi suurista tuotan-
tomaista. Meidän elintarvepolitiikkamme on oi-
keastaan supistunut siihen, että meillä on hui-
maavasti korotettu ja yhä korotettu hintoja, kun
muissa maissa on tuotantoa koetettu edistää ja
samaa aikaan pitää hinnat mahdollisimman al-
haalla. Kun minä mainitsen, että Ruotsissa on
ollut jokseenkin koko sodan ajan viljan hinta 31
äyriä kilolta, vasta aivan viimeisinä aikoina ko-
hotettiin se 38 äyriin, että Saksassa on ollut 31
pfenningiä kilolta, niin silloin jo siitä ymmär-
ratte, että meidän elintarvepolitiikkamme aina-
kin viljanhintoihin nähden on ollut vallan toi-
senlainen. Mutta samaan aikaan kuin muissa
maissa on koetettu pitää viljanhintoja näin al-
haalla, samaan aikaan on uhrattu siellä suunnat-
tomia summia suorastaan tuotannon kohottami-
seksi. Seuraukset tästä politiikasta, jota meillä
on harjoitettu, ovat olleet mitä turmiollisimmat.
Samaan aikaan kuin viljan ja muidenkin välttä-
mättömien elintarpeiden hinnat ovat kohonneet,
ovat ne vaikuttaneet hintojen kohoamista kautta
linjan. Ja samalla tietysti on rahan arvo suun-
nattomasti laskenut. Kun mihinkään tuotannon
suoranaisiin lisäämistöimenpiteisiin ei ole ryh-
dytty, on seurauksena ollut, että meillä on elin-
tarpeiden tuonti ulkomailta täytynyt suuressa
määrässä kasvaa. Ja kun rahan arvo omassa
maassa on huono ja vientiä ei ole, niin on ym-
märrettävää, että meillä nykyään on niin kipeänä
se ulkomaalaisen valuutan punte. Näistä syistä
se ulkomaalaisen valuutan punte. Näistä syistä
kuin ed. Hästbacka ja ed. Vuorimaa viime ker-
ralla esittivät, muka Gutzeitin osakkeiden os-
tosta tai muista sellaisista. Siinä minusta ed.
Arajärvi on aivan oikeassa, että nämä seikat ei-
vät vielä ole vaikuttaneet asiaan sitä eikä tätä.
Muuten minä kyllä en ole samaa mieltä ed. Ara-
järven kanssa näistä kaupoista, ainakaan niiden
edullisuuteen nähden, mutta että ne eivät ole
vielä valuuttapuntteeseen vaikuttaneet, se on mi-
nusta ilmeistä. Jos hallitus ja eduskunta olisi-
vat noudattaneet sitä elintarvepolitiikkaa, jota
muissa maissa on noudatettu myöntämällä, sano-

taanpa, esimerkiksi viime kesänä vaikka 50 mil-
joonaa markkaa suorastaan uutisviljelysraivaus-
seen ja samaan aikaan laskenut ne 80,000 vankia,
jotka viruivat linnassa, kuokkimaan, niin minä luu-
len, että sekä meidän valuuttakysymyksemme
että elintarvekysymyksemme olisivat tällä kertaa
aivan toisenlaiset.

Kun minä olen sitä mieltä että sota-aikana ja
yleensä pulakautena olisi ollut myönnettävä suu-
riakin summia suorastaan elintarvetuotannon ko-
hottamiseksi, niin siitä ei suinkaan ole vedettävä
sitä johtopäätöstä, että minä kaikissa oloissa tah-
toisin myöntää maanviljelykselle tällaista avus-
tusta. Päinvastoin minä olen sitä mieltä että
normaaliooloissa sitä ei ole myönnettävä. On vaan
kysymys, vieläkö meillä nykyään on sellainen
pulakausi että nytkin on myönnettävä tällainen
10 miljoonan markan ehdotettu määräraha. Mi-
nä vastaisin siihen että minun mielestäni ehdot-
tomasti on. Maailman markkinoilla, suuren ky-
synnän vuoksi, viljan hinnat tulevat vielä pitkän
aikaa olemaan verrattain korkealla. Tonnisto,
käytettävänä oleva tonnimäärä on liian pieni ja
rahdit sen vuoksi tulevat myöskin pitkän aikaa
olemaan huomattavan korkeat. Ja luulen että
meillä ei hyvin ole varoja pitemmän päälle tuot-
taa ulkomailta niin suuria viljamääriä kuin me
tässä maassa vastaisuudessa tarvitsemme, varsin-
kin kun valuuttakysymyksen ratkaisu on vaikea.
Tosin tällä 10 miljoonalla markalla ei erittäin
suuria saada aikaan kotimaassakaan, mutta saa-
daan sillä sentään jotakin. Jos eduskunta hyväk-
syisi minun ensimmäisessä vastalauseessa esille-
tuomani periaatteen että 30 %:lla olisi avustet-
tava uutisviljelyksiä, niin merkitsisi tuo 10 mil-
joonaa markkaa 33 milj. markan käyttöä uutis-
viljelystarkoituksiin, ja sillä saataisiin valiokun-
nan laskelmien mukaan noin 25 milj. kiloa viljaa
vuodessa, jatkuvasti joka vuosi. Onhan ilmeistä
että se koko joukon helpottaa elintarvekysymyk-
sen ratkaisua ja helpottaa myös osaltaan valuut-
takysymyksen ratkaisua.

Sitä paitsi minulla on vielä ollut ratkaisevana
eräs muu seikka tätä kysymystä ajatellessani.
Minä pelkään että, kun jonkun verran viljan ja
maataloustuotteiden hinnat rupeavat syksyn tul-
lessa halpenemaan, niin silloin maanviljelijät al-
kavat vähentää työväestöään, niin että maaseu-
dulla tulee olemaan verrattain suuressa määrin
työttömyyttä. Jos nyt myönnetään 10 milj.
markkaa tähän uutisviljelysraivaukseen, niin
merkitsisi se 33 milj. markan käyttämistä hyö-
dylliseen työhön ja työttömyyden poistamiseen.
Sekään ei tosin vielä paljon merkitse. Jos 20
markkaa lasketaan keskimäärin päiväpalkaksi,

niin se merkitsisi 17,000 miehen työtä noin 4 kuukauden aikana.

Sanottaneen: Jos kerran tällainen otettaisiin jonkunlaisena hätäaputyönä, miksei valtio suorastaan teetä hätä-aputöitä, omia uutisviljelyksiä omistamillaan mailla. Tulisihan hyöty silloin suorastaan valtiolle eikä yksityiselle niinkuin tässä tapauksessa. Ensinnäkin ennenkuin valtio voisi tällaisen 17,000 miehen joukon 4 kuukauden ajan pitää työssä, niin valtion jo pitäisi maksaa 33 milj. markkaa, siis paljon enemmän kuin mitä tässä nyt ehdotetaan avustukseksi ja toiseksi minä luulen että tulos tästä valtion uutisviljelystyöstä olisi verrattain pieni. Mehän tunnemme, kuinka pystymätön hallituksemme aina on ollut saamaan aikaan valtion tiloilla edes hyvää hoitoa ja vielä vähemmän uutisviljelyksiä. Luulen että joku Pelson suo maksaisi meille taasen miljoonia ja miljoonia ilman että siitä olisi juuri sanottavasti hyötyä. Elintarvetuotannon kannalta ei siis olisi mitään erikoisen kehottavaa tässä hädässä myöntää valtion omilla mailla niin suuria summia käytettäväksi. Vieläpä siitäkin syystä että valtiolla ei ole siksi paljon sopivia maita viljelyskuntoon saatettavaksi; yksityisillä niitä tietysti on paljon enemmän. Ja sitä paitsi tunnemmehan eduskunnan kannan, hätä-apuvarojen myöntämisessä ainakin mikäli se ilmenee työväenasiainvaliokunnan mietinnössä, että se ei ole valmis myöntämään hätäaputöihin varoja. Sosiaalidemokratithan ehdottivat tähän tarkoitukseen 60 milj. markkaa ja valiokunnan enemmistö suostui 1 milj. markkaa. Eikä ainoastaan noille työttömille tule hyötyä, jos tällainen summa myönnettäisiin uutisviljelystarkoituksiin, se myös estää palkkojen laskemisen maalla; jos on riittävästi työtilaisuutta tarjolla, niin se epäilemättä jaksaa pysyttää palkat korkeammalla, kuin millä se on silloin jos työttömyys suuremmassa määrässä maaseudulla esiintyy.

Mutta kun minä olen valmis kannattamaan tällaista uutisviljelysavustusta, niin teen sen yksin omaan viljelyksen ja tuotannon kannalta enkä tuottajan kannalta. Valiokunta minun mielestäni osuu siinä väärään, kun se koettaa lajitella tuottajia: Pienviljelijää avustetaan 50 %:lla, sellaisia joiden tähänastinen pinta-ala on alle 10 hehtaaria, 10—50 hehtaarin suuruisten viljelmien omistajia 40 %:lla ja yli 50 hehtaarin omistajia 30 %:lla. Minun mielestäni on avustettava tuotantoa ja viljelystä sinänsä eikä tuottajia. Minä en siis voi olla mukana siinä valiokunnan kannassa.

Sitä paitsi tuo valiokunnan kanta vie siihen että me saamme paljon vähemmän maata vilje-

lykseen ja siis paljon vähemmän esim. työttömyyttä poistetuksi tuolla 10 miljoonan markan summalla kuin jos me sen prosentin panemme yhtäsuureksi kaikille ja pidämme alhaisena 30 prosenttina. Ja minä pidän joka tapauksessa 50 % avustusta valtion puolelta liian suurena olipa se missä oloissa tahansa; 50 % tuotantokustannuksista; se on minusta liiaksi paljon valtion varoista. Minä en sitä senkään vuoksi voi kannattaa. Jos tällä tavalla luokitellaan maanviljelijät, niin tulee siitä sitäpaitsi verraten vaikeaksi kontroleerata minkä suuruinen kukin maanviljelys on. Meillähän ei yleensä ole viljelyskarttoja. Siitä aiheutuu kaikenlaista lisävaivaa ja mahdollisesti rettelöitäkin ennenkuin nuo maanviljelijät saadaan sillä tavalla kategorisoiduiksi.

Olen siis puolestani valmis kannattamaan tämän 10 miljoonan markan myöntämistä, mutta vain sillä ehdolla että se käytetään siten kuin ensimmäisessä vastalauseessa ehdotetaan; 30 % avustus kaikille maanviljelijöille. Pyydän suosittaa eduskunnan hyväksyttäväksi ensimmäisen vastalauseen pontta.

Ed. A r a j ä r v i: En katso olevan syytä tässä lähteä keskustelemaan elintarvepolitiikasta toiseen tai toiseen suuntaan enkä liioin myöskään arvostelemaan varsinaisesti käsillä olevaa mietintöä, josta voi olla eri mieltä itse asiaan nähden niinkuin edellinen puhuja siihen viittasikin, että myös siihen tapaan nähden, jossa avustusta annetaan jos sitä ruvetaan antamaan. Tahtoisin ainoastaan huomauttaa että tietääkseni eivät ole niin pienet ne summat, joita on uhrattu maatalouden edistämiseksi juuri näinä aikoina ja ne toimenpiteet, joihin on ryhdytty hallituksen puolelta asian edistämiseksi. Ei ole valiokunta edes yrittänyt ottaa selvää missä määrin uutisviljelystä on edistetty viime vuoden aikana niillä eduilla, joita on tarjottu maanviljelijöille, jotka ovat uutisviljelystöihin ryhtyneet. Toisin paikoin maassa ne ovat varsin huomattavat. On maanviljelijöitä, jotka ovat nähneet etujensa mukaiseksi ottaa maata ylös, koska se on antanut heille tilaisuuden saada viljaa vapaaseen käyttöön säännöstelyn aikana. Toiselta puolen pitäisi myöskin sen päätöksen, joka on olemassa minimihintoihin nähden, olla siksi tehokkaan että tällaiset 10 miljoonan markan erät ovat siihen nähden mitättömät. Ellei niillä hinnoilla maa lähde nousemaan ylös, en ymmärrä millä se lähtee nousemaan, jos vain Suomen kansa jaksaa kestää sanotut hinnat. Niin että kyllä minun ymmärtääkseni on tarjottu ihmisille tilaisuus ryhtyä auraan ja kuokkaan ja lapioon, jos tahtoo, koska on taattu sellaiset hinnat, että

niillä kannattaa tehdä työtä ja paljon suuremmassa määrässä kuin tämän 10 miljoonan markan apurahalla. Mutta siitä ei sen enempää, koska minun tarkoitukseni ei ole kohdistaa keskustelua tälle alalle. Pitäisin eduskunnan puolelta tarpeetoman johdonmukaisuuden puutteena, ellei eduskunta aikaisemman päätöksensä mukaisesti panisi tätäkin asiaa pöydälle siihen istuntoon, jossa muutkin määrärahoja koskevat alotteet tulevat käsitellyiksi. Voidaan tosin huomauttaa että tämä on senlaatuinen asia, että päätös tarvitsisi nyt tietää, mutta mitään varmuutta siitä ei kuitenkaan voida saada, koska päätös on ehdollinen. Todennäköistä on että joku summa tullaan ottamaan tulo- ja menoarvioon, koska eduskunta on niin päättänyt, mutta varmaahan se ei ole. Varmaksi se muodostuu vasta silloin kun eduskunnalla on tilaisuus lopullisesti päättää mitä se jaksaa ottaa kansan kannettavaksi. Tätä mieltä olen määrärahoja koskeviin eduskunta-alotteisiin nähden yleensä ja tähän anomukseen nähden, erittäin siitä syystä että on jo tehty päätöksiä julman kauaskantavia maanviljelijäin eduksi ja maan ylösottamiseksi sitä tietä, jota viljelys lähtee kävelemään, sikäli kuin se yleensä voi tapahtua. Kun näin ajattelen, niin rohkenen ehdottaa, että eduskunta päättäisi, että asia pannaan pöydälle siihen istuntoon, jossa eduskunta saa tilaisuuden käsitellä myös muut vireille pannut määräraha-anomukset.

Ministeri Kallio: Olen hyvin kiitollinen tästä mietinnöstä maatalousvaliokunnalle, sitä suuremmalla syyllä, kun se itse pääasiaan nähden on jokseenkin yksimielinen. Sillä sivuasiahahan on se, miten apuraha jaetaan, kun ero ei ole sen suurempi kuin mietinnön ja ensimmäisen vastalauseen välillä. Otaksun nimittäin että sillä ehdotuksella joka esitetään toisessa vastalauseessa, on verrattain vähän kannatusta tässä eduskunnassa. Täällä maatalousvaliokunnan puheenjohtaja mainitsi siitä että meillä on tehty tavattoman vähän maataloustuotannon kohottamiseksi näinä sota-vuosina. Epäilemätöntä onkin, että monissa muissa maissa siinä suhteessa on tehty paljon enemmän, jopa monin kerroin enemmän. Tunnettuahan on että useat maat ovat kohottaneet aivan huomattavassa määrässä tuotantoaan näinä sota-vuosina, niinkuin Saksa, Englanti, Amerikka y.m.

Mutta edellytykset tähän ovat meilläkin. Eduskunnan jäsenille on jaettu tänä iltana Maataloushallituksen tiedonanto, josta käy selville, kuinka meillä ovat suuret edellytykset juuri viljanviljelyn alalla verrattuna muihin meidän mielestämme edullisemmissa oloissa oleviin maihin. Tämä todistaa sitä, että meidän kannattaa yrit-

tää tällä alalla entistä tarmokkaammin. Kumminkin, kuten edellinen puhuja täällä mainitsi, niin meilläkin on tässä suhteessa jotain tehty. Huomat-tavin niistä eduskunnan päätöksistä, millä viljelystä on innostettu on minimihinnat. Kumminkin täytyy sanoa, että niiden vaikutus on tavallaan vähellinen eikä ole niiden vaikutusta kaikkialla kansalle tehty kyllin tunnetuksi. Myöskin siihen ovat vaikuttaneet olevat olot, että minimihintain tuottama kiihotin maanviljelijöille ei tuota sitä tulosta, kuin olisi toivottava. Tunnettuahan on, miten viime kesänä maassamme tarveltyi meiltä äärettömän paljon työvoimaa ja uutisraivaus senkautta epäilemättä kärsi suunnattomasti. Tällä tavalla maanviljelystä kiihoitamalla kuin tässä mietinnössä tarkoitetaan on niin sanoakseni paremmin välitön vaikutus. Tämä sekä kiihottaa maanviljelijäin yritteliäisyyttä kouraan tuntuvalta tavalla, tavalla jota meillä parhaiten ymmärretään, ja sen kautta myöskin lisää se yritteliäisyyttä. Mutta samalla myöskin saavutetaan se tarkoitusperä, mikä tällä on tarkoitettu, lisätä myöskin tuotantoa.

Minä ymmärrän maatalousvaliokunnan puheenjohtajan kannan siinä, että hän pyrkii jakoperusteeksi saamaan yhtenäisen prosenttimäärän. Se on tuotantoperiaatteen kannalta, kun kaikki muut näkökohdat sivuuttaa, tavallaan oikea periaate. Myöskin se mielipide pitää paikkansa, että tämän kautta tämän avustuksen käytännöllinen toteuttaminen tulee paljon yksinkertaisemmaksi. Mutta kumminkin on näkökohtia, jotka mielestäni puhuvat voimakkaasti maatalousvaliokunnan mietinnön puolesta jakoperusteisiin nähden. Tarkoit-tan sitä, että senkautta pienviljelykselle annetaan niin voimakas sysäys, että sitä ei ole meillä koskaan annettu. Meillähan on nyt juuri torppien lunastamisen aika itsenäisiksi tiloiksi. On kyllä totta, että tänä kesänä niistä verrattain vähäinen määrä voidaan laillisesti erottaa, mutta minulla on tiedossa, että sopimuskauppoja on ryhdytty tekemään äärettömän paljon, niin että epäilemättä tämän kautta juuri entisen torppariväestön keskuudessa syntyy suuri työinto, kun he saavat yhteiskunnan puolelta tällaisen sysäyksen.

Mielestäni tätä periaatetta voidaan myöskin so-vittaa jossain määrin valtion omilla mailla pienviljelyksen eduksi. Meillä on paitsi kruunun torppia esimerkiksi Virtain pitäjässä Äijänevalla tehty valmistavia töitä siihen määrään, että siellä voidaan ryhtyä antamaan pienviljelijöille tiloja ja tämän kautta voidaan myöskin heitä avustaa. Täten palvellaan tavallaan kahta periaatetta; hyöty tulee suorastaan pienviljelijäin eduksi ja samalla valtion hallussa oleva tuloa tuottamaton

maa saadaan näinollen sopivalla tavalla tuloa tuottavaksi.

Täällä ed. Niukkanen teki ehdotuksen siitä, että poistettaisiin valiokunnan mietinnössä oleva määräys siitä, ettei kuitenkaan saisi uutisraivausten kokonaiskustannuksia laskea 2,000 markkaa suuremmiksi avustusta laskiessa, ja totesi että todellisuudessa voivat kustannukset tulla monin paikoin suuremmiksi. Ja miksei niin voi ollakin, mutta minusta tämä kohta on välttämätön tässä mietinnössä. Minä tätä mietintöä lukiessani pidin tätä määrää melkein liian korkeana. Se on yksi tae siitä, että me voimme laskea, ettei aivan kannattamattomiin yrityksiin, joiden viljelyskustannukset tulevat aivan kohtuuttoman kalliiksi, ryhdytä näillä varoilla viljelemään ja toisekseen minun mielestäni maanviljelijät voivat hevostyövoimaansa käyttää maan muokkaukseen, vaikka niissä suhteissa ei saakaan korvausta tällä tavalla, kuin tässä suunnitellaan. Näin ollen on mielestäni tämä kohta aivan oleellinen osa tässä mietinnössä ja harvoissa tapauksissa sentään kohtuudella laskettuna 2,000 markan yli hehtaarilta kustannukset nousevat. Ja kun minulla on puheenvuoro, niin minun täytyy myös vastustaa ed. Arajärven tekemää ehdotusta, että tämän kysymyksen ratkaisu jätettäisiin tuonemmaksi, siksi kuten ymmärrän, kunnes tulo- ja menoarvio vuodelle 1920 käsitellään. Jos näin tehdään, niin tehdään huonoin palvelus, minkä me voisimme tehdä tälle asialle tällä kertaa, lukuunottamatta sen kokonaan hylkäämistä. Minä voin eduskunnalle ilmoittaa, että kun tämä maatalousvaliokunnan mietintö tuli tunnetuksi sanomalehdistön kautta maassamme, niin minä olen saanut useita kirjeitä jo tästä asiasta, jossa kysellään tämän rahansaannin mahdollisuuksia. Epäilemättä sen jälkeen, kun eduskunta tämän tällä hyväksyy, niin kuokka ja lapio tulevat heilumaan monen miehen kourissa kaksinkertaisin innoin. Nyt on juuri työn aika ja raivauksen aika, niin että minä toivon, että eduskunta ei ota huomioon edustaja Arajärven ehdotusta tässä suhteessa. — (Hyvä.) — Minä teen tämän huomioonottaen hänen edellisen menestyksellisen ehdotuksensakin, sillä minun mielestäni se eduskunnan päätös, minkä se teki tarkoittamassani tapauksessa, ei velvoita eduskuntaa asettumaan samalle kannalle. Siinä asiassa, josta silloin oli kysymys, ei oikeastaan oleellista vahinkoa tapahtunut, koska määrärahoja kotitaloustoimikunnan kannattamiseksi oli tälle vuodelle olemassa. Mutta toinen on asema tässä ja siitä syystä minä toivon, että eduskunta hyväksyisi tämän valiokunnan mietinnön.

Ed. R. Furuhielm: Jag ber att få biträda lđgm. Arajärvis förslag.

Asetuttuaan jälleen puhemiehen paikalle lausuu

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja tätä ehdotusta on kannatettu, on asia valtiopäiväjärjestyksen 56 §:n mukaan pöydälle pantava. Pyydän siis puheenvuoron käyttäjiä kohdistamaan lausuntonsa yksinomaan asian pöydällepanoon.

Ed. J y s k e: Minä valitan, sitä, että tätä kysymystä on tahdottu esittää pöydälle pantavaksi syksyyn asti. Minä valitan sitä juuri sen vaikean tilanteen vuoksi, missä tämä kansa on elänyt. Ja mitä suurimmassa määrin minä ihmettelen sitä, että edustaja Arajärvi on tällaisen ehdotuksen tehnyt. Hän ei tehnyt tuota ehdotusta silloin, kun oli kysymys myöntää hallitukselle lupa ottaa 1/2 miljaardin, 50 kertaa niin suuren summan kuin tässä on kysymyksessä, valuuttalainan ottoon ulkomailta, pääasiallisesti elintarpeiden tuontia varten maahan. Silloin hänen kannallaan ollen yhtä hyvällä syyllä ja vielä paremmalla syyllä olisi kielteinen ehdotus pitänyt tehdä, koska kerran nämä kymmenen miljoonaa, joista tässä on kysymys, ovat tarkotetut juuri elintarpeiden tuotannon lisäämiseksi omassa maassa. Ja kun uutisviljelystoiminta on aloitettava nopeasti ja voimakkaasti, jotta päästäisiin elintarvetilanteessa paremmalle omavaraiselle kannalle, niin minä mitä hartaimmin toivon, että tuota ehdotusta pöydällepanosta ensi syksyyn asti ei tulaisi eduskunnassa millään nimellä hyväksymään.

Ed. M a n n e r: Minä myöskin vastustan edustaja Arajärven tekemää ehdotusta, että asia pantaisiin pöydälle.

Puhemies: Pyydän eduskuntaa rauhoittumaan. On aivan mahdotonta kuulla, mitä puhuja lausuu.

Puhuja: Mutta tämän yhteydessä minä pyytäisin muutamalla sanalla kosketella niitä perusteita, joita edustaja Arajärvi ehdotuksensa tuoksi esitti. Hän nimittäin mainitsi, että maanviljelijöille olisi jo aikaisemmin taattu etuja uutisviljelyksistään. Tämä ei muuta asiaa, kun se on ollut pääoman puute, joka on estänyt uusia viljelyksiä raivaamasta. Tehokkaihin toimenpiteisiin ei siis mielestäni päästä, ennenkuin varataan pääomaa uutisviljelyksiin. Koska pöydällepanosta johtuisi asian tappaminen, niin minä tästäkin syystä vastustan pöydällepanoa. Muuten minä pyydän ehdottaa, että koska pöydällepanoa on ehdotettu, niin asia pantaisiin pöydälle istuntoon, joka alkaa 1/2 tuntia sen jälkeen, kun tämä täysi-istunto on päättynyt.

Ed. K o k k o: Minä olin pyytänyt puheenvuoroa kannattaakseni edustaja Niukkasta kaikissa kohdin, ja toivon, ettei asiaa pantaisi pöydälle ainakaan niin pitkäksi aikaa kuin edustaja Arajärvi ehdotti, syksyyn saakka. Pyydän saada mainita, että meidän uutisviljelyshankkeemme ovat niin huonolla kannalla vielä nykyään monissa paikoin, että pitäisi käyttää kaikkia keinoja, mitä on suinkin käytettävissä, ei ainoastaan viljan hintojen korottamista, mutta myös tällaisia avustuksia yleensä pikku uutisviljelysten toimeenpanemiseksi. Ja kun tällainen avustus on välttämätön, kun nälkä on edelleen ovelta, niin tärkeä asia kuin avustaminen ei sopsi millään tavalla syksyyn saakka lykättäväksi eikä panna pöydälle syksyyn saakka. Kannatan siis, jos asia tulee pöydälle pantavaksi, ed. Mannerin ehdotusta, siis pöydällepanoa puol tuntia tämän istunnon jälkeen pidettävään istuntoon.

Ed. Laurén: Jag avstår.

Ed. Arajärvi: En minä ole niin viisas kuin ed. Jyske, että minä käsittäisin, että tällä asialla on mitään tekemistä valuuttalainan kanssa. Eivät ne vaikuta toisiinsa. Valuuttalainaa on tehtävä niitä tarpeita varten, jotka ovat nyt juuri olemassa. Ei ed. Jyske kaikilla ammattikeinoilla saa tätä 10 miljoonaa niin käytetyksi, vaikka se huomenna hänen käteensä annettaisiin, jotta se vähimmässäkään määrässä auttaisi sitä, ettei valuuttalainaa, joka on päätetty, tulisi tehdä. Mutta minä tahdon huomauttaa vielä siitä, että minä en oikein jaksa käsittää, mihinkä eduskunnan tekemä päätös oikein kantaa, voiko se rajoittua edes tähän 10 miljoonaan markkaan, jos avustusta käydään jakamaan sillä lailla, kuin nyt ehdotettu on. Mutta se siitä. Minä kumminkin kaikissa tapauksissa pysyn ehdotuksessani, koska päätös, jonka eduskunta tänä iltana tekee, on joka tapauksessa ehdollinen, ja koska pelkään, että eduskunnan tulee hyvin vaikeaksi syksyllä ottaa sisään sitä summaa, jota eduskunnan tekemä päätös tänään tietää, sillä se voi olla paljon suurempikaan kuin se, mikä nyt on ajateltu.

Ed. Torppa. Minulla oli aikomus tehdä ehdotus asian pöydällepanemisajasta, vaan kun siitä on ehdotus tehty, että se pantaisiin pöydälle istuntoon, joka pidetään $\frac{1}{2}$ tuntia sen jälkeen, kun tämä istunto on päättynyt, niin siihen nähden, ettei useampia ehdotuksia tulisi, minä yhdyän tähän ehdotukseen.

Minä pidän tämän asian sen arvoisena, että eduskunnalla on syytä kiinnittää siihen toisel-

lainen käsitys ja katsantokanta, kuin mitä ed. Arajärvi asiasta on esittänyt.

Ed. Niukkanen: Minä en ole pyytänyt puheenvuoroa, mutta kun se minulle annettiin, niin minä huomautan ed. Arajärvelle että jos mikä, niin juuri tämä asia on yhteydessä — — —

Puhemies: Ilmoittiko ed. Niukkanen, ettei ed. Niukkanen ole pyytänyt puheenvuoroa? — — Siinä tapauksessa on ed. Takkulalla puheenvuoro.

Ed. Takkula: Luovun.

Ed. Juustila: Pidän tällä kertaa aivan välttämättömänä, että tämä kysymys tulee ratkaistuksi näin kevätpuolella kesää, sillä ehdottomasti, jos tämän kysymyksen ratkaiseminen jää syksyyn, se tuottaa äärettömän suurta turmiota sille ajatukselle, mitä maatalousvaliokunta on ehdottanut. Tämän perusteella vastustan ed. Arajärven tekemää ehdotusta ja tahdon kannattaa sitä ehdotusta, että puoli tuntia tämän istunnon jälkeen uudessa istunnossa tämä asia käsitellään.

Ed. Helenius-Seppälä: Minä pelkään, että eduskunnan on hyvin vaikea olla johdonmukainen loppuun asti siinä menettelyssä, jota on ruvettu noudattamaan määräraha-anomuksiin nähden. Minulla on syytä epäillä nimittäm, tullaanko huomenna, kun on kysymys varojen myöntämisestä yleisen järjestyksen ylläpitoon varsinkin Suomen rajaseuduilla, samaa johdonmukaisuutta noudattamaan. Mutta toiselta puolen täytyy muistaa, etteihän tätä määrärahaa sillä ole lopullisesti myönnetty, jos se nyt myönnetäänkin, se on vain ehdollisesti myönnetty, eikä määrärahaa vielä tämän päätöksen varassa voida ruveta jakamaan. Kaikkeen tähän nähden minä uskaltaisin ehdottaa — tahi ehkä joku on sellaisen ehdotuksen jo tehnytkin, vaikka täältä ei oikein kuule puheita, — että asia pannaan pöydälle huomispäivän istuntoon. Jos se pannaan pöydälle istuntoon, joka pidetään puolen tuntia tämän jälkeen, ei ole sanottu, että sellaista istuntoa voidaan pitää, sillä meidät on uhattu ajaa kello 12 pois täältä, vaikka olisi päiväjärjestyksessä toisiakin asioita, jotka olisivat kiireellisiä, vieläpä sellainen, jonka vanhan tavan mukaan olisi hallituksen esityksenä pitänyt tulla esille tavallisten anomusten edellä.

Ed. Jyske: Ed. Arajärven lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että kyllä maatalousmie-

hen kannalta katsoen tämä kysymys 10 miljoonan markan määrärahan myöntämisestä untisviljelyksen edistämiseen ja 500 miljoonan valuuttalainan ottokysymys pääasiassa elintarpeitten tuontia varten ulkomailta meidän maahamme, ovat erinomaisen läheisessä yhteydessä, koska se seikka, että tuollainen summa on meidän yltäamättömästi otettava juuri pääasiassa elintarpeiden tuontia varten maahamme, osottaa ilmi elävästi, että tässä maassa ei spinkaan tuotanto ole niin korkea kuin tarpeellista olisi eikä ole riittävä. Minä pyytäisin myös yhtyä kannattamaan tämän asian pöydällepanoa puoli tuntia tämän istunnon jälkeen alkavaan istuntoon.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Arajärvi ed. R. Furuhielmin kannattamana ehdottanut, että tämä asia pannaan pöydälle siihen istuntoon, jossa eduskunta saa tilaisuuden käsitellä myös muut vireille pannut määräraha-anomukset. Kutsun tätä ehdotusta ed. Arajärven ehdotukseksi. Edelleen on ed. Manner ed. Kokon kannattamana ehdottanut, että nyt esillä oleva asia pantaisiin pöydälle täysi-istuntoon, joka alkaa puolen tuntia sen jälkeen kun tämä täysi-istunto on päättynyt. Kutsun tätä ehdotusta ed. Mannerin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Helenius-Seppälä ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomispäivän täysi-istuntoon. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Asiassa on siis äänestettävä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Arajärven ehdotuksen äänestää „jaa”, jos „ei” voittaa on ed. Mannerin ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat ei-äänet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt panna asian pöydälle täysi-istuntoon, joka alkaa puoli tuntia sen jälkeen kuin tämä täysi-istunto on päättynyt.

4) Rekognitionsnimetsien palauttamista valtiolle

koskevan ed. Loukon y. m. anomusehdotuksen n:o 66 johdosta laadittu talousvaliokunnan mie-

tintö n:o 7 esitellään ainoaan käsitte-lyyn.

Talousvaliokunnan mietintö hyväksytään.

Puhemies: Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotuksen laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen osittaisesta muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävän hallituksen esityksen n:o 23 johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 8, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsitte-lyä varten.

Keskustelu:

Ed. Helenius-Seppälä: Jätän toiseen kertaan kaiken sen, mitä kieltolain voimaannastumisen yhteydessä olevista asianhaaroista olisi sanottava. Katson nimittäin, että ajan täpäryyden takia minun on supistaminen lausuntoni ainoastaan muutamii huomautuksiin ja toivomuksiin suurta valiokuntaa varten.

Mikäli tunnen hallituksen taholta tehtyä aloitetta asiassa, oli sen tarkoituksena saada nopeasti muutamia kaikkein tärkeimpiä muutoksia ja lisäyksiä voimassa olevaan kieltolakiin, koska se on toimeenpantava olosuhteissa, jotka melkoisesti poikkeavat niistä oloista, missä alkuperäinen laki säädettiin. Juuri asian kiireellinen auttaminen oli pääasia. Ne, jotka lähinnä ovat olleet aloitteen kanssa tekemisissä, olivat täysin selvillä siitä, että tämän 10 vuotta sitten säädetyin lain perinpohjaisempi korjaaminen olisi vaatinut paljon enemmän aikaa, kuin nykyisellä hetkellä on ollut käytettävissä. Mutta toiselta puolen on asianlaita varmasti niin, että kieltolain merkitys paljon vähenee ja sen toimeenpano suuresti vaikeutuu, jos kansaan pääsee juurtumaan se käsitys, että kieltolain rikkomisesta jälleen pääsee samalla 100 markan sakolla, joka on ollut tavallisesti suoritettava entisten viinaasetusten rikkomisesta.

Silti on mielestäni kohtuuton se ed. Schau-manin ensimmäisessä vastalauseessa esittämä syytös, ettei hallituksen esitystä olisi huolella laadittu, koska, niinkuin vastalauseessa väitetään, ei ole voitu välttää, että esim. lain rikkomuksista tuomittavat vankeusrangaistukset määrätään useampien eri asteikkojen mukaan, jolloin pienemmistä rikkomuksista seuraa kovempi ranga-

tus ja päinvastoin. Tällaiset seikat hallituksen esityksessä ovat yksinkertaisesti riippuneet siitä, että valtioneuvoston keskuudessa on esiintynyt eri kantoja, jolloin väliin lievempien, väliin ankarampien rangaistusten kannattajat ovat päässeet voitolle. Huomauttaahan ed. Schauman, ettei myöskään talousvaliokunnassa ole päästy häntä tyydyttäviin tuloksiin, vaikka valiokunta ei ole ainakaan liiallista kiirettä pitänyt asiaa käsitellessään.

Mitä mietintöön liittyvään toiseen vastalauseeseen tulee, koskevat eroavaisuudet sen ja mietinnön välillä toisarvoisia asioita sen pääasian rinnalla, mitä olisi voitettu, jos lakiehdotus olisi nopeasti valmistunut laiksi. Mitä ensinnäkin tulee 19 ja 23 §:ään, joissa eroavaisuudet näyttävät suurimmilta, oli yksi vastalauseen allekirjoittajista, ed. Tavastähti, vielä vuonna 1917 yhdessä toisten porvarillisten edustajien kanssa tekemässään esitysehdotuksessa väliaikaiseksi kieltolaiksi pääasiallisesti samalla kannalla, kuin talousvaliokunta nyt on mietinnössään. Siinä ehdotuksessa, jonka talousvaliokunta vuonna 1917 valmisti väliaikaiseksi kieltolaiksi ja joka sitten toisessa lukiemisessa ennen kapinaa tuli hyväksytyksi, myönnettiin oikeus n. s. kotietsinnön toimittamiseen myöskin kunnallisille raittiudenvalvojille. Tässä kohden oli silloinen talousvaliokunta, johon kuului toisen vastalauseen allekirjoittajista sekä ed. Tavastähti että ed. Sinkko, aivan yksimielinen. Ei silloin myöskään vaadittu, että ainoastaan tavanmukaisesti tai ammattimaisesti kieltolakia rikkonut on vangittava heti, jos hän saatuaan haasteen vastaamaan tällaisesta rikoksesta vielä jatkaa rikollista toimintaansa. Nyt ehdottavat toisen vastalauseen allekirjoittajat hallituksen esityksenkin huonontamista. Mitä muuten paljon puhuttuun kotietsintöön tulee, on itse tämä periaate ollut Suomen laissa aina siitä asti, jolloin „vuonna kuusikymmentäkuus tuli Suomeen laki uus, viinaa kiellettiin keittämästä, juomapäiviä viettämästä”. Saavatko myös kunnalliset raittiudenvalvojat pitää tämän oikeuden, niinkuin nykyinen kieltolaki säättää, vai otetaanko se heiltä nyt pois, ei käytännössä mielestäni paljoa merkinne siitä yksinkertaisesta syystä, että laissa oleva rangaistusuhka tämän oikeuden väärinkäyttämistä varmaan tulee vaikuttamaan sen, että sitä peräti harvoin kunnalliset raittiudenvalvojat rohkenisivat käyttää. Kokemus on sitäpaitsi osoittanut, että poliisiviranomaisetkin ovat kotietsintöoikeuttaan verraten harvoin käyttäneet. Minä en nyt puhu niistä kotitarkastuksista, joita viime aikoina suojeluskunnat yhdessä poliisiviranomaisten kanssa ovat toimittaneet ja joissa vä-

listä on korpirojuakin tavattu ja otettu pois ilman, että viinamieliset sanomalehdet ja kieltolaissa olevaa kotietsintöoikeutta kauhistunut yleisön osa ovat rientäneet panemaan vastalausestaan tällaisia kotietsintöjä vastaan. 4 §:n 5 momentti talousvaliokunnan lakiehdotuksessa on sellainen, että se täyttää kokemuksen osottaman tarpeen, joten valiokunnan ehdotus siinä kohden olisi mielestäni suuressa valiokunnassakin hyväksyttävä. 12 §:n 6 momentissa esitetty vaatimus, jota vastaan niinikään toinen vastalause kääntyy, on usein esitetty maaseudulta sellaisista piireistä kansan syvien rivien keskuudessa, joissa varmasti tällaisia asioita tunnetaan. 12 §:n 7 momentti, jota niinikään toisessa vastalauseessa vastustetaan, on otettu ennen voimassa olleesta laista tällä alalla, jotenka ei siihen asiaan kannata sen enempää aikaa kuluttaa. 17 §:n 2 momenttia vastalauseessa vastustetaan sillä perustelulla, että sitä voitaisiin vain aniharvoin sovelluttaa käytännössä. Sopinee kysyä, mistä vastalauseen tekijät tämän niin tarkasti edeltäpäin tietävät? Asianlaita on kuitenkin niin, että jo valtion kieltolakikomiteassa tällaista määräystä pidettiin tärkeänä, varsinkin kun lääkintöhallituksenkin edustaja siellä, lääkintöneuvos Koskimies, jonka komitea oli kutsunut asiantuntijaksi, katsoi voivansa juuri tällaista ehdotusta puoltaa. Se on ainakin jonkunlainen yritys esim. eläinlääkärien paikottain leviittämän juopottelun ehkäisemiseksi. Jos vastalauseen tekijät eivät olisi tyytyneet ainoastaan negatiiviseen tulokseen tässä kohden, vaan olisivat yrittäneet tehdä jonkun sopivamman ehdotuksen, silloin olisi ollut tilaisuus punnita niitä toisiaan vastaan ja silloin ei ainakaan minulla olisi ollut mitään sitä vastaan, että sopivampi ehdotus olisi valittu. Mutta jotakin on mielestäni tehtävä, ainakin yritettävä tehdä, yleisesti tunnetun epäkohdan korjaamiseksi.

Mitä tulee sitten kolmanteen vastalauseeseen, niin ei sekään ole mielestäni oikeaan osuttu, mitä 26 §:n 1 momentin 2 kohdan muodostukseen tulee. Minun ymmärtääkseni se on huononmus kieltolaista. Mutta minä saatan kumminkin ymmärtää niitä epäilyksiä, joita vastalauseen tekijöillä tässä suhteessa on ollut kieltolain sanontatapaan nähden. Ja kun olen taasen niitä uudelleen — en tiedä, kuinka monennen kerran, — punninnut, silloin luulen, että näistä epäilyksistä päästäisiin varmimmin sillä tavoin, että tähän kohtaan otettaisiin se muodostus, jonka aikoinaan hallitus, missä istui sellaisia lakimiehiä kuin lakitieteen professori Serlachius, lakitieteen tohtorit Ehrnrooth ja Tulenheimo, tälle pykälälle aikoinaan antoi. Sanottiin nimittäin väliaikaisen kieltolain

esitysehdotuksessa, että kieltolaki ei koske Suomen tai Suomen ja ulkomaan satamien välillä liikettä välittäviä suomalaisia laivoja, joita asetuksen mukaisesti saa kulettaa ainoastaan tutkinnon suorittanut päällikkö, näiden laivojen kulkiessa Suomen aluevesien ulkopuolella. Minä suosittaisin tätä muodostusta suuren valiokunnan harkittavaksi.

Jollei oteta lukuun ensimmäistä vastalauseetta, jossa esiintyvä kanta ei ole kieltolain toimeenpanolle otollinen, ovat siis muissa vastalauseissa esiintyvät näkökohdat sellaisia, joiden ei pitäisi suuresti vaikuttaa pääasiaan. Toivottavasti ei niiden takia suuressa valiokunnassa enää viivytellä lain valmistumista enempää kuin välttämättöntä on.

Sensijaan on minulla esitettävänä suuren valiokunnan harkittavaksi pari uusista asianhaaroista aiheutunutta toivomusta. Kuten tunnettu ovat Suomen apteekkarit erikoisesti katsoneet asiakseen ryhtyä vastustamaan kieltolain toimeenpanoa. Kun asiasta sittemmin on pidetty neuvotteluja sisäasiainministeriössä, on käynyt selville, että ne muutokset kieltolakiin, mitä sillä taholla halutaan, ovat siksi pienet, ettei kieltolain kannalta ole syytä niitä vastustaa. Ne kohdistuvat etupäässä vain kahteen pykälään kieltolaissa, joissa toiseen muutenkin on nyt muutoksia tehty.

Tärkein muutos on ehdotus siitä, että apteekkeja varten saataisiin tuottaa maahan alkoholipitoisia lääkeaineita, ei siis konjakkia, viiniä ja muita sellaisia aineita, vaan varsinaisia lääkeaineita, joiden valmistukseen on käytetty alkoholia, sellaisen yhtiön kautta, joka ei luovuta voittoa suostuntarahastoon, niinkuin kieltolaki vaatii, jos nimittäin valtioneuvosto tähän suostuu. Kun edellisten hallitusten laiminlyönnin takia ei ole ollut mahdollista kädenkäänteessä saada aikaan suunniteltua valtion omaa kauppa- ja välitysluoketta, olisi puhtaasti käytännölliseltä kannalta kieltolain toimeenpanossa helpotukseksi, jos nyt ehdotettuun periaatteeseen voitaisiin suostua. Se kävisi mielestäni paraiten siten, että 4 §:n 5 momentin jatkoksi liitettäisiin seuraava lause:

„Älköön mainittuja ehtoja myöskään sovellettu sellaiseen apteekkitavarantuontiyhtiöön, jolle Valtioneuvosto on määrännyt määrään ehtoilta luovuttanut määrääjäksi, joko kokonaan tai osaksi, oikeuden alkoholipitoisten lääkkeiden maahantuontiin apteekkien tarpeeksi.”

Mitään uutta periaatetta ei sisällä myöskään se apteekkien taholta lausuttu toivomus, että

8 §:ään kieltolaissa tehtäisi pari muodollista korjausta, ja että sen lisäksi säädettäisiin, ettei apteekkien tarvitse myydä alkoholipitoisia aineita teknillisille laitoksille, niinkuin nyt kieltolaki tavallaan määrää. Viimeksi mainittu säännös olisi mielestäni kieltolakiasialle pikemmin eduksi kuin vahingoksi. Näinollen uskaltaisin jättää suuren valiokunnan harkittavaksi, eikä kieltolain 8 §:lle voitaisi antaa seuraavaa muotoa:

„Apteekkeista olkoon lupa myydä alkoholipitoisia aineita lääkärin joka kerta erikseen antamasta määräyksestä sillä tavoin, kuin lääkintöasetuksissa säädetään, sekä ilman lääkärin määräystä toisille apteekkeille ynnä 6 §:n 2)-kohdassa mainitun luvan saaneille laitoksille ja henkilöille.

Ilman lääkärin määräystäkin saatakoon lääkintöasetuksissa säädetyillä ehtoilta myydä alkoholipitoisia lääkkeitä (poist.), ei kuitenkaan 50 grammaa enempää kutakin eri lajia kerrallaan samalle ostajalle.”

Pykälän 3 momentti jäisi samallaiseksi kuin nykyisessä laissa.

Mitä asian muodolliseen puoleen tulee lainsäädännölliseltä kannalta katsoen, on varmasti suurempia muutoksia tehty hallituksen esityksiin kuin tämä tietäisi. Valiokuntakin on ottanut lakiehdotukseen uuden 16 §:n, vaikka sillä olisi yhtä mukavasti ollut tilaisuus vetää yhteen 12 §:n 2 ja 3 momentti, jotka asiallisesti kuuluvat yhteen. Talousvaliokunnalla tähän on kyllä ollut syytä. Mutta minä luulen, että voisin hankkia paljon esimerkkejä siitä, että eduskunnassa muissakaan tapauksissa ei ole poikettu hallituksen esityksestä ainoastaan uusia pykäläiä tekemällä, vaan joskus kokonaan uutta lakiakin tekemällä.

Tänä iltana perustetaan Helsingissä, mikäli sanomalehdet tietävät, suurella voimalla ja väellä kieltolain kumoamis-yhdistys. Sillä yhdistyksellä ei ole paljon ilon aiheita tällä hetkellä. Mutta yksi ilon aihe sillä epäilemättä on, se että nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus on näin pitkälle myöhästynyt. Tuleeko eduskunnan kieltolakia harrastava enemmistö lähitulevaisuudessa auttamaan asian onnelliseen päätökseen, siihen en äänelläni paljon voi vaikuttaa. Sen vain sanon, että kieltolain toimeenpanemisen ja valvonnan kannalta se olisi mitä suotavinta.

Ed. af Forselles: Vid remissdebatten uttalade jag mitt beklagande däröver, att regeringen icke hade sett sig i tillfälle att till lantdagen inlämna ett annat lagförslag angående användande och försling av alkoholhaltiga drycker på en mera liberal grund än den nu gällande förbudslagen.

Av de yttranden, som då avgåvos inom kammaren, kunde man emellertid draga den slutsatsen, att en sådan lag icke skulle hava någon utsikt att vinna något erkännande av densamma. Det återstår endast för dem, som hava en annan åsikt, att söka åstadkomma möjliga förändringar i nu gällande förbudslag, och göra den så dräglig som möjligt. Jag fästet även uppmärksamheten på att de redan i propositionen intagna straffbestämmelserna voro av den art, att de icke, enligt all sannolikhet uppbyros av Finlands folks flertal, och det visar sig, att utskottet det oaktat ännu ytterligare har tillskärpt desamma. I vilken mån de stå i ett sammanhang med gällande straffbestämmelser i strafflagen ber jag att med några exempel få klargöra.

I § 12 i förbudslagen stadgas för tillverkandet av alkoholhaltiga drycker böter ifrån 100 mark samt fängelse ej under 3 månader. Propositionen höjde vid fall av iteration av brottet straffet till högst 2 år, och utskottet har föreslagit böter från 500 till 10,000 mark och vid iteration av brottet fängelsestraff minst 3 månader, sålunda ett straff, som kan utsträckas ända till 4 år. I strafflagens 44 kap. 4 § stadgas: „Var, som utan laga rätt tillreder, håller till salu eller annorledes åt annan överlåter gifter eller annat sådant livsfarligt ämne, straffes med böter högst 500 mark eller fängelse ej över 3 månader.” Sålunda, om man tillreder även det allra starkaste gift på olagligt sätt, t. ex. cyankalium, stadgas högst 500 marks böter och fängelse ej över 3 månader, men om man tillreder alkohol, är man utsatt för straff ända till 4 års fängelse. Lika drakonisk är bestämningen om destilleringsredskap befinnas olagligt innehavas av någon person. Böterna äro i detta fall från 100 till 500 mark och vid iteration från 500 till 5,000 eller fängelse från 3 månader till 2 år. Om man jämför dessa bestämmingar med stipulationerna i strafflagens 21 kap. 7 §, finner man en betydande disproportion. Här stadgas nämligen: „Har någon i avsikt att skada annan tillrätt eller förskaffat sig gift eller annat sådant farligt ämne, men ej gjort försök till avsiktens utförande, dömes till fängelse i högst 1 år.” Sålunda i sistnämnda lagrum fängelse i högst ett år, men vid brott mot förbudslagen fängelse högst 2 år.

I slutet av paragrafen utvidgas de i nuvarande brännvinsförfattning förekommande straffbestämmelserna för husbonde, med vars vetskap och vilja hans underhavande destillerar alkoholhaltiga drycker. Härvid har redan den förra författningen i viss mån skiljt från det vanliga straffförfarandet mot medborgare, som begått

något brott. I det avseendet gäller sedan gammalt att var och en svare för sitt eget brott, men i alkohollagstiftningen tyckes införts redan tidigare en avvikande bestämning, men har en förmildrande bestämning tillagts i lagen av följande ord: „pröve dock domare, om den av vilken förbrytelsen utövades kunnat och bort vägra att husbondens vilja efterkomma i vilket fall även den, som sålunda felat, bör till straff dömas.” Det har emellertid ingalunda varit skäl för utskottet att utvidga denna undantagsbestämning i vår nuvarande lagstiftning med ännu ett nytt moment, som finnes i slutet av § 12. Här stadgas nämligen, att den, som sålt såd eller annan råvara åt någon som därav skulle tillverka alkoholhaltig dryck, även skulle underkastas paragrafens straffbestämmelser.

För övrigt, när det i lagförslaget står att när „jordägare eller legotagare, som med vetskap därom tillåter olovlig tillverkning av alkoholhaltigt ämne”, så vad menas egentligen därmed, att han „låter tillverka alkoholhaltigt ämne” och att han i det fallet är skyldig till straff? Är det meningen att han då skall gå och slå sönder med egenhandsrätt de apparater, som denna person innehar, eller skall han använda våld? I allmänhet hava jurister sagt, åtminstone mig, att man skall undvika egenhandsrätt, och det är väl icke meningen att i lagstiftningen här införa egenhandsrätt. I 14 § bestämmes strängt straff för dem, som försäljer eller utbjuder alkoholhaltigt ämne. Den nuvarande förbudslagen bestämmer 100 marks böter och vid återfall fängelse ej över 3 månader, propositionen upptager böter från 500 till 10,000 mark och fängelse högst 2 år. Utskottet har numera höjt straffbestämmelsen vid iteration av brottet ända till fyra års fängelse. Om man jämför denna bestämning med bestämningen i 44 kap. 4 §, som redan upplästes, angående tillredning och försäljning av gift eller livsfarliga ämnen, finner man också här, att under det att också de farligaste gifter kunna olagligen försälas och äsamka den skyldige endast 500 marks böter eller fängelse ej över 3 månader, kan enligt lagförslaget en person, som säljer alkohol, bliva fälld till 4 års fängelse. Den av föregående talaren i 17 § påpekade bestämningen, att var som i berusningssyfte använder av läkare för annan person eller djur ordinerat alkoholhaltigt ämne, straffas med böter minst 200 högst 2,000 mark eller med fängelse högst två år, är en bestämning, som kommer att bliva högst svår att fullfölja och har den också av den andra reservationen föreslagits att utgå.

Vad beträffar bestämningen i 26 § angående

alkoholhaltiga drycker ombord å fartyg, ber jag till stora utskottets beprövande få rekommendera den III reservationen. Under den korta tid förbudslagen har varit gällande, har det visat sig vara förbundet med stora svårigheter för apotek att försälja alkoholhaltiga droger. Förhållandet har redan blivit påpekat av den föregående talar, som gjort förslag till avhjälpanne av de felaktigheter, vilka ingå i 4 § och 8 § av förbudslagen och ber jag för min del få understöda det samma.

För övrigt skulle jag anhölla, att stora utskottet skulle taga i övervägande, huruvida icke alla dessa av ekonomiskutskottet föreslagna drakoniska lagbestämningar i väsentlig mån kunde lindras.

Ed. Thunberg: Pykälässä n:o 4 hallituksen esityksessä sanotaan että hallitus on oikeutettu luovuttamaan monopoolin yhdelle tarkastuksen alaiselle yhtiölle. Mielestäni olisi syytä ettei määrättäisi että hallitus olisi oikeutettu luovuttamaan oikeuden vaan yhdelle ainoalle yhtiölle. Teen sen sentähden että katson alkohoolia tarvittavan maassa niin äärettömän erilaisiin tarkoituksiin, katson lääkeaineitten tuottamisen ja valmistamisen olevan sellaisen alan, jota ei voida yhdistää tavalliseen teollisuuden alaan, vaan katson sentähden suotavaksi että tällaista monopoli-oikeutta myönnetessä täytyisi sellainen oikeus myöntää toisellekin yhtiölle, nimittäin yhtiölle, joka tuottaisi lääkkeitä maahan, valmistaisi lääkkeitä ja myisi lääkkeitä apteekkien tarvetta varten. Sentähden ehdottaisin että 4 rivillä pykälässä 4 sanat „alaiselle yhtiölle” muutettaisiin „alaisille yhtiöille”. Ja sitten ehdotan että siihen liitettäisiin toinen momentti, jolla olisi seuraava muoto: „Oikeus tuoda maahan, valmistaa ja myydä alkoholipitoisia lääkeaineita apteekkien tarpeeksi voidaan määrätyksi ajaksi kokonaan tai osaksi luovuttaa apteekkitavaraliikkeyhtiölle ehdoilla, jotka valtioneuvosto, kuultuaan lääkintöhallituksen mielipiteen asiassa, määrää.” Sen kautta tulisi tämä asia paremmin valvotuksi, ja olisi toiveita siitä että todellisesti hyviä lääkeaineita tuodaan maahan ja käsitellään niitä sillä lailla kuin asia vaati.

Mitä siihen ed. af Forselleksen lausuntoon tulee, että jokainen vastaa omasta rikoksestaan — hän käytti sitä samaan tapaan kuin hän puhui maanviljelijän syyttamisestä siitä että hänen maallansa valmistetaan alkohoolia. Minun mielestäni maanviljelijä kyllä siinä tapauksessa, jos hän on tietoinen että hänen maallaan valmistetaan alkohoolipitoisia aineita, eikä tee mitään sen

estämiseksi, niin hän on myötäsyyllinen rikokseen ja siis tuomittava omasta rikoksestaan.

Ed. Kärki: Kun kieltolaki 10 vuotta sitten säädettiin, tulivat sen rangaistusmääräykset aivan liian lieviksi etenkin kun mitä nyt verrataan nykyajan oloihin. Tämän huomaten on hallituksemme jättänyt eduskunnalle esityksen kieltolain joidenkuiden pykälien rangaistusmääräysten koventamisesta sekä erinäisten nykyisten olojen vaatimain muutosten ja lisäysten aikaansaamiseksi. Talousvaliokunta on laatinut mietintönsä koventaen muutamia kohtia, mikä minusta onkin erittäin tarpeellista ollut nykyaikaiseen laittomuuden henkeen katsoen. Mutta se seikka, että mietintö jäi näin myöhään, on valitettava asia. Eduskunta voinee keskeyttää istuntonsa jo huomenna, josta olisi seurauksena, että tämä tärkeä mietintö jäisi tällä kertaa laiksi tulematta. Olisi ollut välttämättömän tarpeellista, että se olisi saatu valmiiksi, sillä etenkin niissä seuduissa, joissa kaikellaiset väkijuomarikokset, salapoltto, väkijuomien maahan tuonti, kuljetus j. n. e. yleisesti vallitsevat, odotetaan kiihkeästi, mitä kieltolaki kykenee vaikuttamaan. Mutta jos nyt kieltolain ensimmäiset tuomiot, jotka väkijuomarikoksista langetetaan, näyttäytyvät nykyajan oloihin nähden liian lieviksi, niin kieltolain arvo voipi kärsiä siitä ja väkijuomakeinotelijat ja -rikkoajat saattaisivat yhä yltyä sen rikkomisessa. Siten tulisi tilanne vielä vaikeammaksi. Sentähden toivoisin, että suuri valiokunta, asian tärkeyttä silmällä pitäen, kokoontuisi käsittelemään tätä mietintöä huomenna. Rohkenen esittää sen toivomuksen, että eduskunta kokoontuisi vielä ensi keskiviikkona täysi-istuntoon tätä mietintöä vahvistamaan, niin että kieltolaki pääsisi täyteen valtaansa ja mahtiinsa. Kansamme raittiiksi saattaminen on siksi tärkeä ja nykyiset väkijuomarikkomukset ovat niin huutavia, että eduskunnan kannattaisi varsin hyvin yksin tämänkin asian tähden uudestaan kokoontua! Mutta jollei eduskunta sitä nyt voisi tehdä, niin toivoisin ainakin, että se otettaisiin käsiteltäväksi silloin, kun eduskunta kokoontuu presidenttiä valitsemaan, mikä arvelujen mukaan ehkä tapahtunee jo ensi kuussa, sillä kieltolaki on niin tärkeä, ettei se sietäisi enää viivytystä.

Mitä ed. af Forselleksen väitteeseen tulee, että mietinnön rangaistusmääräykset ovat alkohooliin nähden paljon kovemmat kuin muiden myrkkujen väärinkäyttämiseen ja siitä johtuviin rangaistuksiin nähden, niin tahtoisin sanoa, että ed. af Forselles varmaan tietää, ettei mikään muu myrkkö ole tuottanut niin paljon kirousta, kur-

juutta ja onnettomuutta maailman kuin alkoholititoiset juomat.

Ed. Kojonen: Luovun.

Ed. Kasinen: Tämä laki tuntuu olevan samanlainen kuin sanotaan entisen miehen ikiliikkujasta, ettei se koskaan tullut valmiiksi. Se on esillä miltei jokaisessa eduskunnassa ja sen mukaan aina syytellen muita ihmisiä. Sitä pidetään esillä, vaikkakaan mitään kokemusta ei ole vielä ehditty saamaan siitä, mitä laki voimassaoloaikansa olisi antanut, vaan sen pitää olla alinomaa eduskunnan päiväjärjestyksessä. Tällä kertaa hallituksen esityksessä sanotaan, että se on sentähden esillä, että rahan arvo on alentunut. Ed. Seppälä täällä heitti valiokunnalle syytöksen, ettei se ole riittävän kiireellisesti tätä asiaa käsitelty. Sallittaneen minun kuitenkin huomauttaa, että eiköhän hallituksen olisi pitänyt itse enemmän kiirehtiä tätä asiaa, että se olisi sen aikaisemmin antanut eduskunnalle. Sen jälkeen kun asia on tullut valiokuntaan, on sitä ainakin valiokunnassa käsitelty sellaisella kiireellisyydellä ja sellaisella asian käsitelytavalla, kuin valiokunnassa suinkin on voitu antaa huomiota tälle asialle. Vastatakseni siihen ed. Helenius-Seppälän esiintuoman lausunnon osaan, jossa hän puhui valiokunnan mietintöön liittämästäni vastalauseesta, näin niihin kohtiin tulen sittemmin suuressa valiokunnassa antamaan selityksen, joten tällä kertaa en tahdo niihin kohtiin puuttua.

Ministeri Alkio: Edellisen lausunnon johdosta pyydän sanoa ainoastaan, että hallitus, joka on ryhtynyt toimeenpanemaan kieltolakiä, on kiirehtinyt kaikin voimin saadaksensa aikaan ne korjaukset kieltolakiin, joista tässä on kysymys. Talousvaliokunnan toimenpiteet lain kiirehtimiseksi eivät ole olleet sellaisia, jotka olisivat aiheuttaneet sen, että se olisi voitu ennen eduskunnan hajaantumista juhannuksen edellä saada valmiiksi. Tahdon tämän samoa nimenomaan sen johdosta, että talousvaliokunnan puheenjohtaja kiihkeässä lausunnossaan on tässä protesteerannut tätä lakia vastaan, lausuen sen ajatuksen, että kun tämä laki on joka eduskunnassa käsiteltävänä, hänen mielestensä se olisi jollakin tavalla epänormaalinen ilmiö. Minä tahdon ainoastaan huomauttaa siitä, että kieltolaki on nyt astunut voimaan, mutta olosuhteet ovat sellaiset, että yhteiskunnassa on voimia, jotka ovat päättäneet järjestelmällisesti ryhtyä tämän lain voimaa vastaan taistelemaan. Talousvaliokunnan puheenjohtajalle pitäisi tämän asianhaaran olla selvä. Senvuoksi

pyytaisn lausua eduskunnalle sen toivomuksen, että tämä laki käsiteltäisiin nyt niin nopeasti, että aivan lähiaikoina eduskunta uudestaan kokoonnuttaaan, voisi saattaa sen loppuun, että se voisi astua palvelemaan sitä tarkoitusta, jota varten esitys on eduskunnalle annettu.

Ed. Helenius-Seppälä: Minä en ole mitään „syytöksiä” tehnyt. Minä olen vain todennut sen tosiasian, että tämä lakiehdotus nyt on myöhästynyt minun mielestäni valitettavalla tavalla. Minä en tahtois panna tätä yksin valiokunnan puheenjohtajan syyksi, sillä minun tiedoksani on, että valiokunnan puheenjohtaja koetti ainakin lopulta jouduttaa asiaa hyvään päätökseen. Hän kutsui kerran pyhäpäivänä valiokunnan koolle. — ennestään tiedetään, että kiireellisissä tapauksissa valiokunnat kyllä ovat kokoontuneet pyhäpäivänäkin, Mechelin-vainajan johdolla olen itse ollut valtiovarainvaliokunnassa montaakin pyhäpäivää työssä, kun olosuhteet ovat niin vaatineet. — Mutta kävi niin, että osa niistä edustajista, joista asia riippui, eivät tulleet koolle, vaikka tässä asiassa olisi kannattanut pyhätyötäkin tehdä. Tämä siitä. Asia on nyt ollut lähes kuukauden ajan valiokunnan käsiteltävänä, ja minä vain totean, että pitemmälle ei ole jouduttu.

Minä pyysin puheenvuoroa lyhyesti lausuakseni ed. Thunebergille, jonka lausuntoon on pantava arvoa, koska hän on lääkäri, sen, ettei suinkaan ole tarkoitus millään tavalla ehkäistä alkoholipitoisten lääkkeiden valmistusta myöskään omassa maassa. Kaikilla lääkkeitä valmistavilla teknillisillä laitoksilla, Medicalla ja muilla on oikeus saada milloin tahansa — ja ovat saaneetkin — valtiolta sitä alkoholia, mitä tarvitsevat lääkkeiden valmistukseen. Ei ole siis syytä ed. Thunebergin esittämään pelkoon.

Jos oikein kuulin, ed. af Forselles vertaili niitä rangaistuksia, jotka ovat talousvaliokunnan lakiehdotuksessa, muihin myrkkyyä koskeviin rangaistuksiin. Mutta olisi syytä joskus ottaa rikoslaki esille ja lukea, mitä siellä tämäntapaisista asioista sanotaan. En minä kovin pitkälti lue, mainitsen vain pari kohtaa. Rikoslain 34 luvun 15 §:ssä sanotaan m. m. että joka tahallansa myrkkyä ruoka-aineen, juoman tahi jotakin muuta muiden käytettäväksi sopivaa tai myytäväksi aiottua, taikka sellaiseen tavarahan panee ainetta, jonka hän tietää turmiolliseksi terveydelle, taikka pitää kaupan, myy j. n. e. sellaista tavaraa, johon hän tietää myrkkyyä taikka muuta senkaltaista vaarallista ainetta pannuksi tahi sekoitetuksi, ja pitää tavarahan vaarallisuuden salassa, tuomitta-

koon kuritushuoneeseen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi sekä kansalaisluotamuksensa menettäneeksi. Myöskin yritys on rangaistava. — Nyt on koko joukko lääkäreitä, jotka sanovat, että alkoholi on myrkyä. Meillä on eduskunnassakin miehiä, jotka ovat väittäneet, että alkoholin nauttiminen on suorastaan rikos tulevaisiakin polvia vastaan. Sen tietää esim. professori von Wendt vallan hyvästi. Kun näin on, niin onko kumma, jos tahdottaisiin jonkun verran suuremmiksi rangaistukset alkoholin luvattomasta myynnistä, kuin kieltolaissa tällä hetkellä on. Saman 34 luvun 19 §:ssä sanotaan tällä tavalla: Joka tahallansa myrkyttää — — elukkain juoman, taikka muuta senkaltaista, niin että siitä syntyy yleinen vaara toisen elukoille, rangaistakoon kuritushuoneella korkeintaan neljäksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. — Sanomalehdissä on luettu, että ihmisten lemmiä on kuollut, kun ovat käyneet toisten salapolttimoilla. Sellaisessa tapauksessa voitaisiin käyttää näitä määräyksiä ja panna salapolttaja kuritushuoneeseen neljäksi vuodeksi! Mutta sellaista rangaistusta ei ole koskaan yritettykään saada kielolaikiin.

Ed. Kaskinen: Ministeri Alkio heitti talousvaliokunnalle syytöksen, ettei se ole kiirehtinyt tätä asiaa. Minä pyydän huomauttaa, että asia on nyt pari viikkoa ollut valiokunnassa ja ensimmäisenä viikkona oli semmoinen teko, että edustajat saivat yöt istua hallitusmuotoa käsittelemässä täällä ja päivät suuressa valiokunnassa, ne eivät silloin voineet ottaa osaa tämän asian käsittelyyn valiokunnassa. Sitten kun saatiin aikaa siihen, että he voivat istua valiokunnassa, kyllä tätä on kaikenmukomin ajettu valiokunnassa eikä viivytelty. Mutta jos olisi hallitukselta jätetty esitys muutamia päiviä aikaisemmin eduskunnalle, niin tämä laki olisi jo aikoja sitten jätetty eduskunnalle valiokunnan puolesta.

Ed. Thuneberg: Minä tahdon vaan mainita, että jos ed. Helenius-Seppälä lukee 4 §:n, niin huomaa hän, että siinä sanotaan „kaikki alkohoolin valmistaminen ja alkohoolipitoisten aineiden maahantuonti” on annettava yhtiölle. Minun mielestäni tämä alkohoolipitoisten aineiden tuonti voisi tulla myönnettäväksi useammille ehkä kahdelle yhtiölle.

Ministeri Alkio: Ed. Kaskiselle pitäisi olla ymmärrettävää, että tämänlaatuisen lain valmistelu vie jonkun verran aikaa. Hän tietää, milloin nykyinen hallitus on tullut toimeensa, joten niissä valmisteluissa ei ole suinkaan käytetty liiaksi tämän lain valmistukseen. Minä luulen, että talousvaliokunta olisi voinut paljon nopeammin tämän lain käsitellä, jos se olisi halunnut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

Kun aika on näin pitkälle kulunut, lopetetaan täysi-istunto.

Seuraava täysi-istunto on 11,45 tänä iltana.

Täysi-istunto päättyy klo 11,15 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

42. Perjantaina 20 p. kesäkuuta

k:lo 11,45 ill.

Puhe mies: Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa viime täysi-istuntoon.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

1) Määrärahan myöntämistä nutisviljelysraivausten kustannuksia varten

koskevan ed. Jyskeen y. m. anomusehdotuksen n:o 102 johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään jatkuvaan ainoaan käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. von Wendt: Jag har icke begärt ordet för att direkt uttala mig mot detta anslag, huru oangenämt jag än känner det såsom jordbrukare att vädja till statens knappa tillgångar för en jordbrukande befolkning, vilken under den tid, som gått, ändå i hög grad kunnat trygga sin ställning gentemot framtiden. Men jag skulle icke handla rätt, ifall jag icke skulle påpeka, att den väg, som vi inslä, genom detta sätt att understöda livsmedelsproduktionen i vårt land, icke är den bästa, ja kanske icke ens en riktig väg. Vi behöva blott närmare granska det flygblad, som lanthushållningsstyrelsen i dag delat ut i lantdagen för att vi klart skola se, vad egentligen vårt jordbruk främst är i behov av. Vårt jordbruk är i behov av än större intensifiering, ett djupare bruk, en bättre kultur, bättre utsädessorter bättre vattning o. s. v. Det är detta som är det viktiga, det är det som skall giva oss den ökade skörden livsmedel. Vi behöva icke utbreda våra odlingar i högre grad. Må vi blott betänka, att vår kreatursstock i hög grad lidit under kriget. Våra tillgångar på gödsel för våra fält äro redan därigenom nedsatta, men därtill kommer ännu knappheten på cement, som gjort det ytterligt svårt för oss att bygga rationella gödselstäder och

genomföra en tillfredsställande gödselvård. Även på detta område böra vi med kraft rikta oss, då det gäller att öka livsmedelsproduktionen. Må man anskaffa tillräcklig växtnäring för fälten.

Vi måste vidare beakta en sak till: under kriget har arbetskraften erfarit en utomordentlig fördyring. Ju mera koncentrerat vi begagna denna arbetskraft, desto lättare skall jordbruket kunna bära belastningen därav, ju mer extensivt vi begagna den, desto svårare blir det för oss att ekonomiskt göra det.

Skulle vi begagna dessa medel för att överallt i landet inrätta små försöksjordbruk, där vi skulle kunna visa de bästa moderna metoderna för jordens odling, hava prima sorter, så att lantmännen skulle se vad för betydelse någonting dylikt har, så skulle lantmännen med de stora medel, som nu finnas i deras händer, kunna komma att frestas till att avända dem på ett för hela vår framtida odling utomordentligt betydelsefullt sätt. I stället breda vi nu ut våra odlingar. Lantmannen har icke arbetskraft ens för de fält han nu har och kommer att hava ännu större svårigheter, ifall nya fält skola skapas. Följderna bliva att odlingen försämrar i stället för att bliva förbättrad.

Detta anslag skall väl nu beslutas, därifrån komma vi icke, men om lantdagen för framtiden riktar sin uppmärksamhet på hela den utomordentligt viktiga åskådlighetsundervisningen överallt ute i byggderna med begagnande av statslägenheterna, med begagnande av för detta ändamål inrättade normallantbruk, skulle vi på ett helt annat sätt kunna utnyttja det intresse för lanthushållning, som nu finnes i så hög grad ute i vårt land.

Vi skola vidare beräkna att ännu under en betydande tid bigödselmedlen komma att stå oss mycket dyra. Det blir sålunda, på de nyodlingar, som väl huvudsakligen måste vara mossodlingar, ganska betungande att begagna dessa riktiga hjälpmedel. Det skulle i sanning vara bättre att begagna dem för de fält, som vi nu hava under

bruk, och sålunda få dem i högre och bättre växtkraft. Att skapa den största och bästa växtkraften hos jorden är kärnpunkten. Med en bättre växtkraft stå vi lättare mot den vartorka, som tyvärr blir allt allmännare och som knappast kan, om man frånsér konstgjord bevattning, på bättre sätt motverkas än genom gödsling och en djup kultur av jorden, som sätter jorden i stånd att bibehålla vårmusten mycket bättre och giver växterna kraft att få sin näring från djupare mera oberoende skikt. Många och mycket finnes i den av lantdagsmännen Laurén och Nyberg undertecknade reservationen, som väl skulle förtjäna att tagas upp både i detta och i annat sammanhang i lantdagen.

Om vi nu votera dessa medel, hoppas jag, att vi efter detta övergiva en väg, som vi tidigare hava begagnat för att föra hela vår lantushållning till en situation, som under världskriget förde oss nära undergångens brant. Vi hade drivit vår hushållning till att bli ett begagnande av lantushålllets produkter nära nog uteslutande för husdjurens näring. Om vi nu åter driva det hela till att extendera vårt jordbruk över vidsträckt område utan förutsättning för en intensiv och fruktbringande kultur, göra vi precis samma fel och stå lika illa rustade, när det nästa gång blir en prövning utifrån. Vi komma sålunda igen, i stället för att stå säkert och självständigt, att vara mer eller mindre beroende av utländska makters goda vilja att eventuellt hjälpa oss.

Ed. Snellman: Minä puolestani pyydän saada kannattaa maatalousvaliokunnan mietinnön mukaan ehdotettuja määrärahoja uutisviljelyksen edistämiseksi.

Ed. Manner: Minä pyysin puheenvuoroa kannattaakseni ed. Niukkasen edellisessä istunnossa tekemää ehdotusta. Minulla on itselläni kokemuksia siitä, että suoviljelyskustannukset, yksin saveaminen, tulee maksamaan puolta enemmän kuin mitä talousvaliokunnan mietinnössä on määritelty viljelyskustannusten tulevan maksamaan. Ja kun näyttää luonnolliselta, että avustus tulisi käytetyksi pääasiallisesti suoviljelyksen edistämiseksi, niin minun täytyy todeta se seikka, että valiokunnan mietinnössään esittämä mielipide 2,000 markan kustannuksista hehtaaria kohti ei pidä nykyoloissa lähestulkoonkaan paikkaansa. Ed. von Wendtin lausunnon johdosta minä myös pyytäisin huomauttaa, että sikäli kuin minä ymmärrän, tulisivat avustukset etupäässä käytetyiksi soiden raivaamiseen viljelykselle. Täten saadut uudet viljelysalat olisivat sellaisia, jotka

tuottaisivat mahdollisimman suuren puhtaan tulon maataloudessa. Ja tältäkin kannalta katsoen on ehdotusta puollettava.

Ed. Laurén: Jag ber att få föreslå, att det ifrågavarande anslaget för nyodlingsröjningar skulle beviljas i enlighet med vad i andra reservationen framhålles.

Ed. Hiidenheimo: Minä luovun.

Ed. Leivo: Minä pyydän saada kannattaa sitä ehdotusta, minkä ed. Vuolijoki edellisessä istunnossa on tehnyt, koska minusta se tapa, jota hänen ehdotuksensa tietää, on mielestäni onnellisin ratkaisu sille kysymykselle, jota asia koskee.

Ed. Ampuja: Minä en ole tullut vakuuteksi omien ryhmätoveriäni ansiokkaista esitelmistäkään, että nämä varat olisivat puheenalaiseen tarkoitukseen myönnettävät. Olen täydellisesti sitä mieltä kuin toisessa vastalauseessa esitetään. Siinä nim. sanotaan että näiden varojen myöntäminen suoranaisena avustuksena on arveluttavaa ja vastenmielistä senkin puolesta, että juuri viime aikoina on maantuotteilla ollut sellaisia hintoja, että nyt jos koskaan heidän pitäisi tulla omineen toimeen. Työläisten piireissä tämä käsitys on epäilemättä sangen yleinen ja minusta tuntuu kuin tämän käsityksen pitäisi olla melkoisen yleinen myöskin maanviljelijäin piireissä. Pari vuotta sitten kun vielä oli pyrkimyksenä maanviljelijöillä se, että saataisiin maitolitra lähemmäksi yhteen markkaan ja toisten tavarain hinnankorotus samassa suhteessa kohoamaan, useat maanviljelijät ja maanviljelystalojen hoitajat vakuuttivat, että silloin Suomessa epäilemättä maanviljelys kannattaa. Nuo hinnat ovat nyt jo sivuutettu, usein hyvin loistavasti ja hintojen laskeutumisesta ei oikeastaan vielä ole aivan lähitulevaisuudessa ollenkaan tietoa. Tämä on riittävä peruste siihen että ainakin palkkatyöväen kannalta, joka on kärsinyt sodan aikana joka tapauksessa enemmän kuin maanomistajaluokka, ei ole tullut saamaan yleensä minkäänlaista hyvitystä kärsimistään sota-ajan tappioista ja vaurioista; ei voisi ollenkaan sen luokan taholta ymmärtää tämöistä hyväntahtoisuutta yhtä yhteiskuntaluokkaa kohtaan. Olen liikunut pienviljelysseuduilla, semmoisilla seuduilla, joissa ennen oli köyhiä talonpoikia ja olen nähnyt niiden kaikkien vaurastuvan. Suomessa ei tällä kertaa velkaisia talonpoikia ole, ei niilläkään seuduilla, joissa niitä ennen on ollut kaikkein yleisemmin havaittavissa, kuten Viipurin seuduilla köyhät pienviljelijät. Ne ovat

maksaneet kaikki velkansa, niillä on omaisuutta samoin kymmenkertaisesti entiseen verraten. Olen heidän syksyisiä satojaan tarkastellut ja tuttavuuden perusteella käynyt väittelemässä näistä asioista. Talo joka ennen maksoi 4,000—5,000 markkaa, sen vuositulot maksavat nyt noin 40,000—50,000 markkaa. Ne eivät ole niin turvallisessa asemassa olleet koskaan ennen kuin tällä hetkellä. Mikään yhteiskuntalunokka ei ole niin turvallisessa asemassa. Eikä kansantaloudelliselta, maanviljelystaloudelliseltakaan kannalta ole pitemmän päälle edullista lähteä tällä tavoin yleensä tuotantoa edistämään. Minusta tuntuu olevan hyvin paljon perää siinä ed. Arajärven väitteessä, että mahtaakohan yleensä valtion varat riittää, jos tältä pohjalta lähdetään tuotantoa tukemaan. Aikaisemmin mitä on tehty tämänsuuntaisia yrityksiä valtion avustuksella jotain tuotantohaaraa tukemaan, niin siinä on säännöllisesti epäonnistuttu ja luulen että tässä tultaisiin samaa myöhemmin havaitsemaan. Jos meillä aijotaan mitä maanviljelyksen hyväksi tehdä, olisi se, että hankitaan maata niille, joilla sitä ei ole, ja synnytetäisiin sillä tavalla uusia maanviljelijöitä, maanviljelysyrittäjiä, maanviljelystuottajia ja kenties näitä avustettaisiin viljelyslainoilla ja rakennuslainoilla. Maanomistajat käsittääkseni eivät tuotannon edistämiseksi oikeastaan tarvitse muuta kuin pakkoa, niillä on varaa, jos niillä vain on halua. Viljelyspakko, viljelemättömien maitten verotus, olisivat semmoisia alotteita, joihin olisi pyrittävä maanviljelystuotannon edistämiseksi, eikä tällaisella lahjoitusjärjestelmällä kaikkein varakkainta luokkaa auttamaan. Pyydän kannattaa toista vastalauseetta.

Ed. J y s k e: Ed. Niukkanen on käynyt täällä moittimaan sitä rajaa, joka maatalousvaliokunnan mietinnössä sallitaan uutisviljelyksen korkeimmaksi kustannukseksi viljelykseen otettua peltohehtaaria kohti. Kyllä maatalousvaliokunnassa on ollut tämä kohta varsin perusteellisen harkinnan alaisena ja on tultu siihen tulokseen että todella 2,000 markan maksimiraja on enemmän suuri kuin pieni. Ei tällä avustusrahaehdotuksella ole tahdottu kiihottaa uutisviljelyksiin alueilla, jotka luonnonsuhteiden puolesta tulevat kovin suuria summia vaatimaan, kannattamattomia tuloksia tuottamaan. Että joku korkein kustannusraja, jonka perusteella avustusraha lasketaan täytyy olla, se on ilman muuta selvä, koska ilman sellaista rajaa saattaisivat avustusvaatimukset ja laskelmat tulla kohtuuttoman korkeiksi. Ed. Laurénin ja Nybergin allekirjoittamassa toisessa vastalauseessa esitetään lainausmuotoa.

Maatalousvaliokunta ei ole voinut hyväksyä tuolaista ehdotusta, koska se on käsittänyt, että lainausmuodon avulla ei voitaisi saada kiihotteluksi tuotantoa, ei voitaisi kiihottaa lisäämään uutisviljelyksiä nykyisenä aikana, jolloin uutisviljelyskustannukset tulevat erinomaisen suuriksi, jolloin maanviljelijä yleensä epäilee ryhtyä uutisviljelyksiä raivaamaan, kun raivauskustannukset ovat huippuhinnoissaan ja tuotteiden hinnoissa melko voimakas laskusuunta huomattavissa.

Ensimmäisessä vastalauseessa ed. Wuolijoki ehdottaa kaikille saman periaatteen mukaan jaettavaksi avustusta. Maatalousvaliokunta on myöskin juuri tuotannon lisäämisen vuoksi esittänyt eri jakoperusteita. On katsottu, että pienviljelijä lisättyä viljelys-hehtaaria kohti tuottaa elintarpeita enemmän kuin suurviljelijä lisäämäänsä peltoha kohti, jolla jo entisestään olemassaolevat pellot useassa tapauksessa ovat laihassa viljelyksessä.

Minä toivoisin, että maatalousvaliokunnan mietintö sellaisenaan saavuttaisi eduskunnassa samanlaisia kannatusta kuin se on saavuttanut maatalousvaliokunnassa.

Ed. H e l e n e l u n d: Det är otvivelaktigt en framsynt politik att taga jordbruket under statens särskilda hägn, men jag kan icke förena mig om den standpunkt utskottet intagit, då det beslutit förordna understöds utgivande såsom direkt gäva. En sådan politik torde i längden icke vara lycklig. Billiga lån torde däremot vara det enda, som i dylika fall med verklig framgång kan komma i fråga. Jag ber därför att få understöda ldgm Lauréns reservation.

Ed. S i r o l a: Minä olen tässä alkanut ihmetellä että sosialidemokraattisen ryhmän edustajat asettuvat vastustamaan juuri pienviljelijäin etuja kun he eivät myöntäisi niille isompaa korvausta kuin suuremmille viljelijöille. Maatalousvaliokunnassa tuli enemmistö tätä asiaa harkitessaan yksimieliseen päätökseen siitä että koska valtio on jo taannut suurviljelijöille korkeamman viljanhinnan muodossa korvauksen niin tulee sen nyt pitää silmällä että pienviljelijän työ tulee sopivalla tavalla palkituksi, pienviljelijän, joka maastaan saa ehkä oman taloutensa viljatarpeen tyydytetyksi, mutta ei saa tuloja viljan myynnin kautta. Tähän perustuen on maatalousvaliokunta juuri ottanut mietintöönsä tämän kohdan. Toivoisin, että eduskunta tämän maatalousvaliokunnan mietinnön hyväksyisi semmoisenaan huomioon ottamatta ed. Vuolijoen vastalauseetta.

Ed. N i u k k a n e n: Ed. Jyskeen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa että minun käsit-

tääkseni täytyisi jokaisen myöntää etteivät työpalkat meidän maassamme missään liene niin halvat että esim. yhden hehtaarin alan saveaminen ei tulisi maksamaan vähintään 2,000 markkaa, jos se kunnollisesti savetetaan. Ja nykyäänhän, kun hallitus on osottautunut kykenemättömäksi hankkimaan apulannoitusaineita, ei voi muuten mitään kannattavaa uutisviljelystä tulla kysymykseen kuin maan parannusaineilla, toisin sanoen saveamalla toimitettu uutisviljelys. Ja kun otetaan huomioon muut työt, ojitus, useassa tapauksessa kuokkiminen y. m. s., niin ei ole ollenkaan liikaa korkealle laskettu, jos sanotaan että yleensä maassa vallitsevien työpalkkojen vuoksi hehtaarin uutismaan ylösottaminen nousee niihin määriin, mitä olen täällä maininnut, nimittäin 4,000 à 5,000 markkaan.

Ed. Kontu: Minun mielestäni ed. von Wendtin perusteet, joilla hän ehdottaa tätä maatalousvaliokunnan mietintöä hylättäväksi, ovat kestävämmät. Ensiksi hän huomauttaa, ettei meillä ole riittäviä lantavaroja entistenkään viljelysten kuntoonpanemiseksi. Mutta minä tahtoisin väittää, että asia ei riipu siitä, että lantavaroja olisi suhteellisesti vähän viljelysksiik-
Röä kohti, vaan siitä, että niitä hoidetaan perin huonosti. Toiseksi ed. von Wendt vetosi siihen, että työvoimasta on puutetta. On totta, että vapaussodan jälkeen ja vakinaisen sotaväen tultua on maanviljelyksen hallussa oleva työvoima tuntuvasti vähentynyt. Mutta tahtoisin väittää, että maanviljelijät saavat vastaisuudessa oppia tulemaan vähemmällä työvoimalla toimeen, on totuttava käyttämään enemmän koneita ja niillä korvattava ihmis-työvoimaa. Kun otetaan huomioon, että tässä maassa vielä monessa paikassa heinä niitetään viikatteella, vilja leikataan sirpillä, vieläpä käytetään nisukarhiakin niin, jos niidenkin sijaan tulevat uudenaikaiset koneet, varmasti voidaan entistä pienemmällä työvoimalla pitää viljelyksessä laajemmat viljelysalat. Kantatan maatalousvaliokunnan mietintöä.

Ed. Wuolijoki: Ed. Sirola erehtyi, kun hän luuli minun pitävän suurviljelijäin puolta. Minähän ehdotin samaa prosenttimäärää eli 30 % suurviljelijöille kuin hänkin, ei yhtään enempiä eikä vähempää. Mutta hän pitää pienviljelijäin puolta, sen olen minä konstateerannut, ja sosiaalidemokraatin ei pitäisi oikeastaan pitää kummankaan puolta, vaan viljelyksen puolta ja siinä meidän kannan ero tässä kysymyksessä. Sillä jos avustusta maksetaan kaikille vain 30 %, niin saammehan enemmän maata viljelykselle,

kuin jos maksetaan 50 % jollekin osalle viljelijöistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Niukkanen ed. Mannerin kannattamana ehdottanut valiokunnan mietintöön sen muutoksen, että sanat „10 miljoonan markan suuruisen” muutettaisiin sanoiksi „20 miljoonan markan suuruisen”. Kutsun tätä ehdotusta ed. Niukkasen ensimmäiseksi ehdotukseksi. Edelleen on ed. Niukkanen ed. Mannerin kannattamana ehdottanut, että perusteluista valiokunnan mietinnön 3 sivulla toisessa kappaleessa poistettaisiin sanat „ottamalla kuitenkin huomioon, ettei uutisraivausten kokonaiskustannusta lasketa 2,000 markkaa korkeammaksi hehtaria kohti”. Kutsun tätä ed. Niukkasen toiseksi ehdotukseksi. Edelleen on ed. Vuolijoki ed. Leivon kannattamana ehdottanut, että eduskunta asiassa hyväksyisi ensimmäisen vastalauseen. Kutsun tätä ensimmäisen vastalauseen ehdotukseksi. Ja lopuksi on ed. Laurén ed. Ampujan kannattamana ehdottanut, että eduskunta hyväksyisi asiassa toisen vastalauseen. Kutsun tätä toisen vastalauseen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Mitä menettelytapaan äänestuksessa tulee, ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan äänestysjärjestyksen. Ensin äänestetään ed. Niukkasen ensimmäisen ehdotuksen ja ensimmäisen vastalauseen ehdotuksen välillä, ja se joka tässä äänestuksessa voittaa, asetetaan vastaehdotukseksi toista vastalauseetta vastaan, ja lopuksi päätetään erillisesti ed. Niukkasen ehdotuksesta poistaa osa perusteluja.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

Puhemies: On siis ensiksi äänestettävä ed. Niukkasen ensimmäisen ehdotuksen ja ensimmäisen vastalauseen välillä.

1) Ken tässä äänestuksessa hyväksyy ensimmäisen vastalauseen ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Niukkasen ensimmäinen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Puhemies: Eduskunta on siis tässä äänestuksessa hyväksynyt ensimmäisen vastalauseen eh-

dotuksen. Tämän jälkeen on äänestys toimitettava ensimmäisen vastalauseen ja valiokunnan mietinnön välillä.

2) Ken hyväksyy maatalousvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ensimmäisen vastalauseen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 98 „jaa”-ääntä ja 67 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt maatalousvaliokunnan mietinnön.

Nyt on äänestys toimitettava maatalousvaliokunnan ehdotuksen ja toisen vastalauseen välillä.

3) Ken hyväksyy maatalousvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on toisen vastalauseen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 113 „jaa”- ja 50 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt valiokunnan ehdotuksen.

Tämän jälkeen on edelleen äänestettävä edustaja Niukkanen toisesta ehdotuksesta.

4) Ken hyväksyy maatalousvaliokunnan mietinnössä olevat perustelut, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on edustaja Niukkanen toinen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt maatalousvaliokunnan mietinnössä olevat perustelut.

Eduskunta on siis kokonaisuudessaan hyväksynyt valiokunnan mietinnön. Asia on loppukäsitelty.

Seuraava istunto on tänä aamuna kello 9.

Täysi-istunto päättyy klo 12.45 yöllä.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

43. Lauvantaina 21 p. kesäkuuta

kello 9 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus Suomen Hallitusmuodoksi .. 1017
Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietintö n:o 18; perustuslakivaliokunnan
mietintö n:o 4; ed. Ritavuoren y. m. edusk.
esit. n:o 1.

2) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuo-
don täytäntönnpanemisesta 1029
Asiakirjat: Suuren valiokunnan
mietintö n:o 14; perustuslakivaliokunnan
mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 21.

Ainoa käsittely:

3) Varojen myöntämistä yleisen järjes-
tyksen ylläpitoon varsinkin Suomen raja-
seuduilla koskeva asia 1030
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan
mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 27.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
Arffman, Hallstén, Holma, Homén, Wankkoja ja
Wennola.

1) Ehdotuksen Suomen Hallitusmuodoksi

sisältävä ed. Ritavuoren y. m. eduskuntaesitys
n:o 1, jota on valmistelevalisti käsitelty perustus-
lakivaliokunnan mietinnössä n:o 4 ja suuren va-
liokunnan mietinnössä n:o 18 esitellään kol-
manteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiassa keskus-
telu; sitten tehdään lippuäänestyksellä päätös
perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 1 ole-

Siv.

vasta ehdotuksesta, että lakiehdotus käsitellään
siinä järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen
60 §:n 2 momentissa on säädetty, se on kiireel-
lisenä. Jos mainittu ehdotus hyväksytään toi-
mitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksy-
misestä tai sen hylkäämisestä, mutta ellei kiireel-
liseksi julistamista tapahdu, ännestetään siitä
onko lakiehdotus jätettävä lepäämään ensimäisiin
uusien vaalien jälkeen kokoontuviin valtiopäiviin,
vaiko hylättävä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. P. Virkkunen: Kuusi päivää ja yhtä
monta yötä kestäneen voimaperäisen ponnistuk-
sen ja kaikinpuolisen harkinnan jälkeen seisom-
me hallitusmuotoasiassa toisen ratkaisun edessä.
Miten on ratkaisu nyt tässä uudessa tilanteessa
tehtävä? Olen lähetekeskustelussa ilmaissut
mielihyvääni sen johdosta, että eduskunnan enem-
mistö ryhtyi toiseen alotteeseen hallitusmuodon
säättämiseksi valtakunnalle senjälkeen kuin en-
simäinen alote joutui karille. Olen lausunut
mielihyvääni alotteen tarkoituksesta, mutta pa-
heksumiseni siitä ylimielisyydestä, jolla tätä alo-
tetta lähdettiin ajamaan. Kuluneitten tärkeitten
päivien neuvottelut ovat osottaneet ainakin sen,
että kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmän
ne jäsenet, jotka viikko sitten olivat pakoitettuja
äänestämään silloista hallitusmuotoehdotusta le-
päämään, ovat myönteisen tuloksen saavuttami-
seksi olleet valmiit myötävaikuttamaan edelleen,
mikäli se heille on mahdollista. Painava kysy-
mys on tämä: Onko se heille nyt mahdollista?
Vastaus osaksi riippuu toisesta kysymyksestä:
Onko tämä uusi hallitusmuoto, joka on syntynyt
kuluneen viikon sovittelusta, siinä määrin pa-
rempi tuota lepäämään äänestettyä, että se nyt
voitaisiin hyväksyä, ainakin osalla niittenkin
ääniä, jotka sen edeltäjän hylkäsivät viikko sit-
ten?

Ei voi kieltää, että tämä toinen hallitusmuotoehdotus on ensimmäistä huomattavasti parempi. Nyt valittavana oleva hallitusmuoto sisältää sentään sellaisia parannuksia, jotka todistavat, kuinka erehdyttävästi ministeri Alkio osasi arvostella asemaa, kun hän viime lauantaina tältä paikalta vakuutti, että tämä eduskunta ei kykene säätämään parempaa hallitusmuotoa, kuin oli se, joka silloin käsiteltiin. Eduskunta on kuitenkin kyennyt siihen, mihin ministeri Alkio epäili sen kykenevän. Tarvittiin ratkaisevana hetkenä vain jonkun verran päättäväisyyttä ja lujuttua vähemmistön puolelta, niin tällainen käyttäytyminen oli heti omiansa ohjaamaan enemmistön parannusten toimittamisen tielle. Ovatko nämä parannukset tyydyttäviä sille vähemmistölle, joka on erinäisin ehdoin lupautunut myötävaikuttamaan tasavaltalaisen hallitusmuodon säätämiseen? Olemme meidän taholtamme useita kertoja julkilausuneet tahtovamme rajoittua ainoastaan sellaisten vaatimusten esittämiseen, jotka hallitusmuodossa mielestämme ovat keskeellisiä, kun pyritään luomaan itsenäinen ja luja hallitseva valtiovalta, eduskunnan lakisäättävän valtiovaltan rinnalle. Valtiovaltan terveellisen kahtiajaon ja tasapainosuhteen periaatetta olemme tässä käydyssä hallitusmuototaistelussa koettaneet ylläpitää. Tältä kannalta katsoen saavutukset eivät ole vähäisiä. On tyydytyksellä merkittävä se arvokas muutos, jolla suuri valiokunta on palauttanut hallitusmuotoehdotuksen 47 §:n sen oikeaan asuun. Tämän muutoksen kautta saa valtion päämies täysin itsenäisen ja riippumattoman aseman eduskunnan rinnalla. Eikä häntä millään muallakaan hallitusmuodon säädöksellä aseteta eduskuntaan nähden alistussuhteeseen.

Presidentinvaalia koskevassa 23 pykälässä sitävastoin on parannus, kuten lepäämään jätettyssakin hallitusmuodossa, epätäydellinen, vaikka myönnettävä on, että on varteenotettu pääasia eli se, että presidentti valtuutensa saa kansalta samoin kuin eduskuntakin. Arveluttavin ja muuttamatta jäänyt kohta uudessa ehdotuksessa on 19 §, jossa me emme ole saaneet hyväksytyksi ehdotustamme määränemistön vaatimisesta kaikissa perustuslakimuutoksissa, myöskin milloin, kun presidentti on veto-oikeuttansa käyttänyt, perustuslakimuutos on ratkaistavana uusien vaalien jälkeen valitussa eduskunnassa. Olemme tälle vaatimukselle antaneet melkoisen merkityksen. Valitamme, että sitä ei ole huomioonotettu.

Tarkastaessamme edelleen hallitusmuodon säätämisen suutemme voitto- ja tappiotilää, emme tahdo jättää huomaamatta eräitä toisia parannuksia, jotka tosin eivät ole oleellisia, mutta eivät

myöskään merkityksettömiä, voivatpa ne erityisissä oloissa saada laajakantoisenkin merkityksen.

Lopullisessa kannan muodostamisessa ei nytkään, yhtä vähän kuin edellisellä kerralla, saa ratkaisuaan tehdä ulkokohtaisesti, ei sen periaatteen mukaan, että kun en ole saanut kaikkea, mitä vaadin, minä siis uudelleen hylkään. Hallitusmuodon säätäminen on erinomaisen suuri poliittinen teko. Sentähden täytyy ratkaisussakin poliittisten tosiasioiden päästä osaltansa myötävaikuttamaan. Sekä hallitusmuodon sisällys että painavat poliittiset syyt pakottivat edellisellä kerralla kielteiseen menettelyyn. Poliittiselta kannalta katsoen lienee nyt oikea hetki sanoa julki ensinnäkin se, minkä ministeri Alkio ennen aikaisesti lausui viikko sitten, että tämä eduskunta, jossa vastakohdat ovat ja tulevat olemaan suuret, ei kykene parempaa hallitusmuotoa luomaan. Viimeisten päivien ankarat kokemukset ovat vakuuttaneet minut siitä, että hallitusmuodon säätämisessä olemme tänä päivänä joutuneet kohtaan, josta ei nyt eikä läheisessä, tokkopa etäisemmässäkään tulevaisuudessa, voida päästä eteenpäin. Me olemme jännittäneet jousen kiireälle, ja se on kestänyt. Mutta meiltä ei jää huomaamatta katkeamisen vaara. Sen me tahdomme välttää. Olemme laskeneet panoksemme ja paljon voittaneet. Mutta käsitykseni on, että me nyt seisomme saavuttamismahdollisuuksien rajalla. Minä ei kiellä sitä, että hallitusmuodon sisällys sellaisena, miksi se tässä ehdotuksessa on muodostettu, huolimatta siitä, että se edelleenkin jättää tärkeille toivomuksille sijaa, vie pohjan siltä vastustukselta, jota ei ole harjoitettu vastustuksen vuoksi, vaan tarkoituksessa edesauttaa yhteistä asiaa. Ja eräissä poliittisissa suhteissa, joita en tällä kertaa tahdo laajemmin käsitellä, luo tämä hallitusmuotoehdotus toisen tilanteen kuin edellinen. Sen luomiseksi on kannattanut taistella ja siinä kohden on voitto epäilemätön.

Kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmä ei ole tahtonut eikä tahdo jarruttaa tasavaltaisen hallitusmuodon säätämistä, vaan se on tahtonut siihen myötävaikuttaa. Lojallisen mielensä se on osottanut tämän asian käsittelyn kaikilla asteilla, omalla tavallaan myöskin viikko sitten toimitetuissa äänestyksissä. Mikä osuus tällä vähemmistöllä on ollut hallitusmuodon valmistamisessa, sen saakoot asiakirjat ja historia todistaa, Epäilemättä tunnustavat nyt vastustajatkin, ainakin useat heistä, jotka viikko sitten eivät löytäneet kyllin ankaria sanoja vähemmistön menettelyn tuomitsemiseksi, että ne puolitoistakym-

mentä kokoomusryhmän jäsentä, jotka estivät viime viikon hallitusmuotoa pääsemästä viipymättä voimaan, he tekivät hyvän teon ja tällä kiellollaankin veivät asiaa melkoisen matkan eteenpäin ja parempaan tulokseen. Meidän ansioksemme merkittäneen sekin, että kun valtakunnan nykyinen ministeristö tämän suuren asian ajamisessa ja johtamisessa on osoittanut sellaista odottamatonta heikkoutta ja toimettomuutta, että sitä tämän hallituksen lähimmät kannattajatkin ovat ihmetelleet, niin on kokoomusryhmän tehtäväksi tullut edustaa hallituksenkin julkilausumia toivomuksia ja edistää niiden toteutumista.

Siitä, mitä minulla on ollut kunnia lausua, käy ilmi, että minä ja useimmat ryhmätoverini, jotka ovat edellisellä kerralla menettelleet samoin kuin minä, me tahdomme nyt myötävaikuttaa siihen, että tästä parannetusta hallitusmuodosta tulee Suomen valtakunnan peruslaki. Me teemme sen, emme pakotettuina, emme painostuksen tai uhkauksen alaisena, jotka eivät mitään ole vaikuttaneet, vaan vapaan ja myötämielisen harkinnan perustuksella. Alottakoon nyt hyväksyttävä hallitusmuoto valtakunnassa sen uuden kehityksen, joka luo Suomen suureksi ja eheäksi, joka kokoa ja yhdistää hajaantuneet mielet luottamukselliseen ja isänmaalliseen työhön nykyisen ja tulevien sukupolvien siunaukseksi.

Ed. Suolahti: Se hallitusmuotoehdotus, johon päähuomio näillä valtiopäivillä on keskittynyt, rakentuu edellisillä valtiopäivillä lasketulle perustalle, mutta se muoto, jossa se meille ensin on esitetty, on edistyspuolueen ja maalaisliiton määräämä. Näillä yhtyneillä puolueilla on tässä eduskunnassa ollut varsinainen määräämisvalta. Tämä valta ei tietenkään perustu siihen, että n. s. keskustalla olisi suurin kyky ja asiantuntemus käytettäväänään, vaan se johtuu siitä valta-asemasta, jonka se viime vaaleissa saavutti. Suurimpana porvarillisena puolueena joutuu maalaisliitto yhdessä edistysmielisten kanssa määräämään sellaisten kysymysten kohtalon, joista erimielisyyttä vallitsee porvarillisten puolueitten ja sosialidemokraattien välillä. Tämän asemansa on keskusta käsittänyt velvoittavan sitä asettumaan eduskunnan asioitten johtoon ja niinpä se onkin jo heti alusta pitäen ottanut ohjat käsiinsä. Ensimmäinen näyte tästä oli uuden hallituksen muodostaminen, joka heti asetti keskustan poliittisen kaukonäköisyyden ja taidon kovalle koetukselle. Monien turhien yritysten jälkeen saatiin aikaan jonkinlainen kokoomus, jossa keskusta ja ruotsalainen kansanpuolue olivat edustettuina. Että tämä yhtymä oli hiedalle rakennettu, kävi selväksi jo muutamien

viikkojen kuluttua, kun ruotsalaiset ministerit ilmoittivat jättävänsä paikkansa käytettäväksi. Kokoomuspuolueella ei ole ollut mitään sitä vastaan, että se jäi hallituksen ulkopuolelle ja että sen ei tarvinnut ottaa suoranaista vastuuta osalleen maan asioitten hoidossa. Tällainen asema oli tietenkin helpotus puolueelle, jonka johtavat miehet olivat vaikeissa oloissa olleet hallituksen johdossa ja saaneet kantaa päivän helteen ja taakan. Mutta olisi odottanut, että hallituksen muodostaneet eduskuntaryhmät olisivat edes jonkinlaisella ymmärtämyksellä suhtautuneet kokoomuspuolueen eduskuntaryhmään, jonka eriävä kanta hallitusmuotokysymyksessä oli yleisesti tunnettu. Näin ei kuitenkaan käynyt. Päinvastoin käytti keskusta lepäämään jääneiden monarkististen hallitusmuotoesitysten esittelyssä tilaisuutta repiäkseen auki entiset riitakysymykset ja laskeakseen poliittiset intohimot valloille. On matdotonta käsitellä, mitä hyötyä tästä vastenmielisestä näytelmästä, jonka keskusta yhdessä vasemmiston kanssa pani toimeen mustatessaan sekä läsnä- että poissaolevia kokoomuspuolueen jäseniä, oli tulevalle hallitusmuodon käsittelylle. Ainakaan se ei ollut omiaan antamaan edullista käsitystä keskustan poliittisesta kypsyydestä ja taidosta ja se onnettomasti ontuva vertaus, johon eräs keskustan jäsenistä eksyi verratessaan n. s. oikeiston poliittista toimintaa punaisten rikoksellisten kapinaan, ei asettanut myöskään sen arvostelukykyä edulliseen valoon. Keskustan esiintyminen ei saanut meissä herätetyksi luottamusta siihen „oikeuden-vaakaan”, jota maalaisliiton johtaja on vakuuttanut sen pitävän käsissään. Nähtävästi on maan hallitus luottanut näihin vakuutuksiin sitä enemmän, koska se niin tärkeän ja arkaluontoisen kysymyksen kuin hallitusmuotokysymyksen on jättänyt keskustan eduskuntaryhmän hoidettavaksi ja jäänyt ristissä käsin katselemaan, kuinka se siirtyy yhä vaarallisemmalle asteelle. Me puolestamme olemme hämmästyksellä seuranneet tätä hallituksen esiintymistä. Olisimme ainakin odottaneet, että se olisi asettunut selvälle ja itsenäiselle kannalle eikä kulkenut perustuslakivaliokunnan enemmistön vanavedessä.

Mutta kun kerran keskustan eduskuntaryhmä oli ottanut viedäkseen hallitusmuotoehdotuksensa onnellisesti satamaan, olisi ollut luonnollista, että se olisi asettunut yhteyteen kokoomusryhmän kanssa ja koettanut tasoittaa erimielisyyttä. Siihen oli sillä sitä enemmän syytä, kun sen oli täytynyt huomata, että meilläkin oli vilpiton halu myötävaikuttaa yhteisen tuloksen saamiseen ja kun selvästi oli ilmaistu, että tulemme äänestämään senmukaisesti, jos meidän esittämämme vaa-

timukset otetaan huomioon. Se, joka on ollut mukana asian käsittelyssä sekä eduskunnassa että suuressa valiokunnassa, on saanut sen käsityksen, että keskustan johtajain tarkoitus oli mahdollisimman nopeasti ja puolipakolla ajaa hallitusmuotoehdotus läpi ensin perustuslakivaliokunnassa ja sitten myöhemmissä asteissa, välittämättä ensinkään siitä, olivatko oikeiston taholta esitetyt muutosehdotukset todellisia parannuksia vai eikö. Sai sen käsityksen, että oli ennakolta päätetty, ettei edes muodollisia muutoksia hyväksyttäisi. Ja niinpä ponnahtivat kaikki muistutukset ja ehdotukset säännöllisesti takaisin, vaikka niiden puolesta olisi esitetty miten asiallisia syitä tahansa. Tällainen käsittely kansalle niin perin tärkeässä kysymyksessä, jossa rakennetaan sen valtiollista perustaa ehkä vuosisadoiksi eteenpäin, on aivan sopimaton, eikä ole paikallaan, että asian käsittelyä joudutetaan niin hätiköiden, että vastapuolueen ryhmän edustajille ei tahdota sallia edes riittävää aikaa neuvotteluihin. Se tulos, johon lopulta jouduttiin, osoitti paraiten menettelytavan virheellisyyden. Toivottavasti saa keskustasta sen opetuksen, että ylimielinen oikeudenvaaran käsitteleminen siten, että jaetaan murusia oikealle ja vasemmalle, miten paraiten suvaitsee, on vaarallista, ainakin silloin kun ovat vastaanottajina poliittisesti kypsyneet henkilöt, joista asian onnellinen ratkaisu lopulta kuitenkin riippuu. Kaikei ovat viime lauvantain tapahtumat osoittaneet, että tässä ei myöskään tehoa uhkaukset, eivät yksityiset eivätkä julkiset, kun on kysymys henkilöistä, jotka ovat vakuutetut menettelytapansa oikeudesta.

On väitetty että tämä menettelytapamme johtuu siitä, että punomme salaisia juonia, että tavoittelemme erityisiä yläluokkatarkoituksia, jotka ovat kansallemme vieraat. Kiihtyneessä mielen-tilassa lausutut väitteet eivät suuria merkitse ja olkoot kernaasti unhotetut. Keskusta tietää itse varsin hyvin, että niissä ei ole perää. Se tietää hyvin, että meidän takanamme on suuri osa talonpoikaisväestöstä ja suurin osa suomenkielistä sivistyneistöstä. Jos se tahtoo tätä sivistyneistöstä, jonka kansa monien taistelujen jälkeen on onnistunut itsellensä luomaan, ja joka nyt edustaa korkeampaa suomenkielistä sivistystä, kutsua yläluokkaksi, niin olkoon menneeksi. Mutta yritys nimittää sitä epäkansalliseksi ja esittää sitä erikoisetuja ajavaksi, kansalle vieraaksi luokaksi, on väite, jota sen lausijat eivät itsekään usko todeksi.

Meistä on sanottu, että me, jotka olemme taistelleet monarkistisen hallitusmuodon puolesta, olemme tahtoneet tyrkyttää kansalle sille vierasta ja vastenmielistä hallitusmuotoa. Kumpako hal-

litusmuotoa n. s. porvarilliset kansanluokat vuosittain halusivat, siitä saattaa olla epätietoinen, samoin kuin on epätietoista, kummanko valtiomuodon puolelle he olisivat kallistuneet, jos maailmantapausten kehitys olisi käynyt toiseen suuntaan kuin se on käynyt. Mutta ei kannata nyt enää kiistellä, mikä osuus Europan nykyisellä vasemmalla menevällä kehityksellä on ollut mielipiteen kallistumiselle tasavallan puolelle, eikä myöskään siitä, miten paljon tähän vaikutti tietoisuus siitä, että monarkistista hallitusmuotoa ei lähimmässä tulevaisuudessa ollut mahdollista saada aikaan. Tämä tietoisuus on joka tapauksessa vaikuttanut sen, että Kansallinen Kokoomuspuolue, joka ymmärtää hallitusmuodon säätämisen tärkeyden nykyhetkenä, on suostunut myötävaikuttamaan tasavallaisen hallitusmuodon aikaansaamiseen.

Me emme ole katsoneet itseämme sokeiksi monarkiaan, me käsitämme, että siinä piilee vaaroja ja heikkouksia ja olemme ehkä valmiit myöntämään, että jossakin ihannevaltiossa tasavaltainen hallitusmuoto saattaa olla luonnollinen. Mutta me olemme, niinkuin useasti olemme vakuuttaneet, antaneet sille etusijan koska se paremmin takaa hallitusvallalle sen lujouden, joka yleensä ja erikoisesti meidän maassamme on tarpeellinen. Sen vuoksi pitäisi olla ymmärrettävää, että me, ollessamme osallisina tasavallaisen hallitusmuodon luomisessa, olemme tehneet kaiken voitavamme säilyttääksemme niin paljon kuin mahdollista tästä periaatteesta, jonka vuoksi me olemme aikaisemmin monarkista valtiomuotoa kannattaneet. Me emme ole tahtoneet millään tavoin vastustaa kansanvaltaista periaatetta, mutta me olemme koettaneet niin paljon kuin se voimissamme on, estää sellaisen hallitusmuodon syntymisen, joka tekee presidentin aseman epäitsenäiseksi ja eduskunnasta riippuvaiseksi ja jättää liian suuren vallan keskenään kiisteleville puolueille. Miten turmiolliseksi tällainen puolueitten hallitusvalta voi käydä, sen osoittavat, kuten luullakseni jo on huomautettu, Ruotsin ja Puolan historiasta otetut esimerkit. Mutta jonkinlaisen aavistuksen siitä on ollut omansa antamaan jo täällä eduskunnassa käyty taistelu hallitusmuodosta. Se painostus, jota laillista veto-oikeutta käyttänyt vähemmistö sai kokea hallitusmuotokysymyksen lähetessä ratkaisuaan, ei ennusta hyvää vastaisuuden varalle. Toisaalta myös ehkä kävi entistä selvemmäksi niille vähemmistön edustajille, joista silloin kukin piti vaakaa kädessään, tietäen että juuri hänen oma äänensä määräsi suuren ja tärkeän asian kohtalon, miten yksityisten yli lankeava edesvasuu painaa suunnattoman paljon raskaammin kuin saur-

ten ryhmien mukana kulkiessa. Puolueyhmiön hallitusvalta on hämmöittänyt pelottavana aaveena kaikille niille, jotka ovat huomanneet, miten poliittiset intohimot voivat nousta pientenkin erimielisyyksien johdosta ja muuttaa keskenään parhaimmassa sovussa olevat ihmiset kaavamaisiksi puolueolennoksi, jotka paisuttavat joitakin kuviteltuja ristiriitoja niin tärkeiksi, että niiden johdosta intohimoisesti kiihvastelevat keskenään. Riikeimmässä muodossaan tämä puolueintohimo näyttäytyy siinä luokkavihassa, jota sosialidemokraattinen puolue on käyttänyt aseenaan n. s. porvaristoa vastaan. Sen sijaan että nähtäisiin porvaristossa ihmisiä hyvine puolueine ja heikkouksiine kuten sosialidemokraateissakin kuvaillaan porvaristoa jonakin vertajanoovana hirviönä, jota kaikki paha johtuu ja johon työväestö tuijottaa itsensä sokeaksi.

On luonnollista, että ne, jotka ovat vakuutetut puolueitten liiallisen vallan turmiollisuudesta, ovat koettaneet viimeiseen saakka estää hallitusmuotoon joutumasta sellaisia säännöksiä, jotka ovat omiaan tätä edistämään. Sitä varten olemme niin sitkeästi taistelleet niitten vaatimusten puolesta, jotka kohdistuvat 19:nteen, 23:nteen ja 47:nteen §:ään. Kun meidän vaatimuksemme näissä kohdissa eivät tulleet hyväksytyiksi muuta kuin aivan vaillinaisesti, emme katsoeet voivamme ottaa vastuuta päällemme siitä, että hallitusmuotoon ehkä vuosisadoiksi jää kohtia, jotka mielestämme ovat puutteellisia. Sillä jos — kuten näyttää — keskustalle on ollut pääasia, että yleensä nyt saadaan hallitusmuoto aikaan, meni se sitten joissakin kohdin enemmän oikealle tai vasemmalle, niin meillä on ollut tärkeätä milloisiksi tämä hallitusmuoto tehdään. Tinkimisellä ja viisastelemisellä voi selittää monen kohdan sekä itselleen että muille merkityksettömäksi, varsinkin kun siihen on hyvä halu, mutta varmaa on, että jos tällaisessa sovittelemisessä ja tinkimisessä menee kovin pitkälle, murenee oma käsityskanta ja vakaumus olemattomiin. Siksi on jyrkkä kanta toisinaan välttämätön silloinkin, kun se voi tuntua vastapuolesta itsepuusyydeltä.

Mutta toiselta me myönnämme, että tässä hallitusmuotokysymyksessä ei voi sulattaa eri katsantotapoja yhteen muuten kuin sovittelujen kautta, ja siksi me olemmekin olleet valmiit neuvotteluihin. Kolmesta päävaatimuksestamme, joista yhteen jo aikaisemmin oli vaillinaisesti myönnetty, olimme viimeisissä neuvotteluissa, joissa keskusta on ollut syrjästäkatsoja, saaneet 47 §:ää koskevan hyväksytyksi. Kun tämä saavutus on meille erikoisen tärkeä ja kun ymmärrämme, mikä suuri merkitys on sillä, että eri puolueet voivat

yhdyä hallitusmuodon luomisessa, olemme soviteluissa joutuneet sille asteelle jolla olemme päättäneet laskea aseet. Tässä taistelussa on puolue-ryhmämme yksimielisesti asettunut vaatimustemme taakse; eri mieltä on oltu vaan siitä, miten kauan taistelua on käytävä. Toivon, että nyt kun yhteiseen tulokseen on päästy, keskustakin myöntää, että emme ole taistelleet omien puolue-etujemme vuoksi, vaan että olemme saaneet hallitusmuotoon parannuksia, joita keskusta itsekin on kannattanut ja joita niinollen eduskunnan enemmistö kannattaa.

Meidän käsityksemme mukaan on hallitusmuotoon jäänyt edelleenkin kohtia, jotka aiheuttavat epäilyksiä tulevaisuuteen nähden. Mutta me toivomme, että se mitä hallitusmuodosta puuttuu, sen tulevaisuudessa kansan terve järki ja kasvava kypsyys tulee täydentämään. Me olemme nähneet viime vuoden aikana kansamme sen syvimässä alennustilassa, jota muistellessa häpeän puna nousee poskiin. Nämä muistot ovat velvoittaneet meitä pyrkimään lujuteen valtiomutua luodessa. Mutta me olemme myös nähneet kansamme sen kauneimmassa nousussa ja tämä antaa luottamusta siinä piileviin voimiin ja mahdollisuuksiin.

Ed. R. Erich: Kun nyt on todennäköistä että eduskunta on lopullisesti ja myönteiseen suuntaan ratkaiseva kauan vireillä olleen hallitusmuotokysymyksen ja että tämä uusi perustuslaki aikanaan on saavuttava hallitusvallan vahvistuksen ja siis laskeva vastaisen valtiolämämme perustuksen, on meidän todettava, että nykyisessä eduskunnassa lopullisesti on ollut siksi paljon yksimielisyyttä, yhteistä valtiotietoisuutta ja luovaa voimaa, että tämän tuloksen saavuttaminen näyttää käyvän mahdolliseksi. Minä en epäile, että tämä olisi ollut mahdollista jo silloinkin kun asia ensin käsiteltiin hallituksen esityksen perusteella, jos olisi ollut enemmän tilaisuutta ryhmien välisiin neuvotteluihin ja tyyneempään harkintaan. Se seikka että ratkaisu viikko sitten päättyi toisin kuin se tällä kertaa päättynee, ei voi estää meitä havaitsemasta, että viime päivinä tapahtunut käsittely, kaikesta kiireellisyydestään ja kaikista esteistä huolimatta, vieläpä senkin seikan estämättä, että käsittelyn alussa lyhyesti ja kategorisesti ilmoitettiin sallittujen muutoksien rajoittuvan vaan kahteen pykälään ja siis tavallaan aiottiin kohdella vähemmistöä ikäänkuin alakäisenä eli vajavaltaisena, että tuo käsittely, sanon, sittenkin on ollut omansa ratkaisevalla tavalla edistämään yksimielisyyden saavuttamista. Tämä käsittely osoittaa myös, että ne vaikeutta-

vat kohdat ja menettelymuodot jotka valtiopäiväjärjestys, ollen tässä kohden täydessä asiallisessa sopusoinnussa m. m. suhteellisen vaalijärjestelmän ja tietysti myös nuden hallitusmuodon tasavaltaisen luonteen kanssa, perustuslain säätämiseen ja muuttamiseen nähden asettaa, ei suinkaan luo valtiosääntöoikeuden alalla liikkuvalla lainsäädännölle mitään voittamattomia esteitä, vaan päinvastoin edistää tyyntä harkintaa sekä sovitte-
teluja ja myönnetyksiä, ja että ne samalla ovat takeina siitä että vähemmistönkin käsitys siitä mitä valtion edut vaativat, kuitenkin jossain määrin otetaan huomioon.

Kun nyt tulossa olevan uuden hallitusmuodon mukaan valtiovalta nimenomaisten perustuslainsäännösten mukaan tulee perustumaan kansaan, eli kuten tämän lakiehdotuksen 2 §:ssä sanotaan, kuulumaan kansalle ja kun kansa jo tästä syystä itse on oikeusjärjestyksensä sisällöstä ja omista kohtaloistaan itse vastuunalainen, on syytä tulevaisuuteen nähden pitää mielessä, että meillä voimassa oleva valtiosääntöisiä takeita antava perustuslainsäädäntöjärjestys ei ole mikään kehityksen ja edistymisen jarrutuslaitos eikä tasavaltaisen kansanvallan olemukseen soveltumaton. Ja päinvastoin antaa takeita kansan pysyvällisen tahdon toteuttamisesta säännöllisiä muotoja noudattamalla sekä edistää valtiollisen tasapainon säilyttämistä. Älköön siis vastaisuudessaakaan pyrittäkö poistamaan niitä vaikeuttavia muotoja, jotka ovat meidän perustuslainsäädäntöjärjestyksellemme ominaisia. Kysymys valtiollisesta tasapainosta, joka on liikeisessä yhteydessä sen kysymyksen kanssa, kuinka vapauden ja järjestyksen suuret periaatteet ovat nykyaikaisessa valtiosäännössä toisiinsa sovellutettavat, on kieltämättä sellainen kohta, jossa käsitykset tuntuvasti käyvät erilleen. Omasta puolestani, samoin kun tietääkseni hyvin moni tämän eduskunnan jäsen, en ole voinut olla vakuutettu siitä, että esilläoleva hallitusmuotoehdotus millään erinomaisella tavalla toteuttaa tasavaltaisen valtion oikeusjärjestyksen, ja minulla on ollut tilaisuus täällä esittää epäilyksiäni ja muistutuksiani tässä suhteessa. Mutta minä myönnän samalla, että se kiitettävällä harastuksella pyrkii säilyttämään sängen monta tähänastisen kehityksemme kulmakiviksi osottautunutta oikeusperiaatetta ja että se jotenkin hyvin voinee kestää vertailun monen nykyaikaisen valtiosäännön kanssa. Tällainen vertailu on tietysti aina jossain määrin kaavamainen, koska ei luonnollisestikaan ole itsestään selvää, että se, mikä soveltuu toiselle kansalle, vastaa toisen tarpeita. Se valtiollinen järjestys, jonka Suomen kansan eduskunta on osoittanut tahtovansa luoda, on niin määriteltävissä, että se tarkoittaa kansan-

valtaisen, parlamentaarisen tasavallan voimaansaattamista. Osaksi jo aikaisempi julkis-oikeudellinen kehityksemme on viitannut suunnan tälle lopputulokselle. Mitä ensiksi tulee kansanvaltaisuuteen, niin meillä jo toistakymmentä vuotta on ollut voimassa järjestysmuodoltaan mahdollisimman kansanvaltainen eduskunta. Mitä tulee parlamenttaarisuuteen, niin valtiopäivälaitoksemme uudistuksen yhteydessä saatettiin voimaan suhteellinen vaalijärjestelmä, joka ikäänkuin valmisti maaperää parlamenttarismille, ja lopullisesti on tämä parlamenttaarinen hallitustapa, jota muuten tässä yhteydessä en tahdo sen tarkemmin kosketella, niinkuin tiedetään, jo puolitoista vuotta sitten saatettu perustuslain säännöksillä voimaan. Siis on näissä molemmissa suhteissa oikeastaan jo ennakolta viitattu kehityksen suunta, osoitettu ne suuntaviivat, joiden mukaan tämä uusi hallitusmuoto lopullisesti oli laadittava. Erimielisyyksiä on, niinkuin tiedetään, ollut olemassa siitä, kumpiko valtiomuoto, monarkinen vaiko tasavaltainen, oli täällä saatettava voimaan. Tämän kysymyksen merkitys ei ole niin suuri eikä niin perinpohjainen, kuin miltä se monen mielestä on näyttänyt, kun otetaan huomioon, että nuo kaksi ensinmainittua suuntaviivaa oikeastaan jo oli vahvistettu ja että eri hallitusmuotoehdotuksista keskusteltaessa ei yleisesti pantu niiden jatkuvaa voimassa pysyttämistä ensinkään kysymyksen alaiseksi. Kun nyt on osottautunut, että kansan suuri enemmistö ilmeisesti kannattaa tasavaltaista hallitusmuotoa, on siis ollut jokseenkin selvää, mitkä yleiset suuntaviivat joutuisivat olemaan määräävinä, kun tämä hallitusmuoto lopullisesti oli tuleva säädetyksi. Mutta joskin nämä yleiset periaatteet siis ovat olleet tavallaan etukäteen selvillä, niin on luonnollisesti yksityiskohdissa esiintynyt hyvinkin tärkeitä kysymyksiä, ja tällöin on sen ryhmän taholta, johon minä kuulun, pyritty erityisesti vaikuttamaan siihen suuntaan, että uusi hallitusmuoto äskensmainituissa puitteissa mikäli suinkin mahdollista toteuttaisi oikeusvaltion ja valtakunnallisuuden suuret periaatteet ja vaatimukset. Ja toivoa täytyy, että kansamme todellakin on pystyvä niin ylläpitämään näitä suuria arvoja, että nuo muut, lainsäätäjämme omaksumat johtavat periaatteet eivät vastaisuudessaakaan saa millään tavalla syrjäyttää niitä vaatimuksia, jotka oikeusvaltion olemus ja valtakunnallisuus asettavat. Että tulossa oleva uusi hallitusmuoto suurin piirtein katsottuna vastannee kansamme nykyistä katsantokantaa ja toivomuksia, ei sen käsittelyn jälkeen, jonka alaisena se eduskunnassa on ollut, voine enää olla epäilyksenalaista. Täytyy siis vain toivoa, että se myöskin sekä lähimpinä aikoina että kaukai-

sessakin tulevaisuudessa on tyydyttävästi vastaava kansamme ja itsenäisen valtiomme todellisia tarpeita, mikäli niitä yleensä voidaan säädetyt oikeuden määräyksillä tyydyttää. Äärettömän tärkeätä on tietysti, että yhteinen kansallinen tietoisuus tätä valtiosääntöä kannattaa, niin että kaikki tuntevat olevansa velvolliset toimimaan ainoastaan sen puitteissa, ja että sitä myöskin sovellutetaan oikeiden ja terveiden käytännöllisten valtioperiaatteiden mukaisesti. Tästä asiasta puhuessani en voi olla lausumatta sitä toivomusta, että eduskuntamme aina on antava hallitusvallalle ja sen elimille, jotka nekin perustuvat kansaan itseensä, sitä arvonantoa ja niitä omintakeisen toiminnan mahdollisuuksia, jotka meidän maassamme vanhastaan ovat kuuluneet niille, samoin kuin eri asemissa ja tehtävissä oleville julkisille viranomaisille yleensäkin. Toivon myöskin, että eduskunnan luottamuksen kannattamana hallitus aina on pystyvä tehokkaasti johtamaan valtion asioita ja, tahdon lisätä, tehokkaammin kuin mitä se näillä valtiopäivillä on hallitusmuotoasian käsittelyä ohjannut. Ainoastaan silloin on tarkoituksenmukainen parlamenttarismi toteutettavissa. Eikä siitä tosiasiaa voida mihinkään päästä, että yksistään jo meidän maantieteellis-poliittinen asemanne ehdottomasti vaatii lujaa valtiovaltaa ja sen mukaisesti myös lujaa hallitusvaltaa. Selainen on meille todellinen elinehto. Terveen ja menestyksellisen valtioelämän elinehto on, merkittäkseni sen tässä yhteydessä, myös se, että puoluevastakohdat, jommoiset nykyaikaisessa valtiossa eivät tietysti ole vältettävissä, pysyvät järjen ja järjestyksen määräämissä rajoissa. Puolue-muodostumat ovat nykyajan yhteiskunnassa noita suuria valtiosäännöntakaisia yhteiskunnallisia voimatekijöitä, jotka kohtaavat meitä joka askeleella ja joiden kanssa valtiosääntö ikäänkuin leikkii piilosilla, kun se virallisesti ei ole eikä saakaan olla niistä tietävinään, vaikka sen soveltaminen on aina suuressa määrin niiden vaikutuksesta ja vaihteluista riippuvainen. Mainittu-laiset tekijät ovat tietysti nytkin pääasiallisesti määränneet hallitusmuotoasian käsittelyssä saavutetun tuloksen. Mutta jommoisellakin tyydytyksellä panemme sittenkin merkille, että nuo vastakohdat eivät ole osottautuneet ylivoimaisiksi, että ne lainsäädännössä on voitu saattaa valtion tarkoituksien alaisuuteen ja siten, kuten rohkenemme toivoa, myös näitä tarkotusperiä palvelemaan. Jos voimme luottaa siihen, että näin on vastaisuudessa tapahtuva, silloin vältetään vakavimmat ja kohtalokkaimmat valtion sisäiset vastakohdat, silloin turvataan valtion perusedellytykset ja vältetään häikäilemätöntä enemmistö-sortoa. Silloin nuo valtiosäännöntakaiset voimat

taivutetaan palvelemaan valtion tarkotusperiä tai ainakin saatetaan valtion eheyden ja olemassaolon kannalta katsoen vaarattomiksi.

Paljon on tätä valtiosääntötyötä suoritettaessa eri tahoilta vaadittu myönnytyksiä ja uhrauksia, sen voimain omasta puolestani sekä ryhmäni jäsenenä vakuuttaa. Mutta me toivomme kai kaikki, että se suhteellinen yksimielisyys, joka nyt lienee saavutettu tai saavutettavissa, voidaan katsoa hyväksi enteeksi vastaisuuteen nähden. Erityisesti tahdon kiinnittää huomiota siihen, että myös vähemmistöryhmäin edustamalle katsantokannalle aina on annettava asianmukaista huomiota ja pyydän tässä suhteessa erityisesti viitata siihen, mitä äsken lausuin meillä voimassa olevan perustuslainsäädäntöjärjestyksen eduista, sen tarkotuksesta ja sen oikeutuksesta. En tahdo tässä yhteydessä olla huomauttamatta sitä, että esilläoleva hallitusmuotoehdotus, sen järjestelyn vuoksi, joka siinä eräällä varsin tärkeällä erikoisalalla on toteutettu, on omansa herättämään jommoisiakin toiveita siitä, että yhteiskunnallisen ja valtiollisen oikeuden ja kohtuudenmukaisuuden vaatimuksia vastaisuudessa voidaan saada toteutetuiksi. Tarkoitin tunnettuja kieli-, eli kuten moni niitä tahtoo nimitettäväksi, kansallisuuspykälä. Ei voitane osottaa toista kansaa, joka vastaavissa oloissa olisi pyrkinyt niin täydellisesti ja niin ennakkoluulottomaan vapaamielisesti kielellisen vähemmistön etuja toteuttamaan, val-lankin kun on kysymys vähemmistöstä, joka historiallisten syiden vaikutuksesta vielä äskettäin on ollut etuoikeutetussa asemassa, mikä tietysti olojen pakosta ei aina ole voinut olla johtamatta väärinkäytöksiin ja herättämättä jonkinlaista tyytymättömyyttä. Tämä näin ilahduttavaksi katsottava järjestely antaa aihetta siihen toivoon, että enemmistö vastedeskin on pyrkivä nimenomaan tässä suhteessa noudattamaan kohtuudenmukaisuutta ja oikein käsitettyä tasa-arvoisuutta sekä että vähemmistö puolestaan, liiallisuksiin menevää eristäytymistä ja ennen kaikkea valtiollisen eheyden kannalta arveluttavia erikoispyyteitä välttämällä, aina on oleva täysin tietoinen ja kamattoman Suomen kansan valtiollisesta eheydestä.

Kun siis minun käsitykseni mukaan eduskunnalle ja sen nyt laatimalle hallitusmuotoehdotukselle on annettava tunnustus sen ennakkoluulottomasta ja vapaamielisestä suhtautumisesta äsken koskettelemaani kysymykseen, niin toivon saman katsantotavan vaikuttavan siihen suuntaan, että häikäilemättömillä luokka- ja enemmistöpyyteillä ei ole oleva otollista maaperää siinä Suomessa, jolle tämä hallitusmuotoehdotus on aijottu.

Mutta kieliasiajn järjestely on myös ilahdutta-

vana todistuksena siitä, että Suomen kansa näin menetellessään on tahtonut toimia sen hengen ja niiden ylevien periaatteiden mukaisesti, joita vanha oikeusjärjestyksemme ja tähänastiset perustuslakimme oman aikansa käsityksen mukaisesti ovat pyrkineet toteuttamaan. Tähän sisältyy nimittäin ehdottomasti se, että osataan antaa arvoa ja tunnustusta sekä valtion kannatusta suurille aatteellisille ja sivistyksellisille voimille ja arvoille, niiden joukossa erityisesti myös evankelis-luterilaiselle kirkolle, jonka merkitys kansamme elämässä edelleen jää kuin jääkin kieltämättömäksi. Mutta arvoa, merkitystä ja vaikutusta tulee lainsäätäjän antaa ei ainoastaan tällaisille suurille kulttuuriarvoille, vaan myös yksilölle ja yksilöllisyydelle. Yksilölle täytyy, samalla kun hänen on alistuttava yhteisetujen alaiseksi, jättää riittävän laaja sekä henkinen että aineellinen toimintapiiri. Tämä on yksilöllisyysperiaatteen ensimmäinen vaatimus. Mutta siihen sisältyy toinenkin. Kansanvaltaisessakin valtiossa on osittain lainsäännöksiin mutta vielä enemmän tietysti kansallishengen ja yleisen käsityksen vaikutuksesta koetettava saada aikaan oikea sopusuhtaisuus joukkojen ja yksilön välillä. Poliitikassakaan ei saa yksilöllisyyttä kuolettua eikä tehdä sen merkitystä tyhjäksi. Tässäkin suhteessa pitää paikkansa se suuri lauselmä, että omintakeinen yksilöllisyys on ihmislasten korkein hyvä, eikä tätä periaatetta valtiollisessa toiminnassa voi eikä saa syrjäyttää valtion todellisia etuja vahingoittamatta.

Kun nyt siis todennäköisesti ennen pitkää siirrytään uuteen valtiosääntöön, on tietenkin annettava tunnustus niille esitöille, joita oikeastaan vuosikymmenien kuluessa on tätä suurta uudistusta varten suoritettu, ja jotka kolmatta vuotta sitten tapahtuneiden suurten muutosten ja mullistusten johdosta saivat kiinteämmän muodon ja suuremmat toteutumismahdollisuudet. Että monet piirit, joiden merkitys kansamme sivistys- ja oikeuselämässä ei liene vähäiseksi arvioitava, olisivat suoneet näiden valmistelujen nyt johtavan ratkaistavaksi joutuvasta hallitusmuotoehdotuksesta enemmän tai vähemmän eroavaan lopputulokseen, on tosiasia, mutta sitä en aijo tässä tarkemmin käsitellä.

Ennenkuin päätän lausuntoni, pyydän vielä muutamalla sanalla palauttaa mieleen ne kunnianarvoiset perustuslait, joiden seuraajaksi tämä uusi hallitusmuoto on ajottu. Kaikkine puutteellisuuksineen ne ovat osottautuneet muuttuneisiin oloihimme erinomaisen hyvin soveltuneiksi. Täs-tähän historiakin tarjoaa sangen valaisevia todistuksia. Kun Ruotsissa vuonna 1809 astui voi-

maan silloisiin oloihin katsoen erittäin vapaamielinen hallitusmuoto, jäi vuosikymmeniksi eteenpäin vanha nelijakoimen säätiedustuslaitos vielä voimaan. Meillä on taas ollut toistakymmentä vuotta järjestysmuodoltaan mahdollisimman kansanvaltainen eduskunta olemassa ja samalla nuo vanhat perustuslait voimassa, eikä tästä omituisesta valtiosääntöilmioista ole voitu väittää johtuvan mitään arveluttavia haittoja. Vasta viime vuosinahan näihin vanhoihin perustuslakeihin on voitu todella perinpohjaisia muutoksia tehdä. Eikö kaikki tämä osota vanhojen ruotsalais-suomalaisen valtiosääntölakien tervettä henkeä ja niiden suuriarvoisia ominaisuuksia? Ja ne arvaamattoman suuret palvelukset, joita nuo monessa suhteessa tietenkin vanhentuneet valtiosääntölait ovat meidän maallemme sukupolvien vaihdellussa tuottaneet, ovat siksi kieltämättömät ja kaikille toivottavasti siksi hyvin tunnettuja, ettei minun tarvitse niistä sen enempää puhua. Yksinpä niiden puutteellisuudetkin ovat eräissä tapauksissa osottautuneet arvokkaiksi. Ajateltakoonpa vain sitä, että, niinkuin tiedetään, näiden vanhojen perustuslakien varsinaisen sisällön määrääjä, kuningas Kustaa III, monasti tahallisesti käytti kaksimielistä sanontatapaa. Nyt voitane todeta, että tuo kaksimielisyyskin joskus on voinut meidän valtiomme parasta edistää, varsinkin kun ajattelemme entisiä suhteitamme Venäjään. Minä luulenkin siksi, että jokainen — kuulukoonpa hän toiseen tahi toiseen valtiolliseen puolueeseen — jolle sivistys eli kulttuuri sen eri ilmenemismuodoissa ja erityisesti oikeuskulttuurin muodossa todella on kallis asia, uuteen vaiheeseen siirryttäessä on kiitollisuudella, jopa tavaltaan kaipauksellakin muisteleva näitä aikaisempia valtiosääntölakejamme. Ennen kaikkeahan juuri ne ovat ylläpitäneet oikeusturvaa ja ylläpitäneet valtiotietoisuutta meidän kansassamme kaikissa niissä vaikeissa vaiheissa, jotka sen on ollut kestettävä. Mutta vastaisuuteenkaan näiden nuo vanhat perustuslait eivät tietysti saa jäädä merkityksettömiksi. Sanotaan, että traditioni ja entisyys velvoittaa. Meidän on muistettava, että julkinen oikeutemme, jota meidän on ollut pakko edelleen pyrkiä kehittämään, vaan ei tietysti jyrkkäkäänteisesti keskeyttämään, jotta alkunsa valtiollisesta järjestyksestä, joka — tätä tunnustusta ei voida siltä kieltää —, ensimmäisenä on, oman aikansa käsityksen mukaisesti, toteuttanut oikeusturvan ja kansanvapauden suuret periaatteet.

Ed. Arajärvi: Erityisellä mielihyvällä minä kuuntelin edellisen arvoisan puhujan tieteis-

oppiin perustuvaa lausuntoa. Toivon, että sama henki kannattaa eduskuntaa hallitusmuotoasiaan nähden yleensä, vaikka se ei aikaisemmin olekaan saanut yhtä selvää ja ylevää ilmenemismuotoa.

Minä olen puolestani aina tinkimättömästi kuulunut niihin, joissa on elänyt väkevä tunne siitä, että eduskunnan on ponnistettava kaikki voimansa, jotta riippumattomuuden saavuttanut Suomi ilman viivyttelyä myöskin saisi itselleen uuden täysivaltaista Suomen valtakuntaa varten nimenomaan synnytetyn ja syntyneen hallitusmuodon. Sen sijaan minä en ole jaksanut eläytyä siihen, että inhimillisen kehityksen nykyisellä asteella, sikäli kuin me sen valtiopiirissä elämme ja toimimme, olisi muuta kuin toisarvoinen merkitys sillä, onko hallitusmuoto oleva tasavaltainen, vai ko monarkinen, vaikka asian tästä puolesta onkin niin toiselta kuin toiseltakin taholta suurinta ääntä pidetty. Sitä vastoin ei ole lainkaan yhden-tekevää, minkälainen hallitusmuoto on itse oleelliselta sisällykseltään. Mitä asian tähän eli hallitusmuodon oleelliseen puoleen tulee, olen kohdaltani jo aikoja sitten päässyt siihen vakaumukseen, että nyt lopullisesti hyväksyttävänä oleva ehdotus on parin viimeisen vuoden aikana saanut sellaisen sekä tietopuolisen että kansakuntamme käytännöllistä elämän tarvetta tuntevan valmistelun, kuin sille suinkin kansakuntamme keskuudessa, jonka omasta ajhosta kellollisen hallitusmuodon tulla täytyy, antaa taidetaan. Tätä todistaa sekin, että ehdotuksen ovat asialliselta sisällykseltään sekä ulkonaiselta rakenteeltaan likipitään sellaisenaan omaksuneet vuoroin monarkistit, vuoroin tasavaltalaiset ja lopulta myöskin aikaisemmin lainatavaraa etsiskelleet sosialistit. Sellaisena, kuin hallitusmuotoehdotus on vihdoin meillä edessämme, toivoakseni lopullista kohtaloaan odottamassa, tarjoaa se mahdollisuuden järjestää asiainhoidon valtiossa siten, että niinhyvin lakiasäättävä kuin hallintovaltaa velvoittava vastuunalaisuuden tunteen voima kullakin kohdalla voi päästä oikeuksiinsa. Tuleeko todellisuudessa näin tapahtumaan, ei siis riipu hallitusmuodosta, vaan siitä, missä määrässä kansakunta kulloinkin ymmärtää antaa arvoa tälle, etten sanoisi, kaikkein tärkeimmälle puolelle julkisessa samoin kuin yksityisessäkin toiminnassa. Että tunne ja tietoisuus tästä on nykyään arveluttavan heikko, sitä ei kielletä.

Paljon on puhuttu lujasta hallitusvallasta. Sitä ei kuitenkaan saada aikaan etupäässä hallitusmuotoja rakentelemalla. Sen luo poliittisesti itsetietoinen kansallishenki, joka yksistään myöskin kykenee antamaan mahdollisuuden kansakunnan parhaille voimille hedelmälliseen työhön eduskun-

nassa ja hallituksessa, jotka molemmat ovat kansakunnan yhtenäisen vallankäytön pooleja eivätkä suinkaan eri puolueitten toisiaan ammuskelevia linnakkeita, joiden välillä alituista sovinnon ja rauhantekoa harjoitetaan.

Minusta on erinomaisen tärkeää, että samalla kun eduskunta nyt toivoakseni niinhyvin kuin yksimielisesti päättää hyväksyä valtakunnalle uuden ajanmukaisen, mutta itse asiassa omasta historiallisesta maaperästämme elimellisesti kasvaneen hallitusmuodon, edustajat samalla itse kukin kohdaltaan ovat aina valmiit antamaan ja vaatimaan näin hyväksytylle hallitusmuodolle ja sen edellyttämille valtioelimille ja näiden edustajille ylevän loukkaamattomuuden sekä kullekin heistä sen arvovallan, joka kansakunnan majesteetin edustajalle kuuluu, millä paikalla hän tätä tehtävää suorittaneekin.

Ed. Kaskinen: Kun tämä tärkeä kysymys nyt muutaman päivän väliajalla ja asultaan jonkun verran muuttuneena esiintyy toisen kerran eteemme joko hyväksymistä tai hylkäämistä varten, niin rohkenen sen johdosta mielipiteenäni lausua, että viimeinen epäonnistuminen tässä samassa asiassa käsitykseni mukaan suurimmalta osaltaan aiheutui entisestä eduskuntakamppailusta. Olkoonpa niinkin, että on ilmennyt erimielisyyttä asiassa, jopa katkeraakin — ja milloin sitä ei olisi — mutta esillä oleva asia on kuitenkin tälle kansalle siksi vakava, että erimielisyydet eivät saa olla niin suuret, että ne tekevät mahdolltomaksi tämän hallitusmuodon aikaansaamisen. Ne ovat unohdettavat. Minä olen yksi niistä edustajista, joka kaiken aikaa olen uskonut, että keskuudessamme olevat erimielisyydet eivät ole niin suuret, että ne estäisivät tämän hallitusmuodon syntymisen. Sentähden on pettymykseni ollut suuri. Asian tällä asteella ollessa säilyy minussa se toivo, että tästä sittenkin saadaan syntymään Suomen kansalle hallitusmuoto. Se tilaisuus on harvinainen kaikkien kansojen historiassa, kun luodaan kansakuntien hallitusmuoto. Tiedämmehän, että Suomen kansa on vastikään saanut tilaisuuden ottaakseen ensimmäisiä askeleita astuessaan kansakuntien joukkoon maailman itsenäisten kansojen rinnalla. Sentähden on edesvastuummekin tässä asiassa tuntuva ikäänkuin raskaammalta. Me olemme vastikään kääntyneet eri valtakuntien puoleen kautta maailman ja pyytäneet tunnustusta itsenäisyydellemme. Siihen pyyntöön ovat maailman mahtavimmat valtiot antaneet myönteisen vastauksen. Meillä on nyt puolestamme tilaisuus osoittaa itsellemme ja muille se pohja, minkä nojalla tätä kansaa tul-

laan kansakuntien joukossa hallitsemaan. Se asiakirja on nyt edessämme sellaisena, kuin tämä kansa eduskuntansa kautta on kyennyt sen laatimaan. Minkä vaikutuksen tämä meidän hallitusmuotomme tulee tekemään ulospäin, ei ole minun arvosteltavissani. Kuitenkin sallittaneen minun huomauttaa, että miltä näyttää koko meidän itsenäisyyspyrkimyksemme muiden kansojen silmissä, jos me emme kaikenmoisten itsekkäitten pyyteittemme vuoksi kykene luomaan ja hyväksymään itsellemme edes hallitusmuotoa. Siitä, minkä vaikutuksen tämä hallitusmuoto tulee tekemään oman kansamme keskuudessa, ei voine olla suurestikaan epäilyksen varaa. Tiedämmehän jokainen, että se aika on käsissä, jolloin tämä kansa odottaa eduskunnaltansa ratkaisua hallitusmuotoasiassa. Sentähden meidän on se ratkaistava. Eitämätöntä on, että tyytymättömiäkin aineksia tähän lakiin nähden tulee löytymään keskuudessamme. Sehän on ilmennyt hyvin huomattavasti tämän asian käsittelyn yhteydessä. Mutta onko todellakin tässä lakiluonnoksessa vielä jäljellä joku semmoinen kohta, joka olisi siksi painava ja niin syvästi tämän kansan elintapoja ja sen ennen omaavaa oikeudentuntoa järkyttävä, että se oikeuttaisi tämän hallitusmuodon hylkäämiseen? Minun käsitykseni mukaan sellaista ei ole. Nekin erinäiset kohdat lain sisällössä, joihin vielä viime käsittelyssä on muutoksia vaadittu, eivät ole mielestäni sellaisia. Huolimatta kaikesta siitä erimielisyydestä, mikä on ilmennyt eduskunnassa tämän lain käsittelyn aikana, on siinä kuitenkin ollut koko paljon yhteisymmärrystäkin ja juuri se että yhteisymmärrystä on ollut niin suurella osalla eduskunnan eri ryhmien kesken, se on se, joka tekee mielen kaikista vastoinkäymisistä huolimatta niin toivehikkaaksi että tässä kuitenkin saadaan syntymään Suomen kansalle hallitusmuoto. Tämä hallitusmuoto on kansanvaltainen sanan täydessä merkityksessä. Mutta millekään taholle äärimmäisyyteen menevänä sitä ei voitane pitää. Senpätähden se on koonnut niin suuren osan edustajia ympärilleen. Kun minun käsitykseni mukaan on niiden joukossa, jotka aikaisemmin ovat äänestäneet tämän lain hylkäämisen puolesta, sellaisiakin aineksia, joitten hylkäävä kanta jää minulle ainiaaksi arvotukseksi, ne ovat ruotsinkieliset kansanmiehet, jotka kuitenkin ovat itse asiassa aivan samassa asemassa ja rinnan suomalaisen talonpojan kanssa kantamassa sitä taakkaa, joka tässä maassa on maalaisväestön, toisin sanoen talonpojan kannettavana. Joskin me puhumme eri kieltä, se seikka ei saa rikkoa yhteistä taisteluasemaa suurissa kysymyksissä toisia tarkoitusperiä tavoittelevien kansankerroksien hy-

väksi. Tässä maassa on ennenkin kulkenut suomalainen ja ruotsalainen talonpoika rinnan ja yhdessä kovimmatkin koettelemukset kärsinyt. Tämäkin nyt esillä oleva kysymys on sellainen kansamme yhteinen suurkysymys, jonka toteuttamista tulee ajaa rinnakkain, eikä eristäytyen heikontaa asemaamme. Kun tämän lain voimaan astuttua olemme saavuttaneet, tahtoisin sanoa, suurimman askeleen kansanvaltaista itsenäisyyttämme kohden. Se itsenäisyys on meille jakamaton ja samalla se on omansa kannustamaan meitä yhä uusien parannuksien, reformien tekoon sekä taloudellisella, yhteiskunnallisella että valtiollisella alalla. Kun tämä asia nyt on lopullisesti edessämme ratkaisua varten, pyydän lausua sen toivomuksen että eduskunta yksimielisesti hyväksyy tämän lain kiireellisenä.

Ed. Estlander: Genom den förnyade behandlingen, som denna fråga i uppenbar strid med L. O:s anda och mening nu genomgått, hava en del förändringar uti lagförslaget tillkommit. Och av dessa är ett par att betrakta som förbättringar, vilka icke sakna betydelse, utan tvärtom böra tillerkännas en sådan. Det oaktat kan dock omödet om lagförslaget i dess helhet icke ändras, och för min del kan jag icke vara med om att, vare sig för mig själv eller för andra, söka förge detta sakförhållande.

Den svenska lantdagsgruppen förblir därför också vid oförändrad övertygelse och uppfattning. Det allra största flertalet av densamma kommer att såsom förut rösta mot detta lagförslags förklarande för brådskanie.

Ed. Setälä: Meidän valtiosääntömme mukaan voidaan perustuslainsäädäntö samoilla valtiopäivillä ja samalla valtiopäiväkaudella saada aikaan ainoastaan, jos yksimielisyys asiassa on niin suuri että $\frac{5}{6}$ eduskunnasta on sen puolella. Eduskunnan $\frac{1}{6}$ tai hiukan sen yli on oikeutettu aina vaatimaan, että asia on käsiteltävä säännöllisessä järjestyksessä. Tämä ei merkitse vain sitä, että valitsijain on saatava asiasta vielä lausua mielensä, vaan myös että kansalle ja eduskunnalle on varattava aikaa uudelleen harkita asiaa ennen kuin se lopullisesti ratkaistaan. On sanottu tämän kiistan kestäessä ettei muka tuo $\frac{1}{6}$ osan oikeus vaatia perustuslakiasian laissa edellytettyä säännöllistä, normaalia käsittelyä muka ollenkaan sovellu nyt esillä olevaan tapaukseen. En tiedä, millä syvämielisellä tai lakiin perustuvilla syillä tuommoista on sanottu. Riittävällä vähemmistöllä on tässä suhteessa laillinen oikeutensa selvä ja kiistämätön ja on tapauksia, joissa sillä tämän

lisäksi on suoranainen velvollisuus käyttää tätä oikeutta.

Jälkimäistä laatua oleva tilanne oli olemassa viikko sitten. Kun oli tehtävänämme lopullinen ratkaisu uuden hallitusmuodon säätämisessä, uuden hallitusmuodon, jonka virheiden korjaamiseen ei kenties inhimillisesti edeltäkäs nähtävässä ajassa voitaisi saada mahdollisuutta, ja kun se ehdotus, jonka hyväksyminen tai hylkääminen olivat ainoina vaihtopuolina, sisälsi vähemmistön vakaumuksen mukaan onnettomia tai sopimattomia säännöksiä, niin vähemmistö ei voinut muuta tehdä kuin käyttää laillista oikeuttaan. Kaikki moitteet tätä menettelyä vastaan olivat aivan epäoikeutettuja ja että vähemmistön menettely valtiollisestikin katsoen oli täysin oikea näkyy siitä, että se uudistettu harkinta, johon eduskunta täten sai tilaisuuden, on johtanut huomiota ansaitseviin parannuksiin.

Ne parannukset eivät kuitenkaan ole olleet niin suuria, kuin olisi ollut suotavaa jopa tarpeellista. On tosin tunnustettava, että yksi parannuksista koskee semmoista peruskohtaa, johon minä ja monet muut olemme panneet suurta arvoa. Ehdotuksen 47 § oli aikaisemmassa muodossa sellainen, että se asetti eduskunnan valtionpäämiehen tuomariksi. Olkoopa vain, että tuomio olisi ollut tehtävä suurella enemmistöllä, yksinään jo pykälän olemassaolo olisi leimannut presidentin eduskunnan alaiseksi; vaikkapa vain yksinkertainenkin enemmistö olisi mahdollisesti rettelöivän oikeuskanslerin vaatimuksesta tuominnut presidentin valtiorikokseen tai maan petokseen syyllisenä toimestaan erotettavaksi, olisi hänen asemansa valtionpäämiehenä ollut kestämaton. Tämän pykälän korjaaminen on katsottava olennaiseksi eduksi uudelle ehdotukselle. Yksin jo sen vuoksi kannatti saada aikaan se, että ehdotus tuli uudestaan harkittavaksi.

Valitettavasti ei eduskunta ole suostunut korjauksiin niissä kahdessa muussa peruskohdassa, jotka kansallinen kokoomusryhmä oli katsonut olennaisiksi ja tärkeiksi esillä olevassa hallitusmuotoehdotuksessa. Presidentinvaaliin nähden on tosin jo aikaisemmin saatu periaatteellinen muutos oikeaan suuntaan, mutta periaatetta häiritsevä ja varmaan käytännönkin kannalta valitettavaksi katsottava määräys, että eduskunnan jäsen voidaan valita valitsijamieheksi, sekä vähemmistöpuolueille vahinkoa tuottava vaalin suoritustapa ovat jäljellä. Ei myöskään ole suostuttu mihinkään korjauksiin siihen nähden, että perustuslainsäädäntö presidentin käyttäessä valtaansa tulisi asetetuksi periaatteellisesti sille kannalle, jolla meidän valtiosääntömme yleensä on. Sillä vähemmistöllä, joka viime lauantaina äänesti hallitus-

muotoehdotuksen hyväksymistä vastaan, on siis täysi ei ainoastaan laillinen vaan myös siveellinen oikeus hylätä tämäkin ehdotus.

Onko sillä myös velvollisuus menetellä näin? Toiselta puolen painaa raskaana se tietoisuus, että nyt säädetään laki, jota kenties ei milloinkaan voida saada korjatuksi parempaan päin. Se mitä olisi korjattava se olisi nyt korjattava, ennenkuin se laiksi tulee. Toisaalta taas painaa samalla tavalla raskaana se tietoisuus, ettei nykyisen välitilan, provisoriumin, jatkaminen ole vaaroja vailla maalle ja kansalle.

Kun esillä olevaa hallitusmuotoehdotusta tarkastelee kokonaisuudessaan, täytyy tasapuolisuuden nimessä myöntää, että sitä vastaan tehty muistutukset, niin erittäin asiaa tuntevilta tahoilta kuin ne ovat tulleetkin, kuitenkin ne ovat olleet liioiteltuja. Tämä nyt esillä oleva ehdotus on epäilemättä kokonaisuutena katsottuna parempi kuin hallituksen esitys. Ettei se sisällä hallituksen esitykseen nähden verrattain olennaisia huononnuksia, se ei ole, tahdon sen sanoa, niinkuin muutamat edelliset puhujat, hallituksen ansio, joka on heikosti ajanut tämän asian käsittelyä antaen kuvan sellaisesta huonosta parlamentarismista, jossa hallitus ei johda eduskuntaa vaan eduskunta hallitusta. Se mitä tätä hallitusmuotoehdotusta vastaan erityisesti on muistutettu, että se antaa kaiken vallan eduskunnan käsiin oikeata vallan tasapainoa aikaansaamatta, se muistutus ei osu varsinaisesti tähän hallitusmuotoehdotukseen, vaan niihin valtiopäiväjärjestykseen tehtyihin muutoksiin, jotka eduskunta aikaisemmin on hyväksynyt ja itse vahvistanut, säännöksiin, joitten muuttamisesta ei nyt voi olla edes puhetta. Ei voida kieltää, että tämä hallitusmuoto, jos se semmoisenaan laiksi tulee, antaa valtion päämiehelle vallan, joka on suurempi kuin mikä on monarkilla eräissä maissa. Presidentin toimintaa tosin rajoittaa parlamentarismi, mutta minä en voi epäillä sitä, että presidentti hänelle hallitusmuodon mukaan tulevaa valtaa voi käyttää, jos hän vain on voimakas ja oikeamielinen persoonallisuus. Valtiosääntömme mukaan on myös eduskunnan vähemmistöllä eräissä tapauksissa huomattava valta ja myöskin sille asetetaan huomattava velvollisuus. Tällä vähemmistöllä täytyy vain olla rohkeutta ja voimaa valtaansa käyttää. Jos presidentillä ei valtaansa käyttämisessä ole tukea eduskunnassa, ei sen enemmistöstä eikä vähemmistöstä, niin hänellä kaikista säännöksistä huolimatta on mahdoton valtaansa käyttää, ja aivan kerrassaan väärin on että eduskunnan jäsenet, jotka eivät uskalla käyttää omia oikeuksiaan, työntäisivät presidentin edestään tuleen.

Lopulta kaikki kuitenkin riippuu kansasta, sen

omasta voimasta, omasta kunnosta ja kyvystä. Jos kansa valitsee presidentin, jolla ei ole mitään persoonallista voimaa eikä rohkeutta, vaan joka on jonkun puolueen tai ryhmän käskettävänä, jos kansa valitsee edustajia, jotka eivät ole persoonallisuksia, vaan puoluenukkeja, jotka ilman muuta myöntyvät kaikkeen mitä enemmistö heiltä vaatii, niin ei maailman paraskaan hallitusmuoto voi mitään. Kaiken sen jälkeenkin mitä on tapahtunut ja juuri kaiken sen jälkeen mitä on tapahtunut, nähdessäni miten Suomen kansa on voinut suoriutua mitä vaikeimmasta, sen koko olemassaoloa uhkaavasta tilanteesta, minä en vielä ole kadottanut luottamustani Suomen kansaan. Ja Suomen kansaan meidän lopulta kuitenkin on luotettava, muuten emme myöskään voi luottaa elämään.

Koska minä katson että ne parannukset, joita nyt hallitusmuotoehdotukseen viime viikon käsittelyn kuluessa on tehty, ovat ainakin osittain olennaisia parannuksia, koska katson että kansa, joka kykenee valtiota luomaan ja muodostamaan, voi tällä hallitusmuodolla pitää yllä valtiollista olemustaan, ja koska minä pidän epämääräisen välitilan jatkumisen voivan tuottaa maalle ja kansalle suuria vaaroja, niin minä olen päättänyt tukahduttaa epäilykseni ja myötävaikuttaa nyt esillä olevan hallitusmuotoesityksen hyväksymiseen.

Ed. H o m é n: Niistä kolmesta tärkeästä muutoksesta, jotka kokoomuspuolue melkein pä minivaatimuksina teki, kun tämä sama asia viime viikolla oli esillä, on vain yksi enemmistön puolelta tullut hyväksytyksi. Että muutamia muitakin parannuksia tässä laissa viime lauantain jälkeen, jolloin lakiehdotus äänestettiin pantavaksi lepäämään, on saatu aikaan, ei asiaa paljon paranna. Näin ollen sekä samoja näkökohtia silmälläpitäen, joista eduskunnan viime lauantain kokouksessa puhuin, minun täytyy nytkin vastustaa asian kiireellistä käsittelyä. Lisäksi tulee, että kun eduskunta nykyisen vaalijärjestelmän puutteellisuuksien tähden on hyvin yksipuolisesti kokoonpantu, kun esim. monet tärkeät ja maalle hyödylliset intressit ja työalat eivät ole omalla voimallaan eduskunnassa edustettuina sillä tavoin kuin oikeus ja maan etu vaatii, niin jokainen eduskunnan ja puolueiden vallan lisääminen hallitusvallan kustannuksella käy tämän tähden maallemme sitä vaarallisemmaksi. Äänestän asian käsittelyn kiireelliseksi julistamista vastaan.

Ed. I t k o n e n: Luovun.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Eduskunta ryhtyneen toimittamaan äänestyksen.

Sihteeri lukee kirjallisen äänestysesityksen.

„Ken hyväksyy ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa”; ken sitä ei hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{5}{8}$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hylätty.”

Äänestyksessä annetaan 173 „jaa”-ääntä ja 23 „ei”-ääntä.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt, että esilläoleva lainsäätämisasia käsitellään siinä järjestyksessä, kuin Valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty toisin sanoen kiireellisenä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. T a n n e r: Ryhmäni puolesta minä pyydän että eduskunnan istunto keskeytettäisiin yhdeksi tunniksi.

P u h e m i e s: Täysi-istunto keskeytetään nyt ja jatketaan neljännestä vailla 12.

P u h e m i e s: Kansliatoimikunta kokoontuu nyt heti.

Täysi-istunto keskeytetään klo 10,55 a.p.

Täysi-istuntoa jatketaan

klo 11,45 a.p.

P u h e m i e s: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan ensimmäisen asian käsittelyä.

Nyt seuraa äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai sen hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Sihteeri lukee äänestysesityksen:

„Joka hyväksyy lakiehdotuksen sellaisenaan kun se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa”; joka sitä ei hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{2}{3}$ annetuista äänistä ovat „jaa”-ääniä,

on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 165 „jaa”-ääntä ja 22 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan lakiehdotuksen.

Asian kolmas käsittely on päättynyt.

Asia on loppuun käsitelty.

Tehdyn päätöksen johdosta lausuu, seisoaalleen noustuaan

Puhemies: Se valtioteko, jota eduskunnan nyt tekemät päätökset hallitusmuotoasiassa tietävät, on merkitykseltään tärkeimpiä, mitä Suomen historia tietää kertoa. Meidän kansastamme on sanottu, että se on puoluetistelujen rikkipäimä, hajalleen lyöty kansa. Nyt suoritettu valtioteko on kumminkin omiaan osottamaan, että tämä väite vain osaltaan pitää paikkansa. Äsken tekemistämme päätöksistä käy ilmi, että löytyy asioita, joissa keskinäiset riitaisuudet siirtyvät syrjään ja tilalle tulee pyrkimys, joka kaikkia yhdistää, pyrkimys asettaa kaiken yläpuolelle yhteisen isänmaamme onni ja sen tulevaisuus. Se seikka, että me suurissa asioissa voimme löytää toisemme, voimme tuntea olevamme saman kansan jäseniä, se seikka osoittaa, että me kykenemme tarvittaessa kokoamaan voimamme yhteen. Olkoon tietoisuus tästä takeena siitä, että tämä kansa lähtiessään uuden hallitusmuotonsa turvissa kulkemaan tulevaisuuttaan kohti, on myöskin kykenevä itsenäisenä kansana itsenäistä elämäänsä elämään.

Den statshandling, som de av lantdagen nu fattade besluten i fråga om regeringsformen innebära, är en av de betydelsefullaste, som Finlands historia har att förtälja. Man har sagt om vårt folk, att detsamma är söndersplittrat genom partistrider. Den nu fullbordade statshandlingen är emellertid egnad att utvisa, att detta påståande endast delvis är befogat. Av de nyss fattade besluten framgår, att det finnes frågor, spörsmål, vid vilkas avgörande stridigheterna lämnas å sido och i stället träder det, som förenar oss alla, omsorgen om vårt gemensamma fosterlands gemensamma framtid. Denna omständighet, att vi i de stora frågorna kunna finna varandra, känna oss som medlemmar av samma folk, denna omständighet visar, att vi i fall av behov kunna samla våra krafter. Mätte medvetandet härom utgöra en garanti för att vårt folk, då det nu under hæg-

net av sin nya regeringsform skall styra mot framtida öden, även skall visa sig äga förmåga att såsom ett självständigt folk leva ett självständigt liv.

Puheen päätyttyä, jota edustajat seisaaltaan kuuntelevat, esitti

Pääministeri Castren: Eläköön Suomen tasavalta!

minkä johdosta edustajat yhtyivät kolminkertaiseen eläköönhuutoon.

2) Ehdotuksen laiksi Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 21, jota on valmistelevalle käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 3 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 14, esitellään kolmanteen käsitellyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan asiasta keskustelu, sitten tehdään lippuäänestyksellä päätös perustuslakivaliokunnan mietinnön sivulla 4 olevasta ehdotuksesta, että lakiehdotus käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 § 2 momentissa on säädetty, toisin sanoen kiireellisenä; jos mainittu ehdotus hyväksytään, toimitetaan lippuäänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai sen hylkäämisestä, mutta ellei kiireelliseksi julistamista tapahdu, äänestetään siitä, onko lakiehdotus hyväksyttävä jätettäväksi lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jälkeen kokoon-tuviin valtiopäiviin, vaiko hyljättävä.

Menettelytapä hyväksytään.

Kun ei kukaan halua puheenvuoroa, ryhdytään äänestykseen.

Puhemies: Ensin toimitetaan äänestys asian kiireelliseksi julistamisesta.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy puheena olevan ehdotuksen asian kiireelliseksi julistamisesta, äänestää „jaa”; ken ei sitä hyväksy, äänestää „ei”. Jos vähintään $\frac{5}{6}$ annetuista äänistä kannattaa mainittua ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten on ehdotus hyljätty.

Äänestyksessä annetaan 183 „jaa-” ja 10 „ei-” ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt, että esillä oleva lainsäätämisasiä käsitellään siinä

järjestyksessä kuin valtiopäiväjärjestyksen 60 §:n 2 momentissa on säädetty, eli kiireellisenä. Nyt seuraa äänestys lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty, äänestää „jaa”; joka sitä ei hyväksy äänestää „ei”. Jos vähintään 2/3 osa annetuista äänistä on „jaa”-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

Äänestyksessä annetaan 183 „jaa-” ja 7 „ei-” ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt esilläolevan lakiehdotuksen.

Asian kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuunkäsitelty.

Valtiopäivätöiden keskeyttäminen.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa yksimielisesti että eduskunta valtiopäiväjärjestyksen 17 §:n perusteella, sellaisena kuin se kuuluu 20 päivänä lokakuuta 1918 annetussa laissa, päättäisi tänä päivänä keskeyttää istuntonsa ja kokoontua uudelleen ensi tulevan lokakuun 20 päivänä, ellei puhemies katso olevan syytä antaa kokoontumiskutsua aikaisemmin.

Ehdotus hyväksytään.

Valtiovarainvaliokunnan kokoontuminen eduskunnan istuntojen keskeytyksen aikana.

Puhemies: Valtiovarainvaliokunnalta on saapunut kirjelmä, jonka sihteeri lukee:

Eduskunnan
Valtiovarainvaliokunta.
Helsingissä
kesäkuun 19 päivänä 1919.
N:o 16.

Eduskunnalle.

Eduskunnalle ei vielä ole annettu tulo- ja menoarvioesitystä eikä kertomusta valtiovarain tilasta, joten Valtiovarainvaliokunnalla ei ole ollut tilaisuutta alottaa niiden käsittelyä. Näiden val-

tiopäiväin ajasta on jäljellä ainoastaan noin 40 päivää. Tässä ajassa Valtiovarainvaliokunta ei ehdi käsitellä mainittuja asioita, vielä vähemmän myöskin niitä muita esityksiä, jotka ehkä näille valtiopäiville annetaan. Tämän johdosta Valtiovarainvaliokunta, viitaten Valtiopäiväjärjestyksen 35 §:n 4 momenttiin, kunnioittaen anoo oikeutta jatkaa tointansa myöskin sillä väliajalla, joksi näiden valtiopäiväin istunnot voivat tulla keskeytettäväksi.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

E. Nevanlinna.

J. W. Minni.

Ehdotus hyväksytään.

3) Varojen myöntämistä yleisen järjestyksen ylläpitoon varsinkin Suomen rajaseuduilla

koskevan hallituksen esityksen n:o 27 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 esitellään jatkuvaan ainoaan käsittelyyn.

Ensimmäisen varapuhemiehen aseuttua johtamaan puhetta, viriää asiasta seuraava

Keskustelu:

Ed. Juutilainen: Siinä kysymyksessä, joka sisältyy esilläolevaan mietintöön, on liikuttu erittäin paljon liioittelujen ja mielikuvitusten piirissä. On ensinnäkin koetettu aivan järjestelmällisesti osottaa ne sotilaalliset voimat, jotka ovat rajan takana, mahdollisimman heikoiksi. Toiselta puolen myöskin esitetään uhkauksia, kuinka sieltä tullaan tänne aivan määrättyinä päivinä. Edelleen tältä puolelta esiintyy julkisuudessa mielipiteitä, että marssi Pietariin olisi jonkunlainen huviretki vain, että vastustaja on niin heikko, ja että voimat, jotka ovat kokoontuneet Pietaria vastaan, joita kutsutaan valkoiseksi Venäjäksi, ovat myöskin niin voimakkaat, että Pietarin kukistuminen on vain päivän kysymys. Edelleen niistä rajatapauksista, joita viime viikkoina on tapahtunut, annetaan myöskin jopa aivan virallisissa tiedonannoissa liioiteltuja kuvauksia. Kuvataan, kuinka kivääri- ja kuularuiskutuli on ollut rajalla niin voimakas, ettei edes Ranskan länsirintamalla ole sellaista nähty. Edelleen viralliset tiedonannot kertovat suuremmoisista valtavista hyökkäyksistä. Täällä on eilen eduskunnassakin painos-

tettu erikoisesti, kuinka muka aivan todellisia hyökkäyksiä on maatamme vastaan tehty. Yleisesikunnan tiedonanto tämän kuun 15 päivästä kertoo m. m.: „Vihollinen hyökkäsi viime yönä ylivoimaisin joukoin. Ensimmäinen hyökkäys alkoi puoliyön tienoissa ja kohdistui Jäppilän siltaa vastaan. Kello 1 oli vihollisen hyökkäysvoima murrettu ja silta meidän hallussamme. Taistelu oli erittäin tulinen.” Edelleen Tietotoimisto, joka kantaa kai puolivirallista leimaa näissä asioissa kertoo: „Vihollisen tiheät ketjut näkyivät yön hämärässä liikkuen Jäppilän siltaa vastaan vallatakseen sillan j. n. e.” Aivan luotettavien tietojen mukaan, Jäppilän kyläläisten omien kertomusten mukaan, oli vihollisia 35 miestä tänä hyökkäävänä joukkona, niistä 30 venäläistä ja 5 punakaartilasta. Samanluontoinen oli myös se toinen hyökkäys samana yönä Valkeasaarella käsin. Esikunnan tiedonanto kertoo siitakin erittäin suurin sanoin. Kumminkin vakuuttavat tiedonannot niiden puolelta, jotka asuvat rajalla aivan ensimmäisinä, että siihenkin hyökkäysjoukkoon kuului korkeintaan 200 miestä. Tällä en ole suinkaan tahtonut kieltää, etteikö niitä voitaisi katsoa hyökkäyksiksi, mutta mitä syytä on näin vakavassa asiassa aivan virallisesti yleisesikunnan tiedonannoissa liioitella niin suunnattomasti, kun kuitenkin samainen tiedonanto lopussa ilmoittaa, etteivät tappiot eikä vauriot ole olleet kovinkaan suuret. Käsitys, jonka minä matkaltani sain, on se, että todellista vakavaa hyökkäystä ei vielä ole ollut, mutta että näitä hyökkäyksen tapaisia panevat toimeen rajan takana olevat suomalaiset ainekset, jotka sinne ovat tältä paennut. Ne ovat ensimmäisinä niillä linjoilla, joista tuli aina avataan. Kun tämän ottaa lähtökohdaksi, niin silloin voi lausua sen ajatuksen, että rajatapahtumat ainakin toistaiseksi ovat olleet rajakahakoita, joissa persoonallinen kosto ja kiihoitus otaksuttavasti näyttelevät pääosaa. Myöskin ne vahingot, mitä toistaiseksi on rajalla Suomen puolella tapahtunut, ovat supistuneet näihin asti melkoisen pieniksi. Yhteenlaskettuina ne eivät olleet vielä kuin 51,600 markkaa. Tämäkin osottaa, että asema ei ole vielä niin vaarallinen ja vakava, miksi sitä on koetettu esittää.

Kun olen tämän seikan tuonut esiin, en suinkaan ole tahtonut sillä johtaa siihen, että meidän tulisi olla välinpitämättömiä. Päinvastoin olen sitä mieltä, että kaikki kiihkoilu ja liioittelu, tapahtukoon se siten julkisuudessa, sanomalehdissä tai yleisesikunnan tiedonnoissa tai missä hyvänsä, on kaikkein vaarallisinta tässä asiassa. Pitäisi kaikin voimin pyrkiä siihen, että meillä kaikilla olisi aivan totuudenmukainen ja puoluee-

ton käsitys rajatapahtumista sekä totuudenmukainen käsitys myös niistä voimista, jotka meitä vastaan ovat. Minä olen sitä mieltä, että ne voimat ovat erittäin suuret. Neuvosto-Venäjä on tällä hetkellä sotilaallisesti erittäin vahva valtakunta ja senvuoksi sitä vastaan ei ole hyvä tältä käsin turhilla puheilla, liioitteluilla ja uhkauksilla esiintyä. (Vasemmalta: Oikein.) Sen sijaan, meidän on varustauduttava puolustuskuntoon, mutta on jyrkästi tehtävä ero puolustus- ja hyökkäyssodan välillä. Se voidaan tässä tehdä ja se on tehtävä.

Minun täytyy uudestaan vielä palata siihen „valkoiseen Venäjään”, josta meikäläiset sanomalehdetkin erikoisen suurella kunnioituksella puhuvat. Minkäläisiä valkoisiahan tosiaankin ne voimat ovat, jotka nyt yrittävät Venäjän ottaa käsiinsä. Eikö paremmin „musta Venäjä” sopisi niiden nimeksi, sillä ne ovat juuri niitä voimia, jotka vuosisatoja ovat Venäjää orjuuttaneet ja jotka ovat myöskin pahimmin juuri Suomea ja sen itsenäisyyttä vastaan esiintyneet (Oikein). Ja ne ovat voimia, jotka tällä hetkellä ovat hajotettuina eri valtakuntiin ja joilla todennäköisesti ei tule olemaan Venäjällä mitään sanottavaa valtaa. Mutta siitä huolimatta ne ovat jo valmiit Suomenkin itsenäisyyden kieltämään. Ja kun inkeriläiset auttoivat heitä, uhrasivat vertansa heidän hyväkseen, niin on nähty, kuinka he ovat tämän maksaneet. He ovat riisuneet inkeriläiset pataljoonat aseista ja ryöstäneet sen sotasaaliin, jonka inkeriläiset kalliisti verellään ostivat. Onko tämä sitten mitään valkoisuutta? Ja mielestäni ne n. k. „valkoiset voimat” ne ovat ainakin yhtä vaarallisia, minä pitäisin niitä vielä vaarallisempina Suomelle, kuin mitä Neuvosto-Venäjä on, ainakin siinä suhteessa, että ne jos valtaan tulisivat, kykenesivät paremmin ja pikemmin Venäjän olot järjestämään ja ne olisivat jo valmiiksi kouliintuneita reunakansoja sortamaan. Myöskin minusta on aivan kevytmielistä meidän pienen kansan ajatella, että me muka nyt kykenisimme yhdellä iskulla kukistamaan nykyisen Venäjän ja sen hallituksen, vaikkapa siihen olisi haluakin. Miksi eivät sitä kukista ne, jotka ovat maailmansodan voittaneet? Miksi ne koettavat teettää sen työn toisilla? Jos kerran Neuvosto-Venäjän kukistaminen on kaikille Europan kansoille niin kallis, kuin sitä puhutaan niin miksi ne eivät mene sitten kaikki yhdessä, vaan koetetaan pieniä kansoja vaan sinne kehottaa menemään? Antaa Venäjän järjestää omat olonsa niin hyvin tai huonosti, kuin ne ikinä voivat, mutta meidän minun vakaumukseni mukaan tulee vain viimeiseen mieheen ja kaikilla käytettävissä olevilla voimil-

lamme puolustaa itseämme omien rajojemme sisällä (Vasemmalta: Oikein!).

Totta kyllä on, että erittäin vaikeita kysymyksiä nousee esille, kun ottaa tämän kannan. Inkeriläiset veljemmhän ovat pyytäneet apuamme ja suurin joukoin heitä tulee joka päivä meidän rajojemme sisälle. Mutta mikäli juuri rajalla olevat korkeimmat sotilashenkilöt esittivät, käynee meidän voimamme ja mahdollisuutemme vähäisiksi siinä, että me voisimme suuremmassa määrässä jatkaa heidän todellista turvaamista. Inkeriläisille ei voida antaa täältä aseita, syystä että jos he ovat asetetut, he ja kaikki heidän omaisensa joutuvat surmatuiksi. Edelleen täällä ei ole rahavaroja, eikä ruokavaroja liioin heitä varten. Näin ollen näyttäisi siltä, että ainakin suurimman osan heistä pitäisi viimeiseen asti koettaa tulla toimeen kotikonnuillaan. Se ei ole kyllä hyvä, mutta ei ole hyvä sekään, että he niiltä poistuvat.

Minua kovasti oudostuttaa vielä se seikka, että kestävämmien kuvittelujen pohjalla on koitettu koko suurta rajakysymystä ratkaista. Toiset väittävät, että nykyinen asema on aivan mahdoton kestää. Mutta sittenkin mielestäni paremmin kehitetään nykyinen tilanne kuin se, että syöksytään suurempiin vaaroihin. Ja jos tultaisiin siihen yleiseen käsitykseen ettei meillä ole syytä, ja että me emme kykene, eivätkä ympärysvaltat itse myöskään halua kukistaa Neuvosto-Venäjää, niin onko meillä syytä sitten koettaa pysyä erikoisen pitkälle aivan pelkällä sotakannalla niiden kanssa? Eiköhän maamme diplomatialla olisi jotakin tehtävää tässäkin ulkopoliittisessa kysymyksessä?

Minun täytyy vieläkin lausua mielipahani siitä, että suomalaiset johtavat sanomalehdet aivan näinä päivinä ovat ryhtyneet perustelemaan sitä, että heidän kutsumansa „valkoinen Venäjä” sittenkin antaisi paremmat takeet Suomen itsenäisyydelle, jos me vaan heidän mukanaan ryhtyisimme niin Venäjän kuin omia asioitamme järjestämään. Kun sellaista käsitystä levitetään, niin se tulee vaikuttamaan erittäin lamauttavasti meidän moraaliseseen puolustuskykyymmekin ja tämän vuoksi pitäisi pyrkiä nyt mahdollisimman kansalliselle ja terveelle pohjalle, kun asiaa edelleen käsitellään ja järjestetään. Minä pyydän erikoisesti vielä kiinnittää maan johtavien huomiota siihen, että tällä hetkellä pitäisi rajalla olla maan parhaimmat miehet korkeimmissa sotilaallisissa ja siviiliviroissa. Niille pitäisi olla isänmaan jokainen tuuman leveys erikoisen kallista, niin että minkäänlainen alueellinen vaihtokauppa ei saisi tulla kysymykseen eikä sille ajatukselle antaa minkäänlaista perää, jos sitä mahdollisesti ulkoapäin estettäisiin. Minulla on tässä suhteessa

erittäin raskas huoli. — Minä tulen kannattamaan valtiovarainvaliokunnan mietintöä, että hallitukselle myönnetään 25 miljoonaa markkaa käytettäväksi rajaseudun puolustuskuntoisuuden vahvistamiseksi. Mutta niinkuin olen lausunnossani jo esille tuonut, kaikki kiihkoilu ja liioittelu ja turha kuvittelu omien voimien suuruudesta ja vastustajain heikkoudesta olisi kerrassaan jätettävä syrjään ja lennettävä vain niin ylös kuin siivet kantavat.

Ed. I t k o n e n: Edellinen edustaja puhui paljon sellaista, johon voi mielihyvällä yhtyä. Minä vain odotin hänen puheestaan jonkunlaista lopputulosta nyt kyseessäolevaan asiaan. Ja jos siitä olisi johdonmukainen lopputulos vedetty, niin minä luulen, että se olisi ollut kielteinen tälle asialle. Sitä minä odotin siitä, mutta tätä lopputulosta minä en siitä saanut. — Mutta itse asiaan.

„Hallituksen esitys eduskunnalle varojen myöntämisestä yleisen järjestyksen ylläpitoon varsinkin Suomen rajaseuduilla”, tämä esitys on sangen lyhyt ja puutteellinen. Siitä puuttuvat kaikki tärkeimmät tiedot siitä, mihin tätä huomattavaa summaa, 25 miljoonaa, aiotaan käyttää. Perusteluissa mainitaan ainoastaan sellaisia tapahtumia, kuin äskettäin paljastettu salaliitto, bolshevistinen vaara itärajan yli Aunuksesta ja Inkeristä, suojeluskunnat rajan tuolla puolen sanotaan olevan sangen heikosti varustettuja aseistettuja ja kaikkien näitten viittausten jälkeen ponnassa pyydetään rahoja maan turvallisuuden tukemiseksi. Siis sekä esityksen otsikko että ponsi ovat jo ristiriidassa keskenään. Otsikossa puhutaan yleisen järjestyksen ylläpidosta varsinkin maan rajaseudulla ja ponnassa puhutaan maan turvallisuuden tukemisesta ja sillä välin puhutaan vielä hyvin paljon sivistyksen ja kansallisuuden turvaamisesta ja yleensä kaikenlaisista kauniista ja kalliista asioista, joista olemme pitkin matkaa kansalaissodan päätyttyä saaneet aina kuulla. Kun tämä hallituksen esitys tuli valtiovarainvaliokunnassa käsittelyn alaiseksi, oli valiokunta muistaakseni yksimielinen siitä, että tähän kysymykseen täytyy saada parempaa selvitystä ennenkuin sitä voidaan asiallisesti ryhtyä käsittelemään. Kysymyksen laatuun nähden odotettiin, kun yleisen järjestyksen ylläpito kuuluu sisäasiain ministerille, että sisäasiainministeri tulisi tässä asiassa antamaan selvityksen. Maan turvallisuuden tukeminen taas kuuluu sota-asiaainministerille ja silloin olisi luullut sota-asiaainministerin antavan lähemmän selvityksen tähän asiaan. Sensijaan valtiovarainvaliokunta sai promemorian rahaministeriltä, joka promemoria on aivan ristiriidassa

hallituksen esityksen kanssa. Minä pyydän lukea muutamia otteita tästä promemoriasta. Toisessa ponnessa sanotaan: „Kun nyttemmin on sotatila julistettu erinäisissä rajapitäjissä ja rajalla ilmenneet levottomuudet voivat pakoittaa päättäviin ja nopeisiin toimenpiteisiin siviiliväestön hengen ja omaisuuden turvaamiseksi, täytyy hallituksen olla valmis myöntämään tällaisia tarkoituksia varten tarvittavat varat. Tässä ei ole kysymys sotilaallisesta vaan ainoastaan sellaisista toimenpiteistä, jotka voivat aikaansaada asukasten muuttamista yhdeltä seudulta toiselle, pakolaisten elättämistä y. m. sellaista.”

„Sitten jatketaan: „Hallitus ei voi myöskään olla auttamatta niitä pakolaisia, jotka Inkerimaan suomalaisista pitäjistä työntyvät rajalle ja voivat tulla pakotetuksi siirtymään suomalaiselle alueelle.” Edelleenkin jatketaan Aunuksen elintarveavustuksesta, jatkuvasta avustuksesta siemenviljan hankkimisesta sekä aineellisen avun antamisesta toimeentuloa varten lähitulevaisuudessa. Puhutaan myöskin vahvistetusta rajavartiostosta ja siitä johtuvista toimenpiteistä. Hallituksen esityksessä puhutaan etupäässä sotilaallisista ja poliisitoimenpiteistä ja tässä myöhemmin annetussa promemoriassa puhutaan etupäässä ihmisystävällisistä toimenpiteistä. Minä luulen että tämä esityksen ja myöhemmän selityksen ristiriitaisuus johtuu paljon siitä päättävästä esiintymisestä, jota eduskunta on tässä asiassa osoittanut. Siihen aikaan kun hallituksen esitys tästä asiasta annettiin, elettiin vielä niissä merkeissä, että hallitus tekee kaikki ja eduskunta ainoastaan hyväksyy ja allekirjoittaa. Sen jälkeen alkoivat nämä hälyyttävät tiedot rajalta kuitenkin herättää jo nukkuvaa eduskuntaa ja eduskunnankin täytyi ryhtyä asiaan puuttumaan. Tämän jälkeen annettiin hallituksen taholta tämä toisellinen selitys, jolla koetettiin antaa tälle esitykselle jonkunlainen ihmisystävällinen luonne. Sillä tavalla olen minä tämän asian käsittänyt. Tätä minun käsitystäni on omiaan tukemaan vielä tässä asiassa rahaministerin vielä eilen illalla pitämä puhe. Siinä nimittäin selitetään että sanottu määräraha tarvitaan etupäässä varovaisuussyistä itäisen rajan varalta, rajavartioston vahvistamiseksi, ei sotatoimiin, vaan etupäässä — ja sitä painostettiin erikoisesti —, kiihoitustyön ehkäisemiseksi ja siviiliväestön avustamiseksi. Mutta kiihoitustyön ehkäisemisen sanoi rahaministeri eilisessä puheessaan olevan pääasiallisen tarkoituksen. Minä olen koko ajan ollut sitä mieltä, että tämä kysymys on sisäpoliittinen kysymys enemmän kuin ulkopoliittinen. Tätä määrärahaa tarvitaan todellakin sen politiikan jatkamiseksi, mitä hallitus ja

sen rinnalla itsenäisesti toimiva Suomen santarmitilaitos on tämän maan sisäpolitiikassa viime aikoina harjoittanut. Minä olen sitä mieltä, että tämän vuoden tulo- ja menoarviossa on varattu sotilaallisiin tarkoituksiin, yleensä sotalaitoksen käytettäväksi niin huomattavat määrärahat, että jos niitä vain jonkunverrankin säästävästi käytetään, niin niillä kyetään kyllä se lisätty rajavartiosto ja muut tarpeelliset turvallisuustoimenpiteet suorittamaan, mitä nykyinen uhkaava tilanne ehkä vaatii. Hallituksen esityksessä puhutaan jatkuvasta kapinallisesta kiihotuksesta ja mainitaan erikoisesti äskettäin paljastettu salaliitto. Minä haluaisin hiukan kosketella tätä asiaa saadakseni sillä tavalla valaistuksi sen seikan, mihin näitä varoja pääasiassa tullaan käyttämään. Me kaikki tiedämme ja olemme huomanneet, että tätä äskettäin paljastetun salaliiton julkitulemista on erikoisella ponnella ja kiihkolla ajanut n. s. yleisesikunnan kolmas osasto, joka näyttää kaikista toimenpiteistä päättäneen olevan sellainen mahti, johon tuskin meidän maamme hallituksellakaan on minkäänlaista sanomista. Aivan äskettäin saimme lukea, että tämä mahti vangitsee yksin hallituksen sanansaattajatkin. Näiden salaliittojen julkituleminen ja se tapa, millä ne saatetaan julkisuuteen, on myöskin omansa herättämään mitä suurimpia epäilyksiä. Me muistamme vielä kaikki, miten sen Viipurissa paljastetun salaliiton kanssa kävi. Se supistui hyvin vähiin. Sillä saatiin ainoastaan vahinkoa maalle ulkomaiden silmissä. Helsingissä samoihin aikoihin paljastettu salaliitto osottautui lopuksi olevan ainoastaan viaton korttipeliasakki. Muutamia miehiä oli Sörnäisiin johonkin asuntoon kokoontunut korttia pelaamaan ja meidän valpas valtiollinen poliisimme keksi nämä ja vangitsi heidät valtiollisina salaliittolaisina. On myöskin merkillä pantavaa, että aina, kun joko eduskunnan taholta tai muuten ajetaan tässä maassa palata kansanvaltaan, koetetaan yleensä palautua siitä häikäilemättömästä politiikasta, joka on antanut leimansa tämän maan viime vuoden tapahtumille, aina silloin on tämä sama järjestö valmis julkaisemaan aivan kuin tilauksesta ne suuret salaliittopaljastuksensa. Nyt tämä viimeinen paljastus, joka eilisissä päivälehdissä on julkaistu, päättyy sellaiseen loppupontteen, että nämä muka vangitut kapinalliset ovat varmoja siitä, että heidät ennen pitkää tullaan armahtamaan. Tämä tarkoituseräisyys tällä lisäyksellä, olkoonhan sitten totta tai valetta, on aivan ilmeinen. Meillä on parhaillaan odotettavissa amnestia, jota on lupailtu ja lupailtu, mutta jonka julkaiseminen on alituisesti siirtynyt, ja tämän amnestiakysymyksen epäonnistumiseksi

on taas paljastettu eräs salaliitto, jonka paljastamisen loppulause on erikoisesti huomioonotettava. Sellaisesta järjestyksen ylläpitämisestä, kuin mitä tämä yleisesikunnan kolmas osasto on toiminnassaan osottanut, minä luulen, että me tässä maassa olemme jo saaneet tarpeeksi. Minä olen sitä mieltä, että tässä suhteessa meidän ei ollenkaan tarvitse enää lisämäärärahoja myöntää. Tämän osaston toiminta on sitäpaitsi otettu huomioon jo varsinaista tulo- ja menoarviota käsiteltäessä, niin että sen käyttövarat pitäisi olla tarpeeksi riittävät ilman, että siihen enää tarvitaan mitään 25 milj. markan lisämäärärahaa.

Kun tämä päätarkoitus, mihin näitä rahoja ilmeisesti ajetaan käyttää, on näin epäilyttävä, niin minä en voi mitään muuta tehdä, kuin mitä jyrkimmin vastustaa tällaisen määrärahan myöntämistä. Mutta hallituksen esityksessä puhutaan myöskin bolshevismin vastustamisesta, ei ainoastaan maan rajojen sisäpuolella, vaan myöskin maan rajojen ulkopuolella, puhutaan suojeluskuntien heikkoudesta rajan ulkopuolella ja että niitä olisi aseilla varustettava. Täällä eileniltäisissä puheenvuoroissa äärimmäisen oikeiston taholtakin terotettiin meidän mieliimme, kuinka voimakas ja väkevä Neuvosto-Venäjä tällä hetkellä aseellisesti on, kuinka epätasaista on lähtee aseellisesti tätä mahtia vastustamaan. Minä olen yhtä mieltä ed. Juutilaisen ja useiden muiden puhujain kanssa siitä, että Neuvosto-Venäjää ei ole meidän lähdeittävä aseellisesti ärsyttämään. Mutta mitä merkitsee sitten tämä hallituksen esitys, kun se puhuu rajantakaisten suojeluskuntien heikkoudesta? Se merkitsee sitä, että näitä suojeluskuntia olisi meidän taholtamme varustettava aseilla ja niitä olisi vahvistettava. Mutta tässä me joudumme sellaisen pulman eteen, joka välttämättömästi tulee saattamaan meidät sodan pyörteisiin, siitä minä olen vakuutettu. Sosialidemokraattinen ryhmä on jo tarpeeksi jyrkästi sanoutunut irti siitä seikkailusta, mikä meillä on järjestetty Aunukseen, ja hallituksen esityksestä päättäen aikoo nyt hallitus pyytää varoja samantapaisen seikkailun järjestämiseksi Inkeriin. Tämä tarkoitus käy ilmi aivan selvästi hallituksen esityksestä. Tämä Inkeriin ajottu seikkailu tulee varmasti muodostumaan vieläkin kohtalokkaammaksi, kuin Aunuksen retki koskaan voi muodostua. Aunus, se on otettava huomioon, on Neuvosto-Venäjälle toisarvoinen paikka, kun sensijaan Inkeri merkitsee Neuvosto-Venäjälle aivan ensiluokkaista asemaa. Neuvosto-Venäjä ei ole suhtautuva yhtä välinpitämättömästi Inkeriin tehtävään samanlaiseen retkeen, kuin se on suhtautunut Aunuksen retkeen. Minä olen aivan vakuu-

tettu siitä, että jos Suomen taholta kyettäisiin jotakin tekemään inkeriläisten hyväksi, jos kyettäisiin aseistamaan inkeriläisiä jonkun verran, niin tulos ja seuraus tästä olisi se, että Neuvosto-Venäjän joukot tulisivat ajamaan nämä aseistetut inkeriläiset Suomen rajojen sisäpuolelle ja seuraamaan niitä Suomen alueelle. Tämä minun mielestäni tulisi olemaan tuloksena siitä aseistamisesta, jota ajetaan järjestää maamme rajojen ulkopuolella. Sentähden minun täytyy olla jyrkästi sitä vastaan. Meidän on tässä kysymyksessä asetettava sille ainoalle oikealle kannalle että meidän täytyy jättää rajan ulkopuolella olevat heimolaisemme selviytymään omista asioistaan. Se on poliittinen välttämättömyys, jossa minkäänlaiset tunneseikat, minkäänlaiset korulauseet veljeydestä ja sukulaisuudesta eivät minun mielestäni saa tulla kysymykseen. Mitä sitten tulee sisäisen järjestyksen aikaansaamiseen, mitä tulee bolshevistisen kiihoituksen estämiseen kotimaassa, niin siinä minä olen sitä mieltä että ainakaan sellaisella toiminnalla, mitä valtiollinen salapoliisi harjoittaa, ei tätä kiihoitusta estetä, vaan sitä edistetään. Jos tässä maassa ajetaan saada aikaan yhteiskunnallinen järjestys, jos tässä maassa ajetaan saada ihmisten mielet poisvieroitetuksi uusista kapinahankkeista, on minun mielestäni koetettava saada tämän maan vähävaraisen kansanaineksen asema sellaiseksi että se voi edes jossain määrin olla siihen tyytyväinen. Tähänastinen hallituksemme, enempiä kuin eduskunnankaan politiikka ei minun mielestäni ole tarpeeksi ottanut näitä seikkoja huomioon.

Kun tarkastelee tätä asiaa sekä sisäpoliittiselta että ulkopoliittiselta kannalta, niin en voi tulla muuhun kuin siihen johtopäätökseen, että näiden nyt pyydettyjen määrärahojen käyttäminen on aivan tarpeetonta. Meillä on jo aivan tarpeeksi varattu määrärahoja niiden kysymysten ratkaisua varten, joita varten tätäkin määrärahaa pyydetään. Sen sijaan on tämän määrärahan pyytämisen tapa, se tapa, millä se on eduskunnalle esitetty ja ne seikat, jotka ovat oheellisina siihen liittyneet, saaneet minut epäilemään että määrärahoja ei tulla niihin ihmisystävällisiin tarkoituksiin käyttämään, mitä on koitettu nyt myöhemmin vetää tämän määrärahan pyytämisen verhoksi, vaan että niitä tullaan käyttämään tarkoituksiin, mihin alkuperäisessä esityksessä on viitattu, nimittäin aseellisen sisäisen rauhan jatkamiseen ja rajan ulkopuolella olevien suojeluskuntien aseistamiseen. Ja ne ovat sellaisia tarkoituksia joissa eivät maan etua silmällä pitävät kansalaiset voi olla mukana.

Ed. E s t l a n d e r: Endast i så mätto kan jag

vara ense med hr Schauman, att jag icke heller har funnit propositionens motivering fullt tydlig. Dock vore jag för min del i motsats till honom böjd att apse, att denna motivering utsluter användningen av medlen utom landets gränser. Det uttalande statsrådet Ramsay vid senaste plenum gjorde under debatten styrker mig också i uppfattningen att så icke varit meningen i avseende å krigiska företag. Jag konstaterar därför, att dessa medel icke komme att användas för att bekosta de krigiska företag, vilka i Olonets och Ingermanland företagits till en del av finska frivilliga. Jag fattar regeringens begäran så, att därmed avses att skydda och befästa landets gräns mot de allvarsamma faror, som jag i motsats till hr Schauman och flera med honom anser hota och hota nu närmast till följd av den nuvarande anarkin i Ryssland och dess nära bundsförvanter med deras växande inflytande inom våra egna gränser. Med denna precisering kan jag för min del förorda bifall till regeringens proposition, och anser jag det vara en fosterländsk skyldighet att för landets skydd och därmed sammanhängande uppgifter giva regeringen tillräckliga medel i händerna.

Ed. Schauman: Då jag vid plenum i går angrep icke blott propositionen, utan också regeringens hela politik i förhållande till Ryssland, så var det ju klart att jag själv skulle bli utsatt för häftiga motangrepp. Jag skall be att få bemöta dessa angrepp, såvitt jag nu kan erinra mig dem.

Finansministern antydde något ironiskt, att jag icke kunde läsa rätt propositionen. Men nu är det så, att den enes läskunnighet kan stå i beroende av den andres skrivkunnighet, och jag måste säga — och jag är icke ensam om den uppfattningen — att icke är denna proposition och icke heller är den förklaring, som senare avgivits, så tydlig och klar, att jag skulle fått en bestämd uppfattning om till vilka ändamål de penningar, om vilka regeringen nu anhåller, skola användas. Denna obestämthet i motiveringen är det som gör, att man lätt kan missförstå propositionen och dess verkliga innehåll.

Mitt yttrande vid gårdagens plenum berörde huvudsakligen sådant, som icke direkt hör till propositionen, men som dock sammanhänger med densamma, sammanhänger så till vida som finansministern själv också erkänt, att i alla fall en del av medlen skulle komma att användas utom landets gränser. Jag ber i anledning av hr Joukahainens yttrande att få säga, att jag naturligtvis aldrig uppfattat de medel, som nu

begäras, såsom något slags krigskredit — det har verkligen, tror jag, ingen tänkt på —, men jag betraktar anhållan från regeringens sida såsom delvis utgörande en efterräkning för företaget till Olonets och för händelserna i Ingermanland, och det är den räkningen, som jag icke för min del godkänner.

Hr Wirkkunen, A. H. lät påskina, att jag skulle sakna fosterländskhet. Jag måste öppet bekänna, att mitt fosterland sträcker sig icke utöver landets gamla historiska gränser. Begreppet om vad som gagnar fosterlandet, de växla och ha alltid växlat, och jag har sällan, tyvärr, befunnit mig på samma sida som hr Wirkkunen, varken under bobrikoffska tiden eller under början av världskriget, då hr Wirkkunens tidning pläderade för att unga finska män skulle låta skriva in sig i ryska armén.

En talare från min egen grupp, hr Procopé, har antytt, att min ståndpunkt närmar sig bolschevismen och att den är försvarsnihilistisk. Vad det förra påståendet beträffar, så är det nog väl skämtsamt. Såvitt jag kan förstå, bekämpas bolschevismen av inga partier häftigare än av de radikala, och så är även fallet här. Men vi vilja icke av bolschevismen göra mer än vad den verkligen är, och vi vilja framför allt icke använda bolschevismens spöke för att vinna andra syften. Det är tvärtom så, att yttersta högern främjar bolschevismen, att den giver näring åt bolschevismen genom hela det uppträdande, som karakteriserar yttersta högern och särskilt aktivismen, i ett och annat. (Ed. Colliander: Tomt prat!) Det är icke tomt prat, hr Colliander, och jag anhåller om att icke bli avbruten. Försvarsnihilism kan det icke bli tal om, ty det begäres ju icke i denna proposition någonting för försvarets säkerställande. Jag har icke ännu kunnat bli på något sätt övertygad om att det begäres för försvaret någonting. Här talas om vissa humanitära syften, om att bispringa flyktingar, och det talas om bolschevismens bekämpande och den bolschevistiska agitationen inom landet. Men försvaret är det icke fråga om. Således kan det icke heller bli tal om försvarsnihilism.

Man har vid senaste plenum talat om att det var den aktiva politiken, vilken jag för min del angrep, som har åstadkommit, att Finland blivit självständigt. Jag medgiver det till fullo, men aktiv politik i ett ögonblick kan vara bra och ett annat ögonblick synnerligen olämplig, och i detta ögonblick anser jag aktiva politiken gentemot Ryssland vara synnerligen olämplig. Det gäller tvärtom — jag upprepar det ännu en gång —

att genom klok återhållsamhet befästa vad vi genom aktiv politik tidigare ha vunnit.

Ed. Nevanlinna: Asiasta lieene ehkä valtiovarainvaliokunnan enemmistönkin puolelta jotakin lausuttava. Epäilemättä voidaan hallituksen esitystä vastaan tehdä muistutuksia, päteviäkin. Ensinnäkin onhan vähän outoa, että tarkoitus, jota varten varat pyydetään, lausutaan esityksen nimikkeessä yhdellä tavalla ja ponnessa kuitenkin toisin, ja kieltämättä ovat perustelutkin epämääräiset. Mutta nämä puutteet hallituksen esityksessä ovat kuitenkin nähdäkseni muodollisia, ne eivät ole niin sanoakseni mitään raskauttavaa laatua, sillä itse asiahan on selvä. Se vaara, johon esityksessä viitataan, on ilmeinen. Se on kieltämättömästi olemassa, se on jokaiselle jo tunnettua, se on notoorinen tosiasia ja sen olemassaoloa ei siis tarvitsekaan todistaa. Näin on valiokuntakin asian ottanut eikä se ole katsonut sentähden tarpeelliseksi täydentää hallituksen esitystä tässä kohden. Tätä vaaraa, josta on kysymys, voidaan nähdäkseni varsin oikein nimittää hallituksen käyttämällä sanoilla, se on tämä bolschevismin vaara ja se on meillä sekä rajojemme sisällä että rajojemme ulkopuolella, josta se ilmeisesti, niinkuin nyt viimeisten päivienkin tapaukset selvästi näyttävät, meitä uhkaa.

Ilmeinen ja notoorinen on minun nähdäkseni myöskin toinen asia tässä, nim. se, että varoja tämän vaaran torjumiseksi tarvitaan. Ei sitäkään tarvitse todistaa, että toimenpiteet, joilla vaara on torjuttava, maksavat rahaa. Sentähden ei valiokunta ole katsonut tarpeelliseksi tässäkin kohden täydentää hallituksen esitystä. Siitä voisi olla kysymys, onko ehkä jo asetettu tätä ennen varoja hallituksen käytettäväksi tarpeellisessa määrässä. Esityksessä sanotaan ja mietinnössä myöskin, että niin ei ole laita. Muuten, sivumennen sanoen tässäkin kohden voi tehdä pienen muistutuksen hallituksen esitystä vastaan. Siinä käytetään sanoja, että eduskunta ei ole kyllin ottanut huomioon tulo- ja menoarviota laatiessaan näitä tarpeita. Siitä voisi saada sen käsityksen, että vika siihen, että varoja nyt ei budjetissa ole tarpeeksi, olisi eduskunnassa. Sitä nyt tuskin kuitenkaan voi väittää, kun eduskunta päinvastoin ei ole pyyhkinyt mitään, mitä hallitus oli ehdottanut, vaan päinvastoin omasta aloitteestaan juuri maan turvallisuuden tukemiseksi lisäsi määrärahaa arvaamattomiin tarpeisiin. No jaa, mutta sehän on pieni asia. Niin, esityksessä sanotaan ja valtiovarainvaliokunta vahvistaa tiedon, että varoja ei ole ainakaan tarpeeksi. Nyt

voisi sanoa, että tätä sisäistä bolschevismivaaraa vastaan pitää voitaman taistella niillä määrärahoilla, jotka säännöllinen budjetti ennenkaikkea järjestysvaltaa varten sisältää. Mutta jos näin olisikin, niin on joka tapauksessa jälellä tämä rajojemme tuoltapuolen uhkaava bolschevistinen vaara, joka — olkoon se suurempi tai pienempi, olkoot taistelutiedot liioteltuja tai ei — joka tapauksessa on kieltämätön tosiasia. Sitä varten ei ole budjetissa ainakaan riittävästi varoja. Voi sanoa, että sotalaitoksen menosääntö sisältää kahdessakin kohdassa, ensinnäkin vakinaisessa menoarviossa ja sitten ylimääräisessä, määrärahat arvaamattomiin tarpeisiin. Edellinen on 3 miljoonaa, jälkimäinen on 7 miljoonaa ja eduskunta lisäsi näitä määrärahoja, jopa minun tietääkseni juuri silmällä pitäen myöskin sitä vaaraa, jota me nimitämme bolschevistiseksi. Voisi nyt kysyä, riittääkö tämä, että meillä on puolustuslaitoksemme budjetissa 10 miljoonaa arvaamattomiin tarpeisiin. Jos vaan olisi tästä vaadittu valtiovarainvaliokunnalta ja hallituksen esityksestä jo selvittelyä, niin sen nyt voisi ymmärtää. Mutta mitä asiaan tulee, niin ainakin minä olen valiokunnassa asettunut sille kannalle, että ei ehkä voi kohuudella vaatia, että velvollisuudentuntoinen hallitus, kun vasta puoli vuotta on kulunut, olisi valmis ilman muuta kuluttamaan tämän määrärahan puheenaoleviin tarkoituksiin, kun on puoli vuotta jälellä ja erinomaisen vaarallinen aika. Lisäksi tulee, että eduskunta nimenomaan on sanonut, että näitä arvaamattomia tarpeita varten otettuja eri määrärahoja, joita on parissa muussakin paikassa, ei ole lupa käyttää sellaisiin tarkoituksiin, joita varten budjetissa on määrärahoja. Nyt ilmoittaa kuitenkin hallitus näissä saamissamme täydentävissä tiedoissa, jotka mietinnössä on lyhyesti esitetty, että m. m. lisättyä rajavartiostoa tarvitaan, ja tämä minusta ainakin tuntuu erinomaisen ymmärrettävältä, että nykyisissä oloissa tuo meidän onneton vaikeasti vartioitava pitkä itärajamme kaipaa juuri voimakkaampaa vartiointia. Tämä ei ole mikään sotilaallinen vartiosto, joka tässä on kysymyksessä, vaan se on siviilihallinnon haara ja sitä varten on myös erityisesti otettu menosääntöön määräraha, joka esiintyy sisäasiainministeriön ylimääräisessä menoarviossa. Hallitus ei tekisi lojaalisesti, jos se esim. tähän tarpeeseen nyt käyttäisi, pyytämättä eduskunnalta lisämäärärahaa ja alistamatta asiaa eduskunnan käsiteltäväksi, näitä arvaamattomia sotilasmäärärahoja. Näin ollen minä olen valiokunnassa asettunut sille kannalle, että me emme voi nyt vaatia, että tämä, yhteensä 10 miljoonaa tai oikeastaan siinä voi puhua ainoastaan 7:stä, joka

on ylimääräisessä sotilasmenosäännössä arvaamattomia tarpeita varten, että se ilman muuta kulutettaisiin tähän tarkoitukseen, ja olen sen tähden asettanut sille kannalle, että meidän täytyy myöntää tuota välitöntä bolshevistista vaaraa varten erityinen määräraha. On kyllä totta, että sen suuruus on ollut valiokunnassa aivan mahdollon harkita. Mutta minä luulen, että vaikka me olisimme pyytäneet ja saaneet hallitukselta kaikki ne tiedot ja kaiken sen selvityksen, joka ikinä voitaisiin nyt asiassa antaa, me emme olisi voineet sittenkään valiokunnan puolelta preteerata eduskunnalle mitään tyydyttävää selvitystä. Ja se on asian luonnossa. Tuskin on mahdollista tehdä kalkyylejä siitä, mitä tämän bolshevistisen vaaran torjuminen voisi tulla maksamaan ja mitkä sen eri erät ovat.

Kun sitäpaitsi on nykyään hallitus Suomessa aivan eduskunnasta riippuvainen ja minun kannaltani katsoen vain liaksi eduskunnasta riippuvainen, niin ei ole myöskään mitään vaaraa siihen, että hallitukselle myönnetään avonainen summa, sillä ei se merkitse muuta kuin että eduskunnan tai sanokaamme niiden, jotka määräävät asioita eduskunnassa, niiden luottamusmiehistö eduskunnan itsensä sijasta ratkaisee tämmöisissä asioissa. Tämä nyt selitykseksi siihen, miksi valtiovarainvaliokunnan mietintö on katsottu voitavan antaa siksi lyhykäinen kuin se on.

On väitetty ja vastalauseessakin väitetään, että hallituksen esityksen perustelut ja ne lisätiedot, jotka rahaministeri on valiokunnalle jälkeensä sen pyynnöstä antanut, olisivat toistensa kanssa ristiriidassa, vieläpä vaaditaan, että tämä pitää nimenomaan mietinnössä sanottaman. Totta on kyllä, että taaskin ainakin muodollisesti katsoen ne tuntuvat puhuvan vähän niinkuin erilaisista asioista. Mutta kyllä minä luulen, että on liian rohkeaa, jos menee väittämään, että tämän vuoksi nämä kahdet tiedot ovat toistensa kanssa suorastaan ristiriidassa. En minä näe niissä mitään vastakkaisuutta. Minä olen käsittänyt nämä jälkeensä saadut tiedot ja niiden erilaisuudet verrattuina esityksessä oleviin siten, että hallitus käsitti valiokunnan halunneen lisätietoja ja antoi sille ne, jotka olemme saaneet.

Muuten minun tulee korjata eräs väärä tieto, jonka edellinen puhuja antoi eilisessä pitkässä lausunnossaan. Hän esitti asian niinkuin olisi tämän vuoden budjetissa 58 miljoonaa markkaa käytettävissä sisäisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja siis m. m. tämän bolshevistisen vaaran torjumiseksi. Täytynee kai edellyttää, että puhuja luulee, että asia näin on. Mutta se on erinomaisen kuvaavaa sille epäpätevyydelle, jolla usein-

kin tässä eduskunnassa esiinnyttään, jopa silloinkin, kun suurta vaivaa ei ole oikean tiedon saamisessa. Se määräraha, jota puhuja tarkoitti, 58 milj. on ylimääräisessä menoarviossa rahaministeriön alaisten hallinnonhaarain kohdalla ja sen nimikkeenä on „Yleisen järjestyksen palauttamiseksi maahan”. Jo tämän nimen olisi pitänyt viitata puhujalle, että hän ei ole oikeassa luullessaan, että nämä rahat ovat edelleen käytettävissä. Jos hän olisi vaivautunut katsahamaan hallituksen esitykseen vastaavalta kohdalta, perusteluihin nimittäin, niin hän olisi sen ilman muuta havainnut. Sillä sieltä käy selvästi ilmi, että tässä on kysymys maksamattomien laskujen suorittamiseen kapinan kukistamisajalta tarpeellisten varojen osottamisesta, varojen, joita ei enää tämän vuoden alkaessa ollut käytettävissä, koska tuo 300 miljoonaa, joka oli viime vuoden menosäännössä tämän kapinan kukistamiskustannusten peittämiseksi niinkuin valiokunta viime vuoden budjetissa antamassaan mietinnössä nimenomaan lausuu ja näyttää, ei ollut riittänyt kaikkien näiden menojen peittämiseen. Oli paljon maksamattomia laskuja jälellä. Tämä sanotaan nyt hallituksen budjetissa. Tätä varten otetaan nyt sitten siihen määräraha, kaikkiaan 58 miljoonaa, josta, niinkuin mietinnöstä käy ilmi, 48 miljoonaa on juuri näitä kapinan likvidatsioonikustannuksia.

Ed. Aalto: Hallitus on pyytänyt 25 miljoonaa markkaa sen lähemmän harkinnan mukaan käytettäväksi niillä perusteilla, joita hallituksen esityksessä mainitaan. Ja valiokunnan enemmistö on noita hallituksen esityksessä olevia perusteita tahtonut lieventää mietinnössään päästäkseen siihen tulokseen, että tuo 25 miljoonaa markkaa kuitenkin siihen tarkoitukseen olisi käytettävä, joka hallituksen esityksestä käy selville. Jos hallitus olisi pyytänyt tuota 25 miljoonaa markkaa kotimaisen laillisen järjestyksen turvaamiseksi siinä merkityksessä, että myös ne, jotka kehuvat ajavansa ja ylläpitävänsä laillista järjestystä, hallituksen toimesta ehkäistäisiin harjoittamasta kaikkea sitä laittomuutta, mitä viime aikoina ja vielä nytkin harjoitetaan, niin ymmärtäisin kyllä, että silloin tarvittaisiin rahoja hyvään tarkoitukseen, mutta hallituksen esityksestä ja tästä valiokunnan enemmistön mietinnöstä käy selville, että tuo määräraha on tarkoitus käyttää aivan päinvastaisesti. Hallitus sanoo käyttävänsä näitä bolshevismien vastustamiseksi. Mutta hallituksen tietien harjoitetaan tässä maassa myöskin valtapuolueitten, porvarillisten taholta bolshevismia ja vieläpä hallituksen virkamiestenkin taholta. Ja minä en ole nähnyt että tä-

hän päivään saakka hallitus olisi käyttänyt kaikkia niitä keinoja, joita sillä käytettävissään olisi, myöskin tällaisen bolschevismin ehkäisemiseksi. Tämän tästä saapuu ammatillisten keskusjärjestöjen toimistoihin, vieläpä kesäkuun aikana, jolloin poikkeuslaki on jo loppunut, jolloin ei ole minkäänlaista lain varjoakaan ehkäistä järjestöjen kokouksia, tietoja siitä, että asianomaiset hallituksen virkamiehet, nimismiehet eivät salli vielä kaikkien ammatillisten järjestöjen jäsenen mennä kokouksiin — ehdonalaisten, huolimatta siitä, että valtioneuvostokin on tehnyt päätöksen, että nämä saavat olla niitten jäseniä. Vielä tänä päivänä on voimassa hallituksen virkamiesten, nimismiesten antamia määräyksiä ehdonalaisten vapauksista, jotka eivät suinkaan nojaudu mihinkään Suomessa voimassaolevaan lakiin, ei edes rikoslain sellaiseen pykälään, jossa ehdonalaisten vapauksista mainitaan. Minä tahtoisin vain esittää erään paperin, hallituksen virkamiehen, nimismiehen antaman ukaasin, joka, vaikkakin on kirjoitettu ja julaistu toukokuun ensimmäisenä päivänä yleisellä paikalla, kuitenkin tämän viikon alkupuolella, siis poikkeuslakien jo aikoja sitten loputtua, oli voimassa. Tämä kuulutus, jonka asianomainen Euran nimismies on julaissut ja pannut julki yleiselle paikalle nähtäväksi, on erinomainen todistus siitä, millä tavalla meillä porvariston puolelta tahdotaan myöskin taistella bolschevismia vastaan, millä lailla sillä taholla toisin sanoen tahdotaan edistää bolschevismia. Tämä asiakirja kuuluu seuraavasti:

„Esiintulleesta syystä saan minä täten tiedoksi antaa, että kaikkia ehdonalaiseen vapauteen tuomittuja vankeja on ankarasti kielletty esiintymästä ja oleskelemasta yleisissä iltamissa sekä kaikenlaisissa kokouksissa, paitsi hengellisissä ja sellaisissa missä on ohjelmana Jumalan sanan se-littäminen. Samoin on heidän kielletty ryhmittymästä ja ilman asiaa liikkumasta rautatien asemilla, postijakelupaikoissa sekä muissa sellaisissa julkisissa paikoissa, missä yleisö on useammin koolla. Kaikki ne henkilöt ja ehdolliseen rangaistukseen tuomitut, jotka eivät tätä kieltoa tarkoin noudata, tullaan poliisiviranomaisten ja suojeluskuntalaisten toimesta pidättämään, elleivät he siinä suhteessa ota noudattaakseen ensimmäistä heille annettua poistumiskäskyä ja saatettavaksi kärsimään heille ehdollisesti tuomitun rangaistuksen.

Eurassa, nimismiehenkonttorissa, toukokuun 1 päivänä 1919.

Ilmari Lehtonen.

Nimismies.”

Kuten minä sanoin, tämän viikon alkupuolella tämä määräys oli vielä voimassa ja mihin lakiin tällainen nimismiehen ukaasi ehdonalaisista perustuu, sitä minä haluaisin tietää. Voimassaolevaan Rikoslakiin se ei perustu. Tämä todistaa vain sitä, ettei meillä hallituksen taholta, joka pyytää 25 miljoonaa markkaa sellaiseen tarkoitukseen kuin hallituksen esityksessä sanotaan, tahdota ollenkaan kiinnittää huomiota siihen lait-tomuuteen, mitä myöskin hallituksen tietien sen viranomaisten taholta harjoitetaan, puhumatta-kaan niitten edesvastuuttomien huligaanien harjoittamasta menettelystä, jolla ne harjoittavat laittomuuksia ympäri maata maaseudulla erinäisiä työläisiä ja niitten luottamusmiehiä vastaan. Hallituksen virallisten asiamiesten toimesta tapahtuu vielä nykyään sellaista, että ammattiliittojen asiamiehiä pidätetään. Vielä viime viikolla pidettiin eräs Suomen yhden suurimman ammattiliiton asiamiehistä Kokkolassa ja pidettiin siellä vankina vain sen perusteella, että hän asianomaisen ammattiliiton valtuuttamana ja sen valtakirja taskussaan liikkui järjestämässä asianomaisen liiton, Metallityöntekijäin liiton osastoja. Ja tämän pidättämisen toimittivat hallituksen virkamiehet Kokkolassa.

Jos tällainen määräraha käytettäisiin tällä kertaa sen bolschevismin vastustamiseksi, mitä harjoitetaan niitten taholta, jotka kehuvat haluavansa säilyttää yhteiskunnallista rauhaa, niin minä ymmärtäisin. Mutta tämän tarkoituksena kieltämättä on käyttää niitä varoja siten, kuten täällä jo useat edelliset puhujat m. m. ed. Itkonen on maininnut. Jos ei näitä haluttaisi käyttää myöskin sotaretkeen, niin olisi siitä ollut seurauksena se, että myöskin hallituksen taholta olisi tultu vastaamaan siihen ed. Schaumanin y. m. tekemään sotavälikyssmykseen ja selitetty asia niin päivän selväksi, että jokainen kansalainen olisi ymmärtänyt, ettei hallituksella ole tarkoitustakaan hyökätä Pietariin. Mutta sitä ei ole tehty, ja minä tiedän, että meillä on olemassa porvarillisia puolueita, porvarillisia klikkejä, joitten päämääränä on hyökkääminen Pietariin, ja että meillä on eräillä porvarillisilla ryhmillä ollut halua saada maamme sekaantumaan sotaan, luonnollisestikin hyökkäyssotaan, puolustusso-dan nimellä, todistaa jo se seikka, että senjälkeen kuin entinen pääministeri Ingman täällä selitti välikyssmykseen vastatessaan, että vaikkei Suomen hallituksella muka ole mitään hyökkäys-aikeita, ei voi estää vapaaehtoisia menemästä rajan ylitse. Ja kuitenkin senjälkeen on Suomen hallitus, ei ainoastaan sallinut, katsonut sormiensa lomitse vapaaehtoisten menemistä yli ra-

jan, mutta avustanut näitä sekä muonavarjoilla että aseilla. Tämän tästä saapuu myös meille keskusjärjestöihin kirjeitä näiltä rajaseuduilta, joihin nyt ilmeisesti vastoin Suomen lakia on julistettu sotatila, saapuu kirjeitä, joissa työväenjärjestöjen henkilöt kertovat, minkälaisen vainon alaisina he siellä ovat. Vangitaan ihmisiä vain siitä, että pari kolme sattuu tulemaan kujalla vastatusten. Silloin on siinä joku sotilasviranomaisen tai ohranan agentti ja heidät pidätetään. Niin on tehty sangen monelle sellaiselle, joiden ainoana tarkoituksena on saada rauhallinen järjestötoiminta aikaan ja jotka todenteolla haluavat vastustaa sitä bolshevismia, joka Venäjältä käsin meitä uhkaa. Tämä todistaa siis vain sitä, että tällaisia varoja käytetään näiden henkilöiden ylläpitoon ja palkkaan, jotka eivät salli niissä rajapitäjissä ihmisten rauhallisesti keskustella sellaisista asioista, johon Suomen lain mukaan jokaisella on oikeus. Kun näin on asianalaita ja kun ei edes hallitus tahdo tarkemmin määritellä, minkälaisen turvallisuuden suojelemiseksi nämä 25 miljoonaa haluttaisiin käyttää ja kun sen lisäksi, mitä minä olen jo edellä huomauttanut, ei hallitus vielä ole edes tehnyt kaikkea sitä, mitä se olisi voinut tehdä, nyt poikkeuslakien loputtua palauttaakseen edes työväenjärjestöille niiltä anastetun omaisuuden, joita käytetään, valitettavasti kyllä, hallituksen eri virastoissa. Minä olen ollut viime päivinä tilaisuudessa, saatuani asianomaisen lupapaperin hakemaan Helsingin Työväenyhdistyksen anastettua omaisuutta, ja minun täytyy sanoa, valitettavasti kyllä, että olen löytänyt tuota omaisuutta hallituksen virastossa, jossa hallituksen virkamies työskentelee pulpetin ääressä, joka ei ole valtion omaisuutta, vaan Helsingin Työväenyhdistyksen omaisuutta.

Kun tällaisia laittomuuksia tapahtuu, kun hallitus ei ole tehnyt kaikkea, mitä se olisi voinut, mikäli minä olen voinut käsittää, tällaistenkaan epäkohtien poistamiseksi, niin en voi hyvällä omallatunnolla uskoa sellaisen hallituksen käsiin 25 miljoonaa markkaa käytettäväksi siinä tarkoituksessa, joka hallituksen esityksen perusteissa mainitaan. Huolimatta siitä, vaikka valiokunta on koettanut näitä hallituksen esityksen perusteluja lieventää selittämällä, että näitä joka tapauksessa käytettäisiin hiukan toisin, ei hallituksen esitys ja valiokunnan mietintö ole helposti puolustettavissa, sen todistaa jo yksin se seikka, että sellainen suurvaltiollinen politiikka, kuin ed. Nevanlinna, äskeisessä puheenvuorossaan ei voinut asiaa puolustaa ilman että hänen täytyi miettiä, etsiä sanoja ja sittenkin myöntää,

että asia on sekä niin että näin. Näillä perusteilla minä tulen joka tapauksessa äänestämään tällaisten varojen myöntämistä vastaan.

Ed. K o k k o: Minua ihmetyttävät sellaiset puheenvuorot ja lausuntotavat, kuin täällä esimerkiksi ed. Schauman ja muutamat muut ovat lausuneet, että nämä varat olisivat hallitukselta kiellettävät. Ne minusta todistavat jonkinlaisen isänmaanrakkauden puutetta, jopa edesvastuuttomuutta, niinkuin ed. Virkkunen täällä eilen sanoi. Minusta on isänmaanrakkauden puutetta silloin kieltää tällaisia pyydettyjä varoja, kun rajojemme ulkopuolella on maan ja ehkä maailman suurimmat viholliset, bolshevikit, monikymmentuhattamiehisine joukkoineen ja, niinkuin kerrotaan, kaikin puolin hyvin varustettuina ja hyvin aseistettuina. Minun mielestäni olisi jokaisen isänmaan ystävän syytä ennemmin kiirehtiä näiden varojen kokoonsaamista ja myöntämistä, kuin vastustaa. Mutta se ei riitä, että hallitukselle myönnämme tällaiset rahat. Meidän pitää myös toivoa, jopa vaatia, että hallituksemme ryhtyisi hetimiten, mitä pikimmin, tarmokkaksiin toimenpiteisiin rajan suojelemiseksi, sillä kansa rajalla on jonkun verran levoton ja rauhaton, kun se tietää, että sellaiset vihollislaumat ovat rajan takana. Heillä ei ole täyttä luottamuksen eikä turvallisuuden tunnetta kotitienoillaan. On sitä paitsi kaikenlaisia huhuja kansan keskuuteen levitetty, että suomalaisten taholta ei tahdottaisi suojella maata aivan rajalta saakka. Pahanilkisissa tarkoituksissa on levitetty huhua, että puolustuslinjat olisi asetettu Kiviniemestä Perkjärvelle, siis jätettävä muutamia kymmeniä kilometriä maata puolustamatta. Se on tiettyä, että nämä huhut ovat valheellisia huhuja, joita kukaan ei tahtoisi uskoa, mutta kuitenkin huhut ovat tehneet tehtävänsä ja saaneet asukkaat levottomalle mielelle. Sentähden minä toivoisin, että kansalaisten rauhoittamiseksi niillä alueilla, missä pelätään jäävän ilman suojaa noin 80—100,000 asukasta, että hallituksen taholta jonkunlainen levollistuttava ilmoitus annettaisiin, että voivat olla aivan rauhallisesti, ettei tätä maata yhtään metriä jätetä suojatta, että kenenkään kansalaisen meidän maassamme ei tarvitse nykyään kotiansa jättää ja pakosalle varustautua, niinkuin näiden huhujen perustuksella moni on näillä rajaseuduilla tehnyt. Eihän se ole kumma, jos kansalaiset rajaseudulla ovat levottomia, sillä monet eivät ole kerinneet rakentaa kotejansa uudelleen entisten kotiensä raunioille. Minä en voi ymmärtää, mitenkä sellainen huhu voisi lähteä liikkeelle, ja kuka voisi uskoa, että sellaiset seudut, kuin Rau-

tu, joka viime taistelujen aikana osoitti sellaista urhoollisuutta — tiedämme, että rautulaiset taistelut saivat aikaan, että vihollinen ei päässyt selän taakse ja ainoastaan heidän urhoollisuutensa takia meidän armeijamme pelastui punaisten saarroksista. Kun silloin Rautu kelpasi strategiseksi taistelupaikaksi, niin miksei se nyt kelpaisi puolustukseen. Ja kun miehet silloin osoittivat suurta innostusta ja alttiiksiantavaisuutta maansa puolustamisessa, silloin kun heillä ei ollut päällikköjä eikä aseita, niin miksi he nyt jättäisivät kotinsa turvattomiksi vihollisen käsiin tai miksi se nyt tehtäisiin sotilaalliselta kannalta, sitä on vaikea uskoa. Samalla kuin yhdyin kannattamaan mietintöä, että eduskunta lisäksi 1919 vuoden menoarvioon myöntäisi hallituksen käytettäväksi 25 miljoonan markan määrärahan maan turvallisuuden tukemiseksi, samalla myös kehoitan hallitusta ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että rajalla asukkaat todella tuntisivat itsensä turvalisiksi eivätkä millään tavoin varustautuisi kotejansa jättämään.

Ed. K. E. L i n n a: Minä en tahdo täällä suinkaan pitkälti eduskunnan aikaa viivyttää. Olisin vain toivonut, että se yksimielisyys, joka äsken ilmeni meidän suurimman kysymyksemme, hallitusmuodon käsittelyssä, olisi myös tässä kysymyksessä ilmennyt, sentähden että meidän täytyy muistaa, että ne perusteet, jotka äsken hyväksyttiin tulevan itsenäisen Suomen rakentamista varten, vaativat myös lujittamista ulkonaisesti. Meitä uhkaa rajalla vihollinen, joka tällä hetkellä on bolshevismi, mutta joka voi milloin tahansa muuttua toiseksi. Sitä varten on ja olisin toivonut hartaasti että pyydetty summa olisi yksimielisesti myönnetty. Mutta kun näin ei käynyt, valitan sitä, ja olen vakuutettu, että myöhemmin vasemmisto tulee huomaamaan että rahojen myöntäminen tähän tarkoitukseen olisi itsenäisen Suomen turvaamiseksi välttämätön.

Ed. K e t o: Kuten täällä jo on esitetty, niin näiden kysymyksessä olevien varojen käytöstä on olemassa hyvinkin erilaisia ilmoituksia. Kukaan ei oikeastaan näytä tarkalleen tietävän, millä tavalla ne tullaan käyttämään. Mutta vaikkapa otaksuisimme, että näitä varoja tultaisiin käyttämään sillä tavalla, kuten täällä äskettäin ed. Juutilainen on erittäin asiallisessa lausunnossaan edellyttänyt, niin en minä ainakaan tällä hetkellä olisi puolestani valmis näitä varoja myöntämään. Kuten olen julkisuudessa esittänyt, niin minä puolestani en ainakaan näe, että meitä tällä hetkellä uhkaa vaara neuvosto-Venäjän taholta. Minun

mielestäni se vaara, josta nykyään niin paljon puhutaan, on ennen kaikkea etupäässä oman meidän järjettömän ulkopoliittikkamme aikaansaama. Meidän oma ulkopoliittikkamme on synnyttänyt neuvosto-Venäjän taholla hermostuneisuutta, joka liebee aiheuttanut rajan tuolla puolen sotavoimain kokoamista ja myöskin niitä rajakahakoita, joista meidän yleisesikuntamme raportit ovat niin liioitellen, sotaista mielialaa synnyttävässä tarkoituksessa maininneet. Jos me nyt myöntäisimme nämä kysymyksessä olevat 25 milj. markkaa sillä edellytyksellä, että ne käytettäisiin rajavartioston lisäämiseen, niin mielestäni tällä hetkellä sellainen poliittinen teko selitettäisiin neuvosto-Venäjän taholla siten, että se ei olisi suinkaan omiansa sitä bolshevismiin vaaraa lieventämään, josta täällä on niin paljon puhuttu. Se käsitettäisiin epäilemättä siellä siten, että Suomessa nyt todenteolla suunnitellaan hyökkäyspolitiikan muuttamista uhkasta todellisuudeksi. Ja tämän vuoksi minä puolestani olen sitä mieltä, että meidän taholtamme varojen myöntäminen tällaiseen tarkoitukseen ei olisi omiansa vähentämään sitä poliittista hermostuneisuutta, mikä nykyään on vallalla rajan kummallakin puolella.

Erittäin vaarallista olisi minusta varojen myöntäminen juuri tällä hetkellä, jolloin eduskunnan kontrolli hallituksen toimintaan nähden lakkaa pitkäksi aikaa. Mehän tiedämme, että on olemassa mahtavia voimia sekä meidän maamme ulkopuolella että omassa maassamme, jotka eivät vielä kukaan ole luopuneet siitä ajatuksesta, että meidän maamme olisi aktiivisesti otettava osaa bolshevismiin kukistamiseen Venäjällä. Mehän tiedämme, että meidän maassamme vaikutusvaltaisten porvarillisten puolueiden äänenkannattajissa käydään yhä edelleen taistelua sen puolesta, että meidän maamme olisi aktiivisesti otettava osaa Venäjän olojen „järjestämiseen”, niinkuin sanotaan. Sanooohan tämän päivän Uusi Suomi m. m. seuraavaa: „Meillä tulee olemaan vastaisen valkoisen Venäjän kanssa selvitettävänä Suomen tulevaisuuteen mitä oleellisimmin vaikuttavia, luonteeltaan mitä vaikeimpia ja arkaluontoisimpia kysymyksiä. Kysymme sentähden: pidetäänkö tosiaan varmana, että näiden kysymysten suotuisaa ratkaisua parhaiten edistetään täydelleen passiivisella politiikalla, sillä, että Suomi istuu kädet ristissä katsomassa, nouseeko valkoinen Venäjä vielä, vai sortuuko tämä yritys. Sanotaan, ettei ole syytä politiikassa paljoakaan luottaa kiitollisuuteen. Vastaamme: Ei tässä ole kysymys ensi sijassa eikä pääasiallisesti kiitollisuudesta. Tässä on kysymys siitä, että Suomi, tukemalla valkoisen Venäjän taistelua, muodostaa realivakuuksia, joi-

ta se voi panna vaakaan, silloin kun sen suhde uuteen Venäjään järjestetään. Ja ne varmasti joutakin siinä painavat." Kun tätä lausuntoa lukee muistamalla, mitä saman Uuden Suomen Ilta-lehti aikaisemmin on kirjoittanut siitä, että Suomen on hankittava näitä realivakuuksia valloittamalla Pietari, niin ei voi olla huolella katsomatta tulevaisuuteen. Kun tämänsuuntaista politiikkaa ajavat voimat eduskunnan poissaollessa epäilemättä tulevat jatkamaan peliään saadakseen meidän maamme hallituksenkin pakotetuksi myöntymään hyökkäykseen Pietaria vastaan, niin minä puolestani en ole valmis myöntämään tällä hetkellä varoja hallitukselle, koska näitä varoja voitaisiin tulla väärinkäyttämään.

Minun mielestäni meillä on olemassa toisia keinoja, millä „bolshevismin vaara" voidaan paremmin torjua, kuin näiden varojen myöntäminen rajavartioston lisäämiseen. Meidän diplomatiamme on muutettava äänensävy neuvosto-Venäjään nähden kokonaan toisenlaiseksi. Meidän hallituksemme on ilmoitettava, että se tahtoo neuvosto-Venäjään nähden harjoittaa rauhallista politiikkaa. On tosin kuulunut huhuja siitä, että hallitus kokonaisuudessaan ei ole sen nootin takana, jonka ulkoministeri äskettäin antoi neuvosto-Venäjän hallitukselle, ja joka nootti oli ennen kuulumatonta sävyänsä nähden, muistuttaen enemmän hollitupa kuin diplomaattista kieltä. Hallituksella, niinkuin sanoin, olisi ollut keino saada ilmaistuksi, että se ei ole tämän tällaisen ärsyttävän kielen kannalla. Se olisi voinut eduskunnassa vastata ed. Schaudmanin välikysymykseen, tuoda silloin ilmi, että hallitus harrastaa rauhallisten suhteitten säilyttämistä neuvosto-Venäjän kanssa ja se olisi voinut antaa eduskunnalle myöskin tilaisuuden lausua käsityksensä siitä, että täältä käsin ei haluta Venäjälle hyökätä. Niinkauan kuin ei ole yritettykään poistaa tällaisella tavalla sitä hermostuneisuutta, mitä meidän politiikallamme on synnytetty Venäjällä käsin, niin en ole valmis hyväksymään tätä kysymyksessä olevaa ehdotusta. Vasta kun meidän politiikkamme on varmasti sellaista, että se ei ole omiansa synnyttämään epäluuloa Venäjällä maamme ulkopolitiikan vilpittömyyteen nähden, vasta silloin voisi tulla kysymykseen varain myöntäminen maan puolustuksen ylläpitämiseen, jos nim. näyttäisi, että meidän rauhallisesta politiikastamme huolimatta kootaan voimia hyökkäykseen. Mutta kun en tätä lainkaan usko, kun, niinkuin sanoin, olen päinvastoin sitä mieltä, että meidän politiikkamme on pakottanut neuvosto-Venäjän kokoamaan voimia puolustautumaan täältä käsin pelättyä hyökkäystä vastaan, niin en tällä kertaa tahdo myöntää varoja ehdotettuun tarkoitukseen.

Ed. Leinonen: Kun on seurannut viimeaikoina porvarillisia johtavia sanomalehtiä, niin on tullut siihen käsitykseen, ettei ole kysymystä mistään bolshevikkien hyökkäyksestä, vaan on kysymys hyökkäyksestä Pietariin. Onhan puhuttu aivan julkisesti valkovenäläisiin yhtymisestä, näihin entisiin Suomi-syöjiin, jotka näkyvät olevan Suomen porvaristolle vielä erittäin rakkaita, joihinkin he kaihoisia silmäyksiä tällä hetkellä heittävät. Sen käsityksen on saanut jokainen rehellinen ihminen, joka on näitä asioita seurannut. Olen lukenut eräästä Ruotsin sanomalehdestä bolshevikkien julistuksen ja siinä vakuutetaan, että he eivät tule ampumaan yhtään laukausta suomalaisia vastaan eikä Suomen puolelle, ellei Suomen puolelta hyökkäyspolitiikkaa harjoiteta. Tehdään selkoa samassa julistuksessa, miten tältä puolelta on usein annettu aihetta siihen, että syntyisi sota. Onhan bolsheveikeilla ollut aihetta, ovathan he tienneet, että valkoiset ovat olleet heidän rajojensa sisällä jo pitkiä aikoja. Ja jos ne kerran ovat niin voimakkaita, kuin täällä on todettu, niin olisivat ne jo aikoja sitten ajaneet ne joukot pois maansa rajain sisäpuolelta. Miten lienee tämän asian kanssa, eivätkö liene siihen pystyneet vai eivätkö tahtoneet sitä tehdä. Mutta tämäkin todistaa sitä, että he eivät ole suunnitelleet hyökkäystä Suomea vastaan. Porvaristo on tässä asiassa jo sanonut kantansa niin selvästi, että se on vaan tässä istunnossa tehnyt sen bolsheviikkivaaran, kun se tarvitsee varoja sisäisen diktatuurijärjestelmänsä tukemiseksi. Jos bolshevikihallitus sen jälkeen, kun Euroopan sodan loppuselvittelyt ovat tapahtuneet, ja jossa loppuselvityksessä, niin luulen, aivan varmasti voimakkaimmat sanat tulee sanelemaan kansainvälinen sosialidemokratia, ja jos Venäjä silloin ei kykene olemaan toisten kulttuurivaltioiden rinnalla, eikä luomaan omaa sisäistä järjestelmäänsä tarkoitustaan vastaavaksi, niin silloin se sortuu omaan mahdottomuuteensa. Siihen asti järjestäköön Venäjä omat asiansa ja me järjestämme omamme. Meillä ei ole mitään syytä valmistaa sellaista tilaisuutta eikä mahdollisuuttakaan, että niillä olisi syytä tänne hyökätä. Jos nämä varat myönnetään, niin silloin varmasti on jo yksi sellainen aihe heille annettu. Ja sitä ei olisi tehtävä.

On tullut kyllin selväksi tässä hallituksen esityksessä myöskin se, että näitä varoja tarvittaisiin useihin muihin samansuuntaisiin tarkoituksiin. Onhan tunnettua maassamme valtiollisen poliisin toiminta, jonka poliisin kirjoihin kuuluu useita tämän eduskunnan sosialidemokraattisia jäseniä, m. m. allekirjoittanut. Sen toiminnasta mainittakoon pari esimerkkiä. Eräs helsinkiläinen puoluetoveri oli saanut Ruotsin sosialide-

mokraateilta pienemmän summan apurahoja avustukseen hädässä olevia punakaartilaiden perheitä. Tätä henkilöä on useita kertoja käytetty valtiollisen poliisin tutkittavana siitä syystä, että hän on avustanut näitä onnettomia, jotka tässä maassa ovat aivan suojattomia ja turvattomia kaikissa suhteissa. Se sama poliisi on napannut vankiloihin useita niitä jääkäreitä jotka isänmaallisuudessa innostuksessaan luullen sillä tavoin vastustavansa venäläistä virkavaltaa ja kukistavansa sen ainaisen sortajan, joka oli maattamme sortanut, lähtivät Saksaan, ja kun he sieltä palasivat, kieltäytyivät heistä useat lähtemästä maassamme parastaikaa käytävään kansalaissotaan. Heistä on useita suljettu telkien taa. Siellä ovat jo olleet useita kuukausia vankiloissa eikä heitä ole tutkittu. Minä en tahdo tässä väittää, etteivät he ole syyllisiä johonkin. Voi olla sellainen mahdollisuus. Mutta miksikä heitä ei tutkita? Miksi heille ei taata meidän lakiemme suojaamaa oikeutta? Mikä on siihen syynä? Siihen olisi vastattava ja aivan pian. Niitä nuoria tyttöjä, joita Viipurin hovi-oikeus tällä hetkellä tutkii, jotka ovat ehkä sulhasia, sukulaisia ja tuttavinaan koettaneet, jollakin tavalla auttaa, vaikkapa vankilasta pääsemään, niistä on tehty maanpettäjiä ja valtion kavaltaajia. Tuntuu kovin naurettavalta. Alle 20-vuotisia taitavat useat näistä ihmisistä olla. Kapi-najutut ovat keinotekoisia, sen käsityksen saa sanomalehtiselostuksista, asioita en muuten tunne. Asiat ovat järjestettävät sille kannalle, että oikeutta saisivat kaikki tämän maan kansalaiset.

Tämän laitoksen toiminta on siis jokaiselle tunnettu ja tämänkin tukemiseksi pyydetään varoja. Hallituksen esitys viittaa siihen, että näitä varoja käytetään maassa nyt parastaikaa oleville aseetuille joukoille, jotka asetetut joukot tällä hetkellä eivät ole tehtävänsä tasolla. Ne ovat saaneet suuren vallan ja käyttävät mielivaltaa. Ne eivät tottele hallitusta, eivätkä ylempiä määräjiään, mutta ne tekevät oman käden oikeutta jokaiselle, joka uskaltaa heidän mielipiteestään poiketa. Ne ovat maassamme olevat suojeluskunnat. Allekirjoittanut kaksi viikkoa takaperin joutui raa'an kohtelun alaiseksi. Olin kysymässä valitsijaini mielipidettä Eduskunnassa oleviin tärkeisiin kysymyksiin, nim. amnestia- ja hallitusmuotokysymyksen y. m. niihin reformeihin, joita tämä eduskunta on aherrellut ja harrastellut. Silloin kun minä parastaikaa selostan eduskunnan työtä, juoksee päihtynyt suojeluskuntalainen ja viskaa pöydän edestäni ja huutaa kaikille: „Helvettiin jokainen”. Ja niin täytyy hajaantua. Kukaan ei tiedä mistä on kysymys. Kokous oli sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön kutsuma. Ko-

koukselle oli saatu nimismieheltä lupa ja nimismiehen lähettämä poliisi oli kokouksessa läsnä. Mutta kun hätäytyneet kuulijat ja m. m. allekirjoittanut tointuu tuosta säikähdyksestä ja kysyttiin poliisilta, että mitä te sanotte tähän törkeään lainrikkomiseen ja kokoontumisvapauden loukkaamiseen niin poliisi sanoo, „etten voi minä mitään, sieltä voi tulla suurempi sakki, joka hajottaa uudestaan tämän kokouksen — parasta on että hajaudutte”. Tällä tavalla vastasi valtion määräämä ja hyväksymä laillinen virkamies tämän laittomuuden edessä. Tällaiselle laitokselle on varattu maassamme valtaa oikeudenkäyttöön. Olisi järjestettävä asiat sille kannalle etteivät suojeluskunnat saisi sekaantua työväen oikeuksien loukkaamisiin. Nyt kun kunnan varat ovat tyhjennetyt näihin tarkoituksiin, vielä vaaditaan valtion varoja ja vieläpä sosialidemokraattien hyväksymistä tähän menoeraan. Ennenkuin tällaista tullaan hyväksymään, minä ainakin puolestani vaadin: Järjestäköön hallitus puolustuslaitoksensa sellaiseksi, että siihen tässä asiassa voipi luottaa ja että ne varat eivät tule väärinkäytetyiksi, sillä sitä epäilystä ainakin suuressa määrässä on olemassa. Järjestäköön se ne aseelliset joukot, sanoin sinko laittomat aseelliset joukot, jotka tässä maassa sitä paljon puhuttua oikeuden vaakaa pitävät käsissään, järjestäköön ne niin, että tässä maassa voipi työväki hengittää, voipi elää ja olla jossain määrin rauhassa. Silloin vasta voidaan puhua varojen myöntämisestä. Puolestani sanon ettei penniäkään myönnetä sellaisiin tarkoituksiin.

Ed. J o u k a h a i n e n: Koska sen, mitä tältä paikalta on sanottu ja usein sanotaan, ei tarvitse olla niin erinomaisen nerokasta eikä ylösrakentavaa, olen minäkin uskaltanut tämän tärkeän asian johdosta vaivata eduskuntaa. Edellisen puhujan lausunto minun ymmärtääkseni on parhain todistus siitä, että tämä määräraha on myönnettävä. Kun minä otan tämän lähtökohdaksi, niin minun täytyy sanoa, että sosialidemokraatit, jotka vastustavat tämän määrärahan myöntämistä, nähtävästi ovat parempien aseitten puutteessa, koska he koettavat suurella äänellä ja sekoittamalla kaiken maailman asiat tämän asian yhteyteen, asiasta päästä. Minun nähdäkseni on sekä eileniltäisessä keskustelussa että tänä päivänä pidetyssä keskustelussa päivän selvästi käynyt ilmi, että tämä määräraha on ei ainoastaan tarpeellinen vaan suorastaan välttämätön. Täällä on sen lähetyksen puolesta, joka kävi rajalla pari päivää sitten, ilmoitettu, että se vartiosto, jonka pitäisi suojella Karjalan Kannasta ja meidän maattamme, ei ole sellainen, kuin olla pitäisi. Samalla on myös-

kin ilmoitettu, että olosuhteet rajalla jo ovat sekä uhkaavat vastaisuudessa yhä enemmän muodostua sellaisiksi, että ne tarvitsevat hallituksen ja eduskunnan aineellista tukea. Minun tekisi mieleni knulla se ohjelma, mitenkä sosialidemokraatit tahtoisivat asian järjestetyksi. Minä olisin hyvin halukas tietämään, mitenkä he Aunuksen kysymyksen ja Karjalan kannaksen ja ylipäänsä rajakysymyksen saisivat pois päiväjäestyksestä. Siltä taholta voidaan vastata, että on tehtävä sopimus neuvostotasavallan kanssa, toisin sanoen on pyrittävä rauhaan. Mutta me jokainen, sosialidemokraatitkin, varsin hyvin tiedämme, että neuvostotasavalta on tätä nykyä vielä jotakin sellaista, jonka kanssa ei pysyvää rauhaa voi ajatella. Minä en tiedä Euroopassa, yhtä vähän kuin Euroopan ulkopuolellakaan olevan yhtään valtiota, joka voisi ottaa neuvostotasavallan vakavalta kannalta. Ja kun tällaista olotilaa ei ole olemassa, niin minun nähdäkseni tehtäisiin meidän pienelle isänmaallemme huono palvelus, jos ryhdyttäisiin rakentamaan tulevaa olotilaa sellaiselle perustalle, kuin täällä nähtävästi sosialistit tarkoittavat. Täällä ed. Itkonen on ensimmäisessä puheenvuorossaan sanonut, että tämän määrärahan tarkoituksena on yksinomaan pyrkiä jatkamaan aseellista sisäistä rauhaa ja toinen tarkoitus on käyttää sitä maan ulkopuolella olevien suojeluskuntien avustamiseksi. Minä en kiellä, ettei tämä olisi osittainen tarkoitus, mutta ainoastaan osittainen. Ed. Itkonen valtiovarainvaliokunnan jäsenenä tietää varsin hyvin, yhtä hyvin kuin minäkin, minkä lisäselvityksen rahaministeri on valtiovarainvaliokunnan kyselyyn antanut, tietää varsin hyvin, että ne rauhalliset toimenpiteet, jotka kulkevat aseellisten toimenpiteitten kintereillä, ovat yhtä tärkeät kuin ne aseelliset toimenpiteet, mutta tämän seikan ed. Itkonen samoin kuin ne sosialidemokraatit, jotka ovat puhuneet, tahtovat kieltää ja näin ollen se todistusvoima, jonka ed. Itkonen ja muut ovat kätkenneet lausuntoihinsa, se on sängen huono. Minun täytyy sanoa, että minä en anna sille täyttä todistusvoimaa. Se on puolueellinen todistus sen sijaan, että ainakin keskustan taholta on myönnetty, että näissä myönnytyksissä joissa on paljon korjaamisen varaa, on paljon sellaista, jota meidän kannaltamme ei tarvitse hyväksyä, sensijaan sosialidemokraatit eivät ollenkaan tahdo ottaa huomioon sitä rauhallista työtä, mitä rajoilla tehdään. Tämä vastalausekin on siinä suhteessa minun nähdäkseni varsin merkillinen. Sanotaan, että rauha on palautettava maahan positiivisilla keinoilla. Minä en ymmärrä, mitkä ovat ne positiiviset keinot, joita sosialidemokraatit tarkoittavat, niitä ei

ole täällä mainittu. On viitattailtu siihen kyllä, että pitäisi joitakin yhteiskunnallisia uudistuksia saada, pitäisi antaa amnestia ja muuta sellaista. Mutta minun täytyy sanoa, että tällä kertaa ne positiiviset keinot ovat liian lyhyet. Minun nähdäkseni asema Suomen rajaseudulla on tätä nykyä sellainen, että sellaiset positiiviset keinot, joista sosialidemokraatit täällä ovat puhuneet, eivät riitä. Siihen tarvitaan jotakin muutakin. Ja minun nähdäkseni tästä valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä käy kyllin riittävästi selville, mitä valtiovarainvaliokunta, samoin kuin myöskin hallitus rahaministerin lausunnon mukaan, tarkoittaa. Näin ollen ei pitäisi siis sosialidemokraateilakaan olla mitään epäroimista eikä epätietoisuutta siitä, mihinkä nämä varat tulevat käytettäväksi.

Sitten minä vielä huomautan siitä, mistä eilen illalla yritin huomauttaa, vaikka puhemies ei antanut minulle riittävästi tilaisuutta, että summa on itseasiassa niihin tarkoituksiin, joita sosialidemokraatit tahtovat ajaa takaa, liian pieni. Se ei sellaisiin tarkoituksiin riitä, toisin sanoen imperialistisiin tarkoituksiin. Mutta mihinkä se riittää, niin se riittää jonkunlaiseksi avustukseksi niille, jotka ovat hätään joutuneet rajaseuduilla, se riittää myöskin jossain määrässä vahvistamaan meidän rahavartiostoamme, joka ehdottomasti on heikko ja puutteellinen, ja ylipäänsä niihin tarkoituksiin, jotka tästä mietinnöstä käyvät selville. Näin ollen minusta tuntuu siltä, kuin sosialidemokraatit tänä päivänä, jolloin Suomen hallitusmuoto on hyväksytty, jolloin on saatu tuollainen yhteinen osa kaikille puolueille, johon tarttua, tekisivät huonon palveluksen maallemme epäämällä tämän määrärahan. Minä puolestani en voi tätä kantaa hyväksyä enkä voi sitä edes ymmärtää. Jos sosialidemokraateilla olisi tällä hetkellä esitettävänä joku suorastaan selvästi positiivinen ohjelma, jonka mukaan he riittävällä tavalla voisivat järjestää ja tukea tätä rajakysymystä ja kaikkia niitä eri puolia, mitkä siihen liittyvät, niin minulla ei olisi silloin mitään sanottavaa, minun täytyisi vaieta. Mutta tähän saakka ei ole tällaista vakuutta annettu, ja sentähden minun täytyy edelleenkin pysyä sillä kannalla, että eduskunnan on hyväksyttävä tämä määräraha.

Ed. Valkonen: Rajaseudun väestön elämä on viime aikoina ollut rauhatonta, bolsheviikkien hyökkäys rajan toiselle puolelle voi millä hetkellä tahansa yllättää meidät.

Ensimmäinen varapuhemies: Pyydän eduskuntaa rauhoittumaan.

P u h u j a: Sitä hyökkäystä torjumaan rajaväestö tuntee omat voimansa liian heikoiksi, vaikka sen suojana ovatkin hyvin järjestetyt suojeluskunnat. Hallituksen on siis pidettävä huolta rajan suojelemisesta. Olen iloinen, että meidän nykyinen hallituksemme käsittääkin tehtävänsä ja on ryhtynyt toimenpiteisiin rajan suojelemiseksi ja olojen järjestämiseksi siellä. Tässä tehtävässä hallitus tietysti ennen kaikkea tarvitsee rahaa. Omasta puolestani yhdyn kannattamaan valtiovarainvaliokunnan mietintöä ja hallituksen pyytämän määrärahan myöntämistä. Mutta samalla toivon, että hallitus kiinnittäisi huomiota ei ainoastaan Suomenlahden puoleisen rajan suojelemiseen, vaan myös Laatokan puoleisen. Siellä varsinkin Metsäpirtin pitäjän kohdalla on rajaseutu aukeaa ja vaila luonnon muodostamia hyviä puolustuspaikkoja. Sinne ei siis silmän räpäyksessä voida puolustuslinjoja rakentaa. Ettei tälläkään suunnalla tapahtuisi äkillistä yllätystä, niin tahtoisin lyhyesti kiinnittää hallituksen huomiota, että se myös heti ryhtyisi tarpeellisiin hankkeisiin tämän Laatokan puoleisen rajan suojelemiseksi.

Ed. Piitulainen: Ajan voittamiseksi yhdyn kannattamaan hallituksen anomaa määrärahaa ja yhdyn mietintöön kaikissa kohdin.

Ed. A m p u j a: Minä myönnän, että on epäkiitollista juhannuslomalle meneviä edustajia viivyttää, mutta tässä ei kai mene monta minnuuttia. Asia on niin tärkeä, että mieltänsä siitä ei voi olla lausumatta. Eduskunnan kokoontumisaikoina nykyisen hallituksen äänenkannattaja Helsingin Sanomat lausui ajatuksen silloisten suurten suojeluskuntaparaatien johdosta, että toivottavasti nämä ovat viimeiset juhlat mitä tätä lajia vietetään. Tämä sama ajatus on minusta lausuttava eduskunnan, kun sille on heitetty kysymys taaskin varojen myöntämisestä bolshevismen vastustamiseksi. Minä myönnän että keskustan asema on tässä kysymyksessä erittäin vaikea, sillä he sotkeutuivat alunpitäen epäonnistuneella ja liian kalliilla tavalla vastustamaan tätä liikettä. He ovat saaneet myöntää vapaudenlainoja ja muita järjestyksen ylläpitämiseksi nimitettyjä lainoja, milloin 100 miljoonaa milloin 200 miljoonaa, ja nyt taaskin on kymmenistä miljoonista kysymys.

Te muistatte että silloinen sisäasiainministeri, joka ensi kerran v. 1917 toi esityksen varojen myöntämisestä bolshevismen vastustamiseksi, järjestyksen palauttamiseksi, esitti ohjelman, että 9—10 miljoonalla markalla on koko peli pelattu ja järjestys maahan palautettu. Jos missään kysy-

myksessä on ohjelma osottautunut vääräksi, niin on se tässä. Nyt meidän hallituksemme esittää että bolschevikeilla on niin paljon varoja käytettävissä, että 3 miljoonaa on käytetty hallituksen tietojen mukaan kirjallisuuden levittämiseksi. Alkuperäisestä hallituksen esityksestä saa sen käsityksen, että pääasiallisesti tämän kirjallisuuden levittämisen vastustaminen käy päinsä rahalla. Siihen tarvittaisiin tämä puolen kolmatkymmentä miljoonaa markkaa. Epäilemättä nämä laskutkin osottautuvat vääräksi, sillä se maa, josta tätä liikettä maanalaisen kirjallisuuden avulla on levitetty, se on kokeillut näillä keinoilla, ja liikettä on siellä vastustettu ainakin puolen vuosisadan ajan, siellä on aina toiminut salaseuraisuus, maanalainen kirjallisuus ja maanalaista kirjallisuutta ulkomailta tuotu, koko vallankumouksellinen valistustyö tehty sillä tavoin, eikä sitä siis ole voitu vastustaa suurillakaan rajavartiostoilla, suurillakaan santarmilaumoilla eikä suurimmillakaan rahasummilla. Tähän vastustamistoimenpiteeseen on aina kätkeytynyt samallainen kauniimpi ohjelma, mikä meidänkin hallituksen esityksessä, kun siinä sanotaan: „samalla estää tämä vallankumouksellinen kiihoitus hallituksen toimintaa, olojen palauttamiseen säännölliselle kannalle ja turvaamasta kansalle perustuslakien mukaan kuuluvia oikeuksia ja vapauksia sekä myöskin hidastuttaa vieläpä ehkäisee sellaisten uudistusten nopeaa ja tarkoituksenmukaista toimeenpanoa”.

Melkein sanalleen on lausunut Venäjän pääministeri järjestyksen palauttamisesta, hiukan toistakymmentä vuotta takaperin. Hän lausui: „Minä vakuutan että hallituksen mitä pyhin velvollisuus on suojella rauhaa ja lakia eikä ainoastaan työn vaan myös elämisen vapautta, ja kaikki ne rauhoitustoimenpiteet, joihin minä ryhdyn, eivät merkitse taantumuksen tuloa, vaan järjestyksen; se on välttämätöntä mitä tärkeimpään uudistusten aikaansaamiseksi”. Tämä kuuluisa pääministeri oli Stolypin. Te tiedätte mitä tästä kauniista ohjelmasta seurasi: Sota estääkseen bolshevismen leviämistä, sen avulla vallankumous ja bolshevismi. Meidän edellisellä hallituksella, Svinhufvudin hallituksella oli sama ohjelma. Hänen ylevät puheensa rauhan palauttamisesta olivat samat. Mikä oli tulos? Vallankumous, kuninkuus ja bolshevismi.

Me olemme nyt perustaneet tasavallan ja huu-taneet eläköön-huudon tasavaltaiselle Suomelle. Ei sovi tasavaltaisen Suomen ottaa käytäntöön itsevaltaisen Venäjän ja monarkistisen Suomen huonoja tuloksia tuottavia keinoja bolshevismen vastustamiseksi.

Täällä ovat useat puhujat epäilleet, mitkä ovat positiivisia keinoja bolschevismin vastustamiseksi. Minä luulin, että ne ovat varsin vähäiset, varsin vähän rahoja kysyviä, oikeastaan suoritettavat hyvällä tahdolla: yleinen amnestia, myöskin Venäjältä tuleville suomalaisille, valkoisille murhamiehille oikeudellinen tuomio ja täysi oikeusturva tässä maassa kaikille kansalaisille. Minä luulen että sosialidemokratia yksistään näillä edellytyksillä voi vastustaa bolschevismin leviämistä tähän maahan. Minä olen nähnyt Venäjältä tulevia miehiä, jotka ovat noissa vankien vaihdoissa tulleet tänne, he ovat olleet pari viikkoa valtiollisen poliisin tutkittavina täällä ja he ovat saaneet selityksellään yksin valtiollisenkin poliisin vakuutetuksi, että bolschevismi ei ole mikään hyvä yhteiskunnallinen liike ja että he eivät ole oppineet omaksumaan niitä aatteita Venäjälläkään. He ovat antautuneet täällä ammattikuntaliikkeen ja muun yhteiskuntaa hyödyttävän liikkeen palvelukseen. Helsingissä yleensä on tutkimuksissa Venäjällä tulevain suhteen menetetty melko inhimillisesti ja parissa viikossa päästetty miehet vapaaksi. Sitä vastoin maaseudulla, missä tämäisiä miehiä on yrittänyt kotipaikoilleen majoittua, heidät on vangittu ja pidetty pari kuukauttakin vankilassa. Vielä käyvät tässä suhteessa tutkimukset hyvin huonosti, pelätään bolschevistista vaaraa tuommoisella turmiollisella tavalla aikalailla. Meidän on nyt lakattava semmoisesta bolschevismin vastustamisesta, mitä meillä on käytetty. Meillä on näinä aikoina selvitetty, kuinka muka on vaara, jos Venäjältä tulevat punakaartilaiset tulisivat tänne. On otettava huomioon, että Venäjällä on ei-bolshevistisia aineksia, myös sosialidemokraattisia aineksia. Minä mainitsen tässä, että eräässä sanomalehdessä äsken mainittiin sellainen nimi, joka herättää valkoisessa Suomessa ja koko porvarillisissa puolueissa hyvin pelottavan kaiun, mainittiin, että jos se mies tulisi Suomeen, mitä täällä muka seuraisi. Tämä mies, jota tarkoitan, on Edvard Valpas Hänninen. Minä olen aivan vakuutettu siitä, että jos tällainen mies tulisi Suomeen, bolschevismin vastustaminen saisi yhden arvokkaita voimia lisää. Hän on säilynyt Venäjällä bolshevistisen vallan keskellä ja tehnyt kaikkensa pysyäksensä tuosta liikkeestä erossa ja vastustaakseen sitä. Minä olen saanut tietää niin luotettavalta mieheltä kuin ed. Paasivuorelta, että Valpas on selittänyt, että hän ei ole missään tekemisessä sen liikkeen kanssa, ei hyväksy niitten joukkomurhia, eikä tule sekaantumaan niitten kanssa mihinkään toimiin. Ja siellä on aivan paljon samanlaisia miehiä. Mutta täällä keinoitekoisesti kiihotetaan

valheellisilla parjauksilla ja yhteiskunnallisen rauhan nimessä ihmisten alhaisimpia intohimoja m. m. tällaisia henkilöitä vastaan. Siinä on semmoista samaa vapaussotahumalaa, sotahumalaa, jota yleensä kansain keskenäisissä ja luokkien keskenäisissä taisteluissa on menestyksellä käytetty ja niin paljon onnettomuutta ja turmiota siten tuotettu.

Kun minä olen tätä mieltä asiassa, että siis bolschevismia voitaisiin vastustaa kokonaan toisella keinoilla kuin mitä hallitus esittää, niin minä vastustan varain myöntämistä.

Ed. A. H. Virkkunen: Ed. Schauman koetti täällä todistaa isänmaallisuuttaan selittämällä, että Uudessa Suomettaressa sodan alkuvuotena oli kirjoitus, jossa kehoitettiin suomalaisia menemään venäläisiin sotajoukkoihin. Minä väitän, että tämä tiedonanto on kokonaan perätön. Se on yksi niitä monia perättömyyksiä, joiden levittämisen ed. Schauman täällä tarkoituksessa on ottanut tehtäväkseen.

Ed. Schauman: Jag har naturligtvis icke kunnat ådagalägga min egen fosterländskhet genom att visa, vilken ståndpunkt hr Wirkkunens tidning intog i början av världskriget. Det är naturligt att jag icke kunnat bevisa min uppgift.

I det avseendet var således hr Wirkkunens yttrande fullkomligt förfelat. Vad beträffar själva påståendet så skall jag framlägga bevis för det senare.

Hr Nevanlinnas anmärkning att jag misstagit mig beträffande de 58 miljonerna, som finnas upptagna i e. o. budgeten för den lagliga ordningens återställande, har jag icke varit i tillfälle att kontrollera. Det var i varje fall ett misstag, som jag beklagar, men som på intet vis verkar på saken i dess helhet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Vastoin valtiovarainvaliokunnan ehdotusta on keskustelun kuluessa ed. Itkonen ed. Aallon y. m. kannattamana ehdottanut, että eduskunta hylkäisi esityksen. Kutsun tätä ed. Aallon ehdotukseksi.

Selostus myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy valtiovarainvaliokunnan ehdo-

tuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed.
Itkosen ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä ovat jaa-äännet voitolla.

Ensimmäinen varapuhemies: Edus-
kunta on siis hyväksynyt valtovarainvaliokunnan
mietinnössä olevan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

Täysi-istunto päättyy klo 3 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

44. Maanantaina 21 p. heinäkuuta

kello 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Andersson, Leivo, Lohi, Mickelsson, Raearo, Suolahti ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Hallituksen edustaja saapuu jättämään eduskunnalle hallituksen esityksiä.

Eduskuntaan saapuu v. t. Valtioneuvostonkanslistin Arvi Wuotilaisen saattamana ministeri E. Hahl, joka lausuu:

Kunnioitettava herra puhemies! Arvoisa Suomen eduskunta!

Hallituksen määräyksestä on minulla kunnia Suomen eduskunnalle jättää seuraavat hallituksen esitykset, nimittäin:

- n:o 32 esitys laiksi sääntöperinnöstä;
- n:o 33 esitys sähkölaitteista langatonta sähköttämistä tai puhelemista varten;
- n:o 34 esitys lennätinlaitteista;
- n:o 35 esitys laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta.

Puhemies: Eduskunnalle nyt jätetyt esitykset tulen esittämään eduskunnalle perustuslainmukaista käsittelyä varten.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat seuraavat edustajat: ed. Mickelsson sairauden takia tämän päivän täysi-istunnosta, ed. Suolahti sairastumisen vuoksi maanantain ja tiistain täysi-istunnoista ja, ed. Leivo yksityisasiain vuoksi tämän päivän täysi-istunnosta.

Pöydällepano:

Puhemies: Eduskunnalle tänään jätetty hallituksen esitys

Laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta,

joka esitys on edustajille jaettu, voitaneeko panna pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on tänään kello ½ 3 i. p.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Mantere: Pyytäisin suuren valiokunnan jäsenille ilmoittaa, että suuri valiokunta kokoontuu tänään kello 6 iltapäivällä säätytalolla. Käsiteltäväksi tulee talousvaliokunnan mietintö n:o 8 muutoksista kieltolakiin.

Täysi-istunto päättyy kello 2,15 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

45. Maanantaina 21 p. heinäkuuta

k:lo 2,30 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Esitellään:

Ehdotuksen laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta sisältävä hallituksen esitys n:o 35 1049

Nimenhuudon asemasta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen täysi-istuntoon.

Siv.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 35 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksesta valtiovarainvaliokuntaan.

Seuraava täysi-istunto on huomenna, tiistaina k:lo 10 e. p.

Täysi-istunto päättyy k:lo 2,35 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

46. Tiistaina 22 p. heinäkuuta

kello 10 a. p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Pöydällepanoa varten esitellään:

- 1) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksen johdosta laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta 1051
- 2) Ehdotuksen laiksi sääntöperinnöstä sisältävä hallituksen esitys n:o 32 ”
- 3) Ehdotuksen laiksi sähkölaitteista langatonta sähköttämistä tai puhelemista varten sisältävä hallituksen esitys n:o 33 ”
- 4) Ehdotuksen laiksi lennätinlaitteista sisältävä hallituksen esitys n:o 34 ”

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat K. E. Linna, Mickelsson, Setälä, Suolahti, Vainio ja Wankkoja.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Esitellään ja * pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon:

1) Lain Suomen tasavallan presidentin palkkiosta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5;

2) Ehdotuksen laiksi sääntöperinnöstä

sisältävä hallituksen esitys n:o 32,

3) Ehdotuksen laiksi sähkölaitteista langatonta sähköttämistä tai puhelemista varten

sisältävä hallituksen esitys n:o 33 ja

4) Ehdotuksen laiksi lennätinlaitteista

sisältävä hallituksen esitys n:o 34.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto on tänään k:lo ½ 11 a. p.

Täysi-istunto päättyy kello 10,10 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

47. Tiistaina 22 p. heinäkuuta

kello ½ 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Ensimmäinen käsittely:

- 1) Ehdotus laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta 1053
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 35.

Esitellään:

- 2) Ehdotuksen laiksi sääntöperinnöstä sisältävä hallituksen esitys n:o 32 1054
3) Ehdotuksen laiksi sähkölaitteista langatonta sähköttämistä tai puhelemista varten sisältävä hallituksen esitys n:o 33 ”
4) Ehdotuksen laiksi lennätinlaitteista sisältävä hallituksen esitys n:o 34 ”

Nimenhuudon asemasta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen täysi-istuntoon.

Vapautusta saa ed. Wainio tämän päivän täysi-istunnosta sairauden takia.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

- 1) Ehdotuksen laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta

sisältävän hallituksen esityksen n:o 35 johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5, joka edellisessä istunnossa pantiin pöydälle, esitellään mainitun lainsäätämisasian ensimmäistä käsittelyä varten.

Keskustelu:

Ed. Nevanlinna: Valiokunnan mietintö, joka melkoisesti poikkeaa hallituksen esityksestä, ei ole yksimielinen, vaikka siltä näyttää. Asian kiireellisyyden vuoksi ei nimittäin se vastalause, joka mietintöä vastaan on ilmoitettu, ole vielä voinut tulla edustajille jaetuksi. Pyydän siis antaa sen tiedon, että vastalauseen tekijät, jotka eivät voi hyväksyä valiokunnan ehdotusta presidentille tulevan korvauksen jakamisesta kahtia eivätkä myöskään sen summan alentamista, ehdottavat että näissä kohdin hallituksen esitys hyväksytäisiin, siis mitä tulee yhteen ainoaan määrärahaan ja sen suuruuteen, joka siis tulisi olemaan 600,000 markkaa.

Kun minulla on kerran puheenvuoro, pyydän saada samalla ilmoittaa, että vaikka minun nimeni puuttuu vastalauseen alta, niin minäkin olen valiokunnassa edustanut samaa käsitystä kuin se. Syy miksi en sitä allekirjoittanut, oli vain siinä, että minusta olisi laille annettava toinen muoto, kuin minkä se vastalauseessa on tullut saamaan. Hallituksen esityksen sanamuoto, joka vastalauseen ensimmäisessä lauseessa säilytetään, ei näet mielestäni ole onnistunut. Siinä pidän valiokunnan ehdottamaa muotoa oikeampana. Mutta pääasia on, että minustakin on erittäin valitettavaa sillä tavoin mennä kahtia jakamaan tätä määrärahaa, kuin valiokunta ehdottaa. Voipa panna kysymykseen, onko se edes hallitusmuodon tarkoituksen mukaista, koska hallitusmuoto puhuu vain yhdestä palkkiosta. Sitäpaitsi on huomattava, että tasavallan presidentti tietenkin on sellaisessa asemassa ja täyttää sellaista tehtävää, josta ei voida määrätä palkkaa tai palkkiota sanan tavallisessa merkityksessä tehdyn työn korvaukseksi. Ainakaan ei ole mahdollista millään ulkokohtaisilla perusteilla koettaa arvioida tällaisen palkkion suuruutta. Sen sijaan on kylläkin mahdollista arvostella, kuinka suuri se määräraha on, jonka valtion päämies tarvitsee voidaksensa täyttää tehtävänsä sillä tavalla kuin yleisten etujen katsotaan vaati-

van. Minäkin siis asiallisesti pyytäisin saada suositella suurelle valiokunnalle vastalauseetta, joka toivottavasti on painettuna, kun suuri valiokunta asia käsittelee. Ainoastaan mitä muutoon tulee, luulin, että valiokunnan ehdottama sanonta „Vuotuinen palkkio, jonka tasavallan presidentti saa toimestaan” j. n. e., on onnistuneempi kuin vastalauseessa ja hallituksen esityksessä oleva. Hallituksen esityksessä sanotaan, että „vuonna 1919 valittu presidentti” saa toimestaan palkkiota niin ja niin paljon. Tässä lauseessa on ensinnäkin se kaiku, että ikäänkuin vasta tämän lain kautta säädettäisiin ei ainoastaan presidentin palkkion suuruus, vaan myöskin se periaate, että hänen yleensä tulee saada palkkiota. Mutta niinhän ei ole laita. Hallitusmuodossa on säädetty että hänen pitää saada palkkiota, nyt on säädetty ainoastaan tämän palkkion suuruus. Silloin on minusta oikeampaa sanoa, niinkuin mietinnössä: „Vuotuinen palkkio, jonka tasavallan presidentti saa toimestaan” j. n. e. Silloin edellytetään, että siitä on jo olemassa säädös, että hänen pitää saada palkkiota. Toiselta puolen voi minusta muistuttaa hallituksen käyttämää sanamuotoa vastaan: „Vuonna 1919 valittu presidentti” j. n. e. sen, että jos näin kirjoitetaan, on välttämätöntä säätää puheenaoleva laki uudestaan niin pian, kuin seuraava presidentti on valittu. Mutta se ei ole hallitusmuodon tarkoitus; hallitusmuoto ei millään tavalla edellytä välttämättömyytensä, että presidentin palkkiosta säädetään aina uudestansa jokaisen vaalin jälkeen. Siinä ainoastaan kielletään muuttamasta puheenalaista lakia, mikäli palkkion suuruutta koskee, saman presidentin virka-aikana. Ei ole nähdäkseni mitään syytä kirjottaa lakia niin, että olisi pakko heti säätää uusi uuden vaalin jälkeen. Jos kirjoitetaan niinkuin valiokunta on kirjoittanut, niin tämä pakko välttyy.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ensimmäinen käsittely juliste-

taan päättyneeksi ja asia menee valtiopäiväjärjestyksen 57 §:n mukaan suureen valiokuntaan.

2) Ehdotuksen laiksi sääntöperinnöstä

sisältävä hallituksen esitys n:o 32 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi sähkölaitteista langatonta sähköttämistä tai puhelemista varten

sisältävä hallituksen esitys n:o 33 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi lennätinlaitteista

sisältävä hallituksen esitys n:o 34 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston esityksestä laki- ja talousvaliokuntaan.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto on tänä iltana kello 8.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. M a n t e r e: Pyytäisin ilmoittaa suuren valiokunnan jäsenille, että valiokunta kokoontuu tänään klo 12 Säätytalolla.

Täysi-istunto päättyy klo 10,43 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

48. Tiistaina 22 p. heinäkuuta

kello 8 i. p.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

Ehdotus laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta 1055

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 20; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 35.

Nimenhudossa merkitään poissaoleviksi ed. Kekki, K. E. Linna, Luopajarvi, Suolahti ja Wankkoja.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 20 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 35, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu ja kun se on julistettu päättyneeksi, siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Kun ei kukaan halua yleiskeskustelussa puheenvuoroa siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Lakiehdotuksen lakiteksti esitellään.

Keskustelu:

Ed. Arajärvi: Minä puolestani ehdotan, että eduskunta päättäisi hyväksyä minun valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittämäni vastalauseen laiksi tasavallan presidentin palkkioksi.

Ed. P. Virkkunen: Pyydän kannattaa ed. Arajärven tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Arajärvi ed. Virkkusen kannattamana ehdottanut, että lakiteksti hyväksyttäisiin sellaisena kuin se on valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyvässä vastalauseessa. Kutsun tätä ehdotusta ed. Arajärven ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Arajärven ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 125 „jaa”- ja 66 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt lakitekstin sellaisena kuin se on valtiovarainvaliokunnan mietinnössä.

Lakiehdotuksen johtolause ja nimike esitellään ja hyväksytään keskustelutta.

Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistusten armahtamisesta sisältävä ed. Huplin ja Tannerin eduskuntaesitys.

Puhemies: Sen johdosta että äskettäin voimaantuneen Hallitusmuodon 29 §:n säännöksen mukaan yleinen armahdus voidaan myöntää vain erityisellä lailla, ovat ed. Hupli ja Tanner eduskunnan kansliaan jättäneet eduskuntaesityksen, joka sisältää ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistuksien armahtamisesta.

Katsoen aloitteentekijöillä olleen eduskuntaesityksen jättämiseen sellaisen aiheen, joka valtiopäiväjärjestyksen 30 §:ssä edellytetään, esittelen sanotun eduskuntaesityksen ja ilmoitan samalla, että puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta yksimielisesti ilman pöydällepanoa, lähettäisi asian lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hupli: Kun tätä eduskuntaesitystä ei ole ehditty painettuna jakaa edustajille pyydän saada sen lukea:

Suomen eduskunnalle.

Tärkeimpiä tehtäviä mitä nyt koossaolevalla eduskunnalla on suoritettavanaan on yleisen armahduksen hankkiminen kaikille niille henkilöille, jotka osanottonsa vuoksi viime vuonna käytyyn kansalaissotaan ovat niin sanotuissa valtiorikosoikeuksissa tulleet tuomituiksi pitempiaikaisiin vapausrangaistuksiin tai kuolemanrangaistuksiin. Aikaisemmin on tosin erinäisillä armahdustoimenpiteillä suurin osa täten tuomituista henkilöistä tullut lasketuksi ehdonalaiseen vapauteen — silti pääsemättä kansalaisoikeuksiinsa, mutta edelleen on suuri lukumäärä tästä, puhtaasti valtiollista laatua olevasta syystä tuomittuja rangaistustaan kärsimässä.

Yhteiskunnallisen rauhan saavuttamiseksi ja oikeuden ja kohtuuden vaatimusten tyydyttämiseksi on kuitenkin välttämätöntä että nämätkin henkilöt hetimiten vapautetaan ja että samalla myöskin aikaisemmin vapauteen päästetyille niin hyvin ehdonalaiseen vapauteten tuomituille kuin myöskin armahdetuille, palautetaan kansalaisluottamus, ja heidät otetaan jälleen yhteiskunnan täysin oikeutettujen kansalaisten joukkoon. Mutta myöskin niille valtiorikosoikeuksien tuomitsemille henkilöille, jotka syytettyinä murhasta ja murhapoltosta, eivät tulisi täten toimeenpantavan armahduksen piiriin, on välttämätöntä hankkia se etu, että heidän juttunsa otetaan uudelleen tarkastettaviksi. Tällöin ei luonnollisesti voi tulla kysymykseen, että tarkastus

uskottaisiin entisten n. s. valtiorikosoikeuksien tehtäväksi.

Niinikään on meidän tässä yhteydessä erikoisella painolla huomautettava siitä raskaasta oikeuksien loukkauksesta, jonka alaiseksi suuri joukko n. s. kurinpitotuomio-istuinten päätösten nojalla toimistaan eroitettuja rautateiden, tullin ja postilaitoksen ynnä erinäisten muiden valtiolaitosten henkilökuntaan kuuluvia henkilöitä on joutunut sekä jättävä odottamaan kiireellisiä toimenpiteitä heidän asioidensa järjestämiseksi oikeuden ja kohtuuden vaatimuksia vastaavalla tavalla.

Edellämainitun tarkoituksen saavuttamiseksi tehtiin heti valtiopäiväkauden alussa eduskunnalle anomusehdotus, jossa ehdotettiin että eduskunta kääntyisi hallituksen puoleen tämänsuuntaista armahdusta anoen. Tätä anomusehdotusta ei eduskunta kuitenkaan ehtinyt käsitellä loppuun ennen hajaantumistaan kesäkuun lopulla. Kun senjälkeen on astunut voimaan uusi hallitusmuoto, jonka 29 §:ssä olevan säännöksen mukaan yleinen armahdus voidaan myöntää vain erityisellä lailla eikä se siis ole enään yksinomaan riippuvainen valtion päämiehen toimenpiteestä, ja kun viime kesäkuun 21 päivänä julaistun armahduskirjan mukaan toimeenpantava armahdus on vain osittainen ja riittämätön, on meille esiintynyt suoranainen aihe ehdottaa

että eduskunta kiireellisesti hyväksyisi näin kuuluvan lain:

„Laki erinäiden valtiorikosoikeuksien tuomitsemien rangaistusten armahtamisesta. 1 §. Kaikki ne henkilöt, jotka valtiorikosjuttuja käsittelemään asetetut oikeudet ovat vuonna 1918 tapahtuneen kansalaissodan aikana tai sitä ennen tapahtuneista teoista tuominneet vapausrangaistukseen tai kuolemanrangaistukseen, ovat, elleivät he ole tehneet itseään syypäiksi murhaan tai murhapolttoon, heti vapautettavat rangaistustaan kärsimästä ja on heille samalla palautettava kansalaisluottamus. Niille henkilöille, jotka edellisessä kohdassa mainituista rikoksista tuomittuina, mutta ehdonalaiseen vapauteen laskettuina tai armahdettuina, tuomion kautta ovat vailla kansalaisluottamusta, on tämä palautettava. 2 §. 1 §:ssä mainituista rikoksista paitsi murhasta ja murhapoltosta, vireilläolevat syytteet jätettäväkään raukemaan, alkoonkään niistä tämän jälkeen enää syytetä nostettako. 3 §. Vuonna 1918 kansalaissodan yhteydessä tapahtuneesta murhasta tai murhapoltosta 1 §:ssä mainituissa oikeuksissa tuomittuja henkilöitä koskevat asiat valtuutetaan hallitus määräämään uudelleen käsiteltäväksi”.

Helsinki, heinäkuun 21 p. 1919.

Väinö Hupli.

Väinö Tanner.

Samalla kun voin yhtyä puhemiesneuvoston ehdotukseen, että asia ilman pöydällepanoa lähetetään lakivaliokuntaan, tahdon huomauttaa, että on täysi syy eduskunnan nyt tänä lyhyenä istuntokautena, kokoonnuttuaan presidenttiä maalle valitsemaan, pitää huolta siitä, että myöskin tämä asia, tämä eduskunnan tärkein asia, joka ikävä kyllä on näin kauan jäänyt lopullista ratkaisua vaille, nyt saatetaan lopulliseen tulokseen. Tämä voi kylläkin olla mahdollista, jos vain eduskunnalla riittää siihen hyvää halua, sillä kun laki presidentin palkasta voidaan säätää vajaassa viikossa, niin ehditään myöskin tämä laki säätää siksi lyhyessä ajassa, ettei se tarpeettomasti viivytä tätä eduskunnan koossaolokautta. On mahdotonta ajatella, että eduskunta tahtois jättää monet kymmenet tuhannet kansalaiset vielä moniksi kuukausiksi vaille kansalaisluottamusta, sillä eduskunnan vakinainen istuntokausi tulee jatkumaan vasta lokakuun loppupuolella. Tähän katsoen on koko sosialidemokraattisen ryhmän ja sen takana olevien kansanjoukkojen ehdoton vaatimus ja samalla monista pettymyksistä huolimatta harras toivomus, että eduskunta vihdoin suostuu tähän oikeutettuun vaatimukseen, jonka perille ajamisesta sosialidemokraattinen ryhmä ei tule lakkaamaan ennenkuin Suomen porvaristo suostuu sen tyydyttävällä ja oikeudenmukaisella tavalla ratkaisemaan.

Ed. Estlander: Jämte det jag ber att få uttala min förväning över att detta ärende, som dock varit före i talmanskonferensen, föredrages utan att vara upptaget på föredragningslistan, ber jag för min del att få föreslå, att detsamma måtte bordläggas till ett följande plenum.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta, keskeytetään asian asiallinen käsittely ja pyydän puheenvuoron käyttäjiä kohdistamaan lausuntonsa asian pöydällepanoon.

Ed. Itkonen: Luovun, koska rajoitetaan puheenvuorot pöydällepanoon.

Ed. Procopé: Jag delar ldgm Estlanders förväning över förfarandet att upptaga detta ärende, utan att det har uppförts på föredragningslistan. Jag ber att få understöda hans förslag om bordläggning med det tillägg, att ärendet måtte bordläggas till ett plenum, som icke inträffar i morgon, utan tidigast i övermorgon, så att riksdagens medlemmar hava tillfälle att taga del av det framställda motionsförslaget.

Ed. Estlander: Då här ett förslag gjorts om bordläggning till ett plenum, som icke skulle

infalla under morgondagen, utan under följande dag, ber jag att få understöda detta förslag.

Ed. Paasivuori: Ehdotan että asia pannaan pöydälle istuntoon, joka pidetään puoli tuntia sen jälkeen kun tämä istunto on päättynyt.

Ed. Tanner: Koska ed. Estlander on luopunut ehdotuksestaan asian pöydällepanosta huomiseen istuntoon, pyydän sen uudistaa ja ehdotan että asian käsittelyä jatkettaisiin huomenna pidettävässä täysi-istunnossa.

Ed. Hupli: Pyydän kannattaa ed. Tannerin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. Procopé ed. Estlanderin kannattamana ehdotanut, että asia pantaisiin pöydälle täysi-istuntoon, joka pidetään aikaisintaan ylihuomenna. Kutsun tätä ehdotusta ed. Procopén ehdotukseksi. Edelleen on ed. Tanner ed. Huplin kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomiseen täysi-istuntoon. Kutsun tätä ed. Tannerin ehdotukseksi. Edelleen on ed. Paasivuori ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle täysi-istuntoon, joka pidettäisiin puoli tuntia sen jälkeen, kuin tämä täysi-istunto on päättynyt. Tätä ehdotusta ei ole kumminkaan kannatettu, joten se raukeaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy ed. Tannerin ehdotuksen, äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on ed. Procopén ehdotus hyväksytty.

Äänestyksessä annetaan 117 „jaa”-ääntä ja 74 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt ed. Tannerin ehdotuksen, että asia pantaisiin pöydälle huomispäivän istuntoon.

Seuraava täysi-istunto on huomenna kello 2 päivällä.

Täysi-istunto päättyy klo 9 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

49. Keskiviikkona 23 p. heinäkuuta

kello 2 päivällä.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen osittaisesta muuttamisesta toisin kuuluvaksi 1059

Asia kirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 21; talousvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 23.

Esitellään:

2) Ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikos-oikeuksien tuomitsemien rangaistusten armahtamisesta sisältävä ed. Huplin ja Tannerin edusk. esit. n:o 49 1060

3) Antellin kokoelmain hoitoa varten asetetun valtuuskunnan eduskunnalle antama kertomus mainittujen kokoelmain hoidosta vuosina 1916—1918 1080

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Arajärvi, R. Erich, Hahl, E. Hannula, Kallio, K. E. Linna, Luopajarvi, Nix, Ramsay, Rytty, Ryömä, Soininen, Tanner, Wankkoja, Wennola ja A. H. Wirkkunen.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta tämän päivän täysi-istunnosta saavat yksityisasiain vuoksi edustajat E. Hannula, Ryömä ja E. Erich sekä sairauden vuoksi ed. K. E. Linna.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen osittaisesta muuttamisesta toisin kuuluvaksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 21 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä talousvaliokunnan mietinnössä n:o 8 valmis-televasti käsitelty hallituksen esitys n:o 23, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjaksi asetetaan suuren valiokunnan mietintö. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu. Jos yleiskeskustelun kuluessa tehdään muutosehdotuksia lakiehdotuksen yksityiskohtiin, ovat nämä ehdotukset tulkaksensa äänestyksen alaisiksi yksityiskohtaisessa käsittelyssä uudistettavat ja kannatettavat.

Käsittelyjärjestys hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Collander: Jag medger gerna, att det icke tjänar till någonting att nu yttra sig i denna fråga, men jag anser mig av heder och samvete tvingad att uttala mig mot föreliggande lagförslag och gentemot detsamma inlägga en bestämd gensaga samt påyrka dess förkastande. Detta lagförslag innebär förbudslagens bankruttförklaring. Knappt har lagen trätt i gällande kraft, innan man för att som man säger icke vedervåga ett fiasko anser sig böra lita till tvångsåtgärder och en tvångslagstiftning av den mest upprörande art. Det har sagts, och med vissa skäl till berättigande, att denna nya lag lämnar en hämndlysten tjänare möjlighet att få sitt hushondefolk förklarade för brottslingar ifall någon av deras syltburkar råkar i jäsning, och lagen förutsätter att oförvitliga medlemmar av en förenings sty-

relse skola kunna dömas såsom förbrytare, om någon medlem av föreningen förtärt sprit inom föreningslokalen. Lagen upphöjer fanatikerna och fantasterna hagskott till rang av lag. Lagen har på intet sätt ingått i folkmedvetandet och brytandet av lagen kommer ej att av den offentliga meningen betraktas såsom brott i vanlig mening. På den grunden undergräver lagen rättsmedvetandet liksom förbudslagen i sin helhet gör det. Ett avsevärt stort antal av de riksdagsmän, som nu rösta för detta förslag, hava utan tvivel allaredan brutit mot förbudslagens anda och mening och personer, som nu rösta för denna lag hava för mig ursäktat sig med att „hela eländet så mycket snabbare har sin övergång”. Jag citerar deras egna ord. Att så stifta lag är lättsinnigt och brottsligt och jag vill ej medverka till slikt. Detta lagförslag är i dess yttersta konsekvenser dikterat av förbudsfanatismens ytterlighetsmän och stora utskottet, som annars icke är så alltför villigt att genomföra förändringar, har med otrolig villighet böjt sig i varje punkt för deras diktamen. Lagen är att förlika t. ex. vid en lagstiftning icke på grund av samverkan mellan riksdagens alla fraktioner, utan åstadkommen av den allra rödaste klickens spetsar. Och medan lagen går mot sin fullbordan puttra brännvinspannorna i alla delar av landet även i sådana, där nykterheten tidigare vunnit stor framgång. Husbehovsjäsning blir allmänna, smuggling av spritvaror tilltager dag för dag och hälsovidriga surrogat vinna ökad avsättning. Allt detta utgör resultat av en lagstiftning, som icke kommit till i nykterhetens, utan i berusningens och upphetsningens tecken. För oss, som lärt oss, att man får lov att vara med om rätt radikala restriktioner, men som ej kunna vara med om ett system, som uppbyggts av några teoretiserande fanatiker, återstår att varna för resultatet och rösta mot en för landet skadlig och farlig lag. Jag börjar förstå behovet att tömma fängelserna på verkliga brottslingar, då man skall bereda rum för offren av lagar av denna art. Tillämpas denna lag strängt och korrekt och förmå vederbörande fälla alla brottslingar, så kommer ej ens de utrymda fängelserna att förslå, utan socialministern blir tvungen att anordna koncentrationsläger. För att undvika detta får han se genom fingrarna i 99 fall av 100 eller också bereda sig på att i landet ej allenast syltburkar, utan även sinnena komma i jäsning. De som av övertygelse rösta för detta beklagliga lagförslag, böra kunna påräkna en kommande tids överseende. De som göra det av oföretagsamhet, lojhet, feghet eller i hopp om att överdrifterna skola framtvinga en snabb revision, påtaga sig ett

stort ansvar, som jag ej för min del vill dela, och som tvingar mig att kraftigt varna för det felsteg man är i beråd att begå, och att bestämt motsätta mig detsamma.

Yleiskeskustelu julistetaan päättäneeksi.

P u h e m i e s: Siirrytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Lakiehdotuksen 4, 8, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 23 ja 26 §§:t sekä lakiehdotuksen johtolause ja nimeke esitellään ja hyväksytään järjestänsä keskustelutta.

P u h e m i e s: Suuren valiokunnan mietintö on siis muuttamatta hyväksytty.

Asian toinen käsittely julistetaan päättäneeksi.

2) Ehdotuksen laiksi eräiden valtiorikosoikeuksien tuomitsemain rangaistusten armahtamisesta

sisältävä ed. Huplin ja Tannerin eduskuntaesitys n:o 49 esitellään.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Estlander: Talmanskongressin har trott sig böra föreslå, att denna motion av plenum skulle enhälligt och utan bordläggning förvisas till utskott. Jag nödgas erinra om att det icke tillkommer talmanskongressen att giva riksdagen fingerisning, huruvida diskussion bör ega rum eller icke rörande något visst ärende. Om dylik opåkallad handledning är opassande i varje fall, är den synnerligen stötande när, såsom nu, det gäller en fråga av ömtåligaste politiska beskaffenhet, vars handläggning samtidigt är av största bärvidd, Talmanskongressens uttalande blir då ett partitagande till förmån för själva initiativet, en påtryckning att riksdagen må synas förhålla sig enhälligt till remissen. Jag vet icke, om talmanskongressens flertal åsyftat detta, men jag konstaterar endast faktum. — Dess värre är ställningen inom denna församling sådan, att sakförhållandet kan befaras innebära annat och mer. Det låter måhända framskymta, att inom riksdagen redan finnes en majoritet för själva yrkandet om amnesti ävensom att denna skall genomdrivas med största skyndsamhet redan vid innevarande sammanträde, innan riksdagen ånyo åt-

skiljes. Jemte de motbjudande tilläggen till förbudslagen skulle alltså en lag om amnesti för de största kriminella brottslingarna i vårt land föreläggas den nyvalda presidenten att såsom första embetshandling av honom undertecknas. Man frågar sig då ovillkorligen: är detta en redan vissa partier emellan överenskommen sak? Är det likvidering av en tidigare skedd överenskomelse i samband med regeringsformens antagande, ett löfte, som nu skall infrias? Eller är det en offert till avtal rörande blivande samverkan? — Ännu för några år sedan skulle jag knappast hava ansett det möjligt att överenskomelser av detta slag inom folkrepresentationen kunnat förekomma. Numera tjänar det till ingenting att söka inbilla sig eller andra, att dylikt icke kan förekomma. Dock vill man i det längsta bevara tron att icke i denna sak majoritet skall kunna vinnas för de förmåtna yrkanden, som i motionen framföras. Så tydligt borde dock minnet av det socialistiskt-bolschevistiska förtrycket och våldsregementet ännu stå för varje medborgare i detta land, så klart borde det dock inses, att ett frikännande av de röda förbrytarena — ty därom är det här fråga — deras återställande till medborgerliga och politiska rättigheter samtidigt innebär ett godkännande av upproret och fosterlandsförräderiet med alla de därunder utövade brotten. Skulle så dock gå och detta initiativ verkligen leda till ett godkännande från riksdagens sida, innebure ett sådant beslut säkert de mest vittgående och fördärliga följder för landet och dess framtid.

Jag avstår från att nu uttala mig rörande motionens rättsliga sida.

Ed. Itkonen: Tämä kysymys on siksi tärkeä, että lieene paikallaan vetää tästä aineesta muutamia suuntaviivoja jo ennenkuin asia lähetetään valiokuntaan.

Tämä asia on ollut eduskunnassa päiväjärjestyksessä jo tämän istuntokauden aikana aikaisemminkin. Kun nyt avautuu eduskunnalle taas tilaisuus ryhtyä uuden eduskuntaesityksen pohjalla tätä asiaa pohtimaan, niin tahtoisin kiinnittää huomiota muutamiin seikkoihin. Ennenkuin voimme oikein ymmärtää näiden vankien ja jo vapaaksi päästettyjen armahdusta tai oikeuden palautusta — sillä todellisuudessa se on ainoastaan oikeuden palautus eikä mikään armahdus — täytyy meidän luoda jonkunlainen silmäys niihin syihin, jotka ovat aiheuttaneet näiden vankien rankaisemisen.

Sosialidemokraatit selittävät aina, että kapinat, sodat ja kaikenlaiset yhteiskunnalliset suurtapah-

tumat eivät synny ilman taloudellisia ja yhteiskunnallisia edellytyksiä. Samalla tavalla on meidän kansalaissodallammekin täytynyt olla yhteiskunnalliset ja taloudelliset juurensa olevissa oloissa. Ilman näitä ei millään tavalla sellaista niinkin valtavaa ja suurta liikettä, kuin meidän kansalaissotamme, olisi voinut syntyä. Yhteiskunnallinen kehitys on samanlaista kuin virran kulku. Jos virran annetaan rauhallisesti kulkea omaa uomaansa ilman että sille laitetaan esteitä, niin tämä virta hedelmöittävästi vaikuttaa ympäristönsä, se kulkee rauhallisena eteenpäin. Mutta jos tälle virralle ruvetaan keinoitekoisia esteitä ja sulkua laittamaan, silloin se muodostaa tuhoisan tulvan, joka särkee lopulta kuitenkin esteet tieltään, mutta sen tehdessään se levittää hävitystä ja kauhua ympärilleen. Yhteiskunnallinen kehitys on aivan samanlainen. Jos sen annetaan rauhassa esteettömästi kehittyä, jos sitä ruokitaan uudistuksilla tarpeellisesti, niin silloin se vaikuttaa hedelmöittävästi koko yhteiskunnan kehitykseen. Mutta jos yhteiskunnallisille uudistuksille, yhteiskunnallisen edistyksen tielle ruvetaan laittamaan keinoitekoisia sulkua, uudistuksia ja edistystä ruvetaan estämään, niin silloin muodostuu tästä edistyksen hedelmöittävästä virrasta tuhoatuottava ja hävittävä tulva.

Kun meidän eduskuntamme porvarillinen enemmistö lähtee tätä kysymystä ratkaisemaan, niin minä pyytäisin heitä kysymään itseltänsä, ovatko he tässä maassa ennen kansalaissotaa tehneet kaikkensa yhteiskunnallisen kehityksen edistämiseksi ja yhteiskunnallisen kehityksen kulun rauhallisesti eteenpäin viemiseksi? Onko meidän porvaristomme todellakin pidättäytynyt kaikesta sulkujen rakentamisesta yhteiskunnallisen edistyksen tielle. Minä olen varma siitä, että jokainen rehellinen porvari vastaa kieltävästi. Jokaisen rehellisen porvarin täytyy myöntää, että paljon on siinä suhteessa meillä jätetty tekemättä, eikä ainoastaan jätetty tekemättä, vaan paljon on meillä siinä suhteessa rauhallista kehitystä myöskin vastustettu. Meidän porvaristomme ei ennen kansalaissotaa eikä ylipäänsä koskaan taipunut yhteiskunnallisiin uudistuksiin muuten kuin välttämättömän pakon edessä. Ja heti kun tämä pakkotila oli saatu sivuutetuksi, heti oli tämä porvaristo valmis vetämään sanansa takaisin ja peruuttamaan ne uudistukset, mitkä se tässä hätätilassa oli antanut. Tällä tavalla kasvatettiin työtätekevät, vähempivaraiset kansankerrokset siihen käsitykseen, ettei tässä maassa mitään uudistuksia ja parannuksia köyhien oloihin saada muuten kuin asettamalla porvaristo pakkotilaan. Jo tämä seikka osaltaan on ollut vaikuttamassa

kansalaissodan syntymiseen. Toinen tällä kertaa vieläkin vaikuttavampi seikka on ollut maailmansodan vaikutus yleensä. Maailmansotahan vuosikausia riehuttuaan sai aikaan sen, että meillä varattomammat kansankerrokset kurjistumistaan kurjistuivat sensijaan kuin omistavat kansanluokat tai ainakin huomattavan suuri osa heistä kääri rikkauksia näiden varattomampien kansanluokkien kustannuksella. Elintaso kohosi aivan huimaaviin määriin ilman että työpalkat samassa suhteessa olisivat kyenneet kohoamaan. Kun maailmaisen vallankumouksen jälkeen ryhdyttiin silloisen hallituksen taholta toimenpiteisiin tämän hädän lieventämiseksi ja jonkunlaisen tasaisuuden aikaansaamiseksi elintarvetilanteessa, niin silloin meidän porvaristomme kaikkialla, paitsi eduskunnassa, ryhtyi jyrkästi näitä toimenpiteitä vastustamaan. Sen mikä eduskunnassa saatiin läpiajatuksi, sen tekivät käytännössä muut virastot ja tuomioistuimet, jotka joutuivat näitä eduskunnan säätämiä lakeja täytäntöön panemaan ja soveltuttamaan, käytännössä mahdottomaksi. Näillä laeilla ei ollut minkäänlaista merkitystä, niillä ei ollut sitä rauhoittavaa vaikutusta, mikä niillä muussa tapauksessa olisi ehdottomasti ollut. Kaikki nämä seikat, kaikki nämä tekijät ovat olleet meidän porvaristomme rakentamia sulkuja yhteiskunnallisen kehityksen tiellä.

Kun vielä otamme huomioon Venäjän vallankumouksen läheisyyden ja sen valtavan vaikutuksen meidänkin alempiin kansankerroksiimme, kun otamme huomioon, että tästä vallankumouksen läheisyydestä meidän oman työväestön vallankumouksellinen mieliala sai tavattoman suuren vedenlisäyksen, niin ei ole ollenkaan ihmeteltävää, että se paisui viimein kaikki esteet murtavaksi tulvaksi. Tässä tulvassa, tässä kapinassa, siinä purkautui esille työväestön, vähempivaraisten kansanainesten ei ainoastaan sotavuosina, vaan kymmeniä ja satoja vuosia sitä ennen kärsimä vääräys. Ei ole ollenkaan ihmeteltävää, että meidän kovia kokenut työväenluokkamme tässä kapinaliikkeessä tai tässä vallankumousliikkeessä, millä nimellä häntä kutsuttaneenkin, huomasi viimeinkin sen vapautuksen, jota se vuosikymmenien sorron aikana oli odottanut. Se oli vuosikymmeniä ja vuosisatoja epätoivoisesti koettanut pyrkiä parempiin oloihin, koettanut voittaa yhteiskunnalliset esteet tieltään, mutta se oli aina saanut tyytyä ainoastaan rippeisiin, ainoastaan niihin muruihin, jotka herrain pöydältä putosivat. Ei ole ihme, että viimein, kun sille tyrkyttämällä tyrkytettiin tilaisuutta ottaa valta omiin käsiinsä, että se tarttui tähän tilaisuuteen, että se ryhtyi epätoivoisilla keinoilla toteuttamaan niitä

päämääriä, mitä se turhaan oli koettanut rauhallisin keinoin toteuttaa. Tämä on minun mielestäni se historiallinen pohja, jolta meidän tätä kysymystä olisi lähdettävä arvostelemaan. Meidän olisi lähdettävä käsittelemään näitä tähän liikkeeseen osaaottaneita ei kapinallisina, ei valtioriksellisina, vaan voimakkaiden, valtavien yhteiskunnallisten tapausten leikkipalloina, sillä sitä he todellisuudessa olivat. Eivät he lähteneet tekemään mitään rikosta; he aivan kuin vaistomaisesti seurasivat sen valtavan virran mukana, joka silloin kulki yli koko Venäjän ja yli koko Suomen. Kun lähdemme tätä kysymystä ratkaisemaan, on porvariston otettava huomioon ne omat syntinsä, mitä se tässä suhteessa aikaisemmin on tehnyt. Sen on otettava ne huomioon ja otettava huomioon myöskin se, että nämä rikokselliset, jos niitä rikoksellisiksi välttämättä tahdotaan sanoa, eivät ole sitä todellisessa rikoksellisen merkityksessä. Heitä on lähdettävä tältä pohjalta arvostelemaan. Jos meidän porvaristomme olisi tältä pohjalta jo aikaisemmin tätä asiaa käsitellyt, niin meidän maassamme olisivat asiat aivan toisin, meidän kansamme voisi paljon kirkkaammin toivein katsoa tulevaisuuteen kuin mitä se tällä kertaa voi. Tässä suhteessa meidän porvaristomme on nukkunut ohi oikean aseman. Se on mennyt ohi sen aseman, mistä sen olisi pitänyt astua ulos tästä kostonhimon junasta ja ryhtyä todella toteuttamaan oikeita ja inhimillisiä menettelytapoja tässä kysymyksessä. Vielä ei ole aivan myöhäistä tämä poistuminen, vielä se voi sen tehdä, vaikkakin myöhästyneenä, jos se sen tekee nopeasti.

Voidaan kyllä käsittää se kostonhimo, se tavaton raivo, millä meidän porvaristomme on näitä kansalaissodan uhreja kohdellut. Se voidaan kyllä käsittää heti taistelun jälkeen vallinneessa olo-tilassa. Mutta kuukausimääriä senjälkeen, kun maa on jo aivan rauhoitettu, vuosikausia sen jälkeen, kun nämä rikokset ovat olleet tehdyt, silloin ei enää tätä kostonhimoa voi ymmärtää, silloin siitä on jo aika kaikkien kiihkeimpienkin luopua. Eikö tämä kostonhimo ole jo tarpeeksi saanut tyydytystään niissä kymmenissätuhansissa uhreissa, jotka ovat saaneet kuolla ja näännyä nälkään vankileireissä? Tältä pohjalta kun lähtee tarkastamaan niitä vaatimuksia, mitä tässä eduskuntaesityksessä nyt on esitetty, niin meidän täytyy kaikkien tunnustaa, että ne ovat aivan kohtuulliset.

Meidän täytyy tätä kysymystä ratkaistaessa ottaa huomioon ei ainoastaan tämä tausta, jota vastaan sitä on tarkasteltava, mutta myös ne pienet yksityiskohdat, jotka vaikuttavat tämän kysymyksen ratkaisuun. Vankileireissä vielä kitu-

vain suhteen on minun mielestäni tärkeimpinä seikkoina otettava huomioon ensiksi se, että nämä vankileirit tulevat valtiolle maksamaan vuosittain kymmeniä miljoonia markkoja. Tämä menot-erä on aivan hukkaan käytettyä pääomaa, eikä ainoastaan hukkaan käytettyä, vaan vieläkin huonompaa: se nimittäin kasvaa negatiivista korkoa. Ei ainoastaan riitä että se on kantamatta korkoa, mutta se kantaa kielteistä korkoa, se tuottaa vahinkoa se pääoma, mikä vankileireihin uhraataan.

Kun otetaan vielä huomioon, että teollisuustyöväen parhaimisto oli juuri etupäässä kansalais-sodassa työväestön puolella taistelemassa ja että juuri tämä parhaimisto joutui kitumaan vankileireihin ja että suurin osa siitä vieläkin vankileireissä kituu, niin meidän täytyy välttämättömästi vaatia näiden vapauttamista sitäkin suuremmalla syyllä, kun meillä ammattitaitoista työväestöä kansalaissodan jälkiselvittelyssä on niin tavattoman paljon tuhattu, että meillä siinä suhteessa ei olisi varaa menettää yhtään työmiestä. Ulkomailta Englannissa, Saksassa ja Amerikassa, suurissa teollisuusmaissa, osataan antaa arvoa ammattitaitoiselle teollisuustyöväestölle. Tiedetään että ammattitaitoista teollisuustyöväestöä ei ole ollenkaan niin helppo kehittää kuin maataloustyöväestöä ja muuta työväestöä. Teollisuustyömieheksi kehittyminen vaatii erikoisia edellytyksiä, joita ei aivan runsaasti ole missään maassa olemassa. Muissa maissa koetetaan tehdä kaikkensa tämän ammattitaitoisen työväestön pysyttämiseksi maassa ja sen säilyttämiseksi. Meillä sensijaan kansalaissodan jälkeen tuhlaamalla tuhlatiin kymmeniätuhansia maan parasta työvoimaa, joka ei vuosissa ole kasvatettu eikä kehitetty. Vielä on meillä muutamia tuhansia pelastettavissa tästä työvoimasta ja meidän kansamme taloudellinen etu yksin jo vaatii että nämä ovat pelastettavat. — Nämä kaksi tärkeää näkökohtaa haluaisin huomioon otettavaksi näitä vielä vankileireissä viruvia vapautettaessa.

Siirryn sitten toiseen vaatimukseen, nimittäin kansalaisoikeuksien palauttamiseen niille, jotka tulevat armahtamisesta osallisiksi. Tässä asiassa meillä on edessämme aivan sama tekijä kuin edellisessäkin, nimittäin maan ammattitaitoisen teollisuustyöväestön säilyttäminen, sen työväestön, joka nyt on vapautunut vankileireistä ja joka on nauttinut n. s. ehdonalaista vapautta. Se työväestö on tällä kertaa semmoisessa asemassa, että se ei tule tässä maassa viihtymään yhtään enempää kuin mitä välttämättömyys vaatii. Nämä ehdonalaiset ovat niin surkuteltavassa asemassa, että he eivät edes voi hankkia itselleen työtä.

He eivät saa ollenkaan matkatodistusta siinä mielessä kuin tavallisesti matkatodistus käsitetään. Heille annetaan ainoastaan määrättyyn paikkaan matkatodistus ja sen jälkeen heidän on heti palattava takaisin kotiseudulleen ja elleivät he ole tältä määrättyltä paikalta työtä saaneet, on heidän lähdettävä uudelle matkalle. Tällä tavoin he saavat kulkea edestakaisin kotipaikan ja työhakupaikan välillä, onnistumatta saada itselleen työtä. Kun otamme huomioon nykyiset tavattoman korkeat matkakustannukset, niin jokainen ymmärtää että työmiehen ei kannata montakaan tällaista työnhakumatkaa tehdä. On aivan välttämätöntä että nämä työmiehet pääsevät edes vapaasti hankkimaan itsellensä sitä niukkaa leipää, mikä nykyisenä pula-aikana heille mahdollisesti on tarjona.

Paitsi tätä pelkästään käytännöllistä vaikeutta on heidän olotilansa muodostunut siveellisesti aivan mahdottomaksi. Heitä pidetään silmällä, heitä urkitaan, heitä vakoillaan, heitä ei lasketa ottamaan osaa kokouksiin, ei yleisiin huvitilaisuuksiin, ei yleensä mihinkään, sinne, mihin kunniallisilla kansalaisilla on pääsy. Tämä tekee heidän olonsa sellaiseksi että he ovat valmiit hylkäämään tämän isänmaansa heti paikalla kun heille siihen tilaisuus tarjoutuu. Ja minä luulen että meidän maallamme ei ole varaa hukata yhtään ainoaa kunnan työmiestä. Minun mielestäni meidän pitäisi pitää huoli siitä että jokainen, joka tähän asti on säilynyt, edelleen voisi elää tämän maan kansalaisena ja että hänelle taattaisiin tavallisen työmiehen kohtelu eikä asetettaisi mihinkään orjan asemaan, jonka kintereillä suojeluskunnat ja poliisiviranomaiset alituisesti häärivät. Eihän tässä maassa voida iänikuisesti säilyttää sellaisia passiasetuksia, että ihmisten maasta muutto tehdään mahdottomaksi; joskus tässä maassa täytyy rajojen aueta ja silloin tulee tässä maassa tapahtumaan niin, siitä saatte olla varmat, että työvoiman puute varsinkin teollisuuden alalla tulee olemaan tavattoman suuri. Meidän teollisuutemme kärsii nyt raaka-aineiden puutetta. Mutta tulevaisuudessa se tulee kärsimään työvoiman puutetta. Eikä tämä työvoiman puute tule kohdistumaan ainoastaan teollisuuteen, se kohdistuu myös maanviljelykseen. Teollisuus imee aina parhaimmat työvoimat maanviljelykseltä välttämättömyyden pakolla senvuoksi että sen tarjoaa jonkun verran parempia elämisen ehtoja. Se tulee imemään aina parhaimmat työvoimat maaseudulta kaupunkeihin ja jos tämän kaupunkien nykyisen työvoiman annetaan poistua maasta, silloin teollisuuslaitokset ja kaupungit tulevat imemään voimaa maataloudesta ja silloin

maatalous tulee kärsimään yhä enemmän siitä työvoiman puutteesta, mistä se paraillaan saa jo nyt kärsiä. Tässä kysymyksessä niinkuin useissa muissakin kysymyksissä olemme me sosialidemokraatit siinä omittuissa asemassa, että olemme joutuneet ajamaan ja huolehtimaan ei ainoastaan työväestön eduista, vaan myös porvarien rikkauksien säilymisestä, porvarien voiton säilyttämisestä, sillä sitähän tämän kysymyksen ratkaisu myös on.

Mitä sitten lopuksi tulee siihen välttämättömyyteen, mikä meidän porvareillamme on lähtää tätä kysymystä ratkaisemaan, minun täytyy todellakin myöntää että se välttämättömyys ei ole kovin suuri. Työväestö on aseettomana, se on nyt maahan lyötynä. Porvaristolla on takanaan nyt suojeluskunnat, kanuunat ja pistimet, se voi viivyttää, jos se tahtoo, tämän kysymyksen ratkaisua kauaksi eteenpäin. Se voi tässäkin kysymyksessä yhä edelleen harjoittaa sitä jarrutusta, jota se on harjoittanut tähän asti. Mutta toinen kysymys on, onko porvaristolle itselleen edes etua tällaisesta politiikasta.

Jos meidän porvaristomme olisi jotain oppinut kansalaissodasta ja senjälkeisestä ajasta, niin se kiirehtisi ratkaisemaan tätä kysymystä ja kiirehtisi ratkaisemaan sitä nopeasti ja sillä tavalla että työväestö voi siihen olla tyytyväinen. Mutta ellei se ole mitään kansalaissodasta oppinut ja ellei se mitään halua siitä oppia, niin se edelleenkin nojautuu siihen valtaan ja voimaan, mikä sillä tällä hetkellä on käytettävänä ja jättää tämän kysymyksen edelleen ratkaisematta. Mutta tällä teollaan se on tehnyt karhunpalveluksen ei ainoastaan itselleen, vaan koko maalle ja kansalle. Meidän porvaristomme istuu tällä hetkellä pistimillä. Mutta tätä pistimillä istumisen taitoa ei ole pitemmän päälle kukaan keksinyt ja minä uskon että se jää keksimättä meidänkin maamme porvareilta. Meidänkin maamme porvarien täytyy ennenpitkää astua tältä istuimelta alas, turvautua toiseen keinoon ja se keino on rauhan ja yhteiskunnallisen kehityksen keino. Niihin keinoihin jos olisi jo ennen kansalaissotaa turvaututtu, niin me ehkä olisimme kansalaissodalta säästyneet. Ei ole minun mielestäni vielääkään aivan myöhäistä niihin keinoihin turvautuminen, mutta aivan välttämätöntä se nyt jo on. Meidän porvaristollamme on nyt valittavanaan, lähtekö se edelleen sodan tielle, vaiko rauhan tielle, tahtooko se rakentaa tähän maahan pysyvaisen sodan vaiko pysyvaisen rauhan, ja minä luulen että porvaristolle olisi itselleenkin eduksi lähteä kulkemaan rauhan tietä tässäkin kysymyksessä.

Minä jo äsken sanoin, että tätä kysymystä voi-

daan toistaiseksi vielä viivyttää ja pitkittää, mutta ijänikuisesti ei sitä voida tehdä. Työväestö tulee tässä kysymyksessä ottamaan omansa, ajamaan läpi vaatimuksensa ennenmin tai myöhemmin. On vaan porvaristolle sekä koko maalle ja kansalle paljon onnellisempaa, jos työväestön vaatimuksiin suostutaan niin pian kuin mahdollista.

Ed. a f Forselles: Rdgm Huplis motion om utsträckt amnesti för de för statsförbrytelser under medborgarkriget 1918 eller tidigare dömda ansluter sig nära till den av motionärerna och rdgm Itkonen gjorda petitionen under riksdagens normala petitions- och motionstid, rörande vilken lagutskottets avstyrkande utlåtande ännu icke slutbehandlats. Under dessa förhållanden är jag osäker om, huruvida stadgandet om amnestilag i den nya Regeringsformen utgör ett sådant i § 30 avsett beslut eller en därunder inträffad händelse som i paragrafen avses och som vore orsaken till ny motion utom motionstiden. Ett annat egendomligt förhållande är att motionsmemorialet icke nu föreligger i tryck. Då emellertid talmanskonferensen föreslagit remiss till lagutskottet, är det likväl orsak att redan nu yttra sig i sak. Därvid bör uppmärksammas den hjärteömhet för statsförbrytarena från 1918, som lägges i dagen av det socialdemokratiska partiet, vilket dock påstått sig ogilla uppropet, särskilt då genom tre tidigare amnestidekret den allra största delen av statsförbrytarena från 1918 frigivits så att endast de grävsta brottslingarna från denna tid befinna sig i fängelse. Denna fordran på amnesti framställles dessutom såsom den naturligaste sak i världen samt som om de ännu i fängelse befintliga upprorsmännen utan skäl och på ett orättvist sätt berövats sin frihet. I analogi härmed skola de frigivna återfå medborgerligt förtroende. Det senaste amnestimanifestet av 19 juni gick redan väl långt, då det stadgade villkorlig frigivning vid fall av rån, utpressning, stöld eller döljande av tjuvgods, begångna icke, såsom det säges, „för enskild vinning”. Det är nu tydligen avsikten att alla dessa nu skola återfå medborgerligt förtroende. Men ej nog därmed. Förverkligandet av motionens syften skulle medföra att alla de till utlandet flyktade upprorsmännen — där de ökat sina brott genom hänsynslösa stämplingar mot rikets säkerhet — kunde återvända med klingande spel och intaga vilka förtroendeposter som helst. Om även mördare icke inbegripas i amnestiförslaget, skall det sannolikt kunna påvisas att varken Manner, Tokoi, Sirola eller Gylling gjort sig personligen skyldiga till

mord och äro de sålunda klara att taga plats till och med i regeringen. Skulle den avsedda amnestin kommit något tidigare till stånd hade de kunnat framskjutas såsom presidentkandidater. Strax efter upproret hörde jag en person, som hade samtalat med en dömd upprorsman säga att denna yttrat att i själva verket det ej vore så farligt med frihetsstraffen, „ty borgarena glömma sådana saker så lätt”. Yttrandet var mer än sannspått. I amnestin hava vi emellertid nått en gräns, där det gäller att välja mellan rättsstat eller rövarstat. I denna församling är det näppeligen obekant, vilka stämplingar som här begås mot statens säkerhet. Vi hava knappast råd att till de fel, som sedan upproret begåtts, ytterligare foga så okloka handlingar som realiserandet av det av rdgm Hupli gjorda amnestiförslaget.

I sammanhang med den tidigare motionen om amnesti var jag redan i tillfälle att bemöta de motiv, som av reservanterna till lagutskottets betänkande anfördes till förmån för deras uppfattning och vill jag därför vid denna remissdebatt icke upprepa detta yttrande. Jag vill vid detta tillfälle endast påminna om att efter kommunardupproret i Frankrike 1871 man först 1880 ansåg sig kunna besluta om allmän amnesti och dock var detta uppror en barnlek i bredd med upproret hos oss 1918.

Jag måste nu egna några ord åt de av den sista talaren gjorda yttrandena. Rdgm Itkonen nämnde att upproret 1918 tedde sig, såsom en uppdämd flod, som slutligen gick över sina bräddar på den grund, att samhället icke tidigare hade infört demokratiska reformer. Jag ber få uppmärksamgöra rdgm Itkonen därpå, att vi före upproret hade den mest demokratiska författning som finnes i hela Europa, att kommunallagarna och 8 timmars arbetsdag voro antagna. Vad lönerna beträffar, så är det endast de löner som arbetarna uppbära, som i någon mån motsvarat förändringarna under krigstiden. Däremot har staten på långt när icke kunnat tillfredställa även rätt anspråkslösa fordringar av sina egna tjänstemän. Vidare säger rdgm Itkonen, att arbetarna vilja realisera någonting, som de redan burit på i hundratal år och hämnas för alla tidigare orättvisor. Jag vill anmärka att arbetarna hos oss varit skäligen nöjda med sin lott ända tills socialisterna började med sitt agitationsarbete.

Vad åter kostnaderna för fängslägren beträffar, så utgöra de numera en bråkdel mot vad de stego till i början av avvecklingstiden i det att numera de flesta av fångarna hava utsläppts och endast cirka 2,000 av dem ännu befinna sig i lägren. Dessutom bör märkas att denna summa

av ett par tiotal miljoner mark icke väger synnerligen tungt vid fastställandet av vår miljardbudget.

Vidare säger rdgm Itkonen att borgarna genom att hålla dessa 2,000 brottslingar fortfarande i läger ödsla med arbetskraft. Jag vill fråga honom vem det var som ödslade med arbetskraft, då man mobiliserade hundratal arbetare under medborgarkriget 1918? Vad nu de villkorligt frigivnas lott beträffar, så anför rdgm Itkonen, att den vore mycket beklagansvärd, i det att de icke kunna söka sig arbete. Därtill kan genmåsas att det icke hindrar dem att på sina boningsplatser skaffa sig jordbruksarbete. Just denna tid vet envar att jordbruksarbetare när som helst kunna få anställning. Läkvisst är detta en sak som även myndigheterna kunna taga i betraktande i och för underlättandet för de villkorligen frigivna att, när de icke äro stadda i olovliga ärenden, utan hinder bli i tillfälle att resa på arbetsförtjänst.

Rdgm Itkonen säger vidare att dessa villkorligt frigivna hava det så illa att de med det första komma att lämna sitt fosterland. Det är en sak som jag icke kan bedöma, men det skulle i alla fall förvåna mig, om så skulle ske, då man vet att de till Murman flyktade röda numera på allt sätt söka återkomma till Finland.

Jag hoppas därför att lagutskottet icke skall frångå sin avstyrkande ståndpunkt i amnestifrågan, så mycket mindre som den i betänkandet n:o 4 i motiveringen anförda ojämnheten i en del domar från 1918 genom det senaste amnestimifestet av den 19 juni blivit korrigerad.

Ed. Helö: Vaikkakin tämä asia on jo niin kulunut ja paljon käsitelty, niin kuitenkin se kanta, jolle lakivaliokunta asettui käsiteltäessä samanluontoista esitystä viime istuntokaudella samoin kuin myöskin ne lausunnot, jotka tässä yhteydessä täällä eduskunnassa annettiin, pakoitavat edelleen painostamaan erinäisiä seikkoja.

Kysymys yleisen amnestian myöntämisestä kaikille niille, jotka tavalla tai toisella ovat sekaantuneet kansalaissotaan, riippuu siksi likeisesti kansalaissodan syistä, että edellistä kysymystä ei voida loppuun käsitellä, ennenkuin jälkimäinen on riittävästi selvitetty. Ja nyt kun on jo kulunut toista vuotta kapinan lopullisesta kukistumisesta, voisi jo odottaa, että tätä kysymystä voitaisiin käsitellä ennakoluulottomammin ja asiallisemmin, kuin mitä tähän asti on tehty, että nyt vihdoinkin voitaisiin luopua niistä ensi hetken synnyttämistä ja sittemmin kauan vatkuteista väitteistä, joita tähän asti on esitetty, niin

että tätä kysymystä nyt vihdoinkin voitaisiin käsitellä sellaisena, kun se todellisuudessa on eikä sellaisena, joksi se tekemällä tahdotaan tehdä.

On tunnettuja ja tunnustettuja historiallisia totuuksia, että suurempia kriisitapauksia kansain elämässä, kuten esim. nälänhätää ja kulkutauteja säännöllisesti seuraa levottomuuksia, kansanliikkeitä tai kapinoita. Silloin kun yhteiskuntalaitteet eivät enää voi turvata suuremman kansaluokan elämismahdollisuutta, silloin putoaa pois pohja yhteiskuntajärjestyksen alta ja uhatussa asemassa olevat ovat luonnonlain pakoituksesta pakoitettuja etsimään keinoja ulkopuolellakin sitä järjestystä, joka tässä vaaran tilanteessa on osoittautunut avuttomaksi.

Tällainen käsitys, se on varmaa, pidetään täällä todistuksena bolshevismista, sitä suuremmalla syyllä kun tänne näyttää lähetetyn erikoinen spesialisti vainuamaan bolshevismia kaikista mahdollisista paikoista ja sentähden olen pakoitettu tässä yleisesti tunnetussa asiassa turvautumaan yleisesti tunnustettuihin auktoriteetteihin. Niinpä niille, jotka kaikista todisteluista huolimatta tulevat väittämään, että mitään todellisia syitä kapinaan ei ole ollut, että kapina on johtunut vain yksityisten kiihoituksesta, niille pyytäisin muistuttaa mieleen tunnetun suomalaisen valtiomiehen J. V. Snellmanin lausunnon, jonka hän esittää teoksessaan Valtio-oppi: „Aivan vähän on luottamista niitten arvosteluun, jotka sanovat muutamien kansanyllyttäjiensä salajuonillaan olevan syynä vallankumoukseen. Enin osa ihmisiä rakastaa ennen kaikkea rauhaa ja jos kuinkakin ajattelee, pitäisi ymmärtää, ettei onnellista perheenisää, kansalaista, jonka rauhaa ei kukaan riko, haluta jättää tyyntä elämäänsä, jonkun levottoman heittiön lorujen tähden. Kansan johtajia ja kansan turmelijoita täytyy sellaisissa tilaisuuksissa aina ilmestyä, mutta he puhuisivat kuuroille korville, ellei salainen tyytymättömyyden murina kansassa, sorrontunne ja hämärä käsitys siitä, että sorto on alkuisin hallituksesta, saisi kansaa herkästi tarttumaan joka tilaisuuteen olojensa muuttamiseksi. Todellisen syyn, aiheen täytyy aina olla olemassa, jopa niinkin voimakkaana, että kansa mieli muutosta mistä hinnasta hyvänsä.” Näin lausuu tunnettu suomalainen valtiomies, sellainen auktoriteetti, jonka noin 10 vuotta takaperin niin nuorsuomalaiset kuin suomettarelaiset koettivat kaikella tavalla todistaa olevan heidän ajatuskantansa takana. Kaikenmoisista epämääräisistäkin lauseparsista koetettiin silloin rakentaa jotain todistusta, joka osoitti, että Snellman olisi kannattanut sitä tai tätä katsantokantaa, miten oli meneteltävä taistelussa

Venäjän sortovaltaa vastaan. Mitä tulee hänen kantaansa kansalaissotaan, vallankumoukseen nähden, niin on tämä kanta kuten äskeisestä lausunnosta ilmeni täysin selvä ja jos siis edelleen tahdotaan pitää häntä auktoriteettina, johon voidaan luottaa niin on myöskin muutettava sitä käsitystä, mikä tähän asti on ollut kansalaissodastamme tai on myös sysättävä itse Snellmanin syrjään bolsheviikina.

Käsitellessään Ranskan vallankumouksen syitä ja niitä arvostellessaan lausuu M:me Staël, että vuosisadan jokainen vuosi johti siihen kaikkia eriteitä myöten. Mielestäni yhtä sattuva on se ministeri Alkion arvostelu, jonka hän noin vuosi takaperin antoi kansalaissodastamme. Hän nim. silloin väitti, että kansalaissodan syynä ei ollut kansanvalta, eikä sosialidemokratia, vaan liian pitkälle mennyt monarkia. Juuri tämä arvostelu minusta on paraimpia arvosteluja, mitä kansalaissodastamme on annettu, sillä juuri rappeutuneessa monarkiassa on lopullisesti etsittävässä ne perussyyn, jotka lopullisesti johtivat sisälliseen sotaamme.

Kun tällä tavalla on selvää, ettei sisällinen sotaamme ole voinut johtua mistään toisarvoisesta asiasta, mistään yllytyksestä, vaan että sen täytyi perustua johonkin reaaliseen tekijään, niin on meidän ryhdyttävä etsimään näitä reaalisia tekijöitä. Ja kun tietää, miten ankara elintarvepula vallitsi ennen kapinaa ja miten se kärjistyi äärimmilleen juuri ennen kapinaa, niin johtuu itsestään kysymys, eivätkö kapinan syyt olisi etsittävä juuri tästä elintarvepulasta. Niin on täällä jo ennen esitettykin ja minä tahdon uudistaa tämän väitteen, enkä ainoastaan uudistaa, vaan myöskin sen todistaa. Ja kun tässä todistuksessa ei riitä se, että vain esitetään tosiasia toisensa jälkeen, niin minä esitän virallisia lausuntoja, porvarillisen hallituksen virallisia lausuntoja elintarvepulastamme ja sen odotettavista seurauksista. Totta kai näillä virallisilla lausunnoilla, joilla on itsetunnustuksen luonne, täytyy myöskin olla jotain merkitystä. Nojaudun elintarvehallituksen, silloisen porvarillisen elintarvehallituksen kiertokirjeisiin. Luen muutamia otteita näistä kiertokirjeistä. Ensiksikin joulukuussa julaistussa kiertokirjeessä, elintarvelautakunnille, siis vähää ennen kapinan puhkeamista, lausutaan seuraavaa: „Kuten tunnettua, ovat meillä kaikki kaupungit esikaupunkeineen sekä ne maalaiskunnat, joiden asukkaista melkoinen osa on teollisuusväkeä tahi joissa maanviljelys on takapajulla, jo syyskuun puolivälissä olleet nälänhädän partaalla, ollen kahden-kolmen viikon väliaikoja, jolloin ei

ole voitu jakaa viljaa." Edelleen samassa kierto-kirjeessä lausutaan: „Nälänhädän jatku-minen ja leviäminen tuottaa taas siksi suuren vaaran koko maalle eikä suinkaan vähimmin viljapitäjain asukkaille, että tämän vaaran torjuminen on meidän kaikkien yhteinen asiaamme. Nyt, kun jo 800,000 Suomen asukasta kärsii viljanpuutetta, riippuu yhteiskunnan säilyminen viljapitäjain elintarvelautakun-tien ripeästä toiminnasta. Elintar-vehallitus rohkenee luottaa siihen, että nämä elin-tarvelautakunnat pelastavat aseman, joka nyt, niinkuin hallituksen toimesta sano-malehdistössä julaistuista tiedoista käy ilmi, on neulan kärjessä." Edelleen kierto-kirjeessä 17 päivästä tammikuuta, siis noin 10 päivää ennen kapinan puhkeamista, kirjoittaa elintarvehallitus m. m. seuraavaa: „Leivän puu-tetta kärsiväin paikkakuntain luku, ei vain kau-punkien, vaan maalaiskuntienkin, lisääntyy alin-omaan, ja muutamilla seuduilla on jo tultu niin pitkälle, että nälkä elintarvelautakuntain anta-mien tietojen mukaan on aiheuttanut sairaalois-uutta ja kuolemantapauksia. Ei ole väl-tettävissä, ettei semmoinen ase-ma synnyttäisi yhteiskunnalle vaarallisia levottomuuksia." Näis-sä elintarvehallituksen kiertokirjeissä ensiksikin on selvitetty asema sellaisena kun se oli ja toi-seksi on niissä vedetty siitä seuraava johtopäätös. Siinä puhutaan levottomuuksista ja sen syistä, mutta syyksi ei mainitakaan kiihoitusta, vaan siksi mainitaan nälänhätä. Ja sisällissodan estä-miseksi ei siinä puhuta kuularuiskuista, vaan elintarvelautakuntien ripeästä toiminnasta. Voi-taisiin esittää paljon muitakin aivan samantapai-sia todistuskappaleita. Ja kun vielä lisäksi tie-tää, ja sehän käy ilmi esimerkiksi käymällä läpi valtiopäiväin asiakirjoja, joissa porvarillisetkin edustajat tunnustavat, että on aivan tunnotonta vaatia virkamiehiltä, että he noudattavat elintar-velakia — kun tämän kaiken tietää, niin silloin ei suinkaan voi ihmetellä, että kapina syntyi, vaan voisipa väittää, että olisi ihmeteltävää, jos kapinaa ei olisi syntynyt.

Voitaisiin esittää vielä paljon muitakin näkö-kohtia kapinan syistä, mutta luulen, että tämä jo riittää. Ja tältä näkökohdalta rohkenen olettaa-kin, että lakivaliokunta käsitellessään tätä asiaa muuttaa edellisen päätöksensä ja ryhtyy kannat-tamaan nyt tehtyä anomusta. Ja siihen soveltuu mielestäni myöskin erinomaisesti nykyinen ajan hetki. Kuten ministeri Alkio on lausunut, oli kapina monarkian tulos. Nythän juuri asetamme

viimeistä kiveä uudelle järjestelmälle. Nyt lakais-taan lopullisesti pois vanha monarkinen järjes-telmä, ja lakaistakoon tämän järjestelmän mu-kana myöskin pois sen jättämät perinnöt. Älköön tasavaltaa asetettako valtiollisilla vankileireillä eikä valtiollisella suurella paariasluokalla.

Ed. Aalto: Kun seurasi kansalaissodan lo-puttua porvarillisia sanomalehtiä, joutui omitui-seen ristiriitaan. Toisella kädellä, sanoisinko, ne saarnasivat laillisuutta oikeusvaltiossa, toisella kädellä kiihoittivat mahdollisimman suurta ve-ristä kostonhimoa niitä joukkoja kohtaan, jotka olivat hävinneet taistelussa. Tuon minä ymmär-rän. Silloin olivat mielet kiihtyneet. Mutta nii-den luokkien, jotka suurimman osan nuoruut-taan, miehuutensa puoliväliin ovat olleet tilaisuudessa hankkimaan itselleen tietoja ja sitä, jota vielä nytkin ollaan niin halukkaat kutsuma-an sivistykseksi, niiden luokkien taholta olisi odot-tanut että ne olisivat mahdollisimman nopeaan tulleet käsittämään että sellainen menettelytapa ei suinkaan ole yhteiskuntaa rakentava. Niiden olisi pitänyt myöskin käsittää se seikka että he-kään eivät ajanpitkään sellaisilla toimenpiteillä voi yhteiskuntaa hallita, että he eivät sellaisilla toimenpiteillä voi tässäkin maassa saada työ-väestöä niin kukistetuksi etteikö se joskus nos-taisi päätään ja ryhtyisi vaatimaan oikeutta. Olen kerran ennen ollut tilaisuudessa tältä pu-hujalavalta huomauttamaan että meidän porva-ristomme ei milloinkaan ole ollut liiallisella vii-saudella pilattu. — Ja minun täytyy tunnustaa, että se politiikka, jota tähän päivään saakka ja vielä tänä päivänä työväestöä kohtaan harjoite-taan, todistaa, että tuo väite pitää paikkansa. Meillä vielä nyt uskotaan erinomaisen suuressa määrässä että suojeluskuntapistimillä voidaan työväenliike niin tässä maassa pitää kurissa ettei se koskaan voi lähteä vaatimaan oikeutta eikä se koskaan voi lähteä vaatimaan rangaistusta niille, jotka ovat myöskin yhtä paljon rikollisia tekoja tehneet, kuin ne, joita nyt on pidetty toista vuotta vankeudessa, tuomittu sangen raskaisiin tuomioi-hin, vaikka näiden joukossa saattaa olla tuhansia, jotka eivät olisi, jos ne olisivat laillisesti menet-teltävän mukaan, oikeusvaltion periaatteen mu-kaan tutkittu, annettu heille oikeus puolustautua, tuskin olisivat tulleet saamaan päiväkään ran-gaistusta. Voisin, ollessani tilaisuudessa valtio-rikosoikeuksissa jonkun verran näiden raukkojen asioita ajaessani, todeta ei vaan kymmeniä vaan satoja tapauksia, joissa henkilöt on tuomittu yk-sinomaan sen perusteella että ne ovat olleet jon-kun ammattiosaston tai työväenyhdistyksen toi-

mikunnan jäseniä, ilman että he ovat ottaneet ainoallakaan tavalla osaa kapinaan vaan tuomittu kiihoittajina, vaikka on useita tapauksia, jolloin näistä henkilöistä ovat paikkakunnan porvarilliset jäsenet antaneet todistuksen että ovat pitäneet esitelmiä punakaartikapinaa vastaan. Tahtoisin huomauttaa eräästä tapauksesta eräässä pitäjässä, Kankaanpäässä, jossa tuomittiin eräs henkilö 8 vuodeksi kuritushuoneeseen, ja jota ylioikeus ei alentanut, vaikka paikkakunnan suojeluskunnan esikuntapäällikkö ja kolme jäsentä, paikkakunnan kunnallislautakunnan esimies ja useita paikkakunnan huomattavia talonmestajia todistivat, että hän ei ollut millään lailla ottanut osaa kapinaan vaan päinvastoin pitänyt puheita, joissa oli kieltänyt perustamasta punakaartia paikkakunnalle. Voisin Karjalohjalta todeta erään tapauksen, jossa mies, joka ei ollut paikkakunnalla ollut koko kapinan aikana eikä sitä ennen useihin kuukausiin, vangittiin ja jossa Karjalohjan suojeluskunnan esikunta antoi raportin valtiorikos oikeudelle että tämä mies on ollut koko kapinan ajan paikkakunnan pahin kiihoittaja ja hänet on ehdottomasti tapettava. Nämä lausunnot ovat valtiorikosylioikeuden pöytäkirjassa. Ja millä perusteella noita syytöksiä tehtiin? Sen perusteella että suojeluskunnan esikunnan pari jäsentä sattuiivat olemaan aikaisemmin vihamiehiä tälle henkilölle, siitä yksinkertaisesti syystä että suojeluskunnan esikunnan jäsen, eräs tilanomistaja oli humalaisena mennyt tämän miehen niskaan ja saanut selkäänsä. Ja tämä mies, joka oli sähkötöissä eikä todistettu ottaneen osaa kapinan, tuomittiin 3 vuodeksi kuritushuoneeseen, tai 5 vuoden ehdonalaan vapauteen. Voisin luetella paljon sellaisia tapauksia. Ovatko ne oikeusvaltion periaatteen mukaisia? Ovatko ne sitä, jota ministeri Alkio on kutsunut oikeuden vaa'an heiluttamiseksi. Eivätkö ne todista kostonhimoa. Meillä ollaan aina kärkeä porvarilliselta taholta sanomaan etteivät harjoita kostonhimoa vaan ainoastaan laillisuutta. Viittaa vaan siihen kuuluisaan Svinhufvudin antamaan amnestiaan, joka on sellainen ettei minkään maan historia luullakseni vielä maailmassa sitä ennen tunne, manifestin, jossa vapautetaan etukäteen ilman ettei saa syytteen asemaa sellaisiakaan rikoksentehtyjä, joiden omallatunnolla saattaa olla kymmeniä tai satoja murhia, kuten Sippolan juttu ja opettaja Järnstedtin juttu todistavat. Eikö tämä ole kostonhimoa, eikö tämä ole kostopolitiikkaa? Mitä se on? Haluaisin tiedustella sitä niiltä, jotka ovat pitkän aikaa kehuneet heiluttavansa oikeuden vaakaa. Onko tämä oikeuden vaaka? Nykyisen-

kään hallituksen toimenpiteet oikeudenvaa'an heiluttamiseksi oikealla tavalla eivät ole olleet sellaisia että niitä voisi kutsua oikeudenvaa'an oikealla tavalla heiluttamiseksi. Nykyisenkin hallituksen aikana tapahtuneet toimenpiteet päinvastoin ovat osottaneet mitä kamalinta luokkakostoa. Tahdon vain huomauttaa että joka kerta kuin on armahduskysymys eduskunnassa tavalla tai toisella tullut esiin, on se meidän kuuluisa ohranamme, joka joka tapauksessa vetää vertoja kaikkein pahimmalle Venäjän tsaariaikaiselle ohranajärjestelmälle, keittänyt kokoon kamalia kapinaromaaneja, jotka sitten useimmissa tapauksissa ovat kuivuneet kokoon kuin lasaretin suurus. Miksi ei niitä, joita tämä kuuluisa ohra on vanginnut ja pitänyt kuukausia vankiluolissa, miksi ei näihin nähden heiluteta oikeudenvaakaa? Siksi että tämä ohra, jota nähtävästi tuskin kukaan on vielä kommentanut koskaan, päättäen siitä, että ne sanomalehtien tiedoista päättäen ovat tyytymättömiä, jos heidän toimintansa tulisi sisäministeriön alaiseksi, on tahtonut estää kaikki toimenpiteet oikeuden saamiseksi ja kaikki ne toimenpiteet joiden tarkoituksena olisi yleisen amnestian aikaansaaminen maassa ja jotka toimenpiteet tekisivät meidän maastamme oikeusvaltion, jossa oikeudenvaakaa puolueettomalla tavalla heilutettaisiin. Kapina on kapinaa, vallankumous on vallankumousta, mutta minä pyytäisin niille, jotka vielä nytkin ovat niin kostonhimoisia, etteivät haluaisi yleistä amnestiaa myöntää, huomauttaa, että maailmassa on ollut sängen paljon porvarillisia vallankumouksia, joita meidän porvaristomme on kunnioittanut silloin kun niistä on sattunut pääsemään voitolle jompikumpi — kapinallinenkin — puoli, huolimatta siitä että toinen puoli kunakin kertana sittenkin on ryhtynyt taistelemaan sitä hallitusta vastaan, joka sillä kertaa on hallinnut ja jota siis on ollut katsottava sillä kertaa lailliseksi hallitukseksi. Meillä oli aikoinaan venäläinen hallitus ja niin kauvan kun se oli voimassa, sitä täytyi pitää ja sitä pidettiin laillisena hallituksena, eikä minun tietääkseni ole montakaan porvaria, jotka julkisesti olisivat väittäneet tuota hallitusta laittomaksi vaikka sitä vastaan taisteltiin sen johdosta että se liiaksi kiristi Suomea, josta oli Suomen kapitalisteille vahinkoa. Minä muistutan aktivistien aikoja, Bobrikoffin aikoja, jolloin moni Suomen porvari, huomattavassa asemassa oleva porvari taisteli tätä silloin laillista hallitusta vastaan aseilla. Näitä kunnioitettiin. Eikö se ollut, mahdollisesti oikeutettua taistelua, mutta taistelua joka tapauksessa senaikaista laillista hallitusta vastaan? Minä muistutan, kun on puhetta ollut murhamiehistä,

minä muistutan Hohenthalista. Paljoko porvaristo on sitä moittinut, kun se murhasi yhden n. s. laillisen hallituksen asiamiehen, korkean virkamiehen? Minä muistutan kuinka paljon porvarilehdet kunnioittivat Schaumania, kun tämä murhasi Bobrikoffin. Ne olivat laillisen hallituksen virkamiesten murhia. Silloin taisteltiin myös vallankumousta Venäjän hallitusta vastaan ja tuo taistelu vuosikausia kestäneenä on johtanut tosiaan siihen että Suomi nyt on itsenäinen tasavalta. Mutta silloin pitää ottaa myöskin huomioon, että porvaristo, joka jo silloin aktivistien aikoina ja sen jälkeen aina on ollut valmis käyttämään työväestöä apunaan taistelussa venäläisiä vastaan silloin kun tuo taistelu koskee yksinomaan porvariston luokkaetuja, saman porvariston pitäisi myöskin käsittää, että kun kotimaassa kaksi luokkaa on törmännyt yhteen, täytyy voitajan sentään luopua luokkakostosta, kostonhimesta ja antaa oikeudenvaa'an heilua. Oikeusvaltion ensimmäinen periaate on ensiksikin se, että jokainen siinä maassa tapahtunut rikos, tehdään se miltä puolelta tahansa, tuomitaan saman lain mukaan; eikö niin herrat asianajajat? Onko meidän maassamme olemassa eri lakia työmiesten tuomitsemista varten ja eri laki porvarillisten rikoksenteikijäin tuomitsemista varten? Minä kysyisin herroilta asianajajilta, jotka tuntevat lain paremmin: onko näin? Minä en ole sellaista lakia löytänyt. Mutta meillä Suomessa on sellainen menettely viime aikoina ollut käytännössä ja on vielä nytkin. Minä muistutan pari viikkoa sitten tapahtuneesta ampumisesta Juvalla, jolloin suojeluskuntalaiset nimismiehen läsnäollessa ampuivat erään miehen, joka vielä tänä hetkenä makaa sairashuoneessa, enkä minä ole nähnyt, että olisi sen johdosta asetettu näitä ampujia syytteeseen. Missä on puolueeton laki ja oikeus; missä on oikeudenvaaka? Täällä muistaakseni ed. Forselles antoi lausunnon, joka viittasi siihen, etteivät ne vankileirien menot enää nyt olisi niin tavattoman suuria, luultavasti siihen nähden, ettei niissä ole enää kuin kuutisentuhatta vankia. Ne nousevat joka tapauksessa kymmeniinmiljooniin markkoihin. Tämän käsityksen mukaan ne eivät ole vuodessa nyt kai suuria, mutta kun on ollut kysymys jostakin pienemmästä rahamäärästä suurimman työttömyyshädän lieventämiseksi, silloin tuo pieni määrä on suuri. Kun tässä eduskunnassa oli anomus esillä yhden miljoonan markan myöntämisestä mahdollista hätää varten seuraavana vuonna, josta voitaisiin antaa suoranaista rahoavustusta, jos niin ankaraa hätää työttömyyden johdosta maassa olisi, että se tulisi kysymykseen, silloin sanottiin, ettei meidän köyhässä Suomessa

ole varoja sellaiseen käytettäväksi. Sellaistakin on tässä eduskunnassa esitetty. Mutta silloin kun kostopolitiikan tyydyttämiseksi voidaan vankileireihin uhrata kymmeniä miljoonia markkoja vuodessa, silloin nuo menoerat ovat muka verrattain pieniä.

Mitä sitten tulee kansalaisoikeuksien poistamiseen tuhansilta työläisiltä, niin tosiaan nämä työläiset ovat siinä asemassa, ettei heillä usein ole mitään mahdollisuutta työnsaantiin, ei edes sellaisilla henkilöillä, jotka jollain tavalla olivat sekaantuneet tai katsottu sekaantuneen niin paljon, että heidät tuomittiin ehdonalaiseen vapauteen viideksi vuodeksi, mutta jotka ovat olleet kunnioitettavia kansalaisia, joille viranomaiset ovat antaneet hiukan ennen kapinaa hyvin mairittelevia todistuksia ja suosituksia, näille henkilöille, joilla on vakinainen toimensa, ei anneta passia. Minä tahdon huomauttaa että tänä päivänä olen pakoitettu erään sellaisen henkilön tähden, joka on toimessa siinä liitossa, jonka puheenjohtaja minä olen ja jonka miehen pitäisi lähteä matkalle, kääntymään poliisimestarin puoleen, koska muuan alempi poliisivirkamies sanoi hänelle: Sinä olet punikki, sinulle ei anneta mitään passia. Hyvät herrat, missä on oikeudenvaaka?

Minä saattaisin luetella kymmeniä sellaisia tapauksia, jolloin ammattiosastojen jäseniltä, jotka työskentelevät ammatillisen liikkeen hyväksi, joilla ei ole mitään kapinan aikeita ja jotka työskentelevät päinvastoin ammatillisen ja parlamentaarisen toiminnan eteen, jolloin näiltä joka päivä saapuu kirjeitä, joissa valitetaan sitä, että paikkakunnan poliisi tai nimismies ei anna heille passia työnhakua varten, eikä paikkakunnalla ole työtä saatavana. Minä en ollenkaan tahdo ihmetellä sitä että näin tapahtuu niissä pitäjissä, jotka nyt vasten Suomen lakia ovat julistetut sotatilaan ja joissa vallitsee täydellinen terrori eikä suinkaan oikeuden vaa'an heilumista. Minä olen saanut näillä sotatilaan julistetuilla alueilla asuvilta henkilöiltä, työmiehiltä jotka on laskettu ehdolliseen vapauteen, kirjeitä joissa kerrotaan että heillä on tapahtunut kolmekin kertaa viikossa kotitarkastuksia sen johdosta että he ovat saaneet liittotoimikunnan kiertokirjeitä, joissa heitä on kehoitettu ryhtymään työskentelemään ammattiosaston hyväksi, mutta joissa myös nimenomaan on selostettu: älkää ryhtykö mihinkään bolshevistisiin tehtäviin. Heiltä on viety nämä kiertokirjeet ja heidät on vangittu sen johdosta. Onko tämä oikeuden vaa'an heiluttamista? Eikö tämä olekin kostopolitiikkaa?

Tosiaankin minä tahtoisin yhtyä siihen ed. Helon lausuntoon, että, kun nyt Suomen tasavallan

hallitusmuoto on hyväksytty, kun nyt ajetaan valita tälle tasavallalle ensimmäinen presidentti, että nyt ryhdytään jo ajoissa sellaisiin toimenpiteisiin että Suomesta todellakin tulisi oikeusvaltio. Ja sitä me voimme edistää sillä että myös annetaan yleinen amnestia kaikille, sillä teidänkin, porvarien täytyy myöntää ettei kansalaissota ole sellainen kuin joku yksityinen rikos, se on joukkotoiminta, jossa eivät suinkaan voi tulla mitkään erikoisyksilölliset pyyteet koko joukkoon nähden huomioon otetuiksi. Meidän täytyy ottaa huomioon, että joka ainoana vuosisatana on eri maissa ollut kansalaissotia jolloin joukot ovat nousseet toista kansanluokkaa vastaan, eikä niitä jotka kapinaan ovat nousseet, ole kaikkina aikoina pidetty rikollisina. Ei tarvitse lukea paljoakaan maailmanhistoriaa kun huomaa tapauksia, jolloin kapinaan nousseet ovat voittaneet, päässeet valtaan, ja jolloin heitä on pidetty kunniallisina kansalaisina, joihin nähden ei jälkimaailma, ei meidän porvaristokaan ole asettunut niin ankarasti tuomitsevalle kannalle kuin meidän porvaristomme on nyt asettunut työväestöön nähden, joka myös tuli eksytetyksi kansalaissotaan.

Aivan eri asia on se, jos näissä oloissa jotkut henkilöt, ovat tehneet itsensä syytäksi yksityisiin rikoksiin. Mutta yksityisiksi rikollisiksi, täytyy sanoa, on katsottu hyvin paljon sellaisia, joiden syyllisyyttä voi hyvällä syyllä epäillä, koska valtiorikosoikeuksissa tuomituille ei useimmissa tapauksissa ole ollut minkäänlaista mahdollisuutta hankkiakaan todistuksia itselleen, koska näissä valtiorikosoikeuksissa, vieläpä valtiorikosylioikeudessaakin on painanut ainoastaan se lausunto, jonka joku paikkakunnan poliisiviranomainen tai suojeluskuntaan kuuluva henkilö on antanut, huolimatta siitä että syytetyn puolustamiseksi saattaisi olla hyvin paljon sellaisia todistajia, joita te porvaritkaan ette voi kutsua muuta kuin kunniallisiksi kansalaisiksi. Nekin rikokset olisi otettava tarkastuksen alaisiksi ja annettava syytetyille oikeus puolustautua. Silloin saattaisi käydä niinkin että näistäkin, jotka ovat tuomitut yksityisrikoksista, sangen raskaistakin, liiankin raskaista, sentään huomattaisiin useiden ei olevan vikapäitä näihin rikoksiin.

Sitäpaitsi teidän täytyy ottaa huomioon eräs seikka meidän maassamme, joka tuntuu ennenkuulumattomalta. Venäjän tsaarivallankin aikana annettiin syytetyille valtion puolesta puolustusasianajaja, mutta meillä Suomessa 20 vuosisadalla valtiossa, jota kutsutaan oikeusvaltioksi, ei valtion puolesta annettu edes puolustusasianajajaa syytetyille henkilöille, joilla oli täysi mahdottomuus itse hankkia itselleen puolustusasianajajaa.

Onko tämä oikeusvaltion periaate, onko tämä sitä oikeuden vaa'an heiluttamista? Minä epäilen sitä.

Minä toivon että nyt uuden Suomen luomisessa, jossa porvaristo tarvitsee ehdottomasti sen suuren kansanluokan, joka on työväen asemassa, mukaansa että se tätä uutta Suomea luotaessa ottaa huomioon työväestön vaatimukset ja sen seikan ettei porvaristo pysty hallitsemaan ilman työväestöä, niin hyvä halu kuin sillä onkin. Sen täytyy ennemmin tai myöhemmin luopua tästä politiikasta. Se voi yhtä vähän kuin se voi väittää terrorria olemattomaksi, yhtä vähän voi se väittää kostopolitiikkaa olemattomaksi. Mutta siitä kostopolitiikasta on sen jo aika luopua.

P u h e m i e s: Täysi-istunto keskeytetään nyt ja jatketaan tänä iltana kello 7 i. p.

Täysi-istunto keskeytetään klo 3,50 i. p.

Täysi-istuntoa jatketaan

k:lo 7 i. p.

P u h e m i e s: Jatketaan päiväjärjestyksessä olevan toisen asian käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Procopé: Kort innan riksdagen senast åtskiljdes, utfärdades ett manifest, varigenom den amnesti, vilken tidigare genom särskilda förfoganden beviljats för deltagande i det röda uppröret dömda personer ytterligare utsträcktes så vitt och så långt, som det överhuvudtaget med bevarande av det borgerliga samhällets intressen varit möjligt. Man skulle tycka, att i och med detta frågan om amnesti hade bort vara avförd från dagordningen så mycket mer, som det ju är bekant och också har man och man emellan uti riksdagen yttrats, att man bland väljarna på landsbyggen har varit synnerligen missnöjd med den utsträckning av amnestin, som det sista manifestet innebär. Emellertid tyckes hrr socialister icke vara tillfreds med vad som tillse vidare i frågan har åtgjorts. Det är mig omöjligt att ingå på en detaljkritik av den föreliggande motionen, då den ju icke i tryck har utdelats åt medlemmarna av riksdagen, och vi således icke hava oss bekant dess detaljbestämmelser. Men herrar socialister hava tagit denna amnestifråga till förevändning för att göra en vidräkning icke endast med den bestående ordningen i samhället, utan också med alla de orsaker, som ledde till det röda uppröret och med dess innersta

innebörd. Må det då vara mig tillåtet att å min sida i korthet belysa samma förhållanden, belysa dem sådana de te sig för den, vilken å ena sidan är fullkomligt medveten om att i samhället för att åstadkomma en varaktig fred och trevnad för en och var reformer behövas, men vilken å andra sidan är fullt på det klara med att fjäsan det för de röda elementen i detta nu innebär en överskådlig fara för landet och icke minst för de reformer, som man vill befrämja.

Må det tillåtas mig att i någon mån polemiserar mot de yttranden, som från socialdemokratiskt håll hava fällt, varvid jag tillåter mig att betrakta den diskussion som tidigare vid olika tillfällen har förts i amnestifrågan såsom en enhet.

Jag konstaterar då till en början med glädje ett faktum, och det är, att rdgm Vuolijoki i det så när som på en punkt rätt förtjänstfulla andra-gande, varmed han vid ett tidigare tillfälle inledde en liknande debatt som denna, uttryckligen fastslog och erkände, att Finlands vita icke först grepo till vapen, utan att de vita voro fullkomligt obeväpnade, när det röda vanvettet började. Det är för övrigt ett faktum, som är fastslaget uti Työmies. Redan i maj månad 1917 ingår uti sagda tidning en artikel, däri det uttryckligen talas om bildandet av röda garden: „Helsingin työväen järjestöjen Eduskunnan tietoon oli tullut, että eräistä yksityispiireistä oli pantu vi-reille punaisen kaartin perustamishomma”, och denna „perustamishomma” och dess betydelse utvecklas sedermera vid olika tillfällen i bladet.

Men om vi alltså i detta avseende kunna vara eniga med åtminstone en av herrar socialister, så är det något svårt att i övrigt finna gemensamma synpunkter för bedömande av det röda upproret. Redan själva uppfattningen av dess innebörd är, sådan som denna uppfattning framträder på socialdemokratiskt håll, oriktig. Man har försökt göra gällande, att frihetskriget 1918 på vintern och på våren skulle hava varit en kamp, förd av obesuttna mot besittande, proletariat mot borgare, fattigdom mot rikedom. Denna uppfattning är emellertid grundfalsk. Den, som var i tillfälle att se den vita armén, eller den, som — om och aldrig så obetydligt — fick vara med om, att här i södra Finland arbeta på de vita kårernas uppställande och som såg vilka kretsar det var, som anslöto sig till dessa fosterländska trupper, den vet, att den vita hären ingalunda var en klasshär, utan en folkhär. De i ekonomiskt och socialt avseende minst avancerade, men moraliskt icke angripna samhällsklasserna, främst landsbefolkningen, maalaisköyhälistö, voro där

minst lika starkt representerade som i blodsgardet, vilket för övrigt åtminstone, såsom vi helsingforsare sågo dem, till största delen bestod av ekonomiskt rätt väl situerade, halvbildade stadsproletärer. Det var icke ett inbördes krig, som fördes här i landet, utan det var en folkresning, där Finlands folk, svenskspråkiga och finskspråkiga, gemensamt avskuddade sig ett främmande förtryck, men där en del av industriarbetarna och arbetarbefolkningen under ledning av uppenbara förrädare sveko, dels lockade av drömda fördelar för sin klass och för sig personligen, dels ock ledda av en rent atavistisk lust att leva vil-dens på mord och plundring inställda liv. De voro förrädare, och de uppfattades såsom förrädare av de vita härarna, av torparepojarna, som från de nordliga delarna av landet kommo hit ned och som stundom, det måste erkännas, foro rätt hårt och strängt fram. Jag erkänner villigt, att det fanns på den röda sidan personer, som handlade i bästa uppsåt, särskilt bland menige man. Jag hade personligen tillfälle att komma i beröring med sådana övertygade entusiaster för den röda saken, vilka trodde, att de handlade rätt, men denna deras tro kan icke hindra, att deras handling socialt var ett brott och ur fosterländsk synpunkt ett förräderi.

På samma sätt som man oriktigt har uppfattat innebörden av det röda upproret, har man oriktigt och schematiskt framställt dess orsaker. Det har sagts, att dessa främst skulle ligga däruti att samhällsutvecklingen hos oss har gått för snabbt, att den sociala skiktningen skett för fort. Det är visserligen sannt, att utvecklingen har varit snabb, men det ligger dock en väsentlig överdrift i antydna påståenden från socialdemokratiskt håll. Jag erinrar mig särskilt ldgm Vuolijokis ord därom, att det för 50 år sedan i detta land icke skulle hava funnits mer än två klasser, å ena sidan en tunn överklass, ett skikt av ämbetsmän och lärare och å den andra sidan resten av befolkningen landsbyggsproletariatets stora massa. Jag frågar mig: Var blir i denna schematisering hela mängden av självegande förmögna bönder, av vilka det otvivelaktigt redan fanns stora skaror på 1860-talet och vilka redan då politiskt och kulturellt utgjorde kärnan inom den finskspråkiga delen av Finlands folk? Det synes mig sällsamt, att man på socialdemokratiskt håll och särskilt i hr Vuolijokis mun skall finna sådana ord och uttryckssätt. Hr Vuolijoki borde ändå bäst av alla veta, vad de finska rusthållarena, småbönderna och småbrukarna hava betytt. Jag behöver icke i denna församling uppträda såsom deras försvarare. De hava skapat och upp-

rätthållit och skapa allt fortfarande i detta land en bondekultur så god som någon. I varje fall är härmed tillbakavisat påståendet, att i Finland icke tidigare skulle hava funnits olika samhällsklasser. Men lika oriktigt är ett annat av herrar socialisters påståenden, nämligen: att Finlands borgerliga överklass vore för ung. Det är en halvsanning, som kan vändas om. Man kan med större skäl säga, att Finlands socialdemokrati är för ung, och lider för mycket brist på politiska traditioner och politisk takt, t. o. m. då den ledes av rätt välsituerade borgerliga rik-män.

Den viktigaste orsaken till det röda upproret var icke de sociala förhållandena eller bristerna i samhället, utan det var smittan från Ryssland. I årtionden har den ryska politiken gått ut på att utså split, missämja och misstroende mellan samhällsklasserna i Finland, och man måste erkänna, att den lyckats alldeles utomordentligt väl. Den har funnit ett starkt och kraftigt stöd i den lögnpropaganda, som i arbetarpressen bedrivits och som framställt alla Finlands borgare såsom utsugare och zarismens redskap. Detta sistnämnda — att de vita voro zarismens och det borgerliga Rysslands hantlangare — var ett av de argument, som under den röda tiden oftast hördes uti de röda leden. Vi Finlands borgare — sadet det — hade velat sälja landet åt Ryssland. Tänker man på, huru motståndet har letts i Finland, huru motståndspolitiken har förts, så inser man det fullkomligt oriktiga och lögnaktiga i anförda påstående.

Där kommer emellertid en omständighet till, vilken gjorde, att de röda idéerna hade så stor framgång och föll i så god jord, och det är ett drag hos vårt folk, som icke kan förnekas, som står i samband med vår berömda „sisu“, och som är dennas avigsida. Det är dolskheten, långsintheten. Härmed har jag ingalunda velat påstå, att det icke i vårt samhälle funnits sociala missförhållanden. Men det var icke dessa, som ledde till den röda resningen, lika litet, som det var de lidanden och de svårigheter, som proletarietet hade haft att utstå tack vare livsmedelsnöden. Det är för övrigt ett fel att överdriva betydelsen av denna livsmedelsnöd. Den som följt med förhållandena i Tyskland vet, att nöden där, långt innan den tyska revolutionen utbröt och långt innan Tysklands arbetarklass på grund av de yttre motgångarna i kriget gick till ytterligheter, var oändligt mycket större än den någonsin hade varit hos oss. Vi skola komma ihåg, att de första orolighefema här sommaren 1917 föranleddes av brist på smör, det var smörkravallerna. Huru många år fick icke Tysklands folk vara utan smör och fettämnen!

I själva verket har man på socialdemokratiskt håll fullkomligt slagit ihjäl sina egna argument, då man sagt och erkänt, att det röda uppror och förräderi, som inträffade här vintern 1918, lika väl och med lika stor säkerhet, skulle hava inträffat i vilket annat land som helst under samma yttre politiska förhållanden. Där har man träffat kärnpunkten i hela frågan. Orsaken till upproret, det var bristen på alla hämmande faktorer.

Huru var läget i detta land 1917 efter marsrevolutionen? Jo, vi saknade fullkomligt en fast statsmakt, vi hade en osjälvständig regering, helt och hållet beroende av en lantdag med socialistisk majoritet, en majoritet, som var fullständigt korrumperad av samarbete med den ryska soldatesken och vars till fullo uppnådda mål var en svag regering, fördärvande av ordningsmakten och frigivande av brottslingar. Jag ber att i detta sammanhang få påpeka parallellen mellan dessa fakta från 1917 och det program, som nu av det socialdemokratiska partiet uppställs och fullföljes. Hade socialdemokraterna de sista månaderna fått råda, skulle vi icke hava vår nuvarande Regeringsform, utan en, där statsöverhuvudets myndighet vore ändå mer inskränkt, gjord till ett intet. Vi skulle också få se skyddskårerna förstörda och upplösta, om venstern rådde. Och slutligen, för att förfullständiga parallellen vill venstern benådning av en mängd förbrytare och för samhället farliga element.

Men komma vi alltså till att orsakerna till upproret 1918 framför allt lågo i smittan från Ryssland och bristen på hämmande faktorer, på faktorer, som kunde upprätthålla och bevara ordningen i samhället, — då kan man icke heller med lättsinne se på den föreliggande frågan om amnesti. Då kan man icke bedöma den så lättvindigt som här på en del håll har gjorts. Socialdemokratiska riksdagsmän hava i denna kammarlagit sig för sitt bröst och bedyrat, att man på socialdemokratiskt håll och enkannerligen inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen icke har den ringaste sympati för en röd aktion, utan tager bestämt avstånd från de röda och fördömer deras verksamhet. Lika heligt har det bedyrats, att arbetarklassen inga vapen har. Jag påminner mig särskilt dessa bedyranden i hr Vuolijokis tidigare nämnda andragande. Vad det sista uttalandet om, att inga vapen skulle finnas, angår, verkar det, uppriktigt sagt, efter de senaste tidernas avslöjanden i någon mån barnsligt, röjande — minst sagt — en häpnadsväckande okunnighet. I övrigt måste det ju erkännas, att vi hava inga skäl att betvivla, att dessa uttalanden gjorts bona fide; men orden få gälla vad de

kunna. I själva verket förringas i högsta grad deras effekt av det faktum, att de socialdemokratiska talare, som yttrat sig i antydd riktning och sålunda tagit avstånd från den röda rörelsen i samma ögonblick sagt, att de fördöma upproret huvudsakligast och främst egentligen blott därför att det misslyckades. Men sett ur denna synpunkt står det tämligen tvivelaktiga fördömandet i full överensstämmelse med fakta, som äro svåra att från vensterns sida förneka. Jag menar det starka inflytande, som inom det nuvarande socialdemokratiska partiet är inrymt åt tidigare röda element. Jag förbigår sådana mer eller mindre alldagliga företeelser, som att vanliga rödgardister eller personer, som haft till specialitet att under 1917 anordna jordbruksstrejker och åstadkomma svårigheter i livsmedelsproduktionen, eller att personer, som stått i den intimaste förbindelse med röda ledare och bevarat deras privata korrespondens, intaga en ledande ställning inom partiet. Jag vågar icke heller anföra ett uttalande av en av den socialdemokratiska riksdagsgruppens medlemmar därom, vilken styrka den bolschevistiska och kommunistiska rörelsen har inom gruppen, emedan jag vet, att i sådant fall ordförandens klubba kommer att falla avbrytande mig, liksom den för någon månad sedan föll, då rdgm Vuorimaa berörde samma fråga. Jag behöver emellertid icke i detta sammanhang dröja vid densamma. Jag hänvisar endast till rdgm Vuorimåas uttalande, som vi troligen alla komma ihåg, och fastslår i varje fall, att åtminstone 2/3 av den socialdemokratiska riksdagsgruppen torde få anses stå ytterst åt venster. För min del fruktar jag, att det är en betydligt större del av gruppen, som intager denna ståndpunkt.

Jag ber emellertid att få dröja vid omständigheter, vilkas anförande icke torde kunna anses vara kränkande, då det här blir fråga icke om åsikter, uttalanden eller förmodanden, utan om påtagliga fakta. Jag fastslår då till att börja med, att inom det socialdemokratiska partiet överhuvud en ledarpost innehaves av en person, som 1917 på hösten var komissarie i en röd revolutionskommitté. Jag fastslår vidare, att en annan medlem av sagda parti under upproret 1918 innehade en synnerligen framskjuten ställning inom en revolutionsdomstol, som icke precis i högre grad var känd för sin mildhet. Jag påminner ytterligare om, att en medlem av samma parti offentligen har yttrat, att han fungerade såsom röd spion i den vita armén. Och jag fastslår vidare, att genom socialdemokratiska förtroendemän förfalskade pass hava anskaffats åt flyktingar från öster. Slutligen kan jag icke underlåta att påpeka, att

partiets ledare, också sådana, om vilka åtminstone jag för min del ville hava den bästa uppfattning, begagna sig av något märkvärdiga redskap. Bland annat har hr Lassy, som känt, intagit en synnerligen framskjuten ställning inom partiets press. Så var det t. ex. han, som av en av partiets mest bemärkta personer i vintras, då den amerikanska livsmedelschefen Mr. Svensson var här, skickades för att konferera med denne och därvid bl. a. upptog frågan, huru Amerika skulle förhålla sig till tanken på en fred mellan Finland och Bolschevik-Ryssland. Mr. Svensson torde icke visat någon förståelse för den av herr Lassy framförda fredstanken. Den gången kammade nog venstern noll, men saken visar i alla fall, vad man använder för redskap på det hållet.

Jag kunde fortsätta min förteckning. Jag skall icke upptaga tiden med det, men jag nödgas säga, att personer av den halt, som här har angivits, de finnas icke endast ute bland socialisternas skaror runt om i landet, vi hava dem på betydligt närmare håll.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att påpeka den synbara tillfredsställelse, varmed också huvudorganet inom den socialistiska tidningspressen har omtalat den förskjutning åt venster, som varit märkbar inom utlandets socialdemokratiska partier. Jag ber att få såsom ett bevis för denna min uppfattning hänvisa till en artikel, som ingått i Suomen Sosiaalidemokraatti och där en utländsk partikongress skildras: „Kongressin sävy oli selvästi kansainvälinen ja vallankumouksellinen. Sovitteleva ja erinäisissä tilanteissa yhteistoimintaan valmis suhde porvarillisiin puolueisiin oli nyt lopussa. Suuri kehitys vasempaan päin oli eittämättömästi tapahtunut. Eräs tärkeä äänestys toi ilmi, että äärimmäiseen puoluevasemmistoon, johon vielä äskettäin ei kuulunut kuin kourallinen henkilöitä, nyt on laskettava melkein puolet enemmistöä. Tämä on selvä merkki kasvavasta epäluuloisuudesta parlamentaaristen keinojen tehokkuuteen. Vallankumouksellisiin menettelytapoihin nähden kongressi oli yksimielinen. Katsottiin, että nyt tulisi ryhtyä toteuttamaan köyhälistön diktatuuria. Täten kongressi todistaa selvästi vasemmistosuunnan voittoa sosialistipuolueessa, siinä ja siinä maassa.”

Inför de fakta, som jag nu tillåtit mig att anföra, kan man med skäl fråga: Om utomlands eller här i Finland en revolutionär fara vore för handen, å vilken sida skulle det socialdemokratiska partiet ställa sig? på den frågan väntar för-gäves fortfarande det vita Finland svar. Men i någon mån belysande för, hurudant svar man kunde påräkna äro uttalanden dels utav framstä-

ende medlemmar av partiet, dels i tidningspressen. Vi skola komma i håg, att Suomen Sosialidemokraatti på årsdagen av Helsingfors intagande skildrade de röda såsom hjältar, såsom proletariats elit „Köyhälistön parhaimmisto”. I sin mån belysande äro också de personalia jag tillåtit mig att anföra beträffande särskilda socialistledare. Synnerligen betecknande är jämväl ett yttrande av en person, som nyligen på ett socialistmöte torde hava utpekats som den blivande premiärministern i en vänsterregering ett yttrande, som fälldes till en utländsk journalist, vilken i våras besökte Helsingfors. Yttrandet innehöll, att Finlands socialdemokratiska parti icke egentligen är kommunistiskt och icke heller bolschevistiskt, men att det är i högsta grad revolutionärt. Detta ställt i samband med särskilda tidens tecken kastar en ganska klar belysning över den närvarande situationen. Det giver så att säga klart besked. Etiketten är temligen likgiltig. Huvudsaken är den våldsamma viljan. Detta förringar naturligtvis icke betydelsen av sådana uttalanden, som stundom fällts från socialdemokratiskt håll och vilka vittna om en uppriktig revisionistisk anda. Jag tror fullt och fast, att det inom det socialdemokratiska partiet finnes högersocialister, och framför allt är jag övertygad om, att där kommer att utveckla sig en stor mängd sådana, så snart Petersburg är putsat från de rödas valde och infektionen därifrån upphör. Men än så länge äro nog högersocialisterna ett försvinnande fåtal. Och vad hava vi egentligen för en garanti för att de skola kunna få sina åsikter fram och göra sin vilja gällande, om det åter igen kommer till kris? Också 1917 deklarerade den ena socialisten efter den andra sig vara högersinnad. Vare det långt ifrån mig att förringa betydelsen av enskilda socialisters ansträngningar då. Jag tänker närmast på ldgm. Hakkilas uppträdande vid upprorets utbrytande. Men faktum är, att dessa försvinnande få högermän den gången ingenting kunde uträtta, och det är temligen säkert, att de nuvarande högersocialisterna ställde inför ett avgörande, ej skulle kunna och, åtminstone för de flestas vidkommande, ej heller skulle vilja offra mer än vad, som då deras meningsfränder gjorde. Vi få lov att klangöra för oss, att det icke i detta land finnes högersocialister i egentlig mening. Skulle de finnas, skulle de icke fördriva tiden med interpellationer om vit terror och motioner om befriande av brottslingar, och de skulle framför allt icke endast ljumt beklaga den röda rörelsen, utan de skulle bestämt fördöma den, fördöma den på samma sätt som Tysklands högersocialister det hava gjort. Jag skall icke denna gång taga upp

frågan om huru högersocialisterna i Tyskland hava handlat. Jag hänvisar endast till fakta: exemplariska bestraffningar, indragning av tidningar o. s. v. Jag vånne att centern skulle hava klart för sig, att det icke finnes en högersocialism i detta land, utan att venstern är den renaste venster man kan tänka sig.

Mot bakgrunden av dessa omständigheter, synes det mig, att frågan om en utvidgad amnesti bör bedömas. Den första omständighet, som därvid är att beakta, är då den: fordrar rättvisan, att amnestin utsträcker? Vi skola vid besvarande av denna fråga komma i håg, att alla mindre skyldiga röda redan hava frigivits och fått amnesti. De, som nu sitta i fängelse, äro endast de värsta och största brottslingarna, ledarena av upproret, personer, som hava ett ofantligt ansvar, även om de icke direkt hava deltagit i mord, rån och plundring. Och så skola vi slutligen och sist komma ihåg, att dessa röda hava varit landsförrädare, åtminstone i de flesta fall. Jag skall icke ingå närmare på denna fråga. När framdeles motionen kommer till detaljbehandling, blir jag i tillfälle att framföra de omständigheter, vilka tydligen visa, att de röda handlade i samförstånd med ryssarna och därigenom gjorde sig skyldiga till landsförräderi. I detta sammanhang vill jag endast påpeka den omständigheten, att, när Finlands dåvarande regering vid tiden för upprorets utbrott yrkade på, att de ryska matroserna och de ryska trupperna överhuvud skulle bortdragas från Finland, väckte detta en storm av avsky inom det röda lägre. „Finlands socialdemokrater”, skrev då Työmies, „kämpa outtröttligt mot militarismen”, Finlands regerings upprop — d. v. s. det upprop varigenom de ryska trupperna uppmanades att avlägsna sig — väckte en utesäglig bitterhet och utesägligt hat. Intet under, ty så brottsligt, så fräckt, rätt och blodigt var dess innehåll. Arbetarklassen och dess revolution utsattes där för skymf, och där skymfades de, som utfört den ädlaste gärning för folkets bästa. Med dessa ädla välgörare avses de ryska matroserna. — Var och en som kom i beröring med de röda vet, att ryssarna intogo den ledande ställningen, att t. o. m. i tämligen små truppavdelningar ryssarna ofta hade befälet. Allt detta bevisar, att här förelåg landsförräderi.

Kärnpunkten i den påyrkade amnestin är emellertid, såvitt jag kunnat fatta, icke så mycket, att de några tusen, som ännu sitta, skola bliva befriade, utan att de tiotatusen, som på grund av sitt deltagande i upproret hava gått förlustiga medborgerligt förtroende, skola få åter sina politiska rättigheter. Det är väljarmassorna man vill

vinna. Denna fordran på återställandet av medborgerligt förtroende, den bemötes bäst av ett uttalande, som för en tid sedan fälldes av en av centerns representanter i lagutskottet. Han sade: „Menedare hava icke rätt att svära eden och att vittna; på samma sätt böra icke heller de, som hava svikit fosterlandet och svikit samhällsordningen, hava rätt att bestämma i politiska och samhälleliga angelägenheter.”

Det finnes sålunda enligt mitt förmenande intet, som ur rättvisans synpunkt fordrar ett utsträckande av amnestin på det sätt, som i motionen har föreslagits.

Då uppställer sig emellertid den andra frågan till besvarande: Finnes det i den mån en röd fara, att det vore förenat med risk för riket och för samhället att utsträcka amnestin? Jag har tidigare haft tillfälle att från denna plats beröra frågan om bolschevismens växande makt. Det var för fyra veckor sedan. Sedan dess måste det konstateras, att bolschevismen i världen ingalunda har försvagats, utan snarare tvärt om. I England märkes betydande strejker av till stor del politisk natur, i Ryssland torde bolschevismen hava konsoliderat sig, Koltshacks nederlag var större, än man för några veckor sedan trodde, Denikins framgångar hava visat sig mindre och Rodsjankos armé är krossad. Detta må icke vara någon orsak för oss att misströsta. Vi kunna, om vi vilja och om det vita Finland står enigt, försvara oss. Men vad som sker ute i världen må vara en orsak för oss att noggrannt överväga vad vi göra, icke öka den fara, som också annars hotar oss, utan komma i håg, att här står samhällets bestånd, vars och ens liv och bästa och framför allt rikets frihet på spel.

Jag vill i detta sammanhang påpeka det, som är känt för var och en; huru ofantligt de röda organisationerna under den senaste tiden hava utvecklats i vårt land och uti de närmast angränsande trakterna. När upproret kuvades 1918 flydde de röda ledarena först till Petersburg och sedan till Moskva, men de återvände inom kort från Moskva till Petersburg och hava sedermera i sistnämnda stad bildat den centralhärd, varifrån angreppen mot vårt land ledas, ledas av män som Sirola, Rahja, Evä, Letonmäki. Det är Finlands kommunistiska parti, Suomen kommunistinen puolue där, som leder det röda mullvadsarbete, vilket blir alltmera öppet. Därifrån utfärdas befallningarna till de röda, som finnas i Finland. Jag har för mig ett utdrag ur en sådan order till Finlands röda, där det inskärpes på samma sätt som det inskärpes för proletariatet i övriga länder, att det är nödvändigt att framkalla livsme-

delssvårigheter, att mörda så många framstående personer som möjligt, att åstadkomma upplösning inom armén och ordningsmakten.

Av allt att döma synes organisationen i Petersburg inom det kommunistiska partiet vara synnerligen långt utvecklad. Där finnes en särskild agitations- och spionagebyrå ledd av Hyrs-kymurto och Lehtosaari. Därifrån spridas „Vapaus” och „Kumous” utöver vårt land, därifrån utgår det ena agitationsupproret efter det andra. Jag skall endast hänvisa till ett som behandlar företaget i Aunus. Hela detta företag framställles där såsom ingenting annat än de finska vitas rofferi och rövarföretag. Aunus befrielse betyder enligt upproret ingenting. Att vinna pengar för den finska borgarklassen och för den finska bondeklassen det är företagets innersta syftemål. Upproret slutar med ett omkväde, som går igen i nästan vartenda ett av dessa agitationsupprop: „alas Mannerheim, alas Suomen porvaristo. — Kuolema kansojen teuras-tuttajille.” De rödas program har under våren faststälts i det kommunistiska partiets manifest. Där säges först och främst, att proletariats röda armé bör övertaga makten i samhället. All makt skall övergå till proletariatet och jordegendomen frantagas de både större och mindre jordägare, som nu hava jorden i sin hand, och slutligen, som kronan på verket, säges där, att Finland, om det en gång blir rådsrepublik, skall förenas med den ryska rådsrepubliken och gå upp uti den. Och för dessa ideal arbetar en mängd av agenter överallt i vårt land. Tidningarna hava angivit och i stora drag skildrat organisationen. Det är onödigt att dröja vid den närmare. Den omständigheten må blott ytterligare betonas, att av allt att döma bolschevikerna just nu synas offra ofantliga penningssummor på Finland. Med pengar besegrade de Koltshack; med pengar fingo de nämligen en del av hans här till avfall, med pengar försöka de att underminera också det vita Finland. Och icke endast i Petersburg, också utomlands finnas dylika mot vårt land riktade fientliga röda agitationshärdar: I Sverige, där Gylling och Vallenius äro ledare, och, såsom vi erforo för kort tid sedan, t. o. m. i Amerika. Men icke endast till spridning av agitationslitteratur inskränker sig denna verksamhet, den går därjämte också ut på en direkt handlingens propaganda: att bomber expedieras från Ryssland är ett faktum, och det är ofantliga summor, som betalats åt de hantlangare, som de röda använda. För någon tid sedan råkade en av dem fast, en herre, som på den korta tiden av några veckor hade sett genom sina händer

passera över 3 miljoner använda för de rödas syftemål. Och icke nog med det, rent militäriskt har man sökt att ordna och förbereda ett nytt rött uppror: För någon tid sedan anträffades röda garden exercerande. Såsom ett synnerligen beklagligt faktum måste i detta sammanhang framhållas, att personer i framskjuten ställning inom det socialistiska partiet torde finnas inom ledningen för röda garden, som för närvarande hålla på att bildas.

Och vilka är det som i hela denna verksamhet äro de mest verksamma? Det är för detta deltagare i det röda upproret, villkorligt frigivna. Och det sorliga är, såsom tidigare redan betonades, att den officiella partipressen giver denna verksamhet sitt understöd. Suomen Sosialidemokraatti har en gång yrkat på att Murmanlegionen skulle få återvända och t. o. m. föreslagit att medlemmarna av denna legion skulle användas såsom instruktörer för Finlands armé. Och läser man andra socialistblad, ser man ändå tydligare, huru långt den röda smittan har gripit omkring sig. Det finnes ett blad, som heter Työläisnuoris, där för någon tid sedan ingick en brandartikel, som i hela sitt omfång icke här kan återgivas, men ur vilket några ställen må anföras. Där säges: „Viimeisessä sos.-dem. nuorison liittokokouksessa (ennen kapinaa) oli käsiteltävänä myöskin menettelytapakysymys. Päätökseksi tuli asettuminen jyrkälle luokkataistelukannalle. Tätä päätöstä selventävä kohta on yllämainitun liittokokouksen pöytäkirjassa. Kun myöskin sos.-dem. puolue oli samalla jyrkällä kannalla hyväksyttiin periaate että sos.-dem. Nuorisoliitto ja sos.-dem. puolue käyvät käsikädessä toistensa kanssa. — Niin oli jo ennenkin toimittu. Tuli sitten v. 1918 vallankumous ja sitä seurannut porvariston terrori. Kaikki hajosi pirstaleiksi. Mutta pirstaleille ruvettiin jälleen rakentamaan. — Nyt olemme taas jälleen päässeet toiminnan alkuun, liittomme jäsenluku on jo huomattava. Herää kysymys, mitä menettelytapaa meidän on nyt noudatettava lähtiessämme taivaltamaan eteenpäin. Onko meidän ennen vallankumousta noudattamamme menettelytapa edelleenkin kelpaava ohjeeksemme, vai onko meidän tehtävä siihen joitakin muutoksia? Ovatko saadut kokemukset opettaneet meille, että me olemme olleet väärässä. Onko kärsimämme tappio luettava väärästä menettelytavasta johtuneeksi. Tähän täytyy meidän rehellisesti vastata ei. Tappiomme johtui kerrassaan toisista syistä, joita ei ole tilaisuus esiintuoda. (?)” Och i samma nummer finnes ännu en belysande artikel: „Me sosiaalidem. nuorisoliittolaiset olemme entisellä kannalla ja pidämme kärsityt tap-

piot vain tilapäisinä, joskin sangen raskaina. Se on meille opettanut vain eräitä opetuksia, joita voimme vastaisessa taistelussa hyväksemme käyttää. Me emme aijo perääntyä taistelussa juuri silloin, kun koko maailman köyhälistö valmistuu ottamaan vastaan yhteiskunnallisen vallan omiin tukeviin käsiinsä kuolemaan tuomitulta yläluokalta. Jos toisin menettelisimme, pettäisimme toverimme muissa maissa ja saisimme siten historian tuomion päällemme.”

Inför sådana fakta är det sällsamt, att man kan sluta ögonen till. Sprängningarna inom fästningsområden, fartygssänkningarna, inövandandet av röda garden, bombtrafiken, allt detta borde lära oss, att fara hotar och att faran framför allt hotar från de frigivna röda. I och med detta synes den fråga, som föreligger till behandling, vara klarställd. Jag uttalar förhoppningen, att lagutskottet icke skall finna något skäl föreligga, att skänka denna motion uppmärksamhet, utan att utskottet kommer att föreslå dess förkastande.

Men jag har icke på detta ingående sätt belyst frågan endast för att komma till denna slutsats. Jag har vågat uppehålla denna ärade församlings tid därför, att i detta nu frågan om val mellan vensterriktning eller vit riktning i vår politik har en alldeles speciell betydelse och större bärvidd än förr. Genom sitt fasta uppträdande ha engång förut ett av centerpartierna räddat landet. Jag hoppas, att centern änyo skall förstå, att räddningen ur de faror, som nu hota vårt land, icke vinnes genom att gå åt venster, utan endast genom borgerlig sammanslutning. Enighet på borgerligt håll är det vi för närvarande fordra. Att påvisa den fara, som hotar genom ett sargående, har varit en av avsikterna med detta mitt andragande. Dixi et salvavi animam meam. Jag hoppas att enigheten skall kunna nås.

Ed. I t k o n e n: Minä pyysin puheenvuoroa vastatakseni muutamiin ed. af Forselleksen tekeisiin väitteisiin. Hän väitti m. m., että tämän maan työväestö on ollut sangen tyytyväistä niin kauvan, kunnes sosialidemokraatit ovat ryhtyneet heitä kiihoittamaan. Minä ihmettelen sitä keveyttä, millä edustaja af Forselles tällaisia suuria kysymyksiä kuin työväenkysymys ratkaisee. Jos minä yhtä keveästi lähtisin ratkaisemaan yhteiskunnallisia ja historiallisia tapahtumia ja kysymyksiä, niin minä voisin tehdä esim. näin: Suomen kansa oli sangen tyytyväinen Venäjän vallan alaisuudessa, niin kauvan kunnes itsenäisyysmiehet rupesivat heitä kiihoittamaan; ja ruotsalaiset ovat olleet tässä maassa aivan tyytyväisiä sii-

hen asemaan missä he ovat olleet, kunnes kansalaissodan jälkeen ruotsalaisten johtajat rupesivat heitä kiihoittamaan. Mutta sosialidemokraatit eivät ole niin kevytmielisesti vielä suhtautuneet ruotsalaisten vaatimuksiin. Mutta ruotsalaiset näköjään edelleenkin suhtautuvat yhtä kevyesti sosialidemokraattien suuriin vaatimuksiin. Se osoittaa vaan sitä, että ruotsalaiset eivät ole vielä mitään oppineet tässä maassa.

Samoin ed. af Forselles ratkaisi sangen keveästi ehdonalaisten kohtalon heidän työhalusaan. Hän sanoi, että ehdonalaisethan voivat millä paikkakunnalla tahansa antautua maanviljelystyöhön, siinähan on työvoiman puute. Minä en nyt halua erikoisemmin ruveta selittelemään sitä, mitä vaikeuksia tuottaa ammattitaitoiselle työmiehelle siirtyä aivan kokonaan toiselle alalle ja onko se yleensä hänen ansionsakaan kannalta mahdollista. Mutta minä vaan haluan kiinnittää huomiota siihen periaatteeseen, mikä tässä ed. af Forselleksen lausunnossa piilee. Siinä piilee nim. se periaate, että työväki olisi kiinnitettävä turpeeseen. Toisin sanoen, pakotettava se maaorjuuteen, siis tekemään maatyötä. Se ei saisi vapaasti valita tässä maassa ammattiaan ja elinkeinoaan. Se periaate on sama periaate, jota tynkäeduskunnassa ajettiin silloin, kun nämä valtiorikosvangit ajettiin myydä orjuuteen Saksanmaalle. Jos tämä periaate vuosi sitten tynkäeduskunnan aikana vielä oli kurssissa, niin minä luulisin, että olisi jo ruotsalaisen puolueenkin ja sen edustajain aika luopua tästä periaatteesta.

Samalla tavalla ed. af Forselles väitti, että porvarit tässä maassa ennen kansalaissotaa olisivat tehneet voitavansa yhteiskunnallisten parannusten ja uudistusten hyväksi. Minä en ihmetteli niin suuresti, jos joku toinen porvarillinen edustaja tällaisen lausunnon antaisi, mutta kun sen antaa ruotsalaisen kansanpuolueen edustaja, niin silloin minun todella täytyy hiukan sitä ihmetellä. Tässä maassa tuskin on vielä yhtäkään ainoaa vähävaraisen luokan parasta tarkoittavaa uudistusta esitetty, jota ei ruotsalainen kansanpuolue olisi vastustanut. Minä ihmettelen, että he nyt omaksuvat ne vähäiset edut, mitä muiden porvarien avulla tässä eduskunnassa on saatu vähävaraisille kansanaineksille, kun he itse ovat olleet niitä kynsin hampain joka hetki vastustamassa. Mitä sitten tulee yleensä porvariston edistymielisyyteen ennen kansalaissotaa, niin kyllä se on ollut sangen surkeaa. Se mikä vähä on aina hätätilassa myönnetty, se on heti paikalla otettu takaisin. Minä viittaan vaan 8-tunnin työpäivälakiin ja kunnallislakeihin, jotka heti paikalla kun ne olivat päätetyt, otettiin takaisin, kun siihen vaan

tilaisuus avautui. Samalla tavalla on ollut kaikkien muiden uudistuseläinten kanssa, joita sosialidemokraattiselta taholta on koetettu ajaa.

En voi olla myös vastaamatta muutamin sanoin ed. Procopén puheeseen. Sikäli huomasin jo siinäkin edistystä entiseen kantaan nähden, että ed. Procopé nyt jo selitti venäläisen tartunnan olleen pääsyynä meidän kansalaissodan syttymiseen. Tähän saakkahan on pääsyynä pidetty sosialidemokraattisten agitaattorien ja sanomalehdistön kiihoitusta. Nyt on sen verran jo edistytty silläkin taholla, että tunnustetaan venäläinen tartunta, siis tavallaan yhteiskunnallinen ilmiö pääsyyksi kapinaan. Mutta ed. Procopén puhe muissa osissa ei osoittanut mitään edistystä, päinvastoin muutamissa suhteissa selviä taantumuksen merkkejä. Hän muutamilla sitaateilla Suomen Sosialidemokraatti-lehdestä koetti todistaa, että Suomen Sosialidemokraatti on bolshevistinen lehti ja että se ajaa bolshevikkien asiaa. Tällaisella todistelulla minä voisin aivan helposti todistaa Hufvudstadsbladetin kapinalliseksi lehdeksi, sillä siinä on harva se päivä annettu uhkauksia maan laillista hallitusta ja laillista eduskuntaa vastaan, että niin ja niin tulevat suojeluskunnat tekemään, ellei eduskunta ja hallitus toimi sillä ja sillä tavalla. Mitä tämä on muuta kuin kapinaa? Suomen Sosialidemokration kirjoitukset bolshevismista ovat aivan lasten leikkiä siihen kapinoimiseen verraten, mitä meidän Hufvudstadsbladetimme ja yleensä ruotsalaisen kansanpuolueen lehdet tässä maassa ovat ruvenneet harjoittamaan. Ed. Procopé myöskin lausui, että Suomessa ei ole olemassa oikeistososialisteja sen sanan oikeassa merkityksessä eli siinä merkityksessä kuin esim. Saksassa niitä on. Minun täytyy tunnustaa, että tässä maassa ei todella ole oikeistososialismia voinut syntyä siinä merkityksessä kuin Saksassa. Mutta syy ei ole sosialidemokrateissa ainakaan tällä hetkellä, vaan syy on kokonaan porvareissa. Niin kauvan aikaa kuin meidän porvaristomme suurin piirtein noudattaa ed. Procopén ohjelmaa, niin kauvan ei tässä maassa tule koskaan oikeistososialisteja syntymään. Sosialistit pakotetaan silloin kaikki olemaan ainoastaan jyrkän oppositioonin kannalla porvaristoa vastaan. Mutta jos meidän porvaristossamme ilmenee toisenlaista politiikkaa, kuin ed. Procopén politiikka, josta muutamia merkkejä on tähän saakka ollut havaittavissa, joskin hyvin heikkoja merkkejä, niin minä olen varma siitä, että sosialidemokraattinen puolue tulee silloin kyllä edistymielisiä porvareja avustamaan tässä heidän puuhassaan.

Eräs merkille pantava tunnustus, jonka ed.

Procopén vielä puheessaan teki, on se, että bolshevistinen armeija Venäjällä kulkee voitosta voittoon, Koltshakin ja Kaledinin armeijain kärsiessä tappion toisensa jälkeen. Mutta mistä johtuu tämä? Mistä johtuvat esim. venäläisen pohjoisen korpuksen tappiot Inkerinmaalla. Ne johtuvat yksinkertaisesti siitä, että nämä Koltshakit ja Kaledinit taistelevat bolsheviikkejä vastaan saman ohjelman mukaan, kuin ed. Procopé täällä meillä koettaa sosialidemokratiaa vastaan taistella. Se johtuu siitä, että siellä ajotaan bolshevismia voittaa samallaisella valkoisella terrorilla, yhtä hirmuisella kuin Suomen porvaristo käytti kansalaissodan päätyttyä, ja kansanjoukot, kun ne joutuvat valitsemaan Koltshakin terrorin ja bolshevikien vallan välillä, ne tulevat ehdottomasti valitsemaan bolsheviikkien vallan, sillä Koltshakin terrorin ne tuntevat tsaarivallan ajoilta ja ne tietävät mitä se on ja sen syliin ne eivät missään tapauksessa tule tietten heittäytymään, mutta bolsheviikkien tulevaisuudesta ne eivät tiedä vielä mitään, se lupaa joukoille ainakin paljon ja se tulee vaikuttamaan sen, että joukot aina tulevat valitsemaan bolshevismia ennenkuin tsaarillisen taantumuksen. Tämä opetus pitäisi varsinkin meidän keskustapuolueitten ottaa varteen, kun he nyt juuri täällä tärkeällä hetkellä lähtevät perustamaan tulevaisuuden ohjelmaansa. Ed. Procopé viittasi, että hänen puheensa ei tarkoita niin paljon tätä kysymystä, kuin sitä tärkeää kysymystä, joka meillä täällä viikolla tulee eduskunnassa ratkaistavaksi. Minä myöskin pyydän huomauttaa, että keskustapuolueilla juuri näitten kysymysten yhteydessä on paljon opittavaa senkin kysymyksen ratkaisemisessa mikä täällä viikolla tulee esille. Valitsevatko he edelleenkin Koltshakin ja Kaledinin tapaisen politiikan tai valitsevatko sellaisen politiikan, joka muissa maissa, esim. Skandinaavian maissa, Saksassa ja Englannissa on ainakin toistaiseksi taannut rauhallisen kehityksen.

Vielä merkillepantavampi kuin kaikki muut ed. Procopén lausunnot, ovat hänen lausuntonsa tai paljastuksensa punaisten kapina-aikeista Suomessa ja niiden selvittelyistä. Ne paljastukset ja keksinnöt menevät paljon pitemmälle, kuin valtiollisen poliisin keksinnöt, jotka nekin tähän saakka ovat olleet jotakuinkin suuria ennätyksiä. Lieneekö näillä ed. Procopén paljastuksilla mitään yhteyttä sen kanssa, että ohranan päällikön paikka täällä kertaa on avoinna, sen minä jätän ed. Procopén asiaksi. Mutta jos näillä seikoilla on jotakin yhteyttä, niin minä pyydän onnitella ohraa niin tarmokkaan ja nerokkaan päällikön saamisesta.

Ed. Leinonen: Minä tahtoisin vielä huomauttaa ed. Procopelle, että jos hän olisi vielä tässä kapinajutuissaan tehnyt selväksi sen, kuinka monta ohranan poliisia on käynyt bolsheviikeiltä rajan takana hakemassa kirjallisuutta ja rahaa, niin asia olisi ollut selvä.

Kun täällä eduskunnassa tällä viikolla lyödään viimeiset naulat siihen hallitusjärjestelmään, jonka tämä eduskunta on luonut ja niin suurella vaivalla voimaan saattanut, Suomen työväki on ollut osaltaan tätä lainsäädäntöä luomassa; se on silläkin uhalla, vaikka on nähnyt, että nyt voimassa oleva hallitusmuoto tukee omistavaa luokkaa paljon enemmän kuin työväkeä, takaa sille luokalliset etuoikeudet, asettunut sen voimaansaattamisen voimakkaaksi tekijäksi. Samalla kuin se on ollut sitä luomassa, se huolestuneena kysyy, onko se perusta, jolle tämä uusi järjestelmä asetetaan lepäämään, terve, onko se perustus horjumaton, ovatko tuon hallitusmuodon luojat pitäneet huolta, että pohja on niin voimakas, että sitä voidaan tukea muillakin keinoilla kuin pistimillä? Mieli-pahakseen täytyy sanoa että niin ei ole. Se on vakavasti epävarma. Tänä iltana esilläoleva kysymys on yksi niistä, jotka täytyy täällä kertaa ottaa huomioon vakavammin kuin se on täällä tähän asti otettu. Suomen työväki vaatii sitä yhdeksi uuden hallitusjärjestelmän peruskiveksi. Se viimeinen valtiollinen armahdus, joka tuli hallinnollista tietä, on vielä tänä päivänä melkein kokonaan toteuttamatta. Se armahdus on koskenut eri vankeihin samallaisista syistä tuomittuihin toisella tavalla kuin toisiin, esim. samoiksi ajoiksi tuomituista entisistä kansanedustajista on toisia jäänyt vankilaan ja toisia vapautettu. Se on siis sellaista umpimähkäistä summittaista ollut. On koetettu valikoida niitä henkilöitä, jotka ovat ehkä jollain tavalla porvariston mielestä olleet vähemmän syyllisiä, mutta joita valtiorikosoikeus on katsonut samanarvoisiksi, koskapa on samoiksi ajoiksi heitä tuomittu. Jo tämänkin perustalla on aivan päivänselvä asia, että tämä asia täytyy ottaa uudestaan ja ottaa se aivan piakkoin ennenkuin käydään tässä maassa sen järjestelmän perustalla, joka täällä on hyväksytty, elämään. Näistä entisistä kansanedustajista, jotka ovat saaneet porvariston kädestä luokkatuomionsa, niistä ovat useat heittäneet henkensä niissä kuritushuonevankiloissa, joihin he ovat teljettyt. Viipurin l. it. piirin kansanedustaja Julius Nurminen, joka ei millään tavalla ollut voinut ottaa osaa kapinaan, — hän nimittäin heti eduskunnan hajoitettua ja kapinan alussa, jo vähän sitä ennen, matkusti Sortavalan ja Sortavalan asemalla hänet vangittiin ja teljettiin vankilaan, tuomittiin useiksi vuo-

siksi ja sillä tiellä heitti henkensä Tammisaaren vankileirillä. Tämän tuomio on luokkatuomio, sillä hän ei voinut ottaa osaa mihinkään, koska kapina ei oikeastaan vielä ollut täydellisesti alkanut. Sellaisia tuomioita voisi löytää vaikka kuinka paljon. Niistä on täällä niin paljon puhuttu, että se on tarpeetonta. Tarkoitukseni tällä lyhyellä puheella oli merkitä eduskunnan pöytäkirjoihin osa siitä kohtelusta, jolla nykyinen vallassaoleva luokka kohtelee niitä kansanedustajia, jotka viruvat vankilassa. Siellä on surullisella tavalla kaksi entistä kansanedustajaa, Kujala ja Lapveteläinen heittänyt henkensä. Minulle kertoi eräs silminnäkijä, kun oli avannut näiden kuolemaan tuomitettujen kopin ovet silloin kuin ne olivat tuon teon tehneet, että siellä oli niin hirveä näky, että hän ei koskaan voi sitä mielestään unhottaa. Se tulee pysymään hänen mielessään niin kauan kuin hän silmänsä kiinni painaa. Nämä tällaiset tapahtumat eivät ole ollenkaan porvariston omaatuntoa liikuttaneet. Niiden lehdet eivät ole sanalakaan lausuneet paheksumistansa siitä rankaisukeinosta, mikä näitä edustajia on kohdannut. Edelleen on kerrottu sanomalehdissä ja saatu selville se, että siellä kohdellaan näitä entisiä kansanedustajia aivan samoin kuin hevosvarkaita ja lukuomurttajia. Sanomalehdet kertoivat hiljakkoin, miten tunnettu Suomen työväenliikkeen esitaistelija, tunnettu Suomen itsenäisyyden voimakas taistelija, etevä politikko ja valtiopäivämies Yrjö Mäkelin sai vuorokausimääriä pimeätä kopia siitä syystä, että hänen kädessään huomattiin sanomalehden kappale.

Useat muut kansanedustajat ovat saaneet kärsiä samallaisen kohtalon. Sinne on hankittu oikein sellainen rankaisuretkikunta, joka panee näitä käytäntöön, joka antaa ilmi jokikisen pienen tapahtuman, joka siellä tapahtuu vankien keskuudessa ja jonka mukaan vankilaviranomaiset katsovat sivistykselleen ja yhteiskunnalliselle arvollen sopivaksi panna nämä rankaisutoimenpiteet täytäntöön. Tämä on hirvittävä, että porvaristo valtiollisia vastustajiaan kohtelee tällä tavalla. Sitä ei sanota tehtävän missään muussa sivistysvaltiossa kuin Suomessa. Minä hiljakkoin puhutelin erästä Saksasta tänne matkustanutta henkilöä, jonka kanssa minulla oli puhetta, millä tavalla siellä on kohdeltu m. m. Liebknechtia, tuota leppymätöntä militarismin vihollista, kapitalismin ja porvariston vaarallista vastustajaa ja luokkataistelijaa. Hän kertoi, että sille on annettu säännöllisesti kaikkia maassa ilmestyviä sanomalehtiä, on annettu kirjallisuutta melkein kaikkea, mitä hän halusi lukea ja muillekin samasta asiasta vankilassa oleville valtiollisille vangeille on tehty sa-

moin. Ja vieläpä nyt vallankumouksen jälkeen Saksassa spartakistisia vankeja sanoi hän kohdeltavan paljon paremmin, kuin mitä meillä kohdellaan, henkisessä suhteessa nimittäin, että heille annetaan tietoja ulkomaailmasta, annetaan lupa lukea sanomalehtiä ja kirjallisuutta. Jos tätä panisi vielä tämä hallitusjärjestelmä käytäntöön varsinaisten rikollisten kanssa, mutta että sellaista tehdään valtiollisille vangeille, kuten entisille kansanedustajille on tehty, tunnetuille valtiopäivämiehille ja yleensä tunnetuille yhteiskunnallista luottamusta nauttiville henkilöille, niin se tuntuu jo hirveän raskaalle ajatella. Mikä on se perusta, jolle tämä uusi järjestelmä tullaan asettamaan. Voiko siihen katsella luottamuksella? Se antaa meille esimakua siitä että ehkä tällainen tilanne tulee vielä jatkumaan! Ei Suomen porvaristo sillä tavalla luo pohjaa tälle uudelle järjestelmälle, ei Liebknechtin eikä Luxemburgin murha Saksassa estänyt spartakistiliikkeen leviämistä, ne päinvastoin sitä edistivät sängen suuresti.

Vielä yksi vaara mikä tässä on tarjona, on se, että se herättää ehkä työväessä vissiä ajatuksia, jotka eivät ole suopeita tälle eduskunnalle. Kun minulla on se ajatus nykyisestä hallitusmuodosta ja siitä järjestelmästä, jota tässä maassa nyt lähdetään toteuttamaan, että se mahdollisimman kauan pysyisi ja eläisi, niin minulla on se ajatus, että myös sen perusteita on mahdollisimman tehokkaasti tuettava, mahdollisimman huolellisesti rakennettava, että se perusteistaan ei lähtisi horjumaan. Niin kauan kun sitä ei tehdä, niin kauan kuin Suomen porvaristo ei siihen ryhdy, silloin se on aivan vaaranalainen monelta taholta. Ellei vankien vapautusta toteuteta pian, jos Suomen porvaristo edelleen asettuu sille kannalle, että näiden valtiollisten vankien täytyy kuolla vankiloissa ja kärsiä ne rangaistusajat täyteen, mitä sille on annettu, niin uskallan vakuuttaa että se ei ymmärrä silloin asemaansa. Se kyllä saattaisi jossakin suhteessa olla tänä vallankumousaikana edullinen koko maailman työväelle. Mutta se on liian kallis uhraus.

Täällä ed. Procopé ihmetteli että sosialistit ovat vielä tämän kysymyksen tänne eduskuntaan ottaneet, hän ei ole nykyisistä tapahtumista mitään oppinut. Uskon että muut kansalaiset ja muissa maissa porvaritkin ovat jotain oppineet tällä ajalla. Ainoa, joka siitä ei ole oppinut, on Suomen monarkistit ja valtiollinen poliisi ja niiden mukana myös ed. Procopé. Jos tätä asiaa ei toteuteta, niin on varmaa että Suomen porvaristo tulee jättämään tässä eduskunnassa yhden sitvimman naulan lyömättä tämän uuden hallitusmuodon perustukseen.

Ed. Aalto: Kun minä suurella hartaudella kuuntelin ed. Procopén puhetta niin minun täytyy sanoa että se meni yli kaikkien odotusten. Kun minä näin ed. Procopén pyytävän puheen- vuoroa, en siitä niin paljon odottanut. Minä kyllä aivan samaa odotin ja kun kuuntelin puhetta niin ei voinut olla tulematta mieleeni muuan ajatus, jonka voisi pukea lauseeseen: Ohranan henki oli puhumassa ed. Procopén suun kautta. Ja tulin silloin aivan samoihin tuloksiin itsekseen miettiessäni mitä ed. Itkonen täällä jo huomautti, kun minä muistin että nykyinen ohranan päällikkö, Holger Hongisto, alkuaan ummikkoruotsalainen mies, nyt on sanomalehtitietojen mukaan pyytänyt eroa, tulin siihen tulokseen että siinä on paikka auki, johon luonnollisestikin pitää saada ruotsikko, joka suomentaa nimensä. Ja silloin mahdollisesti voisi myöskin tämä ohrana uudelleen täyttää niitä tehtäviä, joita se on tähän saakka tehnyt, kilpailla tsaarinaikaisen Resobrasowin kuuluisan ohranan kanssa. Tällaisiin puheisiin me olemme kyllä erinomaisen hyvin tottuneet. Niissä on aina se sama sävy että punakaartit, sosialistit olivat kaikkiin syyllisiä, porvaristo on valkoinen, puhdas kuin pulmunen. Mutta olen kerran ennen tältä paikalta huomauttanut, että kun kerran tämän kansalaissodan syistä puolueen historiankirjoittaja historiaa kirjoittaa, tulee se lopputulokseen: pata kattilaa soimaa. Ja minä uskon että ed. Procopé tulee vielä kerran näkemään tosiasian, jota hän ei voi mennä kumoamaan. Loppuspurtti ed. Procopén puheessa muodostui oikeiston armon anelemiseksi keskustaan nähden siihen suureen tapahtumaan, joka ensi kerran lähipäivinä tapahtuu Suomen eduskunnassa, presidentinvaaliin ja minusta tuntui, että tämä puhe, joka tällä kertaa oli aivan kuin tilattu amnestiakysymystä käsitellessä, oli surkea hätähuuto keskustalle: alkää nyt Herran nimessä meitä sysätkö, alkää kääntykö sosialistien puoleen, me teemme kaiken voitavamme ohranamme avulla pitää sosialistit kurissa. Me sosialistit emme agiteeraa keskustaa siinä suuressakaan kysymyk-

sessä, presidentinvaalissa. He saavat tehdä meistä niinkuin he itse haluavat. Jos he vain haluavat saavat he edelleen ajaa sellaista lyhytnäköistä politiikkaa, jota tähän saakka on ajettu, mutta joka lyhytnäköinen politiikka ei suinkaan ole omiaan tässä maassa kehitystä edelleen viemään. Se on heidän asiansa, mutta jos keskustaryhmät ovat kaukonäköisiä, silloin he tulevat huomaamaan että sillä luokalla, jonka Renvallin Heikki risti paariasluokaksi, tulee tässä maassa sentään olemaan verrattain paljon enemmän sanavaltaa kuin mitä ed. Procopé uskalttaa edes ajatella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Ehdotus hyväksytään.

3) Antellin kokoelman hoitoa varten asetetun valtuuskunnan eduskunnalle antama kertomus määnttujen kokoelman hoidosta vuosina 1916—1918

esitellään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Ehdotus hyväksytään.

Seuraava täysi-istunto on ensi perjantaina kello 9 aamulla.

Täysi-istunto päättyy klo 7,35 i.p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

50. Perjantaina 25 p. heinäkuuta

kello 9 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

Ehdotus laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta 1081

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 20; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 35.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Arajärvi, von Born, Colliander, A. Furu-hjelm, Hakkila, J. A. Heikkinen, Holma, Hornborg, Itkonen, Kauppinen, Patinen, A. Pesonen, Ryömä, Rönneberg, Schauman, Setälä, Sihvo, Suolahti, Tavastähti, Wankkoja ja Vennola.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta tämän päivän täysi-istunnosta yksityisasioiden vuoksi saa ed. von Born ja perheessä sattuneen sairaustapauksen vuoksi ed. Aarne Pesonen tämän ja huomispäivän istunnoista.

Oikeusasiamiehen ja valtion tilintarkastajain johtosäännöt.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta antaisi perustuslakivaliokunnan tehtäväksi valmistaa ehdotuksen johtosäännöksi eduskunnan oikeusasiamiehelle, joka johtosääntö eduskunnan tulee Hallitusmuodon 49 §:n mukaan antaa, sekä valtiovarainvaliokunnan tehtäväksi valmistaa ehdotuksen johtosäännöksi valtion tilintarkastajille, jonka johtosäännön valmistaminen Hallitusmuodon 71 §:n mukaan kuuluu eduskunnalle.

Ehdotus hyväksytään.

Siv.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen laiksi Suomen tasavallan presidentin palkkiosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 35, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 20, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä hyväksytty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hyljätä.

Lakiehdotus hyväksytään sellaisena, kuin se on toisessa käsittelyssä hyväksytty.

Asian kolmas käsittely on päättynyt ja asia loppuun käsitelty.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto on tänä iltana klo 6.

Ed. Wuolijoki: Minä pyydän, että tarkastusvaliokunnan jäsenet kokoontuisivat tämän jälkeen heti toimitusvaliokunnan kanssa.

Ed. Kaila: Pyydetään toimitusvaliokunnan jäseniä kokoontumaan heti istunnon päätyttyä hallituksen huoneen viereisessä huoneessa.

Täysi-istunto päättyy klo 9,15 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

51. Perjantaina 25 p. heinäkuuta

kello 6 i. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Presidentin vaali 1083

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed.
A. Pesonen ja Wankkoja.

Ilmoitusasiat:

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Hallituksen edustaja saapuu jättämään hallituksen esityksiä.

Eduskuntaan saapuu v. t. valtioneuvostonkanslistin Arvi Woutilaisen saattamana ministeri **Ramsey**, joka lausuu:

Kunnioitettava Herra Puhemies! Arvoisa eduskunta!

Valtioneuvoston määräyksen johdosta saan eduskunnalle jättää seuraavat valtioneuvoston esitykset, nimittäin

n:o 36 laiksi eräistä naapuruussuhteista ja

n:o 37 laiksi tulo- ja omaisuusverosta.

Puhemies: Herra Ministeri! Eduskunnalle nyt jätetyt esitykset tulen esittämään eduskunnalle perustuslain mukaista käsittelyä varten.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Presidentin vaali.

Puhemies: Suomen Hallitusmuodon 94 §:n mukaan toimittaa Eduskunta Suomen valtakunnan ensimmäisen presidentin vaalin heti Hallitus-

muodon astuttua voimaan. Mitä vaaliin tulee, on presidentti Hallitusmuodon 23 §:n mukaan valittava syntyperäisten Suomen kansalaisten joukosta.

Suomen Hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta kuluvan heinäkuun 17 päivänä annetun lain 1 §:n säännöksen mukaisesti tulee ensimmäisen presidentin astua toimeensa heti, kun hänet on valittu, ja päättyv hänen toimi-aikansa maaliskuun 1 päivänä kuudentena vuonna sen jälkeen, kun hänet valittiin, sitä vuotta lukuunottamatta, jona vaali toimitetaan.

Ryhdytään vaaliin, joka hallitusmuodon 94 §:n mukaan toimitetaan umpilipuin. Jos vaalissa joku ehdokas saa enemmän kuin puolet annetuista äänistä, on hänet julistettava valituksi. Muussa tapauksessa toimitetaan heti uusi vaali ja, jollei silloinkaan kukaan saa ehdotonta enemmistöä, vieläkin uusi vaali niiden kahden ehdokkaan välillä, jotka toisessa vaalissa ovat saaneet suurimmat äänimäärät. Äänten jakautuessa tasan ratkaisee arpa.

Puhemies: Eduskunta ryhtyy vaalia toimittamaan.

Kun vaali on toimitettu lukee sihteeri vaalin tuloksen.

Vaalissa ovat saaneet ääniä: Korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Kaarlo Juho Ståhlberg 143 ääntä, valtionhoitaja kenraali Gustaf Mannerheim 50 ääntä, eduskunnan puhemies, tohtori Lauri Kristian Relander sekä edustaja Väinö Tanner kumpikin yhden äänen; sitäpaitsi on jätetty kaksi tyhjää vaalilippua.

Puhemies: Eduskunta on siis Suomen tasavallan ensimmäiseksi presidentiksi valinnut korkeimman hallinto-oikeuden presidentin, professori, lakitiedettentohtori Kaarlo Juho Ståhlbergin.

P u h e m i e s: Ehdotan, että eduskunta päättäisi saattaa puhemiehistönsä kautta vaalin tuloksen presidentti Ståhlbergin tietoon sekä samalla pyytää häntä antamaan eduskunnan edessä sen juhlallisen vakuutuksen, joka mainitaan hallitusmuodon 24 §:ssä.

Tämä toimenpide hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. P r o c o p é: Med den rätt L. O:s 68 § giver mig, anser jag det vara min plikt att meddela, att jag icke bidragit till den utgång valet fått. Må ansvaret därför falla på dem, som bättre än den vite generalen tro sig företräda det vita Finland.

Ed. R o o s: Jag önskar till protokollet få göra anmälan att jag med min röst icke har medverkat till valresultatet. Jag förenar mig för övrigt i det uttalande, som ldgm. Procopé här avgav.

Seuraava täysi-istunto on huomenna aamupäivällä k:lo 11.

Täysi-istunto päättyy k:lo 6,30 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

52. Lauvantaina 26 p. heinäkuuta

kello 11 a. p.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Presidentin juhlallinen vakuutus 1085

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ed. Estlander, Hornborg, Malmivaara, A. Pesonen, Rintala, Snellman ja Wankkoja.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Presidentin juhlallinen vakuutus.

Presidentti Ståhlbergin saavuttua eduskunnan varapuhemiesten saattamana eduskuntaan lausuu

Puhemies: Hallitusmuodon 24 §:n mukaan on presidentin toimeenastuessaan annettava eduskunnan edessä kyseessäolevassa pykälässä sanamuodolleen lähemmin määritelty juhlallinen vakuutus. Kehoitin Teitä, Herra Presidentti, täyttämään tämän Hallitusmuodon määräyksen.

Seisaalleen nousten lausuu

Presidentti Ståhlberg: Minä Kaarlo Juho Ståhlberg, jonka Suomen kansa on valinnut Suomen tasavallan presidentiksi, vakuutan täten, että minä presidentintöimessäni tulen vilpittömästi ja uskollisesti noudattamaan ja voimassa pitämään tasavallan valtiosääntöä ja lakeja sekä kaikin voimin edistämään Suomen kansan menestystä.

Jag Kaarlo Juho Ståhlberg, som av Finlands folk valts till president för republiken Finland, försäkrar härmed, att jag skall i utövningen av presidentuppdraget redligt och troget iakttaga och upprätthålla republikens konstitution och lagar samt efter all min förmåga befrämja det finska folkets välfärd.

Tämän jälkeen lausuu

Puhemies:

Herra Presidentti!

Poikkeuksellisen vaikeana ajankohtana on Suomen kansan eduskunta valinnut maalle ensimmäisen presidentin. Mieliala maassa ei käydyn kansalaissodan jälkeen ole vielä ehtinyt rauhoittua. Jälkimainingit veljessodasta vyöryvät vielä voimakkaina. Ymmärtämättä toisiaan seisovat eri kansalaisryhmät toisiaan vastassa tuntematta kyllin voimakkaasti sitä sidettä, joka kaikesta huolimatta sitoo tämän rikkirevityn kansan yhdeksi kansaksi. Ei yksistään sisäinen tilanne maassa ole vaikea. Suhteemme ulkovaltoihin vaativat vielä paljon voimaperäistä työtä, ennenkuin ne saadaan riittävässä määrin vakiintumaan. Mutta vaikkakin tilanne monessa suhteessa näyttää tavattoman vakavalta ja sellaisenaan antaa aihetta syvään huolestumiseen, ei se suinkaan ole toivoton. Samalla kuin hajaannus kansamme keskuudessa on pelottava, samalla voimistuu kaikissa kansankerroksissa päivä päivältä tietoisuus siitä, ettei onnellista tulevaisuutta voida tälle maalle rakentaa ilman, että katkeruus eri kansanryhmien kesken saadaan häviämään. Tätä tietoisuutta on jokaisen isänmaan ystävän voimiensa mukaan tuettava. Velvoittavana on meidän jokaisen kuunneltava sitä ääntä, joka meitä tällä hetkellä kutsumu yhteiseen voimaperäiseen sekä rakentavaan työhön yhteisen rakkaan isänmaamme hyväksi. Niille raunioille, jotka veljessota jätti jälkeensä, on ehdotonta lainkuuliaisuutta ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen kunnioitusta aseina käyttäen rakennettava luja oikeusvaltio, jossa jokainen kansalainen, kuulukoon hän sitten mihin kansaluokkaan, mihin kansalaisryhmään tahansa, nauttii samanlaista lain turvaa, oikeusvaltio, joka lainalaisuudellaan luo itselleen arvonnannon ulkomaittenkin silmissä. Luottaen siihen, että me tässä työssämme lopultakin tulemme onnistumaan, siihen, että tulevaisuuden Suomesta on muodostuva onnellinen Suomi, on meidän tällä historiallisella

hetkellä rohkein mielin käännettävä katseemme käydyin veljessodan kauhuista kohti tulevaisuutta.

Herra Presidentti! Samalla kun toivotan Teille parasta onnea siinä korkeassa tehtävässä, jonka Suomen kansa eduskuntansa kautta, on Teille uskonut, samalla uskallan julkilausua sen vakaukseni, että Te tässä tehtävässänne tulette Suomen kansan onneksi ja menestykseksi onnistumaan.

Lopuksi pitää Presidentti Ståhlberg suomeksi ja ruotsiksi seuraavan puheen:

Suomen kansan edustajat!

Suomen kansaneduskunnan perustuslain mukaan tekemää päätöstä on minun noudatettava. Minun on ryhdyttävä Suomen tasavallan presidentin vastuunalaiseen toimeen. Teen sen syvästi tuntein, että eduskunnan Suomen kansan puolesta minulle osoittama luottamus velvoittaa, ja tehtäväni koetan voimieni mukaan täyttää, ohjeenani Suomen laki ja Suomen maan ja kansan menestys.

Vaaranalainen on maamme asema. Puolustusta ja vakaannuttamista kaipaavat sekä ulkonainen turvallisuus että sisäiset olot. Äskettäin vahvistetulla hallitusmuodolla on luotu luja pohja maailmanhistoriallisten tapausten ja Suomen kansalaisten mainehikkaiden töiden kautta itsenäiseksi kohonneen Suomen olemassaololle sekä täysin omintakaiselle valtiolliselle ja yhteiskunnalliselle elämälle. Elinehtona näille kuitenkin on, että kaikki hyökkäykset maan ulkonaista turvallisuutta sekä sisäistä oikeusjärjestystä ja laillista valtiovaltaa vastaan torjutaan ja että sitä varten tarpeellisista keinoista huolta pidetään. Mutta samalla on vaadittava, että julkisissa toimissa olevat tekevät tehtävänsä niin, että jokainen kansalainen tuntee nauttivansa laillista oikeusturvaa, ja valtion toimenpiteillä eduskunnan ja hallituksen yhteistoimin sekä vapaalla kansalaistoiminnalla on rakennettava valtiollista ja yhteiskunnallista eheyttä, joka tuo lujuutta myöskin ulospäin. Jos tämä onnistuu ja jos sen ohella täydellä todella ryhdytään siihen voimaperäiseen, vakavaan rauhan työhön, jota nyt tarvitaan kaikilla julkisen ja yksityisen elämän aloilla, niin maamme, siihen varmasti luotan, voi eläen sovussa ja hedelmällisessä vuorovaikutuksessa muiden valtojen kanssa täyttää paikkansa oikeusvaltiona ja kansamme sivistyskansana, kohottaen olojamme nykypolven tarpeiden tyydyttämiseksi, tulevien sukupolvien hyväksi.

Finska folkets representanter!

Finlands riksdags enligt grundlagen vidtagna beslut lärer mig till efterrättelse. Det åligger mig att övertaga det ansvarsfulla kallet såsom president för republiken Finland. Jag gör det under djupt medvetande av att det förtroende, som av riksdagen på finska folkets vägnar kommit mig till del, förpliktar, och mitt uppdrag skall jag söka efter förmåga fylla med finsk lag samt Finlands och finska folkets väl såsom rättesnöre.

Vårt lands ställning är utsatt för faror. Försvaret och stadga kräva såväl dess yttre säkerhet som inre förhållanden. Med den nyss stadfästa regeringsformen har en fast grund lagts för det genom världshistoriska händelser och finska medborgares bragder till oberoende höjda Finlands existens samt fullt självständiga stats- och samhällsliv. Ett livsvillkor för dessa är emellertid, att alla angrepp mot landets yttre säkerhet samt inre rättsordning och den lagliga statsmakten avväjas och att försorg drages om härför nödiga medel. Men tillika bör fasthållas, att i det offentliga tjänst anställde skola uppfylla sin plikt, så att varje medborgare känner sig åtnjuta lagligt rättsskydd; och genom statsåtgärder under samverkan av riksdag och regering samt genom fri medborgerlig verksamhet skall politisk och social solidaritet åstadkommas, medförande fasthet även i yttre avseende. Ernäs detta och om därjämte det intensiva, allvarliga arbete i fredens värv, varav nu på alla det offentliga och enskilda livets områden göres behov, på fullt allvar vidtager, skall vårt land, därom är jag fullt förvissad, under samsa och fruktbringande vaxelverkan med andra makter, kunna fylla sin plats såsom rättsstat och vårt folk såsom ett kulturfolk, utvecklande våra förhållanden för tillgodoseende av den nu levande generationens behov, för kommande generationers bästa.

Puhemies: Seuraava täysi-istunto on tänään k:lo 1 päivällä.

Täysi-istunto päättyy k:lo 11,20 a. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.

53. Lauvantaina 26 p. heinäkuuta

k:lo 1 päivällä.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen osittaisesta muuttamisesta toisin kuuluvaksi 1087

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 21; talousvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 23.

Esitellään:

2) Ehdotuksen laiksi eräistä naapurussuhteista sisältävä hallituksen esitys n:o 36.

3) Ehdotuksen laiksi tulo- ja omaisuusverosta sisältävä hallituksen esitys n:o 37.

Puhemies: Nimenhuudon asemasta voitaneek merkitä läsnäoleviksi ne edustajat, jotka ottivat osaa edelliseen täysi-istuntoon. Sitäpaitsi merkitään alempana mainittujen ilmoitusten johdosta saapuvilla oleviksi myös ed. Estlander ja Hornborg.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Estlander: För ordningens skull ber jag få bli antecknad som närvarande. Jag var ej i tillfälle att närvara vid föregående plenum.

Ed. Hornborg: Jag ber få göra samma anhallan som hr Estlander.

Ilmoitusasiat:

Vapautusta tämän päivän täysi-istunnosta saavat yksityisasiaain vuoksi ed. Rintala ja Snellman.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, myynnistä, kuljetuksesta ja varastossapidosta 29 päivänä toukokuuta 1917 annetun asetuksen osittaisesta muuttamisesta toisin kuuluvaksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 23, jota on valmistelevalle käsitelty talousvaliokunnan mietinnössä n:o 8 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 21, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä hyväksytty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hyljätä.

Keskustelu:

Ed. R. Furuholm: Vid den andra behandlingen utav detta lagförslag väcktes inga som helst förslag till ändringar. Detta får väl främst skrivas på sommarhettans konto, sommarhettans, som i någon mån minskat riksdagsmännens energi och deras tankepigghet. Till stor del var det väl dock den ringa utsikten till framgång som avhöll reservanterna i ekonomiutskottet och andra att söka genomdriva sin mening. Dessutom, hade ock en eller annan förbättring i lagförslaget kunnat fås till stånd, hade detta lagförslag dock förblivit vad detsamma är, ett utav de minst lyckade, som enkammaren åstadkommit. Huru mycket detta vill säga, det skall jag här lämna osagt.

Det återstår för de missnöjda nu vid den tredje behandlingen blott att yrka på lagförslagets för-

kastande. Mitt yrkande därpå vill jag beledsaga med några få ord, då det utom riksdagen har väckt icke ringa förvåning, att så få protester höjts mot restriktioner, beträffande vilkas brist på berättigande och ändamålsenlighet den allmänna opinionen dock inom vida kretsar utav vårt land är så stadgad och så klar. Jag vill icke uppehålla mig vid några detaljer. Jag skall understrika ett par huvudpunkter. Förbudet och särskilt de skärpta straffbestämmelserna, om vilka det nu är fråga, hava icke angripit det onda, som på alkoholkonsumtionens område otvivelaktigt existerar och det som på detta område blott förmenas existera, vid roten. Lusten att förtära dryckerna hava dessa straffbestämmelser ej minskat. De hava tvärtom förlänat druvan den förbjudna fruktens farliga behag. Vidare: förbudet kan ej bli effektivt. Straffbestämmelserna kunna blott i enstaka fall tillämpas. Överträdelserna bli så talrika, att de ej ens med en hel stab av nykterhetsapostlar skola kunna beivras. Detta har sagts förut, men i närvarande stund kan tilläggas, att redan nu, ett par månader efter det förbudslagen trätt i kraft, en stor massa exempel av var och en kunde anföras uppå huru dess bestämmelser kringgåts och direkt åsidosatts. Mången närvarande kan bekräfta detta. Lagen har blivit blott en lag på pappret. Den har icke någon motsvarighet i den enskilda medborgarens rättsbegrepp. Den är, jag tvekar icke att ärligt utsäga min övertygelse, en lag av det allra sämsta slag, en skenlag, och vad den kommer att förbli, det kan sägas med ett enda ord, och det ordet är „humbug”. Förbudslagen kommer icke att minska, den kommer tvärtom att öka jäsnningen i landet. Korrigeringar av lagen böra därför vidtagas och komma framdeles att vidtagas i en helt annan riktning än den nu föreslagna.

Jag yrkar på lagförslagets förkastande.

Ed. Colliander: Vid frågans andra behandling klargjorde jag de motiv på vilka jag anser att ett förkastande av detta lagförslag måste byggas. Jag ber nu att få förena mig om förslaget om ärendets förkastande.

Ed. Schuman: Det är en egendomlig ödets lek, att det första lagstiftningsärende, som riksdagen har att behandla efter valet av republikens förste president, gäller tillämpningen av en lag, som för tolv år sedan dåvarande chefen för senatens handels- och industriexpedition K. J. Ståhlberg ansåg omöjlig att genomföra, varför han, då landdagen var av annan åsikt, med sin kända

karaktärsfasthet avgick från regeringen. De svårigheter, som för tolv år sedan på tänkande och ansvarigt håll ansågos föreligga, hava ingalunda sedan dess minskats, utan tvärtom i hög grad ökats. Vi kunna nu icke vara blinda för det, att kriget och den ekonomiska reglementeringen, som följt med kriget, skapat en atmosfär, som är i hög grad ogynnsam för förbudslagens genomförande. Jag måste säga, att jag tycker synd om dem, som ivra för förbudslagen, att de skola nödgas förverkliga sina strävanden vid en så ytterst ogynnsam tidpunkt som den nuvarande. Jag tycker synd om dem, ty otvivelaktigt kämpa förbudsvännerna för ett högt och vackert mål, folknkyrheten. Jag ber få tillägga att jag icke kan godkänna den ton, den uppfattning, som tyvärr så ofta gör sig gällande åtminstone i landets svenska tidningspress, att det mål, som förbudsvännerna kämpa för, är ett mål, som kan förlöjligas och förhånas. Jag tror att vår svenska tidningspress gjort sig skyldig till många fel, då den behandlat frågan såsom den i allmänhet behandlats. Det är icke det rätta sättet, och det är icke, tycker jag, ett värdigt sätt.

Emellertid, här föreligger, som jag redan framhöll, stora, stora svårigheter för att i detta ögonblick genomdriva förbudslagen, och ett bevis för huru stora svårigheterna äro utgör just det lagförslag, som vi nu hava att antingen godkänna eller förkasta. Då man, innan själva lagen har trätt i kraft, föreslår ändring av åtskilliga paragrafer, åtskilliga viktiga stadganden uti den, och då man därefter, under den korta tid som förflutit sedan lagförslagets utarbetande, ytterligare från regeringshåll, eller jag skall säga rent ut, från dr Matti Helenius-Seppäläs håll, gör förslag till ändringar, som sedan utan vidare godkännas, så är det ju ett dåligt symptom. Är det icke det? Är det ej ett svaghetstecken? Vi skola nu gå att ändra 10 paragrafer av de 26, som hela lagen innehåller. Jag tror att, om förbudsvännerna ville giva sig till tåls litet ännu och låta anstå med lagens antagande till den 20 oktober, så komme vi till ytterligare 10 paragrafer, som skulle befinnas lämpliga att ändra. Det är verkligen en mycket underlig lag. Den är i en beständig gungning, och när den kommer i jämnviktsläge är svårt att säga.

Här har redan av en föregående talare, rdgm Furuholm, framhållits den slöhet, beroende på rötmanadshettan, som gjorde sig märkbar vid frågans andra behandling, i det att ingen av de fem eller sex reservanterna, som undertecknat en reservation, innehållande särskilda förslag till ändring av lagförslaget, yrkade på dessa ändrin-

gars antagande. Då nu så är fallet, att denna lag antingen måste sådan den nu utav stora utskottet är föreslagen antagas eller också förkastas, så ber jag, som icke är övertygad om att de nu föreslagna ändringarna äro till gagn vare sig för själva saken eller för folket i dess helhet, att få föreslå antagande utav den av mig under-tecknade reservationen till ekonomiskutskottets betänkande, d. v. s. förkastande utav lagförslaget.

Ed. Eklund: När det föreliggande lagförslaget behandlades i de två första läsningarna och det gällde att fastställa dess lydelse, ansåg jag mig icke hava skäl att uttala mig, ty i själva verket ha förslagets detaljer intresserat mig rätt litet. Enahanda synes förhållandet hava varit med de flesta av kammarens ledamöter; det är förbudets ledande förkämpar som talat, medan det stora flertalet har tigit, synbarligen i tanke, att allt som föreslås i nykterhetens verkliga eller föregivna intresse med naturnödvändighet måste godkännas och icke anständigtvis kan motsägas. Många ha säkerligen härvid letts av tanken „ju sämre dess bättre”, denna tanke, som vinner insteg överallt, där friheten förtrampas. Endast enstaka röster ha höjts mot de ifrågavarande tillägsbestämmelserna och förbudet över huvud. Till dessa protester vill jag nu foga min, nu då det gäller att besluta om det förevarande lagförslaget antagande eller förkastande.

Ehuru saken redan flerfaldiga gånger påpekats, bl. a. i själva propositionens inledning, kan jag icke undvika att utgå från det egendomliga i förhållandet, att man föreslår skärpta straffbestämmelser för brott mot förbudslagen redan innan vi ha någon som helst erfarenhet om denna lags verkningar. Detta jämte en sådan företeelse, som att man just inom riksdagen försökt bilda något slags förening med syftmål att stöda förbudslagen, ådagalägger, att nykterhetsivrarna hysa de starkaste tvivelsmål rörande möjligheten att trygga lagens efterlevnad. Och härtill hava de förvisso anledning mer än nog. Det är nu engång så, att förbudslagen, såsom redan till lust och leda framhållits, icke motsvarar folkets rättsbegrepp och uppfattning om alkoholens betydelse.

Att folkets stora flertal alltjämt sätter värde på alkoholen och önskar frihet att åtminstone måttligt njuta den, torde stå utom tvivel. Åskådningssätten i de djupa leden komma till synes i den överhandtagande lönnbränningen, och vad den bildade klassen till sin överbäggande del tänker, är för oss alla väl bekant. Detta har kommit nog så tydligt till uttryck redan i tidningarna, de svenskspråkiga nämligen, över vilkas

hållning man beklagade sig vid den nyligen härstädes försiggångna nykterhetskongressen. Vad de finskspråkiga vidkommer, må vi ej låta vilseleda oss av deras vitmenade fasader: den nykterhetsvänlighet de visa är icke något tillförlitligt uttryck för redaktionernas och läsekretsens verkliga åskådning, utan är i flertalet fall bestämd av partiets officiella ståndpunkt. Jag kan icke undvika, att här vara litet närgången mot de tillstädesvarandes samveten; jag måste uttala förmodan, att den verkliga övertygelsen och den yttre trosbekännelsen bland den stora allmänheten stå i ungefär samma förhållande till varandra som i denna kammare, av vars medlemmar de flesta ju offentligen eller åtminstone i det politiska livet, i denna sal, predika vatten och i hemlighet dricka vin.

Att den verkliga folkopinionen blivit förvanskad i så hög grad, att förbudslagen antagits och nya förslag om vilka drakoniska straffbestämmelser som helst finna ivrigt och allmänt understöd, beror på någonting beslätat med denna masspsykos, som vi haft så utmärkta tillfällen att studera under kriget. En fanatisk grupp haf i rusdrycksfrågan tagit ledningen om hand tack vare den energi, som fanatismen alltid, åtminstone i början, äger i högre grad än toleransen, och den har lyckats upprätta ett slags minoritetsdiktatur, som håller det oorganiserade och mer eller mindre likgiltiga flertalet bundet. Det är ej för ro skull en ordlekare i stället för nykterism talat om nyck-terrorism. Vi se här, såsom det enligt vad jag vill minnas påpekats i en av våra tidningar, en upprepning av historien om kejsarens nya kläder: man har lyckats skapa en sådan stämning, att de, som innerst äro emot förbudslagen, icke våga tänka sina tankar till slut, än mindre uttala dem; de frukta att blotta den syndfullhet, som hindrar dem att se förbudslagens välsignelser, och följden är, att den stora hopen tävlar att sjunga dess lov och att prisa sällt det folk, som anammat densamma.

Sådant är saken. Den grund, varpå förbudslagen vilar, är synnerligen lös och vatten-sjuk. Därför inse dess vänner redan på förhand, att brotten mot den skola bliva fruktansvärt talrika, att lagen aldrig skall tillvinna sig den helgd, som en lag bör äga. Därför svärma de för de stränga straffen; dessa skola bli ett slags pålar, som i den lösa grunden skapa ett säkert byggnadsunderlag. Men vi måste frukta, att dessa pålar, huru mycket de än förlängas, aldrig skola nå ett stadigt skikt, att byggnaden trots all möda skall få otaliga remnor och till sist en gång störta in. Klokast hade varit att fortfarande bygga på

det gamla hälleberget, övertygelsen, den ideella hängivenheten, det oförtrutna upplysningsarbetet. Men den grunden har man övergivit, och följderna ha visat sig i en för nykterheten ingalunda gynnsam form. Om fylleriförseelsernas antal genom den måhända övergående svårigheten att erhålla rusdrycker och nödvändigheten av större försiktighet minskats efter förbudets införande, så har den frivilliga, på övertygelse grundade nykterheten gått ofantligt tillbaka. 'Själv kan jag bekräfta detta på grund av iakttagelser från de kretsar, där jag rört mig, och jag vet, att andra gjort samma erfarenhet. Förbudslagen undanrycker nykterhetsarbetet den moraliska grundval, som lagts genom årtiondens hängivet arbete.

Med denna utläggning vill jag naturligtvis icke låta påskina, att jag för egen del ansåge helnykterheten eftersträfvansvärd. Men där den omfattas och utbreddas på övertygelsens väg, utan tvång, utan fanatism, har den min fulla aktning, ja delvis även sympati. Så har jag t. ex. förut alltid erfarit en viss lokalpatriotisk tillfredsställelse när jag konstaterat, att nykterhetsrörelsen i detta svenska Österbotten, där man numera torde börjat lönbränna och dricka som man kan vänta av frihetsälskande män, var förhållandevis den starkaste i landet.

Men likväl är det min innersta personliga övertygelse, att rusdryckernas fullständiga avskaffande innebure en oberäknelig förlust, som gjorde livet och kulturen i många hänseenden fattigare. Horatius' kända ord om den ringa livslängden och tjuskraften hos de dikter, vilka skrivas av vattudrickare, giva oss redan en liten fingervisning mot de poetiska rikedomar och de stämningsvärden för enskilda och folk, vilka sammanhänga med vinet. Må jag säga det rent ut: intet riktigt bedömande av nykterhetsfrågan är möjligt utan erkännande av alkoholens nytta. Utan att öppet förkunna denna uppfattning är det för oss motståndare till förbudslagen icke möjligt att med vederbörlig kraft hävda friheten på detta område. Ty om vi en gång tillstå, att alkoholen är blott skadlig, är det i och med detsamma vår oavvisliga plikt att arbeta för dess bannlysande, främst genom vårt eget exempel.

Men jag får nöja mig med antydningar, ty här är icke tid att ingå på en dryftning av alkoholfrågan i hela dess vidd. Jag har blott velat något utveckla och förtydliga en åskådning, som mer eller mindre medvetet uppbäres av flertalet inom såväl folket, som denna församling. Jag har tidigare påpekat, att partiprogrammen hindra de individuella, d. v. s. de verkliga och ärliga

åsikterna att komma till uttryck. Men vi kunna förutsätta, att detta onaturliga sakläge småningom skall ändras. Under inflytande av en osund tävlan, som omöjliggjort det nyktra omdömet, ha de politiska partierna, undantagandes det svenska, upptagit förbudslagen som en skylt för sin reformvänlighet och allmänna dygdighet och som ett lockbete för väljarna, men detta medel har redan förlorat det mesta av sin kraft. Snart kunna därför tankarna och uttalandena bli friare. Vi kunna t. ex. fråga oss, vad orsak socialisterna hos oss ha att uppträda som fanatiska förbudsivrare, medan deras partivänner i Sverige alls icke vilja sammankoppla socialismen och nykterhetsrörelsen. Sålunda har en av den svenska socialdemokratis skarpaste intelligenser, Bengt Lidfors, uppmanat sina partikamrater att „skaka nykterasmens ohyra ur sina röda fanors veck”. Denna maning har där i vidsträckt mån följts, och jag föreställer mig, att den småningom kommer att ljuda och efterföljas även i vårt land. Nykterhetsfolket får lov att småningom nyktra till; härtill skola väl bidra även de ogynnsamma ekonomiska verkningar, som förbudslagen tydligen kommer att medföra.

Jag vet, att optimismen bland förbudsvännerna åtminstone officiellt är stor. De tro, att lagbrotten icke skola bli dem övermäktiga och att alla småningom skola nödgas vänja sig vid alkoholens frånvaro; de tro, att det verkligen skall lyckas att med våld göra folket helnyktert. De räkna på Amerikas hjälp mot stater, som äro missnöjda med vår förbudslag. De äro framför allt just för närvarande, omedelbart efter det nordiska nykterhetsmötet, särskilt lyckliga och förhoppningsfulla; de skåda framtiden i rosenrött och föreställa sig, att hela världen inom ett par årtionden skall vara torrlagd.

Mitt i denna förbudsfolkets ljusa stämning och på denna plats, där det väl av dem anses vara en särskilt svår hädelse att tala mot helnykterheten, har jag velat förkunna uppfattningen, att förbudslagen bör snarast möjligt upphävas. Man vämjes redan på förhand vid tanken på allt det elände, som förestår, undergrävandet av aktning för lag, spioneriet, angivelserna, husundersökningarna och alla dessa trakasserier, varmed anständiga medborgare komma att äcklas, när i landet härskar det, som en svensk författare kallat „den tandlösa perfiditet, som spottar och fräser i vårt nykterhetsfolks politik”. Vi ha intet skäl att gå längre på den inslagna vägen. Vi behöva inga skärpta straffbestämmelser i en anda, som närmast för tanken på inkvisition och ohrana. Jag påyrkar lagförslagets förkastande.

Ed. Åkerblom: Det kännes motbjudande att upptaga riksdagens dyrbara tid med utläggningar i förbudslagsfrågan, men då svenskarna åter öppnat diskussionen med förslaget om bromsning, finner jag mig nödsakad att ur samma riksdagsgrupp framföra även en motsatt uppfattning. (Hyvä! Hyvä!) Regeringen har i sin proposition till ändrad lydelse av straffbestämmelserna för överträdelse av förbudslagen framhållit, vad som även allmänt kunnat erfaras, att överträdelser av de hittills gällande rysdrycksförordningarna ej kunnat hindras, emedan straffbestämmelserna numera äro alltför lindriga, sedan penningvärdet sjunkit så mycket, som det gjort. Detsamma skulle bliva fallet med förbudslagen, enär det är 10 år sedan den stadgades. Den som vill hava denna lag respekterad måste därför hälsa med glädje regeringens förslag till skärpta straffbestämmelser för överträdelse av förbudslagen. Regeringen har likaledes visat, att de flesta av de tilläggsbestämmelser, som föreslås och som av ekonomiutskottet och stora utskottet godkänts, äro sådana, som redan ingå i äldre förordningar. För min del skulle jag velat få in ännu flera förtydligande stadganden, t. ex. till § 18 ett tillägg med straffpåföljd för den, som offentligt uppmanar till överträdelse av förbudslagen (Hyvä!) men jag avstår nu från yrkande därpå. De föreslagna skärpta straffen äsyfta sålunda att möjliggöra förbudslagens efterlevnad. Det bör ju ligga i allas intresse, att lagarna efterlevas, att icke lagöverträdelser saklöst få förekomma. Antingen skall det finnas en förbudslag, som efterlevs eller ingen sådan lag. En lag, som genom alltför lindriga och ofullständiga straffbestämmelser lockar till överträdelse, skulle försvaga aktningen för lagen i allmänhet. Också motståndarna till förbudslagen, som ju annars ivra för lagarnas helgd, borde av dessa orsaker rösta för föreliggande ändringar, men det är naturligtvis för mycket begärt att personer, som äro emot förbudslagen, skola rösta för tilläggsbestämmelser till den. Det måste vara deras sak. Rdgm Eklund har senast slagit rekord i att uppställa en lång ödesdiger lista över de svåra följderna av denna lag. Han vädjar till de bildade klassernas åsikt i denna fråga; den är ju välkänd, men vad mer är, han pekar på den stora folkmassans ståndpunkt i denna fråga, och den tror jag kommer till synes i dag här vid omröstningen. Hans stora ideal är att få njuta rusdrycker i frihet. Han önskar icke veta av den s. k. helnykterheten, endast det måttliga bruket är idealet. Han förvånar sig över att man försöker åstadkomma en förening för stödande av förbudslagen. Detta

är ju ej någonting särskilt att förvåna sig över, då rdgm Eklund med flera tagit initiativet till att starta en antiförbudsförening. Han stämplar riksdagens majoritetsgrupp som en fanatisk grupp, som tyranniserar här. Ja, det må vara deras sak att skrämma med de där stora vådorna. Vi hava i alla fall klart för oss, att denna lag är behövlig. Vi behöva ej en sådan våltalighet att försvara förbudslagen som dessa utvecklat, som talat emot den. Den kommer att försvara sig själv. Man får numera gå en hel natt omkring på Helsingfors gator utan att behöva se en drucken person och utan att som det var förr behöva vara utsatt för faran att bli överfallen av ruskiga personer. Jag prövade det där senaste natt. Det är de breda folklagrens intresse och allmänna önskemål vi tillmötesgå, när vi stifta förbudslagar. Det kan ej komma i fråga att för en del välsituerade, som rdgm Eklund sade, vilka fått vanan att begagna rusdrycker, göra eftergifter för att de må kunna tillfredsställa sin njutningslystnad. Inom svenska gruppen har likgiltigheten alltid varit störst för förbudslagen. Huru gruppen nu ställer sig till denna lag, vet jag ej, men jag kan dock meddela, att jag ej blir ensam i den svenska gruppen, som röstar för antagande av denna lag.

Ed. af Forselles: Då jag redan tidigare uttalat min uppfattning om föreliggande lagförslag, ber jag vid detta tillfälle endast få förena mig med dem, som rösta mot lagförslaget antagande.

Ed. Alkio: Minä pyydän kehoittaa eduskuntaa hyväksymään tämän lain. Ne muistutukset, joita ruotsalaisen ryhmän taholta on tehty tätä lakia vastaan, ovat sellaisia että sillä pohjalla liikkuva keskustelu kieltolain arvosta ja raittiusasian merkityksestä, joka tässä syntyisi, jos niihin rupeaisi vastaamaan, kuuluu eduskunnan ulkopuolelle eikä eduskuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa on ed. R. Furuholm ed. Collianderin kannattamana ehdottanut, että esilläoleva lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Ken hyväksyy esilläolevan lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty,

äänestää „jaa”; jos „ei” voittaa, on sanottu lakiehdotus hylätty.

Äänestyksessä annetaan 142 „jaa”- ja 39 „ei”-ääntä.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt nyt esilläolevan lakiehdotuksen sellaisena kuin se on toisessa käsittelyssä päätetty. Asian kolmas käsittely on päättynyt.

Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepanot:

2) Ehdotuksen laiksi eräistä naapuruussuhteista

sisältävä hallituksen esitys n:o 36 esitellään ja pannan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

3) Ehdotuksen laiksi tulo- ja omaisuusverosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 37 esitellään ja pannaan pöydälle seuraavaan täysi-istuntoon.

Eduskunnan istuntojen keskeytys.

Puhemies: Eduskunnan istunnot keskeytetään nyt. Eduskunnan viime kesäkuun 21 päivänä tekemän päätöksen mukaisesti pidetään seuraava täysi-istunto ensi lokakuun 20 päivänä, ellei puhemies katso olevan syytä eduskunnan kokoontumiseen aikaisemmin.

Täysi-istunto päättyy k:lo 2,5 i. p.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Eino J. Ahla.